

AUTHOR MOSES MAIMONIDES

NO. 230

TITLE שנין תורה
[MISHNEH TORAH]

RR _____

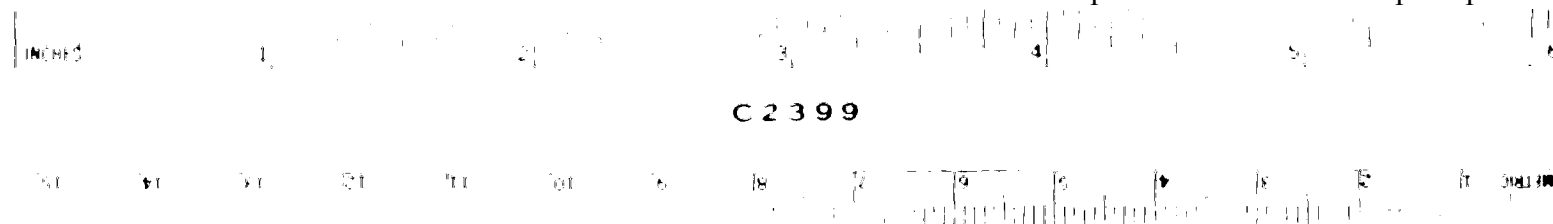
IMPRINT SONCINO, 1490

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

CALL NO. GOFF, HEB-77 ; ACC. 72017

DATE MICROFILMED _____

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

FILMED FOR THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA

XEROX University Microfilms, Inc.

מקור מס' 110

fol. 1 is facsimile from
Torrey's copy, now in Copenhagen.
It is otherwise only in
de Rossi's copy

See ZfHB

קנין ספר, IV, 275-276

ספר הילול אבות הילול
אלנספי אריכס י תרע"ב

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

לא יבטח בהביטו אל כל מצותיך

למשה בסיני בפירוש ברוך שנינו

ואליהו קיבל מאחיה השילוני ובית דינו
 ואלישע קיבל מאליהו ובית דינו ויהודיע
 הכהן קיבל מאלישע ובית דינו הכריה קיבל
 מיהודיע ובית דינו והושע קיבל מוכריה
 בית דינו ועמוס קיבל מהושע ובית דינו
 ישעיה קיבל מעמוס ובית דינו ומיכה קיבל
 ישעיה ובית דינו ויואל קיבל ממיכה ובית
 דינו ויחזקאל קיבל מיואל ובית דינו והבקוק
 קיבל מיחזקאל ובית דינו וצפניה קיבל מבקוק
 ובית דינו גירמיה קיבל מצפניה ובית דינו
 ברוך בן נבון קיבל מגירמיה ובית דינו ועזרא
 בית דינו קבל מברוך בן נבון ובית דינו
 בית דינו של עזרא הם הנראים אנשי כנסת
 הגדולה הם בני נביאים ומלאכי ישראל וחגי
 ומישאל ועזריה וחנניה בן חזקיהו ושרבי
 בלשן הרובבל והרבה חכמים שהם תלמי
 מאה ועשרים וקנים האזרחן מהם הוא שמעון
 הצדיק והוא היה מכלל המאה ועשרים וקיבל
 תורה שבעל פה מכולם והוא היה כהן גדול
 אוד עזרא אנטגנוס איש סוכו ובית דינו
 קיבלו משמעון הצדיק ובית דינו יוסף בן
 יעקב איש צדריה יוסף בן יחזקאל איש
 ירושלים ובית דינם קבלו מאנטגנוס ובית
 דינו והושע בן פרחה וביתאוי הארכלי ובית

שנינו למשה בסיני בפירוש ברוך שנינו
 ואתנה לך את הלוחות האבן והתורה שכתבה
 תורה זו תורה שכתב המצוה זו שיש רוב
 לעשרת התורה על פי המצות הקלה זו התורה
 הנקראת תורה שבעל פה כל התורה כתובה
 משה רבינו קודם שימות בכתב יד
 ספר לכל שבט ושבט וספר אחד נתנו
 בארון לעד שנאמר לקח את ספר התורה
 ושמרתם אותו וגו' והמצוה שהיא פירוש
 התורה לא כתובה אלא ענה בלתי לוקנה
 ולהושע ולשאר כל ישראל שנאמר אתם
 חזרו אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו
 לעשות וגו' וכפני זה נקראת תורה שבעל פה
 אף על פי שלא נכתב תורה שבעל פה למשה
 משה רבינו סלה בבית דינו לשבעים וקנים
 האלעזר ופנחס ויהושע שלשתן קבלו במשה
 וליהושע שהוא תלמידו של משה רבינו בספר
 תורה שבעל פה וצוהו עליה וכן יהושע כל
 ימי חייו לחד על פה וקנים רבים קבלו
 מיהושע וקבל עליו מן הקנים ומפנחס
 ושמואל קיבל מעלי ובית דינו חזק קיבל
 משמואל ובית דינו ואחיה השילוני מיהושע
 מצרים היה ולוי היה ושבע במשה והיה קטן
 בימי משה והוא קיבל מדוד ובית דינו

א ב

לקול קורא	ועזרז	במזן	אחד נבר	והליך	וקמה
חוקק ספר	אשר הנח	בארץ	חוד נוד	וכתר	למקומי
בתוך גלות	ועם עת	הארץ	בתולת	ישואל	מי מקימה
חלא הגת	בתורת אל	חסרן	שמדתה	תבשל אף	והימה
לארדה נ	ראה ישע	ונרן	מזדה חוש	וכל קדם	וימה
תמלא ב	ספרך	והרן	פעלך	במעוש	התנמה
חכינותי	כתוב ספר	וכשון	מלאבתי	רעה נתן	נ שמה
נ שבו נא	ר את ישע	ישון	שלחלנו	ם שיחנו	ברמה

אמר

צעיה המחוקקים בכתב אמת משפטים צדיקים נרשם בן וחר משה וליה איש
 שתניצנו נודשתי לאשר שאלוני ותמצאתי לאשר בקשוני הנדולים אשר
 בארץ שופשי ארץ ונודדי פרץ רועי עדר הצבאות וצאן מרעיתי לחמים
 מלחמת ה' ותודתי ליה ויום עומדים על משמרו ואנחו לכה אתנו ניעץ והישכנו לנפטך
 נלבישך מן וצינה וכוכב יטועה בראשך ככל פגע ותמדת חזק להעילך ועשית לך שם
 גדול משם המחוקקים היו לפניך עת לעשות לה' הפרו תורתך ואתה תאמר מתוך וקמת
 חקקת בעש המהיר ספר הרב הגדול מרנא ורבנא הגאון האלקי רבי משה בר מייטק משנה תודת
 עשרת צבי וצפירת תפארה לבוש מבלול נימוסי משנה תמרא תלמוד בבלי וירושלמי ספרי
 וספרא לכל היד החזקה תכל המרא וגדול אשר עשה מ'שה משמרת למשמרת סיני לתורה
 אשר נוד הסדר המעולה על ראשו ותתן הלשון הבהירה כה ידוך כל קורא בספריו וכל עין
 שארה ומלאת כל הגולה על ימינה ועל שמאלה מהספר היקר הזה אשר לא יסולה בזהב אפוד
 וחילה יען זה ממה שלא יעלם חזות מן המחוייב לכל ירא ה' וחדד על דבר צופה לחזות בנעמו
 ולאוד באוד' לחזות הספר הזה בביתו ולהגות בו יומם ולילה עם הלמד בשאר ספרי הקדש
 משיבי טעם מפיקי מאמרים כוחר הרקיע מזהירים על כן אמרתי אקמה נא ואסוכב
 בבתי נבאת הספרים והמחייקים ואקח לי משם העתק ספר הרב הגדול זל ובעש מחוקק טויד
 חבני האתקנו ועל ראשי עשרות אעטנו וכיד המטכילים ומכניס מדע אניהו וקורא לו ספר
 מחייק אשר פי היקבנו וזה ית' בתולתו גדומו ודשים לבקרים יעדני להשלים הספר הנבכו
 הזה עם שאר ספרי הקדש מעולפים ספירים אשר באדם נראה אור ובם טויה לחוד הורים
 וחבת שאר הגולה ודיב הגדול מנלה נסחים אשר ספר אחקק וארכיננו ככל פיסת עזרים
 יעמד לי לנאסה ולמסוד מכל צדים וצייים ותפלתו העמוד לנו עתגיד בשיחנו ותדם
 תפלה למ'שה איש האלהים :

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
 ע"י חיים תש"ע

כדי ללמוד תורה ועסקין בתורה וכינים בחיבורי חכמים
 כלם יודעים שהדרך המשפט היא וכל כד שעמד אחר
 התלמוד בכל מדינה ומדינה תזר או התקין או הנהיג לבני
 מדינתו או לבני מדינת רבות ולא פשטו מעשיו בכל ישראל
 מפני רחוק מסכותיהם ושבוש הדרכים והיות בית דין של אותה
 המדינה יודים ובית דין הגדול של שבטים ואחר בטל מבמה
 שנקוד חיבור התלמוד לפיכך אין כופין אנשי המדינה זו לנהוג
 כמנהג מדינה אחרת ואין אומ' לבד זה לגזור גזרה שגורה בד'
 אחרת במדינתו וכן אם לבד אחד כן הגאונים שדרך המשפט כך
 הוא ותבאר לבית דין אחר שעמד אחריו שאין דרך המשפט
 הנתוב בתלמוד אין שומעין לראשון אלא למי שהדעת נוטה
 לדבריו בין ראשון בין אחרון ודברי הללו בדינים ונזירות וחקקות
 ומנהגו שנתחשו אחר חיבור התלמוד אבל כל הדברי שבתלמוד
 הבבלי חייבין כל ישראל ללכת בהם וכופין כל עיר ועיר וכל
 מדינה ומדינה לנהוג ככל המנהגות שנהגו חכמי התלמוד לגזור
 גזירותם וללכת בתקנותם הואיל וכל אותם הדברים שבתלמוד
 והסכימו עליהם כל ישראל ואותם החכמים שהתקינו או שגזרו
 או שהנהיגו או שדנו דין הלמוד שהמשפט כך הוא הם כל חכמי
 ישראל או רובם וזה ששכעו וקבלה בקרי התורה כולה דור
 אחר דור עד משה רבינו ע"ה כל החכמים שעמדו אחר חיבור ה'
 התלמוד ובנו בו יצא להם שם בזמנתם הם הנקראים גאונים
 וכל אלו הגאונים שעמדו בארץ ישראל ובארץ שבער ובספרד
 ובצרפת למדו דרך התלמוד והצטאו לאור תעלומותיו וביאר
 עניניו לפי שדרך עבודה דרכו עד לכאן ועד שהוא בלשון
 ארמי מעורב עם לשונות אחרות לפי שאות הלשון היתה ברוחה
 לכל אנשי שבער בעת שחיבר התלמוד אבל בשאר מקומות
 וכן בשבער כימי הגאונים אין אדם מכיר אותה הלשון עד ש'
 סמלדון אחר ושאלות רבות שואלין אנשי כל עיר ועיר לכל
 גאון אשר היה בימיהם לפי להם דברים קשים שבתלמוד והם
 מסייבים להם כפי חכמתם ואחם השואלין מקבצים התשובות
 ועושין בהם ספרים לדבין בהם גם חכמי הגאונים שבכל דור
 חזרו חיבורי לבאר התלמוד כדם כי שפירש הלכות ויחדות וכדם
 מי שפירש פרקי יחידים שנתקשו בימי ובהם כי שפיר' מסכתו'
 וסודים ועד חיבור הלכות פסקות בענין איסור והיתר וחוב ו'
 חסד בדברים שהשעה צריכה להם כדי שיהיו קרובים למדע
 מי שאינו יכול לירד לעומקו של תלמוד זה היא בלאבת שעשה
 בה כל גאוני ישראל מיס שחיבר התלמוד ועד זמן זה שהוא
 שנה שכינת אחר באה ואלף לתורבן הבית והיא שנת ארבעת
 אלפי' ותקלד לבריאת העולם וכדן הזה חכמי הצחות יתירות
 ודוקה השעה את הכל ואבדה חכמת חכמינו ובינת נבונים כ'
 נסתתרה לפיכך אותם הפירושים וההלכות והתשובות שזכרו
 תאננים והיא שהם דברים מבוארים נתקשו בימינו ואין מבין
 עניניהם כראוי אלא מעט במספר ואין צריך לחבר התלמוד
 עצמו הבבלי והירושלמי וספרא וסגרי והתוספתא שהן צריכין
 דעת רחבה ונפש חכמה וכן ארץ ואדר כך יודע מהם הדרך
 הנסדרה בדברים האסורים והמתירים ושאר דיני התורה היאך
 הוא ומפני זה נעדרתי חצני אני משה בר' מיטן הספרדז
 תשענתי על הצד בה וביתו בכל אלו הכפרים וראיתי לחבר
 דברים והתבודדים בכל אלו רחובים בענין האסור והמתיר
 והספא והטאר עם שאר דיני התורה כלם בלשון בתורה ודרך

קצרה עד שתהא תורה שבעל פה כולה כחורה בפיה הכל בלא
 קושיא ולא פירוק ולא זה אומר בכה זה אומר בכה אלא דברי'
 ברורים קרובים נבונים על פי המשפט אשר יתבאר בכל אלו
 החבורים והפירושים הנמצאים מיכות רבינו הקדוש ועד עכשיו
 עד שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול כדן כל מצה ומצוה
 וכדן כל הדברים שתיקנו חכמים ונביאים כללו של דבר כדי
 שלא יהא אדם צריך לחיבור אחר בעולם כדין מדיני ישראל
 אלא יהא חיבור זה מקבץ לתורה שבעל פה כולה עם החקנות
 והמנהגות והגזירות שבעשו מיכות משה רבינו ועד חבורי התלמוד
 וכמו שפירשו לנו הגאונים בכל חיבוריהם שחיברו אח' התלמוד
 לפיכך קראתי שם חיבור זה משנה תורה לפי שאדם קורא
 בתורה שכבתב תולה ואדר כך קורא בזה ויודע כמנהג תורה
 שבעל פה כולה ואינו צריך לקרות ספר אדר בינו ס' וראיתי
 לחלק חיבור זה הלכות הלכות בכל ענין וענין ואחלק ההלכות
 לפרקים שבארו ענין וכל פרק ופרק אחרון אתול הלכות קטנו'
 כדי שיהיו סודרין על פה אלו ההלכות שבכל ענין וענין י'
 יש מהם דלסת שדס משפטי מצות בלבד וזוה המצות שיש בה
 דברי קבלה הרבה וזוה ענין בפני עצמו ויש מהם הלכות שדס
 כוללין משפטי מצות הרבה אם יהיו אותם המצות כולן בענין א'
 אחר כפני כחלוק חיבור זה לפי הענינים לא לפי כנין המצות
 כמו שיתבאר לקורא בו וכנין מצות התורה הנהגות לדורות
 שש מאות ושלוש עשרה מצות כדס מצות עשה מאתי וארבעי'
 ושבעה סימן להן כנין איבריו של אדם ונהם מצות לא תעשה
 שלש מאות וששים וחמשה סימן להם כנין ימי שנת החמה -

מצות עשה

מצוה ראשונה כביצת עשה לידע שיש שם אלוה
שנאמר אנכי ה' אלהיך -	
ליהודי שנאמר ה' אלהינו ה' אחד -	ב
לאהבו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך -	ג
ליראה ככתו שנאמר את ה' אלהיך תירא -	ד
להתפלל שנזכרות אתה אלהיך ועבודה זו תפלה
לדבקה בו שנאמר וגו' תדבק -	ה
להשבע בשמו שנאמר ובשמו השבע -	ו
להודות בודכמי האנשים והישרי שג' הלכות בדרכי
לקדש את שמו שנא' ותקדשתי בהן בני ישראל -	ז
לקחת קדית שמע פעמים ביתם
שנאמר ודברת בם בשכבך ובקומך -	ח
ללמוד תורה וללמוד שנאמר ושננהכ לבניך -	ט
לקשוד תפילין בראש שנאמר והיו לטענות בין
עיניך -	י
לקשוד תפילין ביד שנאמר וקשרתם לאות על ירך
לעשות ציצית שנאמר ועשו להם ציצית -	יא
לקבוע מזוזה שנאמר ובתברם על מזוזות ביתך -	יב
להקדיל את העם לשמע ותורה במצואי
שביעית שנאמר הקהל את העם -	יג
לכתוב כל איס ספר תורה לעצמו שתייחד כתבו
לכם את השירה הזאת -	יד

לכתוב הכרך ספר תורה לעצמו יתר על אחד של כל ארץ יהיה לו שני תורות שנאמר וכתב לו את כשנה התורה הזאת
יש לבדך אור המון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך
קף לבנות בית הבורחה שנאמר ועשו לי מקדש
נא לידאה מבית המקדש שנאמר ומקדשי תיראו
נב לשמור בית זה תמיד שנאמר ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות
נז להיות הלי עובד במקדש שנאמר ועבד הלי
נד לקדש הבית ידיו ורגליו בשעת העבודה שנודעה אהרן ובניו
נה לערוך נרות במקדש שכ' יערוך אותו אהרן ובניו
נו לברך והרני את ישראל שכל כהן תכרו את בני ישראל להסיר לחם הכונה לפני ה' בכל שבת שנאמר לחם הפנים לפני תמיד
נז להקטיר הקטרת פעמים ביום שנאמר והקטיר עליך אהרן את קטרת הסמים
נח להקטיר את שמנת העולה תמיד שנאמר את תמיד תתקד על המזבח
נז להרים את הדשן מעל המזבח שנאמר את הדשן לשלח שמנים כבזבחה שכינה שהיא מקדש שנאמר וישלחו מן המזבח כל צרוע וכל זכ טמא לנפש לחלוק בכבוד לורעו של אהרן ולהקריבו לכל דבר שבקדושה שנאמר וקדשתו
נח להלביש הכהנים לעבודה בגדי כהונה שנא' ועשית בגדי קדש
נז לשאת את הארון על הכתף כשנושאים אותו שנא' עבדת הקדש עליהם ככתף ישאו
נח למשוח כהנים גדולים וכלבים בשמן המשחה שנא' טמן משחת קדש
נז להיות הכהנים עובדים במקדש משמרות משמרות ובבגדי עבודים כאחד שנא' וכי יבא הלי לבד מבגדי על האבות
נז להיות הכהנים משמאין לקרוביהן ומתאבלין עליהן כשאר קרוביה שהן מצוין להתאבל של לה יטבא
נח להיות כהן גדול נושא בתולה שנאמר והוא אשה בבתוליה יקח
נז להקריב תמידין בכל יום שני שנים לחם עולה תמיד להקריב כהן גדול מצחה בכל יום שנאמר זה קרבן אהרן ובניו
נא להוסיף קרבן אחד בכל שבת שנאמר וביום השבת שני כבשים
נב להוסיף קרבן בכל ראש חדש וראש חודש שנאמר ובראש חודש יקח
נז להוסיף קרבן ביום הפסח שנא' שבעת ימים תקריבו אשה לה'
נז להקריב כבוד העומר במחלת יום ראשון של פסח עם כבש אחד שנאמר והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן
נח להוסיף קרבן ביום עזרת שובבים הבכורים וגו'

לחביא שתי הלחם עם הקרבנות הקרבים בגלל ה' הלחם ביום עצרת ששמושבתיכם תביאו לחם תנופה להוסיף קרבן בראש השנה שנה ובחדש השביעי באחד לחודש
מז להוסיף קרבן ביום העום שנאמר ובעשור לחודש השביעי מקרא קדש יהיה לכם
מז לעשות עבודת היום ביום העום שנא' בואת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר וכל העבודה הכתובה בפרשת אחרי מות
מז להוסיף קרבן ביום הסגות שנאמר והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח
מז להוסיף קרבן ביום שמיני עצרת כי רגל בפני עצמו הוא שנאמר וביום השמיני
מז להונו ברגלים שנאמר שלש רגלים תהונו לה' להראות ברגלים שנאמר שלש פעמים בשנה יראו כל זכורך
מז לשמח ברגלים שנאמר ושמחת בהן
מז לשחוט כבש הפסח שלושה אמות כל קדל וגו' לאכל בשר פסח עלי בליל חמשה עשר בניסן שנאמר ואכל את הבשר
מז לעשות פסח שני שנאמר בחדש השני בארבע עשר יום לחודש תעשו אותו במעורר
מז לאכל את בשר פסח שני על מצה וכרוד שנאמר על מצות ומצותים יאכלוהו
מז לתקוע בחצוצרות על הקרבנות ובשעת העזרת שכ' ותקעתם בנצוצרות
מז להיות כל קרבנות בהמה ביום שמיני הלאה שנא' מיום השמיני הלאה
מז להיות כל קרבן בהמה תמים שנתמים יהיה לה' יקח לכלוח כל קרבן טמא על כל קרבן הקריב כלה מעשה העולה שנאמר אם עולה קרבנו מעשה זמאת שנאמר זאת תורה הדטאת
מז מעשה האשם שנאמר זאת תורת האשם
מז מעשה זבח השלמים שנא' חאתו תזבח השלמים מעשה הבגחה שנופש כי הקריב לך כבחה
מז להקריב בית דין קרבן אם טעו בהראש שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו
מז להקריב יחיד קרבן זמאת אם טעו במצות לא תעשה שחייבין עליה כרת שנאמר ונפש כי תחטא
מז להקריב יחיד קרבן אם נתפק לו אם זמאת זמאת שחייבין עליה זמאת או לא זמאת שני בר ולא ידע וגו' חביא את אשמו והו נקרא אשם הלי
מז להקריב השתג במעלה או הזמאת בגולה או בשפחה חרופה או שפר בקדון ונשבע כביא ק קרבן אשם זה הוא הנקרא אשם חדאי
מז להקריב קרבן עולה ויחיד שנאמר אם לא תגיע ידו ואם לא תשיג ידו
מז להתדות לפני המל זמאת שיעשה האדם בשעת הקרבן ושלא בשעת הקרבן שנאמר והתודת את זמאתם אשר עשו

להקריב חוב קרבן אחד שיטור מזובו שנא' וכי ישור חוב מזובו
עז להקריב חובה קרבן אחד שתטור שנאמר ואם שחרה מזובה
עז להקריב חוב קרבן אחד שיטה שזובו השמיני יקח להקריב חולדת קרבן אחד שתטור זמאת ובבלאת ימי טהרה
עז לעשר הבמה שנאמר וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבוד וגו'
עז לקדש בכור הבמה השמורה ולהקריבו שנא' כל הבכור וגו'
פ לפדות בכור אל שנא' פדה תפדה את בכור האדם לפדות פטר חמור שנא' ופטר חמור תפדה בשה
פ לערוף פטר חמור שנא' ולא תפדה וערפתו
פ להביא כל הקרבנות שיש על האדם ברחוב או בגדל ברגל ראשון שפגע בו שנא' ובאת שכה והבאת שמה להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה שנאמר ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך
פ להשגל בהבאת הקרבנות מחוצה לארץ לבית ה' הבחירה שנאמר רק קדשך אשר יהיו לך וגדריך תשא ובאת כפי השמיעה לכבוד שאינו מידבר אלא בקדשי חוצה לארץ
פ לפדות קדשים בעלי חיים והיה מתרין שנאמר רק בכל אות נפשך תזבח כפי השמיעה לכבוד שאינו מידבר אלא בפסולי המקדשין שיפרו
פ להיות התמורה קדש שנאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש
פ לאכל שירי מצות שנאמר והתמורת כבחה יאכלו אהרן ובניו
פ לאכל בשר זמאת ואשם שנא' ואכלו אתם אשר כופר כהם
פ לשדוף בשר קדש שנא' שנא' והבשר אשר יגע בכל טמא
צא לשדוף הנחור שנאמר והנחור כבשר החוב ביום השלמי באש ישרף
צב לגדל הנחור שערות שנגדל פרע שעד ראשו
צב לגדל הנחור שערות על קרבנותיו במלאת ימי נחור או בתוך ימי נחור אם נטבא שכל ימות בת עליה
צב לקיים אדם כל מה שרצא בשפתו כקר בן או צדקה וכ' זמאת ביום שנאמר כחצא שפתך תשבר ועשית
צב לדון בהצרות מדרים בכל הדינים האמדין בתור
צב להיות כל המגע בגבול טמא שכל ימות מן הבגד להיות טמא שרצים טמאין שנא' זה לכם השמאל להיות האוכלין טמאין שנא' האוכל אשר יאכל להיות הבגד טמא ובטמאה לאחרים
ק להיות חולדת טמאה בבגד
ק להיות המצודע טמא ובטמא
ק להיות כגד מנוגע טמא ובטמא
ק להיות בית מנוגע טמא
ק להיות חוב טמא
ק להיות שכבת זרע טמאה
ק להיות חובה בטמאה
ק להיות הבגד בטמא
ק להיות כי נדה בטמאין לאים טהור ומטורין לאו

טמא בטמאת מת בלבד וכל אלו חייבין של טמאין אלו רב משפט כל טמאה וטמאה מן מבורר ב בתורה שבכתב
קט להיות הטהרה ככל הטמא בטמאה כמי מקח שנ' ורחץ במים את כל בשרו לכדו כפי השמע שרדחה זו במים שכל נופו עולה כהן בבת אחת
קף להיות הטהרה מן הצרע בין צרעת אדם ובין צרעת בית בעץ ארו ואובד ושני תולעת ודתי צפרים ומים חיים שנאמר זאת תהיה תורת המצודע
קף להיות המצודע בגלל את כל שערו שנאמר והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו
קכ להיות המצודע ידוע לכל בדברים האמורים בו שנ' בגדיו יהיו פרוגי וראשו יהיה פרוע וגו' וכן כל שאר הטמאים צריכין להודיע את עצמן
קכ לעשות פרה אחכה להיות אפרה כוכן שנא' והיתה לעדת בני ישראל
קכ להיות מעריך אדם מותן דמים הקצובין בפרשה שנא' איש כי יפליא נדר
קכ להיות מעריך בהמה טמאה מותן דמיה שנא' והעמיד את הבהמה
קכ להיות מעריך ביהו מותן בערך הבחן שנא' והעריבו הכהן
קכ להיות מקדוש שדחו מותן בערך הכתוב בפרשה שנא' והיה ערך כפי זרעו
קכ לשלם השונג במעילה מה שמעל לה ולהוסיף זמאת שזמאת אשר זמאת מן הקדש יטלם
קכ להיות נטע רביעי קדש שנא' והיה כל פרוץ קדש הוללים לה
קכ להניח פאה
קכ להניח לקט
קכ להניח עומר השבחה
קכ להניח עוללות בכרם
קכ להניח פרט הברם לפי טבבל אלו נאמר לעני הלג
קכ תעוב אדם חתו כצנה עשה שלהם
קכ להבי' במדל לבית הבחור שנא' ראשי בניו אדמתך
קכ להפרי' תרומה גדולה לבחן שנא' ראשית דגן תתן לו להפריש מעשר דגן לחים שנא' כל מעשר הארץ וגו' להפריש מעשר שני להאכל לביעלי בידו שלם שנא' עשר מצער כפי השמיעה לכבוד שזו מעשר שני
קכ להיות הדין מפרשין מעשר מן המעשר שלקחו מ ישראל ומתנן אותו לכהנים שנא' הדין תדבר להפריש מעשר עני תחת מעשר שני בשלישית ו ובשלישית בשבוע שנאמר מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך
קכ להתדות וידו מעשר שנא' חבת לפני האלדיך בעדתי הקדש
קכ לקרות על הבכור שנא' עבדת חבת לפני האלדיך
קכ להפריש חלה לבחן שנא' ראשית עריכותכם יהיה הריבות חובה
קכ להשיב קרקע שנא' השיבית השכבחה ונטתה
קכ לשבור מעבוד הארץ שנא' בוריש ובקציד השבת
קכ לקדש שנת יובל בשביטה בשביטה שנא' וקדשתם את שנת החובשים
קכ לתקן בשט' בטל חובל שבוועברת שז' תרוע' א ד

מצות לא תעשה

מצוה ראשונה ממצוות לא תעשה שלא לעלות בכחשבה שיש שם
אלוה זולתי ה' שנאמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני :
ב שלא לעשות פסל לא יעשה בידו ולא יעשה לו א
אחרים שנאמר לא תעשה לך פסל :
ג שלא לעשות ע"ז ואפי' לאחרים שנאמר אלהי מסכה
לא תעשה לך :
ד שלא לעשות צדחת לנו ואף על פי שאין עובדין
אותן שנאמר לא תעשון אתי :
ה שלא להשתחוות לע"ז ואף על פי שאין ררך עבודהה
בהשתחיה שנאמר לא תשתחוה להם :
ו שלא לעבוד עבודה זרה בדברים שדרכה להעבד
בז"ג שנאמר ולא תעבדם :
ז שלא להעביר בנו למולך שנאמר ומורעך לא תתן
להעבד לכהןך :
ח שלא לעשות מעשה אב שנ' אל תפנו אל האובות
שלא לעשות מעשה ידעוני שנאמר ואל הידעוני :
ט שלא לפנות אור ע"ז שנ' אל תפנו אל האלהים :
י שלא להקים מצבה שנאמר ולא תקים לך מצבה :
יא שלא לתת אבן משכית שנאמר ואבן משכית לא
תתנו בארצכם :
יב שלא ליטע אילן במקד' שנ' לא תטע לך אשד' כל עץ
שלא ליטע בע"ז להעבדי ולא מטביעין אותן בה
שנושם אלקים אחרים לא תזכירו ולא יטעו על פך
שלא להדיח בני ישראל אחר עב זרה שנאמר
ולא ישבעו על פך זר אזהרה לכדיח :
יג שלא להסית אדם מישראל אור עבודה זרה שנאמר
במסית ולא זסיפו לעשות
יד שלא לאהוב המסית שנאמר לא תאבה לו :
יז שלא לעדב השנאה למסית שנאמר ולא תשבע אלה
שלא להציל המסית אלא עובד על דבר שנאמר לא
תווס עינד עליה :
יח שלא לחבר המוסת זכות על המסית שנא' לא תחבול
שלא ישתוק המוסת מללמד חובה על המסית אם
ידע לו חובה שנאמר ולא תבסה עליה :
יט שלא להינות בני ערוב שנא' לא תחבד כסף
חוב עליהם :
כא שלא לבנות עיר הגדלת לכבוד שחתה שנאמר לא
תבנה עיר :
כב שלא להנות בממון עיר הגדלת שנ' לא ידבק בידך
שלא להנות בע"ז ובכל משמיה ובתקרונת שלה
ובין שנתנסך לה שנ' לא תביא ת עבה אל ביתך :
כג שלא להתנבא בשמה שנ' אשר ידבר בשם אלהים
אחרים :
כד שלא להתנבא בשקר שנאמר אשר יזיד לדבר דבר
בשמי את אשר לא צויתיו :
כה שלא לשבע למתנבא לשם ע"ז שנאמר לא תשבע
אל דברי הנביא :
כו שלא ימנע מהריגת נביא השקר ולא יירא ממנו שנ'
לא תגדו ממנו :
כז שלא ללכת בחקת עבודה זרה ולא במנהגותם
שנאמר ולא תלכו בחקות הגוי :

לצדק מאזני עם המשקלו שנ' מאזני צדק אבני צדק
לכבוד החכמים שנאמר כפני שיבה תקום :
כח לכבוד אב ואם שנאמר כבוד את אביך ואת אביך :
כט ליראה מאב ואם שנאמר איש אמו ואביו תירא :
לפרות ולרבות שנאמר פרו ורבו :
לבעול בקדושתן שנאמר כי יקח איש אשה :
לשמח דתן את אשתו שנה שנאמר בקי יהיה לביתו
שנה אדתונו :
למלא את הבן שנ' וביום השמיני ימול בשר ערלתו
ליבם אשת אח שנאמר יבמה יבא עליה :
לחלוץ ליבם שנ' וחלצה בעלו מעל הנול :
לישא אנוס את אנוסתו שנ' ואל תהיה לאשה :
לישב מוציא סם רע עם אשתו כל יכיו שנאמר
ולו תהיה לאשה
לזו כנפחה בזכטי שקל עם טאר דיני טכוכי יפתה
לעשות ליפת תואר ככתוב בתורה שנאמר וראית
בשביה אשת יפת תואר
לגרש בשטר שנאמר וכתב לה ספר כריתות :
לעשות לסוטה בתורה שנאמר ועשה לה הכהן את
כל התורה הזאת :
להלקות ל' ימים שנ' והפילו השופט והכור לפניו :
להגלות הרצח בשגה שנאמר ויטב בה עד מות
הכהן הגדול
להיות ב' הורגין בסוף שנאמר נקם ינקם :
להיות בית דין הרגין בחנק שנ' מות ימות המואף
והנאפת :
להיות ב' שודפין באש שנ' באש ישרפו אותו :
להיות ב' סקלין באבנים שנ' וסקלתם אותו וזכור
לתלות בו שנתחייב תלייה שנ' ותלית אהו על עץ :
לקבור הנדרג ביומו שנ' כי קבור תקברו ביום ההוא
לחן לעבד עברי כהלותו שנ' כי תקנה עבד עברי
לעד אבה עבריה שנאמר אשר לא יעדה והפרה :
לפרות אמה עבריה שנאמר והפרה :
לעבוד בעבד כעני לעולם שנ' לעולם כהם תעבדו
לחיות החובל בטלס ככון שנאמר כי יריבון אנשים
וחכה איש :
לחן בנזקי בהמה שנא' וכי יגוף שוד איש את שוד
רעהו :
לחן בנזקי דבור שנאמר כי יפתח איש בור :
לחן לגנב בתשלומין או במיתה שנאמר וכי יגנב
אם במזהרתו גונב איש זכרו :
לחן בנזקי הבער שנ' כי יבער איש שדה או כרם :
לחן בנזקי האש שנ' כי תצא אש ומצאה קרצם
לחן בנזקי חנם שנ' כי יתן איש אל רעהו :
לחן בדין גושא סבר שנאמר כי יתן איש אל רעהו
חבור או שוד
לחן בדין השואל שנ' כי ישאל איש מעם רעהו
לחן בדיני מקד' ומבכר שנ' וכי תמכרו ממכר לעמית
לחן בדין טען ונטען שנ' על כל דבר פשע על
שוד על חמד
להציל הגדוף ואפי' כנפש הרודף שנא' וקצתה את
כפה :
לחן בדיני גזלות שנ' איש כי יגזל וכן אין לו :

העובר על הפקודים :
 לשמוע מכל נביא שיהא בכל דור ודור אם לא יוסף
 ולא יגרע שנאמר אליו תשמעון :
 למנות מלך שנא' טום תשים עליך מלך :
 לשמוע מכל בית דין הגדול שיעמדו להם לישראל
 שנאמר ועל המשפט :
 למנות אחרי רבים אם תהיה מחלוקת בין הסנהדרין
 בדינין שנאמר אחרי רבים להטות :
 למנות שפטים וששרים בכל קהל וקהל מישראל
 שנא' ר שפטים וששרים תתן לך :
 להשוות בין בעלי דינין בשעה שעומדים בדין שנא'
 בצדק תשפט עמיתך :
 להעיד בבד לכו שיש לו עדות שנ' והוא עד או ראה
 או ידע :
 לחקור העדי' חרב' שנ' ודרשת וחקרת ושאלת היטב
 לעשות לעדים זוממין כמו שזמו לעשות שנאמר
 ועשיתם לו כאשר זמם :
 לערוף את העגלה כמצותה שנאמר וערפו שם את
 העגלה בנהל :
 להזיין שש ערי מקלט שנתכן לך הודך' ושלשת :
 לתת ללויים ערים לשבת וגם הם קולשות שנאמר
 ונתנו ללויים ערים :
 לעשות מעקה לגנך שנאמר ועשית מעקה לגנך
 לאבד עז ומשמשיה שנאמר אבד תאבדון וגו'
 להרוג אנשי עיר הנדחת ולשרוף את העיר שנאמר
 ושרפת באש את כל שללה :
 לאבד שבע עממים מארץ ישראל שנ' חדר תחריבם
 להכרית זרעו של עמלק שנתמחה את זכר עמלק :
 לחזר כה שיעשה לנו עמלק תדיר שנאמר זכר את
 אשד עשה לך עמלק :
 לעשות במלחמה דרשות במשפט הכתיב בתורה
 שנאמר כי תקרב אל עיר :
 לפרשד בהן במלחמה שנ' ונגש דבן ודבר אל העם
 להתקין יד בבחנה שנ' ויד תהיה לך מחוץ לבחנה
 להתקין יתד שנאמר ויתד תהיה לך על אונך :
 להשיב את הגול שנ' והשיב את הגולה אשר גול :
 ליתן צדקה שנאמר פתח הפתח את ידך :
 להעניק לעבד עברי שנאמר העניק תעניק לו וכן
 אבה העבריה
 להלח לעני שנ' אם בסף תלוח את עמי אם זה אינו
 רשת אלא מצוה שנאמר והעבט תעביטנו
 להלות לנברי ברבית שנאמר לנברי תשיך כפי ה
 השכרעה לבדו שח מצות עשה :
 להשי' המשכו' לבעלי' שנ' השב תשל' לו את העבט
 ליתן שטר שביד בזמנו שנאמר ביומו תתן שכרו :
 להזות השכר אוכל בזמן שכירות שנאמר כי תבא
 בכרם רעך כי תבא בקמת רעך :
 לעיוב מעל חבית או מעל בהבית שנ' עיוב תעזוב עמו
 להקם הישא על הבהמה שנ' הקם תקים עמו :
 להשיב אברה שנאמר השב תשיבם לאחך :
 להזכיר החוטא שנאמר הזכר תזכיר את עמיתך :
 לאהוב כל אדם כבני ברית שנ' ואהבת לרעך כמוך
 לאהוב את הגר שנאמר ואהבתם את הגר

ליתן גאולה לארץ בסנת היתובל שנאמר ובכל ארץ
 אוחתכם גאולה תתנו לארץ :
 להיות גאולה בבתי ערי יזמה עד שנה שנאמר ואיש
 כי ימכר בית כושב :
 למנות שני יובל שנים ושששים שבוספרת לך שבע :
 להשי' כספים בשביעית שנ' להשמיט כל בעל משה :
 לנגש לנברי שנאמר את הנברי תגש ואשר יהיה לך
 את אחך תשטט ידך :
 ליתן מן הבהמה לכהן הזרוע והלויים והקובה שנ'
 ונתן לכהן הזרוע :
 ליתן ראשית הגז לכהן שנ' ראשית גז צאנך תתן לו
 לזון בדיני חרמים מהם לה' ומהם לכהן שנאמר אך
 כל חרם אשר יחרים :
 לשחוט בהמה חיה ועוף ואחר יאכל בשרם שנאמר
 חבחה נבקרך ומצאנך :
 לכסות דם חיה ועוף שנ' ושפך את דמו וכסוה בעפ'
 לשלח את צפור מן הקן שנא' שלח תשלח את האם :
 לבדוק בסימני בהמה שנאמ' זאת היתה אשר תאכלו
 לבדוק בסימני העוף עד שיכבדל בין שמה לשאר
 שנאמר כל עמור :
 לבדוק בסימני חגבים לדע שחור מן הטמא שנאמ'
 אשר לו כרעים :
 לבדוק בסימני דגים שנאמר אתה תאכלו מכל אשר
 במים :
 לקדש חודשים ולחשב שנים וחודשים בכד' בלבד
 שנאמר החדש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא
 לכם לחודש השנה
 לשבות בשבת שנאמר וביום השביעי תשבית
 לקדש שבת שנאמ' זכר את יום השבת לקדשו
 לבעד המן שנ' ביום הראשון תשביתו שאר מבתוכ'
 לספר ביציא מצרים בלילה ראשונה של חג המצות
 שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא :
 לאביל מצוה כליל זה שנאמר בערב תאכלוהו'
 לישבו בראשון של פסח שנ' וביום הראשון מקדש קד'
 לשובה בשביעי בו שנ' וביום השביעי מקרא קדש :
 לספור מקצירת העומר בט יום שנאמר וספרתם
 לכם כמזרת השבת :
 לשבות ביום חמישים שנאמר וקראתם בעצם היום
 הזה מקרא קדש :
 לשבות בראשון של חודש השביעי שנאמר באחד
 לחודש השביעי יהיה לכם שבתון :
 להתענות בעשירי בו שנאמר ובעשור לחודש תענו
 את פפסותיכם :
 לשבות ביום הצום שנאמר שבת שבתון
 לשבות בראשון של חג המצות שנא' ביום הראשון
 מקרא קדש :
 לשוב בשמיני של חג שנ' וביום השמיני מקרא קדש
 לישב גם זה שבעת ימים שנאמר בסכות תשבו
 שבעת ימים :
 לישל ליליב שנאמר ויקחתם לכם ביום הראשון
 פרי עץ דוד כאתתמר :
 לשמע קול שופר כרה שנאמ' ויום תרועה יהיה לכם
 ליתן בדיצית השקל בכל שנה שנאמר זה יתנו כל

קלח
 קלט
 קמ
 קמא
 קמב
 קמג
 קמד
 קמה
 קמו
 קמו
 קמז
 קמח
 קמש
 קנ
 קנא
 קנב
 קנג
 קנד
 קנה
 קנו
 קנו
 קנז
 קנט
 קס
 קסא
 קסב
 קסג
 קסד
 קסה
 קסז
 קסח
 קסט
 קע
 קעא

קעב
 קעג
 קעד
 קעה
 קעו
 קעז
 קעח
 קעט
 קפ
 קפא
 קפב
 קפג
 קפד
 קפה
 קפז
 קפח
 קפט
 קץ
 קצא
 קצב
 קצג
 קצד
 קצה
 קצז
 קצח
 קצט
 ר
 רא
 רב
 רג
 רד
 רה
 רז
 רח

צא שלא להקדיש בעלי מומין למזבח שנאמר כל אשר
 בו מום לא תקריבו וזה איסור הקדושו :
 צב שלא לשחוט בעלי מומין לשם קרבן שנאמר לא
 תקריבו אלה לה :
 צג שלא לזרוק דם בעלי מומין לגבי המזבח שנאמר
 בבעלי מומין לא תקריבו לה וזהו איסור זריקת דמו
 צד שלא להקטיר אימורי בעלי מומין שנאמר ואשה לא
 לא תתנו בהם :
 צח שלא להקריב בעל מום עובר שנאמר לא תזבח
 לה אלו שחט ושה אשר יודה בו מום וזהו מום עוב :
 צו שלא להקריב בעל מום מידי הגמים שנאמר ומיד
 בן נכר לא תקריבו :
 צז שלא יתן מום בקדשים שנאמר מום לא יהיה בו
 כלומר לא תתן בו מום :
 צח שלא יקטיר שאור או דבש שנאמר כי כל שאור וכל
 דבש לא תקטירו :
 צט שלא להקריב טפל שנולד חשבת מלח ברית אלקי
 ק שלא להקריב אתנן ומזר שנאמר לא תביא אתנן
 זוכה ומזר כלב :
 קא שלא לשחוט אותו ואת בנו שנאמר אותו ואת בנו
 לא תשחט ביום אחד :
 קב שלא יתן שכן דת בכנות חוטא שנאמר לא ישום
 עליה שכן :
 קג שלא יתן עליה לבונה שנאמר ולא יתן עליה לבונה
 קד שלא יתן שכן בכנות סוטה שנולד יציק עליו שכן
 קה שלא יתן עליו לבונה שנאמר ולא יתן עליו לבונה :
 קו שלא להטיר את הקדשים שנאמר לא יחליפנו ולא
 יביד אותו :
 קז שלא לשנות את הקדשים מקרבן לקרבן שנאמר
 בבכור לא יקדיש איש אותו כלומר שלא יקדישו
 לקרבן אחר :
 קח שלא לפזר תבואה בדבחה טהורה שנאמר אך בכור
 שחט וגו' לא תפזרו :
 קט שלא למכור מעט בדבחה שנאמר לא יגאלו
 קו שלא למכור טהרה הדרם שנאמר לא ימכר :
 קא שלא לפדות טהרה הדרם שנאמר לא יגאל :
 קב שלא יבדיל ראש חטאת הנזף שנאמר ובלק את
 ראשו מבול ערפו :
 קג שלא לעבוד בקדשים שכל לא תעבוד בבכור שחט :
 קד שלא לגזול את הקדשים שנולד תגזל בכור צאנך :
 קטו שלא ישחט הפסח והחמץ קיים שנאמר לא תשחט
 על חמץ דם זבח :
 קז שלא להניח אימורי הפסח עד שיפסל בלינה שנא'
 לא ילין חלב חגי :
 קח שלא להתיר מבשר הפסח שנאמר ולא תותרו מבני
 עד בקר :
 קט שלא להתיר כחציית ארבע עשר ליום השלישי שנ'
 לא ילין כן הבשר כפי השמיעה לכות שבבשר
 דמית' ד הכתוב כדבר וזה שנאמר לבקר לבוקר טל
 יום שני טל יום הפסח שהוא שלישי לשחטה :
 קי שלא להתיר מבשר פסח שני עד בקר שנאמר
 ולא ישאירו מבני עד בקר :
 קיא שלא להתיר מבשר התודה עד בקר שנאמר ולא
 תותרו מבני עד בקר וזהו חמץ לשאר קדשי שאין

מניחין אותו לאור זמן אבילותו :
 קבא שלא לשבר עצם בפסח שנזעזע לא תשברו בו :
 קבב שלא לשבר עצם בפסח שני שנזעזע לא תשברו בו
 קבג שלא להוציא מבשר הפסח כן החבורה שנאמר ולא
 תוציא מן הבית :
 קכד שלא לעשות שירי בכנות חמץ שנאמר לא תאפה
 חמץ חלקם :
 קכה שלא לאכול בשר הפסח נא ומבוטל שנאמר אל
 תאכלו מבני נא ובשל מבוטל :
 קכז שלא לאכול בשר פסח לגר תושב שנאמר תושב
 ושכיר לא יאכל בו :
 קכז שלא יאכל העדר בשר פסח שנכל עדר לא יאכל בו
 קכח שלא לאכול בשר הפסח לישראל שנשתכר שנא'
 כל בן נכר לא יאכל בו כלומר ישראל שנלוה לבני
 נכר ועבד עז כמותם לא יאכל בו :
 קכט שלא יאכל אדם שניטמא קדשים שנאמר והנפש
 אשר תאכל מבשר זבח השלמים :
 קל שלא לאכול כן הקדשים שניטמאו שנאמר ובשר
 אשר יגע בכל טמא לא יאכל :
 קלא שלא לאכל נותר שנאמר ואכליו עונו ישא ונכרתה
 והנפש ההיא :
 קלב שלא לאכול פגול שנאמר המקריב אותו לא יחשב
 לו פיגול יהיה והיא בכרת :
 קלג שלא יאכל זר תרומת שנאמר וכל זר לא יאכל קדש :
 קלד שלא יאכל אפי' תושב כהן ושכיר תרומה שנאמר
 תושב כהן ושכיר לא יאכל :
 קלה שלא יאכל עדר תרומה והוא הדין לשאר קדשים
 ודבר זה למדו הכתוב כן הפסח בגזירה שזה ואינו
 בפירוט כן התורה וכפי השמיעה לכדו שאמר עדר
 בקדשים כגפי תורה ואינו מדברי סופרים :
 קלז שלא יאכל כהן טמא תרומה שנאמר איש מזרעך
 וגו' בקדשים לא יאכל :
 קלח שלא תאכל חללה קדש לא תרומות ולא חזה וטוק
 שנאמר ובת כהן כי תהיה לאיש זר :
 קלח שלא תאכל כנות כהן שנאמר וכל כנות כהן
 כליל תהיה לא תאכל :
 קלט שלא לאכול בשר חטאות שנזעזע בפנים שנאמר וכל
 חטאת אשר יזכא מדמה :
 קמ שלא לאכול פסולי השקדשין שהוטל בהם מום
 בכוונה שנלא תאכל כל תרעבה כפי השמיעה לכדו
 שבפסולי המוקדשין שזכר בהן מום הכת' מדבר :
 קמא שלא לאכול מעשר שני של דגן חוץ לירושלם שנא'
 לא תוכל לאכול בשעריך :
 קמב שלא לאכול מעשר שני של תירוש חוץ לירושלם
 שנאמר תירושך :
 קמג שלא לאכול מעשר שני של יצהר חוץ לירושלם
 שנאמר ויצהרך :
 קמד שלא לאכול בכור תמים חוץ לירושלם שנאמר לא
 תוכל וגו' ובכורות :
 קמה שלא יאכלו הכהנים חטאת ואשם חוץ לעזרה שנא'
 לא תוכל וגו' בקרד וצאנך כפי השמיעה לכדו שלא
 בא הכתוב אלא לאסור בשר חטאת ואשמות חוץ
 לעזרה לפי שכל דבר שיאכל חוץ למקום אבילותו לא
 תוכל לאכול בשעריך אקדא בו :

לא : שלא לקסום שנאמר לא ימצא בך קסם קסמים :
לב : שלא לעונן שנאמר לא תעוננו :
לג : שלא לחוש שנאמר לא תחשו :
לד : שלא לכשף שנאמר לא ימצא בך וגו' וכשף :
לה : שלא לחבור חבר שנאמר וחבר חבר :
לו : שלא לשאול באוב שנאמר ושאל אוב :
לז : שלא לשאול בידעוני שנ' ושאל אוב וידעוני :
לח : שלא לשאול בחלום כן דמנים שנ' ודרש אל המלי' :
לט : שלא תעדה אשה עדי איש שנאמ' לא יהיה כלי גבר על אשה :
מ : שלא יעדה איש עדי אשה שנאמר לא ילבש גבר סבלת אשה בפני שזה מנהג עובדי עבודה זרה וכן מפורש בספרי עבודתה :
מא : שלא לכתוב בגוף כעובדי עבודה זרה שנאמר וכתבה קעקעלא תתנו בכשרכם :
מב : שלא ללבוש טעטנו כמו שלבשין כומרי עבודה זרה שנאמר לא תלבש טעטנו :
מג : שלא להקפץ פאת ראש כעובדי עבודה זרה שנאמ' ולא תקיפו פאת ראשכם :
מד : שלא להשחית כל הקן כעובדי עבודה זרה שנאמר ולא תשחית את פאת זקנד' :
מה : שלא להתגודד כעובדי עבודה זרה שנא' לא תתגודד וגרידה ושריטה אחת היא :
מו : שלא לשכון בארץ מצרים לעולם שנאמר לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד :
מז : שלא לתור אחר מחשבות הלב וראיית העינים שנ' ולא תתור וגו' :
מח : שלא לברות ברית לשבעה עממים שנאמ' לא תברות להם ברית :
מט : שלא להחיות אדם משבעה עממים שנאמ' לא תחיה כל נשמה :
נ : שלא לחון על עובדי עבוד זרה שנ' לא תחונם :
נא : שלא להדשי עובדי עז בארצנו שנ' לא ישבו בארצ' :
נב : שלא להתחזק בעובדי עבוד זרה שנ' לא תתחזק בם :
נג : שלא ישא עמוני ומואבי בת ישראל לעולם שנאמ' לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' :
נד : שלא להרחיק זרע עשו מן הקהל אלא עד שלשה דורות שנאמר לא תתעב אדומי' :
נה : שלא להרחיק מצרי מן הקהל אלא עד שלשה דורות שנאמר לא תתעב מצרי :
נו : שלא לקרוא שולם לעבד ומואב בתורה בשעת מלחמה כשאר גוים שנ' לא תדרש שולם ומתנתם :
נז : שלא להשחית אילני מאכל וכן כל שיש בו השחתה אסור שנאמר לא תשחית את עצה :
נח : שלא ידאו אנשי המלחמה ולא יפחזו מאיביה בשע' מלחמה שנ' לא תערץ בפניהם לא תיראם :
נט : שלא יסד מלבנו מעשה הרע שעשה לנו עמלק שנ' לא תשכח :
ס : שאנו כחזקין על ברכת השם שנאמר אלקים לא תקלל ונאמ' בעתש ונוקב שם ה' מות ימות מה דבלל כל שענש הכתוב עליו ברת או מיתה בית דין ודין מוצא לא תעשה דרך במילה ופסח שהן בכרת והן גיצות עשה :
סא : שלא לעבוד על שבועות בימי שנ' ולא תשבעו בשמי

לשקר :
סב : שלא ישבע לשוא שנ' לא תשא את שם ה' אלקי לשוא :
סג : שלא לחלל את שם הקבה שנאמר ולא תחללו את שם קדשי :
סד : שלא לנסות את דבר ה' שנ' לא תנסו את ה' אלקים :
סה : שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות או בתי מדרשות וכן אין מוחזקין את השמות המקודשין ואין מאבדין כתבי הקדש שנא' אבד תאבדון לא תעטון כן לה' אלקיכם :
סו : שלא ילין הצלוב על העץ שנ' לא תלי' גולת על העץ :
סז : שלא להשבית שמירה סביב למקדש שנא' ושמרתם את משמרתי :
סח : שלא יכנס כהן להיכל בכל עת שנאמר ואל יבא בכל עת אל הקדש :
סט : שלא יכנס בעל כוס מן המזבח ולפנים שנאמר אך אל הפרכת לא יבא :
ע : שלא יעבוד בעל כוס שנ' אשר יהיה בו כוס :
עא : שלא יעבוד בעל כוס עובר שנאמ' כל איש אשר בו כוס לא יקרב :
עב : שלא יתעסקו הורים בעבודת הכהנים ולא הכהנים בעבודת הורים שנאמר בלויים אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו גם הם גם אתם :
עג : שלא יכנס למקדש ולא יזרה בתורה שתי יין שנ' יין ושכר אל השת בבואכם אל אהל כועד ונאמר ולהורות את בני ישראל :
עד : שלא יעבוד הוד במקדש שנ' ואל יקרב אליכם :
עה : שלא יעבוד כהן טמא שנ' ויגדו מקדשי בני ישראל :
עו : שלא יעבוד כהן שבו לים עד שיעריב שמשו שנ' ולא יחללו :
עז : שלא יכנס כהן טמא לעזרה שנאמר ולא יטבאו את כוהנים זו כהנה שכינה :
עח : שלא יכנס טמא למחנה לילה שכנגדו לחרות דה' הבית שנא' לא יבא אל תוך המחנה זו כהנה לילה :
עט : שלא לבנות אבני מזבח גזית שנא' לא תבנה אתהן גזית :
פ : שלא לפסוע על המזבח שנ' ולא תעלה במעלות על מזבח :
פא : שלא להקטיר חלוקים במזבח הזהב שנאמר לא תעלה עליה קטרת זרה :
פב : שלא לכתוב אש המזבח שנאמ' אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה :
פג : שלא לעשות בבתבות שכן המטחה שנאמר ובבתבותו לא תעשה :
פד : שלא לסד בשכן המטחה ד שנאמר על בשך אדם לא יסח :
פה : שלא לעשות כפתבת הקטר שנ' ובבתבותו לא תעשה :
פו : שלא להוציא בדי הארון שנאמר לא יסוד ממנו :
פז : שלא יזה חושן מעל האפור שנאמר ולא יזה החושן מעל האפור :
פח : שלא יקרע הבגד שנ' כפי תורא יהיה לו לא יקרע :
פט : שלא להעלות קדשים בחוץ שנאמר השמר לך פן העלה עולותיך :
צ : שלא לשחוט קדשים בחוץ שנ' איש אשר יחוט שח או בשב ואל פתח אהל בעד לא הביא וכתבת :

קצו שלא לאכול ביום העזים שנאמר כי כל הגפש אשר לא תענה :

קצז שלא לאכול חמץ בפסח שנאמר לא יאכל חמץ :

קצח שלא לאכול תערובת חמץ שנאמר כל מזמזעת לא תאכלו :

קצט שלא לאכול חמץ אחר חצות יום ארבעה עשר שנאמר לא תאכל עליו חמץ :

ר שלא יראה חמץ שנאמר לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור :

רא שלא ימצא שאור שנא' שאור לא ימצא בבתיכם :

רב שלא ישתה הבויר יין ולא דבר שנתערב בו יין ושעמו בטעם יין שנאמר וכל משרת ענבים ואפילו החבוץ היין או דבר שנתערב בו היין הרי זה אסור עליו שנאמר וחמוץ יין וחמץ שכר לא ישתה :

רג שלא יאכל ענבים לחים שנאמר וענבים לחים :

רה שלא יאכל ענבים יבשים שנ' יבשים לא יאכל :

רי שלא יאכל חרצנים שנ' חרצנים ועד וג לא יאכל :

ריא שלא יאכל זגים שנאמר ועד וג לא יאכל :

ריב שלא יטמא המיד לבת שנ' לאביו ולאמו לא יטמא :

ריג שלא יכנס באהל המת שנ' על כל גפשו בת לא יבא :

ריז שלא יגלח הבגד שנ' תעד לא יעבור על ראשו :

ריזא שלא לקצור כל השד שנ' לא תבלה פאת שדך לקצור שלא ללקוט השבלים הנפולים בשעת קצירה שנ' ולקט קצירך לא תלקט :

ריזב שלא לבעור עוללות הכרם שנ' וכרמך לא תעלה :

ריזג שלא ללקוט פרט הכרם שנ' ופרט כרמך לא תלקט :

ריזד שלא ליקח עונת השכחה שנאמר לא תשוב לקוחו וכן בכל האלנות יש שכחה שנא' לא תפאר אורריך שלא לדווע כלאי זרעיס שנ' שדך לא תזרע כלאים :

ריזה שלא לדווע תבואה או ירק בכרם שנאמר לא תזרע כרמך כלאים :

ריזו שלא להרביע בהמה מין בשאינו מינו שנאמר בהמתך לא תרביע כלאים :

ריזא שלא יעשה כלאבה בשני מיני בהמה כאחד שנאמר לא תזרוש בשד ובחומר יחדיו :

ריזב שלא יחם בהמה בשעת כלאבה בדבר שאוכלת ממנו ונהגית שנאמר לא תחםם שד בדישו :

ריזג שלא לעבוד אדמה בשביעית שנ' שדך לא תזרע :

ריזד שלא לעבוד אילן בשביעית שנ' וכרמך לא תזמור :

ריזה שלא לקצור ספיז שביעית כדרך שקוצרין בשאר השנים שנאמר את ספיז קצירך לא תקצור :

ריזו שלא לאסוף פירות האילן בשביעית כדרך שאוספין בכל השנה שנ' ואת ענבי מיריך לא תביעור :

ריזא שלא לעבוד בשנת חבל בין אדמה בין אילן שנאמר בה לא תזרעו :

ריזב שלא לקצור ספיז יובל בשאר השנים שנאמר בו לא תקצור את ספיזיה :

ריזג שלא לאסוף פירות חבל באסיפת שאר שנים שנאמר בו לא תביעור אתו :

ריזד שלא למכור שדה בארץ ישראל לצמיתות שנאמר והארץ לא תמכר לצמיתות :

ריזה שלא לשנות כגרשי הלויים ושדותיהם שנאמר ושדה מגרש עדיהם כפי השמועה למד שזו אזהרה

רכט שלא ישתנה :

רל שלא לעזוב את הלויים שנאמר השמר לך פן תעזוב את הלוי אלא נתתן להם מתנותיהם ומשמח אותם בהן בכל רגל :

רלא שלא יתבע הלואה שעברה עליה שביעית שנאמר לא יגש את רעוה :

רלב שלא ימנע להלות לעני מפני השמטה שנאמר השמר לך פן יהיה דבר זה הכלל כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא מצות לא תעשה :

רלג שלא ימנע כלהלות לעני כליית לו כה שהוא צריך שנאמר לא תאמץ את לבבך נביצא הנותן צדקה עושה מצות עשה והמעלים עיניו מן הצדקה יותר על שבטל עשה עובר על לא תעשה :

רלד שלא לשלח עבד עברי ריקם כשיצא חפשי שנאמר לא תשלחו ריקם :

רלז שלא יתבע העני בחובו כשירדע שהוא עני ולא יצר לו שנאמר לא תהיה לו כגושא :

רלח שלא להלות ברבית לשראל שנאמר את כספך לא תתן לו כבשך :

רלזג שלא ללוות ברבית שנאמר לא תשיך לאורך כפי המנועה למד שזו אזהרה לזה שלא ינשך למלוה :

רלזד שלא להשית יד בין לזה למלוה ברבית לא להיות ערב ולא להיות עד ולא לכתוב שטר ביניהם שנאמר לא תשיכון עליו נשך :

רלזה שלא לאתר פעולת שכיר שנאמר לא תלין פעולת שכיר אתך :

רלט שלא ימטכן בעל חוב בדווע שנאמר לא תבא אל ביתו לעבוט עבוס :

רמ שלא למנוע העבוס מבעליו העני בטעה שהוא צדי' לו שנא' לא תשכב בעבוס כלום לא תשכב ועבוס עמך אלא השיבנו לו בליל הואיל וצדי' לו בליל :

רמא שלא למשכן האלמנה שנ' ולא תחבול בגו אלמנה

רמב שלא לחבול כלים שעושים בהם אכיל גפש שנאמר לא יחבול ריחים חרב :

רמג שלא לגנוב גפש מישראל שנאמר לא תגנוב זה גנוב גפשות

רמד שלא לגנוב ממון שנ' לא תגנובו זו גניבת ממון :

רמה שלא לחול שנאמר לא תגזול :

רמו שלא להשיג גבול שנאמר לא תשיג גבול ריעך

רמז שלא לעשוק שנאמר לא תעשוק את ריעך

רמח שלא לכחש בכמון חבירו שנאמר לא תכחש :

רמט שלא לישבע על כפירת ממון חבירו שנ' לא תשקר כלומר לא תשבע לשקר בכמון שיש לחבוק בידך שלא יזנה במקום וכמסר שנ' לא תנו איש את אחיו שלא יזנה בדברים שנאמר ולא תנו איש את עמיתו זו אונאת דברים

רנב שלא להנות את הגר בדברים שנאמר וגר לא תזנה

רנג שלא להנות את הגר בגקח ומגבר שנ' ולא תלחצנו

רנד שלא להחזיר עבד שכרת לארץ ישראל לאזנת שבחציה לארץ שנאמר לא תסגיד עבד אל אזנת

רנה שלא להנות עבד שנאמר עמך יטב קרבך בבגקס אשר יבחר תו

רנז שלא לענות יתום ואלמנה שנאמר כל אלמנה ויתום

שלא יכנס כהן גדול עם מת שנאמר ועל כר נפשח מת לא יבא כך למדו בפי השמועה שהוא חייב מ בבל יבאו חייב בבל יטבא :	קסח	שלא לאכול בשר עולה שנאמר לא תוכל ונדריך אשר חדר כלומר לא תוכל לאכול נודריך אשר ת תדר חזו אזהרה של כל מעל שלא יהנה בבל הקדשין האסורין ליהנות מהם ואם נהנה מעל :	קכז
שלא יקח כל שבט לוי חלק בארץ שנאמר ונחלה לא יהיה לו :	קסט	שלא לאכול בשר קדשים קלים קודם זריקת הדם שנאמר לא תוכל וגו' ונדבחתך כלומר לא תוכל לאכול נדבחתך קודם שחזק הדם :	קכח
שלא יקח כל שבט לוי חלק בביתו בשעת כיבוש הארץ שנאמר לא יהיה לכהנים חלק ונחלה שלא לעשות קדוה על כהן שנאמר לא תשימו קדוה בין עיניכם למת :	קע	שלא יאכל דם בשר קדשי קדשים שנאמר ודם לא יאכל כי קדש הם :	קכט
שלא לאכול בהמה טמאה שנאמר את זה לא תאכלו ממעלי הגרה :	קעב	שלא יאכל וכו' ותחבת ידך אל הבעורים :	קל
שלא לאכול דג טמא שנאמר ושקץ יהיו לכם בבשרם לא תאכלו :	קעג	שלא לאכול מעשר גבי בשמאה ואפילו ביהושע עד שיפדה שנאמר לא בעדתי ממנו בטמא :	קכא
שלא לאכול עוף טמא שנאמר אלה תשקצו מן העוף שלא לאכול שרץ עוף שנאמר כל שרץ העוף טמא הוא לכם :	קעד	שלא להוציא דמי מעשר שני בשאר דברים שאין בהם אגלה ושתייה שנאמר ולא נהגי כמנו למת וכל שהוא חרץ לצרכי הגוף הווי נתתי כמנו למת אקרא בו :	קכב
שלא לאכול שרץ הארץ שנאמר וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא :	קעה	שלא לאכול הטבל והטבל הוא דבר שגזזלו מן הארץ החייב בתחומת וכמעטדות שלא הוציאו ממנו תחומת ה' שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ידעו לה' כלומר דברים שהם עתידים להרים אותם לה' לא יעשו אותם חל ויאכל אותם בטבלם :	קכג
שלא לאכול רמש הארץ שנאמר ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ :	קעז	שלא להקדים תרומה לבעורים ולא מעשר ראשון לתרומה ולא מעשר שני לראשון אלא מוציאן על הסוד בבעורים תחלה ואחר כך תרומה גדול ואחר כך מעשר ראשון ואחר כך מעשר שני שנאמר כלאתך ודבעך לא תאחר כלומר לא תאחר דבר ה' הראוי להקדימו :	קכד
שלא לאכול חיה טמאה שנאמר לא תאכלו כל נבלח שלא לאכול טרפה שנאמר ובשר בשדה טרפה לא תאכלו :	קפא	שלא לאחד הנודדים והצובות שגוד ושנוב שנאמר לא תאחד לשלכו	קכה
שלא לאכול אבר מן החי שנאמר לא תאכל הגפס עם הבשר :	קפב	שלא לעלות לרגל בלא קרבן שנ' לא יראו פני ריגס שלא לעבוד על דברים שאמר אדם על גפסו שב' לא יחל דבר :	קכז
שלא לאכול גיד הנשה שנאמר על כן לא יאכל בני ישראל את גיד הנשה :	קפג	שלא יקח כהן זונה שנ' אשה זנה וחללה לא יקח שלא יקח כהן זלילה שנ' וחללה לא יקח :	קכח
שלא לאכול דם שנאמר וכל דם לא תאכלו :	קפד	שלא יקח גרושה שנ' ואשה גרושה לא יקח :	קכט
שלא לאכול חלב שנאמר כל זלב שחך וכשב ועז לא תאכלו :	קפה	שלא יקח כהן גדול אלמנה שנאמר אלמנה תרוסח וחללה זונה את אלה לא יקח :	קל
שלא לבשל בשר בחלב שנאמר לא תבשל גור בחלב אבנ' :	קפז	שלא יבעל כהן גדול אלמנה ואפילו בלא קדושתין בפני שבת חלה שנאמר לא יחלל דעה ודאי הוא מ ב חדר שלא לחלל בשדה :	קלב
שלא לאכול בשר בחלב שנאמר לא תבשל גור פעם שנייה בפי השמועה למדו שהאחד לאיסור ביטול והאחר לאיסור אכילה :	קפח	שלא יכנס כהן לבקדש פרוץ ראש שנאמר ראשכם אל הפרוע :	קלג
שלא לאכול בשר שחך הנסקל שנאמר ולא יאכל את בשרו :	קפח	שלא יכנס כהן למקדש קרוע בגדים ובגדיכם לא תפחמו :	קלד
שלא לאכול פת תבואה חרשה קודם הפסח שנאמר ולחם וגומר :	קפט	שלא יצא כהן מן העזרה בשעת עבודה ומפתח אהל כוונת :	קלח
שלא לאכול קלי מן החי שנאמר וקלי שלא לאכול סבול מתבואה חרשה שנאמר ותרמול לא תאכלו :	קצ	שלא יטבא כהן חדיוט לשאר כתים לנפש לא יטבא :	קלז
שלא לאכול עולה עד שלש שנים שנאמר שלש שנים יהיה לכם עדרים לא יאכל :	קצב	שלא יטבא כהן גדול ואפילו לקרובת לאביו ולאמו לא יטבא :	קלח
שלא לאכול כלאי הכרם שנאמר מן הקדש המלאא הזרע אשר תרע ותבואת הכרם הוא איסור אכילה שלא לשתות יין נסך שנאמר אשר חלב זבוחו יאכלו ישתו יין נסיכם :	קצג		
שלא לאכול לשתות ודך זולל וסכא שנאמר בנגו זה זולל וסכא :	קצד		

שמו שלא להכות אב ואם שנומכה אביו ואמו מות יומת
 שלא לעשות מלאכה בשבת שנאמר לא תעשה
 כל מלאכה
 שלא להלך חוץ לתחום מדינה כהולכי דרכי בשבת
 שנאמר אל יצא איש במקומו
 שלא לענוש בשבת שנאמר לא תכערו איש בכל
 מדשבותיכם
 שלא לעשות מלאכה בראשון של פסח שנאמר כל
 מלאכה לא תעשו
 שלא לעשות מלאכה בשביעית של פסח שנאמר כל
 מלאכה לא יעשה בהם
 שלא לעשות מלאכה בחג השבועות שנאמר כל
 מלאכת עבודה לא תעשו
 שלא לעשות מלאכה באחד לחוד השביעי שנאמר
 בו כל מלאכת עבודה לא תעשו
 שלא לעשות מלאכה ביזם הכפורים שנאמר בו כל
 מלאכת עבודה לא תעשו
 שלא לעשות מלאכה בראשון של חג הסוכות שנאמר
 בו כל מלאכת עבודה לא תעשו
 שלא לעשות מלאכה ביום שמיני של חג שנאמר בו
 כל מלאכת עבודה לא תעשו
 שלא לגלות ערות אס שנאמר היא לא תגלה ערותה
 שלא לגלות ערות אחות שנאמר ערות אחותך בת
 אביך וגו' לא תגלה
 שלא לגלות ערות אשת אב שנאמר ערות אשת אביך
 לא תגלה
 שלא לגלות ערות אחות מן האב או מן האם שנאמר
 ערות בת אשת אביך
 שלא לגלות ערות בת הבן שנאמר ערות בת בנך
 שלא לגלות ערות בת הבת שנאמר או בת בתך לא
 תגלה ערותה
 שלא לגלות ערות הבת ולמה לא בת פרשה בתורה
 כפני שאמר בת הבת שתק מן הבת וכפי השמיעה
 למדו שאיסור הבת מגופי תורה כשאר ערות שנאמר
 עדין היא לא תגלה ערותה
 שלא לגלות ערות אשה ובתה שנאמר ערות אשה
 ובתה לא תגלה
 שלא לגלות ערות אשה ובת בנה שנאמר את בת בנה
 שלא לגלות ערות אשה ובת בתה שנאמר ואת בת
 בתה לא תקח
 שלא לגלות ערות אחות האם שנאמר ערות אחות
 אמך לא תגלה
 שלא לגלות ערות אחות אב שנאמר ערות אחות אביך
 לא תגלה
 שלא לגלות ערות אחי האב שנאמר ואל אשתו
 לא תקרב
 שלא לגלות ערות אחת אשת הבן שנאמר ערות כלתך לא
 תגלה
 שלא לגלות ערות אחת אח שנאמר ערות אחיך לא
 תגלה
 שלא לגלות ערות אחת אשתו שנאמר ואשה אל
 אחותה לא תקח
 שלא לגלות ערות אשה מדה שנאמר ואל אשה בנות
 פתאנתה לא תקרב

שמו שלא לגלות ערות אשת איש שנאמר ואל אשת
 עמיתך לא תתן
 שלא לשכב עם בהמה שנאמר וכל בהמה לא תתן
 שכבתך לזרע
 שלא תביא אשה בהמה עליה שנאמר ואשה לא
 תעמד לפני בהמה
 שלא לשכב עם זכר שנאמר ואת זכר לא תשכב
 משכבי אשה
 שלא לגלות ערות האב עצמו שנאמר ערות אביך
 לא תגלה
 שלא לגלות ערות אחי האב עצמו שנאמר ערות אחי
 אביך לא תגלה
 שלא לקרב בעריות בדברים המביאין לידי גילוי
 ערוה כגון חיבוק ונישוק ודמיון וקפיצה שנאמר כל
 שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה כפי השמיעה
 למדו שזו אזהרה לקירוב המביאה לידי גילוי ערוה
 שלא ישא ממזר בת ישראל שנאמר יבא ממזר בקהל ה'
 שלא תהיה קדשה והיא הגבעלת בלא כתובה ובלא
 קידושין שנאמר לא תהיה קדשה
 שלא יחזיר המגרש גדותו אחד שנישאת לאחד
 שנאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשכב
 לקחתה
 שלא תנשא היבמה לאחד חוץ מיבמה שנאמר לא
 תהיה אשת הבת
 שלא יגרש האונס אנסתו שנאמר לא יוכל לשלחה
 כל ימיו
 שלא יגרש מוציא שם רע שנאמר לא יוכל לשלח כל ימיו
 שלא יקח סרים בת ישראל שנאמר לא יבא פצוע דבא
 שלא לסרים זכר אחד ככל המינין לא אדם ולא
 בהמה חיה ועוף שנאמר ובארצכם לא תעשו
 שלא לבנות על ישראל איש מקהל גרים שנאמר
 לא תוכל לתת עליך איש נכרי
 שלא ירבה לו דמיון כוסים שנאמר לא ירבה לו כוסים
 שלא ירבה לו המלך נשים שנאמר לא ירבה לו נשים
 שלא ירבה לו המלך כסף חתם שנאמר וכסף חתם
 לא ירבה לו מאד

אילו

הם תרי"ג מצוות שנאמר ואל למשה בסני
 חן וכללותה ופרטותיה ודקדוקה ו
 וכל אותם הכללות והפרטות והדקדוק
 גודביאודין של כל מצוה ומצוה היא תור'ט בעל פה שקיבלו בית
 דין כפי בית דין ויש מצוות אחדות שנתחדשו אחר כהן תורה
 וקבעו אותם נביאים וחכמי ופשוט בכל ישראל כגון מקרא מגלה
 ונר וזנוכה ותענית תשעה באב וערבין ודים ויש לכל מצוה
 ומצוה מאלו הפירושים והדקדוקן הכליתבאר בחיבור זה כל
 אילו מצוות שנתחדשו דייבין אנו לקבלם ולשמרם שנאמר לא
 תסור מן הדבר תוכי ואינם תוספת על מצוות התורה ועל כן
 החדדה תורה לא תוסף עליה ולא תגרע ממנו שלא ירא נביא
 רשאי לחידש דבר ולומר שהקב"ה צוהו במצוה זו להוסיפה למצוות
 התורה או לחסר אותה מאלו השש מאות ושלש עשרה מצוות
 אבל אם חספו ב"ד עם נביא שחידה באו והזמן מצוה דרך תקנה
 או דרך חידוש או דרך גזיר'אין זו תוספת שהרי לא אברו שהקב"ה
 צוה לעשות עירוב או לקרות מגלה בעצמה ואילו אגרת בן הור
 בוספין על התורה אלא כך אנו אומרים שהנביאים עם בית דין

ש
 א
 ב
 ג
 ד
 ה
 ו
 ז
 ח
 ט
 י
 יא
 יב
 יג
 יד
 יו
 יז
 יח
 יט
 כ
 כא
 כב
 כג
 כד
 כה
 כו
 כז
 כח
 כט
 לו
 לז
 לח
 לט
 מ
 מא
 מב
 מג
 מד
 מה
 מו
 מז
 מח
 מט
 נ
 נא
 נב
 נג
 נד
 נה
 נו
 נז
 נח
 נט
 ס
 סא
 סב
 סג
 סד
 סה

לא תענון

רנז שלא לעבוד כעבד עברי עבודת עבד שנאמר לא תעבד בו עבודת עבד :

רנח שלא למכור אותו ממכרת עבד שנאמר לא ימכרו מבכרת עבד

רנט שלא לעבד בעבד עברי כפרך שנלא תרודה בו כפרך

רס שלא להניח לגוי לעבוד בעבד עברי והמכר לו ב כפרך שנאמר לא ירדנו :

רסא שלא ימכור אמה עבריה לאחר שנלא ימסל למכרה

רסב שלא למנוע מאמה העבריה היעודה שאר כסות ו ועונה שנאמר שארה כסותה ועונתה לא יגרע והיא ודין לשאר הנשים :

רסג שלא למכור אשת יפת תאר להיות שפחה שנאמר לא תבכרנה :

רסד שלא לכבוש אשת יפת תאר להיות שפחה שנאמר לא התעמר בה :

רסה שלא לזנוב אשת איש שנאמר לא תזנוב אשת רעך :

רסו שלא להתאחז שנאמר לא תתאחז בית רעך :

רסז שלא יאכל הטכיר שלא בשעת גמר מלאכה כן ה המחזיר טהור עושה בו שנאמר וזרמש לא תניף

רסח שלא יקח השביר יתר על אבילתו שנאמר ואלת ענבים כנפטך שבעך

רסט שלא להתעלם בן האבירה שנלא תוכל להתעלם

ער שלא להניח בהמה רובצת תחת משאה שנאמר לא תראה חמור אחד :

רעא שלא לעשות עול במשפט במדה כפי השמועה לכדו שהכתוב מזהיר לא תעש עול במשפט המדה

רעב שלא להיות אצלנו אבן ואבן אית ואיפה שנאמר לא יהיה לך בכיהך :

רעג שלא לעל המשפט שנלא תעסו עול במשפט

רעד שלא ליקח שחד שנאמר ושחד לא תקח :

רעה שלא לכבד בדין שנאמר לא תדוד פני גזול :

רעז שלא ירא הדין בדין כאשר רע שנאמר לא תגדו בפני איש

רעח שלא לרחם על עני בדין שנולד לא תחדד בריבוי :

רעח שלא להטות משפט אדם חטא שנאמר לא תטה משפט אביונך לכדו כפי השמועה שזה אביון בניצול

רעט שלא לרחם על דמוק בדין קנסות שנאמר לא תרחם עיניך עליז :

רף שלא להטות משפט גרים ויתומים שנאמר לא תטה משפט גר יתום :

רפא שלא לשמוע מאחד מבעלי דינין ואין חבירו עמו שנאמר לא תשא שכני שוא

רפב שלא לנטות אחרי רבים בדין נפשות אם היו הכוזבין על יותר דמוקין אחד שנאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות :

רפג שלא ילמד חובה כי שלמד זכות תהלה בדין נפשו שנאמר לא תענה על ריב לנטות :

רפד שלא ליבנות בדין אדם שאינו חכם בדברי תורה אף על פי שהוא חכם בחכמות אחרות שנאמר לא תכידו פנים במשפט :

רפה שלא להעיד בישור שנלא תענה ברעך עד שקר

רפו שלא יעיד בעל עבירה שנאמר אל תשת ירך עם

רשע להזיח עד חכים :

רפז שלא יעיד קרוב שנאמר לא ימותו אבות על בנים ובנים לא ימותו על אבות כפי השמועה לכדו שלא יזמתו אבות בעדות בנים והוא הדין לשאר קרובים

רפח שלא לכרות הדין על פי עד אחד שנאמר לא יקום עד אחד באיש :

רפט שלא להרות נקי שנאמר לא תרצח

רץ שלא לחתוך הדין באומד הדעת עד שראו שני עדים גזפו של דבר שנלא יצדיק אל תהרוג

רצא שלא יורה העד בדין שהעיד בו בדין נפשות עד ועד אחד לא יענה :

רצב שלא להרות מחוייב הריגה קודם שיעמוד בדין שנאמר ולא ימות הרוצח וגו'

רצג שלא לחוס על הרודף אלא הרגין אותו והריגה קוד' שיגיע לנרדף ויהרגנו או יגלה ערותו שנאמר וקצתה את כפה לא תחוס עיניך

רצד שלא לענוש האבנס שנאמר ולקערה לא תעשה דבר

רצה שלא ליקח כופר מן הרוצח שנאמר ולא תקחו כופר לכפש רוצח :

רצז שלא לקח כופר בגלות רוצח בשגגה שנאמר ולא תקחו כופר לגנוס אל עיר מקלטו

רצז שלא לעמוד על הדם שנלא תעמוד על דם ריעך :

רצח שלא להניח מבטל שנאמר לא תשים דמים בביתך

רצט שלא להביטל תם בדרך שנלא תתן ככסוד

ש שלא להוסיף במלקות הבחוייב מלקות שנאמר לא יוסיף פן יוסיף :

שא שלא לרגל שנאמר לא תלך רגל בעמך :

שב שלא לשנא בלב שנלא תשנא את אהיך בלבבך

שג שלא להלכין פני אדם משראל שנאמר הוכח והוכיח את עמיתך ולא תשא :

שד שלא לנקום שנאמר לא תקום :

שה שלא לנטוד שנאמר לא תטור :

שז שלא ליקח האם על הבנים שנאמר לא תקח האם על הבנים :

שח שלא לגלח שער דעתך שנאמר ואת הנתק לא יגלח

שח שלא לחלש סימני הצרעת שנלא תשבר בגניע הצרעת

שט שלא לעבוד ולוהוץ בנחל איתן שנאמר אשר לא יעבד בנולא יודע :

שי שלא להחית כבשף שנאמר כבשפה לא תהיה :

שיא שלא יתחייב דתן בדבר מצרתי ציבור כגון צבא ושמידת החמה וכדומה בהם שנאמר לא יצא בציבא ולא יעבור עליו לכל דבר

שיב שלא להברות פי בית דין שנאמר לא תסוד מבל הדבר אשר יגידו לך

שיג שלא להוסיף על מצות התורה בין תורה שבכתב בין תורה שבעל פה שדוא פחדו שנלא תוודד אסד אנכי מצוה ארכם אמתו תזכרו לעשות לא תחוס עליו

שיד שלא לוהוץ מבל מצות התורה שנלא תגרע מצוה

שיה שלא להלל הדין שנאמר אל תלל תהלה

שז שלא לקלל הנשיא והוא המלך או ראש ישיבת ארץ ויזראל שנאמר ונשיא ביניך :

שיז שלא לקלל אחד משרא ל שנלא תקלל חרש :

שיח שלא לקלל אב ואם שנלא תקלל אביו ואמו מת ימת

הלכות דעות

יש בכללן אחד עשרה מצות חמש מצות עשה ושש מצות לא תעשה והן פרשן א' להרבות ברכיו ב' להדבק ביוצרו ג' לאהוב את הריעים ד' לאהוב את הגרים ה' שלא לשנא אחים ו' להזכיר ז' שלא להלבין פנים ח' שלא לענות אמללן ט' שלא לילך רכיל י' שלא לנקום יא' שלא לנפוד

הלכות תלמוד תורה

יש בכללן שתי מצות עשה: א' לתלמוד תורה ב' לכבוד מלכותיה ויודעה:

הלכות עבודה זרה וחקת הגוים

יש בכללן אחד וחמשים מצות שתי מצות עשה ומט מצות לא תעשה והן פרשן: א' שלא לפנות אור עבודה זרה ב' שלא לתוד אור הרהור הלב וראית העינים ג' שלא להפך ד' שלא יעבוד אותה בדרך עבודתה ה' שלא ישתחוה להם ו' שלא לעשות פסל לעצמו ז' שלא לעשות פסל ואפי' לאוהרים ח' שלא לעשות צורות ואפילו לגוי ט' שלא להדיח אחרים אוריה י' לשרוף עיד הנדחת יא' שלא לבנותה יב' שלא ליהנות מכל מבונה יג' שלא להסתייחד לעבודה יד' שלא לאהוב המסית יט' שלא לעזוב שנאתו יז' שלא להציל יח' שלא ללמד עליו זכות יט' שלא למנוע מללמד עליו חובה יט' שלא להתנבא בשמה כף שלא לשבע מן המתנבא בשמה כא' שלא להתנבא בשקר ואפי' בשם עז' כב' שלא לגור בחדנית נביא השקר כג' שלא לשבע בשם עבודה זרה כד' שלא לעשות אוב כה' שלא לעשות ידעוני כו' שלא להעביר לבלד כז' שלא להקים מצבה כח' שלא להשתחוה לאבן משכית כט' שלא ליטע אשדה ל' לאבד עז' וכל הנעשה בשבילה לא' שלא ליהנות מעבודה זרה וכשכשיה לב' שלא ליהנות בעצמי בעבד לג' שלא לברות ברית לעובדי עבודה זרה לד' שלא יזון עליהם לה' שלא ישבו בארצו לו' שלא לנהוג כמנהגות וכלבושיהם לו' שלא לחפש לה' שלא לקפום לט' שלא לעונן כס' שלא לחבד חבר כא' שלא לרדוש אל המתים כב' שלא לשאול באוב כג' שלא ישאל בידעוני כד' שלא לבשף כה' שלא להקיף פאת הראש כז' שלא להשחית פאתו קון כח' שלא יעדה איש עדי אשה כח' שלא תעדה אשה עדי אשה כט' שלא לכתוב קעקע: נ' שלא להתגודל נא' שלא לעשות קרחה על בת:

הלכות תשובה

מצות עשה אחת והוא שישוב ויחזיק במוטאו לפני ה' ויתודה בביצאו כל המצות הנכללות בספר זה חמש ושבעים שש עשר כהן מצות עשה חמשים מצות לא תעשה:

ספר אבהו

הלכותיו שש חזו סידורן הלכות קרית שבע הלכות תפלה וברכו כהנים הלכות תפילין ומזוזת וספר תורה הלכות ציצית הלכות ברכה הלכות כילה:

הלכות קריית סמוע

תקנום יצו לקרות המגלה בעונת כזי להזכיר שבח של הקב"ה והשועות שגשה לנו והיה קרוב לשמענו כדי לברכו ולהללנו כדי להודיע לחרות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה ומי נזי גדול אשר לו אלקים ועל דרך זו היא כל מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים בין עשה בין לא תעשה וראיתי להלך וזכור זה לארבעה עשר ספרים ספר ראשון אבלול בו כל המצות שהם עיקר דת בשה רכיבו עה וצריך אדם לידע אותם תחלת הכל כגון ייחוד האם ביה ואסורי עז וקראתי שם ספר זה ספר הכודע ספר שני אבלול בו כל המצות שהם תדירות שנצטוו בהם כדי לאהוב המקום ולחבדו תמיד כגון קרית שמע ותפלה ותפילין וברכת כהני ומילה בכלל לפי שהוא אות בבשרינו להזכיר תמיד בשעה שאין שם לאתפילין ולא ציצית וביצא בהן וקראתי שם ספר זה ספר אהבה ספר שלישי אבלול בו המצות שהן בזמנים יודעים כגון שבת ומצוות וקראתי שם ספר זה ספר זמנים ספר רביעי אבלול בו המצות של בעילה כגון קידושין ונידושין ויבום והליצה וקראתי שם ספר זה ספר נשים ספר חמישי אבלול בו מצות של ביאת אסורות ומצות של כאבלות אסורות לפי שבשני ענינים האלו קדשנו המקום והבדלנו מן האוכל בעריו וכמאבלות אסורות ובשניהם נאמר ואכדיל אתכם מן העמים אשר הבודלתי אתכם מן העמים וקראתי שם ספר זה ספר קדושה ספר ששי אבלול בו מצות שיתחייב בהן אדם מי שאמר עצמו בדברי כגון שבועות ונדריים וקראתי שם ספר זה ספר הפלאה ספר שביעי אבלול בו מצות שהן בודע הארץ כגון שמיטין ויובלות ומעשרות ותחומות ושאר מצות הנכללן עמהן מענינים וקראתי שם ספר זה ספר זרעים ספר שמיני אבלול בו מצות שהן בבנין מקדש וקרבת צבור התבידין וקראתי שם ספר זה ספר עבודה ספר השעי אבלול בו מצות שהן בקרבנות היחוד וקראתי שם ספר זה ספר קרבנות ספר עשירי אבלול בו מצות שהן בטהרות וטבאות וקראתי שם ספר זה ספר טהרה ספר אחד עשר אבלול בו מצות שבין אדם לחבירו וש בהן החק תהלה כמבין או בנוף וקראתי שכ כפר זה ספר נדקים: ספר שנים עשר אבלול בו מצות מכירה וקניין וקראתי שכ ספר זה ספר קניין: ספר שלשה עשר אבלול בו מצות שבין אדם לחבירו בשאר דינין שאין בתולתן החק כגון שזכרין ובעלי חובות ומענות וכפירות וקראתי שם ספר זה ספר משפטים: ספר ארבעה עשר אבלול בו מצות שהם בסורין לסנהדרין כגון מיתת בית דין וקבלת עדות ודין הבלד ומלחמותיו וקראתי שם ספר זה ספר משפטים: חה הוא דבור הלכות של דבור זה לפי עניני דספרים והלוק המצות לפי עניני הלכות ועתה אתה ליל לבאר כל משפטי מצוה ומצוה וכל הדינים הנכללים עמה מעניניה על סדר ההלכות בעזרת אל שדי:

ספר המדע

הלכותיו חמש חזו סידורן הלכות יסודי התורה הלכות דעות הלכות תלמוד תורה הלכות עבודת ה' וחוקות הגוי' הלכות תשובה

הלכות יסודי התורה

יש בכללן עשר מצות שש מצות עשה וארבע מצות לא תעשה והן פרשן: א' לידע שיש שם אלה: ב' שלא יעלה בכה שבה שיש שם אלה וזאתו ה' ג' ליהודו ד' לאהבו ה' ליראה כהני ו לקדש שכו ז' שלא להלל את שכו ח' שלא לאבד דברים שנקרא שכו עליהם ט' לשבע מן הנביא המדבר בשמו: י' שלא לנמנו

ספר

זרעים

הלכותיו ז' וזהו סידורן הלכות כלאים הלכות מתנות עניים הלכות תרומות הלכות מעשרות הלכות מעשר שני ונטע רבעי הלכות בכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הלכות שמיטה ויובל :

הלכות

כלאים

יש בכללן ה' מצות לא תעשה וזהו פרטן א' שלא לזרוע זרעים כלאים ב' שלא לזרוע תבואה או ירק בכרם ג' שלא להדביע בהמה כלאים ד' שלא לעשות מלאכה בכלאי כמות ה' שלא ללבוש כלאים

הלכות מתנות עניים

יש בכללן יג' מצות ז' מצות עשה ו' מצות לא תעשה וזהו פרטן א' להניח פאה ב' שלא יכלה הפאה ג' להניח לקט ד' שלא ילקט ה' לעזוב עוללות בכרם ו' שלא יעלה הכרם ז' לעזוב פרט הכרם ח' שלא ילקט פרט הכרם ט' להניח השכחה י' שלא ישוב לקוח השכחה יא' להפריש מעשר לעניים יב' ליתן צדקה כנסת יד יג' שלא יאכץ את לבבו על העני

הלכות

תרומות

יש בכללן ח' מצות ב' מצות עשה ו' מצות לא תעשה וזהו פרטן א' להפריש תרומה גדולה ב' להפריש תרומת מעשר ג' שלא יקדים תרומת ומעשרות זה לזה אלא יפרי' על הסדר ד' שלא יאכל זר תרומה ה' שלא יאכל אפילו תושב כהן ז' שכיר תרומה ו' שלא יאכל ערל תרומה ז' שלא יאכל כהן טמא תרומה ח' שלא תאכל חללה תרומה ולא בדם כן הקדשים :

הלכות

מעשר

מצות עשה אחת והיא להפריש מעשר ראשון בכל שנה ושנה בשני הזרעים וליתנו ללויים :

הלכות מעשר שני ונטע רבעי

יש בכללן ט' מצות ג' מצות עשה ו' מצות לא תעשה וזהו פרטן א' להפריש מעשר שני ב' שלא להוציא דבם בשאר צרכי האדם חוץ מאכילה ושתיה וסיכה ג' שלא לאכול בטמאה ד' שלא לאכול באבינות ה' שלא לאכול מעשר שני של דגן חוץ לירושלם ו' שלא לאכול מעשר תירוש חוץ לירושלם ז' שלא לאכול מעשר יצהר חוץ לירושלם ח' לזנות גטע רבעי כולו קדש ודינו להאכל בירושלם לבעליו כמעשר שני לכל דבר ט' להתנות ידוי מעשר :

הלכות ביכורים

עם שאר מתנות כהונה שבגבולין יש בכללן ט' מצות ח' מצות עשה וא' מצות לא תעשה וזהו פרטן א' להפריש בכורים ולהעלותן לבקדש ב' שלא יאכל הכהן בכורים חוץ לירושלם ג' לקרות עליהם ד' להפריש

חלה לכהן ה' לתת זרוע ולחיים וקובה לכהן ו ליתן לו ראשיתו וזו לפרות בכבוד הבן ולתת פדיונו לכהן ח' לפרות פטר חמור ולתת פדיונו לכהן ט' לערוף פטר חמור אם לא רצה לפרותו :

הלכות שמיטה ויובל

יש בכללן כב' מצות ט' מצות עשה ויג' מצות לא תעשה וזהו פרטן א' שתשבות הארץ כמלאכתה בשביעית ב' שלא יעבד עבודת הארץ בשנה זו ג' שלא יעבד עבודת הארץ בשנה זו ד' שלא יקצור הספוח כנגד הקצרים ה' שלא יקצור הנורים כנגד הבורערי ו שיטמיט מה שיוצא הארץ ז' שיטמיט כל הלואותיו ח' שלא יגש ולא יתבע הלזה ט' שלא יכנע בלהלכות קודם השמיטה כדי שלא יאבד מכונו י' לכפור שני שבע שבע יא' לקדש שנת חבישים יב' לתקוע בשופר בעשרי לתשרי כדי לצאת עבדים ו צאים יג' שלא לעבוד אדמה בשנה זו יד' שלא יקצור כפיוחיה כנגד הקצרים טו' שלא יבצור נזיריה כנגד הבורעים יז' ליתן גאולה לארץ בשנה זו והוא דין אהנה ושדה בקנה יח' שלא תבבר הארץ לצמיחת יח' דין בתי עדי חמנה יט' שלא יגזל כל שבט לוי בארץ ישראל אלא נותנין להם עדים מתנה לשבת בהם כף שלא יקח שבט לוי חלק בבזיה כא ליתן ללויים ערים לטבת ומגרשיהם כב' שלא יבכר כגרשי עדיה אלא גואליו לעולם בין לפני היובל בין לאחר היובל נמצא כל המצות הגבולות בספר זה סו' ל' מן מצות עשה זל"ז מצות לא תעשה :

ספר עבודה

הלכותיו ט' וזהו סידורן הלכות בית הבחירה הלכות כלי המקדש והעובדים בו הלכות ביאת המקדש הלכות אסורי המזבח הלכות מעשה הקרבנות הלכות תמידין ומזבין הלכות פסולי המקדשין הלכות עבודת יום הביפורים הלכות בעילה :

הלכות בית הבחירה

יש בכללן ו' מצות ג' מצות עשה וז' מצות לא תעשה וזהו פרטן א' לבנות מקדש ב' שלא לבנות המזבח ג' שלא לעלות במעלות עליה ד' לידאה מן המקדש ה' לשמור את המקדש סביב ו' שלא להשבית שמירת המקדש :

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

יש בכללן יד' מצות ו' מצות עשה וח' מצות לא תעשה וזהו פרטן א' לעשות שמן הבשחה ב' שלא לעשות כבוד ג' שלא לסוך מבגו ד' שלא לעשות כבתבת הקטורת ה' שלא להקטיר במזבח הזהב חוץ כן הקטרת ו' לשאת הארון על הכתף ז' שלא יסרו הכדים מבגו ח' שיעבד הלוי במקדש ט' שלא יעשה אחד במלאכת חבירו במקדש י' לקדש הכהן לעבודה יא' שידו כל המטכרות שחת ברגלים יב' ללבוש בגדי כהונה לעבודה יג' שלא יקרע המעיל יד' שלא יחזן מעל האפר כ ב

הלכות נערה בתולה

יש בכללן ה מצות נ מצות עשה וב מצות לא תעשה וזהו פרטן
 א לקנס המפתח : ב שישא האונס אנוסתו :
 ג שלא יגרש האונס : ד שתשב אשת כרעיא שם רע תורת
 בעלה לעולם : ה שלא יגרש כרעיא שם רע את אשתו :

הלכות סוטה

יש בכללן ג מצות א מצות עשה וב מצות לא תעשה וזהו פרטן
 א לעשות לסוטה בתורת הקנאות הסדורות בתורה :
 ב שלא ליתן שמן על קרבנה :
 ג שלא ליתן עליו לבונה נמצאו כל המצות הנכללות בספר
 זה ז ט מהן מצות עשה וז מצות לא תעשה :

ספר קדושה

הלכות ג וזהו סידורן הלכות איסורי ביאה הלכות
 מאכלות אסורות הלכות שחיטה :

הלכות איסורי ביאה

יש בכללן ל מצות א מצות עשה : ושאר מצות לא תעשה
 וזהו פרטן : א שלא לבא על האם : ב שלא לבא על אשה אב
 ג שלא לבעול אחות : ד שלא לבעול בת אשת אב
 ה שלא לבעול בת הבן : ו שלא לבעול בת
 ז שלא לבעול בת הבת : ח שלא לישא אשה ובתה :
 ט שלא לישא אשה ובת בנה : י שלא לישא אשה ובת בתה
 יא שלא לבעול אחות אב : יב שלא לבעול אחות אם :
 יג שלא לבעול אשת אחי האב : יד שלא לבעול אשת הבן :
 טו שלא לבעול אשת אח : יז שלא לבעול אחות אשתו
 יח שלא ישכב עם בהמה : יח שלא תביא אשה ברחם עליה
 יט שלא לשכב עם זכר : כף שלא לגלות ערות אב
 כא שלא לגלות ערות אביו האב כב שלא לבעול אשת אביו :

כג שלא לבעול נדה : כד שלא להתחתן בגנים :
 כה שלא יבא עמומי ומאבי בקהל ה :
 כו שלא להרהיק חור שלישי מצדי מלבא בקהל :
 כז שלא להרהיק חור שלישי אדומי מלבא בקהל :
 כח שלא יבא במזר בקהל כט שלא יבא סרים בקהל :
 ל' שלא לסרס זכר ואפי' בהמה חיה ועוף : לא שלא ישא כהן
 גדול ארבעה לב שלא יבעול כהן גדול אלמב אפי' בלא נישואין
 לב וזהו מצות עשה טישא כהן גדול בתולה בנעירותה :
 לד שלא ישא כהן גדולה לה שלא ישא זונה :
 לו שלא ישא חללה :
 לז שלא יקרב אדם לאחת מכל העריות ואפילו שלא בעל :

הלכות מאכלות אסורות

יש בכללן כח מצות ד מצות עשה וכד מצות לא תעשה וזהו פרטן
 א לבדוק בסיכני בהמה חיה להבדיל בין טבאה לטוהרה :
 ב לבדוק בסיכני העוף להבדיל בין טבא לטוהר :
 ג לבדוק בסיכני דגים להבדיל בין טבא לטוהר :
 ד לבדוק בסיכני תגבים להבדיל בין טבא לטוהר :
 ה שלא לאכול ברכה ייחה טבאה ו' שלא לאכול עוף טבא

ז שלא לאכול דגים טבאים : ח שלא לאכול שרץ העוף
 ט שלא לאכול שרץ הארץ : י שלא לאכול רמש הארץ
 יא שלא לאכול תולעת הפירות כשתצא לארץ :
 יב שלא לאכול שרץ המים : יג שלא לאכול נבלה :
 יד שלא ליהנות בשור הנסקל : טו שלא לאכול טרפה :
 יז שלא לאכול אבר מן החי : יח שלא לאכול דם :
 יח שלא לאכול חלב בהמה טהורה : ט שלא לאכול גיד הגשה
 כ" שלא לאכול בשר בהלב : כא שלא לבשרו :
 כב שלא לאכול לחם תבואה חדש כג שלא לאכול קלי מן החדש
 כד שלא לאכול כרמל מן החדש : כה שלא לאכול ערלה :
 כו שלא לאכול בלאי הכרם : כז שלא לאכול טבל :
 כח שלא לשתות יין נסך

הלכות שחיטה

יש בכללן ה מצות ג מצות עשה וב מצות לא תעשה
 וזהו פרטן א לשחוט ואדר כך יאכל ב' שלא לטחוט
 אותו ואת בנו ביזם אחד ג לככות דם חיה ועוף
 ד שלא ליקח האם על הבנים ה לשלח האם אם לקחה
 על הבנים נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה שבעים
 ח מהן מצות עשה וטכ לא תעשה :

ספר הפלאה

הלכות ד וזהו סידורן הלכות שבועה הלכות נדרים
 הלכות נזיר הלכות ערכין וחרמים

הלכות שבועה

יש בכללן ה מצות א מצות עשה וד מצות לא תעשה וזהו פרטן
 א שלא לישבע בשמי לשקר : ב שלא ישא את שמו לשוא
 ג שלא לכפר בפיקדון ד שלא לישבע על כפירת כבוד
 ה לישבע בשמי באמת :

הלכות נדרים

יש בכללן ג מצות ב מצות עשה וא מצות לא תעשה
 וזהו פרטן א שיטמור מדא שפתח העשה כבו שנודר :
 ב שלא יחל דברו ג שיזכר הנדר או השבועה וזהו דין
 הפרת נדרים המפורש בתורה שבכתב

הלכות גזירות

יש בכללן י מצות ב מצות עשה וח מצות לא תעשה וזהו פרטן
 א שיגדל הנזיר פרע : ב שלא יגלה שערות בלימי נזרו :
 ג שלא ישתה הגירין ולא תעודבת יין ואפילו חומץ שלהן
 ד שלא יאכל ענבים לחים ה שלא יאכל צמוקין :
 ו' שלא יאכל חרצנים : ז שלא יאכל זנים :
 ח שלא יבגס לאהל הבת : ט שלא יטבא לכתים :
 י שיגלח על הקרבנות כשישלים נדרותו או כשיטמא

הלכות ערכין וחרמים

יש בכללן ז מצות ה מצות עשה וב מצות לא תעשה
 וזהו פרטן א לזון בערכי אדם כאשר מפורש בתורה וזהו דין
 ערכי האדם : ב דין ערכי בהמה ג דין ערכי בתים :
 ד דין ערכי שדות ה דין כוזרים נכסו ו' שלא ימכר דם
 ז שלא ינאל דם : נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה כח
 י בהן מצות עשה וטכ מצות לא תעשה : ספר

הלכות בכורות

יש בכללן המצות ב מצות עשה וב מצות לא תעשה והו
פרטן א להפריש בכורות ב שלא יאכל בכור תמים
וחץ ליהושלם ג שלא יפדה הבכור ד להפריש
מעשר בהמה ה שלא יגאל מעשר בהמה וכללתי המעשר
עם הבכור לפי שמעשה שניהם אחד והכתוב כללו עמו שנ' ואת
דכם תאדק כך לבדו כפי השמועה שזה דם מעשר דם בכור

הלכות שגגות

יש בכללן המצות עשה והו פרטן א שיקריב יחיד
החוטא קרבן חטאת קבוע על שגגתו ב שיקריב אשם מי
שלא נדע לו אם חטא אם לא חטא עד שיודע לו ויביא חטאתו
הו הנקרא אשם תלוי ג שיקריב החוטא אשם על
עבירות ידועות והו הנקרא אשם ודאי ד שיקריב החוטא
קרבן על עבירות ידועות אם היה עשיר בהמה ואם היה עני עוף
או עשירית האיפה והו הנקרא קרבן עולה ויחיד ה
שיקריבו הסנהדרין קרבן אם טעו והודו שלא כהלכה באותו
החבורות :

הלכות מוסרי כפרה

יש בכללן המצות עשה והו פרטן א שתקריב חבה
כשתטהר קרבן ב שתקריב חולדת כשתטהר קרבן ג
שיקריב חוב קרבן כשיטהר ד שיקריב המצורע
קרבן כשיטהר ואחר שיקריבו קרבנותיהן נגמר טהרתן :

הלכות תמורה

יש בכללן המצות א מצות עשה וב מצות לא תעשה
והו פרטן א שלא ימיר ב שתהיה התמורה
קדש אם הביר ג שלא ישנה הקדשים בקודש לקדושה
נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה לט כף מצות
עשה ויט מצות לא תעשה :

ספר טהרה

הלכות ח והו סידורן הלכות טומאת מת הלכות
פרה אדומה הלכות טומאת צרעת הלכות מטמאי משכב
ומשב הלכות שאר אבות הטמאות הלכות טומאת אוכלין
הלכות כלים הלכות מקות :

הלכות טומאת כת

מצות עשה אותה והו דין טומאת כת :

הלכות פרה אדומה

יש בכללן המצות עשה א דין פרה אדומה
ב דין טומאת מי נדה וטהרתן :

הלכות טומאת צרעת

יש בכללן המצות ח המצות עשה וב המצות לא תעשה

והו פרטן א להחזות בערערת אדם כדין הכתוב בתורה
ב שלא יקרן סימני טמאה ג שלא יגלה הנתק
ד שיהא המצורע בפורסם בקריעת בגדיו ובקריעת ראשו
ועטייה על שפם ה טהרת צרעת ו שיגלה
המצורע את כל שערות כשיטהר ז דין צרעת בגד ח
דין צרעת הבית :

הלכות מטמאי משכב ומושב

יש בכללן המצות עשה והו פרטן א דין
טומאת נדה ב דין טומאת ילדות ג דין טומאת
זבה ד דין טומאת זב :

הלכות שאר אבות הטומאות

יש בכללן המצות עשה והו פרטן א דין טומאת
נבלה ב דין טומאת שרץ ג דין טומאת טכבת
זרע ועבודה זרה בטמאה כשרץ וטומאתו כדברי סופרים :

הלכות טומאת אוכלין

מצות עשה אותה והו דין טומאת משקין ואוכלין והכשרן :

הלכות כלים

ענין אלו ההלכות לידע בלי שמקבלין טמאה מכל אלו הטמאות
וכלים שאינם כהטמאין וכיצד כהטמאין הכלים והטמאין :

הלכות מקות

מצות עשה אותה והו שיטבול כל טמא בימי מקוה ואחר כך
יטהר נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה כף יח
מצות עשה וב המצות לא תעשה :

ספר נזיקין

הלכות ח והו סידורן הלכות נזקי מבון הלכות
נזקי גבה הלכות גזילה ואבידה הלכות חבל ומזיק
הלכות רוצח ושמידת נפש :

הלכות נזקי מבון

יש בכללן המצות עשה והו פרטן א דין השח
ב דין הבער ג דין הבזר ד דין הבער :

הלכות גניבה

יש בכללן המצות ב המצות עשה והו המצות
לא תעשה והו פרטן א שלא לגנוב מבון
ב דין הגנב ג לגזוק הבאונים עם הכשקלות
ד שלא יעשה עול בכוחות ובכשקלות ה שלא יהיה
בידי אדם אבן ואבן איפה ואיפה אף על פי שאינו חקוק ונתון
בהם ו שלא ישת גבול ז שלא יגנוב נפשות ב ג

הלכות ביאת המקדש

יש בכללן ט מצות ב מצות עשה ויג מצות לא תעשה וזה פרטן א' שלא יכנס שכור למקדש ב' שלא יכנס בו פרוע ראש ג' שלא יכנס בו קרוע בגדים ד' שלא יכנס בהן בכל עת אל ההיכל ה' שלא יצא בהן מן המקדש בשעת עבודה ו' לשלח טפאים מן המקדש ז' שלא יכנס טמא למקדש ח' שלא יכנס טמא לחד הבית ט' שלא ישמש טמא י' שלא ישמש טבול יום יא' לקדש העובד ידו ורגלו יב' לא יכנס בעל מום להיכל המזבח יג' שלא יעבוד בעל מום יד' שלא יעבוד בעל מום עובר פו' שלא יעבוד זר

הלכות אמורי מזבח

יש בכללן יד מצות ד' מצות עשה ה' מצות לא תעשה וזה פרטן א' להקריב כל הקרבנו תמימין ב' שלא להקריב בעל מום למזבח ג' שלא ישחט ד' שלא ידק דמו ה' שלא יקטיר חלבו ו' שלא יקריב בעל מום עובר ז' שלא יקריב בעל מום אפילו בקרבנות הגנים ח' שלא ישל מום בקדשים ט' לפדות פסולי הבוקדשין י' להקריב מום השמיני והלאה וקודם זמן זה הוא נקרא מחסר זמן ואין נקריבין אותו יא' שלא להקריב אתגן ומחיר יב' שלא להקטיר שאר דבש יג' לכלוח כל הקרבנות יד' שלא להשבית מלח בעל הקרבנות :

הלכות מעשה הקרבנות

יש בכללן כג מצות י' מצות עשה יג' מצות לא תעשה וזה פרטן א' לעשות העולה במעשה הכתובים על הסדר ב' שלא לאכול בשר העולה ג' סוד החטאת ד' שלא לאכול מבשר חטאת הפנימית ה' שלא יבדיל בחטאת העוף ו' סוד האשה ז' שיאכלו הכהנים קדשי קדשים במקדש ח' שלא יאכלום חוץ לעזרה ט' שלא יאכל זר נקדשי קדשים י' סוד השלמים יא' שלא לאכול בשר קדשים קלים קודם זיקת דבם יב' לעשות כל כגוה כסוד מעשה הכתובין בתורה יג' שלא ישום שכן על מצות חטאת יד' שלא יתן עליה לבונה טו' שלא תאכל כגוה בהן יז' שלא תאפה כגוה חמץ יח' שיאכלו הכהנים שירי כגוה יח' שיביא כל גדריו ומדבותיו ברגל טפגע בו ראשון יש' שלא יאזר נדרו ומדבתו ושאר דברים שהייב בהן כף להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה כא' להביא קדשי חגיגה לארץ בבית הבחירה כב' שלא לשחוט קרבנות חוץ לעזרה כג' שלא להקריב קרבן חוץ לעזרה :

הלכות תבידן ומוספין

יש בכללן יט מצות יח מצות עשה וא' מצות לא תעשה וזה פרטן א' להקריב שני כבשים בכל יום ב' להדליק אש על המזבח בכל יום ג' שלא להבנות ד' להרים את החטן בכל יום ה' להקטיר קטרת בכל יום ו' להדליק נרות בכל יום ז' שיקריב בהן גדול כגוה בכל יום והיא הנקראת חביתין ח' להסיר שתי כבשים עולות בשבת ט' לעשות להם הפנים י' מוסף ראשי חודשים יא' מוסף הפסח יב' להקריב עומר התנופה יג' לכפור כל איש איש שבעה שבועות מיום הקרבנות העובר יד' מוסף עצרת פו' להביא

שתי הדרים עם הקרבנות הבאות בכלל הלזם ביום עצרת יו מוסף ראש השנה יז מוסף יום צום יח מוסף חג יט מוסף שמיני עצרת :

הלכות פסולי הבוקדשין

יש בכללן ח' מצות ב' מצות עשה ח' מצות לא תעשה וזה פרטן א' שלא לאכול קדשים שהופסלו ושהוטל בהם מום ב' שלא לאכול פגול ג' שלא יאכל קדשים אחר זכבם ד' שלא יאכל נותר ה' שלא יאכל קדשים שנטמאו ו' שלא יאכל אדם שנטמא את הקדשים ז' לשרוף את הנותר ח' לשרוף את הטמא

הלכות עבודת יום הכפורים

מצות עשה אותה וזהו שיעשה מעשה יום הכפורים מלך על המזבז כמו שכתוב בפרשת אורי מות הקרבנות והזדמין ושלוח השעיר ושאר העבודה :

הלכות מעילה

יש בכללן ג' מצות א' מצות עשה וב' מצות לא תעשה וזה פרטן א' לשלם המזעל אשר חטא בתוספת חמט וקרבן וזה דין המזעל ב' שלא לעבוד בקדשים ג' שלא לחט קדשים בבצא מל המצות והגבלות בספר זה קג' מו' מהם מצות עשה ונו' מצות לא תעשה :

ספר קרבנות

הלכותיו שש חוץ סידורן הלכות קרבן פסח הלכות חגיגה הלכות בכורות הלכות שגות הלכות מחוסר כפרים הלכות תבונה :

הלכות קרבן פסח

יש בכללן יו מצות ד' מצות עשה ויב מצות לא תעשה וזה פרטן א' לשחוט את הפסח בזמנו ב' שלא לזבח אותו על החמץ ג' שלא תלין אמרו ד' לשחוט פסח שני ה' לאכול בשר הפסח על מצה וחרוד בלילה כו' לאכול בשר פסח שני בלילה לו' לחדש השני ז' שלא יאכל בא ומבוטל ח' שלא יוציא בשר פסח חוץ לחבורת ט' שלא יאכל מבנו מטבד י' שלא יאכל מבנו תרשב יא' שביד יא' שלא יאכל מבנו עזרל יב' שלא ישבור בו עצם יג' שלא ישבור עצם בפסח שני יד' שלא ישאיר מבנו לבקר טו' שלא ישאיר בפסח שני לבקר יז' שלא ישאיר מבשר חגיגת יז' עד יום השלישי

הלכות חגיגה

יש בכללן ו' מצות ד' מצות עשה וב' מצות לא תעשה וזה פרטן א' להראות פניה ב' לחג בג' רגלים ג' לשמח ברגלים ד' שלא ידא דיקם ה' שלא יעזב לוי מלשכחו ח' לחג ברגלים ו' להקריב את העם ברג' הסוכות בברצאי שמיטה

הלכותיה' חוה סידורן הלכות סנהדרין והעונשין
 המסורים להם הלכות עדות הלכות ממרים הלכות
 אבל הלכות מלכים ומלחמותיהם :

הלכות סנהדרין והעונשין

המסורין להם יש בכללן למצות ימצות עשה ובמצות לא תעשה
 תעשה וזה פרטן א' למנות שופטם ב' שלא
 למנות דין שאינו יודע דרך המשפט ג' לנשות אחרי רבים אם
 נחלקו השופטים ד' שלא להרוג אם רבו המחזיקין באיש
 אחד עד שיהיו יתר שנים : ה' שלא ילמד חובה מי שלמד
 זכות בדיני נפשות ו' להרוג בסקילה : ז' להרוג
 בשריפה : ח' להרוג בסיף ט' להרוג בחנק :
 י' לתלות : יא' לקבור הנהרג ביום הריגתו יב'
 שלא תלין נבלתו יג' שלא להחיות מכסף יד'
 להלקות לרשע טו' שלא יוסף בהכחית הלוקה יו'
 שלא יהרג נקי באמון דעת : יז' שלא לענוש אנוס :
 יח' שלא לחוס על הורג חבירו או חובל בו : יט' שלא
 לחוס על הורג בדין : כ' שלא להדר גדול בדין : כא'
 שלא להטות הדין על בעל עבירות אף על פי שהוא חוטא :
 כב' שלא לעזת משפט : כג' שלא להטות משפט גר
 חתום : כד' לשפט בצדק : כה' שלא ליראה בדין
 מאיש זרע : כו' שלא יקח שוחד : כז' שלא לישא
 שמע שוא : כח' שלא יקלל הדיינים : כט' שלא
 לקלל הגשמי : ל' שלא לקלל אדם משאר בני ישראל הכתרים

הלכות עדות

יש בכללן שמנה מצות : ג' מצות עשה וה' מצות לא תעשה
 חוה פרטן : א' להעיד בכבוד למי שיודע לו עדות : ב'
 לדרוש ולחקר העדים : ג' שלא יורה העד בדין זה שהעיד
 עליו בדיני נפשות : ד' שלא יקום דבר בעדות אחד :
 ה' שלא יעיד בעל עבירה : ו' שלא יעיד קרוב :
 ז' שלא יעיד בשקר : ח' לעשות לעד זמם כאשר צום

הלכות ממרים

יש בכללן ט' מצות ג' מצות עשה וה' מצות לא תעשה
 חוה פרטן : א' לעשות על פי התורה שיאמר בית דין
 הגדול : ב' שלא יסור מדבריהם : ג' שלא להוסיף
 על התורה לא בכז' שבכתב ולא בפירושן שלמדנו כפי השמועה
 ד' שלא לגרע בכל הביצות : ה' שלא לקלל אב ואם :
 ו' שלא להכות אב ואם : ז' לכבד אב ואם : ח'
 ליראה אב ואם : ט' שלא ידחה הבן סורר על קול אביו ואמו :

הלכות אבל

יש בכללן ארבע מצות א' מצות עשה וג' מצות לא תעשה
 חוה פרטן : א' להתאבל על הקרובים ואפי' כהן מתשמה
 ומתאבל על הקרובים ואין אדם מתאבל על הרמי בית דין
 הלפיכך כללתי הלכות אילו בספר זה שום מעין קבורה בית
 מיתה שהוא מצות עשה : ב' שלא ישבא כהן גדול לקרובים
 ג' שלא יבסע עם המת באהל : ד' שלא ישבא כהן
 ודיוט בנפש אדם אלא לקרובים בלבד :

הלכות מלכים ומלחמותיהם

יש בכללן כג' מצות ימצות עשה וי' מצות לא תעשה
 חוה פרטן : א' למנות מלך מישראל : ב' שלא
 יבנה מקהל גרים : ג' שלא ירבה לו נשים : ד' שלא
 ירבה לו סוסים : ה' שלא ירבה לרכסף חוב : ו'
 להחזירם שבעה עממין : ז' שלא להחיות מהם נשמה :
 ח' למחות זרעו של עמלק : ט' לזכר כה שטעה לבג
 עמלק : י' שלא לשכח מעשיו הרעים וארצות כורד
 יא' שלא לשכון בארץ מצרים : יב' לשלוח שלום
 ליושבי העיר כשצריך עליה חרון כה כאשר נפודש מצורה אם
 תשלום ואם לא תשלום : יג' שלא לדרוש שלום מעמין
 ומואב בלבד כשצריך עליהם : יד' שלא להשחית אילני
 מאכל בכעוד : טו' להתקין יד שיצאו בו בעלי המצנה
 להצנות בו : יז' להתקין יחד להפוד בו : יח' למשוח
 כהן לדבר באזני אנשי הצבא בשעת המלחמה : יח'
 להיות מארש ובונה ונוטע כרם שמחים בקנינם שנה תמימה
 ובחורין אותן כן המלחמה : יט' שלא יעבור עליהם ולא
 יצא אפילו לצרכי צבור ולצרכי הגדוד והחמה להן : כ'
 שלא לערוץ ולחזור לאחור בשעת מלחמה : כא' דין יפת
 תואר : כב' שלא תכבד יפת תואר : כג' שלא
 יכבשנה לעבודת אחר שנבעלה נמצאו כל המצות הנכללות
 בספר זה שבעים וארבע מצות : כו' מצות עשה וכז'
 מצות לא תעשה ונמצאו כל ההלכות של ארבעה עשר ספרים
 אילו שכוננים ושלש הלכות וענה אתחיל לבאר משפטי כל
 מצוה ומצוה וכל הדינים הנכללים עמה בעניינה על סדר
 ההלכות בעזרת שרי :

משך וסוד ליהודי משך וסוד ליהודי

ספר ראשון

והוא ספר המדע

הלכותיה חכש חוה סידורן הלכות יסודי התורה הלכות
 דעות הלכות תלמוד תורה הלכות עבודת הורה והוקות
 הגוים הלכות תשכבה :

הלכות יסודי התורה

יש בכללן עשר מצות שש מצות עשה וארבע מצות לא
 תעשה חוה פרטן : א' לידע שיש שם אלוה : ב'
 שלא יעלה במחשבה שיש שם אלוה אחר זולתי ה' : ג'
 ליחוד : ד' לאהבו : ה' ליראה כבנו : ו'
 לקדש שמו : ז' שלא לחלל אח שמו : ח' שלא
 לאבד דברים שנקרא שמו עליהם : ט' לשמוע מן הנביא
 המדבר בשמו : י' שלא לנסתו וביאר כל הביצות
 האילו בפרקים אילו :

הלכות גולה ואברה

יש בכללן זביעות כביעות עשה והיביעות לאתעשה חזו פרטן
א' שלא לגול - ב' שלא לעשוק - ג' שלא לחמוד -
ד' שלא לרתאות - ה' להשיב את הגולה -
ו' שלא יתעלם כן האבדה ו' להשיב האבדה :

הלכות חובל וכזיק

מצות עשה אחת והיא הדין חבל בהבירו או מזיק במון חבירו :

הלכות רוצח ושמירת נפש

יש בכללן יזביעות זביעות עשה וזביעות לאתעשה חזו פרטן
א' שלא לרוצח - ב' שלא ליקח כופר לנפש רוצח -
ג' להגלות הרוצח בשגנה - ד' שלא ליקח כופר לחיוביב
גלות - ה' שלא זכות הרוצח כשידעו קודם עמידה בדין -
ו' להציל הנרדף בנפשו של רדף ו' שלא להוסיף על הרדף -
ז' שלא לעבוד על דם ט' להפריש עדי מקלט ולכין
לו הדרך י' לערוף את העגלה בנחל יא שלא יעבוד
באתו והקדקע ולא ידע - יב שלא לשים דמים יג
לעשות מעקה - יד שלא יכשיל תמים בדבר - טו
לפזק עם מי שנכשל בדבר - יז לטעון עמו - יח שלא
יביטו כדרך נכהל בכשאו ויחך לו נמצאו כל המצות הנכללות
בספר זה לו יז מהן מצות עשה וכף מצות לאתעשה :

ספר

קניין

הלכותיה ה' חזו סידורן הלכות מבירה הלכות זביעה
וכתנה הלכות שבגים הלכות שלוחין ושוחפין
הלכות עבדים

הלכות מבערה

יש בכללן זביעות אביעות עשה וזביעות לאתעשה חזו פרטן
א' דין כקח וככבר - ב' שלא יונה בבקח וככבר -
ג' שלא יונה בדברים - ד' שלא יונה גר צדק במבטו :

הלכות זביעה וכתנה

ענין אלו ההלכות לידע דין זוכה כן הרפקד היאך יקנה וכתנה
יקנה ודין בנות כתנה ומקבל כתנה ואי זו כתנה חזרת ואי זו
אינה חזרת

הלכות שבגים

ענין אלו ההלכות לידע דין חלק הקרקעות בין השוחפין והרחקן
בזק לכל אחד מהן וכשפט בעל המיגר ודין בעל הביגדים :

הלכות שלוחין ושוחפין

ענין אלו ההלכות לידע דין שלוחו של אדם ושוחפו ומשפטיהן
במקחן ובמכרן ובהפסדן ושכרן

הלכות עבדים

יש בכללן יזביעות זביעות עשה וזביעות לאתעשה חזו פרטן

א' לזון קנין עבד עברי - ב' שלא יכבד בכבוד עבד
ג' שלא יעבדו בפרך - ד' שלא נניחגר תושב לרדות
בו בפרך - ה' שלא נעבוד בו עבודת עבד - ו'
להעניק לו בעצתו חפשי ז' שלא יצא רקס - ח'
לפדות אמה עבריה - ט' ליעדה - י' שלא תכבד -
יא לעבוד בעבד כגעני לעלים אלא אם הפיל לו אדניו אחד
בראשי איבריו - יב שלא להכניד עבד שברח כחוצה
לארץ לארץ ישראל יג שלא להנות עבד זה הנצל אלינו
נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה יח ו' מהן
מצות עשה רב מצות לאתעשה :

ספר משפטים

הלכותיה ה' חזו סידורן הלכות שכירות הלכות שאלה
ופקדן הלכות מלוה ולוה הלכות טוען ונטען
הלכות נחלות :

הלכות שכירות

יש בכללן זביעות זביעות עשה וזביעות לאתעשה חזו פרטן
א' דין שכיר ושוכר שכר ב' ליתן שכר שכיר ביומו
ג' שלא יאחר שכר שכיר אחר זמנו
ד' שיאכל השכיר כן המזכיר שעתה בו ה' שלא יאכל
השכיר כן המזכיר בשעת כלאבה - ו' שלא יחליף השכיר בידו
יותר ממה שאכל ז' שלא יחוסם שור בדישו וכן שאר בהמות :

הלכות שאלה ופקדון

יש בכללן שתי מצות עשה חזו פרטן
א' דין שואל - ב' דין שוכר דגים :

הלכות מלוה ולוה

יש בכללן יזביעות זביעות עשה וזביעות לאתעשה חזו פרטן
א' להלח ליעני וכך - ב' שלא יגוש אותו - ג'
ליגוש את הנכרי - ד' שלא יכשכן בעל חוב בזרוע -
ה' להחזיר המשכון לבעליו בזמן שהוא צריך לו -
ו' שלא יאחר המשכון לבעליו העני בעת שהוא צריך לו -
ז' שלא יחבול אלמנה - ח' שלא יחבול בלים שעושים
בהן אוכל גפס ט' שלא יחן המלוה ברבית - י'
שלא ילוה הלוה ברבית - יא שלא יתעבך אדם בין מלוה
ולוה ברבית ולא יעיד בבידן ולא יערוב ולא יכתוב שטר -
יב ללות כן הנכרי ולהלות לו ברבית :

הלכות טוען ונטען

מצות עשה אחת והיא דין טען ומודה או כפר

הלכות נחלות

מצות עשה אחת והיא דין סדר נחלות נמצאו כל המצות
הנכללות בספר זה כג יא מהן מצות עשה רב
מצות לאתעשה :

ספר שופטים

ראו חברי בנידיס מכערה משה רבינו עליו שלום עליו
עשה מלחמה ובסיני כשליח צבור עטוף לומר שאין לו דמות
ועודה אלא הכל כמראה הנבואה ובמחזה ואמתת הדבר אין
דעתו של אדם מבין ולא יכולה להשיג ולהוקדו
זהו שאמר הכתוב החקר אלוד תמצא אם עד תכלית שדי תמצא
מזה זה שבקש משה רבינו להשיג כשאמר הראני נא את כבודך
ביקש לידע אמתת המצוא של הקבה עד שיהיה ידוע בלבו כמו
ידעת אחד מן האנשים שראה פניו ונאקקה צורתו בלבו שנמצא
אותו האיש נפרד בדעתו משאר האנשים כך ביקש משה רבינו
להיות מציאת הקבה נפרדת בלבו משאר מציאת הנמצאים עד
שידע אמתת המצוא כאשר היא והשיבו ברוך הוא שאין כח
בדעת האדם החי שהוא מחובר בגוף ונפש להשיג אמתת דבר זה
על בוריו והודיעו ברוך הוא מה שלא ידע אדם לפניו ולא ידע
לאחריו עד שהשיג מאמתת המצוא דבר שנפרד הקבה בדעתו
משאר הנמצאים כמו שיפרד אחד מן האנשים שראה אחוריו
והשיג כל גופו ומלבושו בדעתו משאר האנשים ועל דבר זה
רמז הכתוב ואם וראית את אחורי ופני לא יראו וכיון שנתברר
שאינו גוף וגוית יתברר שלא יארעו לו אחד מכאורעות הגופות
לא חיבור ולא פירוד לא מקום ולא כוונה ולא עלייה ולא ירידה
ולא ימין ולא שמאל ולא פנים ולא אהור ולא ישיבה ולא עמידה
ואינו מצוי בזמן עד שיהיה לו ראשית ואחרית וכיון שנים ואינו
בשתנה שאין לו דבר שיגרום לו שינוי ואין לו לא כוונה ולא
כחי הגוף החי ולא ככלות ולא הככה כהכמת איש הדגם לא
שינה ולא הקיצה ולא כעס ולא שחוק ולא שנואה ולא עצבות
ולא שתיקה ולא דיבור כדבור אדם כך אמרו הכתובים למעלה
לא ישיבה ולא עמידה לא ערוף ולא עיפוי והואיל והדבר כן
הוא כל הדברים הללו וכיצא בהן שנאמרו בתורה ודברי
נביאים וכל כשל ומליצה הן כמו שנאמר יושב בשמים ישוק
כיעסוני בהבליהם כאשר שש הוכיזא בהן על הכל אמת
חכמים דיברה תורה כלשון בני אדם וכן הוא אומר אחתי הן
מבעיני הדי הוא אומר אני הלא שנית ואלו היה פעמי כועס
ופעמים שמח היה משתנה וכל הדברים האילו אינן מצויין אלא
לנפשים האפלים השפלים שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם
אבל הוא ברוך הוא יתברך ויתרומם על כל זה

פרק שני

האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה ממנו שנאמר
ואהבת את ה' אלהיך ונאמ' את ה' אלהיך תירא והואך היא הדרך
לאהבו ויראתו בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואי הנפלאי
הגדולי ויראה בהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב
ומשבח ומפאר ומתאווה תאווה גדולה לידע השם הגדול כמו
שאמ' דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי וכשנחשב בדברי האלו
עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו וירא ויפחד וידע שהוא ברייה
קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעו'
כמו שאמ' דוד כי אראה שמוך מעטה אצבעותך מה אנוש כי
תזכרנו ולפי הדברים האלו אני כבאר כללים גדולים כמעטה
רבון העולמי כוד שיהיה פתח למבין לאהוב את הש' כמו שאמרו
חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את נגי שאמר והיה
העולם כל מה שנרא הקבה בעולמו נחלק לשלשה חלקים בהן
ברואים שהן כחוכרים בגולם ועורה והם היום ונפסדים תמיד
כמו גופות האדם והבהמה והצמחים והמתכות ומהן ברואי שהן
כחוכרים בגולם ועורה אבל אינן משתנין בגוף לגוף ומצורה
לצורה כמו הראשונים אלא צורתן קבועה לעולם בגולם ואין
משתנין כמו אילו והם הגלגלים והמכבים שבין ואין גלגלם

כשאר גלגלים ולא צורתם כעצמם צורות ומהן ברואים צורה
בלא גולם כלל והם המלאכים שהמלאכים אינן גוף וגויה אלא
צורות נפרדות זו מזו ומהו זה שהנביא אומר כי שראו המלאך
אש ובעל כנפים הכל כמראה הנבואה ודרך חידה לומר שאינו
גוף ואינו כבד כגופות הכבדים כמו שביאר כי ה' אלהיך אש
אוכלה הוא ואינו אש אלא כשל וכמו שראו עושה מלאכיו רוחות
וכמה יפרדו הצורות זו מזו והרי אינן גופין לפי שאינן שוין
במציאתן אלא כל אחד מהן למטה ממעלתו של חברו והו' מצוי
מכוח זה למעלה כזה והכל נמצאים מכוחו של הקבה ושוכו
זהו שרמו שלמה בחכמתו ואמ' כי גבוה מעל גבוה שומר זה
שאמרנו למטה ממעלתו של חברו אינה מעלת במקום כמו אדם
שיושב למעלה מחבירו אלא כמו שאמרין בשני חכמים שאחד
גדול מחבירו בחכמה שהוא למעלה ממעלתו של זה וכמו שאמרין
בעלה שהיא למעלה מן העלול שינוי שמות הכלאביב על
שם מעלותו הוא ולפיכך נקראים חיות הקדש והם למעלה
מן הכל אופנים ואראלים וחשמליים ושרפים ומלאכים ואלקי'
ובני אלקים וכרובים ואישים כל אילו עשרה השמות שנקראו
בהן המלאכים על שם עשרה מעלות שלהן הן ומעלה שאין
למעלה ממנו אלא מעלת האל ברוך הוא היא מעלת הצורה
שנקראת חיות לפיכך נאמר בנבואה שהן תחת הכסא הנכבד
ומעלת עשירית היא מעלת הצורה שנקראת אישי והם המלאכים
המדברים עם הנביאים ונראים להם כמראה הנבואה לפיכך
נקראו אישים שמעלתם קרובה ממעלת דעת בני אדם וכל
הצורות האלו חיים וכבירים את הבורא וידעים אותו דעה גדולה
עד למאד כל צורה ועדה לפי מעלתה לא לפי גדולו אפילו
מעלה הראשונה אינה יכולה להשיג אמיתת הבורא כמה שהיא
אלא דעתה קצרה להשיג ולידע אבל משנת יודעת יותר כמה
שמסגת יודעת צורה שלמטה ממנה וכן כל מעלה ומעלה עד
מעלה עשירית גם היא יודעת הבורא דעה שאין כח בני האדם
המחוכרים מגולם וצורה יכול להשיג ולידע כמותה וכל אינן
יודעין הבורא כמו שהוא ידע עצמו כל הנמצאים הן כן
מן הבורא מצורה הראשונה עד יתוש קטן שיהיה בטבור הארץ
הכל מכח אמתתו נמצאו ולפי שהוא ידע עצמו ומכח גדלו
ותפארתו ואמתו הוא ידע הכל ואין דבר בעולם שפניו הקבה כפי
אמתו וידע אותה כמו שהיא ואינו ידע בדיעה שהיא חץ ממנו
כמו שאנו יודעים שאין אנו ודעתנו אדם אבל הבורא ית' הוא
ודעתו וחיוו אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחד שאלמלא
היה חי בודים וידע בדיעה היו שם אלקות דרבה הוא והיו
ודעתו ואין הדבר כן אלא אחד מכל צד ובכל פנה ובכל דרך
יחד נמצאת אתה אומר הוא היודע והוא הידוע והוא הידע
עצמו הכל אחד ודבר זה אין כח בפה לאומרו ולא באוזן לטובעו
ולא בלב האדם להכירו על בוריו ולפיכך אומר חי פרעה והי
נפשו ואין אומר חי ה' אלא חי ה' שאין הבורא חיוו שנים כמו
חי הגופות החיים או כחי המלאכים לפיכך אינו מכיר
הברואים ויודעים מוחבת הברואים כמו שאנו יודעים אותם אלא
מחבת עצמו ידעם לפיכך בפני שהוא יודע עצמו ידע הכל שהכל
נסמך בהיותו לדברים אילו שאמרנו בשני פרקים אילו כמו
טיפה כן חיים הם כמה שצירי לבאר בענין זה וביאר כל העיקרים
שבשני פרקים אלו הוא הנקרא מעטה מרכבה יצו חכמים
הראשונים שלא לדווש בדברים אלו אלא לאיש אחד בלבד
והוא שיהיה חכם ומבין בדעתו ואחר כך מוסרין לו ראשי הפרק'
ומודיעין אותו שמין כן הדבר והוא מבין בדעתו וידע סוף הדבר
ועומקו ודברים אלו דברים עמוקים הם עד למאד ואין
כל דעת ודעת ראויה לסובלן ועליהן אמר שלמה בכתבו ודרך
כשל כבשים ללבושך

909

כַּתְּבֵהֶם בְּאָזְנוֹתָם

עליונים נקראים ענינים
 גמגמי גוף של קצ' יעקב
 קלמטיני ג'ו

אלא ייחוד שאין ייחוד אחד כמותו בעולם
 אילו היו אלהות הרבה היו גופין וגיות
 מפני שאין הנמני' השרון בניציאתן נפרדן
 זה מזה אלא במארעין שיארעו הנופות ו
 והגיות ואילו היה היצער גוף תגויה היה
 לו קץ ותכלית שאי אפשר להיות גוף ש
 שאין לו קץ וכל שיש לגוף קץ ותכלית
 יש לכוח קץ וסוף ואלינו ברוך
 שמו והאל וכוח אין לו קץ ואינו
 פוסק שודי הגלגל סבב תמיד אין כוח כח
 גוף והאל ואינו גוף לא יארעו לו
 מארעות הנופות כדי שיהא נחלק ונפרד
 מאחר לפיכך אי אפשר שיהיה אלא אחד
 ודיעת דבר זה מצות עשה שנ' ה' אלדינו ה'
 אחד הרי נפורש בתורה ובנביא שאין
 הקב"ה גוף תגויה שנא' כי ה' אלדיכם הוא
 אלדים בשמים כמעל ועל הארץ כרחת
 והגוף לא יהיה בשני מקומות ונאמ' כי לא
 ראיתם כל תמונה ונאמר ואל כי תדמיני
 ואשנה ואילו היה גוף היה דומה לשאר
 גופים אם כן מזה זה שכתוב בתורה ותחת
 תליו כתובים באמצע אלדים יד ה' עיני
 ה' אזני ה' וכיצא בדברים האילו הכל לפי
 דעתן של בני אדם הוא שאינן מבני אלא
 הגופות ודברה תורה כלשון בני אדם והכל
 כי נרין הן שנ' אם שמתו ברק ודבי וכי
 חרב יש לו וכדבר ה' והג' אלא משל והכל
 משל ראיה לדבר זה שנביא אחד אמ'
 שראה הקב"ה לבושיה כחלג חזור ואחד

יסוד היסוד ועמוד החכמות לידע שיש שם
 מיצוי ראשון והוא מציא כל הנמצא וכל
 הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא
 נמצאו אלא מאמתת המצאו ואם יעלה
 על הדעת שהוא אינו מיצוי אין דבר אחד
 יכול להמצאות ואם יעלה על הדעת שאין
 כל נמצאים מלבד מצויים הוא לבדו יהיה
 מיצוי ולא יבטל הוא לבטולם שכל
 הנמצאים צריכין לו והוא ברוך הוא אינו
 צריך להם ולא לאחד מהם לפיכך אין
 אמתתו כאמתת אחד מהם הוא שהנביא
 אמר זה אלדי אמת הוא לבדו האמת ואין
 לאחד אמת כאמתתו והוא שהתור' אמתת
 אין עוד מלבדו כלומר אין שם מיצוי אמת
 מלבדו כמות המצוי הזה הוא אלדי העולם
 ארון כל הארץ והוא המנהיג הגלגל בכח
 שאין לו קץ ותכלית בכח שאין לה הפסק
 שהגלגל סבב תמיד ואי אפשר שיסוב
 בלא מסבב והוא ברוך הוא המסבב אותו
 בלא יד ובלא גוף ודיעת דבר זה מצות
 עשה שנא' אנבי ה' אלדיך וכל המעלה על
 דעתו שיש שם אלה אחד והן מזה עובר
 בלא תעשה שנ' לא יהיה לך אלדי אחרים
 על פני ונפר בעיקר שזה העיקר הגדול
 שהכל תלוי בו אלה זה אלה ואינו שנים
 ולא יותר על שני אלא אחד שאין כיוודו
 אחד מן האחרים הנמצאים בעולם לא
 אחד בכין שהוא כחלל אחרים הרבה ולא
 אחד כגוף שהוא נחלק לחלקות ולקצות

מנוף אחד גם ונוף יבש יתר מנוף אחד יבש וכן ימצונו שיראה
בהן הקור בלבד וגופי ירא בהן הלח בלבד וגופי ירא בהן הקור
והיבש כאחד בשנה או הקור והלח כאחד בשנה או החום והיבש
כאחד בשל או החל והלח כאחד בשנה לפי רוב היסוד שהיה בעיקר
התערובת יראה מעט אותו היסוד וטבעו כגו המעורב וכל המתערב
מארבע יסודות אילו להם הוא נפרד בסוף יש שהוא נפרד
לאחר ימים אחדים ויש שהוא נפרד לאחר שני רביעים וכל שנתחבר
מהם אי אפשר שלא יפרד להן אפילו הזהב והאדום אי אפשר
שלא יפסד ויחזר ליסודותיו וישוּב מקצתו לאש ומקצתו למים
ומקצתו לרוח ומקצתו לארץ והאיל וכל הנפרד לאלו יפרד למה
נאמר לאדם ואל עפר תשוב לפי שרוב בניינו מן העפר ולא כל
הנפסל כשיפסד מיד יחזר לארבע היסודות אלא יפסד ויחזר
לדבר אחד ודבר אחד לדבר אחד וסוף הדברים יחזר ליסודות
ונמצא כל הדברים וחדין הלילה ארבע יסודות האלו משתנים
זה לזה תמיד בכל יום ובכל טעה מקצתן לא כל גופן כיצד מקצת
הארץ הקרוכה מן המים משתנה ומתפורר ונעטת מים וכן מקצת
המים והמזכים לרוח משתנים ומתבטלים והרוח רוח וכן הרוח
מקצתו הסמוך לאש משתנה ומתחלל ונעשה אש וכן האש
מקצתה הסמוך לרוח מתחלל משתנה ומתכנס ונעשה רוח

וכן הרוח מקצתו הסמוך למים משתנה ומתכנס ונעשה מים
וכן המים מקצתו הסמוך לארץ משתנה ומתבטל ונעשה ארץ
ושינוי זה מעט מעט ולפי אורך הימים ואין כל היסוד משתנה עור
שיעשה כל המים רוח או כל הרוח אש שאי אפשר שיבטל אחד
מן היסודות הארבע אלא מקצת ישתנה כאש לרוח ומקצת ישתנה
מרוח לאש וכן בין כל אחד וחבירו ימצא השינוי בין ארבעתן
וחזרת חלילה לעולם ושינוי זה יהיה בסביבת הגלגל ומסביבתו
יתחבר ארבעתן ויהיה מהן שאר גלגלי בני אדם ונפש חיה וצבוח
ואבן ומתכות והאל נתן לכל גולגולת צורה ראיה לו על ידי
כליך העשירי שהיא הצורה הנקראת אישים לעולם אין אתה
דואה גולם כלא צורה או צורה כלא גולם אלא לב האדם הוא
סמחלק הנוף הנמצא בדעתו וידוע שהוא מחובר מגולם וצורה
וידוע שיש שם גופים שגולם מחובר מארבע יסודות

וגופים שגולם פשוט ואינו מחובר מגולם אחד
והצורות שאין להם גולם אינן נראין לעין אלא בעין הלב הן
ידועין כמו שידענו אדון הדב בלא ראית עין נפש כל בשר
היא צורתו שנתן לו האל והדעת היתרה הבינה בנפשו של אדם
היא צורה האדם השלם בדעתו ועל צורה זו נאמר בתורה נעש'
אדם בצלמו כדמותנו כלומר שתהיה לו צורה היודעת ומשגת
ודעות שאין להם גולם עד שדמה להן ואינו אומר על צורה זו
הנכרת לעינים שהיא הפה והחוטם והלסתות ושאר חושם
הנוף שאותו שמה ואינה הנפש והצורה לכל נפש חיה שבה
אכל ושותה ומוליד ומרגיש ומתרחק אלא הדעה שהיא צורת
הנפש ובצורת הנפש הכתוב מדבר בצלמנו כדמותנו ופעמים
רבות תקרא זאת הצורה נפש ורוח ולפיכך צריך להזהר בשמותן
שלא ישעה אדם בהן וכל שם וטעם ילכד מענינו אין צורת הנפש
הזאת מחוברת מן היסודות כדי שתפרד להם ואינה בכח הנשמה
עד שתהא צריכה לנשמה כמו שהנשמה צריכה לנוף אלא מאת
ה' מן השמים היא לפיכך כשיפרד הגולם שהוא מחובר מן
הי ורוח ותאבד הנשמה בפני שאינה בידיה אלא עם הנוף
וצריכה לנוף בכל מעשיה לא תכרת הצורה הזאת לפי שאינה
צריכה לנשמה כמעשה אלא יודעת ומשגת הדעות הפרודות מן
הגלגלים וידעת בודא הכל תעובדת לעולם ולעולמי עולמים הוא
שאם שלמה בודבתו וישוּב העפר אל הארץ כשהיה מרוח תשוב

אל האלדים אשר נתנה כל הדברים האלו שדברנו
בענין זה כבר מדלי הם ודברים עניקים הם אלא אינך בענין
עומק פרק ראשון ושני וכיאר כל אילו הדברים שבפרק שלישי
ורביעי והא הנקרא מעשה בראשית וכך צנו
חכמים הראשונים שאין דורשין גם בדברי האלו ברבים אלא
לאדם אחד מדועין דברים אלו וכלמדים אותן וכה בין ענין
מעשה מרכבה לענין מעשה בראשית לענין מעשה מרכבה אפי'
לאחד אין דורשין בו אלא אם כן היה דבם ומבין בדעתו נתמין
לו ראשי הפרקים וענין מעשה בראשית מלמדן אותו ליחיד אף
על פי שאינו מבין אותו מדעתו ומדועין אותו כל מה שיכול
לידע בדברים אלו ולמה אין מלמדן אותו לרבים לפי שאין כל
אדם יש לו דעת רחבה להשיג פירושו וכיאר כל הדברים על ה
בוריין בזמן שאדם מתבונן בדברים האלו ומכיר כל הכרואים
מבלאך וגלגל ואדם כיוצא בו ויראה חכמתו של הקב"ה בכל
היצורים וכל הכרואים מוסף אהבה למקום והצמה נפשו חכמה
בשה לאהוב במקום ברוך הוא ויראה ויפחד משפלותו ודלותו
וקלותו כשיעריך עצמו לאחד מהגופות הקדושים הגדולים וכל
שכן לאחד מהצורות הגדולות הנפרדות מן הגלגלי שלא נתרברו
בגולם כלל ומצא עצמו שהוא ככלי כלא בושח וכלימה רק וחבר
וענינו ארבעה פרקים אילו שבחמש מצות האלו הם שחכמים
הראשונים קוראין אותן פרדם כמו שאמרנו ארבעה נבבמו
לפרדם ואעפ שגדולי ישראל היו וחכמים גדולי היו לא כולם היו
בהן כח לידע ולהשיג כל הדברים על בורייין ואני אומר שאין
ראוי לטיל בפרדם אלא מי שנתבלא כריכו להם וכשר להם
וכשר הוא לידע האמת ודברת וכיוצא בהם משאר המצות ואעפ
שדברי אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהדי אמר חכמים דבר
גדול מעט המרכבה ודבר קטן הוי דאביי ודבא ואעפ כן ראויין
הם להקדימן שהן מיישבין דעתו של אדם תו לה ועוד שהיא
הטובה הגדולה שהשפיעה הקב"ה לישוּב העולם הזה כדי לנהל
חיי העולם הבא ואיפשר שידעם הכל קטן וגדול איש ואשה בעל
לב רחב ובעל לב קצר :

פרק חמישי

כל בית ישראל מצוין על קדוש השם הגדול הזה שנא ונקדשתני
בתוך בני ישראל וכחודין שלא לחלו שבא' ולא לחלו את שם
קדשי כיצד בשעה שיעמוד נר ויאנוס את ישראל לעבור על אמת
מכל מצות האם וחת בתורה או יהרגו יעבור ואל יורג שנאמר
במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וחי בהם ולא שימות
בהן ואם מת ולא עבר הרי זה כותיב בנפשו כמה דברי אבורים
בשאר מצות חוץ מעבודה זרה וגילוי ערוה ושפיכות דמים אבל
שלוש עבירות אלו אם יאמר לו עבור על אחת מהן או תירג
יהרג ואל יעבור בל"א בזמן שהגוי מתכוין להנאת עצמו כגון
שאנסו לבנות לו ביתו בשבת או לבשל לו תבשילו או אגס
אשה לבעלה וכיוצא בזה אבל אם נתסוק להעבירו על המצות
בלבד אם היה בינו לבין עצמו ואין שם עשרה מישראל יעמוד
ואל יורג ואם אגסו להעבירו בעשרה מישראל יורג ואל יעבור
ואפילו לא נתכוין להעבירו אלא על מצוה משאר מצות בלבד
וכל הדברים האלו שלא בשעת השרד אבל בשעת השכח והוא
שיעמוד בלך רשע בגבוכו נצר וחבירו יחזר שמו על ישראל
לכטל דתם או מצוה מן המצות יורג ואל יעבור אפילו על אחת
משאר מצות בין נאנס בתוך עשרה בין נאנס בינו לבין גוים
כל מי שנאמר בו יעבור ואל

כך אמרו חכמים בפירוש משל זה דברים שהן ככשתנו של עולם
 יהיו לכושיך כלומר לך לבדך ואל תדרוש אותם ברבים ועליהם
 אמר יהוה לך לבדך ואין לזרים אתך ועליהם אמר דבש וחלב
 תחת לשונך כך פירשו חכמים הראשונים דברים שהן כדבש
 וחלב יהיו תחת לשונך

פרק שלישי

הגלגלים הם הנקראים שמים ורקיע הכול ועדבות והם תשעה
 גלגלים גלגל הקרוב כמנו הוא גלגל הירח והשיני שלמעלה
 כמנו הוא גלגל שבו הכוכב הנקרא כוכב גלגל שלישי שלמעלה
 כמנו שבו נוגה וגלגל רביעי שבו זכרה וגלגל חמישי שבו
 מאדים וגלגל ששי שבו סוכב צדק וגלגל שביעי שבו שבת
 וגלגל שמיני שבו שאר כל הכוכבים שנראים ברקיע וגלגל
 תשיעי הוא גלגל החזר בכל יום מן המזרח למערב והוא המקיף
 ומסבב את הכל מה שתראה כל הכוכבים כאלו הם כולם בגלגל
 אחד ואף על פי שיש בהן זה למעלה מזה כפני שהגלגל שחזרי
 חכים כזכוכית וכספיר לפיכך נראים הכוכבים שבגלגל השמיני
 מתחת גלגל הראשון כל גלגל וגלגל משכנה הגלגלים שבהן
 הכוכבים נחלק לגלגלים הרבה זה למעלה מזה כמו גילדי ביצלים
 בהן גלגלים סבבים ממערב למזרח ומהן סבבי ממזרח למערב
 כמו הגלגל התשיעי החזר ממזרח למערב וכולן אין ביניהן
 מקום פנוי כל הגלגלים אינן לא קלים ולא כבדים ואין להם
 לא עין אחס ולא עין שחר ולא שאר עינותה שאנו רואי אתם
 כעין התכלת למראית העין בלבד הוא לפי גובה הארץ וכן אין
 להם לא טעם לא ריח לפי שאין אלו המאורעין מצויין אלא ב
 בנפות שלמטה בהן כל הגלגלים האלו המקיפין את העולם הן
 עגולין כבודד והארץ תלולה באמצע ויש למקצת מן הכוכבים
 גלגלים קטנים שהן קבועים בהן ואין אותן הגלגלים מקיפין את
 הארץ אלא גלגל קטן שאינו מקיף קבוע בגלגל הגדול המקיף
 מספר כל הגלגלי המקיפין את כל העולם י"ח ומספר כל הגלגלים
 שאינן מקיפים שמונה ומספר הכוכבים וידיעת שיעור סביבתן
 בכל יום ובכל שעה ובגשיתן מזרח ודרום לרחוק צפון ומזרח צפון
 לרחוק דרום וצפון מעל הארץ וקריבתן ידוע מספר כל אלו
 הגלגלי וצורת הליכתן ודרך הקפתן והן חכמת חשבון תקופות
 ומזלות וספרים רבים דברו בהן חכמי יון גלגל התשיעי שהוא
 מקיף את הכל חלקהו החכמים הקדמונים לייב חלקים כל
 חלק חלק העליון שם על שם צורה זו שתראה בו מן הכוכבים
 שלמטה כמנו שהם ככוכבים תחתיה הם המזלות ששמותם טלה
 שור תאומי סרטן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים
 גלגל התשיעי עצמו אין בו לא חלקה ולא צורה בכל הצורות
 האילו הוא כוכב אלא בחיבור הכוכבים שבגלגל השמיני הוא
 שידאה בכוכבים גדולים שבו תבנית הצורת האילו או קרוב בהן
 ואילו השנים עשר צורות לא היו מבחנות כדרך אותן החלקים
 אלא בזמן הטוב שבו העליון חלקן שמת אילו אבל בזמן הזה כבר
 סבבו מעט לפי שכל הכוכבים שבגלגל שמיני כולם סבבין כמו
 השמש והירח אלא שהן סבבין בכבידות חלק שיתחיל השמש
 והירח כנגד בית אחד יחד כנגד כל כוכב מהם בקדו משבעים
 שנה כל הכוכבים הנראין יש מהן כוכבים גדולים שכל אחד מהן כן
 הארץ כמה פעמים והארץ גדולה מן הירח כמו ארבעים פעמים
 והשמש גדולה מן הארץ כמו ק' פעמים נמצא הירח אחד
 כישת אלפים וחמשה מאות מן השמש בקדו ואין בכל הכוכבים
 כוכב גדול מן השמש ולא קטן ככוכב שבגלגל השני כל

הכוכבים והגלגלים כולן בעלי נפיש וידיעה וחשכל הם והם
 חיים ועומדין ומכירין אתמי שאבר והיה העולם כל אחד ואחד
 לפי גדלו לפי מעלתו משבדן ונפארים ליוצרים כמו המלאכים
 וכשם שמכירי הקב"ה כך מכירין את עצמן ומכירין את המלאכים
 שלמעלה בהן ודעת הכוכבים והגלגלים מעשה מדעת המלאכים
 וגדולה מדעת בני האדם ברא האל למטה בגלגל הירח גולם
 אחד שאינו כגולם הגלגלים וברא ארבע צורות לגולם זה ואינן
 בעצרת הגלגלים ונקבעה כל צורה וצורה במקצת גולם זה צורה
 ראשונה צורת האש נתחברה כמקצת גולם זה ונהיה משניהם
 גוף האש וצורה שנייה צורת הרוח נתחברה כמקצת ונהיה
 משניהן גוף הרוח וצורה שלישית צורת המים נתחברה כמקצת
 ונהיה משניהם גוף המים וצורה רביעית צורת הארץ נתחברה
 כמקצת ונהיתה משניהם גוף הארץ נמצא למטה מן הרקיע
 ארבעה גופין מוחלקין זה למעלה מזה וכל אחד ואחד מקיף את
 שלמטה כמנו מכל רוחותיו כמו גלגל הגוף הראשון הכוכב
 לגלגל הירח הוא גוף האש למטה כמנו גוף הרוח למטה כמנו גוף
 המים למטה כמנו גוף הארץ ואין ביניהם מקום פנוי בלא גוף
 כלל ארבעה גופות האילו אינם בעלי נפש ואינם יודעים ולא
 מכירים אלא כגופים כתיים ויש לכל אחד ואחד מהן מנהג שאינו
 ידוע ולא משיגו ואינו יכול לשנותו מה שאמ' דוד הללו את ה' בן
 הארץ תנינים וכל תחמות אש וברד שלג וקטור וביאר ענין
 הדברי הללו בני אדם מנורותיו שתראו באש וכברד ובשאר
 ברואי שתראו למטה מן הרקיע שגבורת תביד נכר לקטן ולגדול

פרק רביעי

ארבעה גופים הללו שהם אש ורוח ומים וארץ הם יסודות כל
 הנבראי למטה מן הרקיע וכל שיהיה מאדם ומבהמה ועוף ורמש
 ודג וצמח ומתבת ואבנים טובות וכרגליו ושאר אבני בנין והרים
 וגשי עפר הכל נולמן מחומר מארבע יסודות הללו נמצאו כל
 הגופים שלמטה מן הרקיע וכן מארבע יסודות האלו מחבורים
 מגולם וצורה ועולם שלהם מחומר מארבע יסודות האלו אבל
 כל אחד מארבע יסודות אינו מחומר אלא מגולם וצורה בלבד
 דרך האש והרוח להיות בהלם כמנהג כבוד הארץ לבעלה
 כלפי הרקיע ודרך המים והארץ להיות בהלם מתחת הרקיע
 למטה עד לאמצע שאמצע הרקיע הוא המטה שאין למטה כמנו
 ואין היחלם לא בודעתם ולא בודעתם אלא כמנהג שנקבע בהן
 וטבע שגטבע בהן טבע האש חם יבש וחזק קל מכלם והרוח
 חם לח והמים קרים ולחים והארץ יבשה קרה והיא כבידה מכלם
 והמים קלים כמנהג לפיכך נמצא למעלה על הארץ והרוח
 קל מן המים לפיכך הוא מרחף על פני המים והאש קל
 מן הרוח וכפני שהם יסודות לכל גופים שהן הרקיע ימצא כל
 גוף וגוף מאדם ובהמה ודג ועוף ודג וצמח ומתבת ואבן גולמי
 מחומר מאש ורוח ומים ועפר וארבעתן יתערבו ביחד ומשתנה כל
 אחד מהן בעת העירוב עד שימצא החומר מארבעתן אינו
 דומה לאחד מהן כשהוא לבד ואין כפיצור בהן אפי' חלק אחד
 שהוא אש בפני עצמה או מים בפני עצמן או ארץ בפני עצמה או
 רוח בפני עצמה אלא הכל נשתנו ונעשו גוף אחד וכל גוף וגוף
 המחומר מארבעתן ימצא בו קור וחם לח ויבש כאחד אבל
 יש בהם גופים שיהיה בהם חזקה מיסוד האש כמו בעלי נפש ויהי
 לפי יראה בהם חזות יתר רש בהן גופין שיהיה בהן חזקה מיסוד
 הארץ כמו האבנים לפיכך יראה בהן הובש הרבה ויש בהן
 גופין שיהיה בהן חזקה מיסוד המים לפיכך יראה בהם הלח
 יתר ועל הדרך הזה ימצא גוף חם יתר כגוף

בד"א בכתבי הקדש שכתבם ישראל בקדושה אבל בין ישראל
שכתב ספר תורה שדפיץ איתו עם האזכרות שבו מפני שאינו
מאזין בקדושת השם ולא כתבו אלא שהוא מעלה בדעתו שזה
כשאר הדברים והואל דעתו כן לא נתקדש השם ומצוה לשורפו
כדי שלא להביח שם למינים ולא למעטיון אבל גוי שכתב
את השם גזעו אחר וכן כתבי הקדש שכלו או שביין גוי יגנו
כל השמות האמורות באברהם קדש אף זה שנא' ה' אם נא מצאתי
חן בעיניך הרי הוא קדש כל השמות האמורות בלשון חז"ל וזו
מזה אל נא ה' הנה נא מצא עבוד חן כל השמות האמורות בנבעת
בנימין קדש כל השמות האמורות במיכה חז"ל כל השמו' האמור'
בנבות קדש כל שלמה האמור בשיר השירים קדש והרי הוא
כשאר הגבוין וזו מזה האלף לך שלמה כל בלכיא האמור
בדניאל חז"ל וזו מזה אנת מלכא מלך בלכיא וזו הוא כשאר

פרק שביעי

מימדי וחת לידע שהוא מנבא את בני האדם ואין הנבואה חלה
אלא על חכם גדול בזמנה נבדל בגדוהו ולא יחזק מיגבר
עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרות המיד והוא
בעל דעה רחבה נכונה עד מאד אדם שהוא כמלא בכל
המדות האלו שלם בגופו בשיכנס לפרדס וימשך באותן הענינים
הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעת נכונה להבין ולהשיג והוא
נתקדש והולך ופירש מדרכי כלל העם ההולכים במחשכי הזמן
והולך ומורו עצמו ומלמד נפשו שלא תהיה לו מחשבה כלל
באחד מדברים בטלים ולא מדבלי הזמן ותחבולותיו אלא דעתו
פני תמיד למעלה קשורה תחת הכסא להבין באותן הצורות
ואקדושת השמורות ומסתכל בהכבדת של הקבה כולה מצורה
ראשונה עד שבד הארץ וידע בהן גדול מיד רוח הקדש שורה
עליו ובעת שתנח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת הכלאים
ותקראים אישים ויהפך לאיש אחד ויבין בדעתו שאינו כמות
שהיה אלא שני עליו על מעלת שאר בני אדם החכמים כבו שנא'
בשאל והתנבית עכס ותצפכתה לאיש אדר הגביאים בעלות
מעלת חן כמו שיש בזמנה חכם גדול מחבירו כך בנבואה נביא
גדול מנביא וכולן אין דואן כראה הנבואה אלא בחלוס בחזיון
לילה או ביום אחד שגפול עליהן תרדמה כמו שנ' כראה אלו
אתעין בוחים אדבר בו וכולן כמתנבאי אברהון מודיעין וכן
וגוף כשל ועשמתיהם מתטרפות ותשאר הדעת פנויה להבין
מה שתראה כמו שנאמר באברהם והנה איבה חסכה גדולה
נפלת עליו וכמו שטאמר בדניאל והודי נהפך עלי למשחית ולא
עצתי כח הדברים שמודיעין לגביא כמראה הנבואה דרך
משל מודיעין לו ומיד יחקק בלבו פתרון המשל כמראה הנבואה
ידע מה הוא כמו הסולם שראה יעקב אבינו ומלאכים עולים
וירדים בו והוא היה משל למלכיות ושעבודן וכמו החיות
שראה יחזקאל והסיר נפוח ומקל שקד שראה ירמיה והנגלה
שראה יחזקאל והאיפה שראה זכריה וכן שאר הנביאים ש
בהן אומרים המשל ופתר בו כמו אלור ריש שהן אומרים דפתרן
בלבד ופעמים אמר המשל בלבד בלא פתרון כמקצת דברי
יחזקאל חזריה וכולן בשל חז"ל חז"ל הם כמתנבאים כל
הנביאים אין מתנבאין בכל עת שידעו אלא כמחנים דעתם
והשבין יימודי וטובי לב ומתבודדן שאין הנבואה שורה לא מתוך
עצבות חלה מתוך עצלות אלא מתוך שמחה לפיכך בני
הנביאים לפנייהם נכל ותוף חליל ונגוד חום כמקסין הנבואה
וזהו שנאמר והמה מתנבאים כלומר מהלכין בדרך הנבואה עד

שינבאו כמו שאהה אומר פלוני מתגדל אלו שדס מבקשין
להתנבא חן הנקראין בני הנביאים ואף על פי שמבונן דעתם
איפשר שתשרה שכונה עליהן ואיפשר שלא תשרה כל הדברים
שאמרנו הם ודרך נבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים
ממשה רבינו רכן של כל הנביאים ומה הפרש יש בין נבואה משה
לשאר כל הנביאים שכל הנביאים בחלוס או במראיהו משה רבינו
הוא עד ועומד שנאמר וכבא משה אל אהל מועד לרבר אתו
וישמע הקול מדבר אליו כל הנביאים על ידי מליך לפי דואים
מה שהם רואים במשל חזרה משה רבי לא על ידי מלאך שנאמר
פה אל פה אדברי בו ונאמר ודבר ה' אל משה פנים אל פנים
ונאמר ותמנת היביש כלומר שאין שם משל אלא הוא הדבר
על בוריו בלא חידה בלא משל הוא שתורה מעידה עליו
במראה חלה בחידות שאינו מתנבא בחידה אלא במראה שרואה
חזר על בוריו כל הנביאים יריאים ונבהלים ומתנגנן ומשה
רבי אינו כן הוא שהכתוב אומר כאשר ידבר איש אל רעהו כל'
כמו שאין אדם נבהל לשמוע דברי חברו כך היה כח בדעת
של משה רבינו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומד שלם
כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שידעו משה רבינו אינו כן
אלא כל זמן שיחפון רוח הקדש רכשתו ונבוא שורה עליו אינו
צריך לכון דעתו ולהדמן לה שוררי הוא מכון ומזון ועומד
כמלאכי השרת לפיכך מתנבא בכל עת שנאמר עבד ואשמעה
מה יצוה ה' לכם וכזה הבטיחו האל שנאמר לך אמר להם שובו
לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמודי הא לדת שכל הנביאים
כשהנבואה מסתלקת מהם חזרים לאהלם שהוא צרכי הגוף כלם
כשאר העם לפיכך אין פודשין כבשותיהן ומשה רבינו לא חזר
לאהל הראשון לפיכך פירש מן האשה לעולם וכן הדומה לה
ונקשרה דעתו לצור העולמים ולא נסתלק מעליו והוא לעולם
וקרן עד פניו ונתקדש כמלאכים הנביא איפשר שתהיה נבואתו
לעצמו בלבד להדחיק לבו ולהסיף דעתו עד שידע מה שלא
היה יודע מאותן הדברים הגדולים ואיפשר שיסלח לעס מעמי
הארץ או לאנשי עיר או ממלכה לכוון אתם ולהדיעם מה יעשו
או למנועם ממעשי הרעים שבידיהם כשמשלחי אותם מתגין לו
את נופת כדי שידעו העם שהוא שלוח באמת ולא כל העושה
את נופת כאמינים אותו שהוא נביא אלא אדם שהינו יודעים
בו מתולדתו שהוא ראוי לנבוא כחכמתו ובמעשיו שנתעלה בהן
על כל בני גלו והיה מהלך בדרגי הנבואה בקדושת ובפרישותה
והוא כך בא ועשה את נופת ואמר שהוא שלוח מצוה לשמע
מכבו שנא אלו תשמעון ואיפשר שיעשה את נופת ואינו נביא
חה האות יש לו דברים בנו ואף על פי כן מצוה לטובע לו הואיל
ואדם גדול יחכם וראוי לנבואה מעמידים אותו על חוקתו
שבכך נצטרנו כמו שנצטרנו לחתוך את הדין על פי שנים עדים
כשרים ואף על פי שאיפשר שהעיד בשקר האיל ובשרים הם
אצלינו מעמידין אתן על כשרותן ודברים דאלו וכינצא בהן
נאמר הנסתרות לה' אלוינו והנגלות לנו ולבנינו ונאמר כי האדם
ידאה לעינים וה' יראה ללבב

פרק שמיני

משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שגשג שראו
על פי האותות יש בלבו דופי שאיפשר שיעשה האות בלבו וכסף
אלא כל האותות שיעשה משה במדבר לפי העיד עשאת לא
להביא ראיה על הנבואה צריך להשקיע את הכתובים קרע את
הים והגלילן בתוכו צרכנו לכון חזיר לנו את הכון

יהרג ונהרג ולא עבר דרי זה כותביב בנפש וכל מי שנאמר בו
יה גוהרג ואל יעבור ונהרג ולא עבר דרי זה קידש את השם
ואם היה בעשרה מישראל הריזה קידש את הברבים כדניאל
חנניה מיטאל עזריה וכו' עקיבא וחבירי ואלו הן הדוגמאות
שאין מעלה על מעלתן ועליהם נאמר כי עליך הודגנו כל היום
נחשבתו כצאן טבחה ועליהם נאמר אספו לי חסידיו כורתיו כריתי
עלי זבח וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ועבר ולא
נהרג הרי זה מוחלל את השם ואם היה בעשרה מישראל הרי זה
חלל את השם ברבים ובטל מצות עשה שהיא קידוש השם
ועבר על מצות לא תעשה שהיא חלל השם ואף על פי כן מפני
שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צריך לומר שאין נמיתין
אותו ב'ד אפי' הרג באונס שאין מלקין וממיתין אלא לעובר
ברצונו ובעינים והתראה שנ' בנותן מדעו למלך ונתתי אני את
פני באיש ההוא מפי השמוע' למדו ההוא לא אנוס ולא שונג ולא
כושע וכה אם עבודה זרה שהיא חמורה מן הכל העובר
איתה באונס אינו חייב כרת ואין צריך לומר מיתת בית דין קל
והזכר לשאר מצוה האמורות בתורה ובערוה הוא אומ' ולנערה
לא תע' דבר אבל אם יכול למלט נפשו ולברוח מתחת יד המלך
הרשע ואינו עושה הנה הוא ככלב שב על קיאו והוא נקרא עובר
עבודה זרה כמזיד והוא נמרד מן העולם הכא יודד למרגנה
החתונה של גהינם נשים שאמרו להן גרים תגו לנו אחת מכם
ונטמא אותה ואם לאו נטמא את כולכם יטמא כולן ואל ימסרו
להם נפש אחת מישראל וכן אם אמרו להם גרים תגו לנו
אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרג כולכם יהרג כולם ואל
ימסרו להם נפש אחת מישראל ואם ייחודו להם ואמ' תגו לנו
גלו' או נהרגו את כולכם אם היה כותביב מיתה כשבע בן בכרי
יתנו אותו להם ואין מדין להן כן לכתולה ואם אינו חייב
מיתה יהרג כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל כענין שאמרו
באונסין כך אמרו בחלאים כיצד מי שחלה ונטה למת ואמרו
הרופאים טרפאונו בדבר פלגית טאמרין שבתורה עושין
וטרפאין בכל אסורין שבתורה במקום סכנה הרן מעונגילי
ערוה ושפיכות דמים שאפילו במקום סכנה אין כתרפאין בהן
ואם עבר וטרפא עונשין אותו בית דין עונש הראוי לו וכגון
שאפילו במקום סכנה נפשות אין עוברין על אחת מ' עבירות
אלו שנ' ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאודך
אפילו הוא נוטל את נפשך והריגת נפש מישראל לרפאות נפש
אחרת או להציל אדם ביד אנוס דבר שהדעת נוטה לו הוא שאין
כאבודן נפש כפני נפש וערוה דאקטו לנפשות טובי באשר
יקום איש על רעה ורצח נפש כן הדב' הזה בד' שאין כתרפאין
בשאר אסורין אלא במקום סכנה כגון שהן דרך הנאתן כגון
טמאבילין את החלה שקצו ורמשי' או חכץ בפסח או טמאבילין
אותו ביתם הכפרים אבל שלא דרך הנאתן כגון שעושין לו
רטיה או מלמא כחכץ או מעדלה או שמשקין אותו דברי שיש
בהן בר מעורב עם אסורי טאבל שהרי אין בהן הגאה לחוד הרי
זה יותר ואפילו שלא במקום סכנה חוץ מבלאי הכרס וכשר
בחלב שוק אסורי אפילו שלא דרך הנאתן לפיכך אין כתרפאין
בהן אפילו שלא דרך הנאתן אלא במקום סכנה כיו שנתן
עיניו באשה והלה ונטה למת ואמ' הרפאין אין לו רפואה עד
שהבעל לו אפ' היתה פנויה ואפילו לדבר עמה כאסורי הגדר אין
כחין לו בכך רמא' ולא יחדו לו לדבר עמה כאסורי הגדר שלא
יהו כמות ישראל הפקר ויבוא בדברים אילו לפרוץ בערוה
כל העובר מדעת בלא אנוס על אחת מכל מצות האמורות בתורה
בשאר נפש להכעיס דרי זה מוחלל את השם ולפיכך נאמר
בשפיעת שקד חללה את שם אלוך אני ה' ואם עבר בעשה

מישראל הרי זה חלל את השם ברבים וכן כל הפורש מעבירה
או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא יראה ולא
לבקש כבוד אלא מפני הכורא ברוך הוא כמניעת יוסף הצדיק
עצמו מאשת רבו דרי זה מקדש את השם ויש דברים אחרים
שהן בכלל חלל השם והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה
ומפורסם בחסדות דברים שהבריות מרגנים אחריו בשבילם
ואף על פי שאינן עבירות הרי זה חלל את השם כגון שלקח
ואינו נותן דמי הלקח לאלתר והוא שיש לו ונמצאו המוכרין
תוכעין והוא מקיפן או שדבדו בשו'ק או באכילה ושתייה אצל
עמי הארץ וכינידון או שריבוד עם הבריו' אינו בנח ואינו מקבלן
בסדר פנים אלא בטל קצמה וכעס וכדצא בדברים האלו הכל
לפי גדולת של הבס צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפניו משור'
הדין וכן אם דיקדק החכם על עצמו והיה דיבורו כנחת עם
הבריות ודעתו מעורבת עמהם ומקבלם בסבר פנים יפות ונעלב
מהן ואינו עולבן ככבוד להן וי' צדל למקילין לו ונושא ונותן
באמונה ולא ירבה באריחות עמי הארץ ושיבתן ולא יראה
תמיד אלא עוסק בתורה עמוף ביצית מוכתר בתפילין ועושה
בכל מעשיו לפניו משור' הדין והוא שלא יתרחק הדבה ולא
ישתכנס עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאווים
למעשיו הריזה קידש את ה' עליו הכתוב אומר ואמר לי עבדי
אתה ישראל אשר בך אתפאר

פרק ששי

כל המאבד שם מן השמות הקדושים שנקרא בהם הקב"ה
לוקה מן התורה שהרי הוא אומר בעבודה זרה ואבודתם את שמם
מן המקום ההוא לא תעשוק כן לה' אלהיכם ושבעה שמות הם
השם הנכתב י"ד הא' וה"א והוא השם הפורש א' הנכתב א' ד' נ'
י' ואל אלקים אלקים ואלקי ושדי ועבאות כל המזק אפ' את
אחת משבעה שמות אילו לוקה כל הגשפ' לטס מלפניו מותר
למזקו כגון ל' מלה וב' מאלקים וכיוצא בהן אינן כקדוש השם
וכל הגשפ' לטס מאדיו כגון ד' של אלוך וכ' של אלהיכם
וכיוצא בהן אינן נמחקין והרי הן כשאר אותיות של שם כפני
טוהשם נקדשם ואף על פי שנתקדשו ואסוד למזקם המזק
אלו האותיות הנטפלות אינו לוקה אבל מבין אותו ככתב רדיות
כתב אלף ל'מר מאלדים י"ד הא' מיוחדו אינו נמחק ואין
צריך לומר י'ה שהוא שם בפני עצמו כפני טוה השם מ
מקצת שם הפורש הוא אבל הכותב ש"ן דלת כשדי צד'
ב"ת כיוצאות הרי זה נמזק שאר הכיניין שמשבחין בהן את
הקבה כגון חנוך ורחם הגדול הגבור והגדא הנאמן קנא וחוק
וכיוצא בהן הרי הן כשאר כתבי הקודש ומותר למזקן כלי שהיה
שם כתוב על וקיצין את מקום השם וגזמו אפילו היה השם
חזק בבלי כתבות או בבלי זכיות וחזק הכלי הרי זה לוקה
אלא חזק את מקומו וניכר וכן אם היה שם כתוב על בשרו
הרי זה לא ידחין ולא יסך ולא יעמד במקום הטנפת נזכונה
לו טביל' של מצוה מרדף עליו גבי וטבל ואם לא מצא גבי כסב
בבגדו ולא יתק כדי שלא יזקן שלא אמרו לכבוד עליו אלא
כפני טאמר לעבוד בפני השם כשהוא ערום הסותר אפילו
אבן אחת דרך השחת מן המזבה או מן ההיכל או בשאר העזרה
לאקה ט' בעבודה זרה כי את מוכחותם תתנין וכתוב לא תעשוק
מן לה' אלהיכם וכן השורף עצי הקדש דרך השחתה לוקה
שנאמר ואשיריהם תשרפן באש לא תעשוק מן לה' אלהיכם
כתבי הקודש כולן יפירושיהן וכיאמריהן אסור לשורפ' או לאבדם
ביד והמאבדן ביד ככין אותו מכת מרדות במה

ואם בא דבריו כולן יהיה בעינינו נאמן ובדקן אותו פעמים הרבה אם נמצאו דבריו נאמנים כולן הרי זה נביא אמת כמו שנ' בשמואל רדע כל ישראל מן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לכביא לה' והלא המעוננים והקוסמים אומרים מה עתיד להיות ומה הפרש יש בין הנביא ובינם אלא שהמעוננים והקוסמים וכיצא בהן מקצת דבריהם מתקיימין ומקצתן אין מתקיימין כענין שנאמר יעמוד נא וישעוך הוברי שמים החמים בכבבים מודיעים לחדשי מאטר יבאו עליך מאטר ולא כל אשר ואיפשר שלא יתקיים מדבריהם כלום אלא ישעו בכל כענין שנאמר מפר אמות בודים וקוסמים יחלל אבל הנביא כל דבריו קיימין שנא' כי לא יפול מדבר ה' ארצה וכן הוא אומר הנביא אשר אתו ולום ידבר ולום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאם ה' כלומר שדברי הקוסמים והחלומות כתבן שנתערב בה מעט בר ודבר ה' כבר שאין בו תבן כלל וכדבר הזה הכתוב הבטיח ואמר שאותן הדברים שמודיעין המעוננים והקוסמים לאמת ומכזבין הנביא יודיע לכם דברי אמת ואין אתם צריכין למעונן וקוסם וכיצא בו שנאמר לא ימצא כן מעבד כנו ובתו באש וגו' כי הגדים האלה נביא מקרבך באורך וגו' הא לכזה שאין הנביא עומד לנו אלא להודיענו דברים העתידים להיות בעולם משובע ורעב מלחמה ושלוש וכיצא בהן ואפילו צרכי יחיד מודיע לו כשאל שאבדה לו אבדה והלך לנביא להודיעו מקומה וכיצא באלו הדברים הוא שיאמר הנביא לא שיעשה ות אחרת או יסיף מצוה או יגרע דברי הפועלות שהנביא אומר כגון שיאמר פלוגי ימות או שנת פלגית רעב או מלחמה וכיצא בדברי אל' אם לא עמוד דבריו אין בזה הכחשה לכבואתו ואין אומר הנה דבר ולא בא שהקב"ה ארך אפים ורב חסדוניות על הדעה ואיפשר שעשו תשובה ונסלח להם כאנשי נינוה או שתלה להם בחזקיה אבל אם הבטיח על טובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה שאמר ביודע שהוא נביא שקר שכל דבר טובה שיגמר האל אפ' על תנאי אינו חוזר ולא מצינו שחזר בדבר טובה אלא בדרך ראשון שהבטיח לצדיקים שלא ימותו עם הרשעים וחזר בדבריו זה מפורש בסוכת שבת הא לכזה שבדברי הטובה בלבד יבין הנביא הוא שירמזו אב' בהשבתו לתגניה בן עזר כשהיה ירמיה מתנבא לדעה חגיגה לטובה אב' לו לחגיגה אם לא יעמוד דבריו אין בזה ראיה שאני נביא שקר אבל אם לא יעמוד דבריו יודע שאתה נביא שקר שנאמר אך שבע נא את הדבר הזה וגו' הנביא אשר ידבר שלום בבוא דבר הנביא יודע הנביא אטר שלום ה' באמת נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא הרי הוא בחזקת נביא ואין זה השני צריך חקירה שהרי משה רבינו העיד ליהושע והאמינו בו כל ישראל קודם שיעשה את תן לחרות נביא שמועיה נבואתו והאמינו בדבריו פעם אחר פעם או שהעיד לו נביא והיה הולך בודני הנבואה אסור לחשב אחריו ולהרהר בנבואתו טמא אינה אמת ואסור לגמתי יותר מדאי ולא נהיה חללים ומכסים לעולם שנ' לא תגס את האלקים כאשר ניסיתם במסה שאמת היש ה' בקרבנו אם אין אלא באחר שנודע שזה נביא יאמינו וידעו כי ה' בקרבם ולא ירהרו ולא יחשבו אחריו כענין שנאמר וידעו כי נביא היה בתוכם

ברוך רחמנא דבייען הוא יסייען על מה דאיכתאר

הלכות דעות

יש כהללן י' מצות חכש מצות עשה ויש מצות לא תעשה חזו

פרטן א' להדמות בדרכיו: ב' להרבק בידעיו: ג' לאהוב את ריעים: ד' לאהוב אה הגרים: ה' שלא לשנא אחים: ו' להוכיח: ז' שלא להלבין פנים: ח' שלא לענות אמללים: ט' שלא להלך רכיל: י' שלא לנקום: יא' שלא לנטור וביאור מצות אילו בפרקים אילו:

פרק ראשון

דיעות הרבה יש לכל אחד ואחד מבני אדם חו משנה מזו וזוהו מכה ביותר יש אדם שהוא בעל חמה כועס תמיד ויש אדם שדעתו כיושבת עליו ואינו כועס כלל ואם יכעס יכעס מעט בכמה שנים ויש אדם שהוא גבה לב ביותר ויש שהוא שפל רוח ביותר ויש שהוא בעל תאוה לא השבע נפשו בהלך בתאוה ויש שהוא גוף פהור מאד ולא יתאוה אפילו לדברים מעטים שהגוף צריך להן ויש בעל נפש רחבה שלא תשבע נפשו מכל ממון העולם כענין שנאמר אהוב כסף לא ישבע כסף ויש מקצת נפשו שדיו אפילו דבר מעט שלא יכפיק לו ולא ירדוף להשיג כל צורכו ויש שהו מסנף עצמו ברעב וקובץ על ידו ואינו אוכל פרוטה משל' אלא בצער גדול ויש שהוא מאבד כל ממנו בידו לדעתו על דרכים אילו ושאר כל הדעות כגון מהלל ואנן וכלי ושוע ואבורי ורדן ורך לבב ואמיץ לב וכיצא בהן ויש בין כל דעה ודעה הרחוקה מבנה בקצה האור דעות בינוניות זו רחוקה מזו וכל הדעות יש בהן דעת שהן לאדם מתחלת ברייתו לפי טבע גופו ויש בהן דעות שטבעו של אדם זה כחון ועתיד לקבל אתם בכורה יתר משאר הדעות ויש בהן שאינן לאדם מתולת ברייתו אלא למד אתם באחרים או שנפנה להן מעצמו לפי מחשבה שעלתה בלבו או ששבע שזו הדעה טובה לו ובה ראוי לילך והנהיג עצמו בה עד שנקבעה בו שתי קצוות הרחוקות זו מזו שבכל דעה זו יענה אינה דרך טובה ואין ראוי לו לאדם ללכת בהן ולא ללמדן לעצמו ואם מצא טבעו נוטה לאחת מהן או כחון לאחת מהן או שכבר למד אהה מהן ונהג בה יהודי עצמו למוטב וילך בדרך הנכונים והיא הדרך הישרה הדרך הישרה היא כדה בינונית שבכל דעה חזיקה מכל הדעות שיש לו לאדם והיא הדעה שהיא רחוקה משני הקצוות ריחוק שהיא אינה קרובה לא לזו ולא לזו לפיכך צו חכמים הראשונים שיהא אדם עם דעות תמיד ומשער אותם ומכרין אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו כיצד לא יהא בעל חמה נוה לכעוס ולא כסת שאינו מרגיש אלא בינוני לא יכעוס אלא על דבר גדול וראוי לכעוס עליו כז' שלא יעשה מוצא בו פגם או רת וכן לא יתאוה אלא לדברים שהגוף צריך להם ואי אפשר להיות באלו כענין שנאמר צדיק אוכל לשובע נפשו וכן לא יהיה עמל בעסקו אלא להשיג דבר שצריך לו לזו שעה כענין שנאמר טוב מעט לצדיק ולא יקפון ידו בחתר ולא יפור כמנו אלא נורן צדקה כפי כסת ידו ומלחמ כראוי לזו שצריך ולא יהא בהלל וצדק ולא עצב ואונן אלא שגח כל ימיו בנהו בככר פנים יפות וכן שאר דעותיו ודרך זו היא דרך החכמים כל אדם שדעותיו דעות בינוניות מבוזעות נקרא חכם וכי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד כיצד מי שיתרחק מגובה הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפל רוח ביותר נקרא חסיד חזו היא כדת הסידות ואם נתרחק עד האמצע בלבד יהיה עניו נקרא חכם זו היא מידת החכמה ועל דרך זו שאר כל הדעות וחכמים

צבאו בקע להן את ראבן כפרו בו עדת קרח בלעה אתן הארץ
 וכן שאר כל האמות וכוונת האמינו בו במעמד הר סיני שענינו
 ראו ולא ער ואמינו שמעו ולא אחר האש והקול והלהידיים
 והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה
 לך אבד להן כך וכך וכן הוא אומר פנים בפנים דבר העינים
 ונאם לא את אבותינו כחתה את הברית הזאת ומנין שבמעמד
 הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו חפי שכ
 הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך
 גם כך יאמינו לעולם מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו
 נאמנת שהיא עומדת לעולם אלא נאמנת שיש אחריה הדרגת
 ומחשבה נמצאו אילו שגולה להן הם העדים על נבואתו שהוא
 אמת ואינו צריך לעשות להן את שהם והוא אחד בדבר כשני
 עדים שראו דבר אחד ביחד שכל אחד מהן עד להכירו שהוא
 אומר אמת ואין אחד מהן צריך להביא ראיה לחבירו כן משה
 רבינו כל ישראל עדים לו אחר מעמד הר סיני ואינו צריך לעשו
 להם אות וזהו שאמר לו הקב"ה בתו' לתנבואתו בעת שנתן לו
 האותות לעשותן כמצרים ואמר לו ושכעו לקהל ידע משה רבי'
 שהאמיץ על פי האותות יש בלבבו דפיו ומהרהר ומחשב והיה
 כשמש כללך ואמר וכן לא יאמינו לי עד שהודיעו והקב"ה שאלו
 האותות אין אלא עד שיצאו מצרים ואחר שיצאו מעמד על
 הדר הזה יסתלק הירגור שמהרהרין אחרך שאני מתן לך כאן
 את שידעו שאני שלחתיך באמת מבתחלה ולא ישאר בלבם
 הר הר' וזאת טוב אמ' וזה לך האמת כי אנכי שלחתיך
 בוציאך את העם מצרים תעבדון את האלקים על הדר הזה
 נמצאת אתם שכל נביא שיעמד אחר משה רבינו אין אנו מאמיני'
 בו מפני האות לבדו כדי שנאמ' אם יעשה את נשמע לו לכל מה
 שיאמר אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה ואם נתן אות
 אלו תשמעון כמו שצונו לחתך הדבר על פי שנים עזים ואעפ'
 שאין אנו יודעין אם העידו אמת אם שקר כך מצוה לשמוע כזה
 הנביא אם האמת אמת או בכשוף ולאש לפיכך אם עמד
 הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו
 של משה רבינו אין שומעין לו ואנו יודעין בביאור שאמת האמת'
 בלא שוכשוף הן לפי שנבואת משה רבינו אינו על פי האותות
 כדי שבעודך אותות זה לאותות זה אלא בענינו ראיונו ובאמינו
 שמענוה כמו ששמע הוא הא למה הדבר דומה לעדים שהעידו
 לאדם על דבר שראה בעיניו שאינו כמו שראה שאינו שמע
 להן אלא יודע בודאי שהן עידי שקר לפיכך אברהם תורה שאם
 בא האמת והמופת לא תשמע אל דברי הנביא ההוא שהרי זה בא
 אליך באות ומופת להחדש מה שראית בעיניך והוא אלו ואין אנו
 באמינים במופת אלא מפני המצוה שצונו משה היאך נקבל
 נאות זה שבא להבדיל נבואתו של משה שראינו וששמענו

במצוה מן המצוות פירוש שלא שמענו במשה או שאמר שאתן
 המצוות שנצטוו בהן ישראל אין לעולם ולדורי ודורות אלא מצוה
 לפי זמן היו הרי זה נביא שקר שהרי בא להכחיש נבואתו של
 משה ומיתתו כחנן על שהיזד לדבר בשם ה' אשר לא צוה
 שהוא ברוך שמו צוה למשה שהמצוה הזאת לנו חלכניי עד עול'
 ולא איש אל ויכזב אם כן למה נאמר בתורה נביא אקים להם
 מקרב אחיהם כבוד לא לעשו דת הוא בא אלא לצוות על דברי
 התורה והזהיר העם שלא יעברו עליה כמו שאמ' האחרון שבהן
 זכרו ותורת משה עבדו וכן אם צונו בדברי הרשות כגון לנו
 למקום פלניאו אל תלכו עשו מלחמ' חסם או על תעשו בנו חומה
 זו או אל תבנה מצוה לשמוע לו והעובר על דבריו חייב מית'
 בידי שמים שנאמר והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי הנביא
 אשר ידבר בשמי אנכי אודוש מעמו וכן נביא שעבר על דברי
 עצמו והוכחש נבואתו חייב מית' בידי שמים ובשלשתן נאמר
 אנכי אודוש מעמו וכן אם יאמר לנו הנביא שמוע לנו יהיה
 נביא לעבוד על אחת מכל מצוות האמורות בתורה או על מצוה
 הרבה בין קלות בין חמורות לפי שעה מצוה לשמוע לו וכן
 למדנו בחכמים ראשונים כפי השמועה בכל אם יאמר לך הנביא
 עבוד על דברי תורה כאלוהו בדר הכרמל שמע לו חוץ מעבוד'
 זרה והוא שיהיה הדבר לפי שעה כגון אליוהו בדר הכרמל
 שהקריב עולה ברוח וירושלם נבואה לכך והקריב בחוץ חייב
 כרת ומפני שהיא נביא מצוה לשמוע לו וגם כזה נאמר אליו
 תשמעון ואלו שאלו את אליוהו ואמרו לו היאך נעקר מה שכתוב
 בתורה פן תעלה עולותך בכל מקום היה אומר לא נאמר אלא
 המקריב בחוץ לעולם חייב כרת כמו שיצו משה אבל אני מקריב
 היום בחוץ בדבר זה כדי להכחיש נביאי הכעל ועל הדרך
 האת אם צוה כל הנביאים לעבוד לפי שעה מצוה לשמוע להם
 ואם אמר שהדבר נעקר לעולם מיתתו כחנן שהתורה אברה
 לנו חלכניי עד עולם וכן אם עקר דבר מדברי' שלמדנו כפי
 השמועה או שאמ' בדין מדיני תורה שה' צוה לו שהדין כך הוא
 והלכה כדברי פלני הרי זה נביא שקר ויחנן אף על פי שעשה
 אות שהרי בא להבדיל תורה שאמרה לא בשמים היא אבל לפי
 שעה שומעין לו בכל במה דברי' אמר' בשאר מצוות אבל בעבוד'
 זרה אין שומעין לו ואפילו לפי שעה ואפילו עשה אותות ומופתים
 גדולים ואמר שה' צונו שתיעבד עבודה זרה היום בלבד או
 בטעיה בלבד הרי זה דבר סרה על הועל זה צוה הכתוב ואמר
 ובא האמת והמופת לא תשמע אל דברי הנביא ההוא כי דבר
 סרה על ה' אלדיכם שהרי בא להבדיל נבואתו של משה חלפיכך
 גרע בודאי שהיא נביא שקר וכל מה שעשה בלאט
 וכשוף עשה ויחנן -

פרק תשיעי

דבר בודד ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם הלעלמי
 עולמי אין לה לא שינוי ולא גידעון ולא תוספת שכל את כל הדבר
 אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרון לעשות לא תוסף עליו ולא
 תגרע ממנו ונאמר והנלחת לנו חלכנו עד עולם לעשות כל דברי
 התורה הזאת הא למדת שכל דברי תורה באמת אנו לעשותן
 עד עולם וכן הוא אומר חקת עולם לדורותיכם ונאם לא
 בשמים היא הא למדת שאין נביא רשאי להדש דבר מעתה
 לפיכך אם יעמד איש בין בן האומות כן מישראל ויעשה את
 זכונת ראוהו שה' שלח להספ' מצוה או לגרוע מצוה או לפרש

פרק עשירי

כל נביא שיעמד לנו ויאמר שה' שלח אינו צריך לעשות את
 כאחד מאותות משה רבינו או מאותות אלוה' ואלישע שיש בהם
 שינוי כהנהגו של עולם אלא האמת שלו שיאמר דברים העתידים
 להיות בעולם האבגו דבריו שנאמ' וכי תאמר בלבבך איכה גרע
 הדבר תוכל לפיכך כשיבא אדם הראוי לנבואה במלאכות ה' ולא
 יבא להספ' ולא לגרע אלא לעבוד את ה' במצוות התורה אין
 אחרין לזקרק לנו הים או החיה כת וכיוצא באלו ואחר כך
 נאמן כך אלא אומרים לו אם נביא אתה אמר דברים העתידים
 להיות וזאת אמר ואנו מחכים לדאות היוצא דבריו אם לא יבואו
 ואפ' נפל דבר קטן ביחזע שהוא נביא שקר

ודברים ושבועות על דברים המתירים כן אמרו
 לא ריח מה שאסר תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים
 וכלל הזה אל שמתענין תמיד אינן בדרך טובה ואסרו
 שיהא אדם מסגף עצמו בתענית ועל כל הדברים האלו
 כפי צרכו ענה שלמה ואמר אל תהי צדיק הדבה ואל תתחכם
 למרדמה תשטם צורך האדם שימון לבו וכל מעשיו כולם לידע
 את ה' וחס בדרך הוא בלבד ויהיה שבתו וקוצו ודיבורו וכל לעומת
 זה חסר כיצד כשישאר ויתן או יעשה מלאכה ליטול שכר לא
 יהיה בלבו לקבוצן כמון בלבד אלא יעשה דברים האילו כדי
 שיפגש דברים שהגוף צריך להם מאכלה ושתיה ושיבת בית
 ונשיאת אשה וכן כשיאכל וישתה ויבעול לא ישים בלבו לעשות
 וחס האילו כדי ליוצת בלבד עד שנמצא שאינו אוכל ושתה
 אלא התקן לדרך ויבעול כדי להמת אלא ישים על לבו שיאכל
 וישתה כדי להכריז גופו ואיבריו בלבד לפיכך לא יאכל כל שהצורך
 מטאח ככלב הזכור אלא יאכל דברים המועילים לו אם מרים
 אסתוקים ולא יאכל דברים ודעים לגוף אף על פי שהן מתקן
 לדרך כיצד מי שהי בשרו דם לא יאכל בשר ולא ישתה יין כענין
 שאמר שלמה ודרך משל אכל דבש וכו' ושתה ודרך רפוא' בלבד
 כדי שיכריא ויעמוד שלם והאיל הוא אפטר לאדם ליוצת אלא
 באכלה ושתיה וכן כשיבעול לא יבעול אלא כדי להבחת גופו
 וכדי לקיים את הדרך לפיכך אינו בועל כל זמן שיתאוה אלא כל
 שיהיה צורך להוציא שכבת דע כבוד ודרך והפאות או
 המנהיג עצמו על פי הרפואה אם שם על לבו
 שיאכל ויאבריו שלמים בלבד ושיהיו לו בני עושים מלאכתו
 ועמלן לעדכו אין זה דרך טובה אלא ישים על לבו שיהא גופו
 שלם חזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה' שאי אפשר שיבין
 ושתבל בזכמות והוא חלה או באחד כיאבריו כואב וישים על
 לבו שיהיה לו בן אדל יהיה חכם ונול' בישראל נמצא המהלך
 בדרך כל ימי עובד את ה' תביד אפילו בשעה שנושא ונתן
 ואפילו בשעת שבתו לפני שטחשבתו בכל כדי שיכצא צרכו
 עד שיהיה גופו שלם לעבוד את השם ואפילו בשעה שהוא ישן
 אם ישן לדעת כדי שתגזר דעתו עליו וינחו גופו כדי שלא יחלה
 ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חלה נמצאת שינה שלו עבודה
 לקיים בדרך הוא ועל ענין זה עזר הכמים ואמר וכל מעשך יהיו
 לשם שמים והוא שאמר שלמה בכל דרכך דעה והוא ישר
 אחרותך :

פרק רביעי

והאיל חזית הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא שהרי אי אפשר
 שיבין אידע דבר מדיעת הבורא והוא חלה לפיכך צד' לדרך חזק
 אם עצמו מדברים והנאכדן את הגוף ולחזק עצמו בדברים
 הנכרין והמחלימים ואילו הן לעולם לא יאכל אדם אלא כשהוא
 רעב ולא ישתה אלא כשהוא צמא ואל ישהא בקבת אפילו רגע
 אחד אלא כל זמן שצריך להשתק או לחסך את רגליו יעמד מיד
 לא יאכל אדם עד שדמלא כריסו אלא יפחת כמו רביע
 משבעתו ולא ישתה מים בתוך רמזן אלא מעט ומזג בין
 וישתחול דכאן להתעכל במיעו שיהיה מה שהוא צריך לשנות
 ולא ידבה לשתייתמים ואפילו כשיתעכל רמזן ולא יאכל עד
 שיבוקק עצמו יפה יפה שמה יהא צריך לנקבת לא יאכל אדם עד
 שיהיה קודם אכילה עד שיתחול גופו לחם או יעשה מלאכה או
 ידאג רגע אחד כלל של רכז יענה גופו ויגע כל יום בבקר עד
 שיתחול גופו לחם וישקוט בעט עד שתתישב נפשו ואוכל ואם

רחץ בחמץ אחר שיגיע דריון טוב ואז כן שיהא מעט ואוכל
 לעולם כשיאכל אדם ישב במקומו או ישה על שמאל ולא יהלך
 ולא ירכב ולא יגע ולא יזעזע וכו' ולא יטיל עד שיתעכל רמזן
 שבמיעו וכל המטיל אור אכילתו או שיגע דריון זה כביא על
 עצמו חלאים רעים וקשים היום והלילה כ'ד שעות דיל לאדם
 לישן שלישן שיהיו ח' שעות והיו בסוף הלילה כדי שתהיה בתחלה
 שנתו עד שתעל השמש ח' שעות ונמצא עומד כמטתו קודם
 שתעלה השמש לא ישן אדם לא על פניו ולא על ערפו אלא
 על צדו בתחלה הלילה על צד שמאל ובסוף הלילה על צד ימין
 ולא ישן סמוך לאכילה אלא ינתק אור אכילה כמו שלש או
 ארבע שעות ולא ישן ביום דברים המטלשלין את בגדי כעים
 כגון ענבים ותאנים ותותים וואגסים ואבטיחים ומיני הקטואים
 ומיני מלפפונות אכל אותם האדם מתחלה קודם אכילה ולא
 יערבם עם רמזן אלא שיהא מעט עד שיצא מכסן העליון ואכל
 מזון דברים שמאמצין את בני מיעים כגון רכונים ופרישים
 ותפוחים וקדוששטותלין אוכל אותן תכף למזונו ולא ירבה מרן
 כשדצה אדם לאכול בשר עוף ובשר בהמה כאחד אוכל בתחלה
 בשר העוף וכן ביצים ובשר עוף אוכל בתחלה ביצים בשר
 בהמה וקנה ובשר בהמה גסה אוכל בתחלה בשר דקה לעולם
 יקדים אדם דבר הקל ומאוד הכבד בימות החמה אוכל מאכלים
 הקדים ולא ירבה בתבלין ואוכל את החמץ ובימות הגשמים
 אוכל מאכלים החמים וטרבה בתבלין ואוכל מעט מן החרדל
 ומן החלתית ועל דרך זו הולך ועושה במקומות הקרים ובמקומות
 החמים בכל מקום ומקום ודאי לו יש מאכלת שדום רעים ביתו
 עד מאד ודאי לאדם שלא לאכול לעולם כגון חזנים וזוחלים
 הבלוחים הישנים והגבינה הבלוחה הישנה והכבוזן ופטריות
 והבשר החליח הישן ויין כגתו ותבטיל ששהא עד שנוף ריח
 וכן כל מאכל שריח רע או נר ביותר ודאי אילו לגוף כמו סם
 הכות ויש מאכלת שהן רעים אבל אינם כמו הראשונים לדעה
 לפיכך ראי לאדם שלא לאכול כזן אלא מעט ואור ימים הרבה
 ולא ירגל עצמו לחיות כזונו כזם או לאכול עם מזונו המיד
 כגון דגים גדולי' וטביל' וכל ששהא אור טביל' כ'ד שעה ובשר
 שזורים גדולי' ותי' גדולי' והפאל והעדש' והרפיד' והחם שיעור'
 ולחם מצות וחכרות והחציר והבצלים והשומים והחרדל והצנן
 כל אלו מאכלים רעים הם אין ראי לאדם לאכול מאלו אלא
 מעט עד מאד ובימות הגשמים אוכל בימות החמה לא יאכל כזן
 כלל והפאל והעדשים בלבג אין ראי לאכול לא בימות החמה
 ולא בימות הגשמים והחלועים אוכלים כזן בימות החמה
 ויש מאכלת שדום רעים ואינן כמו אלו והם עוף דמים וכגי יונת
 הקטנים והחמרים ולחם קלוי בשמן או לחם שגילוש בשמן
 והסלת שגפר אותה כל צרכה עד שלא בשאר בה ריח מרמן
 חוציר והצוריים אין ראי לדרבות באבלות אלו ואדם שהוא
 חכם וכוכש את יצורו ולא יבטל אור תאוה ולא יאכל מן הגביר'
 כלום אלא אם נצרך להם לרפואה ודאי זה גבור לעולם יבגע
 אדם עצמו מפירות האדמות ולא ירבה כהן ואפילו יבטן ואין
 צורך לחג רשבים אבל קודם שיתבטלו כל צרכן ודאי הן
 כודרות לגוף וכן החזבים רעים לעולם וכל הפירות הקמוצין
 רעים ואין אוכלין כזן אלא מעט בימות החמה ובמקומות החמים
 והתאנים והענבים והסקודים לעולם שבים בין רשבים בין יבש'
 ואוכל אדם מהם כל צרכו ולא יחמד אכילתם אף על פי
 שהן טובים ככל פרי האילנות הדבש והיין רע לקטנים ויפה
 לקטים וכל שבן בימות הגשמים וצריך אדם לאכול בימות
 החמה שני שלישי מה שהוא אוכל בימות הגשמים *

החידים הראשונים היו מסין דעות שלהן בדרך האמצעית כנגד שתי הקצוות יש דעה שמטיל אצלה כנגד הקצה האחרון ויש דעה שמטין אותה כנגד הקצה הראשון והוא לפנים משורת הדין וכצדק אנו ללכת בדרכים האלו ביסודם וזהם הדרכים הטובים והישרים שג' הלכת בדרכיך כן למד בפירוש מצוה זו מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכניין אך אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גבור וחזק וכיצא בוק להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כוח וכיצד ידגל אדם עצמו בדעות אלו עד שיקבעו בו יעשה וישנה וישלש במעשים שעושה על פי הדעות והאמצעיות ויחזור בהם תמיד עד שיהיו מעשיהם קלים עליו ולא יהיה בהם שדח עליו ויקבעו הדעות בנפשו ולפי שהשמות האלו נקרא בהן היוצא הן הדרך הבינוניות שאנו חייבין ללכת בה נקרא דרך זו דרך ה' והיא שלמה אברהם אבינו לבנה שנ' כי ידעתו למען אשר יענה וגו' והוא דרך בדרך זו מביא טובה וברכה לעצמו שנ' למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו :

פרק שני

חולי הגוף טרעמים הכר כחוק וכתוק כר ויש מן החולים מי טמטאוה ותאב לנאכל שאינן ראיין לאכלה כגון העפר והדם ושונא המאכלות הטובים כגון הפח והבשר הכל לפי חב החולי כך בני אדם שנפשוהוהם חלולות בתאיים ואוהבים הדעות והדעות וטנאים הדרך הטובה ונתעצל ללכת בה והיא כבידה עליהם למאד לפי חוליים וכן ישעיהו אומר באנשים הללו היו האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שכי' בר לכתוק וכתוק לבר ועליהם נאמר העוזבים אורחות ישר ללכת בדרכי חשך וכה היא תקנת חולי הנפשות ולכן אצל החכמים שהן רופאי הנפשות ורפואותיהם ברעו שכלכדון אתם עד שיחזירוהם לדרך הטובה והטבירים ברעות הדעות שלהם ושאונם החוליים אצל החכמים לרפא אתם עליהם אב' שלמה חכמה וכוסר אילים בו וכיצד היא רפואתם מי שהיא בעל חנה אומר לו להנהיג עצמו שאם הזכה וקחל לא ירגיש כלל וילך בדרך זו וכן ברובה עד שתיעקד החכה מלבו ואם היה גבה לב ינהיג עצמו בביון הרבה וישב למטה מן הכל וילבש בלוי סובות והבזים את לבשיהם וכיצא בדברים אלו עד שיעקוד גובה הלב ככנו ויחזור לדרך האמצעי שה' דרך הטוב ולכשיחזור לדרך האמצעי ילך בה כל ימיו ועל קו זה יעשה בשאר כל הדעות אם היה רחוק לקצה האחד ירחיק עצמו לקצה השני וינהיג בו צדן רב עד שיחזור בו לדרך הטובה והיא מדה בינונית שבכל דעה ודעה ויש דעות שאסור לו לאדם לנהוג בהן בגנוניות אלא יתרחק מן הקצה האחד עד הקצה האחר והוא גובה הלב שאין דרך הטובה שיהיה האדם עניו בלבד אלא שיהיה שפל רוח ויהיה רוח גבוהה לכאד ולפיכך נאמר במשה רבינו עניו מאד ולא נאמר עניו בלבד ולפיכך צו חכמים מאד כאד הוי שפל רוח ועוד אמרו שכל הכנביה לבו כפר בעיקר שנאמר ורם לבבך ושכחת ה' אלהיך ועוד אמרו בשפתא כאן דאית ביה גמית ורחו ואפילו בקצתה וכן הכעס מדה רעה היא עד לכאד וראוי לאדם שיתרחק מבנה עד הקצה האחד וילבד עצמו שלא יכעס ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו ואם רצה לרסל איכה על בניו ובני ביתו או על העבד אם היה פרנס ורצה לכתום עליהן כדי שיחזרו למוטב יראה עצמו בפניהם שדוג כועס כרי

לייטם וחזיה דעתו מוטב בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כועס בשעת כעסו והוא אינו כועס אמרו חכמים הראשונים כל הכועס כאילו עובר עבדה וזה האמר שכל הכועס אם חכם הוא חכמתו בסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו ובעלי כעס אין זיהם חיים לפיכך עת' לתרחק מן הכעס עד שינודג עצמו שלא ירגיש אפילו לדברים המכעיסים זה ה' הדרך הטובה ודרך הצדיקים הן עליונות ואין עולבים שומעים זרפתם ואין משיבין עושין מאורבה ושפחה בייטרים עליהם וכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגבורתו לעולם ירבה אדם בשתיקה ולא ידבר אלא או בדבר חכמה או בדברים שצריך להם לזיו גופו אמרו על רב תלמיד רבינו הקדוש שלא שח שיחה בטילה כל ימיו זה היא שיחת רוב כל אדם ואפילו ביצתי הגוף לא ירבה אדם דברים ועל זה צו חכמים ואמר כל המרבה דברים מביא חטא ואמר לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה וכן בדברי תורה ובדברי חכמה יהו דברי האדם מעטים ועניניהם מרובים והוא שצו חכמים ואמר לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה אבל אם היו הדברים מרובין והענין כועס ודי' זו ככלות ועל זה נאמר כי בא החולם ברוב ענין וקל כסל ברוב דברים סייג לחכמה שתיקה לפיכך לא ימהר להשיב ולא ירבה לדבר וללמוד לתלמידים בשבחה ונחת בלא צעקה ובלא אריכות לשון הוא שאמר שלמה דברי חכמים בנחת נשמעים

אסור לאדם להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כבודו והענין שכלב הוא הדבר שכפה ואסור לנגוב דעת הבריות ואפילו דעת הגוי כיצד לא ימכור לגוי בשר נבלה במקום בשר שחטה ולא כגעל של מטה במקום כגעל של שחטה ולא יסרהב בחבירו שיאכל אצלו והוא יודע שאינו אכל ולא ירבה לו בתקנתו והוא יודע שאינו מקבל ולא יפתח לו חביוח שהוא צרי לפתוחו לכוכך כדי לפתוחו שבטבול כבודו פתח וכן כל כדצא בו ואפילו מלה אחת של פיתוי ושל גניבת דעת אסור אלא שפת אמת ורוח נכון ולב שחור ככל עמל חזות לא יהא אדם בעל שחוק וחולות ולא עצב ואנן אלא שמו כן אמרו חכמים שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה וצו שלא יהא אדם פרדן בשחוק ולא עצב וכתאבל אלא מקבל את כל האדם בסגור פנים יפות וכן לא יהיה בעל נפש רדבה גבוה לזון ולא עצב וטבל ככלאבה אלא בעל עין טובה מעט עסק ועוסק בתורה ואתו המעט שהוא חלקו ישבח בו ולא יהיה בעל קטטה ולא בעל קנאה ולא בעל תאוה ולא רחוק אוד הכבוד כך אמרו חכמים הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם כלל של דבר ילך במדה הבינונית שבכל דעה ודעה עד שיהיו כל דעותיו כמזונות באמצעות והוא ששלמה אמר פלס כעגל רגליך וכל דרכיך ימוג

פרק שלישי

טבא יאמר אדם דואיל והקנאה והתאוה והכבוד וכיצא בהם דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן העולם אפרש בהן ביתור ואתרחק לצד האחרון עד שלא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אטה ולא ישב בדידה נאה ולא ילבש מלבוש נאה אלא השק והצמר הקשה וכיצא בהן כגון כוכרי ארום גם זו דרך רע' והיא ואמר לילך בה המהלך בדרך זו נקרא חטא ודי' הוא אומר בנודי ופבר עליו באשר הטא על הנפש אברו חכמים וכה אם נזיר שלא פירש אלא מן היין צריך כפרה הכונע עצמו בכל דבר ודבר על אחת כנה וכמה לפיכך צו חכמים שלא יכנע אדם עצמו אלא בדברים שמנעתו דמורה בלבד ולא יהא

ולא יחא מצוי אצל אשתו בתרנגול אלא כרילי שבת לילי שבת
אם יש בו כח וכו' הוא בכפר עכה לא יכפר בתו לתהילת
כשרות שבו ובכבודו לא ולא בסוף הלילה כשהוא רעב אלא
באמצע הלילה כשיתעצל הכזון שיכמעץ ולא יקל בראשו ביותר
ולא יבל את פיו בדברי הבאי ואפילו בינו לבינה דרי הוא אומר
בקבלה מגיד לאדם מה שיש : מרוחמים אפילו שיחה קלה
שבין אדם לאשתו ערוד ליתן עליה את הדין ולא יהיו שניהם לא
שכורים ולא עצלנים ולא עצבנים ולא אחד מהן ולא תהיה ישנה
והוא יאנוס אותה והיא אינה רוצה אלא ברצון שניהם וכשמחרם
יספר וישחק מעט עמה כדי שתתישב נפשית ויבעול בבושה ולא
בעצת יפהש כיד כל הנודג כבוד זה לא די לו שקדש נפשו
ויהי עצמו נתקן דעותיו אלא שאם היד לו בני יהיו נאים וישינים
ראים לו כנה ולו סיוות וכל הנודג במנהגות שאר העם
דהלכה בהוסך יהיו לו בנים כמו אותם העם צנעות גדולה
מנהגים נחמדי חכמים בעצמן לא יתבו ולא יתגלו ראשן ולא
נפן ואפי' בטעיה שיכנסו לבית הכסא יהא צנוע ולא יגלה בגוד
ע' שיטת ולא יקנה בימין ויתרחק מכל אדם ויכנס חדר בחדר
מקרה רבנים מן המערה והפנה ואם נפנה אהורי הגדר ירחק
כדי שלא ישמעו ויברו קולו אם נתעטש ואם נפנה בבקע ירחוק
כדי שלא יראו חבירו פיתעו ולא ידבר כשהו נפנה אפי' לצורך
גדול ודרך עבד צניעות ביים בבית הכסא כך נהג כלילה
זל עולם ילד אדם עצמו להכמת שחרית וערבי בלבד כדי שלא
יתרחק הוליד חכם לא יחא צעק וצחה בשעת דיבורו כבהמות
וחיות ולא יגביה קולו בזרר אלא דיבורו בנו ת עם כל הכריות
וכשידבר בנחת יוחר שלא יתרחק עד שיראה כדברי גמי הרוח
ומקדים לשלום כל האדם כדי שתהא רוחן נוחה ויכנו ודן
את כל האדם לכף זכות מספר בשפה חבירו ולא בגנותו כלל
א' חכ' טלס ורוחן טלס אם ראה עו בריו מועילים ונשמעים
אומר ואם לאו שותק כיגד לא ירצה הדין בשעת כעסו ולא
ישאל לו על גודו בשעה שנודר עד שתתקדר דעתו וינחו ולא
יחבנו בשעת טהרתו נוטל לפניו כפני עוהו כהול עוי שיקבר
וכן כל כיוצא באלו ולא יראה לחבירו בשע' קלקלתו אלא יעלים
עינו ככנו ולא ישנה בזיבורו ולא יוסף ולא יגרע אלא בודר
טלס וכיוצא בהן כרלו של דבר אינו כדבר אלא בדברי חכמה
או בגשלות נסדים וכיוצא בהן ולא יספר עם אשה בשוק ואפי'
היא אשתו או א' ומוא או בתו לא לך הלמיד דבם בקוכה זקופה
וגרן נכדי בענין שנאמר ותלכנה נטויה גרן ומסקרות ענין ולא
יהלך עקב בעז גדול בנחת כמו הנשיגוסי דווח בענין שג' הלך
ונפן תלכנה וברליתם תעכסנה ולא ירחן ברשות הרבי' וינהוג
בשעקן ולא יכפל ק בתו כבעלי חסרת אלא כסתכל למטה
גמי שיה' עומ' בהפילה וההלך בשעה כאדם שהוא נרוח בעסקו
גם כהלכו של אדם ניכר אם חכם ובעל דיעה הוא או שטנה
וסבל וכן אבר שלמה בחכמתו וגם בדרך כשסבל הלך לבו
חסר ואמר לכל סבל דוא הוא מודיע לכל על עצמו שהוא סבל
בלבוש הלמיד חכם נלבוש נאה ונקי ואסור לו שימצא בבגדו
אם או טמנות וכו' יצא מה ולא ילבש מלבוש מלכים כגון בגדי
זהב וארגמן שחבל כסתמין בהם ולא מלבוש עניים שהו' כבוז
את לובשו אלא בגדי בינוניים נאים ולא יהא בשור גרא' בתחת
גדי כנו בגדי השתק הקלים ביותר שעושין במצרים ולא יהיו
בגדי סתמין על הארץ כמו בגדי גסי הרוח אלא עד עקיבו ובית
יד שלו עד ראשי אצבעותיו ולא ישלשל כליו כפני שנראה
כס' חרוח אלא בשיבת בלבד אם אין לו להתלף ולא ינעל
בגדלים כסולא ס טלאי על גמי טלאי בימות החמה אבל בימות

הג' מים מותר
כבושם לשוק ולא בכדיכ מבושמי ולא ישיכ בושם בעקרו אבל
אם משח בשרו בבושם כדי להעביר את הזרמא מותר וכן לא
יצא יחידי בלילה אלא אם היה לו זמן קבוע לצאת בו לחלכוז
כל אילו כפני החדש תלמיד זכס ככלכל דבריו נכעפט
אוכל ושחה חן את אנשי ביתו כפי כונו והגלותו ולא ישריח
על עצמו יותר מדאי צו דככים בדרך ארץ שלא יאכל אדם
בטר אלא לתיאבון שנא' כי תאוו נפשך לאכול בשר דיי לבריאי
לאכול בשר מערב שבת לערב שבת ואם היה עשיר כדי לאכול
בשר בכל יום אוכל צו חכמים ואברו לעולם יאכל אדם פחות
מן הראוי לו לפי כונו וילבש נראוי לו וכבוד אשתו ובניו יוד
מן הראוי לו דרך בעלי דיעה שיקבעלו אדכ מלאכה הכפרנות
אותות חלה ואחר כך יקנה ביתו ירה ואחר כך ישא אשה עני כד
מי האיש אשר נטע כרם ולא חלו מי דאיש אשר בנה בית חדש
ולא חנכו מי האיש אשר אירש אשה ולא לקחה אבל הנפסין
בתחילין ליציא אשה ואחר כך אם תנא ידו יקנה ביתו ודר כך
בסוף ימי יחזור רבקש אומנותאו יהפנס מן דעקרה וכן
הוא אומר בקלות אשה תארש בית הבנה נרס הנע כלוב' יהיו
מעשיך הפוכין כד' שלא הצליח את דרכך ובברכה הוא אומר
ויהי חוד בכל דרכי משכיל וה עמו ואכור לו לאדם להפקיד או
להקדיש מל נכסו ויכריח על הבריות ולא יכבוד שדה וקנה
בית ולא בית ויקנה כס' לטין או יעשה סתורה בדמי ביתו אבל
מוכר דוא כס' לין וקונה שדה כללו של דבר ישים מנחתו
להצליח נכסיו לא להתנאות עט לפי שעה או להנות מעט ויפסיד
הרבה משאן ומתנן של הלמידי חכמים באמת ובאמונה אומר
על לאולא ועל הן הן כדקדק על עצמו בחשבון ונותן ומורר
לאדרים כשיקח מהם ולא יקדק עליהן ונותן דמי הנקח לאלתר
ואינו נעטה לא ערב ולא קבלן ולא יבא בהרשאה כדויב
עצמו בדברי קח וכמכר במקום שלא חייבה אותו תורה כדי
שיעמוד בדיבורו ולא ישנו ואם נחייבו לו אחרים בדין צריך
ומודה להן וכלוה וזגן ולא ידד להק אומנות חבירו ולא יצר
לאדם לעולם בחי' כלל על דבר יהיה מן הנדופים ולא מן
הרוז פ' מן הגעלבין ולא מן העולבין ואדם שעושה כל המעשים
האל' וכיוצא בהן עליו הכת' אומר דיאבר לי עבדי אתה ישראל
אשר כך אהפאר :

פרק טישו

דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר דעו
ודבריו ונהג במנהג אנשי בדינתו לפיכך צריך אדם להתחבר
לצדיקי ולישב אצל חכמים תמיד כדי שילמד במעשיה ויתרחק
מן הרשעים והלכים בחשך כדי שלא ילמד כמעשים הוא
ששלכה אגר הולך את חכמים ידכס וחזקה כסילים ירוע ואומר
אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשע' ומ' וכן אם היה בכדינה
שכנה גותיה רעים ואין אגשיה החלכים בדרך ישרה לך לבקום
שאנשי צדיקים ונהגים בדרך טובים ואם היו כל הכדינות
שוא ידעם וזמנע שמועתן מורגין בדרך לא טובה כמו אגיני
או שאינו יכול ללכת לבדינה שכנה גותיה טובים כפני הגיסו או
כפני החלי ישוב לבד יחדי בענין שנאמר ישוב בודו וידום ואם
הז רעים וחטאים שאין בגיהים אחו לישב בני דינה אלא אם מן
נתערב עמהן ונהג כמרג' הרע יצא למעדות ולתחי' ולבד בנות
ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר מי יתנו בכדבר
בולן אורחם : כצות ג ב

לעולם ישתדל אדם שיהיה מעט **הפן** כל ימיו ויהי קרוב לשלשום
מעט זה כלל גדול ברפואה **כ** שדורעי נבגע או יצא בקושי
חלאים רעים באים ובכה יתפלל אדם כענין אם יתאמצו מעט אם
היה בחורף יאכל בבקר בבקר מלח' שלוקי' בתבלין בשמן זית
ובמדיים ובמלח בלא פת או ישחה מי שלק של תרדן או כרוב
בשמן זית ומדיים ומלח ואם היה זקן ישחה רבש מזוג במים
חמים בבקר וישהא כמו ארבע שעות ואחר כך יאכל סעודתו
ויעשה כן יום אחד יום ג' ימים אם צריך לכך עד שידפו
מיעני ועוד מל' אח' אמרו בבריאת הגוף כל זמן שאדם מתעמל
ויוע הרבה ואינו שבע ומעיו רפין אין חלי בא עליו וכמו מתחזק
ואפילו אוכל מאכלות הרעים וכל מי שהוא יושב לבשח ואינו
מתעמל או מי שכשהוא נקביו או מי שמעיד קשין אפילו אוכל
מאכלות טובים ושטר עצמו על פי הרפואה כל ימיו יחזי מכאובי'
וכמו תשש ואכילה גסה לגוף כל אדם כמו סם הכות והוא עיקר
לכל החלאים הוב החלאי שכאים על האדם אינם אלא או מפני
מאבלי רעים או מפני שהוא כמלא בשנו ואוכל אכילה גסה אפי'
ממאכלים טובים הוא ששלמה אמר בחכמתו שוכר פיו ולשונו
שומר בערו נפשו מלמ' שוכר פיו מלאכל מאכל רע או מלשבע
ולשונו מדובר אלא בערכיו דרך הדרישה שיכנס אדם למרחץ
בשבעת ימים לשבעה ימים ולא יכנס סבך לאכילה ולא כשהו'
רעב אלא כשיחזק המזון להתעמל ורחץ כל גופו בחמץ שאין
הגוף נבזה בהן וראשו בלבד בחמץ שהגוף נבזה בהן ואח' כך
ירחץ גופו כפושטין ואחר כך כפושטין מן הנושרין עד שיהיה
בצונן ולא יעמיד על ראשו כלל לא פושטין ולא שכן ולא ירחץ
בצונן בימות הגשמים ולא ירחץ עד שידע הפך כל גופו ולא
יארץ במרחץ אלא כשידע הפך גופו ישתוף ויצאובחך עצמו
קודם שיכנס למרחץ ואחר שיצא שכא הוא צרי' לנקבו וכן כחך
אדם עצמו תמיד קודם אכילה ואחר אכילה וקודם בעילה ואחר
בעילה וקודם שיגע ויתעמל ואחר שיגע ויתעמל וקודם שיטן
וכשיעור רבלי' כשיצא אדם מן המרחץ ילבש בגדיו ויכסה ראשו
בבית החיצון כדי שלא תשלוש בו רוח קרה ואפילו בימי החמה
צריך להחזיר וישהא אחר שיצא עד שתתישב נפשו וינח גופו
ותסוד החיכוך יאחר כך יאכל ואם ישן מעט כשיצא מן המרחץ
קודם אכילה דרי' זה יפה מאוד ולא ישחה כים קדים בעצמותו מן
המרחץ ואין צריך לחבר שלא ישחה במרחץ ואם צגא כשיצא
מן המרחץ ואינו יכול לנמק עצמו יערב המים בין או בדבש
וישתה ואם סך בשמן במרחץ בימות הגשמי' אחר שישתוף הרי
זה טוב לא יתגל אדם לחקק דם תביד ולא יקח אלא אם יהיה
צריך לו ביחוד ולא יקח לא בימות החמה ולא בימות הגשמי' אלא
בעט בימי ניסן ומעט בימי חשוון ומאחר חמשים שנה לא יקח
כלל ולא יקח אדם דם ויכנס למרחץ בו ביום ולא יקח ויצא לדרך
ולא ביום שיבא מן הדרך ויאכל וישחה ביום והקזה
פזת כמה שהיא רגיל וינח ביום והקזה ולא יגע ולא יתעמל
ולא יטיל שכבת דע היא כח הגוף וחייו וכאשר העינים וכל
זכר שתצא ביחוד הגוף בלה וכחו בלה וחייו אכזרים הוא שאמר
שלמה בחכמתו אל תתן לגשים וחליך כל השטוף בבעילה
זקנה קופצת עליו וכמו תשש ועיניו כהות ודרי' רע נהדף כפי'
וכשחזר ושער ראשו תגבות עיניו וימי עיניו נטרות ושער זקנו
ושחזר ושער רגליו רבה ושימי נפלות הדרכה כאבים חזן כאילו
באים עליו אמרו הכמי' הרופאים אחר מאלף בת בשאר
חלאים והאלף מכות החמשים לפיכך צריך אדם להזהר בדובר
זה אם רצה לזכות בשגת ולא יבעול אלא כשיכצא

גופו בריא וחזק ביותר הוא מטקשה ררבה שלא לדע
עצמו לדבר אחר והקישוי בו כשהיא חמצא כבוד מסת
וכאלו וחי' הביצים נמשכים ובשרו חם זה צריך לבעור
לו שיבעול לא יבעו אדם חמו' שבע ולא דעב אלא אחר
המזון שבמעיו ויבזק נקביו קודם בעילה ולא יאחר
ולא יבעול מעומד ולא מיושב ולא כבי' המרחץ ולא ביום ש
למרחץ ולא ביום הקזה ולא בי' יצאה לדרך או ביאה מן
לא לפניהם ולא לאחריהם כל המנהג עצמו כדרכו
שהחינו אני ערב לו שאינו בא לידי חלי כל ימיו עד שיוק'
וימות ואינו צרי' לרפוא ויהיה גופו שלם ועומד על בודיו כו'
אלא אם כן היה גופו רע מתחלת ברייתו או אם היה רגיל ב
מן המנהגות הרעים מתחלת מולדתו או אם תבא מכת דבו'
לפני בעודת לעולם וכל המנהגות הטובים האילו שאין
אין ראוי לנהוג בהן אלא הברי' אבל החולה או מי שאח' כאם
חולה או מי שנהג מנהג רע שנים רבות יש לכל אחד מן
דרכים אחרים ומנהגות כפי חלו' כמו שיחבאר בספר הרפוא
ושינוי וסת תחלת חולי כל מקום שאין בו חפא אחר הבר'
ואח' החולה אין ראוי לו לזח מכל הדרכים האלו שאמר' בפר'
שכל אחד מהן לאחרי' טובה מביא כל עיד שאין זה עשרה
דברים האילו אין תלמי' חכם רשאי לזח בתוכה ואילו הן חפא
ואמץ ובית המרחץ ובית הכסא ומים מעיין כגון בור ומעיין ובית
הנגסת ומלמד ותינקת ולבלד תבאי צדקה וכו' מבינים

פרק חמישי

כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדרישתו והוא מובדל ביום
חכם כך צרי' שיהיה ניכר במעשיו במאבלו ובמסקו וב
ובעשיית צרכיו ובדריבורו ובהלומ' ובכלבוי' ובכללות
ובמטא' ובמנהגו ויהיו כל המעשים האילו נאים ומתוקנים
כיעד תלמי' חכם לא יהיה גורן אלא אוכל מאכל הראוי לה
גופו ולא יאכל מכו' אכילה גסה ולא יהיה חרף למלאות ב
כאילו שכתב לאין כמאכל וכשתה עד שתתפח כריסם ועו'
מפירש בקבלה חריתי פירש על פניכם פירש הגיבס
חכמים אילו בני אדם שאכלין ושתיין ועושין כל ימיהם כו'
חם האכזרי אבל ושתה כי מחר גבו חרו' מאכל הרשע ושוה
אילו טגינה והיטוב ואמר כי כל שתלחנם כלאו קיא יצאה
בקים אבל החכם אינו אוכל אלא תבטיל אחד או שנים וא'
בכמו כדי חייו ודרי' הוא שאמר שלמה צדיק אוכל לשובע נפ'
כשתב' אוכל מעט זה הראוי לו לא יאכלנו אלא בביתו על של'
לא יאכל בחמתו לא בשוק אלא לפי צורך גדול כדי שלא יתג'
בפני חבריו ולא יאכל אצל עמי הארץ ולא על אדון השולחן
המלאים קיא יצאה ולא ירבה סעודתו בכל בקום ואפילו עו'
וחכמים ולא יאכל בסעודת שיט בהן קיבוץ הרבה ואין רא'
לו לאכול אלא בסעודה של מצוה בלבד כגון סעודת אידום
ונישאין וד' שיהיה תלמיד חכם שנשא בת תלמי' חכם והצדיק
והחסיד וראשיתו לא אכל בסעודה שאינו שלחן בשחכם שוח'
ין אינו שוחה אלא כדי לשרות אכילה שבמעיו וכל המשתבח
דרי' זה חטא ותגונה ומפסד וחכמתו ואם נשתכר בפני עמי הארץ
דרי' זה חליל את השם ואמר לשתות יין בעזרים ואפי' בעט אלא
אם היה בכלל האכילה שהשמה שבכלל האכילה אינה בשכרת
ואין מרחץ אלא מין שלאחר הכאן אף על פי שאשתו של אדם
כותרת לו תביד ראוי לו לתלמיד חכם שינהג עצמו בקדושה

הנזקם מחכיות עובר בלא תעשה שנאמר לא תקום ואע"פ שאנו
 לוקה עליו רעה רעה היא עד מאד אלא ראינו לו לאדם להיות
 מעביר על כל דברי העולם שהכל אצל המכנים דברי הכל
 וחכאי ואינן כדי לנקום עליהם כיצד היא הנקמה אמר לו חברי
 השאלני קדומוך אמר לו איני משאלך לכוד צריך לשאל
 ממנו אמר לו השאלני קדומוך אמר לו איני משאלך כדרך
 שלא השאלתני כששאלתי ממך הרי זה נזקם אלא כשיבוא לו
 לשאל יתן בלב שלם ולא יגמול לו כאשר גמלו וכן כל כדוצא
 באלוהן אמ'וד בדעותיהם ודעותיהם אם נמלתי שולמי רע ואחלצה
 תו' וכן כל הנזק לאחד מישראל עובר בלא תעשה שנ' ולא
 תטור את בני עמך כיצד ראובן שאמר לשמעון שכור לי בית זה
 או השאלני שחר זה ולא רצה שמעון לימים בא שמעון לראובן
 לשאל ממנו או לשכור ממנו ואמר לו ראובן הא לך הריני
 משאלך ואיני כמתן לא אשלם לך כמעטך העושה כזה עובר
 בלא תטור אלא ימחה הדבר מלבו ולא ישרנו שכל זמן שהוא
 נזק את הדבר חוכרו שמה יבא לנקום לפיכך הקפידה תורה
 על הנטירה עד שימחה העון מלבו ולא יזכרנו כלל זה היא
 ארבעה הנכונה שאיפשר שיתקיים בו ישוב הארץ ומטאם ומתגם
 של בני אדם זה עס זה

הלכות תלמוד תורה

יש בכללן שתי מצות עשה ראשונה לתלמוד תורה שנייה
 לכבוד מלכותה וידועיה וביאר שתי מצות אילו בפרקים אלו

פרק ראשון

נשים ועבדים וקטנים פטורין מתלמוד תורה אבל קטן אביו חייב
 לתלמוד תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם ואין
 האשה חייבת לתלמוד את בנה שכל החייב לתלמוד חייב לתלמוד כשם
 שחייב אדם לתלמוד את בנו כך הוא חייב לתלמוד בן בנו שנאמר
 והודעתם לבניך ולבני בניך ולא בנו וכן בנו בלבד אלא מצוה
 על כל חכם חכם מישראל לתלמוד את כל התלמידים אע"פ שאינן
 בנים שנאמר ושנתתם לבניך כפי השמועה למד בניך אילו
 תלמידך שהתלמידים קרוין בנים שגויצא בני הנביאים אם
 בן למה נצטוו על בנו ועל בן בנו להקדים בנו לבן בנו וכן בנו
 לבן חכמו וחייב לטבור מלמד לבנו לתלמוד ואינו חייב לתלמוד
 בן חכמו אלא בוגם מי שלא למד אביו חייב לתלמוד את עצמו
 כשיביר שנ' ולמדתם אותם ושבתם לעשותם וכן אתה מוצא
 בכל מקום שהתלמוד קודם למעשה בפני שותלמוד מביא לידי
 מעשה ואין המעשה מביא לידי תלמוד והוא רוצה לתלמוד מי ש לו בן
 לתלמוד תו' זה קודם לבנו ואם היה בנו בכון ומשכיל לדין מה
 שילמד יתלמד ממנו בנו קודם ואע"פ שבנו קודם לא יבטל זה שכשם
 שמוצה עליו לתלמוד את בנו כך רוא מצוה לתלמוד עצמו לעולם
 ילמד אדם תורה ואחר כך ישא אשה שאם נשא אשה תחלה אין
 דעתו פנויה לתלמוד ואם היה יצוי בתגבר עליו עד שנמצא שאין
 לבו פנוי ישא אשה ואחר כך ילמוד תורה כמיצוי אביו חייב
 לתלמוד תורה כשיתחיל לדבר בתלמוד תורה צוה לנו משה ושמע
 ישראל ואחר כך מלמדו מעט מעט פסיקים פסוקים עד שיהיה
 בן שש או בן שבע הכל לפי בודיו ומחלכו אצל מלמ' והתינוקות
 היה כגון המדינה ליקח מלמד התינוקות שכר נותן לו שכרו
 וחייב לתלמוד בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כולה כק' שנהגו
 ללבו תורה שבכתב בשכר מותר לתלמוד בשכר אבל תורה שבעל

פה אמר לתורה בשכר שנ' רצה למדתי אתכם וזקנים ומשפטים
 כאשר ציוני הונג'מה אני בוגם למדתי אף אתם למדתם בוגם
 ממני וכן בשתלמוד לדורות למדו בוגם כמו של דתם ממני
 לא מצא מי שלמדו בוגם לתלמוד בשכר שנאמר אמת קנה יוכל
 ילמד לאחרים בשכר ת"ל ואל תבכוד הא לתורה שאסור לו ללמד
 בשכר אע"פ שלמדו רבו בשכר כל איש מישראל חייב
 בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסודין
 בין בחור' בין שיהיה זקן גדול שתשש כח אפי' היה עני הכתפרנס
 מן הצדקה ומחוד על הפתחים ואפי' בעל אשה ובנים חייב לקבוע
 לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנ' והגית בן זמם ולילה גדולי
 חכמי ישראל היו כהן חופשי עניים ומתן שואב' מים ומהם טובים
 ואע"פ כן היו עוסקין בתלמוד תו' ביום ובלילה והם מכלל מעתיקי
 השמועה איש מפי איש מפי משה רבינו עד אימתי חייב לתלמוד
 תורה עד יום מותו שנאמר ופן יסחו כלבבך כל ימי דורך וכל
 זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח וחייב לשלש את זמן למידתו
 שליש בתורה שבכתב ושליש בתורה שבעל פה ושליש יבין
 וישיכל אחרי דבר מראשיתו ויציא דבר מדבר וידכה דבר לדבר
 דיבין במדות שהתורה נדרשת בהן עד שידע הייך הוא עיקר
 המדות והייך יוציא האכור והבותר וכיצא בהן מדברים שלמד
 כפי השמועה וענין זה הוא הנקר' לתלמוד כיצד היה בעל אומנות
 והיה עוסק במלאכות ג' שעות ביום ובתו' תשע אהן התשע קורא
 בגמ'ון בתו' שבכת'וב שלש בתו' שבעל פה ובג' אחרי' בתבונן
 בדעתו להבין דבר מדבר וחברי קבלה בכלל תורה שבכתב הן
 ופירושן בכלל תורה שבעל פה והענינים הנקראים פירוש בכלל
 התלמוד הן בד'א בתולת תלמודו של אדם אבל כשיגדיל בחכמה
 חלף יהא צריך לא לתלמוד תורה שבכתב ולא לעסוק בתו' שבעל
 פה יקרא בעיתים מומגני תורה שבכתב וחברי השמועה כדי שלא
 ישכח דבר מדברי דני תורה ויפנה כל ימיו לתלמוד בלבד לפי
 רוחב שיש בלבו וישוב דעתו אשה שלמדה תורה יש לה
 שכר אבל אינ' בשכר האיש כפני שלא נצטווה וכל העושה דבר
 שאינו מצוה עליו לעשותו אין שכרו בשכר המצוה שעשה אלא
 פחות ממנו ואע"פ שיש לה שכר צו חכמים שלא ילמד אדם
 את בתו תורה כפני טרוב הגשים אין דעתן כחוננות להתלמד
 אלא דן בוציא דברי תורה לדברי הבאי לפי ענינת דעתן אצטו
 חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות בד'א
 בתורה שבעל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה למתחלה
 ואם למדה אינו בכלל תפלות :

פרק שני

משיבין מלמד תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך
 וכל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן כדריבין את אבשי העיר
 עד שמשיבין מלמד תינוקות ואם לא והשיבו כדריבין את העיר
 שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן
 ככניסין את התינוקות להתלמד כבן שש כבן שבע לפי כח הבן
 וכנין נוצר ופחת כבן שש אין ככניסין אותו וכבה אתן המלמד
 להטיל עליה אימה ואינו ככה אתה כבת איב כבת אכזרי לפיכך
 לא יכה אותם בשוטים ולא במקלות אלא ברצועה קטנה ויחשב
 ומלמדן כל היום מולד ומקצת כן הלילה כדי לחנכן לתלמוד ביום
 ובלילה ולא יבטל התינוקו כלל דאין מעדי בי ייבתות ויכ' טובים
 בסוף הימים ובימים טובים אבל בשבת אין קורין לכתחלה אבל
 שונין לראשון ואין ככניסין התינוקות ואפי' לבנין בית המקדש
 מלמד התינוקות שהוא כניח דתינוק' ויצא א שזוא עושה גג

מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידים כו' ללמוד כמעשהו ס
בענין שזכו תדבק וכי איפשר לאדם להדבק בשכינה אלא כפי
אמרו חכמים בפירוש מצוה זו הדבק בחכמים ותלמידים לפיכך
צריך אדם להשתדל שישא בתלמיד חכם וישיא בתו לתלמיד
חכם תיאבול ולשתות עם תלמידו חביו ולעשו פרקטיא לתלמיד
חכם ולהתחבר להן בכל מיני חיבור שנאמר ולדבקה בו וכן צו
חכמי ואמרו ודאי מהאבק בעפר רגליים ושוחה בעצב את דבריה
מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו
שנאמר ואהבת לרעך כמוך לפיכך צריך לספר בשבחו ולחום
על ממונו כאשר הוא חס על מנון עצמו ורצה בכבוד עצמו
והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא אהבת הר
שבא ונכנס תחת כנפי השכינה שתי מצות עשה אחת כפני שהיא
בכלל רעים ואחת מפני שהוא נר והתורה יברה ואהבת את הנר
עזה על אהבת הנר כמו שצוה על אהבת עצמו שג' ואהבת
את ה' אלהיך הקב"ה עצמו אהב גרים שנ' ואהב גר כל השנא
אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה שנא לא תשנא את אחיך
בלבבך ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה ולא הזהירה
תורה אלא שנאה שבלב אבל הכבה את חבירו והמזרפו אע"פ
שיאנו רשאי אינו עובר משום לא תשנא כשיחטא איש לאיש
לא ישמטנו וישתוק כמו שנאמר ברשעים ולא דבר אבשלום את
אמנון מאומה למרע ועד מזב כי שנא אבשלום את אמנון אלא
מצוה עליו להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת
לי בדבר פלוגי שנ' הוכיח תוכיח את עמיתך ואם חוד ובקש ממנו
לכחול לו צר לכחול ולא יהא הכחול אבוי שנ' והפול אברום
אל חאלקי ורחמה חבירו שחטא או שהלך בדרך לא טובה מצוה
להזהירו למוטב ולהודיעו שהוא חטא על עצמו כמעשה הרעים
שנ' הוכח תוכיח את עמיתך המוכיח את חבירו בין בדברי שביע
לביע בין בדברים שביעו לבין השקום צריך להוכיחו בינו לבין
עצמו וידבר לו בנחת ובלשון רכה ויודיעו שאינו אומר לו אלא
לשובתו להביאו לחי העולם הבא אם קיבל ממנו מוטב ואם לא
יוכיחו פעם שנייה וטלישת וכן תביד חייב אדם להוכיחו עד
שיכחו החטא ומאמר לו איני שומע וכל שאפשר בידו לשובת
ואינו כוחה הוא נתפש בעין אילו בין שאיפשר לו לשובת בהם
המוכיח את חבירו תולה לא ידבר לו קשות עד שיכליטנו שנאמר
ולא תשא עליו חטא כך אמרו חכמים יוכל אתה מוכיחו ופניו
כשתמות תל' ולא תשא עליו חטא מוכיחן שאסור לאדם לחבלים
את ישר וכל שכן ברבים אע"פ שהמבליים את חבירו אינו חלקה
עליו עון גדול הוא כך אמרו חכמים המבליין פני חבירו ברבים
אין לו חלק לעולם הבא לפיכך צריך אדם להזהר שלא לבייש
חבירו ברבים בין קטן בין גדול ולא יקרא לו בשם שהוא בוש
ממנו ולא יספר לפני דבר שהוא בוש ממנו בו"א בדברים שבין
אדם לחבירו אבל בדברי שמים אם לא חוד בו בסתר מבליינין
אותו ברבים ומפרסמן חטאו ומחזרפן אותו בפניו ומבזין
ומקללין אותו עד שיחודר למוטב כמו שעשה כל הנביאים בישר
כי שחטא עליו חבירו ולא רצה להוכיחו ולא לדבר לו כלום
כפני שהיה החוטא הדיט ביותר או שהיה דעתו משתבשת ומחל
לו בלבול ולא שטבו ולא וזכיתו דרי זו מידת חסידות לא הקפידה
תורה אלא על המשטמה חייב אדם להזהר ביתוכים ואלכנות
כפני שנגפשו שפליה למאד ורוחם נמוכה אע"פ שהן בעלי מנון
אפי' אלמנתו של מלך ויתכיו מזהרין אנו עליהן שנאמר כל
אליהם ויתום לא תענון והואך נחגין עכהן לא ידבר אליה אלא
רבות ולא יתחננהן אלא כשהן כבוד ולא יכאבו גופם בעבודה
ולבם בדברים קשים ויחום על כנינם יותר מנון עצמו כל

המקניטן או מבעיטן או הכאיב לבן או רדה בהן או אבד נמוגם
דרי זה עובר בלא תעש' וכל שכן הכבה אותם או דמקללין הויא
זו אע"פ שאין לוקין עליו דרי עונשו נפרש בתורה ודדה אפי'
והרגתי אתכם בזרע ברית כרותה להן כמי ע' אמר והיה העולם
שכל זמן שהם צועקים מחכם הם נענים שנאמר כי אם צעק
יצעק אלי שמע אשמע צעקתו בו"א בזמן שעינה אותו לעורך
עצמו אבל עינה אותו הרב כדי ללמדו תורה או אומנות או
להלכין בדרך ישרה דרי זה מותר ואע"פ כן לא ינהוג בהן כנהג
כל אדם אלא יעשה להם הפרט וינהלם בנחת וברחמים גדולים
וכבוד שנאמר כי הידיב ריבם אחד יתום מאב ואחד יתום מאם
ועד אימתי נקראים יתומים לענון זה עון שלא יהיו יתומים לאדם
גדול להסבך עליו ולאממן ולהטפל בהן אלא יהיה עוש' כל צרכי
עצמו לעצמו כשאר כל הגדולים :

פרק שביעי

המנהל בחבירו עובר בלא תעשה שנאמר לא תלך רכיל בעמך
ואע"פ שאין לוקין על דבר זה עון גדול הוא וגורם להרע נפשות
רבות מישראל לכן נסמך לו ולא תעמוד על דם רעך צא ולמד
מה אידע להוא האדומי איזהו רכיל זה שטען דברים והולך
מזה לזה ואמר כך אמר פל' כך וכך שמעתי על פלוגי אע"פ שהוא
אמת דרי זה מחריב את העולם יש עון גדול מזה עד באד והוא
בכלל לאו זה והוא לשון הרע והוא המספר בגנות חבירו אע"פ
שאמר אמת אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חבירו
אבל בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך וכך עושה פלוגי וכך
וכך היו אבותיו וכך וכך שמעתי עליו ואם דברים של גבאי על זה
אם הכתוב יכרת הכל שפתי חלקות לשון מדרגת גדולות אברו
חכמים שלש עבירות נפרעין כן האדם בעולם הזה ואין לו חלק
לעולם הבא עו' תלדי עריות וטפיכות דמים ולשון הרע כנגד
כולם ועוד אמרו חכמים כל המספר בלשון הרע כאלו כפר
בעיקר שנ' אשר אברו ללשונינו נ' ביד שפוננו אתנו כי אודן לנו
ועוד אמרו חכמים שלשה לשון הרע הרעת האומרו והמקבלו
הוא שאומר עליו והמקבלו יותר כן האומרו ויש דברי שהן אבק
לשון הרע כיעד מי יאמר לפלוגי שיהיה כמות שהוא עושה או
שיאמר שהקו כפלוגי אינו רוצה להודיע נה אירע ומה היה
וכידוע בדברים האלו וכל המספר בטובת חבירו בפני שותפו
דרי זה אבק לשון הרע שזה גורם להם שיספרו כגותו ועל זה
הענין אמר שלמה כבוד רעיו בקול גדול כבקר השכם קללה
תחשב לו שמתוך שבתו בא לידי רעתו וכן המספר בלשו הרע
דרך שזקן ודרך קלות ראש כלומר שאינו מדבר בשנאה הוא
שילמה אפר בחבתו כמתלהלה היורה זיקים חצים וכמות וגו'
ואמר הלא מצחק אבי וכן המספר לשון הרע דרך רמאות
והוא שיספר לחנוכו כאילו אינו יודע מדבר זה לשון הרע
הוא אלו כמסבדן בו אומר איני יודע מדבר זה לשון הרע או
שאלו מעט של פלוגי אחד המספר בלשון הרע בפני חבירו או
שלא בפניו והמספר דברים שגמסין אם נשמעו איש מפי איש
לחוק חבירו בגופו או בכמונו ואפילו להצר לו או להפחיתו דרי
זה לשון הרע ואם נאמרו דברים אלו בפני שלישה כבר נשמע
יחדיו ויחד ואם ספר הרבה אחד כן השלש פעם אחת אין בו
משום לשון הרע והוא שלא ימנן להעביר הקול ולגלותו יותר
כל אלו הם בעלי לשון הרע שאסור להם בשבתה
וכל שכן לישבעתהם ולשמיע דבריהם ולא נתחכם גוד דין על
אבותינו במדברנו אלא על לשון הרע בלבד הנקם

פרק חמישי

כיצד מלמד הרב יושב בראש והתלמידים מוקפים לפניו כעטל
כדי שיהו כולם רואים הרב ושומעים דבריו ולא ישב הרב על
הכסא ותלמידיו על הקרקע אלא או הכל על הארץ או על
הבסאות ובראשונה היה הרב יושב והתלמידים עומדים ומקדים
וזרין בית שני נהגו הכל ללמד לתלמידים והם יושבים * אם
היה מלמד מפיז לתלמידים מלמד ואם היה מלמד על פי המתורגם
המתורגם עומד בינו ובין התלמידים והרב אומ' למתורגם והמתורג'
משמיע לכל התלמידים וכשהם שואלי' למתורגם הוא שואל לרב
והרב משיב למתורגם והמתורגם משיב לשואל ולא יגידה הרב
קולו יותר מקול המתורגם ולא יגידה המתורגם קולו בעת ששואל
את הרב יותר מקול הרב אין המתורגם רשאי לא לפנות ולא
לחסיף ולא לשנות אלא אם כן היה המתורגם אביו של חכם או
רבו אומו הרב למתורגם כך אפר לרבי או כך אמר לו אבא
מדי כשאומר המתורגם הדברים לעם אומו בשם החכם ומזכיר
שמו של אבי הרב או של רבו ואמר כך אמר רבנא פלוני אעפ
שלא הזכיר שמו של חכם שאסור לקרות לרבו או לאביו בשמו
והרב שלמד ולא הבינו התלמידים לא יבעים עליהם וירגו אלא
חזרו ושנה הדבר אפ' כמה פעמים עד שיבינו עומק ההלכה וכן
לא יאמר התלמיד הבנתי והוא לא הבין אלא חזרו ושואל אפ'ל
כמה פעמים ואם כעס עליו רבו ורגו יאמר לו רבי תורה היא
ולמדו אבי צריך ודעתי קצרה לא יהיה התלמיד בוש מחבריו
שלמדו גפעס ראשונה או שנייה והוא לא למד אלא אחד כמה
פעמים שאם נתבייש מדבר זה נמצא נכנס ויצא לבית המדרש
והוא אינו למד כלום לפיכך אברו חכמים הראשונים אין הביישן
למד ולא הקפדן כלמד בדא בזמן שלא הבינו התלמידים הדבר
מפני עמקו או מפני דעתן שהיא קצרה אבל אם ניכר לרב שהם
כתרשלין בדברי תורה ומתרפין עליהן ולפיכך לא הבינו חייב
לדג עליהן ולהכלימן בדברים כדי לחודם ובענין זה אמרו
חכמים זוזק מרה בתלמידים לפיכך אין ראוי לרב לנהת קלות
ראש לפני התלמידים ולא לשחק בפניהם ולא לאכול ולשתות
עמם כדי שתהא איבתו עליהן ולמדו ממנו במורה אין שואלין
את הרב כשיכנס למדרש עד שתתישב דעתו עליו ואין התלמיד
שואל כשיכנס עד שיתישב ויחזו ואין שואלין שנים כאחד ואין
שואלין את הרב בענין אחר אלא מאותו הענין שהן עסוקין
בו כדי שלא יתייבש יוש הרב להטעות את התלמידים בשאלותיו
ובמעשים שעושה בפניהם כדי לחודן וכדי שידע אם זוכרים
הם מה שלמדו או אינם זוכרים ואין צריך לומר שיש לו רשות
לשאל אותם בענין אחר שאין עוקקי' בו כדי לחסם אין שואלין
מעמד ואין מדשיבין מעמד ולא בגבוה ולא מרחוק ולא באחורי
הזקנים ואין שואלין הרב אלא בענין שהן קודין בו ואין שואלין
אלא מיראה ולא ישאל בענין יותר משלש הלכות
שנים ששאלו שאל אחד בענין ושאל אחד שלא בענין נוקקין
לענין מעשה ושאינו מעשה נוקקין למעשה הלכה ומדרש
נוקקין להלכה מדרש ואגדה נוקקין למדרש אגדה וקול וחומר
נוקקין לקול וחומר קול וחומר וגדה שנה נוקקין לקול וחומר
הז השואלים שנים אחד חכם ואחד תלמיד נוקקין לחכם תלמיד
ועם הארץ נוקקין לתלמיד שניהם חכמי' שניהם תלמידי' שניהם
עמי הארץ שאלו שניהם בשתי הלכות או בשתי תשובות או
בשתי שאלות שתי מעשים חדשות כדי המתורגם מעתה אין ישיגן
בבית המדרש וכל המתבונם בבית המדרש חכמתו בעי'תקרעם
קרעים וכן אמ' שלמה בחכמתו וקרעים תלביש גובה ואין משיחין
בבית המדרש אלא בדברי תורה בלבד אפ'לו מי שנתעטש אין
אמרים רפואה בבית המדרש ואין צריך לחבר שאר הדברים

כשם שאדם מצוה בכבוד אביו וביראתו כך הוא חייב בכבוד רבו
ויראתו יותר מאביו שאביו מביאו להי העולם הזה ורבו שלמדו
חכמה מביאו להי העולם הבא ראה אבידת אביו ואבידת רבו
של רבו קודמת לשל אביו ורבו נשואי' במשא מגיד את של
רבו ואחד כך של אביו אביו ורבו שבונים בשבייה פודה את
רבו ואחד כך פודה את אביו ואם היה אביו תלמיד חכם פודה
את אביו תחלה וכן אם היה אביו תלמיד חכם אעפ שאינו שקול
כנגד רבו משיב אביו ואתר כך משיב אבידת רבו ואין לך
כבוד מכבוד הרב ולא מודא ממורא הרב אמרו חכמים מורא
רבך כמורא שמים לפיכך אמרו כל החולק על רבו כחולק על
השכינה שנ' בהצותם על ה' וכל העושה מריבה עם רבו כעושה
מריבה עם השכינה שנאמר אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש
בם וכל המתרעם על רבו כמתרעם על השם שנאמר לא עלינו
תלונותיכם כי על ה' וכל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר
שכינה שנאמר וידבר העם באלהים ובמשה אי זהו חולק על
רבו זה שקובע לו מדרש ויושב ודורש ומלמד שלא ברשות רבו
ורבו קיים ואף על פי שרבו במדינה אחרת ואמר לאדם להורות
בפני רבו לעולם וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה היה
בינו ובין רבו שנים עשר מי ושאל לו אדם דבר הלכה מותר
להשיב ולהפריש מן האיסור אפילו בפני רבו מותר להורות כיצד
כגון שראה אדם עושה דבר האסור בפני שלא ידע באיסורו או
מפני רשעו יש לו להפרישו ולומר לו דבר זה אסור ואפילו בפני
רבו ואף על פי שלא נתן לו רבו רשות שכל מקום שיש חילול
השם אין חולקין כבוד לרב כמה דברים אמורים בדבר שנקרה
בקרה אבל לקבוע עצמו להיראה ולהישב ולהורות לכל שואל אפ'ל
הוא בסוף העולם ורבו בסוף העולם אסור לו להורות עד שימות
רבו אלא אם כן נטל רשות מרבו ולא כל מי שמת רבו מותר לו
לישב ולהורות בתורה אלא אם כן היה תלמיד שהגיע להוראה
וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה דרי זה רשע שטשו וס
רוח ועלך באמר כי רבים הללים הפילה וגו' וכן חכם שהגיע
להוראה ואינו מורה דרי זה בוגע תורה ונותן מכשולות לפני ה'
העושים ועליו נאמר ועצומים כל הגזייה אלו התלמיד ס' הקבנים
שלא הרבו תורה בראוי והם מבקשין להתגדל בפני עמי הארץ
ובין אנשי עידם וקופצין ויושבין בראש לדין ולהורות בישראל
הם המרבים המחלקוהם המחריבין את העולם והמכבירי' טרה של
תורה והמחבלים כרם ה' צבאות עליהם אמר שלמה בחכמתו
אחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים ואמר לו
התלמיד לקרנה לרבו בשמו והוא שיהיה השם שכל השומע ידע
שהוא פלוני ואפילו שלא בפניו ולא יחיד שמו בפניו ואפ' לקרות
לאחרים ששנים בשם רבו כדרך שעושה בשם אביו אלא ישנה
את שם אפילו לאחר מותם ולא יתן שלום לרבו או יחזיר לו
שלום בדרך שנתנים הרעים ובחזירים זה לזה אלא שיהיה לפניו
ואומר לו ביראה וכבוד שלום עליך רבי ואם נתן לו רבו שלום
יחזיר לו שלום עליך ר' ומרי וכן לא יחלוץ הפליו בפני רבו
ולא ישב אלא יושב בישוב לפני המלך ולא יתפלל לא לפני
רבו ולא לאחר רבו ולא בעד רבו ואין צריך לחבר שאסור לו
להלך בעדו אלא יתרוקן לאחר רבו ולא יהא מכין כנגד אחוריו
ואחר כך יתפלל ולא יכנס עם רבו במרחץ ולא ישב במקום רבו
ולא יכריע דבריו בפניו ולא יסתור את דבריו ולא ג' ד

מלאכה אחרת עמקן או שהוא כתרשל בלימודי הרי בכלל ארוד
 עושה מלאכה הרמיה לפיכך אין ראוי להשיב מלמד אלא
 בעל יראה מהיד לקרות ולקדק וכי שאין לו אשה לא ילמד
 תינקות מפני אבותיהם הבאות אצל בניהם וכל אשה לא תלמוד
 תינקות מפני אבותיהם שהם באים אצל הבנים כה תינקות
 למודים אצל מלמד אחד היו יותר על כה עד ארבעים מושיבין
 עמו או לסייעו בלימודים היו יותר על ארבעים מעמידין להם
 שני מלמדי תינקות מוליכין את הקטן כמלמד למלמד אור שהוא
 מהיד ממנו בין במקרא בין בדיקדוק כדא כשהיו שניהם בעיר
 אחת ולא היה הגור מפסיק ביניהם אבל מעיר לעיר אצל הגור
 לצד אפילו באותה העיר אין מוליכין את הקטן אלא אם כן היה
 בנין על גבי הגור בנין שאינו ראוי ליפול במהרה אחד מבני
 כחי שביקש להעשות מלמד אפילו אחד מבני הוציא אין יכולין
 טבחי למחות בידו וכן מלמד תינקות שבא דבית ופתח בית
 ללמד תנקות בעוד כדי שיבוא תינקות אחר לו או כדי שיבוא
 מתינקות של זה אצל זה אינו יכול למחות בידו שנאמר הוציץ
 למען צדקו יגדל תורה ויאוד :

פרק שלישי

בשלשה כתרים נכתרו ישראל כתר תורה וכתר כהונה וכתר
 מלכות כתר כהונה זכה בה אהרן שנאמר והיתה לו ולדעו אודיו
 ברית כהנת עולם כתר מלכות זכה בו דוד שנאמר וזעו לעולם
 יהיה וכסאו כשמש נגדי כתר תורה הרי מוטו ועוכד ומוכן לכל
 ישראל שנאמר תורה עזה לנו משה מרשה קהלת יעקב כל מי
 שירצה יבא וישל שמה תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר
 תורה הרי הוא אומר כי כלבים ימלכו ורחמים יחקקו צדק בי
 שדים ישורו הוא לכבוד שכתר תורה גדול משיניהם אברו חכמים
 מכד תלמיד חכם חשוב מכהן גדול עם הארץ שנאמר יקרה היא
 בפנינים ככהן גדול שנבנס לפני לפנים אין לו מצוה בכל
 הוצאות כולן שהיא סקלה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה
 כנגד כל הוצאות כולן שהתלמוד כביא לידי מעשה לפיכך התלמוד
 קודם למעשה בכל מקום היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה
 אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים לא יפסי תלמודו ואם
 לא יעשה המצוה ויחזור לתלמודו תולדותיו של אדם אינו נידון
 אלא על התלמוד ואחר כך על שאר מעשיו לפיכך אברו חכמים
 לעולם יעסק אדם בתורה בין לשמה בין שלא לשמה שכתוב
 שלא לשמה בא לשמה כי שגשאו לבור לקיים מצוה זו כראוי
 ולהיות כותר בכתר תורה לא יסח דעתו לדברים אחרים ולא
 ישים על לבו ש קנה תורה עם העדער והכבוד באות כך היא
 דרכה של תורה פת במלח תאכל נסים בניסודה תשתה ועל הארץ
 תישן וחי צעד תחיה ובתורה אתה עמל ולא עליך הדבר לגמור
 ולא אתה בן חזקן ליבשל ככנה ואם הרבית תורה ודבית שבר
 וחשבר לפי הצער שכח תאמר עד שאקבץ כספן אחר ואקרא
 עד שאקנה מה שאני צריך ואפנה מעסקי ואחזק ואקרא אם
 תעלה כחשבה זו על לבך אין אתה זוכה לתורה של תורה לעול
 אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך ערואי ולא תאמר לשאפנה
 אשנה שמה לא תפנה בתוב בתורה לא בשמים היא ולא מעבור
 לים היא לא בשמים היא לא בגסי ודחח היא מעייה ולא כבודלמי
 מעבר לים היא לפיכך אברו חכמים לא כל הרבה בסודרה
 בחכמים ועוד חכמים היו מעט עסק ועסק בתורה דברי תורה
 נמשלו בבנים שג היו כל עמל לבו לשים לומר לך מה בים אינם
 מתבנסין בכספן כדחון אלא מוחלין מעליה ומתקבצין במקום
 אשכחון כך דברי תורה אינם נמצאים בגסי הרוח ולא בלב כל

זכה לב אלא בזכא ושפל רוח שמתאבק בעפר רגלי החכמים
 ומסיר התאמת ותענתי חזקן מלכו ועושה כלאכה בכל יום מעט
 כדי חייו אם לא היה לו מה יאכל ושאר יומי לילת עוסק בתורה
 כל המטים על לבו שיעסק בתורה ולא יעשה מלאכה
 ותפרנס מן הצדקה דרי זה חלל את השם וכזה את התורה וכזה
 מאוד והתנורם רעה לעצמו ונטל חייו מן העול הבא לפי שאסור
 ליוצות בדברי תורה בעולם הזה אמרו חכמים כל הנהנה מדברי
 תורה נטל חייו מן העולם ועוד צו האברו אל תעטם עשרה
 להתגדל בהם ולא קדושים לחפר בהם ועוד צו ואמר אהוב
 את המלאכה וטנא את הרבנות וכל תורה שאין עמה מלאכה
 סופה בשלה תגדית עון וסוף אדם זה שיהא מלסתם את הבריות
 מעלה גדולה היא לבי שהוא מתפרנס ממעשה ידי וזמרת חסידים
 ודראשני היא ובוה זוכה לכל כבוד ושכרה שבעולם הזה ולעולם
 הבא שני יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה
 ושוב לך לעולם הבא שכולו טוב אין דברי תורה מתקיימין
 במי שכרפה עצמו עליהן ולא באילו שלמדו מתוך עידון ומתוך
 אכילה ושתייה אלא במי שממית עצמו עליהן ומצעד גופו תמיד
 ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפי תנומה אמרו חכמים דרך רבו
 אדם כי ימות באהל אין התורה בתקיימת אלא במי שממית
 עצמו באהלי החכמה וכן אמר שלמה בחכמתו והדפית ביום צרה
 צד כחך ועוד אמר אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף וזא
 עמדה לי אמרו חכמים ברית כרותה שכל הגיע בתורתו בבית
 הכנסת לא במהרה הוא משכח וכל הגיע בתלמודו בענף מזהים
 שנאמר ואת צנועים חכמה וכל המטיע קולו בשעת תלמוד
 תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח אף
 על פי שמיצה ללמוד ביסם ובלילה אין אדם למד רוב חכמתו
 אלא בלילה לפיכך מי שרצה ללמוד בכתר התורה יורד בכל
 לילותיו ולא יאמר אפילו אחת כהן בשנה ואכילה ושתייה ושוחח
 וכיצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה אברו חכמים אין
 דנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי חגי בלילה וכל העוסק
 בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביסם שנאמר יזכר יצוה
 ה חסד ובלילה שירו עמי תפילה לאל חי ויכול בית שאין נשמעין
 בו דברי תורה בלילה אש אכילתו שגכי דבר ה' בזה זה שלא
 השגיח על דברי תורה כל עיקר וכן כל שאיפסד לו לעסק בתורה
 או שקרא ושנה ופירש להבלי עולם והגיה תלמודו חנוה הרי זה
 בכלל בזה דבר ה' אברו חכמים כל המבטל את התורה מעושר
 טופו לבטלה מעוני וכל המקיים את התורה מעוני טופו לקיימה
 מעושר וענין זה כפודש הוא בתורה דרי הוא אומר תחת אשר
 לא עבדת אתה אלהיך בשכחה ובטוב לבב כרוך כל ואמר
 למען ענותך להטיבך באחייך

פרק רביעי

אין מלמדן תורה אלא לתלמיד הגון בנה במעשיו או לתם אבל
 אם היה החך בדרך לא טובה כהודין אותו לכותב וכהנין
 אותו בדרך ישרה ובחוקין אותו ואוד כך כבניסין אותו לבית
 המדרש ומלמדים אותו אמרו חכמים כל השונה לתלמיד שאינו
 הגון כאלו זרק אבן למדקלים שכל כעירור אבן ככרנמה כן נתן
 למסיל כבתי אין כבוד אלא תורה שכל כבוד חכמים יחולו וכן
 הרב שאינו החך בדרך טובה אע"פ שחכם גדול הוא וכל העם
 צדיקין לו אין מתלמדין כבנו עד שובו למוטב שגכי שגתי בהן
 ישכרו דעת והורה יבקשו כפיהו כי בלאך ה' צבאות הוא אברו
 חכמים אם הרב זכנה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו כפיהו
 ואם לא אל יבקשו תורה כפיהו כי יעד

י' מי ששלח לו בית דין וקבעו לו זמן ולא בא :
 ה' המוחל בדבר אחד כדברי סופרים ואין צריך לומר
 בד' די תורה :
 ו' מי שלא קיבל עליו את הדין מנדון אותו עד שיתן :
 ז' מי שיש ברשותו דבר המזיק כגון כלב רע או סלף רעוע
 מנדון אותו עד שיסיר הדיקו :
 ח' המוכר קרקע שלו לגוי מנדון אותו עד שיקבל עליו כל
 אונס זה שיבא מן הגוי לישראל חבירו בעל הדיקו :
 ט' המעיד על ישראל בערכאות של גוים והוציא ממנו
 בעידותו מכות שלא בדין ישראל מנדון אותו עד שישלם :
 י' שבח כהן שאינו כפריש המתנות ונתן לכהן אחר מנדון
 אותו עד שיתן :
 יא' המוחל יום טוב שני של גליחת א'עפ שהוא מצוה :
 יב' העושה טלאכה בעדב הפסח אחר הוצת :
 יג' המזכיר שם שמים לבטלה או בשבועה בודברים הבאי :
 יד' המביא את הרבים לידי חילול השם :
 טו' המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ :
 יז' המחשב שנים וקובע חדשים בוצצה לארץ :
 יח' המכשיל את העיור :
 יט' המעכב את הרבים בלעשות מצוה :
 כ' שבח שיעצת טרפה מתחת ידו :
 כא' שבח שלא בודק סכינו לפני חכם :
 כב' המקשה עצמו לדעת :
 כג' מי שיגרש את אשתו ועשה כינוי ובינה שותפת או משא
 ומתן המביאין להן להזקק זה לזה כשיבאו לבית דין
 מנדון אותן :
 כד' חכם ששמועתו רעה :
 כה' המגדה מי שאינו חייב נידוי :

בקש להתיר מנדון אותו שנייה יטב שלישי יום אחרים ולא
 בקש להתיר מנדון אותו בכמה נתיבין הנדוין או הורם
 בשלשה אפ' הד ומת ויחיד מוכזב בתירו נדוין או הורם לנדון
 ויש לתלמידי להחזיר הנדוין או הורם ואפ' בנקוב הרב שלשה
 שגדו והלכו להן וחזר זה מדבר שנידוהו בגללו באין שלשה
 אחרים ומתירין לו מי שלא ידע מי שנידוהו ידך לו אצל הנשיא
 ויתיר לו נדויו נדויו על תנאי אפ' על פי עצמו צריך הפרה
 תלמיד חכם שנדה ואפ' נדה עצמו על דעה פלוני ואפ' על
 דבר שחייב עליו נדויו הרי זה מיפר לעצמו מי שנידוהו
 בחלום אפ' ידע מי נדוהו צריך עזרה בני אדם ששונין הלכות
 להתירו מנדויו ואם לא מצא מרח אוריהם עד פו סה לא מצא
 מתירין לו מי שיודעים לקרות בתורה לא מצא מתירין לו אפ'
 עשרה שאין יודעין לקרות לא מצא במקומו עשרה מתירין
 לו אפ' שלשה מי שנידוהו בפניו אין מתירין לו אלא בפני
 נידוהו שלא בפניו מתירין לו בפניו ושלא בפניו ואין בין נדויו
 להפרה כלום אלא במנדון ומתירין ברבע אחד כשיחזור הכבודה
 למוטב ואם ראו בית דין לדין זה בנידור כמה שנים מנדון כפי
 דשעו וכן אם ראו ב' ד' להורים לזה לכתחלה להחזיר מי שיאכל
 עמו וישתה עמו או מי שיעמוד עמו בארבע אמות כדריכין כדי
 לייסרו וכדי לעשות סייג לתורה עד שלא יפרצו הדומאים א'עפ'
 שיש רשות לחכם לנדות לכבודו אינו שבח לתלמידי חכמים להגדיר
 עצמו בדבר זה אלא מעלים אונס בדברי עם הארץ ולא ישת
 לבו להן כענין שאמר שלמה בדבבתו גכ לכל הדברים אשר
 ידברו אל תתן לבך וכן היה דרך ובידים הראשונים
 שזמעים חרפתן ואינן משיבין ולא עוד אלא שמוחלים לכהן רף
 וסולחים לו ודברים גדולים היו משתבחי במעשיהן הנאי ואומרים
 שבט לם לא נדוהו אדם ולא הורמוהו לכבודן והו' היא דרכן
 של תלמידי חכמים שראוי לילך בה בוד' כשמוהו או דרפוהו
 בסתר אבל תלמיד חכם שבזהו או דרפו אדם בפרסום אסור לו
 למהול על כבודו ואם מזהל בענין שזה בחזן תורה אלא נוקם
 ונוטר הדבר כנחש עד שיבקש ממנו כחילה ויסלח לו :

פרק שביעי

הלכות עבודה זרה והוקות הגוים

יש בכללן ג' מצוות שתי מצוות עשה ומצ' לא תעשה :
 א' שלא לפנות אור עז :
 ב' שלא לתור אחר הרחוק הלב וראיית העינים :
 ג' שלא לגדף : ד' שלא יעבוד אלה בדרך עבודה זרה :
 ה' שלא ישתחוה לה' : ו' שלא לעשות פסל לעצמו :
 ז' שלא לעשות פסל אפ' לזאדים :
 ח' שלא לעשות יצרות אפ' לזג :
 ט' שלא להחזיק אחרים אחריה :
 י' לשדוף עיר הגזזת : יא' שלא לבנותה :
 יב' הלא ליהנות מכל מצוה :
 יג' שלא להסית יחיד לעבודה זרה לעבודה :
 יד' שלא לאהוב המסית : טו' שלא לעזוב שנאתו :
 יו' שלא להציל : יז' שלא ללכד עליה זנות :
 יח' שלא יכנע כוללכד עליו חובה :
 יט' שלא להתנבא בשמה :
 כ' שלא לשמוע כן המתנבא בשמה :
 כא' שלא להתנבא בשקר ואפ' בשם ה'
 כב' שלא לגדל בדרגת נביא שקר :
 כג' שלא לשבע בשם עבודה זרה :

חכם זקן מופלג בחכמה וכן נשיא או אב בית דין שסרח אין
 מנדון אותו בפרהסיא לעולם אלא אם כן עשה כירכעם בן נבט
 וחביריו אבל כשחטא שאר חטאות כלקין אותו בעצמו שנאמר
 ותשלתי היום וכשל גם נביא עמך לילה א'עפ' שכשל כסוד כלילה
 ואמר לו הכבד ושב כביהך וכן כל תלמיד חכם שנתהייב נדוהו
 אסור לב' ד' לקפץ ולגדוהו בבוהר אלא בורחי מדבר זה ונשכחין
 ממנו וחסדי והבמים היו משתכחים שלא נכחו מעולם לנדות
 תלמיד חכם א'עפ' שנמנין להלקתו אם נתחייב מלקות ואפ' לז'
 מבת מרדח נמנין עליו להכותו וכיצד הוא הנדוין אומרי פלוגי
 יהיה בשמתא ואם נידוהו בפניו אומרי לו פלוגי זה בשמתא והודם
 אומר פלוגי מוזרם וארור בו אלה בו שבועה בו או נידוהו וכיצד
 מתירין הנדוין או הורם אומר לו שרדי לך וכחול לך ואם התרעה
 שלא בפניו אומרי לו פלוגי שרדי לו וכחול לו כזה המנהג שינהג
 המגדה בעצמו ושמהגין עמו כגדה אסור לספר ולכבס כאבל
 כל ימי נידויו ואין מוכנין עליו ולא כוללי אותו בעשרה לכל
 דבר שיצריך עשרה האישבין עמו בארבע אמות אבל שונה
 הוא לאזדים ושנין לו ונשכר ושוכר ואם פת בנידויו בית דין
 שחלחץ ומניחין אבן על ארצו כלו שהן חגמין אותו לפי שהוא
 מגדול כן הציבור ואין צריך לומר שאין כספדין אותו ואין
 בלדין את ממתו יתר עליו המחלם שאינו שונה לאזדים ואין
 שונין לו אבל שונה הוא לעצמו שלא ישכח תלמודו ואינו נשכר
 ואין נשכרין לו ואין נשאיין ונותנין עמו ואין מהעסקין עמו
 אלא מעט עסק כדי פרנסתו מי שיטב בנדויו שלישים יום ולא

מלאך ולא גלגל ולא כוכב ולא אור מן היסודות ולא אחד מכל הנבראים מן ואעפ"י שהעובד יודע שהשם הוא האלקים והוא עובד הנברא הזה על דרך שעבד אנוש ואנשי דורו תלה הרי זה עובד עבודה זרה וענין זה היא שהזהירה תורה עליו ואמרה וכן תשא עיניך השמים וראית את השמש וגו' אשר חלק ה' אלקיך אתם לכל העמים כלומר שמה תשט בעין לבך ותראה שאילו הן המצוות את העולם והם שחלק ה' אותם לכל העולם להיות חיים וחיים ואינם נפסדים כמנהגו של עולם ותאמר שראוי להשתחוות להם ולעבדן ובענין הזה עוה ואמר השכח לכם פי' ה' אלכבכם כלומר שלא תשעו בהרהור הלב לעבוד אלו להיות סרסור ביניכם ובין הבורא ספרים רבים חבדו עובדי עבודה זרה בעבודתה היאך עיקר עבודתה ומה מעשיה ומשפטיה עמו והקב"ה שלא לקרות באותן הספרים כלל ולא נהדוד בה ולא בדבר מדבריה ואפילו להסתכל בדמות הצורה אסור שנאמר אל תפנו אל האלילים ובענין הזה נאמ' ופן תדוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו שלא תשאל על דרך עבודת האין הוא אף על פי שאין אתה עובדה שדבר זה גורם להפנות אוריה ולעשות כמה שהם עושין שנאמר ואעשה כן גם אני וכל הלאה ואלו בענין אחד הן והוא שלא יפנה אדם עבוד זרה וכל הנפ' אוריה בדרך שהוא עושה בו מעשה הרי זה לוקה ולא עו' בלבד הוא שאסור להפנות אוריה בכחשבה אלא כל כחשבה שהוא גורם לו לאדם לעקוד עיקר מעיקרי התורה מזהרין אנו שלא להעלותה על לבנו ולא נסח דעתנו לכך ונחשב נמשך אור הירודי הלב בפני שדעתו של אדם קצרה ולא כל הבריות יוכלין להשיג האמת על בודיו ואם ימשך כל אדם אור מחשבות לבו נמצא מזדיב את העולם לפי קצו דעתו כיצד פעמים יתור אור עו' ופעמים יחשב בייחוד הבורא שבא הוא שבא אינו מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור ופעמים כנבואה שמה היא אמת שבא היא אינה ופעמים בתורה שבא היא מן השמים שבא אינו ואינו יודע המדות שדין בהן עד שידע האמת על בודיו ונמצא יוצא לידו מינות ועל ענין זה הזהירה תורה ונאמר בה ולא תתחד אור ללבכם ואורי עיניכם אשר אתם זנים כלומר לא ימשך כל אחד נכס אור דעתו הקצרה וידמה שחשבתו משנת האמת כך אבדו הבנים אורי לבכם ו מינות ואורי עיניכם זה זמנו לא זה אף על פי שהוא גורם לאדם לטרונו מן העולם הבא אין בו בלקיחת מצות עבודה זרה כנגד כל המצוות הן היא שנאמר וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות וכו' ובפי השמע' לבדו שבעו' והתוב בדבר הא לבדו שכל המצוות בעבודה זרה כפי' בכל התורה כולה ובכל הנביאי' ובכל מה שנצטוו הנביאים מאדם ועד סוף העולם והיא עיקר כל המצוות כולן ישראל שעבד עבודה זרה הרי הוא כגוי לכל דבריו ואינו מישראל שעובד עבודה זרה בה סקילה ומשומר לעבודה זרה הרי הוא משומר לכל וזהו כחלה וכן הבינין מישראל אינן בישראל לדבר מן הדברים ואין נקבלין אותם בתשובה לעולם שנאמר כל באיה לא ישבון ולא ישגו אורחות חיים והבינין הם התרים אור מחשבות לבם במכלות דברים שאבדנו עד שנבצאו עוברים על גופי תורה ולבועים בשאט בנפש ביד רכה ואמרים שאין בזה עין ואסור לכפר עמו' ולחשוב עליהן תשובה כלל שנאמר אל תקרב אל פתח ביתה ומחשבת של מין לעבוד זרה כל המצוות בעבודה זרה שהיא אכזר' אעפ"י שלא עבדה הרי זה כבודו וכבודו את השם הנכבד והגדול ואחד העובד עבודה זרה ואחד הכבוד

את השם שנאמר ונפש אשר תעשה ביד רכה מן האזרח וכן הגר אתה הוא מגדף לפיכך תולין עיבד עבודה זרה כגו שתולין את המגדף ושניהם נסקלין ומפני זה כללתי דין המגדף במלכו עבודה זרה ששניהם כופרים בעיקר הם ואילו הן דיני המגדף אין המגדף חייב סקילה עד שיפרש את השם הביחוד של ארבע אמות שהוא אלף דל"תנון יוד ויברך אותו בשם מן השמות שאינן נמחקין שנאמר ונקב שם ה' על השם הביחוד חייב סקילה ועל שאר הכינויין באזהרה ויש מי שנפרש שאינו חייב אלא על שם יוד הא' ויו הא' ואני אומר שעל שניהם הוא נסקל אזהרה של מגדף בניין שנאמר אלקים לא תקלל בכל יום ויום כדקין את העדים בכינוי יכה יוסי את יוסי נגבר הדין מציאין את כל אדם לחוק ושואלין את הגדול שבעדים ואומר לו אבדו מה ששמעת בפירוש והוא אומר חדינין עובדין על רגליהן וקורעין ולא באוזן והעד השני אומר אף אני כמותו שמעתי ואם היו עדים רבים צריך כל אחד ואחד כהן לומר כזה שמעתי מגדף שחזר בו בתוך כדי דיבור אינו כלום אלא כיון שגידף בעדים נסקל מי שגידף את השם בשם עבודה זרה קנאים פוגעים בו והורגים אותו ואם לא הרגוהו קנאים ובא לבית דין אינו נסקל עד שיברך בשם מן השמות הביחודין כל השומע ברכת השם חייב לקרוע ואפי' על ברכת הכינוי חייב לקרוע והוא שישמענה מישראל אחד השומע מפיו ואחד השומע מפי השומע חייב לקרוע וחזקא שבעו' מפי ישראל אבל השומע מפי הגוי אינו חייב לקרוע ולא קרעו אלקי' ושבנא אלא מפני שרוב סקה הייה משומד כל העדים והדיינים סומכין את ידיהם אחד אחד על ראש המגדף ואומר לו דמך בראשך שאתה גורמה לך ואין בכל ודאי בית דין מי שסוכין עליו אלא מגדף בלבד שנאמר וסמכו כל השומעים את ידיהם

פרק טלשי

כל העובד עבודה זרה בראשו בודק חייב כרת ואם היז שם עדי' והתראה נסקל ואם עבר בשגגה מביא קרבן חטאת קבועה עבודת הרבה קבעו עובדי עבודת זרה לכל צלם וצלם ולכל צורה וצורה ועבודה זרה אינה בעבודתה כגון פעור שעבודתו שיעור אדם עצמו לו וברקולי' שעבודתו שחוק לו אבני או יסקל בלפני אבנים והרבה עבודות כגון אלו הקגו לשאר צלמי' לפיכך דפועד עצמו לברקוליס או שחוק אבן לפעור פטור עד שיעבוד אותו דרך עבודתו שנאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני ומפני זה הענין צריכין בית דין לידע דרכי העבודות שאין סוקלין עובד עו' עד שידעו שזו היא עבודתו ואזהרה של עבודות אלו וכיוצא בהן הוא בה שכתב ולא תעבדם כמה דברים אמרים בשאר עבודות וכן במשתחויה חובב ונקטר ומנסך אבל העובד כאות עבודתו אלו לאחד בכל מיני עבודה זרה חייב ואף על פי שאין דרך עבודתו בכך כיצד דאי שניסך לפעור או שחבב לברקוליס חייב שנאמר וזבח לאלהים יודם בלתי לה לבדו ובידה בכלל עבודת היתה ולבה יצאת לחכר לך מה זכיחה מיוחדת שעובדין בה לשם חדיב החובב לאל אור סקילה עליה בין היתה דרך עבודתו בזכיחה או אינה בזכיחה אף כל עבודה שהיא מיוחדת לשם אס עבד בה לאל אחד בין שהיתה דרך עבודתו בכך בין שאינה בכך חייב עליה לכך נאמר לא תשתחוה לאל אחר לחייב על השתחויה אפילו אין דרך עבודתו בכך חייב עליה והוא הדין לנקטר

כד	שלא לעשות אוב :	כה	שלא לעשות ידעוני :
כו	שלא להעביר למחך :	כז	שלא להקים מצבה :
כח	שלא להשתחוות על אבן משכית :		
כט	שלא ליטע אשרה :		
ל	לאבד עבודה זרה וכל הנעשה בשכילה :		
לא	שלא ליהנות בעבודה זרה ובכל משמשה :		
לב	שלא ליהנות בציפורי נעבד :		
לג	שלא לכתוב ברית לעובדי עבודה זרה :		
לד	שלא לחזן עליהן :	לה	שלא ישבו בארצנו :
לו	שלא להדמות במנהגותן ובמלכותם :		
לז	שלא לנחש :	לח	שלא לקסום :
לט	שלא לעונן :	מ	שלא לחבור חכר :
מא	שלא לחדש אל זמתיים :	מב	שלא לשאול באוב :
מג	שלא לשאול בידעוני :	מד	שלא לכשף :
מה	שלא להקיף פאת ראש :	מו	שלא להשחית פאת זקן :
מז	שלא יעדה איש עדי אשה :		
מח	שלא תעדה אשה עדי איש :		
כט	שלא לכתוב קעקע :		
נ	שלא להתגדד :		
נא	שלא לעשות קרוחה על מת :	נב	וביאור כל המצות האלו בפרקים אלו :

כפי כל היקום וכוונתם ולא הכירוהו ונמצאו כל עם הארץ והנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצדה של עץ ושל אבן וההיכל של אבנים שניתחבבו בקטנותם להשתחוות לה ולעבודתה ולהטבע בטמה והחכמים שהיו בהם כגון הבוחרים וכיוצא בהן מדיקן שאין שם אלוה אלא המוכבים וגלגלים שנעשו הצרות האילו בגלגלם חלמותם אבל עוד העולם לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר ועל דרך זו היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עכוז של עולם והוא אברהם אבינו כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל להטוב ביום ובלילה והיה תמיד האך איפשר שהיה הגלגל הזה נהוג תמיד ולא יהיה לו מנוח ומי יסבב אותו כי אי אפשר שיסבב את עצמו לא היה לו מלמד ולא מודיע דבר אלא מושקע באור כשדים בין עובדי עבודה זרה ומפשישים ואכיוונאמו וכל העם עובדי עבודה זרה והוא עובד עמוס ולכו משוטט וכבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננו הנכונה וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו וידע שכל העם טועים ודבר שגרם להם לטעותוהו שעובדים את המוכבים ואת הצרות עד שאבד האמת מדעתם ובן ארבעים שנה הביר אברהם את בוראו כיון שהביר וידע התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם ולומר שאין זו דרך האמת שאתם האלכים בה ושיבד העלמים והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוה העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך כדי שיכירוהו כל הברואים הבאים וראוי לאבד ולשבר כל הצרות כדי שלא ישעו בהן כל העם כמו אילו שהם מדמים שאין שם אלוה אלא אילו כיון שגבר עליהם כראיותו בקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לדרך והתחיל ללמד ולקדש בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד וזהו מהלך וקורא ומקבץ העם בעיד לעיר ומבלכה למבלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קרא שנוקרא שם אברהם בשם האל עולם וכיון שהיו העם מתקבצין אצלו ומאלי לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת עד ש שנתקבצו אליו אלפי רבבות והם אנשי בית אברהם ושתל כלבם העיקר הגדול היה חבור בני ספרים והודיעו ליצחק בנו וישב יצחק בלמדו ומזהיר ויצחק הודיעו ליעקב ובינוהו ללמד וישב בלמדו ומחזיק כל הגלים אליו ויעקב אבינו למד בניו ביום חבורו לרי ומינוהו ראש וחשיבו בישיבה ללכ דרך השם ולשבו מצות אברהם וצוה את בניו שלא יפסיקו מבניו לרי כמנהג אור מנהגו כדי שלא ישתכח הלמד והיה הדבר המלך ומתגבר בבני יעקב ובגלים עליהם ונעשה בעולם אמה שהיא יודעת את ה' עד שארכו הימים לישראל במצרים וחזרו ללמד מעשיהם ולעבוד עבודה זרה כמותם חרץ משבט לוי שעמד במצות אבות ומעולם לא עבד שבט לוי עבודה זרה וכמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר וחזורים בני יעקב לטעור העולם ותעיתם ומאמנת ה' איתנו ומספרו את השבועה לאברהם אבינו עשה משה רבינו רבן של כל הנביאים ושלחו כיון שנתגבא משה רבינו ובודד ה' לישראל לגולה הכתירם במצות ויודיעם דרך עבודתו ומה יהיה מציפס עבודה זרה וכל המעשים אוריים

פרק ראשון

כימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה ונבערה עצת חכמי אותו הזר ואנוש עצמו כן הטועים היה זה היתה טעותם אמרו הואיל וה' ברא כיכבים אילו תגלגלי להנהיג את העולם ונתנם בבתם וחלק להם כבוד והם שמשים הממששים לפניו ראיון רב לשבוחם ולפארם ולחלק להן כבוד וזהו רצון האל ברוך הוא לגלגל ולעבד מי שגדלו וכבודו כמו שהמלך רוצה לכבוד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך כיון שעלה דבר זה על לבם והתחילו לבעות למוכבים והיכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארם בדרברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה מה היה עיקר עבוד דיה וכך היו אומרי עובדיה היוודעים עיקרה לא שהן אומרים שאין שם אלוה אלא מוכב זה הוא שידברו אמר כי לא ידאך מלך דגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כבוד ובאות יבעדו ויכסלו מטר הגלים עין הוא כלומר הכל יודעים שאנתה הוא לכבוד אבל טעותם ובסלחתם שכדמים טוה ההבל רצונך היא ואור שארנו הימים עמד בבני האדם נביאי שקר ואבדו שהאל יצוה ואמר להם עבדו מוכב פלגני א כל המוכבים והקריבו לו ונסבולו כך וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו כדי להשתדד לה כל העם הגש' והקטנים ושאר עם הארץ ומדיע להם צורה שבדא מלבו ואמ' זו הי צורת הכיכב פלגני שהודיעוהו בגבושתו וההודיל על דרך ה' לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות וכתקבצים ומשהודי' להם ואמרין לכל העם שזו הצו' בטיבה ומרעה מראוי לעבודה היראה מבנה המוכרים אומרים להם שבעבד' ה' תרבו והצליחו ועשו כך וכך ואל תעשו כך וכך והתחיל בחבים אוריים לעבוד חלומר שהוכב עצמו או הגלגל או המלאך דבר עמה ואמ' להם עבדוני בכך וכך והודיע להם דרך עבודתו ועשו כך ואל תעשו כך ופסס דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו כזו ולהקריב להן ולהשתחוות וכיון שארכו הימי נשתקע השם והכבוד והגדול

פרק שני

עיקר הצו בעבודה זרה שלא לעבוד אור כל הברואים לא

שנאמר שללה ולא שלל חבירתה נבסי דרשעים שהודו שהיו
 מפקדין במדינה אחת אם נקבעו עמה נשרפין בכללה ואם לאו
 אין מאכדין אותם אלא ינתנו ליורשיון בהמה חציה של עיר
 הנודת וחציה של עיר אחת שהיתה בתוכה הרי זו אסר ועיסה
 שהיא בן מתרת לפי שאיפשר לחלק בהמה של עיר הנודת
 שנשחטה אכורה בהנאה כשאר הנסקל שנשחט שיעד הראש
 בין של אנשים בין של נשים שבה כותר בהנאה אבל של פיה
 נברית הרי הוא מכלל שללה ואסור פירות המחוברין שבתוכה
 מתדין שנתקבון ושדפת מי שאינו מחסר אלא קבון יצאו פירו
 המחוברין שהן כמחברין הלש' וקבון ושדפה והוא הדין לשיעד
 הראש ואין צריך לומר האילנו עצמן שהן מתרות והרי הן של
 יורשיהן והקדשות שבתוכה תמימים הרי הם קדשי מזבח וימותו
 זבח רשעים תועבה קדשי בודק הבית יפרו ואחר כך שורפי אתן
 שנ שללה ולא שלל שמים הכבוד והמעמד שבתוכה תמימים
 הרי הן קדשי מזבח וימותו ובעלי מזמים הרי הן בכלל בהכתה
 ונודתין והתרומת שבתוכה אם הגיעו ליד כהן יקבו כפני
 שהם נבסי ואם עדיין הן ביד ישראל ינתנו לכהן של מדינת אור
 מפני שהן נבסי שמים וקדושתן קדושת הגוף מעשר שני וכסף
 מעשר שני ותבני הקדש שבתוכה הרי אלו יגנו כל העושה
 דין בעיד הנודת הרי זה כמקריב עולה כליל שנאמר כליל לה
 אלוהין ולא עוד אלא שממלך חרון אף מישראל שנאמר למען
 ישוב המזרון אפר ומביא עליהם ברכה ורחמים שנאמר נתן
 לך רחמים ורחמך והרבך :

פרק חמישי

המסית אור מישראל בין איש בין אשה הרי זה נסקל אעפ' שלא
 עבד הבסית ולא המסית ע' ז אלא כפני שהודו לעבוד בין שהיה
 המסית הידוש בין שהיה נביא בין שהיה המוסת יחד איש או
 אשה או יחדים מיתתו בסקילה המסית את רוב אנשי העיר הרי
 זה מדיח ואינו נקרא מסית היה זה שהודיח רוב העיר נבי מיתתו
 בסקילה והגדודים הרי הן כיוודים ואינם כאנשי עיר הנודת עד
 שיהיו המדיחם שנים ואחד האומ' אמרה לי ע' ז עבדוהו או שאמר
 אמר לי הקב' עבדו ע' ז הרי זה נביא שהודיח ואם הודו אחריו
 חב העיר נסקל הבסית שהסית בין בלשון רבים בין בלשון יחיד
 הרי זה נסקל כיצד האומר לחבירו אעבוד ע' ז אלך ואעבוד נלך
 ונעבוד בעבודה פלגית שדרך אותה ע' ז להיעבד בה אובח אלך
 ואובח נלך ונזבח אקטר אלך ואקטר נלך ונקטר אנקטר אלך
 ואנקטר נלך ונקטר אשתחזה אלך ואשתחזה נלך ונשתחזה הרי זה
 מסית הסית לשנים הרי הן עדין והן בבאיין אותו לבית דין
 ומעידין עליו שכך אמר להן וכקלין אותו ואין הבסית צריך
 התראה אמר לאחד הוא אמר יש לי חברים רעים בכך ומעידין
 עליו עד טיסית בפני שנים כדי להרגו אם לא רצה המס' להסית
 לשנים מצוה להבמין לו כל חייבי מיתות שבתורה אין מבמין
 עליון ורץ מזה כיצד מבמין לו המוסת מביא שנים ומעמדין
 במקום אפל כדי שיראו המסית ושמעו דבריו ולא ידאו אותם
 והוא אומר למסית אמר מה שאמרת לי ביחוד והוא אומר לו
 ומוסת משיבו היאך נניח את אלהינו שבשמים ונלך ומעבוד את
 העצים ואת האבנים אם חזר בו או שיתק פטור ואם לאו כך
 היא חובתינו וכך יפה לנו העובדי שכבר חזק מביאין אותו לבד
 ומקלין אותו מצו' ביד המוסת להורגו שנ' ידך תהיה בו בראשונ'
 להמיתו וגו' ואסור למוסת לאחזק את הבסית שנ' לא תאבה לו
 ולפי שנ' בשונא עוזב תעזוב עמו יכול אתה עוזב לזה ה' ולא

תשמע אליו ולפי שנ' ולא תעמוד על דבר רעך יכול אי אתה עומד
 על דברו של זה תל' ולא תהום עיניך ואסור למוסת ללמד עליו זכו'
 שנאמר ולא תחמול ואם ידע לו חובה אינו רשאי לשתוק מכנה
 שנ' ולא תכסה עליו ואזהרה להודיח הבסית כנף שנ' וכל ישראל
 ישמעו ויראו הבסית אודים לעבוד ואמ' להם עבו וני אם עבדוהו
 נסקל ואם לא עבדוהו אעפ' שקיבלו ממנו ואמרו הין אינו
 נסקל אבל אם הסית לעבודת איש אחד או לשאר ביני עבודה
 וזה אם קבל ממנו ואמר הן נלך ונעבוד אעפ' שעדין לא עבד
 שניהן נסקלין הבסית והמוסת שנאמר לא תאבה לו ולא תשבע
 אליו הא אם שבע ואבה חייב נביא הכתנבא בשם ע' ז כיצד זה
 האומר אמרה לי ע' ז פלני או כוכב פלני שמעוה לעשות כך וכך
 אפילו כיון את ההלכה לשמא את הטמא ולטהר את הטהור אם
 התרו בו בפני שנים הרי זה נחנק שנ' ואשר ידבר בשם אלהים
 אחרים ומת הנביא והוא ואזהרה שלו מכלל שנאמר ושם אלהי'
 אחרים לא תזכירו ואסור לערוך דין ותשובה עם הכתנבא בשם
 ע' ז ואין שואלין ממנו אות ומופת ואם עשה מעצמו אין משגיחין
 עליו ואין מהרהרין בו וכל המחשב באותות שלו שמא אמת הן
 עובר בלא תעשה שנ' לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וכן נבי'
 השקד מיתתו בחנק אעפ' שנתנבא בשם ה' ולא הוסיף ולא גרע
 שנ' אך הנבי' אשר יחד לדבר בשמי את אשר לא צויתיו אחד
 המתנב' מה שלא שבע במראה הנבואה או מי ששבע דברי נביא
 חבירו ואמר שדבר זה לו נאמר והוא נתנבא בו הרי זה נבי' שקר
 ומיתתו בחנק כל המונע עצמו מהריגת נביא השקד מפני מע לתו
 שהרי הולך בודדי הנבואה הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא
 תגוד ממנו וכן המונע עצמו מללמד עליו חובה או הפיחה
 רדא מדבריו הרי הוא בכלל לא תגור ממנו ואין דנין נבי' השקד
 אלא בבר של ע' ז הנודד בשם ע' ז והנשבע בה לוקה שנאמר שם
 אלהים אחרים לא תזכירו אחד הנשבע בה לעצמו ואחד הנשבע
 בה לגוי ואסור להשביע גוי ביראתו ואפילו להזכיר שם ע' ז
 שלא דרך שבעה אסור שנאמר לא תזכירו לא יאמר אדם
 לחבירו שמד לי בעד ע' ז פלני וכיוצא בה וכל ע' ז וכתוב בכתבי
 הקדש מתר להזכיר טכה כגון פעור וכל ונבו ובעל גר וכיוצא
 בהן ואסור לגרם לאחרים שיודו ושיקיימו בים עבודה זרה ואינו
 לוקה אלא הנודד בשמה והפקים בשמה והוא הנשבע בשמה

פרק שישי

העושה אוב או יד עוני בריצונו בזדון חייב כרת ואם חז שם
 עדים והתראה נסקל היה שהג מביא המאן קבוע כיצד הוא
 מעשה האוב זה שהוא עומד ומקטר קטרת ידעה ואוחז שרביט
 של הדם בידו ומגיפו והוא מדבר בלאט בדברים ידעים אצלם
 עד שישמע השואל באל' אחד מדבר עמו ומשיבו על כה שוה'
 שואל בדברים מתחת הארץ בקול גבוה עד מאד וכאילו אינו
 ניכר לאוזן אלא בבחשבה כרגיש בו וכן הלוקח גלגולת הכת
 ומקטר לה ומנחש לה עד שישבע כאילו קול יצא כחות שחז
 שאל עד מאד ומשיבו כל אלו מעשה אוב הן העושה אחד בהן
 נסקל כיצד מעשה הידעתי בניח עצם עוף ששמה ידע בפני
 ומקטר ועושה מעשים אחרים עד שיפול בכפה וידבר בפני
 דברים שעתידים להיות וכל אילו ביני עבודה זרה הן ואזהרה
 שלהן בניין שנ' אל תפגו אל האובות הנותן כידעו לכוף ברצונו
 בזדון חייב כרת בשתג מביא המאן קבועה ואם עשה בעוים
 והתראה נסקל שב' אשר יתן כידעו לכוף כות ימות וגו'

ומגבך וזרק ומזבח ארד הוא סבת לה צמא או שניסך לה עביט
 של כימי רגלים חייב שחט'לה חגב פטור אלא אם כן היתה
 עבודתה בכך וכן אם שחט'לה בהמה מחוסרת אבר פטור
 אלא אם כן היתה דרך עבודתה בכך עבודה אה שעובדין אותה
 במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרת זרק מקל בפניה חייב
 ואינה נאסרת שאין זרקת המקל כעין זרקת הדם שהרי המקל
 כמות שהוא חודם מתפור המקבל עליו אחד ככל מיני עבודה
 זרה באלוה חייב סקילה ואפי' הגביה לכינה ואמר לה אלהי אתה
 וכן כל כדצא בדיבור זה חייב ואפילו חוד בו בתוך כדי דיבור
 ואמר אין זה אלהי אין חודתו כלום אלא נסקל העובד עבודה
 זרה כדרכה ואפי' עשה דרך בזמן חייב כיצד הפוער עצמו
 לפעור כדי לבזות או זרק אבן לזרקלים כדי לבאתו האל
 ועבודתו בכך חייב ומביא קרבן על שגתו העובד עבודה זרה
 כמאבה כגון שחטק בעזרה זו בפני מלאכתה שהיתה נאה ביותר
 או שעבדה ביראתו לה שמא תריע לו כמו שהן מדמין עובדיה
 שהיא מטיבה ומריעה אם קבלה עליו באלוה חייב סקילה ואם
 עבדה דרך עבודתו או באחת מארבע עבודות מאהבה או
 ביראה פטור המגפף ע' והמנשק לה והמכבד והמרבץ לפניו
 והמרחיץ לה והמלביש והמנעול וכל כדצא בדברי כבוד האלו
 עובר בלא תעשה שנאמר ולא תעבדו חכרי אלו בכלל עבודה
 הן ואעפ"כ אינו לוקה על אחת מהן לפי שאינן בפירוש ואם היתה
 דרך עבודתה באחת מכל הדברים האלו ועשה לעבדה חייב
 יטב לזקק ברגלו לפני ע' לא ישח ויטלו מפני שנרא' כמשתחוה
 לה נתפדו לו מעו' בפניה לא ישח ויטלו מפני שנרא' כמשתחוה
 לה אלא ישב ואמר כך ישראל פרצות המקלחות מים בפני
 ע' לא יניח פיו על פיהם ושתה מפני שנרא' כמנשק לע' העושה
 עבודה זרה לעצמו אעפ"י שלא עשה בידו ולא עבדה לוקה שב'
 לא תעשה לך פסל וכל תמונה וכן העושה ע' בידו לאחרי אפי'
 עשה לגוי לוקה שב' ואלוהי מסכה לא תעשה לכם לפי' העושה
 ע' בידו לעצמו לוקה שתיים אמו לעשות צורות לגוי ואעפ"י שאינן
 ע' שנאמר לא תעשון אתי כלומר צורות של כסף זהב שאינם
 אלא לגוי כדי שלא ישעו בהן הצדעים וידמו שהם לע' ואי' אמר
 לגוי לגוי אלא צורת האדם בלבד לפיכך אין מצדין לא בעץ
 ולא בסיד ולא באבן צורת האדם והוא שתהיה הצורה בולטת
 כגון הצמר והבזר שב' טרקלין וכדצא בהן ואם צר לוקה אבל
 אם היתה הצורה משקעת או צורה של סבבים כגון הצורות שעל
 גבי המזוזות והגבולין או צורות שחוקמן בארץ הרי אלו כותרות
 טבעת שיש עליה חתום שהוא צורת אדם אם היתה הצורה
 בולטת אסור להניח ובתור לחרום בה ואם היתה הצורה שוקעת
 כותר להניח ואסור לחתום בה מפני שהגזתם תעשה בו הצורה
 בולטת וכן אסור לגזר דמות חכה ולבנה מכבי' ומולות ומלאים
 שב' לא תעשון אתי לא תעשו כדמות שמש' המשמש' לפני' במדום
 ואפילו על הלחן צורות הבהמות ושאר נפש חיה חזן כן
 האדם וצורות האילנות חישאים וכדצא בהן מתור לצור אותם
 ואפילו היתה הצורה בולטת:

פרק רביעי

מידו עיר מישראל הרי אלו נסקלין אעפ"י שלא עבדו ע' אלא
 הדיחו את ידבי עירם עד שעבדו אותה ואגשי העיר המדחין
 נהרין בסוף והוא שעבדו ע' או שקיבלוה עליהם באלוה
 ואחרת למדיח בנין שנאמר ולא ישמע על פך אין העיר נעשת
 עיר הגדלות עד שיהיו מדידה בתוכה ומאמרו השבט שנכבד כן

וידיחו את ידבי עירם ועד שיהיו מדיחה שנים או יתר על שני'
 שנאמר וצאו אנשים בני בליעל ודיחו את ידבי עירם ועד
 שיהיו רובה ויהיו המלחין מכאה ועד חבו של שבט אבל אם
 לא הודח רובו של שבט ובין אותם ביחודים שנאמר אנשי העיר
 לא כפר קטן ולא כרך גדול וכל פחות מכאה כפר וחבו של שבט
 כרך גדול וכן אם הדיחה גשים או קטנים או שהדיחה יחיד או
 שהדיחה מעט או שהדיחה מאליהן או שהיו מדיחה סחוצה
 לה אין דנין בה דין עיר הנדחת אלא הרי הן כליחדי' שעבוד ע'
 סוקלין כל מי שעבר וממונן לירשיהן כשאר החזני ב' ד' אי' דנין
 עיר הנדחת אלא בכ"ד של ע'א שנ' חז' את האיש הזה' את האיש'
 יהיה אשר עשו את הדבר הרע אל שעדין יחידים נהרגי'
 בכ"ד של כל שער ושער ואין המרובי' נהרגין אלא בכ"ד הגדול
 אין אות מעדי מקלט נעשית עיר הנדחת שנאמר באות
 שעדין ולא ידשלים נעשית עיר הנדחת לפי שלא נתחלקה
 לשבטים ואין עושיין עיר הנדחת בספר כדי שלא יכנסו גוים
 יודיבו את ארץ ישראל ואין בית דין אחד עושה ג' עיירי' הנדחת'
 זו בעד זו אבל אם היו כרוחק עושה אין עושיין עיר הנדחת עד
 שיהיו מדיחה כל ש' רבי' ויאמרו להן נלך ונעכו או נלך ונכח
 נלך ונקטוד נלך ונגסך או נלך ונשתחוה או נלך ונקבל באלוה
 והם שומעין ועבדו אותה דרך עבודתה או באחת מארבע עבודות
 או שקבלוה באלוה עיר הנדחת שלא נתקיים בה ובמדיחה כל
 התנאים האלו היאך עושים להם מתרין ומעדין בכל אח' ואחד
 מהן שעבד ע' וסקלין אותם ביחודים שעבדו וממנום לירשיה'
 והיאך דין עיר הנדחת כזמן שתהיה ראויה להעשות עיר הנדחת
 ב' ד' הגדול שולחין וחרשין חוקרין עד שידעו בראיה ברורה
 שהודחה כל העיר או רובה וחזרו לע' אחר כך שולחי' ל' ס' שני
 תלמידי חכמים להזהירם ולהחידם אם הודו ועשו תשובה מוטב
 ואם עמדו באיזהם ב' ד' מציין לכל ישראל לעלות עליהן ליגבא
 והן צדין עליהן ועורכין ענה מלחם עד שתבקע העיר כשתבקע
 מיד מדבק להן בת דנין חנינים אתם כל מי שכאו עליה שני
 עדים שעבד ע' אוד שהתירו אותו כפרישין אותו נמצאו כל
 העוברים מעושה סקלין אותו ושאר העיר ניצל נמצאו רובה
 מעלין אותו לבית דין הגדול ועורכין שם דינם וחזקין כל אילו
 שעברו בסוף ובבין את כל נפש אדם אשר בה לפי חרב טף
 ונשים אם הודחה כולה ואם נמצאו העוברים רובה בבין את כל
 הטרף והנשים של עוברים לפי חרב ובין שהודחה כולה ובין
 שהודחה רובה סוקלין את מדיחה ומקבצין כל ש' ללה אל תוך
 רחובה אין לה רחוב עושיין לה רחוב היה רחובה חצצה לה בונין
 חובה חזן כמנו עד שיכנס לתוכה שנ' אל תוך רחובה חזרוגין כל
 נפש חיה אשר בה ושורפי' את כל ש' ללה עם המדי' באש ושרפת'
 מצות עשה שנ' ושורפי' באש את העיר ואת כל ש' ללה נבסי' הצדיקי'
 שבתוכה הם שאר ידבי העיר שלא הודחו עם רובה נשרפין
 בכלל ש' ללה הואיל וישבו שם כמנו אבר וכל הגוהנה כמנו בכל
 שהוא לוקה שנאמר ולא ידבק בידך מאומה כן חזרם ועיר
 הנדחת שהחזי עידיה כל הבחוק נבבסיה זכה ומותר לידנות
 בו שחזי החזק ולמה זכה בה שכל אחד ואחד כבר הפקיד כמנו
 משעה שנבגר דינם ואינה נבנית לעולם וכל הבונה אותה לוקה
 שנ' לא תבנה עוד ומותר לעשותה גנות ופרדסים שנ' לא תבנה
 עוד מדינה כמנו שהיתה שירה העוברת כמקול' לכוף' אם עבדה
 בעיר הנדחת והודדה עמה אם שדחה שם ל' יום נחזק בסוף
 ובמנום אבר ואם לא הן בסקילה ובמנום לירשיהם נבסי'
 אנשי מדינה אחרת שהיו מופקדין בתוכה אעפ"י שקיבלו עליהן
 אודיות אין נשרפין אלא יחזרו לבעליהן: שנאמר

כל הששים לטבעות אחרות כולן אמרות האשרה בין שהיתה
נעבדת בין שהיתה עבודה זרה כוננות תחתיה אסור לישב בעל
קומתה וכו' וכו' לישב בעל השדנים והעלים שלה ואם יש לו דרך
אחרת אסור לו לעבוד תחתיה ואם אין שם דרך אחרת עובר
אחרת כשהיא רץ אפוחים שקבנו בה ואין צריכי לאמן כותמים
האפוחים והבצים שיצריכין לאמן אסורין שהרי האשרה כבו
במים להן והקן עצמ' שבראשה מותר בפני שהקוף כביא עציו
במקום אחר נטל ממנה עצים אסורין בהנאה הסיק
בזמן את התנוד יצן ואחר כך יסיק בעצים אחרים של התר
ויא' כן הפת אפה בו את הפת ולא יצנו הפת אס' בהנא נתערבו
באחד יליד דמי אתה הפת לים הכלח כדי שלא יהלכה ושאר
הבנות מותרין נטל מכנה כרכר וארז בו את הבנד אס' בהנאה
נתערב בכנדים אחרים יולך דמי אותו הבנד לים הכלח ושאר
כל הבנדים מותרין וכותר לישטע תחתיה ירקות בין בימות הדבה
שהן צריכין לצל בין בימות הגשמים בפני שיעל האשרה שהוא
אסור עם הקרקע שאינה נאסרת גורמים לירקות אלו לצמח וכל
שדבר אסור דבר מותר גורמין לו הרי זה מותר בכל מקום
לפיכך שדה שחבלה בצל עז' מותר לרדע אותה ופרה שפכמה
במשיני עז' תיאל וכן כל כדצא כזה בשד או יין או פירות
שהבינם להקריבם לעז' לא נאסרו בהנאה אע"פ שהכניסום לעז'
עד שיקריבו לפניה הקריבום לפניה נעשו הקרובת אע"פ שחזרו
והוציאום הרי אילו אסורין לעולם וכל הנביא בבית עז' אפילו
מים ומלח אסור בהנאה בן התורה והאוכל ככמו כל שהוא לוקה
המוצא כמות וכלים ומעות בראש עז' אם מצאן דרך ביזון הרי
אילו מותרין ואם מצאן דרך כבוד הרי אלו אסורין כיצד
מצא כים הלוי כצוארו כמות כקופלת ומונדת על ראשו כלי כפי
על ראשו הרי זה מותר בפני שהוא דרך ביזון וכן כל כדצ' כזה
מצא בראשו דבר שכיזא בו קרב לגבי המצב הרי זה אסור
כדא' בזמן שכיזאן חוץ למקום עבודתו אבל אם מצאן בפני כין
דרך כבוד בין דרך ביזון בין דבר דראוי לכובה בידבר שאינו
ראוי כל הנביא נפנים אסור אפילו מי' ונלח ופעוד ומקוללים
כל הנביא עבדן בין בפנים בין בחוץ אסור בהנאה וכן אבני
מקוללים וכל אבן דבראית שהי' עמו אסורה בהנאה עז' שהיה לה
פדיון או גיטה נהנין בהם שלא בשבת המותר ואין נהנין בהם
בשבתם היה לה לאורי נרנין בהם אפי' בטובת הסוכרי ובלבד
שלא יתן שבר מרחץ שיש בה עז' מותר לרדען בה בפני שהוא
נעשית טע' לגי' תלא לעבודה שג' אלהיה' בזמן שנהנין בה בגורג
אלוהות ולא בזמן שכיבזין אותן כגון זו שהיא עובדת על הביב
וחל משתינין בפניה ואם היתה דרך עבודתה בכך אס' ליכנס
בו סכין של עז' ששהט בה הרי זה מותר בפני שהוא מקלקל ואם
היתה בהם כסלג' הרי זה אסורה בפני שהי' כהקן חורי זה התקון
מזאת משכשי עבודה זרה וכן אסור לרדען בה בשד כפני
שהוא נתקן ואם חוץ דרך הפסד והשתנה מותר :

פרק שמיני

כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשה אדם אע"פ שנעבד הרי
זה מותר בהנאה לפיכך הגנים העובדים את ההרים ואת
הגבעות ואת האילנות הגטועין כהדלתן לפירות ואת המעינות
הגובעין לרבים ואת הבתנה הרי אלו מותרין בהנאה ומותר
לאכול אותן הפירות שנעבדו במק' גדולתן ואתה בהנאה ואין
צריך לחבר בהנאה שהקצת לעז' שהיא מותרת באכלה בין

שהקצו לעבודה בין שהקצו להקריבה הרינו מותרת בו א
שאין בהנאה נאסרת כשלא עשה בה מעשה לשם עז' אבל
עשה בה מעשה כל שהו אסרה כיצד כגון ששחט בה סימן
לעז' עשאה חליפין לעז' אסרה וכן חליפי חליפין מפני שנעש'
דמי עז' בדיא בהנמת עצמו אבל אם שחט ברמת חבירו לעז'
או החליפה לא נאסר שאי אדם אסור דבר שאינו שלו ובשתחה
לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות שיהיו ומעוזות לשים עז'
אסרה מים שעקרו דגל והשתחה להן לא אסרן נגלן ביזו
והשתחה להן אסרן אבני הר שנולדו ועבדן במקומן מותרות
שהרי אין בהן תפיסת יד אדם ישראל שזוקף לבינה
להשתחוות לה ולא השתחה לה ובא גוי והשתחה לה אסרה
בהנאה שזקיפתה בעש' וכן אם זקף ביצה ובא גוי והשתחה לה
אסרה חתך דלעת וכדצא בה והשתחה לה אסר השתחה
לחצי החלעת וחצי האחר מעודה בו הרי זה אסור כספק שהיא זה
החצי כמניד לחצי הנעבד אילו שנעקו כהחלה שיהא נעבד
אסור בהנאה מו היא אשרה האכורה בתורה היה אילו נטוע
וגדעו ופסלו לשם עז' אפילו הכריך והרכיב בגופו של אילן
והוציא שריגים בורת את השריגים והס' אסורין בהנאה ושאר
האילן מותר וכן המשתחה לאילן אע"פ שלא נאסר גופו כל
השריגים והעלים והלולבין והצירות שיצא כל זמן שהוא נעבד
ודי אלו אסורין בהנאה אילו שהיו הגנים משמרין את פחתיו
ואמרים שהם מוכנים לעשות שמר לבית עז' פלגית ועושין מהן
שכר ושתיים אותו ביזם אידם הרי זה האילן אסור בהנאה כפני
שסתמו שהיא אשרה ולפיכך עושין בפירותיו כך שזו היא החקה
של אסרה אילו שמעבדין תחתיו עז' כל זמן שהיא תחתיו עז'
אסור בהנאה נטלה כהחזיתו ודי זה מותר בפני שאי' האילן עצמו
הוא הנעבד בית שבנאו כהחלה שיהיה הבית עצמו נעבד
וכן המשתחה לבית בני הרי זה אסור בהנאה היה בני וכייד
וכיירו לשם עז' עד שנשחטו נטל בה שחחטו והחידוש אסור
בהנאה בפני שעשאה לעובד ושאר הבית מותר הכניס עז'
לתוך הבית כל זמן שהיא סם הבית אסור בהנאה הוציאה החצר
הבית וכן אבן שחצבה כהחלה לעבודה אסורה בהנאה היתה
חצובה וצידה וכיירה שתעבד אפילו צייר וכייר בגוף האבן ואין
צריך לחבר אם כייר עליה נטל בה שחחטו והוא אסור בהנאה
הואיל ונעשה שיעבד ושאר האבן מותר אבן שהעמיד עליה
עז' הרי זו אסורה כל זמן שהיא עליה סלקה האבן מותרת מי
שהיה ביתו סמוך לעז' ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס לתוך
שלו ובונה ואתו דריחו כבלאהו קוצים או צואה כדי שלא ידחי
בבית עז' היה הבתול שלו ושל עז' ידון בהנאה לבחצה בחצה
שלו מותר בהנאה ושל עז' הכל אסור בהנאה אבני עצו ואצרו
דכל אסור בהנאה כיצד כאבד עז' ושאר דברים האסורין
בגללה כגון משכשיה ותקרובת שלה שחוק חורה לו וזאג שורף
ומטיל לים וכלה דבר שאין בו תפיסת יד אדם שנעבד כגון הרי'
ובהנה ואילו אע"פ שתעבד עצמו מותר בהנאה ציפית אסור
בהנאה והנהנה בכל שהיא מהן לוקה שג' לא תחבד כסף הרב
עליהן וכל צפוי עז' הרי זה בכלל משכשיה עז' של גנים
שבטלה גנים קודם שתבא לידי ישראל הרי זה מותרת בהנאה שנ'
פסלי אלהיון תשרפן באש כשבאו לדינו והן נוהגין בהם
אלוהות אבל אם בטלם הרי אלו מותרין עז' של ישראל אינה
בטלה לעולם אפילו היה לגי' בה שחפפת אי' ביטולו מועיל כלום
אלא אסורה בהנאה לעולם ופעונה גביהו כן עבודה זרה של גוי
שבאת לידי ישראל ואחר כך בטלה הרי אין ביטולו מועיל כלום
אלא אסורה בהנאה לעולם ואין ישר כבטל עז' ואפי' ברשות הגוי

ואחרת כל היום שנאמר וזאת לא תעשו להעביר לכם ולא תעשו
הוא אמר לא ימצא בך בעביר בנו ובתו באש כיצד היו עושים
כדלוק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו ומסרו לכוברי עובדי האש
ואתן הזכרים נוהגין הבן לאביו אחר שנמסר בידן להעבירו
באש כרשות ואבי הבן הוא שמעבלי בנו על האש ברשו וכברי
ועבירו כרגליו מצד זה לזה אחר בתוך השלהבת לא שהוא
שורפו למולך כדרך ששורפין בניהם ובנותיהם לעבודה זרה
אזלת אלא בהעברה בלבד היתה עבודה זו ששמו מולך לפיכך
העושה עבודה זו לעז אחרת וזן ממולך פטר אינו חייב כרת
או סקילה עד שימסור בנו למולך ויעבירו כרגליו באש ודרך
העברה כסדר ולא העביר העביר ולא מסר או שמסר והעביר
שלא כדרך העברה פטר ואינו חייב עד שימסור מקצת זרעו
ויניח מקצת שנוכימו זרעו נתן למולך מקצתו ולא כולו אחד
זרע כשר ואחד זרע פטול אחד בנו ובנותיו בניהם ובני בניהם
על כל יוצאי ירכו הוא חייב מלפני שהן זרעו אבל אם העביר
אחד או אחדותיו או אבותיו או שהעביר עצמו פטר העביר אחד
כזרעו והוא ישן או שהיה סומא פטר כיצבה שאסרה תורה
היא בנין שהכל מתקבצין אצלה ואצל העבד את השם שכן היה
דרך עז שנאמר ולא תקים לך מצבה וכל המקום מצבה לוקח
וכן אבן משכית האמורה בתורה אעפ שהיא משתחוה עליה לשם
לוקח שנאמר ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה
כפני שהיה דרך עז להניח אבן לפני השתחוות עליה לפיכך
אין עושין כן לה ואינו לוקח עד שיפשוט ידיו ורגליו על האבן
ונכניס כולו מוטל עליה שזו היא השתחויה האמורה בתורה ברא
בשאר הארצות אבל במקדש מותר להשתחוות על האבנים
שנאמר בארצכם בארצכם אי אתם מותרים על האבנים
אבל אתם כערוזים על האבנים המפוצלות במקדש
ומפני זה נהגו כל ישראל להציע מחצלת ארבע בתי כנסת הרצופו
באבנים או מיני קש ותבן להבדיל ביניהן ובין האבנים ואם לא
מצא דבר כבודל בינו ובין האבן הולך למקום אחד ומשתחוה
או שמה על צדו ומטה כדו שלא ידביק פניו באבן כל המשתחוה
לשם על האבנים המפוצלות בלא פישוט ידים ורגלים אינו לוקח
אלא בבין אותו מכת כרדות אבל לעבודה זרה אחד השתחויה
בפישוט ידים ורגליו או בלא פישוט ידים ורגליו משעה שיכבוש
פניו בקרקע נסקל הנישע אלן אצל המזבח או בכל העזרה
בין אילן סרק בין אילן פייכל אעפ שעשאו לנוי למקדש חופי
לו הרי זה לוקח שנאמר לא תטע לך אטרה כל עץ אצל מזבח ה'
אלהך מפני שהיה זר דרך עז נוטעין אילנות בעד מזבח שלה
כדי שיקבצו שם העם אסור לעשות אכסודאית של עץ במקדש
כדרך שעושין בהצרות אעפ שהו כבנין ואינו עץ נטע הרחוקה
יתירה היא שכל עץ אלא כל האכסודאית המסככת היצאות
כן הכתלים שהיו במקדש של אבן היו לא של עץ

פרק שביעי

כיצת עשה היא לאבר עז ומשמשיה וכל הגעשה בשבילה טנ'
אבר תאבדו אה כל המקומות כי אם כה תעשו להם ויניכו ובארץ
ישראל מציה לרדוף אחריה עד שנאבד אחיה מכל ארצו אבל
בדגה לארץ אין אנו מצוין לרדוף אחריה אלא כל מקו שנכבוש
אוינו נאבד כל ימינו שנאמר ואבותם את שכם מן דמקים
ההוא בארץ ישראל אתה כעמה לרדוף אחריו ואי אתה מצווה
לרדוף אחריהם בדגה לארץ עבדיה זרה ומשמשיה ותקדושת
שלה וכל הגעשה בשבילה אסור בהגאה שכל לא תביא תועבה

אל ביתך וכל הנדנה באחד מכל אילו לוקה שנים אזה כשותק
זלא תביא ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם בהמה
שהקריבה כולה לעבודה זרה אסורה בהנאה אפילו פרשה
ועצמותיה וקרניה וטלפיה ועורה הכל אסור בהנאה לפיכך אם
היה בעור סימן שזדע בו שזה העדרת קרובת עבודה זרה הוא
כנוץ שהז עושים שקורעין קרע עגול כנגד הלב ומצויאין הלב
הרי כל אותן העזרות שהן כך אסורין בהנאה וכן כל כיוצא בזה
מה בין עבודה זרה של גוי לעבודה זרה של ישראל עבודה
זרה של נכרי אסורה בהנאה מיד שנפצלי אלהיהם תשדפו באש
משפסלו נעשה לו אלוה ושל ישראל אינה אסרה בהנאה עד
שתעבד שנאמר ושם כסתר עד שיעשה לה דבר ש שבסתר שהן
עבודתה ומשמשי עבודה זרה בין של גוי בין של ישראל אינן
אסורין עד שישתמשו בהן לענוה זרה העושה עבודה זרה
לאחרים אעפ שהיא לוקה שכרו מותר ואפילו עשאה למי שהיא
אסור מיד מפני שאינה נאסרת ערשתגבר ומכוש אחרן שגומרה
אין בו שזה פרשה הלוקח גרושאות מן הגוים ומצא בידן עז אם
נתן מעות ולא משך יחידים לגוי וכן אם משך ולא נתן מעות
אעפ שמשיכה בגוי קינה כמקח טעות הוא נתן מעות
ומשך יחידים לים המלח וכן גוי וגר שירשו את אביהן גוי וכול
הגר לומר לגוי מל אתה עז ואני מעות מל אתה יין ככך ווי
פירות ואם משכאו לרשות הגוי אסור צדות שעשאו מן
למי מותרין בהנאה וצורו ייעשאו לז אסורין כיצד כל הצרות
הנמצאים בכפרים אסורים בהנאה מפני שהוקף של עז הן עבדי
והנמצאות במדינה אם היו עומדין על פתח המדינה והיה ביד
הצורה צורת מקל או צפור או כדור או סייף או עטרה וטבעת
חוקתו שהוא לעז ואסור בהנאה ואם לא הרי הוא בהוקף לגוי
ומותר צלמים הנמצאים מושלמים בשוקים או בתוך הגזוזטראות
הרי אלו מותרין ואין צריך לומר שברי צלמים אבל המציד עז או
רגלה או אבר מאיבריה מושלך הרי זה אסור בהנאה הואיל וידע
בדאי שזה האבר מן הצורה הנעבדת הרי הוא באסורה עד
שידע לו שהגוי בטלוה המוצא כלים ועליון צורת גבה ולבן
ודרקן אם היו כלי כסף זהב או בגדי שני או שהיו חקוקים על
הנזמים ועל הטבעות הרי אילו אסורין ועל שאר הכלים מותרין
כפני שהוקף לגוי וכן שאר הצדות הנמצאות על כל הכלים
חוקתן לגוי ומותרין עז ומשמשיה וכל התקדושת שלה אסורין
בכל שהן כיצד עז שנתקדשה בעזרת שלמי אפילו אות כמנה
אלפים יולך הכל לים המלח וכן אם נתקרב כוס כל עבודה
זרה בכמה מוסות או חתיכה מן הבשר שוכנס בביתה בכמה
והיכות יולך הכל לים המלח וכן עור לכוב שנתקרב בכמה
עורות הכל אסורין בהנאה עבר ומכר עבודה זרה או אחד
ממשמשיה או תקדושת שלה הרי הדמים אסורין בהנאה ואסורין
בכל שהן כעבודה זרה עבדיה מן החרם כה הכול מה שאתה מביא
מעז ומכל משמשיה ותקדושתה הרי היא כבודה עז או אטרה
שנשדפה אפריה אסורה בהנאה תגולת של עז אסורה והשלהבת
מוחרת מפני שאין בה במש ספק עז אם ר ספק ספיקה מותר
כיצד כוס של עז שנפל בארצו בלא כוונה מולן אסורות מפני
שעז וכל משמשיה אסורין בכל שהן פירש כוס אחד מן התערוב
ונפל מכוסת שנים הרי אלו מותרין טבעת של עז שנתקדשה
בכמה שבגוי נפלו שנים מהן לים הגזול הותרו מולן שאני אומר
אוחה הטבעת היתה בכלל הכתים נתקדשה במאה
ונתחלקו ארבעים לכקס אחד וששים לכקוס אחר ונכלו
הארבעים מולן לשבעות אחרות מולן מותרות שאני אומר אותה
דאבעת האסורה בחוב היא גפול

בזמן שהחבל נודג אבל **אלא** בזמן החבל אין מקבלין אלא גו צדק בלבד =

פרק אחד עשר

אין הולכין לתרפות אמר לשאת ולתת עמהן והבאים מותרין וזוהי
 שלא יחד קשורין זה בזה שאם היו קשורין שמה דעתן לחזור
 וישראל והולך בתרפות בהליכה מותר לשאת ולתת עמו שמה
 וזוהי בו ובחזרה אמר ישראל משומד בין בהליכה בין
 בחזרה אמר ישראל שהולך ליריד של גוים בחזרה אמר
 לשאת ולתת עמו שמה עבודה וזה מבר להן שם חמי ע"ז ביד
 ישראל אמר בהנאה וכיד הגו מותרין בהנאה ומפני זה נשאל
 ומתבין עם הגו הבא מן התרפות ואין נושאין עם ישראל הבא
 מן התרפות ולא עם המשומד לא בהליכתו ולא בחזרתו =

אין מוזנין ברית לעבדיו ע"ז כדי שיעשה עמהן שלום ונגיח אתם
 לעובדים שנא לא תברות להם אלא יחדו מעבודתה או יחדו
 ואמר לרחם עליהם שנאם ולא תחנם לפיכך אם ראה גוי עובד
 ע"ז אבד או שבט בגור לא יעלנו ראה נשי לכות לא יעלנו
 אבל לאבדו בידו או לדחפו לבור וכדצא בזה אמר בפני שאינו
 עושה עמו מלחמה במה דברי אמרנו בני אבל מוסרי ישראל
 וזמנין והאפקודוסין מצוה לאבדן ביד ולהודיע עד באר שחת
 מפני שהן מצרי ישראל ומסרין את העם מאחרי ה' כגון צדוק
 ויתום ותלמידיהם שם רשעים יקב ככאן אתה למד שאמר
 לראות עובדי ע"ז אפילו בשכר ואם היה מתיירא מהן או שהיה
 חשש משום איבה מרפא בשכר אבל בחנם אמר וגר תושב
 וחאל ואתה מצוה להחיותו מרפאים אותו בחנם אין מוכרין
 להם בתי ושדות בארץ ישראל ובסוריא מוכרין להם בתים אבל
 לא שדות ומשכדין להם בתים בארץ ישראל ובלבד שלא יעשו
 שכונה ואין שכונה פחות משלושה ואין משכדין להם שדות
 ובסוריא משכדין להם שדות ופני מה החמירו בשדה בפני
 שיש בה שתיים מפקיעה מן המעשרות ומתן להם חגיגה בקרקע
 ומותר לכסוד להם בתי ושדות בחוצה לארץ מפני שאינה ארעם
 אף במקום שהחירו להשכיר לא לבית דירה התירו מפני שהוא
 מכנים לתוכה ע"ז ונאמר לא תביא תועבה אל ביתך אבל
 משכיר להן גוים לעשותן ארעו ואין מוכרין להן פדות ותבואה
 וכוונתו בהן במחנה לקרקע אבל מוכר הוא משיקצו או מוכר
 לו על מנת לקחן וקוצצו ומפני מה אין מוכרין להן
 שנאמר ולא תחנם לא תתן חגיגה בקרקע שאם לא ידעה להם
 קרקע וישיבוהו ישיבת עראי היא וכן אמר
 לספר בשבוק ואפילו לומר כמה נאה גוי זה בעצמותו קל וחומר
 שיספר בשבח מעשיו או שיזכר דבר מדבריהם שג' ולא תחנם
 לא ידעה להם חן בעיניך מפני שגודם להודבק עמו והלמד
 ממעשיו ודעים ואמר ליתן להם מתנת חנם אבל מתן הוא לגר
 תושב שג' לגר אשר בשעריך תתנה ואכל או מכר לגברי בבבד'
 ולא נתתה כפרנסתך עניי גוים עם עניי ישראל בפני דרכי
 שלום ואין ממזין ביד עניי גוים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי
 שלום ושואלים בשלום ואפילו ביזם אידם מפני דרכי שלום
 ואין ספלין להן שלום לעול' היא יכנס לביתו של גברי ביתם אדון
 לתת לו שלום מצאו בטוח נתן לו שלום בשפה רפה ובכבוד
 ראש אין כל הדברים האלו אמורים אלא בזמן שגלו ישראל
 לבין האומות או שיד הגוים תקיפה על ישראל אבל
 בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם אמר לנו להגיד גוי
 עובד ע"ז בינינו אפ' יושב ישיבת עראי או עובר בטקום לטקום
 בסודרה לא יעבור בארענו אלא עד שיקבל עליו שבט מעת
 שגזשו בני נח שנאמר לא יושבו בארץ אפ' לפי שעה ואם
 קבל עליה ומצאת דאי זה גר תושב ואין מקבלין גר תושב אלא

אין הולכין לתרפות אמר לשאת ולתת עמהן והבאים מותרין וזוהי
 שלא יחד קשורין זה בזה שאם היו קשורין שמה דעתן לחזור
 וישראל והולך בתרפות בהליכה מותר לשאת ולתת עמו שמה
 וזוהי בו ובחזרה אמר ישראל משומד בין בהליכה בין
 בחזרה אמר ישראל שהולך ליריד של גוים בחזרה אמר
 לשאת ולתת עמו שמה עבודה וזה מבר להן שם חמי ע"ז ביד
 ישראל אמר בהנאה וכיד הגו מותרין בהנאה ומפני זה נשאל
 ומתבין עם הגו הבא מן התרפות ואין נושאין עם ישראל הבא
 מן התרפות ולא עם המשומד לא בהליכתו ולא בחזרתו =

פרק עשירי

אין מוזנין ברית לעבדיו ע"ז כדי שיעשה עמהן שלום ונגיח אתם
 לעובדים שנא לא תברות להם אלא יחדו מעבודתה או יחדו
 ואמר לרחם עליהם שנאם ולא תחנם לפיכך אם ראה גוי עובד
 ע"ז אבד או שבט בגור לא יעלנו ראה נשי לכות לא יעלנו
 אבל לאבדו בידו או לדחפו לבור וכדצא בזה אמר בפני שאינו
 עושה עמו מלחמה במה דברי אמרנו בני אבל מוסרי ישראל
 וזמנין והאפקודוסין מצוה לאבדן ביד ולהודיע עד באר שחת
 מפני שהן מצרי ישראל ומסרין את העם מאחרי ה' כגון צדוק
 ויתום ותלמידיהם שם רשעים יקב ככאן אתה למד שאמר
 לראות עובדי ע"ז אפילו בשכר ואם היה מתיירא מהן או שהיה
 חשש משום איבה מרפא בשכר אבל בחנם אמר וגר תושב
 וחאל ואתה מצוה להחיותו מרפאים אותו בחנם אין מוכרין
 להם בתי ושדות בארץ ישראל ובסוריא מוכרין להם בתים אבל
 לא שדות ומשכדין להם בתים בארץ ישראל ובלבד שלא יעשו
 שכונה ואין שכונה פחות משלושה ואין משכדין להם שדות
 ובסוריא משכדין להם שדות ופני מה החמירו בשדה בפני
 שיש בה שתיים מפקיעה מן המעשרות ומתן להם חגיגה בקרקע
 ומותר לכסוד להם בתי ושדות בחוצה לארץ מפני שאינה ארעם
 אף במקום שהחירו להשכיר לא לבית דירה התירו מפני שהוא
 מכנים לתוכה ע"ז ונאמר לא תביא תועבה אל ביתך אבל
 משכיר להן גוים לעשותן ארעו ואין מוכרין להן פדות ותבואה
 וכוונתו בהן במחנה לקרקע אבל מוכר הוא משיקצו או מוכר
 לו על מנת לקחן וקוצצו ומפני מה אין מוכרין להן
 שנאמר ולא תחנם לא תתן חגיגה בקרקע שאם לא ידעה להם
 קרקע וישיבוהו ישיבת עראי היא וכן אמר
 לספר בשבוק ואפילו לומר כמה נאה גוי זה בעצמותו קל וחומר
 שיספר בשבח מעשיו או שיזכר דבר מדבריהם שג' ולא תחנם
 לא ידעה להם חן בעיניך מפני שגודם להודבק עמו והלמד
 ממעשיו ודעים ואמר ליתן להם מתנת חנם אבל מתן הוא לגר
 תושב שג' לגר אשר בשעריך תתנה ואכל או מכר לגברי בבבד'
 ולא נתתה כפרנסתך עניי גוים עם עניי ישראל בפני דרכי
 שלום ואין ממזין ביד עניי גוים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי
 שלום ושואלים בשלום ואפילו ביזם אידם מפני דרכי שלום
 ואין ספלין להן שלום לעול' היא יכנס לביתו של גברי ביתם אדון
 לתת לו שלום מצאו בטוח נתן לו שלום בשפה רפה ובכבוד
 ראש אין כל הדברים האלו אמורים אלא בזמן שגלו ישראל
 לבין האומות או שיד הגוים תקיפה על ישראל אבל
 בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם אמר לנו להגיד גוי
 עובד ע"ז בינינו אפ' יושב ישיבת עראי או עובר בטקום לטקום
 בסודרה לא יעבור בארענו אלא עד שיקבל עליו שבט מעת
 שגזשו בני נח שנאמר לא יושבו בארץ אפ' לפי שעה ואם
 קבל עליה ומצאת דאי זה גר תושב ואין מקבלין גר תושב אלא

גד קמן או שדטה אינו מבטל ע"ז ותי שבטל ע"ז בין שול בין של גרים אחרים בעל כורחו אע"פ שאנו ישראל על כך דריז בטילה ובלבד שיהי הגוי המבטל עובד ע"ז אבל מי שאינו עובד ע"ז אין ביטולו ביטול המבטל עבודה זרה ביטול משמשיה בטה משמשיה משמשיה מהדרים והיא אסורה בהנאה כמו שהיתה עד שיבטלנה והקר בת עבודה זרה אינה בטלה לעולם כיצד מבטלה קטע ראש אנה ראש חושבה ראש אצבעה פוחה בפניה אע"פ שלא דסרה או שכמה לצורך ישראל הרי זו בטלה אבל אם משכנה או מכרה לגוי או ישראל שאינו עורך או שנפלה עליה מפולת ולא פינה גנבה ליסטים ולא תבעה רקן בפניה השתן כפניה גררה דק בה את הצוא הרי זו אינה בטלה עבודה זרה שהגזירה עובדיה בשעת טלוס מתורת בהנאה שהרי ביטולה בשעת מלחמה אסורה בפני שלא הגיחה אלא בפני המלחמה ע"ז שנשברה מאליה שבריה אסורין בהנאה עד שיבטלה לפיכך המוצא שברי ע"ז הרי אלו אסורין בהנא' שמא לא בטלה הגוים ואם היתה של פרקים והדיש יכול להחזירם צריך לבטל כל פרק ופרק מפרקיה ואם אינו יכול להחזיר כין שבטל אבר אחד במנה בטלו כל השברים מוצח ע"ז שנפג' עדין היא אסו' בהנאה עד שינתקו וכו' ביד גוים ובימים שנפגס מותר איזהו ביכוס ואיזהו מוצח ביכוס אבן אחת מוצח אבנים הרבה וכיצד מבטלין אבנים מרקוליס כין שבנה מן כנק או ופה בהן את הדרכים וכיצעו באלו הרי הן מתורין בהנאה כיצד מבטלין את האטרה קרסס ממנה גלה או דק ממנו או יונק נטל ממנה מקל או סד ביש או שפאה שלא לצרכה הרי זו בטלה שפאה לצרכה היא אסורה ושפאה מתורין ואם היתה של ישראל בין לצרכה בין שלא לצרכה בין היא בין שפאה אסור' לעולם טעו של ישראל אין לה ביטול לעולם

פרק תשיעי

שלישה ימים לפני אידיהם של גוים אסור לקח כהם ולמכור להם דבר המתקין ללחם מן והלחיתן לשרע מן ולפרע להם מלוח בשטר או על המשכן אבל מלוח על פה נפרעין מן מפני שהוא כמציא בידם ומותר למכור להן דבר שאינו מתקין כגון ירקות ותבטיל עד יום אידם בד' א בארץ ישראל אבל בשאר ארצות אינו אסור אלא יום אידם בלבד עבר ונשא נתן עמהן באותן הג' ימי דרי זה מותר בהנאה והמשא נתן ביום אידם עמהן הרי זה אסור בהנאה ואסור לשלוח דורק לגוי ביום אידו אלא אם כן נמדע לו שאינו מודה בעו' ואים עובדה וכן גוי שמלוח דורק לישראל ביום אידו לא יקבלנו ממנו ואם חשש לאיבה נוטל ממנו חצמ' בהנה בו עד שיודע לו שזה גוי אינו עובד ע"ז ואינו מודה בה הרי אדן של אותן הגוים ימים הרבה שלש או ארבעה או עשרה כל אותן הימים כיום אחד דן ומלן אסורין עם שלש ימי לפניהן ארובים עובדי ע"ז הן ויום ראשון הוא יום אידן לפיכך אסור לשאת ולתת עמהן בארץ ישראל יום חמישי יום ששי שבכל שבת ושבת ואין צריך לחבר יום ראשון עצמו שהוא אסור בכל מקום וכן נוהגים עמהן בכל אידיהם יום שבתוססן בו הגוים להעמיד להן מלך ומקריבין ומקלסין לאלהיה' יום אידם ה' הרי ה' כשא' אידיהן אבל גוי שעושה הו' איד לעצמו וכמה לע"ז שלו ומקלסו ביום שגולד בו ויום תגלחת אגנו או בלודיתו ויום שעלה בו מן היס או שיצא מבית האסורים יום שעשה בו משתה לבנו וכיוצ' באלו אינו אסור אלא אותו היום ואתו האיש בלבד וכן יום

שימות להן בו מתועטוהו איד אותם הקדשים אסורין אותו היום וכל פיתה ששורפין בה כלים ומקטרים קטנות בידוע שיש בה עבודה זרה אין יום האיד אסור אלא לעובדי בו בלבד אבל הגוים ששמחים בו ואוכלין ושוחטין ומשכרין אותו או בנהג או בפני כבוד המלך אבל הם אין מתורין בו הרי אילו מתורין לשעת ולתת עמהן דברים שרין מיוחדין לכין כביני עבודה זרה שבאותו מקום אסור למכור לעובדי אותה עבודה זרה שבאותו המקום לעולם ודברים שאינן מיוחדין לה מתורין אותם סתם ואם פדש הגוי שהוא קונה אותם לעבודה זרה אסו' למכור לו אלא אם כן פסלו מלהקריבו לעבודה זרה לגי שאין כפריבין וסר לעבודה זרה היו מעורבין דברים המיוחדין עם דברים שאינן מיוחדין כגון לבונה וכה בכלל לבונה שחורה מוכר הכל סתם ואין חוששין שמא ילקט הוכה לבונה לעבודה זרה וכן כל כיוצא בזה כשם שאין מתורין לגוים דברים שמחזיקין בהן ידיהן לעבודה זרה כך אין מתורין להם דבר שיש בו נזק לרבים כגון דברים ואריות וכלי זין וכבלים ושלשלאו ואין משוחזין להם את הידין וכל שאסור למוכרו לגוי אסור למכרו לישראל והשחי' למכור לגוי וכן אסור למכור מלי נזק לישראל ליסטים והו' ישראל שוכנים ביני הגוים וכתרו להם ברית מתור להן למכור כלי זין לעובדי המלך וניסחתו מפני שעושין עמהן מלחמה עם צרי המדינה להצילה ונמצאו כניזין עליהן שהרי אנו שרויין בתוכם עיר שיש בה ע"ז כותר לה' חצה לה ואסו' להבנס בתוכה היה חצה לה ע"ז מתור לה' חך בתוכה והחך בבקס למקום אסור לו לעבוד בעיר שיש בה ע"ז בד' א בוכן שהחך מיוחדת לאתו מקום אבל אם יש שם דרך אחרת ונקרה החך בו מתור אסור לבנות עם הגוים כיפה שמעמידן בה ע"ז ואם עבר ונבנה שבו מתור אבל בונה חסר לכתחלה השרקלין או החצר שיש בה אותה הכיפה עיר שיש בה ע"ז והיו בה חנויות מעטרות ושאינן מעטרות המעטרות אסור להגות בהן בכל מה שבתוכן מפני שחוקתן שבגלל ע"ז נתעטרו ושאינה מעטרות מתרות בהנאה ונחיות של ע"ז אסור לשוכרן בפני שכרנה ע"ז המתור ביהו' לע"ז דמי אסורים בהנאה וחליכם לים המלח אבל גוים שאנו ישראל נגזלו ביתו ודעבידו בו ע"ז דמי מתורין וכת' ומעלה בערכאות שלהן וחליהן של ע"ז אסור לכפד בהן חולכי ליריד של גוים ולקודם מן ברמה עבדים ושפחות בגיחן ובתל' ושוחות וקרמים ותחב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציא מידם בד' א בלחם מבעל הבית שאינו נוטן מסס אבל הלחם שם כן התגר אסור בפני שהוא מדן מסס ומסס לע"ז ונמצא זה מנהג עבודה זרה עבר הלחם כן והתגר אם בהנה לקח נוטר פרקותיהן הארכובה והלכנה ואם מסתובלים לקח יקבנו לקח מעות וכלי בתבות יחליכם לים המלח לקח עבד לא מעלין ולא מורדין גוי שעשה לבנו או לבתו משתה אסור ליהנות בסעודהו ואפילו לאכול הלחות הישראל בשלל שם אסור הוא' וכביסבת הגוים אבל ומוציא אסור לאכול אצלו בשדהו לעסקן ולהבין צרכי סעודה וכל ימי המשתה חלאור ימי המשתה שלשים יום האם עשה סעודה אחרת כחכמת הניטואין אפילו לאור ל' יום אסור עד יב' חדש וכל החזקה האה מפני ע"ז הוא שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו ולקחת מבנותיו לבניך חנו' נג' בת ישראל לא תניק את בנה של גברית מפני שאגודלת בין לעבודה זרה ולא תלדילת הגברית אבל מילדת היא בשטר משום איבה והגברית מילדת את בת ישראל ומניקה את בנה ברשותה כד' גלאוה' נגו'

שנאמר ותוכת קעקע כמה דברים אמרים בכחב אבל זה
 שכתבו בבשרו וקעקעו בו אינו חייב אלא אם כן סייע כדי
 שיעשה מעשה אבל אם לא עשה כלום אינו לוקה השורש
 שריטה אחת על המת לוקה שנ' ושרט לנפש לא נתנו בבשרכם
 אחד כהן ואחד ישראל שרש שריטה אחת על המתים או
 ה' שריטת על מת אחד לוקה חבושה והוא שהתרחבו על כל אחת
 ואחת גדידה ושריטה אחת היא וכשם שהיו הגוים שורטי בבשר'
 על מתיהם מפני הצער כך היו חובלין לעצמם לעז' שנ' ותגודו
 כמשפטן גם זה אסרה תורה שנ' לא תגודו אלא שעל מת
 בין שרש ביוד בין שרש בכלי לוקה לעבוד זרה בכלי חייב כלקל'
 בזה פסד וככלל אזהרה זו שלא יהיו שני בתי דינין בעיר
 אחת זה נהג במנהג זה וזה נהג במנהג אחר שדבר זה גורם
 לזחלקת גדולה שכלא תתגודו לא תעשו אגודות אגודות
 הקרוה קדוה על המת לוקה שנאמר ולא תשימו קדוה בין
 עיניכם למת אחד ישראל ואחד כהן שקדוה על המת אינו לוקה
 אלא אחת הקדוה ד' או ה' קדוה על מת אחד לוקה כנגין הקדוה
 וזאת שהתיר בו על כל קדוה וקדוה אחד הקדוה בידו או
 בסם או הטביל ה' אצבעותיו בסם והניחם בחמש מקומות בראשו
 בבת אחת וקדוה וקדוה אף על פי שהיא התראה אחת
 לוקה חבושה שהרי כולן באין כאחת וחייב על כל הראש כבין
 העינים שנאמר לא יקרוה קדוה בראשם וכמה שיעור
 הקדוה כדי שיראה בראשו כגרים פנוי בלי שיעור הקדוה ראשו
 או השורש בבשרו על ביתו שפול ועל כפינתו שנטבע' בים פט'
 ואינו לוקה אלא על המת בלבד או השורט לעבודה זרה הקדוה
 קדוה בראש של חבירו והשורט שריטה בבשר חבירו והמת
 סובת קעקע בראשו של חבירו והיה חבירו מסייע בזמן שטנין
 מדין שניהן לוקין אחד שנג ואחד מיד חבירו משניהם לוקה
 והשנג פסד : בריך רחמנא דסייע :

האדם שיעיר המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישראל כהן גדול
 מתודה עליו על לשון כל ישראל שנאמר והתודע עליו את כל
 עונות בני ישראל שיעיר המשתלח מכפר על כל עבירות
 שבתורה הקלות והחמורות בין שעבר בזדון בין שעבר בשוגג
 בין שהודע לו בין שלא הודע לו הכל מתכפר בטעיר המתשלח
 והוא שעשה תשובה אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר
 לו אלא על הקלות ומה הן החמורות החמורות הן
 שחייבין עליהם מיתה בית דין אכרת ושבועת שוא ושקר
 אף על פי שאין בהן כרת הרי הן בן החמורות ושאר מצות לא
 תעשה ומצות עשה שאין בהן כרת הם הקלות בזמן שאין
 בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה
 התשובה מכפרת על כל העבירות אפילו רשע כל ימיו ועשה
 תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר כרשעו שנא' ורשעת
 הרשע לא יכשל בה ביום שובו כרשעו ועצמו של יום הכפורים
 מכפר לשבים שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם אע"פ שהתשובה
 מכפרת על הכל ועצמו של יום הכפורים מכפר יש עבירות שהן
 מתכפרין לשעתן ויש עבירות שאין מתכפרים אלא לאור זמן
 כיצד עבר אדם על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו
 זו מטעם עד שמתחילין לו ובאלו נאמר שובו בני ישראל ארפא
 כשזבתכם וגו' עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת ולא
 מיתה בית דין ועשה תשובה תולה יום הכפורים מכפר
 ובאלו נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם עבר על כריתות
 ומיתות בית דין ועשה תשובה תשובה יום הכפורים תולין ויכפרין
 הבאין עליו נזכרין לו הכפרה הלעולם אין מתכפר לו כפרה
 גמורה עד שיבוא עליו יסורין ובאלו נאמר ופקדתי בטבת פשעם
 בכה דברים אמרים בשלא חלל את השם בשעה שעבר אבל
 הבהיל את השם אף על פי שעשה תשובה והגיע יום הכפורים
 והוא עומד בתשובתו ובאו עליו יסורין אינו מתכפר לו כפרה
 גמורה עד שימות אלא תשובה יום הכפורים ויסורין שלשתן
 תולין ומיתה מכפרת שנאמר ונגלה באזני האדם צבאות וגו' אם
 יספר העון הזה לכם עד תמותן :

הלכות תשובה

מצות עשה אחת והוא שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה
 ויבאור מצותו ועקרים הנגזרים עמה בגולה בפרקים אלו :

פרק שני

פרק ראשון

כל מצות שבתור' בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת
 מן בין בודון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב
 להתחזק לפני האל בדרך הוא שנאמר איש או אשה כייעשו וגו'
 והתודו את חטאתם אשר עשו זה יודי דברי וידוי זה מצות עשה
 כיצד מתדין אגא השם חטאתי עוונתי פשעתי לפניך ועשיתי כך
 וק' ודאי נזכתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזה
 עיקר של יודי וכל המרבה להתחזק ומאריך בענין זה הרי זה
 משבח וכן בעל חטאת ואשמות כעת שמביאין קרבנותיהן
 על שנגעו או על זדונן אין מתכפר להן בקרבן עד שיעשו תשובה
 ותודו יודי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה וכן כל
 מחייבי מיתות בית דין וחייבי מלקות אין מתכפר להן בכיתתן
 או בלקיתן עד שיעשו תשובה ויתודו וכן החובל בחבירו
 החמיק במנו אף על פי שיטלים לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר
 עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מבל חטאת

אי זו היא תשובה גמורה זה שבא בידו דבר שעבר בו ואיפסיד
 בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה לא מיראה ולא
 כבשולין כח כיצד הרי שבא על אשה בעבירה ולאחר זמן
 נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכח גופו ובמדינה שיעבר
 בה ופירש ולא עבר זהו בעל תשובה גמורה הוא שכלמה אבר
 חכור ימי בוראך בימי בהדותיך ואם לא שב אלא בימי
 זקנתו ובעת שאי איפשר לו לעשות מה שהיה עשה אף על פי
 שאינה תשובה מעולה כועלת היא לו ובעל תשובה הוא אפילו
 עבר כל ימיו ועשה תשובה ביחס מיתתו ומת בתשובתו כל
 עונותיו נכחלין שנאמר עד אשר לא תחזק השמש וחאר הירח
 והצבאים ושובו העבים אור הגשם שהוא יום רמיחה ככלל שאם
 זכר בוראו ושב קודם שימת נסלח לו ומה היא התשובה
 הוא שיעזב החטא חטאו ויסדרו ממשבתו ויגבור בלבו שלא
 יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכותו וכן יתנחם על
 שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחתי ועיד עליו יודע תעלמות
 שלא ייניב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלדינו
 לבעשה ידנו וכו' וערך ד ב

תענונו וכן האוחז את העיני ומדמה בפני הרואים שעשה מעשה
תמהון והוא לא עשה דבר זה ככלל בעונן חלוקה אחת וחבר זה
שנדבר בדברי שאין לשון עם ואין להם ענין ומעלה על דעתו
בסבלותו שאותן הדברים מועילים עד שהן אמרו שהוא כן
וכן על הנחש או על העקרב אינו מוזהב כד וכך על האיש
אינו נחוקומהן אותו בידו בעת שדובר מפתח או סלע וכיוצא
בדברים האלו הכל אסור והוא עצמו שאוחז בידו כלום או
שעשה מעשה עם דבור אפילו הראה באצבעו הרי זה לוקה שנ'
לא ימצא בך וגו' וחבר חבר אבל אם אמר דברים בלבד ולא
הגיד לא אצבע ולא ראש ולא היה בידו כלום וכן אדם שאמר
עליו החבר אוץ הקלות והוא יושב לפני ומדמה שיש לו
בזה הנאה מבין אותו מכת מרדות בפני שנסתתף בסבלות החבר
וכל אותן דק לוח והשמו המשובים המכוערים לא ירעו גם
היטב אין אתם מי שנשט עקרב או נחש מתוך לחוש על
מקום הנשיכה ואפילו בשבת כדי לישב דעתו ולחוק לבו אף על
פי שאין הדבר מעל כלום האל ומסוכן הוא הידור לו כדי שלא
תטרף דעתו עליו הלוחש על חוכה וקרא פסק מן התורה
וכן הקורא על התימק שלא יבעת והבנין ספר תורה או תפלין
על הקנן בשביל שישן לא די להן שהם בכלל מנחשים חזברים
אלא שהן בכלל הנופרים בתורה שזן עושי דברי תורה רפואת
גוף וא נן אלא רפואת נפשות שנאמר והיו חיים לפניך אבל
הברייתא שקרא פסקין ומזמר בתלמידי שנתן עליו וכותקראתן
ויבטל מצרות ומבוקים הרי זה מתיר אי זהו חודש אל הבתים
זה המרעב את עצמו וחלד ולן בבית הקברות כדי שיבא מת
בזה ש יודיעו מה ששאל עליו ויש אודים שהם לבשי מלבושים
יודעים ואומר דברים ונקשרין קטרת יודעה ושינים לבדן כדי
שיבא מת פליגי וספר עמו בחלים כללו של דבר כל העושה
מעשה כדי שיבא המת ויודיע לוקה שנלא ימצא בך מעביד וגו'
והריש אל הבתים אסור לשאל בעל אוב או בעל ידעוני שנלא
ימצא בך מעביד וגו' ושאל אוב וידעוני נמצאת לכוך שבעל
אוב וידעוני עצמן בסקילה והנשאל בהן באזהרה וכבין אותו
בכתב מרדות ואם כיון מעשה ועשה כפי מאברן לוקה הבכשף
חייב בסקילה והוא שעשה מעשה כשפים אבל האוחז את
העינים והוא שראה שעשה והוא לא עשה לוקה מכת מרדות בפני
שלא זה שנאמר בכשף ככלל לא ימצא בך הוא ולא שניתן
לאזהרת בית דין הוא ואין לוקן עליה שנאמר בכשפה לא
תדה ודברים האלו כולן דברי שקר ומכון הן והם שהענין בהן
עובדי עבודה זרה הקדמונים לגמי הארצות כדי שיגוה אחריו
ואין ראוי לשראל שהם חכמים מוחכמים להמשך בהבלים אלו
ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן שנאמר כי לא נחש בעקב
ולא קסם בישראל ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יודש
אתם אל מעתה ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו' כל
המאמץ בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת
ודברי חכמה אבל התורה אסרתן אינו אלא מן הכללים ומחסרי
הדיות ובכלל הנשים והקצנים שאין דעתן שלימה אבל בעל
היכמה ודרכי הדעת ידעו בראיית ברוחם שכל אלו הדברים
שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמטבו בהן
הדרי הדעת נטשו כל דרכי האמת בגללן ומאני זה אסרה תורה
בשהחזקה על כל אלו הכלים תמים תהיה עם השם אלוך :

פרק שנים עשר

אין בגליון פאת הראש כמו שהז עושי עבדי עבודה זרה

וכוונתו שצריך לא תקיפו פאת ראשכם וחיוב על כל פאה
ופיאה לפיכך הגלוח שני צדדי אפילו בבת אחת והרואה אחת
לוקה שנים אחד הגלוח הפיאות בלבד וכניח שיעד כל הראש
או הגלוח כל הראש כאחד לוקה האל וגילה הפיאות כו' א'
באיש הגלוח אבל באיש המתגלח אינו לוקה אלא אם כן סייע
לגלוח והגלוח את הקטן לוקה האשה שגלחה פאת ראש
האיש או שנתגלחה פטורה שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם ולא
תשחית את פאת זקנך כל שישנו בכל תשחית ישנו בכל תקיף
ואשה אינה בכל תשחית לפי שאין לה זקן לפיכך העבדים
הואל יש להם זקן אסורין בהקפה כל מצות לא תעשה
שבתורה אחד אנשים ואחד נשים חייבים זקן מכל תשחית וכל
תקיף וכל ישמא כהן לבתים וכל כיצת עשה שהיא מונן לזמן
ואינה תודיה נשים פטורות חוץ בקידוש היום ואכילה מצה
בלילי הפסח ואבילה הפסח ושחיתו והקהל ושכחה שהנשים
חייבות שומשום ואבוד הגנים הרי הן ספק נתנין עליהן חכמי
האיש וחמרי האשה בכל מ'ס' חרדין ככל ואם עבד אינו לוקן
אף על פי שהאשה מתרת לגלוח פאת ראשה הרי היא אסור לגלוח
פאת ראש האיש ואפילו קטן אסור לה לגלוח לו פאה ופיאה
זו שכניחים כצדע לא נהנו בו חכמים שיעוד ושכענו מוקיני ו
שאינו מביח פחות מארבעי שיערות וכותל לקט הפיאות בכספרים
לא נאסר אלא השחתה בתער דרך כוכדי עבודה זרה היה
להשחית אקנס לפיכך אסרה תורה להשחית הזקן וחמש פאות
יש בו לדי העליון ולדי התחתון מ'ס' וכן משמאל ושבולת הזקן
הלוקה על כל פאה ופיאה ואם נטלן כולן כאחת לוקה וחמש
ואינו חייב עד שיגלחו בתעד שנאמר ולא תשחית את פאת זקנך
גילה שיש בו השחתה לפיכך אם גילה זקנו בכספרים פטור
ואין המתגלח לוקה עד שסייע ואשה מתרת להשחית זקנה
אם יש לה שיער בזקן ואם השחתה זקן האיש פטורה השפח
מתוך לגלוח בתעד והוא השיעד שעל גב היפה העליונה וכן
השיעד המולול מן השפה התחתונה ואף על פי שהוא מתוך לא
נתגויר אלא להשחיתו אלא גלח קצתו עד שלא יעקב אכילה
ושתיה העבודת השיעד משאר הגוף כגון בית השחי ובית הערוה
אינו אסור מן התורה אלא מדברי סופרים ודמעביד וכבין אותו
מכת מרדות כד'א במקום שאין מעבירין אותו אלא נשי כד'א
יתן עצמו תיקון נשים אבל במקום שמעבירין השיעד הנשים
ואנשים אם העביר אין מכין אותו ומותר להעביר שיער שאר
איברים בכספרים בכל מקום לא תערה אשה עדי האיש כגון
שתשים בראשה מצנפת או כיכע או שתלבש שדין וכיוצא
בו וא שתגלה ראשה כאיש ולא יערה איש עדי אשה כגון שתלבש
בגדי צבעותין וחלי זהב במקום שאין לובשין אותן הכלים וכן
משימים אותו וחלי אלא נשים הכל כנגד המדינה איש שערה
עדי אשה ואשה שערת עדי איש לוקן המלקט שערות לבנות
מתוך השחרור כראשו או מקנה משילקט שערה אחת לוקה כפני
שערה עדי אשה וכן אם צבע שערה שחור כשיצבע שערה
לבנה אחת לוקה שומטם ואגורתינים אינו עוטרף כאשה ולא
נגלח ראשו כאיש ואם עשה כן אינו לוקה בחובת קעקע האבד
בתורה וזו שיש על בטה וכלא במקום השדיה כול או דו
או שאר צבעותיך חרשמים זה היה כנגד הגוים שרו זמן עצמן
לעבודה זרה כלום שהוא עבד כבוד לה ומדמים לעבודתה וכיעת
שידשם באחד מדברים הרשומין אחר שישרוט באי זה מקום
כן וגוף בין איש בין אשה לוקה כהב ולא רשם בצבע או
שדשם בצבע ולא כתב בשדישה פטור עד שיכתוב וקעקע

כשמשכבין להן על דרך זה מחשבין להן מרביעי ואילך
הבינים אסיה ככלל כחצה עומת שלהן שלא הביח תפלין
מעולם דכין איתו כפי חטאו ויש לו חלק לעולם הבא וכן כל
הרשעים שלעגותיהן מרובים דכין אתן כפי חטאיהם ויש להן
חלק לעולם הזה שכל ישראל יש להם לעולם הבא אף על פי
שחטאו שנאמר **ענין** כולם צדיקים לעולם ידשו ארץ יארץ זו
משל כלומר ארץ החיים נהיה העולם הבא וכן חסדי אמת
העולם יש להם חלק לעולם הבא

ואלו הן שאין להן חלק לעולם הבא אלא נברתים ואבודי ונדונין
על גזל רשעים וחטאתם לעולם העלמי עולמים המינין
הואפיקודין והכופרים בתורה והכופרים בתחיית המתים וכביאת
הגואל והמשומדן ומחטיאי הדבי והמרשין מדרכי ציבור והעש'
עכירות ביד רמה כפרהיא כדוויקים והמסורים ומטלי אימה
על הציבור שלא לשם שמים ושופכי דמים ובעלי לשון הרע
המסוך ערלתו וחטאיה הן הנקראים מינין האמר שאין שם אלוה
ואין לעולם בנהיה והאמר שיש שם מנהיג אבל הן שנים או יותר
האמר שיש שם רבין אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה וכן
האמר שאים לבדו הראשון ועוד לכל וכן העובד אלוה זולתו
כדי להתחילין בינו וכן רבין העולמים כל אחד מה' אלו הוא
מין ג' הן הנקראין אפיקודוסין האמ' שאין שם נבואה כלל ואי' שם
מזע שמגיע טהבור ללבני האר' והמכחישי נבואתו שלמשה רבי'
האמר שאין הכוהן יודע מעשה בני האדם כל אחד משלושה
אלו הן אפיקודוסים שלשה הן הכופרים בתורה האמר שאין
התורה מעם האליל מסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה
אמר כפי עצמו הרי זה כופר בתורה וכן הכופר בפירושיה
הוא תורה שבעל פה והמכחישי מצוותיה כגון צדוק וביתו והאמר
שהכוהן הולך מצה ד' במצוה אחד וכבר בטלה תורה ד' א' עפ'
שואו היתה מעם הכהן הנצרים והזגרים כל אחד משלוש אילו
בפרכתורה שנים הם המסומדים המסומד לעבירה אחת
והמסומד לכל התורה כולה המסומד לעבירה אחת זה שהחזיק
עצמו לעשות אותה עבירה כדון ונתרפס בה והדרגל אפי' היתה
מן הקלות כגון שהחזיק תמיד ללבוש שעטנז או לרקוף פאה
ונמצא כאלו בטלה מצוה זו הן העולם אצלו הרי זה מסומד
לאותו דבר והוא שיעשה להבעים המסומד לכל התורה כולה
כגון החזק לדתי הגנים בשעה שנתחך שכר וידבק בהם ואמר
מה בעע לי להדבק בישראל שהם שפלים ונרדפי טוב לי שאדבק
באלו שדים תקיפה הרי זה מסומד לכל התורה כולה מחטיאי
דכין כיצד אחד שהחטיא בדבר גזל כגון ירבעם וצדוק וביתום
ואחד שהחטיא בדבר קל אפילו לשל מצות עשה ואחד האמס
אזים עד שהחטיא במצוה שהיה חזק את ישראל עד שיעבדו
עו א שהטעה אחרים וחזיקם המרש בודרכי צבור אף על פי
שלא עבר עבירות אלה נברל מעדת ישראל ואים עשה מצות
גזלן ולא נכנס בעדתן ולא מתענה בתעניתן אלא הולך בדרך
כאחד מגוי הארץ וכאלו אינו מהן אף לו חלק לעולם הבא
הנה עבירות ביד רמה כדוויקים בין שיעשה קלות בין שיעשה
ומות אף לו חלק לעולם הבא הוא הנקרא מצלה גנים בתורה
כפני שהענין בעצמו נגילה פניו ולא כוש מדברי תורה שנים הם
המסורים המסור חבירו ביד גנים להורגו או להכותו והמסור כמין
חבירו ביד גוי או ביד אגס שהוא כגוי חסיה אין להן חלק לעולם
הבא מטלי אימה על העבד שלא לשם שמים זה הירודה צבור
בזחקה הן ידאים ומחזיקים ממנו ודכה וכוונתו לכבוד עצמו וכל
חפצו שלא לכבוד שמים כגון מלכי הגוים כל אחד ואחד
מעשירים וארבעה אנשים אל סמנינו אף על פי שהן מישראל
אין להן חלק לעולם הבא ויש עבירות קלות כאלו אף על פי

כן אמרו חכמים שדגל כון אין לו חלק לעולם הבא וכדי הן
לחתרוק מהן ולהודו כון ואילו הן הכנה שם לחבירו והקורא
לחבירו בכינויו והמליכין פני חבירו נרבים והמתכבד בקלון
חבירו והמבזה תלמידי חכמים והמבזה רבותיו והמבזה את
המועדות והבחלל את הקדשים בדא שכל אחד מאלו אין לו
חלק לעולם הבא כשמת בלא תשובה אבל אם שב מרשעו ומת
ודוא בעל תשוב' הרי זה כבני העולם הבא שאין לך דבר שיעמד
בפני התשובה אפילו כפר בעיקר כל ימי נבואתו שבו יש לו
חלק לעולם הבא שנאמר שלום שלום לדווק ולקרוב אבר ה'
ורפאתו כל הרשעים והמרשעים והמסומדים וכיוצא בהן
שחזרו בתשובה בין בגלוי בין במסומדות מקבלין אותן שנאמר
שוכו בנים שובבים א' עפי טעדין שוכב הוא שהרי כסדר טב
ולא בגלוי מקבלין אותו בתשובה :

פרק רביעי

כדי דברים מעכבין את התשובה ארבע מהם עין גזל והעשה
אחת מהן אין הקבה מספק בידו לעשות תשובה לפי גדל השא
ואלו הן - א' המחטיא את הרבים ובכלל עין זה המעכב
את הרבים מלעשות מצוה ב' והמטה את חבירו מדרך
טובה לרע כגון מסתומדיו : ג' הרואה בני יצא לתרבות דעה
ואינו ממנה בידו הואל ובנו ברס. תו אלו טיחה בו היה פורש
ונמצא כמחטיאי ובכלל עין זה כל שאיפשר בידו למחות באור'
בין יחד בין רבים ולא מיתה אלא ימזם בכשלהם :
ד' והאמר אחטא ואשוב ובכלל זה האמר אחטא
ומס הכפירים מכפר ומקן ד' דברים הגועלים דרכי התשובה
בפני עושיהם ואלו הן : א' המרש
מן הציבור לפי שבגן שיעשה תשובה לא יהיה עמון ואינו זוכה
עמון בכות שעושין : ב' והחולק על דברי חכמים לפי
שכותלקתו גורמת לו למרש מהן ואינו יודע דרכי התשובה :
ג' והמלעיג על רבצת שכין שנתבזו בעיניו אינו דרך
אודיהן ולא עושן ואם לא יעשה במה זכה : ד' והמבזה
רבנותי שדבר זה גדל לו לדופו ולטרדו כגווי וכגון שנטרד לא
ימצא מלכו ומורה לו דרך האמת : ה' והשנא את
התוכחות שהרי לא הניח לו דרך התשובה שדחוכה נורמת
לתשובה שבזמן שמתיעין לו לא סד איו וככלימן אתו חזר
בתשובה כפר שכתוב בתורה זכור ואל תשכח מכרים הידים ולא
נתן הלכם לב עם נבל ולא חכם וכן ישעיהו הוכיח את ישראל
ואמר הוי גוי חסד ידע שור קנה מדעתי כי קשה אתה וכן צוה
האל להכניח לחטאים שנאמר קרא בגרן אל תחטך וכן כל
הנביאים והכיתו לישראל עד שחזרו בתשובה לפי צדק להעמיד
בכל קול וקול משרא חכם גדול חקן ורא שמי' כגעדו והאוב
לדם שיהא כוכיח לרבים ומחזיק בתשובה חה ששנא את
התוכח' אינו בא לכוכיח ולא שמע דבריו לפיכך יעכד בהשאתו
שהן בעיניו טובים ומהם חמשה דברים העושה אתן אי אפכד
לו שרשוב בתשובה נבדה לפי שהם עונות שכין אדם לחבירו
ואינו יודע חבירו שחטא לו כדי שיחזר לו או ישאל ממנו למחול
לו ואלו הן : א' המקלל את הרבים לא קלל אדם יודע כדי
שישאל ממנו כפרה : ב' והחולק עם גנב שלפי שאינו
יודע גניבתו שלמי הוא אלא הגנב נתב לרבים ומכיא לו והוא
לחקו ועוד שהוא מחזיק יד הגנב ומחטיאי : ג'
והמרגא אבדה ואינו מברית עליה עד שיחזרה לבעליה לאחד
אין כשיעשה תשובה אינו יודע לכו' יחיד : ד' והאובל
שור עניים ויתומים ואלכנות אילו בני אדם אובליין הם ג' ד'

תצרך להתחזק בשפתיו ולומר ענינות אילו שגבר בלבו כל
 המתודה בדבריו ולא נמר בלבו לעזוב דרי זה דומה לשכל ושרץ
 בידו שאין השבילה מעלתו עד שישליך אחריו וכן האלומדה
 ועוזב ירחם וצריך לפחש את החטא שב' אבא חטא העם הזה חטאה
 גדולה ויעשו להם אלדי זהב מרובי התשובה להיות השב
 צועק תמיד לפני ה' בכבי ובתחמנים ועושה צדקה כפי כוח
 ומתרוקן הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר אני אור
 ואני אור האיש שעשה אותך המעשי ומשנה מעשיו כולן לשבח
 ולדרך ישרה וגלה מבקומו שגלות מבפרת עין כפני שנודפת לו
 להכניע ולהיות עניו ושפל דוח ושבח גדול לשב שיתודה ברבים
 וידיע פשעיו להם ומגלה עבירות שבינו לבין חבירו לאוריו ואמ' **לזם**
אמנם חטאתי לפלו ועשיתי לו כך וכך וחריני היום שב
ומתנחם וכל המתגאה ואים מדוע אלא מבסה פשעיו אין
תשובתו נמודה שנאמר מבסה פשעיו לא יצליח ברא' בעבירות
שכן אדם לחבירו אבל בעבירות שבין אדם למקום
אינו צריך לפרסם עצמו ועוזב פנים היא לו אם גילם אלא שב
לפני האל ברוך הוא ומרש חטאתי לפניו ומתודה עליהם לפני
רבים סתם ושבה היא לו שלא תגלה עונו שנאמר אשרי נשתי
פשע כסרי חטאה אף על פי שהתשובה והצדקה יפה לעולם
בעשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר
ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו במה דברי אמדים
ביחוד אבל צבור כל זמן שעושין תשובה וצועקין בלב שלם הן
נענים שנא' מי כה אלדינו בכל קדאנו אלו יום הכפורים הוא
זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישאל
לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתחזק ביום הכפורי ומצות
ידו יום הכפורים שחזל מערב היום קודם שיאכל שמה יצק
בסעודה קודם שיתודו ואעפ' שהתודה קודם שיאכל חדר וכתר'
בלילי יום הכפורים וחדר ומתודה בשחרית ובמסוף ובמנחה ובנעיל'
הזמן מתודה יחד אחר תפלתו ושליח ציבור באמצע תפלתו
ככר' ביעי' היחודי שכתבו בו כל ישראל אבל אמרו חטאנו כול' וזאת
עיקר היחודי עבירות שהתודה עליהם ביום הכפורים זה חדר
ומתודה עליהן ביום אחר אף על פי שהוא עומד בתשובתו שנאמ'
כי פשעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד אין התשובה מלא יום
הכפורים כספרין אלא על עבירות שבין אדם למקום כגון מי
שיאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן אבל
עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו או הגזל חבירו
או גחל וכיוצא בהן אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה
שדא חייב לו וירצה אף על פי שהחיד לו כגון שהוא חייב לו
צורך לרצתו ולשאל לו ממנו שימחל לו אפילו לא יקדים את
חבירו אלא בדברים צורך לפיכך חייבנו להיפגע בו עד שימחל לו
לא רצה חבירו למחל לו מביא לו שורה של שלשה בני אדם
מרעיו ומצעין בו ומבקשין ממנו לא תרצה להן מביא לו שנייה
ושלישית לא רצה מביאו והולך לו זה שלא מול הוא החוטא
ואם היה רבו הולך ובא אפילו אלף פעמים עד שימחל לו
אסור לאדם להיות אכזרי ולא יחפזים אלא יהא נוח לרצות וקשה
לכעוס וכשעה שמבקש ממנו החוטא למחל מול בלב שלם
וכנפש חפצה ואפילו הער לו חטא לו הרבה לא יקום ולא ישר
וחו דרכם של דיע ישראל חלבם הנכון אבל תגים עול' לב
אינן כן אלא עברתן שמחה נצח וכן הוא אמר' על הגבעונים
לפי שלא מחלו ולא נתפייסו והגעוונים לא מבני ישראל המה
החוטא לחבירו ומת חבירו קודם שיבקש ממנו מחלו מביא
עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ואמר בפניהם חטאתי לה'
אלוי ישראל ולפלוני זה שכך וכך עשיתי לו ואם היה חייב לו כגון

יחידו לירשים לא היה יודע לו יודשין יחזנו כבית דין ויתן

פרק שלישי

כל אור ואור מבני האדם יש לו זכות ועונת כי שזכותו יתיר
 על עונותיו צדיק ומי שעונותיו יתחת על זכותיו רשע כחצו
 למחצה בינו וכן המדינה אם היו זכות כל ישיבה מרובו
 על עונותיהן הרי זו צדקת ואם היו עונותיהן מרובין הרי זו רשע
 וכן כל העולם כולו אדם שעונותיו מרובין על זכותיו כי
 הוא מת ברשעו שנאמר על רוב עונך וכן מדינה שעונותיו
 מרובין מיד היא אובדת שנאמר זקת סדום ועמורה כי רבה וג'
 וכן כל העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מזכותיהן מיד הן
 נשחתין שנאמר וידא ה' כי רבה רעת הארץ ושקול זה אינו לן
 מנין הזכות והעונת אלא לפי גדלם יש זכות שהיא כנגד כמה
 עונות שנאמר יען נמצא בו דבר טוב יש עון שהוא כנגד כמה
 זכות שנאמר חוטא אחד יאבד טובה הרבה ואין שוקלין אר
 בדעתו של אל דיעות וזאת היודע היאך עורכין הזכות כנגד
 העונות כל מי שניחם על המצות שעשה והתה על הזכות ואם
 בלבו ומה העולות בעשייתן הלאי לא עשיתי אותך הרי זה אדם
 את כולן ואין מבדילין לו שום זכות בעולם שנאמר ועד
 הצדיק לא תצילנו ביום רשעו אין זה אלא בתורה על יד אשתו
 וכשם ששוקלין זכות אדם ועונותיו בשעת מיתתו כך יגל שם
 ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד כבאי העולם עם זכותו כי
 טוב של ר' מי שנמצא צדיק נחתם לחיים ומי שנמצא רשע סוף
 למיתה והבינוני תולין אותו עד י' אם עשה תשובה נחתם לחי
 ואם לא נחתם למיתה אעפ' שתקיעת שופר בראש השנה גורת
 הכתוב רמז יש בו כלומר עונו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו
 מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחדרו בתשובה חכר בוראכם אלו
 השוכחים את האמת כחבלי הזמן ותגים כל שנתם בהבל דמיו
 אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם
 ומעלליכם ותעזבו כל אור מכם דרכו הרעה ומחשבותי אשר לא
 טוב לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאלו
 חציו זכאי וחציו חייב וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב חטא
 חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה
 וגרם לו השחתה עשה כצוה אמת הרי הכריע את עצמו ואת
 כל העולם כולו לכף זכות כרם לו ולחם תשתוה והצלה שנאמר
 וצדיק יסוד עולם זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו
 ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל לחדות בעדקה ובמעשים
 טובים ולעסוק במצות בראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל
 ימות השנה ונהגו כולם לקום בלילה בעשרת ימים אלו ולהתפלל
 בבתי כנסיות כדברי תנאים ובביתרין עד שיאר היום
 בשעה ששוקלין עונת עם זכותו אין מחשבין עליו עין שוטא
 בו תחלה ולא שימי אלא משלישי ואילך אם נמצאו עונותיו
 משלישי ואילך מרובין על זכותו אותן שתי עונות
 מצטרפין חנין אותו על הכל ואם נמצאו זכותו כנגד
 עונותיו אשר מעין שלישי ואילך מעבירין כל עונותיו ראשון
 ראשון לפי שהשלישי נחשב ראשון שכבר נבדלו השנים
 וכן הרביעי ודאי הוא ראשון שכבר נבדל השלישי וכן
 עד סוף כמה דברים אמדים ביחוד שנאמר הן כל אלה
 יפעל אל פעמים שלש עם גבר אבל הצבור תולין להן עון
 ראשון שימי ושלישי שנאמר על שלשה פשעי ישראל
 ועל ארבעה לא אשיבנו

ושאין לבו של אדם מסוד לו להשתחו לאל אשר ירצה ויהי
אין מבאר עיקר גדול שממנו תדע פ"כ כל אותן הפסוקים בזמן
שארם אחר או אנשי מדינה וחסאי ועושה החוטא חטא שעושה
מדעתו וברצונו כמו שהדענו ראוי להפרע ממנו והקבה ידע
אין יפרע יתחטא שחדין נותן שנפרעין ממנו על חטאו
בעולם הזה כגופו או בכספו או בכבוד הקטנים שבניו של אדם
הקטנים שאין בהם דעת ולא הגיעו לכלל מצות כקנייניו הן

והחוב איש בחטאו ימת עד שיעשה איש יש חטא שחדין נותן
שנפרעין ממנו לעול הבא ואין עובר עליו שום נזק בעולם הזה
יש חטא שנפרעין ממנו לעולם הזה ולעולם הבא ברא בזמן שלא
עשה תשובה אבל אם עשה תשובה כתיב לפני הפרענו וכש'
שהאד' חטא מדעתו וברצונו כך ה' עושה תשובה מדעתו וברצונו
ואיפ' שחטא אדם חטא גדול או חטאי רב' עד' שיתן חדין לפני דין
האמת שיהא הפרעון מזה החטא על חטאי אילו טע' זה ברצונו
ומדעתו שמתעין ממנו התשובה ואין מגידון לורשות לשוכ
מרשעו כדי שימת ויאבד בחטאם שעשה הוא שהקבה אמר על
ידי ש' עושה השמן לב העם הזה וגו' וכן הוא אומר ויהי מלעזבים
במלאכי אלוים ובחיים דבריו ומתעטעים בבניאוי עד' כלות חמת
ה' בהן עד לאין טרפא כלומר חטאו ברצונו והרבו לפשוע עד
שנתחייבו למנוע מהן התשובה שהיא הכרפא לפיכך כתוב בתור'
ואני אחוק את לב פרעה לפי שחטא מעצמו תולדה והרע לישראל
תגרים בארצו שנאמר הבה נתחבבה לו נתן חדין למנוע תשובה
ממנו עד שנפרעין ממנו לפיכך חוק הקבה את לבו ולמה
היה שאלוה ביד משה ואמר שלח ועשה תשובה וכבר אמר לו
הקבה שאין אתה משלח שנאמר וא ה' ועבדיך ידעתינו ואלים
בעבוד את העמדתך כדי להודיע לבני העולם שבזמן שמתע
הקבה התשובה לחטא אינו יכול לשוב אלא ימת ברשעו שעשה
בתולה ברצונו וכן סודן לפי עזות שהיו לו נתחייב למנוע מן
התשובה שכן הקשה ה' אלדך את חור ואמץ את לבבו

וכן הבגעים לפי תועבותיהן מנע מהן התשובה עד שעשו
מלחמה עם ישראל שכן מאת ה' היתה לחוק את לבם לקראת
המלחמה עם ישראל למען החריבם וכן ישראל בימי אליהו
לפי שהרבו לפשוע מנע מאותן הרב' לפשוע תשובה שנ' ואתה
הסבות את לבם אחרינית כלומר מנעת מהן התשובה נמצאת
אומר שלא גזר האל על פרעה להרע לישראל ולא על סידון
לחטא בארצו ולא על הבגעים להתעב ולא על

ישראל לעבוד עבוד זרה אלא כולן חטאו מעצמן וכולן נתחייבו
למנוע מהן התשובה וכענין זה שאלו הצדיקים והגבאים
בגבורתם מאת ה' לעולם על דרך האמת כמו שאמר חזק ואמרי
ה' ורכב כלום אל יבצעני חטאי דרך האמת שממנה ארע ודכך
יחיד שמך וכן זה שאמר דוד גדיבה תמכני כלום תגיה רוח
לעשות חפצך ואל יגרם לי חטאי למנועני מתשובה אלא תהיה
הרשות בידי עד שאחזור ואבין וארע דרך האמת ועל דרך זה כל
החטא לפסוקים אלו ומה זה שאמר דוד טוב וישר ה' על ק
יורה חטאים בדרך יודך ענינם כו' ששלח נביאו לחם מודיעים
היכי ה' ואחדין אותך בתשובה ועוד שנתן בהן כאלו למד
ולחזק שמדו זה ככל אדם שכל זמן שהוא נמשך בודדי החכמה
והצדק מתאמה ליהן וחדף אותם וזהו מה שאמר חזק בא לשא
מטיעין אותו כלומר ימצא עצמו נעדר על הדבר ואלא כתוב
בתורה ועבדכם וענו אותם ודי גזר על הבצרים לעשות רע וכתי'
וקם העם הזה ונהג אחרי אלילי נבר הארץ ודי גזר על ישראל
לעבוד עבוד זרה ולכה נפרע בהן לפי שלא גזר על איש פלוגי
הודיע שיהיה הוא החונן אלא כל אחד ואחד מאותן החוננים

שעבוד עבוד זרה אילו לא רצה לעבוד לא היה עובד ולא הודיענו
דבורא אלא מנהגו של עולם הא למה זה דומה לאמר העם הזה
יהיה בהן צדיקים ורשעים לא מפני זה יאמר הרשע כבר גזר
עליו שיהיה רשע מפני שהודיע לכושה שהיה רשעים בישראל
כענין שנאמר לא יחול אביון מקרב הארץ וכן המצרים
כל אחד ואחד מאותן המצרים והמדיעים לישראל אלו לא רצה
להרע להם הרשות בידי שלא גזר על איש ידוע אלא הודיענו
שסוף זרעו עתיד להשתעבד בארץ לא להם וכבר אמרנו שאין
כח באדם לידע האך ידע וכן בה דברים העתידין להיות

פרק שביעי

הואל דרשות כל אדם נתונה לו כמו שבארנו ישתדל אד' לעשות
תשובה ולהתחזות כפי חטאיו ולבעוד כפיו מחטאיו
כדי שימת חומו בעל תשובה ויזכה לחיי העולם הבא לעולם
יראה אדם עצמו כאלו הוא נוטה למ' ושמא ימת בשעתו ונמצא
עומד בחטא לפיכך ישוב מחטאיו כי זהו לא יאמר כשאוקץ אשוב
שכח ימת טרם שזקן הוא ששלמה אמר בוחבתובכל עת
יהי בגודך לבנים אל האמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש
בהן מעשה כגון זנות וגזל ונביכה אלא כשם שצריך אדם לשוב
מאילו כך הוא צריך להפשי בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס
ומן האיבה ומן הקנאה ומן החתול ומרדיפת הבמון והכבוד
ומרדיפת המאכלות וכיצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשונה
ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה שבזמן שאדם נשקע
באלקשה הוא לפרוש מהם וכן הוא אמר יעזוב רשע וגו'

ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים כפני
העונות והחטאות שעשה אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא
לפני הבורא כאלו לא חטא מעולם ולא עוד אלא ששכח הדבה
שהי' טעם טעם החטא ופירוש ממנו וכבש יצור אמרו חכמים
מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים נמדדין יכולין לעמוד
בו כלומר מעלת גדולה ממעלת אילו שלא חטאו מעולם נפני
שון כובשין יצדם יותר מים כל הגבאים כולן שזו על
התשובה ואין ישראל בגאלין אלא בתשובה וכבר הבטיחה תור'
שסוף ישראל לעשות תשובה כסוף גלותן ומיד הן בגאלין שנא'
ויהי כי יבא עליך כל הדברים ושבתי עד ה' אלדך ושב ה'
אלדך כו' גדולה תשובה שמקרב את האדם לטוביה

שכ' תשובה ישראל עד ה' אלד' ונאמר שזבו עדי נאמ' ה' ונאמר אם
תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב כלומר אם תחזור בתשובה בי
חזק והתשובה מקרבת את הדחוקים אמר היה זה שנאוי
לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה וזוהו הוא אהוב ונחמד
קרוב וידיד וכן אתה מוצא שבלשון שהקבה מרחק החוטאי בה
מקרב את השבים בין יחיד בין רבים שנאמר והיה במקום אשר
יאמר להם לא עמי אתם אמר להם בני אלו ונאמר ביבניהו
ברשעתו כתבו את האיש הזה עוררי נגר לא יצלה בימית אם
יהיה האיש הזה וכיניח חיותם על יד ימיני וכן ששב בגלותו
נאמר בזרובבל בנו ביום ההוא נאם ה' אקדך וזרובבל בן
שאל' יאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחחם כמה בעז' המעלת
התשובה אמר היה זה מכול מה אלד' ישראל שנאמר עונותיכם
הן מברילים בינכם לבין אלהיכם צועק ואינו נענה שנאמר גם
כי תרבו תפלה וכו' ועושה מצות ושרפין אותן בפניו שנאמר
מי בקש זאת מדכם רמס חצרי מיגם בכם ויסגר דל זים תכל'
וזהו הוא מדבק בשכינה שנ' ואתם הודבקם בה אלהיכם
צועק ונענה מיד שנאמר וזהו טרם יקרא ואני אענה וי

ואין ידועים ומפורסמים וגו' ליעיד ואין להם מכר כדי
 שידע שוד זה של מי הוא ויחזירו לו ה' והבוקר שחוד להטות
 דין אינו יודע עד חקן ויגיע השייה לזכמה הי' כוחה כדי שיחוד
 שהדבר יש לו רגלים ועוד שהוא מחזיק יד זה וכחשיא ומון
 חמשה דברים העושה אותן אין חקנה לשוב מן לפי שהן דברי
 קל' בעיני רוב האדם תמצא חטא והו' ידמה שאין זה חטא ואלו
 הן : א' האוכל בסעודה שאינה מספקת לבעליה שזה
 אבק גול הוא והוא מרמה שלא חטא דיאמר כלום אכלתי אלא
 ברשותו : ב' חמשתמש בעבוטו של עני שהעבוט של
 עני אינו אלא כגון קדרה וסדישה ואמר בלבו אינן חסדים
 ודאי לא גזלתי אותו : ג' והנסתכל בעריות מעלה על
 דעתו שאין בכך כלום שהוא אומר וכי בעלתי או קרובתי והוא
 אינו יודע שראית העיני עין גזול שהיא גרמת לגופן של עריות
 שנאמ' ולא תתודו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם : ד' והמתכבד
 בקלון חברו אצל כלבו שאינו חטא לפי שאין חברו עומד שם ולא
 הגיע לו בשת ולא ביישו אלא ערך מעשים הטובי וחכמתו למל
 מעשה חברו או חכמתו כדי שידאה מכלל שהוא מכבוד וחביו
 כתי' : ה' והודיע כשרים אומר בלבו שאינו חטא לפי
 שהוא אומר מה עשיתי לו וכי יש שם אלא חסד שמא עשה או
 לא עשה והוא אינו יודע שזה עין שמשי אדם כשר בודעתו כבעל
 עבירות ומון חמשה דברים העושה אותן ימסך אודיהם תמיד
 וקשים הם לפחד מן לפיכך צריך אדם לחזור מן שמא ידבק
 בהן חן מלן דעות רעות עד מאד ואלו הן רבולות ולשון חרע
 ובעל חמה ובעל מושבה דעה ומחשבות לרשע מפני שהוא לכד
 ממעשיו חן שישמים בלבו והוא שואב מלמה ודעה כסילים
 ידוע וכבר בארנו בהלכות דעות דברים שיש להם כל אדם לנהוג
 בהן תבד קל וחומר לבעל תשובה כל אלו דברים וכיצא
 בהן אף על פי שמעבדין את חמשתם אין מונעין אותה אלא אם
 עשה אדם חשבו מן דאי זה בעל תשובה יש לו חלק לעולם הבא

פרק תמישי

רשת לכל אדם נתנה אם רצה להצטעמו לדרך טובה ולהיות
 צדיק הרשות בידו ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע
 הרשות בידו והוא שבת' בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת
 טוב ורע בלבו הן מין זה של אדם היה יודע בעולם ואין בין
 שיני חמה לו בזה הענין שהוא הוא מעצמו בודעתו ובמחשבתו
 יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו
 מלעשות הטוב או הרע וכן שכן הוא פן יחלה ידו אל יעבור
 בבחשבתך דבר זה שאומר שפשי אמת העולם חזק גלמי בני
 ישראל שחקנה גור על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או
 רשע אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק במשה רבי
 או רשע בידעם או חכם או סכל או רחוק או אביר או כלי
 או שרע וכן שאר כל הדעות ואין לו מי שיכפה ולא גור עליה ולא
 מי שישכור לאוד משני הדברים אלא הוא מעצמו ומדעתו טיטח
 לא יד דרך שירצה הוא שירמיהו אמר בפי עליהן לא תצא
 הרעות והטוב בלבוך אין הבורא גור על האדם להיות טוב ולא
 להיות רע וכן שכן הוא נמצא זה החושא הוא הפסיד את עצמו
 ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על חטאיו ועל מה שעשה לגפסו
 ונבלה רעה הוא שכתוב אחריי מה יסאוב אדם לו וכו' והוד' אמר'
 האל' ורשתתיו בידיו ומדעתו עשיתי כל הדעות ראוי לנו לחזור
 בתשובה ולעזוב רשעים שדאשנות עתה בידיו הוא שכתוב אחריי
 גחפשה ודכינו ונחקרה ונשאבה ודבר זה עיקר גדול הוא

והוא עמוד וזהו המצוה שנראה נתתי לפניך היום את החיים
 ואת הטוב דאה אנכי נתן לפניכם היום בלבוך שהרשות בידכם וכל
 שיחפרן האדם לעשות כמעשה בני האדם עושה בין טובים בין
 רעים ומפניו הענין נאמר מי יתן והיה לבכם זה להם כלומר
 שאין הבורא כופה בני האדם ולא גור עליהן לעשות טובה או
 רעה אלא הכל כבוד להם אלא האל היה גור על האדם להיות
 צדיק או רשע או אלו היה שם דבר שמושך את האדם בעיקר
 תולדתו לדרך מן הדרכי או למדע מן המדע או לרעה מן הרע
 או למעשה מן המעשים כמו שבונים מלבם והפשי' הוברי שמי
 היאך היה מצוה לנו על ידי הנביאים עשה כך ואל תעשה כך
 חטיבו דרכים ואל תלכו אחרי דשעכם והוא מתחלת ברייתו
 כבר נוד עליו או תולדותו תמשוך אותו לדבר שאי אפשר לו
 ממנו ומה מקום היה לכל התורה כולה וכאי זה דין ואי זה משפט
 נפרע מן הרשע או משלם שכר לצדיק השופט כל הארץ לא
 יעשה משפט ואל תתמה ותאמר היאך יהיה האדם עושה כל
 מה שיחפרן והוא מעשה מסדין לו וכי יעשה בעולם דבר שלא
 ברשות קנו ולא חפצו והכתוב אומר כל אשר דפץ השם עשה
 בשמים ובארץ דע שהכל כחפצו יעשה ואף על פי שמעשינו
 מסדין לנו כיצד כשם שהיוצר דפץ להיות האש והרוח עולים
 למעלה וחמים והארץ יורדים למטה והגלגל טובב בעיגול וכן
 שאר ביות העולם להיות כגנון שדפץ בו ככה דפץ להיות
 האדם רשעו בידו וכל מעשיו מסדין לו ולא יזיה לו לא כופה
 ולא מושך אלא הוא מעצמו ובודעתו שנתן לו האל עושה כל
 שהאדם יכול לעשות לפיכך יתן אותו לפי מעשיו אם עשה טובה
 משיבין לו ואם עשה רע מרע' לו וה' שדגבי' אמ' מידב' היתה זאת
 לכם גם הנה בחרו בודכיה ובעני' זה אמ' שלם שכח בידו בלדותי
 ודע כי על כל אלה יביאך האל'ים במשפט בלום דע שיש בידך
 כח לעשות ועתיד אתה ליתן אתה דין שטא תאמר והלא הקב"ה
 יודע כל מה שיהיה קדם שיהיה ידע שזה יהיה צדיק או רשע או
 לא ידע אם ידע שהוא יזיה צדיק או איפסר שלא יהיה צדיק
 ואם תאמר שידע שיהיה צדיק ואיפסר שיהיה רשע ודאי לא
 ידע הדבר על בודו דע שתשובת טאלה זו ארוכה מארץ מדה
 ורחבה מגי ים וכמה עיקרים גוילים וחדים רמים תלדין בה
 אבל צריך אהיה לידע ולהדין בודו זה שאני אומר כבר בארנו
 בפרק שני מהלכות יסודי החוזה שחקנה אינו יודע בידע שהוא
 חזן ממנו בבני אדם שחם דעתם שנים אלא הוא יתעלה שם
 ודעתו אחד ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על בודו
 וכשם שאין כח באדם להשיג ולמצוא אמת הבורא שנא כי לא
 יראני האדם מוד כך אין כח באדם להשיג ולמצ' דעתו של בורא
 הוא שדגביא אמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם
 דרכי וכן שכן הוא אין כח לידע היאך ידע דקב"ה כל
 הברואים ומעשיהם אבל נודע בלא ספק שמעשה האדם ביד
 האדם ואין דקב"ה משכו ולא גור עליה לעשות כך ולא בפני
 קבלת וזה בלבוך נודע דבר זה אלא בראית בורות מודברי
 החכמה ומפני זה נאמר בגמרא שדין את האדם על כל מעשיו
 כפי מעשיו אם טוב ואם רע והוא העיקר שכל דברי
 הגמרא תלדין בו :

פרק ששי

מסוקים ורבה יש בתורה וכו' בביאים שהן נראין כסותרין
 עיקר זה ונכשלין בהן רוב האדם ויעלה על דעתן כהן
 שהקדוש ברוך הוא גור על האדם לעשות רעה או טובה

כל אהן דחברים אמת הוה ויהו וכוונן שאנו עושים כל מצות
התורה יגיע אלינו שבות העולם הזה כולן וכוונן שאנו עוברים
עליהן תקרא אהנו הרעות הכתובות ואף על פי שאין אותן
המצוות הם סוף מתן סכין של מצות ולא אותן הרעות הם סוף
הנקמה שנקבין מעבוד על כל המצוות אלא כך הוא הברע כל
חברים הקב"ה נתן להן התורה זו עין חיים לכל העושה
כל המצוות כח וידעו וידעו גמורה נכונה זכה בה לחיי העולם
הבא ולפי גדול מעשי ודב חכמתו הוא זוכה והבטיחו בתורה
שאם נעשה אותה בסמחה ובשכחות נפש וכוונה בהכמתה תמיד
שיסוד ממנו כל החברים המנועים אותו מלעשותה כגון חולי
ומלחמה ודעב וכיוצא בהן וישפיע לנו כל המצוות המהירות את
חיינו לעשות התורה כגון שובע ושולם ורבות כסף והוב כדי
שלא נעסק כל ימינו בדברים שהנוף צריך להן אלא נשב
פנינו ללמוד בחכמה ולעשות המצוות כדי שזוכה לחיי העולם
הבא וכן הוא אמר בתורה אור שהכמות במצוות העולם הזה
ועדקה תהיה לנו תו' וכן הודיענו בתורה שאם נעזוב התורה
נדעת ונעסק בהבלי' הזמן כענין שא' וישמן ישודך ובעש שדיין
האמת יסוד מן העושים כל מצוות העולם הזה שהם חזק ידיהם
לבעש ומביא עליהם כל הרעות המנועים אותן מלקנות העולם
הבא כדי יאבדו כרשעי' הוא שכתוב בתורה ועבודת את איביך
אשר ישלחנו ה' כך תחת אשר לא עברת את השם וגו' נמצא
פי' כל אותן הברכות והקללות על דרך זו כלומר אם עבדתם את
ה' בשמחה ושכחתם ודכו משפיע לכם הברכות האלו וכדורק
הקללות מכם עד שתהיו פנינים להתחכם בתורה ולעסק בה כדי
שחזו לחיי העולם הבא וישב לך לעולם שכולו טוב ותאריך
ימים לעולם שכולו ארך ונמצאתם זוכין לשני העולמים לחיים
שנים בעולם הזה והביאים לחיי העולם הבא שאם לא יקנה פה
חכמה ומעשים טובים אין לו במה יזכה שכ"י אין מעשה וחשבון
ודעת וחכמה בשאול ואם עזבתם את ה' ושניתם במאכל
ומשתה ומסתח ומסתח לדם מביא עליכם כל הקללות האלו ומסיר
כל הברכות עד שיכלו ימכם בבהלה ופחד ולא יהיה לכם לב
פני ולא טף שלם לעשות המצוות כדי שתאבדו מודי העולם הבא
ונמצא טאכודם שני עולמות שבוזמן שאדם שרוד בעולם הזה
בזול ובמלחמה ודעבון אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצות
שבין זוכין לחיי העולם הבא וכפני זה נראה כל ישראל נביאיהם
וחכמיהם ימות המשיח כדי שינחו ממלכות הרשעה שאינן כבוד
לחן לעסק בתורה ובמצות כהזן וימצא לחן מרוע וידבו
בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא לפי שבאותן הזמני' תרבה
הרעה והחכמה והאמת שאם כי מלאה הארץ ריעה את ה' ולא
ילמד איש את אחיו ואיש את רעהו והמדותי את לב האבן
מבשרים מפני שאותו המלך שיעמד מדע דוד בעל חכמה יהיה
יותר משלמה ונביא גדול הוא קרוב במשה רבינו ולפיכך ילמד
כל העם וידעו אותן דרך השם ויבואו כל רגלים לשומעו שנאמר
ויהי בארצות חזמי' כבן יהיה דר' בית השם בראש והאדם וסוף
כל האדם כולו והשוכה האחרונה שאין לה דיסק ורעון הוא חיי
העולם הבא אבל ימות המשיח הוא העולם הזה ועולם כמנהגו
וחלף אלא שהמלכות תחזור לישראל וכבר אמרו חכמים
הראשונים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד
מלכות בלבי' :

הבא ואפרש מן העבירות שהזכירה תורה מן כדי שאנצל מן
הקללות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת כחיי העולם הבא
אין ראוי לעבוד את השם על הדרך זה שהעובד על דרך זה הוא
עובד מיראה ואינה מעלת הנביא' ולא מעלת החכמי' אין עובד
ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמתקבין אותן
לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבוד מאהבה
מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני
דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא
עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בכללה ומעלה
ז' היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה והיא מעלת
אברה' אבינו שקראו הקב"ה אהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה
והיא המעלה שצונו בה הקב"ה על ידי משה שנאמר ואהבת
את ה' אלוך וכוונן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראויה ביד
ועשה כל המצוות מאהבה וכיצד היא האהבה הראויה הוא
שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאד עד שתהא נפשו
קשורה באהבת ה' ונמצ' שונה בה תמיד כאלו חולה חולי' האהבה
שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שגה בה תמיד בין
בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אכל ושחתה יתר מזה תהיה
אהבת ה' בלב אהבויו שגלי' בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל
נפשך והוא ששלמה אמר דרך משל כי חלת אהבה אני וכל שיר
השידים משל הוא לענין זה אמרו חכמים הראשונים שמה תאמר
הריני למד תורה בשביל שאהיה עשיר בשביל שאקרא רבי
בשביל שאקבל שכר בעולם הבא תלמוד לומר לאהבה את ה'
כל מה שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה ועוד אמרו
חכמים במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותי' וכן היו גדולי'
החכמים מצוים לנגבני' תלמידיהם ובשכיליהם בימוד אל תהיו
כעבדים המשתשים את הרב כולו' אלא מפני שהוא הרב ראוי
לשמשו כלומר עבדו מאהבה כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר
או כדי שלא תגיע עדין פורענות דרי' זה עוסק שלא לשכח וכל
העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא כפני אהבת אהן כל
הארץ שעה בה דרי' זה עוסק בה לשמה ואמרו חכמים לעולם
יעסק אדם בתורה ואפילו שלא לשנה שבתך שלא לשמה בא
לשמה לפיכך כשמלמדן את הקטנים ואת הגשמים וכלל עמי
הארץ אין מלמדן אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר
עד שתרבה דעתן ויתחבב חכמה יתירה כגלין לחן רז זה מעש
מעט ומרגילי' אותן לענין זה בנות עד שישגוה וידעוהו ויעבדו
מאהבה דבר ידוע וברור שאין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת
בלבו של אדם עד שישיג בה תמיד כראוי ויעזב כל מה שבועלים
דחן ממנה כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך אינו אהוב
הקדוש ברוך הוא אלא ברעת שדעוה ועל פי הדעה תורה האהבה
אם מעט מעט ואם הרבה הרבה לפיכך צריך האדם ליהוד עצמו
להבין ולהשכיל בחכמת התבונות הכחידעים לו את קונו כפי כח
שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי' והתורה :

נגמר ספר ראשון

וכגון פרקי' בו פרקים

- הלכות יסודי' התורה עשרה פרקים
- הלכות דעות שבעה פרקים
- הלכות תלמוד תורה שבעה פרקים

פרק עשירי

אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי
שאקבל כל הברכות והתובות בה או כדי שאזכה לחיי העולם

ועושה מצות וסבלין אותן כבוד ושמחה
 והאלים את מעשיך ולא עוד אלא שמתאים להם שנאמר
 וערכה לה מנחת יחודה ויחוסלה כימי עולם וכשנים קדמוניות
 בעלי השמות ודבך להיות שפלים ועמים ביהוד אם דרשו אותן
 ובסלים במעשיהם והראשונים ואמרו לזן אמש חיות עולשה כך
 וכך והאם יתעורר כן וכך אל ירגישו לזן אלא שומעין
 ושמחים ויחייבן שם זכות להם שכל זמן שהם בושים ממעשיהם
 שעברו ובמשיבם שפון זכותם מרובה ומעלהם מתגדלת והוא נמר
 הוא למר לבעל תשובה ובוד מעשיך הראשונים או להזכירם לפני
 פני לביישו או להזכיר דברים וענינים וחזקין להם כדי להזכיר
 מה עשה והכל אמר ומחוד עליה בכלל האניית דברים שהוזהרה
 תורה עליה שב' ולא תנו איש את עפיתו

פרק שמיני

והטובה והצפונה לצידיק' היא חיי העולם הבא והיא חיי' שאין מצו
 עמון והטוב שאי עמה רעה הוא שכתוב בתורה למען יישב לך
 והארבת ימי כפי השמיע' למדו למען יישב לך לעולם שכולו טוב
 והארבת ימי לעולם שכולו ארך והוא העולם הבא שבו הצדיק'
 הוא שינוי לטעם זה ויהיו בטובה זו ופירעון הרשעים הוא שלא
 יום לחיים אהל אלא יכחזו ומתו וכל מי שאינו זוכה לחיים
 אהל הוא המת שאינו חי לעולם אלא נכרת בהשעו ואבד כבודו
 וזהו כרת הבתובה בתורה שטא' הכרת חכמת הנפש והיא כפי
 השמיעה למדו חכמת בעולם הזה תכרת לעולם הבא כלומר
 שאותה הנפש שפירשה מן הגוף בעולם הזה אינה זוכה לחיי
 העולם הבא אלא גם מן העולם הבא נכרתה העולם הבא אין בני
 גוף תגייה אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף ככלאבי השרת
 אחיל ואין בו גיחת אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא דבר מכל
 הדברים שנופות בני אדם צריכין להם בעולם הזה ולא יארע
 דבר בו מן הדברים שמארעין לנופת בעולם הזה כגון ישיבה
 ועבודה ושינה ומיתה ועצב וסחוק וכיוצא בהן כך אמרו חכמים
 הראשונים העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמי'
 אלא צדיקים זשכין ועשרותיהם בראשיתן וסדקין מזה השכינת
 חיי נתברר לך שאין שם גוף לצי שאין שם אכילה ושתייה והוא
 שאמרו צדיקין חסדין עליון חדה כלומר נפשות הצדיקים
 מצויין שם בלא ענין ולא יגיעו וכן זה שאמרו

עשרותיהן בראשיתן כלומר דעת שידעו שבגולה וכו' לחיי
 העולם הבא ומצויה עמון והיא העטרה שלהם בענין שאמר
 שלמה בעטרה שעושרה לו אבן והרי הוא אבן ושמות עולם על
 ראסו ואין השמחה גוף כדי שתמנה על הראש כך עשרה שאמרו
 חכמים כגון היא הדעה וכחא זה שאמרו והגין מזה השכינת
 שידעין ומשיג' מאמחה הקבה בה שאין יודע' להם בגוף האפל
 הספל כל נפש האמונה בענין זה אינה הנשמה הצדיקה לתף
 אלא צורת הנפש שה' הדעה שהשיגה הבורא כפי כחה והשיגת
 הדעות הנפרדות ושאר המעשים והיא הצורה שביארנו ענינת
 בפרק ד' מהלכות יסודי התורה היא הנקראת נפש בענין זה
 חיים אלו לצי שאין עכחם מות שאין המות אלא ממאדעות הגוף
 ואין שם גוף נקראו צדור חיים שנאמר והיתה נפש אדני צדורה
 בעידור החיים והוא הסגר שאין שבו למעלה ממנו והצבות
 שאין אחריה שבו והיא שותתא כל הגביאים וכמה שמת נקראו
 לה דרך משל זה ה' וכנסו קדשו ודרך הקדש והצרות ה' ומעם
 זה נאמר ה' ויכל ה' ובית ה' ושער ה' וחכמים קראו לה דרך
 כסל לשונה זו המצומת לצידיקים סעודה וקדוה לז' בכל מקום

העולם הבא הנקמה שאין נקמה מולח ממנה שחכמת הנפש
 ולא תכח לאותן חיים שנאמר הכרת חכמת הנפש והיא עונה
 בה חז האבדון הוא שקדון אותו הגביאים דרך משל באר שות
 ואבדון הצורה ועלוקה וכל לשון כלייה והשתתה קדוה לז' לצי
 שהיא הצליחה שאין אחריה תקומה והחפסד טאינו חזר לעולם
 שפא תקל בעיניך טובה זו חכמה שאין שבו המצות והיות האדם
 שלם בדרכי האמת אלא לחיותו אוכל ושותה מאכלות טובות
 ובעול צדחת נאות חובש בגדי שש ודקמה ושוכן באהל שן
 ומשתמש במלי כסף וזהב ודברים חדומים לאילו כמו שמדמין
 אל העדביים חפשיים האילים השטופים בזמח אבל החכמים
 ובעלי דיעה ידעו שכל הדברים האילו דברים הבאו והבל הם
 ואין בהם תועלת ואינה טובה גדולה אצלינו בעולם הזה אלא
 מפני שאנו בעלי גוף תגייה וכל הדברים האלו צרכי הגוף הם
 ואין הנפש מתאוה להם ומצומתן אלא מפני צורך הגוף כדי
 שימצא חפצו ויעמוד על בוריו וכוכן שאין שם גוף נמצא כל
 הדברים האלו בטלים הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש
 בעולם הבא אין שם דרך בעול' הזה להשיגה ולידע אותה שאי
 אנו יודעים בעולם הזה אלא טובת הגוף ולא אנו מתאים אבל
 אותה הטובה גדולה עד מאד ואין לה עוד בטובות של עולם
 הזה אלא דרך משל אבל בדרך האמת שבעודך טובות הנפש
 בעולם הבא כטובת הגוף בעולם הזה במאכל ובמשתה אינו כן
 אלא אותה הטובה גדולה עד אין חקר ואין לה עוד חזקין הוא
 שאמר דוד מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו' וכמה כמה חזק
 התאוה לחיי העולם הבא שנאמר חלי האבנתו לדאת בטוב
 השם בארץ החיים כבר הדיעמו החכמים הראשונים שטוב
 העולם הבא אין כח באדם להשיגה על בודיו ואין יודע גדולה
 וחפיה ועצמה אלא הקבה לבדו ושכל המצות שכתובין בהן
 הגביאים לישראל אינן אלא לדברי' שבגוף שנהגין בהן ישראל
 לימו' חמלך המשיח כוכן שמשוב הכמשלה לישראל אבל טובת
 חיי העולם הבא אין לה עוד חזקין ולא דמח הגביאים כדי שלא
 יפחדו אותה בודמין והיא שישעיהו אמר עין לא ראתה אלה'
 חלוק יעשה לשוכה לו כלום הטובה שלא ראתה אותה עין נביא
 ולא ראה אותה אלא אילים עשה אותה האילים לאדם שכותב
 לו אמרו חכמים כל הגביאים כולן לא נבאו אלא לימות המשיח
 אבל העולם הבא עין לא ראתה אילים חלוק זה שקראו אותו
 חכמים העולם הבא לא מפני שאינו כפי עתה מה העולם אבד
 ואח' יבא אותו העולם אין הדבר כן אלא חרי הוא כפי ועומד
 שכ' אשר צפנת פעלת ולא קראו עולם הבא אלא מפני שאותן
 החיים באין לו לאדם אודי חיי העולם הזה שאנו קיימים בו בגוף
 הנפש חזק ומצא לכל אדם בראשונה

פרק תשיעי

מאד שמדע שמות סכך של מצות והטובה שכותב לה אם
 שמדע דרך השם הכתוב בתור' היא חיי העולם הבא שנא' למען
 יישב לך והארבת ימים והנקמה שמקטין מן הרשעים שעובו
 אדוות הצדוק והטובות בתורה היא הכרת שנאמר הכרת
 הנפש והיא עונה בה מה זה שכתוב בכל התורה מלה אם
 תשמעו יגיע לכם כי ואם לא תשמעו יקרה אחרם כך וכל אותן
 הדברים בעולם הזה כגון טובע ודעק ומלחמה ושולם ומלכות
 ושפלות ושיבת הארץ תולת והעליות מעטת והפסד
 ושאר כל דברי הגרית

במקום ז' כל מי שה' פטר מלקר' קרי' ש' אם רצה להחמיר על
 קצת לקרות קרא וחזא שנה' דעתו פנויה עליו אבל אם היה זה
 המסוד מלקרות מבזהל אינו רשאי לקרות עד שתתישב דעתו :
 ה' כל המסאך וידין בקרית שמע ומברכין לפניו ולא יאזריה וזן
 במחמתן אף על פי שאיפשר לזן לעלות משומאתן בו ביום כגון
 המעין בשד' או כנדה חובה וכמשכבה וכיוצא בהן ועל אובי
 וזן תקנו שלא יקרא בדברי תורה בעל קרי לבדו והוציאוהו
 מכלל שאר המסאך עד שיטבול ולא פטטה תקנה זו בכל ישראל
 ולא היה כח בחוב העבוד לעמוד בה לפיכך בטלה וכבר נהגו כל
 ישראל לקר' בתורה ולקרות קרית שמע וזן בעלי קריין לפי שאי
 ידבר תורה מקבלין שומא אלא עומדין בשד'תן לעולם שנאמ'
 ולא ס' דברי כאש נאס' מה אש אינה מקבלת שומא אף
 דברי תורה אינה מקבלין שומא :

**נגמז הלכות קרית שמע
 הלכות תפילה וברכת כוונס**

בבבלין שתי מצות עשה אחת לעבוד את ה' ככל יום בתפילה
 יהיה לכוך כוונס את ישראל ככל יום וכיאר שתי מצות
 אילו בפרקים אלו :

פרק ראשון

המתעסק להתפלל ככל יום שנועבותם את ה' אלדיכם מפי
 השמיעה למזד שעבדה זו היא תפילה שבא להעבד ככל לבבכם
 וכוונס א' זו היא עבודה שכלב' תפילה ואין כגון התפל'
 בן תורה ואין חוב התפילה הזאת מן התורה ואין לתפילה זמן
 קבוע מן התורה : ב' ולפיכך נשים ועבדים ודייני בתפילה
 לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמה אלא חוב מצוה ז' כך הוא
 שיהא אדם מרחק ומתפלל ככל יום ומגיד שבו של הקבה
 ואד כי שאל ערכו שהוא צריך להם בבקשה ובתורה ואד
 כי מות שבו וחזרה לה' על הטובה שהשגי' לו כל אד לפי
 כוונ' ג' אם היה רגיל מרבה בתורה ובקשה ואם היה
 עול ששנים מדבר בפי ימלתו ובכל עת שידעה וזן
 כגון התפלות כל אד כפי יכולתו יש מתפלל פעם אחת ביום ויש
 מתפלל פעמים רבות והכל יהיו מתפללין גבו המקדש בכל
 מקום שיהיו וכן היה הדבר תמיד במטה רבים ועד עזרא :
 ד' כיון שגלו ישראל בימי נבוכד נצר והטע' נתערבו בפרס
 ויון ושאר האומות ומלחו להם בבית בארצות והגויס ואותן הבנים
 נתבלבלו שפתם ודעתם שפת כל אד ואד מעורבת מלשונות
 הדבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל עזרבו בלשון אחת
 אלא בשיבוש' של וכוונס חצי מדבר אשדורית וז' ואינם מכירי
 לדבר יהודית ובלשון עם ועם : ה' וכאני זה כשהיה אד
 מן מתפלל תקעד לשתו לשאל הוצי' או להגיד שבו והק' בה
 בלשון הקדש עד שיעדבו עמה לשונות אדורות וכיון שראה עזרא
 ובית ד' כי עמדו ותקנו להם שמעו עשרה ברכות על הסוד :
 ו' שלש ראשונות שבו לה' ושלש אדומות והודיה ואמצעות יש
 בהן שאלת כל הדברים שזן כמו אבות לכל חצי איש ואיש
 ולעמי העבוד כולן כדי שיהו ערוכות בפי הכל ולמזד אותן
 ותורה תפלות אלו העלנים תפילה שליכה לתפלה בעל השון
 הצדוק וכפי ענין זה תקנו כל הברכות והתפלות והסודות בפי
 כל ישראל כדי שיהא ענין כל ברכה ערוך בפי העלג : ז'
 והן תקנו שיהא כגון התפלות במצבן והקרבנות שנים תפלות בכל

יום כנגד שני תמידין וכל יום שיש קרבן מסוף והגו בו תפילה
 שלישיית כנגד קרבן מסוף ותפילה שהיא כנגד תמיד
 של בקר היא הנקראת תפלת השוד ותפילה שכנגד
 תמיד של בין הערבים היא הנקראת תפלת כנדה ותפילה שכנגד
 המוספין היא הנקראת תפלת המוספין : ח' וכן התקינו
 שיהא אדם מתפלל תפלה אחת כלילה שהדי איברי תמיד של בין
 הערבים מתאבלין והולכין כל הלילה שנאמר היא העילה וכו'
 עד שהתפלות כענין שנאמר ערב ובקר וצהדים אשדזה ואהבה
 ושמע קולי ואין תפלת ערבית חובה כתפלת שחרית ומנוחה ואף
 על פי כן נהגו כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם להתפלל ערבית
 וקבלוה עליהם כתפלת חובה ט' וכן תקנו תפלה אד תפלת
 המנוחה סמוך לשקיעת החמה ביום התענית בלבד כדי להוסיף
 תחנון בקש' מפני התענית והיא התפלה הנקראת תפלת בעלה כל'
 נבעל שעדי שמים בעד השמש ונסתרה לפי שאין מרגללין אותה
 אלא סמוך לשקיעת החמה : י' כמיצאו התפלות בכל יום שלש
 ערבית ושחרית ומנוחה ובשבתות ובמער' ובראשי ידשי ארבע
 שלשה של כל יום ותפלת המוספין : וכיום הכפודים הכשה
 ארבעה אילו ותפלת בעלה : יא' תפלות אלו אין פוזתין
 מהן אבל מוספין עליהם אם רצה אדם להתפלל כל היום כול'
 הדשות ביזו וכל אותן התפלות שיוסיף כמו מקריב נדבות לפיכ'
 צריך שיודש דבר בכל ברכה וברכה מן האמצעות מעין
 הברכות ואם חזש אפילו בברכה אחת וזו כדי להודיע שהוא
 מרבה ולא חובה וז' ראשונה וז' אדומות לעולם אין מוספין בהם
 ולא פוזתין בהן ואין משבין בהן דבר : יב'

פרק שני

בשי רבן גבליאל רבו הדינים בישראל והיו מעדין ליעדאל
 ומסתנין אותן לשו'ב מאדדי השם וכיון שראה שז גדולה
 מכל ערכי בני אדם עמד הוא ובית ד' והתקין ברכה אדמת
 שתהיה בה שאלה מלפני השם לאבד הדינים וקבע אותה בתפילה
 כדי שתהיה ערוכה בפי הכל נמצאו כל הברכו שבו ברכה תשע
 עשרה ברכות : ב' בכל תפילה שבכל יום מתפלל אדם
 תשע עשרה ברכות אלו על הסוד ברא' בשמא דעה וכוונס
 ולשונות המהר לקר' אבל אם היה טרוד ודחוק או שקצרה לשונו
 מהתפלל יתפלל שלש ראשונות וברכה אחת מעין כל האמצעות
 ושלש אדומות ויצא ידי חובתו זה הברכה שתקנו מעין כל
 האמצעות : ג' הבינו ה' אלדינו לדעת את הדרכי וכו'
 את לבנו ליראק לסלוח היה לנו להיות נאליס רחוק מבראב
 ודשגנו ושכנו בנאות ארצ' ונפצים מארבע תקבין והתועי'
 ברעתך ישפט ועל הדשעים תסוף יוד וישכחו צדיקים בבניין
 עיך ובתקן והכל' וכיצד התקין לדוד עבודך ובעריות מ'
 לבן יש משדך שרם מקרא אתה תענה כדבר שנא ויהי טרם
 יקרא ואני אענה עוד הם מדברי אתה תשמע כי אתה הוא עונה
 בכל עת פהרה ומציל מכל צקה בא' שומע תפילה : ד'
 במה דברים אמורים בימות החנה אבל בימות הגשמים אינם
 מתפלל הבינו מפני שצריך לומר שאלת בברכת השנים והן
 במצאי שבתות וימים טובים אינם מרגללי הבינו מספ'
 שאין לומר הכולה כחוקן והעת :

שאין צורך אמר להחזיק בבית-הכנסת ובבית המדרש ישי
 אם נודמן לו להוריש מן דבר האסור בבית המדרש או בבית
 הכנסת כפרוש אפילו בלשון קדש ובכעני קדש : ו' צואה
 האדם והוא כלבים וחזירים בזמן שיש בתוכן עזות וכל צואה
 שרובה רע מן אהל אסור לקרות קרית שמע כנגדו וכן כנגד מי
 רגלים של אדם אבל מי רגלים של בהמה קורין כנגדו קטן
 שאינו יסור לאכול ביהותן כבוד שיאכל הגדול כשלוש ביצים
 וכן אין מרחיקן לא מעצמו ולא ממי רגלי : ז' היתה
 צואה יבשה כחוש אסור לקרות כנגדה ואם היתה יבשה יותר
 מדרש עד שאם זרקת התפרך ודי היא כעפר ומותר לקרות
 כנגדה מי רגלים שנבלעו בקרקע אם היו מרשיבין ודי אסור
 לקרות כנגדן ואם לאו מותר : ח' סמא ירדוק אדם
 מעצמו וממי רגלים ואור כך יקרא ארבע אמות ברא בזמן
 שהם מלאו חזיון מעיו אבל אם היה כנגד פני מרחוק מן עד
 שלא יראה אתן ואור כך יקרא ט' ברא כשהיה עמוק
 בבית בכקס שדה אבל אם היה שם מקום גבוה מן עשרה
 טפחים או נמוך מהם עשרה טפחים יושב בצד המקום וקרא
 ש הרי נפסק ביניהם והוא שלא יגיע לריח רע : וכן אם סמא
 בלי על הצואה או על ממי רגלים אף על פי שיש עומד בבית ודי
 אלו כקבורין ומותר לקרות כנגדן : י' היה בינו ובין הצואה
 מחיצה של זכוכית אף על פי שהיא רחוקה מאד והזכוכית
 מותר לקרות בצידה : יא' רביעית מים יתוך מי רגלים של
 פעם אחת מותר לקרות עמוק בתוך ארבע אמות : יב'
 היתה צואה בגובה עומד בסמול על הגובה וקרא והוא שלא
 יהיה סמולו נגיע בה היתה כנגד צואה מעושה ביותר כגון
 ציפה חקק עליה רוק עבה עד שתתבטח וקרא והוא שיש
 צואה על בשרו או ידיו משנפלת מבית הכנסת ולא היה לזן ריח
 רע בלי כפני קושטן או יבשה מן חלקו לפי שאין לזן ריח רע
 אבל אם היתה במקומה אף על פי שאינה נראית כשהוא עומד
 והוא יבטח כשהוא יושב אסור לקרות עד שיקבץ יפה יפה
 כפני שהצואה לחה והוא ויש לה ריח רע וכמה גאונים הודו
 שאסור לו לקרות אם היו ידיו משנפלות וכן ראוי לעשות : יג'
 ריח רע שיש לו עיקר מרחוק ארבע אמות וקרא אם פסק הריח
 ואם לא פסק הריח מרחוק עד מקום שפסק הריח ושארין לו עיקר
 כגון מי שיצא מסגרת רוח מלמטה מרחוק עד מקום שחבלו הריח
 וקרא גוף של רע ועביט של ממי רגלים אסור לקרות
 קרית שמע כנגדו ואף על פי שאין בהם בלם ואין להם ריח רע
 בפני שהם בבית הכנסת : יד' צואה עוברת כגון שהיתה שמה
 על פני רגלים אסור לקרות כנגדה ופי' הווי כצואה עוברת ופי'
 ואסור לקרות כנגדו עד שיעברו ממנו ארבע אמות : יו'
 היה קרא הגיע למקום השינופת לא יבדיל על פי וקרא אלא
 יפסק עד שיעבור מאותו מקום וכן וקרא שיצאה ממנו רוח
 מלמטה יפסק עד שתכלה באטה וחור לקראתו וכן בודני חור
 יצתה רוח מבודו אף על פי שכפוסק לקרית שמע אינו פוסק
 לרברי תורה : טז' היה קרא קרית שמע בבית ובסמק
 לו אם יש שם צואה או ממי רגלים או אין שם חרי זה מותר לקרות
 היה קרא באשפה ובסמק לו אם יש שם צואה או אין שם לא
 יקרא עד שיבזק שהזקת האשפה שהיא מקום השנופת אבל
 ספק מי רגלים אפילו באשפה מותר לקרות : יז' כסם
 שאסור לקרוא כנגד צואה ומי רגלים עד שיחזוק כך אסור לקר'
 כנגד הערוה עד שיחזיק פני אפילו גי' אף קטן לא יקרא כנגד
 ערוה אפילו מדעה של זכוכית מסמקת האהל והוא רחוק אמה
 אסור לקרות עד שיחזיק פניו וכל גוף האשה ערוה לפיכך לא

יסמול כגוף האשה כשהוא קורא ואפי' אשתו ואם היה כגולה
 שמה כגולה לא יקרא כנגדה : יח' וכשם שהוא אסור כנגד
 ערוה אודים כך הוא אסור לקרות כנגד ערוה לא יקרא כשהוא
 ערוה עד שיכסה ערוה היתה חגורה של בגד או עוד או שק על
 מתניו אף על פי שאר גופו ערוה מותר לו לקרות קרית שמע
 והוא שלא יהיה עקבו מנגע בערוה : היה ישן בשליחו והיה
 ערוה וחצץ בשליחו מותר לכו לקרוא אבל לא יחזיק צואה
 ויקרא בפניו שלבו חזקה את הערוה ונמצא כמי שקורא בלא
 חגורה : יט' שנים שיהיו יושנים בשליח אחד כל אחד מן
 אסור לקרות אף על פי שיכסה לכו עד שתהא שליח מפסק בניחן
 עד שלא יגע בשד זה בבשר זה ממתינו ה' מהם חזקה ישן עם
 אשתו או בנה ובני ביתו הקטנים הרי גופן כגופו ואינו כרניש
 מן לפיכך אע"פ שכבודו מנגע ביום מיוחד פניו וחצץ בלתי
 לכו וקרא : יט' עד אימתו הם קטנים לענין זה עד שיהא
 חזק בן שנים עשרה שנה ויום אחד והכנסה בת אחת עשרה
 שנה ויום אחד והוא שיה' תביתם מתבית גדולים שדים נבוגו
 ושעוד צמח הארץ לא יקרא עד שהפסק שליח בלתי אלא אם
 עדין לא חז' לא שד' נכחו ושעוד צמח קרא קרית שמע קרוב כשר
 ואינו צריך חסוק עד שיחיה חזק בן שלש עשרה שנה ויום אחד
 והקבנה בת שנים עשרה שנה ויום אחד :

פרק רביעי

נשים ועבדים וקטנים פסדין בקרית שמע ומלמדין את הקטנים
 לקרוא בעצמם ומבדלין לשניהם ולאחריה כדי לחזקן במצות
 מי שהיה לכו שרוד ונפשו לחבר מצוה פסד מכל המצות
 ומקריית שמע : לפיכך חזן כנסת בתולה פסד מקריית שמע עד
 שיבא עליה לפי שאין דעתו פגועה שכא לא ימצא לה בחולים
 ואם שהא עד מציא שכת ולא בעל חייב לקרות כמצוה שבת
 ואח"כ שהרי מתקדשה דעתו ולכו גם כה אף על פי שלא בעל :
 ב' אבל חמסא את חבעלה אף על פי שעוסק במצוה חייב
 לקרות והוא וכן לו חבר שמכבש דעתו וכן כל כדצא בה :
 ג' מי שמת לו מת שהוא חייב להתאבל עליו פסד מקריית
 שמע עד שיקברו כפני שאין דעתו פגועה לקר' ואם היה מוטב
 את המת אף על פי שאינו מת פסד מקריית שמע : ואם היו
 חסומין שנים האחד משכר והשנינו נשכח למקום אחד וקרא
 חזר ומשכר ונשכח האחד וקרא וכן החזיר קבר לכת פסד
 מקריית שמע : ד' אין בוציאין את הזבת לקבור ריחן
 לזמן קרית שמע אלא אם כן היה אדם גדול ואם התחולל והציצא
 ונזע זמן הקריאה חזן מלחין את המת כל שיש לכמה צורך בהן
 כגון נשוא השפחה החלופין החלופין החלופין בין שהיה לפני
 המטה בין שהיה לאחד המטה פסדין ושאר החלחין שאין למטה
 צורך בהן חייבין : ה' היו עוסקי בחפצד חזעו זמן קרית שמע
 בזמן שהמת מונה לפסדן נשכחן אחד אחד וקראין חזרין
 לחפצד אין הזבת מטה לפסדן כל העם קורין קיש והאבל יושב
 וחזק לפי שאיש חייב לקרות עד שיקבור את מתו : ו'
 קבר את הזבת החזקת האבילים לקבל תשומין וכל העם חלבים
 אודיהם מסקת חפצד למקום שעומדין בו והאבל לעשות שרות
 לקבל תשומין אם ישליח העם לחזקתו חלבו אפילו פסקו אחד
 קודם שיגיע לשדה יתחולל ואם לאו לא יתחולל אלא יחזק את
 האבילים ואשר שיפטר מן יתחולל לקרות בני אדם העובדין
 במדת הפנינים שזן רואן פני האבילים פסדין מקריית שמע
 והדומים תאיל ואינם רואים את האבילים חייבין בקרית שמע

את התלמי: ט' כיצד טעה ולא התפלל שודית ועבר
 חצי היום ותפלל מנחה שנים ראשונה תפלת מנחה והשנייה
 תשלמי שודית: י' טעה ולא התפלל מנחה עד ששקעה
 החמה ותפלל ערבית שתי ראשונה ערבית ושנייה תשלמי מנחה
 טעה ולא התפלל ערבית עד שיעלה עמוד השחר מתפלל שודית
 שנים ראשונה שודית והשנייה תשלמי ערבית טעה ולא
 התפלל לא תפלה זו ולא תפלה הסמוכה לה אינו משלים אלא
 אחריה בלבד כיצד טעה ולא התפלל לא שודית ולא מנחה
 מתפלל ערבית שנים ראשונה ערבית והאחרונה תשלמי מנחה
 אבל שודית אין לה תשלמי שכבר עבר זמנה וכן בשאר תפילות
 י"א הי' לפניו שתי תפלות של מנחה ושל מוספין מתפלל
 של מנחה ואחר כך מתפלל של מוספין ויש מי שמורה שאין
 עושין בעבור כן כדי שלא יטעו:

פרק רביעי

חמשה דברים מעכבין את התפלה אף על פי שהגיע זמנה שודת
 ימים וסמי הערות וטוהרת מקום תפלה ודברים החופים אותו
 ומתהלך ב' טוהרת ימים כיצד רוחץ ידיו במים עד
 וחרק ואחר כך יתפלל היה מואץ בדרך והגיע זמן תפלה
 לא היה לו מים אם היה בינו ובין המים ארבעה מילין שהם
 שסות אלפים אמה והלך עד מקום המים ורוחץ ואחר כך יתפלל
 היה בינו ובין המים יותר על כן כקנה ידיו בערור או בעפר או
 בקרה ומתפלל: ג' כמה דברים אמורים לפניו אבל אם
 היה מקום המים לאחוריו אין מזהיבין אותו לחזור לאחוריו אלא
 עד מיל אבל אם עבר בן המים יותר אינו חייב לחזור אלא מקום
 ידיו ומתפלל כמה דברי אמורים שאינו כטור לתפלה אלא
 ידיו בלבד בשאר תפלות וכן מתפלת שודית אבל שודית
 חוזן פניו ידיו ורגליו ואחר כך יתפלל ואם היה רוחק מן
 המים בקנה ידיו בלבד ואחר כך יתפלל: ד' כל הטבאין
 חוזקן ידיו בלבד כשהוא מתפלל אף על פי שאיפשר
 להם לשבול תעלות כטומאתם אין הטבילה מעכבת וכבר בארנו
 שערא תיקן שלא יקרא בעל קרי בלבד בדברי תורה עד שיטבול
 ובית דין שעממו אחר כן התקינו אף לתפלה שלא יתפלל בעל
 קרי בלבד עד שיטבול ולא מפני טומאה ושחרה נגעו בה
 אלא כדי שלא יהיו תלמידי חכמי מעים אצל נשותיהן כתרנגולים
 ומגני זה תקנו שבילה לבעל קרי לבדו והוציאנו טבול המטאין
 ה' לפיכך היו אמרין בזמן תקנה זו שאפילו זב שראה קרי
 ונח טפלוט טכבת זרע ומשמשת שראתה דם נזה צריכין
 שבילה לקרי שמע וכן לתפלה מפני הקרי אף על פי שהם טבאין
 וכן חזין בנות שאין טבילה זו מפני שזרה אלא מפני הזרה שלא
 יזהו מעצין אצל בשותקן חמיד וכבר בטלה תקנה זו של תפלה
 לשי' שלא פשטה בכל ישראל ולא היה כח בעבור לעמוד בה
 ו' מנהג פשוט בשעור ובספרד שאין בעל קרי מתפלל עד
 שחוזן כל בשרו במים משום הכן לקראת אלו ישרא' כמה
 דברים אמורים בבריא או בחולה שבעל אבל חולה שראה קרי
 לאתנו פטור מן הרוחצה ואין בזה מנהג. וכן זב שראה קרי
 ונח טפלוט טכבת זרע אין בהן מנהג אלא מקנחין עצמן ורוחצין
 ידיו ומתפללין: ז' בימי הערות כיצד אף על פי שכנסה
 ערותו כורך עכבסין לקדית שמע לא יתפלל עד שיכנסה את לבו
 ואם לא כנסה לבו או טבאנס ואין לו בגוה יכנסה הואיל וכנסה
 ערותו והתפלל יצא ולכהוילה לא יעשה: ח' טוהרת מקום
 תפלה כיצד לא יתפלל במקום השינופת ולא במרחץ גליה בבית

הכסא ולא באשפה ולא במקום שאינו בחוקת נזורה עד שיבדקו
 כללו של דבר כל מקום שאין קורין בו קרית שמע אין להתפלל
 בו וכשם שמרחיקין מצואה ובימי רגלי וריהר עונן הבת ומראית
 הערה לקרית שמע כך מרחיקין לתפלה: ט' התפלל
 ומצא צואה במקומו הואיל וחטא כפניו שלא בודק עד שלא
 התפלל חזר ומתפלל במקום טהור: י' היה עומד בתפלה
 ומצא צואה כנגדו אם יכול להלך לפניו כדי שיזדקנה לו: ח"ו
 ארבע אמות יהלך ואם לאו יסקלנה לצודין ואם אינו יכול יפסיק
 נדולי החכמים לא היו מתפללים בבית שיש בו שכר ולא בבית
 שיש בו מדיים בעת עפשו מפני שריחו רע אף על פי שהמקום
 טהור דברים החופים אותו כיצד אם היה צריך לנקביו לא
 יתפלל וכל הצריך לנקביו והתפלל הפלתו תועבה וחזר ומתפלל
 אחר שיעשה צרכיו ואם יכול להעמיד עצמו כדי פרכה תפלתו
 תפלה ואעפ"כ לכתחילה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו יפה יפה
 ויבדוק נקביו ויסייר כוח וניעו וכל הדבר המודו ואחר כך יתפלל
 י"א: מי שגזק ופיתק ונתעטש בתפלתו אם לרצונו הרי זה
 מגונה ואם בודק גופו קודם שיחלל וכו' לאגטו אין בכך כלום
 בזמן לו חק בתפלתו כבליעו כבליעו או בבגדו ואם היה מצטע'
 בכך זורקו בינו לאחוריו כדי שלא יצטער בתפלה ונכניצא טרוד
 יצא מטנו רוח בלכטה כשהוא עומד בתפלה שלא לדעתו
 טוהה עד שתכלה הרוח חזר לתפלה: י"ב בקש להוציא
 רוח מלכטה ונעטער הרבה ואינו יכול להעמיד עצמו כדרך
 לאחוריו ארבע אמות ומביתו עד שתכלה הרוח ואמר רבן כל
 העולמים יצדונו נקבים נקבים חלולים חלולים גליה ודוע לפניך
 הרפתונו וכלמתנו הרפה וכלמה בדינו תהלעת ורכה כמיתתנו
 חזר למקומו ומתפלל י"ג היה עומד בתפלה ונטפו מי
 רגליו על ברכיו מביתו עד שיכלו המים וחזר לביקום טפסוק ואם
 שהה כדי לנמור את התפלה חזר לראש: י"ד וכן הכשתין
 מים טוהה כדי הלך ד' אמות ואחר כך יתפלל ומטהר גלגל טוהה
 אחר תפלתו כדי הלך ארבע אמות ואחר כך בשתין כדי
 שיפסקו דברי התפלה כפיו: ט"ו כמתהלך כיצד מל תפלה
 שאינה בטובה אינה תפלה ואם התפלל בלא מנהג חזר ומתפלל
 בכונה מצא דעתו משובשת ולבו טרוד אמר לו להתפלל עד
 שתשיב דעתו לפיכך הבא כן הדרך והוא עיף או מיער אסור
 לו להתפלל עד שתתייבב דעתו אמרו חכמים ישא שלמה ימים
 עד שינוח ומהתקד דעתו ואחר כך יתפלל: י"ו כיצד היה
 הזכונה שיפנה את לבו טבל הזכונות ויראה עצמו כאלו הוא
 עומד לפני השכינה לפיכך צריך לישב מעט קודם התפלה כדי
 למוק את לבו ואד"כ יתפלל בטות ובתחנוני ולא יעשה תפלות כמי
 שהיה מטא משאר ומשליכו והלך לו לפיכך צריך לישב מעט
 ואחר כך יפטר וסודים הראשונים היו טוהין טעה אותן קודם
 תפלה ושעה אחת לאחד תפלה וכאריבין בתפלה טעה: י"ז
 שכר אל יתפלל כפניו שאין לו כוחו ואם התפלל הפות תועבה
 לפי חזר ומתפלל כשתתקן כשתתנו שהיו אל יתפלל ואם התפלל
 תפלתו תפלה אי חזו שכר זה שאינו יכול לדבר לפני המלך
 שהיו יכול לדבר בפני המלך ואינו משהבש אף על פי כן הואיל
 ושתה רביעיתין לא יתפלל עד שיסיר יינו מעליו: י"ח
 וכן אין עומדין להתפלל לא מתקן טוהק ולא מתקן קלות ראש
 ולא מתקן שיהא ולא מתקן כריכה ולא מתקן כניס אלא מתקן
 דברי תורה ולא מתקן דין הלכה אף על פי שהן דברי תורה
 כדי שלא יהא לבו טרוד בהלכה אלא מתקן דברי תורה שאין
 בה עין בנות הלכות פסוקות י"ט תפלות הפרקים בגין
 תפלת מוסף ראש חדש תפלות מעלות צריך להסיר תפלתו
 ואחר כך עומד ומתפלל כדי שלא יכשל בה

ה' וכשנתת ובימים טובים מתפלל שבע ברכות בכל תפלה
 ותפלה בארבע תפלות של אותו היום שלש ראשונות ושלש
 אחרונות וברכה אמצעית מעין אותו היום בשבת וחתום בברכת
 אמצעית מקדש השבת וברגלים וחתום בה מקדש ישראל והזמני
 ואם היה שבת ויום טוב וחתום בה מקדש השבת וישראל
 והזמני בראש השבוע וחתום בה מלך על כל הארץ מקדש ישר
 ויום המזון ואם היה שבת וחתום בה מלך על כל הארץ מקדש
 השבת וישראל ויום הכרזן ו' במה דברים אמרו בתפלה
 עדיב וישרי ומנחה אבל תפלת המוספין של ראש השנה מתפלל
 תשע ברכות שלש ראשונות ושלש אחרונות של כל יום ושלש
 אמצעיות ראשונה מן האמצעיות ענינה מלכות שנייה אחרונות
 שלישית שופרות וחתום בכל אות מהם מענינה: ו' ביום
 הכפורים מתפלל בכל תפלה ביום תפלות שבע ברכות שלש
 ראשונות ושלש אחרונות ואמצעיות מעין היום וחתום בכל אות
 מן מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים ואם חל
 להיות בשבת וחתום בכל תפלה מן מלך על כל הארץ מקדש
 השבת וישראל ויום הכפורים: ו' במה דברים אמרו
 ביום של צום של כל שנה ושנה אבל ביום צום של שנת הזבל
 בתפלה המוספין תשע ברכות כמו שתתפלל במוסף ראש
 השנה ויום אתן הברכה עצמן בלא פוחת ולא יותר ואין מתפלל
 אתן אלא בזמן שהזבל נהג: ט' בכל תפלה מן התפלות
 פותחין בברכה ראשונה שפתית תפתח ופי' יגיד תהלתך וכבוד
 וחתום במוסף ותפלה אומ' יהיו לרצון אמרי פי וגו' ואחר כך יעזר
 לארורתי ו' בראשי חודשים ובחולל של כותב מתפלל
 ערבית שחרית ומנחה תשע עשרה ברכות כשאר הימים ואומר
 בעבודה אלדינו ואלדי אבותינו יעלה ריב במוסף בחולל של מעד
 בתפלה המוספין כיון שיתפלל ביום טוב ובראשי חודשים
 מתפלל שבע ברכות שלש ראשונות ושלש אחרונות ואמצעית
 מעין קרבן ראש חודש וחתום בה מקדש ישראל וראשי חודשים
 יא שבת שחלה בחולל של כותב וכן ראש חודש שחל להיות
 בשבת מתפלל ערבית ושחרית ומנחה שבע ברכות כשאר השבתות
 ואם יעלה ריב בעבודה במוסף מתפלל בברכה אמצעית בענין
 שבת ומשלים בענין שבת ואומ' קודשת היום באמצע ברכה
 וחתום בה בראשי חודשים מקדש השבת וישראל וראשי חודשים
 ובחולל של מעד וחתום בה כמו שהיה וחתום ביום טוב שחל להיות
 בשבת יב יום טוב שחל להיות באחד בשבת מתפלל
 בברכה רביעית בלילה ותודיענו משפט צדק ותלמדנו לעשר
 דחקי רצונך ותן לנו ה' אלדינו קודשת שבת ובבד מעד וחתום
 הרגל ובין קודשת שבת לקודש יום טוב הכוונת את יום השביעי
 כשאת יב המעשה הקדשת ותתן לנו ה' אלדינו כותבים לשמחה
 וחתום חמשים לטעון וכו' ובמציאי שבת ובמציאי יום טוב של
 כל השנה מבדיל באתה חזן אף על פי שהוא כבוד על הכוס
 יג באתה וכתובים מסיפין בחדיה על הכוס שבת
 שחלה להיות בחגוב כבוד על הכוס במוסף כמו שכתב בשאר
 תפלות יד בימי התענית אפי' יחד שהתענה במוסף
 כשמתע תפלה ענינו ה' ענינו כול' ושליח צבור אומר ברכה בפני
 עצמה בין גואל לרופא וחתום בה העונה בעת צרה ומשיע
 ונמצא מתפלל עשרים ברכות בתשעה באב מוספין בבונח
 ירושלים ויום ה' אלדינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים
 עירך ועל העיר האבילה כו' שו כל ימות הגשמים אומ' בברכה
 שנייה מוריד הגשם ובימות החמה מוריד הגשם מאיכתי אומר
 מוריד הגשם מתפלת המוספין של יום טוב האחרון של חג עד
 תציל שחרית של יום טוב הראשון של פסח ותתפלת המוספין
 של יום טוב הראשון של פסח אומר מוריד הגשם יז משכעה

ימים במרחשון שואלך את הגשמי' בברכת שנים כל צנן שמזכי
 הגשם כד' א בארץ ישראל אבל בשינעד ובמדיא ובמקוקות
 הסמוכות לאלו וחזמין להן שואלך את הגשמים ביום ששים
 אחר תקופת תשרי יז מקומות שהן צריכין לגשמים בימות
 החמה כגון אי הים הרחוקים שואלך את הגשמים בעת שהן
 צריכין להן בשומע תפלה ומקומות שהן עושין יום טוב שני ימים
 אום מוריד הגשם בתפלת מוסף של יום ראשון של שמיני עצרת
 ומתפלל והלך כל ימות הגשמים: יח כל השנה כולה
 וחתום בברכה שלישית האל הקדוש ובברכת שנים עשרה מלך
 אדוב צדקה ומשפט ובעשרה הימים שמראש השנה עד מוצאי
 יום הכפורים וחתום בשלישית המלך הקדוש ובשתיים עשרה
 המלך המשפט יש יש מקומות שנהגו להוסיף בעשרת
 ימים אלו בברכה ראשונה זכרו לחיים כול' ובשנייה מי כמוך אב
 הרזון וגו' ובחודא זכור רחמך וכו' ומסיפין בברכה אחרונה
 בספר חיים וכו' וכן יש מקומות שנהגו להוסיף בעשרת ימי
 אילו בברכה שלישית ובכן תן פחדך ובכן כול' אבל בראש
 השנה וביום הכפורים מנוג פשוט הוא להוסיף בשלישית
 ובכן תן פחדך וכול':

פרק שלישי

תפלת השחר מצותה שיתחיל להתפלל עם הנץ החמה חמנה עד
 סוף שעה רביעית שהיא שלישית היום ואם עבר או טעה
 ותפלה אחר ארבע עד חצות היום יצא ידי חובת תפלה אבל
 לא יצא ידי חובת תפלה בזמנה שכשם שתפלה מצוה
 מן התורה כך מצוה כדבריהם להתפלל אותה בזמנה כמו שתקנו
 לנו חכמים ונביאים: ב כבר אברנו
 שתפלת המנחה כנגד תמיד של בין הערבים תקנו זמנה ולפי
 שהיה החביד קרב בכל יום בתשע שעות ומחצתה קנו זמנה בתשע
 שעות ומחצתה היא הנקראת במנה קטנה ולפי שבעד הפסח
 שחל להיות בערב שבת היו שחזקין את
 החביד בשש שעות ומחצתה אומר שהמתפלל מאור שש שעות
 ומחצתה יצא ומשהגיע זמן זה הגיע זמן חובה זה היא הנקראת
 במנה גדולה: ג' נהגו אבשים הרבה להתפלל גדולה וקטנה
 והאחר רשות ודאי מקצת הגאונים שאין ראוי להתפלל רשות אלא
 גדולה וכן הדין נהגו מפני שהוא כנגד דבר שאינו תדיר בכל
 יום ואם התפלל הגדולה חובה לא יתפלל קטנה אלא רשות: ד'
 הא למדת שזמן מנחה גדולה בו שעה ומחצת עד ששעה ומחצת חמין
 מנחה קטנה מט' שעות ומחצתה עד שישיא מן היום שעה ורביע
 יש לו להתפלל אותה עד שתשקע החמה: ה' תפלת המוספין
 זמנה אחר תפלת השחר עד שבע שעות ביום ומתפלל אותה
 אחר שבע שעות אע"פ שפסע יצא ידי חובתו בפני שזמנה כל
 היום: ו' תפלת הערב אף על פי שאינה חובה להתפלל אותה
 זמנה מתחלת הלילה עד שיעלה עמוד השחר ותפלת נעילה
 זמנה כדו שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה: ז' התפלה
 תפלה קודם זמנה לא יצא ידי חובתו וחזר ומתפלל אותה בזמנה
 ואם התפלל תפלת שחרית בשעת הדחק אחרי שיעלה עמוד השחר
 יצא יש לו להתפלל תפלה ערבית של לילי שבת בערב
 שבת קודם שתשקע החמה וכן יתפלל ערבית של מוצאי שבת
 בשבת לפי שתפלת ערבית רשות אין מוקדקין בגמנה ובלבד
 שיקרא קריית שמע בזמנה אחר צאת הכוכבים: ח' כל
 מי שעיב עלינו זמן תפלה ולא התפלל במיד אין לו תקנה ואינו
 כשלים בשנה או שהיה אגוס או שרר משלם אותה תפלה
 בזמן תפלת הסמכה לה ומקדים תפלה שבזמנה ואחריה מתפלל

אמר לו לאדם שיטעם כלום או שיעשה בלאכה מאחד
 שיעלה עמו השחר עד שיתפלל תפלה שחרית וכן לא יטעים
 לפתח הבית לשאל בשלנו קחם שיתפלל תפלה שחרית ולא
 יצא בדרך קודם שיתפלל אבל טעם ועושה בלאכה קודם
 שיתפלל בטעם וקודם מנחה אבל אינו סועד סמוך לכונה :
 ה כיון שהגיע זמן מנחה גדולה לא יכנס למרחץ אפי' לידע
 עד שיתפלל שמה יתעלפה ויבטל מן התפלה ולא לאכול אפילו
 אכילת טראי שמה ימטך באכילה ולא לרחץ אפי' בנכר דין שמה
 יסתר הדין ומטך ויבטל מן התפלה וכן לא ישב לפני הספר
 לספר אפילו תפלת הדין עד שיתפלל שמה יטבר הוה
 ולא יכנס לבדוקי סמוך למנחה עד שיתפלל שמה יראה הפסד
 במלאכתו ויחטק בה ויטעם מן הדפלה ואם התחיל באח' כאלו
 לא יפסק אלא נכר ואחר כך מתפלל תפלת מנחה : ו
 מאימתי התחלת תפלת משינח מעופרת של ספרין על ברכיו
 ומאימתי התחלת מרחץ משמשוט הבט הכבוד לבשרו ומאימתי
 התחלת הבדוקי משיקטור בין כתפו בנו שהאובנין עושין
 ומאימתי התחלת אכילה לבני ארץ ישראל משיטל ידיו ולבני
 כבל משיתיד חגורו ומאימתי התחלת הדין משיטעמו הדינים
 וישבו ואם היו יטבין משיחולו בעלי דינין לטעון : ו
 אעפ' שהפלת עד בית רשות לא יבא אדם מבלאבתו ואבר אכל
 מעט ואישן קמעה ואחר כך אפילו שבוטאטס אותו שינה ונביע
 יסן כל הילה אלא מתפלל ערבית ואחר כך אכל ושהה או
 יסן ומחר להסתפר ולכנס למרחץ סמוך לשחר' בפני שלא גזר
 אלא סמוך למסחה שהוא דבר המצי' שחוב העם נכנסן סם ביום
 אבל בשחר דבר שאינו כצוי לא נזרו בו : ח' מי שהיה
 עוסק בתלמוד תורה והגיע זמן התפלה פסק ותתפלל ואם
 היתה תודו אכמתו ואינו עושה בלאכה כול' הויה עוסק בתורה
 בשעת תפלתו אינו פוסק שמינת תלמי' תורה גדולה כבמות תפלה
 וכל העוסק בצרכי רבי' כעוסק בדברי תורה : ט' אין המתפלל
 מפסק תפלתו אלא מפגי סכנת נפשו בלבד ואפילו מלך ישראל
 שואל בשלמו לא ישיבנו אבל פוסק הוא לפיך נוי שם ידרגו
 הויה עומד בתפלה וראה כולך נוי או אנס בא כ גזר יקטר ואם
 אינו יכול יפסק וכן אם ראה מזמנים ועקבים באים כנגדו
 אם הגיע אליו הויה חדין באותן המקומ' שהן כמזמ' פוסק וכדוח
 ואם לא היה דרכן לחזית אינו פוסק : י' גשים העובדי' וקטנים
 וזיבין בתפלה וכל איש שפטר בקרית טמע פסד מן התפלה
 וכל המלך את המט אעפ' שאין לסמ' ארץ בוק פטור' מן התפלה

פרק רביעי

כשקטן חכמים דברי תפלות אלו תקנו ברכות אחרות לברך אותן
 בכל יום אילו וק כשיכנס אדם לבטאו לישן בלילה כבוד באי'
 אנה ונפול חבלי שינה על עיניו והבסקיע סנת תרומה והמאיד
 לאישן בת עין יד רצון מלפניך אלהי' שתצילני מיצר רע וכפגע
 רע ואל יבדלני חלמות רעים ולא רדודים רעים והוא בטוי
 שלימה לפיך העמידני מבנה לדיים ולשלום והאודה עיני מן
 מן אישן המט באי המאיד לעולם כולו בכבוד : ב'
 וקרא פרשה ראשונה מקרית טבע וישן ואפילו אשה ישנה עמו
 קרא פסוק ראשון או פסוקי דחמים ואחר כך ישן ואם אגבנו
 שינה קרא אפילו פסוקי דחמים ואחר כך ישן : ג' בשעה
 שיקץ בסוף שנתו מברך והוא על מסתו כך אלהי' גשמה שנתו
 כי שחזרה אתה בראתה ואתה יצודוה ואתה נפראת בי ואת מטמרו

בקרבי ואתה עתיד לישלח כסני ואתה עתיד להחזירה בי לעתיד
 לבא כל זמן שהגשמה תלחיה בקרבי כודה אני לפניך ה' אלוקי
 רבון כל המעשים באי המחזיר נשבות לפניך נתיב : ד'
 כשטמע קול התרנגולים מברך באי אנה הגותן לשיכור בינה
 להבחין בין יום ובין לילה כשלוכש בנודו כבוד באי אנה ה'
 מלכיש ערומים כשנבחו סדינו על ראשו מברך באי אנה עוטר
 ישראל בתפארה כשמעביר ידיו על עינו מברך פוקח עיניו
 כשייטב על מטתו מברך מתיד אסורים כשמדיד תליומן הכמה
 ומניחם על גבי קרקע מברך חקע הארץ על הכיס כשעומד
 מברך וקוף כפופים כשנשאל ידיו מברך אשר קדשנו במצותי'
 ועונו על נטילת ידים כשרוחץ פניו מברך באי אנה המעביר
 חבלי שינה מעיני ותנומה מעפעפי ידיו רצון מלפניך ה' אלוקי
 ואליה אבתי שתרגילני לדבר מצוה האל תרגילני לדבר עבד וקון
 וחשלת בי יצר טוב האל ישלוט בי יצר רע ותחוקני במצותך ותן
 חלקך בתורתך ותתגבי לזן ולהסוד ולדחמים בעיניך ובעיני כל
 רואי ותגמלני חסדים טובים באי גבול חסדים טובים : ה'
 וכל זמן שיכנס אדם לבית הכסא אמר קודם שיכנס התכבוד
 כבדוים קדושים משדתי עלין עזרתי עזרתי שכחתי שכחתי
 הכתיבו לי עד שאכנס ואצא שזה זרען של בני אדם ואחר שיצא
 מברך באי אנה אשר יצד את האדם בחכמה וברא בו נקבים
 נקבים תלולים תלולים גלוי וחדע לפני כסא כבוד שאם יסחם
 אחר מרצו או אם יפתח אחר כדום או איפטר להחקים אפי' שעה
 אות באי רחמא כל בשר ומפליא לעשות ו' כשחזר חגורו
 מברך אחר ישראל בגבורה כשלוכש בעליו מברך שעשית לי
 כל צרכי כשמחליך לצאת לדרך מברך המכין מצעדי נכר
 ומברך אדם בכל יום באי אנה שלא עשאני נוי באי אנה שלא
 עשאני אשה באי אנה שלא עשאני עבד : ז' שגבה עשר
 ברכות אלו אין להם סוד אלא כבוד כל אותן נזקן על דבר
 שהברכה כשכחל בשעתו כיצד הדי שחזר חגורו והוא על
 סטנו מברך אחר ישראל בגבורה טמע התרנגול מברך הגותן
 לשמי בינה וכל הברכה מוק שלא נתחייב בה אינו מברך אותה :
 ח' כיצד לן בבסתו אינו מברך בשעומד מלכיש ערומי והלך
 יזוף אינו מברך שעשית לי כל צרכי ביום הכפמים ובתשעה
 באב שאי טם רחיצה אינו מברך נטילת ידים ולא המעביר חבלי
 שינה אם לא נכנס לבית הכסא אינו מברך אשר יצר את האדם
 האדם וכן שאר ברכות אלו : ט' נהגו ברוב עדינו לברך
 ברכות אלו ו' אחר ו' בבית ובגסט בין נתחייבו בהן בין לא
 נתחייבו בהן ושעות וזואין ראוי לעשות כן ולא יברך ברכה אלא
 אם כן נתחייב בה : י' המטכים לקרא בתורה קודם שיקרא
 קרית טמע בין קרא בתורה שככתב בין קרא בתורה טבעל פה
 מוטל ידיו ותחלה ומברך שלש ברכות ואחר כך קרא ואח'
 וק אשר קדשנו בבצותנו ועונו על דברי תורה הערכנו ה'
 אלדים את דברי תורתך בפנינו ובפניפות עבך כל בית ישראל
 ותורה אקטו וצאצאינו צאצאי עבך ידעי סבך ועוסקי תורהך
 באי המלכר תודה לעמ' ישראל באי אנה אנד בוד בטו מכל
 העמים ונתן לם את תורתנו באי מתן התורה : יא' ככל יום
 חייב אדם לברך שלש ברכות אילו ואחר כך קרא מעט מברכי
 תורה ונהגו העם לקרא ברכת כהנים ויש מקומות שקורין זו את
 בני ישראל ויש מקומות שקורין שתוקן וקורין פרקים או הלכות
 מן המסנה ומן דברי רבות : יב' ושכח חכמים
 וראשונים לכו שקרא ומדת מספר תלים בכל יום ויום כמדת
 לידך עד סוף הפרק וכו' ה' א

היה מחדל במקום סבבה כן מקום נדוודי וזהו הלשון והגיע
 זן תפלה מתפלל ברכה אחת זו היא ערכי עמך ישראל מוכין
 דעת קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שיהיה לכל אחד ואחד
 כד פרנסתו וכל גייה וגייה די בוסדרה והשכב בעיניך עשה
 ברוך אתה ה' שוכן תפלה ומתפלל אתה בודך כשהוא מחדל
 ואב יוכל לעמוד עומד וכשהוא מביע לישב ותוקד דעתו וזהו
 ומתפלל תפלה סקסנה ויט ברכת :

פרק תמישי

שמנה דברי צריך המתפלל להוודי בהן ולעשותן ואם היה דיוק
 או נאום או שעבר ולא עשה אותן אין מעבין ואילו הן עמידה
 ונכח המקד' ותיקן הגוף ותיקן המלבושין ותיקן המקו' והמשיית
 וקול והכריעה וההשתחויה : ב' עמידה כיצד אין מתפלל
 אלא מעומד היה יושב בספינה או בעגלה אם יוכל לעמוד יעמוד
 ואם לא יושב בבקומו ותפלל וזהו מתפלל אפילו שוכב על
 צדו וזוהי שיב ל' לכוין את דעתו וכן וצמא ודורע ודי הן בכלל
 חולים אם יש בו יחלת לכוין את דעתו ותפלל ואם לא אל
 ותפלל עד שיאכל ושתה היה רחב על הכתמה אף על פי שיש
 לו מי שיאחז בחסותו לא ירד אלא יושב במקומו ותפלל כדי שתה
 דעתו מיושבת עליו : ג' נכח המקדש כיצד היה עומד
 כדוצה לארץ סוודי פניו כפי ארץ ישראל ותפלל היה
 עומד בארץ מכוין את פניו כנגד ירושלים היה עומד בירושלים
 פניו כנגד המקד' היה עומד במקדש מכוין פניו כנגד בית
 קדש הקדשים סומא ומי שלא יוכל לכוין
 את דעתו והנהגתו בספינה יכוין את לבו כנגד השכינה ותפלל
 ד' תיקן הגוף כיצד כשהוא עומד בתפלה צריך לכוין את
 דגלו וזו בצד זו ונתן עינו למש' סאלו הוא מביט לארץ ויהיה לבו
 פניו למעלה כאלו הוא עומד בשמים ומביט ידיו על לבו כשהוא
 היכבית על השמאלית ועומד כעבר לפניו רבו באימון בידא' ופחד
 ולא יבז ידיו על הלצין : ה' תיקן המלבושין כיצד מתקן
 מלבושיו ותולה ומציק עצמו ומחוד טכ' השתחוה לה ביהוד' קדש
 ולא יעמי בתפלה באפסותיו ולא בראש מעלה ולא בתגלי מעלות
 אם ודך אנשי המקד' שלא יעמד בפני גזילת אלא בבית ודגלים
 ובכל מקום לא יאחז תפלין בידו ומסר תורה בידו ותפלל כפני
 שלבו שרוד בהן ולא יאחז כלים ומעות בידו אבל מתפלל הוא
 תולב בידו בימית הוא מפני שהוא מצות הים היה משאיר על
 ראשו והגיע זמן תפלה אם היה פחות מארבע קבין כפסול
 לאחוריו ומתפלל בו היה ארבע קבין כניחו על גבי קרקע
 ואז כי תפלל ודך כל הזכמים ותלמידים שלא יתפללו אלא
 בשוק עשופים : ו' תיקן הכסוס כיצד יעמוד במקום נמוך
 ויחיד פניו לכותל וצריך לפתוח דלתות או פתוח כנגד ירושלים
 כדי להתפלל כנגדן שנאמר תימן פרזון ליה בעליתיה וכו'
 וקבע מקום לתפלתו תכיד ואין מתפלל בחדרה ולא אחורי
 בית הכנסת אלא אם כן הוודי פניו לבית הכנסת ואמר
 לישב בצד העומד בתפלה או לעמוד לפניו עד שידחק כנגד
 ארבע אמות : ז' לא יעמוד במקום גבוה
 שלשה שפוחים או יתד ותפלל לא על גבי מטה ולא על גבי ססל
 ולא על גבי כסא היה בגין גבוה אם יש בו ארבע אמות על ארבע
 אמות שהוא שיעור הבית ודי הוא בעלייה ומותר להתפלל בו
 וכן אם היה מקו' כח צות בכל רוחותיו אף על פי שאין בו ארבע
 אמות מותר להתפלל בו מפני שאין גבוה ניכר שדאי חלק רשות
 לעצמו : ח' האומבין שהיו עושין כלאכה בראש האילן
 או בראש הגרוב או בראש הגותל והגיע זמן תפלה יורדן למטה

מתפללין וחדוין למלאכת ואם היו בראש הדין או בראש התאנה
 מתפללין במקומן מפני שמתדון כדרכה ומה הן מתפללין אם
 היו עושין בסעודתן בלבד מתפללין שלש דפלות של תשע עשרה
 ברכות היו עושין בשכרן מתפללין הבינו וכן כד וכן כד
 אין יודין לפני התיבה ואין נוטאין את כפיהן : ט' השחיות
 וקול כיצד לא יגביה קולו בתפלה ולא יתפלל בלבו אלא כחך
 הדברים בטעמו ומשמע לאונו בלחש ולא ישמע קולו אלא עם
 כן היה חלה או שאינו יוכל לכוין את לבו עד שיטמיע קולו ודי
 זה מותר ובלבד שלא יהא בעבוד כדי שלא תשרף דעתו מקולו
 : י' כריעה כיצד ומתפלל כדע ומטה כריעות בכל תפלה ותפלה
 בברכה ראשונה בתפלה ובסוף ובתורה ובסוף וכסנוטר
 ותפלה כדע ופוסע שלש פסיעות לאחוריו ונתן שלום משמאל
 עצמו ואחר כך סמין עצמו ואחר כך מגביה ראשו כן והכריעה
 וכשהוא כדע והכריעה כדע בברוך וכשהוא זקוף זקף כסם כד' א'
 בהדיח אבל כחן גורל מדע בתהלה כל ברכה ובסוף כל ברכה
 והמלך כחן ששחה בראשונה אינו מגביה ראשו עד שגמר כל
 תפלתו יא ולמה נתן שלום לשמאל תהלה מפני ששמאלו
 הוא ימין שכנגד פניו כלומר כשהוא עומד לפני המלך נתן שלום
 לימין המלך ואחר כך לשמאל המלך וקבעו שיפטר מן התפלה
 כמו שנפטרין מלפני המלך : יב' כל הכריעות האלו צריך
 שיכרע בוק עד שיתקפו כל חליות שבשדרה ויעשה עצמו
 כקשת ואם שחה כעש וציעד עצמו ונראה ככדע בכל כד' אינו
 חושש : יג' השתחויה כיצד אחר שמגביה ראשו מכריעה
 ומשיית יושב לארץ ותפל על פניו ארצה ומתפלל בכל דהתנונים
 שירצה כריעה האמורה בכל מקום על ברכים קדחה על אפים
 השתחויה זה פישוט ידים ורגלי עד שנמצא מוטל על פניו ארצה
 יד כשהוא עשה נפילת פנים אחר תפלה יש מי שדאא עשה
 קדחה יש מי שדאא עשה השתחויה ואמר לעשות השתחויה
 על האבנים אלא במקדש כמו שכארנו בהלכות עז' ואין אדם
 חשוב רשאי לתפל על פניו , אלא אם כן הוא ידע בעצמו שהוא
 צריך כדע אב' מטה פניו מעט וחינו כובש אותן בקרקע
 ונתן לאדם להתפלל במקום זה ותפל על פניו במקום אחר :
 טו' מנה פסוח בכל ישראל שאין נפילת פניו בשבת ובמועדים
 ולא בראש השנה ולא בראשי חודשי וכוונתו ובפורי ולא בבגוה
 של ערבי שבתות וימים טובי' ולא בערבית שבכל יום ויש יחידים
 ששפלים על פניהם בערבית וימים הבגורים בלבד תפלים על
 פניהם בכל תפלה ותפלה מפני שהוא זמן תהנה ובקשה ותענה

פרק טשי

אמר לו לאו לעבור אחורי בית הבגס' בשע' שהצבור מתפללין
 אלא אם כן היה נושא משאוי או שהיה לבית הבגסת שני פתוחים
 בשני רוחות שהרואה אומר שכא ידך ויבגס בפתח האחר וכן
 אם היה בעיר שתי בתי כנסת , יאמר ודאא שמא ילך לבית
 הבגסת הרגיל בו ואם יש לתפללין בראשונה מותר לו לעבור ואף
 על פי שאין שם אחר ככל אהל שהתפלל מבידון עליו שהוא
 ודף אחר מצות ואינו ממבטלי תפלה : ב' ובתפלה עם
 הצבור לא יאריך את תפלתו יותר כדי אבל בינו לבין עצמו
 דרשות בידו ואם בא לחבר אחר תפלתו אפילו בסדר יחיד יום
 הבגורים או וכן אם רצה להוסיף בכל ברכה וברכה כן האמצעי
 מעין הגרבה בוסוף : ג' כיצד היה לו חלה מבקש עליו רובי'
 בברכת חלי' כפי יצאת לשמו וזהו צדו לרנסה בוסוף תרג' ובקש'
 בברכת השני ועל ידך וזכבל אח' כהן ואם רצ' לשאל בכל צרכי'
 בשום תפלה שאל אבל לא ישאל לא בג' ראשונה ולא בג' אחרונה

ג' והכל עומד מיד ומתפלל בלחש ומי שאינו יודע להתפלל עומד ושחוק עד שיתפלל שליח ציבור בלחש עם שאר העם וכל כי שיגמור תפלתו עם הציבור יפסיע שלש פסיעות לאחוריו ועומד במקום שהגיע אליו בעת שיפסיע ג' ואחר שיפסיע שליח ציבור ג' פסיעות לאחוריו ועומד מתחיל ומתפלל בקול רם מתחילת הברכה להוציא את מי שלא התפלל וכל עומד ושומעין ועונין אמר אחר כל ברכה וברכה בין אל שלא יצא ידי חובתו בלא שכתב יצא ידי חובתו: ד' ואומר קדושה בברכה שלישית וכן שהגיע שליח ציבור לקדושה יש רשות לכל אחד ואחד לאחד במקום שעמד בו בתפילה וכשיגיע שליח ציבור למדעים וכו' כל העם שחזן מעט ולא ישחור יתיר מראי ואומר ממים אנונו וך' האלינו ואלדי כל בשר יוצרנו יצר בראשית ברכות והדאו לשמך הגדול הקדוש על שהחייטנו וקיימתנו כן תחיינו וחוננו ותאכופ גלותינו לחצרות קדשך לשמך חקך ולעבודך באמת ולעשות רצונך כלבב שלם על שאנו מודים לך וכל האומר ממים ממים משתקן אותו: ה' ואחר שישלים כל התפילה ישב ויפול על פניו ויטה מעט הוא וכל הצבור ויתחנן והוא נפל וישב ויבדיל ראשו הוא ושאר העם ומתחנן מעט בקול רם מושב ואחר כך יעמוד שליח ציבור לכות ואומר קדיש פעם שנייה וזו ענין כדרך שצוין בתורה ואומר וזו וכו' תהלה לך וכו' והוא עומד ומסבבים חזק קודם עמו ואחר כך אומר וכו' לציין גואל ס' ואני זאת וכו' ואתה קדוש וקרא זה אל זה ואמר קדוש וגו' הקדושה וזו ענין קק' ג' פעמים וחד וקורא הקדושה ותנוס האמר ותשאני רוח כו' וקורא אתו תרגום ואמר הימלך לעולם ועד וקראוהו תרגום כו' להבין העם ואלו הפסקי' שלפני הקדושה ואל אודיה עם התרגומין הם הנקראין סדר קדושה ואחר כך מתחנן בדברי תחנונים ובנסקי' רוחים ואומר קדיש וכל העם ענין כדרך ונפטרין: ז' כי שאבר בהחנונים מי שרצה על קן צפור שלא ליקח האם על הבני' או שלא לשח' אותו ואת בנו ביזם אחר ידום עלינו וכיוצא בענין זה כשהקין אותו מפני שכח את אל גזרת הכתוב הן ואינן רוחים שאלו היו מפני החכמים לא היה מתיר לנו שחטה כל עיקר וכן לא ידבר בנפשו של שם ויאמר האלה הגדול הגבור והנורא החזק והאמין והעוז שאין כח באדם להציע בסוף שבו של דקב' אלא או מה שאמר משה רבינו ע"ה: ח' במבוא אומר שליח ציבור אשר ישכי בידך וכו' תהלה לך כו' קורא הוא והעם מושב ועומד שליח ציבור ואומר קדיש וזו עומדן אחריו ועונין כדרך ומתפללין כולם בלחש ואחר כך חזר שליח ציבור ומתפלל בקול רם כדרך שעשה בשחרית עד שישלים כל התפילה ותפלים על פניהם ומתחנן ומגביה ראשו הו' והם ומתחנן מעט מושב כדרך שעשה בשחרית ועומד ואו קדיש וכל העם ענין כדרך ונפטרין למעשה: ט' בערב כל העם יושבין והוא עומד ואומר והוא רחם וכו' ברם את ה' ומבורך וכו' והם עונין אחריו כדרך ה' ומבורך לעולם ועד ומתחיל לפרסם על שבע ואמר קדיש ואחר כך וכל עומדן ומתפלל בלחש וכשמשימין אומר קדיש והם נפטרין ואינם חוזר להתפלל בקול רם עד בית לפי שא' תפלת ערבית חובה לפיכך לא יברך ברכות לבטלה שאין כאן אדם שנתחייב כדי להוציא ידי חובתו: י' בלילי שבתות חזר שליח ציבור אחר שמתפלל בלחש עם הציבור ומתפלל בקול רם אבל אינו מתפלל שבע אלא ברכה אחת בעין שבע וכן הוא או ברו' אתה ה' אלדי ואלדי אבותינו אלדי אברהם אלדי יצחק ואלדי יעקב האלה הגדול הגבור והנורא אל עליז קונה שמים וארץ מן אבות בדברו מזה כמים בכאמרו האל הקדוש שאין כבודו ומגיד לעמו בשבת קדיש כי בכ רצה להגיד להם לפניהם נעמד

בירא ופחד ונודה לשמו בכל יום תמיד מעין הברכו אל הדחאות ארון השלום מקדש השבת כבוד שביעי ומניח בקדושה לעם מושני עונג זכר למעשה בראשית אלדינו ואלדי אבותינו רצה נא במנחתינו כו' בא' נקדש השבת ואמר קדיש ונפטרין כל העם: י"א ולכה תקנו חכמים זה מפני שרוב העם באין להתפלל ערבית בלילי שבתות ויהיה שם מי שנתאחד לכה ולא השלים תפלתו וישאר לבדו בבית הכנסת ויבא לידי סכנה: לפיכך חזר שליח ציבור ומתפלל כדי שיתעבבו כל העם עד שישלים המתאחד ויצא עמו: י"ב לפיכך יכתוב שולח לזהה בשבת או יום הכפורים או ראש חודש אין שליח ציבור חוזר ערבית לפני החובה מוכיר ענין היום בברכה זו אבל חודש בה מקדש השבת בלבד לפי שלא נתחייב היום בתפילה: י"ג בשבתות וימים טובים כשנוכח שליח ציבור תפלת שחרית בקול רם אומר קדיש ואחר כך תהלה לך כו' ואומר קדיש ומתפללין מוסף בלחש ואחר כך מתפלל מוסף בקול רם כדרך שעשה בשחרית ואומר קדיש אחר תפלת מוסף והעם נפטרין ואי אומרין קדושה וחנונים אחר תפלת שחרית כשאר הימים אלא אומר אותה קודם תפלת מנחה כיצד קרא תהלה לך ואל סדר קדוש וחברי תחנונים ואי קדיש ומתפללין מנחה וחזר ובשביע תפלת מנחה בקול רם ואמר קדיש: י"ד בראשי חודשים ובחולו של מעד אומר סדר קדושה קודם תפלת מוסף ובמוצאי שבת אומר סדר חזס גט אחר תפלת הערב ואמר קדיש ואיב כבודל:

פרק עשירי

מי שמתפלל ולא כיון את לבו יחזר ומתפלל במחנה ואם כיון את לבו בברכה ראשונה טוב אינו צריך מי שטעה באחת משלש ברכות הראשונות חזר לראש ואם טעה באחת משלש ברכות אחרונות יחזר לעבור ואם טעה באחת מהן האמצעיות חזר לתחילת ברכה שטעה בה ומשלים תפלתו על דבר וכן שליח ציבור שטעה בשלש מתפלל בקול רם על דרך זו הוא חזר: כ' אבל אם טעה שליח ציבור כשהוא מתפלל בלחש אינו אומר שאינו חזר ומתפלל פעם שנייה כפי שרצה ציבור אלא כוונתו על התפילה שמתפלל בקול רם והוא שלא טעה בשלש ראשונות שאם טעה בהם לעולם חזר כפי שהיחיד חזר: ג' שליח ציבור שטעה ונבהל ולא ידע מהיכן יתחיל ושהה טעה יעמוד אחר התחיל ואם טעה בברכה המינין אין כמתנין לו אלא מיד יעמוד אחר החזרו שפא מינות נזקקה בו והוא שלא התחיל בה אבל אם התחיל בה ממתנין לו טעה ולא הוא השני מרבן באותה טעה: ד' וכהיכן הוא מתחיל בתהלה ברכה שטעה בה דראשון אם טעה באחת מהן האמצעיות אבל אם טעה באחת מהן השלש ראשונות מתחיל השני מן הראש ואם טעה באחת מהן אחרונות יתחיל השני מן העבודה: ה' האומר אינו יחיד לפני החובה בפני סגור צבועים אף בלבוש לא יעבור באותה תפילה אכר אינו עומד בפני שיש בתל' סגור אף יחף לא יעבור: ו' מי שגסרפק לו אם התפלל אם לא התפלל אינו חזר ומתפלל אלא להתפלל תפלה זו על דעת שהיא נזכה שאם רצה יחיד להתפלל כל היום תפלת נריבה תפלה מי שהיה עומד בתפילה ונזכר שכבר התפלל פוסק ואיב באמצע ברכה ואם הייתה תפלת ערבית אינו פוסק שלא התפלל אותה בתהלה אלא על דעת שאינה חובה: ז' מי שטע' ומתפלל של חל בשב' לא יצא ואם נזכר חזר בתהלה תפלת נזכר ברכה שהתחיל בה חזר ומתפלל של שבת ברא' בערב' א' בשחרית או במנחה אבל במוסף פוסק אפי' באמצע הברכה ה' ב

וכבר נהגו לקרות פסוקים לפניהם ולאחריהם ותקנו ברכה לפני
 האמירות והיא ברוך שאמר וברכה לאחריהם והיא ישתבח
 ואחר כך מברך על קרית שמע וקרא קרית שמע : יג
 יש מקומות שנהגו בהן לקרות בכל יום אחד שבכרין ישתבח
 שידת הים ואחר כך מברכין על שמע ויש מקומות שקורין
 שידת האינו ויש יחידים שקורין שתי השירות הכל לפי המנהג :
 יד ודיב אדם לברך מאה ברכות בין היום והלילה ומה
 הן מאה ברכות אלו כנ' ברכות שמנינו בפרק זה ושבע ברכות
 של קרית שמע של שודרת ועדכית לפניה ולאחריה וכשממעטף
 בציצית מברך באי אכ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף
 בציצית וכשלוש תפלין מברך באי אמה אקבו להניח תפלין
 ושלוש תפלות שבבל תפלה מן שמנה עשרה ברכות הרי
 שכנים וששה ברכות וכשהוא אוכל שתי סעודות של יום הלילה
 מברך ארבעה עשר ברכות שבעה בכל סעודה אות כשישאל
 ידיו תולה ועל הבזק אות בתולה ושלושה בסוף ועל היין לפניו
 ולאחרי הרי' ברכות הרי' מאה ברכות בין הכל : טו
 בזמן הזה שתקנו ברכת המינין בתפלה והוסיפו האר"כ והמטיב
 בברכת הבזק נמצאו חכמי ברכות יתירות בשבתות וימי טובים
 שהתפלה שבעה ברכות וכן אם לא נתחייב בשאר הימים בכל
 הברכות האלו כגון שלא ישן כל הלילה ולא התיר חגורו ולא
 נכנס לבית ובא וכיוצא באלו צריך להשלים מאה ברכות
 מן הפירות : יו כיצד אבל מעט ירק מברך לפניו
 ולאחרי חומר ואוכל מעט מפרי זה וכו' ל'פני ומנה כל המצות
 עד שטשלים מאה בכל יום : יז סדר תפלות כך הוא
 בשחר משיכים אדם ומברך ברכת אל וקרא האמירות ומברך
 לפניהם ולאחריהם וקרא אור שמע ומברך לפניה ולאחריה
 ומברך ק' ושה מן הברכה ראשונה שלפניה שאין היידי אומר
 קדושה וכשהוא חתם גאל ישראל מיד ועומד כדי שיסמוך
 גאולה לתפלה ומתפלל מעומד כמו שאמרנו וכשישלים יושב ומברך
 על פניו ומתחנן ומגביה ראשו ומתחנן מעט והוא יושב בדבור
 ותחנונים ואחר כך יקרא תהלה לרוד מזשב ומתחנן כפי כוח הפטר
 לכעסו : יח ובהפלת הביטוח מתחיל לקרוא תהלה לרוד
 ביושב ואחר כך עומד ומתפלל תפלת המנוחה וכשישלים
 נופל על פניו ומתחנן ומגביה ראשו ומתחנן כפי כוח הפטר
 למעטו : יט ובתפלת הערב קרא קרית שמע ומברך לפניה
 ולאחריה וסוכך גאולה לתפלה ומתפלל מעומד וכשישלים יושב
 מעט ופגד ומתחנן אחר תפלת ערבית הרי זה כשוכח ואעפ
 שבברך השכיבנו אחר גאל ישראל אינה הפסק בין גאולה לתפלה
 וחדי שתיהן בברכה אות ארוכה :

פרק

שמיני

תפלת הצבור נשמעת תמיד ואפילו היו בהן חוטאים אין הקב"ה
 גוזאם בתפלתן של רבים לפי' ערך אדם לשתף עצמו עם הציבור
 ולא יתפלל יחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הציבור ולעולם ישגי
 אדם ויעריב לבית הבנסת שאין תפלתו נשמעת בכל עת אלא
 בבית הבנסת וכל כי שיש לו בית הבנסת בעירו ואינו מתפלל
 בו עם הצבור נקרא שכן רע : כ' ומצוה לריון לבית
 הבנסת שנ' נדעה נרדפה לדעת את ה' וכשיצא בבית הבנסת אל
 יפסיע פסיעה גסה אלא ילך מעט מעט וכשיבגס בבית הבנסת
 יבגס טיעוד שני פתוחים ואחר כך יתפלל לקיים כה שגאב' לשכור
 בחדות פתוח : ג' בית הבדרש גדול בבית הבנסת והבמים
 גדולים אעפ' שיש להם בעירם כתי' בגכז הרבה לא היו מתפללין
 אלא במקום שהיו עוסקים שם בתורה וזהו שיתפלל

שם תפלת הצבור : ד' וכיצד היא תפלת הצבור יהיה
 אחד מתפלל בקול רם והכל שומעין ואין עושין כן בפני מעשר
 גדול ובני חורין ושליח צבור אחד מהן ואפי' היו מקצתן שכבר
 התפללו ויצאו ידי חובתן כשלימין להם לעשרה והוא שיהיה
 חב העשרה שלא התפללו וכן אין אומרים קדושה ולא קוראין
 בתורה ומברכין לפניה ולאחריה ולא מפטרים בבניאים אלא
 בעשרה : ה' וכן לא יהיה אור מברך ברכת שמע והכל
 שומעים לעונן אדיו אכן אלא בעשרה זהו הוא הנקרא פדום
 על שמע ואין אומר קדוש אלא בעשרה ואין זכונים נושאים
 ידיהם אלא בעשרה הזכונים מן הבנין שכל עשרה מישראל
 הן הנקראים עדה שנאמר עד כתי' לעדה הרעה הזאת וגו' והיו
 עשרה שודרי יצאו יחדש וכלב : ו' וכל דבר קדושה לא
 יהא אלא כתי' העדה מישראל שנאמר ונקדשתו בתוך בני ישראל
 וכל אלו הדברים אם התחילו בהן בעשרה והלכו מקצתן אעפ'
 שאין רשארן ינמח השאר : ז' וצריך להיות כולן במקום
 אחד ושליח ציבור עומד במקום אחד וצד קטנה שנפרצה
 במלואה להצד גדולה והיא תשעה בגדולה ויחיד בקטן מצטרפין
 תשעה בקטנה ויחיד בגדולה אין מצטרפין ציבור בגדולה ושליח
 צבור בקטנה יצאין ידי חובתן צבור בקטן ושליח צבור בגדולה
 אין יצאין ידי חובתן שהרי הוא מופלג מהן ואינו עומד במקום
 אחד כפני שיש בגדולה פסין מכאן ומכאן הרי היא כמו מופלגת
 מן הקטנה ואין הקטנה כופלגת מן הגדולה אלא הרי היא כקרן
 זולת שלה : ח' וכן אם הייתה צאה בגדולה אסור להתפלל
 ולקרות קרית שמע בקטנה הייתה צאה בקטנה מותר להתפלל
 ולקרות קרית שמע בגדולה אם לא היה שם ריח רע בפני שהיא
 מופלגת מכנה ט' שליח ציבור מציא את הרבים ידי
 חובתן כיצד בשעה שהיא מתפלל הן שומעין ועונן אכן אור
 כל ברכה וברכה הרי הן כמתפללין : י' בדא' בשאינו יודע
 להתפלל אבל היודע אינו יוצא ידי חובתו אלא בתפלת עצמו
 בדא' בשאר ימות השנה והן מראש השנה ויום הכיפורי של שנת
 היובל אבל בשני ימים אלו שליח ציבור מציא את היודע כשם
 שמציימי שאינו יודע כפני שהן ברכו ארומת ואין רוב היודעין
 יותן יחליק לבין דעתן כשליח צבור לפי' אם רצה היודע לסגל
 בשני ימי אלו על תפלת שליח ציבור להציא ידי חובתו והשת
 בידו : יא אין מנגיין שליח צבור אלא גדול שבציבור בתבנתו
 ובמעטיו ואם היה זקן הרי זה בשוכח ביותר ומשוגליון להיות
 שליח צבור אדם שקלו ערב ורגיל לקרות וכי שלא נתבלא זקנו
 אעפ' שהוא חכם גדול לא ידח שליח ציבור כפני כבוד הציבור
 אבל פדום הוא על שמע משיבא שתי שערות אחר יג שנים : יב
 וכן העלג כגון מי שקד לא ע' או לע' אוכל מי שאינו יכול להוציא
 את האתרו' כתיקנן אין ממגין אותו שליח ציבור וחריב כטנה
 אחד כתי' מידית להתפלל לפניה בציבור והסומא פדום על שמע
 ונעשה שליח ציבור אבל מי שסתפז מגלדאף על פי שהוא פדום
 על שמע אינו נעשה שליח ציבור לתפלה עד שיהיה עטוף :

פרק תשיעי

סדר תפלת הצבור כך הוא בשחר כל העם יושבין ושליח צבור
 יחד לפני החיבה ועומד באמצע העם ובתורה ואומר קדוש וכל העם
 עונן אמן יהא שמיה רבה מברך לעולם ולעלמי עלמא בכל יום
 ועונן אמן בסוף קדוש ואחר כך אומרי ברכו את ה' המבורך וכן
 עונן ברו' ה' המבורך לעולם ועד ומתחיל ופדום על שמע בקול
 רם הן עונן אמן אור כל ברכה וברכה והודיע לבד
 ולקרות עמו קרא עד שבברך גאל ישראל אמן :

וכן בני העיר שמכרו בית הכנסת יש להן ליקח בדין תיבה
מכרו תיבה יש להן ליקח בדין מטפות או תיק לספר תורה
מכרו מטפות או תיק לוקח בדין זמטין מכרו זמטין לוקחין
בדין כפר תורה אבל אם נכרו ספר תורה אין לוקחין בדין
אלא ספר תורה אוד שאין שם קדושה למעלה מקדוש ספר תורה
וכן במתירי: טו וכן אם גבו העם מעות לבנות בית
המדרש או לבית הכנסת או לקנין תיבה או מטפות ותיק או ספר
תורה ויצו לשנות כל מה שגבו אין משנין אותן אלא מקדשות
קלה לקדושה וכוונה כבנה אבל אם עשו כה שגבו לעשותו
והתירו משנין הותר לכל כה שירצו וכל כלי בית הכנסת בבית
הכנסת פרוכה על הארון שמניחין בו הספרים כמטפות הספרי
ואם והנו עליהם הרי הן כפי התנאי: יו בדא שמותר
למכור בית הכנסת בבית הכנסת של כפרים שלא עשו אותה אלא
על דעת בני הכפר לבדם שתהיה להם להתפלל בה שאם רצו
כולם למכרה מותרין אבל בית הכנסת של כרמין והאילועל
דעת כל אנשי העולם נעשה שיבא ותפללו בו כל הכא אל
המדינה נעשה של כל ישראל ואין מוכרין אותו לעולם: יז
בני הכפר שרצו למכור בית הכנסת שלהן או לבנות בדין בית
הכנסת אוד או לקט' בדין תיבה או ספר תורה צריבין להתנות
על הלוקח שלא לעשות אוד לא מרוחץ ולא בורסקי והוא הנבקר
שמעבדין בו את העדות ולא בית הגבילה ולא בית הכיס ואם
התנו שבעה טובי העיר בשעת מכירה שיהא הלוקח מותר לעשו
בו כל אילו מותר: יח וכן אם התנו שבעה טובי העיר
במעמד אנשי העיר על מותר ודמים שיהיו חולין ודיוק חולין
וכשלקוחן הדמים ובנין מן בית הכנסת אוד או שיקט מרם
תיבה או מטפות ותיק או זמטין או ספר תורה השאר הוא חולין
כמו שהתנו ונעשו בהן מה שרצו: יט וכן אם קבלו עליהן
כל אנשי העיר או רובם אדם אחר כל מה שעשה עשו והוא
טוב ונותן לבנה כפי מה שיראה ויתנה כפי מה שיראה: כ
בשם שמותר להם למכור בית הכנסת כן מוזק אותו במתנה
שאלו לא היה להם למכור היתה במתנה זו לא נמסרה אבל לא
שוכרין אותה ולא ממסכנין אותה וכן כשסודרין בית הכנסת
לבמות מותרין למכור ולהחליף ולתת במתנה ולתתם והעצם
והעפר שלהן אבל להחליף אסור שאין הקדושה עליה מן
אלא בדין או בהגיה שהוא בדין כלל רחבה של
עד אע"פ שהעם מתחילין בו בתענית ובמעמדות מפני שהקבוצין
רב ואין בתי כנסיות מבלין אותן אין בו קדושה כפני שהוא
ערא ולא נקבע לתפלה וכן בתים וחצרות שהעם מתקבצין
בהם לתפלה אין בהם קדושה מפני שלא קבעו אותם לתפלה
בלבד אלא עראי מתחילין בהן כאדם שמתפלל בתוך ביתו:

פרק שנים עשר

משה רבינו תיקן להם לישראל שיהו קורין בתורה ברבים בשבת
ובשני וחמישי בשחרית כדי שלא ישנה שלשה ימים בלא שמוע'
תורה וערא תיקן שיהו קורין כן במנוחה בכל שבת משום יושבי
קדוות וגם הוא תיקן שיהו קורין בשני וחמישי ג' בני אדם ולא
יקרא פחות מעשר פסוקים: ב' ואילו הם הימים שקורין
בהם בתורה בעבור בשבתות ובמועדים ובראשי חודשי ובתעניות
ובחגותה ובר"מ ובשני וחמישי שכל שבוע ושבוע ואין
בשחרית בגביאי אלא בשבתות וימים טובים ותשעה באב ותעניות
בלבד: ג' אין קורין בתורה בעיבור בפחות מעשרה אנשים
גזולים בני חרות ואין קורין פחות מעשרה פסוקים ודבר עולה
מן הגגין ולא יהו הקורין פחות בשלשה אנשים

ואין מתחילין בפרשה פחות משלש פסוקין ואין משיירין בפרשה
פחות כג' פסוקין ולא יקרא הקורא פחות כג' פסוקים: ד' שלשה
שקראו עשרה פסוקין שנים קוראין שלש שלש ואחד ארבעה
וכן שהיה הקורא ארבעה ראשון או אחרון או אמצעי ודי זה
משבח: ה' כל אחד ואחד מן הקורין פותח כפר תורה
ומביט למקום שהוא קורא בו ואחר כך אומר ברכי את המבורך
וכל העם עונין ברוך ה' הגבור לעולם ועד וחוזר ומבורך בא'
אב"ה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו בא"י נותן
התורה וכל העם עונין אמן ואחר כך קורא עד שישלים לקרות
וגמל הכפר ומבורך בא' אב"ה אשר נתן לנו תורת אמת הרי
עולם נטע בתוכנו בא"י נתן התורה: ו' אין הקורא בתורה
רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן כפי הציבור קרא וטעה
אפילו בדקדוק אמת מותרין אותו עד שיקראנה בו דקדוק
ולא יקראו שנים בתורה אלא האוד לבדו קרא ובשתתק יעבד
אוד תחתיו ותחיל ככקום שהתחיל הראשון שנשתתק ומבורך
בסוף: ז' אין הקורא רשאי לקרות עד שיאמר לו גדול
שביציבור לקרות ואפילו הן הכנסת או ראש הכנסת אינו קורא
מעצמו עד שיאמר לו הציבור או גדול שבדם לקרות וצד' אחד
לעמוד עמו בשעת קריאת כדרך הן העובד עם הקוראין: ח'
הקורא יש לו לדלג בכקום למקו בענין אחד כגון אחריות ואין
בעשור שבפרשת אבוד אל הכרבי' וכו' שלא יקרא על פה כאבוד
לקרות שלא מן הכתב אפילו תיבה אחת ולא ישא בידות אלא
כדי שיסל' דהורגן תרגום הפסוק: ט' בין שדחתחיל
הקורא לקרות בתורה אסור לכפר אפילו בדבר הלכה אלא הכל
שומעין ושותקין וכשימין לבם לכה שהוא קורא שבאב' ואני כל
העם אל ספר התורה ואסור לצאת מן הכנסת בשעה שהקורא
קורא ומותר לצאת בין איש לאיש וכי שהוא עוסק בתורה תביד
והדרתו אכבודו מותר לו לעסוק בתלמוד תורה בשעה שהקורא
קורא בתורה: י' מימות קורא נהג שיהא שכ תורגמן מרגם
לעם נה שדקרא קרא בתורה כדי שיבינו ענין הדבר והקרא
קורא פסוק אחד בלבד ושתק עד שיתרגם אותו דהורגמן
וחוזר וקורא פסוק שני ואין הקורא רשאי לקרות לתורגמן יותר
בפסוק אחד: יא' אין הקורא רשאי להגיה קול יותר כן
דבתרגם והתרגם לא יגיה קול יותר כן וקרא ואין הג' הרגם
רשאי להרגם עד שיכלה בפסוק כפי דקרא ואין הקורא רשאי
לקר' פסוק אחד עד שיכלה התרגם כפי התרגמן ואין התורגמן
נשען לא לעמוד ולא לקר' אלא עומד באימה וביראה ולא
יתרגם מהך וברב אלא על פה ואי' הקורא רשאי לסייע לתורגמן
שלא יאבדו חרות בתוך בתורה ודק' בתרגם על ידי גדול ואין
כבוד לגימל שיתרגם על ידי קטן ולא יהו דכתרגמן שני כאחד
אלא אחד קורא ואחד בתרגם: יב' ולא כל דקראות בתרגמן
ביציבור מעשה ראובן וברכת כהנים וביעשה העגל מן ואמר
משה אל אהרן עד וידא משה את העם כול' ועוד פסוק אחר דיגף
השם את העם בו נקראין ולא בתרגמן ובמעשה אכנן בכקום
שנ' אכנן בן דוד לא נקרא ולא בתרגם: יג' הכפטי' בנביא
צדיק לקרות בתורה תחלה אפילו שלשה פסוקים חוזר וקורא מה
שקרא שלפניו ולא יפסיד בנביא עד שגמול ספר תורה ולא
יפחות בעשרים ואוד פסוקים ואם השלים הענין בפחות כאילו
אינו צריך ואם קרא עשרה פסוקים ותרגם דבר תרגם דין ואפילו
לא שלם הענין ובנביא אוד קורא ואפילו
שנים מתרגמן תחלה מענין לענין אחר ואינו מודל' כנבי' לגביא
אלא בנביא' של שני עשר בלבד ובלבד שלא ידלג בסוף הכפר
לחולתו וכל המול' לא ישא בידות: אלא כדי שישלים
והתרגם תרגמו:

וכן אם חשלי תפלה של חול על דעת שהוא מסוף חזר ומתפלל
מסוף אחד שבת ואחד יום טוב ואחד ראש חודש : ח' מי
שטעה בימות הגשמים ולא אמר כויד הגשם ולא כויד הטל
חזר לראש ואם הזכיר הטל אינו חזר ואם טעה בימות החמה
ואמר כויד הגשם חזר לראש ואם לא הזכיר כל אף כויד
אחת שאין הטל נעצר ואין צריך בקשה . ט' מי שכח
שאלה בברכת השנים אם נזכר קודם שומע תפלה שואל את
הגשמים בשומע תפלה ואם נזכר אחר שבידך שומע תפלה חזר
לברכת השנים ואם לא נזכר עד שהשלים כל תפלתו חזר לראש
ומתפלל שנייה : י' טעה ולא הזכיר יעלה ויבא אם נזכר
קודם שיטלים תפלתו חזר לעבודה ומזכיר ואם נזכר אחר
שהטלים תפלתו חזר לראש ואם היה רגיל לומר תחנונים אחר
תפלתו ונזכר אחר שהטלים תפלתו קודם שיעקור רגלו חזר
לעבודה : י"א ברא בחולו של מעד או בשחרית ובמנחה
של ראשי חודשים אבל ערב של ר"ח אם לא הזכיר אינו חזר : י"ב
כל מקו שהיחיד חזר ומתפלל שליח ציבור חזר ומתפלל אם טעה
במתו בעת שמתפלל בקהל רם ודן משחרית של ר"ח שאם שכח
שליח ציבור ולא הזכיר יעלה ויבא עד שהשלים תפלתו אין
מחזירין אותו מפני שר"ח ציבור שדרי תפלת המוספין לפניו שהוא
מוכר בה ראש חודש : י"ג עשרת הימים שמראש השנה
עד יום הכפורים טעה וחתם בהם בברכה שלישית האל הקדוש
חזר לראש טעה וחתם בעשתי עשרה בלך אודב צדקה ומשפט
חזר לתחלת הברכה וחתם בה הבלך המשפט ומתפלל וחלך
על הסדר ואם לא נזכר אלא עד שהשלים כל תפלתו חזר לראש
אחד יחיד ואחר שליח צבור : י"ד טעה ולא הזכיר הכולה
בהן הדין יש מי שהורה שאם נזכר קודם שומע תפלה מבדיל
בשומע תפלה ואם נזכר אחר שומע משלים תפלתו ואינו צריך
לחזור וכן מי שלא הזכיר על הגשמים במוכה ובפורים וענו
בתפלת תענית אינו חוזר ומתפלל אחד יחיד ואחר שליח צבור
ואם נזכר קודם שיעקור את רגלו אמר ענו כי אתה שומע
תפלה פדה ומציל בכל עת צרה וצוקה יהי לרצון אבירי וכו'
: ט"ו שכח ולא התפלל מנחה בערב שבת תפלה ערבית
שתיים של שבת וכן בימי טוב שכח ולא התפלל מנחה בשבת או
בימי טוב מתפלל במצאיהן ערבית שתיים של חלל מבדיל
בראשונה ואינו מבדיל בשנייה ואם הבדיל בשתייהן אדלא
הבדיל באחת מהן יצא אבל אם לא הבדיל בראשונה והבדיל
בשנייה חזר ומתפלל תפלה שלישית מפני שהראשונה לא עלתה
לו בפני שהקדימה לתפלת ערבית וכל המתפלל שתי תפילות
אפילו שדוית ומסוף לא יתפלל זו אחר זו אלא יתנה בין תפלה
לתפלה כדי שחזרו דעתו עליה : י"ז אמר לו להתפלל
בציבור שיקדים הפלתו לתפלת הציבור הגבגם לבית הכנסת
ונצא צבור שמתפללין בלחש אם יכול להתחיל ולגבור עד שלא
גיע שליח צבור לקדש תפלה ואם לא יבדיל עד שיהיה שליח
צבור להתפלל בקהל רם יתפלל עמו בלחש מלה במלה עד
שיגיע שליח צבור לקדשה ועונה קדושה עם הצבור ומתפלל
שאר תפלה לעצמו ואם התחיל להתפלל קודם שליח צבור
והגיע שליח צבור לקדשה לא יפסיק ולא יענה קדושה עמו
וכן לא יענה אמן הוא שמייה רבא מברך ודא באמצע התפלה
ואין צריך לומר בשאר הברכות :

פרק אחד עשר

כל מקום שיש בו עשרה מישראל צריך להבין בה בית שיכנונו
בו לתפלה בכל עת תפלה ומקום זה נקרא בית הכנסת וכוונתו בני

העיר זה את זה לבנות להם בית הכנסת ולקנות להם ספר תורה
נביאים וכתובים : ב' כשבונים בית הכנסת אף בונים אותה
אלא בגבוהה של עיר שנאמר בראש הומיות תקרא ומגביהין
אותה עד שתהא גבוהה מכל הערות העיר שנאמר הדרום את
בית אלדינו ואין פתוחין פתחי הכנסת אלא בכזרח שנאמר
והחונים לפני המשכן קדמה וכו' ובונים בו היכל שמניחין בו ספר
תורה ובונים היכל זה כרחק שמתפללין כנגדה באמה העיר כדי
שיהיו פניהם אל מול ההיכל כשיעמוד לתפלה : ג' ומעמידין
בימה באמצע הבית כדי שיעלה עליה הקורא בתורה או מי אשר
אמר לעם דברי כבושין כדי שיטמעו כולם וכשמעמידין התיב'
שיש בה ספר תורה מעמידין אותה באמצע ואחרי התיבה כלפי
ההיכל ופניה כלפי העם : ד' כיצד העם יושבין בבתי
כנסיות הקונים יושבין ופניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי ההיכל
וכל העם יושבין שורה לפני שורה ופניהם כל שורה לאחורי השורה'
שלפנים עד שיהיו פניהם כל העם כלפי הקדש וכלפי הקונים כלפי
התיב' ובעת ששליח צבור עומד לתפלה עומד בארץ לפני התיב'
ופניה לפני הקדש כשאר העם : ה' בתי כנסיות ובתי
מדרש וכוונתן בהן כבוד ומכבדים אותן ומרביצין אותן ונזהגין
כל ישראל בכבוד ובמעורב בשעור ובארץ הצבי להדליק
עשיית בבתי כנסיות ולהציע בקרקע מחצלאות כדי לישב
עליה ובעירי אדם יושבין בה על הכסאות : ו' בתי כנסיות
ובתי מדרשות אין נזהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול
ושיחה בטלה ואין אכילין בהן ואין שותין בהן ואין נאחזין בהן
ואין מטילין בהן ואין נבגסין בהן בחמה בפני החמה ובגשמים
מפני הגשמים וחבמים ותלמידיהם מתמידין לאכול ולשתות בהן
מתוק : ז' ואין מחשבין בהם חשבונות אלא אם כן היו
חשבונות של מצוה כגון קופה של צדקה ופרוץ שבדים וכיוצא
בהן ואין מספידין בהן אלא הספר של רבים כגון שיהיה סם
הספר גדולי חכמי אותה העיר שכל העם כתקביצין ובאין בגללן
: ח' היה לבית הכנסת או לבית המדרש שני פתחים לא
יעשו קפנדריא כדי שיכנס בפתחו ויצא בפתחו שכנגדו לקרב
הדרך שאמר להכנס בהן אלא לדבר מצוה : ט' מי
שצריך להגנם לבית הכנסת לקרות תינוק או חבירו יכנס ויקרא
מעט או יאמר שמעו ואח"כ יקרא חבירו כדי שלא יכנס בשביל
הצניח בלבד — ואם אינו יודע יאמר לתנוק כן התינוקות קרא
לי הפסוק שאתה קורא בו או ישהא מעט בבית הכנסת ואחר כך
יצא שהישיבה שם מעסקי הצניח היא שגא אשרי יושבי ביתך
וכו' : י' מי שנגבם להתפלל או לקר' מותר לו לצאת בפתח
שכנגדו כדי לקרב את הדרך ומותר לאדם להכניס לבי' הכנסת
בבקלו בבגדו ובאפודתו ובאבק שעל רגליו ואם היה צריך
לחק יחזק בבית הכנסת : י"א בתי כנסיות ובתי מדרשות שזרמי
בקדושתן הן עומדי' וכשם שמצדיק בהן כבוד בישובן כך נזהגין
בהן בחורבן ודן מכבוד ודבוק שאין כבודין אותן ואין כרביצין
אותן עלו בהן עשבים תולשין אותם ומניחין אותן במקומן כדי
שידא אותן העם ותעור רחם ריבונם : י"ב אין סותרין בית
הכנסת כדי לבנות אחר במקום או במקום אחר אבל בונים אחר
ואחר כך סותרו זה שם יארע להם אונם ולא יבנו אפילו כותל אחר
ככנו בונה החדש בעד הישן ואח"כ סותר הישן : י"ג ברא
שלא חרבו יסדוהו או שלא נטו כותלי' לתפלה אבל אם חרבו
יסדוהו או שנטו כותליו לתפלה סותרין אותו מיד ומתחילי' לבנותו
במראה ביסם ובחילה שכא הודג השעה וישאר דרב יד מתר
לעשות כיה בית המדרש אבל בית המדרש אשר לעשותו כיה
שקודש בית המדרש יתיר על קדושתו כיה מעלין בקד' ולא כוונתין

ביום הזה כפי תלוח בחמי פסל לך בשמי העשר בני
 ישראל את המעשה הזה ביום שבת אחרון והיה בשלח עד סוף
 השנה עד כי יאמר רפאד ומפטרין וידבר דוד ובשמיני כל
 המעשה ומפטרין עד היום ט בעצרת קודין בשבעה
 המעלות ומפטרין ביום שבת הראשון בחדש השלישי
 ומפטרין במרכבה ובשני קודין בפרשת מועדות כל המעשה
 ומפטרין בחבקק : בראש השנה קודין בחדש השביעי
 באורחות ומפטרין ביום ראשון והפקד את שדה
 ומפטרין ויהי ארץ אחר מן הרכבים ובשני קודין והאלילי נסה
 את אברום ומפטרין הבן יקיר לי אפרים : ביום הכפורים
 בשחרית קודין אחר מות ומפטרין כה אכר רם ונסא בכנחה
 קרין בעריות שבאורי בות כרי שזכור ויכלם כל מי שנכשל
 באחת מהן ויחזיר בתשובה והשלישי קורא בתורה ומפטרין בזנה
 : יב בסוכות בשני ימים שובים הראשונים קודין בפרשת
 המעדות ומפטרין ביום ראשון הנה יום בא לה' וביום שני
 ויקהל אל הבלד שלכה וביום טוב אחרון קודין כל הב ור
 ומפטרין ויהי כחלת שלכה ולכבוד קודין וזאת המרכבה ומפטרין
 רעמוד שלמה ויש בו שבפטרין ויהי אורי בות משה ובשאר
 ימות וזו קודין בקרבנות התג יג כיצד בכל יום ויום כחלת
 של מעד קודא שני פרשיות ביום שלישי שהוא תהלת האל
 של מעד קודא הכהן וביום השני והי קודא וביום השלישי
 וישראל קודא וביום הרביעי והרביעי חזר וקרא ביום השני
 וביום השלישי וכן ביום הרביעי שהוא שני שלחן שלמעד
 קודין וביום השלישי וביום הרביעי ועל דרך זו בכל יום ויום
 מימים טובים : יד וכן ביום הכפורים ובשבעת ימי הפסח
 מציאין שני ספרים בשחרית האחד קודא בו אלו הענינות
 שאברנו והשני קודא בו קרבן אותו היום האבוד בתורה
 והקודא ענין הקרבן והא הפסח בנביא : טו וככל יום
 שמציאין שני ספרים או שלשה אם המציא זה אחד זה בשכחור
 את הראשון אמר קדיש וכוציא השני וכשכחור את האחרון
 אמר קדיש וכבר אברנו שהבנו ג הפסח לומר קדיש אור שקד
 השלים לעולם ואחר כך מפטרין בנביא : יז שבת שחלה
 להיות כחלת של מעד בין בפסח בין בסוכת קודין באות שבת
 ראה אתה אחר אלי ומפטרין בפסח העצמות היבשות ואם חלה
 בחן הזה מפטרין ביום בא נג : יח בחנוכה ביום ראשון
 קודין במרבית כהנים עד סוף קרבן הכקריב ביום ראשון וביום
 השני קודין קרבן נשיא שהקריב בשני וכן עד יום שמיני ביום
 שמיני קודין ביום השביעי עד סוף הקרבנות עד סוף הסוד
 ומפטרין בשבת של תנוכה בנרו וכריה ואב היב שבתות כחוכ
 מפטרין בשבת הראשונה בנרות זכריה ובשנייה בנחת שלכה
 והקודא בענין הנכה הוא שמפטרין בנביא : יח בפרים
 קודין בשחרית ויבא עמלק בתשעה באב קודין בשחרית כי
 תוליד בגים ומפטרין אסף אסף נאם ה' ובמנוחה קודין
 ויהי משה בשאר ימי התעניות ובשאר התעניות שאנו מתענין
 על מה שאירע לאבותינו קודין בשחרית ובמנוחה הראשון קודא
 ויהי משה ארבעה פסוקים וקודא השני והשלישי בפסל לך
 עד אשר אי עשה ענין ובתעניות שגורין אותן הצבור מפני
 הצרות כגון בעצרת חזר וכיצא בהן קודין ברכות וקולות כ י
 שישובו העם וכנע לבבם כשישמעו אותם : יט נהגו העם
 להיות מפטרין קוד כל השע' באב בשלש שבתות בזכרי תוכחות
 שבת ראשונה כפטרין בדברי יסירה שנייה חזון ישעיה
 נלשית : יכה התנה לזונה וכן שבת שאחר תשעה באב מפטרין
 בזמן נחוד עמי ובמנוחה פשוט בעידנו להיות מפטרין במנוחה

ישעיה מאחר תשעה באב עד ראש השנה ושבת שבין ראש
 תשנה ויום הכפורים מפטרין שובה ישראל : כף ראש
 חדש אור שחל להיות בשבת קודין בפ' שקלים ומפטרין ביהודיע
 הצהן וכן אם חל ראש חדש אדר להיות בתוך השבת ואפילו
 בערב שבת מקדימין וקודין בשבת שלפניו בפרשת שקלים
 בשנייה קודין זכור ומפטרין פקדתי את אשר עשה עמלק אי זו
 היא שבת שנייה כל שחל פ' רים להיות בתוכה ואפילו בער שבת
 בשלישית קודין פרה אחמה ומפטרין ודקתי עליכם ואי זו היא
 שבת שלישית הסמוכה לרביעית ברביעית קודין החדש הזה
 ומפטרין בראשו באחד לחדש ואי זו היא רביעית כל שחל ראש
 חדש ניסן להיות בתוכה ואפילו בערב שבת : כא במצאת
 אומר שפעמים תהיה הפסקה בין שבת ראשונה ושנייה או בין
 שנייה ושלישית ופעמים יחד שתי הפסקות בין ראשונה לשנייה
 ובין שנייה ושלישית אבל בין שלישית לרביעית אין מפסקין :
 כב כל פרשה מארבע פרשות האלו אחד קרא אותה
 בספר שני אחד שקודין סוד אתה שבת בספר שהציא ראשון
 : חל ראש חדש אדר להיות בשבת והיה סוד אתה שבת בוארה
 תצוה קודין ששה מואתה תצוה עד ועשית כבוד נחשת והשביעי
 חזר וקרא מבי תשא עד ועשית ואם היה סוד אתה שבת כי
 תשא עצמו קודין ששה מבי תשא עד ויקהל והשביעי ודוקוד
 בספר שני מבי תשא עד ועשית כבוד נחשת : כג ראש חדש
 אדר שחל להיות בשבת כוציאין שלשה ספרים אחד קודא בו
 סוד היום והשני קודא בו ענין ראש חדש והשלישי קודין בו
 כי תשא וכן ראש חדש ניסן שחל להיות בשבת מוציאין ג ספרים
 קודין סוד היום באחד וענין ראש חדש בשני והחדש הזה
 בשלישי : כד ראש חדש טבת שחל להיות בשבת מוציאין
 שלשה ספרים הראשון קודא בו סוד היום והשני קודא בו עין
 ר"ח והשלישי קודא בו ענין חנוכה חל להיות באמצע השבת
 שלשה קודין בענין ראש חדש והרביעי קרא בענין חנוכה נה
 א' עפ שאם שמוע כל התורה כולה בכל שבת נציבר חייב
 לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע סוד של אגדה שבת שנים
 בקרא ואחד תרגום ופסוק שאין בו תרגום קראוה שלשה פעמים
 עד שיטלים פרשיותיו עם הצבור :

פרק ארבעה עשר

בשחרית במוקף ובנעילה הבהנים נוטאים את כפיהם אבל
 במנוחה אין נוטאים כפי שכתבנו כבר ס, דו כל העם
 ושמו שתי דבהנים יין ושכור אסור בגשיאת כפתי ואפילו ביום
 תענית אין נוטאין כפיהן במנוחה גורה נבחת תענית מפני נבחת
 כל יום : ב' בדא בתענית שכתבולין בו כנוה ונעילה כגון
 עם כיפור ותענית ציבור אבל תענית שאין בנעילה כגון חמשה
 באב ושבעה עשר בחמץ הואיל ותפילת נבחה שלהם סבך
 לשקיעת החמה הרי זו גראית בנעילה ואינה מתחלפת בכנוחה
 של כל יום ולפיכך יש בה גשיאת כפים וכהן שעבר ועלה לזבח
 במנוחה של יום הכפורים הואיל והדבר ידוע שאין שם שבתות
 וזו נוטא כפי ואין מודיעין אותו מפני החסד שלא יאבד
 פסל החל לפיכך הורידוהו : ג כיצד היא גשיאת כפים
 בגבולין בעת שניע שלח צבור לעבודה בשיאמר רצה כל
 דבהנים העומדים בבית הכנסת נעקרין ככוכין והלכין ועלין
 לזבח ועומדי שם פניהם להיכל ואחריה כלפי העם ואצבעותיה
 כפופ' לז' כפיה' עד שיטלי שלוח צדד הרגל אה ומחזיקין פניה
 כלפי העם ומשטין אצבעותיהן ומגביהן ידיה כנגד התפיה ה' ד

פרק שלשה עשר

וזמננו הפשוט בכל ישראל שמעליבין את התורה בשנה אחת
 מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות וקורין בסוד בראשית
 בשנייה אלה תולדות בטלשי ואם ה' אל אברם וקראי והולכין
 על הסוד הזה עד שגמרין את התורה בתג הסוכות ויש מי שמשלי
 את התורה בשלש שנים ואינו מנהג פשוט ב' עזרא תיקן
 להם לישראל שיהו קורין קלות שבספר וקרא קודם עצרת
 ושבת שנה תורה קודם ראש השנה והמנהג הפשוט שיהו קורין
 במדבר סיני קודם עצרת ואתחנן אחר תשעה באב אתם נצבים
 קודם ראש השנה צו את אהרן קודם הפסח בשנה פשוטה לפיכך
 יש שכתות שקורין שחרית שבי סודין כגון אשה כי תדע וזאת
 תהיה תורת המצוה אם בתקתי עם בודר סיני וכיצא בהן
 כדי שישלמו בשנה וקראו אותן וסודים בעונתן ג'
 מקו' טכפסקין בשבת בשחרית שם קורין במנהג ובשני ובתשי
 ולשבת הבאה כיצד שבת ראשונה קורין בסוד בראשית
 במנהג קורין אלה תולדות נח עשרה פסוקים או יתר וכן בשני
 ובתשי וכן לשבת הבאה בשחרית מתחילין מאלה תולדות נח
 וקראו עד סוף הסוד ועל דרך זו קורין כל השנה והפסוקין בכל
 שבת ושבת כנביא מעין שקרא בתורה ד'
 ובראשי חרשי הראשון קרא שלשה פסוקי מפרשת צו והשני הדר
 וקרא פסוק שלישי שקרא הראשון ושני פסוקים שאחריו כדי
 שישיר בפרשה שלשה פסוקים והשלישי קרא שלשה פסוקים
 ששייר השני עם ובח' השבתות והדביעי קרא ובראשי חרשיכם
 ואם חל ר"ה להיות בשבת מציאין שני ספרים בשחרית באחד
 קורין בו סוד אותה שבת ובשני קור' בו הבשלי ובראשי חרשיכם
 והפסוק קרא ענין ראש חרש ובפסוקין והיה בידי חרש בחדש
 וראש חרש אב שחל להיות בשבת מפסוקין חרשיכם ומועדיכם
 שכמה נפשי וראש חרש שחל להיות באחד בשבת מפסוקין בשבת
 שלפניו ואמר לו יזנתן בודר חרש ה' כל העולה לקחת
 בתורה פתח בדבר טוב ובטיב בדבר טוב אבל פרשת האדוני
 קרא וראשון עד אבד ימות עולם והשני בתחיל מצוד ימות עולם
 עד ירכיבו והשלישי מידביבו עד וידא ה' ונאץ והדביעי בן
 וידא ה' ונאץ עד לו וזכו והחמישי בן לו וזכו עד כי אשא אל
 שמים ידי והששי מבי אשא אל שמים ידי עד סוף השירה ולכח
 פוסקין בה בעניינת אל' מפני שחן תוכחה כדי שיחזרו העם
 בתשובה ו' שכמה פסוקים שבסוף התורה בותר לקחת
 אותה בבית הבגסט כפחות מעשרה אע"פ שחל תורה היא ומשח
 בפי הגבורה אברם הואיל ומשמען שהם אחד בדת כשה הרי
 גשמו ולפיכך מת' לחד לקחת אותן ו' קלות שכתות כרבי' אין
 בפסוקין כהן אלא אחד קודם אותן מתחיל בפס' שלפניה ובטיב
 בפסוק של אחריהם וקלות שבשנה חז' אם רצה לפסוק בון
 פוסק ובבר נהגו העם שלא לפסוק בהם אלא אחד קודם אותן
 ה' מפסיקין למעוזה וליום הביפורים וקראין בענין המעד
 לא בסוד שבת ומשה תיקן להם לישראל שיהו קראי בכל מעד
 עניינו ושאלין וחדשין בענינו של יום בכל מעד ומעד ומת
 הן קראין בפסח בפרשת מעוזה שבתות כהנים
 ובבר נהגו העם לקחת ביום טוב ראשון כשבו ולקח לבם ובפס'
 בפסח גלגל' וביום טוב שני שוד או כשב ובפסוקין בפסח
 יאסידו בשלישי קודם לי בלבבך ברביעי

ד' הקרא כנביא יש לו לקחת לתורגמן שלשה פסוקים
 וחמשה מתרגם שלשתן זה אחר זה ואם היו שלשה הפסוקים
 שלש פרשיות לא יקרא לתורגמן אלא אחד אחד בלבד : ט'
 והפסוק כנביא מברך לפני ברכה אחת בא' אמה אשר בוד
 כנביאים ומו' ומברך לאחרי ארבע ברכות ברכה ראשונה חתם
 בה האל הנאמן בכל דבריו שנייה חתם בה בונה ירושלים
 שלשית חתם בה כגן דוד רביעית חתם בה ענין קדושת היום
 כמו שחתם כתפלה וכן אם חל ראש חרש להיות בשב' והפסוק
 כנביא מברך ראש חרש בכרכה זו כמו שמוכר בתפילה : י'
 כבה הן וקראין בשבת בשחרית קראין שבעה וביום הכפורים
 ששה וביום טובים חמשה אין פוחתין כהן אבל מוסיפי עליהן
 בראשי חרשים ובחול' של מעד קורין ארבעה בשבתות וביום
 הכיפורים במנוח ובשני ובחמישי של כל השנה ובחנכה
 ובפורים בשחרית וביום התענית בשחרית ובמנוח קורין שלשה
 אין פוחתין כנבין זה ואין מוסיפין עליהן : י"א אשה לא
 תקרא בג' ציבור לפני כבוד הציבור קטן הידע לקחת וידע למי
 מברכין עולה מבנין הקוראים וכן מפסוק עולה מברכין שהרי
 הוא קודם בתורה ואם הפסיק שליח ציבור בקדיש בין משלים
 ובין והפסוק אינו עולה מן המבין ציבור שלא היה בהם ידע
 לקרות אלא אחד עולה וקרא ויחד וישב ויחד וקרא שנייה
 ושלישית עד שיגמר בנין הקוראים של אהו היום : י"ב
 בכל קריאה וקריאה בא"ל כהן קרא ראשון ואחריו לוי ואחריו
 ישראל ומנהג פשוט הוא היום שאפ"ל כהן עם הארץ קוד' לקחת
 לפני חכם גדול ישראל וכל מי שהוא גדול מחבירו כוחם קודם
 לקחת והאחרון שגלה ספר תורה נוטל שבר כנגד הכל לפיכך
 עולה ומשלים אפילו גדול שבציבור : י"ג אין שם כהן
 עולה ישראל ולא יעלה אחריו לוי כלל אין שם לוי כהן שקרא
 ראשון ויחד וקרא הוא עצמו פעם שנייה בפסוק לוי אבל לא
 יקרא אחריו כהן אחד שפא יאמר והראשון פסוק ולפיכך עולה
 כהן אחד וכן לא יקרא לוי אחד לוי שפא יאמר אחד בשניהם
 פסוק כף כיצד סוד הקריאה בתורה אחד התפלה כל יום
 שיש בו תפלת מסוף אחד שגמר שליח ציבור תפלת שחרית
 אומר קדיש ומציא ספר תורה וקו' א לאחד אחד מן הציבור
 ועולין וקורין בתורה ובשגמרין מחדד ספר תורה למקומה ואמ'
 קדיש ומתחילין תפלת מסוף רבי' שיש בהם מפסוק ומסוף נהגו
 לחבר קדיש קודם שיעלה והפסוק ויש מקומ' שנהגו לחבר קדיש
 אחד והפסוק : כ"א ובמנוח של שבת ושל יום הכפורים
 אחד שגמר שליח ציבור תהלה לחד וסוד היום אומר קדיש
 ומציא ספר תורה וקרא בו ומחזיר ואומר קדיש ומתחילין במנוח
 וכן בתענית קראין במנוח ואחר כך אמר קדיש ומתחילין
 תפלת מנוח אבל ביום טוב לא נהגו לקחת במנוח : כ"ב
 ויום שאין בו מסוף כשגמר תפלת שחרית או קדיש ומציא ספר
 תורה וקוראים בו ומחזיר ואומר קדיש ואחר כך אמר תהלה
 לחד וסוד היום בדרך שאומרים בכל יום אומר קדיש וכל העם
 נפטרם : כ"ג אין קראין בחזמטין בבתי בגסטת מסות כבוד
 ציבור ואין גללין ספר תורה בציבור מפני שמה הציבור שלא
 ישרח עליהם להיות עומדין עד שיגלה ס'ת לפיכך אם יצטרכו
 לקרות שני ענינים מציאין שני ספרי תורה ולא יקרא איש אחד
 ענין אחד בשתי תורות שפא יאמר ספר ראשון פגום היה ולפיכך
 קרא בשני כ"ד הגלגל ספר תורה גלגל כבודן וכשהוא
 כהרין כהרין מבפנים וצריך להעמידו על התור מקום שמוציא
 ספר תורה אחד שקראין בו ומליבין אותו לבית אחד להציעו
 אין הציבור רשאי לטאק עד שיצא ספר תורה וילך אותו ויום

ו ואל תתנה ותאמר ומה תועיל ברכת הדין זה שאין קיבול
הכרחה תלוי בכהנים אלא בהקב"ה שנאמר ושמו את שמי על
בני ישראל ואני אברכם הנהנים עושין מצות שנצטוו בה
והקדוש ברוך הוא ברחמינו כבוד את ישראל כרפצו ה'
עם שהם אחידי הנהנים אינם ככלל הברכה והעומדן מצדיהון
הרי הם ככלל הברכה ואם היתה מוחצה בין הנהנים ובין
המתברכים אפילו היא חזקה של ברזל הואיל ופניהם מול פני
הנהנים הרי הם ככלל הברכה ט' נשיאות כפים בעשרה
וכהנים מן המנין בית הכנסת שכולן כהנים כלם נושאים
את כפיהם ולמי הם מברכין לאחיהם שבצפון ולאחיהם שבדרום
ומי עונה אחריהם אמר חזקיהו והגף ואם נשארו שם עשר כהנים
יתר על אלו שעלו לדוכן העשרה ענין אמר והשאר מברכין :
י צבור שלא היה בהן כהן אלא שליח ציבור לבד לא ישא
את כפיו ואם היתה הבשלתו שהוא נושא את כפיו וחד
לתפלתו רשאי ואם אין להם כהן כלל כשיגיע שליח ציבור
לשים שלום אמר אלדינו ואלדי אבותינו ברכינו בברכה ומשלש
בתורה הכתובה על ידי משה עבדך האמורה מפי אדון ובני
כהנים עם קדושך כאמר יברכך ה' וישמך
יאר ה' פניו אליך ויזדקך ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום :
ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ואין העם ענין אמר
ומתחיל ואומר שים שלום י"א כהן שנשא את כפיו בבית
הכנסת והלך לבית כנסת אחר ומצא ציבור שמתפללין ולא דעו
לברכת כהנים נושא ידיו להם ומברכין ואפילו כמה פעמים ביתם
כהן שלא עקר רגליו במקומו לעלות לדוכן כשעה שאמר שליח
ציבור רצה טוב איש עולה באתה תפלה אבל אם עקר רגליו
לעלות אע"פ שלא הגיע לדוכן אלא אחר עבודה הרי זה עולה
ומברך י"ב כל כהן שאינו עולה לדוכן אע"פ שבטל מצות
עשה אחת הרי זה בעובר על שלש עשה שנאמר כה תברכו את
בני ישראל אמר להם ושמנו את שמי וכל כהן שאינו מברך אינו
מתברך וכל כהן המברך מתברך שנ' ואברכה מברכך :
ברך רחמנא וסייען
נגמרו הלכות תפילין

הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה

- א יש בכללן חמש מצות עשה חוץ פירוש
- ב להיתת תפילין על ראש
- ג לקשרם על היד
- ד לקבוע מזוזה בפתחי השערים
- ה לכתוב כל איש ספר תורה לעצמו
- ו לכתוב הכרך ספר שיני לעצמו כדי שיהיה לו שני ספר
- ז תורה וביאור כל מצות אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

ארבע פרשות אילו שהן קדש לו והיה כי יביאך ה' שבספר ואלה
שמות ושמע והיה אם שמעו הן שנכתבו בפני עצמן ומתקן אותן
בעור ובקראין תפילין ומניחן אותן על הראש וקשרין אותן על
היד ואפילו קדש של את אחת מארבע פרשות אלו מעקב את כולן
מן התורה עד שהיו נכתבות שלימות כדקדקו ב' וכן

שתי פרשות שבמזוזה שהן שמע והיה אם שמע אפילו את אחת
משתי הפרשות אם הסל קצו' עקב מן התורה עד שיהיו שתיהן
נכתבות שלמות כן ספר תורה שחזר אפילו את התפילין
ג' עשרה דברים יש בתפילין כולן הלכה למשה מסיני וכולן
מעקבין לפיכך אם שינה באחת מהן הרי התפילין פסולה
שנים מהן בבתיכם ושכבה ברחמיך וקשירה רצוניתה ואלו הן
השנים שבכתבתן שכתבין אותם כדי ושיהיו נכתבין על הקלף
ד' כיצד מעשה הדין מקבצין העשן של שמנים או של
זפת ושל סעודה וכיצד בהן תובלין אותן בשרף האלון ובמעט
דבש הלתתן אותו ודברה ודכן אותו עד שיטע ריקקין ומיבשין
אותן ומצניעים אותן ובשעת כתיבה שודרו במי עפצא וכיצד
בו וכתב בו שאם תמוקנהיהו נמחק חוה הדין שמצוה כן
המיבוד לכתוב בו ספרי תפילין ומזוזה ואם כתב שלשתן במי
עפצא וקבנתום שהוא עומד ואינו נבדק כשרים ה'
אם כן מה מעשה ההלכה שנא' למשה מסיני שיהיו נכתבים כדי
למעט שאר מיני צבעונין כגון האדום והירוק וכיצד בהן שאם
כתב בספרים או בתפילין או במזוזה אפילו את אחת בשאר מיני
צבעונין או בזהב הרי אלו פסולין ו' שלש עורות הן גול
וקלף ותיכוסטוס כיצד לקודן עוד ברמה או חיה ומעבירין
השיער מינו תולה ואחר כך מולחן אותו במלח ואחר כך
מעבדין אותו בקמח ואחר כך בעפצא וכיצד בו מדברי שכתבין
את העור ומחוקים אותו זה הוא הנקרא גול ו' ואם לקחו
העור אחר שהעבירו שיעור וחלקו אותו בעכו לטנים כמו
שהעבדן עושין עד שיהיה שני עורות אחד דק והא סממל
השיער ואחד עבה והוא שממל הבשר ועבודו אותו במלח ואחר
כך בקמח ואחר כך בעפצא וכיצד בו זה החלק שממל השיער
נקרא קלף וזה שממל הבשר נקרא חכסוסטוס ח'
הלכה למשה מסיני שהיו כותבין ספר תורה על הגול ומתבין
במקום השיער ושיהיו כותבין התפילין על הקלף ומתבין
במקום הבשר ושיהיו כותבין המזוזה על חכסוסטוס ומתבין
במקום השיער וכל הכותב על הקלף במקום שיעור או שכתב
בגול ובחכסוסטוס במקום בשר פסול ט' אף על פי שכך
הוא הלכה למשה מסיני אם כתב ספר תורה על הקלף כשר ולא
באמר גול אלא למעט וחכסוסטוס שאם כתב עליו הספר פסול
וכן אם כתב את המזוזה על הקלף או על הגול כשר לא
אמרה על חכסוסטוס אלא למצות י' אין כותבין ספרים
תפילין ומזוזה על גבי עור בהמה טמאה ועוף חיה הממאים
אבל כותבין על גבי עור בהמה וחיה ועוף טהורים ואפי' נבילות
ושריפת שלהן ואין כותבין על גבי עור חיה והמה כשר
המחמא שאין המחמא פוסקת בעבודה : י"א גול של
ספר תורה וקלף של תפילין או של ספר תורה צריך לעבוד אותן
לשמן ואם עבדן שלא לשמן פסולין לפיכך אם עבדן הגול פסולין
אף על פי שאמרו לו לומר לעבוד עור זה לשם הספר או לשם
התפילין פסולין שדגרי על דעת עצמו הוא עושה לא על דעת
הסופר אותו לפיכך כל דבר שצריך מעשה לשמו אם עשה הגול
פסול ומזוזה אינה שריפה העבודה לשמה י"ב הלכה
למשה מסיני שאין כותבין ספר תורה ולא מזוזה אלא בשירטוט
אבל תפילין אינן צריכין שירטוט לוי שהן כותפין ומותר לכתוב
תפילין ומזוזה שלא מן הדבר שהגל גורסין פרשות אילו אבל
ספר תורה אמר לכתוב אפילו את אחת שלא מן הכתב י"ג
ספר תורה תפילין ומזוזה שכתבן מין ישראל כתבן גוי או ישראל
בשומד או בסר או עבד או אשה או קטן הרי אלו פסולין ויגב
שנ' וקשרתם וכתבתם כל שנחמד על הקשירה ומאמין בה הוא
שכתב נמצא ביד מן ואינו יודע כי כתבן יגיד נמצא ביד

במתחילת יברך ושליח ציבור מקרא אותן מלה מלה וכן עונין
 שני אמר להם עד שיאמר בשמשלימן פסוק ראשון כל העם
 עונין אמן וחזר שליח ציבור ומקרא אותן פסוק שני מלה מלה
 והם עונין עד שמשלימן פסוק שני וכל העם עונין אמן וכן
 בפסוק שלישי ו' כשישלמו הבהנים שלשה פסוקים
 מתחיל שליח ציבור בכרכה אחרונה של תפלה שהיא שים שול
 והבהנים כחזירים פניה כלפי דקדש קופצין אצבעותיהן ועומדין
 שם כדוכן עד שיגמר הברכה וחזרין למקומן : ה' אין
 המקרא רשאי להקרות לכהני עד שיכלה אמן כפי הציבור ואין
 הבהנים רשאי להתחיל בברכה עד שיכלה הציבור כפי המקרא
 ואין הציבור עונין אמן עד שתמלה הברכה כפי הבהנים ואין
 הבהנים מתחילין בברכה אחרת עד שיכלה אמן כפי הציבור
 ואין שליח ציבור רשאי לענית אמן אחד הבהנים כשאר העם
 שטא תשרף דעתו ולא ידע אי זו ברכה מקרא אותן אם פסוק שני
 או פסוק שלישי : ו' אין הבהנים רשאים להחזיר פניהם מן
 הציבור עד שיתחיל שליח ציבור שים שלום ואין הבהנים רשאים
 לעקר במקומם עד שיגמר שליח ציבור שים שלום ואין רשאים
 לכוף קשרי אצבעותיהם עד שיחזירו פניהם מן הציבור ונתקנות
 עזרא שלא יעלו הבהנים לחזן בסנדליהן אלא עומדין יחפין
 ז' כשיחזרו הבהנים מברכין את העם לא יביטו בעם ולא יסוּו
 דעת : אלא יהיו עיניהם כנגד הארץ כעומד בתפלה ואין אדם
 רשאי להסתכל בפני הבהנים בשעה שהן מברכין את העם כדי
 שלא יסוּו דעתם אלא כל העם מתכווין לשמוע וברכ' ומתכווין
 פניהם כנגד פני הבהנים ואינם נביטים בפניהם ה' אם
 היה דוכן דגברך אחד כהני לברך כעצמו ושליח ציבור מקרא
 אותו מלה מלה כמו שאמרנו היה שנים או יותר אין בתחילתן
 לברך עד שקרא להן שליח ציבור ואמר להם כרגיש וחס עונין
 ואומר ים יברך והוא מקרא אותן מלה מלה על הסוד שאמרנו
 ט' כיצד ברכת הבהנים במקדש הבהנים עליון לחזן אחד
 שישלמו הבהנים עבודת תמיד של שחר ונגביהן ידיו למעלה
 על גבי ראשיהן ויאצי עותהב פשטו וזין ככה גודל שאין נגביה
 ידיו למעלה כן הציץ ואחד מקרא אותן מלה מלה בדרך שעזין
 בגגולין עד שישלמו שלשת הפסוקים ואין העם עונין אחד כל
 פסוק אלא עושין אותה במקדש ברכה אחת וכשישלמו כל העם
 עונים ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם

ו' ואומר את השם ככתבו וזאת השם דהנהגה כיוד הא דיו הא
 חה הוא השם דגפורש האמיר בכל בקום ובגדינה אכרין
 אותו בכינור הוא באלף דלית שאל' מזכירין את השם ככתבו אלא
 במקדש בלבד ומשנת שמעון הצדיק פסק הבהנים מלברך
 בשם הגפורש אפילו במקדש כדי שלא ילמוד אהו אדם שאינו
 חשוב ושאינו הגן ולא היו חכמים הראשונים מלברך שם זה
 לתלמידהם ובניהם והגונים אלא פעם אחת לשבע שנים כל זה
 גזילה לשמו הנכבד והמרא יא' אין ברכת הבהנים נאבדת
 בכל מקום אלא בלשון הקדש שג' כה תברכו את בני ישראל כך
 למדו כפי השבוע מכשה רבי עזר' כה תברכו בעמידה כה תברכו
 בגשיא' כפי כה תברכו בלש' הקדש כה תברכו פ' ים כנגד פנים
 כה תברכו בקול רם כה תברכו בשם הגפורש והוא שיהי' בנקדש
 כמו שאמרנו יב' אין הבהנים רשאים בכל מקום להסוף ברכה
 על שלשת הפסוקים כגון ה' אלהי אבותיכם חסף עליכם כבס' אלף
 פעמים וכיצא כה לא בקול רם ולא בלחש שנאמר לא תסיפו
 על הדיבר' בשעה שכל כהן עולה לחזן כשהוא עוקר רגליו
 ל צליל' אמר יהי רצון בלפני ה' אלהינו שתהיה ברכה זו
 שציתנו לברך את עמך ישראל ברכה שלימה ואל יהי בה כשאל'

ועון מעתה ועד עולם וקודם שיחזיר פניו לברך את ה' לברך
 ב' אה אמ' אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וזמנו לברך את עם
 ישראל באהבה ואמר כך מחזיר פניו לצבור ומתחיל לברכם
 וכשמחזיר פניו מן הציבור אומר שבטלים אומר עשינו כה שגור'
 עלינו עשה עמנו מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן
 השמים וברך את עמו ישראל : יג' כשמחזירין הבהנים את
 פניהם לציבור לברכם וכשמחזירין פניהם מן הציבור אומר
 שמברכין לא יחזיר אלא על דרך ימין בכל מקום וכן כל פינת
 שיחה אדם פונה לא יהיו אלא על דרך ימין : יד' במקדש
 מברכין ברכת הבהנים פעם אחת ביום אחר תמיד של שחר
 באין ועומדין על מעלת האל' ומברכין בדרך שאמרנו אבל
 במדינה מברכין אותה אחד כל תפלה וזין ממנה כמו שאמרנו
 בכל מקום משתדלין שיחה ומקרא אותן ישראל שנאמר אמר
 להם מכלל שאין המקרא מהם

פרק חמשה עשר

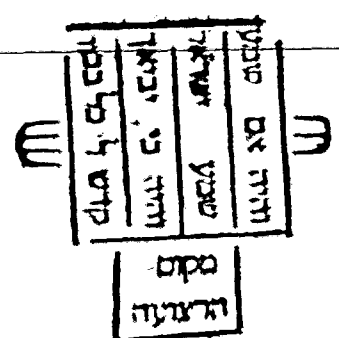
ששה דברי מנעין נשיאת כפים הלשון והצומק והעביר' והשני
 והיין ושטמא הידים הלשון כיצד העלנים שאין מציאין את
 האתיזת כתיקון כגון שקודקן לאלפין עיינין ולעיינין אלפין או
 לשיכולת סיכולת וכיצא כהן אין נושאין את כפיהן וכך כבדי
 פה וכבדי לשון שאין דבריהם נברס לכל אין נושאין את כפיהן
 ב' הצומק כיצד כהן שיש מומין בפניו או בידיו או ברגליו
 כהן שיחה אצבעותיו עקומות או עקשות או שיחז' דיו כוהקנד'
 לא ישא את כפיו לפי שהעם מסתבלין בו מי שהיה ריוו יודד על
 אקבו בשעה שהוא מדבר וכן הצומק באות מעיניו לא ישא את
 כפיו ואם היה דש בעירו וחזל היו תולין בזה הצומק באות מעיניו
 או בזה שריחו וב כותר לפי שאין העם מסתבלין בו וכן מי שהיו
 ידיו צבועות אפסוס ופראו לא ישא את כפיו ואם רוב אגשי העיר
 מלאכתו בכך מתיר לפי שאין מסתבלין בו יג' העבירה כיצד
 כהן שחרג את הנפש אפילו בשגגה אע"פ שעשה תשובה לא ישא
 את כפיו שנאמר ידכס דכיס כלא וסמיג ובפרש"ם כפיכס
 וג' וכהן טעבו ע"ז בין באונס בין בשגגה אף על פי שעשה
 תשובה אינו נושא את כפיו לעולם שנאמר לא יעלו כהני הבמות
 כלי וברכה כעבוד ה' שג' לשרתו ולבר' בשמ' וכן כהן שגשתגד
 לע"ז אע"פ שחרג בו אינו נושא את כפיו לעולם ושאר העבדות
 אין מנעין : ד' הבהנים כיצד כהן נער לא ישא את כפיו
 עד שיתמלא זקנו והיין כיצד מי ששתה רביעיתין בבית אהת
 אינו נושא את כפיו עד שישיר את יינו מעליו לפי שהוקש' ברכה
 לעבודה טהר רביעיתין בשתי' פעמים או שנתן לתוכה מעט מים
 מתיר ואם שתה יותר מרביעית אע"פ שהיה כזג אע"פ ששהו
 בבטה פעמים לא ישא את כפיו עד שישיר את יינו מעליו וככה
 היא רביעית אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע
 חומש אצבע בגודל חה ראצבע טמטחין בו בכל המורה מולה
 הוא הגודל והוא הגקרא כהן יד' ה' טמא את הידיכ כיצד
 בה' שלא נטל את ידיו לא ישא את כפיו אלא נוטל את ידיו עד
 הפרק בדרך שמקדשין לעבודה ואמר כך בגודל שג' שא ידכס
 קדש וברכו את ה' והחלל' אינו נושא את כפיו לפי שאינו בכידונו
 ו' כהן שלא היה לו דבר' ככל אל' הדברים הכתובי' נשיאת
 כפים אף על פי שאינו חכם ואינו מדקדק בכיצת או שהיו הברית
 מרנגים אחריו או שלא היה כשאו ומתנו צדק הרי זה נושא את
 כפיו ואין מנעין אותו לפי שמו כיצת עש' על כל כהן וכהן שראוי
 לנשיא' כפים ואין אומר לאמר רשע ואסוף רשע והבגע כן הציגות

בזכו עד שיחה לה ארבע זיות שחת ושיחה בעוד של ראש צורת שן מימן ומשמאל ושיכרוך הפרשיות במטלית ושיכרוך אתן בשיער מעל המטלית ואוד כך מכניסן בבתון ושיחה תופרין אותן בגידין ושעושין להן מעבורת מעור וחפרי שתבנם בה ורצועה עד שתחא עוברת והאלכת בתך תותר שלה ושיחה ורצועות שחורות ושיחה הקטר שלהן קטר ידוע בעזרת דלית ב' כיצד עושין תפילין של ראש לוקחין עץ מרוכב ארכו ורחבו כגובה ואם היה גבוה יותר על רחבו או פוח' מכניסין אין בכך כלום ואין מקפידין אלא על ארכו שהוא כרוחו ותופרין בו שלשה ורצועין כדי שיעשה לו ארבע ראשים כגון זה

ולקחין עוד ומרטיבין אותו במים ומשימין בו את העין ומפציטין את העור בין כל ורדין וורדין ומכמטין אותו והוא רטוב מכאן ומכאן עד שיעושין בו דמות שין זה הוא הדפוס של תפילין העור

כמין שן שישה לה שלשה ראשין מימין ומשמאל תפילין דמות שן שיש לה ארבעה ראשי משמאל ומימין: ג ומניחין את העור על העין עד שיכש ואוד כך וחליץ העור מעל גבי האימס של עין ומבצא העור שיש בו ארבעה בתים פנימין ומכניסין פרט' בכל בית ובית ומחזירין מקצת העור מלמט ותופרין אותו בארבע פינותיו ומניחין מן העור שלמטה מקום שתבנם בו הרצועה כמו תוכר והוא דבקרא מעבורת: ד' וכיצד עושין תפילין של יד לקחין עץ מרוכב ארכו כרוחו ויהיה גבוה כאצבע או יותר על זה מעט או פחות מעט ומחפין אותו בעור רטוב ומניחין את העור על האימס עד שייכש וחליץ את העור ומבצא את ארבע הפרשיות במקום העין ומחזיר מקצת העור מלמט ותופרין בארבע פינותיו ומניחין מן העור תוכר מקום הרצועות: ה' כיצד עושין תפילין ומניחין של ראש מכניס פרטה אחרונה שהיא והיא אם שמוע בבית ראשון שהוא על ימין המניח ומטע סמוכה לה והיא כי יבוא בבית שלישי סמוכה לשבע וקדש' בבית דביעי שהוא לשמאל המניח תפילין כדי שיחא הקודא שלפניו כגון בני המניח על הסוד הזה כגון זה

ואם חלף סוד זה פסולת

והיה	שמע	והיה	קדוש
אם	ישראל	אם	ל'
שמע	יחה	שמע	כל
תשמעו	אלדינו		כבוד

תפילין של יד מתבם גד' רפין בעוד אוד ארך כספר תורה על שיחה בתורה כגון זה

אם סובן על ארבע עורות ומכניסין בבית אחד יצא ואינו צריך לרבם: ו' בשעה גלגל הפרשיות בין של ראש בין של יד גלגל אותן מסופן לתולתן עד שתבצא כשתפתח הפרש' תקרא כל פרשה ופרשה בתולתה עד סופה: ח' ובשם מכניסין את הפרשיות בבתים שלהם כדרכים אותן במטלית ועל המטלית שיער ואוד כך מכניסין אותן בבתון ושיער זה צרי' להיות שיער בזה או של זה שחורה ואפילו מנגילות ומריפות שלהן וכבר

בזכו כל העם לכוזק בשער זכב העגלים: ט' כשתופרין התפילין אין תופרין אלא בגידין של בהמה או של חיה שחורה ואפ' כנגלות ומריפות שלהן לוקחין הגידין שיש בעקב הבהמה או החיה שאודים והם לבנים ואם הם קשים מרכיבין אותן באבני וכיצא בהן עד שיעשו כפשתן ושחין אותן ושורין אותן ובהם תופרין התפילין ודיעות ספר תורה: י' כשתופרין התפילין תופרין אותן ברבוע והלכה חזת שיחה בכל צד ג' תפירות עד שיחה וכל שתים עשרה תפירו' בין של יד בין של ראש ואם עשה התפירות עשרה או ארבעה עשר כשר וכל התפירות יהיה חזוט שלהן סובב משתי רוחות: י"א וצריך שיגיע הורדין של תפילין של ראש עד מקו' התפר ואם היה הורדין ניכר כדי שיחה ארבעה ראשין נראין לכל ואעפ' שאין הורדין מגיע למקו' התפר כשרות ואם אין הורדין ניכר פסולת: י"ב וצריך להעביר בתוך כל הורדין וצריך על גבי העור חוט או משיחה להבדיל בין בית לבית ומבצא פשוט להעביר גיד מגיד התפירה בכל הורדין וצריך משלשתן: י"ג וכיצד עושין הרצועות לוקחין רצועה של עור רחבה כארך השעורה ואם הייתה רחבה מזה השיעור כשרה ואודך רצועה של ראש כדי שתקיף את הראש וקטר מכה וקטר ותמתח שתי הרצועות מכאן ומכאן עד שיגיעו לטבור או למעלה ממנו מעט ואודך רצועה של יד כדי שתקיף את הזרוע וקטר מכה הקטר ותמתח רצועה אודת על אצבע אביצעית וכרוך במטה על אצבעו שלש כריכות וקטר ואם היו הרצועות ארוכות יותר על שיעורים האלו כשרות: י"ד ומכניסין רצועה של ראש בתוכו שלה ומקיף במדת ראש וקטר קטר מרוכב כמין דלת וקטר זה צרי' כל תלמיד חכם ללמד ואי אפשר להחיע צורתו בכתב אלא בראיית העין וכן בשל יד קטר קטר כמין יד ותהיה הרצועה של יד עולה ומודת בתוך הקטר כדי שירחב וקטר בעת שירצה לקטר על יד: י"ה הרצועה של תפילין בין של ראש בין של יד פניהם והצדנים שחורים וו' הלכה למטה מסיני אבל אחרי הרצועות האלו ומפנים הן אם היו ידקת או לבנת כשרות אחרות לא יעשה שמה תהפך הרצועות ונבאי הוא לו חלא יהיה אחרי הרצועה לעולם אלא כעין הקציעה אם ידקת ידקתן ואם לבנה לבנים ונבי הוא לתפילין שיחה כולן שחורות והקציעה הרצועה כולה: ט"ו העור שכתבין בו התפילין ושעושין ממנו הרצועות הוא עור של בהמה או חיה או עוף השחורים ואפילו נבלות ושרפ' שלהן ואם עשה מעור טבאי או שחפה תפילין כזהב פסולת ועוד הרצועה צריך עיבוד לשם אבל בעוד שכתבין בו אינו צריך עיבוד כלל אפילו עשה מצח כשר ומקומות הרבה נהגו לעשות אותן בעוד כזוה:

י"ו אין עושין התפילין אלא ישראל שעשיתן בכתובתן כפני השין שעושין בעוד כמו שאמרנו לפיכך אם חפן הגמי או תפרין פסולת והוא הדין לכל הפסול לכתבן שלא יעשה אותן י"ז תפילין של ראש אין עושין אותה של יד ושל יד עושין אותה של ראש לפי שאין מדיחין בקדושה חבורה לקדוש' קלה וכן רצועה של תפילין של ראש אין עושין אותה לתפילין של יד: כ"א בודא בשלבטן אבל תפילין של ראש שלא לבטן אינם מעולם אם רצה להחזירה ליד מותר וכיצד עושין תולה עליה עוד עד שתעשה אחת וקטרה על יד: י"ח תפילין שנפסקו התפירות שלהן אם היו שתי התפירות זו בצד זו או שנפסקו שלשה תפירות אפילו זו שלא כנגד זו ודאי אלו פסולת בודא בישנות אבל בודשות כל זמן שפני טבלה קיימת כשרה ואילו הן חודש' כל שאחזין מקצת העור שנקרע תפרו ותולין בו התפילין והוא חזק ואינו נכרת ודאי אלו חודשות ואם אין ראוי לתלות בו אלא ה' נפסק ודאי אלו ישנות י"ט רצועה שנפסקה אין קטרין אותה ואין תופרין אותה אלא מציאה תומנה ועושין אודת ושידי הרצועה

גוי כשרים ואין לקרוא ספרי תפילין ומזוזות כן ותינו ביתר על
דכיהן שלא להרגיל אותן לנתבן ולגולן יד' ספר תורה
תפילין ומזוזות שכתבן על גבי עור בהמה זחה ועוף שטמאין או
על גבי עורות שאינם מעובדין או שכתב ספר תורה ותפילין על
עור שלא עבדן לשמן הדי אילו פסולין פ"ו וכתב
ספר תורה או תפילין או מזוזות ובשעת כתיבה לא היתה לו מזוזת
וכתב מזוזות מן האזכות שבהן שלא לשמן פסולין לפיכך הכתב
את השם אפילו בלך ישראל שאל בשלומי לא ושיבטו היה
כתב שנים שלשה שמת ודי זה מפסיק ביניהם ומשיב י"ו
האכל את הקולומס לכתוב את השם לא יתחיל מאותו השם אבל
מתחיל הוא מאות שלפניו שכן לכתוב את השם בלתי תלוי אותו
בין השיטת אבל מקצת השם בשטח ומקצתו תלוי פסול ובשאר
חתיכות אם שכן כתב מקצת חתיכה בשטח ומקצתה למעלה
במה דברים אמדים בספר תורה אבל במזוזות ותפילין אין תולין
בהן אפילו את אות אלא אם שכן אפי' אות אחת ונזונה שכתב
וכתב אחרת ומותר לכתוב את השם על מקום הגרד ועל מקום
החוק ככולן י"ז כתבי ספרים תפילין ומזוזות אסור להם
להפך היריעה על פניה אלא פירש עליה כגד או כפולה .

י"ח ספר תורה תפילין ומזוזות שאבר הסופר אינו שיצא
כתובת יד לא כתבתי האזכות שבהן לשמן אינו נאמן לפסולין
אבל נאמן הוא להפסיד כל שסודו ולמה אינו נאמן לפסולין שמה
לא נתבון אלא להפסיד על החלק או על זה ששכרו חתיכה
שאינו כפסיד באמידה זו אלא סבר האזכות לפיכך אם אבר
ספר תורה זה או תפילין אלו עורות שלין אינם מעובדות לשמן
נתן טמאין להפסיד שכתב נאמן לפסולין שהרי הכל ידוע שאם
אין העורות בעובדן לשמן אין שכן לו כולו י"ט אין
כותבין תפילין ומזוזות אלא במתב אשורית והתירו בספרי לכתוב
אף בימי בלבד וכבר נשתקע זני מעולם ונשתבש ואבר לפיכך
אין מתבין חתם שלשתן אלא אשורית וצריך להודיר בסתיבות
כדי שלא תדבק את באת שכל את שאין העוד מקיף לה כדי
והחתיכה פסולה וכל את שאין והמנוק שאינם לא חסם ולא סכל
יכול לקרותה פסול לפיכך צריך להודיר בצורת האותיות שלא
תוכנה הידי ליה ולא ויו ליד הוא כף לבית ולא בית לכה ולא
וליה לריש ולא ריש לולית וכן כל כדצא בזה עד שיחזק כל
הקרא בהן י' כף עור שהיה נקב לא יכתוב על גבי הנקב
וכל נקב שהדין עוברת עליו אינו נקב וכתב לכתוב עליה לפי
כותב לכתוב על גבי עור העוף שמתעבד נקב העור אחר שכתב
אם נקב בתוך האות כגון תוך הא או תוך כס וכן בשאר אותיות
בשר נקב צריך של את עד שפסקה אם נשתיר ככנה
בלא את קטנה בשר זה שלא תוכנה לאת אדרת ואם לא נשתיר
מטנה בלא את קטנה פסולה :

פרק

שני

ביצד מתבין את התפילין של ראש מתבין ארבע פרשיות על
ארבע קלפין תפילין כל אחד ואחד לבד ונתיבן אותם בארבע
בתים שהן מחוברין בעוד אחד ושלי יד מתבין אותן וה' פרשיות
בארבעה דפן של קלף אחד ותולד כמין ספר תורה בסופר
ליתלתי ויבגדו בבית אחד ב' וצריך להודיר בפרשיות
שאם עשה האתונה פתוחה או הפתוחה סתומה פסול ותלשת
הפרשיות וראשונות כולן פתוחות ופרשה אחרונה שהיא והיה
אם סמוך סתומה ג' וצריך להודיר במלא חסר עד שיהיו

ארבעות כתובות כמו שהן כתובו בספר תורה הכרוק שאם כרב
החסר בלא פסול עד שיכרוק השאר ואם כתב המלא חסר פסול
ואין לו תקנה ואלו הן החסרות והבלאות שיש בארבע פרשיות
אלו ד' פרשה ראשונה קדש לי כל בכור בלא זכור בלא
בחוק חסר הציא בלא יציא דסר יביאך בלא והאמר חסר
ו' והיבסי בלא לאברך חסר ויו העבד חסר ויו כצת חסר
ויו השביעי בלא מצות בלא שאר חסר גבלך חסר בעבוד בלא
לאות בלא ולזכרון בלא עיניך בלא תורת בלא הציאך חסר יוד
החקה חסר למעודה בלא ה' פרשה שנייה וזה כי יבאך
חסר יוד ולאבותך חסר ויו חסר בכור בלא בחוק חסר
הציאנו בלא וידג חסר בכור בלא מבכור חסר ועד בכור בלא
זכור חסר ויו וכל בכור בלא ידכה כתוב בלא לאות בלא ולמטבת
חסר ויו תניינא עיניך בלא בחוק חסר הציאנו בלא ו'
פרשה שליש שמע ע' של שמע גדולה דלית שלאחד גדולה
מאוד חסר לבניך בלא בביתך בלא יוד שנייה ובקונך בלא
לאות בלא יוד חסר למטבת חסר שני חק עיניך בלא מזוזת חסר
ויו ראשונה ביתך בלא יוד שנייה ובשעריך בלא ז'

פרשה רביעית וזהו אם שמע חסר מצותי בויז אחת יורה בלא
וכלקש בלא ותירשך חסר ויו והשתחידים בלא יבולה בלא
השוכה חסר נתן חסר איהם חסר לאות בלא למטבת חסר ויו
שנייה עיניכם בלא אתם חסר בביתך בלא יוד שנייה ובקונך
בלא מזוזות בלא ביתך בלא יוד שנייה ובשעריך בלא לאבותיכם
חסר ויו ח' וצריך להודיר בתוך של אותיות הן כבו
זינין קצרות על האות שיש לוק תג כבו שהן כיוצא בספר תורה
ואלו הן האותיות הבתורות שיבארבע פרשיות אלו ט'
פרשה ראשונה יש בה את אחת בלבד וי' ככ סתומה של מימין
עליה שלש זינין פרשה שנייה יש בה חמש אותיות וכל
אחת מהן הועל כל ה' כתובתן ארבע זינין והן ה' של ונרנה ה'
ראשונה וה' אחרונה של הקשה ה' של וידג וה' של ידכה יפרשה
שלישית יש בה חמש אותיות ואלו הן קף של ובקונך יש
עליה שלש זינין וק' של וקטרתם יש עליה ג' זינין וכתב טיה פא
של טבת על כל אות משלשתן ד' זינין פרשה רביעית יש בה
חמשה אותיות פא של ואכפת יש עליה ג' זינין ותת של ואכפת
יש עליה הן אחת ושת טיה פא של טבת על כל אות משלשתן
ד' זינין כל האותיות הבתורות ששה עשר ואם לא עשה התגין
או חסרף ונרע בהן לא פסול י' החלקה תפילין כמי שאינו
מזוזות צריך לבדוקן לקח כמנו כמא קציצות בחוק כהן שלש
קציצות או שתיים של ראש ואחת של יד או שתיים של יד ואחת
של ראש אם מצאם בשמים החזוק זה האיש חזרי כולן כשרים
ואין השאר צריך בדיקה ואם לקוחם צבתיים צבתיים כולן צריכות
בדיקה שחוקת הצבתיים מאגשים הרבה לקוחים י"א
והכתב תפילין בכתב יד או שלקוח כן הבטוחה או משאר אדם
ובדוקן וחוזרים לעודן אינו צריך לבדוקם פעם אחרת ואפי' לאור
פסח שנים כל זמן שהיפזין שלם הדי הן בחוקתן ואין חוששין
להן שמה נבזקה את כותבן או שנקבה הלל חוקן היה אינו
אלו בשל אבי אבא

פרק שלישי

שמונה חלכות יש במעשה התפילין כולן הלכה למשה מסיני
ולפיכך כולן מעבדות ואם שנה באחת מהן פסול ואילו הם
שיהיו כדובעות וכן תפירתן ברבוע ואלכסאן ברבוע

מטפות אסור להניח על הראש שיש בו תפילין אבל צונף הוא מצנפתו על תפיליו : כ"ד בית שיש בו תפילין אסור תורה אסור לשמש בו מטו עד שיציאם או יניחם בכלי ויניח הכלי בכלי אור שאינו כליין אבל אם היה הכלי השני מזמן להם אפילו עשרה כלים בכלי אחד הן חשוכין ואם הניחן כלי בתוך כלי מת' להניחן תחת מראשותיו בין בר לכסת שלא כנגד ראשו כדי לשמרן ואפי' אשתו עמו במטה : כ"ה קודשת תפילין קדושתן גדולה היא שכל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו הוא עניו וראש שמים ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בטילה ואינו מרדוד מחשבו רעות אלא כפנה לבו בדברי האמת והצדק לפיכך צריך אדם להשתדל להיותן עליו כל היום שמצותן כך היא אמרו עליו על רב תלמידו של רבינו הקדוש שכל ימיו לא ראוהו שחלף ארבע אמות בלא תורה או בלא ציצית או בלא תפילין : כ"ו אע"פ שמצותן ללבושן כל היום בשע' תפילה יחד מן הכל אמרו חכמים כל הקורא קרית שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו וכל שאינו מניח תפילין עובר בטמנה עשה שהדי בארבע פרשות צוה על תפילין של ראש ועל תפילין של יד וכל הרגיל בתפילין בארץ ימים שנאמר השם עליהם יחיו :

פרק חמישי

כיצד מתבין את המזוזה בתבין שתי פרטי' שמע והיה אם שמע על דף אחת בדיעה אחת ועושה לה ריח כלבט וריח כלבעלה כמו חצי צפרן ואם כתבה בשנים או בשלושה דפין כשרה ובלבד שלא יעטנה כזב או כמו עטל או כקובה ואם עשה כאחת כאלה פסול כתבה שלא על הסוד נגן שהקדים פרשה לפרט פסול כתבה בשני עמודי' על פי שתפרן פסולה ספר תורה שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהם מזוזה ולא מן הגליוני' של ספר תורה אין כותבין עליו מזוזה לפי שאין מרדוד בקדושה חמורה לקדושה קלה ב ובציה לקצות ריח שבין פרשת שמע ולהיה אם שמע פרשה סתומה אם עשה אותה פתוחה כשרה לפי שאינה סתומה לה מן התורה וצריך להודר בתנן שבה ואילו הן התנן שיענין במזוזה ג' פרשה ראשונה יש בה שבע איתות על כל אית מהן שלשה זיבין ואילו הן שין עין של שמע ימן ודפסך ודרי זיבין של מזוזה ודרי שחן של שמע ופרשה שנייה יש בה ששה איתות על כל אית מהן שלשה זיבין ואילו הן נימל של דגך ודרי זיבין של מזוזה ודרי שחן של טוטפ' וצדי של הארץ ואם לא עשה תנן או שחוסף בהן או גרע בתן לא פסול ואם כתבן שלא בשידטטט או שלא דקדק במלא וחסר או שהסוף מבפנים אפילו את אחת דרי' פסולה : ד' כנגד פסוק שכתובי' על המזוזה מבחין כנגד הריח שבין פרשה לפרש' שדי ואין בזה הפסול לפי שהוא מבחין אבל אלו שכתובי' בפנים טכיות הכלאים או טכיות קדושים או פסוק או חזנות דרי' הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא שאלו השפטים לא די להם שבטל המצוה אלא שעטו מצוה גדולה שהי' ייחוד השם של הק' בה אדבתו ועבודתו כאלו הוא קביע של הגיית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזה דבר המהנה בהבלי העולם :

ואתה מזוזה יבנה יבנה יבנה יבנה יבנה יבנה יבנה יבנה יבנה יבנה

לבניך ובשכבך בין והיה מצוה בכל יורה עשב פן והשתחויתם השמ' ואברהם ושמית אתם אתכם בדרך ובשעריך אשר על הארץ ו' כשכופלין אותה גוללין אותה מסוף השטה לתחלתה עד שתביא כשפתח הקורא לקרות יקרא בראש השטה לסוף ואחר שגוללה מניחה בשפופרת של קנה או של עץ או של כל דבר ומחבר אותה אל מזוזה הפתח במסמר או ח' פר' במזוזה הפתח ומכני' בה המזוזה : ז' וק' דם שיקבענה במזוזה הפתח מברך תחלה בא"י אב"ה א' קבו לקבוע מזוזה ואינו מברך בשעה כתיבתה שקביעתה היא המצוה ח' תלאה במקל פסולה שאין זו קביעה הניחה אחרי הדלת לא עשה כלום חג'ר במזוזה הפתח והבנים המזוזה כמו נג' והיא כביריח הקדשים בטבעות פסולה העמיק לה טפח פסולה חק' קנה והבנים בו מזוזה ואחר כך חבר הקנה אל קנים אחרים והעמיד מן הכל מזוזה הפתח פסולה מפני שקדמה קביעה המזוזה לעשיית מזוזה הפתח ט' מזוזה היחיד נכדקת פעמים בשבוע ומזוזה רבים פעמים ביזבל שמה נקדעה ממנ' אות אהת' או נמחקה מפני שהיא קבועה בכתלים ברכות : י' הכל חייבים במזוזה ואפילו גשים ועבדים ומצבין את הקטנים לעשות מזוזה לבתיהם השוכר בית בחוצה לארץ והוד בפנדק בארץ ישראל פסול מן המזוזה שלשים יום אבל השוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד : י"א המטכיר בית לחבירו על השוכר להביל' מזוזה ולקבוע אותה אפילו היה נתן שכר על קביעתה מפני שהמזוזה חובת הוד' היא ואי' חובת הבית וכשהו' יצא לא יטלנה ביזד ויצא ואם היה הבית של ג' דרי' זה נטלה כשיצא :

פרק ששי

עשרה תנאין יש בבית יאור כך יתחייב הוד' בו לעשות לו מזוזה ואם חסר תנאי אחת מהן פסול מן המזוזה ואילו הן ש' היה בוד' אמות על ארבע אמות או יתר ושתהיה לו שתי מזוזה ויהיה לו משקוף ותהיה לו תקרה והיה לו דלתה ויהיה השער גבוה עשר' טפחים או יתר ויהיה הבית חול' ויהיה עטר לרידת אדם ועשוי לרידת כבוד ועשוי לרידת קבע : ב' בית שאין לו ארבע אמות על ארבע אמות פסול מן המזוזה ואם יש בו כדי לרבע ארבע אמות על ארבע אמות בשהו' אע"פ שהוא עטל או בעל ומש' ציית ואין צריך לומר שאם היה ארבע יתר על ר' בו הוגיל ויש בו לרבע ארבע אמות על ארבע אמות חייב במזוזה :

ג' אסדרה והוא המקום שיש לו שלשה כתלים ותקרת אע"פ שיש לה שני פציבין ברוח רביעית פסולה מן המזוזה מפני שהפציבין להעמיד התקרה הם עשויים ולא בשום כ' הזות נעשו וכן התקרה שאין לה כתלי' אלא עומדת על עמודים כבאן וכבאן אע"פ שהיא כתבנית בית פסול לפי שאין לה מזוזה שאלו העמודי' להעמיד התקרה הן עשויין ד' בית שיש לו מזוזה מיכאן ומיכאן חפה במין קטת על שתי המזוזה במקום הכשק' אם יש בגובה המזוזה עשרה טפחים או יתר חייב במזוזה ואם אין בהם י' טפחים פסול מפני שאין לו משקוף : ה' בית שאין לו תקרה פסול מן המזוזה והיה מקצתו מקורה ומקצתו אינה מקורה יראה לו שאם היה הקדרי כנגד הפתח שהוא חייב במזוזה ומעמידין הדלתות ואחר כך קובעין את המזוזה : ו' הר הבית הלשכות והעזרות ובתי בנסיות ובתי מדרשות שאין בהן בית יורה פסולין לפי שהם קדש בית הכנס' של כפרי' שהארזין זדין בו חייב במזוזה וכן בית הכנסת של כרכין אם היה לו בית יורה חייב כל השערים שהם בבקדש לא היה להם מזוזה

לפולין עד שיחא ארכה ודכח כשיעוד או יתר עליו ולעול יוד
להיות פני הרצוע למעלה בעת שקושר אותן על יד ועל ראשו :

פרק רביעי

לזמן מביחין הפולין של ראש מניחין אותן על הקודקו שהוא סוף
דשיעד שכנגד הפנים וזוא הכתום שכחו של תינתק חפף בו
הדרך למין אותם באמצע כדי שיהיו בין העינים ויהיה הקטר
בנוכה העורף שהוא סוף הגולגולת : ב' ושל יד קושר אותה
ע- שבאלו על הקיבורת וזוא הכשר התורה שבמרפק שבין פרק
הכתף ובין פר הזרוע שנגע כשהוא מרבק מרפקו לצלעו תהיה
תכלה כנגד לבו ונמצא מקים וזו הדברים האלה על לבבך :
ג' הביחין הפולין של יד על פס יד או של ראש על כיוצא דרי
זה דרך בימת העושה הפולט עגולה כאגוז אין בה מצוה כלל
אשר ביחין הפולין כיוצא שהוא שפאל שלו ואם היה שולט בשתי
ידיו מניח אהיה בשמאל שהוא שפאל כל אדם ובקוק קשירת
התפולין במקום הנחתן כפי השמיעה למחם : ד' תפולין של
ראש אינה מעכבת של יד ושל יד אינה מעכבת של ראש כפני
שהו שהי מצוה ד לעצמו וזו לעצמה וכיצד מברכין עליהן על
של ראש מברך אק'בו על מצות הפולין ועל של יד מברך אק'בו
להניח הפולין ה' בד'א כשהניח אותה מוקן אבל אם הניח
שתיהן מברך ברכה אחת והיא להניח תפולין וקושר של יד ואחרי
כך כניח של ראש וכשהוא חולץ חולץ של ראש ואחרי כך חולץ
של יד : ו' מי שכירך להניח תפולין וקושר תפולין של יד
אסור לו לספר ואפילו להשיב שלם לדבו עד שיניח של ראש
ואם שח הרי זו עברה ועדי לברך ברכה שנייה על מצות הפולין
ואחר כך כניח של ראש הפולין כל זמן שמניח מברך עליהן
ואחרי חולץ לביט כמה פעמים ביזם ז' וכל המצות מלך מברך
עליהן קודם לעשייתן לפיכך צריך לברך על התפולין של יד אחר
הנחה על הקיבורת קודם קשירתן שקשירתן ז' וזא עשייתן :
ח' כשהולץ אדם תפולין להצניען בכל לא יניח של יד מלכשה
ושל ראש מלמעלה כפני שכשעה שהוא רוצה להבטן יצנע
בשל ראש תולה ונמצא שמניח ונמצא של יד לפי שאין להבטן
של ראש קודם של יד ואסור לאדם להניח מצוה ולעבוד מצוה
לפניה אחרת אלא מצוה שתבא ליחו של אדם בתולה בה הוא
בתעסק לפיכך צריך להניח של יד למעלה כדי שיפגע בה תחלה
וילבש על הסוד : ט' בלי שובים להניח בו תפולין והניחם
בו בתקדש ואסור להשתמש בו בדבר חלל הבינו ולא הניח בו
או שהניח בו עדאי ולא הבינו לא נתקדש ודאי הוא חלל כמות
שהיה ואסור לתלות את התפולין בין ברצועה בין בתפלה עצמה
אבל תולה הוא את הביים שהתפולין מניחין בו : י' זמן הנחת
התפולין ביזם ולא בלילה שב' בימים ימיכה וזקה ז' היא מצות
התפולין וכן שבתות וימים טובים אינן זמן תפולין ש' והיה לאות
ושבתות וימים טובים הן עצמן את ונאמתי זמן הנחתן משדאח
את חבירו ברחוק ארבע אמות וכידו עד שתשקע החכה :
יא' מי שהניח תפולין קודם שתשקע רחבה והשכה עליו אפילו
הם עליו כל הלילה מותר ואין מדין דבר זה לדברים אלא מלכודן
את הכל שלא יניחו תפולין עליהן בלילה אלא יחלצו אחון
כשתשקע החכה וכל המניח תפולין לכתול אחר שתשקע רחבה
עובר הלא שפאל ושבת את החקה הזאת וג' בימים ימיכה :
יב' היה בא בדרך תפולין בראשו ושקעה עליו החכה וקודם
היום כניח ידו עליהן ער שהוא מניע לביתו חולץ היה חשב
בבית המדרש ותפולין בראשו וקושר עליו חתם משה ידו עליהן

עד שכניע לביתו חולץ ואם יש בית סמוך לחמה שמסתובבין
בו מניחן שם ואם לא חולץ תפולין כשתשקע החכה מפני שלא
יהיה לו מקום לשכרן ונמצא עליו כדי לשכרן כחור : יג'
כל הפטר מקריט שמע פטר בתפולין קטן שידע לשכר תפולין
אביו לקח לו תפולין כדי לחבנו במצות חלל מעים וכל מי
שלא וכול לשכר את נקביו אלא כצער פטר מן התפולין וכל
הנבואין כולן חייבין בתפולין כשהורים מצטער ומי שאין דעתו
מיושבת עליו ונכונה עליו פטר מן התפולין שהנבוא תפולין
אסור ללחסיח דעתו מוקן כזבים בשעת העבודה וחלום בשעת
שאוכרין השיר על החוכן ישראל בשעה שעומדים בבקדוש
פטרין מן התפלה ומן התפולין : יד' חייב אדם למשכש
בתפולין כל זמן שהם עליו שלא יסחו וצתן מהם אפילו רגע אחד
שקדושתן גדולה בקדושת הציץ שרציץ אין בו אלא שם אחר
ואילו יש בהם אחר ועשרים שם של יד הוא בשל ראש תבמות
בשל יד : טו' תפולין צריכין גוף נקי שיהיה שלא תצא
מבנו רוח מלכשה כל זמן שהם עליו לפיכך אסור לישן בהם לא
שינת קבע ולא שינת עראי אלא אם נבחו עליהן סוד ולא היה
עמו אשה ישן בהם שינת עראי וכיצד הוא עושה מניח ראשו בין
ברכו והוא יושב וישן היו תפולין כרוכין ביחו מותר לישן בהם
אפילו שינת קבע ואינו אכל בהם אלא אבילת עראי אבל אם
נכנס לסעודת קבע חולץ ומניחן על שולחנו עד שינחל ידיו
ואחר כך יניחם ויברך על כזו והוא לבוש בהן : יז' היה
לבוש תפולין והצד לבית הכסא לא יניח רפילי בחדר הסוכלי
לרשות הרבים וכנס טמא יחלס עוברי דרכים כיצד יעשה אפי'
הצדד להשתין מים חולץ תפולין ברוקו ר' אמות וגולין כבנו
כמין ס'ת ואזקן בימינו כנגד לבו וחדר שלא תהא רצועה יצאח
מוצת יד טפח וכנסו ועושה צלח ובשיצא ברוקו ארבע אמות
מבית הכסא חלובטן : יח' בד'א בבית הכסא הקבוע שאין
ביצמות ניתוח עליו אבל בית הכסא עראי לא יכנס בהן כשהם
גדולים אלא חולץ אותן ונותנם לחבירו לשכרם ואין מי גדלים
בלין אפי' בבית הכסא קבוע אלא בישיבה ואם היה עפר תוחח
אפי' בעמידה היה במקום קשה יעמד במקום נדרוך כדי שלא
יגתו ביצמות עליו : יט' היה לבוש תפולין והצדד
לבית הכסא לעת ערב ולא נשא'ן ריזם כדי להבטן אחר שיצא
לא יכנס בהן גדולים כנגד ואפילו להשתין מים בבית הכסא
הקבוע אלא כיצד עשה חולץ וניחין בכלין אם היה בו טפח
או בכלי שאינו בליין אע"פ שאין בו טפח ואחז הכלי ביחו וכנס
בן אם הוצדך בלילה מניח בכלי ואחז הכלי ביחו וכנס :
כ' עבד ונבגם לבית הכסא הוא לבוש תפולין כניח ידו
עליהן עד שיגבור עמד ראשון ויצא חולץ אחר כך נכנע וקשה
צו כיו שאם יפסק בעבוד ראשון בין בגדולים בין בקטנים יבא
לידו חלום שיש בהן סכנה גדולה כ'א שבו ומשכשכו
בתפולין דרי זה לא יאחז לא ברצועה ולא בקציעה ער שיטול
ידיו וישלם כפני שהימים עסקניות : כב' הגבגם לבית
הכרדן מקום שבני אדם קונדין לבוטיין מותר להניח תפולין
מקום שבני אדם עובדים שם מקצתן ערומים ומקצתן לבוטיין
אינו חולץ תפולין ואינו מניח שם תפולין לכתולה ונקום שבני
אדם עובדים ערומים חולץ תפולין ואין צריך לח' שאיש כניח
ב'ג' לא יחלץ אדם בבית הקבוח והתפולין בראשו ואפי' בחך
ארבע אמות של מת או בחך ארבע של קבר צריך לחלץ תפולין
קודם שיגיע חך ארבע אמות כדי שירחוק ארבע אמו ולא ילבש
אדם תפולין עד שיכסה ערותו ולבש בגדיו הנשא כשאין
על ראשו חולץ תפולין של ראש עד שיסוד הנשא ואפי' כנפדת

המחבר ואם שנה לא פסל יא אבל אם כתב המלא חסר או חסר מלא או שכתב מלה שהיא קרי וכתב בקריאתה כגון שכתב ישכבנה מקום ישגלכה ובשאר מקום ובעפולים וכדומה כהן או שכתב פרשה פתחה סתומה או סתומה פתחה או שכתב השירה כשאר הכתב או שכתב פרשה אחת כשירה הרי זה פסול ואין בו קדוש ספר תורה כלל אלא כחומש מן החומשין שמלמדן בה והיניקות: יב ספר תורה שאינו מנה אסור לשוחטו יתר על שלשים יום אלא יתקן או יגנו ספר תורה שיש בו נטעיות בכל דף ודף יתקן ואם היו ד' יגנו ואם היה חוב הספמנה והשאר יש בו ארבע טעיות בכל דף ובשאר אפי' דף אחד מאותו השאר קמשכש בלא ארבע טעיות הרי זה יתקן במה דברים אמרים שכתב המלא חסר שנמצא תולה האותיות שכתב ביני השמות אבל אם כתב החסר מלא אפילו יש בכל דף ודף כמה טעיות הרי זה מתקן בפני שהוא גודד ואינו תולה: יג מותר לכתוב התורה כל חומש וחומש בפני עצמו ואין בהן קדושת ספר תורה אבל לא יכתוב מגלה בפני עצמה שיהיה בה פרשיות ואין כותבין מגלה לתנוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים עליה חומש מותר כתב מגלה שלשה שלשה תבות בשישה אותיות: טו מותר לדבק תורה נביאים וכתובים בכרך אחד ומניח בכל חומש וחומש ד' שטין ובין כל נביא ונבי' שלש שטין ובין כל נביא ונביא של תרי עשר שלש שטין שאם בא לחתוך וחתך וסידרן של נביאים כך הוא: יזאשע שופטים שמואל מלכים ירמיה יחזקאל ישעיה תרי עשר וסדר הכתובים חת ותילים ואיב ומסלי וקהלת ושיר השירים וקיצת חנניאל ומגלה ועזרא ודברי הימים: יז כל כתבי הקדש אין כותבין אותן אלא בשדשטט אפילו כתבן על הגיד ומותר לכתוב שלש תבות בלא שירוש יתר על זה אסור יז כך זה שיש בו ספר תורה נביאים וכתובים אין קדושתו כקדושת ספר תורה אלא כחומש מן החומשים דין היתר כדן החסר:

פרק שמיני

פרשה פתחה יש לה שתי צורות אם גמר באמצע השיטה מניח שאר השיטה פגמי ומתחיל הפרשה שהיא פתחה בתחלת השיטה השנייה ברא' שנשאר מן השיטה ריח כשיעור השע' פתחה אבל אם לא נשאר אלא מעט או אם גמר בסוף השיטה מניח שיטה שנייה בלא כתב ומתחיל הפרשה הפתחה בתחלת שיטה השלישית פניה: כ' פרשה סתומה יש לה שלש צורות אם גמר באמצע השיטה מניח ריח כשיעור ומתחיל לכתוב בסוף השיטה תיבה אחת מתחלת הפרשה שהיא סתומה עד שימצא הריח באמצע ואם לא נשאר מן השיטה כדי להניח וריח כשיעור ולכתוב בסוף השיטה תיבה אחת יניח הכל פגמי וניח מעט ריח כראש שיטה שנייה ומתחיל לכתוב הפרשה הסתומה באמצע השיטה שנייה ואם גמר בסוף השיטה מניח מתחלת שיטה שנייה כשיעור הריח ומתחיל לכתוב הסתומה באמצע שיטה נמצא אסור שפרשה פתחה בתחלת השיטה לעולם ופרשה סתומה תחלתה באמצע השיטה לעולם: ג' ספר שאינו מנה בכלא חסר אפס ר להקנו ולהניח כמו שבארנו אבל אם טעה בריח הפרשיות וכתב פתחה סתומה או סתומה פתחה או שדפסק והניח פגמי במקום שאין בו פרשה או שכתב כדרכו ולא הסיק בריח במקום הפרשה או ששינה צורת השירות הרי זה

פסול ואין לו תקנה אלא לסלק את כל הדף שטעה בו: ד' ולפי שראיתי שיבוש נחל בכל הספרים שראיתי בדברים אלו וכן בעלי הספרות שכתבין ומחברין להודיע הפתחות והסתומות בחלקו בדברים אלו במחלוקת הספרים שכתבין עליהם ראיתי לכתוב הנה כל פר שית התורה הסתומות והפתחות וצורת השירות כדי לתקן עליהם כל הספרים ולהניח מהם: וספר שסמנו עליו בדברים אלו הוא הספר הידוע במצרים שה' כולל ארבעה ועשרים ספרים שהיה בארש'לם מכמה שנים להניח ממנו הספרי ועליו היו הכל סומכין לפי שהניחו כן אשר דקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתי:

ספר בראשית

יהו יקיע יקח רמים יהי מאוחת ישרע' המים תוצא הארץ ויכלו אלה תולדות השמים כולן פתוחות והן שבע פרשיות אל האשה אבר ולאדם א' ד' שתיהן סתומות ואבר האלדים פתוחה והאדם ידע זה ספר יהי שם יהי אנוש יהי קינן יהי מהללאל יהי ידד יהי חנוך יהי מתושלח יהי למך יהי נח אחד עשר פרשיות אלו כולן סתומות ורא ה' אלה תולדות נח שתיהן פתוחות ואבר אלהים לנח וידבר אלהים אל נח ואמר אלהים לנח שלשתן סתומות והיה בני נח ואלה תולדות בני נח שתיהן פתוחות וכמען ילד חלום ילד שתיהן סתומות והיה כל הארץ טפה אחת ואלה תולדות שם שתיהן פתוחות וארפכשד חי ושלח חי יהי עבר יהי פלג יהי רעו יהי שרר יהי נור יהי נור יהי נור בולן סתומות הסמכה פרשיות ואבר האל אברם יהי רעב יהי ביני אברם שלשתן פתוחות אחד הדברים ושדי אמת אברם יהי אברם ואבר אלהים אל אברם ארבעתן סתומות ורא אלהי פתחה ומע משם וה'פקד את שרה שתיהן סתומות יהי בעת ההיא יהי אד יהי אחרי הדברים יהי חי שרה ארבעתן פתוחות ואברהם זקן סתומה ומסך אברהם ואלה תולדות ישמעאל ואלה תולדות יצחק יהי רעב ארבעתן פתוחות יהי עש יהי כי זקן יצחק ויצא יעקב של אתם סתומות ושלח יעקב פתחה רבא יעקב ותצא דיבה שתיהן סתומות ואבר אלהים ורא אלהים יהי בני יעקב אלה תולדות עשיר ארבעתן פתוחות אלה בני שיער סתומה ואלה המלכים רשב יעקב יהי בעת שלשתן פתוחות ומסך הנד מעריבה סתומה יהי אחרי הדברים יהי בקץ שתיהן פתוחות ויש אלהי ואלה שבת ואת יהדות שלשתן סתומות יהי אחרי הדברים ויקרא יעקב שמעון ולי יחזה וכולן ישכר כולן פתוחות והן שש דן גר מאשר נפתל בין פורת מסך וכתבתן סתומות בגיבין פתחה בגין ואתחת שלש וארבעים והסתומות שכתב

חזן משער לקנוד ושל לפנים מבנו ושל לשכת פרוהורין מפני
 שהלשכה הזאת הייתה בית דירה לכותן גדול בשבעת ימי ההפרטה
 ז' בית דתבן בית הבקר בית העצים בית ארצות פטורין
 מן המזוזה שנאמר ביתך ביתך מיוחד לך פרט לאלו וכיצא בהן
 לפיכך נפתח הבקר שהנשים ישבות בה וכתקשמות בה חייבות
 במזוזה שהרי יש בה ייחוד לדירת אדם בית שאר אבסורה
 ומרפסת והגינה והדיד פטורין מן המזוזה מפני שאינם עשויין
 לדירה ואם היו בתים וחדיבים למזוזה פתוחין למקומות אלו חדיבי
 במזוזה: ח' לפיכך אחד שעדי חצרות
 ואחד שעדי מבואות ואחד שעדי מדינות ועיירות כולן חייבין
 במזוזה שהרי הבתים החדיבין במזוזה פתוחין לתוכן אפי' עשרה
 בתים זה פתוח לזה וההפתוח לזה הואל והפנימי חייב במזוזה
 כולן חייבין וכפני זה אמרו שער הפתוח מן הגנה לחצר חייב
 במזוזה: ט' בית הכסא ובית המרחץ ובית הטבילה ובית
 הבודסקי וכיצא בהם פטורין מן המזוזה לפי שאינן עשויין לדירת
 כבוד וכן בחדר ובית שיכפיה פטורין מן המזוזה לפי
 שאינן עשויין לדירת קבע שתי סוכות של יצרים וז' לפנים מזו
 החיצונה פטורה מן המזוזה לפי שאינה קבועה והצדקה שבשוק
 פטורין מפני שאינן קבועים לדירה: י' בית שיש לו
 פתחים הרב אף על פי שאינו רגיל לצאת ולבא אלא באחת מהן
 חייב לעיטת מזוזה בכל פתחו ופתחו פתח קטן שבין בית לעלייה
 חייב במזוזה חדר שכבית אפילו חדר בחדר חייב לעיטת מזוזה
 על שער החדר הפנימי ועל שער החדר החיצון ועל שער הבית
 שכולן עשויין לדירה וקבועין: י"א פתח שבין בית הבודקש
 או בין בית הכנסת וביתו אם רגיל לצאת ולבא באותו הפתח
 חייב במזוזה פתח שבין שני בתים החלוקין אחד הצד של
 דלת מקום שהצד נראה עמו שם קבועים את המזוזה: י"ב
 והיך קבועין את המזוזה בתוך דלת של פתח בשפת המבול לחזן
 בתחלת שלש העליון של גובה השער ואם קבועה למעלה מזה
 בשדה והוא שיחזקנה מן המשקוף שפח הצד לקבועה על ימין
 הנכנס לבית ואם קבועה משבאל פסולה ובית של שחפין חייב
 במזוזה: י"ג חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חבת
 דבר תמיד וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמל"ש הק"ה
 ויחוד אהבתו ועוד משטתו ושגותו בהבלי' החן ודע שאין דב'
 העובד לעולם ולעולמי עולמי אלא ידיעת צד העולם ומיד הוא
 חזר לדעתו והולך בדרכי מישרים אמרו חכמים הראשונים
 כל מי שיש לו תפילין בראשו ובארעו וציצית בכנפו ומזוזה
 בפתחו מחזק הוא שלא יחטא שהרי יש לו כזכרין רבים והן הם
 המלאכים שמצילים אותו מלי-שוא שג' חוטא מלאך סביב ליראז
 ויהלצם ברוך רחבא וסייען:

פרק שביעי

מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו
 שנאמר וקחה כתבו לכם את השירה בלכתך כתבו לכם תורה
 שיש בה שירה זו לפי שאין מתבין את התורה פרשית פרשית
 ואעפ' שהניחו לו אבותיו ספר תורה מצוה לכתוב בשלל ואם
 כתבו בידו ודי הוא כאלו קיבלה מיד סיני ואם אינו יודע לכתוב
 אחרים מתבין לו וכל המניה ספר תורה ואפילו את אהרן ודי הוא
 כאלו כתבו כולו: כ' ודברך מצוה עליה לכתוב ספר
 תורה אחד לעצמו לשם המלך יתר על ספר שיהיה לו כשהוא
 הדיט שנאמר והיה כשכתבו על כסא ככלאבתו וכתב לו מלה
 ומגיהן אותו בספר העדה על פי בית דין הגדול זה שהיה לו

כשהוא הדיט מניחו בבית גבוה חה שכתב או שכתב לו אחד
 שמלך יהיה עמו המיד ואם יצא למלחמה ספר תורה עמו נכנס
 והוא עמו וישב ברוך והוא עמו מיסב והוא כנגד שג' חזקה עכו
 וקרא בו כל ימי חייו: ג' לא היה לו ספר תורה קודם
 שימלך צריך לכתוב לו אחד שמלך שני כפרי תורה אחד כניחו
 בבית גבוה והשיני יהיה עמו תמיד לא יסור מעמו אלא כלילה
 וכשיכנס לבית המרחץ או לבית הכסא או לישן על מטתו ד'
 ספר תורה שכתבו בלא שרטוט או שכתבו מקצתו על הגדיל
 ומקצתו על הקלף פסול אלא או כולו על הגדיל או כולו על הקלף
 וכיצד מתבין ספר תורה כותב כתיבה מתוקנת נאה ביותר י"ח
 בין כל תיבה ותיבה כמלא אותקטנה וכן את לאות כמלא דוט
 השערה ובין כל שיטה ושיטה כמלא שיטה ואורך כל
 שיטה ושיטה שלשים אותיות כדי לכתוב למשפחותיכם ל
 למשפחותיכם למשפחותיכם תלתא זככי זה הוא
 רחוב כל דף ודף ולא תהא שמה קצרה מזה כדי שלא יהא הדף
 באגרת ולא ארכה יותר על זה כדי שלא יהא עיניו משוטטות
 בכתב: ה' לא ימעט הכתב מפני הריח שבין פרשה
 לפרשה נודמנה לו תיבה בתחמש אותיות לא יכתוב שנים בתוך
 הדף ושלוש חוץ לדף אלא כותב שלש בתוך הדף ושנים חוץ
 לדף לא נשאר מן השיטה כדי לכתוב שלש אותיות מבין המבוק'
 פניו ומתחיל להתחיל השיטה: ו' נודמנה לו תיבה בת
 שתי אותיות לא יזקנה בין הדפין אלא יחזור להתחיל השיטה
 נודמנה לו בתוך השיטה תיבה בת עשר אותיות או פחות או יתר
 ולא נשאר מן השיטה כדי לכתוב את כולה בתוך הדף אם יכול
 לכתוב חציה בתוך הדף וחציה חוץ לדף כותב ואם לאו מניח
 הבקש פניו ומתחיל להתחיל השיטה: ז' ומניח בין כל
 חומש וחומש ארבעה שיטין פניות בלא כתיבה לא פחות ולא
 יתר ויתחיל החומש מתחילת שיטה חמישית וכשיגמור את החומש
 צריך שיגמור שיט' שבסוף הדף ואם נשאר מן הדף שטין הרבה
 מקצת ועולה ומתחיל להתחיל השיטה שבסוף הדף ולא יגמור
 את השיטה ומתבין עד שיהיה לעיניו כל ישראל באבצע שיטה
 שבסוף הדף: ח' יחזור באותיות הגדולות ובאותיות
 הקטנות ובאותיות הגדולות ובאותיות הקטנות כגון הפאין' הנכפפו
 והאותיות הנקובות כמו שהעתיקו הסופרים איש כפי איש ויחזר
 בתגי ובמגין יש את שיש עליה תג אחד ויש את שיש עליה
 שבעה וכל דגין בעדות זייגין דן דקין כחוש השערה:

מ' כל הדברים האלו לא נאמרו אלא למצוה מן המבואר
 ואם שיטה בתקון זה או שלא דיקדק בתקן וכתב כל האותיות
 בתקון או שקרב את השטין ודחוק' או האריכן או קצרן והוא
 מלא ודביק את באת ולא חסר ולא הוטרד ולא הפסיד צורת
 אות אחת ולא שינה בפתוחות וסגורות הרי זה ספר כשר:

הבאים	ביבשה	השם	בת
ולכטה	מן השירה	חמש שטין	תח"ה כל שיטה
בהן כך	תקוח	אודיות	סוס ויצא ויבא
ויהיה	בראשי	חשטין	למעלה משירת האזינו
אחרי	הורדך	באודיות	לדבעיטו קהל שיש שטין
ולכטה	ממנה	חמש שטין	ויבא לדבר אשר
וזאת	אשר		וכל הדברים האלו למצוה מן

ספר ואלה שמות

ויקם מלך חדש וילך איש ויהי בימים הרבים שלשתן פתוחות ומשה היה ונעה סתומה וילך משה ויאמר ה' אל משה אל אהרן שתיהן פתוחות וידבר אליהם אל משה סתומה וידבר ה' אל משה וידבר ה' אל משה וידבר ה' אל משה ואל אהרן שתיהן פתוחות אלה ראשי בית אבותם ויאמר ה' אל משה ראה נתתך ויאמר ה' אל משה ואל אהרן שתיהן פתוחות ויאמר ה' אל משה כבוד לב פרעה ויאמר ה' אל משה אבר אל אהרן נטה את מטך ויאמר ה' אל משה השכם בבקר שלשתם סתומות ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה ויאמר ה' אל משה ואל אהרן שתיהן פתוחות ויאמר ה' אל משה השכם סתומה ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה ויאמר ה' אל משה נטה ידך ויאמר ה' אל משה נטה ידך סתומה ויאמר משה של ויהי חסך ויאמר של עוד נגע אור שתיהן פתוחות ויאמר משה ויאמר ה' אל משה ויאמר ה' אל משה ואל אהרן שלשתן סתומות ויקרא משה פתוחה ויהי בוצע הלילה סתומה ויסעו בני ישראל ויאמר ה' אל משה ואל אהרן שתיהן פתוחות ויהי בעצם סתומה וידבר ה' אל משה ויהי כי יביאך שתיהן פתוחות ויהי בשלח סתומה וידבר השם בו וישבו ויזנו ויאמר ה' אל משה מה תצנע ויאמר ה' נטה את ידך או ישיד משה וחקו מרים חמשתן פתוחות ויסע משה ויבא אלימה ויאמר השם אל משה הנני מסטד שלשתן סתומות וידבר ה' אל משה פתוחה ויאמר השם אל משה סתומה ויסעו כל עדת ויבא עמלק ויאמר ה' אל משה כתב וימנע ידו בוזרש השלישי חמשתן פתוחות וידבר אלקים אל משה אנבי לא תשא שלשתן סתומות זכור פתוחה כבוד לא תרצח לא תגאף לא תגנב לא תענח לא תחמוד כלן סתומות חן שש וכל העם פתוחה ויאמר ה' אל משה סתומה ואלה המטפים פתוחה ובי יסבד נכה איש ובי יודי ומכה אביו ונגב איש וכבוד ונקלל אביו ובי יריבון אנשים ובי יכח איש ובי ינעו אנשים ובי יכה איש כלן סתומות חן עשר ובי ינח שוד פתוחה ובי ינחח ובי ינחף ובי ינחב איש ובי יבער איש ובי ינחח איש ובי ינחף איש כלם סתומות וכן שבע ובי ישראל פתוחה ובי יפתח מכשפה אנבו לארלים שלשתן סתומות אם כסף פתוחה ארלים לא תקלל לא תשא ובי הנגע ובי יראה לא תטה חמשתן סתומות ונה אנבי פתוחה לא תהיה משבלה סתומה ואל משה אבר פתוחה ויאמר השם סתומה וידבר השם פתוחה ועשו אהרן סתומה ועשיתן סתומות ואת המטכן סתומה ועשית את הקרשים פתוחה ועשית פרכת

ועשית את המזבח ועשית את חצר המזבח ואתה חצוה ואתה הקרב חמשתן סתומות ועשו את האפוד פתוחה ועשית משבצות ועשית חשן ועשית את מעיל ועשית ציץ וזה הדבר וזה אשר תעשה כלן סתומות וכן שש ועשית מזבח וידבר דבי תשא וידבר וועשית כיד וידבר דבשמים ארבעתן פתוחות ויאמר דקח לך סמים וידבר וראח קראתי שתיהן סתומות ויאמר השם פתוחה וכן אל משה סתומה וידבר דלך רד וכן וידר שתיהן פתוחות וידבר דלך עלה כזה סתומה ויאמר משה ויאמר השם אל משה ויאמר ה' אל משה פסל ויאמר ה' אל משה כתוב ארבעתן פתוחות ויקהל משה סתומה ויאמר משה ויאמר משה אל בני ישראל שתיהן פתוחות ועשו כל חכם לב סתומה ועשו ידועות פתוחה ועשו את הקרשים סתומה ועשו בצלאל ועשו את השלחן ועשו את המנורה ועשו את מזבח הקשרת ארבעתן פתוחות ועשו את מזבח העולה ועשו את הכיור ועשו את החצר אלה פקודי כל הזהב חמשתן סתומות ועשו את האפוד פתוחה ועשו את אבני סתומה ועשו את החשן ועשו את מעיל שתיהן פתוחות ועשו את הכתובת שש ועשו את הציץ וכל שלשתן סתומות ויביא את המטכן וידבר דביום החדש סתומה פתוחה ויהי בוזרש וראשון ויקח וכן את השלחן וישם את המנורה וישם את מזבח וישם את מטך וישם את חכוד ויקם את החצר כלן סתומות וכן שש וכן העטן פתוחה וכן הפתוחות תשע וששים וכן המטפות חמש ותשעים וכל מאה וששים וארבע פרשיות

ספר ויקרא

ואם מן הצאן סתומה ואם מן העוף פתוחה וניס כי תקריב ובי תקריב ואם מנחה על המזבח ואם מנחת מרחשת ואם תקריב חמשתן סתומות ואם זבח ואם מן הצאן ואם עז וידבר ואם כל עדת אשר נשוא ואם נפש ואם כבש ונפש כי תזשא כלן פתוחות וכן תשע ואם לא תשיג וידבר ה' שתיהן סתומות ואם נפש וידבר ונפש וידבר כלן שלשתן פתוחות ואת תחת סתומה וידבר דזה קרבן וידבר כל דבר אל אהרן האת תחת האשם האת תחת זבח וידבר כלל דבר אל בני ישראל וידבר דדבר אל בני ישראל הקריב וידבר כלל קח את אהרן כלן פתוחות חן שבע ויהי ביום השמיני סתומה וידבר ה' אל אהרן וידבר משה וידבר ה' אל משה שלשתן פתוחות וזה לכם ובי ימות שתיהן סתומות וידבר ראשון כי תחיע וידבר דאדם כי יזנה נגע צרעת ובשר ארבעתן פתוחות או בשר סתומה ואיש או אשה פתוחה ואיש או אשה כי יזנה בשרם ואיש כי יזנה ראשון ודבר שלשתן סתומות וידבר וזאת תהיה פתוחה ואם דל סתומה וידבר דבי תבוא וידבר דדברו אל בני ישראל שתיהן פתוחות ואיש כי תצא סתומה ואשה כי תזנה פתוחה ואשה כי יזנה סתומה וידבר דאורג מת וידבר דדבר אל אהרן וידבר דדבר אל בני ישראל

פרק עשירי

נמצאת למד שעשרים דברים הן שבכל אחד מהן פוסל ספר תור
ואם נעשה בו אחד מהן הוא כוזב מן החוששין שכלמדין
בהן והתנוקות ואין בו קדושת כפר תורה ואין קדוה בו ברבים
ואילו הן א' אם נכתב על עוד בדוכה טמאה:

- ב שכתב על עוד בדוכה טמאה שאינו כעונד
- ג שיהא כעונד שלא לשם ספר תורה
- ד שכתב שלא במקום כתיבה על הגיל במקום בשר ועל הקלף במקום שער
- ה שכתב מקצתו על הגיל ונקצתו על הקלף
- ו שכתב על דוכסוסטוס ז שכתב בלא שירטוט
- ח שלא נכתב בשאר העונד ט שכתב בשאר לשונות שכתבו בין או כדגא בו משאר פסולין
- יא שכתב האכחה בלא כונה
- יב שחבר אפי' אות אחת יג שהוסיף אפי' אות אחת שנגעה אות באות
- טז שנפסדה צורת אות אח' עד שלא תקד' כל עיקר או תדכה לאת אור' בין בעיקר הכתיב' בין בנקב בין בקרע בין בשירטוט שהרדק או שהקריב בין אות לאות עד שתראה כתיבה בשתי היבות או שתי תיבות כתיבה אחת
- יז ששינה צורת הפרשיות
- יח ששינה צורת השורות
- יט שכתב בשאר הכתב כשירה
- כף שתפר היריעות בלא גידי טהורה

ושאר הדברים לטעמה לא לעכב ב' ספר תורה כשר
בדבין בו קדושה יתירה וכבוד גדול ואסור לאדם לנבד כפר
תורה אפילו אין לו כנה יאכל ואפילו היו לו ספרים רבים ואפילו
ישן לקח בו חדש לעולם אין בוסרין כפר תורה אלא לשני
דברים שילמד תורה בדביו או שיטא אשה בדביו והוא שלא
יהיה לו דבר אחר לכבוד ג' כפר תורה שבלה או שנגמל
מתקין אותו בכלי חרש וקוברין אותו אצל הלפידי חכמים והוא
גניחו כמפוזות ספרים שבלו עושיין אותן תכריכין לכת ביצות
וח הוא גניחו ד' תיק שואבן לכפר תורה והונח בו וכן
המפוזות והארזן והגדול שכתובין בו ס' אע"פ שהספר בתוך
והתיק וכן הכסא שחוקן לרביה עליו ס' תורה עליו ס' הכל
תשכישו קדושה הן ואסור לזרקן אלא כשיבלו או כשישברו נגזרין
אבל הבמות שעונד עליהן שליו ציבור ואחיו הספר והלוחות
שכתובים בהן לתנוק לזולתו אין בהן קדושה וכן רכומי
בסוף וזהו נמצא בהן שעושיין לספר תורה למי תשמישי קדושה
הן ואסור להמציאן לחול אלא אם כן כפר אותן לקנות ברכיהן
ספר תורה או חכש וכחתי לרביה ספר תורה על גבי ספר תורה
ואין צריך לחבר על גבי חכשים וכגון החכשין על גבי נביאים
וכתובים אבל אין כגון נביאים וכתובים על גבי חכשים
חל חכשין על גבי ספר תורה וכל כתבי הקדש אפילו הלכות
ואגדות אסור לזרקן חקביעין שיש בהם ענינים של כתבי
הקדש אין נכנסין בהן לבית הכסא אלא אם כן היו מחופות עודי
ו לא יאחו אדם ספר תורה בחדוה ויכנס בו לבית הבריהן או
לבית הכסא או לבית הקברות אע"פ שיהא כדוך במפוזות ונתקן
בתוך התיק חל ולא יקרא בו עד שילחיק ארבע אמות בן הקבר
או מן הכת או מבית הבריהן או מבית הכסא ולא יאחו את ספר
תורה כשהוא ערום ואסור ליטב על טה שספר תורה עליה ו ב

לפי שהוא מניח גליון למעלה שלש הלמטה ד' אבל רחוב הדיף
הוא לפי הכתב אם זקק אם עבה וכן בניין הכטת שבדף יבוא
לפי הכתב שבין ששה וששה כמלא ששה ואור שכתב הדיף
שבדוק בו לפי מה שירצה ימד רחוב הדיף באצבעות הקנה
וחסיף על רחב הדיף שתי אצבעות שבין דף ודף ויחשב ככה
דפין יבוא בכרך שגלל מאתו הכתב שבדק בו וידע חשבון
הדפין ויראה כמה נכתב בדף זה שבדק בו מן התול' כלה ומשער
לפי הספר שהוא כתב ממנו ומחשב אם עלתה לו כל התורה לפי
מנין הדפין זה הוא הכתב שכתב בו בכרך ואם הוציא משב
החשבון שהדפין יחד מן התורה ירחיב ככתב עד שיתמעט מנין
הדפין ויבדוק בדף אחר ואם הוציא החשבון שהתורה יחד מן
הדפין ימעט הכתב עד שידכה הדפין ויבדוק בדף אחר וכן
בדף אחר דף עד שיבא החשבון אחד ז' מאחר שידע רחב
הדיף ושיעור הכתב כתחיל באותו הכרך ויחלק כל עוד ועוד
דפין דפין בשירטוט כפי רחב הדיף שבדק בו ועלה בחשבון
וכשיטאר בעוד ג' אצבעו' אוד' יותר על הדיף האחרונה שבידיעה
יניח ממנו רחוב אצבע וכדי תפירה ויקץ השאר ואל יחוש
שבאחרונה יתוסף עורות אחרו' על הכרך שגלל כנגד כל החספ'
שקיצין מכל עוד ועוד ואינו צריך לחשב דבר זה שכתב משבו
לפי מנין הדפין ח' וכן הרצה לעשות רחוב הספר יותר מו'
או פחות מו' על הדרך הזה הוא מחשב ויצא אורכו כהיקיפו בלא
פחות ולא יותר והוא שלא יטעה בחשבון ט' רחוב הגדול האבו'
בכל השיעורין האלו ובשאר שיעורי תורה כולה הוא אצבע
והיגיו וכבר דקדקו בשעורו ומצאונו רחוב שבע שיעורות
בינוניות א' בעד ז' בדוחק וזן כאורך שתי שיעורות בריח וכל
ששה האמור בכל מקום הוא ארבע אצבע ת כו' וכל אמה ששה
פסחים י' ס' כתבתני אני רחוב כל דף ודף מדפ' ד' אצבעות
ושדת הם ושירת האזינו רחוב כל דף כשתיהן ששה אצבעות
ומנין הש טין שבכל דף ודף אות וחכמים ומנין הדפין של כל
הספר מאתים וששה ועשרים דף ואורך כל הספר אלף ושלש
מאות וששים וששה אצבעות בקירוב י"א אילו השש
אצבעות והתחת בחשבון לגליון שכתולת הספר וסופו והעודות
שנכתבו בים עורות אלים וכוכן שתרצה לכתוב על פי הבדות
האלו או קרוב להם כעט הן וס' דף אחד אב' אר' אר' יותר דף
או כ' או ג' לא תיע' ולא תהא ג' דף להשבין אלא כיד יבא לך
ארכו בהקפ' י"ב אין עושיין בדיעה פחות מטל' דפין ולא
יותר על שכנה דפין מוכנה לו ידיעה בתשע דפין חלק אחת
ארבעה לכאן וחמשה לכאן בד' א בתולת הספר או באמצע אבל
בסוף הספר אפי' פסק אחד בדף אחד עושים אותו דף לבד
ותפרין אותו עם שאר הדיעות יג' ובשתופרין הדיעות אין
תופרין אותן אלא בגידים של בהמה או חיה שהורה ואפי' כגבלת
ורייפת שלהם כדרך שתופרין את הרבלין ודבר זה הלכה למס'
בסני לפיכך אם הפרן שלא בגידין או בגידי בהמה טמאה פסל
עד שיתדה ויחוד ותפור כהלכה בשתופרין כל הדיעות אין
תופרין כל הדיע' כלה מתול ועד כופה אלא בניח מעט בלמעל'
וכעט בלמטה בלא הפירה כדי שלא תקרע הדיעה באמצעה
כשילול אותה ועושה לו טבי עמודי כל עץ אחד בתחלתו ואחר
בסופו ותפור העוד ששיר בתחילתו ובסוף על העמודים בגידים
כדי שיהא בגלל עליהן ורחיק בין העמודים והכתב שבדף יד
ספר תורה שנקרעה בו ידיעה בתוך שתי שטות ותפור בתוך שלש
לא יתפור בד' א בישן שישן עפצו ניכר ואם ניכר הגיל שהוא
עושיין תפור ואפי' קרע הבא בתוך שלש וכן בין כל דף ודף ובין
תיבה לתיבה תפור וכל דקרעם אין תופרין אותן אלא בגידים
שתופרין בהן הדיעות וזו לז' ובכל דקרעים יחד שלא תחבר

וישיח כי ימצא השמר בגנע חסדית כי
 תטה ברעך לא העסק עמי לא יזמנו אבות לא תטה כי תקעו
 כי תחבש כי יזדה ריב כי ישבו אחים כי יכעו אנשים לא יהיה
 לך בכיכך כולן סתומות וכן חמש ושלשים זכור את אשר
 עטה ויהיה כי תבא שתיוץ פתוחות כי תבלה לעשר הדם הזה
 שתיוץ סתומות ויצו משה וקני ישראל פתוחה וידבר משה ויצו
 משה את העם ארור האיש ארור מקלה ארור מטיב ארור
 משנה ארור מטה ארור שוכב עם אשת אביו ארור שוכב עם
 כל בוגנה ארור שוכב עם אחותו ארור שוכב עם זמתנו
 ארור מכה ארור לקח שוה ארור אשר לא יקיים כולן סתומות
 וכן ארבעה עשר והיה אם שמע והיה אם לא תשמע שתיוץ
 פתוחות אלה דברי חכמה סתומה ויקרא משה אתם כעבים
 שתיוץ פתוחות והיה כי יבאו כי המצוה ראה נתתי
 שלשתן סתומות וילך משה פתוחה ויקרא משה סתומה ויאמר
 השם אל משה וכן האזינו השמים ויבא משה וידבר ה' אל משה
 בעצם האת והברכה חמשתן פתוחות האת ליהודה סתומה תלוי
 פתוחה לבנימן ליוסף ולזבולון ולגד וללוי והאשר ועל משה
 כולן סתומות וכן שבע כגון הפתוחות של ספר זה שלשים
 וארבע הסתומות מאה ועשרים וארבעה וכל מאה חמשים
 ושמונה כגון הפתוחות של כל התורה מאתיים וחמשים וסוף
 הסתומות שלש מאות ושבעים וחמשה וכל שש מאות וששים
 וחמשה עשר סידת האזנים כל ששה וששה יש באמצע ריח
 אחד כעשרת הארשה הסתומה ובמציאת כל ששה וזלוקה לשתים
 ובתבין אחת בשבעים ששמות ואילו הן חתיכות שבראש כל ששה
 וששה האזנים יערוף בשעירים כי העור אל שחת הלהטם
 ולא זכור שאל בוגנה יצב כי ימצאו יסובגנוז כגשר
 יפרש ה' ירכיבוהו ויפקדו תמאת בני הם שכנת ויגבל
 בתעבות אלהים לא תחשבו כבעם אראה בנים כיעסמי
 בני ומקד ותלחט חצי וקטב עם ומחודדים יזק אטביות
 פן ולא ואין יבינו ושנים זה ואיבינו ומשומות אטביות
 וראש ותתם לעת וחש ועל האם צור יטמו יהי ואין
 כחצתי כי אם אשיב אסכד מדם הרבינו ונקם כל אלו
 התעבות בראש (ואילו הן חתיכות שבראש כל חצי ששה

אחרונה שון באמצע הדף ותשמע חול וברביבים ובו כי
 צדיק חור עם הוא בינו זקינוך בהפריחו לנספר יעקב
 ובתוה יצטוה על יצאה ואין האבל וישכן עם עם
 וישמן ופרש יקניאדה יבוא ודשים צור וידא ויאמר כי
 הם ואני כי תאכל אספה מז וסן כודן גם אמרתי
 לולי פן כי לו איכה אם כי כי ענבינו זבת ולא
 לי כי כי ואמר אשר יקטב ראו אני ואין ואמרתי
 ותאחו ולמשנאי ודרכי בראש כי והפר שירת הם כותבין
 אותה בשלשים שנות ששה ראשונה בדרבה ושאר השמות
 אהת כבודן באמצע ריח אחד ואהת כבודן ודיוח בשני מקומו
 באמצע עד שתמצא השטה זלוקה לשלש ומצא ריח כנגד
 חתיכות כנגד וריח זה היא צמתת
 אז ישיר משה ובני ישראל את השירה והאת להטם ויאמר
 לאמר אשירה להטם כי גאה גאה סם
 ודבנו רמה בים עדי וחברת יח ויהי לי
 לישועה זה אלי ואנוה אלקי אבי האתמכנו
 השם איש מלחמה השם שמו כרכבות פרעה
 ודול ירה בים ומבור שליש טבעו
 בים סוף ותהמות יכסימו ירח במצולות כמר
 אכן ימינך השם נאודי בכה ימינך
 השבתרעץ איב וברוב גאוקי תזרם קמין תשלח

וזרקי יאכלו זרקי יאכלו
 נערכו מים נצמו כמו נד מזלים
 תהמת בלב ים אחרק סולל תמלאמו נפשי
 אשיב זרבי תודישמו
 כרודך כסמו ים צלל כעופרת
 ארזים מי כמך נאוד בקודש גורא תולוח
 במך פלא נשת ימינך
 נוחת כחוסך עם זו נאלת נולת
 אל בזה קודש שמעו יושבי פלשת או נבולד אלפי
 אהו אילי מאב יאחזבו כנען תפול עליהם אימתה
 יושבי בגורל וזרעך ידמו
 עמך השם עדי יעבוד עם זו קבית
 השעמו כוד נחלך עדי יעבוד עם זו קבית
 פעלת השם מקודש השם כנגד יודך
 ימלך לעולם ועד כי בא סם פרעה
 ברסבו ובפרטיז בים וישב השם עליהם
 את מי חים ובני ישראל הלכו ביבשה

בתוך הים
 כל התורה כולה בין בשורות בין בשאר חתב יתכן שהיה
 את סמכה לחברתה ביהוד ולא תרבע בה ולא תתרוק סמכה
 כדי שלא תתראה התוכה כשתי חתיכות אלא יהיה בין אות לאות
 כחוש הסעודה האם ורחיק את לאות כדי שתראה חתיכות כשתי
 חתיכות לחינוק שאים רגיל הרי זה מסול עד שיתקן

פרק תשיעי

אין עושיין ספר תורה לא אודנו יותר על וקיומו ולא וקיומו יהו
 על אודנו ובמה הוא אודנו בגול ששה שפוחים ששה ארבעה
 ועשרים אצבעות כחוצה הגול של יד ובקלף או פיות או יחד
 והוא שיהא אודנו כהקיומו וכן אם עטה בגול פחות משש טפחים
 ומיעט את חתב או יותר על ששה וחצי כגב עד שיהיה ערכו
 כחוקיו ודי זה במצוה יב שיעור הגלין כל מטה ארבע
 אצבעות ומלמעלה שלש אצבעות ובין דף לדף שתי אצבעות
 לצינך צידך שיניח בתחלה כל ידיעה ובסופה רוחב אצבע אהת
 וכדי הפיחה שצמצא בשחיתות הידיעה יהיה בין כל דף ודף בכל
 הספר כולל שתי אצבעות ויניח מן העור בתחלת הספר ובסופו
 כדי לגלול על העמוד וכל השיעורין האילו לכענה ואם חסר
 או הוסיף לא מסל
 כיצד יחזקו אדם עד שיעש' הספר שיהיה אדם כהקיומו כגול
 וברבע העומות בששה ועושה רוחב כל עוד מן ו' טפחים קצבת
 אחד לכל אחד ואחד כך גולל העמוד בששה ועושה כדן כך
 אחד כחודק יפה ויפה ומסוף בעומות ומחודק עד שיעשה הקף
 הברך ו' טפחים שהוא רוחב העוד ומדד בזה של שני שיקפו
 על הברך ד' ואחד כך עשה קנה שיה יהיה ארכה מ' או כ'
 אצבעות ויחלק אצבע מוק בקנה לשנים ול' חלקים כדי
 שידע בו שיעוד חצי אצבע חביע אצבע וכיצא בזה וחלק
 ומדוד כל עוד ועוד בקנה זו עד שידע כמה אצבעות יש בגל עור
 ועוד עד שידע כמה אצבעות באורך כל הברך ה' האח' לוקח
 עורות אחרות שנים או שלשה לבדוק בהן שיעוד חתב וחתב
 בהן דף אחד ודבר יודע שאורך הדף שבעה עשר אצבעות ל'

פרק

שני

תכלת האמורה בתורה בכל מקום הוא הצמר הצבוע כפתוך שבכוחו הוא דמו ודקיק הנראין לעין השמש כשהוא של רקע והתכלת האמורה בעיצת צריך שתהיה צביעה צביעה ידועה שעומדת ביחוד ולא תשתנה וכל שלא נצבע באותה צביעה פסול לעיצת אף על פי שהוא כעין הדקיק כגון שצבעו באסתים או בשחר או בשאר המשחרין הרי זה פסול לעיצת וזול בת עז צמרה פסול לעיצת ב' כיצד צובעין תכלת של עיצת לקחת הצמר ושורץ אותו במיד ואחר כך נכבסין אותו עד שיהיה נקי ומתחזין אותו באהל וכיוצא בו בדרך שהצבעין עושין כדי שיקלוט את העין ואחר כך מביאין דם זלוק וז' דג שדומה עינו לעין התכלת וזו שחור כדי ובים והלח הוא מצוי ונותנין את הדם לידה ונותנין עמו סממין כמו הקמוניה וכיוצא בהן בדרך שהצבעין עושין ומתחזין אותו ופותנין בו הצמר עד שיעשה בעין רקע זה הוא התכלת של עיצת ג' התכלת של עיצת צריכה צביעה לשמה ואם צבעה שלא לשמה פסולה והיורה שיש בה הצבע אם צבע בה מעט צמד לבדקו אם הוא יפה אם לאו נפסלה היורה כלה אלא כיצד יעשה לקח הצבע מן היורה בבלי קטן ומצוה בו צמר שבזק ושורף את שבזק שהרי נצבע לבזיקה ושורף הצבע שבבלי שבזק בו שהרי טעמו נפסלו והצבע התכלת בשאר הצבע שלא נפגם ד' התכלת אינה מלקוח אלא מן המומחה ודשי' טמא נצבעה שלא לשמה אף על פי שכלקחה מן המומחה אם נבדקה ומדעה שנצבעה באחד משאר צבעותין המשחרין שאינן עומדין פסולה ה' כיצד בודקין אותה עד שיודע אם נצבע בתכלת אם לאו לקחת תבן ורוד של שכלול ומי רגלים שנתחמצו ארבעים יום ושורץ התכלת בסולן מעת לעת אם עמדה בעינה ולא כהתה כשרה ואם כהתה לקחתן בצק של שערין שמעפסין אותו בו למדיים ומתנין אתן התכלת שנסתגית בתוכו ואם הצבוק בתנו ומצויא' והתכלת מן הפתח ואין אותה אם כהתה נמה שהיתה פסולה

ואם האסיף עינה והאשורה יותר ממה שהיתה קודם והאפיה כשרה: ו' חצר שמכרין בה תכלת והוא מוחקין בכשרות לקוחים מנבה סתם ואין צורך בדיקה והרי היא בחקתה עד שתחטט המפקד תכלת אצל הגוי הרי זה פסולה טמא החליפה ואם חיתה בכלי ויהי החום בשני חותמת חתם בתוך חתם כשרה בחתם אחד פסולה ז' המוציא תכלת בשוק אפי' מצא חוטין פסוקין ושורין פסולה הלוקח מלית מצוינת מן השוק משראל הרי הוא בחקתה מן הגוי והגוי כשירה מן ההודית פסולה: ח' מלית שהיא מלה ארומה או ירוק או בשאר צבעותין עושה חזי' לכן קעין צבעה אם יחוק ידוקין אם אחרת אחרת הייתה כולה תכלת עושה לכן שלח בשאר צבעותין חזן מן השחר בפגי שהוא נראה בתכלת וכורך על הכל חוט אחד תכלת בדרך שעושה בשאר עיצות שאינן צבועין ט קשה עובש מי שאינו מביח לו לכן יותר מעובש שלא הביח תכלת לפי שהלכן מצוי לכל והתכלת אינו מצוייה בכל מקום ולא בכל זמן בפגי הצבע שאכרתו

פרק

שלישי

כסת שחייב אדם לעשות בה עיצתן התורה היא כסת שיש לה ארבע כנפים או יותר על ארבע ותהיה מדתה כדי שיתבסס בה

ראשו ורובו שלקטן המתהלך לבדו בשוק ואינו צרי' אהל לשומרו והלך עמו ותהיה הכסת של צמר או של פשתן בלבד: ב' אבל מלית של שאר מינין כגון בגדי משי ובגדי צמר נפן ובגדי צמר גמלים וצמר ארנבים ומצה של עזים וכיוצא בהן אין חייבין במצות עיצת אלא מדברי חכמים כדי להזהר במצות עיצת והיא שיהיה כרובעת או יותר על ד' ויהיה שיעור' כשיעור שכל הבגדים האמריין בתורה סתם אינם אלא צמר ופשתים בלבד: ג' על ארבע כנפות כסתך בעלת ארבע ולא בעלת שלשה אם כן בעלת ארבע ולא בעלת חמש ת' אטר תכסה בה אפילו בעלת חמש או יותר על זה ולמה אני מחייב בעלת חמש ופטר בעית שלש ואתיהן אינן בעלי ארבע כנפות מפני שיש בכלל החמש ארבע לפיכך כשאר עושה עיצת לבעלת חמש או שש אינו עושה אלא לארבע כנפים הכרחק' זו מזו מאותן החמש או השש בלבד שנאמר על ארבע כנפות כסתך: ד' כסת של בגד וכנפיה של עור חייבת היא של עור וכנפיה של בגד פטורה שאין חלכין אלא אחד עיקר הכסת כסת של שני שותפין וחיבת שכל על כנפי בגדיהם לא נאמר כסתך אלא למעט שאולה שהגלית השאלה פטורה מן העיצת של שיי' יוסמין ואיך חייבת ה' כסת של צמר עושין לכן שלה חושי צמר וכסת של פשתן עושין לכן שלה חושי פשתן כמינה ושאר בגדים עושין לכן שכל מין ומין ממינו כגון חושי משי לכסת משי וחושי מצה לכסת מצה ואם רצה לעשות לכן לכל שאר מינין מצמר או מפשתים עושה מפני שהצמר והפשתן פוטריין בין במינן בין שלא במינן ושאר מינין במינן פוטריין שלא במינן אין פוטריין: ו' וזה הוא לעשות חושי צמר בכסו' של פשתן או חושי פשתן בכסת של צמר אע"פ שהוא לכן לבד בלא תכלת בדין הוא שיהא מותר

שהשעטנו מותר לענין עיצת שהרי התכלת צמר היא ומטיל' אותה לפשתן ומפני מה אין עושין כן מפני שאי' שר לעשות הלכן שלה ממינה וכל במקום שארה מצא עשה ולא תעש' אם יוכל ארה לקיים את שתיהן הרי משב ואם לא יבא עשה וידח' את לא תעש' וכאן איפשר לקיים את שתיהן: ז' כסת של פשתן אין כסתין בה תכלת אלא עושין הלכן בלבד של חושי פשתן לא בפני שהעיצת נודחת מפני השעטנו אלא נזירה כדבריהם טמא יתבסס בה בלילה שאינה זמן חוב עיצת והמצא עובר על לא תעשה בעת שאין שם מצות עשה שחובת העיצת בהם ולא בלילה שנו' איתם אותו בשעה ראייה וטומא חייב בעיצת אע"פ שאינו רואה אחרים רואין אותו: ח' מותר לאדם ללבוש עיצת בלילה בין בחול בין בשבת ואע"פ שאינו זונה ובלבד שלא יכרך ומאמתי יכרך על העיצת בשחר' משיכר בין תכלת שבה ללבן שבה וכיצד מברך עליה בא"אמ"ה אק"בו לדתעטף בעיצת וכל זמן שמתעטף בה ביתם מברך עליה קודם שיתעטף ואינו מברך על העיצת בשעת עשיית' בפני' שסוף המצות הוא שיתעטף בה ט ומותר להבגס בעיצת לבית הבטא ולבית הברדח נפסקו לו חושי לכן או תכלת וזדקו באטמה מפני שהיא מצוח שאין בגופה קדושה ואסור לכבוד מלית מצוינת לגוי עד שיתדי עיצותה לא מפני שיש בגופה קדו' אלא שבא יתעטף בה ותלוח עמו ישראל וידמה שהוא ישראל והדגם נשים ועבדים וקטנים פטריין מן העיצת מן התורה ומדברי סופרים שכל קטן שיודע לדתעטף חייב בעיצת כדי לחבבו בבצות נשים ועבדי' מתעטפים בלא ברכה וכן שאר מצות עשה שדגשים פטורות מהן אם רצה לעשות אותה בלא ברכה אין מברך בידן טכטסם ואגודותיגוסם חייבין בכלן מספק לפיכך אין מברכין אלא עושין בלא ברכה י' היאך חוב מצות העיצת כל אדם שחייב לעשות מצוה ז' אם תכסה בכסת וראוי לעיצת ישל' לה עיצת ואחר כך יתבסס בה

בית שיש בו ספר תורה אחד לשמש משתו בו עד שיציאו או עד שיכזבו בבלי ויתן וכלי בכלי אחד שאינו מזמן לו אבל אם היה מזמן לו אפילו עשרה בליים זה בתוך זה כבלי אחד הם או עד שיעשה לו כוזבה גבוה עשרה טפחים אם לא היה לו בית אחד אבל אם יש לו בית אחד אסור לשמש עד שיציאו: ה' כל הממאין אפילו נרות ואפילו גיס מותר לאוח ספר תורה ולקרות בו שאין דברי תורה מקבלי שמה והוא שלא יחזק מטרופות או מלחכות בטיט אלא ירחצו ידיהם ואחר כך יקרא בו: ט' כל הראה ספר תורה כשהוא מהלך ודיב לעמוד כפניו והיו הכל עומדים עד שיעמד זה שהוא מהלך בו כשיעמדו למקומו או עד שיתבססו מעיניהם והוא כך יחזק מותר לישב: י' מצוה לייחד לס'ת מקום חלבון ולהודו יותר טראי וזכרים שבלוחות הברית הן הן שכל ספר וספר לא יחזק אדם כנגד ס'ת ולא יגלה ערוהו כנגדו ולא יפשוט רגליו ולא יכזבו על ראשו כמטאי ולא יחזק אחריו לס'ת אלא אם כן היה גבוה ממנו עשרה טפחים: י"א היה מהלך מבקום לבקום וס'ת עמו לא יחזק ס'ת בתוך הסק ויגדו על גבי החכור ויזכב עליו ואם היה מתפחד מן הגבים מחר ואם אין שם פחד מניחו בזקו כנגד לבו והוא חזק על הבהמה וההלך כל מי שיזכב לפני ס'ת ישכב כמכוד ראש באימה ופחד שהוא העד והאמן בכל באי עולם שנאמר והיה שם כך לעד ויכבוד כפי כבוד: אמרו חכמים הראשונים כל החליל את התורה גופו כחליל על פבריות וכל המכבוד את התורה גופו מכבוד על הבריות: כנגדו הלכות ספר תורה ברוחמי שמה: *

חלקו חזק אחד מן הלכן וכורך בו כריכה אחת על שאר החוטין בצד הבגד וכניחו ולקח חוט התבלות וכורך בו שתי כריכות בצד כריכה של לבן וקושר ואילו השלט כריכות הן הנקראין חוליא ומרוחק מעט ועושה חוליא שניה בחוט של תבלת לבדו ומרוחק מעט ועושה חוליא שלישית וכן עד חוליא אחרונה שהוא כורך בה שתי כריכות של תבלת וכריכה אחרונה של לבן כפני שהתחיל בלבן מסיים בו שבעלין בקורש ולא כורידין הלכה יתחיל בלבן כדי שיהא סמוך לבגד מינה ועל דרך זה הוא עושה בארבע הכפפות: ה' כמה חליות הוא עושה בכל כנף לא פחות משבעה ולא יותר משלושה עשר זה הוא מצוה מן המצוות ואם לא כורך עליה אלא חוליא אחת כשרה ואם כורך התכלת על רוב הציצית כשרה וני התכלת שיחזק כל החליות בשלוש החושים המשותפים ושני שלישיהן ענף הצד לפרודו עד שיהיה כציצית שעד הראש: ט' העושה לבן בלא תכלת לקח אחת משכנה החוטין וכורך אותו על שאר החוטין עד שלישי ונביח שני שלישיהן ענף וכריכה זו אם רצה וכורך אותה חליות חליות כעין שכורך בתכלת הרשות כידועה הוא כנגדו ואם רצה לכורך בלא בניין חליות עושה: כלל של דבר יתבין להיות הכורך שלישי והענף שני שלישים רשמי שאינו כדוק כדבר זה כלכן ואם כורך הלכן על רוב החוטין או שלא כדרך אלא חוליא אחת כשרה: י' אחד חושי לבן ואחד חושי תכלת אם רצה לעשות שארין עושה אפילו היה החוט כפול כממנה חוטין ושאר עד שנעשה פתל אחד אינו מחשב אלא חוט אחד: י"א חושי הציצית בין לבן בין תכלת צריכין שיהיה לטעם ציצית ואין עושה אתן לא מן העמד והגאות בקצוים כשהצאן רובצין ביניהם ולא מן ריבין והתלשין מן הברמה ולא משירי שתי שהארת משיד בסוף הבגד אלא מן הגיחה של צמר או מן הפסתן ואין עושה אתן מצמד וצמד ולא כשל ער הגדחת ולא כשל קדשים ואם עשה פסול המשתחוה לבהמה צמדה פסול לציצית אבל המשתחוה לפסתן הנסך והרי זה כשר שרלי נשתנה: י"ב ציצית שעשה אחת גוי פסול שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית אבל אם עשה אותה ישראל בלא כונה כשרה וציצית שנעשה מן העשוי כקדם פסול: י"ג כיצד הביא כנף שיש בה ציצית ותגד על הבגד אפילו יש באחת הכנף אמה על אמה פסול שנא' ועשו להם ציצית ולא מן העשוי שהרי זה חובה לכה שנגעשה מאליה ומותר להתיד ציצית כנגד זה לתלותה בבגד אחד בין לבן בין תכלת יד תלה החוטין בין שתי כפפים מו' לא וקשר כנף זה כהלכתה וכנף זו כהלכתה ואחר כך חתכן באמצע ותפרצו זה מזה פסול שדרי בעת שקשרן היו פסולין חלפי ששתי הכפפים מעוזות זה באו בחוטין שביניהן ובשעה שפסקו נעשה שתי ציצית נמצא עושה מן העשוי: טו הטל ציצית על הציצית אם נתכוון לבטל את הראשונות כתיב הראשונה או חתכה וכשרה ואם נתכוון להסיר אף על פי שחתך אח' משתייהן והרי זה פסול שהרי כשהסיר פסול את הכל ובשהתיד או חתך והוסף נמצא השאר נעשה מן העשוי שעשיתו הראשונה פסולה היתה י' וכן המטל לבעלת שלש ואחד כך השליש לארבעה והטל לרביעית כולה פסול שנאמר תעשה ולא מן העשוי: י"ז אין כופלין את הגלית לטנים וכפלין ציצית על ד' כנפיה כשהיא כפולה אלא אם כן הפרה כולה ואפי' כותה אחת: י"ח נפסק הכנף שיש בה ציצית הוין לשליש אצבעות והפרה במקומה בתוך שלש לא יתפיר כהעשוי חות של בגד שבין חושי הציצית וכין סוף הארת אפילו לא בשאר כן הארת אלא כל שהיא כשר וכן אם נתבעט חושי הציצית אפילו לא בשתיים מהם אלא כדי עניבה כשר ואם

הלכות ציצית

מצות עשה אחת והיא לעשות ציצית על כנפי הבגד וביאור מצוה זו בפרקים אלה *

פרק ראשון

ענף שעושה על כנף הבגד בסין הבגד הוא הנקרא ציצית כפני שהוא חובה לציצית של ראש שנאמר ויקחו בני ציצית ראשי חוה הענף הוא הנקרא לבן מפי שאין אנו מצוין לעובדו ואין לדושי הענף כנין מן התורה ב' ולקוח חוט צמר שנצבע כסין הדקיק ומרכין אותו על הענף חוט זה הוא הנקרא תכלת נמצא במצוה זו שתי ציזים שיעשה על הכנף ענף יצא ממנה ושיכורך על הענף חוט תכלת שנאמר ועשו להם ציצית ותענו על ציצית הכנף פתל תכלת: ד' התכלת אינו מעקב את הלכן והלכן אינו מעקב את התכלת כיצד הרי שאין לו תכלת עושה לבן לבדו וכן אם עשה לבן ותכלת נפסק הלכן ותבעט עד הכנף ותשאר התכלת לבדו כשר: ה' אף על פי שאין אחד מהן מעקב את הבריד אינן שתי מצות אלא מצות עשה אחת אמרו חכמים הראשונים והיה לכם לציצית בלבד ששניהם מצוה אחת וארבע ציצית מעקבות זו את זו שארבעתן מצוה אחת וחלובש שליש שיש בה לבן או תכלת או שניהם כאחד הרי קיים מצות עשה אחת: ו' כיצד עושה את הציצית לתחיל בבית של גלית שהוא סוף הארת ומרוחק ממנה לא יותר על שלש אצבעות למעלה ולא פחות מקשר גזל ומגבים סס ארבעה חוט וכופלין באמצע נמצא שמנה חושים משולשים תלויין מן הקרן ואחד החוטין הסמג'אין פחות מארבע אצבעות ואם היו יותר על כן אפילו אמה או שתיים כשרין וכל האצבעות בגזל ויהיה אחד משכנה החוטין חוט תכלת והשבעה לבגים:

ואם

פרק

שני

שור ברכת המזון כך היא ראשונה ברכת הזן שנייה ברכת הארץ שלישית בונה ירושלים רביעית הטוב והמטיב ברכה ראשונה משה רבינו תקנה שנייה תקן יהושע שלישית תיקן דוד ושלמה כמו רביעית חכמי משנה תיקנה: ב' הפעלים שהיו עומק מלאב אצל בעל הבית ואכלו פתן אין מברכין לפני ומברכין לאור סעודתן שתי ברכו בלבד כדי שלא יבטל מלאכת בעל הבית ברכה ראשונה כתיקונה שנייה פותח בברכת הארץ והלל בה בונה ירושלים וזאת בברכת הארץ ואם היו עושין בסעודתן בלבד או שהיה בעל הבית מיסב עמהן מברכין ארבע ברכות כתיקון כשאר כל אדם: ג' ברכת הארץ צריך לומר חדייה בתולתה וכסופה וזאת בה על הארץ ועל המזון וכל שלא אמר ארץ וזרה שובה ורחבה בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו ועדי' להזכיר בה ברית ותורה ולקדו' ברי' לעדה שהברית הזאת שאמרו בברכת הארץ היא ברית מילה שנברח עליה יג' בריתות והתורה כולה נברח עליה שלשה בריתות שנאמר אלה דברי הברית וכו' מלכד הברית אשר כרת אתם בחדב אתם נצבי' כולענכד בברית ה' ברכה שלישית פותח בה רחם ה' אלדינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך או נזכנו ה' אלדי' בירושלים עירך וזאת בה מנה ירושלי' או מנחם עמי ישראל בבנין ירושלים ולפיכ' נקראת ברכה זו נחמה וכל מי שלא אמר מלכות בית דוד בברכה זו לא יצא ידי חובתו מפני שהיא ענין הברכה שאין נזכה במדה אלא בחדת מלכות בית דוד: ה' בשבת ובמים טובי' מתחיל בנחמה ומסיים בנחמ' ואמר קדושת היום באמצע כיצד מתחיל נזכנו ה' אלדינו כציון עירך או רחם חסם אלדינו על ישראל עמך ועל ירושלים ומסיים מנחם עמי ישראל בבנין ירושלים או בונה ירושלים וא' באמצע בשבת אלקי' ואלדי' אבותינו רצה והחליצנו חסם אלקינו במצותי' ובמצות יום השביעי הגזל והקדוש הזה כי יום זה גדול וקדוש הוא מלפניך נשבות בו וננח בו באהבה כמצות רצונך כרצונך החליצנו חסם אלדינו ואל תהא עלינו צרה ורעה ויגון ואנחה ביזם בנחמתנו ובמים טובים אומ' יעלה ויבא וכן בראשי חודשי' ובחול' של מעד כסוף באמצע ברכה שלישית יעלה ויבא:

ב' בהנחמה ובפירוש מסוף באמצע ברכת הארץ על הבינים כדרך שמוסי' בתפילה ויום טוב או ראש חודש שחל לחי' בשבת מזכיר רצה והחליצנו תתלה ואמר כך יעלה ויבא וכן ראש חודש שבת שחל לחי' בשבת מזכיר על הגיטס בברכת הארץ ורצה והחליצנו ויעלה ויבא במסוף: ז' ברכה רביעית צריך להזכיר בה שלש מלכו' וכסופה הארץ אצל בעל הבית מסוף בה ברכה לבעל הבית כיצד אמר יהו' רצון שלא יבוש בעל הבית בעולם הזה ולא ימלס לעולם הבא וכו' ויש לו רשו' להסוף בברכה בעל הבית והוא אר' בה: ח' וכסמברכין בבית האבל או בברכה רביעית המלך והי' המטב והמטיב אל אמת דין אמת שתפס בצדק שליט בעולם לעשו בו כרצונו שאנחנו עמו ועבדיו ובכל אנחנו חייבין להאזנת לו ולברכו ומבקס רחמים על האבל לנתנו כפי מה שירצה תנו' והחמן כו': ט' בבית חרשים מברכין ברכת חרשים אחד ארבע ברכו אלו בכל סעודה וסעודה שאוכלים טם ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קטנים עד כמה מברכין ברכה זו אם היה אלמן שנשא אלמנה מברכין אותה ביזם ראשון בלבד ואם בחד שנשא אלמנה או אלמן שנשא בתולה מברכין אותה כל שבעת ימי המשתה: י' ברכה זו שמוסיפין בבית חרשים היא ברכה אחרונה בשבע

ברכות של נישואין. ב' א' כשהיו האוכלין הם שעמדו בברכה נישואין ושבעו הברכות אבל אם היו האוכלין אחרים שלא שבעו ברכת נישואין בשעת נישואין כמברכין בשביל אור ברכת כהן שבע ברכות כדרך שמברכין בשעת נישואין וזו שיהיו עשרה וחתנים סן המניין: י"א ואילו הן ז' ברכות באי' אמ' ה' יוצר האדם באי' אמ' ה' שהכל ברא לכבודו באי' אמ' ה' אשר יצר את האדם בעלמו בעלם דמות תבניתו והתקין לו כמנו בנין עדי עד באי' יוצר האדם שדש תשיש והגל עקרה בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה באי' משמח ציון בבניה שמח תשכח רעים ואהובים כשמח יצירך מקדם בנין עדין באי' משמח עמי ישראל וכוונת ירושלי' באי' אמ' ה' אשר ברא שכן ושמחה וחתן וללה גילה ורנה ורצה וחדוה אהבה אחוה שלום ורעות מודה השם אלהי' ישמע בערי יהודה ובירושלם קול ששון וקול שמחה קול דתן וקול כלה קול מצהלות וזמנים כחפתם ונעדים כמשתה נגינתם באי' משמח חתן עם הכלה: י"ב שכח ולא הזכיר בשבת או ביזם טוב קדושת היום אם נזכר קודם שיתחיל בברכה רביעית בשבת אמר ברוך השם אשר נתן כנחמה לעמו ישראל לאת ה' לברית קדש באי' מקדש הטובת ביזם טוב אומ' ברוך אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה באי' מקדש ישראל וזמנים ומתחיל בברכה רביעית וזו ואם נזכר אור שיתחיל בברכה רביעית פוסק וחדו' לראש שהוא ברכת הזן: י"ג בראשי חודשים שכח ולא אב' יעלה ויבא אם נזכר קודם שיתחיל ברכה רביעית אמר ברוך אשר נתן ראשי חודשים לעמו ישראל ל' כרון ואינו חותם בה ומתחיל בברכה רביעית וזו ואם נזכר אור שיתחיל בברכה רביעית נזכר אותה ואינו חוזר וכן בחול' של מעד ובחגכה ופירוש שכח ולא הזכיר הענין בברכת הבזן אינו חוזר: י"ד מי שאכל ושכח ולא בירך אם נזכר קודם שיתעכל המאכל שבמעיו חוזר ומברך נתעכל המזון שבמעיו אינו חוזר ומברך וכן אם נעלם ממנו ולא דע אם בירך אם לא בירך חוזר ומברך והוא שלא נתעכל המזון שבמעיו:

פרק שלישי

חמשה מינין הן החיטין והשעורין והבוסמן ושבתל' שועל ושימון הבוסמן ממין החיטין ושבתל' שועל ושימון ממין השעורים וה' מינין האלו כשהן שבתלים נקראים תבוא' אבל כקום ואה' שדשין חורף אומ' נקראין דגן וכששחזבין אותן ול' שין את קמחן ואופן אותן נקראין פת והפת הנעשה מאחד מהן היא הנקראת פת גבל נקום בלא לחוא: ב' האכל פת חייב לברך לפניה באי' ובטויא לחם מן הארץ ולאחריו ב' ברכות אבל דגן שלוק כמו שהוא מברך לפניה בודא פרי האדמה ולאחריו בודא נפשמת רבות אבל קמח מברך לפניה שגבל ולאחריו בודא נפשמת רבות: ג' קמח של אחד מתמשת המינין ששלקהו ועדנו במים או בשאר משקין אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה חללעט מברך עליו בתוליה בודא מיני' מוגות ולבסוף על הבזיה ועל הגולתה ואם היה רך כדי שיהיה ראוי לשתייה מברך עליו בתוליה שגבל ולבסוף בודא נפשמת רבות: ד' קמח של אחד מתמשת המינין שגבלו בקריחה בין לבד בין שעדכו עם דברים אחרים כגון לביבות וכיצא בהן וכן דגן שחלקו או כתשוכל' בקריחה כגון דרישות וירש הכרמל וכיצא בהן וכל זה הוא הנקרא מעטה קדרה וכן כל תבשיל שעדב בו מתמשת המינין בין קמח בין פת בתוליה מברך עליו בודא מיני' נזוגות: ה' ב' א' בשחיה חבץ הזה וסוב אצלו הוא היה שפלה

ואם נתכסה בה בלא ציצית הרי כמל מצות עשה אבל בנינים
 זריאיים לציצית כל זמן שלא יתבסח בהן אדם אלא מקופלים
 ומנחמים פטורין מן הציצית שאינה חכמת הטלית ולא חכמת
 האיש שיש לו טלית: יא אע"פ שאין אדם מודייק לקנות לו
 טלית ולהתעטף בה כדי שיעשה בה ציצית אין ראוי לאדם חסיד
 שיפטר עצמו ממצוה זו אלא לעולם ישאיר ליהדות עטוף בבגד
 המצוייבת בציצית כדי שיתקיים מצוה זו ובשעת התפילה צריך
 להחזיר ביותר נבאי גדול הוא לתלמידי חכמים שיתפללו חס
 אינם עשופים: יב לעולם יהא אדם זהיר במצות ציצית
 שהרי הכתוב שקלה תולה בה כל המצות כולן שנאמר והאדם
 אהרו וחרתם את כל מצוה זו: נגמרו הלכות ציצית:

הלכות ברכות

מצות עשה אחת היא לברך את השם הגדול והקדוש
 אחר אכילתו וביאור מצוה זו בפרקים אלה:

פרק ראשון

מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת ברוך שני האכלת ושבעת
 וברכת את ה' אלקיך ואינו חייב מן התורה אלא אם כן שבע שני
 האכלת ושבעת וברכת ומדברי פוסקים אבל אפילו כמות מברך
 אחד: ג ומדברי פוסקים לברך על כל מאכל תורה
 ואחר כך ידעה מנו האפילו נתבונן לאכול או לשתות כל שהוא
 מברך ואחר כך ידעה ממנו ואם הריח ריח טוב מברך ואחר
 כך ידעה ממנו וכל המצוה בלא ברכה מעל וכן מדברי
 פוסקים לברך אחר כל מה שיאכל וכל שישתה רביעית וחזק
 שיאכל כמות ומשעמית אינה צריכה ברכה לא לפניה ולא לאחריה
 עוד רביעית: ג' וכשם שמברכין על התבונה כך מברכין
 על כל מצוה ומצוה ואחר כך יעשה אותה וברכות רבות תיקנו
 חכמים ודרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא
 תמיד אע"פ שלא נהנה ולא עשה מצוה ד' נמצא כל הברכות
 כולן שלש מינין ברכות הנהיה וברכות מצוה וברכות תודאה שהן
 דרך שכח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד ולהודיה
 ממנו: ה' ונמצא כל הברכות עורא וביד דינו תקנו ואין ראוי
 לשתות ולא לרסוק על אחר מהם ולא לרדע ממנו וכל המצוה
 במצוה שמתבנה חכמים בברכות אינו אלא שיעשה וכל ברכ' שאין
 בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה אלא אם כן היתה סמוכה
 לחברתה וכל הברכות כולן נאמדין בכל לשון והוא שיאכל בעין
 שהקנו חכמים ואם שיסה את המצוה והואל והואל אחר וכלכות
 וענין הברכה אפילו בלשון חל יצא: כל הברכות כולן צריך
 שישמיע לאזניו מה שהוא אומר ואם לא השמיע לאצות יצא בין
 שהצויה כשפתו בין שבידו בלבו: ה' כל הברכות כולן
 לא יפסק בין הברכה ובין הדבר שמברכין עליו בדברי אחרים
 ואם הפסק צריך לחזור ולברך שגיה ואם הפסק בדברים שהן
 מענין דברים שמברכין עליו אינו צריך לברך שגיה ביעור
 כגון שברך על התוקדם שיאכל אחר הביא מלח הביא תבטיל
 ונע לפלוגי לאכול וכו' מאכל לכתמה וכו' יצא באלו אינו צריך
 לברך שגיה וכן כל כיוצא בזה: ט' כל הברכות כולן
 נאמר לשבח לברך אותך בין שהיה שכתב שכתב שדא יסול לעול'
 ממנו בו ביום בין שכתב שאים יסול לעולת ממנו בו ביום ואמר
 לברך לברך כשהוא עומד עד שיבסח ערוה ברא באיש אבל
 פאשה ישתחוה ויהיה שוחת בקרקע ומברכת: י' כל

הברכות כולן אף על פי שביד יצא ידי חובתו מחד ללברך
 לאחרים שלא יצא ידי חובתו כדי להוציאן וכן בברכת ההנייה
 שאין בה מצוה שאינו מברך לאחרים אלא אם כן נהנה עמו
 אבל בברכת התבונה שיש בה מצוה כגון אכילת מצוה בליל הפסח
 וקידוש היום הרי זה מברך לאחרים ואוכלין ושומים אף על פי
 שאינו אוכל ושומה עמו: יא כל השומע ברכה מן הברכות
 מתחלת ועד סוף ונתבונן לצאת בה ידי חובתו יצא ואע"פ שלא ענה
 אמן וכל העונה אמן אחר המברך הרי זה כמברך והוא שיהיה חבוב
 חייב באותה ברכה היה הניבך חייב מדברי פוסקים והעונה חייב
 מן התורה לא יצא ידי חובתו עד שיענה או עד שישמע ממי שהוא
 חייב בה מן התורה כמותו יב' רבים שנתוועדו לאכול פת זו
 לשתות יין ובידך אחד כזו ועמו כלם אמן הרי אילו כותרי לאכול
 ולשתות אבל אם לא נתבונן לאכול כאחד אלא זה בא מעצמו
 וזה בא מעצמו אף על פי שהן אוכלין כמברך אחד כל אחד ואחד
 מברך לעצמו ברא בפניו בלבד אבל שאר אוכלין ומשקין
 אינן צריכין הברכה אלא אם בידך אחד מהן ועמו כולן אמן הרי
 אלו אוכלין ושומין ואע"פ שלא נתבונן להסב כאחד: יג
 כל השומע אחר ישראל מברך ברכת ישראל הברכה כולן אע"פ
 שלא שמע הברכה כולה מתחלתה ועד סופה ואע"פ שאינו חייב
 באותה ברכה חייב לענות אמן ואם היה המברך נרי או מין או
 פחד או תיסק הסתלמד או שהיה גדול ושינה כמבטע הברכה אין
 עוזבן אחריו אמן: יד' כל העונה אמן לא יענה לא אמן
 חזרה ולא אמן קטנה ולא אמן קצרה ולא ארוכה אלא אמן
 בינותיה ולא יגביה קולו יותר מן המברך וכל מי שלא שמע את
 הברכה שהוא חייב בה לא יענה אמן בכלל העונים: טו'
 כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא עם שמים לשוא
 ודאי הוא כמבטע לשוא ואסור לענות אחריו אמן והתקנות
 מלמדן אותן הברכות בתקונן ואף על פי שהן מברכין לבטוח
 בשעת למד הרי זה מותר ואין עונן אחריו אמן והעונן אחריו
 אמן לא יצא ידי חובתו: יז' כל העונה אמן אחר ברכות הרי
 זה מצוה והעונה אחר ברכה שהוא סוף ברכות אחרות הרי זה
 משוכח כגון אחר בונה ירושלים בברכת המזון ואור ברכת
 אחרונה של קרית שמע של ערבית וכן כסוף כל ברכה שהוא
 סוף ברכות אחרות תענה בה אמן אחר עצה: יח' הלמה יענה
 אמן אחר בונה ירושלים ודאי אחריה ברכת הטוב והיטיב נכני
 שברכה זו בימי חכמי משנה תקמה וכאלו היא תוספת אבל סוף
 עיקר הברכות של ברכת המזון היא בונה ירושלים ולמה לא יענה
 אמן אחר אגבת עולם שהרי היא סוף ברכות ראשונות של קרית
 שמע וכן כל כיוצא בה מברכות שמברכין אותן והיה לדבר כגון
 ברכה שמברכין לפני קריאת פגולה וחולקת נה הנה לא יפסק
 באמן בין הברכות ובין הדבר שמברך עליו: יח' הלמה לא יענה
 אמן אחר ברכת הפירות וכיוצא בה כפני שהיא ברכה אחת ואין
 ענין אמן אלא אחר ברכה אחרונה שקדמה אותה ברכה אחת
 או ברכות כגון ברכת המלך וברכת כהן גזל וכיוצא בהן
 ולחידע שבבר השלום כל ברכות שהן עונה אמן: יט' כל
 האוכל דבר האסור בין בזמן בין בשננה אינו מברך עליו לא
 בתורה ולא בסוף כיצד הרי שאכל טבל ואפילו טבל של
 דברים או שאכל מעשר ראשון שלא נישל תרומתו או מעורר
 שני הקדש שלא נפד בהלכתו אינו מברך ואין צריך לחבר אם
 אכל גבלות או טעמת או שמהוין נסך וכיוצא בו כף אבל אם
 אכל דבאי אע"פ שאינו ראוי אלא לניים או מעט ראשון שנטל
 תרומתו אע"פ שלא נשל מכו חטובן תרומה גדולה והוא
 שהקדימו בשיבולין או מעשר שני והקדש שגפד אע"פ שלא
 נתן את התבואה ודאי זה מברך תולה וסוף וכן כל כיוצא בהן:

לפיכך אין מוציאין את הגדולים ידי חובתן אבל הקטנים חייבין
 בכרת המזון מדברי סופרים כדו לחנכן במצות שלשה שאכלו
 פת כאחד חייבין לברך ברכת הימון קודם ברכת המזון ואי זו הי'
 כרכת הימון אם היו האוכלים משלשה עד עשרה מברך אח' מהם
 וא' נכרך שאכלו משלו ודבל עונין בר' שאכלו משלו והו' וחד
 ומברך ברוך שאכלו משלו ובטובו חיינו ואחד כך אומר בא'
 אלהינו מלך העולם הוין את העולם כולו בטובו עד שנומר ארבע
 ברכות והן עונין אמן אחד כל ברכה וברכה היו האוכלין מעשרה
 חלמעה מזמנין בשם כיצד המברך אומ' מברך לאלקינו שאכלנו
 משלו והן עונין ברוך אלקינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו והוא
 וחד ואומ' בר' אלקינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו ומתחיל ברכת
 המזון הם עד בבית חתנים משיתחילו להעסק בצרכי
 סעודת נישואין ולהבינה עד שלשים יום אחד הנישואין מברך
 ברוך שהשמה במעונו שאכלנו משלו והם עונים ברוך שהשמה
 במעונו שאכלנו משלו ואם היו עשרה מברך ברוך לאלדינו
 שהשמה במעונו שאכלנו משלו והם עונין ברוך אלדינו שהשמה
 וכו' וכן סעודה שעושין אותה אדר הנשואים בחבת הנשואין עד
 שנים עשר וחדש מברך שהשמה במעונו הכל חייבין בכרכת
 הימון כדרך שחייבין בכרכת המזון אפילו כהנים שאכלו קדשי
 הקדשים בעזרה וכן כהנים ושראים שאכלו כאחד ואכלו
 הדברים תרומה ושראל חולין חייבין בויתון כדוכן בכרכת המזון
 נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן אבל מזמנין לעצמן ולא
 תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מפני הפריצות אבל נשים
 מזמנות לעצמן או עבדי לעצמן וכלבד שלא זכנו בשם אחרונתנו
 מזמן למינו ואינו מזמן לא לנשים ולא לאגשים מפני שהוא כפק
 והמזמנים אינו מזמן כלל קטן הידוע לפי מברכין מזמנין
 עליה ואף על פי שהוא כבן שכעה או כבן שמנה ומצטרף בין
 למנן שלש' בין למנן עשרה לזמן עליו והגברי אין מזמנין עליו
 אין מזמנין אלא על מי שאכל כזה פת חלמעה שבעה שאכל
 פת ושלשה אכל עטון ידק או יצר וכיצ' בהן מצטרפין לזמן בשם
 וחד' שיהיה המברך כאוכלי הפת אבל ששה שאכל פת וארבעה
 ידק אין מצטרפין עד שיהיו אכלי הפת רוב הגיבר בר' א בעשר'
 אבל בשלשה צריך שיאכלו כל אחד ואחד בהן כזה פת ואחד
 כך מזמנין שנים שאכלו ונברו מלאכל ובא שלישי ואכל אם
 יחלין לאכול עמו כל שהוא ואפי' משאר אוכלין מצטרף עמו
 חכם גדול שבמסבתו הוא שמברך לחולין אע"פ שלא בא אלא
 באחרונה שלשה שאכלו כאחד אינן רשאין לחלק וכן ארבעה
 וכן חמשה ששה יש להם לחלק עד עשרה מעשרה חלמעה אינם
 רשאין לחלק עד עשרים שכל זמן שיחלקו ותהיה ברכת הימון
 לכל חלק וחלק בויתון וכל יש להם לחלק שלשה בני אדם
 שבאו משלש חבורות של שלשה שלשה אינן רשאין לחלק
 ואם כבר זמן כל אחד ואחד בהן בחבורה שלו רשאין לחלק
 ואין חייבין בויתון שכבר זכנו עליהן שלשה שיטבו לאכול
 פת אע"פ שכל אחד ואחד אוכל משלו אינן רשאין לחלק שתי
 חבורות שהיו אוכלין בבית אחד בזמן שמקצתן רואין את
 אילו מצטרפין לימון אחד ואם לאו אלו מצמנין לעצמן ואילו
 מצמנין לעצמן ואם יש שבש אחד ביניהם שהוא חולך ומשמש
 מחבורה זו לחבורה זו מצטרפין לימון אחד אע"פ שאין מקצת
 אלו רואין את אלו והוא שיטבעו שתיהן כל דברי המברך בביאו
 ג' שאכלו ויצא אחד מהן לשוק קודמין לו כדי שיזמן לטובע מה
 שהן אמרין ומצמנין עליו והוא בשוק ויצא ידי חובתו ולבטוח
 לביתו יחזור ויברך ברכת המזון לעצמו אבל עשרה שאכלו
 ויצא אחד מהן לשוק אין מצמנין עליו עד שיחזור למקומו ויטב

עמוקן שלשה שאכלו כאחת וקדם אחד מהן ובירך לעצמו מזמנין
 עליו ויצאו השנים ידי חובת זמון והוא לא יצא בויתון זה שאין
 זמון לכפרע שנים שאכלו כאחת כל אחד ואחד מברך לעצמו
 ואם היה אחד מהן יודע ואח' אינו יודע זה שידוע מברך בקול רם
 והשני עונה אמן אחד כל ברכה וברכה ויצא ידי חובתו וכן
 מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה ויצאין
 ידי חובתן אבל אמרו חכמים הבא מארה למי שאשתו ובניו
 מברכין לו בד"א שיצא ידי חובתן בזמן שאכלו ולא שבעו שהן
 חייבין לברך מדברי סופרי ולפיכך מוציאין אותן קטן או עבד
 או אשה מידי חובתן אבל אם אכל ושבע שהוא חייב בכרכת
 המזון מן התורה בין אשה בין קטן או עבד אין מוציאין אותם
 שכל החייב בדבר מן התורה אין מוציאין אותן ידי חובתן אלא
 החייב באותו דבר מן התורה כמיתו הנכנס אצל אודים ומצאין
 מברכין בכרכת הימון אם מצא המברך אומר מברך הוא עונה
 ברוך הוא ומברך אם מצא האוכלים עונין ברוך שאכלנו משלו
 הוא עונה אודיהן אמן :

פרק טשי

כל האוכל הפת שמברכין עליו המוציא צריך נטילת ידים תחלה
 וסוף אע"פ שהיא פת חולין ואע"פ שאין ידיו מלוכלכות ואינו יודע
 לזן שמא לא יאכל עד שיטול שתי ידיו וכן כל דבר ששיבולת
 במשקין צריך נטילת ידים תחלה כל הגוסל ידיו בין לאכילה בין
 לקרית שמע בין להפילה כבד' וזלה אק' בו על נטילת ידים שזו
 מצות חכמים שצצטו מן התורה לטבע כהן שנאכל על פי התורה
 אשר ירוך וכים אחרונים אין מברכין עריהן שאין אלא מפני
 הצבנה ולפיכך חייב אדם להזהר בהן יותר נטילת ידים בין תבטל
 לתבטל רשות רצה נוטל רצה אינו נוטל ופירות של חולין אינן
 צריכין נטילת ידים בין בתולה בין בסוף כל הגוסל ידיו לפירות
 הרי זה מבי' הרחם כל פת שהגלה בו ג' ד נטילת ידים באחרונה
 שבא יש בו בלח סדומית או בלח שטבעו כבלח סדומית ועבד
 ידיו על עיניו רסמא מפני זה חייבין ליטול ידיו בכוף כל סעודה
 בפני הכלה ובכחונה פכודים בנטילת ידים בתולה בפני שהן
 טרודים במלחמה חייבין באחרונה בפני הסבנה עד היכן
 היא נטילת ידים עד הפרק ובה שיעור המים רביעית לכל שתי
 ידים וכל שהוציאו בטבילה הוציאו בנטילת ידים וכל העולה
 לבית מקוה עולה לשיעור רביעית כל הצרי' נטילת ידים והטביל
 ידיו במי מקוה אינו צרי' דבר אחר ואם הטביל במים שאין בהם
 שיעור מקוה או במים שאובין שבקרקע לא עשה כלל שאין המים
 שאובין מצטרפין את היד' אלא בנטילה כל הטביל ידיו צרי' להזהר
 בארבעה דברים במים עצמן שלא יהיו פסולין לנטילת ידים
 ובשיעור שיהיה בהן רביעית לכל שתי ידים ובכלי שיהיו המים
 שנוטלין בהן בכלי ובנוטל שיהיו המים באין מכה נתן ד' דברים
 פוסלין את המים שינוי בראה וגילוי העשיית כלאבה בהן והפסד
 שבוטע את דברמה כלשתות בהן כיצד מים שגשתנו בראיתן
 בין בכלים בין בקרקעות בין כחבת דבר שנפל לתוכן בין מחבת
 מקומן הרי אלו פסולין וכן אם נתגלו גלוי האוסר אותן בשתייה
 נפסלו לנטילת ידים כל מים שנעשה בהן מלאכה נעשו שפסולין
 ופסולין לנטילת ידים כיצד מים שאובין שהדיח בהן כלים או
 שטרה בהם פיתו וכיצא בזה בין בכלים בין בקרקעות פסולין
 לנטילת ידים הדיח בהן כלים מחזין או הרשים לא פסולין מים
 שהצחוקו מטביל בהן את העובים פסולין ושהוא חופף בהן
 בשעת לישה בשמים :

אבל אם היה אחד מתמשת המינין שעדיב טפלה אינו מברך
אלא על העיקר ופטר את הטפלה והכלל בברכות כל שהוא
עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופטר את הטפלה בין
שהיה הטפלה מעורבת עם העיקר בין שלא הייתה מעורבת
ו כיצד היא הפלפה המעורבת כגון לפת או כרוב שבשלו
ועירב בו קמח של אחד מתמשת המינין כדי לדבקו אינו מברך
עליו בודא מיני מזונות שהלפת הוא העיקר וקמחו טפלה שכל
דבר שמעדיבן אותו לדבק או כדי ליתן ריח או כדי לצבוע את
התבשיל הרי זו טפלה אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתעודת
הרי הוא עיקר לפיכך מיני דבש שמבשלין אותן ונותנין בהן
חלב ושהו כדי לדבק ועשיון מהן מיני מתקה אינו מברך עליו
בודא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העיקר : ו כיצד היא
הטפלה שאינה מעורבת הרי שצריך לאכול דג מליח ואכל הפת
עמו כדי שלא ייק המלח גרמו הלשוננו הרי זה מברך על המלח
ופטר את הפת מפני שהפת טפלה לו וכן כל כיוצא בזה :
וז הפת שפנת אותה פתים ובטלה בקדידה או לשה במרק
אם יש בפתיתין כזית או שיכר שהן פת ולא נשתנה צורת מברך
עליה בתחלה המוציא ואם אין בהן כזית או שעברו צורתה הפת
בבישול מברך עליה בתחלה בודא מיני מזונות : ט עיסה
שבאפת בקדקע כמו שהעדיבם שוכנים ומדבחת אופים הואיל
ואין עליה צורת פת מברך עליה בתחלה בודא מיני מזונות ואם
קבע מזנו עליה מברך המוציא וכן עיסה שלשה בדבש או
בשמן או בחלב או שעירב בא מיני תבלין ואפאה והיא הנקראת
פת הבאה בכסנין אף על פי שהוא פת מברך עליה בודא מיני
מזונות ואם קבע סעודתו עליה מברך המוציא : ו אורז
שבשלו או טעסה ממנו פת בתחלה מברך עליה בודא מיני
מזונות ולבסוף בודא נפשות ובלבד שלא יהא מעודב עם דבר
אחר אלא אורז לבד אבל פת חזון או פת של שאר מיני קטנית
בתחלה מברך שובל ולבסוף בודא נפשות רבות : יא
כל שמברכין עליו בתחלה המוציא כסוכין לאורזי בסוף ברכת
הזמן כסודיה ארבע ברכות וכל שמברכין עליו בתחלה בודא
מיני מזונות מברכין בסוף לאורזי ברכה אחת מעין שלש וזן
מן האורז : יב בד"א שאכל ככזית למעלה אבל אבל פת
מכזית בין מן הפת בין משאר אכלין והשתנה פתח כרביעית
בין מן היין בין משאר משקין מברך בתחלה ברכה הראשונה
לאותו הזין ולבסוף אינו מברך כלל : יג והוא ברכה
אחת מעין שלש בא"מ א"ה על הזחוח ועל הכלכלה ועל ארץ
החדה שובה וחזבה שרצית והשתלית את אבותינו חס ה' אלינו
עלינו ועל ישר' עמך ועל יחוסלם עיך ועל ציון משכן כבודך
והעלם לחיכה ושכחנו בכנינתו ונברך עליה בקדושה ובטהרה
בא"ה על הארץ ועל המזיה ובשבתות וימים טובים אמן בברכה
ז בכללה מעין קדושת חזם בורך שמוכיך בברכת הזמן :

פרק רביעי

כל המברך ברכת הזמן או ברכה אחרת שמעין שלש צריך לברך
אותה במקום שאכל אוכל כשהוא יושב במקום שפסק ויברך
אבל כשהוא עומד יושב במקום הברך שכן לברך ברכת הזמן
ונזכר קודם שיתעבד הזמן במעין מברך במקום שזכר ואם
היה בידי חזק לכתוב ויברך ואם בידך במקום שזכר יצא ידי
חובתו וכן אם בידך כשהוא עומד או כשהוא כהן יצא ידי
חובתו ולתתלה לא יברך ברכת הזמן ולא ברכה שמעין שלש
אלא כשהוא יושב ובמקום שאכל : ג' מי שנסתפק לו אם
בירך המוציא או לא בירך המוציא אינו חזק ומבר' מפני שאינה

מן התורה שכן לברך המוציא אם זכר עד שלא נזכר סעודת
חזק ומבר' ואם זכר לאחר שזכר אינו חזק ומברך : ג' היה
אוכל בביתו זה ופסק סעודתו והלך ל ית אור או שהיה אוכל
וקראה חבירו לדבר עמו ויצא לו ליתח ביהו חזק והואיל ושינה
מקומו צריך לברך לכפרע על כה שאכל וחזק ומברך בתחלה
המוציא ואחר כך יגיד סעודתו : ד' זכרים שהיו יושבין
לאכל ויצאו לקראת חתן או לקראת כלה אם הניחו סס זקן או
חלה חזקין למקומו ונזכרים סעודתן ואין צריכין לברך שנייה
ואם לא הניחו סס אדם כשהן יוצאין צריכין ברכה לכפרע וכשהן
חוזרין צריכין ברכה לתחלה : ה' וכן אסוהו מסוכין בשתייה או
לאכול פיר' שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו ולפיכך מברך
לכפרע על כה שאכל וחזק ופטר שנייה לתחלה על כה שהוא
צריך לאכול והמשנה מקומו לפינה לפינה בבית אחד אינו צריך
לחזור לברך אבל במזרחיה של תאנה ובא לאכול במעדרבה
צריך לחזור לברך : ו' בירך על הפת פטר את הפרפת
טאכולין בהן דפת ממיני תבשיל ופירות וכיוצא בהן אבל אם
בירך על הפרפת לא פטר את דפת בירך על מעשה קדידה
פטר את התבשיל בירך על התבשיל לא פטר את מעשה קדידה
ו' נזכר כלבו מלאכול או בלשתות ואחר כך נמלך לאכול
או לשתות אף על פי שלא שינה מקומו חזק ומברך ואם לא נזכר
כלבו אלא דעתו לחזור לאכול ולשתות אפילו פסק כל היים מלו
אינו צריך לברך שנייה הו' שותן ואמר באו ונברך ברכת הזמן
או באו ונקדש קידוש היים נאמר עליהם לשתות עד שיזכרו או
יקדשו ואם רצו לחזור ולשתות קודם שיזכרו או יקדשו אע"פ
שאינן רשאים צריכין לחזק ולברך תחלה בפה ואחר כך ישנו
אבל אם אמרו באו ונברך אין צריכין לחזק ולברך חזו מסוכין
לשתות יין ובא להן מין יין אחר כגון שהיו שותין אדם וחביוא
שחזר או יין וחביוא חזר אינו צריכין לברך ברכת היין פגם
שנייה אבל מברכין בא"ה אב' הדגש והבטיב אין מברכין על
אוכל מן כל האוכלין ולא על משקה מן כל המשקין עד שיבא
לפניה ואם בירך והוא כד הביאו לפניו צריך לחזור לברך נטל
אוכל ובירך עליו ונגל מידו ונטרף או שטפחה מטל אור חזק
ומברך עליו אף על פי שהוא נטאחו וצין ועדיך לחזר ברוך
עם כבוד מלכותו לעולם ועד על ברכה ראשונה כדי שלא לחזק
סס טמיס לטפלה עומד אדם על אמת והים ומברך ושחה
לפניה אע"פ שהמים שהיו לפניו בשעת וזכרה אינם המים ששהה
מפני שלכך נתבון לתתלה דברים הבאים בתוך הסעודה וזן
מזונת הסעודה אינן צריכין ברכה לפניהם ולא לאחריהם אלא
ברכת המוציא שבתחלה וכו' בתחזון שבכוף פתחת הכל שובל
שפלה לסעודה וזכרים שאינן כזית הסעודה שבא בתוך
הסעודה טעונין ברכה לפניה ולא לאחריה וזכרים הבאים לאח'
הסעודה בין מזונת הסעודה בין שלא מזונת הסעודה טעונין
ברכה לפניה ולאחריהן בשבתות ובימים טובים ובסעוד' הקית
חזם ובסעודה שיצא מן הצרחין וביצא מן שארם קובע סעודתו
על היין אם בירך על היין שלפני הזמן פטר את היין ששתה
לאחר הזמן קודם שיברך ברכת הזמן אבל בשאר הימים צריך
לחזור ולבר' בתחלה על היין שלאחר הזמן בא ליתן יין בתוך
הזמן כל אחד ואחד מבר' לעצמו שאין בית הכליע' פגמי טיענו
כל אחד ואחד אמן ואינן פטר את היין שלאחר הזמן :

פרק חמישי

נשים ועובדים וזיבין בברכת הזמן וספק יש בדבר אם הן חייבין
מן התורה לפי שאין קבוע לה זמן או אינם חייבין מן התורה

לפיכך אין מוציאין את הגדולים ידי חובתן אבל הקטנים חייבין
 בברכת המזון מדברי סופרים כדו' לחנן במצות שלשה שאכלו
 פח כאחד חייבין לברך ברכת היימון קודם ברכת המזון ואי זו הי'
 ברכת היימון אם היו האוכלים משלשה עד עשרה מברך אח' מהם
 וא' נברך שאכלנו משל' והבל עונין ברו' שאכלנו משל' והו' וחד
 ומברך ברוך שאכלנו משל' ובטובו היינו ואחד כך אומר בא'
 אליהו מלך העולם הו' את העולם כולו בטובו עד שגומר ארבע
 ברכות והן עונין אמן אחד כל ברכה וברכה היו האוכלין מעשרה
 למעלה מזמנין בשם כיצד המברך אומ' לברך לאלקינו שאכלנו
 משל' והן עונין ברוך אלקינו שאכלנו משל' ובטובו היינו והוא
 וחד ואומ' ברו' אלקינו שאכלנו משל' ובטובו היינו ומתחיל ברכת
 המזון הם עד בבית חתנים משיתחילו להעסק בצרכי
 סעודת נישואין ולהכינה עד שלשים יום אחד הנישואין מברך
 ברוך שהשטח' במעונו שאכלנו משל' והם עונים ברוך שהשטח'
 במעונו שאכלנו משל' ואם היו עשרה מברך ברוך לאלדינו
 שהשטח' במעונו שאכלנו משל' והם עונין ברוך אלדינו שהשטח'
 וכו' וכן סעודה שעושין אותה אור הנשואים ברכת הנשואין עד
 שנים עשר וחד מברך שהשטח' במעונו הכל חייבין בברכת
 היימון כדרך שהיבין בברכת המזון אפילו כהנים שאכלו קדשי
 הקדשים בעזרה וכן כהנים ישראלים שאכלו כאחד ואכל
 הכהנים תרומה וישראל חולין חייבין בזמנין כדחנן בברכת המזון
 נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן אבל מזמנין לעצמן ולא
 תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מפני הפריצות אבל נשים
 מזמנות לעצמן או עבדי' לעצמן ובלבד שלא יזכו בשם אחרונים
 בזמן למיט' ואינם מזמנין לא לנשים ולא לאנשים מפני שהוא ספק
 והטעם אינו מזמן כלל קטן היודע לבי מברכין מזמנין
 עליה ואף על פי שהוא כבן שבעה או כבן שמונה ומצטרף בין
 למנן שלש' בין למנן עשרה לזמן עליה והגביר אין מזמנין עליו
 אין מזמנין אלא על מי שאכל כזה פתולמעלה שבעה שאכל
 פתולמעלה אבל עמון ידק או ציד וכי' בהן מצטרפין לזמן בשם
 וחד' שיהיה המברך כאוכלי' הפת אבל ששה שאכלו פת וארבעה
 ידק אין מצטרפין עד שיהיו אכלי' הפת רוב הגיבר בוד' בעשר'
 אבל בשלשה עדין שיאכלו כל אחד ואחד בהן כזית פת ואחד
 כן מזמנין שנים שאכלו תמרו מלאכלו ובא שלישי ואכל אם
 יחלין לאכל עמו כל שהוא ואפי' מטאר אוכלין מצטרף עמהן
 חנם גזל שבבטבין הוא שמברך לחלן אע"פ שלא בא אלא
 באחרונה שלשה שאכלו כאחד אינן רשאים לחלק וכן ארבעה
 וכן חמשה ששה יש להם לחלק עד עשרה מעשרה למעלה אינם
 רשאים לחלק עד עשרים שכל זמן שיחלקו ותהיה ברכת היימון
 לכל חלק וחלק בזמן וכל יש להם לחלק שלשה בני אדם
 שבאו משלש חבורות של שלשה שלשה אינן רשאים לחלק
 ואם כבר זמן כל אחד ואחד בהן בחבורה שלו רשאים לחלק
 ואיך חייבין בזמן שכבר זמנו עליהן שלשה שיטבו לאכול
 פת אע"פ שכל אחד ואחד אוכל משל' אינן רשאים לחלק שתי
 חבורות שהיו אוכלין בבית אחד בזמן שבקצתן רשאים אלו את
 אלו מצטרפין לזמן אחד ואם לא אלו כמזמנין לעצמן ואלו
 מזמנין לעצמן ואם יש שבש אחד ביניהם שהוא חולך ומשמש
 בחבורה זו לחבורה זו מצטרפין לזמן אחד אע"פ שאין מקצת
 אלו רשאים את אלו והוא שיטבעו שתיהן כל דברי המברך בביא'
 ג' שאכלו וצא אחד מהן לשוק קודאין לו כדי שיזמן לטבעו מה
 שהן אצות ומזמנין עליו והוא בשוק ויצא ידי חובתו ולבטיחוד
 לביתו יחזור ויברך ברכת המזון לעצמו אבל עשרה שאכלו
 יצא אחד מהן לשוק אין מזמנין עליו עד שיחזור לבקונו ויטב

עמון שלשה שאכלו כאחת וקודם אחד כהן וכירך לעצמו מזמנין
 עליו ויצא השנים ידי חובת זימון והוא לא יצא בזימון זה שאין
 זימון לכפרע שנים שאכלו כאחת כל אחד ואחד מברך לעצמו
 ואם היה אחד מהן יודע ואח' אינו יודע זה שיודע מברך בקול רם
 והשני עונה אמן אחד כל ברכה וברכה ויצא ידי חובתו וכן
 מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה ויצאין
 ידי חובתן אבל אמרו חכמים הבא בארה לבי שאשתו ובניו
 מברכין לו בוד' א' שיצא ידי חובתן בזמן שאכלו ולא שבעו שהן
 חייבין לברך מדברי סופרי' ולפיכך מוציאין אותן קטן או עבד
 או אשה מידי חובתן אבל אם אכל ושבע שהוא חייב בברכת
 המזון מן התורה בין אשה בין קטן או עבד אין מוציאין אותם
 שכל החייב בדבר מן התורה אין מוציאין אותן ידי חובתן אלא
 החייב באותו דבר מן התורה כמותו הנכנס אצל אחרים ויצאין
 מברכין בברכת היימון אס' מצא המברך אכר נברך הוא עונה
 ברוך הוא ומברך אס' מצא האוכלים עונין ברוך שאכלנו משל'
 הוא עונה אדריהן אמן :

פרק ששי

כל האוכל הפת שמברכין עליו המוציא צריך נטילת ידים תחלה
 וסוף אע"פ שהיא פת חולין ואע"פ שאין ידיו כלולות ואינו יודע
 לזה שכאנה לא יאכל עד שיטיל שתי ידיו וכן כל דבר שמיכול
 במשקין צריך נטילת ידים תחלה כל הנטיל ידיו בין לאבילה בין
 לקרית שמע כן להפילה כבר תחלה אק' בו על נטילת ידים שזו
 מצות חכמים שנצטוו מן התורה לשמע כהן שנאמר על פי התורה
 אשר ירוך ומים אחרונים אין מברכין עליהן שאינן אלא מפני
 הסכנה ולפיכך חייב אדם להזהר בהן יותר נטילת ידים בין תבטל
 לתבטל רשות רצה נוטל רצה אינו נוטל ופירות של חולין אינן
 צריכין נטילת ידים בין בתרלה בין בכוף כל הגטל ידיו לפירות
 דרי זה כפי הרוח כל פת שהמלח בו גרך נטילת ידים באחרונה
 שכא יש בו מלח סדומית או מלח שטבעו כמלח סדומית ועיבוד
 ידיו על עיני רסמא מפני זה חייבין ליטול ידיהם בכוף כל סעודה
 בפני המלח ובכחנה פטורים בנטילת ידים בתרלה בפני עהן
 טרודים במלחכה וחייבין באחרונה בפני הסכנה עד היכן
 היא נטילת ידים עד הפרק ובנה שיעור המים רביעית לכל שתי
 ידים וכל שרוצצים בטבילה חוצץ בנטילת ידים וכל העולה
 למדות בקצה עולה לשיעור רביעית כל הצרי' נטילת ידים והטביל
 ידיו במי בקה אינו צרי' דבר אחר ואם הטבילין בכים שאין בו ס'
 שיעור בקה או במים שאובין שבקרקע לא עשה כלל שאין המים
 שאובין כשדורין את הידי' אלא בנטילה כל הנטל ידיו צרי' להזהר
 בארבעה דברים במים עצמן שלא יהיו כולין לנטילת ידים
 ובשיעור שיהיה בהן רביעית לכל שתי ידים ובכלי שיהיו המים
 שנטולין בהן בכלי ובנוטל שיהיו המים באין מכה מתן ד' דברים
 פוסלין את המים שינוי בראה וגילוי ועשיית מלאכה בהן והפטר
 שנוגע את דברמה מלשתות בהן כיצד מים שנגשנו בראיתן
 בין בכלים בין בקרקעות בין כדכית דבר שנפל לתוכן בין כדכית
 בקומן הרי אלו פסולין וכן אם נתגלו גלוי האוסר אותן משתייה
 נפסלו בנטילת ידים כל מים שנעשה בהן מלאכה נעשו שפסולין
 ופסולין לנטילת ידים כיצד מים שאובין שדויה בהן בלים או
 שטרה בהם פתו ומוציא בזה בין בכלים בין בקרקעות פסולין
 לנטילת ידים הדיח בהן כלים מוחזין או הדשים לא פסולין מים
 שהתחזתם מטבל בהן את הכעבים פסולין ושהוא חופף כהן
 בשעת לשה בשרים :

אבל אם היה אחד מחמשת המינין שעדיב טפלה אינו מברך
 אלא על העיקר ופוסט את הטפלה וזה הכלל בברכות כל שהוא
 עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוסט את הטפלה בין
 שהיה תה הטפלה מעורבת עם העיקר בין שלא היתה מעורבת
 כיצד היא הפלפה המעורבת כגון לפת או כרוב שבשלו
 ועירב בו קמח של אחד מחמשת המינין כדי לדבק אינו מברך
 עליו בורא מיני מזונות שהולפת היא העיקר וקמחו טפלה שכל
 דבר שמעדיבן אותו לדבק או כדי ליתן ריח או כדי לצבוע את
 התבטיל הרי זה טפלה אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתעודבת
 הרי הוא עיקר לפיכך מיני דבש שמבטילין אותו ומתנין כהן
 חלב ושהו כדי לדבק ועושים מהן מיני מדקקה אינו מברך עליו
 בורא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העיקר : ז כיצד היא
 הטפלה שאינה מעורבת הרי שצריך לאכול דג מליח ואכל הפת
 עמו כדי שלא יזיק המליח נחמו הלשוננו הרי זה מברך על המליח
 ופוסט את הפת מפני שהפת טפלה לו וכן כל כיוצא בזה :
 ח הפת שפנת אותה פתים ובטלה בקדיחה או לשה במרק
 אם יש בפתיתין כזית או שזכר שהן פת ולא נשתנה צורת מברך
 עליה בתולה המוציא ואם אין בהן כזית או שזכרו צורת הפת
 בכישול מברך עליה בתולה בורא מיני מזונות : ט עיסה
 שנאפת בקדקע כמו שהעדיבים טובנים המדברות אופים הואיל
 ואין עליה צורת פת מברך עליה בתולה בורא מיני מזונות ואם
 קבע מזון עליה מברך המוציא וכן עיסה שלשה בורבש או
 בשמן או בחלב או שעירב באיני תבלין ואפאה והיא וצקראת
 פת הבאה בכסנין אף על פי שהיא פת מברך עליה בורא מיני
 מזונות ואם קבע סעודה עליה מברך המוציא : י אורז
 שבשלו או טעשה ממנו פת בתולה מברך עליה בורא מיני
 מזונות ולבסוף בורא נפשות ובלבד שלא יהא מעורב עם דבר
 אחר אלא אורז לבד אבל פת וחזן או פת של שאר מיני קטנית
 בחולה מברך שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות : יא
 כל שמברכין עליו בתולה המוציא במינין לאחריו בסוף ברכת
 החזן כסודיה ארבע ברכות וכל שמברכין עליו בתולה בורא
 מיני מזונות מברכין בסוף לאחריו ברכה אחת מעין שלש חזן
 מן האורז : יב בד"א שאכל מביתו ולמעלה אבל אכל פת
 סבות בין מן הפת בין משאר אפלין והשתנה פתח כרבועית
 בין מן חזן בין משאר מסקין מברך בתולה ברכה הראויה
 לאותו חזן ולבסוף אינו מברך כלל : יג והוא ברכה
 אחת מעין שלש בא"ה על הצדחה ועל הגלגלה ועל ארץ
 חסדה שבה ורחבה שרציה ורחמיה את אבותינו חס האליהו
 עלינו ועל יסוד ענק ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך
 והעולם חזקתו ושמנונו בבנייתו ונברך עליה בקדושה ובטהרה
 בא"ה על הארץ ועל המזיה ובשבתות וימים טובים אמ' בברכה
 זו במללה מעין קדושת החס כדרך שמזכיר בברכת המזון :

פרק רביעי

כל המברך ברכת המזון או ברכה אחרת שמעין שלש צריך לברך
 אותה במקום שאכל אבל כשהוא יושב במקום שפסק ויברך
 אכל כשהוא עומד יושב במקומו ויברך שכן לברך ברכת המזון
 וזכור קודם שיתעבד המזון במעין מברך במקום שזכר ואם
 היה כויד חדר למקומו ויברך ואם בידך במקום שזכר יצא ידי
 חובתו וכן אם בידך כשהוא עומד או כשהוא כהן יצא ידי
 חובתו ולסתולה לא יברך ברכת המזון ולא ברכה שמעין שלש
 אלא כשהוא יושב ובמקום שאכל : ג' מי שנשתקף לו אם
 בידך המוציא או לא בידך המוציא אינו חייב לברך מפני שאינה

מן התורה שכן לברך המוציא אם זכר עד שלא גמר סעודת
 אחד ומברך ואם זכר לאחד שגמר אינו חייב לברך : ג' היה
 אכל בביתו זה ופסק סעודתו והלך לית אחר או שהיה אכל
 וקראו חבירו לדבר עמו ויצא לליתת ביתו וחזר והאיל ושינה
 מקומו צריך לברך לכפרע על מה שאכל וחזר ומברך בתולה
 המוציא ואחר כך יגמור סעודתו : ד' חברים שהיו יושבין
 לאכל ויצאו לקראת חתן או לקראת מלח או הגיחו סס זקן או
 חלה חזקין למקומו וגומרים סעודתן ואינן צריכין לברך שנייה
 ואם לא הגיחו סס אדם כשהוא יוצאין צריכין לברך ולכפרע וכשהוא
 חזקין צריכין ברכה לכתולה : ה' וכן אסומו מסוכן בשתייה או
 לאפיל פיר' שכל המשנה מקומו הרי פסק אכלתו ולפיכך מברך
 לכפרע על מה שאכל וחזר ויצא שנייה לכתולה על מה שהוא
 צריך לאכל והמשנה מקומו לפינה בבית אחד אינו צריך
 לחזור ולברך אבל בכזוהרה של תאנה ובא לאכול במעדרבה
 צריך לחזור ולברך : ו' בידך על הפת פטר את הפרפת
 שאוכלין כהן דפת ממיני תבטיל ופירות וכיוצא בהן אבל אם
 בידך על הפרפת לא פטר את הפת בידך על מעשה קדיחה
 פטר את התבטיל בידך על התבטיל לא פטר את מעשה קדיחה
 ז' גמר בלבו מלאכול או בלשתת לא יברך לברך לאכול
 או לשתת אף על פי שלא שינה מקומו חזר ומברך ואם לא נבר
 בלבו אלא דעתו לחזור לאכול ולשתת : ח' פסק כל היים מלו
 אינו צריך לברך שנייה חזן שותף ואחר באו וברך ברכת המזון
 או באו וקדש קדוש היים באר עליהם לשתות עד שיזכרו או
 יקדשו ואם רצו לחזור ולשתות קודם שיזכרו או יקדשו אע"פ
 שאינן רשאים צריכין לחזר ולברך תחלה בפה ואחר כך ישתו
 אבל אם אסרו באו ויברך אין צריכין לחזור ולברך חזן מסוכן
 לשתות יין וכן לזון מין יין אחר כגון שהיו שותף אדם והביאו
 שחר או יין והביאו חרש אינן צריכין לברך ברכת היין פנים
 שנייה אבל מברכין בא"ה המדבר המטיב אין מברכין על
 אכל מן כל האוכלין ולא על משקה מן כל המשקין עד שיבא
 לפניו ואם בידך ואחר כך הביאו לפניו צריך לחזור ולברך נטל
 אכל ובידך עליו ונגל מידו ונטרף או שטפחה מטה אחר וחזר
 ומברך עליו אף על פי שהוא נאמרו חזן וצריך לברך בידך
 שם כבוד מלכותו לעולם ועד על ברכה ראשונה כדי שלא לחזור
 שם שמים לברכה עומד אדם על אמת היים ומברך ושתה
 לפניו אע"פ שהיים שחה לפניו בשעת הברכה אינם היים ששתה
 מפני שלכך נתבון לכתולה דברים הבאים בתוך הסעודה וכן
 סוכת הסעודה אינן צריכין ברכה לפנייהם ולא לאחרייהם אלא
 ברכת המוציא שבתולה וכו' בתחזון שבכוף פוטרת הכל שוגל
 טפלה לסעודה וחברים שאינן נזמט הסעודה שבא בתוך
 הסעודה טענתן ברכה לפנייה ולא לאחרייה וחברים הבאים לאח'
 הסעודה בין נזמט הסעודה בין שלא נזמט הסעודה טענתן
 ברכת לפנייה ולא אחרייהן בנזמטות וכימים טובים ובסעודת וקנות
 חזם ובטעיה שיצא מן הצדקה ויחצא בהן שאדם קובע סעודתו
 על היין אם בידך על היין שלפני המזון פטר את היין ששתה
 לאחר המזון קודם שיברך ברכת המזון אבל בשאר היים צריך
 לחזור ולברך בתולה על היין שלאחר המזון בא ליתן יין בתוך
 המזון כל אחד ואחד מבר' לעצמו שאין בית הבליע' פנה טעמו
 כל אחד ואחד אמן ואינם פוסט את היין שלאחר המזון :

פרק חמישי

נשים ועבדים חייבין בברכת המזון ופסק יש בדבר אם חן חייבין
 כן והתורה לפי שאין קבוע לה זמן או אינם חייבין כן התורה

גמור מלאכול מסלקין את השלחן ומכבדין את המקום שאכלו בו ואחר כך נוטלין את ידיהם שמא ישירו שם פירותין שיש בהן כדת שאסור להלך בהן ולדוץ עליהן אבל פירותין שאין בהם כוח מותר לאבוק ביד הכיאו להם מים למטילה כל שמכריך ברכת המזון הוא מטיל ידיו תחלה כדי שלא ישב הגזול וידיו מזהמות עד שיטיל אחד ושאר הסעודין נוטלין ידן בסוף זה אחד זה ואין מכבדין כדבר זה שאין מכבדין בידים מזהמות ולא כגשרים ולא כדרכי אלא כפתח הראוי למזה' ובשעת כניסה גמור ליטול ידיו ונגבו ידיו וברם ברכת המזון והביאו את המזון מי שבידך ברכת המזון הוא מברך על המזון וכולן עונין אמן אם היה שם יין מביאין כוס מחזיק רביעית או יתר על רביעית ומביאין בשמים ואוחז את היין בימינו ואת הכשמים בשכאל ומברך ברכת המזון ואחר כך מביד על היין ואחר כך מברך על הכשמים אם היו הכשמים שכן ערב וכיצא בו שח בראש השמש ואם היה השמש תלמיד חכם שח בכותל כדי שלא יצא מבוסס לשוק אעפ"י שאין ברכת המזון צריכה לין אם בידך על היין כמנהג שאמרו יצרך שידיה כוס של ברכה מבפנים ולשטוף אותו בכחודן ומלאנו יין זה וכיון שהגיע לברכת הארץ נתן לתוכו מעט מים כדי שיהא ערב לשתיה ואין משחזין על כוס של ברכת המזון אלא הכל שחוקים עד שתבלה ברכת המזון וברכת היין וישנו:

פרק שמיני

בל פירות האילן מברכין עליהן בתחלה בורא פרי העץ ולבסוף בורא נפשות רבות חרין מוחסת המינין והכתבים בתורה הם ענבים ודמונים ומאנים והנים ומגדים שהוא מברך עליהם בסוף ברכה אחת מעין שלש ועל פרי הארץ והדקת מברכין עליהם בתחלה בורא פרי האדמה ולבסוף בורא נפשות רבות דברים שאין גידולן מן הארץ כגון בשר ודגים ודגים וכצ"ל ויש חלב ויבש וכיצא בהן בתחלה מברך שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות והשתת מים שלא לרדת צמא אינו טעון ברכה לא לפני ולא לאחריי האחש פירות והציא מהם משקין מברך עליהן בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות חרין מן הענבים והתנים שעל היין הוא מברך בורא פרי הגפן ולבסוף ברכה אחת מעין שלש ועל השמן בתחלה הוא מברך בורא פרי העץ בורא שהיה חשש בגזרו ושתה מן השמן עם מי השלקות וכיצא בהן שהרי נוגה בשתייתו אבל אם שתה השמן לבד או שלא היה חשש בגזרו מברך עליו שהכל שהרי לא נוגה בשעם השמן פירות או דקת שורבן להאכל היין אם בשלן או שלקן מברך עליהם בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות וירקת שורבן להאכל שלקן כגון ברכת הלפת אם אכלן היין מברך עליה בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות ואם בשלן או שלקן מברך עליהן בורא פרי האדמה ולבסוף בורא נפשות רבות דברים שורבן להאכל היין ומבוסלין אכלן בין היין בין מבוסלים מברך עליהן בתחלה ברכה הראויה להן אם היו פירות עץ מברך בורא פרי העץ ואם היו פירות האדמה או ירקת מברך בורא פרי האדמה וירקת שורבן להאכל היין על מי שלקן שלהן בורא פרי האדמה והוא ששלקן לשתות מימיהן שכן השלקות כשלקת בגמקם שורבן לשתות דבש תברים מברכין עליו תחלה שהכל אבל תברים שמעין ביד והציא גרעין שלהם ועטאן כמו עיסה מברך עליהן תחלה בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש ודקת הסתוקים סמוטין אותן וכבשלין מימיהן עד שיקפה

דוכה למלח כל הגאונים אומ' שמברכין עליו בורא פרי האדמה ומקצת אמרו בורא פרי העץ וכן אמרו שהמזון אותן קנים מברך בורא פרי האדמה ואני אומר שאין זה פרי ואין מברכין עליו אלא שהכל שלא יהיה דבש אלא הקנים שנשתנה על ידי אור נזול מדבש תברים שלא נשתנה על ידי האור ומברכין עליו שהכל הקור והוא ראש הדקל שהוא כמו עץ לבן מברך עליו בתחלה שהכל קפרס של עלף מברך עליו בורא פרי האדמה מפני שאינו פרי והאביונות' עלף הן הפרי שהן בעודת תברים דקים קטנים מברך עליהן בורא פרי העץ והפולסלין והנגביל בזמן שהן רטובין מברך עליהן בורא פרי האדמה אבל יבשין אין טעונין ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם בפני שהן תבלין ואינו אכל וכן אכלין שאין ראויין לאכליה ומשקי שאינן ראויין לשתיה אין טעונין ברכה לא לפניהן ולא לאחריהם הפת שעופשה והיין שהקדיש ותבשיל טעברה צורתו והנובלות שהן פנק והשכר והחומץ והגבאי והמלח והכמחין והפטריות על כולן מברך תחלה שהכל וכל המברכין לפניו שהכל לאורונה מברך בורא נפשות וכל הטעון ברכה לאחרי טעון ברכה לפניו שמרים שנתן עליה שלשה והציא מהן ארבעה מברך עליהן בורא פרי הגפן שהו יין כותה הוא והציא פחות מארבעה אעפ"י שיש בהם טעם יין מברך עליהן שהכל תחלה בידך על פירות האילן בורא פרי האדמה ועל פירות האדמה בורא פרי העץ לא יצא ועל כולם אם בידך שהכל יצא ואפילו על הפת ועל היין לקח כוס של שכר בידו והתחיל הברכה על מנת שהכל וטעה ואמר בורא פרי הגפן אין מחזירין אותו וכן אם היו לפניו פירות הארץ והדגל הברכה על מנת לחבר בורא פרי האדמה וטעה ואמר בורא פרי העץ אין מחזירין אותו וכן אם היה לפניו תבשיל של דגן ופתח על מנת לחבר בורא מיני מוחנת וטעה ואמר הציא יצא בפני שבטעה שהחביר את השם והגלות שהן עיקר הברכה לא נתבון אלא לברכה הראויה לאותו דבן והואיל לא היה בעיקר הברכה טענות אף על פי שטעה בסופה יצא ואין מחזירין אותו כל הברכות האלו אם נסתפק לו בהם אם בידך או לא בידך אינו חדר ומברך לא בתחלה ולא בסוף בפני שהן מדברי סופרים שכן והבנים אכלין לחוק פיו בלא ברכה אם היו משקין כולעין ומברך עליהן בסוף ואם היו פירות שאם זרקן יצא כגון תותם וענבים כשלקן למד אחד ומברך ואח"כ כולעין ואם אינן נבאסין כגון פולים ואפונים פולסן כפי עד שיבדק ופיו פגמי ואחר כך אכל זה לפני מינין ודבש אם היו ברכותיהן שותת מברך על כל כדום ופטר את השאר ואם אין ברכתיהם שותת מברך על כל אחת מהן ברכה הראויה לו ואיזה מהם שידעה להקדים מקדים ואם אינו רוצה בהו יחד מזה אם יש ביניהם אחד כשבטעת דבשים עליו הוא מברך תחלה וכל הקודם בפסק קודם בברכה השבעה הן האבותים בפסק זה ארץ חסדה ושעור הגפן ומאנת דמון ארץ זית שמן ודבש ודבש זה הן תברים דבש והתברים קדמים לענבים שהתברים שני לארץ והענבים שלישי לארץ ברכ אחת שהי כעין שלש של חבש דבמין של פירות ושל יין היא של מיני הדגן אלא שעל המירור הוא אומר על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חסדה מלך ועל היין הוא אומר על הגפן ועל פרי הגפן ודחתם כשתיהן על הארץ ועל הפירות ואם היה בארץ ישראל חתום על הארץ ועל פירותיה ויש מי שמכיר בברכה שמעין שלש קודם חתמה כי אל טוב וטטיב אתה שהי מעין ברכה רביעית ויש מי שאמר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בברכת המזון בלבד שתהיין ואל תברים ואכל תבשיל של חבש ביני דגן מברך באחרונה

שמים שבפניהן הן שבעים בהן מלאכה אבל המים שהפין מהם
 וזו הן ככשרותן וכל מים שנפסלו משתייתן כלב כגון שהיו כרים
 או מלוחים או עכורים או ריח רע עד שלא ישת' מהן הכל כהכל'
 פסולים לנטילת ידים ובקרקעית כשרים להטביל חמי טבריה
 כמקמן מטבילין בהן את הידים אבל אם נטל מהן בכלי או
 שחפליג בהן אמה למקום אחד אין נטילין מהן לא ראשוני ולא
 אחרונים מפני שאין ראויין לשתיית בהמה יש לנטול ליתן על
 ידיו מעט מעט עד שיתן כשעוד ואם נתן הרביעית כול' בשטיפה
 אחת כשר נטילין ארבעה או חמשה זה בצד זה או יד זה על
 גבי זה בשטיפה אחת ובלבד שיחפ' ידיון כדי שיבא ביניהן
 המים ויהיה באותה השטיפה כדי רביעית לכל אחד ואחד

אין נטילין מים לידיים לא בדפנות הכלים ולא בשולי הכותן ולא
 בחרסים ולא בגגות החבית ואם תיקן הגגות לנטילת נטילין
 מבנה לידיים וכן החמת שתקנה נטילין
 מבנה לידיים אבל שק וקופה שנתקנו אין נטילין מהן לידיים ולא
 יתן להכניח בהפניה שאין הפני כלי וכלי שנשברו שביד המטהרת
 אותן כיוי טובאה אין נותנין בהן לידיים מפני שהן שברי כלים
 בכל הכלים נטילין לידיים ואפי' גלי גללים וכלי אדמה והוא שיהיו
 שלמים כלי שאינו כחזיק רביעית או אין בו רביעית אין נותנין
 מבנה לידיים הכל כשרין ליתן לידיים אפי' חרש שטה וקטן אם
 אין שם אחד מניח הכלי בין ברכיו ועק על ידיו או ישה החבית
 על ידיו ונטול או נטול ידו אחת ועק כד על ידו חדר ועק בראשון'
 על השנייה והקוף נטיל לידיים השוקת שדולה אדם בידו או
 בגלגל ונתן לתוכה והמים נמשכין מבנה באמה וחולכין ומשקין
 והדקת או הבורכה דניח ידיו בשוקת ועבדו המים ושטפו על ידיו
 לא עלתה לו נטילה שהרי אין כאן נתן על ידיו ואם היו ידיו
 קרובות לשפיקת הדלי עד שנמצאו המי' שפפו על ידיו כבח נתני'
 האדם עלתה לו נטילה מים שנחפסו לו אם נעשה מהן מלאכה
 או לא נעשה אם יש בהן כשיעור או שאין בהן אם הן פזורים
 או טמאין טמא נטיל ידיו טמא לא נטיל ידיו ספיקו פזור שכל ספק
 שבטהרת ידים טהור מים הראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה
 עד שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחדו וישפא את הידים ואחרוני'
 צריך שיפיל ידיו למטה כדי שיצא כל כח הכלה בעל ידיו
 מים ראשונים נשלים בין על גבי כלי בין על גבי קרקע ואחרוני'
 אינן נטילין אלא על גבי כלי מים ראשונים נטילין בין בזמי
 הארץ בין בצונן אחרונים אינן נטילין בחמין והוא שיהיו חמים
 שהיו סולדת בהן מפני שאין מעבירין את החומץ שאינו יכול
 לשפוף בהן אבל היו פושרין נטילין מהן באחרונה נטול אדם
 ידיו שודית וכתנה עליון כל היום ואינו צריך לנטול את ידיו לכל
 אכילה ואכילה והוא שלא יסיר דעתו מהן אבל אם הסיר דעתו
 מהן צריך לנטול ידיו בכל עת שצריך נטילה לט אדם את ידיו
 במפה ואוכל בהן פת או דבר שחיבולו במסקנה אף על פי שלא
 נטל ידיו המאכל לאחרים אינו צריך לנטילת ידים והאוכ' צריך נטילת
 ידים אעפ' שאחד נתן לתוך פיו ואינו נוגע במאכל וה' לאכל
 בכניפה שצריך נטילת ידים אסור לראכל כיו שלא נטל ידיו
 ואעפ' שהוא נתן לתוך פיו ואסור לחליל בנטילת ידים וצדים
 הרבה צד חכמים והזהירו על הדבר אפי' אין לו מים אלא כדי
 שתייה נטול ידיו במקצת ואחר כך אוכל ושוחה מקצתו צריך
 אדם לנגב את ידיו ואחר כך יאכל וכל האוכל בלא נגוב ידים
 באוכל לחם טבא וכל הנטול ידיו באחרונה כנגב האחר כך
 מברך ותקף לנטילת ידים ברכת הגזון לא יפסק ביניהם בדבר
 אחד אפילו לשתות מים אחד שנטול ידיו באחרונה אסור עד

שיברך ברכת הגזון :

מנהגות רבות נהגו חכמי ישראל בכעודה וכולן דרך ארץ ואלו
 הן כשנכנסין לסעודה הגדול שבכולן נטול את ידיו ותולה ואחר
 כך נכנסין ויושבו מסובין וגזול מיסב בראש ושני לו למטה
 הימנו היה לו שלשה מטות גזול מיסב בראש ושני לו למעלה
 הימנו ושלישי לו למטה הימנו בעל הבית מברך המוציא
 ומשלים הברכה ואחר כך בוצע והאורח מברך ברכת הגזון כדי
 שיברך לבעל הבית ואם היו כולן בעלי הבית הגדול שכונן בוצע
 והוא מברך ברכת הגזון אין הבוזע רשאי לבעזע עד שיביא
 בלח או לפתן לפני כל אחד ואחד אלא אם כן נהבוננו לאכול פת
 ירבה ואינו בוצע לא פרוסה קטנה מפני שהוא טראה כער עין
 ולא פרוסה גדולה יותר ככביצה כפני שנראה כרעבתן וכשבת
 יש לו לבעזע פרוסה גדולה ואינו בוצע אלא מבקום שבשל יפה
 יפה מצוה מן המיכחד לבעזע כבר שלימה אם היה שם שלימה
 של שעורים ופרוסה של חטים כניח שלימה בתוך פרוסת
 ובוזע משתתין כדי שיבעזע מחטים ומשלימה בשבת וכימי טובי'
 וזייב לבעזע על שתי כסרות נטול שתיהם בידו ובוזע אחת מהן
 הבוזע נתן פרוס' לפני כל אחד ואחד והוא נטול בידו ואין הבוזע
 נותן ביד האוכל אלא אם כן היה אוכל הוא והבוזע הוא פרשט
 ידיו תולה ואוכל ואין המסובין רשאיין לטעו' עד שיטעו המברך
 ואין הבוזע רשאי לטעום עד שיכלה אמן מפי חב המסובין
 ואם רצה הבוזע לחלק כבוד לדביו או למי שהוא גדול מבני
 בחבמה לניחמו לפשוט ידו קודם לו הרשות בידו שנים מכתנין
 זה לזה בקערה שלטתה אין מכתנין גבוה מהן שנים הסליטי
 מפסיק עמהן גמר אחד מהן השנים אין בפסיקין לו אלא איכילין
 וחולכין עד שגמרין אין משתין בסעודה כדי שלא יבא לידו
 סכנה ומפני זה אם בא להם יין בתוך הגזון כל אחד ואחד מברך
 לעצמו שאם בידך אחד ועונה העונה אמן בישעת הגלעיה יבא
 לידו סכנה ואין מסובין מפני האוכל ולא למנתו שלא לביישו
 השכש שיעמד לפני המסובין אינו אוכל עמהן חדר רחבנו הוא
 ליתן לתוך פיו ככל תבטיל ותבטיל כדי ליטב דעתו ואם נתנו
 לו יין כבוד על כל כוס וכוס שנתני לו מפני שאין שתייהו הליהו
 ברצונו אלא ברצונו יצא אחד מן המסובין להשתין מים נטול
 ידו אחת ותכנס דבר עם חבירו והפליג נטול שתי ידיו ותכנס אם
 היו מסובין לשתייה נכנס מושב במקומו ונטול ידיו ואחר כך
 כחול פניו לארחין ולמה נטול במקומו טמא יאמר ולא נטול
 ידיו מפני שאין שם אכילה אין מניחין בשדו על הפתאון
 מעבירין כוס מ'א על הפת ואין סומכין את דקערה בפת ואין
 חזקין את הפת ולא את החתיכות ולא את האוכלין שאין ליתן
 קליפין כגון תוחים וענבים ותאנים מפני שהן נבאסק וכתר
 למשקך את היין בצטנד בבתי חגים וחזקין לפניו קלי' ויגזום
 בימת החמה אבל לא בימת הגשמים מפני שנבאסק האין נטילין
 ידיון בין בין זה בין כות וכן אין מפסדין שאר אוכלין ומשקין
 דרך בתי ובעישה אסור לארחים לנטול כלום בבית שלפניהם
 ליתן ביד בנו או בתו של בעל הבית טמא יתבייש בעל הסעוד'
 שודי אין לא אלא כה שהביא לפניו ונמצא הקטנים נטלים
 אותם וחולכין לא יטול אדם להביט חבית יין וטבן אף על
 פיה טמא יטול לו אדם חבית שכלה יין ודכה שדו' שכן וטבן
 הוא שעל פניה כלבד וממן ארחים ותביש וכן כל כניצא
 גורבים אלו וצביאים ידיו בטהר לבעל הסעודה אסורין

ברוך הוין אהבם ברוך וכלכל אתכם ברוך והבית אתכם ברוך והוא
עתיד להקים אתכם ברוך לזוי העולם הבא באי מתי והבית
הדואה תל אלף אדם כאחד אם נוסרם אומר בושא אבכם מאד
הפרה יולדתכם הנה אורית גוים מדבר צייה וערבה : ואם
ישראל הם ובארץ ישראל אגד באי זכם חרזים
הרואה מוכבי אמת העולם אומ' באי אביה שנתן מחכמתו לבשר
ודם חבמי ישראל מברך שנתן מחכמתו ליראיז מלכי
ישראל אומר שנתן מכבוד ומגבורתו ליראיז מלכי אומות
העולם מברך שנתן מכבודו לבשר ודם הרואה את המשי ואת
המשינן בעזרת פניהן או באיכריון מברך באי אביה משנה את
הבריות ראה כומא או קיטע וכוכה שחין וכחוקנן וכיצא
בזן מברך באי אמה דיין האבת ואם נולדן כמעז אמן
מברך משנה את הבריות והרואה את הפיל ואת הקוף ואת הקיפוף
אומר ברוך משנה את הבריות הרואה בריות נאות ומתקנות
ביותר ואלנות טובות מברך שככה לו בעולמו היצא לשרות
או לגנות בימי גיסן ראה אילנות פרחות וניצנים עולים מברך
באי אביה שלא חסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובו ואילנות
טובות ותאות כרי ליהנו בוק בני אדם על הרחוח שינשבו בזעף
ועל הברקים ועל חרעמים ועל קול החברה שתשמע בארץ כמו
רוזם נחלים ועל הארז שבאידי שירא כאילו הב כוכבים
מופלים ורצים כמקום למקום או כמו כוכבי שיש להם זנב על כל
אחד מאלו מברך ברוך שמוחז מלא עולם ואם רצה מברך
עושה בראשית על הדדים ועל הנבעות ועל הכיסועל המדברות
ועל הנדרות אם ראה אמת מהן לשלשים יום מבר' עוש' בראשית
הרואה את היס הגדול משלשים יום לשלשים יום או יותר
מברך באי אמה שעשה את היס הגדול הרואה קשת בענן
מברך באי אביה זכר הבריות ונאמן כבדיתו וקים במאמר
הרואה לבנה בחודש מברך באי אביה אשר במאמת ברא שחקי
וכרח פז כל צבאם חזק חסן נתן להם שלא ישנו את תפקדם
שיסם ושמיים לעשות רצון קנהם פועל אמת ופועלם עזק
וללבנו אבר שתתחדש עזרת הפארת לאמסי בשן שהן עתידין
להעשיר כמותה ולפאר ליצרים על כבוד מלכותו ועל כל מה
שברא באי בחדש חדשים וערך למדך ברכה א מעומר שכל
המברך על החדש בזמנו כאלו הקביל פני סכינה אם לא בירך
עליה בלילה הראשון מברך עליי עד ששה עשר יום בחדש עד
שהמלא פניסתה הרואה את החמה ביס תקופת גיסן של תחלת
החודש של שמנה ועשרים שנה שהאקופה בתחלה ליל רביעי
בשרואה אותה ביס רביעי בבקר מברך ברוך עושה בראשית
וכן בשתחודר הלבנה לתולת מול שלה בתחלת החדש ולא תהיה
משה לא לצפון ולא לדרום וכן כשיחודר כל סבב טובב
מזגשת המכבים הנשארים לתולת מול שלה ולא יהיה משה לא
לצפון ולא לדרום וכן בכל עת שיראה מול שלה עולה מקצה
המזרח על כל אחד מאלו מברך עושה בראשית הרואה בתי
אמות העולם בישובן אומר בית נאים יסח ה' בחורבנן אומר אל
מקמת ה' אל נקמת הופיע ראה קברי אמת העולם אומר
בושה אבכם מאד וגו' הנבנס למרוחן אומר יהי רצון מלפניך
ה' אלדי שתביכני לשלום ותציאני לשלום ותצילני מזה ומכיניצ'
בזה לעתיד לבא וכשיצא מן המרוחן אומר מודה אני לפניך
הסם אלדים שהצילתי מן האור וכו' הנבנס להקח דם
אומ' יהי רצון מלפניך ה' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא
חיים אתה וכשיצא אומר באי חפא חלים החולץ למד גרמו
אמר יהי רצון מלפניך ה' אלדי שתשלח ברכה במעש ידי התחיל
למוד אומר ברוך השולח ברכה לבכרי זה מרד ואור כך בקט
דומם ודיז תפלת שוא וכל הצעק לסעבר ודיז תפלת

שוא הנבנס לבית המדרש אומר יהי רצון מלפניך ה' כי
אלדי שלא אבשל בדבר הלכה שלא אומר על שדור טמא ועל
טמא שדור ולא על מורד אסור ולא על אסור מותר ולא אבשל
בדבר הלכה וישמאו בי חבידי ואל יכעלו חבירי ואשמח בדם
וביציאתו מבית המדרש אומר מודה אני לפניך ה' אלדי
ששמת חלקי מיטבני בית המדרש ולא שכת חלקי מיטבני קרנות
שאני משקים והם משכימים אני משכים לדברי תורה והם
מיכימים לדברים בטלים אני עמל חן עמלין אני עמל לדברי
תורה ומקבל שכר חן עמלין ואין מקבלי שכר אני רץ והם
בצים אני רץ לזוי העולם הבא והם רצים לכאר שחת הנבנס
לכרך אומ' יהי רצון מלפניך ה' אלדי שתכניסני לכרך זה לשלם
ואם נבנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלדי שהבנסתני
לשלום וכשיבקש לצאת אומר יהי רצון מלפניך ה' אלדי
שתציאני מברך זה לשלום ואם יצא בשלום אומר מודה אני לפני
ה' אלקי שהצאתני מבר' זה לשלום וכש' שדוצאתני לשלום תולכני
לשלום ותציעני לשלום ותכבני לשלום ותצילני בכף אית
וארב בדרך כלל של דבר לעולם יצעק אדם על העתיד לבא
ויבקש רחמים ויחן הודיה על כה שעבר ויודה וישבח כפי כוח
וכל המרבה להודות אתה' ולשבח תמיד ודי זה בטובח :

פרק אחד עשר

כל הברכו' כולן פותח בברוך והואם בברוך חוץ מברכה אחרונה
של קרית שמע וברכה הסמוכה להבדלה וברכת הפירוק והחזרה
לה וברכת עשיית המצות ואילו הברכות שאברנו שדן דין שבח
והודיה יש מהן פותח בברך ואינו חותם בברך ויש
מהן שהוא חותם בברך ואינו פותח בברך אלא כעט מברכת
המצות כגון ברכת ספר תורה ורואה קברי ישראל כגון אלו שהן
דרך שבת והודיה אבל שאר ברכות המצות כולן פותח ברוך בברך
ואינו חותם יש מצות עשה שאדם חייב להשתדל להרדוף
עד שיעשה אותה כגון הפליין וכוכה לולב ושופר ואלו הן
דגקראין חובה לפי שאדם חייב על כל פנים לעשות ויש מצות
שאינה חובה אלא חסין לדעת כגון כוחה ומעקה שאין אדם
חייב לשבון בביתו חייב כוחה כוד שיעשה כוחה אלא אם רצה
לשבון כל ימי באהל או בפניה ישב וכן אינו חייב לבנות בית
כוד לעשות מעקה וכל מצות עשה שבין אדם לבקום
בין מצוה שאינה חובה בין מצוה שהיא חובה מברך עליה קודם
לעשייתה וכן כל המצות שהן כודברי ספרים בין מצוה שהיא
חובה מדבריה כגון בקרא כגולה והולקת נר בשבת והולקת נר
זנוכה בין מצות שאינן חובה כגון עידוב ונטילה ידים מברך על
הכל קודם לעשייתן אק' בו לעשות והיכן צונו בתורה שסעוב
בה אשר יאברו לך תעשה נמצא ענין הדברים והצפון כך
הוא אשר אק' בו שצונו בהן לשכוע מאלו שצונו להוליק נר
של זנוכה או לקרות את כגולה וכן שאר כל המצות שמדברי
ספרים ולכה אין מברכין על נטילת ידים באחרונה בפני שלא
חייבו בדבר זה אלא בפני הסכנה ודברים שהם נשוח סכנה אין
מברכין עליהם והא לכה זה חובה לבי שסינן את דבנים ואור כך
שתה בלילה בפני סבת עלוקה שאינו מברך ועומו לסנן את
המים וכן כל כיוצא בזה העושה מצוה ולא בירך אם
מצוה שעדיין עשייתה קיימת מברך אור עשייתה ואם דבר שעבר
הוא אינו מברך כיצד הרי שנתעטף ביציאת או שלבש תפלין או
שישב בסוכה ולא בירך תחלה חזר ומברך אור שנתעטף אור
קדשנו במצותו וצונו להתעטף ביציאת וכן מברך אור

הוא הנבנס לבית המדרש אומר יהי רצון מלפניך ה' כי
אלדי שלא אבשל בדבר הלכה שלא אומר על שדור טמא ועל
טמא שדור ולא על מורד אסור ולא על אסור מותר ולא אבשל
בדבר הלכה וישמאו בי חבידי ואל יכעלו חבירי ואשמח בדם
וביציאתו מבית המדרש אומר מודה אני לפניך ה' אלדי
ששמת חלקי מיטבני בית המדרש ולא שכת חלקי מיטבני קרנות
שאני משקים והם משכימים אני משכים לדברי תורה והם
מיכימים לדברים בטלים אני עמל חן עמלין אני עמל לדברי
תורה ומקבל שכר חן עמלין ואין מקבלי שכר אני רץ והם
בצים אני רץ לזוי העולם הבא והם רצים לכאר שחת הנבנס
לכרך אומ' יהי רצון מלפניך ה' אלדי שתכניסני לכרך זה לשלם
ואם נבנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלדי שהבנסתני
לשלום וכשיבקש לצאת אומר יהי רצון מלפניך ה' אלדי
שתציאני מברך זה לשלום ואם יצא בשלום אומר מודה אני לפני
ה' אלקי שהצאתני מבר' זה לשלום וכש' שדוצאתני לשלום תולכני
לשלום ותציעני לשלום ותכבני לשלום ותצילני בכף אית
וארב בדרך כלל של דבר לעולם יצעק אדם על העתיד לבא
ויבקש רחמים ויחן הודיה על כה שעבר ויודה וישבח כפי כוח
וכל המרבה להודות אתה' ולשבח תמיד ודי זה בטובח :

נתערב ריח שמברכין עליו בריח שאין מברכין עליו והלכין
אחר הרוב

עשרי

פרק

ברכות אחרות קבצים אחרים שאין בהם פתיחה ולא חתימה
תקנו חכמי דרך שבח והודיה להקב"ה בנו ברכו והתפלה שכבר
כתבנום ואלו הן הבונה בית חדש והקונה מלים חדשים בין יש
לו כדצ' בהן בין אין לו מברך בא"י אב"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו
לזמן הזה וכן הדואה את חבית לאור שלשים יום מברך
שהחיינו ואם ראה לאור שנים עשר חדש מברך בא"י מחיה
המתים והרואה פרי המתחדש משנה לשנה כותולת ראייתו
מברך שהחיינו שמע שמעה טובה מברך בא"י אב"ה הטוב
והמטיב שמע שמעה רעה מברך ברוך דין האמת וחיוב אדם
לברך על הרעה בשם נפש כורדך שמברך על הטובה בשמות
שנ' וארבת אתה אלדיך וכו' וכל מאד וכלל אחבה היתדות
שכצטנו בה שאפילו בעת שיצד לו יודה וישבח בשמחה
הגיעה אליו טובה או שמע שמעה טובה אע"פ שהדבר מראין
שטובה זו תגרום לו רעה מברך הטוב והמטיב וכן אם נגעה
אליו רעה או שמע שמעה רעה אע"פ שהדברים מראין שרעה
זו תגרום לו טובה מברך דין האמת שאין מברכין על העתיד
להיות אלא על מה שאירע עתה יחדו בשמים רבים אם יש
לו שדה מברך שהחיינו ואם היתה שלו אחרים מברך הטוב
והמטיב ואם אין לו שדה מברך מודים אנוהו לך השם
אלדינו על כל טיפה וטיפה שתודות לנו ואלו פינו כלא כולו
עד הן זון ירו וישכחו ויכרכו את שמך כלכנו ברוך א"י אל הרב
ההודאות והתשובות באמת מברכין על השמים משידב' המים
על האר' ע"ל אבעכו ע'למן המטר על פני הים' ולכוהאבעב ע'
זה לקראת זה אמרו לו כה אביר וירשתו אם יש עמו אהון
מברך בתפלה דין האמת ואוד כן הטוב והמטיב ואם אין עמו
אחרים מברך שהחיינו קבצו של דבר כל דבר טובה שהיא לו
ולאחרים מברך הטוב והמטיב וטובה שהיא לבו מברך שהחיינו
ארבעה צרכין לחיות חלה שמתרפא וחבוש שיצא מבית
האסורים וחדו הים בשעלו והלכיו דרכי' כשיצאו לישב צרכין
להודות בפני עשדו ושנים מהם חכמים שאמר ויחכמוהו בקדו
עם זכמטוב זקנים יתללוהו וכיצד מודה וכיצד מברך עובד
ביניהם ומברך בא"י אב"ה הגומל לחייבים טובות שאכלנו כל טוב
וכל השומעין אמרים שגולך טוב הוא יגולך סלה הרואה
מקום שנגעט נסים לישראל כגון ים סוף ומעבורת הירדן מברך
בא"י אב"ה שעשה נס' לאבותינו במקום הזה וכן כל מקום שנגעטו
בו נסים לדברים אבל מקום שנגעטו בו נס ליחוד אותו היחוד
וכנו וכן בנו מברך בא"י אב"ה שעשה לי נס בבקום הזה או
שעשה נס לאבותי במקום הזה הרואה גוב אריות וכבשן
האש שחולף בו חגיגה משאל ועזריה מברך בא"י אמה שעשת
נס לעזיקים במקום הזה הרואה מקום שעובדין בו ע'ז
מברך בא"י אמה שנתן ארץ אפים לעובדי רענו במקום
שנעקרה ממנו ע'ז אם בארץ ישראל הוא מברך שעקר ע'ז
מארצנו ואם בחוצה לארץ הוא מברך שעקר ע'ז במקום
הזה ואמר בשתייהן כשם שעקרת בבקום זה כך תעקר ככל
מקומות ומטב לב עובדיהם לעבוד הרואה בת ישראל בושבן
מברך בא"י אב"ה מציב נבל אלמנה בחלבון אמר ברוך דין
האמת והוא קברי ישראל מברך בא"י אב"ה אשר יצר אתכם

בא"י אב"ה על הכוזה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן ועל
העץ ועל פרי העץ ועל תנוכת השדה ועל ארץ הזרחה כ' וזוהם
בא"י על הארץ ועל המזוה ועל הפירות אבל אם אכל בשך
ושתה יין מברך בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו
אבל תאנים או ענבים והפוחים ואגסים וכדומה כולם מברך בסוף
ברכה אחת מעין שלש וזוהו כוללת הכל מפני שכולן פירות העץ
וכן כל כדומה כזה

תשיעי

פרק

כשם שאמר לאדם ליהנות במאכל או במסקה קודם ברכה כך
אמר לו ליהנות בריח טוב קודם ברכה וכיצד מברכין על
ריח טוב אם היה זה שיש להריח עץ או מין עץ מברך בורא עצי
בשמים ואם היה עשב או מין עשב מברך בורא עשבי בשמים
ואם לא היה מן העץ ולא מן האדמה כגון המד שהיא מן החיה
מברך בורא מיני בשמים ואם היה פרי וראוי לאכלה כגון אתרת
או תפוח מברך שנתן ריח טוב בפירות ועל הכל אם אמר בורא
מיני בשמים יצא אין מברכין על המתבר עד שתעלה
תברתו וכיצד מברכין עליו אם היה זה הגשורף שנתן ריח מעץ
מברכין בורא עצי בשמים ואם היה עשב עשבי
בשמים ואם היה כמין זהה וכדומה בה מברך
עליו בורא מיני בשמים שמן של אפרסמו וכדומה בו מברך עליו
בורא שמן ערב אבל שמן זה שכבשו או שטחו עד שחזר
ריחו נודף מברך עליו בורא עצי בשמים שמן שכבשו בעץ
שמן המסחה מבר' עליו בורא מיני בשמי' הביאו לפניו שמן והודים
מבר' על הזאים ופטר את השמן מפני שברכה אחת לשתיהן והוא
עצי בשמי' היו לפניו בושם שהוא עץ ובושם שהוא עשב אין ברכ'
אחת מן פטרת את חבירו אלא מברך על זה לעצמו ועל זה
לעצמו הביאו לפניו יין ושמן אחו יין בימים וס' מסמאל ומבר'
על היין ושתייה חזר ומברך על השמן ומריח בו ושדו בראש
השמש ואם היה השמש תלמיד חכם שדו במתול דבר שהוא
ספק אם מן העץ אם מן האדמה מברך עליו בורא מיני בשמים
בושם שעדיבו הרובל כמינין הרבה מברך עליו בורא מיני
בשמים נכנס לחנותו של בשם שיש בה מין הרבה מברך
עליו בורא מיני בשמים אם ישב שם כל היום כולו אינו מברך
אלא אחד נכנס ויצא נכנס ויצא מברך על כל פעם ופעם
השדונה חלפי המים מברכין עליהם בורא עצי בשמים
נגנים של גינה בורא עצי בשמים ושל שדה בורא עשבי בשמים
החוד ומי החוד והלבונה והמטקין וכדומה
בהם בורא עצי בשמים שלשה מיני ריח
טוב אין מברכין עליהם ואילו הן ריח טוב שאמר להריח בו
וריח טוב שעמיו להעבד ריח רע ריח טוב שלא נעשה להריח
בעצמו של ריח זה כיצד בשמים של ע'ז ובשמים של ערזה
בן העדיות אין מברכין עליהן לפי שאמר להריח בן
בשמים של כתיים ובשמים של בית דבסא ומן העמיו להעבד
את הזומבא אין מברכין עליהם לפי שנגעטו להעבד ריח רע
כתמר שכבדו בו את הכלים ואת הבגדים אין מברכין עליהם
לפי שלא נעשה להריח בעצמו של מתבר וכן המריח בבגדים
שחן כגומדין אינו מברך לפי שאין שם עיקר בושם אלא ריח
בלא עיקר בשמים של מסיבה של גנים אין מברכין עליהם
שתם מסיבת גנים לע'ז היה מהלך חוץ לברך והריח ריח
טוב אם חב העיד גנים אינו מברך ואם רוב ישראל מברך

שהוא זמנה בין שלא בזמנה שהוא מתשיעי והלאה שנאמר ביום
השמיני ביום ולא בלילה כל משעלה עמוד השחר כשר וגל היום
כשר ללילה ואף על פי כן מצוה להקדים בתחילת היום שורדין
מקדימין לצות מילה בזמנה דוחה את השבת ושלא בזמנה
אינה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב וכין בזמנה בין
שלא בזמנה דוחה את הצרעת כיצד שאם היתה בהרף בעור
הערלה חתכה עם הערלה אף על פי שקציעת נגע הצרע' בלא
תעשה יבא עשה ידחה את לא תעשה כשם שמילת הבנים דוחה
את השבת כך מילת העבדים שהן נימולים לשכנה דוחה את
השבת אם על שמיני שלהן בשבת חוץ מליד בית שלא שבלה
אמו עד שילדה שאף על פי שנימול לשכנה אינו דוחה את
השבת קטן שנולד כשהוא מהול ומי שנולד בחדש השמיני
לעבדו קדם שתגבר ברייתו שהוא כנפל בפני שאינו חי ויוצא
זרע ואבודו הנהגה ומי שיש לו שתי ערלות אין דוחין את השבת
אלא נימולין באחד בשבת שהוא יום תשיעי שלהן מי שנולד בין
השמישה ספק ביום ספק בלילה מנין מן הלילה ונימול לתשיעי
שהוא ספק שמיני ואם נולד ערב שבת בין השמשות אינו דוחה
את השבת אלא נימול באחד בשבת שאין דוחין את השבת מספק
מי שנולד בחדש השמיני אם היה שלם בשערו ובצפרניו ודאי
זה חלד שלם וכן שבעה הוא אלא שבשערה ומותר לטלו בשב' ודאי
ואינו כאבן ומלין אותו בשבת אבל אם נולד ושערו לקוי ואין
צפניו שלימין בכריתו ודאי זה בן שכנה דאי שלא היה דאי
לחלד אלא בתשעה יוצא קודם שיגבר ולפיכך הוא חשוב כאבן
ואסור לטלו בשבת ואף על פי כן אם שהו שלימים יום דאי
הוא חלד של קיימא ודאי הוא כשאר הנולדין לכל דבר שכל
ששה ושלימים יום כאדם אינו נפל מי שנולד בהרש השביעי
לעיבודו אם נולד שלם ודאי זה חלד של קיימא ומלין אותו בשבת
ספק בן שבעה ספק בן שכנה מלין אותו בשבת על כל פנים אם
בן שבעה הוא ושלים הוא בדין הוא שידחה שבת ואם בן
שכנה הוא ודאי זה שכל כשחוקך כשר הוא לפי שזה נפל אם
הוא בן שכנה הוציא העובר ראשו חוץ למעי אמו בין
השמשות אף על פי שלא יצא מלי אלא בלילי שבת אין מלין
אותו בשבת וכל מי שאינו דוחה את השבת אינו דוחה את
את יום טוב ראשון ודוחה את יום טוב שני ובשמיני ימים
טובים של ראש השנה אינו דוחה לא את ודאשקן ולא את השני
וכן מילה שלא בזמנה אינו דוחה את שני ימים טובים של
ראש השנה חולה אין מלין אותו עד שיבריא ומנין לו בעת
שיבריא מוחלית שבעה ימים בעת לעת ואחר כך מלין אותו
במה דברים אמורים כשחלצתו חנה ומיצא בחלי זה אבל אם
באבו לו עניו בעת שיחפתו עיניו ודפא מלין אותו מיד וכן
כל כיוצא בזה קטן שנמצא בשמיני של ידוק ביותר אין מלין
אותו עד שיחל בו וס' ודחו מראוי כמראה הקטנים הבריא וכן
אם היה אחס ביותר בני שבעה אותו אין מלין אותו עד שיבלע
בו דם דוחה מראוי כשאר הקטנים מפני שזה חלד הוא וצריך
לדחור בדברים אלו הרבה אשה שסלה בנה ראשון וכת מצבת
מילה שהבשילה את כחו וכן מלה את השני וכת מצבת מילה בין
מבעלה וראשון בין מבעלה השני דאי זה לא ימול את השלישי
בזמנו אלא מצטנין לו עד שיגדל ויחזק כחו אין מלין אלא חלד
שאין בו שם חלד שסכנת נפשות דוחה את הכל ואיפשר לכל
לאחר זמן ואיפשר לדחור נפש אחד בישראל לעולם :

פרק שני

הכל כשרין למול ואפילו ערל ועבד ואשה וקטן מלין במקו שאין
שם איש אבל גוי לא ימול כלל ואם כל אינו צריך להחור ולמול
שנייה וכל מלין ואפילו ביצוד ובזכוכית ובכל דבר שכרת ולא
יביל בקרומית של קנה כפני הכנה ומצוה מן המובחר למול
בברזל בין בסכין בין בכספים ונהגו כל ישראל בסכין כיצד
מוהלין חותכין את כל העור הנצפה את העטרה עד שתתגלה כל
העטרה ואחר פודעין את הקרום דרך שלביה מן העור בצפורן
ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה ואחר כך מוצין את
הדם עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה
וכל מי שאינו מוצץ מעבירין אותו ואחר שמוצץ נוחן עליה
אספלנית או רשייה וכיוצא בהן יש ציצין מעכבין את המילה ויש
ציצין שאין מעכבין את המילה כיצד אם בשאר מעור הערלה עוד
החופה רוב גבהה של עטרה הרי זה ערל כמות שהיה חה העור
הוא ציץ המעכב ואם לא נשאר מבנו אלא מעט שאינו חופה רוב
גבהה של עטרה זהו ציץ שאינו מעכב המל כל זמן שעוסק
במילה חמר בין על הציצין שמעכבין בין על ציצין שאינן
מעכבין פירש על ציצין המעכבין חמר על ציצין שאינן
מעכבין אינו חמר מל ולא פדע את המילה כאילו לא מל קטן
שבשרו דרך ומבושל ביותר ומוחלדל או שהיה בעל בשר עד
שיראה כאילו אינו מהול רואין אותו בעת שיתקטה אם נראה
שהוא מהול אינו צריך כלום דגרי לתקן את הבשר מכאן ומכאן
כפני מראית העין ואם בעת שיתקטה לא נראה מהול חוזרין
וקוצצין את הבשר המוחלדל מכאן ומכאן עד שתראה העטרה
גלויה בעת קישור ודבר זה מדברי ספרים אבל מן התורה
אף על פי שהוא נראה כערל הואיל ומל אינו צריך לכל פעם
שנייה עושין כל צרכי מילה בשבת מולין ופי' עין ומוצצין וחור
על ציצין המעכבין אף על פי שפירש ועל ציצין שאין מעכבין
כל זמן שלא פירש נתן עליה אספלנית אבל כבשיר מילה אינן
דוחין את השבת כיצד דאי שלא מצאו סכין אין עושין סכין בשב'
ולא מביאין אותו במקום לטקום ואפילו כבוי שאינו מעורב אין
מביאין אותו מחזר לחצר ואין עידוב מדבריה נדחה כפני הבאת
הסכין הואיל ואיפשר להביא מערב שבת וכן אין שחזקין
לה סכבין ואין כחבין לה דבין ואין עושין לה אספלנית ואין
סודפי' יין ושמן ואם לא שחזק כבין מערב שבת דעם בישני ונתון
לא שרף יין ושמן נתן זה לעצמו וזה לעצמו זה הכלל כל שאיפשר
לעשותו מערב שבת אינו דוחה את השבת אבל אם שכח ולא
הבינו הכשריין תדחה המילה לתשיעי מלו את הקטן בשבת
נאח' כך נשפכו החבין או נהפזו הסכבין עושין לו הכל בשבת
שסכנה היא לו מקום שדרכו להרחיץ את הקטן כדחציץ אותו
בשבת ביום המילה בין לפני המילה בין לאחר המילה או בשלישי
של מילה שחל להיות בשבת בין חדיגת כל גופו בין רחיצת מילה
בין בחבין שהצטבו מערב שבת בין בחבין שהצטבו בשבת נפני
סכנה היא לו שכח ולא הביא כבין מערב שבת אסור
לגוי להביא סכין בשבת ובלבד שלא יבא אותו דרך רשות רבי
כללו של דבר כל דבר שעשיתו בשבת אסורה עלינו כש' טובות
יותר לנו לחבר לגוי לעשות אותן כדי לעשות מצוה בזמנה
דבר שעשיתו אסורה עלינו כשום מלאכה אסור לנו לומר לנו
לעשותו בשבת ככשרי מילה אפילו בזמנה אין דוחין
את יום טוב הואיל ואיפשר לעשותו מערב יום טוב וקל חומר
הדברים אם לא דחו בכשרי מילה שבות שהוא מדבריהם היאך
ידחו לא תעשה שבהור' אבל שחזקין לה סכבין ביום טו הואיל
וראי לקדמה ומדפיין לה יין ושמן :

שלש לחי חפלין ואז שישב לישב בסוכה וכן כל כיוצא
 באלו אבל אם שחם בלא ברכה אינו חוזר אחר שחשמה וכבוד
 אשר קדשנו במצותו וציונו על השחמה וכן אם כסה חזם בלא
 ברכה או הפריש תרומה ומעשרה או שטבל ולא בירך אינו חוזר
 ומברך אחר עשייה וכן כל כיוצא בזה אין לך מצוה
 שמברכין אחר עשייתה אלא שבילת ותר כלכד שאינו יכול לחבר
 אשר קדשנו במצותו וציונו שעדיין לא נתקדש ולא נצטוו עד
 שיטבל לויכך אחר שיטבל מברך על השבילה מפני שהיה חזי
 מעיקרו ולא היה ראוי לברך כל מצוה שעשייתה היא
 נמרזת וזכה מברך בטעת עשייה וכל כיוצא שיש אחר
 עשייתה צווי אחר אינו מברך אלא בשע' שעשה הצווי האחרון
 כיצד העושה סוכה או לחלב או סופר או ציצית או תפילין
 או מצוה אינו מברך בטעת עשייה אשר קדשנו במצותו וציונו
 לעשות סוכה או לחלב או לכתוב תפילין מפני שיש אחר עשייתו
 צווי אחר ואימתו מברך בטעה שישב בסוכה או כשיגענע
 הלחלב או כשטמע קול הסופר או כשיתעטף בציצית ובטעת
 לבישת תפילין ובטעת קביעת מצוה אבל אם עשה מעקה מברך
 בטעת עשייה אשר קדשנו במצותו וציונו לעשה מעקה וכן כל
 כיוצא בזה כל מצוה שהיא בזמן לזמן כגון סופר וסוכה
 לחלב ומקרא בגולה נר חנוכה וכן כל מצוה ומצוה שהיא קצין
 לו כגון ציצית ותפילין ומנחה ומעקה וכן מצוה שאינה
 תורדה ואינה מעייה בכל עת שהיא היא חובה למצוה שדך בזמן
 לזמן כגון מילה כגון תפילין והבן מברך עליה בטעת עשייתם
 שהיוצו ואם לא בירך על סוכה לחלב וכיוצא בהם שהיוצו
 בטעת עשייה מברך עליהן שהיוצו בטעה שיצא ידי חובתו כגון
 וכן כל כיוצא בזה אחר העושה מצוה לעצמו ואחר העושה
 אותה לאחרים מברך קדש עשייתה אשר קדשנו במצותו וציונו
 לעשות אבל אינו מברך שהיוצו אלא על מצוה שעושה אותה
 לעצמו היו לפני מצוה הדכה אינו מברך אשר קדשנו
 במצותו וציונו על המצוה אלא מברך על כל אלה ואחר בפני
 עצמו כל העושה מצוה בין שהיא חובה עליו בין שאינה
 חובה עליו אם עשה אותה לעצמו מברך לעשות עשה אותה
 לאחרים מברך על העשייה כיצד לבש תפילין מברך להגיוח
 תפילין נתעטף בציצית מברך להתעטף
 ישב בסוכה מברך לישב בסוכה וכן הוא מברך לחלוק
 נר של שבת ולגבור את ההלל וכן אם קבע מצוה לביתו מברך
 לקבוע בזה עשה מעקה לגו מברך אשר קדשנו במצותו
 וציונו לעשות מעקה הפריש תרומה לעצמו מברך להפריש
 בל את בני מברך לבל את הבן שחם פסוח ומצוה מברך
 לשחוט אבל אם קבע מצוה לאחרים מברך על קביעת מצוה
 עשה להם מעקה מברך על עשיית מעקה הפריש להם
 תרומה מברך על הפרשת תרומה מל את בן חבירו מברך
 על הגילה וכן כל כיוצא באלו עשה המצוה לו ולאחר
 באחר אם היה מצוה שאינה חובה מברך על העשייה לויכך
 הוא מברך על מצות עירוב היתה חובה ותנתן להוציא
 עצמו מידי חובה ולהוציא אחר למברך לעשות לויכך הוא מברך
 לשמוע בקול סופר בשל את הלחלב מברך על נטילת לחלב
 שתיין שהגביות יצא ידי חובתו אבל אם בירך קודם שיטבל
 מברך לישל לחלב כגון לישב בסוכה כיצא אתה למד שהמברך
 אחר שעשה מברך על העשייה אבל נטילת ידים ושחיטת
 האיל ובדברי הרמב"ם וכן אצ"ל שחם לעצמו מברך על השחיטה
 ועל כיסוי הידים ועל נטילת ידים וכן הוא מברך על ביעור חמץ
 בין שבוק לעצמו בין שבוק לאחרים שמשעה שגמר גלוה לבטל

בעשות מצות וביעור קודש שיכחוק כמו שכתבנו במקומו
 כל דבר שהוא מנוג אף על פי שמנהג נביאי הוא כגון נטילת
 ערבה בשביעי של זג ואין צורך לחבר מנהג חכמים כגון קריאת
 הלל בראשי חודשים ובחולל של מעד של פסח אין מברכין עליו
 וכן כל דבר שיסתפק לו אם טעון ברכה אם לאו עושין אותו בלא
 ברכה הלעולם יחד אדם בכרכה שאינה צריכה וידבא
 בברכות הצריכות וכן ודא בכל יום אברכך
 נגמרו הלכות ברכות

הלכות מילה

מצות עשה אחת היא למלל הוברים בזמן
 שמיני וביאור מצוה זו בפרקים אלה

פרק ראשון

מילה מצות עשה שחייבין עליה ברת שנאמר ועדל זכר אשר לא
 יסול את בשר ערלתו ונברתה בו ומצוה על האב למלל את בנו
 ועל הרב למלל את עבדיו יליד בית ומקנת כסף עבר אבא
 אן הארזן ולא מל אנתן ביטל מצוה עשה ואינו חייב ברת שאין
 חכרת תלמי אלא בעדל עצמו ובית דין כצוין למלל אותו והבן אן
 העבד כצמו ולא יחד ערל בישראל ולא בעבדיו
 אין מלין בגו של אדם שלא מדעתו אלא אם בן עבר ומגע
 למלל שכות דין מלין אותו בעל כרחו נתעלם בבית דין ולא
 מל אותו כשתל הוא חייב למלל את עצמו וכל יום ויום שיעבור
 עליו מטייל ולא יסול את עצמו הרי הוא כבטל מצות עשה
 אבל אינו חייב ברת עד שימתוהא ערל במיוד אחר עבר
 סמלד ברשות ישראל ואחר עבר וחלקו בן הגוים חייב הרב
 למלל אותו אלא שיליד בית נימלל לסמנה ומקנת כסף כמל ביום
 שחלקו אפי לקדו ביום סמלד נימלל ביצמו יש מקנת כסף שנימלל
 לסמנה ויש מקנת כסף שנימלל לאתו ים סמלד ביצד לקח
 שפחה חלקו עתה עמה ולחה הרי זה כמל לסמנה ואף על
 פי שלקח העובר בפני עצמו חזרי העובר עצמו מקנת כסף הואיל
 וקנה אמו קדש שחלד כמל לסמנה לקח שפחה לעוברת
 אן שלקח שפחה על גנת שלא להטבילה לשם עבודת אף על פי
 סמלד ברשות גימלל ביום סמלד שארי ומלד חוה כאלו ח' מקנת
 כסף לבד וכליל חזם קנהו שאין אמו בכלל שפחה ישראל
 כדו שיהיה חבן יליד בית ואם טבלה אמו אחר שילדה הרי
 זה נימלל לסמנה לקח עבר גמל בן הגוים ולא רצה העובר
 למלל מלגלין עמו כל שנים עשר חודש יתר על כן אסור לקיבו
 כשהוא ערל אלא חזר ומכרו לתם ואם נתנה עליו בחתונה
 ח' אצל רבו הגוי שלא ימלל אותו ומתן לקימו חזא ערל ובלבד
 שיקבל עליו שבע מצות שצטמו בני נח ויהיה בגו תושב אבל
 אם לא קבל עליו שבע מצות יחד כדו ויין מקבלין גוי
 תושב אלא בזמן שהחבל טיה גר שנגמס לקהל ישראל
 חייב מילה וחלה ואם כל כשהיה גוי צריך להצדף כבגודם
 ברית ביום השמיני שנתגיד וכן קטן שנחלד כשהוא כהיל
 צריך להצדף דם ברית ביום השמיני אנדרחגים חזא חלדי
 שיש לו זכרות כגור ונקבות מנקבה צריך למלל אותו בשמיני וכן
 יצא דופן ומי שיש לו שתי ערלות מלין את שתיהן בשמיני
 אין מלין לעולם אלא בזם אחר עלות השמש בין בית השקס

מצוה (לוי)

וזכא אתה הו' ראשון ואתה הוא אחרון קדש שמך הגדול והקדוש
 בעולמך ובישועתך תרום ותגביה קרנינו ברוך המקדש שמו
 ברכים אתה הוא השם אלקינו בשמים ממעל ועל הארץ
 מתחת ובשמי השמים העליוני אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון
 ומבלעדיך אין אלקים קבץ קודם מארבע כנפי הארץ יחדו וידעו
 כל באי העולם כי אתה הוא אלקים לבדך לכל מבלכות הארץ
 אתה עשית את השמים ואת הארץ ובי בכל בעשה ידך בעליוני
 או בתחתונים כי יאמר לך מה תעשה אבינו שבשמים עשה עמנו
 כמו שהבטחתנו על ידי חוקך בעת ההיא ובעת קבצו אתכם כי אתך
 אתכם לשם ה' ואתה לכל עמי הארץ בשובי את שבותיכם
 לעיניכם אמר ה' ונאמר אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את
 השמים ושמי השמים וכל עבאם הארץ וכל אשר עליה וזמיכותה
 אשר בהם ואתה מחיה את כלם ועבא השמים לך כשתחיים
 אדוק הוא ה' האלדים אשר בחרת באברהם והצאתו מארץ כשדים
 ושמנת שמו אברהם אתה הוא ושנותי לא יחמו ה' מלך ה' מלך
 ה' ישלך לעולם ועד ה' מלך ברך עד ברוך ה' לעולם אמן ואמן
 ברכה ראשונה שכתבין לפני פסוקי המעלות וזה נוסחה ברוך
 שאמר יהיה העולם ברוך הוא ברוך אומר ועשה ברוך גומר
 ומקיים ברוך מרום על הארץ ברוך מרחם על הבריות ברוך
 מעבד אפלה ומביא אורה ברוך משלם שכר שב לדיאז ברוך
 שאין לפניו לא עולה לא שוכחה ולא כוב ולא מרכה לא משוא
 פנים ולא מקח שחד ברוך אל די לעד וקיים לעצמך בא' אב' ה'
 האל המתהלל בפי עמו משוכח ומפואר כל זמן כל חסדיו ועבודתו
 ובשרו ודוד עבודך משדוך נהלה ה' אליהו בשבחות ובמדות
 נודך ונשבךך ונפאךך ונמליךך נביד שמך מלכנו אליהו יחד
 זה העולם משוכח ומפואר עדי עד שמו בא' מלך מתהלל
 בתשבחות וקודך פסוקן אל זה כבוד ה' לעולם ישבח
 זה במעשיו וכו' אשרי וכו' עד סוף תהלים ואח' כן פסוק אל כרו
 ה' לעולם אמן ואמן ימלך ה' לעולם אמן ואמן ויבדך דוד את ה'
 לעיני כל הקהל ואמ' דוד בא' אמ' ה' אלדי ישר' וכו' ברכה אחרונה
 של אדוק פסוקי המעלות וזה נוסחה ישתבח שמך לעד מלכנו
 האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ כי לך נאה ה' אלדינו
 ואלדי אבותינו מלך וקודא השירה עד סופה ככתב המקום
 בשבת נהגו כל העם להספיק לפני ברכה זו מסוזה נשבת כל
 זה תברך את שמך ה' אלדינו ויהי כל בשך הפאר ותרום אדוק
 מלכנו תמיד לזר וחד ומעולם ועד עולם אתה אל ומבלעדי אין
 אלים ואין לנו מלך גואל ומשיע פודה ומציל בכל עת צרת
 וצוקה אלא אתה מפרנס ומרום אלהי כל בריית אדוק ותתלוצות
 ומהלל בתשבחות המנהג עלינו בחדש וביריות וברחמים רבים
 אלים אמת לא יחס ולא ייטן ומעורר ישנים ומקדקן נדמים
 סומך נופלים ומפא חלים ומתיר אסורים חן אגוזו בודים
 ואילו פים מלא שירה כים תלמינו רנה כהמן גליל ושפתותינו
 שבח במדחבי רקיע ועינינו טאדות בשמש וכידח ודינו פרום
 כנשרי שמים ומליט קלות כאילות אין אנו מספרין לח' לזת לך
 ה' אלדינו ואלדי אבותינו ולבךך את שמך על אחת מאלף אלפי
 אלפי רחוב רחבי רבבות פעמי האוכו נסים ונבירות שעשית עמנו
 ועם אבותינו מלפנים ממערים גאלתנו ה' אלדינו בבית עבדים
 פרונו ברעב עמנו ובשוכע מלכיתנו ומודב הצלנו וכדבר
 מלשנו ומתל אים רעים רבים דליתנו ועד הנה עזרנו רחמך ה'
 אלדינו ולא עזבונו חסדיך על כן איברי' שפלתנו במד וחזק נשכח
 שנפחת באימי ולשון אשר שכת בפנינו הן הם יחד ויכירו
 את שמך ה' אלדינו וכו' ישתבח וכו' וכן נהגו לקרות כל מנכח
 שד לזם השבת קודם שיתחילו פסוקי המעלות ביזם השבת וביזם
 המעלות ויש מקומות שנהגו לקרות הלל וגו' בשבתות קודם

פסוקי המעלות ויש מקומות שנהגו לקרות עיד רבעולת דבל
 כננהגם ברכה ראשונה שלפני קרית שם זו היא נוסחה בא' אב' ה'
 יצדך אדוק ובורא ה' שך כולו עד יצדך ונאורות ברכה שנייה
 אהבת עולם אהבתנו ה' אלקינו וכלה גודלה ויחד וכלה עלינו
 אבינו מלכנו כו' עד עמו ישראל בארבה ברכה אחרונה של
 של אדוק קרית שמע זו היא נוסחה אנהרצינו כו' עד בא' גאל
 ישראל ובעדנית ברכה ראשונה בא' אב' ה' אשר בדבר מעריב
 ערבים עד בא' המעריב ערבים ברכה שנייה אדבר עולל בית
 ישראל עבך אהבתעד בא' אהב עמו י' דאל לעד ברכה אחרונה
 של קרית שמע עד ערכית זו היא נוסחה אמת ואמנו כל זאת
 וקיים עלינו כו' עד בא' גאל ישראל ברכה אחרונה זו היא
 נוסחה השכיבנו ה' אלדינו לשלום וכו' עד ברוך שומר עמו ישראל
 לעד ברוך ה' לעולם אמן ואמן כו' עד פדית אתי ה' אל אבת יראו
 עינינו וישכח לבנו כו' עד ה' כולך ה' כולך ה' יכלל לעולם ועד ונהגו
 מקצת העם לכוך פסוקים באמצע ברכה וקודאין בנוסחה זו ויא
 כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלהים ה' הוא האלהים
 הושיעני אלהי ישעני וקבצנו והצילנו כן הווי להודו לזים קודך
 להשתבח בתהילתך כי לא יפגש ה' את עמו בעבוד שמו הג' ה'
 כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם תלו מרשית יס נדר עין לטפוש
 את הר עשיו ויהיה לה' דמלכה והיה ה' לבדך על כל הארץ ביזם
 ההוא יהיה השם אחד ושמו אחד אלקינו שבשמים יחד
 שכך הקדו עלינו קיים את שמך ומלכותך עלינו תמיד בידך
 נפשות הודים והבתים אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש
 בידך אפקוד רחמי פדית אתי השם אל אבת ואגדנו ענך וצאן
 בדעתך מדה לך לעולם לזר וחד נכפר ההלך השם הצי' ה'
 נפשי מנפתי שקך בלשון רמיה ישראל נשע בהשם הטהרת
 עולמים לא תכוש ולא תמלנו עד עולמי עד יהי ה' אלקינו
 עינינו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבונו אל יפגשו להטות לבבנו
 אלו ללכת בכל דרכי לשנוח בצרות הקדו ומתפטר אשר צוה
 את אבותינו כל הנשכה הדול יהוה לזר וחד שם ביזם ברוך ה'
 בלילה ברוך ה' בשכנינו ברוך השם כקמנו תמיד נו ללך סלה
 ונשיח ברוך ובאבותנו בא' המלך בכבודו וקיים תמיד יבלךך
 עלינו וכו'

נוסח ברכות התפילה

וכידורן

א' בא' אלדינו ואלקי אבותינו אלהי אבותינו האלהי יצוק ואלהי
 יעקב האל הגדול הגבור והמרא' ב' אתה גבור לעולם
 השם ממחה כתי' אתה רב להשיע מוריד המל משיב הרוח ומוריד
 הגשם ממלכל ודים בחדש בחמה מתים ברחובים רבים סנך
 נופלים וכו' ג' אתה קדוש ושבך קדוש וקדושים בכלים
 יואליך סלה בא' האל הקדוש ד' אתה חזן
 לארס דעת ומלכוד לאנוש בינה חזנו מאיךך דעה חכמה ובינה
 והשכל בא' חזן ודעת: ה' השיבנו אבינו לתורתך
 ודבקנו בבליתיך וקרבינו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה
 שליכה לפנך בא' הושיענו בתפלה ו'
 סלח לנו אבינו כי חטאנו מחול לנו כלכנו כי פשענו לך כי אל
 טוב וסלח אתה בא' חנן המרבה לסלח: ז' ראה נא
 בנינו ידית ריבנו חן דינינו וכו' ונאלנו כי אל כולך ונאל
 חן אתה בא' גאל ישראל ח' רפאנו השם אלדינו ונרפא
 כו' ושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה ח' עולה רבואה שנינו לכל

פרק

שלישי

הלכות

קדית

שמע

הלכות תפלה וברכת כהנים

ארבעה פרקים

הלכות תפילין ומזוזות וספר תורה

חמשה עשר פרקים

הלכות ציצית
הלכות ברכות
הלכות מילה

שלושה פרקים

אחד עשר פרקים

שלושה פרקים

סדר תפלות כל השנה

העם לקרות
בכל יום
בשחר אור
שקדון פ
פרשת צו
וברכת כהני
קדין משנה

זה אילו דברים שאין להם שיעור הפאה והבבויים וראיין וגמילות חסדים ותלמוד תורה אילו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקדן קיימת לו לעולם הבא כיבוד אב אב אס וגמילות חסדים ועיון תפלה וביקורת חילים והסכמ' בית המדרש והכנסת אורחין והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם אמר ר' זורא בבית ישראל הן החכמה על עצמן שאפילו רואת דם טיפה בחדל ישבות עליה שבעה נקיים תנא דבי אליהו כל השונה הלכה מוכסח לו שדאי בן העולם הבא שנא' הליכות עולם לו אל תקרי הלכות אלא הלכות אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים כרביין שלום בעולם שנאמר וכל בנך למדו הוג' מצוד לזרד ה' מי יגור באהלך ומי ישכן בור קדשך והלך תמים ופועל צדק לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגודו על האבת וחבר אמת בלבבו וישכין ויאמר רבון כל העולמים לא על צדקותינו אנונו כפילים תחוננו לפנך כי על רחמך הדבי כח חיינו מה חסרנו מה צדקותינו מה כחוננו מה נבחותינו לפנך מה נאמר לפנך השם אלקינו והלא כל הגבורים באין לפנך ואנשי השם בלא היו חכמים כבלי בודע ובבונים כבלי השכל כי כל מעשם תהו ובהו וימי חיינו הבל לפני לבנו שכתו בודברי קדשך ומתד האדם ונ' אבל אנונו עמך בני בריתך בני אברהם אברהך שנשבעת לו בהר הבוריה דע יצחק יחידך שנעקד על גבי מזבך עדת יעקב בנך בכורך שנארתך שאהבת אותו ומשחוקך ששמת בו קראת אותו ישראל וישחוק לפיכך אנו חייבין להודות לך ולשבוחך ולפארך וליתן שכח והודאה לטובך חייבין אנו לחבר לפנך בכל יום ערב ובקר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד אשרנו מה טוב חלקנו מה געים גורלינו מה יפה מאד יחסתנו אשרנו שאנו משכימים ומעריבים בכל יום תבדי ערב ובקר שמע ישראל ה' אלקינו השם אחד אתה הוא קודם שנברא העולם אתה הוא בעולם הזה ואתה הוא לעולם

הכל מברך קודם שימל אשר קדשנו במצותיו וציונו על המילה אם מל בן חבירו ואם מל את בנו מברך וצונו למל הבן ואבי הבן מברך ברכה אודת ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להבנינו בבריתו של אברהם אבינו מצוה על האב למל את בנו יתר על כל מצות שמצותן ישראל שימל כל עדל שבינך לפיכך אם אין שם אביו אין מברכין אודים ברכה זו ויש מי שהורה שיברכו אותה בית דין או אחד מן העם ואין ראוי לעשות כן ואם היו שם עומדים אוננים כשם שהבנסתו לברית כן תבנינו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ואור כך מברך אבי הבן או הכל או אחד מן העומדין שם ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדש ידך מבטן וזקק בשאר שם וצאצאו חתם באות ברית קדש על כן בשכר זאת אל חי חלקנו צדנו צוה בצאת קדושים להציל ידיות שארנו משחת לבטן בריתו אשר שם בבשרנו ברוך אתה הסדרת הברית ואבי הבן מברך שהחיינו והמל את הגרים מברך ברוך אתה ה' אלקי' מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וציונו למל את הגרים ולהשיף ככנו דם ברית שאילמלא דם הברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם חלילה וקצת שמים וארץ לא שבתיו והמל את עבדו מברך אשר קדשנו במצותיו וציונו למל את העבדים ולהשיף מון דם ברית שאילמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ ואם כל עבד של אודים מברך על מלת העבדים והמל אדם גדול צדיק לנסח ערותו עד שיבך ואור כך מנלחו ומל אותו גר שמל קודם שנתגייר וקטן שנולד כשהוא מהול כשמשפין מכנו דם ברית איך צדיקין ברכה וכן אברוננים אין מברכין על מילתו מפני שהוא אינו גר ודאי גוי שצדי לחתוך עולמו מפני מכה או מפני שחזן שנולד בו אסור לישראל לחתוך לו אותה שהגמים אין מעלין אותם מידי מיתה ולא כוהדין אותן אליה אף על פי שנעשית כצוה ברצואה זו שהרי לא נתכוון לכצוה לפיכך אם נתכוון הגוי למילה מתיר לישראל למל אותו מאוס היא הערלה שנתנו בה הדשעים שנאמר כי כל הגרים ערלים ונדרה היא המילה שלא נקרא אברהם אבינו שלם עד שכל שנא' התהלך לפני והיה תמים ואתנה ברית ביני וביך בו וכל המפר בריתו של אברהם אבינו חגיגו ערלתו או משכה אף על פי שיש בו תודה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא בא וראה כמה חמדה מילה שלא נתלה למה שה רבינו עליה אפילו שעה אחת אע"פ שהיו בדרך וכל מצות התורה נכרתו עליהן שלש בריתות שנאמר אלה דברי הברית אשר צוה המלביד הברית אשר כרת אתם בחורב ושם הוא אמר אתם נצבים היום כול העברך בברית ה' אלקיך הרי שלש בריתות ועל המילה נברת שלש עשרה בריתות עם אברהם אבינו ואתנה בריתי ביני ובינך אני הגה בריתי אתך והקימותי את בריתי ביני ובינך לברית עולם ואתה את בריתי תשמר ואת בריתי אשר תשמרו והיה לאות ברית והיתה בריתי כבשרכם לברית עולם את בריתי הפך והקימותי את בריתי אתו לברית עולם ואת בריתי אקים את יצחק :

נגמר ספר שלישי

ובכן פרקו מ'

אחריו כלום אלא כל העם שמעין אותו ונפטרין כהנו העם
 להספיק בסופו נוסחה זה תקבל עלותהו ותעבד בעותהו
 ומלותהו ובעתהו וכל בית ישראל קדם אבותך דבשמיא
 הוא שלמא רבא וסיעתא ופדקא בשמיא עליכון ועלנא ועל
 קולוהו דישראל ואמר אמן עלשה שלום במרומוהו הוא ברוחמו
 יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל אמן קדיש ורבנן כל
 עשרה מישראל או יתר שעוסקין בתלמוד תורה שבעל פה ואפי'
 במדרשות או בתנודות כשהן מסיימין או אחד מהן מעומד קדיש
 בנסח זה יתגדל ותקדש שמייה רבא דעתיד להודתא עלמא
 תאודיה מיתיה ולמיפק ויהא ולבני קרתא דירושלם ולשכללא
 היכלא קדישא ולמיפקר פלחנא נוכראה מן ארע' ולאתב' פלחנא
 דשמיא לאתריה ביוה' ובל'ך מלכותיה וכו' עד ונחמנא דאמירן
 בעלמא ואמר אמן על רבנן על תלמידהו ועל תלמידי
 תלמידיהו דעסקין באודיתא די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר
 ויהא ליהו' ולבן חכמא ודסורא ודחמי וסיעתא ודחמא מקדם
 אבותך דבשמיא ואמר אמן יהא שלמא וכו' וזה הנקרא
 קדיש ורבנן מנהגו להתחנן בגפילת פנים בדברי ופסקים אלו
 פעמים בכלן ופעמים במקצת לפיכך אני כדע ומשתחוה
 ומתחנן אדון העולם אלקי ואלקים ואחזני האדונים כי לא על
 צדקותנו אנו מופלים ותחנונו לפיכך כי על רחמיך הרבים ה'
 שמעה השם מלחה השם הקשיבה ועשה אל תאד' מח
 כבוד לפיכך השם מה נדבר ומה נצטדק ונאנו עונו ודרשענו
 וכו' וכו' מבעוד ומבשפטך לך ה' הצדקה ולנו בסת רפנים
 הסוד' פנינו מפני חטאתינו ונכפפה קומתנו מפני אשמתנו
 אין לנו פת להשיב ולא מצח לדדים ראש אלהי בושתי
 ונבלמתי לדתי אלהי פני אלהי כי עזמתנו רבו עד למעלה ראש
 ואשמתנו גדלה עד לשמים אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה
 למען שמך ודדשענו כמ שהבטחתנו על ידי נביאך למען שמי
 אאריך אפי ותחלתי אחס' וך לבלתי חסידך לא למענכם אני
 עשה בית ישראל כי אם לשם קדשי אשר תלחם בגוים אשר
 באתם שם לא לנו חסם לא לנו כי לשמך תן כבוד על
 חסדך ועל אמיתך למה יאמר וגוים ציה נא אלהיהם אנא השם
 אל תפן אל קשי העם הזה אל רשעו ואל חטאתו סלח נא לעון
 העם הזה כנגדל חסדך וכאשר בשאת לעם הזה מצדדים ועד תנה
 וסלחת לעוניהם כי רב היא השמעה השם מלחה השם הקשיבה
 ועשה אל תאד' למעןך אלהי כי שמך נקרא על עיך ועל עמך
 גוה העם להתחנן אחד גפילת פנים כשנכבדו פני מן הקרקע
 בפסקים אלו ואנום לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו אחד
 דחמך השם וחמריך כי מעולם רבה אל תבור לנו עזנו ראשונים
 סוד יקדמו דחמך כי דלונגמאד קמה עזרתה לנו ופדנו למען
 חסדך ויה חסדך השם עלינו כאשר יחלנו לך אם ענתת חסדך
 זה השם יעמד בי עמך הסליחה למען תירא השם הושיעה
 הבלך יענו ביום קראנו כי הוא ידע יצרנו אחד כי עפר אנו
 עזנו אלקי ישענו על דבר כבוד שמך והצלנו תפר על חטאתי
 למען שמך וכן נהנו העם להתחנן אחד סוד היום בתחנונים
 אלו השם אלהי אברהם יצחק ישראל אבותינו סודה
 את לעולם ליד מלכותי לבב עמך והבן לבבם ולבבי אלהי
 וזה היום יפד עון וכו' כי אתה טוב וסלח ורב חסד לכל קראך
 צדקך צדק לעולם ותחזק את מי אל כמך נושא עון ועובר
 על פשע ישיב ידחנו יכבוש ענתנו וכו' בתוך השם יום יעמוס
 לנו האל ישענו סלה השם צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב
 סלה השם צבאות אשרי אדם בושחך ברוך ארוננו ברוך בוראנו
 ברוך שבראנו לנבון והבדילנו מן החושים נתן לנו חדות אמו

על ידי משה רבינו ודי עולם נטע בתוכנו ודחמך יפתח לנו
 לתלמוד תורהו ויין בלבבנו אהבתו וראוהו תורתו לעשות רצונו
 ולעזבו כלבב שלום ובנפש תפירה למען לא נגע לריק ולא נלך
 לבהלה כן יהי רצון ורחמים מלפניך השם אלקינו שבח לשמור
 חקך בעולם הזה תלימות המשיח כדי שמכה ונדש טוב לדי ה'
 העולם הבא למען חסדך כבוד חל' יחס השם אלקי לעולם אחד
 יהו' לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך השם צורי וגואלי נהנו
 מקצת העם לקרא בכל יום אחד תחנונים אילו שיר מזמור שהיו
 הלויים אמרי בבית המקדש באותו היום וקדין לדין אלך השם
 נפשי אשא כל המזמור וקדין אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא
 תלמידי חכמים מרבים שלום וכו' אין כאלקינו אין כארוננו אין
 כמלכנו אין כבושיענו מי כאלהינו מי כארוננו מי כמלכנו מי
 כבושיענו נודה לאלקינו נודה לארוננו נודה למלכנו נודה
 למשיענו אתה הוא ארוננו אתה הוא מלכנו אתה הוא
 משיענו אתה תקום תרום ציון כי עת לחגגה כי בא בועד
 אך צדיקים ידו לשמך ישבו ישרים את פניך ויבטחו כך יודעי
 שמך כי לא עזבת דרשיך השם כי כל העמים ילכו איש בשם
 אלהו ואנונו בך בשם השם אלקינו עולם ועד כבר אמרנו
 בספ' הזה שבימי השבתות חמים טובים מתפלל אדם בכל תפלה
 שבע ברכות שלש ראשונות ושלש אחרונות וברכה אחת אמצעית
 מעין היום ובראש השנה וביום הכפורים של יוכל מתפלל
 באמצע שלש ברכות ובתפילת מוסף בלבד ובמצא מתפלל במוסף
 בשני ימים אלו השע ברכות ובמוסף ראש הודש ובמוסף חול
 של מועד מתפלל שבע שלש ראשונות ושלש אחרונות וברכות
 אחת באמצע

חודש נוסח כל
 הברכות האמצעיות

ברכה אמצעית של לילי שבת אתה קדשת את יום השביעי
 לשמך תבלית מעשה שמים וארץ וברכת מכל הים וקדשתו
 מכל המים כאמור ויברך אלהים את יום השביעי וקדש אותו
 וגו' אלקינו ואלקי אבותינו רצה נא במנוחתנו וכולו ברכה
 אמצעית של ידע יסמח משה בבתנת חלקו כי עבד נאמן קראת
 לו בליל תפארת בראשו נוח בעבודת לפניך על דר סיני הוריד
 בידו שני לוחות אבנים כתוב בהן שמירת שבת וכן כתוב
 בתורהך ושמרו בני ישראל כולו יסמחו במלכותך שומרי שבת
 קראי עונג עם מקדשי שביעי אלהינו ואלדי אבותינו
 רצה נא במנוחתנו כו' עד באי מקדש השבת ברכה
 אמצעית של מוסף שבת למשה ציות על דר סיני מצות שבת
 סמך חסד וכו' ציותנו ה' אלהינו להקריב לך קרבן מוסף כראוי
 יהי רצון מלפני השם אלקינו שתעלנו לארצנו וכו' ואת מוספ' יום
 חמנו הזה נעשה תקריב מלך עד על ידי משה עבדך ולא
 נתנו מלכנו לגוי הארצות ולא הגדלנו מלכנו לעובדי פסילים נא
 במנוחתו לא יטבנו ערלים לבית ישראל נתנו ודע ישורן אשר
 כס בחדת חמדת ימים אתה קראת אלקינו ואלקי אבותינו רצה
 נא במנוחתנו כולו עד באי מקדש השבת ברכה אמצעית
 של מצות שבת אתה אחד ושמך אחד וכו' בעמך ישראל נח
 אחד בארץ עשרת תחילה ועשרת ישועה לעמך נתת אברהם יגל
 יצחק יתן יעקב ובגד יגורו בו מבנות שליכה שאתה רוצה בה
 יכידו בגד ידעו כי מאדך היא מבנותם תגדלנו אבנו

ותלמידי כי אל תפא ודחמן אתה ב'אי חפא חזל עמי ישראל :
 ברכבו השם אלקינו בכל מעשה ידיו וכרך את שנתנו
 ותן פל וטמר לברכה על כל פני האדמה ושבע את העולם
 מברכותך וזה פני תבל באי מברך השמים : י
 תקע בשופר גזל לזרחתינו ושא נס לקבץ את כל גליותינו מארבע
 כנפות הארץ לארצנו באי מקבץ מדד עמי ישראל : יא
 השיבה שופטנו כבראשונה רועצנו ככתולה וחסר ממנו יון
 ואנחה ומלחך עלינו אתה לבד כחסד וברחמים בצדק ובמשפט
 באי מלך אודב צדקה ומשפט : יב
 למשומדים אל תהי תקפה וכל המינים כולם כרגע יאבדו ומלכות זרון מדרה תקקר
 ותשבר מדרה בימינו באי טובר רשעים ומבגיע זדים : יג
 על הזסדים ועל הצדקים ועל גירי הצדק ועל שארית עמך בית
 ישראל יהמו דחמן השם אלינו ותן שכר טוב לכל הבושדים
 בשכך באמת האוב וכו' : יד
 תסכן בתוך ירושלים עירך כאשר דברת ובנה אתה בגין עולם במהרה בימינו באי
 בונה ירושלים : טו
 את צמח דוד במהרה תצמיח וקרנו תרום
 בישועתך באי מצמיח קרן ישועה : יו
 שבע קולנו השם אלקינו חסד ורחם עלינו וקבל ברחמים ריצון את
 תפלתנו מלכינו ריקס אל תשיבנו כי אתה שומע וכו' : יז
 רצה ה' אלינו בעמך ישראל ותתפלל שעה חשכ' העכו' לדביר
 ביתך ואישי ישראל ותפלתם וכולו באי הבחיר שכינתו לציץ :
 יח
 ממים אנטנו לך שאתה הוא השם אלינו ואליז אבותינו
 צור חיינו מן ישענו אתה לזרד חזר מדה לך נספ'תתלך
 על חיינו וכו' : יט
 שים שלום טובה וברכה חן וחסד ורחמים
 עלינו ועל ישראל עמך וברכנו כולם ממאד פנך נתנה לנו
 ה' אלינו תורה וחיים ארבה וכו' ביסות החמה אמר בברכה
 רב לאסיע מרדד השל מבלבל חיים בחסד ומלך ומברך ברכה
 תשיעית בנוסח זה ברכנו ה' אלינו בכל מעשה ידיו וכרך את
 שמתנו בטללי רצון ברכה ונרכה כשנים האפכות באי מברך
 השנים בליל מצואי שבת ובמצואי יום הכפרים ובמצואי ימים
 פורים מברך ברכה רביעית בנוסח זה אתה וזמן לאדם דעת
 ותלמד לאבוש בינה אתה הכוללת בין קדש לחל בין אור לחשך
 בין ישר לרעים בין יום השבעי לשבת ימי חמסע כסם שהכוללת
 בין קדש לחל כן פורט והצילנו מכל מיני משחית ומכל מיני
 פורענות ומתרגשות לבא בעולם וסמנו מן השל והנספ'תתלך
 וכו' בראשי ירחים ובחולו של מועד למסוף בלילותיה בערבית
 ובשחרית ובמנחה ומברך אותה במסות זה רצה ה' אלהים ומלך
 עד עבודת ישראל עמך אלהים ואליך אבותינו יעלה חבא ומלך
 ותחיינה עננו וכו' ובחולו של מועד אמר ביתם בקרא קדש
 הזה ביתם מועד זה המצות הזה או ביתם מועד זה המצות הזה
 או ביתם מועד זה המצות הזה ביתם תענית מברך וחזר ברכת
 י' במסות א שבע קולנו ה' אלהים חסד ורחם עלינו וקבל
 ברחמים וברצון את תפלתנו מלפניך מלכנו ריקס אל תשיבנו
 ענו ה' אלקינו ענו ביתם צום תעניתנו כי בערה גזלה אסור
 אל תסור פנך ממנו ואל תעלם אצק משמיע בקשתנו והיה קרוב
 ללמענו שרם נקרא ואתה תענה גרבר אתה תשמע מדבר שנאמר
 והיה שרם יקרא ואני אענה עוד הם מברכים ואני אשמע כי
 אתה שומע תפלת כל פה באי שומע תפלה ושליח ציבור
 אמר נוסח זה ברכה בפני עצמה אור ברכה שביעי אמר ענו
 וחל עד כי אל עונה בעת צרה פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה
 באי העונה בעת צרה בתשעה באב מברך ברכת יד במסות זה
 רחם ה' עלינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך העיר האבילה
 וחדובה השוממה והנתונה ביד ארם החשך וראש לה חפר כאשר

עקרה שלא ילדה ויבלענה לנינות וירשחו עובדי פסילים ותנו
 גבולת עבודך מאכל לעוף השמים ולכרמית הארץ על כן ציץ
 במדר תבכה וירושלם ותן קולה לבי לבי על חלליהם מעי מעי
 על דרוניהם ראה ה' והביסה וראה שהממותיה ונחמנה כי באש
 הצתה וכאש אתה עתיד לבנותה ככתו ואני אהיה לה נאם ה' חזקת
 אש סביב לכבוד אהיה בתוכה ב'אי בונה ירושלים בפורים מבר'
 ברכת י' בנוסח זה מדים אנונו לך שאתה הוא ה'
 אלקינו על חיינו הנסורים ביוך על נשמתינו הפקודות לך על
 נסך שבבל יום חס על גבלאותך שבבל עת ועת על הנסים ועל
 הצבחות ועל התשועות וכו' ועל שרלם ה' אלינו אנו מדים לך
 חטוב כי לא כלל וכולל בנוסח מברך ברכה א בנוסח א
 מדים אנונו לך כולו ועל גבלאותך שבבל עת ערב ובקר
 וצהרים על הנסים כולי עד ואחכך בא בנדך וכולי שליח ציבור
 מברך לעולם ברכה שלישיית בנוסח זה נקדיש ונמליכך ונשלש
 לך קדושה משלשת בדבר האמר על ידי נביא וקרא זה אל זה
 ואמר ק'קק ה' צבאות מלאכל הארץ כבוד כבוד תגדל
 מלא עולם ומשרתו שאלים איה מקום כבודו להעריצו משבחים
 ואמרים בוך כבוד ה' ממקומו ממקונו מלכינו תופיע ותבלך
 עלינו כי מאכיס אנונו לך מתי תבלך בציון בחיינו וכייטינו
 תסכן התגדל ותתקדש בתוך ירושלים עירך לזרד חזר מדה לך
 נצחם ועינים תראינה במלכות עמך בדבר האמר בדברי קדשך
 על ידי דוד משיח צדק ימלך ה' לעולם אלהיך ציון לזרד חזר
 הלל' לזרד חזר גניד גלך ולנצח נצח קדושתך נקדיש ושכרך
 אלקינו לא ימש כי אל כלך נחל וקדוש אתה ברוך אתה השם
 האל הקדוש בעת ששליח ציבור אמר בברכה א וקרא זה
 כל העם ענין קדוש קדוש קדוש וכו' וכשהוא אומר איה נקום
 כבודו כל העם ענין משבחין ואמרים ברוך כולו וכשהוא אומר
 בתיים ותימים כל העם ענין אמן וכשהוא אומר
 על ידי דוד משיח צדק כל העם אמרי ימלך השם לעולם וכל
 אליו ודברים שגנן הציבור הוא קרא ענין ולא יגביה קולו
 בעת שהן ענין עמו ואחד הוחד ואור הציבור בעשרת ימים
 שמדאש השנה עד יום הכפרים אמר בסוף ברכה א באמר
 ויגבה השם צבאת במשפט והאל הקדוש פקדש בעדוק באי
 המלך הקדוש שליח ציבור אמר קדוש לעולם קדוש כל הצלה
 ואור כל תפלת ואור שאנו סוד חסם בכל עת שיאמר סוד היום
 יחזק מעט האמר קדוש וכשישלים לקרות בתורה ובכל עת
 שיתקן בדברי תחנונים כשיגמר והגונד ואמר קו א :

נוסח קדיש

יתגדל ותקדש שמייה רבא בעלמא דברא ברעיותיה ומלך א
 מלכותיה ויצאח פורקניה וקרב משיחיה ויצחק עמיה בחיבתן
 וביזמתן ובחיותן וכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואבת
 אמן יהא שמייה רבה מברך לעולם ולעלמי עלמיא יתברך
 וחל בעת שיאמר שליח ציבור יתגדל ותקדש שמייה רבה כל
 העם ענין אמן ובעת שהוא אומר תהלה ואמר אמן כל העם
 ענין אמן יהא שמייה רבה מברך לעולם ולעלמי עלמיא ומצאה
 חבמים ודאשנים לענות אמן יהא שמייה רבה מברך בכל כוז
 של אום וכשהוא אומר יתברך כל העם ענין אמן וכשהוא אומר
 בריך הוא כל העם ענין אמן וכשהוא אומר בסוף ואמר אמן כל
 העם ענין אמן וכסוד הזה ענין בכל קדיש וקדיש קדיש בתרא
 כל קדיש שאמר שליח ציבור אור שגמר התפלה שאינו אומר

ואין טכחה לפני כבודך ועקדת יצחק לרעו תזכור
 וכו' היום הרת עולם והיום יעמיד במשפט כל יצורי עולם אם
 בכנים אם בעבדים אם בכנים רחבנו כרחמאב על בנים כולי
 ברכה שלישי אתה בגליתו בענין כבודך על הר קדשך לזכר
 עמם מן השמים השמעתם קולך כולו כי שוטע כולו ברוך אתה
 השם שומע תרועה היום ורת עולם כול כתוב לבעלה ברכה
 אמצעית של צום יום הביפורי בערבית ושחרית ומנחה ובעיל אתה
 בודדתו כולו ותתן לנו השם אלקינו את יום הבפורים הזה ואת יום
 מקדש קדש הזה למחילה וכולו אלקינו ואלקי אבותינו יעלה ריבא
 יגיע יראה ודעה ישמע ופקד וזכר לפניך וזכרתנו וזכרן אבותנו
 וזכרן ירושל עירך וזכרן משיח בן דוד וכו' אלקינו ואלקי אבותנו
 מוחל לעונותינו וכו' אלדי ואלדי אבותנו מוחל לזקשנו וכו' וברך
 אמת וקיים וכולו באי ברוך על כל הארץ ברוך מוחל וסולח וכולו
 ברכה אמצעית של מוסף אתה בחרותנו וכפני הטאינו ואת כוספי
 יום מקדש קדש הזה נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך וכולו
 אלקינו ואלקי אבותינו מוחל לעונותינו כיום צום הביפורים הזה
 מזה והעבר פשענו מוחל ועד וכולו עדך אין לנו מוחל וסולח
 וכולו אלקינו ואלקי אבותינו מוחל על כל העולם כולו בכבודך
 והנשא על כל הארץ ביקדך והפע כהוד נאון עונך כולו עד
 ומלכותו בכל משה קדשנו במצותי ותן חלקנו בתורתך ושבענו
 מטובך ושכחנו בימאעוק ושרד לבנו לעבוד באמת ודברך מוחל
 עד ברוך אתה השם מקדש ישראל ויום הביפורים נהג העם
 בכל תפלות הכוספין כשהוא אומר ככה סכתבת עלינו בת דרך
 על ידי משה עבדך מזכיר קרבנות אותה היום כמו שהם מזכירים
 בתורה וקרא אותה הפסוקים ואם לא הזכיר בין שאמר כמו
 סכתבת עלינו בתורתך ישוב אינו צריך :

נוסח הוידוי

אלקי אבותינו תבא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנו
 שאין אנו עדי פנים וקשי עורף שנאמר לפניך צדיקים אבותנו ולא
 חטאנו אב' אטנו ואבותינו אשכנזו בגזנו גזלנו דברנו דפי העינינו
 והרשענו דנו חסכו כולי עד כי אמת עשיתנו ואבינו הרשענו
 כה נאמר לפניך השם אלקינו יושב מרחם ומה נספר לפניך שכן
 שחקים תלא הנסתרות והגלות אתה יודע אתה יודע רזי עולם
 ותעלמות סתרי כל חי אתה חפשי כל חרדי בטן ובחון בליית ולב
 אין כל דבר נעלם מכך ואין נסתר כנגד עיניך ובכן יהי רצון
 כלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתתחיל לנו על כל חטאתינו
 וחבר לנו על כל עונותינו וסולח לנו על כל פשענו :

על חטא שהטאנו לפניך באונס	וע"ה של בבל דעת :
על חטא שהטאנו לפניך בגלוי	וע"ה של כדעת ובמרתה :
על חטא של בהדהור הלב	וע"ה של בודדי מה :
על חטא שהטאנו לפניך בדרך	וע"ה של בחזק יד :
על חטא של בטמאת שפתים	ועל חטא של ביצר הדע
על חטא שהטאנו לפניך ביודעים	ועל חטא של בלא יודעים
על חטא של בכוח וכבוד	ועל חטא של בלשון הרע
על חטא של במראית העין	וע"ה של בגסד ובמרבית
על חטא של בשיח שפתותינו	וע"ה של בעינים רבות :
על חטא שהטאנו לפניך במחזן מה	וע"ה של בצעדי רגלים :
על חטא של בקפיצת יד	וע"ה של ברצון ובדעה :
על חטא שהטאנו לפניך בשגגה	וע"ה של בתמחן לכב :
על חטאים שאנו חייבין עליהן חטאת	וע"ה שהע עולה
ע"ה שהע קרבן	ע"ה שהע אשם ודאי

ע"ה שהע אשם תלוי
 ע"ה שהע עשה
 ע"ה שהע מיתה בידי שמים
 ע"ה שהע מלקות
 ע"ה שהע קרבן עולה ויודד
 ע"ה שהע לא תקש' שניתנו לעשה
 ע"ה שהע כרת
 ע"ה שהע ארבע כיתות ב"ד

סקילה שרפה הרגומק על הגלגים לנו ועל שאינו גלוי לנו
 הגלים לנו כבר אמרנום לפניך השם אלקינו ושאנום גלוי לנו
 על כל חטאינו ואתה יודע כל הנסתרות בכתוב הנסתרות להשם
 אלקינו והגלות לנו ולבנינו עד עולם וכו' כי אתה סולחן לישראל
 מן העולם ומחולן לשבטי ישחון וכבלעדך אין לנו מוחל מוחל
 וסלח אלהי עד שלא נוצרתי איני כודי ועכשו שנוצרתי
 כאלו לא נוצרתי עפר אבי כודי קל וחומר במדתי ורי אני לפניך
 ה' אלקי ככלי מלא בושח וכלכה יהי רצון כלפניך שלא אהשא
 ומה שחטאתי מזה ברוחך הרבים אבל לא על ידי יסוריך ויהי
 לרצון אכרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי כסוד הזה
 מתודה בערבית שחרית ומסוף וכמה בין יחיד בין שליח ציבור
 אלא שהיחיד אומר וידני זה אחד תפלתו אחד שגמר שים שלום
 קדם שיפסע שלש פסיעות ושליח ציבור אומר בתוך ברכה
 אמצעית קודם שיאמר אלקינו ואלקי אבותינו מוחל לעונותינו
 מתודה וידני כסוד הזה ואמר כך אומר מוחל לעונותינו כיום צום
 הבפורים כנעלה מתודה כסוד הזה מה נאמר לפניך יושב מרחם
 כולי כי עונותינו רבו מלמנות כו' מה אנו מה חיינו כה חסדנו מה
 צדקנו מה מעשנו מה נאמר לפניך ה' אלקינו הלא כל הגבורים
 כאין לפני האשתי השם בלא היו וחבבים כבלי כדע ונבונים כבלי
 השכל כי כל מעשינו תאו וימי חיינו הבל לפניך ככתוב ונתת
 האדם מן ובהמה אין כי הבל הבל אבל אתה הבודלת אנוש
 מראשית הבהמה לעמד לפניך כי מי יאמר לך מה תעשה ואם יצדק
 מה יתן לך ותתן לנו ה' אלדינו את יום הבפורים הזה קץ בחילת
 לכל חטאתינו לבען נחול מעוסק ידנו ונשוב לעשו חקי רצונך
 בלב שלם כדבר שנאמר ורשוה בהמצא קראתו בהיותו קרוב
 יעזב רשע ודכו ואיש אין מה שבותו וישב אל ה' וירחמו ואל
 אלדינו כי ידבה לסלח ואתה אלהי סליחו טוב ומטיב חנן ורחום
 ארך אפים ורב חסד מדבה להטיב רצה בתשובתן של רשעים
 ואין אתה חפץ במיתה ככתוב חי אבי נאם האם אחרון במות
 הרשע כי אם בשבת רשע כדרכו וזה שובו שובו בודרכי הרעים
 הלכה חמנו בית ישראל השיבנו וקבלנו ונחול לנו וסולח כנחול
 חסוד יחזן לרצון אכרי פי והגיון לבי לפניך ה' וכו' עשה שלום

נוסח ברכת המזון

בא' אמו' הן את העולם כולו בטוב בון ובחס' וכו' חס' וכפרנס
 לכל באמור חתנו את ידך ומטביע לכל חי רצון ומבין כזון לכל
 ברייתו אשר ברא באי הון את הכל מדה לך ה' אלקינו
 תברוך מלכנו כי הגזלת את אבותינו ארץ חסדה טובה ורחבה
 ברית ותורה על שהצאנו בארץ מצרים ופריחנו בבית עבדים
 על ת רהק שלכותנו על חזק רצונך שהודעתנו על כלם השם
 אלהינו אנו גודים לך ונבדלים את שכל באמור ואכלת ושבעת
 וברכת את ה' אלקיך על הארץ ומטה אשר נתן לך ברוך אלה
 והגב על הארץ ועל ובזון

אל תעז צרה ותקן ביום מנחתנו אלקינו ה' אבותינו כול
ברכה אמצעית של מסוף האש חרש ראשי חרשים לעמך
נתן זמן כפרה לכל הוללים להיותם בקריבין לפניך זכחי רצון
ושעירי השאת לכפר בעושים זכרון לכלם יודו תשועת נפשים מיד
שנא מוכן דרש לציון תבין ועלת ראש חרש בעלה עליו שירי
חד נשמע בעידך האמורים לפני מבדך ארבת עולם תביא להם
זכרית אבות לבנים תזכור אלהינו ואלדי אבותינו מפני השאינו
גלינו מארצנו ונתחזקנו מעל אדמתנו יודו רצון מלפניך ה' אלהינו
שתעלם לארצנו ואת מספיו יום ראש החדש הזה בו על על ידי
משה עבדך יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלדי אבותינו שתחדש
עלינו את ראש החדש הזה לשוכה ולכרחה לחן ולחסד ולרחמי
ועז לחיים ולשלום יהי ראש החדש הזה קץ וסוף לכל השאתינו
בחדתנו ותולדה וראש לפדות נפשינו כי בעמך ישראל מכל האמו'
בחדת וראשי חרשים להם נתת ברוך אתה ה' מקדש ישראל וראשי
חרשים ברכה אמצעית מסוף ראש חרש שול להיות בשבת
אתה יצוה עולמך מקדש מלית מלאכתך ביום השביעי בחדת
בנו ככל העמים ורצית בנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותך
וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושמן תגדל וחקודש עלינו קראת
ותן לנו ה' שבתות למנוחה ויום ראש החדש הזה לכפר
עונו שחטאנו לפניך ומפני שאינו כולו עד ומספין כחלמך
את מספיו יום המנוח הזה ויום ראש החדש הזה נעשה ונקריב
את קרבנות זבכותינו תמידין כסודן כמצות רצונך כמו שכתבת
עלינו בחדתך על ידי משה עבדך יהי רצון מלפניך השם
אלהינו ואלדי אבותינו שתחדש וכולו עד לפדות נפשו רצה נא
בננותינו וקדשנו במצותך מלך עד וינחו במל ישראל אהבי
שמן ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל וראשי חרשים ברכה
אמצעית של יום טוב של פסח ערבית שארית ונחל ונתה בחדתנו
מכל העמים ארבת אמתנו ורצית בנו מכל הלשונות וקדשתנו
במצותך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושמן תגדל וחקודש עלינו
קראת ותן לנו ה' אלהינו מעדים לשמן זנים ומגים לששון
את יום טוב מקרא קדש הזה את יום זה המצות הזה זמן יחדתנו
באהבה זכר ליציאת מצרים אלהינו ואלדי אבותינו יעלה
ויבא בלדו והשיאו ה' אלהינו את ברכת מעודך לחיים ולשלום
כאשר אמרת ורצית לברכנו כן תברכנו סלה ותן ואלקנו בחדתך
ותמח נפשינו בישראל ועז בא' מקדש ישראל ומגמים
ברכה אמצעית מסוף הפסח אתה בחדתנו מכל העמים בו'
עד זכר ליציאת מצרים ומפני שאינו גלינו מארצנו ונתחזקנו
מעל אדמתנו זמן אמר יכלין לעלות להראות ולהשתחוות לפניך
בבית בחדתך במה הדרך בבית הגדל וחקודש שנקרא שמך
עליו מפני הוד שנשתלחה במקדשך יהי רצון מלפניך ה' אלהינו
שתשבת ותרחם עלינו ועליו ברומך ודבים ותקבץ פחדים מבין
תגרים ותפצותינו כגם מירכתי ארץ וחביאנו לציון עירך ברנה
והיה שלם בית מקדשך בשמחת עולם ושם נעשה לפניך את
קרבנות זבכותינו תמידין כסודן ומספין כחלמך ואת מספיו יום
טוב מקרא קדש הזה יום זה המצות הזה נעשה ונקריב לפניך
במצות רצונך כמו שכתבת עלינו בחדתך על ידי משה עבדך
מלך רומן רום עלינו והשיעט ברוך אתה ה' מקדש ישראל
והמגים ובנוסח הזה הוא מתפלל בזה השבועות וכתב חסות
בלא חסדן ובלא יזר אלא שבת השבועות הוא אמר ואת יום
טוב מקרא קדש הזה את יום זה השבועות הזה זמן מתן תורתנו
באהבה זכר ליציאת מצרים וכן הוא אמר ביום טוב מקרא קדש
זהו ביום זה השבועות הזה לרחם בנו עלינו ומסוף הוא אמר
את מספיו יום טוב מקרא קדש הזה יום זה השבועות הזה וכן

בשבת הוא א' את יום טוב מקרא קדש הזה יום זה השבת הזה וכן
שמדתנו באהבה בו ובשמיני עצרת אמר את יום טוב מקרא קדש
הזה את יום זה שמיני עצרת הזה שמדתנו בו וכן במסוף או את
מספיו יום טוב מקרא קדש הזה יום זה השמיני עצרת הזה יום זה השבת
בשבת אמ' אתה בחדתנו בו' עד ותתן עלינו שבתות
למנוחה מעדים שמחה תגים ומגים לששון את ה' המנוח הזה
ואת יום טוב מקרא קדש הזה את יום פלוני בו' וכן במסוף אמר
ואת מספיו יום המנוח הזה כולו ועל דרך זו הוא מוכיח השבת
בראש השנה וביום הכפורים אם חלו להיות בשבת בין בשאר
תפלות בין במסוף חזתם בכל התפלות של שלשה רגלים מקדש
השבת וישראל ומגים ובראש השנה הוא חזתם בלך על
כל הארץ מקדש השבת וישראל ויום הזכרון וביום הכפורים
מלך על כל הארץ מקדש השבת וישראל ויום הכפורים
ראש השנה נהגו רוב העם בראש השנה ועד יום הכפורים להחסי'
בכל תפלה בעשרת הימים בברכה ראשונה כוספים וזכרו
לחיים בו' בא' זמן אברום מסופין בברכה שנייה מי כבוד
אב הרומן זכר יצודי ברומים בא' טוהה ומגים ומסופין
בברכה י' זכר רומך וכולי וברכה אחרונה מסופין וכספין
זים וכולי ובתפלות בעלה של יום העם אמר בברכות אל
נקרנו לחיים ותמנו וכל אלה תוספות נהגו מקדמת ויש מקומות
סמנו שלא יספיו דבר מנהג פשוט שמכריבין ברכ' שלישי בנוסח
זה בשני ימים של ראש השנה בכל תפלה ותפלה מארבע התפלות
וכן נהגו מקצת לברך אותה באותו הנוסח בכל תפלה ותפלה
סומם תפלות של יום הכפורים והו נוסחה אתה קדוש ושכך
קדוש וקדושים בכל יום יתלחך סלה וככן תן פהוך ה' אלהינו
על כל מעשך ואמרתך על כל מה שכראת וידאך כל המעשים
וישתחו לפניך כל הבוראים ויעשו כלם אגודה אחת לעשות
רצונך בלבב שלם בו' וככן תן כבוד לעמך תהיה ליריאך
תקוח טובה לזרעך ופתוח פה למתילים לך שמחה לארץ
ששן לעידך וצמיחה קרן לחד עבודך ועריכת נר לבן ישי
משיוך במורה בימינו ואו צדיקים ידאו וישמחו וישרים
יעלוו חסידים כולו ככתוב בברכי קדש' מלך ה' לעולם אלוך
ציון לחד וחדו הללויה וכתוב יגבה השם ב' אי המלך הקדוש
ברכה אמצעית של ראש השנה ערבית שחרית ומגוה אתה
בחדתנו מכל העמים בו' ותן לנו השם אלהינו את יום טוב
מקרא קדש הזה זכרון תרועה אהבה זכר ליציאת מצרים
אלהינו ואלקי אבותינו יעלה ויבא יגיע ידאך וידעה וכולו
אלהינו ואלדי אבותינו מלך על כל העולם כולו בבבונך והשאת
על כל הארץ בקרן והפע בחדר גאון עוקר על כל יומי תבל
ארצך וידע כל פועל כי אתה פועלתו ריבין כל יעד כי אתה יצרת
ויאמרו כל אשר חת ונשמה באמר השם וכו' קדשנו בו' בא' ברוך
על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון ברכה ראשונה
משלש ברכות אמצעיות של מסוף ראש השנה אתה בחדתנו
ומגים השאינו בו' האת מספיו מלך כמו שכתוב עלינו לשבת לארון
הגדל לזות גודלה לידע בראשית שלא עשנו בניי והאצות וכולו
אחילה לאל אחילה פני אשאלה מכם בעטת לשון אשר בקהל
עם אשירח עוז אביעה רגבת בעד מפעליו בו' בא' לבנים
וחקך על כן נקדו לך השם אלקינו לדאת כרחה בתפארת
עורך וכו' אלהינו ואלדי אבותינו מלך כולו בא' ברוך על כל
הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון השם רדת עולם היום
יעמיד במשאש כל יצודי עולם אם כבנים אם בעבדים אם כבנים
עיניו לך תליות וכו' ברכה שנייה אתה זכר בעשתי
עולם ותקד כל יצודי קדם בו' כי זכר ואשכחות אתה זמא בעולם

רוח ה' אליהו על ישראל עכב ועל ירושלים עירך ועל ציון
משכן כבודך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא עירך ומלכו
חד משיחך וחד למקומו בימינו ובנה ירושלים בקרבב כאשר
דברת בא' בונה ברחמי את ירושלים ברוך אתה ה' אליהו
מלך העולם האל אבינו מלכנו אדונינו במראנו נואלנו קדושינו
קדוש יעקב ומלך הטוב והצדיק שבכל יום ויום ונמלינו ון
חסד ורחמים ומל טוב הרוחן ישתבח לזורי ורדים ורחמן
הפאר לבצח נצחים ורחמן יזכנו לימות המשיח ולבנין בית
המקדש ולחי העולם הבא מגדול ישועות מלכו ונוכר
בפידים רשו ורעבו ונוכר כי לעולם חסדו המפטר בנביא
מבדך לפניך ברוך אתה ה' אליהו מלך העולם אשר בחר
בנביאים טובים ורצה בדבריהם והאמרים באמת ברוך אתה
ה' הבורח בחודה ובמשה עבוד ובישראל עמו ובנביאי האמת
והצדק ומבדך לאוריה ברוך אתה ה' אליהו מלך העולם
צור כל העולמים צדיק ככל החרות האל הנאמן האובר ועשה
מוכר ומקיים אשר כל דבריו האמת והצדק נאמן אתה הוא השם
אליהו ונאמרים דברך דבר אוד מברוך אחד לא ישוב ריקם
כי אל נאמן אתה ברוך אתה ה' האל הנאמן ככל דבריו רוח על
ציון כי היא בית וחינו לעגונת נפש תגקום נקם מודה בימינו
ותבנה מודה ברוך אתה ה' בונה ירושלים את צמח דוד עבדך
מודה תצמיח וקרנו תרום כישועתך ברוך אתה ה' מן דוד על
החרה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום הבחוח הזה שנתת לנו
השם אליהו לקדושה ולכבוד ולתפארת על הכל אנו מברכים
שנך ברוך אתה ה' המקדש השבת ובוים טוב הוא אמר ועל יום
שנך מקרא קדש וזה שנתת לנו לששון ולשמחה ברוך אתה ה'
מקדש ישראל והחמים ואם היה שבת ויום טוב מלל שניהם
חורם מקדש השבת וישראל והחמים בנוסח שהוא חתם
בתפלה בברכה אמצעית באותו היום כך הוא חתם בברכה
אחרונה ו הענינות שנהגו רוב העם לקרות מן הנביא' בכל
שבת ושבת ומפטרין בון ואלו הן בראשית הן עבוד
אהבך בו עד אלה הדברים עשיתם ולא עשיתם בישעיה
תולדות נח רבי עקרה לא ילדה עד הנו אביכם ולם אלי
בישעיה לך לך ואל מי תדמוני ואשח עד כי אני ה'
אעם אלה ישראל בישעיה וידא אלך ואשה אות
בנשי בני הנביאים עד ותשא את בנה ותצא במלכים ויהי
חיי שרה תחלת הספר עד יחי אדוני המלך לעולם במלכים
תולדות יצחק משא דבר ה' אל ישראל ביד מלאכי עד ועדבה
להכנות ומלי בתרי עשר ויצא יעקב ועמי תלואים
למשותבי עד ובנביא העלה בתרי עשר וישלח יעקב
וחן עזבירה עד סף ספר בתרי עשר וישכ יעקב על שלשה
פסעי ישראל עד אריה שאג מי לא יידא בתרי עשר ויהי
בקץ ויקץ שלמה וזכה תלום עד ויהי המלך שלמה מלך
במלכים ויגש אליו ואותו בן אדם קח לך עץ אור
עד וידע הגוים כי אני ה' ביהוקאל ויהי יעקב ויקרבו ימי וחד
למות עד ושלמה ישב על כסא דוד אביו במלכים ואלה
שמות בן אדם וחדע את ירושלים עד ויצא לך סם ביהוקאל
וארא ולא יהיה עוד לבית ישראל עד ביום והוא אצמיח קרן
לבית ישראל ביהוקאל בא אל פרעה משא בערים עד
אשר ברם ה' צבאות בישעיה ויהי בשלח שידת וברוחו בן
ויבנע אלדים עד ותשקש הארץ ארבעים שנה בשפטים
וישמע יחד בשבת מת המלך עזריא עד לכרבה הכשרה
בישעיה ואלה המשפטים והגר אשר היה אל ידמה עד לא

יכוח איש לינוב בן רבב בירמיה ויקח לי תרומה ויה נתן
חכמה לשלמה עד ושכנתי בתוך בני ישראל במלכים ואחז
תצוה הגד את בני ישראל את הבית עד ורציתי אתכם ביהוקאל
כי חשא ודבר ה' ויהיה אל אליהו עד וידכב אואב
וילך במלכים ויקהל וישלח המלך שלמה ויקח את חדם מעד
עד ותתם בלאכת במלכים ואלה פקודי רעש חדם ויקרא
עם זו יצאתי לי עד כה אמר ה' מלך ישראל בישעיה צו את ארץ
עולותיך ספר על וכחכם עד בא לה תפצתי נאם ה' בירמיה
ויהי ביום השמיני חספ עוד וחד את כל בודד
בישראל עד כל אשר בלבבך במלכים אשה כי תדע ואיש
בא כבעל שלישי עד וילך אתו ככרת ארץ במלכים זאת
היה וד' אנשים וברלג עד ולא השליכם מעל פניו במלכים
אחרי מות התשפוט התשפוט עד ונחלת כך לעיני הגוים
ביהוקאל קדושים תהיו באו אנשים מקני ישראל עד
צבי היא לכל הארצות ביהוקאל אמר אל הכובים והבוגים
הלויים בני צדק עד כל נבילה ושריפה ביהוקאל בור
סיני השם עחי ומעוד עד רפאני ה' וארפה בירמיה אם כחוקתי
הנבא על רועי ישראל עד וחצלתים מיד העובדים בום
ביהוקאל במדבר סיני והיה מספר בני ישראל עד
וארשתך לי באמנה בתרי עשר נשא ויהי איש אחד מצדע
עד ויגדל הנער ויברכהו השם בשפטים בהעלותך רני
ושמחי בה ציון עד ידי דובכל יסוד הבית בתרי עשר
שלך לך ישלח ידוע כן נקן עד וגם נמנו כל יושבי וכו' ביהושע
ויקח קרא ויאמר שכנאל אל העם וכו' עד כי לא יוטט
השם את עמו בשמאל זאת וקת החרה ויפתח הגלעדי
עד מימים ימימה בשפטים וידא בלק ויהי שארית יעקב עד
והצנע לכת עם אלדי בתרי עשר פנחס ויד השם היה אל אליהו
עד ויקם וילך אחרי אליהו במלכים ראשי הכנות
ויהן כשה לכמה בני ראובן עד כחלק את הארץ ביהושע
אלה בסעו אלה הגהלות עד ויהנו בני ישראל לחיים
ביהושע אלה הדברים ואלה הדברים אשר דבר השם אל
ישראל עד והייתם לי לעם בירמיה ואתה נון וארפל אל השם
אחרי תת את כפר הבקצה עד שחת בבכף יקנו בירמיה
ויהי עקב הלך וקראת באוני ירושלים עד ותברכו בובל
גוים וכו' ויהלל בירמיה ראה אבני הנה ימים באים נאם
השם והקיבותי עד אם יסתר איש במסדרים בירמיה
שופטים ויהי כאשר וכן שכנאל עד ויאמר שכנאל אל
אנשי ישראל לכו בשכנאל כי הצא ראבנא פלשתים את
בזביותם עד והשם יהיה עמך בשכנאל ויהי כי תבא
אז יבנה יהושע מזבח עד ולא היה כיום והוא ביהושע
אתם נעבים ויאכף יהושע את כל שבטי ישראל עד
ברמים חתים אשר לא נטעת ביהושע האזינו
ולקאתי אני מצמרת הארז עד והשיבו אלי חזו ביהוקאל ואת
הברכה ויהי אחרי מות משה עבד חסם וברלג עד ויהי השם
את יהושע ביהושע כל שבת שקורין בה שתי פרשיות
מפטרין בה מענין פרשה אחרונה זו הכנות ברוב המקומות
וכן נהגו רוב העם להיות מפטרין במזמרת ישעיה כאוד תשעה
באב עד ראש השנה בשבת שאוד תשעה באב מזמ
נרצו עמי בשביה ומאכר ציון בשלישית ענייה מערה
ברביעית אנבי אנבי מנחכם בחמישית קברי אחי
בששית רבי עקרה בשביעית שוש אשית בוחסם

הלכות שבת

שתי מצות עשה
חוד פרטן :

יש בכללן חמש מצות
ושלש מצות לא תעשה

- א לשבות בשביעי : ב שלא לעשות בו מלאכה :
- ג שלא לענוש בשבת : ד שלא לצאת חוץ לגבול בשבת :
- ה לקדש את יום השבת בכרחה :

וביאור מצות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

וכל מקום שנ' מותר לעשות כן וכך הרי זה מותר לכתולה וכן כל מקום שנאמ' אינו חייב כלום או פסול מכלום אין מכין אותו כלל : ה דברים המותרים לעשותן בשבת ובשעת עשייתן איפשר שתעשה בגללן מלאכה ואפשר שלא תעשה לא נתבון לאותה מלאכה הרי זה מותר כיצד גורר אדם מטה וכסא וספסל וכיוצא בהן בשבת ובלבד שלא יתבון לחפור חריץ בקרקע בשעת גרירתן ולפיכך אם חפרו הקרקע אינו חושש בכך לפי שלא נתבון וכן מהלך אדם על גבי עשבים בשבת ובלבד שלא יתבון לעקור אותן לפיכך אם נעקרו אינו חושש ורוחץ ידיו בעפר הפירות וכיוצא בו ובלבד שלא יתבון להשיר השער לפיכך אם נשר אינו חושש וכן פריצה דחוקה מותר להכנס בה בשבת אעפ' שמשיר צרות וכן כל דבר שאינו מתבון כגון זה הרי זה מותר : ו' עשה מעשה ונעשת בגללו מלאכה שחידא תעשה בשביל אותו מעשה אף על פי שלא נתבון לה חייב שהדבר ידוע שאי אפשר שלא תעשה אותה מלאכה כיצד הרי שצריך לראש עוף לצחק בו לקטן וחתך ראשו בשבת אף על פי שאין סוף נגמתו להדיגת העוף בלבד חייב שהדבר ידוע שאי אפשר שיחתך ראש החי וחייה אלא המת בא בשבילו וכן כל כיוצא בזה : ז כל העושה מלאכה בשבת אף על פי שאינו צריך לספח של מלאכה חייב עליה כיצד הרי שכבה את הנר מפני שהוא צריך לשמן או לפתילה כדי שלא יאבד או כדי שלא ישרף חרש של בר חייב מפני שהכיבוי מלאכה ודאי נתבון לכבות ואף על פי שאינו צריך לטוף הכיבוי ולא כבה אלא כפני השמן או כפני החרש או כפני הפתילה הרי זה חייב : וכן המעביר את הקוף ארבע אמות ברשות הרבים או הנכבה את הגזלת כדי שלא יזקק בהן רבים חייב ואף על פי שאינו צריך לטוף הכיבוי או לטוף ההעברה אלא להרחיק ההזקק הרי זה חייב וכן כל כיוצא בזה : ח' כל המתבון לעשות מלאכה ונעשת לו מלאכה אחרת שלא נתבון לה פט' עליה לפי שלא נעשת מחשבתו כיצד זרק אבן או חץ בהבירו או בבהמה כדי להורגו והודך ועקר אלון בהליכתו ולא הרג הרי זה פסול הרי זה קל וחומר אם נתבון לאיסור קל ונעשה איסור חמור כגון שנתבון לזרוק בברבליה ועברה האבן לרשות הרבים שהוא פסול וכן כל כיוצא בזה נתבון לעשות דבר המותר ועשה דבר אחר כגון שנתבון לחתוך את התלש וחתך את המחבר אינו חייב כלום וכן כל כיוצא בזה ט' נתבון ללקוט תאנים שזרותות ליקט לה לבנות או שנתבון ללקוט ענבים ואחר כך תאני ונהפך הדבר ולקוט התאנים בתולה ואחר כך ענבים פסול אף על פי שלקט כל שחשב והאיל ולא לקט בסוד שחשב פסול שבלא כוונה עשה שלא אסרה תורה אלא מלאכת מנושבת : י' היו לפניו שתי גרות דחלקות או כמות נתבון לכבות זו וכבה את זו או לחדליק את זו וחדליק את זו חייב שהרי עשה כן הבלאכה שחשב לעשותה הא למה היא דומה למי שנתבון ללקוט תאנים זו ולקוט תאנה אחרת או למי שנתבון לזרוק את זה וזרז את זה שחייב שהרי נעשת מלאכה שחשב לעשותה י"א אבל אם נתבון לחדליק ראשונה ולכבות שנייה אזריה ונהפך ח הדבר וכבה ראשונה ואחר כך חדליק שנייה אזריה פסול ש"אף כבה זו וחדליק זו בגשיכה אחר חייב

בשביעי במלאכה מצות עשה שנא' וביום השביעי תשבות וכל העושה בו מלאכה כגל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנ' לא תעשה כל מלאכה : ומזה חייב על עשיית מלאכה אם עשה בריצונו בוזזן חייב כרת ואם היו שם עדים והתראה נסקל ואם עשה בשגגה חייב קרבן חטאת קבועה : ב' כל מקום שנאמ' בהלכות שבת שהעושה דבר זה חייב הרי זה חייב כרת ואם היו שם עדים והתראה חייב סקילה ואם היה שנג חייב חטאת : ג' וכל מקום שנ' שהעושה דבר זה פסול הרי זה פסול מן הכרת ומן הסקילה ומן הקרבן אבל אסור לעשות אותו דבר בשבת ואיסורו מדברי סופרים הרחוקה מן המלאכה והעושה אותו בזרזן מכין אותו מכת מרדות : וכן כל מקום שנ' אין עושין כך וכך או אסור לעשות כך וכך בשבת העושה אותו דבר בזרזן מכין אותו מכת מרדות : ד'

ספר שלישי והוא ספר זמנים

הלכות עשר הוא סדרון הלכות שבת
 הלכות עירובין הלכות שבת עטור
 הלכות שבתת יום טוב הלכות חמץ
 ומצה הלכות שופר וסוכה הלולב
 הלכות שקלים הלכות קדוש החדש
 הלכות תענית הלכות מגילה וחנוכה

הלכות חמץ ומצה יש בכללן
 ח' מצות ג' מצות עשה וה' מצות
 לא תעשה

הלכות סופר וסוכה הלולב יש
 בכללן שלשה מצות עשה
 הלכות שקלי בצית עשה אחת
 הלכות קדוש החדש מצות עשה
 אחת היא

הלכות תענית מצות עשה
 אחת היא

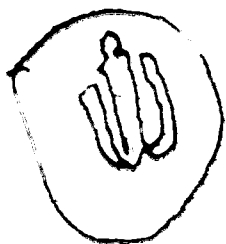
הלכות שבת יש בכללן ה'
 מצות שתי מצות עשה וג' מצות
 לא תעשה

הלכות עירובין מצות עשה
 אחת והיא מדברי סופרים ואגב
 בן המגן

הלכות שבת העשור יש
 בכללן ד' מצות שתי מצות עשה
 ב' מצות לא תעשה

הלכות שבתת יום טוב יש
 בכללן שנים עשר מצות ו'
 מצות עשה ו' מצות לא תעשה

הלכות מגילה וחנוכה יש בכללן
 שתי מצות עשה מדברי סופרים
 ואגב מן המגין נמצא כל
 המצות של תורה בספר זה לה'
 יש' מהן מצות עשה ו' מצות
 לא תעשה ויש בו שלשה מצות
 מדברי סופרים

לח חברתה כלי תלוי בשערה ואם אי אפשר מביאה כדרכה :
 ב' אין מלדין את הגויה בשבת ואפי' בטבר ואין דושטין
 לאיבה ואף על פישאין שם חלול אבל מלדין את בת גר
 תושב מפני שאנו מצווין להחיותו ואין מלדין עליה את השב'
 : ג' היה משיתחיל אדם להיות שותת עד שתלד ואמר
 שתלד עד שלשה ימים מלדין עליה את השבת ועושין לה כל
 צרכיה בין שאמרה צריכה אני בין שאמר איני צריכה ומשלש
 עד שבעה אם אמרה איני צריכה אין מלדין עליה את השבת
 ואם שתקה ואין צריך לחבר אם אמרה צריכה אני מלדין
 עליה את השבת ומשבע ועד שלשי יום הרי היא כחולה שאין
 בו סכנה ואפילו אמרה צריכה אני אין עושין לה מלאכה אלא
 על ידי גוי : ד' עושין מזוזה לזרה ואפילו בימות החמה
 מפני שהצנח קשה לזרה הרבה במקומות הקרים אבל אין
 עושין מזוזה לחולה להתרבות בה : ה' הקי דם ונצטנן עושין לו
 מזוזה אפי' בתקופת תמו : ו' כרועין את הוולד בשבת ביום
 שגלד אחר שחנתו את שיבורו אפי' בחמין שהוחמו בשבת
 ומלדין אותו ומלפפין אותו מפני שסכנה היא לו אם לא יעשו
 לו כל אלו : ז' וכן מרחיצין אותו לפני המילה ולאחר המילה
 וכיום השלישי למילה בחמין שהוחמו בשבת מפני הסכנה :
 ח' האשה שישבה על המשבר ומתה מביאין סכין בשבת
 אפי' דרך רשות הרבים וקורעין את כריסה ומצויאין את הוולד
 שמצא ימצא וז' שספק נפשות דוחה את השבת ואפי' לזה שאין
 חוקו וז' : י' כפקחין פיקוח נפש בשבת ואין צריך
 לישל רשות מבית דין והמקדים להציל הנפש הרי זה משובח
 כיצד ראה תינוק שנפל לים פורש מצודה ומעלהו ואף על פי
 שחזר צד הדגים עמו : שמע ששבע תינוק בים ופרש מצודה
 להעלותו והעלה דגים בלבד פטור מכלום : נתבון להעלות
 דגים והעלה דגים ותינוק פטור אפילו לא שמע ששבע הואיל
 והעלה תינוק עם הדגים פטור : י"ז גבל תינוק לבוד עוקר
 חליא ומעלהו ואף על פי שהוא מתקן בה כוונה בשעת
 עקירתו : נגעל דלת בפני תינוק שאבר הדלת ונציאו ואעפ
 שהוא מפצל אותו כמין עצים שראיין למלאכה שמא יבעת
 ותנוק וימת : נפלה דליקה ויש שם אדם שדושטין שם ישרף
 מבין אותו להצילו מן האש ואף על פי שהוא כובש דרך
 ומתקנה בשעת כיבויה וכל הקודם להציל הרי זה משובח ואינו
 צריך לישל רשות מבית דין בכל דבר שיש בו סכנה : י"ח
 מי שנפלה עליו מפולת כסף הוא שם ספ' אינו שם כפקוד עליה
 מצאוהו וז' אף על פי שנתרצין ואי אפשר שיכריא כפקחין
 עליו ונציאין אותו לחיי אמתה שעה : י"ט בדקו עד הוטבו
 ולא מצאו בו נשכה נביחין אותו שם שכבר נת' בדקו ומצאו
 עליהם כתי' לא יאמר בבר מנו תלונתם אלא כפקחין על
 הכל שאפשר במפולת שימת העליון ויחיה התחתון חז' : כ' כף
 היתה חצר שיש בה גוים ויש אלים אפי' ישראל אחד ואף גוים
 נפלה עליהם מפולת מפקחין על הכל מפני הישראל : פירש
 אחד פנים לחצר אחרת ונפלה עליו אותו חצר כפקחין עליו
 שמא זה שפדש היה ישראל והגשאים גוים : כ"א נעקרו
 כולן מחוץ ללחך לחצר אחרת ובעת עקירתם פירש אחד
 מן ונבגם לחצר אחרת ונפלה עליו כפולת ואין ידוע מי הוא
 אין מפקחין עליו סכין שנעקרו כולם אין כאן ישר קבוע וכל
 הפרש מן כשהן מלכין חיי הוא בחזקת שפירש מן הדוב
 לפיכך אם היה הרוב ישראל אעפ' שנעקרו כולם ופירש אחד
 כהם לחצר אחרת ונפלה עליו כפולת מפקחין : כ"ב המהלך
 במדבר ולא ידע מתי הוא יום שבת מונה מיום שטעה ששה
 ומקדש טביעו וכברך בו ברכת היום וכבודל במצא שבת

ובכל יום ויום ואפי' ביום זה שהוא מקדש מבדיל בו ומותר לו
 לעשו כדי פרנסתו בלבד כדי שלא ימות ואמר לו לעשות יותר
 על פרנסתו שכל יום ויום ספק שבת הוא : ואם ידע שהוא
 שמיני לציאתו או חמשה עשר לציאתו וכיצא בזה המנין הרי
 זה מותר לעשות מלאכה באותו היום שהרי הדבר ודאי שלא
 יצא בשירה פסבט ושאר הימים חוץ מיום זה עושה כדי
 פרנסה בלבד : כ"ג גוים שצרו על עירות ישראל אם
 באו על עסקי מבון אין מלדין עליהן את השבת ואין עושין
 עמהן מלחמה ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו אלא על
 עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זין ומלדין עליהן את
 השב' : ובכל מקום אם באו על עסקי נפשות או שערבו מלחמ'
 או שצרו סתם יוצאין עליהן בכלי זין ומלדין עליהן את
 השבת : וכיצא על כל ישראל שיכולין לצאת ולבא ולעזור
 לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד הגוים בשבת ואסור להן
 להתמנה עד כרצאי שבת וכשיציל את אחיהן מותר להן
 לחוד בכלי זין שלהן למקומן בשבת כדי שלא להבשילן
 לעתיד לבא : כ"ד וכן ספינה המטופת בים או עיר
 שהקיפה נהר מצוה לצאת בשבת להצילן בכל דבר שיכול
 להצילן ואפילו יודד הנודף מפני הגוים או מפני שהוא נודף
 אחריו להרגו מצוה להצילו ואפי' בעשיית כמה מלאכות בשבת
 ואפילו לתקן כלי זין להצילו מותר : חוקים עליהן ומתחננים
 בשבת ומתריעין עליהן לעזוב אותם : ואין מתחננים ולא
 זעקין על דבר בשבת : כ"ה צרין על עליות הגוים
 שלשה ימים קודם לשבת ועושין עמהן מלחמה בכל יום ויום
 ואפילו בשבת עד שכובטין אותה אף על פי שהיא מלוצמת
 חרשות מפני השמועה למוד עד רדתה ואפילו בשבת ואין צריך
 לחבר במלחמת מצוה ולא כבש ידוע יריוו אלא בשבת :

פרק שלישי

מת להתחיל מלאכה בע"ש אעפ' שהיא נגמרת מאלה בשב' שלא
 באסר עלינו לעשו מלאכה אלא בעצמ של יום אבל כשתעשה
 המלאכה בעצמה בשב' מותר לנו להגות במה שנעש' בשב' מאליו
 : ב' כיצד פתקין מים לנהר ערב שבת עם חשיכה והיא מתבלא'
 והולכת כל היום כולו ומגידין מוצר תחת הכלים והן מתגברין
 והלכין כל השבת כולה ומגידין קילור על העין ואספולנית על
 גבי הבבה ומתרפאין והולכין כל השבת כולה ושארין דיו וסבני'
 עם חשיכה והן שורין והולכין כל השבת כולה ונתבין צבר
 לזרה נאנין של פשתן לתבוא והם משתבין והלכין כל השבת
 כולה ופרשים מצוות לזרה תלעופת ולדגים עם חשיכה והן
 בצודין והולכין כל השבת כולה וטענין בקודת בית הבד
 ובעגלי הגת עם חשיכה והבשקין זכין והולכין כל השב' כולה
 ובדליקין את הנר או את המזוזה כבערב והיא חלקת והולכת
 כל השבת כולה : ג' מגידין קדרה על גבי האש או בשד
 בתבד או על גבי נחלי והן מתבשילן והלכין כל השב' ואוכלין
 אותן בשבת : ויש בדבר זה דברים שהן אסורין גזרה שמא
 יחתה בגוילים : ד' בשבת כיצד תבשיל שלא בשל כל
 צרכו וחמין שלא הוחמו כל צדקן או תבשיל שבשל כל צרכו
 וכל זמן שכבשקמ הוא יפה לו אין משהין אותו על גבי האש
 בשבת אף על פי שהונח מבעוד יום גזרה שמא יחתה בגוילים
 כדי להשלים בשולל או כדי לצמק לפיכך אם גרף האש או
 שכסה אש הבירה באפר או בנעורת הפשתן הדקה או שעכבו
 הנחלי טורי הן כמבוסות באפר או שהסיקה בקש או בגבבה
 או בגללי בהמה דקה שהרי אין סכ נחלים בוערות ח' ב

שאף על פי שלא תקדים החולקה הרי זה לא איזר אתה אלא
שתוך כמות ולפיכך וריב וכן כל כיוצא בזה וכל העושה מלאכה
כמתעסק ולא נתבונן לה פטר יב כל המתכוין לעשות מלאכה
ונעשה ביותר על כוונתו וריב בפרות מכוונתו פטר כיעד
ודי שנתכוון להוציא מטא לאוריו ובא לו לפניו וריב שהרי
נתכוון להוציא בשמירה פחותה ונעשה שמירה מעולה אבל אם
נתכוון להוציא לפניו ובא לו לאוריו פטר שהרי נתכוון להוציא
בשמירה מעולה והוציא בשמירה פחותה וכן כל כיוצא בזה יג
וזה נגזר בסימני השלך המטא בין בשדו וחלוקו בין שבא זה
המטא שדרכו להוציא בדרך הזאת לפניו בין שבא לאוריו
חייב שכן ודכו להיות אחד יד כל המתכוין לעשות
מלאכה בשבת והתחיל בה ועשה כשיעור חייב אף על פי שלא
השלים כל המלאכה שנתכוון להשלימה כיעד הרי שנתכוון
לכתוב אגרת או שטר בשבת אין אומרים לא יתחייב זה עד
שישלים חפצו ויכתוב כל השטר או כל האגרת אלא משיכתוב
שתי אותיות חייב וכן אם נתכוון לאגרת בנגד שלם משיאגרת
שני חותין יתחייב ואף על פי שכוונתו להשלים הבגד הואיל
ועשה כשיעור בכונה חייב וכן כל כיוצא בזה יט כל
מלאכה שהחיד יכול לעשות אותה לבדו ועשו אותה שנים
בשתתפות בין שעשה זה מקצתה וזה מקצתה כגון שעקד זה
החפץ מרשות זו והניחו השני ברשות אגרת בין שעשו אותה
שניהם כאחד מתחלה ועד סוף כגון שאחד שניהם בקלמס
וכתבו או אחד כבר והוציאו מרשות הרשות הרי אלו פטורין
יז ואם אין אחד מהן יכול לעשותה לבדו עד שיצטרפו
שנים כגון שנים שאחד קורה והוציאוה לרשות הרבים הואיל
ואין כח באחד מהן לעשותה לבדו ועשו אותה בשתתפות מ
מתחלה ועד סוף שניהן חייבין ושיעור אחד לשניהן יהיה כח
באחד להוציא קורה זו לבדו והשני אינו יכול להוציא לבדו
וכשתתפו שניהם והוציאו זה ודאשון שיכול חייב והשני מסייע
הוא ומסייע אינו חייב כלום וכן כל כיוצא בזה יח כל
המקלקלין פטורין כיעד הרי שחבל בחבירו או בבהמה ודרך
השחיתה וכן אם קרע בגדי אב שדפן או שבר כלים ודרך השחת
הרי זה פטר יז חפר גומא ואינו צריך אלא לעפרה הרי זה
מקלקל ופטר אף על פי שעשה מלאכה האל ומתנתו לקלקל
פטור יח כל המקלקל על מנת לתקן חייב כיעד הרי שסתר
כדי לבנות במקומו או שחזק כדי לכתוב במקום שחזק או
שהגד גומא כדי לבנות בתוכה יסודות וכל כיוצא בזה חייב
ושיעורין כשיעור המתקן יט כל העושה מלאכה בשבת
מקצתה בשתג ומקצתה בוזון בין שהחיד חלבסוף שג בין
ששג חלבסוף חיד פטר עד שיעשה שיעור המלאכה כולה
מתחלה ועד סוף בוזון ואחר כך יהיה חייב כרת ואם יהיה
בעדים והתראה חייב סקילה או שיעשה שיעור מלאכה כולה
בשגה מתחלה ועד סוף ואחר כך יהיה חייב חטאת קבועה י

פרק שני

ודרויה היא שבת אצל סכנת נפשות בשאר כל המצות לפיכך
חלה שיש בו סכנה עושיין לו כל ערכו בשבת על פי הפא
אונן של אותו מקום ספק שהוא צריך לחלל עליה את השבת
ספק שאינו צריך וכן אם אמר הפא לחלל עליה את השבת והפא
אזר אומר אינו צריך בחללין עליה את השבת ספק נפשות
דחה את השבת ב' אמרוהו בימי השבת שהוא צריך
לכך וכן לשמנה ימים אין א' נמתן ע' חעדיב כדי שלא לחלל
עליו שתי שבתות אלא בחללין מ' שהוא שבת ומחללין

עליו אפילו מאה שבתות כל זמן שהוא צריך ויש בו סכנה או
ספק סכנה מחללין ומחללין לו את הנר ומכבים מלפניו את
הנר ושוחטין לו ואופין וכבשולין ומחמין לו חמין בין להשקותו
בין לרדוף גופו כלל של דבר שבת לגבי חולה שיש בו סכנה
חרי הוא כחול לכל חודשים שהוא צריך להן ג
כשעושיין דברים האלו אין עושיין אותן לא על ידי גור ולא על
על ידי קטנים ולא על ידי עבדים ולא על ידי נשים כדי שלא
תהא שבת קלה בעיניהם אלא על ידי גדולי ישראל וחכמים
ואסור להתמזגה בחלול שבת לחולה שיש בו סכנה שנאמר
אשר יעשה אתם האדם וחי בהם ולא שימתו בהם הא למדת
שעין משפט התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושולם
בעולם ואילו המינין שאמרים שהו חלול שבת אסור עליהם
הכתוב אומ' גם אני נתתי להם חקים לא טובים ומשפטים לא
יורו בהם ד' החושש בעיניו וזוה שיהיה בשתייהם או
באחד מהם צד או שהו דמעות שותתות מהן מדב הבאב או
שהיה דם שותת מהן או שהיה בהן קוחות וכיוצא בחללים אלו
הרי זה כחול חל' שיש בהם סכנה ומחללי' עליו את השבת ועושי
לו כל ערכו רפואה ה' ואם יש מכה בחלל גופו מן השפה
ולפניו בין בפיו בין במעיו בין בכבודו ושחלו או בשא' מקומות
כל שיש בחללו הרי זה חולה שיש בו סכנה ואינו צריך אומר
שחליו כבוד הוא לפי מחללין עליו את השבת מיד בלא אגדה
ומכה שהוא בגב היד וגב הרגל הרי הוא כמכה של חלל ואינו
צריכה אומר ומחללין עליה את השבת וההוס' שמסדר את
הבשר כמכה של חלל דמי ומחללין עליו את השבת וכן כל
חולי שהרופאין אומרים שיש בו סכנה אף על פי שהו בעוד
דובשד מבוזין מחללין עליו את השבת על פיהם ז

הבולע נימא של מים מחמין לו חמין בשבת ועושי' לו כל ערכו
רפואה בפניו שהיא סכנת נפשות וכן מי שנשכו כלב ששהא
אזר מחללי העפר שממיתין אפילו היה ספק במיתין ספק אין
במיתין עושיין לו כל ערכו רפואה לחלול ז חלה
שאמרוהו רופאים להביא לו בגזרות אגרת ודעו עשרה בני
אדם והביאו לו עשר גזרות בכת אגרת כולן פטורין ככלום ו
ואפ' הביאו בזה אור זה ואפ' חברי בראשונ' שהרי מל ברשות
הביאו ח' חלה שהיה צריך לשתו גזרות ולא כצא אלא
שתי גזרות בשני עוקצין ושליש גזרות בעוקץ אחד מותין
העוקץ שיש בו ג' אעפ' שאין צריכין אלא לשת' כדי שלא ידבו
בבעירה אלא יכרתו עוקץ אחד ולא יכרתו שנים וכן כל כיוצא
בזה ט' דבבשל לחולה בשבת ואכל החולה והותיר
אסור לבריא לאכול כמנו כן דבמותר גזרה שכא ירבה בשביל
אבל השחט לחולה בשבת מותר לבריא לאכול כמנו בשד זה
שאין בדבר תוספת כדי שנגזר שכא ירבה בשביל וכן כל
כיוצא בזה י' חלה שאין בו סכנה עושיין לו כל ערכו
על ידי ג' כיעד אומרים לגבי לעשות לו והוא עושה לבטל לו
הלאפות ולהבי' לו רפואה כדעו לרשות וכיוצא באילו וכן כחול
עיניו מן הגז' בשב' אף על פי שאין שם סכנה ואם היה צריכין
שאין בהם מלאכה עושיין אותן אפילו ישראל לפיכך בעליון
אונים בשבת ומעליון אנקלי ומחללין את השבת וכל כיוצא בזה
מותר יא החללות בשכודעת לילד הרי הוא כסכנת
נפשות ומחללין עליון את השבת קדאין לה דבבה ככנס
למקום חתובין את המבד וקושרין אותו ואם הייתה צריכה
לנר בשבת בשעה שהיא יצדקת בחלליה מחללין לה את הנר
ואפילו היתה סוכא כפניו שדעתה כתיבת עליה בנר ואף על
פי שאינה רואה ואם היתה צריכה לשכך וכיוצא בו כביאין לו
וכל שאפסד לשנות כשגין בשעת הדבאה כגון שתביא לה

שמן כדבר המוסף הכל בשבת שהוא צמוד לפיכך מותר להטמין בדבר המוסף הכל בין השמשות שבתם קדוה בין השמשות כבר הנהו ונמו בעבועין וכיון שנוה שוב אינו דוחקין ג' וכן מן הדין היה לטבוח התבשיל בדבר שאינו מוסף הכל בשבת עצמה אבל אסרו חכמים דבר זה גזירה שמא יטמין ברמץ ויהיה בו ניצוצות של אש ונמצא חותה בגחלים לפיכך אסרו להטמין דבר הם בשבת ואפילו בדבר שאינו מוסף הכל ד' ספק חשיכה וספק אין חשיכה מותר לטמון את דבר זה ומותר לטמון את דבר הצונן בשבת בדבר שאינו מוסף כדי שלא יצטנן ביותר או כדי שתפיג צצו דמין שטבחו מערב שבת ונתגלו בשבת מותר לכסותו שהרי אינו מוסף ומותר להחליף הכיסוי בשבת כיצד נוטל כסות ומגיד כנפי יונה או נוטל כנפי יונה ומגיד הכסות ה' פינה התבשיל או המים החמין מכלי לכלי אחר מותר להטמין הכלי האחד בשבת בדבר שאינו מוסף כגון הדבר הצנן שלא אסרו להטמין בשבת אלא דבר הם שהוא בכלי ראשון שנתבשל בו אבל אם פינה מותר ג' מניחין מים על גבי מים בשבת וקודרה על גבי מים ומיחם על גבי קדרה ושח פיהם בבצק לא בשביל שיהיו אלא בשביל שיעכרו על חמם שלא אסרו אלא להטמין בשבת אבל להני' כלום על גבי כלי חם כדי שיהיו עומדין בחימונתן מותר אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר צונן על גבי כלי חם בשבת שהרי מליד בו חם בשבת ואם הניחו בערב מותר ואינו כשמן בדבר המוסף *

פרק תמיש

החלקתו בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק ולא מצוה שאינו חייב לחזוף אחריה עד שיעשנה כגון עיחוי חרות או נטילת ידים לאבילה אלא זוכה ואחד אנשי ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דולק בשבת אפילו אין לו מה יאכל טהור על הפתח ולקוח שמן ומדליק את הנר שהו בכלל עתג שבת חייב לברך קודם הדלקה באי אמה אקבו להדליק נר של שבת בדרך שניכר על כל הדברים שהוא חייב בהם כדברי ספרים ב' מותר להשתבש בנר של שבת וה' שלא יהא הדבר צריך עיון הרבה אבל דבר שצריך דקד' בראיתו אסור להבדילו לאור הנר גזירה שמא יטה ג' המדליק צריך להדליק כבעוד יום קודם שקיעת החמה ונשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים לפי שהן מצוות בבתיהם והם עסקו במלאכת הבית ואעפ"כ צריך האיש להזהרן ולבדוק אותן על כך ולומר להם לאנשי ביתו ערב שבת קודם שתחשך הדליק את הנר ספק חשיכה ונכנס השבת ספק לא נכנס אין מדליקין ד' משתשקע החמה עד שיראו שלש כוכבים בינוניים הוא הזמן הנקרא בין השמשות בכל מקום והוא ספק מן היום ספק מן הלילה ודין בו להחמיר בכל מקום ו לפיכך אין מדליקין בו והעושה מלאכה בין השמשות בערב שבת ובמקום שבת בשתג חייב וטאת ככל מקום ותוככי אלו לא כוכבים גדולים הנראין ביחס ולא קטנים שאין נראין אלא בלילה אלא בינוניים ומשיראו ג' כוכבים אלו הבינוני הרי זה לילה ודאי ה' פתלה שמדליקין בה בשבת אין עושין אותה בדבר שהאור מסכסכת בו כגון צמר ושער ומשי וצמר חארו ופשתן שלא נופץ וסיב של דקל וכיני העץ הרבי וכיצא בהן אלא כדבר שהאור נתלית בו כגון פשתה נפרצ' ובגדי שש וצמר נפן וכיצא בהן * והמדליק צריך שידליק ברוב היוצא

מן הפתלה ו' הכורך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אם להעבות הפתלה כדי להסוף אר' אסור ואם להקשות הפתלה כדי שתהא עומדת ולא תשלשל למטה מותר * נותנין גריד של מלח וגרים של פל על פי הנר בערב שבת שיהיה דולק כליל שבת וכל הפתלות שאין מדליקין בהן בשבת עושין מהן מדורה בין להתחכם כנגדה בין להשתמש לאורה בין על גבי מגורה בין על גבי קרקע ויא' אסרו אלא לעשותן פתלה לנר בלבד * ח' שמן שמדליקין בו בשבת צריך שיהא נמשך אחר הפתלה אבל שממן שאין נמשכי אחר הפתלה כגון זפת ושענה ושמן קיק ואליה וחלב אין מדליקין בהן וכפני מה אין מדליקין בפתלות שאין האור נתלת בהן ולא בשמנים שאין נמשכין אחר הפתלה גזירה שמא יהיה אור הנר אפל ויטה אותה בשעה שישתמש לאורה : ט' חלב שהתיכו וקרבי דגים שנמחו נותן לתוכן שמן כל שהו ומדליק אבל שמנין שאין מדליקין בהן אפי' ערבן בשמנים שמדליקין בהן לא ידלי' כפני שאין נמשכין : י' אין מדליקי' בעטרן כפני שריחו רע שמא יניחנו ויצאה ובה עליו לישוב לאור הנר ולא בצרי' כפני שריחו טוב שמא יקח ממנו מן הנר ועוד כפני ש שהוא עף ולא בנפש לבן ואפילו בחול כפני שהוא עף ויבא לידי סכנה : יא' מותר להדליק לכתחלה בשאר שמנים כגון שמן צנון ושמן טמין ולפת וכל כיצא בהן אין אסור אלא אלו שכנו דבמים בלבד * יב' לא יתן אדם כלי מנוקב מלא שמן על פי הנר בשביל שיהא מנוקף ולא ימלא קערה שמן ויתגנה בצד הנר ויתן ראש הפתלה בתוכ' בשביל שתה' טואבת גזרה שמא יקח מן השמן שבכלי שהרי לא נמאס בנר ואסור ליהנות בשבת מן השמן שהחליק בו ואפילו כבתה הנר ואפילו נטף מן הנר מפני שהוא מוקצה מחמת איסור * ואם דבר הכלי שיש בו השמן אל הנר בסדר ובחריטית וכיצא בהן מותר : יג' אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו שמן בשבת שהרי כבטל הכלי מהיכנו ואם נתנו כבעוד יום מותר ונותנין כלי תחת הנר בשבת לקבל בו ניצוצות כפני שאי' בהן כמש' והרי לא בטלו כלטלול' ואסור ליתן לתוכו כים ואפילו מערב שבת כפני שהוא מקרב כיבוי הגיצוצות יד' אין פולין לאור הנר לא קורין לאור הנר ואפי' נבזה שתי קופר' ואפי' עשרה בתים זה על גב זה והנר בע' יתנה לא יקרא ולא יפלא לאורה בתחתונה שמא ישכח ויטה ואם היו שנים קורין בענין אחד מותרין לקרות לפני הנר שכל אחד בהן כמיר' הבית אם שכח אבל לא בשני ענינות שכל אחד בהן טרוד בענינו : טו' התנוקות קורין לפני רבן לאור הנר כפני שהרב משכרן אבל הוא לא יקרא כפני שאין אימתן עליו ויש לו לראות בספר לאור הנר עד שיראה ראש הפרש שהוא צריך להקרותן ואחר כך נותן הספר בידן והם קוראין לפניו * יז' כלים החמים זה לזה ואינן נכרין אלא בעיון הרב אסור להקריבן לאור הנר ולהבחין ביניהן שמא ישכח ויטה לפיכך שמש שאינו קבוע אסור לבדו כוסות וקערות לאור הנר כפני שאינו בבירן בין בנר של שמן זית בין בנר של נפט שאורו רב אבל שמש קבוע מותר לו לבזק לאור הנר כוסות וקערות כפני שאינו צריך עיון הרבה ואם היה נר של שמן זית אין מורין לו לבזק ואעפ"כ שהא מותר גזירה שמא יסתפק בכנו יז' נר שאחריו הדלת אסור לפתוח הדלת ולכעול כדרכו כפני שהוא מכבדו אלא יחזר בשעה שפותח ובשעת שגועל : ואסור לפתוח את הדלת כנגד המדורה בשבת כדי שתהא הרוח מנשבת בה ואעפ"כ שאין שם אלא רוח מצויה * וכניחין הנר של שבת על גבי ארון המזבח לקרקע ואינו חשש * ח ג

חריז מותר לשהות עליה שחרי וסיה דעוה מזה התבשיל ואין
 נחרץ שמא יזחה באש : ה' ברא בכירה שהבלה כועט אבל
 התגור אף על פי שגרף האש או כסה באפ או שהסיקהו בקש
 או בגבב אין משהין בתוכו ולא על גבי ולא סומכין לו תבשיל
 שלא בשל כל צרכו או שבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו הוא
 והבלו חס ביותר אינו מסיח דעתו ודששין שם יזחה בו האש
 המעשה אף על פי שהוא אש קש וגבבה או מכוסה : ו'
 ולמה אכרו לשהות בתגור אף על פי שגרף מאני שחנרף אינו
 נורף אלא דב האש ועצמה ואי איפשר לגרוף כל האש עד
 שלא תשאר ניצוץ אחת מפני שהבלו חס שמא יזח כדי לבעור
 הניצוץ והגשארות בתגור : ז' הכופח הבלו רב מהבל
 ובירה וכועט מהבל התגור לפיכך אם הסיקהו בגפת אף פעמי
 זרי הוא כתגור ואין משהין בתוכו ולא על גבי ולא סומכין לו
 תבשיל שלא בשל כל צרכו או מצטמק ויפה לו אעפי שגרף
 או כסה באפר ואם הסיקהו בקש או בגבבה הרי הוא בכירה
 שהוסקה בקש וגבבה ומשהין עליה ומת' לסמוך לכי' מבערב
 ואף על פי שאינה גרופה וקטומה ואי זו היא כירה ואי זו היא
 כופח כירח מקום שפיתת שתי קדרות כופח מקום שפיתת קדרה
 אחת : ח' תבשיל חי שלא בשל כלל או שבשל כל צרכו
 ומצטמק ורע לו מותר לשהותו על גבי האש בין בכירה וכופח
 בין בתגור וכן כל תבשיל שבשל ולא בשל כל צרכו או בשל
 כל צרכו ומצטמק ויפה לו אם השליך לתוכו אבר חי סגל לבין
 השממות נעשה הכל כתבשיל חי ומותר לשהותו על האש אף
 על פי שלא גרף ולא כסה מפני שכבר הסיח דעתו כשנו ואינו
 בא לחנות בגזלים : ט' כל תבשיל שאסור לשהותו אם
 עבר ושיתה אותו אסור לאכול עד מוצאי שבת וימתין בכדי
 שיעשו ואם שכחו אסור תבשיל שלא בשל כל צרכו הוא אסור
 עד מוצאי שבת ואם תבשיל שבשל כל צרכו הוא ומצטמק
 ויפה לו מותר לאכול מיד בשבת : י' כל שחזר לשהותו
 על גבי האש כשנשליך אותו בשבת אסור להחזירו לכקנו
 ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה או
 בכירה וכופח שהאסקו בקש וגבבה והוא שלא הגיחו הקדרה
 על גבי הקרקע אבל משהיחו על גבי קרקע אין מחזירין אותה
 ואפי' על גבי כירה גרופה או מכוסה ואין מחזירין לתגור ולא
 לכופח שהאסקו בגפת או בעצים אעפי שגרף או כסה מפני ש
 שהבלן חס ביותר וכל שאין מחזירין עליו אין סומכין לו בשבת
 : י"א אסור להכניס פגריפה לקדרה בשבת והוא על האש
 להציא ממנה בשבת מפני שמגיס בה חוה מצרכי התבשיל הוא
 ונמצא במבשל בשבת ומותר להחזיר מכירה לכירה אפי' כבד'
 שהבלה כועט לכירה שהבלה מרובה אבל לא בכירה לטמינה
 ולא מטמינה לכירה : י"ב לא יכלא אדם קדרה עססיות
 ותחמוסין או חבית של מים וחתן לתוך התגור עד ש שבת עם
 חשיכה וישהו אתן שאלוכל כיוצא בהן אעפי שלא בשל כל
 עיקר כתבשיל שלא בשל כל צרכו הן מפני שאינן עדיכין ב
 ביטול ורבה דעתו עליהן לאכול לאלתר ולפיכך אסור ל'
 לשהותן בתגור ואם עבר ושהו אסורין עד מוצאי שבת וימתין
 בכדי שיעשו : י"ג תגור שנתן לתוכו בשד מבעוד יום
 ושהו אותו בשבת אם בשד גוי הוא וכיוצא בו מותר שאם
 יזחה בגזלים יתחדך הבשר שאינו עדיך אלא חמימות האש
 בלבד ואם בשד עז או בשד שור הוא אסור שמא יזח בגזלים
 לביטול ואם טחיף התגור בשד מותר שאם בא לפתוח התגור
 ולחיות הכנס הרחץ והתבסה הבשר ויפסד ויצטנן התגור ויפסד'
 הבשר : י"ד וכן כל דבר שהזחח מפיסדת אותו אין נחרץ
 עליה שמא יגלה ויזחה ומפני זה מתגבין אותן של פשתן לתוך

התגור עם חשיכה שאם גלה יפסדו : ט"ו נתן גוי שלם
 לתוך התגור הרי הוא כבשר עז או כבשר שור ואסור לשהותו
 שמא יזחה בגזלים אלא אם כן שח התגור : וכותר לשלשל
 כבש הפסח לתגור עם חשיכה ואף על פי שאינו שח בפני שבני
 חבורה זריזים הן י"ו אין צולין בשד ובעל וביצה על גבי
 האש אלא כדי שיצול מבעוד יום ויהו ראויין לאכילה ואם
 נשארו אחר כן על האש בשב' עד שיצולו חרב' מות' מפני שהן
 כמצטמק ורע לו שאם יזחה יחרוך אותן שעל גוף האש הם
 ומפני זה לנחזין מתגור תחת הכלים עם חשיכה שאם יזחה
 בגזלים ישרף ומתגור ועשן הכלים : י"ז הא למדת
 שכל דבר שאנו אסורין בענין זה אינו אסור מסו' שהוא נעשה
 בשבת אלא גזרה שמא יזחה בגזלים לפיכך אין מתגבין צמר
 ליודה אלא אם כן יזחה עקרה מעל האש שמא יזחה בגזלים
 והוא שיהא פיה שח בשד שמא יגיס בה משחחשיכה : י"ח
 אין נחזין את הפת בתגור עם חשיכה ולא זררה על גבי הגזלי'
 אלא כדי שיקרמו פניה שאינן מוכדקין בתגור או באש ואם
 נשארו אחרי כן עד שיגמור אפייתן מותר שאם יזחה יפסדו
 אותן ואם נתן סמוך לחשיכה וחשכה ועדיין לא קרמו פניה אם
 במזיד אסור לאכול מהן עד מוצאי שבת וימתין בכדי שיעשו
 ואם בשוגג מותר לו לזרוח מבנה מהן שלש סעודות של שבת
 וכשהוא רודה לא יודה במזדה בדרך שהו עושה בזהל אלא
 בסכין וכיוצא בה : י"ט עושה אדם מזדה מכל דבר
 שירצה בין על גבי קרקע בין על גבי מגורח ומזליקה מבעוד
 יום ומשתמש לאורח או מתרמם כנגורח בשבת וצריך שידליק
 רוב המזרה קודם חשיכה עד שיהא שלהבת עליו מאלוה
 קודם השבת ואם לא הדליק רובה אסור ליהנות בה בשבת
 גזרה שמא יזחה בה ויניח העצים כדי שתעלה השלהבת ואם
 תדליק עץ יחדי צריך להדליק רוב עכו ורוב היקפו מבעוד
 יום : כ' במה דברים אמרים בגזלין אבל במקדש
 מאחזין את האור בעצים במזדה בית המקדש עם חשיכה ואין
 חוששין שמא יזחה בגזלים שהכהנים זריזין הן כ"א
 היחה מזדה של קנים או של גרעיני' אינו צריך להדליק רוב
 אלא כיון שהתחיל בהן האש קודם השבת מותר להשתמש
 בה כפני שהאש נתלית בהן בפחדה ואינו צריך לחתום לפיכך
 אם אבר הקנים או הגיחו הגרעינין בחתולות הרי הן כעצי הצרין
 שתעלה בהן שלהבת מאליה קודם השבת : כ"ב מזדה
 של זפת או של גפרית או של רבב או של קירא או של קש או
 של גבבה אינו צריך להדליק רובה קודם השבת בפני שהאש
 מדלקת אותם במזדה :

פרק רביעי

יש דברי' שאם טמן בהן התבשיל הוא כחומר ומסופין בבטולו
 כעין האש כגון הגפת וחבל וכלו וסיד וחול או זגן ומכין
 ועשבי' כגון ששלשתן לחם ואפילו מחבת עצימן וחברים אלו
 נקראין דבר המוסף הבל' יש דברים שאם טמן בהן התבשיל
 ישאר בחמימותו בלבד ואי' מוספין לו בשל אלא מוכעין אותו
 בלהצטנן כגון זגן ומכין ועשבים יבשין וכסות ופירות וכנפי
 יונה ונעודת הפשתן ונמורת חרשים ושלהין וגזי צמר וחברים
 אלו נקראין דבר שאינו מוסיף הבל' : ב' מן הדין היה שמתכנין
 בודבר המוסף הבל' מבעוד יום ושאר התבשיל טמן בשבת
 שהרי משהין על גבי האש בשב' אבל אסור חבמי' להטמי' בובר
 המוסף הבל' מבעוד יום גזרה שמא תרתוח הקדרה בשבת
 ויצטריך לגלותה עד שתגמח ותזעזע ויחזיר ויבסח בשב' ויבצ'

הלל בן הרמיה

שם לא חתבו וכו' לחלוק השכר ולא היה שכר שבת יאע י
 יאח לי שחגי סטל לבח שביע השכר והשאר חלקין :
 ונתן מעות לני להתעסק בהן אף על פי שהגוי נושא ונתן
 בשבת וחלק עמו בשכר בשנה וכן הוה כל הגאונים : יט
 לא יתן אדם בעדב שבת כלים לאמן גוי לעשותן אף על
 פי שפסק עמו אלא בכדי שיצא בהן מבית קודש שחשיכה
 וכן לא ימכר אדם חפצו לגוי ולא ישאלנו ולא ילנו ולא
 ימסכנו ולא יתן לו במתב' אלא בכדי שיצא באותו חפץ כפתח
 ביתו קודם השבת שכל זמן שהוא בביתו אין אדם יודע אימתי
 בותן לו וכשיצא הגוי מביתו בשבת חפץ ישראל בידו יראה כ
 כמי שהלוחו לגוי או מסכנו או פסק עמו או מכר לו בשבת : כף
 : הנתן אגרת לגוי להחליכה לעיר אחרת אם קצץ עכו שכר
 החלכה מחת ואפי' נתנה לו ערב שבת עם חשיכה והוא שיצא
 בה מפתח ביתו קודם השבת ואם לא קצץ אם יש בכדינה אדם
 קבוע שהוא מקבץ האגרות ושלח אותם לכל כדינה ומדיני עם
 שלוחו מחת ליתן לגוי האגרת והוא שיהיה שהות ביתו כדי
 שיגיע לבית הסכך לחזמה קודם השבת שמה זה שמקבץ ה
 האגרות ושלחן ביתו סמוך לחזמה הוא ואם אין שם אדם קבוע
 לכך אלא הגוי שנתבין לו האגרת הוא שכוליכה לעיר אחרת
 אסור לשלוח ביד גוי האגרת לעולם אלא אם כן קצץ לו דמים
 : כ"א גוי שהביא חפצו בשבת וחבניסן לבית ישראל כותר
 ואפי' אמר לו הניחן בותו זו הדי זה כותר : ומכבין את הגוי
 בשבת ומחבין לפניו מונחת לאתלן ואם נטלן היצא אין נזקקין
 לו מפני שאין שכינתו עלינו וכן נותנין מונחת לפני הכלב ב
 כותר ואם נטלן היצא אין נזקקין לו : כ"ב מי שהיה בא
 בדרך וקדש עליו הוי' והוי' עמו מעות נתן כיסו לנכרי להחליכו
 לו ולמצאי שבת לקדו ממנו ואף על פי שלא נתן לו שכר על
 זה ואף על פי שנתנו לו משחטיכה מחת כפני שאדם כהול על
 ממנו ואי אפשר שישליכנו ואם לא תמיד לו דבר זה שאין
 איסורו אלא מצרי סופרים יבא להביא בידו ועובר על כח
 שכתב בתורה : במה דברים אמרו בכיסו אבל מציאה לא
 יתן לנכרי אלא מליכה בפתח פתח מארבע אמות : כ"ג
 ישראל שעשה מלאכה בשבת אם עבר ועשה בדרך אסור לו
 ליהנות באותה מלאכה לעולם ושאר ישר' מתר להם ליהנות
 בה לכוזאי שבת מיד שנאמ' ושבתם את השבת כי קדש היא
 היא קדש ואין מעשיה קדש פיצד ישראל שבשל בשבת
 במזיד לכוזאי שבת יאכל לאודים אבל לו לא יאכל עולמית
 ואם בשל בשגגה לכוזאי שבת יאכל בין הוא בין אודיו מיד
 וכן כל כוזא בזה : כ"ה פירות שיצאו זרין לחטום וחזרו בשוגג
 יאכל בשבת שהרי לא נעשה בגופן מעשה ולא נשתנו במזיד
 לא יאכל עד מצאי שבת : כ"ו השכר את הפועל לשכור לו
 את הפרה ואת התינוק לא יתן לו שכר של שבת לפיכך אין א
 אודיות שבת עליו ואם היה השכיר שכיר שבת או שכיר שנה
 נתן לו שכר מסולם לפיכך אודיות שבת עליו ולא יאכל לו תן לו
 שכרי של שבת אלא אם לו תן לו שכרי של שנה או של עשרה
 ימים :

פרק

שביעי

מלאכות שחייבין עליהן סקילה וכתב במזיד או קרבן חטאת
 בשגגה מהן אבות ומהן תולדות ומכין כל אבות מלאכות
 ארבעים וזכר אותן ואלו הן החרישה - והדריעה -
 והקצירה - והעיבור - החרישה - החרייה - והבריחה - והשזנה
 - והחרקה - והלישה - והאפיה - והגזיה - והקלבן - והגפרון
 - והצביעה - והסויה - ועשיית הגידן והסבת הססס - ו

והאריגה - והצביעה - והקצירה - והזריחה - והתפדה -
 והקריעה - והבנין - והסתירה - והכאה בפטיש - והצידה -
 והשחיטה - וההפשה - וההעברה - וכדוקת העור - וחתכו
 והכתיבה - והמחקה - והשרשט - והזבערה - והכיבו - ו
 וההוצאה מרשות לרשות ב' כל אלו המלאכות וכל שהוא
 מענינם הן הנקראין אבות מלאכות כיצד הוא ענינם אחד ה
 החרץ או החפר או העושה דרך הרי זה אב מלאכה שכל
 אחת ואחת בהן זפירה בקרקע וענין אחד הוא : ג' וכן הזורע
 זרעים או הנוטע אילנות או המבריך אילנות או המרכיב או
 הזוכר כל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות וענין אחד הוא
 שכל אחת מהן לצמח דבר הוא מתכוין : ד' וכן אחד הקוצר
 תבואה או קטניות או הכורע ענבי או הגורד תגרים או המוסק
 זיתים או האורה תאני' כל אלו אב מלאכה אחת הן שכל אחת
 מהן העוקר דבר מגידולן מתכוין ועל דרך א' שאר האבות -
 התולדה היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבו כיצד המחתך
 את הירק מעט מעט לבשלו הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת
 שחינה שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה וכל
 העושה דבר הדומה לזה הרי זה תולדת טוחן נבן הלוקח לשון
 של מתכת ושף אותו כדי ליקח מעפרו כדרך שעושים צורפי
 הזהב הרי זה תולד' טוחן : ו' וכן הלוקח חלב ונתן בוקבה כדי
 לחבצו הרי זה חייב כשם תולדת בורר שהרי הפריש הקום
 מן החלב ואם נכנו ועשהו גבין חייב משו' בונה שכל המקבץ
 חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד הרי זה חזמה ל'
 לבנין וכן לכל מלאכה ומלאכה מאלו האבות יש להן תולדו'
 על דרך זו שאמרנו ומגוף המלאכה הנעשיל בשבת תדע מעין
 אי זה אב היא ותולד' אי זה אב היא ז' אחד העוש אב מאבות
 מלאכות או תולדת מן התולדות במזיד חייב כרת ואם בא
 עדים נסקל בשוגג חייב חטאת קבועה : אם כן מה הפרש יש
 בין האבות והתולדות אין ביניהן הפרש אלא לענין הקרבן
 בלבד שהעושה בשוגג אם עשה אבו הרבה בהעלם אחד חייב
 חטאת אחת על כל אב ואב ואם עשה אב ותולדותיו בהעלם
 אחד אינו חייב אלא חטאת אחת : ח' כיצד הרי שודרש חרע
 וקצר בשבת בהעלם אחד חייב שלש חטאות ואפילו עשה
 הארבעים חסר אחד בשגגה כגון ששכח שאלו המלאכות א'
 אסורות לעשות בשבת חייב על כל מלאכה ומלאכה חטאת
 אחת אבל אם טחן וחרך הירק ושף לשון של כתבת בהעלם
 אחד אינו חייב אלא חטא' אחת שהרי לא עשה אלא אב אחד
 ותולדותיו וכן כל כוזא בזה : ט' העושה מלאכות הרבה
 מעין מלאכה אחת בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת
 כיצד הרי שדע ונטע והבריך והרכיב חמר בהעלם אחד
 אינו חייב אלא חטאת אחת שכולן אב אחד הן וכן כל כוזא
 בזה :

פרק

שמיני

דאדרש כל שהו חייב המנכש בעיקרי האלנות והמקדס
 עשבים או המורד את השריגים כדי לייפות את הקרקע הרי
 זה תולדת חרש ומשיעשה כל שהו חייב : וכן המטוח פני
 השדה כגון שהשפל התל ודדד או מילא הגיא חייב משום ח
 חרש ושיעורו כל שהו וכן כל המטוח נכות שיעורו כל ש
 שהו : ב' החרע כל שהו חייב הזוכר את האילן כדי
 שיצמח הרי זה מעין זרע אבל המסקה צמחין ואילנו בשבת
 הרי זה תולדת זרע וחייב בכל שהו וכן השמירה חטין
 ושעורין וכוזא בהן במים הרי זה תולדת זרע וחייב בכל
 שהו : ג' הקוצר בגזרת חייב ותולש תולדת קוצר הוא :
 ח ד

א כל מדינות ועיריות של ישראל תוקעין בהן שש תקיעות
 בערב שבת ובמקום גבוה וזו תוקעין כדי להשמיע כל אנשי
 המדינה וכל אנשי המגזר שלה: יט תקיעה ראשונה נמנעת
 העומדים בשדות מלחרוש ומלעורר ומלעשות מלאכה שבשד'
 ואין הקרובין רשאין ליכנס לעיר עד שיבאו רחוקים ויכנסו
 פהם בבת אמת ועדיין החנויות פתוחות והתריסין מונחין:
 ונחל לתקוע תקיעה שנייה נסתלקו התריסין ונבעלו החנויות
 ועדיין חזקין והקדרות היו מונחין על גבי כירה: והתו' לתקוע
 תקיעה שלישית סלק המסלק והטמין המטמין והדליקו את
 הנרות ושזזה כדי לעלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור
 ותקוע ומריע ותקע ושובת: כ תקיעה ראשונה תוקע אותה
 במנוחה והשלישית קרוב לשקיעת החמה: וכן תוקעין במוצאי
 שבת אחר צאת הכבבים להחיר העם למעשיהן: כא יום
 הכפורים שחל להיות בערב שבת לא היו תוקעין: כל להיות
 במוצאי שבת לא תוקעים ולא כבודלים: ים טוב שחל
 להיות בערב שבת תוקעין ולא כבודלין: כל להיות לאור
 השבת כבודלין ולא תוקעין:

פרק ששי

אסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת אף על פי שאינו
 מצוה על השבת ואף על פי שאמר לו מקודם השבת ואף על
 פי שאינו צריך לאות מלאכה אלא לאור השבת ודבר זה אסור
 מדברי סופרים כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהן ויבאו לעשו'
 בעצמן: ב גוי שעשה מלאכה מעצמו בשב' אם בשביל ישראל
 עשה אותה אסור ליהנות באותה מלאכה עד מוצאי שבת וימתין
 בכדי שתעשה והוא שלא יהא הדבר בפרהסיא עד שידעו בו
 דמים ודבר זה בשביל פלוני הוא נעשה בשבת ואם בשביל
 עצמו בלבד עשה מותר ליהנות בה בשבת: ג כיצד גוי
 שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל ואם עשה בשביל
 ישראל אסור: עשה גוי כבש לידד בו מן הספינה ירד אחריו
 ישראל ואם עשה בשביל ישראל אסור: מלא מיס להשקות
 בהמתו משקה אחרו ישראל ואם בשביל ישראל אסור: ליקט
 עשבים להאכיל לבהמתו מביח ישראל בהמתו לאכול בהן והוא
 שלא יהא אותו גוי כביר לאותו ישראל שמא ידבה במלאכתו
 בשבילו ונמצא עושה בשביל ישראל: וכן כל דבר שאפשר
 להדבוב בו לא יהנה בו בשבת אלא אם כן אינו כבירו: ד
 אבל דבר שאין בו להרבות ולמעט כגון גר וכבש הואיל ועש'
 בשביל עצמו בהנה אחריו ישראל בשבת ואף על פי שהוא מבדל
 גר החולק במסיבה בשבת אם חוב ישראל אסור להשתמש
 לאורו שהמדליק על דעת הרוב מדליק ואם רוב גוים מותר
 להשתמש לאורה מוצה על מוצה אסור: גפלה דליקה בשבת
 ובה נכרי לכבות אין אומדן לו כבה ואל תבכה בפני שאין
 טביתתו עלינו וכן כל כדצא בזה: ה' בת שעשו לו גוים ארון
 וחפרו לו קבר בשבת או הביאו לו חלילין לספוד בהן אם
 ביצעה ימתין בכדי שיעשו למוצאי שבת ויקבר בו ואם היה
 הקבר בסרטיא גודלה והארון על גבי וכל העוברין והשכין
 אומ' שזה טעמים עושים עכשיו בשבת לפלוני הוא הרי זה לא
 יקבר בו אותו ישראל עולמית מפני שהוא בפרהסיא ומותר
 לקבר בו ישראל אחר והוא שימתין בכדי שיעשה וכן כל כדצא
 בזה: ו' גוי שהביא חלילין בשב' לכת אף על פי שהביאן בעד
 החמה ימתין למוצאי שבת בכדי שיבאו במקום קרוב ואחר כך
 יספדו בהן שמא בלילה הביאום במקום אחר עד החמה
 ובקבר נגמרו בהן ואם ידע בודאי שסמקם פלוגי הביאום

בשבת ימתין בכדי שיבאו מאותו מקום אחר השבת והוא שלא
 יהא הדבר בסרטיא גודלה כמו שאמרנו: ז' עידו ישראל
 גוים דרין בתוכה והיתה בה מרחץ הכדחצת בשבת אם רוב
 גוים מותר לרדוף בה למוצאי שבת מיד ואם רוב ישראל ימתין
 בכדי שימתין חמין שבשביל הרוב והוא: מוצה על מוצה
 ימתין בכדי שימתין חמין וכן כל כדצא בזה: ח' ישראל שאמר
 לגוי לעשות לו מלאכה זו בשבת אעפ' שעבר ומבין אותו נכת
 בודות מותר לו ליהנות באותה מלאכה לערב אחר שימתין
 בכדי שתעשה: ולא אסור בכל מקום שימתין בכדי שיעשו
 אלא מפני דבר זה שאם תאמר יהא מותר מיד שמא יאמר לגוי
 לעשות לו וכיצא הדבר מוכן מיד וכן שאסרו עד שימתין
 בכדי שיעשו לא יאמר לגוי לעשות לו שהרי אינו משתבר בל'
 מפני שהוא מתעבב לערב בכדי שיעשה דבר זה שנעט' בשבת
 ט' דבר שאינו מלאכה ואין אסור לעשותו בשבת אלא משו'
 שבת מותר לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת והוא שיהיה שם
 מקצת חלי או יהיה צריך לדבר צורך הרבה או מפני משה:
 י' כיצד אומר ישראל לגוי בשבת לעלות באלון או לשוט על
 פני המים כדי להביא לו שופר או סכין למילה או כביא לו
 כחצר לחצר שאין עירוב ביניהן מים חמין להדחיק בהם קטן
 ופצטער וכן כל כדצא בזה: יא' הלוקח בית בארץ ישראל
 מותר לו לומר לגוי לכתוב לו שטר בשבת שאמירה לגוי בשבת
 אסור מדבריהם ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו בדבר זה:
 וכן הלוקח בית מהם בסודיא שמדיא בארץ ישראל לדבר זה:
 יב' פוסק אדם עם הגוי על המלאכה וקוצץ דמים והגוי עושה
 לעצמו ואף על פי שהוא עושה בשבת מותר: וכן השוכר את
 הגוי לימים הרבה מותר אף על פי שהוא עושה בשבת כיצד
 כגון ששכר הגוי לטובה או לשתיים שיכתוב לו או שארזו לו הרי
 זה כותב ואדוג בשבת ומותר כאלו קצץ עמו שיכתוב לו ספר או
 שיארת לו בגד שהוא עושה בכל עת שירצה והוא שלא יחשוב
 עמו יום יום: יג' בנה דברים אמורים ביצעה שאין מבדילין הכל
 שח המלאכה והעשת בשבת של ישראל היא אבל אם היתה
 ידועה וגלויה וכפודסמת אמרה שהדואה את הגוי עוסק אינו
 יודע שקצץ ואמר שפלוני שכר הגוי לעשות לו מלאכה בשבת
 יד' לפיכך הפוסק עם הגוי לבנות לו חצר או כותל או לקנות
 את שדהו או ששכרו שנה או שתיים לבנות לו חצר או ליטע לו
 כרם אם היתה המלאכה בכדי לא בתוך החומים אסור לו להניח
 לעשות בשבת מפני הרואי שאינם יודעים שפסק ואם היתה
 המלאכה חוץ לחומים מותר שאין שם ישראל שירא את הפועל
 כשהוא עושה בשבת: טו' וכן מותר לאדם להשכיר כרובאו
 שדהו לגוי אף על פי שהוא אדען ונטען בשבת שהורה ה' ידוע
 ששכדין הן או באריסותנתן להן דבר ששם ישראל בעליו
 קרי עלין ואין דרך רוב אנשי אדען המקום להשכירו או ליתנו
 באריסות אסור להשכירו לגוי מפני שהגוי עושה באותו המקום
 מלאכה בשבת והוא נקרא על שם הישראל בעליו: יז' מותר
 להשאיל כלים ולהשכירן לגוי ואף על פי שהוא עושה בהן
 מלאכה בשבת מפני שאין אנו מצוים על שביתת הכלים אבל
 בודאנו ועבדו אסור מפני שאנו מצוין על שביתת בודאנו ועבדו
 יח' המשתתף עם הגוי במלאכה או בסחורה בודאנו
 אם התנו בתחלה שיהיה שכר השבת לגוי לבדו אם בעט
 אם הרבה ושכר יום אחר כנגד יום השבת לישראל לבדו
 מותר ואם לא התנו בתחלה כשיבואו לחלוק נוטל הגוי
 שכר השבתות כולן לבדו והשאר חולקין אותו ואינו
 נוסף לו כלום כנגד יום השבת אלא אם כן התנה בתחלה:
 יט' וכן אם קבלו שדה בשתמית דין אחר הוא: ית' וכן

ונתן באורך הדיעה וברחבה ושנים אוחזין זה בכאן זה פ
 בכאן ואחד שוכט בשוכט על החושן ומתקן אותו זה בצד זה
 עד שתעש' בולה שתי בלא ערב ומתוה החושן כדרך הארצין
 היא הנבכת המסכה זה ובתוה נקרא מסך וכשכופלין אותו
 ובתוה לוחבים בערב השתי נקרא ארג : יח הביסך הייב
 והוא מלאכה מאבות כל אבות והשוכט על החושן עד שיפרקו
 ויתקנס דרי זה תולדת מיסך : וכבה שיעורו משיתקן רוחב
 שתי אצבעות : וכן הארג שני חושן ברוחב שתי אצבעו הייב
 בין שארגן בתולה בין שהיה מקצ' הבנד ארוג וארג על הארג
 שיעורו שני חושן ואם ארג חוט אחד והסלים בו הבנד הייב :
 ארג בשפת הדיעה שני חושן ברוחב שלשה בתי נידן הייב
 הא למה זה דוכה לארג אלעול קמן ברוחב שלשה בתי נידן
 : ט המדקדק את החושן וכפרידן בעת האריגה דרי זה
 תולדת אורג : וכן הקולע את הניכין דרי זה תוה דת אורג
 ושיעורו משיעשה קליעה באורך שתי אצבעות : כף הבוזע
 שני חושן הייב ובוזעוהא הנפריד את הארג בין שהוציא
 הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב דרי זה בוזע
 הייב והוא שלא יהא מקלקל אלא יתברין לתקן כדרך שיעושן
 אלו שמאחזין את הבגדים הקלים ביותר שבוצעין ואחד כך פ
 מאחזין וחחרין ואחרין חושן שבצעו עד שיעשו שני הבגדים
 או שני הקרעים אחד : והסותר את הקליעה לתקן דרי זה ת
 תולדת בוצע ושיעורו כשיעור הבוזע :

פרק עשירי

וקושר קשר של קיימא והוא מעשה אומן הייב כגון קשר
 הגמלים וקשר הספנין ו שרי רצועות מבעל וסנדל שקושרין
 הרצועין בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה אבל הקושר קשר
 של קיימא ואינו מעשה אומן פשו וקשר שאינו של קיימא ו
 ואינו מעשה אומן כותר לקושרו לכתולה : ב' כיצד נפסקה
 לו רצועה וקשרה נפסק והבל וקשרו או שקשר הבל בודלי
 או שקשר רסן בדינה דרי זה פטור וכן כל כיוצ' באלו הקשרי'
 שהן מעשה הדיעו וכל אדם קושר אותן לקיימא : וכל קשר
 שאינו של קיימא קשרו קשר אומן דרי זה אסור ג קושרת
 אשה כפתוה והחלק אעפ' שיש לו שני פתחים : וחוט סבכה
 אעפ' שהוא רפוי בראשה ורצועות מבעל וסנדל שקושרי' אותן
 על הרגל בשעת מלבוש ונודות יין ושמן אעפ' שיש לו שתי א
 אזנים וקדרה של בשר אעפ' שיכתוה להוציא הבשר ולא תתיר
 הקשר : וקושרין דלי במשיהה או באבנט וכיוצא בו אבל לא
 בחבל וקושרין לפני הבהמה או ברגליה בשביל שלא תצא
 אעפ' שיש לה שני אסרות : וחבל שהיה קטור בפרה קושרו
 באבוס : היה קשר באבוס קושרו בפרה אבל לא יביא דבל
 מתוך ביתו וקשרי בפרה ובאבוס ואם היה חבל גרדי שבותר
 לטלטל דרי זה מביא וקושר בפרה ובאבוס מפני שכל אלו
 דקשרים מעשה הדיעו הן ואינן של קיימא אלא פעם קושר
 ותעם כתיר ולפיכך כותר לקשר אותן לכתולה : ונתלות של
 תמרים ושל גזרותות מתיר ובפקיע וחותר ונוטל ואוכל : ד'
 כל שראוי למאכל בהמה כותר לקשר אותו בשבת לפיכך אם
 נפסקה רצועת סנדל בכרמלית נוטל גמי לח הראוי למאכל
 בהמ' וכורך עליו וקושר הגמי : נשכט לו רצוע' מבעל וסנדל או
 שנשכט רוב הרגל כותר להחזיר הרצועות לכקוב ובלב' שלא
 יקשר : ה' העניבה כותרת לפי שאינה מתחלף בקשרי לפיכ'
 החבל שנפס' מקב' שני קצותיו תור' עליו משיח ועונב עניב' ו

ונתן באורך הדיעה וברחבה ושנים אוחזין זה בכאן זה פ

כל העוקר דבר בגידול חייב משום קצוץ לפי צנור שעל
 בו עשבים וכשת שעלה בספינה ועשבי שצמחו על גב החבלי
 והתולש כחן חייב שזה הוא מקום גידולן אבל התולש מעצין
 שאינו נקוב פסול מפני שישן זה מקום גידולן ועצין נקוב
 כבדי שרש קטן חרי הוא כארץ והתולש ממנו זרע חייב : ד'
 כל זרע שקצוצו מצמח אתו ומגדלו כגון אפסנתא וסלק'
 וקצוץ בשנה חייב שתי השמות אחת מפני שהאקצוץ ואחת
 מפני שהוא נושע וכן החמר והוא צריך לעצים חייב משום
 קצוץ ומשום נושע - גבשושית של עפר שעלה בה עשבים
 הגביה מעל הארץ והגיוחה על גבי יתרות חייב משום תולש :
 היתה על גבי יתרות והגיוחה על הארץ חייב משום זורע :
 תאנים שיבש באיביהן וכן אילן שיבש פירותיו בו התולש
 מהן בשבת חייב אף על פי שהן כעקודין לענין טומאה :
 ה' התולש עולשין והמורד ורדין אם לאכילה שיעורו
 כגרותת ואם לכהמה שיעורו כמלא פי גוי ואם להסקה ש'
 שיעורו כדי לבשל ביצה : המעטר אכילין אם לאכילה
 שיעורו כגרותת ואם עמר לכהמה שיעורו כמלא פי גוי ואם
 להסקה שיעורו כדי לבשל ביצה קלה וכיצה האמורה בכל
 מקום היא ביצה בינונית של תרנגולין וכל מקום שנאמר כדי
 לבשל ביצה היא כדי לבשל כגרותת מביצ' ורחוק' ארץ משולש
 בביצה ואין עמר אלא בגדולי קרקע : ו' המקבץ דבילה
 ועשה מכנה עגול או שנקב תאנים והכנים והחבל בהן עד
 שנתקבצו גוף אחד הרי זה תולדת מעמר חייב וכן כל כיוצא
 בזה : ז' הדש כגרותת חייב ואין דישה אלא בגדולי
 קרקע והמפרק הרי הוא תולדת הרש : החולב את הבהמה
 חייב מפני שהוא כפרק וכן החובל בזה שיש לו עוד חיי' משל'
 כפרק והוא שיהיה צריך לרם שיצא מן החכמה אבל אם
 נתחן להזיק בלבד פסול מפני שהוא מקלקל ואינו חייב עד
 שיהיה בום או בחלב שהוציא כגרותת : ח' בנה דברי אכור'
 בחובל בבהמה חיה ועוף וכיוצא בהם אבל החובל בחביר
 אף על פי שנתחן להזיק חייב מפני שנת רחוק שהרי נתקדחה
 דעתו ושכנה תחתו והרי הוא כמתקן ואף על פי שאינו צריך
 לרם שהוציא ממנו חייב : ט' טמנה שרצים האמורים בתורה
 הן שיש להן עורות לענין שבת כמ' דהה וכוונה ועוף אבל
 שאר שקצים ורמשים אין להן עוד לפיכך החובל בהן פסול
 ואחד החובל בבהמה חיה ועוף או בשמנה שרצים ועשה בהן
 חבור' יצא בהם דם או שנגדר הדם אף על פי שלא יצא חייב
 : י' השוחט את הפירות להוציא מימיהן חייב משום מפרק
 ואינו חייב עד שיהיה במסקין שחט כגרותת : ואין חייבין
 בהן החורה אלא על דריכת דמים ועשבי בלבד : ומתיר לכוזש
 אשכול של ענבים לתוך האוכל שמסקה הבא לאוכל אבל
 הוא ונמצא כמפרק אוכל מאוכל אבל אם כדוש לכלי שאין
 בו אוכל הרי זה חודק וחייב : והחולב לתוך האוכל או היונק
 בפד פסול ואינו חייב עד שיחולב לתוך הגליל : יא' חזרה או
 הבורר כגרותת חייב והמחבץ הרי הוא תולדת כורר : וכן
 הבורר שברים מתוך המסקין הרי זה תולדת כורר או תולדת
 מרקד וחייב שהורה והבורר והמרקד חסין עיניניהם זה לזה
 וכפני מה כנו אתן בשלשה מפני שכל מלאכה שהיה במסקין
 כוונתן איתה בפני עצמה : יב' הבורר אוכל מתוך פסולת או
 שחזר לפניו שני מיני אכילין וכירד מן ממין אחד בנפה
 ובגברה חייב בקטן או בתמחז פסול ואם בירד ביזר לאכול
 לאלתר מותר : יג' והבורר פסולת מתוך האוכל אפי' ביזר אחת
 חייב : והבורר תורמוסין מזה פסולת שלהן חיי' מפני שהפסול'

שלהן כמתקת אחת כשישלקו אחת עכוהם ומצ' כבורר פסולת
 מתוך אוכל חייב : הבורר אוכל מתוך פסולת ביזר להגיד
 אפי' לבו ביום נעשה כבורר לאוצר וחייב : היו לפניו שני
 מיני אוכלין מעורבין בחד אחד מאחד ומכיון לאכול מיד ואם
 בירד והניח לאחד זמן אפילו לבו ביום כגון שכירד בשחורית
 לאכול בין הערבים חייב : יד' המטביר יין או טמן או מים
 וכן שאר המסקין במסמרת שלהן חייב והוא שיטמר כגרותת'
 אבל מטבירין יין - שאין בו שמרים או מים צלולין בסודרין
 וכבפית משדית כדי שיהא צולל ביותר ותחבץ מים על גבי
 שמרים בשביל שיצלו ותחבץ ביוצ' שרופה למסנת של חרול
 כדי שיצלו : הורול שלש מערב שבת למחר ממזה ושנתה
 בין ביד בין בכלי : וכן יין מנעו כל זמן שהו תוסס שדף חבלי
 בשכר' ונתן לתו הסודרין שעדין לא נפרשו הסמירין מן היין
 יפה יפה וכל היין כגוף אחד הוא וכן הורול וכל כיוצא בו :
 טו' השחן כגרותת חייב וכל השחוק תבלין ומסמן כמבטשת
 הרי זה שחן וחייב : המזוק ירק תולש הרי זה תולדת שחן
 וכן המזוק עצים ליהם' כנסרות שלהן או השף לטקן של מתכת
 חייב משיטוף כל שהוא אבל המזוק עצים אינו חייב עד
 שידקוק מהן כדי לבשל כגרותת מביצה : המרקד כגרותת
 חייב : יז' חלש כגרותת חייב : המגבל את העפר הרי זה
 תולדת לש וכמה שיעורו כדי לעשות פי כור של צמר' חוב
 ואין גבול באמר הלא בחול הגם הלא כמורסן ולא בכיוצא
 בהן : והמתק זרע שומטמין או זרע פשתן וכיוצא בהן במים
 חייב משום לש מפני שהן מתערבין ותולין זה בזה :

פרק תשיעי

האופה כגרותת חייב אחד האופה את הפת או המבטל את
 המאכל או את המטבירין או המזחם את המים הכל ענין אחד
 הוא : שיעור המזחם את המים כדי לזרוץ בהן אבר קטן :
 ושיעור מבטל מטבירין כדי שיהיו ראויין לדבר שמבטלין אתן
 לו : ב' המתק ביצה בעד המזחם בשביל שתגלגל ותגלגלה
 חיי' שהמבטל בתולדת האחד כמבטל באחר עצמה וכן המזחם
 בחמין דג מלוח חיסין או קדלי האספג' והוא דג דק הרך ביותר
 הרי זה חייב שהזחוק בחמין זה הוא גבר ביסולין וכן כל
 כיוצא בהן : ג' המפקע את הביצה בבגד חס או בחול
 ובאבק דרכים שהן חמים מפני השמש אעפ' שגלית פסול
 שתולדות חמה אינם בתולדות האש אבל גזר עליהן מפני
 תולדות האור : וכן המבטל בחמי שכריא וכיוצא בהם פסול :
 המבטל על האור דבר שהיה מבטול כל צרכו או דבר שאינו
 צריך בטול כלל פסול : ד' אחד נתן את האור ואחד נתן את
 העצים ואחד נתן את הקודרה ואחד נתן את המים ואחד נתן
 את הבשר ואחד נתן את התבלין ובא אחד והגיס בלם והיביל
 משום מבטל שכל העושה דבר מערכי המבטל הרי זה מבטל
 אבל אם שפת אחד את הקודרה ותלה ובא אחד ונתן את המים
 ובא אחד ונתן את הבשר ובא אחד ונתן את התבלין ובא אחד
 ונתן את האור ובא אחד ונתן עצי' על האור ובא אחד והגיס
 שנים האחרונים בלבד חייבין משו מבטל : ה' הניח
 בשר על גבי גזלים אם גאלה בו כגרותת אפי' בשנים ושלישה
 מקומות חייב לא גאלה בו כגרותת אבל בתבטל בחל' חגי
 בטול חייב בתבטל חגי בטול מצד אחד פסול עד שיהפך בו
 ותבטל חגי בטול משני צדדין : טכח והדביק פת בתער בשב'
 וכאך כותרי' לרזוחת קודש שתאפה רבא לדי מלאכה :

פרק עזר שבמעיה חייב : ב' רמשים שהן פרץ ודין
מוכר ונקבה או נהגין מן העפר כמו המרעושין ההורג אותו חיי
כחודג בהמה וזיה אבל רמשים שהייתן מן הגליל ומן הפירות
שהבאישו וכיוצא בהן כגון תולעים של בשר ותולעים שבתוך
וקשיות ההורגן פטור : ג' המפלא כליו בשבת לולל את
הכנים וחרקן : ומותר להרוג את הכנים בשבת מפני שהן מן
הזיעה : ד' וזה ורמש שהן נושכין וממיתין דאי כגון זבוב
שבמצד הרעעה שבנגוה ועקרב שבהדיב ונחש שבארץ ישר
וכלב שזשה בכל מקום מותר להורגן בשבת כשיראו ושאר
כל המזקים אם היו רצין אחריו כותר להורגן ואם היו יושבים
במקומן או כחודגן מלפניו אסור להורגן ואם דרסן לפי תוכו
בשע' חלזנו וחרגן מותר : ה' המפשיט מן העור כדי לעשות
קמיע חייב : וכן המעבד מן העור כדי לעשות קמיע חייב
ואודי המעבד ואודי המולח שהמליחה מין עיבוד היא ואין
עיבוד באוכלין : וכן המוחק מן העור כדי לעשות קמיע חייב
הואו מוחק זה המעבד שער או הצמר מעל העור אודי מיתה
עד שיהליק פני העור : ו' המפרק דוכסססום מעל הקלף
הרי זה תולדת מפשיט חייב : המפרק מן העור כדי לעשות
קמיע חייב : החרס על העור כרגל עד שיתקשה או ה
ומרכבו בידו ומשכו ומטהו אותו כדרך שהרעעני עושין הרי
זה תולדת מעבד חייב : המרט נוצה מן האברה הרי זה
תולדת מוחק חייב וכן המכרח רטייה כל שהוא או שענה או
זפת וכיוצא בהן כדברים הבתברוחין עד שיהליק פנים חייב
משום מוחק : וכן השף בידו על העור הבתוח בין העמודים
חייב משום מוחק : ז' המוחק מן העור כדי לעשות קמיע
חייב והוא שיתכוין לכדת ארכו ומדת רחבו ויחתך בכוחה
שהיא מלאכה אבל אם חתך דרך הפסד או בלא כוונה למדתו
אלא כבתעסק או במשחק הרי זה פטור : הקוטם את הכנף
הרי זה תולדת מוחק חייב וכן המגרד ראשי כלתמות של
ארו חייב משום מוחק וכן כל חתיכה שיחתך דרש עץ מן
העצים או חרש מחבת מן המתכות חייב משום מוחק : הגוטל
קיסם של עץ מלפניו וקטבו לחצות בו שיגז או לפתוח בו את
החלת חייב : ח' כל דבר שהוא ראוי למאכל בהמה כגון תבן
ועשבים לחם והצין וכיוצא בהן מותר לקטום אותן בשבת
מפני שאין בהן תקון כלים ומותר לקטום עצי בשביל להרוח
בהן ואעפ' שהן קשים ויבשין ומפשיט בהן כל מה שירצה בין
שפשו עץ גזול בין שפשו עץ קטן : ט' הכותב שתי אתיות
חייב המוחק כתב על גנת לכתוב במקום המוחק שתי אותיו
חייב הכותב את אחת גזולה בשתיים פטור : י' את אחת
גזולה ויש במקומה כדי לכתוב שתיים חייב כתב אות אחת
והשלים בה את הספר חייב : הכותב על גנת לקלקל העור
חייב שאין חזבו על מקום הכתב אלא על הכתב אבל המוחק
על גנת לקלקל פטור : גפלה דיו על גבי ספר ומוחק אותה ג
גפלה שענה על גבי הפנקס ומוחק אותה אם יש במקומה כדי
לכתוב שתי אתיות חייב : י' הכותב את כפולה פעמים והיא
שם אחד כמו דד ותג גר שש סס וזח חייב : והכותב בכל
כתב ובכל לשון חייב ואפילו משני סימונות : יא' הכותב את
אחת סמך לכתב או כתב על גבי כתב והמתכוין לכתוב חת
וכתב שני זיינין וכן כיוצא בזה בשאר אתיות : יב' הכותב את
אחת בארץ ואת אחת בקורה שהרי אין נהגין זה עם זה או
שכתב שתי אתיות בשני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור
כתבן בשני כותלי זית או בשני דפי פנקס והן נהגין
זה עם זה חייב : יג' לקח גרל וכיוצא בו וכתב עליו או את
במדינה זו והליך באותו חזם וכתב את שנייה במדינה אחרת

במגילה אחרת חייב שבזמן שמקרבן נהגין זה עם זה ואין
מחוסרין מעשה לקריבתן : יג' הכותב את אחת אעפ' שקורין
במנה תיבה שלמה פטור כיצד כגון שכתב כס והכל קורין אות
מעשר או שכתבה במקום מבין שהרי היא כמו שכתב ארבעי
הרי זה פטור : הכניה את אחת ועשה אותה שתיים כגון שהליך
גג הרת ונעשית שני זיינין חייב וכן כל כיוצא בזה : יד' הכותב
בעמאל או לאחד ידו ברגלו בפיו ובמרפקו פטור איטר שכתב
בימינו שהיא לו כשמאל כל אדם פטור ואם כתב בשמאלו חייב
: והשולט בשתי ידיו בשוה וכרב בין בימינו בין בשמאלו חייב
: קטן אחוז הקלמס וגזול אחוז בידו וכותב חייב : גזול אחוז
בקלמס וקטן אחוז בידו וכותב פטור : טו' אין הכותב חייב
עד שיכתוב בדבר הרשום ועומד כגון דיו ושיחור וסיקרא
וקומס וקנקנתום וכיוצא בהן ויכתוב על דבר שבתקיים הכת
עליו כגון עור וקלף ונייר ועץ וכיוצא בהן אבל הכותב בדבר
שאינו רישומו עומד כגון משקין ומי פירות או שכתב בדיו וכיוצ
בו על עלי ירקות ועל כל דבר שאינו עומד פטור : אינו חייב
עד שיכתוב בדבר העומד על דבר העומד וכן אין המוחק חייב
עד שימוחק כתב העומד מעל דבר העומד : יו' הכותב על
בשרו חייב בפני שהוא עור אעפ' שתמיכו בשרו מעברת הכרב
לאחר זמן הרי זה חובה לכתב שנמוחק אבל המשרטט על בשרו
צורת כתב פטור : הקודע על העור כתבנית כתב חייב משום
כותב : הרושם על העור כתבנית פטור : יז' המעבד
דיו על גבי סקרא חייב שתיים אדם משום כותב ואחת משום
מוחק : העביר דיו על גבי דיו וסקרא על גבי סקרא או סקרא
על גבי דיו פטור : יח' חרס תולדת כתב הוא כיצד ה' וטס
דשמין וצורות בכותל ובשטר וכיוצא בהן כדרך שהצירין
רושמין הרי זה חייב משו כתב וכן המוחק את הרשום לתקן
הרי זה תולדת מוחק חייב : המשרטט כדי לכתוב שתי אתיות
תחת אחת שירטט חייב : חדשי העצים שמעבדין חרט של
סקרא על גבי הקוד כדי שיגמור בשוה הרי זה תולדת משרטט
וכן הגבלי שעושין כן באבנים כדי שיפצל האבן בשוה , ואודי
המשרטט בצבע או בלא צבע הרי זה חייב :

פרק שנים עשר

הבבעיר כל שהו חייב והוא שיהצריך לאפר אבל אם הבעיר
דרך השחתה פטור בפני שהוא מקלקל : והבבעיר גרישו של
חברו או השחרף דירתו חייב אעפ' שהוא משחית בפני שכוונתו
להגקם משונאו והרי נתקרה דעתו ושכחה חבתו ונעש' בקודע
על בתי או בהבתו שהוא חייב וכחובל בהברו בשעת מריבה
שכל אלו כתקניהן אצל יצרן הרע : וכן המדליק את הנר או
את העצים בין להתחכם בין להאיר הרי זה חייב : המורגם
את הברזל כדי לצרפו במים הרי זה תולדת מעבד חייב :
ב' המכבה כל שהו חייב אחד המכבה את הנר ואחד
המכבה את הגזלת של עץ אבל המכבה גזלת של בהכת פטור
ואם נתכוון לצרף חייב טבן לוטשי הברזל עושין בחזין את
הברזל עד שיעשה גזלת ומכבין אותו במים כדי לחכמו והוא
לצרף שהעושה אותה חייב והוא תולדת מכבה : ומותר לכבול
גזלת של מתכת ברשות הרבים כדי שלא יזוקו בה רבים :
הנותן שמן לתוך הנר החליק חייב משום מבעיר : והבכרפק
מן השמן שבגר חייב משום מכבה : ג' חליקה שגפלה בשבת
המכבה אותה בפני איבוד ממון חייב שאין איבוד ממון
דוחה שבת אלא איבוד גפשות לפיכך יצאו בני אדם כדי שלא
ימתו ויניחו האש תלוט ואפילו שדפת כל המדינה כולה : ד'

משה לקשר קשר שאינו של קיים' לדבר מצוה כגון שיקשר
 קשר לכוזר שיעוד משיעודי חתור: כיצת כבוד שנפסק קושרין
 אחת במקדש אבל לא בפנינה ולא יקשר נימא לתחלה
 ואלו במקדש: ז' בל-קשר שהייבין על קשרו כך הייב'
 על חתירו וכל קשר שהקשר אחד פטר כך חתיד אחד פטר
 וכל קשר שמתד לקשרו כך מתד להתירו: ח' הפתל
 חבלים כן חתוצין וכן חולף או מוחשי צמר או מוחשי פשתן
 או מוחשי שעד וכיצא בהן דרי זה תולדת קושר וייב ושיעורו
 כדי שיעמוד וחבל בפתולתו בלא קטירה שכתצאת מלאכתו
 מתקיימת: וכן המפריד את הפתל הרי זה תולדת מתיד
 וייב וזה' של' יתבון לקלקל בלבד ושיעורו כשיעוד הפתל
 י' וזה' שתי תפירות וייב וזה' שקשר ראשי הוחש
 מכאן ומכאן ש' שתעמוד והתפירה ולא תשמש אבל אם תפר
 יחד על שתי תפירות אף על פי שלא קשר וייב שהרי בתקיימת
 התפירה והצותת ודש של תפירה בשבת וייב בפני שהוא
 מצרכי התפירה: י' הקודע כדי לתפר שתי תפירות על
 צנת לתפר שתי תפירות וייב אבל הקודע להפסידה פטר
 מפני שה' מקלקל הקוד' כוחתו או על מת שה' וייב לקוד' עליו
 וייב מפני שמישכ את דעתו בדב' זה ויכח יצור והואיל וחסנת
 שוכנת בדבר זה הרי הוא כמתקן וייב והפתח בית המזאר
 בשבת וייב: י"א המזכק מירות או עוזת בקולן של
 ספרים וכיצ' בו ורי זה תולד' תופר וייב וכן המפרק מירות
 דבוקין או עוזת דבוקין ולא נתבון לקלקל בלבד ורי זה
 תולדת קודע: י"ב הבונה כל שה' וייב: הכוונה פני
 הקרקע בבית כגון שהשפיל תל או מילא גיא הרי זה בונה
 וייב: י"ג אחד נתן את האבן ואחד נתן את הטיש הנתן הטיש
 וייב ובגובה העליהן אפילו העלה את האבן והבידה על גב
 הטיש וייב שהרי אין מניחין עליה שיש אחד והבונה על גבי
 בליס פטר: י"ד העושה אהל קבוע ורי זה תולדת בונה
 וייב: וכן העושה כלי ארמה כגון תגור וכידי קדם שישרפו
 הרי זה תולדת בונה וייב: וכן המגבן את הגבינה הרי זה
 תולדת בונה ואינו וייב עד שיגבן כגוררת: המגבים
 יז הקורחום בתוך העץ של' הרי זה תולדת בונה וכן כל
 כיוצא בו: וכן והקוע עץ בעץ בין שתקע בפסטר
 בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד הרי זה תולדת בונה ו
 וייב: י"ז העושה נקב כל שה' בלול של תרנגולין
 כדי שיכנס להן האורה וייב משום בונה: המזיז דלת של
 בור ושל חתושל יציע וייב משום בונה: ט"ו הסותר
 כל שה' וייב והוא שיסותר על צנת לבנת אבל אם סתר
 דרך השוטה פטר: הסותר אהל קבוע או שפרק עץ תקוע
 הרי זה תולדת סותר וייב והוא שיתבון לתקן: י"ח המכה
 בפטיש חכאה אחת וייב: וכל העושה דבר שהוא נגד מלאכ'
 הרי זה תולדת כבה בפטיש וייב כיצד המגפה בכלי זכוכית
 והער בכלי צורה אפי' מקצת הצורה והמגד כל שה' והעושה
 נקב כל שה' בין בעץ בין בבגין בין במתכת בין בכלים הרי
 זה תולדת כבה בפטיש וייב וכל פתח שאינו עשוי להכניס
 ולהוציא אין וייבין על עשייתו: י"ט הכפיש שדן בשבת כדי
 להרחיב פי המכה כדרך שהזופאין עושין שהן מתבוננין
 ברפאי' להרדוב פי המכה ורי זה וייב משום כבה בפטיש שה'
 היא מלאכת הרפא' ואם הפישה להוציא ממנה הליחה טבה
 הרי זה מתד: י"ח המסתת את האבן כל שה' וייב
 משום כבה בפטיש: המצוד את האבן ביסוד הבנין ותקנה
 ביזד והושיבה במקום וראי' לה' וייב משום כבה בפטיש:

חולקט יכולת שעל גבי בגדים כיון כגון אלו היכולות שכל
 צמר וייב משום כבה בפטיש והוא שיקפיד עליהן אבל אם
 הסידן דרך עסק דרי זה פטר: המנעד סלית חדשה שחורח
 כדי לנאותה ולחוסר הצהוב הלכן הגמלה בה כדרך שהאומני'
 עושין וייב והוא ואם אינו מקפיד מתד: י"ט העד דבר
 שדרך מינו לצד אותו וייב כגון וזה' ועוף חגים והוא שיצד
 אותן במקום שאינו מתושר צידה כיצד כגון שדרך אחר
 צבי עד שהכניסו לבית או לגינה או לחצר ונעל בפניו או
 שהפריח את העוף עד שהכניסו למגדל ונעל בפניו או ששלח
 דגים מן הים בתוך ספל של מים ורי זה וייב אבל אם הפריח
 צפר לבית ונעל לפניו או שהבריח דג ועקרו מן הים לבריכה
 של מים או שדרך אחר צבי עד שנכנס לשרקלין רחב ונעל
 בפניו הרי זה פטר שאין זה צידה גמורה שאם יבא לקחוה צר'
 לרוחף ואריו הלצד אותו בשם לפיכך העד ארי אינו וייב עד
 שיכניסנו לכיפה של' שהוא נאסר בה: כ"ף כל מקום שאם
 ידוך בו יגיע לחיה בשחייה אחת או שהיו הכתלים קרובין זה
 לזה עד שיפול על שניהם לאמצע כאחד הרי זה מקום קטן:
 ואם הבריח הצבי וכיצא בו לתוכו וייב: ומקום שהוא נוהל
 מזה המברח היה ועוף לתוכו פטר: כ"א אחד שנכנה
 שרצים האפורין בתורה ואחד שאר שקצים ורמשים שיש
 למינן צידה העד אחד מכולן בין לצודך בין שלא לצודך או
 לשדק בהן וייב והואיל ונתבון לצוד ועד שמלאכה שאינה
 צריכה לגופה וייב עליה: העד את הישן ואת הסומא וייב
 כ"ב המטלח כלבים כדי שיצוד צבאים וארנבים וכיוצא
 בהן וכרחו הצבי מפני הכלב והיה הוא רודף אחר הצבי או
 שעמד בפניו והכהלו עד שהג' הכלב תפשו הרי זה תולדת
 העד וייב וכן העושה כדרך הזה בעופות: כ"ג צבי שנכנס
 לבית ונעל אחר בפניו וייב: בעלחה שנים פטורין: אם
 אין אחד יכול לבעול ובעלחה שנים וייבין: ישוב אחד על
 הפתח ולא מילאו וישב השני ומלאה השני וייב: ישוב
 הראשון ומלאה וכל השני וישב בעד אף על פי שעמד ה'
 הראשון והלך לו הראשון וייב והשני לא עשה כלום וכוונת
 לו לישב במקומו עד הערב ולקוח הצבי למה זה חכמה לבעול
 ביתו לשמרו ונתצא צבי שסוד בהבנו שלא עשה כלום:
 ככנסה לו צפר תחת כנפיו וישב ומשכרה עד שתחשך וכוונת
 כ"ד העד צבי זקן או זגור או זולה או קטן פטר
 המפרק בהמה וזה' ועוף מן המצודה פטר: הגד והה'
 ועוף שברשותו כגון אחיו ותרגולין וזני עלייה פטר:
 העד דבר שאין במינו צידה כגון דגים תוכים חזירין צרעין
 ויתושין ופרעושיין וכיוצא כאלו הרי זה פטר: כ"ה
 רמשים דבוקין כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן אף על פי
 שאין ממתין והואל ומשכין מתד לצד אותם בשבת והוא
 שיתבון להנעל מנשיכתן כיצד הוא עושה כופה כלי עליון
 או מקיף עליהן או קושרן כדי שלא יתיקו:

פרק אחד עשר

השוחט וייב ולא שחט בלבד אלא כל הנטל נשמה לאחד
 מכל מיני חיה ובהמה ועוף חד ושדך בין בשחיט או בנהירח
 או בוחאה וייב: החונק את החי עד שימות הרי זה תולדת
 שחט לפיכך אם העלה דג כספל של מים והניחו עד שמת וייב
 משום חנק ולא עד שימות אלא כיון שיבש בו כחלע בין ש
 ירד וישחט וכוונתו יוכל לזכות והשיט יזד למעי הבהמה

שיעקב ויניח אבל אם עקר ולא הניח או דבחו ולא עקר פטור
 לפיכך מי שהיה עומד באחת משתי רשויות ופשט ידו לרשות
 שנייה וחפץ בידו ונטלו אחד מבניו או שנתן אחד לידו חפץ
 והחזיר ידו אליו שניהם פטורין שזה עקר וזה הניח ו
 במה דברים אמורים כשהיה ידו למעלה משלשה אבל היתה
 ידו בתו' שלשה סמוך לארץ הרי זה כמי שהניח בארץ וחייב :
 ו היה עומד באחת משתי רשויות אלו ופשט חברו יד ברשות
 שנייה ונטל חפץ מיד זה העומד ברשות זו והבגסו אצלו או
 שהוציא חפץ מאצלו והניח ביד זה העומד זה העומד לא עשה
 כלום שהרי חברו נתן בידו או נטל מידו חברו הרי שהרי עקר
 והניח : ו היה עומד באחת משתי רשויות אלו ונתן
 חברו חפץ בידו או על גביו ויצא באחת החפץ לרשות שנייה
 ועמד שם חייב מפני שעקירת גופו בחפץ שעליו כעקירת חפץ
 מאותו רשו' ועמידתו באחת החפץ כהנחת החפץ בקרקע שעמד
 בה לפיכך אם יצא בחפץ שבידו או על גבו ולא עמד ברשות
 שנייה אלא חזר ונכנס והוא בידו אפילו יצא ונכנס כל היום
 טל עד שיצא היום פטור לפי שעקר ולא הניח ואפילו עמד
 לחקן המשאוי עליו עדיין הוא פטור עד שיעמד לנח : ט
 וכן מי שהיה חבילתו על כתפו ורץ בה אפילו כל היום אינו
 חייב עד שיעמוד והוא שיהיה רץ בה אבל אם הלך מעט מעט
 הרי זה כעוקב ומניח ואם לפיכך מי שקדש עליו היום וחבילתו
 על כתפו רץ בה עד שיגיע לביתו וחזקה שם כלאחר יד :
 י עקר החפץ מרשות הרבים והלך בו פחות מד' אמות ועמד
 וחזר והלך פחות מארבע אמות ועמד אפי' כל היום כולו מותר
 בנ"א בשעמד לנח אבל אם עמד לחקן משאו חרי זה כמחולך
 ונשיעמוד ורץ לארבע אמות חייב והוא שיעמוד ורץ לארבע
 אמות אלא אם יעמד לחקן משאו עדיין הוא כמחולך ואינו
 חייב עד שיעמד לנח ורץ לארבע אמות : יא היה קנה
 או חסמ' וכיוצא בו שנתן על הארץ והגביה הקצה האחד והיה
 הקצה השני מונח בארץ והשליכו לפניו חזר והגביה הקצה
 השני שהיה מונח בארץ והשליכו לפניו על הרץ זה עד שהעביר
 החפץ ככה מלין פטור לפי שלא עקר החפץ כולו מעל גבי
 הארץ ואם משך החפץ ונדרו על הארץ משהלך ארבע לסוף
 ארבע חייב שהתגלגל עקר הוא : יב עקר חפץ מידו זה
 והניחו בזית אחר' שנמצאת זו העקירה עקיר' והמתנת ונבלך
 בדרך והוציא לרשות שנייה פטור מפני שלא היתה עקירה
 ואשונה לך ונמצאת כאן הנהו בלא עקירה וכן העוקר
 חפץ והניחו על חבירו כשהוא מחולך ובעת שירצ' חברו לעמוד
 נטל מעל גבי חבירו הרי זה פטור שהרי יש כאן עקירה בלא
 הנחה : יג הוציא חפץ מרשות לרשות או מתחלת ארבע
 לסוף ארבע ברשות הרבים וקדם שינח קלטו אחר בידו או
 קלטו בלב או נסרף פטור מפני שאין זו הנחה שנתכוון לה
 לפיכך אם נתכוון בשעת זריקה לך חייב : יד הוציא חפץ
 מרשות לרשות והיה קשור בחבל ואגרו בידו אם יכול למשוך
 החפץ אצלו פטור שהרי אין כאן הנחה גמורה ונמצא כמי שעק'
 ולא הניח : טו הוציא חפץ מתוך ידו של חברו אם עמד
 חבירו במקומו וקבלה הוציא חייב שהרי עקר והניח ואם נעקר
 חבירו במקומו וקבלה פטור : טז חק ורץ הוציא חפץ
 החפץ וקבלו בידו ברשות אחרת או חפץ לארבע אמות פטור
 כאלו נעקר אחר וקבלו שאין ההנחה גמורה עד שינח החפץ
 במקום שהיה לו לנח בו בשעת עקירה : יז הוציא מרשות
 היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע אע"פ שעבר החפץ
 בארץ רשות הרבים פטור והוא שיעבור למעלה משלש' אבל
 אם עבר בפחות משלשה טפחים סמוך לארץ ונח על גבי משאו

אע"פ שיעקר או נתגלגל ויצא החפץ מרשות היחיד לרשות
 אחרת הרי הוא כמי שנשאר עומד ברשות הרבים ולפיכך חייב
 וכן הוציא מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע
 פטור ואם עבר החפץ בפחות משלשה סמוך לארץ ונח על גבי
 משאו אע"פ שחזר ונתגלגל ויצא לרשות הרבים השנייה הרי
 הוא כמי שנשאר עומד ברשות היחיד ולפיכך חייב : יח
 המעביר ארבע אמות ברשות הרבים זו עם רשות הרבים
 השנייה חייב מפני שארבע אמות בשני רשויו הרבי מצטרפין
 כפני שלא נח החפץ ברשות שביניהן : יט המשיט
 מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבי' באמצע חייב ואפילו
 השיט למעלה מארבע רשות הרבים שכן היתה עבודת הלויים
 במשכן משיטין את הקרשים מעגלה לעגלה ורשות הרבים בין
 שתי העגלות וכל עגלה ועגלה רשות היחיד היא : כ
 במה דברים אמורים כשהיו שתי רשויות היחיד באורך רשות
 הרבים כמו שהעגלות מהלכות ברשות הרבי' זו אחד זו אבל אם
 היו שתי הרשויות בשני צדי רשות הרבים אף המשיט מרשות
 היחיד זו לרשות היחיד שכנגדה פטור : כב שכח ופשט
 ידו והוא מלאה פירות והוציאה מצצר זו להכניס לחצר שבצד'
 ונזכר קודם שיכניס והרי ידו תלויה באחד רשות הרבים מותר
 להחזירה אליו להצירו אבל להכניסה לאותה החצר השנייה
 אסור כדי שלא יעשה כחשבתו שחשב בשעת שגגה ואם הוצי'
 ידו בכבוד הרי זה אסור להחזירה אצלו אלא קנסו אותו שתהא
 ידו תלויה עד שתהפך : כג המתכוין לרוק שנגב אמות
 ברשות הרבים ונח החפץ בסוף ד' חייב שהרי נעשה כשיעור
 המלאכה ונעשה מחשבתו שהדבר ידוע שאין זה החפץ מגיע
 לסוף שגבה עד שיעבור על כל מקום ומקום מכל השכנה אבל
 אם נתכוון לרוק ארבעה ונח החפץ בסוף שגבה פטור לפי שנח
 במקו' שלא חשב שיעבור בו וכל שכן שתנח לפיכך אם חשב
 בעת זריקה שינח החפץ בכל מקום שירצה חייב : כד
 זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חפץ לארבע אמות פטור זרק
 חפץ לארבע אמות ונתגלגל לתוך ארבע אמות אם נח על גבי
 משאו חפץ לארבע אמות ואחר כך נתגלגל ונכנס לתוך ארבע
 אמות חייב ואם לא נח כלל הרי זה פטור :

פרק ארבעה עשר

ארבע רשויות לשבת רשות היחיד ורשות הרבי' וברמלי' ומקום
 פטור אינו היא רשות הרבים מדברות ויערות ושחקים ודרכים
 המצולטין להן ובלבד שיהיה רוחב הדרך שש עשר אמה ולא
 יהיה עליו תקרה ואזור רשות היחיד תל שגבוה עשרה טפחים
 ורוחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר על כן : וכן
 חריץ שהוא עומק עשרה ורוחב ארבעה על ארבעה או יותר על
 כן וכן מקום שהוא מוקף ארבע מדיעות נזבזן עשרה וביניהן
 ארבע על ארבע או יותר על כן אפי' יש בו כמה מלין אם הוקף
 לחירה כגון מדינה המקפת חומה שדלתותיה נגעלות בלילה
 ומבואות שיש להן שלשה כתלים תלוי ברוח רביעית וכן חצר
 ודיר וסוהר שהוקפו לדירה כולן רשות היחיד גמורה הן :
 ב' אפילו כלים כגון ספינה או כגול של עץ וכדומה וכיוצא
 בהן אם יש בהן ארבעה על ארבעה בגובה עשרה או יותר על
 זה הרי הן רשות היחיד גמורה : ג' עובי הכתלים של
 רשות היחיד ברשות היחיד לארבעים עושה מדיעה לעצמו לא
 כל שכן ארץ רשות היחיד ברשות היחיד - רשות היחיד אחרת
 ברשות היחיד עד לרקיע אבל ארץ רשות הרבים אינו ברשות
 הרבים אלא עד עשרה טפחים למעלה מעשרה בארץ רשות

ו' ומותר לעשות מוציא בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים
 כדי שלא תעבוד והדליקה: אפילו בלי חרש וחרשים מלאים מים
 עושים כהן מוציא אף על פי שחזאי מתבקעין ובבבכים שגורם
 כיבוד מותר וכופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחו
 בקדחה: ה' תיבה שידה ומגול שאוח בהן האור מביא
 עוד נוד וביצא בו מדברים שאין האור כלהטת אותן ופורשו
 על הקצה שעדיין לא נשרף כדי שלא תעבוד שם האש: ו'
 פלית שאוח בה האור פושט ומתבסס בהואם כבתה כבתה:
 וכן ספר תורה שאוח בו האור פושט וקורא בו ואם כבה כבח
 ונתן מים מן הצד שעדיין לא נתלת בו האור ואם כבתה כבתה
 : שכח נר הלוק על גבי שבלא מנעד את השבלא והוא נופל
 ואם כבה כבה אבל הגיזו מבערב אף על פי שכבה אמר
 לטלטל: ז' נכרי שבא לכבות אין אופרין לו כבה ואל
 תכבה מפני שאין שבידתו עלינו אבל קטן שבא לכבות אין
 שומעין לו והוא שיהיה עושה על דעת אביו אבל מרעת עצמו
 אין בית דין מצוין להפרישו ובדליקה ותירו לום כל הכבבה
 אינו מפסד: ח' הוצאה והבססה מרשות לרשות מלאכה
 מאמת מלאכה היא ואף על פי שדבר זה עם כל גופי תורה
 כפי משה כסיני נאמרו הרי הוא אמר בתורה איש ואשה אל
 יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש וכלא העם מהביא הא למדת
 שההבאה מלאכה קורא אותה: וכן למדו כפי השמיעה
 שהמעביר ברשות הרבי' מתחלת ארבע לסוף ארבע הרי הוא
 כמצויא מרשות לרשות חייב: ט' אין הוציא מרשות
 לרשות חייב עד שיצא כשיעוד המעיל מרשו היחיד לרשות
 הרבים או מרשות הרבים לרשות היחיד ועקוד מרשות ז' ויגז
 ברשות שנייה אבל אם עקד ולא הגיזו או הגיזו ולא עקד או
 שחוציא פחות מכשיעור פסד וכן המעביר מתחלת ארבע
 לסוף ארבע ברשות הרבים אינו חייב עד שיעקוד כשיעוד
 מצד זה ויגזו מצד אחרת: י' הוצק מרשות לרשות
 או המוטיט הרי זה תולדת מצויא חייב וכן הוצק או המוטיט
 ביזו מתחלת ארבע לסוף ארבע הרי זה תולדת מצויא חייב
 והוצק בלא אור יד פסד: המציא מקצת הוצף ברשות מסתי
 רשות אלו לרשות שנייה פסד עד שיצא את כל הוצף כולו
 ברשות זו לרשות זו: קפ' שהיא מלאה חפצים אפילו מלאה
 חרדל והוציא רובה מרשות זו לרשות זו פסד עד שיצא את
 כל הקופה וכן כל הוצמ לזה שהכלי משים כל שיש בו כחפץ
 אחד: קכ' המציא בין בימינו בין בשכאלו בין בתוך
 וחקו או שיצא במעות אחרין לו בסדינו חייב מפני שהוציא
 בדרך המצויאין וכן המציא על כתפו חייב אע"פ שהמשאוי
 לבעלה מעטרה טפחים ברשות הרבי' שכן היה משא בני קחת
 במשכן לבעלה מעטרה שנאמר בבתך ישא וכל הכלאבות
 במשכן לחזרין אתך: קכ"ג אבל המציא לאחד ידו ברגלו
 בפיו ובתרפק באזנו ובשערות תכנים שתמור בגבנו ופי חכים
 לכסה בין בגד לבגד בפי בגד בכנעלו ובסנדלו פסד שלא
 הוציא בדרך המצויאין: יד' המציא משאוי על ראשו
 אם היה משאוי נבד כגון שק מלא או תיבה ומגול וכיצא בהן
 שהוא משים על ראשו והופט ביזו חייב שכן דרך המצויאים
 תכניא כמצויאין על כתפו או ביזו אבל אם לקח חפץ קל כגון
 שהגיח בגד או כפר או סכין על ראשו והוציא והוא אינו אחד
 ביזו הרי זה פסד שלא הוציא בדרך המצויאין שאין דרך רוב
 העולם להוציא החפצין כונחין על ראשיהן: המעביר חפץ
 מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים אף על פי שהעביר
 לבעלה כראשו חייב: טו' נותר לאדם לטלטל ברשות
 הרבים בתוך ארבע אמות על ארבע אמות שהוא קומד בצדן

ויש לו לטלטל ברשות הרבים בתוך כל הפרובע והוא וכאמה
 שלו כחזי ואם היה נגס באיבריו נותנין לו ארבע אמה ביטול
 של כל אדם ומפי הקבלה אמרו שזה שנאמר בתורה שבו איש
 תחתיו שלא יטלטל חוץ למרובע זה אלא במרובע זה שהוא
 כמדת אורך אדם כשיפסוט ידיו ורגליו בו בלבד יש לו לטלטל
 . יז' היו שנים מקצת ארבע אמות של זה לתוך ארבע
 אמות של זה מביאין ואוכלין באמצע ובלבד שלא יציא זה
 מתוך של זה לתוך של הידור ואם היו שלשה והאמצעי מובלע
 ביניהם הוא מותר עמון והן מותרין עמו ושני החיצוני אסורין
 זה עם זה: יח' לפיכך מותר לאדם לעקוד חפץ ברשות הרבים
 וליתנו לדבירו שעמו בתוך ארבע אמות וכן חבירו לחבירו
 האחר שכחצו אפילו הן מאה ואף על פי שהחפץ הולך כבה
 מלין בטבת מותר מפני שכל אחד מהן לא טלטל אלא בתוך
 ארבע אמות שלו: יח' הואיל ויש לו לאדם לטלטל בכל
 המרובע שהוא ד' אמות על ארבע אמות נמצא מטלטל באורך
 ארבעתו של מרובע זה חמש אמות ושלשה חמשי אמה לפיכך
 אין המעביר או הוצק ברשות הרבים חייב עד שיעביר חוץ
 לחמש אמות ושלשה חמשי אמה: וכל מקום שאמרו הוצק
 מתחלת ארבע לסוף י' או המעביר ד' אמות חייב הוא מתחלת
 הארבעתו של ארבע אמות עד סופו ואם העביר פחות מזה פסד
 . יט' נמצא כאן שלש מדות כיצד העוקד חפץ מרשות
 הרבים במקום זה והגיזו במקום אחר ברשות הרבים אם היה
 בין שני המקומות עד ד' אמות הרי זה מותר: היה ביניהן יותר
 מד' אמות ועדיין הן בתוך חמש אמות ושלש חמשי אמה פסד
 היה ביניהן חמש אמות ושלשה חמשי אמה בשעה הרי
 זה חייב שהרי העביר החפץ חוץ לארבעתו של מרובע:

פרק שלשה עשר

אין המציא מרשות לרשות או המעביר ברשות הרבי' חוץ לר'
 אמות חייב עד שיעקוד חפץ מעל גבי מקום שיש בו ארבעה
 טפחים על ארבעה טפחים או יתר ויגזו על גבי מקום שיש בו
 ארבעה על ארבעה טפחים: ב' ידו של אדם חשונה לו
 כארבעה על ארבעה לפיכך אם עקד החפץ מיד אדם העומד
 ברשות זו והגיזוה ביד אדם אחר העומד ברשות שנייה חייב:
 וכן אם היה עומד באחת משתי רשות אלו ופשט ידו לרשות
 שנייה ועקד החפץ מבנה או מיד אדם העומד בה והחזיר ידו
 אליו חייב ואע"פ שלא הגיזו החפץ במקו' שהוא עומד בו הוא'
 והוא ביזו הרי הוא כמנוח בארץ: ג' היה אוכל ויצא
 מרשות לרשות וחיטב להוציא האוכל שכפיר ברשות לרשות
 חייב מפני שכחשבתו משוכה פיו במקום אע"פ שלא הצי' בדרך
 המצויאין: וכן מי שהיה עומד באחת משתי רשות אלו
 והשתין מים או ריקן ברשות שנייה חייב שהרי עקד מרשות זו
 והגיזו ברשות שנייה ומחשבתו עושה אותו כאלו עקד מעל גבי
 מקום ארבעה היה עומד ברשות זו ופי אבה ברשות שנייה
 והשתין בה פסד: ד' היה עומד באחת משתי רשות
 ופשט ידו לרשות שנייה ונטל משם מים מעל גבי גומא מלאה
 מים והוציאן חייב שהמים כולן כאלו הן כונחין על הארץ
 אבל אם היה בלי צף על גבי מים ופירו בתוך הכלי ופשט ידו
 חלקו בן הפירות והוציא פסד שהרי לא נזר הפירות על גבי
 הארץ ונכניא שלא עקד מעל גבי מקום ארבעה ואין צרי' לומר
 אם היו הפירות צפון על פני המים והוציא שהוא פסד וכן
 אם היה שכן צף על פני המים וקלט בן השכן והוציא פסד
 . ה' כבר אמרנו שאין המציא מרשות לרשות חייב עד

דקן שם שהוא עובר ברשות הרבים מהלכים
ברבים אין בעומק עשרה טפחים הרי הוא ברשות הרבים בין
שחיה רחב אפילו ארבע אמות בין שלא היה ברחבו ארבעה
טפחים שהרי רוב העם מולין עליו ואין מהלכין בתוכו והואיל
ואין בעומק עשרה הרי הוא ברשות הרבים ואם יש בעומקו
עשרה או יותר הרי הוא כרמלית כשאר הימים והוא שיש
ברחבו ארבעה טפחים או יותר על כן שאין כרמלית פוחתה
מארבעה :

פרק חמשה עשר

עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד כולה ועומד
ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים ובלבד שלא יוציא דוץ
לארבע אמות ואם הוציא פסגה מפני שהוא ברשות אחרת וכן
עומד אדם ברשות היחיד ופוחת ברשות הרבים ברשות הרבים
ופוחת ברשות היחיד : בהמה שהיתה רוכה בדרך וראש בפנים
אובסן אתה ובגבול עד שיהא ראשו רחבו בפני האיל וצוארו
ארוך : ב' לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברשות הרבי'
כרה וישתה ברשות היחיד אלא אם כן הכניס ראשו ורחבו
למקום שהוא שותה : כמה דברים אמורים בשחיה שחיה
בכלים נאים שהוא צריך להן גזרה שמה יוציא אבל אם היו
כלים שאינם נאים שאינם צריך להן או שהיה הבור כרמלית
אעפ' שהכלי נאים מבני ראשו בלבד ושחיה במקומו ואעפ' שלא
הכניס ראשו ורחבו : ג' עומד אדם ברשות הרבים
וקולט מן הארץ מן המים המקלחין מן הצנור או מן הכותל
ושחיה ובלבד שלא יגע בצנור או בכותל וקולט מעל גבן ואם
נגע אם היה מקום שנגע בו למעלה מעשרה בפתח משלשה
סמך לג' הרי זה אסור שנמצא בעוקר מעל הגג שהוא רשות
היחיד וכן אם היה בצנור ארבעה על ארבעה בין שהיה הצנור
בתוך עשרה בין שהיה למעלה מעשרה וקולט ממנו מים הרי
זה אסור ולמה אינו חייב מפני שלא נזר המים אלא הרי הן
מחלין וחולקין : ד' דיו שלפני החלון יוצא בארץ שעל
רשות הרבים אם היה למעלה מעשרה טפחים מותר להשתמש
עליו שאין רשות הרבים תופסת אלא עשרה טפחים לפיכך מותר
להשתמש בכל הכותל עד עשרה טפחים והתענוגים : ה'
במה דברים אמורים בשחיה זו אסור יוצא בארץ אבל אם היו
הוצאין בכותל שני זיזין זה למטה מזה אף על פי ששניה למעלה
מעשרה אם יש ביזו העלין שלפני החלון רחב ארבעה על
ארבעה אסור להשתמש עליו מפני שהוא רשף בפני עצמו והיו
שתי רשות אחרת ואסור על זה שאין שתי רשות משתמשות
ברשות אחת : ו' אין בעליזן ארבעה ואין בתחתון
ארבעה משמש בשניהם וכן בכל הכותלים עד עשרה טפחים
התענוגים : היה בתחתון ארבעה ובעליזן אין בו ארבעה אינו
משתמש בעליזן אלא כנגד חלונו בלבד אבל בשאר החיצו שבשני
צדדי החלון אסור להשתמש מפני זה שתי רשות שחלק ד' של לעצמו
: ז' כל דיו הוצא על ארץ רשות הרבים שמתוך להשתמש
עליו כשהוא משתמש בו אין נותקן עליו ואין מוטלין ממנו
אלא כלי חרס הכובית וכיצא בהם שאם יפלו לרשות הרבים
ישברו אבל שאר כלי ואוכלין אסורין שבהם יפלו לרשות הרבים
ויביאם : ח' שני בתים בשני צדי רשות הרבים דק מוז
ל' למעלה מעשרה פסגה והוא שיהיו שניהם שלו או שיהיה
ביניהם עירוב ואפילו בגדים וכלי מתכות מותר לזרוק ואם היה
זה למעלה מזה ולא היה בשחיה אסור לזרוק בגד ויצא בו שכא
שאר וביאנו אבל כלי חרס וכיצא בהן זרק : ט' בוד

ברשות הרבי' וחליתקל גביו הבור וחליתו מצטרפין לעשרה
וממלאין ממנו בשבת : כמה דברים אמורים כשהיה סמך
לכותל בתוך ארבעה טפחים שאין אדם יכול לעבור שם אבל
אם היה מופלג אין ממלאין ממנו אלא אם כן היתה חליתו
גבוה עשרה שנמצא חללי כשיצא מן החללי יצא למקום פסגה
: אשפה ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים וחלון
על גבה שופכין לה מים בשבת כמה דברים אמורים באשפה
של רבים שאין דרכה להפנות אבל של יחיד אין שופכין עליו
שמה תפנה ונמצאו שופכין כדרך ברשות הרבים : י"א
אמת המים שהיא עוברת בחדר אם יש בגובהה עשרה טפחים
וכרחבה ארבעה או יותר על כן עד עשר אמות אין ממלאין
ממנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה עשרה טפחים
בכניסה וביציאה ואם אין בגובהה עשרה או שאין ברחבה
ארבעה ממלאין ממנה בלא מחיצה : י"ב היה ברחבה
יותר מעשר אמות אעפ' שאין בגובהה עשרה אין ממלאין ממנה
עד שיעשה לה מחיצה שכל יתר על עשר פריצה היא ומפסדת
המודעות ומהו לטלטל בכל החצר אם נשאר מצד הפריצה פס
מכאן ופס מכאן בכל שהוא או פס רחב ד' טפחים מרוח אחת
מותר לטלטל בכל החצר ואין אסור אלא למלאות מן האמה
בלבד אבל אם לא נשאר פס כלל אסור לטלטל בכל החצר
שהרי נפרצה חצר לים שהוא כרמלית : י"ג והואך מעכוזין
את המחיצה במים אם היתה למעלה מן המים צרי' שיהיה טפח
מן המחיצה יורד בתוך המים ואם היתה המחיצה כולה יורדת
בתוך המים צריך שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים כדי
שיהיו המים שבחצר מבודלים אף על פי שאין המחיצה מגעת
עד הקרקע והואיל יש בה עשרה טפחים הרי זו מותרת ולא
הותרו מחיצה תלויה אלא במים בלבד שאסור לטלטל במים
בדבריהם והקילו במחיצה שאינה אלא כדי לעשות חומר :

י"ד אמת המים העוברת בין החצרות וחלונות פתוחות אליה
אם אין בה בשיעור משלשלין דלי מן החלונות ומכלא' ממנה
בשבת כמה דברים אמורים כשהינה מופלגת מן הכותל שלשה
טפחים אבל אם היתה מופלגת מן הכותל שלשה טפחים אין
ממלאין ממנה אלא אם כן היו פסין יוצאין מן הכותלים מכאן
ומכאן שנמצא האמה כאלו היא עוברת בתוך החצר : ט"ו
כיצורה שהיא למעלה מן הים וחלון בתוכה על גבי המים אין
ממלאין ממנה בשבת אלא אם כן עשו מחיצה גבוה עשרה
טפחים על גבי המים כנגד החלון שבכיצורה או תהיה המחיצה
יורדות מן הכיצורה כנגד המים ורואין אתה כאלו ירדה ונגע'
עד המים ובשם שממלאין מוז שעשו לה מחיצה כן שופכין ממנו
על הים שהרי על הכרמלית הן שופכין : י"ז חצר שהיא
פוחתה מארבע אמות על ארבע אמות אין שופכין בתוכה מים
בשבת מפני שהן יוצאין לרשות הרבים בכחירה לפיכך צריך
לעשות גומא מחוקת סאתים בתוך החצר או ברשות הרבי' בצד
החצר כדי שיהיו המים נקבצין בתוכה וצריך לבנות עליה כיפה
מבחוץ כדי שלא תראה העוקה הזאת ברשות הרבים והחצר
והאבסודה מצטרפין לארבע אמות וכמה הוא המקום שחוקק
סאתים חצי אמה על חצי אמה ברום שלש וחמשי אמה : י"ח
היתה העוקה פוחתה בסאתים שופכין לה מלאה היתה מחוקקת
סאתים שופכין לה אפילו שש' סאה שלמים ואף על פי שהמים
יתגברו ויפצו מעל הגומא לחוץ : י"ט כמה דברים אמורים בימות
הגשמים שהחצרות בתקלקלות וסתם צנורות מקלחין ולא יבאו
הרואים לומר שזה משתמש ברשות הרבים והמים יוצאין מבחוץ
ברשות הרבי' אבל בימות החמה אם היתה מחוקקת סאתים אין
שופכין לה אלא סאתים : היתה פוחתה בסאתים אין שופכין

הרבים מקום פטור הוא : ד' אי זו היא כרמלית תל שיש
בו ארבעה על ארבעה או יותר על כן חובה משלשה ועד עשרה
שהכרמלית אינה תופשת אלא עד עשרה ואינה רחבה פחות
מארבעה על ארבעה וכן חריץ שיש בו ארבעה על ארבעה
או יותר על כן ועמוק משלשה עד עשרה וכן מקום שהוקף
בארבע מוצאות נזכה משלשה עד עשרה וכיחזק ארבעה על
ארבעה או יותר על כן וכן קרן זית הסמוכה לרשות הרבים
והוא המקום שמוקף שלש מוצאות והרבה הרביעי לרשות הרבים
כגון מבוי שאין לו לוד או קורה ברוח רביעית וכן הימם
החבוקה בין בימת החמה בין בימת הגשמים כל אילו כרמלית
הן : ה' איך וכרמלית היא כרמלית עד עשרה
פטור ולמעלה מעשרה פטורם כאיך הכרמלית היא הוא מקום
פטור לפיכך מעל פני המים שבימים ושבתהות עד עשרה
פטורם כאיך כרמלית ולמעלה מעשרה מקום פטור אבל כל
העומק המלא מים חרי הוא כקרקע עבה : ו' בור שבכרמלית
היא היא ככרמלית אפי' עמוק מאה אמה אם אין בו ארבעה :
רשות הרבי' שהיתה עליה תקרה או שאין ברובה שש עשר'
אמה היא ככרמלית : אצטבה שבין העמדים הקומרים
ברשות הרבים היא ככרמלית : ועדי רשות הרבי' ככרמלית
אבל בין העמדים האיל הרבים חודסן ביניהם היא הן רשות
הרבים : ז' איזהו מקום פטור מקום שיש בו פחות מארבעה
על ארבעה ונזכה שלשה עד לדקיע שכל פחות משלשה היא
היא בארץ אפילו קציע וברקני' או גללים ברשות הרבי' נזכה
שלשה ואין רחוב ארבעה על ארבעה היא הן מקום פטור
וכן חריץ שאין בו ארבעה על ארבעה ועומק משלשה עד
התחם וכן מקום החוקף שאין בו ארבעה על ארבעה אפי' היה
ארכו אלף ביל ורחבה ארבעה פחות שעורה ונזכה משלשה
למעלה היא זה מקום פטור וכן איך רשות הרבים או אור
כרמלית למעלה מעשרה היא הוא מקום פטור : ח'
מקום שיש בגובה תשעה טפחים כעומק צל לא פחות ולא יותר
ברשות הרבים היא היא ברשות הרבים : ואין מטיחין על
מדת ארכו ומדת רוחו בין רחוב בין קצר כפני שדבים כמתין
עליו אבל אם היה יתר על תשעה או פחות אם היה בו ארבעה
על ארבעה או יותר היא היא כרמלית ואם אין בו ארבעה על
ארבעה היא הוא מקום פטור : ט' גג הסמך לרשות הרבים
בתוך עשרה טפחים הואיל הרבים ככהפין עליו אסור לטלטל
בגג עד שיעשה לו סולם קבוע להתדוך : עמוד ברשות הרבים
גבוה עשרה ורחב ארבעה היא זה רשות היחיד : נעץ בגובה
יתר כל שהוא אפי' אינו גבוה שלשה האיל והאי' לתלות ביתו
ולתקבש בו היא זה ממעט ונעשה כרמלית ואין סודדין לו
אלא כן היסוד ולמעלה ואפי' בלאו כולו יתרות היא זה ממעט
גובה שהרי תולין באותם היתרות ומשתמשין בהם : י'
חרי רשות היחיד היא הן ברשות היחיד אבל חרי רשות הרבי'
אינן ברשות הרבים אלא הן כפי' כמותן כיצד חרי בצד
רשות הרבים אם יש בו ארבעה על ארבעה נזכה עשרה היא
היא רשות היחיד ואם אין גבוה עשרה היא כרמלית ואם אין
בו ארבעה על ארבעה היא זה מקום פטור הוא שגובה שלשה
שכל הפחות משלשה היא הוא בארץ : י"א רשות היחיד
ומקום פטור כותר לטלטל בבולן אפילו היה אורך כל אות
משתנה כמה בחלין טלטל בכל : אבל רשות הרבי' והכרמלית
אין מטלטלין בהן אלא בארבע אמות : ואם העבד או השיש
או זרק חרץ לארבע אמות ברשות הרבים חייב וכרמלית פטור
שאסור הכרמלית כדבריהם כפני שהוא נזכה לרשות הרבים
שלא תשאלך ברשות הרבים לפיכך אם לא היה צריך לגוף

ההוצאה כגון שהעבד קרן בכרמלית כזו שלא חוקק בו רבים
היא זה מותר ואפי' העבדו כמה אמות וכן כל כיוצא בזה :
י"ב כשם שמתיר לטלטל בכל מקום פטור כך מותר להכניס
ממנו לרשות היחיד או לרשות הרבים ואין צריך לומר לכרמלית
ומוציאין לו ברשות היחיד וברשות הרבים ואין צריך לומר לרשות
הכרמלית : י"ג כשם שאסור לטלטל בכל הכרמלית כך אסור
להוציא ממנה לרשות היחיד או לרשות הרבים או להכניס
לכרמלית ברשות היחיד או ברשות הרבי' ואם הוציא או הכניס
פטור : י"ד המוציא ברשות היחיד לרשות היחיד או ברשות
הרבים לרשות הרבים וכרמלית באמצע פטור : וכן המשיש
או החוקק מזה לזה וכרמלית באמצע פטור : המוציא חפץ ברשות
הרבים לכרמלית והגיוו שם וחוד ועקרו וכרמלית והכניס
לרשות היחיד או שהוציא ברשות היחיד לכרמלית והגיוו שם
וחוד ועקרו וכרמלית והוציא לרשות הרבים היא זה פטור :
ט"ו המוציא ברשות היחיד לרשות הרבים ועבר על מקום
פטור שהיה ביניהן כחליבתו חייב שמוחל' אינו כעומד ואין
צריך לומר באורק שעבר החפץ במקום פטור שאינו חשוב כפי
שנח שם היה עומד במקום פטור ונטל חפץ ברשות היחיד או
מאדם העומד שם והגיוו ברשות הרבים או ביד אדם העומד
שם פטור : וכן אם הכניס ברשות הרבים לרשות היחיד ועמד
במקום פטור פטור : י"ז עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה
ורחב ארבעה ואין בעיקרו ארבעה ואין בגובה הקצר של
שלשה היא היא רשות היחיד ואם זרק ברשות הרבים ונח על
גביו חייב : תל' המתלקט גובה עשרה טפחים מתוך אורך ארבע
אמו היא היא רשות היחיד ואם זרק ברשות הרבים ונח על גביו
חייב : י"ח נעץ קנה ברשות היחיד אפילו גבוה ק' אמה
חוקק ברשות הרבים ונח על גביו חייב שרשות היחיד עליה עד
לדקיע : א"לן שהוא עומד ברשות היחיד וגופו נוטה לרשות
הרבי' חוקק ונח על גופו פטור שאין חנוף חולץ אלא אור העין
י"ח נעץ קנה ברשות הרבי' ובראשו שרסקל חוקק ונח על גביו
פטור שאין רשות הרבים אלא עד עשרה : החוקק ארבע אמות
ברשות הרבי' ונח החפץ כבתל כגון שחוקק חלב או בצק ונתקן
בבתל אם גרוב למעלה מעשרה טפחים כחוקק באור טלבוני'
מעשרה ברשות הרבים מקום פטור הוא : כ"ב כל שיש בו
שפחים כחוקק בארץ חייב : ד'ק למעלה מעשרה ונח בבור פל
שהוא פטור י"ט חוקק קנה או רחב ברשות היחיד ונתקן
ברשות הרבים כשהוא עומד פטור שחרי מקצתו במקום פטור
חוקק בלי ברשות היחיד לרשות הרבים והיה אחרו בלי גזול ויש
בו ארבעה על ארבע בגובה עשרה פטור כפני שכלי הרשות
היחיד גמורה ונבעא כמוציא ברשות היחיד לרשות היחיד :
כ"ג בור תשעה ברשות הרבים ועקר חליא בקרקעיתו
והחליא לעשרה אף על פי שעקירת החפץ ועשיית הבור
באין כאחת פטור כפני שלא הייתה המוציא עשרה בתחלה :
היה הבור עשרה וחשליך לו חליא ומעט מעשרה פטור שחרי
הגזת החפץ וסילוק המוציא באין כאחת : כ"א החוקק
דף ונח על גבי יתרות ברשות הרבים ונעט' רשות היחיד אפי'
היה כלי על גבי הדף פטור שחרי עשיית המוציא עם נזות הכלי
באין כאחת : כ"ב בור שהוא עמוק עשר ורחב שגובה ברשות
הרבים חוקק כחצלת ברשות הרבים וחלקה הבור ברחבו ל
לשנים פטור שחרי עם הגזת הכלי בטלו המוציא ונעשה כל
מקום מהן פחות מארבעה על ארבעה : כ"ג בור ברשות
הרבים עמוק עשרה ורחב ארבעה בלא מים חוקק לתנו חפץ
ונח על גבי המים חייב שאין המים כבטלין המוציא והוא
כלא פחות חוקק לתנו פטור שחרי מעטו הפירות את שיעורו

לפיכך אם שבת יהודי בזה ויחיד בזה ויחיד בזה אין נותנין להן כל צרכן אלא כל אחד ואחד יש לו בית סאתים במקומו : היה יחיד בזה ויחיד בזה ושני באמצעי או שני בזה ושני בזה ואחד באמצעי להן כל צרכן : טו כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מעוה אינה מחיצה : וכל מחיצה שאינה עשויה לגנת אינה מחיצה : וכל מחיצה שאינה עשויה אלא לצגיעות בלבד אינה מחיצה : וכל מחיצה שאין בנובחה עשרה טפחים או יותר אינה מחיצה גמורה : גידור חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין : יו כל מחיצה שיש בה פרוץ מרובה על הקומה אינה מחיצה אבל אם היה פרוץ כעומד הרי זו מתרת ובלבד שלא יהיה באותן הפרצות פרצה שהיא יתר על עשר אמות אבל עשר אמות הרי היא כפתח אם היה לפרצה זו צורת פתח אעפ"י שיש בה יתר מעשר אינה מפסדת המחיצה והוא שלא יהיה הפרוץ מרובה על העומד : יא בד"א בזמן שהפרצות משלשה טפחים ולמעלה אבל אם היו הפרצות כל פרצה מהן פחותה משלשה הרי זו מתרת ואף על פי שהפרוץ מרובה על העומד שכל פחות משלש הרי הוא כלבד : יב כיצד הרי שהקיף בקנים ואין בין קנה לחברו שלשה טפחים או שהקיף בחבלים ואין בין חבל לחברו שלשה טפחים הרי זו מחיצה גמורה אף על פי שהיא שתי בלא ערב או ערב בלא שתי : יג צריך שיהיה גובה הקנה עשר או שיהיה מן הארץ עד סוף עובי החבל העליון עשרה אם הקיף בחבלי שאין מחיצה פחותה מעשר וכל השיעורין האילו הלכה למשה מסיני הן : יד צורת הפתח האמורה בכל מקום היא אפי"קת וכיצד בו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן גובה שני הלחים עשרה טפחים או יתר והקנה וכיצד בו שעל גביהן אף על פי שאינו מגיע בשני הלחים אלא יש ביניהן כמה אמה והאל תוכה הלחים עשרה הרי זו צורת פתח : ועוד פתח שאמר צריכה שתהא בריאה לקבל זלת אפי"קת של קש : כה פתח שצדדו כיפה אם יש באורך רגלי הכיפה יטפחים הרי זה צורת פתח וצורת פתח שעשה אותה מן הצד אינה כלום שאין ודך ופתחים להיות בקרן זית אלא באמצע : כא בכל עושי מחיצה בין כפלים בין באוכלים בין באדם אפרוץ בבחנה ושאר מיני חיה ועוף והוא שיהיו כפתים כדי שלא ינחזי : כב מחיצה העומדת מאליה הרי זו כשרה ומחיצה הגעשת בשבת הרי זו מחיצה ואם נעשת בשגגה מותר לטלטל בה באותה שבת והוא שתעשה שלא לדעת הכשלת אבל אם נתכוון אדם לזה המחיצה שתעשה בשבת כדי לטלטל בה אעפ"י שעשה אותה העושה בשגגה אסור לטלטל בה באותה שבת וכן אם נעשת במזיד אף על פי שלא נתכוון זה לטלטל בה הרי זה אסור לטלטל בה : כג מותר לעשות מחיצה של בני אדם בשב"ש שיעמוד זה בצד זה ובלבד שלא ידעו אלו העומדין שבשבת לעשות מחיצה העמידן ולא יעמיד אותן אדם שהו' חצה להשתמש במחיצה זו אלא יעמיד אותן אחר שלא לדעתו : כד אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין גופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים כבלא בין כדונו ועליו תבן וקש וכיצד בין וקשתין בארץ עד שיעמוד ברוח מציה ולא יתגבר וטלטל תחת סלד והוא שיהיה תורתו עד בית סאתים אבל אם היה יתר מבית סאתים אין מטלטלין תחתו אלא בארבע אמות מפני שהתחתו במקום שלא הוקף לדירה הוא :

פרק שבעה עשר

מבוי שיש לו שלשה בתלים הוא הנקרא מבוי סתום ומבוי שיש

לו שני בתלים בלבד זה כנגד זה והעם נכנסין ברוח זו ויצאין בשכנגדה הוא הנקרא מבוי הפולש : ב היאך מתירין מבוי הסתום עושה לו ברוח רביעי לח או אחר או עושי עליו קורה ודין ותחשב אותה קורה או אותו להיכאילו סתם רוח רביעית ויעשה רשות היחיד ויהיה מותר לטלטל בכלו שדין תורה בשלש מחיצות בלבד מותר לטלטל ומדברי סופרים היא הרוח הרביעית ולפיכך די לה בלחי או קורה : ג היאך מתירין מבוי הפולש עושה לו צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן ומבוי עקום תורתו כמפולש : ד מבוי שהוא שווה בתוכו ומורון לרשות הרבים או שווה לרשות הרבים ומדרון להטוב אינו צריך לא לחי ולא קורה שהרי הוא מובדל מרשות הרבים : ה מבוי שעדו אחד בלח לים ועדו אחד בלח לאטפה של רבים אינו צריך כלום שאטפה של רבים אינה עשויה להתפנות ואין חשיב שמה יעלה הים שירטון : ו מבוי הפולש שהיה בלח לאמצע רחבה של רבים אם לא היה מבוק כנגד פתח ה רחבה הרי זה כסתום ואינו צריך כנגד הרחבה כלום אבל אם היה בלח לצדדי הרחבה אסור ואם היתה של יחיד אף לאמצעה אסור פעמים בונה מצד אחד ונמצא בלח לצדה של רחבה : ז אין המבוי נותר בלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו ויהיה ארכו מל' אמות ולמעלה ויהיה ארכו יתר על רחבו אבל מבוי שארכו כרחבו הרי הוא כחצר ואינו נותר אלא בשני הלחים משני רחבותיו כל לחי במשחו או בפס רחוב ארבע מרחא אחת : ח חצר שארכה יתר על רחבה הרי הוא כמבוי וניתנת בלחי או קורה ומבוי שאין בתים וחצרות פתוחות לתוכו כגון שלא היה בו אלא בית אחד או חצר אחת וכן מבוי שאין בארכו ארבע אמה אינו נותר אלא בשני הלחים או בפס ארבע ומשאו : ט מבוי שאין ברחבו שלשה טפחים אינו צריך לא לחי ולא קורה ומותר לטלטל בכלו שכל פחות משלשה הרי הוא בלבד : מבוי שהכשירו בקורה אעפ"י שמתר לטלטל בכלו ברשות היחיד הוזהק בתוכו לרשות הרבים או ברשות הרבים לתוכו פטור שהקורה משום דבר היא עשויה אבל אם הכשירו בלחי הוזהק בתוכו לרשות הרבים או ברשות הרבים לתוכו חייב שהלחי הרי הוא כמחיצה ברוח רביעית :

י שני בתלים ברשות הרבים והעם עוברים ביניהן כיצד מבשיר ביניהן עושה דלתות מכאן ודלתות מכאן ואחר כך יעשה ביניהם רשות היחיד ואינו צריך להעיל הדלתות בלילה אבל צריך שיהיו ראיות להגעל היו משוקעו בעפר כפנה אותן ומתקן להגעל אבל צורת פתח או לחי וקורה אינן מועילין ברחש רשות הרבים : יא מותר לטלטל במבוי תחת הקורה או בין הלחים כמה דברי אמרים כשהיה סמוך לרשות הרבי' אבל אם היה סמוך לברבליית אסור לטלטל תחת הקורה או בין הלחים עד שיעשה לחי אחר להחיר תוך הפתח שהרי מצא בין את מינו ונעוד : יב בכל עושי לחיים אפרוץ בדבר שיש בו רוח חיים ואפי' באיסורי המייה עבודה זרה עצמה או אשרה שעשה אותה לחי כשר שהלחי עובדי כל שהוא גובה לחי אין פחות מעשרה טפחים רחבו ועובי כל שהוא : יג בכל עושי קורה אבל לא באשרה לפי שיש לרוח הקוד' שיעור וכל השיעורין אסורין בין האשרה וכמה רוחב הקורה אין פתח מטמא ועביה כל שהו' חזא שתהיה בריאה לקבל אר"ח שהוא חצי לבינה של שלשה טפחים על שלשה טפחים ומעבידי קוד' צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה וחצי לבינה : יד כמה יהיה פתח המבוי ויהיה די להכשירו בלחי או קורה גבוה אין פחות מעשרה טפחים ולא יתר על עשרים אמה ורחבו עד עשר אמות כמה דברים אמרים ט א

לה כל עיקר . יח כיב ששפכך לו מיס וכן נחלין
 והחלין תורת וקרקע ויצאין לרשות הרבי וכן צנור ששפכין
 על פי מיס וכן נחלין על הכותל ויודין לרשות הרבים אפי'
 היה אחד הכותל או אחד הדרך שתחת הארץ מאה אמה אפי'
 לשפך על פי הביב או על פי הצנור מפני שהמים יוצא מכוח
 לרשות הרבים אלא שפך חוץ לביב וכן ירדדי לביב שיש בו דא'
 בימות החמה אבל בימות הגשמים שפך ושונה ואינו גמגע
 שכתם צנורות מקלודין הן ואדם רוצה שיבלעו המי במקומן .
 היה שפך על פי הביב והמים יוצאין לכרמלית הרי זה מותר
 ואפילו בימות החמה שלא נזרז על כוח בכרמלית לפיכך מותר
 לשפך על כותלי הספינה והם יורדין לים : כף לא ימלא
 מן הספינה אלא אם כן עשה מקום ארבע על ארבע יוצא מן
 הספינה על הים ברא כשהיה תוך עשרה אבל אם היה למעלה
 מעשרה מן הים מציא זיו בל שהוא ומלא שהרי דרך מקום
 פסוד ממלא ואינו צריך לזה זה אלא משום היכר : כא
 וקורא בספר בכרמלית ותגלגל מקעת הספר לרשות הרבים
 ומקצתו בידו אם נתגלגל חוץ לארבע אמות חופכו על הכתב
 ומניחו גורה שמה ישמש כחל מידו ועבירו ארבע אמו ברשו'
 הרבים נתגלגל לתוך ארבע אמות גלגל אצלו וכן אם נתגלגל
 לרשות היחיד גלגל אצלו היה קורא ברשות היחיד ונתגלגל
 לרשות הרבי אם נח בה חופכו על הכתב ואם לא נח אלא היה
 תלוי בארד רשות הרבים ולא הגיע לארץ גלגל אצלו : כב
 המעביר קוץ כדי שלא יזקק בו רבים אם היה ברשות הרבים
 בחליבו פוחת פוחת מארבע אמות ואם היה בכרמלית מוליכו
 בדרך אפי' מאה אמה וכן מת שהסדירה ונתבזה יתר מדי ולא
 יבול שכנים לעמוד מציאין אותו מרשות היחיד לכרמלית .
 היחיד לרוחץ בים כשהוא עולה מגג עצמו שמה יעביר מיס
 שעליה ארבע אמות בכרמלית :

פרק ששה עשר

מקום שלא חוקף לדירה אלא שיהיה תשמיש לארד כגון גנות
 ופרדסים וכגון המקיף מקום מן הארץ לשמרו וכיוצא בזה אם
 יש בגובה המחיצה עשרה טפחים או יותר הרי הוא ברשות ה'
 היחיד לחייב הנוציא והאדק והנושיט ממנו לרשות הרבים
 או כדש' הרבים לתוכו חייב ואין משלילין בכחל אלא אם כן
 יש בו בית סאתים או פוחת אבל אם היה בו יתר על בית סאת'
 אסור לשלול בו אלא בארבע אמות בכרמלית : ג
 וכן עמוד שגבוה עשרה טפחים וחזק עד בית סאתים משלילין על
 גולגולתו רוח יתר על בית סאתים אין משלילין בו אלא בארבע
 אמות : סלע שבים היה גבוה פוחת מעשרה משלילין מתוכו לים
 וכן הים לתוכו סהכל כרמלי' : היה גבוה עשרה אם היה רחבו
 בארבעה טפחים עד בית סאתים האיל ומותר לשלול בכחל
 אין משלילין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו היה יתר מבית
 סאתים אף על פי שהוא רשות היחיד האיל האסור לשלול בו
 אלא בר' אמות בכרמלית הרי זה כותר לשלול מלתוכו לים ומן
 הים לתוכו שזה דבר שאינו מצוי הו' ולא נזרז בו : ג' כמה היא
 בית סאה חכמים אמה על ג' אמה נמצא בית סאתים מקום שיש
 בשיעורו חכמת אלפים אמה וכל מקום שיש בו כמורה האת
 בין שהיה מרובע שהוא שבעים אמה ושירים על שבעים אמה
 ושירים בין שהיה עגול בין שאר הצורות הרי זה נקרא בית
 סאתים . ד' מקום שלא חוקף לדירה שיש בו בית סאתים
 אם היה ארבו פי' שנים ברובו כדי שיהיה מאה על חמשי כחצר

בבבב

חמשכן מותר לשלול בכחל אבל אם החמשינו יתר על שנים
 ברובו אפילו אמה אין משלילין בו אלא בארבע אמות שלא
 עשו בית סאתים שתשמישו לארד כשאר החצרות אלא מחצר
 המשכן : ה' מקום שחוקף שלא לשם דירה אם פרץ בו
 פרצה יתר על עשר אמות בגובה עשרה טפחים נזרז בה לשם
 דירה עד עשר מותר לשלול בכחל ואפילו פרץ אמה נזרז
 לשם דירה ופרץ אמה ונזרז לשם דירה עד שהשלימה לתוך
 מעשה מותר לשלול בכחל אעפ' שיש בו כמה מלין : ו'
 מקום יתר מבית סאתים שחוקף לדירה אם נזרז רובו הרי הוא
 כגנה ואסור לשלול בכחל נזרז מעוט או נזרז ממנו בית
 סאתים מותר לשלול בכחל ואם היה החקום הזרוע יתר מבית
 סאתים אסור לשלול בכחל : נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר
 לשלול בכחל : נתמלא מיס אפי' היו עכוקים הרבה אם היו
 ראויין לתשמיש הרי הן כנטעים ומותר לשלול בכחל ואם
 אינן ראויין לתשמיש אין משלילין בו אלא בארבע אמות :
 ז' מקום שחוקף שלא לשם דירה שיש בו בית שלש סאין
 וקידו בו בית סאה קידויו מתירו שפי תקרה יודו וסותם . פ' פרץ
 במילואו לחצר ונפרצה חצר כנגזז חצר מותר כשהיה והקרקף
 אסור ששהיה שאין ארד החצר מתירו : ח' היה יתר מבית
 סאתים וכל המעט באילנות אינו מעוט : כטה בו עמוד בעד
 הכותל גבוה עשר' ורחב שלשה או יותר הרי זה מעוט פוחת
 משלשה אינו מעוט שכל פוחת משלשה כלבוד דמי : וכן אם
 החזיק מן הכותל שלשה ועשה מדרגה מעט פוחת משלשה לא
 עשה כלום : ט' שח את הכותל בטיש אף על פי שאינו
 יכול לעמוד בפני עצמו הרי זה מעוט : והחזיק מן דגל שלשה
 ועשה מחיצה ודעיל : עשה מדרגה על שפת דגל אינו מעיל
 שהעושה מדרגה על גבי מדרגה אינו מעיל . נבלעה מחיצה
 והחזנה חזרי העליונה קיימת האיל ונעשת העליונה לשם
 דירה חזרי אין שם נראה אלא היא הרי זה העיל וכותל לשלול
 בכחל : י' רחבה שאחזרי בתים יתרה על בית סאתים אין
 משלילין בה אלא בארבע אפילו היה פתח הבית פתח לתוכ'
 האם פתח הפתח לשם הארד כך חקיפה הרי זה כמקפת לדירה
 ומותר לשלול בכחל : יא' רחבה הפתחה לכודינה כגון
 ארד ומצד ארד פתחה לשביל חפצו לנהר עוש' להלכה כגון
 המדין והיה מותר לשלול בכחל ומתוכה לכודינה וכן הכודי'
 לתוכה : יב' יחיד ששבת בבקעה ועשה מחיצה כבי'
 לו אם יש בה עד בית סאתים מותר לשלול בכחל ואם החמה
 יתר על בית סאתים אינו משליל בה אלא בארבע אמות וכן
 אם היו שנים אבל שלשה ישראלים או יתר עליון ששבתו
 בבקעה הרי הן שיעור ומותר להם לשלול בכל צדקן אפילו
 כמה מלין והוא שלא ישאר מן המדרגה שהקיפו בית סאתים
 פנוי בלא כלום אבל אם נטאר בית סאתים פנוי בלא כלום
 ולא הן צריכין לו אסודין לשלול בכל המדינה אלא בארבע
 אמות ואין הקטן משלים לשידה : יג' שלשה שהקיפו בני
 צדקן וקפו שביתה ואחד כך מת אחד כהן הרי הם כותרין
 לשלול בכחל : קנו שנים שביתה ביתר מבית סאתים וארד
 כך בא לזה שלישי אסודין לשלול אלא בארבע אמות כשהיו
 קודם שיבא זה שהשביתה היא הגורמת לא החזרין : יד'
 שלשה מקובות המקיפין שלא לשם דירה זה כצד זה ופתוחים
 זה לזה שנים החיצונים רחבים והאמצעי קצר שנמצאו לשנים
 החיצונים פסין מכאן ומכאן והיה יחיד בזה ויחיד בזה ויחיד
 בזה נעשו כשידה ונתבין להן כל צרכן : היה האמצעי רחב
 ושנים החיצונים קצרים שנמצאו האמצעי בפסין משני החתום
 הרי הוא מובדל משנים החיצונים לפיכך

אמר לשלם בין הפסד שלא נחשבו מוציא לשלם בתוך
אלא משום המים באו לו מים בשבת מות' לשלם ביניהן שכל
מוציא שנעשית בשבת טמא מוציא מכו שנטלה קורתו או
לחו בשבת אמר לשלם בו אעפ' שנפרץ לכרכלית : לה
אכסדה בבקעה מות' לשלם בכולה ואף על פי שהא' בת שלש
מוצאת והקר' שאנו רואין כאלו פי תקר' יורד וסתם רוח רביעי'
והדק מרשות הרבים לתוכה פטור כדק' למבו' סתום שיטול
קרה בית או חצר שנפרץ קרן זזת שלה בעטר אמנת הד' זה
א' לשלם בכח' אף על פי שכל פרצה שהיא עד עשר אמות
נפתח אין עושין פתח בקרן זזת ואם היה שם קורה מלמעלה
ק' אורך הפרצה רואין אותה שירדה וסתמה ומותר לשלם
בכח' והוא שלא תהיה באלכסון . ל' האצבע

שמשערין בה בכל מקום היא רחב

הגחל של יד והשפת ארבע

אצבעות וכל אמה האמורה בכל מקום בין

בשבת בין בסוכה וכלאים היא אמה בת ששה טפחים ופעמים

משערין

באמה בת ששה פ' צחים ודוקות

זו לזו ופעמים משערין באמה בת ששה שדוקות

והחזות מה ומה להחמיר כיצד משך נבוי בארבע אמו שדוקות
ותבוא עשר' אמה עציבות רוחב הפרצה עשר אבות עציבות
וכוציא בהן לענין סכה וכלאים :

פרק שמנה עשר

המוציא דבר מרשות היחיד לרשות הרבים או מרשות הרבים
לרשות היחיד אינו חייב עד שיוציא ממנו שיעור שבויעל כלום
ואלו הן שיעורי ההוצאה חבצ' אובלי אדם כגרות ומצטרפין
והעם זה והוא שיהיה כגורג' מן האוכל עצמו ורץ מן הקליפ'
והרעיון והעקצין והמובין והמדתן ב' יין כדי הבע
רביעית ואם היה קרוש בבית חלב בהמה טהורה כדי גמיעה
וחלב טמאה כדי לחתול עין אחת חלב אשה ולזבן ביצה כדי
לחן במשיפה שכן כדי לסוך אצבע קטנה של רגל קטן בן יומא
של כדי לסוף את הקילורין וקילור כדי לטוף במים ומים כדי
לחון פני כריכה דבש כדי ליתן על כל ראש הכותית וס' ושאר
המסקן וכל המופין כדי רביעית : ג' תבן תבואה כמלוא
פי מרח תבן קטניות כמלוא פי גמל ואם הוציא תבן קטניות
לחאבל' לפרה כמלוא פי פרה שאבלה על ידי הדוק סכה
אבל' עמיד כמלוא פי טלה עשבי' כמלוא פי גדי עליו שם ועליו
גזלים' אם היו לזים כגרות מפי שון אובלי' ארס ויבשים
כמלוא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה לחדד שבהן אבל
מצטרפין לקל שבהן כיצד הוציא תבן תבואה וקטניות אם יש
בשניהם כמלוא פי פרה פטור כמלוא פי גמל חייב וכן כל כיוצ'
בה לענין השבת : ד' המוציא עצים כדי לבשל כגרות
מביצת התרנגולין מרופה בשכן ונתונה באלמס המוציא קנה
כדי לעשות קולמוס הכגיע לראשי אצבעותיו ואם היה עבה או
מרוצץ שיעורו בעצים : ה' המוציא תבלין כדי לתבל
ביצה ומצטרפין זה עם זה פלפל כל שהוא עיטרן כל שהו ריח
טוב כל שהוא ריח רע כל שהוא מני בשמים כל שון ארגמן
טוב כל שהוא בתולת דורד אוח מני מתכות והקשי' מנון גחשת
וכחל כל שון מעפר הכובח ומאבני המזבח ומקק ספרים
ומקק מטפות שלהן כל שון מפי שמציעין אותם לגביה

נחלת כל שהוא המוציא שלהבת פטור המוציא דרעונים נינה
שאיין נאכלין לאדם שיעורן פוחת כגרות מורע קטואין
שנים מורע הדילועין שנים מורע פול המצרי שנים המוציא
סוכין כדי ליתן על פי כד של צדפי זהב המוציא מורסן אם
לאבילה שיעורו כגרות לכה' שיעורו כמלוא פי גדי לצביע'
כדי לצבוע בגד קטן לחבי זרדין והורובין עד שלא ימתיקו
כגרות ומשמתיקו כמלוא פי גדי אבל הלף והחורדל
והתורמוסין ושאר כל הנבבשין בין שימתיקו בין עד שלא
ימתיקו כגרות : ו' המוציא גרעיון אם לאבילה כגרות
ואם לדמקה הרי הן כעצים ואם לחשבון שנים ואם לנשיעה
שנים המוציא אוב לאוכלים כגרות לכהמה כמלוא פי גדי
לעצים כשיעור העצים להיה כשיעור ההיה : ח' המוציא
קלפי אגוזין וקליפי רמונים אסתים ופראה ושאר הצבעין כדי
לצבוע בהן בגד קטן כסכה שמצויין הבנות על ראשיהן וכן
המציל מי תגלים בן ארבעים יום או נטר אלכסגודיה או בודית
קיטניא ואטלג' ושאר כל המגקין כדי לכבס בהן בגד קטן
כסכה המוציא סמנים שראיין כדי לצבוע בהן והגבא לאורג' : ט'
המוציא דיו על אקולמוס שיעורו כדי לכתוב מבני אמות
אבל אם הצי' הדיו בפני עצמו או בקסת צריך שיהיה בו יותר
על זה כדי שיעלה ממנו על הקולמוס כדי לכתוב שתי אמות
היה בקסת כדי אמת וקולמוס כדי אמת אמת או בודי לבד
כדי אמת אמת וקולמוס כדי אמת אמת הרי זה כ' המוציא שתי
אמות וכתבן כשהוא כהלך חייב כתיבתן זו היא הגדת' הצי'
אמת אמת וכתבן חוזר והוציא אמת שנייה וכתבן פטור שכבר
חסרה האמת הראשונה : י' המוציא כחל בין לפראה
בין לתבשית כדי לחתול עין אחת ובמקום שאין זדכן להתקש'
אלא בכחלת שתי עינים והוציא להתקשט עד שיוציא כדי
לחחול שתי עינים וצת תפירת כדי לעשות נקב טעוה כדי ליתן
על פי נקב קטן דבק כדי ליתן בראש השבשב רבב כדי
למשוח תחת ריקן כסלע המוציא ארובה כדי לעשות חתום
האזנר שיש כדי לעשו' פי כד זבל או חול דק כדי לחבל כריש'
חול גס כדי לערב עם מלוא כף של סידין חרסית כדי לעשות

פי כד של צדפי זהב פטור לסוך אצבע קטנה שבגבת
עפר ואפר כדי לכסות דם צפור קטנה צרור אבן כדי לרוחן
בבהמה ותרגיש והוא משקל עשרה זחים חרס כדי לקבל בו
רביעית : יב' המוציא חבל כדי לעשות אהן לקופה גמי
כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה הוצין כדי לעשות אהן לכפרה
מצרית סיב כדי ליתן על פי משפך קטן של יין כוכין כדי
לעשות בו כוזב כאגמ' עצם כדי לעשו' חרוזי זכותי כדי לגרות
בה ראש הברבר או עד שיפצע שתי נימין באות : יג'
המוציא שתי נימין בגב הסוס וכאגב הפרה חייב הוציא אות
מן הקשה שבחיד חייב בעדי דקל וכן חוטי העץ שנים צורי
דקל וכן קליפי החריות אוח מצמד גפן ומצמד בלך וצמר גבלי'
וארנבי וזהו שביב' ושאר כל המצוקין כדי לשחות חט אורך ארבע
טפחים המוצי' מן הבגד או מן הסק או מן העור כשיעור לטובאה
כך שיעורן להוצאה הבגד שלשה על שלשה השק ארבעה על
ארבעה העור חמשה על חמש' המוציא עור שלא נתעבד כלל
אלא עדיין הוא רך שיעורו כדי ל' גז' משקלת קטנה שמשקלה
שקל היה מלוח ועדיין לא נעשה בקמה או בעפצה שיעורו כדי
לעשות קמיע היה עשוי בקמה ועדיין לא נתעבד בעפצה
שיעורו כדי לכתוב עליו י' הגט מבר עבדו שיעורו חמשה
על חמשה : טו' המוציא קלף בעובד כדי לכתוב עליו
פרשת שבע עד ובשערך' דוכסוסטס כדי לכתוב עליו מזוח

אמר שלא היה לו צורת פתח אבל אם היה לו צורת פתח אפי'
היה גבוה מאה אמה או פחות מעשרה או רוחב מאה אמה וחי'
זה מותר : טו וכן אם היה בקורה של מבוי ביור וציוד
עד שיהיו הכל מסתכלין בה אף על פי שהיא למעלה מעשרים
אמה כשרה שהקורה משום רוח עשויה ואם היתה למעלה
מעשרים אינה נכרת ואם יש בה ציוד וכיור מסתכלין בה ונמצא
שם חכר : יז מבוי שהיה גבוה מן הארץ עד קרקעית
קורה עשרים אמה ועובי הקורה למעלה מעשרים כשר היה
גבוה יתר מעשרים ובה למעט בקורה שמביא אותה למטה
צריך להיות ברוחב טפח היה גבוה פחות מעשר וחקק בו משך
ארבע אמות על ארבע אמות ומעמיק כדי להשליכו לעשרה :
יח נפרץ בו פרצה מצד כלפי ראשו אם נשאר עומד בראשו
פס רוחב ארבעה טפחים מותר והוא שלא תהיה הפרצה יתר על
עשר ואם לא נשאר פס ארבעה אסור אלא אם כן חית הפרצה
פחות משלשה שכל פחות משלשה כלבוד הוא : יח נפרץ
המבוי במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגד לרשות הרבים הרי זה
אסור כפני שהוא מבוי כפרלש וחוצר מותרת שהוצר שרבים
בוקעין בה ונכנסין בו ויצאין בו ורי היא רשות היד' גמורה :
יט מבוי שהיו לו שבילי מצד זה ושבילי מצד האחר שנמצאו
כפרלשין לרשות הרבים אף על פי שאינן מכוונין זה כנגד זה
הרי כל אחד מהן מבוי מפולש כיצד מכשידין אותו עושה צורת
פתח לכל אחד ואחד מן השבילין שבצד האחר וכן לפתח הגדול
יעשה לכל השבילים שבצד השני לח או קורה : כף מבוי
שצד אחד ארוך וצד השני קצר מביא את הקורה כנגד הקצר
העמיד הלוח בחצי מבוי כחצי מבוי האנשי שיה' לפני כן הלוח
מותר לשלט בו והוצי' הוציאן שהוא חרץ מן הלוח אסור :
כא מבוי שהוא רחב עשרים אמה ועושה פס גבוה עשרה
טפחים במשך ארבע אמות שהוא מעור משך המבוי ומעמידו
באמצע ונמצא כשני גבוהות שיש בפתח כל אחד כהן עשר
אמות או מרדק שתי אמות מכאן ומעמ' פס שלש אמות ומרחיק
שתי אמות מכאן ומעמיד פס ג' אמות מכאן ונמצא פתח המבוי
עשרה אמות והצדדין הרי הן כסתומין שהרי עומד מרובה על
הפרץ כב' לוח הבלט כדפנו של מבוי כשר הלוח העומד
כאלו אם סמכו עליה מקודם השבת כשר הלוח שהוא גראה
מבפנים לוח ומכוחף אינו גראה לוח או שהיה גראה מבוחץ
לוח ומבפני גראה שהוא שוחה וכאלו אין שם לוח הרי זה ביחוד
משום לוח לוח שהגביתו מן הקרקע שלשה טפחים או שהפליגו
מן הבתול שלשה לא עשה כלום אבל פחות משלשה טפח' כשר
שכל פחות משלשה כלבוד לחי שהיה רחב הרבה בין שהיה
רחבו פחות מחצי רוחב המבוי בין שהיה רחבו כחצי רוחב
המבוי כשר וביחוד משום לוח אבל אם היה יתר על חצי רוחב
המבוי נזון מטום עומד מרובה על הפרץ : כג קורה
שפרס עליה מחצלת הרי בטל' שהרי אינה ניכרת לפיכך אם
היתה המחצלת כסתלקת מן הארץ שלשה טפחים או יתר אינה
מחצתה בעץ שתי יתדות בשני כתלי מבוי מבוחץ והגיה עליהן
הקורה לא עשה כלום שצריך להתקורה על גבי המבוי לא
סמ' לו : כד קור' הוצא מחתל זה ואינ' נתענת כמתל השני וכן
שתי קורות אחת יצאה מחתל זה ואינה נתענת ואחת יצאה
ממתל זה ואין כגיעות זו לזו פרו' משלשה אינו צריך להבי' קורה
אחרת היה ביניהן שלשה צריך להביא קורה אחרת : כה
וכן שתי קורות הבתאימות לא בוז כדי לקבל אריח ולא בוז
לקבל אריח אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח אינו צריך להביא
קורה אחרת היתה אחת למט' ואחת למעלה וראין את העליונה

כאלו היא למטה והתחתונה כאלו היא למעלה וכלבד שלא
תהיה עליונה למעלה מעשרים ולא תחתונה למטה מעשר' ולא
יהיה ביניהן שלשה טפחים כשרואין אותה שירדה וועלתה זו
בכחנה עד שיעשו' בצד זו : כו היתה הקורה עקומה
רואין אותה כאלו היא פשוטה עולה רואין אותה כאלו היא
מחוכעת ואם היה בהקיפה שלשה טפחים יש בה רוחב טפח
היתה הקורה בתוך המבוי ועקומה חרץ למבוי או שהיה עמוקה
למעלה מעשרי' או למטה מעשרה רואין כל שאלו ינטל העיקר'
ישארו שני ראשיה אין בין זה לזה שלשה אינו צריך להביא
קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת : כז
באר שעשה לה שמנה פסין מארבע זיזת שני פסין דבוקין
בכל זיזת הרי אלו כמחיצ' ואף על פי שהפרוץ מרוב' על העומד
בכל רוח ורוח האיל וארבע הזיזות עומד' הרי זה מותר למלאות
מן הבאר ולהשקות לבהמה וכמה יזהה גובה כל פס מן עשרה
טפחים ורחבו ששה טפחים וכן כל פס לפס כבלוא שתי דבקות
של ארבע ארבע בקר אחת נכנסת ואחת יוצאה שיעור רוחב זה
אין יתר על שלש עשרה אמה ושליש : כח היתה בבקום
אחד מן הזיזות או בכל זיזת מארבעות אבן גדולה או אילן או
תל המתלקט עשרה בתוך ארבע אמות או הבילה של קנים
ורואין כל שאילו יחלק יש בו אמה לכאן ואמה לכאן בעובה
עשרה נזון מטום זיזת שיש בה שני פסין חמשה קנים ואין בין
זה לזה שלשה יש ביניהן ששה טפחים לכאן וששה טפחים
לכאן נדונים משום זיזת שיש בה שני פסין : כט מותר
להקריב ארבע הזיזות האלו לבאר והוא שתהיה פרה ראשה
ורובה לפנין מן הפסין ושוחה אף על פי שלא יאחד ראש
הבהמה עם הכלי שבו הרים האיל וראשה ורובה בפני' כותר
ואפילו לגמל חיו קרובים יתר מזה אסור להשקות מן אפילו
לגוי שהוא כולו נכנס לפנין ומותר להרוזק כל שהוא וכלבו
שידכה כפסין פשוטין שמביחזן אותן בכל רוח ורוח' כדי שלא
יהא בין פס לחכרו יתר על שלש עשרה אמה ושליש : ל'
לא התייר הפסין האלו אלא בארץ ישראל ולבהמות עולי הגלים
בלבד והוא שיהיה באר מים חיים של רבים אבל בשאר ארצ'
אדם ירד לבאר וישתה או יעשה לו מדע' כקפת לבאר גבוהה
עשרה טפחים ויעמד בתוכה ויחלה וישתה ואם היה הבאר רהב
הרבה שאין אדם יסול לידו בו ורי זה יחלה וישתה בין הפסין
לא וכן בוד הרבים ובוד היחוד אפילו בארץ ישראל אין
במלאין מן אלא אם כן עשה להן מוצצה גבוהה עשרה טפח'
: לב המכלא לבהמות בין הפסין ממלא ומתן בכלי
לפניה ואם היה אבוס ראשו נכנס לבין הפסין היה גבוה עשרה
ורחב ארבעה לא ימלא ויתן לפניה שבא יתקלקל האבוס
ויציא הודל לאבוס וכן האבוס לקרקע רשות הרבים אלא
במלא ושופך והיא שוחה מאיליה : לג החורק כרשות הרבים
לבין הפסין חייב הואיל יש בכל זיזת חזית מוצצה גבוהה שיש
בה גובה עשרה ויתר מארבעה על ארבעה והרי הרבוע ניכר
וגראה ונעשה כל שביניהם רשות היחוד ואפילו הוי בבקעה
ואין שם ביניהן באר' שהרי בכל רוח ורוח פס מכאן ופס מ'
מכאן ואפילו היו רבים בוקעין ועוברין בין הפסין לא בשל'
המחיצות והרי הן כחצר שדברים בוקעין בה והחורק לתוכן
חייב ומותר להשקות הבהמה ביניהן אם היה ביניהן באר :
לד חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל
בתוכה לבין הפסין ומבין הפסין למבוכה היו שתי חצרות
אסורין עד שיערבו יבשו רבים בשבת אסור

לא תצא אשה בקטלה שכצוארה ולא בנומי האף ולא
בצלוחת של פליטון הקבוע על זרועה ולא בכיס הקטן העגול
שומנין בו טמן הטוב והוא הנקרא כובלת ולא בפאה של
שער שכחות על ראשה כדי שתראה בעלה שער הרבה ולא
בכבול של צמר שמקפת אותו כביב לפניה ולא בשן שכנות
כפיה במקום שן שנפל ולא בשן של זהב שמנחת על שן שחור
או אום שיש בשיניה אבל שן של כסף כותר מפני שאינו
ניכר כל אל אסורין לצאת בהן שמא יפול ותביאם בידה או
תחלין ותראה לחברותיה: ה כל שאסרו חכמים לצאת
בו לרשות הרבי אסור לו לצאת בו אפי' בוצר שאינה מעורבת
חץ מבבול ופאה של שער שכותר לצאת בהן להצר שאינה
מעורבת כדי שלא תתגנה על בעלה והוצאת בעלוחית של
פליטון שאין בה בושם כלל חייבת: ט יוצאה אשה
בזוש שער הקשרין לה על ראשה מפני שהמים באין בהן
ואין חוצצין ואינה חוצצת אם אירעה לה שבילה עד שנגזר
טמא תביאם לרשות הרבים בין שהיו החצצין שלה בין של
חברתה בין של בודמה ולא תצא הזקנה בשל ילדה ששבת הן
לו ושמא תחלין ותרוא לחברותיה אבל ילדה יוצאת בזושי
קצו וכל שהוא אריג יוצאה בו על ראשה: י יוצאה
אשה בחצין שכצוארה מפני שאינה חונקת עצמה בהן ואינן
חוצצין אם היו צבועין אסורין שמא תראה אותן לחברותיה
ויצא: יא משה בכלל של זהב בראשה שאי יוצאה בו אלא אשה
השומנין ודכה לה: יב הוצאת ויצאה בעין ובלחיים
של זהב בזמן שהן תפרין בסבכה שעל ראשה כדי שלא יגלו
וכן כל בוצא בהם: יג יוצאה אשה במוך שבאונה והוא
שיהיה קשור באונה ובמוך שבסנדלה והוא שיהיה קשור ב
בסנדלה ובמוך שהתקינה לנידתה ואף על פי שאינו קשור
ואפילו עשה לו בית יד שאם נפל אינה מביאה אותו מפני
מאסו: יד ויצאה בפלפל ובגרגר מלח ובכל דבר שהתן
לחך פרו מפני חח הפה ולא תתן לכתולה בשב יוצאת הנשי
בקיסמן שבאזניהם וברעלות שבצוארן או שבכסותן וברדיד
הפרף והפרפת בתולה בשבת על האבן ועל האגוז ויצאה ולא
תערים והפרוף על האגוז כדי להוציא לבנה הקטן וכן לא
תפרף על המטבע לכתולה מפני שאסור לטללו ואם פרפה
יוצאה בו: יג יוצא אדם בקיסם שבישינו שבסנדלו
לרשו הרבי ואם נפל לא יחזיר ובמוך ובסבג שעל גבי הכבה
ובלבו של יסוד עליהן חוט או משיח שהרי החוט והמשיחה
חשובין אצלו ואינן מועילין למכה ויצ' בקליפה השום ובקליפת
הבצל שעל המכה ובאגד שעל גבי מכה וקושרו ומתיר בשבת
ובאספילת ומלוג' ורשיה שעל גבי המכה ובסלע שעל הצינית
ובביע' החרגל ובש' השועל ובכסמר העלוב ובכל דבר שתולין
אתו משום רפואה והוא שיאמר הדופאים שהוא כועל:

יוצאין בהן בשבת מפני שאינן מרחי המלבוש ואם יצאו פשרין
: י יוצאין בפיקודין וביציפה שבראשי בעלי
חמטין אימתי בזמן שצבען וכרכן או שיצא בהן שעה אחת
מבעוד יום אבל אם לא עשה בהן מעשה ולא יצא בהן קודם
השבת אסור לצאת בהן: יז יוצאין בשק עבה וביריעה
ובסיגוס עבה וכו' מילה מפני הגשמים אבל לא בתיבה ולא
בקופה ולא במחצלת מפני הגשמים הכר והכסת אם היו רכין
ודקין כגו הבגדי' כותר להוציאן מונחין על ראשו בשבת ודרך
מלבוש ואם היו קשין הרי הן כמשאוי ואסורין: יח יוצאין
בזוגין הארוגין בבגדי' ויוצא העבד בחותם של טיש שכצוארו
אבל לא בחותם של מתכת שמי' יפול ויביאנו המתעטף בטלית
וקפלה מכאן ומכאן בידו או על כתיפו אם נתמחן לקבץ כנפיו
כדי שלא יקרעו או שלא יתלכלכו אסור ואם קבצן להתנאות
בהן כמנהג אנשי המקום במלבושן מותר: יט יוצא
בטלית מקופלת ומונחת על כתיפו חייב אבל יוצא הוא בסודר
שעל כתיפו אף על פי שאין נימה קשורה לו באצבעו וכל סודר
שאינו חופה ראשו ורובו אסור לצאת בו היתה ככבית קצרה
שאינה רחבה קושר שני ראשיה למטה מכתפיים וכמוצאת כמו
אבנט ומותר לצאת בה: כף מותר להתעטף בטלית
שיש בשפתותיה מלל א' עפ' שהן חוטין ארוכין ואף על פי שאינן
גרי הטלית מפני שהן בטלים לגבי הטלית ואינן מקפיד עליהן
בין היו בין לא היו לפיכך הוציא בטלית שאינה מוציאת
כהלכתה חייב מפני שאותן החוטין חשובין הן אצלו ודעתו
עליהן עד שישלים הסתחן ויעזבו ציצית אבל טלית המצומצמת
כהלכתה מותר לצאת בה בין ביזם בין בלילה שאין הציצית
הגבוה' כשהיא אלא הרי היא מני הבגד ומתכסיסו כגו האימרא
וכיצא בה ואילו היו חוטי הציצית שחי' מוציאת כהלכתה משום
זיה חייב הוציא בה אפילו ביום השבת שאין מצות עשה שאין
בה נרתחחה שבת לא יצא החייט בשבת במחט
התוחבה לו בגדו ולא נגר בקיסם שבאזנו ולא גרדי באיזא
שבאזנו ולא סדק במשיחה שבאזנו ולא שולחני בדג' ש' באזנו
ולא צבע בדוכא שבאזנו ואם יצא פטר אף על פי שיצא דרך
אזנו כפני שלא הוציא בדרך המוציאין: כב הזב
שיצא בכיס שלו חייב מפני שאין דרך כיסו להוציא אלא
בדרך הזאת וא' עפ' שאינו צריך לגוף ההוצאה אלא כדי שלא
יתלכלכו בגדיו שדכלאכה שאינה צריכה לטופה חייב עליה
: כג' המוציא תפלין בשבת ברשות הרבים כיצד הוא
עושה לזבשן בדרך מניח של יד תורה ואור כך על ראשו
ונבג' וחוצצן בבית ודור ויצא וזבש' זוג שני וחוצצן עד שיכני'
אתמולן ואם היו הרבה ולא נשאר בן היום כדי להכניסן דרך
מלבוש הרי זה מחשיך עליהם ומכניסן בכוצא שבת ואם היה
בימי הטבר שמתירא לישיב ולשומרן עד הערב ככני' דגוים
מבסן במקומן ומניחן וחולץ: כד' היה מתירא להחשיך
עליהן מפני הליסטים נוכל את מלן כאחת ומוליכין פחת פחת
בארב' אבות או נתנן לחביה בתוך ארבע אמות ודברו לחבת
עד שכניע לחצר ההיצונה בדי' בשחי' בהן רצועותיהן והן
מקושרין קשר של תפלין שדאי תפלין הן אבל אם לא היו
רצועותיהן מקושרות אינו נאקן להן: כה' המוציא ספר
תורה יושב ומשמרו ומחשיך עליו ובסבכה מניח והחולץ לו ואם
היו גשמים יורדין מתעטף בעור ודור ומבסכה אוחו ונגמס בו:
כו' לא יצא החייט במחט בידו ולא הלבלר בקלבוטו ערב
שבת סמוך לחשיכה שגא ישיב ויצא והייב אדכ למשכש
בבגיו ערב שבת עם חשיכה: כז

במיד כוד לכתוב עליו שתי אמות של קטר מוכסין שזן נחלל
 פאותיות שלנו המוציא קטר מוכסין חייב אעפ שכבר הראה
 למכנס ונפטר בו שהרי ראייה היא לעולם המוציא שטר פרוע
 וביד מוקד כדי לכוף על פי צלוחית קטנה של פליטון ואם יש
 בלובן של כוד לכתוב שתי אמות של קטר מוכסין חייב :

י המוציא בחמה היה ועוף אעפ שזן חיים חייב אבל אם
 די אינו מטאוי ואם היה כפוח או חללה המצי' אותו חייב והאש'
 מודה את כנה בזמן שנשל' אותה ומצוה אחת : י המוציא
 תטק די וכיס תלי' בעצמו חייב מטום הכיס שאין הכיס טפלה
 לתטק אבל אם המציא את הנחל' אף על פי הוא מלוכש בכליו
 ושבעותיו בידו פטר שהכל טפלה לו היו כליו מקופלין על
 כתפו הנשט' אותו חייב : י המוציא חגב די כל שהוא
 ומת כגורגרת צפרות כרמים בין היה בין מתה כל שהוא מפני
 שמצניעין אותה לרפואה וכן כל כיוצא בה המת והגבל והשרץ
 כשיעוד טמאתן כך שיעוד המציאתן מת ונבל כזית ושרץ בעדשה
 : יט היה סם כזית מצומצם והוציא ממנו כחצי זית חייב
 שהרי העיל' במעטיו שנתמעט השיעוד מלטמ' אבל אם המציא
 כחצי זית כבודת ומחצה פטר וכן כל כיוצא בזה בשאר הטמאות
 : כף ברא שאינו חייב אלא על ההוצאה כשיעוד בשהוצי'
 סתם אבל המוציא לדע' או לרפואה או להראות ממנו דוגמא
 חלבל כיוצא בזה חייב בכל שהוא : כא המצניע דבר
 לדריעה או לרפואה או לדוגמא ושכח למה הצניעו והציאו סתם
 חייב עליו בכל שהוא שעל דעת מחשבה ראשונה המציא ושאר
 האדם אין חייבין עליו אלא כשיעודו דרק זה שהוצי' כבר לתוך
 הארץ אף על פי שמקומו ניכר כבר בטלה מחשבתו הראשונה
 לפיכך אם חזר והכניסו אינו חייב עד שיכניס כשיעוד : כב
 דבר שאין דרך בני אדם להצניעו ואינו ראוי להצניע בנותן דם
 הגדוה אם הצניעו אחר והוציא חייב ושאר האדם פטורין עליו
 שאין חייבין אלא על הוצאת דבר ובשר להצניע ומצניעין
 במאה : כג המוציא חצי שיעוד פטר וכן כל העדשה
 בלאכה מן המלאכות חצי שיעוד פטר החצי חצי שיעוד והגידו
 חזר והוציא החצי האחר חייב ואם קדם והגביה החצי הראשון
 קודם הגדוה החצי השני נעשה כפי שנסדף והפטר המציא חצי
 שיעוד והגידו חזר והוצי' חצי אחר והעבירו על הראשון פתוך
 שלטה חייב שהמעביר כפי שהגידו על גבי משהו אבל אם
 דרק אינו חייב עד שינחם סם על גבי משהו : כד המציא
 חצי שיעוד וחזר והוציא חצי שיעוד בהעלם אווד לרשות אותו
 חייב לשתי רשותות אם יש ביניהן רשות שהחייבין עליה פטר
 והיה ביניהן כרמלית הרי הן כרשות אחת וחייב חטאת : כה
 המוציא פחות מכשיעוד וקדם שיניחו הנפח וחזר כשיעוד וכן
 המוציא כשיעוד וקדם שיניחו צמק וחזר פחות מכשיעוד פטר
 כו המוציא כגורגרת לאבילה וצמקה קודם הגדוה חטב
 עליה לדריעה או לרפואה שאינו צריך שיעוד הרי זה חייב כ
 במחשבתו של עת הגדוה הוצי' פחות מכגורגרת לדריעה וקודם
 הגדוה חזר וחטב לאבילה פטר ואם תפחה קודם הגדוה ונעשת
 כגורגרת קודם שימלך עליה לאבילה חייב שאפילו לא חטב
 היה מתחייב על מחשבת ההוצאה : כז המציא כגורגרת
 לאבילה וצמקה וחזרה ותפחה קודם הגדוה הרי זה ספק אם
 נודעה או לא נודעה דרק בזית אכולין לבית סכו והשלים כזית זה
 לאוכלים שהיו סם ונעשה הכל כביצה הרי זה ספק אם נחייב
 על בזית מפני שהשלים השיעוד לענין טמאה או לא נחייב :

כח המוציא פחות מכשיעוד אף על פי שהוציאו בכלי פשוט
 שהכלי טפילה לו ואין כוונתו להוצאת הכלי אלא להוצאת מן
 שבתו והרי אין בו כשיעוד לפיכך אם הוציא אדם די שאינו
 כפוח במטה פטר אף על המטה שהכמה טפלה לו וכן כל כיוצא
 בזה המוציא קופת דוכלים אף על פי שיש בה מינין הרבה
 ואפ' הוציאן בתוך כפר אינו חייב אלא אחת שם הוצאה אחת
 היא :

פרק תשעה עשר

כל כלי המלחמה אין יוצאין בהן בשבת ואם היו כלים
 שהן דרך מלבוש כגון שריון וכובע ומגפיים שעל הדגלו היו
 זה פטר ואם יצא בכלים שאינן דרך מלבוש כגון רומח וסיף
 וקשת ואלה ותריס הרי זה חייב : ב אין יוצאין בטפלה
 כסומר ססמור לחוק ואפ' כזים טוב גזר עליו שלא יצא בו
 ומותר לצאת כאבן שיש עליו חתוכו קבועות של כסף ושל זהב
 כמו שהמלכ' עושין מפני שהוא תבשיט וכל שזר תבשיט מותר
 והוא שלא יהא רפוי שמא יפול ברשות הדכים ויבא להביאו
 : ג טבעת שיש עליה חותם מתבשיט האיש הוא ואינה
 מתבשיט האשה ושאין עליה חותם מתבשיט אשה ואינה
 מתבשיט האיש לפיכך אשה שיצאת בטבעת שיש עליה חותם
 ואיש שיצא בטבעת שאין עליה חותם חייבין ומפני מה הן
 חייבים והרי הוציאו אותן שלא כדרך המוציאין שאין דרך הן
 האיש להוציא באצבעו אלא טבעת הראויה לו וכן האשה אין
 דרכה להוציא באצבעה אלא טבעת הראויה לה בפני טבעת
 נותן האיש טבעתו לאשתו להצניע בבית הכצות' אתה באצבעה
 בעת הולכה וכן האשה נותנת טבעתה לבעלה לתקנה אצל
 האומן ומצוה אותה באצבעה בעת הולכ' עד חמת האומן ומצוה
 שהוציאו אותן כדרך שדרגן להוציאן ולפיכך חייבין : ד
 לא תצא אשה בטבעת שאין עליה חותם אעפ' שהוא מתבשיט
 גזרה שמא תוציאה ברשות הרבים להראות לחברותיה כדרך
 שהגשים עדשות תמיד ואם יצאת בה פטורה אבל האיש מותר
 לצאת בטבעת שיש עליה חותם כפני שדרא תבשיט ואין דרכו
 להראות ונתנו כל העם שלא יצא בטבעת בכלי ה' אשה
 שיצאת במחט נקובה חייבת והאיש פטר ואיש שיצא במחט
 שאינה נקובה חייב והאשה פטורה מפני שהיא מתבשיט
 ואינה אסורה אלא גזרה שמא תראה לחברותיה זה הכלל כל
 הוצ' בדבר שאינו מתבשיט ואינו דרך מלבוש המוציא כדרך
 שמוציאין אותו דבר חייב וכל המציא בדבר שהוא מתבשיט
 והיה רפוי ואיפשר שיפול במהרה ויבא להביאו ברשות הרבים
 וכן אשה שיצאתה בתבשיטן שדרכה לשלוף אותן ולהראותן
 הרי אלו פטורין וכל דבר שהוא תבשיט ואינו נופל ואין דרכו
 להראותה הרי זה מותר לצאת בו - לפיכך אצעה שמגידין
 אותה בפרוע או בשוק יוצאין בה בשבת והוא שתהיה דבוקה
 לבשר ולא חסמט וכן כל כיוצא בזה : ו לא תצא אשה
 בחוש צמר או בחוש פשתן או ברצועות הקשוחות לה על
 ראשה שמא תחלץ אותה בשבת בשעת טבילה ותעבירם
 ברשו' הרבי' ולא בצין שמנחת בין עיניה ולא בלחיים של זהב
 שיורדין מן הצין על לחיה בזמן שאינן תפורין זה בזה ולא
 בעטרה של זהב שמנחת בראשה ולא בכבלים שיצאין בהן
 הבגל' ברגליהן כדי שלא יפסעו פסיע' גסה שלא יפסדו בתולין
 כל אלו אסורין לצאת בהן בשבת שמא יפולו ותביאם בידו :

גזרה שמה יבוא מן איסור סקילה ואלו הן :

ב' כל המטעה גומת חרי זה חייב משום חרש לפיכך אסור להפנות בשדה וצידה בשבת גזרה שמה ישה גומת הכפנה את האוצר בשבת מפני שהוא צריך לו לדבר מצוה כגון שיכבס בו ארזים או יקבע בו כודש לא יגבור את כל האוצר שמה יבא להטות גומ שיש שעל גבי רגל מקנה בכותל או בקורה אבל לא בקרקע שמה יבא להטות גומת לא ידוק בקרקע וישוף ברגל שמה ישה גומת ומותר לדדוס הרק שעל גבי קרקע והולך לפי תוכו : ג' נושים המשתקות באגמים ושקדים וכיצא בהם אסדות לשחק בהן בשבת שמה יבא להטות גומת ואסור לכבד את הקרקע שמה ישה גומת אלא אם כן היה רצוף באבנים ומת' לוף מים על גבי הקרקע ואינו חושש שמה ישה גומת שהרי אינו מתכוין לכך אין סבין את הקרקע ואפי' היה רצוף באבנים ואין נפוחן אותו ואין מדיחין אותו אפילו בית שכן כל שכן בשבת שלא יעשה כורך שהוא עושה בחול ויבא להטות גומת בזמן שהוא עושה כן במקום שאינו רצוף : ד' חצר שנתקלקלה בימי הגשמים מביא תבן ומרדה בה וכשהוא מרדה לא ירדה לא בסל ולא בקופה . אלא בשחלי הקופה שלא יעשה כורך שהוא עושה בחול ויבא להטות גומת : ה' המסקה את הודעים חייב משום חרש לפיכך אסור לשאוב מן הבור בגלגל גזרה שמה ימלא לגינתו ולחברתו וכפני זה אם היה הבור של גלגל בחצר מותר למלאה במנו בגלגל . ו' התולש חייב משום קוצר לפיכך אסור לרדת דבש מבדית בשבת כפני שהוא כותלש אין עולי' באילן בין לח בין יבש ואין נתלי' באילן ואין נסכב' באילן ולא יעלה מבעוד יום לישב שם כל היום כולו ואין משתמשין במחבר לקרקע כולו גזרה שמה יתלש : ז' פירות שנשרו בשבת אסור לאכלן עד כוצאי שבת גזרה שמה יתלש חרש המחבר מחר להדיח בו שאין הנייתו אלא להדיח בו והרי ריחו מעי אבל אחרת ותפוח וכל חרשי לאכלה אסור להדיח בו במחבר גזרה שמה יקץ אותו לאוכלו : ח' אילן שהיו שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים אסור לישב עליון ואם אינן גבוהין שלשה דרי הן כארץ היו באין כלמעלה משלשה דרוק שלשה מטר להשתמש בהן היו גבוהין שלשה אף על פי שצוץ אחד מזה הארץ או שיש חלל תחתיון שלשה אסור לישב עליון . ט' אין חכבין על גבי בהמה בשבת גזרה שמה יחתך ומרדה להטותה ואין נתלין בהמה ולא יעלה מבעוד יום לישב עליה בשבת ואין נסכבין לגדי בהמה וצדי צודין כותרין עליה גאלן בשבת בשוגג מותר לרד . במזיד אסור לירד ונכנסה אפילו במזיד יד משום צער בעלי חיים : י' וכן חוקן ומסוי מעל הבהמה בשבת משום צער בעלי חיים יד כיצד היתה בהמה טעונה שלף של תבואה מכניס ראשו תחתיו ומסלקו לצד אחד והוא גופל מאיליו היה בא מן הדרך בערב שבת ובהמה טענה כשיגיע לחצר החיצונית נוטל את הכלים והישראלין בשבת ושאינן בישראלין כתיב החבלים וחשקין נפלין היו בשקין דברים ומשתגבין אם היו שקין קקנים מביא כרים וכסתות וכחיתין וחשקין נפלין על הכלים שודי אם ירצה לשלוף הבר שלף כפני שהשקין קטני' כלים וכיצא שלא בטל הכלי מהכנו היתה טעונה עששיו של זמלית כתיב השקין והן נפלין שאף על פי שישבו אין בבך הפסד גדול שהרי הכל להתכה עומדי ולהפסד מועט לא חששו וזו חסקים גדולים ומלאים כלי זכוכית וכיצא בהם מרק בנחת ומכל מקום לא יניחן שם על גבי בהמה משום צער בעלי חיים

א' הכודבק פירות עד שיעשו גוף אחד חייב משום מעמר לפיכך מי שנתפזל לו פירות בחצרו מלקטיד על יד ואוכל אבל לא יתן לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה כדרך שהוא עושה בחול שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחול שמה יכבסם ביד בתוך הקופ' ויבוא לידי עימור וכן אין מקבעי' את המלח וכיצא בו מפני שנראה כמעמר : ב' מפרק חייב משום דש והחושש זיתים וענבים חייב משום מפרק לפיכך אסור לסחוט תותים ורמוני הוואל ומקצת בני אדם סוחטין אותם כזית וענבי' שמה יבא לשחוט זיתים וענבים אבל שאר פירות כגון פרישין ותפוחי ועחרדין מותר לסחוטן בשבת מפני שאינן בני סודיטה : ג' כבשין ושלקות שסוחטן אם לרכך גופן מותר ואם להוציא מימיהן אסור ואין מרסקין את השלג שחבו מימיהן אבל מרסק תוא לתוך הקערה או לתוך הכוס השום והבוטר והמלילות שריסקן מבעוד יום אם מצוטרין דיבה אסור לגבור דיבתן בשבת ואם מצוטרין שזקה ביד מת' לו לגבור שחוקתן בשבת לפיכך מותר לגבור שחוקת הריפת בעץ הפרור בתוך הקדירה בשבת אוד שמודדין אותה מעל האש : ד' המחלל מלילות בחול בשינוי כוד שלא יראה כודש חזנק בפיו פטור ואם היה גומה מותר לו לינק בפז מפני שהוא מפרק כלאוד יד ומשום צערו לא גזר ואעפ' שאין שם סכנה : ט' פירות שזכו מן משקין בשבת אם זתים וענבי' הן אסור לשתות אותן המשקין עד כוצאי שבת גזרה שמה יתבוין ויסחוט אותן בשבת ואם תיתים ורמוני הן אם הבגיסן לאכלה משקין שזכו מן מתרין ואם הבגיסן לחרוכן משקין שזכו מן אסודין עד כוצאי שבת : י' זתים וענבים שריסקן מערב שבת ויצא מהן משקי' מעצמן כותרין וכן זלות דבש שריסקן מערב שבת משקין הוצאן מהן בשבת מותרין שאין כאן מקל לגזרה שכבר ריסקן כבערב : י"ז זורה ובורר באבות מלאכות הן לפי אעפ' שמתיר למלול מלילות בראשי אצבעותיו כשהוא מנפח מנפ' בידו אחר בכל כוד אבל לא בקנקן ולא בתמזי גז' שמה ינפח כנפה וכבברה שהוא חייב והמשמר שמרים תולדות בודר או מיקד הוא לפיכך אעפ' שמתיר לסכן יין צלול או מים צלולין בסודין או בכפופ מצרית לא יעשה גומה בסוד שלא יעשה כורך שהוא עושה בחול ויבא לשמר במשמרת וכן אסור לתלות את המשמרת שלא יעשה כורך שהוא עושה בחול שמה יבא לשמר וכן המחבץ תולדות בודר הוא לפיכך אף על פי שנתגין שדמשמין ואגמים לרובש לא יחביצם בידו : י"ח המצותך את הדיק דק דק כוד לבשל דרי זה תולדות טוחן וחייב לפיכך אין מרסקין לא את השחת ולא את החזובין לפני בהמה בין דקה בין גסה מפני שנרא' כמזון אבל כותרין את החלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים שאין שחינה בפירות וכתרדין אלומות של עמיד לפני בהמה ומפספס בידו אלומות קטנות אבל לא אלומות גדולות מפני הטרד שבהן : י"ט זבילי פאה ואזוב וקדנחת וכיצא בהן שהבגיסן למאכל בהם כסתפק מהן וקוטס ואוכל בראשי אצבעותיו אבל לא בידו הרבה שלא יעשה כורך שהוא עושה בחול ויבוא לחוק : כ' הצריך לחוק פלפלין וכיצא בהן ליתן לתוך המאכל בשכ' דרי זה כותש ביד חכבין ובקעד' אבל לא בככתשת כפני שהוא טוחן לפיכך אסור לבריא להחריפת בשבת גזרה שמה ישחק והכמבגין : כ"א כיצד לא יאכל דברים שאינן באכל בריאים כגון אוזב יין ופואה ולא דברים המשלשלין כגו לענה וכיצא בה וכן לא ישתה דברים שאין ורך חבירי' לשתות כגון מים שבישלו בו סמבני ועטבים

שנא יהיה שם דבר שכח ויצא בו בשבת
 תפילין ערב שבת עם השכחה האהל וחיוב אדם למשמש
 בתפילין בכל עת אינו שוכח שכח ויצא בהן לרשות הרבים
 תזכר שיש לו תפילין בראשו מכסה את ראשו עד שמגיע
 לביתו או לבית המדרש :

פרק עשרים

אסור להוציא משא על הבתומה בשבת שחומר למען ינוח
 שורך וחמורך וכל בהמתך אוד שור וחמור ואור כל בהמה
 וזה ועוף ואם הוצי' על הבתומה אעפ' שהוא מצוה על שביעית
 אינו לקח לפי שאיסורו בא מכלל עשה לפיכך חמור אור
 בהמתו בשבת וזהו עליה משאוי פטר : ב והלא
 לאו מפדש בתורה שג' לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך
 ועבדך ואמך ובחמורך שלא יודעו בה ויציאו בתרישה ובמז'ו
 לאו שבתך לאוורתך מזהו בית דין ואין לקחן עליו : ג
 אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי שלא
 יעשה בה מלאכה בשבת ודאי הוא מצוה על שביעית בהמתו
 אסרו חכמי' למכור בהמה גסה לגוי גזירה שמיא ישראל או ישכיר
 ואם מכר קנסין אותו עד עשרה בדישה ותחילה ואפי' שבתה
 אין מוכרין ומותר לו למכור על ידי סוחר שהסוחר אינו
 משכיר ואינו משאל : ד ומותר למכור לזן סוס שאין
 הסוס עומד אלא לרכיב אדם לא למשיך והוא נשא את עצמו
 וסורך שאסרו למכור לגוי כן אסרו למכור לישראל החומר
 למכור לגוי ומותר למכור להם פרה לשוחטה ושוחט אותה
 בפניו ולא יסב סוס אפי' שור של פסס שנא ישראל אודו ועבדו
 בו : ה מקום שנהגו למכור לזן בהמה וקח מוכרין
 מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין
 להם וזה גסה כמו שאין מוכרין לזן בהמה גסה אלא על ידי
 סוחר : ו כי שמוחק בדרך הוא היה עמו כגוי שיתן
 לו כיוס והיתה עמו בהמה מביח כיוס עליה כשהיא בהלכת
 וכשהיא רעה לעמוד נטלו מעליה כדי שלא תעמוד והוא עליה
 וזהו שלא תהיה שם לא עקדה ולא תהיה חומר לו להצטרפה
 ואפילו בקל כל זמן שהגיס עליה כדי שלא יהיה מחמר בשבת
 וזוהי חבמים היא שלא יצו כיוס על גבי בהמה אלא אם אין
 עמו כגוי : ז היה עמו דרש ששה וקמן מביח כיוס על
 החמר ואינו נהגו לאודו מהם מפני שהם אדם מישראל היה
 עמו דרש וששה ואין עמו בהמה נהגו לרשותו ששה וקמן נהגו
 לרשותו דרש וקמן נהגו לאי זה מין שירצה לא היתה עמו
 בהמה ולא כגוי ולא אודו מכל אילן מותר בו פחות פחות מארבע
 אמות ואפי' כציאה שבאה ליתן מולך בה פחות מארבע אמות
 אבל קודם שתבא ליתן אם יכול להחשיך עליה מחשיך האם לאו
 מוליכה פחות פחות מארבע אמות : ח מותר למשך
 את הבתומ' במצו ורסן שלה לרשות הרבים והוא שהיה ראויה
 לאתו ורסן כגן שיר לסו ואפס' לגמל וחמס' לנקח וסוג' לכלב
 אבל לא להוציא בהמה במצו שאין משתמ' בו כגן שקטר חבל
 כפי' חמס' או במצו שאינה עריכה לו אלא משתמ'ת בפחות
 ממנו כגן שדוציא חמר בשיד של סוס או חתול בסתר ודאי זה
 משאוי שכל שמירה מעולה או שמירה פחותה כשיד הוא לה' :

ט לא יקטר גמלים זה בזה וימסוך אפילו זה קטרין
 בערב שבת ואין נמשכין בשבת אבל מבגים הוא חבלים לחוד
 יד וזוהי שלא יצא חבל בתוך יד טפה וצריך שיהיה החבל
 טמני' הבהמה עד יד גבוה מן הארץ טפה או יותר ומפני כן לא
 יבטח וימסוך הקטורה זה בזה כפי' שהוא נראה כמי שמוליכין

לסוך שמוכרין בו הבתומה או שמשחקין בהן שם וכפני זה לא
 תצא בהמה בזה שבצארה ואפילו היה פקוק שאין לו קול :
 י לא תצא בהמה בזה שבצארה ולא בזה שבבסותה ולא בזה
 שבצארה ולא בזה שבסותה ולא ברצועה שבתלה ולא
 בסולם שבצארה ואין חמר יוצא במרדעת אלא אם כן היתה
 קטורה לו מערב שבת ולא יצא גמל במרדעת התלויה לו
 ברכשו או בנבו אלא אם כן היתה קטור' בנבו וזוהי שלא
 יצא הגמל עקוד יד ולא עקוד רגל וכן שאר כל הבתומה : יא
 אין התרנגולים יוצאין בחושך ולא ברצועות שבתגלים ואין
 הכבשי' יוצאין בעגלה שתחת אליה שלהן ואין הכבשות יוצאות
 בעצים שמניחין להן בחושך כדי שיתעטשו ויפלו התולעים
 שבמותן ואין העגל יוצא בעול קסן שמניחו לו על צוארו כדי
 שיכבע ויהיה נוח לזרישה ולא תצא בהמה בשבכה שמניחו לה
 בפיה כדי שלא תשך או לא תאכל לא תצא הפרה בעוד וקופ'
 שמניחו לה על דדיה כדי שלא יינק ממג' השרץ כשהיא ישנה
 ולא תצא ברצועה שבין קרניה בין לטי בין לשמר עז שחוקק
 לה בקרניה יצאה באפס' הקטור' בחוקק בשבת ואם תהיה
 בזקנה אסור שמה תתחמו ויביאנו ביזו ברשות הרבים וכן
 כל כדצא בה : יב חכמים יוצאים בעוד הקטור' להם
 על צוהתן כדי שלא יעול על הנקבות ובעוד הקטור' להם על
 לבתן כדי שלא יפלו עליהן חכמים ותבטלנה חמורקמו' שמיני'
 אותן בתן וזוהי יוצאות עליהם שלהן קטורה למעלה על
 גבן כדי שיעול עליהן חכרין : יג קטורה למשה כדי שלא יעול
 עליהן חכרים ויצאות מלפפת במטלית כדי שיהיה חומר
 שלהן נקי העו' יוצאות חדיקן קטורות כדי שיכש מן החלב
 אבל אם קטרין כדי שלא יצא החלב עד שיהלך אותו לערב
 ודאי אלו לא יצאו : יד אין חמר יוצא באוכף אף על פי
 שקטור' לו מערב שבת ולא יצא חמס' בזב טעול ולא באוזנית
 שבין עיניו ולא תצא בהמה בקרסול שבפיה ולא בסגול
 שבתלה ולא בקביע שאינו מוכנה לבתומה אבל יצאה וזו
 באגר טעול גבי חמס' ובביתין טעול גבי חסבר ובשליה
 ומתוללת בה ופוקק לה חז' שבצארה ומשילת בו בוצר ונתן
 מרדעת על החמר בשבת ומשיל בוצר אבל אין תולין לה
 קרסול בפיה בשבת יד כמס' שארם מצוה על שביעית
 בהמתו בשבת כן הוא מצוה על שביעית עבדו ואמרו ואף על
 פי שהן בגי דעתו ודע' עצמן עושין מצו' עליהם לומרם ולמנען
 מעשיית מלאכה בשבת שכל' למנען יחד שורך וחמורך ויפשו
 בן אמוך וזג' שר' עבד ואמה שאנו מצוין על שביעית
 הם עבדים שטלו ושכלו להם עבדות וקיבלו מצות שהעבדים
 חייבין בתן אבל עבדים שלא כול' ולא שכלו אלא קיבלו
 עליהן שבע מצות שמצונו בני נח בלבד ודאי הן כג' תושב
 ומתורין לעשות מלאכה בשבת לעצמן כפרחסיא כיוס' בחול
 ואין מקבלין ג' תושב אלא בגזן שחובל בזה וזוהי ג' תושב
 עושה מלאכה לעצמו בשבת וזו צדק ודאי הוא בישראל לכל
 דבר כמי נאמר ויפשו בן אמוך וזג' זה ג' תושב שהוא
 לקיטו ושכירי' של ישראל כמו בן אמוך שלא יעשה מלאכה
 לישראל רבו בשבת אבל לעצמו עושה ואפילו היה ג' זה
 עבד ודאי זה עושה לעצמו :

פרק אחד ועשרים

נאמר בתורה תשבת אפי' מרובים שאינן מלאכה חייב לשבת
 מן חכמים הרבה הן שאסרו חכמים מסוס שבת מן חכמים
 אסורים מפני שהן חכמים למלאכה ומהם חכמים אסורים גזירה

לא תצא אשה בקטלה שביצורה ולא בגומי האף ולא
בעלזת של פליטון הקבוע על זרועה ולא בכיס הקטן העגול
שמניחין בו שמן הטוב והוא הנקרא כובלת ולא בפיאה של
שער שמנחת על ראשה כדי שתראה בעלה שער הרבה ולא
בכבול של צמר שמקפת אותו כביב לפניו ולא בשן שכנית
נפיה במקום שן שנפל ולא בשן של זהב שמנחת על שן שחור
או אדם שיש כשיניה אבל שן של כסף כותר בפני שאינו
ניכר כל אלו אסורין לצאת בהן שמא יפולו ותביאם בידה או
תחליץ ותראה לחברותיה : ה' כל שאסרו חכמים לצאת
בו לרשות הרבי אסור לו לצאת בו אפי' בחצר שאינה מעורבת
חץ מכבול ופיאה של שער שמתור לצאת בהן לזגור שאינה
מעורבת כדי שלא תתגנה על בעלה והוצאת בעלזות של
פליטון שאין בה בושם כלל חייבת : ט' יוצאה אשה
בזושי שער הקשורין לה על ראשה מפני שהמים באין בהן
ואין חוצצין ואינה חולצתן אם אירעה לה טבילה עד שנגזר
שמא תביאם לרשות הרבים בין שהיו החוטין שלה בין של
חברתה בין של בודמה ולא תצא הזקנה בשל ילדה שניכח הן
לה ושמא תחליץ ותראם לחברותיה אבל ילדה יוצאת בחושי
זקנה וכל שהוא אריג יוצאה בו על ראשה : י' יוצאה
אשה בחטין שביצורה כפני שאינה חונקת עצמה בהן ואין
חוצצין אם היו צבועין אסורין שמא תראה אותן לחברותיה
וצא' אשה בכליל של זהב בראשה שאי' יוצאה בו אלא אשה
חשובה שאין דרכה לו' לז' ולהראות יוצאה בעצן ובלחיים
של זהב בזמן שהן תפורין בסבכה שעל ראשה כדי שלא נעלו
וכן כל יוצאה בהם : י"א יוצאה אשה כמוך שבאונה והוא
שהיה קטור באונה וכמוך שבכנדלה והוא שהיה קטור ב
כנדלה וכמוך שהתקינה לכינתה ואף על פי שאינו קטור
ואפילו עשתה לו בית יד שאם נפל אינה מביאה אותו מפני
כאסתו : י"ב יוצאה בפלפל ובנגר מלח ובבל דבר שהתן
לחך פיה מפני חח הפה ולא תתן לשתלה בטב יוצאת הנשי
בקיסין שבאזניהם וברעלות שביצורן או שבכסותן וברודד
הצוף ופורפת בתהלה בשבת על האבן ועל האגוז ויוצאה ולא
הערים ותפרוף על האגוז כדי לרוצאו לבנה הקטן וכן לא
תחוף על המטבע לשתלה מפני שאסור לשללו ואם פרפה
יוצאה בו : י"ג יוצא אדם בקיסם שבשיניו ושבכנדלו
לרש הרבי ואם נפל לא יחזיר וכמוך ובסגוג שעל גבי הככה
וכליו שלא יכרוך עליהן חוט או משה שהרי החוט והמשיחה
השוכין אצלו ואין מועילין למכה וירצ' בקליפ' הש' ובקליפת
הבגל שעל המכה ובאגד שעל גבי מכה וקוטר וכת ח בשבת
ובאספ' לית ומלוג' ודטייה שעל גבי המכה ובסלע שעל הצינית
ובניצ' התרגול ובש' השועל ובמסמר הצלוב וככל דבר שתולין
צמו כמסר רפואה והוא שיאמרו הרופאים שהוא מועיל :

י"ד יוצאה דאשה באבן תקונה ובמשקל אבן תקונה
שתמוק ושקלו לרפואה ולא אשה עוברה בלבד אלא שאר
הנשים שמא תתעבר ותפל ויוצאין בקמיע מוכחה ואי זה הוא
קמיע מוכחה זה שריפה לשלשה בני אדם או ששטחו אדם
עדיף שלש' בני אדם בקמיעין אחרים ואם יצא בקמיע שאינו
מוכחה פטור מפני שהוציא דרך מלבוש וכן הוציא בתפילין
פטור : טו' מי שיש ברגלו מכה יוצא בסנדל יחידי
בגלו הבריאה ואם אין ברגלו מכה לא יצא בסנדל יחיד ולא
יצא הקטן במנעל גדול אבל יוצא הוא בחלוק גדול ולא תצא
אשה במנעל רפוי ולא במנעל חדש שלא יצאה בו שעה אחת
בבעוד יום ואין הקיסע יוצא בקב שלו אנקטמין של עץ אין

יוצאין בהן בשבת מפני שאין כחדי המלכוואם יצאו פחדין
י' יוצאין בפיקודין וביציפה טבראשי בעלי
חטין אימתי בזמן שצבען וברכן או שיצא בהן שעה אחת
מבעוד יום אבל אם לא עשה בהן מעשה ולא יצא בהן קודם
השבת אסור לצאת בהן : י"ז יוצאין בישק עבה וביריעה
ובסיגוס עבה ובו מילה מפני הגטמים אבל לא בתיבה ולא
בקופה ולא במהצלת מפני הגטמים הכר והכסת אם היו רכין
חקין כנו הבגדי מותר להוציאן מונחין על ראשו בשבת חך
מלבוש ואם היו קשין היו הן כמשיא ואמרו י"ח יוצאין
בזמין הארוגין בבגדי ויוצא העבד בחותם של טיש שביצורה
אבל לא בחותם של מתכת שכיפול וביאנו דמתעטף בטלית
וקיפלה מכאן ומכאן בידו או על כתיפו אם נתבחו לקבין כנפוד
כדי שלא יקרעו או שלא יתלכלכו אסור ואם קביצן להתנאות
בהן כמנהג אנשי המקום במלבושן מותר : י"ט הוצא
בטלית מקופלת וכוננת על כתיפו חייב אבל יוצא הוא בסוד
שעל כתיפו אף על פי שאין נימה קשירה לו באצבעו וכל סוד
שאינו חופה ראשו ורובו אסור לצאת בו היתה כבכת קמדה
שאינה רחבה קוטר שני ראשיה למטה מבתפוס ונביצאת כנו
אבנט ומותר לצאת בה : כ' מותר להתעטף בטלית
שיש בשפתותיה מלל אעפ' שהן חטין ארוכין ואף על פי שאין
ני הטלית מפני שהן בטלים לגבי הטלית ואינו מקבד עליהן
בין היו בין לא היו לפיכך הוציא בטלית שאינה כשדית
כדלכתה חייב מפני שאותן החטין חשוכין הן אגלו ורעו
עליהן עד שישלים הסוכן רעיו ציצית אבל טלית רביעית
כהלכתה מותר לצאת בה בין ביזם בין בלילה שאין הציצית
הנכחד משה אלא הרי היא כנו הבגד ומתבססו כנו האיכרא
וכיצא בה ואילו היו חושי הציצית טה' כשדית כהלכתה כשה
היה חייב הוציא בה אפילו ביזם השבת שאין כמות עשה שאין
בה כרת וחה שבת כ'א לא יצא החדיט כשבת בבד
התובה לו בגדו ולא נגד בקיסם שבאנו ולא נגד באדא
שבאנו ולא סרוק כמשיחה שבאנו היא שחלני כד נר ט' אגו
לא צבע בדיכא שבאנו ואם יצא פטור אף על פי שיצא חך
אופנתו מפני שלא דמיא כדרך דכוציאן כ"ב הוב
שיצא בכיס שלו חייב מפני שאין דרך כיסו להוציא אלא
בדרך הזאת ואעפ' שאינו צריך לנף הוצאה אלא כדי שלא
יתלכלכו בגדיו שדנלאכה שאינה צריכה לעפה חייב עליה
כ"ג המוציא תפילין בשבת ברשת הרבים כיצד הוא
עושה לובשן כדרך מניח של יד תורה וארס' על ראש
ונכנ' וחליצן בבית וחרר והוא חלוב' חת מניח חליצן ע' סכני
אתחלין ואם היו הרבה לא נטאר כן הית כני דנגיכין חך
מלבוש דרי זה כחטך עליהם ומכניסן בנרצא שבת אם היה
בימי הטכר שכתירא ליטב ולשוכרן עד הרב ננני וזייס
מבטן בכקמן ומניחן חלף : כ"ד היה מניחא לחתך
עליהן מפני הליסטס נוכל את סלן כאתה ומחליצן פחד פחת
כארב אבות או נותן להביח כחך ארבע אבות ודברו לזבת
עד שמגיע להצר הוצונה ברא כשהו בה רמזותיהן הן
מקושרין קטר של תפילין שחדי תפילין הן אבל אם לא רח
רצועותיהן מקושרות אינו נאק' להן כ"ה דמיא ספר
תורה יושב ומשכרו ומחטך עליו ובככה מניח והלף ל' יאם
היו גשמים יורדין כהעטף בעזר וחרר ומכסה אדו ומכסה
כו' לא יצא החדיט בבחש בידו ולא הלג' בקליחס ערב
שבת כמוך לחטכה שמא יכסה חוציא יחב אדל' ל' טש
בבגדו ערב שבת עס חטכה

בייר כדי לכתוב עליו שתי אותיות של קשר מוכסין שהן גדולו
מאותיות שלנו המוציא קשר מוכסין חייב אע"פ שכבר הראו
למוכס ונפטר בו שהרי ראייה היא לעולם המוציא שטר פרוע
ונייר מחוק כדי לכוף על פי צלחית קטנה של פליטון ואם יש
בלובן שלו כדי לכתוב שתי אותיות של קשר מוכסין חייב :

י' המוציא בהמה חיה ועוף אע"פ שהן חיים חייב אבל אדם
חי אינו מטאוי ואם היה כפות או תלה המוציא אותו חייב והאש
מודה את כנה בזמן שנטל את ומניח אותו : י"ז המוציא
תינוק חי וכיס תלוי בעוארו חייב משום הכיס שאין הכיס טפלה
לתינוק אבל אם המוציא את הגדול אף על פי הוא מלוכש בכליו
ושבעותיו בידו פטר שהכל טפלה לו היו כליו מקופלין על
כתיפו הנשוא אותו חייב : י"ח המוציא חגב חי כל שהוא
וכת כגורגרת צפרדת כרמים בין חיה בין בתה כל שהיא מפני
שמצניעין אותה לרפואה וכן כל כדצא בה המת והגבל'וה : י"ט
בשיעור טמאתן כך שיער' הרצאתן מת ונבל כזית ושרץ בעדשה
: י"ט היה שם כזית מצומצם והוציא ממנו כחצי זית חייב
שהרי העליל במעשיו שנחמקט השיעור כלטמ' אבל אם הוציא
כחצי זית ככדת ומחצה פטר וכן כל כדצא בזה בשאר הטמאות
: כ"ף ברא שאי ו חייב אלא על ההוצאה בשיעור בשחור
סתם אבל המוציא לרוע או לרפואה או להראות ממנו חגמא
ולכל כדצא כזה חייב בכל שהוא : כ"א המצניע דבר
לדריעה או לרפוא' או לדונבא ושכח למה הצניעו והוציא סתם
חייב עליו בכל שהוא שיעל דעת כחטבה ראשונה הוציא ושאר
האדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו זרק זה שהצני' כבר לתוך
האוצר אף על פי שמקומו ניכר כבר בטלה בחטבתו הראשונה
לפיכך אם חזר והכניסו אינו חייב עד שיכניס כשיעור : כ"ב
דבר שאין דרך בני אדם להצניעו ואיט ראו להצניע כגון דם
הגדה אם הצניעו אחר והוציא חייב ושאר האדם פטורין עליו
שאין חייבין אלא על הרצאת דבר הכשר להצניע ומצניעין
במזהו : כ"ג המוציא חצי שיעור פטר וכן כל העושה
כלאכה מן המלאכות חצי שיעור פטר חצי שיעור חגיגה
וחזר והוציא החצי האחר חייב ואם קדם והגביה החצי הראשון
קודם הגחת החצי השני נעשה כמי שנשדף ופטר והוציא חצי
שיעור וחגיגה וחזר והוציא חצי אחר והעבירו על הראשון בתוך
שלושה חייב שהמעביר כמי שהניח על גבי משהו אבל אם
זרקו אינו חייב עד שינח שם על גבי משהו : כ"ד הוציא
חצי שיעור וחזר והוציא חצי שיעור בהעלם אחד לרשות אחת
חייב לשתי רשויות אם יש ביניהן רשות שהיבין עליה פטור
היתה ביניהן כרמלית הרי הן כרשות אחת וחייב חטאת : כ"ה
המוציא פחות מבשיעור וקודם שיניחו נתפח וחזר כשיעור וכן
המוציא כשיעור וקודם שיניח צמק וחזר פחות מבשיעור פטר
כ"ו המוציא כגורגרת לאכילה תצנקה קודם הגזיה וחשב
עליה לרדיעה או לרפואה שאינו צריך שיעור הרי זה חייב כ
במחטבתו של עת הגחה הוציא פחות מגורגרת לזריעה וקודם
הגזיה חזר וחשב לאכילה פטר ואם תפחה קודם הגזיה ונעשת
כגורגרת קודם שימלך עליה לאכילה חייב שאפילו לא חיטב
היה מתחייב על מחטבת ההוצאה : כ"ז המוציא כגורגרת
לאכילה וצמקה וחזרה ותפחה קודם הגחה הרי זה ספק אם
נדחה או לא נדחה זרק כזית אכלין לבית סכ' והשלים כזית זה
לאיכלים שהיו שם ונעשה הכל כביצה הרי זה ספק אם נתחייב
על כזית בפני שהשלים השיעור לענין טמאה או לא נתחייב :

כ"ח המוציא פחות מבשיעור אף על פי שהוציא בכלי פטור
שהכלי טפלה לו ואין כוונתו להוצאת הכלי אלא להוצאת מה
שבתוכו והרי אין בו כשיעור לפיכך אם הוציא אדם חי שאינו
כפת במטה פטר אף על רמטה שהבטה טפלה לו וכן כל כדצא
בזה המוציא קופת הדובלים אף על פי שיש בה מינין הרבה
ואפ' הוציאן בתוך כפר אינו חייב אלא אחת שם הוצאה אחת
היא :

פרק תשעה עשר

כל כלי המלדמה אין יוצאין בהן בשבת ואם יצא אם היו כלים
שהן דרך מלבוש כגון שריון וכובע ומגפיים שעל הגול' הרי
זה פטר ואם יצא בכלים שאינן דרך מלבוש כגון חמץ וסוף
וקשת ואלה ותורים הרי זה חייב : ב' אין יוצאין בסנדל
כסוגר שסגרו לחקו ואפ' ביום טוב גזרו עליו שלא יצא בו
ומותר לצאת באבג' שיש עליו חתיכו קברעות של כקף של דב
כמו שהכלי עושים בפני טהרה תבשיט וכל שהו תבשיט מותר
והוא שלא יהא רפוי שמא יפול ברשות הרבים ויבא להביאו
: ג' טבעת שיש עליה חותם מתבשיט האיש הוא ואינה
מתבשיט האשה ושאין עליה חותם מתבשיט אשה חייב
מתבשיט האיש לפיכך אשה שיצאת בטבעת שיש עליה חותם
ואיש שיצא בטבעת שאין עליה חותם חייבין ומפני מה הן
חייבים והרי המוציא אותן שלא כדרך המוציאין שאין דרך ה
האיש להוציא באצבעו אלא טבעת הראיה לו וכן האשה אין
דרכה להוציא באצבעה אלא טבעת הראיה לה בפני טעמי
נותן האיש טבעתו לאשתו להצניע בבית ומנחת אותה באצבעה
בעת הולכה וכן האשה נותנת טבעתה לבעלה לתקנה אצל
האוכן ומניח אותה באצבעו בעת הולכו עד חגת האוכן ונמצא
שהוציא אותן כדרך שדרכן להוציאן ולפיכך חייבין : ד'
לא תצא אשה בטבעת שאין עליה חותם אע"פ שהיא מתבשיט
גזרה שמא תוציא ברשות הרבים להראות להברותיה כדרך
שהבשים עושות תביד ואם יצאת בה פטורה אבל האיש מותר
לצאת בטבעת שיש עליה חותם כפני שדוא תבשיט ואין חזק
לדראות ונהגו כל העם שלא יצא בטבעת בלל' ה' אשה
שיצאת במדת נקובה חייבת והאיש פטר ואיש שיצא במדת
סאינה נקובה חייב והאשה פטורה כפני שהיא מתבשיט
ואינה אסורה אלא גזרה שמא תראה להברותיה זה הכלל כל
הדע' בדבר שאינו מתבשיט ואינו דרך מלבוש והוציא כדרך
שמוציאין אותו דבר חייב וכל היצא בדבר שהוא מתבשיט
והיה רפוי ואיפטר שיפול במרחק רבא להביאו ברשות הרבים
וכן אשה שיצאתה בתבשיטין שדרכה לשלף אותן ולהראותן
הרי אלו פטורין וכל דבר שהוא תבשיט ואינו נופל ואין דרכה
להראותה הרי זה מותר לצאת בו- לפיכך אעזרה שמניחין
אותה בדויע או בשוק יוצאין בה בשבת והוא שתהיה דבוקה
לבשר ולא תשכח וכן כל כדצא בזה : ו' לא תצא אשה
בחושי צמר או בחושי פשתן או ברצועות הקשורות לה על
ראשה שמא תחלדן אותה בשבת בשעת טבילה ותעבידים
ברשו הרב' ולא בעין שמנחת בין עיניה ולא בלחיים של דב
שיורדין מן העין על לחיה בזמן שאינן תפורין זה בזה ולא
בעטרה של דב שמנחת בראשה ולא בכלים שיצאין מן
הבנו כרגליהן כדי שלא יפסעו פסיע' גכה שלא יפסדו בתלדן
כל אלו אסורין לצאת בהן בשבת שמא יפלו ותביאם בידו :

גזרה שמה יבוא מהן איסור סקילה ואלו הן :

ב' כל המטעה גומות הרי זה חייב משום חדרש לפיכך אסור להפנות בשדה הגידה בשבת גזרה שמה ישנה גומות המפנה את האוצר בשבת מפני שהוא צריך לו לדבר מצוה כגון שיכנים בו ארזים או יקבע בו כדרש לא יגמור את כל האוצר שמה יבא להטות גומי שיש על גבי הגלל מקנחו בכותל או בקורה אבל לא בקרקע שמה יבא להטות גומות לא ירוק בקרקע ושוף ברגל שמה ישנה גומות ומותר לדרוס הרק שעל גבי קרקע והולך לפי תוכו : ג' נשים המשחקות באגמים ושקדים וכיוצא בהם אסורות לשחק בהן בשבת שמה יבא להטות גומות ואסור לכבד את הקרקע שמה ישנה גומות אלא אם כן היה רצוף באבנים וכח' לרף כים על גבי הקרקע ואינו חושש שמה ישנה גומות שהרי אינו מתכוין לכך אין סכין את הקרקע ואפי' היה רצוף באבנים ואין נופחין אותו ואין מדיחין אותו אפילו כיום טוב כל שכן בשבת שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא להטות גומות בזמן שהוא עושה כן במקום שאינו רצוף : ד' חצר שנתקלקלה בימי הגשמים מביא תבן ומרדה בה וכשהוא מרדה לא ירדה לא בסל ולא בקופה אלא בשחלי הקופה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא להטות גומות : ה' המשקה את הזרעים חייב משום זרע לפיכך אסור לשאוב מן הבור בגלגל גזרה שמה ימלא לגינתו ולחברתו וכפני זה אם היה הבור של גלגל בחצר מותר לכלאות נכני בגלגל : ו' התולש חייב משום קוצר לפיכך אסור לרדת דבש מבור בשבת כפני שהוא כתולש אין עולי באילן בין לח בין יבש ואין נתלי באילן ואין נסככי באילן ולא יעלה נבעוד יום ליטב טס כל היום כולו ואין משתמשין במחומר לקרקע כולל גזרה שמה יתלוש : ז' פירות שנשרו בשבת אסור לאכלן עד כוצאי שבת גזרה שמה יתלוש הדם המחומר מחר להדחיק בו שאין הנייתו אלא להריח בו והרי ריחו מצינו אבל אחרת ותפוח וכל הראוי לאכילה אסור להריח בו במחומר גזרה שמה יקח אוחל לאוכלו : ח' אילן שהיו שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים אסור ליטב עליהן ואם אינן גבוהין שלשה הרי הן כארץ היו באין כלמעלה משלשה להק שלשה מותר להשתמש בהן היו גבוהין שלשה אף על פי שצוין אחד שחל לארץ או שיש חלל תחתיהן שלשה אסור ליטב עליהן : ט' אין רוכבין על גבי בהמה בשבת גזרה שמה יתקד זמורה להנהיגה ואין נתלין בהמה ולא יעלה מבעוד יום ליטב עליה בשבת ואין נסכבין לצדי בהמה וצדי צוהין מותרין עלה באילן בשבת בטחנן מותר לרד : כ' במזיד אסור לירד ונבזמה אפילו במזיד ירד משום צער בעלי חיים : וכן פסקין המטה מיל בהמה בשבת משום צער בעלי חיים יוד כיצד היתה בהמת טעונה שליף של הבואה מגני ראשו תחתיו ומסלקו לצד אחד והוא נופל מאיליו היה נא מן הדרך בערב שבת ובהמתו טעונ כשיגיע להצר החיצוני נטל את הכלים הגיטלין בשבת ושאין ניטלין כתיב החבלים והשקין נופלין היו בשקין דברים המשתברין אם היו שקין קשנים מביא ברים וכסתות וכניח תחתיהן והשקין נופלין על הדברים שהרי אם ירצה לשלוף הכר שולף כפני שהשקין קשנים וקלים תבוצא שלא כפל הכלי מהכני היתה טעונה עששיו של זמנית כתיב השקין הן נופלין שאף על פי שישברו אין בכך חסרו גדול שהרי הכל להתכה עומד ולהפסד מועט לא חששו מן השקין גדולים ומלאים כלי זכוכית וכיוצא בהם פורק בנחת וכל מקום לא יניחן טס על גבי בהמה משום צער בעלי חיים

א' המדבק פירות עד שיעשו גוף אחד חייב משום מעמר לפיכך מי שנתפזר לו פירות בחצרו מלקטיד על יד ואוכל אבל לא יתן לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה כדרך שהוא עושה בחול שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחול שמה יכבשם ביד בתוך הקופ' ויבוא לידי עימור וכן אין מקבצי את המלאה וכיוצא בו מפני שנראה כמעמר : ב' מפרק חייב משום דש והמחט זיתים וענבים חייב משום מפרק לפיכך אסור לסחוט תותים ורמוני הואיל ומקצת בני אדם סוחטין אותם כזית וענבי שמה יבא לשחוט זיתים וענבים אבל שאר פירות כגון פרישין ותפוחי ועוזרדין מותר לסחוטן בשבת מפני שאינן בני סחיטה : ג' כבשין ושלקות שסחטן אם לרכך גופן מותר ואם להוציא מימיהן אסור ואין מרסקין את השלג שזבנו מימיהן אבל מרסק הוא לתוך הקערה או לתוך הכוס השום והבוסר והמלילות שריסקן מבעוד יום אם מחוסרין דיבה אסור לגמור דיבתן בשבת ואם מחוסרין שחיקה ביד מותר לו לגמור שחיקתן בשבת לפיכך מותר לגמור שחיקת הרפופות בעץ הפרור בתוך הקדירה בשבת אחר שמורדין אותה מעל האש : ד' המחלל מלילות מולל בשינוי כדו שלא יראה כדש הזנק בפיו פטור ואם היה גומה מותר לו לינק בפד מפני שהוא מפרק בלאחר יד ומשום צערו לא גזרו ואעפ' שאין שם סכנה : ט' פירות שזבנו מהן משקין בשבת אם זתים וענבי הן אסור לשתות אותן המשקין עד כוצאי שבת גזרה שמה יתכוין ויסחוט אותן בשבת ואם ת תים ורמוני הן אם הכניסן לאכילה משקין שזבו מהן מותרין ואם הכניסן לדורכן משקין שזבנו מהן אסורין עד כוצאי שבת : י' זתים וענבים שריסקן מערב שבת ויצא מהן משק' מעצמן מותרין וכן חלות דבש שריסקן מערב שבת משקין היוצאין מהן בשבת מותרין שאין כאן מקו לגזרה שכבר ריסקו כבערב : י"ז זורה ונורר מאבות מלאכות הן לפי אעפ' שכותר למלול מלילות בראשי אצבעותיו כשהוא מנפח כנף בידו אחת בכל כחו אבל לא בקנן ולא בתמחוי גז' שמה ינפח כנפה וככברה שהוא חייב והמשמר שמרים תולדת בורר או מרקד הוא לפיכך אעפ' שמותר לסנן יין צליל או מים צלילין בססדין או בכפיף מצרית לא יעשה גומא בססד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לשמר בכסברת וכן אסור לתלות את המסכרת שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול שמה יבא לשמר וכן המחבין תולדת בורר הוא לפיכך אף על פי שנותנין שוכשמיין ואגוזים לרביש לא יחביצם בידו : י"ח המחבין את הדיק דק דק כדי לבטלו הרי זה תולדת טחון וחייב לפיכך אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה בין גסה כפני שנרא' כטחון אבל מחבין את הדלועין לפני בהמה ואת הנבלה לפני הכלבים שאין טחינה בפירות ומתירין אלוכות של עמיר לפני בהמה ומפססם בידו אלוכות קטנות אבל לא אלוכות גדולות כפני הסרח שבהן : י"ט חבילי פואה ואוזב וקורנית וכיוצא בהן שהכניסן למאכל כדמ' מסתפק מהן וקוטס ואוכל בראשי אצבעותיו אבל לא בידו הרבה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבוא לדוק : כ' הצריך לדוק פלפלין וכיוצא בהן ליתן להק המאכל בשב' הרי זה כחש ביד הסכין וכקעד אבל לא בככתשת כפני שהוא טחון לפיכך אסור לבריא להתרפות בשבת גזרה שמה ישחק הסממנין : כ"א כיצד לא יאכל דברים שאינן מאכל בריאים כגון אוזב יון ופואה ולא דברים המיטלין כגו' לענה וכיוצא בה וכן לא ישתה דברים שאין דרך הבריא לשתות כגון מים שבישלו בו סממני ועשבים

שמה יהיה שם דבר שכמו ויצא בו בשבת
בתפילין ערב שבת עם השיכה הואיל וחיוב אדם למשמש
בתפילין בכל עת אינו שזכחן שבה ויצא בהן לרשות הרבים
ונזכר שיש לו תפילין בראשו מכסה את ראשו עד שמגיע
לבינתו או לבית המדרש :

פרק עשרים

אסור להוציא משא על הבהמה בשבת שנאמר למען ינוח
שורך וחמורך וכל בהמתך אחד שור וחמור ואחד כל בהמה
חיה ועוף ואם הוצי' על הבהמה א'עפ שהוא מצוה על שבתתה
אינו לוקה לפי שאיסורו בא מכלל עשה לפיכך הבחור אחר
בהמתו בשבת ויהיה עליה משאוי פטור : ב והלא
לאו מפורש בתורה שנ' לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך
ועבדך ואמתך ובהמתך שלא יחרוש בה וכיצא בחרישה ונמצ'
לאו שבתך לאזהרת מיתת בית דין ואין ללקח עלי' : ג
אסור לשדאל להשאל או להשכיר בהמה גסה לגי שלא
יעשה בה מלאכה בשבת וחרי הוא מצוה על שבתת בהמתו
אסרו חכמי' למכור בהמה גסה לגי גזרה שמה ישאל או ישכר'
ואם מכר קונסין אותו עד עשרה בומיה ומחירה ואפי' שבחה
אין מוכרין ומותר לו למכור על ידי סרסור שהסרסור אינו
משכיר ואינו משאל : ד ומותר למכור להן סוס שאין
הסוס עומד אלא לרכיב אדם לא למשד והחי נושא את עצמו
וכורך שאסרו למכור לגי כן-אסרו למכור לישראל החשוד
למכור לגי ומותר למכור להם פרה לשהיטה ושחזט אותה
בפגז ולא יבנו סתם אפי' שור של פטם שמה ישא אותו ויעבוד
גו : ה מקום שנהגו למכור להן בהמה דקה מוכרין
מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין
להם חיה גסה כמו שאין מוכרין להן בהמה גסה אלא על ידי
סרסור : ו מי שמחטיף בורך ולא היה עמו נכרי שיתן
לו כיסו והיתה עמו בהמה כניח כיסו עליה כשהיא מוהלכת
וכשתרצה לעמוד נוטלו מעליה כדי שלא תעמוד והוא עליה
וכדי שלא תהיה שם לא עקורה ולא רגחה ואסור לו לדגורנה
ואפילו בקול כל זמן שהמים עליה כדי שלא יהיה בחמר בשבת
תמידת חכמים היא שלא יניח כיסו על גבי בהמה אלא אם אין
עמו נכרי : ז היה עמו חרש שוטה וקטן כניח כיסו על
החמור ואינו נתנו לאחד מהם מפני שהם אדם מישראל היה
עמו חרש ושוטה ואין עמו בורח נתנו לשוטה שוטה וקטן נתנו
לשוטה חרש וקטן נתנו לאי זה מהן שירצה לא היתה עמו
בהם ולא נכרי ולא אחד מכל אלו מהלך בו פחות פחות מארב'
אמות ואפי' מציאה שבאה לידי מהלך בה פחות מארבע אמות
אבל קודם שתבא לידו אם יוכל להחטיף עליה מחטיף ואם לא
מוליכה פחות פחות מארבע אמות : ח מותר למשוך
את הבהם' בכתג ודסן שלה לרשות הרבים והוא שתהיה ראויה
לאותו ודסן כגון שיר לסו ואפס' לגמל וחטם לנקה וסוגר לכלב
אבל אם הוציא בהמה בכתג שאין משתמר בו כגון שקטר חבל
כפי' הסוס או בכתג שאינה צריכה לו אלא משתמרת בפחות
כמנו כגון שהוציא חמור בשד של סוס או חתול בסוגר הרי זה
כשאו שבל שמירה מעולה או שמירה פחותה כשד הוא לה' :

ט לא יקטר גמלים זה בזה ומשוך אפילו היו קטורין
מערב שבת אינן נמשכין בשבת אבל מכנים הוא חבלים לתוך
ידו וזו לא יצא חבל בתוך ידו טפח ועריך שיהיה החבל
שכפי' הבהמה עד ידו נכזה מן הארץ טפח או יותר ומפני כה לא
יכשוך הגמלים הקטורין זה בזה מפני שהוא נראה כמי שמוליכין

לשוק שמוכרין בו הבהמת או שמשדקין בהן שם ומפני זה לא
תצא בהמה בזוג שבצוארה ואפילו היה פקוק שאין לו קול :
י לא תצא בהם' בזוג שבצואר' ולא בזוג שבכסותה ולא בחותם
שבצוארה ולא בחותם בכסותה ולא ברצועה שכרגלה ולא
בסולם שבצוארה ואין חמור יוצא במרדעת אלא אם כן היתה
קשורה לו מערב שבת ולא יצא גמל במשטלת התלויה לו
ברכשתו או בזנבו אלא אם כן היתה קשור' בזנבו וחטרתו ולא
יצא הגמל עקוד יד ולא עקוד רגל וכן שאר כל הבהמה : יא
אין התרנגולים יוצאין בחושין ולא ברצועות שברגלים ואין
הכבשי' יוצאין בעגלה שתחת אליה שלהן ואין הכבשות יוצאות
בעצים שמניחין להן בחושין כדי שיתעטשו ויפלו התולעים
שבמזון ואין העגל יוצא בעול קטן שמביח' לו על צוארו כדי
שיכנע ויהיה נוח לחרישה ולא תצא בהמה בשבכה שמניח' לה
בפיה כדי שלא תשוך או לא תאכל לא תצא הפרה בעור הקוף'
שמניחין לה על רדיה כדי שלא יונק ממנו השרץ כשהיא ישנה
ולא תצא ברצועה שבין קרניה בין לני בין לשומר עז שהקק
לה בקרניה יצאה באפס' הקשור בחקק בשבת ואם תזנו
בזקנה אסור שמה תנתנו וביאנו ביוד ברשות הרבים וכן
כל כיוצא בזה : יב הזכרים יוצאים בעור הקשור להם
על זכרותן כדי שלא יעלו על הנקבות ובעור הקשור להם על
לבהן כדי שלא יפלו עליהן זאבים ובמטלני' המרוקמו שמיפ'
אותן בהן וחרחלים יוצאות ואליה שלהן קשורה למעלה על
גבן כדי שיעלו עליהן הזכרין או קשורה למטה כדי שלא יעלו
עליהן הזכרים יוצאות מלופפות במטלניות כדי שיהיה חמור
שלהן נקי העול' יוצאות חדייהן קשורות כדי שיבש מהן החלב
אבל אם קשורן כדי שלא יצא החלב עד שיחלוב אותו לערב
דדי' אלו לא יצאו : יג אין חמור יוצא באוכף אף על פי
שקשור לו מערב שבת ולא יצא הסוס בזנב טועל ולא בזהדית
שבין עיניו ולא תצא בהמה בקרסול שבפיה ולא בסנול
שברגלה ולא בקמיע שאינו מוכחה לבהמה אבל יצאה היא
באגד שעל גבי המכה ובכתשין שעל גבי השבר ובשליה
המחוללת בה ופוקק לה זוג שבצואר' ומטילת בו בחצר ונתן
מרדעת על החמור בשבת ומטיל בחצר אבל אין תולין לה
קרסול בפיה בשבת יד כשם שאדם מצוה על שבתת
בהמתו בשבת כן הוא מצוה על שבתת עבדו ואמתו ואף על
פי שהן בני דעת ולדע' עצמן עושין מצו' עלינו לשמרן ולכבדן
מעשיית מלאכה בשבת שנא' למען ינוח שורך וחמורך וינפש
בן אמתך וחגר טו' עבד ואמה שאנו מצוין על שבתתן
הם עבדים שמלד ושבלו לשם עבדות וקיבלו מצוות שהעבדים
חייבין בהן אבל עבדים שלא כלו ולא טבלו אלא קיבלו
עליהן שבע מצות שנצטוו בני נח בלבד הרי הן כגר תושב
ומותרין לעשות מלאכה בשבת לעצמן כפרהסיא כישור' בחול
ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נהג הואיל וגר תושב
עושה מלאכה לעצמו בשבת וגר צדק הרי הוא כישדאל לכל
דבר במי נאמר וינפש בן אמתך וחגר זה גר תושב שהוא
לקיטו ושכירו של ישראל כמו כן אמתו שלא יעשה מלאכה
לישראל רבו בשבת אבל לעצמו עושה ואפילו היה חגר זה
עבדו הרי זה עושה לעצמו :

פרק אחד ועשרים

נאמר בתורה תשבות אפי' בדברים שאינן מלאכה חייב לשבות
בהן ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות כהן דברים
אסורים מפני שהן חמשים למלאכות ומהם דברים אסורים גזרה

המים שעל ידו עד שתהא כרימו של תינוק נכוח בהן ומחמם
בנו ומניח על גבי מעים בשבת ה' אמבט של מרחץ
שהוא מלאה מים חמים אין נותנין לה מים צונן שהרי מחממן
הרבה וכן לא יתן לתוכה פך של שמן כפני שהוא כמבשלו
אבל נתון הוא מים חמים לתוך אמבט של צונן : ו' מיהם
שפיני ממנו מים חמים מותר ליתן לתוכו מים צונן כדי להפשירן
ומת' לעוק מים חמים לתו' מים צונן או צונן לתו' החמין והו' שלא
יהי בכלי ראשון כפני שהוא מחממן הרבה וכן קדרה רותחת
אף על פי שהודידה מעל האש לא יתן לתוכה תכלין אבל נותן
לתוכה מלח שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש גדולה ואם
עק התבשיל מקודדה לקערה אף על פי שהוא רותח בקערה
מותר לו ליתן לתוך הקערה תכלין שכלי שני אינו מבשיל :
ז' אין שרין את החלתית בין בפושדין בין בצונן אבל
טורה אותו בתוך החמין ואם שתהו ביום חמישי וששי הרי זה
טורה בשבת בצונן ומניח בחמה עד שיחם ושיתה כדי שלא
יחלה אם פסק מלשתות ה' דבר שנתבשל קודם השבת
או נשרה ברמין מלפני השבת אף על פי שהוא עכשיו צונן
מותר לשרותו בחמין בשבת ודבר שהוא צונן מעיקרו ולא בא
בחמין מעולם מדיחין אותו בחמין בשבת אם לא היתה הדחתו
גמר מלאכה אבל אין שרין אותו בחמין : ט' מותר
להחם בחמה אף על פי שאסור להחם בתולדות הארץ שאינו
בא לטעמת מחמה לאור לפיכ' מותר ליתן מים צונן בשמש כדי
שיחמו וכן ניתנין מים יפים לתוך מים רעים בשביל שיצנו
ונתנין תבשיל לתוך הכור בשביל שיהא שכוך : י' מערב
אדם מים ומלח ושמן וטובל בו פתו או נותנו לתוך התבשיל
והוא שיעשה מעט אבל הרבה אסור מפני שנראה כעושה
מלאכה ממלאכת התבשיל וכן לא יעשה מי מלח עזין והן שני
שלישי מלח ושליש מים מפני שנראה כעושה מדיים ומותר
למלח ביצה אבל צנן וכיצא בו אסור מפני שנראה ככובש
כבשים בשבת והכובש אסור מפני שהוא כמבשל ומותר לטבל
צנן וכיצא בו במלח ואוכל : י"א מותר לערב יין ודבש
ופלפלין בשבת לאכלן אבל יין ומים ושמן אפרסמון אמו שאין
זה בא לאכילת בריאים וכן כל כיצא בזה : י"ב חרדל
שלש מערב שבת למחר ממחו בין ביד בין בכלי ונותן לתוכו
דבש ולא ישרוף אלא מערב שוחלי' שטרפן מערב שבת למחר
נותן לתוכו שמן וחמין ותבלין ולא ישרוף אלא מערב שום
שריסקו מערב שבת למחר נותנו לתוך הגריסין ולא ישרוף אלא
מערב : י"ג הנוטל שער מגוף האדם חייב משום גזו
לפיכך אסור לרחוץ את הידים בדבר ששסד את השיער ודאי
נגזן אהלה וכיצא בו ומותר לחוץ את הידים בעפר לבונן ועפר
פלפלין ועפר יסמין וכיצא בהן ואינו חושש שכא ישרי' שער
שעל ידו שהרי אינו מתכוין ערב דבר שמשיד את השיער ודאי
עס דבר שאינו משיד ודאי אם היה הרוב מדבר שאינו משיד
מותר לחוץ בו ואם לאו אסור : י"ד אסור לראות במראה
של מתבת בשבת גזירה שכא ישרי' בה נימין המוהלדין מן
השיער ואפילו קבועה בכחול אבל מראה שאינה של מתבת
מותר לראות בה אפילו אינו קבועה : ט"ו המכבס חייב
משום מלכין והסחוט כסות חייב מפני שהוא מכבס לפיכך אסור
לרחוץ מטלית או מוך וכיצא בהן בפי האשישה וכיצא בה
כדי לסתבה שכא יבא לידי סחיטה ואין נקנזין בכפת אלא
אם כן יש לו בית אחיזה שלא יסחוט ואין מכסין חבית של יין
וכיצא בה בכנר שאינו מוכן לה גזרה שכא יסחוט : י"ו
גשברה לו חבית בשבת מציל ממנה מה שהוא צריך לשבת לו
ולארחו ובלבד שלא יספת בין או יטפח בשכין שאם יעשה

כדרך שהוא עושה בחול שכא יבוא לידי סחיטה וכיצד מציל
ממנה מביא כלי ומניח תחתיה ולא יביא כלי אחר וקלוט כלי
אחר ויצרף גזירה שכא יביא כלי דרך רשות הרבים נזדמנו לו
אורחים מביא כלי אחר וקלוט כלי אחר ומצרפו לראשון ולא
יקלו ואחר כך יזמין אלא יזמין ואחר כך יקלוט ואם הערי' בדבר
זה מותר : י"ז טיט שעל גבי בגדו מכבסו בכפנים ואינו
מכבסו מבחוץ גזירה שכא יכבס ומותר לגרוו בצפורן ואינו
חושש שכא ילכנו ומכבס את הסודר אסור מפני שהוא
מלכנו אבל החלוק מותר מפני שאין בוותו אלא לרכבו : י"ח
מנעל או סנדל שנתלכלך בטיט ובצואה מותר לשכשו בכים
אבל לכבסו אסור ואין מגרדין לא מנעלים ולא סנדלי' חדשים
אבל סכין ומקנחין את הישנים כר או כסת שהיה עליהן צואה
או טנוף מקנח בסמרטוט ואם היתה על של עוד נותנין עליה
מים עד שתכלה : י"ט מי שנהלכלכה ידו בטיט בקנהה
בזנב הסוס ובזנב הפר' ובמפ' הקש העשויה לאחזה בה הקצים
אבל לא במפה שמקנחין בה את הידים שלא יעשה כדור' שהוא
עושה בחול רבא לכבס את הכפה : כ' מי שרחץ בכים
מסתפג באלונגיתו ומביאה בידו ואין חוששין שכא יסחוט וכן
מי שנשרו בליו' בכים כהלך בהן ואין חוששין שכא יסחוט
ואסור לו לשתותן ואפילו בתוך ביתו גזירה שכא יאמר הרואה
הרי זה כבס כסותו בשבת וששה ליבשה וכל מקום שאסרו
חכמים מפני מראית העין אפילו בחזרי הדדים אסור : כ"א
שתי מטהרות זו על גבי זו נוטל את הפקק מבגנים ומשיקן
ומחזיר את הפקק למקומו מפני שאינו בא לידי סחיטה שהרי
דעתו שיצא המים ופוקקין את הכיב בסודרין ובכל דבר
המטלטל כדי שלא יצופו המים על האוכלים ועל הכלים אבל
אין פוקקין את הכיב כדי שירדו המים לבד שכא יסחוט בעת
שדוחק שהרי דפקק שרוי בכים : כ"ב אסור לתקן בית
יד של בגדים ולשברם שברים שברים כדרך שמתקנין בחול
הבגדים כשכבסים אותן וכן אין מקפלי' הבגדים כשיב' כדרך
שעושין בחול בבגדים כשיכבסו אותן ואם לא היה לו כלי אחר
להחליפו מותר לקפלו ולפשט ולהתכסות בו כדי שיתנאה בו
בשבת והוא שיהיה בגד חדש לבן שהרי הוא מתבעד ונתלכלך
מיד וכשיקפל לא יקפל אלא איש אחד אבל לקפל בשנים אסור
כ"ג היצבע מאבות מלאכות לפיכך אסור לאשה להעבי טרק
על פניה מפני שהיא כצובעת והתופר מאבות מלאכות לפיכך
אסור לכלאות הכר והכסת החדשים במוכין גזרה שכא יתפרד
אבל מוכין שנשרו כן הכר או כן הכסת מחזירין אותן בשבת :
כ"ד הקורע מאבות מלאכות לפיכך מי שנסרבו בגדיו
בקצים כפרישין בענעה ומתבהבה כדי שלא יקרע ואם נקרעו
אינו חייב כלום שהרי לא נתכוון ומותר ללבוש בגדים חדשים
ואם נקרעו נקרעו פרעין את האגוז במטלת ואין חוששין שכא
תקרע ידועק חייב משום בונה לפיכך כל הזולתות המחוברות
לקרקע לא נוטלין אותן ולא מחזירין גזירה שכא יתקע אבל
דלת שידה תיבה וכגון ושאר דלתו הכלים נוטלין ולא מחזירין
ואם נשכט ציד התחתון שלהן דוחקין אותו ומקומו ובמקדש
מחזירין אותו אבל ציד העליון שנשכט אסור להחזירו בכל מקום
גזירה שכא יתקע כ"ו אין גודלין את שער הראש ואין
פוקסין אותו מפני שנרא' כבונה ואין מחזירין כגזרה של הליות
ולא כסא הכפוצל ולא שולחן המפרצל וכיצא בהן כפני שנרא'
כבונה ואם החזיר פטור שאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים
ואם היה רפוי מותר להחזירו ואין מתקנין הליות של צדדה של
קטן זו ביצד זו כפני שנראה כבונה : כ"ז העושה אהל
קבוע חייב משום בונה לפיכך אין עושין אהל לכתרה

• כֹּב אֹכֵל אֶדָם אֹכֵלִין וּמִשְׁקִין שׁוֹדֵךְ הַבְּרִיאִי לְאֹכֵלִין
וּלְשִׁתוֹתָן כִּגוֹן הַכֹּסֶבֶר וְהַכְּשׁוּת וְהַאֲדָב אֶף עַל פִּי שׁוֹן מִרְפָּאִין
וְאֹכֵלִין כִּדִּי לְהִתְרַפְּאוֹת כּוֹתֵר הוֹאִיל וְהוּן מֵאֵכֶל בְּרִיאִים :
שְׁתֵּה הַלְּתִית מִקּוֹדֶם הַשְּׁבֵת וְהָרִי הוּא שְׁתֵּה וְהוּלִי מוֹתֵר לְשִׁתוֹתָו
בְּשֵׁבֶת כִּמְקוֹמֹת שְׁנֵהֶנּוּ הַבְּרִיאִים לְשִׁתוֹת הַחֲלִיתִית וְשׁוֹתִין זִיתוֹ
הַמְצִירִי בְּכֹל מְקוֹם : כֹּב וְכֵן שְׁכֵנִים שׁוֹדֵךְ הַבְּרִיאִים לְסוֹךְ
בְּהוֹן מוֹתֵר לְסוֹךְ בְּהוֹן בְּשֵׁבֶת וְאֵעֵפֶ שְׁנֵתְכֹן לְרִפּוּאִי וְשִׁאִין הַבְּרִיאִי
סִכִּין בְּהוֹן אִסוּרִי הַחֲדָשׁ כִּמְתַנִּין לֹא יִסְכֵּן יִין חֲזוֹמִין אֲבָל סֹךְ הוּ
אֵת הַשְּׁמֵן וְלֹא שְׁמֵן וּוְרֵד אֵלֶּא בְּמִקּוֹם שֶׁהַבְּרִיאִים סִכִּין אוֹתוֹ
וּמִתֵּר לְסוֹךְ שְׁמֵן וּמִלֵּחַ בְּכֹל מְקוֹם נִגְפָה יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ צוֹמֵתָה
בֵּינָן וְאִינוּ צוֹמֵתָה בְּחֲזוֹמִין וְאִם הִיָּה עֵנַת אֶף בֵּינָן אִסוּר • כֹּד
הַחֲדָשׁ כְּשִׁנִּיהַ לֹא יִגְמַע בְּהוֹן אֵת הַחֲזוֹמִי וּפְלוֹט אֲבָל מִגְמַע הוּא
וּבּוֹלֵעַ : הַחֲדָשׁ כִּגְרוֹנוֹ לֹא יִעֲרַעְנוּ בְּשֵׁמֵן אֲבָל בּוֹלֵעַ הוּא שְׁכֵן
הַרְבֵּה וְאִם נִתְרַפָּא נִתְרַפָּא : אִין לְעֵסִין אֵת הַמְצַטְבִּי וְאִין שְׁפִין
אֵת הַשְּׁנִים בְּכֶסֶם בְּשֵׁבֶת בְּזִמְן שְׁמֵתְכֹין לְרִפּוּאֵה וְאִם נִתְכּוֹן
לְרִיחַ הַפֶּה מוֹתֵר : כֹּה אִין נִתְנִין יִין לְתוֹךְ הָעֵין אֲבָל
נִתֵּן הוּא עַל גַּב הָעֵין וְרוֹק תְּפֹל אֶפְרִי עַל גַּב הָעֵין אִסוּר קִילּוֹר
שֶׁשֶׁרָה אוֹתוֹ מְעַרְבֵי שֵׁבֶת מְעַבִּירוֹ עַל גַּב עֵינוֹ בְּשֵׁבֶת וְאִינוּ ח
חֲדָשׁ מִי שֶׁלֶקָה בְּאֵצְבָעוֹ לֹא יִכְרוֹ עֲלָיו גְּמִי כִּדִּי לְרִפּוּאוֹתוֹ לֹא
יִדְהַקְנוּ בִּידוֹ כִּדִּי לְהַצִּיא מִמֶּנּוּ דָם כֹּה אִין נִתְנִין חֲמִין
וְשִׁכָן עַל גַּבֵי הַמַּכָּה לֹא עַל גַּבֵי מוֹךְ שֶׁעַל הַמַּכָּה לֹא עַל גַּבֵי
מוֹךְ לִיתְנֵנוּ עַל הַמַּכָּה בְּשֵׁבֶת : אֲבָל נִתֵּן הוּא חוּץ לְמַכָּה וְשִׁתֵּת
יִוְרֵד לְמַכָּה וְנִתְנִין מוֹךְ יִבֵּשׁ עַל גַּבֵי הַמַּכָּה וְאִם הִיָּה עֵתִיק אִסוּר
כִּפְנֵי שְׁחֹזָה בְּרִשִׁיָּה : כֹּז רִשִׁיָּה שֶׁפְּרִשָּׁה עַל גַּבֵי כָלִי
כִּחֲדִידִין אוֹתָהּ וְאִם פְּרִשָּׁה עַל גַּבֵי קֶרֶקַע אִסוּר לְהַחֲדִיר וּמִגְבִּיחִין
רִשִׁיָּה עַל גַּבֵי הַמַּכָּה לְכַתְּחֵלָהּ בְּמִקְדָּשׁ שִׁאִין אִיסוּר שְׁבוֹת ב
בְּמִקְדָּשׁ וּבְכֹל מְקוֹם מִקְנָחִין פִּי הַמַּכָּה וְאִין מִקְנָחִין אֵת הַרִשִׁיָּה
שְׁמֵא יִמְרָח : כֹּחַ סִכִּין וּמִמְשַׁמְשִׁין בְּכֵנֵי מַעִים בְּשֵׁבֶת
וְהוּא שִׁיסוֹךְ וּמְשַׁבֵּשׁ בְּבֵת אוֹתָהּ כִּדִּי שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כוֹרֵךְ שְׁחֹזָה
עֲדָשׁ כֹּחֵל וְאִין מִתְעַמְלִי בְּשֵׁבֶת אִיזָה הוּא מִתְעַמְלֵה זֶה שְׁחֹדֶסִין
עַל גִּפּוֹ כִּכּוֹד עַד שִׁינַע חוּיַע אוֹ שִׁיחֵךְ עַד שִׁינַע חוּיַע שֶׁאִסוּר
לִיגַע אֵת עַצְמוֹ כִּדִּי שִׁינַע בְּשֵׁבֶת כִּפְנֵי שְׁחֹזָה רְפוּאָה וְכֵן אִסוּר
לְעַמּוֹד בְּקֶרֶקַע דִּיכּוֹסִית שְׁבִארִין יִשׂוֹר כִּפְנֵי מִמְעַמְלֵת וּמִרְפָּאָה

• כֹּט אִין רְחוּצִין בְּמִים שְׁמֵשִׁלְטִין לֹא בְּטִיט שְׁטוֹכְעִין
כּוֹ לֹא בְּמִי מִשְׁרָה הַבְּאֵרִינִין וְלֹא בְּמִים סוֹדוֹת וְלֹא בְּמִים הַרְעִים
שְׁבִים הַגְּדוּלִי כִּפְנֵי שְׁכָל אֵלּוֹ צַעֲדֵה הֵן וְכַתּוּב וְקִרְאֵת לְשֵׁבֶת עוֹנֵג
לְפִיכֵךְ אִם לֹא נִשְׁתַּחֲוֶה בְּחֶסֶם אֵלֶּא עֲלֵה מִיד אֶף עַל פִּי שִׁישׁ לֹ
חֲטָטִין בְּרֵאשִׁתוֹ מוֹתֵר : לֹ אִין כִּתְגַרְדִּין בְּמִגְרֵדָתָו וְאִם הִין
יָדוֹ מְלוֹכְלוֹכוֹת בְּצוּאָה אוֹ בְּטִיט גוֹרֵד כּוֹדִיכוֹ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ סִכִּין
וּכְפִרְכִּין לְאִדָם לְעֵנַג אֲבָל לֹא לְבִהוּמָה וְאִם הִיָּה לֹחַ צַעֲדֵר מוֹתֵר
לְהַסִּיר צַעֲרָה בְּסִיכָה וּפִירֵךְ : בְּהַמָּה שֶׁאֲכָלָה כְּרִשִׁינִין הַרְבֵּה
כְּרִיצִין אוֹתָהּ בְּחֵצֵר בְּשִׁבִיל שְׁתֵּרַפָּא וְאִם אוֹחָה דָם מְעַמִּידִין
אוֹתָהּ בְּמִים בְּשִׁבִיל שְׁתַּצְטָן וְאִין חֲדָשִׁין שְׁמֵא יִשְׁחַק לֹחַ
סִכִּין : לֹא אִין כִּקִּיאִין אֵת הָאוֹכֵל בְּשֵׁבֶת בְּמַה דְּבָרִים
אֲמִידִים בְּכֶסֶם שְׁמֵא יִשְׁחַק סִכִּין אֲבָל לְהַכִּים יָד לְתוֹךְ פִּי
וְלְהַקִּיא מוֹתֵר וְאִסוּר לְחֻזַק כְּרִיסוֹ שֶׁל תִּנּוֹק כִּדִּי לְהוֹצִיא הַרְעִי
שֶׁלֹ שְׁמֵא יִבּוֹא לְהִשְׁקוֹתוֹ סִכִּין הַמְשַׁלְטִין וְכוֹתֵר לְכַפּוֹת כּוֹס
עַל הַטְּבִיחַ בְּשֵׁבֶת כִּדִּי לְהַעֲלוֹתוֹ וְכֵן מוֹתֵר לִיחַנֵּק וְלִלְפֹף אֵת
הַקֶּטֶן וְלְהַעֲלוֹת אֵינִים בֵּין בֵּיד בֵּין כְּבִילִי וְלְהַעֲלוֹת אֲנָקְלִי שְׁכָל
אֵלּוֹ וְכִיֻּצָּא בְּהוֹן אִין עוֹשִׂין אוֹתָן כִּכְמִנִּין כִּדִּי לְחַשׁ לְשִׁחִיקָה
יִישׁ לוֹ צַעֲדֵר מֵהוֹן : לֹב הַמְרַקֵּד מֵאֲבוֹת מֵלֵאבוֹת לְפִיכֵךְ
אִין כּוֹבְרִין אֵת הַתְּבֵן כִּכְבֵּרָה וְלֹא יִגִּיחַ הַכְּבֵרָה שִׁישׁ בּוֹ תְּבֵן
בְּמִקּוֹם גְּבוּהַ בְּשִׁבִיל שִׁידֵד הַמְרָן כִּפְנֵי שְׁחֹזָה כְּמִרְקָד אֲבָל נוֹטֵל
הַתְּבֵן כִּכְבֵּרָה וְכוֹלִידֵךְ לְאֲבוֹס אֵעֵפֶ שִׁידֵד הַמְרָן בְּשַׁעַת הַחֲלִכָה

שְׁחֹרִי אִינוּ מִתְכּוֹן לִכְךָ : לֹג מִגְבֹּל חֲיִיב כְּשֵׁם לֹשׁ לְפִיכֵךְ
אִין מִגְבֹּלִין קִמַּח קִלִּי הַרְבֵּה שְׁמֵא יִבֵּא לְלוֹשׁ קִפּוֹחַ שִׁאִינוּ קִלִּי
וּמוֹתֵר לְגַבֵּל אֵת הַקִּלִּי מַעֲטֵשׁ מַעֲטֵשׁ אֲבָל תְּבוּאָה שְׁלֹא הִבִּיאָה
שְׁלִישׁ שְׁקָלוֹ אוֹתָהּ וְאוֹדֵךְ כֵּךְ טַחֲנוּ אוֹתָהּ טַחֲנֵהָ גִסָּה שְׁחֹרִי הוּא
כּוֹחֵל וְהִיא הַנְּקִרָאֵת שְׁתִּית מוֹתֵר לְגַבֵּל כִּכְנֵה בְּחֲזוֹמִין וְכִיֻּצָּא בּוֹ
הַרְבֵּה בְּבֵת אוֹחָה הוּא שִׁיָּהִי רֵךְ אֲבָל קִשָּׁה אִסוּר כִּפְנֵי שְׁנֵרָאָה
כִּלְשׁ וְצִרִיךְ לְשֵׁבֶת כִּיֻּצָּר נִוֹתָן אֵת הַשְּׁתִית וְאוֹדֵךְ כֵּךְ נִוֹתָן אֵת
הַחֲזוֹמִין : לֹדֵד הַמְּוֹרֶסֶן אֶף עַל פִּי שִׁאִינוּ רֵאִיו לְגַבֵּל אִין
גּוֹבֵלִין אוֹתוֹ שְׁמֵא יִבֵּא לְגַבֵּל הָעֵפֶר וְכִיֻּצָּא בּוֹ וְנִוֹתְנִין מִים עַל
גַּבֵי מוֹרֶסֶן וְכוֹלִידֵךְ בּוֹ הַתְּרוּוד שְׁתֵי וְעַרְבֵי אֲבָל אִינוּ כְּמִרְסֵי בִידוֹ
שְׁלֹא יִרְאֶה כִּלְשׁ אִם לֹא נִתְעַרְבֵי כִּנְעֵרוֹ מְכִילִי לְכָלִי עֲדָשׁ
שִׁיתְעַרְבֵי וְנִתְנֵן לְפָנֵי הַתְּרַנְגִּלִּין אוֹ לְפָנֵי הַשׁוּוֹרִים וּמוֹתֵר
לְעַרְבֵי הַמְּוֹרֶסֶן עַל דֹּרֵךְ זֶה בְּכָלִי אוֹדֵד וּמִהַלֵּק אוֹתוֹ בְּכָלִים
הַרְבֵּה וְנִוֹתָן לְפָנֵי כָל בְּהֵמָה וּבִהוּמָה וּמְעַרְבֵי בְּכָלִי אוֹדֵד אֲפִילוֹ
כּוֹר וְאֲפִילוֹ כּוֹרִים : לֹה אִין כְּאֲכִילִין בְּהֵמָה זֹחֶה
וְעוֹף בְּשֵׁבֶת כּוֹרֵךְ שֶׁהוּא מֵאֲכִילֵי כּוֹחֵל שְׁמֵא יִבֵּא לִידֵי כְּתִישָׁת
קִטְצִיּוֹת אוֹ לִידֵי לִישְׁתִּקְמַח וְכִיֻּצָּא בּוֹ כִּיֻּצָּד לֹא יִאֲכִילֵהֶנּוּ
בְּשֵׁבֶת מֵאֲכִילֵי שְׁלִשָּׁה אוֹ אַרְבַּעָה יָמִים וְלֹא יִרְבִּיץ עַגֵל וְכִיֻּצָּא
בּוֹ יִפְתַּח פִּי וְיִתֵּן לְתוֹכוֹ כְּרִשִׁינִין וְכִיֻּצָּא בְּבֵת אוֹחָה וְכֵן לֹא יִתֵּן
לְתוֹךְ פִּי יוֹנִים וְתִרְנַנְגִּלִּים לְכַקּוֹם שִׁאִין יִכְוִלִין לְהַחֲדִיר אֲבָל
מֵאֲכִילֵי הוּא אֵת הַבְּהֵמָה מְעוֹמֵד וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ מְעוֹמֵד אוֹ נִוֹתָן
לְתוֹן פִּיָּה מִים כִּפְנֵי עֵצְמָן וְכְרִשִׁינִין כִּפְנֵי עֵצְמָן בְּמִקּוֹם שִׁיבּוּלָה
לְהַחֲדִיר וְכֵן מֵאֲכִילֵי הָעוֹף בִּידוֹ בְּמִקּוֹם שִׁיבּוּלָה לְהַחֲדִיר וְאִין צִרִיךְ
לְוֹמֵר שִׁיתֵן לְפָנֵיהֶן הוֹן אֹכֵלִין : לֹדֵד בְּמַה דְּכִיֻּצָּא אֲמִידִים
בְּכִי שְׁמִוּוֹתָיו עֲלָיו כִּגוֹן בְּהֵמָה וְחִידָתוֹ יוֹנֵי הַבַּיִת וְאוֹתָן
וְתִרְנַנְגִּלִּין אֲבָל כִּי שִׁאִין מְוֹתֵר עֲלָיו כִּגוֹן חוֹדוֹיוֹנֵי שׁוֹךְ
דְּכּוֹדֵל לֹא יִתֵּן לְפָנֵיהֶם לֹא כִּזּוֹן וְלֹא מִים וּמוֹתֵר לְאִדָם לְהַעֲמִיד
בְּהֵמָתוֹ עַל גַּבֵי עֵשְׂבִים וְהִיא אֲבוֹלֵת אֲבָל לֹא יַעֲמִיד אוֹתָהּ עַל
דְּבַר שְׁחֹקְצָה אֲבָל עוֹמֵד כִּפְנֵיהַ כִּדִּי שְׁתֵּהוֹדֵר פְּנֵיהַ חֲדָנוּ
הַמְּקַצָּה וְתֵאֲכֵל כִּכְנֵנוּ וְכֵן בִּיָּם טוֹב •

פֶּרֶק שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים

וְדִיִּית הַפֶּת אֵעֵפֶ שִׁאִינָה מֵלֵאכָה אִסוּר אוֹתָהּ חֲכָמִים שְׁמֵא יִבֵּא
לְאִפּוֹת הַמְּדַבִּיק פֶּת בְּתַנּוּד כִּבְעוֹד יוֹם וְקוֹדֵשׁ עֲלָיו הַיּוֹם מִצִּיל
מִמַּכָּה מוֹזוֹן שְׁלִשׁ סְעוּדוֹת וְאוֹיֵכֶר לְאַחֲרִים בּוֹאוֹ וְהַצִּיל לְכֶסֶם וְאֶף
עַל פִּי שְׁחֹדֵרִיָּה אִינָה מֵלֵאכָה כִּשְׁהוּא מִצִּיל לֹא יִרְדֵּה כְּמִרְדָּה
אֵלֶּא בְּסִכִּין כִּדִּי לְשֵׁבֶת : בֹּ כִּפְנֵי כּוֹה אִסוּר חֲכָמִים לְהַנְגֵם
בְּמִרְחָן בְּשֵׁבֶת כִּפְנֵי הַבִּלְטִין שְׁחֹרִי כּוֹחֵן חֲמִין בְּשֵׁבֶת וְאוֹתָן
מְעַרְבֵי שְׁבֵת הַחֲזוֹמִי לְפִיכֵךְ גִּזְרוּ שְׁלֹא יִכְנַס אִדָם לְמִרְחָן בְּשֵׁבֶת
אֲפִילוֹ לְהַזִּיעַ וְגִזְרוּ שְׁלֹא יִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפֵר בְּחֲמִין וְאֲפִילוֹ בּוֹחֵן
שְׁחֹחֲמוֹ מְעַרְבֵי שְׁבֵת אֲבָל פְּנֵי יָדוֹ וְהַגְּלִי מוֹתֵר בְּמַה דְּבָרִים
אֲמִידִים בְּחֲמִי הָאֵדֵר גִּזְרָה מִשּׁוֹם מִרְחָן אֲבָל בְּחֲמִי טְבִיחָה
וְכִיֻּצָּא בְּהוֹן מוֹתֵר לְהַשְׁתַּטֵּף בְּהוֹן כָּל גּוֹפֵר וְאִסוּר לְרִחֹץ בְּמִים
חֲמִין שְׁכִמְעוּדוֹת מִפְּנֵי שְׁחֹמְעֵרָה יִשׁ בַּהּ הַבֵּל יִבֵּא לִידֵי זֵעָה
וְנִמְצָאֵת כְּמִרְחָן : גֹּ מִתְחַכֵּם אִדָם כִּנְגוֹד הַמְּחֻזָּח
וְיֻצָּא וּמִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפֵר בְּצוֹנָן אֲבָל אִינוּ מִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפֵר
בִּצְנָן וּמִתְחַכֵּם כִּנְגוֹד הַמְּחֻזָּח מִפְּנֵי שְׁמִפְשִׁיט מִים שְׁעָלָיו וְכִיֻּצָּא
כְּרִחֹץ כָּל גּוֹפֵר בְּחֲמִין הַמְּבִיא סִילָן שֶׁל צוֹנָן כִּתְּחֵד מִים חֲמִין
אֲפִילוֹ כִּתְּחֵד חֲמֵי טְבִיחָה הָרִי אֵלּוֹ כְּחֲמִין שְׁחֹחֲמוֹ בְּשֵׁבֶת וְאוֹתָן
בְּרִחֻצָּה וּבְשִׁתִּיָּה : דֹּ מִבִּיא אִדָם קִיתוֹן שֶׁל מִים וְכִיֻּצָּא
כִּנְגוֹד הַמְּחֻזָּח לֹא בְּשִׁבִילֵי שִׁחֲמוֹ אֵלֶּא כִּדִּי שְׁתַּפַּת צִיטוֹן וְכֵן
מִכִּיחַ פֶּךְ שֶׁל שְׁמֵן כִּנְגוֹד הַמְּחֻזָּח כִּדִּי שִׁפְשֵׁט לֹא שִׁחֲמוֹ וְכֵן
אִדָם יָד בְּמִים אוֹ בְּשֵׁמֵן וּמִחֲמַם כִּנְגוֹד הַמְּחֻזָּח וְהוּא שְׁלֹא יִתַּח

מסוד בשבת וזמנתו ביום טוב שזו מצות החם היא וכשם שאין מקדישין כך אין מקדישין מי השאת : טו הגביה תרומות ומעשרות בשבת או ביום טוב בשוגג יאכל מכה שהתקין במזיד לא יאכל עד מוצאי שבת ובין כך ובין כך תיקן את הפירוש וכן המקדיש או המעריך או החרים בשב' בין בשוגג בין במזיד מה שעשה עשוי ואין צריך לומר ביום טוב וכן המקנה לחברו בשבת קנה : יז מעטין את הדמאי בין השמשות אבל לא את וחזאי מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי או למעשר עני של חזאי לא יטלם בשב' ואף על פי שיחד מקומן מקדש השבת והרי הן ידועין ומונחין בצד הפירות ואם היה טקן או עני למודים לאכול אצלו יבאו ויאכלו ובלבד שיודיע לכהן שזו שאני מאבילך תרומת מעשר ויודיע לעני שזו שאני מאבילך מעשר עני : יז אסור להפיס ולשחק בקוביא בשבת מפני שהוא במקח וממכר ומפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו על מנה נחלה כנגד מנה קטנה מפני שאין מקפידין : יח אסור לחשב חשבונות שהוא צריך להן בשבת בין שעבר בין יעשה להחזיק גזרה שמה יכתוב : לפיכך השבונות שאין בהן צורך מותר לחשבן כיצד כמה סאין תבואה היה לנו בשנה פלונית כמה דינרין הוציא בזהנות בנו וכיצא באילו שהן במל' שיהיה במילה שאין בהן צורך כלל המחשב אותן בשבת כמחשב בחול : יט אסור לקרות בשטרי הדיוטות בשבת שלא יהא כדרך חל ויבא לכוזק מונה אדם פרפרותיו ואת ארצו מפני אבל לא מן הכתב כדי שלא יקרא בשטרי הדיוטות לפיכך אם היו השמות חקוקין על הטבלה או על הכותל מותר לקרותן מפני שאינו מתחלף בשטר ואסור לקרות בכת' : המהל' תחת העזרה ותחת הדיקוני בשבת אף לקרות בכתובי בשבת בשעת בית המדרש אסור גזרה משום ביטול בית המדרש שלא יהיה כל אחד יושב בביתו וקורא ומבטל מביית המדרש : כף גמלה ודליקה בוצר בשבת אינו מציל כל מה שיש בוצר לחצר אודת שבאותו המבו אע"פ שעירבו גזרה שמא יכבה הדליקה כי יציל מפני שאדם כהול על כמונו לפיכך גזרו שלא יציל אלא בזה שהוא צריך לו לאותה שבת וכלים שצריך להשתמש בהן בשבת ובגדים שיכול ללבוש שנמצא מתיאש מן הכל ואינו בא לידי כיבוי ואם לא עירבו אף מונו וכלה אינו מציל : נא ומה הוא מציל למזנו אם נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מן שלש סעודות הראי לאדם לאדם והראוי לבהמה ולחמה נפלה בשחרית מצילין מן שתי סעודות במנח' מצילין מן סעודה אחת : כב' בודא במציל בכלים הרבה או שיהא במלא כל' וכיצאו ומערה וחזר ומלא אותו שנייה והא שאין מציל אלא מה שהוא צריך לו אבל אם הוציא כל' אחד כהצאה אחת אע"פ שיש בו כמה סעודות מותר : כג' מצו מציל כל מלא כפרות אע"פ שיש בו כמה סעודות ועגול של זבלה וחבית של יין וכן אם פירש טליתו וקבץ בה כל מה שכלל להוציא והוציאה מלאה בבת אחת מותר : כד' אסור לאחדים בואו והצילו לכב' יול' אחד ואחד מציל מן שהוא צריך לו או כלי אחד שבו חזיק אפי' דבר נחל חזרי הוא של מציל ואם לא רצה המציל לקחתו ונתנו לבעליו מותר לו ליטול ממנו אוד השבת טבר עמלו ואין זה שבר שבת שהרי אין שם מלאב' ולא אסור שלא הוציאו אלא במקום מעורב : כה' הציל פת נקיה אינו חזר ומציל פת שאינה נקיה אבל אם הציל פת שאינה נקיה חזר ומציל פת נקיה ומציל ביום הכפורים מה שהא צריך לשבת אם היה יום הכפורים בערב שבת אבל אינו מציל בשבת ליום הכיפורי ואין צריך לומר ביום טוב ולא משבת ולשבת הבא' ומה הוא מציל ללבושו לובש כל מה שהוא יכול

ללבוש ועוטף כל מה שהו יכול לעטוף ומוציא ואו לאחרי בואו והצילו לכם וכל אחד ואחד לובש ומתעטף בכליו ומוציא והרי הוא שלו כמו המאכל שהרי מן ההפקר הם זוכים : כו' מותר להציל כל כתבי הקדש שיש בוצר לחצר אודת שבאותו המבו ואף על פי שלא עירבו ובלבד שיהיה למבו שלש מדעו ולהי אחד וזהו שיהיו כתובין אשודית ובלשון הקדש אבל אם היו כתובין בכל לשון או בכתב אחר אין מצילין אותן אפילו היה שם עירוב וכחל אסור לקרות בהם אלא מניהן במקום התורף והן מתאבדין מאליהן : כז' היו כתובין בסס ובסיקרא אף על פי שאינו כתב של קיימא הואיל והן כתובין אשודית ובלשון קדש מצילין אותן גליון של ספר' של בעלה ושלכמ' ושבין פרשה לפרשה ושבין דף לדף ושבתחלת הספר ושכסוף הספר אין מצילין אותן הכרכות והקמיעין אף על פי שיש בהן אותיות של שם ומעניינות הרבה של תורה אין מצילין אותן מפני הדליקה : כח' ספר תורה שיש בו ללקט שמונים וחמש אותיות מתוך תיבות שלימות ואפי' בכללן יגר שהדווא וכן אם היתה בה פרשה שאין בה שמוני וחמש אותיות בה הזכרות כגון ויהי בנסוע הארון מצילין אותו מפני הדליקה ומצילין תיק הספר עם הספר ותיק תפילין עם התפילין אף על פי שיש בתוכן מעות :

פרק ארבעה ועשרים

יש דברים שהן אסורין בשבת אף על פי שאינן זמין למלאכה ואינן מביאין לידי מלאכה וכפני מה נאסרו משום שנאמר אם תשיב משבת רגליך עשות חפצך ביום קדשי ונאמר ובביתו מעשות ודכך ממצוא חפצך ודבר דבר לפיכך אסור לאדם להלך בחפציו בשבת ואפי' לדבר בהן כגון שידבר עם שותפו מה ימכור לכבוד או מה יקנה או היאך יבנה בית זה וכאי זה סחורה ילך למקום פלוני כל זה וכיצא בו אסור שנאמר ודבר דבר דיבור אסור הדהור מותר : כ' אסור לאדם לפקוד צנתיו ושוחתיו בשבת כדי לראות מה הן צריכין או היאך הן פירותיהן שהרי זה מהלך לעשות חפצו וכן אסור לאדם שיצא בשבת עד סוף התחום וישב שם עד שתחשך כדי שיהיה קרוב לעשות חפציו במוצאי שבת שהרי נמצא הולכו בשבת לעשות חפציו : נ' כמה דברי אמורי בשהחשיך על התחום לעשות דבר שאסור בשבת לעשותו אבל אם החשיך לעשות דבר שכותר לעשותו בשבת הרי זה מותר כיצד אין מחשיכין על התחום להביא פירות מחוברין או לשכור פועלין אבל מחשיך הוא לשכור פירות שהרי מותר לשכור בשבת ומחשיך להביא בהמה או פירות תלושין שהבהמה קרא לה והיא באה אף על פי שהיא חזק לתחום ופירות תלושין אלו היו שם מחישת היה מותר להביאן בשבת וכן אומר אדם לחברו לכהן פלוני אני הולך לכבוד שאם היו שם בורגנים היה הולך לשם בשבת וכן כל כיצא כזה : ד' מותר לאדם לומר לפועל הנראה שתעמד עמי לערב אבל לא יאמר לו היה נכון לי לערב שנמצא עושה חפצו בשבת ואסור לרוץ ולדלג בשב' שנכעסות דרכיך שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חל ויורד אדם לבור ושיח ומערה אפי' הן מאה אמה ומטפס חורד ושנתה ומטפס ועולה ואסור להדביק בשחה בטלה שנ' דבר דבר שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חל : ה' מותר לרוץ בשבת לדבר מצוה כגון שיחזק לבית הכנסת או לבית המדרש ומחשבין חשבונות של מצוה ומודדין מדידה של מצוה כגון מקדח לידע אם יש בו כשיעור או בגד לידע אם מקבל טמאה

ולא סותרין אהל עראי גזרה שמא יעשה או יסתור אהל קבוע
 ואם עשה או סתר אהל עראי פטור וכוחו להוסיף על אהל
 עראי בשבת כיצד טלית שהיתה פרוסה על העמודים או על
 הכתלים והיתה כרוכה קודם השבת אם נשאר מבנה גג טפח
 מתוח הרי זה מותר את כולה בשבת עד שיעשה אהל גדול וכן
 כל כיוצא בזה = כח אין תולין את הכילה שהרי נעשית
 תחתיה אהל עראי ופנות להניח משה וכסא וטרסקל ואף על פי
 שיעשה תחתיהן אהל שאין זה דרך עשית אהל לא קבע ולא
 עראי = כש כל אהל משופע שאין בגג טפח ולא בפחות
 משלשה סמוך לגג רוחב טפח דרי זה אהל עראי והעושה אותו
 לכתולה בשבת פטור טלית כפולה שהיו עליה חוטין שהיא
 תלויה בהן מערב שבת מותר לנטותה וכותר לפרק' וכן הפרוכת
 = ל כילת חתנים שאין בגג טפח ואין בפחות משלשה
 סמוך לגג רוחב טפח הואיל שהיא מתקנת לכך מותר לנטותה
 ומותר לפרקה והוא שלא תהא משולשלת מעל המטה טפח פקק
 החלון בזמן שהוא מתקן לכך אע"פ שאינו קשור ואינו תלוי
 מותר לפקוק בו החלון = לא כובע שעושין על הראש
 יש לו שפה מקפת שהוא עושה על כבו אהל על לבושו מותר
 ללבשו ואם הוציא מן הבגד סביב לראשו או כנגד פניו כמו
 אהל והיה מהודק על ראש והיה השפה שהוציאה קשה ביותר
 כמו גג אסור בפני שהוא עושה אהל עראי = לב הנוטה
 פרוכת וכיוצא בה צריך להזדר שלא יעשה אהל בטעה שנוטה
 לפיכך אם היתה פרוכת גדולה תולין אותה שני אבל אחד אסור
 ואם היתה כילה שיש לה גג אין מותרין אותה ואפי' עשרה שאי
 איפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ ותעשה אהל עראי =
 לג' בגד שככסה בו פי החבית לא יכסה בו את כולה בפני
 שניעשה אהל אבל ככסה הוא נקצת פיה היססן בכפיפת
 מגרית לא יגביה קרקעית הכפיפה כן הבלי טפח כדי שלא
 יעשה אהל עראי בשבת =

פרק שלשה ועשרים

העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא כגון נקב שבלול
 ההרכנולין שהוא עשוי להכניס האורה ולהוציא ההבל הרי זה
 חייב מטום ככה בפטיש לפיכך גזרו על כל נקב אפי' היה עשוי
 להוציא בלבד או להכני' בלבד שבא יבא לעשות נקב שחדיבין
 עליו ומפני זה אין נוקבין בדבית נקב חדש ואין מוסיפין בו
 אבל פתחין נקב ישן והוא שלא יהיה הנקב למטה מן השכר'
 שאם היה למטה מן השכרים הרי זה עשוי לחק ואסור לפתחו
 = ב' נוקבין כגופה של חבית להוציא מבנה יין ובלבד
 שינקבנה כלמעלה אבל מצודה אסור בפני שהוא כמתקן כלי
 שזכר אדם את החבית לאכול מבנה גרוגד' ובלבד שלא יתבון
 לעשות כלי וכביא אדם חבית של יין ומתין את ראשה בסיף
 לפני האורחין ואינו חושש שאין כונתו אלא להראות נדיבות
 לבו = ג' וכשם שאסור לפתוח כל נקב כך אסור לסתום
 כל נקב לפיכך אסור לסתום נקב החבית ואפילו בדבר שאינו
 בתכרח ואינו בא לידי סחיטה כגון שיסתום בקיסם או בערור
 קטן אבל אם הניח שם אוכל כדי להצניעו ונמצא הנקב נסתם
 מותר ויתור להערים בדבר זה = ד' כל דבר שהוא גמר
 בלאבה חייב עליו כשום מכה בפטיש ומפני זה הגמיר כל שהו'
 או הנתקן כלי באיזה דבר שיתקן חייב לפיכך אסור להשמיט
 קהל של שיר בשבת בין בכלי שיר כגון כנור ונבל' בין בשאר
 דברים אפילו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אזה
 כנגד אזה כורך המטדרים או לקשקש את האגח לתנוק או

לשחק בו בזת כדי שישתוק כל זה וכיוצא בו אסור גזרה שמא
 יתקן כלי שיר = ה' אין מכפקין ולא כרקדין ואין מכפחין
 בשבת גזרה שמא יתקן כלי שיר ולספק בלאחר יד מותר אין
 שטין על פני המים גזרה שמא יתקן הבית של שייטין בריכה
 שבחצר מותר לשוט בתוכה שאינו בא לעשות חבית של שייטין
 והוא שיהיה לה שפה מוקפת שלא יעקר כנגדה המי' כדי שהיה
 הכר והפרש בינה ובין היים = ו' אין חוהבין שפופרת של
 קנה כפני שהוא כמתקן בלי היתה חתוכה אע"פ שאינו מתקנת
 מותר להכניסה בנקב החבית בשבת להוציא מבנה יין ואין
 חדשטין שבא יתקן ואסור להניח עלה של הדם וכיוצא בו בתוך
 הנקב של הבית כדי שיקלח את היין כפני שהוא בעושה מרג
 בשבת ואין שוברין את החדם ואין קודעין את הנזיר בפני
 שהוא כמתקן כלי = ז' ומורה שהיא קשורה בטפח במלאין
 בה בשבת ואם אינה קשורה אין במלאין בה גזרה שמא יקטט
 אותה ויתקעה אסור להוף כלי כסף בגרתקן כפני שהוא מלבנ
 כדרך שהאומנין עושין ונביע' כמתקן כלי וגוי' מלאכתו בשבת
 אבל חפפין אותו בחול ובנתר וכן כל הכלים חפפין אותו בכל
 דבר ואסור להזיח קערות ואלפסין וכיוצא בהן כפני שהוא
 כמתקן אלא אם כן הדיחן לאכול בהן סעודה אחרת באותה
 שבת אבל כלי שתייה כגון כוסות וקיתונות מותר להדיחן בכל
 עת שאין קבע לשתייה ואין כוצעין את המכות בשבת כדי
 לישן עליהן למצאי שבת אבל כוצעין מלילי שבת לשבת =
 ט' אסור להטביל כלים שבאין בשבת כפני שהוא כמתקן
 כלי אבל אדם שבא מותר לטבול בפני שניראה כמיקר ואין מין
 עליו בשבת המטביל כלי בשבת בשוגג ישתבש בהן כמידי לא
 ישתבש בהן עד למצאי שבת ומותר להטביל את הכי' הטביל'
 בשבת כיצד יעשה נותנן בכלי שאינו מקבל כמראה כגון כלי
 אבנים ומטביל הכלים בכקוה עד שיעלה מי המקוה עליון
 ויטהרו אין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת כפני שניראה
 כמתקן דבר שלא היה מתקן = י' מעבד מאבות כלאמת
 הוא וחברך עור בשמן כדרך שהעבדני' עושין הרי זה מעבד
 וחייב לפיכך לא יסוד אדם רגלו בשמן והוא

בהק המגעל או בתוך הסנדל החדשים אבל סך הוא את רגלו
 שמן ולובש מגעלו או סנדל' אע"פ שהן חדשים וכך כל גופו
 שמן ומתעגל על גבי קטבליא חדשה ואינו חושש ברא' כשהיה
 השמן מועט כדי שיצאצח העור בלבד אבל אם היה בכח
 שמן הרבה כדי שירכך העור' הרי זה אסור כפני שהוא כמעבד
 והכל בחדשים אבל בישינים מותר = י"א הכביר רטייה
 בשבת חייב כשום כחוק את העור לפיכך אין כותבין נקב
 בשערה וכיוצא בה שמא ימרח ואפילו בשומן אין כותבין את
 הנקב גזרה משום טעוה = י"ב כהב מאבות כלאמת
 לפיכך אסור לכחול בפור וכיוצא בו בשבת כפני שהוא ככתב
 ואסור ללות ולהלות גזרה שמא יכתוב וכן אסור לקנו' ולכתוב
 ולשכר ולהשכיר גזרה שמא יכתוב לא ישכר אדם פועלים
 בשבת ולא יאב' לחבר' לשכר לר' פועלי אבל לשאל' ולהשאל'
 מוהר = טו' אדם מחברו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאבד
 לו הלויני = י"ג אחד המכר בפה או במסירה אסור בין
 בכאונים בין שלא בכאונים וכשם שאסור לישקול כך אסור
 לכנות ולכחוד בין בכלי מדה בין ביד בין בחבל = י"ד
 אין דנין בשבת ולא חלוצין ולא מיכמין ולא מקדישין גזר שמא
 יכתוב ואין מקדישין ולא מעדיכין ולא כוהדיכין כפני שהוא
 כמקוה ימבבר ואין מגביהין תרומה ומעשרות שהן חוב' למקדיש
 אותן פירות שדפריש ועוד כפני שהוא כמתקן אותן בשבת ואין
 מעשרין את הבחמה גזרה שמא ירשום בכיקרא וכקדיש את

בין שנתפרקו קודם השבת מותר לטלל אותן דלתות וכן כל
 הכלים הנשלטין בשבת שנשברו בין קודם השבת בין בשבת
 שבריהן נשלטין ודאי שיהיו שבריהן עד אין מעין מלאכתן כיצד
 טברי עדיבה לכסות בהן את פי החבית שברי זכוכית לכסות בהן
 את פי הפך וכן כל כיוצא בזה אבל אם אין השברים ראויין
 למלאכה כלל אסור לטללן : יג כל כסוי הכלים נטלים
 בשבת והוא שיש תורת כלי עליון היה כלי מחובר בקרקע
 בגון חבית הטמונה בארץ אם יש בכיסוי שלה בית אחיזה
 מטללין אותו ואם לאו אין מטללין אותו וכן כסויי הקרקעות
 בגון בוחת וחריצין אין מטללין כסוי שלהן אלא אם כן יש
 לו בית אחיזה כיסוי התנור אף על פי שאין לו בית אחיזה מותר
 לטללן : יד שני דברים אחד אסור לטללן ואחד מותר
 לטללן והן סמוכין זה לזה או זה על זה או זה בזה ובזמן
 שנטללין אחד מהן יטלל השני אם היה צריך לדבר ימותר
 לטללן מטללן ואף על פי שדבר האסור מטללן עמו ואם
 היה צריך לטלל דבר האסור לא יטללנו באותו דבר המותר
 : טו כיצד פנה שהיתה טמונה בתבן וחזרה שהיתה על
 גבי גחלים תחבן בכרש או בכדור ונטלן ואף על פי שהתבן
 והגחלים ננערים בשבת בשעת נטלה וכן לפת או צננות שהיו
 טמונים בעפר ומקצת העלים מגולין שומטן בשבת בעלה שלהן
 ואף על פי שהעפר ננעד אבל אם היה ככר או תינוק על גבי
 האבן או על גבי הקורה לא יטלל האבן או הקורה בככר או
 בתנוק שיש על ה וכן כל כיוצא בזה : יז נוטל אדם את
 בנגשיש לו גענועין עליו והאבן בידו אבל לא דינר שאם יפול
 הדינר יטלנו האב בידו בלכלה שהיה נקובה וסתם נקב שלה
 בראבן מותר לטללה שהרי האבן בעשית כדופן היתה הכלכלה
 מלאה פירות והאבן בתוך הפירות אם היו הפירות רטובין כגון
 ענבים ותותים נוטל אותה כמות שהיא שאם ינער הפירות ינטפו
 בעפר ובמקום הפסד לא גורן : יח חבית ששכח אבן על
 פיה כשהיה על צדה והיא נפלת היתה בין הדבית והאבן עליה
 מביחה לכך אחר נכסה על צדה שם והאבן נפלת וכן השוכח
 טות על הכר ועריך לכר נוער את הכר והן נפלת ואם צריך
 למקם הכר נוטל את הכר והמקצת עליו אבל אם הניח המעות
 מערב שבת על הכר או הניח האבן על פי הדבית הרי אלו
 אסורין לטללן ואפילו נטלו המעות והאבן שהרי נעשו כסים
 לדבר האבן האבן שבקרויה אם כבלאין בה ואינה נפלת הרי
 היא במקצת הקרויה ומותר למלאות בה ואם לאו אין כבלאין
 בה בגד שעל הקנה שזכר מן הקנה : טט
 פירות שאסור לאוכלן כגון פירות שאינן מעושדין אפילו
 הן חייבין במעט כדבריהם או מעט ראשון שלא נטלה
 ודוכתו או תרובה טכאה מעט שני והקדש שלא נפדו
 מילתן אסור לטללן : אבן זה באי הואל וראוי לעניים וכן
 מעט שני והקדש שפראן אף על פי שלא נתן החובש מותר
 לטללן : כף מטלל ישראל התרובה אף על פי שאינה
 ראיה לו ומטללין תרובה טכאה עם הפחודה או עם החולין
 אם היו שניהם בבלי אחד במה דברי אבודי בשדהיה הטכאה
 לנטה והיו פירות המתנפין בקרקע שאם ינער אותן יפסדו
 אבל אם היו אגודים ושקדים וכיוצא בהן נוער הכלי ונטל
 הפחודה או החולין ומניח הטכאה ואם היה צריך למקום הכלי
 בין שהפחודה לטעלה בין שהיתה לנטה מטלל הכל כאחד :
 כא כדבך של אבנים שהשב עליו כבעוד יום אם למדום
 מותר לשב עליהן למד ואם לאו אסור הדיח של דקל טגרון
 לעצים ומלך עליהן מערב שבת לשיבה מותר לטללן וכן
 אם ישב עליהן כבעוד יום מותר לטללן : כב הקש שעל

המטה לא ינענענו בידו אבל מנענענו בגופו ואם היה מאכל
 בהמה מותר לטללן וכן אם היה עליו כר או סדין וכיוצא בהן
 מנענעו בידו שהרי נעשה כמי שישב עליו מנענע יום הוכנים
 קופ' של עפר בביתו אם ייחד לה קרן זמית מערב שבת מטללן
 בשבת ועושה בו כל צרכיו : כג אסור לבטל כלי מהיכנו
 בפני שהוא בסותר כיצד לא יתן כלי תחת הנר בשבת לקבל
 את השמן הנוטף שהשמן שבנר אסור לטללן וכשיפול לכלי
 יאסר טללן הכלי שהיה מותר וכן כל כיוצא בזה לפיכך אין
 נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה אבל כופה הוא הכלי
 עליה וכן כופה הכלי על כל דבר שאסור לטללן שהרי לא
 בטלו שאם יתפץ יטלנו : כד נותנין כלי תחת הדולף ואם
 נתמלא הכלי שופך ושונה ואינו נמנע והוא שיהיה הדולף ראי
 לרחיצה אבל אם אינו ראי אין נותנין ואם נתן מותר לטללן
 במים המאוסין שבו שאין עושין גרף של רעי לכתולה : כה
 חבית של טבל שנשברה מביא כלי וכניח תחתיה הואיל ואם
 עבר ותקנו כתוקן הרי הוא כמתוקן ונותנין כלי תחת הנר
 לקבל ניצוצות שכפני שאין בהן כמשי ומותר לטללן הכלי
 קורה שנשברה אין סוככין אותה בכפסל או בארובות המטה
 אלא אם כן היו רוחים וכל זמן שהפך יטלם מוי שלא יבטל
 כלי מהיכנו פורסין מחצלת על גבי אבני בטב או על גבי כותרת
 דבורים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמי ובלבד שלא
 יתכוין לצד שהרי נטלה בכל עת שירצ' וכופין את הסל בשבת
 לפני האפתחין בשביל שיעל עליו וידו שהרי מותר לטללן
 כשירדו מעליו וכן כל כיוצא בזה : כו בהמה שנפלה
 לבור או לאבת המים אם יוכל ליתן לה פרנסה במקומה
 מצרנסין אותה עד מצואי שבת ואם לאו מביא כרים וכסתות
 וכניח תחתיה ואם עלתה עלת' ואף על פי שמבטל כלי מהיכנו
 שהרי מטלינו לבור לתוך הים מפני צער בעלי חיים לאגורו
 ואסור להעלותה בידו וכן אין עוקרין בהמה וזיה ועיף בחצר
 אבל החזן אותן עד שיכבסו וכודין עגלים וסיוחן תרנגולת
 שברחה אין מודין אותה כפני שהיא כשכסת כן היר נבצא
 אנפיה נתל' אין אבל נחזק אותה עד שדבגם

פרק ששה ועשרים

כל כלי האורג וחבלי וק' של מותר לטללן בכלי שמלאכתו
 לאיסור חוץ מכבוד העליון וכבוד התחתון לפי שאין נטלן מפני
 שהם תקועין וכן העומדים של אורג אסור לטללן שכא יתקן
 הנגובות שלהן ושאר כלי האורג מותרין : ב מבכחות של
 תברה וכיוצא בהן שמכבדין בהן את האדוקע הרי הן ככלי
 שמלאכתו להיות שהרי מותר לכבד בשב' לבנים שנשארו מן
 הבני הרי הן ככלי שמלאכתו להתר כפני שראוי להטב עליהן
 שהרי שפין אותן ומתקנין אותן ואם צבר אותן הדי הקצ ואסור
 לטללן : ג חרס קטנה מותר לטללה אפילו ברשות
 הרבים הואיל וראייה היא בחצר לכסות בה פי כלי קטן כגופת
 חבית שנתכרתה היא ושבריה מותר לטללה ואם זרקה לאשפה
 כבעוד יום אסור לטללה כלי שנטרעע לא יתלש מכנו חרס
 לכסות בו או לסמוך בו : ד מותר להכניס לבית הכסא שלש
 אבנים מקורחות לקנח בהן וכמה שיעודן כמלאה היר אבל
 אדמה שהיא קרובה להפרך אסור לטללה לקנח בה וכוונת
 להעלות אבנים לגל לקנח בהן ידו עליהן גשמים ונשתקעו
 בטיט אם רישומן ניכר מותר לטלל אבן שיש עליה טנוף
 שאראי לקנח היא מותר לטללה ואפילו היא גזולה : ה

ופוסקין צדקה לעניים והולכין לבתי כנסיות ולבתי
 מדרשות ואפילו לטרטאות וטרקלין על גוים לפקח על עסקי
 רבים בשבת ומשדכין על התינוקות ליארם ועל התינוק ללמוד
 ספר וללמוד אומנות ומבקרין חליץ ומנחמין אבולם והנכנס
 לבקר את החולה אומר שבת היא מלועזק ורפואה קרובה לבא
 ומחשיכין על החחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת
 להביא לו ארון ותבריכין ואומר לו לך למקום פלוני לא מצאת
 שם דבא במקום פלוני לא מצאת במנה הבא במאתים ובלבד
 שלא יזכור לו סכום מקח שכל אלו וכיוצא בהן מצוה הן ונאמ'
 עשתה הפעיק וכו' ד' צעיק אסורין חפצי שמים בזהרין : ו'
 כצליגין בים הגדול בערב שבת לדבר מצוה ופוסק עמו לשבות
 ואינו שובת ומפירין גדרים בשבת בין לצורך שבת בין שלא
 לצורך שבת ונשאלין להכס על הנדרים שהן לצורך השבת
 ומתירין אף על פי שהיה להן פנאי להתירן קודם השב' ט' וברו'
 אלו מצוה הן : ז' אין עונשין בשבת אף על פי שהעונש
 מצות עשה אינה דוחה שבת כיצד הרי שנתחייב בבר' מלקות
 או מיתה אין מלקין אותו ואין מבייתין אותו בשבת שנאמר לא
 תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת זו אזהרה לבית דין
 שלא יטרפו בשבת מי שנתחייב שדי' והוא הדין לשאר עונשין
 : ח' מותר לאדם לטמור פירותיו בשבת בין תלושים בין
 מחוברין ואם בא אדם ליטול מהן או בהמה וחיה לאכול מן
 גוער בהן ומכה בהם ומרחיק וחלא דבר זה מחפצו הוא ולמה
 הוא מותר בפני שלא נאסר אלא להקנות לעצמו חפצים שאינן
 עתה מצויין או להשתכר ולהרויח ולהטפל בהנא' שתבא לידו
 אבל לטמור ממונו שבר' בא לידו עד שיעמד במת' שהוא
 מותר הא' למה זה דומה לנועל ביתו בפני הגנבים : ט'
 המשכר זרעיו בפני העופות ומקשאז ומדלעז מפני החיה לא
 יספק ולא ירקד כדרך שעושה בחול גזרה שמא יטול צרצר'
 וז' זק ארבע אצות ברשות הרבים : י' כל הדברים שהן
 אכרין משום שבות לא גזרו עליהן בין השמשות אלא בעצמו
 של יום הוא שהן אסורין אבל בין השמשות מתירין והו' שיהיה
 שם דבר כיצו' או דוחק כיצד מותר לו בין השמשות לעלו' באילן
 או לשוט על פני הים להביא לחלב או שופר וכן מוריד מן
 האילן או מוציא מן הכרכלית עירוב שעשה וכן אם היה טרוד
 ונרפז ונצרך לדבר שהוא משום שבות בין השמשות הרי זה
 מותר אבל אם לא היה שם דוחק ולא דבר מצוה אסור לפיכך
 אין מעשרין את הודאי בין השמשות אף על פי שאיסור הפרשת
 המעשר בשבת משום שבת אבל מעשרין את הדמאי : י"א
 קטן שעשה בשבת דבר שהוא משום שבו' כגון שתלש מעצין
 שאינו נקוב או טלטל בכרכלית אין בית דין מצוה' להפרישו
 וכן אם הניחו אביו אין מבחי' בידו אסור חבמי' לטלטל כקצת
 דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול ומפני מה נגעו באיסור
 זה אמרו ומה אם הזהירו נביאים רצו' שלא יהיה הילוכך בשב'
 כהילוכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר חזר
 דבר קל וחומר שלא יהיה טלטל בשבת כטלטל בחול כדי
 שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבא להגביה ולתקן כלים כפינה
 לפינה או מכית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא
 בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת
 ובטל העיס' שנאמר בתורה למען ינוח : י"ב ועוד כשיבקר
 ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור איפשר שיתעסק בהן מעט
 ויבא לידי מלאכה ועוד בפני שמקצת העיס' איננו בעלי' אומנות
 אלא בטלן כל ימיהן כגון הטילין ויושבי קרנות שכל ימיהן
 היו שבוטין כמלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל
 כשאר הימים נמצא שלא שבת שבתה הנכרת לפיכך שבתה

מדברי אלו היא שבתה השמה בכל אדם ומפני דברים אלו
 נגעו באיסור הטלטל ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא
 כלים הצריך להם כגו' שיתבאר :

פרק חמשה ועשרים

יש כלי שמלאכתו להיתר והוא הכלי שמותר לעשות בו בשבת
 דבר שנעש' לו בחול כגון כוס לשתו' בו וקער' לאכול בה וסכין
 לחתוך בו בשר ופת וקודרוס לפצוע בו אגוזים וכיוצא בהן :
 ב' ויש כלי שמלאכתו לאיסור והוא הכלי שאסור לעשות בו
 בשבת דבר שנעשה בו כגון מכתשת וריחל וכיוצא בהן שאסור
 לכתוש ולטחון בשבת : ג' כל כלי שמלאכתו להיתר בין
 היה של עץ או של חרש או של אבן או של מתכת כותל לטלטל
 בשבת בין בשביל עצמו של כלי בין לצורך מקומו בין לצורך
 גופו וכל כלי שמלאכתו לאיסור בין היה של עץ או של חרש או
 של אבנים או של מתכת מותר לטלטלו בשבת בין לצורך גופו
 בין לצורך מקומו אבל בשביל עצמו של כלי אסור : ד'
 כיצד מטלטל הוא את הקערה של עץ לאכול בה או לשב'
 במקומה או כדי שלא תיגנב חה הוא בשביל עצמה וכן אם
 טלטל אותה מן החמה כדי שלא תיבש ותשבר או מן הגשמים
 כדי שלא תתפח ותפסד הרי זה מטלטל בשביל עצמה ומותר
 בפני שמלאכתו להיתר : ה' וכן מטלטל הוא הדיחוס או
 המכתשת לשבר עליה אגוזים או לעלות עליה למטה וזה הוא
 לצורך גופו או לישב במקומו אבל אינו מטלטל כדי שלא
 תשבר ולא כדי שלא תגנב וכן כל כיוצא בזה : ו' וכל
 שאינו כלי כגון אבנים ומעות וקנים וקודרות וכיוצא בהן איסור
 לטלטלן אבן גדולה או קודה גדולה אף על פי שהיא בטלית
 בעשרה בני אדם אם יש תורת כלי עליה כטלטל אותה דלהת
 הבית אף על פי שהן כלים לא התכנו לטלטל לפיכך אם נפרקו
 אפילו בשבת אין מטלטלין אותן וכן העפר וההול' והמת' אין
 מוציין אותן ממקומן וכן שגנה ז' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו
 ז' מותר לטלטל הכלי אפי' שלא לצורך תשמישו אלא לעשות
 בו מלאכה שלא נעשה לשמשה כיצד נוטל אדם קודנס לפצוע
 בו אגוזים קודרוס לחתוך בו דבילה כגירה לגרר בה את הנבי'
 כגרפה לגרוף בה את הגרוגרו' את הרחת ואת המזלג לתעלו'
 אוכל לקטן את החרש ואת הכרכר לדחוף בו מחט של סקאין
 לכ'זוח בו את ז' לית את הככתשת לישב עליה וכן כל כיוצא
 בזה : ח' ומטלטל אדם מהט' של יד השלימה לטל' בה
 את הקוקץ אבל אם ניטל הקצה הנקוב עליה או וק' הגוזז
 שלה אין מטלטלין אות' ואם היתה גולס' ועדיין לא ניקבה מותר
 לטלטלה : ט' כל כלי שמפקיד עליה שמא יפתחו דמיו
 כגון כלים המוקצים לסחורה וכלים היקרים ביותר שמפקיד
 עליהן שמא יפסדו אכיר לטלטלן בשבת חה הוא הנקר כקצה
 מחבת חסרון כים כגון המסר הגדול ויתר של כודישה וסכין של
 טבחים וחרב של אושכפים וחצין הודשים וקורנס' של נפוס'
 וכיוצא בהן : י' כל כלי שהוקצה כחכח האסור אכור
 לטלטלו כגון נר שהדליקו בו בשבת והמנורה שהיה הנר עליה
 ושלחן שהיו עליו מעות אף על פי שכבה הנר או שנפלו הנעו'
 אסור לטלטלן שכל כלי שהיה אסור לטלטלו בין השמשות נאמר
 לטלטלו כל השבת כלה אף על פי שהלך הדבר ישגם לו
 האסור : י"א אבל כלי המוקצה כחכמת מיאוסו כגון נר
 ישן של נפט וכלי הצואה וכיוצא בהן מותר לטלטלן בשבת אם
 הצריך להן : י"ב כל הכלים הניטלין בשבת שנתפרקו
 ולהותיחן כגון דלתות שידה תיבה ומגדל בין שנתפרקו בשבת

פרק שבעה ועשרים

והוציא חוץ לתחום המדינה בשבת לוקה שנאמר אל יצא איש ממקומו ביום השביעי מקו זה הוא תחום העיר ולא נתנה תורה שיעור לתחום זה אבל חכמי העתיקו שתחום זה הוא חוץ לשני עשר מיל כנגד מחנה ישראל וכך אמר להן משה רבינו לא תצא חוץ למחנה ומדברי סופרים שלא יצא אדם חוץ לעיר אלא עד אלפים אמה אבל חוץ לאלפי אמה אסור שאלפי אמה הוא מגרש העיר: ב' נמצאת למד שמותר לאדם בשבת להלך את כל העיר כולה אפילו היתה כנינוה בין שהיתה מוקפת חומה בין שלא היתה מוקפת חומה וכן מותר לו להלך חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח מרובעות כשבלה מרובעת כדי שיהיה נשכר את הזווית ואם יצא חוץ לאלפים אמה ככין אותו מכת כרדות עד שנים עשר מיל אבל אם יצא והרחיק מן העיר יותר על שנים עשר מיל אפילו אמה אחת לוקה מן התורה:

ג' המהלך חוץ לתחום למעלה מעשרה טפחים כגון שקפץ על גבי עמודין שגבוהין עשרה ואין בכל אחת מהן ארבעה על ד' טפחים הרי זה ספק אם יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין למעלה מעשרה אבל אם הלך על מקום שיש בו ארבעה על ארבעה הרי זה כמהלך על הארץ ויש איסור תחומין שם: ד' מי ששבת בדיר שבמדבר או בסהר או במערה וכוונתו בהן ברשות היחיד מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח בריבוע וכן השוכנת בבקעה אפי' היה ישן בשעה שנכנס השבת שלא קנה שביתה יש לו להלך כמקומו אלפים אמה לכל רוח בריבוע והיה מהלך בבקעה ואינו יודע תוך שבת מהלך אלפים פסיעות בינומתחה הוא תחום שבת: ה'

המהלך אלפים אמה שיש לו להלך ושלמה מידתו בתוך דיר או סהר או מערה או בתוך המדינה אינו מהלך אלא עד סוף מדרתו ואין אומרין הואיל וכלתה מדרתו בתוך רשות היחיד מהלך את כולה כדא בשכלתה מדרתו במקצת העיר או במקצת המערה אבל אם היתה אוחה רשות היחיד כובלעת בתוך אלפים אמה שלוחטב לו כל אותה הרשות בארבע אמות ומשלימין לו את השאר: ו' כיצד הרי שהיה אלף אמה כמקום שביתהו אם כחוץ לעיר עד כדינה או מערה שיש בארכה אלף אמה או פחות מאלף מהלך את כל המדינה או המערה שפגע בה ומהלך חוצה לה אלף אמה פחות ד' אמות: ז' אבל אם היה במדינה או במערה שפגע בה בתוך מדרתו אלף אמה ואם אטו מהלך בה אלא אלף אמה בלבד שהו' תשלום אלפים אמה שיש לו: ח' מי שכלתה מדרתו בחוצי העיר אף על פי שאינו מהלך אלא עד סוף מדרתו מותר לשלול בכל העיר על ידי זריקה וכן מי ששבת בבקעה והקיפוהו גוים מוציאה בשבת אטו מהלך בה אלא אלפים אמה לכל רוח אף על פי שהו' בתוך המדינה ובת' לו לשלול בכל החוצי' על ידי זריקה אם הקיפוהו לשם דירה: ט' מי שהיה בא בדרך ליכנס למדינה בין שהיה בא בים בין שהיה בא בחרבה אם נכנס בתוך אלפים אמה קרוב לעיר קודם שיכנס השבת אף על פי שלא הגיע למדינה אלא בשבת הרי זה יכנס ויהלך את כולה ודוגמה לה אלפים אמה לכל רוח: י' היה בא למדינה וישן בדרך ולא נעזר אלא בשבת וכשנעזר יצא עצמו בתוך התחום הרי זה יכנס והיהלך את כולה ודוגמה לה אלפים אמה לכל רוח כפני שדעתו היתה להלך למדינה זו ולפיכך קנה שביתה עכ בני המדינה כמתן שהרי נכנס עמהן בתחום: יא' מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס שהארבע אמות שיש לו

לאדם תחלתו כמקום שהוא עומד בו לפיכך כיון שיצא חוץ מתחומו אמה או יותר ישב במקומו ואי לו להלך אלא בתו' ארבע אמות מעמידת רגליו ולהוץ וכן מי שהחשיך חוץ לתוך המדינה אפילו אמה אחת הרי זה לא יכנס לה אלא כהלך כמקו' שנכנס עליו השבת והוא עומד בו אלפים אמה בלבד ואם כלתה מדרתו במקצ' העיר מהלך עד סוף מדרתו כמו שאמרנו היתה רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום הרי זה יכנס: יב'

מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעתו כגון שהוציא אוהו גוים או רוח רעה או ששגג ויצא אין לו אלא ארבע אמות חוץ לדעת אין לו אלא ארבע אמות החזירוהו כאלו לא יצא ואם נתנוהו ברשות היחיד כגון שנתנוהו גוים בדיר וסהר ומערה או ב' ציר אחרת יש לו להלך את כולה וכן אם יצא לאחד כאלו בשגגה ונזכר והוא בתוכן מהלך את כולה: יג' יצא חוץ לתחום לדעת אף על פי שחזר שלא לדעת כגון שהחזירוהו גוים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות וכן אם יצא חוץ לתחום לדעת אף על פי שהו' בתוך רשות היחיד כגון דיר וסהר אין לו אלא ארבע אמות: הכפר' בים הגדול אף על פי שהוא חוץ לתחום ששבת בו מהלך את כל המדינה כולה ומשלול את כולה: יד' מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת והוקף במחיצה בשבת יש לו להלך כל אותה המחיצה והוא שלא תהיה יותר על אלפים אמה ואם היתה תחום שיצא ממנו כובלע מקצתו בתוך המחיצה שנעשית שלא לדעתו הואיל ויש לו להלך את כל המחיצ' הרי זה נכנס לתחומו וכיון שיכנס הרי הוא כאלו לא יצא טו' כל מי שאין לו לחו' כמקומו אלא בתוך ד' אמות אם נעזר לנקבז הרי זה יצא וכד' הוק ונפנה וחרר למקומו ואם נכנס למקצת תחום שיצ' נכנס בעת שיתרחק להפנו' הואיל ונכנס יכנס וכאלו לא יצאוהו' שלא יצא בתחלה לדעת אבל אם יצא לדעת אעפ' שנכנס אין לו אלא ד' אמות: יו' כל מי שיצא ברשות בית דין כגון העדים שבאו להעיד על ראית הלכנה וכדומה בהן כמי שמותר לו לצאת לדבר מוציאה יש לו אלפים אמה לכל רוח באותו מקום שהגיע לו ואם הגיע למדינה הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפי' אמה לכל רוח

חוץ למדינה: יז' היה יוצא ברשות ואמר לו והוא הולך בדרך כבר נעשית המצוה שיצאת לעשות יש לו כמקומו אלפים אמה לכל רוח ואם היה מקצת תחום שיצא ממנו ברשות כובלע בתוך אלפים אמה שיש לו כמקומו הרי זה חחר למקומו וכאלו לא יצא וכל היוצאים להציל נפשות ישראל כיד גוים או כן הנחר או כן הכפולת יש להן אלפים אמה לכל רוח כמקום שהצילו בו ואם היתה יד הגרם תקיפה והיו נפודין לשבות במקו' שהצילו בו הרי אלו חוזרין בשבת למקומן וככלי זינן:

פרק שמונה ועשרים

כל בית דירה שהו' יוצא מן המדינה אם היה בינו ובין המדינה שבעים אמה ושני שלישי אמה שהוא סלע ב תסאתי המרובעת או פחות מזה הרי זה יצטרף למדינה ונחשב כמנה וכשבתו' דין לה אלפי' אמה לכל רוח כמודדן חוץ כבית דירה: ב' היה בית זה קרוב למדינה ב' טע' אמה ובית שני קרוב לבית ראשון בע' אמות ובית שלישי קרוב לשני בע' אמה וכן עד מהלך כמה ימי הרי הכל כמדינה אחת וכשמודדן מודדן כהו' לבית האחרון והוא שדחה בית דירה זה ד' אמות על ארבע אמות או יותר: ג' וכן בית הכנסת שיש בו בית דירה לחנון ובית ע"ש ש בו בית דירה לכבודן והאוצרות שיש בהן בית דירה והוא: ד' והקבר שיש בהן בית דירה ושלט מדינת שאין עליה תקרה ויש בהן ד' אמות על ארבע אמות וחבורגנין והבית הבניי' בים

ה' היה לפני עזר חדס מקנח בצרוד ואם היה החרס
מאונני כלים מקנח בחרס היו לפניו צרוד ועשבים אם היו
עשבים רכים מקנח בהן ואם לאו מקנח בצרוד : ו'
שירי בוצלאות שבלו הרי הן ככלי שמלאכתו להיות בפני
שראויין לכסות בהן הטינוף אבל שירי בגדים שבלו שאין בהן
שליט על שליט אסר לטלטלן שאינן ראויין לא לעניים ולא
לעשירים שברי התנור כחדר לטלטלן ודרי הן ככל הכלים
שמלאכתן להיות כירה שנשמט אחת מידכותיה אמר ללטלה
שביא יתקע : ז' סולם של עלייה אסור ללטלול שאין
עליו תודת כלי ושל שובך כות להטותו אבל לא יליכו משוכך
לשובך שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לעור קנה
שמוסקין בו הזתו אם יש עליו תורת כלי הרי הו' ככלי שמלאכתו
לאיסור קנה שהתקינו בעל הבית להיות פותח ונועל בו אם יש
תורת כלי עליו הרי הוא ככלי שמלאכתו להיות : ח'
דלת שהיה לה ציר אע"פ שאין לה עתה ציר שהבינה לסתום
בה מקום מוקצה והוא נגררת שנוטלין אותה וכותמין בה וכן
חדקים שסתמין בהן הפריצה וכן בחצלת הנגררת בזמן
סק שורין וחליין בכורה סתמין בהן ואם לאו אין נועלין בהן
ואם היו גבוהין מעל הארץ נועלין בהן : ט' דלת שהיה
לה לוח אחד ששומטין אותה ונועלין בה אם לא היה לה ל'
למטה כן כמו אסקופה שנוכח עליה שהיא כלי מוכן לנעילה
אין נועלין בה וכן נגר שיש בראשו קליצטרא שנוכח עליו
שהוא כלי מוכן לנעילה ואינו קורה כשאר כל הקדות נועלין
בו בשבת : י' נגר שאין בראשו קלוסטרא אם היה קשור
ותלה בדלת נועלין בו וכן אם היה ניטל ואגוד עמו אבל אם
היה אגוד קבוע בדלת והיה הנגר נשמט כמו קורה וכניחון א'
אותו בזית והורין ונועלין בו בעת שרוצין הרי זה אסור לנעול
בו שאין עליו תורת כלי ואינו אגוד ואין בו אגד להוכיח עליו
: י"א מטרה של חליות בין גזלה בין קטנה אין מטלטלין
אותה שמא יזדדנה בשבת היו בה חדקים והיא נראת כבעלת
חליות אם הייתה גדולה הניחלת בשתי ידים אסור ללטלול בפני
כיבדה והיה קטנה כח מותר ללטלה : י"ב בעל שעל
גבי האמס שזמטין אותו בשבת כבכש של בעלי בתים כתידין
אבל לא כובטין ושל כובטין לא ינע אותן בפני שהוא מוקצה
בזכות חזרון כים וכן גיז צמר אין מטלטלין אותן בפני שהוא
כקפיד עליהן לפיכך אם ייחדן לתשמיש כתידין והשליחן מותר
לטלטלן בין שהיו של בעל הבית או של אומן בפני שאינו
בפקיד עליהם : י"ג כל דבר מטנף כגון רעי וקיא וצואה
וכיציא בהן אם היו בחצר שיתשבין בה מותר להוציאן לאשפה
או לבית הכסא וזה הנקרא גרף של רעי ואם היו בחצר
אחדת כופין עליהן כלי כדי שלא יצא הקטן ויתלכד בהן רוק
שעל הקרקע ודרשו לפי תוכו חז"ל מטלטלי כמנא בפני אפרו
אף על פי שיש עליו שברי עצים כפני שהוא כגוף של רעי ואין
עושיין גרף של רעי לכתלה בשבת אבל אם נעשה כאילוד
או שעבר ועשה כרציאין אותו : י"ד שמן שיוצא מתחת
הקדרה של בית הכבד בשבת וכן תברי ושקדים המוכני לסחורה
יותר לאוכלם בשבת ואפילו אוצר של תבואה או תבוא צבורה
בתחיל להכתפק כמנה בשבת שאין שם אוכל שהוא מוקצה
בשבת כולל אלא הכל מתן הוא חרץ כגורגרות וצמוקי שבמקצ'
בזמן שמיבטין אותן הואיל ומסריחות בנתים ואינן ראויין
לאכליה הרי הן אסורין בשבת משום מוקצה חבית שנתגלתה
ואבטח שנשברה אע"פ שאינן ראויין לאכליה נוטלין וכניחון
ממקום הכתנע כדצא בו קמיע שאינו כומרה אף על פי שאין
יצאין בו מטלטלי אותו מותר השמן שבגר ושבקערה שהחליקו

בהן באותו שבת אסור להסתפק כמנו באורו שבת כפני שהיא
מוקצה מחמת איסור : ט"ו אוצר של תבואה או של כלי
יין אף על פי שמותר להכתפק ככיו אסור להתחיל בו לפתחו
אלא לדבר מצוה כגון שפינחו להכנסת אורחין או לקבוע בו
בית המדרש וכיצד כפנין אותו כל אחד ואחד כמלא ארבע או
חמש קופות עד שנומדין ולא יכבדו קרקיעתו של אוצר כמו
שבארנו אלא נכנס ויוצא בו ועושה שכל כרגליו בכניסתו
וביציאתו : י"ז כל שהוא ראוי למאכל בהכה חיה ועוף
המצויין מטלטלין אותו בשבת כיצד מטלטלין את התורנס
היבש מפני שהוא מאכל לעזים אבל לא את הלח את הלחף את
החצב מפני שהוא מאכל לעבאי את החדל מפני שהוא מאכל
ליונים את העצמות מפני שהן מאכל לכלבים וכן כל הקליפין
והגרעינין הראויין למאכל בהכה מטלטלין אותן ושאין ראויין
אוכל את האוכל חורקן לאחריו ואסור לטלטלן מטלטלין בשל
תפוח מפני שהוא מאכל לחיה ומטלטלין בשר חי בין תפל בין
כליח מפני שראוי לאדם וכן דג מליח אבל התפל אסור לטלטל
: י"ז אין מטלטלין שברי זכוכית אף על פי שהן מאכל
לבעמות ולא חבילי זמורות אע"פ שהן מאכל לפילים ולא את
הלחף אף על פי שהן מאכל לעורבי מפני שאין אלו זכוכית
מצויין אצל רוב בני אדם : י"ח חבילי קש וחבילי עצי וחבילי
זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין
מטלטלין אותן חבילי סיאח פואה ואווב וקורני הנניסן לעצים
אין מסתפק מהם בשבת למאכל בהמה : י"ט סתפק מין וכן
כאבתא וכן בפיגס וכן בשאר מיני הבלין : כ' אין גורמן
כאבל מלפני הפסס בין באבוס של כלי בין באבוס של קרקע
ואין מסלקין לצדדין מפני הרעי גזרה ש-א ישה גנות
נוטלין מלפני התנור ומתנין לפני המזר אבל אין נוטלין מלפני
השור ומתניסן לפני החבור כפני שהמאכל מלפני השור מטנף
ברירו ואין ראוי למאכל בהמה אחרת וכן עליס שריהם רע
ומאוסין ואין בהמה אוכלתן אסור ללטלולן לפיכך הליטל
דגים אסור ללטלול ושל בשר כותר וכן כל בניציא בזה : כ"א
אע"פ שאסור ללטלול את המה בשבת סכין אורה וכדיון אורה
ובלבד שלא יצא בו אבר ונזמטין את הכר כההגו כיו שהיה
מוטל על החול בשביל שימתין ולא יסריח ונביאין כיו ניקר
ובלי כתבות וכניחון לו על כריסו כדי שלא יתפח ופקקין את
נקביו שלא יכנס בהן הרחוקו שדין את הלחי לא שיערה אלא
שלא יסרף ואין כאמצין את עיניו בשבת : כ"ב כת דבוסל
בזכה מניח עליו כפר או תינוק ומטלטלי וכן אסנפלה ודליקה
שיש בה כתמניח עליו כפר או תינוק ומטלטלו ואם אין שם
כפר ולא תינוק מצילין אותו מן הדליקה ככל במקום שכתב יבא
לכבות בפני שהוא כדול על מנו שלא ישרף ולא התירו
לטלטל בכפר או תינוק אלא למת בלבד בפני שאדם כדול על
מתו : כ"ג היה מוטל בזכה ואין להם מקום ללטלול או
שלא רצו להזיז ממקומו באין שני בני אדם רישיבי מטני צדדי
חס להם מלכטה זה כביא מטני ויושב עליה זה כביא מטני
ויושב עליה הם להם מלמעלה זה כביא מחצלת ופוחל על גבי
זה כביא מחצלת ופורש על גבי זה זוקף מכתו ונשמט וחזק
לו זה זוקף מטנו ונשמט וחזק לו ונכיצא כחיצ עטויה כאליה
שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גניחן סמוכות זו לזו ושני קצותיהן
על הקרקע משני צדי הכת : כ"ד כת שהסליח בבית ונכיצא
מתוכו בין החיים והם מהבזים מכמו כותר להוציא לכרכילת
גזל כמו הבריות שהחזה את לא תעשה שבתור שהוא לא הכו
מן הדבר אשר יניח לך יכין ושכאל ואם היה להן מקום אחד
לציאת בו אין מוציאין אותו אלא מניחין אותו במקומו ויוצא הם

ימים טובים לחולו של מועד ובמציאת שבת ליום טוב אבל אין
מבדילין במציאת יום טוב לשבת : יט

נוסח קידוש יום טוב

בא' אמה אשר בחר בנו מכל עם דומכנו מכל לשון בחר בנו
ויגדלנו רצה בנו ויפארנו ותתן לנו ה' אלקינו באהבה מועדים
לשמחה וצנים חכמים לטשון את יום טוב מקרא קדש הוה את
יום זה המצות או חג השבועות או חג הסוכות זמן חירותנו או
זמן מתן תורתנו או זמן שמהתינו באהבה זכר ליציאת מצרים
כי בנו בחרת ואותנו קידשת מכל העמי ומעדי קדשך בשמחה
ובטשון הנחלתנו בא' מקדש ישראל והזמנים ואם חל להיות
בשבת מזכיר שבת וזאתם כדרך שחזתם בתפילה מקדש השבת
וישראל והזמנים . כף

בראש השנה

אמר ותתן לנו ה' אלקינו באהבה את יום טוב מקרא קדש הוה
את יום הזכרון הזה וזכרון תרועה מקדש באהבה זכר ליציאת
מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים וברוך אבת
וקיים לעד בא' ברוך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון .

ואם חל להזת בשבת וזאתם מקדש השבת וישראל
יום הזכרון כדרך שחזתם בתפילה :

בא' בלילי'ש מקדש על היין כבשבת ואם אין לו יין או
שדה מתאזה לפת מקדש על הפת וכן ביו טוב מקדש קידוש
רבא כדרך שמקדש בשבת : כב' כיצד כברכין בלילי
יום טוב שחל להיות באח בשבת בתחלה מברך על הגפן ואז
כך מקדש קידוש יום טוב ואחר כך מברך על הגר ואז כך
מבדיל וזאתם בברכה ומבדיל בין קדש לקדש ואז כך
מבדיל שהזיני : כג' כל לילי יום טוב ובלילי יום הכפורי
אזכרין שהזינו ובטביעי' של פסח אין כברכין שהזינו מפני
שאינו רגל בפני עצמו וכבר ברוך על הזמן בתחלת הפסח . כד'

סדר הברכה

במציאת שבת מברך על היין ואחר כך על הבשמים ואז כך
על הגר וכיצד מברך על הגר בנרא מאורי האש ואז כך
מבדיל : כה' אין מברכין על הגר עד שיאמרו לאזרו
כדי שיכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת ואין
מברכין על הגר של גחם שכתם מסיבתן לעז ואין מברכין לא
על הגר של עץ ולא על הבשמים של עץ ולא על הגר של כותם
כו' ישראל שהדליק כגז או גוי כישראל כברכין עליו גוי
כגוי אין מברכין עליו היה כהלך חוץ לדרך וראה אור אב רוב
אנשי הברך גים אינו מברך ואם רוב ישד אל מברך אור של
כבשן ושל תנור ושל כירים לכתחלה לא יברך עליו הנגלים
אם כשיכנים קיסם ביניהן חלק מאיליו כברכין עליהן .
אז של בית המדרש אם יש שם אדם חשוב שמדליקין בשבילו
מברך עליו של בית הכנסת אם יש שם חזן שהוא דד שם
מברכין עליו : ואבוקה יא

ואז כך מקדש ואינו נוטל את ידיו עד שיקדש : כיצד
הוא עושה לקח כוס שהו מחזק רביעי או יותר ומדיחו מבפני
ומוטפו מבחוץ ומלאהו יין ואוהו בימינו ומגביהו מן הקרקע
מפוח או יותר ולא יסייע בשמאל ומברך על הגפן ואח' כך מקדש
ומגבה פשוט בכל ישראל לקרות בתחלה פרשת ויבחרו ואחר כך
מברך על היין ואז כך מקדש ושוחה מלוא לתננו ימשק לכל
כני חבורה ואז כך נוטל ידיו ומברך המוציא ואוכל : ח'
אין קידוש אלא במקום סעודה כיצד לא יקדש בבית זה ויאכל
בבית אחר אבל אם קידש בזוית זו אוכל בזוית שנייה הלכה
מקדשין בבית הנכנסת מפני האירחין שאוכלין ושוחין שם :
ט' היה מתאזה לפת יותר מן היין או שלא היה לו יין הרי זה
נוטל ידיו ותחלה ומברך המוציא ומקדש ואחר כך בוצע ואוכל
ואין מבדילין על הפת אלא על הכוס : י' מי שנתכוון
לקדש על היין בלילי שבת ושכח ונטל ידיו וקדש שיקדש הרי
זה מקדש על הפת ואינו מקדש על היין אור שנטל ידיו לסעודה
ומצה לברך על היין ביום השבת קודם שישעוד סעודה שנייה
זה הוא הנקד קידוש רבא מברך בודא פרי הגפן בלב' ושוחה
ואחר כך יטל ידיו וישעוד ואסור לו לאדם שיטעום כלום קודם
שיקרא וגם קידוש זה לא יהיה אלא במקום סעודה : יא'
יש לו לאדם לקדש על הכוס ערב שבת מבעוד יום אף על פי
שלא נכנסה השבת וכן מבדיל על הכוס מבעוד יום אף על פי
שעדין היא שבת שמצות זכירה לאומרה בין בשעת כניסתו
ליציאתו בין קודם לשעודה כמעט יב' מי שהיה אוכל
בערב שבת וקדש עליו היום והוא בתוך הסעודה פתם מפה
על השלחן ומקדש תוכר סעודתו ואז כך מברך ברכת המזון
היה אוכל בשבת ויצא השבת והוא בתוך סעודתו נוטל ידיו
ונטל ידיו ומברך ברכת המזון על הכוס ואז כך מבדיל עליו
ואם היה בתוך הסעודה פתם ומבדיל ואז כך הוא לשתייתו
יג' היה אוכל תמר אבילותו עם הכנסת שבת מברך ברכת
המזון ותחלה ואח' כך מקדש על כוס שני ולא יברך ויקדש על כוס
אחר שאין עושין שתי מצות ככוס אור שמצות קידוש ומצות
ברכת המזון שתי מצות של תורה הן : יד' אין מקדשין
אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח לפיכ' אם נטעב בו
דבש או שאר אפילו כטיפת החרדל בהבית גודל אין מקדשין
עליו כך אנו מודין ככל המעבד ויש כי שכתיר לקדש עליו
ואמר לא נאמר היין הראוי לנסך על גבי המזבח אלא להוציא
יין שדחו רע או מגולה או מבוטל שאין מקדשין על אור כהן :
טו' יין שטעמו טעם חומץ אף על פי שדחו ריח יין אי' מקדשין
עליו וכן שמרי שנתן עליהם מים אף על פי שיש בהם טעם יין
אין מקדשין עליו בודא בשנתן על השמרים שלש מים והוציא
פוחת מארבעה אבל אם הוציא ארבעה הרי זה יין מוזה ומקדשין
עליו : יז' כלי שדחה מלא יין אפילו מחזיק בבה רבעיות
אם שחה ממנו מעט הרי זה פגמו ונפסל ואין מקדשין על השאר
מפני שהוא כשידיו בוסתו : יח' יין שדחו ריח החומץ וטעמו
טעם יין מקדשין עליו וכן יין מוזג וכן יין צמקים מקדשין עליו
והוא שיהיו צמקין שיש בהן לחלוזות שאם ידרוך אתן יצא
מהן דבשן וכן יין חדש מנתו מקדשין עליו ופוחת אדם אשכול
של ענבים ומקדש עליו בשעתו מדינה שדוב יינה שבר אעפ'
שהוא פסול לקידוש מת' להבדיל עליו הואיל והו' חמר הכדינה
יח' כשם שמקדשין בלילי שבת ומבדילין במציאת
שבת כך מקדשין בלילי ימים טובים ומבדילין במציאתם ו
במציאת יום הכפורים שכולם שבתות הן ומבדילין במציאת

רשתי מוחצות שיש עליהן תקרה ומעדיבה ומערה שיש בנין על
 פיה ויש בה בית דרה כל אלו מצטרפין עבה אם היו בתוך
 שבעים אמה ושירים ומאתו הבית היוצא הואין כאלו חוט כתוח
 על פני כל המדינה ומחדיין חוץ לאותו החוט אלפים אמה : ד'
 ואלו שאין מצטרפין עבה שתי מוחצות שאין עליהן תקרה אעפ
 שדרי בנייהן והגשד והקבר ובית הכנס' ובית עז והאוצרו שאין
 בהן בית דירה והבור והשיח והמעור והשוכך ובית שבספי' כל
 אלו וכיוצא בהן אין מצטרפין עמה : ה' היו שתי עיירות סמוכה
 לזו אב יש בנייהן מאה וארבעי ואחד ושליש כדי שיהיה שבעי'
 אמה ושירים לזו ושבעים אמה ושירים לזו חשבין שיהיה כעיר
 אחת ומצטרפין כל עיר בהן כהלכת את כל העיר השנייה וחוצה
 לה אלפי אמה היו שלשה כפרים משולשין אם יש בין האמצעי
 ובין כל אחד ואחד מן החצונים אלפים אמה או פחות מכאן
 ובין השנים החיצונים מאתיים שלש ושמונים פחות חמש כדי ש
 שיהיה בין כל אחד מהן ובין האמצעי כשתראה אותו כאלו
 הוא בנייהן מאה וארבעים ואחת אמה ושליש הרי שלשתן כ
 במדינה אחת ומחדיין לה אלפים אמה לכל רוח מוחצין לשלשתן
 עיר שהוקפה ולבסוף ישבה מחדיין לה משיבתה ישבה
 ולבסוף הוקפה מחדיין לה כחומותיה : ו' עיר שהיתה
 ארוכה או מרובעת הואיל ויש לה ארבע זוויות שוות בנייהן אותה
 בבית שהיא ומחדיין לה אלפי אמה לכל רוח מד' רוחותיה היתה
 עגולה עשין לה זוויות ורואין אותה כאלו היא ברוך דברובע
 ומחדיין הוין מצטרפיה אותו מרובע אלפי אמה לכל רוח שבמצ'
 כשתכר הזוויות : ז' וכן אם היתה העיר משולשת או שיש
 לה צלעות רבית מרבעין אותה ואחר כך מחדיין חוץ למרובע
 אלפים אמה לכל רוח וכשהיא מרבעה מרבע בריבוע העולם
 כדי שתהא כל רוח במנה מסוכה כנגד רוח מרוחת העולם
 ומכוננת כנגדה : ח' היתה ריבועה כעז אחד וקצרה
 כעז אחת רואין אותה כאלו היא כולה רחבה היתה עשויה
 כבין גם או שהיתה עשירה כקשת אם יש בין שני ראשיה פ' ות
 כד' אלפים אמה מחדיין לה מן היתר ורואין את כל הרחוב
 שבין היתר וקשת כאלו הוא כלא בת' ואם היה בי' שני ראשי'
 ארבעת אלפים אין מחדיין לה אלא מן הקשת : ט' עיר
 שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה רחוב ארבע אמות
 על שפת הנחל כדי שיעמוד עליה וישתמשו בנהל נמצא הנחל
 בכלל העיר ומחדיין לה אלפי אמה משפת הנהל השנייה העש'
 הנחל כולו בכלל המדינה מפני הדקה הכנמי מצד ואם לא היה
 שם דקה אין מחדיין להן אלא מפתח בתייהן ונמצא הנחל נכוד
 מן האלפים שלהם : י' יושבי צריפין אין מחדיין להן
 אלא מפתח בתייהן ואם יש שם שלש חצרות של שני בתים
 הוקבעו כולם ומרבעין אותה ונותנין להם אלפים אמה לכל
 רוח כ' אר העיריות : י"א אין מחדיין אלא בחבל של
 חמשים אמה לא פחות הלא יתר ובחבל של פשתן כדי שלא
 ימשך יותר מדאי הגיע לגיא אם היה רחבו חמשי' אמה שיכול
 להבליעו בחבל המדה כבלעו והוא שיהיה בעמקו פחות
 מארבעת אלפים : י"ב ברא' שהיה חוט המשקולת יורד
 כנגדו שאי אפשר להשתכשכו אבל אם אין חוט המשקולת
 יורד כנגדו אינו כבליעו אלא אם כן היה עמקו אלפים או פחו'
 מכאן : י"ג היה גיא מעוקם מקוד ועולה
 מקוד ויורד היה גיא רחב בחמשים שאינו יכול להבליעו הולך
 לכקס שהוא יכול להבליעו וכבליעו המפה כנגד מדתו וחחר
 : י"ד הגיע לחבל אין אומריין יקוב את
 הבתל' אלא אומד רחבו והולך לו ואם אפשר להשתכשכו בו
 מודה כדירה יפה ואם היה חוט המשקולת יורד כנגדו

רחבו כדירה יפה : ט"ו הגיע לזר אם היה הר בתלוקט
 ממנו גבוה עשר טפח באורך חמש אמות כבליעו והחר לכדו
 ואם היה גבוה הרבה עד שיתלקט ממנו עשרה טפחים מתוך
 משך ארבע אמות אומד והולך לו אם אינו יכול להבליעו מן
 שהיה רחבו יתר מהמשים מקדוד מעט מעט מה הוא שאבדו
 מקודין בהרים : י"ז כיצד מקודין בהרים או בניאות
 שאינן יכול להבליען אוחזין שנים חבל' של ארבע אמו העליו'
 אחז קצתו מכנגד מרגלותיו והתחתון אחז בקצה השני כנגד
 לבו וחחר העליון לעמוד במקום התחתון והתחתון יורד
 ומרחיק ממנו מדת החבל וכן מתגלגלין והולכין עד שמודדין
 את כולו וכשילך הבודד להבליע החר או הגיא לא יצא חץ
 לתחום שלא יראו אותו העוברים ויאמרו מדת תחומין באה
 לכאן : י"ז אין סוכבן אלא על מדות אדם מוכחה שהוא
 ידע מדת הקרקע היו לנו תחומי שבת מזהוקין ובא טכוח
 ומדד ריבוע בתחומין ומיעט בתחום שומעין לו כתחום שריבוע
 וכן אם באו שנים מוחצין ומדדו התחום אחד ריבוע ואחד
 מעט שומעין למרבה ובלבד שלא ירבה יתר מכדת אלכסונו
 של עיר : י"ח כיצד בעת שירבה זה נאמר שמה הראשון
 בקרן אלכסון של עיר כדד האלפי' ולפיכך מיעט מדתו ונמצא
 צלע התחתון בינו ובין המדינה פחות מאלפים חה האחרון
 מדד אלפים מצלע המדינה ואין מוחצין על הראשון שטעה
 ביותר על זה לפיכך אם ריבוע זה האחרון יתר על הראשון
 אפילו בדמש מאות ושמונים אמה בקרוב שומעין לו ביותר על
 זה אין שומעין לו : י"ט אפילו עבד אפילו שפחה נאכבין
 לומר עד כאן תחום שבת נאכבין הנחל לומר זכור אני שעד כאן
 היינו באים בשבת כשהייתי קטן וסומכין על עדותו בדבר זה
 שלא אמת חבמים בדבר להרמיר אלא להקל מפני ששוער
 אלפים אמה כדבריהם :

פרק תשעה ועשרים

מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנזכרו
 את יום השבת לקדשו כלומר זכרה זכירת שבת וקדושת וצריך
 לזכרה בכניסתו וביציאתו בכניסתו בקידוש היום וביציאתו
 בהבדלה : ב' מה נסח קידוש היום בא' אמת
 אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו ושבת קדשו באהבה ורצון
 הבדלנו זכרון למעשה בראשית כי הוא יום תולדה למקראי
 קדש זכ' ליציאת מצרי' כי בנו בחרת ואמתו קדשת מכל העמי'
 ושבת קדשך באהבה וברצון הבדלנו בא' מקדש השבת :
 ג' מה נסח ההבדלה בא' אמה הבדיל בין קדש לחול
 ובין אור לחשך בין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת
 ימי המעשה בא' הבדיל בין קדש לחול : ד' עיקר
 הקדוש בלילה אם לא קדש בלילה בין בשוגג בין במוד
 מקדש והולך כל היום כולו ואם לא הבדיל בלילה כבוד
 לחר ומבדיל והולך עד סוף יום רביעי אבל אינו מברך על
 האור אלא בלילה מוצאי שבת בלבד : ה' אסור לאדם
 לאכול או לשתות משקדש היום עד שיקדש וכן משיצא היום
 אסור לו להתחיל לאכול ולשתות ולעשות מלאכה או לטעות
 כלום עד שיבדיל ולשתות הבים מותר טבח או עבר ואכל
 ושתה קדם שיקדש או קדם שיבדיל הרי זה מקדש וכבדיל
 אחר שאכל : ו' מדברי סופרים לקדש על היין
 ולהבדיל על היין ואעפ' שהבדיל בתפלה צריך להבדיל על
 הכוס ומאחר שיבדיל מאמר בין קדש לחול מותר לו לעשות
 מלאכה אף על פי שלא הבדיל על הכוס ומברך על היין תולה

הלכות עירובין

לענת עשה אחת והיא מדברים פרים ואינה מן המנין ופיאור מצוה זו בפרקים אילו :

ראשון

פרק

וצר שיש בה שכני הרבה כל אחד מהם בבית לעצמו דין תורה הוא שיהיו כולן כותרין לטלטל בכל החצר ומבתי החצר ומהחצר לבתי מפני שכל החצר רשות היחיד אחת ומוותר לטלטל במלה וכן הדין במבוי שיש לו לחי או קורה שיהיו כל בני המבוי כותרים לטלטל בכלו ומחצרות למבוי ומבוי לחצרות שכל המבוי רשות היחיד הוא וכן הדין בבדינה שהיא מוקפת חמה גבוה עשרה טפחים שיש לה דלתות ונבעלת בלילה ש שמה רשות אחת היא זה הוא דין תורה : ב אבל מדברי סופרים אמרו לשכנים לטלטל ברשות היחיד שיש בה חלוקה בדיווחן עד שיעדבו כל השכנים כולן מערב שבת אחד חצר ואחד מבוי ואחד הבדינה ודבר זה תקנת שלמה ובית דינו :

ג וכן יושבי אהל ס או סוכות או כחנה שהקיפם מחיצה אין מלטלין מאהל לאהל עד שיעדבו כולן אבל שיירה שהקיפה מחיצה אין עירובין לערב אלא מוציא מאהל לאהל בלא עירוב לפי שהן כולן מעורבין ואין אותן אהלים קבועין להן : ד ומפני מה תיקן שלם דבר זה כדי שלא יטעו העם ויאמרו בשם שמתר לחציא מן החצרות לרחובות הבדינה ושוקיה ולהכניס מהם לחצרות כך כותר להוציא מן הבדינה לשדה ולהכניס מן השדה למדינה ויחשבו שהשוקים והרחובות הואיל והן רשות לכל הדין כשחת וכבודברות דאמרו שהחצרות בלבד הן רשות היחיד ודמו שאין ההוצאה בלאכה ושמתר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים : ה לפיכך תיקן מכל רשות היחיד שתחלק בדיווחן ויאחו כל אחד ואחד בה רשות לעצמו וישאר במנה מקום ברשות כולן דוד כולן שוחה בו כגון חצר לבתים שנחשוב אוהו המקום שיד כולם שווה בו כאלו הוא רשות לרבי ונחשוב כל מקום ומקום שאח כל אחד מן השכנים וחלקו לעצמו שהוא בלבד רשות היחיד ויהיה אסור להוציא מרשות שחלק לעצמו לרשות שיד כולם שווה בו כמו שאין מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים אלא ישתבש כל אחד ברשות שחלק לעצמו בלבד עד שיעדבו כולן אף על פי שהכל רשות היחיד : ו ומה הוא העירוב הזה הוא שתערבו במיכל אחד שכניו אחת מערב שבת כלמי שכולנו מערבין ואוכל אחד לכלנו ואין כל אחד מבני חולק רשות מבדיל אלא בשם שיד כולנו שחה במקום זה שנשאר לכלנו כך יד כולנו שווה בכל מקום שאחד כל אחד לעצמו והדין ב כלנו רשות אחת ובמעשה הזה לא יבואו לטעות חלכות שבות לחציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים : ז העירוב שעשים בני הדגה זה עם זה הוא הנקר עירובי חצירה ושעשין אישי כבוי זה עם זה או כל בני הבדינה היא הנקרא שיתוף : ח אי מערבין בחצירות אלא בפת שליכה בלבד אפילו ככר כיפה טאה והיא פרוסה אין מערבין בה היתה שליכה והיא באיטר מערבין בה וכשיס שמערבין בפת הבואה כך מערבין בפת אדום ובפת עדיס אבל לא בפת דוחן ושיתוף בין בפת בין בשאר אכולין בכל אוכל משתתפין דין מן המיס בפני עצמן

א מלא בפני עצמו וכן כמותן ומשתתפין אין משתתפין בהן שאינן חשובים כאוכלים עירובים עם מלא נעשה כמוריס ומשתתפין : ט וכמה שירוד האוכל שמשתתפין בו בגרונות לכל אחד ואחד מבני המבוי או מבני הבדינה והוא שיהיו שמנה עשר או פחות אבל אם היו מרובים על זה שיעורו שתי סעודות שהן כשמונה עשר גרונות שהן כשישה בצים כינויות אפילו היו משתתפין אלפים ורבות שתי סעודות לכולן : י כל אוכל שהוא נאכל כמות שהוא כגון פת ומיני דגן ובשר חי אם נשתתפו בו שיעורו כגון שתי סעודות וכל שהו לפתן ודרך העם לאכול בו פיתן כגון יין מבושל ובשר צלי וחמץ ומוריס חמים ואמהות של בצלי שיעורו כדי לאכול בו שתי סעודות : יא נשתתפו בין די שיעורו שהי רביעיות לכולן וכן בשכר שתי רביעיות בצים שתי ומשתתפין בהן ואפי' הן חזת ורימונים שתיים אחרונ אחד חמשה אגונים חמשה אפרקסין ליטרא של ירק בין די בין שלק ואם היה בשול ולא בשול אין מערבין בו לפי שאינו ראוי לאכול עוכלא הבלין קב תבדים קב גרונות מנה דבילה קב תפוחין כשות ככלוא היד פולין לחין ככלוא היד חוץ ליטרא והורדין הדי הן בכלל הידק ומערבין בהן עלי בצלים אין מערבין בהן אלא אם הביעלו ונעשה אורך כל עלה מהן זרת אבל פחות מכאן אינו אכל וכל אילו הדברים האמורים כלפתן הן ולפיכך נתנו בהן שיעורין אילו וכל כדצא בהן : יב וכל האוכלין כצטרפין לשיעור השיתוף ליטרא האמורה בכל מקום כלא שתי רביעיות ועוכלא חצי רביעית וכמה האמור בכל מקו כאה דינר והדינר שש מעין והמעה משקל שש עשרה שיעורות והסלע ד' דינרין והרביעי מחוקת מן די' או מן היין משקל שבעה עשר דינרין וחצי דינר בקדוים נמצא הליטרא משקל חמשה ושלשים דינר והעוכלא משקל השעה דינרין פחות רביעי : יג טאה האמורה בכל מקום ששת קבין והקב ארבעה לוגין וחלוג ארבע רביעיות וכבר בארנו מדת הרביעי ומשקל ואלו השיעורין שאדם צריך לזכור אותן תמיד : יד אוכל שהוא כותר באבילה אף על פי שהוא אסור לזה המערכ דמי זה מערב בו ומשתתף בו כיצד משתתף הוא הנזיד בין ישראל בתרומה וכן הנזיד מאוכל זה או שנשבע שלא יאכלנו מערב בו ומשתתף בו שאם אינו ראוי לזה דדי הוא ראוי לאהר : טו אבל דבר האסור לכל כגון טבל אפילו טבל של דבוי סופרי וכן מעטר ראשון שלא נטלה תרומתו כהונן וכן מעטר שני והקדש שלא נפרו כהלכה אין מערבין ומשתתפין בהן אבל מרובין ומשתתפין בדמאי כפני טדאי לעניים וכמעטר שני והקדש שנפרד אף על פי טלא נתן את החומש שאין החומש מעכב ומערבין במעטר שני בירחלים כפני טהוא ראוי שם לאבילה אבל לא בנכולין : יו כיצד מערבין בהצרות גובין חלה אחת שליכה ככל בית ובית ומנחזין הכל בכלי אחד בבית אחד מבתי החצר אפילו בבית הרבן או בבית הבקר או בבית האצור אבל אם נהנו בבית טער אפילו בית טער של יחיד או באבכודרה או במרפסת או בבית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות אינו עירוב וכשמקבין העירוב כדרך ברוך אתה ה' אלקינו כלך העולם אשר קדשנו בכבודו וצונו על מצות עירוב ואומר בעירוב זה יהיה כותר לכל בני הדגה ל להוציא ולהכניס בבית לבית ומבית לחצר ומבית לבית בשבת ויש לקטן לגבות עירובי הצידה ובית שכניו בין עירוב אינו צריך ליהן את דפת ואכ הדי רגלין להניה בו אין משנין אותו בפני שלום

ואבוקה להבדלה מצוה מן המזבח ואין מחזירין על האור כדרך שמחזירין על כל המצות אלא אם בא מברכין עליו כו' אור שהודלק בשבת לחולה ולחיה מברכין עליו במוצאי שבת אור שהוקדח מן העצים ומן האבנים מברכין עליו במוצאי שבת שהיא דחה וחלת ברייתו ביד אדם אבל אין מברכין עליו במוצאי יום הכפורים שאין מברכין במוצאי יום הכפורים אלא על אור שטכתאף על פי שהודלק לחולה או לזדה כיום הכפורים מברכין עליו שהרי שבת מעבדה כו' יום טוב שחל להיות באמצע שבת אומר בהבדלה המכודל בין קדש לחל ובין אור לחשך ובין ישראל לגרם ובין יום השביעי לששת ימי המעשה כדרך שאומר במוצאי שבת שסדר ההבדלה הוא מונה ואינו צריך לברך לא על הבשמים ולא על הנר וכן אינו צריך לברך על הבשמים במוצאי יום הכפורים כש' ולמה מברכין על הבשמים במוצאי שבת מפני שהנפש הזאב ליציא שבת משמחין אותה ומיישבין אותה בריית טב :

פרק שלשים

ארבעה דברים נאמרו בשבת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשין על ידי הגביאים כבוד ועונג שנאמר וקראת לשבת עונג ולקודש המבורך : ב' אי זהו כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוק פניו דיו ורגליו בחזקו בערב שבת כפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ורשב בכבוד ראש מיהל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך והבבלי דראשונה היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפין ואומרי' בואו ונצא לקראת שבת המלך : ג' ומכבוד השבת שילבש כסות נקייה ולא יהיה מלבוש החול כמלבוש השב ואם אין לו להחליף כשילבש סליו כד' שלא יהיה מלבושו כמלבוש החול ועזרא תיקן שיהיו העם ככבסין בחמישי כפני כבוד השב' : ד' אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת כפני כבוד השבת ומותר לאכול ולשתות עד שתחשך ואף על פי כן מביד השבת שיכנע אדם מן המנהג לבעלה מלקבוע סעודה כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכול : ה' מסודר אדם שחלגו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכתוב וכן מסודר שחלגו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכתוב כדי לכבוד בבניכתי וביציאתו וצריך לחקן ביתו מבעוד יום כפני כבוד השבת ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך לאב' ומטח כדצעת שכל אילו לכבוד שבת הן : ו' אף על פי שהיה אדם חשיב בחזק ואין דדמו ליקח דברים מן השוק ולא להרעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבוד חכמים הראשונים מהן כיו שהיה מפגל העצים לבטל בהן ומהן כיו שהיה מפגל או מולח בשד או גודל פתילות או מוליק נחת ומהן כיו שהיה יוצא וקונ' דבר' שהן לצורך השבת כמאכל ומטקה אף על פי שאין דרכו בכך וכל המרכה בדבר זה הרי זה כשוכח : ז' אי זהו עונג זה שאמרו חכמים שצריך לחקן תבטיל שמן ביוחד ומטקה מבוטל לטבת הכל לפי מצונו של אדם וכל המרכה בוצצות שבת ובתיקון מאכלים רבים ימזבזב הרי זה כשוכח ואם אין ידו כשנת אפילו לא עשה אלא שלק וכדצא בו משום כבוד

שבת הרי זה עונג שב' ואינו חייב להגדר לעצמו חלשאל מאדדי כדי להרבות במאכל בשבת אמרו חכמים דראשונים עשה שבתך חל ואל תצטרך לברית : ח' כיו שהיה עונג ועשיר והרי כל ימיו בשבת צריך לשנות מאכל שבת כמאכל החול ואם אי אגטר לשנות משנה זמן אכילה אם היה רגיל להקדים באור ואם היה רגיל לאור מקדים : ט' חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה וצריך להזהר בשלש סעודות אילו שלא יפחת מהן כלל ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה סועד שלש סעודות ואם היה חולה ברוב האכילה או שהיה נתענה תמיד פטור מן סעודו וצ"ד לקבוע כל סעודה משלשתן על היין ולבצוע על שתי ככרות וכן בימים טובים : י' אכלת בכר ושתיית יין בשבת עונג הוא לו והוא שהיה ידו משנת' ואסור לקבוע ס' וזהו על היין בשבת ובימים טובים בשעת בית המדרש אלא כך היה מנהג הצדיקים הראשונים מהפלל אדם בשבת שחרית ומספ' בבי' הכנסת ויבוא לביתו ויסעוד סעודה שנייה ויך לב' המדרש יקרא וישבח עד המנחה והפלל כנהגה ואז קיבע סעודה שלישית על היין ויאכל וישתה עד מוצאי שבת : י"א אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יותר משלש פרסאות מהחלת היום כדי שיגיע לביתו ועוד היום רב ויבין סעוד' לשבת שהרי אין אנשי ביתו יודעין שהח' יבא כדי להבין לו ואין צריך לומר אם היה מתארח אצל אחרים שהוא כביישן מפני שלא הבינו להן דבר הראוי לא רח' : י"ב אסור להתענו' ולזעוק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת ואפי' בצרה מן הצרות שהצבור מתענין וכתריעין עליהם אין כהענין ולא מתרעין בשב' ולא ביכ' טוב' דרין בעיר שהקפוח גרם או נזר או ספינה המטרפת בים שכתריעין עליהן בשבת לעזרן וכתהוננים ומבקשים עליהן רחמים : י"ג אין צריך על עריות של גוים פחות משלשה ימים קודם השבת כדי שתתישב דעת אנשי המלחמה עליהן ולא יהיו כ'הולים ומרחמים בשבת וכפני זה אין כפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם השבת כדי שתתישב דעת עליהן קודם השבת ולא יצטד זהר כדאי ולדבר מצוה מפליג בים אפי' בערב שבת ופוסק עמו לשבת ואינו שובת ומצור לצידן וכדצא בהן אפי' לדבר הרשות כותר להפליג בערב שבת ומקום שנהגו שלא יפליג בערב שבת כלל אין הפליגין : י"ד תשביש רבשה בעונג שבת הוא לפיכך עונת הלכידו חכמים הבראים משמשין מלילי שבת ללילי שבת ומותר לבעול בתולה לכתלה בשבת ואין כוח לא משום חובל ולא משום צער לה : ט"ו השבת ועבודה דה כל אחת בשתייהן שקלה כנגד שאר כל מצות ה התורה ודשבת היא האת שבין הקודש ברוך הוא ובנינו לעולם לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא ככלל רשעי ישראל אבל הכתלה שבת כפרוסיא הרי הוא כעובר עבודה דה ושניהם נגים לכל דבריהם לפיכך מטבח הגביא ואמר אשרי אנשי יעשה זאת ובן אדם יחזק בה שחזר שבת כחלל וכחלל וכל השומר את השבת כחלטה ומכבודו ומענה כפי כוחו כפירוש בקבלה שכתוב בעולם דהו יחד על השומר האפון לעולם הבא : נאמר או תתענג על השם ודרכבתך על כמותי ארץ והאבלתיך נחלת יעקב אביך כיו פי ה' דבר :

שתי הצדדותו לפניו מוז וישראל ונוי דרים בפנימית וישראל
 אחר בחצונה או שהיה ישראלי ונוי בויצונ' ישראל אחר בפנימי
 דרו זה אוכר על ההצניבה עד שישמור מבנו שודרי רגלי שני
 ישראלים ונוי מצויים שם והפנימי מותר בפנימית: י"ב
 שוכרין כן הגוי אפי' בשב' שהשכירות כביכול רשות היא שאינה
 שכירות וראית אלא היכר בלבד לפיכך שוכרין מן הגוי אפילו
 בפחות משדה פרנסה ואשתו של גוי משכרת על לא לדעתו וכן
 שכירו ושמשו כשכירין שלא לדעתו ואפילו היה שכיר או
 שמשו ישראלים דרו זה משכיר שלא לדעתו שאל מן הגוי מקום
 להניח בו הפציו והשאלו הרי נשתתף עמו ברשותו וכשכיר
 שלא לדעתו היו לגוי זה שכירים או שמשים או נשים רבים
 אם השכיר אחד מהן דיו: י"ג

שני ישראלים ונוי הדרים בהצר אחת ושכרו מן הגוי בשבת אחד
 האחד ובבטל רשותו לשני וגומר וכן אם כת הגוי בשבת בבטל
 הישראל לישראל האחר ויהיה מותר ללכל: י"ד
 שהשכיר בני אדם אין הראשון יכול להוציא הגוי השני עד שישל
 מן שכירותו שוכרין מזה הגוי השני שדרי נכנס תחת הבעלים
 ואם יש רשות הראשון להוציא הגוי השני מבנו בכל עת שירצה
 אם לא היה השני עובד ושכר הישראלים מן הראשון דרו אילו
 מותרין: טו
 הצד שישכיר ישראלים ונוי שדיון בה והיו הלכות
 פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראלי זה ועשו עירוב ודרך
 הלכות אף על פי שהן מותרין להוציא מבית לבית ודרך הלכות
 דרו הן אסורין להוציא מבית לבית ודרך פתחים נפני הגוי עד
 שישכיר שאין רבים נעשים בעירוב כיווד במקום הגוי: י"ז
 ישראל שהוא מכלל שבת בפרהסיא או שהוא עובד עבודה זרה
 דרו הוא נמי לכל דבריו ואין מערבין עמו ואינו בבטל רשות
 אלא שוכרין מבנו נמי אבל אם היה מן המינים שאין עובדין
 עבודה זרה ואין מכללין שבת כגון צדקי וביהוסין וכל הטורים
 בתורה שבעל פה כלל של דבר כל מי שאינו מודה בניצו עירוב
 אין מערבין עמו לפי שאינו מודה בעירוב ואין שוכרין מבנו לפי
 שאינו נמי אבל בבטל הוא רשותו לישראל הכשר זה היא תקנתו
 וכן אם היה ישראל אחד כשר זה הצדוקי בחצר דרו זה אוכר
 עליו עד שיבטל לו רשותו

פרק שלשי

הלן שבין שתי חצרות אם יש בו ארבעה טפחים על ארבעה
 טפחים או יתר על זה והיה קרוב מן הארץ בתוך עשרה טפחים
 אפילו מלך למעלה מעשרה ומקצתו בתוך עשרה או כולו בתוך
 עשרה ומקצתו למעלה מעשרה אם רצו דשבי שתי החצרות לערב
 מלן עירוב אחד הרש' בידן רעשו כחצר אחת ויכללו מוז לז
 ואם רצו מערבין שני עירובי אילו לעצמן ואילו לעצב' היה ההלן
 פז' בארבעה או שהיה מלך למעלה מעשר' מערבין שני עירובי
 אילו לעצמן ואילו לעצמן: י"ב
 כמה דברים אמורים בהלן
 שבין שתי חצרות אבל שבין שני בתים אפי' היה למעלה מעשרה
 וכן הלן שבין בית לעלייה אם רצו מערבין עירוב אחד אף על
 פי שאין ביניהן סולם והוא שיהיה בו ארבע' על ארבע' היה הלן
 עגול אם יש בו כדי לרבע בו ארבע' על ארבע' הרי הוא ככרובע
 י"ג
 כותל שבין שתי חצרות או כתבן שבין שתי חצרות
 פחת מעשרה טפחים מערבין עירוב אחד ואין מערבין שנים
 והגבוה עשרה או יתר על כן מערבין שני עירובי אילו לעצמן
 ואילו לעצמן ואם היה ביניהן סל' מכאן ומל' מכאן הרי הן כפתח
 ואם רצו מערבין אחד ואפילו היה הסולם זקוף וסמוך לכותל
 שדרי אין יכולין לעלות בו עד שימשך ויתרחק מפתחו מן הכותל

הרי זה כתיר ואפילו לא היה נגיע ראש הסולם לראש הכותל
 אם נשאר ביניהן פחות משלשה הרי זה מהיר ומערבין אחד אם
 רצו: י"ד
 היה הכותל רחב ארבעה ועשרה כולם מיכאן
 וכולם מיכאן אף על פי שהכוללות מרחקין זה מזה אם רצו
 מערבין אחד אין ברחב הכותל ארבעה אם אין בין הכולמות
 שלשה מערבין אחד: י"ה
 היה ביניהם שלשה מערבין ש
 שנים: י"ו
 בנה מצבה על גבי מצבה בצד
 הכותל אם יש בתחתונה ארבעה ממעט אין בתחתונה ארבעה
 ואין בינה לבין העליונה שלשה ממעט ואם רצו מערבין אחד
 וכן בכדרונות של עץ שסמכן לכותל ו' כותל גבוה מ' בין
 שתי חצרות ודו ירצ' באמצעיותו אם נשאר מן הדו עד ראש הכותל
 פחות מעשרה מניח כולם לפני הדו ומערבין אחד אם רצו אבל
 אם הגיע הסולם בצד הדו אינו ממעט היה הכותל גבוה תשעה
 עשרה טפחי' כוצי' זה אחד באמצע ומערבין אחד אם רצו שדרי
 מן הדו עד הארץ פחול' וכן הדו העליון עד ראש הכותל פחות
 מעשרה היה הכותל גבוה עשרים טפחים צריך שני דיון זה שלא
 כנגד זה עד שיהיה בין הדו התחתון ובין הארץ פחות מעשרה
 ובין הדו העליון ובין ראש הכותל פחות מעשרה ומערבין אחד
 אם רצו: י"ז
 דקל שחתכו וסמכו על ראש הכותל ועל הארץ
 מערבין אחד אם רצו ואינו צריך לקבעו בבנין וכן הסולם
 כובדו קובעו ואינו צריך להברו בבנין היו קשין כבדילין בין
 שתי החצרות וכולם מכאן וסל' מכאן אין מערבין אחד שדרי
 אין כף הרגל עליה בסולם לפי שאין לו על מה שיכמוך היה
 סולם באמצע וקשין מכאן וקשין מכאן אם רצו מערבין שנים
 י"ח
 היה אילן בצד הכותל ועשהו סולם לכותל אם רצו
 מערבין אחד הואיל ואכור שבו הוא שגרם לו שלא יעלה באילן
 עשה אשרה סולם לכותל אין מערבין אחד מפני שאכור לעלות
 עליה מן התורה שהרי היא אסורה בהנייה: ט'
 כותל
 שגבוה עשרה ובא למעט כדי לערב עירוב אחד אם יש באורך
 המעוט ארבעה טפחים מערבין אחד כתר מקצת הכותל עד
 שנתמעט מעשרה צד הקצר גורבין אותו להצר זו ושאר הכותל
 רגבוה לבין שתי החצרות: י"ט
 נפרץ הכותל הגבוה
 שביניהן אם היתה הפרצה עד עשר אמות מערבין שני עירובין

ואם רצו מערבין אחד מפני שהי' כפתח היתה יתר מע' מערבין
 עירוב אחד ואין מערבין שני עירובין: י"א
 היתה הפרצה
 פחותה מעשר ובא להשלימה ליתר מעשר דוקק בכותל גבוה
 עשרה טפחים ומערבין עירוב אחד ואם בא לפרוץ לכותל
 פרצה יתר מעשר בכל הכותל צריך להיות גובה הפרצה כלוא
 קוטתו: י"ב
 חריץ שבין שתי חצרות עמוק עשרה ורחב
 ארבעה או יתר מערבין שני עירובין פחות מכאן מערבין אחד
 ואין מערבין שנים ואם מעט עמוקו בעפר או בערודת מערבין
 אחד ואין מערבין שני: י"ג
 סתם עבר הגדרות בהרין מבוסלין הן
 אבל אם כילאהו תבן או קש אין ממעטין עד שיבטל: י"ד
 וכן אם מעט רחבו בלוח או בקנה שהרשיט באורך כל החריץ
 מערבין אחד ואין מערבין שנים וכל הדבר הניטל בשבת כגון
 הסל והכפל אין ממעטין בו אלא אם כן היכרו בארץ חבד שאי
 אפס' לשמש עד שיפסד בדרך: י"ה
 נתן לוח שרהב ארבעה
 טפחים על רוחב החריץ מערבין אחד ואם רצו מערבין שני
 עירובין וכן צתי גומראת זו כנגד זו אם דושיט לוח שרהב
 ארבע' טפחים כה' לה' מערבין עירוב אחד ואם רצו מערבין שני
 עירובין אילו לעצמן ואילו לעצמן: י"ז
 היה ביניהן סל' מכאן ומל' מכאן הרי הן כפתח
 ואם רצו מערבין אחד ואפילו היה הסולם זקוף וסמוך לכותל
 שדרי אין יכולין לעלות בו עד שימשך ויתרחק מפתחו מן הכותל

ז וכיצד משתדלן בכבוד גובה אוכל כמחגרת מכל
 אחד ואחד או פחות מכמחגרת אם היו מרובין וכניח הכל בכלי
 או בחד בחד מהצרות המבוי או בבית כן הכתוב אפילו בית קטן
 או אכסדרה או מרפסת רדו זה שתוף אבל אם הניחו בארד
 מבוי אינו שיתוף ואם הניח הכלי בחצר צריך להגביה הכלי מן
 הקרקע טפח כדי שיהיה ניכר וצריך על כמות עירוב ואומר
 בזה השיתוף יהיה כוונת לכל בני המבוי לו יציא ולהכניס מ
 בחצרות למבוי בשבת י"ח ולקו את העירוב או את
 השיתוף אף על פי שהוא בבית אחד אינו עירוב אבל אם כלו
 את הכלי מן העירוב ונשאר מבנו מעט והגיהוהו בכלי אחר
 מותר י"ט ומשתדלן במבוי צריכין לערב בחצרות כדי
 שלא ישכחו התינוקות תורת עירוב שהרי אין התינוקות מכירי
 מה נעשה במבוי לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת סוכמין עליו
 ואין צריכין לערב בחצרות שהרי התינוקות מכירין בפת בני
 חבורה שהיו מסובין בבית וקדש עליהן היום פת שעל השלחן
 סוכמין עליה משום עירובי חצרות ואם רצו לסנוק עליה משום
 שיתוף סוכמין אף על פי שהן מסובין בדצר : כ"ף לקח
 אחד מבני החצר פת אחת ואמר הרי זה לכל בני החצר או שהוא
 אוכל בשתי סעודות ואמר הרי זה לכל בני המבוי אינו צריך ל
 לגבות מכל אחד ואחד אבל צריך לזכות להן בו על ידי אחד
 ויש לו לזכות על ידי בנו ובתו הגוזלים ועל ידי עבדו העברי
 ועל ידי אשתו אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים ולא על ידי
 עבדו ושפחתו הנכנעים מפני שדן כדו וכן יש לו לזכות להן
 על ידי שפחתו העיברית אף על פי שהוא קטנה שהקטן זכה
 לאחרים בדבר שהוא מדברי סופרים ואינו צריך להודיע לבני
 החצר או לבני המבוי שהרי זכה להן וערב עליהן שזכות היא
 להן זכין לו לאדם שלא בפניו : כ"א אין מעדכין ולא
 משתדלן בערב שבת אלא מבעוד יום ומעדין עירובי חצרות
 ושיתופי מבוא בין השמשות אף על פי שהוא ספק מן היום כפק
 מן הלילה ולעולם צריך שיהא העירוב או השיתוף מצוי ואיפשר
 לאכול כל בין השמשות לפיכך אם נפל עליו גל או אבד או נשרף
 או שהיה תרומה נטמא מבעוד יום אינו עירוב משחשיב הרי זה
 עירוב ואם ספק הרי זה עירוב שכפק העירוב כשר : כ"ב נתן
 העירוב או השיפו כמגדל ונעל עליו ואבד המפתח קודם שחשיב
 אם אי אפשר לו להציא העירוב אלא אם כן עשה כלאכה בין
 השמשות הרי זה כמי שאבד ואינו עירוב שהרי אי אפשר ל
 לאוכל הפרושה תרומה מעט או תרומה גדולה והתנה עליה
 שלא תהיה תרומה עד שתחשך אין מעדין בה שעדין היא
 אבל כל בין השמשות וצריך שתהיה סעודה הראויה מבעוד יום

פרק שני

אנשי דחצר שעירבו כולן חזן מאד מן שלא עירב ענהו בין
 כדד בין טוכה הרי זה אוסר עליה ואמר לכולן להרע כבתיהן
 להצר או מחצר לבתיהן ביטל להן זה שלא עירב רשות חצרו
 בלבד הרי אילו כוונתן לה יציא ולהכניס מבתיהן להצר וכחצר
 לבתיהן אבל לביתו אסור ביטל להן רשות ביתו ורשות חצרו
 הרי כולם כוונתן זה מפני שעירבו הרי ביטל להן רשות ביתו
 וחצרו וגם הוא כותב פני שלא נשאר לו רשות חצרו הוא כאחד
 אצלם והאורח אינו אוסר ב' הכבטל רשותו סתם רשות
 חצרו ביטל רש' ביתו לא ביטל ומבטל רשותו לבני חצר צריך

לבטל לכל אחד ואחד בפירוש ואומר רשותי מובטלת לך וליך
 וליך וחירוש מבטל רשות אפי' שמת מדישו בשבת שהחירוש
 קם תחת נורו של לכל דבר וביטול רשותו בשבת מותר לבתיהן
 : ג' בטל אילו המעדין רשותו זה לזה שלא עירב הוא
 מותר שדרי נשאר לבדו והם אסורין שלא נשאר להן רשות ואין
 אוננים יהיו באורחים אצלן שאין רבים אורחין אצל אחד :
 ד' הם אילו שלא עירבו שנים או יתר אם בטלו רשותם
 למעדין המעדין כוונתן ואילו שלא עירבו אסורים ואין
 המעדין יכולים לבטל רשותם לשנים שלא עירבו שכל אחד
 מהן אוסר על דברו ואילו חדר האחד שלא עירב וביטל רשותו
 לשני שלא עירב הרי זה אוסר שבשעת שבטלו לו המעדין
 אסור היה אחד שעירב אינו מבטל רשותו לאחד שלא עירב
 אבל האחד שלא עירב מבטל רשותו לאחד : עירב : ה'
 כשם שבעל הבית זה מבטל רשותו לבעל בית זה בהגדר אחת
 כך מבטלין מחצר להצר ומבטלין חצורין ומבטלין כיצד שנים
 ששהיין בדצר ולא עירב אחד מהן מבטל רשותו לשני ומבטל
 השני מבטל ברשותו שביטל לו חברו עד שייעשה צרכו וזהו
 השני ומבטל רשותו לראשון ומבטל הרואה בן רשותו שביטל
 לו וכן כמה פעמי' ויש ביטול רשות בחדר כדרך שהו' בהצר
 : ו' מי שבטל רשותו חזר ומלכל ברשותו שביטל אם
 במדד ורצוה הרי זה אוסר עליהן שהרי לא עכד בביטול ואם
 בשתנו ורצוה אינו אוסר שדרי הוא עמד בביטולו כמה וכמים
 אסורים שלא קיבצו והחזיקו אילו שביטל להן אבל אם קיבצו
 והחזיקו והציאו אם חזר הוא ורצוה בין בשתנו בין במדד אינו
 אוסר עליהן : ז' שני בתים בשני צדי רשות הרבים
 והקיפוס גרים מחיצה בשבת אין מבטלין זה לזה הואיל ואי
 אפשר להם לערב כאבש אחד מבני חצר שמת והניח רשותו
 לאחד מן השוק אם בת מבעוד יום הרי חירוש שאינו מבני
 החצר אוסר עליהן ואם מת משחשיבה אינו אוסר עליהן אחד
 מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר אם מבעוד יום
 מת אינו אוסר עליהן שהרי כולן מעדין ואם מת משחשיבה
 אוסר עליהן עד שיבטל רשותו מדישו להן : ח' יטאל
 ונר ששדריין במערה אחת ומת הגר מבעוד יום אף על פי שלא
 החזיק יטאל אחר כנכסו עד שחשיבה הרי זה והחזיק אוסר
 עד שיבטל שהרי הוא כחודש ואם מת הגר משחשיבה אף על
 פי שהודק יטאל אחר כנכסו אינו אוסר עליו : י' לא בהניחו
 הראשון הוא עומד ט' ישראל הודק עם הנכרי או
 עם גר הושב בחצר אינו אוסר עליו שדירת גר אינה דירה
 אלא כבדובה הוא חסוב ואם היו שני ישראלים או יתרוני
 שכן עמהן הרי זה אוסר עליהן ודבר זה גזירה שלא ישכנונו
 עמהן שלא ילמדו מבעשי הלכה לא נמדד בישראל אחד תמי
 אחד בפני שאינו דבר בעשי שהרי יפחד שבא יתירוד עם
 ויהרגו וכבר אכרו להתיחד עם הגמי : י"ג שני ישראלים
 ונמי השוכנים בחצר אחת ועירובו הישראלים לעצמן לא
 הועיל כלל וכן אם בטלו לגמי או בטלו להם או בטלו הישראלים
 זה לזה ונעשו כיהוד עם הגמי לא הועילו כלום שאין עירובו על
 במקום גוי ואין בטל רשותו בעירל במקום גוי ואין להם תקנה
 אלא שיטכרו מבני רשותו ויעשה הגר כאילו הוא אורח עכין
 וכן אם היו גרים רבים משכדין רשותן לישראלים והישראלים
 מעדין ומחזירין ישראל אחד ששכר בו דגמי מערב עם שאר
 הישראלים וחתו כולם ואין כל אחד צריך לטכור כן הגמי יא

ט עשרה בתים זה לפנים מזה הבית הפנימי והשני לו הם
שנותנין את העירוב והשמנה בתים החיצונים אינן נותנין את
העירוב האל דרכים דרטי בהן הרי הן כבית שער והדר בבית
שער אינו אוסר אבל הת יעזי אין דורסין בו רבים אלא יחד
לפיכך אוסר עד שיתן עירובו : י שתי חצרות וביניהן
שלישה בתים פתוחות זה לזה ופתוחים לחצרות והביאו בני חצר
זו עירובין דרך הבית הפתוח להן והניחוהו בבית אמצעי וכן
הביאו בני חצר האחר עירובין דרך המנוח להן והניחוהו בבית
האמצעי אותן השליש בתים אינן צריכין ליתן את הפת האמצעי
מפני שהניחו בו העירוב והשני שמצדיו מפני שכל אחד מהן
בית שער לאנשי חצר : יא שתי חצרות ושני בתים
פתוחין זה לזה ביניהן והביאו אילו עירובין דרך הבית הפתוח
להן והניחוהו בבית השני הסמוך לחצר האחרת והביאו אילו
עירובין דרך הפתח הסמוך להן והניחוהו בבית האחר שתיהן
לא קנו עירוב שכל אחד מהן הניח עירוב בבית שער של
חצר אחרת : יב אחד מבני החצר שהיה גוסס אף על פי
שאינו יכול לחזו בו בתים הרי זה אוסר על בני החצר עד שיזכו
לו בפת ויערבו עליו וכן קטן אף על פי שאינו יכול לאכול
בית הרי זה אוסר עד שיערבו עליו אבל האורה אינו אוסר
לעולם כמו שבארנו : יג אחד מבני חצר שהניח ביתו
והלך ושבת בחצר אחרת אפילו היתה סמוכה לחצרו אם הסיע
ט"ו ואין דעתו להחזיר לביתו בשבת הרי זה אינו אוסר עליהן
במה דברים אמרים בישראל אבל גוי אפי' הלך לשבות בעיר
אחרת אוסר עליהן עד שיטכרו ממנו מקימו שהרי איפשו שיבא
בשבת : יד בעל החצר שהטכיר מבתי חצרו לאוחרים
והניח לו כלים או מיני סחורה בכל בית ובית מהן אינן אוסרין
עליו האל ויש לו תפיסת ד בכל בית מהן נעשו הכל כאורחין
אצל כמה דברים אמורים בשהניח סם דבר שאסור לטלטל
בשבת כגון טבל ועששיות אבל אם נשאר לו בכל בית מהן
כלים שנתנו לטלטלן האל ואיפשר שירצאם היסוד ולא ישאר
לו סם תפיסת יד הרי אלו אוסרין עליו עד שיערבו : טו
אנשי החצר שטכרו ולא עירבו אין מוציאם מבתים לחצר ולא
נוצר לבתים אבל מטלטלין הן כלים ששבתו בחצר בכלה
החצר ובכל הנחשב עם החצר ואם היתה שם גרפסת או עלייה
וערבו אנשי החצר לעצמן ואנשי הגרפסת לעצמן אנשי
הגרפסת או אנשי העלייה מטלטלין כלים ששבתו בבתיהן
בכל הגרפסת ובכל הנחשב עמה או בכל רחוב העלייה ובכל
הנחשב עמה ואנשי החצר מטלטלין בכל החצר ובכל הנחשב
עמה וכן אם היה יחיד דר בחצר ויהי דר בעלייה ושכחו ולא
עירבו זה מטלטל בכל העלייה והנחשב עמה זה מטלטל בכל
החצר והנחשב עמה : יז כיצד המלע או תל וכיצד בו
שנתק החצר אם אינו גבוהין עשרה טפחים הרי אלו נחשבין
בין החצר ובין הגרפסת ושניהן אוסרין להוציא שם כלים
שבתים ואם גבוהין עשרה והיה ביניהן ובין הגרפסת פחות
כאדבעה טפחים הרי אלו נחשבין עם הגרפסת שהרי הן שוין
לה ונני גרפסת כותרין בהם ואם היו רחוקין כן הגרפסת
איבעה טפחים או יתר על כן אף על פי שגבוהין עשרה הרי
אלו בכלל החצר והגרפסת לפי ששניהן איפשו להשתמש בהן
על ידי זריקה לפיכך שניהן אוסרין להוציא לשם כלי הבתים
עד שיערבו היתה מצבה רחבה ארבעה טפחים לפני הגרפסת
אין גרפסת אוסרת על בני החצר שהרי נחלקה מהן : יח
דין הוצאין כן הבתלים כל שהוא למטה מעטרה טפחים הרי
זה נחשב כן החצר ובני החצר כשתבטין בו וכל שהוא כותך

עשרה טפחים העליוני הסמוכין לעלייה אנשי עלייה משתמשין
בו והנשאר בין עשרה התחתונים עד תחלת עשרה העליונים
מן החיץ הוצאין שם שניהן אוסרין בו ואין משתמשין בהן
בכלים שבבתים אלא אם כן עירבו : יח בור שבחצר
אם היה מלא פירות טבלים שאסור לטלטלן בשבת וכיצד בהן
הרי הוא וחליתו כסלע או תל שבחצר אם היה גבוה עשר והיה
סמוך לגרפסת הרי הוא נחשב עם הגרפסת אבל אם היה מלא
מים אין בני חצר ולא בני גרפסת מכניסין ממנו לבתים עד
שיערבו : יט שתי חצרות זו לפנים מזו ואנשי הפנימית
יוצאין ונכנסין ועוברין על החיצונה עירבו הפנימי ולא עירבו
החיצונה הפנימית מותרת והחיצונה אסורה עירבה החיצונה
ולא עירבה הפנימי שתיהן אסורות הפנימית מפני שלא עירבה
והחיצונה מפני אילו שלא עירבו שעוברי עליהן עירבו זה לעצמה
זה לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה אבל
אין מטלטלין מזו לזו : כף שכח אחד מן החיצונה ולא
עירב הפנימית בהתירה עומדת שכח אחד מן בני הפנימית ולא
עירב עמהן אף החיצונה אסורה מפני אילו בני הפנימית שלא
עלה להן עירוב שהן עוברין עליהן : כא עשו שתיהן
עירוב אחד אם הניחוהו בחיצונה ושכח אחד מהן ולא עירב בין
שהיה מבני החיצונה בין מבני הפנימית שתיהן אסורות עד
שיבטל להן שוהי בארנו שבכטלין מוצר לחצר ואם הניחו
עירובין בפנימי ושכח אחד מבני החיצונה ולא עירב חיצונה
אסורה ופנימית מותרת שכח אחד מבני הפנימית ולא עירב
שתיהן אסורות עד שיבטל להן : כב היה אחד דר בחצר
זו ואחד דר בחצר זו אינן צריכין לערב אלא כל אחד מהן
כשתמש בכל חצרו ואם היה גוי בפנימית אף על פי שהוא אחד
הרי הוא כרבים ואוסר על החיצונה עד שיטכרו מקומו : כג
שליש חצרות הפתוחות זו לזו ורבים בכל חצר מהן ערבו שתיים
החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה
ושתיים החיצונות אסורות זו עם זו עד שיעשו שליטתן עירוב אחד
היה בכל חצר מהן אחד אף על פי שרבים דורסין בחיצונות
אינן צריכין לערב שכל אחד מהן מותר במקומו היו שנים
בפנימית האל והן אוסרין במקומן עד שיערבו הרי הן אוסרין
על היחיד שבאמצעית ושבו חיצונה עד שיערבו שני שבפנימית
זה הכלל רגל האמדה במקומה אסורת שלא במקומה ורגל
ומתנית במקומה אינה אסורת שלא במקומה מפני שעוברת
עליהן : כד שתי נצוריות זו למעלה מזו
שהן למעלה מן הבתים אף על פי שעשתה כל אחת מהן
בחיצה גבוהה עשרה טפחים יורדת מכל אחת ואחת אם היו
שתי הנצוריות בתוך עשרה טפחים הרי אלו אוסרין למלאות
עד שיערבו שתיהן עירוב אחד בפני שהן כנצורה אחת ואם
היה בין העליונה והתחתונה יותר על עשרה טפחים ועירבו זו
לעצמה זו לעצמה שתיהן מותרות למלאות : כה
לא עשתה העליונה כחיצה ועשתה התחתונה אף התחתונה
אסורה למלאות מפני דלי של בני העליונה שהן אסורין שעובר
עליה עשתה העליונה כחיצה ולא עשתה התחתונה העליונה
מותרת למלאות והתחתונה אסורה ואם נשתתפו בני
התחתונה עם בני העליונה בכחיצה שעשו שתיהן אסורות
למלאות עד שיערבו עירוב אחד : כו שלש דיאנות
זו למעלה מזו עליהנה ותחתונה של אחד האמצעית של אחד
לא יטלטל מן העליונה לתחתונה דרך אמצעית שאין מ
מטלטלין כרשות לרשות דרך רשות אבל מטלטל הוא מן
העליונה לתחתונה שלא דרך אמצעית : כז

הצרות שהיא רחב ארבעה והיה גבוה עשרה כפחים כחצר זו
 חצר שנייה נחנן והבולבני החצר שהוא שמה לה
 ויחשב כחצרן הואיל ותשמישו בנחת לאילו ותשמישו
 בקשה לאילו נחנן אותו לאילו שתשמישו להן בנחת וכן דרין
 שבין שתי הצרות עמוק י' טפחים מצד חצר זו ושמה לקרקע חצר
 שנייה נחנן רוחבו לחצר שהוא שמה לה כפני שתשמישו
 נחת לזה וקשה לזה נחנן אותו לאילו שתשמישו להן בנחת :
 היה הבתל שבין שתי החצרות נמוך
 מוצר העליונה תכונה מוצר התחתונה שנמצאו בני העליונה
 משתמשין בעביו על ידי שלשול ובני התחתונה משתמשין בעביו
 על ידי זריקה שניחן אסורין בו עד שיערבו שתיהן עירוב אחד
 אבל אם לא עירבו אין מכניסין מעובי כותל זה לבתים ואין
 מוציאין מהבתים לעביו : י"ז שני בתים שביניהן חדרבה
 שהיא רשו' היחיד אם יכולין שניהם להשתמש בחורבה על ידי
 זריקה אסורין זה על זה ואם היה תשמישה לזה בנחת והאחד
 אינו יכול לזרוק לה מפני שהיא עמוקה מכנגדו זהו זה שהיא לו
 בנחת משתמש בה על ידי זריקה : י"ח כל גנות העיר
 אע"פ שזה גבוה וזה נמוך עם כל החצרות ועם כל הקרפיות
 שחקפו שלא לשם דירה שאין בכל אחד מהן יתר על בית
 סאתים עם עובי הכתלים שבין החצרות עם המבואות שיש להן
 לחי או קורה כחן רשות אחת הן ומטלטלין כחולן בלא עירוב
 כלים ששבתו בתוכן אבל לא כלים ששבתו בתוך הבית אלא
 אם כן עירבו : י"ט כיצד בלי ששבת בתוך החצר בין
 עירבו אנשי החצר בין לא עירבו מותר להעלותו מן החצר לגג
 או לראש הכותל וכן הגג לגג אחד הסמוך לו אפילו היה גבוה
 מכנגדו כל שהוא או נמוך וכן הגג האחד לחצר שנייה ומחצר
 שנייה לגג שלישי של חצר שלישית ומנג שלישי לכבדו וכן
 הגבוי לגג רביעי עד שיעבירו כל הדינה כולה ודרך גנות
 וחצרות או דרך גנות וקרפיות או דרך הצרות וקרפיות או
 דרך שלשתן כזה לזה ומזה לזה ובלבד שלא יכנס בכלי זה לבי'
 בן הבתים אלא אם כן עירבו אנשי כל המקומות האלו עירוב
 אחד : כ"ף זמן אם שבת הבלי בבית ומוציאו לחצר לא
 יעבירו לחצר אחרת או לגג אחר או לראש הכותל או לקרפף
 אלא אם כן עירבו אנשי כל המקומות שמעבירין בהן כלי זה
 עירוב אחד : כ"א בור שבין שתי חצרות אין כמלאין כמנו
 בשבת אלא אם כן עשו לו מוצצה גבוהה י' טפחים כדי שיהיה
 כל אחד דולה מרשותו והיכן מעמידין את המוצצה אם היתה
 למעלה מן המים צריך שיהיה טפח מן המוצצה יורד בתוך
 המים ואם היתה המוצצה כולה בתוך המים צריך שיהיה טפח
 מכנה ירצה למעלה מן המים כדי שתהיה ניכרת רשו' זה מרשו'
 זה : כ"ב וכן אם עשו על פי הבור קורה רחבה ארבעה
 טפחים זה כמלא כצד הקורה חוץ כמלא מצידה האחד וכאילו
 הברילה חלק זה כחלק זה אף על פי שהמים מעורבין כלמטה
 קל הוא שהקילו חכמים במים : כ"ג באר שבאמצע
 השביל בין שני כותלי חצרות אף על פי שהיא מופלת מכותל
 זה ארבעה טפחים ומכותל זה ארבעה טפחים שניהם כמלאין
 מבנה ואין צריבין להוציא זיזין על גבה שאין אדם אסור על
 חברו ודרך ארץ : כ"ד חצר קטנה שנפרצה במלאה
 לחצר גדולה כבעוד יום אנשי גדולה מערבין לעצמן ומותרין
 שהרי נשאר להן פצימין ככאן וככאן ואנשי קטנה אסורין
 להוציא כבניהן לחצר שלהן עד שיערבו עם בני הגדולה ע'
 עירוב אחד שדחין של גדולה חסובין בקטן ואין דיחי קטנה
 חסובין בגדולה : כ"ה שתי חצרות שיערבו עירוב אחד

פרק רביעי

אנשי חצר שהיו כולם אוכלין על שלחן אחד תביד אף על פי
 שכל אחד ואחד יש לו בית בפני עצמו אין צריבין עירוב בפני
 שהן כאנשי בית אחת וכשם שאין אשתו של אדם ובניו ובני
 ביתו ועבדיו אסורין עליו ואינו צרי' לערב עמהן כך אלו כאנשי
 בית אחד הן בפני שהן כולן סומכין על שלחן אחד : ב'
 וכן אם העירבו לעשות עירוב עם אנשי חצר אדרת עירוב אחד
 לכלול ופת אחת בלבד כולליבין לאותו מקום שמערבין עמו ואם
 היה העירוב בא אצלן אינן צריבין לערב כבו הבית שמניחין
 בו העירוב שאינו צריך ליתן את הפת שכל אלו הבתים בבית
 אחד הן חסובין : ג' וכן אנשי חצר שיערבו נעשו כולן כבית
 אחד ואם ערבו לערב עם חצר שנייה כבר אחד בלבד הוא
 שכולליבין על ידי כולן לבקום שמערבין בו ואם היה העירוב
 בא אצלן אינן צריבין ליתן פת : ד' חבשה שנבא את
 העירוב להוליכו לבקום שמניחין בו העירוב כשהם כולליבין
 אינן צריבין להוליד על ידי חבשתן : ו' לא כבר אחת שחזן שנבא
 כולן נעשו כאנשי בית אחת : ה' האב ובנו והרב ותלמידו
 שהן שרויין בחצר אינן צריבין לערב בפני שהן בבית אחד
 ואף על פי שפעמים אוכלין על שלחן אחד ופעמי' אינן אוכלין
 הרי הן בבית אחד : ו' האוים שכל אחד מהם יש לו בית

בפני עצמן ואינן סומכין על שלחן אביהן וכן הנשים או
 העבדים שאינן סומכין על שלחן בעליהן או רבן המיד אבל
 אוכלין הם על שלחנו בשכר כלאכה שעושין לו או כמכא ימים
 ידועין כמי שמעיד אצל הברו שכרע או חדש אם אין עמהן
 דיוורין אחרים בחצר אינן צריבין לערב ואם עירבו עם חצר
 אחרת עירוב אחד לכלול ואם בא העירוב אצלן אין נחנן פת
 ואם היו דיוורין עמהן בחצר צריבין פת לכל אחד ואחד כגאר
 אנשי החצר בפני שאינן סומכין על שלחן אחד המיד :
 ז' חבש הגבוהת ששבתו בנרקלין אחד אם היה כפטיק
 בין כל חבורה וחבורה מוצצה המנגעת לתקרה הרי כל החבורה
 מהן כאילו היא בחדר בפני עצמו או בעלייה בפני עצמה לפיכ'
 צריבין פת בכל חבורה וחבורה ואם אין המוצצה מנגעת ל'
 לתקרה כבר אחד לכלול שכולן כאנשי בית אחד חסובין :
 ח' מי טיש לו בחצר דבר בית שעד שרבים חרסין בו
 או אכסודרה או מרפסת או בית הבקר או בית התבן או בית
 העצים או ארץ הרי זה אינו אוסר עליו עד שיהיה לו עכו
 בחצר מקום דירה שהוא סוכך עליו לאכול בו פתו ואזר כ'
 יהיה אוסר עליו עד שיערב עמו אבל מקום לינה אינו אוסר
 לפיכך אם קבע לו מקום לאכול בו בבית טעור או באכסודרה
 ומרפסת אינו אוסר עליו לפי שאינו מקום דירה : ט'

שרבים בוקעין בה טהרי המקום שנשאר ולא נשתתף עמהן
 אין משלשין בו אלא אילו לעצמן ואילו לעצמן כב
 מדינה של רבים שיש לה פתח אחד וסולם במקו אחד מערבין
 את כולה ואינה צריכ שיוך שאין הסולם שבחומה חשוב כפתח
 הבתי שמביחין אותו שיוך אף על פי שאינן פתוחין לעיר אלא
 אחדיהן לעיר ופניהן לחוץ עושין אותו שיוך ומערבין את
 השאר כג המזכה בשיתוף לבני המדינה אם ערבו
 כולן עירוב אחד אינו צריך להחזיקן שזכות היא להן ודין מי
 ששכח ולא נשתתף עם בני המדינה או מי שהלך לשבו בעיר
 אחת או גוי שהיה עמהן במדינה דין הכל כדינם בחצר ומבוי
 כד מדינה שנשתתפו כל יושביה חזין כמבוי אחד הרי זה
 אסור על כלן ואם בנו מצבה על פתח המבוי אינו אסור עליהן
 לפיכך אין מערבין מדינה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי
 ובונה כל מבוי ומבוי מצבה על פתחו אם רצה לחלוק רשותו
 מהן כדי שלא יאסור על שאר המבואות :

פרק טשי

מי שיצא מן המדינה בערב שבת והניח מזון שתי סעודות רחוק
 מן המדינה בתוך התחום וקבע שביתתו שם אף על פי שחזר
 למדינה ולן בביתו נחשב אותו כאילו שבת במקום שהניח בו
 שתי הסעודות וזה הוא הנקרא עירובי תחומין ב ויש
 לו להלך במקום עירובו למחר אלפים אמה לכל רוח לפיכך
 כשהוא מהלך במקום עירובו למחר אלפים אמה כנגד המדינה
 אינו מהלך במדינה אלא עד סוף מודתו ואם היתה המדינה
 טבולעת בתוך מודתו תחשב המדינה כולה כארבע אמה וישלים
 מודתו וצעה לה ג כיצד הרי שהניח את עירובו ברחוק
 אלף אמה מביתו שבמדינה לרחוק מרחק נמצא מהלך למחר
 במקום עירובו אלפים אמה לכוחו ומהלך כמקום רובו אלפי
 אמה למערב אלף שמן העירו עד ביתו ואלף אמה מביתו בתוך
 המדינה ואינו מהלך במדינה אלא עד סוף האלף היה בביתו
 עד סוף המדינה פתח כאלף אפילו אמה אחת שנמצאת מודתו
 כלתו חוץ למדינה תחשב המדינה כולה כארבע אמות והלך
 וצעה לה תשע כמות ששה ותשעים אמה תשלום האלפים ד
 לפיכך אם הניח עירובו ברחוק אלפים אמה מביתו שבמדינה
 ונפדו את כל המדינה כולה ונמצא מהלך מביתו עד עירובו
 אלף אמה ומעירובו אלף עד ביתו ואינו מהלך מביתו במדינה
 לרחוק מערב אפילו אמה אחת הבגיה עירובו ברשות היחיד
 אפילו היתה מדינה גדולה כנינה ואפי' עיר חריבה או כערה
 והאיה לדירין מהלך את כולה וצעה לה אלפים אמה לכל
 רוח ה הבגיה עירובו בתוך המדינה ששבת בה לא
 עשה כלום ואין כחדין לו במקום עירובו אלא הרי הוא כבני
 המדינה כולן שיש להן אלפים אמה לכל רוח חוץ למדינה וכן
 אסנן עירובו במקומות המצטרף לעד שמודין התחום חוץ
 מן הרי זה כנחמנו בתוך העיר נתן עירובו חוץ לתחום אינו
 עירוב ו אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה
 כגון שהיה רוצה ללך לבית האבל או למשתה של נשואין או
 להקביל פני רבו או חברו שבא מן הדרך וכיצא באילו או
 כפי היראה כגון שהיה רוצה לברוח מן הגנים או מן הלסטין
 וכיוצא בזה ואם עירובו שלא לאחד מכל אילו לדברי הרשב"א
 הרי זה עירוב ו כל שמשתתפין בו מערבין בו עירובי
 תחומין וכל שאין משתתפין בו אין מערבין בו עירובי תחומין
 ובה שיעור עירובי תחומין כגון שתי סעודות לכל אחד ואחד
 ואם היה לפניו כדי לאכול בו שתי סעודות כמו השיתוף :

וצריך שיהיה הוא ועירובו במקום אחד כדי שיהיה איפשר לו
 לאכול בין השמשות לפיכך אם נתכחן לטבוח ברשות הרב ס
 והניח עירובו ברשות היחיד ג ברשות היחיד והניח עירובו
 ברשות הרב אינו עירוב שאי אפשר לו להוציא מרשות היחיד
 לרשות הרבים או להכניס בין השמשות אלא בעבירה ט
 אבל אם נתכחן לטבוח ברשות היחיד או ברשות הרב והניח
 עירובו בכרמלית או שנהבון לשבות בכרמלית והניח עירובו
 ברשות היחיד או ברשות הרבים הרי זה עירוב שבשבת קניית
 העירוב שהוא בין השמשות מותר להוציא ולהכניס ככל אדם
 משתי הרשות לכרמלית לדבר מצוה שכל זכר שהוא מדברי
 סופרי לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בשעת הדחק
 ו נתנו בכרמלית ובעל ואבד הפתח אם יכול להוציא או בלא
 עשיית מלאכה הרי זה עירוב שאין אסור לעשות בין השמשות
 במקום מצוה אלא מלאכה נתנו בראש הקנה או הקונס ח
 הצמחין מן הארץ אינו עירוב גזרה שמה יתלוש ואם היו
 תלושין ונעוצין הרי זה עירוב יא כל המניח עירובו
 יש לו במקום עירובו ארבע אמות לפיכך המניח עירובו הוציא
 שולל בסוף התחום ונתגלגל העירוב ויצא חוץ לתחום בתוך שתי
 אבן הרי זה עירוב וכאילו לא יצא במקומו ואם יצא חוץ לשתי
 אמות אינו עירוב טהרי נעשה חוץ לתחום והמניח עירובו חוץ
 לתחום אינו עירוב כפני טאינו יכול להניח אל עירובו יב
 נתגלגל העירוב ויצא שתי אמות חוץ לתחום או אבד או נשרף
 או שהיה תרומה ונטמא כג עמוד יום אינו עירוב משחשיכה הרי
 זה עירוב שקניית העירוב בין השמשות ואם ספק ורי זה עירוב
 ספק העירוב כשר לפיכך אם נאכל העירוב בין השמשות
 הרי זה עירוב יג אמרו לו שנים צא וערב עלינו אחד
 עירוב עלינו כבעוד יום ואחד עירוב עלינו בין השמשות זה עירוב
 עלינו כבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות זה עירוב עלינו
 בין השמשות נאכל עירובו משחשיכה שניהם קנו עירוב שבין
 השמשות ספק הוא וספק העירוב כשר אף על פי כן ספק חשיכה
 ספק לאחשיכה אין מערבין עירובי תחומין לכחולה ואם ערב
 הרי זה עירוב יד נפל על העיר בגל כבעוד יום אם
 יכול להוציא בלא עשיית מלאכה הרי זה כשר שכתר להוציא
 בין השמשות שהיא שעת קניית עירוב ואם נפל עירובו ס
 משחשיכה הרי זה עירוב ואף על פי שאי אפשר להוציא אלא
 בעשיית מלאכה ספק כבעוד יום נפל או משחשיכה הרי זה
 כשר שספק העירוב כשר יז אבל אם עירובו בתרומה
 שהוא ספק טבאה אינו עירוב טאינה סעודה הראויה וכן אם
 היו לפניו שתי ככר של תרומה או ת כהורה ואדם טבאה ואינו
 יודע איזו היא מטתיהן ואגר עירובי בטה דה בכל מקום שהו
 אינו עירוב שאין כאן סעודה הראויה לאבילה יח אמר
 כבר זה היום חל הלכות קדש ועירוב בה הרי זה עירוב שבין ה
 השמשות עדיין לא נתקדשה ודאי וראויה היתה כבעוד יום
 אבל אם אמר היום קדש ולכור דול אין מערבין בה טאינה
 ראויה עד שתחזק וכן אם הפריש תרומה והתנה עליה טבאה
 תהיה תרומה עד שתחזק אין מערבין בה טהרי האטבל כל
 בין השמשות וצריך שתהיה הסעודה ראויה כבעוד יום יט
 הנותן עירובו בבית הקברות אינו עירוב לפי שבית
 הקברות אסור בהגיה וכן שדעה בקיים העירוב כס אמר
 קנייה הרי נהנה בו נתנו בבית הפרס הרי זה עירוב ואפי' היה
 כהן כפני שיכול ליכנס סס בכרמלית הפורח או טענח חדין כ
 רבים טרע להשתתף בעירובי תחומין מקבצין כחן
 עירובן שתי סעודות לכל אחד ואחד ומביחין אהנו בכל אחד
 במקום שירצו ואם עשה אחד עירוב על ידי סוף שרד לחבת

שתי דיאטות זו כנגד זו וחצר אחת תחתיהן שיתפכו לתוכה
 המים לא ישכבו לתוכה עד שיעדבו שתיהן עירוב אחד עשו
 בקצתן עוקה בחצר לשפוך בה המים ומקצתן לא עשו אלו
 שעשו שפכו לעוקה שלהן ואלו שלא עשו לא ישכבו לחצר
 עד שיעדבו ואם עשו אילו עוקה ואלו עוקה כל אחת כשתיהן
 שפכות לעוקה שלהן אף על פי שלא עירבו :

פרק חמישי

אנשי כבוי שהיה ביניהן שיתוף במאכל אחד לענין סחוד כגון
 טקנו יין בשתתפת או שמן או דבש וכיוצא בהן אינן צריכין
 שיתוף אחד לענין שבת אלא סומכין על שיתוף של סחודה
 והוא שהיה הבין שהן שותפין בו בין אחד ובכלי אחד אבל
 אם היה אחד מהן שותף לזה בין ולאחד בשמן או שהיה הכל
 יין והיה בשני כלים הרי אלו צריכין שיתוף אחד לענין שבת
 ב' אחד מבני המבוי שבקש מחבירו יין או שכן קודם השבת
 ולא נתן לו בטל השיתוף שהרי גלה דעתו שאינן כולן בשותפין
 שאין מקפדין זה על זה, אחד מבני המבוי שרגיל להשתתף עם
 בני המבוי ולא נשתתף בני מבוי נכנסין לביתו ונטלין ממנו
 שותף בעל ברזו ואחד מבני המבוי שאינו רוצה להשתתף כול
 עם בני המבוי כופין אותו להשתתף עמהן : ג' אחד
 מבני מבוי שהיה לו חצר של יין או שמן וכיוצא בהן הרי זה
 מוכח : ממנו מעט לכל בני המבוי להשתתף בו ומעט בו עליהן
 ואעפ"י שלא הפרישו ולא יחדו אלא הרי הוא מעורב באוצר
 הרי זה שותף : ד' חצר שיש לה שני פתחים לשני מבואות
 אם נשתתפה עם אחד מהן בלבד נאסרה בכבוי השני ואינה
 בריאה ומכניסה בו לפיכך אם זיכה אחד בשותף לכל בני
 המבוי ושתף עליהן צדיל' חדע לאנשי ו חצו שאינן משתתפין
 אלא מדעתן שאינן זכות להן טבא בכבוי השני רוצין להשתתף
 ולא בזה ה' אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו והוא
 שלא יאסרו על שכנה אבל אם אוסר אינה מערבת עליו ולא
 בשתתפת עליו אלא מדעתו כיצד אוסר כגון שאם' אינו מערב
 עיניו או אינו משתתף עיניו : ו' נשתתפו אנשי חצר זו עם

אחד משני המבואות אם כמין אחד נשתתפו אפילו כלה אתו
 הבין הרי זה עושה שותף אחד ומזכה להן ואינו צריך להודיע
 פעם שנייה ואם בשני מינין נשתתפו ונתמעט האוכל מוסף
 וזכה ואינו צריך לה דיען ואם כלו מזכה להם הצריך להודיעם
 נחטפו טכנים בחצר זה מזכה להם הצריך להודיעם : ז'
 נשתתפה חצר זו עם בני המבוי זה בפתח זה ועם בני המבוי
 השני בן הפתח האחר מחמת עם שניהן והם כותרין עמה ושני
 רב בהאזן אכדין זה עם זה לא ערבה עם אחד מהם אסרת על
 שניהן : ח' היתה חצר זו רגילה בפתח אחד והפתח השני
 אינה רגילה זה שרגילה להכנס ולצאת בו אוסר ושאינה רגילה
 בו אינו אוסר ערבה עם מבוי שאינה רגילה בו והתר המבוי
 האחד לעצמו ואינו צריך לערב עמה ט' עירבו בני
 המבוי זה רגילה בו לעצמן והיא לא עירבה עמו ולא עם בני
 המבוי האחר שאינה רגילה בו ונתם לא עירבו בני המבוי שאינה
 רגילה בו והיון אותה אצל זה המבוי שאינה רגילה ומפני שלא
 עירב האל' היא לא עירבה והוא לא עירב והיון אותה אצל
 כד' שלא האבד על כבוי זה שעירב לעצמו : י' חצר
 זו היתה פתח למבוי ופתח אחד לבקעה או לקרפף יתר מבית
 סאתים האל' ואסר לכלל כחצר היא חצר הקרפף : אינו סוכך
 אלא על פתח של כבוי לפיכך אוסר על בני המבוי עד שישתתף
 עמהן אבל אם היה הקרפף בית סאתים או פחות אינו אוסר על

בני המבוי שעל הפתח המיוחד לו סוכך דואל' וכותר לכלל
 בכל הקרפף : י"א אחד מבני מבוי שולך לשכות כבוי
 אחד אינו אוסר עליהן וכן אחד מבני מבוי שבנה מצבה רחבה
 ד' שפחים על פתחו אינו אוסר עליהן שהרי הפריש עצמו מהן
 וחלק רשותו : י"ב אנשי מבוי שנשתתפו נקצתן ושכרו
 מקצתן ולא נשתתפו כבטלין רשותן לאילו שנשתתפו ודינם
 לענין ביטול רשות כדין אנשי חצר ששכח אחד מהן או שנים
 ולא עירבו וכבר אמרנו שכל אדם עם אנשי ביתו הסוככין על
 שלהם כאיש אחד הם חסוכין בין לעירובי חצרות בין לשותפי
 מבואות : י"ג מבוי שעירבו כל חצרות שבו כל חצר וחצר
 בפני עצמו ואחר כך נשתתפו כולן בכבוי שכח אחד מבני חצר
 ולא עירב עם בני חצרו לא הפסיד כלום שהרי כלם נשתתפו
 ועל השתוף סוככין ולא העריכו לערב בהצרות עם השיתוף
 אלא שלא לשכח לתינוקות תורת עירוב והרי עירבו בחצרות
 אבל אם שכח אחד מבני המבוי ולא נשתתף אסדין בכבוי
 וכותרין כל בני חצר לכלל כחצרן שהמבוי להצלות כהגר
 לבתים : י"ד נשתתפו בכבוי ושכרו כולן לערב בחצרות
 אם אין מקפדין על פרוסתן סוככין על השתוף בטב הראשון
 בלבד ואין בתדין להן דבר זה אלא מדוהק : טו' מבוי
 שלא נשתתפו בו אם ערבו חצרות עם הבתים אין מטללין בו
 אלא בארבע אמות מכרמלית מאד שעירבו חצרות עם הבתים
 נעשה המבוי כאילו אינו פתוח אלא לבתים בלבד בלא הצרות
 לפיכך אין מטללין בכלן ואם לא עירבו אנשי החצרות
 מטללין בכלן כלים ששבתו בהונו כהצר על עירבו בה
 י"ו גי או צדוקי השרי בחצר שבכבוי דינו עם בני המבוי
 כדינו עם בני החצר ששוכרין כן הגי או מאחד מבני ביתו ר'
 רשותו שבכבוי או מטללין להן הצדוקי ואם היה בכבוי גי ושר'
 אחד אינו צריך שיתוף ודין ישראל ודין רבים שהן סוככין על
 שלהן אחד דין אחד הוא : י"ז גי שהיה דר בכבוי אם
 יש לו בחצרו פתח אחד לבקעה אינו אוסר על בני המבוי ואפי'
 היה פתח קטן ארבעה על ארבעה ואף על פי שמציא גבלים
 וקרנו דרך הפתח ע בכבוי אינו אוסר עליהן שאין דעתו אלא
 על פתח המיוחד לו שהוא לבקעה וכן אם היה פתח לקרפף

שהוא יתר על בית סאתים הרי זה כפתוח לבקעה ואינו אוסר
 עליהן היה בית סאתים או פחו אינו סוכך עליהן ואוסר עליהן
 עד שיטכרו מבוי : י"ח כבוי טעור אחד גוים הוציא אחד
 ישראלים והיו הלונות פתוחות נהגר להגר של ישראל וערבו
 כולן ודרך הלונותאף על פי שנעשו כאנשי בית אחד וכותרין
 להוציא ולהביא דרך הלונות הרי אלו אסדין להשתמש בכבוי
 דרך פתחו עד שיטכרו טן הגי שאין רבים נעשים כיהד במקו'
 גי : י"ט כיצד משתתפין במדינה כל הער והער מערבת
 לעצמה שלא לשכח חתינוקות ואוד כך משתתפין כל אנשי
 המדינה כדורך שמשתתפין בכבוי ואם היתה המדינה קנין יוד
 אפילו נעשית של רבים משתתפין כולן שיתוף אחד ויטללו
 בכל המדינה וכן אם היתה של רבים ויש לה פתח אחד
 משתתפין כולן שותף אחד :

כף אבל אם היתה של רבים רש לה שני פתחים שהעם נ
 נכנסין בזה ויוצאין בזה אפילו נעשית שלי יחד אין מעדיין את
 כולה אלא כניחין מבנה מקום אחד אפילו בית אחד בהצר
 אחת ומשתתפין השאר והיו אילו המשתתפין כולן כותרין ב
 בכל המדינה חוץ מאותו מקום ששידו והיו איהם הנשארם
 כותרין במקומן כשיתוף שעושין לעצמן אם היו הנשאר רבו
 ואסדין לטללו בשאר כל המדינה : כ"א ודבר זה מטום
 היכר הוא כדי שידעו שהעירוב והתר להם לטללו במדינה זו

בליל שבת בשחית וכרמים אצל בעלי הבתים שפיתן מצוה לעיבור דרכים הבאים שם ובאים ולנים בבית המדרש מהלכין אלפים אמה לכל רוח מבית המדרש לא ממקום האכילה שאלו מצאו סעודתן בבית המדרש לא היו יוצאין לשדה ואין דעתן סומכת לדירה אלא על בית מדרשם :

פרק שמיני

אין מניחין שני עירובין אחד במזרח ואחד במערב כדי שיהלך במקצת היס על אחד משני העירובין ובשאר היס על העירוב השני שאין מערבין שני עירובין ליום אחד טעה ועירב לשתי רוחות במזמנה הוא שמערבין לשתי רוחות או שאמר לשנים צאו וערבו עלי אחד עירב עליו לצפון ואחד עירב עליו לדרום מהלך כרגלי שניהם : ב' כיצד מהלך כרגלי שניהם שאינו יכול להלך אלא במקו' שיש לשניהן להלך בו נתן האחד עירובו ברוח אלה אמה לרוח מזרח והניח השני מהן עירובו בחוק חמש מאות אמה לרוח מערב אין זה שעירבו עליו מהלך במערב אלא אלה אמה כרגלי מי שעירב עליו במזרח אלא אלה חמש מאות אמה כרגלי מי שעירב עליו במערב לפיכך אם עירב או עירבו עליו שני עירובין אילו אחד בחוק אלפים אמה למזרח ואחד בחוק אלפים אמה למערב הרי זה לא חזממקומו : ג' מערב אדם שני עירובין בשתי רוחות ומתנה ואומר אם אירע לי דבר מצוה או נלחצתי למזל וכערכתי לרוח זו זה העירוב זה שאני סוכך עליו והעירוב שברוח השנית אינו כלום ואם נערכתי לרוח זו השני זה העירוב הוא שאני סוכך עליו ושברוח הראשונה אינו כלום ואם נערכתי לשתי רוחות יש לי לסוכך על אי זה עירוב שארצה ולאי זה שארצה אף ואם לא אירע לי דבר ולא נערכתי לרוח מהן אין שני העירובין האילו עירוב ואיני סוכך על אחד מהן אלא הריני כגמי עירי שיש לו אלפים אמה לכל רוח כחזן לחוכה : ד' כשם שאסור לצאת חזן לתחום בשבת כך אסור לצאת ביום טוב וביום הכפורים וכשם שהמציא כרסו לרשות בשבת הייב ק' המציא כרסו לרשות ביום הכפורים חייב אבל ביום טוב סותר להציא כרסו לרשות לפיכך בערבין עירובי חצרות ומשתתפין במבואות ליום הכפורים כשבת ומערבין עירובי חצות ליום הכפורים הימים טובים כורך שמערבין לשבת : ה' יום טוב שחל להיות סוכך לשבת בין כלפניה בין כלאחריה או שני ימים טובים של גליות יש לו לערב שני עירובין לשתי רוחות וסוכך על איזה מהן שירצה ליום הראשון ועל העירוב שברוח השנייה ליום השני או מערב עירוב אחד לרוח אחת ומקד עליו לאחד משני ימים וביום השני יהיה כבני העיר ואלו לא עשה עירוב ויש לו אלפים אמה לכל רוח בדא בשני ימים טובים של גליות אבל בשני ימים טובים של ראש השנה הרי הן כיום אחד ואינו מערב לשני הימים אלא לרוח אחת : ו' וכן מתנה אדם על עירובו ואמר עירובי לשבת זו אבל לא לשבת אחרת או לשבת אחרת אבל לא לשבת זו לרשות ולא לימים טובים לימים טובים ולא לשבתות : ז' אם רבשה הריני מערב על איזה מהם שארצה רציתי ילך לארצתי לא ילך אף על פי שרצה כשחשיכה ילך דבר ט שחא כדברי סופרים יש בו ברידה וכן המערב לשבתות של כל השנה ואב' רציתי אף לא רציתי לא אף אלא אהיה כבני עירי כל שבת שירצה ילך אף על פי שרצה כשתחטך : ח' ובערב לשני ימים טובים של גליות או לשבת ויום טוב אף על

פי שהוא עירוב אחד לרוח אחת לשני הימים צריך שיהיה העירוב במקומו מצוי בליל הראשון ובליל שני כל בין השמשות כיצד הוא עושה מוליכו בערב יום טוב או בערב שבת ומחשי עליו ונוטלו בידו ובא לו אם היה ליל יום טוב ולמחר מוליכו לאותו מקום ומניחו שם עד שתחטך ואכלו אם היה ליל שבת או מביאו אם היה ליל יום טוב מפני שחן שתי קדושות ואינן כיום אחד כדי שנאמ' מליל ראשון קנה העירוב לשני ימי : ט' נאכל העירוב בראשון קנה העירוב לראשון ואין לו עירוב לשני עירב כרגליו בראשון צריך לערב כרגליו בשני והוא שילך ועמד באותו מקום ויחשוב בלבו שיקנה שם שבתה עירב בפת בראשון אם רצה לערב כרגליו בשני הרי זה עירוב ואם רצה לערב בפת צריך לערב באותה הפת עצמה שעירב בה בראשון : י' יום הכפורים שחל להיות ערב שבת או לאחר שבת בזמן שמקדשין על הראייה יראה לי שהן כיום אחד וקדושה אחת הם : י"א זה שאמרנו שיש לו לערב שני עירובין בשתי רוחות לשני הימים והוא שיהיה א' איפשר לו להגיע לכל אחד משני העירובין בזמן הראשון אבל אם אי אפשר לו להגיע לעירוב של יום השני ביום הראשון אין עירוב השני עירוב שהעירוב מצוה שיהיה בסעודה הראייה מבעוד יום זה הוא ואינו יכול להגיע לזה העירוב ביום הראשון הרי זו אינה ראוייה מבעוד יום : י"ב כיצד דאי שהניח עירובו ברוח אלה אמה בביתו לרוח מזרח וסוכך עליו ליום ראשון והניח עירוב שני ברוח אמה אחת או כאה או אלה ברוח מערב וסוכך עליו ליום שני אין זה השני עירוב שהרי ביום הראשון אין זה העירוב השני ראוי לו מבעוד יום לפי שאינו יכול להגיע אליו שהרי לא נשאר לו ברוח מערב כלום : י"ג אבל אם הניח עירובו ברוח אלה חמש מאות אמה בביתו ברוח מזרח וסוכך עליו ליום ראשון והניח עירוב שני ברוח מערב בביתו לרוח מערב בתוך חמש מאות אמה וסוכך עליו ליום שני הרי זה עירוב שהרי אפשר לו שיגיע לו ביתם הראשון י"ד יום טוב שחל להיות בערב שבת אינו עושה עירוב ביום של לא עירובי חצרות ולא עירובי חצותין אלא מערב הוא ביום דמי שיהיה עירוב יום טוב ואם הלו שני ימים טובים של גליות בחבשי וערב שבת מערב ביום רביעי עירובי החצות ועירובי חצרות ואם שכח חל עירוב הרי זה מערב עירובי חצרות בחבשי ובערב שבת ומתנה אבל לא עירובי החצותין : ט"ו כיצד מתנה אדם בחבשי אם היום יום טוב אין בדברי כלום ואם לאו הרי זה עירוב ולכאור חזק ומערב ואמר אם היום יום טוב כבר עירובי מאבש ואין בדברי היום כלום ואם אבש הרי יום טוב הרי זה עירוב במה דברי אבודים בשני ימים טובים של גליות אבל בשני ימים טובים של ראש השנה הרי הן כיום אחד ואינו מערב להן אלא מערב יום טוב :

הלכות שבת עשור

יט בכללן ארבע מצות	שהי מצות עשה
ושתי מצות לא תעשה	חזו פרטן :
א' לשבות בו ככלאכה :	ב' שלא לעשות בו כלאכה :
ג' להתענות בו :	ד' שלא לאכול ולשתות בו :

וביאור כל המצות האלו בפרקים אלו :

להן על ידי אחר רצוי להודיעם שאין מערבין לה לאום עירובי תחומין אלא לדעתו שמא אינו רוצה לערב באותה הרוח שרצה זה ואם הודיעו מבעוד יום אף על פי שלא רצה אלא משתחשך הרי זה עירוב ואם לא הודיעו עד שחשיכה אינו יוצא בו שאין מערבין בשתחשך: י"ט כל הוכה בעירובי חצרות מוכין על ידו בעירובי תחומין וכל מי שאין מוכין על ידו עירובי חצרות אין מוכין על ידו עירובי תחומין: כ"ף נותן אדם מעה לבעל הבית כדי שיקח לו פת וערב לו בה עירובי תחומין אבל אם נתן לחנוני או לנחתום ואמר לו זכה לי במעה זו אינו עירוב ואם אמר לו ערב עלי במעה זו הרי זה לוקח בה פת או אוכל מן האוכלין ומערב עליו ואם נתן לו כלי ואמר לו תן לי בזה אוכל חבה לי בו הרי זה לוקח אוכל ומערב עליו בו:

כ"א מערב אדם עירובי תחומין על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכבועים בין מדעתן בין שלא מדעתן לפיכך אם עירב עליהן ועידו לעצמן יוצאין בשל רבן אבל אינו מערב לא על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן ואף על פי שהן אוכלין אצל על שלהן ואם עירב עליהן ושכעו ושתקו ולא מידו יוצאין בעירובו עירב על אחר מהן ועירבו הן לעצמן אין להן כחאה גדולה מזה ויצאין בעירוב עצמן קטן בן שש שנים או פחות יצא בעירוב אמו ואין צורך להניח עליו מוזן שתי סעודות לעצמו: כ"ב הוצעה לשלח עירובו ביד אחר להניחו לו במקום שהוא רוצה לקבוע שביתתו שם הרשות בידו וכשהוא משלחו אינו משלחו ביד הרשע ששה וקטן ולא ביד מי שאינו מודה במצות עירוב ואם שלח אינו עירוב ואם שלחו ביד אחר כאלו הפסולין להחליטו לאדם כשד כדי שיהיה הכשר ויניח במקום העירוב הרי זה כשר ואפי' שלחו על הקוף או על הפיל והוא שיהיה עומד כרחוק ע"ד שד"א זה הפסול או הבהמה שהגיעו אצל הכשר שאמר לו להחליף את העירוב וכן רבים שנשתגעו בעירובי תחומין ורצו לשלח עירובן ביד אחר הרי אלו משלחין: כ"ג אחד או רבים שאמרו לאחד צא וערב עלינו וערב עליהן באי זה רוח שרצה הרי זה עירוב ויצאין בו שהדי לא יחדו לו רוח האומר להברו ערב עלי בתמידים וערב עלי

בגורגרות בגורגרות ועירב עלי בתמידים אמר לו הניח עירובי במגדל והניח בשוכך בשוכך והניח במגדל בבית והניח בעלייה בעלייה והניח בבית אינו עירוב אבל אם אמר לו ערב עלי סהם וערב עלי בין בגורגרות בין בתמידים בין בבית בין בעלייה הרי זה עירוב: כ"ד כשם שמכרבין על עירובי חצירות ושתפי כבואות כך מברכין על עירובי תחומין ואומר בזה העירוב יהיה כחתי לי להלך במקום זה אלפים אמה לכל רוח ואם היה אחד מערב על ידי רבים אמר בזה העירוב יהיה כותר לפלוני ופלוני או לבני מקום פלוני או לבני עיר זו להלך במקום זה אלפים אמה לכל רוח:

פרק שביעי

מי שיצא מערב שבת דרוח לכוינה ועמד במקום בתוך התחום או בסמוך ואמר שביתתי במקום זה וחדר לעירו וכן שם יש לו להלך למחר באיתו מקום אלפים אמה לכל רוח מה הוא עיקר עירובי תחומין לערב ברגליו ולא אמרו לערב בהגות מוזן שתי סעודות כלבד במקום אף על פי שלא יצא ולא עמד שם אלא להלך על העשד שלא יצא אלא ישלח עירובו ביד אחר ויניחו לו: כ"ו וכן אם נתמון לקבוע שביתתו במקו ידוע אצל כגון אילן או ביתא גדר שהוא מביד מקומו ויש בינו

ובינו כשחשיכה אלפים אמה או פואת והחזיק בדרך והלך כדו שיגיע לאותו מקום ויקנה בו שביתה אף על פי שלא הגיע ולא עמד שם אלא החזיק חברו ללון אצלו או שחזר מעצמו ללון או נתעכב למחר יש לו להלך עד מקום שנתמון לו ומאותו המקום אלפים אמה לכל רוח שכין שנמר בלבו לקבוע שם שביתתו והחזיק בדרך נעשה כמי שעמד שם או שהניח עירובו שם: כ"ז במה דברים אמורים בענין שאין מטיחין אותו להניח עירוב או ברחוק כגון מי שהיה בא בדרך והיה ירא שמא תחשך והוא שישראל מן היום כדי להגיע לאותו מקום שקנה בו שביתה קודם שתחשך אם רץ בכל כחו והיה בינו ובין אותו מקום כשתחשך אלפי אמה או פחות אבל אם לא היה רחוק ולא עני או שלא נשאר מן היום כדי שיגיע אפילו רץ בכל כחו או שהיה בין המקום שנתמון לשבות בו ובין המקום שהוא עומד בו כשחשיכה יותר מאלפים אמה או שלא כיון המקום שקנה בו שביתה הרי זה לא קנה שביתה ברחוק מקום ואין לו אלא אלפים אמה לכל רוח במקום שהוא עומד בו כשחשיכה: כ"ח מי שעמד מבעוד יום ברשות היחיד וקנה שם שביתה או שהיה בא בדרך ונתמון לשבות ברשות היחיד הידועה אצל וקנה שם שביתתו הרי זה כהלך את כולה וחרצה לה אלפי אמה לכל רוח ואם היה רש"ל היחיד זו מקום שלא הוקף לדירה או תל או בקעה אם היה בה בית סאתים או פחות מזה את כולה וחרצה לה אלפים אמה לכל רוח ואם היה יותר על בית סאתים אין לו בה אלא ארבע אמות וחרצה מהן אלפים אמה לכל רוח וכן אם הגיח עירובו במקום שלא הוקף לדירה: כ"ט והקונה שביתה ברחוק מקום ולא סיים מקום שביתתו לא קנה שביתה שם כיצד היה בא בדרך ואמר שביתתי במקום פלוני או בשדה פלוני או בבקעה פלונית או ברחוק אלף אמה או אלפים במקומי זה הרי זה לא קנה שביתה ברחוק ואין לו אלא אלפים אמה לכל רוח ממקו שהוא עומד בו כשחשיכה: ל' אמר שביתתי תחת אילן פלוני או תחת סלע פלוני אם יש תחת אותו אילן או אותו סלע שכנה אמות או יותר לא קנה שביתה שהרי לא כיון מקום שביתתו שאם בא לשבות בתוך ד' אמות אילו שמא בארבע אמות האומר הוא שקנה שביתה: ל"א לפיכך צריך להתמון לשבות בעיקרו או בארבע אמות שבדחמו או שבצפנו ואם היה תחתו פחות משכנה אמות ונתמון לשבות תחתו קנה שהרי אין שם שיעור שני במקומות והרי מקצת פקומו ממזים היו שני כאים בדרך אחד מהן מביד אילן או גדר או במקום שהוא קובע בו שביתה והשני אינו מביד זה שאינו מביד מסר שביתתו למכיר והמכיר מתמון לשבות הוא חוביו במקום שהוא מביד: ל"ב אגשי העיר ששלחו אחד מהן להלך להן עירובן ולקום ידוע והחזיק בדרך והוחזרו חביו ולא הולך עירובן הן לא קנו שביתה באותו מקום שהרי לא הגיע שם עירובן ואין להן להלך מבריסתן אלא אלפים אמה לכל רוח והוא קנה שם עירו שהרי הוא בא בדרך ונתמון לשבות שם והחזיק בדרך לפיכך יש לו להלך לאותו מקום למחר ולהלך כמנו אלפים אמה לכל רוח: ל"ג זה שאמרנו שצדו הקנה שביתה ברחוק מקום כשיחזיר בדרך לא שיצא וילך בשדה אלא אפילו ירד מן העליה ללך לאותו מקום וקודם שיצא מפתח החצר החזיר חביו הרי זה החזיק וקנה שביתה וכל הקונה שביתה ברחוק מקום אינו צריך להט שביתתו במקום פלוני אלא כיון שנמר בלבו והחזיק בדרך כל שהוא קנה שם שביתה ואין צורך למר מי שיצא ברגליו ועמד במקום שקנה בו שביתה שאינו צריך למר כלום אלא כיון שנמר בלבו קנה: ל"ד והלכידין שהלכין האנלין

א לטבות בראשון של פסח ב שלא לעשות בו מלאכה
 ג לטבות בשביעי של פסח ד שלא לעשות בו מלאכה
 ה לטבות ביום חג השבועות ו שלא לעשות בו מלאכה
 ז לטבות בראש השנה ח שלא לעשות בו מלאכה
 ט לטבות בראשון של חג הכור י שלא לעשות בו מלאכה
 יא לטבות בשמיני של חג יב שלא לעשות בו מלאכה
 וביאר שבתת ימים אילו בפרקים אילו :

פרק ראשון

ששת ימים האילו שאמר הכתוב בעשיית מלאכה שהן ראשון ושביעי של פסח וראשון ושמיני של חג הכור וביום חג השבועות ובאחד לחדש השביעי הן הנקראין ימים טובים ושבתות כולן שיהו שהן אכורין בכל מלאכה עבודה חוץ מלאכה שהיא לזרוד אבלה שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש וכו' : ב' כל הטובות מלאכה עבוד' באחד מהן הרי קיים מצות עשה שהרי נאמר בהן שבתון כלומר שבות : וכל העושה באחד מהן מלאכה שאינו לצורך אבלה כגון שבנה או הרס או ארג וכיוצא באילו הרי כמל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר כל מלאכה עבודה לא תעשו כל מלאכה לא יעשה בהן ואם עשה בעדים והתראה לוקה כן התורה : ג' העושה אבו מלאכות הרבה ביום טוב בהתראה אחת כגון שזרע וכנה וסר הארץ ב בהתראה אחת אינו לוקה אלא אחד חלק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליום טוב : ד' כל מלאכה שהיא עבודה בשבת אם עשה אותה ביום טוב שלא לצורך אבלה לוקה חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות וההבערה שמתוך שהתורה הוציאה ב"ט לצורך אבלה הותר שלא לצורך אבלה לפיכך מותר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באילו מרשות לרשות : וכן מותר להבעיר אף על פי שאינו לצורך אבלה ושאר מלאכות כל שיש בו צורך אבלה מותר כגון שהיט ואפייה חלישה וכיצא בהן : וכל שאין בהן צורך אבלה אכור כגון כתיבה ואריגה ובנין וכיצא בהן : ה' כל מלאכה שאיפשר לה לעשות מערב יום טוב ולא יהיה בה הפסד ולא חסרון אם נעשית מערב אכור חבטים לעשות אותה ביום טוב אף על פי שהיא לצורך אגלה חלבה אסרו דבר זה גזירה שטא יבוא אדם מלאכות שאיפשר לעשותן מערב יום טוב וכיצא י"ט כולו חוץ בעשיית אותן מלאכות ויבגע מן מכות יום טוב ולא יהיה לו פגא לאכול : ו' תבואה הטעם עיצמו לא אסרו ההוצאה ביום טוב ואף על פי שכל ההוצאה היא מלאכה שאיפשר לעשותה מערב יום טוב ולמה לא אסרוה כוד להרבות בשבות יום טוב וחולך רביא כל מה שירצה וישראלים חפציו הלא יהיה כמי שירדו אסרות : אבל שאר מלאכות שאיפשר לעשותן מערב יום טוב הואיל ויש בהן עסק אין עושין אותן ביום טוב : כ' כיצד אין קוצרין ולא דשין ולא חרין הלא בורדין הלא פוזזין את החטים ולא מרקדין ביום טוב : כ"א אילו וכיצא בהם איפשר לעשותן מערב יום טוב ואין בכך הפסד הלא ח חסרון : ח' אבל לשיין ואפיין וסודגין וכבשדים ביום טוב שאם עשה אלו מערב יום טוב הפסד או חסרון כגון שאין לחם הם או תבטל שבטל היום כלום שנאפה נאכש ותבטל שנתבטל מאכש ולא כשר שנאפה היום כבשר שנאכש מאכש וכן כל כיצא באילו : וכן

אמר לרדוף ביום הכפורים בין בחמין בין בצונן בין כל גופו בין אבר אחד אפילו אצבע קטנה אכור להושיטה במים והמלך והכלה רוחצין את פניהן כלה כוד שלא תתנג על בעלה והמלך כוד שיראה בזמיו שנאמר נאלך בזמיו תחזינה עיניך ועד כמה נקראת כלה עד שלשים יום : ב' מי שהיה כלולך ב בוצאה או טיט רוחץ מקום הטנפת כודכו ואינו חושש ומדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת פת לתינוק והחולה רוחץ כודכו אף על פי שאינו מסוכן וכל הייבי טבילות טובלין כודכן בין בתשעה באב בין ביום הכפורים : ג' מי שראה קרי בזמן וזה ביום הכפורים אם לח הוא מקנח בכפה ודיו ואם יבש הוא או שנתלכלך רוחץ מקומות המלוכלכין בלבד ובתפלל ואסור לו לרדוף כל גופו או לטבול שאין הטובל בזמן הזה שחוד מפני טומאת מת ואין חרדיץ גקרי לתפילה בזמן הזה אלא כנהג ואין כנהג לטבול דבר האסור אלא לאסור את המות ולא אברו שהרוא קרי ביום הכפורים טבול אלא כשתקנו טבילה לבעלי קרי יין ו וכבר בארנו שבטלה תקנה זו : ד' שיש שהוא לח ביותר כוד שיניח אדם ידו עליו ותעלה בה לחלוד שאם הדביק אותה לידו האזרת תדבק בה להלחודת אסור לישב עליו לא ימלא אדם כלי חרש מים ויצטקן בה טהמים כזולתם כדופניו אפי כלי טבנת אסור שטא ינתז מים על בשרו ומותר להשטקן בפירות : ו' לוקח אדם כגפחת מערב יום הכפורים ושורה אות במים ומגבה מעט ומניחה תחת הכנף לחמור מעבירה על פניו ואינו חושש ואף על פי שיש בה קוד הרבה : ו' ההולך להקביל פני רבו או פני אביו או מי שהוא גדול מכבו בחכמה או לקרות בבית הגודש עובר במים עד צוארו ואינו חושש ועושה מצוה שהיא לעשותה וחוזר במים למקומו שאם לא התיר לו לחזור אינו חולך וכמצא נבטל בן המצוה וכן ההולך לטבור פירותיו עובר במים עד צוארו ואינו חושש ובלבד שלא יוציא ידיו מן תחת שולי מעליותם כודך שעושין כחל : ז' אסור לנעול כנעל וסנדל אפילו ברנל אחד ומותר לצאת בסנדל של טעם ושל נוחא וכיוצא בהן וסודך אדם בנוד על גוליו ויצא בו שדרי קשי הארץ מגיעין לגוליו וטרגיש טהור יחף החינוקות אף על פי שהן כהרין באבילה ובשתייה ורודצה וסיכה כדנעין אותן כנעול וסנדל : ח' מותר לכל אדם לנעול את הסנדל כחבת עקרב וכיוצא בה כוד שלא תשכנו והחיה כחורת ונעול את הסנדל כשהוא צנה כל שלשים יום והחלה כיוצא בה מותר אף על פי שאין טעם טבנה : ט' אסור לסוך בקצת גופו בכל גופו בין סיכה של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג ואם היה חולה אף על פי שאין בו סכנ או יש לו חסרון בראשו קוד כודכו ואינו חושש : י' יש כגפחות שנהגו להחליק אתו כגלילי יום הכפורים כוד שיהיה לו בושת פנים מאשתו הלא יבא לידי תשמיש המכה ויש מקומות שנהגו שלא להחליק כטא יראה אשתו ותשא הן בעיניו רבא לידי תשמיש ואם חל יום הכפורים להחית בשבת חייבין הכל להחליק בכל מקום ש טהולקתו בשבת וזכה :

הלכות שבתת יום טוב

ש' כולן שנים עשרה מצות שיש מצות עשה ושש מצות לא תעשה חזק פרטן :

פרק ראשון

מצות עשה לשבות כמלאכה בעשור לחו"ש השביעי שנאמר שבת
 שבתך דוא לכם וכל העושה בו מלאכה ביטל מצות עשה ועבר
 על לא תעשה שנאמר ובעשור כחלו כל מלאכה לא תעשו וכו'
 הוא חייב על עשיית מלאכה ביום זה אם עשה ברצונו בזה
 חייב כרת ואם עשה בשגגה חייב קרבן חטאת קבועה: ב'
 כל מלאכה שחייבין על זדונה בעבת כקלה חייבין על זדונה
 בעשור כרת וכל שחייבין עליו קרבן חטאת קבוע בשבת חייבין
 עליו קרבן חטאת ביום הכנודים וכל דבר שאסור לעשותו
 בשבת אף על פי שאינה מלאכה אסור לעשותו ביום הכפורים
 ואם עשה מבין אותו מבת נדרות כדרך שמכין אותו על השבת
 וכל שאסור לשלול בשבת אסור לשלול ביום הכפורים וכל
 שאסור לעשות לכתחלה בשבת כן אסור לעשותו ביום הכפורים
 כחלו של דבר אין בין שבת ליום הכפורים בענינים אלו אלא
 שדוק מלאכה בשבת בסקילה וביום הכפורים בכרת: ג'
 ומותר לקבץ את הירק ביום הכפורים מן המגזח המעלה ומחו
 הקינוח שיסיר את העלים והעופש ויקצץ השאר ויתקן אותו
 לאכילה וכן מפצץ באגוז ומפרדי ברמני מן המגזח המעלה
 מפני ענמת נפש ויום הכפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת
 ירק ובפציעת אגוזים ובפרידת רמנים כל היום וכבר נהגו
 העם בשגגה ובמערב שלא יעשו אח"כ אל ביום הצום אלא
 הרי הוא כשבת לכל דבריו: ד' מצות עשה אדרת יש"ש
 הכיפירים והיא לשבות בו מאבילה ושתייה שנאמר תענו את
 נפשותיכם כפי השמיעה למזו אי זה הוא עינו שהוא לנפש
 זה הצום וכל הצם בו ק"ס מצו' עשה וכל האוכל ושותה בו בטל
 מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר כי כל הנפש אשר לא
 תעזבה בעצם היום הזה ונכרתה מאד שענש הכתוב כרת למי
 שלא נתענה לכדונו שמוזרין אגבו על אבילה ושתייה וכל
 האוכל או שתה בו בשגגה חייב קרבן חטאת קבועה: ה'
 וכן לכדונו כפי השמיעה שאסור לרוחץ בו או לסוך בו או לבעול
 את הגדול או לבעול ומצות לשבות בכל אלו כדרך ששבת
 באבילה ושתייה שנאמר שבת שבתך שבת לענין מלאכה ושבת
 לענין אילו ואין חייבין כרת או קרבן אלא על אבילה ושתייה
 אבל אכילה או סך או נעל או בעל מבין אותו מכת נדרות:
 ו' כשם ששבות מלאכה בו בין ביום בין בלילה
 כך שבות לעינו בין ביום בין בלילה הצריך להוסיף מחל על
 קדש בכניסתו ובציאתו שנאמר ועיתים את נפשותיכם בתשעה
 לחדש בערב כלום התחל לטעם ולהתענות מערב תשע והסוך
 לעשייתו וכן ביציאה טוהה בעינו מעט כחלי אחד עשר סבב
 לעשירי שנאמר מערב עד ערב תשבתו שבתכם: ז'
 גשים שאכילות ושחות עד שחשיכה והן אינן יודעות שמצות
 לחסוף מחל על קדש אין כבודן ביין שלא יבאו לעשו בזה
 שהרי אי אפשר שיהיה סוטר בבית כל אחד ואחד להזהר ב
 נשיו והנח להן שיהו שוגגין ואל יחזו כחידין וכן כל חזקתה לזה:

פרק שני

האוכל ביום הכפורים מאכלין הראויין לאכול לאדם כמחבת
 הגסה שהיא פחות מכביצה במעט הרי זה חייב וכל האוכלים
 מצטרפין לשיעור זה וכן השותה משקין הראויין לשתית אדם
 כמלאה חונניו של שותה כל אחד ואחד לפי חונניו חייב וכמה
 מלא לחונניו כדי שיסלק לצד אחד וראה כלא ושיעור זה
 באדם כינוני פחות מביעית וכל המשקין מצטרפין לשיעור זה

והאוכלה ושתייה אין מצטרפין לשיעור אחד: ב'

אחד האוכל אוכלים המזרין או שאכל דברים האסורין כגון
 פיגול ונותר וטבל ונבלות ונדרפות וחלב או דם הואיל ואכל א'
 אוכלין הראויין לאדם הרי זה חייב כרת משו' אוכל בין הכפוד'
 : ג' אבל או שתייה פחות משיעור זה אינו חייב כרת אף
 על פי שהוא אכיל מן התורה בחצי שיעור אין חייבין כרת אלא
 על כשיעור והאוכל או השותה חצי שיעור מבין אותו מכת
 נדרות: ד' אבל כעט וחזר ואכל וחזר ואכל אם יש מתחלה
 אבילה ראשונה עד סוף אבילה אחרונה כדי אבילות שלש בימים
 הרי אלו מצטרפות לכשיעור ואם לא אין מצטרפות שתי
 מעט וחזר ושתייה חזר ושתייה אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד
 סוף שתייה אחרונה כדי שתייה רביעית מצטרפין לשיעור ואם
 לא אין מצטרפין: ה' אבל אוכלים שאינן ראויין לאכול
 אדם כגון עשבים המרים או שרפים דבאושין או ששתה
 משקין שאינן ראויין לשתיה כגון ציר או מוריס והחמין וה'
 אבילו אבל ושתייה מהן הרבה ורי זה פטור מן הכרת אבל מבין
 אותו מכת נדרות: ו' שתייה דומין כחצי מים חייב הכוסס
 לפליין חנביל יבש וכדצא בהן פטור אבל זגביל רוב חייב
 אבל עליו גפנים פפור לחבי גפנים חייב ואלו הן לחבי גפנים
 שלילבו בארץ ישראל מראש השנה ועד יום הכיפורים יתר
 על זה הרי הן כעצים ופטור וכן כל היוצא בארץ: ז' אבל
 צלי במלח מצטרף המלח לבשר ציר שעל גבי ירק מצטרף
 מפני שמבשרי האוכל ובעודכן עכ האוכל באוכל הן חסובין
 היה שבע מאבילה גסה שאכל עד טקן כחוננו ואכל יתר על
 שבע פטור כמו שאכל אוכלים שאינם ראויין לאכילה שאעפ
 שזה המאכל היתר ראוי לדקב אינו ראוי לכל מי ששבע כזה:
 ח' חלה שיש בו סכנה שיאכל האוכל ביום הכיפורים
 אף על פי שהרופאים הבקיאין אומדין אינו צריך מאכלין א'
 אותו על פי עצמו עד שיאמר די אבר הח' זה אינו צריך
 והרופא אבר צריך מאכלין אותו על פיו והוא שיהיה רופא בקי
 רופא אחד אומר צריך ואחד אומר אינו צריך מאכלין אותו
 מקצת הרופאים אומדין צריך ומקצתן אומדין אינו צריך הולכין
 אחר הרוב או אחד הבקיאין וכל בו שלא יאמר הדולה צריך
 אני אבל אם אמר צריך אני מאכלין אותו לא אם החלה שהוא
 צריך ונחלקו הרופאים והח' כולם בקיאין ואילו שאברו אינו
 צריך כמבין שאברו צריך מאכלין אותו: ט' עוברת
 שהרידה לווחשין לה באונה שיום הכפורים הוא אם נהקרוח
 דעתה בצרון זה כוטב ואם לאו מאכלין אותה עד שתתישב
 נפשה וכן מי שאחז בתלכוס מאכלין אותו עד שיאורו עינו
 ואפילו נבלות ושקצים מאכלין אותו מיד ואין משהין אותו עד
 שימצאו דברים המתירין: י' קטן בן השעשעים וכן
 עטרה שנים כחובין אותו לשעות כיעד היה רגל לאכול
 בשתי שעות ביום מאכלין אותו בטלש היה רגל בטלש
 מאכלין אותו בארבע לפי כח הבן כוספין לענות אותו בשעות
 בן אחר עטרה שנה בין זכר בין נקבה מתענה ומשלים כדברי
 סופרים כדי לחנכו במצות: י"א בת שתיים עטרה שנה
 ויום אחד ובן שלש עטרה שנה ויום אחד שהביאו שתי שעות
 דרי הן גדולים לכל הביעות ומשליכין מן התורה אבל אם לא
 הביאו שתי שעות עדין קטני הן ואינן משליכין אלא כדברי
 סופרים קטן שהוא פחות מבן השעין אין מענין אותו ביום
 הכפורים כדי שלא יבא לידי סכנה:

פרק שלישי

בכור שנפל לבור עושה לו פרנסה במקומו שהרי אינו יכול להעלותו מפני שאינו ראוי לשהיטה ביום טוב : אותו ואת בנו שנפל לבור מעלה את הראשון על מנת לשחטו ואינו שוחט ומעדים ומעלה את השני על מנת לשחטו ושוחט את אי זה מהן שיקצה משם צער בעלי חיים התירו להערים בהמת חולין שנפלה מן הגג ועמדה בעת לעת והרי היא צריכה בדיקה שחטין אותה ביום טוב ותבדק איפשר שתמצא בשיר ותאכל : ה' אוחזין ותרנגולין ויונים שבבית הרי אילו מוכנין ואין צריכין זמן אבל יוני שובך ויוני עלייה וצפורי שקינגו בטפיה' או בכדיה ובפרוס הרי אילו מוקצה וצריך להזן מבערב ולזמן אילו ואילו אבי נוטל ואינו צריך לנענע : ו' זמן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים אמורים שאני אומר שמה אתן שזמן פרוח להן ואילו אחרים הן וכל ספק מוכן אסור זמן שנים ומצא שלשה הבל אסור שלשה ומצא שנים בותרין זמן בתוך הקן ומצא לפני הקן אם אין שם בקן אלא הן ואינן יכולין לפרוח אף על פי שיש שם קן אוד בקן זמית בתוך חבשים אמה ודי אילו מותרין שאין ה' החדה מודה אלא כנגד קנו בשוח : ז' דגים שבבימין גזלים וכן וזה ועוף שבבימין כל שהוא מתוסר צידה עד שאמרים הבא מצודה ונעזבו הרי זה מוקצה ואין צריך אתן ביום טוב ואם צד לא יאכלו וכל שאינו צריך מצודה הרי זה מוכן וצריך אותו ביום טוב ואוכלין אותו וכן היה שקינגו בפרוס הסמך לעיר לדיה כשהן קטנים שאינן צריכין צידה אינן צריכין זמן בפני שדעת עליהן : ח' מצודות זיה ועופות ודגים שפרסן מערב יום טוב לא יטל כהן ביום טוב אלא אם כן ידע שניצודו מערב יום טוב השוכר אמת דגים מערב יום טוב ולמחר השכים ומצא בה דגים הרי אילו מותרין שכבר ניצודו מערב יום טוב והרי הן מוכנין :

ט' בית שהוא אלא פירות מוכנין ונפחת נוטל במקום הפחת והקטן על המוקצה מערב יום טוב בשנה השביעית שכל הפירות והקדש צריך שיהיה ראוי ככאן ועד כאן אני נוטל ואם לא יטל לא יטל : י' גוי שהביא תאורה לישראל ביום טוב אפי' מאות המין במחבר לקרקע או שהביא חיה או עופות או ינים שאיפשר להזין בו ביום הרי אילו אמורים עד לערב ומתן בכדי טעמו אפילו הוסיף ומצא בו אינו מריח בו לערב עד שיטחן בכדי טעמו ואם אין מאות המין במחבר לקרקע או שהתה צורתו מוכחת עליה שבאמת נעקד או נעזר אם הביא מחוץ התור מותר ואם הביאו מחוץ לתחום הרי זה אסור והוא בשביל ישראל זה מחוץ לתחום מותר לישראל אור : י"א עצים שנשרו מן הזקל ביום טוב אסור להסיקן בפני ה' מלך ואם נשרו לתוך התנור כרבה עליהן עצים מוכנין וכן עדימת התבן ואגוד של עצים אין מתחילין בהן ביום טוב אלא אם כן הבין מערב מפני שהן מוקצ' ואם היה התבן מוקצ' בקציעים שהדי אינו ראוי אלא לאש הדי זה מוכן : י"ב אין מבקעין עצים מסואר של קדרת מפני שהן מוקצה והן מקודש שגשברה ביום טוב בפני שהן נולד וכן כלים שנשרו ביום טוב אין מסיקין בהן בפני שהן נולד אבל מסיקין כלים שלמים או בכלים שנשרו מערב יום טוב שהרי הוכנו וללאבה אחת כבערב כדצא בו אגודם ושקדים שאכלן מערב יום טוב מסיקין בקליפיהן ביום טוב ואם אכלן ביום טוב אין מסיקין בקליפיהן ויש נסוחאות שיש בהן טעם אבלן מערב אין מסיקין בקליפיהן שהרי הוקצו ואם אכלן ביום טוב מסיקין בפני שהן מוכנין על גב האכל : י"ג קוף ושת ודי הוא מוקצה בפני שאינו ראוי להסקה לפיכך אסור

לו לעשות כמו שפוד לצלות בו בשר וכן כל כיוצא בזה : י"ד נוטלין עצים הסמוכים לדופני הסוכה ומסיקין בהן אבל אין מביאים עצים כן השדה אפילו היו מוכנין שם כבערב אבל מוכנין היא בשדה מלפני ומדלי' שם ומביאין מן המוכנין שברשות היחיד ואפילו היתה מוקפת שלא לשים דירה ובלבד שיהיה לה פתחות ותהיה בתוך תחום שבת ואם חסר אחד מכל אלו הרי הן מוקצה : טו' עלי קביב ועלי גפנים אעפי שהן מוכנין בקרפף כזן שהרוח מפזרת אותן הרי הן כמפוזרין ואסורין ואם הביא עליהן כלי כבוד מערב יום טוב הרי אילו מוכנין : י"ו בהמה שבהה ביום טוב אם היתה כסוכנת מערב יום טוב הרי זה כדבהה לכלכל' ואם לאו הואיל ולא היתה דירה עליה הרי זה מוקצה ולא יזונה במקומה בהמת קדשים שבתה ותרומה שנטמאת לא יזונה במקומה : י"ז דגים ועופות חדה שהן מוקצה אין מסיקין אותן ביום טוב ואין מותרין לפניהם מונות שמה יבא ליקח בהן וכל שאסור לאכל או להשתמש בו ביום טוב בפני שהוא מוקצה אסור לכלכלו : י"ח הנכנים עפר מערב יום טוב אם ייזד לו בהגידו קרן זמית הרי זה מוכן ומותר לטללו ולעשות בו כל צרכיו וכן אפר שהוקצ' מערב יום טוב מוכן ושדוסק ביום טוב כל זמן שהוא חם כדי לצלות בו ביצה מותר לטללו שעדיין אש הוא ואם לאו אסור לטללו בפני שהוא נולד מי שהיה לו דקר נעוץ מערב יום טוב ונתקן ביום טוב והעלה עפר אם היה אותו עפר רגוח הרי זה כבסה בו ומטללו אבל אם העלה גרש עפר הרי זה לא יתוש אהו ביום טוב :

פרק שלישי

מי שהיה לו עפר מוכן או אפר מוכן שמתה לכללו הרי זה שוחט חיה ועוף ומכסה דגים ואם אין לו עפר מוכן או אפר הראוי לטללו הרי זה לא ישחט ואם עבר ושחט לא יכסה דגים עד לערב : וכן בריה שהוא ספק אם היה או לא היה אין שוחטין אותה ביום טוב ואם שחט לא יכסה דגים עד לערב אפילו היה לו עפר מוכן או אפר שמה יאמר הרואה חיה ודאית היא ולפיכך כסה דגים ביום טוב ויבא הרואה להחיר ה'בו : ב' וכן השוחט חיה ועוף מערב יום טוב לא יכסה דגים ביום טוב : שחט בהמה חיה ועוף ביום טוב ונתערב דגים לא יכסה אותו עד לערב ואם היה לו עפר מוכן או אפר ויכול לכסות הכל בדקידה אחר דריזה יכסה : ג' השוחט בדמה ביום טוב מותר לו לתלוש צמר למקום הסכין בידו ובלבד שלא יזנו במקומו אלא ישאר שם בסוכך בשאר צמר המצא אבל כעוף לא יכרוט בפני שהוא דדמו ומצא תולש ביום טוב : ד' הבפשיט עור בהמה ביום טוב לא יטלחו שזה עיבודו ונמצא עושה מלאכה שלא לצורך אכילה אבל מתנו לפני בית הדריס כדי שידרום עליה ולא יפסד ולא התירו דבר זה אלא בפני ש שמחת יום טוב כדי שלא יכנע כלשחוט ומותר למלוח בשר לצלי על גבי העוד ומעיימים בדבר זה כיצד מולח בעט בשר בכאן ומעט בכאן עד שיכילח העוד כולו : ה' במה דברים אמורים בכולה לצלי שאינו ירקד כלה הרבה אבל לקדרה אסור לכלוח על העוד וכן אין מולחין את הולכים ואין כרפכין בהן ואין מוכדין אורן כוח על גבי יתדות בפני שאינן ראויין לאכילה : ו' רכפשיט את הבהמה לא ירגל ביום טוב כיצד הוא דבר זה המצא כל הבשר מרגל אחת כדי שידעו כל העור שכל ולא יקרע בפני שטורה בהפשט זה מודה גדול ואין בו צורך למעד :

וכן ככשירי איכל נפש שיש בהן חסרון אם נעשו כבעל עושיין
 איתן ביום טוב כגון שהיקת תבלין וכדומה בהן : ט אין
 אופין וכבשלין ביום טוב מה שיאכל בחול ולא התירה מלאכה
 שהיא לגורד איכלה אלא כרי ליהנות בה ביום טוב עשה כד
 לאכל ביום טוב והותר מותר לאכול ומותר ברול : י
 במלאכה אשה קודמה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה
 אחת במלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא
 לקיתון אחד וכמלאה אשה תנור פת אף על פי שאינה צריכה
 אלא לכבר אחד שכזבן שהפת כרובה בתנור היא נאפת יפה
 וכולח אדם בנה התכות בשר בכת אחת אף על פי שאינו צריך
 אלא לחתיכה אחת וכן כל כדומה בזה : יא המבשל או
 האופה ביום טוב כדי לאכול בו ביום או שזמן אורחים הוא
 באו ונשאר התבשיל והפת הרי זה מותר לאכלו לנחור בין
 בחול בין בשבת ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור ואפילו
 בשבת שאחר יום טוב כפני שהדמירו בכערים יותר כן המזיד
 יב מי שהיתה לו בהמה מסוכנת לא ישחוט אותה ביום
 טוב אלא אם כן ידע שיכול לאכול ממנה כדת עלי מבעוד יו
 כדי שלא ישחוט ביום טוב מה שיאכל בחול וכן כל כדומה בזה
 : יג אין אופין וכבשלין ביום טוב כדי להאכיל גרים או
 כולבים שנאמר הוא לבדו יעשה לכם לכם ולא לגוים לכם ולא
 לכלבים לפיכך בזמנין את הגוי בשבת ואין מזמנין אותו ביום
 טוב גורה שמא ירבה בשבילי אבל אם בא הגוי מאיליו אוכל
 עמהן מה שהן אוכלין שכבר הכינה : יד בדמה שחציה
 של גר והציה של ישראל מותר לשחטה ביום טוב שאי אפשר
 לאכול ממנה כדת בשר בלא שחיטה אבל עיסה שהציה לגוי
 וחציה לישראל אסור לאפו אותה כפני שיכול לחלק הבצק בני
 החול שנתנו קמח לישראל לעשות להם פת ביום טוב אם כ
 כזמנין פת מבצ לתנוק אין מקפדין מותר לאופורו להן ביום
 טוב שכל פת ופת ראויה לתנוק עיסת דבלים בזמן שהדעים
 אכלין ממנה נאפית ביום טוב : טו הבכשל ביום טוב
 לגוים או לכהן או להניח לחול אינו לוקי טאילו באו לו אחריו
 היה אותו תבשיל ראו להן עשה לנפשו והותר מותר להאכיל
 ממנו לגוים ולכהן : יז הדומה וסיכה הריהן בכלל
 אכילה ושתיה ועושיין אותן ביום טוב שגן אך אשר יאכל לכל
 נפש לכל שצריך הגוף לפיכך כחמין וזבין ביום טוב ורוחץ
 בהן פניו ודיו ורגליו אבל כל גופו אסור משום גזירת מרחץ
 וחמין שהוצרכו מערב יום טוב רחץ בהן כל גופו ביום טוב שלא
 גזרו על דבר זה אלא בשבת בלבד : יח כל שאסור בשבת
 בין משו שהוא דומה למלאכה או מביא לידי מלאכה בין משום
 שבת הרי הוא אסור ביום טוב אלא אם כן היה בו צורך אכילה
 וכדומה בה או דברים שהם כמתין ביום טוב כמו שיתבאר
 בהלכות אילו וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום
 טוב אלא לצורך אכילה וכדומה בה וכל שמתיר בשבת מותר ביו
 טוב ויש ביום טוב מה שאין בשבת אסור מוקצה שהמוקצה
 אסור ביום טוב ומותר בשבת כפני שיום טוב קל משבת אסור
 בו המוקצה שמא יבאו להלול בו : יט כיצד הרגלות
 העומדות לגדל ביצים וזר העוכד להרישה ריני טובך ופירות
 העומדין להחזרה כל אילו וכדומה בהן מוקצה הן ואסור לאכול
 בהן ביום טוב יז שיכין אותן כבערב ודשים עליהן לאכילה
 אבל כשבכל כוכו אצל שבת ואינו צרי הבגותים שהמוקצה
 אסור ביום טוב כך הנולד אסור : יט חל כבין לשבת
 וחל כבין ליום טוב אבל אין יום טוב כבין לשבת ולא שבת
 ככניה ליום טוב לפיכך בינה שנתלדה ביום טוב אחר השבת
 אסורה ואף על פי שהתרגלה עומדת לאכילה האל ומאמט

נגברה הביצה נמצא שבת ככין אותה ליום טוב ואסורה בכל
 יום טוב גזרה משום יום טוב שאחר שבת וכן ביצה שנתלדה
 בכל שבת אסורה גזרה משום שבת שאחר יום טוב : כ
 וכשם שאסור לאכול כן אסור לטלטלה ואפילו בתערובה בארץ
 כולן אסורות שהרי למחר יתרו הכל וכל דבר שיש לו כהדרן
 אפילו בארץ אלפי אינו בכל השנה תרנגולות ביום טוב וכדומה
 בה ביצים גמורות הרי אלו מותרות שאין זה דבר מצוי תמיד
 ודבר שאינו מצוי אלא אקראי בעלמא לא גזרו בו : כא
 זה שאנו עושין בחוצה לארץ כל יום טוב מאילו עני ימים מנוה
 הוא יום טוב שני מרבירי סופרים הוא ומדברי שנתחדשו בגלות
 ואין עושיין בני ארץ ישראל שני ימים טובים אלא בראש השנה
 בלבד ובהלכות קידוש החדש מספר זה נבאר עיקר כנוהג זה
 ומאי זה טעם עושיין ראש השנה שני ימים בכל מקום : כב
 יום טוב שני אף על פי שהוא מדברי סופרים כל דבר שאסור
 בראשון אסור בשני וכל המחלל יום טוב שני, ואפילו של ר
 ראש השנה בין ברבר שהוא ציטום שכוח בין במלאכה ל
 בין שיצא חוץ לתחום ככין אותו מכת כרדות או בנידן אותו אם
 לא יהיה כן התלמידים וכשם שהראשון אסור בהספד ותענית
 וחייב בשמחה כך השני ואין ביניהן הפרש אלא לענין המת
 בלבד : כג כיצד הבת ביום טוב ראשון יתעסקי בקורות
 הגרים וביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ועושיין לו כל צרכו
 כגון עשיית המטה ותפירת התכריכין וקציצת הבשמים וכל כ
 כיוצא בזה שיום טוב שני לגבי המת כחול הוא חשוב ואפילו
 בשני ימים טובים של ראש השנה : כד שני ימי טובים
 אילו של גליות שתי קדושות הן ואינן כיום אחד לפיכך דבר
 שהיה מוקצה ביום טוב ראשון או שנולד בראשון אם הכין א
 אותו לשני הרי זה מותר כיצד ביצה שנולדה בראשון האכל
 בשני היה ועוף שניצודו בראשון יאכלו בשני דבר הכוזב
 לקרקע שנעקר בראשון יאכל בשני וכן מותר לחתול את העין
 ביום טוב שני ואף על פי שאין שם חולי במה דברים אמורים
 בשני ימים טובים של גליות אבל שני ימים של ראש השנה
 קדושה אחת הן וכיום אחד הן חשובין לכל אילו הדברים אלא
 לענין המת בלבד אבל ביצה שנולד בראשון של ראש השנה
 אסורה בשני וכן כל כדומה בזה שבת הסמוכה ליום טוב ונולדה
 ביצה באחד בהן אסורה בשני וכן כל כדומה בבירה ואפילו
 נולדה ביום טוב שני לא תאכל בשבת הסמוכה לו

פרק

שני

אפרוח שנולד ביום טוב אסור מפני שהוא מוקצה ועגל שנולד
 ביום טוב אם היתה אמו עומדת לאכילה מותר מפני שהוא מוכן
 על גבי אמו ואילו שחש אמו היה זה שבמקרה מותר ביום טוב
 אף על פי שלא נולד : ב בדומות שיצאות ורועות חוץ
 לתחום ובאות הלכות בתוך התחום הרי אילו מוכנין ולקוחין כחן
 רשוחין אחן ביום טוב אבל הרועות הלכות חוץ לתחום אם באו
 ביום טוב אין שוחטין אותן ביום טוב כפני שהן מוקצין ואין
 דעת אנשי העיר עליהם : ג וכן ברמת קדשים שנולד
 בה בום ביום טוב הואיל ולא היתה דעתו עליה מערב יום טוב
 אסור לשחטה ביום טוב לפיכך אסור לראות מוכי קדושים בהם
 טוב גזרה שמא יתירם החכם כמובן ויבא זה לשחט בו
 ביום טוב אבל רואה הוא המום מערב יום טוב ולמחר כתיב א
 אסור : ד בכור שנולד ומזבו עמו הרי זה
 מוכן ואין מבקרין אותו ביום טוב ואם עבר וראה מום
 ובקרו וזחירו הדי זה שזוהו ואוכל בכר

חלמה אסרו בקורחם וכיצא בו שלא יעשה כדרך שהוא עושה
 בחל שהרי איפש היה לו לבקע מערב יום טוב ולמה לא נאסר
 הביקוע כלל מפני שאיפש שיפגע בעץ עבה ולא יכול להבעירו
 ומנע מלבשל לפיכך חתמו לבקע בשינוי וכל הדברים הדומין
 לזה בזה הטעם התירו בהן כה שהתירו ואסרומה שאסרו :
 יא לא תבנס אשה בין העצים לטול מהן אוד לצלו בו ואין
 סומכין את הקדרה ולא את הדלת בבקעת של קדה שלא
 התירו לטול עצים ביום טוב אלא להסקה בלבד : יב
 מסלקין תריסי חנויות ומחזירין אותן ביום טוב כדי שיוציא
 תבלין שהוא צריך להן מן החנות ולא ימנע משמחת יום טוב
 כמה דברים אמורים בשיש להן ציר באמצע אבל יש להן ציר
 מן הצד אסור גזרה שמה יתקע ושאין להן ציר כל עיקר אפילו
 בבית מותר להחזיר : יג כלים שהן מפוצלין כגון
 מנורה של חליות וכסא ושליחן שהן חתיכות חתיכות מעמידין
 אותה ביום טוב והוא שלא יתקע לפי שאין בנין בכלים אבנים
 של בית הכסא מותר לצודן ביום טוב בנין עראי הוא ומשום
 כבוד ולא גזרו : יד העושה מדורה ביום טוב כשהוא
 עורך את העצים אינו מביח זה על זה עד שיסדיר המערכה
 מפני שנראה ככונה ואף על פי שהוא בנין עראי אסור אלא או
 שופך העצים בערבוב או עורך בשנוי כיצד מביח עץ למעלה
 ומביח אחר תחתיו ואחר תחתיו עד שהוא מגיע לארץ : טו
 וכן הקדרה אחוז אותה ומבנים האבנים תחתיה אבל לא יניחנה
 על גבי האבן וכן הכפה אחוז הקרשים למעלה ומבנים הרגלים
 תחתיו אפילו ביצים לא יעמיד אותן שורה על גבי שורה עד
 שיפגמו כמו מגדל אלא ישנה ויתחיל כלקעלה לכמה וכן כל
 כיוצא בזה צריך שינוי : יז מסידין זבובין הנתלים בבהמה
 אף על פי שהן עושיין חבורה ואין מילדין את הבהמה ביום טוב
 אבל מסעדין כיצד אחוז בולד שלא יפול לארץ ונפוח לו בחוטמו
 ונתן וד לתוך פיו הינה ברובה שהורה וחיזקה את הולד מותר
 לחץ משלייתה עליו וליתן בול מלח ברחבה כדי שהרחם עליו
 אבל הטבאה אסור לעשות להן כן לפי שאינה צריכה : יח
 כל שנשטא מערב יום טוב אין מטבלין אותו ביום טוב גזרה
 שאי יצאה אותו בטובאמו ואם היה צריך להטביל מים שבו
 טביל את הכלי במימי ואינו חושש כדי שהיה טהור לתרומה
 וזהו להטביל לקדש מותר להטבילו וכן כל כיוצא בזה מטבילת
 שאי תבאאות : יט כל שנשטא ביום טוב מטבלין
 אותו ביום טוב בטבא הכלי במשקין טבאין שהן ולד השומאה
 כענין יום טוב מטבלין אותו ביום טוב לפי שהוא טהור מן
 התורה כמו שיתבאר במקומו ומדלין בדלי טבא והוא טהור
 מלח מזה שאין לה בגדים להחליף מערכת וטובלת בכנדיה :
 טו ובריש רבי אסור ב"ט משום גזרת מקח וממכר כיצד
 אין פוסקין דמים בתחלה על הבהמה ביום טוב אלא מביא
 סד בהמת שותה לו ושותין אחת מהן ומחלקין ביניהן
 והסד יודעין כמה דמי השנייה וכל אחד ואחד נתן דמי חלקו
 כשהן מחלקין ביניהן לא יאמר זה אני בסלע ואתה בשנים
 שאין מבידין שום דמים אלא זה נטל שלישה רביע : כ
 כהן מחלקין לא ישקלו במאונים שאין משגיחין בכף מאונס
 ל עיקר אפילו ליתן בו בשד לשימרו מן העכברים אסור אם
 זה האתניס תלדין מפני שנרא כשוקל בכף מאוני טבח אומן
 אסור לשקול בידו ואסור לשקול בכלי מלא מים ואין מטילין
 חטים של המנות אבל מטילין חלשים על בשד הקדשים ביום
 טוב מן לחב את המצות : כא לא יאמר אדם לטבח
 תן לי בשר אלא תן לי הלק או חצי הלק ולכבוד עושיין
 והטן על שדיו וכן לא יקח מבעל החנו במדה או במשקל אלא
 כפי מה עושה אומר להגוני כלא לי כל זה ולכבוד נתון לו

שווי ואפילו היה כלי המיוחד למדה יכלאנו והוא שלא יזכור
 לו שום מדה : כב הנהתום מודד תבלין ונתן לקדרה
 בשביל שלא יפסיד תבטילו אבל האשה לא יזכור קמה ל ציטה
 וכן לא יזכור אדם שעורים לפני בהמתו אלא משער ונתן לה :
 כג ומותר ליקח מן החנוני ביצים והגוזים במנחן וכן כל כיוצא
 בהן ובלבד שלא יזכור לו שום דמים ולא טבוס בנין כיצד טבוס
 המנין הרי שהיה נושה בו עשרה רנונים או עשרה אגודים לא
 יאמר לו ביום טוב תן לי עשרה כדי שיהיה לך עשרים אצרי
 אלא לוקח סתם ולמחר עושה חשבון : כד הולך אדם
 אצל רועה הרגיל אצלו או אצל הפטם הרגיל אצלולוקח ממנו
 בהמות ועופות וכל מה שירצה והוא שלא יזכור לו שום דמים
 ולא שום בנין : כה הלואת יום טוב תובעין אותה בדין
 שאם תאמר לא נתנה להחביע אינו נתן לוכלום ונמצא נמנע
 משמחת יום טוב : כו אף על פי שאין מגביהין תרומה
 ומעשרות ביום טוב אם הדל תרומות ומעשרו שהגביהן כאמש
 הרי זה מוליכין לכהן ביום טוב ואין צריך לומר חלה חרוע חלויים
 וקיבה שמוליכין לכהן ביום טוב וגבאי צדקה גובין מן התענות
 ב"ט ולא יהיו מכריזין כדרך שמכריזין בחל אלא גובין בצנעה
 ונתנין לתוך חיקן ומחלקין לכל שכונה ושכונה בפני עצמה :

פרק חמשי

אף על פי שהותרה הרצאה ביום טוב אפילו שלא לצורך לא
 ישא משואות גדולות כדרך שהו עושה בחל אלא צריך לשנות
 ואם אי איפשר לשנות מותר כיצד המביא כדי יין במקום
 למקום לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא הוא על כתיפו או
 לפניו המוליך את התבן לא יפשוט את הקופה לאחריו אבל
 מוליכה בידו : ז וכן משואות שדרכן ליטא אותן במוט
 לא ישא איתן על גבו מאחריו ושדרכן ליטא אותן מארזיטא
 אותן על כתפו ושדרכן להנשא על הכתף ישא אותן בידו לפגז
 או יפרוש עליהן בגד וכל כיוצא בזה משינוי המטא ואם אי
 איפשר לשנות נושא ומביא כדרכו בוא במטא על האדם אבל
 על גבי בהמה לא יביא כלל שלא יעשה כדרך שהוא עושה
 בחל : ח אין מגביהין את הבהמה במקל ואין הסניא
 יוצא במקלו ולא הרוע בתרמילו ואין יוצאין בכסא אחר האיש
 ואחד האשה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל ואיש שהיו
 רבים צריכין לו יוצאין בכסא אחריו וכיוצאין אותו על הכתף
 אפילו באפיריון : ט אין מוליכין את החולם של טובך
 משובך לשובך ברשות הרבים שמה יאמרו לתקן גג הוא
 מוליכו אבל ברשות היחיד מוליכו אף על פי שכל מקום שאסרו
 חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי הדרי אסור כאן התיר
 מפני שמחת יום טוב : י כי שהיו לו פירות על גגו וצריך
 לפנותם למקום אחר לא ישיטם מגג לגג ואפילו בגגן השוין
 ולא ישלשם בחבל מן החלונות ולא יורידם בסלכות שלא
 יעשה כדרך שהוא עושה בחל אבל משלחן אפילו דרך אחבה
 ממקום למקום באותו דג שחש בהמה בשדה לא יביאנה במוט
 לעיר או במטה אלא מביאה איברים איברים : יא כל
 שנאותין בו אפי' בחל אע"פ שאין נאותין בו ב"ט כגון תפילין
 מותר לשלחן לחברו ב"ט ואין יכל דבר שנאותין בו ב"ט כגון
 יינות שמני וסלתות שמות לשלחן וכל דבר שאין נאותין בו כהול
 עד שיעשה בו כע"ש שאכו לעשותו ב"ט אין משלחין אותו ב"ט
 ז כיצד אין משלחין ביום טוב תבואה לפי שאין נאותין בה
 בחל אלא אם כן טחן ואסור לטחן ביום טוב אבל משלחין
 קמח כפני שבבשלחן ביום טוב או קולף אותן ואוכלן ומשלחין
 חיה בהמה ועופות אפי' חיים כפני שמתיר לטחן ב"ט יא א

פרק רביעי

וכן אמר לעשות בית יד בבשר והוא שיעשה בכבין שלא יעשה
 כדרך שהוא עושה בחל ומותר לעשות סמך בבשר : ז
 מולין את הראש ואת הרגלים ומהבהבין אותן באור אבל אין
 שופלין אותן בסיד וכודס' ולא באור ואין גוזין אותן במספרי
 וכן אין גוזין את הירק בתספורת שלו אבל מתקנין את האוכל
 שיש בו קוצים כגון קינרס ועכביות בתספורת : ח מותר
 ללוש עיסה גזולה ביום טוב והלש עיסה מערב יום טוב אין
 מפריש ממנה חלה ביום טוב ואם לשה ביום טוב מפריש ממנה
 חלה ומתנה לכהן ואם היתה עיסה טמאה או שנטמאת החלה
 לא יבטל את החלה שאין מבשלין ביום טוב אלא לאוכל וזו
 לשחיפה עומדת וכן אין שורפין אותה ביום טוב שאין שורפין
 קדשים שנטמאו ביום טוב ששדו פתקדשים שנטמאו מצות עשה
 שנאמר באש ישרף ועשיית מלאכה שאינה לצורך אכילה וכיצא
 בהן עשה ולא תעשה ואין עשה דחה את לא תעשה ועשה :
 ט כיצד יעשה בה יניחה עד הערב וישרוף אותה היה יום
 טוב של פסח שאם יניחה תזכין לא יפריש את החלה בעק אלא
 יאפה את כל העיסה הטבא ואחר כך יפריש החלה לחם : י
 אין אופין בפרני חדשה גזרה טבא תפחת ותפסיד והלחם ימנע
 משמח יום טוב אין גורפין תגור וכידים אבל מבבשין את האפ'
 טבאן ואם אי אפש' לאפתו או לצלות אלא אם כן גרף מותר
 וסומקין פי התנוד בשישודפש שבסכיבות הנור והוא שדכבו
 מאמש אבל לגבל שיט ביום טוב אסור ומותר לגבל את האפר
 לסתום בו פי התנוד : יא תנוד וכידים ודשים אין סכין
 אותן בשמן ביום טוב ואין טשין אותן כבטלית ואין טפנין אותן
 בצונן כדי לחסמן ואם בשביל לאפת בהן כותר : אין מלבנין
 את האבני' לצלות או לאפת עליהן מפני טבאסמן ומסיקי' ואפין
 בפרני ומחמין חמין באגטיכי : יב אין עושין גבינה ביום
 טוב שאם נבן מערב יום טוב אין בזה חסד' טעם אבל דכין את
 התבלין כדרךן שאם יודך אותן כבערב יפת טעמן אבל כלח
 אינו נידוך ביום טוב אלא אם כן הטה המכתש או שיזל בקערה
 וכיצא בה כדי שיטנה שאם שוק רבלח מערב יום טוב לא
 יפוג טעמו ואין שוחקי' את הפלפלין בריוחן שלהן אלא דך אותן
 במדוכה ככל התבלין : יג אין כותשין את הריוף במכתשת
 גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה שזה הוא השני שלה ובארץ
 ישראל אפילו בקטנה אסור שהתבואה שלהן טבא היא ואם
 כותשין אותה מערב יום טוב אין בכך הפסד : יד הקבוח
 אף על פי שרקוד מערב יום טוב והסיד כמנה הסוכין אין
 מרקדין אותו פעם שני' ביום טוב אלא אם כן נפל בתוכו צרוד
 או קיסם וכיוצ' בהם ואם שינה מותר כגון שידקד באחורי הגפה
 או שידקד על גבי השלחן וכיצא בשינוי זה : טו מולין
 כליל' וכפריכין קטנית ביום טוב וכנפח על יד על יד בכל כוז
 ואוכל ואפילו בקנון או בתמורי אבל לא בטבלא ולא בכברה.
 וכן הבורר קטניות ביום טוב בודד כורכו בחיקו ובתמורי אבל
 לא כנפה ולא בטבלא ולא בכברה : יו בויא בשהאוכל
 כרובה על הפסולת אבל אם היתה הפסולת מרובה על האוכל
 בודד את האוכל ומניח את הפסולת ואם היה מרוב בנדרית
 הפסולת כן האוכל יתור כטורח בכריתת האוכל כן הפסולת אף
 על פי שהאוכל מרובה בודד את האוכל ומניח את הפסולת :
 ז אין מכניין את החרדל במסננת שלו מפני שנראה כבודד
 אבל כותנין ביצה במסננת של חרדל והוא מסתגן כאלית
 ואם היתה המסננת תלויה מותר ליתן לה יין ביום טוב אבל
 לא יתלה בתחלה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בהול ומעדים
 ותולה את המסננת לתלות בה ריבונים ותולה בה ריבונים ו'
 ואחר כך נותן לתוכה שגרים

אין מציאין את האש לא כן העצים ולא כן האבנים ולא כן
 המתכו כגון שחכבין אותן זו בזו או מכין זו בזו עד שתצא האש
 : וכן הנפט החרד ביותר שהוא כמים שכגדין אותו עד שידליק
 או בליד קשה או זכוכית מלאה מים שמניחין אותה כנגד עין
 הטכש עד שיחודד נגחה לפשתן וכיצא בו וידלק כל זה וכיצא
 בו אסור ביום טוב שלא הותר ביום טוב אלא להבעיר טבא
 מצויה : אבל להמציא אש אסור שהרי איפשר להמציא אותה
 כבערב : ב אף על פי שהותרה הבערה ביום טוב שלא
 לצורך אסור לכבות את האש אפילו הובערה לצורך אכילה
 שהכיבה מלאכה ואין בו צורך אכילה כלל וכשם שאין מניין
 את האש כך אין מכבין את הנר ואם כבד' לוקה כמי שארז או
 בנה : ג אין מסלקין את פי הנר למעלה כדי שהנבנה
 ואין מסדין את השמן ממנו ואינו חותך את ראש הפתילה ככל
 אבל נופץ את ראשה בידו : אגודה של עצים שהחלק בכדורת
 כל עץ שלא אחזה בו האש מותר לשכטו ואינו דומה למסיד שכן
 מן הנר : ד אין מכבין את הדליקה כדי להציל ממנו
 ביום טוב כדרך שאין מכבין בשבת אלא מביהה ורצא ואין
 מכבין את הנר מפני תשמיש הטי' אלא כופה עליו כלי או עושה
 מוצץ בינו לבין הנר או מציא לבית אור ואם אינו יכול לעש'
 אחת מכל אלו הרי זה אסור לכבות ואסור לשמש עד שתבנח
 סאליה : ה מותר לשלט' את הנר והוא חולק ואין נודין
 טבא יכבה' ואסור להניח את הנר על גבי דקל וכיצא בו ביום
 טוב טבא יבוא להשתמ' במחוכר ב'ט' : ו אין מעשני' בקטרת
 ביום טוב מפני שהוא טבא ואפילו לדריח בה ואין צריך לחנך
 לנר את הבית ואת הכלים שהוא אסור ומה לעשן תחת הפיה
 כדי שיוכשרו לאכילה כמו שמותר לצלות בשר על האש ו
 ומבתקין את החרדל בגזלת של מנת אבל לא בגזלת של עץ
 מפני שהוא טבא ואין מכבין את האש כדי שלא תהעשן
 הקודרה או הבית : ז אין נופדין במפוח ביום טוב כדי
 שלא יעשה כדרך שהאומנין עושין אבל נופחין בשפופרת אין
 עושין פחמין ואין גודלין את הפתילה ולא כהבהבין אותה ולא
 חותכין אותה לשנים ככלי אבל כמעכה ביד ושורה אות בטבין
 ומניחין אותה בין שתי נרות וכדליק באביצע ומניחין את הפתילה
 בחלקת כפי שתי נרות : ח אין טבירין את הדרש ואין
 חותכין את הנייר לצלות עליהם ואין פוצעין את הקנה לעשות
 כבו שפוד לצלות בו מליח שפוד שנירנף אף על פי שהוא יבו
 לפושטו בידו אין מתקני' אותו שני כלים שהן כדוברין בתה
 עשייתן כגון שתי נרות או שני כוסות אין פותחין אותן לשי'
 מפני שהוא כמתקן כלי : ט אין כשוחזין את האבני'
 במטוחת שלה אבל כחודרה על גבי העץ או על גבי דודס'
 אבן ואין כורין דבר זה לדבים כדי שלא יבוא לחודד
 במטוחת ככה דברים אמורים בשיכולה לחתוך בחתק א
 טבנפה אבל אם אינה יכולה לחתוך כלל אין כשוחזין אותה
 אפילו על העץ שטא יבא להשחזוה בבשהת כפני זה אכנה
 לדראות סכין לחכם ביום טוב טבא תהיה פנוכה ויאכר
 אסור לטוחט בה מטום פנימה וילך ויחודנה במטוחת וכן
 טראה הסכין לעצמו הרי זה כשאיילה לעם הארץ : י
 כבקעין עצים ב'ט לא בקודרום ולא במגל ולא בכדיה אלא
 בקופי' וכצד חוד שלו אבל לא בצד הרחבפני שהוא בקודרה

שבת שבת ולא הניח מניחו בראשון וכתנה כיצד מניח עירובי
תבשילי בית חמשי ואמר אם היום יום טוב ולמחר חול למחר
אבשל ואופח לשבת ואיני צריך כלום ואם היום חול ולמחר יום
טוב בעירוב זה יותר לי לאפות ולבשל למחר מיום טוב לשבת
י"ב כדצא בו חז' לפניו שתי כללות של טבל ביום טוב
ראשון אמר אם היום חול תהיה זו תרומ' על זו ואם היום קדש
אין בדברי כלם וקורא עליה שם ומניחה למחר בשני חזר
ואמר אם היום קדש אין בדברי כלם ואם היום חול תהיה זו
תרומה על זו וקורא עליה שם ומניח כדרך שקר' עליה בראשון
ומניח את זו שקרא עליה שבת ורובה ואוכל את השנייה:
ג' במה דברים אמורים בשני ימים טובים של גלויות אבל
בשני ימים טובים של ראש השנה אם שכח ולא הניח ביל' רביעי
טוב אינו מניח אלא סוכך על אחרים אם ערבו עליו או מקנה
קמה' למי שעירב או יהיה אסור לאפות ולבשל לשבת וכן אם
שכח ולא הפריש תרומ' מיום רביעי טוב אינו מפר' עד כדצאי
שבת: י"ד כל הדברים האילו שאמרונו היו בזמן שהיו
בית דין של ארץ ישראל מקו' שין על פי הראיה והיו בני הגלויות
עושין שני ימים כדי להסתלק מן הספק לפי שלא היו יודעין
יום שקדשו בני ארץ ישראל אבל היום שבני ארץ ישראל
מומקין על החשבון ומקדשין עליו אין יום טוב שני להנ' זלק
מן הספק אלא מנהג בלבד: י"ט ולפיכך אבי אומר שאין
מקרב אדם ומתנה בזמן הזה לא עירובי תבשילין ולא עירובי
חצרות ולא שותפי מבוואות ואינו מעשר השביל על תנאי אלא
הכל מעירב יום טוב בלבד: י"ו כשם שבצוה לכבוד
שבת ולענגה כך כל ימים טובים שני' גר' לקדוש ה' מכוון וכל
ימים טובי' נאמר בהן מקרא קדש וכבר בארנו הכיבוד והענינה
בהלכות שבת וכן ראוי לאדם שלא יסעוד בערבי ימים טובים
מן המנוח' למעל' בערב שבת שדבר זה בכלל הכבוד וכל המבול
את המועדות כאלו נשפ' לעבודה זרה: י"ז שבעת ימי
הפסח ושבת ימי החג עם שאר ימים טובים כולן אסורים
בהספד ותענית וחיוב אדם להיזהר בהן שכן נזכר לב' הוא ובניו
ואשתו ובני בנותיה וכל הנולדים עליו שנאמר ושמחת בחגך וגו'
אף על פי שהשכחה האבודה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו
מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שכחה לשכוח הוא
ובניו ובני בנותיה כל אחד כראוי לו: י"ח כיצד הקטנים
נחתן להם קליזת ואגוזים ומגורנות והנשים קונה להן בגדים
ותבשילין נאים כפי ממונו ואנשים אוכלין בשר ושחתי' יין
שאין שכחה אלא בבשר ואין שכחה אלא ביין וכשהוא אוכל
ושותה חייב להאכל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים
האבילים אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו
ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים למרי נפש אין זו שמוח
מצוה אלא שמוח כריסו ועל אילו נאמר וזכורם כלחם אונים
לחם כל אוכלי' ישמאו כי לחםם לנפשם ושכחה כזו קלון היא
לחם שנאמר חריתי פרש על פניכם פרש וגיכם י"ט

אף על פי שאבילה ושתייה במועדות בכלל מיעזת עשה
לא והיה אוכל ושותה כל היום כולו אלא כך היא הודת בבקר
כשכתיב כל העם לבתי כנסת ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין
בתורה בענין היום וחזרין לבתיהם ואוכלין והולכין לבתי
מדרשות קורין ושונין עד חצי היום ואחר הצות היום מתפללין
תפלת המנחה וחזרין לבתיהם לאכול ולשתות שאר היום עד
הלילה: כ"ף כשאדם אוכל ושותה ושכח כרגל לא ימשיך
ביין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה
במצ' שמוחה שהשכחה והשחוק הרב' וקלות הראש אינה שכחה
אלא חוללות וסבלות ולא נצטוונו על החוללות והסבלות אלא
על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל שנאמר תחת אשר לא

עבדת את ה' אלוך בשמחה ובטוב לכך מרב כל הא למדת
שהעבודה בשמחה ואי אפשר לעבוד את השם לא מתוך שחוק
ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות: כ"א חייבין
ב' דין להעמיד שוטים ברגלים שיהיו מסבבין מרפשי' בגנות
ובגדרים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם
אנשי' ונשים יבואו לידי עבירה וכן יזהירו בדבר זה לכל העם
כדי שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם לשמחה ולא ימשיכו
ביין שמו' יבואו לידי עבירה: כ"ב ימים שבין ראשון
ושביעי של פסח וראשון ושמיני של חג הסוכות והן בגולה
ארבעה בתוך הפסח וחמשה בתוך החג הם הנקרא' חולו של
מועד ונקראין מועד ואף על פי שהם חייבין בשמחה ואסורין
בהספד ותענית מותר לספור בהן תלמיד חכם בפניו אבל לאור
שיקבר אסור ל' צדו בהן ואין צריך לומר בראשי חודשים
בחנוכה ובפורים שסופדין בהן תלמידי חכמים בפני אף על פי
שימים אילו אסורין בהספד ותענית אבל לאחד הקבורה אסור
לכפור בהן: כ"ג אין מניחין מטת חמת ברחוב במועד
שלא להרגיל את ההספד אלא מביתו לקברו ואין מתאבלין
במועד וכן אין קורעין ולא מברין ולא חולצין הכתף במועד
על המת אלא קרוביו שהן חייבין להתאבל עליו ואם היה חכם
או אדם כשר או שהיה עומד עליו בשעת נטילת נטכה הרי זה
קורע עליו במועד אף על פי שאינו קרובו ואין קורעין ביל' טוב
שני כלל ואפילו קרוביו של מת: כ"ד נשים במועד בפני
המת מענות אבל לא מטפחות ולא מקוננות נקבר המת אין
מענות בראשי חודשים וחנוכה ופורי' בפני המת מענו ומטפחות
אבל לא מקוננות איהו עינוי שכולן עונות כאחת קיבה אחת
אומרת וכולן עונות ואסור לאדם שיעורר על בתו קודם להגל'
שלשים יום כדי שלא יבא הרגל והוא נעצב ולבו דואג וכואב
מוכתרן הצער אלא יסיר הדאגה מלבו רכין דעתו לשמחה:

פרק שביעי

חולו של מועד אף על פי שלא נאמר בו שבתן הואיל ונקרא
מקרא קדש והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית כלאכה
כדי שלא יהיה כשאר ימי החול שאין בהן קדושה כלל והעושה'
בו מלאכה האסורה כיון אותו מכת מרדות בפני שאיסורו מ'
פדרכי' כופר' ולא כל מלאכה עבודה אסור' בו ביום טוב שסוף
הענין בדברים שנאסרו בו כדי שלא יהיה כיום החול לכל דבר
לפיכך יש מלאכות אסורות בו ויש מלאכות מותרות בו:
ב' ואילו הן כל מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד יהיה
שם הפסד הרב עושין אותה ובלבד שלא יהיה בה טורח הדבה
כיצד משקין בית השלחין במועד אבל לא בית המטקה שאם
לא ישקה בית השלחין והיא הארץ הצמאה יפסדו כל האלנות
שבה וכשהו' מטקה אותה לא ידלה מטקה מן הכריכה או מני
הצמאים מפני שהוא טורח גדול אבל מטקה הוא מן המעין בין
שהיה בין שיעצ' מתחלה במשיכו ומשקה בו וכן כל כדצא בזה:
ג' הפך אדם את זיתו במועד ושחן אותן חרדך אותן וככלא
החביות וגף אותן בדרך שהוא עושה בחול כל שיש בו הפסד
אם לא נעשה עושהו כדרכו ואינו צריך שינוי וכן מכניס אדם
פירותיו בפני הנכנים ובלבד שיכניסם בצנעה ושולח פשתו מן
המשרה בשביל שלא תאבד וכן כרס שהג' זכנו להביצר בנזע'
ברצין אותו: ד' ואסור לאדם שיתכוין ויאדר מלאכות
אילו וכדצא בהן רבינו כדי לעשותן במועד בפני שהוא פנוי
וכל המכין מלאכתו חניה למועד ועשהו' במועד בית דין
מאבדין אותה וכפקדין אותה לכל ואם כזן מלאכרו וכת אין
קונס' בנו אחריו ואין מאבדין את כמענו ואין מתעין בהן י"א ב

וכן כל כיוצא בזה - ה' כל דבר שמותר לשלוח ב"ט כשיטלחנו
 לו כבוד השורה לא יטלחנו בשורה ואין שורה פחות משלשה בני
 אדם כיצד הרי ששלח לחברו בהמות או ינות ביד ג' בני אדם
 באחד או ארבעה זה אגב זה וכלן הולכין בשורה אדם הרי זה
 אסור שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל' שלח ג' מינין ביד ג'
 בני אדם כאחד הרי זה מותר : ט' המערב עירובי תומין ל"ט
 הרי בהמתו וכלי ופירותיו כמורה ואין מוליכין אותן אלא בתוך
 אלפי אמה לכל רוח ממקו עירובו : י' חפצי הפקר הרי הן כרגלי
 מי שזכה בהן וחפצי הגוי קוני שבית במקומן ויש להן אלפי אמה
 לכל רוח במקומן גזרה בעלים גוי משו בעלים ישר פירות שיצאו
 חוץ לתומן וחזרו אפי' כמזיד לא הפסדו את מקומן מפני שהן
 כאד' שיצא באונ' וחזר באונס : י"א המוס' בהמתו לבנו הרי היא
 כרגלי האב כסרה לרועה ואפילו נתנה לו ב"ט הרי היא כרגלי
 הרועה מס' לב' רועי הרי היא כרגלי בעלי פני שלא קנה אחד
 מהן : י"ב מי שזימן אצלו ארוד' ב"ט לא יוליכו ביד' כגו' למקו'
 שא' בעל הסעוד' יכול לילך בו שכל הסעוד' כרגלי בעל הסעוד'
 ולא כרגלי הארוד' אלא זכה להן אחד בכמות אילו מע"ש : י"ג
 וכן מי שהיו פירותיו מופקדין בעיר אחרת ועירבו בני אותה
 העיר לבא אצלו לא יביאו לו מפירותיו שפירותיו כמורה אע"פ
 שהן ביד אלו שעירבו ברא' בשייחוד להם קרן זית אבל אם לא
 ייחד להן הר' הן כרגלי זה שהן מופקדין אצלו : י"ד בוד' של
 יחיד כרגלי בעליו ושל אותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל
 עולי בגל' הן מסורין לכל כרגלי הכמלא מהן שכל מי שמלא
 מהן מוליכין למקום שהוא כהלך נהרות המושבין וכעיינות
 הנובעין כרגלי כל אדם ואם היו באין מרד' לתהול' לתוך התהום
 כמלאין מהן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב ט"ו שור של
 רוצה כרגלי אנשי אותה העיר ושור של פטם כרגלי מי שלקחו
 לטחנ' בהם ט"ז מפני שדעת בעליו : נ"א ונכרו לאנשי ארמים חוץ
 מאנשי אותה העיר מפני שהוא מפרט' והכל שומעין שמעו ונכרו
 לקנותו וכן אם שחט בעלי ביום טוב ונכרו בערו כל ארד
 ואחד מן הלוקחין כולד' מנתו למקום שהוא חולך מפני שדעת
 בעליו מע"ש כך הוא שיקחו ממנו אנשי עיריות אחרות ונמצא
 שור זה כבוד של עולי בגל' שהוא מסור לכל : י"ז הגהלות
 כרגלי בעליה ולא כרגלי שואלה והשלחה בת כרגלי מי שהי' בידו
 לפיכך המדליק נר או עץ מהברו מוליכו לכל מקום שהוא
 חולך : י"ח השואל כלי מהברו מערב יום טוב אף על פי
 שלא נתנו לו אלא ביום טוב הרי הוא כרגלי השואל טאלו
 ככנו ביום טוב אף על פי שזרכו תמיד לשואל ככנו כלי בכל
 יום טוב הרי הוא כרגלי המשאיל : י"ט שנים ששאלו חלוק
 אחד האחד שאלו ככנו שיחנו לו שחרית והשני שאלו ככנו
 שיתנו לו ערבית הרי כלי זה כרגלי שני השואלים ואינם מוליכין
 אותו אלא כמקום ששניהם יסלין להלך בו : י"ט כיצד הרי
 שיעירב הראשון ברח' ק' אלף אמה כמקום החלוק לכבודו ועירב
 השני ברחוק' חמש מאות אמה כמקום החלוק למערב כשולוקח
 הראשון החלוק אינו מוליכו למזרח אלא עד אלף אמה וחמש
 מאות אמה כמקום החלוק שהוא סוף התהום שיכול זה שעירב
 במערב להלך בו וכשיקח השני כלי זה אינו מוליכו במערב
 אלא עד אלף אמה כמקום הכלי שהוא סוף התהום שיכול זה
 שיעירב כמזרח להלך בו לפיכך אם עירב זה ברחוק אלפי אמה
 מן החלוק למזרח וזה ברחוק אלפים אמה למערב הרי אילו
 לא יחדו כמקומו : כ"ג וכן האטה ששאלה
 כחכמה מים או כלח ולשה בהן עיסתה או בטלה בהן תבשיל
 הרי העיסה או התבשיל כרגלי שתיהן וכן שנים שלקחו בהמה
 בשדהות ושחטו ביום טוב אע"פ שלקחו כל אחד כנתו הרי כל
 הבשר כרגלי שניהם אבל אם לקחו חבית בשתפו חלוק את
 ביום טוב הרי חלוק של כל אחד כרגליו הואיל ותחמק כדבר

סופר' יש בריר' בהן ונחשבו כאלו חלק שהגיע לזה היה כח
 לו וכבודל בהבית מערב יום טוב וכאלו לא היה מעורב ואין
 אתה יכול לומר כן כבהמה שחלק זה שהגיעו אפי' נחשבו אותו
 שהיה מוכרל כבהמה מערב יום טוב וכאלו היה ברור הרי יגן
 מחלקו של חברו כשהיתה הכהמה קיימת שכל איבריה יזנקן
 זה כזה ונמצא כל אבר ואבר מעורב מחלקו וחלק דברו לפיכך
 הן כרגלי שניהן :

פרק ששי

י"ט שול' להיות ערב שבת אין אופין ומבטלין ב"ט מה שהוא
 אוכל לומר בשבת ואיס' זה נדברי סופר' כדי שלא יבא לבטל
 מ"ט לחל' שקל וחומר הוא לשבת אינו מבטל כל שכן לזה לפיכך
 אם עשה תבשיל מערב י"ט שיהיה סומך עליו וכבטל ואופה ב"ט
 לשב' הרי זה מותר ותבשיל סומך עליו זה הנקד' עירו תבשילין :
 ב' ולמה נקד' שמו עירו : כ"א שהעירוב שעושים בהצרו וכבוא'
 ערב שבת משום הכר כדי שלא יעלה על דעתם שמוותר להג'
 כרשות לרשות בשבת כך זה התבשיל משום הכר חכרון כדי
 שלא ידמו ויהשבו שמוותר לאפות ביום טוב מה שאין נאכל בו
 ביום ולפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין ג' עירובי
 תבשילין שיעשו אין פחו' כמז' בין לאחד בין לאלפי וא' עושין
 עירוב זה לא בפת ולא בריפות וכיוצא בהן אלא בתבשיל שהוא
 פרפרה כגון בשר ודגים וביצים וכיוצא בהן ואפי' עושה תבשילי
 קדרה ואפי' שכונותי' שעל גבי הככין וההוכין בה הצריגות
 אם יש בו כזית סומך עליו משל עירובי תבשילין : ד' תבשיל
 שאברו לענין עירוב זה אפילו צלי אפי' שלוק אפילו כבוש או
 מעושן אפילו דגים קטנים שהדיחן במים דמין והדחתן ויא
 ביטולן לאבילה הרי זה כוונ' עליהן : ה' ועירך שיהיה
 עירוב זה מצוי עד שיאפה כל כיה : ו' הוא עירך לאפי' והבטל כל
 שהוא צרי' לבטל ויחוס חמין כל שהוא עירך ואם נאכל העירו'
 או אבד או נשרף קודם שיבטל או יאפה הרי זה אסור לאפות
 ולבטל או לחזם אלא מה שהוא אוכל ביום טוב בלבד התהלך
 בעיסתו או בתבשילו ונאכל העירוב או אבד הרי זה גמור :

ז' הבניית עירובי תבשילין כדי שיספוק עליהן הוא ואחרים
 צריך לומר להן כדרך שכונ' בעירובי שבת וכל שזכה בעירובי
 שבת זכה בעירובי תבשילין וכל שאינו זוכה באהו עירוב אינו
 זוכה בזה : ח' ואינו צריך להודיע לאילו שזכה להן מערב
 יום טוב אבל הן צריכין לידע שכבר זכה להן אחר ועירב להן
 ואחר כך יסמכו עליו ויבטלו ויאפו אע"פ שלא ידעו אלא ביום
 טוב הרי אילו כותרין ויש לו לאדם לערב על כל העיר ועל כל
 הקרוב אליה בתוך התהום ולכבוד נכרו ואוכל כל מי שלא הניח
 עירובי תבשילין יסמוך על עירובי : ח' המניח עירובי
 תבשילין חייב לברך בא" אמה אקבו על מצות עירוב ואמר
 בעירוב זה יהיה לי לאפות ולבטל ביום טוב של מחר לשבת
 ואם זכה בו לאחרים יאמר לי הלפזני ופלוני או לאנשי העיר
 כולן לאפות ולבטל מז' טוב לשבת : ט' מי שלא הניח עירובי
 תבשילין חל' הניחו לו אחרים כשם שאסור לו לבטל ולאפוק'
 קצו' וכמאכלו אסור ואסור לאמר שהניח לעצמו לבטל ולאפות
 לזה שלא הניח עד שיפנה לו שבמצא זה כבשול ואופה שול
 שהרי קנהו ואם רצה יתן אחר כך לזה שלא הניח בכתנה :
 י' מי שלא הניח עירובי תבשילין ובטל ואפה לאכול בו ביום
 והות' או שזימן אחריו ולא באו הרי זה אוכל המותר לבוד ואם
 העדים הרי זה אסור לאכול עבר ואפה ובטל לשבת אין אסור'
 עליו ולמה החמירו ואסרו על המעדי' ולא אסרו על המוד' שאם
 תתן למעדים נמצא הכל כעירובין ויטבח עם עירובי תבשילין
 אבל המזיד אינו כיוצי ואם עבר היום לא עבר פעם אחרת : י"א
 שני י"ט שחל' להיות בה וע"ש עושה ע"ת ביום ד' שהוא ערב י"ט

זו של ישראל ויחשד אותו שהוא שכר את הגו לעשות לו במועד
שאין הכל יודעין הפרש שיש בין השכיר ובין הקבלן ולפיכך
אסור :

פרק שמיני

בהרות המושבין מן האגמים כותר להשקות מהן בית השלחין
במועד והי שלא פסקו וכן הבריכות שאמת המים עוברת ביניהן
מותר להשקות מהן וכן בריכה שנטפה מבית השלחין ועדיין
היא נוטפת מותר להשקות ממנה בית השלחין אחרת והיא שלא
פסק המעיין המשקה בית השלחין העליונה ב' ערוגה
שחציה נמוך וחציה גבוה לא ידלה ממקום נמוך להשקות מקום
גבוה מפני שהוא טורח גדול ומותר לרלות מים להשקות
הדקות כדי לאוכלן במועד ואם בשביל לפותן אסור ג'
אין עושין עזניות בעקרי הגפנים כדי שיתכלאו מים ואם היו
עשויות ונתקלקלו והיו זה בתקנם במועד וכן אבת הנמים
שנתקלקלה מתקנין אותה במועד כיצד היתה עמוקה טפח הופר
בה עד ששה היתה עמוקה טפחים מעמיקה עד שבעה ומשכין
את המים מאלן לאלן וכלבד שלא ישקה את כל השדה ואם
היתה שדה לחה מותר להשקות את כולה וכרביצין את השדה
במועד שכל הדברים האלו אין בהן טורח יתר : ד' ודעים
שלא שמו מלפני המועד לא ישקם במועד מפני שהן צריכין
מים רבים ויבא לידי טורח יתר ומותר להוסב את הנהר ממקום
למקום לפתוח נהר שנכתם בורות שיחין ומערות של יחיד אם
היה צריך להם ודשטין אותן ושפין את סודקיהן אבל אין ופרין
אותן לכתולה וכונסין לתוכן מים אף על פי שאינו צריך להן
ועשין נברכת במועד : ה' עכברים שהן מפסידין את
האלנות צדין אותן במועד בשדה האלן עד כדרכו כיצד הופר
ותלה המעודה ואם היה שדה לבן סמוך לשדה האלן צדין
אותו בשדה האלן בשינוי כדי שלא יכנסו לשדה האלן וחדריבוה
וכיצד עד בשינוי נועץ שפוד בארץ ומכה בקורדום ואדר כך
נתקן ונכוצא מקומו נכוא : ו' כחול גנה שגפול בונא
כעשה הדיש או נודר אותו בקנים ונכוא וכיוצא בהן וכן אם
עשה מעקה לג כונה אותה מעשה הדיש אבל כותל הגר
שגפול בונא כדרכו ואם היה גיחה סתרו בפני הסכנה ובונה
כדרכו : ז' בונה אדם איצטבה לישוב או לישן עליה
הציר והצנור והקור והמבעול והמפתח שנשברו כתקן במועד
כדרכו בין בשל ברזל בין בשל עץ שזה הפסד גדול הוא שאם
יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות נכוצא כאלו כל מה שכבית
ונבר בארנו כל שיש בו הפסד אינו צריך שיני : ח'
אין ופרין קבר לחות טוכן למת שימות ואין כונין אותו אבל
אם היה עשוי והי זה כתקנו במועד כיצד כוסף כדרכו או
קעד כדרכו כדי שיהיה נכון לעת שיקבר בו : ט' אין
כפנין את המת ולא את העצמות מקבר לקבר ולא כמבובד
לכח ולא כבובד למבובד ואסוד לעשות כן לעולם בשאר החיים
אלא אם כן היה כפנה בחך שלו בשאר החיים אפילו כמבובד
לכח : י' אין כחלעין את האלמות ולא כחלעין את
הנשמות ולא כחלעין אבל סכין את האלמות ואת הפירחה שבהן
בשטן ועקדין את הפשתה כפני שהי ראויה להפוך בה במועד
וקעדין את הכשות כפני שהיא ראויה להטילה לטבר במועד
וכן כל כיוצא בזה : י"א אין כבניסין את הצאן לדיד כדי
שיבול את הקרקע שהי הוא כדמיר שדהו במועד ואם בא

מאליו מותר אין כסיעין אותן ואין כוסדין להם שומר לנעד
את הצאן היה שכיר שבת שכיר חודש שכיר שנה שכיר טבוע
כסיעין אוון ושכדין שומר לנעד את צאנה ככקום למקום
כדי שיבולו כל השדה הזבל שבוהר מכלקין אותו לצדין
ואם נעשת חצר כרפת בקר כרציאין אותו לאשפה י"ב הכמחה
פני הקרקע אם נתבויין לתקן מקום שיעמיד בו כרי של הבואה
או שידוש בו מות ואם נתכון לעבודת הארץ אסור וכן הנלקט
עצים בתוך שדהו אם לצורך עצי מותר ואם ליתן הקרקע אכל
וכן הפותק מים לנגה אם נתכון שיכנסו הדגים מותר ואם
להשקות הארץ אסור וכן הקרצין הדיות כן הדקל אם נתכון
להאכיל לבהם מותר ואם נתכון לעבודת האלן אסור ומעטין
יזכר לאיזה דבר הוא נתכון : י"ג הנוד וכירים שאיפשר
שיבשו יאצ' בהן במוע' עושין ואם לאו אין עושין אותן וכן כך
וכן כך בונין על זרש של חנו ועל הכיר הטפל שלהן וכסדין
את המטות ונוקדין את הרחים ופותחין להן עין ויעמידין אותן
ובונין אבת המים של רחים : י"ד זופתין את הדביות כדי
שלא יפסד היין זופתין את הבקבוק כפני שאי בו טורח וסתמי
פי החכות של שכר כדי שלא תגסד וכדפין את הקציעות בקש
כדי שלא יאכזו וכדכבין את הבגדים בידים כפני שהיא מעשה
הדיש אבל אין עושין קטרי בית הידים כפני שהיא מעשה
אונן וכן כל כיוצא בזה : ט"ו קרצין צפורני חכור של
רחים ובונין אבוס לבהמה וכוס שידכב עליו כח' ליטל צפרני
ולסדק כדי לייפחו אין כרביעין בהמה במועד אבל מקדין לה
דם ואין כונעין כפנה רפואה וכל כאכלו וכסדין שאין מאכל
בריאין אלא לרפוא' מותר לאדם לאכלן ולשתות במועד : י"ו
אין כפנין כוחד לחצר במועד לא ככעודה לנאה ולא כנאת
לכעודה אבל כפנה הוא מבית לבית באותה חצר וכביאי כלים
שהן לצורך המועד מבית האונן כגון כרים וכסתות וצלוחיות
אבל כלים שאינן לצורך המועד כגון כחרישה כן הלחט או
צמר מבית הגבע אין כביאין ואם אין לאונן מה יאכל נותן
לו שכרו וכניחן אגל ואם אינו כאנינו כניחן מבית הסבך לו
ואם חדש להם שכר יגבו כפני לחצר אחרת אבל לא יביא
לביתו אלא כפנה : י"ז אסור לעשות כל מה בערבי
ימים טובים מן הכמחה ולכעלה כמו ערבי שבתות וכל העושה
כלאכה בהן אינו רואה סכין ברכ' לעולם ונועדין בו ונכסדין
אותו בעל כרחו אבל אין ככין אותו מכת כרדות ואין צריך לזכ'
שאין כגדין אותו חזין כערב הפסח אדר חצות שהעושה בו
מלאכה אחר חצות כגדין אותו ואין צריך לזכ' שכתין אותו נכת
כרדות אבל לא נחזהו לפי שזם ארבעה עשר בניסן אינו כשאר
ערבי ימים טובים כפני שיש בו חגיגה ושחיתת קרבן : י"ח
לפיכך יום י"ד בניסן אסור בעשיית מלאכה כדברי סופרים כמו
חלל של מועד והוא קל כחולל של מועד ואינו אסור אלא כהוצ'
היום חלעלה שהוא זמן השחזשה אבל כהנין החכה עד חצי
היום תלוי כפנה כקום שנהגו לעשות עושין כקום שנהגו
שלא לעשות אין עושין : י"ט ואפילו ככקום שנהגו
לעשות לא יתחיל בתולה לעשות מלאכה כיד אף על פי ש
שהוא יכול לגומרה קודם חצות אלא שלש אכמחה בלבד דין
שכתחלין בהם ככקום שנהגו לעשות ועושין עד חצו ואלו דין
החייטין והספרין והכובסין אבל שאר אומניות אם דהיהל בה
קודם ארבעה עשר הוא שיגמור עד חצות שאין העם צריכין
לשאר אומניות צד הרבה : כ' י"א

מלעשות אותה מלאכה במועד כדי שלא תאבד : ה
מי שצריך לתפור לו בגד או לבנות לו מקום במועד אם היה
הדיוט ואינו כהן באותה מלאכה הרי זה עושה אותה כדרכו
ואם היה אומן כהן הרי זה עושה אותה כעשה הדיוט כיצד
בתפירה מכלב ובכנין כניח אבנים ואינו שח בטיש עליהן
ושף כדקי הקרקע ומעגיל ביד וברגל כעין שמעגילין במחצלי
וכן כל כיוצא בזה : ו מי שהיתה לו תבואה מחברת
לקרקע ואין לו מה שיאכל במועד אלא מבנה אף על פי שאין
כאן הפסד אין מצריכין אותו לקנות מה שיאכל מן השוק עד
שיקצו אחר המועד אלא קוצר ומעכר ודש חורה וכורר ושוחן
מה שהוא צריך ובלבד שלא ידוש בפרות שכל דבר שאין בו
הפסד צריך לשנותו כן כל כיוצא בזה : ז כבשים שיכול
לאכול מהן במועד כובשן ושאינן ראויין אלא לאור המועד
אם לכושן ועד אדם דג' כל שיכול לצוד ומולח הכל במועד
שהרי איפשר שיאכל מהן במועד אם יסחט אותן בידו פעמים
רבות עד שיתרכבו : ח מטילין שכר במועד לצורך
המוע' ושלם לצורך המועד אכר אחד שכר תביר ואחד שעורי
אף על פי שיש לו ישן מערים ושחטה מן החודש שאין הערכה
זו ניכרת לרואה וכן כל כיוצא בזה : ט כל מלאכת שהן
לצורך המועד כשעושין אותן אכניהן עושין בענקה כיצד
הצידים והטחנין והבוצרין לכבוד בשוק הרי אילו עושין ב
בצנקה לצורך המועד ואם עשה לצורך המועד והחיר הרי זה
יותר : י עושין כל צרכי הדבים במועד כיצד מתקנין
קלקלי הדמים שכרשות הרבים וכתקנין את הדרכים ואת ח
הרחבות והצרין לרבים בורות שיוזין ומעוזות וכורין להן
בהר' כוי שיטתו בימיהן ומנסין מים לבחות ומעורות של רבי
ומתקנין את סדקהן ומכריין את הקוצין מן הדרכים ומחדין
את המקואות וכל מקום שנמצא חסר מרגליון לו מים ומשליכין
לו עינתו : יא ויוצאים שלוחי בית דין להפקיר את הכלאי
ופודין את השבויים ואת הערכין ואת החרכים ואת ההקדשות
ומשקין את הסוכות ושורפין את הפרה ועורפין את העגלה
והצעין עבד עברי ומטהרין את המצורע ומצינין על הקבר'
שבתו נשבים את ציננם כדי שישפשו בהן דבהנים שכל אלו
צרכי רבים הן : יב ודין דני כבונות ודיני ככות ודיני
נפשות במועד ופי' שלא קבל עליה הדין משמתין אותו במועד
וכסם שדין במועד כן כותבין מעשה בית דין וכל החזנה לו
כיצד כותבין הדינין אגרות טובר ששמו לבעל הב' ואגרות
שכבר בהן לכזן האשה והכנות ושטרי חליצה ומיאונן וכל
החזנה להן כדברים שיצריכים הדינין לכותבם כדי שיזכרום
כגון טענות בעלי דינים או דברים שקיבל עליהן כגון איש
פלוגי נאמן עלי איש פלוגי ידון לי מי שצריך ללוחץ במועד
ולא האמינו הכלה בעל פה הרי זה כותב שטר חוב וכן כותבין
גישין וקידושי נשי' ושוכרין וכתנות שכל אלו כצרכי רבים הן
: יג ואסור לכתוב במועד אפי' ספרים תפילין וכוחות ואין
בניהן אפי' את אחת בספר העזרה כפני שז מלאכה שאינה
לצורך המועד אבל כותב אדם תפילין וכוח' לעצמו וטעה תכלת
לכבוד ואם אין לו מה יאכל כותב וכו' לאחרים כדי פרנסתו
: יד וכו' לכתוב אגרות של שאלה שלום במועד וכותב
חשבונותיו ומחשב יציאותיו שכתבו אילו אי אדם נזהר בתקונן
כאד ובניצאו כבעשה הדיוט במלאכות : טו עושין כל
צרכי הבת במועד גזוזן שעוד וכבבסין כמותו ועושין לו ארון
ואם לא היו להם נספין כביאין קורות ומסרין מהן נסרי' בענע'
בתוך הבית ואם היה אדם כפרסם עושין אפי' בשוק אבל אין

כוחותין עץ מן היער לנסד כבנו לוח' לארון ואין חרובין אבני
לבנות בהן קבר' : יו אין רואין את הנגעים במועד שפא
יביצא נמא ונמצ' חנו נהפך לאבל ואין נושאין נשי' ולא מיבמים
במועד כדי שלא תשתכח שכחות החג בעמדת הנשואין אבל
מהויר את גרושתו וכארסין נשים במועד ובלבד שלא יעשה
סעודת אירוסין ולא סעודת נישואין שלא יערב שמהת אחרת
בשמהת החג : יז אין מגלחין ואין כבבסין במועד נזה
שפא ישא אדם עצמו לתוך המועד ויבוא יום טוב הראשון
והוא מגולח לפיכך כל מי שאי אפשר לו לגלח ולכבס בערב
יום טוב הרי זה מותר לכבס ולגלח במועד : יח כיצד
אבל שחל שביעי שלו להיות כיום טוב או שחל להיות בערב
יום טוב והרי הוא שבת שאי אפשר לגלח ודבא כבודית הים
והוא שלא יצא להטייל אלא לסחורה וכיוצא בה והיוצא בבית
השבייה ובבית האכורין ומי שהיה כנודה ולא התירוהו אלא
במועד ומי שנשבע שלא לגלח ושלם לכבס ולא נשאל לחכם
להתיר נדרו אלא במועד הרי אילו מגלחין וכבבסין במועד :
יט וכולן שהיה להן פנאי לגלח קודם הרגל ולא גלחו אכורין
אבל הנזיר והבוצרע שהגיע זמן תגלחתי בין בתוך המועד בין
קודם הרגל אף על פי שהיה להם פנאי מותרין לגלח במועד
שלא ישגו קרבנותיהן וכל היוצא כנוכחאמו לטהרתו מותר לגלח
במועד וקטן שנולד בין במועד בין לפני המועד מותר לגלחו
במועד ואנשי משמר ששלמו משכרתן בתוך המועד מותר ל
לגלח כפני שאנשי משמר אמרין לגלח בשבת שלהן :
כפ מותר ליטול טפה בחולו של מועד ולטול צפרנים ואפילו
בכלי ומעברת האשה שער בית השחי ובבית הערוה בין ביד
בין בכלי ועושה כל חכשיטה במועד כוחלת ופקסת ומעברת
שרק על פניה וטופלת עצמה בסד וכיוצא בו והוא שתכל וסלק
במועד : כא הזביכ והזכות והנדה וכל העוליס כנוכחא
לטהרה בתוך המועד הרי אילו מותר' לכבס ומי שאין לו אלא
חלוק אחד הרי זה כבבסו במועד כנפחות הידים וכנפחות
הספרים וכנפחות הכפג הרי אילו מותרין לכבס במועד וכן כלי
פשתן מותר לכבסן במועד כפני שצריכין כיבוט תמיד אפילו
נתבבסו ערב יום טוב : כב אין עושין סחורה במועד בין
לכבוד בין לקנות ואם היה דבר האבד שאינו כצמי הבד לאחר
המועד כגון ספינות או שיירות שבאו או שהם כבקשים לצאת
ומכרו בגול או לקחו ביוקר הרי זה מותר לקנות או לכבוד ואין
לוקחין בתים ועבדים ובהמה אלא לצורך המועד : כג
כוכרי פירות כסות וכלים כוכרין בצנקה לצורך המועד כיצד
אם היתה ההנות פתוחה לזית או לכבוי פותח כודכו ואם היתה
פתוחה לרשות הרבים פותח אותה ונועל אותה וערב יום טוב
האחרון של חג הסוכות כיוצא ובעשר את השק בפירות בשביל
כבוד יום טוב כוכרי תבלין כוכרין כדרכן בפרהסיא :
כד כל שאסר לעשותו במועד אינו אומ' לגי לעשותו וכל
שאסר לעשותו במועד אם אין לו מה יאכל הרי זה עושה כדי
פרנסתו וכן עושה סחורה כדי פרנסתו ומותר לעשיר לשכור
פועל עני שאין לו מה יאכל לעשות מלאכה שהיא אסורה ב
במועד כדי שיטל שכרו להתפרנס בו וכן לוקחין דברים ש
שאינן לצורך המועד כפני צורך הכוכר שאין לו מה שיאכל :
כה כוכרין הטכיר על הכלאכה במועד לעשותה לאור
המועד ובלבד שלא ישקל ושלם יכודד ולא יבנה כדרך שהוא
עושה בחול נה שקבל קיבולת מיטדאל אפילו היה
חזן לטהר אינו כניח לעשותו במעד שהכל יודעין שהכלאכ'

חזרי הבית והחנותים והעליונים ונג היציע ורפת בכר חולין
 שבתן ואצרות יין ואצרות שגן שאינו מסתפק בהן ובית דגים
 חלים אינן צריכין בדיקה אלא אם כן הבגים זיהן חמץ אבל
 צרות שבר ואצרות יין שמסתפק במנו ובית המלח ובית השעווה
 בית דגים קטנים ובית העצים ובית המדרים וחזרי הבית ה
 אמצעים וצא באהל צריכין בדיקה שסתמן שמכניסין להן
 חמץ ואם ידע בודאי שלא הבגים שם חמץ אינו צריך בדיקה
 שבודק המרתף בודק מבטו שתי שורות והדענו שהם העליונה
 שלשה כמנה : ז אין חדשין שבא גרדה חולדה חמץ
 מקום שאין מבניסין בו חמץ שאם נודש בבית לבית נחוש בעיר
 ליד ואין לבר סוף : בודק ליל ארבעה עשר והניח עשר
 הלת ומצאתשע הדי זה חדש וצריך לבדוק פעם שנייה שהדי
 גרדה חולדה או עכבר בודאי : ח וכן אם ראה עכבר
 שבגם לבית חמץ בפיו אחר בדיקה צריך לבדוק פעם שנייה
 אף על פי שמצא פירודין באמצע הבית אין אומרין כבר אבל
 אותה פת במקום זה חזרי הפירודין אלא חדשין שמה הניח בהור
 או בחולין ואילו הפירודין שם היו ולפיכך חזר ובודק אם לא
 טאבלם הדי זה בודק כל הבית ואם מצא אותה הפת שנכלה
 העכבר ונכנס אין צריך בדיקה : ט ראה הנינוק שנכנס
 לבית בו קובדו כבר ונכנס אחריו ומצא פירודין אינו צריך
 בדיקה שהקתו טאבלה ואילו הפירודים שנכלו כמנו בשעת
 אכלו חודך התינוק לפרר בעת אכילתו ואין דרך עכבר לפי ר
 ואם לא מצא פירודין כלל צריך לבדוק : י הניחתשעה
 צמחין של מצה ואחד של חמץ ובא עכבר ונכל ולא ידענו אם
 וכן אם מצה נכל ונכנס לבית בודק צריך לבדוק בכל הקבוע
 נמצא על כנה : יא שני צמחין אחד של חמץ ואחד
 של מצה ושני בתים אחד בודק ואחד שאינו בודק ובא שני
 עכבים זה נכל חמץ זה נכל מצה ואין ידוע לאי זה בית נכנס
 האנכל החמץ וכן שני בתים בודקין וצבד אחד של חמץ
 ובא עכבר ונכל ואין ידוע לאי זה בית נכנס או שידע שנכנס
 לאחד סוף ונכנס אחריו ובודק ולא מצא כלום או שבדק ומצא
 בו או שהיה תשעה צמחין של מצה ואחד של חמץ ופירש
 שבוטק ואין ידוע אם חמץ או מצה ובא עכבר ונכל העכבר
 אחד ונכנס לבית בודק בכל אילו אינו צריך לבדוק פעם
 שנייה שאין כאן קבוע : יב הניח החמץ בזית זו ומצאו
 מה אצת או שהניח תשע חלות ומצא עשר או שהיה ט'
 נמים מצה ואחד חמץ ופירש כבר מהם ואינו ידוע אם חמץ
 או מצה ובא עכבר ונכל החמץ ופירש ונכנס לבית הבדק או
 שא עכבר ונכל החמץ וספק נכנס לבית זה או לא נכנס בכל
 אל צריך לבדוק : יג נכנס עכבר לבית וכבר בפירודין
 עבר משם וכבר בפיו אומריו הוא הראשון שנכנס הוא האחרון
 שם ואינו צריך לבדוק היה הראשון שנכנס חזר והיה שיצא
 אן צריך לבדוק נכנס עכבר וכבר בפיו ויצאת משם חולדה
 ונכנסה אינו צריך לבדוק שזה העכבר הוא שהיה בפיו העכבר
 מש שנכנס לחזר ופת בפיו אין חייב להביא חבר להוציאו
 כיצת חמץ בשמי קדה מחייבין אותו להביא סולם להורידו
 ששמים יפול משמי קדה היה חמץ בבוד אין כוויבין אותו
 והלחש אלא כמבול בלבו חזר טו כיפת שאור שיידחה
 השבה אם טח פניה בטיט הדי זו בטלה וכוותר לקיימה
 במק שבודק העריבה אם יש כזית במקום אחד ודיב לבעד ואם
 הדי אם היה עשיר לחמץ בו שברי העריבה או לסתם בו נקב
 על כניעתו ואם לאו ודיב לבעד הדי בו שני הצאי חתם בשני
 קסמתות של בעק ביניהן ואין כל שאלו ינכל חמץ נכילין

עמו ודיב לבעד ואם לאו אינו צריך לבעד : יז בודא
 בעריבה אבל בבית אף על פי שאם ינכל החמץ אין נכילין
 עמו ודיב לבעד בפני שפעמים נקבץ אותן היה הצי זית בבית
 וחצי זית בעליה חצי זית בבית וחצי זית באכסוד חצי זית בבית
 זה וחצי זית בבית שלפני מכנו הואל ואלו החצאי זיתו דבוקין
 בכותלים או בקורות או בקרקעות אינו חייב לבעד אלא בשל
 בלבו ודיו : יח המשכיר בית סתם ביד הדי זה בודקת
 בודק ואינו צריך לבדוק ואם החזיקו המשכיר שלא בודק
 ואמר אשה או קטן אנו בדקנוהו הדי אלו נאמנין שהכל נאמני
 על ביעוד חמץ והכל כשרין לבדיקה ואפילו נשים ועבד וקטנים
 והוא שיהיה קטן שיהיה בו דעת לבדוק : יח המשכיר
 בית להכרו אם עד שלא מכר לו המפתח חל ארבעה עשר על
 המשכיר לבדו ואם כשכנס המפתח חל יד על השוכר לבדוק
 המשכיר בית בחזקת שיהו בודק ונמצא שאינו בודק על השוכר
 לבדוק ואינו מקח טעות ואפילו בנקום שבדקס בשכר שהרי
 מצוה הוא עושה : יט המפרט בים והוציא בשירה תוך
 לזקוק לבדוק קודם ליום אינו צריך לבדוק ואם דעתו לחזור
 קודם הפסח צריך לבדוק ואחר כך יצא שבא יהזור ערב הפסח
 בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבעד ואם אף דעתו לחזור אין
 צריך לבדוק וכן העושה ביתו ארבע תוך שלשים יום זקוק לבדו
 ואחר כך כונס אחרו להוכרו קודם שלשים יום אם דעתו ל
 לפנותו קודם הפסח צריך לבדוק ואחר כך עושהו ארבע ואם
 אין דעתו לפנותו קודם הפסח אינו צריך לבדוק :

פרק שלישי

כשבדק אדם ומצא בלילי ארבעה עשר כוציא את החמץ
 בן הזדים וכן המחבוארומן הזוית ומקבץ וכל ומניח במקו
 אחד עד תחלת טעה ששית ביום ומבערו ואם רצה לבעדו
 בלילי ארבעה עשר נבערו : ב החמץ שכניה בלילי
 ארבעה עשר כדי שיאכל כמנו למחר עד ארבע שעות אינו
 כניחו כפודר וכפורד בכל מקום אלא מצניעו בכלי או בזית
 ידועה ויזהר בו שאם לא נזדר בו ומצאו חסר צרי להפש אחריו
 הלבדוק פעם אחרת שמא נודחו העכברים : ג הל
 ארבעה עשר להזית כשבת בודקין את החמץ בלילי ערב שבת
 שהוא ליל יג ומניח בן החמץ כדי לאכול כמנו עד ארבע שעות
 ביום השבת ומניחו במקום מוצנע והשאר נבערו בלפני השב
 ואם נשאר מן החמץ ביום השבת אחר ארבע שעות כמנו וכופה
 עליו כלי עד מצאי יום טוב הראשון ומבערו : ד היו לו
 כבתת רבות של תרומה וצריך לשורפה ערב שבת לא יערב
 השארה עם הטמאה ושרוף אלא שורף טמאה לעצמה וטמאה
 לעצמה ותלויה לעצמ' ומניח מן הטמאה כדי לאכול עד ארבע
 שעות ביום השבת בלבד : ה כי שטח או חזיר ולא בודק בליל
 ארבעה עשר בודק בארבע עשר בשחר' לא בודק בשחרית
 בודק בשעת הביעור לא בודק בשעת הביעור בודק בהך החג
 עבר והגל חל בודק בודק אחר הרגל כדי שיהיה כה שימצא
 מחמץ שעבר עליו הפסח בפני שהוא אסוד בהנייה : ו
 נשבדק החמץ בלילי ארבעה עשר או ביום ארבעה עשר
 או בתוך הרגל כבוד קודם שיתחיל לבדוק בודק אתה ה
 אלדינו מלך העול אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ
 ובודק ומחפש בכל המקומ' שמכניסין להן חמץ כמו שבארנו
 ואם בודק לאחר הרגל אינו כבוד : ז וכשגור לבדוק

שנתפח הבצק אין חייבין עליו כרת שאין מי פירות מחמיצין
אלא מסריחין ומי פירוהן כגון יין וחלב ודבש חית ומי תפוחים
ומי רמונים וכל כיוצא בהן משאר יינות ושכמים ומשקין והוא
שלא יתערב בהם שום מים בעולם ואם נתערב בהן מים כל
שהוא הרי אלו מחמיצין : ג' אין מבשלין בפסח חטים
במים כגון ריפת תלא קמח כגון לביבות ואם בשל הרי זה חמץ
גמור והוא שיתבקעו בתבשיל אין קולין את הבצק בשמן על
המחבת אבל מבשלין את הפת ואת הקמח הקלוי ואם הרתיח
המים הרבה ואחר כך השליך לתוכן הקמח הרי זה מותר בפני
שהוא מתבשל מיד קודם שיד ייץ וכבר נהגו בשנער ובכרד
ובכל המערב לאסוד דבר זה גור' שמא לא ירתיח המים יפה יפה
ל' מותר לבשל הדגן או הקמח במי פירות וכן בצק שלש
במי פירות אם בשל במי פירות או קלהו על המחבת בשמן הרי
זה מותר שמי פירות אינן מחמיצין : ה' כרמל שמהכהבין
אותו באור ושוחצין אותו אין מבשלין את הקמח שלו במים שניא
לא נקלה באור יפה ונמצא מחמי' כשנבשלין אותו וכן כשחללי
הקודרות הודשות אין מבשלין בהן אלא מצה אפויה שחורו
ושחבו אותה אבל קמח קלי אסור שכא לא קלהו יפה ויבא לידי
חמץ : ו' אין בחלין את השעורין במי בפסח בפני שהן
רפין וכחמיצין כמהרה ואם בלל אם רפו כדי שאם הניחן על פי
הביב שאופין עליו החלות יתבקעו הרי אילו אסורין ואם לא
הגיעו לרפיון זה הרי אילו מותרין : ז' הו' מותר לבלול
אתן במים כדי להסיר סוכן וטוחנין אותה מיד כדרך שג' חנין
המלת וכבר נהגו כל ישראל בשנער ובארץ הצבי ובכפרד
ובערי המערב שלא יבללו החטים במים גורה שמא ישוהו
וחמיצו : ח' תבשיל שנתבשל ונביצאו בו שעודים או
חטים אם נתבקעו הרי כל התבשיל אסור שיהי נתערב בו
החמץ ואם לא נתבקעו מוציאין אותן ושורפן ואוכלין שאר ה'
התבשיל שאין הדגן שנבלל או תבשיל הלא נתבקע חמץ גמור
של חורה ואינו אלא מדברי סופרים כשום שנאמר ושמתם את
המצות בלחמ' הזהירו במצוה ושברו אותה מכל צד חמץ :
ט' לפיכך אמרו רבנים צריך אדם ליהדר בדגן שאוכל ממנו
בנכח שלא יבא עליו מים אחר שנקצר עד שלא יהיה בו שום
חמץ דגן שנשבע בנחר או שנפל עליו מים כשם שא' ולאכלו
בן אסור לקימו אלא מוכרו לישראל ונחיעו כדי שיאכלנו
קודם הפסח ואם מכרו לגוים קודם הפסח מוכר מעט לכל אחד
ואחד כדי שיכלה קודם הפסח שמא יחוד הגוי ויכרנו לישראל :
י' דגן שנפל עליו חלף כל זמן שהוא נחרד טרפה אחר טרפה אפי'
כל היס כחל אינו בא לידי חמץ אבל כשיפסק אם נשתהה
כשעוד הרי זה אסור : י"א אין לטין בפסח עיסה גדולה
שכא תחמין אלא כשיעור חלה בלבד ואין לטין לא ברצין תלא
בחי זכה ולא במים שנשאבו בו ביסם אלא במים שלנו ואם
עבר ולש באחד מכל אילו הרי הפת אסורה : י"ב לא
השב אשה תחת השמש ותלוש תלא תחת חרקיץ ביסם העבים
אפילו במקום שאין השמש חרות בו תלא תניח את העיסה
ותתקע בדבר איד ועם היתה לטה ואופה צריכה שני כלים של
מים אחד שמקטפת בו ואחד שכעצנת בו ידיה ואם עברה ולטה
הח' השמש או שלא צננה ידה או שעשתה עיסה יותר משיעור
חלה הפת מתרת וכמה שיעור חלה כמו שלש וארבעים בעים
וחמש ביצה כגוף הביצונית לא כמשקלה : י"ג
ג' זמן שאדם עובק בפסח אפילו כל היס כחל אינו בא לידי
חמץ ואם הגביה ידו והניחו ושהה הבצק עד שהגיע להשכייע
וקל בזמן שאדם מכה בידו עליו כבר החמץ חסרף מיד ואם

אין קולו נשמע אם שהה כדי שיהרף אדם מול כבר החמץ ויטרף
מיד וכן אם הכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו הרי זה אסור
לאוכלו ואין חייבין עליו כרת : י"ד הו' שתי עיסות
שהגביהו הרי כהן בעת אות ונשתהו האחת כהן יש לה קול
ואחרת אין לה קול שתיהן יטרפו והרי הן חמץ גמור : טו'
אין עושין סריקין חמיצירין בפסח מפני שהאשה עושה עליהן
ומתחמיצין בעת עשייתן לפיכך הנחתומין מותרין לעשותה מפני
שהן בקיאים באומנותן ומבחרים לעשותם אבל בעלי בתים
אסורין וא' צלו צרו אותן בדפוס שמא יבוא אחרים לעשות שלא
בדפוס וישוהו בעשייתן וחמיצו : י"ו מים שהוחצין בו
הידים והעדיבה אחר שלשין וכן מים שמישתמשין בו בשעת
לישה הרי זה ישפך אותן בכף מדרון כדי שלא יתקבצו במקל'
אחד וחמין : י"ז אין שורין את המורסן ומניחין לפני
התרנגולין שמא יחמין אבל חולטין להן המורסן בהתחין ו'
ומניחין לפניהן וכבר נהגו רוב העולם שלא לחלוט גורה שמא
לא ירתיח המים יפה : י"ח ומותר ללוש לתרנגולין מורסן
או קמח וכאבלין מיד או נתן לפניהן והוא עומד עליהן עד
שלא ישהה לפניהן כדי הילוך מל וכל זמן שהן כנקדין בו או
שהוא כדפך מידו אינו מחמין וכשישקו מלאכול ישטוף הבלי
במים וישפך במקום מדרון : י"ט לא תשרה אשה מורסן
שתולך בידו למרחץ אבל שפה על בטרה יבש ולא ילעום
אדם חיסין ויתן על מכהו מפני שהן מהמיצות אין נותנין את
הקמח לתוך החרוכות ואם נתן ישרף פגע מפני שהוא כמדר
להחמין ואין נותנין את הקמח לתוך החרדל ואם נתן יאכל
מיד : כ' מותר ליתן התבלין והשומטין והקצח
וכיוצא בהן לתוך הבצק וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן
או דבש וחלב או לקטף בהן וכיו' הראשון אסור ללוש ולקטף
אלא במים בלבד לא בשום חמץ אלא כדי שיהיה להם עוני
וכיסם הראשון בלבד הוא שעדיך להיות זכרון להם עוני :
כ"א כל כלי חרס שנשתבש בהן חמץ כצונן
מותר להשתבש בהן מצה כצונן חוץ ככלי שנניחין
בו את השאר וכלי שנניחין בו חרוסת מפני שחמיצו ק'
קשה וכן עדיבות שלשין בהן החמץ ומניחין אותה עדי
שיחמין הרי הן כבית שאר ואין משתמשין בהן בפסח :
כ"ב ביב של חרס שאופין עליו חלות חמץ כל השנה כולה
אין אופין עליו מצה בפסח ואם מלא גהלים והסיק מקום שהיא
כבשל בו החמץ מותר לבשל עליו מצה : כ"ג כלי
כתבות וכלי אבנים שנשתבש בהן חמץ ברותחין בכלי ראשון
כגון קודרות ואלפסין נותן אותן לתוך כלי גדול של מים ומכליא
עליהן מים וכרתיהן בתוכו ואחר כך שורף אותן ומשתבש בהן
במצה וכן הג' יני' כרת' את הלהב ואת הצנב בכלי ראשון ואחר
כך משתבש בהן במצה : כ"ד כלי כתבות ואבנים וכלי
עצים שנשתבש בהן חמץ בכלי שני כגון קערות וכוסות נותן
אותן לתוך כלי גדול ונותן עליהן מים הותחין ומניחין בתוכו עד
שיפלוטו ואחר כך שוחפן ומשתבש בהן במצה : כ"ה
כל כלי חרס שנשתבש בהן חמץ בדבין בין כלי ראשון כגון
קודרות בין כלי שני כגון קערות בין שהי משוחין ושועין באבר
שעושי' אותן כעין זכוכי' בין שהי חדש כבה שהן אין משתבש
בהן במצה אלא כגון לאחר ז' פסח וכבשל בהן כו'
כלי ראשון שרצ' להרתחו ולא מיצא כלי גדול ככנו כדי להרתחו
בתוכו הרי זה מקיף לו שפה של טיט על שפתו מבדחין ו'
ומכלאהו מים עד שיגברו המים על שפתו וכרתיה

אם בדק בליל ארבעה עשר או ביום ארבעה עשר קודם שש
שעו צריך לבטל כל חמץ שנשאר ברשותו ואינו רואה ויאמ כל
חמץ שיש ברשותי שלא ראיתיו ולא ידעתיו הרי הוא בטל והרי
הוא כעפר אבל אם בדק מתחלת שעה שש' ולמעלה אינו צריך
לבטל שדרי אינו ברשותו שכבר נאמר בהנייה : ה' לפיכך אם
לא בטל קוד' ו' ומשש שעו' ולמעלה מצא חמץ שהיה דעתו עליו
והיה בלבד ושכו' בשעת הביעור ולא בערו הרי זה עבר על לא
יראה ולא ימצ' שדרי לא ביער ולא בטל ואין הכטול עתה מועיל
לו כלום לפי שאינו ברשותו והכתוב עשה כאילו הוא ברשותו
לחייבו משו' לא יראה ולא ימצא וחייב לבערו בכל עת שימצאו
ואם מצאו ביום טוב כופה עליו כלי עד לערב ומבערו ואם של
הקדש הוא אינו צריך לכפות עליו כלי שהכל פורשין מכנו :

ט' מי שיצא מביתו קודם שעת הביעור לעשות מצוה או
לאכול סעודה של מצוה כגון סעודת אירוסין ונשואין וזכר
שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור לבער לחזור למצותו
יחזור ואם לאו יבטל בלבו יצא להציל מיד הגנים מן הנחר מן
הדליקה וכן המפלות יבטל בלבו ודיו יצא לצורך עצמו וזכר
שיש לו חמץ בתוך ביתו יחז' מיד ועד כמה הוא חזר עד כביצה
היה פה' מכביצ' כבטלו בלבו חיו : י' מי שהניח עיס' מגולגלת
בתו' ביתו יצ' וזכר אדר שיצ' והו' יושב לפני רבו והיה ירא שמא
תחמץ קודם שיבא הרי זה כבטלו בלבו קודם שתחמץ אבל אם
החמיצה אן הביטול מועיל כלום אלא כבר עבר על לא יראה
ולא ימצא והייב לבער מיד כשיחזור לביתו : י"א כיצד
ביעור חמץ שורפו או פורר וזורה לדוח או זורקו לים ואם היה
החמץ קשה ואין היס' מוחתבו במהרה הרי זה מפרדו ואחר כך
זורקו לים חמץ שנפלה עליו מפתלת ומצא עליו עפר שלטה
טפח' או יותר הרי הוא כמכורע' הצריך לבטל בלבו אם עדין לא
נכנסה שעה ששית : י"ב נתנו לנברי קודם שעה ששית
אינו צריך לבער ואם שרפו קודם שעה ששית הרי זה מותר
להנות בפחמין שלו בתוך הפסח אבל אם שרפו משעה ששית
ולמעלה הואיל והוא אסור בהנייה הרי זה לא יסיק בו תנור
וכידים ולא אפה בו ולא יבטל בו ואם בטל או אפה אתה דעת
ואותו התבטיל אסור בהנייה וכן הפחמים שלו אסדין בהנייה
הואיל שרפו אחר שנאמר בהנייה :

פרק רביעי

כתוב בתורה לא יראה לך חמץ יכול אם טמן אותו או הפקד
אתו ביד גרים לא יהיה עובר תלמוד לומר לזכ' טאור לא ימצ' בבתכם
אפילו הפקדו או הטמינו יכול לא יהיה עובר אלא אם כן היה
החמץ בביתו אבל אם היה רחוק מביתו בשדה או בעיר אחרת
לא יהיה עובר תלמוד לומר בכל גבולך בכל רשותך יכול יהא
חייב לבער ברשותו חמץ של גר או של הקדש תלמוד לומר לא
יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים אי של
גבוה : ב' הא לכדת שחמץ של יצדאל אם הניח ברשותו
אפילו טמן ואפילו בעיר אחרת ואפילו מתפקד ביד גרים הרי זה
עובר כשם לא יראה ולא ימצא חמץ של הקדש או של גר
שהיה אצל ישראל אפילו היה עכו' בבית הרי זה מותר כפני
שאינו שלו ואפילו היה של גר תושב סיד ישראל טולטת עליו
אין כופין אותו להוציא החמץ ברשותו בפסח אבל צריך לעשות
כחצוה גבוהה עשרה טפחים בפני חמץ של גר שמא יבא ל

להסתפק מכנו אבל של הקדש אינו צריך כפני שהכל פורשין
מן הקדש כדי שלא יבואו לידי מעילה : ג' גר שהפקד
חמץו אצל ישראל אם קבל עליו ישראל אחריות שאם אבד או
נגנב ישרם לו דמיו הרי זה חייב לבערו הואיל וקבל עליו אחר
נעשה כשלו ואם לא קיבל עליו אחריות מותר לקיימו אצל
ומותר לאכול מכנו אחר הפסח שברשות הגר הוא : ד'
גר אנס שהפקיד חמץו אצל ישראל אם ידע הישראלי שאם
אבד או נגנב מחייבו לשלכו וכופרו ואנסו לשל' אעפ' שלא קבל
אחריות הרי זה חייב לבערו שהרי נחשב כאלו הוא של כפני
שמחייבו האנס באחריותו : ה' ישראל שהרהן חמץו
אצל הגר אם לא הבאתי לך מעות ככאן ועד יום פלוני קנה חמץ
זה מעכשיו הרי זה ברשות הגר ואותו החמץ מותר לאחר הפסח
והוא שיהיה אותו זמן שקבע לו קודם הפסח ואם לא אמר לו
קנה מעכשיו נמצא אותו הרמץ כאילו הוא פקדון אצל הגר
ואסור בהנייה לאחר הפסח : ו' ישראל וגר שהח' באין
בספינה והיה חמץ ביד ישראל והגיעה שעה חמישית הרי זה
מוכרו לגוי או נתנו לו במתנה וחזר ולקחו מכנו אחר הפסח
ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה : ז' אומר ישראל לנה
עד שאתה לוקח בכנה בא וקח בכמתים עד שאתה לוקח כנו
בא וקח מישראל שמא אצטרך ואקח כמך אחר הפסח אבל
לא יזכור ולא יתן לו על תנאי ואם עשה כן הרי זה עובר על
בל יראה ובל ימצא : ח' תערובת חמץ עוברין עליה
כשום בליראה וכל ימצ' כגון המורים וכותח הבכלי ושאר המדי
שעושיין אותו כן הקמח וכל מיצא כאלו מדברים הנאכלין אבל
דבר שיש בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה הרי זה מותר
לקיימו בפסח : ט' כיצד עדיבת העובדין שנתן להוכח
קצח ועודות אפילו נתנו שעה אחת קודם הב' עור הרי זה מותר
לקיימו ואם לא נתן העודותונתן הקצח קודם שלשה ימי' לשעת
הביעור מותר לקיימו שהרי נפסד והבאיש תוך שלשה ימי' חייב
לבער : י' וכן הקילור והרשייה והאספליגית וההר'אקה
שנתן לתוכן חמץ מותר לקיימן בפסח שהרי נכבדה צורה חמץ
דפת עצמה שעפשה ושנפסלהמלאכל הכלב ובלוג' שנכדחה
אינו צריך לבער : י"א בנדים שכבסו אותן בחלב הטח
וכן ניירות שדבקו אותן בדמץ וכל מיצא בזה מותר לקיימן ב
פסח ואין בהן משום לא יראה ולא ימצא שאין צורת הדמץ
עוכדת : י"ב דבר שנתערב בו חמץ ואינו כאבל אדם
כלל או שאינו כאכל כל אדם כגון התיראק וכדומ' בו אף על פי
שמותר לקיימו אסור לאכול עד אחר הפסח ואף על פי שאין
בו כן החמץ אלא כל שהוא הרי זה אסור לאכול :

פרק חמשי

אין אסור כשום חמץ בפסח אלא במשת מיני דגן בלבד הם
שני מיני הטיס שהן החטה והכוכבת ושלשה מיני השעורים
שהן השעורה ושיבולת שועל והשיפון אבל הקניניות כגון אוח
ודוחן ופוליס ועדשים וכדומ' בוגן אין בהן משום דבין אלא
אפילו לש קמח אורז וכדומ' בו ברותהין וכסחו בנדים עד
שנתפח כמו בצק שהחמץ הרי זה מותר באכילה שאין זה חמץ
אלא כרחוק : ב' דמישת מיני דגן אלו הם לשון
במי פירות בלבד בלא שום מים לעולם אין באין לידי חמץ
אלא אפילו הניחן כל היס' עד

ועל דבר זה צוה הקדוש ברוך הוא בתורה הכרת כי עבד הייתה
 בלומר באילו אזה בעצמך הייתה עבד ויצאת לחירות ונפדית:
 לפיכך כשמועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות
 והוא מיסב דרך חרות וכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים
 חייב לשתות בלילה הזה ארבע כוסות של יין אין פוחתין בהם
 ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחתו לו מארבע כוסות
 שיעור כל כוס בהן רביעית: ה אפילו עני שבישראל
 לא יאכל עד שיסב אשה אינה צריכה הסיבה ואם אשה חשובה
 היא צריכה הסיבה וכן אצל אביו והשמש בפני רבו צריכה
 הסיבה אבל תלמיד בפני רבו אינו מיסב אלא אם כן נתן לו
 רבו רשות והסיבת ימין אינה הסיבה וכן דמיסב על ערפו או
 על פניו אין זו הסיבה ואיכותי צריכה הסיבה בשען אכילת כזית
 מצה ובשתיית ארבע כוסות האילו ושאר אכילתו ושהיתו אם
 היסב הרי זה משוכח ואם לאו אינו צריך: ט ארבע
 כוסות האילו צריך למהג אותן כדי שתהיה שהיה עריבה הכל
 לפי היין ולפי דעת הסוטה ולא יפחת בארבעתן כרביעית יין
 וזו שהיא ארבע כוסות אילו כיון שאינו כהג יצא ידי ארבע
 כוסות ולא יצא ידי חירות שמה ארבע כוסות מוגין בכת אחת
 ידי חרות יצא ידי ארבע כוסות לא יצא ואם שמה מכל כוס בהן
 דובו יצא: ז כל כוס וכוס מארבע כוסות הללו מברך
 עליו ברכה בפני עצמה וכוס ראשון אוב עליו קדוש היום כוס
 שני קורא עליו את ההגדה כוס שלישי מברך עליו ברכה הכוזב
 כוס רביעי גומי עליו את ההלל ומברך עליו ברכת השיר וכן
 הבסות האילו אחר זה לשתות שותה בין שלישי לרביעי אינו
 שותה: יא החזקת מצוה מדברי סופרים זכר לטיט
 שהיו עובדין בו במצרים וכיצד ערשן אמה לוקהין תברכ או
 גומרתו או צמוקין וכיצד בהן וחרסין אותן ונותנין לתוכן
 חמין ומתבלין אותן בתבלין כמו טיט בתבן ומביאין אותה על
 השלחן בלילה הפסח: יב אכילת כבוד אינה מצוה כן
 התורה בפני עצמה אלא תלוייה היא באכילת הפסח שמיצת
 ענה אצלתאבל בשד הפסח על מצה וכרורים וכדברי סופרים
 לאכול המרוד לבדו בלילה זה אפילו אין שם קרבן פסח:

יג מרחים האכרין בתורה הן החזרת והעולשין והתמכה
 והחגיגה והמרור כל אחד מהמשות בני ירק אל נקרא כרור
 ואם אכל מאחד מהן או כחמשותן כזית יצא והוא שיהו לחין
 ונצאן בקלח שלהן אפילו יבש ואם שלקן או כבשן או בשלן
 אין יוצאין בהן:

פרק שמיני

סוד עשיית מצות אלו בלילה המשה עשר כך הוא בתולה
 מאין כס לכל אחד ואחד ומברך בורא פרי הגפן ואמר עליו
 קחש היום חמין ומתה ואחר כך מברך על גטלת ידים ומטל
 יין ומביאין שלחן ערוך ועליו כרור וירק אחר ומצה וחרזת
 חט של כבש הנסח ובשר וצינה של יום ארבעה עשר ובזמן
 הזה מביאין על השלחן שני מיני בשר אחד זכר לפסח ואחד
 זכר לצינה: יד בתחיל ומברך בורא פרי האדמה ולוקח
 יין ומטבל אותו בחרוסת ואוכל כזית הוא וכל המסובין עמו
 וכל אחד ואחד אין אוכל פחות מכזית ואחר כך עוקרין השלחן
 לפני קורא ההגדה לבדו ומחנין הכוס השני ומאן הבן שואל
 ואמר הקורא מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל
 הלילות אין אנו מטבלין אפילו פעם אחת והלילה הזה שתי
 פעמים שבכל הלילות אנו אוכלין חמין ומצה והלילה הזה כולו

מצה שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל והלילה
 הזה כולו צלי שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקת והלילה
 הזה מרורים שבכל הלילות אנו אוכלין בין ירמין בין מסובין
 והלילה הזה כולנו מסובין: נ נצו החרו אביר אביר
 והלילה הזה כולו צלי שאין לנו קרבן ומתוהל בגנותו ורא עד
 שגומר דרש פרשת ארמי אובד אביו בילה: ד

ומחזיר השלחן לפניו ואמר פסחה שאנו אוכלין על שם
 שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים שנאמר וזבח
 פסח הוא לה ומגביה המרור בינו ואומר כרור זה שאנו אוכלין
 על שם שמררו הכצרים את חיי אבותינו במצרים שנאמר ומררו
 את חייכם ומגביה המצה בינו ואומר מצה זו שאנו אוכלים על
 שם שלא הספיק בעקם של אבותינו להחמין עד שנגלה עליהם
 הקדוש ברוך הוא גאלם מיד שנאמר ויאפו את הבצק אשר
 הוציאו מצרים כולו ובזמן הזה אומר פסח שהיו אבותינו
 אוכלין בזמן שביית המקדש קיים על שם שפסח הקדוש ברוך
 הוא על בתי אבותינו וכולו: ה ואמר לפיכך אנו
 חייבין להודות להלל לשבח לפאר להדר להובס לגדל ולמצח
 למי שעש' לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו והוציאנו מעבדות
 לחירות בזמן לשמחה ומאפלה לאור גודל ונאמר לפניו הללויה
 הללויה הללו עבדי הומו עד הלמים למעינו מים ודוהם
 ברו אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותנו
 במצרים והגיענו ללילה הזה לאכול בו מצה ומרורים ובזמן
 הזה מוסף כן ה' אלקינו ואלק אבותינו יגיענו לכוני ולדגלים
 אודים הבאים לקראתנו לשרוס שמחים בבנין עירך וששים
 בעבודתך לאכול כן הזבחים ומן הפסחם שיגיע דמם על קיר
 מזבח לריצון ומחיה לך שיר הדש על גאולתנו ועל פדותנו כפשוטו
 ברוך אתה ה' גאל ישראל ומברך בורא פרי הגפן ונתתה המוס
 השני: ו ואחר כך מברך על גטלת ידים ומטל ידיו
 שניה שהרי הסיח דעתו בשעת קריא ההגדה ולוקח שני רקיקין
 דולק אחד מהן ופניח פרום לתוך שלש ומברך ומוציא להם
 כן הארץ וכפני כה אינו מברך על שתי ככרות כשאר ימים
 טובים משום שנאמר ליום עוני כה דרכו של עני בפרוכה אף
 כאן בפרוכה ואחר כך כרוך מצה ומרור כאחד ומטבל בו הזכת
 ומברך בא' אבה אשר קבו על אכילת מצות ומרורים ואוכלין

ואם אכל מצה בפני עצמה ומרור בפני עצמו מברך על זה
 בפני עצמו ועל זה בפני עצמו: ז ואחר כך מברך בא' אבה
 אבה אקבו על אכילת הזבח ואוכל מבשר וצינת ארבעה עשר
 תחלה ומברך בא' אבה אקבו על אכילת פסח ואוכל כטפו
 של פסח ולא ברכת הפסח פוטרת של זבח ולא של זבח פוטרת
 של פסח: ח בזמן הזה שאין שם קרבן אור שמברך
 המוציא לחם חוד ונ' ירד על אכילת מצה ומטבל מצה בהרוסת
 ואוכל ודוד ומברך על אכילת כרור ומטבל כרור בחרוסת ואוכל
 ולא ישהה אותו בחרוסת שמה יבטל טעמו חו מצוה מדברי
 סופרים ודוד ומרוך מצה ומחר ומטבל בחרוסת ואוכל בלא
 ברכה זכר למקדש: ט ואחר כך נמשך כסע זה ואוכל
 כל מה שיהא רוצה לאכול ושותה כל מה שהוא הוצה לשתות
 ובאחרונה אוכל מבשר הפסח אפילו כזית ואינו טועם אדרו
 מאמר אחר כלל ובזמן הזה אוכל כזית מצה ואינו טועם אחריה
 כלום כדי שיהיה הפסק כעודתו וטעם בשר הפסח או חכמה
 בפיו שאכילתן היא המצוה: י ואחר כך נוגל ידיו
 ומברך ברכת הבזון על כוס שלישי ושההו ואור כך כזה כוס
 רביעי ומגיד עליו את ההלל ואמר עליו ברכת השיר והיא
 יהללך ה' כל בעשך וכו' ומברך בורא פרי הגפן ואינו

המים בתוכו חיו ואחד כך שותף אתו ומשתמש בו במצה :

פרק ששי

מצה אפילו נשים ועבדים קטן שיכל לאכול פת מדוכין אותו
במצו ומאכלין אתו כזית מצה הורה אונקן שאינו יוכל לאכול
שודין לו רקיק במים ומאכלין אותו והוא שלא נירח : א
מדברי סופרים שאין כפטרין אדר מצה כלום אפילו קלות
ואנחים וכיצא בדין אלא אף על פי שאכל מצה ואכל אחרת
מאכלות אחרות ופירות וכיצא בהן חזר ואוכל כזית מצה ב
באחרונה ופוסק : יב אמרו הבמים לאכול מצה בערב
הפסח כדי שיהיה הכר לאבילתה בערב ומי שאכל מצה ביום
הפסח מכין אותו ככת מרדו וכן אמר לאכול ערב : כ זח נקודם
המנחה כמעט כדי שיכנס לאבילת מצה בתאמה אבל אובל הוא
מעט פירות או ירקות ולא ימלא כריסו בהן והבמים הראשונים
היו מרעיבין עצמן ערב הפסח כדי לאכול מצה בתאמה והיו
מצות חביבין עליו אבל בשאר ערבי שבתות או ערבי ימים
טובים אוכל והולך עד שתהשך :

מצות עשה כן התורה לאכול מצה בליל ראשון עשר שנה בערב
תאכלו מצות בכל מקו ובכל זמן ולא תלה אכילה זו בקרבן דפסח
אלא זו מצוה בפני עצמה ומצוה כל הלילה אבל בשאר הלילה
אבילת מצה רשות רצה אוכל מצה או אורז או דחן או קליחת או
פירות אבל בליל ט"ו בלבד חובה ומשגבל כזית יצא ידי חובתו
: ב בלע מצה יצא בלע מרור יצא בלע מצה ומרור כאחד
ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא שהמרור כשפילה למצה כרכן
בסיב וכיצא בו ובלען אף ידי מצה לא יצא : ג אבל
מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו גוי או לסע לאכול יצא ידי חובתו
אבל כזית מצה והוא נכפה בעת ששטנו ואדר כך נתפא חייב
לאכול אחר שנתפא לפי שאמר אבילה היתה בשעה שהיה פטור
ככל המצות : ד אין אדם יוצא ידי חובת אכילת מצה
אלא אם כן אכלה כאחד מתבש המינין שנאמר לא תאכל עליו
דבין שבעת ימים ואכל עליו דברים הנאים לידי חבון אם אכלן
מצה יצא בהן ידי חובתו אבל שאר דברי כגון אורז ודחן וקטני
אין יוצא בהן ידי מצה לפי שאין בהן חבון : ה העשה
עיסה כן החטים וכין הארז אש בח טעם דגן יוצא בה ידי
חובתו עיסת הכלבים בזמן שדרוע אוכלין כנגבה יצא בה ידי
חובתו אין הרועס אוכלין כמנה אינו יוצא בה שאין זו כטוברת
לשם מצה מצה שלשה במי פירות יצא בה ידי חובתו בפסח
אבל אין לשון גותה בין או בשמן או רבש או חלב כשול לחם
עני כמו שבארנו ואם ליש ואכל לא יצא ידי חובתו אין יוצאין
לא בפת כורסן ולא בפת כובין אבל לש הוא את הקנה בסובין
שלו ובכורסן ועושהו פת ויוצא בה ידי חובתו וכן פת סלת
נקיה ביותר הרי זו כותרת ויצא בה ידי חובתו בפסח ואין אומדין
בה אין זה הלש עני : ז אחד מצה שנאפת בתנור או

פרק שביעי

מצות עשה של תורה לכפר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו
במצרים בליל ראשון עשר בניסן שנאמר זכור את היום הזה אשר
יצאתם במצרים כמו שנאמר זכור את יום השבת ומנין שבליל
ראשון עשר הלמוד לומר והגדת לבנך ביום הזה לאמר בעבור
זה בשעה שיש מצה ומרר מנהגן לפיכך ואף על פי שאין לו
בן אפי' חכמים גדולי חייבים לספר ביימאם מריס וכל המאריך
בדברים שארעו וניהי הרי זה כטובח : ח נעשה להודיע
לכנים ואפילו לו : שאמר הו גדת ללבך לפי דעתו של בן
אביו מלמוד כיצד אסר הקט או טיפא אוכלו בני כלי חיינו
עבדים כמו שפירשנו או כמו עבדות בני צינים ובריה היה פוח
אותנו הקדוש ברוך הוא ויצאנו לזרות ואם היה רבן גדול והנס
מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים שנעו : ו לנו על ימי כשה
דבינו הכל לפי דעתו של בן : י הריך לשנות שיני

בלילה הזה כדי שיראו הבני וישאלו ראברו מה נשתנה הלילה
הזה מכל הלילה עד שישב לחן ואכל לחן כך : כן אירע וכך נכד
היה וכיצד משנה מחלק לחן קליות ואונן ועוקרים המלחן
מלפניה קוד' שיאכלו וחזפי' מצה זה מיד זה וכיצד בדברי האילו
אין לו בן אשרו שדאלתו אין לו אשה שדאלתו את זה מה נשתנ'
הלילה הזה ואפילו היו כולן דבמים היה לבדו שואל העצמו מה
נשתנה הלילה הזה : ד הריך להתהל בגנוה ולסיים
בשבח כיצד מהחיל ומספר שבתולה היו אבותינו בימי הרח
ומלפניו סופרים ומעין אחר ההבל ורודפין אדר עבודה זרה
ומסיים בדת האמת שקרבנו המקו לו והבדלנו מהטועי וקרבונו
ליחודו וכן מתחיל ומדיע שעבדים היינו לפרעה בני צינים וכל
דאעה שגמלנו ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו ובחירותנו
הוא שידרוש מאדמי אובד אבי עד שיגמר כל הפרשה וכל
דבמסוף ומאריך בדרש פרשה זו הדי זה כטובח : ה כל
מי שלא אג' שלשה דברים ילו בליל ראשון עשר לא יצא ידי
חובתו ואילו הן פסח מצה ומרור פסח על שום שפסח המקום
על כתי אבותינו במצרים שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא הרי
וכתלו מרורים על שם שכרדו המריס את חיי אבותינו במצרים
מצה על שם שנגאלו מדברים האילו כולן נקראים הגדה : ו
כל דור ודור חייב אדם להדא את עצמו כאילו הוא
בעצמו יצא עתה מטעבור מצרים שנ' ואמנו הוציא בטס וכדו

בזולתם בי שהרביק הבצק באילת ואזב הרהיח בין שהרתוח
ואדר כך הדביק אפילו אפאה בירקע הדי זה יצא בו ידי חובתו
וכן אם לא נאפית פייה נגמרה יוצאין בה והוא שלא יהו השין
של בצק נמשכין כמנה בעת שפדכה ויצאין ברקיק הטרתי והוא
שיא ניכח אבל מצה שבשלה אינו יצא בה ידי חובתו באבילה
שדרי אין בה טעם הפת : ז אין אדם יצא ידי חובתו
באבילת מצה שהיא אכורה לו כגו' שאכל טבל או כעשר ראשון
שלא נטלה תחבתו או שגולה זה הכלל כל שכברכ' עליו ברכת
המיזן יוצא בו ידי חובתו וכל שאין ככרכין עליו ברכת המיזן
אין יוצא בו ידי חובתו ח' הכהנים יוצאין בחלו ונתרומה
אף על פי שהיא מצה שאינה ראיה לכל אדם וכן יוצאין במצה
של כעשר שני נידוכילס אבל אין יוצאין במצה של בכורי אפי'
בידו שלם מפני שהבכורים אין להם היתר בכל הכושבו וכעשר
שני אפטר שפרדה ויאכל בכל מקום וכחוב בכל מושבותיכם
האכלו מצות מצה הרארה לדאכל בכל המושב שהוא שיוצאין
בה ידי חובה : ט הליות תודה ורקיקי נדר שעשה אותן
לעצמו אין יוצאין בהן שנאמר וטגרתם את המצות מצה ה
הביטתם ללענין מצה בלבד דוא שיוצאין בה אבל זו כשהכרת
לענין הזבח ואם עשאן למכור בשוק הרי זה יוצא בה ידי חובתו
שהענייה למכור בשוק דעתו שאם לא ימכרו יאכל אותן ונביצא
בשעת עשייתן שטרם לשם מצה : י הכל חייבין באבילת

ואינו טועם אחר כך כלום כל הלילה וזין מן המי' ויש לו לחות
 בוס המשי והוכר עליו הלל הגדול כהודו לה כי טוב עד על
 בהרחת בבל וכוס זה אינו חובה כמו ארבעה כוס ויש לו לגמור
 את ההלל בכל מקום שירצה אף על פי שאינו מקום סעודה :
 יא מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלים מקו' שנהגו
 שלא לאכול אין אוכלין גזרה שמה יאמרו בשד פסח הוא ובכל
 מקום אסור לאכול שה צלי כולו כאחד בליל זה מפני שנראה
 כאוכל קדשים כוונתו ואם היה כדונתך או שחזר מבנו אבר או
 טלק בו אבר והוא מחובר הרי זה כותר במקום שנהגו : יב
 מי שא' לו יין בלילי הפסח מקדש על הפת כדרך שעוש בשבת
 ועושה כל הדברים על הסדר הזה מי שאין לו ידק אלא מרור
 בלבד בתחלה ככרך על המרור שתי ברכות בורא פרי האדמה
 ועל אכילת מרור ואוכל וכשיגמור ההגדה ככרך על המצה
 ואוכלין וחזר ואוכל מן המרור בלא ברכה : יג מי שאין
 לו מצה משומרת אלא כזת כשגמר סעודתו ממצה שאינה
 משומרת ככרך על אכילת מצה ואוכל אותו כזת ואינו טועם
 אחריו כלום : יד מי שישן בתוך הסעודה והקיץ אינו
 חזר ואוכל בני חבורה שישנו מקצתם בתוך הסעודה וחזרין
 ואוכלין נרדמו כולן ונעורו לא יאכלו נתמנמו כולן יאכלו :

הלא יחתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן
 זוכא שנאמר למען הזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי
 חייך ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות והכמוס א מרים ימי
 חייך העולם הזה כל ימי חייך להביא את ימות המשיח :

ברוך המקום שנתן תורה לישראל ברוך הוא כנגד ארבעה
 בנים דברה תורה אחד דבם ואחד רשע ואחד תם
 ואחד שאינו יודע לשאל :

חכם מה הוא אגבר מה העדות וההקדים והמשפטים אשר
 עוה ה' אל'ינו אותנו אף אתה אמור לו כהלכו הפסח
 אין מפטירין לאחר הפסח אפיקומן :

רשע מה הוא אמר מה העבודה הזאת לכם לכח' לא לו
 ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר אף
 אתה הקהה את שניו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי
 מצרים לי ולא לו ואלו היה שם לא היה נגאל :

תם מה הוא אמר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו
 ה' מצרים מבית עבדים :

ושאינו יודע לשאל את פתח לו שנאמר והגדת לבנך ביום
 ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי מצרים
 והגדת לבנך יכול מראש חדש תלמוד לומר כיום ההוא אי ביום
 ההוא יכול כבעוד יום תלמוד לומר בעבור זה לא אמרת אלא
 בשעה שכצה וכו' וכו' לנפך :

בתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו
 המקום לעבודתו שנאמר ויאמר יהושע אל כל
 העם כה אמר ה' אלקי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מ
 מעולם הרה אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים
 ואקח את אביכם את אברהם כעבר דנהר ואו' אהו בכל ארץ
 כנען וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק ואתן ליצחק את יעקב
 ואת עשו ואתן לעשו את הר שיעיד לרשת אהו ועקב ובני ידו
 מצרים :

ברוך שומר הבטחה לישראל עמו ברוך הוא שומר
 ברוך הוא מחשב את הקץ לעשית כמו שא' האברה
 אבינו בין הבתרים שנאמר ואמר לאברהם ידוע ודע כי יוד

יהיה דעך בארץ לא להם ועבדם וקצתם ארבע מאות שנה
 ונס את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואהי כן יצאו ברכוש גדול :
היא שעבדה לאבותינו הלנו שלא אהו בלמד עמד עלינו
 לבלתינו אלא בכל דור ודור עומדים עלינו לבלתינו
 והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם

צא ולמד מה בקש לכן הארמי לעשות ליעקב אבינו
 שפדע' לא גזר אלא על הזכרים ולכן בקש לעקור את
 הכל שנאמר ארמי אובד אבי ירד מצרי' ורגר שם בלמד שלא
 ירד להשתקע אלא לגור שם שנאמר ויאמרו אל פרעה לגור
 בארץ באנו כי אין כרעה לצאן אשר לעבדך כי כבוד הדעב
 בארץ כנען ועתה ישבו נא עבדך בארץ גשן :

בבתי מעט כמו שנאמר בשבעים נפשי יחד אבותך
 מצריכה ועתה שניך ה' אלהיך ככוכבי השמים לרוב
 שם לגוי מלמד שדוד וישראל כצדיקין שם גדול ועצם
 כמו שנאמר ובני ישראל פרו וישרצו רדבו ויעצבו
 במאד מאד ותבלא הארץ אתם :

ודב כמו שנאמר רבבה כצמח השדה נתחזק והרבי ו
 ותדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נבנו וטעוד צנח
 ואת ערסו ועדיה :

נוסח ההגדה

שנהגו בה ישראל בזמן הגלות כך היא מתחיל על מס שני
 ואומר בבהלל יצאנו ממצרים :

הוא לחמא

עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים כל דכפין ייתי ויביל
 כל דצריך לפסח יתייפסח הא שהא הכא לשנה הבאה בארעא
 דישראל שתא הכא עבדי לשתא דאתא בני חרי :

מה נשתנה הלילה הזה ככל הלילות שבכל הלילות אין
 אנו מטבילים אפילו פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים
 שבכל הלילות אנו אוכלים ומין ומצה והלילה הזה כולו מצה
 שבכל הלילות אנו אוכלי שאר ירקות וחלילה הזה מרור שבכל
 הלילה אנו אוכלין בין דשכיל בין מסוכי והלילה הזה כלנו מסוכין
עבדים היינו לפרעה במצרים ויצאנו ה' אלדנו מטמ
 ביד חזקה ובזרע נטויה ואלו לא הוציא הקב"ה את
 אבותינו ממצרים עדין אנו בננו ובני בננו משדעבדים היינו
 לפרעה בביצרים ואפילו כלנו חרמים כלנו נבונים כלנו זקנים
 כלנו יודעים את התורה מצה עלינו לספר ביציאת מצרים שכל
 הכהן ביציאת מצרים הרי זה משוכח :

מעשה ברבי אליעזר דבי יהושע דרבי אלעזר בן עזריה
 ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסוכין בבני ברק
 וחדו מספרין ביציאת מצרי' כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם
 ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קרית שמע של שדאי :
אמר להם רבי אליעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה

והי שתקע והרוע ותקע תקיעה ארוכה ומשך בה כשנים ב
 בראשון אין אומרין תחשב כשתי תקיעות ויריע אחריה ויחזור
 לתקע אלא אפי' משך בה כל היום אינ' אלא תקיעה אחת וחזור
 לתקע ומרוע ותקע שלשה פעמים : ה' שמע תקיעה אחת
 בשעה אחת ושנייה בשעה שנייה אפי' שהה כל היום כולו הרי
 אלו מצטרפין ויצא ידי חיבתו והוא שישמע כל בבא מהן על
 סדרה לא שישמע תרועה ואחריה שתי תקיעות או שתי תקיעות
 ואחריהן תרועה וכיוצא בזה : ו' שמע תשע תקיעות
 שתשע בני אדם כאחד לא יצא אפי' ידי אחת תקיעה כזה ותרוע'
 מה ותקיעה משלש' בזה אוד' זה יצא ואפילו בסידוגין ואפילו
 על הים כולו ואינו יוצא ידי חיבתו עד שישמ' כל התשע תקיעות
 שכלן מצוה אחת הן ולפיכך מעכבות זו את זו : ז' הצבור
 ידבין לשמוע התקיעות על סדר הברכות כיצד אומר שליח
 צבור אבות תבורות וקודשת הטם ומלכיות ותוקע שלש ואומר
 ברכות ותוקע שלש ואומר שופרות ותוקע שלש ואומר עבודה
 יהייה וברכת כרגים : ח' שלש ברכות אמצעות אל
 של ראש השנה היום הכפרים של יובל שהן כלכיות וחרונות
 שופרות מעכבות זו את זו וצריך לומר בכל ברכה מהן עטרה
 מסקין מעין הברכה שלשה פסוקים מן התורה ושלשה מספר
 תלים ושלשה מן הנביאים ואחד מן התורה ואחד מן
 השלים בנביא יצא ואם אמר פסוק אחד מן התורה ואחד מן
 הכתובים ואחד מן הנביאים יצא ואפילו אמר ובתורתך השם
 אלהינו כתוב לאמר ואמ' פסוק של תורה והפסיק שוב אינו צריך
 בלום : ט' אין מזכירין זכרונות מלכות ושיפרות של
 תרענות וזכרונות כגון וזכור כי בשר המה וכולו מלכיות כגון
 בחמה שפיכה אכלוך עליכם שופרות כגון תקעו שופר בגבעה
 כל ולא זכרון יחיד אפילו לטובה כגון זכרני השם בריצון עכד
 ביה לי אלהי לטובה ופקחנות אינן כזכרונות כגון פקדתי
 אתכם וישלו להיכיר פורענות של אומות העולם כגון השם
 שלך ידגה עמי וזכור השם לבני אדם את זם ירושל והטם אלהי
 גשופר ותקע והלך בסערות תימן שמע ישראל השם אלהינו
 השם אחד אתה הראת לדעת וכו' ודעת הים והטבות אל לכבד
 כולו כל פסוק מאלו מלכות הוא ענינו אף על פי שאין בו זכר
 מלכות והרי הוא לעולם ועד והיי' בישודן מלך כמו ה' יכלוך
 כו' י' הכנה הפשוט בסוד התקיעות של ראש השנה
 יצבור כך הוא אחר טקוראין בתורה ומחזירין הספר למקומו
 ושבין כל העם ואמר עומד ומברך באי' אב' אקבו לשמוע
 על שופר וכל העם עוזין אמן וחזר ומברך שהחיינו וכל העם
 זמין אודיו אמן ותוקע שלשים תקיעות שאמרנו מפני הספק
 על הסוד ואמר קדיש ועומדין ותחפליים הפלת מוכף ואחר
 שומר שליח צבור ברכה רביעית שהיא מלכיות ותקע תקיעה
 שלשה שברים תרועה תקיעה פעם אחת ומפרך ברכה חמישית
 והיא זכרונות ואחר שזכרת ותוקע תקיעה שלשה שברים
 תקיעה ומברך ברכה ששית שהיא שופרות ואמר שגומר חוקע
 תקיעה תרועה ותקיעה פעם אחת וזכור התפלה : י"א
 ה' שתוקע כשהן יושבין הוא שתוקע על סדר הברכות כשהן
 יושבין אינו מדבר בין תקיעות שני יושב לתקיעות שני עומד ואם
 הן בניחן אף על פי שעבר אינו חזר ומברך : י"ב בדין
 י"ה שתקעו על כל ברכה כל בבא מהן שלשה פעמים כדרך
 התקעו כשהן יושבין אלא כיון שיצאו מידי ספק בהקיעות
 ומיושב אין מטרדין על הציבור להח' ר' בהן כהן על סדר
 ברכות אלא די להן בבא אחת על כל ברכה כדי שישמעו
 תקיעות על סדר ברכות וכל הרברים האלו בצבור אבל היהוד
 ין ששטע על סדר ברכות בין שלא שמע על הסוד בין מעומ'

בין כיושב יצא ואין בזה כנהג : י"ג התקיעות אינן מעכבות
 את הברכות והברכות אינן מעכבות את התקיעות כיצד שתי
 עיירות באהת יודע כדאי שיש שם מי שיגיד להם תשע ברבו
 ואין שם תוקע ובשנייה ספק יש שם תוקע ספק אין שם תוקע
 ואלך לשנייה שהתקיעה מדברי תורה והברכות מדברי סופרי

פרק רבעי

שיעור הסוכה גובהה אין פחות מעשרה טפחים ולא יתר על
 עשרי אמה ורחבה אין פחות משבעה טפחים על שבעה טפחי'
 ויש לו להוסיף ברחבה אפילו כמה כלין היתה פחותה מעשר'
 או משבעה על שבעה או גבוה מעשרים אמה כל שהוא הרי זו
 פסולה : ב' סוכה שאין לה שלש דפנות פסולה היו לה
 שתי דפנות גבורות זו ביצד זו כמין גם עושה דופן שיש ברחבו
 יותר על טפח ומעמידו בפחות משלש' סמוך לאחד משתי הדפני'
 חיו וצריך לעשות לה צורת פתח מפני שאין לה שלש דפנות
 גמורות וזכור בארנו בהלכות שבת שצורת פתח האמור בכל
 במקם אפילו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביון אע"פ שאינו
 בניע להן : ג' היו לה שתי דפנות זו ננגד זו ובניהן
 כפולש עושה דופן שיש ברחבו ארבע טפחים ומשהו ומעמידו
 בפחות משלשה סמוך לאחת משתי הדפנות וכשרה וצרי' לעשו'
 לה צורת פתח קנים היוצאים מסכך הסוכה לפני הסוכה ודופן
 אחת נמשכת עבהן הרי הן כסוכה : ד' דפנות שהיו דבוקות
 בגג הסוכה ולא היו בניעות לארץ אם היו גבוהות מן הארץ
 שלשה טפחים פסולה פחות מכאן כשרת היו הדפנות דבוקות
 לארץ ולא היו בניעות לסכך אם גבוהות עשרה טפחים אע"פ
 שהן רחוקין מן הגג כמה אמות כשרה ובלבד שיהיו הדפנות
 מכותנת תחת שפת הגג ורחיק את הגג מן הדופן שלשה טפחים
 פסולה פחות מכאן כשרה תלה בחיצה שגובה ארבעה ומשהו
 באמצע בפחות משלשה סמוך לארץ ובפחות משלש' סמוך לגג
 דרי זו כשרה : ה' העושה סוכתו בין האלמית והאלנות
 דפנות לה אם היו חוקים או שקשר אותם וחזק אתם עד שהיא
 תהיה הרבה בניעות פסולה ואתם המיד' ומלא בין האידים
 בהבן ובקש כדי שלא תניד אותם הרוח וקטר אותן הרי זו
 כשרה שכל כוונתה שאינה יכולה לעמוד ברוח מזרה של יבשה
 אינה כדושה : ו' העושה סוכתו בראש הגולה או בראש
 הספינה כשרה ועולין לה ב"ש בראש האילן או על גבי הגמל
 כשרה ואין עולין לה ביום טוב לפי שאמר לעלות ברגל באילן
 או על גבי בהמה היו מקצת הדפנות עשויות בידי אדם ומקצתן
 אילנות רואין כל שאלו ניטלו האילנות היא יכולה לעמוד ב'
 בדפנות שביד אדם עולין לה ביום טוב : ז' סוכה שאין
 לה גג פסולה כיצד כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו כמין
 צריך או שסכך ראש הדופן של סוכה למתל אם היה לה גג
 אפילו טפח או שהגביה הדופן הסכך למתל מן הקרקע טפח
 הרי זו כשרה סוכה עגולה אם יש בה קיפה כדי לרבע בה שבע'
 טפחים על שבעה טפחים אף על פי שאין לה זוחות והרי זו כשרה
 ח' סכך על גבי אבסדרה שיש לה פצימין בין שהיו נראין
 כפפנים ואין נראין ככחדין בין שהיו נראין ככחדין ואין נראין
 כפפנים כשרה : ט' לא היו לה פצימין פסולה מפני
 שהיא סכך העשר' ככחדין שהיו אין לה אלא שני צידי האבסדר'
 ואמצע האבסדרה אין בו מתל וטכנודו אין בו פצימין : י'
 סיכך על גבי ככמי שיש לו לח או על גבי באר שיש לה פס' הרי
 זו סוכה כשרה לאותה שבת שבתך החג בלבד מתק' שלח זה
 ופסין אילו בחיצות לענין שב נחשב אותן כמחיצות לענין סוכה

הגביו השומע יצא ואין בקול דין גזל וכן שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה ואם תאמ' והלא נהנה בשמיעת הקול מצות לא ליהנות ניתנו לפיכך הכבוד הנייה משופר כותר לתקוע בו תקיעה של מצוה : ד' שופר של ראש השנה אין כחללין עליו את יום טוב ואפילו בדבר שהוא משום שבת כיצד היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא אינו עולה באילן ולא שש על פני המים כדי להביאו ואין עריך לומר שאין חותכין אותו ואין עדיין בו מלאכה כיפני שתקיעת שופר מצות עשה יום טוב עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה כותר ליתן בתוכו מים או יין או חמץ ביום טוב כדי לצדדו ולא יתן לתוכו מי רגלים לעולם כפני הכבוד שלא יהי מצות בזיות עליו : ה' שיעור השופר כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן נסדק לאורכו נכ' ללחצו אם נשתיר בו כשיעור כשר וכאלו נכרת מקום הסדק ניקב אם סתמו שלא במינו פסול סתמו במינו אם נשתיר חבו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה הריזה כשר קדוה בזכרותו כשר שמין במינו אינו חוצץ דבק שברי שופרות עד שהשלימו לאחד פסול : ו' חוסיף עליוכל שוה בין במינו בין שלא במינו פסול צפוח זהב מבפנים או בבקום הנחת פה פסול צפוח מבחוץ אם נשתנה קולו מבמות שהיה פסול ואם לא נשתנה כשר נתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון טוב לא יצ' הרחיב את הקצר וקצר את הרחב פסול : ז' היה ארוך וקצרו כשר גרדו בין מבפנים בין מבחוץ אפילו העמידו על גלח כשר היה קול עבה או דק או צמר כשר שכל הקלות כשרין בשופר : ח' התקע בתוך הכור או בתוך המערה אותן הע' כדן בתוך הביר והמערה יצאו והעומדין בחוץ אם קול שופר שקעו יצאו ואם קול הכרה שמעו לא יצאו וכן התקע לתוך ההבית נדולה וביצ' בה אם קול שופר שמע יצא ואם קול הכרה שמע לא יצא

פרק שני

הכל הייבין לשכרע קול שופר כהנים תלדים וישראלים גורים ועבדים משוחררים אבל נשים ועבדים וקטני פטרין מי שחציו עבד וחציו בן חורין וטומטום ואגדרתנינום חייבין : ב' כל מי שאינו חייב בדבר אינו מוציא את החייב ידי חובתו לפיכ' אשה או קטן שתקעו בשופר הטומע בהן לא יצא אגדרתנינום מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו טומטום אינו מוצי' לא את מינו ולא את שאינו מינו שהטומטום שנקרע איפשר שימצא זכר ואיפשר שימצא נקבה : ג' וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא אפילו עצמו שאין צד עבדות שבו מוציא צד חירות שבו אלא כיצ' יצא ידי חובתו שישמע כבן חורין שיתקע לו : ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא נתכון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכון התקע להוציאו או שנתכון התקע להוציאו לא נתכון השומע לצאת לא יצא ידי חובתו עד שיתכון שומע ומשמיע : ה' מי שתקע ונתכון להוציא כל השומע תקיעתו ושומע השומע ונתכון לצאת ידי חובתו אף על פי שאין התקע נתכון לזה פלוני ששמע תקיעתו ואינו יודעו יצא שהרי נתכון לכל מי שישמענו לפיכך מי שהיה כהלך בדרך או יושב בתוך ביתו ושומע התקיעות כשליח ציבור יצא אם נתכון לצאת שהרי שליח ציבור נתכון להוציא את הרבים ידי חובתו : ו' יום טוב של ראש השנה שחל להיות

בשבת אין תוקעין בשופר בכל מקום אף על פי שהתקיעה משה' שבות וכן הדין היה שתקעין יבא עשה של תורה וידדה שבות של דבריהם חלכה אין תוקעין גזרה שבה יפלונו ביום החייבנו למי שיתקע לו ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים או כהניא ברשות לרשות רבא לידי איסור סקילה שכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאות לתקוע : ז' דתינוקות שלא הגיעו לחינוך אין מעכבין אותן מלתקוע בשבת שאינה יום טוב של ראש השנה כדי שילמדו ומותר לגדול שיתעסק עמוק מדי ללמדן ביום טוב בין קטן שהגיע לחינוך בין קטן שלא הגיע לחינוך שהתקיעה אין אסורה אלא משום שבות : ח' כשגזרו שלא לתקוע בשבת לא גזרו אלא במקו' שאין בו בית דין אבל בזמן שהיה בית המקדש קיי והיה בית דין הגדול בירושלם היו הכל תוקעין בירושלם בשבת כל זמן שביית דין יושבין ולא אנשי ירושלם בלבד אלא כל עיר שהיתה בתוך תחום ירושלם והיתה רואה ירושלם לא שתהיה בתוך הנחל והיתה שומעת קול תקיעת ירושלם לא שתהיה בראש הנחל והיתה יכולה לנא בירושלם לא שהיה נהר כפסיק ביניהם אנשי אותה העיר היו תוקעין בשבת בירושלם אבל בשאר ערי ישראל לא היו תוקעין ט' ובזמן הזה שדרכ בית המקד' כל מקו' שיש בו בית דין קבוע והוא שיהיה סמוך לארץ ישראל תוקעין בו בשבת ואין תוקעין בשבת אלא בבית דין שקדשו את החורש אבל שאר בני דין אין תוקעין בהן אף על פי שהן סמוכין ואין תוקעין אלא בפני בית דין גדול בלבד כל זמן שהן יושבין ואפילו נגדוולעמוד ולא עמדו תוקעין בפניהם אבל חוץ לבית דין אין תוקעין ולכה תוקעין בפני בני דין כפני שבית דין ריוון דן ולא יבאו והקע להעביר השופר בפניהם ברשות הרבים שבית דין כהורין את העם וכדיעין אותן : י' בזמן הזה שאנו קטין שני ימים בגלות כדרך שהוקעין בראשון תוקעין בשני ואם הל' יום ראשון להיות בשבת ולא היה במקום בית דין הראויין לתקוע תוקעין בשני בלבד :

פרק שלישי

כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בראש השנה תשע תקיעות לפי שנאברה תרועה ביובל ובראש השנה כל טה פעמי וכל תרועה פסוקה לפניה ופשוטה לאחריה וכפי השמוע לכדו שכל תרועה של חדש השביעי אחד הן בין בראש השנה בין ביום הנפודי של יובל תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהן תקיעה ותרוע' ותקיעה תקיעה ותרועה ותקיעה תקיעה ותרועה ותקיעה : ב' תרועה זו האמורה בתורה נסרפק לנו בה ספק לפי אחד השנים וחוב הגלות ואין אנו יודעין היאך היא אם היא היללה שכיירלין הנשים בניהן בעת שמייבבין או ראננה כודך ושיאנח האדם פעם אחר פעם כשידאג לבו מדבר גדול או שניהם כאחד האנחה והללה שדרכה לבא אחריה הן הנקראין תרועה שכך דרך הדואג בתאנח תהלה ואחר כך כילל לכך אנו עדיין הכל : ג' היללה היא שאנו קוראין תרועה והאנחה זו אדר זו היא שאנו קוראין אותה שלשה שברים נמצא סדר התקיעות כך היא ככרך ותקוע תקיעה ואחריה שלשה שברים ואחריה תרועה ואחריה הקעה וחזר כסדר זה ג' פעמים ותקוע תקיעה ואחריה שלשה שברים ואחריה תקיעה וחזר כסדר הזה שלשה פעמים ותקוע תקיעה ואחריה תרועה ואחריה תקיעה וחזר כסדר הזה שלשה פעמים נמצא מנין התקיעות שלשים כדי להסתלק מן רכפך : ד' שיעור תרועה כשתי תקיעות שיעור שלשה שברים בתרועה

המקפה אכסדר שסיכך עליה וכן סוכה גדולה שהקופה בדבר שאין מסככין בו בצד הדפנות כלמעלה אם יש בשפת הסכך הבשר הכולל ארבע אמות פכולה פוחת מיכן דואין כאלו הכו לנקס ויחשב זה הסכך הפסול מגוף הכולל וכשרה ודבר זה הלכה למשה מסיני טו ואי זו היא סוכה קטנה כל שאין בה אלא שבעה טפחים על שבעה טפחים והדולה כל שיאר בה יותר על סכך הפסול שבעה טפחים על שבעה טפחים ככך כשר יו סיכך בדבר פסול דבר כשר זה בצד זה ואין במקום אחד מסכך הפסול רוחב שלשה טפחים אלא פוחת אם היה כל הסכך הכשר יותר על כל הסכך הפסול כשר ואם היה זה כמו זה בצמצום אעפ שאין במקום אחד שלש הרי זו פכולה מפני שסכך פסול כפודין הוא נחשב יו פרש עליה כגד מלמעלה או שפרש תחתיה מפני הנשר פסולה פרטו כדי לנאותה כשרה וכן אם סיככה הלהלכה ויעזרה בכיני פירות וכיני מגדים וכלים שתלויין בה בין בכחליה בין בסכך כדי לנאותה כשרה יח נויי סוכה אין ממעטין בנוכה אבל במעטין ברוכה היו נויי סוכה מופלגין מגנה ארבעה טפחים או יותר פסולה שבמצא שהדשב טס כאילו אינו תחת הסכך אלא תחת הנוי שוקן אוכלין וכלים שאין מסככין בהן יט סכך שחיו בו חלונות דלונות שהאור נראה כהן אם יש בכל האור בכל מקום המסכך הרי זו פסולה מפני שזכה תהיה כרוכה מיעלתה וכל שהחמה מרובה על הצל אינו סכך ואם היה הסכך רב על האור כשרה כף ברא בשלא היה במקום אחד אור שלשה טפחים אבל אם היה אור שלשה טפחים בין באמצע בין מן הצד הרי זו פסולה עד שימעטנו משלשה מיעטנו בדבר הפסול כגון ברים וכסות אם סוכה גדולה היא וכשרה ואם בסוכה קטנה פסולה עד שימעטנו בדבר שמסככין בו היה רוב הסוכך צלחו מרובה מחמתו וכיעטנו חמתו מרובה מצלחו הואיל וצלח הכל מרובה מחמת הכל כשרה יא דרך הסוכך להחית קל כדי שידאו ממנו הכוכבים הגדולים היתה מעובה כמין בית אף על פי שאין הכוכבים נראין מתוכה כ כשרה היה הסוכך כדובלל והו' הסוכך שיהיה מקצהו למעלה ונקטנו למטה כשר ובכבוד שלא יהיה בין העולה והיורד שלשה טפחים ואם היה ברוחב זה העולה טפח או יותר אף על פי שהו' נכוח יותר כג טפחים דואין אותו כאלו ירד למטה ונגע בשפת היורד והו' שיהיה כמתן כנגד שפת היורד יב הערשה סוכה על גבי סוכה התחתונה פסולה כמי שעשה סוכה בתוך הבית והעליונה כשרה ברא שהתחתונה פסולה בשיהיה גובה הלה העליונה עשרה טפחים או יותר והיה גג התחתונה יכול ללקבל ברים וכסתת של עליונה אפילו על ידי הדחק אבל אם אין גובה של עליונה עשרה או שלא היתה התחתונה יכולה ללקבל ברים וכסתות של עליונה אפילו על ידי הדחק אף התחתונה כשרה והיא שלא יהיה גובה שיהן יותר על עשרים אמה שהתחתונה בסכך העליונה היא נותרת יג מטה שבתו הסוכה אם גבוהה עשרה טפחים הדשב תחתיה לא יצא ידי חובתו מפני שהיא כסוכה בתוך סוכה וכן כילה שיש לה גג אפ' עפואם גבוהה עשרה טפחים אין ישיבין בה בסוכה וכן הנועמיד ארבעה עמידים ופרש סדין עליהן אם גבוהין עשרה הרי זו כ כשרה בתוך סוכה יד אבל שני עמידים שפרש עליהן סדין וכן כילה שאין בגנה טפח אפילו גבוהין כל שוקן מותר לישן תחתיהם בסוכה שאינן כסוכה בתוך סוכה מפני שאין לה גג כה סוכה שאולה כשרה וכן הגולה כשרה כיצד אם תקף על חברו והציאו מסכתו תזלה הישב בה יצא שאין הדקקע גזלת ואם גזל עינים ועשה בהן סוכה יצא תקנת חכמים

היא שאין לבעל העצים אלא דמי עצי בלבד ואפילו גזל נכרים והגזן ולא חברן ולא שנה בהן כלום יצא העושה סוכתו ברשות הרבים הרי זו כשרה :

פרק

ששי

נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הסוכה טמטמם ואגודוגיטום חייבין כספק וכן כי שהצד עבד וחזניו בן חורין חייב קטן שאינו צריך לאגו שהוא כבן חמש כבן שש חייב בסוכ' בדברי כופרים כדי להגבו בכצות ב' דולים וכשמשיהן פטורין מן הסוכה ולא חזלה שיש בו סכנה אלא אפילו שבראשו ואפילו חש בעיניו כיצטער פטור מן הסוכה הוא ולא משמטיז ואיזה דג' מצטער זה שאינו יכול לישן בסוכה מפני החמה או מפני הזכוכין והרעושין וכיוצא בהן או בפני הרוח יג האכל חייב בסוכה והתן וכל השושבינן וכל בני חופה פטורין מן הסוכה כל שבעת ימי המשתה יד' שלוחי כצוה פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלילה חלכי דרכים ביום נטורין מן הסוכה ביום וחייבין בלילה חלכי דרכים בלילה פטורין מן הסוכה בלילה וחייבים ביום שדברי העיר ביום פטורין מן הסוכה ביום והייבין בלילה שדברי העיר בלילה פטורין מן הסוכה בלילה וחייבין ביום שדברי גנות ופרדסים פטורין מן ביום ובין בלילה שאם יעשה השוכר סוכה ידע דגנב שיש לזכור במקום קבוע ויבוא ויגנוב הן במקום אחד יח כיצד היא מצות ה' שיהיה בסוכה שיהיה אוכל ושהיה חד בסוכה כל שבע הימים בין ביזב בין בלילה בדרך שהוא דר בביתו בטאר ימות השנה וכל יטבעת הימים עושה אדם את ביתו עדין ואת סוכתו קבע שנ' בסוכות השבו שבעת ימים כיצד כלים והנאים וניצוצות הנאות בסוכה וכלי שהיה כגון אשיטות וכסות בסוכה אבל כלי אבילה כגון קדרות וקערות חוץ לסוכה המגורה בסוכה ואם היתה כוכה קטנה מניה חוץ לס' כה יו אכלין ושתין וישינים בסוכה כל שבעה בין ביום ובין בלילה ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל שבעה אלא אם אבל אכילה עראי כביצ' או פוחת או זמר מעט ואין ישינים חוץ לסוכה אפילו שינת עראי ויותר לשתות מים ולאכול פירות חוץ לס' כה וכו' שיחמד על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה אפילו ניכ' ורי' ז' כסוכה יז אכילה בלילי יום טוב הראשון בסוכה חובה אפילו אבל כזית פת יצא ידי חובתו ככאן ואילך רשות רעה לאכול כעודה כועד כס' כה רעה אינו אכל כל שבעה אלא פירות או קליפות חוץ ל לסוכה אוכל בדין אכילת מצה בפסח ח' כי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלדגו בתוך ביתו חוץ לסוכה ואכל הרי זה אסור וכאלו לא אבל בסוכה עד שיהיה שלדגו בתוך הסוכה גו' זה שביא ימנך אור שלחגו ואפילו בסוכה גדולה יט כל שבעת הימים קריא בתוך הסוכה וכשנכין ומדקדק בכה ש קרא יבין חוץ לסוכה כדי שתהיה דעתו מיושבת עליו יו הכה פרול רעה כהפרלל בסוכה או חוץ לסוכה ירדו גשמים הרי זה נכנס לתוך דבית מאיכתי מורר לזניה נשירדו לתוך הסוכה טפות שאם יפלו לתוך התבטיל יפסד אפילו התבטיל של פול היה אוכל בסוכה וירדו גשמים ונכנסו לביתו ופסקו גשמים אין מחייבין אותו לחזור לסוכה כל ארגו הלילה עד שינכור ס סעודתו היה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך דביתו ופסקו הגשמים אין מטרידין אותו לחזור לסוכה כל ארגו הלילה אלא יש' כביתו עד שייעל עמו השחר יא גברו לאב' כ' ו' כ' עי' כשתדית לא יתיר סוכתו אבל מוריד הוא את כליו כפיה אתון יב א

בעץ ארבעה קונדסין על ארבע זוויותיו וסיכך על גבן
ואיל והסיכך על שפת הגג כשרה ורואין את המחיצו התחתונה
כאילו הן עולות למעלה על שפת הסכך: י"ב סוכה שיש
לה פתחים רבים ויש בכתליה חלונות הרבה הרי זו כשרה ואף
על פי שפרוץ מרובה על העומד ובלבד שלא יהיה שם פתח
יתר על עמוד אבל אם היה שם פתח יותר על עשר אף על פי
שיש לה צורת פתח צריך שלא יהיה הפרוץ מרובה על העמוד
י"ג סוכה שאוירה גבוהה מעשרים אמה ומיעטה בכרם
וכסתות אינו מיעושו ואפילו ביטלם מיעטה בתבן ובטלו הרי זה
מיעושו ואין צריך לומר עפר ובטלו אבל בעפר סתם אינו מיעו'
היתה גבוהה מעשרי אמה והוצין יורדין לתוך עשרים אם היתה
צלתן מרובה בחמתן יחשבו כנג עבה וכשרה: י"ד בנה
איצטבה בה כנגד דופן האמצעי על פני כולה אם יש באיצטבה
שיעור רוחב הסוכה כשרה בנה איצטבה כנגד דופן האמצעי
מן הצד אם יש משפת איצטבה ולכותל ארבע אמות פסול פחת
מארבע אמות כשרה בנה איצטבה באמצעה אם יש משפת
איצטבה ולכותל ארבע אמות לכל רוח פסולה פחות מארבע
אמות בשר וכאילו המחיצו נוגעות באיצטבה והרי מן האיצטבה
ועד הסיכך פחות מעשרים אמה בנה בה עמוד ויש בו הכשר
סוכה פסולה שאין אלו מחיצות הנכרות ונמצא על גב העמוד
סכך כשר בלא דפנות: ט"ו היתה פתוחה מעשרה וחלקק
בה להשלימה לעשרה אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחי'
פסולה פחות מבאן כשרה שכל פחות משלשה הרי הוא כדבוק
כמו שבארנו בהלכות שבת: י"ו דופני סוכה כשרים כן
הכל שאין אנו צריכין אלא מחיצה מכל מקום ואפילו מבועלי
חיים ועושה אדם את חברו דופן ביום טוב כדי שיאכל וישתה
וישן בסוכה כשרה שהברו דופן לה והוא שיעשה אותו שלא
לדעת זה שנעשה דופן אבל אם עשהו לדעת אסור ביום טוב
ומותר בשאר ימי החג וכן עושה בכלים דופן רביעית ביום
טוב אבל דופן שלשית לא יעשה אהה בכלים ביום טוב לפי
שהוא מכשיר הסוכה ואין עושהו אהל עדאי ביום טוב:

פרק ד' ד' ע"ג

הסכך שר סוכה אינו כשר מכל דבר אין מסככין אלא בדבר
שגידולו כן הארץ שנעקר כן הארץ ואינו מקבל טומאה ואין
דיוח רע ואינו נושר ואינו נוכל תמיד: י"ב סיכך בדבר
שאין גידולו כן הארץ או במחומר לארץ או בדבר שנקבל
טומאה פסולה אבל אם עבר וסיכך בדבר הנוכל ונושר או
בדבר שריוהו רע כשרה שלא יאמרו אין מסככין באלו אלא כדי
שלא יניח הסוכה ויצא וצריך להזהר שלא יהו חוצין ועלין
של סכך יורדין לתוך עשרה טפחים כדי שלא יצרו בשיבתו
סיככה במיני מתכותאו בעצמות ועורות פסולה מפני שאינן
גידולי קרקע הודלה עליה גפנים וכיצא בהן עד שנעשו סוכה
פסולה שחרי לא נעקרו: סיככה בכלי עץ ובמחצלות
העשויות לשכיבה וכיצא בהן פסולה מפני שהן מקבלין טומא'
וכן אם סיככה בשברי כלים ובליותיהן פסולה הואיל והיו
מקבלים טומאה שמה יסכך בשברים שעדין לא טהרו: י"ג
סיככה באוכלים פסולה מפני שהן מקבלין טומאה סוכי תאני'
וכהן תאנים פרכלין ובהם ענבים ככבחות ובהן תמרים וכן כל
כיוצא בהן רואין אם פסולת מרובה על האוכלין מסככין בהן
ואם לאו אין מסככין בהן סיכך בירקות שאם יבשו יכולו
ולא ישאר בהן מניש אף על פי שהן עתה לחים הרי מקומן
נחשב כאילו הוא אור וכאילו אינם: י"ד סיככה בפשתני

העץ שלא דק אותן ולא נפצן כשרה שעדיין עץ הוא ואם דק
ונפצן אותן אין מסככין בו מפני שנשתנית צורתו וכאילו אין
מגידולי קרקע מסככין בחבלים של סיב ושל הלף וכיוצא בהן
שהרי צורתן עומד ואין החבלים כלים: ה' סיככה בחצמ'
בזכרים כשרה בנקבות פסולה א"ע שהוא עשוי להתכלאות
בברזל בית קיבול הוא ומקבל טומאה ככל כלי קיבול:

ו' מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף קטנה סתמה
לשכיבה לפיכך אין מסככין בה אלא אם כן עשה אותה לסיכך
גדולה סתמה לסיכך לפיכך מסככין בה אלא אם כן עשה
אותה לשכיבה ואם יש לה קיר אפילו גדולה אין מסככין בה
שהרי היא ככלי קיבול ואפילו ניטל הקיר שלה אין מסככין בה
מפני שהיא כשברי כלים: ז' נסרים שאין ברחבן
ארבעה טפחים מסככין בהן אף על פי שהן משופין ואם יש
ברחבן ארבעה אין מסככין בהן ואף על פי שאינם משופין
גזרה שמה ישב תחת התקרה וידמה שהיא כסוכה נתן עליה
נסר אחד שיש ברחבו ד' טפחי' כשרה ואין ישבין תחתיה והיו
החתיו לא יצא ידי חובתו היו נסרין שיש ברחבן ארבעה ואין
בעביין ארבעה והפכן בעידיהן שאין בהן ארבע וסיכך בהן
הרי זו פסולה שהרי גבס פסול בין שסיכך ברחבו בין שסיכך
בעבד: ח' תקרה שאין עליה מעזיבה שהיא הטט
והאכנים אלא נסרים תקועין בלבד הרי זו פסולה שהיא לא
נעשה לשם סוכה אלא לשם בית לפיכך אם פקפק הנסריו והניד
המסמרים לשם סוכה הרי זו כשרה ובלבד שלא יהיה בכל נמו'
וגכר ארבעה טפחים וכן אם נטל אחד כבינתי' והניח במקומו
סכך כשר לשם סוכה הרי זו כשרה: ט' סוכה שנעשת
בהלכתה מכל מקום כשרה אף על פי שלא נעשת לשם כשרה
והוא שתהיה עשויה לצל כגון סוכת גנים וסוכת בהמה וכל
כיוצא בהן אבל סוכה שנעשת מאליה פס לה לפי שלא נעשת
לציל וכן החוטט בנודש ועשהו סוכה אינן סוכה שהרי לא עשה
גדיש זה לצל לפיכך אם עשה בתהלה חלל טפח במשך שבעה
לשם סוכה וחוטט בה אחרי כן והשלימה לעשרה כשרה שיהיה
נעשה סכך שלה לצל: י' חבילי קש וחבילי עצים וחבילי
צדין אין מסככין בהן גזרה שמה יעשה אותן חבילות על גו'
כדי לייבשן ריבולך וישב תחתיהן לשם סוכה והוא כההלה לא
עשה סכך זה לצל ונמצאת כסוכה שנעשת מאליה ואם התון
כשרה ואין חבילה פחתה מעשרים וחמשה בדים: י"א

חבילות קטנו שאגרו אותן למניין מסככין בהן וכן ההותך ראש
היקל והחריות אגודות בו מסככין בו שאגד בידי שמים אינן
מחביל ואפי' קשר ראשי ההליו כולן כיצד האח' שנמצאו כחביל'
אחת אחד כשני ראשי בידי שמים ואחד בידי אדם מסככין בה
שהאגד עץ אחד אינו חבילה הו כעין אחד היא ייחרי אגודה
בידי שמים וכן כל אגד שאינו עשוי לטלטלו אינו אגד: י"ב
העושה סוכתו תחת האילן כאלו עשא' בתוך הבית הודלה עליה
עלי האילנות ובדיהן וסיכך על גבן ואחד כך קצצן אהה
הסיכך הרבה כהן כשרה ואם לא היה דסיכך שהיה כההלה
כשר הרבה כהן צריך לנענע אותן אחר קציצתן כדי שתהיה
עשויה לשם סוכה: י"ג עירב דבר שמסככין בו בדבר
שאין מסככין בו וסיכך בשניהם אף על פי שהכשר יורד על
הפסול פסולה סיכך בזה לעצמו וכוזה לעצמו זה ביצד זה אם
יש בסכך פסול שלשה טפחים במקום אחד בין באמצע בין כן
הצד הרי זו פסולה במה דברים אמורים בסוכה קטנה אבל
בסוכה גדולה סכך פסול באמצע פסול בארבעה טפחים פחות
מבאן כשרה וכן הצד פסול בארבע אמות ופחות מבאן כשרה
כיצד בית שנפחת באמצעו וסיכך על מקום הפחת וכן חת

וכן הוא שיהיה עושין על החשבון בשאר הדבר כמות
 שיהיה שלא יטול לולב בשבת כלל לא בגבולין ולא בארץ ישראל
 ואפי' ביום ראשון וי' ע"פ שהכל יודעין בקביעת החדש וכבר
 בארנו שעקר האימור בנטילת הלולב בשב' גזרה שמה' יעבדנו
 ארבע אמות ברשות הרבים : י"ט כל שחייב בשומר
 ובסוכה חייב בנטילת הלולב וכל הפטור כשזכר וסוכה פטור
 בנטילת הלולב ק"ט היודע לנענע ודיב בלולב מדברי מופרי כדי
 לחבבו במצות : כ"ף הלכה למשה מסיני שבמדין במקדש
 ערבה אחרת חוץ מערבה שבלולב ואין אדם יוצא ידי חובתו
 בערבה שבלולב ובשעתה אפי' עלה אחד בכד אחד כא
 כיצד היתה מצותה בכל יום ויום משבעת הימים היו מביאין
 מדרבית של ערבה וזקפין אותן על צדדי המזבח וראשיהן
 נפותין על גבי המזבח ובעת שהיו מביאין אותה וס' דרין אותה
 וזקפין ומריעין ותוקפין על ק"ס שבה להזות בתוך ההג' אין
 זקפין ערבה אלא אם כן חל יום שביעי להיות בשבת וזקפין
 אותה בשבת כדי לפרסמה שהיא מצוה : כ"ב כיצד היו
 עושין מביאין אותה מערב שבת למקדש ומביאין אותה בגזית
 של זהב כדי שלא יכמש העלין ולמחר זקפין אותה על גבי
 המזבח ובאין העם ולקחין ממנה ומטלין אותה כדרך שעושין
 בכל יום וערבה זו הואיל ואינה בפרוש בתורה אין מטלין אותה
 כל שבעת ימי החג וזכר למקדש אלא ביום השביעי בלבד הוא
 שנטלין אותה בזמן החג כיצד ערשה לוקח בדאור או בדין
 חרבה חוץ מערבה שבלולב חזיבט בה על הקרקע או על הכלי
 פעמים או שלש בלא ברכה שדבר זה מנהג בני אדם הוא :
 כ"ג בכל יום ויום היו מקפין את המזבח בלולביתן בידיהן
 פעם אחת ואחריו אבא ה' והשיעה נא אבא ה' הצליחה נא ובאם
 השביעי מקפין את המזבח שבע פעמים וכבר נהגו ישראל בכל
 המקומות להניח תיבה באמצע בית הכנסת ומקפין אותה בכל
 יום כדרך שהיו מקפין את המזבח וזכר למקדש : כ"ד
 כך היה המנהג בירושלם יוצא אדם מביתו שחייב ללבו בידו
 ונכנס לבית הכנסת והוא בידו מתפלל והוא בידו והוא לבקר
 חולים ולנחם אבלים והוא בידו ובשבת למדרש משלח לביתו
 כד בנו או ביד עבדו : כ"ה מקבלת אשה הלולב ביד
 בנה או ביד בעלה והחזירתו לבי' בשבת בזמן שהיו מטלין לולב
 בשבת ובתם טוב כוספין על הנשים ובמקדש בחולין הנשים :
 כ"ו הדם שבלולב : סוד להריח בו בפני שאינו ראוי אלא
 לריח והואיל והוקצה לשענה יהיה אסור להריח בו אבל אתרוג
 מותר להריח בו שהרי הוקצה למצוה באכילה : כ"ז
 ואסור לאכול אתרוג כל יום השביעי בפני שהוקצה למקצ' הדם
 הוקצה לכלו ובשמיני מותר באכילה ובזמן החג שאנו עושין שני
 ימים אף על פי שאין מטלין לולב בשמיני האתרוג אסור בשמיני
 מדרך שהיה אסור בשביעי בזמן שהיו עושין שני ימים בפני ה'
 הספק שהוא ספק שביעי הפריש טבעה אתרוגין לשבעה הימים
 כל אחת ואחת יוצא בה ליום ה' ואוכלה לכבוד :

פרק שמיני

ארבעת מינין האלי' שהן לולב והדס וערבה ואתרוג שהיה אחד
 מהן יבש או גזל או גנוב אפילו לאחר יאוש או שהיה מאשרה
 הנעברת אף על פי שכטלו האשרה מלעבודה או שהיה של עיר
 הנחתה הרי זה פסול היה אחד מהן של עזלא יטול לכתחילה
 ואם נשל יצא היה כמות ולא נטר ליבש כשר ובשעת הדחק או
 בשעת הסכנה לולב היבש כשר אבל לא שאר המינין : ב

אתרוג של עזלא ושל תרומה פסול ושל טבל פסול של דמאי
 כשר שאיפשר שיפקד בכספו ויהיה עני שמותר לו לאכול דמאי
 אתרוג של תרומה טהורה ושל מעשר עני ברושלים לא יטול טבא
 יכשירו לטבא ואם נטל כשר : ג' לולב שנקטם ראשו
 פסול נסדק אם נתרקו שני סדקי זה מזה : עד שיראו כשנים
 פסול היה עקום לפני שהרי שדרו כגב בעל השדה פסול היה
 עקום לאחריו כשר שזו היא בריותו נעקם לאחד מצדו פסול
 נפרד עליו זה מעל זה חלא גזלולו בעלי הדירות כשר נפרדו
 עליו והוא שידולו כשדרו של לולב בעלי הדירות פסול : ד'
 בהיות עלין של לולב כך היא כשהן גדלין גדלין שנים שנים
 ודבוקין כגבן וגב כל שני עלין הדבוקין הוא הנקרא תחנת ג'
 בחלקה התחתית פסול היו עליו אדמת אחת מתחלה בריותו חלא ה'
 דה להם תיכפת פסול לא היו עליה על גב זה כדרך כל
 הלולבין אלא זה תחת זה אם ראש זה נגיע לעיקר שלמעלה
 נגעו עז שנמצא כל שדרו של לולב מכוסה בעלין כשר ואם
 אין ראשו של זה נגיע לצד עיקרו של זה פסול : ה' הדס
 שנקטם ראשו כשר נשדו רוב עליו אם נשתירר שלש עלין בקו
 אחד כשר היו ענביו מרובו בעלי' אם ידוקת כשר ואם אדומת
 או שחורת פסול ואם מעטן כשר ואין כמעטין אותן ב"ש לפי
 שהוא כמתקן עבר הליקטן או שליקטן אחד אחד לאכלה הרי
 זה כשר : ו' ערבה שנקטם ראשה כשרה נפרדו עליה
 פסולה : ז' אתרוג שניקב נקב כפולש כל שהוא
 פסול ושאנו מפליש אם היה באיטר או יותר פסול וזכר כל שהוא
 פסול כיטל דדו והוא הראש הקטן ששושנהו בו פסול נטל
 העין שהוא תלוי בו בארץ בעיקר האתרוג וכשאר מקומו מוכא
 פסול עלתה הוות עליו אם בשנים ושלש בקומת פסול ואם
 במקום אחד אם עלתה על חבו פסול ואם עלתה על דו ואפילו
 כל שהוא פסול נקלף החדגונה שלו שאינו כחומר אלא ישאר
 יחק כמו שהוא בריותו אם נקלף כולו פסול ואם נשאר נגינו כל
 שהוא כשר : ח' אתרוג שהוא הפוח כהח כהוש
 שלוקי שחור לבן כעמר ירוק ככרתי פסול גדול בדפוס ועשהו
 כמין בריה אחרת פסול עשהו כמין בריותו אף על פי שעשהו
 כמין דפין דפין כשר : התוים וחביתו כשר במקום שהאחרת
 טלהן בעין שדרות מעוטה כשד' ואם היו שדרים ביותר כאדם
 כושי הרי זה פסול בכל מקום : ט' כל אלו שאברנו שהם
 פסולין מפני מומין שבארנו ואם מפני גזל ונגבה ביום טוב ראשון
 בלבד אבל ביום טוב שני ע"ס שאר הימים הכל כשר והבכילות
 שהוא בשום עז או בפני שאותו אתרוג אסור באכילה בין ביום
 טוב ראשון בין בשאר ימים פסול : י' אין אדם יוצא
 ביום טוב ראשון של חג בלולבו של דברו שישאלנו כמנו עד
 שיתנו לו במתנה נתנו לו על כנת להחזירו הרי זה יצא בו יד
 חובתו וכחזירו שמתנה על כנת להחזיר שמה כהנה ואם לא
 החזירו לא יצא שנמצא כגזל ואין מהנין אותו לקנן שהקנן
 קונה ואינו כקנה לארדים כן התורה ונמצא שאם החזיר לו
 אינו חזר ואחד הלולב ואחד כל מין ומין בארבע מינין שבו אם
 היה אחד מהן שאלו אין יוצאין בו ביום טוב ראשון : י"א
 שחפין שקנו לולב או אתרוג בעזהפות אין אחד מהן יצא בו
 יד חובתו בראשון עד שיתן לו הלכו במתנה האחרון שקנו
 אתרוגין מתפיסת הבית ופסול אחד מהן אחרת יצא בו אם יכול
 לאכול ואין האחרון מקפידין בכך יצא ואם הח' כמכרין לא יצא
 עד שיתנו לו ולקס במתנה ואם קנה זה אתרוג זה פריש או
 שקנו כאחד אתרוג דמון ופריש מהפ"ס הבית אינו יוצא באחרת
 עד שידע לו הלכו בכתה וואע"פ שאם אכלו אין בכדין עליו

מן המנחה ולבעלה אין לו נקום לפנות פחות בה ארבעה על ארבעה ואם הערך לסעוד בשאר היום צריך לאכול בסוכה שבעתה כל שבעה י"ב כל זמן שיכנס לישב בסוכה כל שבעה מברך קודם שישיב אקבו לישב בסוכה וכלילי יום טוב הראשון מברך על הסוכה ואד כך על הזמן וכסדר כל הברכה על הגוס נמצא מקדש מעומד ומברך לישב בסוכה ורשע ואחר כך מברך על הזמן וכזה היה כנוה רבותי ורבי כפרד לקדש מעומד כליל ראשון של חג הסוכות כמו שבארנו י"ג בזמן הזה שאנו עושין שני ימים פ"ג יושבין בסוכה שבעה ימים וביום השמיני שהוא יום טוב ראשון של שמיני עצרת יושבין בה ואין מברכין לישב בסוכה וכן טומטום ואנדרהגינוס לעולם אין מברכין לישב בפני שהן חייבי כספק ואין מברכין בספק י"ד גבר מלאכול ביום השמיני מזיד כליו וכפנח אותה אין לו מקום להוריד את כליו אם היתה קטנה ככנים בה כנורה ואם היתה גדולה ככנים בה קודרות וקערות וכיצ' בהן בדי להביד שהיא פסולה ושכבר נגברה מצותה ומפני שהוא יום טוב אינו יכול לפחות בה ולפסלה י"ט מי שלא עשה סוכה בין בשזנג בין במזיד עושה כוכה בחולו של מעוד אפי' בסוף יום שביעי עושה סוכה שבעתה כל שבעה עצי סוכה אמרין כל שמנתימי הוצג בין עצי דפנות בין עצי סבך אין באיתן מהן לדבר אחד כל שמנ' הימים מפני שהם חשביעי בחול הסוכה מוקצת עד בין השמשות והואיל הוקצת לבין השמשות של שמיני הוקצת לכל היום י"ז וכן אוחלים ומשקין שתולין בסוכה כדי לכאונתה אסור להסתפק ממון כל שבעה ואם התנה עליון בשעה שתלאן ואפי' אינו בחול בהן בר בין השמשות הרי זה מסתפק בהן בכל עת שירצה שהרי לא הקנה אותן ולא חלה עליהן קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה

פרק שביעי

כפית תברים האמורות בתורה הן דריות של דקל כשיצמחו קודם שיתפרח העלין שלהן לכאן לכאן אלא כשהיה בנו טרביט והוא הנקרא לולב י"ב פרוץ עץ הודד האבוד בתורה הוא אתרוג וענף עץ עבות האבוד בתורה הוא החדס שעליו חזפין את עשו כגון שהיו שלשה עלין או יותר על כן נבעול אחד אבל אם היו שני העלין בשנה זה כנגד זה והעלה השלישי לבעלה כהן אין זה עבות אבל נקרא הדס שוטה י"ג ערבי טל האמורות בתורה אינן כל דבר הנולד על הגדר אלא בין ידוע הוא הנקרא ערבי נחל עלה שלו כשוד כנחל ופיז חלק וקנה שלו אדום מה הוא הנקרא ערבה ורוב מן זה נולד על הנחלים לכך נאמר ערבי נחל ואפילו היה נולד בכדור או בהרים בשיר י"ד רש כן אחד דומה לערבה אלא שעלה שלו ענף ופיז דומה לכסר וקנה שלו אינו אדום והוא הנקרא צפצפה והיא פסלה ריש טס כן ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כבסר אלא יש בו תלמי קטנים עד מאד כמו פי פגל קטן זה כשר וכל הדברים האלו כפי השמיעה במטה רבי נתפרטו ה' ארבעה כינין אל מצוה אחת הן ומעכבין זה את זה וכולן נקראים מצות לולב ואין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואם לא נמצא אחת מהן אין כביאים תחתיו כן אחד הדומה לו י' מצוה כן הכבוד לאגוד לולב והדס וערבה ולעשות שלטון אנדה אחת וכשהו נוטלים ליצאת בהן מברך תחלה על נטילת לולב הואיל וכולן מסבין לו ואחכ נטילת האנדה הזאת כינינו ואתה בשבאלו ונטילן דרך גדילתן שיהי עיקרן ל

למטה לארץ והאשהין למעל לאויר ואם לא אגדן ונטילן אחד אחד יצא והוא שיהיו ארבעתן מצדין אצלו אבל אם לא היה לו אלא מין אחד או שחסרו מין אחד לא יטיל עד שימצא השאר י' כמה נוטיל מהן לולב אחד ואתרוג אחד ושני בדי ערבה ושלשה בדי הדס ואם רצה להוסיף בהדס ובערב כדי שתהיה אנודה גדולה מוסיף ונומי מצוה הוא אבל שאר הכינין אין מוסיפין על מנינם ואין גורעין מהן ואם הוסיף או גרע פסול י"א כמה שיעור אגוד כל מין מהם לולב אין פחות מארבעה טפחים ואם היה ארוך כל שהוא כשר וכו' וזהו משדרו בלבד לא מראש העלים והדס וערבה אין פחות משלשה טפחים ואם היו ארוכין כל שהן כשרים ואפי' אין כולו בד ובד אלא ג' עלין לדון כשרים והוא שיהיה בראש הבוד ואם אגוד הלולב צריך שיהיה שדרו של לולב יוצא מן ההדס והערבה טפח או יותר ושיעור אתרוג אין פחות מבביצה ואם היה גדול כל שהוא כשר י"ט משיגביה ארבעה כינין אלו בנן שהגביהן כאחת בין כזה אחר זה בין בימין בין בשמאל יצא והוא שיגביהן דרך גדילתן אבל שלא דרך גדילתן לא יצא ומצוה כהלכתה שיגביה אנודה של ג' מינין בימין ואתרוג בשמאל וחלק רביע העלה ויריד וינענע הלולב שלשה פעמים בכל דוח ודוח י"ז כיצד מוליד ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים ומביא ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים וכן בעליה חרידה והיכן מולד ומביא בשעת קריאת ההלל בהודו לה כי טוב תהלה וסוף ובאנא ה' השמיעה נא וכל היום כשר לנטילת לולב ואינו נוטיל כלילה י"א עשה לאנודה זו נימון של כסף ושל זהב או שברך עליה סדין ונטילה יצא לקחה על ידי דבר אחד שמה לקחה והוא שיהיה דרך כבוד ודרך הודו שכל שהוא לכאורה אינו דהן אבל אם נתן את המינין האלו בעצמן או בקדר ונטילה לא יצא ידי חובתו י"ב אגוד את הלולב עם ההדס והערבה והבול בין הלולב ובין ההדס במטלת וכירגא בה הרי זה דהן הבודל ביניהן בעלי הדס אינו חרץ שכוין במיט צינו חרץ ויש לו לאגוד את הלולב בודט או במשיחו וכל מן שירצה הואיל ואין אגודו בעכבת י' מצות לולב להגפיל ביום הראשון של חג בלבד בכל מקום וככל זמן ואפילו בשבת שנאמר וקחתם לכם ביום הראשון ובמקדש לבד נוטילי אותו בכל יום מיום שבו נטלו וטומטום לפני ה' אלהיכם כהל' ה' יום השבת להיות בתוך ימי חג י"ג ניטל בשבת נגדה שמה יוליכנו ביד ארבע אמות ברשות הונו כמו טגורו בטמור י"ד ולמה לא גזרו נורה זו ביוסטג הראשון כפני שהו מצוה כן התורה ואפי' נבטולין נמצא שהן דינו דין שאר הימים שנה שבשאר ימי חג אין אדם חייב ל' הל' לולב אלא במקדש י"ט כשורב בית המקדש התקנו שיהיה לולב נוטיל בכל מקום כל שבעת ימי חג זה למקדש וכל יום ויום מברך עליה אקבו על נטילת לולב כפני שהיא מצות מדברי סופרים ותקנה זו עם כל התקנות שהיו רבן יוחנן בן זכאי כשחורב בית המקדש כשיבנה בית המקדש יחזרו הדברים ליטנן י"ז בזמן שביט המקדש קיימהו לולב ניטל בית הראשון שחל להיות בשבת וכן בשאר המקומות שידעו כודאי שישם זה הוא יום חג בארץ ישראל אבל המקומות הרחוקים שלא היו יודעים בקביעת ראש חדש לא היו נוטילין הלולב כספק י"ז ומשחרב בית המקדש אכזרונס לישל את הלולב בשבת ביום דראכון ואפי' בני ארץ ישראל שקדשו את החדש כפני בני דבולין הרחוקין שאינן יודעין בקביעת החדש כדי שיהיו הכל שוין בדבר זה ולא ידעו ל' נוטילין בשבת ואילו אין נוטילין הואיל וחוב יום ראשון בכל מקום אחד הוא ואין שם מקדש להללות בו י'

בכל מדינה ומדינה בשנובין השקלים משלחין אותן ביד שלוחים למקדש ויש להם גרף אותם בדינרי זהב מפני משאי הודיה והכל מתקבצין למקדש ומניחין אותן בליטבה אחת מן הלשכות במקדש וסותרין כל הלוחות במפתול וחתמין עליהם וחתמות וממלאין מכל השקלים שיתקבצו שם שלש קופות גזלות שיעור כל קפה בוד שתביל תשעה סאין והשאר בניחין אותו בלשכה זה שבתוך הקופות וההגקרא תחמת הלשכה זה שיטאר שם יתור על מה שיש בקופות הוא הנקרא שרי הלשכה ה' בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה בראש חדש ניסן ובראש הודש תשרי קודם יום טוב או אדריו וקודם עצרת בחמשה עשר יום וכיצד תורמין אותה אחד נכנס לפניו מן הלשכה והסוברין עופדין ברוץ והוא אומר להם אתים והן אמרי' לך תחם תחם שלשה פעמים ואחר כך ממלא שלש קופות קטנו כל קופה בהן מכילה שלש סאין נאותן שלש קופות הגזלות ומציאין לחוץ כדי להסתפק בהן עד שיביל: ו' וזחר ובמלא אחץ השלש קופות הקטנות מן שלש הגזלות פעם שנייה קודם עצרת ומסתפקי בהן עד שיביל וזחר ובמלא אותן פעם שלישית מן השלש קופות הגזלות בתשרי ומסתפקין בהן עד שיבילו עד ראש חדש ניסן ובראש ניסן תורמין בתרומה הודשה לא הספיקו להן השקלים שבשלש קופות הגזלות וכלו עד שלא הגיע ניסן חזרין ותורמין משירי הלשכה: ז' שלש קופות הקטנות שהיא תורם בהן ומציאין לחוץ בתוב עליהן אלף ביתגמל כדי שישפיקו מן הראשונה עד שתכלה ואחר כך מסתפקין מן השנייה ואחר כך מסתפקין מן השלישית ותורם ראשונה מן הקופה האחת הגדולה וכמהפה אותה הגדולה במספחת ותורם השנייה מהקונה הגדולה השנייה ומצ' אותה הגדולה במספחת ותורם השלישית מן הקופה הגדולה השלישית ואינו מהפה אותה במספחת כדי שזהיה נכרת טבה סיס ויתור ללמכה בתחלה בפעם שנייה כשיכנס קודם עצרת ותורם הראשונה מן הגדולה שהיתה כגולה וכמהפה אותה ותורם השנייה מן הגדולה שתורם כמנה בראשונה תחלה וכו' זה אותה ותורם השלישית מן הגדולה דכמותה לה ואינו מהפה אותה כדי שיתחיל ממנה בתחלה בפעם שלישית כשיכנס בתשרי עד שנמצאת הודם ראשונה ושנייה ושלישית רקטנות מכל אחת ואחת מן הגזלות: ח' כשהוא תורם שלש קופות אילו תורם את הראשונה ל' סאין ארץ ישראל והשנייה ל' סאין כרכין המוקפין לה ול' סאין כל ארץ ישראל והשלישית ל' סאין מכל השלש מדי השלש והדינות הרחוקות ול' סאין שאר כל ישראל: ט' כשהוא תורם בתוכו לתורם על הנבי שיש בלשכה ועל הנבי שעדיין לא הגיע ללשכה ועל העתיד לגבות כדי שיהיו אלו השקלים שהציאן להסתפק בהן כפרה על כל ישראל וכאלו הגיעו כל שקליהן ללשכה ונתרמה בהן תרומה ז': כשיכנס התורם לתורם לא יכנס בכנו שאיפשר להובו בו בסף ולא במגעל ולא בסנד' ולא בתפילה ולא בקמיע טבא יחטו אותו העם ויאמרו החביא כמעט הלשכה תחתו כשתרמה ומדברים היו עמו כשעה שיכנס עד שעה שיצא כדי שלא יחץ לתוך פיו ואף על פי שזוהרין כל כך עני או מי שהוא נבאל להן לא יתורם בפני החמד שנוחיותם נקיים מה וכישר'

פרק שלישי

חצי השקלים הכל צריכין להן כדי שיתן כל אחד ואחד חצי שקל שהוא חייב לפיכך כשהיה אדם הולך אצל הגזלחני במדף שקל בשני חציאן יתן לו תוספ' על השקל ואיתה התוספ' נקראת קלבון לפיכך שנים שנתנו שקל על שניהם חייבין בקלבון

ב' כל מי שאינו חייב בשקלים כגון שתי נשים או שני עבדי שנתנו שקל פטורין מן הקלבון וכן אם היה אחד חייב ואחד פטור ונתן החייב על יד הפטור כגון איש שנתן שקל עליו ועל אשה או עבד פטור מן הקלבון וכן דבהנים פטורין מן הקלבון והשוקל על יד הכהן פטור מן הקלבון: ג' הגון שקל עליו ועל העני או על שכימו או על בן עירו אמנתו להם כמנה פטור מן הקלבון שהרי נתן חצי שקל כתב' כדי להרבו בשקל' ואם נתן להם חצי שקל על ידם ודך הלואה עד שחזרה לו כשתמצא ידם חייב בקלבון: ד' האחין שצדין לא חלקו מה שהניח להם אביהם וכן השתפין שנתנו שקל על ידי שניהם פטורין מן הקלבון במה דברים אמורי בשתפין שנשא ונתנו במעות השתפות ונשתנה עין המעות אבל אם הביא זה מעותיו וזה מעותיו ועדב' ועדיין לא נשתנו המעות ולא הציאו הרי אלו חייבין בקלבון נשא ונתנו ולא חזקו חלקו והזרו ונשתפרו חייבין בקלבון עד שיטאו ויתנו בשתפות זו האחרונה וישתנו המעות: ה' האחין והשתפין שהיה להן בהמה ובספים וחלקו בכספים חייבין בקלבון אע"פ שעדיין לא חלקו בהמה' ולא חלקו הכספים פטורין מן הקלבון עד שיחלקו הכספים ואי' אונדן הרי הם עוזבין לחלקה: ו' הנותן שקל להקדיש כדי שיחשבו לו מחצית השקל שהוא חייב בה ויגזל חצי שקל כמה שנבנה מן החצים חייב שני קלבינות שאלו היה השקל כולו לשקלים היה חייב קלבון אחד: ז' כנה הוא שיעור הקלבון כגון שהיו נתבין כמחצית השקל שני דינרי היה הקלבון חצי מעה שהוא אחד משני עשר דינרי וכעולם לא נתן הקלבון פחות מזה והקלבון אינן כשקל'ן אלא בניחין אותן השלוחנים בפני עצמן עד שיתפק בהן הרקדש: ח' מי שאבד שקלו חייב באחריותו עד שימכרנו לגזבר בני העיר ששלח את שקליהן ביד שליח ונגבנו או אבדו אם עזבר חנם הוא הרי זה נשבע להם וכפטר כדן כל שימרי חנם והן חזרין ונתבין שקליהן פעם שנייה ואם אבדו אנשי העיר הואיל ואנו משלמין שקלינו אין רצוננו שיטבע השליח שהו נאמן לנו אין שומעין להן לפי שתקנת רבנים היא שאין הקדש יצא בלא שובר' נמצאו השקלים הראשונים אחר ששבע המ' אלו ואלו שקלים הם ואין עולין להן לשנה אחרת והראשונים יפלו לשקלי השנה והאחרונים יפלו לשקלי שנה שעברה: ט' שלח את שקליהם ביד שומר שומר הודי הוא חייב כנגבה ואבדה ואבדו כבנו באונס כגון שלקחו לסטים כוזינים שהוא פטור דואין אם אבד שנתרמה הרומה נאנס נשבע השלח לגזברים ובני העיר פטורין שהתורם תורם על הנבי ועל העתיד לגבות וברשות הקדש הן: י' ובני העיר מה היה להן לע את הדי לא בסנד' אלא לשומר שומר שהוא חייב כנגבה ואבידה אבל האונס אינו ביעור ואם אבדו קוד' שנתרמה הרומה עדין ברשות בני העיר הם והשקלים נשבע לפני אנשי העיר ויין משלמין נשבע תבנו שקלים טנית ואו ר כך ההזרוס ר' ל' סאין אלו ואלו שקלים ואין עולין להן לשנה אדרת והשנים יפלו לשקלים' שנה שעברה יש מי שאבד שהשקלים הראשונים ש פלו לשקלים השנה הם השקלים שנגבנו בהול' ואבדו או נאנסו וחזרו ויש מי שאבד שהשקלים הראשונים הן שדגיעו ליד רגזבר תהלה: י"א דניתן חצי שקל לרביהו להוליכו לשולחני לשקל אותו על ידו והלך ושקל' על ידי עמו כדי שלא ימטענו אותו אם נתרמה הרומה כעל השקל שזה השקל ברשות הקדש הוא שכבר תרכו על העתיד לגבות ונגב' זה הציל עצמו במכון הקדש ונהנה בשקל' הזה: ואם לא נתרמה הרומה לא כעל וזוהו חייב לית: לו נדו ר' י' שקל שנתן לו: י"ב וכן הגמל או הגונב חצי שקל ושקל' יב נ

ב' א' ע' טבל המועדה מצוה לשמח ביום כהן הסוכות היתה
 במקדש יום שמחה יתרה שנ' ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת
 ימים וכיצד היו עושין ערב יום טוב הראשון היו מתקנין ב'
 במקדש בקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא י'
 יתעדרבו אל ע' אלו ומתחילין לשמוח כמנצא יום טוב הראשון'
 וכן בכל יום ויום מימי חלו של מועד מתחילין מאחר שיקריבו
 תמיד של בין הערבים לשמוח לשאר היום עם כל הלילה :
 ג' והיאך היתה שמחה זו החליל מכה ומנגנין בכנור ובנבל'
 ובמצלותים וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו ומי
 שיודע בפה בפה הוקדו ומספקין ומטפחין ומפוזין ומכרכרין כל
 אחד ואחד כמו שיודע ואומרים דברי שיר ותושבחות ושמחה זו
 אינה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב : י' מצוה
 להרבות בשמחה זו ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי
 שירצה אלא גדולי חכמי ישראל ראשי הישיבות והסנהדרין
 והחסידים והזקנים ואגשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ו'
 ומנגנין ומשפוחין במקד' בימי חג הסוכות אבל כל העם האנשים
 והנשים כולן באין לראות ולשמוע : ט' שהשמחה
 שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן עבודה
 גדולה היא וכל הכונע עצמו בשמחה זו ראוי להפרע מכנו שנא'
 תחת אשר לא עבדת את השם אלהיך בשמחה ובטוב לבב וכל
 המיני דעתו וחלק כבוד לעצמו ומתבכד בעיניו במקומות אלו
 חטא ושטת ועל זה הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך
 י' וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול
 הכבוד העובד מאהבה וכן דוד מלך ישראל אבר וקלותי
 עוד כזאת ויהי שפל בעיני ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח
 לבני ה' שנא והמלך דוד כפה ומכרבר לפני ה' וכולו

הלכות שקלים

מצות עשה אחת והיא ליתן כל איש מחצית השקל בכל שנה
 ובאחד מצוה זו בפרקים אלו

פרק ראשון

מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל
 שנה ושנה אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ושאל מאחרים
 או מוכר כסות שעל כתפו ונותן מחצית השקל כסף שנאמר
 העשיר לא ירבה וחדל לא ימעט וכו' ואינו נותנו בפעמים רבות
 היס מעט ולמחר מעט אלא נותנו כולו כאחת פעם אחת :
 ב' מנין כסף האמור בתורה באונס ובמפתה ובמנצ' שם רע
 והודג עבד הוא כסף הוא שקל הנאמר בכל מקום בתורה
 ומשקלו שלש מאות ועשרים שקורה וכבר הוסיפו חכמים עליו
 ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא סלע בזמן בית שני וכמה
 הוא משקל הסלע שלש מאות וארבע ושמינים שקורה בינונית
 ג' הסלע ארבעה דינרי הדינר שש מעין ומעה היא הנקרא'
 בימי משה רבנו גרה ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני
 אוסרין ופרוטה אחת משמנה באיטר נמצא משקל המעה
 והיא גרה שש עשרה שקורות ומשקל האיטר ארבע שקורות
 ומשקל הפרוטה חצי שקורה : ד'
 ועוד מטבע אחת היה שם שהיה משקלו שתי סלעים והוא היה
 נקרא דרכון ואלו המטבעות כולן שאמרנו ובארנו משקל כל
 אחד בהן הן שמיטעין בהן בכל מקור וכבר בארנו כדי שלא
 אהיה צריך לפרט משקלם בכל מקום : ה' מחצית השקל

זו מצותה שיתן מחצית מטבע של אותו הזמן אפילו היה זה
 מטבע גדול משקל הקדש ולעולם אינו שקל פחות מנצ' השקל
 שהיה בימי משה רבינו ט' וזו נשקלו בארבעים שקורה
 ו' בזמן שהיה מטבע של אחד ז' דרכונות היה כל אחד
 ואחד נותן במחצית השקל שלו סלע וכזמן שהיה המטבע סלע'
 היה נותן כל אחד במחצית השקל שלו חצי סלע שהוא שני
 דינרים ובזמן שהיה המטבע חצי סלע היה כל אחד ואחד נותן
 במחצית השקל אותו חצי הסלע ומעולם לא שקלו ישראל במחצית
 השקל פחות מחצי שקל של תורה : ז' דבר חייבין ליתן
 מחצית השקל כהנים לויים וישראלים וגרים ועבדים משוחררי'
 אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים ואם נתנו מקבלין כהן
 אבל הגוי שנתנו מחצית השקל אין מקבלין מהם קטן שהתחיל
 אביו ליתן עליו מחצית השקל שוב אינו פוסק אלא נותן עליו
 בכל שנה ושנה עד שיגדיל רתן על עצמו : ח' השקלים
 אינם נהגין אלא בפני הבית וכזמן שביית המקדש קיים נותנין
 את השקלים בין בארץ ישראל בין בחוצה לארץ ובזמן שהוא
 הרב אפילו בארץ ישראל אין נהגין ט' באחד נאמר
 מטביעין על השקלים כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל
 שלו והיה עתיד ליתן בחמשה עשר בו יטבו השלחנים בכל
 בדינה ומדינה ותובעין בנדת כל מי שיתן להם יקבלו כמנו
 ומי שלא נתן אין כופין אותו ליתן בחמשה ועשרים בו יטבו
 במקדש לגבו וכמאן ואילך כופין את מי שלא נתן עד שיתן וכל
 מי שלא יתן ממטבעין אהו ולקוחין עבדו בעל כרחו ואפילו
 כסותו : י' כל מי שאינו חייב בשקלים אף על פי שרבו
 ליתן אחר : ענין ליתן אין מטביעין אותו ואין כמטביעין את
 הזכנים לעולם נפני דרכי שלום אלא כשיהנו מקבלין בהן
 ותובעין אותן עד שיתנו

פרק שני

כיצד כונסין השולחנים את השקלים בכל בדינה ומדינה מניחין
 לפניהם שתי תיבות שחלי התיבה רחבין בלגטו ופה ער
 בלגטו כנגן שופר כדי שישליכו לתוכן לא יהיה איפס' ליתן
 בהן בנדת הלכה עושין שתי תיבות אהת שבטליכין בו שקלים
 של שנה זו והשניה מניחין בה שקלי שנה שעברה שגובין כנו
 שלא שקל בשנה שעברה : ב' ובמקדש היה לפניהם
 תמיד יג תיבות כל תיבה כמין שופר ראשונה לשקלי שנה זו ש'
 שנייה לשקלי שנה שעברה שלישית לכל מי שיש עליו רבן
 שתי תורים או שני בני זונה אהד עולה ואחד הטאת משלך
 דמיהן לתיבה זו רביעית לכל מי שיש עליו עולת העוף בלבד
 משלך דמיהן לתיבה זו חמישית למי שהתנדב מעות לקנות
 עצים לכערכה בהן ששית למי שהתנדב מעות ללבונה שביעית
 למי שהתנדב זהב לכצדת שמינית למותר הטאת כנגן שדפרש
 מעות לחטאתו ולקח חטאת והיתיר מן המעות יתלך הטאת
 לתוכה תשיעית למותר אשם עטירת למותר קיני זבים הבנות
 יולדות אחת עשרה למותר קרבנות נזיר שתי עשרה למותר א'
 אשם מצורע שלש עשרה למי שהתנדב מעות לעולת בהמה :
 ג' ושם כל דבר שיהיו מעותיו בתוך התיבה כהו על התיבה
 כבודן ותנאי בית דין הוא על כל המתרות שיקריבו עולה
 בהמה נמצאת למד שכל המעות הנמצאות בו תיבות האחרונות
 לעולת בהמה ועודותיה לכהנים כשאר כל העורות וכל המעות
 שבתובה שלישית ליתן בהן עופות חציין עולות והציין וצאוה
 ושברביעית כולן עולת העוף :

ויום אחד ושלושים יהיה יום שלשים מחדש שעבר ואין נזקקין
 לירח בליל אחד ושלושים בין שנראה בין שלא נראה שאין
 לך חדש לבנה יותר על שלשים ד' חדש שיהיה תשע'
 ועשרים ויראה ירח בליל שלשי' נקרא חדש חסר ואם לא יראה
 הירח יהיה החדש שעבר שלשי' יום נקרא חדש מעובר ונקרא
 חדש מלא וירח שיראה בליל אחד שלושים הוא הנקרא ירח
 שנראה בזמנו ואם נראה בליל אחד ושלושים ולא נראה בליל
 שלשים הוא הנקרא ירח שנראה בליל עכורו : ה'
 אין ראית הירח מסודה לכל אדם כמו שבת בראשית שכל
 אחד מונה ששח ושזבת בטביעי' אלא לבית דין הדבר מסור עד
 שיקדשוהו בית דין וקבעו עתו היום ראש חדש הוא שיהיה
 ראש חדש שנא' החדש הזה לכם ערות זו תהיה מסורה לכם :
 ו' בית דין מחשבין בחשבונם בדרך שמחשבים האיציטגנוני'
 שיוודעין מקומות הכוכבי' ומהלכם וחוקרי' ומדקדקין עד שידעו
 אם איפשר שיראה הירח בזמנו שהוא ליל שלשי' או אי אפשר
 אם ידעו שאיפשר שיראה יושבין ומצפין לעדים כל היום כולו
 שהוא יום ל' אם באו עדים ודרשום וחקרום כהלכה ונאמנו
 דבריהם מקדשין אותו ואם לא נראה ולא באו עדים כשליכין
 שלשים ויהיה חדש מעובר ואם ידעו בחשבון שאי אפשר
 שיראה אין יושבין יום שלשים ואין מצפין לעדים ואם באו
 עדים יודעין בודאי שהן עידי שקר או שנראת להם דמות לבב'
 כן העבים ואינה הלכנה הדינית : ז' מצת עשה מן
 חתורה על בית דין שיהטבו וידעו אם יראה הירח או לא י'
 יראה ושידדשו את העדי' עד שיקדשו את החדש וישלחו ויודיעו
 שאר העם באי זה יום הוא ראש חדש כדו' שידעו באי זה יום
 הן המועדות שנאמר אשר תקראו אותם מקראי קדש ונאמר
 ושבת את החקקה הזאת למעדה : ח' אין מחשבין
 וקבעין החדשים ומעברין שנים אלא בארץ ישראל שכלי מצות
 חצא תורה ודבר ה' ברושלים ואם היה אדם גדול בהכנה
 ונמנך בארץ ישראל יצא לרדף לארץ ולא הנח בארץ ישראל'
 כמותו הרי זה מחשב וקובע חדשים ומעבר שנים בחציה לארץ
 ואם נדע לו שנקטה בארץ ישראל אדם גדול כמותו ואין צריך
 לוטר גדול כמנו הרי זה אומר לקבוע ולעבר בחציה לארץ ואם
 עבר וקבעו ועיבר לא עשה כלום :

פרק שני

אין כשר לעדות החדש אלא שני אנשים כשרין הראוין להעיד
 בכל דבר ודבר אבל נשים ועבדים הרי הן כשאר פסולי עדות
 ואין מעידין אב ובנו טראו את הירח ולכו לבית דין להעיד
 לא מפני שיעדות החדש כשרה בקרובים אלא שאם ימצא אחד
 בהן פסול מפני שהוא גולן וכיוצא בו כשאר הפסולנות יצטרף
 השני עם אחר ועיידו וכל הפסול לעדות כדברי סופרים אעפ'
 שהוא כשר כן התורה פסול לעדות החדש : ב' דין תורה
 שאין מדקדקין בעדות החדש אפילו קדשו את החדש על פי
 עדים ונמצאו זוכבין בעדו זו הרי זה מקדש לפיכך היו בראשית
 מקבלין עדות החדש מכל אדם מישראל שכל ישראל בחוקת
 כשרת עד שידע לך שזה פסול משקלקלו הכינין והיו שוכרין
 אנשים להעיד שראו והם לא ראו התקינו שלא יקבולו בית דין
 עדות החדש אלא מעדים שזכירין בית דין אותן שהם כשרים
 ושוחז' וחדשין וחוקרים בעדות : ג' לפיכך אם לא היה
 בית דין יודעים את העדים שראו את הירח משלחן אנשי העיר
 שנראה בה עם העדים שראו עדים אידים שכבין אותן לבית
 דין ומדעין אותן שאילו כשרים הם ואחד כך נק' לין כהם

ד' בית דין מחשבין בודכים שהאיציטגנונין מחשבין
 בהן ויודעין הלכנה כשתרא' כחדש זה אם תהיה בצפון השמש
 או בדרומה ואם תהיה רחבה או קצר' ולהיכן יהיו ראשי קרניה
 נוטין וכשיבאו העדים להעיד בודקין אותם כיצד ראיתם אות'
 בצפון או בדרום ולהיכן היו קרניה נוטות כמה הייתה גבוהה
 בראיית עיניכם וכמה הייתה רחבה אם נמצאו דבריהם מכוונין
 להם שנידע בחשבון מקבלין אותם ואם לא נמצאו ד'
 דבריהם מכוונין אין מקבלין אותם ה' אמרו העדים
 ראינוהו במים או בעבים או בעששית או שראו מקצתו ברקיע
 או מקצתו בעבים או במים או בעששית אין זו ראיה ואין מ'
 מקדשין על ראיה זאת אלא ראיה נכונה בעיני כנו שתי
 קומות ואם השני כמו שלש קומות היה גבוה מצטרפין
 אב' האחד כמו שלש קומות והשני אב' כמו חמש אין מ'
 מצטרפין ומצטרף אחד מהם עם שני שיעיד כמותו או יהיה
 ביניהן קומה אחת : ו' אמרו ראינוהו בלא כוונה וכזן
 שהתכוונו בו ונתכוונו לראותו להעיד שוב לא ראינוהו אין זו
 עדות ואין מקדשין עליה שמא עבים נתקשרו ונראו כלבנה
 וכלו וחלכו להם אמרו עדים ראינוהו ביום תשעה ועשרים ש'
 שחרית במזרח קודם שתעלה השמש וראינוהו ערבית במערב
 בליל שלשים הרי אלו נאמנים ומקדשין על ראיה זו שהרי ר'
 ראוהו בזמנו אבל הראיה שאמרו שראוהו בשחרית אין נזקקין
 לה שאין אנו אחראין לראיית שחרית וכידוע שהעבים הם ש'
 שנוקטת ונראה להם כלבנה וכן אם ראוהו בזמנו וכליל ע'
 עיבורו לא נרא' הרי אלו נאמנין שאין אנו אחראי' אלא לראיית
 ליל לבלבד ז' כיצד מקבלין עדות החדש כל מי שראוי
 להעיד שראה את הירח בא לבד ובד' מכניסין אותו כולן לביקור'
 אחד רעו טין להן סעודו גדולות כדו' שיהיו העם רגילי לבא חוג'
 שבה ראשון בודק' אותו ראשון בבדיקות שאמרו מכניכין את
 הגדול ושואלין אותו נמצאו דבריו נכונ' להטבון מכניסין את
 חברו נמצאו דבריהם מכוונין עזתן קיימת ושאר כל הזוגות
 שואלין אותם ראשי דברי' לא טעריכים להם אלא כדו' שלא
 יצאו בפתי' נפש כדו' שיהיו רגילי לבא ח' ואחד כך אחר
 שתקיים העדות ראש בד' אומר מקדש וכל העם עוני אחריו
 מקדש מקדש ואין מקדשין את החדש אלא בשלשה ואין מ'
 מחשבין אלא בשלשה ואין מקדשין אלא חדש שנראה בזמנו
 ואין מקדשין אלא ביום ואם קדשוהו בלילה אינו מקדש ואפי'
 ראוהו בד' וכל ישראל לא אמרו בד' מקדש עד שחשכה ליל'
 אחד ושלשי' או שנחקרו העדי' הלא הספיקו בד' לכר' מקדש עד
 שחשכה ליל אחד ושלשי' אין מקדשין אותו והיה החדש מעובר
 ולא יודה ראש חדש אלא יום אחד ושלשי' אעפ' שנראית בליל
 שלשי' שאין הראיה קובע' אלא בד' שאמרו מקדש דם שקובע'
 ט' ראוהו בד' עצמן בסו' יום תשעה ועשר' אם עדין לא
 יצא כוכב בליל לבד אפריים מקדש מקדש שעדין זם הוא
 ואם ראוהו בליל ל' אחר שיצאו שני כוכבי' לכהר נושיכין שני
 דיינין אצל אחד כהם ויעידו השני בפני השלשה ורדשוהו הג'
 י' בד' שקדשו את החדש בין שנגי' בין מוטעי' בין אנוסי'
 הרי זה מקדש וחייבין הכל להקן הכועדו' על ה' ש' שקדשו בו
 אעפ' שזה יודע שטעו הייב לסמוך עליהם שאין הדבר מכור
 אלא להם וכי טעו לשכור חכועדות הוא אזה לסמוך עליהם
 שנאמר אשר תקראו אותם וכלו

פרק שלישי

עדים שראו החדש אם היה ביניהם ובין כהם שישי בו יב ד

יצא והוא חייב לשלם לבעלים שנים או לחוסף חמש הנוחן
 מחצית השקל מן ההקדש ונתרם הרומה מבנו כשיסתפקו מבנה
 יתחייב במעלה ויצא ידי מחצית השקל נתנו ממעות מעשר שני
 ואכל כנגדו בירושל' בדמי שביעי' יאכל כנגדו בקדושת שביעי'
 היה של עיר הנדחת לא עטה כלום : יג המפריש שקלו
 וסבור שהוא חייב בו ונמצא שאינו חייב לא קדש הכפרי' שנים
 ונמצא שאינו חייב אלא אחד אם בזה אור זה האהרון לא קדש
 ואם בבת אחת האחד שקלים והשני מותר שקלים הפריש שקלו
 ונת יפול לנדבה : יד הלוקח מעות ביוז ואמר אלו לשקלי
 או שהיה מלקט מעה מעה או פרוטה פרוטה וכשהתחיל ללקט
 אמר הריני מלקט מעות לשקלי אפילו לקט מלא כים נותן כהן
 חצי שקל שהוא חייב בו והשאר חולין שבוותר השקלים חולין
 טו מעות שנמצאו בין תיבה של שקלים לתיבה של נדבה
 קרוב לשקלים יפלו לשקלים קרוב לנדבה יפלו לנדבה מחצה
 על מחצה יפלו לנדבה בפני שהנדב' כולה עולה לאש' והשקלי'
 מסתפקן כהן לעלות ולדרברים אחים : יז וכן כל
 המעות הנמצאים בין כל תיבה ותיבה יפלו לקרוב נמצאו מחצ'
 למחצה אם בין עצים ללבונה נמצאו יפלו ללבונה בין קנים
 לנחלי עולה יפלו לנחלי עולה זה הכלל חולין אחר הקרוב
 בבולן מחצה על מחצה להחמיר וכל המעות הנמצאות בהר
 הבית חולין שאין הנזכר מציא מעות בתחם הלשכה עד שהוא
 כחולין על הבתוכה שלוקח לקרבנות :

פרק רבעי

הרובת הלשכה כה יעשה בה לוקחין מבנה המידין של כל יום
 והבוספין וכל קרבנות הצבור ונסכיהם והבלח שגולח' בו כל
 הקרבנות וכן דעגים אם לא הביאו צ' ולא נמצאו אלא בדמי'
 והקטרת ושבר עטי' הולחם הפנים ושבר ערטה להם הפנים
 והעבר רשתי הולחם ופרה אחזמה ושעיר המשתלח ולשון של
 זה רית שקושדין בין קרנז כל אלו באין מתרומת הלשכה :
 ב' אבל פר העלים דבר של צבור ושעירי עבוד' וזה בתהלה
 נזבין להן ואינן באין מתרומת הלשכה פרכות של היכל חרות
 בבין עשויות ואינן באין מתרומת הלשכה אלא מקדשי בודק
 הבית אבל פרכת של שערים באין מתרומת הלשכה הכטר וכלי
 שרת כצותן שיבואו במותר הנכסים ובהלכות כלי הנקדש
 והעיבדין בו יתבאר מה הוא מותר הנכסים ואם לא היה להן
 מותר נכסים יביאו מתרומת הלשכה בגדי כהונה בין בגדי כהן
 גדול בין שאר בגדי הכהני' שעובדין בהן במקדש הכל מתרומת
 הלשכה : ג' כל הבתוכות הנמצאות בירושלם או בנדבה לה
 בקדוש ככב' באות עולו' כבו שיתבא בפסולי' הנקדשין נסכיהן
 באין מתרומת הלשכה וכן מי ששלח עולתו כמדינה אחרת ולא
 עולה' כמה דמי נכסים יביאו נכסיהם מתרומת הלשכה : ד'
 גר שכת והניח זכור' אם יש לו נסכ' קרבין בשלז' ואם לא באין
 בהרוכ הלשכה כהן גדול שכת ולא כבו אחר תחתו מקריבין
 את ההכתין מתרומת הלשכה כבקרי מוכין שביהושל' ותלכדי
 חכמים המלכודים הלכות שחיטה לכהני' והמלכודים להם הלכות
 קביעה ונשים הנגדלות בניהן לפרה אדומה כולן נוטלין שכרן
 מתרומת הלשכה וכמה הוא שכרן כבו שיפסקו להם בית דין
 ה' בשנת השמיטה שהיא הפקר שוכרין בית דין שזכרין
 שיטמנו כקצת ספיהין שיצמחו כדי שיביאו כהן העומד ושתי
 הלחם שאין באים אלא כן החדש ואלו השזכרין נוטלין שכרן
 מתרומת הלשכה ו' כי שהתגרוב לטמור בחנם אין שומעין
 לו כשום בעלי דמע שכא יבואו ריגולס כהן לפיכך תיקנו להם

חכמים שיטלו שכר מן הלשכה כדי שיפרשו הכל באותו מקום
 שאלו שזכרין שם : ז' מיהי ספרים שביהושלם נוטלין
 שכרן מתרומת הלשכה דיינין טדינין את הגולנין בירושלם
 נוטלין שכרן מתרומת הלשכה וכמה היו נוטלים תשעים כנה
 בכל שנה ואם לא הספיקו להן אע"פ שלא רצו מוסיפין להן כדי
 צרכן הם ונשיהם ובניהם ובני ביתן : ח' כבש היו בונין
 כהר הבית להר המשחה שעליו מציאין פרה אדומה וכן היו
 עושין כבש שמוציא' עליו שעיר המשתלח ושניה' בעשין משיחי
 הלשכה וכן מוכח העולה וההיכל והעזרות נעשין משיחי
 הלשכה אמת המים שביירושלם חזמת ירושלים וכל הנגדלותיה
 וכל צרכי העיר באין משיחי הלשכה ומה שתתגדב מעות לדרבים
 האלו או שהתגדב לעש' עמון בחנם אין מקבלין ככמו ואפילו
 גר תושב שנ' לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו ונאמר והכס
 אין חלק ועדקה הכהן בירושלם : ט' מותר הרובת הלשכה
 וכן מותר שירי הלשכה לוקחין בו זכרים ויקרבו כולן עולות ש
 שתבאי בית דין הוא על כל הבתוכות שיקרבו עולת בהמה אבל
 לא עולת העוף שאין בקרבנות העבור עוף ואלו העולות הבאין
 במותר השקלים הם הנקראים קיץ למזבח : י' עקלי' שלא
 הספיקו להן לכל קרבנות העבור מציאין את הראוי להם במקדש
 בודק הבית אבל אין בודק הבי' מוצי' את הראוי לו מקדשי המזבח
 י"א משיגיע ראש חדש ניסן אין מקריבי' קרבנות צבור אלא
 מתרומה חדשה ואם לא באה החדשה לוקחים מן הישנה לפיכ'
 אם הגיע ראש חדש ניסן יש עמון בהמות לתמידין מתרומה
 ישנה פודין אותן ויוציאין לחולין אע"פ שהן תמידין ופלו זמזון
 לתרומה ישנה שמקיצין בה את המזבח שתבאי בית דין הוא על
 כל הבתוכות שלוקחין לתמידין שאם לא יהיו צריכין להן יצאו
 לחולין י"ב וכך היו עושין במותר הקטרה משיגי ראש חדש
 ניסן כחולין אותו על שכר האומנין החריץ בעות העברי לקיץ
 המזבח ונוטלין האומנין מותר הקטרת בשכר' והחריץ ולוקחין
 את הקטרת כהן מתרומה חדשה כדי להקרבה כמעות תרומה
 חדשה ואם אין להם תרומה חדשה מקטרין א' מה מתרומה ישנה

הלכות קדוש החדש

הוא פיצות עשה אותה והיא לחטב ולדעי' ולקברו באי היום
 תעלה נל' חדש מתדשי השנה וביאר מצוה זו בפרקים אלו :

פרק ראשון

חדשי השנה הם חדשי הלבנה שנ' עולת חדש בחרשה ונא' החדש
 הזה לכם ראש חדשים כד' אברו חכמים הראה לו הקבה' ללבשה
 בכראה הנבואה דמות לבנה ואגר לו כזה ראה וקדש והשנים
 שאנו מוחשבין הם שני הרכה שנ' שמור את החדש האביב :
 ב' וכמה יתרה שנת' החמה על שנת הלבנה קרוב מאד
 עשר יום לפיכך כשיתקבץ מן התוספת הזאת כבו שלשים יום
 או פחות מעט או יותר מעט מוסיפין חדש אחד ועדשין אותה
 השנה י"ג חדש והיא הנקראת שנה מעוברת שאי איפשר להיות
 חסנה י"ב חדש וכך וכך ימים שנ' לחדשי השנה חדשי' אתה מונה
 לשנה ואין אתה מונה ימים : ג' הלבנה נכרתת בכל החדש ואינה
 נראת כבו ב' ימ' או פחו' או יותר כמו יו' אח' קודם נהדבק בשמש
 בסוף החדש וכמו יום אחד אחר שתדבק בשמש ותרא' כמעיב'
 בערב ובליל שתראה בערב אחד שנסתרה הוא תהיה החדש
 ומונין אותו היום תשעה ועשר' יום ואם יראה הירח ליל שמיני'
 יהיה יום שלשים ראש החדש ואם לא יראה יהיה ראש החדש

מה מסיפין חדש זה מפני זמן האביב כדי שיהי הפסח באותו זמן
 ונא שטור את חדש האביב שיהיה חדש זה בזה האביב ולהי
 הוספת החדש הזה הפסח בא פעמים בימות החמה ופעמים
 בימות הגשמים : ב על שלשה סימנין מעברין את השנה
 על התקופה ועל האביב ועל פירות האילן כיצד בד מחשבין
 ודועין אם תהיה תקופת ניסן בששה עשר בניסן או אחר זמן
 זה מעברין אותה השנה ועשו אותי ניסן אוד שני כדי שיהיה
 הפסח בזמן האביב ועל סימן זה סומכין ומעברין ואין חששין
 לסימן אחר : ג וכן אם ראו בית דין שעדיין לא הגיע
 האביב אלא עדיין אפל הוא ולא צמחו פירות האילן שדרך
 לעמח בזמן הפסח סומכין של שני סימנין אילו ומעברין את
 השנה ואף על פי שהתקופה קודם לששה עשר בניסן הרי הן
 מעברין כדי שיהיה האביב מצוי להקריב מבגועומר התנופה
 בששה עשר בניסן וכדי שיהיו הפירות צמחין כדרך כל זמן
 האביב : ד ועל שלש ארצות היו סומכין באביב על
 ארץ יהודה ועל עבר הירדן ועל הגליל ואם הגיע האביב ב
 שתי ארצות כאלו ובאחת לא הגיע אין מעברין ואם הגיע
 באחת מהן ולא הגיע בשתי מעברין אם עדיין לא צמחו פירות
 האילן ואילו הן הדברים שהן העיקר שמעברין בשבילן כדי
 השנים שני הדבה : ה ויש שם דברים אחרים שהיו
 בית דין מעברין בשבילן מפני הצורך ואלו הן מפני הדרכים
 שאינן מתוקנין ואין העם יכולין לעלות מעברין את השנה עד
 שיפסקו הגשמים ויתקנו הדרכים ומפני הגשמים שנוהטו ומפני
 הנחת כפסיקין ומבועין את העם ומסתכנין בעצמן ומתים
 מעברין את השנה עד שיתקנו הגשמים ומפני תמורי פסחים
 שאבדו בגשמים ואין להם מקום לצלות את פסחיהם מעברין
 את השנה עד שיבנו התבדיל ויבטו ומפני גלות ישראל ומבועין
 במקומן ועדיין לא הגיעו ליחזקאל מעברין את השנה כדי
 שיהיה להם פנאי להגיע : ו אבל אין מעברין השנה לא
 מפני הטל ולא מפני העננה ולא מפני גלות ישראל מעדיין
 לאנשקו ממקומן ולא מפני הטמאה כגון שחזו רוב הקהל
 או חב הכינים טבאים אין מעברין את השנה כדי שיהיה להם
 פנאי לטהר ויעשו בשדה אלא יעשו בטמאה ואם עברו את
 השנה מפני הטמאה הרי זו מעוברת : ז יש דברים
 שאין מעברין בשבילן כלל אבל עדיין אהן סעד לשני צדיקה
 עיבור מפני התקופה או מפני האביב ופירות האילן ואלו הן
 בני הנדדים והטלאים מעדיין לא מולדו או שהן בעט ומפני
 תמורת שלא כרחו אין מעברין בשביל אלו כדי שיהיו הנדדים
 והטלאים מצויין לפסחם והגהלות מצוין לראיה או למי שנתה יב
 בקרבן העזף אבל עושין אותן סעד לשנה : ח כיצד
 עושין אותה סעד לשנה אומרים שנה זו צדיקה עיבור מפני ה
 התקופה שמיטה או מפני האביב ופירות האילן שלא הגיעו
 ועד שהנדדים קפצים והגהלות רכים : ט אין מעברין
 את השנה אלא במזכנין להן כיצד יאמר ראש בית דין הגדול
 לפלוגי ופלוגי כן הסנהדרין היו מזכנין למקום פלוגי שנהשב
 ונראה ונדע אם שנה זו צריכה עיבור או אינה צריכה ואותן
 שמיטו בלבד הן שמעברין אותה ובכחה מעברין את מתהילין
 בשלשה דינין ככלל סנהדרין גדולה כמי שסמכו אותן אמרו
 שמיטת נשב ולא נראה אם צריכה עיבור אם לאו ואחד אמר
 נשב ונבדוק בטל יהוד במיעוט אמרו שנים נשב ונראה
 ואחד אמר לא נשב מסיפין עוד שנים כן המזכנים ונושאים
 ומתנין בדבר : י שנים אומרים צריכה עיבור ושלשה
 אומרים אינה צריכה בטל שנים במיעוטן שלשה אומרים צדיק
 עיבור ושנים אומרים אינה צריכה עיבור מסיפין שנים כן ה

המזכנין לה נושאין ומתנין ומתנין בשבעה אומרים כולם
 לעבר או שלא לעבר עושין כבו שנתו ואם מחלקו הולכים
 אחד הרוב בין לעבר בין שלא לעבר ומיד שיהא ראש בית
 דין הגדול שהוא ראש ישיבה של שבעים ואחת מבין השנים
 ואם נבדלו בשלשה לעבר הרי זו מעוברת והוא שיהא הנשיא
 עכוהן או שירצה ובעיבור השנה כהחילן כן הוה ולקדוש
 החדש כיתה לין כן הגדול : יא אין מושיבין לעיבור
 השנה לא כלל ולא כהן גדול כלל מפני חילתה ומלחמותיו
 שבה דעתו נוטה בשבילן לעבר או שלא לעבר וכהן גדול
 מפני הצנה שבה לא תהיה דעתו נוטה לעבר כדי שלא יבא
 תשרי בימי הקור והוא טובל ביום הכפורים חנוש טבילות :
 יב היה ראש ב' דין הגדול והוא הנקרא נשיא בדרך רהוקה
 אין מעברין אותה אלא על תנאי אם ירצה הנשיא בארצה
 הרי זו מעוברת לארצה אינה מעוברת ואין מעברין את השנה
 אלא בארץ יהודה שהשבינה בתוכה שכל שכנו הדרשו ואם
 עברו בגליל מעוברת ואין מעברין אלא ביום ואם עירבה
 בלילה אינה מעוברת : יג יש לבית דין להחשב ולקבוע
 הלידע אי זו שנה תהיה מעוברת בכל עת שירצה אפילו כנה
 שנים אבל אין אומרים שנה פלוגית מעוברת אלא אחר
 ראש השנה הוא שאמר שנה זו מעוברת ודבר זה מפני הדין
 אבל שלא בשעת הדין אין מודיעין שהוא מעוברת אלא באדר
 הוא שאמר שנה זו מעוברת וחדש הבא אינו ניסן אלא אדר
 שני אמרו לפני ראש השנה שנה זו עתיכנס מעוברת אינה
 מעוברת באמירה זו יד הגיע יום שלשים באדר ולא
 עברו עדיין השנה לא יעברו אורה כלל שאותו חזק ראוי להיות
 ראש החדש ניסן ומשיכנס ניסן ולא עברו אף יכולין לעבר ואם
 עברו ביום שלשים כל אדר הרי זו מעוברת בא עדים אחר
 שעברו והעידו על הירח ורי אילו נקדשין את החדש ביום
 שלשים והיה ראש החדש אדר שני ואילו קודם שיעברו
 את השנ' שוב לא הו מעברין שאין מעברין בדין : יד אין
 מעברין את השנה בשנת רעבון שחבל רעים לבית הגדול לאבן
 ולחיות ואי אפשר להוסיף להן זמן לאמר החדש ואין מעברין
 בשביעי' שיד הכל שלט על הספיקין ולא יצאנו לקבוע העיבור
 ושתי הלחם והגליל היו לעבר בערב שביעי : יו יראה
 לי שזה שאמרו דברים אין מעברין בשנת רעבון וכשביעית
 שלא יעברו בהם מפני הצורך אבל אם היה השנה הראיה
 להתעבר מפני התקופה או מפני האביב ופירות האילן מעברין
 לעולם בכל זמן : יז כשמעברין בית דין את השנה
 כהבין אגרות לכל המקומות הרחוקים ומודיעים אותן ש
 שעברו ותפני מה עיבורו ועל לשון הנשיא נכתבו ואומר להן
 יודע לכם שהכנתי אני וחבריי הוכפנו על שנה זו כך וכך
 רצו תשעה ועשרים יום רצו שלשים יום שהודיע עיבור חרשות
 לבית דין להוסיפו בלא או דבר לאגשים הרחוקים שמודיעין
 אותם אבל הם לפי הראיה זכ עושים אם בלא אם זכר :

פרק חמישי

כל שאמרו נקבעו ראש החדש על הראיה העיבור השנה מפני
 הזמן או מפני הצורך אין עושין אהו אלא כנוהגין שביארין
 ישראל או בית דין הסמוכין בארץ ישראל שנתנו לזן הסנהדרין
 רשות שכך נאמר למשה ולארון החדש הזה לכם ראש חדש
 ומפי השמועה למדו איש מאיש מבשה רבינו שכך הוא ב' הוש
 הדבר עדות זו היתה נכונה לכם וכל העובד אודיה במקומם
 אבל בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל אין קובעין החדש

בו בית דין מהלך לילה ויום או פחות הלכין ומעידין ואם היה
ביניהן יתר על כן לא ילכו שאין עדותן אדרי יום שלשים מועלת
שכבר נתעבר החדש : ב' עדים שראו את החדש הרי
אילו הולכין לבית דין להעיד ואפילו היה שבת שנאמר אשר
תקראו אתם במועדים ובל מקום שנאמר מועד דחה את השבת
לפיכך אין כחללין אלא על ראש חדש ניסן ועל ראש חדש
תשרי בלבד מפני תקנת המועדות ובזמן שבית המקדש קיים
מחללי על כולן מפני קרבן מוסף שנכל ראש חדש וחדש שהוא
דוהה את השבת : ג' גם שמחללין העדים שראו את
החדש את השבת כד מחללין עמון העדים שמזכין אותן בבית
דין אם לא היו בית דין נבירין את הרואים ואפילו היה זה
שמודיע אותן לבית דין עד אחד הרי זה הולך עמהן ומחלל
מספק שבא ימצא אור וצטרף עמו : ד' היה העד שראה
את החדש בליל השבת חלה מרכיבין אותו על החומר ואפילו
במטה ואם יש להן אורב בדרך לוקחין העדים בידן כלי דין
ואם היה דרך רחוקה לוקחים בידם מזונות ואפילו ראהו גהל
ונראה לכל לא יאמרו בשם טראינוהו אנהנו ראוהו אחרי ואין
אנו צריכין לחלל את השבת אלא כל מי שיראה החדש ויהיה
ראוי להעיד ויהיה בינו ובין המקום שקבוע בו בית דין לילה
יום או פחות מיעוה עליו לחלל את השבת ולילך ולהעיד :

ה' בראשונה היו מקבלין עזת החדש בכל יום שלשים
פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד בין הערבים ונתקלקלו
בנקדש ולא ידעו מה יעשו אם יטו עולה של בין הערבים
שכא יבא העדים ואי אפשר שיקריבו מוסף היום אחר תביד
של בין הערבי עמדו בית דין והתקינו שלא יהיו מקבלי עדות
החדש אלא עד הכנחה בדי שיהא שהות ביום להקריב מוספין
ותביד של בין הערבי ונסביהם ו' ואם הגיע כנחה ולא
באו עדים עושין תביד של בין הערבי ואם באו עדיכון הכנחה
הלמעלה מנהגין אותו היום קדש ולכבוד קדש ומקריבים מוסף
לכבוד לפי שלא היו מקדשין אותו אחר כנחה משדרב בית
המקדש הרקין רבן יודגן בן זבאי ובית דינו שיהו מקבלי עדות
החדש כל היום כולו ואפילו באו עדים יום שלשים בכוף היום
סמוך לשקיעת החמה מקבלין עדותן ומקדשין יום שלשי בלבד

ז' כשמעכרין בית דין את החדש מפני שלא באו עדים
כל יום שלשים היו יולין למקום מוכן ועושין בו סעודת ביום
אחד ושלשים שהיו ראש חדש ואין עולין לשם כללילה אלא
בגשף קודם עלות השמש ואין עולין לסעודה זו פחות מעשרה
ואין עולין לה אלא בפת דגן וקשני ואוכלין בעת הסעודה חו
היא סעודת כניעה של עיבוד החדש האמורה בכל מקום :

ח' בראשונה כשהיו בית דין מקדשין את החדש היו משיאין
משואות בהרשי ההרים כדי שידעו הרחוק משקלקלה הכותים
שהיו משיאין משואות כדי להטעות את העם התקינו שידו ש
שלוחים יצאין ומדעין לרבים שלוחים אילו אינן כחללין
לא את יום טוב ולא את יום הכפורים אין צריך לומר שבת שאין
מחללין את השבת לקיימו אלא לקדש בלבד : ט' על
שישה חדשים היו שלוחים יצאין על ניסן מפני הפסח ועל אב
מפני התענית ועל אלול מפני ראש השנה כדי שישבו מעפין
ביום שלשים לאלול אם נודע להם שקדשו בית דין יום שלשים
נוהגין אותו היום קדש בלבד ואם לא נודע להן נוהגין יום
שלשים החדש ויום אחד ושלשים קדש עד שיבואו להם שלוח
החדש ועל תשרי מפני תקנת המועדות ועל כסליו מפני חנוכה
ועל אדר מפני הפירות ובזמן שבית המקדש קיים יצאין אף על
אדר בפני פסח קטן : י' שלוחי ניסן ושלוחי תשרי אין

יצאין אלא בזמן ראש חדש אחר שתעלה השמש עד שישמעו
כפי ב' מקודש ואם קדשו בית דין בכוף יום השענה ועשרים
כמו שאמרו ושמעו כפי בית דין מקודש יוצא כבערב ושלוחי
שאר השנה חדשים יש להם לצאת כבערב אחד שנראה היום
אף על פי שעדין לא קדשו בית דין את החדש הואיל ונראה
החדש יצאו שהרי לכבוד בודאי מקדשין אותו בית דין : י"א
כל מקום שהיו השלוחין מגיעין היו עושין את המועדות יום טוב
אחד ככתוב בפרה ובכקומות הרחוקים שאין השלוחים מגיעין
אליהם היו עושין שני ימים מפני הספק לפי שאינם יודעים יום
שקבעו בו בית דין את החדש אי זה יום הוא : י"ב יש
מקומות שהיו מגיעין אליהם שלוחי ניסן ולא היו מגיעין להן ש
שלוחי תשרי וכן הדין היה שיעשו פסח יום טוב אחד שהרי הגיעו
להן שלוחין וידעו באי זה יום נקבע ראש החדש ויעשו יום שלוח
הסוכות שני ימים שהרי לא הגיעו אליהן השלוחין וכדי שלא
להלוק במועדות התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי
מגיעין שם עושין שני ימים אפילו יום טוב של עזרת : י"ג
וכמה בין שלוחי ניסן לשלוחי תשרי שני ימים ששלוחי תשרי
אין מהלכין באחד בתשרי מפני שהוא יום טוב ולא בעשרה
בו מפני שהוא יום הכפורים : י"ד אין השלוחין נכנסין
להיות שנים אלא אפילו אחד באגן ולא שלוח בלבד אלא אפי'
תגר משאר העם יבא כדרכו ואמר אני שמעתי מפני בית דין
שקדשו את החדש ביום פלוגי באגן ומתקנין את המועדות על
פיו שדבר זה דבר העשיתי להגלו הוא ועד אחד כשר באגן עלון

ט"ו בית דין שישבו כל יום שלשים ולא באו עדים
השכימו בגשף ועברו את החדש כמו שבארנו בפרק זה ואור
ארבעה או חמשה ימים באו עדים רחוקים והגיעו שראו את
החדש בזמנו שהוא ליל שלשים ואפי' באו במין החדש באימין
עליהן אינם גדול וצטרפן אותם בשאלות המטריח עליהן ב
בבדיקות ומדקדקין בעזרתם ובשתדלין ביד דין שלא יקדשו
חדש זה הואיל ויצא שמו מעובר : י"ו זאם עמו העדים
בעדותן ונמצאת ככזבת וחלי העדים איננים יודעים ונבונים
ונאקדה העדות כראוי מקדשין אותו ודחין ומניין לאתו החדש
מיום שלשים הואיל ונראה החדש בליל י"ז ואם דגרו
בית דין להניח החדש והמעובר כשהיתה זה קודם שיבא העול
אילו מניחין וזה הוא שאמרו מעברין את החדש לעמוד וישכן
החכמים הגדולי' כי שחלק בדבר זה ואמר לעולם אין מעברין
את החדש לצורך הואיל ובאו עדים מקדשין ואין באימין עליהן :
י"ח יראה לי שאין כדלוקת החכמים בדבר זה אלא בשאר
החדשים ואין מן ניסן ותשרי או בעידי ניסן ותשרי שבאו אור
שעברו הרגלים שכבר נעשה מה שנעשה ועבר זמן הקדמת
חזן המועדות אבל אם באו עדים בניסן ותשרי קודם דעי ה
חדש מקבלין עדותן ואין באימין עליהן כלל שאין באימין
על העדים שהעידו על החדש שראוהו בזמנו כדי לעברו :
י"ט אבל באימין על עדים שנתקלקלה עדותן והרי הדבר
נוטה שלא תהקיים העדות והעבר החדש באימין עליהן כדי
שתתקיים העדות ותקיים החדש בזמנו וכן אם באו עדים להיום
את העדים שראוהו בזמנו קודם שיקדשוהו ב' דרי אלו באימין
על המזכין עד שלא תהקיים ההוכחה ורקדש החדש בזמנו :

פרק רביעי

שנה מעוברת היא שנה שמספין בה חדש ואין מספין לעולם
אלא אדר ועושין אות שנה ב' אדרין אדר ראשון ואדר שני וכפני

ושמיים חלקים סימן להם הכא תקפ"ט. ו' כשהיה
 עמך יודע מולד חדש מן החדשים ותוסף עליו אי"ב תש"ג יצא
 מולד שאחריו תדע באי יום מימי השבוע ובאי ז' ש' ו' כב' מ'
 חלקים יהיה כיצד הרי שהיה מולד ניסן באחד בשבת בחמש
 שעות ביום ומאה ושבעה חלקים סימן להם אה"קו : ז'
 כשתוסף עליו שארית חדש הלכנה והוא אי"ב תש"ג יצא מול'
 אי"ד בליל שלישי חמש שעות בלילה ותשע מאות חלקים סימן
 להם לנה תתק ועל דרך זו עד סוף העולם חדש אחר חדש :
 ח' וכן כשהיה עמך יודע מולד שנה זו ותוסף שאריתה על
 ימי המולד אם פטטה היא שארית הפטטה ואם מעוברת היא
 שארית המעוברת יצא לך מולד שנה של אחריה וכן שנה אחר
 שנה עד סוף העולם והמולד הראשון שממנו תתחיל הוא מולד
 שהיה בשנה הראשונה של יציאה והוא היה בליל שני חמש ש'
 שעות בלילה ומאתים וארבעה חלקים סימן להם לבהרד וממנו
 הוא תחלת החשבון : ט' בכל החשבונות האלו שתדע
 מהן המולד כשתוסף שארית עם שארית כשתקבץ בן החלקי'
 אלף ושמיים תשלים שעה אחת ותוסף אותה לכנין השעות ו'
 וכשתקבץ בן השעות ארבעה ועשר' תשלים יום ותוסף ממנו
 למנין הימים כשתקבץ מן הימים יחד על שבעה תשלך שבע'
 מן המנין ותניח השאר שאין אנו מחשבין לידע מנין הימים
 אלא לידע באיזה יום מימי השבוע ובאיזו שעה ואיזה חלק יהיה
 המולד : י' כל תשע עשרה שנה שיהיו מהן שבע שנים
 מעוברות ושתיים עשרה פטטות נקרא כחזור ולנה סמכנו
 על מנין זה שבבן שאתה מקבץ מנין ימי שתיים עשרה שנה
 פטטות ושבע מעוברות רשעותיהן והלקיהן ותשלים כל אלף
 ושמיים חלקים שעה וכל ארבע ועשר' שעות יום ותוסף למנין
 הימים תמצא הכל תשע עשרה שנה בשני החכה שכל שנה
 מהן שלש מאות וחמשה עשר יום ושש שעות בשנה ולא יסאר
 ממנין ימי החכה בכל תשע עשרה שנה חוץ משע' אחת וארבע
 מאות ושמיים וחמשה חלקים סימן להם אה"פ"ה י"א
 נמצא במחזור שהוא בזה החדשים כולם חדשי הלכנה והשנים
 שני החכה והשבע שנים המעוברות שכל מחזור ומחזור לפי
 השבון זה הם שנה שלישית בן המחזור וששית וחמישית ושנת
 אתעשרה ושנת ארבע עשרה ושנת שבע עשרה ושנת תשע
 עשרה סימן להם ג"ה י"א י"ד י"ט : י"ב כשתקבץ שארית
 כל שנה בשתיים עשרה שנה הפטטות שהיא ד"ח תתען ושאר'
 כל שנה ששבע שנים המעוברות שה' הבא תקפ"ט ותשלך הכל
 שבעה שבעה ישראל שני ימים ושש עשרה שעות וחמש מאות
 וחמשה ותשעים חלקים סימן להם ב"ז תקצ"ה חה הוא שארית
 המחזור : י"ג כשהיה לך יודע מולד תחלת כחזור
 המס' עליו ב"ז תקצ"ה יצא לך תחלת המחזור שאודיו כן וכן מולד
 כל כחזור וכחזור עד סוף העולם וכבר אמרנו שמולד תחלת
 המחזור הראשון היה לבהרד ומולד השנה הוא מולד תשרי
 של אותה השנה : י"ד ובדרך הזאת תדע מולד כל שנה
 שתדע ומולד כל חדש החדש שאתרצה כשני שעבר או בשנים
 שקדמו לך כיצד תקח שני יצירה שעברו וגברו ותעשה אותם
 מהחזן של תשע עשר' שנה תשע עשרה שנה עד תשרי של אותה
 השנה ותדע מנין המחזורי' שעברו ומנין השני שעברו במחזור
 שדען לא נשלים ותקח לכל מחזור ומחזור ב"ז תקצ"ה ולכל שנה
 ושנה פטטה בשני המחזור שלא נשלים ד"ח תתען ולכל שנה
 בעשר' הבא תקפ"ט ותקבץ הכל ותשלי' החלקי' שע' ותשלי' השע'
 י"ח והימים תשלים ז' והנשאר מן הימים ומן השעות והחלקים
 הוא מולד שנה הבאה שתקצ"ה לידע במולדה : ט"ו מולד
 השנה יצא בחשבון זה הוא מולד ראש חדש תשרי וכשתוסף

עליו אי"ב תש"ג יצא מולד מרחשון וכשתוסף על מרחשון אי"ב
 תש"ג יצא מולד כסליו וכן לכל חדש החדש זה אחר זה עד סוף
 העולם :

פרק שבעי

אין קובעין לעולם ראש חדש תשרי לפי חשבון זה לא באחד
 בשבת ולא ברביעי בשבת ולא בערב שבת סימן להם א"דו אלא
 כשהיה מולד תשרי באחד משלושה ימים האלו קובעין ראש
 חדש ביום של אודיו כיצד הרי שהיה המולד באחד בשבת ק'
 קובעין ראש חדש תשרי יום שני ואם היה המולד ברביעי קובעין
 ראש חדש י"ז היום היה המולד בששי קובעין ראש החדש בשביעי
 ב' וכן אם יהיה המולד בחצי היום או למעלה מחצי היום
 קובעין ראש חדש ב"ז של אודיו כיצד הרי שהיה המולד ביום
 שני ב' ש' ע"ו ב"ז או יתר על שש טע' קובעין ראש החדש בשלישי
 ואם יהיה המולד קודם חצי היום אפילו בולק אחד קובעין ראש
 החדש באותו יום המולד עצמו והוא שלא יהיה אותו היום מימי
 א"ד : ג' כשהיה המולד בחצי היום או אחר הצות וידחה
 ליום של אחריו אם יהיה יום של אחריו מימי א"דו הרי זה נדחה
 לשל אודיו והיה ראש החדש קבוע בשלישי ביום המולד כיצד
 הרי שהיה המולד בשבת בהצות סימן ז"ח קובעין ראש החדש
 בשנה שמולדה כזה בשני בשבת וכן אם היה המולד בשלישי
 בחצות או אחר הצות קובעין ראש החדש בחמישי בשבת :
 ד' מולד תשרי יצא בחשבון זה בליל שלישי ברשע שעות
 בלילה ומאתים וארבעה חלקי' משעה עשירית סימנה ג"רד או
 יתר על זה אם היתה שנה פטטה דהין את ראש החדש ואין
 קובעים אותו בשלישי בשנה זו אלא בחמישי בשבת : ה'
 וכן אם יצא מולד תשרי ביום שני בשלש שעות ביום הב' מאות
 ושמיים ותשעה חלקים בשנה רביעית סימנה בט"ו תקב"ט או
 יתר על כן אם היתה אותה השנה פטטה המעוברת שהיה השנה
 הסמוכה לה שעברה מעוברת אין קובעין ראש החדש בשני ב'
 בשנה זו אלא בשלישי : ו' היה מולד השנה הפטטה
 שאברנו שתדחה לחמישי פחות חלק א"ד כגון שיצא סימנה
 ג"רנ או פחות מזה קובעין אותה בשלישי וכן אם היה מולד
 מוצאי העיבור ב"ז פחות חלק כגון שהיה סימנה בג"ש הקפ"ח
 או פחות מזה קובעין אותה בשני נמצא דרך קביעת ראש החדש
 תשרי לפי חשבון זה כך הוא תחשוב והדע המולד באיזה יום
 יהיה ובכמה שעות בן היום או בן הלילה ובכמה חלקים בן
 השעה ויום המולד הוא יום הקביעה לעולם אלא אם כן היה
 באחד בשבת או ברביעית או בערב שבת או אם היה ה'
 מולד בחצות היום או אח' הצות או אם היה בכאמים ו'
 וארבעה חלקים משעה עשירית בליל שלישי או יתר על
 זה היתה שנה פטטה או שהיה המולד בחמש מאות ותשעה
 ושמיים חלקים משעה רביעית כחם שני היתה השנה פטטה
 שאחר המעוברת שאם יארע באחד בארבעה דברי' האלו אין
 קובעין ביום המולד אלא ביום שלאחריו או שלאחר ארבע בדרך
 שבארנו : ח' ובמנין מה אין קובעין בחשבון זה בימי
 א"דו לפי חשבון הזה הו' לקיבון הירח והשמש בהלוח האביעני
 לא במקום האמתי כמו שהודענו לפיכך עשו יום קביעה ויום
 דחיה כדי לפגוע ביום קיבון האמתי כיצד בשלישי קובעין
 ברביעי דהין בחמישי קובעין בששי דהין בשבת קובעין ב'
 באחד בשבת דהין בשני קובעין : ט' העיקר שאר
 הארבע דחצות אלו הוא זה העיקר שאברנו שהחשבון הזה
 כבה"ל אביעני וראיה לדבר שגמולד יהיה בליל שלישי ודוה

ואין מעברין שנים אלא בחשבון זה שאנו מחשבין בו היום :
ב' דבר זה הלכה למשה מסיני הוא שבזמן שיש סנהדרין
קובעין על פי הראיה ובזמן שאין שם סנהדרין קובעין על
החשבון זה שאנו מחשבין בו היו ואין נזקקין לראיה אלא פעמי'
שהיה יום שקובעין בו בחשבון זה הוא יום הראייה או קודם לו
ביום או אחריו ביום זה שיהיה לאחר לראייה ביום פלא הוא
ובארצות שהן למערב ארץ ישראל : **ג'** ומאימתי התחיל
כל ישראל לחשב בחשבון זה מסוף חכמי תלמוד בעת שחרבה
ארץ ישראל ולא נשאר שם בית דין קבוע אבל בימי חכמי משנה
וכן בימי חכמי תלמוד עדימי עבדי רבא על קביעת ארץ ישראל
היו סומכין : **ד'** כשהיתה סנהדרין קיימת והיו קובעין
על הראייה היו בני ארץ ישראל, וכל המקומות שמגיעין אליהן
שלחמי תשרי עושין ימים טובים יום אחד בלבד ושאר המקומות
הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהם היו עושים שני ימי'
מכפך לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ ישראל את
החדש : **ה'** בזמן הזה שאין שם סנהדרין ובית דין של
ארץ ישראל קובעין על חשבון זה היה מן הדין שיהיו בכל
המקומות עושין יום טוב אחד בלבד אפילו במקומות הרחוקות
שבארצות ארץ ישראל כמו בני ארץ ישראל שהכל על חשבון אחד
סומכין וקובעין אבל תקנת חכמים היא שיזוהו בכמה אבותיה
שבדיהם : **ו'** לפיכך כל מקום שלא היו שלוחי תשרי
נגיעין אליו כשהיו השלוחין יוצאין יעשו שני ימים ואפילו בזמן
הזה כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל קובעין על הראיה
ובני ארץ ישראל בזמן הזה עושין יום אחד כמנהגן שבגלגלם לא
עמד שני ימים נמצא יום טוב שני שאנו עושין בגלגליות בזמן הזה
מדברי סופרים שתקנו דבר זה : **ז'** יום טוב של ראש
השנה בזמן שהיו קובעין על הראייה היו רוב בני ארץ ישראל
עושין אותו שני ימים מכפך לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו
בית דין את החדש שאין השלוחים יוצאין ביום טוב : **ח'**
ולא עוד אלא אפי' בירושלם עצמה שהוא מקום בית דין פעמים
רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים שאם לא באו
העדים כל יום שלשים גוהגין היו בארנו היום שמוצפין לעדים
קדש ולמחר קדש והואיל והיו עושין אותו שני ימים ואפי' בזמן
הראיה התקינו שיהיו עושין אפילו בני ארץ ישראל אותו תמיד
שני ימים בזמן הזה שקובעין על החשבון הנה למדת שאפי' יום
טוב שני של ראש השנה בזמן הזה כדברי סופרים : **ט'**
אין עשיית יום טוב אחד תלוייה בקריבת המקום כיצד אם יהיה
מקום בינו ובין ירושלם כדרך חמישה ימים או פחות שבחדי
איפשר שיגיעו להן שלוחין אין אומרים שאנשי מקום זה עושים
יום טוב אחד שמי יאמר לנו שהיו השלוחים יוצאין למקום זה
שכא לא היה שלוחים יוצאים למקו זה מפני שלא היו שם ישראל
ואחר יזוהו לקבוע על החשבון ישבו שם ישראל שיהיו חייבים
לעשות שני ימים או בפני שהיה חירום בדרך כדרך שהיה בין
יהודה וגליל בימי חכמי משנה או בפני שהיו הגוים מונעין את
השלוחין לעבור ביניהן : **י'** ואילו היה הדבר תלוי
בקריבת המקום היו כל בני מצרי' עושין יום אחד שהרי איפשר
שיגיעו להם שלוחי תשרי שאין בין ירושלם ומצרים על דרך
אשקלון אלא כהליך שכמה ימים או פחות וכן רוב סוריא הא
לגדת שאין הדבר תלוי בהצת המקום קרוב : **יא'** נמצא
עיקר דבר זה על דרך ז' כדן הוא כל מקו שיש בינו ובין ירושל'
כהליך יתר על ע' דהיינו גמור' עושין שני ימים לעולם כמנהגם
מיהם שאין שלוחיהם כל תשרי מגיעין אלא למקום שבינו
ונין ירושלם כהליך עשרה ימים או פחות וכל מקום שבינו לבין
ירושלם כהליך עשרה ימים בשנה או פחות שאיפשר שיהיו ש

שלוחין מגיעין אליו רואי' אם אותו המקום בארץ ישראל עושין
בה ישראל בשעת הראייה בכבוש שני כגון אושא ושרעם חזן
ויבנה ונוב וטבריה וכיוצא בהן עושין יום אחד בלבד ואם
אותו המקום נסוריא כגון צוד וכמשק ואשקלון וכיוצא בהן או
מחציה לארץ כגון מצרי' ועמון ומיאב וכיוצא בהן או מחציה לארץ
עושין כמנהג אבותיהן שבדיהן אם יום אחד יום אחד ואם שני
ימים שני ימים : **יב'** מקום שבינו ובין ירושלם עשרה
ימים או פחות מעשרה הוא סוריא או מחציה לארץ ואין להם
מנהג או שהיא עיר שנתחדשה בכדבד ארץ ישראל או מקום
שטבנו בו ישראל עתה עושין שני ימים כמנהג רוב העולם וכל
יום טוב שני מדברי סופרים ואפילו יום טוב שני של ראש השנה
שהכל עושין אותו בזמן הזה : **יג'** זה שאנו מחשבין בזמן
הזה כל אחד ואחד בעירו ואומרים שראש חדש יום פלוני ויום
טוב ביזם פלוני לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עלינו אנו
סומכין שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחדשה לארץ ואין
אנו סומכין אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם וזה שאנו
מחשבין לגלות הדבר בלבד הוא כיון שאנו יודעין שעל חשבון
זה הן סומכין אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל
אי זה יום הוא וקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש
חדש או יום טוב לא מפני חשבון שאנו מחשבין :

פרק ששי

בזמן שעושין על הראייה היו מחשבי' ויודעין טעה שתקבין בו
הידח עם החמה בוקרו הרבה כדרך שהאצטגנונין עושין כיו
לידע אם יראה הידח או לא יראה ותחלת אותו החשבון הוא
החשבון שמהשבין אותו בקירוב ויודעין טעת קיבוץ בלא ד
דקדק אלא במהלכם האמצעי הוא הנקרא כולד ועיקרו
החשבון שמהשבין בזמן שאין שם ב' דין שקבעו בו על הראיה
והוא חשבון שאנו מחשבין היום הוא הנקרא עיבד : **ב'**
אילו הן היום וחלילה ארבע ועשרים טעות בכל זמן שהיו עושה
ביום ושתים עשרה בלילה והשעה נחלקת לארץ ושבעה חלקים
ולמה חלקו השעה לכנין זה לפי שבגין זה יש בו חצי ורביעי ו
ושבין ושלש ושתות חמשה וחמשה ועיסור והרבה חלקים
לכל אלו השמות : **ג'** משתקבין הידח והחמה לפי
חשבון זה עד שיתקבעו פעם שנייה במהלכם האמצעי השעה
ועשרים יום ושתים עשרה טעות ביום שלשים בתחלת ליל
ושבע מאות שלשה ושתים חלקים משעת שלש עשרה וזה הוא
הזמן שבין כל מ' לר' ומולד זה הוא חדשה של רבנה : **ד'**
שנה של רבנה אם תהיה שנים עשר חדש מהדשים אילו יהיה
בלילה שלש מאות יום וארבעה וחמשים יום ושכמה שעות ושמנה
מאות ושישה ושבועים חלקים ואם תהיה מעוברת תהיה השנה
שלשה עשר חדש יהיה בלילה שלש מאות שלשה ושכנים יום
ואחד ועשרים שעות וחמשה מאות והשעה ושבועים חלקים ושת
החמה היא שלש מאות חמשה ושישים ושש שעות נמצא חמשה
שנת החמה על שנת הלבנה עשרה ימים ואחת ועשרים שעות
ורד חלקים : **ה'** כשתשליך ימי החדש הלבנה שבעה
שבעה שהן ימי השבוע ישאר יום אחד ושה' עשרה שעות ושבע
מאות ושלשה ושתים חלקים סימן להם א"ב התשג חו היא
שארית חדש הלבנה וכן כשתשליך ימי שנת הלבנה שבעה
שבעה אם שנה פשוטה היא ישאר כמנה ארבעה ימים ושכמה
שעות ושמנה מאות ושישה ושבועים חלקים סימן לה דח הגע
חו היא שארית שנה פשוטה ואם שנה מעוברת היא תהיה
שאריתה חמשה ימים ואחת ועשרים שעות וחמשה מאות חמשה

חדר משבנה ועשרים קח לכל שנה יום אחד ושש שעות וקבץ
 הכל והוסיף עליו שלשה והשלך הכל שבעה שבעה והנשאר
 בן הימים וכן השעות תתחיל לבנות מתחילת ליל אחד בשבת
 הראשונה יגיע החשבון בו תהיה תקופת ניסן ולמה בוספין
 שלשה לפי שתקופה ראשונה של שנת יצירה היתה בתחילת ליל
 רביעי. ה' כיצד הרי שרצינו לידע תקופת ניסן של שנת
 שלשים ותשע מאות וארבעת אלפים ליצירה כשהשלך הכל
 שבנה ועשרים שבנה ועשרים תשאר שנה אחת תקח לה יום
 אחד ושש שעות והוסיף עליו שלשה נמצאת תקופת ניסן בליל
 חמישי שש שעות בלילה וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה
 הרי תהיה תקופת תמוז בשעה ומחצה מיזם ובשתי עליה
 שבע שעות ומחצה תהיה תקופת תשרי בט' שעה מיזם והכתוסיף
 עליה ז' שעות ומחצה תהיה תקופת שבט בארבע שעות ומחצה בליל
 ששי וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה תהיה תקופת ניסן ה'
 הבאה בתחילת יום ששי ועל דרך זו עד סוף העולם תקופה אחר
 תקופה: ו' אם תרצה לידע בכמה יום בחדש תהיה
 תקופת ניסן של שנה זו תדע תחלה באי יום מימי השבוע
 תהיה ובאי יום יקבעו ניסן של שנה זו וכמה שנים גמורים
 עברו בן המחזור ותקח לכל שנה אחד עטר יום ותוסיף על כמות
 הימים שבעה ימים בזמנים אלו והשלך הכל שלשים שלשים
 והנשאר פחות משלשים תתחיל לבנותו בראש חודש ניסן אם
 יגיע ליום התקופה כמטב ואם לאו הוסיף יום או שני ימים או
 שלשה ימים על המנין עד שיגיע ליו התקופה ואם תהיה השנה
 בעוברת תתחיל למנות בראש חודש אדר שני וליום שיגיע ה'
 החשבון באותו היום בן החדש תהיה ההקפה: ז' כיצד
 הרי שרצינו לידע בכמה בחדש תהיה תקופת ניסן של שנת ש'
 שלשים ותשע מאות שהיא שנה השיעית במחזור רס נמצאו ראש
 חודש ניסן נקבע בה בחמישי ותקופת ניסן ברמישי ולפי שהיתה
 שנה זו תשיעית למחזור יהיו הטנים הגמורות שבג' כשתקח לכל
 שנה כהן אחד עטר יום יהיו כל הימים שבנה ושכמים הוסיף
 שבעה הרי הכל חבשה ותשעים תשלך הכל שלשים שלשים
 נשאר חבשה ימים כשתתחיל למנות חבשה ימים בראש חודש
 ניסן שהיה בחמישי יגיע החשבון ליום שני וכבר ידענו שאין
 התקופה בשני בשבת אלא בחמישי לפיכך תוסיף יום אחד יום
 עד שתגיע לחמישי שהוא יום התקופה נמצאת תקופת ניסן בשנ'
 זו כיום שמיני מחודש ניסן ועל הדרך הזאת העשה בכל שנה
 תהיה: ח' זה שאברנו הוסיף יום אחד יום עד שתגיע
 ליום התקופה לעולם לא תהיה צורך להוסיף אלא יום אחד או
 שנים או שלשה ופלא גודל הוא שהיה צורך להוסיף ארבעה
 ימים ואם נמצאתה טאטה צריך להוסיף יום על זה תדע שטעיתה
 בחשבון ותחזור ותחשב בדקדוק:

פרק עשירי

שנת חבשה לבי שהוא אומר שהוא פחות מרביעי מדברי ישראל
 י' כי שאמר שלש מאות וס' יום וחמש שעות ותשע מאות
 שבעה ותשעים חלקים ושכמה וארבעה רגעים והרגע אחד כששה
 וטבעים בחלק הלפי חשבון זה תהיה תוספת שנה החמה על
 שנת הלבנה עשרה ימים ואחת ועשרי שעה ומאה ואחד ועשרים
 חלקים ושכמה וארבעים רגעים סימן להם יב' קב' ה' ולא תמצא
 השנה במחזור של תשע עשרה שנה כלל אלא בכל מחזור מהם
 יט' שני הדמה עם שני הלבנה הפשוטות והמקדורות:
 כ' בין כל תקופה ותקופה לפי חשבון זה אחד ותשעים יום
 ורגע שעות וחמש מאות ותשעה עטר חלקים ואחד ושלישים

רגע סימן להם צ' א' ט' לא' ובשתדע תקופה בן התקופות
 אינתי היתה תחשב מאותו רגע כגיון זה ותדע תקופה שאחריה
 על הדרך שבארנו בתקופת השנה שהיא רביעי: ג' תקופת
 ניסן לפי חשבון זה היתה בשנה ראשונה של יצירה קודם בולד
 ניסן בתשע שעות ושש מאות ושני וארבעים חלקים סימן להם
 תרמ"ב וכן היא לעולם בכל שנה ראשונה של כל מחזור קודם
 בולד ניסן בתשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים:
 ד' כשתדע תקופת ניסן יאל שנה ראשונה בן המחזור תחשוב
 במנה אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות ותשעה עטר
 חלקים ואחד ושלישים רגע לכל תקופה ותקופה עד סוף המחזור
 ה' אם תרצה לידע כתי תהיה תקופת ניסן לפי חשבון זה
 תדע תחלה שנים גמורות שעברו בן המחזור ותקח לכל שנה ט'
 כהן תוספת והיא יב' קב' א' כ' וקבץ כל הרגעים חלקים וכל
 החלקים שעות וכל השעות ימים בדרך שתחשב במחזור ותגרע
 בן הכל תשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים והנשאר
 תשלך חודשי לבנה והנשאר שאין בו חודש לבנה תוסיף אותו
 על בולד ניסן של אותה שנה וברגע שיגיע המנין בו היתה ת
 תקופה ניסן של אותה שנה: ו' ונראין לי הדברים שעל
 חשבון תקופה זו היו כומכין לענין עיבור השנה בעת שיבית
 דין הגדול כימי שהיו בעברין לפני הזמן או בפני הצורך לפי
 שחשבון זה הוא האמת יותר מן הראשון והוא קרוב מן הדברים
 שנתבאר באיצטגנינות יותר מן החשבון הראשון שהיתה בו
 שנת החמה שלש מאות וחמשה וששים יום ורביעי יום:
 ז' חשבון שתי תקופות האלו שבארנו דרכם הכל בקירוב הוא ו
 ובמהלך השמש האמיתי לא בבקומה האמיתי אבל במקום ה'
 השמש האמיתי תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו בכמו שני ימים
 קודם שתי התקופות שידצאין בהשבון זה בין בו גבון כי שהגב
 רביעי ז' גמור בין לבי שחשב לפחות מרביעי יום:

פרק אחד עשר

לפי שאברנו בהלכות אלו שבית דין היו מחשבין בדקדוק
 מדעים אם יראה הירח אלא ידענו שכל מי שרוא נכונה
 ולבו תאב לדברי החכמים ולענו על המדות יתאזה לידע אותן
 הדרכין שחשבין בהם עד שידע אדם אם יראה הירח בליל
 זה או לא יראה: ב' ודרכי החשבון יש בהן כהלוקות
 גמולות בין חכמי הגרים הקדמונים שחקקו על חשבון התקופות
 חגיגטריאות ואנשים חכמים גדולים נשתבשו בהן ונתעלבו מ
 כהן דברים ונולדו להן ספיקות ויש שמדקדק הרבה ולא פגע
 בדרך הנכונה בחשבון ראית הירח אלא גלל בכיס אדירים
 והעלה חכם ביד: ג' ולפי אורך הימים ורוב הדקיקות
 והחקירות נודעו למקצת החכמים ודכי חשבון זה ועוד שיש
 לנו בעיקרים אילו קבלות כפי החכמים וראית שלא נכתבו ב
 בספרים הידועי לכל וכפני כל אלו הדברים כמד בענין לבאר
 דרכי חשבון זה כדי שיהיה נכון לבי שמלאג לבנו לקרבה אל
 המלאכה לעשות אותה: ד' ואל יהיו דרכי אלו קלים
 בעיניך לפני שאין אנו צריכין להם בזמן הזה שאילו הדרכים
 דרכים רחוקים ועמוקים הן והוא סוד העיבור שהיו החכמים
 הגדולים יודעים אותו ואין מוסרין אותו לכל אדם אלא לכוכבי
 נבונים אבל זה החשבון בזמן שאין שם בית דין לקבוע על
 הראיה שאנו מחשבין בו חכם אפילו הינקות של בית רבן
 מגיעין עד סופו בשלשה וארבעה ימים: ה' שמה יתבונן
 חכם כחכמי האומנו או כחכמי ישראל שלמדו חכמת דין בדרכי
 אלו שאני מחשב בהן לראייה הדת וידאה קיתב מעט במקצת

לחמישי פעמים רבות לא יראה ירח בליל המישי ולא מליל ששי
מבלל שלא נתקבע השמש והירח קבוצן אבתי אלא בחמישי :

פרק שמיני

חדשה של לבנה תשעה ועשרים יום ומחצה תשיצג חלקים כמו
שבארנו ואי אפשר לומר שראש החדש יהיה במקצת היום עד
שיהיה מקצת היום מחדש טעבר ומקצתו כהבא שנאמר עד חדש
ימים כפי השמיעה למדו שימים אתה מחשב לחדש ואי אתה
מחשב שעות : ב' לפיכך עושין חדשי הלבנה מהן חדש
חסר ומזה חדש מלא חדש חסר תשעה ועשרים יום בלבד ואף
על פי שחדשה של לבנה יתר על זה בשערן וחדש מלא משלשי
יום ואף על פי שחדשה של לבנה פחות מזה בשעות כדי שלא
לחשב שעות בחדש אלא ימים שלמים : ג' אלו היה חדשה
של לבנה תשעה ועשרים יום ומחצה בלבד היו כל השנים חדש
מלא וחדש חסר והיו ימי שנת הלבנה שלש מאות ארבע וחמשים
ששה חדשים חסרים וששה חדשים מלאים אבל בפני החלקים
שיש בכל חדש וחדש יתר על חצי היום יתקבץ מהן שעות וימים
עד שיהיו מקצת השנים חדשים חסרי יתר על המלאים ובמקצת
השנים חדשים מלאים יתר על החסרים : ד' יום שלשים
לעול עושין אותו ראש חדש בחשבון זה אם היה החדש טעבר
חסר יהיה יום שלשים ראש חדש הבא ואם היה החדש טעבר
מלא יהיה יום שלשי ראש חדש הואל ומקצתו ראש חדש ויהיה
תשלום החדש המלא טעבר ויהיה יום אחד ושלשים ראש חדש
הבא ובכנו הוא הכנין והוא יום הקביעה ולפיכך עושין ראשי
חדשים בחשבון זה חדש אחד יום אחד בלבד וחדש אחד שני
ימים : ה' סדר החדשים הכלאים והוא ימים לפי חשבון זה
כך הוא השרי לעולם מלא וטבת לעול חסר ומכבת ואילך אחד
מלא ואחד חסר על הסדר כיצד טבת חסר טבת מלא אחד חסר
ניסן מלא אייר חסר סיון מלא תמוז חסר אב מלא אלול חסר
ובשנה המעוברת אדר ראשון מלא ואדר שני חסר : ו'

בשנת ובשנה של אחריה בשלישי בשבת היו חדשי שנה זו
חסרון ועל דרך זו תחשב לשנה המעוברת כמו שבארנו :
יש שם סימנין שתסמוך עליהם כדי שלא תטעה בחשבון
סידור חדשי השנה והן בניין על עיקרי זה החשבון והקביעות
והדורות שבארנו דרכם ואילו הן כל שנה שיהיה ראש השנה
בה בשלישי תהיה לעולם כסדרן לפי חשבון זה בין פשוטה בין
מעוברת ואם יהיה ראש השנה בשבת או בשני לא יהיה כסדרן
לעולם בין בפשוט בין במעוברת ואם יהיה ראש השנה בדמישי
אם פשוטה היא אי אפשר שיהיו חדשיה דכריס לפי חשבון זה
ואם מעוברת הוא אי אפשר שיהיו חדשיה כסדרן לפי חשבון זה

בשנת ובשנה של אחריה בשלישי בשבת היו חדשי שנה זו
חסרון ועל דרך זו תחשב לשנה המעוברת כמו שבארנו :
יש שם סימנין שתסמוך עליהם כדי שלא תטעה בחשבון
סידור חדשי השנה והן בניין על עיקרי זה החשבון והקביעות
והדורות שבארנו דרכם ואילו הן כל שנה שיהיה ראש השנה
בה בשלישי תהיה לעולם כסדרן לפי חשבון זה בין פשוטה בין
מעוברת ואם יהיה ראש השנה בשבת או בשני לא יהיה כסדרן
לעולם בין בפשוט בין במעוברת ואם יהיה ראש השנה בדמישי
אם פשוטה היא אי אפשר שיהיו חדשיה דכריס לפי חשבון זה
ואם מעוברת הוא אי אפשר שיהיו חדשיה כסדרן לפי חשבון זה

פרק תשיעי

שנת החמה יש בחבמי ישראל שאוכרי שהיא שלש מאות חמשה
וששים יום ורביעי יום שהוא שש שעות ויש בהן שאוכרי שהוא
פחות מרביעי היום וכן חבמי יון ופרס יש ביניהן כחלוקת בדרך
זה : ב' מי שהוא אוכר שהיא שלש מאות וחמשה וששים
יום ורביעי היום ישאר מבל מחזור של תשע עשרה שנה שנה
אחת וארבע מאות ודמיש ושכנים חלקים כמו שאמרנו והיה
בין תקופה לתקופה אחד ותשעים יום ושבע שעות וחצי שעות
ומשתדע תקופה אחת באי זה יום באיזו שעה היא תתחיל לבנות
מכנה לתקופה השנייה שאחריה וכן ה' בנייה לשלישית עד סוף
העולם : ג' תקופת ניסן היא השעה והחלק שהבנס בו
השמש בראש מזל תלה ותקופת תמוז היות השמש בראש מזל
כישן ותקופת תשרי היות השמש בראש מזל באיזו ותקופת סבת
היות השמש בראש מזל גדי ותקופת ניסן היות השנה הראשונה
של יצירה לפי חשבון זה קודם מולד ניסן בשבעה ימים ותשע
שעות ושש מאות וששים וארבעים חלקים סימנה ז' תרנ"ב
ד' דרך חשבון התקופה כך הוא הדע תהיה כנה בחורין
שלמים כשנת היצירה עד הבחור שתרצה וקח לכל בחור טון
שעה אחת ורבה חלקים וקבץ כל החלקים שעות וכל השעות
ימים ותגרע כן הכל שבעה ימים ותשע שעות ושש מאות שנים
וארבעים חלקים והשאר תוסיף אותו על מולד ניסן של שנה

ראשונה כן המחזור יצא לך באי זו שעה ובכמה בחדש תהיה
תקופת ניסן של אותה השנה כן המחזור וכמה תתחיל לבנות
אחד ותשעים יום ושבע שעות ומחצה לכל תקופה ותקופה ואם
תרצה לידע תקופה ניסן של שנה זו שהיא שנת כך וכך בבחור
שאתה עומד בו קח לכל החורין השלמים שעה ותפה לכל
בחור ולכל השנים הגמורות ששלבו כן המחזור עיטרה ימים
ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים לכל שנה וקבץ
הכל ותגרע ממנו שבעה ימים ותשע שעות ושש מאות שנים
וארבעים חלקים והשאר תשלם חדשי הלבנה תשעה ועשרים
יום וששים עשרה שעות ושבע מאות שלש ותשע חלקים והשאר
פחות מחדש הלפנה תוסיף אותו על מולד ניסן של אותה השנה
ותדע זמן תקופת ניסן של אותה השנה בכמה יום בחדש היא
ובכמה שעה תקופת ניסן לפי חשבון זה אינה לעולם אלא או
בתחלת הלילה או בחצי הלילה או בתחלת היום או בחצי היום
ותקופת תמוז לעולם אינה אלא או בשבע שעות ומחצה או בשעה
אחת ומחצה בין ביים בין בלילה ותקופת תשרי לעולם אינה אלא
בתשע שעות או בשלש שעות בין ביים בין בלילה ותקופת סבת
לעולם אינה אלא או בעשר שעות ומחצה או בארבע שעות ומחצה
בין ביים בין בלילה אסתרצה לידע באי זה יום מיני השנות
ובאי זו השעה תהיה ותקופה קח שנים גמורים שיצברו כשנת
יצירה עד שנה שתרצה והשלך הכל שמונה ועשרים ח' והנשא

או שנה חס אחד וכן בכל שנה ושנה ומהלך השמש האמצעי
 לתשעה ועשרים חס שבנה ועשרים מעלות וחבשה ושלשים
 חלקים ושניה אות סימן כ"ה לה' אומהלכה לשנה סודרה שלש
 מאות ושבעה וארבעים מעלות וחמשה וחמשים חלקים וחמש
 עשרה שניות סימן שמה נהש בקודה אחת יש בגלגל השמש
 וכן בשאר גלגלי השבעה כוכבים בעת שיהיה הכוכב בה יהיה
 גובה מעל הארץ כל מאחד ואותה הנקודה של גלגל השמש
 ושאר הכוכבי הרץ מן הריח טובבת בשדה ומהלכה בכל שבעי
 שנה בקודם מעלה אחת ונקודה זו היא הנקראת גובה השמש
 מהלכו בכל עשרה ימים שניה אחת וחצי שניה שהיא שלשים
 שלישיות נמצא מהלכו במאה חס חבש עשרה שניות ומהלכו
 בארץ יום שני וחלקים ושלשים שלישיות ומהלכו בעשרת אלפי
 חס חמשה ועשרים חלקים ונמצא מהלכו לתשעה ועשרים יום
 ארבע שניות ומהלכו בשנה סודרה שלש וחמשים שניות כבר
 אצטו שהעיקר שמבנה וההלה בחשבון זה הוא מתחלה ליל
 חמשי שינו שלישי לחדש ניסן משנת שבנה ושלשים חמש
 מאות וארבעת אלפים ליצירה ומקום השמש במהלכה
 האמצעי יהיה בעיקר הזה בשבע מעלות ושלשים חלקים ושנים
 ושלשים שניות ממל כלה סימן ז' ל"ב ומקום גובה השמש
 זה בעיקר זה בשש ועשרים מעלות וחמשה וארבעים חלקים
 ושנה שניות ממל תאימים סימן כ"ו כזה כשתרצה לידע
 מקום השמש במהלכה האמצעי בכל זמן שתרצה תקח כגון
 חמשים שמיטות יום העיקר עד היום שתרצה ותוציא מהלכה
 האמצעי כאותן המי'ן המוכנין שהודענו והוסי' ובל על העקר
 ותקבץ כל מי'ן עם מינו והוצא הוא מקום השמש במהלכה ה
 האמצעי לאותו היום כיצד הרי שרצינו לידע מקום השמש ה
 האמצעי בתחלת ליל חשב' שיונו ארבעה עשר לחדש תבח משנ'
 זו שהיא שנת העיקר מצאנו מגיין הימים כיום העיקר עד תחלת
 חס זה שאנו רוצים לידע מקום השמש בו מאה יום לקחנו א
 אבנע מהלכה למאה יום שהוא צ"ח ל"ג נג' האספנו על העיקר
 שהיא ז' ל"ב יצא מן החשבון מאה וחמש מעלות ושבע' ושלשים
 חלקים מאה וחמש מעלות ושבעה חלקים וחמשה ועשרים שניות
 סימן ק"ג ל"ב תבנא מקומה בשלך אמצעי בתחלת ליל
 זה במל סימן ב' חמשה עשרה מעלות בו ושבעה ושלשים חלקים
 שניות שלש עשרה והאמצעי שיצא בחשבון זה פעמים יהיה
 נחלת הלילה בשדה או קודם שקיעת החמה בשעה או אחד
 שקיעת החמה בשעה חביר זה לא תודע לו בשמש בחשבון ה
 והיא שהי' אנו משליכין קירוב זה כשתחשוב לאמצע הירח
 על הדרך האת תעשה תמיד לכל עת שתרצה ואפילו אחד אלף
 שנים שתקבץ כל השארית ותוסיף על העיקר יצא לך הבקום
 האמצעי וכן תעשה באמצע הירח ובאמצע כל כוכב וכוכב מ
 מאד שתודע מהלכו ביתם אחד כמה הוא ותדע העיקר שכמנו
 החל ותקבץ מהלכו לכל השנים והימים שתרצה ותוסיף על
 העיקר יצא לך בקובו במהלך אמצעי וכן תעשה בגובה השמ'
 חסף מהלכו באותן הימי' או השנים על העיקר ויצא לך מקומו
 במהלך אמצעי וכן תעשה בגובה השמש ותוסיף מהלכו באותם
 הימים או השנים על העיקר יצא לך בקום גובה השמש לאותו
 חס שתדע וכן אם תרצה לעשות עיקר אחד שתתחיל מכנו
 דין מעיקר זה שהתחילו מכנו בשנה זו כדי שיהיה אותו עיקר
 בתחלת שנת מאחד ידוע או בתחלת מאה כן המאות הרשות
 בידך ואם תרצה להיות העיקר שתתחיל מכנו משנים שעברו
 קודם עיקר זה או לאחד כמה שנים מעיקר זה הדרך ידועה
 כיצד הוא הדרך כבר ידעת מהלך השמש לשנה סודרה ומהלכה
 לתשעה ועשרים יום ומהלכה ליום אחד ודבר ידוע שהשנה

שחדשה שלמים היא יתרה על הסודרה יום אחד והשנה ש
 שחדשה חסרין היא חסרה מן הסודרה יום אחד - השנה
 המעוברת אם יהיו חדשה בסודר תהיה יתרה על השנה הסודר'
 שלשים יום ואם יהיו חדשה שלמים היא יתרה על הסודר אחד
 ושלשים יום ואם היו חדשה חסרין היא יתרה על הסודרה ת
 תשעה ועשרים יום ומאד שכל הדברים האלו ידועים תוציא
 מהלך אמצע השמש לכל השנים והימים שתדע ותוסיף על
 העיקר שעשינו יצא לך אמצע' ליום שתדע משנים הבאות
 ותעשה אותו היום עיקר או תגרע האמצע שהוצאת מן העיקר
 שעשינו יצא לך העיקר ליום שתדע משנים שעברו ותעשה
 אותו אמצע עיקר וכזה תעשה באמצע הירח ושאר הכוכבים אם
 יהיו ידועים לך וכבר נתבאר לך מכלל דברנו שכשם שתדע
 אמצע השמש לכל יום שתדע מימים הבאים כך הדע אמצעה
 לכל יום שתדע מימים שעברו

פרק שלישה עשר

אם תרצה לידע בקום השמש האמתי בכל יום שתדע תוציא
 תחלה מקומה האמצעי לאותו היום על הדרך שבארנו ותוציא
 בקום גובה השמש ותגרע מקום גובה השמש במקום השמש
 האמצעי והנשאר הוא הנקרא במלול השמש : ב' ותראה
 כמה מעלות הוא במלול השמש אם היה במלול פחות ממאה
 ושכמים מעלות תגרע מנת המלול במקום השמש האמצעי
 ואם היה במלול יותר על מאה ושכמים מעלות עד שלש מאות
 וששים תוסיף מנת המלול על בקו השמש האמצעי וכה יהיה
 אחד שתוסיף עליו או תגרע ממנו הוא הבקום האמתי : ג'
 דע שאם יהיה המלול מאה ושכמים בשדה או שלש מאה ורשטי'
 בשדה אין לו בנה אלא יהיה הבקום האמצעי הוא הבקום
 האמתי : ד' וכמה הוא מנת המלול אם יהיה המלול
 עשר מעלות תהיה בנתו כ' חלקי' ואם יהיה כ' מעלות תהיה בנתו
 ארבעים חלקים ואם יהיה שלשים מעלות תהיה בנתו שכמה ו
 חמשים חלקים ואם יהיה ארבעים מעלות תהיה בנתו מעלה
 אחת וחמשה עשר חלקים ואם יהיה חמשים מעלות תהיה בנתו
 מעלה אחת ותשעה ועשרים חלקים ואם יהיה ששים מעלות
 תהיה בנתו מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים ואם יהיה שבעי'
 מעלות תהיה בנתו מעלה אחת ואחת וחמשים חלקים ואם יהיה
 שכמים מעלות תהיה בנתו מעלה אחת ושבעה חלקים ואם יהיה
 ואם יהיה תשעים מעלות תהיה בנתו מעלה אחת ותשע' וחמשים
 חלקים ואם יהיה מאה מעלות תהיה בנתו מעלה אחת ושכמה
 וחמשים חלקים ואם יהיה מאה ועשר תהיה בנתו מעלה אחת
 ושלשה וחמשים חלקים ואם יהיה מאה ועשרים תהיה בנתו
 מעלה אחת וחמשה וארבעים חלקים ואם יהיה מאה ושלשים
 תהיה בנתו מעלה אחת ושלשה ושלשים חלקים ואם יהיה
 מאה וארבעים תהיה בנתו מעלה אחת ותשעה עשר חלקים ואם
 יהיה מאה וחמשים תהיה בנתו מעלה אחת וחלק אחד ואם
 יהיה מאה וששים תהיה בנתו שנים וארבעים חלקים ואם
 יהיה מאה ושבעים תהיה בנתו אחד ועשרים חלקים ואם יהיה
 מאה ושכמים בשדה אין לו בנה כמו שבארנו אלא מקום השמש
 האמצעי הוא המקומה האמתי : ה' היה המלול יותר על
 מאה ושכמים מעלות תגרע אותו במלול מאת וששים מעלות
 ותדע בנתו כיצד הרי שהיה המלול באותם מעלות תגרע אותו
 במלול מאת וששים חסר מאה וששים מעלות וכבר הודענו
 שכמה מאה וששים מעלות שנים וארבעים חלקים וכן בנת

הדרכים העלה על דעתו שנתעלם מבנו דבר זה ולא ידענו שיש
באותו הדרך קרוב אל יעלה זה על דעתו אלא כל דבר שלא
דקדקנו בו מפני שידענו בעיקרי הגימטריאות בראיות ברורות
שאין דבר זה מפסיד פדיעה הראיה ואין חששין לו לפיכך לא
דקדקנו בו: וכן כשיראה בדרך מן הדרכים
חסרון כעט מחטבון הראוי לאותה הדרך בכונה עשינו זה לפי
שיש כנגדו יתרון בדרך אחת עד שיצא הדבר לאמתו בדרכים
קרובים בלא השבון ארוך כדי שלא יבהל האדם שאינו רגיל
בדברים אלו ברוב החשבונות שאין כוונתו בראית הרוח:
והעיקרים שאליהם אדם לידע תחלה לכל החשבונות
האיטגנינות בין לדרכי השבון הראייה בין לשאר דברים אלו
הן הגלגל מחולק בשלש מאות וששים מעלה כל מול ומול שלש
מעלות והתחלה מתחלת מול מלה וכל מעלה ומעלה ששים
חלקים וכל חלק חלק ששים שניות וכל שנייה ושנייה ששים
שלישיות וכן תדקק החשבון ותחלק כל זמן שתדעה: ו
לפיכך אם יצא לך בחשבון שכופב פלוני מקומו בגלגל בשבעים
מעלות ושלישים חלקים וארבעים שניות הדע שכופב זה הוא
מול תאומים בחצי מעלה אחת עשרה ממול זה לפי שמול מלה
שלשים מעלות ומול שור שלשים מעלות בשאר עשר מעלות
ומחצה ממול האומים וארבעים שנים מחצי המעלה האחרון:
וכן אם יצא מקומו בגלגל בשלש מאות ועשרה מעלות
ודע שכופב זה במול דלי בעשרים מעלה בו ועל דרך זו בכל
המציאות וסדר המולחבך הוא

מלה שור תאומים סרן אריה בתולה
מאזנים עקרב קסת גר דלי דגים:
בכל החשבונות כלם כשתקבץ שארית לשארית או
כשתוסף כגון על בנין תקבץ כל בין עם מינו השניות עם
השניות והחלקים עם החלקים והמעלות עם המעלות וכל זמן
שיתקבץ כן השניות ס' תשי' אתו חלק אחד ותוסף על החלקים
וכל שיתקבץ כן החלקי' ששים תשים אתו מעלה ותוסף ארבע
על המעלות וכשתקבץ המעלות השליך אתן שלש מאות וששים
והנשאר משלש מאות וששים ולכמה הוא שתופסין אותו לחשבון
: יא בכל החשבונות כחן כשרצו לגרוע מנין ממנין
אם יהיה זה שגורעין אותו יתר על זה שגורעין כמבואר בחלק
אחד תוסף על זה שגורעין מבנו שלש מאות וששים מעלות
כדי שיהא אפשר לגרוע זה המנין מבנו: יב כיצד הרי
שהצריך החשבון לגרוע מאתים מעלות וחמשים חלקים
וארבעים שניות סימנן רנ"ב מבואר מעלות ועשרה חלקי' ושליש
שניות סימנן קבל תוסף על הבאה שלש מאות וששים יהיו ה
המעלות ארבע מאות וששים והתחלה לגרוע השניות כן השניות
תבא לגרוע ארבעים כשלשים אי אפשר תרים חלק אחד מן
עשרים החלקים ותעשה אתו ששים שניות ותוסף על השלשים
ונבצאו השניות תשעים תגרע בהם הארבעים ישאר חמשים
שניות ותחזור לגרוע הבשים חלקים כהשעיה עכד חלקי' שכבר
הריכות בהם חלק אחד ועשיתו שניות ואי אפשר לגרוע חמשים
כתשעיה עכד לפיכך תרים מעלה אחת כן המעלות ותעשה אתה
ששים חלקים ותוסף על התשעה עשר ונבצאו החלקים תשעה
וטבעים תגרע בהן החמשים ישאר תשעה ועשרים חלקי' ותחזור
לגרוע הבאותים מעלות כן ארבע מאות ותשע וחמשים מעלות
שכבר הריכות מעלה אחת ועשית חלקים ישאר מאתים ותשע
וחמשים מעלות ונבצא השאר סימנן רנ"ג ועל דרך זו בכל גרעון
וגרעון השבט והירח: יג וכן שאר השבעה כוכבים
שהלך כל אחד ואחד סוף בגלגל שלו כהלך שורה אין בו לא

קלות ולא כבדות אלא כמו כוהלו היוס כמו כוהלו אמש כמו
מהלכו למחר כמו מהלכו בכל יום ויום וגלגל של כל אחד מה
אף על פי שהוא מקיף את העולם אין הארץ באמצע:
יד לפיכך אם תערוך כהלך כל אחד מהן לגלגל המקיף
את העולם שהארץ באמצעו שהוא גלגל המזלות ישנה הלכך
ונמצא מהלכו בזמן זה בגלגל המזלות פחות או יותר על מהלכו
אמש או על מהלכו למחר: טו הנהלך השנה שמהלך
הכוכב או השמש או הירח בגלגל הוא הנקרא אמצע המהלך
והנהלך שיהיה בגלגל המזלות שהוא פעמים יותר ופעמים פחות
הוא הנהלך האמיתי ובו יהיה מקום השמש או מקום הירח
האמיתי: יז כבר אכרנו שאילו הדרכים שאנו
מבארים כהלכות אילו אינן אלא להשבין ראית הירח בלכך
לפיכך עשינו העיקר שבבנו כהחלוק לעולם לחשבון זה מ
כהחלה ליל חמישי שיזכו יום שלישי לחודש ניסן משנת ושישי'
שנת שבע עשרה במהדר רס שהיא שנת שכנה ושלישים ותשע
מאות וארבעת אלפים ליצירה שהיא שנת תשע ומאה וארץ לחודש
שני חו היא שאנו קוראין אותה שנת העיקר בהשבון זה:
יז לפי שהראיה לא תהיה אלא בארץ ישראל בנימים על עיר
ירושלים ולשאר המקומות הסובבין אותה בכמו שנה או שבע
ימי שבוע רואין את הירח תמיד ובאים ומעדידי בבית דין ומקם
זה הוא נוטה בתחת הקו השנה הנסבב באמצע העולם כנגד
רוח צפנית בכגון ששים ושלישים מעלות עד הכס ושלישים ועד
השע ועשרים וכן הוא נוטה מאמצע הישוב כנגד רוח מערב
בכגון ארבע ועשרים מעלות עד שבט ועשרים ועד אדר ותשעים

פרק שנים עשר

כהלך השמש האמצעי ביום אחד שהוא ארבע ועשרים שעות
תשעה וחמשים חלקים ושכנה שניות סימנן כ"ד נכח נמצא
בהלכה בעשרה ימים השע במעלות ואחד וחמשים חלקים ושליש
ועשרים שניות סימנן טנ"א כ"ג ונמצא בהלכה במאה יום שכנה
והשעיים מעלות ושליש ושלישים חלקים ושליש וחמשים שניות
סימנן ז"ח ל"ג נ"ב ונמצא שארית מהלכ' בארץ יום אחד שתהלך
כל שלש מאות וששים מעלות כמו שיבארנו מאתי' וחמשים וששים
מעלות ושכנה ושלישים חלקים וחמשים שניות סימנן רס"ה לח"ג
ונמצא שארית מהלכה בעשרת אלפים יום מאה ושש ושלישים
מעלות ושכנה ועשרים חלקים ועשרים שניות סימנן קל"ח ל"ד
ועל הדרך הזה הכפיל ותציא מהלכה לכל בנין שתדעה וכן
אם תרצה לעשות סימנן ידועים אצלך למהלכה לשנים ימים
חלשישה הארבעה עד עשרה תעשה וכן אם רצוה לחזותך
סימנן ידועים מוכנין למהלכה לעשרים יום ושליש הארבעה
עד מאה תעשה לדבר גלוי הוא וידוע באור שידעת כהלך יום
אחד וראי הוא להחת מוכן ידוע אצלך כהלך אמצע השמש
להשעיה ועשרים יום ושליש מאת וארבעה וחמשים יום סוף
ימי שנת הלבנה כגון שחורשיה כסדרן והיא הנקראת שנה ס
סדרה שבזמן שהיה לך אמצעות אל מוכנין יהיה החשבון
הזה קל עליך לראית החודש לפי שהשעיה ועשרים יום גמורים
כליל הראיה עד ליל הראיה של החדש הבא וכן בכל החודשים
אין פחת בתשעה ועשרים יום ולא יותר שאין הפצנו בכל אל
החשבונות אלא לדעת הראיה בלבד וכן כליל הראיה של
חדש זה עד ליל הראיה לאותו החודש לשנה הבאה שנה ס"ה

המאתים שנים וארבעי חלקים : ו' וכן אם היה המסלול שלש מאות מעלות תגרע אותו משלש מאות ושש וישראל ששים וכבר ידעת שמנת ששים מעלות מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים וכן היא מנת השלש מאות מעלות ועל דרך זו בכל בנין ומנין : הרי שהיה המסלול חמש וששים מעלות וכבר ידענו שמנת הששים היא מעלה אחת ואחד וארבעי חלק ומנת השבעים היא מעלה אחת ואחד וחמשים חלק נמצא בין שתי המנות עשרה חלקים חלפי חשבון המעלות יהיה לכל מעלה ח' חלק אחד והיה המסלול שהוא חמש וששים מעלה אחת ושש וארבעים חלקים : ה' וכן אילו היה המסלול שבע וששים היתה נצטו מעלה אחת ושמונה וארבעים חלקים ועל דרך זו ת' שה בכל מסלול שיהיה במנינו אחדים עם העשרות בין בחשבון השמש בין בחשבונות הירח : ט' כיצד הרי שרצינו לידע מקו השמש האמתי בתחלת ליל השבת ארבע עשר יום לחודש תמוז משנה זו תוציא אמצע השמש תולה לעת הזאת וסיכנו קו' ר' כו' כמו שבארנו ותוציא מקום גובה השמש לעת הזאת יצא לך סיכנו פ' ס' כג' ותגרע מקום הגובה מן האמצעי יצא לך המסלול שכמה עשר מעלות ושנים וחמשים חלקים ושתי שניות סיכנו י"ח נ"ב ב' ואל תקפיד בכל מסלול על החלקים אלא אם יהיו פחות משלשים אל תפנה אליהם ואם היו שלשים או יותר תחשב אותה מעלה אחת וחוסף אותה על בנין מעלות המסלול לפיכך יהיה מסלול זה השע עשרה מעלות ו ותהיה בנתו על הדרך שבארנו שמנה ושלושים חלקים : י' ולפי שהמסלול חזק היה פחות במאה ושמונים תגרע המנ' שהיא שמנה ושלושים חלקים מאמצע השמש ישאר מאה וארבע מ' מעלות ותשעה וחמשים חלקים וחמש ועשרים שניות סיכנו ק' ד' ג' כו' ונמצא מקום השמש האמתי בתחלת ליל זה במזל סרסן בחמש עשרה מעלות בו פחות לה שניות ואל תפנה אל השניות כלל לא במקום השמש ולא במקום הירח ולא בשאר חשבונות הראיה אלא חקוד על החלקי בלבד ואם יהיו השניות קרוב לשלשים עשה אותם חלק אחד וחוספו על החלקים : י"א ומאחר שתדע מקום השמש בכל עת שתרצה תדע יום התקופה האמתי כל תקופה שתרצה בין תקופות הבאו' אחד עיקר זה שממנו התחלנו בין תקופות שעברו משני קדמוניות :

פרק ארבעה עשר

הירח שני בחלקים אמצעיים יש לו הירח עצמו מסבב בגלגל קטן שאינו מקיף את העולם כולו ומהלכו האמצעי באותו הגלגל הקטן נקרא אמצעי המסלול והגלגל הקטן עצמו מסבב בגלגל גדול המקיף את העולם ובמהלך אמצעי זה של גלגל הקטן ב' באותו הגלגל הגדול דבקיף את העולם הוא הנקרא אמצע הירח כהלך אמצע הירח ביום אחד שלש עשרה מעלות ועשר חלקים וחמש ושלושים שניות סיכנו י"ג י"ה : ב' נמצא מהלכו בעשרה ימים באה ואחת ושלושים מעלות וחמש וארבעי חלקים וחמשים שניות סיכנו ק"א כ"ה' ונמצא שארית מהלכו במאה יום מאתים ושבע ושלושים מעלות ושמונה ושלוש חלקים ושלוש ועשרים שניות סיכנו ר"ו כג' ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים יום שלש מעלות ושמונה וחמשים חלקי ועשרים שניות סיכנו ג' כ"ה' ונמצא שארית מהלכו בתשעה ועשרים יום ששים ועשרים מעלות וששה חלקים ושש וחמשים שניות סיכנו כ"ג נ' ונמצא שארית מהלכו בשנה סודרה שלש מאות וארבעה

וארבעים מעלות וששה ועשרים חלקים ושלוש וארבעים שניות סיכנו להם שמו' כו' מג' ועל דרך זו תכפול לכל בנין ימים או שנים שתרצה : ג' ומהלך אמצע המסלול ביום אחד שלש עשרה מעלות ושלושה חלקי וארבע וחמשים שניות סיכנו י"ג נגד' נמצא מהלכו בעשרה ימים באה ושלושים מעלות תשעה ושלושים חלקים בלא שניות סיכנו ק"ל ל"ט ונמצא שארית מהלכו במאה יום מאתים ושש ועשרים מעלות ותשעה ועשרים חלקים ושלוש וחמשים שניות סיכנו ר"ו כ"ג' ונמצא שארית מהלכו באלף יום מאה וארבע מעלות ושמונה וחמשים חלקים וחמשים שניות סיכנו ק"ד כ"ה' ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים יום שלש מאות ותשע ועשרים מעלות ושמונה וארבעים חלקים ועשרים שניות סיכנו ש"ב מ"ה' ונמצא שארית מהלכו בתשעה ועשרים יום שמונה ועשרה מעלות ושלושה וחמשים חלקים וארבע שניות סיכנו י"ח נגד' ונמצא שארית מהלכו בשנה סודרה שלש מאות וחמשים מעלות ושלוש עשרה שניות בלא חלקים סיכנו ט"ז כ' מקום אמצע הירח היה בתחלת ליל חמישי שהוא העיקר לחשבונות אילו במזל שור מעלה אחת וארבעה עשר חלקים ושלוש וארבעים שניות סיכנו ל"א י"ד מג' ואמצע המסלול היה בעיקר זה ארבע ושמונים מעלות ושמונה ועשרים חלקים וששים וארבעים שניות סיכנו כ"ד כ"ח מג' מאד שתדע מהלך אמצע הירח האמצעי שהוא העיקר שעליו תוסף תדע מקום אמצע הירח בכל יום שתרצה על דרך שיעשה באמצע השמש ואחר שתדע אמצע הירח לתחלת הליל שתדע התבונן בשמש תדע באי זה מזל הוא : ה' אם היתה השמש מחצי מזל דג' עד חצי מזל טלה תביח אמצע הירח כמות שהוא ואם תהיה השמש מחצי טלה עד תחלת מזל תאומי תוסף על אמצע הירח חמשה עשר חלקים ואם תהיה השמש בתחלת מזל תאומי עד תחלת מזל כז' אריה תוסף על אמצע הירח חמשה עשר חלקים ואם תהיה השמש בתחלת מזל כז' עד חצי מזל בתולה עד חצי מאזנים הנח אמצע הירח כמות שהוא ואם תהיה השמש מחצי מאזנים עד תחלת מזל קשת תגרע מאמצע הירח חמשה עשר חלקים ואם תהיה השמש בתחלת מזל קשת עד תחלת מזל דלי תגרע מאמצע הירח שלשים חלקים ואם תהיה השמש בתחלת מזל דלי עד חצי דגים תגרע מאמצע הירח חמשה עשר חלקים : ו' ומה שיהיה האמצע אחד שתוסף עליו או תגרע ממנו או הניח אותו כמות שהוא הוא אמצע הירח לאור שקיעת ההכה בכמו שלש שעה באותו הזמן שתוציא האמצע לו חוה הוא הנקרא אמצע הירח לשעת הראיה :

פרק חמשה עשר

אם תרצה לידע מקום הירח האמתי בכל יום שתדע תוציא תוציא אמצע הירח לשעת הראיה לאותו הלילה שתדע וכן תוציא אמצע המסלול ואמצע השמש לאותה העת ותגרע אמצע השמש מאמצע הירח והנשאר תכפול אותו חוה הנקרא מרחק המסלול : ב' וכבר הודענו שלא באנו בכל אילו ההשבונו' טעמנו בפרקים אלו אלא לדעת ראיה הירח לעולם אי אפשר שיהיה מרחק זה הכפול בליל הראיה שידאה בה הירח אלא בחמש מעלות עד ששים וששים מעלות ואי אפשר שיוסף על זה ולא יגרע ממנו : ג' והואל ודובר כן התבונן במרחק הכפול אם יהיה המרחק הכפול חמש מעלות או קרוב לחמש

ואמצע הראש בתחלת ליל חמשי שהוא העיקר היה מא' ושמנים
מעלות ושבעה וחמשים חלקים ושמונה ועשרים שניות סימנם
ק"פ נ"ז כ"ח : ג' אם תרצה לידע מקום הראש בכל עת
שתרצה תוציא אמצע לאותו העת כדרך שתוציא אמצע השמש
ואמצע הידה ותגרע האמצע משלש מאות וששים מעלו והבשאר
הוא מקום הראש באותו העת וכנגד לעולם יהיה מקום הנגב :
ד' כיצד הדי שרצינו לידע מקום הראש לתחלת ליל חמשי
שבת שיתנו שיני לחודש אייר בשנה זו שהי' שנת העיקר ומניין
חומים הגמורים מתחלת ליל העיקר עד תחלת ליל זו שאנו
רוצים לידע מקום הראש בו תטעה ועשרים יום : ה'
תוציא אמצע הראש לעת הזאת על הדרך שידעת והיא שתוסף
מחלכו לתטעה ועשרים יום על העיקר יצא לך אמצע הראש
מאה וששים ושמונים מעלות ותשע ועשרי חלקים ושבע ושלושים
שניות סימנם ק"פ כ"ט ז' תגרע אמצע זה משלש מאות וששים
ישאר לך מאה ושבע ושבעים מעלות ושלושים חלקים ושלוש
ועשרים שניות סימנם ק"ע ל"ג זה הוא מקום הראש ואל תפנה
אל השניות נמצא מקום הראש במזל בתולה בשבע ועשרים
מעלות ושלושים חלקים ומקום הנגב כנגד במזל דגים בשבע
ועשרי מעלות ושלושים חלקים : ו' לעולם יהיה בין הראש
ובין הנגב חצי הגלגל בשוחו לפיכך כל מזל שתמצא בו מקום
הראש יהיה הנגב במזל שביעי מבנו כבנו מנין המעלה והחלק
בשוחו אם יהיה הראש בעשר מעלה במזל פלוגי יהיה הנגב
בעשר מעלות ממזל שביעי ממנו : ז' וכאשר שתדע מקום
הראש ומקום הנגב ומקום הירח האמתי והתבונן בשלשתן אם
כיצאתה הירח עם הראש או עם הנגב במעלה אחת בחלק אחד
תדע שאין הירח נוטה לא לצפון השמש ולא לדרום ואם ראיתו
במקום הירח לפני מקו' הראש והוא הולך כנגד הנגב תדע שהירח
נוטה לצפון השמש ואם היה הירח לפני מקום הנגב והוא
הולך כנגד הראש תדע שהירח נוטה לדרום השמש : ח'
הנטייה שנטה הירח לצפון השמש או לדרום היא הנקראת
רוחב הירח אם היה נוטה לצפון נקרא רוחב צפוני
ואם היה נוטה לדרום נקרא רוחב דרומי ואם היה הירח
באחת משתי הנקודות לא יהיה לו רוחב כמו שבארנו : ט'
לעולם לא יהיה רוחב הירח יותר על חמש מעלות בין בצפון
בין בדרום אלא כך הוא דרכו יתחיל מן הראש ויתרחק מעט
מעט והברחק הולך ונוסף עד שיגיע לחמש מעלות ויחזור
ותקרב מעט מעט עד שלא יהיה לו רוחב כשיגיע לזנבו ויחזור
ויתרחק מעט מעט והברחק נוסף עד שיגיע לחמש מעלות ויחזור
ותקרב עד שלא יהיה לו רוחב : י' אם תרצה לידע רוחב
הירח כמה הוא בכל עת שתרצה ואם צפוני הוא או דרומי תוציא
מקום הראש ומקום הירח האמתי לאותה העת ותגרע מקום ה'
הראש כמקום הירח האמתי והבשאר הוא הנקרא בסלול הרוחב
ואם יהיה בסלול הרוחב במעלה אחת עד מאה ושבעים תדע
שרוחב הירח הצפוני ואם היה המסלול יתר על מאה ושבעים
תדע שרוחב הירח דרומי ואם היה מאה ושבעים בשוחו או
שלש מאות וששים בשוחו אין לירח רוחב כלל ותחזור ותראה
כנת מסלול הרוחב כמה הוא והוא שיעור נטייתו לצפון או לדרום
והוא הנקרא רוחב הירח הדרומי או הצפוני כמו שבארנו
וכמה הוא מנת מסלול הרוחב אם יהיה בסלול הרוחב עשר
מעלות והוא מנת שנים וחמשים חלקים ואם יהיה המסלול
הוא עשרים מעלות תהיה מנתו מעלה אחת ושלושה וארבעים
חלקים ואם יהיה המסלול שלשים תהיה מנתו שתי מעלות
ושלושים חלקים ואם יהיה המסלול ארבעים תהיה מנתו

שלש מעלות ושלושה עשר חלקים ואם יהיה המסלול חמשים
מעלות תהיה מנתו שלש מעלות וחמשים חלקים : ואם יהיה
המסלול ששים תהיה מנתו ארבעה מעלות ועשרים חלקים
ואם יהיה המסלול שבעים תהיה מנתו ארבע מעלות וששים
וארבעים חלקים ואם יהיה המסלול שמונים תהיה מנתו
ארבע מעלות וחמשה וחמשים חלקים ואם יהיה המסלול
תשעים תהיה מנתו חמש מעלות ואם יהיו אחדים עכ' העשרות
תקח הראי להם לפי היתר שבין שתי המנות כמו שיעשית במסלול
השמש ובמסלול הירח כיצד הרי שהיה בסלול הרוחב שלש
וחמשים מעלות וכבר ידעת שאילו היה המסלול חמשים היתה
מנתו שלש מעלות וחמשים חלקים ואילו היה המסלול ששים
היתה מנתו ארבע מעלות ועשרים חלקים נמצא היתר בין
שתי המנות שלשים חלקים שלשה חלקים לכל מעלה : נמצא
לפי השבון מסלול זה שהוא שלש וחמשים שלש מעלות והטעה
וחמשים חלקים ועל דרך זו תעשה בכל בנין ובנין כאשר
שתדע מנתו של מסלול הרוחב עד תשעים כמו שהדענוך תדע
מנות שלכל בנינות המסלול שאם יהיה המסלול יתר על תשעים
עד מאה ושמונים תגרע המסלול מק"פ והבשאר תדע בו המנה
: י"ד זה הוא רוחב הירח בתחלת ליל זה והוא דרומי
שהוא המסלול יתר על מאה ושבעים וכן אם היה המסלול
יתר ממאה ושבעים עד מאתים ושבעים תגרע מבנו מאה
ושמונים והבשאר תדע בו המנה : ט"ו ואם היה המסלול
יתר על מאתים ושבעים עד שלש מאות וששים תגרע אותו
משלש מאות וששים והבשאר תדע בו המנה : י"ז כיצד
הרי שהיה המסלול מאה וחמשים תגרע אותו כמאה ושמונים
נשאר שלשים וכבר ידעת שמנת שלשים שתי מעלות ושלושים
חלקים וכך תהיה מנת מאה וחמשים שתי מעלות ושלושים חלקים
הרי שהיה המסלול מאתים תגרע מבנו כמאה ושמונים ישאר
עשרים וכבר ידעת שמנת עשרים היא מעלה אחת ושלושה
וארבעים חלקים וכן תהיה מנת מאתים תהיה מעלה אחת ושלושה
וארבעים חלקים : י"ח הרי שהיה המסלול שלש מאות
תגרע אותו משלש מאות וששים נשאר ששים וכבר ידעת שמנת
ששים ארבע מעלות ועשרים חלקים וכך היה מנת שלש
מאות ארבע מעלות ועשרים חלקים ועל דרך זו בכל בנינות
: י"ט הרי שרצינו לידע רוחב הירח כמה הוא ובאיו חז'
הוא אם צפוני ואם דרומי בתחלת ליל ערב שבת שיכיל לחדש
אייר בשנה זו וכבר ידעת שמקום הירח האמתי היה בליל זה
בשמונה עשרה מעלות וארבעים חלקים כמזל טור סימנו י"ז
ומקום הראש היה באותה העת בשבע ועשרים מעלות ושלושים
חלקים במזל בתולה סימנו ק"ע ז' תגרע מקום הראש כמקום
הירח יצא לך מסלול הרוחב כאתים אחת ושלושים מעלות
ועשרה חלקים סימנו ר"לא לפי שאין כשיחזין על החלקים
בכל המסלול הנמצאת המנה של מסלול זה בדרום שבארנו
בפרק זה שלש מעלות ושלושה וחמשים חלקים והוא רוחב הירח
בתחלת ליל זה והוא דרומי שהרי המסלול יתר על מאה ושבעים

פרק שבעה עשר

כל הדברים שהקדמנו כפי שהיו עתידים וכוכבים לידעת
הראיה וכשתרצה לדעת זאת תתחיל ותחשוב ותוציא מקום
השמש האמתי ומקום הירח האמתי ומקום הראש לטעת וראיה

איפטר שידאה ואיפטר שלא יראה מפני העבים שמכסין אותו
או מפני המקום שהוא גיא או שיהיה דר גובה כנגד הרוח מערב
לאנשי אותו המקום שנמצא כאלו הן יושבין בגיא שהידח לא
ידאח למי שהוא במקום נמוך אפילו היה גדול וידאה
למי שהוא עומד בראש הר גבוה ותלול אף על פי שהידח
קטן ביותר וכן יראה למי שטובן על שפת הים או למי שמהלך
בספינה בים הגדול אף על פי שהוא קטן ביותר : ב'
וכן בימות הגשמים אם יהיה יום צח יראה הידח יותר כמה
שידאה בימות החמה לפי שבימי הגשמים אם יהיה יום צח יהיה
האידו זח ודרכה וידאה הרקיע בטוהר יותר מפני שאין שם אבק
שיתערב באויר אבל בימי החמה יהיה האויר כאלו הוא מעושן
מפני האבק ולא יראה הידח קטן : ג' וכל זמן שתמצא
קשת הראייה והאורך הראשון שתערוך לה עם שני הקצין שלה
בצמצו יהיה הידח קטן ביותר ולא יראה אלא במקום גבוה ביותר
ואם תמצא קשת הראייה והאורך הראשון ארכוין הרבה והוסיפו
עד סוף הקצים שלהן כמעלו יראה הידח גדול לפי אורך הקשת
והאורך הראשון יהיה גדול תליתו לכל ד' לפיכך ראוי
לבית דין לשום שני דברים אילו כלבם שהן זמן הראייה ומקומה
וטואלין את העד' באיזה מקום ראייתם שאם היתה הקשת הראייה
קצרה ויהן החשבון שיראה בצמצום כגון שהיתה קשת הראייה
תשע מעלות וחמישה חלקים והיה האורך הראשון שלש עשרה
מעלות בטוהר ובא עדים שדאזה אם היה בימות החמה או שהיו
במקום נגד חששין להן ובודקין אותן דרכה ואם היה בימות
הגשמים או במקום גבוה ביותר ודאי יראה אם לא יהי שם עבי'
ומבולין : ה' עדים שדאו החדש בזכנו ובאו והעידו
וקבלם בית דין וקדשו את החדש הזה הראשון ומע תשעה
ועדו יום מן היום המקדש ליל שלשים לא נראה הידח מפני
טאי איפטר לו להראות או מפני שססחו עבים והדי בית דין
מצפין לו כל יום שלשים כמו שבארנו ולא באו עדים ועובר את
החדש ונמצא יום ראש החדש השני יום אחד ושלשים כמו
שבארנו : ו' והתודלו למנות תכעה ועשרים יום מן יום
ראש החדש השני ליל שלשים לא נראה הידח אם תאמר שכך
מעברין את זה ועדו אתו שלש' וקובעין ראש החדש השלשים
יום אחד ושלשים כך איפטר שלא יראה הידח בליל שלשים גם
חדש זה ונמצא מעברין וחלכין ועושין חדשים אוד שלשים
כל השנה כולה ונמצא בחדש אחרון איפטר שידאה הידח בליל
חמישה ועשרים בוא בליל ששה ועשרים ואין לך דבר שחוק
הפסד יותר מזה : ז' ואל תאמר שהו בר הזה דבר שאינו
נעו הוא שלא ירא הידח בכל השנה אלא דבר קרוב הוא הדב'
ופעמים רבות יארע זה ונמצא בו במדינת שזמן הגשמים שם
אדך העבים רבים שאין אנו אומרין שלא יראה הידח בכל
השנה אלא שלא יראה בתולדות החדשים וידאה אוד כך בימים
פעמים לא יראה מפני העבים טאי איפטר לו שידאה חדשים
טאי איפטר לו שידאה בהם וחדשים שאיפטר שידאה בהם לא
ידאה מפני הטב' או מפני שהיה קטן ביותר ולא נתבון אדם
לראותו : ח' אלא הקבלה שהיה ביד חכמים איש כפי איש
נפי משה רבינו היא שבזמן שלא יראה הידח בתולדות החדשים
חדש אוד חדש בית דין קובעין חדש מעובר משלשים יום
חדש חסר מתשעה ועשרים יום וכן מחשבין וקובעין חדש
מעובר וחדש חסר בקביעת לא בקידוש שאין מקדשין אלא על
הראיה ופעמים עושין מלא אוד כלא או חסר אוד חסר כמו
שידאה לו סמן החשבון : ט' ומתכונין לעולם בחשבונם
שאם יראה הידח בחדש הבא יראה בזכנו או בליל עיבור לא
שידאה קדם זמנו שהוא ליל ששנה ועשרים ובחשבונות הראייה

האילו שבארנו יתבאר לך ותדע כתי איפטר שידאה ונדי איפטר
שלא יראה ועל זה סוכבין ובעברין חדש אוד חדש או עושין
חדש חסר אוד חדש חסר ולעולם אין פוזתין בארבעה חדשים
המעברין בשנה ולא נוספין על שכנה חדשים המעברין והם
לעבור חדשים אלו שמעברין לפי השבון עושין סעודת עיבור
החדש כמו שאמרנו בפרק שלשי : י' וכל שתמצא בתלמוד
מדיברי שמראין שבית דין סוכבין על החשבון וכפי משה כמיני
שהדבר בסדר להם והרשות בידם לחסר או לעבר וכן זה שהביר
רבי תשעה חדשים בשנה וכל ביוצא בזה הכל על עקר זה הוא
בני בזמן שלא נראה החדש בזכנו : יא' וכן זה שאמרנו
המביים שמעברין את החדש לצורך הוא בחדש' אוד שמעברין
אותן לפי השבון ועושין אחד כלא ואחד דבר ויש לדם לעבר
חדש אוד חדש או לחסר בזה הוא שמעברין לצורך מפני שלא
נראה הידח בזכנו אלא בעת שיראה הידח בזכנו שה' א' תחלת
היותו נראה אוד ענתקבין עם השמש בקדשין לעולם : יב'
וכל הדברים האילו בזמן שיש שם בית דין וסוכבין על הראיה
אבל בזמנים אילו אין סוכבין אלא על הקביעה בזה החשבון
האמצעי הפשוט בכל ישראל כמו שבארנו בהלכות אלו :
יג' יתבאר בספרי החשבון התקופות והגימטריאות שאם יראה
הידח בארץ ישראל יראה בכל מדינת העולם שהן למעדב ארץ
ישראל ובכונות כנגדה ואם יתן חשבון שלא יראה בארץ ישראל
איפטר שידאה במדינות אחרות שהן למעדב ארץ ישראל
ומבנות כנגדה לפיכך אם יראה הידח במדינה שהיא למעדב
ארץ ישראל אין בזה ראייה שגראה הידח בארץ ישראל :
יד' אבל אם לא יראה הידח בראש ההרים במדינה המעדרבית
הכחנות כנגד ארץ ישראל ביזע שלא נראה בארץ ישראל :
טז' וכן אם לא יראה הידח בארץ ישראל ביזע שלא נראה
בכל מדינת העולם שהן למזרח ארץ ישראל ובכונות כנגדה
ואם יראה בארץ ישראל איפטר שידאה במדינות אחרות ואפטר
שלא יראה לפיכך אם ראה במדינה שהיא למזרח ארץ ישראל
ומבנות כנגדה ביזע שגראה בארץ ישראל לא נראה במדינת
המזרחית אין בזה ראייה אלא איפטר שידאה בארץ ישראל :
יז' וכל אלו הדברים כשהיו המדינות שבמערב ושבמזרח
בכונות כנגד שהן נטות לצפון העולם כשש' מעלות עד חמס'
ושלשים מעלות אבל אם היו נטות לצפון יותר מזה או פחות
מטפטים אחרים יש להן שדאי אינן מבנות כנגד ארץ ישראל
דברים אלו שבארנו בעדי מזרח ומערב אינן אלא להגיד כל
משפט וראיה להגדיל תורה ולהאדירה לא שיהיו בני מודה או
בני מעדב סוכבין על ראיית הידח או תועיל להם כלום אלא
לעולם אין סוכבין אלא על קידוש בית דין שבארץ ישראל כמו
שבארנו כמה פעמים :

פרק תשעה עשר

לפי שאמרנו חכמים שכלל דברים שהיו בודקין בהן את העד'
אומרין להן להיכן היה הידח נוט' ככר בעיני להחדי דרך חשבון
דבר זה ואין אני מדקדק בו לפי שאינו כועל בראי' כלל ותחלת
חשבון זה לדעת נטית המזלות תלה : ב' העגולה
שהיא עוברת במחצית המזלות שבה מהלך השמש אינה עוברת
באמצע העולם מחצי המזרח לחצי המערב אלא מנה היא
מעל הקו השנה והסכב באמצע העולם כנגד צפון חרות חציה
נגדה לצפון והנה נופה לדרום : ג' ודעתי י' ג'

הירח והשמש באי זה מזל הוא אם יהיה במזל דגים או במזל
 פולה תוסיף על האורך השלישי שתותו ואם יהיה האורך במזל
 דלי או במזל טור תוסיף על האורך השלישי חמישיתו ואם יהיה
 האורך במזל גדי או במזל תאומים תוסיף על האורך השלישי
 שתותו ואם יהיה האורך במזל קשת או במזל סרטן תניח
 האורך השלישי כמות שהוא ולא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו
 ואם היה האורך במזל עקרב או במזל אריה תגרע מן האורך
 השלישי חמישיתו ואם יהיה האורך במזל מאזנים או במזל
 בתולה תגרע מן האורך השלישי שלישייתו ומה שיהיה האורך
 השלישי אחר שתוסיף עליו או תגרע ממנו או תניח אותו כמות
 שהוא : ונא הנקרא אורך רביעי ואח' כך תחזור אצל ר"ב הדרח
 הראשון ותקח שני שלישי לעולם זה הוא הנקרא כנת גובה
 הכדינה ותתבונן ותרא אם יהיה רוחב הירח צפוני תוסיף מנת
 גובה הכדינה על האורך הרביעי ואם יהיה רוחב הירח
 דרומי תגרע מנת גובה הכדינה מן האורך הרביעי ומה שיהיה
 האורך הרביעי אחר שגורעין ממנו או שמוסיפין עליו הוא
 הנקרא קשת הראיה י"ג כיצד הדי שבאנולחוקר
 א"ג ראה הירח בליל ערב שבת שני לחדש איך משנה זו או לא
 יראה הוציא בקים השמש האמרי ומקום הידח האבתי ורוחב
 הירח לש"ז כנו שהודענך יצא לך כקו השמש האבתי בשבע
 מעלות ותטעה חלקים במזל טור סימנו ל"ט ויצא לך
 בקים הירח האבתי בשכונה עשרה מעלות וששה חלקים
 במזל טור סימנו כח'לו ויצא לך רוחב הירח ברמח דחם
 שלש מעלות וששה וחמישים חלקים סימנו נג"ז זה הוא
 הרוחב הראשון ותגרע מקום השמש במקום הידח יטאר אחת
 עשרה מעלות ושבעה ועשרים חלקים סימנו י"א כ"ז זה הוא
 האורך הראשון ולפי שהיה הירח במזל טור יהיה שני כראה
 האורך בעלה אחת דאמי לגרוע אותה מן האורך הראשון יצא
 לך האורך השני עשר מעלות וחלקים סימנו י"ב וכן יהיה
 שני כראה הרוחב עשרה חלקי ולפי שרוחב הירח היה דרומי
 דאמי להוסיף עליו שני כראה שהוא עשרה חלקים יצא לך
 הרוחב השני ארבע מעלות וששה חלקים סימנו ד"ג ולפי
 שהיה הירח בשכונה עשרה מעלות במזל טור ראוי לקח מן
 הרוחב השני רביעייתו והוא הנקרא מעגל הירח יצא לך מעגל
 הירח לעתו מעלה אחת וחלק אחד לפי שאין כדוקדקין בשניות
 : י"ד ולפי שרוחב הירח דרומי ומקום הידח האבתי בין
 ראש גדי ראש סרטן ראוי להוסיף המעגל על האורך השני יצא
 לך האורך השלישי אחת עשרה מעלות ושכונה ועשרי חלקים
 סימנו י"א כ"ח ולפי שהאורך הזה במזל טור ראוי להוסיף על
 האורך השלישי חמישיתו שהוא שתי מעלות וששנה עשר חלקים
 יצא לך האורך הרביעי שלש עשרה מעלות וששה וארבעים
 חלקים סימנו י"ג מ"ו וחזרנו אצל הרוחב הראשון ולקחנו שני
 שלישי ויצא מנת גובה הכדינה והוא שתי מעלות וחמישים חלקים
 חלקים ולפי שהיה הרוחב דרומי ראוי לגרוע ממנו מנת גובה
 הכדינה מן האורך הרביעי יטאר לך אחד עשרה מעלות ו"א
 חלקים סימנו י"א י"א זה היא הקשת הראיה בלילה הזה ועל הדרך
 הזה תעש' ותדע קשת הראיה ככה מעגל וככה חלקי יש בה בכל
 ליל ראיה שתרגעה לעולם : ט"ו ואחר שתצא קשת חתבין
 בה ד' : שאם תהיה קשת הראיה תשע מעגל או פחות אי אפשר
 שיראה בכל ארץ ישראל ואם תהיה קשת הראיה דר' על ארבע
 עשרה מעלות אי אפשר שלא יראה ויהיה גלוי לכל ארץ ישראל
 : י"ז ואם תהיה קשת הראיה בתולדת מעלה עשירית עד
 סוף מעלות ארבע עשר תערוך קשת הראיה אל האורך הראשון

הדע אם יראה או לא יראה מן הקצין שיש לו חן הקדקין
 קיצי הראיה : י"ז ואלו הן קיצי הראיה אם תהיה קשת
 הראיה כותר על השע מעלות עד סוף עשר מעלות או יתר על
 עשר ויהיה האורך הראשון שלש עשרה מעלות או יתר הוא
 יראה ואם תהיה הקשת פחות כזה או יהיה האורך פחות כזה לא
 יראה : י"ח ואם תהיה קשת הראיה כותר על עשר מעלות
 עד סוף אחת עשר מעלות או יתר על אחת עשרה ויהיה האורך
 הראשון י"ב מעלות או יתר דאמי יראה ואם תהיה הקשת פחות
 מזה או יהיה האורך פחות מזה לא יראה : י"ט ואם תהיה
 קשת הראיה כותר על אחת עשרה עד סוף שתיים עשרה מעלות
 או יתר על שתיים עשרה ויהיה האורך הראשון אחת עשר מעלות
 או יתר דאמי יראה ואם תהיה הקשת פחות מזה או יהיה האורך
 פחות מזה לא יראה : כ"א ואם תהיה קשת הראיה כותר
 על שתיים עשרה מעלות עד סוף שלש עשרה מעלות או יתר על
 יראה ואם תהיה הקשת פחות מזה או יהיה האורך פחות מזה
 לא יראה : כ"ב ואם תהיה הראיה כותר על שלש עשרה
 מעלות או יתר על ארבע עשרה ויהיה האורך הראשון השע
 מעלות או יתר דאמי יראה ואם תהיה הקשת פחות מזה או יהיה
 האורך פחות מזה לא יראה ועד כאן סוף הקצין :

כ"ב כיצד באנו להתבונן בקשת הראיה של לילי ערב שבת
 שני לחדש איך משנה זו יצא לנו בחשבון קשת הראיה אית
 עשרה מעלות ואחד עשר חלקים כמו שידעת ולפי שהיה קשת
 הראיה בין עשר עד ארבע עשרה ערכנו אותה אל האורך
 הראשון וכבר ידעת שהאורך היה בליל זה אחת עשרה מעלות
 ושבעה ועשרים חלקים ולפי שהיתה קשת הראיה יתר על אחת
 עשרה מעלות והיה האורך הראשון יתר על אחת עשרה ידע
 שדאמי יראה בליל זה לפי הקצין הקצובות וכן העשה בכל
 קשת וקשת עם האורך הראשון שלה : כ"ג וכבר
 ראיתו כן המעשים האלו כבה השבונות יש בו וכמה תוספת
 וכמה גירועין אחר שיגענו הרבה עד שדמיצינו דמיס
 קרובים שאין בחשבונם עומק גזול : כ"ד שהידח עקלקלות
 גזולות יש במגזלותיו ולפיכך אברו חכמים שמי ידע בבוא
 ירח לא ידע בבואו ואברו חכמים פעמים באבארוכה פעמים
 בא בקצרה כמו שתראה בחשבונות אילו שפעמים תוסיף פעמים
 תגרע עד שתהא קשת הראיה ופעמים תהיה קשת הראיה ארוכה
 ופעמים קצרה כמו שבארנו : כ"ה ופעם כל אלו
 החשבונות וכפני מה מוסיפים בנין זה ונפני מה גורעין והיא
 נודע כל דבר ודבר כאלו הדברים והראיה על כל דבר חזני
 היא חכמה התקופות והגיטוריות שחברו בה חכמי יון ספרים
 הרבה והם הנביאים עכשיו ביד החכמים אבל הספרים שחברו
 חכמי ישראל שהיו בימי הנביאים מבני ישישכר לא הגיעו אלנו
 ומאוד שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם שאין בהם חזני
 ואי אפשר אדם להרהר אחריהם אין חוששין להבדיל בין
 שחברו אותם נביאים בין שחברו אותם גרים שכל דבר שנגלה
 טעמו ונודעה אמתו בראות שאין בהם חזני אנו סומכין על
 זה האיש שאברו או שלמדו על הראיה שנתגלה החסעם ט
 שגודע :

פרק שמונה עשר

דבר ידוע וברור שאם יצא לך החשבון שהירח יראה בלילה

וכן אין תוקעין ברוך לא בשופר ולא בחצוצות ולא זוקקים ומתחננים בהם בתפלה אלא אם כן היתה עיר שהקיפוה גוים או נוד או ספינה המטורפת בים : אפילו יחיד הנרדף כפני גוים מפני ליסטתו ומפני רחוקה מתענים עליהם בשבת וזוקקין ומתחננים עליהם בתפלה אבל אין תוקעין אלא אם כן תקעו לקבץ את העם לעזור אותם להצילן : ז' וכן אין גחירין תענית בתחלה בראשי חודשים או בחנוכה ופורי' או בחולל של מועד ואם התחילו להתענות על הצרה אפילו יום אחד ופגע בהן יום כאלו מתענין ומשלימין היום בתענית : ח' תענית אלו שמתענים על הצרות אין מתענין בהן לא עוברות ולא בניקות ולא קטנים ומתירין לאכול בלילה אף על פי שמתענין למחר ודף מתענית המט' כמו שיתבאר וכל תענית שאוכלין בה בלילה בין ציבור בין יחיד הרי זה אכל ושתה עד שעלה עמוד השחר והוא שלא ישן אבל אם ישן אינו חוזר ואוכל :

ט' כשם שהציבור מתענים על צרתן כך היחיד מתענה על צרתו כיצד הרי שהיה לו חולה או תועה במדבר או אסור בבית האסורים יש לו להתענות עליו ולבקש רחמים בתפלתו ואומר ענינו וכו' בכל תפלה שכתפלל ולא יתענה בשבת ולא במועדות ולא בראשי חודשים ולא בחנוכה ופורים : י' כל תענית שלא קיבלה עליו היחיד מבעוד יום אינה תענית כיצד מקבלה בשיתפלל תפלת מנחה אומר אוד התפלה מוד אהא בתענית תומר בלבו להתענות למוד אף על פי שהוא אוכל בלילה לא הפסיד כלום וכן אם גבר וקבל עליו להתענות שלש או ארבעה ימים זה אחר זה אף על פי שהוא אוכל כל לילה לילה לא הפסיד תעניתו ואינו צריך כיונה לכל יום ויום מבעוד יום : י"א קבל עליו מבעוד יום להתענות למחר בלבד והתענה ובלילה נמלך להתענות ביום שני אף על פי שלן בתעניתו אינה תענית מפני שלא קבלה עליו מבעוד יום ואין צריך לומר שהיה אוכל ושתה בלילה והשכים בבקר ונמלך להתענות שאין זו תענית כלל : י"ב והזאה וחוס רע צריך להתענות למחר כדי שיטוב ויעזר במעשיו והפש בהן ויחוד בתשובה ונתענה ו ואילו בשבת וכתפלל ענינו בכל תפלה אף על פי שלא קבלה מבעוד יום והמתענה בשבת מתענה יום אחד מפני שביטל עונג שבת : י"ג מתענה אדם שעות והוא שלא יאכל

כלום שאר היום כיצד הרי שהיה טרוד בחפציו ומתעסק בצרכיו ולא אבל עד הצות או עד תשע שעות ונמלך להתענות בשעות שנשארו מן היום הרי זה מתענה אותן שעות וכתפלל בהן ענינו שהרי קבל עליו התענית קודם שעות התענית וכן אם אבל ושתה ואוד כך התחיל להתענות שאר היום הרי זה תענית שעור : י"ד כל השירי בתענית בין שהיה מתענה על צרתו או על חלמו בין שהיה בתענה עם הציבור על צרתם הרי זה לא ינהיג עידונון בעצמו ולא יקל ראשו ולא יהיה שמח ופוש לב אלא הוא ואתן כענין שנאמר מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו ומחור לו לטעם את התבטיל ואפילו בכדי רביעית והוא שלא יבלע אלא טעם ופולט שבת ואכל משלים תעניתו : טו' יחיד שהיה מתענה על החולה ונתרפא על צרה ועברה הרי זה משלים תעניתו החולף ממקום שמתענין למקום שאין מתענין הרי זה מתענה ומשלים תעניתו הלך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין הרי זה מתענה עמהן טבח ואכל ושתה אל יראה בפניהם ואל ינהיג עידונון בעצמו י"ז ציבור שהיו מתענין על הגשמים וידדו להן גשמים אם קדם חצות יחד לא ישלימו אלא אוכלין ושותין ומתבגסין וקוראי הלל הגדול שאין אומרים הלל הגדול אלא בנפש שבעה ותרס מלאה ואם אוד חצות האיל ועבר רוב היום בקדושה ישלימו תעניתן וכן אם

היו מתענין על צרה ועברה או על שמד ובטל אם קדם חצות לא ישלימו ואם אחר חצות ישלימו : י"ז בכל יום תענית שגהדק על הציבור מפני הצרות ביתרון והזקנים י"ז בבית הכנסת ובחוקים על מעשה אנשי העיר מאד תפילת שחדי עד חצות היום ומסירין הככשולות של עבירות ומזהירין חורשים וחוקרין על בעלי חמס ועבירות ומפרישין אותן ועל בעלי זיוע ומשפילין אותן וכיוצא בדברים אלו ומחצי היום ולערב רביע היום קוראין בכרבות וקוללות שבתורה שנאמר מסר ה' בני אל תבאם ואל תקוץ בתוכחתו וכפטרין בנביא בתוכחות מענין הצרה ורביע היום האורחן מרפלים כנחה ומתחננים וזוקקים ומתחננים כפי כוחם :

פרק שני

אלו הן הצרות של ציבור שמתענין ומתריעין עליהן על הצרות שזנאי ישראל לישראל ועל הזרע ועל הדבר ועל חיה רעה ועל הארבה ועל החסיל ועל השדפון ועל הירקון ועל הכפלות ועל החלאים ועל המזונות ועל המטר : ב' כל עיר שיש בה צרה מכל אלו אותה העיר מתענה ומתרעת עד שהעבוד הצרה וכל סביבותיה מתענות ולא מתרעות אבל כבקשי' עליהם רחמים וכל מקום אין צועקין ולא מתריעין בשבת כמו שאמרנו ודף מצרת ומזונ' שצועקין עליה אפי' בשבת אבל אין מתריעין עליהן בחצוצרות בשבת : ג' על הצרת שזנאי ישראל לישראל כיצד גוים שבאו לערוך מלחמה עם ישראל או ליטול מהם כס או ליקח בידם ארץ או לגזור עליהם שכר אפי' במצוה קלה הרי אילו מתענים ומתריעין עד שיחזכו וכל העדים טסביבותיהם מתענין אבל אין מתריעין אלא אם כן תקעו להתקבץ לעזרתן : ד' על הזרע כיצד אפילו חרב של שלום כגון שערכו מלחמה גים עם גוים ועברו במקום ישראל אע"פ שאין בנייהם ובין ישראל מלחמה הרי זו צרה ומתענין עליה שנחזר לא תעבוד בארצכם מבלל שראית המלחמה צרה : ה' ועל הדבר אי זו ה' דבר עיד שיש בה ת' ק' תג' ויצאו מנבה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה הרי זה דבר יצאו ביום אחד או בארבעה ימים אין זה דבר היה בו אלה ריצאו מנבה ששה מתים בשלשה ימים זה אחר זה דבר יצאו ביום אחד או בארבעה ימים אין זה דבר והן לפי חטבון זה ואין הנשים והקננים והזקנים ששבתו ממלאכה בכלל כגין אנשי המדינה לענין זה ו' היה דבר בארץ ישראל מתענין שאר גליות ישראל עליהן היה דבר במדינה ושיחות המלכות ובאות מנבה לכדינה אודות שתיהן מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו :

ז' אין מתענין על חיה רעה אלא בזמן שהוא מ משלחת כיצד נראתה בעיד ביתם הרי זו משלחת נראתה בטדה ביתם אם ראתה שני בני אדם ולא ברחו בפניה הרי זו משלחת לא רדפה אודיהם אינה משלחת ואם היה טדה הפסוק לאגם וראת שני בני אדם ורדפה אודיה אינה משלחת ואם היתה באגם אפי' רדפה אודיה אינה משלחת אלא אם כן רפת שניהם ואכלה אחד בהן אבל אם אכלה שניה באגם א' נ' משלחת מפני שזה הוא במקומו וכפני הרעבון טדה לא כפני שהיא משלחת : ח' בתים הבנויים בכדברות ובארצות הגשבות הואיל והן מקום גרודי חיה אם עלתה לג' ונ' ח' תימוק בערים הרי זו משלחת ואם לא רגיעה לכדה זו אינה משלחת שאלו בני אדם הם שסכנו בעצמם ובאו למקום הדחת : ט' שאר מיני רמש הארץ רמש העוף שמשלחת והדקו כגון טלוח נהשין ועקרבים ואין צריך לומר צרעין והושין והחזמה להן יג' ד'

ושהי בקודמת יש בה שפתינת בהן בעגלות הקו השוח
המסבב באמצע העולם הנקודה האחת ראש מזל טלה והנקודה
השנייה שכנגדה ראש מזל מאזנים ובמצא ששה מזלות נוטות
לצפון מתחלת טלה על סוף בתולה וששה נוטות לדרום מתחלת
מזל מאזנים עד סוף מזל דגים: ג' ומראש מזל טלה
יתחילו המזלות לנטות מעט מעט ולהתרחק מעל הקו השוח כ
כנגד הצפון עד ראש סרטן יהיה ראש סרטן רחוק מעל הקו השוח
לרוח הצפון שלש ועשרים מעלות וחצי מעלה בקירוב ויחזרו
המזלות להתקרב לקו השוח מעט מעט עד ראש מאזנים שהוא
על הקו השוח ומראש מאזני יתחילו לנטות ולהתרחק כנגד רוח
דרום עד ראש גדי ויהיה ראש גדי רחוק מעל הקו השוח לרוח
דרום שלש כ' מעלות וחצי מעלה ויחזרו המזל להתקרב מעט מעט
כנגד הקו השוח עד ראש טלה: ה' נמצא ראש טלה וראש
מאזנים מסבב על הקו השוח והפך כשתהיה השמש בשש
ראשים אילו לא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום ותהיה בראי
מזרח ותשקע בראי מערב והיה היסוד והלילה שאין בכל היסודי
ו' הרי נתברר לך שכל מעלה ומעלה ממעלות המזלות נוטה
לצפון או לדרום ויש לנטייתן שיעור ורוב הפטייה לא תהיה
יותר על שלשה ועשרים מעלות וחצי בקירוב: ז' ואילו
הם השערים של נטיית לפי מניין המעלות של מזלות והנהגת לוח
בתולה מזל טלה עשר מעלות נטייתם ארבע מעלות עשרים
מעלות נטייתם שבעה מעלות שלש מעלות נטייתם אחת עשרה
מעלות ומחצה וארבעים מעלות נטייתם חמש עשרה מעלות
חמשים מעלות נטייתם שבעה עשרה מעלות ששים מעלות נטייתם
עשרים מעלות שבעים מעלות נטייתם ששים ועשרים מעלות
שבעים מעלות נטייתם שלש ועשרים מעלות תשעים מעלות
נטייתם שלש ועשרים מעלות וחצי מעלה:

ח' ואם יהיו אחד כ' בכנין תקח להם מנהם מבין שתי
הנטיית כמו שבארנו בשמש ובירח כיצד חשב מעלות נטייתם
שתי מעלות ואם היה מבין המעלות שלש ועשרים נטייתם
תשע מעלות ואם היה מבין המעלות שלשה ועל דרך זו ככל
האחרים טו' ובאר שדרך הנטייה של
מעלות כאחד עד תשעים תדע נטיית כולן כדרך שהודענו
ברחב הרוח שאם היה המנין יותר על תשעים עד באה ושכני'
תגרע אותו כבאה ושכנים ואם היה יותר על באה ושכנים עד
מאתים ושבעים תגרע מבט מאה ושנים ואם היה יותר על
על מאתים ושבעים עד שלש מאת וששים תגרע אותו מטלת
מאת וששים והנשאר תדע נטייתו והיא נטיית אותו המנין
שבידך בלא גרעון ולא תוספת: י' אם תרצה לידע כמה
מעלות הוא הרוח נוטה מעל הקו השוח כנגד צפון העולם או כנגד
דרום העולם תדע ותגלה כמה נטיית המעלה שהיא מקום
הרוח האמתי ולא זה רוח היא נוטה לצפון או לדרום ותחזק
ותחשוב ותציא רחוב הרוח הראשון ותראה אם הוא צפוני או
דרומי אם נמצא רחוב הרוח ונטיית מעלתו ברוח אחת כגון
שהיו שניהם צפוני או דרומיים תקבץ שניהם ואם נמצאו בשתי
רווח כגון שהיה האחד דרומי והאחר צפוני תגרע המעט כשניה'
מן הרב והנשאר הוא מרחק הרוח מעל קו השוח באותה הרוח
שהיה בה הרב בשניהם: י"א כיצד באנו לידע כמה
הרוח נוטה מעל הקו השוח בלילי הראייה שהוא שני לחדש
אייר משנה זו וכתב ידעת שמעלות הרוח היה תשע עשרה ממזל
שור נטייתו בצפון כמו שכנה עשרה מעלות ורחוב הרוח היה
כדרום כמו ארבע מעלות תגרע המעט מן הרב ישאר ארבע
עשרה מעלות ונמצא הרוח רחוק מעל הקו השוח ארבע עשרה
מעלות לרוח צפון שהיא המנין הרב שהוא שבעה עשרה מעלות

זהו צפוני וכל חשבון זה בקירוב בלא דקדוק לפי שאינו מעלה
בראייה: י"ב אם תרצה לידע לאי זו רוח כרוחות העולם
יראה הרוח נוטה תחשוב ותדע ברחוק מעל הקו השוח אם יהיה
על הקו השוח או קרוב ממנו בשמים או שלש מעלות בצפון או
ברום יראה מבין כנגד אמצע מערב ותראה פנימיתו מכוננת
כנגד מזרח העולם בשווה: י"ג ואם יהיה רחוק מעל הקו
השווה לצפון העולם יראה בין מערב העולם ובין צפון ותראה
פנימיתו נוטה מכנגד מזרח העולם כנגד דרום העולם: י"ד
ואם היא רחוק מעל הקו השוח לדרום העולם יראה בין מערב
העולם ובין דרומו ותראה פנימיתו נוטה מכנגד מזרח העולם כנגד
צפון העולם ולפי רוב המרחק לפי רוב הנטייה טו'
ופתקירת העדים שאמרו להם כמה היה גבוה ודבר זה ידע
מקשת הראייה שבזמן שתהיה קשת הראייה קצרה יראה הרוח
כאילו הוא קרוב כן הארץ ובזמן שתהיה ארוכה יראה גבוה מעל
הארץ ולפי אורך קשת הראייה לפי גובהו מעל הארץ בראיית
העינים: י"ו הרי בארנו חשבונות כל הדרכים שצריכין
להם בידיעת הראייה ובחקירת העדים כדי שיהיה הכל ידע
למבינים ולא יחסר דרך מדרכי התורה ולא ישוטטו לבקש
אחרים בספרים אודים ודרשו מעל ספר ה' וקראו אחת מהנה
לא בעדרה: בריך רחמנא דסייע:

הלכות תעניות

מצות עשה אחת והיא לצעוק לפני ה' בכל עת צרה גזולה שלא
תבא על הציבור וכאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

מצות עשה כן התורה לצעוק וליריע בחצוצרות על כל צרה
שתפוא על הציבור שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעועם
בחצוצרות כלומר כל דבר שיצר לכם כגון בצרה ודבר וארוב
וכיצא בהן זעקו עליהן והריעו: ב' וחבר זה נודתי
התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה וזעקו עליה ויריעו ידעו הכל
שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב עונותיכם הטו ותו'
זה הוא שיגתם להם להסיר הצרה בעליהם ג' אבל אם
לא יזעקו ולא יבטו אלא יאבדו דבר זה מכנה העולם ארע לנו
וצרה זו נקרה נקרת הרי זו דרך אבודות וגורמת להם להדבק
במעשיהם הרעים ותסיף הצר צרות אחרות הוא שכתוב בתורה
והלכתם עמי בקרי והלכתי גם אני עמכם בחבת קרי כלומר כ
כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהיא קרי אוסף
לכם חבת אותו קרי: ד' ומדברי סופרים להתענות על
כל צרה שתבא על הציבור עד שידחו מן הסמי וכיבי התענות
האילו זעקו בתפילות ומתחננים וכריעין בחצוצרות בלבד ואם
היו במקדש פריעין בחצוצרות ובשופר הסופר מקצר החצוצרות
מאריכות שמצות היום בחצוצרות ואין תוקעין בחצוצרות ושופר
כאחד אלא במקדש שנאמר בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני
המלך השם: ה' תעניות אלו שגודקין על הציבור בפני
הצרות אינן יום אחד יום שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בובר
זה ואין נחרין בחללה תענית אלא בב' בטבת ובה' של אדר
ובשני של אדר: וכן על הסדר הזה שני חובשי ושני עד
שידחו: ו' אין נחרין תענית על הציבור לא
בשבתות ולא בימים טובים וכן

ואחר כך מעמידן התיבה ביניהן והם יושבין חקן חכם
עונד לא היה שם זקן חכם מעמידן חכם לא היה שם לא זקן
הלא חכם מעמידן אדם של צורה ואומר לפניכם דברי כיבושין
אחינו לא שק ולא תענית גורמין אלא תשובה ומעשים טובים
שכן מצינו בנינוה שלא נאמר באישי כינוה וירא האלקים את
שקם ואת תעניתם אלא וירא האלרים את מעשיהם ובקבל הוא
אומר קרעו לבבכם ואל בגדיכם ומוסיף בעניינת אלו כפיכוד
עד שיכניע לכם וישוכו תזכה נמורה : ג' ואחד שגמ'
ה דברי כיבושין עומדין בתפילה ומעמידן שליח ציבור הראוי
להתפלל בתענית אלו ואם היה אותו שאומר דברי הכיבושין
ראוי להתפלל מתפלל ואם לא מורדין אחר : ד' ואי
זה הוא הראוי להתפלל בתענית אלו איש שהוא גי' בתפילה
ותל לקרות בתורה נביאים וכתובים ומגפ' ואין לו ויש לו
תענה בשדה ולא יהיה ככניו וככני ביתו וכל קרובי החלום ע
עליה בעל עבירה אלא יהיה ביתו ריקן מן העבירות ולא יצא
עליה שם רע בלחצו שפ' ברוך ומרצה לעם ויש לו נעימה
וקול ערב ואם היה זקן עם כל הכוח האלו הרי זה מפואר ואם
אינו זקן האיל ויש בו כל המדות האלו יתפלל : ה'
ושליח ציבור כתחיל ומתפלל עד ברכת גאל ישר ואומ' זכרונת
ושופחות מעין הצרה ואומר אל השם בצרתה ה' קראתי רענני
אשא עיני אל ההרים וכו' ממעמקים קראתיך השם : ו'
תפילה לעני כי יעשף וכו' ואומר דברי תחנונים כפי כוחו ואומר
ראה נא בעינינו וריבה ריבינו ומהר לנאלנו ומתחנן ואומר
בסוף תחנוניו כי טענה את אברהם אבינו בהר המוריה הוא י
יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביזם הזה בא' גואל ישראל
ומתפלל להוסיף שש ברכות שהוא מוסיף זו אחד זו ונתחנן בכל
אחת מהן בדברי תחנונים ופסקי' מ' כרי קבלה ומכתבי הקדש
כפי שהוא רגיל וחתם בכל אהת הון בהתחמת אילו : ז'
בראשונה הוא חתם כי טענה את כנה ואבותיכם על ים סוף
הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביזם הזה בא' זוכר ה
השכחות : ח' בטנייה הוא חתם כי טענה את יהושע
בגלגל הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביזם הזה בא'
שומע תחנה : ט' בשלישית הוא חתם כי טענה את
שואל כמצפה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם בג' הזה
בא' שומע צעקה : י' ברביעית הוא חתם כי טענה את
אלהו בהר הכ' הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביזם
הזה בא' שומע תפילה : י"א בחמישית הוא חתם כי טענה
את יונה במעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביזם
הזה בא' העונה בעת צרה : י"ב בששית הוא חתם כי
טענה את דוד ושלמה בנו בירושלם הוא יענה אתכם וישמע
קול צעקתכם ביזם הזה בא' וברחם על הארץ : י"ג וכל
העם עומין אמן אחד כל ברכה וברכה כדרך שעומין אחד
כל הברכות בשביעית אומר רפאינו הונרפא וכו' תוכר
התפילה על הסוד ותוקעין בחוצרות וכסוד הזה עושין בכל
בקר : י"ד כשהיו מתפללין על הסוד הזה בירושלם
הז מתבטחין לדר הבית כנגד טער הכוזה ומתפללין כסוד הזה
וכשמעו שליח ציבור לומר כי טענה את אברהם אומר בא'
אלהינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם בא' גואל ישראל
הם עומין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן
הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו וחדד ומתפלל
ואמר כי טענה את אברהם ביהר המוריה הוא יענה אתכם
וישמע קול צעקתכם ביזם הזה הוא כד תקעין והבג' וכריעין
ותקעין : ט"ו וכן בברכה השנייה לז' שהוא ראשונה
מן השש שמוסיף וחתם בה ברוך ה' אלקי ישראל מן

העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות חזן עומין ברוך
שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני
אהרן הריעו ויחזר שליח ציבור ואומר מי שיצנה את משה
ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביזם
הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין : י"ו וכן
על כל ברכה וברכה באהת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד
שיגמור כל שבע הברכות ונמצאו הכהנים פעם תוקעין וכריעין
ותוקעין ופעם כריעין ותוקעין וכריעין שבע פעמים ואין
עושים סדר זה אלא בהר הבית בלבד וכשהן תוקעין וכריעין שם
תוקעין בחוצרות ובשופר באחד כבו שאמרנו : י"ז
שבע תעניות האילו כל מק' שגמדין אתם שם אחר שכתפללין
יוצאין כל העם לבית הקברות ומוכין ומתחננין שם כלומר הרי
אתם מתים כאילו אם לא תשובו מודרכים ובכל תענית מתעניו
הצרות שגמדין על הציבור מתפללין תפלת נעילה בכל מקום :
י"ח ירדו להם גשמים עד מתי יהיו יורדין ויפסקו הציבור
מן התענית משירדו בעומק הארץ והריבה טפח ובינונית ט
טפוחם ובעבודה עד שירדו בעומק שלשה טפחים :

פרק חמישי

יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו
בהן כדי לעזר הלבבות להתחנן דרכי התשובה ויהיה זה זכרון
למעשני הרעים ומעש' אבותינו שהיו כמעשני עתה עד שגרם
להם ולנו אותן הצ'ות שזכרון דברים אילו נשוב להטיב שג'
והתודו את עונם ואת עון אבותם וכו' : ב' ואילו הן יום
שלישי בהשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ובככת גזלת ישראל
הנשארת וסיבב להתם גלותן ויטירי בככת שכו בכך
מלך בבל נבוכד נצר הרשע על ירושלם והביאה בניצור
ובמציק ושבעה עשר בחבט חמשה דברים אירעו בו נטרבח
ולחיות וכטל התמיד בכית ראשון זה בקצה ירושלם כחורבן
שני ושרף אפוס טומם הרשע את התורה והק' יד עלם בהיכל :
ג' ותענה באב חמשה דברים אירעו בו נגור על ישראל
במדבר שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשנייה
ותלכזה עיד גדולה וכיתר שמה והיו בה אלפים רבבתי ישראל
והיה להם מלך גזל דכנו כל ישראל תחילי החכמים שהוא מלך
הבטיחה ונפל ביד ג' ונהרגו כולם וזיתה צרה גדולה כנו חרבן
בית המקדש וכו' ביזם המיכן לפדענת חרש טרנסחופו הרשע
ממלכי ארץ את ההיכ' ואת סביביל לקי' מה שג' ציון שדה חרש
ד' וארבעת ימי הצ'מות האילו הרי הן כפורדין בקבלה עם
הרביעי ועם החמישי ועם השביעי ועם העשירי יום
הרביעי זה שבעה עטר בתבון שה' בחדש הרביעי רמז החכשי
זה תשעה באב שהוא בחדש החכשי ועם השביעי זה שלשה
בתשרי שהוא בחדש השביעי ועם העשירי זה עשרה בככת
שואא בחדש העשירי : ה' ונהגו כל ישראל כומגים אלו
להתענות בשלשה עטר באחד זכר לתענית שנתענו בימי רבן
שנאמר דברי הצ'מות חקתם ואם הל שלשה עטר באדר להיות
בשבת מקדימין ומתענין בחכשי שהוא אחד עטר אבל אחד
מארבעה ימי הצ'מות שהל להיות בשבת דחזן אותו לאחד ה
השבת הל להיות בערב שבת מתענין בערב שבת ובכל ד צ'מות
האלו אין כריעין ולא מתפללין בהן תפלת נעילה אבל קורין
בתורה שחרית ומנחה ברחל כשה וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
חזין כתשעה באב : ו' משיכנס אב כמעטין בשבחה
ושבת שהל תשעה באב להיות בתוכ' אסור לספר ולכבש וללבו'
כל כגוזה ואפילו כלי פשתן עד טיעבור והענייה ואפילו לכבס

אין מתענין עליהן ולא מתריעין אבל זועקים בלא תרועה :
 ז' על הארבה ועל החסיל אפילו לא נראה כהן אלא בנף
 אחד ככל ארץ ישראל מתענין ומתריעין עליהן ועל הנוכאי
 בכל שהוא אבל על החגב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא
 זועקין בלבד : י"א על השדפון ועל הידקן משיתחיל
 בתבואה ואפי' לא תתחיל אלא במקום קטן כמלוא פי תנור
 גזרין עליו תענית ומתריעין : י"ב על המפלה כיצד הרי
 שרבתה בעיר מפלת כתלים בריאים שאינן עומדין בצד הנהר
 הרי זה צרה ומתענין ומתריעין עליה וכן על הרעש ועל הרוח
 שהן מפליגין את הבנין והודגש מתענין ומתריעין עליהן :
 י"ג על החלאים כיצד הרי שדרך החלי אחד לאנשים הרבה
 באתה העיר כגון אסכרא או חרודר וכיצא בהן והיו מתים
 באתה החלי הרי זו צרת ציבור תחיל לה תענית ומתריעין וכן
 חיכוך לחי הרי הוא כשדון פרח ואם פישט ברוב הצבור מתענין
 ומתריעין עליו אבל חיכוך יבש צועקים עליו בלבד : י"ד
 על המזונות כיצד הרי שהחל דברי' של סחורה שרוב חיי אנשי
 אותה העיר כהן כגון כל פשתן כבבל ויין ושמן בארץ ישראל
 נתמעט המשא והמתן עד שיצטרך התגר למכור שדה עשרה
 בששה ואחר כך ימצא לוקח הרי זו צרת ציבור ומתריעין עליה
 זועקין עליה בשבת : ט"ו על המטר
 כיצד הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם הרי אילו
 מתפללין עליהן שאין לה צרה יתירה מזה שהבתי נטפלין ונמצאו
 בתיהן קבריהן ובארץ ישראל אין מתפללין על חב הגשמים
 מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בנויים כאבנים ורוב הגשמים
 טובה להן ואין מתענין להעביר השובה : י"ו תבואה שצבחה
 ונכבד המטר והתחילו צמחין לייבש הרי אלו מתענין חועקין
 עד שידוגשמים או עד שיבשו הצמחים וכן אם הגיע זמן הפסח
 או קרוב לו בארץ ישראל שהוא זמן פריחת האילנו' שם ולא ירדו
 גשמים הרי אילו מתענין חועקין עד שידוג גשמים וראיין
 לאילנות או עד שיצבור זמנם : י"ז וכן אם הגיע זמן חג
 הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלא אתמהם הכבוד השדון
 והבעדות הרי אלו מתענין עד שידד גשם הראוי לכוונת ואם אין
 להם כים לשתות מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם
 מים לשתות ואפילו בימות החמה : י"ח פסקו הגשמים בין
 גשם לגשם ארבעים יום בימות הגשמים הרי זו מכת בעצרת
 ומתענין חועקים עד שידדו הגשמים או עד שיצבור זמנם :

פרק שלישי

הרי שלא ירדו להם גשמים כל עיקר מתחלת ימות הגשמים אם
 הגיע שבעה עשר בכרחשון ולא ירדו גשמים מתחלת תלמידי
 חכמים בלבד להתענות שני חמשי ושני וכל התלמידים ראיין
 לכן : ב' הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים בית
 דין גזרין שלש תעניות על הצבור שני וחמשי ושני ומתריעין
 בהן לאכול ולשתות בלילה ואגשי משכר אין מתענין עכוין
 בפני שהן עסקין בעבודה וכל העם נכבסים לבתי כנסיות
 ומתפללין חועקין ומתחננין בדרך טעוטיין בכל התעניות :
 ג' עברו אילו ולא נעטו בית דין גזרין שלש תעניות אחרות
 על הציבור שני וחמשי ושני ובשלוש אילו אכולין ושתי' כבעוד
 יום כמו טעוטיין בצום כיפוד ואגשי משכר מתענין מקצת היום
 ולא משליכין ואגשי בית אב והם העוסקים בעבודה באתה היום
 לא יחד מתענים כל עיקר וכל תענית שאוכלין בה מבעוד יום
 אם אבל ופסק וגבר שלא לאכול אינו חדר ואבל אף על פי שיש
 שעות ביים : ד' בשלש תעניות אילו כל העם אסורין
 בעשיית מלאכה ביים ומתריעין בלילה ואסורין ברחיצת כל הגוף

בזמן אבל פניו ידיו ורגליו מותר לפיכך נועלין את הברית וזאת
 ואסורין בסיכה ואם להעביר את ההדמ' כוונת ואסורין בתשמיש
 המטה ובנעילת הסנדל בעיר אבל בדרך מות' לבעול ומתפללין
 בבתי כנסיות חועקין ומתחננין כשאר תעניות ה'
 עברו אילו ולא נעטו בית דין גזרין שבע תעניות אחרות על ה'
 הציבור שני וחמשי ושני וחמשי ושני וחמשי ושני ובאלו השבע
 בלבד עוברות ומניקות מתענות אבל כשאר התעניות אין
 עוברות ומניקות מתענות ואף על פי שאינן מתענות אין מעטין
 עצמן בתפנוקים אלא אכולת ושותות כדי קיים החלד : ו'
 ובשבע תעניות אילו אנשי משכר מתענין ומשליכין ואגשי בית
 אב מתענין מקצת היום ולא מושליכין וכל דבר שהוא אסור
 בשלש אמצעות אסור באילו השבע האחרות : ז'
 ויתרות אילו שבהן בלבד מתריעין ומתפללין ברחוב העיר
 ומורידין זקן לחכ' לעם כדי שישובו מדרכ' ומוסיפין שש ביום'
 בתפילת שחרית ובתפיל' מנחה ונמצאו מתפללין ארבע ועשרים
 ברכות ונועלין את החנויות ונשמישים לעת ערב ופותחין את
 החנויות אבל בזמשי פותחין כל היום מפני כבוד השבת ואם
 יש לחנות שני פתחים פותחין אותה ומקל' אחד ואם יש לחנות א'
 אצטבחה פותח בודמו בחמשי ואינו חמשי : ח' עברו
 אילו ולא נעטו מבעוטיין במשא ומתן ובבנין של שמחה כגו' ציור
 וכיור ובגשיעה של שמחה כגון מיני הדם ומיני אהלים ומבעוטיין
 באיחוסין ונישואין אלא אם כן לא קיים מצות פרייה ודבייה וכל
 מי שקל' מצות פרייה ודבייה אסור לו לשמש במתנו בשנת הענין
 ומבעוטיין בשאלת שלום בין אדם לחבירו ותלמידי חכמים לא
 ישאלו שלום אלא כגזופין וכמנדוין במקום ועם הארץ שנתן
 להם שלום מהירין לו בשפה רפה וכוכד ראש : ט'
 תלמידי חכמים חחרים לבודם ומתענים שני וחמשי ושני עד
 שיצא ניסן של תקופה אבל לא הציבור שאין גזרין על הציבור
 בשביל גשמים שלא ירדו יותר בשלש עשרה תעניות אלו
 וכשמתענין היחודי' עד שיצא ניסן מתרי' לאכול בלילה ומתריעין
 בעשיית מלאכה וברחיצה ובסיכה ותשמיש המטה ונעילת סנדל
 כשאר כל התעניות ומפסיקין לראשי חדשים ולפורים יצא ניסן
 של תקופה והוא כשהגיע השמש לרחלת כול שחר אין מתענין
 שאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה הואל ולא ירדו כל
 עיקר מתחלת השנה : י' בבנה דברים אפורים בארץ
 ישראל וכל החובה לה אבל מקומו' שעונת הגשמים שלהן קדם
 שבעה עשר בכרחשון או אחר זמן זה כשיגיע זמנם ולא ירדו
 גשמים יחידים מתעני' שני וחמשי ושני ובפסיקין בראשי חדשים
 ובחנוכה ובפורים ושוהין אחרי' כן כמו שבעה ימים אם
 לא ירדו גשמים בית דין גזרין על הציבור יג תעניות על
 הסודר שאמרנו : י"א כל תעניות שגזרין הציבור בחציה
 לארץ אכולין בה בלילה ודינה כדן שאר התעניות שאין גזרין
 על הציבור תענית כגון צום כיפוד אלא בארץ ישראל בלבד
 ובגלל המטר ובאתן עשר תעניות שהן ג' אמצעות זו אחרונה

פרק רביעי

בכל יום שבע תעניות האחרונות של מטר מתפללין
 על סוד זה מוציאין את התיבה לרהוביה של עיר וכל העם
 מתקבצים ומתכססים בשקים ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה
 ועל גבי ספר תורה כדי להגדיל את הבכיה ולהבניע לבם ואחד
 מן העם נוטל מן האפר ונותן בראש הנשיא ובראש אב
 בית דין במקום הנחת תפילין כדי שיכלנו וישובו וכל
 אחד ואחד נוטל זנות בראש : י"ב

כיצד אמר יום ארבעה עשר להיות בשני או בחמי קראין
 בו ביום ואם הל' ביזם אחד הו' משני וחמי מקדימין וקראין
 בשני או בחמי הסמוך לארבעה עשר : ז' כיצד הל'
 ארבעה עשר להיות באחד בשבת מקדימין וקראין בחמי
 שהוא יום אחד עשר ול' להיות בשלישי קראין בשני שהוא יום
 שלישי עשר הל' להיות ברביעי קראין בשני שהוא יום שני עשר
 וכל איל' שמקדימין וקראין קדם ארבע עשר אן קראין אותה
 בפחות מעשרה : ח' כפר שמקדימין וקראין ביום הבגיסה
 בזמן שאין נכנסין בו בשני ובחמי אין קראין אותה אלא ב"ד
 וכל עיר שאין בה עשרה בשלשין קבועין בבית הכנסת לערכי
 העבור דרי היא ככפר ומקדימין וקראים ביום הבגיסה ואם אין
 שם עשרה בני אדם תקנתו קלקלתו והרי הן כאנשי עיר גדולה
 ואין קראין אלא בארבעה עשר : ט' כמה דברי אמורים
 שמקדימין וקראין ביום הבגיסה בזמן שיש להן לישראל מלכות
 אבל בזמן הזה אין קראין אותה אלא בזמנה שהוא יום ארבע
 עשר ויום חמשה עשר בני כפרים ובני עיירות קראין בארבעה
 עשר ובני כרכים קראין בחמישה עשר : י' בן עיר
 שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם היה דעתו לחז' למקומו
 בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר קוד' במקומו ואם לא היה בדעתו
 לחזור אלא לאחד זמן הקריאה קרא עם אנשי הכקום שהוא
 שם וכיך וכל הסמוך לו וכל הנראה עכו אם אין ביניהם יותר על
 אלפים אמה דרי זה ככרך וקראין בחמישה עשר : י"א
 עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חובה כימת ידוע
 בן נן או אוד' בן הוקפה קראין בשני הימים שהן ארבעה עשר
 וחמשה עשר ובליליהם וכברכין על קריאתה בארבעה עשר
 בלבו האיל' והיא זמן קריאתה ליום העולם : י"ב קרא
 את המגלה באוד' ראשון ואוד' כך עיבור ביה דין אתהטנה
 וחרים וקראין אותה באוד' השני בזמנה : י"ג אין קראין
 את המגלה בשבת גזרה שמא יכל' אותה ביזו וילך אצל מי
 שהא בק' לקחתה ויעבירה ארבע אמות ברשות הרבי' שהכל
 ויכין בקריאתה ואין הכל בקראין בקריאתה לפיכך אם הל'
 מן קריאתה בשבת מקדימין וקראין אותה קוד' השבת ושואלין
 חודשין בוללות פורים באותה שבת כדי להזכיר שהוא פורים :
 י"ד כיצד יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת בני עיירות
 מקדימין וקראין בערב שבת ובני כרכים קראים בזמנם באחד
 בשבת הל' זום חמשה עשר להיות בשבת בני כרכים מקדימין
 וקראין בערב שבת שהוא יום ארבעה עשר ובני עיירות קראין
 בו ביום שהוא זמנם ומצא הכל קראין בארבעה עשר :

פרק שני

הקרא את המגלה למפרע לא יצא קרא ושכח פסוק אחד וקרא
 פסוק שני לו חזר וקרא פסוק ששכח וחזר וקרא פסוק שלישי
 לא יצא מפני שקרא פסוק אחד למפרע אלא כיצד עושה בתחלה
 בפסוק שני ששכח וקרא על הסוד : ב' מצא עיבור
 שקרא חציה לא יאמר אקרא חציה האוד' עם הציבור ואחוד
 ואקרא חציה ראשון שמו קרא למפרע אלא קרא סתולה ועד
 סף על הסוד קרא ושדה כעט חזר וקרא אף על פי ששהה
 כדי למד את סלה האיל' וקרא על הסוד יצא : ג'
 הקרא את המגלה על פה לא יצא ידי חובתו הלמען שטמע את
 המגלה בתוכה בלשון הקדש ובכתב הקדש אף על פי שאינו
 ידוע מה הן אותיות יצא ידי חובתו וכן אם היתה כתובה יזנית
 שטמע יצא אף על פי שאינו מביד ואפילו היה השומע עברי :
 ד' היתה כתובה תרגום או בלשון ארזת בלשונות תרגום לא

יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותה הלשון בלבד והוא
 שתהיה כתובה בכתב אותה הלשון אבל אם היתה כתובה בכתב
 עברי וקראה ארמית לארמי לא יצא שנמצא זה קודא על פה
 וכיון שלא יצא ידי חובתו הקודא לא יצא השומע ממנו :
 ה' הקודא את המגלה בלא כוונה לא יצא כיצד היה כתובה
 או חדרשה או מניהה אם כיון את לבו לצאת בקריאתו יצא ואם
 לא כיון לבו לא יצא קרא והוא מתנבנם הואיל הלא נדרס בשיב'
 יצא : ו' כמה דברים אמורים שהכיון לבו בכתיבה
 יצא בשנתכוון לצאת בקריאה שקודא בספר שמעתיק ממנו
 כשעה שהוא כותב אבל אם לא נהכחן לצאת בקריאה זו
 שכת' לא יצא שאינו יצא ידי חובתו אלא בקריאת' מספר שכולה
 כתובה בו בשעת קריאה : ז' הקודא את המגלה וטעה
 בקריאת' וקרא קריא' משוכשת יצא לפי שאין מדקדקן בקריאתה
 קראה עומד או יושב יצא ואפילו בציבור אבל לא יקרא בציבור
 יושב לכתחלה מפני כבוד הציבור קראה שנים אפילו עשרה
 כאחד יצאו הקוראין והשומעים מן הקוראים וקודא אותה גזל
 עם הקטן ואפי' בציבור : ח' אין קראין בעצבור כמגלה
 הכתוב בין הכתובים ואם קרא לא יצא אלא אם כן היתה יתד'
 על שאר הידועות או חסרה כדי שיהא לה חכר אבל החי' קודא
 בה ואפי' ו אינה חסרה ולא יתירה ויצא בה ידי חובתו :
 ט' אין כותבין את המגלה אלא בדין על הגויל או על הקלף
 כספר תורה ואם כתבה בני עפצא וקנקנתוס כשר' כתבה בשאר
 מני צבעונין פסולה וצריכה שרטוט בספר תורה עצבו ואין העור
 שלה צריך לעבוד לשבה היתה כתובה על הגייר או על עוד ש
 שאינו מעובד או ככתבה גזל או מין פסולה : י' הן בה
 אותיות מטשטשות או בקרעו' אם רישותן ניכר אפי' היו רובה
 כשדה ואם אין רישותן ניכר אם היה רובה שלם כשדה ואם לאו
 פסולה והקודא בה לא יצא השכיב בה הסופר אהיות או פסוק'
 וקראין הקודא את המגלה על פה יצא : י"א המגלה צריכה
 שתהא אפורה כולה עד שיחז' בל עורותיה כגלה אהת ואינה נ'
 נתפרת אלא בגדין כספר תורה ואם תפרה שלא בגדין פסולה
 ואינו צריך לתפור את כל' וצריעה בגדין כספר תורה אלא אפי'
 חפר בגדין הפירות בקצה הידועה ושלש באצבע' ושלש בקצה
 השני כשדה בפני שנקראת יתרת : י"ב וצריך הקודא
 לקרות עשרת בני הבן ועשרת בנשיכה אות' כדי להודיע לכל'
 העם שכולם נתל' ונהרגו כאחד וכנהג כל ישראל שהקרא את
 המגלה קרא ופושט באגרת להראות הגם וכשיגמור והורוכמה
 כולה וכברך : י"ג שני הימים האלו שהן ארבעה עשר
 וחמשה עשר אסורין בהספד ותענית לכל אדם בכל כקום בין
 לבני כרכין שהן עושי' הכשה ע"ר בלבד בין לבני עיית' שהן
 עושי' ארבעה עשר בלבד ושני הימים אסורין בהספד ותענית
 באוד' הראשון ובאוד' השני אנשי כפר' שהקדישו וקראו בשני
 או בחמי הסמוך לפדים מותר' בהספד ותענית ביום קריאתן
 ואסורין בהספד ותענית בשני הימים האיל' אף על פי שאין
 קראין בהן : י"ד בעת יום ארבעה עשר לבני כפרים
 ועיירות ויום חמשה עשר לבני כרכין להיות יום טבהה ומטהה
 ומשולח כנות לרעים וכתנות לאבינים ומותר בעשיית כלאכה
 ואף על פי כן אין ראוי ל' עטות בו כלאכה אכרו חכמים כל
 העושה כלאכה ביום פורים אינו רואה סימן ברכה לעולם בני
 כפרים שקדו וקראו בשני או בחמי' אם חלקו מעות לאבינים
 ביום קריאתן יצאו אבל השכחה ודבשתה אין עושי' אותה אלא
 ביום ארבעה עשר ואם הקדישו לא יצאו וסעודת פורים טעמאה
 בלילה לא יצא ידי חובתו : ט"ו כיצד חכת סעודה זו
 שיאכל בשור ויתקן סעודה נאה כפי אשר תבצא ית' וששתת יין

להתייח לאור התענית אמר וכבר נהגו ישראל לאכול בשבת
 בשבת זו ולא יבטלו לזרזין עד שיעבור התענית ויש מקומות
 שנהגו לבטל השחיטה בראש החדש עד התענית : ז
 תשע באב ליל כזמו לכל דבר ואין אוכלין אלא מבקעו י' ובין
 השמשו של אמר כיום הכפרים ולא יאכל בשבת ולא ישתה יין
 בסעודה הכפסוק בה אבל שתה הוא יין כגון שיש לו שלשה
 ימים או פחות ואוכל בשבת מליח שיש לו ימים או יותר ולא יאכל
 שניתבשלין : ח' בד' שאכל ערב תשעה באב אחר
 חצות אבל אם סעד קודם חצות אף על פי שה' כפסוק בה אוכל
 כל מה שדעתו וערב השעה באב שחל להיות בשבת אוכל ושוחח
 כל צרכו ומעלה על שלחנו אפילו כסעודת שלמה וכן תשעה
 באב עצמו שחל להיות בשבת אינו מסור כלום : ט' ז
 היא מזה כל העם שאין יוכלין לסבול יותר מראי אבל חסדי
 הראשונים כך היתה מדהן ערב תשע באב היומביאין לו לאדם
 לבדו פת הרבה במלח ושורה במי' וישב בין תור וכירי ואוכלה
 ושנתה עליה קיתון של מים בראנה ובשממון וככזה כמי שנתו
 בוטל לפניו כזה ראי לחכמים לעשות או קרוב מזה ומיכינו לא
 אכלנו ערב תשעה באב תבטל אפילו של עדשים אלא אם כן
 היה בשבת : י' עזבוהו ומינקות מחזקת
 ומשלימות בתשעה באב ואמר ברהיצה בין בחמין בין בצונן
 ואפילו להשיט אצבעו במים ואמר בסכה של תענית ובקעולת
 הסגול ובתשמיש המטה כיום הכפרים ומקום שנהגו לעשות
 בו מלאכה עושיין ומקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ובכל
 מקום תלמידי חכמים בטלין ואמרו חכמים שהעושה בו מלאכה
 אינו רחוק סימן ברכה לעולם : יא' תלמידי חכמים
 אין נוהגין זה לזה שלום בתשעה באב אלא יושבי דרים וטאנחם
 באביל' אם ואם נתן להם עם הארץ שלום מחודי' לו בשפה
 רפה וכבוד ראש ואמר לקרות בתשעה באב בתוד' או בניאים
 או בכתובים ובבטנה ובחלכות ובתלמי' ובהגות ואינו קרא אלא
 באיזב ובקיני ובדברי הרע' שבידמה הימקו של ב' כן בטלין
 בו ומקצת החכמים נהגין שלא להביח בו תפלין של ראש : יב'
 משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו באמת הדור שא' בוגין
 לעולם בנין כסיד וממיר בבנין המלכי' אלא שח ביתו בטיט
 וסד בסד ובשייר מקום אבה על אבה בנגד הפתח בלא סיד
 והלוקח העד כסודות ונכסודות דדי' זו בחוקתה ואין פחייבין
 אותו לקלוף הכתלים : יג' וכן התקינו שהעורך שלזן
 לעשות סעודה לאחדים מחסר מבטו כעט וכגיח כקס פני בלא
 קצרה כן דקעדות הראיות לתת טס וכשהאשה עושה תכשיטי
 הכסף והזהב משיירת בין ממיני החבשיט שנהגת בהן כוד ש
 שלא יהיה הבטיט שלם ובשהחזק נושא אש' לוקח אפר מקלה
 ותתן בראשו מקום הגנה והתפלין וכל אלו הדברים כוד לחבד
 ירושלים שנה אם אנטוך ירושלים תשכח ימיני תרבק לשוני
 לחבי אם לא אוכריכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי
 י' וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיד וכל מיני זכר וכל משכועי
 קל של שיד אכו' לטכוח בהן ואכו' לטכוען כפני החודכן ואפילו
 שידה כפה על היין אמרה שנ' בשד לא ישתה יין וכבר נהגו
 כל ישראל לחבר דברי תושבות או שיד של חזקת לאל וכדע'
 בהן על היין : טו' ואזר כך נהגו על עטות חתנים שלא
 להגידם כלל וטלא יניח החתן בראשו טס כליל שנאמר חסיר
 המצנפת והדם העטרה וכן נהגו על עטרות כלות אם היה טס
 כסף אבל של גדול מותר לבלה : יז' מי שדאה עדי יתדה
 בחרבנן אכר עדי קדשן היו מדבר וקדע' ראה ירושלים
 בחרבנה אוטר בית קדשנו והפארנו וכו' וקדע' ומחכן חייב
 לקדע' מן החפצים וכשיגיע למקדש קדע' קדע' אור' ואם פגע
 במקדש תתלה כשיבא מדרך הכבוד קדע' על המקדש ומסוף

על ירושלים י' כל הקדע' האילו קודע כולם ביום מעומד
 וקודע כל כסות שעליו עד שתלה את לבו ואינו מאחה קדע'ם
 אילו לעולם אבל רשאי הו' לשלול לכללן ללקי' להפוך בנין
 סולמות : יח' היה הולך ובא לירושלים החלן ובא אס' תוך
 שלשים יום אינו קודע קדע' אור' ואם לאחר שלשים יום דוד
 וקדע' : יט' כל הצומות האלו עתידים ליבול לימות המשיח
 ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובי' וכי' ששן ושכחה
 שנ' כה אכר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי
 וצום העשירי יהיה לבית יהודה ל' ששן ולשכחה ולמטעדי' טובים
 והאבת והשלום אהבו ברוך רחבנא דסיין

הלכות מגלה וחנוכה

יש בכללן שתי מצות עשה מדברי ספרים ואינן מן
 הכניין וביאר שתי מצות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

קריאת המגלה בזמנה מצות עשה מדברי ספרים והדברי יודע'
 שהיא תקנת הגבאים והכל חייבין בקריאתה אגשי' ונשי' וגרים
 ועבדים משחררים ומחכין את הקטנים לקרותה ואם לו כהנים
 בעבודתן מבטלי' עבודתן ובאין לשמע בקרא כגלה וכן כבטלי'
 תלמוד תורה לשמע בקרא מגלה קל וחומר לשאר מצות של
 תורה שסלן נדחין מפני בקרא כגלה אין לך דבר שנדחה בקר'
 כגלה מפני דחין ככת מצוה שאין לו קברין שהפוגע בו קונח
 תהלה ואח' כך קרא : ב' אחד הקורא ואחד השיב כן הקורא
 יצא ידי חובתו והוא שישמע כפי מי שגור' חייב בקריאתו לשיב
 אם היה הקורא חדש או קטן או שזטה השומע ככנו לא יצא :
 ג' מצוה לקרות את כולה וצוה לקראתה בלילה זביתם וכל
 הלילה כשר לקריאת הלילה וכל היום כשר לקריאת היום ובגד
 קדם קריאתה בלילה שלש ברכות ואלו הן בא' אבה אכר
 קדשנו במצותנו וצנו על בקרא כגלה בא' אבה שעשה נסים
 לאבותינו בימים ההם וכזמן הזה בא' אבה שהחיינו וקיימנו
 והגיענו לזמן הזה וביתם אינו דוד ומכרד שהחיינו ומקום
 שנהגו לכרד אודיה מנרד בא' אכו' האל הרב את ריבנו ודחן
 את דיבנו והנוקם את נקמתנו והגפרע לנו כצדנו והבטלם נבל
 לכל איבני נפשנו בא' האל הנפ'ע לישראל מכל צרותם האל
 המשיע : ד' אי זה זמן קריאתה זביתם הרבה תקנו לה
 חבמי' שנאמר בזביתם ואלו הן זכני קריאתה כל כדונה שהיה
 מקפת חמה מימי יחשע כן נון בין בארץ בין בחוצה לארץ
 אף על פי שאין לה עכשו חמה קודין בזמנה עטד באור ו
 וכדונה זו היא הנקרא כרד וכל כדונה שלא היתה מקפת חמה
 בימות יחשע ואף על פי שהיא מקפת עתה קודאין כיד' וכדינ'
 זו היא הנקראת עיד : ה' ששן הבידה אף על פי שלא
 היתה מקפת חמה בימי יחשע כן נון קודאין בזמנה עטד
 שבה היה הנס שנזמח בזמנה עזר בו ולכה תלו הדבר בימי
 יחשע כוד לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותו ח'
 חזמן כוד שיהיו קודאין כבני שושן ויחטבו כאלו הם כרכין
 המוקפין חמה אף על פי שהן עתה חרבין הואיל והיו נוקפין
 בימי יחשע קודין בטו' והיה זכרון לארץ ישראל בנס זה :
 ו' בני הכפרים שאינן כתובין בבתי כנסת אלא
 בשני ובחבשי' הקנו להם שיהיו מקדיבין וקראין בתם ובנכח

כמה נרות הוא מודליק בחנוכה מצותה שיהיה כל בית וכל מודליק
 נר אחד בין שהיו אנשי הבית מרובי בין שלא היה בו אלא אדם
 אחד והתהדר את המצוה מודליק נרות כמבין אנשי הבית נר
 לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים והמיוחד יותר על זה ועושה
 מצוה מן המובחר מודליק נר לכל אחד בלילה הראשון ומסיר
 והולך בכל לילה ולילה נר אחד : ב' כיצד הדין שהיו
 אנשי הבית עשרה בלילה הראשון מודליק עשרה נרות ובליל
 שני עשרה ובליל שלישי שלשים עד שנמצא מודליק בליל שמיני
 שמונים נרות : ג' כנגד פשוט בכל עדינו בכפרד שיהיו כל
 אנשי הבית מודליקין נר אחד בלילה הראשון ומספין והולכין
 נר בכל לילה עד שנמצא מודליק בליל שמיני חרות בין שהיו
 אנשי הבית מרובין בין שהיה אדם אחד : ד' נר שיש לו
 שתי פיות עולה לשני בני אדם מלא קערה שמן והקיפה פתילות
 אם כפה עליה כל כלי פתילה ופתילה נחשבת כנר אחד לא כפה
 עליה כלי נעשית כמחורה ואפילו כנר אחד אינה נחשבת :
 ה' אין מודליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם
 שקיעתה לא מאוחרין ולא מקדימין שכן אף הויד ולא הודליק
 עם שקיעת החמה מודליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק
 וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יותר עכד זמן זה
 אינו מודליק וצריך שיהיו טען כנר כדי שתהיה דולקת
 והלכת עד שתכלה רגל מן השוק הודליקה וכתבה אינו זקוק
 להדליקה פעם אחד נשארה דולקת אחד שבלחה רגל מן השוק
 אם רצה לכבותה או לסלקה עושה : ו' כל השמנים וכל
 הפתילות כשחתה לנר חנוכה ואף על פי שאין השמנים נמשכין
 אחד הפתילה ואין האחד נטלית יפה באותן הפתילות ואפילו
 בלילי שבת שבתך ימי חנוכה כותר להודליק השמנים והפתילות
 שיסוד לחולק בהן נר שבת לפי שאסור להשתמש לנר חנוכה
 בין בשבת בין בחול ואפילו לבזוק מעות או למנותן לארצה
 אסור : ז' נר חנוכה מצוה להגותו על פתח ביתו כבחורץ
 ביצת הסמך לפתח על שמאל הנכנס לבית כדי שתהיה כוחה
 ביסין ונר חנוכה משמאל ואם היה דוד בעליה מניח בחלון
 הסמוכה לדלת הרבים ונר חנוכה שדגוהו לבעלה מעשרים
 אמה לא עשה כלום לפי שאינו ניכר : ח' בימי הסכנה
 מניח אדם נר חנוכה בתוך ביתו ככפנים ואפילו המיח על
 שלחנו דיו וצריך להיות בתוך הבית נר אחד להשגיב לאורו
 ואם היה שם כדורה אינו צריך נר אחר ואם אדם חשוב הוא
 שיהיה דרכו להשתמש למחורה צריך נר אחר : ט' נר
 חנוכה שהודליק חרש שוטף וקטן או נול לא עשה כלום עד
 שהוליקו מי שהוא חייב בהדלקה הודליק מבפניו והוציא דולק
 וניחו על פתח ביתו לא עשה כלום עד שהוליקו במקומו
 אחר הג' ביתו ועמד לא עשה כלום שהרהר אומר לצרכו הוא
 עמד עשית שהיתה דולקת כל הזמן בחל למצואי שבת כבבה
 ומכין ומדליקה שהדלקה היא המצוה ולא התבונה ומותר
 להודליק נר חנוכה כנר חנוכה : י' חצר שיש לה שני
 פתחים בשתי חצות צריכה שתי נרות שמא יאמרו העוברים
 ברחו לא הגיה נר חנוכה אבל אם היו ברחו אחת מודליק
 באחד מהן : י"א ארבעה שבוליק עליו בתוך ביתו אינו
 צריך להודליק עליו במקום שנתארח בו אין לו בית להודליק
 עליו כי צריך להודליק במקום שנתארח בו ומשתתף עמו בשמן
 ואם היה לו בית בפני עצמו אף על פי שמדליקין עליו בתוך
 ביתו צריך להודליק בבית שהוא בו בפני העוברים : י"ב
 כשת נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר
 בה כדי להודיע הנס ולהסיר בשבת האל והודיה לו על הנסים
 שנתת לנו אפילו אין לו כה יאכל אלא כן העדקה שואל או

מותר כסתו ולקוח שמן ונרות ומדליק : י"ג הדין שאין לו
 אלא פתחה אחת הפניו קידוש היום והדלקת נר חנוכה נקדו
 לקנו שמן להודליק נר חנוכה על היין לקדוש היום האיל ושניה
 כדברי סופרים כוונת להקדים נר חג כה שיש בו זכרון הנס :
 י"ד היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקידוש היום נר
 ביתו קודם כשתם שלום ביתו שהדי הטם נכחק לעשות שלום
 בין איש לאשתו ג' חל המלחם שכל התורה ניתנה לעשות
 שלום בעולם שנאמר ודרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום :

גמבר ספר שלישי וכן נר קדו שבעה חתשים :

הלכות שבת	שלשים פרקים :
הלכות עירובין	שבעה פרקים :
הלכות שניית עשר	שלש פרקים :
הלכות שבתת עם טוב	שבעה פרקים :
הלכות חבץ ומצה	שבעה פרקים :
הלכות שופר סוכה והולב	שבעה פרקים :
הלכות שקלים	ארבעה פרקים :
הלכות קידוש החדש	תשעה עשר פרקים :
הלכות תענית	חמשה פרקים :
הלכות בגלה ותנוכה	ארבעה פרקים :

חדת וזכר מקדו חיים לסוד שגן קשי מות :

ספר רביעי

והוא ספר נשים

הלכותיו חמש והן כדלקמן הלכות אישות הלכות גירושין
 הלכות יבום וחליצה הלכות נערה בתולה הלכות כוונה :

הלכות אישות

א	יש בכללן ארבע מצות	שתי מצות עשה
ב	ושתי מצות לא תעשה	חמשה פרקים
ג	לשוא אשה בכתובה וקדושין	
ד	שלא תבעל אשה בלא כתובה ובלא קדושין	
ה	שלא יבגוע שאר כסות ועונה	
ו	לפרח ולרבות ממנה	

הלכות גירושין

שתי מצות אהת מצות עשה והוא שיגרש המגרש בספר :
 שנייה מצות לא תעשה והיא שלא יחזיר גרושתו משנשאת :

הלכות יבום וחליצה

יש בכללן שלש מצות שתי מצות עשה ואחת מצות לא תעשה :
 והוא פירוש : א' לייבם : ב' לחלוץ : ג' שלא תבגוע יבמה לאיש זר עד שתסיר רכות היבם בעליה :

יין עד שישתכרו וחדים בשכרות וכן חייב אדם לשלוח ב' פני בעד
 או ב' מיני תבשיל או שני מיני אוכלים לדבר שגא' וכו' לוח מנות
 לרעהו שתי מנות לאיש אחד וכל המרבה לשלוח לרעים משוכח
 ואם אין לו מחליף עם חברו זה שלח לזה סעודתו זה שלח לזה
 סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו: ה' חייב
 לחלק לעניים בקום הפורים אין ג' חתין בשני עניים נתון לכל
 אחד מתנה אחת או מק' ת או מיני תבשיל או מיני אוכלים שנאמ'
 ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני עניים ואין מדקדקין במעות
 פורים אלא כל הפשט ידו ליטל נתנין לו ואין משגיח מעות
 פורים לצדקה אהת: ז' מוטב לאדם להרבות במתנות
 אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעהו שאין שם שמחה
 גדולה ומפארה אלא לשכוח לב עניים ויתומים והלמנות וגרים
 שדמם לב האמללים האלו חכה לשכינה שנאמ' להחיות רוח
 שפלים ולהחיות לב נדכאים: י' כל ספרי הנביאים וכל
 הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ מגלות אסתר והי
 היא קיימת כדמשה ודמשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה
 שאינן בטלן לעולם ואע"פ שכל זבדן הצרות יבטל שנאמר כי
 נשכח הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני ימי הפורים לא יבטל
 שנאמר ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וחרם לא
 יסוף מזרעם:

פרק שלישי

בבית שני כשכלנו יין גזר גזרות על ישר' ובטל דהם ולא הניחו
 אותם לעסק בתורה ובמצות ופשט ידם כבמנותם ובבנותיהם
 ונכנסו להיכל ופירצו בו פרצות וטבאו הטוהרות רצו להם לישד'
 כיאד מפניהם הוצעם להן גזר עד שריחו עליה אלדי אבותינו
 והוסיעם מידם והצילם ונברו בני השמונאי הכהנים הגדולים
 והרגים והשערו ישראל פידם והעמידו כלך כן ובהנים וחזרה
 מ'כות לישראל יתר על מאתים שנים עד החורבן השני: ב'
 וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בומשה ועשר' יום בחדש
 כס' יי היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן שחור במקדש אלא
 פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו מבנו
 גרות הכערה שבנה ימים עד שכתשודיתים והוציאו שמן שאר
 : ג' ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמנות
 ימים האלו שיתולתן חכמה ועשרים בכסליו ימי שמחה והלל
 ומדליקין בהם הגרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה הלילה
 משמנת הלילות להראות ולגלות הגם ריבים אלו הם הנקראין
 חנוכה והן אסמין בהספר והענית כימי הפורים והחלקת הגרות
 בהן כעזה מדברי ספרים בקריאת הגולה: ד' כל שחייב
 בקריאת הגולה חייב בהחלקת נר חנוכה ומדלי' אותה בלילה
 הראשון מברך שלש ברכות ואילו הן בא" אמה אקבו להדליק
 נר של חנוכה ושעשה נסים לאבותינו כחל' ושהחיינו וקיימנו
 וכו' וכל הדואה אותה מברך שתיים שעשה נסים לאבותינו
 ושהחיינו וכשאר הלילות ומדליק מברך שתיים והדואה מברך
 אותה שאין מברכין שהחיינו אלא בלילה הראשון: ה'
 בכל יום יום משמנת הימים אלו נזמין את והלל ומברך לפני
 אקבו לגבור את ההלל בין יחד בין ציבור אף על פי שקריאת
 ההלל כעזה מדברי ספרים מברך עליה אקבו כדרך שמברך
 על הגולה ועל העירוב שכל דאי של דבריהם מברכין עליו
 אבל דבר שהוא מדבריהם ועיקר עשייתו לו בפני הספק נזק
 מעשה דכא אין מברכין עליו ולמה מברכין על יום טוב שמי
 דהם לא תקנחו אלא בפני הספק כדי שלא יחלו בו: ו'
 ולא הלל של חנוכה בלבד הוא שמדברי ספרים אלא קריאת

ההלל לעולם מדברי ספרים בכל הימים שגומדין בהן את
 ההלל ושכנה עשר יום בשנה מצוה לגבור בהן את ההלל ואלו
 הם שמנות ימי חג ושמנת ימי חנוכה וראשון של פסח ויום עצרת
 אבל ראש השנה ויום הכיפורי אין בהם הלל דפי שוקן ימי
 תשובה ודאה ופחד לא ימי שמחה יתירה ולא תקנו הלל בפירי
 שקריאת הגולה היא ההלל: ז' מקומות שעושין ימים טובים
 שני ימים נזמין את ההלל באחד ועשרים יום בתשעת ימי
 חג: ושמנת ימי חנוכה ושני ימים של פסח ושני ימים של עצרת
 אבל בראשי חודשים קריאת ההלל מנהג ואינה מצוה ומנהג
 זה בציבור לפיכ' קראין בודלוג ואין מברכין עליו שאין מברכין
 על הגנה ויחיד לא יקרא כלל ואם התהלל יתלים וקרא בודלוג
 בדרך שקראין הציבור: וכן בשאר ימי הפסח קראין בודלוג
 בראשי חודשים: ח' כיצד מודלין בתחילת מתהלת
 ההלל עד הלמיש למעינו מים חולג ואומר ה' ברנו יברך כלו עד
 הללויה ומרלג ואומר מה אטיב לה' עד הללויה ומרלג ואומר
 מן המיצר קראתי יה עד סוף ההלל זה הוא המנהג הפשוט ויש
 מודלין דילוג אחד: ט' כל העם כשר לקריאת ההלל
 והקורא את ההלל לכפרע לא יצא קראושהו חזר וקרא אע"פ
 ששהה כדי לגבור את כולו יצא ימים שגומרים בהן את ההלל
 יש לו להפסיק בין פרק לפרק אבל באמצע הפרק לא יפסק
 וימים שקראין בהן בודלוג אפילו באמצע הפרק פוסק: י'
 כל יום שגומדין בו את ההלל מברך לפניו ומקום שנהגו לנכד
 אחריו מברך כיצד מברך יהלל ה' אלדינו כל מעשים ועדיקים
 וחכידים עושין רצונך וכל עמך בית ישראל ברנה יחד לשכך מי
 אתה ה' לך טוב להחיות ונעים לשכך לזכר ובעולם ועד עולם
 אתה האל בא' והלך המהולל המשובח הכפואר הו וקיים תמיד
 יבליך לעולם ועד: י"א יש מקומות שנהגו לכפול מאד כי
 עניניהם עד סוף ההלל כופלין כל דבר חזר שני פעמים ומקם
 שנהגו לכפול יכפול ומקום שנהגו שלא לכפול אין כופלין:
 י"ב מנהג קריאת ההלל בימי חכמים הראשונים כך היה
 אוד שמברך הגזול שמקרא את ההלל כתחיל ואומר הללויה
 וכל העם עונין הללויה חזר ואומר הללו עבדי הכול העם
 עונין הללויה וחזר ואומר הללו את שם ה' וכל העם עונין
 הללויה חזר ואומר יה שם ה' מברך מעתה ועד עולם וכל
 העם עונין הללויה וכן על כל דבר עד שנביצאו עונין בכל
 ההלל הללויה באה ושלש ועשרים פעמים סימן לז' ששמותיו של
 אהרן: י"ג וכן כשהקורא כגיע לראש כל פרק
 ופרק הן חזרין ואמרין כה שאמר כיצד כשהוא אומר כצאת
 ישראל כמצרים כל העם וחזרין ואמרין כצאת ישראל כמצרי'
 והקרא אומר בית ישראל מעם לעם וכל העם עונין הללויה
 עד שיאמר אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנתי וכל העם חזרין
 ואמרין אהבתי כי ישמע ה' וכלו וכן כשיאמר והקרא הללו
 את ה' כל גוים כל העם חזרין ואמרין הללו את ה' כל גוים
 יד הקורא אומר אנא ה' השיעה נא והן עונין אודיו אנא
 ה' השיעה נא אף על פי שאינו ראש פרק הוא אומר אנא ה'
 הצליחה נא והן עונין אנא ה' הצליחה נא הוא אומר ברוך
 הבא וכל העם אומ' ברוך הבא ואם היה המקרא את ההלל
 קטן אף עבד או אשה עונה אודיהם כה שהן אומרי' בלה בלה
 בכל ההלל זה הוא המנהג הראשון ובו ראוי ללך אבל בומגם
 אלו ראיתי בכל המקומות כנהגות משמנת בקריאתו ובעניית ה'
 העם ואין אחד בהם חכה לאחד:

פרק רביעי

בין נעדרת לבגרות אלא ששה חדשים הגיעה לשנים עשרה
שנה ויום אחד ולא הביאה שתי שערות אעפי שנראו בה סימני
אילנות עדיין קטנה היא עד עשרים שנה ובשתי שתי
שערות אפילו בשבת כותיה נעדרה וחדשים ואחד כך תקרא
בגלת היתה בת עשרים שנה פחות ליום ולא הביאה שתי
שערות ונראו בה סימני אילנות הרי היא אילנית ואם
לא נראו בה סימני אילנות עדיין קטנה היא עד שתביא שתי
שערות או עד שתהיה בת חמש ושלשים שנה ויום אחד הגיעה
לזמן הזה ולא הביאה שתי שערות הרי זו נקראת אילנית אף
על פי שלא נראה בה סימן מסימני אילנות נמצאת אתה
למד שהאילנות אין לה ימי נעדרת אלא מקטנותה תצא לבגרות
ואל הן סימני אילנות כל שאין לה דין ומתקשה בשעת תשמיש
ואין לה שיפולי מיעים כבשים וקלה עבה ואינה ניכרת בין איש
לאשה והנערה והבגרת והאילנית כל אחת משלשתן נקראת
גדולה ויש בבת סימנין מלמעלה וכן הנקראת סימן העליון
ואל הן משתחיד ידיה לאחוריה ועישה קמט בראש הדין
ומשיחוד ראש הדין ומשיחוד אדם ידו על עוקץ הדין והוא
שוקע ושוחה לחוד ומשיפול ראש חוטם הדין ועשה בראשו
סוד קטן ודבתי פרשו משיפול ראש החוטם עצמו וכן
משיחוד הדין ומשיחודקשו הדין ומשתקף העטרה שהוא
מקום הבשר התפוח מלמעלה מן הערוה לעומת הבטן
ומשיחוד הבטן הזה ולא יהיה קשה כל אלו הסימנין שכמה
נראה בבת סימן אחד מכל אלו או כולן והיא בת שנים עשרה
שנה או פחות אין משגיחין בו והרי היא קטנה נעשית בת שנים
עשרה שנה ויום אחד ונראה בה סימן התחתון אין משגיחין ב
באחד מכל אלו ואם לא נראה התחתון ונראו בה אחד מכל אלו
הרי היא ספק בין נערה לקטנה חזין בה להחביר ואם נראו בה
כל אלו הסימנין ולא נראה סימן התחתון הרי זו גדולה ודאית
שא אפטר שיבואו כולן אלא כבר בא סימן התחתון ונישר
זבת שילדה אוד שנים עשרה שנה אף על פי שלא הביאה
סימן לא תחתון ולא עליון הרי זו גדולה בניס הרי הם כסימנין
הן משחיד עד שיהיה בן שלש עשרה שנה נקרא קטן
ונקרא תיסק ואפילו הביא כמה שערות בתוך הזמן הזה אינו
סימן אלא שומה הביא שתי שערות לכמה במקומות הידועות
לשערות הוא מבין שלש עשרה שנה ויום אחד ומעלה נקרא גדול
ונקרא איש הגיע לזמן הזה ולא הביא שתי שערות אף על
פי שנראו בו סימני סרים והרי הוא קטן עד שיהיה בן עשרים
שנה פחות שלשים יום הגיע לזמן הזה ולא הביא שתי שערות
לשנה ולא הביא שתי שערות בזמן אם נראה בו אחד מסימני
סרים והרי הוא סרים חזין וזן גדול לכל דבר האם לא נראה
בו סימן מסימני סרים עדיין קטן הוא עד שיביא שתי שערות
לשנה במקום הראוי לזן או עד שיהיה בן חמש ושלשים שנה
יום אחד והגיע לזמן הזה ולא הביא הרי זה סרים אף על פי שלא
נראה בו אחד מסימני סרים הגיע לשנת עשרים פחות שלשים יום
לא הביא שתי שערות לשנה והביא שתי שערות בזמן אף על פי
שחיד לו אחד מסימני סרים אינו סרים אלא הרי הוא בקטנותו
עד שחיד לו כל סימני סרים או עד שיהיה בן חמש ושלשים שנה
יום אחד ואל הן סימני סרים כל שאין לו זקן ושערות לקוי
ובשר מרילק ואין מימי רגליו מעלין רתיחה ובשמשל מים אינו
עושה כפה ושבת ורעו ויהיה ואין מימי רגליו מתביצין ורחוק
בשנת תשמיש ואינו מעלה בשדו הבל וקולו לקוי ואינו ניכר
בין איש לאשה וסרים זה הוא הנקרא סרים ומה בכל מקום
אבל הן שוחה או סתק או מיעם גידיו או ביציו שהגיים עושין
ק והא נקרא סרים אדם וכשהיה בן שלש עשרה שנה

יום אחד נקרא גדול שאין זה מביא סימן לעולם בן שלש
עשרה שנה ויום אחד שלא הביא סימן שלמטה ונראו בו כל
הסימנין שלמעלה הרי זה ספק בין גדול לקטן ואם לא נראו
מלמטה כיון שנראה בו סימני בגרות מלמעלה הרי זה בחזקת
גדול שתי שערות האמורות בבן ובבת ובכל מקום שיעורן כדי
לכוף את ראשו לעיקרן ומשיצמחו ויהיו יכולות להנשל בפי ה
הזוג עד שיגיע לכוף ראשו לעיקרן דבין בהן להחמיר בכל מקום
לפי בבן ובבת נחשבו אותם גדולים להחמיר הואיל ועבדו כדי
להנשל בפי הזוג ונחשבו אותם קטנים להחמיר הואיל ולא
הגיעו לכוף ראשו לעיקרן שתי שערות צריכות שיהיו במקום
הערוה ובית הערוה כולו במקום סימנין בין למעלה בין למטה
בין על איברי הזרע עצמן וצריכות לה והבטן אוד ושהיה
בעיקרן נומות ואפילו שתיהן בגומא אוד הרי אלו סימן נמצאו
שתי נומות זו בצד זו ואין בהם שיעור הרי אלו סימן חזקה אין
גומא בלא שיעור ושערות היו בהן ונשרו הבת שהביאה שתי
שערות בתוך שנים עשרה שנה והבן שהביל בתוך שלש עשרה
שנים שומה כמו שבארנו אף על פי שאותן שערות במקומן
הם עומדות אוד שלש עשרה לומר ואחר שנים עשרה לנקבה
אינו סימן ככה דברים אמורי בטבדוק בתוך הזמן וכו' שאין
שומה אבל אם לא נבדקו אלא אוד זמן ונביצאו שם שתי שערות
הרי הן בחזקת סימנין ואין אנרין שבא קודם זמן צמוד כדי
שהיה שומה כשבדקן הבת בין בתוך הזמן שהוא כל שנת
יב בין קודם זמן זה בין לאחר הזמן בודקין על פי נשים כשרות
ונאמנות ואפי' אשה אוד בחזקת ושומה לה אם הביאה ואם לא
הביאה כל השנים האמורות בבן ובבת ובעדכן ובכל מקום
אינו לא שני הלבן ולא שני החמה אלא שנים של סוד העיבוד
שהן פשוטות ומעובדות על פי בית דין כמו שהם קובעין אותן
כמו שבארנו בהלכות קידוש החדש ובאהן השנים כוננין לכל
דברי הדת אין כוננין על הנשים במנין השני ולא על הקרובי
אלא על פי שנים אנשים כשרים להעיד : האב שאגר בני
זה בן תשע שנים ויום אחד בתי זו בת שלש שנים ויום אחד נאמן
לקרבן אבל לא לכמות ולא לעצמים בני זה בן שלש עשרה
שנה ויום אחד בתי זו בת שנים עשרה שנה ויום אחד נאמן
למדרים ולערכים ולזרמות ולהקדשות אבל לא לכמות ולא
לעצמים מי שיש לו אבר זכרות ואבר נקבות הוא הנקרא
אנדרונינוס והוא ספק אם זכר ספק אם נקב ואין לו סימן שידע
בו אם הוא זכר תאי אם היא נקבה ודאית לעולם וכל
מי שאין לו זכרות ולא נקבות אלא אטום הוא הנקרא נוכחוס
תם הוא ספק ואם נקדע הנכחוס ונביצא זכר הרי הוא כזכר
ואם נביצא נקבה הרי הוא כנקבה ושומה ואנדרונינוס שהיו
בן שתי עשר שנה ויום אחד הרי הן בהקת גדולים והם שנדבר
בהן בכל מקום הרשודרש האנדרים בכל מקום הן האילנין
שאין שומעין ולא כדבורי אבל מי שנדבר ואינו שומע או שומע
ואינו מדבר הרי הוא ככל אדם ואיש ואשה שהן שלמין בדעתן
ואין לא חדשים ולא שומים נקראין פקח ופקחת נביצאו כל
השכות שבארנו ענינם בשני פרקים אלו עשרים שנות ואלו הן
קידושין ערוה שניה איסורי לאהן איסורי ערוה
קטנה נערה בוגרת אילנית גדולה
סימן התחתון סימן העליון קטן כריס רכה כריס
אדם גדול אנדרונינוס נכחוס ורשים פקחים
שים כל השמות האלו לעומתן תביד ואל ילחו בעיניך כל
עניניהם כדי שלא נהיה צריכין לבאר כל שם מהן בכל מקום
שנזכיר אותן :

הכסף מדברי סופרים וכן דין ובכסף דין תורה ופירוש מדברי סופרי שנאמר כי יקח איש אשה ואמר חכמים לקוחים אילו יהיו בכסף שנאמר נתתי כסף השדה קח כמני אף על פי שעיקר הדבר כן הוא כבר נהגו כל ישראל לקד בכסף או בשוה כסף וכן אם רצה לקדש בשטר מקדש אבל אין מקדשין בביאה לכתחלה ואם קדש בביאה מבין אותו מכתמרדות כדי שלא יהיו ישראל מחזים בעריות ובדבר זה אף על פי שקידושי קדושין גמורין וכן המקדש בלא שידוכין או המקדש בשוק אעפ"י שקידושי קדושין גמורין מבין אותו מכתמרדות כדי שלא יהא דבר זה דוגל לזנות ודמה לקדשה שהיתה קודם מתן תורה כל המקדש אשה בין על ידי עצמו בין על ידי שליח צי"ל לברך קדוה וקדושין או הוא או שלוחו כדרך שכבר כן על כל הכחות ואחר כך מקדש ואם קדש ולא ביד לא יברך אחר הקדושין שזו ברכה לבטלה מה שנעשה כבר נעשה כיצד מברך בא"א אמה אטר אקבו והבדילנו מן העריות ואמר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין בא"א מקדש ישראל זו היא ברכת אירוסין ונהגו העם להסדיר ברכה זו על כוס של יין או של סכר ואם יש שם יין מברך על הדין תחלה ואחר כך מברך ברכת אירוסין ואחר כך מקדש ואם אין לו יין או שכר מברך אותה בפני עצמה :

פרק רביעי

אין האשה מתקדשת אלא לרצונה והנקדש אשה בעל כרחא אינה מקדשת אבל האיש שאבסוהו עד שקידש בעל כרחא הרי זו נקדשת ויש לאיש לקדש נשים רבות כאחת והוא שיהא בכסף אם קדש בכסף שיהא פ"ושה לכל אחת ואחת ויש לאחת טון או לאחד לקבל הקדושין על ידי כולן כדעתן המקדש את האשה ונתן קידושיה מדעיה ביד חברתה ואמר לחברת כשנתן הקדושין בידה ואת נמי אווכן גם את וכדצא בזה הרי שתיהן מקדשות אבל אם נתן בידה ואמר לה ואת הרי זו שקבלה הקדושים במקדשת בספק שבא לא נתמזן אלא לראות מה בלבה ובידו אמר לה ואת מה האמרי בדברי זה הרי בידך קבלה הקדושין היא שהרי זה עדיין שאלה לדאות מה בלבה וכפני זה היא ספק מקדשת אמר לה התקדשי לי בדינך זה נטלתה וקדתי לים בפניך או לאחד או לדבר האבד אינה מקדשת אמרה לו תנהו לאבא או לאבין או לאיש פלני ונתן אינה מקדשת ואם אמרה תנהו לו שקבלה לו ונתן הרי זו מקדשת אמרה הגיחהו על הסלע אינה מקדשת ואם היה סלע שלה מקדשת היה סלע של שניהם הרי זו מקדשת בספק אמר לה התקדשי לי בכבר זה אמרה לו תנהו לעני אפילו היה עני המכיר עליה אינה מקדשת תנהו לכלב הרי זו אינה מקדשת ואם היה הכלב שלה מקדשת ואם היה רץ אחריה לנשלה ואמר לו תנהו לכלב זה הרי זו ספק מקדשת היה מוכר פירות או בלוי וכיוצא בהן באת אשה ואמרה לו תן לי מעט כאלו ואמר לה אם אתן לך תהי מקדשת לי אם אמרה הן ונתן לה הרי זו מקדשת אבל אם אמרה לו תן לי מהן או השלך לי או דברים שענינם לא תשוק עמי בדברים אלו אלא תן לי בלבד ונתן אינה מקדשת וכן אם היה שותה יין ואמרה לו הן לי כוס אחד ואמר לה אם אתן לך הרי את מקדשת לי בו ואמרה השקיני השקות אותן השקה השלך אינה מקדשת שאין הדברי נראים אלא השקיני בלבד ולא תשוק עמי בדבר אחד המקדש בעד אחד אין חששין לקדושי ואעפ"י ששניהם מדין קל וחומר

למקדש בלא עדים המקדש בפסולי עדות של תורה אינה מקדשת בפסולי עדות של דברי סופרים או בעדים שהן ספק פסולי תורה אם רצה לכנוס חזר ומקדש בכשרים ואם לא רצה לכנוס צריכה גט ממנו מספק מדברי סופרים ואפי' נפרה האשה והכדושה את רעדים ואמרה לא קדשתני כופין אותה ליקח גט וכן דין כל קידושי ספק ואם רצה לכנוס חזר ומקדש ודאי ואם לא רצה לכנוס צריכה גט ממנו מספק קטן שקדש אין קידושי קידושין אבל גדול שמקדש את הקטנה התוכה או קטנה שיצאת מרשו אביה אם היתה פחותה מכת שש אעפ"י שהיא נכונת להש ביותר ומכרת ומבכחנת אין כאן שם קידושין ואינה צריכה למאן ואם היתה נכונת ע"ד שנים ולמעשה אעפ"י שהיא כלה ביותר הואיל ונתקדשה לדעתה הרי זו מקדשת למאן היתה מכת שש ועד סוף ע"ד בודקן אותה לפי דעתה אם מכרת ומבכחנת עסקי הנשואין והקדושין צריכה למאן ואם לאו אינה מקדשת למאן ואינה צריכה למאן כיצד מקדשת למאן שאם נתקדש' ולא רצת לישב עם בעלה צריכה למאן בפני גנים ולומר איני רוצה בו ויצאה בלא גט כמו שיתבאר בהלכות גרושין הוה היא הנקדחת כמאנת ולמה יוצאה בלא גט כפני שאין קידושיה קידושין גמורין מן התורה אלא מדברי סופרים והן הלויין שאם יטבה עם בעלה עד שגדלה גמרה קידושיה ונעשית אשת איש נכחה ואינו צריך לחוד ולקדשה אחר שגדלה ואם לא רצת לישב צריכה למאן ותצא בלא גט חרש שנש'פקח וכן חרשת שנשאת לפקח אין קידושיהן גמורין מן התורה אלא מדברי סופרים לפיכך אם בא פקח וקידש אשת חרש הפיקחת הרינו מקדשת לשני קדושי גמורין ונתן גט וחדל מזה לבעלה החרש אבל השט' שקידש פקחת או פקח שקדש שטה אין כאן קידושי כלל לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים סריס שקדש בין סריס חמה בין סריס אדם וכן אלוה'ת שנתקדשה הרי אלו קידושין גמורין טמטמם ואגדר גיבוס שקו'טו אשה או שקדשן איש הרי אלו קידושין ספק וצריכין גט בספק ה'קדש אחת מן העריות לא עשה כלום שאין קידושין תופסין לעמה הרי זו מן הגדה שהנקדש את הנדה הרי זו מקדשת קידושין גמורין ואין יאוילע שזתכן אשת איש שפסטה ידיה וקבלה הקדושין מאחר בפני בעלה הרי זו מקדשת לשני שהאשה שאמר לבעלה בפני גירשתני ניכנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה אבל אם קדשה אחר שלא בפני בעלה אין קידושין תופסין בה עד שתביא ראיה שנתגרשה קודם שתקבל הקדושין כל שלא בפניו מעיזה המק'יש אחת מן השנוות או מאיסורי לאוין או מאיסורי אשה וכן יבם שקדש צרת יבנה הרי זו מקדשת קידושין גמורים חרין מיבמה שנתקדשה לזר שהיא מקדשת ב בספק נסתפק לחכמי' אם הקידושין תופסין ביבמה כשאר חובי לאוין או אין קידושין תופסין בה כערוה ואעפ"י שאסור לו לכנוס אחת מכל אלו הרי זה מגרש בגט המקדש גייה או טפחה אינו קידושין אלא הרי הוא אחר קידושין כמו שהיתה קודם הקידושין וכן גיר ועבד שקדשו בת ישראל אין קידושין הן קידושין ישראל' כשוכד שקידש אעפ"י שהוא עובד עבודה זרה ברצונו הרי אלו קידושין גמורין וצריכה גט ממנו המקדש אשה שתציה טפחה ומציה בת חרין אינה מקדשת קידושין גמורין עד שתתשחרר וכיון שנשתחררה גמרה קדושיה במקדש קטנה שגדלה ואינו צריך לקדשה קידושין אחרי' בא אחד וקדשה אחד שנשתחררה הרי זו ספק קידושין לשניהם ואיזו היא טפחה חרונה האבד בתורה זו מי שהציה טפחה ומציה בת חרין שקדשה עבד עברי

פרק שלישי

כיצד האשה מתקדשת אם בכסף הוא בקדש אין פחות מפרומה
 כסף או שוה פרוטה אוכר לה הרי את מקודשת לי או הרי את
 מאורסת לי או הרי את לי לאשה בזה ונתן לה בפני עדי והאיש
 הוא שאוכר דברים שמשמען שקונה אותה לו לאשה והוא שיתן
 לה הכסף נתנה היא לו ואברה הרי אני מקודשת לך הריני
 מאורסת לך הריני לך לאנתו או בכל לשון הקנא אינ מקודשת
 וכן אם נתנה היא לו ואמר הוא אינה מקודשת ואם נתן הוא
 ואמר הוא הרי זו מקודשת בספק ואם קדש בשטר כותב
 על הנייד או על החרס או על העלה או על כל דבר שירצה
 הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי וכל כיוצא בדברים אלו
 ונתנו לה בפני עדים וצריך שיכתוב אותו לשם האשה
 המתקדשת בנט ואינו כותבו אלא לדעת כתבו שלא לדעת או
 שלא לשמה אף על פי שנתנו לה לדעתה בפני עדים אינה
 מקודשת ואם קדש בביאה אוכר לה הרי את מקודשת
 לי או הרי את מאורסת לי או הרי את לי לאשה בבועלה
 זו וכל כיוצא בזה ומתחייב עמה בפני שני עדים ובעלה
 והמקדש בביאה דעתו על גמר ביאה וכשיגבור ביאתו תהיה
 מקודשת ובין שבא עליה כדרכה ובין שבא עליה שלא כדרכה
 הרי זו מקודשת הדברים שיאמר האיש כשיקדש צריך שיהיה
 משמעם שהוא קנה אשה ולא משמע שהקנה לה עצמו כיצד
 הרי שאמר לה או שכתב לה בשטר שנתנו לה הריני בעליך
 הריני ארוסך הריני אישך וכל כיוצא בזה אין כאן קידושין כלל
 אמר לה או כתב לה הרי את אשתי הרי את ארוסתי או הרי את
 קנייה לי הרי את שלי הרי את לקוחתי הרי את חרופתי הרי את
 ברשותי הרי את קנייה לי וקקה לי וכל כיוצא בזה הרי זו מקודשת
 אבר לה או כתב לה הרי את מיועדת לי הרי את עדתי הרי
 את נגדי הרי את צלעתי הרי את סודתי הרי את תודתי הרי את
 אסודתי הרי את הפסתי הרי זו מקודשת בספק והוא שיהי מדבר
 עמה תולה על עסק קדושין אבל אם אינו כדבר עמה תולה
 על עסק קדושין אין חוששין למילת אלו ויש לאיש לקדש
 האשה בכל לשון שהיא מוכרת בו והיה משמע דברים באותה
 הלשון שקנאה כמו שבארנו היה מדבר עם האשה על עסקי
 הקדושין ורצה ועמד וקדש ולא פירש ולא אמר לה כלום אלא
 נתן בידה או בעל האיל והן עסקין בענין דיו ואינו צריך לפרש
 וכן עידי הקדושין והגידושין אינו צריך לומר להם אתם עידי
 אלא כיון שגידש או קדש בפניהם הרי זו מקודשת או כגודשת
 האוכר לאשה התקדשי לחצי הרי זו מקודשת הא לכה זה דוכה
 לאוכר לה תהי אשתי את ואחרת שנבצא שאין לה אלא חצי
 איש אבל אם אבר חציך מקודשת לי אינה מקודשת שאין אשה
 אחת ראיה לשנים וכן האוכר הרי את מקודשת לי ולזה אינה
 מקודשת אמר לה הרי חציך מקודשת לי בפרומה וחציך
 בפרומה או שאמר לה חציך מקודשת לי בחצי פרומה וחציך
 האחרת מקודשת בחצי פרומה הרי זו מקודשת אמר לה חציך
 מקודשת לי בפרומה היום וחציך בפרומה למחר שני חציך ב
 בפרומה שתי בנותך לשני בני בפרומה בתך מקודשת לי
 ופרתך מכורה לי בפרומה או בתך וקרקעך לי בפרומה בכל
 אלו מקודשת בספק האב מקדש את בתו שלא לדעתה כל זמן
 שהיא קטנה וכן כשהיא נערה רשותה בידי שנאמר את בתי
 נתתי לאיש הזה לאשה וקדושה לאביה וכן הוא זכאי במציאת
 ובניקוט ידיו ובכרובתה אם נתגרשה או נתאלמנה מן האירוסין
 הוא זכאי בכל עד שתבגר לפיכך מקבל האב קדושה בתו

מתקדשת בביאה
 פרק שלישי

כיום שתולד עד שתבטי ואפי' היתה זרשה או שזטה וקדש האב
 הרי היא אשת איש גמורה ואם היתה בת שלש שנים ויום
 אחד מתקדשת בביאה מדעת אביה פחות מכאן אם קדשה אביה
 בביאה אינה מקודשת כגרה הבת אין לאביה בה רשות
 והרי היא כשאר כל הנשים שאינם מתקדשות אלא לדעתן וכן
 אם השיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה הרי היא
 ברשות עצמה ואף על פי שעדיין היא קטנה כיון שנשאת אין
 לאביה בה רשות לעולם נתקדשה קודם שתבגוד שלא לדעת
 אביה אינה מקודשת ואפילו אם נתגרשה האב אחר שנתקדשה
 ואפילו אם נתאלמנה או נתגרשה כן אותן וקידושין אינה א
 אסודה לכהן ובין היא ובין אביה יכולין לעכב בין אם נתקדש
 בפניו בין שנתקדשה שלא בפניו אינה מקודשת היתה הבת
 ספק כוגרת בין שקדשה אביה שלא לדעתה בין שקדש היא
 עצמה שלא לדעת אביה הרי זו מקודשת בספק לפיכך צריכה
 גט מספק יש לאיש לעשות שלישי לקדש לו אשה בין
 אשה פלנית בין אשה משאר הנשים וכן האשה הגדולה עשה
 שליח לקבל קדושה בין מאיש פלוני בין מאיש משאר אנשים
 וכן האב עושה שליח לקבל קדושה בתו כשהיא ברשותו ואם
 האב לבתו הקטנה צאי וקבלי קדושך כל העושה שליח
 לקבל הקידושין צריך לעשותו בפני עדים אבל האיש שעשה
 שליח לקדש לו אשה אינו צריך לעשותו בעדים שאין מקום ל
 לעדים בשליחות האיש אלא להודיע אמתת הדבר לפיכך אם
 הודו השליח והמשלח אינן צריכין עדים כמו שליח הגט וכמו
 שליח שהרשהו להפריש לו הרכבה וכיוצא בזה בכל טלוח טל
 אדם כמותו ואינו צריך עדים השליח נעשה עד לפי' אם עשה ב'
 שליח לקדש לו אשה והלכו וקדשו אותה הן שלחו והן הן עדין
 בקידושין ואינן צריכין לקדשה לו בפני שנים אודים והל
 כשרין לשליחות דין בדרש שוטה וקטן לפי שאין בני דעת
 והגוי לפי שאינו בן ברית ונאמר בן תרינו גם אם לדבות ה
 השליח וכה אתם בני ברית אף שלחכם בני ברית להוציא את
 הגוי אבל העבד אף על פי שהוא נעשה שליח לדבר שבמבין
 הרי הוא פסול בשליחות הקידושין והגויין לפי שאינו בתורת
 גיטין וקדושין שליח האיש שבקדש אוכר לה הרי את מקודשת
 לפלוני בכסף זה או בשטר זה אם שליח האשה הוא שבקבל
 הקדושין אינו לו הרי פלנית שליח אותך מקודשת לי והוא אמר
 לו קדשתיה לך או ארסתיה לך או נתתיה לך לאשה וכל כיוצא
 בזה וכן המקדש על ידי האב אומ' לו הרי בתך פלנית מקודשת
 לי והוא אוכר לו קדשתיה לך אם אמ' האב או השליח הן דיו
 ואפילו שתקראם היו עסקין באותו ענין ונתן לאב או לשליח
 ולא פירש ולא אבר דבר דיו והיא מקודשת ואם קדש בשטר
 אינו כותבו אלא מדעת האב או מדעת השליח וכן בכל הדברים
 כולן של קדושין דין האיש עם האשה כדון שליח עם שליח או
 עם האב כצוה שיקדש אדם אשתו בעצמו יודר בעל ידי
 שלוחו וכן כצוה לאשה שתקדש עצמה בידה יודר בעל ידי
 שלוחו ואף על פי שיש רשות לאב לקדש בתו כשהיא קטנה
 וכשהיא נערה לכל מי שירצה אין ראוי לעשות כן אלא כצוה
 חכמים שלא יקדש אדם בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר
 לפלוני אני רוצה וכן האיש אין ראוי לקדש קטנה ולא יקדש אשה
 עד שידאגה ותהיה כשר בעיניו שמה לא תבצו'ן בעיניו ונבצא
 מרשה או שוכב עמה והוא שנאמר וביקדש בביאה הרי
 אלו קדושי הודו וכן מתקדשת בשטר בן התורה בשם
 שגומר וכגרש שנ' וכתב לה ספר בריתות כן גומר ומכניס אב

אם היה הפקדון והשאלה או שזה פרוט באחד מהן קיים ברשות
הרי זו מקודשת אמ' לה הרי את מקודשת לי בשכר שאדבר עליך
לשלטון חיבר עליה לשלטון והניחה השלטון ולא תבעה אינה
מקודשת אלא אם נתן לה פרוטה משלו שהניחה שבאה לה
מדיבריו הרי היא כמלוה והמקדש כמלוה אינה מקודשת הרי
את מקודשת לי במלאכה זו שאעשה עכך ועשה אינה מקודשת
אלא אם כן נתן לה פרוטה משלו לפי שהשכרו יזכה בה הפועל
מתלח העד סוף כל זמן שיעש' בקצת מן המלאכה זוכה במקצת
מן השכר ונמצא השכר כולו מלוה אע"פ שהמקדש כמלוה אינה
מקודשת האשה שאמרה תן דינר לפלוני כתנה ואתקדש אני
לך ונתן ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת נתנה זו שנתתי
על פיך הרי זו מקודשת אף על פי שלא הגיע לה כלום הרי כ
הנחת ברצונה שבעשה ונהנה פלוני בגללה וכן אם אמרה
ליתן דינר לפלוני כתנה ואתקדש לו ונתן לו וקדשה אותו פלוני
ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה כתנה זו שקבלתי ברצונך
הרי זו מקודשת אמר לה הילך דינר זה בטתנה והתקדשי
לפלוני וקדשה אותו פלוני ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה
זו הנאה לך בגללי הרי זו מקודשת אף על פי שלא נתן לה
המקדש כלום אמרה לו הילך דינר זה כתנה ואתקדש לך
ולקח ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי כנך מ
כתנה אם אדם חשבו הוא הרי זו מקודשת שהנאה יש לה בהיותו
נהנה ממנה ובהנאה זו הקנת עצמה לו האומר לאשה
התקדשי לי בדינר והרי זה המשכון בידך עד שאתן הדינר
אינה מקודשת לו לפי שלא הגיע הדינר לידה ולא המשכון נתן
להיות שלה היה לו משכון על חוב שיש לו אצל אחרים וקדש
בו אשה אף על פי שאינה שלו הרי זו מקודשת לפי שבעל חוב
יש לו מקצת קנין בעופו של משכון האומר לאשה הרי את
מקודשת לי בדינר זה על מנת שתחזירי לי אינה מקודשת בין
החזירה בין לא החזירה שאם לא החזירה לא נתקיים התנאי
ואם החזירה הרי לא נהנית ולא הגיע לידה כלום נתן לה אגודה
של חוס וכיצא בה ואמר לה הרי את מקודשת לי בזה וקיבלה
אזו אמרו לו והלא אין בה שוה פרוטה ואמר תתקדשי בארבע
חוס שיש בתוכה אם אמרה הן הרי זו מקודשת ואם שמקה
אינה מקודשת כבעות אלו שהשתיקה של אור בתן בעות אינה
מקודשת כלום והיה מקודשת בספק מפני האגודה שבה תשוה
פרוטה במקום אחר האם לאשה התקדשי לי בתבר' זו התקדשי
לי בזה התקדשי לי בזה אם יש באחת מהן שוה פרוטה הרי זו מ
מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אלא בספק שבה תשוה תורה
אזו פרוטה במקום אחר אמר לה התקדשי לי בזה ובוזו אם יש
במלך שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אלא בספק
היה אכלת ראשונה ראשונה אם יש באחרונה שוה פרוטה
מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אלא בספק שאזן תברים
שאכלה הרי הן כמלוה והמקדש כמלוה אינה מקודשת ונמצא
שאזנה קדשתן אלא בתורה אחרונה אמר לה הרי את
מקודשת לי באל' אם יש במלך שוה פרוטה מקודשת אף על פי
שהיא אכלת ראשונה ראשונה שלה היא אכלת ומקודשת
האמר לאשה הרי את מקודשת לי בכוס זה אם היה מלא כים הרי
זו מקודשת בו וכמה שבתוכו ואם היה מלא יין הרי זו מקודשת
בו ולא כמה שבתוכו ואם היה מלא שמן הרי זו מקודשת בכמה
שבתוכו ולא בו לפיכך אם לא היה בשמן שוה פרוטה הרי
זו מקודשת בספק ואם היה בשמן שוה פרוטה הרי זו מקודשת
ודאי ואין משגיחין על הכוס :

פרק ששי

ומקדש על תנאי אם נתקיים התנאי מקודשת ואם לאו אינה
מקודשת בין שיהיה התנאי כן האיש בין שיהיה כן האשה וכל
תנאי שבעולם בין בקדושי' בין בנידושי' בין במקח בין בכביב
בין בשאר דיני נמוך צריך להיות בתנאי ארבעה דברים ואילו
הן ארבע דבר' של כל תנאי שיהיה כפול ויהיה הן שלו קודם
ללאו ויהיה התנאי קודם לנעש' ויהיה התנאי דבר שאיפשר
לקיימו ואם חסר התנאי אחד מהן הרי התנאי בטל וכאילו אין
שם תנאי כלל אלא תהיה זו מקודשת או כגודשת מיד ויתקיים
המקח והכתנה מיד וכאילו לא התנה כלל הואיל וחסר התנאי
אחד מן הארבעה כיצד האומר לאשה אם תתני לי כאתים זו
הרי את מקודשת לי בדינר זה ואם לא תתני לי לא תהי מקודשת
ואזו שהתנה תנאי זה נתן לה הדינר הרי ותנאי קיים והרי זו
מקודשת על תנאי ואם נתנה לו כאתים זה תהי מקודשת ואם לא
נתנה לו אינה מקודשת אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי
בדינר זה ונתן הדינר בידה והשלים התנאי ואמר אם תתני לי
כאתים זה תהי מקודשת ואם לא תתני לי
לאתה מקודשת הרי התנאי בטל מפני שהקדים הבעשה
ונת בידה ואחר כך התנה ואף על פי שהכל בתוך כדי דיבור
והרי זו מקודשת מיד ואינה צריכה ליתן לו כלום וכן אם אמר
לה אם תתני לי כאתים זו הרי את מקודשת לי בדינר זה ואזו
כך נתן הדינר בידה הרי התנאי בטל מפני שלא כפל תנאי
שהרי לא אמרה ואם לא תתני לא תהי מקודשת והרי זו מקודשת
מיד ואינה צריכה ליתן לו כלום וכן אם אמרה אם לא תתני לי
כאתים זה לא תהי מקודשת לי ואם תתני לי כאתים זה הרי את
מקודשת לי בדינר זה ואזו כך נתן הדינר בידה הרי התנאי
בטל לפי שהקדים לאו להן וירי זו מקודשת מיד ואינה צריכה
ליתן לו כלום וכן אם אמר לה אם תעלי לרקיע או תרדי לתרום
הרי את מקודשת לי בדינר זה ואם לא תעלי לרקיע ולא תרדי
לתרום לא תהי מקודשת ואזו כך נתן הדינר בידה הרי התנאי
בטל והרי היא מקודשת מיד שהדבר ידוע שאי אפשר לה לקיים
תנאי זה ואין זה אלא כנפילה בדברים דרך שחוק והחיל הרי
שהתנה בדבר שאיפשר לעשותו אלא שהתורה אסרה עליו כגון
שאמר לאשה אם תאכלי וכל חסר הרי את מקודשת לי בדינר
זה ואם לא תאכלי לא תהי מקודשת אם תאכלי בשך הרי הרי
זה גיטך ואם לא תאכלי לא יהא גיט ואזו שהתנה נתן ודינר אז
הגט בידה הרי התנאי קיים ואם עברה ואכלה והיה מקודשת או
כגודשת ואם לא אכלה אינה מקודשת ואינה כגודשת ואין אומ'
בוה הרי התנה על מה שכתב בתנאי שיהי בידה שלא תאכל וכל
תתקדש ולא תתגרש וכמה אמת וכתב כל הדברים על מה
שכתוב בתנאי תנאי בטל חוץ מדבר שבכסף שהנא קיים כגון
שקדש או גירש או נתן או כפר על תנאי שהוא רוצה בתנאי ש
שיזכה עצמו בדבר שלא דברתה לו תורה ובענין ככני או יפטר
עצמו בתנאי מדבר שחייבה אותו בו התורה שאמר לך הנאך
בטל וכבר נתקיימו כענין ואין אתה נפט מדבר שחייבה איתך
ג' התורה לא תזכה בדבר שבכניעה איתך ככני כענין ש
שקדש אשה על תנאי שאין לה עליו שאר כסות ועונה שאמרין
לו בכסות ושאר שהוא תנאי שבכסף תנאי קיים אבל בענין
תנאי בטל שהתורה חייבה איתך בענין ודאי זו מקודשת ואזו
חייב בענינה ואין בידך לפטר עצמך בתנאי וכן כל כיוצא
בוה וכן המקדש יפטר ואר על תנאי שיהעמד בה הרי זו מקודשת
ואין לו להתעמר בה שהרי התורה כניעה אותו מלהשתעבד בה
אחר שנבעלה לא כפי תנאי וזכה בדבר זה שכניע אותו תורה
אלא תנאי בטל וכן כל כיוצא בוה דהנה

ד כ

ומי שחציו עבד וחציו בין הורין שקדש בת חורין הרי זו ספק קידושין שבד שקדש קידושיו קידושין ואף על פי שנשתכר הרב ואם הגיע לשכרותו של לט אין קידושיו קידושיו ומתיישב בדבר זה המקדש בפרות כפרושה אינה מקדשת קדשה באוכל או בכל וכיצא בו ששה פרות מפרושה הרי זו מקדשת בספק תרבה גט מספק שכא דבר זה שזה פרושה במקום אחר הא לכדת שכל המקדש בשוה כסף אם היה באותה הכדינה שזה פרושה הרי אלו קידושי ודאי ואם אינו שזה פרושה הרי אלו קדושי ספק יראה לי שאם קדש בתבטיל או בירק שאינו פתקים וכיצא בהם אם לא היו שזה פרושה באותו המקור אינה מקדשת מלל שהרי דבר זה אינו נגיע למקום אחר עד שיפסד האבד ולא יהא שזה פרושה ודבר של טעם הוא זה ודאי לסמוך עליו המקדש אשה בפרות מפרושה או שקדש שתי נשים בפרושה אף על פי ששלה סבלנות לאחד מכאן אינה מקודשת וכן קטן שקדש אף על פי ששלה סבלנות לאחד שהגדיל אינה מקדשת שמתנת קידושין וראשונה שלחן שהיו קידושין פסולין המקדש את האשה בכסף או בשטר אינו צריך שיתן הקדושין לתוך ידה אלא כיון שרצת לדרוק לה קידושה ודקן בין לתוך ידה בין לתוך חיקה או לתוך הצידה או לתוך שדה שלה ודין מקדשת היתה עומדת ברשות הבעל צריך שיתן לתוך ידה או לתוך חיקה היתה עומדת ברשות שהיא של שניהן חזק לה קידושה מדעתה ולא הגיעה לידה או לחיקה הרי זו מקדשת קדושי ספק ואפילו אמרה לו הנח קדושי על מקום זה ואותו המקום של שניהם הרי אילו קדושי ספק היו עומדים ברשות הרבים או ברשות שאינו של שניהם חזק לה קידושה קרוב לו אינה מקדשת קרוב לה הרי זו מקדשת כחצה על מחצו או שהיו ספק קרוב לו ספק קרוב לה ואבד קדש שגיעו לידה הרי זו ספק מקדשת כיצד הוא קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשמור אותו והוא אינו יכול זה הוא קרוב לו היא יכולה לשמור אותו והוא אינו יכול זה הוא קרוב לה שניהן יכולין לשמור אותו או שניהן אין יכולים לשמור אותו זה הוא מחצה על מחצה :

פרק חמישי

המקדש בדבר שהוא אסור בהנאה כגון דמין בפסח או ביר בחלב וכיצא בהן כשאר איסורי הנאה אינה מקדשת ואפילו היה אסור בהנאה מדבריה כגון חמץ בטעה טטית מיס ארבע עשר אינה מקדשת עבר וכבר דבר האסור בהנאה וקדש בדמיו הרי זו מקדשת חזן מנה שאם קדש בדמיה אינה מקדשת מפני שהיא עין אסורין בהנאה כמיה המקדש בפרש עגלי עין אינה מקדשת שחבל כעצאסור בהנאה שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן הדם אבל המקדש בפרש טור הנסקל הרי זו מקדשת אף על פי שטור הנסקל אסור בהנאה פרשו אינו אסור בהנאה שאינו דבר חסוד לגבי הטור המקדש בפרות שבעיניו באפר פרה אסורה או במים שכלאן לעשותן כי נדה הרי זו מקדשת במקדש בירק של בוקר הבית בשונג הרי זו מקדשת והוא יסלם קר חזקתו לקדש וביא אטמו כדן כל כחיל בשגה ואם קדש בו אשה בכזר אינה מקדשת קידושה במעשר שיני בין בשתג בין בכזר אינה מקדשת לפי שאין לו לעשות בו שאר חפצו עד שיהיה שטאבר במעשר לה הוא כהן מקדש בירק מקדש קדשים או מקדשין קלים אינה מקדשת כפי שלא התירו אלא לאכלה בלבד אבל כהן שקדש בתרומה טהלה ובתוכה מעט וכבמדים וכן לוי

שקידש במעשר ראשון וישראל שקדש במעשר עני הרי זה אסור מקדשות כתנות שלא הודמו הרי הם כבנו שהורנו לפי ישראל שנפלו לו סבלי מבית אבי אמו כהן והפרי כהן תרומה ומעשרות הרי הן כתרומות ומעשרות שנפלו לו בירושה מאבי אמו והם קידש בהן אשה הרי זו מקדשת שאף על פי שאין ראשון לו לאכלה יש לו למוכרן למי שהן ראשון לו אבל ישראל שקדש בתרומה שהפריש מגנו אינה מקדשת שהרי אין לו למוכר ראשון לו בה אלא טובת הנאה לפי שנתנה לכל כהן שירצה ושנת הנאה אינה כמון המקדש את האשה בגזל או בגניבה או בזכס אם נתיאשו הבעלים ומדע שקנה אותו דבר בייאוש הרי זה מקדשת ואם לאו אינה מקדשת הנכנס לבית חבירו והקח לו כלי או אוכל וכיצא בהן וקדש בו אשה וכל בעל הבית אף על פי שאמר לו למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב כמה שנתת לה אינה מקדשת שלא אמר לו דבר זה אלא כדי שלא להתבייש עמו והואיל וקידש בממון חבירו שלא מדעת חבירו הרי זה גזל ואינה מקדשת ואם קדשה בדבר שאין בעל הבית מקדש עליו כגון תמרה או אגוז הרי זו מקדשת כספק היתה סתרה בינו ובין חבירו והקח שלא מדעת חבירו וקדש בחלקו הואיל ועריכה שזמת בד אינה מקדשת שאין זה נוטל לעצמו בה שירצה ונח מה שירצה גזל את האשה או גנב ממנה או תכסה חזר וקדש בגזל ובגניב ובזכס שלה ואם לה הרי את מקדשתו אם קדש בנייהן שדוכין ונטלה ושתקה הרי זו מקדשת ואם לא שידך אותה מעולם אף על פי ששתקה כשנתן לה דבריו אלו בתורת קדושין אינה מקדשת ואם אמרה הן הרי זו מקדשת וכן אם נתן פקדון לה ואמר לה כנסי פקדון זה והזר ואמר לה הרי את מקדשתה לו בו אם אמר לה קודם שנטלתי ונלתי ושתקה הרי זו מקדשת ואם אחר שנטלתי וברתה פקדון אמר לה הרי את מקדשתו ושתקה אין זו כלום שכל שתקה של אחר כהן כעת אינה מועלת אבל אם אמרה הן אחר שנלתי הרי זו מקדשת והרי לה דבר שהיה לה אצלו ואמר לה הרי את מקדשתו בוקדש שתלתי ונטלתי ושתק אם היה ביניהן שדוכין הרי זו מקדשת ואם לא שידך אינה מקדשת עד שתאמר הן ואם אמר לה איני שנטלתי החוב שלה הרי את מקדשתו כו אפילו אמרה הן אינה מקדשת שדרי לא הגיע לידה ככלום אלא כלה נטלה וכבר נפרע חובו מטעה שנטלה ואינה יכולה להחזיר ולהפיק בחוב פעם אחרת המקדש במלחה אפילו היתה בשטר אינה מקדשת כיצד כגון שהיה לו אצלו חוב דינר ואמר לה הרי את מקדשת לי בדינר שיש לי בידך אינה מקדשת מפני שכלה לדצאה ניתנה ואין כאן שום דבר קיים ליהנות בו מעתה ככני הציאה אותו דינר ועבר הנאתו היה לו אצלה מלחה על המטע וקדשה באתה המלחה והחזיר לה את המטעון הרי זו מקדשת שהרי היא נהנית במטעון מעתה והרי הגיע הנאה לידה המקדש בהנאת מלחה הרי זו מקדשת כיצד כגון שהלחה איתה וקנה מאתים זה ואמר לה הרי את מקדשת לי בהנאת זמן שאחדך במלחה זו שתהיה בידך כך וכך יום ואינו תובעך ככך עד שיהי פלגני הרי זו מקדשת שהרי יש לה הנא מעתה להשתמש במלחה זו עד סוף זמן שקבע ואמר לעשותה כן מפני שהיא כרובה ופרשו רבותי בהנאת מלחה דברים שאין ראוי לשבען אמרה הרי את מקדשת לי בפחט זה וחוב שיש לי אצלך הרי זו מקדשת וכן אם אמר לה במלחה שיש לי אצלך ובפחט זה הרי זו מקדשת היה לו חוב ביד אחרים ואמר לה הרי את מקדשת לי ביד שיש לי ביד זה כבעבד שליטתך הרי זו מקדשת קדשה בפחט שיש לו בידה או בשאלה שהשאלה

האומר לאשה הרי את מקדשת לי מעכשיו ולאחד שלשים יום
 בדינך זה ובא אחד וקדשה בתוך השלשים יום הרי זו מקדשת
 מספק לשניהם לפיכך שניהם נותנין גט בין בתוך השלשים יום
 בין לאחר השלשים יום הרי את מקדשת לי מעכשיו ולאחד
 שלשים יום ובא אחד ואמר הרי את מקדשת לי מעכשיו ולאחד
 עשרים יום ובא אחד ואמר הרי את מקדשת לי מעכשיו ולאחד
 עשרה ימים אפילו הן כמאה על הסוד הוזה קידושי כולן תפסין
 בה צריכה גט ככל אחד ואחד מפני שהיא ספק מקדשת ככולן
 האומר לאשה הרי את מקדשת לי חוץ כפלוגי כל משלא האמר
 עליו אלא תהיה אשת איש על כל העולם ולפלו כפניה הרי זו
 מקדשת מספק אבל אם אמר לה הרי את מקדשת לי על כנת
 שתהי בותרת לפלוגי הרי זו מקדשת ותהיה אסורה עליו כשאר
 העם מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו הנתן שתי פרוכות
 לאשה ואמר לה הרי את מקדשת לי היום באחת ובאחת לאחד
 שארשה הרי זו מקדשת וכשיגרש אותה תהיה מקדשת עד
 שיגרש אותה פעם שנייה מן קדושי פרוטה שנייה אבל אם אמר
 לאשה הרי את מקדשת לי בזה לאחד שאתגריר לאח שתתגרירי
 לאחד שאשתדרר לאחד שתשתרירי לאחד שיכות בעליך לאח
 שתבנת אחוריק אינה מקדשת לפי שאינו יכול עתה וקושה
 האומר ליבנה הרי את מקדשת לי בזה לאח שיזלוך דין יבניך
 הרי זו מקדשת ואילו קדשה עתה היו קידושין תופסין בה
 כס.ק האומר לדבירו אם ילדה אשתך נקבה הרי היא מקדשת
 לזוה לא אמר כלום ואם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר
 הקנה הרי זו מקדשת וראה לי שצרי לחזור ולקדש אותה אחר
 שתודו כאביה כדי שיבטל אותה בקידושין שאין בהם חזף
 האומר לאשה הרי את מקדשת לי בכמה דינרין ונתן לה אפי'
 דינר אחד הרי זו מקדשת כשלקחה הדינר וזאת יליכ לה ו
 השאר טהור כמי שאמר הרי את מקדשת לי בדינר זה על כנת
 שאין לך כאתים זו שהיא מקדשת לו מעכשיו ברא כשאמר
 לה בכמה דינרים סתם אבל אם פדש ואמר לה הרי את מקדשת
 לי בכמה דינרין אלו והתלה להנות לתוך ידה אינה מקדשת
 עד שלשים זה כמא ואפילו בדינר האחרון שניה יכולין לחזור
 זה וזה וכן אם נבעא כנה דמי דינר ארבעא כהן דינר נחשת
 אינה נקדשת נבעא כהן דינר רע יחליף אם ימלה להגיא על
 על ידי הדוק לא יחלפנו ואם לאו אינה מקדשת אמר לה הרי
 את מקדשת לי בכנרים אלו שהן שנים ובשיש דינרים והיו של
 כשינבעא בהן שהאשה נתאמה להן אם היו שהן חכשי הרי
 מקדשת כשעת לקיחה ואין צריכין שמה בשוק ואחר כך
 והיא מקדשת כדי שתסמך דעתה אלא והאיל הן שהן כמי
 שאמר לה הרי זו מקדשת כשעת ראשונה ואם אינן שהן אינה
 מקדשת איש ואשה שהיו עסקין בדברי אירוסין הוא אומר
 נכא דינרים אקדש אותך והיא אוכרת איני בתקדשת לך אלא
 נכא דינרין זה לביתו וזה לביתו ואחר כך תבעו זה את זה ו
 קדש יום אם האיש תבע את האשה יעשו דברי האשה ואם
 האשה תבעה את האיש יעשו דברי האיש העושה שליח לקדש
 האשה חליף השליח וקדשה על תנאי אינה מקדשת וכן אם
 אמר הרי את מקדשת לי תנאי חליף וקדשה סתם או על תנאי אחד
 או שני את התנאי אינה מקדשת אמר לו קידשה לי במקום
 כהן הרי את מקדשת במקום אחד אינה מקדשת קדשה לי והרי
 היא במקום פלוגי והרי מקדשה במקום אחד הרי זו מקדשת
 כפי שצדקה במקום הוא לו וכן היא שאמרה לשלוחה קבל לי
 קדש נכנס פלוגי וקבלם לה במקום אחד אינה מקדשת הרי
 יבד נכנס פלוגי וקבל לה במקום אחד הרי זו מקדשת כפני

שצדקה במקום היא לו ומקדשה את האשה חזר בו כיד הוא
 או היא אע"פ שחזרו בתו כדי דיבור אין חוזק כלום ודרי היא
 מקדשת המקדש על תנאי חזר אחר כמה ימים וכיטל התנאי
 אף על פי שבטלו בינו לבינה שלא בפני עדי' בטל התנאי והרי
 היא מקדשת סתם וכן אם היה התנאי בן האש' ובטלה אותו בינה
 ובינו ביטל התנאי לפיכך הנקדש על תנאי וכנס סתם או בעל
 סתם הרי זו צריכה גט אף על פי שלא נתקיים התנאי ע"פ ביטל
 התנאי כשבעל או כשכנס וכן הנקדש בפדות כשהו פרוטה או
 בכלוה והזר ובעל סתם בפני עדים צריכה גט בעל בעילה זו
 סמך הוא על אותן הקידושין כסולין חזקה הוא שאין אדם מישר'
 הכשרים עושה בעלתו בעלת זמת ודרי ביזר לעשותה בעילת
 כצוה עתה

פרק שמיני

האומר לאשה הרי את מקדשת לי בכס זה של יין ונבעא של
 דבש של דבש ונבעא של יין בדינר זה שלכסף ונבעא של זהב
 של זהב ונבעא של כסף על כנת שאני כהן ונבעא לוי לוי ונבע'
 כהן נתין ונבעא כבוד כבוד ונבעא נתין בן עיר ונבעא בן כרך
 בן כרך ונבעא בן עיר על כנת שאני עני ונבעא עשיר ועשיר
 ונבעא עני על כנת שבית קרוב לכרדהן ונבעא רחוק רחוק ו
 ונבעא קרוב על כנת שיש לו שפחה או בת נודלת או אופה ואין
 לו על כנת שאין לו ויש לו על כנת שיש לי אשה ובנים ואין לו
 על כנת שאין לו ויש לו בכל אלו וכל החטה להן אינה מקדשת'
 וכן היא שהטעמו ובמלס אף על פי שאמר בלבי היה להקדש
 לו אף על פי שהטעמי ואין הדבר כמי שאמר וכן אם אמר הוא
 בלבי היה לקדשה אף על פי שהטעמי אינה מקדשת לפי ש
 טהור כמי שאמר הרי את מקדשת לי על כנת שאני בכס
 ונבע בכס ובדמי על כנת שאני בן עיר ונבע בן עיר וכן כרך
 על כנת ששני זסף ונבעא שני זסף ושבעין הרי זו מקדשת
 אבל אם אמר לה על כנת שאין שני זסף ונבע שכו יזכף
 ושבעין שאינו אלא בכס ונבע בכס וכה"ס שאינו אלא בן עיר
 ונבעא בן כרך וכן עיר אינה מקדשת האומר לאשה הרי את
 מקדשת לי על כנת שאני יודע לקרות ירך שיקרא התורה
 ויתרגם אותה תרגם אגקלוס דג' ואם אמר לה על כנת שאני
 קראה ירך להחית יודע לקרותה נביאים וכתובים בודקין
 יפה על כנת שאני יודע לשנות עריך להיות יודע הלשנה ואם
 אמר על כנת שאני תנאה ירך להחית יודע לקרות דבכ"ס ספרא
 וספרי ותוספתא של ר' היא על כנת שאני הלכיד אף אכרין
 כהן עזאי וכן זכא אלא כל שצאלק איתו דבר אחד בתלמוד
 ואמר והאילו בהלבו הדג שכלדן אהן טרביס כדברי הקלים
 סמוך להג כדי שיהו כל העם בקיא בה על כנת שאני חכס אין
 אכרין ס' עקיבא וחביריו אלא כל שצאלק איתו בכל מקום
 דבר חכמה הוא על כנת שאני נבד אי אוב' כאכר בן טר ותיאב
 אלא כל שחבריו כתידיאם ככנו כפני נבדוהו על כנת שאני
 עשיר אין אמרין כר' אלעזר בן עזרא אלא כל שבני עיר ככבדו
 אותו כפני עשיר על כנת שאני ידוק אפילו רשע נבדו הרי זו
 מקדשת מספק כמא הרבה הטובה בלבו על כנת שאני רשע
 אפילו ידוק נבדו הרי זו מקדשת מספק כמא רררה בעבוד ידה
 בלבו טעון עבוד זה נהל הוא וכשיחזר לעבוד בלבו נעשה
 רשע טנאב' פ' יפתה לבכנס וכתוב לניע תפוש את בית ישראל
 בלכס ומקדש את האשה ואמר היתה כבוד שהיא סדנה ודרי
 היא לוייה לוייה ודרי היא כהונה ענייה ודרי היא עשיר' עשירה

התנה על האטה בשעת קידושין או בשעת גירושין שתביעל ל
לאביה ולאמה או לבנה וכיוצא בזה הרי זה כמי שהתנה עליה
שתעלה לדקיע או שתוד לתרו ומנאו בטל שאין בידה שיעבור
אחרים ויבאו על העדות ונמצא שהתנה עמה בדבר שאינה
בידה לקיימו וכן כל כיוצא בזה אבל אם התנה עליה שיתן לי
פלוגי חצונו או שישיא בתו לבני וכיוצא בזה תנאו קיים ש
שהרי איפשר בידה לקיימו ותתן לפלוגי כמון רב עד שיתן לו
חצונו ועד שישיא בתו לבני שהרי אין כאן עכירה וכן כל
כיוצא בזה שים כל התנאים האלו לנגד עיניך תמיד וכל
מקום שאתה שומע המקדש על תנאי כך וכך או הנותן גט על
תנאי כך וכך או המזכראו הנותן על תנאי תודע שהתנאי יש
בו ארבעה דברים אלו שבארנו כדי שלא נהיה צריכין לפרש
אותן בכל מקום ואם חסר אחד מהן אין כאן תנאי יש מקצת
גאונים אודותם שאמר שאין צורך אדם לכפול תנאו אלא
בגישו וקידושין בלבד אבל בדיני ממון אינו צריך לכפול ואין
ראוי לסמוך על דבר זה שבפילת התנאי עם שאר הארבע דברי
מתנאי בניגוד ובני ראובן למדו אותן חכמים אם יעברו בניגוד
וכלי ואם לא יעברו ותנאי זה לא היה לא בגישו ולא בקידושין
וכזה הורו גדולי הגאונים הראשונים וכן ראוי לעשות
המקדש שעל תנאי כשיתקיים התנאי תהיה מקדשת בשעה ש
שנתקיים התנאי לא בשעה שנתגרסה כיצד
האומר לאשה אם אתן לך מאתים זה בשנה זו הרי את מקדשת
לי בדינך זה ואם לא אתן לך לא תהי מקדשת ונתן הדינר לידה
בניסן ונתן לה המאתים זה שהתנה עמה באלול הרי זה מקדשת
כאלו לפיכך אם קידשה השני קודם שנתקיים התנאי של ראשון
הרי זה מקדשת לשני וכן הדין בגישו ובכמונת בשעה שיתקיי
התנאי הוא שיהיה גט או יתקיים המקח או הכתנה במה דבר
אמרים בשהיה עם התנאי אמר מעכשיו אבל אם אמר לה
הרי את מקדשת לי מעכשיו בדינך זה אם אתן לך מאתים זה
לאחר זמן בך לה מאתים זה הרי זה מקדשת למפרע משעת
הקידושין אף על פי שלא נעשה התנאי אלא לאחר זמן בחובה
לפיכך אם קידשה השני קודם שיעשה התנאי אינה מקדשת וכן
הדין בגישו ובכפול כל האומר מעכשיו לא צריך לכפול תנאו
ולא להקדי' התנאי על המעשה אלא אף על פי שהקדים המעשה
תנאו קיים אבל ירך להתנדב בדבר שאפשר לקיימו אבל אם
התנה בדבר שאי אפשר לקיימו הרי זה כנפילת בדברים ואין
עם תנאי וכל האומר על מנת כאומ' מעכשיו ואינו צריך לכפול
התנאי ולא להקדימו למעש' כיצד האומר לאשה הרי את מקדשת
לי על מנת שתתני לי מאתים זה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי
מאתים זה הרי זה גטך זה נהנה לך בכתב על מנת שתתני לי מאת'
זה הרי תנאו קיים ונתקדשה או נתגרשה וכתה זו בחצר והם
יתבי המאתים זה ואם לא נתנו לא תהיה זו מקדשת ולא מערשת
ולא תזכה בהגד ואף על פי שלא כפל תנאו ואעפ' שהקדים
המעשה לתנאי תהי הקדושתן או תגט בידה והחזקה זו בחצר
ואחר כך השריב תנאו שהרי כשיתקיים התנאי תזכה זו בחצר
והתקדש זו והתגרש זו כשהיא ראשונה שבה נעשה המעשה כאלו
לא היה עם תנאי כלל :

פרק

שביעי

ראובן לאשה הרי את מקדשת לי על מנת שידעה אבי רצה
דאב כהדשת לא רצה או שנתק או טבת קודם שיטבע הדבר
אינה מקדשת על מנת שלא ידעה אבי טבע וכיחה אינה מקדשת
לא בידיה או טבת הרי זה מקדשת בת הבן ואחד כך טבע

האב מלמדו האב שאמר איני חוצה כרי שלא יהו קידושין ולא
תפול לפני יבם האומר לאשה הרי את מקדשת לי בזה על מנת
שיש לי מאתי זה או בית כבוד עפר אם יש עם עדי' שיש לו הרי זה
מקדש ואם אין לו הרי זה מקדש כמספק שבא יש לו והוא אומר
לי כדי לקלקלה הרי את מקדשת לי בזה על מנת שיש לי מאתי
זה או בית כבוד עפר במקום פלוני אם יש לו באותו מקום הרי זה
מקדשת ואם אין לו באותו מקום שאמר י זה מקדשת
מספק שבא יש לו שם והוא מתכוין לקלקלה הרי את מקדשת
לי בזה על מנת שאראי מאתי זה או בית כבוד עפר הרי זה מקדש'
ודאנ' הראה הווי' ביד אחר' או שדרא' בית כבוד עפר בשדה אחר'
אינה מקדשת עד שיראנה משלו לקח המעו' בהלואה או בשתפו'
או ששכר השדה או לקחה באריסות והראה אינה מקדשת עד
שיראנה משלו שבשמע שאראך שעמי לעצמי דבר זה טעמת
לך היה לו בית כבוד עפר והיו בו נקעים עמוקים עטרה טפחם
או סלעים גבוהים עטרה טפחים אם הית הנקעי' מלאין מים הרי
הן כסלעים ואין נבדדין עמו מפני שאינן ראויין להרעה ואם
אינן מלאים מים נבדדין עמו מפני שהן ראויין להרעה האומר
לאשה הרי את מקדשת לי בזה על מנת שאין עליך נדר ונמצא
עליה אחד משלש נדרים אלו שלא תאכל בשר שלא תשתה יין
או שלא תתקטט בכיני צבעונין אינה מקדשת נמצא עליה נדר
דחץ מאילו אף על פי שהוא אומר מקפיד אני אפילו על זה הרי
זה מקדשת ואם אמר לה על מנת שאין עליך כל נדר אפ' נמצאת
שנדרה שלא תאכל חרובין אינה מקדשת הרי את מקדשת לי בזה
על מנת שאין בך מוכין ונמצא בה אחד מן המוכין הפסולין
בנשים אינה מקדשת נמצא בה מום אחר הרי את מקדשת ומה
אף על פי שאמר מקפיד אני אפילו על זה הרי זה מקדשת ומה
הן המוכין הפסולין בנשים כל המוכין הפסולין בנשים פסולין
בנשים ובהלכות נישואין קדש יתבאר כל מוכין של בדי' ויזכר
עליהן בנשים ריח דרע ודעה וריח דפה וקול עבר ודוקן וכן
בחרותיה טפח וטפח בין דוד ונשיכה כלל ונעשה המקום
צלקת ושומא שעל הפדות אפילו היתה קנה בזוהר והפילו
קחכה משער ראשה ואף על פי שאין בה שיעור זה הרי זה טמא
שיתרדה אשה על הכרנים אבל אם היתה שומא שיש בה שיעור
בשאר הפנים או שומא גדולה כאימר אף על פי שאין בה שיעור
הרי זה מום בין בכרנים בין בנשים המקדש אשה כרם ונמצא
עליה אחד מן המוכין הפסולין בנשים או נמצא עליה אחד מן
משלש נדרים הרי זה מקדשת כמספק קידשת על מנת שיש
עליה נדרים והיו עליה נדרים והלכה אצל דכס והגיר לה הרי
זה מקדשת קדשה על מנת שאין בה מוכין והיו בה מוכין הרי
אצל רופא וריפא אותה אינה מקדשת אבל אם התנה רופא
שאין עליו נדרין ושואין בו מוכין והיו עליו נדרים והיו בו מוכין
והדך אצל דכס והתירו אצל רופא וריפאו הרי זה מקדשת שאין
גנאי לאיש במוכין שכבר נרפאו והאשה אינה מקדשת על מנת
האומר לאשה הרי את מקדשת לי בזה על מנת שאין לך מאתים
זה מכאן ועד שלשי' יום אם נתן לה בתוך שלשים יום כמקדשת
ואם עברו שלשים יום לא נטק לה אינה מקדשת הרי את מקדשת
לי בזה אם אילו לארבע שלשים יום אף על פי שתעכב הנה
בתוך שלשים יום הרי זה מקדשת לארבע שלשים יום ואם עברו
בתוך שלשים יום הרי זה מקדשת בארבעה ימים ומה שכתבתי
בהך שלשים יום הרי זה מקדשת לשיני' לעולם לפי שכתבתי
שקדשה השני לא היתה מקדשת והפשו' בה קדשתו כמקדשת
אשת איש ולאחר השלשים יום כשיבא קדשתו ראשונה ומה
אתה אשת איש ונמצא הראשון כבי' שקדשת אשת איש
הרי זה מקדשת

שאין הקדושתן תופסין בה

אין חושין לו וכיצד הוא הקול שהחזק זו בו שהיא מקדשת
בגן שבאו שנים והעידו שראו הגרות דולקת ומטות כוצעות
ובני אדם נכנסין ויצאין ונשים שמחות לה ואמרות נהקדשה
פלנית היום שמעו אותן אומר פלנית תקדש היום אין חושין
לה שבה נדמנו לקדש ולא נתקדשה עד שישמעו נתקדשה
וקאם באו שנים ואמרו ראינו כמי שמחת אירוסין ושבענו קול
הברה ושמענו מפלני ששמע מפלני שנתקדש פלנית בפני פלני
ופלני והלכו להם העדים למדינה אחרת או כתו הרי זה קול ש
שמחוק אותה מקדשת בכה דברים אמורים שלא היה שם
אבתלא אבל אם היה שם אבתלא ושמעו האבתלא כששמעו
שנתקדש לא החזק מקדשת כיצד היא האבתלא פלנית נתקדש
על תנאי או קידושי ספק לא החזק אלא שואלין אותה וסומכין
על דבריה הואיל ואין שם ראיה ברורה ולא קול חזק יצא עליה
קול שנתקדשה לפלני ולאחר ימים אברו אבתלא אם נראין
הדברים לבית דין שהוא כן סומכין על האבתלא ולא החזק
מקדשת ואם לא הואיל ולא נשמעה האבתלא בעת ששמעו
הקדשת אין חושין לאבתלא מעשה באות שיצא עליה קול
שנתקדשה לבנו של פלני ולאחר זמן שאלו לאבי ואב על תנאי
כך נתקדשה לו ולא נתקיים התנאי ולא סמכו חכמים על דבריו
אלא אמרו הרי זו ספק מקדש וכו' אלא אין שם אבתלא יצא עליה
קול שהיא מקדשת לפלני ובא שני וקדשה בפניו בודקין על
קידושי ראשון שהן בקול אם באו עדים בחדים בראיה ברורה
שהיא מקדשת לראשון אין קידושי שני כלום ואם לאו כגרש
ראשון שקידושו בקול ונשא השני שקידושו ודאי ואם גירש
השני לא יכנס הראשון שבה יאבד החזיר נדחתו מן האירוסין
אז שנתארסה לאחר יצא עליה קול שהיא מקדשת לפלני
וישאל קול אחד כמותו שהיא מקדש לאחר אחד כותב גט ואחד
מנס בין ראשון בין אחרון במקום שנהגו לשלח סבלונות
לאחשה אחד שנתארס ובא עדים שדאו סבלונות שהובאו לה
חושין לה שבה נתקדשה וצריכה גט מספק אף על פי שרוב
אנשי העיר אין משלחין סבלונות אלא קודם האירוסין וכקום
שנהגו כהן לשלח סבלונות תולה ואחר כך מקדשין וראו ס
סבלונותאין חושין לה החזק שטר כתובתה אם דרך נקצת
אנשי המקום שמקדשין ואחר כך כתבין חושין לה ואף על
פי שאין שם סופר אין אומרי' שניא בפני הסופר שמצא הקדים
ותב ואם דרך כל אנשי המקום שכותבין הכתובה קודם הקדשין
אין חושין לה שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ביום פל'
הנים אומרים לא ראינוה אע"פ שכולם שכנים כחצר אות הרי
זו מקדשת שאין טענת לא ראינוה ראיה שדרך העם לקדש
בנעיה אבר עד אחד מקדשת היא זו והיא אומר לא נתקדשתי
ודי ה' מתנת אחד אומר מקדשת ואחד אומר אינה מקדשת
לא תנשא ואם נשאת לא תצא שהרי היא אוכרת
לא נתקדשתי אברה מקדשת אני ולאחר
בין עבודה הקדשה עצמה אם נתנה אבתלא לדבריה ואברה
מציין וכך אברתי בתולה שאני מקדשת וראינו מדבריה
נכסיה זו מתנת לשני ואם לא נתנה אבתלא או שנתנה ואין
בם כסף הרי זו אברה וקדשי שני קדשי ספק לפיכך נתון לה
ושהיה אברה עליה ועל הכל עד שיבא ארוסה וכן האשה
שנתארסה אשת איש אני וחזרה ואברה פניה אני אם נתנה
אבתלא לדבריה חט בהן כמש דרי זו נאמנת

פרק עשירי

האדמה אסרה לבעלה מדברי סופרים כל זמן שהיא בבית

אביה וחבא על ארוסתו בבית חביו מכין אותו ככת מרדוח ואפי'
אם קדשה בביתה אסור לו לבא עליה ביאה שנייה בבית אביה
עד שיביא אותה לתוך ביתו ויתיהוד עכה ופרישנה לו וייהוד זה
הוא הנקרא כניסה לחופה והוא הנקרא נישואין בכל מקור וחבא
על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה בשיערה בה קבאה ו
ונעשית נשואה ודרי היא אשתו לכל דבר כיון שנכנסה האחד
לחופה הרי זו מתרת לבא עליה בכל עת שירצה ודרי היא א
אשתו גמורה לכל דבר ומסתכנס לחופה נקראת נשואה אף על
פי שלא נבעלה והיא שמהיה ראיה לבעילה אבל אם היתה
נדה אף על פי שנכנסה לחופה ונתיהוד עמה לא גברו הנשואין
ודרי היא בארוסה עדיין וצריך לברך ברכת חתנים בבית הוצתן
קודם הנשואין והן שש ברכו ואילו הן באי אנה טהכל בר לכבודו
באי אמה יוצר האדם באי אמה אשר יגר את דואו כבעלבו
בעלם דמות תבניתו והתקין לו כמנו בנין עדי עד באי יצר האד'
שש תשיש ותגיל עקרה בקיבוץ בניה לתוכה בשכחה באי
משכח ציון בבניה שמה תשמח רעים ואהובים בשמך יצרך
בגן עדן מקדם באי משכח חתן וכלה באי אמה אשר
ברא ששן ושמח חתן וכלה גילה רנה ויצה וחדוה אהבה אחוה
שלו ורעות מהרה ה' אלקנו ישמע בערי יהודה ובחצות ירושלים
אומ' קול ששון קול שמחה קול חתן קול בלה קול כו' וזהו דתני'
כחופתם ונערים ממשותה נגינתם באי משכח חתן עם הכלה
ואם יהיה שם יין כביא כוס של יין ומברך על היין תולה ונסד'
את כהן על הכוס ונביא מברך שבע ברכות ריש מקומות
שנהגו להביא הדם עם היין ומברך על ההדס אחר היין ואחר
כך מברך השש ואין מברכין ברכת חתנים אלא בעשרה גדולי'
ובני חורין חתן מן הכהן המארס את האשה וברך ברכת
חתנים ולא נתייחד עכה בביתו עדיין ארסה היא שאין ברכת
חתנים עשה הנישואין אלא כניסה לחופה אידם וכנס
לחופה ולא ברך ברכת חתנים הרי זו נשואה גמורה וחדו וברך
אפי' אחר כבה ימים ולא הנשא נדה עד שתטור ואין מברכין
לה ברכת חתנים עד שתטור ואם עבר ונשא וברך אינו חוזר
ומברך וצריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה ואחר כך יהיה

כותר באשתו וחתן נתן שכר הכופר וכמה הוא כותב לה אם
היתה בתולה אין כותבין לה פחו' כמאתי' זה ואב בעול אי' כותבי'
לה פחות מביא זה חוה הוא הנק' עיקר כתובה ואם רצה להוסיף
לה אפי' כבר זהב מוסף ודין התוספת ודין העיקר אחד הוא לרוב
הדברים לפיכך כל מקום שנ' בו כתוב' סתם הוא העיקר והתוספ'
כאחד והכמים הם שתקנו כתובה לאשה כדי שלא תהיה קלה
בעיניו להציאה זוזים אלו לא תקנו אותם מן הכסף הטורח
אלא כמטבע שהיה באותן הימים שהיה שבעה ז' לקים נחשת
ואחד כסף עד שיהיה בסלע חצי זה כסף ונביא כאתם זוז של
בתולה חמשה ועשרים זוזין של כסף טהור וכמה של בעולה
שנים עשר זה ומחצה ומשקל כל זה שש מא' ותשעים שיעורות
כמו שכארנו בתחלת ערובין ודייגר הוא הנק' זה בכל מקום
בין שיהיה מן הכסף הטורח בין שיהיה כמטבע אותן הימים
אין פוחתין לכתולה כמאתם ולבעולה כמא' וכל הפוחה בעילתו
בעילה זנות אחד הכותב את הכתובה בשטר ואחד שהעידו עליו
עדים וקנו לו כיוצא שחייב לה כמה או כאתם הרי זה כותר
וכן אם נתן לה מטל' טל' כנגד כתובתה הרי זה כותר לבעול עד
שיהיה לו פנאי לכתוב הכנס את האשה ולא כתב לה
כתובה או שכתב ואבד טורח הכתובה או שכתלה לבעולה
או שגברה לו כתובתה חוזר וכתוב לה עיקר כתובה אם רצח
לקיחה לפי שאסור לו לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא
כתוב' אבל הכותבת כתובה לאחרי' בשוכת הגאה אינו צרי' יד

והרי היא ענייה הרי זו מקדש בפני שלא הטעתו וכן היא שאמר
טבורה הייתי שהיא כהן והרי הוא לי לוי והרי הוא כהן עשיר
והרי הוא עני עני והרי הוא עשיר הרי זו מקדש בפני שלא ה
הטעה אתה :

פרק תשיעי

המקדש שתי נשים שאמר לשא שתיהן משום ערוה כאח אינה
מקדשות כיצד כגון שקדש אשה ובתה או שתי אחיות כאחת אין
אחת מהן מקדשת קדש נשים רבות כאחת ואמר הרי כולכם
מקדשת לי והיו כהן שתי אחות או אשה ובתה וכיוצא כהן אין
אחת מכולן מקדשת ואם אמר להן הראיה ככם לביאה מקדש
לי הרי כולן מקדשות לו חוץ מאחות או אשה ובתה וכיוצא כהן
וכן אם אמר להן הרי כולכם מקדשות לי והיתה בהן שפחה או
גויה או אשה אחת ערוה כגון אשת איש או בתו או אחותו וכיוצא
בהן אין אחת מכולם מקדשת ואם אמר ודארה מכם לביאה
תהי מקדשת לי הרי כולן מקדשת לו חוץ מאותה אשה שאין
קידושין תופסין בה אמר לשתי אחיות הרי אחת מכם מקדשת לי
בזה ונתן להן פדיון או שקבלתה אחת על ידי חברתה וכן האומר
לאב אחת מבנותי מקדש לי וקבל האב קידושה כולן צריכות
גט כגון ואמר לו לבא על אחת כהן בפני שהקדושין תופסין
בהן אף על פי שאי איפשר לבא על אחת כהן העדשה שליח
לקדש לו אשה פלוני והלך וקדשה לו וקדש המשלח בעצמו ל
לאמה או לבתא לאחותה ואין יודע איז מהן נתקדשה ראשונה
שתיהן צריכות גט ואסורות עליה וכן אשה שעשת שליח לקדשה
והלכה וקדשה היא עצמלאר ואין יודע אי זה מן קדם שניהן
נותנין לה גט ואמרצו אחד נותן גט ואמר כנס בדא ברווקין
אבל בקרבין אם קדשה השליח לאב וקדשה היא עצמה לבן
או לאח וכיוצא כהן שניהם נותנין גט והיא אסורה לשניהן

האמר לשלוחו צא וקדש לי אשה ומת השליח ואינו יודע אם
קדש אם לא קדש לו אשה הרי זו בחזקת שקדש שחזקת שליח
לעשות שליחותו והואיל ואין יודע אי זו אשה קדש לו הרי זה
אסור בכל אשה שיש לה קד בזה שהן ערוה עמה כגון אשה
שיש לה בת או אם או אחות וכיוצא כהן שאם תאמר ישא זו שמא
אבה קדש לו שלוחו או אחותה או בתה וכוונת באשה שאין
לה קרובות כגון אילת היתה לה קרובה אחת כגון אם או אחות
וכיוצא כהן והיתה הקרובה אשת איש בשעה שעשה שליח אף
על פי שנתגרשה קדם שיכת השליח והרי זה כותר בה ואין אף
שכא קדש השליח את קרובתה איז שנתגרשה בפני שלא
היתה ראיה בשעה שעשה השליח ואין אדם עושה שליח לקדש
לו אלא אשה שיכל הוא לקדשה בשעת השליחת כי שהז לו
חכמה בני ועשו כהן שליח את אביהם לקדש להם אשה ואמר
אבי הכנים לאיש שיש לו חמש בנות אחת מבנותי מקדשת
לאחד כבני וקיבל האב הקידושין כל אחת מהן צריכה חמשה
גטין ככל האחר והואיל וכולן נתנו רשות לאב לקדש להן אשה
בת אחד כהן כל אחת מהן צריכה ארבעה גטין וחלוצה
כאחד כהן האב שהיה לו בת קטנה או נערה שהיא ברשותו
ובת כותרת ונתנה לו הכוונה רשות לקדשה וקדש בתו סתם
לאחד אין הכוונה בכלל עד שיפרט ואמר בתי הבתרת שעשת
אחתי שליח לפיכך אין הכוונה ואחותה מקדשת

כי שיש לו שתי בתי בנות משתי נשים וכולן ברשותו
קדש אחת מהן ובשעת הקידושין אמר לבעל קדשתי לך את
בתי הגדולה אף על פי שיש לו כתר שמא גדולה שבגדולות קדש

לו או גדולה שבקטנות או קטנה שבגדולות שהיא גדולה כן ה
הגדולה שבקטנות הרי כולן כמותות חוץ מן הגדולה
שבגדולות והיא לבדה מקדשת וכן אם קדש בתו הקטנה
אף על פי שיש לו כתר שמא קטנה שבקטנות או קטנה שבגדולות
או גדולה שבקטנות שהיא קטנה כן הקטנה שבגדולות הרי כ
כולן כמותות חוץ מן הקטנה שבקטנות והיא לבדה המקדשת
שמשמע בתו הגדולה שאין בכמותו גדולה ממנה ומשמע בת
הקטנה שאין בהן קטנה ממנה נאמן האב לתור על בתו קדש
שתבגור שהיא מקדשת לאסרה על הכל האב שאמר קדשתי
את בתי ואינו יודע למי קדשתיה הרי זו אסורה לגולם על כל
אדם עד שיאמר האב נודע לי שלפני קדשתי ונתתי צדוקי כגון
גט בלבד ואף על פי שנודע לו אחר שבגרה אב האב אינו יודע
למי קדשתיה וכו' אחר ואמר אני הוא שקדשתי נאמן אף לנכנס
ואינו צריך קידושין אחרים באו שנים זה אב ואב קידשתיה
ואמר אני קדשתיה שנ הן נתיבין גט ואם רצו אחר כותב גט
ואחר כונס כנסה ואח כבא אחר ואמר הרי אני הא שקדשתיה
אינו נאמן ואינו אסורה על בעלה האשה שאמרה נתקדשתי
ואינו יודעת למי נתקדשתי וכו' אחר ואמר אני הוא שקדשתי
נאמן ליתן גט והיתה מהורה לכל או ס חוץ מניו אבל אינו נאמן
לכנס שמא יצרו הקפו והיא תרגל לו כדי להתייר האב לא
קדשתי הרי הוא אומר לא קדשתי הוא אומר בקרובותיה הוא
בותרת בקרובי קדשתי והיא אומר לא קדשתי

היא כותרת בקרובותיה והיא אסורה לקרובי
קידשתך והיא אסורה לא קדשתי אלא כתי אסור הוא בקרובות
גדולה וגדולה כותרת בקרובי וכו' בותרת בקרובות הבר והבת
בקרובי קדשתי את בתך והיא וכו' לא קדשתי אלא אותי ואמר
בקרובות הבת והבת כותרת בקרובי וכו' בקרובות האם והאם
אסורה על קרובי וכל איל שפוענין הקדושין כשנתן השני
שהיו קדושין בגי עדים והלכו לנדונה אחרת או כגון אבל
אם הוזהו הקדושין בלא עדי אין כאן קידושין כששכחתי
וכל מקום שאמרו שאמרה האשה לאיז קדשתי היא אסורה
קדשתי כבקשין מבני שיכתוב לה גט להתייר לטיא הקס שאין
לו בזה הפסד ואם נתן לה גט בעצמו כופין אותו ליתן כהונה
העדשה שליח לקדש לו אשה והלך וקדש לעצמו הרי זו מקדשת
לשליח ואמר לעשות כן וכל העדשה דבר זה וכיוצא בו כשאר
דברי מקח וממכר נקרא רשע העושה שליח לקדש לו אשה והלך
וקדש השליח אגד לעצמו קדשתיה והיא אסורה לראשון
ששלוחו נתקדשתי אם לא עשה השליח בעדים הרי השליח אסור
בקרובותיה והיא כותרת בקרובי והאשה אסורה בקרובי השלוח
ודבטלה כותרת בקרובותיה ואם הוזהק השליח בעדים הרי זו
מקדשת לראשון אמרה איני יודעת למי נתקדשתי אם לא
או לשלוחו אם לא הוזהק השליח בעדים הרי זו מקדשת לראשון
ואם הוזהק שהו שלוחו שניהן נתיבין גט ואם רצו אחת מהן גט והיא
כונס האש שעשה שליח לקדש חולך וקדש ובעת הליכתו כותב
השליח וחזרה בה ואין יודע אם קדם שקיבל לה הקדשה היתה
או אחר הקידושין הרי זו מקדשת כספק וכן האיש שעשה שליח
וחזר בו המקדש אחת מדבש נשים ואינו יודע איזו כהן קדש
וכל אחת ואחת אומרת אותי קדש אסור בקרובות כהן וכו' גט
לכל אחת ואחת וכניה כותבה אחת ביניהן ומסתלק ואם קדש
בביאה קנסו אותו הכנים שיתן כתובה לכל אחת ואחת והדבר
יודע שכתובה שכתב לאחת כהן אברה וכל אחת ואחת אומרת
אני היא שקדשתי וכתיבת לי כתובה ואברה כותבי האשה
שיצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוגי הרי זו בחזקת מקדשת
אף על פי שאין שם ראיה ברוחה וכל קול שלא הוזהק בני דין

או חדר וכו' בפני עדים אמרה בא עלי ובתולה מצאני ככל
הבתול ושקר הוא טוען שזאלין אותו ואומרין לו מה היה הדבר
שאברת שאינה בתולה אם אני מפני שלא נמצאתי לה דם בודקין
במשפחת שמא אין להם דם כלל לא דם גדה ולא דם בתולי אם
נמצאו כולן כן הרי זו בחזקת לא נמצאו בני משפחתה כן בודקין
אותה שמא חלי גזול יש בה שיכש לה לחזית האברים או שהיתה
מתענה ברעב ומרטבין אותה ומאכילין אותה ומשקין אותה עד
שתבריא ותבעל שנייה ונראה אם תצא דם אם לא ואם אין
דם חלי ולא רעב ולא כיוצא בו הרי זה טענת בתולי ואף על פי
שמצא דוחק בעת השביש הואיל ולא יצא דם אין כאן בתולים
שכל בתולה יש לה דם בין קטנה בין גדולה בין נער בין בתרת
אלא מפני החולי כמו שכארנו ואם אבר מפני שלא מצאתי
דוחק אלא פתח פתוח מצאתי שזאלין על שנותיה שמא בתרת
היא שחב הבוגרות אין להן דוחק שמרגישין בו הרבה שהרי
גדלה ונתפרו איבריה וכלו בתוליה ואם לא נגרה עדיין אונקין
לו שמא הסתה או בעלת בנותת לפיכך לא הרגשת בדוחק אם
אבר לא כי אלא ודאי פתח פתוח מצאתי הרי זו טענת בתולים
לכל בתולה שלא נגרה בין קטנה בין נגרה בין בריאה בין חלה
שכל נערה בתולה פתחה סתום הוא ואף על פי שיצא הדם הואיל
ומצא פתח פתוח אין כאן בתולים יש גאונים שהורו שהבוגרות
אין לה טענת דמים ויש לה טענת פתח פתוח ואין דרך התלמוד
מראה דבר זה וטענת היה בנסחאות שלהם וכבר בדקתי על
ספרים רבים וקדמוניי ומצאתי שהדבר כמו שבארנו שאין ל
למנות אלא טענת דמים בלבד חכמים הם שתקנו עיקר
תשובה לאשה והם התקינו ואמרו שכל הטוען טענת בתולי והאש
מכחשת אותו נאמן ועליה להביא ראיה לא על האיש שחזקה
הוא שאין אדם טורח בכעודה וכפסידה והופך שמחתו אבל
ועד מתי יש לו לעזוב טענת בתולים אם נסתרה מיד ואם לא
נסתרה אפילו לאור שלשים יום הודו כל הגאונים שזה
שאנו חכמים שהוא נאמן אם הכחשתו אשתו להפסדה עיקר
התננה אבל התוכפת יש לה אלא אם כן נדע בראיה ברורה
שהיתה בעולה או שהזות לו שהיא בעולה קודם שנתארס ו
הטענת לפיכך יש לה להטביעה במקומה דפן כדן כל הנשבעין
ונטלין ואחר כך תגכה התוסף ואין לה להטביעה שלא מצאה
בהמה ואחר כך הפכיד עיקר תשובה שחזקה היא שאין אדם
טורח בכעודה וכפסידה ויש לה להדריס סתם על מי שטען ע
עליה שקר הרי טרצה לקיימה אחר שהפסדה עיקר התננה
חזר וכתב לה מאה לפי שאמר לאדם לשהות עם אשתו טעה
אות בלא כתובה כמו שבארנו :

פרק שנים עשר

כשנשא אדם אשה בין בתולה בין בעולה בין גדולה בין קטנה
אות בת ישראל ואחת הגזרות או הכשחרת יחייב לה בעשר
דמים וזכה בה בד' דברים והעשרה שלשה כהם מן התורה
האלוין שארה כסותה וענתה שארה אל מונותיה כסותה
בשבעה עוננה לבא עליה כדרך כל הארץ והשבעה מדברי
סופרים וכולן תנאי בית דין הם האחד כהם עיקר כתוב המשאר
הבנקראין תנאי בהובנה ואלו הן לפאתה אם הלמה ולפוחתה
אם נשבת הקיבורה אם כחה ולהיזח מונת מן נכסיו ודשבת
בביתו אחר מותו כל זמן אלכוונה ולהיזח בנתיבה מנעו נחונת
בנכסיו אחר מותו עד שהתארסנה ולהיזח בניה הזכרים מנעו
ידין כחכתה יתר על הלקם בירשה טעם אחרים וחארבעה
סנה בהם מלם מדברי סופרי ואלו הן להיזח מעשה ידיו של

להיזח מצאתה של ושידוה אוכל כל פירות נכסיה בודיה ואם
כה בודיו ירשנה והוא קודם לכל אם בירושה ועוד תקנו
דבמים שיהיו מעשה ידי האשה כנגד מונותיה ופדיונה כנגד
אכילת פירות נכסיה וקבורה כנגד ירושת כתובה לפי אם אמ'
האשה אינו נחונת ואינו עושה שוכעין לה ואין כופין אותה אבל
אם אבר דבעל אינו נכד ואינו נוטל כלום כמעשה ידין אין ש
שוכעין לו שכל לא יספקו לה מעשה ידיה במונותיה וכפני הקנה
זו יחשבו המונות כתנאי הכתובה כל הדברים האלו אף על פי
שלא נכתבו בשטר הכתוב ואפי' לא כתבו כתוב עדיין אלא נשא
סתם כזן שנשאה זכה בארבע דברים שלו וכתה האשה בעשר
דברי שלה ואין צריכין לפרש התנה הבעל שלא יחייב באחד
מן הדברים שהוא הייב בהן או שהתנה האשה שלא יזכר הבעל
באחד מן הדברים שהוא זכה בהם התנאי קיים וזן כשלשה
דברים שאין התנאי כועיל בהן וכל המתנה עליהן הנאו בטל
ואלו הן עונתה ועיקר כתובה וירושתה כיצד התנה עם
האשה שאין לה עליו עונה תנאו בטל וחייב בעונת שהרי התנה
על מה שכתוב בתורה ואינו תנאי כמון התנה עכה לפחות
מעיקר כתובה או שכתב לה כאתי או מאה עיקר כתובה וכתבה
לו שנתקבלה כהן כך וכך והיא לא נתקבלה תנאו בטל שכל
הפחות לבתולה ככאתים ולא לבנה ככאה הרי בעלתו בעלת
זנות התנה עמה אחר שנשאה שלא יירשנה תנאו בטל ואף
שידשת הבעל מדברי סופרים עשו דחוק לדכריהם כשל תודה
וכל תנאי שבירושה בטל ואע"פ שהו' מבין שנ' בה להקת בשפט
לדורות ובשאר הדברים תנאי קיים כגון שהתנה עמה שאין לה
שאר וכסת על כנת שלא יאכל פירות נכסיה וכל כיוצא בזה
תנאו קיים כמה כזנו' פוסק' לאשה פוסקין לה לחם שהי כעודות
בכל יום סעודה בינוני של כל אורכ באותה העיר באדם שאינו
לא חלה ולא גרען וכאתו מאכל אנשי אותה העיר אם חטים
חצי ואם סעודים שעודי וכן אחר דוחן או משאר מינין שנהגו
בהן ופוסקין לה פרפרח לאכול בה את הפת כגון קטני או ירקת
וכיצא בהן ושמן לאבלה וסמן להחלקת הנר ופירות וכעט יין
לשתות אם היה מנוג' דמקו' שישתו הנשים יין ופוסקין לה שלש
סעודות בשבת וכשאר ארבעים כמנהג דבקים ונתן לה בכל שבת
ושבת בעה כסף לצרכיה כגון פרוטה לכבוס או לנרדחן וכיוצא
בהן בד'א בעני שבישד אל אבל אם היה עשיר הכל לפי עשרו
אפילו היה כמונו ראי לעשות לה כמה תבשילי בשד בכל יום
כופין אותו ופוסקין לה כונו' בפי כונו' ואם היה עני ביותר ואינו
יכול ליתן לה אפי' לדם שהיא צריכה לו כופין אותו להוציא והיה
כתובת' חכ עליו עד שתמצא ידו ויתן בעל שרצה ליתן לאשתו
מונותיה הר אפי' לה ותהיה אוכלת ושותה לעצמה והו' שותה ואכל
לעצמו הרשות בידו ובלבד שיאכל עמה כלילי שבת לילי שבת
האשה שפסקה לה מונות והותירו הכותר לבעל היה בעלה
בהן אינו נותן לה כל מונותיה תרובה כפני שטורח גדול הוא
לה לשכרן מדברי חכמי' אין לאבלן כשהו' אלא נתן לה כחצה
חולין וכחצה תרובה כשכ שאדם חייב במונות אשתו כך הוא
חייב במונות בניו ובנותיו הקטני עד שיהיה בני שש שני כמאן
ואילן מאכלין עד שיגדלו בתקנת דברים ואם לא רצה גוערין
בו וכבלימין אותו ופרעדין בו אם לא רצה ככרדין עליה בעבד
ואונקין פלוני אכזרי הוא ואינו רוצה לזון בנז והרי פתח הוא
מעוף שמא שהו' זן את אפרוחיו ואין כופין אותו לזונם אחר שש
במה דברי אבותים באיש שאינו אבד ואינו ידע אם ראי לתן
צדקה או אין ראי אבל אם היה אבד טיש לו כמון ודאי ליתן
צדקה ובכפסק לזון כוציאין ככנו בעל כרזה כשום צדקה חנין
אותן עד שיגדלו כי שהלך לכדינה אחרת ובאה אשה ולבי' דין

לכתוב לה כתובה אדרת שלא תקנו כתובה אלא כדי שלא תה
קלה בענין לרצואה ואם הוציא זה משלם כתובתה ללוקח
בדרך שהיה משלם לה אם לא מכרה הנארכ את האשה
וכתב לה כתובה ולא נכנס להופה עדיין ארוכה היא ואינן נשואה
שאין הכתוב עדיין נישואין ואם מת או גרש גובה עיקר כתובתה
מבני חורין ואינה גובה חוספת כלל הואיל ולא נכנס אבל אם
אדם אשה ולא כתב לה כתובה ומת או גרשה והיא ארוכה אין
לה כלום ואפי' העיקר שלא תקנו לה עיקר כתוב' עד שהנשא
או עד שיכתוב והנארכ את בתו וכרב לזו כתובה ונת או
גרשה כשהיתה נערה כתובתה לאביה כמו שבארנו למעלה בפ'
שלישי וכן תקנו דבנים שכל הנשא בתולה יהיה שמח
עמה שבעת ימים אינו עוסק במלאכתו ולא נושא ונותן בשוק א'
אלא אוכל ושותה ושבח בין שהיה בחור בין שהיה אלמן ואם
היתה בעולה אין פחות משלשה ימים שהקנת הכמים היא לבנות
ישראל שיהיה שמח עם הבעולה שלשה ימים בין בחור בין א'
אלמן יש לו לאדם לישא נשים רבות כאחת כיום אחד
ומבדך ברכת חתנים לכולן כאחת אבל לשמחה צריך לשמח
עם כל אחת שמחה הראויה לה אם בתולה שבעה אם בעולה
שלוש ואין מעדיין שמחה בשמחה מותר ליארס בכל יום חזל
אפילו בתשעה באב בין ביום בין בלילה אבל אין נושאין
נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת גזרה שמה יבא לידי
חילול שבת בתיקון הסעודה שהחזן טרוד בסעודה ואין צריך
לומר שאסור לישא אשה בשבת ואפילו בחולל של מועד אין
נושאין נשים כמו שבארנו לפי שאין מעדיין שמחה בשמחה
שב' כלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת ושאר הימים מותר
לישא אשה בכל יום שדצה וזוהא שיטח בסעודת נשואין שלש'
ימים קודם הנישואין מקום שאין בית דין יושבין בו אלא
בשני ובחמשי בלבד בתולה נשאת ביזם רביעי שאם היתה לו
טענת בתולים יטבים לבית דין ומנהג הכמ' שהנש' את הבעול'
ישאנה בחמשי כדי שיהיה שמח עמה חמשי וערב שבת ישבת
הוצא למלאכתו יום ראשון הנארכ את בתו קטנה ותבעה
הבעול לנישואין בין היא בין אביה יכולין לעגב שלא תנשא
עד שתגדיל ותעשה נערה ואם רצה לכוננה כונם ואין ראוי
לעשות כן אדכה ושהה כמה שנים ותבעה לנישואין והרי היא
נערה נותנין לה שנים עשר חדש ביזם התביעה לפרנס את
עצמה ולתקן מה שהיא צריכה לו ואחר כך תנשא תבעה אחר
שבגרה נותנין לה שנים עשר חדש ביזם הבגר וכן אם קדשה
ביזם הבגר נותנין לה שנים עשר חדש ביזם הקדושין שהוא ה'
הבגר קדשה אדר שבגרה אם עברו עליה שנים עשר חדש
בבגרותה ולאדר כך נתקדשה אין נותנין לה אלא שלשים יום
ביזם התביעה וכן הנארכ את דבעולה נותנין לה שלשים יום
ביזם התביעה כטם שנתנין זמן לאשה משתבעה הבעול לפרנ'
את עצמה ואדר כך תנשא כך נותנין זמן לאיש לפרנס את
עצמו כשתבעה האשה אחרו וכמה נותנין לו כמו שנתנין לה
אם שנים עשר חדש שנים עשר חדש ואם ל' יום הגיעה
זמן שכתבו לאיש ולא נשאה בתחייב במזונותיה אף על פי שלא
כנס ואם הגיעה הזמן באחד בשבת או בערב שבת אינו מעלה
לה מזונות באחרו היזם כפני שאינו יכול לכנס וכן אם חלה הוא
... היא או שפרטה נדה כשהגיע הזמן אינו מעלה לה מזונות
לידי אינה ראויה להנשא עד שתהר או עד שתבריא וכן הוא
אינו יכול לישא אשה עד שיבריא :

פרק אחד עשר

הנשא בתולה שנתאלמנה או שנתגרשה או נח' צה אם מן
האידוסין נתאלמנה או נתגרשה או נח' צה כתובתה מאתו ואם
מן הנשואין כתובתה מאה שבשנשאת הרי היא כבעל לה וכן
הנשא בתולה משחררת או גידדת או שברה או שנשתחררה
השפחה ונתגיירה הגיה ונפדית השכוחה וזן פדויות ככת שלש
שנים וזם אחד כתובתן מאתים ואם היו בנות שלש שנים וזם
אחד ומעלה כתובתן מאה וכפני מה תקנו חכמים לאלו כתוב'
מאה ואף על פי שהן בתולות הואיל וחזקת הנשואה שתבעה
וחזקת השפחה והנכרית והשברה שתבעל תקנו להם מאה בין
נבעלו בין לא נבעלו והרי הן כבעולות לכל דבר מוכתען
כתובתה מאה אפילו נישאת על בנות שהי בתולה שליכ' ובנישואת
מכת עץ כתובתה מאה קטנה מכת שלש שנים ולמט' שנבעלה
אפילו בא עליה אדם גדול כתובתה מאתי' סופה שתחזור בתולה
כשאר הבתולות וכן גדולה שבא עליה קטן כבן תשע שנים
ולמטה כתובתה מאתי' כאלו לא נבעלה כלל שביאת בן תשע
שנים וזם אחד ביאתו ביאה פחות מזה אין ביאתו ביאה בתול'
שהיא חזרת או סומא או אילומית כתובתן מאתים אבל החרשת
והטוט' לא תקנו להן כתובה השוטה לא תקנו לה נשואין כלל
והחרשת אף על פי שיש לה נשואין מדברייהם לא תקנו לה
כתובה כדי שלא ימנעו מלשאת אותה וכשם שאין לה כתובה
כך אין לה מזונות ולא תנאי מתנאי כתובה ואם כנס החרשת
ונתפקחה יש לה כתובה ותנאי כתובה וכתובת' מאה נשואות
או שוטה וכתב להן מאה כנה כתובתן קיימ' כפני שרצה להזיק
נכסיו חרש או שוטה שנשא נשים פקחות אעפ' שנתפקח
החדש ונשתפה השוטה אין לנשיהם עליהם כלום רצו לקיימן
אור שהבריו יש להן כתובה וכתובתן מאה ואם בית דין הם
שהשיאו החדש וכתבו לה כתובת' על נכסיו נוטלת כל מה שתנ'
לה בית דין אבל השוטה אין בית דין משיאין אותו בכל מקום
וכפני שאין תקנת חכמים עומדת בו לא תקנו לו נשואין וכן
הקטן לא תקנו לו חכמים נשואין הואיל וכופו לבא לידי נשואין
גמדין וכפני כה תקנו נשואין לקטנה ואף על פי שהיא באת
לידי נשואין גמדין כדי שלא ינהגו בה מנהג הפק' ואין משיאין
את הקטן עד שבחדיקין אותו וחדע שהביא סיכנין קטן
אפילו בין תשע שנים וזם אחד שנשאה אשה אילה כתובה ואם
הגדיל וקיימה אחר שהגדיל יש לה עיקר כתוב' וכן גר שנתגייר
הוא ואשתו כתובתה כמה שעל כנת כן קיימה כל בתולה
שכתובתה מאתים יש לה טענת בתולים וכל שכתובתה מאה או
שלא תקנו לה חכמים כתובה אין לה טענת בתולים ודבר זה
עם ארוסתו קודם נישואין אין לה טענת בתולים וכה היא טענת
בתולים זה שנשא אשה שחזקה שהיא בתולה ונטען ואבד לא
מצאתיה בתולה ושני סימנין הן לבתולה האחד דמים ששהחן
מכנה בסוף ביאה ראשונה השני הרוחק שנכפ' כביא ראשונה
בשעת השמיש הנשא את הבתול' שכתובת' מאתי' וטען ואב' לא
מצאתיה בתול' שדאלי אותה אם אמר' אמת הו' לא' כיצאני בתולה
כפני שנפלתיו והכנים עץ או קרקע חלכו בתולי' הרי זו נאכנת
ותחוד כתובתה לכמה אעפ' שדוא טען אחד כך ואונד טמא
איש בא עליך ואין לך כלל אין משגיחין בטענתו ויש לולחודים
כתב' שלא בא עליה איש שאין הדבר ודאי לו אמרה היא אמת
אמר' שלא מצאני בתולה ואיש בא עלי' באונס אחר טנתארסתי
לו הרי זו נאכנת וכתובתה מאתים כמו שהיתה ואם טען
ואמר טמא עד שלא ארסתך נאכנת ומוקד' כקח טענת או אדר
שארסתי נבעלת ברצונך הרי זה כחדי' סתם על מי שטען שקד
כדי לחייבני כבן שאינו חייב בו טען ואמר' לא מצאתיה
בתולה והיא אמת לא בא עלי ועדיין אני בתולה בודקין אותה

בת מלך פנימה המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן
 שהיא עמה בעיר אחד ממתנין לו שנים יציא ויתן כתובה
 ובזמן שהן בעיר אחרת רגל אחד ממתנין לו שנים יציא ויתן
 כתובה המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית
 המשחה או יתיר את נדו או יציא ויתן כתובה שזה כמו שאמרה
 בבית הסוד ובעל בפניה ואם היה טוען מפני בני אדם פרוצין
 שיש באותו בית האבל או בבית המשחה והוחזקו שם פרוצין
 שומעין לו האומר לאשתו אין רצוני שיבואו לביתי אבך ואבך
 אחר ואחותך שומעין לו והיה היא הולכת להם כשאירע
 להן דבר ותלך לבי אביה פעם בחדש ובכל רגל ורגל ולא יכנסו
 הם לה אלא אם אירע לה דבר כגון חל או לידה שאין כופין את
 האים שיכנסו אחר ברשותו וכן היא שאמרה אין רצוני שיבואו
 לביתי אבך ואבך אחר ואחותך ואני שוכנת עמהם בחצר
 אחת מפני שמיעין לי ומצדין לי שומעין לה שאין כופין את
 האים שיטבו אחרים עמו ברשותו האים שאבד אינו זר במדור
 החפני שבני אדם רעים או פרוצים או גרם בשכונתי ואני
 מתרא מהן שומעין לו ואף על פי שלא הוחזקו בגריעות שכך
 יצו חכמים הרחק משכן רע ואפילו היה המדור שלה כווציאין
 אותה מכנו ושוכן בין בני אדם כשרים וכך היא שאמרה כן אף
 על פי שהיא אומ' אני איני מקפיד עליהן שומעין לה מפני שהיא
 אשתו אין רצוני שיצ' עלי שם רע בישכנו אילו כל היטב ארצות
 הוא כגון ארץ כנען וארץ מצרים וארץ תימן וארץ כוש וארץ
 טנעז וכיוצא בהן וכל ארץ וארץ נבדלת והפריים ועדי ישראל
 לענין נטואן שלש ארצות יהודה ועבר הירדן והגליל איש שהיה
 בארץ כן הארצות נטוא אשה בארץ אחרת כפין אותה ויצאה
 עמו לארץ או תצא בלא כתובה שעל מנת כן נטוא אף על פי
 שלא פרש אבל הנטוא אשה באחת מן הארצות והיא מאנשי
 אותה הארץ אינו יכול להוציא לארץ אחרת אבל כווציא ממדינה
 למדינה ומכפר לכפר באותה הארץ ואינו יכול להוציא ממדינה
 לפי' הוא מכפר למדינה שיש דברים שישבת המדינה טובה
 להם ויש דברים שישבת חכמים קשה להם כשמוציא ממדינה
 למדינה ומכפר לכפר באותה הארץ אינו יכול להוציאה מנה
 הפה ולמה הדע ולא כרע לפה מפני שהיא צריכה להטפל חלבו
 ענה בנה הפה כדי שלא תהיה בו קלה ובעור' וכן לא יוציא
 במקום שחבנו ישראל למקום שרובו גרם ובכל מקום כווציאין
 במקום שחבנו גרם למקום שחבנו ישראל כמה דברים אמרים
 מצוה לארץ לחוצה לארץ או מארץ ישראל לארץ ישראל אבל
 בחוצה לארץ לארץ ישראל כפין אותה לעלות אפילו מנה הפה
 למה הדע ואפילו במקום שרובו ישר' לל' למקום שחבנו גרם
 כגון ואין מוציאין מארץ ישראל לחוצה לארץ ואפילו מנה
 הדע ולמה הטב ואפילו במקום שחבנו גרם למקום שחבנו ישר' :
 אמר האיש לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה תצא בלא
 כתובה אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה יציא ויתן כתובה
 וזה הדין לכל מקום מארץ ישראל עם ירושלים שהכל מעלין
 ואין ישראל ואין הכל מוציאין כשם הכל מעלין לירושלים ואין
 הכל מוציאין כשם :

פרק ארבעה עשר

ענין האבד בתורה לכל איש ואיש כפי כוח הכפר מלאכתו כיעד
 בני אדם הכרימים והדרכים והענונים שאין להם כלאב שמכשלת
 כן אלא אכלין ושותין ומשכין כבתיהן עונתן בכל לילה
 ופעוין כגון הדישן והאדין והבונים וכיוצא בהן אם היתה
 מליבין בעד ענותיהן פעם בשבת ואם היתה מלאכתן בעד

אחרת עונתן פעם אחת בשבת החברים פעם אחת בשבת
 והנמלים אחת לשלש ימים והמלחין אחת לשה חושל תלמוד
 חכמים עונתן פעם אחת בשבת מפני שתלמוד תורה מתייש כחן
 ודרך תלמוד חכמים לשמש משכן מ' לילי שבת ללילי שבת יש
 לאשה לעכב על בעלה שלא יצא לסחורה אלא לתיקים קרב
 שלא ימנע מעונתה ולא יצא אלא לרשות וכן יש לה לכנס לצאת
 מבלאכה שעונתה קרובה לבלאכה יש עונתה רחוקה כגון חמר
 שבקש להעשות נבל או גמל להעשות מלח ותלמוד חכמים
 יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות נשותיהן שנים ושלש שנים
 וכן דך ועצו שנגעשה תלמוד חכם אין אשתו יכולה לעכב מישה
 אדם כמה נשים אפילו כמה בין בבית אחד בין בזה אוד' זו ואין
 אשתו יכולה לעכב והיא שיהיה יכול ליתן שאר כסות ועצו כראוי
 לכל אחת ואחת ואינו יכול לכופ אותן לשכון בחצר אחת אלא
 כל אחת ואחת לעצמה וכמה היא עונתן לפי כנין כיעד פועל
 שהיו לו שתי נשים יש לו עונה אחת בשבת ויש לו עונה אחת
 בשבת היו לו ארבע נשים נמצא עונת כל אחת מהן פעם אחת
 בשתי שבתות וכן אם היה מלח ויש לו ארבע נשים תהיה עונת
 כל אחת מהן פעם אחת בשתי שנים לפיכך יצו חכמים שלא
 ישא אדם יתר על ארבע נשי' אף על פי שיש לו ממון הרבה כדי
 שתגיע להן עונה פעם אחת בחדש המדיר את אשתו שתאמר
 לאחרים מה שאמר לה או מה שאמרה לו מדברי שחוק וקלות
 ראש שמדבר אדם עם אשתו על עסקי תשמיש הרי זה יוציא
 ויתן כתובה שאין זו יכולה להעיד פניה תלמוד לאהר' דברי קלון
 וכן אם הדירה שתהיה מתחפפת בעת תשמיש שלא תתעבר או
 שהדירה שהעשה מעשה שוטם ודברים שאין בהן כח אלא
 כשאת הריזה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו מתשמיש
 המטה שבת אחת ממתנין לו יתר על כן יציא ויתן כתובה או
 יפר נדו אפילו היה מלח שעונתו לשה חודשים שכיון ש
 שנדר הרי צערה ונתיאשה וכיעד מן יורה אב' אב' לה השמיט
 אמר עלך או שנשבע שלא ישמש מישה לא נוד' בלש' ואם
 נשבע נשבע לשוא מפני שהוא מש' עכו' לה אמר לה הבאת
 תשמישך אמרה עלי הרי זה נדו ואמר לשמש שאין מאבילין
 לאדם דבר האסור לו : אמר לאדם לכנוע א
 אשתו מעונתה ואם עבר ומנע כדי לצערה עבר בלא העשה ש
 שבת תורה שנאמר שארה בסתה וקצתה לא ידע ואם דלה אז
 תשט כוז ואינו יכול לבעול ימתין ששה חודשים שבי' יברא
 שאין לו ענה נחלה מזה ואחר כך אי יטול ממנה רשות או יציא
 ויתן כתובה : האשה שמנעה בעלה מתשמיש הכטה ה' הנקראת
 כורדת ושואלין אותה מפני מה כורדת אם אמרה כאסתה ואינו
 יכולה להבעול לו מדעתי כופין אותו לשעוק לרשה לפי שאינה
 כשכניה שתבעל לשמא לה ותצא בלא כתובה כלל ומטל
 בלאותה הקדימין בין כננסים שהבניסה לבעולה ונתחייב ב
 באחריותן בין כנבסי בלג' שלא נתחייב באחריותן ואינה נוטלת
 כשל בעל כלום ואפילו כבעל שברגליה ומטפחת שבראשה
 שלקצן לה פרט' ונתנת וכל מה שנתן לה מתנה כחדת או ז'
 שלא נתן לה על מנת שתטול ותצא ואם ברדה מתחת בעלה כדי
 לצערו ואמרה הרני מצערת אותו בכך מפני טעשה לי כך וכך
 או מפני שקל' לי או מפני טעשה עמי מליבה וכיוצא בדברי' אלו
 שחזין לה בבית דין ואומרים לה הרי חד' נתישאת את עיבודת
 כמדוך אפילו כתובתך מאה כמה דפסדת אותה ואחר כך כמדוך
 עליה בבתי כנסת ובבתי כורדות בכל יום ארבע עשרות זו
 אחר זו ואומרים פלנית כרדה על בעלה ואדר' וירכה שחזין
 לה כז' פעם שניה אם את עונות כמדוך דפסדת כתובתך אם
 עמדה ככרדה ולא הורה נטל' כן מה ותאבד כתובתה ולא ידה לה

לתבוע מזונות שלשה חדשים וראשנים מיזם הליכתו אין פוסקין
לה בהן מזונות שהזקה אין אדם מביח ביתו ריקן כבאן ואיך
פוסקין לה מזונות ואם היו לו נכסיו ויורדין לנכסיו ויורדין
למזונותיה ואין כוזבין עמה על מעשה ידיה עד שיבא בעלה
אם ביצאה שעשתה הרי אילו שלו וכן אם לא עמדה בדין אלא
מכרה לעצמה למזונות מכרה קיים ואינה צריכה הכרזה ולא
שבועה עד שיבא בעלה וישעון או עד שהבא לנכות כתובתה
אחר מותו כגלילין עליה שלא מכרה אלא למזונות שהיא צריכה
להן וכשם שבית דין מוכרין למזון האשה שהלך בעדה כך
מוכרין למזון בניו ובנותיו כשהן בני שש שנים או פחות אבל
יתר על שש אין זמן אותן מנכסיו שלא בפניו אף על פי שהו'
אבוד וכן מי שנתנהו בקולר או נשתטה בית דין יורדין לנכסיו
חנין אשתו ובניו ובנותיה שהן בני שש שנים או פחות ומפרנסין
אותן יש מן הגאונים שהורה שאין פוסקין מזונות לאשה שהלך
בעלה לכדינתהים או שמת בעלה עד שהיא שטר כתובה יוצא
מתחת ידה ואם לא תוציא שטר כתוב' אין לה מזונות שמה נטלה
כתובהה מבעלה או כחלה לו כתובתה שאין לה מזונות כמו
שיתבאר ויש מי שהורה שפוסקין לה מזון בחקתה שלא נטלה
ולא כחלה ואין מצריכין אותה להביא כתובה ודעתי נוטה לזה
כמי שהלך בעלה הואיל ויש לה מזונות מן התורה אבל אם מת
בעלה אין לה מזונות עד שתביא כתובה מפני שהיא אוכלת
בהקנת הבנים ועוד שניזונת מנכסיו יחדש' ולעולם פועלין ליהוש
הלך בעלה לחתה ואכלה כשיבא חייב לשלם עמו אחד מדעת
עצמו חנה משלו אם יבוא הבעל אינו חייב לשלם לו והרי זה א'
איבד את מעותיו מפני שלא ציודו לחנה והיא לא לחנה כמנו
הבעל שאמ' לאשתו בשעה שהלך עלי מעשה ידיו במזונות
אין לה מזונות שאלו לא רצתה בדבר זה ולא סמכה דעתה היה
לה לתבוע או לחבר לו אין מעשה ידי מספיקין לה הרי שעמדה
בדין ופסקו לה מזונות ומכרו בית דין ונתנו לה או שמכרה היא
לעצמה וכא הבעל ואמר הנחתי לה מזונות הרי זה נשבעת
בנקיטת דפין שלא הנחתי לה לא תבעה ולא מכרה אלא שהתה
עד שבא הוא ואומר הנחתי והיא אוכרת לא הנחתי אלא לחתי
מזה ונפרנסתי נשבע שבועת הסת שחניח לה ונפטר וישאר

החוב עליה מכרה כש'לטלין ואברה למזונות מברתי והוא פועל
ואומר מזונות הנחתי נשבעת שבועת הסת שלא הנחתי הרי שלא
תבעה ולא לחתה ולא מכר' אלא דהקה עצמו ביזם ובלילה ועשתה
ואכלה אין לה כלום המדיר את אשתו מלהנחל' בין שפירש
עד זמן פלוני בין שלא פירש אלא סתם מבהנין לו שלשים יום
אם תכו ימי נדרו או שלא תכו והתיר נדרו הרי זה כוזב ואם
לא יוציא ויתן כתוב וכו' וכו' וה' יום תהיה היא עושה ואוכלת
היה אחד מחביריו כפרנס אותה דברי' שהיא צריכה להן יותר על
מעשה ידיה אם אי' מעש' די' מספיק' לכל המדיר את אשתו שלא
שלא הטעם אחד בכל הפירות מבתנין לו עד ליום יתר על כן
יוציא ויתן כתובה אפי' הדייר שלא תאכל מאכל רע אפי' הדייר
כבין שלא אכלה אותו מביניה יוציא אוד שלשים יום ויתן כתובה
נדרה היא שלא תאכל אחד נכל דפירו' וקיים לה הוא את נדרה
או נדרה בנידור ולא הפר לה אם רצה שהשב תחתיה ולא תאכל
פירות או תהיה נדרה השב ואם אבר אינו רוצה באשה נדרנית
יוציא ויתן כתובה שהרי היה ביזו להפר והוא קיים לה בריצו

פרק שלשה עשר

כג' הכנסת שהוא חייב ליתן לה בגדים של חמישים זה משנה
לשנה כמב' בע' אותן חייבים שנמצאו החובשי' ששה דינר' ורביע

דינר כסף נותנין לה חדשים בימות הגשמים חלובשת בלאותיו
בימות החמה והשהקים והם כותר הכמות הריהן שלה כד'
שתתכס' בהם בימי נדתה ונותנין לה חגור לכתניה וכפה לראש'
ומנעל' ממועד למועד כמה דברים אמורים באותן הימי' ובארין
ישראל אבל בשאר זמנים ושאר המקומות אין הדמים עיקר' יש
מקומות שיהיו שם הבגדים ביוקר הרבה או בזול הרבה אלא
העיקר שמוכין עליו שמחייבין אותו ליתן לה בגדים הראויים
בימות הגשמים ובימות החמה בפחות שלובשת כל אשה בעלה
בית שבאותה דבריה וכלל' הכנסת שהוא חייב חייב ליתן לה
כלי בית וכדוד שישבת בו ומה הן כלי בית נוטה בוצעת ומכין
או מחצלת לישב עליה וכלי אכילה ושתיה כגון קדרה וקערה
וכוס ובקבוק וכיוצא בהן והמדוד ששומר לה בית של ארבע
אמות על ארבע אמות ותהיה רחבה ורצה לה וכיוצא בה וכד'
להשתמש בה ויהיה לו בית הכסא חזן מכמו וכן מחייבין אותו
ליתן לה תכשיטיה כגון בגדי צבעונין להקפף על ראשה ופודותיה
ופוך ושרק וכיוצא בה כדי שלא תתנהג עליו כמה דברי' אמרו'
בעני' שבישראל אבל בעשירי הכל לפי עשירו' ואפילו היה ראו'
לקנות לה כלי משי ורקמ' וכלי זחב כופין אותו ונותן וכן המזון
לפי עושרו והתבשיט וכלי הבית הכל לפי עשירו' ואם קצרה ית'
ליתן לה אפי' עני' שבישראל כופין אותו להוציא ותרויה הכתובה
עליו חוב עד שיעשיר ולא האשה בלבד אלא בניו ובנותיה
הקטנים בני שש או פחות חייב ליתן להם כסות המספקת להם
וכלי תשמיש ומזון לשכון בו ואינו נותן להם לפי עשירו' אלא
כפי צרכן בלבד זה הכלל כל מי שיש לו עליו מזונות בין בחי'
בין אוד מותו יש לו כסות וכלי בית ומזון וכל שבית דין מוכרין
למזונותיו מוכרין נמי לכסותו וכלי ביתו ומזונו האשה שהלך
בעלה ופסקו לה בית דין מזונות וכלי בית ושכר כדור' או
פוסקין לה תכשיטי' שהרי אין לה בעל שתתקשט לו אבל מי
שנשתטה בעלה או שנתחדש פוסקין לה תכשיטי' דין הבעל עם
אשתו בטענת הכסות והכלי' ושכר המזון כדינם בטענת הכסות'
אם אמר הוא נתתי והיא אוכרת לא נתת דין אחד לכל המדיר
את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין בעניות שנה אות
יקיים יתר על כן צו יתד את נדתה או יוציא ויתן כתובה ובעני' שנת

שלשים יום יקיים יתר על כן יתד את נדרו או יוציא ויתן כתובה
הדירה שלא תלך למרחץ בכרכים שבת אחת בנפרס שהי'
שבתות שלא תגעל' מנעל' בכפרים שלשה ימים ובכרכים נתי'
לעת יתר על זה יתיר את נדרו או יוציא ויתן כתובה הדירה שלא
תשאל ולא תשאל' מכלי הבית שדרך כל השכנות לשאל' אותן
ולהשאלין כגון נפה וכברה רחים ותנור וכיוצא בהן יתיר את
נדרו או יוציא ויתן כתובה מפני שמישי' אה' עם רע בשכנותו וכן
היא שנדרה שלא תשאל' ולא תשאל' נפה וכברה ורחים ותנור
וכיוצא בהן ושלא תארוג בגדי' נאים לבני' בנקוס' שדרך' לארוג
אותן לבגדים תצא בלא כתובה מפני שמישי' אה' עם רע בשכנותו
שהוא כלי' מקום שדרך' שלא תצא אשה לשוק בבגדי' שגל'
ראשה בלבד עד שיהיה עליה רדיד החופ' את כל גופה כמו נלית
נותן לה בכלל הכסות רדיד הפחות בכל הרדידי' ואם היה עשיר
נותן לה לפי עשירו' כדי שתצא בו לבית אביה או לבית האב'
או לבית המשתה לפי שכל אשה יש לה לצאת וללך לבית אביה
לבקריו ולבית האב' ולבית המשתה לגמול' חסד' לרעותיה או ל'
לקרובותיה כדי שיבאו הם לה שאינה בבית הכבוד עד שלא
תצא או עד שלא תבא אבל גנאי הוא לאשה שתהיה יוצאת תמיד
פעם בחזן פעם ברחובות' לבעל' לכתוב' אשתו מזה ולא יצאה
לצאת אלא כמו פעם אחת בחודש או כמו פעמי' בחדש לפי הצורך
שאין חפי' לאשה אלא לישב בבית ביתה שכך כתוב כל כבוד

ויהי כחץ שומעין לה אף על פי שאינה מצוה על פרייה ורבייה
עריכה היא לבנים לזקנותה וכופין אתה להוציא ויתן עיקר כתוב'
בלבד שלא כתב לה התוספת על כנת שתצא לרצונה ותטול הדין
בסתודה בתוך עשר שנים או שהיה הבעל חולה או שהיתה היא
חולה או שהיו חבושין בבית האכרין אין עולה להן אותו זמן
מן הבנין הפילה כזנה מיום שדפלה אם הפילה חזרה והפילה
שלשה פעמים וחזקה לכפלים ושמה לא זכה להבנות מכה
והוציא ויתן כתובה היא אומר הפילה בתוך עשר כדי שתשב עמו
היא אומרת לא הפלתי נאמנת שאינה כחוקת עצמה בעקרות
היא אומר הפילה שנים והיא אומרת הפלתי שלשה נאמנת שאינה
כחוקת עצמה במפלת ווציא ויתן כתובה וכל זה כשיביע שבועת
הסח שלא הפילה או הפילה שלש שבטענה זו יתחייב ליתן כתוב'
נשאת לאחד ושהתה עמו עשר שנים ולא ילדה ווציאה כותרת
להנשא לשני שהתה עם השני עשר שנים ולא ילדה לא תנשא
לשלישי ואם נשאת לשלישי תצא שלא בכתובה אלא אם כן יש
לו אשה אחרת או שקיים מצות ופרי רבייה האשה שבאה לבית
דין ואמר בעלי איני יכול לשמש כדרך כל הארץ טמט שכולידי
או שאינו יורה כחץ יעטו הדיינין פרייה ואומר לה ראי שהנהגי
עם בעליך עד שתשהי עשרה שנים ולא תולדי ואחר כך תתבעי
ומג גלין ענה בדבר זה ואין כופין אותה לשוב ולא דנין אותה
בדין המזדה אלא מאריכין בדבר זה עד שיעטו פשרה אף על
פי שקיים אדם מצות פרייה ורבייה ורי הוא מצוה מדברי סופרים
שלא יבטל כל פירות הרבה כל זמן שיש בו כח שבה ומוסי' נפש
אחת בישראל כאלו בנה עולם וכן מצות חכמים היא שלא ישוב
אל בלא אשה שלא יבא לידי הרפור ולא תשב אשה בלא איש
שלא תחטא וכותב על כל איש לקנאו לאשתו אחר חכמים אין
אדם מקנא לאשתו אלא אם כן נכנסה בו רוח טהרה היא יקנא
לה ביותר מדאי ולא יאנוס אותה ולא יבעול בעל ברהה אלא
בדעתה ובחוק שיהיה ושמחה וכן עו חכמים על האשה
שתיה צנועה בתוך ביהה ולא תרבה שואק וקלוח ריש כפני
בעלה ולא תתבעי תשמיש הבטה בפיה ולא תהיה מדברית בעסק
זה ולא תמנע מבעלה כדי לגעו עד שחסרף באהבתה אלא
נשמעתלו בכל עת ירצה רוחך בקרובו ובני ביתו כדי שלא

יעבר עליה רוח קטנה והתרחק בן הכי עיד וכן החמה לכיעור
ותן עו חכמים שיזא אדם מכבוד את אשתו יתר מגפו ואהבה
מגפו ואם יש לו כבוד הרבה יעטה בטובה כפי כמותו ולא
שלא עליה אינה יתירה ויהיה דבור עמה כנחת ולא יהיה עצב
ולא רגז וכן עו על האשה שתהיה כבודת את בעלה ביותר
מדאי ויהיה לו עליה כבוד ותעטה כל מעשיה על פז ויהיה
בעיניה כמו שראי מלך כהלכת בתאומ לבו וכדוקת כל שיטנא
והוא ודרך בנת ישראל ובני ישראל הקדושים והטהורי' בדמותן
ובדרכים אילו יהיה ישובן נאה וכטובח :

פרק ששה עשר

הנשים שמנבנת האשה לבעלה בין קרקע בין בטללין בין
עבדים אף על פי שהן נכתבין בשטר הכתוב אין נקראין כתובה
אלא נדוניה שבהם ואם קיבל הבעל אחרת הנדוניה עליו ונעשת
גישותו אם פחתה פחתה לו ואם התירה התירה לו היו זו
נקראת נכסי צאן ברזל ואם לא קיבל אחרות הנדוניה עליו אלא
הרי היא ברשות האשה אם פחתה פחתה לה ואם הותיד התירה
לה הרי זו נקראת נכסי מלוג וכן כל נכס שיש לאשה שלא
הנסיח אותן לבעלה ולא כתבו אותן בכתובה אלא נשארו
לעצמן או נפלו לה בירוש או שנתארסה או נתנו לה בכתובה

נקראין נכסי מלוג שכולן ברשותה הן ואין נקראת כתובה אלא
עיקר כתובה שהיא מאה או מאתי' עם התוסף בלבד כבר הודענו
שחכמים תקנו כתובה לאשה ודין המוכפר כדין העיקר ולא
תקנו לגבורה כל זמן יירצעה אלא הרי היא כחוב שיש לו זמן
ואין הכתובה ננבית אלא לאחר מירת הבעל או אם גירשה וכן
התקיט שאם הדי לבעל שהיה טבות ורעות וכיננות וכו' האשה
לגבות כתובה ככנו שלא תגבה אלא מן הדעה שבכנסיו והיא
הנקראת זיבורית וכן התקיט בשתבא לגבות אחר מותו לא
תגבה עד שתשבע בנקיטת דפין שלא הניח אצלה כלום ולא
כברה לו כתובה ולא מחלה אותה ושנין לה כל מה ש' ליה
ופחתין אותו מכתובה אבל אם גרשה לרצונה גובה בלא ש
שבועה ואין שמיין כמות שעליה שהרי לקחן לה וכתבה בהן והיא
רוצה להוציא' לא היא וכן התקיט שלא תגבה האלמנה כתוב'
אלא מן הקרקע ואינה גובה כשכח ששיבחו נכסים אחר מיתת
הבעל ואין הבנות ניזונות לאחר מיתת אביהן משבח ששיבחו
נכסים לאחר מיתתו ואינה טורפת כתובה בשבח שהשיבחו
הלוקח אף על פי שבעל חוב גובה את הטבח ודברי' אלו מקולי
כתובה הם וכן מקולי כתובה שתטול האשה בכתובה מן
הפחות שבמטבעה כיצד נשא אשה במקום אחד וגרשה במקום
אחר אם היה מקום הנשואין נכסים במעות מקום הגרושין
נותן לה במעות מקום הגרושין ואם היו מעות מקום הגרושין ו
נכסים במעות מקום הנשואין נותן לה במעות מקום הנשואין
בניה דברים אמרי' בשהיה בכתובה בעות סרס אבל אם פירש
בה מטבע ידוע בין בעיקר בין בתוסף הרי היא כדין המורה את
חבת מטבע ידוע שנותן לו כלה שהלוחו כמו שיתבאר בהלכות
הלואה תקנו הגאונים בכל הישיבות שתהיה האשה גובה
כתובה אחרי מית בעלה אף מן המטללין כדרך שהתקיט
לבעל חוב לגבות מן המטללין ופשטה תקנה זו ברחבי ישראל
וכן שאר תנאי כתובה כולן בכתובין וישנן במטללי' כבקרקע
הדין בכתובה בנין דכרין שלא מצינו מנהג ידשה פירוש בכל
הישיבות לפיך אינו אומר כענידין אהיה על דין ה' ל' ל' ל'
שאי יורשין כתובת אכן אלא מן הקרקע כבר מנהג בכל הכקוב'
טיד'נו וישמענו ישמע' שיכתבו בכתובה בין במקרקע בין

במטללי' ודבר זה תיקן גדול הוא ואנשים גדולים ונבונים ח
הנהיגו דבר זה שהרי זה תנאי שבכסון ונמצא האלמנה גובה
מן המטללין בתנאי זה לא בתקנת אחרוני' הרי שלא כתב כך
בשטר הכתובה אלא נשא סתם אם היה יורק במקו' של גאונ'
גובה ואם לאו או שנכתפק לנו הדבר מתישבין בדבר הרבה
שאין כח בתקנת הגאונים לדון בה אף על פי שלא נתפרשת
בדין תנאי כתובה שאין תקנת הסנהדרין הגולה עד שנוציא
בה ממון מן היורשים ועוד תקנו חכמים שיהיו כל נכסי הבעל
אחרדין וערבאין לכתובה אפי' כ' זכותה מנה ויש לו קרקע כאלפי'
זהבים הכל תחת שיעבוד הכתובה וכל שיכפור אחר הנישואין
בנכסיו אף על פי שכתבו קיים ויש לו לזכור כל נכסיו אם
ירצה יש לה לטרוף אותן בכתובה כשיגרשנה או כשישת
אם לא תמצא נכסים בני דדין וכשתטרוף לא תטרוף אלא
בשביעה בנקיטת חפין כדין כל בעלי חובות ותקנה זו כדי שלא
תהיה כתובה קלה בעיניו כשנשביעין בית דין או הזורשין את
האלמנה כשתבא לגבות בכתובה אין כשביעין אותה אלא חוץ
לבית דין כפני שבת דנין היו נמנעין מלהשביעה שחוששין
לה שבא לה הדקוק על עצמה בעביעה ואם רצו היהובים ל'
להדירה נדורת להן כל מה שידעו וכדידין אותה בבית דין ואחר
כך נטלה כרובה כהה דאלמנה קודם שתשבע אין יורשיה
יורשין מכתובה כלום שאין לה כתובה עד שתשבע ואם נשאת

כתובה כלל ואין נתנין לה גט עד יב חדש ואין לה מזונות כל יב חדש ואם מה קודם הגט בעלה יודשה כסוד הזה עושין לה אם כרדה כדי לצעוד ואפילו היתה נדה או חולה שאינה ראויה לתשמיש ואפילו היה בעלה מלח שעונתו לששה חדשים ואפילו יש לו אשה אחרת וכן ארוסה שהגיע זמנה להנשא ומרדה כדי לצעוד ולא נשאת וחדו מורדת מתשמיש וכן יבמה שלא רצתה להתיבם כדי לצעוד כסוד הזה עושין לה המורדת הוא כשהיא יוצאת אחר שנים עשר חדש בלא כתובה וחוזר כל דבר שהוא של בעל אבל נכסים שהכניסה לו ובלאוהיון קיימין אם תפשה אין מוציאין מידה ואם תפשו הבעל אין מוציאין מידו וכן כל מה שאבד מנכסיה שקבל הבעל אחריותו עליו אינו משלם לה כלום זה הוא דין התלמוד במורדת ואמרו הגאונים שיש להם בכל בנהגות אחרות במורדת ולא פשטו אותן בהנהגות ברוב ישראל ורבים גדרו להם חלקין עליהם ברוב המקומות וכוונת התלמוד ראי לתפוס ולדון המורדת על אשתו ואמר הריני ין ומפרנס אבל אינו בא עליה מפני שאני טנאיה כמסי' לה על כתובת כשקל שש ושלישים שעודה של כסף בכל שבת ושבת רישב ולא ישמש כל זמן שתמצה היא לישב ואף על פי שכתובה החלכת ונוספת הרי הוא עובר בלא תעשה שנ לא יגרע טאם שנא' שלח אבל לענות אסור תלמה לא ילקה על לאו זה כפני שאין בו מעשה איש ואשתו שבאו לבית דין הוא אומר זו מורדת מתשמיש וזו אומרת לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמו וכן אם טענה היא ואברה שהוא מורד מתשמיש והוא אומר לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמה כדרימין בתחלה על מי שהוא מורד ולא יודה בבית דין ואז כן אם לא הוזה אומרין להם התעוזה בפני עדי גניחו ויעדין הם טענין כבקשים מן הנטען ועושין פטורו כפי כח הדין אבל לבעול בפני בני אדם אי אפשר לפי שאסור לבעול בפני כל בריה האשה שחלתה חייב לרפאת אותה עד שתבריא ראה שהחלי ארץ ויפסיד ממון הרבה לרפואה ואמר לה הרי כתובתך מונחת או רפאי עצמך מכתובתך או הריני מגרשך ונתן כתובה וחולך שזמנין לו ואין ראוי לעשות כן כפני דרך ארץ נשכית חייב לפדותה ואם היה כהן שכבר באסרה עליו פודה ומחירה לבית אביה אפילו היה בעיד אהדת בגטל לה עד שמחירה למדינתה ומגרשה ונתן לה כל כתובתה היה בעלה ישראל שהטובה מותרת לו מחירה לו לאש' כמה שהיתה ואם רצה אוד כך מגרשה ונתן לה כתובתה אין כדרימין את הבעל לפדות את אשתו יותר על דמיה אלא כמה שהיא שזה כטאר השבויות היו דמיה יותר על כדי כתובתה ואמר הריני מ מגרשה וזו כתובת חולך ותפדה את עצמה אין שזמנין לו אלא כופין אותו ופודה אותה אפילו היו דמיה עד עטרה בכתובתה ואפילו אין לו אלא כדי פריונה כדא בפעם ראשונה אבל אם פדאה ונשכית פעם שנייה חציה לגרשה הרי זה מגרשה ונתן כתובה והיא תפדה את עצמה כי שנשכית אשתו והוא במדינת הים בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין בהברחה ופודין אותה כדרך שהבעל פודה המורדת את אשתו נוד שהוא חייב בגללו לגרשה וליתן כתובה ונשכית אוד שהחירה אינו חייב לפדותה שביטעה שיחירה כשהייב לגרשה וליתן לה כתובה האשה שהיא אסורה על בעלה מאסרי לאין ונשכית אינו חייב לפדותה אלא נתן לה כתובה והיא תפדה את עצמה והלא השבויה אסורה לכהן והרי היא פודה אותה בפני מה פודה אותה שלא היתה אסורה כקדם ואסור השבויה הוא שגרם לה מתה אשתו חייב בקבורתה ולעשות לה מכפר וקנים כדרך כל המדינה ואפי' עני שבישראל לא יפחתו לו כשני תלדין ומקוננת אם היה עשיר וכל לפי כ

כבוד ואם היה כבודה יותר מכבוד קוברין אותה לפי כבודה שהאשה עולה עם בעלה ואינה יודעת אפילו לאור מותה לא רצה לקבור את אשתו ועמד אחר מדעת עצמו וקברה כדרימין מבעלה על כרחו ונתנין לזה כדי שלא תהיה מושלכת ללבים היה בעלה במדין אחרת כשכתה אשתו בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין בלא הברחה וקוברין אותה לפי כבוד הבעל ולפי כבוד או לפי כבודה

פרק המטה עשר

האשה שהרשת את בעלה אחר הנישואין שימנע עונתה חדיה מחד בד'א בשחזו לו בנים שכבר קים מצות פרייה ורבייה אבל לא קים חייב לבעול בכל עונה עד שיהיו לו בנים כפני שהיא מצות עשה של תורה שנפרו ודכו האיש מצווה על פרייה ורבייה אבל לא האשה ואיכות האיש נתחייב מצווה זו כבן ד' שנה או מבן שבע עטרה וכיון שעבוד עשרים שנה ולא נשא אשה הרי זה עובר ומבטל מצות עשה ואם היה עוסק בתורה ונשח בה והיה כתיירא בלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות בעבוד אשתו ויבטל מן התורה הרי זה מותר להתאחד שהעוסק במצוה פטור מן המצות וכל שכן בתלמוד תורה כי שהטקה נפט בתורה תביד ושזנה בה כבן עזאי ודבק בה כל ימיו ולא נשא אשה אין בידו עון והוא שלא יהיה יצרו כתגבר עליה אבל אם היה יצרו כתגבר עליה חייב לישא אשה ואפילו היו לו בנים שמי יבא לידי ודהור כמה בנים היו לאיש ותקיי' מצוה זו בידו וזכר ונקבה שנאמר זכר ונקבה בראם היה הבן כרים או שהיתה הבת אילנות לא קים מצוה גלולו לו זמנה וזמנה בנים הרי זה קים מצות פרייה ורבייה בני בני דרי הכ כבני בו א בשחזו בני הבנים זכר ונקבה והיו באים מוכר ונקבה אף על פי שהכר בן בתו וזנקבה בתבנו והאלוהם כשני בני זן ג' אין ורי קיפ מצות פרייה ורבייה אבל אם היו לו בן ובת וכתו והגיה אהר בן זכר ונקבה עדיין לא קים מצוה היו לו בנים בגיותו ונתנין הואוהם הרי זה קים מצוה זו היו לו בנים והוא עכור ונשתדד הוא וחס לא קים מצות פרייה ורבייה עד שיליד אחר שנשתדד ש שהעבד אין לו ייחוס לא ישא אדם עקרה והקנה ואיחנות וקטנה שאינה ראויה לילד אלא אם כן קים מצות פרייה ורבייה או שהיתה לו אשה אחרת לפדותה חלבות כבני נשא אשה ושהיתה עשו עטד שנים תלדה וזו זה יוציא ויתן כתובה או ישיא אשה הראויה לילד ואם לא רצה להוציא כופין אותו ומכין אותו כשש עד שדציא ואם אבד אינו בעלה חדיני שוכן עמה בפני עדים כדי שלא יאחידו עמה בין טאברה היא בין טאב' הוא אי' שזמנין לו אלא יוציא או ישא אשה הראויה לילד שדחה עטד שנים תלדה וזו זה יורה הוא יודה כחן שכבת זרע וחקת החוליו בכנותהא שלא בכתובה חיש לה תוספת לא תהיה זו פחותה באיחובית טרא הבד בה שיש לה תוספת כמו שידבאר ואם אינו יורה כהן הקת החלי ככנו בלבד וכשיציא יתן הכתובה כולה עיקר ותוספת הוא אומר ככנה נמנע החלד והיא אומרת ככנו נמנע כפני שאם יורה כחן נאכנת ויש לו להחרים סתם על כי שזמננת דבר ש שאינה יודעת בו בודאי ואחר כך יתן כתובה ואם אברה אינו יודעת אם ככני אם ככנו אין לה עיקר כתוב' כמו שאברט הקב' ככנו בחקת בעליו עד שתטעק בודאי שאינו יורה כהן הלכה נאכנת היא בטענה זו כפני שהיא מרגשת אם יורה כהן אם לא יורה כהן והוא אינו מרגיש האשה שכאה לתבע בעלה לגרשה אוד עטד שנים כפני שלא ילדה והוא אומרת שאם

בשעת נשואין ובשעת שלוח הוא שהדין נותן שכל הקד' בשטר
תחלה ובה תחלה אבל אם נשא נשים זו אחר זו תלוה בין קדם
נשואין בין אחר נישואין ואחר שנשא תלוה קנה קרקע כולן
חלקין כאחת ששעבוד כולן כאחת בא שבשעה שקנה היה
משועבד לכל ואין כאן דין קדימה וכן אם היה זמן הכתובות
והשטרות כולן יום אחד ושעה אחת במקום שכתבין שיע' חלקין
כאחת שאין שם קדם ולעולם כל שקדם חכה במטלטלין כדי
זכו או כדי כתבתה אין מציאין מיד שאין דין קדימה
במטלטלין מי שגרש את אשתו ועליו שטר חוב ובא בעל חוב
והאשה לגבות והיה לו מעות וקרקע כדי החוב והכתובה בעל
חוב נוטל מעות והאשה נוטלת כתובתה מן הקרקע ואם אין לו
אלא קרקע שאין בה כדי לגבות שניהם ולא היה בה דין קדימה
מתנין אותו לבעל חוב ואם נשאר לאשה כלום תחיל ואם לאו
תדחה מפני בעל חוב שהרי בעל חוב הפסיד והוציא מעותיו
והאשה לא חסרה דבר שיותר כשהאיש חצה לישא אשה רוצה
להנשא וכן מי שמת והניח אשה ובעל חוב וקרקע שאין בה דין
קדימה האשה נודחת מפני בעל חוב והוא גובה חובו תחלה וכיון
שתקנו הגאונים שתגבה האשה ובעל חוב כן המטלטלין והדבר
ידוע שאין דין קדימה במטלטלין אם לא הניח מטלטלין כדי ליתן
לשניהם מתנין לבעל חוב כל חובו תחלה ואם נשאר לאשה כה
שתשל בכתובתה תשל ואם לאו תדחה היו כתובין בכתובתה
נכסי צאן ברזל וטעם שאבדו או שלקחם הבעל הרי היא כנכסי
צאן ברזל שלה כשאר בעלי חובות ונשבעת שלא לקחה אותן
ולא נתנה ולא מחלה וחלקת עם בעלי חובות כי נכת או גרש
וישלו נשים רבות ואין שם דין קדימה ואין לו כדי כל הכתובות
כיצד הן חלקת רואין אם כשיחלק הכסוף על מנין הנשים יגיע
לפחתה שבהן כדי כתובתה או פחות חלקת בשוה ואם היה
הכסוף יותר על זה חלקין כצננו כדי שיגיע לפחות שבהן כשיעור
כתובתה וחזרו וחלקת את המותר בין הנותן על דרך הראשון
כיצד מי שהיה נשוי ארבע נשים כתובתה של ראשונה
ארבע מאות ושל שנייה שלש מאות ושל שלישית מאתים ושל
רביעית מאה נמצא הכל אלף וגרש כולן או כת אם הניח ארבע
מאות או פחות חלקת בשוה וכל אחת נוטלת מאה או פחות
הניח שכונה מאות אם תולק ככולן בשוה נמצאת הרביעית
נוטלת מאתים והרי אין בכתובתה אלא מאה כיצד עושין לוקחין
ארבע מאות זה וחלקין אותן ביניהן בשוה מאה מאה נמצאת
ודביע' גטלה כדי כתובתה וחלכה לה נשאר כאן ארבע מאות
זה ושלש נשים שביד כל אחת משלשתן מאה זה אם תולק הד'
מאות בין שלשתן בשוה נמצאת השלישית נוטלת מאתים ושלש'
ושלש ושלש והרי אין בכתבתה אלא מאתים' לפיכך לוקחין
מארבע המא' שלש מאות וחלקין בין שלשתן בשוה שנמצאת
השלישית שגטלה מאתים שלה וחלכה לה נשאר כאן מאה
ושתים נשים חלקין את המאה בשוה בין ראשונה ושנייה נמצאת
ביד הראשונה מאתים וחמשים וכן ביד השנייה נמצאת ביד השלישית
מאתים וביד הרביעית מאה על דרך זו חלקת לעולם אפילו הן
מאה הערב לאשה בכתובה א' עפ שקנו מיד אינו חייב לשלם
שכונה עשה והרי לא חסרה כלום ואם ערב של כתובת בנו הוא
וקמו מידו חייב לשלם שהאב בגלל בנו משעבד עצמו וגזרו
ובקנה וקבלן של כתובה חייב לשלם אף על פי שלא קנו
מיד ואיזה הוא קבלן זה שאמר לאשה הנשאי לזה ואני נותן
כתובה זו אבל אם אמר לה הריני ערב כתובה זו אני פורע כ
כתובה זו אני חייב בה וכיצא בזה פטור אלא אם כן היה אביו
המגרש את אשתו ידירנה הגאה ואחר כך תפרע כתובתה מן
הקבלן או מאביו אם היה ערב שכאן יחזירנה ונמצאו עושין ק

קנויניא על נכסיו של זה וכן המקדש נכסיו וגרש את אשתו
ידירנה הגאה ואח' כך תפרע מן הפודה מידו הקדש שכאן יעשו
קנויניא על ההקדש אבל הגרש את אשתו ובאה לטרופין מן
הלוקחין אין מחייבין אותה להדיד' אלא נשבעה וטרפת אם רצתה
תחזור לב' לה שבבר ידעו הלוקוחות שיש עליה כתובת אשה והם
הפסידו על עצמם שלקחו נכסים שתחת שעבדה הבעל שכבר
נכסיו ואחר כך כתבה אשתו ללוקח דין ודברים אין לי ענין
והסכימה למעשיו אעפ שקנו נכונה הרי זו טרפת שלא כתבה לו
אלא שלא תהיה בינה לבין בעלה קטטה ויש לו לומר נחת רוח
עשיתי לבעלי אבל אם קנו מיד האשה תו לה שאין לה שעבוד
על מקום זה ואחר כך ככר אותו הבעל אינה טרפת אותו וכן אם
ככר הבעל ואמר לאשתו לכתוב ללוקח דין חברים אין לי ענין
ולא כתבה ולא הסכימה למעשיו ונפסד הככר חזרו הבעל ונכר
לאיש אחר בין אותה שדה בין שדה אחרת ואמר שכבר הבעל
הסכימה למעשיו וקנו מידה שאין לה שעבוד על שדה זו אינה
יכולה לטרופין שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שהרי
בראשונה כשלא רצתה לא הלכה ברצון בעלה מי שהיו לו שתי
נשים וככר את שדהו וקנו מיד הראשונה שאין לה שעבוד על
שדה זו ואינה טרפת אותו מן הלוקח והיה הקנין כועיל שאינה
יכולה לטעון בו נחת רוח עשיתי לבעלי ואחר כך כת הבעל או
גרש שתיהן השנייה מוציאה מיד הלוקח שהרי לא קנו מידה
ללוקח והראשונה מוציאה מיד השנייה מפני שהיא קדמה ולא
חסרה שעבדה אלא בעל הלוקח וכשתחזור השדה לראשונה
חזרו הלוקח ומציאה מידה שהרי קנו לו מידה וחזרת הלילה
עד טעמו פשר' בין הן אלמנה בין מן הנשואין בין מן הארוסין
נשבעת וכיכרת מקרקע בעלה ונפרעת כתובה בין בבית דין
מוכחין בין בבית דין שאינן מוכחין והוא שיהיו השלש האנשים
נאמנין וידעין בעצמת הקרקע וההריות הככר על נכסי יתומים
אבל גרושה לא הככר: לא בבית דין מוכחין וכל המוכרת
בבית דין לא תכור אלא בהכרח ידו' לכות הלואה יבא
משפט מכירת בית דין דאך הוא: כל המוכרת שלא בבית דין
אינה צריכה הכרח ואעפ כן עדין שלשה שהם נאמנין וידעין
השואם אלמנה שכבר קרקע בכתובה בגובה ל' ע' א' אם
מכרה שוה בשוה מכרה קיים ונ' בעת שזועת אלמנה אחר
שכברה והיא שכברה לאחר אבל אם שגד לעצמה לא עשתה
כלום ואפילו הכרח' היתה כתובתה כאמרו ומכרה גוה מאה
במאתים או שוה מאתים במאה נתקבלה כתובה ואין לה כלום
וכלכד שתשבע שביעות אלמנה היתה כתובה מאה ומכרה
שוה מאה חייב במאה מכרה בטל ואפי' אמ' אני אחר את הדינר
לזרשין היתה כתובת ארבע מאות זו ומכרה לה במנה
הלזה בכנה שוה בשוה ולאחרון שוה מאה חייב במא' של אחרון
בטל ושל כלום קיים יש לאשה למכור כתובה או ליתנה
בנתנה אם כת הבעל או גרשה יבא הל' רמל' ואם כתה
היא בחי בעלה או קודם שנשבעה אין לה כלום דרי' שכברה
מקצת כתובתה או משכנה מקצת כתובה או נתנה לאחר מקצת
מוכרת מקרקע בעלה ותגבה השאר בין בבית דין מוכחין בין
בשלשה נאמנים ומכרת לכתובתה אפי' בפעמים רבות בין בבית
דין בין בשלשה נאמנים וידעין שוכת הקרקע המוכרה כתובה
בין לאחדים בין לבעלה לא איכזה שאר הנאי כתובה ואם היה
לה בן זכר יורש כנגד הכתובה וזאת שנככר כנכסי אביו יתר
על חלקו כדון תנאי זה אבל המוחלת כתובה לבעלה איבדה
כל תנאי כתובה והאפי' כדמות אין לה עליו וכחלת מהוכרה
אינה צריכה קנין ולא עדים כשאר כל המחלין שאינן צריכין
לא עדים ולא קנין אלא בדברי בלבד והוא שיהיו דברי שדו' עת

קודם שתשבע הדין זו נשבעת אוד הנשואין ונטול כל זמן ש
 שתראה אבל אינה נודרת ונטולת שמא יפר הבעל יחד לה ק
 קרקע בכחוכתה בין שיחד לה קרקע בארבעת הנצרים בין
 במצר אחר גובה את כתובתה מכנה בלא שבועה וכן אם כתב
 לה מטלטלין והן עצמן קיימין נוטלת אותן בלא שבועה וכן
 אם נמכרו ונלקח בהן מטלטלין אחרים ונדע שאלו השניים מ
 מדמי המטלטלין וראשונים נוטלת בלא שבועה הפוגמת
 כתובתה לא תפרע אלא בשבועה כמד הציאה שטר הכתובה
 שיש בו אלף זה תבעל אומר נתקבלה הכל והיא אומרת לא
 נתקבלתי אלא כך וכך ואפילו יש עליה עדים במקצת שנטלה
 ואפילו דקדקה עצמה בחשבון מה שנטלה בחצי חצי פרטה
 לא תטול השאר אלא בשבועה אמר הבעל נתקבלה הכל והיא
 אומר לא נתקבלתי כלום ועד אחד מעיד עליה שנתקבלה הכל
 או מקצת לא תפרע כל הכתובה אלא בשבועה הגפרעת שלא
 בפניו לא תפרע אלא בשבוע' כיצד הדין שגירש את אשתו והלך
 לו בית דין יודין לנכסיו אוד שתשבע ומגבין אותה כתובתה
 והוא שיהיה במקום רחוק שיש להן שדה להודיעו אבל אם היה
 קרוב להודיעו שולחין לו וכדיעין אותו ואם לא יבא תשבע ו
 תטול הפוגמת כתובתה נפרעת שלא בשבועה כיצד הציאה
 שטר כתובה באלף זה הוא אומר נתקבלה הכל והיא אומר לא
 נתקבלתי כלום ואין לי אלא חמש מאות זה חוה שכתב לי אלף
 אמנה היתה בני לבינו הדין זה נפרעת שלא בשבועה אבל אם
 אמרה אין בשטר כתובתי אלא חמש מאות אינה נפרעת בשטר
 זה שיש בו אלף זה כלום שהדי בטלה אותו וכאלו הודת שהיא
 שקר לפיכך נשבע שבועת הסת ונפטר כל מקום שאמרנו לא
 תפרע אלא בשבועה אומר לה בית דין השבעי וטלי ומקום
 שאמרנו תפרע שלא בשבועה אומר לבעל עמוד ותן לה ואין
 אותה נאמן בטענה זו עד שתביא ראיה לדברך אבר הבעל
 מעצמו תשבע לי על טענתי אומר לה השבעי וטלי ותשבע ו
 בנקיטת חפץ התנה עמו שתגבה כהוברה. עלא נע בונה או
 שהיא נאמנת בכל מה שתטעון גובה מכנה בלא שבועה כלל אבל
 אם באה לגבות מירשי תשבע ואוד כך תטול התנה עמו
 שהגבה כתובתה מירשי בלא שבועה או שהיתה נאמנת על
 יורשי הדין זו נוטלת בהן בלא שבועה אבל אם באה לשהוף
 מבכסים כשועבדים לא תשהוף אלא בשבועה ואף על פי
 שהאמינה הבעל שאין תנאי הבעל מעיל אלא עליה ועל יורשי
 אבל להפסד מבין אחרים אינו מעיל אלמנה שהיא שטר
 כתובה יצא מתחת ידה נשבעת גובה כתובתה לה' חלם אפילו
 אוד באה שנה בין שהיתה בבית בעלה בין שהיתה בבית אביה
 ואם אין שטר כתובה יצא מתחת ידה אין לה כלום האפילו
 עיקר כתובה ואפילו תבעה ביזם מיתה בעלה וכן הגרשה
 אפילו עיקר כתובה אין לה עד שתצו שטר כתובה ברא בבקום
 שדרך לכתוב כתובה אבל במקום שאין דרך לכתוב כתובה
 אלא סכבין על תנאי בית דין הדין זה גובה עיקר כתובה אעפ
 שאין בידה שטר כתובה בין נטרשה בין נתאלמנה בין שהיתה
 בבית בעלה בין שהיתה בבית אביה אבל תוספת אין לה בכל
 מקום אלא בראיה בחדה ועד כמה תגבה האלמנה העיקר
 במקום שאין כתבים כתובה אם היתה בבית בעלה גובה לעולם
 ואם היתה בבית אביה עד עשרים וחמש שנה ואם באה לתבוע
 אוד עשרי וחמש שנה אין לה כלום שאלו לא בחלה לא שתקח
 כל זמן זה והדין אינה עם החדשין כדי שתאמר נבלתי מלתבען
 הדין עמי בבית לפיכך אם היה החדש עצמו כולך לה כזנותה
 לבית אביה ומיטעל בה יש לה לתבוע כתובתה האפילו אוד ע
 עשרים וחמש שנה מפני שהשתקה ולא תבעה מפני שהיא

בושה מן החדשים היא אומרת בתולה נשאתי ועיקר כתובה
 מאתם והבעל או יורשי אומר בעולה נשאת ואין לה אלא כמה
 אם יש עדים שראו שעטולה הבנהגות שנהגו אנשי אותה העיר
 לעשותן לכתולה כגון מיני שמחה או כתרין או מלבוש ידוע או
 שאר דברים שאין עושין כך אלא לכתולה הדין זה נוטלת מאתם
 ואם אין לה עדים בזה הדין זה נוטלת מנה ואם היה הבעל
 קיים יש לה להטביעו שבועת התורה שהדי הודה בכקצ' הטענה
 ונאמן הקטן להעיד בגדולה ולמ' זכור אני כשהייתי קטן שבעתה
 לפלגית מנהג בכתולה וכל הדברים האלו במקום שאין כותבין
 כתובה כמו שאמרנו האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת
 שאינה פועלה פניה בפני בעלה לפיכך האשה שהציאה שטר
 כתובה ואין עמה גט ואברה לבעלה גרשתי ואבר גיטי תן לי כ
 כתובתי והוא אומר לא גרשתיך חייב ליתן לה עיקר כתובה אבל
 אינו נותן לה התוספת עד שתביא ראיה שגירש' ארשיא נטע
 הכתובה מתחת ידה אומר לה הבעל כך היה גרשתי ותת
 לה כל הכתוב' עיקר ותוספת כתובה לי טובר ואבר שוכר כחך
 שיכול לזכר לא גרשתי ולא יתחייב בתוספת נאמן ומשבעה
 בנקיטת חפץ ונותן לה את העיקר ונשבע והיא שבועת הסת על
 התוספת הציאה גט ואין בידה שטר כתובה אם חך אותו
 מקום שלא יכתבו כתובה גובה עיקר כתובה בגט שבידה ואם
 דרכן לכתוב כתובה אפילו עיקר אין לה עד שתצו שטר כתובה
 כמו שאמרנו ונשבע הבעל שבועת הסת על פועלתה ונפטר
 הציאה שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות הציאה שתי
 כתובות גט אחד אינה גובה אלא כתובה אחת ואין בהן גובה
 אם שתיהן שוות בטלה האחרת את הראשונה ואינה מדפת אלא
 בזמן האחרונה ואם היה באות משהיהן תוספת על חברתה גובה
 באזה בהן שטרצה ותבטל השנייה הציאה שני גיטין
 וכתובה אחת אין לה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו ו
 והוא ידה סתם על כתובתה הראשונה החזירה הציאה גט
 וכתובה אוד מיתה הבעל אם גט קודם לכתובה גובה בגט זה
 עיקר כתובה אם אין דרכן לכתוב כתובה גובה כל מה שיש
 בכתובתה ו שהדי אמה בה במיתתה ואם כתובה קדמה אתה
 אין לה אלא כתובה אחת שעל כתובתה הראשונה החזירה

האשה נאמנת למ' כת בעלי כדי שתנשא כמו שירבאר בהלכות
 גרושין וכתנאי הכתובה שאם תנשא לאוד אוד בנות תטול כל
 מה שכתב לה בכתובתה לפיכך אם באה לבי דין ואברה בת בעל
 התיחוני להנשא ולא הזכירה שם כתובה בעולם כתידין אותה
 להנשא ומשבעין אותה ונתבין לה כתובתה באה ואמרה
 מת בעלי תנו לי כתובתי אף להנשא אין כתידין אותה שעל ע
 עסקי וכתובה באה וחדיוה בחוקת שלא בת ואין דעת להנשא
 אלא לטול כתובה כחיים בלבד באה ואברה בת בעלי התיחוני
 להנשא ותנו לי כתובתי כתידין אותה להנשא ונתבין לה כתובתה
 מפני שעיקר דבריה על עסקי הנשואין באה אבל אם באה ואבר'
 תנו לי כתובתי והתיחוני להנשא כתידין אותה ואין נתבין לה
 כתובה ואם תפשה אין כתידין מדה :

פרק שבעה עשר

מי שהיה נשוי נשים רבות ומת כל שנשאת בתולה קדמ' ליטול
 כתובתה ואין אותה בהן נוטלת אלא בשבועה ואין לאהרונ' אלא
 בה ששייר' של לפניה וגם היא נשבעת ונטלת השאר וכן אם היה
 עליה שטר חוב אם היה החוב קודם גובה בעל חוב הולדה ואם
 הכתובה קדמה גובה האשה תחלה והנשאר לבעל חוב גובה
 דברים אכורים כשהיתה והקרקע שבאו לגבות מכנה קנדה לו

בחדן אלמנה ענייה ששהתה שתי שנים ולא תבעה מזונות או עשרה ששהתה שלש שנים ולא תבעה ותררה ואין לה מזונות ב שנים שעברו אלא משעה שתבעה ואם שהתה פחות מזה אפילו ביום אחד לא ותררה אלא תובעת ונוטלת מזון. השנים שעברו אלמנה שתבעה מזונות מן הידשים הם אומרים נתנו והיא אמרה לא נטלתי כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא ראיה או שתשבע שבוע' וסת' ותטו' משנשאת עליה להביא ראיה או ישבע וחדש שבועת הסת' שנתנו לה דין תוספת כתובה כדין העיקר לפיכך אלמנ' שתבע' או מכרה או מוהלה או משכנ' תוספ' כתובתה עם העיקר אין לה מזונות ואם תבעה מקצת או הניחה מקצת הרי זו כמי שתבעה מקצת העיקר והניחה מקצתו וכל המכרת או המוהלת סתם מכרה ומוהלה התוספת עם העיקר ש שניהם כתובה טמם בכל מקום

פרק תשעה עשר

מתנאי הכתובה שיהיו בני הזכרים יורשין כתובת אמן ונדחיתא שהבניסה בתורת נכסי צאן ברזל ואחר כך חלקין השאר עם אחדים בשוה כיצד נשא אשה כתובתה ונדחיתא אלף הלידה בן ומתה בחייו ואחד כך נשא אשה אחת כתובתה ונדחיתא מאתים וחולידה בן ומתה בחייו ואחד כך מת היא והניח אלפים בנו מן הראשונה יורש אלף שבכתובת אמו ובנו מן השנייה יורש מאתים שבכתובת אמו והשאר יורשין אותו בשוה נמצא ביד בן הראשונה אלף וארבע מאות וכדי בן השנייה שש מאות ברא' בשוגיא יתר על כדי שתי כתובות דינר אחד או יתר כדי שיחלקו השאר בשוה אבל אם לא הניח יותר דינר חלקין הכל בשוה שאם ירשו אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן ולא ישאר דינר אחד לחלוק אותו בין היורשים נמצא תנאי זה כבטל חלק יורשה בין הבנים בשוה שהוא מן התורה והוא הדין למי שנשא נשים רבות בין בזו אחד זו בין בכת אחת ומתו כולן בחייו וזו מן בני זכרים אם היה שם יותר על כדי כל הכתובות דינר כל אחד ואחד יורש כתובת אמו והשאר חלקות בשוה אכרו היתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יותר דינר כדי שיחלקו כתובת אמן אין שומעין להן אלא שומין את הנכסים בבית דין כמה היו שוין בטע' מיתת אביהן אעפ' שנתרבו או נתבעט אחרי מיתת אביהן קודם שיבואו לחלוק אין שומין אותן אלא בשעת מיתת אביהן היה שם יותר על כדי כל הכתובות דינר או יותר אעפ' שיש עליו שטר חוב כנגד היחוד אינו כמעט אלא כל אחד מהן יורש כתובת אמו מי שחיה נשוי שתי נשים ומתה אחת מהן בחייו ואחת אחר מתו וזו בני כשתיהן אעפ' שלא הניח יתר על שתי הכתובות אם נשבע' השנייה שבועת אלמנה קודם שתמו' בניה קודמים לירושת כתובתה בפני שאינן יורשין כתובת אמן בתנאי זה אלא יורשה של תורה ואחר כך יורשין בני הראשונה כתובת אמן בתנאי זה אם נשאר שם כלום חלקין אותו בשוה אם מתה קודם שתשבע בני הראשונה יורשים כתובת אמן בלבד והשאר חלקין בשוה היה נשוי שתי נשים והיו לו בנים מהן ומתו ואחד כך מתו הנשים אם נשבעו ואחר כך מתו כל אחד ואחד יורש כתובת אמו בירושה של תורה ולא בתנאי זה לפיכך אין משגיחין אם יש שם מות' או אין שם יורש' הראשון קודמין ליורש' השנייה ואם לא נשבעו חולקין כל הבני' בשוה ואין שם יורשת כתובה לפי שאין לאלמנה כתובה עד שתשבע אחת נשבעה ואחת לא נשבעה זה שנשבעה בניה יורשין כחובתה תהלה והשאר חלקין אותו בשוה וכל היורש כתובה אמו שבתה

בחי אביו אינו שדרף מנכסין משועבדים אלא מבני חדרין ככל היורשין ומתנאי הכתובה ששהינה הבנות נזונות מנכסי אביהן אחר מותו עד שיתארסו או עד שיבגרו בגרה הכת' אעפ' שלא נתארסה או נתארסה אף על פי שלא בגרה אין לה מזונות וכת הנזונות מנכסי אביה לאחר מותו מעשה ידיו ונביצ' אתה לעצמה ולא לאחרים פוסקין לבת מזונות וכסות וכדור מנכסי אביה כדרך שפוסקין לאלמנה ומוכרין לזיון הבנות וכסותן בלא הכרזה כדרך שכותרין לזיון לאלמנה וכסותה אלא שהאשה פוסקין לה לפי כבודה וכבוד הבעל ולבנות פוסקים להן דבר המכפיק להן בלבד ואי הבנות נשבעות אין הבני' יורשין כתובת אמן ולא הבנות נזונות בתנאין אלו עד שיהיה שטר כתובה יוצ' מתחת ידם אבל אם אין שם שטר כתובה אין להם כלום שמא מחלה אמן כתובתה ואם אין דרכם לכתוב כתובה יש להן כפי התנאין מי שצוה בשעת מיתתו לעקור אחד מתנאי כתובה כגון שאבד אל יזונו בנותיו מנכסיו אל תזון אלמנתו מנכסיו אל ירשו בניו כתובת אמן אין שומעין לו נתן כל נכסו במתנה לאחרים הואיל ומתנה שכיב מדע אינה קונה אלא לאחר מיתה כמו שיתבאר הרי המתנה והיוב הנכסים בתנאין אלו באין כאחד ולפיכך אלמנתו ובנותיו נזונות מנכסיו ובניו יורשין כתובת אמן שבתה בחייו בעלה בת המבאנת הרי היא כשאר הבנות ויש לה מזונות אבל בת היבמה ובת השנייה ובת הארוסה ובת האנוסה אין להן מזונות אחר מיתת אביהן בתנאי זה אבל בחייו אביהן הוא חייב במזונותן כדין שאר הבני' והבנות בחייו אביהן המארס בת הנזונות מן האחרין חייב במזונותיה מטע' הארוסין שהרי אין לה מזונות כאחיה אלא עד שתתארס או עד שתבגור. וזו אינה בוגרת כדי שתזון עצמה אלא קטנה או נערה ואין אדם רוצה שתתכוה ארוסתו ותלך ותשאל על הפתחים נשאת הבת ומביאה או נתגרשה או נתאלמנה אפילו היא שומרת יבם הואיל והחיה לבית אביה ועדיין לא בגרה הרי זו נזונת מנכסי אביה עד ש שתבגר או עד שתתארס מי שמת והניח בנים ובנות ירשו הבנים כל הנכסים והם זנין את אחותיהם עד שיבגרו או עד שיתארס ברא' בשהניח נכסים שאיפשר שיזונו מהם הבני' והבנות כאח' עד שיבגרו הבנות והלו' הן הנקראין נכסין כרוכין אבל אם אין בנכסים שהניח אלא פחות מזה מביצ' אתן להם מזונות לבנות עד שיבגרו ומתנין השאר לבנים ואם אין שם אלא כדי מזון הבנות בלבד נזונות מהן עד שיבגרו או עד שיתארסו והבנים ישאלו על הפתחים ברא' בשהניח קרקע אבל אם לא הניח אלא בטל' הואיל ובתקנת הגאונים היא שיזונו הבנות מן הטל' לין הרי הבנים והבנות נזונות כאחד מן הנכסים האלו המועטין שלא תקנו להם בטל' לין אלא שיזונו כבנים וכזה הורו הגאונים והניח קרקע והיו הנכסים מרובין ונתבעטו אחד מן כבד זכו בהן יורשין היו מועטין בשעת מיתתו ונתרבו אחד מן הבנים יורשין אותן ואפילו לא נתרבו אם קדמו הבנים ומכרו נכסים מועטין כבדן קיים היו הנכסי' כרוכין ויש עליו חוב או שהתנה עם אשתו שיזון את בתה אין לה' ולא מזונות בת אשתו כמעטין בנכסים אלא ירשו הבני' הכל לבעל חוב חובו וזונו בת אשת אביהן עד זמן שפסק וזונו אחותיה עד שיבגרו או עד שיתארסו ויציא מתחת ידיהם הניח אלמנה ובת כמנה או מאשה אחת ואין בנכסים כדי שיזונו שתיהן האלמנה נידנת והבת תשאל על הפתחים וכן אגו אומר שמזונות הבת קודמין לירושת הבן את כתובת אמו שבתה בחייו אביו ואעפ' ששניהם מתנאי הכתוב וקל וחומר הדברים אם נודת ירושת של תורה בפני מזונות הבת לא תדחה ירושת הכתובה שהיא תנאי בך בפני מזונות הבת כזו א

סמכת אליון ולא יהו דברי שחק והתול או דברי תבנה אלא ב
בדעת נכונה :

פרק שמנה עשר

אלמנה ניוזנת מנכסי יורשין כל זמן אלמנו עד שתשל כתובתה
ומשתתבע כתובה בבית דין אין לה מזונות וכן אם מכרה
כתובתה כולה או משכנה כתובתה או עשתה כתובתה אפותיקי
לאחר וזו שתאמר לו פה תקנה חובך בין שעשתה דברים אלו
בבית דין מוכחין בין בפני ג' נאמנים בין שעשתה בחיי בעלה
בין שעשתה לאחר מיתת בעלה אין לה מזונות מן היורשים אבל
אם מכרה מקצתה יש לה מזונות ומשתתארם האלמנה אברה
מזונותיה כשם שניזונת אחר מותו מנכסיו כך נתנין לה כסות
וכלי תשמיש ומזון או יושבת במזון שהיתה בו בחיי בעלה
ומשתמשת בכרים ובסתות בעבדים ובשפחות שנשתמשה בהן
בחיי בעלה נפל המזון אין היורשין חייבין לבנותה ואם אברה
הניחו לי ואני אבננו משלי אין שימעין לה וכן לא תחוק בדרך
ולא תטחה אחרת לא תשב בו כנה שהו' או תצא ויורשין שמכר
מדור אלמנה לא עשו ולא כלום נפל הכית או שלא היה לבעל
הכית אלא בשכר נתנין לה מדור לפי כבוד וכן מזונותיה וכסת
לפי כבודה ואם היה כבוד הבעל גדול מכבודה נתנין לה לפי
כבודו מפני שעולה עמו ואינה יורדת אפילו לאחר מיתה ברכת
הבית כרובה כיצד חמט שהיה מזונת כל אחד מהן קב כשיאכל
לברו אם היו המשתן בבית אחד ואוכלין בעירוב כספיק להן
ארבעת קבין וזו הדין לשאר ערכי הבית לפיכך אלמנה שאברה
אינני זה מבית אבי פסקו לי כזו נותתנו לי שם יכולין היורשין
לומר אם את אצלנו יש לך מזונות ואם לאו אין אנו נתנין לך
אלא כפי ברכת הבית ואם היתה טענת כפני שהיא ילדה והם
ילדים נתנין לה מזונות הבס יקן לה לברה וזו בבית אביה
ומותר מזונות האלמנה ומותר הכסת ליורשין אלמנה שחלתה
אם צריכה לרפואה שיש לה קצבה הרי זו כזונה וחדשין חייבין
בה ואם היא צריכה רפואה שאין לה קצבה הרי זו כתרפאה מכתובת
נשכית אין היורשין חייבין לפרותה אפילו היתה יבמה ואפילו
נשכית בחיי בעלה וכתה וזו כשביה אין חייבין לפדותה מנכסיו
אלא נפרד משל עצמה או תשל כתובתה ותפרה עצמה כחה
האלמנה יורש הבעל חייבין בקבורתה ואם נשבעה שבועת
אלמנה ואחר כך מתה יורשה יורשין כתובתה וזו חייבין ב
בקבורתה אבל לא יורשי הבעל מעשה ידי האלמנה ליורשין
יורש שאמר לאלמנה שלי מעשה ידך במזונותך אין שומעין
לו אבל היא שרצתה כזה שומעין לה וכל כלאבית שהאטה
עושה לבעלה אלמנה עושה ליתומים וזו מביזנת הבס והצעת
הבטה והרהצת פני ידיו ורגליו כיצאת האלמנה ופירות
נכסים שהכניסה לבעל לעצמה ואין לירש בהן כלום והנכסים
עצמם שהן נדונייה נטלת אותן בלא שבועה ואין ליורשין בהן
דין בעלמא אלא אם כן התירו בחיי הבעל והיו נכסי צאן ברזל
שהחזיר לבעל ואם כתה האלמנה בלא שבועה יורשה יורשין
כתובתה אף על פי שהיא נכסי צאן ברזל ואם היה בהן מותר
המותר ליורשי הבעל אלמנה שתפסה מטלטלין כדי שתזון
בהן בין שתפסה בחיים בין שתפסה אחר מותו אפילו תפסה ככר
זרב אין כוציאין כיתה אלא כותבין עליה בית דין מה שתפסה
ופיסקו לה מזונות ומהשבין עמה והיא ניוזנת ככה שבידה עד
שרבחה או עד שלא יהו לה מזונות רקוד היורשין את השאר וכן
אם רפשה מטלטלין בכתובה בחיי בעלה ומת גובה מהן אבל
אם תפסה אחר מותו לכתובתה אינה גובה מהן אף על פי שהקנו

הנאונים שהגבה הכתובה ותנאי הכתובה מן המטלטלין לפי
תזון האלמנה מן המטלטלין אף על פי שלא תפסה אם דנין ב
בעלה מטלטלין לא תפשה אותן היורשין מטלטלין אותן והם מעלין
לה מזונות ואינה יכולה לעכב עליהן ולומר יהיו המטלטלין
מונחין בבית דין עד שאזון כחי שמא יאברו ולא יהיו לה מזונות
ואפילו התנה עליו בפירוש שתזון מן המטלטלין אינה מעכבת
וכזה דנין תמיד ככל בני דינין אבל הניח קרקע יכולה היא
לעכב עליהן שלא יכרו ואם מכרו אינה נוציאה מיד הלקוחות
שאין האשה והבנות ניוזנות אלא מנכסים בני הרקן הניח
נשיב רבות אף על פי שנשאן זו אחר זו ניוזנות בשוה שאין דין
קדימה בכזונות אלמנה שנפלה לפני יבם בני היורשים הראשונים
ניזונת משל בעל אם לא הוכר העובר ואם הניח כע ברות ניוזנת
והולכת עד שתלד ילדה בן של קיימא ניוזנת והולכת כל ימי
אלמונתה כשאר כל הנשיא לא נביצאת מעובר אחר שלישי ודשים
או שהפילה אינה ניוזנת לא משל בעל ולא משל יבם אלא
תובעת יבמה לכנס או להלוץ הבעה יבמה לכנס או להלוץ
ועמד בבית דין וכרה או שחלה או שהיה היבם בנידנית הם וזו
זו ניוזנת משל יבם בלא שבועה כלל נפלה לפני יבם קטן אין
לה מזונות עד שיגדל והיה כשאר היבמין מי שיחד קרקע
לאשתו בכזונתה בשעת מיתה ואמר יהיה מקום פלוני למזונות
הרי ריבא לה מזונות ואם היה שכרו פחות ממזונות הראיות לה
נוטלת השאר משאר נכסים ואם היה שכרו יותר מן הראוי לה
נוטלת הכל אבל אם אמר לה יהיה מקום פלוני במזונות ושתקה
אין לה אלא פירות אותו מקום בלבד שהרי קצין לה מזונות
אלמנה שביאה לבית דין לתבוע גזונות יש מי שהורה שפסקו
לה מזונות ואין משביעין אותה ואין ראי לכבוד על הוראה זו
כפני שנתהלף לו ודבר באשה שהלך בגולה למדינות רבות
הורו שאין לה מזונות מבית דין עד שתשבע שהרי זה בא לה לפרע
מנכסי יתומים וכל הנפרע מנכסי יתומי לא תפרע אלא בשבועה
הלזה דעתי נוטה וכן ראי לחון אלמנה שביאה לבית דין
לתבוע מזונות משביעין אותה בהחלה ומוכרין בלא רוב המזונות
לה מזונות וכן יש לה לכבוד למזונות שלא בני דין מינהן אלא
בשלושה אנשים נאמני בלא הכרה וכן אם מכרה למזונות
בינה לבין עצמה שזה בשוה מכרה קיים וכשיבואו היורשים
להשביע אותה נשבעת וכנה מוכרין למזונות כדי להן כזה
ששה חודשים אין יותר על זה ומוכרין על כנה שיהיה הל קנהן
לה כזון שלשים יום וחודת וכוכרת שנייה לשינה חודשים וכן
מוכרת וחלכת לעולם עד שיטאר מן הנכסים כדי כתובתה וזונה
כתובת מן השאר וחלכת לה אלמנה שפסקו לה בית דין מזונות
אין מחשבין ענה על מעשה ידיה עד שיבאין היורשים ויתבעו
אם מצאו לה מעשה ידיה נוטלין אותה ואם לאו הולכין לרוכס
ואני אומר שאם היו היורשים קטנים בית דין מחשבין ענה
ופוסקין לה מעשה ידיה כדרך שפוסקין לה מזונות אלמנה שאין
שטר כתובה יוצא כיתה ידה אין לה מזונות שמא מולה כתובת
או מכרה או משכנה אותה אעפ שלא טען יורש טענין אמרו
ואמר לה הביא כתובתך או השבעי וטלי מזונותך אבל אם אין
דרכם לכתוב כתובה יש לה מזונות האשה שהלכה היא ובעלה
לכדינת הים ובאה מת בעלי רצת ניוזנת כדרך כל האלמנה
רצתה נוטלת כתובה אמרה גרשני בעלי אינה נאמנת ונחית
מנכסיו עד כדי כתובתה בכל פנים שאם עדיין היא אשה יש לה
מזונות ואם גרשה כמה שאמר יש לה כתובה שהרי כתובת בידה
לפיכך נוטלת מזונות עד כדי כתובתה והולכת לה האשה שהיו
לה ספק גירושיות בעלה אינה ניוזנת מנכסיו שאי כרצונו כי
היורש מספ' אבל בחיי בעלה יש לה מזונות עד שהתרש גירושין

חיבת לעשותן כופין אותה ועושה אפילו בשש טען הוא שאיננו
עושה והיא אומרת שאיננו נמנעת מלעשותן כדשיבני אשה ביניהם
או שבנים ודבר זה כפי מה שיראה הדין שאיננו בדבר האשה
כל זמן שהיא מניקה את בנה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין
לה על מזונותיה יין חברים שיפין להלב פסקו לה מזונות הראיות
לה ודדי היא מתאמה לאכול יותר או לאכול מאכלות אחרות בפני
חלי התאמה שיש לה בבטן הרי זו אוכלת משלה כל מה שתרצה
ואין הבעל יכול לעכב ולומר שאם תאכל יותר מדאי או תאכל
מאכלות רעים ימות הולד מפני שצעד גופה קודם ילדה תאומים
אין כופין אותה להניק שניהם אלא מניקה אחד ושוכר הבעל
מניקה לשני הרי אשה שרצתה להניק בן חברת עם בנה הבעל
מעכב ואינו מניחה אלא מניקה בנו בלבד נדרה שלא להניק
את בנה כיפה אותה ומניקתו עד שיהיה בן עשרים וארבע חדש
אחד הזכר ואחד הנקבה היא אוכרת אני אניק את בני וזהו אינו
רצה שתביק אשתוכרי שלא תתחיל אע"פ שיש לה כמה שפוחת
שומעין לה שצער הוא לה לפרוש מבנה הייתה ענייה שהיא
חיבת להניק את בנה ודדי הוא עשיר שראוי לו שלא תביק אשתו
אע"פ שאין לו שפוחת אם לא רצתה להניק שוכר מניק או קונה
שפוחת מפני שהאשה עולה עם בעלה ואינה יודעת היא אוכרת
דאילטטוד או לקנות שפוחת וזהו אומר אינו ראוי עליה להביא
ראיה ואין כאן מקום לשבועה האשה שנתגרשה אין כופין אותה
להניק אלא אם רצתה נותן לה שכרה ומניקתו ואם לא רצתה
מתנת לו את בנו והוא מיטפל בו כדא' שלא הניקה אותו עד
שהזכיר אבל אם הזכיר ואפילו הוא סומא אין מפרישין אותו
מאמו מפני סכנת הולד אלא כופין אותה ומניקה אותו בשכר עד
עשרים וארבעה חדש הגרשה אין לה מזונות אע"פ שהיא
מניקה את בנה אבל נותן הוא לה יותר על שכרה דברי שהקטן
צריך להן ככס' ומאכל ומשקה וסוכה וכיוצא בזה אבל המעוברת
אין לה כלום שלמו ודדי תמלתו אם רצתה המגורשת שיהיה
בגזאלה אין מפרישין אותו כמנה עד שיהיה בן שש שנים
נמוחת אלא כופין את אביו ונותן לו מזונות והוא אצל אמו ואחד
שש שנים יש לאב למר אם הוא אצל אתן לו מזונות ואם הוא
אצל אמו לא אתן לו מזונות והבת אצל אביה לעולם ואפילו לאדר
שש כיצד היה האב ראי לצדקה מרציאין ככנו הראוי לו
בעל כרחו חנין אותה והיא אצל אביה ואפי' נשאת האם לאח' בתה
אצלה ואביה ק' אותה כשום צדקה עד שימות האב ונתון מנכסיו
אוד מותו בתנאי בחובה והיא אצל אביה ואם לא רצתה האם
שיחזר במה אצלה אחר שנמלתן אחד זכרים ואחד נקבות
הדחת בידה ונתנת אותן לאביהן או משלכת אותן לקהל אם
אין להם אב וכן מיטפלין בהן אחד זכרים ואחד נקבות

פרק שנים ועשרים

הבעל קודם לכל אדם בידועת אשתו ומאימתי יזכה בירושתה
משנשא כרשות האב ואע"פ שעדיין לא נכנסה לחופה הואיל
ועשת ברשות בעלה ירשנה כיצד האשה שנתארסה ומכרה
אביה לבעלה או לשלוחו בעלה או מכרהו שלוחו האב לבעלה
או לשלוחו ובתה בדרך קודם שתכנס לחופה אע"פ שהכתובה
עדיין בבית אביה בעלה יורשה וכן אם הלך האב או שלוחו
האב עם הבעל ונכנס עמה בעלה בדרך לחצר ונתחיד עמה שם
לשם נשואין ובתה הרי זה ירשנה בעלה אבל אם עדיין
האב עם הבעל והולכה לבית בעלה או שהלכו שלוחו האב עם
שלוחו הבעל או עם הבעל אפילו נכנס הבעל עמה לחצר ללון

בדרך שלכין עוברי דרכים בפונדק אחד הואיל והאב או שלוחו
עמה ועדיין לא נתייחד עמה לשם נשואין אם בתה ירשנ' אביה
אע"פ שכתונתה בבית בעלה וכן אם היתה בגורת או יתומה או
אלמנה והלכה היא בעצמה מבית אביה לבית בעלה ואין עמה
לא בעלה ולא שלוחו ובתה בדרך אין הבעל יורש אותה הנשוא
אשה שהיא אכורה לו הואיל ויש לו בה קידושין אם בתה תותני
ירשנ' את הנשוא את הקטן אע"פ שאין קידושיה קידושין גמורין אם
בתה תותני ירשנה אבל הפקח שנשא חרשת אם בתה לא
ירשנה וחרש שנשא פקחת ובתה ירשנה שהרי היא בת דעת
ולדעתה נשאת וזכתה לו כמנה קטנה שנתקדשה לדעת אביה
ונשאת שלא לדעת אביה בין בפניו בין שלא בפניו יכול האב
לזכות בנו שבארנו ואפי' שתק האב אם בתה אין הבעל יורשה
אלא אם כן רצה האב בנישואיה הורו הגאונים שהאשה
שחלתה ובקשה מבעלה שיגרשנה ותצא בלא כתובה כדי שלא
ירשנה אין שומעין לה ואפילו אמרה אני שונאה אותו ואינה
רוצ' לעמוד עמו אין שומעין לה ואין דנין אות' בדין מורדת ודין
יפה הוא זה כל נכסים שיש לאשה בין נכסי צאן ברזל בין נכסי
מלוג הבעל אוכל כל פירותיהן בחייה ואם בתה בחי' בעלה
חרש בעלה הכל לפיכך אם מכרה האשה נכסי מלוג אח' שנשאת
אע"פ שאותן הנכסי נפלו לה קודם שתתארס הבעל מרצ' הפירות
מיד הלקוחות כל ימי חייה אבל לא גוף הקרקע שאין לו כלום
בגוף נכסי מלוג עד שתמות בתה בחי' מרציא הגוף מיד הלקוחות
בלא דמים ואם הדמים שלקחה מיד הלקוחות קיימין בעצמן
בחוזין ללקוחות ואינו יכול לזכר שמא מציאה הן נדא' בנכסי
הידועין לבעל אבל אם נפלו לה נכסים בכדינה אודת ולא ידע
בהן הבעל וככרה אותן בכרה קיים וכן ארוסה שככרה קודם
הנשוא' בכרה קיים שאין לבעל בנכסי ארוסה כלום עד שיכנס
האשה שכתב' כל נכסיה לאחד בין קרוב בין רחוק קודם שתגש'
אע"פ שאם נתגרשה או נתאלמנה תכטל המתנה כמו שכתבאר
בהלכו המתנה אין הבעל אוכל פירותיהם ואם בתה בחי' אינו
יורשן שהרי נתנה אותן קודם שהנשוא ובשתמות בחי' בעלה יקנה
מקבל הכתנה מתנתו קנין גמור ולא עוד אלא אפילו נתנה נקצת
נכסיה או כול' קודם נישואיה וכתב' למקבל קנה מהיו ולכשארצה
שהרי לא קנה קנין גמור עד שתרצה אין הבעל אוכל פירות אותה
המתנה ואם בתה אינו יורשה שוכרת יבם יש לה לככור

וליתן במתנה נכסים שנפלו לה כשהיא שוכרת יבם ואין ליבם
פירות אפילו בנכסי צאן ברזל שהכניסה לאחיו אין לו פירות עד
שיכנסו בתה כשהיא שוכרת יבם ירשיה מאבי' יורשין בנכסי מלוג
שלה וחצי נכסי צאן ברזל וירשי הבעל יורשין כתובה ודצי
נכסי צאן ברזל וירשי הבעל חיבין בקבורתה שוכרת יבם
כתובתה על כל נכסי בעלה לפיכך אין היבם יכול לככור בנכסי
אחיו בין קודם יבום בין אחר יבום ואם מכר אי נתן מתנה או
חלק עם אחיו בנכסי הכתובין קודם יבום בין אחד יבם לא עשה
כלום שככר נתחייבו נכסים אילו לא למנה לגבות מהן כתובתה
כנס את יבמתו והניח אחיו פירות מחוברין לקרקע ימכרו וילקח
בהן קרקע ויבם אוכל פירותיהן הניח פירות חלשין מן
הקרקע וכן אם הניח מעות ושלטלין הכל של יבם ומשהבש
בהן כל מה שירצ' ואינה יכולה לעכב שהמטלטלין אין הכתובה
נגבית מרן אלא בתקנת הגאונים ואין כח בתקנה זו למנעו בנכסי
אחיו ולאסרן עליו באחריות זו שלא ישא ויהן ביום יבמה שלא
היתה לה כתובה או שמחלה כתובתה זכה בנכסי אחיו וכוכר
ונתן כחפצו וכשיכנס את יבימתו יכתוב לה כתובה כאה והיו

מי שמת והניח בנית גחלו וקטנות ולא הנח בן אין אומרי יזונ
הקטנות עד שיבגודו ויחלקו שאר הנכסים בשוה צלא כולן ח
וחלקות בשוה :

פרק עשרים

צו חכמים שיתן אדם כנכסיו מעט לבתו כדי שתנש'נו וזה הוא
הנקדא פרנסה המשיא את בתו כתם לא יפחת לה כנסות
שפוסקין לאשת עני שבישראל כמו שבארנו ברא בשוה האב
עני אבל אם היה עשיר הרי זה ראי ליתן לה כפי עשרו פירש
על הבעל שאין לה כלום ושיכניסנה ערוכה אין לה כלום ולא
יאמר הבעל כשתבא לביתי אככל'אלא מכנסה והיא בבית אביה
האב שמת והניח בת אומדין דעתו כמה היה בלבו ליתן לה
לפרנס'ונתנין לה וכגין הו ידעין אומדין דעתו מרעיו ומיהדעיו
ומשא ומתנו וכבוד וכן אם השיא בת בחיו אומדין בה ואם
לא ידעולו בית דין אומדין דעתו ונותנין לה מכנסו עישור לפי
פרנסתה הניח בנות רבות כל שתבא להנשא נותנין לה עישור
הנכסים ושל אוריה עישור מה ששיירה ראשונה של אוריה
עישור מה ששיירה שנייה ואם באו כולן לדגשא כאחת ראשונה
נוטלת עישור והשנייה עישור מה ששיירה ראשונה וכן אפי' הן
עשר וזוהרות וחלקו'כל העישורים בשוה ושאר הנכסים לאחים
עישור זה שהוא לפרנסה אינו כתבאי כתובה לפיכך אפילו לפי
תקנת חכמים הראשונים והאחרונים אינה נוטל אלא הקרקע
יש לה לגבוי עישור זה משכירות הקרקע ואם רצו האחים ליתן לה
מעות כנגד עישור הקרקע נותנים הבת בעישור זה כבעל חוב
של אוחין היא לפיכך נוטלת אותו מן הביטחית בלא שבועה ואם
מתו האוחין נוטלת אותו מן בנייהם מיבדית ובשבועה שהרי היא
נפרעת מכנסו יתומים והבא לפרע מכנסו יתומים לא יפרע אלא
מיבדית ובשבועה כמו שכתבאר בהלכות הלאה והאחים
שכבדו או משכנו קרקע אביהם הבת שדפת מן הלוקחות
פרנסה כדרך ששורפין כל בעלי חובות מן הלוקחות כמו
שכתב' בהלכות הלאה ומי שהשיא בנות גחלות ונשאר קטנ'
וכת בלא בן אין נו'לין פרנס'לקטנות ואחד כך חלקות הנכסים
אלא חלקות כולן בשוה כי שבת והניח שתי בנות וכן וקדמה
ראשונה ונטלה עישור נכסים ולא חפשיקה השנית לגבות עד
קט'פיק

זנין אותה שיש לה לשעוק מפני שהן זנין אותה אעפ שאין חייבי
והיא עדיין לא נשאת כפני זה לא תבעיה פרנסה מי שצוה לתת
לבתו כך וכך מעות לפרנסתה ליקח בהן קרקע בין שוה שכני
מרע בין שהיה בריא ומת והרי מעות ביד השליח ואנרה הבת
תנו אותם לבעל כל מה שרצה יעשה בהן אם היתגדלו וכשאת
הרשות בידיה ואם עדין מאדסת היא יעשה שלי'ש מה שרצה
בידו ואם עדין קטנה היא אפילו נשאת אין שומעין לה אלא
יעשה שלי'ש כמו שצוה האב :

פרק אחד ועשרים

מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה ומה היא עושה לו הכל
כמנהג הבדינה מקום שודכן לארזג אורגת לרקום רוקמת לטח'
צמר או פשתים טוה' ואם לא היה דרך נשי העיר לעשות כל
המלאכות האלו אינו כופה אלא לטח' הצמר בלבד שהפשתן
מזיק את הפה ואת השפתי' והטוה' היא המלאכה המיוחדת לנשי'
שנאמר וכל אשה חכמת לב בידיה טו דחקה עצמה ועשת'והי
מן הראוי לה המותר לבעל היה לו מל'ן הרבה אפי' היה לה כמה
שפוחת אינה יושבת לבעלה בלא מלאכה שהכסלה מביאה לית
צמא אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום כול' אלא לפי
דוב הכמון ממעטת במלאכה הבודד את אשתו שלא תעשה
מלאכה כלל יוציא יתן כתובה שהכסלה מביאה לידי ומה וכן כל
אשה רוחצת לבעלה פני ידיו רגליו ומזוגת לו את הכוס ומצעת
לו את הכיסה ועומדת ומטמשת בפני בעלה כגון שתתן לוכים או
כל או תטול מלפניו וכיצא בדברים אלו אבל אינה עומדת
ומטמשת בפני אביו או בפני בנו ומלאכות אלו עושה אותן היא
בעצמה ואפילו היו להן כמה שפוחת אין עושין מלאכות אלו
לבעל אלא אשתו יש מלאכות אחרות שהאשה עושה לבעלה
כגון שהן עניים אלו הן אופה את הפת כרגור ועוד תיקן שתהיה
אשה מטמשת ואופה כדי שתהיה דפת מצויה לעניים וכבשלת
את התבשילין וכבבסת את הבגדים וכניקה את בנה ונתנת תנן
לפני בהמה אבל לא לפני בקרו ומטמשת כיצד מטמשת ישת
ברודם ומטמשת בקמח ואינה כחצנת או כחכרת אחר הבהמה
כדי שלא יבטלו הרוד'ואם היה דדכן לטח' ברודם של יד טוחנת
ב'רא בעניים אבל אם הכניט' לו שפחה אחת או נכסים נראוי
לקנות בהן שיפחה אחת או שיהיה לו כמון כדי לקנות כמון
שפחה אחת אינה מטמשת ולא אופה ולא מכבסת ולא נותנת תנן
לפני בהמתו הכניסה לו שתי שפוחת או נכסים הראוין לקנות
בהן שתי שפוחת או שהיו לו שתי שפוחת או שהיה ראי לקנות
שתי שפוחת אינה כבשלת ואינה כניקה את בנה אלא נותנה אותו
לשפחה להניק' נביצאו כל המלאכות שכל אשה עושה אותן
לבעלה חכש מלאכות טוה' ורוחצת פני ידיו ורגליו ומתנת את
הכוס ומצעת את הכיס' ועומדת ומטמשת בפני הבעל אפי' שכנתה
הנשים עושות אותן וכקצתן אינן עושות שש מלאכות כשעת
ומב'שלת האופה וכבבסת וכניק' את בנה ונותנת תנן לפני בהמתו
כל מלאכות שהאש' עושה לבעלה גרה עושה לבעלה חוץ כבבסת
הכוס והצעת הכיסה והרוחצת פני ידיו ורגליו גור'כשו' הרהוד טבא
יבא לבעל לפיכ' מצעת פשת' כשהיא גרה שלא בפניו ומתנת את
הכוס ואינה נותנת אותו בידי כדרכה תמיד אלא כנחת אותו על
הארץ או על הכלי או על השולחן והוא נוטל' האשה ששכרה
כלים בעת שעשתה מלאכותיה בתוך ביתה פטורה אין זה מן
הדין אלא תקנה שאם אתה אומ' כן איז שלום בתוך הבית לעולם
אלא נביצאת נותרת ומנמעת מרוב המלאכות ונביצאת קטטה
ביניהן כל אשה שתבצע מלעשות מלאכה מן המלאכות שהיא

התנה עמה שלא יאכל פירות נכסיה ולא פרי פירותיהן לקחין
 הפירות וקונין בהן קרקע ולקחין פירות קרקע זו וקונין בהן
 קרקע שנייה והוא אוכל פירות אלו שהן פרי פירות וכן הדבר
 חמד עד שיתנה עמה שלא יהיו לו לא פירות ולא פרי פירותיהן
 עד לעולם ואחר כך לא יהיו לו פירות בחייה אבל אם מתה ירש
 הכל והנה עמה שלא ירשנה הרי זה לא יירשנ' אבל אוכל פירות
 בחייה וכן אם התנה עמה שירש מקצת נכסיו וכן אם התנה עמה
 שאם מתה בלא בנים יחזרו נכסין לבית אביה הכל קיים ב"דא
 שהתנה עמה קודם שיתנשא שהנחלה הבאה לו לאדם שלא
 ממשפחתו מתנה עליה שלא ירשנה קודם שתתא ראויה לו
 אבל אם התנה עמה אחר שנשאת תנאו בטל וירשנה כמו
 שבארנו התנה עמה אחר נשואין שלא יהיו לו דין ודברי נכסיה
 ולא בפרי פירותיה עד עולם בחייה ובמותה הרי זה אינ' אוכל'
 פירות כלל אבל אם מתה ירשנה כמו שבארנו הבעל שהוציא
 הוצאת על נכסיו מלוג בין שהוציא מעש ואכל פירות הרבה בין
 שהוציא הרבה ואכל פירות מעט ואפילו אבל גרונרת אחת דרך
 כבוד או שאכל דינר אחד אפי' שלא דרך כבוד ואפילו לא לקח
 בפירות נכסיה שהוציא אלא חבלה אחת של זמורת מה שהוציא
 הוציא ומה שאכל אבל וכן אם נפלו לה נכסים במקום רחוק
 והוציא עליהן הוצאות עד שהביאן או עד שהוציאם מיד מי
 שהיו אצלו ולקח בהן קרקע ואכל פירותיה כשיעור מה שהוציא
 הוציא ומה שאכל אבל הוציא אלא אבל או שאכל פחת מכשעו'
 שמין כמה שהשיביו ושאלין אותו כמה הוציא אם השבח יתר
 על ההוצאה ישבע בנקיטת הפין כמה הוציא ונוטל ההוצא ואם
 ההוצא יתירה על שבח אין לו מן ההוצאה אלא כשיעור השבח
 וכשבעה כמה דברים אמורים במגרש אבל האשה שמרדה על
 בעלה אפילו אבל הרבה שמין לו כמה אבל ופחת אותו כמה ש
 סדאי ליתן לו מן ההוצאה אחר שיטבע ומוטל שלא הקנה לה
 כדושתמל תוצא מעצמה וכן המוציא הוצאות על נכס אשתו
 קצבה ומיאנה בו רואין כמה אבל וכמה הוציא וכמה השביח ו
 ושמין לו כארס שהרי ברשות ירד מנהגת רבות יש בנחניא
 יש מקומות שנהגו שיכתבו בכתובה הנד' ניא יתר על דמיה
 בשליש או בחמש או בכחציה כגון שתהיה הנדוניא מאה ו
 ותכתבן שהכניסה מאה וחמשים כדי להרבות בפני העם
 וכתבוא לנכות לא תגבה אלא הכאה ויש מקומות שנהגו לכתו'
 פחת ואם פסקה להביא לו במאה כלים נותנת שזה מאה ועשרי'
 או מאה וחמשים ותכתבין שהכניסה לו מאה ויש מקומות שנהגו
 לכתוב שזה מנה בכמה ויש מקומות שנהגו שיתן האישה בעת
 לפי הנדוניא דבר קצוב שתתקטש בו הכלה ותקנה בו בשמים
 וכדצא בהן ויש מקומות שיכניס האישה שום משלד לאשה יצטר'
 לנחנייתה להתנאות בו הנשיא סתם כתוב ומהג כמנהג המדינה
 וכן היא שפסקה להכניס מתנת כמנה המדינה וכתבא לגבות
 שכתבה כגבין לה מה שבכתובתה הכל כמנהג המדינה ובכל
 הדברים האלו וכדצא בהן מנהג המדינה עיקר גדול הוא ועל פיו
 זקין והוא שיהיה אותו מנהג פשוט בכל המדינה איש ואשה שהיו
 בעיניהן שידוכין ואמר לה כמה את ככנסת לי כך וכך ואמרה לו
 תמה אתה נותן לי או כתוב לי כך וכך וכן האב שפסק על ידי
 נכדו כמה אתה נותן לבנדך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך
 כך וכך עמדו וקדשו קנו אותן הדברים ואף על פי שלא היה
 בניהן קנין ואלו הם הדברים הנקנין באמירה ב"דא כשפסק
 האב לבתו בין גדול בין קטנה ופסק האב האחר לבנו ובנשואין
 ראשית' שדעתו של אדם קרובה אצל בנו וכרחב שמחתו בנשואין
 הראשונים גבר ומקנה ליה באמירה אבל אם שפסק לאחתו או

אשה שפסק לבתה וכן שאר קרובים וכן האב שפסק לבנו או
 לבתו בנשואי שניים לא קנו אותן הדברים עד שיקנו גידי הפוסק
 שיתן כך וכך האב שפסק על יד בתו לא קנתה הבת אונה המתב'
 עד שיכנס אותה ב' וזה זמן הבן לא קנה עד שיכנס שכל
 הפוסק אינו פוסק אלא על מנת לכנס לפיכך הפוסק בעצת
 להתנו ומת קודם שיכנסו נפלה לפני אחיו לית' יכול האב לומר
 ליבס לאחיק הייתי רוצה ליתן ולך איני רוצה ליתן ואפילו היה
 הראשון עם הארץ והשני חכם ואף על פי שהבת רוצה בו
 הפוסק בעצת לחתנו והלך האב למדינה אחרת יכולה היא לומר
 לבעל אני לא פסקתי על עצמי מה אני יכולה לעשות או כנס
 בלא נדוניא או פטרני בנט אבל אם פסקה היא על עצמה היא
 הגיעה ידה הרי זו יושבת עד שתבצא מה שפסקה או עד שתמות
 ולמה לא תפטור עצמה במרד שהמורדת והיא ארוסה הבעל
 רוצה לכונסה והיא אינה רוצה אבל זו אין הבעל
 רוצה בה עד שתתן הנדוניא שפסקה והי רוצה בו שהרי אמרת
 לו או כנס או פטר בו"א בגדולה אבל בקטנה שפסקה על
 עצמה כפיין אותו ליתן גט או יכנס בלא נדוניא הנשיא אשה
 שנים שקיבל על עצמו והוא שיתנו על דבר זה בשעת הקדושין
 אבל שלא בשעת קידושין עד שיקנו כידו או עד שיכתוב בשטר
 וכדצא בו כמו שיתבאר בהלכות נקח וממכר נתגדשה בתוך
 השנים שקיבל על עצמו לזון את בתה ונשאת לאחר ופסקה גם
 עמו שיהיה זן אותה הבת כך וכך שניכ' לא יאמר ראשון אם הבא
 לביתי אוננה אלא מליך מוזנותיה למקום שהיא שם אמה וכן
 לא יאמרו שניהם הרי אנו זקין אותה כאחת אלא אחד זנה ואחד
 נותן לה דמי מוזנות נישאת הבת בתוך זמן זה הבעל חייב
 במוזנותיה ובעלי אמה שניהם כל אחד ואחד נותן לה מוזנו' מתו
 אילו שפסקו לזון אותה אם קנו כידן או שחייב עצמו בשטר הרי
 זו כבעל חוב משטר וטורפת מוזנותיה מנכסיהן המשועבדין עז
 סוף הזמן שפסקו ואם פסקו בשעת הקידושין ולא היה שם קנין
 הרי הם דברים שלא ניתנו לכתב ואינה טורפת במוזנותיה

פרק ארבעה ועשרים

הנשיא את האלמנית ולא היו לה בנים ולא אשה אחרת לפרות
 הרבות ממנה אעפ' שכופין אותו וכדצא הרי היא ככל הגשים
 ויש לה כתובה ושאר תנאי כתוב' וכן זכה הבעל במה שזכ' בשאר
 הנשי' אבל הנשיא אשה ולא הכיר בה ונבצאת אלמנית או כחייבי
 לאוין וכן הנשי' שנייה בין הכיר בה בי' שלא הכל' בה א' לה עיקר
 כתובה היא תנאי כתובאי כתובה אבל תוספת יש לה ואין לה מוזנו'
 ואפילו לאחד מהם וכשיכופין אותו וכפ' יטין ביניהן אין מוציאין
 מן הבעל פירות שאכל ולמה אין להם עיקר ריש להן תוספת
 העיקר שהיא תקנת חכמים כדי שלא תהיה קלה בעינין להוציאה
 האיל' ולא הכיר בה אין לה עיקר אבל תוספת שהיא חייב עצמו
 בה כל זמן שהרצה ותעמד לפניו הדי עמדה בתנאי שלה והרי
 הקנית לו הנאתה והרי היא עומדת לפניו אבל התורה אסר' אותה
 עליו ומה היא יכולה לעשות לפיכך יש לה תוספת שאין מעשיה
 הן הגורמין לה להאסר אחר הנשואין אלא אסרה התורה במקום
 חלכה לא חלקו בשנייה בין שהכיר בה בין שלא הכיר בה אלא
 אמרואין לה עיקר כתובה בכל מקום כפני שהיא נדבר כופרים
 עשו בה חזק אבל אם נשא אח' כחייבי לאוין והכיר בה אז אחת
 כחייבי עש' בין הכיר בה בין שלא הכיר בה יש לה כתובה ש' ג

התנה עמה שלא יאכל פירות נכסיה ולא פרי פירותיהן לקחין
 הפירות וקונין בהן קרקע ולקחין פירות קרקע זו וקונין בהן
 קרקע שנייה והוא אוכל פירות אלו שהן פרי פירות וכן הדבר
 חמד עד שיתנה עמה שלא יהיו לו לא פירות ולא פרי פירותיהן
 עד לעולם ואחר כך לא יהיו לו פירות בחייה אבל אם מתה ירש
 הכל והנה עמה שלא ירשנה הרי זה לא יירשנ' אבל אוכל פירות
 בחייה וכן אם התנה עמה שירש מקצת נכסיו וכן אם התנה עמה
 שאם מתה בלא בנים יחזרו נכסין לבית אביה הכל קיים ב"דא
 שהתנה עמה קודם שיתנשא שהנחלה הבאה לו לאדם שלא
 ממשפחתו מתנה עליה שלא ירשנה קודם שתתא ראויה לו
 אבל אם התנה עמה אחר שנשאת תנאו בטל וירשנה כמו
 שבארנו התנה עמה אחר נשואין שלא יהיו לו דין ודברי נכסיה
 ולא בפרי פירותיה עד עולם בחייה ובמותה הרי זה אינ' אוכל'
 פירות כלל אבל אם מתה ירשנה כמו שבארנו הבעל שהוציא
 הוצאת על נכסיו מלוג בין שהוציא מעש ואכל פירות הרבה בין
 שהוציא הרבה ואכל פירות מעט ואפילו אבל גרונרת אחת דרך
 כבוד או שאכל דינר אחד אפי' שלא דרך כבוד ואפילו לא לקח
 בפירות נכסיה שהוציא אלא חבלה אחת של זמורת מה שהוציא
 הוציא ומה שאכל אבל וכן אם נפלו לה נכסים במקום רחוק
 והוציא עליהן הוצאות עד שהביאן או עד שהוציאם מיד מי
 שהיו אצלו ולקח בהן קרקע ואכל פירותיה כשיעור מה שהוציא
 הוציא ומה שאכל אבל הוציא אלא אבל או שאכל פחת מכשעו'
 שמין כמה שהשיביו ושאלין אותו כמה הוציא אם השבח יתר
 על ההוצאה ישבע בנקיטת הפין כמה הוציא ונוטל ההוצא ואם
 ההוצא יתירה על שבח אין לו מן ההוצאה אלא כשיעור השבח
 וכשבעה כמה דברים אמורים במגרש אבל האשה שמרדה על
 בעלה אפילו אבל הרבה שמין לו כמה אבל ופחת אותו כמה ש
 סדאי ליתן לו מן ההוצאה אחר שיטבע ומוטל שלא הקנה לה
 כדושתמל תוצא מעצמה וכן המוציא הוצאות על נכס אשתו
 קצבה ומיאנה בו רואין כמה אבל וכמה הוציא וכמה השביח ו
 ושמין לו כארס שהרי ברשות ירד מנהגת רבות יש בנחניא
 יש מקומות שנהגו שיכתבו בכתובה הנד' ניא יתר על דמיה
 בשליש או בחמש או בכחציה כגון שתהיה הנדוניא מאה ו
 ותכתבן שהכניסה מאה וחמשים כדי להרבות בפני העם
 וכתבוא לנכות לא תגבה אלא הכאה ויש מקומות שנהגו לכתו'
 פחת ואם פסקה להביא לו במאה כלים נותנת שזה מאה ועשרי'
 או מאה וחמשים ותכתבין שהכניסה לו מאה ויש מקומות שנהגו
 לכתוב שזה מנה בכמה ויש מקומות שנהגו שיתן האישה בעת
 לפי הנדוניא דבר קצוב שתתקטש בו הכלה ותקנה בו בשמים
 וכדצא בהן ויש מקומות שיכניס האישה שום משלד לאשה יצטר'
 לנחנייתה להתנאות בו הנשיא סתם כתוב ומהג כמנהג המדינה
 וכן היא שפסקה להכניס מתנת כמנה המדינה וכתבא לגבות
 שכתבה כגבין לה מה שבכתובתה הכל כמנהג המדינה ובכל
 הדברים האלו וכדצא בהן מנהג המדינה עיקר גדול הוא ועל פיו
 זקין והוא שיהיה אותו מנהג פשוט בכל המדינה איש ואשה שהיו
 בעיניהן שידוכין ואמר לה כמה את ככנסת לי כך וכך ואמרה לו
 תמה אתה נותן לי או כתוב לי כך וכך וכן האב שפסק על ידי
 נכדו כמה אתה נותן לבנדך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך
 כך וכך עמדו וקדשו קנו אותן הדברים ואף על פי שלא היה
 בניהן קנין ואלו הם הדברים הנקנין באמירה ב"דא כשפסק
 האב לבתו בין גדול בין קטנה ופסק האב האחר לבנו ובנשואין
 ראשית' שדעתו של אדם קרובה אצל בנו וכרחב שמחתו בנשואין
 הראשונים גבר ומקנה ליה באמירה אבל אם שפסק לאחתו או

כל נכסיו אחריות לכתובתה כשאר כל הנשים שיש להן כתובה
האשה שמכרה או שנתנה או שנתנה אחר שנשואה בנכסי צאן ברזל בין
לבעלה בין לאחדים לא עשתה כולם וכן בעל שנכר קרקע
בנכסי אשתו בין נכסי צאן ברזל בין נכסי מלוג לא עשה כלום
נכר מטלטלין של נכסי צאן ברזל אף על פי שאינו רשאי אם
נכר כמכרו נכבר מכרו שניה בנכסי מלוג בין שלקח כן האיש
ותולה וחזר ולקח כן האשה בין שלקח מן האשה וחזר ולקח מן
האיש מכרן קיים וכן האשה שמכרה או נתנה נכסי מלוג לבעל
מכרה ונתנתה קיימין ואינה יכולה לומר בנכסי מלוג נחת רוח
עשיתי לבעלי אבל כשאר נכסים יש לה לומר כיצד האשה
שנכר או נתנה לבעלה מנכסי צאן ברזל בין קרקע בין מטלטלין
או שדה שייחד לה בכתובה או שדה שכתב לה בכתובה או
שדה שהכני לה שום משלו לא קנה בעלה ואף על פי שקנו מיד
האשה בירצונה חדית בכל עת שתרצה שלא נתנה ולא מכרה
אלא מפני שלו' ביתה לפיכך אין לבעל ראייה בנכסי אשתו כלל
דף מנכסי מלוג כמו שבארנו נכסי צאן ברזל שאבדו או שנגנבו
ומחלה האשה אחסם לבעלה וקנו מכנה בעדים יראה לי שאינה
יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי הא למה זה דוכה לך **שקמ**
בירה שאין לה אחריות וכשהחזירה נכסים אלו נכסי מלוג שהרי
אין הבעל כביא ראייה זו ליטול כלום ולא להחזיק בנכסין אלא
לפטר מתביעת כלטלם אבל אם נתנה לו כתובה מטלטלי צאן
ברזל הקיימין לא קנה בפני טעם זה לומר נחת רוח עשיתי ל
לבעלי בעל שנכר קרקע לפירות לא עשה כלום בפני שלא
התקינו פירות לאיש אלא כדי להדויח בהוצאת הבית לפיכך אם
מכר לפירות ולקח אותן המעות לסחורה שומעין לו היו לאשה
כספים אם נכסי צאן ברזל הן הרי זה נושא ונותן בהן ואם נכסי
מלוג הן בין שהכניסה אותן לו בין שנפלד לה בירושה או נתנה
לה בתנה או נפלד לה מטלטלי או נתנה לה הרי אלו ימכרו ולקח
בהן קרקע והוא אוכל פירותיהן וכן האשה שכתב בה אחרים
כל המעות הראיות לתת לה ילקח בהן קרקע והבי' אוכל פ
פירותיהן כמו שכתבנו בהלכות חובל נפלד לה עבדים אף על
פי שהן זקנים לא ימכרו בפני שבח בית אביה נפלד לה זמים
וגפנים ולא היה לה בנותף הקרקע שהאילנות בה כלום אם עושין
כדי טיבול לא יכניסו בפני שבח בית אביה ואם לאו הרי אלו
ימכרו ל' צי' וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות נפלד לה פירד'
כהוכרין לקרקע הרי אלו של בעל תלושין כן הקרקע שלה
וימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אבל המגרש
את אשתו והיו לה פירות נזובין לקרקע בשעת גירושין
הרי אלו שלה ואם היו תלושין הרי אלו של
עבדי נכסי מלוג ובהננת נכסי מלוג הבעל חייב במאונת
שלהן וככל צרכיהם הן עושין לו והוא אוכל פירותיהם לפיכך
ולד שפדה מלוג לבעל ולד בהכת מלוג לבעל ואם גרשה ורצתה
האשה ליתן דמים ליטול ולד השפחה בפני שבח בית אביה ש
שומעין לה דכניסה לו שני כלים או שתי שפחות בתורת נכסי
צאן ברזל ושמו אותן עליו באלף זה והיקרו ועמדו באלפים ו
גרשה מטלת אחד באלף שלה והשני אם רצתה שמתן דמיו ו
תגלה משכ שבח בית אביה שומעין לה הגתן כתנת לאשתו
בין שנתן לה קרקע בין שנתן לה מעות חלקה בהן קרקע אין
לבעל פירות בנתנה זו וכן הנתן כתנה לאשה על מנת שלא
יהיה הבעל אוכל פירותיה אלא יהיו פירותיה לאש' למה שתרצה
אין הבעל אוכל פירות כתנה זו וכן הכותבת כתובה בנכבת
הנאה אותן הדמי' לאשה ואין הבעל אוכל פירותיהן ולד ברבת
מלוג שנגנבו ונשיא הגנב יטלם שנים ודפול לאשה שאין זה פרי
שתקנו לו חכמים החבל באשתו כל הנזק והצער והבושת שלה

ואין הבעל אוכל פירות כמו שכתבנו בהלכות חובל חובל
קרקע לאשתו אם היו המעות שלקחה בהן את הקרקע מבעל
גלויין וידועין לבעל קנתה והבעל אוכל פירות אורה הקרקע
ואם היו מעות שבונין לא קנתה שהבעל אומר לא מכרתי אלא
כדי להראות המעות שכתבה ואותן המעות שנראו ילקח בהן
קרקע והבעל אוכל פירות הרי שנמצאו מעות או מטלטלין נד
האשה היא אומרת בכתנה נתנו לי והוא אומר מבעשה ידך הם
שהם שלי הרי זו נאמנת דש' לו להחרים על מי שטו' נט' ובר
שאינו כן וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ואם אברה על
מנת כן נתנו לי על מנת שלא יהיה לבעלי רשות בהן אלא אעש'
בהן כל מה שארצה עליה להביא ראייה שכל מבין שנבועא נד
האשה בחזקת הבעל הוא שיאכל פירותיו עד שתביא רא' מזה
לו אתה נתת לי כתב' נשבעת שבועת הסת שנתן לה הבעל ואינו
אוכל פירותיהן אין מקבלין פקדונות לא כן הנשים ולא כן
העבדים ולא כן הקטנים ואם עבר וקיבל מן האשה יחזיר לאש'
מתה יחזיר לבעלה קבל מן העבד יחזיר לעבד ואם מת יחזיר
לרבו קבל מן הקטן יקנה לו ספר תור' או דבר שאוכל פירותיהן
וכח'ן שאבדו בטעת מיתתן פקדון זה של פלוני הוא אם היו
בזקת נאמנים אצל זה שהפקדון אצל יעשה כמה שצו' ואם
לאו יתן לירשיהם האשה שהיו לה כספים הראיות לבעל לאכל
פירותיה הוא אומר כך וכך ילקח בהן והיא אומרה איני לוקחת
בהן אלא כך וכך לוקחין דבר שפירותיו מרובין ויצאו מעות
בין שהיה הדבר כרצונו או שהיא כרצונה ואין לוקחין אלא דבר
שצו'ו כח'ף שבא יאכל הכל וכמו הקדן אבד האשה טדננס'
לבעלה עז להלכה וחלל לגזתה ודקל לפירותיו אף על פי שאין
לה אלא פירות אילו בלבד הרי זה אוכל והלך עד שתבל הקדן
וכן אם הכניסה לו כלי תשמיש בתור' נכסי מלוג הרי זה משמש
בהן חלובש ומציע ומכסה עד שיכלה הקדן וכשיגרש אינו חייב
לשלם הבלית של נכסי מלוג הוו' הגאונים שנכסי צאן ברזל אף
על פי שפחתתן על הבעל אם היו הבלאות קיימין והיו עושין
מעין מלאכתו נטולה בליה ככה שהן ואם לא היו עושין נעין
מלאכת הרי הן כמו שנגנבו או אבדו שהוא חייב לשלם בדמיהן
ששמו אותן עליו בשעת נשואין וכנהג פטור הוא זה וכל הנש'
על מנהג זה קבל עליו אחריו נזוניא וכשם שאינו מחזיר הפח
כך אינו מטל את השבח אם החזיר דמיהן לפי כנהג זה יש
לבעל לחוף מקצת עבדי אשתו ואמהותיה שיהיו משמשין אותו
בבית אשה אחרת שנשא בין שהיו עבדי מלוג בין שהיו עבדי
צאן ברזל אבל אינו יכול להחליכן לעיר אחרת שלא מדע אשתו

פרק שלשה ועשרים

האשה שהתנת על בעלה לבטל זכות מדברים שזכה בהן הבעל
אם כתב לה ועודה אחרת קודם הנשואין אינו צריך לקנות כח
אלא כל שכתב לה קיים ואם כתב לה אחר הנשואין צרי' לקנות
מיד ותנה עמה קודם שלא יהיו לו דין ודברים בנכסי' אם נכר'
ותנה כבר וכתנת קיים אבל אוכל פירותיהן כל זמן שהן ברשות
ואם קנו מיד כשהיא ארוסה שאין לו דין ודברים בנכסיה היו
סלק עצמו מגוף הקרקע ואין לו בנכסיה פירות לעולם ואילו
עדיד על קניינו ואבד לא עלה בדעהו שאין לי פירות כפני קדן
זה אלא שאם מכרה כבר קיים שאין אדם נושא אש' בלא נכס'
אין שומעין לו אלא כבר סלק עצמו מגוף הקרקע החנה ענה
שלא יאכל פירו' נכסיה הרי זה אינו אוכל פירותיהן אבל מוכרן
את הפירות ולקדן בהן קרקע והוא אוכל פירותיה שלא סלק
עצמו אלא כפירות נכסין אלו בלבד

ואם הודת שנסתרה אחר שהתרה בה תצא בלא כתובה ולפיכך משביעה על זה ואחר כך יתן כתובה :

פרק חמשה ועשרים

הנשא אשה סתם ונמצא עליה נדרים תצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת באלו נדרים אכר שלא תאכל בשר או שלא תשתה יין או שלא תרקשט בכיני צבעונין והוא הדין לשאר המינין שדרך כל אנשי המקום להתקשט בהן אבל נמצא עליה נדר אחר חוץ מאלו לא הפסידה כלום וכן הונוס אשה סתם ונמצא בה מוס ממומי הנשים שכבר בארנום ולא יזע הבעל במוס זה ולא שמע בו ורצה הרי זו תצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת כיצד היה כרחץ בעיר והיו לו קרובים אינו יכול לומר לא ידעתי כומין אילו ואפילו מוכין שבסתר בפני טהור בודק בקרובותיו חזקה ששמע ורצה ואם אין שכ ברוחן או שלא היו לו קרובים טוען במוכין שבסתרונכפה בעתים יודעים הרי הוא ממומי סתר אבל במוכין שבגלוי אינו יכול לטעון שהרי הכל רואין אותן ואמרו לו וחזקתו ששמע ונתפיים דבר היע הוא שאין דין זה אלא באותן המקומות שהיה מנהג הנשים שם להלך בטוק ופניהן גלויות והכל יודעין אותן ואוכרין זו היא בתו של פלוני חו היא אהותו של פלוני כמו ער אדום בזמן דזה אבל מקינות שאין דרך הכנות שם לצאת לשוק כלל ואם הצא הבת למרחץ בנשף תצא מרגברה ולא יראה אותה אדם חוץ מקרובותיה הרי זה טוען אף במוכין שבגלוי והוא שלא היה שם מרחץ ושלא היתה לו קרובה לבדוק בה אבל היה שם מרחץ בעיר זו שאין דרך הנשים לצאת בה ופניהם בגולות אם יש לו קרובים אינו יכול לטעון שהרי הכל רואין אותה עומה כמרחץ ואם דדכן להתגבר ולהתבא אף במרחץ ושתהיה הבת רחוצת בלילה או בבית קטן כמרחץ לבדה עד שלא תראה ולא תודע הרי זה טוען אף במוכין שבגלוי והדברים אלו דברים של טעם הם ואינם גורת הבתוב החו מקצת הגאונים שזה שאמרו חכמים מפני שהוא בודק בקרובותיו אינו קרובותיו בלבד אלא אפילו מיודעו ואפילו היה גר בעד שאין לו קרוב כלל אם יש שם מרחץ אינו יכול לטעון שאי אפשר שלא יהיו לו רעים ואוכר לאחד כרעיו שתבדוק לו אשתו או אהותו של פלוני ולפיכך חזקתו ששמע ונתפיים ולא יראה לי דין זה שאין כל אדם מוציא כל מה שיש בלבו מדברים אלו לכל אלא לקרובו ועוד שאין דעתו כוכבת אלא לדברי קרובי בחרת כיצד היא טענת המוכין אם היו המוכין שימצאו בה מוכין שחיי בה קדום שהארס נגון אצבע יתרה וכיצא בו על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל ורצה או שחזקתו שידע ואם לא הביא ראיה הנא בלא כתובה כלל היו מוכין שאיפשר שגולדו בהן אדר האדסין אם נמצאו בה אחר שנכנסה לבית הבעל על הבעל להביא ראיה שעד שלא נתארסה הו בה והיה בקחו מקח טעות ואם נמצאו בה והיא בבית אביה על האב להביא ראיה שאחר האדוסין גולדו ונסתתפה שדהו הביא הבעל ראיה שעד שלא התארס היו בה או שהודתו בכך והביא האב ראיה שראה ושתק ונתפיים או שחזקתו שידע בהן ונתפיים הרי זה חייב בכתובה בא על אשתו ושהיה כמה ימים וטען שכום זה לא נראה לי עד עתה אפילו היה בתך הקבטים או בכף הרגל אין שומעין לו חזקה שאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו יפה וחזקתו שידע ורצה הנושא אשה ונמצאת שאין לה ווסת קבועה לנתי אלא לא תרגיש בעצמה עד שת' דם נדה הרי זו לא תבעד

אלא בשני עדים שבדקה בהן עצמה אחד לפני תשמיש ואחד לאור תשמיש חוץ כן העד של איש שנקנה בו עצמו כמו שיתבאר בהלכות איכודי ביאה ואף על פי שמוס גדול הוא זה לא הפסידה כלום שהרי בודקת עצמה תולה ומשמיש ורי שבדקה עצמה ונבעלה ובעת שקנחה עצמה היא והוא נמצא דם על עד שלה או על עד שלו אם אירע זה פעם אחר פעם שלשה פעמים סמוכות זו לזו הרי זו אמורה לישב עם בעלה ותצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת ואין לה תנאי כתנאי כתובה שהרי אינה ראויה לתשמיש ויציא ולא יחזור לעולם שפא תהו פא ונמצא שלא נבר לגרשה בשעת גרושתן ומותרת להנשא לאחר כמו ש יתבאר בענין הנדה בלא כשהיה כך כהולת נשואיה ומבעלה ראשונה ראתה וס אבל אם אירע לה חולי זה אחר שנשאת נסתתפה שדה לפיכך אם בעל פעם אחת ולא נמצא דם ואחר כך חזרה להיות רואה דם בכל עת תשמיש יוציא ויתן כתובה כולה ולא יחזיר עולמית כמו שבארנו וכן כל אשה שגולדו בה מוכין אחר שנשאת אפילו נעשית מוכת שחון אם רצה לקיים יקים ואם רצה להוציא יתן כתוב האיש שגולדו בו מוכין אחר שנשא אפילו נקטעה ידו או רגלו או נכבית עינו ולא רצתה אשתו לישב עמו אין כופין אותו להוציא וליתן כתובה אלא אם רצתה תשב ואם לא רצתה תצא בלא כתובה כדין כל מורדת אבל אם נולד לו ריח הפה או ריח החזס או שחזר ללקט צאה כלבים או לחצוב נחשת מעקרו או לעבד עורות כופין אותו להוציא וליתן כתובה ואם רצתה תשב עם בעלה נעשה האיש מוכר שחון כופין אותו להוציא וליתן כתובה ואעפ"י היא רוצה אין שומעין לה אלא שמפרישין אותן בעל כרחן מפני שהיא כמיקתו ואם אבר אטב עמו בעדים כדי שלא יבא עליה שומעין לה מי שהיה בעלה בעל ריח הפה או ריח החזס או מלקט צאת כלבים כהן ומתנפלה לפני אדוויש בו אותו מוס שדה בבעלה ימלה היא לנתי לאחך הייתי ימלה לקבל הך אינה ימלה לקבל ויחליץ ויתן כתובה וראה בניו לבנד שלם על ישראל : ביד רחמנא דסרע

הלכות גרושתין

יש בכללן שתי מצות אחת מצות עשה והיא שיגרש ובגרש בספר שניה מצות לא תעשה והיא שלא יחזיר גרושתו משנישאת וביאר שתי מצות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

אין האשה מתגרשת אלא בכתב שיציע לה וכתב זה הוא הנקרא גט ועשר דברי הן עיקר הגרושתין כן הת' ר' אבא הן א' שלא יגרש האיש אלא ברצונו ב' ושיגרש בכתולא בדבר אחד ג' ושיהיה ענין הכתב שגרש והסידה מקניינו ד' ושיהיה ענינו דבר הנזרות בינו לכינה ה' ושיהיה נכתב לשכ' ו' ושלא יהיה כחוסר מצושה אחר כרבתו אלא נתנתו לה בלבד ז' ושיהיה לה ח' שיהיה לה בפני עדים ט' ושיהיה לה בהודת גרושתין י' ושיהיה הבעל או שלחו הוא שנתנו לה ושאר הדברים שבגט כגון הזכין ודמי' העדים וכיוצא בהן הכל כדברי ספרים וכונין של דברים אלו כן התורה שכלהיה אם לא רצתה הן בענין וכתב לה ספר כרתות ונתן בידה ושלחה כביתו אם לא רצתה הן בענין בלבד שאינו כגרש אלא כרצונו ואם נגרשה שלא ברצונו אינה מגרשת אבל האשה מתגרשת ברצונה ושלא ברצונה נה ד

שחייבי לאוין שהכיר בה רצה להוקף בנכסיו וחייבי עש' איסורין קל
ויש לשתייהן מזונות לאחד כותו וכן אם לתת ואבלה חייב לשלם
ובשכופין אותן להוציא מוציאין מן הבעל כל פירות שאכל מכל
גבסיה הממאנת אין לה עיקר כתובה אבל תוספת יש לה ואין
כוצ אין מן הבעל פירות שאכל ואם לתת כשהיתה תחתו ואבלה
ואחר כך מיאנה אין מוציאין אותן מזונות מן הבעל מי שזינתה
תחת בעלה אין לה כתובה לא עיקר ולא תוספת ולא אחד מתנאי
כתובה שהרי מעשיה גרמו לה להאסר על בעלה והיאך דין
נשים אלו בנדוניא שלהם כל אשה שנדונייתא קיימת אפילו
זנתה נושלת שלה והולכת ואם הית' שנייה או אחד מחייבי עשה
בין הכיר בה בין שלא הכיר בה או שהיתה אילונית או מחייבי
לאוין והכיר בה הרי היא כנדונייתא ככל הנשים נכסי צאן ברזל
חייב באחריותן ונכסי מלוג מה שנגנב או שאבד או אבד לה היתה
אילונית או מחייבי לאוין ולא הכיר בה כל מה שאבד או נגנב
או בלה או שנשחק מנכסי צאן ברזל אין הבעל חייב לשלם
שהרי היא נתנה לו רשות להיונות אצלו וכל מה שאבד או נגנב
מנכסי מלוג חייב לשלם הפך מכל הנשים כפני שאין שם אישות
גמורה לא זכה בנכסי מלוג והממאנת אין לה בליות כלל שאין
מוציאין מן הבעל דבר ממה שאבד או נגנב מנכסיה בין מנכסי
מלת בין מנכסי צאן ברזל אלא נושלת הנמצא לה והוצאה מי
שזינתה תחת בעלה אין לה כתובה לא עיקר ולא תוספת ואין
מוציאין מבעל דבר שאבד או נגנב מנכסי צאן ברזל שלה ואין
צריך לומר נכסי מלוג ולא המזנה בלבד אלא אף העוברת על
דת כטה או על דת יהודית או הוצאה משום שם רע אין לה
כתובה לא עיקר ולא תוספת ולא תנאי מתנאי כתובה וכל אדם
כהן נושלת הנמצא לה כנדונייתא והוצאה ואין הבעל חייב לשלם
כלום לא מה שפחת ולא מה שאבד ואלו הן הדברים שאם
עשתה אחד מהן עברה על דת משה יצאה בשוק ושער ראשה
גלוי או שנתדת או שנשבעת ואינה מקיימת או ששימשה בטתה
והיא נדה או שאינה קרצה לו חלה או שהאבלה את בעל דבר
אסורין אין צריך לומר שקצים והמשים ונבלות אלא דברים
שאינן מעושרין והיאך יודע דבר זה כהן שאמרה לו פיתח
אלו פלוני כהן תקנס לי ועיסה זו פלונית הפרשה לי חלתה
ופלוני החכם טרד לי את הכתם ואוד שאכל או בא עליה שאל
אחיו פלוני ואבד לא היו דברים מעולם וכן אם החזיקה נדה
בשכנותה ואמרה לבעלה שהודה אני וכו' עליה ואי זו היא דת
יהודית הוא כנהג הנזמקות שנהגו בנות ישראל ואלו הן הדברי
שאם עשתה אותם הן עברה על דת יהודית ויצאה לשוק או לכבו
בפולש וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים אף על פי
שיטערה מכוסה במעפרת או שהיתה טחה בשוק ורביד וכיצא
בו כנגד פניה על פרוסה או על לחיה כדרך שעשות הגויות ה
הפרועות או טחה בשוק ונראה וזעזעתי לבני אדם או שהיתה
כשהתק עם הבחורים או שהיתה תובעת והשמיש בקלרם
כבעלה עד ששכנתיה שזכעו אותה מדברת על עסקי תשמיש או
שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה עזרא תיקן שתהיה אשה
חזרת כסתר תמיד בתוך ביתה כשום צניעות ואם לא חגרה
אינה עוברת על דת כטה ולא הפסדה כתובתה וכן אם יצתה
בראשה פרוע כהצר לחצר בתוך הבנין והאל ושערה מכוסה
במעפרת אינה עוברת על דת העוברת על דת צריכה התראה
ועידי ואחר כך תפסיד כתובתה עברה בינו לבניה וידע שהיא
עוברת על דת והתירה בה בלא עדים וחרה ועברה הוא שיען
ואיכר אחד התראה עברה והיא אומרת לא עברתי כלל או לא
הדרה בי אכרצה להוציא ודי זה נתן כתובה אחד שתשבע
שלא עברה שאם תודה שעברה אוד התראה זו אין לה כלום

כיצד היא יוצאה משום שם רע כגון שהזי שם עדים שעשתה
דבר מבוזר ביוחד שהדברים מראין שהיתה שם עברה אף על
פי שאין שם עדות ברורה בזנות כיצד כגון שהיתה נחצר לבנה
וראו חכל יצא ונכנס מיד בשעת יציאתו וכמוצאו אותה עומדת
מעל המטה והיא לזנות המכנסים או חגרת אורה או שמוצאו
רוק לח למעל' מן הכלה או שהי יוצאין במקום אפל או מעלין
זה את זה מן הבית וכיצא בו או שראוהו מנשק על פי ולוקה או
שדאו אותן כנשקין זה את זה או מגפפין זה את זה או שנכנסו זה
אחד זה והגיפו דלתות וכיוצא בדברים אלו אם רצה הבעל
להוציאה תצא בלא כתובה ואין זו צריכה התראה עוברת על דת
משה או על דת יהודית וכן זו שעשתה דבר מבוזר אין מופין
את הבעל להוציא אלא אם רצה להוציא ואף על פי שלא הוצי'
אין להן כתובה שהכתובה תקנת חכמים היא כדי שלא תהא
קלה בעיניו להוציאה ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הנזמקות
אבל אלו הפרעות אין להן תקנו' אלא תהא קלה בעיניו להוציא
מי שראה אשתו שזנתה או שאבד לו אחד מקרובות או
מקרובותיה שהוא מאביבם וסוכבת דעתו עליהם שזנתה אשתו
בין שהיה האומר איש בין שהיתה אשה הואיל וסוכבת דעתו
לדבר זה שהוא אמת הרי זה חייב להוציא ואסור לו לבוא עליה
ויתן כתובה ואם הודתו שזנתה תצא בלא כתובה לפיכך מטיבין
בנקיטת חפץ שלא זנתה תחתיו אם ראה אותה בעצמו ואחר כך
תגבה כתובתה אבל בדבר אחר אינו יכול להשביעה אלא על
יד יגלגל - אמרה לו אשתו שזנתה תחתיו ברצונה אין מטיבין
לדבריה שכא עיניה נתנה באחד אבל אבדה כתובתה עיקר
ותוספת ואבדה הבלאות שהרי הודת בזנות ואם היה מאביבה
וסוכבת דעתו על דבריה הרי זה חייב להוציא ואין בית דין
מופין את האיש לגרש את אשתו בדבר מדברים אלו עד שיבואו
שני עדים ויעידו שזנתה אשתו זאת בפניהם ברצונה ואחר כך
כופין אותו להוציא האשה שזנתה תחת בעלה בשגנה או באונס
הרי זו מתרת לבעלה שנא' והיא לא נתפשה הא נתפשה בותרת
בין שאנסה גיבין שאנסה ישראל וכל שתולת ביאתו באונס
אף על פי שסופה ברצון ואפילו אמרה הנדו לו שאלמלא לא
אנס הייתי שזנתו הרי זו מתרת שהיצר לבשה וכתהלתה היתה
באונס נשים שגנבו אותם לסטים הרי הן כשבויות שהן אנוסות
וכותרות לבעליהן ואם הניחם והלכו ללכטים נעצבן ודי אלו
ברצון ואסורים לבעליהן ודין השגנתו הן הנאנסת אוד הוא
שהשגנה צד אונס יש בה ב'א בשניה בעלה ישראל אבל אשת
כהן ששגנה או שאנסה אסורה לבעלה שהרי נעשית חנה מכל
מקום והוא אסור בזונה כמו שיתבאר בהלכו איסורי ביאה ואוד
אשת ישראל או אשת כהן שאנסה כתובת קיימת העיקר והתוספת
חלה הפסידה מכתובתה כלום וכופין את הכהן לתת לה כתובה
ולגרשה אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי או שגנבוני ובעלה
לאוד אינו חושש לדבריה שכא עיניה נתנה באוד ואם היתה
נאנסת לו או שאבד לו אדם שהוא סוכך על דבריו יוצא ותן
כתובה האומר לאשה בפני שנים אל תסרתי עם איש פלוני
ונכנסה עמו לסתר בפני שנים עדים ושהתה כדי כזמאה הרי זה
אסורה על בעלה עד שישקנה מי חברים כמו שיתבאר בהלכות
סוטה ואם בת קודם שישקנה אין לה כתובה ואף על פי שלא
מיצאו דבר מבעד שאין לך דבר יותר מבעד מזה והוא כגון
שם מי סוטה נאסרה עליו איכר עולכותה בלא כתובת לא עיקר
ולא תוספת שהרי מעשיה הרעים גרמו לה להאסר אמר לה בינו
לבינה אל תסרתי עם איש פלוני וראה אותה שנכרתה עמו
ושהתה כדי כזמאה הרי זו אסורה עליו בזמן הזה שאין שם מי
כזמאה חייב להוציא ותן כתובה ואם

ומקום הכתיבה לא חזמן שאמר להן הבעל בו כתבו ולא אותי
המקום כיצד היו בידו שלם כשאמר להן והיו עומדין בתשרי
ותאחדו עד גיטן ויהי הן בלוד כותבין זמן הגט מגיטן ובלוד
ששם נכתב הגט כשאר שטרות

פרק שני

זה שנאמר בתורה וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה אחד הכותב
בידו או שאמר לאחד לכתוב לו ואחד הנותן בידו או שאמר
לאחד ליתן לה לא נא' וכתב אלא להודיע שאין מתגרשת אלא
בכתב ונתן שלא תקח מעצמה אבר לשנים כתבו גט וחתמו
ותנו לאשתי הרי אילו כותבין ונותנין לה והן הן שלוחות
הן הן עדין וכן אם אבר לסופר כתוב לי גט לאשתי ואמר
לעדים לזעום כותבין ונותנין לו והוא כגרש בכל עת
שיצא וכותבין ונותנין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו
והוא שיהיו העדים והסופר שכתבו וחתמו בו ככירין וזדעי' שזה
הוא פלני ואשתו פלני ואם היו בא' מקום שנים ששמותיהם
שם ושמות נשותיהם שמה אין כגרש אחד כהם אלא בכעמד
חבירו שמה יכתוב גט וחליבו לאשת חברו ויגרשנה עליו ובשעת
הסכנה כותבין ונותנין אף על פי שאין ככירין והאשה נותנת
שטר הסופר בכל מקום וצריך שיאמר הבעל עצמו לסופר כתוב
ולעדים וחתמו הרי שאברו לו בד או שנים נכתוב גט לאשתך
ואבר להם כתבו וכתבו הן עצבן וחתמו בו הרי זה כשר אבל
אם אברו הם לסופר וכתב ולעדים וחתמו אף על פי שחזרו
ותתנו לבעל וחזרו ונתן גט זה לאשתו בפני עדים הרי זה גט
כגל שהדי כתבו מה שלא אבר לו הבעל לכתבו אבר לשנים או
לשלושה אברו לסופר וכתב גט לאשתי ואברו לעדים וחתמו
ואברו לסופר וכתב לעדים וחתמו או וחתמו או וחתמו לסופר
ויכתב גט לאשתי ואתם וחתמו הרי זה גט פסול וכתבין
בדבר זה הדבה כפני שהוא קרוב להיות גט בטל וכה בין פסול
לכטל שכל מקום שנאמר בחיבור זה בגט שהוא בטל הוא בטל
מן התורה ובכל מקום שנאמר פסול הוא פסול מדברי סופרים
הבעל שהביא גט בידו וחתמו וכתבו גט זה לאשתי הרי אילו
חתמו לה אבר לאחרי לכתוב גט ולחתמו בו וליתנו לאשתנו וכתבו
וחתמו ונתנו לה ונביצא הגט בטל או פסול הרי אילו כותבין גט
אחר אפילו מאה עד שיגיע לידה גט כשר אבר להם הבעל כתבו
וחתמו ותנו לשליח להחליף לה וכתבו וחתמו ונתנו לשליח ונביצא
הגט בטל או פסול אין כותבין אחד עד שימלכו בבעל שהדי
לא עשה אתן שלוחים לגידושין ושכא לא רצה אלא שיכתבו
ויהו לשליח בלבד ולא ישאר להם בו מעשה אחד והדי כתבו
ותנו לפיכך לא יכתבו אחד ואם כתבו ונתנו לשליח גט אחד
כשר ונתנו לה הדין ספק כגורשה האומר לשנים או ליתר
כשני כתבו גט ותנו לאשתי גרשה שלוחה שבקחה תרכזה כתבו
אנתנתו לה הדי אילו יכתבו גט כשר ויתנו לה אמ' להם פטרחה
פרנסה עשו לה כדת עשו לה בנימוס עשו לה כראוי לא אמר
כלום ואם כתבו גט ונתנו לה הדי זה גט בטל אמ' להם וציאות
עמה התורה הביחה והעילה הרי זה ספק אם משמע בלות
אילו גירושין או ענין אחד לפיכך אין כותבין לה ואם כתבו גט
ותנו לה הדין ספק כגורשת האומר כתבו גט לאשתי הדי
אילו כותבין ונותנין לבעל בידו ואין נותנין לאשתו עד
שיאמר להם ליתן לה ואם נתנו לה אינו גט במה דברים אמורי'
נבריא אבל בכסוכן והוא אדם שקפץ עליו החלי במהרה
והביד עליו חלי מיד והוצא בקולר אפילו על עסקי כותב
והכשר בים והוצא בשירה ואמר כתבו גט לאשתי הדי אילו

כתבו וחתמו ונתנו לה שהדבר ידוע שלא נתבון זה אלא לכתו
וליתן לה בריא שאמר כתבו גט לאשתי וכתבו וחתמו ונתנו לה
והדין עצמו מיד כגון שהשליח עצמו נתן הגט או הפיל עצמו לים
הרי זה גט כשר עלה לגט וחתמו הרי זה גט ונפול וכת אינו גט כפק
הפיל עצמו כפק ודפנתו הרי זה גט עד שיודע לך בו אי
שהרוח דחתמו וכן מי שהיה מושלך בבור ואבר כל השומע קולי
יכתוב גט לאשתי הדי אילו יכתבו ונתנו לה והוא שידעו אותו הדין
על פי שהעלהו ולא הביירוהו הרי זה כשר שזה בשעת הסכנה הוא
שכותבים ונתן אף על פי שאין ככירין וכן מי שנפלו בו
בכותרעות שאי איפשר שיחיה מזה אפילו נשחט בו רוב כיכנין
שלו ורבו ואמר כתבו גט לאשתי הדי אילו יכתבו ויהנו שהדי
עתה הדי זה אף על פי שכופו לבת מי שהיה רוח רעה כבעהת
אותו ואמר כשהתחיל בו החולי כתבו גט לאשתי לא אבר כלום
כפני שאין דעתו נכונה ומיושבת וכן העכור שהגיע לשכרותו
של לוט ואם לא הגיע הדי זה ספק אבר כשהוא בריא כתבו ונתנו
גט לאשתי ואחר כך נבעת מבתינין אותו עד שיבריא וכותבין
ונותנין לה ואין צריך להזכיר ולהגיד בו אוד שהברי' ואם כתבו
ונתנו קודם שיבריא הדי זה פסול מי שנשתתק והדי דעתו
נכונה ואמר לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בחזקן אותו
שליטה פעמי' בסדוגין אם אמ' להם על לאו ועל הן הן הדי
אילו יכתבו וחתמו וצריכין לבחוקי יפה יפה שמה נטרפה דעתו
וכן אם כתב בידו כתבו וחתמו גט לאשתי הדי אילו כותבין ונותנין
לה אם היתה דעתו מיושבת עליו שאין דין מי שנשתתק כדון
ההרש מי שנשא כשהוא פקח ונתחדש ואין צריך לומר
כשתמה אינו מוציא לעולם עד שיבריא ואין סוכבין על רכיות
החדש ולא על כתבו אעפ' שדעתו נכונה ומיושבת אבל אם נשא
אשה כשהוא חדש מגרש ברמיזה שאין קדושי קדושי מן
התורה כמו שבארנו וכשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה
הבקדש קטנה על ידי אביה וגרשה כשהיא קטנה אביה
מקבל גיטה ומשיגיע גט ליד האב נתגרשה גרשה כשהיא נערה
אם הגיע הגט לידה או ליד אביה נתגרשה ואין ערשה נערה
הכאורסה שליח לקבל גיטה מיד בעלה כדאי אביה אבל
האב ערשה שליח לקבל הגט לכתו הכאורכת בין קטנה בין
נערה קדשה אביה כשהיא קטנה וכתב אם כבהנת בין גיטה
לדבר אחר הדי זה כגורשת משיגיע הגט לידה ואם לאו אינה
כתגרשת עד שתבוחן ואם גרשה אינה כגורשת כי שרדין
נותן שסופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש בית דין טל
ישראל בכל מקום ובכל זמן מבין אותו עד שיאמר רצה אני
ויכתוב הגט והוא גט כשר וכן אם הכוהו גרים ואברו לו עשה
כה שישראל אגרון לך ולחצו אותו יעראל ביד הגנים עד
שיגרש הדי זה כשר ואם הגנים כעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל
והדין נתן שיכתוב הדי זה גט פסול ולכה לא בטל גט זה שהדי
הוא אגוס בין ביד גרים בין ביד ישראל שאין אוכרין אגוס אלא
למי שנלחץ ונרזק לעשות דבר שאינו כדאי בו מן התורה
כגון מי שהוכה עד שכבר או עד שנתן אבל מי שתקפו יצרו
הרע לבטל משה או לעשות עברה והוכה עד שטעה דבר שחלי
לעשותו או עד שנתרזק כדבר האסור לעשותו אין זה אגוס
ככמו אלא הוא אגוס עצמו בדעתו הרעה לפיכך זה שאינו
רצה לגרש מאחר שהא רצה להחיותו מישראל רצה הוא כל
הביצות ולהתרוק מן העברה רצה הוא שתקפו וכיון שהוכה
עד שתשש יצרו ואמר רצה אני כבר גרש לדעונו לא היה
הדין נתן שכופין אותו לגרש וטעו בית דין של ישראל או שהיו
הדייטות ואנסוהו עד שגרש הדי זה גט פסול הואיל וישראל א'
אנסוהו יגבור ויגרש ואם חגרם אגסוהו לגרש שלא כדון אינו

וכתב מלמד שאינה מגורשת אלא בכתב לה לשמה ספר כריתות
דבר הכותב בינו לבינה שלא ישאר לו עליה רשות ואם עדיין
לא נכרת ~~לבינה~~ לבינה אינה מגורשת כמו שיתבאר ונתן בידה
מלמד שאינה מתגרשת עד שיתן הגט בידה או ביד שלוחה שה'
בידה או לחצרה שהכל כידה כמו שיתבאר ושלחה שיהיה
ענין הגט שהוא המשלח אותה לא שישלח עצמו ממנה כיצד
כתב לה הרי את משולחת הרי את מגורשת הרי את לעצבך הרי
את מהרת לכל אדם וכל כיוצא בזה הענין הרי זו מגורשת וגופו
של גט הרי את מותרת לכל אדם וכל כיוצא בזה הענין הרי זו
מגורשת אבל אם כתב לה איני
ב ג'ך איני ארוסך איני אישך אין זה גט שנאמר ושלחה
ולא שישלח את עצמו וכן הכתוב לאשתו הרי את בת הדין הרי
זה אינו גט זה שנאמר בתורה ושלחה מביתו אין ענינו שלא
יגורר גירושיה עד שתצא מביתו אלא כשמגיע הגט לידה גמול
גירושיה ואף על פי שעדיין היא בביתו כמו שיתבאר שלא נאמר
ושלחה אלא שאם גרש לא הוציאה מביתו הרי זה כמו שגירש
והחזיר גרושתו לפיכך צריכה ממנו גט שני כמו שיתבאר ומנין
שלא יהיה מחוסר מעשה אחר כתיבתו שנאמר וכתב ונתן מי
שאינו נחוסר אלא כתיבה ונתינה הוא הגט הכשר יצא דבר
שנחוסר קציעה אחר הכתיבה לפיכך אם כתב גט על קרן הפרה
נתן לה הפרה ואם נתן הקרן אחר שכתבו ונתנו לה אינו גט
וכן אם כתב כמחוב אעפ שחתמו העדים אחר שתמלשו ונתנו לה
אינו גט אין כותבין במחבר אפי' טופס הגט כתב הטופס במחבר
ותלשו ואזכ כהב שם האיש ושם האשה והמין והרי את מותר לכל
אדם וחתמו ונתנו לה כשר כתב כל הגט על העלה החדע בעציו
נקוב אעפ שנתן לה העציון כלו הגט פסול גודה שמה יקטו אבל
כתב הוא על חרסו יל' עציון ונתן לה ומנין שאינו נותנו לה
אלא בתורה גירושין שנספר כריתות ונתן בידה שיתן אותו בתוך
ספר כריתות אבל אם נתנו לה בתורת שהיא שטר חוב או
כוחה או שנתנו בידה והיא ישנה ונתנה והרי הוא בידה אינו
גט ואם אמר לה אחר כך הרי הוא גיטך הרי זה גט אמ' לעדים
ראו גט שאני נתן לה וחד ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זה
כשר שרדי הדיע את העדים שנתנו בתורת גירושין זה שאמ'
לה שטר חוב כפני שנבלם ממנה המגרש צריך שיאמר לה
כשיתן לה גט הרי זה גיטך או הוא גיטך וכיוצא בזה ואם נתן
בידה ולא אמר כלום הרי זה גט פסול כמה דברים אמורים
בגמרא היה מדבר עמה על עסקי גיטה אבל אם היה מדבר על
עסקי גיטה ונטל הגט ונתן בידה ולא אמר כלום הרי זה גט כשר
גט שהיה מונח על הארץ ואמר לה עלי גיטך מעל גבי
קרקע ונטלתו או שהיה קשור על ידו או על ירכו ושלפתי מכני
אף על פי שאמר לה אחר שבא לידה הרי זה גיטך אינו גט
שנאמר ונתן בידה לא שתקח היא מעצמה והרי לא נתן לה לא
היא ולא שליחי אבל אם דרכי לה בגופו או שהיה ידו עד ששלפה
הגט מעליה ואמר לה הרי זה גיטך הרי זה גט ומנין שיתנו לה
בפני עדים הרי היא אומר על פי שנים עדים או שלשה עדים
יקום דבר ואי אפשר שתהיה זו היחס ערוה והבא עליה במיתת
בית דין הלכוד תהיה כותרת בלא עדים לפיכך אם נתן לה גט
בינו לבינה ואפילו בעד אחד אינו גט כלל כמה דברים אמורים
בשהיה הגט ככתב יד סופר אבל אם כתב הבעל הגט בכתב ידו
חתמו עליו עד אחד ונתנו לה הרי זה גט פסול ופסול לכוונה
תקנת חכמים היא שיהיו העדים חותמין על הגט שבא יתן לה גט
ב יני שנים וכחות ונמצא הגט שבידה בודם כותרי ארבעה שרדי
אין בו עדי' לפיכך תקנו שיעידו מתוכו ואף על פי שהעדים
כתבו ונתנו לה בפני שנים בין אותם העדים וחתמין עליה בין

בפני שנים אחרים שעיקר הגירושין בעידי כסדרה וחתמו
שנים ועבר ונתנו לה בינו לבינה או שנמצאו עידי כסדרה פסולין
הרי זה כשר והאיל ועדים שבו כשרין והרי הגט יוצא מתורתיה
ויש שהורה מן הגאונים שהוא פסול הרי עדיה מתוכו פסולין אפי'
אחד פסול ואחר כשר ונתנו לה בפני שני עדים כשרין הרי זה
פסול שנמצא כמזויף מתוכו הרחיק את העדים מן הכתב
כלא שני שטין פסול וכמה ירחיק את העדים מן הכתב פחות
מכדי שני שטין כדי שיהיו נקראין עמו כמה דברים אמורים
בשהיה הגט יוצא מתורת ידיה ולא היו שם עדי' כסדרה אבל אם
מסרו לה בעדים אף על פי שהן כרוחקין הרבה ואין נקראין
עמו ואף על פי שאין חתום עליו עדים כלל הרי זה כשר שעיקר
הגירושין בעידי כסדרה העדי' שנותנין את הגט בפניהם צריכין
לקרותו ואחר כך יתנו לה ואם נתנו לה בפניה תחלה הורין
וקוראין אותו אחר שנתנו לה קראוהו והוא ביד הבעל או ביד
שלוחו והחזירה לו וחד הוא והכניסו לתוך ידו ונתנו לה חתום
וקוראין אותו לא קראוהו אלא נטלתה וזרקתו לים או לאש הרי זה
מגורשת האיל וקראוהו ותלה אין חדשין לו שהחליפו ולא עוד
אלא אפי' אמר הבעל שטר אחר היה ולא היה הגט שקראת אינו
נאמן והרי היא כגורשת הרי שלא קראו הגט בתהלה ונתן לה
הגט בפניהם וזרקתו לאור או לים אף על פי שהבעל אומר גט
כשר היה הרי זה ספק מגורשת זרק לה הגט לחצרה לבין ההביות
בפני עדים ובקשד ומצאו מזוזה או שטר אחר אין חוששין לה
שה שנתנו הוא שטרך נמצאו שם שטר' שלש מזוחות או שטר'
חדשין שכא גט שזרק גרחהו עכברים והרי זה ספק מגורשת
העדים שחתמין על הגט צריכין להיות בידיהם לקרות ולהותם
אם אינם יודעים לקרות קוראין בפניהם וחתמין והוא שיכחו
לשון הגט ואם אינם יודעים להותם חתמין ודכ דניד ברוק
וכיוצא בו מדבר שאין רשמו כתיבין על הדתם
ואין עושין כך בשאר שטרות קל הוא שהקלו בגיטין כדי שלא
יהיו כנות ישראל עגונות והאיל וחתמת העדים בגט מדבריהם
כמו שבארנו אף על פי שחתמת העדים בגט כדבריהם התקינו
שהיה העדים כפרשי שמותיהן בגט וכן התקינו בעידי הגט שאין
חתמין אלא זה בפני זה ואם חתמו זה שלא בפני זה הרי זה גט
פסול וכן תקנו חכמים שיכתוב זמן בגט וכקום כתיבתו כשאר
השטרות שבא תהיה אשתו קרובתו ותזנה כשהיא תחזיו וכתוב
לה גט אחד הזנות ויתן לה ואם לא ידה בו זמן יכולה לחזר
קודם הזנות נגד שתי וליפיתקנו זמן בגיטין גט שיש עליו עדי'
ואין בו זמן או שהיה מקום או מאוחד או שנכתב ביום ונחתם
בלילה של אחרי אף על פי שעוסקין באותו הענין או כתב את
הגט בירושלם וטעה וכתב בלוד כל אילו פסולין עד שיהיו בו
בו בזמן כתיבתו ובמקום כתיבתו וחד ככנו הזמן ונתנו לה א'
שלא כתב שם היחס אלא בשבת ראשונה או שנייה בחדש פלוני
או בחדש פלוני או בשנה פלנית ולא הזכיר החדש אפילו כתב
בשבוע פלו' כשר וכן אם כתב בו היחס גרשתיה כשר שמיטע
היחס הזה שיצא בו הגט וכן תקנו שיהיו מונין בניטין לבלבות
אותו הזמן משום שלום מלכות כתב לטום מלכות שאינה מלכות
אחזה הכינה או לבנין הבית או להרבן הבית אם דרך אנשי
אותו מקום לכנות בו הרי זה כשר ואם אין דרכן לכנות בו הרי
זה פסול וכבר נהגו כל ישראל למנות בניטין או ליעירה או לבלבו'
אלכסודוס מקוזן שהוא מנין שטרות ואם כתב לה לשם מלכות
אזנו זמן במדינת שיש בה רשות אחזה מלכות הרי זה כשר
האומר לשנים כתבו וחתמו ותנו גט לאשתו ונתאחד הדבר ימים
או שנים או שנמצא הגט בטל וחתמו לכתוב לה גט אחר כשר
אחד כמה שנים כמו שיתבאר הרי אילו כותבין זמן הכתיבה

שם
כך

הוא עד שכלש בפני המס אבל אם הפך תוך האות עד שירא
הדוכה גבוהות מבאן ומכאן בכתב דינר זהב שהכתב בולט אינו
גט שאין זה כתב המקעקע על העור תבנית כתב או שרשם
על העור תבנית כתב דרי זה כשר כותבין את הגט בכל
כתב ובכל לשון גט שנכתב בכתב כן הלשונות ועדין התוכין
בכתב אור כשר והוא שיהיו העדים מכירין לשון הכתב וכתובה
אחד מן העדים חתם בכתב והעד השני בכתב לשון אחרת כשר
אבל אם היה מקצת הגט כתוב בלשון אחת ומקצתו בלשון אחרת
פסול כל לשון שיכתוב בה הגט צריכין שיהיה הסופר בדברי
הגט שלא יהא משמען שני עניינין עד שנמצא הקורא אוכר
שמה לכך ולכך נתכון שאין משמעו לשון גרושין או שכל לענין
זה נתכון שמשמעו לשון גרושין אלא יהיו הדברים שאין בהן
ספק באותו הלשון אלא משמען ענין אחד שגירש ושלח פלוני
את פלונית וכן צריך שיהיה אותו הכתב כבואר היטב באותו
הכתב שיכתוב בו עד שידעו הקטנים לקרותו שכתבים אותו
כתב שאין לא נבונים ולא סכלים ולא בקטנים אלא בינוניים
ולא יהיה כתב מעוקם ומבלבל שמה תדמה את לאת ונמצא
הענין משתנה ויהי בו משמע שתי עניינות או שהיה בכתבו
עקום או בלבוש עד שאיפשר שיקרא כמנו ענין אחר הואיל ו
נקרא לענין הגרושין ויש בו משמע גרושין דרי זה פסול
בבריתנו כל עם ישראל לכתוב הגט לשון ארמי ובנוסח זה אף
על פי שמוחר לכתבו בכל לשון לכתחלה :

זה הוא נוסח הגט

בכך בשבת כן וכך לירח פלו' בשנת כן וכך ליצירה או לשטר'
למניא ודנילנא למימני בה בנקום פלוני אך אנא פלוני בר
פלוני דמקום פלוני וכל שום אורן וחניכא דאית לי ולאברתי
ולאורי ולארתיהון דאברתי עביתי ברעות נפשי בולא אניסנא
ופטיות ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי את פלני בת פלוני דמכתא
פלנית וכל שום אורן וחניכא דאית ליכי ולאברתי ולארתייכי
ולארתיהון דאברתי די הוית אנתתי כן קדמת דנא וכח פטרי
הבקית ותחכית יתיכי ליכי דיתרתיין רשאה ושלטינה בפשיכי
לפוך להנפסא לכל גבר דיתעבייין ואינש לא ימוחה בדיכי
כן יוסא דן ולעלם דהרי אתמותרת לכל אדם ודן דיהוי ליכי
בגאי ספר תרוכין גט פטריין ואגרת שבוקין כדת משה וישראל
והעדים החתמים למטה כמו שבארנו פלוני בן פלוני
עד פלוני בן פלוני עד כשיכתוב הגט בלשון הזה ובנוסח
הלא יכתוב דין ב"ד שמה יקרא וקורא דין כלום משפט יהיה
כני ובינד ולא יכתוב אגרת ב"ד שמה יקרא הקורא ואגרת
כלומר אם זנתה ולא יכתוב לפוך ב"ד שמה יקרא וקרא לי
סך כלום לי שחוק ולא יכתוב תהויין ותעבייין בשני יודין שב'
יקרא וקרא תהויין ותעבייין כלום שהוא מדבר עם שתי נשים
ותבא שאינו מגרש לון אלא לשתיים אחרות וכן יארך לון
וחכו שמה ידמה ל"ד יהיה משמעו וכדי כלומר בתנאי זה
אפשר איתך וכן יארך לון דתרוכין ושבוקין שמה תדמה
ל"ד יהיה משמע תרוכין ושבוקין כלומר שהוא אוכר לה שהיא
שבקה גרשה אותו ועל דרך זה צריך להוחר בכל לשון ובכל
כתב שיכתוב שלא יהיה בו משמע שתי עניינות דרי שכתב
בנוסח זה ולא האריך ודן אלו או לא כתב היודין היתרו או שכת'
הודין שאמרנו שלא יכתבו דרי גט פסול וכן כל כיוצא בזה בכל
לשון פסול גט שמוק בו אות א תיבה או שתלה בין השטין

אם מטופס הגט דרי זה כשר ואם כן התורף אינו גט ואב חזר
ופירש בסוף הגט שאות פלנית תלויה או על כוזק אפילו בתורף
הגט כשר כשאר שטרות וכן גט שנמצא קודם שתי וערב
שהוא קרע של בית דין דרי זה גט כשר כשאר השטרות אבל
אם נקרע ואינו קרע של בית דין כשר נימוק או שורקב או
שנעשה ככברה כשר נמוק או נטשטש ובבואה של קיימת אם
יכול לקרות כשר ואם לאו אינו גט ב"ד בשדה הגט יצא בתחת
ידה בעדי חתימה ואין שם עדי כסירה אבל אם יש שם עדים
שנמסר לה הגט בפניהם והיה כשר דרי זה כשר אע"פ שהיא
תורף הגט על הכוזק או בין השטים או שהיה קרוע שתי וערב
כשנתן לה בפניהם ונצטה שכתבו גט אחד לחבט כשהיה
אם כתבוהו בכלל כגון שכתבו בכך וכך בשבת גרש פלוני לפלוני
ופלוני לפלוני וכן אם אמר כל אחד מהן לאשתו ליכי די תרויין
וכל שופס ה.ט ושני עדים דותבין כלמטה דרי זה גט כשר ונתן
לכל אחת מהן בעדי כסירה ואם אין שם עדי כסירה כלל
כל מי שתצא מגלה זו כתחת ידה כגורשת אבל אם כתב בכך
בשבת גרש פלוני לפלונית והשלים הגט והתחיל תהתיו גט אחר
באותה מגלה וכתב וביום זה או בכך בשבת גרש פלוני לפלונית
והשלים הגט השני וכן עד שהשלים כל הגיטין והעדים כלמטה
אם נתנה כגלה זו לכל אחת מהן בעדי כסיר דרי כולן כגורשות
ואם אין שם עדי כסירה והתה מגלה זו יצאה מתחת יד אחת
מהן אם היתה זו שנייה באחרונה שהעדים נקראין עמו דרי זה
כגורשת ואם היתה המגלה יצאה מתחת יד אחת מן הראשונות
דרי זה ספק כגורשת כתב אנופלוני ופלוני גרשנו בשותינו
פלנית ופלנית והשלים גט אף על פי שנמסר לכל אחת מהן
בעדי כסירה אינו גט שאין שתי נשים כגורשתה בגט אחד שב'
וכתב לה ולא לה וחברתה חזר ופרטן בהך הגט וכר פלוני גרש
פלנית ופלוני גרש פלנית בזמן פלוני דרי אלו כשרים כתב
שני גיטין בשני דפין כמגלה אחת זה כצד זה אם יש שם שני
עדים נקראים עמו בסוף גט זה ושני עדים בסוף גט זה דרי זה
כשר וכל שתצא מגלה זו כתחת ידה כגורשת הי שם שני עדים
בלבד באים כתחת גט זה לתחת גט זה אם יצא כותביו זו
שהעדים נקראים עם גיטה דרי זה כגורשת ואם יצא מתחת יד
שנייה שאין העדים נקראין עמו אינו גט עד שימסור לה בעדים
כתב שני גיטין בשני דפין זה למעלה מזה והעדי בין שני הגיטין
שנמצאו בסוף הראשון ולמעלה מן השני אם היה יצא מתחת
יד זו שהעדים נקראין בסוף גיטה דרי זה כגורשת וזו שדעדים
נקראים בראש גיטה למעלה אינה כגורשת שהעדים שהרבו
בראש הדף של גט א מצאו או באודיו אינו גט ואם
נמסר לה בעדים כשר הקיף ראש הדף זה לראש דף זה
והעדים באמצע שנמצא העדי בראש שני הגיטין שניהן בטלן
ואם נמסרו להן בעדים שניהם כשרים שיד בקצה הגט
וכתבו בדף השני והעדים כלמטה בסוף הדף השני כשר והוא
שהיה ניכר במגלה שלא נהתך ושליך נתכון הסופר שישלים
בדף השני אבל אם אינו ניכר אע"פ שנמסר בעדים דרי זה ספק
כגורשת שמה שני גיטין היו ונחרך בקצה זה בסוף הדף וכקצת
השני בראש הדף דרי שכתב הגט ואור שגבר כתב שאלו בשל'
פלוני או שלום עלך פלוני רעי וכיצא בזה והתבונן העדי כלמטה
ודריגט זה יצא מתחת ידה דרי זה ספק כגורשת שמה לא חתמו
העדים אלא על שא לאת שלום אבל אם כתב ושאלו בשל' פלוני
או שלום עלך רעי וכיצא בזה שהרי ל"ה דברים אלו על דברי
דגט ועל שניהם חתמו דרי זה כגורשת ואם נמסר לה בעד ס'
בין כך ובין כך דרי זה גט כשר

גט אף על פי שאמר בגדים רוצה אני ואמר לישראל כתבו וחתמו
הואיל ואין הדין בחיובו להוציא והגמים אנסוהו אינו גט

פרק שלישי

כל גט שלא נכתב לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת
אינו גט כיצד סופר שכתב גט ללמד או להתלמד ובא הבעל
ומצא שם שנכתב בגט זה כשמו ושם האשה כשם אשתו ושם
העיד כשם עירו ונטלו וגרש בו אינו גט יתר על זה כתב לגרש
אז אשתו ונבלד ומצאו בן עירו ואמר לו שמי כשנך ושם אשתי
כשם אשתך ונטלו במנו וגרש בו אעפ"י שנכתב לשם גירושין
אינו גט יתר על זה מי שיש לו שתי נשים ששמותיהן שוות וכתב
לגרש את הגדולה ונבלד וגרש בו את הקטנה אינו גט אף על
פי שנכתב לשם האיש המגרש לא נכתב לשם זו שנתגרשה בו
יתר על כן אמר לסופר כתוב ואי זו שארצה אגרש בו וכתב
הסופר על דעת זו וגרש בו אחת מהן הרי זה ספק גירושין וכל גט
שכתבו שלא לשמה אעפ"י שהעביר עליו קולמוס לשמה אינו גט
מי שכתב גט לגרש את אשתו ונבלד ולא גרשה ונתייחד עמה
אחר עיתו לא יגרשנה באותו הגט פעם אחרת כשירצו לגרשה
ואם גרשה באותו הגט הישן הרי זו כגורשת חגשה בו לכתחלה
שהרי נכתב לשמה והרי נתן לה עתה בעדים כהלכתו חלמה לא
יגרשה בו כתחלה גזרה שמה יאמר גיטה קודם לבנה אמר
לסופר כתוב גט לזלזיל ויהיה עמי לכשאשונה אגרשנה בו
ונכתב ונשאה וגרשה בו אינו גט בפני שלא היתה בת גירושין
מכנו כשנכתב גט זה ונמצא שנכתב שלא לשם גירושין אבל
אמר לו כתיב אותו לארסתי כשאשאנה אגרשנה וכנסה וגרשה
בו כשר כתבו ליבנתו ואחר שיבכה גרשה בו הרי זה ספק גירושין
הואיל ואינה אשתו גמורה כשכתבו בפני תקנת סופר התייר
דכמים לסופר שיכתוב טופסי גישין ויניח כקום האיש וכקום
האשה וכקום הזמן וכקו הדי את כותב לכל אדם כדי שיכתבם
לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת ואחר כך יחתמו
העדים לשמו ולשמה כ"א סופר שכתב הגט לשמו לכתחלתו
וחתמו העדים שלא לשמה הואיל ומכרזו לה בעדים הרי זה גט
אלא שהוא פסול חלמה אינו בטל לפי שאין העדים חתמין על
הגט אלא בפני תיקון העולם ויש מי שאומר שאם חתמו העדים
שלא לשמה הואיל ודוא כבדיף מתוכו הרי זה גט בטל וכן אם
היה אחד בעדיף פסול או שהיה בו עד אחד בלבד כשר אעפ"י
שנכתב בעדים ורי זה גט בטל ולא יראה לי דהרי זה אלא
כבדיף לא כזויף ודאי ודואל ונבסר בעדי מסדה כשרין
הרי זה פסול מי בריהם חמביא גט ואבד מכנו ומצאו אם אבד
מכנו ביקום שאין התיירות כצדו ואפי' מצאו לאחר זמן מדיב'
הרי זה בהקת שהגט שאבד מכנו הוא הגט שנמצא ותגרש בו
אבד במקום שהשירות מצויה אם מצאו כיד ועדין לא טעה
אדם שם כן העזרס או שניצא בכלי שהניחו בו ויש לו טביעו
עין בארנו ורחנו של גט שהיה כרד הדי הוא בחוקתו ותגרש
בו החזק באותו הכקום איש אחר שיטמו כשמו טבנט חדשין
שכא גט זה הנמצא של אותו האיש האחר הוא הואיל ועבר אדם
שכראף על פי שלא טעה ואם נתגרשה בו הרי זה ספק בגרשת
אבל אם לא עבר אדם שם הדי זה בחוקתו אף על פי
שהחזקו שם שנים ששמותיהן שרין היה לעדים בגט סימן
מדיהק כגן שאמר נקב יש בו כיצד את פ'וני או שאבדו מעולם
לא חתמו אלא על גט אחד שיש בו טבות כשמות אלו הרי זה
בחוקתו ותגרש בו ואף על פי שניצאו אחד זמן מרובה וכקום

שהשירות מצויה והחזקו שם שנים ששמותיהן שרין שנים
ששלה שני גישין ונתעיר בו בותנין שניהן לוח ונניהן לוח בעדי
מסדה לפי אם אבד אחד פהן הרי השני בטל מי שהיה לו שני
שמותוכן אשה שיש לה שני שמות כשכגרש כתב שמו ושמה
שהן רגילין בו ודועים בו ביותר אמר איש פלוני וכל גט שיש
לוגרש אשה פלנית וכל שם שיש לה ואם כתב חתימתו וחתימת
כשר כתב השם שאינן ידועין בו ביותר ותכל שם שיש לו
הרי זה פסול שינה שמו או שמה ושם ערו או שם עירה אף על
פי שכתב כל שם שיש לו וכל שם שיש לה אינו גט הכל כשרין
לכתוב את הגט ודן מחמשה גי וענד וחדש ושונה וקטן אצל
אשה עצמה כותבת את גיטה ישראל שנשתמד לעו או שהוא
מחלל שבת כפרהסיה הרי הוא כגוי לכל דבריו חלמה אי כותבין
אלו החמשה מפני שצריך הכותב לכתוב לשם האיש המגרש
ולשם האשה המתגרשת והגוי על דעת עצמו הוא כותב וחדש
שונה וקטן אינן בני דעה והענד אינו בתורת גישין וקדישין
לפיכך הוא פסול כגוי לכל דבריו ואם כתב הגט אחד מתשעה
אלו אינו גט אף על פי שחתמו בו עדים כשרים ונבסר זה
בכשרים כתב אחד כחמשה אלו טופס הגט והניח במקום התורף
שהוא מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן ומקום הדי את
מורת לכל אדם וכתבן הפקח הגדול הישראל לשמו הרי זה גט
כשר יותר להניח חדש שונה וקטן לכתוב טופס הגט לכתחלה
והוא שיהיה גדול הפקח עומד על גבן אבל הגוי והענד אין
כותבין הטופס לכתחלה ואפי' ישראל עומד על גבן שלא חתמו
לכתוב טופסי גטין שלא לשמה לכתחלה אלא מפני תנתספר
כנו שבארנו הכותב גט בשבת או ביום הכפרים בייגנה ונתנו
לה הרי זו כגורשת כהנו וחתמו בו ביום כדון ונתגדלה אינה
כגורשת שהרי העדיכ פסולין כן התורה כתבו ביום טוב כזון
ונבסר לה בפני עדים כשרים ביום טוב הדי זה גט פסול

פרק רביעי

אין כותבין את הגט אלא בדבר שרישמו ענד כגון ויז וספרא
וקומוס וקנקנים וכיוצא בהן אבל אם כתבו בדבר שאינו ענד
כגון משקין וכיוצא בהן אינו גט כתבו באבר כשר
וכשיחד כשר ואין כותבין בהן לכתו לה כותבין בני פנא
לכתחלה על גבי הגיר והעור וכיוצא בהן אבל לא על גבי נהיה
עפרה בפני שאינו ניכר ואם כרב אינו גט וכן כל כיוצא בו על
הכל כותבין את הגט ואפילו על איברי הנאה וכותבין על הגר
שיכול להזדיין והוא שיתו לה בעדי מסדה כיצד כתב לה על
הגיר המזוק ועל הדפתיא ועל הודס ועל העלן ועל יוסל
עבד ועל קרן של פרה וכשר לה העבד והפרה או הגיר המזוק
והדפתיא וכיוצא בו בפני עדים היה הגט חקוק על ידו של ענד
בכתובת קעקע והיה יוצא כתחת ידה והי העדי חקוקים על יד
הרי זה כגורשת אף על פי שאין שם עדי מסדה כשרין אף על
להזדיין אפילו היו כזו חקן בעבד שהוא שלו וגט חקוק על יד
והוא יוצא כתחת ידה והוא אצרת בעדים נבסר לי הדי זה כפ
כגורש שכא מעצמו נכנס לה שהגדחת אין להן חקה היה הגט
חקק על הטבלא והעדים עליה והוא יוצא מתחת ידה אף על פי
שהן כוחקין בטבלא שהוא שלה הדי זה כגורשת שהאשה עצמה
כותבת את גיטה שאין קום הגט אלא בחותמיו אם אין שם עדי
מסדה חקק הגט על הלוח או על האבן או על טב של כותבת
חפר ירכי האותיות כשר שזה כתב הוא הרי הוא אמר כתיבה
בעט בחול כלומר שהוא חפר וכן אם חקק הירכות באחד

וספי בדעות האשה שעשתה שליח בעדים ואברהם
 לי גישה והיא לי בידך הרי זה שליח לקבלה וכאלו אמרה לו
 התקבל לי גישה ויש לאשה לעשו שליח לקבלה לקבל לה גישה
 מיד שלוח של בעלה וקטנה אינה עושה שליח לקבלה אף על
 פי שהצדקה קונה לה גישה כגדולה כפני ששליח קבלה צרי עד
 ואין מעידים על הקטן שאינו בן דעת גמורה האשה שעשתה
 שליח לקבלה ואמר לו הבעל אין רצוני שתקבל לה גישה אלא
 הרי זה גישה הולך אותו לה הרשות ביד הבעל ונעשה זה שליח
 להלכה ולא שליח לקבלה אבל אם אמר לו התקבל לה גישה
 או הולך אוזבה לה לא עקר שליחת הקבלה אבל אם אמר
 לו הולך לה עקר שליחות הקבלה ונעשה שליח הבעל וכך אם
 אמר לו הולך ותן לה עקר שליחת הקבלה שליח
 האשה שבא לקבל גט מן הבעל ואמר לו שליח קבלה אני ואומר
 לו הבעל הולך גט זה כמו שאברהם כלומר איני עוקר שליחותך
 אלא בין שעשתה איתך שליח קבלה או שליח הבאה הרי אתה
 כמו שאברהם והביא את הגט ואמר לו לא שמתך אלא שליח
 הבאה אפילו הגיע גט לידה אינה בגורשת שהרי עקר השליח
 שליחות שאמר היא ואמר לבעל מעולם לא נעשיתי שליח הבאה
 לה אם שליח לבעל שליח הבאה אני ואמר לו הבעל הולך
 כמה שאברהם והביא את הגט ואמר לו שליח שמתך לקבלה
 כיון שהגיע גט לידה מגורשת שהרי לא עקר שליחו טאמ' אלא
 גיע אותה שהרי היא אומרת לקבלה והוא אומר לבעל להבאה
 בלבד הבעל ששלח גט לאשתו בא שליח ליתנו לה
 ולא נשלחו אלא אמרה לו בפני עדים יהיה גט זה פקדון אצלך
 או שאמרה לו הרי את שליח לקבל לי הרי זה בגורשת בספק
 עד שיגיע גט לידה ומשיגיע הגט לידה תתגרש וראי שליח
 שהביא גט כשהוא נותנו לה נותנו לה בפני שנים ואתן השנים
 עדין לקדומו ואחר כך ינתן לה בפניהם כדין השליח עם
 האשה כדין הבעל עמה שנתנו הוא קם לפיכך אם נתנו
 השליח לה ולא קראוהו ערי מסרה ונשלחו ורקתו לט' הרי
 זו ספק מגורשת עבר השליח ונתן הגט בינו רבינה יטלנו
 מבטל ויחזור ויתנו לה בפני שנים ואם מת הואיל והגט יוצא מרתת
 ידה נקיים בו ונתמז' הרי זה גט כשר שליח ששלח הגט
 וקדם שיגיע ליד האשה חזר הב' לאמר לו גט ששלחתי עכך
 בטל הוא או שקדם ואמר לאשה גט ששלחתי לך בטל הוא או
 ששלח שליח אחד לבטל או שאמר לאוריס גט ששלחתי לאשתי
 בטל הרי זה בטל ואף על פי שהגיע גט לידה וכל הנבטל בפני
 אדם צריך שיבטל בפני שנים ואם אדם שהגיע לידה או
 ליד שליח קבל' אינו יכול לבטל ואף על פי שחזר בו עכך כדי
 דבר ובטל הואיל ואחר שהגיע לידה או ליד שליח קבלה או
 לחזרה בטל אינו בטל והרי זה גט כשר היה כחוד ומבקט
 שליח כדי לבטל או שהיה בבקט שני שיבטלנו בפניהם וכיון
 שהוא כחוד ודוף הגיע הגט לידה ואמר כך בטל אינו בטל
 אף על פי שהיה כחוד לבטל קודם שהגיע הגט לידה אמר
 לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי יכול לבטל גט זה שלא בפני זה
 ואפילו בפני שנים אחרים שלח הגט ביד שנים הרי זה יכול
 לבטל זה שלא בפני זה ואפילו היו עשרה שיבטלו בפני אחד
 מהם בטל הגט וכן מי שאמר לשנים גט שאני כותב לאשתי
 בטל הוא וכתב אחד כך גט ונתנו לה בפני שנים אחרים הרי זה
 בטל זה היא מסירת הגט על הגט וכן אם אמר להם כל גט
 שכתוב לי פלוני ב' ל' או כל גט שאכתוב בבית דיני של פלוני
 הרי זה גט בטל או כל גט שאכתוב ככאן ועד עשרים שנה בטל
 הרי זה גט בטל וכן אם אמר בפני שנים הגט שאכתוב לפלו'

אשתי בטל הוא וכל דבר שאבטל בו מודעה זאת הרי הוא בטל
 וכ' אחר כך ונתנו לה אף על פי שבטל המודעה קודם שיכתוב
 הגט הרי הגט בטל אם כן מה תקנת דבר זה שיאמרו לו העדים
 קודם כתיבת הגט אמרו לפנינו שכל הדברים שמסרת שגורמין
 כשיתקיימו אותן הדברים לבטל גט הרי הן בטלים והוא אומר
 הן ואחר כך אמר להן לכתוב גט תוס' וליתן לה ולא ינהיחו
 לילך עד שיגיע הגט ליד כדי שלא יצא ויבטלו וא' המוסר מודע'
 ולא המכיל מודעה צריך קנין השולח גט ביד השליח
 ובטל הגט הרי זה חד ומגרש בו כשירצה שלא בטל מתורת
 גט אלא מתורת שליחות לפיכך אם היה הגט ביד הבעל ובטלו
 כגון שאמר גט זה בטל הוא אינו מגרש בו לעולם והרי זה כחרס
 ואם גרש בו אינה מגורשת וכן אם פירש בעת שבטלו והוא
 ביד השליח ואמר גט ששלחתי הרי הוא בטל מליהיות גט
 אינו מגרש בו לעולם באי זה לשונות מבטל גט אמר בטל
 הוא אי אפשי בו גט זה לא יועיל לא יתיר ולא יעזוב ולא ישלח
 לא יגרש יהי כחרס יהי חרס הרי הוא כחרס ואם אמר אחד באלו
 וכל הדומה להן הרי זה בטל אבל אם אמר גט זה אינו גט
 פסול הוא אינו מועיל אינו מתיר אינו משלח אינו מגרש חרס
 הוא לא אמ' כלום שאין זה לשון כבטל אלא לשון מודיע אמתת
 הדבר ודאי ודאי לנו דבר שאינו כן כמי שאומ' על דבר אסור
 שהוא מותר או על דבר הטמא שהוא טהור אמר גט זה בטל
 שמשמעו פעל שעבר כגון חבק עבר הרי זה ספק לפיכך אם
 נתגרש' בגט זה הרי זה ספק מגורשת מי ששלח גט
 לאשתו ובא שליח ואמר לו לא מיצאתיה או לא רצתה ליקח ואמר'
 הבעל כה' וכו' והנטיב או כיוצא בו ברים אלו שמשמעו
 שאין בדעתו לגרשה או שהרי שבח בכוזב הגט לא בטל הגט
 אלא יתן ותהיה מגורשת עד שיאמר לו בפירוש לא נתן לה או
 יבטל בפירוש מי ששלח גט לאשתו וחזר ובטלו
 בפני שנים אחרים וכן מי שמסר מודעה על הגט ככין אותו
 ככתב גדות בפני שגורם להיות כגור' שהרי הגיע גט לידה ותנש'
 בו והדר זמן יצא העדים שבטל בפניהם או שנסכר מודע' בפניה'
 קודם שיכתבו הגט ונמצא חולד כגור שליח שהבי' גט ונתנו לאשה
 אין אומרין ש' בטלו הבעל אלא נהנין אותו לה בחוקת שהוא
 כשר ותנשא בו ואם נמצא אחד כן שבטלו הצי' והולד כבוד
 וכן הכותב גט ונתנו לאשתו אין אומרין שכתב כבוד מודעה
 על גט זה אלא הרי הוא בחוקת כשרות ותנשא בו וכן הכביא
 גט והניח הבעל חלה או שהיה זקן נתנו לה בחוקת שרוא קיים
 אבל אם הניחו גוסס שרוב גוססין למירה ואף על פי שנתנו
 לה הרי זה ספק גרושין שאין גט לאהר כידה וכן עיר
 שהקפיה החיל והוא כביצור וספינה הכטרפת בים הדינא לדון
 הרי אלו בחוקת זייס ואם היה גט אחד מהן ביד השליח נתנו
 לאשתו ותהיה בחוקת כגור' אבל עיר שכבשה הגויס והובקעה
 וספינה שאבדה בים והדינא להרג של בית דין של גוסס וכי
 שגרדו חיה או ששפרו נהר או נפלה עליו מפולת נהנין עליהם
 חוכרי חיים ודומרי בתים ואם היה גט אחד מהם ביד השליח
 אינו נותנו לאשתו ואם נתנו לה הרי זה ספק מגורשת ו'ם נדע
 שמת הבעל קודם שיגיע הגט לידה אינו גט הבעל ששלח
 גט לאשתו הרי זה חייב במזונותיה ובכל תנאי כתובה עד שיגיע
 הגט לידה או ליד שליח קבלה

פרק שביעי

שליח שהביא גט כמקום למקום בארץ ישראל אף על פי שלא

פרק

חמישי

זה שנאמר בתורה ונתן בידה אין ענין הכתיב אלא שיגיע דגש
 לה ואחד ידה או חזקה או חצרה או שלוחה שעשתה ידו בידה
 הכל אחד הוא ואחר חצרה הקנייה לה או חצרה הכושכת או
 שאולה לה הכל רשותה הוא וכשיגיע גש לרשותה נתגרשה
 הזרק גש לאשתו לתוך חצרה אם היתה עומדת שם בצד רשותה
 נתגרשה ואם לאו לא נתגרשה עד שתעמוד בצד חצרה ואף על
 פי שהיא חצר שישתמר הגש בתוכה שחובה היא לה הגרושי ואין
 חכים לאדם אלא בפניו היתה עומדת בראש הגג שלה והוא
 מלמט בחצת וזרקו לה למעלה כיון שהגיע לאיר מחיצת המעקה
 או לפחות משלשה טפחים כיון לגג נתגרשה ובלבד שיהא ירדו
 למח אבל אם נכחק או נשרף קודם שיגיע לה אף על פי
 שנכחק לאור שהגיע לאיר מודעות או אחר שהגיע לפחות
 משלשה טפחים סמוך לגג כן שנשבה הרוח והעלההו ונכחק
 או נשרף האיל ואינו הולך לנוח אינו גש ולא נתגרשה היה הגג
 שלו והוא מלמעלה בו והיא מלמטה בחצר שלה זרק לה גיטה
 כיון שיצ' הגש כמחיצת הגג והגיע למחיצת מקום שהיא עומד בו
 נתגרשה זרקו לרשותה לתוך האש ונשרף או לתוך המים
 ונכחק או אבד אינו גש אבל אם הגיע לרשותה ונח ואחר כך
 בא האש ושרפתה הרי זה גש זרק על גבי קנה או רומח הנעוצי
 ברשותה אינו גש עד שינוח במקום המצטרף בו שהי חצרות
 זו לפנים מזו הפנימית שלה והחיצונה של וכתלי החיצונ גבוהות
 על הפנימית כיון שזרק הגש לתוך אור החיצונה נתגרשה ש
 שהפנימית ככתלי החיצונה משתמרתה שאן בקופות
 כיצד שהי קופות זו לפנים מזו פנימית שלה והחיצונה של זרק
 לה בתוכן גיטה אפילו הגיע לאיר הפנימית אינה מגורשת עד
 שינוח על צד הקפה הפנימית במה דברים אמרים כשהיתה
 כוטה על גדה ואין לה שוליים אבל יש לה שוליים אפילו נח
 בקרקעיתה אינה מגורשת שכלי האשה ברשות הבעל אינו קונה
 לגש אלא אם כן אינו מקפיד על מקומו זרק לה גיטה והיא
 בתוך ביתו או בתוך חצרו אינה מגורשת עד שיגיע הגש לידה או
 לחזקה או לכלי כן הכלים שלה שאין הבעל מקפיד על מקומו
 כגון צלחית או כפיה קטנה או כדא בהן וכן אם הגיע לכפה
 שלה שהיא יושבת עליה והיתה גבוהה עשרה טפחים הרי זה
 מגורשת שהי חלקה רשות לעצמה ואין הבעל מקפיד על מקום
 כרעי הבטה השאלה הבעל מקום בחצרו ולא יחזר לה חזק
 לה גש וחגיע לארבע אמות שלה שהיא עומדת בהן והרי זה מ
 מגורשת כהגלגל הנפל על גבי קורה או על גבי סלע רחוק
 מבנה אם המקום שנפל עליו אין בו ארבע אמו על ארבע אמו
 ואינו גבוה עשרה ואין לו שם לחי הרי זה לא חלק רשות לעצמו
 וכאילו הוא והוא במקום אחד ואם יש שם אחד כג' דברים אלו
 חלק רשות לעצמו ומקום אחד השאל לה שני במקומו לא השאל
 לה ואינה מגורשת עד שיגיע הגש לידה זרק לה גיטה
 לרשותה ועבר בתוך רשותה שהי עומדת בה ונפל חוץ לרשותה
 אף על פי שעבר בפחד כשלטה ככוח לארץ אינה מגורשת אלא
 אם כן סופו למח ברשותה היתה עומדת על גגה וזרקו
 לה ונפל כנגד אחר סמוך לו אם יכולה לפשוט ידה וליטלו הרי זה
 מגורשת שאן פשוטו רחוק לחלק למעלה כשם שהם הלוקי למט' אי
 בני אדם כקפ דין על כק' כיד' כזה היתה ידה קטפרס חזק הגש
 ע' ידה ונפל לארץ אם נפל לתוך אמו שלה ונח הרי זה מגורשת
 נפל לתוך היס או לתוך האש אינה מגורשת והוא שתהיה עומדת
 על גבי היס או סמוך לאש שמתחלת נפלתו לאיבוד הרי עומד

זרקו לה ברשו' הרבי או ברשו' שאינ' של שניה קרוב לה מגורשת
 קרוב לו אינ' מגורשת הריה הגש מחצה לביד' הרי זה ספק מגורשת
 עד שיהי קרוב לה הריה קרוב לה כוד שת' חזותלנו הרי זה פסל
 עד שיגיע גש לידה ואחר כך תבשא בו לכתחלה כיצד הוא קרוב
 לו או קרוב לה הריה הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו
 זה הוא קרוב לו היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זה הרי
 קרוב לה שניהם יכולין לשמרו או שניהם אין יכולין לשמרו זה
 הוא מחצה למחצה בא הוא תחלה ועמד ואחר כך עמדה היא
 כנגד זרקו לה אם הריה הגש בתוך ארבע אמו של אינה מגורשת
 אף על פי שאם תשחח תלנו עמדה היא תחלה וכא הוא עמד
 כנגדה זרקו לה אף על פי שהוא מחצה למחצה הואיל והוא
 לתוך ארבע אמות שלה הרי זה גש פסול עד שיגיע הגש לידה
 זרק הגש לידה והוא קטור במשיחה וקצת המשיחה בידו אם
 יכול לנתקו להביאו אצל אינה מגורשת עד שתפסק המשיחה
 ואם אינו יכול לנתקו הרי זה מגורשת נתן הגש ביד עבדה והוא
 נעדר והיא משמרתו אם הריה כפת הרי זה גש וכאילו הגיע לחצרה
 שהוא עומד בעידה ואם אינו כפת אינו גש נתנו ביד העבד והוא
 ישן והיא משמרתו הרי זה פסול ואם הריה כפת הרי זה מגורשת
 כתב הגש ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו כיון שנת' ^ב
 בעבד זכה בגש ונתגרייה אם הריה כפת ואם אינו כפת ונעדר
 קנתה העבד ואינה מגורשת עד שיגיע הגש לידה וכן אם נתן
 הגש בחצרו וכבר לה החצר או נתנה לה כיון שקנתה החצר ב
 בשטר או בכסף או בחזקה נתגרשה

ששי

פרק

השליח שעשה האש לקבל לה גיטה מיד בעלה הו' הנק' שלוח
 קבלה ומשיגיע הגש ליד שלוחה תגרש כאלו הגיע לידה וצריך
 לעשותו בשני עדים וצריכה שני עדים שיעידו שהגיע הגש ליד
 שלוחה ואפילו הם הראשונים או אחד כן הראשונים ואחד כן
 האחרונים הרי זה עדות גבוהה במה דברים אמרים כשאבד
 הגש או נקרע אבל היה הגש יוצא מתחת ידי שליח קבלה אינו
 צרי' עדים בין שנתנו לו הבעל בינו לבינו בין שנבטרו לו בעד'
 יציאתו מתחת ידו כיצאתה מתחת ידי האשה ואף על פי כן לא
 יתן לו הגש לכתחלה אלא בעדי מסדרה כמו האשה עצמה
 הבעל אינו יכול לעשות שליח לקבל גש לאשתו אבל נתן גש
 לשליח להחליף הגש לאשתו זה הוא הנקרא שליח החלפה וכן
 האשה שחלת שליח להביא לה גש מיד בעלה זה הוא הנקרא
 שליח הבאה ואין שליח החלפה הבאה צריך עדים ואין האשה
 מתגרשת בגש ששלח הבעל או שהבי' לה שליח הבאה עד שיגיע
 גש לידה וכל מקום שנאמר בענין גישן שליח סתם הוא
 או שליח החלפה או שליח הבאה הכל כשרין לשליחות הגש כן
 שליח קבלה בין שליח החלפה והבאה חוץ כן החבישה הגבי
 והעבד והחדש והשונה והקטן ואם קיבל או הביא אחד כן
 אינו גש אבל הגשים והקרוכים כשרים ואפילו הפסולין כדברי
 סופרי' בעבד' כשרין לשליחות גש אבל הפסולין בעבד' כדברי
 תורה פסולין להביאת הגש ואם הביאו הרי זה פסול בבה דברים
 אמורים בשנתקים הגש בחותמיו אבל אם לא נסבך בו אלא על
 דברי פסול בעבדיה מן התורה אינו גש היה השליח קטן כשהגש
 לו הגש וגדל כשהביאו חרש ותתפקח שטה ונשתפה נכרי ונכרי
 עבד ונשתחרר הרי זה בטל אבל אם נתן לו הגש והוא פקח
 ונתחרר אחר ותתפקח הריה שפוי כשנתן לו הגש ונשתפה הרי זה
 ונשתפה כשהביא ליד האשה הרי זה גש כשר כפי שנתן

אותו השליח עד שיערערי הבעל או עד שיביא ראיה שהיה
מזויף או בטל שאם נידוש לדברים אילו וכדצא בהם כך ה
לנו לחוש לגט שיתן הבעל בפנינו שמה בטלו ואוד כך נתנו או
שמה עדים פסולין ותמו בו והרי הוא כמזויף כתובו או שמה
שלא לטמ' נכתב וכסם שאין חרשין לזה וכדצ' בו אלא נעמידנו
על חזקתו עד שיד' שהוא בטל כך לא נדח' לא לשליח ולא לאש'
עצמה שהגט יצא מתחת ידה שאין דיני האסורין כדיני המכונות:

פרק שמיני

הגירש על תנאי אם נתקיים התנאי הרי זו מגורשת ואם לא
נתקיים התנאי אינה מגורשת וכבר בארנו בפרק ששי מהלכות
אישות משפטי התנאין כולם ושם נתבאר שהגירש על תנאי
כשיתקיים התנאי תהיה כגורשת בשעה שיתקיים לא בשעת
נתינת הגט לידה לפיכך יש לבעל לבטל הגט או להוסיף על תנאו
או להתנות על תנאי אחר כל זמן שלא נתקיים התנאי הראשון
אף על פי שהגיע גט לידה ואם מת הבעל או אבד הגט או נשרף
קדם שיתקיים התנאי אינה כגורשת ולכתולה לא תנשא עד
שיתקיים התנאי ואם נשאת לא תצא אלא אם כן לא נשאר בידה
לקימו שהרי בטל התנאי ושם נתבאר שאם אמר לה הרי את
מגורשת מעכשיו או מהיום על תנאי כך וכך או שאמר לה הרי
את מגורשת על מנת כך וכך כשיתקיים התנאי תהיה כגורשת
משעת נתינת הגט לידה לפיכך אינו יכול לבטל הגט הלא להוסיף
על תנאי משהגיע גט לידה ואם אבד או נשרף אפילו מת הבעל
קדם שיתקיים התנאי הרי זו מקיימת ותנאי אחר מותר וכבר
נתרשה משעת נתינת הגט לידה רש לה להנשא לכתולה אעפ'
שנדון לא נתקיים התנאי ואין חרשין שמה לא יתקיים האיל
וזהו התנאי מעכשיו או בעל מנת כל המגרש על תנאי בין
שאמר מעכשיו בין שאמר אם יהיה ואם לא יהיה הרי זה לא
יתחד עם אשתו כל זמן שלא נתקיים התנאי אלא בפני עד ואפי'
ענד האפילו שפחה וזרן משפחה או בנה קטן בפני שאינה כותה
בלטש בפניהם והדבר ידוע שאם נתיחד עמה בפני שני עדים
כאחד אפילו נתקיים התנאי אוד כן הרי זו ספק מגורשת שמה
נבעלה ובעל הגט כמו שיתבאר בהלכות אלו כיצד מגרש אדם
על תנאי לא שיאמר כתבו גט לאשתי על תנאי זה או כתבו ותנו
לה על תנאי ואין צריך לומר שלא יכתוב בתוך הגט על תנאי
זה גרש פלוני את פלונית אלא כיצד עושה אמר לסופר לכתוב
ולעדים לחתום וכותבים גט כשר בלא שום תנאי בעולם ואוד כך
נתן לה הגט ואמר לה הרי זה גיטך או הרי את מגורשת בזה
על מנת כך וכך או יאמר להם או ליהלוח תנו לה גט זה על מנת
כך וכך כתב התנאי בגט אוד שגמר לכתוב תורף הגט הרי זה
גט כשר בין שכתבו קודם וחיכת העדים בין שכתבו לאוד
וחיכת העדים אבל אם כתבו קודם תירף הגט אפילו כתב על
מתק וכך הרי זו ספק גרשין שהרי לא נשאר לו זכות בגופו
של גט וכן אם התנה על פה קודם כתיבת התורף הרי זו ספק
גרשין המגרש את אשתו והתנה עליה בין בכתב אוד התורף
בין על פה אוד התורף ואם לא הרי את מותר לכל אדם וזרן כאיש
פלוני אלא לאיש פלוני ונתן לה הגט על תנאי זה אם היה
איתו האיש גי' או עבד או אסו' עליה משו' ערוה כגון אביה ואחיה
או אביו או אחיו הרי זה גט כשר ואם היה אותו האיש יש לו בה
קדושין אף על פי שהוא בחיובי לארין אעפ' שהוא קטן אינו גט
שהרי שייך בגט ואין זה כריתות היה בעל אחתה שאעפ' שהוא
הזם אסור עליה משום ערוה אם תבות אותה יהיה כות' לה הרי
זו ספק מגורשת אם לא הרי את מותרת לכל אדם וזרן כמי שילד

שאינו עתה בעולם או וזרן כזנותך כלומר תהיה מותרת להנשא
לכל אדם אבל לזנות הרי את באיסור אשת איש או הרי את מגורשת
לכל מי שיבא עליך כדרך כל הארץ אבל שלא כדרך הרי
את באיסורך או הרי את מותרת לכל אדם וזרן כבקוש בשטר
כלומר שהיא מותרת להתקדש בכסף ובביאה אבל בשטר הרי
את באיסור אשת איש או הרי את מותרת לכל אדם וזרן כהפדת
נדרך כלומר לא נשאר לי עליך שום אישות חוץ כר' פרו' נדרך
שאת אשתי לעבין הפדת נדר' או לעניין אכילת תרומה או לענין
ירדשה שאם מתה ירשנה בכל אחד כאלו הרי זו ספק מגורשת
אם לא הרי את מותרת לכל אדם חוץ כר' אובן ושבעין וחזר ואמר
לה הרי את מותרת לראובן ושבעין הרי זו מגורשת שהרי בטל
התנאי שהאנשים שהתנה בהן התירן לה אנה הרי את מותרת
לראובן הרי זו אינה מגורשת שהרי לא בטל התנאי של שבעין
אמר לה הרי את מותרת לשבעין או הרי את מותרת אף לשבעין
הרי זו כפק גירושין שכל לא התירה אלא לשבעין וראובן באיסורו
עומד וזה שאמר אף לשבעין כלומר לכל אדם אף לשבעין או
שמה התירה לכל וזה שאמר אף לשבעין והוא הדין לראובן
ששמעין סמוך היה לראובן בתנאי התנה עליה ואמר הזם אין
את אשתי ולמחר את אשתי אינה מגורשת ואף על פי שכרת בינו
לבינה הזם לפי' כותבין בניטין בן היוזם הזה ולעולם הרי זה גיטך
על כנ' שלא תשתי יין כל ימי חיבי אינו גט שאין זה כריתות כל ימי
חיי אובל ימי חיי פלו' הרי זה גט שהרי כרת בינו לבינו ולא תשא'
לו עליה רש' כשימות אותו פלו' הרי זה גיטך על מנת שלא תלכי
לבית אביך עד שלשים יום הרי זה גט שלא תלכי לבית אביך
לעולם אינו גט שהרי אין זה כריתות וכן האומר הרי זה גיטך
על מנת שלא תאכלי בשר לעולם שלא תשתי יין לעולם אינו גט
שאין זה כריתות עד שלשים יום הרי זה גט הרי זה גיטך על
מנת שלא תנשא לפלוני אינו גט הא למה זה דוכה לאומר לה
הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין לעולם או שלא תלכי לבית
אביך לעולם או כל ימי חיבי אבל אם אמר לה על מנת שלא
תנשא לפלוני עד חמשים שנה הרי זה גט ולא תנשא לו כל זמן
שהגה ואם נשאת בטל הגט לכפרע ונתה עמו הולד כשר והגט
כשר שלא התנ' אלא על הנשואין הרי זה גיטך על מנת שתנשא
לפלוני אם נשאת לו הרי זה גט כשאר כל התנאים אבל אמרו
הכמים לא תנשא לא לאותו פלוני ולא לאחד לאותו פלוני לא
תנשא שמה אמרו נשדן ניתבין בכתבה זה לזה ולא אדר לאתנשא
שאינו גט אלא בקדם התנאי עברה ונשאת לאותו פלו' לא תצא
נשאת לאוד קודם שתנשא לאותו פלוני בטל ותצא וחולד כבוד
וצריכה גט כשגי הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת שאין
זה כריתות על מנת שתתבי לי את הניר הרי זה גט והתן דקן
הגט על כס' של זהב ונתנו לה ואמר לה הרי זה גיטך וכדומה
כשר ונתקבלה כותבתה אם יש בנכס כדי כתיבתה ואם לא ישלים
כותבתה כל המגרש על תנאי שכבטל הגט כגון שהתנה לה שלא
תאכל בשר ולא תשתה יין כל ימי חייה או תהיה מותרת לכל
אדם חוץ כפלוני או שהתנה עליה שאר תנאים קודם כתיבת
התורף אם היה תנאו כרו' בגט חזרו וכדקוונרנו לה הרי זו ספק
מגורשת ואם היה התנאי על פה הרי זה בטל הגט כמנה וחזר
ונתנו לה בלא תנאי כלל או בתנאי כשר כיצד הרי שטק גט
לאשתו ואמר לה הרי את מגורשת בזה ומותרת לכל אדם חוץ
כפלוני אם בטלו מבנה וחזרו ונתנו לה ואמר לה הרי את מותרת
לכל אדם או הרי זה גיטך הרי זו מגורשת וכן כל כיוצא בו הנתן
גט לאשתו על תנאי שתתן לו מארים זה חזרו והתנה עליה תנאי
אוד בפני עדים שתשכש אביו שתי שנים לא בטלו דבר
האחרונים את הראשונים אלא הרי זה באומר לה עשי אוד פשוני

ראה כתיבת הנט ולא ידע מי הם עדין אלא נתן לו הבעל ואמר
לו תן גט זה לאשתי הרי זה נתנו לה בפני עדי ואף על פי שאין
עדי ידועין אצלנו ותהיה מגורשת ותבטא בו בא הבעל
וערער ואמר לא גרשתי מעולם וגט שהובא לה מזויף הו' יתקיים
בחוקתו ואם לא נתקיים ולא נודע עדי כלל תצא והולד ממנו
שהרי אינה מגורשת לפיכך נשים שחזקתן שהן שונאות זו
את זו אין באמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו שמא מזויף
הוא ותבנין לקלקל אותה כדי שתנשא ותאכר על בעלה ואלי
הן הנשים שחזקתן שונאות זו את זו חמותה ובת חמותה וערתה
אפילו היתה צרתה נשואה לאחד ויבמתה אפילו היתה אחותה
ובת בעלה אבל שאר כל הנשים כשרות המביא גט
ממקום למקום בארץ ישראל חולה או נאנס משלחו ביד אחד
וכן השני אם חלה משלחו ביד אחד ואפילו מאה ואין צרי' עדים
לחזור העשות שליח בפניהם והאחרון שהגיע גט לידו נתנו לה
בפני שנים ותגרש בו אף על פי שמת הראשון שליח
שהביא גט במקום לנקום בחוצה לארץ או מארץ ישראל
לחוצה לארץ או בחוצה לארץ לארץ אם היה השליח עומד
בשעת כתיבת הגט וחזמתו הרי זה אומר בפני שנים בפני נכתב
ובפני נחתם ואחר כך יתן לה בפניהם ותגרש בו ואף על פי
שאין עדי ידועין אצלנו ואפילו היו שמות עדי כשמות הגרים
אין חששין להן בא הבעל ועמד וערער אין משגיחין
בו לפיכך אף הגשים ששונאות זו את זו באמנות להביא גט זה
לזכר בפני נכתב ובפני נחתם וכן שליח שהביא גט בארץ ישראל
אמר בפני נכתב ובפני נחתם אעפ' שאינו צריך אם יבא הבעל
וערער אין משגיחין בו ואם אין השליח אמר בשעת כתיבה
וחתיבה לא ינתן לה אלא אם כן נתקיים בחותמו ויש לשליח
להיות כבלל השלשה שקיימו אותו בחותמו ואם לא נתקיים
ונתן לה הרי זה פסול עד שיתקיים ואם בא הבעל וערער ולא
נתקיים אינה מגורשת אבד הגט דרי' זו ספק מגורשת ובפני
כה הצריכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם בחוצה לארץ כדי
שלא תהיה האשה צריכה לקיימו אם יבא הבעל וערער בפני
שאין העדים מצויין לקיימו ממקום למקום בחוצה לארץ
בעל שהביא ראיה ברורה שגט זה שנאמר בו בפני נכתב ובפני
נחתם כזוויף הוא הרי זה בטל שלא האמינו דבריו של אחד
שאב' בפני נכתב ובפני נחתם אלא לדרות עירעור הבעל שאין
עמו ראיה אבל במקום עדים שמכחישין אותו לא האמינו
הנהרות שבארץ ישראל והננסין שבים הגזל שבתוך
התחום של ארץ ישראל הרי הן בארץ ישראל ושחוק לתוהו
כחוצה לארץ ובהלכות כהנות עניים יתבארו תחומי ארץ ישראל
ובכל בארץ ישראל לגיטין גט שכתבו בארץ ישראל
וחתבו בחוצה לארץ צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם כתבו
בחוצה לארץ וחתבו בארץ ישראל אינו צריך לומר בפני נכתב
ובפני נחתם נכתב מקצת הגט בפניו ונחתם כולו בפניו
אם מקצתו הראשון הוא הרי זה אומר בפני נכתב ובפני נחתם
אפילו לא נכתב בו אלא שנה אחת בפניו ואפילו שמע קול
קולמוס כהב וחתמו העדים בפניו הרי זה אומר בפני נכתב ובפני
נחתם וכן אם יצא הסופר לשוק וחזר והשלים את הגט
אינו דגש שכא אחד ביצאו ואמר לו וליטם אשה אחרת כתבו
אלא אומר בפני נכתב ובפני נחתם אומר בפני נכתב
אבל לא בפני נחתם בפני נחתם אבל לא בפני נכתב בפני
נכתב כולו וחתם עד אחד אבל לא העד השני אפילו היה הוא
העד השני הרי זה יתקיים בחזקתו ואחר כך ינתן לה ואם העיד
הוא ואחר על העד השני שלא חתם בפניו הרי זה כשר ונתן לה

ואין צריך לומר אם העידו שנים אחרים על כתב ידי העד השני
שהו כשר שנים שהביאו גט בחוצה לארץ אף על פי
שלא נכתב ונחת בפניהם הואיל ונתנו להם הבעל ליתנו לאשתו
הרי אלו בותנין לה ותהיה מגורש' שהרי אין הבעל יכול לערער
בגט זה אף על פי שאינו מקיים שהרי שלחוהו הם עדין שאלו
אמרו השנים בפנינו נתגרשה דרי' זו ספק מגורשת אף על פי שאינם
גט בכח דברים אמורים בזמן שהגט יוצא מתחת ידי שנים
אבל אם אין הגט יוצא מתחת ידי שנים צריכים לומר בפנינו
נכתב ובפנינו נחתם לפיכך אם אמר אחד בפני נכתב והוא
אומר בפני נחתם ואפילו שנים אומר בפנינו נכתב ואחד
אומר בפני נחתם הואיל ואינו יוצא מתחת ידי שנים לא ינתן
לה עד שיתקיים בחותמו אומר אחד בפני נכתב ושנים אחרים
בפנינו נחתם כשר אף על פי שאינו יוצא מתחת ידם שהרי נזקקים
בחתיבת שליח שהביא גט בחוצה לארץ ונתנו לה בינו
לבינה או שנתנו לה בפני שנים ולא אמר לה בפני נכתב ובפני
נחתם אף על פי שבישאת נוטל ממנה חומר ונתנו לה בפני שני
ואומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואם לא נטל ממנה הרי
זה פסול עד שיתקיים בחותמו נתנו לה ולא הכפיק לומר בפני
נכתב ובפני נחתם עד שנשתתק הרי זה יתקיים בחותמו ואחר
ינתן לה הסומא אינו יכול להביא גט זה של חוצה לארץ
בפני שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם לפיכך אם נכתב
ונחתם בפניו כשהוא פתוח ובסתמא הרי זה אומר בפני שלשה
בפני נכתב ובפני נחתם ונתנו לה וכן האש' שהביאה גט זה של
חוצה לארץ צריכה שלשה לומר בפניה בפני נכתב ובפני נחתם
שלא אמרו בפני שנים אלא בזמן שהשליח כשר לעדות שרר
חוא מצטרף עם השנים ונמצ' כבלל השלשה שקיימו גט זה בין
דין בדבריו שהעד נעשה דין בדבר שהוא מדבריהם הרי
השליח או נאנס בא לבי' דין ואומר לדם גט זה בפני נכתב ובפני
נחתם והן משלחין אותו ביד שליח אחר ואין השליח האחרון
צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח בית דין
אני ונתנו לה בפני עדים תלה השני או נאנס עושה שליח אחר
בבית דין אפילו מאה והוא אחר אומר שליח בית דין אני ונתנו
לה אף על פי שכת השליח הראשון ובפני כה צריך בית דין
בפני שהוא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם נתיים
הגט בחותמו אף על פי שנתנו שליח לשליח אפילו כאר בניס
לכין עצמם עד שהגיע הגט לידה הרי זה כשר ואף על פי שלא
פדש הבעל ולא אמר לו שלחו ביד אחד אם תאנס אם תהא
נאנס הרי זה כשר כל העושה שליח אינו צריך שיהא
השליח עמו בבית דין אלא אומר להם הרי פלוני שליח ואפילו
שלא בפניו וכן השליח עושה שליח אחר שלא בפניו אפילו
כאן האיש שנתן גט לאשתו ונכתב ונחתם בפניהם
ואמר לה הרי את שלוחה להולכה עד בית ד' פלוני חכ' יענינו
שליח ונתנו לך גט זה ותגרשי בו הרי זה נאמר לומר בפניהם
בפני נכתב ובפני נחתם חכם נוטלין אותו ונזבנין אותו לשליח
ליתנו לה כמאמר הבעל בד' בשאדנה עליה הבעל תנא
זה אבל לא התנה עליה אלא בהן לה גיט הרי גט היא
כתחת ידה אינה צריכה לומר כלום והרי היא כהוקת מגורשת
הואיל וגט שבידה כתוב כהלכותו והעדים חתומים עליו ואפ'
שאין אנו מכירין כתב אותן העדים ולא נתקיים אין חוששין לה
שכא זיפה אותו שהרי אינה מקלקלת על עצמה ועד שהעדים
החתומים על הגט הרי הם כמי שנזקק עדהן בבית דין עד
שיצא שם מערער לפיכך נעמיד הגט בחזקתו ונשא ואין
חששין שכא יצא מזויף כגו שנעמיד הגט בהק' כשר כשיביא

וכשתורח חמה יתקיים התנאי התנה עליה שאם זרחה חמה יהיה
גש ואלא לא זרחה לא יזרח גש וכתב בלידה אינו גש שהדילא נתקיל
ותנאי עד שמתואין גש לאחד מיתה שכיב מרע שכתב גש
לאשתו ונידש ועמד אינו יכול לזרז שאין גש כמתנתו שאם
תאמר יחזיר בו יאבדו גש לאחר מיתה יגרש כמו מתנתו שאינה
קונה אלא לאחד מיתה דרי זה גיטך מהיום אם מתי מחלי זה
ונפל עליו בית או נשכו נחש או טרפו ארי וכיוצא בזה וכתב אינו
גש אמר לה אם לא יעמוד מחלי זה ונפל עליו בית או נשכו
נחש או טרפו ארי דרי זה ספק מגורשת דרי זה גיטך מעכשיו אם
מתי מחלי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אמרין אותו אם
מת מחלי זה וראשון מת דרי זה גש ואם לא אינו גש ואם ניתק
מחלי זה ללא עמד בשוק דרי זה גש ואינו צרי צורך וכל אילו
התנאים כל הימים שבגיהנום הגש עד שימות ויתקיים התנאי דרי
הי מגורשת לכל דבר ובלבד שלא תהיה עמו כמו שבארנו חלה
טרעה לגרש אשתו על תנאי כשימות כוד שלא תפול לפני יבם
ואם עמד לא תהיה מגורשת ולא רעה לגרשה מעכשיו כדי שלא
תשרף דעתו כך הוא כתב בגט אדר שכותב התורף או אמר לה
כשתנן הגש אם לא כתי לא יהי גש ואם מתי יהיה גש ואם לא כתי
לא יהיה גש כדי שתהיה תנאי כפול והן קודם ללא ולא יפתח פיה
חלה לפדענות ואם מתהיה מגורשת כשימות והוא שיגיע
וגש לידה קודם מיתה בעל שאבד לאחד זכה בגט זה לאשתו
כדי שלא תפול לפני יבם ונתן הגט לידו ומת הבעל קודם שיגיע
וגש לידה דרי זה ספק מגורשת שרוב הנשים זכות הוא להן שלא
יפול לפני יבם ולפיכך תהיה ספק מגורשת אע"פ שלא הגיע גש
לידה הואיל וזכה לה בה אדר אבד לעדים לאחר יב דרי כתבו
גש לאשתו או שאמר להם כתבו ותנו גש לאשתו לאחר יב חדש
דרי אל כתבין ונתנן לה אדר הזמן שקבע ואם כתבנו נתן
הזמן אע"פ שנתנו לה לאחר זמן שאבד אינו גש כתבוהו אדר
הזמן כשאמרו קודם שינתן לה אינו גש ואם לא נדע אם מיתה
קדמה לנתינת הגט או נתני הגט קודמה למיתה דרי זה ספק מגורשת
אבד להן כתבו ותנו לאשתו גש אדר השכוע אין כתבי אלא עד
שמהאדר השכוע אמר להן לאחר שנה כתבין עד לאחר חדש
משה שנייה אמר להן לאחר החדש כתבין עד לאחר השבת
מחדש שני אמר לאחר שבת כתבין לאחר השבת עד סוף יום
שלישי אמר להן כתבו ותנו לה קודם השבת כתבין כיום רביעי
ועד סוף יום ששי ונתנן לה דרי שאמרו אדר הזמן שאבד ואדר
קי כתבו ותנו לה כגון שאבד לה' לאחר החדש וכתבו ותנו לה
לאדר שתי שבתות מחדש שני דרי זה פסול נתייחד ענה אדר
שאבד להן לכתוב ולהתום וליתן לה דרי אילו לא יכתבו וקל
וחמד הדברים אם הגש שניתן לה לידה כשנתייחד ענה נפסד
וגש שנא בעל קל וחומר לזה שלא נכתב ואם כתבו ותנו לה
אדר שנתחדש ענה אינו גש אמר לעשרה כתבו גש לאשתו
אדר כתב עלי ידי כלם כולכם כתבו כתב אחד מהם כמעמד
מלם החליבו גש זה לאשתו מליבו אחד מהם על ידי כולם כולכם
חליבו גש זה לאשתו מליבו אחד מהן כמעמד כולם אמר לעשר'
נתנו גש ונתנו ותנו לאשתו אחד כהן כהן וסנים מהן חתמין
ואדר מהן נתנו לה ואפי' היה הכותב אחד בשני העדים שחתמו
בו הוא השליח שנתנו לה דרי זה כשר אמר להן כולכם
וחתמו כלם וחתמי ואם מגאן בין שכנה כלם בין שכנה כקשתן
ואם להן חתמו דרי זה כאומר להן מלכ' חתמו וסנים שחתמין
שחתמו להן מיום עדים והשאר משום תנאי לפיכך אם היו
השאר פסולין או חתמו זה היום זה לכוד אפי' לימים הרבה דרי

זה גש כשר מת אחד מהן קודם ונתנה דרי זה גש ככל היה
אחד משנים הראשונים פסול דרי זה גש פסול שניא יאמרו עד
פסול כשר בעדות שאר שטרות בעת שיהיו העדים רבים ולא
הכשירוהו בגט שעדו רבים אלא בפני שעדי נכירה דין העיכר
תקנו חכמים שהאומר לרבים לכתוב גש או להתום או להודין
גש לאשתו אם לכתובה אומ' להן כל אחד ככם יכתוב גש לאשתו
וכן לדליכה כל אחד מכם יוליד ואם להתימה יאבד להן כל שנים
מכם וחתמו בגט זה רתנו לאשתו חלמה אבדו חכמים עידי הגט
אין חתמין אלא זה בפני זה נזירה שכתב יאבד לרבים כולל חתמו
אם תאמר וחתמין זה שלא בפני זה שניא יעידו שנים והטול הגט
בידה ותחשוב שכבר העידו בו ועדיין לא נתקיים התנאי אבד
לשליטה שנים מכם יכתבו גש לאשתו וחתמו ויתנולה ויהי בהן
אב ובנו בין שחתם הבן עם האחד בין שחתם האב עם האחד
דרי זה גש כשר שהאדם ערשה הבן שליח במקום האב אבד
לשנים כתבו וחתמו ותנו לפלוני שחליף לאשתו או תנו לשליח
שחליף לה אחד מהן כותב ושניהם חתמין ונתנן לשליח ואם
חליבו הן בעצמן ונתנו לה אינו גש שלא עשה אותן שלוחין
לגידושין כיצד יעשו יטלו אותם מבג' מתנחה לשליח וחדר ונתנו
לה בפניהן או בפני אחרים ודבותי הודו בגט זה בדבר שאינו
נראה מפני שיבוש שהיה כנסתאות שלהן אבד לספר כתוב
ליגש לאשתו כתבו ותנו לבעל בלא עדים ונטלו הבעל ונתנו
לשליח ואבד להן גש זה לאשתו בפני עדים והלך השליח ונתנו
לה בפני עדים דרי זה ספק מגורשת שאין השליח כאבן להחיר
העדה אע"פ שהוא עד אחד אלא בפני כתב העדים שחתמו על
הגט שהן כמי שנחקרה עדה עד שיהי שם מעדעד כמו שבארנו
ואם היו שני עדים שיעידו שגט זה הבעל נתנו לשליח לגרשה
בו דרי זה מגורשת האומר לשליח תן גט זה לאשתו במקום פלוני
ונתנו לה במקום אדר אינו גש דרי זה במקום פלוני ונתנו לה
במקום אדר כשר מפני שמראה מקום הוא לו אמר אל תתנו
לה אלא בבית ונתנו לה בעליה אל תתנוהו לה אלא בימין
ונתנו לה בשמאל תנו לה ביום פלוני ונתנו לה בתוך הזמן אינו
גש אל תתנוהו לה אלא ביום פלוני ונתנו לה כלפניו או מאחור
אינו גש שהרי הקפיד על עצמו של יום וכן כל כיוצא בזה
וכן האשה שאמרה לשליחה הקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו
לה במקום אדר אינו גש האב לי גיטי במקום פלוני והביאו לה
במקום אדר כשר האומר לשליח הולך גש זה לאשתו בין
שאבד לו הולך בין שאבד לו את הולך וחלה או נאנס משלוח
ביד אדר ואם אבד לו טול ככנה הפין פלוני ותן לה גט זה דרי
זה לא ישלחו ביד אדר ואם שלח ביד אדר וצאת האשה
לקראת השליח ונתנה החפץ תהלה ואח"כ נתן לה הגט דרי זה
מגורשת נתן לה הגט תהלה ואדר כך נתנה החפץ אפילו ביד
שליח ראשון אינו גש שהרי עבר על דברי הבעל בדבר שחתם
בני אדם מקפידין עליו שהרי הבעל אבד לו טול החפץ תהלה
ותן לה הגט והוא נתן ואחר כך נטל אבד לו הן לה הגט וטול
מכנה הפין פלוני דרי זה לא ישלחו ביד אדר שאין רצונו שידא
פקדונו ביד אדר ואם שלחו ביד אדר דרי זה גש בין שנתנה
החפץ תהלה בין שלא נתנה אלא בסוף נתן לשליח ונטל ואבד
לו אל תתנה לה אלא אתה ונתנו לאחר ונתנו לה אינו גש וכן
אם אמר לו אל תתנה לה אתה תתנו לפלוני וחו' יתנוהו לה ונתנו
לה השליח הראשון אינו גש לפי שלא עשה שליח לגרשין
נתן לו הגט ואבד לו הולך גש זה לאשתו אבד לו השליח אינו
מכירה אבד לו הבעל תנוהו לפלו' הוא מכירה דרי זה שליח שלא

התנאי רצת משמשת רצת נחנת ואין אחד מן הראשונים ואחד
 מן האחרונים מצטרפין אבל אם התנה עליה שתתן לו מאתים
 זה וזה והתנה בפני שנים שתתן לו שלש מאת זה כבר ביטל
 התנאי של מאתם וצריכה ליתן שלש מאת זה וכן כל כדצ' בזה
 ותנה עליה שתעשה דבר זה סרס הרי זה כמפרש יום אחד הוא
 ולא פרש כמה זמן תעשה כיצד אמר לה הרי זה גיטך על מנת
 שתעשי עמי מלאכה על מנת שתשמישי את אבא על מנת שתניקי
 את בני אם עשית עמי מלאכה או אם שמשו את אביו יום אחד
 או שהניקה בגו יום אחד בתוך הזמן שהבן יונק בו והוא בתוך
 ארבעה ועשרים הרי זה גט כן הבן או בת אביו קודם
 שתינק או שתשמיש אינו גט אמר לה על מנת שתניקי את בני
 או שתשמישי את אבני שתי שנים הרי זה משלמת הזמן שפירש מת
 הבן או האב בתוך הזמן או שאמר האב אין רצוני תשמישני
 אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי וכן כל כדצ' בזה הרי זה גיטך
 על מנת שתתני לי מאתים זה ככאן ועד שלשים יום נתנה בתוך
 שלשים יום מדעתו הרי זה מגורשת לאור שלשים אינה מגורשת
 נתנה לו בעל כרחו והוא אינו רוצה לקבל הרי זה גט פסול עד
 שתתן מדעתו חזר ואמר לה בתוך השלשים יום הרי הן מחולין
 לך אינה מגורשת שהרי לא נעשה התנאי מת בתוך שלשים יום
 הואיל ושלמנו השלשים ואלא נתנה אינה מגורשת אמר לה
 זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זה ולא קבע זמן ומת קודם
 שתתן אינה יכולה ליתן ליהודי שלא התנה עליה אלא שתתן לו
 ולא בטל הגט שהרי לא קבע זמן לפיכך אע"פ שאבד הגט או
 נקרע קודם שימות הרי זה לא תנשא לזר עד שתחלוץ הרי זה
 גיטך על מנת שתתני לי כלי פלוגי או בגד פלוגי ואבד אותו כלי
 או ארו כגד או נגנב אע"פ שנתנה לו אלף זה בדמי אינו גט עד
 שהתן אותו כלי או אורו כגד עצמו עד שיבטל התנאי כי שנתגרש
 על תנאי וקדשה אחר החדש שיתקיים התנאי אם נתקיים התנאי
 הרי זה כקדשת ואם לא נתקיים התנאי ובטל הגט אינה צריכה
 גט בשני שהרי אין קדושת תופסין בה אבל אם נשאת ולא
 נתקיים התנאי ובטל הגט צריכה גט משני כמו שבארנו:

פרק תשיעי

המגרש את אשתו לאחר זמן קבוע הרי זה מגורשת כשיגיע הזמן
 שקבע והרי זה חמה להנאי ואינו תנאי דוכ' לתנאי שה' כמגרשת
 כשיגיע הזמן שקבע ואינו תנאי שהמגרש על תנאי הרי גירש
 וזה עדיין לא גירש עד שיגיע אותו הזמן לפיכך המגרש על תנאי
 צריך לכפול הנאו זה אינו צריך לכפול דבר הלא לשאר משפט
 התנאי כיבארנו כיצד האומר לאשתו הרי זה גיטך הלא תתגרשי
 בו אלא לאור שלשים יום אינה מגורשת אלא לאחר שלשים יום
 ואם מת בעל או אבד הגט או נשרף בתוך שלשי אינה מגורשת
 הלכה והניחתו בעידי רשות הרבים ונגנב או אבד משם לאחד
 לי יום זה מגורשת הואיל והיה הגט קיים ביחס שכתגרשת בו
 ריחדה אותו במקום שאינו רשות הרבים שעידי רשות הרבים
 אינו כרשות הרבים וכן אם תלה הגירושין במעשה דיני כדון
 מגרש אור זמן כיצד כגון שאמר לאש הרי זה גיטך הלא תתגרשי
 בו עד שתתני לי מאתים זה הרי זה כתגרש אור שהתן ואינו צריך
 לכפול תנאי ולא לשאר משפט התנאי שבארנו שהרי לא גירש
 על תנאי אלא עדין לא גירש זה אלא תלה הגירושין בעשיית כך
 וכך ואור כך תתקבץ וכה בין המגרש על תנאי לזה שקבע זמן

לגירושין או תלאן במעשה שהמגרש על תנאי יש שם גירושין
 ואין גומרין עד שיתקיי התנאי לפיכך כשיתקיי התנאי נתגרשה
 אם היה הגט קיים אף על פי שאינו ברשותה ואינה צריכה לחזור
 ליטלו או להיותו ברשות אור שנתקיי התנאי שהרי הגיע לזה
 חולה בתורת גירושין ואם נשאת קודם שיתקיי התנאי לא תנא
 כמו שבארנו אבל התולה גירושין בזמן או במעשה לא הגיע
 גט לידה בתורת גירושין אלא בתורת פקדון עד הזמן שקבע או
 עד שתעשה המעשה לפיכך כשהגיע הזמן צריכה להחזיק
 ברשותה או תחזור ותלנו או שיהיה במקום שחזרה אותו בזמן
 על פי שאינו רשותה כמו שבארנו ואף כך תתגרש בוואם נשאת
 קודם שיגיע הזמן שקבע או קודם שתעשה המעשה שתלה בו
 הגירושין תצא והולך כגון שעדיין היא אשת איש גמורה ואין
 כאן שם גירושין הנתן גט ביד אשתו ואמר לה אם לא תתני לי
 מאתים זה אין זה גט או אין את בגורשת הרי זה לא גירש כלל
 ואין כאן גט לא על תנאי ולא תלוי במעשה וכן כל כדצ' בזה
 הריצה לגרש על תנאי ויהיה עני תנאו שלא תתגרש עד זמן פלו'
 הרי זה מוציא ענין זה בלשון תנאי ויתלה התנאי בביאתו בזמן
 קבוע או בהליכתו כיצד כגון שיאמר לה אם לא באתי מכאן תוך
 שלשים יום הרי זה גט ואם באתי בתוך שלשים יום לא יהיה גט
 ונתן הגט בידה או יאמר לה הרי זה גיטך על מנת שלא אבוא
 למדינה זו עד שלשים יום וכן כל כדצ' בזה התנה עליה שיהיה
 גט אם לא בא עד שלשים יום למדינה זו והיה בא בדרך בתוך
 שלשים יום והלה או עיכבו נהר ולא בא עד אחר שלשים יום
 הרי זה גט אפילו עומד וצוח הרי אבני אנוס שאין אנוס בגיטין
 ואע"פ שגילה דעתו שאין רצונו לגרש התנה עליה שתתגרש
 כשיעבור בגדר פניה שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא ולא
 נתיחד עמה בשילך ושהה שלשי יום תהיה מגורשת ואע"פ שהיה
 הולך ובא בתו ל' הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט כגד בוא
 בשדה תנאי ואמר הרי ה' נאמנת עלי לום שלא פיסתה אבל אלא
 האמינה חוששין שמה פיסה כשהיה הולך ובא ובמהלך הרי
 ובטל הגט כשפיסה וכפני חשש זה יהיה הגט פסול אור שלשי
 יום וכן האומר לאשה הרי זה גיטך לאור שני עשר חדש
 וזה עמה כגדינה חוששין שמה פיסה עדי' יאמר נאמנת עלי
 שלא פייסתי וכן כל התנאין שהן תלויין ברצונה ואם רצתה
 ובחלה אתן לבעלה בטל הגט חוששין לה שמה פיסה עדי' יאמר
 נאמנת עלי ברא במגרשת מן הנישואין שלכונם בה אבל
 במגרשת מן האידומין אין חוששין לה שמה פיסה הרי זה גט
 מעכשיו אם לא באתי ככאן ועד יב' חדשי אי' חוששין מלנסור
 בא שאין דרך בני אדם לבא בענעה ואם תם הזמן שקבע ולא
 בא הרי זה מגורשת מת בתוך שנים עשר חדש אע"פ שאי אפשר
 שיבא והרי היא מגורשת לא תנשא במקום יבם עד אחר שנים
 עשר ח' ש כשיתקיים התנאי בריא שהתנה שיהיה זה גט אם מת
 או חלה שהתנה שיהיה זה גט אם מת בחוליה לא אבד כלום
 שכשבע אם כתי לאור מיתה ומשמעו מעתה לפיכך אם אבא
 כתי הרי זה כאומר לאור כותי ואי' גט לאור מיתה אבד לה הרי
 זה גיטך מעכשיו אם כתי או מהיום אם כתי הרי זה גט וכשימת
 תהיה מגורשת אבד הרי זה גיטך מעכשיו או מהיום לאור
 מיתה ומת הרי זה כפק מגורשת שמה אור שאבד מעכשיו הרי
 בו מלשון מעכשיו וסבכה דעתו על לאור מיתה שאין גט לאור
 מיתה הרי זה גיטך לכשהצא חכה מגורשת וכת' בלילה אינו גט
 על מנת שתזדח דכה ומת בלילה הרי זה מגורשת וכת' וכת' וכת'

והרי בידו לעשותה בעילת מצוה לפיכך הרי זו בחקת מקדשת קדושי ודאי וצריכה כמנוגט שני נתייחד עמה בפני עדי וחוא שיהיו שני העדים כאחד אם היתה מגדשת מן הנישואין ודשין לה שמא נבעלה וזן הן עידי יחד הם הם עידי ביאה סבל המקדש בכיאה אינו צריך לבעולה בפני עדים אלא יתייחד בפניהן ויבעול כמו שבארנו לפיכך צריכה גטמספק ודאי היא ספק מקדשת ואם היתה מגדשת מן הארוסין אין דושין לה שהרי אין לבו גם כה הורו מקצת הגאונים שכל אשה שתיבעל בפני עדים צריכה גט חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת ונות והגדיל והסיפו בדבר זה שעלה על דעתם עד שהורו שמי שיש לו בן משפחתו דושין לו ולא תתייבם אשתו שמא שחרר שפחתו ואחר כך בא עליה ויש מי שהורה שדאי שחררה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכל הדברים האלה רחוקים הם בעיני עד מאד מדרכי ההוראה ואין ראוי לסמוך עליהן שלא אמרו חכמים חזקה זו אלא באשתו שגירטה בלבד או במקדש על תנאי ובעל סתם שהרי אשתו היא ובאשתו היא שחקתו שאינו עושה בעילת זנות עד שיפרש שהיא בעילת זנות או יפרש שעלתנאי הוא ובעל אבל בשאר הנשי הרי כל זונה בחוק שבעל לשם זנות עד שיפרש כי הו' לשם קידושין ואין צורך לומר בשפחה או ניה שאינה בת קידושין שאין דושין להן כלל ודריבן מהן בחקתנו ועבר עד שידוע בודאי שנסתחררה אבו או נתגירה מי שהחזיק אשת איש בין מן הנישואין בין מן האירוסין ויצ' שמה בעד מגדשת אפי' רוב העיר או כולה מעבדין הקול שנתגרשה אין דושין לה והרי היא בחוק אבל אם יצא שכה בעד מקדשת וחזק הקול בבית דין שהיא מקדשת בספק כמו שבארנו ואחר כך יצא עליה קול שנתגרש' מאותן הקידושין הקול אסרה והקול והורה והרי זו מגדשת לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה ולא תהיה חשבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה ולא יגרש אדם אשתו ראשונה אלא אם כן מצא בה ערות דבר שנ' כי מצא בה ערות דבר וגו' ואין ראוי לו לומר לשלח אשתו ראשונה אבל שניה אם שנאה ישלחנה אשה רעה בדיעותיה ושאונה צנועה נבגה ישראל הכשרות מצוה לגרשה שנאמ' גרש' ויצא מדון ואשה שנתגרשה משום פריצת אין ראוי לאדם כשר שישאנה שלא יאמר זה הוציאה רשעה מביתו וזה מכניסה מי שנתגרשה אשתו הרי זה מגרשה נגט ותהיה מגדשת אבל אם נשתתת אינו מציאה עד שתברי ודבר זה תקנת חכמים היא כרי שלא תהיה חזק' לפרצין שהרי אינה יכולה לשמו' עצמ' לפיכך מביחה ונושא אדחת ונאבילה וכסקה מטלה ואין מחייבין אותו בשאר כסת ועונה שאין כתבן דעת לרוד עם השוטי' בבית אחד ואינו חייב לפרואה ולא לפוחתה ואם גרשה הרי זו מגדשת ומציאה מביתו ואינו חייב לחזור ולהטפל בה :

פרק אחד עשר

אין נשאין את הקטנה והגוש' קטנה יתוכה ולא רצת כבעל הרי זכמאנת והולכת ואינה צריכה כמנו גט שאין קדושי של קטנה קדושין גמדין כמו שבארנו וכן קטב' שהשיאה אביה ונתאלמנ' או נתגרשה כשהיא קטנה הרי היא כיתוכה בחיי אביה ואם נשאת כשהיא קטנה הרי היא כיתוכה בחיי האב ואם נשאת כשהיא קטנה הרי זו ממאנת הו' רשת אע"פ שנשואיה מדברי סופרי' כנשואי קטב' לא תקנו לה שתכאון כרי שלא ימנעו בלשאה כמאנת היא הקטנ' בין מן האירוסין בין מן הנישואין בין בפני בעלה בין שלא בפניו וכשם שכמאנת כבעל כך

ביבם וממאנת כבעל זה וכמאנת בשני אם נשאת לאחד בשלישי אפילו כמה פעמים כל זמן שהיא קטנה יש לה לכאן וקטנה' שלא מיאנה אע"פ שהיא נשואה והלכה ונתקדשה לאחד כשהיא קטנה קדושיה הם הם מיאניה ועד מתי הבת ממאנת כל זמן שהיא קטנה עד שתהיה נערה או עד שידוע שהיא אילנית בנ'א בשלא בא עליה הבעל אחר שנעשת בת שתיים עשרה שנה ויום אחד אבל אם הגיע לזמן הזה ונבעלה הואיל והבעילה קונה מן התורה כמו שבארנו הרי זו אינה כמאנת ואינ' צריכה בדקה למיאן שהחקה שהביאה סימנין הרי שנבדקה ולא נמצאו לה סימנין הואיל ונבעלה אחר שהגיע לזמן הראוי לסימנין הרי זו דושין לה שמא הביאה ונשתי' ולפיכך צריכה גטמספק ואם מיאנה אחר שנבדקה ונתקדשה לאחר צריכה כמנו גט מספק ואם נשאת תצא מזה ומזה והולד ספק ממזר משניהן קטנה שלא מיאנה והגדילה ואע"פ שלא בעלה בעלה משנעשת בת שתיים עשרה שנה חזם אחד הרי זו אינה כמאנת שהרי הגדילה וצריכה גט מדברי סופרים שהרי לא בא עליה אחר שהגיעה לשני נערות עד שנחוש לה שמא הביאה סימנין ותהיה ספק מקדשת ולא בא עליה אחר שהגדילה כדי שתהיה אשת איש גמורה ונמצאת שאינה צריכה גט אלא מנשואי קטנות שהן מדברי סופרים לפיכך אם עמדה ונתקדשה אחר שגדלה תופסין בה קידושין של שני ואם גירש הראשון יכנס השני אבל אם גירש שני לא יקיים ראשון שמא יאצרו והחיד גרושתו מאחד שנתארסה ואם בא עליה שני קודם שיגרש ראשון תצא מזה ומזה בפני שחכה לאשה ששכעה שמת בעלה ונשאת ואחר כך בא בעלה ואי' הולד מן השני ממזר ואם בא עליו ראשון קודם שיגרש שני הולד ממזר אי זו היא קטנה שצריכה לכאן כבת שש עד בת עשרה שנים בודקים אותה לפי יופי דעתה אם יודעת לשכנ' קידושין ושהן קידושין לא שתשמד אותן כדרך שממכר האגוז וחברה וכיוצא בהן הרי זו צריכה מיאן ואם אינה יודעת לשכנ' קידושיה אינה צריכה לכאן אלא החלכת לבית אמה כאילו לא נתקדשה בעולם ופוחת כבת שש אפי' יודעת לשכנ' אינ' צריכה מיאן ויתרה על בת עשר אפילו סכלה כיתר צריכה מיאן וכל מי שהשיאה אחיה או אכה או קרובה שלא לדעתה אינ' צריכה לכאן כיצד כמאנת אומרת בפני שני עדים אין רצוני בפלוגי או אין רצוני בקידושין שקדשני אמי או אחי וכיוצא בדברי אלו אפילו היו ארוחין בסוכין בית בעלה והיא עומדת ומסקה עליהן ואמרה איני רוצה בפלוגי בעלי הרי זה מיאן השנים שכמאנת הקטנה בפניהן כוהבין לה ביתם פלו' מיאנה פלו' בת פלו' בפנינו בפלוגי בעלה ווחתמין ונותבין לה חה הוא גופו של גט מיאן וגט מיאן אינו כגט הגירושין שנתינתו מגרש ואינו צרי' כתיב' לשמה ולא כסירה ולא דבר מבשפטי גט הגירושין ואין כותבי בו טופסי הגט שמא יראה כגט גירושין לפי שאינו אלא כבעשה בית דין השנים שכמאנת בפניהן צריכין שיהו כבדין אותה ואת בעלה שמיאנה בו לפיכך כל מי שראה אותה שמיאנה ושמע מיאניה יש לו לכתוב גט מיאן לה אע"פ שאין כבדין וכבר נהגו ישראל לכתוב גט מיאן במסחה :

גט מיאן

בכך בשבת כך וכך יום לחדש פלוגי שנת כך וכך לכנין פלוגי מיאנה פלוגית בת פלוגי בפנינו ואבדה שאמי או אחי הטעוני והשיאוני או קידשוני ואני קטנה לפלוגי בר פלוגי חשתי גיליתי דעתי קדמיכון דלא צבינא ביה ולא קאינא עימיה ובדקנ' פלו' דא ואתברר לנא דעדן קטנה היא וכתבנא חתבנא ויהיבנא לה לזכות ולדאיהי ברורה פלוגי בר פלו' עד פלוגי בר פלוגי עד יו ב

נתן לגירושין ואינו נותן הגט אלא לפלוני שאמר הבעל ואותו
 הפלוגי הוא שליח לגירושין הוא שמולכו לה או בשלהו כיד
 אחד אם חלה או נאנס נתן הגט לשליחו ואם לו לא תתנהו לה עד
 שלשים יום חלה או נאנס בתוך השלשים בשלהו ביד אחר
 שאע"פ שאינו עכשיו שליח לגירושין הואיל ולא היה שליח יום
 יהיה שליח גירושין עושה שליח אחר בתוך שלשים יום
 כמה דברים אמורים בשלא היה בעלה עמה במדינה או
 שהיתה מתגרשת מן האירוסין אבל אם מתגרשת מן הנשואין
 ובעלה עמה במדינה הוששין לו שמו פיים ואינו עושה שליח
 בתוך השלשים אלא אם כן אמר נאמנת עלי שלא פייסתי אבל
 נתן הגט לה לאחד שלשים וחדשין לה כמו שבארנו עד שיאמ'
 נאמנת עלי שלא פייסתי

פרק עשרי

כל מקום שאמרנו בחבור זה שהגט בטל או אינו גט או אינה
 כגדש הריזה גט בטל מן התורה ועדיין היא אשת איש נמדה
 ואם נשאת תצא והולד ממור ואם היה בעלה כהן לא נאסר עליו
 משום גרושה חוץ מן הכהן את אשתו ואמר לה הרי את כגורשת
 כמני ואין את כותרת לגל שאע"פ שאין זה גט ודין פסול לכהונ'
 מדבריהן שנאמרה גרושה מאישה אמרו חכמים אפי' לא נתגרש'
 אלא כאישה חלה והורה לכל נאסרה לכהונ' וזהו ריח הגט שפוסל
 בכהונ' מדבריה וכל טקן שאמרנו בחיבור זה שהגט פסול הרי זה
 פסול מדברי סופרי בלבד ונפסלה בו מן הכהונה מדברי תנאי ולא
 תנשא לכתולה ואם נשאת לא תצא והולד כשר וכותבין לה גט
 אחר כשר וכותבין לה והיא תחת בעלה ואם אי אפשר לכתוב
 אחר והיה הבעל ותיק וגירש מעצמו הרי זה משוכח אם אין לה
 בנים אבל אם יש לה בנים לא יוציא בפני פסול הגט שמה יוצי'
 ל' על בניו וכל מקום שאמרנו בחיבור זה הרי זה ספק גירושין
 או שהיא ספק כגורשת לא תנשא ואם נשאת תצא והולד ספק
 ממזר בפני שהיא ספק ערוה וכן אם גירש את אשתו בגט פסול
 או שהיתה ספק כגורשת תצא להחזירה הרי זה כותרת לבעלה
 ואינו צריך לחדש הנשואין ולברך שבע ברכות ולכתוב כתובה
 עד שתתיר גירושין נמדין כל מי שנשאת בגט בטל הרי זה
 צריכה גט כבעל שני מדבריהן כדי שלא יאמר אשת איש יוצאה
 בלא גט וצריכה גט כן הראשון להתיר לשאר העם ונאסרה על
 שניהם לעולם אע"פ שנבעלה בשגגה כדי שלא יאמר החזיר זה
 גרושתו אחר שנשאת ואם עבר אחד משניהן והחזירה יוציא
 וכן הדין באשה שבא עדים שכתב בעלה ונשאת ואחד כך בא
 בעלה בין שהיה בעלה פקח בין שהיה חרש בין שנשאת לפקח
 בין שנשאת לחרש שאין קדושין קדושין נמדין תצא משניהם
 וצריכה גט כזה ומה ונאסרה על שניהן עולמית הרי שנתקדשה
 ואחד כך בא בעלה או נמצא הגט בטל הרי זה כותרת לבעלה
 ואינה צריכה גט משני שאין קדושין תופסין בעריו ואין חדשין
 שמה יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט כיון שלא נשאת יאמרו
 תבאי היו בקדושין ולא נתקיים האשה שנשאת ונמצא הגט
 בטל או בא בעלה אחר ששמעה שמת אין הבעל הראשון חשני
 זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בחפז נדריה וכל
 פירות שאכל שניהם אחר שנשאת אין מציאין מהן ואין לה
 כתובה ולא תבאי כתנאי כתובה ולא מזהנת לא על זה ולא על
 זה ואם נטלה מזה או מזה תחזיר וכל מה שכלה או אכד
 כמבסה אפילו כמבסי צאן ברזל אין מציאין אותן לא מזה ולא
 מזה והולד כן השני ממזר ואם בא עליה הראשון קודם שיגרש
 השני הרי הולד ככבוד מדבריהן גירשה השני ונטלה ממנו

כתובה ואחד כך בא בעלה או נמצא הגט בטל אין מציאין מיד
 מה שנטלה לא מן המזונות ולא מן הכתובה וכן הדין באותו
 שקדש אשה והולך ושמע בו שמת ויבס את אשתו ואחד כך בא
 תצא מזה ומה וצריכה גט כזה ומה וכל הדברי האלו ביום
 וכן אם קדש אשה והלכה למדינה אחרת ושמע שמתה ונשא
 אחרת ואח"כ נודע שלא מתה צריכה שתיהן כמבנה גט וכל הדברי
 האלו כהן אבל אם הלכה הנשואה למדינה אחרת ושמענה
 שמתה ונשא אחרת ונמצאת אשתו קיימת אין אחרת צריכה גט
 גט ואשתו מתה וכן שאר העריות שנשאן בחזקת היתר ונמצא
 עוה אינן צריכות גט שאין קדושין תופסין בעויות ונפג'
 מה הצריכו אחת אחרת נט שמה יאמרו תבאי הרי באיחוסין
 וכדת נשא אחרת והואיל ויצאה אחרת בגט אחרת שהיא
 ארוסתו הראשונה אסרה כדי שלא יאמרו נשא אחרת גרושתו
 כתב הסופר ושעה ונתן גט לאיש ושכר לאשה או נטען הן
 ונטל הבעל הגט ונטלה היא השוכר וכמדומה להם שנתגרשה
 ולאחר זמן הרי הגט יוצא כחת ידי האיש אם לא נישאת הרי זה
 אינה כגורשת ונתגלה הדבר שעדיין לא נתגרשה ויתן לה גט
 בפניו ותהיה מגורשת משעת נתינתה ואם נשאת ואחד כך הוצי'
 הבעל את הגט ואמר עדיין לא נתגרשה שהרי הגט בידי ולא
 הגיע לידיה אין שומעין לו לאוסר על בעלה אלא הרי זה בחזקת
 גרושה ונפול הגט מידה ומצאו זה והרי בא לאוסרה על הבעל
 השני המציא את אשתו משום שם רע או משום שהיא פרוצה
 כגדשים אומרים לו הודיעה שכפני זה אתה מציאה כדי לייסרה
 ודע שאין אתה מחזירה לעולם וכפני כזה המוציא את זה לא יחזרה
 לעולם גזרה שמה תנשא לאחר ותעשה תשובה ותהיה צנועה
 תתני ויאמר הראשון אילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי כגורשה
 ונמצא כגורש על תנאי ולא נתקיים שנביא הגט בטל לנפרע
 לפיכך אומר לו גמור בלבך לגרשה שאין זו חזרה לך לעולם ואם
 עבר והחזיר קודם שנתקדשה לאחר לא יוציא וכן המציא את
 אשתו משום אילנות או משום שרואה דם בכל עת השביש הרי
 זה לא יחזור לעולם שמה תנשא לאחר ותלך האילנות ותתגרש
 הנידה ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי כגורש ונמצא
 הגט בטל והבנים ממזרי ואם עבר והחזיר לא יוציא שליח שהבי'
 גט דרך לארץ ואמר בפני נכתב וכפני נחתם הרי זה לא ישאנה
 שאם חדשין שמה עיניו נתן בה ולפיכך העיד לה וכן העיד
 האחר שהעיד לאשה שכתב בעלה ונשא על פני הדין והלא יצא
 וכן החכם שאמר את האשה על בעלה בנדד הרי זה לא ישאנה
 וכן הנשען על השפחה ונשחתרה על הנכרית ונתגירה הרי זה
 לא ישאנה וכן גוי ועבד הבא על בת ישראל אע"פ שחזר וגוי
 ונתגייר העבד ונשחתרה הרי זה לא ישאנה וכולן אם עברו
 ונשארו אין מציאין מידם וכולן שהיו להם נשים וכתו בשותפין
 או שנתגרשו והיו גבשים הן שהתגלו את בעליהן לנרשן ודי'
 אילו כותרות להנשא להן לכתולה וכן אם הלכו נשים אלו
 ונשארו לאחדים ונתאלכו או נתגרשו הרי אילו כותרות להנשא
 להן לכתולה וכל אחד מהן כותרת להנשא לכן העד שהעיד
 לה או לכן החכם שאסרה על בעלה או לכן הנשען עליה או
 לשאר קרובין שאין אדם חוטא כדי שיהנה אחר וכותרת האשה
 להנשא לאחד מעידי גירושיה או מעידי ביאונה או לאחד כן
 הדיינים שחלצה בפניהם שאין חדשין אלא לעדו אחר העולם
 יתרוק אדם מעדות מיאן ויתקרב להליץ כגורש את אשתו והרי
 ובעל בפני עדי קודם שתינשא לאחר בין שגרש בין הנישואין בין
 מן האירוסין והואיל ואשתו הייתה הרי זה בחזקת שהחזיר והלשם
 קדושין בעל ולא לשם זנות ואפילו ראוי שנתן לה
 כעדת שחזקה היא שאין אדם עושה בעליו בנשואו בעל הזנות

ואעפ"ש שניהן החזיקו אשת איש והואיל וכל אחד מהן העיד לעצמו אינן באמנין שליח קבלה שהוציא גט בתורת ידו והבעל אומר מזויף הוא יתקיים בזה תמיד או בעדי מסירה כמו שבארנו אמר הבעל פקדון נתתו לו והשליח אומר לגירושין נתנו לי השליח באמן וכן אם היה הגט יוצא בתחת ידי האש' והיא אומר' שליח זה נתנו לי והשליח אומר כן נתתו לה ולגירושין נתנו לי והבעל אומר לא נתתו לי אלא לפקדון השליח באמן והיא מ' מגורשת אבד, הגט אעפ"ש הבעל אומר לגירושין נתתו לשליח והשליח אומר נתתו לה הרי זו ספק מגורשת שהרי החזקה אשת איש ואין כאן אלא עד אחד ובעל ואפילו אברה האשה בפני נתנו לו לגירושין ונתנו השליח לי הואיל והבעל והשליח סוּעדין אותה איפשר שתעני פניה ושוא לא נתגרשה שליח קבל' שקיבל גט לאשה ושלוה לה בפני שני עדים והגיע הגט לידה ונטלתו והרי הגט יוצא מתחת ידה והיא אינה יודעת אם בעלה שלח לה או שליח קבלה שלה או שלוהו של בעלה הרי זו מגורשת כמו שבארנו בא בעל ועדער שלא כתבו או שהוא גט בטל יתקיים בזה תמיד שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יצא מתחת יד שליחה שידו כידה ואעפ"ש שהיא אינה יודעת הרי העדים יודעו ואם לא נתקיים אינה מגורשת כי שהחזקה אשת איש והלכ' היא ובעלה למדינת הים ושלוס בינו לבינה ושלוס בעולם ובאה ואברה מת בעלי נאמנת ותנשא או תתייבם חזקה שאינ' מקלקלת עצמ' ותאסר עצמה על בעלה הראשון ועל זה ותפסיד כתובת כזה ומהותנא ולהיות בניה במזדין בדבר העשוי להגלות לכל ואי איפשר להכחיש ולא לטעון טענה שאם הוא חי סופו לבא או יודע שהוא חי וכן אם בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה תנשא על פי שהדבר עשוי להגלות אפילו עבד או אשה או שפחה ועד מפי עד מפי עבד מפי שפחה מפי קרובי נאמנין לחכר בת פלוגי ותנשא אשתו או תתייבם על פיהם והכל באמנין להעיד לה עדות זו דרך כחבשה נשים שחוקתם שונאת זו את זו שאין מעידות זו לזו במיתת בעלה שמא יתכוונו לאוסרה עליו ועדיין הוא קי סואלו הן דמזנה וכת חבורה וצרתה ויבנתה וכת בעלה אפילו גי' הגססח לפי תוכו באמן ומשיאין על פיו כמו שיתבאר ואם נתבון להעיד אינו באמן וכן הגססל בעבידה מן התורה אם בא להעיד באשה שמת בעלה אינו באמן ואם היה כססח לפי תוכו באמן אין זה פחות מן הגמי אבל פסול מדבריהן באמן לעוד' אשה בא עד אחד והעיד שמת בעלה והתירה להנשא על פי ואחד כך בא אחד והכחיש את הראשון ואמר לא מת הרי זו לא תנא מהצרה ותנשא שעד אחד באמן בעדות אשה בשני עדים בשאר עדות ואין דבריו של אחד במקום שנים בא שניהן באחד זה אומר מת זה אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מפני שהוא ספק ואם נשאת לעד שהעיד לה והיא אברה בריא לי שמת הרי זו לא תצא בא שנים ואמר לא מת אעפ"ש שנשאת תצא ברא' בשהיה העד אחד שנשאת על פי כמו שנים שכאו והכחישו אותו כגון שנשאת על פי איש וכאו שנים ואמר לא מת או שנשאת על פי אשה או על פי עצמ' וכאו שתי נשים או שני פסולין של דבריהן ואמר לא מת אבל עד כשר אומר מת ונשים רבות אומרות לא מת או פסולין אומר לא מת הרי זה כבחה לכחצה ואם נשאת לאוד מעדיה והיא אומר' ודי' מת הרי זו לא תצא אשה אומרת מת או היא שאברה מת בעלי ואחר כך בא עד כשר ואמר לא נתתו לי לא תנשא ואם נשאת תצא אשה אומרת לא מת ושתי נשים אומרות מת הרי זו תנשא וכן אם אברו עטר נשים לא נת' אומרות מת הרי זו תנשא שאין אומרי' שנים כבאה אלא

בעדי' כשרי אבל בפסולין הלך אח' הרוב בין להקל בין להחמיר שני עדים אומרי' מת ושני' אומרים לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מפני שהוא ספק ואם נשאת לאחד מעדיה והיא אומרת בריא לי שמת הרי זו לא תצא ומי שיש לו שתי נש' וכאה אחת מהן ואמר' מת בעלי הרי זו תנשא על פי עצמ' כמו שבארנו וצרתה אסורה שאין צרה מעידה לחבירתה ואפילו נישאת זו תהלה אין אומרין אלו לא מת בעלה לא היתה אומרת עצמ' עליו שמא משנאתה בערתה רוצה היא שיאסר שתיהן עליו זאת אומרת מת בעלי וצרתה מבחשת אותה ואומרת לא מת הרי זו תנשא כשם שאינה מעידה לה להתירה כך אינה יכח' להעיד לה לאוסרה וזאת אומרת מת וצרתה אומרת נהרג הואיל ושתיהן אומרות שאינן קיים הרי אלו ינשאו

פרק שלשה עשר

האשה שאברה לבעלה גירשתני בפני פלוגי ופלוגי וכאו אותן העדים והכודשוה ואחר כך הלכה היא ובעלה ושלוס בעולם ובאה ואברה מת בעלי אינה נאמנת שזו החזקה שקרנית ורוצה להטמט מתחת בעלה בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה לא תנשא שמא היא שכרה אותו ואם נשאת לא תצא שהרי יש לה עד וכן אם היתה מלחמ' בעולם ובאה ואברה מת בעלי במלחמה אינה נאמנת ואעפ"ש שהיה שלום בינו לבינה הסנוך דעתה על דברים שרובן למית' והאמר מת כגון שנהרגו הראשון והאחרוני' שהיה בעלה באמנין שהרי היא אומר' מאחר שנהרגו אלו ואלו נהרג הוא בכללן לפי אינה נאמנת ואפילו אברה מת במלחמה וקברתו אבל אם אברה מת על כסתונאבנ' לא החזקה מלחמה בעולם ובאה ואברה מלחמה היתה במקום פלוגי וכת במלחמה לא תנשא לכתחלה ואם נישאת לא תצא וכן האשה שאברה מת בעלי תחת המפולת אינה נאמנת וכן אם היה שלוח נחשים ועקרבים ואברה נשכו נחש או עקרב וכת אינה נאמנת שמא תסמוך דעתה על חב אנשים שבתוכך בנשיכה אברה עשנו עליו הבית אומרה היא מת ואני נצלת אינה נאמנת כשם שנעשה לה נכ כך נעשה לו היתה טנת רעבון ואברה מת בעלי אינה נאמנת מת וקברתו נאמנת אברה נפלו עלינו גוים או ליספי' הוא נהרג ואני נצלת נאמנ' שאין דרכן להרוג את הנשים כדי שנאמר כשם שנצלה היא כך נצל הוא היה דבר בעולם ואברה מת בעלי אינה נאמנת שדבר פשט כפי כל אדם שבשנת הדבר זה חי וזה מת ואיפשר שיכחשו בדבר נעדים חזקים וינצלו חזקים החלשים ולפי זה אין חוששין לה שמא טמכה דעתה על רוב הבתים כבר אברנו שעד כפי עד כשר לעדות אשה ברא' שטמע כפי בן דעת שמת פלוגי כגון עבד או שפחה אבל אם טמע כפי שיטה או כפפ' קטן אינו מעיד ואין סוככי' על דבריהם טמע בן התינוקות שזן אומרין עכשיו באנו כדכפר פלוגי כך וכך סופרין היו שם ופלוגי הדבס' ופלוגי עלה אחר מנתו כך וכך עשו כמשתו הרי זה בעיד כפיהן על פי הדברי' האלו וכיוצ' בהן ומשיאין את אשתו יסדאל שאמר הרגתי את פלוגי הרי זו תנשא על פי שאין אדם כשים עצמו רשע והרי העיד שמת כבר אברנו שהגוי שהסח לפי תוכו משיאין על פי כיצד היה הגוי כסח לפי תוכו ואמר אני לפלוגי שמת כמה היה נאה וכמה טובה עשה עמ' או שהיה כסח ואומר כשה יתי בא ב' רך ונפל פלו' שהיה מהלך עמנו ומת ותכחנו לדבר זה כיצ' מת פתאו ונצ' בדברי' האלו שהן מראין שאין כוונתו להעיד הרי זה באמן וישר' שטמע עמ' המסיה לפי תוכו מעיד שטמ' כמנו ותנש' על פי זו

המגרש את אשתו ונתקדשה לאחד אע"פ שלא בעלה נאסרה על הראשון ואם החדר הראשון ובעלה לוקה וכופין אותו להוציא שנ' לא יוכל בעלה הראשון וגו' ונתה עם ארר כשהיתה גרושה מתרת לחזור לבעלה שנ' ויצאה מביתו והלכ' והיתה לאיש אחר הויתה לאיש אחר שהיא הקידושין היא שאוכרת אותה על בעלה לחזור לו ובכלל לאו זה שכל אשה שזינתה תחת בעלה נאסרה עליו ולוקה עליה שנ' אחרי אשר הזמנאה והרי נטמאה אלא אם כן היתה אשת ישראל שנאגס' לפיכך כל אשה שנאסרה על בעלה על ידי קנין וסזירה אם בעל אותה מכין אותה מכות מרדות ואם עבר והחזירה אחר שגרשה ויציא בגט חדש שגרש ברמיזה כמו שביארנו והלכה ונתקדשה לחדש אחר ואין צריך לחזר לפקח אסורה לחזור לבעלה החדש אבל אשתו של פקח שנתגרשה והלכה ונשאת לחדש ונתגרשה מתרת לחזור לבעלה הפקח הממאנת באיש אינה מגורשת ממנו ודינה עם בעלה שמיאנה בו כדינה עם מי שלא קידשה מעולם היא מתרת בקרוביו והוא מותר בקרובותיה ולא פסלה מן הכהונה ואם נשאת לאחר וגרשה האחר או מת או מיאנה בו מתרת לחזור לראשון ולא עוד אלא אפילו גרשה הראשון והחזירה ומיאנה בו נשאת לאחר אחר שמיאנה בו וגרשה האחר מותר לחזור לראשון שכל היצאה במיאן אע"פ שקדמו גט הרי זה כמי שלא נתגרשה מכנו בגט מעולם ומותרת לחזור לו אבל המגרשה את הקטנה בגט ונשאת לאחר ומיאנה בו אסורה לחזור לראשון מפני שיצאת ממנו בגט אע"פ שיצאת מן האחרון במיאן ואין צריך לחזר אם גרשה האחרון או מתוכן אסורה לאבי הראשון ולבנו ולאחיו כשאר הגרושות אע"פ שיצאת מן האחרון במיאן הממאנת ביבס אסורה לאביו מפני שנראת ככלה בעת שכתבנו אבל לשאר קרובים מתרת לפיכך אם מיאנה באחד מן היבמין מתרת לאחיו הלא אשה שנתגרשה או שנתאלכנה הרי זו לא תנשא ולא תתארס עד שתמתין תשעים יום חוץ מיזם שנתגרשה או שכת בעלה בו וחוץ מיזם שנתארסה בו כדי שיודע אם היא מעוברת או אינה מעוברת להבדיל בין זרעו של ראשון לזרעו של אחרון ומיום כתיבת הגט מונין למגרשת ואפילו היה תבאי או שלא הגיע לידה אלא לאחר כמה שנים מיזם הכתיבה מונין שהרי אינו כתייחד עמה משכתבו לה ונזירת חכמים היא שאפי' אשה שאינ' ראויה לילד ואפי' נתגרשה או נתאלכנה כן האידוטי צריכה להמתין תשעים יום אפילו קטנה או זקנה או עקרה או אלמנה ואפי' בעלה בכדינ' הים או חולה או חבוש בב' האיסורין ואפי' בתולה כן הארוסין צריכות להמתין תשעים יום שפחה שנשאת ונזירת שנתגרשה כמתנין תשעים יום ואפילו גר ואשתו שנתגרשה כפריש' אותן תשעים יום כדי להבדיל בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה וכן יפת תואר אף על פי שנתנה לה תורה ליום לתקנת עיניה צריכה להמתין צ' יום לתקנת הולד והשלישים ממל' התשעים הממאנת אינה צריכה להמתין לא גזרו אלא בגרושה וכן המזנה אינה צריכה להמתין בפני שבט' עצמ' שלא תתעבר וכן אגוסה וכפותה אין צריכו להמתין כי שנשאת בטעות ונודע שהיא אסורה לבעלה והוציאה בית דין מתחתיה אם היתה קטנה שאינה ראויה לילד אינ' צריכה להמתין שזה דבר שאינו מיצי הוא וכל דבר שאינו מיצי כחב לא נזרו בו הבארים בתוך תשעים יום מנדין אותו אידם וברח אין קסדין אותו כנס בתוך תשעים יום מפרישין אותו עד אחר זמן ויעמוד עם אשתו וכן גזרו חכמים שלא ישא אדם מעוברת חבירו ומניקת חבירו ואע"פ שהזרע יודע לבי היא מעוברת שכל הולד בשע' תשביש שאינו מקפיד על בן חבירו ומניקה שכל

יתעבר הולב והוא אינו מקפיד לדפאת הולב בדברים המעלין לולב כשיתעבר כמה הוא זמן היניקה ארבעה ועשרי' חדש חוץ מיום שנולד בו ומיום שנתארסה בו כשם שאסור לישא כן אסור לארס עד אחר זמן אפי' נתנה בנה לכניק או שגבלתו בתו ארבע ועשרים חדש לא תינשא מת בנה מתרת לינשא ואין חוששין שמא תהרגנו עבר ונשא מעוברת או מניקה בתוך זמן חו יוציא בגט ואפילו היה כהן ואם היה ישראל יחזירנה לו אחר כ"ד חדש של מניקה נשא וברח ולאחר זמן בא וישב עם אשתו אין בכך כלום אידם מעוברת או מניקה אין כופין אותו להוציא ולא יצא עד אחר זמן היניקה או עד שימות הולד : יטו

פרק שנים עשר

האשה שבאה ואמר אשת איש הייתי וגרשה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר וחזקה אשת איש ובאה ואמרה גרשני בעלי אינה נאמנת להתיר עצמה לזקק אבל פסלה עצמ' לכתונה לעולם ואם כת בעלה חוששין לדבריה וחלוצת ולא מתייבמת היו לה שני עדים שהיא גרושה אע"פ שאין טעם הרי זו תינשא לכתולה היצאה גט מתחת ידה ואמרה גרשני בעלי בזה הדין זו נאמנת ותנשא בו אע"פ שאינו מקיים כמו שבארנו בא הבעל ועידער אם אמר לא נתתיו לה אלא נפל במני ומצאה אותו אפי' נאמן שהרי הודה שכתבו לה והרי הוא יוצא מתחת ידה אבל אם אמר הבעל על תבאי היה פקדון היה מעולם לא כתבתו מתייף הוא יתקיים בחותמו או בעדי בסירה כמו שבארנו ואם לא נתקיים אינה כגורשת להיות מתרת לאחרים אבל פסלה נפשה מכהונה כמו שבארנו שהרי פסלה עצמה בהודאת פיה ועשתה עצמה כחתיכה של איסור באה ואמר בפני בעלה גרשני ואמר גט והוא אוכר לא גרשתך אע"פ שהחזקה אשתו זרית זו נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה אמר הבעל גרשתי את אשתי אינו נאמן וחוששין לדבריו ותהיה כפק כגורשת ואפי' הודת לו שגרשה אינו נאמן שמא יתכוין לקלקלה או בגט נבל גרשה והיא אינה יודעת כבוד האיסור שלה לפיכך אמרין ח' אם אמת הדבר הרי אתם קיימים גרש אותה עתה בפנינו שנים אמרין נתגרשה ושנים אמרין לא נתגרשה אפילו הבעל עומד ואומר שגרשה והיא אומרת גרשתי הרי זו בחזקת אשת איש נכונה בפני שהעדים סובכין אותה ואיפשר שתעזי פניה לפיכך אם נשאת תצא והולד כבוד בוד' בשאמרו עכשיו נתגרשתי אומ' לה אם אמת הדבר הוציא גיטך אבל אם אמרו העדי' לכתנה ימים נתגרשה יש לומר אכד הגט והואיל והיא אומרת גרושה אני בודאי ושני עדים מעידין לה אע"פ שהשנים מכהי' אותן אם נשאת לאחד בעדיה לא תצא שהרי היא ובעלה יודעי' בודאי שהיא מתרת וחזקה היא שאין כקלקלין עצמן אבל אם נשאת לאחד הואיל והדבר אצל ספק וכן אם אמרה אני יודעת אצל נשאת לאחד בעדיה הרי זו תצא והולד ספק כבוד אבדו שנים ראינוה שנתגרשה ושני' אמרין לא ראינוה אם היו בולם שדדים בחצר אחת הרי זו לא תינשא ואם נשאת לא תצא והולד כשד שבני אדם עשויין לגרש בצבעה האשה שלא החזקה אשת איש ובא עד אחד ואמר אשת איש וזיתה ונתגרשה ובא עד אחד ואמר לא נתגרשה הרי שניהן מעידי' שהיא אשת איש ואח' כעיד שהיא גרושה ואין דבריו של אחד במקו' שנים ולפיכך לא תנשא ואם נישאת תצא אשה ושני אנשים שבאו מכדינה אודת זה אומר זו אשתי וזה עבדי וזה אומר זו אשתי וזה עבדי והאשה אומרת שניהן עבדי הרי היא מתרת לכל ואע"פ

לאחזניה מלמד שחלדה כמותה ובגויה הוא אומר כי יסיר את
בגד מאחרי מסיר אותו מלחשב בקהל אע"פ שנשתחרר בנו מן
השפחה או נתגיר בנו מן הגנה הרי הן כשאר הגר והמשוחררים
ואינם פוטרין את אשתו הרי שהיה לו בן מן השפח שלו ושחררו
ק"ו ויחזרה ונתקן ומת בלא זרע הרי זו תתייבם לאחיו ואע"פ שבנה
מבנו קיים שכבר שחררו מי שמת והניח אשתו מעוברת אם
הפילה אחר מותו הרי זו תתייבם ואם ילדה ויצא הולד חי לאיר
העולם אפילו מת בשעה שנולד הרי אמו פטורה מן החליצה וכן
היבום אבל מדברי סופרים עד שיודע בודאי שכלו לו חדשיו
ונולד לתשעה חדשים גמורים אבל אם לא נודע לכמה נולד אם
חייה שלשים יום הרי זה וולד קיימא ופוטרי נשי אביז מן החליצה
ומן היבום ואם מת בתוך השלשים אפילו ביום השלשים בין
שבת מחולי בין שנפל מן הגג או אכלו ארי הרי זה ספק נפל ספק
בן קיימא וצריכה חליצה מדברי סופרים אבל לא תתייבם מי שיש
לו אחיכאל מקום אפילו ממזר או עובד עז בין קצין בין גדול
משיצא ראשו ורובו לאיר העולם קודם שימות אחיו הרי זה זוקק
את אשתו ליבום ואם היה לו אח מן השפחה או מן הנכרית אינו
אחיו לדבר מן הדברים ואינו זוקק את אשתו ואע"פ שהיה לידתו
בקדושה הואיל והיתה הורתו שלא בקדושה אינו אחיו אחים מן
האם אינן חשבין אחין לענין ירושה או לענין יבום וחליצה
והרי הן כמי שאינן שאין אחיה אלא מאב גרים שנתגיירו ועבדים
שנשתחררו אין להם אחיה כלל והרי הן כזרים זה לזה ואפי' אחד
מהם הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו
בקדושה הרי הן כזרים ואפילו תאומי ונולדו בקדושה אין ביניהן
אחיה עד שתהא הורתן חליצתן בקדושה מי שהיה לו נשים רבות
ומת ביאתה או חליצתה של אחד מהן פוטרת את השאר ואינו
מייבם לטתם שנ' אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הו' בונה
ואינו בונה שני בתים וכן אם היו לו אחים רבים אחד מהן חליץ
או מייבם לאחד מן היבמות ויחדו שאר הצרות היו ביבמות אלו
כשחת לכהונה ופסולות אם היה מייבם מייבם לאיש שירצה ואם
היה חליץ יחליץ לפסולה כדי שלא יפסול את הכשרה לכהונה
בחליצה מתו לו אחים רבים ונפלו נשותיהן לפניו אם איפשר לו
לייבם את כולן מייבם ואם לא חליץ לכלן או חליץ למי שירצה
מהן ומייבם למי שירצה אחת מכל בית ובית הכונס את יבמתו
נאסרו צרותיה עליה ועל שאר האחין ואם בא ה' או אחד מהאחי'
על צותה הרי זה עובר בעשה שנ' יבמה יבא עליה לא עליה ועל

צותה ולא הבא מכלל עשה עשה וכן החולין ליבמתו נאסרה
חליצה ה' וכל צרותיה על החליץ ועל שאר אחים וכולן אסורות
עליהם מדברי סופרים כשניות שמאחר שכת איזו בלא וולד
נחלק איסור ערוה מעל כל נשי לפיכך תופסין בהן הקידושין
כשניות החליץ ליבמתו כשם שהיא אסורה עליו בן קרובותיה
כגון אמה ובתה וכן היא אסורה לבנו ולאחיו ואפילו שניו שלה
אסורו לבנה בת בתה וכן היא אסור לבן בן בנה כלל של דבר
הרי היא כאשתו שגדשה וכן אם מתה יבמתו ועדיין היא זקוקה
לו אסור בקרובותיה כאלו היתה אשתו וכת חזתה וכל האסורין
האלו מדבריהם ומותר אם לישא אחות צרת חליצתו ושאר
קרובותיה אסור ליבם לישא קרובת זקוקתו כגון אמה או בתה
עד שייבם אחד מאחז לה או יחליץ לה ותסור זיקתו מעליה וישא
אמה או בתה או שאר קרובותיה אע"פ שהן כולן אסורו על אחיו
שחליץ או יבם כמו שבארנו הכונס יבמתו ונדרש אם רצה להחזיר
יחד נפני שהיא אשתו לכל דבר ולא נשאר עליה טמ איסור
כפני אדני כלל לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים כבר בארנו
בחלוקת אישות שבין תשע שנים ויום אחד ביאתה ודבר

זה הלכה מפי הקבלה לפיכך יבם קטן שבא על יבמתו אם היה
בן תשע שנים ויום אחד יקיים אבל אינו חליץ עד שיגדל ויבדק
שהרי אישבתוב כפרשה לענין חליצה ואם היה פחות כזה אין
ביאתו ביאה ביאת בן תשע שנים אינו קונה קנין גמור לפיכך
אי יבמתו נותר לזר עד שיבא עליה אח שהגדיל או עד שתחליץ
כמו שיתבאר וכן היבמה הקטנה אם רצה היבם לייבם אותה
מייבם אבל אינה חליצת עד שתגדיל ותבדק ואפי' נבעלה אחר
שנים עשרה שנה אינה חליצת עד שתבדק וימצאו בה הסימנים
כשם שאין היבם חליץ עד שיעשה איש כך אין היבמה חליצת
עד שתעשה אשה גדולה ויבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו
זה עם זה היבמה לא תתייבם ולא תחליץ עד שתכתין תשעים
יום חרץ מיום המיתה ומיום היבום ומיום החליצה כשאר כל הנשים
וכפני כה לא תחליץ בתוך תשעים יום מפני שאינה ראויה ליבום
ונאמר אם לא יחפון האיש לקחת את יבמתו חליצה נעלה וכולו
בעת שהיא עולה ליבום עולה לחליצה וכל זמן שאינה עולה
ליבום אינה עולה לחליץ ואם יבם אותה או חליץ בתוך השלשה
חדשים הואיל ואינה מעוברת הרי זו נפטרה ואינה צריכה כלום
החולין ליבמתו ונמצאת מעוברת לידה אם היה וולד של קיימא
הרי זו כמי שלא נחליצה לו מעולם ומותרת לכהונה ומותר
בקרובותיה ואם הפילה או שלא שדה שלשים יום אחר שנולד
חזר וחליץ לה הוא או אחד מאחיו שחליצת המעוברת אינה
חליצה וביאת המעוברת אינו יבום לפיכך הכונס או החולין
ליבמתו המעוברת לא תנש' צותה עד שתלד זו שאין הולד מתיר
עד שיצ' לאיר העולם והכונס את יבמתו ונמצא מעוברת בפרישין
אותן וכמתנין לה אם הפילה יחזור ויקיים ואם ילדה אפילו בת
ביום שנולד הרי זה מוציאה בגט וחליץ לה ואח' כך תהיה כותרת
לאחרים ואם נתקיים הולד שלשים יום אחר שנולד הרי זה וולד
של קיימא ואינה צריכה ממנו גט מפני שהיא ערוה עליו ילדה
לאחר ששה חדשים משנתייבמה וולד של קיימא הרי זה הולד
ספק אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון לפיכך יציא
בגט וחליץ כשד ואם בא עליה אחר שלדו הבנים שיבאו אחריו
ספק ממדין :

21
02
16
25
156

פרק שני

מדברי סופרים שלא יבא היבם על יבמתו עד שיקדש אות' בפני
שני עדים בפרוטה או בשדה פרטה והו' הנקרא מאמר ואין
הנאמר קונה ביבמתו קנין גמור כמו הביאה והעושה מאמר
ביבמתו שלא כדעתה לא עשה כלום שאין האשה מתקדשת
אלא ברצונה וקט' בן האדחטין אין עושין בה מאב' אלא כדעת
אביה וכשם שהיא מקדש את יבמתו כך הו' כבוד ברכת נשואין
בעשרה וכותב כותבה כיון כל פ' אשה הבא על יבמתו
ולא עשה בה מאמר קנה קנין גמור ואינו צריך להגדל ולקדש
אחר הבעלה וכיין אותו ככת כדזוז וכתב לה כתובה הבא על
יבמתו בין בשוגג בין במזד בין באונס בין ברצון בין שהיה
הוא מזד והיא שתגת או אנוסה בין שהיתה היא מזודה והוא
שזג או אנוס בין שהיתה ישינה בין שהיתה עירה בין שבא
עליה כדרכה בין שלא כדרכה אחד המערה ואחד הגמור קנה
בדא' שנתכונן לבעול אבל אם נפל מן הגג ונתקע בה או שבא
עליה שכר שאינו כבוד כלום או ישן לא קנה נתכונן להשיח
בכהל' והטיח ביבמתו לא קנה להטיח בכדמה והטיח ביבמתו
קנה שהרי נתכונן לשם בעולה מכל מקום יבמה י' ד

בדא שלא היתה שם אמתלא אבל אם היה שם אמתלא בשדות
הגוי שמא לא יתכן אלא לדבר אחד כמו שאמר לאחד עשה
לי כך וכך שלא אהרונ אהרן כדרך שהרגתי פלוני שאין זה מסו
לפי תוכו עשהו להטיל אימה על זה וכן אם שמע מערכאות
של גוים שאמרו הרגנו פלוני אינן נאמנין שהן כחוקין ידי עצמן
בכזב כדי להטיל אימה וכן כל כיוצא בדברים אלו גוי שהסיו
לפי תוכו תתלה אעפ ששאלו אותו אחד כך ובדקוהו עד שיפרש
כל המאורע הרי זה נאמן ומשיאין על פיו כבר הודענו שהעד
שאמר שמעתי שמת פלוני אפי' שמע מאשה ששמעה מעבד הרי
זה כשר לעדות אשה ומשיאין על פיו אבל אם אמר העד או
האשה או העבד כת פלוני ואני ראיתי שמת שואלין אותו הלא
ראיתו וכוונתה ידעתה שמת אם העד בדבר ברור נאמן ואם העד
בדברים שחובן לביתה אין משיאין את אשתו שאין מעידין על
האדם שמת אלא בשראוה שמת ודאי ואין בו ספק כיצד ראוה
שנפל לים אפילו טבע בים הגדול אין מעידין עליו שמת שמא
יצא במקום אחד ואם נפל למים מקובצין כגון בור או מערה
שעומד ורואה כל סביבו ושהה כדי שתצא נפשו ולא עלה מעיד
עליו שמת ומשיאין את אשתו וכן אם השליכוהו בים והשליכו
מצודה אחריו והעלו כמנו אבר שאי אפשר שניטל מן החי ויהיה
הרי זה מעיד עליו שמת ומשיאין את אשתו ראוה שפול לגוב
אריות ונבר' וכיוצא בהן אין מעידין עליו איפשר שלא יאכלוהו
נפל להפירת נחשים ועקרבים או לתוך כבשן האש אולתוך יורה
הותחת בלא יין או שמן או ששהנו שני סימנין או רוכן אפי' עמד
וברת מעידין עליו שמת שודאי סופו למות וכן כל כיוצא בזה
בדברים שאי אפשר שיחיה אלא ימות מיד בזמן קרוב הרי אלו
מעידין עליו ראוהו גלוב והעוף אכל בו אעפ שדקדוהו או ירו
בו הציצים אינו מעיד עליו שמת ואם ראו העוף אכל במקום
שהנפש יוצאת בנשלתו כגון בחור או לבו או בני מעין הרי זה מעיד
עליו שמת עד אחד שאמר ראיתי שמת במלחמה או במפלת או
שטבע בים הגדול וכת וכיוצא בדברים אלו שחובן לביתה אם
אמר קברתו נאמן ותנשא על פיו ואם לא אמר קברתו לא
תנשא ואם נשא תלא תנא וכן האשה שהעיד לה עד אחד
שטבע בעלה בים או בכים שאין להם סוף ולא עלה ואבד זכרו
ונשתכח שמו הרי זה לא תנשא על עדותו כמז שביארנו ואם
נשאת לא תנא ואפילו היה הגוי והסיוח לפי רובו ואמר טבע
פלוני בים ונשאת על פיו הרי זה לא תנא והבס שהוד' להשיאה
לביתה כנדין אותו מצאנו הרות או כת אם פודתו
חזוקתו ופריצוף פניו קיימין וחבירוהו בהן שהוא פלוני מעידין
עליו ואם ניטל אחד מאלו אעפ שיש להם סימנין בגופו ובכליו
ואפילו טכא אין מעידין עליו שמא אחד הוא בדא כשראוהו
בתך שלשה ימים אחד הריגתו או אחד ביהתו אבל אור שלשה
אין מעידין עליו מפני שפריצוף פניו כשתנה טבע בים והשליכו
הים ליבשה אפילו אחד כמה ימים אם זכירו פניו חזקו מעידין
עליו שאינו נשתנה בכים אלא לאור זמן כרובה ואם שהה
ביבשה אור שזדשליך כן הים יב שעות ונתפח אין מעידין עליו
שהרי נשתנה כשתסתכלין בעורתו כדי להכירו להעיד עליו
בודקין אותו ורואין אותו אפי' בלילה לאור הנר או לאור הלכנה
ראו אחד עומד כרחוק ואמר שהוא פלוני בן פלוני או פלו' כמקו'
פלוני הרי נשכו נחש והרי הוא כת והלכו וכיוצא שנסתנה ולא
הכירוהו הרי אלו משיאין את אמתו בא אחד ואמר אבתי לי
בית דין או אנשים כשתרך לביקום פלוני אמור להם שמת יצחק
בן מיכאל ובא השליח ואמר לנו והשליח אינו יודע כי הוא זה
הואיל ואנו יודעין פלוני הידוע בשם זה הרי אשתו כותרת ואין

אומרים שמא יצחק בן מיכאל אחד הוא שמת יצא גוי וישראל
מעמנו למקום אחד ובא הגוי והסיוח לפי תוכו ואמר איש שינא
עמי מכאן מת משיא' את אשתו ואעפ שאין הגוי יודע אותו האיש
והוא שיאמר קברתי וכן אם יצאו עשרה בני אדם כאחד
במקום למקום והן אסורין בקולר או נושאין גלגל ס' כיוצא ב'
בדברים אלו והסיוח הגוי לפי תוכו ואמר שעשרה אנשים שהלכו
במקום פלוני למקום פלוני והם נושא' כך וכך כתו כולן וקברתם
משיאין את נשותיהן ישראל שאמר כת איש יהודי עמנו
במקום פלוני כך וכך צורתו וכך היו סימניו אין אומד' כי ידעו
הדעת פלוני הוא עד שיעיד העד שהוא פלוני וכי יכיר שמו וס'
עירו אבל אם אמר אחד יצא עמנו מעיר פלוני וכת מחפשי
באותה העיר אם לא יצא משם אלא הוא תנשא אשתו כיצא
כתוב בטור כת איש פלוני בן פלוני או נדרג כלונו בן פלוני
ונודע שזה כתב ישראל הריזה תינשא אשתו וכן מי שנתחנק
ובדקו אותו כדרך שבדקין לגיטין ונכיצאת דעתו בכוונת וכתב
שמת פלוני בן פלוני סומכין לכתובתו ותינשא ואין בודקין עדי
אשה בודרשה וחקירה שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא
להקל משום התרת עגונה אל שקשה בעיניך שהתיר חכמים
הערה החמורה בעזת אשה או עבד או זיפה או גוי המסו
לפי תוכו ועד מפי עד וכפי הכתב ובלא דרישה וחקירה כמו ש
שבארנו שלא הקפידה תורה על העדות שני עדים ושאר כשפטי
העדות אלא בדבר שאין אתה יכול לעמוד על בודיו אלא כפי
העדים ובעדותן כגון שהעידו שזה הרג את זה או הלוח את זה
אבל דבר שאיפשר לעמוד על בודיו שלא כפי העד הזה ואין
העד יכול להשמש אם אין דבר אמת כגון זה שהעיד שמת פלו'
לא הקפידה תורה עליו שדבר רחוק הוא יעיד בו הוד' ביד
לפיכך הקלו חכמים בדבר זה והאמינו בו עד אחד כפי הפי' שחזקין
הכתב ובלא דרישה וחקירה כדי שלא ישארו בניה ישראל עגונות

הלכות יבום וחליצה

יש בכללן שלש מצות שתי מצות עשה ואחת מצות לא תעשה
והן פרטי: א ליבם ב' לחלץ ג' שלא
תינשא יבמה לאיש ז' עד שתסור רשות היבם מעליה והאשה
שהיא ראויה ליבום נקראת זקוקה ליבם ורשת היבם נקראת
זיקה וכיצד מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

מצות עשה כן התורה שייבם אדם אשת אחיו מאביו כן כן
הנישואין בין מן הארוסין אם כת בלא זרע שנוכחין אין ליבמה
יבא עליה וכן התורה אינו צריך לקדש יבמתו שזו אשתו הא
שהקנו אותה לו כן השכים אלא יבוא עליה וכתובתה על נכס
בעלה שמת לא רצה ליבם או שלא רצתה היא הרי זה חלץ
לה ואדר כך תהיה מתרת להנשא לאחר ומצות עשה כן התורה
לחלץ אם לא רצה ליבם שנאמר חליצה בעלו וכול' ומצות יבום
קדמת למצות חליצה זה שנא בתורה הובן אין לו אחד וב' ואדר
הבת או זרע הבן או זרע רבת הואיל ויש לו זרע מכל נקסובין
כאשה זו בין באחת הרי זה פטר אח אשתו כן בעצ' וכן
היבום אפי' היה לו זרע כמור או עובר עז' הרי זה פטר את אשתו
מן החליצה וכן היבום אבל בנו מן השפחה וכן הנכרת אצו
פטר את אשתו שזרע הבא כן השפחה עבדים והבאמן הגוה
גוים וכאלו אינם הרי הוא אומר בשפחה האשה וילדיה תחת

שאין יבמתה נאמנת להעיד לה שמת יבמה כמו שאמרנו
 והיא לאחת מהן עד שמת בעלה או שיש לה העד עומד באיסורה
 שאינה אסורה בפני בעלה אלא בפני יבמה וזו שאין לה עד
 מותרת שהרי העד העד שמת יבמה וזו נאמנת לומר שמת בעלי
 וזו לזו בניס חלוץ אין בניס זו שאין לה בניס אסורה חו שיש לה
 בניס מותרת היה להם יבם אחר כן הרי זה מיבם לשתיון מת
 זה היבם שיבם אתן אסורות להנשא לזו כשהיו בתולה נתיבמו
 ונתגרשו הרי אלו מותרות לזו אע"פ שהאשה נאמנת לומר מת
 בעלי ותנשא או תתייבם אין היבמה נאמנת לומר שמתנשא
 לזו הואיל והוא איסור לא שמת יבמה יהיה קל בעיניה וכן אין היבם
 נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו שמת עיניו נתן בה ואין
 האשה נאמנת לומר מתה אחותי שתבנס לביתה ואי האיש נאמן
 לומר מתה אשתי שישא את אחותה עד שיעודו שני עדים שמתה
 אחותה ואח"כ תבנס לביתה שלא האמינו עד אחר אלא משום
 התרת עגונה כמו שבארנו לפיכך האשה שהלכה היא ובעלה
 יבמה למדינת חיים ובאה ואמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי
 או שאמרה מת יבמי ואחר כך מת בעלי הרי זו אינה נאמנת אבל
 אם הלכה היא ובעלה בלבד ובאה ואמרה ניתן לי יבם במדינת
 חיים ומת בין שאמר מת יבמי ואחר כך מת בעלי בין שאמרה מת
 בעלי ואחר כך מת היבם שניתן לי הרי זו נאמנת שהפה שאמר
 הוא הפה שהתיר האשה שהלכה היא ובעלה ובנה לכדינת חיים
 ובאה ואמרה מת בעלי ואחר כך מת בני נאמנת שהרי היה
 בחוקת היתר לזו בעת שהלכה אמרה מת בני ואח"כ מת בעלי
 אינה נאמנת להתייבם וחששין לדבריה וחלוצת ולא מתייבמת
 הלכה היא ובעלה בלבד ובאה ואמרה ניתן לי בן במדינת חיים
 ומת ואחר כך מת בעלי נאמנת ומתייבמת שהרי היתה בחוקת
 היתר ליבמה בעת שהלכה אמרה מת בעלי ואחר כך מת הבן
 שניתן לי אינן נאמנת לפסוד עצמ' מן הייבום וכן החליצ' וחששין
 לדבריה וחלוצת ולא מתייבמת ברא בשחיטה פסולה לנהנה
 מנחלה כגון שהיתה גרושה או הללה או שאמרה במערה היינו
 כשמת אבל אם אין הדבר כן אינה חלוצת שמת תהלוך ויבואו
 עדים ויעידו שהדבר כמו שאמרה ובעל מת תחלה ונמצאת
 חליצה זו אינה כלום ותנשא לכהן וידאח הרואה אותה שחלצה
 ונשאת לכהן ודמה שהחליצה מותרת לכהנה והוא אינו יודע
 בעדים שבאו לפיכך לא תחלוץ ולא תתייבם אלא השאר בחוקת
 וקוקה כשיצאה עד שיבואו עדים וכן אשה שהלך בעדה וצרתה
 למדינת חיים ובאו שנים ואמרו לה מת בעלי הרי זו לא תחלוץ
 ולא תתייבם לעולם עד שידע אם ילדה צרתה או לא ליד ולמה
 לא תחלוץ אחר תשעה חדשים מביהת הבעל והיה מותרת לזו
 על כל פנים שאם ילדה צרתה הרי נפטרה זו ואם לא ילדה הרי
 נחלצה גרה שמת יודע אחר החליצה שילדה צרתה וליד של
 קייבא ונמצאת זאת שאינה חלוצה ותנשא לכהן אחר שחלצה
 ואגר הדאח שלא ידע בעדים שבאו שהחליצה מותרת לכהן
 ויעיד שדאח אותה נשאת לכהונה על פי בית דין לפיכך אם
 היתה אסורה לכהונה בתולה הרי זו חלוצת לאחר תשע ותבט'
 לזו אבל זו הצרה שהיתה עם בעלה כשמת תבטין תשעים יום
 כשאר היבמות ותחלוץ או תתייבם ולא תחוש לצרתה שבמדינה
 האדמת הואיל ולא היה בעלה עמה במדינה האשה שמת בעלה
 וזוהי לה חכות במדינת חיים אינה חדשת שמת שמת ילדה חכונה
 תב' ניתן לה יבם במדינת חיים שלא גזרו בדב' זה אלא נעט' אות'
 על חקר ורדי היא מותרת והוא הדין לאש' שמת בעלה והיה לו בן
 במדינת חיים זו מותרת לזו ואין חששין שמת בת הכן אלא
 העיד אותה על חוקתה יצאת חכונה בעינברה הרי זו חדשת

לא תנשא לזו עד שתדע מה היה סוף עיבוד תבמתה שמת בליד
 לה יבם קודם ביהת הבעל האשה שהלך בעלה ובנה למדינת
 חיים ובאו ואמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך ונשאת ואחר
 כך נודע שחלוף היו הדברים תצא וחולד כשר אמרו לה מת
 בנך ואחר כך מת בעליך ונתייבמה ואח"כ נודע שהיו זדברים
 חלוף תצא וחולד שגמלך לפני השמועה או לאחר השמועה כזו:

פרק רביעי

כיצד נצות חליצה היבמה הולכת אחר היבם במקום שהוא שם
 ובאה לויינין והן קוראין לו ומתנין לו עצה ההוגנת לו ולה
 אם עצה טובה ליבם יועצין או כליבם ואם עצה
 פזכה לחלוץ כגון שהיתה היא ילדה והוא זקן או היא זקנה והוא
 ילד יועצין אותו לחלוץ וצריכין הויינין לקבוע מקום שישיבו
 בו ואחר כך תדלוץ שם בפניהם שנאמר ועלתה יבנתו השערה
 אל הזקנים וכו' לא נועדו ולא קבעו מקום אלא נקדו נקרה
 ונקראת היא והוא לפניהם וחלצו חליצתה כשרה וכו' איתה
 ואת היבם לקרות עד שהיו והיא יהיו רגילין ותהיה יכולה לקרות
 לא אבה בנשיכה אחת ואחר כך תאמר יבמי כדי שלא תהיה
 משמע דבריה אבה יבמי ומאחר שתהיה רגילה לקרות אע"פ
 שלא קראה בנשיכה אחת אין מקפידין על זה אבל אם אינה
 יכולה כרגילין אותה עד שתדע והחליצ' ביום ולא בלילה ובפני
 שליטה שיודעין להקרות כשרה ואם אחד מן השלשה גר פסול
 ואפילו היה אביו גר ואמו ישראלית לא תחלוץ עד שיהיה אביו
 ואמו מישראל ומצוהה בחמשה כדי לפרסם הדבר ואותן השנים
 אפילו היו עמי הארץ כיצד חליצ' מביאין לו כגעל של עור
 שיש לו עקב ואינו תפור בפשתן ולובשו בימין וקושר רצועותיו
 על רגלו ועומד הו' והוא בבית דין ומקרין ליבמה בלשון הקדש
 כן יבמי וגו' ואחר כך מקרין ליבם לא תפצמי לקרתי ונועץ
 רגלו בארץ והיא יושבת ומרשטת ידה בבית דין ומתיר רצועות
 הנגעל מעל רגלו וחלצ' כגעל ומשלכת אותו לארץ ומשיבט
 רוב העקב הוה היבמה לזו ואחר כך עומדת ומרקת בארץ
 כנגד פני הרוק הנראה לדיינין שבעות חליצ' שיהיה שניהם עומדים
 בשעת קריאה ובשע' רקקה וצריכין הדיינין לראו הרוק היוצא
 מפיה ואחר כך מקרין לה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את
 בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנגעל הכל בלשון
 הקדש שנאמר ככה בלשון הזה וכל היושבין שם עזנין אהיה
 חלוץ הנגעל שלשה פעמים וצריך שת' מין היבמה שת' חלוץ לו
 וחתמין הוא שיחלוץ לה העשו בעטין את' לשמן וזכונא אינו
 חלוץ שנ' ורקקה בפניו ואין זה רואה הרוק נמצ' סודר החליצ' כך
 הוא קוראה הית' הלה כן יבמי להק' לאחיו שם ביש' לא אבה
 יבמי ואח"כ דוא אמר לא תפצמי לקרתי ואח"כ חלוץ ואחר כך
 הרוק ואחר כך הקרא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את
 בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנגעל ואין דסדר
 מיצבב אלא אם לא קראה בתהלה לא היא ולא הוא או שרקקה
 ואחר כך חליצה או שקראה ואח"כ רקקה חליצה כשרה ולמה
 לא תחזור והרוק על הכדר שמת יבמה רקקה רבו ה אינה כל'
 ואינה פסולה כן האדון חליצה בלבד ולא קראה ולא רקקה
 חלוץ גתה כשרה ואין צריך לומר שחליצה וקראה ולא רקקה או
 שחליצה ורקקה ולא קראה שחליצתה כשרה כדא' בשהיו יכולין
 לדבר שהרי הן ראוין לקרות אבל אלכה אואלם אינן חלוצין
 ואם חלצו חליצת' פ' הלה ואינן כדא' ודרשת ש' ליצו שלא עשו
 כלום לפי שהודיש או הודישה אינן בני דעת רקקה בלבד ולא

יבמה שנתייבמה ואמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי ואעפ' שהיא אומר בעלתי וגרש' כופין אותו שיהלך הואיל וקדם וגרש' בגט ואם עדיין לא נירש כופין אותו שיבעול או יחלוץ ויציא בגט גירשה לאחד שלשים יום והיא אומרת לא נבעלתי מבקשים ממנו שיחלוץ לה ואם היה מורה שלא בעל כופין אותו לחלוץ היא אומרת נבעלתי והיא אומר לא בעלתי אינה צריכה חליצה שאין זה נאמן לאוסרה על כל אדם אחר שכנסה כי שמת והניח אחים רבים מצוה על הגדול לייבם או לחלוץ שנא' והיה הבכור אשר תלד מפי השמוע' למד שאינו מדבר אלא בבכור שבאחין כלומר גדול האהין יקום על שם אחיו המת חתו שנא' אשר תלד משמעו אשר ילד האם ואין משמעו אשר תלד היבם' לא רצה הגדול לייבם מחזירין על כל האחי' לא רצו החזין אצל הגדול ואומרין עליך מצוה או חלוץ או יבם ואין כופין את היבם לייבם אבל כופין אותו לחלוץ אבר הגדול המתנו לי עד שיגדיל הקטן או עד שיבא החולץ או עד שיבריא החדש' ונמלכין בו ואם לא ירצה אני אייבם או אני אחלוץ אין שומעין לו אלא אומרין לו עליך מצוה או יבם או חלוץ וכן אם היה הגדול במדינה אחרת אין אחיו הקטן יכול לומר על אחי הגדול הוא המצוה המתנו לו עד שיגיע אלא אומרין לזה שהוא כאן יבם או חלוץ יבמה הראויה ליבום שלא רצתה להתייבם דינה כדין מורדת על בעלה וכופין את יבמה לחלוץ לה ותצא בלא כתוב' ואם הניח אחיו נשי רבות כל מי שיתבע היבם מהן ליבום ולא רצתה היא המורדת וחלוץ לה ותצא בלא כתובה ושאר צרותיה שלא נתבעו נוטלות כתובתן כשאר האלמנות היו חיבמין רבים נתבע אותה הגדול לייבום והיא אינה רוצה בו ורוצה באחיו אין שומעין לה שצוה בגדול לייבם אבר הגדול אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ הרי אחי' לפנך ותבע אותה אחד מן האחין לייבום והיא אינה רוצה בו ורצת באח אחר ותצא רצתה בה אין זו מורדת באחד שנמלק הגדול שצוה בו הרי כולן ראויין והואיל והיא רוצה באחד מהן והוא רוצה בה הרי זולא מרדה ולא עוד אלא אם היה אחד מהן במדינה אחרת ואמרה הרי אני כמתנת אהיו עד שיבא וייבם אותי אבל זה אינו רוצה בו אין זו מורדת ואמרים לזה שאינו הגדול התובע אותה אם תרצה לחלוץ הרי ולידת לה כתובתה חלוץ ואם לא הרי רצתה שתשב עד שיבא או יך דואיל ואין לך דין קדימה עליו בא זה שתלתה בו ולא רצה בה חזרין אצל זה שתבע' אותה לייבום והיא אינה רוצה בו ואומרין לה אין כאן מי שרצה לייבם אלא זה ומצת יבום קדומה או תתייבם לת או תצא בלא כתובה כדין כל מורדת כל יבמה שאכרנו שדינה שתחלוץ ולא תתייב' הרי זו נוטלת כתובת' אם יש לה כתובה כשאר כל האלמנות וכן אם היה יבמה מוכה שהין או שיש בו שאר גמני אנשים חלוץ לה ונוטלת כתובתה נולדה בה גומין כשהיא שומרת יבם נסתופפה שדהו אם לא רצה לי בם יחלוץ ויטן כתובה יבמה שנדרה הנייה מיבמה כהיי בעלה או שנדרה הנייה ככל היהודים כופין אותו שיחלוץ לה ותמל כתובה ואם נדרה לאהר-כיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם לא רצה הרי זו מורדת וכן אם נמכונה בגדולה אפילו בחיי בעלה בך שלא יבם אותה אין סופין איתו לחלוץ אלא אם כן מרדה ותצא בלא כתובה יבמה שתבעה היבם לחליצה והיא אומרת איני חולצת ולא נוטלת כתובה אלא אשב בבית בעלי כשאר האלמנות אין שומעין לה שדרי הקנו אותה לזה מן השמים ורצה לייבם רצה חלוץ ומתן כתובה ולא עוד אלא אפי' אמרה אני כמתנת משה ואשב עגונה כל ימי חי' אין שומעין לה שדרי היבם אומר לה כל זמן שאת זקוקה לי אין נתנין לי אשה

אחרת ואפילו היה נשוי איפטר שישא אשה אחרת או תהיה לו מריבה בתוך ביתו מפני היבמה יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה מפני שהיתה אסורה עליו וחרי היא מותרת לייבם כמו שיתבאר אם רצה היבם לייבם ואין לה עליו כתובה כדרך שלא היה לה על בעלה חייבה עם יבמה בתוספת כמו שהיתה עם בעלה אבל אם לא כתב לה בעלה כתובה או שנכרה לו כתובתה או מחלה אותה צריך היבם לכתוב לה כתובה כשאר האלמנות היבמה קודם שיבא עליה יבמה או קודם שיחלוץ לה הרי היא אסורה להגשא לזר שנאמר לא תהיה אשה המת החתו לאיש זר ואם נשאת לאחר ובעל לוקה הוא והיא ומציאה בגט ואפילו היו לה כמה בנים מבנה ונאכרה עליה ועל יבמה ויבמה חולץ לה ואחר כך תהיה מותרת לאחרים נתקדשה לאחר לא נאסרה על יבמה אלא נותן לה הזר שקדשה גט ויבמה מייבם או חלוץ ואם היה יבמה כהן שאינו יכול לישא גרושה תצא מן הזר כגט כדאי שלא יהא החוטא נשכר ויחלוץ לה יבמה חזר הזר שגירשה מן האירוסין ונשאה אחר שחלוץ לה יבמה אין מציאין אותה מידו אבל אם גירשה מן הנשואים חזר ונשא אחר שחליצה מוציאין אותה מידו בפני שהיא חסרה לאשת איש שנשאה ויבמה בעלה שהיא אסורה על זה ועל זה כמו שבארנו והיבמה שזנתה והיא זקוקה לא נאסר' על יבמה אלא רצה חלוץ רצה מייבם כל יבמה שהיא ספק מדבריהן אם יש עליה זיקת יבם או אין עליה זיקת יבם כגון יבמה שילדה לזר שלא כלו לו חדשיו ומת בתוך שלשים יום שדינה שתחלוץ מספק מדבריהן כמו שבארנו אם הלכה ונתקדשה לאחר קודם חליצה חלוץ לה יבמה חשב עם בעלה ואם נתקדשה לכהן שהוא אסור בחליצה אינו חלוץ לה שאין אסורין על זה אשתו משום ספק דבריהן גרשה כהן או מת הרי זו חלצת ואחר כך מתרת לאחרים לכתחלה

פרק שלישי

האומר זה בני או שאמר יש לי בנים הרי זה נאמן ופטר את אשתו מן החליצה וכן היבום אבר זה אחי או שאמר יש לי אחים אינו נאמן לאסור את אשתו ולהניחה זקוקה ליבם שהרי זה מתמך לאוסרה לאחר מותו היה כחוק שיש לו אחים ואם נבעת בידתו אין לי אחים אינו נאמן וכן אם אמר על בני שמתו גזרו אין זה אחי אינו נאמן לא היה כחוק באחי ויצא עליה קול שיש שם עדים שיעידו שיש לבעלה אחים והעדים במדינה אחרת אפילו אבר הוא בשעת כיתתו אין לי אח הרי זו חרשת והכתן עד שיבואו העדים שאכרו ושאלו מי שזינה עם אשה בין פניה בין אשת איש ונתעברה ואמר זה העובר ממנו הוא ואפילו הוא כחיה לו אף על פי שהוא בנו לענין ירושה הרי זה ספק לענין יבום כשם שזנתה עם זה כך זנתה עם אחר ומאין יודע הדבר טהה בנו ודאי ודאי אין לו חוקה אלא לעולם ספק הוא והחבר דנין בו חלצת ולא בתייבמת נאמן עד אחד להעיד ליבם טהה בעלה ומתייבמת על פיו או שמת יבמה או שניתן לבעלה בן להתירה לזר אפילו עבד או אשה או גרי כסוח לפי תוכו כעיד בבית היבם כמו שמעיד באשת איש להתיר כמו שבארנו בהלכה גירושין וחבש נשים שאין בעידות זו לזו שבת בעלה כך אין בעידין לה שבת יבמה חזין עדות זו כדון אותה עזר לענין עדים שכבושישין זה את זה במיתת היבם חלל דבר שהי יבמת טהה כבזינת הים זו אומרת מת ביגלי וזו אומרת נת בעלי זו אסורה בפני בעלה של זו חזר אסורה בפני בעלה של זו שאין

לא תליצה ולא קרא' או שרקקה וקראה ולא תליצה הרי זה כהלצה
בפסולה קראה היא והוא ולא תליצה ולא רקקה לא עשה כלום
אם ככה יעשה לאיש שהמעטה שהוא החליצה והרקקה היא
שמועיל אבל הקריאה אינה מעכבת ואינה מועלת הלצה ורקקה
קראה והם יושבין או מוטין על צדיהן או שהיה סרוך הנעל
קשור על שוקו מן הארכובה ולמטה או שחליצה בפני שלשה עמי
הארץ שאינן יודעין להקרות וכן הסוכא שחליץ חליצתו כשרה
חליצה בלילה או שהלצה בפני שנים או בפני שלשה ונמצא
אחד בהן קרוב או פסול או שהיה הנעל קשור למעלה מן
הארכובה או שהתיר הוא ושמטה היא או שהתירה היא ושמט
הוא או שנתכונה היא ולא נתכוון הוא או שנתכוון הוא ולא
נתכונה היא וכן קטנה שחליצה לגדול חליצתו פסולה וכן אם
חליצה בפני יחיד ואפי' בינו לבינה ובלילה הרי זו חליצה פסולה
אבל חריש שוטף וקטן שחליצו וכל החולץ למי שהוא פטורה מן
החליצה וכן היבוס אינה חליצה : יבם שרגל היבנית
חתוכה אינו חולץ בשמאלה ואם חליצה מעל שמאל חליצת פסולה
היתה רגלו עקומה לאחור או הפוכה על צידה או שהיה
כהלך על ראשי אצבעות רגלי הרי זה אינו חולץ שהחולץ
צריך לנעוץ עקיבו בארץ זה אינו יכול ואם חליצה למי שרגלו
כך הרי חליצתה פסולה ויבמה שידיה חתוכות חליצת לכתחלה
ואפילו בשניה שלא נאמר וחליצה בידה חליצה בכנעל
של בגד אינה חליצה אבל אם חליצה בכנעל שאין לו עקב או
שהיה תפור בפשתן או שהיה מנעל של שעד או של סיב או של
שעם או של עץ או שהיה מנעל גדול שאינו יכול להלך בו או
קטן שאינו חופה את רוב רגלו או מנעל פרוס שאינו חופה רוב
הרגל או נפחת שאין מקבל רוב הרגל חליצתה פסולה
חליצה בסנדל של עץ ומחופה עוד או היתה קרקעיתו עוד ולחיו
של שיער או שחליצה בסנדל של שמאל מעל רגלו הימני או שלא
היה המנעל שלו או שלא היה גדול שיכול להלך בו או קטן
שהופה את רגלו או נפרס שהופה רוב הרגל או נפחת שמקבל
רוב הרגל חליצתה כשרה חליצה בסנדל המסוגר והמוחלט ושל
עץ שנתחזן אותו ברגלי הצורה לא החליץ בו ואם חליצה
החליצתה כשרה ואף על פי שהוא אסור בהנאה אבל סנדל של
הקרובות עץ ושל עיר הנודדת או שנעשה לכת שיקבר בו אם
חליצה בו חליצתה פסולה שהרי אינו עומד להלך בו קרעה
דכנעל מעל רגלו או שטרפתו או שהיה לבוש שני מנעלין וחליצ'
העליון אעפ' שקרעה התחתון עד שנתגלתה רגלו הרי זו חליצה
פסולה יבמה שאכלה שום או גרגיר וכיוצא בהן מדברי שברבין
את הדוק והיה הדוק זב מפיה אינו כלום עד שיהי' הדוק מעצמו
רקקה דם אם היה שותת כפיה אינו כלום ואם כיצצה ורקקה
משרשאי איפשר לדם שנתחזן בלא צחצוח דוק רקקה וקלטתו
היה קודם שיגיע לכנגד פניו כגון שהיתה ארוכה והוא קצר אינו
כלום ואם אחר שהגיע לכנגד פניו אעפ' שלא הגיע לארץ כשר
וכן אם לא ראו הדיינין הדוק כשיצא מפיה כשר חליצה
כשיצת פסולה כיצד כגון שאמרו לו חליץ לה ובכך אתה כוננה
או שאמרו לו חליץ לה שזו מצוה היא ואינה כפסדת עלך כלום
אם תרצה אחר כך ליבם תיבם וכיוצא בדברים אלו פסולה
יבם אם השעורו ואמרו לו חליץ לה על כנת שתתן לך מאתם
יו או על תנאי כך וכך אף על פי שלא נתנה היא נתקיים התנאי
חליצת כשרה שהרי נתבין לחליץ לה הכוסר מדעא על החליצה
החליצתו פסולה לפיכך ראוי לדיינין לומר לו לבטל המדעא
כדרך שיעושו בגט לחזונו וישראל והכוחו עד שחליץ אם כדרך
עשו חליצתו כשירה ואם שלא כדרך עשו כגון שהיו הדיינות או

ששערו חליצתו פסולה ואם הגוים אנסוהו מעצמן אם היה חזין
נותן שיחליץ חליצתו כשרה ואם שלא כדרך אינה חליצה כל
מקום שאמרו אינה חליצה או לא עשה כלום או אינה כלום הרי
היא כאלו לא נחליצה לו ולא נאסרו עליו קרובותיה ולא נפסלה
מן הכהונה ומותרת להתייבם וכל מקום שאמרו חליצתה פסולה
נאסרו עליו קרובותיה ונפסלה מן הכהונה ונאסרה על הארץ
ואינה מתייבמת ואינה מותרת להנשא לזר עד שתחלוץ חליצה
כשרה עברה ובשאת הרי זה חולץ לה חליצה כשרה והיא הרי
בעלה ואין מוציאין אותה מיד יבמה שגדלה בין הארץ הרי
זו מותרת להתייבם ואין חוששין לה שמא חליצה לאחד מהן בינו
לבינה ונפסלה עליהן אבל אם ראינוה שחליצה נעלו של אחד
כהן נפסלה שמא נתכונה לחליצה וצריכה חליצה כשר לזהירה
לזר גט חליצה שאנו כותבין לה אינו אלא מעשה בית דין מדי
שידיה בידה ראינו שחליצה ואין הדיינין חולצין אלא אם כן
מכירין לפיכך מי שראו זאת שחליצה כותבין לה גט חליצה אעפ'
שאינן מכירין שזו היא בת פלוני ואשת פלוני ושזה שחליץ לה
אחיו הוא שהרי הדיינין שחליצה בפניהן הכירו זה וזה כך חליצה

זה נוסח גט חליצה

שנהגו בו העם ביום פלוני כך וכך לירח פלוני שנתכונן וכן
לבריאת עלמא למינינא דרגילנא למיכני בה במקום פלוני
אנחנא דיני דמקצתנא חתימין לתתא במותב תלתא כחדא ה
חיינא יתבין בבית דינא וסליקא לקדמנא פלני ברת פלני ארבות
פלני אתקרבית לקדמנא גברא דד דשמיא פלוני בר פלוני וכן
אמרת לנא פלנית דא פלוני בר פלוני דנה אחוה דפלוני בעל
מאבוה הוה דהוינא נסיבא ליה ושכיב וחי לדבן ולכל ישראל
שבק ובר וברת ירית ומרצין ומוקים שמא בישדאל לא שבק
והדין פלוני אחיה חי ליבומי יתי כען רבנן אמרו ליה אי בני
לייבומי יתי יבם ואי לא יטלע לי רגליה דימינא קדמינן ואמרו
סייני מעל רגליה וארוק באנפוחי ואשתמודעמיה לפלני דנא
דאחיה דפלוני מיתנא מאבוהי הוא ואמרנן ליה אי צבית לייבומי
יתא יבם ואי לא אטלע ליה קדמנא רגלך דימינא ותשרי סינן
מעל רגלך ותרוק ב:אנפך ועמי ואמר לנא לית אנא צבי לייבומי
יתא מייד אקרינא לפלנית דא מאן יבמי להקי לאחזי שם בישד'
לא אבא יבמי ואף להאי פלוני אקרינא ליה לא חצינא לקחתה
ואטלע ליה רגליה דימינא ועדת סיניה מעל רגליה ורקת
באנפוחי ורקא דאיתחזי לנא מפומא על ארעא וחוב אקרינא
לפלנית דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחוה והיב
אקרינא ונקר' שמו בישד' בית חליץ הנעל ואמרנן דימינא וזה
יתבין קדמנא ענינה בתריה חליץ הנעל חליץ הנעל חליץ הנעל
הלת זיכנין ומדאיתעביד עובדא דא קדמנא שדינא לפלנית דא
לכהך לדתנסב לכל מאן דתעבי ואינש לא יבנה בידה מן יבמה
דכן ולעלם ובעת מיכנה פלנית דא גישא דחליצתה דא וכתבנא
וזהבנא ויהבנא לה לזכו כדת משה וישראל פלני בר פלוני עד
פלני בר פלוני עד ומעדידן עליו שלשה או שנים כן השלטה או
שנים שדאו החליצה אף על פי שאינן הדיינין שחליצה בפניהן
כנו שבארנו ואפילו אשה או עבד או קטן שהוא כבד וכן
נאכנין לומר זה פלוני אחי פלוני חז הוא ובכרתו וחליצתו על פיו
מה שאין כן בשאר עדיות של תורה בין לעדות כבן בין לעדות
איסור שזה דבר העושה להגלות הוא ואיפשר לידע אמת הדבר
שלא כפיצו כענין שבארנו בסוף הלכות גירושין ואם רצה הדיינים
ליבם בקדש וכיבם וכחכ לה כתובה כנו שרדעו

והיה חבמר אשר תלד פרט לאילונית שאינה ראויה לילד
מתולדת בריותה לא תהיה אשת זכות פרט לאשת שוטה וקטן
כפני שאין להם אישות כלל ולקחה לו לאשה פרט לערוה שאין
לו בה לקוחין כיצד יבמה שהיא ערוה על יבמה כגון שהיתה
אחת אשתו או אמה או בתה הרי זו פטור מן החליצ' ומן היבום
ואין לו עליה זיקה כלל שנ' ולקחה לו לאשה ויבמה מי שראויה
לקוחין וקידושין תופסין בה היא זקוקה ליבם היתה היבמה
אחריה על יבמה איסור לאו או איסור עשה או שהיתה שנייה
הרי זו חולצת ולא מתייבמת ומפני מה צריכה חליצה מפני
שיש בה לקוחין הואיל וקידושין תופסין בהם הרי הם זקוקת
ליבם ומן הדין היה שיתייבמו שהיבום כעצת עשה וכל מקום
שאתה מוצא עשה ולא תעשה יבא עשה וידחה את לא תעשה
אבל חכמי גזרו שלא יתייבמו חיבי לאוין ולא שכינת גזרה שמה
יבא עליה פעם שנייה והרי ביאתה אכורה ואין שם כעוה שאין
כעוה עשה אלא ביאה ראשונה בלבד לפיכך אם עבר ובעל
בבמה האכורה לו משום לאו או משום עשה ואין צריך לומר
שנייה הרי זה קנה קנין גמור ומציא' כגט ויהיו כל צרותי מותרות
לד שודי נפטרו ויבמה שהיא אלכנה מן הנשואין ובא עליה
מן גזל לא נפטרה צרתה שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה
והואיל לא קנה מן התורה קנין גמור לא הותרה צרתה לזר עד
שתחליף היתה היבמה ערוה על בעלה כגון שעבר או טעה ולקח
אחותו מאביו ונפלה לפג' אחיו אין זו אשתו שאין קידושין תופסין
בה ואינה לא בת יבום ולא בת חליצה ואם היתה לה צרה חולצת
ולא מתייבמת ואם היתה זו שהיא ערוה על הבעל מותרת לייבם
דעה היבם לישא אותה ולייבם צרתה הרשות בידו היתה היבמה
אסורה על בעלה משום לאו או משום עשה או שהיתה שנייה
לבעל ולא היתה אסורה על היבם מצד אלו הצדדים הרי זו
מותרת לייבם חוץ במחזור גרשהו משנשאת ומת שהיא חולצת
ולא מתייבמת וכן יבמה שהיא ספק ערוה על היבם או ספק ערוה
על בעל הרי זו חולצת ולא מתייבמת לפי מי שקדש אשה בספק
קדושין ואחר כך מת אחיו שהיה נושא אותה ונפלה לו ליבום
שהיא ספק אחת אשתו הרי זו חולצת ולא מתייבמת ומציא את
אשתו כגט בספק ושתייהן אסורות עליו יבמתו כפני שהיא ספק
ערוה ואיסורו מפני שהיא ספק קרובת חליצתו שהיא כשנייה
כמו שבארנו מי שמת אחיו והניח שתי נשים האחת אסורה עליו
כשם ערוה והשניי' אינה ערוה כשם שהערוה פטור מן החליצה
ומן היבום כך צרתה פטורה ולא נפלה לו זיקה כלל על בית זה
שטאמר אשר לא יבנה את בית אחיו בית שיש לו ליקוחין באי זה
מן שדצ' הוא שיש לו עליה זיקה ובית שמקצתו אינו יכול לבנותו
שהוא אין לו בה לקוחין אינו בונה אפילו במקצתו שהיה מותר
ונבצאת צרת הערוה ערוה עליו משום אשת אחיו שהרי אין לו
עליה זיקה לפיכך ראובן שמת והניח שתי נשים האחת ערוה על
שבעון ושתייהן ראיות לזיו אין לשמעון זיקה על בית זה והרי
שתין תחת זיקת לוי יבם לוי האחת כהן שהיא צרת ערוה של
שמעון והיתה לו אשה אחרת וכת לוי ונפלה שתייהן לפני שמעון
שדיון פטורות מן החליצה ומן היבום כשמעון האחת כפני
שהיה שתי ערוה והשנייה כפני שהיא צרתה וכן הדין ביצרת
שמה עד סוף העולם שכל אשה שאין לו עליה זיקה באיסור
אשת אח עומדת לעולם וכן אשת אחוה שלא היה בעולמו הואיל
ואין לו עליה זיקה שטאב' כי ישבו אחים יחדיו עד שישבו שניהם
בעולם הרי זו ערוה עליו לעולם משום אשת אח ופוטרת צרתה
כיצד ראובן שמת והניח אשה ונפלה לפני שמעון ואחר שמת
ראובן נולד לו בין שמולד לוי קודם שיבס' לה שמעון בין שנולד

אחד שיבס' הרי אשת ראובן ערוה על לוי לעולם לפיכך אם מת
שמעון ונפלה זו וצרתה לפני לוי שתיהן פטורות מן החליצה וכן
הייבום עשה שמעון כאב' ביבמתו אשת ראובן וכת קודם שיבס'
אותה הרי לוי חולץ לצרתה ולא יבס' שאין המאב' קונה ביבמה
קנין גמור כמו שבארנו אשה שזינתה תחת בעלה בלעזן ובעדו
וכת קודם שיגרשנה ונפלה לפני יבם הרי היא פטור מן החליצה
ומן היבום וכן צרתה כאילו היתה ערוה על היבם מפני שטובאה
כתוב בה בעדיות שנאמר והיא נשואה אבל סוטה שמת בעלה
קודם שישקנה כי המרים או שאינה בת שתייה אלא בתגירושין
הרי זו חולצת ולא מתייבמת ואם היתה לה צרה הרי צרתה מותר'
וחולצת או מתייבמת וכן שתי יבמות הבאות מבית אחד שהיתה
מאחת מהן שנייה על היבם או מחיבי לאוין או מחיבי עשה או
אילונית הרי צרתה מותרת וחולצת או מתייבמת אבל החולץ
ליבמתו והלכה אחת חליצתו או אמה וכיוצא בהם ונשאת לאחיו
ולו אשה אחרת ומת ונפלה שתייהן לפני כשם שקרובת חליצתו
אסור עליה כך צרתה אסורה והרי שתיהן כשניות לו וחולצות ולא
מתייבמות ומפני מה אסרו צרת קרובת חליצתו מפני שמתחלפת
בצרת חליצתו שתי יבמות הבאות מבית אחד שהאחד מהן ערוה
על היבם והרי הערוה אילוני' צרתה מותרת וחולצת או מתייבמת
הואיל והאילונית אינה בת יבום וחליצה הרי זו כמו שאינו נפלה
זקתו על צרתה בלבד וכן אם גירש אחיו את הערוה או מיאנה
בו קודם שיבס' או שמתה בחי בעלה ואח' כך מת אחיו הרי צרתה
מותרת וחולצת או מתייבמת ואין אכזרין הואיל ונעש' צרה לערוה
שעה אחת תאסר לעולם שאין הצרה אסורה עד שתהיה צרת
ערוה בשעת נפילה ליבם היתה זו שהיא ערוה על היבם כקודש'
לאחיו שבת בספק או מגורשת כמנו בספק או שהיתה קננה
הראויה למאן ולא מיאנה ב' אחד בחי' אעפ' שמיאנ' ביבם צרתה
חולצת ולא מתייבמת הלכה צרת ערוה ונשאת לאחד ואחר
כך נביצאת הערוה אילונית חצא הצרה כבעלה ומיבמה וצריכה
גט כבעלה וחליצה מיבמה כדי להתירה לשוק יבם היבם הצרה
כפני שדכו שהערוה אילונית ונביצאת הערוה שאינה אילונית
חצא מיבמה כגט והולד כמזר שלשה אחין שנים כהם נשואין
שתי אחיות ואחד מהן נשוי נכרית מת הנשוי נכרית ואחר כך מת
אחד מבעלי אחות הרי הנכרי חולצת ולא מתייבמת מפני שהיא
צרת אחת אשתו בזיקת אחיו שמת אחרון ולא עוד אלא אפילו
גרש אחד מבעלי אחות את אשתו אחר שמת הנשוי נכרית וכת
הבגרש הרי הנכרית חולצת ולא מתייבמת הואיל ונעשית צרת
אחות אשתו בזיקת שעה אחת שאם תתייבם שמה יבא לייבם
אותה ואפילו לא גירש זה שמת אחרון את אשתו ומפני מה לא
גזרו דבר זה בנישואין שהרי צרת ערוה כנשואין אם גרש את
הערוה ומת צרתה מותרת לייבם כמו שבארנו מפני שאיסור צרת
הערוה כנשואין ידוע לכל ואינן באין להתיר הצרה אם לא גירש
הערוה ואיסור צרת ערוה בזיקה אינו ידוע לכל ובאין להתיר
הצרה ואפילו לא נתגרשה הערוה שלשה אחין נשואין שלש נשים
נכריות כת אחד מהן ועש' השני כאב' ביבמתו וכת קודם שיבס'
ונפלה שתייהן לפני היבם הרי אלו חולצות ולא מתייבמות כפני
שבעלת המאמר עליה זיקת שני יבמין ונביצאת כאלו היא אשת
שני בתים חדשו חכמים ואמרו אשת המת ולא אשת שני בתים
לפיכך כל אשה שעליה זיקת שני יבמין חולצת ולא כתיב בכת
וכן צרתה ואיסורן כדברי סופרים ומפני מה לא חליצת לבעלת
המאמר שעליה זיקת שני יבמין ויבס' צרתה גזרה שלא יאמרו
שתי יבמות דבאת כבית אחד אחת חולצת ואחת מתייבמת ולפיכך
אסרו אף צרתה עשה מאמר ביבמתו ונתקן גט למאמרו וכת הורה

[Handwritten scribble]

[Handwritten mark]

בגדשה לשניהן ושניהן אסורין בקרובותיה ואחד מהן חולץ וכן
 אם נתן גט ליבמתו וחדר ונתן אחיו גט לצרתה כל אחד אסור
 בקרובות זו שנתן לה הגט וכן אם נתן מאמר אחד מאמר כמו
 שבארנו אבל היבם שחולץ ליבמתו וחדר וחולץ לצרתה בין הוא
 בין אחיו וכן שני יבמיו שחולצו זה אחר זה ליבמה אחת אין חליצו
 אחרונה כלום ואין החולץ אותה באחרונה אסור בקרובותיה
 שזה כחולץ לשאר הנשים שאין לו עליהן זיקה וכן הבעל
 יבימתו וחדר בין הוא בין אחיו וחולץ לה או לצרתה אין חליצה
 זו כלום וכן אם חזר אחיו ונתן גט לה או לצרתה אינו כלום חזר
 אחיו ונתן לה מאמר או בעל לא עשה כלום מאמר שבעל אחיו
 תחלה קנה קנין גמור ואין הקיבושין חופסין באשת איש אבל
 אם נתן מאמר לצרתה או בעל צרתה צריכ' גט ממנו כמו שבארנו
 שני יבמין שיבמו שתי יבמות הבאות מבית אחד ולא נודע מי
 יבם תחלה שניהם יציאו בגט ויחזרו לזרים ואסורות ליבמין

לפיכך ראובן שהיה בירושלם ולו שתי נשים אחת בעכו ואחת
 בצור ושמעון אחיו בעכו ולוי אחיו בצור ושמעון שמת ראובן
 הדין נתן שלא יבם אחד מהן עד שיודע מה עשה אחיו שמא
 קדם ויבם קדם אחד מהן ויבם אין מוציאין מיד עד שיודע
 שאחיו יבם תחלה רצה האחד לחלוץ קודם שיודע מה עשה אחיו
 אין מונעין אותו יבם קטן בן תשע שנים אחד ביאתו כמאמר
 מן הגדול שאינו קונה קנין גמור ומאמר בן תשע שנים ויום אחד
 אם נתנו בתחלה בעל וחדר הוא פוסל בו על הגדול אבל אם
 נתנו בסוף אינו כלום וגיטו וחליצתו אינם כלום בין בתחלה
 בין בסוף כיצד בין תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו או שנתן
 לה מאמר תחלה פסלה על שאר אחיו אבל אם עשה הגדול
 מאמר ביבמתו וחדר בן תשע שנים ויום אחד ונתן לה או לצרתה
 מאמר לא עשה כלום ולא פסלה על אחיו הגדול חזר בן תשע שני
 ויום אחד ובא עליה או על צרתה אחד מאמר אחיו הגדול פסלה
 על הגדול כשני גדולים שעשו מאמר אחד מאמר כמו שבארנו
 בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו וחדר אחיו הגדול ובא
 עליה או חולץ או נתן גט או בעל לה או לצרתה הרי זה פסלה על
 הקטן וכן אם חזר הקטן ובא על צרתה או בא אחיו האחד שהיא
 בן תשע שנים ויום אחד עליה או על צרתה נפסלה עליו כדן כל
 מאמר ומאמר בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו והגדול
 חליצו בא עליה משהגדול צריכה גט וחליצה גט מפני ביאתו שהיא
 כמאמר חליצה להחזיק לזר שיהיה נשואה בעלה שקונה

קניין גמור ואם בא עליה משהגדול הרי זו צריכה גט בלבד ואחד
 בן תשע שנים ויום אחד ואחד בן עשרים שנה שלא הביא שתי
 שערות ולא נולדו בו סימני סריס כמו שבארנו בתולת הזכר
 קטנה שראו למאן והחזרתה אעפ' שקידושי שתיהן מדברי סופרי
 כמו שבארנו שני מיני קידושין הן קטנה יש לה קידושין כדי
 שלא ינהגו בה כנהג הפקר וקידושיה תלויין עד שתגדיל וחדשת
 תקנו לה נישואין כדי שלא תשאר פנויה לעולם לפיכך אם היו
 כל היבמות הבאות מבית אחד קטנות וחדשות ביאתה של אחת
 כהן פוטרת את כולן היתה אחת חדשה ואחת קטנה אין ביאה
 אחת מהן פוטרת צרתה וכיצד תקנות כלמדין הקטנה שתמאן
 וכונס את החדשה ואם רצה לגרש כותב לה גט אחר שיבא עליה
 ותותר לזר היתה אחת פקחת ואחת חדשה ביאת הפיקחת או
 חליצתה פוטרת החדשה ואין ביאת החדשה פוטרת הפיקחת שאין
 קידושיה אלא מדבריהן וכן גדולה וקטנה ביאת הגדולה או חליצתה
 פוטרת הקטנה ואין ביאה הקטנה פוטרת את הגדולה הרי שתיהן
 קטנות הראיות למאן ובא היבם על אחת מהן וחדר ובא או הוא

או אחיו על השנייה לא פסל את הראשונה אבל מלמדן את
 השנייה שתמאן ויקיים זה יבימתו הקטנה שנבעלה תחלה וכן
 הדין בקטנה וחדשת שבא היבם תחלה על הקטנה וחדר ובא ה'
 או אחיו על החדשת לא פסל את הקטנה וחדשת צריכה גט
 שביאת הקטנה מעולה מביאת החדשת שהקטנה ראיה לאחד
 זמן לפיכך יקיים הקטנה שנבעלה תחלה בא היבם תחלה על
 החדשת וחדר ובא הוא או אחיו על הקטנה פסל את החדשת

ומלמדן הקטנה שתמאן והחדשת יוצאה בגט היו אחת פקחת
 ואחת חדשה בא היבם על הפקחת וחדר ובא הוא או אחיו על
 החדשת לא פסל את הפקחת והחדשה צריכה גט בא היבם על
 החדשת וחדר הוא או אחיו ובא על הפיקחת פסל את החדשת
 והחדשת יוצאה בגט והפקחת בגט ובחליצה היו גדולה וקטנה
 ובא על הגדולה וחדר הוא או אחיו ובא על הקטנה לא פסל הגדולה
 ומלמדן את הקטנה שתמאן בא על הקטנה וחדר ובא הוא או
 אחיו על הגדולה מלמדן את הקטנה שתמאן ויקיים הגדולה
 שבעלתה קונה קנין גמור

פרק ששי

יש אחין שראויין ליבום או לחליצה ויש אחין שאין ראויין לא
 ליבום ולא לחליצה ואין להם זיקה כלל אלא יבמתו כוחות
 לזר ויש אחים שראויין לחליצה ואינן ראויין ליבום ויש אחין
 שהן ראויין ליבום ואינן ראויין לחליצה ואילו הן שאין להם זיקה
 כלל סריס חמה ואגודתניט' מפני שאינן ראויין לילד ולא היה להן
 שעת הכושר ואילו כיבמין ולא חולצין החדש והשונה והקטן
 מפני שאין בהן דעת לחלוץ וכשיבם החדש אינו מוציא לעולם
 שבעלתו עושה אותה אשת איש גמורה ואין גירושין גירושין
 גמורין וכן תשע שנים ויום אחד שיבם אינו יכול לגרש עד
 שיגדיל כמו שבארנו ואלו חולצין ולא כיבמין הספיקות
 כגון שהיתה ספק ערוה על אחיו ופצוע דבא וברות שפכה וכיוצא
 בהן ממיני הסריס והזקן בזהר שתשש כוז וכשל ואם בעל
 סריס אדם קנה שדדי היתה לו שעת הכושר ומוציא בגט מפני
 שהוא אסור לבא בקהל והטומטום חולץ לא מייבם מפני שהוא
 ספק ואם נקרע ונביצא זכר רצה לחלוץ רצה מיבם ושאר האחין
 או חולצין או כיבמין יש יבמות שהן ראיות לחליצה או ליבום
 ויש יבמות שאינן ראיות לא לחליצה ולא ליבום ואין עליהם

זיקה כלל וכוהרות להנשא לזר ויש יבמות שהן ראיות לחליצה
 אבל לא ליבום ויש יבמות שהן ראיות ליבום אבל לא לחליצה
 ואילו שבייבמות ולא חולצות החדשת והשונה והקטנה לפי
 שאין בהן דעת לקרות ולהבין ואם רצה היבם לגרש וחדשת
 בגט אחד שיבעול אותה הרי זה בגרש ואילו שחולצות ולא
 כתייבמת איסורי לאוין והשניות ואיסורי עשה כמו שיתבאר
 וכל אשה שהיא ספק בגדשת חולצת ולא כתייבמת שבא יפגע
 בערוה שאשת אחיו שגדשה אסרה עליו מנישואין ערוה אבל
 מי שהוא מקודשת לאחיו בספק קידושין הרי הוא כשאר כל
 היבמות חולצת או כתייבמת שאין כאן דבר להשילן וכן אשת
 החדש חקנה ועקרה הרי הן כשאר כל היבמות רצה חולץ רצה
 מיבם שחקנה ועקרה היתה להן שעת הכושר ואילו הן שהן
 פטורין מן החליצה וכן היבום אשת סריס חמה ואגודתניט' ואשת
 השוטה ואשת הקטן ואילונית וכי' שהיא ערוה שנאמר ולא יבמה
 שבו מישראל פרט לסריס חמה ואגודתניט' ששנים מדוי' ואלו
 ואינן ראויין לילד בתולת בריתן הרי הן כמין בפני עצמן והיה

בשני שתי נשים פקחות האחת מהן עלוה על הפקח וזאת הורש
 שתייהן פסדות על כל פני אם נישואי העדה נישואין דרי השני
 צרת ופסוד ואם אין נישואי העדה נישואין כך לא יהיו נישואי צרת
 נישואין ויהיה בתו וכיצא בה חרשת ונשואה לאחיו הפקח צרתה
 חלוצת ולא מתייבמת שאין נישואי החרשת נישואין גמורין כל
 מקור שאמרנו בהלכות אלו שתי אחות אחת שתי אחיות או אשה
 ובתה או אשה ובת בתה וכיצא בהן ענין הדברי שהן שתי נשי
 שהאחת מהן ערוה עם האחרת ואי אפשר לישא שתיהן משום
 ערוה וכן כל מקום שאמרנו אחות אשתו או אחות יבמתו אחד
 אחותה או אמה או בתה ענין הדברים אחת מקרובותיה שהן
 ערוה עמה

פרק שמיני

מי שקידש אחת משתי אחיות ואין ידוע אי זה מהן קידש ובת וזו
 אח אחד חולץ לשתייהן כדי להתייר לאחרין היו לו שני אחין אחד
 חולץ לאחת מהן בתולה והשני מיבם לשנייה על כל פנים אם
 זו היא שקידש אחיו הרי יבם אותה ואם אינה אשת אחיו הרי נשא
 אשה משאר הנשים ואותה שהיתה אשת אחיו כבר נחלצה אבל
 לא יבם האחד תולה שכא האחרת היא אשת אחיו ונמצא שנשא
 קרובתו וקצתו קדמו שני האחים וכנסו שתי היבמות אין מוציאין
 אותן מידן שנים שקדשו שתי אחיות זה אינו ידוע אי זו קדשה
 אינו ידוע אי זו קידש ובתו שניהן לזה אח ולזה אח זה חולץ
 לשתייהן זה חולץ לשתייהן לזה אח ואחד ולזה שנים היחודי חולץ
 לשתייהן בתולה והשני אחד חולץ ראשו והשני מיבם ואם קדמו
 ונכנסו אין מוציאין מידן ואפי' היו כהנים שהחליצה שחולץ היחודי
 בספק חולץ והחלוצה אסור לכהן מדברי סופרים ובספק חלוצה
 לא גורוהו לזה שני אחין ולזה שני אחין אחריו של זה חולץ לאח
 ואחר של זה חולץ לאחרת ואחר כך האח השני של זה מיבם
 חלוצתו של זה והאח השני של זה מיבם חלוצתו של זה קדמו
 שניהן חלוצה לשתייהן לא יבמו שני האחים האחרים אלא אחד
 חולץ בתולה ואחיו מיבם לשנייה ואם קדמו וכנסו אין מוציאין
 מידן האשה שהיו לה בנים והיו לכלתה בנים ונתעברה האשה
 ונתעברה בלתי ולדה שתייהן במחבוא אחת ונתעברו שני הילדי
 והגדול והתערובת ונשאו נשים ובתו כיצד הן ניתרות בני הבלה
 חלוצין לשתייהן תולה ולא מייבמין שכל אחד מהן ספק שהיא
 אשת אחיו והיה כותרת לו ספק שהיא אשת אחי אביו שהיא
 ערוה עליו אבל בני הזקנה או חלוצין או מייבמין שאם היא זו
 אשת אחיו הרי יבמה ואם היא אשת בן אחיו כותרת להגשא לו
 טביר נחלצה כותרה בנים הידועים של זקנה ושל בלתי והרי
 בני התערובת קיימין בני התערובת לנשי בני הזקנה חלוצין ולא
 מיבמים שהיא ספק אשת אחי אביו שהיא ערוה עליו ספק אשת
 אחי שהיא מתרת ליבמה ולנשי בני הבלה אחד חולץ בתולה
 ואחד מיבם על כל פנים אם בן הבלה הוא שחולץ תולה הרי
 חולץ אשת אחיו והשני בן התערובת הוא בן הזקנה וכותר לו
 לישא אשת בן אחיו אחר שחלצה מיבמה ואם זה שחולץ תולה
 הוא בן הזקנה הרי חולץ לאשת בן אחיו ולא עשה כלום והשני
 בן התערובת הוא בן הבלה והרי יבם אשת אחיו מי שלא שהתה
 אחד מיהא בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן
 השעה לראשון אם בן שבעה לאהרן והיו לה בנים מן הראשון
 וכן השני אם בת זה הבן הספק בני הראשון ובני השני חלוצין
 לאשתו ולא מייבמין שכל אחד מהן שייבא ליבם שכא אינו אחיו
 באביו והרי הוא אחיו באביו כודאי ואשת אחיו באביו אסור עליו
 לעולם כנסו ערוה וכן זה הבן הספק חולץ לנשותיהן ולא מיבם

יהיה בן לראשון וכן לשני שלא באשה זו שנשאת בתוך זמן וזאת
 אחד מהן הרי הבן הספק חולץ לאשת זה שבת או מיבם שאם
 אחיו מאביו הוא הרי יבם את אשתו
 אחיו מאביו הרי אין ביניהן אחוה כלל לפיכך מותר לו לישא
 את אשתו בת הבן הספק אחד כישני הבנים הודאין חולץ
 לאשתו תולה והשני מיבם על כל פנים אם אחיו הוא הרי יבם
 את אשתו ואם אינו אחיו והוא בן האב האחר הרי נחלצה כאחיו
 בעלה מי שחולץ בעלה למדינת אחרת ושבעה שבת ונשאת ואחר
 כך בא הבעל הראשון ובתו שניהן ולזה אחין ולזה אחין אחיו
 של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין דבש נשים שהיה לכל
 אותן מהן בן ידוע ונתעברו חבשותן ולדו כאחד בכחבואה אות
 חמשה בנים אחרים ונתעברו הילדים והגדולו התערובת ונשאו
 נשים ובתו חמשה האבשים ונפלו חמש הנשים לפני החמשה
 הבנים הודאין שאין אחד מהן ידוע אי זו היא אשת אחיו כיצד
 תקנתן ארבע מהן חולצין לאחת תולה והחמישי ישא זו שחלצה
 ארבע חלוצות על כל פנים כיצד אם אשת אחיו הוא הרי יבם
 אותה ואם אינה אשת אחיו הרי היא אשת אח אחד מארבע והרי
 חלוצה לה ארבעתן תולה וכן השנייה חולצין לה ארבע והאחד
 בן הארבעה יהיה זה שנסו הראשון והדומישי ישאנה עד שנביצא
 הבנים החמשה נשאו חמשה הנשים אחר שחלצה כל אחת מהן
 ארבע חלוצות חלוצים חוזה בכל הספיקות הללו בעיקרי אלו
 שכל מי שנכתב לך שבא בת חלוצה היא לאיש זה או איב צריכה
 לחלוצה מכאן אינה ניתרת להנש' לזר עד שיהלך לה אותו האיש
 וכל מי שיסתפק לך שבא ביאתה אסורה על איש זה בין בדברי
 תורה בין בדברי סופרים אינה מתייבמת לו וכל שחלצה חלוצה
 בעולה או נבעלה בעולה כשרה הותרה צרתה לזר ועל דרך זו
 תבין ותורה בכל הכפיקות שיארעו לענין יבום וחלוצה שהרי
 ביארנו כל העיקרין שעליהן תכתוב ותדע מי הו' שחולץ וכי הוא
 שמיבם וכי היא הפטורה כן החלוצה וכן היבום וכי היא
 הראיה ליבום

הלכות נערה בתולה

יש בכללן חמש מצות שלש מצות עשה ושתי מצות לא
 תעשה
 א' לקנוס הנפחה
 ב' שישא האונס אנוסה
 ג' שלא יגרש האונס
 ד' שתשב אשת מוציא שם רע תחת בעלה לעולם
 ה' של יגר מוציא שם רע את אשתו וביא' כיצו אילו בפרקי אר"ו

פרק שלישי

מי שפיתת בתולה קונסין אותו משקל חבשים סלעים של כסף
 כזקק והוא הנקרא קנס וכן אם אנס אותה וקנס זה מצות עשה
 של תורה שב' ונתן האיש השוכב עמה לאביו הנערה חבשי כסף
 ואיזה הוא כפתה ואיזה הו' אנס כפתה לרצונה אונס שבא עליה
 בעל כרחו כל הנבעלת בשד' הרי זו בחוק אנוס ודנין אותה בדין
 אנוסה עד שיעידו העד' שברצונ' נבעלה וכל הנבעלת בעד' הרי
 זו בחזקת כפותה כפני שלא זעקה עד שיעידו העדים שהי אנוסה
 כגון שחולץ לה ודב' ואמר לה אם תזקקי אדרונ' אתך הכפותה
 שלא רצת להנשא לכפותה או שלא רצה אביה ליהנה לו או שלא
 רצה הוא לכנ' הרי זה נתן קנס והחלד ואין כופין אהו לכנ' ואם
 רצו וכבכה אינו כשילך קנס אלא כותב לה כתובה כשאר הבתולות

להתירה שדמאמר שאסרה הרי בטל רצה חלץ רצה מייבם
בן תשע שנים וחס אחד שבא על יבמתו ומת כשהו קטן ונפלה
פעם שנייה לפני אחיו הגדול הרי זו חולצת ולא מתייבמת שביאת
בן תשע שנים חוס אחד כמאמר מן הגדול כמו שבארנו ונמצא
עליה זיקת שני יבמין מי שהציה טפחה ודציה בת חורין
שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו
שניהן מתייבמת ללוי ואינה אשת שני מתים אם קדושי ראובן
קידושין אין קידושי שמעון כלום ואם קידושי שמעון קידושין
אין קידושי ראובן כלום :

פרק שביעי

שנים מן האוהן נשואין לשתי אחיות ומתו שניהן ולא נדע איזה
בהן מת ראשו הואיל ואי אפשר לייבם שתיהן והרי זיקה נפלה
על שתיהן שתיהן חולצות ולא מתייבמות ואפילו היתה אח מהן
אסורה על הייבם משום שנייה או מחייבי עשה או מחייבי לאוין
הרי אלו חולצות ולא מתייבמות אבל אם היתה אחד מהן ערוה
עליו כגון שהיתה אם אשתו או בתה הרי אחרתה כותר לו ורצה
חלץ ורצה מייבם שהרי לא נפלה זיקתו על שתיהן שאין זיקה
על הערוה היתה אחת מהן אסורה על יבם זה משום ערוה
והאחרת אסורה על היבם השני משום ערוה והאסור לזה מותר
לאוהו והאסור לזה מתרת לאוהו שהרי נפלה זיקת כל אחד
מהן על המתרת לו בלבד ורצה חלץ רצה מייבם לזו המתרת
לו מת אחד מן האוהן ונפלה אשתו ליבם ואחר כך מת שני
ונפלה אשתו ליבם שהיא אחות הראשונה והרי שתיהן קיימות
שתיהן חולצות ולא מתייבמות כמו שבארנו מתה האחרונה
חזרה הראשונה להתירה וחולצת או מתייבמת מתה הראשונה
הרי אחרונה באיסורה עומדת וחולצת ולא מתייבמת שהרי לא
היתה ראויה לייבום בשעת נפילהה וכן אם קדם אחד מן
האוהן וחלץ לאחרונה הותרה הראשונה לשאר האוהן שהרי
הזיקה שאסרה אותה הסירה אחיו בחליצתו וכן אם היתה
ראשונה ערוה על אחד מן האוהן וקדם וייבם את האחרונה
שהיא כמתרת לו הותרה הראשונה לשאר האוהן שהרי האחרונה
שאסרה אותה עליהן נתבבמה למותר לה אבל אם היתה
האחרונה שהיא אסורה על אחת מהן בלבד משום ערוה הרי
היא מייבם לראשונה ושאר האוהן אסורין בשתייהן וחולצין ולא
מייבמין כמו שבארנו ואם קדמו וכנסו כל אחד אחת מן האחיות
בוציאין אותן מהן שלשה אחין שנים מהן נשואין לשתי אחיות
מת אחד מהן מבעלי אחיות ועשה השלישי ביבמתו כאמר ואחר
כך מת בעל אחת השני ונפלה האחת השני לפני האח השלישי
הרי זה נתן גט לבעלת המאם וחלץ לה וחלץ לאחת ידאשינה
כדי להתירן לד מת זה שעשה המאמר והיתה לו אשה אחרת
ונפל שתייהן לפני בעל האחת בעלת המאם פטורה מן החליצה
וכן היבום שהרי היא אדום אשתו והאשה האחרת חולצת ולא
מתייבמת שאין הבאבר קונה קנין גבור עד שיפטר את הערה
האחד מן היבמין שקדש אחת יבמתו אומדן לו המתן
ואל תגרשנה ואל תשאנה עד שיבם אחין או יחלץ ליבמה זו
הזיקה לכלכם חלץ לה אחיו או יבמה או שכת היבמה הרי
זה יבום אדום כהו אחיו כלם כוציא את אדוםנו בנט
ויבמתו בחליצ ואם מתה אדוםנו בין שמה קודם מיתת האהין

בין שמתה לאחד מידת האוהן חזרה היבמה להתירה ורצה חלץ
רצה מיבם שלשה אחין שנים מהן נשואין לשתי אחיות ויש
לכל אחת משתייהן צרה ומתו הנשואין את האחות ונפלו האחות
וערותיהם לפני יבם אם חלץ לצרות נפכה האחות
אבל אם חלץ לאחות לא נפטרו צרותיהן עד שיהלצו הערות
מפני שחליצת אחיו חליצה שאינה מעלה וחליצה שאינה מעלה
אינה פוטרת את הצרה כמו שבארנו ידאה לי שכך חזין
בשתי יבמות הבאות מבית אחד והאחת מהן אסורה על יבמה
משו שני או מחייבי לאוי או מחייבי עשה שאם חלץ לאחתה לא
חלץ צרת חלץ לצרה הותרה האסור ג' אחין שנים מהן נשואין
שתי אחיות והשלישי נשוי נכרית כת אחד מבעלי אחיות ויבם
הנשוי נכרית את אשתו ואחר כך מתה אשתו של שני ואחר כך
מת השלישי ונפל שתי נשוי לפני השני שאין לו אשה הרי זה
פטורה מן החליצה וכן הייבום האחת מפני שהיתה אחת אשתו
בשעה שמת אחיו הראשון באסרה עליו לעולם כשום אשת אח
כדין אשת אחיו שלא היה בעולמו והנכרית משום צרתה וכן שני
אוהן נשואין לשתי אחיות וכת אחד מהן ואחר כך מתה אשתו של
שני הרי זו אסורה עולמית הואיל ונאסרה עליו בשעת נפלה
אבל המגרש את אשתו והחזירה ומת הרי זו מותרת ליבם ואעפ
שהרי באסרה עליו כוחי אחד בשעה שגרשה הרי הורה להתירה
וכשמת אחד בהתירה היתה עומדת קטנה שהשיאה אביה
וגירשה בעלה והחזירה ומת ועדיין הי' קטנה הרי זו אסור ליבם
מפני שגירושיה גידושין גבורין שואי אביה השיאה ואין חזרתה
חזרה גבורה שאין קידושי קטנה קידושין גבורין כמו שבארנו
והוא הדין לגרש פקחת ונותרשה וחזירה וכת והניחה החדשת
שהיא אסורה ליבם ואינה חולצת ולא מתייבמת צרה קטנה זוא
חדשת זו חולצת או מתייבמת ואם החזירה כשהי' קטנה או חדשת
ונדלה או נתפקחה אצל ואחר כך מת הרי זו כמתרת ליבמה
שני אוהן נשואין לשתי אחיות היו שתיהן קטנות הראויות לנאין
או חדשות וכת אחד מהן תצא משום אדום אשה ופטורה מן
החליצה וכן היבום היו אחת גדולה ואחת קטנה וכת בעל הקטנה
תצא משום אחת אשה ופטורה מן החליצה וכן היבום כת בעל
הגדולה בלבד הן הקטנה שתבאין בבעלה ותהיה גדולה ממתת
ליבמה שני אוהן דרשין נשואין לשתי אחיות פקחת או חדשת
או אדום פקחת ואחת חדשת וכן שהי' אחיות חדשות נשואות לשני
אחים פקחין או דרשין או אחד פקח ואחד חדש וכת אחד מהן
אשתו פטורה מן החליצה וכן היבום משום אחת אשתו שהי'
אין נשואין אחד מהן נשואין גבורין שני אחין אחד פקח ואחד
חדש נשואין לשתי אחיות פקחת או אחת פקחת ואחת חדשת
והרי הפקחת היא אשת הפקח כת החדש תצא אשתו בשואחת
אשה כת הפקח ואיל ונשואי הפקח שמת נשואין גבורין זיקת
זה החדש גבור ונשואי החדש אינן נשואי גבורין הרי זה החדש
בוציא את אשתו בנט מפני שאחותה זקוקה לו ואשת אחיו הפקח
אסורה לעולם שאינו יכול לכנס מפני אחותה ולא יחלץ מפני
שהוא חדש ולמה גזרו חכמים שיצא זה החדש אשתו חדשת
הן אינן בני חוב אלא הרי הן כקטן אוכל נבילות שאין בידן
מצותין להפריש אבר חכמים אם תשב אשתו עמו נמצא אחתה
נשאת לזר ואברו נפטרה משום אחת אשה לפיכך מוציא
החדש אשתו בנט כדי שתהיה אחתה אסורה לעולם
וכן שני אחין פקחין נשואין לשתי אחיות פקחת ואחת חדשת
כת בעל החדשת תצא משום אחת אשה כת בעל הפקחת מוציא
את אשתו החדשת בנט ואת אשת אחיו בחליצה מפני שהיא פקח
ויכול לחלוץ שני אחין אחד פקח ואחד חדש החדש

את בני אומ' שזה שב' בתור' אל תחלו בקד' להוציא ל' יאמ' האב
 הוואיל לא חייבה תורה מפתה ואונס אלא שיתן ממון לאב' הרני
 שיתן בת' בתולה לזה לבא עליה בכל מקום שארצה או אביה
 וזה לבא עליה בחנם שיש לו לאדם לכוח' מכונו לכל מי שירצ'
 לכך נאמר אל תחלו את בתך שזה שחייבה תורה לאונס ולמפתה
 במון ולא מלקות בשארע הדבר בקרה שלא מדעת אביה ולא
 חייבה עצמה לכך שדבר זה אינו הוזה תמיד ואינו מצוי אבל
 אם הניח בתוה בתולה מוכנת לכל מי שיבא עליה גורם שתמלא
 הארץ זכה ונמצא האב נושא בתו והאזן נושא אחותו שאם
 זתעבר ותלד לא ידע בן מי הוא והמכין בתו לכך הרי היא
 קדשה ולוקה הבעל והנבעלת משו' לא תהיה קדשה ואין קונסין
 אותו שלא חייבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה אבל זו שהכינה
 עצמה לכך בין מדעתה בין מדעת אביה הרי זו קדשה ואסור
 קדשה אחד הוא בין בכתולה בין בבעולה לפיכך אמרו חכמים
 שהוציא עליה שם רע בלידותה אין לה קנס כמו שבארנו שהרי
 זו בחזקה שהפקירה עצמה לדבר זה ברצונה

פרק שלישי

הוציא שם רע על בת ישראל ונמצא הדבר שקד לוקה שנאמר
 ויסרו אותו ואזהרה שלו מלא תלך רכיל בעבד ונותן לאביה
 משקל מאה סלעים כסף מזוקק ואם היתה יתומה הרי הן של
 עצמה והמוציא שם רע על הקטנה או על הבוגרת פטור מן
 הקנס ומן המלקות ואינו חייב עד שיוציא על הנערה שנאמר
 והוציא את בתולי הנערה נערה מלא דבר הכתוב אין דנין דין
 זה אלא בפני הבית ובית דין של עשרים ושלושה בפני שיש
 בין מציא שם רע דיני נפשות שאם נמצא הדבר כמו שאמר
 הרי זו נהנת אבל האונס והמפתה דנין בהן בכל זמן בשלשה
 נמי שיתבאר בהלכות סנהדרין ומצות עשה של תורה שתשב
 אשת מצא שם רע תחתיו לעולם שנולד תהיה לאשה אפ' עורת
 או מכת שחין ואם גרשה עבר על לא תעשה שנאמר לא זכל
 שלחה כל ימיו וכופי' אצתו ומחיד' ואינו לוקה כמו שבארנו באונס
 ואם קדם אור וקדשה או שכתה או שהיה כהן שאסור בגרושה
 הרי זה לוקה על גירושיה נמצא בה דבר זכה או שנמצא
 אסורה עליו מחייבי לאין או מחייבי עשה ואפילו שנייה הרי זה
 גרשה בגט שנאמר לא תהיה לאשה אשה הראויה לו הלכה
 לא יבא עשה וידחה את לא תעש' בין במציא שם רע בין באונס
 ושם זה האסורה לו שהרי איפשר שלא תרצה היא לישוב ונמצא
 עשה ולא תעשה קיימין כיצד הוצאת שם רע הוא שיבא
 לבית דין ויאמ' נערה זו בעלתי ולא מצאתי לה בתולי וכשבקשתי
 על הדבר נודע לי שזנתה תחת אור שארכתיה ואילו הן
 עדי שזנתה בפניהן ובית דין שומעין דברי העדים וחוקרין
 עדותן אם נמצא הדבר אמת נסקלת ואם הביא האב עדי והזכור
 העדים שהביא הבעל ונביעא שהעידו שקר יסקלו וילקה הוא
 ונתן מאה סלעים ועל זה נאמר ואלה בתולי בתי אלו העדים
 שזימו עידי הבעל חזר הבעל והביא עדים אחרים והזימו עידי
 האב ודי הגערה ועידי אביה נסקלין על זה נאמר ואם אמת היה
 הדבר הזה כפי שטועה למדו שפרשה זו יש בה עדים זוממין
 וחכמי חכמין הוציא עליה שם רע והיא כוגרת אעפ' שדבי' עדים
 שזנתה תחתיו וכשהיתה נערה הרי זה פטור מן המלקות וכן הקנס
 ואם נמצא הדבר אמת הרי זה חסקל אעפ' שהיא כוגרת הואיל
 ובעת שזנתה נערה היתה כל נערה שאין לה קנס אם נאנסה
 או נחפתתה כך המוציא עליה שם רע פטור מן המלקות ומן
 התשלומין וכן הנכרית שנתגירה והטפחה שנשתחררה פזותה

בכת שלש שנים אפילו היתה הורגה שלא בקדושה קלדתה
 בקר שה המוציא עליה שם רע פטור מן הקנס ומן המלקות שב'
 כי הוציא שם רע על בתולת ישראל עד שזנתה הרתה ולירתה
 בקדושה קדש נערה וגרשה וחזר וקדשה והוציא עליה שם רע
 והביא עדים שזנתה תהנו בקדושתן הראשונים ונמצאו זוממין
 הרי זה פטור וכן אם היתה יבמתו שכנסה והוציא עליה שם רע
 והביא עדים שזנתה תחת קידושין אוזו ונמצאו זוממין הרי פטור
 מן המלקות ומן התשלומין וכל הפטור אם רצה לדרוש גרש
 אינו חייב עד שיבעול אותה כדרכה ויוציא שם רע כדרכה בעל
 שלא כדרכה ואמר לא מצאתיה בתולה פטור ומכין אותו מכת
 מרדות וכן אם אמר לא מצאתיה בתולה ולא אמר שזנתה
 תחתיו או שאמר זנתה תחתיו ולא הביא עדים אלא באו מאליהן
 הרי זה פטור אעפ' שהעדים נהרנין אם הזכור זה שנא' בתורה
 ופרשו השטלה לשון כבוד שנושאין ונותנין בסתרי הדבר וכן
 זה שיאמר האב אלה בתולי בתי הן ונמנו עידי הבעל והן שנאמר
 ואם אמת היה הדבר תהרג כשזנתה אחד האירוסין בעדים שב'
 לזנות בית אביה אפ' קודם האירוסין כבר אמרה תורה בה שה'
 פטור מכל' ובעולה חייב בתשלומי ממון בלבד בין פתה בין אנס

הלכות סוכה

- א' יש בכללן שלש מצות אחת מצות עשה ושתי
- ב' מצות לא תעשה וזהו פרטן
- ג' לעשות לשושה כבודת הקנאות הסודרה בתורה
- ד' שלא ליתן שמן בקרבנה
- ה' שלא ליתן עליה לבונה ובאור מצות אלו כפרקים אלו

פרק ראשון

קמי האמור בתורה וקנא את אשתו הוא שיאמר לה בפני עדים
 אל תסתרי עם איש פלוני אפילו היה אביה או אחיה או גוי או
 עבד או שחוף הוא האיש שאינו מתקשה ואינו מוליד הסתירה
 האמורה בתורה ונסתרה היא שתסתר עם אותו האיש שאב' לה
 אל תסתרי עמו בפני שני עדים אם שהת עמו כדי טמא שהוא
 כדי לצלות ביצה ולנמעה הרי זו אסורה על בעלה עד שתסתה
 מי הברים ויבדק הדבר ובזמן שאין שם מי טמא האסר עליו
 לעולם ותצא בלא כתובה קנא לה על שנים באחד ואמר לה אל
 תסתרי עם פלוני ופלוני ונסתרה עם שניהם כאחת ושהתה כדי
 טמא אפ' הן שני אחיה או אביה ואחיה הרי זו אסור' עד שתסתה
 אמר לה בפני שנים אל תדברי עם פלוני אין זה קמוי ואעפ'
 שנסתרה עמו בעדים ושהתה כדי טמאה לא נאכרה עליו ואינה
 שותה בקיניו זה וכן אם אמר לה אל תסתרי עמו וראוה כדברת
 עמו אין זו סתירה ולא נאסרה ולא שותה וכן אם לא קדם קיניו
 ובאו שנים והעידו שבסתרה עם זה ושהתה כדי טמאה לא נאסרה
 על בעלה ואינה שותה אמר לה אל תסתרי עם איש פלוני והיה
 קטן פחות מבן תשע שנים ויום אחר או שאמר לה אל תסתרי
 עם בהמה זו אין זה קיניו שנאמר ושכב איש אהרה פרט לקטן
 ולבהמה שאין אוסרין אותה עליו בעל שמוחל על קיניו קודם
 שתסתר קיניו מחול וכאילו לא קינא לה בעולם אבל אם כדה
 אחר שתכת אינו יכול למהו נדש הרי זה כמו שכחל ואם ההור'
 צריך לקנות קיניו אחר קינא לה בפני שנים וראה אותה שנסתה'
 עם זה שקנא לה עליו ושהתה כדי טמאה וזרי זו אסורה עליו
 הוציא ויתן כתובה שאינו יכול להשקותה על פני עצמה וכן אם
 שבע העם מרננין אוריה אחר הקיניו והסערה עד ששבע
 בהנשים הנזות לאור הלכה נושאות ומלכות י א

אבל האנסה שלא רצתה היא או אביה להנשא לאונס הרשו' בידם
וכותן קנס והולך רצתה היא ואביה ולא רצה הוא כופין אותו וכונס
ונותן קנס שנאמר ולו תהיה לאשה הרי זו כופת עשה אפי' היא
חגרה או סומא או ניצורעת כופין אותו לכנס ואינו מוציא לרצונו
לעולם שנאמר לא יוכל לשלחה כל ימיו הרי זו ניצורעת לא תעשה
ואין לה כהונה שלא תיקנו הכהנים כתובה לאשה אלא כדי שלא
תהיה קלה בעיניו להוציאה וזה אינו יכול להוציא היתה אנוסה
זו אסורה עליו אפי' כחייבי עשה ואפי' שנייה הרי זה לא ישאנה
וכן אם נמצא בה דבר זמה אחר שכנסה הרי זה יגרשנה שנאמר
ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו כהן גהל שאנס בתולה או
שפיתה אותה הרי זה לא יכנס כפני שהוא מצוה ליקח את
הבתולה ובשעה שישא זו אינה בתולה ואם כנס דיצא כגט אע"פ
שנכנס לא יוכל לשלחה בין שקדמו עשה שגהל תהיה לאשה
הרי זה נתקו לעשה ונמצא זו מצוה לא תעשה שנתקה לעשה
שאין לקח עליה אלא אם לא קרב עש' שבה כבו שיתבא כהלכו
סנהדרין לפיכך האונס טעבר וטרש כפין אותו להחזיר ואינו
לוקח מנה גרושתו קודם שיחזירה או נתקדשה לאחר או
שהיה כהן שאנס בגרושה הרי זה לוקח שהרי עבר על לא תעשה
ואינו יכול לקיים עשה שבה אין האונס או הנפחה חייב בקנס
עד שיבא עליה כדרכה וכעדים ואינו צד' התראה ומאימתי יהיה
לבה קנס מאחר שלש שנים נמדות עד שתכנס נבעלה בתוך
שלש שנים אין ביאתה ביאה בא עליה משכננה אין לה קנס
שנאמר נערה בתולה לא הבגרת ואחת שיש לה אב ואחת שאין
לה אב יש לה קנס ואילו שאין להן קנס הבגרת והממאנת
והאילונית והשוטה והזרשת ומי שיצא עליה שם רע בלחמה
וכאו שני' והעידו שתבעה אותן לנזות עמה והמגרש' מן הנשואין
ועדין היא נערה בתולה אבל המגרש' מן הארוסין אם נאנסה
יש לה קנס וקנסם לעצמה ואם נתפתתה אין לה קנס הגזירת
השבויה והמטורף אם נתגידה ונפדית ונשחררה והיא בת שלש
שני' או פחות יש לה קנס ואם היתה בתג' שני' ויום אח' כשנתגידה
או כשנפדית או כשנשחררה אין להן קנס והואל וביאתן ביאה
הרי הן כבעולות היתה בתולה זו אסורה על האונס או
הנפחה אם היתה אחת כחייבי בריתו כהן אחותו או דודתו והנר'
וכיוצא בהן או שהיתה כחייבי לאוין אם התרו בו הרי זה לוקח
ואינו משלם קנס שאין אדם לוקח וכשלם ואם לא היתה שם
התראה והואל ואינו חייב בלקוח הרי זה משלם קנס היתה
כחייבי עשה או שנייה וכיוצא בהן שאסורה כדברי סופרים בין
התרו בו בין לא התרו בו חייב בקנס שאין כאן מלקות היתה
כחייבי מיתת בית דין כהן בתו ואשת בנו וכיוצא בהן בין התרו
בו בין לא התרו בו פטור מן הקנס שנאמר והיא יהיה אסון עמש
וענש הוא אם היה שם אסון אין שם ענש ואע"פ שהריגת האנסה
בשגגה שהרי לא נתכחשו לה שנאמר כי ינצו אנשים ונגפו אמה
הא למדת שלא חלק וכתוב באסון בין שוגג למזיד לפטור מן
התשלומין והרי הוא אומר ככה נפש בהמה ישלכנה ומכה אדם
זמת כהן ככה נפש בהמה לא חלק וכתוב בין שוגג למזיד לחייבו
בתשלומין אף ככה נפש אדם לא חלק וכתוב בין שוגג למזיד
לפטור מן התשלומין וכן הדין לכל עבירה שיש בה מיתת בית
דין שאין בה תשלומין בא עליה וכתה הרי זה פטור מן הקנס
שכונתן האיש והשכב עמה לאבי הגזירה תלא לאבי המטה והוא
שתבות קודם שתעמד בדין

וקנס

ז

פרק שני

דברים כסף של קנס הם דמי הנאת שכיבה בלבד ודמי הנפחה
ליתן בושה ופנס יותר על הקנס הקצוב בתורה יותר עליו האונס
שהוא נותן את הצער שהנבעלת ברצונה אין לה צער ואנסה
יש לה צער וכן הוא אומר באנוסה תחת אשד ענה נכנס
הנפחה משלם שלשה דברים קנס ובושה ופנס והאנס ארבעה
קנס ובושת וצער ופנס קנס שזה ככל אחר הבא על בר כהן גהל
ואחר הבא על בת גר או מנזרת קנסה חמשים כסף אבל הנפחה
ופנס והצער אינן שוין לכל וצריך שיזכר כיצ' שיכין הנפחה
לפי המבייש והנכתיש שאינו דומ' כבייש נער' השב ונכתיש
מיחכה למבייש קנסה ענייה בצייה ואינו דומה כתבייש באנס
השוב גהל למתבייש מאחד מן הנבלים וקל' מן הקלים ולפי זה
הואין הדיינין בעלתו ומעלתה ושמן ככה כמין ראוי לבייש
ולמשפחה ליתן ולא יארע להן דבר זה מאדס זה וכמה חייב
לשלם פנס לפי יפייה הואין אותה כאלו היא שפחה נבעלת
בשוק כמה הי שזה בעולה וכמה היתה שזה בתולה שאנסה
לקנות שפחה בתולה ליתנה לעבדו שהוא רוצה ברבייה וטוב
ורואין כמה פדויה משלם צער לפי קטנותה ובין גופה ולפי טיבו
תופו אמרין כמה האב רוצה ליתן ולא תצטרך זו כמה ויתן
הנפחה נותן בושה ופנס כיד' ואינו נותן הקנס אלא אם כן לא
נשאה שנ' ואם מאן יבאן אביה לתתה לו כסף ישקל אבל האנס
נותן ארבעה דברים מיד ומנס לפיכך כשתרצה להתגרש או
תתאלמן אין לה כלום באו עליה שנים אוד' כדרכה ואוד'
שלא כדרכה זה שבא עליה שלא כדרכה אם הוא ראשון חייב
בבושת ופנס ואם הוא אחרון חייב בבושת בלבד שכבר נפגעה
מה שבא עליה כדרכ' בין ראשון בין אחרון חייב בקנס ובשאר
הדברים אבל אין בושת ופנס של בת שלא נבעלה כלל בבושת
ופנס זו שנבעלה שלא כדרכה כבר הודענו הבנות שאין להם
קנס ועשר הן הבנות והממאנת והמגורשת והאילונית והשוטה
והזרשת והגזירת השבויה והנשחררת והיוצא עליה כס' רע
ושאר הבנות יש להם קנס כל בת שיש לה קנס יש לה בושת ופנס
ואם היא אנוסה יש לה צער וכל בת שאין לה קנס כך אין לה לא
בושת ולא פנס אם נתפתתה וכן אם נאנסה חוץ מבתרת וממאנת
וששה חרשת כיצד האנס את הבגרת ואת הממאנת אע"פ
שאין להן קנס יש להם בושת ופנס וצער והאנס שוטה או דומה
משלם צער בלבד אבל הנפחה את כולן פטור ככלום אין אדם
משלם קנס בכל מקום בזה את פי' אלא על פי עדים לפי האם
אנסתה או פיתיתו בתו של פלוני אינו משלם אבל משלם נזות
ופנס בהודאה פד' וכן בת שתבעה איש בדין ואמרה לו אנסתה
או פיתיתו אתי והוא אומר לא היו דברים מעולם הרי זה נכנס
שבועת הסת' שאלו רודה היה משלם לה בשת ופנס וצער על פי
עצמו אמרה לו אנסתה אתי והוא אומר לא כי אלא פתיתי
הרי זה נשבע שבועת התורה על דמי הצער ונשלם בשת ופנס
שהרי רודה בבקצת השענה כבו שיהבאר בכקומו שלשה דנר'
של מפתה וארבעה של אנס הרי הן של אב שכל שבח נעורים
לו ואם אין לה אב הרי הן של עצמה כפתה או אנסה
שלא תבעה עד שבגרה או עד שנשאת או עד שמת האב הארבע'
דברים או השלשה שלה עמדה בדין ותבעה אותו ואוד'
כך בגרה או שנשאת דדי הן של אב ואם מת האב אוד' עבדתה
בדין הרי הן של אחין שהן יחדשי האב כעת טעמדה בדין וזה
כהן האב הבת שנתארסה ונתגו' שה קנסה לבה לעצמה
נאנסה או נפתתה ואח' כך נהקד' כה לאוד' קנסה ושאר הדברים
לאביה שאין הארוסין מוציאן כרשת אב

היו לו אשה ובנים ומתו בין קינוי לסתירה כבר נראית לשתות
 ומשקה אנה לא היו לו בנים ולא אשה הראויה לילד אלא זו
 הא לבית וכיצא בה ונולד לו בן מגורשתו בין קינוי לסתירה
 כבר נדחת האילנית מלשתות כל אשה שהיה לה קינוי
 ומזרה ולא שמת מי המרים בין שלא רצה בעלה להסקותה
 בין שלא רצתה בין שבא לה עד טובאה או הודת או היתה
 מאלו הנשים שאינן ראיות לשתות או שקבאו לה בית די הואיל
 ומאסרה על בעלה ככל מקום הרי היא אסורה על זה שנתיהדה
 עמו לעולם בדרך שהיא אסורה על בעלה ואם עבר ונשאה
 מתיאין אותה מתחתיו בגט אפילו היו לה כמה בנים ממנו מפי
 השמועה לכדו כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל
 אבל אם לא קדם קינוי ובאו עליה עדים שנסתרה עם אישה
 ובאו ומצאו דבר מבוזר כגון שנכנסו אחריו ומצאוהו חגרת חגור
 אומצאו חק למעלה מן הכלה וכיצא בזה אם הוציאה בעלה
 בדבר מבוזר זה הרי זו לא תנשא לנטען אלא אסורה עליה ואם
 עבר ונשאה והיו לה בנים ממנו לא תצא ואם לא היו לה בנים
 תצא ברא שבמנו העיר עליה ועל זה הנטען יום ומחצה או יתיר
 ואסור פלוני וינה עם פלוני ולא פסק הקול והוא שלא היו לה
 אלו אויבים שמעבידין את הקול אבל אם לא היתה שם רנה
 לדבר זה בעיר או שפסק הקול שלא מחמת יראה אם נשאת
 לנטען לא תצא אעפ שאין לה בנים אפי' בא עד אחד שדמת עמו
 לא תצא מי שהוציא בעלה בעדי דבר מבוזר ונשאת לאחור
 ונישה הרי זו אסורה להנשא לנטען שיצאת מתחת בעלה בגלל
 ואם נשאת לא תצא אעפ שאין לה בנים כל אשה שבאו
 שני עדים והעידו שדמתה עס זה כשהיתה תחת בעלה הראשון
 והיו תצא מזה ואעפ שיש לה מבגו כמה בנים וכל מקו שאמרנו
 תצא תצא בלא כתובה :

פרק שלישי

ביד סוד השקאת סטה הבעל בא לבית דין שבעירו ואומר
 לון אשתי זו קנאתי לה עם פלוני ונכתרה עמו ואלו הן עידי
 והרי היא אנו' שחיא טזורה ואני רוצה להשקותה לבזק הדבר
 ובית דין שומעין דברי העדים וכוסרין לו שני תלמידי חכמים
 לשבחו טמא יבא עלי קוד' שתיה שהרי נאסרה עליה עד שתשת'
 ומשלחין אותו לירושלם שאין משקן את הסוטה אלא בבית דין
 הגדול של שבעים וקנים במקדש הגיעו לירושלם בית
 דין הגדול מטיבין אותה ביניהן ומאיימין עליה שלא בפני
 בעלה ומפחדין אותה פחד גדול שלא תשתה ואומרים לה בתי
 הרבה הדין עושה הרבה שתק עושה הרבה ילדות עושה הרב'
 טבנים רעים עושים אל תגרמי לטם הגדול שנכתב בקדושה
 שימחה על המים ואומרין לה בתי הרבה קדמך ונשטפו
 ואנשים גדולים הקדים תקף יצרן עליהן ונכשל ומגידין לה
 מעשה יהודה ותבר כלתו ומעשה ראובן בכלגש אביז על פשטו
 ומעשה אמנון ואחיהו כדי להקל עליה עד שתודה ואם אברה
 הן נטמאתי או איני שותה יצאה בלא כתובה והולכת לה
 עבודה בדבורה שהיא טזורה מביאין אותה לשער מדרו של
 עדה שהיא כנגד קדש הקדשים ומעלין אותה במקום לכקום
 ובקנין בה כדי לייגעה עד שתקצר נפשה אולי תודה אם עמדה
 בדבורה מביאין אותה כנגד שער המזרח מבחוץ ומעבידין אות'
 שם היתה מהככה בלבנים מהככה בשחורין ואם היו
 השחורין נאין לה מתכסה בבגדים שאין לה בהן גוי וכסרין כל
 חיי נסף וזהו שעליה ומקבצין עליה קיבוץ גדול של נשים

שכל הנשים הנמצאות שכ חייבות לראותה שנזכרו כל הנשי' אל
 תעשנה כדמת' וגו' וכל איש שיחפוץ לבא לראותה יבא
 ויראה והיא עומד' ביניהן בלא רד' וכלא מטפחת אלא בכגויה
 וכופח שעל ראשה כמו שהאש' בתוך ביתה ואין נניחין שם לא
 עבודה ולא ספהותיה מפני שהיא נכרת אותן ודעתה מתיישבת
 בוקן ואחר כך משביע' המון בלשון שהיא נכרת ומודיעה בלשון
 שלא גרם לה אלא קינוי וסתירה שקינא לה בעלה ונסתרה
 ואומר לה בלשון שנכרתה אם לא שבב איש אחר ואם לא שטית
 טומאה תחת אישך הגקי כמו המדים המאזרים האלה ואת
 מי שטית טומאה תחת אישך וכי נטמאת יתן איש כך את
 שכבתו מבלעדי אישך יתן האוהך לאלה ולשבועה בתוך
 ענך כדתה' אתירך מבלתי ואת בטנך צבה ובאו המים
 המאזרים האלה במעיד' לצבות בטן ולנפול ירך והיא אומרת
 אמן אמן בלשון ששכר ומודיעה שהבטן היא תלקה החל' והירך
 בסוף כדי שלא להוציא לעז על המ' ואחר כך מביא מנהג
 של עוד טהור כמו ספר תורה וכותב עליה בלשון הקדש בדיו
 שאין בו קנקתום לשמה של אשה כמו הגט וכותב כל הדברים
 שהשביע אותה בהם את באו מילה במיל' וכותב את השם בכתבו
 ואינו כותב אמן אמן ואחר כך מביא בליחריש שלא נעשה בו
 מלאכה מעולם ולא יראה ככלי בלה מאורך הזמן ואם החזירו
 לכבשן עד שנתחדש כשר ונותן לתוכו מים חצילוג מן הכיור
 ובחצי לוג שהיה במקדש היה מודדו ונכנס בו להיכל קוד' ומקום
 היה שם אבה על אמה ליבין הנכנס ובו טבלה של שיש וטבעת
 קבוע בה מגביה הטבלה ולוקח עפר מקרקע המשכן ונותנו על
 גבי המים כדי שיראה על פני המים ונותן לתוכן דבר מר כגון
 לענה וכיצא בה שנאמר מי המרים ומ' חק לתוכן המגלה לשמה
 ומחוק יפה יפה עד שלא ישאר במגלה רושם הניכר כלל

ואחר כך כהן אחד בא אליה מכהני העזרה ואוחז בבגדיה
 מכנגד פניה וקורע עד שהוא מגלה את לבה ומגלה טערה וסותר
 מחלצות ראשה כדי למולה ומבי' הבל כערי כדי להזכירה מעשה
 מצרים שעשתה ואם לא מצאו מצדי מביא הבל ככל מקום
 וקושרת למעלה מרדיה כדי שלא יפלו הבגדים ונניגאה ערוכה
 שהרי נקרעו ואחר כך מביא עשרון קמח שעורכי כשל בעל
 וניתנו בכפיפה מצרית והחבל והכפיפה נאין כשירי הלשכה
 ונתנו לדיה כדי ליגעה ואחר כך לוקח המנוחה מן הכפיפות הנו
 לכלי שרת ואינו נתן עליה שמן ולא לבונה ואם ניתן לוקח על
 השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה שנאל לא יצוק עליה
 שמן ולא יתן עליה לבונה ובכל זמן שפורע ראשה ונותן העשרון
 על ידיה יהיו המים בכלי ביד הכהן ויראה אותה את המים שבא'
 וביד הכהן יהיו מי המרים המאזרים ואחר כך משקה אותה ואחר
 שתשתה לוקח כלי שרת שבו המנחה ונותנו על ידיה וכהן מניח
 ידו תחתיה ומניפה במזרח כשאר כל התנופות כולין ומבי' מעלה
 ומזריד ואחר כך מניש המנחה לקרן דרונית מערבית של מזבח
 כשאר מנחת של יחיד וקומין ומקטיד הקומין והשאר נאכל
 לכהנים אם טזורה היא יצאה והולכת לה והרי היא מותרת
 לבעלה ואם טמאה היא מיד פניה מוריקות ועיניה בולטות והיא
 כתמלא גידים גידים והן אומרים הוציאה הוציאה כדי שלא
 תפרוש גדה והנחת משמאות עדת נשים והן מביאין אותה
 מעזרת נשים שהיא עומדת בה ובטבה צבה בתהלה ואחר כך
 תפול ידיה והמת באותה שעה שהנות היא ימיה הנואף
 שהשקה על ידו בכל מקום שהוא ירצע בו מארעות שארעו לה
 לצבות בטן ולנפול ירך וכל זה אם לא בא בעלת
 ביאה אסורה מעולם אבל אם בעל בעלה של איסור אין המים
 בודקין את אשתו כמו שבארנו ואה ין ב

ומתנת בה נתינת עם האיש שקינא לה עליו דרי זה אסור לקרני
ויציא ויתן כתובה בא עד אחר והעיד לו שנסתרה עמו אחר
קניי ושהתכרי טובאה אם הוא נאמן לו ודעתו סומכת עליו
ויציא ויתן כתובה ואם לאו הרי אשתו מותרת לו ואלו שבית דין
מקנין להן מי שנתחלט בעלה או שנשתתה או שהיה בכנינה
אחרת או שהיה חבוט בבית האסורין לא להשקות אלא לפסלה
מכתובתה כיצד שמעו בית דין שהעם מרננין אחריה קוראין
אותה ואומדין לה אל הכתרי עם איש פלוני באו עדים אחד כך
שנסתרה עמו ושהתכרי טובאה בית דין אוסרין אותה על בעלה
לעולם וקורעין כתובתה וכשיבא בעלה או יבריא או יצא מבית
האסירי נותן לה גט ואינו יכול להשקותה מפני שלא קנא לה הוא
שתת מי הנשים ונקתה מהן וחזר וקנא לה עם האיש שהשקה על
ידו ונסתרה עמו אינו יכול להשקותה על ידו פעם שנייה אלא
תאסר עליו לעולם ותצא בלא כתובה אבל אם קנא לה עם אחר
ונסתרה עם האחר בעדים מטקין אותה פעם שנייה ואפילו כמה
פעמים והוא שישקה אותה בכל פעם בגלל איש אחר השקה
אותה וגרשה ונשאת לאחר וקנא לה עם האיש שהשקה אותה
הבעל הראשון בגללו ונסתרה עמו בעדי הרי הבעל השני משקה
אותה על ידו מפני שהוא בעל שני ואפילו מאה ונשאת לזה אחר
זה מטקין אותה על ידי איש אחד ואין אומדין ודאי שהוחזקה
לזה וטמאה עד שיהיה שם עד האשה שקנא לה בעלה ונסתרה
אחר הקניי עמו בעדים והרי היא עומדת לשמות ובא עד אחד
והעיד עליה שנבעלה בפניו עם זה שקינא לה עמו הרי זו אסורה
על בעלה לעולם ואינה שותה ויוצאה בלא כתובה ואפילו היה
עד טובאה זה אחד מעידי הסתירה שנאמר ועד אין בה והרי עד
אפילו אשה ועבד ושפחה ופסול לעדות בעבירה מדברי סופרים
ואפילו קרוב נאמן לעדות סוטה להעיד עליה שזינת ותאסר על
בעלה לעולם ואינה שותה ותצא בלא כתובה הואיל וקדם הקניי
והסתירה בעדים כשרים והתורה האמינה עד אחד בטמאה הרי
כולן כשרין לעדות טובאה אף חמש נשים ששונאות זו את זו
מעידות זו על זו לחזר שנטמאת ונאמנת עליה לאסור על בעלה
ושלא להשקותה אבל לא להפסידה מכתובת אלא נוטלת כתובהה
ויוצאה בא עד אחד כשר ואמר נטמאת הרי זו אינה שותה כמו
שבארנו בא עד אחד והכחישו ואמר לא נטמאת אין שומעין לו
שעד אחד בטמאה סוטה בשנים ואין דבריו של אחרון דוחין
דברי הראשון שהוא בשנים באו שניהן כאחד זה אומר נטמאת
זה אומר לא נטמאת או שאמר אחד נטמאת ובאו שנים אחרים
ואמרו לא נטמאת הרי זו שותה בא עד אחד כשר ונשים רבות
או פסולין רבים כאחד העד אומר נטמאת והנשים או הפסולין
אומדין לא נטמאת הרי זו שותה שעד אחד ופסולין רבים כמוהנה
על מהניזה הם היו כולן פסולין הדין אחר הרוב כיצד שהי
נשים אומרות נטמאת ושלש אומרות לא נטמאת הרי זו שותה
שלש אומרות לא נטמאת וארבעה אומרות נטמאת הרי זו אינה
שותה היו כחצה על כחצה הרי זו שותה כל סוטה שאמרנו שאינה
שותה מפני עידי טובאה הרי זו אסורה על בעלה לעולם ותצא
בלא כתובה שהרי נאסרה בקניי וסתירה והשתיה שהתירה
במנעה שהרי יש בה עד כמו שבארנו :

פרק שני

אשה שקנא לה ונסתרה אין כופין אותה לשמות אלא אם רצתה

ואמרה הן נטמאתי תצא בלא כתובה ונאסרה על בעלה לעולם
ואינה שותה וכן אם אמרה איני טמאה ואיני שותה הן כופין אותה
לשמות ותצא בלא כתוב וכן אם אמר בעלה איני רוצה להשקותה
או שבעלה בעלה אחר שנסתר הרי זו אינה שותה ונאסרה מכתובה
ויוצאה והיא אסורה עליו לעולם ואלו הן הנשים שאין
ראיות לשמות אעפ שיהי רוצה לשמות ובעלה רוצה להשקותה
אלא יוצאות בלא כתובה משיבואו עידי הסתירה אחר עידי קניי
והאסרו על בעליהן לעולם וחמש עשרה נשים הן

ואלו הן ארסה וטמאה ונכרית ונכרית ונכרית ונכרית ונכרית
הגדול וגדולה אשת הקניי ואשת אמו ונכרית ואשת הסוטה
ואשת הזוגי ארסות או מי שאיני שומעין ארסות ונכרית
יד וכן החגרת והאלמת והסוטה וברותתיד וטמאה שבעת
כל אחת מאלו אינה ראויה לשמות ומנין שאין ראיות לשמות
שנאמר אשר תטטה אשה תחת אישה תחת אישה פרט להשקה
ושומרת יבם שאינה תחת אישה אשה פרט לקנאה תחת אשה
פרט לאשקן ואשת אנדרהגים שאיני איש ובעלם בעיני אשה
פרט לאשת סוטה והעמידו בהן את האשה פרט להגרת וכן על
כפיה פרט למי שאין לה כף או שנייתה עקוב או יבשה שאין
יכולה ליקח בה ואפי כפה אחת שנאמר כפיה ואמרה האשה
פרט לאלמת ואמר אל האשה פרט למי שאינה שומרת הרי
הוא אומר אשה תחת אישה עד שתהיה שלימה כמותה והוא שלם
כמותה הוא לנדת שכל דבר שמעכב אותה מלשמות מעכב את
בעלה מלהשקותה וכל המעכב את הבעל מלהשקותה מוס
כמותה מעכב אותה מלשמות קטנה שהשיגה אביה אם זמנה
ברצונה נאסרה על בעלה לפיכך מקנין לה לא להשקותה אלא
לפסלה מכתובתה כמו שבארנו אבל הקטנה בתמאק אין
מקנין לה שאין לה רצון להאסר על בעלה ואפילו היה בהן לא
נאסרה עליו קנא לארסותו או לזקוקתו ונסתרה אחר שנשאת
הרי זו שותה כשאר כל הנשים
לה ונסתרה קודם שיבעול אותה בעלה אינה שותה ויוצאה בלא
כתובה ואסורה עליו לעולם שנאמר ויתן איש כך את טמאתו
כבלעדי אישך שקדניה טכית בעל לטכית בו על הגנות
והמשוחררת ואשת הגר ואשת עבד משוחרר ומכירת ואשת נכור
ואשת סרים חנה או סרים אדם והמתרות לבעליהן הרי הן ככל
הנשים ושותות בעדברת ונביקה מקנה לה בעלה ומטקה
אותה כמות שהיא אשה העומדת לשמות וכת בעלה קודם
שתשתה אינה שותה ולא נוטלת כתובתה כל איש שבא ביאה
אסורה מיניו אחר שהגדיל אין המים הנאדרי בודקין את אשתו
ואפילו בא על ארסותו בבית חמיו שאסור מדברי סופרים אין
המים בודקין את אשתו שבונקה האיש מעון והאשה החזתה
את עונה בזמן שהאיש מנוקה מעון אשה נושאת את עונה
לפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו מחייבי לאוין או מחייבי
עשה אפילו שנייה וקנא לה ונסתר אינו שותה אלא תצא בלא טמאה
והיה אסורה עליו אף כשנסתרה עבר ונשא מעוברת חבירו
ומניקה חבירו ודרי זו שותה שאין כאן עבירה מי שאין לו
אשה הראויה לילד ולא בנים ונשא עקרה או זקנה או אילנית
אינה שותה ולא נוטלת כתובה הרי לו בנים או אשה אחרת
ראויה לילד הרי זה מטקה אותה אף על פי שהיא זקנה או עקרה
או אילנית ואינה ראויה לילד שלא נאמר בתורה ונודעה ודע
אלא בראויה לילד שאם היתה יולדת בצער תלד בריח היה
דרכה לילד נקבות תלד זכרים :

תלמי שאינו מקפיד על אשתו ועל בניו ובני ביתו ומחזירין ופוקד
 דכיון תמיד עד שידע שהן שלימין מכל חט ועון ודרי זה חוטא
 שנאמר וידעת כי שלום אהלך ופקדת נדך ולא החטא =
 בדין רבנא דסייען כריש ועד כען

נגמר ספר רביעי

ומניין פרקין חמשים ושלשה פרקים
 הלכות אישות עשרים וחמשה פרקים
 הלכות גרושין עשרה ושלשה פרקים
 הלכות יבום וחליצה שבמה פרקים
 הלכות נערה בתולה שלשה פרקים

הלכות סוטה ארבעה פרקים

ועמי רבן באמרן ואלתשלט בי כל אן

ספר חנושי

ודוא ספר קדושה

הלכות שלש חה הוא סדרן
 הלכות מאכלות אסורות
 הלכות איסורי ביאה
 הלכות שחיטה

הלכות איסורי ביאה

יש בכללן שבע ושלשים מצות
 ושה ושלשים מצות לא תעשה
 א' שלא לבא על האם
 ב' שלא לבא על אשת אב:
 ג' שלא לבעול אהת
 ד' שלא לבעול בת הבן
 ה' שלא לבעול בת הבת:
 ו' שלא ליש' אשה ובת כנה
 ז' שלא לבעול אהת אב
 ח' שלא לבעול אהת אח
 ט' שלא לבעול אהת אחי האב
 י' שלא לבעול אהת אחי
 יא' שלא לבעול אהת אחי
 יב' שלא לבעול אהת אחי
 יג' שלא לבעול אהת אחי
 יד' שלא לבעול אהת אחי
 יה' שלא לבעול אהת אחי
 יז' שלא לבעול אהת אחי
 יח' שלא לבעול אהת אחי
 יט' שלא לבעול אהת אחי
 כ' שלא לבעול אהת אחי
 כא' שלא לבעול אהת אחי
 כב' שלא לבעול אהת אחי
 כג' שלא לבעול אהת אחי
 כד' שלא לבעול אהת אחי
 כה' שלא לבעול אהת אחי
 כו' שלא לבעול אהת אחי
 כז' שלא לבעול אהת אחי
 כח' שלא לבעול אהת אחי
 כט' שלא לבעול אהת אחי
 ל' שלא לבעול אהת אחי
 לא' שלא לבעול אהת אחי
 לב' שלא לבעול אהת אחי
 לג' שלא לבעול אהת אחי
 לד' שלא לבעול אהת אחי

לו שלא ישא חללה:
 מכל העריות ואף על פי שלא בעל:
 שלא יקרב אדם לאהת

הלכות מאכלות אסורות

יש בכללן שבמה ועשרים מצות
 ארבע מצות עשה וארבעה
 ועשרים מצות לא תעשה
 א' לבדוק בסימני בהמה וחיה להבדיל בין טבאה לטהורה:
 ב' לבדוק בסימני העוף להבדיל בין טבא לטהור:
 ג' לבדוק בסימני הגבים להבדיל בין טבא לטהור:
 ד' לבדוק בסימני דגים להבדיל בין טבא לטהור:
 ה' שלא לאכול בהמה וחיה טבאה:
 ו' שלא לאכול עוף טבא ז'
 ח' שלא לאכול שרץ העוף ט'
 י' שלא לאכול רמש הארץ:
 יא' שלא לאכול תולעת הפירות כשתצא לארץ:
 יב' שלא לאכול שרץ הכים יג'
 יד' שלא ליהנו בשדר הנסק' טו'
 יו' שלא לאכול אבר מן החי יז'
 יח' שלא לאכול חלב בהמה טהורה:
 יט' שלא לאכול גיד הנשה כף
 כא' שלא לבשל כב'
 כד' שלא לאכול כרמל פן החדש:
 כה' שלא לאכול ערלה כו'
 כז' שלא לאכול טבל כח'
 שלא לאכול כלאי הכרם:
 שלא לשתות יין נסך:

הלכות שחיטה

יש בכללן חמש מצות שלש מצות עשה
 ושתיים מצות
 לא תעשה
 א' לשחוט ואדר כך יאכל:
 ב' שלא לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד:
 ג' לנסות דם חיה ועוף:
 ה' לשלח את האם אם לקחה על הבנים נביצא כל הצעות
 והגבלות בספר זה שבעים מצות
 וששים מצות לא תעשה:

הלכות איסורי ביאה

יש בכללן שבע ושלשים מצות
 ושלושים מצות לא תעשה
 א' שלא לבא על האם
 ב' שלא לבא על אשת אב:
 ג' שלא לבעול אהת
 ד' שלא לבעול בת הבן
 ה' שלא לבעול בת הבת:
 ו' שלא ליש' אשה ובת כנה
 ז' שלא לבעול אהת אב
 ח' שלא לבעול אהת אח
 ט' שלא לבעול אהת אחי האב
 י' שלא לבעול אהת אחי
 יא' שלא לבעול אהת אחי
 יב' שלא לבעול אהת אחי
 יג' שלא לבעול אהת אחי
 יד' שלא לבעול אהת אחי
 יה' שלא לבעול אהת אחי
 יז' שלא לבעול אהת אחי
 יח' שלא לבעול אהת אחי
 יט' שלא לבעול אהת אחי
 כ' שלא לבעול אהת אחי
 כא' שלא לבעול אהת אחי
 כב' שלא לבעול אהת אחי
 כג' שלא לבעול אהת אחי
 כד' שלא לבעול אהת אחי
 כה' שלא לבעול אהת אחי
 כו' שלא לבעול אהת אחי
 כז' שלא לבעול אהת אחי
 כח' שלא לבעול אהת אחי
 כט' שלא לבעול אהת אחי
 ל' שלא לבעול אהת אחי
 לא' שלא לבעול אהת אחי
 לב' שלא לבעול אהת אחי
 לג' שלא לבעול אהת אחי
 לד' שלא לבעול אהת אחי

ואם עבר והשקה את אשתו הרי זה מוסף על חטאתו פשע
שגם לשם הנפוש שימחה במים לבטלה ומציא לעו על מי
סוטה שאשתו אומרת לאחרות שזנתה ולא בדקו בה המים והיא
לא תרע שמעשה הבעל גרמו שלא בדקו בה לפיכך משרבו
המנאפים בגלוי בבית שני ביטלו הסנהדרין את מי המרים וסמכו
על הכתוב בקבלה לא אפקוד על בנותי כי תזנינה ועל כלתיכי
כי תנאפנה סוטה שיש לה זכות תלמוד תורה אף על פי שאינה
בצוה על תלמוד תורה הרי זה תולה לה ואינה מטה לשעתה אלא
נימוקת והולכת וחולאים כבדים באין עליה עד שתמות אחר שנה
או שנים או שלש לפי זכותה והיא מטה בעביית בטן ובנפילה
איברין סגסה ששתת מי המרים ולא מטה מיד הרי היא
מתרת לבעלה ואפי' היה כהן ואעפ' שהתחילו החלאי לבא עליה
וחלו שאר איבריה הואיל ולא צבתה בטג' ולא התחיל ירכה לנפול
הרי זה מתרת אבל משתחיל בטנה לצבות וירכה לנפול הרי
זו אסורה ונדאית סוטה ששתת והיתה טהורה הרי זו מתחוקת
ופניה מזהירות ואם היה בה חלי יסור ותעבר ותלד זכר ואם
היה דרכה לילד בקשי תלד במרה היה דרכה לילד נקבות תלד
זכרים באו עדי טמאה אחר שתשתה הרי זה חצא בלא כתובה
ואם רה לבעלה ואפילו לא אירעלה דבר מדברים אלו בפני
שאי' המים בודקין אלא מי שאין לה עדים שמדיעין זנתה
ועיד שבא בעלה אינו כנוקה מעון לפיכך לא בדקו המים את
אשתו אבל אם בא עד אחד והעיד שהיא טמאה אינה אסורה
והטבתה בעלה שהדי שתת אשה שזנתה באונס או בשגגה
או שבא עליה זה שקינא לה עמו דרך איברין אין המים בודקין
אתה שנאב' והיא לא נתפשה פרט לאנוסה שהרי נתפשה כחוקה
והבעול מעל באשה פרט לשוגגת ושכב איש אתה שכבת
זרע פרט לבא עליה דרך איברין

פרק רביעי

בזמנה עשר באור נפנין בית דין לצרכי הרבים ובדקין על
הראיה לשתת להשקתה ועל הראיה לקנא לה ולהציאה בלא
כתובה וכל זמן כקין את הסוטה ואין משקין את הסוטה
אלא ביום וכל היום כשר להשקות סוטה ואין משקין שהי סוטה
באות שנאמר והעמיד אותה הכהן סוטה שאברה אינו שותה
בזכות יראה ופירו' יש לה יכולת לחזור לזכר הריני שותה אבל אם
אברה אינו שותה והיא בריאה ואינה יראה ולא פחדת אינה
יכולה לחזור ולזכר הנני שותה אברה אינו שותה קודם שחכמו
הבגלה הרי בגילתה נגזות ואינם ישרה להשקות בה סו' אחרת
ובזמנה מתפורת על הדשן ואם אברה אינו שותה אחר שנבזקה
הבגלה מערערין אותה וכשקין אותה בעל כרחו וכאייכין עליה
שתשתה ואוכרין לה בתי אם ברוד לך הדבר שנהורה את עמדי
על בודיך ושתי ואל תפחדי לפי שאין המים חזין אלא לסם יבש
כונס על בשרו אם יש שם ככה כהלל ויודין אין שם ככה אינו
עסה בלם אמרה טמאה אני אף על פי שנבזקה הבגלה המים
נשפכין בפני שאין בהן קדושה ובזמנה מתפורת על הדשן בגלת
סוטה שכתבה ברילה פסולה שנאמר וכתב ונוכר והשקה ונוכר
והקריב ונוכר כשם שקרבנה ביחס כך כתיבת הבגלה והשקית'
ביחס כתבה לפרע פסולה שנאמר האלה על הסוד כתבה קודם
שתקבל עליה השבועה פסולה שנאמר והטביע וכתב כתבה
אצרת פסולה שנאמר בספר כתבה על שני דפין פסולה
שנאמר בספר ספר אחד ולא שנים ושלישה
ואינו כותב לא על הניר ולא על הדפתרא אלא בגלגל ספר

שנאמר בספר ואם כתבה על ניר או על דפתרא פסולה
ואם כתבה ישראל או כהן קטן פסולה שנאמר וכתב הכהן אינו
כותב לא בקומס ולא בק קנתום לא בכל דבר שירישונו נוכר
ועומד אלא בדיו שאין בו קנקנתום שנא' וכרב וכמה כתב שה'
יכול להחיות ואם כתב בדבר המתקיים פסולה כשאר בכמה
רושם כתב נוכר פסולה עד שימחוק יפה יפה כתב אותה
וכזקה וחזר וכתב אות שנייה וכזקה עד שהשלים פסולה עד
שתה הכתלה כתבה כתבה שלא לשכה או כזקה שלא לשכה
פסולה כתב שתי בגילות לשתי סוכות וכדקין לו ק' כוס אחד או
לתוך שתי כוסות ועירבן בכוס אחד והשקה לשתיהן פסולה לפי
שכל אחת מהן לא שתתה כגלתה מחקן בשתי כוסות ועירבן
וחזר וחלקן לשני הכוסות לא ישקה אותם ואם השקה כשר ואם
נשפכו המים הרי זה כותב כגלה אחרת ומביא מים אחרים כשפכו
ונשתיר כהן לא ישקה את השאר ואם השקה כשר מי סוטה
שלו נפסלין בלינה הקדים עפר למים פסולה לא היה שם עפר
בהיכל מביא עפר מבזחין וכניחו בהיכל ולקח מנינו ומתן
על פני המים ואינו מביא אפר אבל מביא רקובות שהיא כעפר
ולא יחפור בקדוכם בה כל מוציא עפר יצא אחר יהיה בקרקע
המשכן ואם הפך והציא עפר כשר הקריב את מנחתה ואחר
כך השקה כשדה נטמאת מנחתה קודם שיגיהנה בכלי שהתה
זו הפדה ככל המבוא שנטמאו קודם שינקדשו בכלי כרת וביא
מנחה אחרת נטמאת המנחה אחר שקדשה בכלי כרת הרי זה
חטוף וכן אם אברה טמאה אני קודם שתקין המנחה
או שאמרה איני שותה או שלא רצה בעלה להשקותה או שבא
עדי טמא' או שמת הוא או שמתה היא הרי המנחה כולה נטרפת
ואם אירע אחר מאלו אחר שקרב הקומץ אין השירים נאכלין
היה בעלה כהן אין שירי מנחתה נאכלין נפני שיש לבעל
חלק בהם ואינה עולה כולה לאישים בכנחת זכרי כהונה בפני
שיש לה חלק בה אלא הקומץ קרב לעצמו ושירים מתפורים על
בית הדשן נמצא עדיה וזמין מנחתה תצא לחולין והקנא
לאשתו על ידי אנשים הרבה ונסתרה עכ' כל אחד ואחד מהם
הרי זה מביא מנחה אחת על ידי כולן כשמשקה אותה שנאמר
מנחה קבואת היא מנחה אחת לקימין הרבה יש לבעל ולגלגל
עליה בשבועה שלא זנתה עס איש זה שקנא להבו ולא עס איש
אחר ושלא זנתה תחתיו משנתארסה קודם שתנשא ולא אחר
שנשאת אבל אינו בגלגל עליה שלא זנתה קודם האירוסין ולא
אחר שגירשה אם גרשה והזדירה שאם זנתה בעת זה לא האסר
עליו וכל שתבעול ולא תהיה אסורה לו אינו כותנה עמה לפיכך
אם כנס יבבמתו אינו בגלגל עליה שלא זנתה כשהיתה טומאת
יבם אבל בגלגל עליה שלא זנתה תחת אחד שאם זנתה תחת
אחיו הרי זה אסורה עליו וכן אם גרשה והזדיר בגלגל עליה שלא
זנתה תחתיו בנישואין הראשונים ויש לו לגלגל עליה בהנשא
טלא תגנה תחתיו וטלא תגנה אחר שיזדיר אם יגרש ויחזר לפני'
כשתגנה להבא מים בודקין אותה ויארעו לה אוקן ובאודעות
לכך נאמר אמן אמן אמן כמיש זה אמן כמיש אדר אמן נשואה
אמן ארוסה אמן לטעובר אמן להבא כיעות הכמים על
בני ישראל לקנא לנשיהן שנאב' וקנא את אשתו וכל הכנא
את אשתו נכנסה בו רוח טהרה ולא יקנא לה לא בתך שדקלא
בתוך שידה ולא מתוך קולה ראש ולא כהן כרינה ולא להניל
עליה איכה ואם עבר וקינא לה בפני עדים מתוך אחד מכל
הדברים האלו הרי זה קינוי אינו ראוי לקפוץ ולקטוף בפני
עדים תהלה אלא בינו לבינה בנחת ובדרך טהרה ואזהרה בוד'
להודיכה בדרך ישרה ולהסיר הכבשול וכל

ומעשה באשה אמת שבאת ליהושלם ותינוק מוכר לה על
 יפה והגדילו בחוקת שהיא בנה ובא עליה והביאוה לבית דין
 קלה ראה לדין זה מה שדנה תורה במקלל אביו וככה אביו
 וזמת ומנין לנו ראה ברודה שזה אביו אלא בחוקה כך שאר
 חכים בחוקה איש ואשה שבאו מנדיבת הים הוא אומר אשתי
 היא אומרת בעלי אם החזקה בעיר שלשים יום שהיא אשתי
 דגן עליה אבל בתוך השלשים יום אין הורגין עליה משום
 שמת איש האשה שהחזקה נדה בשכונותיה בעלה לוקה עליה
 משום נדה הנקמא לאשתו ונסתרה ובא עד אחד והעיד שנטמאת
 היה בעלה כהן ובא עליה אחר כך הרי זה לוקה עליה משום
 נדה אף על פי שאין עיקר העדות בעד אחד כבר הודוק בו זונה
 והאב שאמר בתיו זו מקדשת היא לזה אף על פי שהוא נאמן
 ונשאל אם לנתה אינה נסקלת על פי עד שיהיו שם עדים ש
 שנתאסרה בפניהם וכן האשה שאברה מקודשת אני אינה
 נהרגת על פיה עד שיהיו שם עדים או תחוק :

פרק שני

אשת אבד ואשת בנו ואשת אחיו ואשת אביו ארבעתן ערוה
 עליהן ועלם בין מן הארוסין בין מן הנשואין בין שנתגרשו בין
 שלא נתגרשו בין בודי בעליהן בין אחר מיתת בעליהן חוץ
 מאשת אחיו שלא הניח כן ואם בא על אחת מהן בודי בעלה
 חייב שנים משום שאר בשר ומשום אשת איש נהרי שניהן
 ואיסורין באין כאחד לפיכך הבא על אמו שהיא אשת אביו חייב
 שנים בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו אשת משום אמו ואחת
 משום אשת אביו אחד אחד מאביו או אחד מאמו בין מנשואין
 בין מזנות אשתו ערוה עליו אבל אשת אחי אביו מן האם הרי
 היא שניה כנו שבארנו ואחד אחתו מאביו או מאמו בין מן
 הנשואין בין מזנות כגון שזנתה אמו או אביו עם אחרים והיתה
 לו אחת מזנות הרי זו ערוה עליו שנאמר מלדת בית א מלדת
 חוץ בת אשת אביו שהיא אחתו מאביו ודי היא ערוה עליו שנ'
 ערות אשת אביו מלדת אביו אבל אם נשא אביו אשה חש
 לה בת מאיש אחד אמה חבת מתורת לו שאין זו מלדת אביו
 והלא משום אחתו חייב עליה ולכה נאמר בת אשת אביו לחייב
 עליה אף משום זה לפיכך הבא על אחתו שהיא בת נשואת אביו
 חייב שנים אשת משום ערבת אחתו ואחת משום ערות בת אשת
 אביו אבל אם אגס אביו אשה או פיתה איהו והוליד ממנה בת
 ובא עליה אינו חייב אלא משום אחתו בלבד שאין בת האנוסה
 בת אשת אביו אחת אמו בין אחתה מאביה בין אחתה מאמה
 בין מן הנשואין בין שהיתה אחתה מזמת הרי זו ערוה עליו מ
 משום אחת אם וכן אחת האב בין מן האם בין מן האב בין מן
 הנשואין בין מזמת הרי זו ערוה עליו משום אחת אב הבא על
 אשה ודרך זנות והוליד ממנה בת אחתה הבת ערוה עליו משום
 בתו ואף על פי שלא נאמר בתורה ערות בתך לא תגלה באור
 שאם בן הבת שתק מן הבת ואמר מן התורה ואינו מדברי
 ספרים לפיכך הבא על בתו מנשואיו חייב שנים משום בתו
 ומשום ערות אשה ובתה כיון שקידש אדם אשה נאסרו עליו
 מקרובותיה שש נשים וכל אחת כהן ערוה עליו לעולם בין כנס
 בין גרש בין בחיי אשתו בין לאחר מיתה והאלו הן אמה ואם אבה
 ואם אביה ובתה ובת בתה ובת בנה ואם בא על אחת מהן בחיי
 אשתו שניהן נשדפין בא עליה לאחד מיתת אשתו הרי אלו
 נכרת ואין בהן מיתת בית דין שנ' באש ישרפו אותן ואתהן כגון
 ששתהן קיימת שהן אשתו חו שבא עליה הרי היא והערוה
 נשדפין וכגון שאין שניהן קיימת אין שם שדירה וכן אחת

אשתו ערוה עליו עד שתכז אשתו בין אחתה מאמה בין אחתה
 מאביה בין מן הנשואין בין מזמת הרי זו ערוה עליו עבר ונאף
 עם אחת משבע נשים אלו בין בודין בין בשגה אף על פי שהו'
 והנאפת במיתת בית דין או בכרת לא נאסרה אשתו עליו חוץ
 מאחת ארוסתו שהיא אוסרת אשתו עליו כמו שבארנו בהלכות
 גירושין הבעל אשה דרך זנות לא נאסרו עליו קרובותיה שהן
 השבע נשים שאמרנו אבל חכמים אסרו על מי שנאף עם אשה
 לישא אותה מן השבע נשי קרובותיה כל זמן שהזונה קיימת כפני
 שהזונה באה לקרובותיה לבקר אותן והוא מתייחד עמה ולבו נס
 בה ויבא לידי עבירה שיבעול הערוה ולא עוד אלא אפילו נטען
 על אשה הרי זה לא ישא אהת כקרובותיה עד שתכזו זו שנטען
 עליה ואם כנס הקרובה שזנה עם קרובותיה לא יוצא מי שנטען
 על ערוה או שיצא לו שם רע עמה לא ידור עמה בכבוד אחד ולא
 יראה באותה שכונה ומעשה באחד שהיו כרננין אחריו עם
 חייבין אשתו והכו אותן חכמים מכת כרדות כפני שעבר על פתח ביתה
 הבא על אשה ובתה דרך זנות או על אשה ואחותה וכיוצא בהן
 הרי זה כמי שבא על שתי נשים נכריות שאין נעשות ערוה זו עם
 זו אלא בנישואין לא בזנות וכן אגס אביו או בנו או אחיו או אחי
 אביו אשה או פיתה אותה הרי זו כותרת לו וישאנה שלא נאמר
 אלא אשת ואין כאן אישת אביו או בנו שנשא אשה הרי זה
 מותר לישא בתה או אמה כמו שבארנו ומותר לאדם לישא אשת
 בן אחיו ונשוא אדם אשה ובת אחתה או בת אחיה כאחת ומזנות
 חכמים שישא אדם בת אדונו והוא הדין לבת אדונו שנ' וכבשרך
 לא תתעלם :

פרק שלישי

הבא על אשת קטן אפילו היתה יבמה שבא עליה בן השע שנים
 יום אחד הרי זה פטור וכן הבא על אשת חרש ושומא ואשת
 שומא ואנדורגניט ועל החרשת ועל השומא אשת הפקח ועל
 אשה שהיא מקודשת בספק או כגורשת בספק כולן פטורין ואם
 היו מזדיין ככין אותן מכת כרדות הבא על הקטנה
 אשת הגדול אם קדשה אביה הרי זה בהנק והיא פטורה מכלום
 ונאסרה על בעלה כמו שבארנו בהלכו כוטה ואם היא בת מיאן
 ככין אהרן מכת כרדות והיא כותרת לבעלה ואפילו היה כהן
 בת כהן שזנתה כשהיא אשת איש בין שהיה בעלה כהן בין
 שהיה ישראל ואצ' היה בעלה ככור או נתן או שאר כחייבי
 לאין הדין זו בשדפה שנוכת כהן כי תול לגנות ובעלה בהנק
 וכן בת ישראל אשת כהן בחנק כדן כל אשת איש הבא על
 נערה כארשה שניהן בסקלה ואינן חייבין כקלה עד שתהיה
 נערה בתולה כארשה והיא בבית אביה היתה כוגרת או
 שנכנסה לחופה אעפ' שלא נבעלה אפ' ככד האב לשלוהי הבעל
 וזנחה בדרך הרי זו בחנק ודבא על קטנה כארשה בבית אביה
 הוא בסקלה והיא פטורה ונערה כארשה בת כהן שזנת בסקלה
 בא עליה עשרה והיא בתולה ברשות אביו זה אדרה הרי
 הראשון בסקלה וכולן בחנק בכה דברי אמרי' שבאו עליה
 כדרכה אבל אם באו עליה שלא כדרכה עדין היא בתולה וכולן
 בסקלה נערה כארשה שהיתה משדורת או גורת אעפ'
 שנשדדורה ונתגיירה והיא פתחה מבת שלש שני יום אחד הרי
 זו בחנק ככל אשת איש דין החדש יש במציא' שם רע ומה
 הוא החדש שאם נמצא הדבר אמת ובאו עדים שזנתה כשהיתה
 נערה כארשה אף על פי שזנתה אחד שיצאה מבית אביה ואפ'
 שזנתה אחר שנכנסה לחופה קדם בעילתה הבעל סקלין אמה
 על פתח בי אביה אבל שאר נערה כארשו' שלא היה להן דין יוד

כה שלא יבוא עמוני ומואבי בקהל
 כו שלא להרחיק דור שלישי מצרי מלבוא בקהל
 כז שלא להרחיק דור שלישי אדוני מלבוא בקהל
 כח שלא יבא ממזר בקהל : כט שלא יבא סרים בקהל
 ל' שלא לסרס זכר אפילו בהמה חיה ועוף :
 לא שלא ישא כהן גדול אלמנה :
 לב שלא לבעול כהן גדול אלמנה אפילו בלא נישואין :
 לג שישא כהן גדול בתולה בנערותה :
 לד שלא ישא כהן גרושה :
 לה שלא ישא זונה : לו שלא ישא הללה :
 לז • שלא יקרב אדם לאחת מן העריות ואף על פי שלא בעל
 וביאור מצות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

הבא על אחת מכל העריות האמנות בתורה במזיד חייב כרת
 שנאמר כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות
 וכו' שניהם הנועל והנבעלת ואם היו שנגזר חייבי הטאת קבועה
 ריש מן העריות שהוא במיתת בית דין יתר על הכרת השדה בכולן
 אותן העריות שיש בהן מיתת כית דין אם היו שם עדים והתראה
 ולא פרשו כמעשיהם במיתין אותן מיתה האבודה בהן ואפילו
 היה העובר הלמיד דבם אין כמיתין ולא מלקין עד שתהיה שם
 התראה שלא נתנה התראה בכל מקום אלא להבחין בין שונג
 למודד העריות שיש בהן מיתת בית דין בהן שמיתתן בסקילה
 ובהן שמיתתן בשריפה ומהן שמיתתן בחנק ואילו שציתתן
 בסקיל הבא על אמו ועל אשת אביה ועל אשת בנו והיא הנקרא'
 כלתו והשוכב עם זכר והשוכב עם בהמה והאשה המביאה את
 הבהמה עליה ואלו הן העריות שמיתתן בשריפה הבא על בת
 אשתו בודי אשתו על בת ברה ועל בת בנה ועל אשתו ועל אם
 אמה ועל אם אביה והב' על בתו ועל בתו ועל בת בנו אין לך
 עדה בחנק אלא אשת איש בלבד שכן מצות זכות הנואף והנואפת
 וכיתה האמורה בתורה שהם היא חנק ואם היתה בת כהן היא
 בשריפה ובעלה בחנק שנאמר ונת איש כהן כי תול לגת באש
 תשרף ואם היתה נערה מארשה שניהם בסקילה שנאמר
 כי יהיה נערה בתולה וגו' וסקילתם אותם כאבנים וכל מקום
 שנאמר בתורה מות זכותו זכיהם עם הרי הם בסקילה שאר
 העריות כולן בכרת בלבד ואין בהם מיתה בית דין לפיכך אם
 היו שם עדים והתראה בית דין מלקין אותן שכל חייבי כריתות
 לוקין הבא על אחת מהיבי לאוין במזיד הוא לוקה והיא
 בשתג פטורין מכלום והבא על אחת מהשניות במזיד מכין אותו
 ככת כרדות מדבריהם אבל הבא על אחת מהיבי עשה אינו
 לוקה ואם הבו אותם בית דין ככת טוחות כזי להרחיק מן
 העב רה הרשות בידם אנוס פטור מכלום מן הבלקות וכן
 הקרבן ואין צריך לחבר מן המיתה שנלגעה לא תעשה דבר
 ברא בטנאם דנבעל אבל הנועל אין לו אנוס שאין קיטרי אלא
 לרעת ואשה שהחלת ביאתה באנוס וספה בריצן פטורה מכלום
 שבטתה ואל לבעול באנוס אין בידה שלא תרצה שיצר האדם
 וטבעו כופה אותה לרצות הכבנים ראש העטרה בלבד הוא
 הנקרא בערה כלטון את כקודה העדה והכבנים כל האבר הוא
 הנקרא טבר ובכל הביאות האמות אחד המעדה ואחד הגובר
 ואע"פ שלא הוציא שכבת זרע ואע"פ עפיד' ולא נגד בין שהכני'
 ראש העטרה נתייבו שניהם מיתה בית דין או כרת או מלקות
 או כרת כרדות ואחד הבא על האשה כדרכה ואחד הבא
 עליה שלא כדרכה בשערה בה נתייבו שניהן מיתה או כרת או

מלקות או כרת כרדות בין שהיו שוכבין בין שהיו עומדין על
 הכנס' העטרה הוא החוב כל הבא ביאה אסורה בלא קשר אלא
 שהיה האבר של מדולדל כמו אבר הכתים כגון החולים או שי
 שנולד כך כגון סרים חמה אע"פ שהבנים את האבר בידו אינו
 חייב לא כרת ולא מלקות ואין צריך לומר מיתה שאין זו מיתה
 אבל פוסל הוא מן התרומה ובית דין מכין את שגזר ככת
 מרדות הבא על ערוה מן העריות ככתעסק אע"פ שאין מוחט
 לך חייב וכן בחייבי לאוין ובשניות אבל הבא על ערוה מן
 העריות והיא מתה פטור מכלום ואין צריך לומר בחייבי לאוין
 שהוא פטור והבא על הטרה או ששכב עם בהמה טרה חייב
 חי הוא אף על פי שסופו לכות כדל' זה ואפילו שהטכה טע
 סימנין ועדין היא כפרכסת הבא עליה חייב עד שתמות או עד
 שיתח את ראשה כל אשה אסורה כאלו אם היתה בת שש
 שנים ויום אחד ומעלה נחל הבא עליה חייב מיתה או כרת או
 מלקות והיא פטורה מכלום אלא אם כן היתה גדולה ואם היתה
 פחותה מזה הרי שניהן פטורין שאין ביאתה ביאה וכן אשה
 גדולה שבא עליה קטן אם היה בין תשע שנים ויום אחד ומעלה
 היא חייבת כרת או מיתה או מלקות והוא פטור ואם היה בין השני
 שנים ולכשה שניהם פטורין הבא על הזכר או הביא זכר עליה
 ביון שהערה אם היו שניהם גדולים נסקלים שנאמר ונת זכר לא
 תשכב בין שהיה בועל או נבעל ואם היה קטן בין תשע
 שנים ויום אחד ומעלה זה שבא עליה או הביא על קטנה נסקל
 והקטן פטור ואם היה הזכור בין תשע או פחות שניהן פטורין
 ודאי לבית דין להכות הגדול ככת כר וזת לפי ששכב עם זכר
 ואע"פ שהוא נחות מן תשע אחד הבא על הזכר או הבא על
 אנדרוגינוס ודך זכרותו חייב ואם בא על יונק נקבה פטור
 והאנוס ספק הוא לפיכך הבא על האנוס או על אדרוגינוס
 דרך נקבותו מכין אותו ככת כרדות והאנוס נקבה פטור ואם
 אשה הבא על הבהמה או שהביא בהמה עליו שניהן נסקלין
 שנא' וככל בהמה לא תתן שכברך בין שרבעה או הביאה בין
 ואחד בהמה ואחד חיה ועוף הכל בסקילה ולא חלק הנכב
 בהמה בין גדולה לקטנה שב' וככל בהמה אפי' כזם ליהרבה
 עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה בין שהערה בה או שהערה
 בו חייב קטן בין תשע שנים ויום אחד שבא על הבהמה
 הביא עליה היא נסקלת על ידו והוא פטור היה בין תשע או פחות
 אין סקלין את הבהמה וכן קטב' בת שלש שנים אחד שרביא
 בהמה וזיה עליה בין בהמה גדולה בין בימה קטנה בין שרביא
 בה בהמה בין כדרכה בין שלא כדרכה הבהמה נסקלת והיא
 פטורה ואם היתה גדולה שניהן נסקלין ואם היתה נכבשה
 שנים ולכשה אין הבהמה נסקלת וכן השוכב עם הבהמה נכבשה
 והאשה שהביאה את הבהמה עליה בשגגה אין הבהמה נסקלת
 על ידן ואף על פי שהן גדולים כל העריות כלן שהיה אחד נחל
 ואחד קטן והקטן פטור והגדול חייב כמו שבארנו אחד עד והוא
 ישן והשן פטור אחד מיד ואחד שונג המזד חייב והשגג כביא
 קרבן אחד אנוס ואחד בריצן האנוס פטור כמו שבארנו אין
 העדים נזקקין לדאת הבנאפים שהערו זה בזה והכניס ככת
 בשפי' אלא משידאו אותן דבוקין זה עם זה כדרך כל הנזקקין
 דהי אילו נהרגין בראיה זו ואין אכריס שבא לא הערה נכב
 טחוקת עדה זו שהערה כזי שהחזק בשאר כשר דנין כשר
 פי החוקה אף על פי שאין שם ראיה ברורה עזה קרב וכל
 וטורפין וטוקלין וחזקין על החוקה זו כיצד דרי' ככתוב
 אחתו או כתי או אנובא עליה בעדים דרי' לכה או כשר
 או נסקל ואף על פי שאין שם ראיה ברורה שזו היא אחתו או
 אבו או בתו אלא בהקפה בלבד

ואם בנקרא עד שלה הצמעות אין משמעות אלא עד שיבדוק
במין תולה קודם תשמיש ואשה שאין לה וכת אסורה לשמש
וד שתבדוק לפיכ היא משמשת בשני עדים אחד לפני התשמיש
אחד לאחר התשמיש אבל אשה שיש לה וסת אינה צריכה עד
לפני תשמיש אלא משום צנעות בלבד אבל אחר תשמיש הכל
צריכין שני עדים אחד לו ואחד לה אפילו מעוברת ומניקה
וקנה וקטנה לא תשמש אלא בשני עדים אחד לו ואחד לה
אבל בתולה ויושבת על דם טוהר אינה צריכה עדים שהרי
המשמש מטתו פעמים רבות אינן צריכין
לבדוק שני העדים שלהן על כל ביאה וביאה אלא מקנה הוא
בעד שלו והיא בעד שלה אחר כל ביאה וביאה כל הלילה ולמחר
בדוק העדים נמצא הם על עד שלו או על עד שלה הרי זו
שמשה מטתה וקנחה עצמה ואבד העד הרי זו לא
תשמש פעם שנייה עד שתבדוק בעד אחר תולה שמא דם היה
על העד שאבד הניחה העד תחת הכר או תחת הכסת ונמצא
עליו דם אם מטוך שמאה שחוקתו מן הקינוח ואם היה עגול
שהורה שאין זה אלא דם מאכולת שנהרנה תחת הכר קנחה
עצמה בעד הבדוק לה וטחתו ביריכה ולמחר נמצא עליו דם הרי
זו טמאה ואין אומרים שמא כשטחה אותו ביריכ נהרנה מאכולת
קנחה עצמה בעד שאינו בדוק לה ולא ידעה אם היה עליו דם
קדם שתקנה בו או לא היה נמצא עליו דם אם היה הדם כגרים
ועוד הרי זו נדה היה פחות מכאן טוהר שאינו אלא מן המאכולת
כי שראתה דם בשעת תשמיש הרי זו מותרת לשמש כשתטהר
פעם שניה ראתה דם בפעם שניה משמשת פעם שלישית ראתה
דם כך בשלישית הרי זו אסורה לשמש עם בעל זה לעולם במה
דברים אבודים בשלא היה שם דבר לתלות בו אבל אם שמשה
ספק ולסתה תולה בוסת היתה בה ככה תולה במכה ואם היה
וסמכתה כטונה מדם שתראה בעת התשמיש אינה תולה במכה
ונאמנת אשה לחבר מכה יש לה בתוך הבקור שכמה הדם יוצא
תמיד מתחת לבעלה ואעפ שדם יוצא מן המקור בשעת
תשמיש מי שראתה דם בשעת תשמיש פעם ראשונה ושנייה
ושלישית ואין שם דבר לתלות בו הרי זו נתגרש ומותרת להנשא
לשני נשות לשני דתארה דם כך בשעת תשמיש שלשה פעמים
הרי זו נתגרש ותנשא לשלישי נישאת לשלישי וראתה דם
בשעת תשמיש שלשה פעמים הרי זו נתגרש ואסורה להנשא
עד שתביא מוחלי זה כיצד בודקת עצמה לידע אם נתרפאת
או לא נתרפאת מביאה שפופרת של אבר ופיה רצוף לתוכה ו
וכנגדת השפופרת עד מקו שהיא יכולה ומכנס בתוך השפופרת
מבחוץ ומנח על ראשו ודופקת אותו עד שיגיע הכוך
לראש הרום ומוציאה הכוך אם נמצא דם על ראש הכוך
בידוע שהדם שהיא רואה בשעת תשמיש מן המקור ואם לא
נמצא על הכוך כלום בידוע שהדם שרואה כדחוק הצדדין ו
והחודה היא ומותרת להנשא לאחרי כמו שבארנו בהלכו אישות

פרק חמשי

ואשה מתטמאה באנס בין לנדה בין לזיבות כיצד כגון שקפצה
במקום למקום או ראת בהמה או חיה או עוף מתעסקין זה עם זה
וחבדה וראתה דם וכן כל כיוצא בזה הואיל וראתה דם מכל מקום
נטמאת ומטמאה בכל שהוא אפי' ראתה דם טיפה כדודל הרי זו
כמי טוב מכנה דמים הרבה כל הנשים מתטמאות בבית החיצון
ואף על פי שלא יצא הדם לדופן אלא נעקר מן הרום ולא שנת
הואל ויצא מבין השינים הרי זו טמאה ואף על פי שעדין הדם

בבשרה שנאמ' דם יהיה זכה בבשרה ועד היכן הוא בין השיני'
עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה ובין השינים
עצמו כלפנים כשל משלו חכמים באשה הרהם שנוצר בו
הולד הוא הנקרא מקור והוא שדם נדה חבה ויצא מכנו קוראי
אוהו חדר לפי שהוא לפני ולפנים וצואר הרום כולו והוא המקור
הארך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד
ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרחור כלומר שהוא בית
שער לרום ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרחור ואינו נגיע
עד ראשו שמכפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ולמעלה
מן החדר ומן הפרחור בין חדר לפרחור הוא המקום שיש בו
שתי ביצים של אשה והטבילין שבהן כתבשלת שכבת זרע שלה
מקום זה הוא הנקרא עליה וכמו נקב פתח מן העליה לגג
הפרחור ונקב זה קוראים איתולל והאבר נכנס לפנים בין היתולל
בשעת גמר ביאה דם הבא מן החדר כולו טמא חוץ מדם טוהר
שהתורה טיהרתו ודם קרשי כמו שיתבאר ודם העליה כולו טוהר
שהוא כמו דם ככה שבמעים או בכבד או בכלי' או כיוצא בהן
ודם הנמצא בפרחור אם נמצא מן הלול ולפנים הרי זה טמא
שחוקתו מן החדר וחייבין עליו על ביאת מקדש ושורפים עליו ת
תרומה וקדשים ואין אומרים שמא מן העליה ירד דרך הנקב
שרוב הדמים הנמצאין כאן מן החדר נמצא הדם בפרחור חוץ
לנקב הרי טמאתו בכפף שמא מן החדר בא או מן העליה שנת
דרך הלול לפיכך אין שורפין עליו תרומה וקדשים ואין חייבין
עליו על ביאת המקדש לא כל מטקה הבא מן החדר מטמא
אלא הדם בלבד שנא' דם יהיה זכה לפיכך אם שנת מן הרום
לזכן או מטקה ירוק אף על פי שסמיכתו כדם הואיל ואין מראוי
מראה דם הרי זה טוהר וחמישה דמים טמאים באשה והשאר
טהורין ואלו הן האדום והשחור וכקרו ברכום וכמימי אדמה
וכיין המזוג האדום כיצד הוא עינו כעמוד שיצא ראשון מדם
הקזה של בני אדם נתן הדם ככוס ומק' לו ורואהו והשחור כעין
הדיו היבש כקרו ברכום כיצד יביא ברכום לחבגוש אדמה
שעליו ולקח מן הברור טבו וקנה האביצעי שלו שכולו כמו
קנה הוא ובכל אחד ואחד שלשה קנים ובכל קנה שלשה עלים
ומקף הדם לעלה האביצעי שבקנה האביצעיית ודואה בו במימי
אדמה כיצד יביא אדמה מבקעת סיננה וכדצא בה שהיא אדמה
ונותן עליה מים בכלי עד שיעלה המים על העפר כקליפת השום
ואין שיעור למים ולא לעפר ומעכרין בכלי ומשער בהן לטעתו
ובמקומו כשהן עכורין ואם צללו החד ומעכרין ארבע מראות
הללו אם היה מראה הדם במראה כל אחד מהן או עמוק מהן
הרי זה טמא היה דחה ממנו הרי זה טוהר כיצד היה הדם שחור
יתר מבדיו היבש טמאה היה פחות ממנו כגון שהיה מראהו כעין
הזית השחור או כעין הזפת או כעין העורב הרי זה טוהר וכן
בשאר השלש מראות כיין המזוג כיצד חלק אחד יין מן היין
השחורני של ארץ ישראל חי וחדש ושני חלקים מים היה מראה
הדם עמוק ממנו או דחה ממנו הרי זה טוהר עד שיהיה כמזוג
זה בלבד ונאמנת אשה לחבר במראה זה ראיתי ואבדתיו והחכם
מטמא לה או מטוהר כיצד מקיף ודואה לוקה הבטלת שיש בה
הדם ביד ומביט בו ובדיו או בעלה של ברכום
או בדם הקזה שבכוס או במימי אדמה או במזוג שבכוס
ועורך לה כפי מה שעניו רואת ומטמא או מטוהר ואינו מביט
בזכוכית של כוס מבדוין אלא במטקה שבכוס והיה הכוס רחב
משקלו מנה ומחזיק שני לתין כדי שתכנס בו האדמה ולא יהיה
אפל אין בודקין הדם אלא על גבי מטלית לבנה ובתכה ועושה
צל בידו על הדם ודוא עומד בתכה כדי שיראה עינו כמו שהיא

הוצאת שם רע שזנו מאחד שיצאו מבית האב הרי הן בחנק כמו
 שבארנו הא לכות שבאש איש ג' מיתות יש אשת איש שהי בחנק
 יש אשת איש שהיא כשריפה יש אשת איש שהיא בסקיל והיכן
 סוקלין בערה מאורשה שזנתה אם זנתה בבית אביה א'עפ שלא
 העידו עליה העדים אלא אחר שבאה לבית חמיה הרי זו נסקלת
 על פתח בית אביה זנתה בבית חמיה קודם שימסר אותה האב
 אף על פי שהעידו עליה אחר שחזרה לבית אביה הרי זו נסקלת
 על פתח שער העיר ההוא באו עדים אחר שבגרה או
 אחר שכעלה בעלה אף על פי שהעידו שזנתה בבית אביה
 כשהיזה נערה הרי זו נסקלת בבית הסקילה חיתה הורתה שלא
 בקדושה הלידתה בקדושה נסקלת על פתח שער העיר כל מי
 שביצתה לסקול אחזה על פתח שער העיר אם היתה עיר
 שרובה גוי סוקלין אותה על פתח בית דין וכל מי שצותה לסקול
 אותה על פתח בית אביה אם לא היה לה אב או שדה לה אב
 ולא היה לו בית הרי זו נסקלת בבית הסקילה לא נאמר פתח בית
 אב אלא לכיצה הבא על עדוה כן העריות ביאות הרבה ה' יב
 כרת או מיתת בית דין על כל ביאה וביאה א'עפ שאין בית דין
 יכולין להטות אלא מיתה אחת הרי הביאות נחשבות לו כעבירות
 הרבה וכן אם בא ביאה אחת שחיבין עליה משנות הרבה אם
 היה שונג מביא קרבן על כל שם ושם א'עפ שהיא ביאה אחת
 כמו שיתבאר בהלכות שגגות ואם היה כדוד הרי זו נחשבת לו
 כעבירות הרבה וכן יש בא ביאה אחת ולוקה עליה מלקי הרבה
 כמו שיתבאר שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחציה שפחה
 וחציה בת חרין ומקודש לעבר עברי שנ' לא יומתו כי לא חפשה
 הא אם נשתדדה כלה חיבין עליה מיתה בית דין שהרי נעש'
 אשת איש גמורה כמו שבארנו בהלכות אישות ביאת שפחה זו
 משנה ככל ביאות אסורות שבתורה שהרי היא לוקה שנ' ביקורת
 תהיה והוא חיב קרבן אשם שבוהביא את אשכו אחד שנג ואחד
 כדוד בשפחה חרופה כביא אשם והבא עליה ביאת הרבה בין
 בזדון בין בשגגה מביא אשם אחד אכל היא חיבת מלקות על
 כל ביאה ביאה אם היתה כזדה השאר חיבי לאוין המערה
 בשפחה חרופה ולא נמר ביאתו פטור עד שיגמור ביאתו ואינו
 חיב אלא על הנחלה הבעולה המדדה וברישנה אבל אם היתה
 קטנה או שלא היתה בעולה או היתה שתגת או אנוסה או ישנה
 פטור וכן אם בא עליה שלא כדרכה פטור שבשפחה חרופה לא
 השזה ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה שנאמר שכבת זרע
 אבל בשאר ביאות לא חלק בין ביאה לביאה שנא' משכבי אשה
 מגיד הכתוב ששני משכבת באשה כל מקום שאבדנו בשפחה
 חרופה שהוא פטור הוא פטור כן הקרבן והוא פטור כן המלקות
 אבל מכין אותן מכת מרדות מדבריהם אם היו שניהם כזדין
 ונחליים כן תשע שנים ויום אחד שבא על שפחה חרופה היא לוקה ^{על}
 והוא מביא קרבן והוא שתהיה גודלה ובעולה וברישנה כמו
 שבארנו שאין האיש חיב קרבן עד שתתדיב היא מלקות שנא'
 בקדחת תהיה וחביא את אשכו :

פרק רביעי

הנדה הרי היא כשאר כל העריות המערה בה בין כדרכה בין
 שלא כדרכה חיב כרת ואפילו היתה קטנה בת שלש שנים וחס
 אחד כשאר עריות שהבת מטמאה כנדה ואפילו ביום לידתה
 ובה עטרה ימים מטמאה בזיבה ודבר זה כפי השכועה לכד
 שאין זכר בין נדה ללקטנה לשמאה נדות חבות ואחד הבא
 על הנדה כל שבעת הימים ואפי' לא ראתה אלא חס ראשון ואחד
 הבא על ילדות זכר כל שבעה או על ילדות נקבה כל ארבעה

עשר או על חובה כל ימי זבה וספירתה בין שפחה בין משוחזרת
 הכל בכרת שנ' בנדה שבעת ימים תהיה בנדתה וזבה נאמר כל
 ימי זב טמאתה כימי נדתה תהיה וביד דתרוה אומר נמי
 נדת דתה טמאה וטמאה שבויעים כנדתה כנה דברינ' אומר
 שהטמאה תלויה בימים בשטמלה כמי מקוה אחר היכי' ונפדו
 אבל נדה חבה וילדת שלא טבלו כמי מקוה הבא על או תכון
 אפי' אחר כמה שנים חיב כרת שבימים וטבלה תלה הכתוב כנ'
 ורצו במים זה בנין אב לכל טמא שזא בטמאתו עד שיטבל
 הגוים אין חיבין עליהם משום נדה ולא משום זבה ולא
 משום יולדת וחביב גזרו על כל הגוים הזכרים והנקבות שיו
 כזכים תמיד בין ראו בין לא ראו לעגין טמאה וטמאה כל שם
 שתראה היוולדת בתוך שלשה ושלשים של זכר וששה וששים
 של נקבה הוא הנקרא דם טוהר ואין מונעי' את האשה בעולה
 אלא טבלת אחר שבעה לזכר ואחר ארבעה עשר לנקבות משש
 מטתה א'עפ שהדם שחתתו רודד כל חיבי טבילות טבילתן ביום
 חרין כנדה ויעלות שהרי הוא אומר בנדה שבעת ימים תהיה ב
 בנדתה השבעה כולן בנדתה וטבלת כלל שמיני וכן יולדת
 זכר כלל שמיני וילדת נקבה כלל חמשה עשר שהולדת כנדה
 כמו שבארנו נתאחדה ימים רבים ולא טבלה כשתטבל ללא
 תטבל אלא בלילה שאם תטבל ביום יטעו חכומי נדה אחת
 לטבל בשביעי היתה חולה או שהיה מקום הטבילה רחוק ואין
 הגשים יכולת להגיע לו ולחזור בלילה כפני הלסטים או מפני
 הצניעה או כפני שנועלין שעדי המדינה בלילה הרי זו טבלת
 ביום השמיני או בימים של אחריו ביום כל הנשים שיש להן
 וסת בחוקת טהרה לבעליהן עד שתאמר לו טמאה אני או עד
 שתחזק נדה בשכונתה הלך בעלה לכדינה אחרת והחזיקה
 טהרה כשיבוא אינו צריך לשאול לה אפילו ביצאה ישנה הרי זו
 מותר לבא עליה שלא בעונת וסתה ואינו חושש טמא נדה היא
 ואם הניחה נדה אסורה לו עד שתאמר לו טהורה אני האשה
 שאמרה לבעלה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני ודרך שהק
 אבדתי לך תחלה אינה נאמנת ואם נתנה אבהלה לדברה
 נאמנת כיצד תבעה בעלה ואחזתו או אבו עמה בחצר ואבה
 טמאה אני ואחד כך חזרה ואמרה טהורה אני ולא אבדתי לך ט
 טמאה אלא מפני אחרת ואבך שמא ידאו אותנו הרי זו נאמנת
 וכן כל כיצא בזה היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי
 לא יפדש מיד והוא בקישויו שהנאה לו ביציאתו כביאתו
 ואם פירש והוא בקישויו חיב כרת כמי שבעל נדה והוא חרין
 בשאר עריות אלא כיצד יעשה נעין צפרני רגליו בקרקע וטהרה
 ואינו כזדעזע עד שימח האבר ואחר כך נשמש ממנה יאמר לו
 לאדם לבא על אשתו סמוך לוסת טמא תראה דם בשעת הטבילה
 שנ' והזרתם את בני ישראל מטמאת וכמה אם היה דם לראות
 ביום אסור לשמש כשתחלת חוס ואם היה דרכה לראות בלילה
 אסור לשמש כשתחלת הלילה עבר וסתה ולא ראתה כשתחלת לשמש
 אחר שתעבור עונת חוסת כיצד היה דרכה לראות בשש עונת
 ביום אסורה לשמש כשתחלת חוסת עברו שש עונת ביום ולא ראתה
 אסורה לשמש עד לערב וכן אם היה דרכה לראות בשש עונת
 בלילה ועברו ולא ראתה אסורה לשמש עד שתזרח השמש וכן
 בני ישראל ובנות ישראל לעולם לבחוק עצמם אוד התשי' כיצד
 טקנת האיש עצמו כמטלית נכונה לו ומקנת האשה עומה
 כמטלית נכונה לה ורואין בהן שמא ראתה דם בשעת השמש
 יש לאיש להניח אשתו שתברוק כמטלית שלו כותף שנאמנת
 על שלה נאמנת על שלו בגדים אלו שמקנתן בדין צריבין
 שיהיו של פשתן שחוקים ולבנים והם הנקראים עדים בענין זה
 והבגד שמקנת בו הוא נקרא עד שלו והבגד שמקנתה היא

ולפיכך היא אסורה לבעלה עד לערב שלא תביא עצמה לידי
פסק זבה שספרה ששת ימים נקיים ובשביעי ראת דם אפילו
כמוך לשקיעת החמה מתורה הכל וחזרת לכנות מאחר היום
הטמא שבעה ימי נקיים פלטה שכבת זרע בתוך ימי הכפרה
מתרת יום אחד מפני שהיא כזב שראת קרי שסודר יום אחד
ראת דם בעשירי מימי זיבתה ובאחד עשר ובשתי עשר אף על
פי שראת שלשה ימים זה אחר זה אינה זבה גדולה אלא יצאת
מזיבות קטנה לנדה שיום שנים עשר מתחלת נדתה והרוא בימי
נדתה אינה זבה כמו שבארנו ומה הוא זה שכתוב בתורה או
כי תזוב על נדתה שאם ראת שלשה ימים סמוך לנדתה הרי זו
זבה כגון שראת בשמיני לנדתה ובתשיעי ובעשירי שהן ראשון
ושני ושלישי מהאחד עשר יום שהן ימי זיבתה ראת דם באחד
עשר מימי זיבתה וטבלה לערב שהוא ליל שנים עשר ושמושה
משהו אף על פי שהיא טמאה ובעולה טמא ועדשין משכב
ומושב אינם חייבין כרת מפני שאין יום אחד עשר כמצטרף ליום
שנים עשר לעשות זבה הועילה לה טבילת ליל זה להצילה מן
הקרבן טבלה ביום שנים עשר אחד שתבין החמה הרי זו
אסורה לבעלה עד לערב כדן כל זבה קטנה ואם עבר
ובעלה שניהן פטורין ככלום ואפילו ראת דם אחר שבא עליה
ביום שנים עשר אין בכך כלום שזה דם נדה הוא ואינו מצטרף
ליום של פניו ראת דם בסוף שביעי לנדתה בין השמשות
וראת בתשיעי ובעשירי הרי זו ספק זבה שמא ראת ראשונה בלילה
שמיני היתה ונמצאת שראת שלשה ימים זה אחר זה מתחלת ימי
זיבתה וכן אם ראת דם בתשיעי ובעשירי מימי זיבתה וראת
בכוף יום אחד עשר בין השמשות הרי זו כפק זבה שמא ראת
אחרונה ביום אחד עשר היתה והרי ראת שלשה ימים זה אחר
זה בימי זיבתה נדה שבדקה עצמה בתוך ימי נדתה וכיצאה
שפסק הדם ואפילו פסק בטני לנדתה ושגגה או הוידה ולא בדקה
עד לאור נדתה בימים רבים וכשבדקה מצאה טמאה אין אומ'
טמא כל אותן הימים היתה טמאה ותהיה זבה אלא כל אותן הימים
שלא בדקה בחזקת טהרה בדקה עצמה ומצאה טמא אפילו
בדקה בשביעי לנדתה ובין השמשות לא בדקה עצמה כדי לפחד
מנזאת נדה אלא הבחינה ימים ואחר כך בדקה ומצאה טהור

והרי זו ספק זבה ואם מצא טמא הרי זו זבה וראית שנין שבתחלה
מצאה טמא ולבסוף טמא הרי זו בחזקת טמא פסק יום ראשון
של נדה אף על פי שמצאה בו טהור הרי זה כמי שמצא טמא
שום ראשון כולו החזוק המעיין פתוח זבה שבדקה עצמה
בראשון מימי הספידה ומצאה טהור ולא בדקה עד יום שביעי
ומצאה טהור הרי זו בחזקת טהרה וכאלו בדקה כל שבעה ומצאה
טהור וכן אם בדקה ביים ראשון מימי הספידה ומצאה טהור
וביום השמיני ומצאה טהור הרי זו בחזקת טהרה בדקה ביום
שלישי לזיבתה ומצאה שפסק הדם ולא בדקה ביים ראשון מימי
הספידה ובשביעי בדקה ומצאה טהור הרי זו בחזקת טהרה וראת
הדין לזב ככל אלו הבדיקות שהוא טהור ועל לו ימי הכפרה
כל אשה שהיא ספק נדה ספק זבה צריכה לישב שבעת ימים
נקיים טמא וטבלת בלילה שמיני ואחר כך תהיה מתרת לבעלה
ומביאה קרבן זבה ואינו נאכל כמו שיתבאר במקורו :

פרק שביעי

מעוברת שהתחילה להצטער ואחריה חבלי לידה והתחיל הדם
לזאת קודם שתלד אותו הדם הוא הנקרא דם הקושי והיאך דינו
ואם בא בימי נדתה הרי הוא דם נדה והרי זו טמאה נדה ואם בא
בימי זיבתה הרי זו טהורה שנאמר בזבה דם יפה זבה

בבשרה כפי השמועה למדו זובה מחמת עצמה ולא מחמת
הלד ובלבד שתלד ולד חי אבל אם הפילה אין קושי לנפלים
אפילו היה הדם שותת ויורד עם החבלים והצער ארבעה עשר
יום קודם שתלד הרי זה דם קושי וטהור אבל אם התחיל הדם
קודם הלידה בדמשה עשר יום או יתר הרי זה דם זבה והרי היא
יולדת בזוב במה דברים אמורים בשלא פסקו הצד' והגבלים
והצער אלא כתקשה והולכת עד שילדה אבל אם ראת דם שלשה
ימים או יתר בימי זיבתה בצער וחבלים ופסק לה הצער ורווח לה
מן החבלים אחד השלשה ימים וענדה בנחת ארבע ועשרים
שעות או יתר אף על פי שלא פסק הדם ואף על פי שחזר
הצער והחבלים אחר ארבע ועשרים שעות הרי זו זבה שאילו
היה הדם מחמת הולד לא פסק הצער ולא החבלים ואם ילדה
אודי כן הרי זו יולדת בזוב ראת יום אחד בלא צער ושנים
בקושי וילדה או שנים בלא צער ויום אחד בקושי וילדה או יום
בקושי ויום בלא צער ויום בקושי וילדה אינה יולדת בזוב אבל
אם ראת יום אחד בקושי ושנים בלא צער וילדה או שנים בקושי
ואחד בלא צער וילד או יום בלא צער ויום בקושי ויום בלא צער
וילדה הרי זו יולדת בזוב זה הכלל קושי סמוך ללידה אין זו
ילד' בזוב שזפיסמו ללידה הרי זו יולדת בזוב כל שלישי לראייתה
להיות ביום הלידה אפילו כל הזמן כולו בשפי' אין זו יולדת בזוב
טהור יום הלידה סמוך לקושי ראת שני ימים ובשלישי הפילה
ואין ידוע כה הפילה הרי זו ספק זבה וספק יולדת כיצד דין
יולדת בזוב צריכה לישב שבעת ימים נקיים וטבלת לערב

ואחר כך תהיה מתרת לבעלה ואח'כך יהיה לה דם טהור ומביא
קרבן זבה וקרבן יולדת לפיכך אם ילדה זכר אפי' פסק הדם
ביום הלידה ספרת שבעה ימי נקיים וטובלת ואם ילדה נקבה
וספרה שבע' נקיי' ושלמו עם ארבעה עשר של לידה או לאחריהן
הרי זו טבלת ומתרת לבעלה ואם שלמו ימי הכפרה בתוך
ארבעה עשר הרי זו אסורה לבעלה עד ליל הנשח עשר כיצד
הרי שראת דם שלשה וספרה שבעת ימים נקיים הרי עשרה
ועדיין היא אסורה לבעלה עד ליל הנשח עשר שכל ארבעה
עשר היא כנדה חלכה אין מצריכין את היולדת בזוב לכפרות
שבעה אחר שבעה כל זכר ואחד ארבעה עשר של נקבה כפני

שמיני לידתה וימי נדתה שאינה רואה בהן עולין לה לספור טבע'
כבו שיתבאר יולדת בזוב שלא פסק דמה אין לה דם טהור
אלא כל דם שתראה כדם זיבה הוא אבל אם ספרה שבעת ימים
נקיים ושלמו ארבעה עשר של נקבה וט' לה ואחר כך ראת דם
בתוך ארבעים של זכר ושכנים של נקבה הרי זה דם טהור
ספרה שבעת ימי נקיים ולא טבלה ואחר כך ראת דם הרי זו
טבלת ומתרת לבעלה מיד שכל ימי טהור אין ראיה לא לנדה
ולא לזיבה אבל עצמו של דם טמא ומטבא כדן דם הנדה עד
שתטבל יולדת נקבה ואחר ארבע עשר טלה נתעברה
והתחיל דם הקושי לבא לה בתוך שבועים הרי הוא דם טהור אף
על פי שאין קושי לנפלים שכל דמים שתראה בתוך ימי טהור
טהור הוא עד שתפיל הולד וכשתפיל תהיה טמאה לידה אם
הפילה זכר טמאת זכר ואם הפילה נקבה טמאת נקבה ומנה
ימי טמאה וימי בלאת מתלד שיני אפילו היו תאומי והפילה היום
אחד והפילה האחר אפי' אחד ככה ימים כונה לשני ימי טמאה
וימי בלאת זבה שפסק זבה והתחילה לכנות שבעת ימים נקיים
וכא לה דם קושי בתוך ימים נקיים אינו טהור ימי הקושי עולין
לה לכנות שבעה וכן אם ילדה בשבעת ימים נקיים אין הלידה
מתרת ימי הלידה עולין לה לכנות שבעה אעפי שהיא טמאה
בהן שנאמר ואם טהרה כזבה כיון שטמאה כזבה אף על פי
שהיא טמאה טמאה אחרת כגון טמאת לידה או טמאת נדה :

שהיא ולא כל הראה צדיק לכל אלו הדברים בכל עת שיראה
אלא טביעות עין יש לחכם בודים ובעת שיראה מיד ישמא או
יטהר ואם נפתק לך במראה מן המראות צריך להקיף ולערוך
לדיו או לדם הקזה או לשאר המראות מפלת חתיכה אף על פי
שהיא אדומה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ואפילו
נקרעה החתיכה ונמצאת מליאה דם הרי זו טהורה שאין זה דם
נדה אלא דם חתיכה הפילה חתיכה קרועה ודם אגור בתוכה
טמאה הפילה כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמו יבחושין
אם היה כראה דברים אלו אדם תטילה למים פושרין אם נמוחו
הרי זו טמאה שדם הוא וקפה וכל הראה דם יבש טמאה ואם
שהו בפושרין מעת לעת ואחר כך נמוחו הרי זו ספק טמאה לא
נמוחו מעת לעת הרי אלו ממכה וטהורה היא הפילה כמין חגבים
כמין דגים שקצו רמשים אם יש עמהן דם טמאה ואם לאו טהורה
האשה שהכניסה שפופרת בפרחוד וראת דם בתוך השפופרת
טהורה שנאמר דם יהיה זכה בבשרה עד שתראה כבשר כדרך
שהגשים רואת ואין דרך האשה לראות בשפופרת האשה
שהשתנה מים ויצא דם עם מי רגלים בין שהשתנה והיא עומדת
בין שהשתנה והיא יושבת הרי זו טהורה ואפילו הרגיש גופה
ונודעוה אינה חשש שהרגשת מי רגלים היא זו שאין מי רגלים
מן החדר דם זה דם מכה הוא בחלד לת או בכלי דם בתולים
טהור הוא ואינו לא דם נדה ולא דם זיבה שאינו מן המקור אלא
כמו דם חבורה וכיצד דין הבתולה בדמי אדם נשאת קטנה בין
לא ראת דם מימיה בין שראה דם בבית אביה הרי זו מותרת
לבעלה עד שתחיה המכה שכל דם שתראה מחמת המכה הוא
ואם ראתה דם אחר שתחיה המכה הרי זו נדה נישאת כשהיא
בצירה אם לא ראת מימיה דם הרי זו מותרת לבעלה ארבע ימים
ביום ובלילה אף על פי שהדם שותת והוא שלא חיתה המכה
ואם ראת דם בבית אביה וארבע ימים בשאת אין לו לבא עליה
אלא בעילה ראשונה ופורש ריהיה דם בתולים זה כאלו היא
תחלת נדה ובגרת מלא ראת מימיה נחנץ לה כל לילה הראשון
ארבעה לילות שנחנץ לנערה שלא ראת דם אף על פי שהן
בסידוין כועל לילה הראשונה וכמתין אפילו שני חדשים או
שלוש ובעל לילה שנייה והוא שלא חיתה המכה וכן קטנה שנחנץ
לה עד שתחיה המכה אפילו לא חיתה שנה הרי זה כועל כל השנה
בין בסידוין בין בימים אחדים קטנה שנשאת ונעשת נעדה תחת
בעלה ועדיין הדם שותת מחמת המכה כל בעילות שבעל כשהיא
קטנה נחשבות לו כלילה אחת ומשלימין לו כל ארבע ימים בימי
הנעדרת ואפי' היו השלשה ימים שנחנץ לו בימי הנעדרת בסידוין
ובעל בכל שני חדשים לילה אחת הרי זה מתיר והוא שלא חיתה
המכה כיצד יודעין אם חיתה המכה או לא חיתה והנה רואה
הדם בעת שתעמוד וכשתשב לא תראה ובעת שתשב על הקרקע
תראה ואם תשב על גבי כרים וכסתות לא תראה עדיין לא חיתה
המכה פסק הדם ולא ראת כלל בין עומדת בין יושבת על הכל
כבר חיתה המכה וכן אם לא פסק כלל אלא תראה הדם ואפי'
כשהיא יושבת על הכרים והכסתות אין זה דם מכה אלא דם
נדה חיתה רואה בעת תשמיש הרי זה מחמת המכה שמישה כסתה
ולא ראת דם ואחר כך ראת דם שלא מחמת תשמיש הרי זה דם
נדה רבועל בתולה ולא יצא משנה דם והוד ובעלה יצא דם
אפילו חיתה קטנה הרי זה דם נדה שאילו היה דם בתולים
היה בא בתולה הנכועל פחת מבת שלש ויצא דם הרי
זה דם בתולים :

פרק

ששי

דם הנדה דם הזכה דם הקושי דם יולדת דם טהור של יולדת
כולו דם אחד הוא ומן המקור הוא בא ומעיין אחד הוא ובזמנים
בלבד הוא שישתנה דינו ותהיה רואה דם זו טהורה חו נדה חו
זכה כיצד כשתראה האשה דם תולה או כשתראה בשעת
וסתה והוא העת שקבעה לנדה הרי זו נדה כל שבעת הימים בין
ראתה כל שבעה בין שלא ראתה אלא טיפה ראשונה בלבד ראת
דם ביום השמיני הרי זה דם זיבה כפני טהור בלא עת נדתה
וכן כל דם שתראה בהך הימים שבין וסת נדה וסת נדה הרי הוא
דם זיבה והלכה למשה מסיני שאין בין זמן נדה לזמן נדה אלא
אחד עשר יום בלבד כל שבעת הימים שנקבעה לה וסת
בתחלתן הן הנקראין ימי נדתה בין ראתה בהן דם בין לא ראת
בהן דם וכפני מה נקראין ימי נדה כפני שהן ראויין לנדה וכל
דם שתרא בהם דם נדה יחשב וכל אחד עשר יום שאחר השבעה
הן הנקראין ימי זיבתה בין ראתה בהן דם בין לא ראת ולכה
נקראין ימי זיבה כפני שהן ראויין לזיבה וכל דם שתראה בהן
דם זיבה יחשב והזהר בשני שמות אלו שהן ימי נדה וימי זיבה
כל ימי האשה ביום שיקבע לה וסת עד שתמות או עד
שיעקר הוסיף ליום אחר תספור לעולם שבעה מתחלת יום הוסת
ואחריהן אחד עשר שבעה ואחריהן אחד עשר ותזהר בכנין כדי
שתדע בעת שתראה דם אם בימי נדה ראת או בימי זיבה שכל
ימיה של אשה כך הן שבעה ימי נדה ואחד עשר ימי זיבה אלא
אם כן דאסיקה הלידה כמו שיתבאר אשה שראת דם בימי זיבתה
יום אחד בלבד או שני ימי זה אחר זה נקראת זכה קטנה ונקראת
שומרת יום כנגד יום ואם ראת שלשה ימים זה אחר זה הרי זו זכה
גמורה והיא הנקראת זכה גדולה ונקראת זכה כחם שגא' אשה
כי יזוב זכ דמה ימים רבים כעושי ימים שנים רבים שלשה
אין בין זכה גדולה לזכה קטנה אלא ספירת שבעה והבאת קרבן
שזכה גדולה צריכה לספור שבעת ימים נקיים וזכה קטנה אינה
סופרת אלא יום אחד בלבד זכה גדולה מביאה קרבן כשתטהר
אבל לענין טמאה ואיסור ביאה שתהן שוות כיצד ראת
דם בימי זבתה בין שראת בתחלת הלילה בין שראת בסוף היום
הרי אותו היום כולו טמא וכאלו לא פסק הדם בעת שראת עד
ששקע החמה ומשכרת כל הלילה ואם לא ראת כלל בלילה משכמ'
למחר וטובלת אחר שתנץ החמה ומשכרת כל היום אם לא ראת
כלום הרי זה יום אחד טהור כנגד היום הטמא והרי היא מותרת
לבעלה לערב ראתה דם גם ביום השני בין בלילה בין ביום
אחד שטבלה הרי היום השני טמא ומשכרת כל לילה של שני אם
לא ראתה משכמת למחר וטובלת אחר שתנץ החמה ומשכרת כל
היום כולו אם לא ראתה כלום הרי זה יום אחד טהור כנגד
שני ימים הטמאים ומותרת לבעלה לערב ראתה דם גם
בשלישי בין ביום בין בלילה הרי זה זכה גדולה וצריכה לספור
שבעת ימים טהורים בלא דם שנספרה לה שבעת ימים ואחר
טהור וטובלת בימים השביעי אחד הנץ החמה והרי היא מותרת
לבעלה לערב ובימים השמיני מביאה קרבנה שתי תודים או שני
בני זונה זכה קטנה שטבלה בלילה של יום הטמא או זכה
גדולה שטבלה בלילה שביעי כאלו לא טבלה והרי היא כגדה
שטבלה בתוך שבעה הבא על זכה גדולה בימים שביעי של
ספירה אחד שטבלה או על זכה קטנה ביום השמוד אחד שטבל'
פטר מן הכרת כיון שטבלה בזמן הראוי לטבילתה טהור ולאשה
זו יהיה לה תרבות רעה שהרי בעילתה ומגעה תלויין כיצד הן
תלויין אם נשלים היום אחד הטבילה ולא ראת דם הרי כל שנגעה
בו אחר טבילתה טהור ובעילתה אחר הטבילה אין חייבין עליה
כלום ואם ראתה דם ביום זה אחר שטבלה נמצאת זכה לכפרע
וכל שנגע בה לכפרע טמא והיא ובעלה חייבין בקרבן ולפיכך

פומא צרעת דרי ז סופרת בהן ואין טמאת אלוכיצא בהן
 סותרים הכפירה ימי לידתה ימי נדתה אם לא ראת בהן דם
 דרי אלו עולין לה לכפירה שבעת ימי נקיים ואם ראת בהן דם
 אין עולין לה ימי הראייה ולא סותרין כל הימים אלא משלמת
 על הימים שפירה בשיפסוק הדם שאין סותר הכל אלא ראיית
 של זב אבל אילו סותרין יומן בלבד מאור שחבין כל
 העיקר שבארנו נתבאר לך מה שאמר חכמי שאיפסד שתרא
 האשה דם מן המקור יום אחר יום מאה וארבעה עשר יום ולא
 תהיה זבה כיצד שנים לפני נדתה ושבעה ימי נדתה ושנים
 לאחד ימי נדתה וארבעה עשר קושי ושכנים של נקבה ושבעה
 ימי נדה ושנים אחד ימי נדה הא למדתה שכל דם שתראה
 האשה אחר בלאת תחלה הוא תחלת נדתה ואין משגיחין על
 וסתות שמקודם לפיכך הרואה דם בכוף יום מלאות בין השמש
 הרי ז ספק נדה שמה בלילה ראתה הדם שהוא תחלת ימי נדתה
 כבר בארנו שהנדה שראת דם כל שבעה מותרת לשמוש
 בליל שמיני אחר שתטבול וזכה קטנה משמרת יום אחד טהור
 וטובלת ומותרת לשמש לערב וזכה גדולה סופרת שבע ימי נקיים
 וטובלת ומותרת לשמש בליל שמיני ואין בין זכך נדה לנדה אלא
 אחד עשר יום בלבד ובאותן האחד עשר תהיה זבה קטנה או
 גדולה ומאוד שתהיה זכר כל אלו העיקרין יבא לך זה שאמר
 חכמים האשה שהחזקה כל ימיה יום תראה דם ויום לא
 תראה בתחלה משכשת בליל שמיני וכיזם שמיני שהוא יום
 אחד אחר ימי נדתה ומשכשת בכל שבנה עשר יום ארבע לילות
 בלבד ואינה יכולה לשמש בימים שהיזם הטוהר הוא שוכר ליל
 הטמא לפיכך אם היתה רואה הדם בכל יום טמא מתחיל הלילה
 אינה משכשת אלא בשמיני בלבד שהוא יום אחד אחר ימי נדתה
 היתה רואה שני ימים טמאין ושני ימים טהורים משכשת
 בשמיני ובשנים עשר ובששה עשר וביום עשרים היתה רואה
 שלשה ימים טמאין ושלשה טהורין משכשת שני ימים בהשלשה
 הטהורין שאוד ימי נדתה שהאחד מהן שמו לשינים הטמאין
 הסבוכים לנדתה ושוב אינה משכשת לעולם שהרי החזקה זכה
 גדולה ואין לה שבעת ימים נקיים היתה רואה ארבעה ימים
 טמאים וארבעה ימי טהורין משכשת יום אחד שאוד נדתה ושוב
 אינה משכשת לעולם היתה רואה חמשה ימים טמאים
 וחמשה ימים טהורים משכשת השלשה הסבוכים לנדתה ושוב
 אינה משכשת לעולם היתה רואה ששה ימים טמאין וששה ימי
 טהורין משכשת בהמשה ימי הסבוכים לנדתה תחלה ושוב אינה
 משכשת לעולם היתה רואה שבעה טמאין ושבעה
 טהורין משכשת השבוע הראשון הטהור הסבוכ לנדתה יבא
 אחריו יבוע טמא תקבע בו זכה והשבוע הטהור הטהור שיבא
 אחריו לספירה ואסורה לשמש בו נמצאת שלא שכשת מטתה
 בארבעה שבועות אלא שבוע אחד וכל ימיה משכשת שבנה
 עשר יום בכל שבנה עשר שבועות כיצד שבוע חמישי הרי
 היא זבה שבוע ששי שהיא בו טהורה לספירה שבוע שביעי
 זבה שבוע שמיני לספירה ושבוע תשיעי שהיא רואה בו
 חמשה ימים כבנו כמי נדה ושנים בתחלה ימי זבה משמרת יום
 אחד כן השבוע העשירי הטהור ומשכשת ששה שבוע אחד
 עשר שהיא רואה בו שנים כסוף ימי זבה וחכמה בתחלה ימי
 נדה ומשכשת חמשה ימים כשבוע שנים עשר הטהור שבוע
 שלשה עשר זבה ושבוע ארבעה עשר לספירה וכן שבוע חמשה
 עשר זבה שבוע ששה עשר לספירה ושבוע שבעה עשר זבה
 ושבוע שמונה עשר לספירה וסופרת על דרך א לעולם
 נמצאת אומר שכל שבנה עשר שבועות משכשת שבנה עשר
 יום ואילו לא אידע לה חלילה זה היתה שבוע נדה ואחד עשר

יום טהורה היתה משכשת בכל השבנה עשר שבועות אחד עשר
 שבועות שהן שבעה ושבעים יום ובזמן שהיא רואה שבוע טמא
 ושבוע טהור משכשת שבנה עשר יום שהם כמו רביעי הימים וזו
 היא שאמר חכמים משכשת רביעי ימיה היתה רואה שבנה
 ימים טמא ושמונת ימי טהור הרי זומשכשת חמש עשר יום מתוך
 ארבעים ושמונה ימים כיצד שבנה טמא שבתולה שבעה
 מהן ימי נדתה ויום אחד זכות סבוכ לנדתה משמרת לך יום אחד
 מן השבנה הטהורין ומשכשת שבעה ואחר כך יבא לה
 שבנה טמאין מהן שנים תשלום ימי זבתה וששה ימי נדתה
 ויבואו שמונה טהורין יום אחד מהן תשלום ימי נדתה ומשכשת
 שבעה שניות ואחר כך יבא לה ימי טמאין מהן ארבעה
 תשלום ימי זבתה וארבעה ימי נדתה נמצאת זכה גדולה וצריכה
 ספירה שבעה יבאו לה שבנה טהורים סופרת מהן שבע ומשכשת
 יום אחד נמצאת משכשת חמשה עשר יום בכל ארבעים
 ושמונה היתה רואה תשעה ימים טמאין ותשעה ימים טהורין
 משכשת שבנה ימים בכל שבנה עשר יום לעולם כיצד תשעה
 הטמאין שבעה מהן נדתה ושנים זכות סבוכ לנדתה משמרת
 להן יום אחד מן התשעה הטהורה ומשכשת שבנה וכן לעולם
 היתה רואה עשרה ימים טמא ועשרה טהור וכעשרה ולבעלה
 אפי' אלף יום כבא ואלף יום טהור יהיה ימי שמושה כבנין זבתה
 כיצד עשרה הטמאין מהם שבעה נדה ושלשה זבה עשרה
 הטהורים סופרת כזה שבעה ומשכשת שלשה נמצאו ימי השמוש
 שלשה וימי הזיבוי שלשה וכן מאה יום טמאין ומאה טהורין
 המאה הטמאין שבעה מהן לנדה ושלשה ותשעים זכות וזבאה
 וטהורין שבעה מהן לספירה ושלשה ותשעים לשמוש וכן אלף
 וכן כל בנין ומנין על דרך ז :

פרק שמיני

יש אשה שיש לה וסת ויש אשה שאין לה וסת אלא לא תרגיש
 בעצמה עד שיצא הדם ואין לה יום קבוע לראייתה וזו שיש
 לה וסת היא שיש לה יום קבוע או כעשרים יום לעשרים יום או
 מארבעה ועשרים יום לארבעה ועשרים יום או פחות או יותר
 וקודם שיבא הדם תרגיש בעצמה כפדקת ובתעטש והושפת פי
 כריסה ושיפולי מעיה ויסתבר שערות בשרה או ייזכר בשר וכיצד
 במאורעו אלו יבאו לה וסתות אלו או אחד מהן בטענה הקבועה
 לה ביום וסתה כבר בארנו שכל אשה שאין לה וסת אמרה
 לשמש עד שתבדוק עצמה תחלה ויש לה וסת אמרה לשמש
 בכל עזת הוסת אם וסתה ביום אמרה לשמש כל אותו היום
 ואם וסתה בלילה אמרה לשמש כל אותו הלילה וכשתחלת יום
 הוסת תכפור ימי נדתה וימי זבתה לעולם לפיכך צריכו הנשים
 להזהר בוסתות עד שתודע היום והשעה שנקבעה בה וסתה
 היה דרכה לראות ביום עשרים ובא יום עשרים ולא ראת ובא
 יום שלשה ועשרים וראת דרי יום עשרים ויום שלשה ועשרים
 שניהן אמרין וכן אם ראת פעם שנייה ביום שלשה ועשרים ולא
 ראת ביום עשרים עדיין שניהן אמרין ראת פעם שלישית ביום
 שלשה ועשרים ולא ראת ביום עשרים נדר יום עשרים ונקטר
 הסתלילים שלשה ועשרים שאין האשה קובעת וסת עד שתקבע
 בו שלשה פעמים ואינה מטהרת כן הוסת עד שתיעקר מבנה
 שלשה פעמים כל וסת שנקבע מחנת אונס אפילו ראת בו
 כמה פעמים אינו וסת שכפני האונס ראתה קפצה וראתה קפצה
 וראתה קבעה לה וסת לימים בלא קפיצת כיצד קפצה באחד
 בשבת וראת דם ולאחר עשרים יום קפצה באחד בשבת וראתה
 דם ולאחר עשרים יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם ולאחר

במטה ארתבאחד ונמצא דם תחת ארת מרן כולן טמאות ואם
 בדיקה אחת מרן עצמה מיד ונמצאה עצמה טמאה הרי השתים
 שהיה בדיקן כולן נמצאו עצמן טהורות תלה מי שאינה ראיה
 לראות דם במי שהיא ראיה ותהיה שאינה ראיה טהורה וראיה
 טמאה כיצד היתה אחת מעוברת ואחת שאינה מעוברת המעוברת
 טהורה ושאינה מעוברת טמאה משקה ושאינה בניקה המניקה
 טהורה וקנה ושאינה וקנה הקנה טהורה בתולה ושאינה בתולה
 הכתולה טהורה היו כולן מעוברת כולן זקניות כולן מניקות כולן
 בתולות הרי כולן טמאות שלש נשים שעלו דרך כרנלות
 הנטות רשנו כולן ונמצא דם תחת האמצעות שלשתן טמאות תחת
 הפנימית היא ושבצדה טמאות והחיצונה טהורה תחת החיצונה
 היא ושבצדה טמאות הפנימית טהורה ואם לא עלו דרך
 מרגלות הנטות שהרי אין להם סוד ונמצא דם תחת אחת מהם
 כולן טמאות במה דברים אמרים שבדקו כולן ונמצאו טהור ולא
 תוכל אחת מהם לתלות בחברתה כמו שבארנו אבל אם בדיקה
 אחת ונמצאה עצמה טהורה וחברתה לא בדיקה תולה הטהורה
 בו שלא בדיקה והרי זה שלא בדיקה טמאה כל כהם שנמצאו
 על הבגד שאין לה במה יתלה אין מטמא עד שיודע שהוא דם
 ואם נסתפק להם שמה הוא דם או צבע אדום מעבירין עליו
 שבעה סמכין אלו על הסוד אם עבר או כהה עינו והרי זה כהם
 דם וטמאה ואם עמד כמות שהוא הרי זה צבע וטהורה ואלו הן
 השבעה סמכין על סודן הזקתפל לעיסת גריסין של פל ומי
 תלים שהחמיצו וכחית ונתר וקימוניא ואשלג וצריך לכבסם
 שלשה פעמים על כל סם וסם ומליך ומביא בכל בסכום העבירין
 שלא על הסוד או שהעבירין כאחד לא עשה כלל הקודי אחרונים
 הראשונים אלו שהעביר באחדונה שהן הראשונים עלו לו ונחור
 ומעביר אחרים האחרונים שהקדים עד שיעברו השבעה על
 הסוד איזהו חק תפל שלא טעם כלום מתולת הלילה והיה
 וכן נחצי הלילה האחרון לכתב קודם שיאכל נקד חק תפל והוא
 שלא יצא רוב דבוח עד שלש שעות בימם ואם השכים ושנה
 פרק קודם שלש שעות אין זה חק תפל שהדבור כבטל וחק
 חק וטהור במים ואי זה הוא לעיסת גריסין הוא שילעוס
 גריסין עד שיתערב עם הפול חק הרבה כפי ואיזה כי רגלים
 שהחמיצו אחר שלשה ימים או יותר כל אשה שהיא טמאה
 בשום כהם אם נמצאה הכהם בימי נדתה הרי זה ספק נדה וישבת
 עליו שבעת ימים וטובלת בליל שמיני ואחר כך תהיה מותרת
 ולעלה ואם נמצאה אותו בימי זיבתה הרי זה ספק זבה גדולה או
 קטנה כמו שנתבאר בפרק זה וישבת יום אחד אם היתה קטנה
 או שבעת ימים נקיים אם היתה גדולה כספק וחבל מדברי סופרים
 כמו שבארנו לפיכך הבא עליה בזמן מבין אותו כבת מדרות
 ופטורין בקרבן :

פרק עשירי

כל ילדת טמאה כנדה ואף עלפי שלא ראת דם ואחד ההלכות חי
 אשת ואפילו נפל אם זכר ישבת לזכר ואם נקבה ישבת לנקבה
 וראשונה צורתו ואין צורת הולד נבדלת לפחות מארבעים יום
 וזו הבר ואחר הנקבה והגפלת בתוך ארבעים יום אינה טמאה
 לדה אפילו ביום ארבעים הפילה בימם ארבעי ואחד מאחד
 והששים הרי זה ספק ילדת ותשב לזכר ולנקבה ולנדה היתה
 צדק אדם דקה ביותר ואינה ניכרת בעליל הרי זה תשב לזכר
 ולנקבה חתו הנקרא ספיר כרוקם אי זה הוא ספיר כרוקם
 הולדת בריחה של אדם גופו כעדשה שתי עיניו כשתי טיפי זכוב

כרוחקות זו מזו שני דוטמיו כשני טיפי זכוב בקרבין זה הוה פיו
 פתוח כחוט השערה וזיהוק ידים ורגלים אין לו נתבארה צורתו
 יותר מזה וועדין אינו ניכר בין זכר לנקבה אין בודקין אותו במים
 אלא בשמ שהשמן נמצא ונביא קיסם שראשו חלק ומגעגע
 באותו מקום מלמעלה למטה אם מסכסך ביוזע שהוא זכר ואם
 ראה אותו מקום כשעורה סדוקה הרי זה נקבה ואינה צריכ בדיקה
 וכל אלו הרקבו של נפלי אין נורבין להן ימי מוהר עד שישעיר
 הולד הפילה חתיכה לבנה אם נקרעה ונמצא בה עצם הרי זה
 טמאה לידה הפילה שפיר מלא מים מלא דם מלא גבינים כלא
 בשד הואיל ואינו מרוקם אינה חששת לולד יוצא לזמן אין
 אמי טמאה לידה ואין לו ימי טמאה חכי טהרה שנאמר אשה כי
 תורע וילדה זכר עד שתלד ככקום שמורעת החקשה וילדה וולד
 דרך הדופן הרי דם הקושי הבא דרך הרחם זיבות או דם נדה דם
 היוצא דרך הדופן טמא ואם לא יצא דם דרך הרחם הרי האשה
 טהורה אף על פי שהדם שיצא מדפנה טמא שאין האשה טמא
 עד שיצא מדה דרך עדותה נחתך הולד במעיה יוצא אבר
 אבר בין שיצא על סדר האיברים כגון שיצאה הרגל ואחריה
 השוק ואחריה הירך בין שיצא שלא על הסוד אינה טמא לידה
 עד שיצא רובו ואם יצא ראשו כולו כאחת הרי זה כרוכב ואם לא
 נחתך יצא כדרכו משתצא רוב פדחתו הרי זה כילוד אף על פי
 שנחתך אחר כך הוציא העובר את ידו והחזירה אמו טמאה
 לידה מדברי כופרים ואין לה ימי טהור עד שיצא הולד כולו או
 רובו כמו שאברנו הנפלות כמין בהמה חיה או עוף אם היו
 פניו כפני אדם הרי זה וולד אם זכר תשב לזכר ואם נקבה תשב
 לנקבה ואם אינו ניכר בין זכר לנקבה תשב לזכר ולנקבה אף על
 פי ששאר הגוף הנה לבהמה או לחיה או לעוף ואם אין
 פניו כצורת פני האדם אף על פי ששאר הגוף גוף אדם שלם
 הרי זה ורגלי ירי אדם והרי הוא זכר או נקבה אינו וולד ואין אמו
 טמאה לידה אי זה היא צורת פני האדם שיהיה המצו והגבנין
 וחעינים והלסתות וגבות החקן כצורת אדם אבל הפה והאזנים
 והאף אף על פי שהן כשל בהמה חיה הרי זה וולד הנפלת
 דכות נחש אמו טמאה לידה כפני שגלגל עיניו עגול כשל אדם
 הנפלת דכות אדם שישלו כנפים של בשד אמו טמאה לידה

נכרא בעין אחת וירך אחת אם היו בן הגד הרי הוא כחצי אדם
 אמו טמאה לידה ואם היו באביע אמו טהורה שהרי זו בריה
 אחת נכרא ושש שלו אטום או שהיה חזר כטיבורו ולכטה
 והרי הוא אטום או שהיתה גלגלתו אטומה או שהיו פניו טהורות
 ואין בהן הכר פניו אי שיש לו שני גבין ושתי שדרות או שהפילה
 בריית ראש שאינו ח' ק' או יד שאינו חתק כל נפל כאילו אינו
 מלד ואין אמו טמאה לידה אבל אם הפילה יד חתכה ורגל
 חתוכה הרי הזקתה מולד שלם ומצטרפין לרוב איבריו פעמים
 יקפה משאר הדמים שנצטר בהם האדם חתיכה ככו לשון השור
 ותהיה כרוכה על נקצת הולד והיא הנקראת סנדל העולם לא
 יעשה סנדל זה אלא עם הולד אבל חתיכה שנצטר לנדה בלא
 חלד אינה נקראת סנדל חזוב העוברים לא יהיה עכו כ סנדל
 ופעמים יכה המעוברת דבר על כנצה ופסו העובר ויע' בסנדל
 זה ופעמי יטאר בו הכר פנים ופעמים ייבש הולד וישתנה וקפאו
 עליו הדמים עד שלא יטאר בו הכר פנים לפיכך הנפלת זכר
 וסנדל עכו אף עלפי שאין הכר פנים לסנדל הרי זה תשב לזכר
 ולנקבה שגם סנדל זה נקבה היה והוכרא החמירו בו לטמא בו
 כש' חלד אעפ שאין בו צורה פני הואיל והיא טמא ליד כפני הולד
 שעכו החתלה העבה שהיא כמו חבת שבתוכ' נצטר הולד והי' כפ' אתה
 ואת הסנדל אם היה עכו סנדל וכשיגיע זמנו לצא' קודם אהתה

טבאה שמה נגע בבית תורפה בעת ישיבה וכן אם נמצא על
שוקה או על פרסותיה ככפנים והם הנקבות הנדבקות זו בזו
בעת שתעמוד ותדבוק רגל לרגל ושוק לשוק הרי זו טבאה נמצא
על ראש גודל רגלה טבאה שמה נטף מן החוד על רגלה בעת
שהלכה וכן כל מקום שאיפשר שינתן עליו דם נדה כשתהליך
ונמצא שכ דם טבאה וכן אם נמצא הדם על יריה אפילו על קשרי
אצבעות ידיה טבאה שהידים עסקיות וכן אבל אם נמצא
הדם על שוקה ועל פרסותיה מבחוץ או מן העדדין ואין צורך
לומר נמצא מן הירכים למעלה הרי זו טהורה שאין זה אלא דם
שניתן עליה במקום אחר הכתם הנמצא על כשרה שהוא
צריך כרצונה או עגול או שהיו טפין טפין או שהיה אורך הכתם
על רוחב יריכה או שהיה נראה כאלו הוא במטה למעלה הואיל
והוא כנגד בית תורפה הרי זו טבאה ואין אומרים אילו נטף מן
הגוף לא היה כזה שכל דם הנמצא במקומות אלו מחבירין בו
אף על פי שהוא ספק הכתם הנמצא על החלוק שלח מחגור
ולמטה טבאה מחגור ולמעלה טהורה נמצא על בית ד שלח אם
מגיע כנגד בית תורפה טבאה ואם לאו טהורה היתה פרשטתו
ומתכסה בו כלילה כל מקום שימצא בו דם טבאה וכן האור
שלה כל מקום שימצא בו הדם טבאה היתה לובשת חלוק
אחד ושהה עליה שלשה ימים או יתר בלא עת נדהה ובדקה
ומצא עליו שלשה כתמים או כתם אחד גדול שיש בו שיעור שלשה
כתמים הרי זו ספק זבה שמה כתם נטף כנגד בכל יום וכן אם
לבשה שלשה בגדים בדוקים ושהו עליה שלשה ימים בימי זיבת
ומצאה כתם בכל אחד מהן אעפ שזה כנגד זה הרי זו ספק זבה
מראה כתם אחד שאין בו כדי שלשה כתמים אם בדקה עצמה
כל בין השמשות של יום ראשון ומצאה טהור ולא בדקה חלוקה
וביום השלישי מצאה זה הכתם שאינו כשלשה כתמים אינה
חוששת לזיבות ואם לא בדקה עצמה כל בין השמשות הואיל ולא
בדקה חלוקה ושהה עליה שלשה ימים בימי זיבתה חוששת לזיבו
ואעפ שאין הכתם כדי שלשה כתמים מצאה כתם
על חלוקה היום וראת דם אחר כך שני ימים זה אחר זה או
שראת שני ימים וביום השלישי ראתה כתם הרי זו ספק זבה
הרואה כתם ואחר כך ראתה דם תולה כתמה בר איתנה כל בעת
לעת בין שבדקה עצמה בעת שצמצמה הכתם ומצאה טהור בין
שלא בדקה אבל הרואה כתם אחד כתם בתוך עשרים וארבע
שעות אנה תולה כתם בכתם אלא אם כן בדקה בינהם שאם
הפסיקה טהרה בין הכתמים אין מצטרפין לכנין זיבות כיצד
ראת כתם ערב שבת בשעה ראשונה מן היום אעפ שלא בדקה
עומר ולא ידעה אם טהרה היא אם טבאה וראת דם אחר כך
עד שעה ראשונה ביום השבת אינה מונה לכתם אלא תולה הכתם
בראיה ואם ראתה באחד בשבת ובשני בשבת תהיה זבה
ראתה דם ביום שבת בשעה שנייה הרי זו טבאה שני ימים ערב
שבת שניצאה בו הכתם ובשבת הראת הדם שדרי אין שניהם
בתוך בעת לעת ואם ראתה היום באחת בשבת חוששין לזיבות
לא ראתה ד בשבת אבל ראתה כתם אחר בשעה ראשונה ביום
השבת אם בדקה ערב בשבת שבת ומצאה טהור אינה מונה אלא
לכתם אחר שהוא ביזם השבת הואיל ושניה בתוך בעת לעת ואם
לא בדקה ולא ידעה אם הפסיקה טהרה ביניהם אם לא הפסיקה
הרי זו מונה לערב שבת ואם ראתה באחד בשבת חוששת
לזיבות ראתה הכתם בשני בשעה שנייה מיום שבת בין
בדקה בין לא בדקה הרי זו מצאה שני ימים שדרי אין שניהם
בתוך בעת לעת ואם ראתה באחד בשבת אחר מן הלילה חוששת
לזיבות ראתה בשעה ראשונה ביזם אחד בשבת כתם שלישי אם
הפסיקה טהרה ביניהם אין מצטרפין ואינה חוששת לזיבות ואם

לא בדקה חוששת לזיבות כל כתם שאיננו ידוי נמצא
בגללו אם יש לה דבר לתלוש בו ודבר שנא כתם זה נדבר כל
הוא אם נמצא על הבגד הרי זו טהורה שלא אברו חבתי בדבר
להחמיר אלא להקל ואם נמצא על בשרה ספיקו טמא ואינה
תולה בו ואם היה לה לתלוש בבשרה יתר בחלוקה אף על בשרה
תולה וספיקו טהור כיצד שחטה בהמה או היה או עוף או
שנתעסקה בכתמים או שישבה בצד העסקין בהן או שעברה
בשוק של טבחים ונמצא דם על חלוקה טהורה ותולה בדברים
אלו שמהן בא הכתם נמצא הכתם על בשרה בלבד בא הכתם
מחגור ולמטה טבאה ואם נדהפה וקפצה אפי' מחגור ולמעלה
טבאה שאלו היה דם מן השחיטה או מן השוק היה לה שיצא
על בגדיה והואיל ונמצא על בשרה ולא בכגדה טבאה
היתה בה מכה אעפ שדית אם יכולה לתגלע
ולחצא דם ונמצא דם על בשרה תולה במכה וכן כל כיוצא בזה
נמצא הכתם על בגדיה ובשרה כאחד תולה בכל שיש לה
לתלות ותולה במאכלת טבאה בעת שישבה נדהה מאכל ויום
זה דם מאכל הוא ועד כמה עד כגרים אבל אם מצאה דמיה
מכגרים אינה תולה במאכלת ואפילו היתה מאכלת רצוצה
בכתם הואיל והיא יתר מכגרים אינה תולה במאכלת
וכן תולה בבנה ובבן לה אם היו עסקין בדם או שהיו ידיו
מלוכלכות בו או שהיתה ברוך ככה תולה בהן ואומרת הן נגעו
בה והיא לא ידעה ודם זה מחמתן הוא אין מדקדקין דם ככקם
למקום לתלות בו כיצד היתה לה מכה בכתיפה ונמצא כתם על
שוקה אין אומרים טמא בידיה נגעה במכה ונגעה בכקים זה
וכן כל כיוצא בזה אין תולין בו בין בגופו בין בחלוקה עתי
נשים שנסעקו בצפור אחד ואין בו אלא כסלע דם ונמצא
על כל אחד משתיהן כתם כסלע שתייהן טבאות נתעסקה בדם
שאי אפשר שיזדה ככגו כתם אלא כגרים ונמצא עליה כרם
כשני גריסין הרי זו תולה כגרים בדם שנתעסקה בו וכגרים
במאכלת נמצא הכתם יתר מכשני גריסין טבאה נעסק באדם
אין תולה בו שחר נתעסקה בנזף שיש בו מינין הרבה ונמצא
עליה כראה אחד מן תולה בו היתה לובשת שלשה חלוקה אם
יכולה לתלות תולה אף בתחתון ואם אינה יכולה לתלות אינה
תולה אף בעליון כיצד עברה בשוק של טבחים אעפ שנתעסקה
הכתם על התחתון לבדו תולה בדם הטבחים לא עברה בשוק
הטבחים וכיוצא בו אף על פי שנתעסקה הכתם בליון לבדו
הרי זו טבאה ספק עברה ספק לא עברה ספק נתעסקה ספק
לא נתעסקה אינה תולה עיר שיש בה חזירים או שהי באין
לה תביד אין חוששין לכתמים הנמצאין בחלוק האשה
שהשאלה חלוקה לגדה בין גיה בין ישראלית חזרה ולבשה
אותו קודם בדקה ומצאה עליו כרם הרי זו נולד בנדי שלבשה
אתו השאלה אותו לך ד קטנה ביזם הנציא שלה או לישבה על
דם טהור או לכתולה שדמיה טהרין הרי זו תולה בה אבל אם
השאלה אותו לזבה קטנה ביום השבוע או לזבה נדהה בשבעת
ימי נקי' וחזרה ולבשה אותו קודם בדקה ונמצא עליו כתם
שתיהן במקלקלות השאלת חוששין אותה טמא מזה טמא מזה
השאלה אותו לזיבת על הכתם אינה תולה בה שאין תולין
כתם בכתם בדקה חלוקה ובדקה עצמה ונמצאה טהור השאלה
החלוק לחברתה ולבשתה ונמצא עליו כתם כשרה חזרה
לה השאלת טבאה ואינה תולה בכעלה החלוק שדרי בדקה
אווה קודם שהשאלה לה ארוכה שלבשה ולומר לה
קצר ונמצאה בו כתם אם מגיע כנגד בית תורפה טבאה אלא
טהורה שכר כזה על קצרה הוא שלש נשים שלבשו
חלוק אחד זה אחד זה ואחר כך נמצא עליו כתם וכן אם ישבו

עד שתספור ותטבול ואם נשאת לתלמיד חכם מותרת להנשא
 לו מיד ותספור מאחר שנשאתו ותטבול שתלמיד חכם יודע שה'
 אמרה ונודד מזה ולא יקרב לה עד שתטבול דין הכתמים
 בזמן הזה כמו שבארנו ואין בדבר חדוש ולא מנהג אלא
 כל כתם שאברנו שזיהה ודאי הוא שהורו וכל כתם שאברנו
 טמא סופרת שבעת ימים מיזם שנמצא בו הכתם ואם היה שיעור
 הכתם כדי לחוש לדיבת סופרת שבעת ימים מאחר יום שנמצא
 בו הכתם שאין הדואה דם כרואה בהם וכן כל מה שאברנו
 בזלות שאמו שהורה הרי היא שהורה בזמן הזה וכן האשה
 שראת לכן או דם ידוק או שהשליכה ותיכה אדומה שאין ענה
 דם חרי היא שהורה אף בזמן הזה שלא הזמירו אלא ברואה דם
 טמא ואין זה רואה דם טמא וכן אם הייתה בה מכה והיה הדם
 שמתמכנה או שבא הדם עם מימי רגלים הרי זו שהורה ולא
 נחודש דבר אלא ספירת שבעת ימים נקיים לכל רואה דם טמא
 כמו שאברנו ושיהיה כל מראה דמים טמאי זה שתמצא במקצת
 המקומות שהורה יושבת שבעת ימים בנדהה ואף על פי שלא
 ראתה אלא יום אחד ואחר השבעה תשב שבעת ימים נקיים
 אין זה מנהג אלא טעות הוא ממי שהורה להסך ואי ראי לפנות
 לדבר זה כלל אלא אם ראתה יום אחד סופרת אחרי
 שבעה נקיים וטובלת ליל שמיני שהוא ליל שני של אחד נדתה
 ומותרת לבעלה וכן זה שתמצא במקצת מקומות ותמצא
 תאכות למקצת האגוני שזולת זכר לא תשמש מטתה עד סוף
 ארבעים ויחלו מקבה אחד שמינים ואף על פי שלא ראתה דם
 אלא בתוך השבעה אין זה מנהג אלא טעות הוא באותן
 התשובות ודרך מינות באותן המקומות וכן הצדקין לכוך דבר
 זה ומצוה לכוון כדי להוציא מלבן ולהחזיר לדברי חכמים
 שתספור שבעת ימים נקיים בלכד כמו שבארנו אין האשה
 עולה מסמאמה ויצאה מיד ערוה עד שתטבול בני מקוה כשר
 ולא יהיה דבר הצדק בין בשרה ובין המי ובהלכו במקוואת יתבאר
 הבקוה הבשר והפסול דרך הטבילה ומטפשי החציצה אבל
 החציצה במרחץ אפילו נפל עליה כל מימת שבעולם הרי היא
 אד החציצה כמות שהיתה קודם החציצה בכרת שאין לך דבר
 שטעלה ממטמאה לטהרה אלא טבילה בני מקוה או במעיין או
 בימים שהן במעיין כמו שיתבאר בהלכות מקוואת כל שבעת
 ימי נקיים שבוזן הזה אף על פי שהן ספק אם טבילה בהן כאלו
 לא טבילה ואם טבילה בשביעי אע"פ שאסור לעשות כן לכתחלה
 טמא יבא לבעול בשביעי אחר הטבילה והואיל וטבילה בצבנה
 אפילו הייתה זבה ודאית הרי זו עלתה לה טבילה ואסור
 לאדם שידבק באשתו בשבעת ימים נקיים אלו וא"ע שהיא
 נכסתה והוא בכסתו ולא יקרב לה ולא יגע בה אפילו באצבע
 קטנה ולא יאכל עמה בקער אוחת כלל של דבר יחוג עמה בימי
 ספדה כמו שינהג בימי נדה שעדיין היא בכרת עד שתטבול כמו
 שבארנו כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה
 לבעלה חוץ כדחזקת פניו ודו רגליו ומזנת הכוס והצעת המטה
 בפני נדה טמא יבא לדבר עבירה ומפני זה לא תאכל עמו
 נקעה אוחת לא יגע בבשרה מפני הרגל עבירה וכן בשבעת
 ימים נקיים לא תעשה לו שלש מלאכות אלו ומותר לאשה
 להתקטט בימי נדתה כדי שלא תתנגה על בעלה :

פרק שנים עשר

ישראל שבעל גויה מסאר האכילת דרך אישות או ישראלית
 שבעלה לגי הרי אלו לוקין מן התורה שנ לא תתדתן כס בתך
 לא תתן לבמ ובתו לא תקח לבנך אחר שבעה עבדים ואחד כל

האכילת באיסור זה וכן כפודש על ידי עזרא ואשר לא נתן
 בנתינו לעמי הארצות ואת בנותם לא נקח לבנינו ולא אכרה
 תורה אלא דרך חתנות אבל הבא על הגויה דרך זנות ככין
 איתו ככת מרדוה כדברי ספרים גורה שמא יבא להתדתן ואם
 ייחרה לו בזנות חייב עליה משום נדה ומשום שפחה ומשום גויה
 וכישום זונה ואם לא ייחרה לו אלא נקראת בקרה אינו חייב אלא
 משום גויה ומשום נדה וכל חזקין אלו מדבריהם בד"א בשהיה
 הבעל ישראל אבל כהן הבא על הגויה לוקה מן התורה משום
 זונה ואחר זונה גויה ואחר זונה ישראלית ובבעילה בלכד לוקה
 שהרי אינה בת קדושין כל הבעל גויה בין דרך חתנות בין
 דרך זנות אם בעלה בפרהסיא והוא שיבעול לעיני עשרה מישר
 או יתר אם פגעו בו קנאין והרגוהו הרי אלו משוכחין חזקין ודבר
 זה הלכה למשה מסיני הוא ראייה לדבר זה מעשה פנחס בזמרי
 ואין הקנאי רשאי לפגוע בהן אלא בשעת מעשה כזמרי שנואת
 האשה אל קבתה אבל אם פירש אין הודגין אותו ואם הרגו נהרג
 עליו ואם בא הקנאי ליטול רשות בכית דין להרגו אין כוחין לו
 וא"ע שזה בשעת מעשה ולא עוד אלא אם בא הקנאי לחרת את
 הבעל ונשמש הבעל והרג הקנאי כדי להציל עצמו מיוס אין
 הבעל נהרג עליו וחבא על בת גר תושב אין הקנאין פוגעין בו
 אבל ככין אותו ככת מרדוה לא פגעו בו קנאין ולא הלכוהו בית
 דין הרי עונשו כפודש בדברי קבלה שהוא בכרת שנא' כי חלל
 יחרה קרש ה' אשר ארבו ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש אשר
 יעשנה עד ועונה אם ישראל הוא לא יהיה לו עד בחכמים ולא
 עונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהיה לו מגיש כנחה לה' צבאי
 וגוה לכות שהבעל גויה כאלו נחזקין לע"ה שנ ובעל בת אל נכר
 ונקרא בחלל קדש ועון זה אע"פ שאין בו טיחת בית דין אל יח
 קל בעיניך אלא יש בו הפסד שאין בכל הערוה כמותו שהבן
 מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב אע"פ שהוא
 כמזרז והבן מן הגויה אינו בנו שנ' כי יסיר את בנך מאחרי מסד
 אחרו מלהיות אחרי ה' ודבר זה גורם להדבק בנשים שהבדילנו
 הק"ה בה כהם לטוב מאחרי ה' ולבעול בו גוי הבא על בת ישראל
 אם אשת איש היא נהרג עליה ואם פגמה היא אינו נהרג אבל
 ישראל הבא על הגויה בין קטנה בת שלש שנים ויט אחד בין
 גוחלה בין פגויה בין אשת איש ואפילו היה קטן בין תשע שנים
 ניום אחד כיון שבא על הגויה בזוק הרי זו נהרגת כפני שבא
 לישראל תקלה על ידיה כדברה חזק זה כפודש בתורה שנ הן
 הגוה הן לבני ישראל בדבר בלעם וכל אשה יודעת איש לנשכב
 זכר הרגו העבדים שהטבילו אותן לטם עבדות וקבלו עליהם
 מצות שהעבדים חייבים בהם יצא מכלל הגוים וכלל ישראל לא
 בא לפיכך השפחה אסורה לכן חזקין אחד שפחתו ואחד שפחת
 חבירו והבא על השפחה ככין אותו ככת מרדוה כדברי ספרים
 שהרי כפודש בתורה שהאזון נתן שפחה כנענית לעבד העברי
 והיא מותרת לו שנא' אם אדוני יתן לו אשה ולא גזרו רבמים בדבר
 זה ולא חייבה תורה מלק' בשפחה א"כ היתה נזרפת לאיש כמו
 שבארנו אל יד עון זה קל בעיני מפני שאין בו בלוקו מן התורה
 שגם זה גזר לכן לסוד מאחרי ה' שהבן מן השפחה הוא עבד ואינו
 מישראל ונמצא גורם לזרע הקדש להתחלל ולהיותם עבדי הרי
 אנקלוס ומתרגם מלל בעלה עבד ושפחה בכלל לא יהיה קדש
 ולא תהיה קדשה הבא על שפחה ואפילו בפרהסיא ובשעת
 עבירה אין הקנאין פוגעין בו וכן אם לקח שפחה דרך חתנות
 אינו לוקה מן התורה שבעת טבילה וקבלה מצות יתנה מכלל
 הגוים מתערב הרי ישראלית כולל שפחה
 הרי שניהן ספק וכל אחד כהן ספק עבד וספק בעל השפחה
 וכשחזר את שניהם

פרק אחד עשר

וידעא דהא הנקראת שלייה ונולדת כריתתה דזכה לחושט של ערב
 וחלולה כחצוצרות ועבה כקרקבן התרנגולים ואין שלייה פחותה
 מטפח הכפלת שלייה תשב לזכר ולנקבה לא שהשלייה נולד אלא
 שאין שלייה בלא ולד הפילה נפל ואחד כך הפילה שלייה
 חושטין לשלייה והרי הוא כולד אחר ואין אומרים זו שליית הנפל
 שאין תולין את השלייה אלא בולד של קיימא לפיכך אם
 ילדה ולד של קיימא והפילה שלייה אפילו אחר עשרים ושלוש
 יום תולין אותו כולד ואין חושטין לולד אחר שהולד קרע השלייה
 ויצא הפילה שלייה תהלה ואחד כך ילדה ולד של קיימא
 חושטין לשלייה שהיא ולד אחר ואין תולין אותה כולד הבא
 אחריה שאין דרכה של שלייה לצאת לפני הולד יצאת מקצת
 השלייה ביום ראשון ומקצתה בשני מונין לה מיום ראשון ואין
 מותנין לה ימי טהרה אלא מיום שיבי להחומר הפילה דמות
 בהמה חיה ועוף ושלייה קטורה בו אין חושטין לולד ואם אינה
 קטורה בו כשלי עליה חומר שני ולדות שאני אומר שמה נימוח
 שפיד מרוקס שהיה בשלייה זו ושם נימחה השלייה של שפיד זה
 שהוא דמות בהמה חיה כל אלו שחושטין לשלייה אין מותנין
 להן ימי טהרה וכל מי שהפילה דבר שאינו ולד או שפירה בתוך
 ארבעים יום שעדין לא נגמר צדו או יצא עמו דם הרי זו נדה
 או זבה ואם יצא יבש בלא דם הרי זו טהורה מי שילדה
 זכר ונקבה תאומים תשב לנקבה ילדה טומטום או אנדרוגינוס
 תשב לזכר ולנקבה ילדה תאומים אחד זכר והשני טומטום או
 אנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה האחד נקבה והשני
 טומטום או אנדרוגינוס תשב לנקב בלבד שהטומטום והאנדרוגינוס
 ספק הן שמה זכר הן שמה נקבה האשה שהחזקה
 מעוברת וילדה ואין ידועה מה ילדה כגון שעברה לנהר והפילה
 שם או שהפילה לבור או שהפילה וגרדתו חיה הרי זו בחזקת
 שהפילה ולד ותשב לזכר ולנקבה אבל אם לא
 החזקה בעוברת והפילה ואין ידוע מה הפילה הרי זו ספק יולדת
 ותשב לזכר ולנקבה ולנדה כל מקום שנאמר תשב לזכר
 ולנקבה כיצד דינה תהיה אסורה לבעלה ארבעה עשר יום
 כולד נקבה שבעה הראשונים ודא והשבעה האחרונים ספק ואין
 מותנין לה ימי טהרה אלא עד ארבעים יום כולדת זכר ואם ראת'
 דם אחר הארבעים עד שבנים אינו דם טהור אלא ספק דם נדה
 או ספק דם זכות אם בא בימי זיבה כמו שבארנו וכן אם ראתה
 דם יום אחד ושבנים בלבד הרי זו ספק נדה ותשב שבעה ימי
 הנדה שמה נקבה ילדה שאין לה וסת נוחת עד אחר מלאות כמו
 שבארנו כל מקום שנאמר תשב לזכר ולנקבה ולנדה כיצד דינה
 תהיה אסורה לבעלה ארבעה עשר יום כולדת נקבה ואם ראתה
 דם ביום אחד ושבנים הרי זו ספק נדה וכן אם ראתה ביום
 ארבעה ושבנים וביום אחד ושבנים הרי זו ספק נדה וכן אם
 ראתה ביום אחד וארבעים אף על פי שראתה ביום ארבעה ושלוש
 זו ספק נדה ואסורה לבעלה עד ליל שבנה וארבעים כולדת זכר
 ואין מותנין לה ימי טהרה כלל כנדה והרי היא כמי שלא ילדה
 וכל דם שראתה ביום שהפילה עד שבנים יום אם בא בימי נדתה
 הרי זו ספק נדה מאחר השבעה ביום שהפילה ואם בא בימי
 זיבתה הרי זו ספק זבה שכל ימי מלאות אין בהן וסת וכן
 אם ראתה ביום אחד ושבני עדין היא מקולקלת ותהיה ספק נדה
 כמו שבארנו אף על פי שלא ראתה יום אחד וכשיקבע לה
 הוסת אחר השבנים יסור קלקולה ותהיה נדה ודאית או
 זבה ודאית וכן ביום שהפילה עד שבעה ימים ותהיה נדה ודאית
 אם הפילה בתוך ימי נדתה כמו שבארנו :

כל שאמרנו בנדה חכה ונולדת הוא דין תורה וכמשפטים אלו
 היו עושין כשהיו בית דין הגדול מצוין והיו שם חכמים גדולים
 שמכירים הדמים ואם נולד להם ספק בראיות או בימי נדה
 חיבה יעלה לבית דין ושאלו כמו שהבטיחה תורה עליהן שצא
 כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין בין דם
 נדה לדם זיבה וכאן הימים היו בנות ישראל נוהרות מדבריה
 ומשכרות וסתותיהן וטפרות תביד ימי הנדה וימי הזיבה
 ושורח גדול יש במנין הימים ופעמי רבות יבואו ליד ספק
 שאפילו ראתה הבת דם ביום הלידה מאותו היום כותחיל למות
 לה ימי נדה וימי זיבה כמו שבארנו ולפיכך לא תטמא
 הבת בזיבה אלא בת עשרה ימים שאם ראת ביום שתלד הרי
 זו נדה שבעת ימים ושלוש ימים סמוך לנדתה הרי עשרה ימים
 הנה למדת שכתחלת דאיה כותחלת לכנות ימי נדה וימי
 זיבה כל ימיה ואפילו ראתה והיא קטנה וכימי זבנים
 התלמוד נסתפק הדבר הדבה בראיית הדמים ונתקלקלו הנהגות
 לפי שלא היה כח בכל הנשים לכנות ימי נדה וימי זיבה לפיכך
 החמירו חכמים בדבר זה וגזרו שיחזו כל ימי האשה בימי זיבה
 ויהיה כל דם שתראה ספק דם זיבות ועוד החמירו בנות
 ישראל על עצמן דמרה יתירה על זה ונהגו כולם בכל מקו שיש
 ישראל שכל בת ישראל שראתה דם אפילו לא ראת אלא טיפה
 כחודל בלבד ופסק הדם סופר לה שבעת ימים נקיים ואפילו
 ראת בעת נדתה בין שראת יום אחד או שנים או השבעה מולן
 או יתר משיפסק הדם סופרת שבעת ימים נקיים כזבה גדולה
 וטובלת בליל שמיני אף על פי שהיא ספק זבה או ביום שביעי
 אם היה שם דווקא כמו שאמרנו ואחד כך תהיה כותרת לבעלה
 וכן כל היולדת בזמן הזה הרי היא כולדת כזבה וצריכה
 שבעת ימי נקיים כמו שבארנו ומנהג פשוט בשנער ובארץ
 הצבי ובספרד ובמערב שאם ראת דם ברוך ימי מלאות אף על
 פי שראתה אחר ספירה שבעת ימי נקיים וטבלה הרי זו ספרת
 שבעת ימי נקיים אחד שיפסק הדם ואין מותנין לה ימי
 טהרה כלל אלא כל דם שראתה האשה בין דם קושי בין דם טהור
 הכל טמא וסופרת שבעת ימים נקיים אחד שיפסק הדם ודין
 זה בימי הגאונים נהגו שיהיה נדה שלא יהיה שם דם טהור כלל
 שזה שהחמירו על עצמן בימי חכמי תלמוד אינו אלא ברואה דם
 שהוא שם שיושב עליו שבע נקיים אבל דם שראתה בימי טהרה
 אחר ספירה וטבילה אין לחוש לו שאין ימי טהרה ואין לה נדה
 ולא לזיבה כמו שבארנו ושבענו שכפרת בועלין על דם
 טהור כדין התלמוד עד היום אחד ספירה וטבילה כשנאמרה
 בזב ודבר זה תלי במנהג וכן דין דם בתולים בזמן הזה
 שאפילו תתה קטנה שלא הגיע זמנה לראות לא ראתה זכר
 בעל בעלה כצוה ופירש וכל זמן שראתה דם מוחת הבכה הרי
 היא טמאה ואחד שיפסק הדם סופרת שבעת ימי נקיים יתר
 על זה כל בת שתבעה לינשא וראת שמה שבעה ימי נקיים
 מאחד שראת ואחד כך תהיה כותרת לבעל שמה כהבדלה לאיש
 ראתה דם טהור אחת ולא הרגישה בה בין שהיתה האשה
 גדולה בין שהיתה קטנה צריכה לישב שבעה ימי נקיים מאחד
 שראת ואחד כך תטבול ותבעול וכל הרברים אלו חומרא יתירה
 שנהגו בה בנות ישראל בימי חכמי התלמוד ואין לסור מכנהג
 לעולם לפיכך כל אשה שראת כשתבעה לינשא לא תינשא

גד שלא בודק אחריו או שלא החזיקו המצות ועובדין ומל וטבל
בפני שלשה הדיוטות הרי זה גר אפילו נודע שבטביל דבר הוא
מתגיד הואיל ומל וטבל יצא מבלי הגר' ודע שיש לו עד שיתבאר
צדקתו ואפילו חזר ועבד עבודה זרה הרי הוא בישראל כשומד
שקדושת קידושין ומצוה להחזיר אבדתו מאחר שטבל נעשה
בישראל ולפיכך קיים שמשין ושלמה נשותיהן ואעפ' שנגלה כדן
ומפני זה אבה חכמים קשים להם גרים לישראל כנגזע צרעת
שרובן חרין בטביל דבר ומטעין את ישראל וקשה הדבר
לפושט מהם אחר שנתגיד צא למד מה אירע במדבר במעשה
העגל ובקברו התאוו וכן רוב הנסיונו האפסוף היו בהן תהלה

פרק ארבעה עשר

כיצד מקבלין גירי העזק כשיבא להתגיד ובודקו אחריו ולא
ימצא עליו אמרין לו מה ראית שבאתה להדגיר אי אתה יודע
שישראל בזמן הזה דומים ודחופים ומסופין ומטורפין ויסורין
באין עליהם אם אבר איני יודע ואיני כדאי מקבלין אותו מיד
ומדעיין אותו עיקרי הדת שהוא יחוד השם ואיסור עז' ומאריכין
בדבר הזה ומודיעין אותו בקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות
ואין מאריכין בדבר זה ומדעיין אותו עון לקט שכחופאה וכעט'
שני ומדעיין אותו עונשן של מצות כיצד אומר לו הרי יודע
שעך שלא באת לדת זו אם אכלת חלב אי אתה עניש ברת אם
חללת שבת אי אתה עניש סקל' ועכשיו אוד שתתנייר אם אכלת
חלב ארה עניש ברת אם חללת שבת ארה ענו סקילה ואין כרבין
עליו ואין מדקדקין עליו שכא ירחם לשרדו ולהטותו כדרך
שנה לדרך רעה שבתולה אין מוטכין את האדם אלא בדברי
רצון וכיס וכן הוא ואמר כחבלי אדם אמטכם ואוד כך בעדותו'
אהבה וכטעם שמדעיין אותו עונשן של מצות כך מדעיין
אותו שברן של מצות ומדעיין אותו שבעשיית מצות אלו יבה
לחי העולם הבא ושאיין שם צדיק נמוך אלא בעל החכם שעושה
מצות אלו ויודעין ואמרין לו הרי יודע שהעולם הבא אינו צומן
אלא לצדיקים והם ישראל מה שתראה ישראל בצער בעולם הזה
שבה הוא צפיה להם שאינן יכולין לקבל רוב טובה בעולם הזה
באמות שמא ירום לבם ויתעו ויפסידו שכר העולם הבא כענין
שנחשמן ישחזן ויבעט ואין הקב"ה מביא עליהן רוב פדענות
כדי שלא יאבדו אלא כל האומ' בלין והן עומדין ומאריכין בדבר
זה כדי לחבבן אם חזר בו ולא רצה לקבל חולד' לחדכו ואם קבל
אין משהין אותו אלא מולין אותו מיד ואם היה כהול' מטיפי' מבנו
דס ברית ומשהין אותו עד שיתרפא רפאה שלימה ואוד כך
מטבלין אותו ושלשה עומדין על גביו ומדעיין אותו מקצת מצות
קלות ומקצת מצות חמורות פעם שנייה והוא עומד במים ואם
היתה אשה נשי' משיבות איתה במים עד צוארה וחריכין מבחין
ומדעיין אותה בקצת מצות קלות וחמורות והיא יושבת במים
ואוד כך שובלת מפניה והם כחרידין פניהן ויצאין כדי שלא
יזאו אתה כשתעלה מן המים אי זה הוא גר תושב זה גר
שקבל עלי' שלא יעבוד עז' עם שאר הכיפת שמוטה בני נח
ולא מל ולא טבל הרי זה מקבלין אותו והוא מחסדי אביו העולם
הלמה נקרא שמו תושב לפי שכבודו לנו להוסיבו בינינו בארץ
ישראל כמו שבארנו בהלכות עז' ואין מקבלין גר תושב אלא
בזמן שהיובל נדג אבל בזמן הזה אפילו קבל עלי' כל החמורה
כולה חרין מדקדוק יודין אין מקבלין אותו העבד הנלקח מן
הגרים אין אמרין לו מה ראית שבאתה אלא אמרין לו רצונך
שתבגס לבל עבדו ישראל ותהיה מן חכשרים או לא אם רצה

ומדעיין אותו עיקרי הדת ובקצת מצות קלות וחמורות עונשן
ושברן כמו שמדעיין את הגר ומטבלין אותו כגר ומודיעין אותו
כשהוא במל' ואם לא רצה לקבל בגלגלין עליו כל שני עשר הדיש
ונכבדו לגוי' ואסור לקיימו יותר על כן ואם התנדב עליו כההלה
שלא יטבול לא יטבול אלא יהיה גר תושב וכבוד לקיימו בעבודתו
כשהוא גר תושב ואין בקיימין עבד כזה אלא בזמן היובל

הגוים אין אסורים עליהם משום ערוה אלא אמו ואשה אביו
ואחותו מאמו ואשת איש וזכר ובהמה כמו שידבאר בהלכות
מלכים ומלחמות אבל שאר עריות כותרין להן גוי שנתגיד
ועבד שנשתחרר הרי הוא רקטן שגולד' וכל שאר בשר שדיו
לו כשהו' גר או כשהו' עבד אינן שאר כבוד ואם נתגיד דוא ויהי
אינו חייב על אותה מהם משום ערוה כלל דין הורה שכבוד לגוי'
שישא אנו או אחותו מאמו שנתגיד אבל הכמים אכרו דבר זה
כדי שלא יאבד באו מקדושה וצבורה לקדושה קלה שאבש הורה
לו זו אסורה וחזים מיתרת וכן גר שבא על אמו או אחותו וזו היא
בגיותה הרי זה כבא על הגברית כיצד דין הגרים בעריות של
שאר בשר אם היה נשוי כשהוא גר לאביו או לאחותו ונתגיד
כפרישין אותן כמו שבארנו ואם היה נשוי לשאר עריות ונתגיד
הוא ואשתו אין כפרישין אותן גר אכד בשאר האם אוד
שנתגיד כדברי סופרים וכותר בשאר האב' אעפ' שידע בודאי
שזה שארו מאביו כגון תאומים שדבר ברוד שאביו של זה הוא
אביו של זה אעפ' כן לא גורו על שאר אביו לפיכך נשא
הגר אשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו ואשה אביו ואשה בנו
אעפ' שנשאת לאחיו או לאחי אביו או לבנו אוד שנתגיד וכן
אחות אמו מאביו ואחותו מאביו ובה שנתגידה כותרת לו אבל
אינו נשא לא אחותו מאביו ולא אחות אביו מאביו ולא אשת
אחיו מאביו שנשא אחיו מאביו אוד שנתגיד אבל אם נשאה אחיו
כשהוא גר הרי זו כותרת לו שני אחים האומיכ שהיתה דורתן
שלא בקדושה היותן בקדושה חייבין כשיש אשת אח המשא
גירות יבתה הגיורת או שתי אחותכן האם יושב עם אחת מהן
וכגרש השנייה נשא גיר' וכתה הרי זה כותר לישא אביו או בתה
שלא גורו אלא בחייהן וכותר לאדם לישא שתי אחות גירות כן
האב שלא גורו בשאר האב כמו שבארנו השניות כולן לא גורו
עליהן בנריכ' לפיכך כותר הגר לישא אב אמו ונרשא אדכ גירות
ואם אביו או בתה בתה וכן בשאר השניות העבד כותר לישא
אמו כשהוא עבד ואין צריך לומר בתו ואחיותו כיצא בהן שכבר
יצא מכלל גוים ואין העריות האסורות על דגים אסורות עליהן ולא
בא לכלל ישראל כדי שיאסרו עליהן עריות האסורות על הגרים
ודא' לי שאם בא העבד על רבו וכו' ידרגו שאיס' שרי ער'ו'
אלו טהה ככל האדם עבדים שנשתחררו דרי הן כגרים כל
שאסור לגרים אסור להן וכל רבוהר לגרים כותר להן כגון אדם
שפדעו לעבד או לעבד חבירו וכסד עפיה אדת לשני עבדים
לכהחלה ואין צריכין שזכ דבר אלא הרי הן כבהמות ושפוח
שה' מיוחדת לעבד או שאינה מיוחדת אודת היא לפי שאין אשת
אלא לישראל או לגרים על דגים אבל לא לעבדים על העבדים
ולא לעבדים על ישראל :

פרק חמשה עשר

אי זהו מבד האבוד בתורה זה הבא מעירה מן העריות חרין מן
הנדה שהבן ככנה פגום ואינו כבוד אבל הבא על שאר העריות
בין באונס בין ברצון בין כוזב בין בטג' חולד' כבוד ואוד גרים
דאוד נקבות אמרין לעולם שנאמר גם דור עשירי בלום לעולם
יח ב

ואם היה הבן ההוא בן הארון של עבד כשיגדלו ישחררו זה
את זה ויהיו מותרים לבא בקהל היו הערובות כנות הדי שתייהן
ספק שפחת והבא על כל אחד מהן הולד ספק עבד וכן אם
נתערב הולד גויה בולד ישראלית מטבילין את שניהן לשם גרות
וכל אחת מהן ספק גירות כל הגוים כולם כשיתגיירו ויקבלו
עליהן כל המצות שבתורה והעבדים כשישתחררו הדין כישר'
לכל דבר שנאמר הקהל וזקה אחת יהיה לכם ומתירין להכנס
בקהל המד וזאת שישא הגר או המשוחרר בת ישראל ישא
הישראל גידת ומטוהרת וזמן מארבעה עממין בלבד וזו עמון
ומזאב ומצרים ואדם שהאומות האלו כשתגייר אחד מהן הדי
הוא כישראל לכל דבר אלא לענין ביאה בקהל וכיצד דינם
עמון ומזאב איסורן איסור עולם זכרים ולא נקבות שנאמר לא
יבא עמוני ומזאבי בקהל הוכלו והלכה למשה מסיני שהעמוני
הזכר והמזאבי הזכר הוא שאסור לעולם לישא בת ישראל אפילו
בן בנו עד סוף העולם אבל עמונית ומזאבית מותרת מיד כשאר
האומות מצרי ואדומי אחד זכרים ואחד נקבות וזו ראשון חדר
שיני אסורין לבא בישראל חדר שלישי מתוך שני בני אשר יולדו
להם וכלי מצרית מעוברת שנתגיירה בנה שני מצרי שני שנשא
מצרית ראשונה או מצרי ראשון שנשא מצרית שנייה הולד שני
שנאמר בנים אשר יולדו להם הכתוב תלאן בלידה גר עמוני
שנשא מצרית הולד עמוני מצרי שנשא עמונית הולד מצרי זה
הכלל באומות הלך אחר הזכר נתגייר הלך אחר הנקבה מי
שנתגייר משבע עממין אינן אסורין מן התורה לבא בקהל והדבר
ידוע שלא נתגייר מהן אלא הגבעונים וזאת גור עליהם שיהיו
אזרים לבא בקהל אחד זכרים ואחד נקבות ולא אסר אותם
א"י כימן שיט מקדש שנתגייר עמים ושואבי מיס לבית ארז
תלה הרחקתם במקדש וחס הנקראים נתנים לפי שנתנם לעבודת
המקדש בא חדר גור עליהם שלא יבנו בקהל לעולם ואפילו כזון
שאין מקדש וכן כפירוש בעזרא וכן הנתינים שנתן דוד והטרים
לעבודת ה' ואלו לא לבדת שלא תלה אותם במקדש ולמה גור
עליהם הוא ובית דינו לפי שראו עזת ואבדו שזיתו בהם בעת
שנקט שכעה בני ישראל בחדר ה' ואלו ה' ואלו ה' ואלו ה' ואלו ה'
עליהם כשעלה סנחריב מלך אשור כלב כל האומות ועדכם
זה בזה והגילה אותם מן מקבם ואלו הנתינים שבארץ מצרים
עתה אנשים אדומים הן וכן האדומים שבשדה ארם והואיל
ונתערבו ארבע אומות האסורין בכל אומות העולם שהן כותרין
חתר הכל שכל רפודש מהן להתגייר והקתו שפירש מן הרוב
לפיכך כשיתגייר הגר בזמן הזה בכל מקום בין ארמי בין מצרי
בין עמוני בין מזאבי בין כושי בין שאר האומות אחר הזכרים
ואחד הנקבות כותרין לבא בקהל מיד :

פרק שלשה עשר

בשלישה דברים נכנסו ישראל לברית במלח וטבילה וקרבן
מילה היתה כמצרים שכול ערל לא יאכל בו מל אתם משה
דבינו שכלם בכלו ברית מילה במצרים חן משבט לוי ועל זה
נאמר ובריתך יצדו וטבילה היתה במדבר קודם מן תורה
שנקדשתם היום וכיוד וכנסו שמתם וקרבן שנאמר וישלח את
גדעני בני ישראל ויעלו עולות על ידי כל ישראל הקריבום
וכן לזרות כשירצה הגוי ליכנס לברית ולהסתופף תחת כנפי
השכינה ויקבל עליה על תורה צדק מילה וטבילה והוצאת קרבן
ואם נקבה היא טבילה וקרבן שנאמר כבס כג מה אתם במילה
וטבילה והוצאת קרבן אף הגר לזרות במילה וטבילה והוצאת
קרבן ומה קרבן הגר עולה בהמה או שתי תורים או שני בני
זנה ושניהן עולה וכאן הנה שאין שם קרבן צדק מילה וטבילה

וכשיבנה בית המקדש יביא קרבן גר שכל הלא טביל או טביל
ולא כל אינו גר עד שיבול השכל וצריך לטבול בפני שלישה
והואיל והדבר צריך בית דין אין מטבילין אותו בשבת ולא ב"ט
ולא בלילה ואם הטבילה הרי זה גר קטן גר מטבילין אותו
על דעת בית דין שזכות היא לו מעוברת שנתגיירה וטבילה אין
בנה צריך טבילה טביל בינו לבין עצמו ונתגייר בינו לבין
עצמו ואפי' בפני שנים אינו גר בא ואמר נתגיירתי בבית דין
של פלני והטבילני אינו נאמן לבא בקהל עד שיביא עדים
היה נשח לישראלית או לגיורת ויש לו בנים ואמר נתגיירתי בינו
לבין עצמי נאמן לפסול את עצמו ואינו נאמן לפסול את הבנים
וחזר וטביל בבית דין גידת שראינה בנדה כדכתיב ישראל
תביד בנות שטבול לנדתה והפרושת רומה מעיסתה וכיצא בוח
וכן גר שנהג בודכתי ישראל שטביל לקריו ועושה כל המצות
הרי אלו בחזקת גירי הצדק ואין עליו שאין שם עדים שבעידן
לפני מי שנתגייר ואעפ"כ אם בא להתערב בישראל אין
בשיאין אתם עד שיביאו עדים או עד שיטביל בפניו והואיל
והחזקו גרים אבל מי שבא ואמר שהוא גר ונתגייר בבית דין
נאמן שהפח שאסור הוא הפה שהגיר בודא בארץ ישראל ונאמן
הימים שחזקת הכל שם בחזקת ישראל אבל בחוצה לארץ צריך
להביא ראיה ואחר כך ישא ישראלית ואני אומ' מעלה עמו בחזקת
כשם שטבילין ומטבילין את הגרים והלקוחים מן הגוים לטעם
מלין ומטבילין את העבדים והלקוח עבד מן הגוי וקודם העבד וטביל לטעם בן
עבדות קנה עצמו וזאת שיאמר בעת טבילה הריני טובל בפניכם
לשם גידת ואם טביל בפני רבו אינו צריך לפר' אלא כיון שטביל
נסתורר לפיכך צריך רבו לתקפו במים עד שיעלה וזאת
תחת טעבודו ומדיעו בפני הדיינים שלשם עבודת מטביל
ואין העבד טביל אלא בפני שלישה וכיזם כג שנקצת גרות הא
כשיתחדד העבד צריך טבילה אחת בפני שלישה כזו
שכא תצטר גרותו והיה כישראל ואין צריך לקבל עליו כזו
ולתדיעו עיקרי הדת שכבר הדיעוה כשטביל לטעם עבדות
ובמקום הבשד לטבילה בנה שם מטבילין את הגרים ואת העבדים
המשוחררים וכל דבר שחוצץ בנדה חוצץ בגרים ובעבדים
וכמשוחררים אל יעלה על דעת ששמשון המשיע את ישראל או
שלמה מלך ישראל ידדי הנשא נשאו נשים נכריות בגיותן אלא
סוד הדבר כך הוא שהמצוה הנכונה כשיבא הגר או הגיורת
להתגייר בודקין אחריו שמא בגלל בכון שיטול או בשביל טודה
שיזכה לה או בפני הפחד בא להבגס לדת ואם איש הוא בודקין
אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית ואם אשה היא בודקין שמא
עיניה נתנה בכבוד מבחדי ישראל אם לא נמצא להם עולה
מזדיעין אותן כבוד על התורה ופודה שיש בעשייתה על עני
האריעות כדי שיפרוש אם קיבלו ולא פידשו וראו אותן שהיה
מארכה מקבילין אותן שנאמר ונרא כי מתאמצת היא ללכת אחר
והחול לדבר אליה לפי' לא קיבלו בית דין גר' כל ימי דוד ושלמה
בימי דוד שמא מן הפחד חזרו ובימי שלמה טבאו בשביל הכלות
והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו שכל החוד מן הגר' כשטביל
דבר מהבלי העולם אינו מגייר הצדק ואעפ"כ היו גרים הרבה
מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיינות היו בוד הגדול חששן
להם לא חזרו אותן אחר שטבילו בכל מקום חלא בקריבין
אותן עד שתרצה אחריתם הלפי שגייר שלמה נשים ונסאן
וכן שמשון גייר ונשא והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בטביל
דבר הלא על פי בית דין גיירם חשבן הכתוב כאלו הן גרות
ובאסורין עומדין ועוד שדוכיח טופן על תולדות שכן עבד
עבודה זרה שלהן וכגו' להן בימות והעלה עליו הנהג כאלו
הוא כנאן שנאמר אז יבנה עליה במח

אתן בשאר בשר בספק עד שיודע בודאי שזו ערוה עליי שאם
 אתה אומר כן כל היתומים שבקולם שלא הכירו אבותיהם היו
 אסורין להנשא בכל מקום שמא יפגעו בערוה הולד שהיה
 מוטל בדרך ובא אחד ואמר בני הוא ואני השלכתיו באמן וכן
 אמר נאמנאסף מן השוק ובאו אביו ואמו אחד כן ואמרו בנינו
 הוא אין נאמנין הואיל ויצא עליי שם אסופי ובעני רעבון נאמנין
 טמפני רעב השליכותו וזן רצין שיזונו אותן אחרים ולפי שתקו
 עד שנאסף נמצא הולד מהול או שהוחתל או שהומלח או
 שהיה הוחל בעיניו או הקמיעין בצוארו או שנמצא תחת אילן
 מסבך שאין חיה נכנסת לו והיה סמוך לעיר או שנמצא בבית
 הנבטת הסמך או בעידי רשות הרבים אין כאן משום אסופי
 מאחר שהן משמרין אותו שלא ימות בחקת כשר הוא אבל אם
 נמצא מוטל באמצע הדרך או רחוק מן העיר אפילו תחת אילן
 או בבית הנבטת או שנמצא תלוי באילן מקום שחיה מנעת לו
 חיי זה אסופי נאמנת חיה לומר זה הבן כהן הוא או לר או
 נתן או ממזר מפני שלא החזיק ואין אר יודעין ייחוסן בדא
 בשוחזקה נאמנת היא ערער עליה אדם אבל אם ערער עליה
 אפילו אחד ואמר בשקר מעידה אינה נאמנת והרי הבן בחקת
 כשר ואין לו ייחוס דבר ברור שהשתוקי אסור לישא שהתקית
 והאסופי אסור באסופית מפני שהן ספקות אבל ממזרים ודאים
 ונתינים מתירים לבא זה בזה והולד כמזר ושתוקי ואסופי מתירין
 בנתינים ובשאר הגרים והולד ספק :

פרק ששה עשר

פגע דקה וזכות שפכה שנשא בת ישראל ובעלו לוקין שנא לא
 יבא פגע דקה וזכות שפכה בקהל ה' ומתירין לישא גיורת
 ומשוחזרת ואפילו כהן שהיא פגוע דכא מותר ליש' גיורת ומשוחזרת
 לפי שאינו בקדושתו ואפילו נתינה או אחד כן הספקות כוונת לו
 הואיל ופגע דכא אסור לבא בקהל לא גזרו בו על הנתינים ולא
 על הספקות אבל פגע דכא וזכות שפכה אסור בממורת ודאית
 שהיא אסורה מן התורה ואי זהו פגע דכא כל שנפגעו הביצים
 שלוחות שפכה כל שנכחת הגיד שלו ובשלוש איברין איפטר
 שולד חזר בגיד ובביצים ובשכילן שבחן תתבשל שכבת זרע
 וזן וזקראין חוטי ביצים וכזן שנפגע אחד משלושה איברין
 אל או נברת או נדך ורי זה פסול כיצד נפגע הגיד או נדך
 או שנכחת העטרה או למעלה מעטרה פסול ואם נכרת כראש
 העטרה ונשתהיד מכנה אפי' כחוט הטערה בזקף לכל הגיד כשר
 נכרת הגיד למעלה מעטרה כקולמוס או ככרוב כשר ניקב
 למעלה מעטרה כשר ניקבה העטרה עצמה אם כשרדאה קרי
 הוא שכבת זרע מן הגקב פסול נסתם הגקב חדר להכשרו ניקב
 למעלה מעטרה שכנגד למעלה בתוך העטרה פסול שהעטרה
 מלה מעקבת נסתם שביל שכבת זרע וחזר לראות שכבת זרע
 משביל שמשחין בו הרי זה פסול נכרתו הביצים
 או אחת מהן או שנפגעו אחת מהן או שנדוכה אחת מהן או
 שחטרה או שנקבה ורי זה פסול נכרתו חוטי ביצים או אחת
 טין' או שנוך או נפגע הדיזוה פסול ניקב חוט מחשי הביצי'
 לשביל מי תלים וזרי הוא כטיל מים משני מקומות כשביל
 המסומביל שכבת זרע ורי זה כשר כל פסול שאמרנו
 בענין זה כשלא היה בידי שמים כגון שברתו אדם או כלב או
 דבה קין וכיוצא בדברים אלו אבל אם נולד כרות שפכה או
 פגע דכא או שסולד בלא ביצי' או שחלה כחבת גופו ובטלו מכנו
 איברין אלו או שנוול בהם שחן והבסה אותן או כרתן ורי
 זה כשר לבא בקהל שכל אלו בידי שמים אסור להפסיד איברי

זרע בין באדם בין בבדקה היה ועוף אחד שבאין ואחד טהורים
 בין בארץ ישראל בין בחוצה לארץ אף על פי שנאמר ובארעכם
 לא תעשו כפי השמועה למדו שדבר זה נחוג בכל מקום וענין
 הכתוב לא יעשה זאת בישראל בין בגופן בין בגוף אחרים
 וכל המסרס לוקה מן התורה בכל מקום ואפילו מסרס אחד בסרס
 לוקה כיצד הרי שבא אחד וזכרת את הגיד ובא אחר וזכרת את
 הביצים או נתקן ובא אחר וזכרת חוטי ביצים או שבא אחד וזכר
 את הגיד ובא אחר ונתקן ובא אחר וזכרתו כולן לוקין ואף על פי
 שלא סרס האחרון אלא מסורת בין באדם בין בבדקה היה ועוף
 והמסרס את הנקבה בין באדם בין בבדקה בין בשאר מינים פטור
 המשקה עיקרין לאדם או לשאר מינים כדי לסרסו הרי זה אסור
 ואין לוקין עליו ואשה מותר' לשתות עיקרין כדי לסרסה עד שלא
 תלד הרי שכפת את האדם ושסה בו כלב או שאר חיות טעשאורו
 כרות שפכה או שהושיבו במים או בשלג עד שבטל ממנו איברי
 תשביש אינו לוקה עד שיסרס בידו וראוי להכותו מכת ברדות
 אסור לוברלגני לסרס בהמה שלנו ואם לקחה הוא מעצמו
 וסרסה מותר ואם הערים ישראל בדבר זה קונסין אותו ומזכרה
 לישראל אחר ואפילו לבנו הגדול מותר למזכרה אבל לבנו
 הקטן אינו מזכרה לו ולא נותנה לו :

פרק שבעה עשר

שלש נשים נאסרו על כל הכהנים גרושה זונה וחללה ועל כהן
 גדול ארבע אילו השלש והאלמנה אחד כהן גדול כשנחת בשכונ
 הכישה או המרוכה בגדים ואחד כהן העובד ואחד כהן גדול
 שכנחו ועבד וכן כהן משוח מלחמה כולן מצומין על הכתולה
 ואסורין באלמנה כל כהן שנשא אחת מהשלש נשים
 אלו בין גדול בין הדייט ובעל לוקה ואם בא עליה דרך זנות
 אינו לוקה משום זונה או גרושה או חללה שנלא יקוד עד שיקח
 ובעל אבל כהן גדול שבא על אלמנה לוקה אחת אף על פי
 שלא קדש משום לא יחלל כהן שבעלה חללה ופסולה לכהונה
 אבל זונה וחללה וגרושה הרי הן מחללות ועומדות קודם בעלתה
 ולפיכך לוקה כהן גדול לבדו על בעלת אלמנה לבדו אעפ' שאין
 שם קידושין שהרי חללה והיא מחוד שלא יחלל כשרי' לא אשה
 ולא זרעו קדש כהן גדול אלמנה ובעלה לוקה שתים אחת
 כשום אלמנה לא יקח ואחת משום לא יחלל ובין כהן גדול ובין
 כהן הדייט שנשא אשה מן הארבע ולא בעל אינו לוקה וכל
 מקום שהוא לוקה היא לוקה וכל מקום שהוא אינו לוקה
 היא אינה לוקה שאין דברש בין איש לאישה לעונשין
 זולתי בשפחה חרופה בלבד כמו שבארנו
 כל כהן הבא על הגויה בין גדול בין הדייט לוקה משום זונה
 שהרי אינה בת קידושין והוא אסור בבעלת זונה בין ישראלית
 בין גויה החליצה אסורה לבדן מדברי סופרים כפני שהיא
 כנרשה וככין אותו ככה מדדות מדבריהם כהן שנשא כגן
 החליצה אין מוציאין אותו בתחתיו והיא כשרה והולד כשר כפני
 שלא גזרו על ספק החליצה אלא על החליצה ודאית
 וכן מי שהחיה ספק גרושה או ספק אלמנה או ספק זונה וספק
 חללה מכין אותו מכת מדרות ונרציא בנט כלל גדול הוא בכל
 איסורי שבתורה שאין איסור חל על איסור אלא אם
 בן היו שני איסורין באין כאחת או שהיה האיסור האחד בוסף
 דברים אחרים על אותו האיסור או אם היה כולל דברים אחרים
 עם איסור זה לפיכך אשה שהחיה אלמנה ונעשית גרושה ונעשית
 חללה ונעשית זונה ובא עלי' כהן גדול אחד כך לוקה ד' מלקו' על
 בי' אחת לפי שהאלמנה אסורה לכהן גדול ומותר להדייט יח נ

אחד ממד שנסא ישראלית או ישראלית שנס' ממד ביון שבעל
אחר הקדושין לוקין קדש ולא בעל אינו לוקה בעל לא קדש
אינו לוקין כשום ממדות שאין לך בכל חיובי לאוין מי שלקה
על בעלה בלא קדושין אלא כהן גדול באלמנה כמו שיתבאר
הבחדיר גרשטו משנשאת הולד כשר שהרי אינה ערוה גוי ועבד
חבא על בת ישראל הולד כשר בין פגיה בין באשת איש בין
באנס בין ברצון וגוי ועבד הבאי על הבכורת הולד כבוד וכבוד
הבא על גמיה הולד גוי נתייר הרי הוא כשר כשאר גרים ואם
בא על הפחה הולד עבד שהיה הולד כשר כשאר עבדים
משוחררין ומותר בבת ישראל זה הכלל בן הבא בן העבד
או בן הנזיר או בן השפחה או בן הגיה הרי הוא כאבן ואין משגידין
על האב לפי דבר זה התירו לכבוד לישא שפחה כדי לטורד
את בני שהרי הוא משוחרר אהם ונמצא בני חרין ולא נאזר על
השפחה לכבוד כפני תקנת הבנים מי שהציו עבד וחציו בן
חרין הבא על אשת איש אותו הבן אין לו תקנה כפני שצד
כבודו ועד כשרות עבדות מעורבין בו לפיכך אמר בשפחה
ונמצא בני כמותו לעולם גוי הבא על השפחה שטבלה הרי
זה עבד ועבד שטבל טבא על גויה הולד גוי הולך אוד האם
אבל גוי הבא על שפחה גויה או עבד גוי טבא על גויה בת חרין
הולך אחי הכר כבוד מותר לישא נידחת וכן הבכורת מותרת
לגר והבנים משניהם כבודים שהולד הולך אוד הפגום שנאמר
בקהל הוקהל גרים אינו קרתי קהל הגירות שנשאת לגר והלוי
בן אף על פי שהיה תולידו בקדושה הרי זה מותר בממדות וכן
בן בן עז שישתקעו טם גידתו ככנו ולא ידע שהוא גר ואחד
בן יאסר בכבודו ואחד הגרים ואחד העבדים משוחררין דין
אחד למולך גר שנשא בת ישראל או ישראל שנשא נידחת
הולד ישראל לכל דבר ואמר בכבודת שלש כבודי הם כבוד
דאי ומכבוד ספק וכבוד מדברי סופרים אי זה הוא מכבוד דאי זה
טבא בן הערוה דדאי כנו שבארנו וכבוד ספק זה טבא כספק
ערוה כגון הבא על האשה שנתקדשה ספק קדושין או נתגרשה
ספק גירושין וכיצא כהן מדברי סופרים כגון האשה ששבעה
שבת בעלה ונשאת ונדי בעלה קיים ובא בעלה הראשון עליה
והיא תחת השני הרי הבן כבוד מדברי סופרים פגיה שנתעברה
כזנת אכזר לה כהן העובר הזה או הילד הזה אם אמר בן כשר
הוא ולישראל נבעלה הרי זה נאכנת הבן כשר ואעפ שחוב העיד
שזנתה בה פסולי ואם לא נבדקה אנו עד שמתה או שהיה חרשת
או אלבת או שטעה או שאמר לפלו המכור נבעלה או לפלו הנתן
אפילו איתו פלו מודה שהוא ככנו ודי זה הילד ספק כבוד כשם
שתנע עם זה שהיה לה כך זנתה עם אחד חה היא הגקרא שתוקי
שכבד את אביו ואינו ככיד את אביו ודאי וכן הבן הנמצא בטוק
והוא הגקרא אסופי הרי הוא ספק ממד שאין אם יודעים מה הוא
פגיה שזנתה ואמרה בן זה בן פלו הוא אם אותו פלו כשר הרי
דבן כשר ואינה נאכנת להיות זה בנו של פלו ויראה לי שדחשטין
לדבריה והיה הבן אסור בקדושו אותו פלו כספק ואם אותו פלו
כבוד אינה נאכנת להיות הבן ממד ודאי על פיה כנו שבארנו
אלא יהיה ספק כבוד אבל האב שהחזיק טוה בנו ואמר בני זה
מכור הוא נאכין ואם ישלכן בנים אים נאכין שלא האמינה אותו
הורה אלא על בנו שנאמר כי את הבכור בין הטנאה יכיר
יבדנה לאוהבים וכשם שנאכין לומר בני זה בכור כך נאכין לומר
בני זה בכור או בן גרשה או בן חלוצה וכן אם היה אשתו
כעבדת נאכין לומר עובר זה אינו בני ומכור הוא וזה ה' ממד דאי
והאוסר על עצמו ממד נאכין לאסור עצמו בבת ישראל ואסור
בבכורת עד שיודע דאי שהוא ממד וכנו כמות ואם יש לו בני

בנים אינו נאכין לפסול בני בנו ולא יפסול אלא עצמו ארוכה
שנתעברה והיא בבית אביה ודי הולד בחזקת כבוד ואסור בנת
ישראל ואסור בכורת ואם נבדקה אמו ואמרה מארזכי נתעברה
נאכנת והולד כשר ואם הכחישה הארום ואמר מעולם לא נאמתי
עליה ודי הולד כבוד שאפילו היה בחזקת בנו ואם בני זה כבוד
נאכין והאש אינה בחזקת זונה אלא נאכנת לומר לארום נבעלת
ואינה זונה ואם נשאת לכהן לא תצא מלדה מכנו כשר הרי ועם
כרננים אחריה והיא ארוכה עם ארוסה ועם אנשים אחרים אעפ
שבא עליה ארוסה בבית דמי הרי זה ספק כבוד כשם שדמקדה
עצמה לארוכה ופקדה לאחרים ואם נבדקד ונדרה עובר זה
מארזכי הרי זה כשר כמו שבארנו אשת איש שהיה מעובר ואמרה
עובר זה אינו כבעל אינה נאכנת לפסול והרי דבן כבוד כבוד
שלא האמינה תורה אלא האב אם האב אינו בני או שהיה בעלה
במדינת הים הרי זה בחזקת כבוד ואם אמר כנו ועבד נתעברה
הרי הולד כשר שאין הבעל יכול להכחיש בדבריה ואין העובר
משתתף בכעו אביו יתר על שנים עשר חודש אשת איש שיע עליה
קול שהי' זונה תחת בעלה והכל כרננין אחריה אין חוששין לבניה
שכא כמזרים הם שרוב בעילות אצל הבעל ומותר לישא ברה
לכתול אבל היא עצמה חוששין לה משו' זכר ואם היה פרוצה יורד
מראי אף לבניה ח' שש' דין תורה ש' סק כבוד כבוד לבא בקהל
שנ' לא יבא כבוד בקהל ה' כבוד דאי אסור לבא בקהל ולא ספק
אבל חכמים עשו בעלה כייסוס ואסרו גם הכפיקות לבא בקהל
לפיכך כבוד דאי מותר לישא כבוד דאי אסור לבא כבוד ספק או
שתוקי או אסופי אסור לישא בת ישראל ואסור לישא כבוד ואפי'
כבודת כספק אסורה לו טבא אוד מהן אינו כבוד והשני כבוד
דאי ממד של דבריהם מותר לישא כבודת של דבריהם וכן
שאר הכפיקות אסורין לישא זה כזה כיצד שתק' ואסופי אסורים
לבא זה עם זה ואם נשאו לא יקיימו אלא יצאו בנטו ודלד כפק
כאבותיו ואין לספיקות אלו תקנה אלא שיטאו בין גויה ויהודי
הולך אוד הפגום כיצד שתוקי או אסופי טנש' גירות או בכורות
או גר ומשוחרר שנשא שתוקי או אסופי הולד שתוקי
או אסופי האסופי שנמצא בעיר שיש בה גרים בין שהיה חב
גרים או רוב ישראל הרי זה ספק גוי לענין ייחוס כקדש אשה
צדיקה נט מספק מי שהרגו אים נהרג עליו הנכילה בדי' גים
נרות או שטבל משוחרר הרי הוא כשאר אסופים הכניא בערי
ישראל היה רוב העיר גרים מותר להאכילו נבלות היר רובן יכר'
מחרין לו אביתו כישראל כחצה לכחצה מינה לההיותו כישראל
ומפקחין עליו את הגל בשבת ודאי הוא לענין נוקן ובכל ספק
מבין הכניא מחברו עליו ודאייה יראה לי שכל כדונה שיש בה
שפחה או גויה ודאיה לולד החיל והאסופי הנביא שם ספק גוי
או ספק עבד כשישא וגיורת כמו שבארנו ודי זה ספק אשת איש
הבא עליה פגמ' שאין הורגין על כפק וכן יראה לי עדישתקי
שנשא אשה שאיפשר שהיא ערוה עליו ודאי הוא ספק אשת איש
שאין קדושין תופסין בעריות ואי זה היא האשה שאיפשר שתהיה
ערוה עליו כל אשה שהיה אביו או אודה קי' כשנתעבר' בו אמו וכל
אשה שנתגרשה או נתאלכנה טבא אשה אביו היא או אשת אדו
אביו ובין אבי' או שאין השתוקי והאסופי אסור בכל אשה שאיפשר
שתהיה ערוה עליו שהרי הכשר שנבדק' אמו אינו אסור בכל אשה
שאיפשר שתהיה ערוה עליו ודאי נאכ' בתורה אל הולד את כהן
להונת' ואם חכמים אם יעשה זה נמצא אב נושא בתו ואם נושא
אוחתו ואילו היה הדין שכל מי שאינו יודע אביו כדאי אסור בכל
אשה שאיפשר שתהיה ערוה עליו לא היינו באי' לומר הזאת לעולם
ולא תהיה הארץ כלאה וזה הא למדת שאי' אסורין עדין ונחוקי

במה דברים אמורים בשחייה המקום שנבעלה בו פרשת דרכים או בקרנות שבשדות שחבל עזברין שם היו רוב העובדים שם כשי' רוב העיר שפרטו אלו העובדים ממנה כשרים שהזכנים עשו מעלה ביוחסין והצריכו שני רבות אבל אם היו רוב העובדי' פוסלים אחר כגון גרים או ממזרים וכיוצא בהם אף על פי שרוב המקום שכאו מכנה כשרים או שהיו רוב אנשי המקום פוסלין אף על פי שרוב העובדין שם כשרים חוששין לה שמה למו שפוסל אותה נבעלה ולא תנשא לכהן לכתולה ואם נשאת לא תצא ראיה שנבעלה בעיר או נתעברה בעיר אפילו לא היה שוכן שם אלא גר אחד או חלל אחד ועבד וכיוצא בהן הרי זו לא תנשא לכתולה לכהן שכל הקבוע כמחצה על מחצה הוא ואם נשאת לא תנא הואיל והיא אומרת לכשר נבעלת והיתה אולמת או חרשת או שאמר איני יודעת למי נבעלתי או שהיתה קטנה שאינה בכרת בין כשר לפסול הרי זו ספק זונה ואם נשאת לכהן תצא אלא אם כן היו שני החובין המצויין אצלה כשרים שביניהם שנפדית והיא בת שלש שנים ויום אחד או יותר אמרה לכהן כפני שהיא ספק זונה שכא נבעלה לגוי ואם יש לה עד שלא נתיחד דגוי עמה הרי זו כשרה לכהן ואפי' עבד או שפחה או קרוב נאמן לעדות זו ושתי טביות שהעידה כל אחת מהן לחברתה הרי אלו נאכזרו ואילו כל הספקות מן מדינת סופרים לפיכך הקלו בשבייה וכן קטן שהיה מסיחלפי תוכו נאמן מעשה באחד שנשבה הוא ואמו ובנה מסיחלפי תוכו ואמו נשבינו לבין הגוים אני ואמי יצאתי לשאוב מים ודעתי על אמי ללקט עצים ודעתי על אמי והשיאו אותה וזכרם לכהן על פיו אין הבעל נאמן להעיד באשתו השבייה שלא נשכחה שאין אדם מעיד לעצמו וכן שפחתה לא תעיד לה אבל שפחת בעלה מעידה לה ושפחתה שהיה כסידה לפי תומה נאמנת כן שהעיד לשבייה שהיא טהרה הרי זה לא ישאנה שכא ענין נתן בה ואם פראה והעיד בה הרי זה ישאנה שאילו לא ידע שהיא טהרה לא נתן בה בעותח האשה שאמרה נשתי וטהרה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אפי' היה שם עד אחד שמעיד שהיא טבירה אבל אם יש שם שני עדים שנשבת אנה נאמנת עד שיעיד לה אחד שהיא טהרה והי' שם שני עדים שנשבת ועד אחד בעיר שנשבת ואחד בבית אמו ומעיד לה שהיא טהרה ולא נתיחד עמה גוי עד שנפדת אפילו זה שמעיד שהיא טהרה אשה או שפחה הרי זו טהרה כי שאברה נשבתית וטהרה אני ויהי רוחו בית דין להגט ואוד כך באו שני עדים שנשבת הרי זו תנשא לכתולה ולא תנא כהתירה ואפילו נכנס אחריה שבאי חרי היא שבייה לפנינו ביד ארזניה הרי זו לא תנא כהתירה שהתירה ונשתיין אותה מעתה עד שתפדה' באו לה שני עדים אחד כך שנשאת אפי' נשאת ואפילו היו לה בנים הרי זו תצא ואם בא עד אחד אינו כלום אברה נשבתית וטהרה אני ויש לי עדים שאני טהרה אין אוכרין נמתין עד שיבאו העדים' אלא מתדיין אחת ביד ולא עוד אלא אפי' יצא עליה קול שיש עליה עידי שטאה מתדיין אותה עד שיבאו שבעטביה הקילו האב שאבר קדשי את בתי וטרשתיה ודרי היא קטנ' נאמן קדשתיה וטרשתיה נשתייה קטנה ודרי היא גדולה אינו נאמן לה חזיקה נרושה נשתייה וטרשתיה בין שהיא גדולה בין שהיא קטנה אינו נאמן שלא האבינה אריו תורה אלא לאסרה מטום אישת שטאמ' את גוי נתי לאיש הזה אבל לא לפוסלה מטום זנות אשת כן שאסרה עליו מטום שבייה הואיל והדבר ספק הרי זו מותר וחד עמו בחצר אחד ובלבד שיחזקו בניו ובני ביתו תביד ויחזקו עד שכא בכבוד ונכבשה אם היו דגוים מקיפי את

העיד ככל רחמייה כדי שלא תבלט אשה אחת עד שידאו אותה ותעשה ברשותן הרי כל הנשי' שבתוכה פסוחות לכהונה כשבידו שמה נבעל לגוי אלא מי שהיה כבת' שני ולבטה כמו שביארנו ואם היה איפשר שתכלט אשה אחת ולא ידעו בה או שיהי' בעיד מחבואה אחת אפילו אינה מחזקת אלא אשה אחת הרי זו מצלת על הכל כיצד מצלת שכל אשה שאברה טהרה אנו נאמנת ואעפ' שאין לה עד מתוך שיכולה לומר נבלתי כשנדרש' העיד או במחבואה הייתי ונצלת נאמנת לומר לא נבלתי ולא נחבאתי ולא נטמאתי בד' א בגודל של אורה בלכות שרם מתישבין בעיר ואין ידאין לפיכך חוששין להם שכי' בעל' אבל גידוד של מלכו' אחרת שפשוט ושטף ועבר לא נאסר הנשים בפני שאין להם פנאי לבעול שרן עוסקים בשלל ובגדוץ לרם ואם שבו נשים ונעשו ברשותן אעפ' שרדפו אחריהם ישראל ויצילו אותם מידם הרי הן אמרות האשה שנחבשה ביד גוים על ידי כמין מתרת על ידי נפשות אסורה לכהונה ולפיכך אם היה בעלה כהן נאסרה עליו בד' א בומן שיד ישראל תקיפה על הגוים והם ידאין אבל בזמן שיד הגוים תקיפה אפילו על ידי כמין כיון שנעשית ברשות הגוים נאסרה אלא אם כן העיד לה אחר כשבמה כמו שבארנו :

פרק תשעה עשר

אין זה היא הללה זו שנולדה מאיסור כהונה וכן אזה כן הנשים האסורות לכהונה שנבעלה לכהן נתחלה אבל הכהן עצמו שעבר העבירה לא נתחלה וכן שנבעלה באונס או בשגגה בין כדרכה בין שלא כדרכה כשהעדה בה נתחלה והוא שיהיה כהן בן תשע שנים ויום אחד ומעלה ותהיה זו האסורה לו בת שלש שנים ויום אחד ומעלה כיצד כהן בן תשע שנים ויום אחד שבא על הגרושה או על הזונה וכהן גדול שבא עליהן או על האלמנה או שנשאת בעול וכא עליה הרי אלו נתחלו לעול ואם הוליד ממנה בן בין זה שחלה בין אחר הוליד חלל א ל כהן שקדש אשה מאיסורי כהונה ונתאלמנה או נגרשה כן האיסורין לא נתחלה ואם נשאת אעפ' שלא נבעלה נתחלה שכל נשואה בהזקת בעולה היא אעפ' שנצאת בתולה כהן גדול שנשא בתרת או מוכ' עין לא חלה וכן אם בעל בעולה בלא נשואין לא חלה כהן הבא על ערוה כן העריות הן כנו' א על אחת כחיבי לאתן דשתן בכל עשה אותה זונה כמו שבארנו חדר וכא עליה ביאה שני' בין הוא בין כהן אחד נעש' חלה ודעו ממנה הללים לפיכך כהן שבא על אקקה ליבם ונתעברה כביאחר אטונה הולד כשר לפי שאינה מאסורי כהונה ונעשת זונה חדר וכא עליה ביאה שנייה ונתעברה חלה היא חלה חלה לפי שזאת מאיסורי כהונה וכן כהן הבא על דגירות והכשחזרת חלה חרעו כהנה הללים כיון הבא על הנדה הולד כשר ואינו חלל שאין איסור הנדה מיוחד בכרני אלא שזה בכל כהן שנשא גרושה כעוברת בין כגנו בין מאחר חלה כשהיא חלה חלל כשר שרר לא בא כספ' עביר כבר בארנו שהחלצה אסרה לכהן מדבריהם לפיכך כהן שכא על החלצה הרי זו חלה חרעה ככהן חללי' חלל כדבריון אבל כהן שבא על אחת מהשניות דיא כשרה וחרעו ממנה כשרי' שאסר השניות איסור הזנה בכל הוא ואינו מיוחד בכרנים כהן שבא על ספק זונה כגון ספק גידות או משחררת או שכא על ספק גרושה וכן כהן גדול שבא על ספק אלמנה הרי זו כפך חלה חלה ספק חלל נכבאו החללים שלשה חלל כן חתונה וחלל מדבריהם וספק חלל יח ד

חזרה להיות גרושה נוסף בה איסור ונאסרה לכהן הדין לפיכך
 נוסף בה איסור אור על איסור האלכוהול והוא מותרת לאכל
 בתרומה נעשת חלוקה נוסף בה איסור שהדי נאסרה בתרומה
 ועדיין היא מותרת לישך נעשית תוונה הואיל ויש שם זנות שאוסרת
 על ישראל אם דנת אשתו ברצון נוסף בה איסור אחר והוא
 הדין לכהן הדין שבא על הגרושה שנעשית הללה ואז כן
 זונה שהיא לוקה שלש על ביאה אחת אבל אם נשתנה סדר זה
 אינו לוקה אלא אחת מי שנתאלמנה מאנשים הרבה או
 נתגרשה מאנשים הרבה אין לוקין עליה אלא אחד על כל ביאה
 אלמנה בין בן הארוסין בין בן הנישואין אסורה כהן גדול שמת
 אחת אף על פי שהיא בן הארוסין הרי זה לא יבס אלא חולין
 נפלה לו יבכה והוא כהן הדין ונתמנה להיות כהן גדול אף על
 פי שעשה בה מאמר כשהוא כהן הדין הרי זה לא יבס אחר
 שנתמנה אבל אם אירש את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול
 הרי זה יכנס אחר שנתמנה היתה מקודשת ספק קידושין וכת
 ארוסה הרי זה ספק אלמנה מיצת עשה על כהן גדול שישא
 בעדה בתולה ומשתכנע האסר עליו שנאמר והוא אשה בכחוליה
 יקח אשה לא קטנה בכחוליה ולא בוגרת היא כיצד יצאת ככלל
 קטנה ולכלל בנות לא באה זו בעדה ואינו נושא שתי נשים לעולם
 כאחת שנאמר אשה אחת ולא שתי כהן גדול לא ישא מזכת עין
 אף על פי שלא נבעלה נבעלה שלא כדרכה הרי זה כנבעלת
 כדרכה נבעלה לכרמה הרי זה מותרת כהן גדול שישא בעולה
 אינו לוקה אבל מציא בגט נשא בוגרת או מזכת עין הרי זה
 יקיים אירס בעולה ונתמנה כהן גדול הרי זה יכנס אחר
 שנתמנה אנס בעדה בתולה או פיתה אותה אפילו אנסה או
 פיתה אותה כשהוא כהן ודין ונתמנה כהן גדול קודם שיכנס
 הרי זה לא יכנס ואם כנס מציא אירס את הקטנה ובגרה תחרוץ
 קודם ב שואין הרי זה לא יכנס מפני שנתמנה גופה ואם כנס לא
 יציא אותה גרושה בן הארוסין או מן הנשואין אבל הנבאנת
 אפילו גרושה בנט וחזירה ומאנה בו הרי זה מותרת לכהן ככו
 שבארנו בהלכות גידושין וכל מי שאינה ראיה להלצי' אם נהלצו
 לא נפסלה לכהונה יצא עליו קול איש פלוני כהן כרב גט
 לא יתנו או נתן גט לאשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשבושתו אין
 מציאין אותה כתיבת בעלה ואם נשאת לכהן אחר העז בן השני
 יצא טובה בעיר שנתקדש ונתגרש' בן הקדושין חוששין לה ככו
 שיבארנו בהלכות גידושין אבל אם יצא עליה קול שהיא
 חלוצה אין חוששין לה יצא קול על הבתולה שהיא בעולה אין
 חוששין לה וחנשא לכהן גדול יצא עליה קול שהיא שפחה אין
 חוששין לה יתנשא אפילו לכהן יצא לה טעם מונה בעיד אין
 חוששין לה אפילו הוציאה בעליה משום שעברה על דת יחודית
 או בעדי דבר מכושר וכת קודם שיתן לה גט הרי זה מותרת לכהן
 שאין אסרין אשה באלו אלא בעדות כחודה או בהודאת פיה :

פרק שמונה עשר

כפי הטמרה למדנו שהזונה האסורה בתורה היא כל שאינה
 בת ישראל או בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא
 לו איסור השנה לכל או שנבעלה לחלל אף על פי שהיא מותרת
 להנשא לו לפי כד הנרכשת לכרובה אף על פי שהיא בסקולה
 לא נעשית זונה ולא נפסלה לכהונה שהרי לא נבעלה לאד' והבא
 על הגדה אף על פי שהיא בכרת לא נעשית זונה ולא נפסלה
 לכהונה שהרי אינה אסורה להנשא לו וכן הבא על הפגרה
 ואפילו היה קדשה שהפקירה עצמה לכל אעפ' שהיא בבליקוח

לא נעשית זונה ולא נפסלה מן הכהונה שהרי אינו אסורה
 להנשא לו אבל הנבעלת לאחד מאיסורי לארץ השוין בכל ואין
 מיוחדין בכהנים או מאסורי עשה ואין צריך לומר למי שהיא
 אסורה לו משום ערוה או לגוי ועבד הואיל והיא אסורה לו להנשא
 הרי זו זונה וכן הגידות והבשוחרות אפילו נתגידה ונשתחררה
 פוזתה מבת שלש שנים היאיל ואינה בת ישראל הרי זו זונה
 ואסורה לכהן מיכאן אמרו גוי או עבד או נתין או מבוזר או גר
 עכוני וכואבי או מצרי ואדומי ראשון ושני או פצוע דבא וכוות
 שפכה או חלל שבא על היחודית עשו אותה זונה ונפסלה לכהונה
 ואם חיתה כוהנת פסלה מן התרומה וכן יבכה שבא עליה גר
 עשאה זונה והאילונית מותרת לכהן ואינה זונה הבא על אחת
 מהשניות וכיוצא בהן כגון הבא על קדחת חלוצתו או על חלוצתו
 לא עשה אותה זונה שהרי אינה אסורה להנשא לו כן התורה
 כמו שבארנו בהלכות יבום הא למדת שאין חיתה זונה תולה
 בבעלה של איסור שהרי הבא על הגדה ועל הקדשה והגרבעת
 לכהונה נבעלה בעולה של איסור ולא נעשית זונה ומי שישא
 לחלל נבעלה בעולה של היתר ככו שיתבאר ונעשית זונה
 ואין הדבר תלוי אלא בפגימה וכפי השמועה לכדו שאינה פגומה
 אלא מאדם האסור לה או מחלל ככו שאמרנו כל הנבעלת
 לאדם שעושה אותה זונה בין באונס בין ברצון בין בזדון בין
 בשגגה בין כדרכה בין שלא כדרכה כשהערה בה נפסלה
 משום זינה וכלבד שהיה בת שלש שנים ויום אחד רחצה הברל
 בין השע שנים ויום אחד וכעלה לפיכך אשת איש שנבעלת
 לאחר בין באונס בין ברצון נפסלה לכהונה אשת כהן
 שנאנסה בעליה לוקה עליה מיום שזממה שנאמר לא יוכל בעלה
 הראשון אשר שלחה לשוב לקחה להיות לו לאשה אחר אשר
 היטמאה הכל ככלל שאם נבעלו אסרין על בעליהן פדט'ך
 הכתוב באשת ישראל שנאנסה שהיא מותרת לבעלה שנאמר
 והיא לא נפגשה אבל אשה כהן באיורה עזרת שהרי היא זונה
 אשת ישראל שנאנסה אעפ' שהיא בתולה אסורה לכהונה
 אשת כהן שאמר לבעלה נאנסתי או שגנתי וכו' עלי אור או שבא
 עד אחד והעיד לו עליה שהנת בין באונס בין ברצון הרי זו אשת
 אסורה עליו שמה ענינה נתנה באור ואם היא נאנסת לו או הקיד
 נאמן לו וככך דעהו לדי ריהם ודי זה יצא כדי ליצאת דיכפק
 אשת כהן שאמר לבעלה נאנסתי אעפ' שהיא מותרת לבעלה ככו
 שבארנו הרי היא אסורה לכל כהן שבעולם אחר שיכת בעלה
 שהרי הודת שהיא זונה ואסרה עצמה ונעשית כוהנית האסורה
 כהן שקדש גדולה או קטנה ואזר זמן בא עליה ועין שניצא
 דרוסת איש נאסרה עליו כספק שבא קודם קידושין נבעלה או
 אור קידושין אבל ישראל שטען טענה זו לא נאסרה עליו שיש
 כאן שתי ספיקות שבא קודם קידושין ושמה אור קידושין ואפילו
 נאמר לאור קידושין שבא באונס שבא ברצון שהאנסה מותרת
 לישראל כמו שבארנו לפיכך אם קדשה אביה לישראל והיא
 פגומה מבת שלש שנים ויום אחד ונען שניצאה דרוסת איש
 נאסרה עליו כספק שאין כאן אלא ספק אחד שבא באונס שבא
 ברצון וכפק איסור של הודת לחיובא כל אשה שקנא לה בעלה
 ונאסרה ולא שתהמי שמה אסורה לכהן כפני שהיא ספק זונה בין
 שלא רצתה היא לשתות בין שלא רצה להשקותה בין שדחה טע
 עזות שכוונעה בלשתות בין שקנאו לה ביהדין בין שהיתה כן
 הנשים שאין ראיות לשתות הואיל ולא שהה בכל כקום דיו
 אסורה לכרונה כספק פגמיה שראוה שנבעלה לאחד והדין
 לו ואכדו לה כי הוא זה שבא עליה ואברה אדככטר הדין
 נאכנת היא קד' אלא אפילו ראוה בעוברת ואסרו לה ככו
 נעקרת ואברה באדם ככו הרי זה נאכנת והיה מותרת לכהן

הן עד שאמר ראיתי זה שנישוא כפי או שאכל בתרומה או שחלק
על הגורן או שקרא בתורה ראשון וקרא אחריו לוי מדויקן אותו
בכהונה על פי וכן אם העיד שזה קרא שני בתורה אדר
בהן מחזיקין אותו בלוייה העיד שראה זה שחלק עם אחד
בבית דין תרומה שהניח להן אביהן הכהן אין מעלין אותו
לכהונה בעדות זו שמא חלל הוא ולקח חלק ירושתו מתרומה
לכבוד מי שבא בזמן הזה ואמר בהן אני אינו נאמן ואין
מעלין אותו לכהונה על פי עצמו ולא יקרא בתורה ראשון ולא
ישא את כפר ולא יאכל בקדשי הגבול עד שיהיה לו עד אחד
אכל אסור עצמו בגרושה חונה חללה ואינו מטמא למתים ואם
נשא או נטמא לוקה ודבעלת לו ספק חללה ואם היה מסיח
לפיתומו נאמן כיצד מעשה באחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר
זכר אני כשהייתי תינוק והייתי מורכב על כתפי של אבי הוציאני
בבית הספר והפשיטני כתבתי והכבילני לאכול תרומה לערב
וחבירי בודלן פטמאזו קדאי אתי יחנן אוכל חלות והעלחו
רבינו הקדוש לכהונה על פי עצמו נאמן גדול לומר ופור אני
בשהייתי תינוק וראיתי פול טבל ואוכל בתרומה לערב ומחזיקין
אותו בכהונה בעדותו מי שבא בזמן הזה ואמר בהן אני ועד
אחד מעיד לו שאני יודע שאבד של זה בהן אין מעלין אותו
לכהונה בעדותו זה שמא חלל הוא עד שיעיד שזה בהן הוא אבל
אם החזיק אביו בהן או שכאו טניס והעידו שאבד של זה בהן
הרי הוא בחוק אביו מי שהחזיק אביו בהן ויצא עליו קהל
שחא בן גרושה או בן הלוצה חשישין לו ומרידין אותו בא
עד אחד אחד כך והעיד שהוא כשר ועלין אותו לכהנה על פי
בא עדים שנים אחר כך זה יודע שהוא חלל מרידין אותו כן
הכהונה בא עד אחד והעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה שיהיה
האחרון מצטרף לעד ראשון ורדי שני מעידין שהוא כשר ושנים
מעידין שהוא פסול ידוע אלו וידוע קל שהשנים כמאה
וישאר בהן בחוק אביו אשה שלא שהתגדשים אחר בעלה
והלדה ואין ידוע אם בן תשע לראשון או שבעה לאהרן וזה
אחד מהן והשני ישראל הרי זה ספק בהן וכך אם נתערב
ולכתן בלד ישראל והגדילו התערבות כל אחד כדן ספק בהן
ונתנים עליהן חכמי ישראל וחכמי בבלים נשאלו והראיות
לכהונה ואין מטמאים למתים ולא אוכלין בתרומה ואם נשאו
גרושה כפיצא ואין לוקין שני כהנים שנתערבו הולדותיהם
או אשתו כהן שלא שרת אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת לכהן
אחד ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאהרן
נתנין על הולד חכמי שניהם דוא אונן עליהם וכן אין אוננים
עליה או מטמא להם חסם אין מטמאין לו ועולה במשטר של זה
ועל הוואין חולק ואם היו שניהם במשטר אחד ובית אב אחד
נשאל חלק אחד כמה דברי אמרים בומי שהן באין מכח נישואין
אבל בונת גזרו חכמים שמתקין אותו מדין כהונה כלל האל
ואינו יודע אביו והדאי שגא והיתה לו ולרענו אחריו עד שיהיה
דענו מידום אודיו כיצד עשרה כהנים שפירש ארד מהם ובעל
שדדי החלד בהן ודאי ואעפ כן האיל ואינו יודע אביו סתיחם
לכשתקין אותו כדן כהונה ואינו עובד ולא אכל ולא חלק
ואם נטמא למתים או נשא גרושה לוקה שאין כאן ספק התר :

פרק אחד ועשרים

כל הבא על ערוה מן העריות דרך איברים או שחבק ונשק דרך
תאווה ונרנה בקרוב כשר הדי זה לוקה מן התורה שנאלץ תעיו
סבל וזקית המעבות לא תקדכו לגלות ערוה כל כר ל
הקדו לזכרים המביאין לידי גילוי ערוה העשה דבר כחוקת

אילו הדי הוא חשוד על העריו ואסור לאדם לקרין בידי וברגליו
או לרמת עינו לאחת מן העריות או לשחוק ענה או להקל ראש
ואפי להריח בשמים שעליה או לו ביט כפייה אכר וככין
למתכון לדבר זה נכתב ברחות והמסרבל אפי באצבע קטנה
של אשה ונתמקן להנל כמי שנכתבל במקו דרוף ואפי לשמוע
קל הערוה או לראות שעררה אסור וודברים האלו אסורין
בחייבי לאוין ומותר להסתכל בפני הפטייה ולבדוקה בין בתולה
בין בעולה כדי שיראה אם היא נאה בעיניו ישאנה ואין בזה צד
אסור ולא עוד אלא ראוי לעשותן אבל לא יסתכל ורך זנות דרי
הוא אכר ברית כרתי לעיני ומה אהבונן על בתולה ומותר
לאדם להביט באשה כשהיא נדה ואף על פי שהיא ערוה ואף
על פי שיש לו הנאת לו מבנה בראייה האיל והיא מותרת לו
לאחזקן אינו בא בזה לדבר ככשל אבל לא ישחק ולא יקל ראש
ענה שבה ויגיל לעבירה אסור להשתמש באשה כלל בין
גדולה בין קטנה בין שפח בין משוחדת שמא יבא לידי הרהור
באי זה שמוט אמרו רחצת פניו ידיו ורגליו והצעת כטה לפניו
ומזינת הכוס שאין עושה לאיש דברים אלו אלא זשה
בלבד ואין שואלין בשלום אשה כלל ואפי על ידי שליח
המחבק אחת מן העריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהן או
שנשק לאחת מהן כגון אחותו הגולה ואחת אמו וכדצא בהן
אף על פי שאין שם תאוה ולא הנאה כלל הרי זה כגונה בזנה
ודבר אסור הוא ומעשה טפשי הוא שאין קדיבין לערוה כלל בין
גדולה בין קטנה וכן מהאם לבנה והאב לבתו כיצד מותר
האב לחבק בתו ולנשקה ותישן עמה בקרוב בשר וכן האם עם
עם בנה כל זמן שהם קטנים הגדילו ומעשה הבן גדול והבת
גדולה עד שיהיו שדים נכינו ושערך צמח זה יטן בכסותו והיא
ישנה בכסותה ואם היתה בת כושה לעמוד לפני אביה ערוכה
או שנישת וכן אם האם כושה לעמוד בפני בנה ערוכה ואף
על פי שהן קטנים כשהגיעו להכלם מהן אין ישנים עמהם אלא
בכסותן נשים המסוללותו מו אסור ומצושה נערים הוא
שהחריטו עליה שנאב כמעשה ארין נערים לא תגרו אברו חכמי
כה היו עושים איש נישא איש ואשה נישאה אשה ואשה נשאת
לשני אנשים אף על פי שמעשה זה אסור אין בלקין עליו שאין
לו לאו מיוחד ורדי אין עכ ביאה כלל לפי כך אין נאכרו לכהונה
משום זנות ולא תאכר אשה על בעלה בזה שאין כאן זנות
ודאי להבחין מכה מרדות הואיל ועשו איכר ויש לאיש להקפיד
על אשתו מדבר זה ומני הנשים המדועות בכך מלהבנס לה
ומלצאת היא אליהן אשתו של אדם מותרת היא לו לפיכך
כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה בוועל בכל עת שירצה
וכנשק בכל אבר ואבר שירצה ובה עליה כרובה ושלא כרובה
בין דרך איברים ובלבד שלא יצא שכבת זרע לבטלה ואף על
פי כן מדת חסידות שלא יקל אדם את ראשו לכך ושיקדש עצמו
בישעת תשמיש כמו שבארנו בהלכו דעור ולא יסור בדרך העולם
ומנהגו שאין דבר ה' אלא כדי לפירות ולרבות אסור לאדם
לשכב מטנו לאור הנר הדי שהיתה שבת ולא היה לו בית אחר
והיה הנר דלוק הרי זה לא ישכב כלל וכן אסור לשראלי
לשכב מטנו בזמן ששעות פנים היא לו ואם היה תלמיד חכם
שאינו בא להמטך בכך הדי זה מאפילו בטליתו וכשכש ואין
מקקין לדבר זה אלא בפני צורך גדול ודרך קדושה לשכב
באמצע הלילה אין דעת חכמים טחה לכו שהוא מרבה
בתשמיש המטה ויהיה מעור אצל אשה כהרנגול ופנוכ הוא
עד כאן ומעשה בודים הוא אלא כל המביעט בהטביש דרי זה
מטובח הוא שלא יכטל עינה מדעת אשתו ולא תני בראייה
לבעלי קראין שלא יקראו בתורה עד שיטבולו אלא כדי לטעט

פלד יצאנה לישב עם הבהמה לא תתייחד אשה
 את אפי עם אנשים הרבה עד שתהיה אשתו של אחד מהן עם
 בן לא יתייחד איש אחד אפילו עם נשים הרבה נשים הרבה
 עם אנשים הרבה אף ויששן לייחד היו האנשים מבחוץ
 הנשים מבפנים או האנשים מבפנים והנשים מבחוץ ופירוש
 אשה אחד לבין האנשים או איש לבין הנשים אסורין משום
 ייחוד אפילו איש שעסקו ומלאכתו עם הנשים אסור
 לו להתייחד עם הנשים כיצד יעשה יתעסק עמהן ואשתו עמו או
 אמה לכלאכה אחרת מותר להתייחד עם שתי יבמות או עם
 כתי ערות או עם אשה והכחשה או עם
 אשה ובת בעלה או עם אשה ובת זמותה כפני ששונאות זו את
 זו ואין מחפות זו על זו וכן מותר להתייחד עם אשה שיש עמה
 תוספת קטנה שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה
 שאינה מונה בפניה שהרי זו מגלה את סודה תינוקת מבת
 שרש ולמטה ותנוק בן תשע ולמטה מותר להתייחד עמהן שלא
 גזרו אלא על ייחוד אשה הראיה לביאה ואיש הראי לביאה
 אנדרוניס אינו מתייחד עם הנשים ואם נתייחד אין כבין
 אותו בפני שהוא ספק אבל האיש מתייחד עם האנדרוניס ועם
 הנשים אשת איש שהיה בעלה כעיד אינה חושש לייחוד
 בפני שאימת בעלה עליה ואם היה זה ג' בה כגון שנולדה עמו
 או שהיה קרובתו לא יתייחד עמה ואף על פי שבעלה בעד
 וכן כל המתיחד עם אשה והיה דפתח בתוך לדינות הרבים אין
 חוששין משום ייחוד כי שאין לו אשה לא ילכד תינוקת
 בפני שאבות הבנים באית לבית הספר לכניהם ונמצא בתורה
 נשים וכן אשה לא תלכד קטנים כפני אבותיהן שהן באין
 בגלל בנייהן ונמצאו מתייחדים עמה ואין הכלל צריך שתהיה
 אשתו שהיה עמו בבית הספר אלא היא בביתה והוא כלכד
 במקומו תקטו חכמי שיחזו הנשים מספרות זו עם זו בבית הכסא
 כדי שלא יבגס שם איש משום ייחוד אין נכבזין אפילו אדם
 נאמן כשר להיות שומר חגר שיש שם נשים אעפ"י שהוא עובד
 בתוך שאין אפי"י יפוס לע"י יתות ואסור לאדם לכנות אפ"י חפוס
 על ביתו שלא ינהגו אשורו לדבר עבירה אסור לתלמיד חכם
 לשכן בתוך שישה בת אלמנה אף על פי שאינה בת ייחוד עמה
 מפני החזק אלא אם כן היתה אשתו עמו וכן האלמנה אסורה
 לנולד כלב בפני החמד ולא תקנה אשה עבדים זכרים אפילו קבלי
 בפני החמד אין דורשין בסתרי עריות בשלשה כפני שהאחד
 טיח בשאלת הרב והשנים נושאין ונחנן זה עם זה ואין דעתם
 פניה לטעם לפי שדעתו של אדם קדושה אצל עריות אם
 נסמך לו דבר ששמע כחה לפיכך אין דורשין אלא לשני כד
 שיהיה האחד השומע מפנה דעתו וידע כה שיטבע מן הרב
 אין לו דבר בכל התורה כלה שהיה קשה לרוב העם אלא לפירוש
 מן העריות והביאת האסורות אבדו חכמים בשעה שנצטוו ישראל
 על העריות כמוקבל מצוה זו בתרעומת ובכיה שנאמר כוכה
 לטענותיה על עסקי משפחה ואבדו חכמים גזל ועריות נפשו
 של אדם מתאדה להן ומחזרתן ואין אתה מוצא קהל בכל זמן
 חסן שאין בוקן פרועין בעריות וביאות אסורות אמרו חכמים
 חכ כגול מיעוט בעריות וכל באבקי לשון הדע לפיכך ראוי
 לו לאדם לבקף יצרו בדבר זה ולהרגיל עצמו בקדושה יתרה
 ובטהרה טהורה וכדעה נכונה כדי להבטל מהן וזהו בין
 דיווד שהיא הגורם הגדול גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיה
 זהונו כי בפני בני הזרות כי בפני כלהי כדי ללמד לתלמידים
 שלא יב"ש כדבר זה דררחק מן הייחוד וכן ינהג
 להרחיק מן השחוק וכן השכרות וכדברי ענבים שאחל גודמין
 גדולים ודם בעלות של עריותי ולא ישב בלא אשה שמנהג זה

גרם לטהרה גדולה יתירה מכל זאת אכר יפנה עיניו ומחשבתו
 לדברי תורה וירחיב דעתו בתוכה שאין מחשבת
 עריות מתנכרת אלא בלב פנוי מן החכמה ובחכמה הוא אומר
 אילת אהבים ויעלתן ודיה ירחק בכל עת באשמה תשנה
 תמיד :

הלכות מאכלות אכילות

- יש בכללן שמנה ועשרים מצות ארבע מצות אכילה וארבע
 ועשרים מצות לא תעשה וזה הוא פירוש
 א' לבדוק בסימני ברמה חיה יעוף להבדיל בין טמאה
 לטהרה :
 ב' לבדוק בסימני העוף להבדיל בין הטמא לטהור :
 ג' לבדוק בסימני חגבים להבדיל בין טמא לטהור :
 ד' לבדוק בסימני דגים להבדיל בין טמא לטהור :
 ה' שלא לאכול בהמה חיה טמאה :
 ו' שלא לאכול עוף טמא :
 ז' שלא לאכול שרץ העוף :
 ח' שלא לאכול רמש הארץ :
 ט' שלא לאכול תולעת הפירות כשהוצא לארץ :
 י' שלא לאכול שרץ הים :
 י"א שלא ליהנות בשור הנסקל :
 י"ב שלא לאכול אבר כן החי :
 י"ג שלא לאכול חלב בהמה טמאה :
 י"ד שלא לאכול גיד הגשה :
 י"ה שלא לאכול בשר בחלב :
 י"ו שלא לאכול לחם הבואה ורשע :
 י"ז שלא לאכול קלי כן החדש :
 י"ח שלא לאכול כרמל כן החדש :
 י"ט שלא לאכול כלאי דברים :
 כ' שלא לשחת יין נסך :
 וכי אור מצות אהל בפרקים : אלו

פרק ראשון

מצות עשה לידע הסימנין שמבדילין בהן בין בהמה חיה
 ועוף ודגים וחגבים שמתור לאוכלן וכין שאין מותר לאכול שני
 והבדלם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור
 ונאמר להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה דגאכלה ובין
 החיה אשר לא תאכל סימני בהמה וחיה טמאה וטהורה והם
 שני סימנין נפרסת פרסה ובעלת גרה עד שיחזו שנידם וכל
 בהמה חיה שהיא בעלת גרה אין לה שינים בלחי העליון וכל
 בהמה חיה שהיא בעלת גרה הרי היא כפרס פרסה חץ כן הגל
 וכל בהמה שהיא כפרסת פרסה היא בעלת גרה דוין כן החיור
 לפיכך הוציא בהמה כגדבר ואימי ככירה ונמצאה חתוכ דפרסות
 בודק בפיה אם אין לה שינים לבעלה בידוע שהיא טהורה והוא
 שיכיר נבל מצא בהמה שפיה חתך בודק בפרסיה אם היא
 שסועה טהורה והוא שיכיר חזיר מצא פיה חתך והגליה התכות
 בודק בה אחר ששחטה בכנפי העוקץ אם מצא בטהרה שם כהלך
 שתי וערב טהורה והוא שיכיר ערוד שכן דוא בשח שחי הרב
 בהמה שחזר שילדה כמין בהמה טמאה אף על פי שאינו גפרים
 פרסה ולא בעלת גרה אלא כמין סוס או חמה לכל דבר הרי זה
 מורד באכילה ככה דברים אמורים בשילדה לפניו אבל אם
 הניח פרה מעוברת בעדרו וכא נמצא כמין חזיר כחך אוריה
 אף על פי שדוא יונק כמנה הרי זה ספק ואסור באכילה שבה

לבעט בתשמיש המטח וכן אמרו חכמים שלא ישמש אדם
מטחו ולבו מחשב באש אחרת ולא יבעול בתוך שכרות ולא מתוך
גריבה ולא מתוך שנאה ולא יבא עליה על כרחו והיא יראה מכנו
ולא כשיחיה אחד מהן כגדה ולא יבא עליה אחר שנכר בלבו
לגרשה ואם עשה כן הבנים אינן הגונים אלא מהן עזי פני ומהן
גורדין ופושעים וכן אמרו חכמים שכל אשה חצופה שהיא
תבעת תשמש המטה בפיה או תפתח אשה לשם נישואין או
המתכחן לבא על רחל אשתו ובא על לאה אשתו ומי שלא שחית
אחד מיתת בע' זה שלש חדשים והרי הבן ספק כל אלף הבנים
הלודים מהם הם הגורדים והפושעים שיסירי הגלות בידיו אותן
ואסור לאדם לבא על אשתו כשזקוק וברחוקות או בגנו' ובפרדסין
אלא בבית דירה שלא יראה כזכית ורגיל עצמו לידיו ונחובת
את אשתו כמקומו אף ככין אותו ככה כרדותוכן המקורש בבית
והמקדש בשוק והמקדש בלא שדך ככין אותו ככת כרדות
ואבסנאי אסור בתשמיש המטה עד שיחזור לביתו וכן אמרו
חכמים על האיש שידור בבית זמני שזו עזות פנים היא ולא
יבגס עמו למרחץ ולא יבגס אדם עם אביו למרחץ ולא עם בעל
אחותו ולא עם תלמידו ואם היה צריך לתלמידו מותר ויש במקומות
שנהגו שלא יבגסו שני אדם כאחד למרחץ לא יחלבו בנות
ישראל פרדעי ראש בשוק אחת פניה ואחת אשת איש ולא תלך
אשה במזק ובנה אחיה גזירה שמה יתפשו בנה ותלך אחרי
להחיה ויתעלל בה הרשעים שתפסחו ודך שזק אסור
להוציא שכבת זרע לבטלה לפיכך לא יהיה אדם דש מבפני חורה
בבחוץ ולא ישא קטנה שאינה ראיה לילד אבל אילו שמנאפין
ביד ובוציאין שכבת זרע לא דיי להם שאסור גזול הוא אלא
שעושה זה בנודי הוא יטב ועליום נאמ' דיכם דמי מלאו וכאלו
הרג הנפש וכן אסור לאדם שיתקשה עצמו לדעת או יביא
עצמו לידי דהו' אלא אם יבא לו הרחוק יסיע לבו מרברי הבאי
לדברי תורה היא אילת אהבים ויעלה חן לפיכך אסור לאדם
ליטן על ערפו ופניו למעלה עד שיטה מעט כדי שלא יבא לידי
קישוי ולא יסתכל בברכה ובחיה ועוף בשעה שמוקקין זכר
לנקבה ומתיר למרביעי כהמה להכניס כמכחול בשופרת כפני
שהן עסיקין כמלאכתן לא יבא לידי חרוח וכן אסור לאדם
להסתכל בנשים בשעה שהן עומדות על הבסיסה אפי' להסתכל
בבגדי זכר של אשה שהוא מבירה אסור שלא יבא לידי חרוח
כי שפנע באשה בשוק אסור לו להלך אחריה אלא רץ ומסלקת
לצדדין או לאחוריו וכל המהלך בשוק אחרי אשה דרי זה מקל
עמי הארץ ואסור לעבור על פתח אשה זונה עד שידחק לו
אמה שנאמר ואל תקרב אל פתח ביתה ואסור לאדם שאינו
בשוי לשלוח יד בבגדיו שלא יבא לידי חרוח ואפילו מתחת
טיבורו לא יבגס יד שכא יבא לידי חרוח ואם השתין טיס לא
יאוחז באכה ושתין זאם היה נשוי מותר ובין נשוי ובין שאינו
נשוי לא ידשט יד לאמה כלל אלא בשעה שהיא עדיך לנקבת
הסידים הראשונים וגדולי החכמים התפאר אחד מהם שמעולם
לא נסתכל במלה שלו ומהן כי שיחפאר שלא התבונן מעולם
בצורת אשתו כפני שלבו פונה מדברי הכאי לדברי האבת
שהן אחזה לבב הקדושים כיצת חכמים שטיא אדם בנה
ובנתיו סביב לפירקן שאם יניחן יבאו לידי זנות או לידי חרוח
ועל זה נאמר ופקדת נק' ולא תחטא ואסור להשיא אשה לקטן
כמו זנות היא ואין האיש רשאי לישב בלא אשה ולא ישא עקרה
חקנה שאינה ראיה לילד ורשות לאשה שלא תנשא לעולם או
תנשא לרעים ולא ישא בחד זקנה ולא ישא זקן ילדה שדבר זה
גידם לית וכן מי שנדש את אשתו כן הנשואין לא תחד עמו
בחדר שכא יבא לידי זנות ואם היה כהן לא תחד עמו בכבוי

וכפר קטן נידון כמברי היה לה מלוה אצלו עושה שליח למבעו
תגרשה שבאה עם המגרי לדין מבדין אותן או מבין אותן נכת
כרדות ואם נתגרשה מן האירוסין כותרת לתובעו בדין ולחוד
עמו ואם היה לבו גם כהאף מן האירוסין אסור ומי נדחה
כפני מי היא נדחת מפני ואם היתה חוזרת שלה הוא ידחה יפניה
אסור לאדם לישא אשה ודעתו לגרשה שנאמר אל תחרט על
רעך רעה והוא יושב לבטח אתך ואם הודיעה בתהלה שהוא
נושא אחזה למים מותר ולא ישא אדם אשה במדינה זו ואשה
במדינה אחרת שמה יאריכו הימי' תמצא את נושא אחתו ואחת
אמו ואחת אביו וכיצ' כהן ואינו ידוע ואם היה אדם גזול ששמו
ידוע והרי זרעו כפרדסין ודועין הרי זה מותר לא ישא אדם
אשה ממשפחת מצורעים ולא ממשפחת נכפין והוא שדחוקה ג'
פעמים שיבאו ביניהם כך אשה שנשאת לשני אנשים ונתן
לשלישי לא תינשא ואם נשאת לא תצא ואפילו נתקדשה יכנס
ולא ישא ישראל עם הארץ כהנת שזה כבודו ליל לזרעו של ארץ
ואם נשא אמרו חכמים אין זמן עולה יפה אלא בת בלא בנים
או מת הוא או היא בכהרה או קטטה תהיה ביניהם אבל תלמידי
זכם שנשא כהנת הרי זה נאה וכשזכב הרי תורה וכחונה כאחד
לא ישא אדם בת עמי האר' שאם כה או גלה בניד עמי הארץ יהיו
שואין אמן ידעת כתר התורה ולא ישיא בתו לעם הארץ שכל
הנתן בתו לעם הארץ כמו שכפתה ונתנה לפי הארי מכה ובעל
ואין לו כושת פנים ולעולם ימכור אדם כל מה שיש לו רשא בת
תלמיד זכם שאם בת או גולה בניו תלמידי חכמים וכן ישיא בתו
לתלמיד חכם שאין דבר כגונה ולא מריב בביתו של תלמיד חכם

פרק שנים ועשרים

אסור להתייחד עם ערוה כן העריות בין זקנה בין לדה שדבר
זה גודם לגלות ערוה חרץ מהאם עם בנה והאב עם בתו והבעל
עם אשתו נדה וחזן שפידם אשתו נדה קודם שיבעול אסור
להתייחד עמה אלא היא ישינה בין הגשי' והוא ישן בין האנשים
ואם בא עליה ביאה ראשונה ואוד כך נטמאת מותר להתייחד
עמה לא נחטאו ישראל על כשכב זכור ועל הבהמה לפיכך
אין אסור להתייחד עמהן ואם נתרחק אפילו מיוחד זכור ובמהנה
הרי זה משוכב וגדולי החכמים היו מרחיקין הבהמה כדי שלא
יתייחדו עמה ואיסור ייחד העריות כפי הקבלה כשאירע
מעשה אמנו חמור גזר חד ובית דינו על ייחוד פניה ואף על פי
שאינה ערוה בכלל ייחוד עריות היא ושכאי והלל גזר על ייחוד
גנים נמצא כל הבתייחד עם אשה שאסור להתייחד עמה בין
ישראלית בין גויה ככין את שביהן ככת מרדות האיש והאשה
ומסריחין עליהם חרץ כאשר איש שאף על פי שאסור להתייחד
עמו אם נתייחד אין לחקן שלא להוציא לעז עליה זכות וכיצ' צאו
מוציאין לעז על הבנים שהן כמזדים כל אשה שאסור להתייחד
עמה אם היתה אשתו עמו הרי זה מותר להתייחד כפני שאשתו
משכרתה אבל לא תתייחד ישראלית עם הגוי ואף על פי שאשתו
עמו שאין אשתו של גוי משכרתה ואין לדין כרובה וכן אין כוסרין
תינוק ישראל לגוי וללכדו כפר וללכדו אבננו כפני שכולן חסדי'
על משכב זכור ואין מעמידין בהמה בפונדקית של גרים והפי'
זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות ואין כוסרין כרובה וזו
ועוף לדעה גוי אפי' זכר' לגוי ונקבות לגויה כפני שכולן חסדי'
על הדבעת בהמה וכבר בארנו שהן אסורין ככור ובכרובה ונאמ'
ולפני עוד לא חתן ככשל ומפני כה אין כוסרין בהמה נכבה
לגוי כפני שכולן בחוקת נואפים וכשיבא הנואף לשכב עם
גויה זו איפשר שלא יבאנה וישכב עם הכרובה או אפילו

לו סגור וקשקשה לא יאכל הא למוח טבל האוכל דג טמא או
 בדמה וזיה טמא או עוף טמא בטל מצו עשה ועבר על לא תעשה
 וגב טמא הרי הוא בכלל שרץ העוף והאוכל כזית משהן
 העוף לוקה שנא' כל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו ואי זה
 שרץ העוף כגון זבוב או יתוש וצדעה ודבורה וכיצא בהן
 האוכל כזית משרץ הארץ לוקה שנא' וכל שרץ השדך על הארץ
 שקץ הוא לא יאכלו וזהו שרץ הארץ כגון נחשים ועקרבים
 ענפיות ודול וכיצא בהן ושכנה שרצים האמורים בתורה שהן
 הולך והעבר והזב והזבקה והכח והלטאה והחוטט והתנשבת
 האוכל משרסם בעדשה לוקה שיעוד אכלתן כשיעוד טבאתן
 ומלם מצטרפין זה עם זה בעדשה כדא' כשאכל בהן אור
 מתקן אבל החודך אבר מן הדו כן אחד מהן ואכל אינו לוקה
 עליו עד שיהיה כזית כשר וכולן מצטרפין לזית אבל אבר
 של מן השרץ אחר טמא אינו לוקה עד שיהיה בו בעדשה
 וס שכנה שרצים ובשרץ מצטרף לבעדשה וזוה שיהיה הוסי
 מחבר לבשר וכן דם הנחש מצטרף לבשר לזית הלוקה עליו
 לז שאין בשרו חלוק מדמו ואעפ שאינו מטמא וכן כל כדצא בו
 מצטרף שרץ שאינו מטמא דם שרץ שפר וכנס ואכל לוקה עליו
 בכות והוא שיתר בו כשום אוכל שרץ אבל אם הרדו בו כשום
 אכל וס פטור שאין חייבין אלא על דם בהמה וזהו העוף כל
 העוף ושתלקתם הלכה לבישה מסיני האוכל כזית משרץ
 הים לוקה מן התורה שנאמר אל תשקצו את נפשתיכם בכל
 השרץ השדך על הארץ ולא תגמאו בדם הרי כלל בלא זה שרץ
 הארץ והרץ העוף ושרץ הים אי זהו שרץ הים אלו הבריו
 וקצת מה התולעים והעלוקה שבמים והבריות הגדולות ביותר
 מהן והים כלל של דבר כל שאינו בעזרת הדגים לא דג טמא
 האות שחר כגן כלב הים והדלפון והצפרדע וכיצא בהן
 אלו חייבין שנבראות באשפות וכנפי הנבלות כגון דמה ותולעה
 וזנא כגן שאינו נבראין כזב ונקבה אלא מן הגללים
 שהצדע וכיצא בהן הן הגדא אי רובש על הארץ והאוכל בהן
 מזה לוקה שנא' ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ והחוש
 על הארץ אף על פי שאין בהן חייבין אבל שדך ושרץ על
 הארץ הוא שפרו ורבה כזב ונקבה אלו חייבין שנבראין
 נפחת ובאבלות אם פירשו ויצאו לארץ אף על פי שהודו להוד
 האכל כי שאכל בהן כזית לוקה שנא' לכל השרץ השדך לאכוד
 אל יצאו לארץ אבל אם לא פרשו מותר לאכול הפרי ותולעת
 שנתם כדא' שדתייע האוכל אור שנעקד מן הארץ אבל
 אם ילעי והוא מחובר אותה ותולעת אמרה כאלו פרטה לו דין
 של הארץ נבראת ולוקה עליה ואם ספק אמרה לפיכך כל כיני
 פיה שדכן לתוליע כשהן כותבין לא יאכל עד שיבדו הפרי
 שדט ששאר בו תולע ואם טדה הפרי אור שנעקד שנים עשר
 דם האוכל בלא בדיקה שאין תולעת שבו נתקיימת שנים עשר
 דם פרט לאור ולא נעיו לארץ או שפרטו מקצתן לארץ
 אפרטו אור שדט או שנמצאת תולעת על הגרענה כנפנים
 א שצא סדק האכל להוד אוכל אחד כל אלו אסורין כנפק ואין
 לוקן עליהם תולעת הנמצאת במעי הדג ובמח כברצט הכרובה
 ונמצאת בשד אמרה אבל דג מלוח שהתוליע הרי תולע טבו
 טדה שהן פירות שדתייעו אור שנעקדו מן הארץ שכותר
 לזבל כזית כזית בתולעת שבתוכן וכן הים שנכלל שהשריצו
 דם אורן שרצים מותר לשתות עם הים שנאמר וכל אשר לו
 נפש וקשקשה במים וביצים וכנולדים אתם תאכלו כלום במים
 ונפשתיכם הוא טמא אוכל את שיש לו ואין אתה אוכל את

שאין לו אבל בכלים כן שיש לו בין שאין לו מותר שרץ הים
 הנברא בבורות ובשדדים ובמקורות הוא לא יאכל כי נובעין הדג הן
 אסורין הרי הן כמי שבכלים ובותר ושוח ושותה ואינו נכנע ואעפ
 שכולע בשע' שתייה באתן השרצי הדק' כדא' שלא פירשו מבקו
 ברייתן אבל אם פירש השרץ אעפ שחוד לתוך הכלי או לתוך הבור
 אסור פרט לדפני החבית וחור ונפל לתוך המים או לתוך השכר
 בותר וכן אם פירש לדפני הכור או המקדה וחור למים כותר
 הכנסן את היין או את החמין או את השכר ואכל את הכחושין או
 את החושין והתולעות שישנן לוקה כמים שרץ הים או משום
 שרץ העוף ושרץ הים אפילו חור לכלי אור שכנע שהרי פרטו
 כמקום ברייתן אבל אם לא סננן שותה ואינו נכנע כמו שפירשנו
 זה שאמרנו בפרק זה האוכל כזית כשאכל כזית מנדרה גדולה או
 שערף מעט מבריה זו ומעט מבריה זו שבמינה עד שיאכל כזית
 אבל דאכל בריה טמאה בפני עצמו כולה הרי זה לוקה מן התורה
 ואפילו היתה פחותה מן החודל בין שאכלה כזית בין שאכלה זיה
 ואפילו סדה הבריה ונישתנית צורתה הואיל ואכלה כולה לוקה
 כולה שחכמה אפילו אות מרגליה אינו לוקה עליה אלא בכזית
 לפיכך האוכל זכוב שים או יתוש שלם בין חי ובין מת לוקה משום
 שרץ העוף הרי שהיתה הבריה משרץ העוף ומשרץ הים ומשרץ
 הארץ כגון שהיו לו כנפים והיא מהלכת על הארץ כשאר
 שרצים והיתה רבה במים ואכלה לוקה שלש בלקיות ואם היתה
 יתר על זה מן המינין שנבראו בפירות לוקה עליה ארבע בלקיות
 ואם היתה מן המינין שפרין ודבין לוקה חמש ואם היתה בכלל
 עוף טמא יתר על זה משרץ העוף לוקה עליה שש בלקיות כשום
 עוף טמא ומשום שרץ העוף ומשום שרץ הארץ ומשום שרץ
 הים ומשום חמש על הארץ ומשום תולעת דפירות בין שאכלה
 כולה בין שאכל ממנה כזית לפיכך האוכל נבלה הפורדה הגדולה
 במים לוקה חמש בלקיות דסק נבלת והביא אזה שלש
 הצרפה לאילן שנתרסק ונעט הכל כזית ואכל לוקה שש בלקיות
 חמש כשום ונבלה האות ואחת כשום כזית כנבלת הטמאים

פרק שלישי

כל מאכל היצא ממיין מן המינין האסורין שלוקין על אכלתו הרי
 אותו האוכל אסור באכלה מן התורה כגון הלב בדמה וזית
 הטמאים וכיני עוף ודג הטמאים שנאמר ואת בת היענה זו ביצתה
 והוא הדין לכל האסור כי יענה ולכל הדברים הדומין לביצה
 חלב האדם מותר באכילה אף על פי שבגד האדם אסור באכילה
 וכבר ביארנו שהוא בעטה דבש דבשים חובש צדעים כותר
 בפני שאינו בהמצית נפן אלא כנתסין אותו מן העשבי כהוד פדן
 ומקיאין אותו כמורת כזי שימצאו אותו לאכול כבש בזית
 דגשמים אף על פי שחלב אדם מותר אסור חכמים לנדול לזנק
 אותו מן השדס אלא חלבת אשה לתוך הכלי ושותה ונחול שינק
 מן השד כזנק שדך ומכין אותו מבת כרזות זנק היניק הולך
 אפי' ארבע או חמש שנים ואם נבלתו ופרט שלשה ימים או הר
 כחבת כודו לא כחבת חולת אינו חוד חונק והוא שנכלתה
 אור ארבעה ועשרים חדש אבל כהוד וכן זה אפילו נבלתו הדש
 או שנים מותר לחוד ולזנק עד סוף עשרים וארבעה חדש
 אעפ שחלב בדמה טמאה וכיני עוף טמא אסורין מן התורה אין
 לוקין עליהן שנא' ככשרם לא תאכלו על הכזר הוא לוקה אינו
 לוקה על הביצה ועל החלב ודדי האוכל אתן כאוכל חצי שיעוד
 שהוא אסור מן התורה ואינו לוקה אבל מבין אזה מבת כרזות

שמה מן הטמאה נלד: וכרך אחד המורה בהמה טמאה שילדת כמין בהמה טהורה אעפ שהיא מפריס פרסה ומעלה גרה והרי הוא כמין שור לכל דבר או כמין שור הרי זה אסור באכיל' שהגדל מן הטמאה טמא וכן הטוהרה טהור לפיכך דג טמא שנמצ' במעי דג טהור אסור דג טהור הנמצא במעי דג טמא מותר לפי שאין גידוליו אלא בלעו בהמה טהורה שילדה או שנמצא בה בריה שיש לה שני גבין או שתי שדרות אסורה באכילה חו היא השמעה שנאסר בתורה שנ' את זה לא תאכלו ממעלי הגרה ומפריסי הפרסה השמעה כלומר בריה שנולדה שסועה לטתי בהמות וכן בהמה שנמצא בה דמות עוף אף על פי שהוא עוף טהור הרי זה אסור באכילה לא הותר מן הנמצא בהמה אלא מה שיש לו פרסה אין לך בכל בהמה וחדה שבועולם שמוחר באכילה חוץ מעטדת המיני המנויים בתורה שלשה מיני בהמה הם שור שה ועז ושבעה מיני חיה איל ועבי וחמור ואקו ודישון ותאו חמר הם ומיניהן כגון שור הבר והמריא שהן כמין השור וכל העטרה מיני ומיניהם מעלה גרה ומפריס פרס' לפיכך מי שהוא מכירן אינו צריך לבדוק לא בפיה ולא ברגליו אף על פי שכולן מותרין באכילה צריכין אנו להבדיל בין בהמה טהורה וחדה טהורה שהחיה חלבה מותר ודמה טעון כסוי והבהמה הטוהרה חלבה בכרת ואין דמה טעון כסוי וסימני חיה כפי השמעה הן כל מין שהוא מפריס פרסה ומעל' גרה יש לו קרני' מפרצלות כגון האיל הרי זה חיה טהורה בודאי וכל שאין קרניו מפרצלות אם היו קרניו כרוכות מקרני השור והחזקת כקרני העז והיה החזק מובלע בהן והדוחות כקרני הצבי הרי זה חיה טהור ובלבד שיהיה בקרנים שלשה סימנים אלו כרוכות הדוקות והדורות בכה דברים אמורים בכין שאינו כבירו אבל שבעת מיני חיה האמורים בתורה אם היה מכיר אתן אפילו לא מצא לו קרנים הרי זה אכל חלבו וחיוב לכסות דמו שור הבר מין בהמה הוא והקדש אף על פי שאין לו אלא קרן אחת הרי הוא חיה הכול שסתפק לך אם חאמץ חיה אל מין בהמה חלבו אסור ואין לזקן עליו ומססן את דמו כלאים הבא מבהמה טהורה אם חיה טהורה הוא הגב' כח' חלבו אסור ואין לזקן עליו ומסס' את דמה ואין מין טמא מתעבר כמין שור כלל סיכני עוף טהור לא נתפרש מן התורה אלא כנה מינין טמאים בלבד ושאר מיני העוף מותרין והמינין האסורין ארבעה ועשרים הן ואלו הן א' נשר ב' פרס ג' עזניה ד' דאה והיא הראה האמרה במטנה תורה: ה' אייה והיא הדייה האמרה במטנה תורה ו' מין האייה שכן כתוב בה לבינה ככלל שהוא שני מינין ז' עורב ח' זורד שהוא מין עורב שכן נאמר בעורב למיניו להביא את החזיר ט' יענה י' תחם י"א שחף י"ב נץ י"ג ושרנקא והוא מין הנץ שכן כתוב בו לבינה יד כוס טו שלך י"ז ינשוף י"ח תגשמת י"ח קאת יט רובה כף חסידה כא" האגפה כב" בין האגפה שכן נאמר בה לבינה כג הדוביפת כד דעטלף כל מי שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן הרי זה אוכל כל עוף שאינו כהם ואינו צריך בדקה ועוף טהור נאכל במסידה והיא שיהיה דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור ונאבן צייד לומר עוף זה התיר לי רבי הצייד והוא שדחוק אותו צייד שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן מי שאינו מבדן ואינו יודע שמותיהן בודק בסיכנין אלו שנתנו הכתובים כל עוף טהור חכם ואוכל בידוע שהוא כאלו המינין וטמא וטמא דורס ואוכל אם יש בו אחד משלשה סימנים אלו הרי זה עוף טהור ואלו

הן אצבע יתרה או זפק והיא הטוראה או שהיה קדקבנו נקלף ביד לפי שאין בכל אלו המינין האסורין מין שאינו דורס ויש בו אחד משלשה סימנין אלו חוץ מפרס ועזניה ופרס ועזניה אינן מצויין בישוב אלא בכדברות איי הים הרחוקות עד כאן שהן סוף הישוב היה הקרקבן נקלף בסכין ואינו נקלף ביד ואין בו סימן אחר אף על פי שאינו דורס הרי זה כפך היה חזק ודבק והניחו בשמש ונתרפא ונקלף ביד הרי זה מותר אמרו הגאונים שבתורה היא בידיהם שאין מורין להתיר עוף הבא בסכין אחד אלא אם היה אותו סימן שיקלף קדקבנו ביד אבל אם אינו נקלף ביד אף על פי שיש לו זפק או אצבע יתרה כמקולס לא התירוהו על עוף שחולק את רגליו כשמותחין לו חוט שמים לכאן ושמים לכאן או שקולט מן הארד ואוכל באויר הרי זה דורס וטמא כל שכן עם הטמאים ונדמה להם הרי זה טמא מיני חגבים שהתורה תורה ח' ואלו הן א' הגב ב' מין חגב והוא הדוכנית ג' חגל ד' זמין חגל והוא עזרניא ה' ארבה ו' זמן ארבה והיא צפודת כרמים ז' סלעס ח' ומין סלעס והיא יחנה ירושלמית כי שהוא בקי בהן ובשמותיהן אוכל והצייד נאמן עליהם כעוף ומי שאינו בקי בודק בסיכנין הללו ושלשה סימנין יש בהן כל שיש בו ארבע רגלים וארבע כנפים שחופות ארד גופו ורוב הקף גופו ויש לו שני כרעים לנתר בהם הרי זה מין טהור ואעפ' שראשו ארוך ויש לו זנב אם היה שמוחב טהור כי שאין לו עכשיו כנפים או כרעים או שאין לו כנפים חזקות את רובו ועתיד לגדל אותן אחר זמן כשיגדיל הרי זה מותר בעתה וכרעים שני סימנין סנפיד וקטקסת וסנפיד הוא טפוח בו וקטקסת היא הדבוקה בכל גופו וכל שיש לו קטקסת יש לו סנפיד אין לו עכשיו וכשיגדיל יהיה לו או שיש לו קטקסת כשהוא בים וכשעלה ישיד קטקסת הרי זה מותר ומי שאין לו קטקסת חזקין את כולו מותר אפילו אין בו אלא סנפיד את וקטקסת אותה הרי זה מותר:

פרק שני

מכלל שנאמ' וכל בהמה מפרסת פרסה וישועת שסע טני פרסת מעלת גרה שזמע אני שכל שאינה מעלת גרה ומפרסת פרסה אסורה ולא הבא מכלל עשה עשה הוא ובנבל ובזרד ובארנבת ובשפן נאמר את זה לא תאכלו כמעל' רגליה ומפריסי הפרסה ומעל' הרי לכות שהן בלא תעשה ואף על פי שיש בהן סימן אחד וכל שכן שאר בהמה טמאה חיה טמאה שאין בה סימן כלל טמא אכילת בלא תעשה יתר על עשה הבא מכלל אותה תאכל לפיכך כל האוכל מבשר בהמה וחדה טמאה כיון לוקה מן התורה בין שאכל מן הבשר בין שאכל מן הרלב לא חלק הכתוב בטמאים בין בשרם לחלבם האדם אף על פי שנאמר בו יהי האדם לנפש חיה אינו ככלל מיני חיה בעלת פרסה לפיכך אינו בלא תעשה והאכל מבשר האדם או כחלבו בין מן החי בין מן המת אינו לוקה אבל אסור הוא בעשה טהור כנה הכתוב שבעת מיני חיה ואבר בהן זאת חיה אשר יאכל הוא כל שהוא חוץ בהן לא תאכלו ולא הבא מכלל עשה עשה האוכל כיון שבשר עוף טמא לוקה מן התורה שנאמר ואת אילת השקצו מן העוף לא יאכלו חזרי עכר על עשה שנאמר כל צמד טהור תאכלו הוא טמאה לא תאכלו וכן האוכל כיון כדג טמא לוקה שנאמר ושקץ יהי לכם כבשרם לא תאכלו תכר על עשה שנאמר כל אשר לו סנפיד וקטקסת תאכלו ככלל טמא שאין לו

מחמת מכותיה ואף על פי שעדין לא מתה והיא הטרפה וכשם
שלא תח'ק במיתה בין מתה מחמת עצמה בין שנפלה ומתה
בין שנגקה עד שמתה בין שודרסתה חיה והרגתה כך לא תח'ק
בנטה למות בין שטרפתה חיה ושברתה בין שנפלה מן הג
ונשתברו רוב צלעותיה בין שנפלה ונתרסקו איבריה בין שורק
בהחץ ונקב לכה או ריאתה בין שבא לה חלי מחמת עצמה
ונקב לכה או ריאתה או שיבר רוב צלעותיה וכיצא בהן הואיל
וחי טטה למות מכל מקום הרי זו טרפה בין שהי הגודם בידי
בשר חם בין שהיה בידי שמים אם כן לכה נאמר בתורה
טרפה דבר התו' בהזזה שאם לא תאמר כן לא תאמר אלא אותה
שטרפה כשדה אבל אם נטרפה בוצר לא תאמר היא לכזית
שיין הכתוב מדבר אלא בהזזה וענין הכתו' שהנוטה למות מחמת
מכותיה ואי אפשר לה לחיות כהכות מכה זו אמורה מכאן אמרו
הגמ' זה הכלל כל שאין כמות חיה טרפה וכהלכות שחיטה
תבאר אי זה חלי עושה אותה טרפה ואי זה חלי אין עושה אות'
טרפה וכן החותך בשר מן החי מן השחורים הרי אותו הבשר
טרפה והאכל ממנו כזית לוקה משום אוכל טרפה שהרי בשר זה
מכהה שלא נשחטה ולא מתה מה לי טרפה אותה חיה מה לי
וחיה בסבין מה לי בכלה כח לי בבקעה הרי הוא אוכל ובשר
בשדה טרפה לא תאכלו כיון שנעשית הבהמה כשר
בשדה הרי היא טרפה בהמה שהיא חיה כחמת שתש
כוח ונטה למות הואיל ולא אירע הכנה באבר מאיבריה
המזדמם אותה הרי זו מתרת שלא אסרה תורה אלא כעין טרפת
וח' העד שהרי עשת בה מכה הממיתה אותה אף על פי שהיא
מתת גדולי החכמים לא היו אוכלין מכהה שממנהרין ושוחטין
אותה כדי שלא תמות ואף על פי שפירכסם בסוף שחיטה ודבר
זה אין בו איסור אלא כל הדגה להחמיר על עצמו בדבר זה הרי
המשבח האוחז בהמה חיה ועוף ולא יצא כרן דם הרי אלו
מתין ואין אומרין שבה מהים היו וכן השוחט את הבריאה ולא
פירסה הרי זו מותרת אבל רכסכת והיא כל שמעמידין אותה
אחי עומדת אף על פי שהיא אוכלת מאכל בריאות אם שחטה
לא פירסה כלל הרי זו נבילה הלוקין עליה ואם פירסה הרי זו
פחות וצריך שיהיה הפירכוס בסוף השחיטה אבל בתחלתה
אין מעיל כיצד היא המרכס בכהמה וקה וכחיה גסה וקה
כן שפטה חיה והחמירה או שפטה רגלה יעפי שלא החמירה
או שפטה רגלה כלבד הרי זה פירכוס ומותרת אבל אם פשטה
והחלה החמירה הרי זו אסורה שאין זו אלא הצאת נפש כלבד
ותבהה גסה אחד היד ואחד הרגל בין שפטה ולא כפפה בין
כפפה ולא פשטה הרי זה פירכוס ומותרת ואם לא פשטה לא יד
לא רגל ולא כפפה כלל הרי זו נבלה וכעוף אפ' לא ריפרף
אלא בעיט ולא כיששש אלא כונכו הרי זה פירכוס השוחט
את הסוכנת בלילה ולא ידע אם פירכסה או לא פירכסה הרי זו
ספק נבלה ואסורה כל איסורין שבתורה אין מצטרפין זה עם
זה חץ מאיסורי ניד כמו שיתבאר שכ לפיכך הלוקח מעט חלב
ומעט דם ומעט בשר בבהמה טמאה ומעט בשר נבלה ומעט בשר
זו טמא ומעט בשר עוף טמא וכיצא באלו משאר האסורין וצרף
מן הכל כזית ואכל אינו לוקה ודינו כדון אוכל חצי שיעור
כל הנבלות מצטרפות זו עם זו ונבלה מצטרפת עם הטרפה וכן
כל בהמה חיה עם הטמאים מצטרפין זה עם זה אבל בשר נבלה
עם בשר בהמה טמאה אין מצטרפין כיצד הלוקח כנגבלת המור
תבליח העבי ונבלת והרגול וקבץ מן הכל כזית בשר ואכל לוק'
וכן אם קבץ חצי זית כנגבלת בהמה חיה וזית כן הטרפה
או חצי זית מבשר נבלה וחצי זית מבשר כן הרי מן השחורה
ואכל לוקה וכן בשר הנבל והחמיר והארבת שקבץ מכלם כזית
נבל לוקה אבל אם ערף חצי זית מנגבלת השור וחצי זית מבשר

הגבל אין מצטרפין וכן כל כיצא בה וכן בהמה טמא ועוף
טמא או דג טמא אין בשר שניהן מצטרף לזי שהן שני שבות
שהרי כל אחד מהן בלאו בפני עצמו כגו שבארנו אבל כל
העופו הטמאין מצטרפין כגו שצטרפין כל בהמה חיה הטמאין
זה הכלל כל שאיסורן בלאו אחד מצטרפין בשני לארן אין
מצטרפין חוץ כנגבלה וטרפה הואיל והטרפה תחלת נבלה היא
האוכל מנגבלה וטרפ' או מכרה וזיה הטמא' כן העוד וכן העצמות
ומן הגידים ומן הדקדנים ומן הטפלים ומן הצפרני' של עוף בבקכו'
שכבצקן משם הדם בשיחמנו ומן השליה שלהן אף על פי
שהיא אסור הרי זה פטור כפני טהור אין ראויין לאכלה ואין
מצטרפין עם הבשר לכזית קיבת הגבלה וקיבת הצבאה מותרת
כפני שהיא כשאר שינופת שבגוף ולפיכך מותר להעמיד הגבינה
בקיבת שחיטת הנכרי ובקיבת בהמה חיה טמאה אבל עוד הקיבת
הרי היא כשאר המעים ואסור עוד הבא כנגד פניו של חמור
מותר באכלה כפני שהוא כמו הפרש ומי רגלים שהן כותר' וש
עורות שהן כבשר והאוכל בהן כזית כאוכל כן הבשר והוא
כשיאכל אותן כשהן רכים ואלו שעורותיהם כבשר עוד האדם
תעור והייר של ישוב ועוד הטוכר' על נבל שלא טעמו עליו משא
מעולם ולא הגיע למשא שעדין הוא רכה ועוד בית הבושת ועוד
שתות האליה ועוד השליל ועוד האגקה והכוח והלטה והחוככ
כל אלו העורות כשהן רכות הרי הן כבשר לכל דבר בין לאיסור
אבלה בין לטובאה נאמר בטור הנסקל ולא יאכל את כשרו
והיאך היה אפשר לאכלו אחר שנסקל והרי הוא נבילה אלא לא
בא הכתוב אלא להודיע שבין שנגמר דינו לסקילה נאמר ו' עשה
כבהמה טמאה ואם קדם ושחט שחיטה כשירה הרי זה אסור
בהנאה ואם אכל מבשרו כזית לוקה וכן כשיסקל לא יאכל ולא
יתגנו לכלבים ולא לגנים לכך נאמר לא יאכל את בשרו ופרש של
שור הנסקל מותר בהנאה נודע שהוא פטור כסקילה אחר
שנגמר דינו כגון שהזכו עדים יצא וירעה בעור ואם נודע
אחר שנסקל הרי זה מותר בהנאה

פרק המיש

כפי השמועה לכזית שזה שנא בתורה לא תאכל הנפש עם הבשר
לאסור אבר שנתחך כן הרי ועל אבר מן החי נודע בהגב' הרי
בשר כנפשו דמו לא תאכלו ואיסור אבר מן החי נודע בהגב' הרי
ועוף במהדים אבל לא בטבאים ארד אבר שיש בו בשר
וניד' ועצמו כגון היד והרגל ואחד אבר שאין בו עצם כגון הלרון
והבצים והשחל והכליות והלב וכיצא בהן אלא שדאבר שאין
בו עצם בין שנתחך סלו בין שחרך כקנתו ורי זה אסור משום
אבר מן החי והאבר שיש בו עצם אינו חייב עליו משום אבר מן
החי עד שיפירוש כברייתו בשר וגידיכ' העצמות אבל אם פרט כן
הרי הבשר כלבד חייב עליו משום טרפה כגו שבארנו לא משום
אבר מן החי האכל מאבר מן החי כזית לוקה ואפ' אכל אבר
טמא אם יש בו כזית חייב פחו' כזית פטור חתך כן האבר כברייתו
בשר וגידיים ועצמות כזית ואכלו לוקה אף על פי שאין בו בשר
אלא כל שהוא אבל אם דפריד האבר אחר שתלשו כן הרי דפריד
הבשר מן הגידים ומן העצמות אינו לוקה עד שיאכל כזית מן
הבשר לבד ואין העצמות והגידים מצטרפין בו לכזית מאחר
שישנה ברייתו חלקו לאבר זה ואכלו בעט מעט אכ' יש
כמה שאכל כזית בשר חייב ואם לאו פטור לקח כזית מן האבר
כברייתו בשר וגידיים ועצמו ואכלו אף על פי שנחלק בפז בפנים
קודם שיבלעט חייב תלש אבר מן החי ונטרפה כנטלתי
ואכלו חייב שתיים משום אבר מן החי ומשום טרפה שהרי שני
האיסורין באין כאחת וכן התלש חלב מן החי ואכל לוקה

יראה לי שהאוכל ביעי דגים טמאים הנמצאים במעיהם כאוכל
 קרבי דגים טמאים ולוקה מן התורה וכן ביעי העוף טמא והלחית
 באוכל שעדין לא פידשו ונגמרו האוכל אותן לוקה כאוכל
 בני מעים שלהן ביעי עוף טמא שהתחיל האפרוח להתרקם
 בה ואכלו לוקה משום אוכל טרף העוף אבל ביעי העוף טמא
 שהתחיל האפרוח להתרקם בה ואכלה מבין אותם כבודות
 נמצא עליה קודם ום אם על החלבון זורק את הדם ואוכל
 את השאר ואם על החלבון אסרה כולה ביעי המזרח הנפש
 הטהור אבל אפרוח שנולד אף על פי שלא נתפתח עיניו מותר
 לאכל בהמה שהורה שנטרפה חלבה אסור כחלב בהמה טמאה
 וכן ביעי עוף טמא שנטרף כביצי עוף טמא ואסור נתגבל
 העוף אם נמצאו ביעי גמורה כממברת בשוקי הדין זו מתרת
 אפרוח שנולד מביצי טרפה מותר שאין מינו טמא והוא
 העוף טמא שריפה כל הביצים שתלד בערומה ראשונה משהיו
 אותו אם טענה ערימה שנייה והתחיל ללד התירו וראשונה שאם
 היתה שריפה לא היתה יולדת עוד ואם לא ילדה הרי הן אמורות
 חלב בהמה טמאה אינו נקפה ועונד כחלב הטהורה ואם
 נתערב חלב טמאה בחלב בהמה טמאה כשתעמיד אותו יעמוד
 חלב הטהורה ויצא חלב הטמאה עם הקום של גבינה ומפני זה
 יתן הדין שכל חלב הנמצא ביד גוי אסור טמא ערב בו חלב
 בהמה טמאה ונכונה גמלי מותר שאין חלב בהמה טמאה מתגבן
 אבל בימי חבמי משנה נהד על גבינת הנולד ואסור מפני שבעמיד
 אותה בעוד קבה של שחיטתן שהיא נבילה ואם תאמר והלא
 עוד הקיבה דבר קטן הוא עד מאד כחלב טעמו בו ולמה לא
 יבטל במיעוט מפני שהוא המעמיד הנכונה והואיל דבר האסור
 הוא שהעמיד דאי הכל אסור כמו שיתבאר גבינה שבעמידין
 איתה הגנים בעשבים או בכי פירות כגון טרף התאנים והרי הן
 ניכרין בגבינה והן מקצת הגאונים שהיא אסור שכבר גזר על
 כל גבינת הגנים כן שהעמידה בדבר אסור כן שהעמידו בדבר
 היותר נזרה מן שבעמידין אותה בדבר האסור האוכל
 גבינת הגנים או חלב שחלבו גוי ואין ישראל דואדוכבין אותו
 ככתב מדרשת התמאה של גנים מקצת הגאונים התיחה שואי לא
 נהד על החמאה חלב הטמאה אינו עומד ומקצת הגאונים אסרוהו
 מפני צחצוח חלב שישאר בה שהרי הקום שכתבא אינו מעורב
 עם החמאה כדי שיבטל במיעוט וכל חלב שלהן חוששין לו
 טמא ערב בו חלב בהמה טמאה יראה לי שאם לקח חמאה
 מן הגנים ובשלה עד שהלכו להן צחצוח חלב הדין זו מתרת
 שאם תאמר נתערבו עמן ונתבטלו כולן בטלו במיעוטם אבל
 החמאה שבטלו אותה גנים אסורה משו געולי גנים כמו שיתבאר
 ישראל שישב בעד העוד של גוי ובא הגוי והביא לו חלב מן
 העיר אעפ"י שיש בעוד בהמה טמאה הרי זה מותר ואעפ"י שלא
 ראה אותו חלב והוא שיכול לראותו כשהוא חלב כשיעמו שהגוי
 מתיירא לחלוב מן הטמאה שכא יעמוד ודא אותו ביעי ששני
 ראשיה בדין או ששני ראשיה חדין או שהיה חלבון מבטל וחלבון
 כבפנים כידוע שהיא ביעי עוף טמא ראשיה אחד כד ראשונה
 אוד חלבון כביצין וחלבון כבפנים איפשר שהיא ביעי עוף
 טמא ואיפשר שהיא ביצין עוף טמא לפיכך שואל ליעיד ישראל
 שכוכרה אם יבר לו של עוף פלוגי דוא ועוף שהיה הוא סוכך
 טלוי ואם איר של עוף טמא חלא אמר לו שכו אינו סוכך עלי
 לפיכך אין לוקחין ביצים מן דגים אלא אם היה סוכך אהסרש לו
 בהן טביעת עין שהן ביצי עוף פלוגי הטהור ואין חוששין
 להן שכא הן ביצי שריפה או ביצי נבילה ואין לוקחין מן הגמ'
 ביעי טרופה כלל ביעי דגים סימניהם כסימני ביעי העוף

אם היו שני ראשיה בדין או חדין טמאה אחד כד ואוד חדי טמא
 לישראל המוכר אם אמר לו אני כולחתי ודנצתי סכך טמא
 איכל על פיזואם אמר לו שהודין הם אינו נאמן אלא אם כן היה
 אדם שזחוק בכשרות וכן אין לוקחין גבינה ודמיונות דג שאין
 בה סימן אלא מישראל שזחוק בכשרות אבל בארץ ישראל
 כשהיתה רוב ישר לוקחין ככל ישראל שבה והחלב לוקחין אותו
 ככל ישראל מכל מקום הכובש דגים טמאים צידן אסור אבל
 ציד חגבים טמאים מותר מפני שאין בהם להלחית לפיכך אין
 לוקחין ציד מן הגנים אלא אם כן היה בו דג טמא כשנשטט
 אפילו דג אחד גוי שהביא עריבה מליאה חביות פתוחות של
 ציר ודג אחד טמא משוטט באחת מהם כולן מותרות היו סוככות
 פתח אחת ונמצא בה דג טמא שנייה ונמצא בה טמא כולן
 מותרות והוא שהיה ראשו של דג ושדרו קיים כדי שיהא ניכר
 שהוא דג טמא לפיכך אין לוקחין דגים מדרצין כולחין מן
 הגנים והם הנקראין שרית טרופה ואם היה ראש הדג ושדרו ניכר
 אף על פי שהוא מדרצין מותר ליקח אותו מן הגוי גוי שהביא גרב
 של חתיכות דג שחתכן שזה הדין ניכרין שכולן כדג אחד ונמצא
 בחתיכה אחת מהן קטקשים הדין כולן מותרות:

פרק רביעי

האוכל כזית מבשר בהמה טמאה או חיה שמתה או עוף שמת
 לוקה שנלא תאכלו כל נבלה וכל שלא נשחט כראוי הדין שמת
 ובהלכות שחטה יתבאר השחטה שהיא כראוי ושאינה כראוי
 אין אסור משום נבלה אלא מיני טהורין בלבד כפני שהן ראויין
 לשחיטה ואם נשחט שחיטה כשרה היה מותרין באכלה אבל
 מינין טמאין שאין שחיטה מועלת בהן בין שנשחטה כראוי בין
 שמתה כדרכה בין שחך בשד בין חדי מבנה ואכל אינו לוקח
 משום נבלה וטרפה אלא משום אוכל בשר טמא האוכל עוף
 טמא דו כל שהוא לוקה משום אוכל נבלה ואף על פי שאין בו
 כזית והואיל ואכל כולו ואם אבל אחר שמת עד שהיה נוכח
 ואף על פי שאי ככולו כשר כזית והואיל ום ככולו כזית ודב על
 משום נבלה האוכל כזית מבשר נבל בהמה טמאה לוקה משום
 אוכל נבלה ואסור לאכול מן הבהמה שנולדה עד ליל טביעי
 שכל שלא שחה שכנה ימים בבהמה הריזה כנפל ואין לוקח
 עליה ואם נדע לו שכל לו חדישין כבשן ואדכ טלד שהן השעה
 חדשים לברובה נסה חמשה לדיקה הרי זה מותר ביס שנולד
 השליה שיצאת עם הולד אסורה באכלה והאוכלה פסול שאינו
 בשר האוכל כזית מבשר בהמה או חיה או עוף טהורים שנגדמו
 לוקה טמא וכשר בשדה טרפה לא תאכל לחלב תשליטין אותו
 שריפה האסורה בתורה זו שטרפה אותה חיה היעד כגון ארי
 ונמר וכיציא בהן יכן עוף שטרף אותו עוף חודים כגון נץ וכיציא
 בו ואין אותו יכול לימר שטרפה אותו והציתה אותה שאם מתה
 הרי היא נבלה ומה לי מתה כזמת עצמה או הבה כסיף והציתה
 או שברה ארי והציתה הוא אינו מדבר אלא כשטרפה ולא מתה
 אם חטרפה שלא מתה אסורה יכול אם בא זאב ונרד הגוי כרגל
 או כגבו או כאחו ודרך אדם והצילו מפני יהיה אסור שהיה
 נטרף תלכו לחמד ובשר בשדה טרפה עדי שיעשה אותו בשד
 ודאי לחלב הוא למדת שהטרפה האמידה כתיבה הוא
 שטרפה אותה חיה היעד ושברה אותה ונטה למת ועדיין לא מתה
 אף על פי שקדם ושחטה קדם שתמת ודין אסורה כשם
 שטרפה והואיל ואי אפשר שתודה ממכה זו הבהמה עליה נמצא
 לבד שהתורה אסרה המתה והיא נבלה ואסורה ונטה למת

שנים משום אבר מן החי ומשום חלב תלש חלב מן השרפה
ואכלו לקה שלש בשר הנדחלל בבהמה ואבר הנדחלל
בה אם אינו יכול לחזור ולחיות אף על פי שלא פירש אלא אור
שנשחטה אסור ואין לקין עליו ואם מתה הבהמה חזין אהו
כאלו נפל מחיים לפיכך לקין עליו משום אבר מן החי אבל
היכול לחזור ולחיות אם נשחטה הבהמה הרי זה כותר שמט
אבר או מעכו או דכו כגון הביצים שמעך אותן או נתקן הרי
זה אינו אסור מן התורה שהרי יש בומקנת חיים ולפיכך אין
מסדיח ואף על פי כן אסור לאכול ממנה שנהגו כל ישראל
מקום שהרי הוא דומה לאבר מן החי עצם שנשבר אם היה
הבשר או העוד חופה רוב עוביו של עצם הנשבר ורוב הקף
השבר הרי זה כותר ואם יצא העצם לחוץ הרי האבר אסור
וכשישחט הבהמה או העוף יחתך במקו השבר ושליבו והשאר
כותר נשבר העצם והבשר חופה את רובו אם היה איתו
בשר מרוסס או נטאבל כבשר שהרופא גוררו או שהיה
כתלקט הרוב ממקומות הרבה או שהיה הבשר שעליו נקבים
נקבים או שנסדק הבשר או שנקוד כמין טבע או שנגרד הכשר
מלמעלה עד שלא משאר מן הבשר אלא כקליפה או שנתאכל
הכשר מלמטה מעל העצם שנשבר עד שנמצא הבשר החופה
אינו נוגע בעצם בכל אלו מדין לאיסור עד שיתרפא הבשר ואם
אבל מכל אלו מכין אותו ככת כרדות המושיט ידו למעי
הבהמה וחתך מן הטחול וכן הכליות וכיצא בהן והניח החתיכו
בחתך מעיה ואוד כך שחטה הרי אותן החתיכות אסורות משום
אבר מן החי ואף על פי שהוא בתוך מעיה אבל אם חתך מן
העובר שבה הלא הוציאו ואוד כך שחטה הרי החתיכת העובר
או אברו כותר והאיל הלא יצא

שהוציא ידו או רגלו נאסר אותו אבר לעולם בין שחתכו
קודם שתשחט אברו בין שחתכו אחר שנשחטה אמו ואפילו
החזיר אותו אבר למעי אמו ואוד כך נשחט או נחלד החלד וחיה
כמה שנים הרי אותו האבר אסור משום טרפה שכל בשר שיצא
חרץ למחצתו נאסר כבשר שפיר מן החי שנ' וכשר בשדה טרפה
כיון שיצא למקום שהוא לו כשדה נעשה טרפה כמו שבארנו
והוציא מקצת האבר ונשאר מקצתו בפנים אפילו לא נשאר אלא
כיעוט הוציא אסור ושכפנים כותר ואם חתך הוציא מן האבר
אחר שהחזירו ונשחט חתך אותו שיצ' בלבד ושאר האבר כותר
ואם לא החזירו וחתכו והוא בחוץ בין שחתכו קודם שחיטה או
אוד שחיטה מקום החתך אסור והוא הנקיים שבגד האוד אוד
שיחתך הוציא חזר והחתך מקום החתך כל אבר עובר שיצא
וחזרו קודם שחיטה והוא בחוץ הרי זה אבר מן החי ולוקין עליו
ואם נחתך אחר שחיטה האוכל אינו לוקה ואפ' בת העובר קודם
שחיטה ואם מתה הבהמה ואחר כך חתכו האוכל לוקה משום
אבר מן החי עובר שהוציא אבר ונאסר האבר ואחר כך
נחלד הרי הוא נקבה החלב שלה אסור לשתותו כספק הואיל וה'
כא כחלל האיברין יש בה אבר אחד אסור ודאי זה כחלב טרפה
שנתערב בחלב שהחיה השוחט בהמה מעוברת וכצא בה
שליה בין חי בין מת הרי זה כותר באכילה ואפילו שליא מתרת
באכילה ושליה שיצאת מקצתה ושחט את הבהמה אם היה שליא
זו קטורה כולד בה שיצא ממנה אסור והשאר מותר ואם לא היתה
קטורה בו כולה אסורה שמא שליא זו שיצאת מקצתה הלך חלד
שהיה בה חלד זה שנמצא בכטן הלכה שליא שלו ואינו צריך
לטר שאם לא נמצא בכטן וילד בלל שהשליה כולה אסורה
כיצא בה עובר זה אף על פי שהיה בו חטעה חדשי נבחרן ואפטר
שיחיה אינו צריך שחיטה אלא שחיטת אמו מותרת ואם דפרים
על גבי קרקע צריך שחיטה קרע את הבהמה או שחט בהמה

טרפה ומצא בה בן תשעה ודי צריך שחיטה להתחייב ואין שחיטת
אברו כועלת לו ואם לא נברו לו חדשי אף על פי שהוא חי במעי
הטרפה הרי זה אסור מפני שהוא כאבר מאמו כל עובר
שהוציא ראשו והחזירו ואוד כך שחט את אברו אין שחיטת אמו
כועלת לו ודאי הוא בלדו וצריך שחיטה :

פרק שש

האכל כזית מן חמס במזיד חייב כרת בשחט מביא חטאת קמח
ודבר מפורש בתורה שאינו חייב אלא על כל דם בהמה חיה
ועוף בלבד בין טמאין בין טהורין שכולל דם לא תאכלו בכל
כושבותיכם לעוף ולבהמה חיה בכלל בהמה שנהגו ואת הבהמה
אשר תאכלו שור וכו' איל רגבי וכו' אבל דם חמס
וחגבים ושקצים ודמשים חמס האדם אין חייבין עליו משום דם
לפיכך דם חגבים ודגים טהורין מותר לאכול ואפ' כנסו ככלי ושהו
כומר ודם חגבים טמאים אסור משום שהוא תמיצת גופן
כהלב בהמה טמאה חמס שקצים כבשרן כמו שבארנו דם
האדם אסור מדברי כופרים אם פירש וסבין עליו נכת מרוח
אבל דם השיני' כולעו ואינו נכיע הרי שנשך בפת ויצא עליו
דם נגוד את הדם ואוד כך אוכל שהרי פירש אי' חייבין כחן אלא
על דם היצא בשעת שחיטה ונחידה או התחת הדאש כל זמן שיש
בו ארומיות ועל הדם רבנס כהך חלב ועל דם הקהו כל זמן
שהוא מקלח ויצא אבל הדם השחח בתחלת הקהו קודם שיתחיל
לקלח ודם השחח בסוף הקהו כשיתחיל אדם לפסוק אין חייבין
עליו והרי הוא דם האיברים שדם הקלח הוא חמס שהנפש
יצא בו דם התמיצת ודם האיברין כגון דם הטחול חמס
הכליות חמס ביצים חמס ובתכנס ללב בשעת שחיטת חמס רבנס'
בכבוד אין חייבין עליו כרת אבל האוכל כמנו כחה לוקה שנאמ'
וכל דם לא תאכלו וכחייב כרת הוא אומר כי נפש הבשר בדם
היא אינו חייב כרת אלא על הדם שהנפש יצאה בו השלל
הנמצא במעי הבהמה הרי דמו כדם החלד לפיכך חמס הנמצא
בנס בתוך לבו חייבין עליו כרת אבל שאר דמו הרי הוא כדם
האיברין חלב בין לחי בין לקודה קודעו ומציאו את דמו
ואוד כך כולדו ואם בשל חלב חמס קודעו אוד שבטל
וכותר ואם לא קדעו ותאכלו אינו חייב עליו כרת במה דבריו אב'
בלב העוף שאין בו כזית דם אבל אם היה לבהמה חייב כרת
שדאי יש בו כחה כדם ש-תוך חלב שהחייבין עליו כרת וכהו
אם חתכה והשליכ' לתוך החובין או לתוך כים החתוך עד שהחלב
הרי זה מותר לבטל אותה אוד כך וכבר נתנוכל יראל
להבהמה על האוד ואוד כך כבשלין אותה בין שבשלה לזוח
בין שבשלה עם בשר אוד וכן כנהג פשים שאין כבשלין
הכוח של ראש ולא קולין אותו עד שמהבהבין אותו באור
הכבוד שבשלה ולא הבהמה על האוד חמס חלנה בחובין או
ברוחותין הרי הקודה כולה אסורה הכבוד וכל שנחבשל עכה
ומותר לגלות כבוד עם הבשר בשפוד אחד והוא שתהיה הכבוד
למטה ואם עבר וצלאה למעלה כבשר הרי זה אוכלו הטחול
מותר לכשלו אפילו עם רבשר שאינו דם אלא בשר הדומה לדם
העובר כפרקת בהמה חמס שחטא נפסד הרי הדם נבלע
באיברים האסור לאכול כרינה בשר חי ואפילו חלנה אלא כרינה
יעשה יחתך החתיכה וכלח יפה יפה ואוד כך כחל או חלח
וכבר בארנו שהשוחט בהמה חיה ועוף חמס יצא מהן דם שוק
מותרין אין הבשר יצא מידו אלא אם כן כולד יפה יפה
ומצוה יפה יפה כיעד עושה כדירה הבשר תורה ואוד כך כולד

בחמה טהורה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו וגו' הוא כחל
 חל השד חלד השה חלד העו עד שיפרוט ואמר גדי עזים ולא
 נאמר גדי חלב אמו אלא שדבר הכתוב בהוה אבל בשד
 בהמה טהורה שבשל בחלב בהמה טמאה או בשד בהמה טמאה
 שבשל בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר
 בהגיה ואין חיבין על אכילתו משום בשר בחלב וכן בשד
 חיה ועוף בין בחלב חיה בין בחלב בהמה אינו אסור באכילה מן
 אהודה לפיכך מותר לבשלו ומותר בהגיה ואסור באכילה מדברי
 סופרים כו' שלא יפשא העם ויבאו לידי אסור בשד בחלב של
 תורה ויאכלו בשד טהורה בחלב טהורה שהרי אין משמע
 הכתוב אלא גדי בחלב אמו כמשלפיכך אכרו כל בשר בחלב
 דגים וחגבים מותר לאכלן בחלב והשושט עוף ונביצא בו ביצים
 ומהות מותר לאכלן בחלב המעושן והמבושל בחמי טכריה
 וכיוצא בהן אין חלקן עליו וכן המבשל בשר במי חלב או
 בחלב מטה או בחלב זכר או שבשל דם בחלב פטור ואינו לוקה
 על אכילתו משו' בשד בחלב אבל המבשל בשד מטה או חלב וכיוצ'
 בן בחלב לוקה על ביטולו ואינו לוקה על אכילתו משום בשד
 בחלב שאי אסור בשד בחלב חל על אסור גבלה או אסור חלב
 שאין כאן לא אסור בחלב ולא אסור מוסף ולא אסור בת אחת
 המבשל חלב בחלב חייב וכן האוכל אבל המבשל שליה או עור
 גדים ועצמות ועקרי קנים וטלפים הדכים בחלב פטור וכן
 האוכל פשד בשד שנפל לתוך החלב או חלב שנפל לתוך
 הבשר ונתבשל עמו שיעורו כמותן טעם כיצור חתיכה של בשר
 שנפלה לקדרה רותחת של חלב טועם הגוי את הקדרה אם אמר
 שיש בו טעם בשד אמרה ואם לאו מותרת ואתה חתיכה אסורה
 גרא שקדם והציא את החתיכה קדם שתפלוש חלב שבלעה
 אבל אם לא טעם משעדים אותה בשישים מפני שהחלב שנבלע
 בה נאסר יצא ונתערב עם שאר החלב גבל חלב לתוך קדרה
 של בשר טעמין את החתיכה שנפל עליה חלב אם אין בחי' טעם
 חלב הכל מותר ואם יש בחתיכה טעם חלב אעפי שאם תכנינו
 חתיכה לא יסאר בה טעם הואיל ויש בה עתה טעם חלב
 נאסרה אתה וחתיכה ומשערין בכלה אם היה בכל שיש בקדרה
 מן החתיכה והדיק והברק והחמץ כדי שתהיה חתיכה זו אחד
 טעמים מן הכל חתיכה אסורה וישא' מותר בדא בשלא
 יערך את הקדרה בתחלה כשנפלה החלב אלא לבסוף ולא כסה
 אבל אם ניטר בתחלה ועד סוף או שביסה משעת נפילה עד סוף
 הדין כמותן טעם וכן אם גבל חלב לתוך המרק או לכל החתיכה
 ולא נדע לאי זה חתיכה גבל נקד את הקדרה כלה עד שתשכב
 ותערב הכל אם יש בקדרה כלה טעם חלב אסורה ואם לא
 מותרת אם לא נבצא גרי שיטעם ונסמוך עליו משערין
 גשמים בין בשד לתוך חלב בין חלב לתוך בשר אחר מששים
 מחד פחת מששים אסור קדרה שכשל בה בשד לא יבשל
 בה חלב ואם בשל כמותן טעם הכחל אסור מדברי סופרים
 שאין בשד שנתבשל בחלב שחוטטה אסור מן התורה כמו שבארנו
 לעיקר אם קרעו ומדק החלב שבו מותר לעלותו ולאכלו ואם
 קרעו שהי וערב ושחו בכחל עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב
 משה לבשל עם הבשר וכחל שלא קרעו בין של קטב' שלא הניק'
 בין של גזל' אסור לבשל ואם עבר ובשל בפני עצמו מותר לאכלו
 ואם בשלו עם בשר אחר משעדים אותו בשישים וכחל מן הבנין
 כיצד אם היה הכל עם הכחל כמו ששים בכחל הכחל אסור
 והשאר מותר ואם היה בפחות מששים הכל אסור ובין כך ובין
 כך אם נפל לקדרה אחרת אסור אוחה ומשערים בו בשישים
 שאסרה שחל' עצמו שנתבשל נעשה כחתיכה ואסורה

ואין משערין בו אלא כמות שהיא כעת שנתבשל לא כמות שהיה
 בשעה שנפל אין צולין את הכחל שחבתו למעלה מן הבשר
 בשפוד ואם עלה הכל מותר קיבה שבשלה בחלב שבה מותרת
 שאינו חלב אלא הרי הוא כטנופת שהרי ישנה במעים אסור
 להעמיד הנבנה בער הקיבה של שחוטטה ואם העמיד טעם את
 הגבינה אם יש בה טעם בשר אסורה ואם לאו מותרת בפני
 שהמעמיד דבר המותר הוא שקיבת שחוטטה היא ואין כאן אלא
 אסור בשי' בחלב שיעורו כמותן טעם אבל המעמיד בער
 קיבת בלה וטרפה ובהמה טמאה הואיל והמעמיד דבר האסור
 בפני עצמו נאסרה הגבינה משום גבלה לא משום בשר בחלב
 וכפני חשש זה אסור גבינה הגרים כמו שבארנו הבשר לבדו
 מותר והחלב לבדו מותר ובהתערב שניהן על ידי ביטול אסור
 שניהם בד' א' שנתבשל שניהם ביחד או שנפל דם לתוך דם או
 צונן לתוך דם אבל אם נפל אחד משניהם והוא דם לתוך השני
 והוא צונן קולף הבשר כחל שנגע בו החלב ואוכל השאר ואם
 נפל צונן לתוך צונן מדיח החתיכה ואוכלה לפיכך מותר
 לצרוד בשר וגבינה במטפחת אחת והוא שלא יגעו זה בזה ואם
 נגעו מדיח הבשר ומדיח הגבינה ואוכל בוליה שאינו נאכל
 מחמת מלחו הדי הוא כרותח ואם נאכל כמות שהוא כמו הכותח
 אינו כרותח עוף שחוט שנפל לחלב או לכותח שיש בו חלב אם חי
 הוא מדיח ומותר ואם צלי קולפו ואם היו בו פלחים פלחים או
 שהיה מתוכל בתבלין ונפל לחלב או לכותח הרי זה אסור אסור
 להעלות העוף עם הגבינה על השלחן שהוא אוכל עליו גורה
 משום הרגל עבירה שכא יאכל זה עם זה אע"פ שהעוף בחלב
 אסור מדברי סופרים שני אכבנין שאינם מבידין זה את זה
 אוכלין על שלחן אחד זה בשד בהמה חיה גבינה בפני שאין
 זה גם לבו בזה כדי שיאכל עמו אין לטין העיסה בחלב ואם
 לט כל הפת אסורה בפני הרגל עבירה שכא יאכל בה בשר ואין
 את התגור באליה ואם כל הפת אסורה עד שיסיק את
 התגור שכא יאכל בה חלב ואם שנה בעודת הכת עד שתזהה
 כבת כדי שלא יאכל בה לא בשד ולא חלב ודי זה מותר
 פת שאפאה עם הצלי ודגים שצולין עם הבשר אסור לאכלן
 בחלב קערה שאכלו בה בשר ובשלו בה דגים אהן דגים
 מותר לאכלן כמותן סכין שחתך בה כסד צלי וחזר וחתך בה
 צונן וכיוצא בו מדברים חריפין אסור לאכלן כמותן אבל אם
 חתך בה בשר וחזר וחתך בה קשות או אבני' גודר מקום החתך
 ואוכל השאר בחלב אין כניחין כד של מלח בעד כד של כמך
 בפני ששואב מכנו ונביצא כבשל הבשר בכלה זה שיש בו טעם
 החלב אבל כניח כד החמץ בעד כד הכמך שאין החמץ שואב
 מכנו מי שאכל גבינה או חלב החלה מותר לאכול אודיו בשד
 מיד הערך שדיח ידיו וקבחו פיו בין הגבינה ובין הבשר ובמה
 כקנח פיו כפת או בפידו' שלועסן ובלוען או פולטן ובל' כקניחין
 את הפה חוץ כתברים או קבחו או ידקות שאין אלו כקניחין יפה
 בד' א' כבשר בהמה או חיה אבל אם אכל בשד עוף אחר שאכל
 הגבינה או החלב אינו צריך לא קינחו הפה ולא נטלת ידים
 מי שאכל בשר בתחלה בין בשר בהמה בין בשר עוף לא
 יאכל אחריו חלב עד שיהיה ביניהן כדי שיעוד סעוד אחרת והוא
 כמו שש' טענת בפני הבשר של ריו' השנים שאינו סר בקינוח :

פרק עשרי

כל איסורין שאבדנו הן כמיני נפש חיה ויש איסורין אחרים של
 תורה כדוע הארץ וכן החודש וכלאי הכרם והטבל והעזרה יש ב

ביעלגו או טלה שלא השלים שלשים יום מותר לבשלו בלא קליפה לאחד ליום אם נראו בהן חמץ וקין אחזי בידוע שהלך בהם הדם ולא יבשל עד שיקלף או עד שיחמך ויכלה ככו שיבארנו ואם עז יין לא נראו בהן חמץ האדומי מותרין וכל בני מעים שהמאכל טוב כחללן אין מחזיקין בהן דם ידאה לי שכל אלו החמץ והקדומות איסורן מדברי סופרי ואם תאמר שהן אסורין מן התורה בכלל כל חלב וכל דם אין לוקין עליהן אלא בכח מדרשת ויהי כחצי שיעור שהוא אסור מן התורה ואין לוקין עליו אין מגלהין חלבים עם הבשר ולא מדיחין חלבים עם בשר ומכין שחמך בה חלבי לא יחמך בה בשר וכלי שהדיח בו חלבים לא ידח בו בשר לפי צריך הטבח להתקי שלש סבינין אחת ששחט בה ואחת שמדחת בה בשר ואחת שמחת בה חלבים ואם דרך אותו מקום שדיח הטבח הבשר בהנות צריך להתקין לו שני כלים שלמים אחד שמדיח בו בשר ואחד שמדיח בו חלבים ואסור לטבח לפרוש חלב הכסל על הבשר כדי לנאותו שהקרום שעל החלב דק ותמעד ביד הטבח וחוב החלב ובלע בבשר וכל הדברי האלו אסור לעשותן ואם נעשו לא נאסר הבשר ואין מכין את העושה אלא מלמדו אותו שלא יעשה וכן אין מלחין את הבשר קודם שיסיר ממנו את הקדומות ואת החמץ האסור ואם בלח מסדרם אחר שנמלחו ואפי' היה בהן גיד הנשה כסדרו אחר שנמלחו ומבשל וטבח שדרכו לנקות הבשר ונמצא אחריו חמץ או קרום מלמדו אחרו ומזהירין אותו שלא ילכא אסורין אבל אם נמצא אחריו חלב אם היה כשעורה מעבדין אותו ואם נמצא אחריו כזית חלב אפילו במקומות הרבה מכין אותו בכח מדרשת ומעבדין אותו בפני שהטבח נאמן על החלב

פרק שמיני

גיד הנשה מרג כבהמה חיה הטורין ואפילו בנבלות וטרפות טלה ונוהג בשלל ובמקדשים בין קדשים הנאכלים בין קדשים שאינן נאכלין וניהג בידך של יבין ובידך של שמאל ואין אסור בן התול אלא שעל כף היד בלבד שנאמר על כף היד אבל שאר הגיד שלמעלה מן הכף ושלמטה עד סופו וכן חלב שעל הגיד אינו אסור אלא מדברי סופרים ושני גידין הן הפנימי הסמוך לעצם אסור מן התורה והעליון מולו אסור מדבריהם האיכל כגיד הנשה הפנימי במקום שעל הכף לוקה ואם אכל מחלבו או משאר הגיד הפנימי או נכל החיצון מכין אותו ככת כרד' וכמה שיעור אכילה כזת ואם אכל הגיד שעל הכף כולו אף על פי שאין בו כזית לוקה בפני שהוא כבריה בפני עצמה אבל כזית כגיד של יבין וכזית כגיד של שמאל או שאכל שני גידים כולן אף על פי שאין בהן כזית לוקה שמינים וכן הוא לוקה על כל גיד וגיד העוף אף בו משום גיד הנשה בפני שאין לו כף ירך אלא יריבו עגול ואם נמצא עוף שידכו כירך הבונה שיש לו כף גיד הנשה שלו אסור ואין לוקין עליו וכן בהמה שכף ירכה ארוך כשל עוף גיד הנשה שלה אסור ואין לוקין עליו האוכל גיד הנשה כבהמה וזוה הנמא' פסד לפי שאינו נוהג בטבאה אלא בבדיה שכולה כותרת ואינו כאוכל משאר נופה שאין הגידים בכלל דבשר כבו שכארגו ואם אכל מחלב שעל הגיד הרי זה כאוכל מבשרה האוכל גיד הנשה של נבלה או של טרפה או של עולה ודיב שחם כהק' שנכלל באיסור שאר נופה שהיה מותר בכלל גב הגיד ונוסף עליו איסור אחר הנוטל גיד הנשה צריך להטט אחריו עד שלא ישאד כבנו כלום ונאמן הטבח על גיד הנשה כשם שנאמנין על החלב ואין לוקחין בשר ככל טבח אלא אם היה אדם כשר וכוחק בכשרות הוא שטוה' לעצמו ומכר

ונאמן ברא בחזקה לארץ אבל בארץ ישראל בזמן שכלה חמץ לוקחין בכל אדם טבח הנאמן למכור בשר ונמצא בשר נבלה או בשר טרף יוצא מתחת ידו מחזיר את הדמים לבעל ומשמתן אותו ומעבדין אותו ואין לו תקנה לעולם ליקח ממנו בשר יד שילך לטקו שאין מכירין אותו ויחזיר אבד בדבר חשוב או ששחט לעצמו ויצו טרפה לעצמו במכון חשוב שוואי עשה תשובה בלא העדכה הלוקח בשר ושלוו ביד אחד מעמי הארץ הרי זה נאמן עלי' ואע"פ שאינו כוחק בכשרות אין חוששין לו שטא יחליף ואפילו עבדי ישראל ואכהותיהן נאמנין בדבר זה אבל לא גוים יבא יחליף עשר הנות תשע מוכרות בשר שחוטתה ואחת מוכרת נבלות לוקח בשר באחת מהן ואין ידוע ממי לקח הרי זה אסור שכל קבוע כבחזקה על בחזקה דמי אבל בשר הנמצא מושלך בשוק ורך אדר החב דכל דפריש מרובה פר ש אכ היו רוב המוכרי גוים אסור ואם היו רוב המוכרין ישראל מותר וכן בשר הנמצא ביד גוי הוסיף ממי לקח אם היו מוכרי הבשר ישראל מותר זה הוא דין תורה וכבר אסרו חכמים כל הבשר הנמצא בין בשוק בין ביד גוי אע"פ שכל השוחטין וכל המוכרין ישראל הלא עוד אלא הלוקח בשר והגידו בביתו ונעלם מן העין אסור אלא אם כן היה לו בו סימן או שהיה לו בו טביעות עין והוא מכירו ודאי שהו זה או שהיה צינור חתום תלה בלי מלא חתיכו בשר נשבר הכלי ונפלו החתיכות לארץ ונא נמצא חתיכות ואין לו כרן סימן חלא טביעות עין ורי זה אסור שיש לומר אותו בשר שהיה בכלי נדרתו היה או שדין מה בשר אדר הוא גיד הנשה מות כהנאה למי כותר לאדם לשלוח לגכר ירך עגיד הנשה בתוכה ונתן לו הירך שלימה בפני ישראל ואין חוששין נכא ואל ככנה ישראל זה קודם שינטל גיד שהדי מקומו ניכר לפיכך אם היתה הירך חתוכה לא יתבנה לגוי בפני ישראל עד שיטול הדי שטא יאכל ממנה ישראל כל מקום שנאמר בתורה לא תאכל לא תאכלו לא יאכלו לא יאכל אחד איסור אכלה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט בנבלה ע"י לגוי אשר בשערי' תתבנה ואכלה ובחלב טב' בו יעשה לכל בלא"כ או עד שיהפ' בתורה שבעל פה שהוא מותר בהנאה כגון שקצים ודמשים חרם ואבד מן החי וניד הנשה שכל אלו מותרין בהנאה כפי הקבלה אע"פ שדין אסורין באכילה כל מאכל שהוא אסור בהנאה אם נהגה חלא אבל כגון שמכר או נתן לגוי או לחלבים אינו לוקה ומכין אותו ככת מדברי חכמים מותרין וכל דבר שאסור באכילה ומותר בהנאה ואע"פ שהוא מרר בהנאה אסור לעשות בו סודרה לחכין מלאכתו בדברים אסורים הדין כן החלב שהרי נאמר בו יעשה לכל בלאכח לפיכך אין עושין סודרה לא בנבלות חלא בטרפות חלא בשקצים חלא בדמשים היציד שנדיבנו לו חיה או עוף וזו שמאים רצון או שניצודו לו כצאיט וטורפים מותר לכוכרן אבל לא יכין מלאכתו לטבאים ומת' לעשו סודרה בחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו ובנבינת הגוי וכחצ' בהן זה הכלל כל שאיסורו מן התורה אסור לעשו בו סודרה וכל שאיסורו מוכרזהו מותר לעשות בו סודרה בין בספקובין כדא

פרק תשיעי

בשר בחלב אסור לבשול ואסור לאכול מן התורה ואסור בהנאה וקוברין אותו ואסור אסור כאפר כל הנמכרי וכי שיבשל בשיניהם כאחד לוקה שנאמר לא תבשל גוי בחלב אכו וכן האוכל כזית משנייה מן הבשר והחלב שנחשלו כאחד לוקה ואף על פי שלא בשל לא שהק החכות מלאסר האכילה אלא בפני שאמר הבישול כלומר ואפי' בישראל אסור ואין צורך לומר אכילות כבו ששתק מלאסור דבה באדר שאסר בת הבת אין אסור מן התורה אלא בשר בהמה שחזרה בחלב

פרק אחד עשר

ויהי שנתנסך לעז' אסור בהננייה והשותה מכנו כל שהוא לוקה בן
 והתרה וכן האוכל כל שהוא מתקרובת עז' כבשר או מפירות אפי'
 מים ומלח האוכל בהן כל שהו' לוקה שנ' אשד חלב זבחמו יאכלו
 ישו' וכן נסיכם יקומו וכו' וכן שנתנסך לה זבוח שקרב לה
 וכיון שאסור זה משום עז' הוא אין לו שיעור שנאמ' בעז' ולא
 ידבק בידך מאמה בן החרם וכן הגוים שאין אנו יודעין
 אם נתנסך או לא נתנסך והוא הנקרא סתם יינם אסור בהנאה
 כמו וכן שנתנסך ודבר זה מגזירות סופרים הוא והשותה כסתם
 יינא רביעית מכין אתונקבת מרדות וכל וכן שיעור בו הגוי הרי זה
 אסור שמא נסך אותו שמחשבת הגוי לעז' הא לזכות שיהי' ישראל
 שנגע בו הגוי דינו כסתם יינם שהוא אסור בהננייה גוי שנגע
 ביהן שלא בכונה וכן תינוק גוי שנגע ביהן אסור בשתייה וכוהו
 בהננייה הלוקח עבדים מן הגוים ומלו' וטבל' מיד אינן כנסבין
 וכן שנגעו בו מותר בשתייה ואף על פי שעדיין לא נתנו כדתי
 ישראל ולא פסקה עז' כפידם בני השפחה הגומת שגולדו
 ברשות ישראל ומלו' ועדין לא טבלו הגדולי' אסורין היין כשיגעו
 בו וחקטנים אינן אסורין גוי תושב והוא שקבל עליז טבע
 מצות כמו שבארנו וינו אסור בשתייה וכוהו בהננייה ומיחדין
 אצלו וכן ואין מפקדין אצלו וכן כל גוי שאינו עובר עבודה
 דה בנות אלו הישמעאלים וכן אסור בשתייה וכוהו בהננייה וכן
 חרו כל הזאונים אבל הנוצרים עובדי עז' הם וסתם יינם אסור
 בהננייה כל בקום שנ' בענין זה שהיון אסור אם היה גוי
 טנאסר היין בגלל עובד עז' ודי הוא אסור בהננייה ואם אינו
 עובד עז' ודי הוא אסור בשתייה בלבד וכל בקום שנאמ' סתם
 הרי זה עובד עז' אין כותנסך לעז' אלא וכן טראוי להקריב
 על גבי המזבח וכפני זה כשנגע על סתם יינם ונגדו על כל וכן
 שנגע בו שיהיה אסור בהנאה לא נזר אלא על היין ודאי להתנסך
 לפיכך וכן כבוטל של ישראל שנגע בו הגוי אינו אסור ומותר
 לשתו עס הגוי ככוס אחד אבל וכן מוזג וכן שהתחיל לחבוץ
 ואישר שישתה אם נגע בו נאכר הודו גאוני הערב שאם
 נתערב ביהן ישראל כעט דבש או כעט טארד והאיל ואינו ראוי
 לזבוח הרי הוא כבוטל או כשכר ואינו כותנסך ומותר לשתו
 עס הגוי באיבתו יאסר וכן הגוים בשירדך וימשך היין אעפ'
 שלא ירד לבדו אלא עדין הוא בגת הרי זה אסור לפיכך אין
 זוכין עס הגברי בגת שמא יגע בידו וינסך ואפי' היה כפות ואין
 חקוץ כמנו גת דדוכה ואף על פי שעדין היין מעורב עס
 הדעגים חגין ולא ירד לבדו נכרי שודך היין ולא נגע בו
 הדי ישראל עובר על גבדו ישראל הוא שכנסו בחבת הדי זה
 אסור בשתייה החזקין של גוים אסור בהננייה כפני שנעשה וכן
 נסך קדם שיהיון גוי שהיה דודס ענבים בחבית א' עפ' שהיון
 עף על גבי ידיו אית' שיש' כשו' וכן נסך היה אוכל בן דסלו' והוא
 כסאה ובסאתים חדק בגת א' עפ' שהיון מנתו על הענבי' אין עוש'
 וכן נסך הדעגים והגין של גוים אסורים כל שנים עשר חדש
 ולאד שנים עשר חדש כבר יבשו ולא נשארה בהן לחלוחת
 ומחרין באכילה וכן שברים של וכן שיבשו לאחר שנים עשר
 חדש בחורי' שהרי לא נשאר בהם ריח וכן חדי הן כעפר וכאדם
 נזחתי' וקנקידי' שהגוים ברום הגוים יינם אסור ליתן
 לתנו' וכן שישנן שנים עשר חדש או עד שיהיון לאד עד
 שירפא חופת ש' עליהם או שיחכו או עד שיתן לתנו' מים שלשה
 ימים מעת לעת ומערה חמים וכוה' וכן מים אחרים כל מעת לעת
 שלשה פעמים בשלשת הימים בין שהיו הכלים שלוק' בין שהיו
 של ישראל ושאלו אותן והכניסו בהם יינם ואם נתן לתנו' וכן

קודם שישר אתן הרי זה אסור בשתייה ומותר ליתן לתנו'
 ש' או ציד או מוריס מיד ואין צריך לבלום ומותר ליתן היין
 לתנו' אחד שניתן הציד או המוריס שהבלח שנתן הלוקח כלים
 חדשים שאינן מזופתין כן הגוים נותן לתנו' וכן מיד ואינו חדש
 שמא נתנו בהם וכן נסך ואם היו מזופתין כדיון ואף על פי שהן
 חדשי' וכן כלי שנתנו בו וכן נסך ואין מכנסו לקדם כגון כלי
 שחושף בו או הכשף וכדצא בה בשכשכו במים חיו וכן
 כוס של הרש ששתה בו הגוי אסור לשתות בו פעם ראשונה ו
 ושנייה ושליש' מותר שכבר הלכו צהצחו היין שבו והוא שהיה
 בעופה באכר כדרך שהוצרין עושין או שהיה כחפת אבל של
 חדש צריך הרחה כלי חרש השועים באכר שנתהבשו בהן
 ביהן נסך אם היו לבנים או אדומים או שהוריס כותרין ואם
 היו ירוקין אסורין כפני שהן בולעין ואם יש בהם טקס מגולה
 של חרש בין לבנים בין ירוקין אסורים כפני שהם בולעין
 ויראה לי שאין הדבר אלא בשכנסו בהם לקיזם אבל לא כנסו
 בהם לקיזם כדיון ומותרין ואפי' הם של חדש גת של אבן
 ושל עץ שדרך בהן הגוי או גת של אבן שזפתה הגוי אף על פי
 שלא דרך בה כדיון במים וכאפר ארבעה פעמים חודך בהן
 ואם היתה בהם לחלוחת מקדים האפר לכיס ואם לאו
 מקדים הבים גת של אבן מזופת שדרך בה הגוי או גת
 של עץ זפתה אעפ' שלא דרך בה צריך לקלוף את הזפת ואם
 ישנה שנים עשר חדש או נהן בה כים שלשה ימים מעת לעת
 אינו צריך לקלוף לא תהיה הגת חמורה יותר כן הקנקי' לא נאמ'
 יקלוף אלא להתירה מיד גת של חרש אעפ' שנקלוף את הזפת
 אסור לדרך בה מיד עד שיזכר אתה באש עד שירפה חפתו ואם
 ישנה שנים עשר חדש או נתן בה כים שלשת ימים מותרת כמו
 שבארנו משכרת של וכן של גוים אם היתה של סער כדיון
 ובשכר בה ואם היתה של צמר כדיון כמי' וכאפר ארבעה פעמים
 וכבידה עד שתנגב ובשכר בה ואם היתה של שש מייטבה שנים
 עשר חדש ואם יש בהן קשרים כתי' וכן כלי חלף והרעים
 וכדצא בהן ככפיות שחורכין בהן היין אם היו תפורין כחבול'
 כדיון ואם היו אוחזות בו גסכות קשה כדיון באפר ובמים
 ארבעה פעמים וכנגבן ומשתכש ביהן ואם היו רפדות בפסוק
 מישנן שנים עשר חדש ואם יש בהן קשרים כתי' כלי
 דגת שדרך בה הגברי וכן כיצד כשהיון אותן כדי שידרך
 בהן הישראל' הדפין והעדישים וכלהבין כדיון העקלן כל נ
 כסרין ושל בצבון כנגבן של שיפה ושל גבי מישנן שנים עשר
 חדש ואם רצה לטהרן מיד כגעילן בחתוין או חלסן כבי' חמים
 או כגיון תחת צנוד שמיכח כקלודין או כמעין שמיכיו רח פין
 שמים עשרה שעות ואחר כך יוחדו כגון שהיה ארץ ישראל
 כולה לישראל היו לוקחין היין ככל אדם כישר אל ואין חששין
 לו וכדצא לארץ לא היו לוקחין אלא באדם שהוחק בכשרות
 ובגון הזה אין לוקחין וכן ככל מקו' אלא באדם שהוחק בכשרו'
 וכן רבשר והגבנה חריכ' דג שאין בה סיכין כמו שבארנו
 הכתארה אצל בעל הבית ככל מקום וככל זמן הוביא ליתן או
 כשר או גבינה ודתיכת דג הרי זה מותר ואינו צריך לשאל עליו
 אעפ' שאינו מכיו' אלא ידע שהוא יהודי בלבד ואם החוק
 שאינו כשר ולא מדקדק בדברים אלו אסור להתארח אצלו ואם
 עבר ונתארח אצלו אינו אוכל בשר ולא שמה וכן על פי' עד
 שיעיד לו אדם כשר עליהם

פרק שנים עשר

כיצד ה' וכו' שאסור בה הגוי היין הוא שנגע ביהן עצמו וכו'

ואין צריך לומר אכילתו כמו שסתק בלאסור הבת מאחר שאסור
בת הבת אין אסור בן התורה אלא בשד בהמה שהורה בהלב
החדש כיצד כל אחד בחבשת מיני תבואה בלבד אסור לאכול
בהחדש שלו קודם שיקרב העומר בשעה עשר בניסן שנא' לחם
וקלי וכרמל וכו' לא תאכל וכל האוכל כזית חדש קודם הקדבת
העומר לוקה בן התור' בכל מקום ובכל זמן בין בארץ בין בחוצ'
לארץ בין בפני הבית בין שלא בפני הבית אלא שבזמן שיש
מקדש ששיקרב העומר הותר החדש בירושלם והמקומו הרחוקין
בותרין אחד חצות שאין בית דין מתעצלין בו עד אחר חצות
ובזמן שאין בית המקדש כל היום כולו אסור בן התורה ובזמן
הזה במקומות טעושין שני ימי טובי' החדש אסור כל יום שבעה
עשר בניסן עד לערב מדברי סופרים האוכל לחם וקלי וכרמל
כזית מכל אחד ואחד לוקה שלש מלקיות שנ' לחם וקלי וכרמל
לא תאכל כפי השנועה לכדנו שטלשתן בלאין הלוקה זה מזה
בל תבואה שהשרישה קודם הקדבת העומר אע"פ שלא נמרה
אלא אחר שקרב מתורת באכיל' משקרב העומר ותבוא' שהשריש'
אחר שקרב העומר אע"פ שהיתה זרעה קודם שקרב העומר הרי
זו אסורה עד שיקרב העומר של שנה הבאה ודין זה בכל מקום
ובכל זמן בן התורה תבואה שהשרישה אחר העומר וקצרה
וורע בן ההטים בקרקע ואחר כך קרב העומר הבא ועדין הזעים
בקרקע הרי אלו ספק אם התירן העומר כאלו היו מונחין בכר
או לא יתיר אותן בפני שבטלו בקרקע לפיכך אם לקט מהם
ואכל אינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות וכן שיבולת
שרביאה שלישי בלפני העומר ועקרוו שתלה אחר שקרב
העומר והחסיפה הרי זו ספק אם תהיה אסורה בפני התוספת
עד שיבא העומר הבא או לא תהיה אסור שהרי השרישה קודם
העומר כלאי הכרם כיצד מין כמיני תבואה או מיני ידקות
שנזרע עם הגפן בין שזרע ישר' בין שזרע נוי בין שעלו מאליהן
בין שנטע הגפן בתוך הירק שניהם אסורין באכילה ובהגיה
שב'פן תקדש המלאה הודע אסור תורע ותבואת הכרם כלומר פן
תתרחק והאסור שניהם והאוכל כזית כבלאי הכרם בין מן הירק
בין מן הענבים לוקה בן התורה ושניהם מצטרפין זה עם זה
בדא שנזרע בארץ ישראל אבל בחוצ' לארץ כלאי הכרם מדברי
סופרים ובהלכות כלאים יבאר אי זה מין אסור בכלאי הכרם
ואי זה בין אינו אסור והוא יאסור וכתיב יאסור ואי זה דבר מקדש
ואיזה דבר אינו מקד' העדל' כיצד כל הנט' אילן כאכל כל פירו'
שעזש' אותו אילן ג' שני' משנזרע הרי הן אסורין באכילה ובהנאה
טב' שלש שני' יהיה לכס' ערל' לא יאכל וכל האוכל מהם כזי' לוקה
בן התורה בדא בגושע בארץ ישראל שני' תבוא' אל הארץ
תב' אבל איסור ערלה בחוצה לארץ הלכה למשה מסיני
שודאי העדלה בחוצה לארץ אסורה וספיקה מתיר ובהלכות מעשר
שני יבאר דברים האסורין בשום ערלה ודברים הבותרין
ספק ערלה וכלאי הכרם בארץ ישראל אסור בסודיא וזיא ארצ'
שביבש דוד כוהר' כיצד היה כרם ועדלה וענבים נבכרות
הוצה לו היה ירק דרע בתוכו ודיק נבכר חוצה לו שכא ככנו
הוא זה שכא מאחר בסודיא מתיר ובחוצ' לארץ אג' ראה הענבים
יצא את ככרם ערלה או ירק יצא בן הכרם לוקח מהן והוא
שלא יראה אותו כדור' בן הערלה או לוקט הידק בית' כרם
שהוא ספק ערלה או ספק כלאים בארץ ישראל אסור ובסודיא
בותר ואין צריך לחכר בחוצה לארץ חבית יין הנמצ' טמונה
בפרדס של ערלה אסורה בהתייה ובתורת בהתייה שאין הנגב
גונב במקום וטמן בו אבל ענבים הנמצאין טמונים סס אסורין
סכא טסס נלקטו והגניען טס גוי ישראל שהיה שזחפין
בנטיעה אם ותגו בתהלה השחפות שיהיה הגוי אכל שני ערלה

וישראל אוכל שלש שנים כשני הותר כנגד שני הערלה
הרי זה מותר ואם לא התנו בתחלה אסור ובלבד שלא יבא
לחשבון כיצד' כגון שיחשב כנה פירות אכל הגוי בשני ערלה עד
שיאכל ישראל כנגד אותן הפירות אם התנו כזה אסור שהרי זה
כמחליף פירות ערלה יראה לו שאין דין נטע רבעי נוגע
בהוצה לארץ אלא אוכל פירות שנה רביעית בלא פו' יין כלל שלא
אכר אלא הערלה וקל וחומר הדברים ומה סוריא שהיא חייבת
בנעשרות ובשביעית מדבריהם אינה חייבת בנטע רבעי כנו
שיתבאר בהלכות מעשר שני הוצה לארץ לא כל שכן שלא יהיה
נטע רבעי נוגע בה אבל בארץ ישראל נוגע בה בין בפני
הבית בין שלא בפני הבית והגוי מקצת גאונים טכרם רבעי
לבדו פודין אותו בחוצה לארץ ואחר כך יזכה מותר באכילה ודין
לדבר זה עיקר פירות שנה רביעית כולה אסור לאכול מהן
בארץ ישראל עד שיפוד ובהלכות מעשר שני יבאר משפטי
פדיון דין אכילתו וכאיכותו מנין לערלה ולרבעי כיצד פודין
פירות נטע רבעי בזמן הזה אחר שאוסף אותן כבוד בא' אכ'ה
אק'בו על פודין נטע רבעי ואחר כך פודה את כולן ואפילו
בפרוטה אחת ואומר הרי אלו פודין בפרוטה זו ומשליך אותה
פרוטה לים הבלח או מחללין על שדה פרוטה בפירו' אחרת
ואומר הרי כל הפירות האלו מחללין על חטים אלו או על
שעורים אלו וכיוצא בהן ושורף אותן כדי שלא יהיו הקלה
לאהרים ואוכל כל הפירות החד' מקצת הגאונים מאע'פ שפדה
פירו' שנה רביעית או חללין אסור לאכלן עד שהבגס שנה חבישית
ודבר זה אין לו עיקר ויראה לי שזו שגגת הוראה ופסוק היטעם
לפי שכתוב שנה החבישית תאכלו את פרי' ואי' ענין הכתוב אלא
שבשנה החבישית תאכלו פרי' בלא פדיון ככל חללי' שבועות ואין
ראוי לחוש להוראה זו המכל' כיצד כל אוכל שהוא חייב להפריש
במנו תרומה ומעשרות קודם שיפרי' כמנו נקרא טבל ואסור לאכול
כמנו שנ' ולא יחלל את קדשי בני ישראל את אשר דימו לה'
כלומר לא יחזו בהן כנהג חללין ועדין קדשי' שיעתידין להתירם
לא הורמו האוכל כזית מן הטבל קודם שיפריש במנו תרומה
גזילה וחייבת מעשר חייב ביתה בידי שמים שנא' ולא יחלל את
קדשי בני ישראל וכו' והשיאו אתם עון אשמה אבל האוכל
בדבר שניטלה כמנו תחמ' גזילה ותרום' מעשר ועדין לא הפר'
כמנו מעשרות ואפילו לא נשאר בו אלא מעשר עני הרי זה לוח
כשס' אוכל טבל ואין בו מיתה שאין עין מיתה אלא בהרומח
גזילה והרומח מעשר אזהרה לאוכל טבל שלא תרומ' כמנו
מעשרות בכלל שנ' לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וכו'
ובהלכות תרומה ובמעשרות יתבאר איזה דבר חייב בהרומח ובמעשר'
איזה דבר פטור ואי זה דבר הוא חייב בן התורה ואיזה דבר
הוא חייב מדברי סופרי' והאוכל כזית כטבל של דבר זה או ככלאי
דכרם וערלה של חוצה לארץ בכין אותו מכת מרדות
הטבל והחדש והקדש וספדיו שביעית והכלאים והערלה משקין
החצאין כפדיותיהן אסורים כמותן ואין לוקח עליהן חוץ מין
ושמן של ערלה ויין של כלאי הכרם שלוקחין עליהן כודד
שלוקחין על הזהים ועל הענבים שלהן ריש בקדשים איסורין
אחרים במאכלות ותולין של תורה הן כגון איסורין שיש
באכלות ודוכו' וכבודי' וחלה ומעשר שני ואיסורין שיש בקדשי'
בזבח כגון פיגול ונתר' וטבא וכל אחד מהן יתבאר במקומו
ושיעור כל אכילה מהן כזית בין לבלקות בין לכרת וכבר
ביארנו איסור חמץ בפסח ודיני' בהלכות הבין וכיצד אבל איסור
אכילה ביחס הכפרים אינו איסור מין בפני עצמו וכן איסור יצא
כגון על הגיד אינו שיה' בכל' ולפיכך יתבאר איסור כל אחד
בהן ושיעורו ודיניו במקומו הראוי לו

ואם היה דר ביצור אחר לא יצא עד שיכנס הבי ויהיה הפתח
והחתם בידו ואינו חושש שמא יזיף ויגוי הפתח הבית יצא
לא סגר הפתח או שסגר והניח הפתח ביד הגוי ודין היין אשר
בשתייה שמא נכנס הגוי ונסך שהרי אין הישראלי שם ואם אמר
לך אחי לי כפתח זה עד שאבא היין כותר שלא כסד לו שמירת
הבית אלא שמירת הפתח נכרי ששכר ישראל לדרוך לו יינו
בטהר כדי שיהיה מותר לישראל וקחהו מכינו והיה היין בביתו
של גוי אם היה ישראל זה ששוכר היין דר באותה הער היין מותר
ואף על פי שהפתח פתוח הטוב נכנס ויוצא ואם היה השוכר דר
בוצר אחרת היין אסור ואעפ"י שדכפתח והחתם ביד ישראל
טבין שהיין של גוי וברשותו אינו כפחד לזיף ולהכנס לבית
ויאמר ויהי כה אם ידעו בו לא יקחו ככני אפילו כתב הגוי
לישראל שנתקבל מכנו המעות לכבוד לו כהן יין הואל ואין
הישראלי יכול להוציא ברשות הגוי עד שיתן לו המעות הרי הוא
של גוי ואסור אלא אם היה השוכר דר טכ בהער ואין השוכר
עדיך להיות יושב וכשכר תמיד אלא נכנסו צא כמו שבארנו בין
ברשות בעל היין בין ברשות גוי אחר היה יין זה הנסד של
גוי כונן ברשות הרבים או בבית דפתוח לרשות הרבים וישראל
חלבים ושבים מותר עדיין לא נכנס ברשות דגוי ואעפ"י והלך
חלק אף על פי שאין בו פירות הרי אלו ברשות הרבים והבית
יין טמא ונביצא שם אינו אוכרה ובית הפתוח לשכור רי
הוא כפתוח לרשות הרבים חצר ההלכה בפסיכ נוי בעד
זה וישראל בעד אחר וכן שיני גזין שהיה גוי ישראלי לביעה ונג
וגוי לטמא או שהיה זה בעד זה ויש ביניהן פסיכ אף על פי
שד הגר כגעת להלך ישראלי אינו חושש משלין נסך ולא כטום
טוחת מותר לישראל להפקד יינו בכל סת כביד גויס חזא
שהיה לו בו שני סיניגין זה הוא דנקרא חתם בתוך חתם
כי דסתם החבית בכל שאינו כהדק כורך סמוכין כל אדם
ונח כטט הרי זה חתם אחר הדי כלי כחזק ונח עליו כלמנהלה
והיה חתם בתוך חתם וכן אב ער פי הגמ' דרי זה חתם
אחר דפ' פי הגמ' לחטו וצר עליו הרי זה חתם בתוך חתם וכן
כל שני שבטנה מדברי שאין דרך כל אדם הרי הן כחחם אחר
והטוחא וקטורה חתם שני ואם הפקיד ביד גוי כחחם אחר
הרי זה אסור בשתייה וכמה בהגיד והיא שיידר לו קרן חית
יין כבושל והשכר או יין שערבו עם דברים אחרים כגון רבש
ושמן וכן דחובין וחביתיה וההלך וכל שאסרו כדברי סופרים
שהפקד ביד גוי אינו עדיך שני והחבות אלא חתם אחד בלבד
דו אבל היין חבשד והחבית דג שאין בה סיניג שדפקידן ביד
גוי עדיין שני והחבות יראה לי שכל כקום שאכרנו בענין זה
בין שלנו שהוא אסור בשתייה ומוחר בדגיה כפני צד גיעה
שנענו בו הגוי כשהיה הגוי עובד עז"א אבל אם היה אסור בגלל
גוי שאינו עובד עז"א כגון שמעאלי שנגע בין שלנו שלא בכונה
או שנפח על פי רחוב דרי זה כהדר בשתייה וכן כל כיוצא בזה
אבל הכפקד יין ביד גוי תושב או שטלח עמו והפליג או
שהניח ביתו פתוח בחצר גוי תושב דרי זה אסור בשתייה שכל
חשש של חלף חזף יראה לי שכל הגויים שדיכ בו הואל ונעש'
היין ברשותן נאסר בשתייה על כל פנים יש דברים שאין
בהם אסור ניסך כלל ואסור אות חכמי כדי להרהיק כן הניסך
ואל הן לא יבא הגוי הכיס לתוך היין טכיד ישראלי שמא יבא
לעוק היין לתוך הכלי וילך הגוי ענבים לתה שמא יבא לדרוך
או לנע ולא יסייע לישראל בטעה שכריק ככלי לכלי שמא יניח
הכלי ביד דגוי ונביצא היין בא ככחו ואם סייע או כח המים או
הניא ענבים מותר וכן מותר שיריה הגוי בהבית של יין שלנו

וכמה לישראל להריות בחבית של יין נסך ואין בזה שום איסור
שאין הריח כלום לפי שאין בו נמש כבר בארנו שכל דר
שהו אסור בהניי אס עבר ומכרו דמי ומתרי חרין מעז ומשמייה
והקרובת שלה יין שנתגסד לה והחמיר וחכמי כסתם יינם להיות
דמיו אסורין כדמי יין שנתגסד לעז ילפכך גוי ששכר את ישראל
לעשות עמו בין שכרו אסור וכו' השוכר את החמיר להביא עליו
יין או ששכר ספינה להביא בה יין שכרן אסור אם ניעות נתנו
לו יול כן לים המלח ואם גתו לו בשבת כסות או כלי או פירות
הרי זה ישרוף אותן ויקבור האפר כדי שלא להגות בו טכר
לגוי חמיר לו פ"ב עליו והניח עליו לוגין של יין שכרו מותר
שכרו לשכר כדי יין נסך שכרו מותר וחבוא עליו ברמה מפני
שממעט בתפלה השוכר את הפועל ואכלו העבר לי כאה חביות
של שכר בבאה פרוטות ונביצא אחת כהן יין שכרו כולו אסור
אמר לו העכר לי חבית בפרוטה חבית בפרוטה והעביר ונביצא
ביניהן חביות של יין שכר הבית של יין אסור וטאר שכר מותר
אוכמי ישראלי ששלח להם גוי חבית של יין בשכרן מותר ובלבד
שיאמר לו תן לנו את דמיה ואם בשבת נכנסה לרשותן אסור ישו א'
שה הגושה בגוי כנה הלך הגוי ומכר עז יין נסך והכלו דכיהן
הרי זה מותר ואם אמר לו קודם שיכבור הבתן לו עד שאמכור
עז או יין נסך שיש לי ואביא לך אף על פי שהוא סתם יינו ומכר
והביא לו הרי זה אסור מפני שהישראלי רוצ' בקיבו כדי שיפרע
מכנו חובו וכן גוי שהיו שותפי ובאו להלוק אין הגר יכול
לומר לגוי טול אתה עז ואני טעות אתה יין ואני פירות שהרי רוצ'
בקיומן כדי שיטול כנגדן אבל גוי שירשו את אביהן גוי
יכול לומר לו טול אתה עז ואני מעוקה אתה יין ואני טמן קל הוא
שהקלו בירשת הגר כוי שלא יחזור לאיכורו ואם משבאו לרשע
הגר אסור ישראל ששכר יינו לגוי פסק עד שלא כדר לו
דמי מותרין כמשפס סכנה דעתו ונשטן עך קנה יין נסך אינו
נע טה עד שינע בו נביצא בשעת מכירה היה מותר כדו לו עד
שלא פסק הדמים דמי אסורים שהרי לא ככבה דעתו אף על פי
שמשך ונביצא כשנע עדין לא ככבה דעתו ליקח ונאסר היין
בנניעתו וחדרי זה בכור טרב יינם כנה דברי' א' ור' בשני דר
הישראלי וכליו אבל אם כדר לכלי הגוי או לכלי ישראל כביד
הגוי צריך ליקח את הדמים ואחר כך ינודו ואם כדר הלא לקח
דמים אף על פי שפסק דמי אסורים שבש גע לכלי נאסר כסתם
יינם דמותן דינר לדמיו גוי ואמר לפועלו גוי לך ושרד ואמר
כן הדמיו ואני כחשב לו הרי זה חושש שמא ישרד יין שיה
כדי שקנה לו יין נסך חשקהו ונבנו זה בשביעית אם ר' סין
שנת דינר לחנוג ישראל גם הארץ ואנ' לפועלו הישראלי לך
ואמר ואני כחשב לו ואם אכלו פתעל דבר שאינו מעושה אסר
אבל אם אמר להם אכלו ושתו בדינר זה אוטאגר לרוב אכלו
ושתו עלי כן הדמיו ואני פרוע אף על פי שנטתעבד הואיל לא
נתייחד שעבדו הרי זה מותר ואינו חושש לא כשוכרין נסך ולא
כטום שביעית ולא כטום נעצר כלך שהיה מדלק יימ
לעס ולוקח כהן דמי כפי מה שירצה אל יאמר אדכ לגוי רא
לך כאתים זו והכנס החתי באמר הכלך כדי שיקח הגוי היין
שכתבו בשם ישראלי הן הגוי הדמים לכלך אבל אומר לו הא
לך כאתים זה וכלטנימן האיצר גוי שננע בינו של ישראל
לאנסו מותר לכבוד אותו יין לאתו דגוי שאסרו לכונו טכין
שנתכוון זה הגוי לזיקק ולאסור יינו הרי זה כמי ששכרו או שדפו
שודיכל להם ונביצא הדמים שלוקח מכנו דמי ההק ולא דמי
הבכירה: יט ד

בין בידו בין בשאר איבריו שדרכן לנכך בהן אבל אם פשט ידו לחבית והפסו את ידו קדם שרציה ולא יכירה ופתחו החבית בלמטה עד שרצא היין וירד למטה בידו לא נאסר היין וכן אם אחז כל פתוח של יין ושכשכו אעפ שלא הגביה הכלי ולא נגע ביין נאסר היין נטל כלי של יין והגביהו ויצק היין אעפ שלא שיכשך נאסר שהרי בא היין מכחו הגביה ולא שיכשך ולא נגע מותר נכרי שהיה אוחז הכלי בקרקע וישראל צק לתוכו יין היין מותר ואם נזנד הגוי הכלי נאסר היין כלי סתום מותר לטלטל הגוי במקום למקום ואעפ שהיין מתנזנד שאין זה דרך הניסוך העביר נזד של יין במקום למקום והוא אוחז פי הנזנד בידו בין שהיה הנזנד בלא או הסר מותר ואעפ שהיין מתנזנד העביר כלי חרש פתוח מלא יין אסור שמא נגע בו ואם היה חסר מותר אלא אם כן שכשכו גוי שנגע ביין ולא נתכוון לזה הרי היין מותר בהגביה בלבד כיצד כגון שנפל על נזד של יין או שהשיט ידו לחבית על מנת שהיא שפן ונבצאת יין בא היין כבוד של גוי בלא כוונה האיל ולא נגע ביין ודי זה מותר בשתייה כיצד כגון שהגביה כלי של יין ויצק לכלי אחר והוא מדמ' שהוא שבר או שפן ודי זה מותר נכנס הגוי לבית או לחנות לבקש יין ופשט ידו כשהוא מחפש ונגע ביין אסור שהרי ליין נתיבון ואין זה נוגע בלא כוונה חבית שנסדקה לאורכה וקדם הגוי וחבקה כדי שלא יתפרזו החרשים הרי זה מותר בהגביה אבל אם נסדקה לרחבה והפס בסדק העליון כדי שלא יפול הרי זה מותר בשתייה שהרי אין היין על כרו של גוי גוי שנפל לבור של יין והעליון מסמס כת או שמדד הבור שיש בו היין בקנה או שהגוי את הייב והגריעה מעליו בקנה או שהיה מצנח על פי החבית דהושתה כדי שתנח והריחה או שנטל חבית חרקה בחתו לבור הרי זה מותר בהגביה בלבד ואם עלה הגוי דה היין אסור בהגביה חבית שהיה נקב בצדה ונשמש הפק מן הנקב והניח הגוי אצבעו במקום הנקב כדי שלא יצא היין כל היין שמראש החבית עד הנקב אסור ושחת הנקב מותר בשתייה מניקת כפופה שעוטין אותה מכתבת או כזכות וכיצא בדם שהניח ראש' להך היין שבחבית הראש' והאחד היין לחבית ומצן היין והתחיל היין לירד בדרך שעוטי' תביד ובא הגוי והגיה אצבעו על פי המניקת וכגע היין בלידו נאסר כל היין שבחבית שהכל היה יצא ונזרר לחי ידו ונמצא הכל כבא כבוד הבערה יין להוך כלי שיש בו יין גרים נאסר כל היין שבכלי העליון שהרי העמוד הצנוק מחבר בין היין שבכלי העליון ובין היין שבכלי התחתון לפיכך הבודד לגוי להוך כלי שבידו ינפץ גביעה או חרקה חרקה כדי שלא יהיה נצק חבור היין עליו מה שיטאר בכלי העליון כשפך שמדד בו לנכרי אם יש בקצ' המטפן עכבת יין לא יכודד בו לישראל עד שידחבו ונגב ואם לא הדיח הרי זה אסור כלי שיש לו כמין טני וטמאים יצאים כצנז כבו הכלים שנטלים בהם לידים שהיה כלא יין ביד ישראל והיה ישראל מרצן ושותה כחוטם זה והגוי מרצן ושותה מן החוטם השני הרי זה מותר והוא שקדים הישראלי ופסקו ועדיין הגוי שותה שמשפסק הגוי יחזור היין שיטאר בחוטם לכלי האסור כל מה שיטאר בו שהרי בא היין מכוד גוי שמיצן היין מן החבית בכניקת אסור כל היין שכה שכשיפסקו יחזור היין שעלה בכניקת במציעתו ויפול לחבית האסור הכל נכרי שהיה מעביר עם ישראל כדי יין במקום למקום והוא הולך אודיהו לשכרן אפילו הפליגו מכנו כדי טיל הרי אלו מותרות שאימתו עליהן ואומר עתה יצא לפניו ויראה אותנו ואם אכר להם לבו ואני אבא אחרים אם נתעלבו בעיניו כדי שיפתח פי הכר ויחזו ויגיפו אותה ותיגב הרי היין כולו אסור בשתייה אם פתח ביין מותר וכן הבניח

נכרי בחנותו אעפ שהוא יצא ונכנס כל היין כולו היין מותר ואם מדיעו שהוא מפליג ושה' כדי שיפתח ויגוף ותיגב היין אסור בשתייה וכן הבניח יינו בקרוץ או בספינה עם הגרים ונכנס לעד לעשות צרכיו היין מותר ואם הדיען שהוא מפליג ושה' כדי שיפתח ויגוף ותיגב היין אסור בשתייה וכל הדברים האלו בחביות סתומות אבל בפתוחות אפילו לא שהה פתוח שהדיען שהוא מפליג היין אסור ישראל שהיה אוכל עם הגוי והניח יין פתוח על השולחן היין פתוח על הדולפקי ויצא שעל השולחן אסור ושעל הדולפקי מותר ואם אמר לו מזוג ושה' כל היין הפתוח שחבית אסור היה שותה עם הנכרי ושבע קול חפילה בבית הכנסת ויצא אף היין הפתוח מותר שהנכרי אומר עתה יזכר היין ויבא בפירה ויבצא אותו בנגע בינו ולפי זה אינו חז כמקומו ואין נאסר אלא מה שלפניו בלבד נכרי וישראל שוח דרין בחצר אחת ויצאו שניהם בבהלה לראות חתן או הפסד וחזר הגוי וסגר הפתח ואמר כך בא ישראל הרי היין ופתחו שבת חבית הישראלית בהתירו שלא סגר הגוי אלא על דעת שכבר נכנס הישראלית לביתו ולא נשאר אדם בחוץ ובמחנה לו שהיה קדמו יין של ישראל ושל גוי בבית אחד והיו החביות פתוחות ונכנס הגוי לבית ונעל הדלת בעדו נאסר כל היין ואם יש חלון בודלת שבמסמל מכני העוכר אחורי הפתח ורואה כנגדו כל החביות שכנגד החלון מותרות ושכן הצדין אסורין שהרי כפחד מן הדואה אותו וכן אם טאג ארי וכיצ' בו וכרה וזג ונחבא בין החביות הפתוחות היין מותר שהא אומר שמא ישראל אחד נחבא כאן והוא רואה אותו כשאנע אומר של יין שהיו חביות פתוחות ויש לגוי חביות אחרות באותו המנוק ונמצא הגוי עומד בין חביות ישראל הפתוחות אב נגלה כשנמצא ונתפש עליו כנגב היין מותר בשתייה שכפוד ודאמו אין לו פנאי לנכך ואם לא נתפש כנגב אלא דרי הוא בטוח שם היין אסור וחיוק הנמצא בין החביות בין כך ובין כך כל היין מותר גודד שנכנס למדינה דרך שלם כל החביות הפתוחות שבחביות אסורות וסתומות מותרות בשעת כליה' אם פשט הגוי במדינה ועבר אלוואל כזכות שאין פנאי לנכך גוי שנמצא עומד בצד חבור של יין אם יש לו מלוה על אמו היין הרי זה אסור בפני שלבו גם בו שולח ידו ומנסך ואם אין לו עליו מלוה היין מותר בשתייה זונה ניה במסיבה של ישראל היין מותר שאיכתן עליה ולא תגע אבל זונה ישראלית בכסיבה גוי יינת של פניה בכליה אסור בפני שהן גונעין בו שלא מדעתה גוי הנמצא בבית הגת אם יש שם לחלוחית יין כדי לבלול הכף עד שתבלול הכף לכף שנייה צריך להדיח כל בית הגת ונגב ואם לאו מדיח בלבד זה החרקה יתירה חבית שגפה כנזר אם נמצאת כנגד עיד שדובה ישראל כותרת בהגביה כנגד עיד שדובה גוי אסורה מקם שהיו רוב כוכרי היין בו ישראל מותרת בהגביה כנגד עיד שדובה גוי אסורה מקם שהיו רוב כוכרי היין בו ישראל מותרת היין בו ישראל ונמצאו בו כלים גדולים כלאים יין חס כלים שדרך הכוכרין לבדם לכנס בהן היין הרי אלו מותרין בהגביה חבית שפתוחה גבבים אם רוב גבבי העיד ישראל היין מותר בשתייה ואם לאו אסור •

פרק שלשה עשר

הלוקח בית או ששכר בית בחצירו של גוי וכלאזה יין אם היית הישראלי דר באות' הער אעפ שו פתח פתחו היין כולו בפני שדגו כפוד תביד ואומ' עתה יכנס לביתו פתאום ויבצא אותו בתוך ביתו

האיסורין כיצד שיפת יין נכד שנפל עליה כמה חביתו של יין
הכל אסור כמו שיחבאר וכן כוס של יין שכל שנתערב בחבית
הכל שכל עד שיפירש תרומות ומעשרות הראין לתערובת כמו
שיחבאר במקומו פירות שביעית אף על פי שאם נתערבו
במין בכל שהוא ושלא במין בנותן טעם אינן בכלל איסורי
תורה שאין אותה התערובת אסור' אלא תיב לאכול כל התערוב'
בקדושת שביעית כמו שיחבאר במקומו חמץ בפסח אף על
פי שהוא מאיסורי תורה אינו בכללותו אלא לפי שאין התערובת
אסרה לעולם שהרי לאחד הפסח תהיה כל התערובת כותר' כמו
שבארנו לפיכך אסור בכל שהוא בין במינו בין שלא במינו
והוא הדין לתבואה חדשה שנתערבה ביטנה בלפני העומר
אסרת בכל שהוא שהרי יש לה כתיבין של אחר העומר יותר
הכל וכן כל דבר שיש לו כתיבין ואפי' היה איסורו מדבריהם
כגון איסור מוקצה ונולד ביזם שכל לא נהנו בו חבמי' שיעור אלא
אילו אחד בכמה אלפים אינו בטל שהרי יש לו דרך שיותר בה
מין הקדש ומעשר שני וכיצא בהן אבל העדלה וכלאי הכרם
וחלב ודם וכיצא בהן וכן תרומות נתנו חבמי' בהן שיעור שאין
בהן דרך התד לכל אדם יראה לי שאפילו דבר שיש לו כתיבין
אם נתערב בשאינו מינו ולא נתן טעם כיתר לא יהיה זה שיש לו
סתידן חמור מטל שהרי איפשר לתקנו ואע"פ כן שלא במינו
בנותן טעם כמו שבארנו ואל תתבנה על חמץ בפסח שהתורה
אמרה כל מחבצת לא תאכלו לפיכך החמירו בו כמו שבארנו
ואלו הן השיעורין שנתנו חבמי' ותרומת מעשר
וחלה וחבמדים עולין באחד ומאה ועוד להרים ומצטרפין זה
עס זה וכן פרוסה של לחם הפנים לתוך פרוסת של חולין עולין
באחד ומאה כיצד סאה קמח באחד כאלו או סאה כבולס
שנפלה לסאה סאה קמח של חולין ותערב הכל כרים כן
הכל סאה אחת כמדר סאה שנפלה וחסא' כותר לכל אדם
עליו לפחות מכאן נעשה הכל מדומע העדלה וכלאי הכרם
עולין באחד ומאתים ומצטרפין זה עם זה ואיך צריך להרים
כיצד רביעית של יין עולה או כלאי הכרם או שהיתה רביעית
מצטרפת משניה שנפלה לתוך כאתים רביעיות של יין הכל כותר
ואיך צריך להרים כלום נפלה לפחות מבאתים וכל אסור
בתורה ולכה צריך להרים התרומה ולא ירים עדלה וכלאי הכרם
שהתורה נמון כהנים לפיכך כל תרומה שאין הכהנים מקפידין
עליה כגון תרומת הכלים והחזקין ושעורין שכאדום אינו גרי'
להרים ולכה כפול שיעור עולה וכלאי הכרם כפני טהן אסורין
בגנייה ולכה סמכו על שיעור כאה בתרומה שהרי תרומת מעשר
אחד כמאה ובקדוש הכל שג' את מקדשו כמנו אמרו חכמי דבר
שאם כרים כמנו אם הוד לתוכו נקדשו שאר איסורין שבתורה
מלן כגון בשר שקצים ורמשים וחלב דם וכיצא בהן שיעורין
בששים כיצד כות חלב כליות שנפל לתוך ששים כות כחלב
האליה הכל כותר נפל לפחות מששים וכל אסור וכן אם נפל
בשיעור חלב צריך שיהיה עם כמו ששים שיעורה וכן בטאר
אסורין וכן שותן של גיד הנשה שנפל לקדרה של בשר
כשעורין אחר בששים ואין שותן דגיד כן המין ואף על פי
ששותן גיד הנשה מדבריהם כמו שבארנו והאל גיד הנשה ברית
בפני עצמה החמירו בו כאיסורי תורה והגיד עצמו אין משעורין
בו ואינו אסור שאין בנידים בנותן טעם אבל כחל שנתכשל
עם הבשר בששים וכחל כן המין הואל והנהל מדבריהם כמו
שבארנו וקלו בשיעור כיצד שנפלה בה אפרוח שנשלקה
עם ביצים המודחת אם היתה עם ששים ואחת והיא הדין
מתחת היתה עם ששים בלבד נאסחת הכל מפני שהיא ברית
בפני עצמה עשו חבר בה והוסיפו בשיעורה אבל

ביצת עוף טבא שנשלקה עם ביצי עוף טהור לא אסרה אדם
ואם טרף אלו עם אלו או שנתערבה ביצת עוף טבא או ביצת
טרפה עם ביצים אחרים שיעורין בששים ומינין סמכו חבמי'
על שיעור ששים שהרי הנזרם כאלו נזר והוא הודיע אחד
מששים משאר האל והוא נתבטלה עמו ואינה אסרת אותו
שנאמר ולקח הכהן את הודיע בשלה בן האיל מין במינו ודבר
אחד שנתערבו כגון קדרה שהיה בה חלב אליה ונירסין ונפל
לתוכה דלב הכליות ונבחה הכל ונעשה גוף אחד חזאין את חלב
האליה ואת הגריסין כאלו הן גוף אחד ומשעורין חלב הכליות
בגריסין נבאליה אם היה אחד מששים כותר שהרי אי אפשר כאן
לעמוד על הטעם והוא הדין לתרומות שנתערבו לשערין כמאה
וכלאי הכרם או עדלה לשער אוקן כמאתים כשמשעורין בכל
האיסורין בין בששים בין כמאה בין כמאתים משעורין כמק
ובתבלין ובכל שיש בקדרה ובכה שבלעה קדרה מאד שנפל
האיסור לפי אומד הדעת שהרי אי אפשר לעבוד על מה שבלעה
בצמצום אסור לבטל איסורין של תורה לכתחלה ואם בטל
הרי זה כותר ואף על פי כן קנכו אותו דבמים ואסרו הכל
ודאה לי שכיון שהוא קנס אין אסורין הערובות זו לא על זה
הערוב שטבל האסור אבל לאוריס הכל כותר כיצד הדין
שנפלה סאה של עדלה לתוך כמאה סאה שהרי נאסר הכל לא
יבא כמאה סאה אודת רוצרף כדי שתעלה כאחד וכאחי ואם עבר
ונעשה כן הכל כותר אבל באיסורין של דבריהם כבטלין האיסור
לכתחילה כיצד חלב שנפל לקדרה שיש בה בשר עוף ונתן טעם
בקדרה כרבה עליו בשר עוף אחד עד שיבטל הטעם וכן כל
כיצא כזה ככר בארנו שאם נתן דבר האסור טעמו בדבר
הכותר נאסר הכל כמה דברים אמורים בשהשביתו אבל אם
פונק זה האסור ליותר והפסיד טעמו הרי זה כותר והוא
שיהיה פתם כתחלה ועד סוף אבל אם פ.כ בתהלוסיפו להשבית
או השבית בהחלה אף על פי שפנו לפיכך הרי זה אסור ומי
יטעום את התערובת אם היה דבמין הרונות עס הודין טעם
אותן דבהן אם היה טעם ותוכה ניכר הכל כדומע וכולמות
תרומה יחבאר דין הכחכע ואם היה בשר בחלב או יין נכד
יין עדלה וכלאי הכרם שנפלה לדבש או בשר שקצים ורמשים
שנתבטל עם הדיק וכיצא בהן טעם אותן דמי וסמכין על פי
אב אבד אין בו טעם או שאמר יש בו טעם וכטעם דע הוא והרי
פגמו הכל כותר והוא שלא יהיה סופו להשכיח כמו שבארנו
ואם אין טעם נה' לטעום משעורין אותו בשיעורו כששים או כמאה
או כמאתים ענבר שנפל לטבר או לחמץ משעורין אותו
בששים שאנו חוששין שכל טעמו בשר ובחמץ משכיח אבל
אם נפל לין או לשכין או לדבש כותר ואפילו נתן טעם בפני
שטעמו פוגם שכל אלו גריסין להיוותן כבשמים זה כמדיחין
ונפסיד טעמן נדי שגלאו כחלב אסור לאכול אפילו מקצה אמו
שהחלב נבלע באבריו והוא משביחו ונותן בו טעם לפיכך אם
היה כחוש ולא היה בו חלב כליות ולא קרב אלא נעט כאחד
מששים קולף ואוכל עד שמיני חלב וכן ידך שגלאה
כניד הנשה טכה קולף ואוכל עד טהא מגיע לגיד ומשליכו וכן
בהמה שגלאה שליכה ולא הסיר לא חוטין ולא קרובו ראס רות
ק לף ואוכל ומינין שיעור לו בר אסור חותכו ומכילכו שאין
בנידין בנותן טעם כדי לשער בהן אין צולין בשר שהוטה
עם בשר נבלה או בהמה טבאה בתנוד אחד ואף על פי שאין
מנגעין זה בזה ואם ילאן הדין זה כיתר ואפי' היתה האמרה טכנה
הרבה והבחרת הנה שהריח אינו אסור ואין אסר אלא טעמו על
איסור בשר נבלה כליות שנבלל עמו בשר שחצנה הרי זה
נאסר בפני שתביעת הנבילה נבלעת בגוף בשר השחצנה ואי

פרק ארבעה עשר

כל איסורי מאכלות שבתורה שיעורן בכזית בינוני בין ללקות בין לכתוב בין לטותה בידו שמים וככו בארנו שכל המזויב ברת או מיתה בידו שמים על גאבל לוקה ושיעור זה עט כל השיעורין הלכה למטה כסיני הם ואסור מן התורה לאכול כל שהוא מדבר האסור אבל אינו לוקה אלא על כזית ואם אכל כל שהוא פחות מכשיעור בכין אותו נכתב כרדות כזית שאברנו חוץ משל בין השינים אבל מה של בין החינכים כצטרף לכה שבלע שהרי נהנה ערנו בכזית אפילו אבל כחצי דת והקיא והד ואלו אותו חצי זית עצמו שהקיא חייב שאין החיוב אלא על הנאת הגרון בכזית מדבר האסור כזית חלב או נבלה או פגול או מתר וכיצא בהן שהניח בהנה וננעט האוכל פטור חזר והניחו בגשמים ונתפח חייבין עליו ברת או בלקות היה פחות בכזית מבתחלה ונתפח ועמד על כזית אסור ואין לקין עליו כבר בארנו שכל איסורין שבתורה אין כצטרפין זה עם זה לכזית חוץ מבשר נבלה עם בשר טריפה ואסורי נזד שיתבאר במקומן והמשה ביני הבואה וקבחין שלהן והבציקות שלהן והל כצטרפין לכזית בין לאיסור חמץ בפסח בין לאיסור חרש מלפני העומר בין לאסורי מעשר שני ותרומות ודאה לו שכל החייב בתרוכה ומעשרות כצטרף לכזית כטבל כפני שהוא שם אחד הוא לכה זה חמה לנבלת חסור ונבלת השה ונבלת הצבי שהן כצטרפין לכזית כמו שבארנו האוכל אבילה נחלה מדבר אסור אין כחייבין אותו בלקות או ברת על כל כזית וכזית אלא חזק אחד לכל האבילה ואם היה העדל כתרין בו בשעת אבילה על כל כזית וכזית חייב על כל התראה והתראה ואעפ שהיא אבילה אחת ולא חמץ האוכל כשעודה או סודל מאחד מכל מאכלות האסורים ושהה מעט וחזר ואכל כתרדל וכן עד שהסלים כזית בין בשתג בין בכזית אם שהה נחלה ועל סוף כזית אבילות כצטרף הכל שהרי הוא חייב ברת או בלקות או קרבן כמו שאכל כזית בבת אחד ואם שהה יותר מזה כתרדל ועד סוף אעפ שלא שהה ביניהן אלא אכל כתרדל ואח"כ כתרדל הואיל ולא השרי כזית אלא ביהר ככזית אבילה פרס אינו כצטרפין ופטור וכן השתה רביעית של סתב יינם מעט מעט או שהכחה את החמץ בפסח או את החלב ונבאו מעט מעט או ששתה מן חים מעט מעט אם שהה כתרדל ועד סוף כדי שתית רביעית כצטרפין ואם לא אין כצטרפין כל האוכלין האסורין אינו חייב עליהן עד שיאכל אותן דרך הנאה חוץ כבשר בחלב וכלאי הכרם לפי שלא נא' בהן אבילה אלא היצא אסור אבילות בלשון אחרת בלשון כשול ובלשון הקדש לאסור אותן ואפילו שלא בדרך הגייה כיצד הדי שהכחה את החלב ונמנע כשהוא חם עד שגמרו נחמנו כמבואר שאכל חלב חי או שערב דברי כרים כגון ראש ולענה לתוך יין נסך או לתוך קדרה של נבלה ואכלן כשהן מדין או שאכל אוכל האסור אחד שהסדיר והבאיש ונטל באוכל ארס הרי זה פטור ואם ערב דבר כד בתוך קדרה של בשר בחלב או ביין כלאי הכרם ואכלו חייב האוכל באכל כמאכל האסור דרך שחוק או כמתעסק אף על פי שלא נתחמן לגוף האבילה הואיל ונמנה חייב כמי שכתבתי לעצמה של אבילה והגייה הבאה לו לאדם בעל כרחו באיסור מכל האסורים אם נתחמן אסור ואם לא נתחמן כותר האוכל באבל אסור לתאבון או מפני הרעב חייב ואם היה תועה כמדבר ואין לו מח יאכל אלא דבר איסור ודאי זה כותר כמכר נפש עוברת שהריה מאכל אסור כגון בשר קדש או בשר חזיר מאכלין אותה מן הברק אם נתייטבה דעתה בטוב ואם לאו מאכלין אותה

פחות מכשיעור ואם לא נתייטבה דעתה מאכלין אותה עד שתתייטב דעתה וכן החולה שהריח דבר שיש בו חמץ וכיצא בו מורבים שמעוררין את הנפש דינו כעוברת מי שאחז בולמוס מאכלין אותו זכרים האסורין מיד עד שיאדרו עיניו ואין כחזרין על דבר הכותר אלא כבהרין כנמצא ומאכלין אותו הקל הקל תחלה אם האירו עיניו ודיו ואם לאו מאכלין אותו הדומה כיצד היו לפניו טבל ונבלה מאכלין אותו נבלה תחלה שהטבל במיתה נבלה וספיקו שביעית מאכלין אותו ספיקו שביעית שאסורין כדברי סופרים כמו שיתבאר בהלכות שמיטה טבל ושביעית מאכלין אותו שביעית טבל ותרום' אם אי אפשר לתקן הטבל מאכלין אותו טבל שאינו קדוש כהרמ' וכן כל כיצא בזה כבר בארנו שאין איסור חל על איסור אלא אם היו שני האיסורין באין כאחת או שהיה איסור נוסף או איסור כולל לפיכך יש אוכל בדת אחד ולוקה עליו חמש בלקות והוא שהתרו בו בתמישה אסורין שנתקבצו בו כיצד כגון טמא שאכל כזית חלב שניתר מן המוקדשים ביום הכפורים לוקה משום אוכל חלב וכניס אוכל נותר ומשום אכל בתם הכפורים ומשום טמא שאכל קדש ומשום שנהנה מן הקדש ומעל הלכה חל כאן איסור על איסור שבהמה זו היה הלכה אסור באבילה וכותר בהגיה הקדושה נאסר הלכה בהגיה וכתוך שנוסף בו איסור הגיה נוסף עליו איסור קדשים ועדיין היה חלב זה כותר לגבוה ואסור להזיז נעשה נותר כתוך שנוסף בו איסור לגבוה נאסר להזיז והאוכל הזה היה מותר בכשר הבהמה ואסור בהלכה נשאו נאסר אף בכשרה נוסף לו איסור על החלב באיום הביצורים כלל כל האוכלין וכתוך שנאסר אף בחולין נוסף איסור בחלב זה וכן כל כיצא בזה

פרק חמשה עשר

דבר אסור שנתקרב בדבר מותר מין בשאינו מין כמותן מעט ומין בשאינו מין איפשר לעמוד על טעמו יבטל כחוב כיצד חלב המלח שנפל לתוך דגריסין וניכוח המל כדעבין את הגריסין אם לא נבצא בהן טעם חלב הרי אלו כותרין ואם נבצא בדם טעם חלב וזהו בהן כמשו הרי אלו אסורין מן התורה נבצא בהן טעמו ולא היה בהן כמשו הרי אלו אסורין כדברי סופרים כיצד הוא כמשו כגון שהיה מן החלב כזית ככל שלש ביצים מן התערובת אם אבל מן הגריסין האלו בשלש ביצים הואיל ויש בהן כזית מן החלב לוקה שהרי טעם האיסור וכמשו קיים אבל פחות משלש ביצים מכין אותו ככתב מדברי סופרים וכן אם לא היה בתערובת כזית ככל שלש ביצים אף על פי שיש בהן טעם חלב ואכל כל הקדירה אינו לוקה אלא ככתב מדות נפל חלב כלית לחלב האליה ונמנח הכל אם היה חלב האליה כשנים כחלב הכלית הרי הכל כותר מן התורה אפילו חתכת נבלה שנתערבה בשתי חתיכות של שחטה הכל כותר מן התורה אבל מדברי סופרים הכל אסור עד שיאבד דבר האסור מעצם מיעוט ולא יהיה דבר חשוב שיעני עומדת כמו שיתבאר ובכח יתערב דבר האסור ואבד בעצם מיעוטו כשיעור שנתנו בו הכמים יש דבר ששיעורו בששים יש ששיעורו בכמה יש ששיעורו בכמה נבצאת לביד שכל איסורי שבתורה בין איסורי מלקין בין איסורי כרת בין איסורי הגייה שנתקברו כמאכל הכותר מין בשאינו מין כנתן טעם מין בשאינו מין איפשר לעמוד על הטעם שיעורו בששים או כמאנה או כמאיתם חוץ מין נסך מפני חמורת עבודה דיה והיה מטבל שהרי איפשר לוקה וכפני זה אסורים בכיין בכל שיהן ושלא בכיין כנתן טעם כשאר

עשה אותך חדיש פת שבשלה על נבי גזלים של עצי ערלה
 מותרת כיון שנגעשו גזלים הדין איסורן אף על פי שהן בוערות
 קודם שבשלה אותה בקליפי ערלה או בכלאי הכרם ובעצי היתר
 חדי התבשל אסור ואף על פי שזה חזק גודם שבשעה שנתבשלה
 מחמת עצי איסור עדיין לא באו עצי היתר ונמצא מקצת הבשול
 בעצי היתר ומקצתו באיסור נטיעה של ערלה שנתערבה
 בנטיעות הן ערלה של כלאי הכרם בערנות הרי זה לוקט
 לכתלה מן הכל ואם היתה נטיעה במאתי נטיעות וערוג במאתים
 ערנות הרי כל הנלקט מותר ואם היו בפחות מזה כל הנלקט
 אסור חלמה חתירה לו ללקט לכתלה והיה מן הדין שאסורין לו
 הכל עד שיטרח ויציא הנטיעה והערנות האסורה שהדבר חזקה
 שאין אדם אסור כרמו בנטיע' איתו ואלו היה יודע היה מוציאה
 ומעמיד גבינה בשדף פני ערלה או בקיבת תקרובת עבודה וזה
 אינו חמסין יין של גי' חדי זו אסור בהגירה אעפ' שהוא כיון כשאינו
 מיט ואף על פי שהוא כל שהוא שהרי הדבר האסור הוא הגיבר
 והוא שעשה אותה גבינה הערלה וכלאי הכרם דין הפירות
 שלהן שיטרחו ומגסקן שלהן יקברו כפני שאי אפ' שר לשדוף
 המסקין יין שנתנסך לעז' שנתערב עם היין הכל אסור
 בהנייה בכל שהוא כגון שאכרנו כגון בדי אכור' בשדוף היין
 המותר על טיפה של יין נסך אבל אם ערה יין נסך כגון נול קטן
 לתוך הגור של יין אפי' ערה כל היו כולו ראשון ראשון בטל ערה
 מן החבית כיון שערה מן המותר לאסור או מן האסור למותר וכל
 אסור מפני שהעכוד היורד מפי החבית נהול נתערב סתם יינם
 בין הרי זה אסור בכל שהוא בשתייה וחבר כולו לגורם ולקוח
 ודי היין האסור שבו ומשליכו לים המלח ויהנה בשאר המעות
 והן אם נתערבה חבית של יין נסך בין החבית הכל אסורין
 בשתייה ומותרין בהנייה ויולד דמי אותה חבית לים המלח
 כשימכר הכל לגי' והן בוחית של סתם יינם מים שנתערבו כיון
 או יין במים בגתן טעם בפני שהן מין בשאנו מינו ככה דברים
 אמרים בשנפל המסקה המותר לתוך המסקה האסור אבל אם
 נפל המסקה האסור לתוך המסקה המותר ראשון ראשון בטל
 והוא שיודק מעל גל קטן שהיה מריק ויחד מעט מעט והואך
 היו המים אסורים כיון שהיו בעבורן או תקרובת עז' בור של
 יין שנפל לתוכו קיתון של מים תחלה ואחר כך נפל לתוכו יין נסך
 הואן אתיון ההיתר כאלו אינו והמי שנפל בש' גדין בהן עם יין
 נסך אם ראויין לבשל טעם אותו יין נסך הרי דברים רבין עליו
 ומבטלין אותו והיה הכל מותר יין נסך שנפל על הענבים
 ייחם ודם מותרות באכילה ואם היו מבוקעות בין שהיה היין
 ישן בין שהיה חדש אם נתן טעם בענבים הרי אלו אסורות
 בהנייה ואם לאו הרי אלו מותרות באכילה נפל על גבי תאנים
 הרי אלו מותרות בפני שהיין פטם בטעם התאנים יין נסך שנפל
 על חמשים הרי אלו אסורות באכילה ומותרות בהנייה ולא יכבד
 לגי' שבא יחוד ומכרם לישראל אלא כיצד עושה טוחן
 אתן ועושה בהן פת וכוכרה לגורם שלא בפני ישראל כדי שלא
 יקרא אותה ישראל מן הגוי שהרי פת גורם אסורה כמ' שיתבאר
 חלמה אין בודקין את החמשים בנותן טעם בפני טוחן שואבות והיין
 נבלע בהן יין נסך שהחמין נפל לתוך חמין סכר אסור
 בכל שהוא בפני שהוא כמינו ששניהן חומין הן יין שנתערב
 עם החמין בין שנפל חומין ליון בין שנפל יין לחמין משערין
 אותו בנותן טעם

פרק שבעה עשר

קדחה של חדיש שנתבשל בה בשד נבלה או בשד שקצי' ומשמים

לא יבשל בה בשד שחזמה באותו היום ואם בשל
 בה מין בשד התבשל אסור בשל בה מין אחר בנותן
 טעם ולא אסרה תורה אלא קדחה בת זמנה בלבד הואיל ועדין
 לא נפגם השומן שנבלע בקדחה ובדברי סופרים לא יבשל בה
 לעולם לפיכך אין לוקחין כלי חדש ישנים מן הגנים שנשתמשו
 בהן בחמין כגון קדרות וק' דחת לעולם ואפילו היו שרעין באבר
 ואם לקח ובשל בהן מיזם שני והלאה התבשל מותר הל' לקח
 כלי תשמיש סעודה מן הגנים ככלי בתכות וכלי זכויות דברים
 שלא נשתמש בהן כל עיקר כטבילין בגי' מקוה ואחר כך יהיו
 מותרין לאכל בהן ולשתות דברים שנשתמש בהן על ידי צונן
 כגון כוסות וצלוחיות וקיתונות מדיחן ומטבילין והן מותרות
 דברים שנשתמש בהן על ידי חמין כגון יורות וקוכמסין
 ומתמימי חמין מגעילן ומטבילין והן מותרין דברי' שנשתמש בהן
 על ידי האור כגון שפדין ואכלאות מלבנן באור עד שתגשר
 קליפתן ומטבילין והן מותרין כיצד מגעילן נותן יורה קטנה
 לתוך יורה גדולה ומלא עליה מים עד שיצופו על הקטנה
 ומרתיה יפה יפה ואם היתה יורה גדולה מקיף על שפתה בצק או
 שיט וממלאה מים עד שיצופו המים על שפ' ה' ומרתיה
 וכולן שנשתמש בהן עד שלא הרתיה או עד שלא הדיח ועד שלא
 הלכלי ועד שלא הטביל מותר שכל השומן שבהן נותן טעם לפגם
 הוא כמו שבארנו טבילה זו שמטבילין כלי הסעוד' הנלקחים
 מן הגנים ואחר כך יותר לאכלה ושתייה אינן לענין טבאה
 וטהרה אלא מדברי סופרים ודמו לה כל דבר אשר יבא באש
 העבירו באש וטוהר וכפי השמועה לכדו שאינו מדבר אלא
 בטהרתן מידי גיעולי גורם לא בידי טבאה שאין לך טבאה ערלה
 על ידי האש וכל הטבאים בטבילה עולה מטובאתן ושומאת
 בת בחזאה וטבילה ואין שם אש כלל אלא לענין גיעולי גורם
 וכיון שכתוב וטוהר אברו חבבים הוכיף לו טהרה אחר עבירתו
 באש להתירו מגיעולי גורם לא חייבו בטבילה זו אלא כלי כרבות
 של סעודה הנלקחין מן הגנים אבל השואל מן הגוי' או שמסכן
 הגוי' אצלו כלי בתכות מדיח או מרתיה או מלבין ואינו צריך
 להטביל וכן אם לקח כלי עץ או כלי אבני' מדיח או מרתיה
 ואינו צריך להטביל והן כלי חדשים אינו צריך להטביל אבל
 השועין באבר הרי הן ככלי בתכות וצריכין טבילה הלוקח
 סכין מן הגנים בלבנה באש או כשחמה בדיחם שלה ואם היתה
 סכין יפה שאין בה פנימיות ד' לו אם נעצה בקדקע קשה עשדה
 פעמים ואוכל בה צונן ואם היו בה פנימות או שהיתה יפה ודינה
 לאכל בה חמין או לשהוט בה בלבנה או כשהיה כולה שחט
 בה קודם שיטהר' מדיח מקום השחטה ואם קלף הרי זה כשחט
 סכין ששחט בה טרפה לא ישחט בה עד שידחה אפילו בצונן
 או טקנזה בכליה של בגדים ויש שם דברים אחרים אסור
 אותן חבבים ואף על פי שאין לאיסורן עיקר מן התורה נהדו
 עליהן כדי להרחיק מן הגנים עד שלא יתערבו בהן ישראל
 ויבאו לידי חמנות ואלו הן אסור לשתות עמהן ואפילו בכקום
 שאין לחוש ליון נסך ואסור לאכול פיתן או ביטליתן ואפילו
 במקום שאין לחוש לגיעולי'ן כיצד לא ישתה אדם בכסיבה
 של גנים ואף על פי שהוא יין מבושל שאינו נאסר או שהיה
 שותה מכליו לבד ואם היה רוב הכסיבה ישראל' מותר ואין שותין
 שכר שלהן שעושין מן הדברים והוא נכונה בהן ואינו אסור
 אלא במקום ככידתו אבל אם הביא השכר לביתו ושתהו שם
 מותר שעיקר הגידה שבא יסעוד אצלו יין תפוחים מ' ריבונים
 וכיצד בהן מותר לשתות בכל מקום דבר שאינו כענין לא
 נהדו עליה יין צמקיים הרי הוא כיון ומתגסק אף על פי שאכרו
 פת גורם יש מקובות שמקילין בדבר הלוקחין פת הגחמס הגוי

איפשר לעמוד כאן לא על הטעם ולא על השיעור וכן כשר
דג טמא מליח שנבלל עמו דג תפל טהור נאסר כפני צידו
אבל אם היה המליח טהור והתפל דג טמא לא נאסר המליח
שהתפל בו לעמן המליח דג טמא שכבשו ע"כ דג טהור הכל
אסור אלא אם כן היה הטמא אחד ממאתים כן הנהגה:

פרק ששה עשר

כל השיעורים האלו שנתנו חכמים לדבר האסור שנתערב במונו
המותר בשלא היה הדבר האסור מחזקין או מתבל או דבר חשוב
שהו עומד בבית שהוא ולא נתערב ונדמע בדבר המותר אבל אם
היה מחזקין או מתבל או דבר חשוב אסור בכל שהוא כיצד
שאור של חטין של תרומה שנפל לתוך עיסת חטין של חולין ויש
בו כדי לחמץ הרי העיסה כולה מדומע וכן תבלין של תרומה
שנפל לקדרת חולין ויש בהן כדי לתבל וכן ממין החולין הכל
מדומע ואף על פי שהשאור או התבלין אחד נאסף וכן שאור
של כלאי הכרם לתוך העיסה או התבלין של ערלה לתוך הקדרה
הכל אסור בהננייה דבר חשוב שהוא אסור בכינוי בכל שהוא
טבעה דברים ואלו הן אגוזי פרך ורמוני בדין וחביות סתומות
וחלפ: הרדין וקלח כרוב ודלעת יזנית וככרות של בעל הבית
כיצד רמין אחד כרמוני בדין שהיה ערלה ונתערב בכמה אלפים
רמונים הכל אסור בהננייה וכן חבית סתומה של יין ערלה או של
כלאי הכרם שנתערב בכמה אלפים חביות סתומות הכל אסורין
בהננייה וכן שאר הטבעה דברים וכן התיכה של נבלה או של
בשר בהבה או חיה או עוף או דג הטמאין שנתערב בכמה אלפי
התיכות הכל אסור עד שתביה אותה חתיכה ואחר כך ישער
השאור בששים שאם לא הגביה הרי הדבר האסור עומד ולא
בשתנה והחתיכה חשובה אצלו שהרי כתבנו בה לפני האורחין
והוא הדין בתיכה של בשר כהלכ או של חולין שנשחט
בעורה שהרי הן אסורין מדבריהן בהננייה כמו שיתבאר בהלכות
שחטה אסורין בכל שהן עד שתביה אותן וכן גיד הנשה

שנתבטל עם דנידין או עם הבשר בזמן שטבירו מנכיהו והשאור
בוהר שאין בנידים בגותן טעם ואם אינו מכירו הכל אסור כפני
שהוא בריה בפני עצמו הרי הוא חשוב ואסור בכל שהו וכן כל
בעלי חיים חסודים הן ואינם בטלין לפיכך שור הנסקל שנתערב
באלף שוחדי ועגלה ערופה באלף עגלות או צפור כצורע השחופה
באלף צפורי או פטר המד באלף חמרי כולן אסורין בהננייה אבל
שאור דברים אע"פ שורכן לבנות הרי אילו עולין בשיעורין כיצד
אגודה של ירק ככלאי דברים שנתערבה בכאתים אגודות או
אחרונ של ערלה שנתערב בכאתים אחרונים דכל כותר וכן כל
כדנא בזה יראה לו שכל דבר שהוא חשוב אצל בני בקום כן
הבקורו כגון אגוזי פרך ורמוני בדין בארץ ישראל באותן הזמנים
שהיא אסור בכל שהוא לפי השיבתו באותו מקום ובאותו זמן ולא
הזכירו אלו אלא לזי שהן אסורין כל שהן בכל מקום והוא הדין
לכל כדנא בה: כשאור נקימות חזר בחד הוא שכל איסורין
האלו מדבריהם נפל רמון אחד כן התעורבת הזאת לשני
רמונים אחרים כרמוני בדין ונפל כן השלשה רמון אחד לרמונים
אחרים דרי אלו האחרים מותרים שהרי חזקן של הערובות
הר אשונה בטל ברוב ואם נפל כן התעורבת הדאשונה רמון
לאף כולן אסורין לא נאבד בטל ברוב אלא
להגיד טעם כפיין שאם יפול כן התעורבת השנייה לבקום אחר
אינו אסור וכן כל כדנא בזה נרפצו אנשים אילו שנאסרו
כולן בפני אגוז ערלה שביניהן או נהפדו הרמונים ונהפדו

החביות ונתחזקו הדלועין ונתפרסו הככרות אחר שנאסרו הרי
אלו יעלו באחד ומאתים והוא הדין לחתיכת נבלה שנחזקה בכלל
החתיכות ונעשה הכל כמח: שהיא עולה בששים ואסור
לפצוץ האגודים ולגרר הרמונים ולפתוח החביות אחר שנאסרו
כדי שיעלו באחד ומאתים שאין מבטלין איסור לכתחלה ואם
עשה כן קונסין אותו ואסורין עליו כמו שבארנו שאור של
כלאי הכרם ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה לא בזה כדי לחמץ
לא בזה כדי לחמץ ובשניה כשיצטרפו ויש בהם כדי לחמץ אותם
עיסה אסורה לישראל ומותרת לכהנים וכן תכלין של תרומה ושל
כלאי הכרם שנפלו לתוך הקדרה ולא באחד מהן כדי לתבל
ובשניה כדי לתבל אותה קדרה אסורה לישראל שהרי דבר האסור
להם תבלה ומותרת לכהנים תבלין שהם שנים או שלשה
שמות כמין אחד או שלשה כמין משם אחד מצטרפין לתבל
ולאסור וכן לחמץ כיצד שאור של חטין ושאר של שיעורי חולין
ושם שאור אחד הו' אינן כמין ושאינו מינו אלא דרי הן כמין אחד
ומצטרף לטער בהן כדי לחמץ בעיסה של חטין אם היה טעם
שניה טעם חטין או כדי לחמץ בעיסה של שיעורין אם היה טעם
שניים טעם שיעורים שלשה שמות כמין אחד כיצד כגון כרפס
של נהרות וכרפס של אפר וכרפס של גנה אף על פי שלכל
אחד מהן שם בפני עצמו הואיל והם מן אחד מצטרפין לתבל
עיסה מחמיצת שנפל לתוכה שאור של תרומה או שאור של כלאי
הכרם וכן קדרה מתובלת שנפלו לתוכה תבלין של תרומה או של
ערלה ושל כלאי הכרם אם יש בשאור כדי לחמץ אילו היתה
העיסה מצה וכתבלין כדי לתבל המדרה אלו היתה עפלה הרי
הרי הכל אסור ואם אין בהם כדי לתבל ולחמץ יעלו בשיעורין
התורה באחד וכמה וערלה יכלאי הכרם באחד ומאתים:

התרומה מעלה את הערלה ואם כלאי הכרם כיצד טאה תרומה
שנפלה לתשעה והשעים חולין ואחר כך נפל לכל הצי סאה של
ערלה או של כלאי הכרם אין כאן איסור ערלה ולא איסור
כלאי הכרם שהרי עולה באחד ומאתים ואף על פי שנקטת
דמאתים ותרומה וכן הערלה יכלאי הכרם מעלין את התרומה
כיצד מאה סאה של ערלה או של כלאי הכרם שנפלו לתשעים
אלף של חולין נעשת כל דתעורבת עשרים אלף ומאה ואחר
כך נפל לכל מאתים סאה וסאה של תרומה הרי הכל מותר ותעלה
התרומה באחד ומאה ואף על פי שנקטת דמאה המעלין
אותה ערלה או כלאי הכרם וכן הערלה מעלה את כלאי
הכרם וכלאי הכרם את הערלה וכלאי הכרם את כלאי הכרם
והערלה את הערלה כיצד מאתים סאה של ערלה או של כלאי הכרם
שנפלו לארבעים אלף חולין ואחר כך נפל לכל מאתים סאה
וסאה של ערלה או של כלאי הכרם הכל מותר שכן שכתב
האיסור שנפל תחלה נעשה הכל כחולין המותרין בגד שצבעו
במליפי ערלה ישרף נתערב באחרים יעלה באחד ומאתים וכן
הבטיל שבטל בקליפי ערלה ופת שאפאה בקליפי ערלה או
בכלאי הכרם ישרף הבטיל חופת טהרי הניית ניכרת בהן
נתערבו באחרים יעלו באחד ומאתים וכן בגד שארג בו בלא
הסט שצבעו בערלה ואין ידוע אי זה הוא יעלה באחד ומאתים
נתערבו סבני ערלה בסבני היתר יעלו באחד ומאתים כי צבע
בני צבעי בטל ברוב הניד שרסקו בקליפי ערלה ובכלאי
הכרם בין חדש בין ישן יוצן ואחר כך יחס אותו בעצי היתר
ואם בטל בו קוד' שיימן בין פה בין חכשיל הרי זה אסור בהננייה
יש שבח יצי איסור בפר או בתבשיל נרף את כל האסור ואחר כך
בשל או אפה בחופו של תנור הרי זה מותר שהרי עצי אסור
הלכו להן מערות וכוסות וקדרות ורתיחות שבטלין הוצע
בקליפי ערלה הרי אלו אסורין כדנא שהרי דבר האסור בזה

בבקר שאלו של נחמך ישראל ובשדה מפני שהיא שעה הדרוה
 אבל פת בעלי בונים אין לים מי שמורה בה להקל שעיקר הגור
 בשום חנות ואם יאכל פת בעלי בתים יבא לסעוד אצלן
 הדליק דגו את התנור ואפה בו ישראל או שהדליק ישראל
 ואפה גר אף הדליק הגוי ואפה הגוי וכא ישראל ויעד האש
 ביעט או כבשו לאש האיל ובשהתף במלאכת דפת הדין כותרת
 ופילו לא זרק אלא עין לתוך התנור התיר כל הפת שבו שאין
 הדבר אלא להיות הדבר שרפת שלהם אמרה גוי שבשל לנו
 אין או הלב או דבש או פרישין וכיצא באילו מכל דבר הנאכל
 כמות שהוא הי הדי אילו מותרין ולא גזרו אלא על דבר שאינו
 נאכל כמות שהוא הי כגון בשר ודג חפל וכיצא ודקות אם בשלן
 הגוי כחלה ועד סוף הלא נשתתף ישראל עמו כבשולן הדי אילו
 אסורין משום בשולי גוים בד"א בדבר שהוא עולה על שלחן
 מלכים לאכול בו את הפת כגון בשר וכיצא דגים וכיצא בהם
 אבל דבר שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת כגון
 תרומותין ששקלו אותן גוי אף על פי שאין נאכלין חיון הדי אלו
 מותרין וכן כל כיוצא בהן שעיקר הגזירה משום התנו שלא ימנו
 הגוי אצלו כסעודה ודבר שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול
 בו את דפת אין אדם מוכן את חבירו עליו ודגים קטנים שכלחן
 ישראל או גוי הדי הן כבי שנתבשל בקערת בשל ואם צלאן
 גוי אחר כן מותרין וכל שבשלו ישראל מעט בשל בן
 כחלה בין בסוף מותר לפיכך אם ריח הגוי בשר או קדרה על
 גבי האש והפך ישראל בכשר ודגים בקדרה או שהניח ישראל
 וגמר הגוי זה בותר דג שכלחן גוי ופירות שעשן עד שהבשירן
 לאכלה הדי אלו מותרין מליח אינו כחותה כגזירה זו המעושן
 אינו כבבשול וכן קליות של גוים מותרין ולא גזרו עליהם שאין
 אדם מוכן חבירו על הקליות פולין ואפנין ועדשים וכיצא
 בדין ששולקין אותם הגוים ומותרין אתן אסורין בשום ביטולי
 גוים במקום שעליו על שלחן מלכים משום פרפרת ומשוגמעה
 גוים בכל מקום שביא יבשלו אותן עם הבשר או בקדרה
 שבשלו בה בשר וכן הסופנין שקולין אותן הגוים בשמן אסורין
 אף משום גיעולי גוים גוי שבשל ולא נרמז לבשול הדי זה
 בותר כיצד גוי שהצית עור באגס כדי להעביר החזיר ונתבשל
 בה חנכים הדי אלו מותרין ואפילו כמקום שדין עולין על שלחן
 מלכים מטעם פרפרת וכן דרך הדאש להעביר השעיר
 בחר לאכול בן הדלדולים וכן ראשי אונים שניצלו בשעת הריכה
 תכר' ששלק אותן גוים אם היו בתוקן מתחלתן הדי אלו מותרין
 ואם היו בריים יתקן הבשול הדי אלו אסורין היו בינוניים הדי
 אלו אסורין קלי של עדשים שלשו בין במים בין בחומץ הדי זה
 אחר אבל קלי של חטים ושעורים שלשין
 אדק במים הדי זה בותר שכן של גריכמתר וכי שאיסורו הדי זה
 עומד בחטא נחל מפני שבכרה על פי בתדו שהתירחה ואפי'
 גריכמתר רשין הדי זה מותר ואינו נאסר לא מפני ביטולי גוים
 מפני שבאכל כמות שהוא הי ולא מפני גיעולי גוים מפני שהבשר
 פנים את השין וכסרחה וכן דבש של גוים שנתבשל ועשן
 כצני כיון שהיק מותר בטעם זה כוספן של גוים שהחכו חכיו בין
 ביורה גדולה בין ביורה קטנה מותר מפני שמהן טעם לפגם הוא
 וכן ככסף שאין דרכן לתת לתוכן חוכין או יין או חטים הכבושין
 העבים הכבדן שבאין כן האצור מותרין אבל הגבים וכבשים
 שכלפי עליהן יין אסורין וכן אם היו כולפין עליהן חכ' ואפי' חוכין
 שבר אסורין וכפני כה אסור חוכין שבר של גוי מפני שבשליכין
 ליתנו שטח יין לפיכך הגלקח כן האצור מותר הדברים
 כתיב' שדדקן לתת לחכו יין אסור ואם היה היין יקר כן הדברים
 שיתר וזהו פודין בגל דבר שחוששין לו שסא עדינו בו הגור דבר

אסור שאין אדם מערב דבר היקר כולו שהרי נפסל אבל מערב
 הזול ביקר כדי להשתבר קטן שאכל אחד מטאבלות אסורות
 או שעשה מלאכה בשבת אין בית דין מצווין עליו להפרישו לפי
 שאינו כן דעת כמה דברים אסור' בשעשה מעצמו אבל להאכילן
 בידים אסור ואפילו דברים שאסורין מדברי סופרים וכן אסור
 להרגילו בחלול שבת ונועד ואפילו בדברים שזין משום שבות
 אף על פי שאין בית דין מצווין להפרישו את הקטן מצוה על אביו
 לגעור בו ולהפרישו כדי לחנכו בקדושה ופרישה שנאמר חנך
 לגעד על פי דרכו וכו' אסורין חכמים מאכלות ומשקין שנפש רוב
 בני אדם קיהה מהן כגון מאכלות ומשקין שנתערב בהן קיא
 או צואות ולחה טרוחה וכיצא בהן וכן אסורין חכמים לאכול
 חלשות כבלים הצואים שנפשו של אדם מתאוננה מהם כגון כל
 בית הכסא וכלי זכויות של ספרין שגורעין בהן את הדם ותמצא
 בהן וכן אסורין לאכול בידים ממואבות כזוהבות ועל גבי כלים
 מלמלכים שכל דברי אלו בכלל אל תשקצו את נפשתיכם והאכל
 מאכלות אלו כפיין אותו מכת מרחת וכן אסורין לאדם שישהה
 את נקביו כלל בין גדולים בין קטנים וכל חמשה נקביו הרי זה
 בגלל משקין נפשו יתר על חלאים רעים שיביא על עצמו והחייב
 בנפשו אלא ראי לו להרגיל עצמו בעת' מוזכרי כדי שלא ירחק
 בפני בני אדם ולא ישקץ נפשו וכל הזכר בדברים אלו כביא
 קד' שהושררה יתירה לנפשו וכמקד נפשו לסם הקחש בתוך
 הוא שנאמר ותקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ה'
 ברוך רחמנא דסייען מריש ועד מען :

הלכות שחיטה

- יש בכלל חמש מצות שלש מצות עשה ושתי מצות לא תעשה
- וזה הוא פרטן :
 - א' לשחוט ואחר כך יאכל :
 - ב' שלא לשחוט אותו ואת בני ביתו אחר :
 - ג' לכסות דם חיה ועוף : ד' שלא לקח האם על הבנים :
 - ה' לשלח האם אם לקחה על הבנים :
- וכיאר מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

מצות עשה שישחוט כי שחיטה לאכול בשר בהכ' היה ועוף ואד
 כך יאכל שגא' חובות לבקדך ומיצאך ונאמר בכבוד בעל חיה אד
 כאשר יאכל את הזכר ואת האיל הא לבנת שחיה כבדמה לעינין
 שחיה ועוף הוא אומד אטד יצוד ציד חיה או עוף כולו ושפך
 את דמו מלמד ששפכת דם העוף כשפכת דם החיה ורל'ית
 שחיה בכלן אותה לן לפיכך השחוט כבנה או חיה אע"פ
 מברך תחלה אטד קדשנו במצותיו ועונו על השחטה הוא
 לא בירך בין כשוג בין כמזד הבשר מותר ואסור לאכול
 מן השחטה כל זמן שהיא כפרכסת והאכל כבנה קדם כהנא
 נפשה עובר בלא תעשה ודדי הוא בכלל לא תאכלו על הים
 ואינו לקח וכוונת לחרך כבנה אחר שחטה קדם שהנא
 נפשה וכללנו יפה ימה ומניחו עד שתמות ואחר כך יאכלנו
 דגים וחגבי אינן צריכים שחטה אלא אסיפתן היא המותרת אתן
 דדי הוא אומד הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל
 דגיו הם יאסו להם אסיפת דגיו כשחטת בקר וצאן ובתבים נאב'
 אסף החל באספה לבדה לפיכך אם מתו כאלהן בקד
 הים מותרין וכוונת לאכלן חיים וזבחה זו האבדה בהדה
 סתם צריך לפרש אותה חלית באי זה מקום מן הכבנה שחטין

בו טיפת דם בידוע שלא ניקב וכיצד
 שהבנים הסבין בין סימן לסימן בין שפסק הסימן העליון למעלה
 בין ששחט התחתון למטה שהוא דרך שחטה הרי זו פסולה
 הנביל את הסכין תחת העור ושחט שני הסימנים בדרבן או שהחליד
 את הסכין תחת צמר מסובך או שפרס מטלה על הסכין ועל
 הצואר ושחט תחת הכטלה וראיל ואין הסכין גלויה הרי זו ספק
 נבלה וכן אם שחט מיעוט הסימנים בהחלדה ונמר השחיטה
 שלא בהחלדה הרי זו ספק נבלה ודסה כיצד כגון שהכה בסכין
 על הצואר כדרך שמכין בסוף חוץ הסימנים בבת אחת בלא
 הלכה ולא רבאה או שהניח הסכין על הצואר ודחק ודחק
 למטה כחתיך צנן או קשות עד שיחך הסימנים הרי זו פסולה
 הגרבה כיצד זה השחט בקנה למעלה במק' שאינו ראוי לשחיט'
 וכמו שני חטים יש בסוף הקנה למעלה בטבעת גדולה שחט
 בתוך החטים אם שיד מהן כל שהוא לכ' עלה דרי זו כשרה שהרי
 שחט משפויי טבעת הלכטה והוא מן המקום הראוי לשחיטה ואם
 לא שיד מהן בלחם אלא שחט למעלה מהן הרי זו מותרת ופסולה
 שחט חב האוזן או חב השנים והשלים השחיטה בדרסה או
 בתגרמה הרי זו כשרה שהרי נשחט השיעור כראוי הנרי' כתחלה
 שליט ושחט שני שליטים הרי זו כשרה שחט שליט הגרים
 שליט חוץ ושחט שליט האוזן כשרה הגרים שליט ושחט
 שליט חוץ והגרים שליט האוזן הרי זו פסולה ואם דרכו או
 החליד בין בשליט הראשון בין בשליט האמצעי הרי זו פסולה
 עיקר כיצד כגון שנקרה הגרנת והיא הקנה או השט ונשחט
 אחד מהן או שניהן קודם גמר שחיטה אבל אם שחט אחד בעוף
 או חבו האוזן כך נשחט הסימן השני שחיטו כשרה נשחט אחד
 מהן ואחר כך שחט את השני שחיטתו פסול' שחט אחד מהן ונבצ'
 השני שחט ואין ידוע אם קודם שחיטו נשחט או אחר שחיטו
 הרי זו ספק נבלה נמצא הסימן השחוט שמוט הרי זו כשרה
 שחט אחד שחיטו נעקד סאל נעקד קודם שחיטו היה כתבונדו
 ולא יחוש בד' א' שלא תפס הסימנים בידו בטשחט אבל אם תפס
 ושחט אפטר שחט אחד העיקר הלפיכך אם נבצאת שחיטה
 ושחט הרי זו ספק נבלה כל מקום שאברנו בשחיטה פסולה
 הרי זו נ' לא אבל מכה כזית לוקה משום אבל נבלה
 שאין טעיה מידי נבלה אלא שחיטה כשרה כאשר צוה כמו
 שנאמר וכל ספק בשחיטה הרי הוא ספק נבלה והאוכל ממנה
 כבין אותו ככתבונדו בהמה שנטל יד שלה חללה עמה
 עד שהדיחה חסרה כשהרבין הרי זו נבלה כמו שנתעך חצייה
 ותלקה לשני גפות ואין השחיטה מועלתבה וכן אם נשברה
 בפרק חוב בשיר עמה או שנקרעה מצבה כזו או שנפסס חוב
 הקנה או שניקב השט בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה הרי
 זו נבלה מדיים ואין השחיטה מועלת בה ואחר הכהמה ואחר
 העף בכל הדיכרים האלה שני עוזות יש לו לשט החיצון
 אחס הפנימי לבן ניקב האחד מהן בלכוד כשרה ניקבו שניהן
 כל שהוא במקום הראוי לשחיטה הרי זו נבלה וכן שנסחטה
 במקום ונקב בין שנסחטה במקום אחד אין השחיטה מועלת בה
 נקב טיחן זה שלא כנגד זה נבלה נקב השט ועלה בו קדים
 וסוס אין הקודם כלים והרי הוא נקיב כשהיה נמצא קיץ
 עימו ברט הרי זו ספק נבלה שכא נקב השט ועלה קדים
 במקום הנקב ואינו נראה אבל אם נמצא קיץ לאורכו בשט
 אין השחיטה לו טעם בהכמות הכזבירות אוכלין הקודים תמיד
 שט אין לו בדיקה מכוין אלא מבפנים כיצד הפכו ובחך
 אם נמצא שליט טיפת דם בידוע שהיה נקיב גרנת שנפסק
 חב תלה במקום הראוי לשחיטה הרי זו נבלה וכן אם נקבה

כאיטר נקבים קטנים אם נקבים שאין בהן זכרון הם
 מצטרפין לחובה ואם נקבים שיש בה חסרון מצטרפין לכאיסר
 וכן אם ניטלת מכה רצועה מצרפה לכאיסר
 ובעוף כל שאלו מקפול הרצועה או הנקבים שיש בהן חסרון
 (מניחן) על פי הקנה אם חופה את רובו נבלה ואם לאו כשרה
 נקבה רגנר נקב מפלש משני צדדיה כדי שיכנס איסר לרובו
 נבלה נסדקה לארכה אפילו לא נשתיד מן המקום הראוי בה
 לשחיטה אלא משחו למעלה ומשחו למטה כשרה גרנת
 שנקבה ואין ידוע אם קודם שחיטה נקבה או אחר שחיטה
 נוקבין אותה עתה במקום אחד ומדכין הנקב לנקב אם נדמה
 לו מותרת ואין מדכין אלא כחוליא גדולה לחוליא גדולה או
 מקטנה לקטנה אבל לא מקטנה לגדולה שכל הקנה חליות חליות
 הוא ובין כל חוליא וחוליא אחת קטנה משתיהן ורבה :

פרק רביעי

ישראל שאינו ידוע חביטה דברית שבפסדין את השחיט' וכיצד
 בהן מאלכות שחיטה טוביארנו ושחט בינו לבין עצמו אסור
 לאכול בשחיטתו לא הוא ולא אחרים והרי זו קדחה לספק נבלה
 והאוכל ממנה כזית מבין אותו ככתבונדו ואפי' שחט בפנימי
 ארבעה וחמישה פעמים שחיטה כשרה והרי שחיטה זו שחט
 בינו לבין עצמו שחיטה נכונה וגמרה אסור לאכול ממנה
 האיל ואינו ידוע דברים ובפסדי' אפטר שיפסד השחיטה והוא
 אינו ידוע כגון שיטהה או ידוס או ישחוט בסכין פגימה וכיצד
 באלו בלא כנתו ישראל שיחזע הרובות שחיטה הרי זה לא
 ישחוט בינו לבין עצמו לכתחלה עד שיחוט בפני חכם פעמים
 רבות עד שיהיה רגל חרה ואם שחט תילה בינו לבין עצמו
 שחיטתו כשרה והרי הלכות שחיטה ושורש בפני חכם עד
 שנעשה רגל הוא הנקרא מוכחה וכל המוכחין שוחטין לכתחלה
 בינו לבין עצמן ואפילו נשים ועבדים אם היו מוכחין הרי אין
 שוחטין לכתחלה חרש שוטה וקטן ושכור שנתבלבלה דעתו
 שחטו שחיטתו פסולה מפני שאין בהן דעת שכא יקלקלו
 בשחטן לפיכך אם שחט בפני הידוע וראה אותן ששחט
 כהן שחיטתו כשרה מי שאינו ידוע אצלנו ששחט
 בינו לבין עצמו שואלין אותן אם נבצא ידוע עיקר הלכות
 שחיטה שחיטתו כשרה הרי טראינו ישראל כרחוק ששחט והלך
 לו ולא ידעו אם ידוע אם אינו ידוע הרי זו מותרת וכן
 האמר לשלוח צא ושחט לי ונצא הבהמה שחטה ואין ידוע אם
 שלוח שחטה או אחר הרי זו מותרת שרוב הביצין אצל שחיטה
 מוכחין הן אכר לרגלי או תרגל ונצא שחט בבית כהן שרוב
 הביצין אצל שחיטה מוכחים הן מצאו בשוק אם ר' שכא נתנבל
 הלפיכך הדולך וכן אם מצאו באשפה שבבית אכר מוכחה
 שנשתתק והרי הוא מבין ושומע דעתו נכונה הרי זה שחט
 לכתחלה וכן מי שאינו שומע הרי זה שחט המוכח לא יטהוט
 לכתחלה אלא אם כן אחר' רואים אותו ואם שחט שחיטתו כשרה
 בכרי ששחט אף על פי ששחט בפני ישראל בסכין יפה
 ואפילו היה קטן שחיטתו נבלה ולוקה על אכילתה כן התורה
 שנאמר וקרא לך ואכלת מוכחה מאחר שהחידר שכא יאכל מוכחה
 אתה למד שזכור אסור ואינו חובה לישראל שאינו ידוע
 הלכות שחיטה ונדר גדול נדרו בדרב שאפילו נר שאינו עובר
 עבודה זרה שחיטתו נבלה והרי הגוי לכתובט כיעוט
 סבכים תגר ישראל או הגדל ישראל

ובשוק לא יעשה כן שמה יחקה את המינין ואם שחט לגומא
בשוק אסור לאכול משחטתו עד שיבדקו אחריו שמה מין הוא
ומותר לשחוט על חפץ הספינה והזם שחת על הדופן ויורד
למים ומותר לשחוט על גבי הכלים כיצד שחטין מותר את
הצואר ומליך הסכין ומביאה עד ששחט בין שהיתה הבהמה
רבוצה בין שהיתה עומדת ואוחז בערפה והסכין בידו בלמטה
ושחט ודרי זו כשרה נעץ את הסכין בכוחו ומועביר הצואר
עליה עד שנשחט שחטתו כשרה והוא שיהיה צואר הבהמה
למטה וסכין למעלה שאם היה צואר בהמה למעלה מן
הסכין שמה תרד הבהמה בכבוד גופה ומוחק בלא הולך והביאה
ואין זו שחטה כמו שיתבאר לפיכך אם היה עוף בין שהיה צוארו
למעלה מן הסכין הנעצה או למטה ממנה שחטתו כשרה
השחט והולך את הסכין ולא הביאה או הביאה ולא דלית
ושחט שחטתו כשרה והולך והביא עד שחתך הראש והתח
שחטתו כשרה והולך ולא הביא או הביא ולא הולך והתח
את הראש כדלית בלבד או בהביאה בלבד אם יש בסכין כבלא
שני צוארים מצוארי הנשחט שחטתו כשרה ואם לא שחטתו
פסולה שחט שני ראשים כאחד שחטתו כשרה שנים
שאחז בסכין אצל אחד מצד זה ושני מצד אחר כנגוד ושחט
שחטתו כשרה וכן שנים שאחז שני סכינים ושחט
כאחד בשני במקומה בצואר שחטתו כשרה ואפי' שחט זה היט
בלבד או רובו והשני שחט במקום אחר הקנה או חבו הרי
שחטתו כשרה ואף על פי שאין השחטה כולה במקום אחד
וכן שחטה העשויה בקולמוס ושחטה העשויה במסרק כשרה
אין שחטת החולין צריכה כחנה אלא אפי' שחט במתעסק
או דרך שתק או שחט סכין למעצה בכוחו ושחטה כדלית
הואיל והשחטה כראוי במקומה ושיעודה הרי זו כשרה
לפיכך דרש א שמה או קטן או סכר שנתבלבלה דעתו ומי
שאחזו רחוקה ששחט ואחרים רואין אותה שהשחטה
בתיקנה דרי זו כשרה אבל ככין שנפלה ושחטה אף על פי
ששחטה כדרכה הרי זו פסולה שנתחבת עד שהיה הזבח אדם
ואף על פי שאינו בתבין לשחטה גלגל של אבן או של עץ
שהיתה הסכין קבועה בו וסכב אדם את הגלגל ושם צואר
העוף או הבהמה כנגדו עד שנישחט בסביבת הגלגל הרי זו
כשירה ואם הביס הן המסבבין את הגלגל ושם את הצואר כנגדו
בשעה שסבב ונשחט הרי זו פסולה ואם פטר אדם את המים
עד שבאו וסבבו את הגלגל ושחט בסביבתו הרי זו כשרה שהרי
כבח אדם בא כמה דברים אחרים בסביבה ראשונה שהיא
כבח האדם אבל בסביבה שנייה ולא ידעו אינה כבח האדם
אראמכח המים בהילוכן השחט לשם דרים לשם נבעות לשם
ימים לשם נהרות לשם מדברות אף על פי שלא נתבין לעכוף
אלא לרפואה וכיצא בה מדברי הבאי שאמרין הגרים דרי
שחטתו פסולה אבל אם שחט לשם מל הים או מל החר או
לככים ונחלו וכדומה בתן הרי זו אסורה בהגיה ככל הקדמות עו'
השחט את הבהמה לחזק דמה לעבודה זרה או להקטיל הלבח
לעבוד זרה הרי זו אסור שלכודן מהשבה בתוך בחולין מכהחטבת
הקדשים גפני מכהחטבה כזו פוסלת בהן כמו שיתבאר בהלכות
פסלי הקדשין שחטתו וואר כך חטב לחזק דמה לעבודה זרה
או להקטיל הלבח לעבודה זרה הרי זו אסור כפסק שמה סופו
הזכיה על החליתו ובכהחטבה כזו שחט השחט לשם קדשים
שגג תגדכן ונדדים כמתן שחטתו פסולה שזה כשחט קדשים
בזדון שחט לשם קדשים שאין באין כנגד ובכרבה שחטתו
כשירה כיצד השחט לשם עולה לשם שלמים לשם תודה
לשם פסח שחטתו פסולה והואיל והפסח כפריש אותו בכל השנה

בכל עת שירצה דרי הוא חמה לדבר הנדר והגרב
שחט לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם אשם תלוי לשם כבוד
לשם מעשר לשם תמורה שחטתו כשרה דרי כדריב וטאת
ושחט ואמר לשם חטאת שחטתו פסולה דרי לו קרבן בתוך ביתו
ושחט ואמר לשם תמורת זבוח שחטתו פסולה שדרי המד כו
האשה ששחטה לשם עולה יולדת ואמרה זו לעולתי שחטתה
כשרה שאין עולת יולדת באה בגדר נדבה ודרי אינה יולדת
שנהחייבה בעולה ואין ח ששין לה שמה הפדל שכל הפלות קול
יש לה אבל השחט לשם עולה נדר אף על פי שאינו נדר שחטתו
פסולה שיעקר הנדחת נדר מן הנדרים שנים אחרון בסכין
ושחטין אחד מתבין לשם דבר שהשחט לו שחטתו אסורה
והשני לא היתה לו כחנה כלל ואפילו נתכוון לשם דבר המותר
להתבין לו הרי זו פסולה וכן אם שחט זה אחר זה והתבין האחד
מיהן לשם דבר הפסול פסול כמה דברים אמורים בשוה
לו כה שותפות אבל אם אין לו כה שותפת אינה אסורה שאין
אדם מישראל אסור דבר שאינו שלו שאין כחונתו אלא לעמוד
ישראל ששחט לנכרי אף על פי שהנכרי מתבין לכל מה שירצה
שחטתו כשרה שאין חוששין אלא למחשבת הזבח לא למחשבת
בעל הבהמה לפיכך נכרי ששחט לישראל אפילו היה קטן
שחטתו כולה כמו שיתבאר :

פרק שלישי

חמשה דברים בפסדין את השחיפה ועיקר הלכות שחטה
להחזר ככל אחת מהן ואלו הן שהיה דמה חלה
הגומה ועיקר שהיה כיצד דרי שהיה לזכות
והגביה יזו קודם שיגמור השחטה ושהה בין כשוג בין כבוד
בין באונס וחור דאי או אור ונכר את השחטה אם שהה נכר
שיגביה את הבהמה ודכיצנה וישחט שחטתו פסולה ואם שחט
פחות מכדי זה שחטתו כשירה היתה בהנה דקה שיעור
שהיתה כדי שיגביה כהמה דקה וידכיצנה וישחטתו והיה נכס
כדי שיגביה וידכיצנה וישחטתו ובעוף בוד שיגביה בהמה דקה
וידכיצנה וישחט שחט כשיריד הכעט וחזר ושחט כעט
ושהה כעט עד שגמר השחטה ולא שהה בפעם אחת שיעור
השהיה אבל כשתחשוב כל זמן שהיה יצטרף ככולן
שיעור שהיה דרי זו ספק נבלה וכן אם שהה כדי שי ביהנה
וידכיצנה וכדי שי שחטתו כעט הסכינים בלבד לא כדי
שישחט שחטתו נכורה דרי זו ספק נבלה שחט רוב אחד
בעוף או רוב שנים בכרמה אף על פי ששהה חצי הזם
וחזר וגמר חזרת הסכין דרי זו מותרת מאחר ששחט בה
כשיעור דרי זה כמתקן בשר השחטה שחט בקנה לח
חצי או מעוט ושהה זמן כרובה דרי זה חזר ונכר השחטה
ואין בכך כלום אבל אם שחט רוב הקנה או שנקב בשחט כל
שהא ושחט כשיעור בין שחזר וגמר השחטה שחטתו בין
ששחט שחטה נכורה במקום אחר הרי זו פסולה כפני שהבהמה
או העוף שנפסק רוב הקנה שלה או שנקב חוטם בכח נבלה
ואין השחטה כעולה כמו שיתבאר דנה נתבאר דן שאין
שחטה בקנה בעוף כלל שאם ישחט רוב הקנה ושהה ככר
נגמרה שחטתו כשחזר תבר מהתק בשר הוא ואם שחט כמיעוט
הקנה ושהה דרי זה חזר ושחט כל זמן שירצה שאינה נאכר
מיסום נבלה עד שיפסק רוב הקנה שחט העוף ושהה ב
ואינו יודע אם נקב וחשט או לא נקב חזר ושהה ורנה לבח
במק' אור ונכר עד שימת תבדק וחשט ככפנים :ג לא נמצא

הבטן המפול בין איברי המאכלת ואיברי הנשמה והיא שקודעין אותה ואחר כך תראה הריאה והיא הנקראת טרפה הבנו והבוקס הלבן שבאמצעה וחלב המעי האחרון שבאיברים אילו אין מגיבין לפי שהן קשין ונקב שנסתם באווד מהן אינו כסתם חלב היה שכנגדו בבהמה אסור אינו סתם אע"פ שהוא מותר באכילה כלם שניקב טרפה ואין לו דבר שיהיה אונס טהרי וחלב שעליו אסור וכן הכסס ובית הכסות שניקב אחד מהן לחץ טרפות ואם נקב אחד בהן לתוך חלל חברו מתרת ממש שנמצאת בעובי בית הכסות כשרה ואם נקבה נקב מפליש לתוך חלל בית הכסות ונמצאת טרפה דם במקום הנקב טרפה שודאי קודם שחשה ניקב אבל אם אין דם במקום הנקב הדין כמותר שמא אחר שחשה דחקה המחט ונקבה בהמה שהלעיטה דבר שנוקב בני מעיה כגון קודש של תלית וכיוצא בו טרפה שודאי ניקב ואם היה ספק ניקב ספק אינו ניקב תבדק כל אחד מן בני המעי שפמלת המאכל סובבת בהן והן הנקראי דקן שנקבו טרפה רש מהן מלופפין וכופפין זו לפני מא בעינול כמו נחש שנבדק ואלו הן הנקראין הודיה ונתנה אם נקב אחד מהן לחברו כשרה טהרי חברו מגין עליו ומעים שניקבו ולחה סותמת טרפה שאין זו סתימה עומדת בני מעים שבא זאב או כלב וכיוצא בהן ונטלן והרי הן נקבין אחד שרביחן ותלן בו ומתו ואין אומדן שמא במקל נקב ניקב נמצאו נקביו ולא נודע אם קודם שחישנן אם אחר שחישנן נקבין בהן נקב אחד ומדמין לו אם היה הנקב הראשון כמותו כשרה ואם היה ביניהן שימי קודם שחשה ניקב וטרפה ואם משם אז הדין בנקב והספק בין צריך למשמש בנקב שמדמין לו ואחר כך עורכין זה לזה בני מי מעים שיצאו לחץ ולא נקבו מתרת ואם נתהפכו אע"פ שלא ניקבו טרפה שאי אפשר שיחזרו כמות שהיו אוד שנתפכו ואינה הייה המעי האחרון שהוא שוה ואין בו עיקום והוא שהראי יצא בו מן הערוה והוא דבוק בין עיקדי הידיכים הוא הנקרא תלחלת ניקב כמשהו טרפה כשאר המעים בד"א שנקב לתלחלת הבטן אבל אם נקב במקום הדבוק בידים מתרת ואפילו נטל ממנו הדבוק כולו מותר והוא שישיטיד כואבו בשוד כמו איבע אצבעת העוף אין לו כרס ולא כסס ולא בית הכסות אבל יש לו כנגון זפק וקרקבן וכל האטרפת שחת הן בבחמה

והיה העוף חפץ שניקב גנו במשהו טרפה ואי זהו גנו של זפק זה שימתועס והשט כשארדי העוף צוארו אבל שאר חפץ שניקב מותר שני ביטין יש בקרקבן והדיוצון אדום כגו כשר והפנימי לכן כמו עוד ניקב זה בלא זה כותר עד שניקבו שניהן במשהו ואם נקבו שניהן זה שלא כנגד זה בותר המאכל אינו כן האיברי שנקיבתן במשהו ולפיכך לא מנאו אתו חכמים בכללן אלא יש לנקב טלו שיעור שאינו שוה בכלל כיצד המאכל ראשו האוד עכה והשני דק כבריית הלשון אם ניקב בראש העבה נקב מפליש טרפה ואם ניקב נקב שאינו מפליש אם נשאר והחת בעובי דמיו של זהב מתרת פחות מבאן ודי במפליש וטרפה אבל אם נקב הדק כשרה כל אבר שאמרו חכמים בו שאם ניקב במשהו טרפה כך אם נישל כולו טרפה בין שנמל בחול או ביד בין שנברא חסר וכן אם נברא בשני אברים כאחתו אבר טרפה שכל היער כנפול הוא חסוב כיצד נמל אחד מן המעים או חסרה וכיוצא בהן בין בעוף בין בהמה טרפה וכן אם נמצא בהן שתי טרות או שני מעים טרפה וכן כל כיוצא בהן אבל אם נישל המאכל או שנמצאו שנים מתרת שאינם מכלל הבטן המעי היער שהספק בו הבהמה הוא היער מתולתו ועד סופו עד שנמצאו שני מעים זה בצד זה מתולתו ועד סוף כמעט העוף או

שדחה המעי יוצא כענף מן הגדר והרי הוא מובדל בין העוף בין בבהמה אבל אם חדר ונתערב עם המעי ונעש אחד כשני ראשית והרי שניהן מובדלין באמצע דדי זו מתרת ואין כאן חדר

פרק שביעי

שני קרומות יש על הריאה אם ניקב זה בלא זה מתרת ואם ניקבו שניהן טרפה אפילו נגלד הקרס ויעליון כולו והדין כד מתרת והקנה שנקב מן ההוה ולמטה כמשהו טרפה והוא המקום שאינו ראוי לשחיטה בקנה למטה הרחל כשחיטה ושחט כל הקנה ואוד כך נקבה הריאה ואחר כך גמר השחיטה הרי טרפה האיל ונקבה קודם גמר שחיטה וכן כל כיוצא בזה

אחד כסיפוני ריאה שניקב אפילו נקב לחבירו טרפה וריאה שנקבה ועלה קרום כמכה ינסתם הנקב אינו כלום נקבה האם של ריאה אע"פ שדופן סתמה טרפה ואם נקבה כמקו לחתך האונות טלה והוא המקום שרוכצת עליו כשרה בד"א בשסתם מקום הנקב שבאונות בשר אבל אם נסמך הנקב לעצם אינו מגין ואם היה נקב האונות דבוק בע"ס ובבשר מתרת האוס של ריאה שנמצאת סמוכה לחפן בין שהעלה צמחים בין שלא העלת דחשקין לה שכא נקבה וכיצד עושין בה כפרקין אמת בן הדופן ונזהרין בה שלא תינקב אם נמצאת נקובה ונמצאת בדופן כבה במקום הנקב חולין בכבה ואומדן אוד שחיטה ניקבה כשנפרקה מן ריכה ואם אין מכה בחפן בידוע שנקב זה בריאה היה קודם השחיטה וטרפה הריאה שנמצא בה נקום אטום כל שהוא שאין הרח נכנסת בו ואינו נתפח הרי זו כנקובה וטרפה וכיצד בודקין אותו קודעין הנקום שלא ינפח בשעת נפחה אם נמצאת בו לחה מתרת שמתחת ולחה רא ככנסה סם הרח ואם לא נמצאת בו לחה בירבין עליו מעט רוק או תבן או כנף וכיוצא בהן אם נתגודר כשרה ואם לא טרפה שאין הרח נכנסת לשם ריאה שתטמע בה הכרה כשטפחן איתה אם ניסד המקום שכנגדו חסמע ההכרה כושיבין עליו רוק או תבן וכיוצא בו אם נתגודר בידוע שהיא נקובה וטרפה ואם לא ניכר המקום כושיבין איתה בבנים פושין ונפוחים אוה אם בקבוק הבנים טרפה ואם לאו בידוע שקרום ההחתון בלבד ניקב והרח חתוג בין שני הקרומות וכפני זה ישמע בה קול דכבת בשעת נפחה זה עיקר גדול יהיה בידך שכל ריאה שנופון איתה בפרשין ולא יבקב הבנים הרי היא שלימה בכל נקב ריאה שנשפכה בקיתון וקרום העליון טלה קיים שלב בלא נקב אם הסימנות עומדים במקומם ולא ניכרו כשרה ואם ניכרו אפילו סממן אחד טרפה כיצד עושין נוקבין אותה ושיפכין אותה בכלי שהוא שוע באבר וכיוצא בו אם נראה בה חשין לבנים בידוע שנימוק הסימנות וטרפה ואם לא כשר הריאה בלבד הוא שנמוק וכשרה ריאה שנמצא בה אבעבועות אם היו בלאים רוח או מים זכים או לחה רבב שכת כדבש וכיוצא בו אל לחה יבשה וקשה אפילו כאבן ודי זו מתרת ואם נמצא בהן לחה סרוחה או מים סרוחין או עכוזין הרי זו טרפה וכשמצא הלחה ובדק אותה צריך לבדוק חסיכפן שהיה היא אם נמצא נקוב טרפה ריאה שנמצא בה שני אבעבועות סמוכות זו לזו טרפה שהדבר קרוב הדבה שיש נקב ביניהן ואין להן דרך בדיקה היתה אחת ונראת כשנים נוקבין האחת אם שפכה לה האחת את היא וכתרה ואם לאו טרפה הריאה שנתבססה טרפה כיצד כגון שנמצאת שליכה וכשתליון איתה חתוך וחפול חתיכות וחתיכות

ונכר הגוי פסולה ישנה לשחיטתו מתחלה ועד סוף אבל אם שחט
 הגוי דבר שאינו עושה אותו נבלה כגון שחט חצי הגרצרת
 בלבד וכו' ישראל דרי ז' כשרה ישראל משומר לעבירה
 מן העבירות שהיה מומחה הרי זה שחט לתחלה וצריך ישראל
 כשר לבדוק את הכבין ואחר כך יחננה למשומר זה לשחט בה
 בפני שוחטו שאינו טורה לבדוק ואם היה משומר לעבודה
 זרה או מחלל שבת בפרהסיא או מין וחוא הכופר בתורה ובמשח
 רבינו כמו שבארנו בהלכות חסונה הרי הוא כגוי ושחיטתו נבלה
 מי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירות של תורה הרי
 זה שחט בינו לבין עצמו אם היה מומחה שאינו מגיד דבר מתר
 ואוכל דבר איסור שז' הזקה היא על כל ישראל ואפילו הרשעים
 בהן אלו הצדוקין והביתוסין ותלמידיהן וכל המדעין אוריה'
 שאינן מאמינין בתורה שבעל פה שחיטתה אסורה ואם שחט
 בפנינו דרי זו מתרת שאין איסור שחיטתן אלא שם יקלקלו
 חים אינן מאמינין בתורת השחיטה לפיכך אינן נאמנין לחבר לא
 קלקלו כשהיו ישראל במדבר לא נצטוו בשחיטת החולין
 אלא היו נחדין או שוחטין ואמלין כשאר הגוים ונצטוו במדבר
 שכל הדעה לשחט לא ישחט אלא שלמים שנא' איש איש מבית
 ישראל אשר ישחט שזר וכו' ואל פתח אהל מעד וכו' למען
 אשר יביאו וכו' חכמו וכו' שלמים לה' וכו' אבל הודו לחבר
 ולאכול במדבר היה נחוד ומצוה זו אינה נהג' לחוד' אלא במדבר
 בלבד בעת ותר' הנחוד ונצטוו שם שבשיבנו לאר' תאם הנחוד'
 ולא יאכלו חולין אלא בשחיטה וישחטו בכל מקום לעולם וזין
 לעדה שנאמ' כי ירחיב ה' אלדיך את גבולך וכו' חכמת מבקדך
 וכצאנך אשר ה' אלדיך וכו' וזו היא המצוה הנחוגת לחרות
 ל' תכ' ואור כך יאכל

פרק חמישי

כבר בארנו בהלכות איסורי מאכלות שהטריפה האמורה בתורה
 היא הנטשה למת ולא נאמר טריפה אלא שדבר הכתוב בהמה
 כגון ש' טריפה ארי וכיצא בו ושברה ועדיין לא מתה ויש שם
 חלאים אדרי' אם יאדעו לה' תחשב טריפה והן הלכה למשה בסיני
 ושמה מיני טריפות נאמרו לו למשה בכינוי ואלו הן דרוסה
 נקובה חסיה כאלה פכוקה קרועה נפלה
 ושבורה אף על פי שכולן הלכה למשה בסיני הן האיל
 ואין להן בפירוש בתור' אלא דרוסה החמירו בה וכל כפך שיסתבק
 בדרוסה אסור ושאר שבעה מיני טריפות יש בהן ספקין כותרים
 כמו שיבאר הדרוסה היא שיטחוף הארי וכיצא בו הברמה
 וידרוס עליה ביד או ידרוס הגוף והבשר וכיצא בהן על העוף
 ואין דרוסה בבהמה גסה ובהמה גסה אלא לארי בלבד ובהמה
 דקה וזיה דקה מן הזאב ולמעלה ובגדים וטלאים אפילו חתול
 וטועל' ותמייה וכיצא בהן יש להן דרוסה וכל שכן בעופות והבין
 יש לו דרוסה ואפי' בעוף גדול כגון אבן שאר עופות החורסים יש
 להן דרוס' בעוף שכמתן ואין להן דרוסה בעוף שהוא גדול מהן
 יש לחלודה דרוסה בעופות וכלב אין לו דרוסה כל עקר לא בעוף
 ולא בבהמה וזיה והגין יש לו דרוסה בגדים וטלאים והוא
 שיקוב בצפרניו לבית החלל אין דרוסה אלא ביד הגורף
 אבל כרגליה אין חששין לה ואין דרוסה אלא בצפורן אבל בשן
 אין חששין לה אלא אם נקב עד בית החלל בודקין שמה
 נקב אחד כן דאיברים שנשרפת בנקיבתן ואין דרוסה אלא
 בכונת רגורף אבל אם נפל החורס ונשתקעו צפרניו כגורף אין
 זו דרוסה ואין דרוסה אלא בחיים אבל אם דרוס ונהרג ועדיין

יד בדרוסה ולא שחט צפרניו מבנה אלא אחד מותו אין חששין
 לה וכיצד דין הדרוסה כל מקום שאמרנו חששין לה שחטין
 את הגורף ובודקין כל החלל של מבין הדרך עד הקדקד אם
 נמצאת כולה שלימה מכל מיני טריפות ולא נמצא בה רושם חדים
 דרי זו מתרת ואם נמצא בה רושם הדרוסה הרי זו נדרי' ואסור
 מן התורה אי זה הוא רושם הדרוסה שראים הבשר כגון
 בני מעים ואם נמוק הבשר כנגד בני מעים עד שנעשה כבשר
 שהוציא גורדו מן החבורה ואין אותו הבשר כאלו דבר וטריפת
 ואם דרוס בסיבנין משיארמו טריפה חדישתן במטה' כין
 שהארים בהן כל שהוא מחמת דרוסה טריפה ספק דרוסה
 אמרה עד שתבדק בדרוסה ודאית כיצד ארי שנכנס לבין שוחט
 ונמצא צפורן כגבו של אחד מהן חוששין שמה ארי דרוס ואין
 אומר' שמה בכוחל נהר' כן טועל או נמייה שנכנס לבין
 העופו' והוא שחט וזן מקרקרין חוששין שמה דרוס אבל אם היו
 הוא נודה והם מקרקרין מידתו ומטהימה הן מקרקרין וכן אם
 קטע ראש אחד מהן הנה נהרגו וכן אם שתק הוא חוס' אין
 חוששין שאלו חזק היו מקרקרין כפך שנכנס לכאן טרף או
 לא נכנס או שראינוהו שנכנס ולא נדע אם זה מן המדפיץ
 או אינו מן המדפיץ אין חוששין וכן עוף שנכנס לבין העצים או
 לבין הקניסר' ודאשו כגורף דם או יצארו אין חוששין לו שמה
 נטרף אלא אמרים שמה בעצים נזק'

פרק שישי

נקבה כיצד אחד עשר איברים הן שאם ניקב אחד מהן לחלל
 במשה טריפה ואלו הן תרביץ הוטט וקרום של כוח הראש
 חלב עם הקנה של חמרה וקנה הכבד והקיבה והכרס והגסס
 ובית הכנסת וחזקין והדיאיה עם הקנה שלה תרביץ הוטט
 כבר בארנו שיעודו ושחא המקל' מן הוטט שאינו דאי לשחט
 למעלה מן הוטט אם ניקב לחלל במשה טריפה שני
 קרומית יש לכוח שבראש אם ניקב העליון הכמוך לעצם בלבד
 הרי זו מתרת ואם ניקב התחתון הכמוך לכוח טריפה ומשתחלה
 הבוח' להמשך לשדדה והוא כחוף לפליון שהן תולת העורף
 וזיה לקרומי דין אחר ואם ניקב חוף לפליון כומר הכוח עיניו
 שניקב או נתבעד והקרום קיים כשרה ואם נטפך כמים או
 כדוג טריפה חלב שניקב לבית החלל בין לחלל גדול שבכסאל
 בין לחלל קטן שבימין טריפה אבל אם ניקב כשר חלב ולא
 רגיע לחלל מתר' וקנה חלב והוא המורק הגדול שיצא כגון
 לריאה דרי הוא חלב ואם ניקב לחלל במשה טריפה כרה
 טנקבה וכבד סחמת מתרת ואם לא נסתם הנקב אע"פ שהוא
 סמוך לכבד טריפה נוייה שנביצאת במרה אם היה כבו גרענת
 של תמרה שאין ראשה חד מתרת ואם ראשה חד כנרענת
 הזית אמורה שדרי נקבה ארתה כשנכנסה וזה שלא יראה הנקב
 מפני שהגלד פי הנקבה קני הכבד והן המורק' שבו טרין
 חוס מתכשל אם ניקב אחד מהן במשה טריפה לפיכך חוששין שנביצא
 בחיתוך הכבד אם היתה כחש גדולה היתה הקצה חוד שלה לפני'
 ביצוע טנקבה כשנכנס ואם היה הראש העגול לפני'
 אמתין דרך סימנות הלכה ומתרת היתה כחש קננה ורי
 זו טריפה מפני ששני ראשיה חדין היא נקבה ואם נביצאת
 בסימון הגולל שכבד והוא הקנה הרחב שבאמצע כגון
 נכנס הכאכל לכבד דרי זו מתרת וכשר כבד שהתלע מתרת
 קיבה שנקבה חלב שהוד סתם את הנקב מתרת וכן
 כל נקב שהבשר או החלב המתר באבילה סתם אותו הרי זו
 מתר חוף שחלב חלב וחיים שעל חלב כולו ומכוננה שבאמצע

וכבר בארנו שהבהמה שנחתך רגלה וכן העוף במקום צומת הגידים לא בעשו טרפה אלא מפני שנחתכו הגידים לפיכך אם נחתכו הגידים לבדם והרגל קיימת טרפה שהרי נטל צומת הגידים נחתך בבהמה האחד העבה לבדו מותרת שהרי נשאר שנים נחתכו השנים הדקין מותרת שהרי האחד העבה גדול משניהן והרי לא נטל כל הצומה אלא מיעוטה נחתך רובו של כל אחד מן טרפה ואין צריך לומר שנחתכו כולן או נטלו כולן ובעוף אפי' נחתך רובו של אחד מן הששה עשר טרפה ועוף שנשתברו אגפיו מותר בבהמה שנחתכו ידיה כבוד שנטלה כולה טרפה ואם נשתייר ממנה כזית במקום שהיא תלויה בו וכזית במקו' מרה הרי זו מותרת נידולת הכבד והרי היא מעודה בטרפ' שלה מותרת נישל ממנה טקום שהיא תלויה בו ומקום הכרה ואף על פי שהשאר קיים כמו שהוא טרפה נשאר בה כזית במקום כדה וכזית במקום שהיא תלויה בו כשרה אבל היה כפחד מעט בכאן ומעט בכאן או שהיה מיוחד או שהיה ארוך כרצועה הרי זו ספק ויראה לי שהיא אכורה לחי העליון שנטל טרפה אבל אם נטל התחתון כגון שנגמם עד מקום הסימנין ולא נעקרו הרי זו מותרת כל אבר שנאמר בו שאם היה חסר טרפה כך אם נישל טרפה אבל אבר שנאמר בו אם נישל טרפה אינה נאסרת אלא אם נחתך אותו אבר אבל אם נבראת חסירה אותו אבר הרי זו מותרת שאם לא תאמר כן נמצאת החסירה והנטולה אחת וכל אבר שנכר שאם נישל מותרת קל וחומר אם חסר כחול' ברייתה ולא נברא שהיא מותרת בהמה שנטלה האוס שלה וזאת בית הרחם או שנטלו הכליות הרי זו מותרת לפיכך אם נבראת ככוליא אחת או בשלש כליות מותרת וכן אם נקבה ככוליא מותרת אף על פי שהכוליא שניטלה או חסרה מותרת אם נמצאת קטנה ביותר והקטנה בדקה עד כפול ובגסה עד כעניב טרפה וכן אם לקחה ככוליא והוא שיעשה בשרה כבשר המת שהבאיש אתה ימים שאם תאחז במקצתו יתמסמם ויפול והגיע חלי זה עד הלכך שבתוך הכליא הרי זו טרפה וכן אם נמצאת ככוליא לחה אף על פי שאינה סרוחה או שנמצא בה מים עכודין או סרוחין הרי זו טרפה אבל אם נמצאו בה מים זכים הרי זו פותרת :

פרק תשיעי

פסיקה ביצד חוט השדרה שנפסק העור החפה את המוח טרפה ובלבד שיפסק רוב הקיפו אבל אם נסדק העור לארכו או ניקב מותרת וכן אם נשברה השדרה ולא נפס' החוט שלה או שנתמעך המוח שבתוך החוט ונתגנדר הואיל ועורו קיים הרי זו מותרת חסרך המוח ונשפך במים או כדונג שמים עד שימצא החוט כשטעמידו אינו עומד הרי זו טרפה ואם אינו יכול לעמוד בפני כבדו הרי זו ספק עד היכן חוט השדרה תחלתו כבחוץ לפולין שבתחלת העודף עד כוף פרשה שנייה שלא ישאר אחריה אלא פרשה שלישית הסמוכה לתחלת האליה ושליש פרשיות הן ואלו הן שלשה עצמות דבוקין זה בזה למטה מחליות של שדרה וחוט השדרה בעוף עד בין אנפיים אבל למטה כמקבצות אילו אין מנגוזין על החוט הנמשך לטם בין שנפס' עורו בין שנמרד המוח קדועה כיצד בשר החזפה את רוב הכרס והוא המקום כן הבטן שאם יקרע יצא הכרס אם נקרע בשר זה טרפה אף על פי שלא הגיע הקרע לכרס עד שנראת אלא כיון שנקרע רוב עובי הבשר הזה אוביטל טרפ' כמ' שיעוד הקרע בארכו אורך טפח ואם היה בהמה קטן ונקרע רוב אורך הבשר הזה החופה את הכרס

אע"פ שאין באורך הקרע טפח טרפה הואיל ונקרע רובה נקדר הבשר הזה בעגול או באורך אם היה יתר מכסל'ע והוא כרי שיכנס בו גרעני תמרה זו כיצד זו כדוחק הרי זו טרפה שאם ימתח קרע זה יעמוד על טפח בהמה שנפישט העור שעל ח כולל בין שנקרע ביד או בחולי ונמצא בשר בלא עור הרי זו טרפה וזו היא שנקראת גלודה ואם נשאר מן העור רוחב סלע על פני כל השדרה ורוחב סל' על הטיבור ורוחב סלע על ראשי איבריה הרי זו מותרת ואם נישל כרוחב סלע מעל כל פני השדר' או מעל הטבור או מעל ראשי איברים ושאר כל העוד קיים הרי זו ספק ויראה לי שמתירין אותה נפילה כיצד הרי שנפלה הבהמה ממקום גבוה שגובהו עשרה טפחים או יתר ונתרסק אבר מאיברו הרי זו טרפה וכיצד הוא הריסוק שיתרוצץ האבר ויהלם מתחת הנפילה עד שתפסד צורתו וחארו א'עפ שלא ניקב ולא נסדק ולא נשבר הרי זו טרפ' וכן אם הכה אותה באבן או במטה ורצץ אבר מאבריה טרפה באי זו אכרין אמרו באברים שבחלל הגוף בהמה שנפלה בן הגג אם הלכה אין חוששין לה ואם עמדה ולא הלכה חוששין לה קפצה מחמת עצמה אין חוששין לה הניחה למעלה ומצאה למטה אין חוששין לה שמא נפלה זכרים המנגוזין זה את זה אין חוששין להן • נפלו לארץ חוששין להן וכן בהמה שהיתה כגורת רגליה אין חוששין לה שמא נתרסקו אבריה או שמא נפסק החוט של שדרה גבכים שגונבין הטלאים ומשליכין אותן לאחרי הדיר אין חוששין להן כשוריסוק אבר' מפני שאין משליכין אותן אלא ככוונ' שלא ישתכרו ואם החזירו והשליכום לדיר מחמת יראה חוששין להן כחמת תשובה אין חוששין להן מפני שמתכוון לה להחזירם שלמי' וזהו בהשליכתן שוד שהרביצוה לשחט' אע"פ שנפל בפילה גדולה שיש לה קול בעת שמפילין אותו אין חוששין לו מפני שנועץ צפרניו ומתוחק עד שמגיע לארץ ובה הברמה על ראשה והלכה לה המכה כלפי זנבה או על זנבה והלכה לה כלפי ראשה ואפילו הכה אותה במטה על כל השדרה אין חוששין לה ואם יש במטה חליות חליות חוששין לה ואם הגיע ראש המטה למקצת השדרה חוששין לה וכן אם הכה לחובב השדרה חוששין לה עוף שנחבט על דבר קשה כגון כרי של חטים או קיפה של שקד' וכיוצ' בהן חוששין לריסוק אברים ואם נחבט על דבר רך כגון כסות כפילה והתכן והאפר וכיוצ' בהן אין חוששין לו נדבקו כנפד בדבק כשע' צידה ונתחב' אם בכנף אחד נאחז אין חוששין לו אם נאחו בשתי כנפיו ונתחב' כגופו חוששין לו נחבט על פני המים אם שט בלא קומתו כמטה למעלה לעומת המים אין חוששין לו אבל אם שט כמעלה למטה עם הלוך המים חוששין לו שמא המים הם המוליכין אותו ואם קדם לחבן או קט שמהלכין על גבי המים הרי זה שט מחמת עצמו ואין חוששין לו כל מקום שאמרנו אין חוששין לה מותר לשחוט מיד ואינו צריך לבחוק שמא נתרסק אבר וכל מקום שאמרנו חוששין לה אם שחטה צרי' לבוד כנגד כל החלל כילו מקודקד הראש עד הירך אם מצא בה טרפה מן הארפות שכנינו או שנתרסק אבר מן האיברי' שבפניו ונפסדה צורתו הרי זו טרפה אפילו נתרסק אבר מן האברי' שאם נישל כשרה כגון שחול' וכליות הרי זו טרפה חוץ מבית הרחם שאם נתרסק הרי זו מותרת והסימנין אינן צריכין בדיקה בכאן שאין הנפילה ממעכת אהן נפלה מן הגג ולא עמדה אסד לשח' אותה עד שחשהה מעת לעת ואם שחט' בתוך זמן זה הרי זו טרפה וכששחט' אותה אחר מעת לעת צריכ' בדיקה כמו שבארנו וכן מי שדדס ברגל על העקף או שדרסתו בהמה כף נ :

ריאה שנמצא נקובה במקום שיד הטבח כמשמשת מותרת וחלין
 בידו ואמרין מיד וטבח ניקבה אחר השחיטה נמצא הנקב
 במקו אחר ואין יודע אם קודם שחיטה או אחר שחיטה נקבין
 בה נקב אחר ומדכין כשם שעושים בבני מעים ואין מדכין
 מריאת של בהמה דקה לריאה של בהמה גסה אלא מדקה לדקה
 ומנכה לגסה נמצ' הנקב באחד כן האבעבועו' הרי זו טרפה ואין
 אומרין נקוב אבעבוע אחר ונערך שאין הדבר ניכר מחט
 שנמצאת בריאה נופחין אותה אם לא יצא כמנה רוח בידע' שזאת
 המחט דרך סכפונות נכנסה ולא נקבה ואם נתחתכה הריא' קודם
 נפיתה ונמצאת בה המחט הרי זו אסורה שהדבר קרוב שנקבה
 כשנכנסה תולעת שהיתה בריאה ונקבה ויצאה והרי הריא' נקובה
 בתולעת הרי זו מותר וזקתה שאחר שחיטה תיקוב ותצא יש
 שם מראית שאם נשתנה מראה האבר לאתו המראה הרע הרי
 הוא כנקוב שאותו הבשר שנשתנה מראו' למראה זה כמת הוא
 חזק ובאלו אותו הבשר ונהפך עינו אינו בעיר וכן הוא אומר
 ומדות בשר הי בשאת וביום הראות בו כשר חי ככלל
 שיאר הבשר שנשתנה אינו חי ריאה שנשתנה מריאה בין
 מראה כולה בין מראה מקצתה אם נשתנית למראה המותר אפי'
 נשתנית כולה מותרת ואם נשתנה למראה האסור אפי' כל שהוא
 טרפה שדמראת האסור כנקב הוא חזק כמו שבארנו וחמש
 מראות אסורות יש בריאה ואלו הן שדורה כדיו או דוקה בעין
 כזאת או כעין חלמון כיצה או כעין חרע או כמראה
 הבשר וחרע הוא הצבע שצבעין בו הבגדים והוא דומה
 לשיערות אדומות בעט ונוטות לדוקה נמצאת כעין חרית
 של דקל אסרין אותה מספק שזה קרוב למראה האסור וכל
 המראות האלו אין אסרין בהם עד שנופחין אותה ומכרס בה
 בידו אם נשתנית למראה המותר מותרת ואם עכרה בעיניה
 אסורה ארבע מראות מותרות יש בה ואלו הן שדורה
 ככוחל או ירוקה כחציר או אדומה או כמראה הנכד
 ואפילו היתה ודיאה כולה טלאים טלאים נקדוהו נקדוהו כארבע
 מראות אלו הרי זו מותרת עוף שנפל לאד והדריק לבו או
 כבדו או קרקבנו או שהאדיבו המעים שלו ככל שוא הרי זו
 טרפה שכל הדריק' שהאדיבו או האדומים שהדריקו מחמת האד
 בעף דרי הן כבי שיטלו וטרפה והוא שיעמדו במראה זה
 אחד ששליק אותן מעט ומכרסין בהן כל עוף שנמצאת
 הכבד שלו כמראה בני מעים או שנשתנה שאר בני מעים ועמד
 בשינוין אחד שליקה ומריסה כמו שבארנו ביודע שנפל לאור
 ונחמרו בני מעיו וטרפה ולא עוד אלא בני מעים של עוף
 שלא נמצא בהם שינוי וכשנשליקו נשתנו והדריקו האדומי' כידוע
 שנפל לאד ונחמרו בני מעיו וטרפה וכן הושט שנמצא
 העור החיצון שלו לבן והפנימי אדום כן בעוף בין בבהמה הרי
 הוא כאלו אינו וטרפה :

פרק שמיני

חסירה כיצד שני איברים הן שאם חסר ממנינם טרפה ואלו הן
 הריאה והדגל'ס וחמש אונות יש לריאה כשיתלה אהיה אדם בידו
 לפני הריאה כנגד פניו שלשה מן הימין ושנים מן השמאל וכיצד
 ימין מכנה כמו אוין קטנה ואיכה כיצד האונות ויש לה כמו כים
 בפני עצמה והיא בחוף הכים ואחין זו קטנה היא הנקרא וורדא
 כפני שהיא דומה לוורד ואינה מן המנין לפיכך אם לא
 נמצאת החדד מותרת שכך היא דומה יש בהמת תביצא בהם יש
 בהמו' לא תביצא כים ואם נמצאת נקובה אע"פ שהכים שלה סתם
 את הנקב הרי זו טרפה חסר מנין האונות ונמצאת אהיה כן

השמאל או שתיים מן הימין טרפה ואם נמצאו שתיים בימין
 וזאת הוורדא הרי זו מותרת נתחלפו האונות ונמצאו שלש מן
 שמאל ושתי מן הימין בלא וורד או שהיה החדד עם השלש מנין
 שמאל הרי זו טרפה שהיא חסרה כיצד הימין בתוספת האונות
 בכניינם אם היתה האון היתירה בעד האונות או כחפני הריאה
 שהוא עומת הלב מתורת ואם היתה על גבה שהוא לעומת העליות
 הרי זו טרפה שהיתה כחסר והוא שתורה כמו עלה של חום אבל
 פחות מזה אינה אהין ומותרת אהין שנמצאת דבוקה בתורה
 הסמוכה לה מתרת ואם נסמכו שלא על הסדר כגון שנמסכה
 ראשונה לשלישית טרפה נמצאו שתי האונות כאיכה אהיה ואין
 נראית כשתי דבוקות אם היה ביניהן כמו עלה ההודם בין בעיקרון
 בין באמצעין בין בסופן כדי שיזכר שהן שתיים דבוקה מותרת
 ואם לאו הרי זו חסירה וטרפה נמצאת כולה שתי ערות ואי' לה
 חיתך אונות טרפה וכן אם חסר גוף הריאה אע"פ שהיא נקבה
 הרי זו במי שחסר מנין האונות וטרפה לפיכך אם נמצא כמנה
 מקום יבש עד שיפרך בצפורן הרי זה חסר וטרפה ואפילו היה
 כל שהוא ריאה שנמצאת נפוחה כמו עיקר חרות של דקל
 אסרין אותה מספק שזו תוספת משונה בגופה ושכא תוספת
 כגוף כחסרון כמו שאמר במנין הבהמה שפחה הריאה עד
 שצמקה הריאה שלה וקרבה להיות יבשה אם פחדה בידו שמים
 כגון ששמעה קול רעם או ראת' זיקים וכיוצא בזה מותרת ואם
 פחדה בידו אדם כגון ששחט לפניה בהמה אחרת וכיוצא בזה
 הרי זו חסרה וטרפה כיצד בודקין אותה משיבין את הריאה
 בכים בעת לעת אם היה זמן הקוד משיבין אותה בכים פוטרין
 וככלי שאין הכים מתבצין כגבו ונחלים כדי שלא יצטנו במורה
 ואם היה זמן ההוס משיבין אותה בכים צונן בכלי שמים
 בתבצין כגבו כדי שישארו קרים אם חזרה לברייתה הרי זו ביד
 שמים ומותרת ואם לא חזרה בידו אדם היא וטרפה בהמה
 שהיתה חסרה רגל בתחלה ברייתה טרפה וכן אם היתה יתרה רגל
 שכל היתר כחסר הוא אבל אם החלה שלש ידים או יר אהיה
 מתרת לפיכך אם נחתך היד שלה מתרת נחתך הרגל כן
 הארכובה ולבעלה טרפה כן הארכובה ולבשה מתרת באי זו
 ארכובה אמה בארכובה שהוא סוף הירך חסרון לטוף נשבר
 העצם לבעלה כן הארכובה אם יצא כולו או רובו להין הרי זו
 כמו שנחתך ונפל וטרפ' ואם היה הבשר או העיר דופר הוב עבד
 ורוב הקיפו של עצם שנשבר הרי זו מותרת ואפילו נפל מקצת
 העצם שנשבר וחלץ לו גידים ורכים אינן חשובין כבשר
 צומת הגידין הן בבהמה ובחיה לבעלה כן העקב במקום שהיון
 בו הטכחים הבהמה והן שלשה גידים לבנים אחד עבה ושנים
 דקים ומכוסים שיתחל והן קשין ולבנים עד שיכור הל' כן כן
 ויתחלל' לתאם ולהתרכך הוא צומת הגידין והוא באורך כש
 עיטה אצבעות בשח' ומנין גידים אלו בעוף ששה עשר גידין
 תחלתן מן העצם של מטה מאצבע יתירה עד כוף ורגל שהוא
 קטקשים קטקשים בהמה שנחתכו רגליה במקום צומת
 הגידין טרפה ואל תתמה ותאמר כיצד תחתך לבעלה כיצמת
 הגידים והיא מתרת עד שתחתך לבעלה כן הארכובה העליונה
 כמו שבארנו ואם נחתך למטה כיצמת הגידין אסורה
 שכטרפות תחתך מבאן ותורה ומכאן ותמתולא נאסרה בהמה זו
 כפני שהיא חתוכת רגל במקום זה אלא כפני שנחתכו הגידין
 שחתכתן ככלל הטרפות כמו שיתבאר נטלה כיצד
 שלשה איברים הן שאם נטלו טרפה ואף על פי שאין בהן דין
 נקב ולא דין חסרון ואלו הן צומת הגידין והכבד והדי העליון

ומעבדין אתו ואינו דוד למעשהו עד שילך למקום שאין מכיר
אתו ויהי אביד בדבר השב או יוציא שרף לעצמו כדבר השב :

פרק אחד עשר

כל בהמה או עוף שנולד ברוך ספק טרפה כשרפות אלו כגון
בהמה שנפלה ולא הולכה או שנדרסה בידי חיה ואין ידוע אם
הוא בשר כנגד בני מעים או לא האדים או שנחכסה גולגולת
ואין ידוע אם חובה או מיעוטה וכיוצא בדברים אלו אם היה זכר
ושהו יב חודש הרי זו בחוקת שלימה כשאר כל הבהמות ואם
היתה נקבה עד שתלד ובעוף בזכר עד יב חודש ונקבה עד
שתלד כל הבעים של טענה הראשונה וטענה שנייה וחלד
ואסור למכור ספק טרפה זו וביציהם לגוי בתוך זמן זה שמה
ימסנה לישראל כל בדכה חיה ועוף בחוקת בריאים הם
ואין חששין לחם שמה יש בהן טרפה לפיכך כשישחטו שחיטה
כשרה אינן צריכין בדיקה שמה יש בהן אחת מן הטרפות אלא
הרי הן בחוקת הדר עד שילד להן דבר שחששין לו ואחד כך
בדוקן על אותו דבר בלבד כיצד כגון שנשמש הגף של עוף
בדוקן את הריאה שמה ניקבה נפלה הבהמה בדוקן אותה שמה
מתקין איברה נתרצץ עצם הראש בדוקן קרום של כוח שמה
ניקב ובה אותה קרין או נדק בה חץ או חמה וכיוצא בהן ונגנם
לחללה חששין לה הצריכה בדיקה כנגד כל החלל שמה ניקב
אחד מן האברים שתטרף כנקיבתן וכן כל כיוצא בזה לפיכך
ריאה שהעלתה צמחין או שנכצא סדמת כמו חשין תלחין כמנת
חלחון או ללב או לטרפש הכבד חששין לה שמה ניקבה וצריכין
בדיקה וכן אם נמצא בה אבעבע מלא לחה

חששין שמה נקב סיכופן שתחתי וצריכה בדיקה
כן הדין היה על דרך זו שאם נמצאת הריאה תלדיה בסדמת
כמו חשין אם היה מן האדם של ריאה ולחון או שהיו ללב או
לטרפש הכבד שחזקין את הסדמא וכיוצא את הריאה ונפוחין
אותה בפסדן אם נמצאת נקובה טרפה האם לא נתבעבע המי
הרי היא שלימה בכל נקב ומותרת וסדמא זו לא היתה במקום
נקב או שמה ניקב קרום העליון בלבד וכעולם לא ראינו מי
שהודה כך ולא טמעהו מקום שעושים בו כך ואעפ טאלו הן
הדברי הנראין מדברי חכמי התלמוד והבגה הפסדו בישראל
כך הוא כששחטין את הבהמה או את הוזה קודעין את הטרפש
של כבד ובדוקין את הריאה במקומה אם לא נמצאת תלדיה
בסדמא או שנמצא סדמא בין און מאחזי הריאה חלבד שבמקל
כיצעה בין בשר שבין הצלעות בין בשר שבחזה או שנמצאת
סדמא מאון לאון על הסדר או מן האדם לאון חסמכה לה ורי
אלו בחזקין אותה ואם נמצא חשש יוצא מן האדם של ריאה לאזה
מקום שימשך ואפילו היה כחוש והערה אסורין אותה וכן אם
היה מן הריאה חשש משך ללב או לטרפש הכבד או לכיס הלב
או לחודא בין שהיה החוש מן האדם של ריאה בין שהיה מן האון
ואפילו היה כחוש והערה אסורין אותה וכן חודא שנמצאת
דבוקה בכיסה או חוש יוצא ממנה לכיסה אסורין אותה חוש
יוצא מאון לאון שלא על הסדר אסורין אותה יש בקומת
שמנהגן אם מצאו סדמא מן האון לבשר ולעצם שכצלעות
והסדמא דבוקה בשתייה אסורין אותה חבא כרי מן האסורין
ואי מן המתדין ומיעט בקומת מתדין אפילו לדיקה בעצם
לבדו ואני אסור ויש מקומות שנופחין הריאה שמה יש בה
נקב רוב המקומות אין נופחין שדאי לא מלד דבר שגדס לחשש
ומעולם לא נפגעו ריאה בסגור ובמערב אלא אם נולד לו
דבר שחששין לו ודברים האלו מלן אינן על פי הדין אלא על

פי המנהג כמו שבארנו ומעולם לא שמענו בני שבדק עוף אלא
אם נולד לו חשש מי ששחט את דבהה וקרע תהבטן
וקדם שיבדק את הריאה בא כלב או גוי ונטל את הריאה וחלד
לו והרי זה מותרת ואין אכיל שמה נקובה היתה או שמה דבוקה
היתה שאין בחזקין אסור אלא דרי זו בחוקת הדר עד שילדע
במה נטרפה וכשם שאין חששין לקרום מוח השדורה וכיוצא
בהן כך לא נחוש לריאה שאבדה ואין כזה מנהג שדבר שאינו
מצוי אין בו כנהג בא הגוי או הישראל ויוצא הריאה קודם
שתבדק והרי היא קיימת כפוחין אותה ויעפ שאין אנו יודעין
אם היו שם צמחין או לא היו כפני פשט הכנוג יש בקומת
שמה נמצאו סדמות גדולות כן הריאה אעפ שאין דבוקה לא
לחפן ולא למקום אחד אסורין אותה ודבר זה הפסד גדול הוא
ואיבוד ממון לישראל ומעולם לא נהגו זה לא בערפת ולא בספרד
ולא נשמע זה במערב ואין ראוי לנהג כמנהג זה אלא נופחין
אותה בלבד אם נמצאת שלימה כן הנקב הרי זו מותרת :

פרק שנים עשר

השוחט אותו ואת בנו ביזם אחד הבשר כותר באכילה והשוחט
לוקה שנא אותו ואת בנו לא תשחטו ביזם אחד ואינו לוקה אלא
על שחיטת האחרון לפיכך אם שחט אחד נשנידן וכא רכיד
ושחט את השני חבד לוקה איסור אותו ואת בנו נוגג בכל זמן
ובכל מקום בחלחין ובמקודשין בין קדשים הנאכלין בין קדשים
שאין נאכלין לפיכך הראשון ששחט בעדה השני בדין או
הראשון בחוץ והשני בעדה בין שהיו שניה דלן או שניין
קדשים בין שהיה אחד כהן חלחין ואחד קדש זה ששחט אחרון
לוקה משום אותו ואת בנו אין איסור אותו ואת בנו אלא
בשחיטה בלבד שנא לא תשחט בשחיטת שתיון הוא האיסור
אבל אם ניחד הראשון או נהגבל כידו מותר לשחט השני וכן
אם שחט הראשון וניחד השני או נתגבל בידו פטור חרש
שחט וקטן ששחט בינם לבין עצמן את הראשון כותר לשחוט
שני אחריו לפי שאין שחיטתן כשדה הנחט את הראשון והרי
הוא ספק נבילה אסור לשחט השני ואם שחט אינו לוק שחיטת
שאינה ראויה לאכילה שמה שחיטה לפיכך הראשון ששחט חלחין
בעודה או טרפה או טור הנסקל ועגלה ערופה ופרה אדומה
או ששחט לעבודה זרה וכא האחרון ושחט את השני לוקה וכן אם
שחט הראשון את האחד וכא האחרון ושחט את השני חרי הוא
חלחין בעודה או טור הנסקל או עגלה ערופה ופרה אדומה
ודי זה לוקה שחטו לעז פטור משום אותו ואת בנו שהרי נרמייב
בנפשו ואם חתרו בו משום אותו ואת בנו ולא חתרו בו משום
עז לוקה אין איסור אותו ואת בנו נהג אלא בהכרח בהחיה
בלבד שנאמר ויחד או שיה אותו ואת בנו לא השחינו ביתם
אחד ונהג בכלאים כיצד צבי שבא על העז ושחט העז ואת
בנה לוקה אבל העז שבא על הצביה אסור לשחט אותה האת
בנה ואם שחט אינו לוקה פרה ובנה אסרה חדה לא יציה
וכנה היתה בת הצביה הזאת נקבה וילד בין ושחט את
הנקבה בת הצביה האת בנה לוקה וכן כלאים הבא מבין
כבש ומצי עז בין מבבש עם העז בין מעז עם דבכשה לוקה
משום אותו ואת בנו כותר לשחט את הבהמה יחד
ירך אבן הוא ואם יצא העזכר זה אחד שחטה ודברים על בני
קרקע אין שחטין אותו ביזם אחד ואם שחט אינו לוקה אסור
אותו ואת בנו נהג כנקבות שיה בנה חרש ואם נחט חרש
שחט אביו אין שחטין שנידן ביזם אחד כן

או שטרפו לכותל והרי הוא מפרסם משהיו אותו בעת לעת ואחר כך שוחטין אותו וכודקין אותו כדרך שבארנו סיכנים שנידלדלו רובן טרפה ואפילו שלא מחמת נפילה וכן אם נתקפלו שהרי אינן ראויין לשהייה אבל אם נתפרק רוב תרבץ הושט מן הלחי הרי זו מותרת שאין התרבץ ראוי לשהייה כמו שבארנו

פרק עשרי

שבחה כיצד הוא שנשתברו רוב צלעותיה וצלעו הכהמה הן אחת עשרה מכאן ואחת עשרה מכאן נשתברו שש מכאן ושש מכאן או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן טרפה והוא שנשתברו מחצית של בול השדדה נשתברו שש מכאן ושש מכאן אם היו צלעות גדולות שיש בהן כוח טרפה ואם לאו אעפ"י שהן רוב ואעפ"י שנשתברו כלפי השדדה כוונת וכן אם נעקרו רוב צלעותיה טרפה ואם נעקרה אפילו צלע אחת וחצי חליתיה עמה שהצלע תקועה בה הרי זו טרפה וכן אם נעקרה מן השדדה חלילי אחת אפילו היתה מן החליות של כטה כן הבטלים שאין בהן צלעות הרי זו טרפה בתנה שנסמט הדרך שלה מעיקרו ויצא מן הכף שלו אם נתעכל ניבז והן היתרות שבועם הכף שיוצא על העצם הזכר ואחזות אותו הרי זו טרפה ואם לא נתעכל כוונת וכן בעוף אם נשכט ירכו טרפה נשמט כנפו מעיקרו וחשטין שמא ניקבה הריאה שלו ולפיכך בודקין אותה ואחר כך יאכל ובהמה שנשמטה ידה מעיקרה מותרת ואין וחשטין לה גולגולת בדכה או חיה שנכל כמנה כסלע אעפ"י שלא ניקב הקרום נרפה ואם ניקבו נקבים שיש בהן חסרון כולן מצטרפין לכסלע וכן גולגולת שנחבס רוב גובהה ורוב הקיפה טרפה אעפ"י שהקרום שלם ולא חסר מכנה כלום נחבס רוב גובהה והרי רוב הקיפה קיים או שנחבס רוב הקיפה והרי רוב גובהה קיים הרי זו טרפה ודאה לי שאסדין אותה עוף של מים כגון אוחים אם ניקב עצם גולגולתו אעפ"י שלא ניקב קרום של מוח טרפ' כפזי שקדמורד עוף היבשה שהבתו חלדה על ראשו או שניגף באבן או בעץ בניח ידו בצד הנקב ונועץ או כבנים ידו לתוך פיו וחתך למעלה אם יצא הבחן מן הנקב בידע שנקב הקרום וטרפה ואם לאו מותר בהמה שאחזה דם או שהיתה מעושנת או מצוננת או שאכלה סם שהודג בהמה או שנת מים הרעים הרי זו מותרת אכלה סם שהודג את האדם או שנשכה נחש וכיצא בו נותרת משום טרפה ואסורה בפני סכנת נפשות נמצאו כל הטרפות המנויות כשיפרטג ואיפשר שימצאו בהמה ודחה שבעים ואלו הן על הסדר שנתבאר בודקו זה

א' זדוסה:	ב' ניקב תרבץ החשט:
ג' ניקב קרום של מוח:	ד' נחבסם הבחן עצמו:
ה' ניקב הלב עצמו לבית חללו:	ו' ניקב קנה הלב:
ז' ניקבה הגדה:	ח' ניקבו קני הכבד:
ט' ניקבה הקיבה:	י' ניקב הכרס:
יא' ניקב הכסס:	יב' ניקב בית הבוסת:
יג' ניקבו מעיה:	יד' יצאו המעי' לחץ ונהפכו:
טו' ניקב השחל בעכו:	טז' חסרה הגרה:
יז' נמצאו שתי כיות:	יח' חסרה הקיבה:
יט' נמצאו שתי קיבות:	כ' חסר הכרס:
כ' נמצאו שני כרסים:	כב' חסר הכסס:
כג' נמצאו שני כססים:	כד' חסר בית הבוסת:
כה' נמצאו שני בתי הבוסת:	כו' חסר אחד מן המעים:
כז' נמצאו שני מעים:	כח' ניקבה הריאה:
כט' ניקב הקנה וכמה במקום שאינו ראוי לשחוט:	

ל' ניקב סיכפון נסיכפוני ריאה אפילו לחבירו:	לא' נאטס מקום מן הריאה:
לב' ניומוק סיכפון מסמפוני ריאה:	לג' נמצאת לחה סרוחה בריאה:
לד' נמצאו בה מים כרוחים:	לה' נמצאו בה מים עכורין אף על פי שלא הסריחו:
לו' נתמססה הריאה:	לז' נשתנו כראיה:
לח' נהפך הושט במראו:	מ' לט חסרה הריאה ממנין האונות נהחלפו האונות:
מא' והתירו האונות כגבה:	מב' נסמכה אינה לאונה שלא כסדרן:
מג' נמצאת הריאה בלא חיתוך אוננים:	מד' חסר מקצת הריאה:
מה' יבש מקצת גופה:	מו' נמצאת הריאה נפוחה ועומדת:
מז' צמקה הריאה בפחד אדם:	מח' חסר הרגל בין כתולת בריתו בין ושנתך:
מט' או שהיתה יתידה רגל:	נ' נטלה צמח הגידין:
נב' נטלה לחי העליון:	נג' כוליא שהקטינה ביותו:
נד' כוליא שלקחה:	נז' כוליא שנמצאו בה מים סרוחים אף על פי שאינן סרוחים:
נו' כוליא שנמצאו בה מים סרוחים:	נח' נפסק חוט השדדה נמדך מוח חוט השדדה ונתמססם:
נט' נקרע רוב הבשר החופה את הכרס:	ס' נגלד העוד שעליה:
סא' נדלדלו הסיכפון:	סב' נתרסקו איברי כנפיה:
סג' נעקרו חב צלעותיה:	סד' נשתברו רוב צלעותיה:
סז' נעקרה צלע אחת בחלייתה:	סח' נשכט הירך מעיקרו:
סט' חסרה הגולגולת כסלע:	
ע' נחבס רוב הגולגולת ונרדחץ:	

אלו השבעים ואלו שאינן את הכהמה ואת חזיה משום טרפה כבר נתבאר כל אחד מהן ומשפטו וכל שאיפשר שיימצאו בעוף באיברין המצויין לעוף כבהמה דינו בכחב' ובעוף אחד הוא חץ במטרפות שבכוליא ושבתחיל ושכאונות הריאה בפני שהעוף אין לו חיתוך אונות כבהמה ואם ימצא אין לו כנף ידוע ושחל העוף עגול כמו עינב ואינו כשחל בהמה וטרפות שבכוליא ושבתחיל לא כנו אותן כבהמה כדי שיהיה כנגון בעוף ולפיכך לא נתנו לכוליא שהקטינה שיעוד בעוף וכן כל כוזב' ושהי טרפות יש בעוף יהר על הכהמה ואף על פי שיש לה אותן האיברים ואלו הן עוף שנשתנו כראה בני מעיו ככח האד וקוף רמים שניקב עצם ראשו ואין להוסיף על טרפות אלו כלל שכל שאדע לברמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שכנו רבמי' ודחה הראשונות והסמיכו עליהן כבתי דיני ישראל איפשר שתחיה ואפי' נודע לנו מדרך הדפואה שאין סופה לחיות וכן אלו שכנו ואכזו שהן טרפה אעפ"י שידאה בודקי הרגואת שבידינו שמקצתן אין ממיתין ואיפשר שתחיה בהן אין לך אלא מה שכנו חכמים שכל על פי התורה אשר יורוך כל טבח שהוא יודע הטרפות האלו והרי הוא בחוקת כשרות כותר לו לשחוט ולבודק לעצמו ולמכור ואין בזה חשש שיעד אחד נאמן באיסורין בין יש לי הגייה בעדות בין אין לו הגייה בעדותו וכבר בארנו שאין לזקתין כשר כטבח ששחטו ובחוק לעצמו בחוצה לארץ או בארץ ישר' בזמן הזה אלא אם כן היה מוכחה ואם יצאת טרפה מתחת ידו כגידן אותו

זה הוא פרטן : א' שישפור מוצא שפתיו רעשה כמו
שנדר : ב' שלא יחל דברו : ג' שיופר הנדר או
השבועה חה הוא דין הפרת בדרל המפורש בתורה שבכתב

הלכות גזירות

יש בכללן עשר מצות שתי מצות עשה ושבעה מצות לא תעשה
זה הוא פרטן א' שיגדל הנזיר פרע :
ב' שלא יגלח שערו כל ימי נזרו :
ג' שלא ישתה הנזיר יין ולא תערובת יין ואפי' חומץ שלהן
ד' שלא יאכל ענבים לחים : ה' שלא יאכל צימוקים :
ו' שלא יאכל חרצנים : ז' שלא יאכל זגן :
ח' שלא יכנס לאהל המת : ט' שלא ישא למתים
י' שלא יגלח על הקרבנות כשישלים מדרותו או כשיטמא

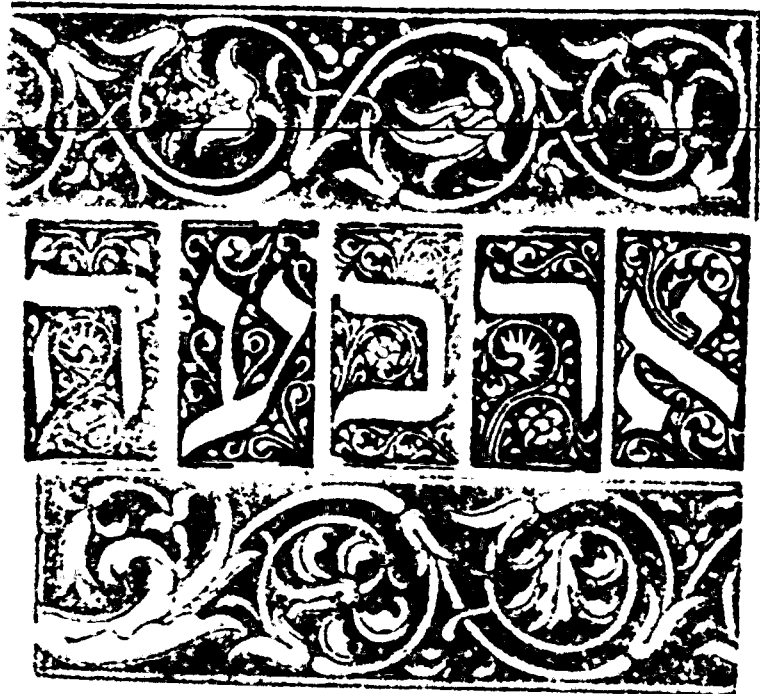
הלכות ערכין וחרמין

יש בכללן שבע מצות המש מצות עשה ושתיים מצות לא
תעשה זה הוא פרטן א' לזון בערכי אדם באחד מפירוש
בתורה חה הוא דין ערכי אדם ב' דין ערכי בהמה :
ג' דין ערכי בתים : ד' דין ערכי שדות :
ה' דין מחרים נכסיו : ו' שלא ימכור זרם :
ז' שלא יגאל זרם : נמצאו כל המצות הנכללו בספר הזה
כה' : בהם מצות עשה ושו' מצות לא תעשה :

הלכות שבועות

יש בכללן חמש מצות אחת מצות עשה וארבע מצות לא
תעשה זה הוא פרטן :
א' שלא לישבע בשמו לשקר ב' שלא לישא שמו לשוא :
ג' שלא לכפור בפקדון ד' שלא לישבע על כפירת כמון
ה' לישבע בשמו באמת וכיאר מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

מיני שבועות הן שבועות ביטול ושבועות שיה ושבועות הפקדון
ושבועות העדות שבועות ביטול הוא שכלהרה איגפיש כי תשבע
לבטא בשפתים להדע או להטיב והוא נחלקת לארבעה חלקים
שנים להבא ושתי לשעבר כגון שנשבע על דבר שענה שנעשה
או שלא נעשה ועל דבר שעתד להיות שיעשה ושלא כף ד

במה מכללי נכסין בסדי ובנכסים בזבל דק ובחול דק שאין החצר
צריך לבותשו ובשחיקת אכנים וחרשים ובנעורת של פשתן
וקה ובנסורת חרשים דקה ובלבינה וחרסית ומגופה שכתטה
שכל אלו מין עפר הן אבל אם כפה עליו סל או כסו באבנים
אין זה כיסוי שנאמר בעפר לפיכך אין מבכים בזבל גם וחול גם
וקמה וסדין ומורסן ושחיקת כלי בתכות לפי שאין אלו מין
עפר ורין משחיקת הזהב בלכוד שמכסין בהם מפני שנקרא עפר
שנעפרות זהב לו ואומ' עד אשר דק לעפר מכסין בשיחור והוא
פוח הכבשן ובכחול ובנקרת הפסילין ובאפר בין אפר עצים בין
אפר בגדים אפילו אפר כשר שבשרף שהרי כתיב מעפר טריפת
וחטאת וכותר לכסות בעפר עיר הנדחת השוחט צריך ליתן
עפר למטה ואחר כך ישוחט בו ואחר כך יכסה בעפר אבל לא
ישוחט בכלי יכסה בעפר ומי ששוחט הוא יכסה שנא' וכסהו בעפר
ואם לא כסהו וראהו אחר חייב לכסו שזה מצוה בפני עצמו ואינה
תלויה בשוחט לבד וכשמכסין לא יכסה כרגלו אלא בידו או
בסכין או בכלי כדי שלא ינהוג בו מנהג בויזן יהיו מצות בוזות
עליו שאין חבבוד לעצמן של מצות אלא למי שצוה בהן ברוך
הוא והעילנו בלמשש' בחדשך וערך אתם נר ליישר
המעקשים ואר ליהדות נתיבות היושר וכן הוא אומר נר
לרגלי דבריך ואר לתתיבתי בריך רחמנא דסייען :

**נגמר ספר חמישי
והוא ספר קדושה**

ובנין פרקי שלשה וחמשים

הלכות איסורי באה שנים ועשרים פרקים
הלכות מאכלות אסורות שבעה עשר פרקים
הלכות שחיטה ארבעה עשר פרקים
ברך ממן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה

נדבת פירגה נא ה' ומשפטך למדני

**ספר ששי
והוא ספר הפלאה**

הלכות ארבע הן סידורן הלכות שבועות
הלכות נדרים הלכות גזירות הלכות ערכין וחרמים

הלכות שבועות

יש בכללן חמש מצות אחת מצות עשה וארבע מצות לא
תעשה זה הוא פרטן :
ב' שלא לישא שמו לשוא ג' שלא לכפור בפקדון
ד' שלא לישבע על כפירת כמון ה' לישבע בשמו באמת

הלכות נדרים

יש בכללן שלש מצות שתי מצות עשה ואחת מצות לא תעשה

ואם שחט אינו לוקה שהדבר ספק אם נהוג ביכרים או אינו נהוג
השוואת את הפרה ואחר כך שחט שני בניה לוקה שתי מלקיות
שחט את בניה ואחר כך שחט היא לוקה אחת שחטה ואת
בונה ואת בן בתה לוקה שתי שחטה ואת בן בתה ואחר כך שחט
את הבת לוקה אחת בין היא בין אחר שנים של קדו שתי
בהנלוה ים זה הבת ובאו לדין זה שלקח ראשו ישחוט ראשו
והשני לתן למור ואם קדם השני ושחט זכה וכתן הראשון
עד למור בארבעה פרקים בשנה המופר בהמה לחכירו צריך
להודיעו ולומר לו כבר מכרתי אמה או בתה לאחר לשחוט כדי
שיכתין זה האחרון ולא ישחוט עד למור ואלו דין ערב יום טוב
האחרון של חג ערב יום טוב הראשון של פסח וערב עצרת
וערב ראש השנה בראי כראיה זה שלקח באחרונה נחפז לקנות
וחיה בסוף היום שהקתו שהוא שחט עתה אבל אם היה רוח
ביום אינו צריך להודיעו שמה לא ישחט אלא למור והמכור את
האם לחתן חבת לבלה צריך להודיעו שדאי ביום אחד שחטין
וכן כל כיצא בה יום אחד האומר באותו ואת בנו היום הולך
אחר הלידה כיצד ודי ששחט ראשון בתחלת ליל רביעי לא
ישחט השני עד חזלת ליל חמישי וכן אם שחט הראשון בסוף
יום רביעי קודם בין השמשות שחט השני בתחלת ליל חמישי
שחט הראשון בין השמשות של ליל חמישי לא ישחט השני עד
ליל ששי ואם שחט ביום חמישי אינו לוקה

פרק שלשה עשר

הלוקה אם על הבנים ושחטה הבשר כחך באבלה לוקה על
שחיטת האם שנ לא תקח האם על הבנים וכן אם מתה קודם
שישלחה לוקה ואם שלחה אחר שלקחה פטר וכן כל כצאת
לא תעשה שניתקה לעשה חייב לקיים עשה שבה ואם לא קיים
לוקה בא אחד וחטף האם בידו ושלחה או שכרחה מתחת ידו
שלא מדעתו לוקה שנ שלח תשלח עד שישלח מעצמו הרי לא
קיים עשה שבה כגל אם על הבנים וקצין א פיה כדי שלא
תטוף ושלחה כבין אתי סבת כרדות ומשהה אותה אצל עד
שיגדלו כנפיה ומשלחה ואם מתה קודם לנה ובכרחה ואכרחה לוקה
שהרי לא קיים עשה שבה וכיצד כשלח האם אחו בכנפיה
וכפריחה שלחה וחרחה ושלחה חחרחה אפילו ארבעה חמשה
פעמים חייב לשלח שנ שלח תשלח האמר הריני נוטל את
האם וכשלח את הבנים חייב לשלח את האם שנ שלח תשלח את
האם לקח את הבנים והחזיר לקן ואחר כך חזרה האם עליהן
פלו כלשלח שלח את האם חזר ועד אותה הרי זה פותר לא
אסרה תורה אלא לעזר אותה והיא אינה יכולה לפרוח בשביל
הבנים שהיא כרופת עליהן שלא ילקח שנאם האם רוכצת על
האפרוחים אבל אם חזיאה מתחת ידו חזר עד אותה כחך
שלח האם אינו נהוג אלא בעוף שהרי שאינו כחמן כגון ימי
סוכן ועלייה ועופה שקננו כפרים שני יקרא אבל המזמן
כגון אחין ותרנגולין וינים שקננו בבית אינו חייב לשלח הח
אפרוחין מפרוחין שאינו צריכי לאבן או ביצי כחרות אינו חייב
לשלח והו האפרוחין טרפה חרי אלו כביצים מרדות ופטר
כלשלח זכר שבצאו חבין על הקן פטר כלשלח עוף כבא
חבין על ביצי עוף טהור או עוף פתור חבין על ביצי עוף
טמא פטר כלשלח היתה רוכצת על ביצים שאינן כינה והן
ט ירין הרי זה בשלח ואם לא שלח אינו לוקה היתה האם טרפה
חייב לשלחה שחט מקצה סוכין בתוך הקן קודם שיקחנה
חייב לשלח ואם לא שלח אינו לוקה והיתה בעופפת אם

כנפיה נתעמת בקן חייב לשלח ואם לאו פטר כלשלח הרי
או כנפיה חרצת בין כנפיה ובין הקן הרי זה משלח ואם לא שלח
אינו לוקה הרי שני סודר ביצים וכנפיה נתעמת בסודר העלין או
שהית רוכצת על ביצים כחרות ותתעיהן ביצים יפות או שהיתה
אם על גבי אם או שהיה הזכר על הקן והאם על הזכר הרי זה לא
יקח ואם לקח שלח ואם לא שלח אינו לוקה היתה יושבה בין
האפרוחים או בין הביצים ואינה נוגעת בהן פטר כלשלח וכן
אם היתה כצד הקן וכנפיה נתעמת בקן מצדו פטר כלשלח
היה על שני בדי אלו הקן ביניהן רוחין כל שאילו ינטלו הבדן
תפול על הקן חייב לשלח היתה רוכצת על אפרוח אחד או על
ביצה אחת חייב לשלח והוצא קן על פני המים או על גבי
בעלי חיים חייב לשלח לא נאמר אפרוחים או ביצים ולא נאמר
בכל עץ או על הארץ אלא שדבר הכתוב בהווה אסור לזכות
בביצים כל זמן שהאם רוכצת עליהן לפיכך אפילו היתה רוכצת
על הביצים או על האפרוחים בעלייתו ושהכו אינן כחמין
ולא קנה לו חצירו כשם שאינו יכול לזכות בהן לאורו כי כך לא
תוכה לו חצירו בהן ולפיכך חייב לשלח אסור לישלח אם על
הכבד ואפילו לטהר בהן את המצולע שהוא מצוה ואם
לקח חייב לשלח ואם לא שלח לוקה שאין עשה וזחה לא
תעשה ועשה חלא עשה וזחה עשה הבקדיש עוף לבדק חבת
ופרח מייד והרי הוא כביר ומצאו חבין על האפרוחים או על
הביצים לוקח דבל ומכיאן לידו גובר שאין שילוח האב טוג
במקורטין שנא ואת הבנים תקח לך ואלו אינן שלך עוף טהור
נפט פטר כלשלח מפני שהו מצוה להביאו לבית דין לרין אות

פרק ארבעה עשר

מצות עשה לכסות דם שחיטת חיה טהרה או עוף טהור שנאמר
אשר יצד ציד חיה א עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסוה נעפר
לפיכך חייב לכסוך קודם שיכסה ברוך אתה ה' אלוהינו כבוד
העולם אשר קדשנו בכבודך וצונו על כיסוי הדם כיסי הדם
נדה כמזמן וכשאית מזמן לא נאמר אשר יצד אלא כחיה
ונדה בחולין ולא כבוקדשין בין קדשי וכוונת בין קדשי נדך
ובית ואם עבר ושחטן אינו חייב לכסות את דמן טהור היה
ועוף ואחר כך הקדשין או הקדשין את הדם חייב לכסות כלאים
הבא כבהמה חיה וכן כריה שהיא ספק בהמה או חיה צריך
לכסות ואינו כבוד השחט לחולה בשבת חייב לכסות לאוד
שבת וכן השחט ספק או כלאים ביום טוב ככסה דמו האיר
יום טוב השחט עופות ומיני חיה במקום אחד כבוד כרחה
אותו לחולן וכיסי אחד לחולן דם שנתערב בבית אכסי
בו מראה דם חייב לכסות ואם לאו פטר נטערב בין או בום
בהמה רחין אותן בצלל דם מים אם איפשר שיראה כראה דם
שחייב לכסותו כשיעוד זה אילו היה מים חיים לכסות הכל ואם
לאו פטר כסוה ותגלה אינו חייב לכסותו פעם אחת כסוה וזוח
אינו חייב לכסות חדר ונהגלה אוד שכסוהו ודוה חייב לכסות
דם הבית ושעל הסכין אם אין שם דם אלא הוא חייב לכסות
שחט ובלע הדם כקרקע אם ריטחוה ניכר חייב לכסות ואם
לאו הרי זה כמי שכסותה וזוח ופטר כלכסות אין חייב בכסי
אלא דם שחיטה וראויה לאכליה טמאם אשר יאכל
לפיכך השחט ונכצאת טרפה או השחט חלין בעדה או
השחט חיה ועוף טמאם דין לכסותה והשחט ותנבלר בית
פטר כלכסות וכן חרש שחט וקמן שחט בינו לבין עוף
פטרין כלכסות דם שחטן ככה

לבי שרין או תבאי היה בלבי על הנדר אין שומעין לו חלוקה
 כיוצא בו אמרו לו איתך נדרה ואמר בלבי היה להזכר לה והפרתי
 שומעים לו אמרו לו נדרה והוא אומר לא נדרה וכיון שראה
 אותם העידו עליו אמר בלבי היה להזכר אין שומעין לו גמר
 בלבו שלא לאכל פת חטין ונשבע שלא יאכל פת סתם אסור
 בפת חטין שפת חטין פת שמה מי שנשבע ואמר שבועה
 שלא אוכל חטים ועל דעתכם אני נשבע אין זה יכול לזכר כך
 וכך היה בלבי שלא נשבע זה על דעתו אלא על דעת אחרים
 וכיון שהיה פיו הלכס של אחרים שוים שנשבע על דעתם חייב
 בפני שלבם של אלו במקום לבוקס וכן בשאר מיני שבועות
 לפיכך בשמשיבועים הדיינין את הנשבע אומרים לו לא על דעתך
 אנו משביעין אותך אלא על דעתנו מי שנשבע והיה פיו ולבו
 טרין בשבועה ואחר שנאמר חזר בו מיד בתוך כדי דיבור והוא
 כדי שיאמ' תלמיד לרב שלו עליך ר' ואמר אין זה שבועה או נחבתי
 או חזרתי ביוצא בדברי אלו שענינים שהתיר בה שאמר הר"ה
 כותר ובעקרה השבוע' ישה דומה לטענה וכן אם אמרו לו אחרים
 חזר כך או כותר לך וכיוצא בדברים אלו וקבל מהן בתוך כדי
 דיבור ואמר הן או חזרתי ביוצא בזה הר"ה כותר ואם אחר
 כדי דיבור אינו יכול לחזור בו נשבע וחזר בו בתוך כדי דיבור
 בלבו אין זה כלום וכן אם אמרו לו אחרים חזר כך או כותר
 לך או מחל לך וקבל דבריהם בלבו בתוך כדי דיבור אין זה
 כלום עד שיוצא החזרה בפניו כמו השבועה :

פרק שלישי

כל הנשבע שבועה מארבע מיני שבועות אלו באונס הר"ה זה
 פטור מכלום ואחד הנשבע מתחלתו באונס כמו שבארנו
 או שנשבע ונאנס ולא הנזחחו לקיים שבועתו או שהשביעו אנס
 לפיכך נשבעין לחרכין ולהדגין ולכזכסין באי זה מזכס אבך
 במזכס העומד כאלו שלוקח סמון שלא ברשות מלך הבדינה או
 שלוקח ברשות המלך אבל מסוף לעצמו על הדבר הקצוב כמו
 שיתבאר בהלכות גולה וצריך הנשבע באונס להיות בונתו
 בלבובעת השבועה לדבר הפיטור ואעפ' שהדברים אלו שבלב
 אין דברים הואיל ואינו יכול להוציא בשפתיו מפני האונס הר"ה
 זה סומך על דבריו שבלבו כיוצא כגון שנשבע לאונס שלא יאכל
 בשר סתם ובלבו שלא יאכל חטים או שלא יאכל בשר חזיר הר"ה
 זה כיתור וכן כל כיוצא בזה וכן שבועת של הבאי ושל שגנות
 פטור עליהן שבועת של הבאי כיוצא כגון שראה חיה נדולה
 וחזמה גבוהה ונשבע שראיתי חיה פלוני הכלך ודם כיוצא כצ"ל
 וראיתי חומת עיד פלוני גבוהה עד לרקיע וכיוצא בדברים אלו
 שמהם לא נכר בלבו שהדבר כך בלא פזות ולא יותר ולא נהמון
 אלא לספר את גובה החומה או רוב העם שבועה של שגנות
 כיוצא אם שבועת העדות או הפקדון היא כגון ששג בפקדון
 וכעדות שהוא פטור מכלים כמו שבארנו ואם שבועת טוא
 היא כגון שנשבע שלא ילבש רפילין ולא ידע שהתפילין כיוצא
 ואם שבועת שקר היא כגון שנשבע שלא יאכל ונזכר שאכל או
 שנשבע שלא יאכל ושכח ואכל או שלא התנה אשתו לו בפני
 שגנבה כיסו או שהכתה את בנו ונחשע שלא גנבה ושלל הכתה
 וכן כל כיוצא בזה אם כן אי זהו שגנת שבועת בטוי שהדיינין
 עליה קרבן עולה וזרר לשעבר כגון שנשבע שלא יאכל והוא
 יודע שאכל וששבועת שקר זו שנשבע אסורה אבל לא ידע
 שחייבין עליה קרבן זו היא השגנה שחייבין עליה קרבן עולה
 ויודע בשבועת ביטול לשעבר וכיוצא היא השגנה שחייבין עליה

קרבן להבא כגון שנשבע שלא יאכל פת חטין ונשבע
 שיאכל פת חטים ואכלה שזה נעלמה מכמו השבועה היצד היתה
 והר"ה הוא זוכר את החפץ שנשבע עליו זה היא שגנת שבועת בטוי
 להבא שחייבין עליה קרבן אבל אם נשבע שלא יאכל פת חטים
 ואכל פת חטים על דעת שהוא פת שעורית הר"ה זה אנס ופטור
 שהר"ה לא נעלמה מכמו שבוע' ולא נעלם מכמו אלא הפץ שנשבע
 עליו נעלמה מכמו שבועה היצד היתה ונעלם מכמו הפץ
 שנשבע עליו הר"ה זה פטור כן הקרבן כיוצא כגון שנשבע שלא
 לאכול פת חטים ודמה שנשבע שיאכל פת חטים ואכל פת חטים
 על דעת שהיא פת שעורית שהר"ה העלם שבועה הפץ כיוצא הר"ה
 זה כאנס ופטור נשבע על כפר שלא יאכלנו ונצטער עליו
 ואכלו מפני הצער והוא שנג שהר"ה דמה שכותר לו לאכול כפני
 הצער הר"ה זה פטור כן הקרבן לפי שאינו שב מידעתו אלא
 ידע שאסורה היא ואכלה בטעות

פרק רביעי

מי שנשבע שלא יאכל חטים כלום ואכל פחות מכזית פטור שאין
 אכילה פחותה מכזית והר"ה הוא כאוכל דצי שיעור מנבלת
 וטרפות וכיוצא בהן ואם אמר שבועה שלא אוכל דבר זה ואכלו
 חייב ואפילו היה הדבר שנשבע עליו זרע חרדל אחד או פחות
 מכמו נשבע שלא יטעום כלום ואכל כל שהוא חייב מי שנשבע
 שלא יאכל חטים ושתה חייב שהשתיה בכלל אכילה לפיכך אם
 אכל ושתה אינו חייב אלא מלק' אחת אם היה מויד או חטא אדת
 אם היה שונג נשבע שלא ישתה חטים הר"ה זה כותר לאכול שאין
 אכילה בכלל שתיה וכמה ישתה ויהא חייב נראה לי שאינו חייב
 עד שישתה רביעית כשאר האמורין שבועה שלא אוכל חטים
 ואכל מינין הרבה או שבוע' שלא אשתה חטים ושתה מיני משקין
 הרבה אינו חייב אלא אדת ואפילו אמר שבועה שלא אוכל חטים
 בשד ופת קטנית ואכל הכל אינו חייב אלא אדת וכולן מצטרפין
 לכדת שבועה שלא אוכל ושלל אשתה ואכל ושתה חייב שמים
 שהשתיה בכלל אכילה והואיל ופרש ואמר ושלל אשתה נלה
 דעתו שלא כלל השתיה בכלל האכילה ונכיוצא כנשבע על זה בפני
 עצמו ועל זה כגנו עצמו לפיכך חייב שמים וכן האומר שבועה
 שלא יאכל פת חטין ופת שעורין ופת בוסמין ואכלן חייב על כל
 אחת ואחת שלא אמר פת ופת ופת אלא להלק ולחייב על כל אחת
 והחכמים מסיים בו לאכול אצל ואמר לו בא ושתה עמי הן
 וחלב ודבש ואמר שבועה שאינו שותהין וחלב ודבש ושתה
 מהן חייב על כל אחת ואחת בפני עצמו שהיה לו לזכר שבועה
 שאינו שותה כלל אומה שאמרה ונשתה ונרש נלה דעתה שחייב
 עצמו בשבועה על כל מין ומין בפני עצמו לפיכך אין מצטרפין
 זה עם זה ואינו חייב עד שיאכל כשיעור כמין אחד והואיל הן
 חלוקים לדטאות דר"ה כדלכ ודס שאין מצטרפין להיות כמו
 שנתבאר בהלכות נאכלות אכזות שבועה שלא אוכל חזיר
 זו או שלא אוכל אותה כיון שאכל כמנה בית חייב שבועה שלא
 אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה אגר שבועה שלא יאכל
 ככר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת וכן
 אם אמר שבועה שלא וכל הדם חזיר ונשבע על הככר שלא
 יאכלנה ואכלה כולה באותו הדם אינו חייב אלא אחת וכן
 כיוצא בזה שאין שבועה הלה על שבועה אכל אם נשבע על
 הככר שלא יאכלנה חזיר ונשבע שלא יאכל כלום או שלא יאכל
 ככר זו ואכלה כולה חייב שמים שבועה שנשבע בהלכה שלא
 יאכלנה אינו חייב עד שיאכל כולה וכשתהר ונשבע שלא יאכל או

פרק שני

ועשה ואין שבועת ביטוי נהגת אלא בדברים שאיפשר לו לעשו
 בין להבא בין לשעבר כיצד לשעבר שאכלתי או שזרקתי
 אכן לים או שדבר פלני עם פלוני או שלא אכלתי או שלא זרק
 אכן לים או שלא דבר פלו עם פלו כיצד להבא שאוכל או שלא
 אוכל או שאזרוק או שלא אזרוק אכן לים הדי אלו שתי לשעבר
 ושתים להבא נשבע אחת מארבע מחלוקות אלו והחליף כגון
 שנשבע שלא יאכל ואכל או שאכלתי והו' לא אכל הדי זו שבועת
 שקר ועל זה וכיצא בו נאכל לא תטבעו בשמי לשקר ואם נשבע
 לשקר כמודד לוקה בשונג כביא קרבן עולה מיוחד שנוגעל כמנו
 והוא ידע ואשם וגו' שבועת שוא נחלקת לארבע מחלוקות האחת
 שנשבע על דבר הדי ע שאין כן כיצד כגון שנשבע על האיש
 שהוא אשה ועל האשה שהוא איש ועל עבד של שיש שהוא של
 זהב וכן כל כדצא בזה השנייה שנשבע על דבר ידוע שאין
 בו ספק לאדם שהו כן כגון שנשבע על השמים שהוא שמים ועל
 האבן זו שהוא אבן ועל השנים שהן שני וכן כל כדצא בזה שזה
 הדבר אין בו ספק לאדם שלם כרי לצדק הדבר בשבועת
 שלישי שנשבע לבטל את המצו כיצד כגון שנשבע שלא יתעטף
 בציצית שלא ילכש תפלין וטלא ישב בכוכה בחג הסוכות ולא
 יאכל מצה בלילי הפסח או שיתענה בשבתות ובימים טובים וכן
 כל כדצא בזה רביעית שנשבע על דבר שאין כח בו לעשות
 כיצד כגון שנשבע שלא ישן שלשת ימים לילה ויום רציפים או
 שלא יטעם כלום שבעת ימים רציפים וכן כל כדצא בזה כל
 הנשבע שבועת שוא מארבע שבועות אלו עובר בלא תעשה שב'
 לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא ואם היה מודד לוקה ואם היה
 שונג פטור מכלום שבועת הפקדון כיצד כל מי שיש ממון
 חבירו ביד בין פקדון בין מלוה או שגזל או עשק או מצא לו
 אבדה היא החזירה וכיוצא בזה ותבע ממנו ממון שיש לו בידו
 וכפר בו הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא הבחשתי אזהרה
 לכפירת ממון ואין לקח על לאוזה ואם נשבע לו על שקר על
 כמון שכפר בו הרי זה עובר בלאו אחר ועל זה נאמר לא תשקוד
 איש בעמיתו זו אזהרה לנשבע על כפירת ממון ושבועת זו היא
 הנקראת שבועת הפקדון ומה הוא חייב על שבועת הפקדון
 שישקר בה משלם את הקצן שכפר בו עס תוספת חמש ומקריב
 אשם ודיא' כי שהיה מיל' בי שהי' שונג שנוכח בעמיתו בפקדון או
 בתשומת יד או בגלגל ומה כי יחטא ואשם ולא נאמר בו ונעלם
 כמנו לחייב שונג כמודד והוא שידד בפקדון או כמון שנתחייב
 בו וידע בו בשעת שבועת אכל אם שנג ושכח שיש לו אצלו כמון
 וכפר ונשבע ואחר כך ידע הרי זה אשם ופטור מכלום וכן אם
 לא ידע שאמר לשבע לשקר על כפיר ממון הרי זה אנוס ופטור
 אם כן היאך היא שנת שבועת הפקדון כגון שנעלם כמנו
 אם חייבין עליה קרבן אם לאו וידע
 שדיא אסורה רשע לו אצלו ממון זו היא שנתה חזונה שדיע
 שחייבין עליה קרבן שבועת העדות כיצד העדים שידעו עדות
 כמון ותבעם בעל העדות להעיד לו וכפר בעדותו היא העדות
 ונשבעו שאינן יודעין לו עדות זו היא נקראת שבועת העדות
 וחייבין על שבועת זו קרבן עולה חודד בין שהיו מודדין בין
 שהיו שוגגים שנאמר נפש כי תחטא ונשבעה קול אלה והוא עזר
 ולא נאמר בה ונעלם לחייב על חזון כשגגה כיצד שגגת
 שכרית העדות כגון שנעלם כמנו שחייבין עליה קרבן וידע
 שבועת זו אסורה ושהיא שקר חזונה שידע שחייבים עליה
 קרבן כן כל אם לא ידע שהיא אסורה או ששכחו העדות ונשבעו
 ואחר כך נודע להם שהן יודעין לו עדות ונשבעו על שקר
 דרי אלו אנוסין ופטורין אף כן הקרבן :

אחד הנשבע אחת מארבע מיני שבועות אלו כפי עצמו ואחד
 המוטבע בפי אחרים וענה אכן אפילו השביעו נמי אוקטן וענה
 אכן חייב שכל העונה אמן אחד שבועת כמנוצא שבועת נפיו
 ואחד העונה אמן או האומר דבר שענינו בענין אכן כגון שאמ'
 הן או מחייב אני בשבועת זו קיבלתי עלי שבועת זו וכל כדצא
 בזה בכל לשון הדי זה כנשבע לכל דבר בין לחייבו מלקות בין
 לחייבו קרבן אחד הנשבע או שהשביעו אחר בשם המיוחד או
 באחד מן הכינוי כגון שנשבע במי ששמו דגון ובמי ששמו רחום
 ובמי ששמו ארץ אפים וכדצא בהן בכל לשון הדי זה שבועת
 גמורה וכן אלה וארד הרי הן שבועת והוא שחכר ששמן
 השמות או כמי כן הכינוי כיצד כגון שאמר באלה או ארד לה'
 או למי ששמו חנון או למי ששמו רחום מי שיאכל דבר פלו ואכל
 הדי זה נשבע על שקר וכן בשאר מיני שבועות וכן מי
 האומר שבועת בה' או במי ששמו דגון שלא אוכל ואכל שש
 אשה והוא איש שאין לו בדי כלום ושל שמיני יודע לו עדות
 והוא ידע הרי זה חייב אמר אלה או ארד או שמועה ואל
 הזכיר שם ולא כינוי הדי זה אסור בדבר שנשבע עליו אכל אינו
 לוקה ולא כביא קרבן אם עבר על שבו זה עד שיהיה בה שם
 מן השמות המיוחדים או כמי מן הכינוי כמו שבארנו הלא
 השבועת בלבד אלא כל כינוי שבועת בשבועת כגון שהיו אשמי
 אותו במקום עלנים והיו קדאים לשבועת שבועת או שקוקה או
 שהיו ארמים שלטון שבועת בלשונם מונחא והעלמים נכמין
 אותה ואמר כדצא כיון שאמר לשון שמיטעו וענינו שב עה הדי
 זה חייב כמי שהוציא לשון שבועת וכן האומר לא לאו שמי
 פעמים דרך שבועת או הן הן הזכיר שם או כמי הדי זה נשבע
 וכן ימין שבועת ושמואל שבועת שנאמר נשבע ה' בימינו ובזרע
 עמד וכן האומר מבטא שלא אעשה כך וכך והזכיר שם או כינוי
 הדי זו שבועת אמר אסור לה' או למי ששמו דגון שאעשה או
 שלא אעשה הואיל והוציא בלשון שבועת הדי היא כשבועת
 שמע חבד נשבע ואני כמותך האיל ולא הוציא שבועתה מפז
 ולא השביעו חבירו הדי זה פטור והוא כהפסד בשבועת שהוא
 פטור וכן אם נשבע שלא אוכל כשר זה וחזר ואמר והרי הפת
 זה כבשר הזה הרי הוא פטור על דפת שהרי לא הוציא שבועת
 בפי עליה אלא התפסה ואף על פי שהוא פטור כן הציקת או
 כן הקרבן אסור לו לאכל אותו הפת שהתפסה בשבועת מי
 שנתכוון לשבועתה ונמר בלבו שלא יאכל היס או שלא ישתה
 ושדבר זה אסור עליו בשבועתה הלא הוציא משפתיו הרי זה כתר
 שנלבטא בשפתים אין הנשבע חייב עד שהוציא ענין שבועת
 בשפתיו וכן אם נמר בלבו להשבע וטעה והוציא בשפתיו דבר
 שלא היה בלבו הדי זה מותר כיצד המתכוון להשבע שלא יאכל
 אצל ראובן וכשבא להוצי' שבועת נשבע שלא יאכל אצל שרעון
 הדי זה מותר לאכול עם ראובן שהרי לא הוציא משפתיו וס'
 שמעון שהרי לא היה שמעון בלבו וכן שאי' בימי שבועת אמו
 חייב עד שיהיה פיו ולבו שרעון לפי' אם נשבע אחד בפניו שלא
 יאכל היס ואכל ודחתו בו נאמר אני לא היה בלבי אלא שלא
 אצא היס וטעה לשוני והוציא אבילה שלא היה בלבי הדי זה
 אינו לוקה עד שיהיה בפני עדים קודם שיאכל שעל אכל נשבע
 או שקבל עליה ההראה ולא טען שגגה בעת ההראה אף על
 פי שטען אחר כך אין שומעין לו ימי ימי חזון
 בו ואמר בעולם לא נשבעתי או לא נדרתי אלא יל חזונה
 ואד שהעידו עליה שנשבע או נדר אמר כן היה אכל לא חזונה

להרע או להטיב לפיכך הנשבע להרע לאחרים פסול משבועת
 ביטוי כגון שנשבע שיכה פלוני או יקללנו או יחל ממונו או
 ימסרנו ביד אנם כפני שהוא מצוה שלא לעשות ויראה לי שהוא
 לוקח משום שבועת שוא נשבע להרע לעצמו כגון שנשבע
 שחבול בעצמו אף על פי שאינו רשאי שבועה חלה עליו ואם
 לא הרע לעצמו חייב משום שבועת ביטוי נשבע להטיב
 לאחרים הטובה שבידו לעשותה כיון שידבר עליו לשלמן או
 יכבדנו שבועה חלה עליו ואם עבר ולא עשה חייב משום שבוע'
 ביטוי נשבע שלא יאכל מצה שנה או שתים הרי זה אסור לאכול
 מצה כלילי הפסח ואם אכל חייב משום שבועת ביטוי ואין זה
 שבועת שוא שהרי לא נשבע שלא יאכל מצה כלילי הפסח אלא
 כולל עתים שאבילת מצה בהם רשות עם עת שאבילתה בו מצוה
 ומשך שחלה שבועה על שאר הימים חלה על ליל הפסח וכן כל
 כיוצא בזה כגון שנשבע שלא ישב בצל סוכה לעולם או שלא
 יעלה עליו בגד שנה או שנתיים נשבע שהיח תפילין היום
 או לא יביח שנתעטף פלו' בעיצית או לא נתעטף הרי זה שבועת
 ביטוי לשעבר שזוהי מניד דבר שנעשה ולא נשבע על הבטחה לא
 לקיימה ולא לבטלה נשבע שלא ישן שלשה ימים או שלא
 יאכל כל שבועת ימים וכיוצא בזה שהיא שבועת שוא אין אוכרי'
 ועוד זה עד שיצטער ויצום עד שיצטער ולא יהיה בו כוח לסבול
 ואחר כך יאכל או ישן אלא מלקן אותו מיד כשום שבועת שוא
 וישן ויאכל בכל עת שידרצה נשבע שראה גבול פדח בארץ
 אמת לו היא נשבעת לשוא האמ' עוף גדול ראיתי והעדלך איתי
 נמל וכך היה בודעתו אין זה כלל שאין כל אדם קראן גבול אלא
 לגבול וכו' דעתו אצל כל אדם ולוקה וכן כל כיוצא בזה
 דבר ידוע אצל החכמים בעלי שכל וכדע שהשמש גדולה כן
 הארץ מאה ושבעים פנימים נשבע אחד כן העם שהשמש גדולה
 מן הארץ אינו לוקה משום שבועת שוא שאף על פי שהדבר כן
 הוא אין דבר זה גלוי וידוע לכל העם אלא לגדולי החכמי' בלבד
 ואם חייב אלא אם כן נשבע על דבר שגלוי וידוע לשלשה בני
 אדם משאר העם כגון איש שהוא איש ואבן שהוא אבן וכן
 אם נשבע שהשמש קטנה מן הארץ אינו לוקה ואעפ שאין הדבר
 כן מפני שאין זה ידוע לכל אדם ואינו כפי שנשבע על האיש
 שהוא אשה שהרי לא נשבע אלא על ראיות עיניו שהרי הוא
 היה אמתה קטנה וכן כל כיוצא בזה כדברי השבון תק' פת' מול'
 תישראית וכיוצא בהן כדברי חכמה שאינן נכרין אלא לאנשים
 אחרים

פרק שש

מן שנשבע שבועת ביטוי ונחם על שבועתו וראה שהוא כצנעוד
 אם קיים שבועה זו ותפסה דעתו לדעת אחרת או שגולד לו דבר
 שלא היה בודעתו בשעת השבועה וניחם בגללו ודרי זה נשאל
 לחכם אחד או לשלשה הדיוטו' במקום שאין שם חכם וכתיבין לו
 שנתעו ויהיה כותרי לעשות דבר שנשבע שלא לעשותו או שלא
 לעשות דבר שנשבע לעשותו וזה הנקרא דבר שבועת חומר
 זה אין לו עיקר כלל בתורה שבכתב אלא כך למדו במשה רבי'
 מפי הקבלה שזה הכתוב לא יחל דבר שלא יחל הוא בעצמו
 ויד קלות ראש בראש כנפש כענין שג' חללת את שם אלוך
 אבל אם נחם וחד בו חכם כחיד לו ואין אדם יכול לאחד שבועת
 עצמו ואין אדם רשאי להתיר שבועת או נוד בבקום שיש גזול
 כגון כחכמה ובבקום שיש בו רבו אסור לו להתיר אלא כדעת
 רבו זה שנשבע הוא טיבא לפני החכם להתיר לו בין איש
 בין אשה ואינה עושה שליח להשאל לו על מדרו והבעל נעשה

שליח להרשת אמתו וכתיבין לה ובלבד שיהיו השלשה מקובצים
 אבל לא יקבץ אמתן להתיר לה לכתולה ואינו נעשה שליח
 להתיר גדר לאשה כיצד כתיבין יבא הנשבע לחכם המובדק
 או לשלשה הדיוטות אם אין שם מומחה ואמר אני נשבעתי על
 כך וכך וכחכתי ואלו הייתי יודע שאני מצטער בדבר זה עדין כה
 או שארע לו כך וכך לא הייתי נשבע ואלו היה דעתי בעת
 השבועה כמו עתה לא הייתי נשבע וזהם או גדול השלשה או
 לו וכבר נחמת והוא אומר לו הן תמר ואומר לו שרדי לך או נורר
 לך או כחל לך וכל כיוצא בענין זה בכל לשון אבל אם אבד
 לו מופר לך או נעקרה שבועתך וכל כיוצא בענין זה לא אבד
 כלום שאין מופר אלא הבעל או האב אבל החכם אינו אומ' אלא
 לשון החר וכחילה הקרובים כשרים להתיר גורים ושבועת
 וכתיבין כלילה ומעומד שאין ההתר הזה דין לפיכך נשארין
 לשבועת הגדלים בשבת אם היו לצורך השבת כגון שיתחד לו
 שבועתו כדי שיאכל ויטהר היום ואפילו היה לו פנאי להתיר
 שבועתו או נודו מערב שבת הרי זה מתיר בשבת האיל והוא
 לצורך השבת ראובן שהשביע לשמעון וענה אבן או קבל
 השבועה ונחם שמעון על שבועתו ונשאל עליה אין כתיבין לו
 אלא בפני ראובן שהשביע וכן אם נשבע ראובן או נוד
 שלא ידנה בשמעון או שלא ידנה בו שמעון ונחם ונשאל לחכם
 אין כתיבין לו אלא בפני שמעון שנוד כגון הניה ואפילו היה
 שמעון קטן או נוי אין כתיבין לו אלא כפנת כדי שידע הנודד
 שהתיר זה נודו או שבועתו ולפיכך ידנה כגון או ידנה לו
 אחר הנשבע בינו לבין עצמו ואחד הנשבע לרבים ואפילו נשבע
 בטם הכבוד בה ארצי ישראל ונחם הרי זה נשאל על שבועתו
 וכתיבין לו נשבע על דעת רבים או שנוד על דעת רבים אין
 כתיבין לו לעולם אלא לו בר מצוה כיצד נשבע והלה
 שבועתו בדעת רבים שלא יהנה כפלוני לעולם והוגרבו בני
 אמה העיד ללמד תורה או לבי' שיכיר את בנייה או שיזנה להם
 ולא נביצא אלא זה בלבד הרי זה נשאל לחכם או לשלשה דיוטות
 וכתיבין לו שבועתו ועושה להם כצוה אלו ומוכד שברו באותן
 האנשים שנשבע שלא יהנה מהם מי שנשבע ולא נידם על
 שבועתו ובה לבית דין לקיים שבועתו אם ראו הדיינין שהתר
 שבועה זו גורם למצוה ולטוב בין איש לאשתו בין אדם לחבירו
 ושקדם שבועה זו גורם לעברה ולקטנה פותחין לפרתו ונושאין
 ונחמין עמו כדבר וכתיבין לו יבדים שנודת שבועתו עד
 שיתגום אם נחם בדבריהם כתיבין לו ואם לא נחם ועמד בבריו
 הרי זה יקיים שבועתו כיצד נשבע שיגרש את אשתו או
 שלא ידנה ישראל מנכסד או שלא יאכל בשר ושלא ישתה יין
 שלשים יום וכיוצא בזה אמרים לו בני אם תגרש את אשתך אמה
 מציא לעז על בנך ואמרין העב' כפני מה נתגרשה אבן של
 אלו תלמד קדאין להם בני גרשה ושמה תגשא לאור ואי אתה
 יכול להצדיקה וכיוצא בדברי אלו וכן זה שנשבעת שלא ידנה
 ישראל מנכסד לכו' יצטרך זה וזהה עובר על וזה אחך ענך
 וחוקתו או פתח תפרת וכיוצא בהן זה שנשבעת שלא האכל
 בסדר ואלו תשתה יין שלשים יום ודרי אשה מצע ברנל תבטל
 שכות זס טב ועונג שבת אם אבד אלו הייתי יודע זה לא הייתי
 נשבע כתיבין לו ואם אבד אעפ' כן לא נחכתי ודרי אני בכל זה
 כתיבין לו אין פתוח בנולד כיצד נשבע שלא יהנה בפלומי
 ונעשה ספר העיד וזאל ולא נחם על שבועתו אין פתוחין
 לו בדבר זה ואפילו אבד הוא כעצמו אלו הייתי יודע לא הייתי
 נשבע אין כתיבין לו האל ועדין לא נחם אלא רצונו שלא ידנה
 לו ושלא יעשה זה ספר אבל אם נחם תא בעצמו מפני הגולד

שלא יאכל אותה משיאכל ממנה כזית יתחייב וכשיאכל כולה
 יתחייב בשבועות השני שבועה שלא יאכל תאני חזר ונשבע על
 ההאנו ועל הענבים ח' על התאני שתי שהרי כלל התאני שנאסרו
 בשבועה ראשונה עם הענבים שהיו כותרין ומתוך שהיה שבועה
 שנייה על הענבים חלה על התאנים ונתחייב בשתי שבועות כמו
 שבארנו בהלכות מאכלות אסורות שבועה שלא יאכל שמנה
 שבועה שלא יאכל תשעה שבועה שלא יאכל עשרה בין שאכל
 שמנה בין שאכל תשעה בין שאכל עשרה אינו חייב אלא אחת
 שבועה שלא יאכל עשרה שבועה שלא יאכל תשעה
 שבועה שלא יאכל שמנה אם אכל עשרה חייב שלא על כל
 השבועה אחת וכן אם אכל תשעה חייב שתיים אבל שכב
 חייב אחת שבועה שלא יאכל תאנים חזר ונשבע שלא יאכל
 תאנים וענבים כאחת ושגג ואכל תאני ודפריש קרבן ואחר כך
 שגג ואכל ענבים אינו חייב על הענבים מפני שהן כחצי שעור
 ואין מביאין קרבן על חצי שעור וכן הנשבע שלא יאכל עשר
 חזר ונשבע שלא יאכל עשר ותשע ואכל עשר ודפריש קרבן חזר
 ושגג ואכל תשע הרי זה כחצי שעור ואין מביאין קרבן על
 חצי שעור שענין שבועה אחרונה שלא יאכל תשע ועשרה
 שבועה שלא יאכל ככר זו הגדולה אם אכלתי ככר זו הקטנה ושכח
 תנאי זה בעת שאכל הקטנה ואכל אחר כך הגדולה במיד חייב
 אבל את הקטנה והיא חזר התנאי וידע שבאכילת תאנים הגדולה
 ושכח ואכל את הגדולה יבטל חזר על שיעורין לא נאסרה פסד אבל
 שניהן בשגגה פסד שתיהן במדד בין שאכל הגדולה בתחלה
 או בארדינה חייב וכן אם תלאן זו בזו ונשבע ואמר שבועה
 שלא יאכל אחת מרס אם אכלתי האחרת ושכח התנאי ואכל אחת
 מרס ואכל השנייה בחזן חייב אבל הראשונה בחזן השנייה
 בשגגה פסד ישתיהן בחזן חייב שבועה שאוכל כיכר זו הרי ועבר
 הרי זה ולא אכלה בשגגה מביא קרבן עולה ורודד במדד אינו לוקה
 שהרי לא עשה מנישה ואע"פ שעבר על שבועת שקר וכפני
 מה לוקה אם נשבע שאכל והוא לא אכל או שלא אכל והוא אכל
 וה' ע"פ י"ב ט"ה כעשה מפני שבועתו לטקד נשבע
 אבל אם נשבע שיעשה והוא לא עשה אינה שבועה שקר משעת
 שברוח בני שאמר לחבירו שבועה שלא יאכל לך או שבועה
 ש"ינו אוכל לך או שריה בסדק בו לאכול אצלו הרי נבעט ונשבע
 ואמר שבועה שאוכל לך וכן האומר לא שבועה לא אוכל לך כל
 אלו אסורין והרי נשבע שלא יאכל אצלו ואם אכל כל הלכות
 האלו ועבר ואכל אינו חייב אלא אחת

פרק חמישי

מי שנשבע שדק איש פלוני צדק לים והוא לא דק או שלא דק
 זה לא דק הרי זה חייב בשבועה ביטוי ואף על פי שאינו בלתי
 שריו אינו יכול להשבע שדקו ושלא ידוק איש פלוני וכל מי
 שנשבע יתן אחרים שיעשו כך וכך או לא יעשו אצלו הרי בניו או
 יתן אינו חייב בשבועת ביטוי שהרי אין בידו לא לקיים ולא
 לבלתי קיים איתו מכת כדיות שהרי אין בידו לקיים שבועה זו
 וכי יאמר לשבועת שדק חלכה אינו לוקה משום שבועת שדק
 שהרי איפשר לאדם אחרים שיעשו ממנו ותתקיים שבועתו
 ונמצא כשמתדיין בו בעת שנשבע התראת ספק שאין לוקח עליה
 אלא אם כן הרי לאו טובו מפרש בתורה כמו שיתבאר בהלכות
 סנהדרין ואין איתו אחרים נוקקין לקיים דבריה הנשבע אלא
 אם כן עם אבי כנו שבארנו ואם קרבו דבריו הרי אלו כשוכחין
 שלא הגדלו להוציא שבועה לשוא ב"ד בשנשבע על דבר

שאינו ברשותו כגון שנשבע ראובן על שמעון שלא ילך בסמחה
 או שלא יאכל בשר וכיוצא בזה אבל אם נשבע ראובן שלא
 יכנס שמעון בביתו ושלא יהנה מנכסו ועבר שמעון ונכנס לביתו
 של ראובן ונהנה מנכסו שלא מדעת ראובן פסד שהרי הוא
 אנוס ושמעון חייב טעמו על דבר האמור לו לעשותו שלא נשבע
 זה אלא על דבר שהוא ברשותו וכן כל כיוצא בזה שבועה שלא
 אוכל ואכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה ושחה כשקין שאינן
 ראויין לשתייה פסד אבל דברים האסורין מן התורה באכילה
 כגון שאכל כזית נבלות וטרפות שקצי' ודמשים פסד משו' שבועת
 ביטוי שבועה שאכל ואכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה והשת
 משקין שאינן ראויין לשתייה או שאכל נבלות וטרפות וכיוצא
 בהן פסד משבועת ביטוי שהרי יצא ידי אכילה מאד שכן
 חטובין אצלו אכילתן שמא אכילה שבועה שלא אכלתי והוא
 אבל דברי שאינן ראויין לאכיל' או נבלות וטרפות חייב שאכלתן
 שכה אכיל' שכב' הן חטובין אצלו שהרי אכלן אבל להב' שנשבע
 שלא יאכל ונקרא נקרא ואכלן אינה אכילה כמו שבארנו
 שבועה שלא אוכל כל שהוא מנבלות וטרפות ואכל פחת נכוח
 חייב בשבועה שהרי אינו מושבע על חצי שיעור בהר סיני
 שבועה שאוכל פחות מכזית נבלה וטרפה חייב בשבועה
 שבועה שלא אוכל עפר וכיוצא בו מדברי שאינן ראויין לאכילה
 אם אכל כזית חייב אבל פחות מכזית דדי זה ספק שמא יתחייב
 בכל שיהו כפני שאין זה דרכו לאכילה כדי להעריכו שיעור
 וכן הנשבע שלא לאכול חרצן ואכל ממנו פחת ככז' הרינו
 ספק היה הנשבע מיד שהוא אסור בחרצן בכזית ואכל ממנו
 פחת מכזית אינו חייב בשבועת ביטוי שהרי אין דעתו בשבועתו
 אלא על כזית שהוא מושבע עליו ואין שבועה חלה עליו לפיכך
 אם פירש ואמר שבועה שלא אוכל חרצן אחד ואכלו חייב
 שבועה שלא אוכל חמרים ונבלות וטרפות ואכל כזית נבלה או
 טרפה חייב אף משום שבועת ביטוי שהרי כלל דברים האסורין
 עם דברים המותרין ונתקף שחלה שבועה על החמרים חלה על
 דברים האסורים כמו שבארנו אבל אם נשבע שלא יאכל
 נבלה וטרפה וכיוצא בהן בין אכל בין לא אכל אין כאן חוב
 שבועה כלל חלה שבועת ביטוי חלה שבועת שוא נשבע שיאכל
 נבלה וטרפה וכיוצא בהן מאסרי תורה הרי זה לוקה משום
 שבועת שוא בין אכל בין לא אכל שבועה שאוכל ככר זו
 שבועה שלא אוכל השנייה שבועה שוא שהרי יצא עליו לאכלת
 ולוקה על שבועה שנייה בין אכל בין לא אכל ואם לא אכלה
 חייב אף בשבועת ביטוי שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה
 שאוכלה השנייה שבועת שוא שהרי זו אסרה עליו לאכלה
 ולוקה על שבועה שנייה זו בין אכלה בין לא אכלה ואם אכלה
 לוקה אף משום שבועה ביטוי וכן כל נשבע לבטל את הביצה
 חלה בטל פסד משבועת ביטוי חלוקה משום שבועת שוא ועד
 היצוה שנשבע לבטלה ביצו כגון שנשבע שלא יעשה כוכה
 חלה לבטל חלוקה ושלא יתן צדקה וכן הנשבע לחובית
 חלה אע"פ לך עדותו שאני ידעיה או שלא אעיד לך אם
 אדע לך עדות הרי זה לוקה משום שבועת שוא כגון שהוא כועה
 להעיד וכן האומר לחבירו שבועה שלא אדע לך עדות הרי זה
 שבועת שוא שאין בידו שלא ידע לך עדות וכן כל כיוצא
 בזה נשבע לקיים את הביצה חלה קיים פסד משום שבועת
 ביטוי ביצו כגון שנשבע שיעשה חלב או כוכה או שיתן צדקה
 לעני או שיעיד לו אם ידע לו עדות חלה עשה ולא נתן ולא העיד
 ודי זה פסד כשל שבועת ביטוי שאין שבועת ביטוי חלה אלא על
 דברי הרשות שאם רצה עשה ואם לא רצה אינו עושה שנאמר

שאלו הודה היה חייב לשלם בתן שדור לשומר חנם ונת השור
תבעו ואמר לו היכן שדרי שהפקדתי אצלך אמר לו לא הפקדת
אצלי כלום או שאמר לו הפקדת ונגנב או אבד ונשבע הרי זה
פטור משבועת הפקדון שאלו הודה ואמר הדבר כשהיה לא
היה חייב לשלם ממון מפני שהו' שומר חנם אבל חייב הוא משום
שבועת כטוי שהרי נשבע על שקר וכן כל כיוצא בזה השאלו
שדור לחברו ותבעו ואמר לו היכן שדרי ששאלת ממני והרי
השור מת ואמר לו השואל נגנב או אבד ונשבע על זה הרי זה
פטור משבועת הפקדון שהרי לא פטר עצמו מן התשלומין
בכפירתו ומכל מקום חייב הוא לשלם בין מת או נגנב או אבד
או נשבה מפני שהוא שואל כמו שיתבאר במקומו אבל חייב הוא
משום שבועת כטוי שהרי נשבע על שקר וכן כל כיוצא בזה
זה הכלל כל שאינו פטר עצמו מן התשלומין אלא בכפירה
ז' ונשבע בין כפי עצמו בין שהשביעו התובע וכפר הרי זה
חייב בשבועת הפקדון אע"פ שלא ענה אמן ולא הוציא שביעה
כפז הנגנב שור חברו ותבעו ואמר לו שדרי נגבת והוא אומר
לא נגבת מה טיבו אצלך אתה הפקדת אצלי ונשב חייב בשבועת
הפקדון שאלו הודה שנגנב היה חייב לשלם דמי השור ככל מקו'
ועכשיו שאמר פקדון הוא הרי פטר עצמו בכפירה זו מן הנגבה
ומן האבדה שאם נגנב השור או אבד אחד הודאה זו היה פטר
משלם וכן אם טען ששכר ונשבע חייב בשבועת הפקדון
שהרי פטר עצמו מן השכירה ומן הכתה וכן אם טען ואמר
הרי זה שלי ונשבע חייב בשביעת הפקדון שהרי פטר עצמו מן
ההנהגה בשי"ת מ' יאכה כמו שיהבאר בהלכות השאלה לפיכך
אם אמר לא נגבת אלא אתה הפקדת אצלי או שברתי לשבת
או השאלתה ליוצרי שרף לפיכך קדמו ונשבע על זה הרי זה
פטור משבועת הפקדון שהרי הודה בקרן ולא פטר עצמו בכפירה
ז' מכלום וכן אם אמר לו אתה מכרת לי ועדיין לא נתתי דמיך
את הנה קח דמי או הרי שלך לפניך או שאמר לו אתה נתת לי
בשטר כלאכה שאעשה לך אבה הרי זה שאעשה לך או קחנו ולך
הנה בדרך ביצאתי ולא ידעתי שהוא שלך עכשיו שידעתי קחנו
לך או שאמר אחר פרתי רץ והרי הוא לפניך ונשבע על כל טענה
שאלו פטור משבועת הפקדון שהרי לא פטר עצמו מכלום וחייב
בשבועת כטוי שהרי נשבע על שקר כי שהיה חייב ממון
לעני שהתפין והבעו אחר כהן וכפר בו ונשבע חייב בשבועת

הפקדון שהרי כפר ממון תבעוהו שניו' והודה בכל לאחד כהם
ואמר לא ליתתי אלא כזה לבד ונשבע פטר משבועת הפקדון
שהרי לא פטר עצמו מכלום אבל חייב בשבועת כטוי וכן
כי שהיתה עליו בלחה בשטר וכפר בהונשבע פטר משבועת
הפקדון שהרי בשטר נשתעבד הקרקע ונמצא זה ככופר בקרקע
ותר בארנו שהכופר בקרקע פטר משבועת הפקדון וחייב
בשבועת כטוי שהרי נשבע על שקר היתה עליו בלחה בעדים
בליד וכפר ונשבע חייב בשבועת הפקדון שהרי פטר עצמו
בכפירתו מכלום עתה ואע"פ שכתבנו העדים יתחייב לשלם
אע"פ שלא העילה לו כפירתו הרי העילה בעתה ושכח לא יבאו
העדים או יבאו ולא תתקיים עדותן או יפסלו ולפיכך חייב

פרק תשיעי

התובע יעיד להעיד לו עזר שיתחייב הנתבע בעדותו לכדה ליתן
לתיבע זה כנה דמטלטל וכפרו בעדותו ונשבעו בין שנשבעו
בנה דין בין שנשבעו חוץ לבית דין הרי אלו חייבין בשבועת

העדות שהרי הפסידוהו ממון בכפירתו וכן אם השביעם התובע
וכפרו בו אע"פ שלא נשבעו הן ולא ענו אמן אחר שבועתו
כיון שכפרו הרי אלו חייבין והוא שישיעם בבית דין אין
העדים חייבין בשבועת העדים עד שיכפרו בעדותן בבית דין בין
שנשבעו או השביעו בבית דין בין שנשבעו או השביעו חוץ
לבית דין והכפירה בבית דין בלבד שנאמ' אם לא יגיד ונשא עונו
מקום שיגיד ויעיל הוא שאם לא יגיד שם יתחייב תבען בעדו'
שאינה בחיבת ממון או בעדות קרקעות או עבדים או שטרות
וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדו' שאין חייבין אלא על כפירת
עדות ממון שזכמה לפקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שפרטין
הכתוב בפרשה שהן מטלטלין שגופן ממון וכשיעידו לזה יתן זה
וכן הכשביע עדי קנס וכפרו פטורין משבועת העדות מפני
שאם קדם הנתבע והודה בקנס יפטר מלשלם ואע"פ שבאו העדים
אחר כן והעידו נכיצאו העדים לא חייבו זה בעדותן לבדה אלא
עדותן עם כפירת הנתבע הוא המחייבת אותן והואיל ואם הודה
לא תועיל עדותן אם כפרו בה ונשבעו פטורין משביעם אני
שתבאו ותעידו לי שיש לי ביד פלו' תשלומי כפל ותשלומי ארבעת
וחמשה וכפרו חייבין בשבועת העדות כפני הקרן שהוא כמון לא
מפני הכפל שהוא קנס וכן אם השביעם שיצידו לו שאנס פלוני
או פתה בתוכפרו חייבין בשבועת העדות מפני הכושת והפגם שאם
הודה בהם הנתבע משלם לא מפני הקנס וכן כל כיוצא בזה
אין העדים חייבין בשבועת העדות עד שיכפרו וישביעו אחר
תביעת בעל דין עצמו או שליח אבל אם קדמו ונשבעו קדם
שיתנעם פטורין משבועת העדות כיצד ראו התובע החלף אחריו
אמר למה אתה בא אחרינו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות
הרי אלו פטורין משבועת העדות מפני שלא תבעו התובע אלא הם
קדמו ונשבעו בתביעת עצמן וכן אם השביעם הנתבע שאם
תדעו לזה שהתובע אותו עדות שתבאו ותעידו לו וכפרו הרי אלו
פטורין משבועת העדות עד שישיעם התובע ואין ערף לומר
אם השביעם שיבאו ויעידו שיש לפלוני ביד פלוני ממון וכפרו
שהן פטורין שאין זה תובע דין עצמו וכן אם קדמה שבועת
לעדות הרי אלו פטורין משבועת העדות מפני שבעה קול אלה
והוא עד שקדמה עדות לשבועה לא שקדמה שבועה לעדות
כיצד משביע אני עליכם כשתדעו לי עדות שהנא ותעידו
ואמר אמן וידעו לו עדות אחר כן והבטח להעיד וכפרו בו הרי

אלו פטורין משבועת העדות אין העדים חייבים בשבועת העדות
עד שיחד אותם התובע רשביעם או ישבעו כיצד ענד בבית
הכנסת ואב' משביע אני כל מי שידע לי עדות שיבא ויעיד לי ועמ'
כלום אמן ועדיו בכללם ואחר כך הבט עדין וכפרו בו הרי אלו
פטורין משבועת העדות מפני שלא יחד עדין בשבועה בפני עצמן
אבל אם אמר משביע אני כל העומדים כאן שיבא וידע לי עדות
שיבאו ויעידו לי והיו עדין בכללם וכפרו הרי אלו חייבין בשביעת
העדות שהרי ייחדם בכלל אחרים וכן אם אמר לעדים באו
והעידו לי שיש לי בנה ביד פלוני ואחר כך ענד בבית הכנסת
והשביע כל מי שידע לו עדות יבא ויעיד ולא באו ולא העידו
הרי אלו חייבין שהרי תביעם תחלה והוא שידעו אז בבית הכנסת
ויהיה שם בית דין אבל אם לא היה בפני בית דין אם ענו אמן
חייבין בשבועת העדות כשכפרו בעדותן בבית דין ואם לא ענו
אמן אינן חייבין אחד המשביע עדין בשבועה או שאמר להן
בצוה אני עליכם בשבועה אסורם אני בשבועה הרי אלו חייבין
והוא שישיעם כשם או בכנין כן הכניין כמו שכארט ואין
העדי' חייבין עד שישיעם בלשון שדם ככירין אתה הנה לכדת
שאין העדים חייבין בשבועת העדות אלא על פי עשרה דברים

ונהפכה דעתו מתירין לו וכן כל כדצא כזה כי ששבע על
 דבר ונשבע שלא יתיר שבו וזוהו נשאל על השבועה
 האחרונה תחלה ששבע לא יתיר ואחר כך ישאל על הראשונה
 ששבע שלא ידבר עם פלוני ונשבע אחר כך שאם ישאל על
 שבועה זו ותורה יהיה אסור לשנות יין לעולם ונחם הרי זה
 נשאל על השבועה הראשונה ומתירה ואחר כך ישאל על השנייה
 שאין מתירין גדר או שבועה שעדיין לא הלך לפיכך אם היה
 עומד בניסן ונשבע שלא יאכל בשר שלשים יום כדאש חדש
 אייר ונחם אינו נשאל עד שיכנס אייר נשבע שלא ירבה
 לפלג שלא יהנה לחכם שישאל לו על שבועתו נשאל על הראשונה
 ואחר כך ישאל על השנייה נשבע שלא ירבה לפלוני והרי
 הוא יחייב אם ישאל על שבועה זו וישאל על שבועתו תחלה ואחר
 כך על השנייה וכן כל כדצא בזה שבועה שלא אוכל היים
 שבועה שלא אתל היים שבועה שלא אוכל היים או שאכר על
 בכר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא
 אוכלנה ונשאל על שבועה ראשונה והותרה הרי זה חייב משום
 שבועה שנייה וכן אם נשאל על השנייה חייב משום שלישייה
 נשאל על השלישייה בלבד חייב משום ראשונה ושנייה נשאל
 על השנייה חייב משום ראשונה אם כן מפני מה אמרו אין שבועה
 הרי על שבועה שאם לא נשאל האכלה אינו חייב אלא אחת כמו
 שבארנו מי ששבע שבועת ביטוי להבא ושקר בשבועתו
 כגון ששבע שלא יאכל פת זו ואכלה ואחר שאכלה קודם שיביא
 קרבנו אם היה שוגג או קדם שילקה הקרבן אם היה מויד נחם
 ונשאל לחכם והתירה לו הרי זה פטור מן הקרבן או מן המלקות
 ולא עוד אלא אפי' כפתוח ללקות ונשאל והתירו לו קוד' שיתדלו
 להלקות הרי זה פטור :

פרק שביעי

חתובע חכידו במכון שאם הודה בו יהיה חייב לשלם וכפר
 ונשבע או שהשביעו התובע וכפר הרי זה הנתבע הוא חייב
 בשבועת הפקדון אע"פ שלא ענה אמן שבשבועת הפקדון אחד
 הנשבע כפי עצמו ואחר שהשביעו אחד וכפר אע"פ שלא ענה
 אמן חייב שכפירתו אחר שהשביעו התובע כענין אמן הבעו
 במכון שאם יודה לו ויאמר בן הדבר לא יהיה חייב לשלם כענין
 שתבעו בקנס שאין אדם משלם קנס על פי עצמו וכפר ונשבע
 הרי זה פטור משכר הפקדון חייב משום שבועת ביטוי וכן
 אם תבעו בקרקע או בעגד או בשטר וכפר ונשבע פטור משבועת
 הפקדון וחייב בשבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר ולמה
 נפטר משום שבועת הפקדון והרי זה אלו הודה חייב היה ומשלם
 בה שכפר לפי שנבפקדון או בתשומת יד או בגזל או עסק את
 עמיתו או מצא אבידה הכל משלמין שאם יודה בן יוציא ממון
 בתחת ידו ויצא קרקעות שאין משלמין והרי הן לפני בעליהן
 ובחוקתן ויצא עבדים שהוקטו לקרקעות ויצאו שטרן שאין
 נופן במכון אחד הנשבע אחד שתבעו בעל המכון או הנשבע
 בעצמו אע"פ שלא הבעו כיצד כגון שקדם ואמר למה אתה
 הולך אחרי כללם יסוף בידי ממון שבועה

שאין לך בידי כמון הרי זה חייב בשבועת הפקדון
 הואיל וכפר ונשבע ואע"פ שלא תבעו זה אחד הנשבע לבעל
 המכון עצמו או לשלוחו הבא בהרשאתו משלוחו של אדם כמותו
 ואינו חייב בשבועת הפקדון עד שיביעו בלשון שהוא מכירה
 ונשבע שבועת הפקדון במיזר אע"פ ששבע לשקר והתירו בו
 עדים בשעת שבועתו אינו לוקה אלא בביא אשכר בלבד שהרי

חתובע מצויאו מכלל חייבי מלקות וחייבו אשכר בין בחוק בין
 בשגגה כמו שבארנו כפר ונשבע ארבעה או חמשה פעמים
 או שהשביעו התובע ארבעה חמשה פעמים והוא כופר על כל
 אחת ואחת בין בבית דין בין שלא בבית דין והרי זה חייב
 קרבן אשם על כל שבועה ושבועה שאילו הודה אחד שכפר הרי
 חייב לאלם אע"פ שכפר בבית דין ונמצא פיקדן עצמו הכל כפול
 וכפידה מן התשלומין לפיכך חייב על כל שבועה ושבועה
 היו חמשה תובעין אותו ואוכרין לו תו' לנו פקדון שיש לנו בידך
 שבועה שאין לכם בידי אינו חייב אלא קרבן אחד שבועה שאין
 לך בידי לא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת אר
 לו חבירו תן לי פקדון ותשכמת יד גזל ואבדה שיש לי בידך
 שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת ואפילו היה לו פרישה
 אחת מבולן הרי אלו מצטרפין וחייב שבועה שאין לך בידי
 פקדון תשכמת יד גזל ואבדה חייב על כל אחת ואחת תו' לי
 חטים ושעור וכו' חייב לי בידך שבועה שאין לך בידי אינו
 חייב אלא אחד שבועה שאין לך בידי חטים ושעור וכו' חייב
 חייב על כל אחת ואחת היו חמשה תובעין אותו ואוכרין לו
 תו' לנו פקדון גזל ואבדה ותשכמת יד שיש לנו בידך ואבד לא יד
 כהן שבועה שאין לך בידי פקדון וגזל ואבדה ותשכמת יד ולא
 לך ולא לך ולא לך הרי זה חייב על כל טענה וטענה לכל אחד
 ואחד ונמצא זה חייב עשרים אשם טען שאבד הפקדון או
 כפר בו ונשבע ואחר כך הודה וחזר וטען שאבד ונשבע חזר
 והודה משלם הקרן הראשון חמיש אחד על כל שבועה ושבועה
 שנ' חמישייתו התורה וכתה חומשים הרבה על קרן אחד כיצד
 היה הקרן ארבעה וכפר ונשבע והודה חזר וטען שאבד ונשבע
 וחזר והודה חזר וטען שאבד ונשבע והודה משלם שבועה תל
 פיצא בזה פחת מפרוטה אינו מכון לפיכך התובע חביר
 בפחת מפרוטה או בפחת משה פרוטה וכפר ונשבע פטור
 משבועת הפקדון וחייב בשבועת ביטוי :

פרק שמיני

הגוב שדרו של חבירו ושבחו או מכרו תבעו בעל השור ואמר לו
 נגבת שרדי ושבחת או מכרת והוא אומר נגבתי אבל לא שבחתי
 ולא מכרתיו ונשבע הרי זה פטור משבועת הפקדון שאלו הודה
 בעצמו שטבח או כבד לא היה משלם תלומי ארבעה חמשה
 וכפני שהוא קנס כמו שתבאר בהלכות נגבה ונמצא זה כמו שלא
 כפר במכון ולפיכך פטור משבועת הפקדון וחייב בשבועת ביטוי
 שהרי נשבע על שקר שלא טבח והוא טבח הן האכר לחבור
 הבית שחך את עבו' וכפר ונשבע והעבד שתבעו רבו ואמר לו
 הפלת שני וסמית עיניו וכפר ונשבע פטור משבועת הפקדון שאלו
 הודה לא היה משלם כפני שהוא קנס אבל חייב בשבועת ביטוי
 וכן כל כדצא בזה חתובע את חבירו כדבר שיש בו קנס
 שאינו משלם אותו על פי עצמו כמו שכר רנו דיש בו כמון שהוא
 משלם אותו על פי עצמו וכפר בכל הדבר ונשבע הרי זה חייב
 משום שבועת הפקדון כיצד תבעו האבד לו אגס או פרחת
 בתי והוא אומר לא אגסתי ולא פרחתי ונשבע חייב בשבועת
 הפקדון שאע"פ שאינו משלם קנס על פי עצמו אלו הודה הח
 משלם בשתתפנס על פי עצמו וכן האומר לחבירו נגבת שרדי
 והוא אומר לא נגבתי ונשבע חייב בשבועת הפקדון שאע"פ
 שאינו משלם כפול בהודאתו משלם הוא את הקרן בהודאתו
 האומר לחבירו עשית בי חכודה והוא אומר לא עשיתי הבית
 שחך את שרדי והוא אומר לא הבית ונשבע חייב בשבועת הפקדון

פרק אחד עשר

בשם שבועות שוא ושקר בלא תעשה כך מצות עשה שישבע
 מי שנתחייב שבועה בבית דין בשם שנאמר בשבוע תשבע זו מצות
 עשה שהשבועה בשמו הגדול והקדוש מדרכי העבודה היא
 והחד וקדוש גדול הוא להשבע בשמו ואסור להשבע בדבר
 האחד עם שמו וכל המשתף דבר אחר עם שם הקבה בשבועה
 בעקר מן העולם שאין שם מי שראוי לחלוק לו כבוד שנשבעין
 בשמו אלא האחד ברוך הוא ומותר לאדם להשבע על המצוה
 לישבעו כדי לחד את עצמו ואע"פ שהוא מושבע עליה מדר סיני
 שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמר משפטי צדקך שבועה זו
 שבשבעין הדיינים למי שנתחייב שבועה היא הנקראת שבועת
 הדיינים בין שהיה חייב בשבועה זו מן התורה בין שהיה חייב
 בה מדברי סופרים שלשה מיני שבועות הן שחייבין בהן מן
 התורה ואלו הן מי שטענו חברו בטל טלין והודה במקנת
 וכן במקצתן ומי שכפר בכל המטלטלין שטענו ועד אחד מעיד
 עליו ומכודש הרי אלו שתי שבועות על ידי טענת ודאי וכפירה
 וכן שכר שטען שאבד דבר שהפקידו אצלו או נגנב או מת
 ונתן בזה הרי זה נשבע מספק שאין בעל הפקדון יודע אם אמת
 טען זה השומר או שקר והוא נשבע מן התורה שנאמר שבועת ה'
 תהיה בין שניהם כל שבועה שבשבעין אותה הדיינים חוץ
 מטל טל מיני שבועות אלו ודי הוא מדברי ספרי וגם היא הנקראת
 שבועת הדיינים וגם שבועות אלו מדבריהם שני מיני שבועות הן
 יש מהן שבועות על ידי טענת ודאי וכפירה כגון שבועת שכיר
 ומתם שטרו וכיצא בהם ויש מהן שבועות בטענת ספק כגון
 שבועת השותפין והאריסין וכיצא בהן ובדיני כמותות יתבאר
 וזכר כל אחת יאחת מאלו השבועות ודיניהם ויש שם שבועה
 אחת והיא תקנת חכמי תלמוד והיא הנקראת שבועת הסת ואף
 על פי שבית דין שבשבעין אותה היום אינן נקראת שבועת הדיינים
 ושבועת דיינין בין שהיתה של תורה או של דברי סופרים בין
 על טענת ודאי בין על טענת ספק כך היא הנשבע אוח ספר תורה
 ביהמה והוא עומד ונשבע בשם או בכני בשבועה או באלה כפי
 אומץ הדיינים והדבר רבותי שאין משבעין הדיינים אלא בלשון
 הקדש כיצד כפי כגון שאמר הריני נשבע בה אלהי ישראל
 או בני ישראל וכן אבני שטמו רחוק שאיני חייב לזה בלשם

ונו אם אמר דרי הוא ארור לזה או אחד למי ששמו חנק אם יש
 לזה אגלי בלשם וכיצד כפי הדיינים כגון שאבד לו משבעין
 או אחר בה אלהי ישראל או במי שטמו הגון שאין לזה ביד
 בלשם אע"פ אמן או שאמרו הרי פלני בן פלו ארור לזה אלהי
 ישראל או למי ששמו הגון אם יש לפלני אגלו בכון ולא ימנה
 לו הוא עונה אמן זו היא שבועת הדיינים הדיינים שהשבעו
 בלא נקשת חפץ ביד הרי אלו טעין וחד נשבע וכפר תורה
 בידו ואם אחר תפילין בידו והשביעוהו אינו חדר נשבע שהרי
 אחת תורה בידו וכמו ספר הן השביעוהו מיושב אינו חדר
 ונשבע תלמיד חכמים לכתחלה משבעין אהו ומשכב והפילין
 בידו ואין צריך לטל ספר תורה אלא תפילין בכפר חפץ הוא
 ונשבע בלשון הקדש כמו שבארנו אין בין שבועת הסת
 לשבועת הדיינים אלא נקשת חפץ שאין הנשבע שבועת הסת
 אחר ספר תורה אלא משבעין אותו בשם או בכני בשבועה או
 באלה כפי אומץ בית דין כמו שבועת הדיינים וכבר נהגו
 הכל להיות ספר תורה ביד חזן הכנסת או שאר העם בעת
 ששבעין שבתות הסת כדי לאיים עליו הדיינים שהשביעו
 את הנשבע בכל לשון שהוא מכירה הרי זו במצותו וכן הודו

הנאונים אבל רבותי הורו שאין משבעין אלא בלשון הקדש
 ואין ראוי לסמוך על הוראה זו ואע"פ שנהגו בכל בתי דינים
 להשבע בלשון הקדש צריך להודיע את הנשבע עד שיהיה מכיר
 לשון השבועה ששבועת הד ינין היא שבועת פקדון בעצמה ואף
 שבועת הסת נהגו כל העם להשביע אותה בלשון הקדש

כל מי שיתחייב שבועת הדיינים שהיא על ידי טענת ודאי וכפירה
 בין שהיתה מדברי תורה בין שהיתה מדבריהם מאייבין עליו
 כמו שיתבאר וכל מי שיתחייב בה בטענת ספק בין מן התורה
 בין מדבריהם אינו צריך איום וכיצד מאייבין על הנשבע
 אומרים לו הרי יודע שכל העולם כולו נודעת בשעה שאמ' הקבה
 למשה לא תשא את שם השם לשוא וכל עבדות שבתורה נאמר
 בהן ונקמה וכאן נאמר לא ינקה כל עבירות שבתורה נפרעין
 ממנו וכאן ממנו ומכשפחתו שמחפין על זה ולא עוד אלא גורם
 להפרע משנאיהם של ישראל שכל ישראל ערביין זה בזה שנאמר
 אלהי וכו' ודעו וכו' וכתב אחריו על כן תאכל הארץ ואכלל כל
 יושבי בה כל עבירות שבתורה תולין לו שנים ושלשה דורות אם
 יש לו זכות וכאן נפרעין מיד שנאמר והוצאתיה נאם ה' צבאות
 ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר והוצאתיה
 מיד ובאה אל בית הגנב זה הגנב דעת הבריות ואין לו כבוד על
 חברו וטענו בהם ומשבעין אל בית הנשבע בשמי לשקר
 כששמעו וכלתו את עצמו ואת אבניו דברים שאין אש ומים מכלין
 אותן שבועת שקר מכלה אותן וענין האיום הזה בלשון
 שהן מכדין אומרים להם כדי שיבינו בדברים ויחזרו החוטא
 למוטב אמר איני נשבע פוטין איתו ונתן מה שטענו חברו
 וכן אם אמר הטען איני משבעין ופטרנו החלין להן אמר
 הדיני נשבע וחברו תובע העומדים שם אומרים זה לזה סדרו נא
 מעל אהל האנשים הרשעים וגו' ואומרים לו לא על דערך אגו
 משבעין אותך אלא על דעתנו ועל דעת בית דין אע"פ שאין
 מאייבין איום זה בשבועת טענת ספק כמו שבארנו ל' שבועות
 הסת צדיקין הדיינים לפעור בבעלי דינים אלהי יודו בהן עד שלא
 תהיה שם שבועה כלל דבר ברור תלוי שכל הנשבע שבועת
 הדיינים או שבועת הסת בטקור שיהא חייב משו' שבועת הפקדון
 שכבר נתבאר משפטיה ואינו לוקה ואע"פ שהוא כוזב ונתחייב
 לשלם מה שנשבע עליו בתכפת חומש שהוא רביע הקרן עד
 שיהיה הוא חומש המשה ומביא קרבן אשם אם יש שם

בית דין כמו שבארנו

פרק שנים עשר

אע"פ שלוקה הנשבע לשוא או לשקר וכן הנשבע שבועת
 העדות או שבועת הפקדון מבי' קרבן אין בתכפר להן עון השבוע
 כלו שנלא ינקה ה' אין לזה נקיון מדין שמים עד שיהפרע בכנו
 על השם הגדול שחלל שג' וחללת את שם ה' אלהיך אגיה לפיכך
 צריך אדם להזהר בעון זה יותר מכל העבירות עון זה מן
 החמורות הוא כמו שבארנו בהלכות תשיבה אף על פי שאין בו
 לא כרת ולא כיתת בית דין יש בו חלול השם הבקדוש שה' נחל
 מכל העונות מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש וכיצא בהן
 אף על פי שאין כונתו אלא למי שבראס אין זו שבועה וכן
 הנשבע בכניא מן הנביאים או בכתב מכתבי הקדש אף על פי
 שאין כונתו אלא למי ששלח נביא זה או למי שעה בכתב זה אין
 זו שבועה ואף על פי שאין אלו שכרית מאייבין עליהם וכלכדין
 את העם שלא ינהגו קלות ראש בכך ומראין

ואלו הן שיתכנסו התובע ושתיהו עדות ממון ושהיה ממון
 המגלגל ושיתחייב הנתבע לשלם בעדותן לבדם אם העידו
 ויכפרו אחר שתבעו התובע ושיכפרו בבית דין ושתהיה שם
 שבועה בשם או בכנוי ושתקדם דיעת העדות לשבועה ושייחד
 עדי בעת השבועה או בעת התביעה ושתהיה השבועה בלשון
 שהן מכירין אותה כל מקום שאמרנו פטר משבועת העדות
 אבל חייב בשבוע ביטוי והוא שנשבע או שענה אמן אם השביעו
 אחר שהדי נטבע על שקר אבל המחוייב בשבועת העדות אע"פ
 שיהא נשבע על שקר ואע"פ שהוא מודד אינו חייב משום שבועת
 ביטוי אלא משום שבועת העדות בלבד שהרי הכתוב הוציא
 שבועת העדות מכלל שבועת ביטוי לחייב המזיד בה כשנזכר בקרבן
 אבל לא במלקות שנכללת בהנהגה במין אחד ממיני שבועות
 אתה מחייב הנשבע ואי אתה מחייבו בשני מינין עד שיהיה חייב
 בדין שבועת העדות ובדין שבועת ביטוי משביע אני עליכם
 אם לא תבאו ותעידו לי שיש לי ביד פלוני ושתחמת יד נזל
 ואבדה שבועה שאין אני יודעין לך עדות אינו חייבין אלא
 אחת שבועה שאין אני יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני
 פקדון ותשכמת נזל ואבדה חייבין על כל אחת ואחת משביע
 אני עליכם אם לא תבאו ותעידו לי שיש לי ביד פלוני חטים
 ושעורים וכוסמן שבועה שאין אני יודעין לך עדות אינם חייבין
 אלא אחת שבועה שאין אני יודעין לך עדות שיש לך ביד
 פלוני חטים ושעורים וכוסמן חייבין על כל אחת ואחת וכן אם
 תבעו אתם רב' להעיד להם ואמרו שבועה שאין אני יודעין לכם
 עדות אינן חייבין אלא אחת לא לך ולא לך ולא לך חייבין
 על כל אחת ואחת בדרך שבארנו בשבועת הפקדון הנשבע
 לחברו שהוא יודע לו עדות ונמצא שאינו יודע לו עדות הרי זה
 פטר ואין כאן לא שבועת העדות ולא שבועת הכבוד מפני
 ששבועת ביטוי אינ' אלא בדבר שיש בו לאו והן ואם יאמר שבוע'
 שאינו יודע לך עדות אין זה שבועת ביטוי אלא שבועת העדות
 ה' אלא לא זה שיש בה אינה שבועת ביטוי כך הן שבה שהוא
 דנשבע שידע לו עדות אינו שביעת ביטוי דבר ברור הוא
 שהושבע לחברו שהעיד לו והוא העיד או שלא העיד לו והוא
 העיד הרי זה חייב בשבועת ביטוי ואין כאן שבועת עדות בלל

פרק עשירי

היו עדין או אחד מהן פסול או קרוב ואפילו בפסולי עדות של
 דבריהם או שהיה רמלך אחד בעדו ושאנו ראו להעיד או
 שהיה עד כפי עד וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות שאלו
 החדו והעדות לא היו מחייבין בעדותן ממון משביע אני עליכם
 שתבאו ותעידו לי שאר איש פלוני שיתן לי מאתם זה והוא נתן
 וכפרו הרי אלו פטורין משבועת העדות שאם העידו בדבר זה לא
 יחייב דנתבע ממון באגירתו וכן כל בידע בזה תבעו להעיד לו
 שהוא כן או לוי או שאינו בן גרושה או בן הלל וכפרו ונשבעו
 פטורין משבועת העדות שאין כאן עדות ממון תבעו שיעידו
 לו שחבל בו כגו ושהחליק פלוני גדיש בשבת ושאנס פלו' או פתח
 בהו הכאורשה וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות שאם
 העידו עדות זו יתחייב דנתבע מיתה בית דין ואינו חייב תשלומין
 כמו שבארנו בהלכות תבעה וכן כל כדצא בזה היה עד אחד וכפר
 והיחייבו פטר משבועת העדות שאין עדות עד אח' מחייבת ממון
 תבע את שני עדי שיעידו לו שזנתה אשתו וכפרו ונשבעו הרי
 אלו זה בין בשבועת העדות שאלו העידו היו במסדין לה כתובתה

ופטר זה שתבעו הדין כפרו בעדות ממון תרע עדי קמי א
 עדי סתירה וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות שאלו העידו
 אין חייב ממון כאן אלא להשקותה בלבד ואע"פ ששעדותה
 נדמת לה שתפסיד כתובה אם לא תשתה דבר שגורם לכמון אינו
 כממון שהרי איפשר שתשתה ולא תשבור כתובה הרי שקמא
 לאשתו ונכתרה בעדים חנתה בעד אחד אדר הקמי והסתירה
 והשביע עד זה שיבא ויעיד וכפר חייב בשבועת העדות שאע"פ
 שהוא עד אחד אלו העיד עדותו היתה יוצאה בלא כתובה כמו
 שבארנו בהלכות סוטה וכן כל עד אחד שחייב ממון בעדותו
 אם כפר ונשבע או שושביעו בבית דין וכפר חייב משום שבועת
 העדות כיצד כגון שהיה התובע והנתבע חשודין על השבועה
 שאין משפיעין אותם והשביע לעד אחד שיבא רעיד לו שיש לו
 ביד זה מנה וכפר הרי זה חייב משום שבועת העדות שאלו העיד
 היה הנתבע הזה משלם ממון בעדותו כמו שיתבאר בהלכות נזקין
 וכן כל כדצא בזה האשה שהשביעה עד אחד שיעיד לה במיתה
 בעלה וכפר חייב בשבועת העדות שאלו העיד היתה נשאת
 ונוטלת כתובה כד"א בשהיה לה לגבורה כתובה כן המטלטלין
 אבל אם אין לה לגבות כתובה אלא מן הקרקע הרי זה פטור
 משבועת העדות וכן אם היו שנים שהשביע עדי קרקע פטורין
 כמו שבארנו השביע עדי בבית דין וכפרו שניהם כאחד כגון
 שיתחיל השני לכפור בתוך כדי דבורו של חברו שניהם חייבין
 בשבועת העדות וכל אחד ואחד כביא חטאתו על שבועתו כפר
 הראשון ושהה העד השני יתר מכדי דיבור ואחר כך
 כפר הראשון חייב בשבועת העדות ושני פטור
 משבועת העדות שאלו הודה זה השני לא היתה עדותו
 כחייבת ממון הודה אחד וכפר אחד הכופר חייב כן שכפר
 בתהלה בין שכפר בסוף כפרו שניהם כאחד וקדם האחד והודה
 בתוך כדי דיבור הרי זה פטור והעיד בכפירתו חייב בשבועת
 העדות השביע שתי כתי עדים ושתיהן ראיות להעיד וכפרה
 כת ראשונה ואחר כך כפרה כת שנייה הראשונה פטורה
 משבועת העדות כפי שהן סמוכין על עדות שנייה ואפשר להוציא
 הנכזק בעדות הכה האחרת ונמצא זה דנתבע אינו חייב לשלם
 בעדות אלו שכפרו לבריה היתה רבת השנייה קרובין לתובע
 או לנתבע בנשותיהן והרי הן נכסות אף הראשונה היכת
 שהרי השנייה בעת כפירת הראשון לא היתה ראיה להעיד ואע"פ

שכמהרה יהיו עתה ראיי' כשימותו אלו הגוססות ואם
 כפרה השנייה אירי שמתו נשותיהן חייבין בשבועת העדות
 התובע את העדים להעיד לו וכפרו והשביעין ענין אמן והשביעין
 או בעה וחמשה פעמים והן עינין אדר כל שבועה ושבועה הן
 לבית דין וכשבאו לבית דין הודו והעידו הרי אלו פטורין
 משבועת העדות כמו שבארנו ואם באו לבית דין ועבדו
 בכפירתן חייבין על כל אחת ואחת כמותן משבועת העדות
 לבי דין כד"א בשענו אמן אבל אם לא עומאן אלא כפרו על כל
 שבועה ושבועה ה' אלא לא הוציא שבועה כפידם ולא ענו
 אמן הרי אלו פטורים עד שישביעם בבית דין וכפרו בו שם כמו
 שבארנו השביעין בבית דין וכפרו וחדו והשביעין ארבעה
 וחמשה פעמים והן כופרין על כל אחת ואחת בין דין לבית
 דין בין בפני בית דין ואפילו ענו אמן או נשבעו כפי ענין פעם
 אחר פעם אינו חייבין משום שבועת העדות אלא אחת מפני
 שאחד שכפר בבית דין אם הודו והודו אין עדותן מועלת כלום
 נמצאת לכפר שכל השבועות שנשבעו אחר שכפר בבית דין הן
 על כפירת עדות שאינה מחייבת ממון שהן פטורין עליהן משבועת
 העדות וחייבין בשבועת ביטוי כמו שבארנו

היה לפניו כשר קדש אפילו היה כשר שלמים אוד זריקת דמים
 שיהא מותר לזייב ואמר הרי הן עלי כבשר זה הרי אלו אסורין
 שלא התפס אלא בעיקרו שהיה אסור אבל אם היה כשר בכור
 אם לפני זריקת דמים הרי זה אסור ואם לאו זריקת דמים הרי זה
 יש מקומות שאנשיהם עלגים וכפסדין את הלשון
 ומבנין על דבר בדבר אוד הלכין שם אוד הכני כיעד כל כנח
 קרבן בקרבן ואומר הרי הן עלי קונם קונח קוננו הרי אלו
 בניין לקרבן חרף חרף הרי אלו בניין לחרם וכן כל
 כיוצא בזה הלכין אוד לשון כלל העם באותו מקום ובאותו זמן
 וכשם שאמר עצמו בנינין כך אם הקדיש בכניין הרי זה
 הקדש וכנוי הכניין מותרין בין בנודי אסר בין בנודי
 הקדש האומר לחבירו מה שאוכל עמך לא יהא חלוק אלא
 והאמר לא לא יהא דכי או לא יהא טהור הרי זה כמי שאמר
 לזבל מה שאוכל עמך יהא קרבן שהוא אסור וכן אם אמר לו
 כל מה שאוכל עמך טמא או נותר או פיגול הרי זה אסור
 האמר לחברו לא חלוק לא אוכל לך הרי זה כמי שאמר לו מה
 שאוכל לך לא יהא חלוק אלא קרבן וכן אם אמר הקרבן שאוכל
 לך קרבן שאוכל לך בקרבן שאוכל לך הרי זה אסור אבל
 האומר הקרבן לא אוכל לך או בקרבן לא אוכל לך או לקרבן
 לא אוכל לך או קרבן לא אוכל לך או לא קרבן לא אוכל לך
 כל אלו מותרין שאין משמע דברים אלו אלא שנשבע בקרבן
 שלא יאכל לזה וינשבע בקרבן אינו כלום או שנודר שלא יאכל
 להקרבן חלוק שאוכל לך החלוק שאוכל לך כחלוק שאוכל
 לך חלוק שלא אוכל לך החלוק שלא אוכל לך כחלוק שלא אוכל
 לך הרי זה מותר אבל האומר לא טמא שאוכל לך לא נותר
 שאוכל לך לא פיגול שאוכל לך אסור שמשבעו של דבר דבר
 שאוכל הוא שיהיה פיגול או טמא לפיכך לא אוכל לך כחלוק
 שאוכל לך היכל שאוכל לך לא היכל שאוכל לך אסור היכל
 שלא אוכל לך כחלוק שלא אוכל לך לא היכל שלא אוכל לך
 מותר שזה כמי שנשבע בהיכל שלא יאכל לך וכן כל כיוצא בזה
 האמר לחבירו מחר אני ככך משמע דבר זה שלא ידבר עמו
 מפרש אני ככך משמעו שלא ישא ותן עמו כדחוק אני ככך
 משמעו שלא ישב עמו בארבע אמות וכן אם אמר לו כמדה
 אני לך או כשבתגא ככך אבל אם אמר לו מחר אני ככך שלא
 אוכל לך או מפרש אני ככך שלא אוכל לך או כדחוק אני ככך
 שלא אוכל לך הרי זה אסור לאבול ואם אמר כזית מכל נכסיו לוקה
 כשם לא יחל דברו אמר לו כמדה אני לך שלא אוכל לך
 אם אוכל לו ואם אוכל אינו לוקה אמר לו נדנא ככך הרי
 זה אסור להנות האומר לחבירו הרי עלי כנודי רשעים אם
 אוכל לך כנודי רשעים מיד וקרבן ושבועה ואבל חייב בכלן וכן
 האמר הרי עלי כנודי רשעים שכתובתם נוד וקרבן הרי זה
 חייב אמר הרי עלי כנודי רשעים או כנודי רשעים שאוכל
 לך או אם אוכל לך הרי זה אסור אע"פ שלא פירש אמר כנוד
 כשם לא נתחייב בכלם שאין הכשרים נודין בדרך אסור
 ונעז אמר כנודי רשעים הריני והיה נוד עובר לפני חייב
 כנודי כנודי רשעים עלי חייב קרבן כנודי רשעים שלא אוכל
 מננו חייב בשבועה הנוד בתורה כגון שאמר פירחתי אל עלי
 כחלוא אמר כלום ואינו עריך שאלח לחכם אלא אם כן היה עם
 הארץ כמי שלא ינהג קלוה ראש בנודים נוד בכח שכתוב
 בה הרי זה אסור שהרי כתוב בה
 אסר נוד נטלה כידו ונוד בה הרי זה כמי שנוד במה שכתוב
 בה האמר לחברו נשכים ונשנה פרק עליו להשכים ולקרנות
 שזה כמו נוד דא ואע"פ שלא הוציא בלשון נוד האמר לאשתו

הרי את עלי כאני או כאחותי או כעולה או ככלאי הכרם הרי זה
 כאומ' על הפיו ות הרי אלו כבשר חזיר כשם שהוא מותר לאכלן
 כמו שכארנו כך מותר באשתו אבל אם אכלה הריני מחד מנך
 הנייה אי ה. את תשמישך אסור עלי הרי זה אסור עליו כמו שיתבאר

פרק שני

אחד הנוד כפי עצמו או שהיהו הבירו וא' אמן או דבר שענינו
 בענין אכן שהוא קבלת דברים ואין הנוד נאמר בדבר שאמר
 על עצמו עד שיתצא בשפתו והיה פז חלבו שוין כמו שבארנו
 בשבועות אבל המהכין לנודו בנוד ונוד בקרבן בקרבן ונוד
 בנוד בשבועה ונוד או שנתבון לנודו ונשבע או שנתבון לומר
 תאנים ואמר ענבים הרי זה מותר בשניהם ואין כאן נוד הנוד
 על דעת אחרים הרי זה כנשבע על דעת אחרים וכן הנוד וחוד
 בו בתוך כדי דבור או שמיח בו בתוך כדי דיבור וקבל הרי זה
 מותר דין כל אלו הדברים בנודים כדין בשבועות מי שהתנה
 קודם שיודע ואמר כל נוד שאמר ככאן ועד עשר שנים הריני
 חודר בהן או הרי הן בטלים וכיוצא בדברים אלו ואחר כך נוד
 אם היה דבר התנאי בשע' שנוד הרי נודו קיים שהרי בטל התנאי
 בנוד זה ואם לא זכר התנאי אלא אחר שנוד אף על פי שקבל
 התנאי בלבו וקיים התנאי הרי הנוד בטל ואע"פ שלא הוציאו עתה
 החודה בפיו כבר הקדים החודה לנוד הוציאה בפיו מקודם
 ויש שכורה לחזיר ואומ' והוא שיזכר התנאי אחר שנוד בתוך
 כדי דבור מי שהקדים את התנאי לשנה או לעשר ואחר כך
 נוד וזכר בשעה שנוד שיש לו תנאי ושכח על איזה דבר התנה
 וכיעד היה התנאי אם אמר על דעת ראשונה אני עושה א' נוד
 נוד שהרי בטל ואם לא אמר על דעת ראשונה אני עושה כבר
 בטל התנאי וקיים הנוד שהרי זכר בשעה הנוד שיש שם תנאי
 ואע"פ כן נוד יש מהגאונים שאומרים אין כל אלו הדברים
 נוהגין אלא בנודים בלבד לא בשבועות ויש מי שכתב שדין
 הנודים והשבועות בענינות אלו אחד הם וכי יש לו להקדים
 תנאי לשבועות כדרך שאמר בנודי כרב נודי להדביר ופדושן
 יש בו להקל ולהדביר כיעד האומר ודי הפדות האלו עלי כבשר
 מליח וכין ככך אונתין לו ומה היה בלנדך אם פרש ואמר כבשר
 מליח של קרבן וכין שנתבסך על הכבש היה בלבי דרי זה אסור
 ואם אמר לא היה בלבי אלא הקרובה עזיין שנתבסך לה הרי זה
 מותר ואם נוד סהם הרי זה אסור וכן האומר
 הרי הפירות האלו עלי חרם אם כחרם של נדק הבית אסור ואם
 כחרמי הברני מותר מפני שהן כבון שלום ואין בה אסור ואם
 סהם אסור הרי הן עלי כבעשר אם כבעשר בהכה אסור מפני
 שהוא קרבן שדקדישו בידו כמו שבארנו ואם כבעשר דגן כוהר
 ואם סהם אסור הרי הן עלי כתרומה אם לתרומת הלשכה נתבסך
 הרי זה אסור ואם לתרומת הגרן נתבסך כוהר ואם סהם אסור וכן
 כל כיוצא בזה כד' א בפקום שכשבע כל אחד מאלו עם בענינות
 אבל במקום שדרכו שאין קראין חרם סהם אלא להרמי בדק הבית
 בלבד ואב' שם הרי הן עלי חרם הרי זה אסור וכן אם היה דרכן
 שאין קראין חרם סהם אלא לחרמי כרבים הרי זה מותר וכן כל
 כיוצא בזה שאין חלוקין בנודי אלא אחר לשון אגשי אותו במקום
 באותו זמן הנוד בחרם ואמר לא היה בלבי אלא חרמו של ים
 שהיא הכבדות נוד בקרבן ואמר לא היה בלבי אלא בקרבנות
 בלבים אמר לחברו הרי ענמי עליך קרבן ואמר לא
 היה בלבי אלא לאסרו בעצם שהגמתי לו לזכות נוד בו דרך
 שדוק נוד שלא תהנה לו אשתו ואמר כא א

במאין ביינדיגם שד שבועה ופתיחין לים פתח ומתדין להם
 ב'דא' שאר כתבי הקדש אבל הנשבע בתורה אם נשבע במה
 שכתב בו דעתו על ההזכחת ואם נשבע בה' סתם דעתו על
 הגוף ואין כאן שביעה נשלה בידו ונשבע בה הרי זה כמי
 שנשבע במה שכתב בה ואסור והנשבע בתורה סתם אם
 תלמיד חכם הוא אינו צריך שאלה לחכם ואם עם הארץ הוא
 צריך שאלה לחכם כדי שלא יבטל קלות ראש בשבועות עבר
 שנשבע אין רבו צר לכפותו הרי הוא אחד שנשבע בקודם שנשבע
 לפי שאין גופו קנוי לו כיון שתחיל עליו שבועתו ונאם בשבועות
 לאסור אסור על נפשו מי שנפשו ברשותו יצא עכד שהוא ברשו'
 אודים ונמצא זה כמו שנשבע על נכסי אדם קצנים שנשבעו
 הן יודעין טעם השבועה אף על פי שאינן חייבין כופין אותם
 לעמוד בדבריהם כדי לחנכן ולאיים עליהם כדי שלא ינהו קלות
 ראש בשבועות ואם היה הדבר שנשבעו עליו דבר'
 שאין הקטן יכול לעמוד בו אלא אם כן נזק כגון שנשבע שיצוים
 או שלא יאכל בשר זמן מרובה מכה אותו אביו או רבו ונתעד בו
 ומדין לו שהתורה שבועתו כדי שלא יהיה רגיל להקל ראש

בשבועות צריך להזהר בקטנים הרבה הלמד לשונם דברי אמת
 בלא שבועה כדי שלא יהיו רגילים להשבע תמיד כגוים חז
 הדבר כמו חוכה על אמתיהם ועל מלכו יתסקות השומע
 הזכרת השם מפי חברו לשוא או שנשבע לפניה לשקד או שבדרך
 ברעה שאינה צריכה שהוא עובר משום נשוא שם ה' לשוא כמו
 שבארנו בהלכות רבות הרי זה חייב לכוותו ואם לא נדוהו הוא
 בעצמו יהא בנודי וצריך להזהיר אותו מיד כדי שלא יהא מכשול
 לאחרים שהדי אינם יודעים שנודוה ואם תאמר ודוע נמצאו כל
 העולם בנודי שהרי לכוח לשונם מעזה ושבועה תמיד ב'דא'
 בשהיה הנשבע הזה או המכרך לבטלה מיד אבל אם היה
 ש'ג' ו'לא ידע שזה אסור אינו חייב לנודו ואינו אומר שאסור
 לנודו לא עשה הכתוב ש'ג' אלא מזהירו ומתרה בו שלא יחזק
 ולא שבועה לשוא בלבד היא שאסורה אלא אפילו להחזיר שם מן
 השמות הכיוונית לבטלה אסור ואף על פי שלא נשבע שחל
 הכתוב מצוה ואיכ' ליראה את השם הנכבד והמרא ובכלל יראתו
 שלא יבדלו לבטלה לפיכך אם טעה הלשון והוציא שם
 לבטלה יבהר כד וישבח ופאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה
 כיצד אמר ה' אומר ברוך הוא לעולם ועד וא' גדול הוא ומהלל
 מאד וכיוצא בזה כדי שלא יהא לבטלה א'ע'פ' שמתחיל להשאל על
 השבוע כמו שבארנו ואין בזה דופי וכי שלבו נוקם בדבר זה אינו
 אלא ש'מ'פ' מינו א'ע'פ' בן ראוי להזהר בדבר זה ואי' נאקקן להגיד
 אלא מפני דבר מצוה או בפני צורך גדול וטובה גדולה היא לאדם
 שלא ישבע כלל ואם עבר ונשבע שיצטער ועמד בשבועתו שנ'
 נשבע לרוע ולא ימיד וכתב אודיו עושה אלא לא יבטל לעולם

הלכות נדרים

- יש בכללן שלש מצות שהי מצות עשה ואחת מצות לא תעשה
- א' שיטמור מיצא שפתיו ועטה כמו שנוד :
 - ב' שלא יחל דבר :
 - ג' שיפר הנדר או השבועה
- וחו דין הפך נדרים
 המפורש בתורה שבכתב ובאור מצות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

תנוד נחלק לשתי מילוקות החלק הראשון הוא שיאסר על

עצמו דברים המיוחדים לו כגון שיטמור פירות טמיה פ'א' אסורין
 עלי כל שלשים זמן או לעולם או בין פרטו כיפדות העולם או
 פידוח אלו אסורין עלי בכל לשון שיאסור הרי זה נאסר בן
 ואעפי שאין שם שבועה בל' ולא חזרת שם ולא כנוי ועל
 זה נאמר בתורה לאסור אסור על נפשו שיאסור על עצמו דברים
 המותרים וכן אם אמר הרי הן עלי אסור הרי אלו אסורין
 חלק זה הוא שאני קורא אותו נדרי אסור וחלק השני הוא
 שיחייב עצמו בקרבן שאינו חייב בו כגון שיאמר הרי עלי להביא
 עולה או הרי עלי להביא שלמים או מנחה או הרי בהמה זו עולה
 או שלמים והאומר עלי הוא הנקרא נדר והאומר הרי זה הוא
 הנקרא נדרה והנדרה והנדר כמין אחד הוא אלא שהמדרים
 חייבין באודיותן ונדרות אין חייב באודיותן ועליו
 נאמר בתורה ונודרך אשר תחר וכו' בתוך נגמ' חלק זה הוא
 שאני קורא אותו נדרי הקדש ודיני החלק הראשון וענינם הם
 שאנו מכארי' בהלכו' אלו אבל דיני נדרי הקדש ומשפטיהם כולם
 יתבאר במקומם בהלכות מעשה הקרבנות מצות עשה של
 תורה שיקיים אדם שבועתו או נדרו כן' שהיה כנודי אסר

בין שהיה כנודי הקדש שנמצא שפתיו השכר ועשיית כבוד
 נדרה ונאמר ככל הוציא בפיו יעשה האסור על עצמו כן
 מביני מאכל כגון שאמר תאנים אסורין עלי או תאנים של
 מדינה פלנית אסורים עלי או תאנים אלו אסורין עלי וכיוצא באלו
 ואבל מהן כל שהוא לוקה מן התורה שנ' לא יחל דברו שאין
 לנדרי' שיעור שכל הנודד כדבר הרי זה כמפורש כל שהוא
 אמר אכילה מפירות מדינה פלנית אסורין עלי או אכילה כפדות
 אלו אינו לוקה עד שיאכל כוונת אסור על עצמו אכילה כן
 התאנים ואכילה מן הענבים כן כנוד אחד בין בשני מדינות
 אלו מצטרפין לכזית וכן ל' כיוצא בזה האמר פדות אל
 עלי קרבן או שאמר הרי הם כקרבן או שא' להביא כלל
 שאוכל עמך עלי קרבן או כקרבן או הרי הן עלי קרבן הרי אלו
 אסורין עלי מפני שאפשר שיחד אדם קרבן ועשה בהם' שהיתה
 חול קרבן ותאסר אבל האומר פירות אלו עלי או כין פלמי
 עלי או מה שאוכל עם פלמי עלי כבשר חזיר או כעז' או כנגלות
 וטרפות וכיוצא באלו הרי אלו כמתרין ואין כאן נדר שאי אפשר
 שיעשה דבר שאינו בשר חזיר כבשר חזיר זה הכלל כל הכשים

דברים המותרים כדברים האסורים אם אותו דבר האסור יוכל
 לעשותו בנדר הרי אלו אסורים ואם אינו יכול לעשותו בנדר
 הרי אלו מתרין החטאת והאשם א'ע'פ' שאינן כאן כנוד ונדבה
 כמו שיתבאר במקומו אפשר לנודד להביא אותם כחבת נדו
 שדנודר בנוד מביא חטאת ואם נשכח מביא אשם כמו שיתבאר
 לפיכך האומר פידוח אלו עלי כחטאת או כאשם או שאמר הרי
 הן חטאת או הרי הן אשם הרי אלו אסורין ואין צורך ל' באסר
 הרי הן עולה או שלמים או כנודה או תודה שהן אסורין שכל אלו
 באין בנדר ונדבה אבל האומר פידוח אלו עלי כחלה ארון
 או כתרונתו הרי אלו מתרין שאין שם דרך להביא אלו בנדר
 ונדבה האו' הרי הפירות האלו עלי כנודר כפינ'ל כבשר טבא של
 קרש' הרי אלו אסורין שהרי עשאו כבשר קרבן ככל מקו' הא'
 הרי הן עלי כמעשה בהמה הרי אלו אסורין ח'ל' וקדושתו בנדי
 אדם הרי הן עלי ככנו' הרי אלו מתרין שאין קדושתו בנדי אדם
 ואינו יכול להתפסו בנוד שנ' לא יקדיש איש אתו אב' הרי הן עלי
 כחרמי שמי' הרי אלו אסורין שחרמי שמי' לבדוק הבית הרי הן עלי
 כתרונת השלכה כתפדי כדירי כעצים כאישים כמנחה או כאוד
 כמטמטי המזבח כגון שא' הרי הן עלי כיע' כמדק' כמח' וכיוצא
 בהן וכן האו' הרי הן עלי כהכ' כיה' הרי אלו אסורין ואע'פ' שלא
 הזכיר שם קרבן שכל דבר' אלו ענינם כנוד הרי הן עלי קרבן

ובכל הנדרים האלו צריך שיתחזק בלבו לדבר המותר כגון שישי
בלבו שיהיה אסורין עליו אותו היום בלבד או אותה שעה וכן
כיצא בזה וריבך על דברים שבלבו הואיל והוא אנוס ואינו
יכול להציא בשפתו וכיצא בשעה שידור להן אין פיו חלבו שוין
כמו שבארנו בשבועות וכן נדרי זרוזין מותרים כיצד כגון
שחזר חבירו שיאכל אצל ונדד זה שלא יאכל בפני שאינו
חזר להשדח עליו בין אכל בין לא אכל שניהן פטורין וכן
המכר שנדר שלא ימכר חפץ זה אלא בסלע והלוקח נדר שלא
יקנה אלא בשקל ורצו בטלשה דינרין שיהיו כעורין וכן כל
כיצא בזה לפי שכל אחד מהם לא נמנע בלבו ולא נדר אלא כדי
לזרז את חבירו ולא נמנע בלבו ומנין שאפילו ארבעת מיני
נדרי אלו שהן מותרים שאסור לו לאדם להזות נדר כהן על
מנת לבטלן תלמוד לומר לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין
מי שנדר ונזם על נדרו הרי זה גשאל לחכם ומתירו ודין התר
נדרי כדן התר שבועות שאין מתיר אלא חכם מוכהק או שלש
הדיעות במקום שאין חכם ובלשון שבתירין השבועה מתירין
וגור וכן שאר הענינות שפרשנו בשבועות כולן כנדרי כדור
שון בשבועות ואין מתירין הנדר עד שיחל בשבועה וכטעם
שנשאלין על נדרי האסור ומתירין אותו כך נשאלין על נדרי
הקדש ומתירין אותו בין נדרי קדשי בית בין קדשי מזבח
ואין נשאלין על התמורה וכטעם שהאב או הבעל כפר נדרי אסור
קדש נדרי הקדשות הדומים לנדרי האסור מי שנדר ושכע
חבירו ואמר ואני רשעתי ואבד ואני נשאל דראשועל נדרו
וחזר והתיר כולן נשאל האסורין והותר האסורין כותר וכולן
אסורין נשאל השני והותר השני ושל אסורין מתירין והראשון
אסור וכן המתפס דברי הרבה כבוד כגון שנדר על הפתות והתפס
הבשר ונשאל על הפת והותר בה הותר הבשר נשאל על הבשר
והותר בו לא הותר הפת דבשבע או דנדר שאינו נדנה לכלכם
ונשאל על נדרו או על שבועתו על אחמהם והתיר התירו כולם
שהנדר שהותר מכלל הותר מכלו אמר שאינו נדנה לזה ולזה
ולזה הותר הראשון והתירו כולן הותר האסורין האסורין כותר
ומלס אסורין שאינו נדנה לזה ולזה ולזה עריבין פתח לכל אסור
ואז וכן כל כיצא בזה נדר כנזיר וכקרבן ובשבועה או שנדר
ואן ידע באי זה כהן נדר פתח אסור לכלל הנדר באבשי
העיר ונשאל לחכם שבעד או שנדר בישראל והרי הוא נשאל
לזם שבישראל הרי נדרו מותר האומר פירוש אלו אסורין
עלי חכם אם אלק לבחר כמקום פלוני הרי זה אסור לאכלס היום
גזרה שמה יד לבחר לאתו מקום ואם עבר ואכלן היום והלך
למחר לוקח ואם לא הלך אינו לוקח אמר הרי הן
אסורין למחר אם אלק היום למקום פלוני הרי זה מותר ליהך היום
לאתו המקום ויאסרו עליו אתן הפירות למחר וכן כל כיצא בזה
כפי שאדם חזיר בדבר האסור שלא לעשותו ואינו והד בוגרי
טעם לאבי דבר המותר הנדרר לצום עשדה ימים באי זה
זם שדעה והיה מתענה ביתם אחד מהם והדערך לדבר כיצא
או כפי כבוד אדם גדול הריזה אוכל ופורע זם אחד שהרי לא
קבע היום בתחלת הנדר נדר שיצופ היום ושכח ואכל משר'ם
לזם נדר שיצום זם אחד או שנים וכשהתחיל לצום שכח ואכל
אבד תעניתו וחייב לצום זם אחד :

פרק

חמישי

ראובן שיצא לשמעון הרי עליו חרם או הרי אתה סוד בהנתיני
נאמר על שמעון שיצא בראובן ואם עבר ונהג אינו לוקח שהרי

לא אמר שמעון כלום ומותר לראובן להנות בשמעון שהרי לא
אמר עצמו בהנתינו אמר לשמעון הרי את עלי חרם או הריני
אסור בהנתיך הרי נאמר ראובן מלהנות בשמעון ואם נהנה
לוקח שהרי חלל דברו ושמעון מותר בדב יתראובן אמר
לו הריני עליך חרם ואתה עלי או הריני אסור בהנתיך ואתה
אסור בהנתיני שניהם אסורין זה כזה וכן כל כיצא בזה
ראובן שאמר לשמעון הרי פירחה פל בית אסורין עליך או הרי את
אסור בהנתיני פלוני אין זה כלום שאין אדם אסור חבירו בדבר
שאינו שלו אלא אם כן ענה שמעון אמן כמו שבארנו
האומר לחברו ככרי זו אסורה עליך אעפ שגננה לו כפתנה
הרי זו אסור עליו מת ונפלה לו בחרטה או שנתנה לו אחר כפתה
הרי זו מותרת שלא אמר לו אלא ככרי והרי אינה עתה שלו אמר
לו פירות אלו אסורין עליך ולא אמר לו פירותי אעפ שבכרן או
שמת ונפלו לאחר הרי אלו אסורין עליו שהאסור דבר שהוא שלו
על חברו אעפ שיצא מרשותו הרי הוא באסורו עומד אלא אם כן
אמר נכסי או ביתי או פירי וכו' כיצא כל זמן אלו שהרי לא אסור
אלא כל זמן שן ברשותו האומר לבנו הרי את אסור בהנתיני
או שנשבע שלא ידנה בו אם מת יריבני שזה כאומר נכסי עליך
אסורין אמר עליו דנתינו ופרש בין בחיי בין במתי אם מת
לא יירשנו שזה כמי שאמר לו נכסי אלו אסורין עליך אסור
בנו בהנתינו ואמר אם היה בן בני זה תלמיד חכם יקנה בני זה
נכסי כדי להקנותן לבנו הרי זה מותר ויהיה הבן אסור בנכסי
האב וכן הבן מותר בהן אם יחיה תלמיד חכם כמו שהתנה זה
הבן האסור בירושת אביו אם נתן ירושת אביו לאחז או לבני
הרי זה מותר וכן אם פרעה כחזנו או בכתובת אשתו וצריך
להחזיקן שאלו נכסי אבי שאסור עלי שדנשבע שלא יחנה בו
חבירו מותר לו לפר ע את חזבו כמו שהבאר כי שנאמר עליו
בין מכיני מאכל בין כנוד בין בשבועה ונתבשל עם מינים
אחרים או נתערב עמם הרי זה מותר במינים המותרים אף על
פי שיש בהן טעם הבין האסור ואם נאמר בפירות אלו ונתערבו
באחרים אם יש בהן טעם דבר האסור אסורין ואם לאו מותרין
ביצד נאמר בכש או בין הרי זה מותר לאכל כו' וידק' שנתבשלו
עם דבכד ועם היין אעפ שיש בהן טעם הבשר או טעם היין
ואינו אסור אלא באכילת בשר בפני עצמו או לשתותין בוגרי עצמו
כאסור בבשר זה או בין זה ובבשר עם הירק אם יש בירקות
טעם בשר או טעם היין אסורין ואם לאו מותרין שזה הבשר זה
היין נעשה כמו בשר נבלה וטקנים וכיצא בהן וכן כו' כיצא
בזה לפיכך האומר בשר זה אסור עלי הרי זה אסור בו ובכרם
שבו ובתבלין שבו נתערב ין זה שאסורו על עצמו בין אדר
אפי' טיפה בדבי' נאמר הכל בפני שיש לו להשאל על נדרו כפי
כדבר שיש לו בתירין שאינו כטל בנינו כמו שבארנו בולכות
באכלות אסורות האמר פירות האלו קרבן עלי או קרבן הן לפי
או קרבן הן על פי הרי זה אסור ברלופידן ובנדוליה ואין צריך
לומר במשקן היצאין כהן נדר או נשבע שאינו אוכל אהם או
שאינו טעם אהם אם היה דבר טהורין כלה כשידע כגון הטח
ושעודה הרי זה מותר ברלופ הן ובנדוליהן ואם היה דגנר שאין
זרעו כלה בארץ כשדע כגון בגלים ושחין אפילו נדוליהן ודולין
אסורין ובין כך ובין כך משקן היצאין בהן כפך לפיכך אם שהה
בהן אינו לוקח וכן האומר לאשתו מעשה ידך עלי קרבן
או קרבן הן לפי או קרבן הן על פי אסור בהיל פידן ובנדוליהן
שאינו טעם שאינו אוכל אם היו פירות מעשה ידיו דבר שדעו
בלה מותר ברלופידן ובנדוליהן כא ב

ואם לא היה בלבי אלא אשתי ראשונה שגרשתיה וכן כל כיוצא
באלו הדברים שמשמען לכל העם אמר והוא אמר לא נתכונתי
אלא לכך ולכך אם היה הגמד תלמיד חכם הרי זה מותר ואין
צריך שאלה לחכם ואם היה עם הארץ כראין בעיניו שזה נדר
ושהוא אמר ופותרין לו פתח במקום אחר ומתדין לו ובין שהיה
תלמיד חכם או עם הארץ נעדין בהם ומלכדין אותן שלא ינהגו
בניהג זה בגדרים ולא יהיו נודדין דרך שחוק והתל' וכן האומ'
לאשרו הרי את עלי כאמי או האומר פירות אלו עלי כבשר חזיר
סאין כאן נדר כמו שבארנו אם היה האומר תלמיד חכם אינו
צריך שאלה לחכם ואם היה עם הארץ צריך שאלה לחכם ומראין
בעיניו שאשתו אמרה ושאתן הפירות אמרין ופותרין לו פתח
במקום אחר ומתדין לו נדרו כדי שלא ינהגו קלות ראש בגדרים
והפקד אע"פ שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לחזור לו בו
ומה הוא ההפקד הוא שיאמר אדם נבסס אילו הפקר לכל בין
במטלטלין בין בקרקעות וכיצד דין ההפקד כל הקודם חכה בו
קנהו לעצמו ונעשה שלו ואפילו זה שהפקד דינו בו כדון כל
אדם אם קודם חכה בו קנהו והפקד לעניים אבל לא לעשירים
אינו הפקר עד שיפקד לכל כשמטה והמפקד עבדיו הגדולים
קנו עצמן והקטני כל הקודם והרוזק בהן זכה כשאר המטלטלין
המפקד את הקרקע כל הקודם והחזיק בהן זכה דין תורה
ואפילו הפקר בפני אחד הרי זה הפקר ונפטר מן המעשרות כמו
שיחבאר במקומו אבל מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקד
בפני שלשה כדי שיהיה אחד זכה אם רצה והשנים מעידים
והאומר הרי זה הפקר וזה הדין השני ספק הפקר ואם אמר זה כמו
די או שאמר ונכ זה הדין התפס השני והיה הפקר ודי המפקד
את שדדו ולא זכה בה אדם כל שלשה ימים יכול לחזור בו
אחר שלש ימים אינו יכול לחזור בו אלא אם כן קדם חכה בה
הרי הוא כזוכה מן ההפקד בין הוא בין אחר האומר שדה זו
בנפקדת ליזם אחד לשבת אחד לחודש אחד לשנה אחד לשבע
אחת עד שלא זכה בה הוא או אחר יכול לחוד בו ומשכה בה
בין הוא בין אחר אינו יכול לחזור בו ומפני כה יש לו לחזור כאן
עד שיזכו בה בפני שזה דבר שאינו בעיניו הוא שאין אדם מפקד
לזמן קצוב דבר המפקד שכא אחד ושטריו והיה כביש בו שלא
ישלנו אדם לא קנהו בהבט' אלא עד שיגביהו אם היה במטלטלין
או יחזק בקרקע כדרך טקונת הקצוות :

פרק שלישי

ארכיזה דברים יש בין נודדים לשבועות בשמי שבשבעות ביטח
אין שבועה חלה על שבועה ובנודדים זה נדר על נדר התפס
בשבועה פטור ובנודדים חייב אין שבועת ביטח חלה אלא על
דברי דרשות ונודדים חלות על דברי מצוה כדברי הרשות
שבועת ביטח חלה על דבר שיש בו כחש ועל דבר שאין בו כחש
ונודדים אינן חלין אלא על דבר שיש בו כחש כיוצא יחול נדר
על נדר האומר הרי עלי קרבן אם אבדתי כבר זה הדין עלי קרבן
אם אכלנה ואכלה חייב על כל אחת ואחת וכן כל כיוצא בזה
כיצד התפס בגדלי חייב שבע חבירו שנודד ואמר ואני כמותך
בתוך כדי דבור הרי זה אסור כמו שנאמר בו חבירו שמע השלישי
זה שאמר ואני ואמר ואני ואפילו היו באה הכל אחד מהן אמר
ואני בתוך כדי דבורו של חבירו הרי כולן אסדין וכן האומר
הבשר הזה עלי אסור וחוד ואמר אפילו אחד כמה ימים והפת
הזאת כבשר הזה הרי הפת נהפשה ונאסרה חוד ואמר ודבש זה
בפתה ואת ויין זה כרובש זה אפילו הן באה כולן אסדין הרי

שמת אביו או רבו היזם ינודד שיצום אותו היזם וכל אחר שנים
אמר הרי יום זה עלי כיום שמת בו אביו או רבו הדין זה אסור
לאכול בו כלום שהרי התפס יום זה ואסרו כיום האמר לו וכן
כל כיוצא באלו כיצד חלות הנודדי על דברי מצוה כדברי הרשות
האומר הרי המצה בלילי הפסח אסורה עליי הרי ישיבת המכה
בתג הסוכות אסורה עליי הדין התפילין אסורו כנפילה עליי הדין
אלו אסדין עליי ואם אכל או ישב או נטל לוקה וכן כל כיוצא
בזה ואין צריך לומר בפני שאמר הדין עלי קרבן אם אכל מנה
בלילי הפסח שהוא חייב בקרבן וכן כל כיוצא בזה ומפני כה
נודדים חלות על דברי מצוה ושבועות אין חלות על דברי מצוה
שהנשבע אסור עצמו על דבר שנשבע עליו והנודד אסור הדבר
הנודד על עצמו נמצא הנשבע ובטל מצוה אסור עצמו
וכבר עצמו מושבע מדר סיני ואין שבועה חלה על שבועה
והאומר דבר זה בגדר זה ודבר הוא שנאסר ואותו הדבר אינו
מושבע מדר סיני כשאתה מתבונן בכתוב תמצא שהדברי כראין
כן כמו שקבלו חכמים כפי השמועה שהרי הוא אומר בשבועות
בשני להרע או להטיב כדברי הרשות כמו שבארנו שיאכל ושתה
היום או שיצום וכיוצא בהן ובנודדים הוא אומר ככל היצא כפי
יעשה ולא חלק בין דברי מצוה לדברי הרשות הנודד שיצום
בשבת או ביום טוב חייב לצום שהנודדים חלות על דברי מצוה
כמו שבארנו וכן הנודד שיצום יום ראשון או יום שלישי כל
ימיו ופגע בו יום זה והרי הוא יום טוב או ערב יום ויפודים הדין
זה חייב לצום ואין צריך לומר ראש חודש פגע בו ונכה ופודים
ידחה נדה מפני חמי האלו האלו ואסור העצים בהם כדברי ספרים
הרי הן צריכין חוק וידחה נדרו כפני נזירת דכביש כיצד אין
הנודדים חלות אלא על דבר שיש בו כחש האומר דברי עליך
קרבן אינו אסור מלדבר עמו שהדבור אין בו כחש וכן אם אר
לו דברי אסור עליך אין זה כאול' פירותי אסדין עליך או פירותי
קרבן עליך שהן אסדין עליי לפיכך הא' לחבירו קרבן שאינו
מדבר עכך או שאינו עומה עכך או שאינו כהלך עכך או שאמ'
קרבן שאינו ישן שאינו מדבר שאינו מהלך או שאמר לאשה
קרבן שאינו משמשך אין הנדר חל בכל אלו והרי זה כאול' דברי
והלכי ועשייתו ושבעתי קרבן שהן דברים שאין בהן כחש אבל
האומ' יאסר פי לדבור ודי למעשהו ורגלי להלכות ועני לשטות
הדין הנדר חל עליהן לפיכך האומר לחבירו קרבן פי מלדבר עכך
ודי כלעשות עכך ורגלי כלהלך עכך הדין זה אסור וכן האומר
הדין עלי קרבן אם אדבר עם פלני או אם לא אדבר עמו ועבר
על דברו חייב בקרבן וכן אם נודד דברתי ולא דברתי וכו' בהן
סאין אלו נודדי אסר שאנו בבארין כשפסידים אלא נודדי הקדש
הנודד בדברים שאין בהן כחש ואסור אע"פ שאין הנדר חל
עליהם אין מדיים לו שניהת בהן הדין האיל ואסר בהן
ובדעותו שהנדר חל עליהן אלא פותרין לו פתח במקו' אחר ובדין
לו נודד אף על פי שלא נאסר כדי שלא ינהגו קלות ראש בגדרים

פרק רביעי

נודדי אנו' ונודדי שנגו ונודדי הבאי ירי אלו מתרי' כדרך שבארנו
בשבועות הדין שהן רוחה האנסין והכיבסין ואסרו לו נידוד לנו
שדבשר אסור עליך אם יש עכך דבר שחייב במכס ונדר ואמר
הרי הפת והבשר ודין אסדין עליי הדין זה כותר ככל ואף על פי
שהוסף על מה שבקשו מבני וכן אם בקשו מבני
שיחדר שלא תהנה אשתו לו ונדר שלא תהנה לו אשתו ובני
ואוחז סלן מתדין וכן כל כיוצא בזה וכל

כי שאמר הניית אומה מן האומות על עצמו הרי זה כבוד ליקח
 מהן כבוד ולכבוד להן בפחות אסר הניית עליהן אם שומעין
 לו שיקח מהן בפחות וכבוד ביתר מותר ואין גורין כאן שלא
 יכבוד גזרה שמא יקח שהרי לא נודד מאיש אדם כדי שנווד עליו
 מאומה כולה שאם אי אפי' זור לו לישא וליתן עם זה ישא ויתן עם
 אחר לפיכך אם אסר הניית עליהן הרי זה כשאלו וכלו אותן
 אבל לא ישאל בהם ולא ילוה מהן אסר הניית עליהן והנייתן
 עליו לא ישא ויתן עמהם וכן לא ישאו הן ויתנו עמו ולא ישאל ולא
 ישאל להן ולא ילוה בהם ולא ילוה איתן אסר על עצמו הניית
 בני העיר אסר להשאל על נדרו להכנס מבני אותה העיר היא
 ואם נשאל והתיר לו הרי נדרו מותר כמו שבארנו כי שאם הניית
 הבריות עליו הרי זה מותר ליהנות בלקט שכחה ופאה ומעט עני
 המתחלק בגרמות א"ל לא שבתוך הבית מי שאסר הנייתו על
 הבריו ועל הלויים הרי אלו כאין ומטלין מתנותיהם על כרהו ואם
 אמ' כהני אלו ולויים הרי אלו אסורין רתן החומותיו ומעשיותיו
 לכהנים ולויים אחרים והוא הדין במתנות עניים מן העניים מי
 שהיית הנייתו אסורה על חברו ואין לחבירו כה יאכל חלק אצל
 החסני ואומר איש פלוני אסור בהנייתו ואינו יודע מה אעשה אם
 הדין החסני ונתן לו וכא ונטל מזה הרי זה מותר היה ביהו לבנו
 נדרו לגדור שדחו לקצור חלק אצל פעלים ואבר איש פלוני
 אסר בהנייתו ואינו יודע מה אעשה והלכו הן ועשו עמו וכא ליה
 ונתן להן שכרן הרי זה מותר שנביעא זה שפרע חובו לו וכבר
 בארנו שזה מותר לפרוע לו חובו היז כהלכין בדרך ואין לו
 מה יאכל נתן לאחד משום מתנה חלה מותר בה אם אין עמהם
 אחד מנין על הסלע ואם הדין מופקרין לכל מי שיחפוץ חלה
 טבל ואכל נתן לאחד מתנה ואבר לו הרי סעודה זו נתונה
 דך מתנה ויבא פלני שהוא אסור בהנייתו ויאכל עמו הרי זה
 אסור ולא עוד אלא אם נתן לו סתם וחזר ואבר לו רצונך
 שיבא פלני ויאכל עמו אם הוכיח סופו על תולתו שלא נתן לו
 אלא על כנת שיבא פלני ויאכל אסור כגון שהיתה סעודה גדולה
 והוא רצה שיבא אביו או רבו וכיוצא בהן לאכול מסעודתו
 שהרי סעודתו מוכחת עליו שלא נכד להקנות לו וכן כל כיוצא
 בזה כל מתנה שאם הקדישה לא תהיה מקדשת אינה מתנה
 וכל הנתן לזה מתנה על כנת להקנותה לאחר הרי זה האחד קנה
 בעת שקנה לו הראשון ואם לא הקנה לו הראשון לאתו
 והוא לא קנה לא הראשון ולא השני מי שנאסרה הנייתו על
 בעל בתו והוא רוצה לתת לבתו מעות כדי שתהיה נהנית בהן
 ונתיצא אתן בחפציה הרי זה נתן לה ואומר לה הרי המעות
 האלו נתנין לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהן
 אלא יהיו לכה שאם נותנת לפיך או לכה שתלבישי וכיוצא בזה
 ואפילו אב' לה על כנת שאין לבעלך רשות בהן אלא מה שתריצי
 עמי בהן לא קנה הבעל ומה שתרצה תעשה בהן אבל
 אם נתן לה מתנה ואמר לה על כנת שאין לבעלך רשות בהן
 לא ידע שתהיה המתנה הזאת לכך ולכך או לכה שתריצה
 תעשה בהן הרי קנה אותה הבעל לאכול פירותיה ודבר זה
 אסור שהרי הוא אסור בהנייתו חתנו :

פרק שמיני

פי' שנווד או נשבע ופירש בטענת נדרו דבר שנווד או נשבע
 בגללו הרי זה כמי שתלה נדרו או שבועתו באותו דבר ואם לא
 נתקיים אותו דבר נשבע בגללו הרי זה מותר כיצד נדר
 או נשבע שאינו נדא אסור פלני שאביה רע שאינו נכנס לבית
 המטביל רע בתוכו כתי או שעשה האב תשובה הרי זה מותר

שזה כמי שנווד או נשבע ואמר שלא אשא פלני ולא אכנס לבית
 זה אלא אם נכתלק החוק וכן כל כיוצא בזה אבל הנודר או
 הנשבע שאינו נדא פלנית הכעודה ונביצאת נאה שדודה ונביצאת
 לבנה קצרה ונביצאת ארוכה שאין אשתו נהנית לי שגנבה את
 כיסי ושהכה את בני ונודע שלא גנבה ושלא הכתה ודי זה מותר
 מפני שהוא נדר טעות והוא בכלל נדרי טענות שהן מותרין ואין
 זה כתולה נדרו בדבר ולא נתקיים הדבר שהרי הסכה שבגללה
 נדר לא היתה נעויה וטעות היה ולא עוד אלא מי שדאח
 אנשים מרחוק אוכלים תאנים שלו ואבר להן הרי הן עליבם
 קרבן כיון שקרב אליהם והביט והרי הן אביו ואחיו הרי אלו
 מותרין אע"פ שלא פ' הסכה שהו ירן בגללה הרי זה כמו שפירש
 שהדבר טוביח שלא אסר עליהם אלא שהיה בדעתו שהן זרים
 וכן כל כיוצא בזה מי שנודר או נשבע ונולד לו דבר שלא היה
 בלבו בשעת השבועה או בשעת הנודר הרי אסור עד שיטאל
 להכנס ויתיר את נדרו כיצד אסר את עצמו בהניית פלני או שלא
 יכנס למקום פלוני ונעויה אותו האיש סיפר ואותו מקום בית
 הכנסת אף על פי שהוא אומר אלו הייתי יודע שזה נעשה כופר
 ומקו זה יעשה בית הכנסת לא הייתי נודר או נשבע הרי זה אסור
 להנות ולהכנס עד שיתיר נדרו כמו שבארנו וכן כל כיוצא בזה
 כל נדר שהותר מקצתו הותר כולו והוא הדין בשבועה כיצד
 ראה אנשים כרוחק אוכלין פירותיו ואמר הרי הן על כם קרבן
 וכשרניע אליהם והנה הם אביו ואנשים זרים הואיל ואביו מותר
 כולן מותרין ואפילו אבר אלו הייתי יודע כן הייתי אומר פלוני
 ופלוני אסורין ואבי מותר הרי כולן מותרין אבל אם אומר
 כשרניע אליהן אלו הייתי יודע שאבי ביניכם הייתי אומר כולכם
 אסורין חוץ מאבי הרי כולן אסורין חוץ מאבית שהרי גלה דעתו
 שלא התיר בקצ' הנודר אלא כמו שנודר היה נודר ומתנה על אביו
 וכן האומר הין קרבן עלי מפני שהיין רע לבני מעיים ואבר לו
 הדי המיטשן יפה לבני מעים אם אבר אלו הייתי יודע לא הייתי
 נודר אפילו אבר אלו הייתי יודע הייתי אומר הודש אב' והיטשן
 מותר מותר ביטן וכדדש אבל אם אבר אלו הייתי
 יודע הייתי אומר כל היבנה אסורות עלי הן כן הנחשן הרי זה
 מותר במיטשן בלבד וכן כל כיוצא בזה כל הנודר או נשבע
 רואין דברים שבגללן נשבע או נדר ולכדון בהן לאי זה נתכונן
 והלכין אחר הענין לא אחר כל כיוצא בזה כיצד היה
 טעון משא טל צמר או כל פשתים ודדע והיה ר' חזקיה ונשבע
 או נדר שלא יעלה עליו צמר או פשת' לעולם הרי זה כמי דללבוש
 בגדי צמר או פשת' לו כמותו ואינו אסור אלא לרפשיהן לאהרות
 היה לבוש בגדי צמר ונצטע בלבישתן ונשבע או נדר שלא יעלה
 עליו צמר לעולם אג' ללבוש ומותר לטעון עליו ומותר להחככו
 בגדי צמר שלא נתכונן זה אלא לבגד צמר וכן כל כיוצא בזה
 היו מבקשין ככני שיטא קרובתו ונרא ככאן ורפשיהו כו נודד או
 נשבע שלא תרנה בו לעולם וכן דמגרש את אשתו ונשבע
 או נדר שלא תרנה בו לעולם הרי אלו מותרות לרנות לו שאין
 כוננת אלא לשם אישות וכן דקורא לדבירו שיכעוד
 אצלו וכאן ונשבע או נדר שלא יכנס לביתו ולא ישתה לו
 טפת יצמן הרי זה מותר להכנס לביתו ולשתיה לו יצמן שלא
 נתכונן זה אלא שלא יאכל וישתה עמו בכעודה זו וכן כל כיוצא
 בזה האומר לחבירו לביתך איני נכנס וכו' איני לוקח בך כנדר
 בין בשבוע' וכה או ככרן לאחר דדי זה מותר להכנס לבית הלוקח
 חטרה בן הזרש או מן הלוקח שלא נתכונן זה אלא כל זמן שרן
 ברשותו אבל אם אבר לבית היה איני נכנס וכו' זה אינו לוקח
 ומת או ככרן לאחר הרי זה אסור דאומר
 לדבירו השאלני פרוק אב' לו אינה פגיה נשבע אג' נדר כא ג

ואם היה זכר שאין דעו כלה אפילו נחלו נחלוין אסורין
ולמה לא יבטל העיקר האש' כנדולין שרבו עליה שהרי הן דבר
שיש לו כתיבין שאינו בטל ברוב כמו שבארנו האוסר פירותיו
על חבירו בין בנדר בין בשבועה הרי גדוליהן וחילופיהן ספק
לפיכ' זכרו אס' כנדולין פירו' אלו וכחלופיהן ואם עבר וכחלופיהן

פרק ששי

האומר לחבירו הנאה המביאה לידי מאכלך אסור עלי או הנאה
המביאה לידי מאכלי אסורה עליך הרי זה הנאסר לא ישאל מן
האומר לו נפה וכברה ודמים ותנור וכל דבר שעושהו בזה אכל
נפש אכל משאי' לו גזבים וטבעות וכלים שאין עושהו בזה אכל
נפש אלא לטאל ככנו שק לרביא בנפירות וחבד להביא
עלי פירות כקוב שדרכן שאין משאילין כלים אלא בשכר
אסור לטאל ככנו אף כלי שאין עושהו בזה אכל נפש הרי שהיו
במקו שאין נוטלין שכר ושאל מכנו כלים שאין עושהו בזה אכל
נפש כדי להראות בזה בפני אחר' עד שיהנה מהם או שבקש
לעבוד בארצו כדי שילך במקום שיהנו בו הרי זה אסור מספק
לפיכך אם עבר אינו לוקה אין בין מדר הנאה מחבירו
למדר ממנו הגיית מאכל אלא דריסת הדגל וכלים שאין עושהו
בזה אכל נפש במקום שמשאילין אותם שם בדרם ראובן
שנאסרה עליה הגיית שמעון בין בנדר בין בשבועה מותר לו שיתן
שמעון על יד מחצית הסקל שראובן חייב בה וכן פדע חוב
שעליו שהרי לא רניע ליד ראובן כלום אלא מנע ממנו
התביעה ומניעת התביעה אינו בכלל אסור הגייה לפיכך
מותר לו לזון אשתו ואת בניו ועבדיו ואפילו רבגעינים אעפ' שהי'
חייב במזנותם אבל לא יזון את בהמתו בין שמיא בין שהיה
שכל שכוסיף בבטלה היא הגייה שדניע ליד ראובן

היה שמעון כהן הרי הוא כותר להקריב קרבנות ראובן שדברני
טלויי שמים הם ואינם שלוחי בעל הקרבן ומשיא שמעון בתו
הגורת לו אובן כדעתה אבל אם היה נערה שרדי עדיי היא
ברשות אסור שהי כמסור לשפחה לשמשותו שמעון תרומת
ראובן ונפדיש לו כעשרותיו מדעתו כיצד מדעתו כגון שאמר
ראובן כל הרצנה להרפס יבא ויהרסם אבל לא יאמר לשמעון
לחרום לו שרדי עושה אותו שליח וזה הגייה לו וכלכות תורה
שבעל פה שהרי אסור ליטול עליה שכר אבל לא תורה שכתב
שנוטלין עליה שכר ואם אין דרכן טס ליטול שכר על תורה
שכתב הרי זה כותר ובין כך ובין כך מותר ללמד את בנו
חלה ראובן נכנס שמעון לבקרו וכנסו שנוכל שכר מי
שישב עם הדיחה לצוות לו לא ישב שמעון אלא מבקרו ועומד
וכותר לו לרפאותו בידו טח מצוה היא חלתה כהכה ראובן
לו ירפא אותה שמעון אבל אכ' לו עשה לה כך וכך ודוחץ עמו
באמבטי ט' חלה אבל לא בקטנה כפני שכהנה בשעה
שכנניה עליה המים וישן עמו בבטה בימי הרבה אבל לא בימית
הגשמים כפני שמתכבד ומסב עמו על חמטה ואוכלין על שלהן
אחד אבל לא מקערה אחת ילא כביכוס שלפני הפרעלים שמא
יביח שמעון חתיכה אחת שכתה חלה יאכל אותה כדי שיאכל אותה
ראובן או יקרב אותה לפניו ונטעא כהנהו וכן בפירות שבאכוס
אבל אם אכל שמעון מקערה שהי ידע שכשיחידנה לבעל הבית
יחזור בעל הבית ויניחנה לפני ראובן הרי זה כותר ואין חששין
שמא הגיח נתח טוב בשבילו ומותר ראובן לשתות כוס של
ת. יזכין כידו של שמעון כשל ראובן וכן כוס של בית
המדרשן שאין בו הגייה ואסו ראובן בגזלתו של שמעון ומותר

בשלהבת של היה לשמעון כדחץ או ביה זכר מתערים
בעיר אם היה לשמעון בון ופיכ' יד כגון שדניח כדון כל
שהו לעצמו חלה שכר ואפ' רניח כנדחץ אכפטי אזה נכבד ונדר
עקל אזה אסור לראובן להכנס לאורה נדחץ לו דון כנה טס
לא רניח לעצמו כלום אלא שכר הכל הרי זה מותר ואס' לדחץ
לאכול מפירות שדה שמעון ואפילו בשביעת שהכל הפקר שהיו
לפני שביעי' נדר אבל אם נדר בשביעת אכל מן דפירו' דמנחם
חוץ לשדה אבל לא יכנס לשדה אעפ' שהקרקע נפקד
גזירה שמא ישדה שם אחר שיאכל ולא הפקדה אותה תורה אלא
כל זמן שהפירות בתוכה כד' א' כשאמר לו הגיית הנכנסים הרי
אסורין עליך אבל אם אכל הגיית נכסי אסורין עליך או שנשבע
ראובן או שנדר מנכסי שמעון כהן שי גיעה שביעי' אכל בגיית
שדה שהרי יצאו כדשו' שמעון אבל לא יכנס לשדה מן הגעס
שבארנו נאסרה על ראובן הגיית מאכל שמעון בלבד אם
לפני שביעית נאסרה בין בנדר בין בשבועה הרי זה ידור הדין
שדה אבל אינו אכל מפירותיו ואם בשביעית נאסרה חוץ
ואוכל כפירותיו שאין פירות אלו של שמעון אלא של הפקר הן
ואסור לראובן להשאיל לשמעון גזירה שמא ישאל מבנו חוץ
הוא אסור בהנאתו וכן אסור להלותו גזירה שמא ילוה כנו
ולא ימכור לו נדרה שמא יקח מבנו מדכנה לו כלאכה עמ'
כנו שהיו קוצרים כאחד עושה ברוחק מבנו גזירה שמא יסיענו
הגזיר את בנו מפי' שאינו עוסק בתורה ונאסר בהגיית אבי הרי
האב מותר לגלות את לו חבית של מים ולחלו' לו את הגר ולחלו' לו
דנ קטן שאין כותנו אלא להנאה גדולה ודברים אלו רבני הן
אינן חסוכין מי שנשבע או נדר שלא ידבר עם חבירו הרי זה
מותר לו לכתוב בכת' לדבר עם אחר וזאת שנוטע הענין שידע
להשמיעו וכוה וזרו הגאונים :

פרק שביעי

שנים שנאסרה הנאת כל אחד מהן על חבירו בין בנדר בין
בשבועה הרי אלו מותרין להחיד אברה זה לזה מפני שה' כחה
ובבקום טודכן שנוטל שכר רבוחיו את האביה יפול השכר
להקדש שאם יטול שכר נמצא נהנה ואם לא יטול נמצא כהנה
ומותרין בדברים שהם בשתופות כל יטול כגון דר הבית והעדות
והבאר שבאמצע הדרך ואסורין בדברים שהם בשתופו כל אש
העיר כגון ודחכה שבעיר והגרוחץ ובית הכנסת והתפוח והספר'
וכיצד יעשו כדי שיהיו מותרין בדברים אלו כל אחד ואחד
משניהם כותב חלקו לנשיא או לאחד משאר העם וכונה לו
בחלקו על ידי אחד ונביא כל אחד מהם כשיכנס לטרוח שהוא
לכל אנשי העיר או לבית הכנסת אינו נכנס לרשות חבירו
אלא לרשות אחרים שהרי כל אחד מהם נחלק בחלק שבבקום
זה ונתנו במתנה הרי שניהם שותפין בחצר אם יש בחצר
חלקה הרי אלו אסורין להכנס לה עד שיחלוקו ויכנס כל אחד
לחלקו ואם אין בה דין חלקה כל אחד ואחד נכנס לביתו וזאת
אומ' כותב שליאני נכנס וכן כך ובין כך שניהם אסורין בחלוקה
רדס' תנור וכגדל תרנגולין בחצר זו שנים שהיו שותפין בחצר
ונדר אחד מהן שלא ידב' השני כופין את הגזיר לכתוב הדין
נדר שלא ידב' הוא כשני הרי זה מותר להכנס לביתו כפני
שיכרשותו הוא נכנס אבל אינו יטול להשתב' בחצר כנו שבארנו
היה אחד מהן מן הטוק אסור בהנאת אחד משניהם הרי זה
מותר להכנס זו לחצר כפני שהוא אסור לו לרדק של חבירו אפי'
נכנס איני נכנס לחצר שלי

ואמר במחל אומת העולם שאין העדה קרובה אלא לשם גוים
 שנאמר כי כל הנשים ערלים ואין כונתו של זה אלא לבי שהוא
 מצוה על המילה ולמי שאינו מצוה עליה הנחיר מישראל
 אומר כגרים מן הגרים מתר בישראל הנחיר מישראל אומר
 ככהנים ולויים מן הכהנים ומן הלויים מתר בישראל הנחיר מן
 הכהנים מתר בלויים מהלויים מתר בכהנים הנחיר מבני
 מתר בבני גזר וכל הדברים האלו וכיוצא בהן דין הנחיר
 והנשבע אחד הוא :

פרק

עשירי

ואחד או הנשבע שאינו נשבע היום אינו אלא עד שתחש שאינו
 נשבע יום אחד אסור מעת לעת מטעם נדרו לפיכך הנחיר
 שאינו נשבע היום אע"פ שהוא מותר משתחש לא יאכל כשתחשך
 עד שישראל לחם גזירה שמה ישבע פעם אחת יום אחד ויאכל
 כשתחשך שהרי אין כל העם יודעים הפרש שבין זה לזה נדר
 שאינו נשבע יום הדי זה ספק ואסור מעת לעת באומר יום אחד
 ואם אכל אחד שחשבה אינו לוקה שאינו נשבע שבת הדי
 זה אסור בשאר ימי השבת וכנס השבת והדי הוא מותר באחד
 בשבת שאינו נשבע שבת אחת והדי זה אסור שבעת ימים מעת
 לעת אסור שבת סתם ולא פירש לא אחת ולא זו הדי זה ספק
 ואסור שבעת ימים מעת לעת ואם אכל אחד שבת אינו לוקה כמו
 שבארנו שאינו שמתה חדש זה אסור בשאר החדש אבל בית
 ראש חדש יהיה מותר אע"פ שהיה חדש אסור שאינו נשבע הדי
 אסור שלשים יום נגמדים מעת לעת נדר חדש סתם אסור
 שלשים יום מעת לעת מספק שאינו אכל בטר שנה ד אפי'
 לא נשאר מן השנה אלא יום אחד אין אסור אלא אותו היום
 וכנס ראש השנה מתר וראש השנה לנדרים הוא יום ראש חדש
 השני שאינו אכל שנה אחת הרי זה אסור שנה חמים מיום
 ליום ואם נתעברה השנה אסור בה ובקצרה שאינו אכל
 שנה הדי זה אסור בימים מספק כמו שבארנו שאינו
 שנה יין שבעה זה אסור בשאר שני השבוע ובשנת השמיטה
 והי מתר אלא בראש השנה של מצאי שביעית שאינו שמתה
 יין שבעה אחד אסור שבע שנים נבחרות מיום ליום אסור יזבל זה
 אסור בשאר שני הזבל ובשנת חמישים עצמה שאינו שמתה
 יין עד ראש חדש אדר אם היתה שנה מעוברת לא ידע שהיא
 מעוברת כשנדר אינו אסור אלא עד ראש חדש אדר ראשון ואם
 נדר עד סוף אדר הדי זה אסור עד סוף אדר שני ואם ידע
 שהיתה מעוברת נדר עד ראש אדר אסור עד ראש אדר שני
 האסור עצמו בדבר עד הפסח בין שאמר עד לפני
 הפסח בין שאמר עד הפסח אינו אסור אלא עד שיגיע בלבו
 ואם אסר עד שיהיה הפסח הדי אסור עד שיצא הפסח
 אפי' עד הקצף או עד הבציר או שאמר עד שיהיה הבציר או
 הקצף אפי' אסור אלא עד שיגיע זה ובלל כל שבע
 קצף ונדר ידיו אין אסור אלא עד שיגיע ואם נדר עד
 שיהיה הדי אסור עד שיצא וכל שאין לו זמן קבוע כגון זמן
 הקצף הבציר בין שנדר עדיין בין שנדר עד שיהיה אינו אסור
 אלא עד שיגיע האסור עצמו בדבר עד הקצף הדי אסור עד
 שיהיה אפי' חקום שנדר בו להכניס כלכלות תאנים עד
 הקצף עד שיהיה העם לקצור קצור חטים אבל לא קצור
 שיעים פירש ואמר עד שיעבוד הקצף והדי זה אסור עד
 שיפלו דגים רוב דכחצלאות שבמוקצה שביבשין עליה תאנים
 הקבץ לעיניהם נהגרות וצמוקם וכל לפי מקום נדרו של נדר

ביד הדי שנדר בבקעה ואסר עצמו בדבר עד הקצף תלה לזה
 אינו מסתכל בקצף של מקום שהוא בו עתה אם הגיע אם לא הגיע
 אלא בקצף של מקום שנדר בו ועליו הוא סומך וכן כל כירצ' בזה
 האסור עצמו בדבר עד הנשם הדי זה אסור עד זמן הנשמים
 שהוא בארץ ישראל ראש חדש כסליו הגיע וכן הנשמים הדי זה
 נותר בין ירדו נשמים בין לא ירדו ואם ירדו נשמים משבעה
 עשר במרחשון הדי זה נותר ואם אסר עד הנשמים הדי זה אסור
 עד שירדו הנשמים והוא שירדו מזמן רביעה שניה שהוא בארץ
 ישראל ומקומות הכנענין לה בשלש ועשרים במרחשון ואיך
 ואם פרש ואמר עד שיפסקו הנשמים הדי זה אסור עד שיעבור
 הפסח בארץ ישראל וכמקומות שדם כמותה מי שדחיר את אש
 במרחשון ואמר לה שאין את נהנית לי מכאן ועד הפסח אם תלכי
 לבית אביך כהיום ועד סוכות הדי זה אסור ליהנות לנכד גיירה
 שבא תלך ואם הלכה לפני הפסח והדי זה נהנה אותה לפני
 הפסח הדי זה לוקה עבר הפסח אע"פ שהלך ההנאי הדי זה
 אסור לנהוג חליץ בנדרו ולהנחה שהלך ותהנה אלא נהוג בה
 אסור עד החג כמו שנדר ואע"פ שתלה הנדר באסור וכן שיעבר
 וכן כל כיוצא בזה ואם הלכה אחר הפסח אינה אסורה כליהנות
 לו אמר לה שאין את נהנית לי עד דגג אם תלכי לבית אביך
 עד הפסח אסורה ליהנות ביד ואם הלכה לפני הפסח ונבצ' כהנה
 אותה הדי זה לוקה ואסורה בהנייתו עד חוג ומותר לילך לבית
 אביה משהגיע הפסח :

פרק אחד עשר

קטן בין שתי עשרה שנה ויום אחד וקטנה בת אחד עשרה
 שנה ויום אחד שנשבעו או נדרו בין נדרי אסור בין נדרי קדש
 בחקן אותן ושואלין אותן אם זה עין לשם כי נדרו ולשם כי
 הקדישו ונשבעו נדריהן קיימים הקדשן הקדש ואם לא דגג
 אין בנדריהם ובדבריהם כלום ויריבין בדיקד כל רשנה כולת
 שהוא שנת שנים עשרה לקטנה ושנת שלש עשרה לקטן כיגד
 הדי שנדרו או הקדישו בתהלה שנה זו ושאלו אותן ונבצאו יודע
 ונתקיים נדרן ונדרו נדר אחד אפילו בסוף שנה זו עיריבין בדיקה
 ואחד כך יתקיים ואין אוכרין הואל ונבצאו יודעין בתהלה השנ
 אין צריבין בדיקה אלא בחקן אותן את כל השנה הה כלה
 קדם הבן הה אף על פי שאמר יודעין אפי' לשם כי נדרנו ולשם
 כי הקדשנו אין נדריהן נדר ואין הקדשן הקדש ואמר הבן הה
 שנבצא הבן בן שלש עשרה שנה ויום אחד הבה בה שתי עשרה
 שנה ויום אחד אף על פי שאמר אין אפי' יודעין לשם כי נדרנו
 ולשם כי הקדשנו דבריהן קייבין וקדשן הקדש ונדריהן נדרים
 ואף על פי שלא הביאו שתי שערות זה היא ענה טרדים
 האמורה בכל מקום הואל ותגיע לטני גזרלים נדריהן קייבין
 אף על פי שלא הביאו סימנין הקדש לא נעשו נדרים לכל דבר
 דבר זה מדברי תורה שדכופלא הסבך לאיש הקדשן הקדש
 ונדרו נדר אף על פי שנדרהן קייבין אם הללו נדרן או נשבעו
 החלפו אינן לוקן עד שגדלו רביא שתי שיערות הקדשן
 ונא נדרול ונרנה מן הקדשן שדקדיש לוקה בשנים שנדרהם
 נדרים מן התורה כמו שבארנו ברא שנת היתר עשרה שנה
 חוס אחד נדרה קייבין בשלא היתה ברשות האב או ברשות רביע
 אבל אם היתה ברשות האב אפי' נדרלה והדי היא נעדה אביה
 כפר כל נדרה וכל שבועה שהשבע ביום שמיני שב כל נדרה
 ואסרה יג' כי הביא אביה ונדרה ונדרה כתיב אביה כפר עד
 שתבגר כפרה אינו כפר לה חדר כל נדרה ונדרה כתיב אביה כפר עד
 אלכנה תרושה של בהן כל אסור אסרה על נפש ונו כפר

ואמר שדי אני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחדש בידו הוא
אסור וכל אדם מתירין לחדש לו כח ואם אין דרכו לחדש ביד
הוא וכל אדם אסורין וכן כל כיוצא ברברים אלו מי שנשבע
או נדר שישא אשה או שיקנה בית או שיצא בשידא או יפרוש
בית אין מדייבין אותו לישא אשה או לקנות או לצאת מיד אלא
עד שימצא דבר ההגון לו מעשה באשה שנודדה שכל מי
שיתבע אותה תנשא לו וקפצו עליה בני אדם שאינן הגונים לה
ואמרו חכמי לא נתמנה זו אלא לכל מי שיתבע אותה מן ההגונים
לה וכן כל כיוצא בזה המדיד את חבירו או שנשבע ואמר
לו שתבא ותטול לפניך כוד אחד חטים או שתי חביות של יין הרי
זה יכול להתיר גודר בלא שאלה לחכם ויאמר לו כלום נתכוונת
אלא לכבודי כבודי שלא אמר וכבר הגיע אלי כבוד שנודרת
בשכילי וכן הנדר או הנשבע שאין אתה נהנה לי אם אין
אתה נותן לבני כוד של חטים ושתי חביות של יין הרי זה יכול
להתיר נודר שלא בשאל' חכם ויאמ' הריני כאלו נתקבלתי והגיעו
לידי וכן כל כיוצא בזה

פרק תשיעי

בנדרים הלך אחר לשון בני אדם באותו מקום ובאותו לשון
ובאותו זמן שנודר או נשבע בו כיצד נדר או נשבע מן הכבול
אם דרך אותו מקום באותו לשון באותו זמן שקודאין כבול
אפילו לצליח ולטלוק הרי זה אסור בכל ואם אין דרכם לקר' כבול
אלא לבשר שמתבשל במים ובתבלין הרי זה מותר בצלי ובשולוק
וכן הכיטין והכבול בחבי טבריא והוצא בהן הולכין בו אחד
הלשון של בני העיר נדר או נשבע מן המליח אם דרכם
לקרות מליח לכל המלוחין הרי זה אסור בכל המלוחין ואם אין
דרכם לקרות מליח אלא לדג מליח בלבד אינו אסור אלא בדג מליח
נדר או נשבע מן הכבש אם דרכם לקרות כבוש לכל הכבושין
הרי זה אסור בכל ואם אין דרכם לקרות כבוש אלא לירק כבוש
בלבד אינו אסור אלא בכבוש של ירק וכן כל כיוצא בזה הרי
כקצת בני הכקו קורין לו כך וכקצתם אין קורין אין הולכין אחר
הרוב אלא הרי זה ספק נדריס וכל ספק נדרים להחמיר ואם עבר
אינו לוקה כיצד נדר מן השמן במקום שנסתפקין בשמן זית
ובשמן שומשמן ורוב אנשי המקום אין קורין שמן סתם אלא
לשמן זית וקורין לשמן שומשמן שמן שומשמן ומיעוטם קורין
אף לשמן שומשמן שמן סתם הרי זה אסור בשניהם ואינו לוקה
על שמן שומשמן וכן כל כיוצא בזה כל דבר שדוך שלוח
באותו מקום להבליח עליו הרי זה בכלל המין שנאמ' לשלוח סתם
כיצד מקום שדרכן אם ישלח אדם שלוח לקנות לו בשר
סתם אם לו לא כיוצא אלא דגים אם נשבע במקום זה או נדר מן
הבשר נאסר אף בבשר דגים וכן כל כיוצא בזה וכל מקום
הנודר מן הבשר אסור בבשר עופות ובקדשים ומותר בתגבים
ואם כראין הרברים בעת שנודר שלא נתמך אלא בבשר ברמה
בלבד הרי זה מותר בבשר דגים ואפילו במקום שהשלוח נמליח
עליהם הנודר מן הכבול מותר בכיוצא שלא נתבטלה לא
עד שקלה אלא נתגלגלה בלבד הנודר מבעשה קודרה אינו
אסור אלא בדברים שמתירין אותן בקודרה כגון ריפת ולביבות
וכיוצא בהן אסר עצמו בכל היודד לקודרה הרי זה אסור בכל
המתבטלין בקודרה הנודר מן הדגים מותר ביצר ובטורים
של דגים הנודר מן הולב מותר בקום וזהו המים המבדלין

מן הולב נדר מן הקום מותר בחלב נדר מן הגבינה אסור
בה בין מלוחה בין תפלה הנודר מן החטים אסור בהן בין הדין
בין מבושלין חטה חטים שאינו טועם אסור בהן בין קמחן
פת חטה שאינו טועם אסור באפייה ומותר לבוס חטים שאינו טועם
מותר באפיו ומותר לבוס חטה והנודר מן הדגן או מן התבוא' אינו
אסור אלא בחמשת המינין הנודר מן הידק מותר בדלועין הנודר
בפרישין מותר בקפלוטות הנודר מן הכרוב אסור במים
שנתכשל בו הכרוב שהרי מי שלקוח בשלקות נדר מן
השלקות מותר בשלקות עצמן הנודר מן הרוטב מותר בתבלין
שבו מן התבלין מותר ברוטב הנודר מן הגריסין אסור במקפח
של גריסין הנודר מן פירות הארץ אסור בפירות הארץ ומותר
בכבוהין ופטריות ואם כל גידולי קרקע עלי אסור אף בכבוהין
ופטריות אף על פי שאינן יונקין מן הקרקע גדלין הן בקרקע
הנודר מפירות השנ' אסור בכל פיר' השנה ומותר בגדיים ובטלואים
ובחלב ובבצים ובגזלות ואם אמ' כל גידולי שנה עלי אסור
בכולם הנודר מפירות הקיץ אין אסור אלא בתאנים וכל הדברי
האילו וכיוצא בהן הזהר בעיקר הגדול שהוא בנדרים הלך אחר
לשון בני אדם שבאותו מקום באותה לשון ובאותו זמן ועל פי
עקר זה תורה ואמר זה הנודר אסור בדבר פלוגמה בדבר פלוג'
הנודר מן העכבי' מותר ביין ואפי' החדש מן הזהים מותר בשמן מן
התמרים מותר בדבש תמרים מן הסתוכות מותר בחומץ סתוכות
מן הדין מותר ביין תפוחים מן השמן מותר בשמן שומשמן מן
הדבש מותר בדבש תמרים מן החומץ מותר בחומץ סתוכות מן
הידק מותר בירקות שדה כפני שכל אלו הם לוי הם והוא לא
נדר אלא משם שאינו לוי באותו מקום וכן כל כיוצא בזה
הנודר מן הכסות מותר כשק וביריעה ובחמילוח מן הבית אסור
בעליה שהעליה בכלל הבית נדר מן העליה מותר בביתן
הדרגש מותר במטה מן המטה אסור בדרגש שהוא כמו מטה קטנה
הנודר שלא יכנס לבית זה הרי זה אסור מן האגף והפני נדר שלא
יכנס לעיר זו מותר להכנס לתחומה ואסור להכנס לעירורה
הנודר הגייה מבני העיר ובא אדם ונשתתה שם שנים עשר חדש
הרי זה אסור להנתיב ממנו פחות מכאן מותר נדר מירשני
העיר כל ששהה שם שלשים יום אסור ליהנות ממנו פדות מכאן
מותר הנודר מן המים הנמשכין ממעיין פלוגי אסור בכל
הנהרות והנאות ממנו ואין צריך לומר הגבישות אף על פי
שנשתנה שם ואין קודין אותן אלא נהר פלוגי ובאר פלוגי ואין
מליח אותם לשם המעיין הנודר חזאיל והוא עיקרן אסור בכל
אבל אם נדר כנהר פלוגי או כמעין פלוגי אין אסור אלא בכל
הנהרות הנקראות על שמו הנודר מירודי הם מותר בירשני
היבשה מיחשבי היבשה אסור במירודי הם אף על פי שהן בגרמים
באביצו הם הגדול שירודי הם בכלל ירשני היבשה נדר
ברואי ומה אסור בסומין שלא נתכוון זה אלא מבני שהחכה הוא
אתו נדר משחדי הראש אסור בקרהים ובעלי שיבות ומותר
בנשים ובקטנים ואם דרכן לקרות שחדי הראש לכל אסור בכל
נדר משוכתי שבת אסור בישראל ובכנענים נדר בעלי
ירושלם אסור בישראל ומותר בכנענים שלא נתכוון זה אלא
למי שמצוה עליו לעלות לירושלם והנודר מבני נח מותר
בישראל שאין נקראין בני נח אלא שאר האומות נדר
מודע אברהם מותר בבני ישמעאל ובני עטו ואינו אסור אלא
בישראל שנאמר כי ביצחק יקרא לך זרע והרי יצחק אבד ליצחק
ויחן לך את ברכת אברהם נדר מן הערלים אסור בערלי ישראל

אם כן לא אבי בעלה ולא אדוני ושאר קרוביו אינו יכול לרפור
ובן אם נדרה שלא אתן כיום לפני בהתקד ותבן לפני בקרן
כיצא בדברים אלו שאין בהן עניני נפש ואינם מדברים
שכונלכניה ואינה כמלאכות שהיא חייבת בהן הדין זה אינו
יכול להפריש יש לבעל ולאב להפריש כי דים שעדין לא חלו ולא
גמורה בהן כיצ נגון שאמר הדין אסור עלי אם אלך למקום פלו'
הדין מפר אעפ שעדין לא הלכה ולא נאסרה וכן כל כיוצא
בזה האב או הבעל שאינן שומעין אינן כפידין אף על
פי שהבעל כפר נדרים שלא שמען הדארי לשמע אף השמיעה
בעקבת בו השומע אינו כפר בין אב בין בעל הקטן
אין לו אישות לפיכך אינו כפר והבעל כפר נדרי שתי נשיו
באותו הן האב כפר נדרי שתי נשותיו כאחד ופירש נדרים כל
היטואינה מעת לעת כיצ נדרה בתחלת ליל שני ודי זה
מפר כל אותה הלילה וכל יום שני נדרה ביום שני בתחלת
היום טאר כל אותו היום נדרה בסוף היום עם חשכה אם הפר
לה עד שלא תחשך מופר ואם לא הפר לה עד שחשיכה אינו יכול
להפר ומה זה שכתוב בתורה כיום אל יום מלמד שכפר כלילה
אם נדרה כלילה וכן כפר כל היום כמו שבארנו נדרה
והדעה כמה ימים ואחד כך שבע האב או הבעל הרי זה מפר
ביום שמעו וכאלו נדרה בעת שמעו שנאמר כיום שמעו ולא
ביום נדרה בלבד נקרה מאורסה שנדרה ושמע אביה
והפר ולאחד ימים שמע הארוס והפר ביום שמעו אין זה מופר
שנאמר ואם הביא אביה אתה ביום שמעו וגו' ואם הד תהיה
לאיש נדרה עליה ושמע אישה ביום שמעו וגו' הא לכות שאמר
שהפר האב ושמע האדון הרי זה מפר ביום שמע האב והד הדין
אם שמע ארוס והפר ואחד כמה ימים שמע האב והפר ביום
שמעו שאינו מופר ומגין שבנערה מאורסה הכתוב מדבר
שהדי הוא אומר למטה ואם בית אשה נדרה וגו' ושמע אישת
והדיש לה וגו' מב ל שאישה האמה לבעלה ארוס כמו
שבארנו שמע האב או הבעל ושתק כדי לצערה אף על פי
שלא היה בלבו לקיים נדרה ואאל ועבר היום ולא הפר ולא
באל תקיימו נדרה נדרה והפר לה האב או הבעל וזו לא
לא ידעה שהפר ועברה על נדרה או על שבועתה כזון הדי
אפוא ואף על פי שנכתבה לא אבד האל ונעשה כהדיר
נדרה ועל זה נאמר הויסלח לה כי הביא אביה אותה וכבי אותה
בנזמדות נפשי שכתבנו לאיסור נדרה ועברה על נדרה
קודם שיפר לה אביה או בעלה אף על פי שמע בו ביום והפר
זה הדין חייבה על דבר שעברה בו אם מלקות מלקות ואם
קרוב קרוב שמע נדרה ושתק מפני שלא היה יודע שיש לאב או
לבעל להפר או שידע שיש להם להפר אבל לא ידע שנדר זה
עדין הפרה לאתה וכן ידע הדי זה יפר ושעת ידיעתו כאלו היא
שעת הנדר או שעת שמעו ופר כל היום
נדרה אשתו ושכר שודא כנו והפר לה על דעת שהיא בתו
וכן אם נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן
הפר לה על דעת שנדרה בקרבן אסרה עצמה בתאנים וסבור
שמענבים והפר לה על דעת שהנדר לאסור הענבים עדין לחזור
והפר כשידע הנדר והגודרת לשם הגודרת הזאת ולשם הנדר
זה שנאמר לא הביא אביה אותה לנדרה עצמה ואמר שמע
אביה את נדרה עד שידע אי זה נדר נדרה חש לו להפר אותו כל
היום הידיעה

פרק שלשה עשר

מפר אדם או מקיים דברי אשתו או כנו ככל לזון ואף על פי
שאינה מכרת שאין האשה צריכה לשמור ההפרה או הקום
וכיצד נפר או כופר או בטל או אין נדר זה כיום וכיצד כופרים
שענינם עקירת הנדר מעיקרו בין בכניה בין לאחריה אבל אם
אמר לה אי איפשי שתדורי או אין כאן נדרי זה לא דבר
וכן האומר לאשתו או לגתו כחל ליד או כותר ליד או שיד ליד
וכל כיוצא בענין זה לא אמר כלום שאין האב והבעל מתיר כמו
החכם אלא עוקר הנדר כחלהו ונפירו וכיצד נקיים כזון
שדאמר לה קיים לני או יפה נדרת או אין כוונתך או אלו לא
נדרת הייתי נדריך וכל כיוצא בדברים שישמען שרצה בנדר
זה חכבטל נדרי אשתו או בתו אינו עדין ליכר כלום
ונתבטלו כל הנדרים וזהו הביטול שיכוף אותה לעשות דבר
שאסרה אותו אבל ההפרה אינו כופה אותה אלא מפר לה ונדרה
אם רצה עדשה ואם רצתה אינה עדשה כיצ נדרה או
בשבעה שלא תאכל או שלא תשתה ואמר לה מופר ליד הדין זה
הפר ומותר לאכול ולשתות בטל ונתן לה ואמר לה טלי ואכלי
טלי ושתי הרי זו אוכלת ושותה והנדר בטל כאלו הכפר
נדרי בתו או אשתו עדין להוציא בשפותיו ואם הפר בלבו אינו
מופר אבל הכבטל אינו עדין להוציא בשפותיו אלא כבטל בלבנו
בלבד ונפיה אותה לעשות בין עשתה בין לא עשתה בטל הנדר
כפידין נדרים בשבת בין לצורך השבת בין שלא לצורך השבת
ולא יאמר לה בשבת כופר לך בדרך שאמר בהל אלא כבטל
בלבו ואומר לה כלי אכלי טלי ושתי וכיוצא בזה האומר
לאשתו או לבתו כל נדרים שתדורי ככאן ועד שאבא כמקל פלו'
הדין קיימן או הדין כופרים לא אמר כלום עשה שליח לומר
לה או לקיים לה אינו כלום שנאמר אישה יקו מן ואישה ינרנו
וכן האב בעצמו הוא בשלוח אסרה עצמה בתאנים וענבים
בין בנדר בין בשבעה בין שאמר עצמה ככל הכין בין שאמר
תאנים וענבים ארוקיים לתאנים והפר לענבי או שקיים לענבים
והפר לתאנים כה שקיים קיים וכה שדפר מופר וכן כל כיוצא
בזה ואין אומרין בהפרה נדר שהופר בקצתו הפר כולו כדריך
שאמרין בהדעה מי שנדרה אשתו שמע והתגיבה עצמה כנדרה
אינו יכול להפר שהדי קיים לה נדר הוא והתגיב עצמו
בנדרה מפר את שלה ושלו קיים כיצד שמע אשתו או בתו
אומרין הריני נדרה ואמר ואני יוכל להפר ושמיהם נדרים
אמר הוא הדין נדר ושבעה היא נאמר ואני כפר לה ושלו קיים
וכן כל כיוצא בזה נדר לעצמו והדירה כמותו ונדר בליבו
להדירה ואמר אכן הדי זה אינו יכול להפר ואם נדר והדירה דרך
שאלה לידע מה בלבה כמו שאמר לה הדיני כנדר זה לחזית
במותי או לא ואמר אכן הדי זה כפר לה כיצד אבד לה הדיני
בזר ואת כלומר ואת נדרה כמותי ואנדרה אכן אינו יכול להפר
אבד לה הדיני נזיר ומה תאבדי האת נדרה כמותי ואנדרה אכן
הדי זה יפר ואם הפר לה של בטל שזה כבי שגלה נדר
בנדרה אמרה לו הדיני נזירה ואיה ואמר אכן אינו יכול
להפר וכך כל כיוצא בזה האשה שנודח ושמע אחד
והתפיס עצמו בנדרה ואמר ואני שמע אביה או בערה חבד לה
שלה מופר זה שהתפיס עצמו חייב האשה שאין לה בעל
ואינה ברשות אב ואמרה הדי הבשר אסרה עלי לאחר שלישים
יום ונשאת בתוך שלשים יום אף על פי שבטעה שאל הנדר הדי
היא ברשות הבעל אינו יכול להפר שבטע הנדר לא החת ברשותו
ועל זה נאמר ונדר אלכניה ונדרה וגו' ואפילו היה כארסת
ל בשעה הנדר שאין הבעל כפר בקודמין כמו שבארנו נדרה

ומאמת מפר הבעל נודי אשתו ושבועותיה כשתכנס החופה והוא
 כפר לעולם עד שיגרשנה ויגיע הגט לידה והיה מגודשת מספק
 לא יפר לה נתן לה גט על תנאי או לאחר זמן לא יפר בימים
 שבנתים וכן כי ששמעה שכת בעלה ונשאת ונדי בעלה קיים
 וכיצא בה אין הבעל הראשון ולא האחרון כפירין נדריה היתה
 מחייבי לארץ ואין צריך להמר מחייבי עשה והפר נדריה הדי אלו
 מופרין נערה מאורסה אין מפר נדריה אלא האב עם הבעל
 כאחד ואם הפר האחד לבדו אינו מפר הפר הבעל לבדו והעבר על
 נדרה קודם שיפר האב אינו לוקה נתחארם חזרה לרשות
 אביה וכל שתודד האב כפר כשהיה קודם שתתארם מת
 האב אור שנתארסה ונדרה אור כותו אין הבעל מפר שאין
 הבעל מפר נודי אשתו עד שתכנס לחופה נערה ארוסה
 שנדרה ושמע אביה ולא שמע ארוסה ונתגרש' בו ביזם ותתארסה
 לאחד בו ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון כפירין
 נדריה שנודדה בפני ארוס ראשון בפני שלא יצאת לרשות עצמה
 שעה ארת שעדין היא ברשות האב בפני שהיא נערה אבל
 הנושה הנשואה שנודדה ולא הפר לה בעלה ונרטה בו ביום
 והחזירה בו ביום אינו יכול להפר שהרי יציאתה לרשות עצמה
 אחר שנדרה אף על פי שנדרה ברשותו והיא עתה ברשותו
 הואיל ויצאת ברשות עצמה בנתים נתקיימו נדריה נערה מאורס'
 שנדרה ולא שמע אביה ולא בעלה ונתגרשה ונתארסה לאחרים
 אפילו לאחד כמה ימים כשישמע האב והבעל האחרון כפירין
 נדריה שנודדה בפני ארוס הראשון האל לא שמע אותם דארוס
 הראשון נערה מאורסה שנודדה ושמע אביה לבדו והפר לה
 ונתחארם קודם שישמע ונתארסה בו ביזם אפילו למאה אביה
 וארוסה האחרון כפירים נדריה שנודדה בפני ארוס ראשון שבת
 קודם שיטבע שמע ארוס ראשון והפר ומת ואז ד כך שמע
 האב ונתארסה לאחד בו ביום אביה עם הארוס האחרון כפירין
 נדריה שמע אביה ולא שמע הארוס וכתבו ביזם הארוס או
 ששמע גם הארוס והפר או ששתק וכתבו ביום נתחקנה רשות
 לאב והאב יכול להפר שמע הארוס וקיים וכתבו ביום או
 ששמע ושתק וכתבו ביום של אהרין אין האב יכול להפר
 נרטה הארוס אור שטבע הרי זה ספק אם דגרשוין כשתיקה
 רפר האב עם הבעל האחרון שיארס בו ביום או הנרשוין כבו
 שקיים ארוס ראשון שכבר נתקיימו הנדרים שמע האב והפר
 לה וכת האב ואחד כך שמע הבעל אפילו שמע הבעל קודם
 שיכות האב לא נתחקנה רשות לבעל ואינו יכול להפר לעולם
 אחר מות האב שאין הארוס מפר אלא בשתתפות שמע ארוס
 והפר לה וכת ואחד כך שמע האב או ששמע האב
 והפר לה יכת הבעל קודם שיטבע אין האב לבדו יכול להפר
 נדרים אלו שנראו לארוס ראשון אלא בשתתפות ארוס האחרון אם
 נתארסה בו ביום כבו שבארנו נדרה והפר לה אביה לבדו
 ולא שמע הארוס עד שנכנסה לרשותו אינו יכול להפר שאין
 הבעל מפר נודי ארוסתו אחר שנשאת אלא קודם שתכנס
 לרשותו והא שגבר בשתתפות האב לפרוך היה דרך הלבידי
 חכמים עד שלא תצא בהו ברשותו אומר לה כל נדרים שנודדת
 בתוך ביתי הרי הן מופרין והבעל מפר נודי אשתו אף על פי
 שלא שמע אותם הלך האב עם טלוחי הבעל או שדלכו טלוחי
 האב עם טלוחי הבעל עדין אביה ובעלה כפירין נדריה ככר
 האב לטלוחי הבעל או שכסחו טלוחי האב לטלוחי הבעל אין
 האב יכול להפר שהרי יצאת כרשה ולא הבעל יכול להפר שאין

הבעל נפר בקודמים כמו שבארנו שזמרת יבם אפילו עשה כח
 יבמה מאגר ואפילו יבם אחד ליבמה אחת אינו כפר נודי יבמתו
 עד שיבא עליה היתה יבמתה נערה מאורסה לאחיו ואביה
 קיים אין היבם עם האב כפירין נדריה כאחת אלא האב לבדו
 הוא שמפר כל שתודד ואפילו עשה בה היבם מאב' אינה כנענה
 מאורסה שאין המאמר קונה ביבמה קנקן גבור כמו שבארנו
 נערה שהשיאה אביה ונאלכנה או נתגרשה כן הנשואין הרי
 כיתומה בחיי האב ואין אביה מפר נדריה ואף על פי שעדין היא
 נערה נערה מאורסה שנודדה ולא שמעו נדריה אמת
 ובעלה עד שבגרה או עד שנעשית יהומה בחיי האב הדי נדריה
 קיימין ואין הבעל יכול להפר שהרי יצאת נרשות אביה עומה
 כפר עמו בשותפות ועדין לא נכנסה לרשות הבעל

פרק שנים עשר

כל הנדרים והשבועות האב מפר ביזם עיבועו שנאמר כל נדרים
 ואסריה אבל הבעל אינו יכול להפר אלא כל נדרים ושבועות
 שיש בהן ענוי נפש או שוין בדברים שבינו לבינה כגון ששבע
 או נדרה שלא תכחול או שלא תתקשט שנאמר בין ארס האמת
 וכה כנדרים שיש בהן עינוי נפש לדברי שבינו לבינה שדברים
 שיש בהן עינוי נפש כפר אל עיניו ואל אחרים וגימולבינה
 לעצמו כפר ולאחרים אינו כפר כיצד נדרה שלא
 לאסל כשר כפר לה והיה כותה הלאכול עכ כל אדם תענה
 אסרה עליה תשמיש כל אדם שבעולם יפר חלקי ויהיה משכנתו
 וכשימות או יגרשנה הרי היא אסרה בהשמיש כן אדם וכן
 כל כיוצא בזה אחד ענוי נדר ואחר ענוי קטן והוא ענוי
 שהוא לזמן כגון כפר או לפי שעה הכל כפר הבעל כיצד נדרה
 או נשבעה שלא תרחץ היזם או שלא תשהה יין היזם איכא
 תאכל היזם דבש וכן אם נדרה שלא תכחול היזם אלו תלכס
 רקמה היזם כפר וכן כל כיוצא בזה אפילו נדרה כגאבל רעא
 כבין שלא טעמה אמת כימה הריזח יפר נדרה כשתי נשות
 באחת יש לה ענוי ובאחת אין לה ענוי כפר דח שמתנהבוח
 ואינו כפר לז שאין לה עינוי נדרה שלא תאכל תאנים
 של כדניה ויפר בשום דברים שבינו לבינה ששבעתה הוא
 לו להטפל ולהביא לה כדניה אחרת לפיכך אם בת או נרשה או
 שהביא לה איש אחר כפירו אותה כדניה הרי אלו אסורין עליה
 שאינו מפר לאחרים בדברים שבינו לבינה וכן אכנודת
 שלא להגות לבריות אף על פי שאין שם הבעל בכלל יש לו
 להפר בשום דברים שבינו לבינה שלא יהיה זק קלהאביה ככח
 בלבד וכן אם אסרה הנאמרה על אובה כגון היהודים אבל
 הישמעליים הדי זה יפר האשה שאברהם לבעלה הנאמרה ככח
 אסרה עליך אינו צריך להפר הא למה זה הנה לאמר פרות
 חבירין על בעל הפירות וכן הוא שאב' לה הנאת השמיש אמה
 עליך לא אכר כלום בפני שחא מיטעכד לה כשאר נשותיה
 ככו שבארנו בהלכות אישות אבל אם אברה לו הנאת השמיש
 אסרה עלי צריך להפר ואם לא הפר הדי זה אסר לשמיש טאן
 כאבלין את הארוס דבר האסור לו אמרה יקדמה די לעדין
 או מינדה שלא ידנה כבעטה ידיה אינו נאסר כבעט ידיה בפני
 שידיה כשזעבדין לו טאעפ שאנרוו השהרור והרכין והקוס
 כפקיעין השעבד חכמים עשו חזוק לשעבוד הבעל שאינה נדרה
 להפקיעו כגני שהוא כדבריהם אבל צריך הוא להפר ככח
 יגרשנה והיה אסרה לחחר לו נשבעה או נדרה שלא

וכל המתנה על הכתוב בתורה תבוא במלך נדר בנידואמר לא
 הייתי יודע שהנדר אסור כיון או כמזמאה או בתגלה וארו הייתי
 יודע כן לא הייתי נודד הרי זה נדר וחייב ככלם שהרי הוא היה
 יודע שאמר עצמו באחת משלושה מינין וכבר בארנו שאפילו לא
 נדר אלא מאחת מהם אסור בכלן אמר יודע הייתי שהנדר
 אסור בכל אלו אבל היה בדעתי שמועד לי לשמות הוין כפני
 שאני יחל לחתה בלא יין או בפני שאני קובר את הכתים הרי
 זה אינו נדר מפני שאלו בכלל נודי שבנות שאינן צריכין שאלה
 להכנס כבו שבארנו האומר הרי ידי נזירה הרי רגלי נזירה
 לא אמר כלום הרי ראשי נזיר כבדי נזירה הרי זה נזיר זה הכלל
 כל אבר שאם ינטל מן הידי ימות אם אמר הרי הוא נזיר הרי זה
 נזיר האומר הריני נזיר כשיהיה לי כן אם נולד לו כן זכר הרי זה
 נזיר אבל אם נולדה לו בת או טומטום או אנדרוניגו אין זה נזיר
 אמר הריני נזיר כשיהיה לי ולד אפילו נולד לו בת או טומטום
 ואנדרוניגו הרי זה נזיר הפלה אשתו אינו נזיר חזרת
 ונתעברה מלדה ודי זה נזיר :

פרק שני

הנדר בניד בשתג א: באונס או שנוד לזרו הבירו או דרך
 הבאי הרי זה פטור בשאר נדרים וכי שנוד בניד ונתם על נדרו
 הרי זה נשאל לחכס ונתקד לו נזירותו כדרך שנתקדן שאר
 הנדרים מי שנוד בניד והלך והביא קרבנותו שנוד על דעת
 שיביאם כמלאות ימי מות מיצאן שנגנבו או נגנבה בהמה כהן
 אם עד שלא נגנבה ההבמה נזר הרי זה נזיר ואם אדר
 שנגנבה או שאבדה או שמתה נזר אינו נזיר שזה נזר בטעות
 והתפס במזירות הרי זה נזיר כמו שבארנו בדין כל הכהפלי
 נזיר ; וזה נזיר עובר לפניו ואמר הריני מזה הרי זה נזיר
 נזר חכיד בניד ואמר הוא פי כפי מין או שאמר שערי כשעוד
 מלגז הרי זה נזיר וכן אם שמע ואמר ואני בתוך כדי דיבור
 שלישי ואמר ואני ואפילו הן מאה מלן נדרין האומר הריני
 נזר כשיהיה לי כן וחכידו אמר ואני הרי חכירו נזיר מי
 האמר לחכירו ודיני נזיר כשיהיה לך כן ושבע חכידו
 ואמר ואני אין זה נזיר שלא נתקדן זה האחרון אלא לזכר שאני
 אהב שיהיה לך כן כמו זה שהרי הוא בוש טבגו האומר
 הריני נזיר כשיהיה לפני בן ושמע חכירו ואמר ואני הרי זה ספ'
 שכלא נזירותו אלא להיות נזיר כמותו או לזכר שאני אהו אותו
 כמותך וספק נזירותו להקל שנים שהיו מהלכים בדרך וראו אחד
 באנגנון וא אחד מן השנים זה ההלך כנגדו שמעון הוא ואמ'
 חכירו ראובן הוא ואמר זה הריני נזיר אם יהיה ראובן
 ואמר האחר הריני נזיר אם יהיה שמעון הגיע אליהם והרי הוא
 ראובן הרי זה נזיר ואם היה שמעון הרי חכידו נזיר כמו שנודדו
 וכן כל כדצא בזה לא הגיע אליהם אלא חזר לאחוריו ונעלם
 מעיניהם ולא ידעו מי הוא אין אחד כהן נזיר וכן האומר
 הריני נזיר אם יהיה בכרי זה מאה כור והלך למדדו מיצאו טבגנ'
 או שאמר אינו נזיר וכן כל כדצא בזה שספק נזירותו להקל הרי
 מהלכין בדרך וראו את המי כדחוק ואמר אחד מהם הריני
 נזיר שזה היה ואמר אחר הריני נזיר שזה בהמה ואמ' אחר הריני
 נזיר שאין זה היה ואמר אחר הריני נזיר שאין זה
 בהמה ואמר אחר הריני נזיר שאין זה לא היה ולא
 בהמה ואמר אחר הריני נזיר שזה בהמה וזה הרי
 מלם נזירי כפני שדמי יש בו דרכים אה כהן לזרה ויש בו

דרכים שזה כהן לכהמה ויש בו דרכים שזה לזרה ולכמה יש
 בו דרכי שאינו שזה לא לכהמה ולא לזרה וזה הדין אם ראה
 אנדרוניגוס ונחלקו בו אם הוא איש או אשה ונדרו על דרך
 שנדרו אלו בכוי הרי כלם נזירי שהאנדרוניגו יש בו דרכים שזה
 לאיש ודרכים שזה כהן לאשה ודרכים שאינו שזה כהן לא לא'
 ולא לאשה ודרכים שהן שוין לאיש ולאשה וכל הדרכים
 האלו בענייני המצות ולא בטבעו ותולדתו וכן דרכי הכוי בענייני
 המצות לא בטבעו ותולדתו כיצד דמו טעון כיסוי כהיה
 וחלבו אסור ככהמה והרי הוא כלאים עם הכהמה וכן עם הזוח
 כאלו אינו זיה ולא כהמה וטעון שחיטה ככהמה והיה ויש בו
 דרכים אחרים וכל אהת מהן יזכאר במקומו וכן האנדרוניגוס
 מטמא בלובן כאנשים ומטמא באדם כנשים ואינו נכבד עבד
 עברי לא כאנשים ולא כנשים וההורגו נהרג עליו כאנשים
 וכנשים ויש בו דינים אחרים וכל אחר יכתב במקומו וכן
 אם ראו אנשים באים כנגדם בדם פקחים ובהם כומים ואמר
 אחד הריני נזיר שאלו פקחין וא' אחר הריני נזיר שאין אלו פקחין
 ואמר אחר הרי אני נזיר שאלו כומין ואמר אחר הריני נזיר שאין
 אלו כומין אמר אחד הריני נזיר שאין אלו פקחים
 וסומין אמר אחר הריני נזיר שאין אלו פקחין ולא
 סומין הרי כלם נזירים וכן כל כדצא בזה קטן שהגיע לעינת
 נדרים ונזר בניד הרי זה נזיר ומביא קרבנותיו ואף על פי
 שעדיין לא הביא שתי שעדות כשאר הנדרים והאיש בודר את
 בנו קטן בניד אף על פי שלא בא לענות נדרים ואין האשח
 נזירות את גנה בניד ודבר זה הלכה כפי הקב. הוא ואינו
 נוהג בשאר נדרים כיצד האב שאמר לבנו הקטן הרי אתה
 נזיר או שאמר בני פלוני נזיר או הרי זה נזיר וסתק הבן הרי זה
 נזיר והייב האב לנהוג כוכל דקדוקי נזירות ואם נטמא בביא
 קרבן כמאמר יבששילי נזירותו כביא קרבן נזירה כשאר הנדרין
 הגדולים לא זה הבן ומהו בדבר זה או שכתו קרוביו או שנלח
 שערו או שגליתו קרוביו שהרי נקשה מעשה שגלה דעתם שלא
 רצה הוא או קרוביו במזירותו הרי זה אינו נזיר ועד כתייט לו
 להודיעו עד שיגדל ונקשה א"י הגוס אין להן נזירות שנזכר
 אל בני ישראל נשים ועבדים יש להם נזירות והאב או הבעל
 כפר נזירות האשה אם רצה כשאר הנדרים אבל העבד יש לרבו
 לזנוף אותו לשחת ולהטמא למתים ואם לא כפה אהו נוהג נזירות
 נזר העבד שאר נדרים שיש בהן עיניו נפש או טבע ככין את
 הבלאכ או שהערך אין רבו צריך לכופ. כפני שאין גפשו קנויה
 לו ולא יחל עליו נזיר למה הדבר דומה לאוסר פירות אחרים
 עליהם אבל אם אין שם עיני ולא דבר שמעכב כלאבה אינו
 יחל לכפותו נזיר עבדו בנידות ואמר לו כופר לך יצא לחירות
 חייב להשלים נזירותו שהעבד כופין אותו ואין כפדין לו ואם
 הפר יצא לחירות עבד שנזר בנידות וברח או שהלך רבו הרי
 זה אסור לשתת יין כדי שיצטער ויחזור לרשות רבו נזר
 והשלים נזירותו וגלח הוא ידע רבו ואחר כך יצא לחירות הרי זה
 יצא ידי נדרו אבל אם נזר ולא גלח ויצא לחירות לא
 יצא ידי נדרו נטמא ואחר כך יצא לחירות מינה בטעיה
 שנטמא נזירות נהנת כפני הביה וטלא כפני הביה
 לפיכך מי שנזר בניד כומן הזה הרי זה נזיר לעולם שאין לנו
 בית כדי שיביא קרבנותיו כמלאות ימי נזרו אין הנזירות נהנת אלא
 בארץ ישראל וכי שמר בחוצה לארץ קונסין אותו וכהייבין אותו
 לעלות לארץ ישראל ולהמת נזיר בארץ ישראל כניין הימים
 לפיכך מי שנזר בזמן הזה בחוצה לארץ כופין אותו לעלו לארץ
 ישראל ולהמת נהג שם נזירות עד שימות או עד שיבנה הבקדש

נדרה תחת בעלה שיהיה הבשר אסור עליה לאחור שלשים יום או שהיה נזירה לאחור שלשים יום והפר לה בעלה ומת או גרשה בתוך שלשים יום אף על פי שבשעה שהיה לבד לחול הרי היא גרושה או אלמנה הרי זו מתרת שכבר הפר לה נדר זה אלמנה או גרושה שאברה הריני אסרה בין בשאגשא ובשאת אין הבעל יכול להפר אברה והיא תחת בעלה הריני אסור בבשר בשאתגרש הרי הבעל מפר וכשתגרש תהיה מתרת המקיים בלבו הרי זה קיים והמפר בלבו אינו מפר כמו שבארנו לפיכך אם הפר בלבו הרי זה יכול לחזור ולקיים ואם קיים בלבו אינו יכול לחזור ולהפר אלא אם חזר בתוך כדי דיבור כדי שלא יהיה כח דברים שבלבו גזל ככה המציא בשפתו הבקיים נדרי בתו או אשתו ונתם הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו הקמתו וחזר ונפר לה בו ביזם אבל אם הפר לה ונתם אינו יכול להשאל לחכם כדי שיחזור ויקיים נערה מארסה שנודדה וקיים לה אביה לבד או בעלה לבד והפר לה האחר אף על פי שנשאל לחכם והתיר לו הקמתו אינו חוזר ומפר לה עם האחר שכבר הפר לה שאין להם להפר אלא שניה כאחד אמר לבנו או לאשתו קים לך קים לך ונשאל על הקמה וראשונה הרי השנייה חלה עליו אבר לה קים לך ומפר לך ולא תתל הקמה אלא אם כן תלה הפרה ורי זה מפר שאין ההקמה מועיל אחר ההפרה אמר לה קים וכופר לך בבת אחת ודי זה קים אמר לה קים לך היזם ודי זה קים לעולם אבר לה מופר לך למחר אינו מופר שהרי קיים היזם ולמחר אינו יכול להפר אבר לה קים לך שעה אחת ועבר היום ולא הפר הרי זה קיים ואין אומרון שזה כמי שאמר לה הרי מופר לך לאוד שעה שהרי לא הוציא הפרה כפיז אבר לה קים לכי שעה אחת ובשעבודה השעה אבר לה מופר לך הרי זה כפק ולפיכך אסדה בנדרה ואם עברה על נדרה אינו לוקה כי שנוד נדרים כדי לבנות דעותיה ולחנק מעשי הרי זה דיז ומשוכח פיצד כגון מי שהיה חלל האסר עליו הבשר שנה או שנים או מי שדיה שגה בין ואמר היין על עצמו זמן כרובה או אסר הטכרות לעולם וכן מי שהיה חרף שלמונים ונבהל לחון ואסר על עצמו הכתנית או דגית אנשי מדינה דהן מי שהיה מתגאה בפרדוגוד בנדר ונחצא בנדרים אלו כולן חרף עבודה לשם הם ובנדרים אלו וכיצא בהן אמת חכמים נודים סייג לפרשתו ואף על פי שהן עבודה לא ידבה אדם בנדר אסור ולא ירגיל עצמו בהם אלא יפדש מדברים שראוי לפדש בהן בלא נדר אמת חכמים הל והנוד כאלו בנה במה האס עבר ונוד כיצת להשאל על נדרו כדי שלא יהא מכשול לפניו בכה דברי אבותים בנדרו אסר אבל נדרי הקדש מצוה לקיימן ולא ישאל עליהן אלא כוחק שנאמר נדרי לה' אשלם בריך רחבנא וסייען

הלכות נזירות

- יש בכללן עשר מצות שתי מצות עשה ושכנה מצות לא תעשה
- זוה הוא פרטן
- א' שיגדל הנזיר פרע :
 - ב' שלא יגלח שערו כל ימי נזרו :
 - ג' שלא ישתה הנזיר יין ולא תערובת יין ואפילו חרין טהורם :
 - ד' שלא יאכל ענבים לחים :

- ה' שלא יאכל צמוקים :
- ו' שלא יאכל חרצנים :
- ז' שלא יאכל זגין :
- ח' שלא יכנס לאהל המת :
- ט' שלא יטבא לכתים :
- י' שיגלח על הקרבנות כשישלים נזירתו או כשיטבא וביאר בנזות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

הנזירות הוא נדר בכלל נדדי אסור שנאמר כי יזדר נדר נזיר ונזר וכיצת עשה שיגדל שערו ראשו שנאמר גדל פרעו שערו ראשו ואם גלח כימי נזרו עובר בלא תעשה שנאמר חער לא יעבוד על ראשו וכן אסור להטבא לכתים או לאכול דברים שאסון הבתוב עליו כגוף יין כל ימי נזרו עבר וגלח או נטבא אכל כגוף היין הרי זה לוקה שנים אחת בטוס לא ידל דבח שכולל כל הנודים ואחת בשו דבר שעבר עליו כדברי שאמרם אסור מיוחד על הנזיר נדר בנזיר וקיים נדרו במצותו הרי זה עושה שלש מצות עשה האחד ככל היצא כפיז עשה וחרי עשה והשנייה גדל פרעו שערו ראשו ודרי גדל והשלישית הגלחתו עם הבאת קרבנותו שנאמר וגלח הנזיר פתח אהל כוועד ונזר האוכר לא אפטר כן העולכ עד שאהיה נזיר הרי זה נזיר ביד שב ימות עתה ואם אחר נזירתו הרי זה עובר בכל תנאי לטבא ואין לוקין על לאו זה אין אומרון בנזירות עד שיצא בשפתו דבר שנשבעו אצל כל העם בענין שבלבו אלא ביק שנבר בלבו ונחצא כנפתיו דברים טעניכם שיהיה נזיר אף על פי שהן ענינות דחוקות ואף על פי שאין במשנען לטן נזירות הרי זה נזיר כיצד הרי שהיה נזיר עובר לפנז ואבר אהיה הרי זה נזיר והאל ובלבו היה שיהיה כמו זה ואף על פי שלא פרש ואמר אהיה כמו זה וכן אכ אחז בשעריו ואבר אהיה כזה או אהא בכלכל או אהא מסלסל או שאמר הדיני מסלסל או הדיני בכלכל או הרי עלי לשלח פרע הרי זה נזיר והא שיגבר בלבו להוד אבר הרי עלי פרים אף על פי שהיה נזיר עובר לפנז ואף על פי שהיה בלבו להוד אינו נזיר והרי זה כמי שלא הוציא בשפתו כלום כל כמי נזירות בניזיות כיצד מקובות העלגים שכטנן את הדבור ואבר שכ הרנינוק מויה פזח הרי זה נזיר האומה הדיני נזיר כן הדרנינס בלבד או כן הוגים בלבד או הדיני נזיר כן התגלה או הדיני נזיר כן הטמאה בלבד הרי זה נזיר גמור וכל דקחקי נזירות עליו ואף על פי שלא היה בלבו להוד אלא מדבר זה בלבד והאל חנור שנוד ככנו אסור על הנזיר הרי זה נזיר גמור אבל האמר הדיני נזיר מן הנזירות או מן הדכילה וכיצא בהן הרי זה אסור בהן ואינו נזיר כזנו לו כוס של יין נתנו לו לשתות ואבר הדיני נזיר ככנו הדי זה נזיר גמור ואם היה כר נפש או כרעס או כטבאל וחזי מבקטין מנעו שישתה כדי לטבא עכלו ואכ הדיני נזיר ככנו הדי זה אסור באותו הכוס בלבד ואינו נזיר זה אלא שלא ישתה כוס זה וכן שכר שנתנו לו כוס כדי לשתות ואכ הדי זה נזיר ככנו הדי זה אסור באותו הכוס בלבד ואינו חייב בנידות שלא נתחון זה אלא שלא יטבא אותו ויהר כדאי הא הגיע לטבא חזו של חט אין דברית כלום ואינו חייב על כל עבירה שיעשה שכשתגיע לשכרותו של חט אינו כן חוזב הוכר הדיני נזיר על כנת שאהיה טוחה יין או מטבא לכתים או כנלה שערו הדי זה נזיר ואסור בכלום בפני שחתנה על כה שכה לכתיה

החליקן תחת דוד האשם יצא מיד שנשטא טמאת דרכה בין שדחה בו על כל אחת ואחת ובין שלא התר בו על כל אחת ואחת אינו מביא על טמאתו אלא קרבן אחת במה דברים אמורים שנשטא פעם שנייה קודם שיביא קרבנות טמאה הראשונה ואף על פי שנתאחד כמה ימים אחד שחרתו קודם הבאת הטאור ונשטא באותן הימים אינו מביא אלא קרבן אחד אבל אם נשטא ושדח וביא הטאור ונשטא פעם שנייה אחד שהביא הטאור אעפ"י שדח לא הביא אשמו ועולתו דייב בקרבנות אחרות נזיר שנלח תגלחת שדחה ואחר כך נדע שטמא היה בתוך ימי נזרו אם בטמאה ידע נשטא סתם וכל זמנא קרבנות טמאה ומגלחת תגלחת טמאה וזונה נזירות אודות ומביא קרבנות שדחה אם בטמאת התהום נשטא אינו סותר ודבר זה הלכה מפי הקבל ואם עד שלא נדק עליו אחד מן הדמי נדע שדח טמא בין בטמא ידועה בין בטמאת התהום סתם הכל נדע לו אחד שנזרק אחד מן הדמים אף על פי שלא נלח תגלחת וטמאה שאינה ידועה היא אינו סותר אי ד היא טמאת התהום כל שאין אדם מביח אפילו בסוף העולם לא אבה טמאת התהום אלא למת בלבד אבל הדג לא שהרי ידע בו זה שדחה נמצא המגלח אין זה טמאת התהום נמצא כדסקע בקרקעות מערה והמים על גביו הרי זה טמאת התהום שאינה ידועה היה טמון בתוכו או בעצמות דרי זה טמאת התהום במים באפלה ובנקיקי הסלעים אינה טמאת התהום נזיר שנשטא בכת וידד וטבל במערה והביא קרבנות טמאה ומגלחת נזירות תגלחת שדחה ואחר כך נדע שמת היה כדסקע בקרקעות המערה כשיירד לטבול אף על פי שהיא טמאה שאינה ידועה סתם הכל כפני שדחוק לטמאה וחזקת הטמא טמא עד שישדח דאי ידד להקד דרי זה שדח עד שידע שנגע נמצא דמת צף על פני המים הרי זה בחזקת טמא שחזקתו שנגע בזה שהוא צף :

פרק שביעי

שטמא מן המת שאין הנזיר מגלח עליה ולא סותר את הקדמין ואף על פי שנשטא בהן טמאת שבעה לפי שלא נאמר בנזיר יטבא לנפש אלא וכי ימות כהן עליו עד שיטמא בטמאת טהון נענשו של מת ואח"כ יביא קרבנות טמאה ונלח תגלחת טמאה ופלוכל הימים הראשונים ואלו טמאת מן המת שהנזיר מגלח עליהן על הנפלואפי לא נתקשר איבריו בגידיו ועל כיתת מבושר המת ועל כיתת נצל ועל עצמות שהן רוב כנינו של מת ואעפ"י שאין בהן חובע הקב ועל עצמות שהן רוב כנינו של מת ואעפ"י שאין בהן חובע הקב ועל חצי קב עצמות אעפ"י שאין בהן לא רוב בנינים ולא רוב כנינו וכל העצמות יהיו משל מת אחד ולא כאני בתם ועל הסודרה הבאה מן המת ועל הגולגול של מת אחד ועל אבר מן המת הבא ממת אחד ועל אבר מן החי מאדם אחד שיש עליהן כשר שדאי לעלות בו ארוכה בהי ועל חצי לוג דם הבא ממת אחד ועל כלא חפני רקב המת אי זה נצל זה בשר המת שנשטא ונעשה לזה סודרה ואין רקב המת בטמא עד שקבר ערוס בארון של שיש וידיה כלל שלם וסדר כנינו אבר או שנקבר בכסתו או בארון של עץ או בשל מתכת אין לורקב ולא אכזו רקב אלא לנת בלבד להוציא הדת שהרי חסד דמו קבר שני מתים כאחד אי שגזו כיערו או צפרניו וקברתם עכו או אשה עזברה שמחה ונרברה ועוברו בבועיה אין הרקב שלהם נשטא וכן אם טהן המת עד שנעשה רקב אינו נשטא עד

שדקרב מאליו טהן את המת והנזיר עפרו עד שדקרב כלו או שדקרב כשהוא חי ומת והדקרב הכל הרי זה ספק ואם נשטא לרקב זה הרי זה ספק טמא וכן אם נשטא בזבוע עצמות הבאין מהשדרה או מן הגולגולת באהלן הרי זה ספק טמא כל אלו השתים עשרה טמאת שמנינו אם נגע נזיר באחד מהן או נשאה או האהל הנזיר עליה או יזאהילה הטמאת על הנזיר או היה הנזיר ואחת משמאות אלו באהל אחד הרי זה מגלחת תגלחת טמאה ומביא קרבן טמאה וסותר את הכל חרץ מן הרקב שאינו מטמא כנגע שאי אפשר שיגע בכלו שהרי אינו גוף אחד אבל אם נשאו או נשטא באהל מגלח וכן נזיר שנגע בעצם המת אפילו עצם כשעורה או נשאו הרי זה מגלח עליו ומביא קרבנות טמאה וסותר את הקדמין ואין עצם אחד מטמא באהל אבל אם נשטא בגוש ארץ היצמים או בישוח שנחדש קבר בתוכה שהן מטמאין כנגע ובכשוא שהאהל עליו ועל אחת מן שתים עשרה השרינים היצמים מן האילנות או הפרעות היצאות מן הנזיר או כשה או נכל וכדצא בו או שנשטא באהל רובע עצמות שאין בהן לא רוב בנין לא רוב בנין או שנשטא בהן יצירות מן המת שהיא מטמא כנגע ובכשוא ובאהל או שנשטא בגולגול או בזפק ברוך טמאין כנגע ובכשוא או שנשטא באבר מן הרי או באבר מן דמת שאין עליהן כשר כראי הרי זה אינו סותר אף על פי שככל אל הוא טמא טמאת שבעה יממה בשלישי ובשביעי אינו מגלח תגלחת טמאה ולא מביא קרבנות ולא סותר את הקדמין אבל כל ימי הטמאה אין עולין לו ככנין ימי נזירותו נגע באהל דמת או בכלים הנגעים בכת אינו מזה בשלישי ושביעי

ודאה לי שזה הדין הביחוד בנזיר אבל כל אדם שנשטא בכלים טמאת שבעה ימי בשלישי ובשביעי כמו שיתבאר בהלכות טמאת בת וכן ידאה לי שזה שאינו מזה בשלישי ובשביעי אם נגע בכלים כדי שיעלו לו ימי טמאתו בכלים כמנין ימי נזירותו נזיר שנגע ויהיה לו ימי חלוץ ושבעה ימי כפידו שכיפר אחד שישדח כצדעתו בין תגלחת ראשונה לשנייה אין עולין לו כימי נזירותו אבל ימי הסגר עולין לו וכן אם נזכ בשדח בין איש בין אשה כל ימי זיבהו עולין להן אף על פי שדח טמאין ודבר זה הלכה לטמא מסיני הוא אין צריך לומר שאם נשטא הנזיר ב יאר טמאת שמי טמאתו עולין לו ואינו סותר כלים נשטא בכת בתוך ימי צדעתו סותר כל את הקדמין שהרי כנזירותו עומד ואף על פי שהוא טמא הנזיר סותר בטמאת כת מצוה ובתגלחת מצוה ואסור בין המצוה בין הרשות כיצד מי שנשבע שיסתה ד. כ. יין שהרי מצוה עולת לשתות ואחר כך נזיר בנזיר הלה נזירות על השבועה ואסור בין ואין צורך לומר שהוא אסור בין קודש וחבולה שאינו אלא מדברי סופרים וכיצד הוא בשר בטמא מת מצוה היה כהן בודד ופגע במת שאין שם מי שיקברנו הרי זה בטמא לו וקברו חיברים אלו דברי קבלה הן נזיר וכהן שפגעו בכת מצוה יטמא נזיר אף על פי שהוא סותר הימים הראשונים ומביא קרבן טמאה ואל יטמא בהן שזה קודמתו קדושת טעוה ואפילו היה נזיר עולם והכהן קדושתו קדושת עולם פגעו בו שני נזירים אחד נזיר שלשים יום ואחד נזיר כואה יום יטמא נזיר שלשים היה אחד נזיר לזמן קצוב והשני נזיר עולם יטמא נזיר לזמן קצוב שמוזר עולם קדושתו ומודה מזה וכיצד הוא נזיר בתגלחת מצוה נזיר שנצט"ע ונרפא מערעו בתוך ימי נזירות הרי זה מגלח כל שערו שדחת תגלחתו יצת עשה יצ צר בכיערע צרז את כל שערו וכו' וכל כקיס שאמה בדגא כיערע עשה ולא

אלא אחת משום יין ואחת דלא יחל דברו כנו שבארנו ואם הדרו
בו על כל רביעית ורביעית ואמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא
שחה חייב על כל אדית ואחת כדגרי סופרים שאסור לבזר
לעמוד במושב שותי יין ויהרוק מנינו הרבה שדרי בכטל לפניו
אמרו חכמים סביב לכרם לא יקרב בזר שגלח שעדה אחת לוקה
בין בתעד בין כוזג וזוהי שקצצה מעיקרה מעין תעד וכן אם
תלשה בידו לוקה אחד המגלח ואחד המתגלח שבאבר תעד לא
יעבוד על ראשו ואם הגיח כמנו כדי לכיף ראשה לעיקר אינו
לוקה שאין זה כעין תעד העביר על ראשו סב שבשיר את
השער והשיר את השער אינו לוקה אלא בטל מצות עשה גדל
פרע שער ראשו בזר שגלח כל ראשו אינו לוקה משו התגלחת
אלא אחת ואם התרו בו על כל שער ושער ואמרו לו אל תגלח אל
תגלח והוא מגלח לוקה על כל אחת ואחת נדר חופף על
שער בידו וחוכך בצפרניו ואם נפל שער אינו חושש שהרי אין
כוונתו להשיר ואיפשר שלא יכיר אבל לא יסרוק בכיכר ולא
יחוף באדמה בפני שמשדת את השער ודאי ואם עשה כן אינו
לוקה נדר שנכבא לבת טמאת שבעה בין בטמאת
שהוא מגלח עליהן כמו שיחבאר בין בטמאת שאינו מגלח עליה
הריזה לוקה נכבא לבת פעמים הרבה אע"פ שהיא חייב מלקות
על כל אחת ואחת לשכי אין כ"ד בלקין אותו אלא אחת ואם התרו
בו על כל פעם ופעם והוא כטבא לוקה על כל אחת ואחת בד"א
בשנכבא ופרש חזק ונגע או נשא או האהל אבל אם היה נגע
בכת ועדין הכת בידו ונגע כמה אור א"ג חייב אלא אחת אף
על פי שד תרו בו על כל גיטעה ונגיעה שדרי כחלל ועומד
בזר שנכנס לבית ושהה שם עד שכת שם הכת או שנכנס לאהל
זכת בשירה היכו וכגדל ובא חבת ופרע נג הת"ב בעליו מדעתו
ודי זה לוקה שתיים אחת משום לא יבא ואחת משום לא ישמא
שהרי טוכאה וביאה באין כאחת אבל אם נכנס לדרכו טוכאתו
קדמת לכיאתו שמעה שיכניס חוטמו או אצבעות רגליו נכבא
ואינו חייב משום ביאה עד שיבא כולו נכנס לאהל הכת
או לבית הקברות בשגנה ואור שנודע לא התרו בו ולא קפץ
דיצא אלא עמד שם הדי זה לוקה והוא שישהה שם כדי השתחויה
כבו טמא שנכנס למקדש הכטבא אר דבזר אם היה הנזיר
כזר הנזיר לוקה וזה שטבאי עובר משום הלפני עזר לא התן
בכשול ואם היה הנזיר שגז חה שטמא כזר אין אחד כהם
לוקה ולכה לא לוקה הכטבא את דבזר לפי שבאבר וטבא את
ראש נזרו אינו לוקה עד שיטבא עצמו מדעתו נדר טהור
שטבא עצמו לוקה אף משום לא תאחר לשלבו שהרי אחר נזר
טהרה ועשה מעשה וכן אם נזר בבית הקברות לוקה אף משום
לא תאחר הא לכות שהנזיר שטבא עצמו לוקה ארבע מלקות
משום לא יטבא ומשום לא יחל דברו ומשום לא תאחר לשלבו
ומשום לא יבא אם היתה ביאה וטוכאה באחת כנו שבארנו:

פרק

ששי

בזר שטתה יין ואכל יצא הגפן אפילו יכיס רבים אינו סותר
בימי נזירותו אפילו יום אחד וכן אם גלח ביעזט שער ראשו בין
בשוגג בין במזיד נתגלח רוב ראשו בין בתעד בין כעין הער
ולא נשאר כן השערה כדי לכופף ראשו לעיקרן בין כוזג בין
בשגנה אפילו גלחהו לכטים באתם הדי זה סותר שדשים יום

עד שיהיה לו פרע ואור כך מתחיל לכנות
מאה יום ולאחר עשרים יום נתגלח רוב ראשו הדי זה שוחח
שלושים יום עד שירבה שער ראשו ואר השלשים יום כוזג
שכנים יום תשלום יום נזירותו וכל אותן השלשים יום כל דקדוק
נזירות עליו אלא שאין עולין לו כן המנין
בין כוזג בין בשגנה ואפילו טמאהו גוים באתם סתר הכל
ומגלח תגלחת טמאה ומביא קרבנות טמאה ומתחיל לכנות יום
נזירות שטמא והימים הראשונים יפלו ואפילו נכבא בית מלאת
ימי נזרו בסף היום סתר הכל נכבא אחד יום מלאת
שהוא יום הבאת קרבנות טהרה אלו לא נכבא סתר שלישי
בלבד והיצי יעשה מביא קרבנו טוכאה כשיטהר ומגלח תגלחת
טוכאה ומתחיל לכנות נזירות ליום ומגלח תגלחת טהרה וכבא
קרבנות טהרה ואם נכבא אחר שבזרק עליו אחד מן הדמים אינו
סותר כלום אלא יביא שאר קרבנות טהרה אלו כשיטהר נכבא
ביום של אחריו שהוא יום שראוי לגדל שער אלו גלח אחד בלא
הדי זה אינו סותר כלום אף על פי שעדיין לא גלח שהרי שלמות
הנזירות וכל שנכפל לה נכבא ביתם סותר או בשני אינו סותר
אלא משלים עליהם אור שיביא קרבנו טמא והימים הראשונים
יפלו עד שיהיו שם ימים ראשונים לפיכך אם נכבא נכבא
הולאה כותר כל הקודמין נדר כנזיר והוא טמא כהחל
עליה נזירות ואם נכבא פוס אור או שתה יין או גלח לוקה ואם
שהה בטמאתו כמה ימים אין עולין לו עד שיחל שלישי וטביעי
יכבול בשביעי יום שביעי שלו עולה לו מבנין נזירות לזה סדר
והוא טמא אבל בזר טהור שנכבא אינו מתחיל לכנות אלא ביתם
שמיני והלאה מי שנזר והוא בבית הקברות נזירות חלה עליו
ואפילו שהה שם כמה ימים אין עולין לו לוקה על שהייתו שם
ואם התרו בו שלא יזר שם אינו מגלח שערו כשיצא משם ואם
נכבא שם בבית הקברות באחת מן הטיבא שהנזיר מגלח עליהן
אינו מגלח ואינו מביא קרבן טמאה נכנס לשם בשדה תיבה
ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את דמעזבה ונכבא אף על פי
שישהה שם אינו לוקה א ל מבין אותו ככת כרדות אם שהה
יצא מבית הקברות ושהה ימים וחזר ונכנס אין אותן הימים עולין
לו יצא והיה וטבל וטהר וכנה ימים כגדרתו וחזר לבית
הקברות אותן הימים שמנה עולין לה ואפילו נכנס ביום שמיני
שלו הדי השביעי שלו עולה לו כן המנין ואם נכבא שם אור
שנכנס באחת מן הטבא שהנזיר מגלח עליהן מביא קרבן טמא
וסותר הימים הקודמין ומגלח תגלחת טמא תגלחת טמאה
כיצד הדי הנזיר שנכבא באחת מן הטמאות שהוא מגלח עליהן
הדי זה כוזג עליו בשלישי ובשביעי ומגלח שער ראשו בשביעי
וכבול בשביעי אחר ההדיה כדרך כל טמא בית ומעריב שכתו
ומביא קרבנות בשמיני והן שהי תריס או שני בני יונה אור
לעלה ואחד להטאת וכבש בן שנתו לאטם וסותר כל הימים
הקודמין ומתחיל לכנות נזירותו ואם גלח בשמיני כבי קרבנות
בו ביום טאיכת מתחיל לכנות משיביא חטאתו אבל
עולתו ואשמו אין מעכבין אותו כלכנות דרי שוחח בשלישי
ובשביעי ולא טבל ונזיר כמה ימים כשיטבול יעריב שכתו
ויביא קרבנותיו לבזר טבל והעריב שבשו ואור קרבנותו
אינו מתחיל לכנות עד שיביא חטאתו אבל עולתו ואשמו
אין מעכבין אותו כמו שבארנו כשנגלח הנזיר תגלחת
טמאה אינו צריך לגלח על פתח המקדש ולא להשליך שערו על
האש ובין שגלח במדינה או במקדש שערו אסור בהנאה וטעון
קבודה ואפרו אסור כאגר כל דגבירים והמגלח במקדש אם

אם אמר אלו לעולתי ולחטאתי ולשלמי טהן כמפורשין הכפריש
 בהמה בעלת מוס דדי היא כמעט סתומין וכן המפריש לשון
 של כסף ושל זהב או כלי אע"פ שאב"ה לחטאתי ולעולתי ולשלמי
 דדי הוא כמעט סתומין האומר אלו לחטאתי והשאר לנזירותי
 ומת או שהיתה אשה והפר לה בעלה דמי חטאת ילכו לים המלח
 והשאר יבאו בחציון עולה ובחציון שלמים אמר אלו לעולתי
 והשאר לנזירותי דמי עולה יבאו עולה והשאר יפלו לנדבה מי
 שרבה שהוא חייב בגזירות הפריש קרבנותיו ואחד כך שאל
 לחם והורהו שאין זה נזיר ואינו חייב בגזירות מה יעשה בקרבנו
 שהפריש יצאו וידעו בעד שזה הקדש טעות שאינו הקדש כמו
 שיתבאר במקומו האשה שנודרה בנזיר והפרישה קרבנותיה
 ואחר כך הפר לה בעלה אם שלל היתה הבהמה תצא ותדע בעד
 שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ואם היו הקרבנות משל ואין
 לבעלה בהן כלום כגון שנהנו לה במתנ"ע על מנת שלא יהיה לבעל
 בהן רשת אלא מה שתרצה תעשה בהן החטאת תמות והעולה
 הקרב עולה והשלמים יקרבו שלמים ונאכלין ליום אחד ואין
 טענין לחם הפרישה מעות סתומין לקרבנותיה יפלו לנדבה
 היו מפורשין דמי חטאת ילכו לים המלח ודמי עולה יבאו עולה
 דמי שלמים יבאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואין טענין לחם
 האשה שנודרה בנזיר ונטמאת בתוך ימי נזירות ואחד כך שמע
 בעלה והפר לה דדי זה מביא קרבן טמאה האיש שהדיר את
 בן נזיר והפריש עליו קרבנותיו ולא רצה הבן בגזירתו ומחה
 היא או קרוביו או שגלה הוא או שגלוהו קרוביו החטאת תמות
 והעולה תקרב עולה והשלמים יקרבו שלמים ונאכלין ליום אחד
 ואין טענין לחם הפריש לו מעות סתומים דדי אלו יפלו
 לנדבה היו מעות מפורשין דמי חטאת ילכו לים המלח דמי
 עולה יבאו עולה דמי שלמים יבאו שלמים ואין טענין לחם
 ונאכלין ליום אחד האומר הדיני נזיר כשיהיה לי בן והפריש
 קרבן והפילה אשתו וחדד רלה דדי והקרבנות ספק ואמרין בגוה
 ובעבודה שני נזירים שנטמא אחד מהם ואין ידוע מי הוא
 נזיר מביאין קרבנותיהן מביאין קרבן טמאה וקרבן טהרה
 במלאת ימי נזירותם ואומר אחד מהם אב אני הוי הטמא קרבן
 טמאה של וקרבן טהרה של ואם אני הוא הטמא קרבן טהרה
 של וקרבן טמאה של וסוכרים ימי נזירות אדרת נכודה מאחד
 קרבנות אלו חוזרין ומביאין קרבן טהרה ואומר אחד מהן אם
 אני הוא שהייתי טמא קרבן טמאה שלי וקרבן טהרה של זה
 קרבן טהרה אם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבן טמאה
 של זה קרבן טהרה נמצא שלא הפסידו בקרבנותיהן כלום
 בת אחד מהן דדי זה מביא חטאת העוף ועולת בהמה ואומר
 אם טמא הייתי החטאת מוצתת העולה נדבה ואם טהור הייתי
 העולה מוצתת וחטאת העוף ספק וסופר ימי נזירות אחת ומביא
 קרבן טהרה ואמר אם טמא הייתי העולה הראשונה נדבה וזו
 חובה ואם טהור הייתי העולה הראשונה חובה וזה שאר קרבני
 ואין אחד משניהם מגלח תגלחת טמאה אלא אם כן היו קטנים
 או נשם שאין אלו מקיפין פאת ראשם מספק וכיצד יולד
 לחם ספק זה בטמאה כגון שהיו שני הנזירים עומדין ברשות
 הדין מספק טמאה שם נטמא והיה אחד כבחורן רואה אותן ואמר
 ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע מי הוא אבל אם היה עד זה
 עמיהן בחצר הרי שניהן טהורין כזן שהם שלשה הרי הן רבים
 ורבים ברשות היחיד ספקן טהור כספק טמאה ברשות היחידים
 שהוא טהור כמו שיתבאר במקומו בוא בששתקו הנזירים
 נביה או נסתפ ליהן הדבר אבל אם אני אחד מהן אני לא נטמאתי

אפילו שני עדים מעידין עליו שנטמא אינו מביא קרבן על פיהם
 שזה שאב"ה לא נטמאתי כאומר אינו חייב בטמאה שכבר נשאתי
 על נזירותי ונכצא שאינו מכחיש את העדים ואם נאמן על ידי
 עצמו אבל אם שתק או נסתפק לו הרי זה מביא קרבן אפי' על פי
 עד אחד כמו שבארנו וכן עד שאמר לארבע בפני נדרת בנדרות
 אם הכחישו אינו חייב כלום ואם לא הכחישו נהג נזירותו על פי
 אפילו אמר לשניים ר' יתי אחד מכם שנזיר ואיני יודע מי הוא הוא
 ואין מכחישין אותו נזירין נזירות על פי נהג נזירות על פי עד
 אחד ושתי יין או נטמא והתרו בולקה אעפ"י שצדק הנזירות
 בעד אחד בת שהיה מושבכ לרוחב הדרך אעפ"י שאין שם מקום
 לעבר אלא עולה או נוגע בצד ואעפ"י שהיא טמאה ידועה ועבר
 משם נזיר הרי זה טהור הואיל וספק ברשות הרבים טהור
 במה דברים אמורים במהלך ברגליו אבל אם היה רוכב או טעון
 משה הרי זה טמא שמהלך ברגליו איפשר שלא יגע או שלא
 יאהיל או שלא יסיט אבל טעון או רוכב אי אפשר שלא יגע
 ושלא יאהיל או שלא יסיט שהרי המת לרחב הדרך

פרק עשירי

אין אדם מגלח תגלחת אחת ועולה לו לנזרו ולצדעתו ותגלחת
 הצדעת בזמן שהוא ספק מצדוע אינו דוחה את הנזירות לפיכך
 מי שנזיר טמא אחת והיה בכל השנה הואת ספק מצדוע וספק טמא
 בת או טהור בה ספק מצדוע ובסוף השנה נטמא בספק הדין זה
 מונה שבעת ימים ומזה בשלישי ושביעי ואינו מגלח בשביעי
 ואינו יכול לשתות בין מהטמא לבת אלא לאחד ארבע שנים
 ואוכל בקדשים לאחר שתי שנים כפני שהוא צריך לגלח ארבע
 תגלחות תגלחת טהרה ותגלחת טמאה כספק ושתי תגלחות
 טמאה המצדוע שהרי הוא ספק מצדוע תגלחת ראשונה
 מגלח אחת אחר שנה ראשונה ומגלח בה ראשון תקנו נגבות
 עיניו ומטהר בעץ ארז ואזוב וצפרים כשאר מצדעים אם אינו
 טמא בת ולא מצדוע דדי היא תגלחת טהרה של נזירותו ואם הוא
 מצדוע דדי בשנה ראשונה הדי היא תגלחת ראשונה של מצדוע
 נשנה שנה אחרת ככנין ימי הנזירות ואחד כך מגלח תגלחת
 שנייה של מצדוע שאינו יכול לגלח אחר שבעה כשאר מצדעים
 שמה אינו מצדוע אלא טמא בת ודאי היה ושנה שנייה זו הדי
 הוא בה נזיר שאמר לגלח ומאחר שגלח שתי תגלחות אלו גלגה
 טהרת הצדעת ומותר לאכול בקדשים וטהרה שנה שלישית ואמר
 כך מגלח תגלחת שלישית שטמא מצדוע דדי היה בשנה ראשונה
 ולא היה טמא בת ושנה ראשונה לא עלתה לו בפני שהיא ימי
 חלוט ושנה שנייה לא עלתה לו בפני שהיא ימי ספירו של מצדוע
 שבין תגלחת ראשונה ושנייה לפיכך צריך לטהר שנה שלישית
 בנזירותו ומגלח תגלחת שלישית לנזירותו היא תגלחת טהרה או
 טמא טמא בת ודאי היה ומצדוע דדי ואין תגלחת אחת עולה
 לנזירותו ולצדעתו ונכצאת תגלחת ראשונה ושנייה תגלחת צדעת
 ותגלחת שלישית תגלחת טמאה ואין אחת משלש שנים עולה
 שהדי השלישית תגלחת טמאה לפיכך צריך לטהר שנה רביעית
 בנזירותו ומגלח תגלחת רביעית ושעוד בכל תגלחת ספק אסור בהבי'
 מספק שיעד נזיר שנטמא מותר בהנייה וכן אם נזיר עטר שנים
 נזירות והיה בהן ספק מצדוע ונולד לו ספק טמאה בסופן הדי
 זה אינו שותה בין עד מ' שנה ומגלח ארבע תגלחות אהת בסוף כל
 עטר שני תגלחת ראשונה לספק ימי צדעתו שנייה לכפק ימי ספירו
 של מצדוע שלישית לספק טמאתו רביעית תגלחת טהרה כב א

העשה אם יבול לקיים את שניהם כוונתו
 ויהיה את לא תעשה והוא נזיר שגלח בימי נזרו עבר על לא
 תעשה ועשה שנאמר קדוש יהיה גדל פרע שעד ראשו וכל
 מקום אין עשה ודחה לא תעשה ועשה הלכה דחה עשה של
 תגלחת הנגע לבידות מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חלוא
 אין עולין לו כמו שבארנו והרי אינו קודש בהן ובטל העשה
 מאיליו ולא נטאר אלא לא תעשה שהוא תער לא יעבו על ראשו
 והפיקך בא עשה של תגלחת הצרעת דחה אותו :

פרק שמיני

תגלחת השחרה כיצד היא כשנזיר נזיר ימי נזירותו מביא
 ג' בהמות כבש לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים הביא
 שלשתן ולא פרש הראיה לחטאת תקרב חטאת והראיה לשלמי
 שלמים והראיה לעולה עולה וכביא עם איל השלמים ששה
 עיבודת ושני שלישי עשרון סלת אופה בהן עשרים חלה עטר
 חלות כצות ועשרה רקיקי כצות וכחש העפרים ברביעית שכן
 ושיעור זה הלכה למשה מסיני ומביא העשרים בכל אחד
 ושוחט החטאת תחלה ואחר כך העולה ואחר כך שלמי ואחר כך
 כגלח ואם גלח אחר שחט החטאת או העולה יצא וכבשל
 השלמים או שולקן וזקח כן החטב של זכור השלמים ונותן על
 השער ואחר כך משליכי לאש תחת חדר השלמים ואם השליכו
 תחת החטאת יצא והיכן כגלח שער בעזרת הנשים בלשכת
 הנזירים שהיתה שם בקרן כדחית דרוכית ושם מבטלין את
 שלמייה ומשליכין שערן לאש ואם גלח במו יצא ובין שגלח
 בכדור ובין שגלח במקד' תחת החד הוא מטליך שעריו ואינו כגלח
 עד שיהיה פתח העזרה פתוח שכן פתח אהל כועד לא שגלח כנגד
 הפתח שזה בזמן נקדש הוא ואחר כך נוטל הכהן את הדויע
 בשלה כן האיל והלח כצה אוחתן הסל דקיק ארד ומונג על
 כפי הנזר או הנזרה וכניפן ואחר כך החדר הנזר לשתות יין
 ולהטבא לנהיג נזיר כבודט אינו צריך להעביר הער ואף על
 פי שאין לו שער או שאין לו כפים הרי זה כקריב קרבנות
 ויטה ויטבא ואם הביא קרבנותיו ולא גלח הוסיף אין
 התגלחת בעכבת אלא שחטה ונטמא לערב שמשיך עליו
 אחד כן הדמי הוסיף א' ע'פ שלא נתן על כפח ולא הניף שכל דברי
 אלו לטעם ולא לעכב א' ע'פ שאין התגלחת מעכבת עליו כצות
 לגלח אפי' לאו זמן כרובה ונזיר שגלח בלא תקד או שגלח ושייר
 שתי שעריו לא עשה כלל ולא קיים כצות גלח בין נזיר בין נזיר
 כביא גלח ורניח שתי ש' דמות וצבחו ראשו כלל וחדר גלחו כל עם
 אותן שתי השערין או שגלח אחת ונטמא אחת הרי זה קיים מצות
 גלח נטרה אחת גלח אחת אין כאן כצות גלח גלח על השלמים
 ונביא פסל תגלחתו פסולה חבוח לא עליו לו גלח על החטא'
 ונביאט שלא נשחטה לשם חטאת ואחר כך הביא דשלמים
 והעולה וקרבום כמצותן תגלחתו פסולה חבוח לא עליו לו
 גלח על העולה ועל השלמים ונשחטה שלא לשמן ואחר כך
 הביא קרבנות אחרות להקריבן לשמן תגלחתו פסולה חבוח לא
 עליו לו גלח על שלשן ונביאט אחד מהן כשר תגלחתו כשרה
 וביא שאר הזבחים וקרבנו כהלכתן כל מקום שאכרו
 תגלחתו פסולה דר הוא כפי שנהגה בהוד ימי נזירותו שהוא
 סתר שלישיים כמו שבארנו ונביאט כונה שלשים יום אור
 התגלחת ופסולה וביא קרבנותיו שלמי נזיר שחטן שלא

כמצותן כשרים ואין עולין לבעלים לשם חבה ונאכלין לחם אור
 ואין טעונין לחם ולא מתנות ולא זרוע שלש בהמת אלו והלחם
 הבא עמהם הכל כן החולין כשאר נזירי הקוש כמו שהבאר
 במקומו האומר הריני נזיר עלבנת שאגלח כבעות מעשה
 שני הרי זה נזיר ואינו מביא קרבנותיו כן המעטר אלא כן החולין
 האיש שנזיר בניזיר יש לו להביא קרבנות אביו לעצמו ובעלה
 עליהן ואין האשה כגלחת על קרבנות אביה חנר זה הלחם
 מפי הקבלה הוא כיצד מי שהיה אביו נזיר והפריש כענת
 לקנות בהן קרבנותיו ונתן והגיוח הכעית הסתובין ואמר
 אחרי מות אביו הריני נזיר על כנת שאביא קרבנותי ככענת
 שהפריש בהן אביו לקרבנותיו הרי זה כביא כהן קרבנותיו
 וכן אם היה הוא ואביו נזירים והפריש אביו כענת סתובין ונתן
 האב ואמר הכן אחר מות אביו הריני כגלח על כענת אביו הרי זה
 מביא קרבנותיו מהן אבל אם לא אמר יפ'ו הכענת לנדבה
 כת האב והניח נניח רבים חלקים הכענת הכתובים בפני שהיא
 יודשה להן ויש לכל אחד מהן לגלח על הלחם והבכור נוטל מהן
 פי שנים בין שהיה האב נזיר עולם והבן נזיר זמן קצוב
 בין שהיה האב נזיר זמן קצוב והבן נזיר עולם ור זה נגלח ונביא
 קרבנותיו ככענת נזירות אביו דפריש ו אב כענת להביא
 בהן קרבנות טמאה וכת אין הכן מביא בהן קרבנות טהרה
 וכן אם הפרישן האב לקרבן טהרה אף הכן כגלח עליהן תגלחת
 טמאה שדברים אלו הן ספק ואם דביא זכחיו לא עליו לו
 האומר הרי עלי לגלח נזיר חייב להביא קרבני תגלחת נזיר
 ומקריבן על יד אי זה נזיר שירצה אמר הרי עלי חצי קרבנות
 נזיר או אם אמ' הרי עלי לגלח חצי נזיר ו רי זה מביא חצי קרבנות
 לאי זה נזיר שירצה ואותו נזיר כשלים קרבנותיו משלו אבל אם
 אמר הרי עלי קרבנות חצי נזיר דר זה כביא קרבנות הנזיר כרם
 שאין לו חצי נזירות האומר הריני נזיר ועלי לגלח נזיר שבע
 חברו ואמ' ואני הרי חברו נזיר ואינו חייב לגלח נזיר אר שרמי
 לא התפס עצמו אלא בנזירות ואם אמר ואני ועלי לגלח נזיר זה
 זה חייב ואם חצי פקחין מביא כל אחד בהן קרבנו על יד חנו
 ואם לא עשו כן חייבים לגלח נזירות אורים האומר ורי עלי
 לגלח חצי נזיר ושמע חברו ואמר ואני ועלי לגלח חצי נזיר
 זה מביא חצי קרבנותיו של זה זה מביא חצי
 קרבנותיו של זה וכל אחד כהם כשלים קרבנותיו אם זה פקחין
 ואם לא זה מביא חצי קרבנו כצות נזיר שירצה זה מביא
 קרבנות באיזה נזיר שירצה :

פרק תשיעי

הבפריש מעות שיקריב בהן קרבנות נזירים והקריב בהן והזריח
 יביאו בביתן קרבנות נזירים אורים שכור נזיר לנזיר
 הפריש כענת סתובין לנזירותו והזריח יפלו הכהנים לנדבה
 הבפריש מעות כפדושין לנזירותו והזריח כות כענת העולה יבא
 עולה ונזיר החטאת ילכו לים הגלח וכומר דמי השלמים יבא
 שלמים ואין טעונין לחם ונאכלין לחם אחד דכפריש מעות
 לנזירותו ונתן אכ זה סתובין יפלו לנדבה דז כפדושין דמי
 עולה עולה דמי חטאת ילכו לים הגלח דמי שלמים יבא שלמים
 ונאכלין ליום אחד ואין טעונין להם כיצד דם הכנת וסתובין
 כגון שהפריש מעות להביא בהן קרבנותיו לא אכדביום
 אבל אם אמר אלו לזכות גדי אלו ככפדושין ואין עדין לומר

ומה עש' כן יבזק חגי על דעת מי נדר אם נדר על דעת ישר' וצ' אחרו בית דין כמה שרא' להם חזן מבדק הבית ובדק ירושל' ואם אמר לשמים נודתי יגנו הגוסס אין לו לא ערך ולא דמים האל' חוב הגוססין למיתה חדי הוא כמת וכן מי שנקבר דינו כב' של ישראל להרגו על עבד' שעבד והעריכו אור או שהערי' עצמו או שאמר דמי עלי או שאמר אחר דמי זה עלי אינו חייב כלום שזה כמת הוא וחמת אין לו ערך ולא דמים ועל זה נאמ' כל דמים אשר יחרם מן האדם לא יפדה כלומר אין לו פדיון אלא חדי הוא כמת זה היצא להרג שהעריך אחרים או נדר דמיהם או חזק חייב לשלם ונזכין הכל מנכסיו כהגוסס ולוים מעריכין ונעדיכין כשאר ישראל וקטן שהגיע לעונת נדרים והעריך או נדר דמים חייב לשלם שהרי נדריו קיימין כמו שבארנו בהלכו' נדרים העדיכין והקצובין לפי השנים הן שני הנערך ולא שני המעריך כיצד בין עשרי' שאמר לבן ששים ערכך עלינותן ערך בן ששים וכן ששים שאמ' לבן עשרים ערכך עלינותן ערך בן עשרים וכן כל היצא בזה וצד' המעריך שיהא פיו ולבו שזן כשאר הנדרים ונשאלין על העדיכין ועל הדמים כדרך שנשאלין על שאר נדרים והקדשות האומר ערך אלי עלינותן ערך כולן כל אחד ואחד לפי שנו ואם היה ענינותן על ידי כולן ערך אחד עני ואם היה עשירי' נתן על ידי כולן ערך עשירי' האומר ערכי עלי אחד ואמ' ערכי עלי וכן אם אמר אפילו כמה פעמים חייב על כל אחת ואחת אמר שני ערכי עלי נתן שני ערכין וכן אם אמר ארבעה אפילו אלף נתן כמגין שנדר אמר הרי עלי ערך ולא פרש ערך מי אלא ערך סתם נתן פחות שב' ערכין שהוא שלשה שקלים האומ' ערכי עלי ומת קודם שיעמד בדין אין החדישין חייבין ליתן שב' והמשיח לפני הכהן והעדי' אותו הבין עמד בדין ומת יתנו החדיש' אבל האומר דמי עלי אע"פ שעמד בדין ומת קודם שיקצצו דמי' ואמר החייב כמה ישנה אין החדישין חייבין ליתן ואם קצצו דמי' ואחר כך מת יתנו החדישים ומה בין ערכים לדמים שערכים קצצין מן החודה והדמים אינן קצצין וכן האומר ערך פלוני עלי ומת העורך והנערך אחד שעמד הנערך בדין חייבין החדישין ליתן מת והנערך קודם שיעמד בדין אע"פ שהנערך קיים הרי זה פטר שאין ערך למת והנערך עדין עמידה בדין אמר דמי עלי ועמד בדין ומת קודם שיקצצו דמי' הרי זה פטר שאין דמים למתים :

פרק פ"י שני

האומר ערך ידי או ערך עיני או רגלי עלי או שאמר ערך יד זה או עיני עלי לא אמר כלום ערך לבי או ככדי עלי או ערך לבי של פלוני או ככדי עלי נתן ערך כולו וכן כל אמר שאם ינטל מן הדי' ימות אם אמר ערכי עלי נתן ערך כולו אמר חצי ערכי עלי נתן חצי ערכי עלי חצי עלי נתן ערך כולו שאי אפשר שנטל חצי וזהו האומר דמי ידי עלי או דמי יד פלו' קלי שמין אותו כמה הוא שזה ביד וכמה הוא שזה בלא יד ונתן לחקדש כיצד אם נמכר הוא כולו ישהו חמשים ואם ימכר חצו' שזו שתשאר ידו ולבעליה ולא יהיה לזקוח בה כלום שזה ארבעים נמצא זה תחייב לשלם לחקדש עטרה וכן כל היצא בזה האומר דמי ראשי או ככדי עלי או דמי ראשו של פלוני עלי או לכו או ככדי עלי נתן דמי כולו וכן האומר דמי חצי עלי נתן דמי כולו אבל האומר חצי דמי עלי נתן חצי דמי האומר משקלי עלי או משקל פלו' עלי נתן דמי' משקלו אם כסף כסף אם זהב כסף שפרש אמר משקל ידי או רגלי עלי ראין

כמה היא ראי' לטקל ונתן כסף שפרש ועד היכן היא היד לענין זה עד האציל והרגל עד הארכובה לפי שבנדרים חלכין אחד לטון בני אדם האומר קובתי עלי כסף או זהב נתן שרביט שאינו נכסף מלא קובתו ככין שפרש אמר מלא קובתי עלי נתן אפילו שרביט שנכסף ממין שפרש האומר משקלי עלי ולא פרש מאי זה מין אם היה עשיר ביותר ונתכוון לכהנה נרובה נתן משקלו זהב והוא הדין באומר משקל ידי או רגלי או קובתי ולא פירש מאי זה מין נתן זהב ואם אינו מופלג בעשירות נתן משקלו או משקל ידו מדברים שדרכן להטקל באותו מקום אפי' פירות וכן נתן שרביט מלא קובתו אפילו של עץ הכל לפי כוונתו ודעתו האומר עכדי עלי ישיבתי עלי או מקום ישיבתי עלי או רחבי עלי עבדי עלי הקיפי עלי כל אלו כסף ומביא לפי כוונתו שיאמר לא כך נתכוונתי ואם מת יתנו החדישים פחות שבל' יונות האומר הרי עלי בטבע כסף לא יפחת מדינר כסף בטבע נחשת לא יפחת ממעה כסף הרי עלי ברזל לא יפחת כאמה על אמה לכלה עורב שהיה למעלה כנגד החיכל כמו שיתבאר במקומו האומר הרי עלי כסף או זהב ולא הזכיר כטבע יביא לטון של כסף או טל זהב יהיה משקלה עד שיאמר לא כך נתכוונתי וכן אם פירש המשקל ושכח כמה פרש יביא עד שיאמר לא עד כך נתכוונתי אחד האומר דמי עלי או דמי פלוני עלי או האומר הרי עלי כנה או חמשים או כסף או זהב הכל הן הנקראים חייבי דמים והדמים והעדיכין לבדק הבית כמו שבארנו שתי לשכות היו בכקדש אחת לשכת חשיים ואחת לשכת חשיים וראי' הטא נותנין לתוכה בחשאי ועניים בני טובים מתפרנסין ככנה בחשאי לשכת הכלים כל מי שהתנדב כלי וזרקו לתוכה ואחת לשלשים יום הגוברין פוחזין אותה כל כלי עינמצא בו צורך לבדק הבית כניחין אותו והשאר נמכרין חמיהן נפלין ללשכת בדק הבית והצרכו לקדשי מזבח ולא הספיקה להן תרומ' הלשכ' כרצואין את הדא' להן מקדשי בדק הבית אבל אם הצרכו לבדק הבית ולא מצאו בלשכת בדק הבית דבר המספ' להן אי כרצואין הראי' להן מקדשי המזבח :

פרק שלישי

הנערך את הפחות מכן עשרים ולא עמד בדין עד שהיה יתר על עשרים אינו נותן אלא ערך פחות מכן עשרים שאין הערך אלא כזמן הערך לא בזמן ההעמד בדין כל העדיכין הקצובין בתורה הן שנתן הנערך אם היה עשיר אבל אם היה עני ואין ידו משנתנותן כל הנמצא בידי אפי' סלע אחד ונפטר שנאמ' ואם כך הוא מערכך על פי אשר תשית יד הנחר וכנין שהוא נתן אפילו סלע אחד אם אין לו אלא סלע אחד שנאמר וכל ערב' יהיה בשקל הקדש הא לכות שאין בערכך פחו' מסלע ולא יחר על חמשים חדי שלא נמצא בידו אפילו כלע אין לזקוח ככמו פחת מסלע אלא ישאר הכל עליו חוב ואם מצאה ידו והעשיר יתן ערך שלם הקצוב בתורה עשיר שהעריך והעני או שהעריך כשהוא עני והעשיר הרי זה חייב בערך עשיר אבל אם העריך כשהוא עני והעשיר חזר והעני נתן ערך עני עשיר שאמר ערכי עלי או ערך פלוני ושמע העני ואמר בה שאמר זה עלי הרי העני חייב בערך עשיר שהוא ערך שלם אבל עני שהעריך את העשיר ואמ' ערך זה עלי אינו חייב אלא בערך עני שהוא כפי אשר השג ידו כה בין החייב בערך עני לחייב בערך עשיר שהוא הערך הקצוב כולו שדחייב בערך עני שלקחו ככמו כל מה שידו בשגת אפי' סלע אחד ואח'כך העשיר אינו חייב לשלם כב' ב

הלכות ערכין וחרמין

יש במלין שבע מצות חמש מצות עשה ושתיים מצות לא תעשה
זה הוא פרטן :

- א' לזון בערכי אדם כאשר מפרש בתורה זה הוא דין ערבי אדם :
 - ב' דין ערכי בהמה :
 - ג' דין ערכי בתים :
 - ד' דין ערכי שוחט :
 - ה' דין מחרים נכסו :
 - ו' שלא ימכר אדם :
 - ז' שלא ימאס אדם :
- וביאור מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

הערכים הם שני מכלל מדי הקדש שנאמר איש כי יפליא נדו בעדמך נפשות לה לפיכך חייבין עליהן לשטות לא יחל דברו ולא תאחר לשלמו וכשתם ככל היוצא מפיו יעשה מצות עשה לזון כדמי ערכין כאשר מפורש בתורה ואחד האונס ערבי עלי או האונס ערך זה עלי או ערך פלוני עלי נתן הערך לפי שני הנערך והוא הדבר הקצוב שבתורה לא פחת ולא יתר וכבה הוא הערך אם היה הנערך בין שלשים יום או פחת אין לו ערך והאונס עלי ערך זה עלי הרי זה כאונס ערך כלי זה עלי ואינו חייב כלום היה מבין אחד ושלשים יום עד בן חמש שנים נפדות ערך הזכר רבשה שקלים והנקבה שלשה שקלים משבבם בשנת שש יום אחד עד שישלם שנה עשרים ערך הזכר עשרים שקלים והנקבה עשרה שקלים כשיכנס בשנת אחת ועשרים יום אחד עד שישלם שנת ששים ערך הזכר חמשים שקלים והנקבה שלשים שקלים ומשכנס בשנה אחת וששים יום אחד עד יום מותו אפילו היה כבה שני ערך הזכר חמשה עשר שקלים והנקבה עשרה שקלים כל השנים האלו מעת לעת מזה הלידה וכל השקלים בשקל הקדש והוא בשקל שלש מאות ותרשים טעולה ככסף טהור וכבר הוכיחו עליו ועשו אותו סלע כמו שבארנו בהלכות שקלים טכסם ואבודוניטס אין להם ערך שלא קצבה תוך ערך אלא לזכר ודאי או לנקבה וזאת לפיכך טכסם ואבודוניטס שאבר ערבי עלי או שהערכו אחד אינו חייב כלום הגוי נערך אבל אינו כעורך כיצד גוי שאבר ערבי עלי או ערך ישראל זה עלי לא אמר כלכו וישראל שאבר ערבי גוי זה עלי או ערך פלוני הגוי עלי נתן לפי שני הגוי הנערך וכן המעריך את החרש ואת השוטה חייב ונתן לפי שני העבד נערך ועורך כשאר ישראל ואם יפוח וזיהה לו יתן ערך שבוד אחד המעריך את ריפה ובריא אחד ובעורך את הנערך החולה אפילו היה הנערך מוכה שחין או נוכח או גוס ריש בו כל מום נתן לפי שני כמו שכתב בתורה הדמים אינן כערכין כיצד האונס דמי עלי או דמי זה עלי או דמי פלוני עלי אפילו היה אותו פלוני קטן בן יומנו או טכסו ואבודוניטס או גוי נתן כה שהוא שנה דינר או אלף כאלו הוא עבד דגביר בשוק והערכין כולן ודמים הכל סתמן לנזק הבית ופלו הכל ללשכה שהיתה במקדש כותבת לקדשי בוק הבית גוי שאבר דמי עלי או דמי פלוני עלי נתן כפי נדורו ואינו נזיל ללשכה שאין מקבלין מן הגרים נדבה או נזד לחק את בוק הבית או בוק ידותלם שנאמר לא לזכ ולזנו לכבוד בית וגו' וטעם ולכם אין חלק וצוקה הברון בידותלם

וכיצד מביא זה קרבנותו אם היה עשיר כותב נכסו לאחדים שמצורע עשיר שהביא קרבן עני לא יצא ואחד כן מביא חטאת העוף ועולת בהמה בתגלחת ראשונה ושנייה ושלישית וכל חטא עוף מהו לא תאכל מפני שהיא ספק ומביא בתגלחת רביעי קרבן נזיר טהור שהוא שלש בהמות כמו שבארנו שלש חטאות העוף שמביא בשלש התגלות חטאת ראשונה לספק שומאנו שנייה לספק צערותי שאין המצורע מביא קרבנו אלא לאחד תגלחת שנייה וכן חטאת שלישי לספק שומאנו שאין תגלחת אחת עולה לזרו ולצדעתו ושומא מצדע ודאי ושומא מתדאי היה שהגלחת הראשונה והשנייה לצדעתו כמו שבארנו ותגלחת שלישית תגלחת טכסא ולפיכך צריך להביא קרבן טכסא בשלישית שלש עולות בהמה שמביא עמהן על דמיאניה הוא כהנה ואוכר אם טהור אנו ד' מחובתי ואם טמא אנו הרי היא נדבה וכן הוא אומר בשנייה ובשלישית ומביא קרבן טהור בתגלחת רביעית ואם ומתנה אר טמא הייתי עולה ראשונה נדבה זו חוכה ואם מוחלט הייתי עולה ראשונה חזרת מצורע וזו חוכת נזירות ושתיים האמצעיות נדבה ואם טהור מטמא את חייתי ומצורע עולה דמיאניה חוכה וכן חטאי אחת לחבת מצורע ואחת לחוב נזירות ושלישי ורביעית נדבה והשאר קרבן טהור ואם טמא הייתי מצורע עולה ראשונה חוכת צדעת ושנייה ושלישי נדבה חוכה קרבן תגלחת טהרה אבל האטם והעל אינן מעכבין לא בתגלחת טמאה ולא בצדעות נמצאת אומר אם הוא מצדע ודאי ולא מטמא כמת דמי טהור בצדעות וחטאת העוף היא חטאתו ולא תאכל מפני שהוא ספק ועולת בהמה טעמה מקרבן תגלחת טהרה כדי שאלה על הבהמה ואם טמא מת הוא הרי עולת בהמה נדבה ואם אינו מצדע וטמא מת הוא חטאת עוף קרבן מדי שנטמא ועולת בהמה נדבה והרי הביא קרבן טהרה פאחרו ואם אינו טמא מת ולא מצדע עולת בהמה שהביא בתגלחת ראשונה היא מחובת תגלחת טהרה וחטאת העוף באה על ספק ודאי לא נאכלת ברא שחזר בגלחת טהרה בשחיה קטן או אשה אבל האיש אינו בגלחת ספק לא תגלחת טמאה לא תגלחת צרע טכסא טהור הוא תמצא מקף פאת ראשו שלא במקום כצוה ולפיכך אינו בגלחת אלא תגלחת טהרה בלבד שאין ד' תגלות אלו לעכב אלא לביצה נזיר כיצד מצורע ודאי נטמא בספק כיצד הוא עושה אחר שיטהר מצדעתו כזה בשלישי ופשיעתי ומגלחת תגלחת טכסא ומחולל לכתת נזירותו בלה שהרי נפלו הימים ודאי שנים בספק טכסא ומביא קרבן טהרה ושוטה בין נפאחד שיביא קרבן צדעת אוכל בקדשים נטמא ודאי והיה מצורע בהפק וטהר בספק צדעתו מונה ימי נזירותו שלכה ואחר כך בגלחת הגנע שאין תגלחת ספק נגעו וזוהו נזירות ואחר כך מנה ז' ימים שבין תגלחת מצורע הראשונה לתגלחת שנייה וכגלחת תביא קרבנותיו ואוכל בקדשי ואם הזה בשלישי ושביעי ואחר כך מנה שבעה אחרות לטמאת את ומגלחת תגלחת טכסא ואחר כך מנה נזירותו בלה וכן אם היה טמא ומצדע בודאי לאחד שיטהר מצדעתו בגלחת תגלחת צדעת הראשונה ומזה בשלישי ושביעי ומגלחת ראשו חקנו כשביעי והיא תגלחת שנייה של צדעת ומביא קרבנותו כשביעי ואוכל בקדשים וכופר שבע' ומגלחת תגלחת טכסא ואחר כך ספר ימי נזירותו שלכה ומביא קרבן נזרה וטהרה בין ולכה סופר שבעה שאין שבעת ימי הטמאה עולין כשבעה ימי כפירה שבין הגלחת והגלחת של מצורע האונס דינו נזיר אם אעשה כך וכך או אם לא אעשה וכיוצא בזה הרי זה דשע ונזירותו כזו כנזירות רשעי זה אבל הנזיר לזה דרך קדושה הרי זה נאה ומשובח ועל זה נאמר נזיר אלוך על ראשו קדש הוא לו ושקלו הכתו כנניא ודמי ואקיס כפניכם לנביאים וכסחורים לנזירים : בריך רחמנא דסייע

וזו שם סלעים גבוהים עשרה שפחים או נקעים מלאים מים
 עמוקים עשרה שפחים אין נמדדין עמה פחות מכאן נמדדין עמה
 וזו בה מקומות נמוכות עשרה או יותר ואין בהם מים נמדדין
 בפני עצמן ומחשבין להם מה שראוי להם הידוע בלאה אילנות
 אע"פ שלא פירש הדי הקדיש גם האילנות שכל המקדיש בעין יפה
 הוא מקדיש ומחשבין את האילנות בשדהו והקרקע מודין אותה
 וזו ערבה סלע ופניוין לכל שנה ולכל דע חמר כמו שבארנו
 המקדיש את השדה שאינה ראויה לזריעה והיא הגקראת
 פרישין פדין אותה בשדה וכן המקדיש את האילנות בלבד פודין
 אתן בשדהו וזו האילנות ג' אילנות לתוך בית סאה ולא פדש
 שהאילנות בלבד הוא שהקדיש הדי זה הקדיש את הקרקע ואת
 האילנות שביניהן אבל אם היו האילנות נטועות כל שלש אילנות
 בית סאה או בפחות או שהקדישן זה אחד זה הדי זה לא
 הקדיש את הקרקע ולא את האילנות שביניהם הקדיש
 האילנות ואחר כך הקדיש את הקרקע פודה את האילנות בשדהו
 ואת הקרקע על פי מדה המקדיש שדה אחת והגיע היובל
 ולא נפרית אלא הדי היא תחת יד הקדש הבהנים נתבין את דמה
 ותודה אחזה להם שאין הקדיש יצא בלא פדיון ואתן הדמי' יפלו
 להקדיש ביד הבית גאלה המקדיש קודם שיגיע היובל הדי זה
 חוזרת לבעליה והערך שנתן יפול לבדק הבית כמו שבארנו
 וכן אם גאלה בנו של מקדיש הדי זה חזרת לאביו ביד אבל
 אם גאלה אתה בתו או שאר קרוביו או נכרי מיד ההקדש אם
 הדי המקדיש גאלה מידן חזרת לו לעולם ואם לא גאלה מידן
 אלא הגיע היובל והיא תחת יד הבת או שאר קרובים או נכרי הדי
 יצא להקדיש ואינה חוזרת לבעליה לעולם אלא תהיה אחזה
 לכתובים שנ' וזו השדה בצאתו ביובל לבתן וכ' ואין הבהנים
 עדין ליתן דמים שכבר נפרית מיד ההקדש ולקח ערבה באחד
 אלא תחוד לכתובים כאלו הם בעליה בלא בישראל אבל אם
 הדי המקדיש כהן או לוי הדי זה גואל לעולם ואפילו עבר עליה
 היובל לא נפרית מן ההקדש פודה אותה אוד היובל שג' גאלת
 עולם ותהיה ללוי האשה שהקדישה שדה אחתה גואל בעלה
 מיד ההקדש והגיע היובל והיא תחת יד הבעל הדי הדיבר ספק
 אם תחוד לאשה או תצא לכהנים לפיכך קדמה האשה והחזיקה
 בה אוד היובל אין הבהנים יכולין להוציא מידה וכן אם
 קדש הבהנים והחזיקו בה אינה יכולה להוציא מידם המקדיש
 שיהיה פודה אותה כהן מיד ההקדש והגיע היובל והוא תחת יד
 הכהן לא יאמר הוואל הדי היא יצא לכהנים הדי היא תחת יד
 הכהן בה אלא יצא לכל אחז הבהנים כשתצא השדה לכהנים
 ביובל נתן לכהנים שבמספר טפגע בו היובל ואם היה ראש
 הזנה שלי יובל בשבת שהרי משכר יצא ומספר נכנס נתן
 למספר הוצא המקדיש את האילנות והגיע היובל ולא פדו
 אותם אכן יוצאים לכהנים שנ' וזו השדה בצאתו ביובל ואין
 אלו שדה אבל המקדיש את השרשים והגיע יובל לא פדו
 אתן הבעלים הדי אלו יוצאים לכהנים שנאמר וזו השדה חז
 נקרא שדה כיצד דין מקדיש שדה מקנתו טכין אתה בודמה
 והוא: כמה היא שנה עד היובל תפודה אותה כל מי שירצה
 ואם פדה אותה המקדיש אינו מוסיף חמש ופרוזה לבדק הבית
 כשאר עדין ודמים וכשיגיע היובל תחוד לבעלים הראשונים
 שפדוה בין טנפרית מיד הנזכר והדי היא יצא מיד אחד
 כך שלא נפרית והדי היא יצא מיד ההקדש הדי זה חזרת
 למסר האינה יצא לכהנים שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו
 כל שדה ששמן אותה להקדיש למסר אתה בודמה מברזין עליה
 ששים זה טרעופין בכקר בשעת הבגפת פועלים ובערב בשעת
 יצאת פועלים ומסיצין מצריה ואמר כך היא יפה ובכך

היא שזמה כל הדעה ליקח יבא וקח הלוקח שדה מאביו או
 משאר המורישין אותו והקדישה בין שהקדישה אחד מן אביו
 או מורישו ובין הקדישה בחיי אביו או שאר מורישיו ואוד
 כך כת אביו הדי זה כשדה אחזה שנ' ואם את שדה מקנתו אשר לא
 מטדה אחזקו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחזה
 יצאתו וז' שדה אחזה לו ליורשה:

פרק חמשי

המקדיש שדה אחוזתו כצוה עליו לפדותה הוא שהאדון קדם
 ואם לא רצה אין כופין אותו בלא בזמן שבצאת יובל נודעת שאם
 יציע יוכל ולא יגאלנה תצא לכהנים כמו שבארנו אבל בזמן
 שבטלו היובלות שהדי אינה יצאה לכהנים אלא סופה להפדות
 לעולם כופין את האדון לפדותה בה תחלה והיא נפרית בשויה
 כשאר ההקדשות אם נמצא מי שמוסיף עליו וגואל אותה יגאל
 ואם לאו אומדין לו הגעתך יתן מה שאמר ואינו פותח בפדות
 מארבע פרושות כדי שיהא החומש שמוסיף פרוטה רצה
 האדון לכבוד שדות אחרות משדותיו או ללחוד כד' לפדות שדה
 זו שהקדיש ודשות ביתו בין בזמן שהיובל נהג בין בזמן שאין
 היובל נהג והוא קודם לכל אדם וכן אם רצה לגואל חציה גואל
 מה שאין כן בביתו להדיש זה חומר בהדיש מבהקדש
 בהקדש את ביתו או את בהמה טמאה שלו או שאר מטלטלין
 הדי אלו נערכין בשויה בין טכ ובין רע ואם פדה אתן הבקדי'
 או אשתו או יורשו מוסיף חמש וכופין את הבעל לפדות ראשון
 והוברים לבדק הבית בין שהיה הבית בבתי ערי חכה בין שהיה
 מכתי החצרים הדי זה גואל לעולם גאלו אחד מיד ההקדש אם
 היה בית ערי חכה וקם ביד הגואל שנים עשר חדש נחלט אם
 היה בית החצרים והגיע היובל והוא ביד הגואל חזר לבעל
 ביובל המקדיש בהמה טרורה תמימה לבדק הבית אע"פ
 שעבר על עשה מה שעשה עשוי ודלה קדוש עליה ונפדי' כשתי'
 תמיכה ומערך אותה הבתן בדימה והדמים יפלו לבדק הבית
 ואין הפודה איתו פודה אלא על כנת להקריב למזבח למה שהיא
 ראויה שכל דבר וראוי למזבח אינו יצא מיד מזבח לעולם ובזמן
 שאסור להקדיש תמימן לבדק הבית שנ' ושר שדע וקלוש
 נדבה תעשה אותו כפי השמיעה לכד נדבה לבדק הבית וכן
 הדברים כראין שאינה אלא קדשת דמים שאין מקריבין בעל
 מוס למזבח שנ' אותו אותו אתה עושה נדבה לבדק הבית ואין
 אתה עושה תמימים נדבה לבדק הבית ולא הבא ככלל
 עשה כעשה הוא המקדיש את בהמתו סתם או שהקדיש את
 נכסו סתם ואין כל בהמה תמימה ראויה להקריב על גבי המזבח
 זכרים יכבדו לצרכי עולות וקריבו אותן עולות והנקמה יכבדו
 לצרכי שלמי וקריבו אותן שלמים והדמי' יפלו לבדק הבית סתם
 הקדשות לבדק הבית ועל זה נאמר ואם בהמה אשר יקריבו מכנה
 קרבן לה' כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש כלומר כל הראוי לקרב
 על גב המזבח יקרב הקדיש נכסו סתם והיו כהן יינות ושטמים
 וסלמות ועופות וראוין לקרב על גבי המזבח יכבדו לצרכי אותו
 הבין וקריבו אותן והדמים ילקח כהן זכרים וקריבו עולות ובפני
 כה יקריבו דמי אלו עצמן ודמי הבהמה התמימה יפלו לבדק הבית
 לפי שהבהמה הקדש למזבח אם נפל בה כוס יש לה פדיון כמו
 שיתבאר והכלל הדין והשבין והעופות שנפסלו אין להם פדיון
 שנאמר והעמיד את הבהמה לפני הכהן והערך הבתן אותה כל
 שישנו בכלל העבודה והערכה יש לה פדיון שנאמר והעמידו וכל
 שאינה בכלל העבודה והערכה אין לה פדיון כב ג

ועבדים אבל הקרקעו בכריתין עליהם ששים ים רצופים נכק
ובערב ואחר כך גוברין אותן :

פרק רביעי

שדה שירשה אדם ממורשתו והיא הנקראת שדה אמה ושדה
שלקחה או זכה בה היא הנקראת שדה מקנה והמקדש שדה
אחוזתו במדדן אותה וערכה הוא הערך הקצוב בתורה ובמה הוא
כל מקום שראוי לזרוע בו חומר שעורים וידענו ביד ולא יקרב
זרעו ולא ירחק אותה ערכו בשקלים לכל שני יובל ואין שנת
יובל מן המניין ואחד המקדש שדה טובה שאין בכל ארץ ישראל
במחנה או שדה רעה שאין כמות לזרוע נזה מעדיכין אותה כגון
בארנו בהלכות שקלים שהשקל האמור בתורה הוא הנקרא סלע
בלשון חכמים והגרה האמורה בתורה היא המעה בדברי חכמים
והסיפור על השקל ועשו אותו סלע והסלע ארבע דגין והריג
שש מעין והמעה שני פונדיונים נמצא לכל שנה סלע ופונדיון
שאע"פ שהסלע שמנה וארבעים פונדיונים כשיתן פונדיונות לקח
סלע מן השלחני נותן תשעה וארבעים חומר הוא הכור והשני
להבין והלחך חבש עשרה סאין נמצא החומר שלשים סאה וסין
עשר אפוח כל שלש סאין אפוח וכבר בארנו בהלכות שנת
שהמקום שיש בשעורה חמשים אמה על חמשים אמה הוא בית
סאה והוא מורע סאה נמצאת לז' ע' המקום שיש בשעורה
ע"ה אלף אמה שהוא ברבוע מאתים ארבע ושבעים אמות על
מאתים ארבע ושבעים אמות בקירוב ווא בית כור והוא חומר
שעורים כיצד דרך החשבון בעדכי שדות דרי שהקדיש שדה
אחוזתו ונשאר ליובל שגב' שנים חוץ משנת היובל שא"כ נחשב
כמו שבארנו כל הרצעה לפתחה ביד הקדש נותן דרי דרי חומר
שעורים שמנה סלעים וששנה פ' נדונו ואם רצה הבעלים לפתחה
נותנין עשר סלעים ועשר פונדיונות לפי שדן נוספין חמשה וכן
כל חוכש האמור בתורה צריך שיהא רקין עב' המספיקת ונכח
נמצא שהוסף רביע' רקין וכן אכ פדה' אמה על בקיש או
אחד מתרשיו דרי אלף מוספין חמשה נשאר ליובל ארבע' שנים
נותן הפודה ארבעה סלעים וארבעה פונדיונות לכל חומר ואם

הבעלים פדה אותה נותן חמשה וכן לפי חשבון זה סלע ופונדיון
לכל שנה ואיני נותן שנה בשנה אלא ניתן הבל כאחד נשאר
בינו ובין היובל שנה אינו יכול ליתן סלע ופונדיון לזכותה שנה
וחגיב לו הכהן על פי השנים הנוהרות אינה נפרדת בגרעון ככף
אלא קודם ליובל בשתי שנים או יותר נשאר בינו ובין היובל
שנה וחמשים אם רצה הגובר לחשוב החדשים שנה ויתן שנים
שקלים ושנים פונדיונים לכל דרי חומר דרי זה בותר לפי שאין
בחשבון חדשים להקדיש שטאבר על פי השנים הגיירות שנים
אתה מחשב להקדיש ואי אתה מחשב חדשים לביכך אין ראוי
לאדם להקדיש שדה לפני היובל בפוח' בשתי שנים ואם וקדיש
דרי זו מקודשת אינה נפרדת בגרעון ככף אלא אם רצה הפודה
ליתן חמשים שקל לכל חומר פודה אותה ואם לא פדה דרי זו
יצאה לכוזים ביובל כמו שיתבאר הקדיש שדהו בשנת
היובל עצמו אינה מקודשת וכן דרי שהקדישו בשנת היובל
עצמה דרי זו מקודשת כשם שגואלין לעולם כך מקדישין לעולם
הבקדי את שדהו אחר היובל אינה נפרדת בגרעון ככף עד שיגבר
שנ' אחר היובל לפי שאין בחשבון חדשים להקדיש לפיכך אכ רצה
הפודה ליתן חמשים שקל לכל דרי חומר דרי זו פודה אפילו
ביום שאחר היובל ואינו נדרע כלום כשמדדן אין מדדן אלא
בקמת הראיין לדריעו

ואם היה חייב בערך עשיר ישאר שאר הערך עליו עד שיעשיר
וישלים הערך שעליו הנפרש את הערך ואמר ערכי עלי
חמשים סלעים או ערך פול' עלי שלשים סלעים אינו נזק בהשיג
יד אלא חקחין כל הנמצא בידו והשאר עליו חוב עד שיעשיר
ויתן וכן האמר דמי עלי או דמי פלוני עלי אינו נזק בהשג
יד שחייבי דמים דרי פרשו נדרן והרי הן כמי שאמר מנה עלי
הקדש שהוא חייב ליתן מנה נכוד האומר דרי עלי ערך סתם
ולא פרש אינו כמפרש שלש' שקלים אלא נזק בהשג יד כשאר
המעדיכין האומר ערכי עלי חומר ואמר ערכי עלי והרי בידו
עשר סלעים ונתן תשע לשנייה וסלע לראשונה יצא ידי שתייהן
שהעדיכין לא כחובות הן שא"ע"פ שכל מה שבידו משועבד
לראשונה הקדש מאוחר שנכה גבה אבל אם נתן תשע לראשונה
ואחת לשנייה ידי שנייה יצא שדרי בשנתן הסלע לא נשאר בידו
כלום והרי אין ידו משנת ידי ראשונה לא יצא שהרי כל מה שהיה
בידו משועבד לראשונה בשנתן התשע נשאר לו סלע והרי לא
נתן כל מה שידו משנת לפיכך ישאר עליה שאר ערך ראשון עד
שיעשיר וישלים האומר שני ערכי עלי ולא היה בידו אלא
פחת מכדי שני עדיכין דרי דבר ספק אם נתפס לשניהם ונתן
חצי מה שיש לו לערך אחד וחצי לערך השני ויפטר או יתן ערך
אחד מהם שלם או כל הנמצא בידו באחד מהן וישאר הערך
האחד עליו חוב עד שיתן אותו בעניות או בעשירות כפי השג ידו
המפריש ערכו או דמיו ונעבדו או אבדו אע"פ שלא אמר עלי
חייב באחריותו עד שיגיעו ליד הגובר שנאמר ונתן את הערכה
ביום הוצא קדש לה' דרי הן חולין אע"פ שהפרישן עד שיגיעו
לדי הגובר חייבי עדיכין חמשים כמטבנין אותן חלקחין כהן
בעל כרחן מה טברו ואינן חייבין להחזיר להם ובשכונ ביום
ובלילה וכוזרין כל הנמצא לז' מן הקרקע וכן ובשטל'ין
בכסות וכו' חמשים הבית ועבדים ובחמה ונפרעין מן הכל ואין
מכרין לו כסות אשתו ולא כסות בניו ולא כגדים שבעטן לטכין
ולא סנדלים חדשים שלקחן לטמן וכן הנקדיש כל נכסו לא
וקדי' את אלו ונתנין לו ככל נכסו לח' שיש עליו עדיכין או דמים
או שהקדיש מנה לבדק הבית ואין לו נתנין לו תפלין של ראש
ושל יד וסנדליו כסא לשיב עליה וכו' ונמצא הראיה לו לישן
עליהם ואם היה יבני נתנין לו כשה נמצא לישן עליו ונתנין
לו כהן שלשים יום וכמות שני עשר חדש לו לבד אלא לא אשתו
ובניו אע"פ שהוא חייב במזונותיהם ובכסותם ואין נתנין לו
אלא כסות הראיה לו היה עליו כלי משי וכגדים כזהבין
מעדיכין אותן בעליו ונתנין לו כסות הראיה לאיש כמותו להל
אבל לא לשבתות וחסים טובים ואם היה אבן נתנין לו שני
כלי אומנות בכל מין ומין כיצד אם היה דרש נתנין לו שני
כיצורים ושתי מנרות היו לו כלים מרובין כמין אחד וכועט' כמין
שני אין מכרין מן המזכה חלקחין לו מן המעט אלא נתנין לו
שני כלים מן המרובין וכל שיש לו מן המעט היה חמד או
אבר צין נתנין לו בהמתו אף על פי שאין לו בהמתו אלא מבגה
היה ספן אין נתנין לו ספינתו אלא ימס' הכל היה
בנכסים בהמה ועבדים וברגליות ואמר התנאים אם לקח לעבד
זה כסות בשלשים כסותה היא כאה ופדה זאת אם תבתינו בה
לאגלם כשכחח עשרה וברגלית זו אם מעלין אותה למקום פלוני
תסוה מכוון רב וכאן אינה שדה אלא מעט אין שומעין להם אלא
כיצד עושין מכרין הכל בכקצו ובשעתו ככה שהוא שנא ונתן
את הערך ביום ההו קדש לה' לרבות כל דבר של הקדש שאין
בפרכסין אותו ואין כמתנין בו לשוק ולא מליכין אותו כמקום
למקום אין להקדיש אלא בקצו ושנתו ב' דא במגל'טלין

הקדיש את עצמו לא הקדיש אלא דמי חורי הוא חייב בדמי
עצמו ומותר לו לעשות ולאכול שהרי לא נתקדש גופו כעבד אין
אדם מקדיש דבר שאינו שלו כיצד כגון שהחריס כנו וכתו ועבדו
ושפוטו העבדים או שדה מקנתו הרי אלו אינן כחדמיין שאין
אדם מקדיש דבר שאין גופו שלו אין אדם מקדיש דבר שאינו
ברשותו כיצד היה לו פקדון ביד אורוכפר ב זה שהוא אצלו אין
הבעלים יכולין להקדישו אבל אם לא כפר בו הרי הוא ברשות
בעלים בכל מקום שהוא ברא במטלטלין אבל קרקע שגולה
אחד וכפר בה אם יכול להציאנה בדיינין הרי זה יכול להקדישה
ואף על פי שעדיין לא הוציאה שהקרקע עצמה הרי היא ברשות
בעלים הגזל את חבירו ולא נתיאשו הבעלים שיהיו אינו יכולי
להקדיש זה לפי שאינו שלו זה לפי שאינו ברשותו וכן כלן
כיצא בה

או כנים וכיצא בהן ובא לקוח ונטל אחת מהן לו אם היו דמי
כל אחת ואחת קצובין הרי זה כמי שפסקו ואין המוכר יכול להקדיש
ולעתיד שהרי אינה ברשותו ואם אין הדמים קצובין והקדישה
מקדשת שעדיין ברשותו היא שזה שלקחה לא לקחה ודרך גולה
הן כל כיצא בה אין אדם מקדיש דבר שלא באלעולם כיצד
שהתעלה מצדדין מן היס קודש מה שתוצי שדה זו בן הגירות
הם לא אמר כלום האוכר לחבירו שדה זו שמכרתי לך
לכשאקנה ממך מקדשת ולקחה אינן מקדשת לפי שכשוקדישה
לא באה ברשותו וכן הקדיש מעשה ידי אשתו הרי זה עישש
ואכלת ומותר חלוק אבר לה קדשו ירך לעדשהו הואל והן
מאעבדן לו הרי כל מעשה ידיו קדש הא למה זה הוכח לאוכר
אלו זה קדש שכלפירות שעשה להבא קדש וכן כל כיצא בה
הואמר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקנה ממך תקדש
הרי זה מקדשת כשקנה שהרי עתה בא לידו להקדישה שדה
זו שכשנתי לך לכשאפרנה ממך תהי קדש משיפרה אתה תקדש
שהרי בידי לפרות ואפילו היתה ממושכנת לזמן קצוב שהרי
נית לפדות או הוזן ובשכר ביתו לידו והוא והקדישו הרי זה
קדש ופקעה השכירות ואם רד בו הסוכר מעל ידא לה שאעפ
שאי אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אם אמרתי עלי להקדיש
הרי זה חייב להקדישו כשיבא לעולם כשנדרת ואם לא הקדיש
הרי זה עובר משום כל תאוד ולא יחל דברו ומשום ככל כיצא

נפץ יעשה כשאר דברים כיצד האומר הרי עלי להקדיש
כל שתעלה מצדדין מן היס הרי עלי ליתן לעניים פירות שתרציא
שדה זו הרי עלי להחריס או ליתן לשכרים כל שאשתכר בשנה זו
וכל כיצא במאמרים אלו הרי זה חייב ליתן לעשות בהן מה
שאמר כשיבא לידו זה וכיצא בו בכלל נודים הוא לא בכלל
הקדשות ראה לדבר זה מה שאמר יעקב אבינו וכל אשר
תתן לי עשר אעטרנו לך ינא אשר נודת לי שם נוד הרי האומר
לא אפרט מן העולם עד שאודה נזיר חייב לנהוג כמדות ואעפ
שעדיין לא נוד בכזיר הואל ואמר שידור בנזיר חייב להגדר זה
מיצא בו כונה ראה לידון הקדש טעות אינו הקדש כיצד האוכר
שיר שחד שיצא מביתו ראשון הרי הוא הקדש ויצא לכן אינו
הקדש ויזיר זה שיעלה בידי ראשון הרי הוא הקדש ועלה של
בני אדם הקדש ובית של יין שתעלה בידי ראשונה הקדש ועלה
של סמן בין שהיו יקר בין השמן באותו מקום או השמן יקר בין
אין אינו הקדש והתפס בה אחרת ואמר זה כזו הרי השנייה הקדש
וכן כל כיצא בה:

פרק שביעי

ההקדשות אין פודן אותן לא בקרקע ולא בעבדים שהרי הוקדשו
לקרקעות ולא בשדות שאין גופן ממון שנאמר ונתן את הכסף
אווד הכסף ואחד שאר המטלטלין שטוין כסף ואפילו סובין כל
הפודה קדשו מוסף חומש ואחד הקדיש עצמו או אשתו או
היורש מוספין חומש כמו שבארנו ואף החומש לא יהיה אלא
מן המטלטלין והחומש שמוסף רדי הוא בהקדש עצמו וזין
אחד להם הפודה קדשו אין החומש בעכב אלא באחר שנתן
את הקרן יצא הקדש לחלוין כוונת ליהנו בו ומדברי סופרים
שאסור לו ליהנות עד שיתן החומש שמא יפטע ולא יתן אבל
בשבת כפני עוננו שבת התירו לו לאכול ואעפ שיעדין לא נתן את
החומש ורדגזכרין תיבעין אותו קדשי מזבח שנפל בהן כוס
ונפרד אם פדה הקדיש עצמו מוסף חומש כשאר ההקדשות

והקדיש שפדה לעצמו הוא שמוסף חומש לא הכהבפר בה
שפדאה והקדש ראשו הוא שחייב בתוכפת חומש אבל הקדש
שני אינו מוסף עליו חומש שנאמר ואם הקדיש יגאל את ביתו ויטף
חבישת הקדיש ולא הכהפים לפיכך אם הלל בהנה על בהנה
שנייה בין בקדשי בדק הבית בין בקדשי מזבח שנפל בהם כוס
או שהמיר בקדשי מזבח כשהוא פודה את השנייה שחלל עליה
או את התבורה לעצמו אינו מוסף חומש המפריש אשם להתכפר
בו ונפל בו כוס והוסף עליו חומש חללו על בהמ' אחר ונתכפר
באשם אחר ונתקה הבהמה שחלל עליה לרעה כמו שיתבאר
ב: קמו הרי הוא ספק אם מוסף עליה חומש הואל חזק קרבן
עולה והרי הוא גוף אחד וקדוש אחרת או אינו מוסף עליה חומש
כפני שהיא באה מבח הקדש ראשון שכבר הוסף עליו חומש
קדשי בדק הבית אין יושן תבורה שלא דנה תורה בתבורה אלא
בקדשי מזבח כיצד הו לפני ברכת חולין וברכה קדשי בדק
הבית ואמר זה חלפת זה או זה תבורתו לא אמר כלום אבל אם
אמר הרי זה תורה הרי זה מחללת על זה דברי קיימין ויצאתה
הברכה הראשונה לחולין ונרפסה השנייה אחד קדשי בדק
הבית ואחד קדשי מזבח שנפל בהן כוס אין פודין אותן לכתולה
אלא בשדיון ואם עבר וחללן על פחות משדיון אפי' הקדש שוח
כאה דיבר שחלל על שדה פרטה הרי זה פדוי ויצא לחלוין

וכתור לידנותו וכדברי סופרים שזה ערך הקדש דניס חייב
להשליכ את דמי כיצד היתה לו ברב. קו שינוכח שנפל בה
כוס חורי היא שזה עשרה ובהכת חלוק שזה הכמה האבד דר
ז מחללת על זה הרי זה נפרית ויצאתה לך לין אבל עדיך להשלי
החומש וכן אם היתה רבהמה הראשונה קדשי בדק הבית הרי
זו יצאתה לחלוין לזגזג ולהעבד ומבנס השנייה תחזיה דין תורה
אבל מדבריהם עריך הקדש דמים אם היתה זו שחלל עליה שזה
או ישל סדמיה כמו אהה שלשה ואבדו שו בדמיה אפילו באו
אחד בן כאה ואמרו של קדש היתה יפה אינו חזר הואל והקרת
הדמים מדבריהם לא החמירו בה אבל אם שנו אותה שנים ובאו
שלשה ואמרו שהנה ההקדש בכל שזה דור אין פודין את
הקדש אלא בזקירת דמים כמו שבארנו ואם פדה יד הקדש
על העליונה כיצד פדה זה תחת פרה זו של הקדש טלית זו תחת
טלית זו של הקדש הקדשו פודי ויד הקדש על העליונה אם היתה
הטנייה יפה מן הראשונה ביותר לקדון אותה הגזכרין ושהקין
ואם אינה יפה בשלם את הדמים כמו שבארנו ומוסף חומש
אבל אם אמר טלית זו בעטר סלעים תחת טלית של הקדש ופרה
ז בעטר סלעים תחת פרה זו של הקדש אפילו היתה של הקדש
שהי הוסלוי רדי זה מוסף חומש ומוין ב' סלעים וכדנה שורי
בדמים קצובים פדה ושנייה אינה כעונה חומש כמו שבארנו

הקדוש נכסיו סתם והיתה בין הקטרת שמחנין לאומנין בשכרן
עד שיהיו מקומו אותה כמו שבא בני בשקלי דרי ד הנתן ל' ומנין
בשכרן כמו שעושין בבוטור הקטרת וכן עושין אם יש בנכסיו
אחד מסמני הקטרת המקדיש בהמה תמימה למזבח ונפל בו
מום ונפסלה דרי זו נערכת ונפרדת ועל זה נאמר ואם כל ברכה
שמאה אשד לא יקריבו ממנה קרבן לה והעמיד את הבהמה ונ'
מיא ברביה קרבן אחד כמותה כל המקדיש בהמה בחיה בין
שהיה בין שטא בין קדשי הבית בין קדשי מזבח שנפל בהן מום
או תמימה הראויה לקרב כמו שיתבאר ודרי זו צריכה העבודה
בבית דין שנ' והעמיד את הבהמה לפיכך אם מתה הבהמה קודם
שתעודך ותפרדה אין פודין אותה אחד שמתה אלא תקבר אבל אם
הקדיש שחשה או נכלה לבדק הבית דרי זו תפרה כשאר
מטלטלין שחש בה שנים או רוב שנים ועודין היא מצרכסת
דרי היא כזוה לכל דברי ונערכת ודרי היא בכלל והעמיד והערי'
עד שתמת המקדיש בהמה תמימה לדמיה דרי זו נתקדש גופה
כיצד האומ' מי בהמה זו הקדש למזבח היא עצמה תקרב הקדיש
אחד מאכריה לדמי ואבר דמי הנלה של פרה זו הקדש למזבח
חרי זו ספק אם פשטה קדושה במלה או לא פשטה ולפיכך תקרב
ולא תפרה וכיצד עושין מסרין אותה כולה למי שיקריב אותה
ודמיה חלין חזן מדמי אותו אבר ואם היה אבר שהגשמה תלויה
בו פשטה קדושה במלה והיתה בהמה בעלת מום שאינה
ראויה לקרב והקדיש אבר מאכריה לדמיה בין שהגשמה תלויה
בו בין שהגשמה אין תלויה בו לא נתקדש אלא דמי אותו אבר
בלבד כיצד כגון שאבר דמי הנלה פרה זו או דמי לבה הקדש
למזבח הוא והקדש שתפין בה וכן האוראש עכד זה או לב חמוד
זה הקדש למזבח או שאבר ראשי הקדש למזבח
אינו חייב אלא בנתי רישו ודואין כמה ישנה אותו אבר אין
היה נמבר ויביא ברכי קרבן כמה דברים אמדים בקדשי מזבח
אבל בקדשי ביק הבית האומ' דמי ראש חמוד זה או כבד הקדש
אי דמי ראש עבד זה או כבד הקדש הואיל והוא דבר שהגשמה
תלויה בו דרי זה חייב בזמי מל' שכל הקדש בודק הבית קדושת
דמים הוא האומר ערכי על' למזבח כביא בעדו קרבן ואם
אין ידו כשגת לערך שלם דרי זה דבר ספק אם נדון בהשג יד
הואיל והוציא בלשון ערך או אינו נידון בהשג יד הואיל
ול' למזבח נדר וכך המקדיש טדה אוזתו למזבח דרי זו נפרדת
והדמים יביאו בהן עולות למזבח ויש ברבר ספק אם פודין אותה
בערך הקצוב בה או פודין אותה כשריין הואיל ולמזבח הקדיש
ודנין בכל אילו וכיצא בהן להחמיד :

פרק ט"ט

אחד האמר דרי זה הקדש לבדק הבית או חרם לבדק הבית
או חרם לשמים וכן בכל נכסו אם אמר כל נכסו הקדש
או חרם לבדק הבית או חרם לשמים דרי אלו יפלו לבדק הבית
אבל אם אמר חרם סתם דרי אלו לכהנים שסתם חרמים לכהנים
שנכל חרם בישראל לך יהיה כחדים אדם מן בקדו ומצאנו
וכענדיו ומטפחותיו ובענינים ומטדה אוזתו אבל לא יחיים כל
ברכתו ולא כל עבודו ולא כל שחתו ולא כל מין שיש לו משאר
המטלטלין שנאמר ככל אשר לו ואם חרמים את הכל אפי' חרמים
כל נכסו דרי אלו מחדמין בין שהחיים לכהנים בין שהחיים
לבדק הבית יכל מי שהחיים או הקדיש כל נכסו לקדו כל כה
שיש לו ואפילו תפילין שבראשו ואין צורך לומר כלי אומנתו
ובגדי שדבל הקדש או חרם מה בין חרמי כהנים לחרמי שמים

שחרמי שמים הקדש ונפרין בשחזון יפלו חרמים לבדק הבית
ויצאו הנכסים להחלין וחרמי כהנים אין להם פודין ליוזלם אלא
ניתנין לכהנים כתרומה ועל חרם כהנים דא אמר לא ימכר ולא
ינאל לא ימכר לאחד ולא ינאל לבעלים ואחד המחרים קרקע
או מטלטלין דרי אלו ניתנין לכהן שבאותו משמר כשע' שהחיים
חרם כהני כל זמן שהן בבית הבעלי דרי הן הקדש לכל דבריהם
שנכל חרם קדש קדשים הוא לה נתנו לכהן דרי הן כחלין לכל
דבריהם שנכל חרם בישראל לך יהיה כהן שהיתה לו שיהחוס
שזכה בה אחד היובל והחרימה דרי זו מחדמת ויצאה לאחז
הכהנים שנאמר לכהן תהיה אוזתו מלמד ששדה חרמי לו
כשדה אחוזה לישראל שאם החרימה תהיה מוחרימת מיד מני
הכהן שדה חרמי והקדישה לקח אפילו היה הלקוח הבעלים
דראשונים שהחרימה דרי זו בשדה מקנה וחוזרת לכהן שמכרה
כיוכל אבל קרקע או מטלטלין של כהנים ולוים אינן מוחרימן
אותן שחרי אומ' כשדה ולעולם תהיה אחוזו כי אחוז עולם הוא
להם ומטלטלין הקדש לקרקעות כחדמין שנאמר מכל אשר לו
ומשדה אחוזו המקדיש קדשי מזבח לבדק הבית דרי זה הקדש
חל עליהן ותעודך הבהמה ותפרה ופלו דמיה לבדק הבית
והבהמה תקרב לכה שהיתה בתולה אבל המקדיש קדשי בודק
הבית למזבח ואמר דרי זו עולה או שלמים או החרימה לכהנים
לא עשה כלום ואין הקדש מזבח ולא החרם חל על קדשי בודק
הבית שאין אדם מקדיש דבר שאינו אלו האומר שדוה
הקדש לאחד שלשים יום ושחטו בתוך שלשים יום דרי זה מותר
בהגאה הקדיש למזבח דרי זה הקדש למזבח אבל אם אמר דרי
זה הקדש מ' נכסיו לאחד שלשים יום ושחטו בתוך שלשים יום
זה אמר בהגאה ואם הקדישו בתוך השלשים למזבח אינו מקדש
המקדיש עולה לבדק הבית אין בה אלא עכוב נזכרין בלבד
ומדברי ספרים שלא תשחט עד שתפרה לפיכך אם עבר ושחטה
דרי זו כשדה כחדים אדם בין קדשי קדשים בין קדשים קלים
בין חרמי כהנים בין חרמי בודק הבית ואם היו קדשים שהא
חייב באחריהן נתן את דמיה בין לכהנים בין לבדק הבית
ויקריבו את הקדשי אחר שיפרו למה שהן היו נדבה והחרימן
כיצד פודין אותן אמרין כמה אדם רוצה ליתן ככההו' להעלותו
עולה שאינו חייב בה וכל הבתן או ושי יור יקריב נחמה
גובה כמו שהיתה ישראל שהחיים את בכד בהמה לשמים בין
שהיה תמים בין שהיה בעל מום דרי זה מותר ואין צורך לחרי
שהחרימו הבהן לשמים אחד שבאל זו וכיצד פודין אותו אמרין
כמה אדם רוצה ליתן בכבוד זה כדי שיהיה לו והיה הדט' כזו
ליתנו לכל כהן שרצה לקרבו או לדעו וכל הגתן אותו שעוד
יקח הבסוד ותגנו לכל כהן שרצה יפלו חרמים לבדק הבית
המחרים את המעט דרי זו במחרים שלמי נדבה לפי שייע' חייב
באחריהו המקדיש שקלו לבדק הבית דרי זו קדש הקד' כחדים
לבדק הבית אינן קדש אבל אם הקדישן הבהן אחד שבא לית
דרי אלו קדש המחרים חצי עבוד ושפחה הוא וכהנים שחזן
בו אבל אם הקדיש או חרמים לשמים חצי עבודו כלו קדש כמו
שבארנו וכל המקדיש עבוד ושפחה ובענינים או המקדיש
כל נכסו דרי כהן עבדים דרי גופן קדש לפיכך אמרין לזאת
בהן עד שיפרו ואין הנזכרין רשאין ליקח דמיהן מאדם
להוציא אותן לחירות אלא מוכרין אותן לאחד מואחריסטניאן
אותן לחירות אסרע המקדיש יד עבוד כל החרי על פרנסתו
קדש וכיצד הוא כתרפנס עכד זה לו הואוכל ורובה ופרע
והוא שיעשה פחת פחת משהו פרנסה ופרע שאם עשה כפרתו
ראשון ראשון קנה הקדש

המקדיש

ואם הקדיש או הערדיק או הזדים אם היה בהמה נועל דלת בפניה עד שיתנמת מאלה ואם היו פירות וא כסות או כלים מניחין אותן עד שירקבו ואם היו מעות אוכלי מחבות ישליכן לים המלח ים הגדול כדי לאבדן הקדיש או הזדים עבד שנכנס למצות פודה וילכו דמיו לים המלח כשאר דמים ועדכין של זמן הזה ואם היה עבד גוי לא מעלין ולא טורדיין מותר לפדות והקדשות בזמן הזה לכתהלה ואפילו בפרוטה ומשלך אותה פרוטה לים המלח ודככים דנו שפרה בארבעה חסם או קרוב לזה כדי לפרסם הרבר אבל בזמן המקדש לא פודה לכתהלה אלא בשווי כמו שבארנו מי שהזדים בזמן הזה משלשלין סתם רדי אלו נותקין לכהנים הנכצאין באחת מקום אבל אם הזדים שדה בארץ ישראל סתם או שהזדים לכהנים אינה חסם שאין שדה חרמים נודג אלא בזמן שהיוכל נהג הזדים לכהנים קרקע בחציה לארץ ואפילו בזמן הזה הרי הוא משלשלין בארץ ישראל והנתן לכהנים אף על פי שהקדשות והזמין והעדכין מצות וראוי לו לאדם להנהיג עצמו בדברי אלו כדי לכוף יצרו ולא יהיה כילי ויקיים מה שצו נביאים ככד את המזקן אעפ"ן אם לא הקדיש ולא הערדיק ולא הזדים מעולם אין בכך כלום הרי התורה העידה ואמרה וכי תחזול לנודד לא יהיה בך חסא לעולם לא יקדיש אדם ולא יזדים כל נכסו והעשה כן עובד על דעת הכתוב שהדי הוא אוכר ככל אשר לו לא כל אשר לו כמו שבארנו חכמים ואין זו חסידות אלא שמת שהדי הוא מאבד כל ממנו ויצטר לבריות ואין מרחמין עליו וזהו ונדעא בו אמרו חכמים חסד ששה מכלל מכלי עולם אלא כל תצמד ממנו במצות אל יפור יחד מחכש ויהי כמו שצו נביאים מכלל דבריו כמשפט בין בדברי תורה בין בדברי עולם אפילו בקרבנות שארם חייב בהן הרי חסה יערה ואל תצמין ואמרו שביא בני מסת ידו קל וחומר לדברים שלא נתחייב בהן אלא נזנת נדח שלא ינודד אלא טראי לו שנאמר איש כמתנת יד נזנתה אלדיך אשר נתן לך : בריך רחמנא דסייען

נגמר ספר הפלאה

ומנין פרקיו שלשה וארבעים פרקים

- הלכות שבעות : **שנים עשר פרקים.**
- הלכות נדרים : **שלשה עשר פרקים.**
- הלכות נשיות : **עשרה פרקים.**
- הלכות ערבין וחרמין : **שבעה פרקים.**

הרי יד לעדים כי נקדיק בזהו

ספר שביעי והוא ספר זרעים

הלכותיו שבע

זה הוא סידורן

הלכות בלאים : הלכות כתבות עניים :
הלכות תרומות : הרבנה בעשרות :
הלכות מעטד שני ונטע רבעי :
הלכות בכורים ושאר כתנות כהונה שבגבולין :
הלכות שכטה וזבל :

הלכות בלאים

- א' יש בכללן חמש מצות לא תעשה : וחזו פרטן :
שלא לזרוע זרעים בלאים :
- ב' שלא לזרוע תבואה או ירק בכרם :
שלא לדרביע בהמה בלאים :
- ג' שלא לעשות כלאכה בכלאי בהמה :
שלא ללבוש בלאים כאחר :

הלכות מתנות עניים

- יש בכללן שלש עשר מצות שבע מצות עשה :
ושש מצות לא תעשה
- א' להניח פיאה : חה הוא פרטן :
 - ג' להניח לקט : שלא יכלה אותה :
 - ה' לעזוב עזולות הכרם : שלא ילקט הלקט :
 - ו' לעזוב פרט הכרם : שלא יעזול זכרם :
 - ז' להניח שכחה : שלא ילקט ברט הכרם :
 - י' לדפריש מעטד לעניים : שלא ישוב לקח השכו ח :
 - יג' שלא יאבין לבבו על העמי : ליתן צדקה בניכית ד :

הלכות תרומות

- יש בכללן שכנה כשת שתיים מצות עשה ושש מצות לא תעשה
- חה הוא פרטן
- א' לדפריש תרומו גדולה :
להפריש תרומה בעשר :
 - ג' שלא קו יב הרבות ובעשרות זה לזה אלא יגריש על הכוד :

- ד' שלא יאכל ד תרומה :
שלא יאכל אפילו תושב בהן או שכנת תרומה :
- ו' שלא יאכל עדל תרומה :
שלא יאכל בהן טבא תרומה :
- ח' שלא תאכל חלה תרומה והוא מודם כן הקדשים :

הלכות מעטד

מצוה אחת והיא להפריש מעטד ר"ש חק בכל שנה ושנה בשני הדריעה וליתנו ללדים :

הלכות מעטד שני ונטע רבעי

- יש בכללן חמש מצות : שלש מצות עשה ושש מצות לא תעשה
- חה הוא פרטן :
- א' להפריש מעטד שני :
שלא להציא דכח בטאר צרכי בני אדם חץ :
 - ב' מאבילה ושתייה וכולה :
מאבילה ושתייה וכולה :

הפודה מיד ההקדש מטבך במנה ולא הספיק ליתן הדמים עד
שעמד במאתים נותן מאתים שנא ונתן את הכסף וקם לו בנתינת
הכסף ווא שלו משכו במאתים ולא הספיק ליתן את הדמים
עד שעמד במנה נותן מאתים לא יהא כח הדיוט חמוד כבכח הקדש
ודדי קנה כמשיכה יתחייב בדמים פדה במאתים ונתן הדמים
ולא הספיק למשכו עד שעמד במנה כבר קנה בכך ינת הכסף
וכוטיך את שלו חכה הקדש במאתים פדה במנה ונתן הדמים
ולא הספיק למשכו עד שעמד במאתים מה שפדה פודי ואינו
נותן אלא המנה שכבר נתן ואין אומרין כאן לא יהא כח הדיוט
חמוד כבכח הקדש שאפילו הדיוט אינו יכול לחזור בו עד שקבל
מי שפרע כמו שיתבאר במקומו ואין הקדש ראוי לקבל מי שפרע
הקדוש כל נכסיו והיתה עליו כתובת אשה או שטרי
בעלי חובות אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש ולא
בעל חובי את חובו שההקדש מפקיע העבד שקדם אבל
כשיכבד ההקדש הקרקע שלו והוצא השדה להגליליש לבעל חוב
ולאשה לחבות מן הפודה שהרי טענה עומד על קרקע זו הא
למה זה חובה לשני לקחת שכתבה לראשון דין חברים אין לו
עכך ומכר לשני שהיא נאדפת מן השני וכיצד פודין קרקע
זה משביעין את האש או בעל חוב החל כדרך כל הבא ליפרע
מנכסים מטעמכדים ואוד כך מברזין על הם ששים זום בבקד
ובערב כמו שבארנו ואומרין כמה אדם רוצה ליתן בשדה על
מנה ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב את חובו ואחר שפודין
אותה ולוקח אותה הלוקח אפילו ברצו כדו שלא
ואחר הקדש יוצא בלא פודין חוד הפודה ומגבה לאש כתובתה
או לבעל חוב אה חובו אפי' היה החוב מאה והשדה שמה תשעים
על כנת כך פודה אותה הרצה לפודה אבל אם היה החוב
שנים בדמי השדה כגון שהיתה שמה מאה ויש עליו חוב וכתובת
אשה מאתים אין פודין אותה על כנר ליתן החוב א הכתובה
אלא פודין אותה סתם שאם התנו ליתן אינה נפדית כלל :

הקדוש כל נכסיו ואוד כך גרש את אשתו ונתנה כתובתה מן
הפודה מיד ההקדש אינה נובה עד שדירנה הנאה כימא קנוניא
עשו על ההקדש ואין אומרין אירצה היה או בטעות הקדושתו
ישאל על הקדשו לחכם ויחר לו וכן אין נאמן לנר אוד
שהקדוש נבה לפלוני חוב עלי או כלי זה של פלוני הוא שמה
יעשו קנוניא על ההקדש ואפילו היה שטר ביד בעל חוב אינו
נבה על פיה אלא כדרך שגובין כל בעלי חובות כמו שבארנו
במה דברים אחרים כבריא אבל חלה שהקדוש כל נכסיו ואחר
ב טעה שהקדוש נבה לפלוני ביד נאמן שאין אדם עושה ערכה
על ההקדש בטעה כיתמו חוטא לאחרים שהרי הוא הולך לחבות
לפיכך אם אמר תנו איתה לו נוטל בלא שבעה
ואם לא אכר תנו אין מחנין אלא אם כן היה בידו שטר מקדים
דו יזה נוטל מן ההקדש מפני הוצאה ואם אוד שהקדוש אמר
תנו אין שבעין לו אלא הרי הוא כשאר בעלי חובות אם נתקיים
שטר נשבע תיבה מן הפודה לא כן ההקדש מי שיצא עליו
קח שדפקיד את נכסיו או הקדוש או החרמן אין חששין לו
עד שתהיה שם ראיה ברורה :

פרק

שמיני

בחושה עטר באוד בית דין נפנין לחפש חלבוך על ערכי צבור
ועל עניני ההקדשות ובחדין עליהן ויודשין וחוקרין ופודין את
ההקדשו ואת החדין ונכין את הערכין ואת הדמים מכל החייב

בהן כדו שהיה הכל עם עתיד ליתן תרומת השקל לחוקק
את בית אלדינו אין פודין את ההקדשות אלא בשליטה בקצין
וכן כשגובין מטלטלין שמכשכנין כחדין ערכין שמין אותן
בשליטה וכשמעדיכין בהמה וכיוצא בה משאר מטלטלין שמין
אותה בשליטה אבל כשמעדיכין את הקרקעות או אסוחקין
לגבוערכי אדם מן הקרקע שלו אין מעדיכין אותן אלא בעשה
ואוד מהן כהן שהדי כהן כתוב בפרשה וכן האמר דמי
עלי או דמי פלוני עלי או דמי ידי עלי או הגל כששמין אותו כהן
הוא שיה או כמה דמי ידו או הגל שמין בעשה ואוד מהן כהן
כשפודין ההקדשות מיד ההקדש בין שהיו קרקעות או
מטלטלין מברזין עליהן בפני כל הבאין לפדות אמר אחד ודי
הן שלי בעשר סלעים ואמר אחד בעשרים ואמר אחד בשלשים
ואמר אחד בארבעים ואמר אחד בחמשים חזר בו של חמשים
לכוד כמשכנין מנכסיו עטר ונתנין אותן ההקדשות לזה נתן
ארבעים ונמצא ההקדש נוטל חמשים עטר מזה וארבעים מזה
חזר בו אודי כן של ארבעים כמשכנין כנכסיו עטר ונתנין את
ההקדש לבעל השלשים וכן עד הראשון חזר בו הראשון נתן
עטר מברזין על ההקדש פעם שנייה ומוכרין אותו אם נפדה
בפחת מעטר נפרעין משל בעל עטר את הבורר כמה
דברים אמרו כשחוד זה אוד זה אבל אם חזר מלן נאמן
משלשין ביניהם בשוה כיצד אמר הראשון ודי הוא שלי בער
ואמר השני בעשרים ואמר השלישי בארבעה ועשרים חזר בו
השלישי והשני כאח' נתנין אותו לראשון בעטר ומכשכני' נכסיו
השני בשבע ומנכסיו שלישי בשבע ונמצא הקדש נבה ארבע
ועשרים וכן אם חזרו שלשת כאחת נמנו והקדש
בשלוש כמשכנין מנכס כל אחת משלישתן שבע סלעים וכן על
דרך זו לעולם הבעלים קודמין לכל אדם מנמי שהפסידין
חובש ואין מוסיפין חובש על עליון של שאר הפדים אלא על
מה שנתנו הם רחלה כיצד אמרו הבעלים הדיוט יצא
בעשרים ובא אוד ואמר הרי הוא שלי בעשרים הבעלים קודמין
כפני שהן מוסיפין חובש ונתנין חובש ועשרים כנא אוד
ואמר הרי הוא שלי באוד ועשרים אם שתמו הבעלים ולא הוסיפו
כלום מוכרין אותה לרם בחובש ועשרים ואם הוסיפו הבעלים על
עשרים ואוד אפילו פירוטה אחת הרי אלו מדין ששועדי
ופירוטה אחת ועשרים ופרוטה שנתנו מעצמן וחובש שהן חייבין
בו בשום חובש הבתן שנתנו תחלה וכן אם בא השני ואמר
הרי הוא שלי בעשרים ושנים ובא שלישי ואמר בעשרים ושלש
ובא רביעי ואמר בעשרים וארבעה ובא חמישי ואמר בעשרים
חובש והוסיפו על העשרים חובש אפילו פירוטה אחת כפין
אותן ליתן שלשים ופרוטה חובש ועשרים ופרוטה שנתנו כעין
חובש מחובש שהן חייבין בו לפי שאין הבעלים מוסיפין חובש
על עליון של זה אלא חובש מה שנתנו תחלה מוסיפין עליו
שנתן האחרון אם רצו בבה דברים אחרים יראש
ההקדש שליטה מוכחין אבל אם שכו אותן שליטה כד' הין וינת
שהוא שמה מה שנתן האחרון והוסיפו הבעלים עליו אפילו
פרוטה אחת הדי הן מוסיפין חובש על עליון שנתן האחרון נתנין
אוד ושלישי' דיוט ופרוט' הדי שלא נשום ההקדש ונתנו הבעלים
תחלה עשרים ובא אחרון נתן חובש ועשרים ונתנו הבעלים
הוסיפו כלום הבעלים קודמין שאף הן חייבין ליתן חובש ועשרים
כפני החובש בא אחרון נתן שש ועשרים הוא קודם ואם רצו
הבעלים והוסיפו אפילו פירוטה נתנין אחד ושלש ופרוטה כנא
שבארנו ועל דרך זו לעולם אין מקדישין ולא מעדיכין ולא
מחריכין בזמן הזה שאין שם מקדש בהוצאנו כדי לחוקק את בוק

וכן המרכיב ירק באילן או אילן בירק לוקה בכל מקום ואסור
 לשתאף להניח לגי שדרכיב לו אילנות כלאים ומותר לדוע
 ורעיק חרע איל כאחד וכן מותר לערב זרעו אילנות ולחזרען
 באחד שאין לו כלאים באילנות אלא הרכבה בלבד הירע
 זרעים כלאים וכן המרכיב אילנות כלאים אף על פי שהוא לוקה
 הרי אלו מותרין באכל ואפי' לזה שעובר חרען שלא נאסר אלא
 ורעיק בלבד ומת' לישע יחד מן האילן שדרכב כלאי ולחזרען
 מירע הירק שמירע כלאים הירעזנין נחלקין לשלשה חלקין
 האחד מהם הוא הנקד תבואה והיא חמשה מינין החשי' והכוסכין
 והשעורין ושבלת שזעל והשיפון והשני' מהן הוא הנקרא קטני'
 והן כל דרעין הנאכל לאדם חרץ מן ותבואה כגון הפול והאפנין
 והעדשים והזוחן והאורז והשומשומין והפרגין והספיד וכיצא
 בהן והשלישי' מהן הוא הנקרא זרעוני גינה והן שאר זרעונין
 שאינן ראויין למאכל אדם והפירי' של אותו הירע מאכל אדם
 כגון זרע הבצלים והשומין חרע החציר והקצח חרע לפת וכיוצא
 בהן חרע פשתן הרי הוא בכלל זרעוני גינה כשחזרעו כל
 מיני זרעונים אלו ויצמחו נקרא הצמח כולן כל זמן שלא ניכר
 חרע ושא נקרא ירק ויש מזרעוני גינה זרעונים שדרכן לזרע
 מהן שחת כגון הפשתן והחרדל ואלו הן הנקראים מיני זרעים
 ויש מזרעוני גינה זרעים שאין דרך בני אדם לזרוע מהם אלא
 עומת ערמות קטנות כגון הלפת והצנון והגרדן והבצלים
 והסבך והכרפס והמרור וכיצא בהן ואלו הן הנקראים מיני
 ירקות:

פרק שני

וח' שנתערב בו זרע אחר אם היה אחד מעשרים וארבעה כגון
 סאה של חטים שנתערבה בעשרים ושלשה סאה של שעור' הרי
 זה אחד לזרוע את המערב עד שימטע את החטין או יוסף על
 הזעירים ואם זרע לוקה וכל שהוא כלאים עם הזרע מצטרף
 לאחד מעשרים וארבעה כיצד עשרים ושלשה סאה של חטים
 שנתערב בה שני קבין שעורים ושני קבין עדשים ושני קבין
 פלים הרי זה לא יזרע הכל עד שימטע סאה של תערובת חומר
 מקטנה או יוסף על הזעים שהשעורים והעדשים והפול כולם
 כלאים עם החטים כמה דברים אמורים בשנתערבו מיני
 תבואה זה בזה או מיני קטניות זה בזה או שנתערבה תבואה
 לקטניות או קטניות בתבואה אבל זרעוני גינה שנתערב אחד
 מהן בתבואה או בקטניות שיעורן אחד מעשרים וארבעה כמה
 שזרעין בבית סאה מאותו המין אם נתערב בסאה של תבואה או
 קטנית לא יזרע עד שימטע או יוסף על התבואה כיצד חרדל
 שנתערב בתבואה חרדל חרדל זרעין ממנו קב בכל בית סאה
 אם נתערב ממנו אחד מעשרים וארבעה כן הקב בסאה של
 תבואה או של קטנית חייב למטע וכן אם היה מין זה מזרעוני
 גינה זרעין ממנו סאתים בכל בית סאה אם נתערב ממנו חצי
 קב בכל סאה של תבואה או של קטנית יבעט לפיכך תבואה
 שנתערב בה זרע פשתן אם היה שלשת רביעים בכל סאה
 חר' זה ימטע ואם לאו אינו צריך למטע לפי שבית סאה זרעין
 בו שלש סאים זרע פשתן ועל דרך זה כשערין בכל הזרעים
 האחרים ברא' בשלא נתבחו לערב ובשלא נתבחו לזרוע
 השני' מינין שנתערבו אבל אם נתבחו לערב זרע בדע אחד או
 לזרוע השני' מינין אפילו היזה חטה אחת בתוך כרי של שעורים
 אסור לזרעה וכן כל כדצא בזה הארע שדחו מין מן הבינין
 וכשיצא ראה בו כלאים אם היה המין האחד אחד מעשרים
 ארבע כשהו הרי זה ילקט עד שימטעו כפני טראית העין שכא

יאכרו כלאים זרע בכוחה בין שהיה המין דאחד שצמח תבואה
 וקטנית בתבואה או זרעוני גינה בתבואה בקטנית ובזרעוני גינה
 ואם היה הצמח פחות מכאן אינו צריך למטעו ברא' בזמן
 שיש מקום לחמד אבל בזמן שהדברים מראין שאין זה נדעוג
 של בעל השדה אלא מאליהן עליו אין מחייבין אותו למטע
 כיצד כגון תבואה שעלו בה ספיד אכסס ותלתן שזרעה למאכל
 אדם שעלו בה מיני עשבים שהם כפסד הוא וכן כל כדצא בזה
 וכמה יודע שהתלתן זרעה למאכל אדם בשחיתה זרועה ערה ת
 ערמות ולה גבול סביב וכן מקום הגרנות שעלו בה מינין
 הרבה אין מחייבין אותו לעקוד שהרי הדבר ידוע שאינו רוצה
 שיצמח צמח בבקום הגרנות ואם וסיד מקצהן אוברים
 עקוד הכל חרץ כמין אחד שהרי גילה דעתו שרוצה בבקום השאר
 אין נוטעין ירקות בתוך סדן של שקמה וכיצא בה המטען
 אגודת לפת וצנון וכיצא בה תחת האילן אפילו תחת הגפן אם
 היו מקצה העלין בגולין אינו חושש שדגי אינו רוצה בהטרי' הן
 ואם אינן אגודה או שלא היו העלין בגולין חושש כשתם כלאים
 שדה שהיתה זרועה וקצת הדע ונשארו העיקרין בארץ אע"פ
 שאין כרציאין צמח אלא אחד כמה שנים לא יהיה זרע באתה
 שדה מין אחד עד שיעקד העיקרין היתה שדחו זרוע חטים
 ונבלד לזרעה שעורים קודם שיצמחו החטים יכתיב לה עד
 שיפסדו החטים ויתלעו בארץ כמי שלטה יכיס אם היתה שדחו
 רוח ואחר כך יהפכם במזריטה וזרע המין האחד ואינו צריך
 להפך את כולה עד שלא תשא חטה שלא נעקרה אלא חדש
 את השדה בדרך שהחשין אותה קודם הכפר כו' ושתרוה צמח
 החטים ואחר כך נבלד לזרעה שעורים יתפך ואחר כך יזרע
 ואם חרדי בהמתו לתוכה וכרסמה את הצמח הרי זה מתר
 לזרוע שם מין אחד באחד באור כשמיעין על הכלאים וכל
 אדם יצא לגינתו ולשדהו ונכקין אותו מן הכלאים ובחבשה
 עשר בו יצאין שלוח בית דין וכסבין לבחוק בראשתה
 היו עוקרין וכשליבין וזה בע"י בתים שכחיס שבכקין להם
 שדחיהן התקינו שיהיו כפקידין את כל השדה שכצאו בו כלאי'
 והוא שימצאו בה מין אחד אחד מארבעה ועשרים אבל פחת
 מכאן לא יגעו בה וחזקין שלוח בית דין בחלו של כיעד
 הפסח לראות האפל שיצא וכלאים שיצאו אין מכתבין להן
 אלא יצאין עליהן כיד וכפקידין את כל השדה אם יש בה אחד
 מעשרין וארבעה:

פרק

שלישי

יש מינין בדעים שיהיה המין האחד נפרד לצדיות הרבה כפני
 שיני הבקומ' וז' עכודה שעובדין הארץ עד שיראה כשני מינין
 ואף על פי שאין המין זה לזה האיל והן מין אחד אינן כלאים
 זה בזה ויש בזרעים שני מינין מהן דומין זה לזה וצדית
 שניהן קרובה לזהות צורה אחת ואף על פי כן האיל והן שני מינין
 הרי אלו אסודין זה עם זה כיצד החדת עם החדת גלים
 והעולשין עם עולשי שדה וחברישי' עם כרישי שדה והכסבר
 עם כסבר הרים והחרדל עם חרדל בעדי חלעת ובצירית עם
 חלעת ובמצצה אינן כלאים זה בזה וכן החטים עם הזנין
 והשעורים עם שבלת שזעל והכוסכין עם השיפון והפול
 עם הספיר והפרקדן עם הגפח ופיל לבן עם השעשעית
 והכשת עם הבלפפן והכרוב עם התרובתור והגרדין עם
 הלעונין אינן כלאים זה עם זה אבל הצנון עם הנמוסין
 והחרדל עם הלפסן וחלעת יזנית עם חלעת בצירית או עם חלעת
 רכוצה אף על פי שדומים זה לזה הרי אלו כלאים זה בזה וכן

לפני הזבל בין לאור הזבל

הלכות בלאים

- א יש כבלין חמש מצות לא תעשה (זה הארבע)
- ב שלא לדע דעים בלאים
- ג שלא לדע הבאה או ידק בנרם
- ד שלא להדיע בהמה בלאים
- ה שלא לעשות מלאכה בכלאי בהמה באור
- ו שלא ללבוש בלאים
- ז וכיאר מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

- ג שלא לאכול בטומא
- ד שלא לאכול באינות
- ה שלא לאכול מעטר שני של דגן חוץ לירושלים
- ו שלא לאכול מעטר תיחד חוץ לירושלים
- ז שלא לאכול מעטר יצהר חוץ לירושלים
- ח להחית נטע רביעי כולו קדש ודינו להאכל בירושלים
- ט לבעולו במעטר שני לכל דבר
- י להתנות ודני המעטר

הלכות בכורים

- א קם שאר מחבת בהמה שבגבולין יש בכללן חטע מצות
- ב שמנה מצות עשה והיא מצות לא תעשה חוה פרט
- ג להפריש בכורים ולהעלותן במקדש
- ד שלא יאכל הכהן בבדים חוץ לירושלים
- ה לקרות עליהן
- ו להפריש חלה לכהן
- ז לתת לכהן דמע ולדעים וקיבה
- ח ליתן לו ראשית וזנו
- ט לפדות בכור הבן וליתן פדיונו לכהן
- י לפדות פטר חמור וליתן פדיונו לכהן
- יא לעדות פטר חמור אם לא רצה לפדותו

הלכות שכטה וזבל

- א יש כבלין עשרים ושתיים מצות חטע מצות עשה ושלוש
- ב עטרה כמצות לא תעשה
- ג עת שבת הארץ בשביעית כמלאכתה
- ד שלא יעבוד עבודת הארץ בשנה ז
- ה שלא יעבו עבודת הארץ בשנה ח
- ו שלא יקצור וספח כנגד הקצרים
- ז שלא יבצר מדידה כנגד הבוצרים
- ח שיטטט כל מה שחוציא הארץ
- ט שיטטט כל הלאו
- י שלא יגרש ולא יתבע הלזה
- יא שלא יטבע בלהלות קדם שכטה כוד שלא יאבד
- יב כביט
- יג לספור השנים שבע שבע
- יד לקדש שנת החמישים
- יז לתקוע בטופר בעשירי לחטרי כדי לצאת עבו תפסי
- יח שלא תעבד ארמה בשנה ז
- יט שלא יקצור ספוח כנגד הקצרים
- כא שלא יבצר מדידה כנגד הבוצרים
- כב ליתן גאולה לארץ בשנה ז חה הוא דין שדה אוחה
- כג וסדה כקנה
- כד שלא תגבר הארץ לצמדות
- כה דין בתי ערי חכה
- כז שלא יגדל כל שבט לוי בארץ ישראל אלא נותנים
- כח להם ערים כהנה לטבת בהן
- כט שלא יקח שבט לוי בכזה
- לא ליתן ללויים ידים לשיבת בני ישראל
- לב שלא יסבר מגרש עריהם אלא גואלין לעולם בין

פני מיני דעים כאחד בארץ ישראל חקה כי יבד סוד לא תדע בלאים ואחד הודע או הכניש או הכופה כגון טהרה חנה אחת ושעודה אחת או פול אחד ועודטה אדת כגון על הארץ וחיה אחת בעפר בין בידו בין בגולו בין בכלי ורי זה חקה ואחד הודע בארץ או בעצמן נקוב אבל הודע בעצמן טאט נקוב מכין אותו מכה מרחה אסור לרוע בלאים לגוי וסוד לחט לוגי לרוע לו בלאי דעים ואסור לאדם לקיים בלאי דעים כסדוח אלא עוקרן ואם קיימן אינו חקה וסוד לישראל לרוע בלאי דעים בידו כחצ' לארץ ואפי' לרוע ב דעים לכחולה ולירען כחצה לארץ כוחר ודברים אלו דברי קבלה אין אסור כשום בלאי דעים אלא הודעים והאין לטבל אדם אבל עשבים הברים וכחצה בהן מן העיקרין טאין האין אלא לרפואה וכחצה בהן אין בהן מטום בלאי דעים בלא האילנות ודי הם בכלל מה שנאמר טוד לא תדע בלאים כד הברכים אילן באילן כגון שהרכיב יחד טל תפוח בארץ א אחרות בתפוח ודי זה חקה מן הרחה בכל כחם בין בארץ בין כחצה לארץ

וידחק בין מין ומין כמו טפח ומחצה כדי שלא יינקו זה מזה אבל
 יותר על המטה מינין לא ידע אעפ"י שמרחיק ביניהם לפי שמינין
 ודבה בעתה כמו הרי הן כנטעין בערבוביא כד"א בערת שהיא
 ברתבה ואין שם זרע חוצה לה אבל ערוגה בין ערוגה אסור לזרוע
 בה ה' מינים שאם זרע בכל רוח מערונה זו וככל רוח מערונתה
 שמינותה יראה הכל כמעורב ואם השא עליו שבערונה זו לכאן
 ועליו שבערונה שבעידה מיכאן עד שיראו מובדלין מותר וכן אם
 עשה תלם בין כל ערוגה וערוגה מותר ואסור לזרוע חוץ לערוגה
 בלא תלם ובלא נטייה ואפי' כנגד הקרנות של ערוגה שאין בהן
 זרע גזרה שמה ידע ארבעת המינין בארבע חיות ערוגה וידע
 מינין אודים חוצה לה כנגד הזויות ונמצא הכל כמעורב היתה
 הערוגה ששה על ששה והיה לה גבול טפח סביב מותר לזרוע בה
 אפילו שבנה עשר מינין שלשה על כל גבול גבול וששה באמצע
 וידחק בין כל מין ומין טפח ומחצה ולא יזרע ראש הלפת בתוך
 גבול שמא ימלאו יותר על זה לא יזרע ואסור לזרוע בערוגה
 מיני זרעים בענין זה בפני שהן נראין כלאים אבל מיני ידקות
 הואל ואי' דרך בני אדם לזרוע מהן אלא מעט מעט ודי זה מותר
 כמ' שבארנו גבול שהיה נבנה טפח הזרוע בו מינין הדבה
 כמ' שבארנו ונתבעט מטפח מאור שזרוע בו כשר שהיה כשר
 משלחו החוצה למלאות כל גינתו מיני ידקות רבים ולא ידחק
 ביניהם עושה כל הגנה ערוגות מרובעות אפילו ששה על ששה
 ועושה בכל ערוגה ומטה עיגולין ארבע בארבע רוחותיה ואחד
 באמצע וזרע מן בכל עיגול וזרע ארבע מינים אודים בארבעה
 קדמת ערוגה נמצאו תשע מינין בכל ערוגה חוץ נראין מובדלין
 זה מזה ואינו מפסיד אלא מה שבין העיגולין כלבד שהוא מניחו
 ודי כד' שידאו העיגולין מובדלין מן הקדמת ומובדלין זה מזה
 ואם רצה שלא יפסיד כלום אם היו העיגולין זרעים שתי זרוע
 מה שבנין ערב ואם היו זרעים ערב זרע מה שבנין שתי
 מי שידאו מובדלין ככל אלו הדברים נחבאר לך שבזמן
 שיש בין שני המינין הרחקה וראיה להם כדי שלא ינקו זה מזה
 אין חששין למראית העין כמ' שבארנו ונזמן שיראו מובדלין זה
 מזה אין חששין ליניקתן אפי' הן בעד זה כמ' שנתבאר עתה:

פרק חמשי

הזרע שני מיני תבואה או שני מיני ידקות עם זרע וזרע הרי זה
 לוקה שתיים אותה משום שדך לא תזרע כלאים ואחת משום לא
 הזרע כרוב כלאים ואינו לוקה משום לא תזרע כלאים עד
 שזרע בארץ ישראל חטה ושעורה וזרען כמפולת יד וכן אם
 זרע אותן בעפר לוקה וכן אם זרע שני מיני ידק וזרען או זרע
 אחד ידקות אחד מין תבואה וזרען כמפולת יד הרי זה לוקה
 ואם חייב מן החודה אלא על קנבס ולוף וביוצא בהן מזרעים
 שגמדין עם תבואת הכרם אבל שאר הזרעים אסורים מדבריה
 הן אסור מדבריהם לזרוע כלאי הכרם בחוצה לארץ ולמה אסור
 כלאי כרם בחוצה לארץ ולא אסור כלאי זרע' כפני שכלאי הכרם
 אסורין הם שאם זרעו בארץ ישראל הרי הן אסורין בהנאה
 בין שדך אסורים בהנאה בארץ אסור לזרוען בחוצה לארץ
 ואין עזרין עם הזוי' כלאים אבל עוקרין עכו כדי למעט התעלה
 אין אסור משום כלאי הכרם אלא מיני תבואה ומיני ידק' כלבד
 אבל שאר מיני זרעים מותר לזרוען בכרם ואין צורך לחזר שאר
 אילנות אסור לזרוע ידקות או תבואה בעד הגפנים או ליטע גפן
 בעד הדק או תבואה ואם עשה כן אף על פי שאינו לוקה הרי

זה קדש ונאסרה שניה בהנאה הדק או התבואה או הגפן ושורפין
 את שתיהן שנפן תקדש הבלואה הזרע וגובר ואפילו הקש של
 תבואה והעצים של גפנים האלו אסורין בהנאה ושורפין אותם
 ולא יסיק בהן תנוד וכירים ולא יבשל בהם בעת שרפתן אחד
 הנטע ואחד המקיים כיון שראה כלאים צמחו בכרמו והביחם
 הרי זה קדש ואין אדם מקדש דבר שאינו שלו לפיכך המסכך
 נפנו על גבי הבואתו של חבירו קדש נצטו לו: נתקדשה התבואה
 סכך גפן חבירו על תבואתו קדש התבואה ולא קדש גפן חבירו
 סכך גפן חבירו על תבואת חבירו לא קדש אחד מהן מפני זה
 הזרע כרמו בשביעית לא קדש הרואה כלאים בכרם חבירו
 וקיימו הרי זה ה' זאה אסור בהנתינתן וכל אדם תרין בהן ואלו
 קיימן בעל הכרם היה נקי ש אותן לכל אדם כמו שבארנו האנס
 שזרע כלאים בכרם חבירו אם נשתקעו הבעלים אף על פי שלא
 נתיאשו הרי זה קדש שכן הוודה ואם לא נשתקעו הבעלים אף
 פי שנתיאשו אינו כקדש אלא כדברי סופרים הרוח שעקרה
 פארות הגפן ושלחה אותן על התבואה יגזר אותן מיד ואם אדעו
 אונס ולא סילקן הרי אלו כמתרין ולא נתקדשו אנס שזרע הכרם
 כשיצא האנס יקצור הזרע מיד ואפילו בחולו של מועד ואם לא
 כוצא פועלין יוסף להן עד שליש בשכרן בקשו מבנו יותר מיכן
 עד שלא מצא פועלים הרי זה מבקש בנחת וקוצר האם נשתאה
 הזרע עד שהגיעה לעונת שיקדישו הרי זה יקדש ואסור שניהם
 כאימתי הבואה או ידק כמתקדשין כשישדו ענבי' כשיעשו כפול
 הלכן שנהמלאה הזרע אשר תזרע ותאואת הכרם עד שידע זה
 והיה זה תבואה אבל תבואה שיכשה כל צורכה וי' נכס שבישלו
 כל צורכן אינן מתקדשות כיצד תבואה שיכשה כל צרכה וכו'
 ונטע גפן בתוכה וכן ענבים שבישלו כל צרכן וזרע תבואה או
 ידק בצדן אעפ"י שזה אסור אכן כהקו' שית' מס' שלא הגיעו
 ענביו להחת כפול הלכן אלא עדין הן יוסר וזרע כחזר י' ק או
 תבואה והשדושו הרי זה לא קדש ואעפ"י כן קונסין אותו ואם ין
 הזרע אבל הוכסר מותר ואם עקר הזרע קדש שיעשו הענבים
 כפול הלכן הרי זה מותר בהנתינתן נעשו כפול הלכן וכקנתן
 לא נעשו את שביעט נקדשו ואת שלא נעשו מותרין ענבי' נעשו
 כפול הלכן זרע בצידן תבואה או מיני ידקות ולקט הזרע קדש
 שיעדי' הרי זה מותר בהנאה ואם השדושו אסור גפן שביעט
 העלין שבה ונפלו כגפן שתיכש בימי הקוד אסור לזרוע בצדה
 ידק או תבואה ואם זרע לא קדש וכן הזרע בעצין שאינו
 נקטב המנוח בכרם לא קדש ומכין אותו פבה מרדות אבל עיצין
 נקטב הרי הוא כארץ היה עובר בכרם ונפלו מבנו זרעים או
 שיצאו מן הגבליים או עם הזבים או שהיה זרע או זרה בשדה
 לכן וסרתו הרח לאתד' ונפלו הזרעים בכרם וצמחו הרי זה לא
 נתקדש שנ' אשר הזרע זה לא זרע וחייב לעקור כשידאו הם קיימן
 הרי זה קדש סערות הרח לפנז וראה הזרעים שנפלו לכרם הרי
 זה כזרע וכיצד יעשה אם צמחו העשבים ירפסם בכחדישה חזק
 ואם מצאן שנעשו אביו ינפץ אותו אכז' כדי להשחתו שהכל
 אסור בהנאה ואם ניצאה שנעשית זמן הרי זו תשרף ואם ראה
 אותן וקיימן הרי אלו ישרפו עם הגפנים הסמוכות להן הרואה
 בכרם עשב שאין דרך בני אדם לזרוען אעפ"י שהו' יצה בקוצו
 לכהכה או לרפאה הרי זה לא קדש עד שיקיים דבר שכבוה'
 בקיימין רוב העם באותו מקום כיצד המקיים קדש בכרם בערב
 שדושים בקדשים לגבליהם הרי זה קדש הארס והקיסוס ושחטנת
 הגלך ושאר מיני ירעי' אינן כלאים בכרם הגננס ודקננס הצמד
 גפן הרי הן כסאר מיני ידקות ומקדשים בכרם:

וכן כאלו שיש שני מינין שדומין זה לזה בעליון או בפירו' הואיל
הן שני מינין הרי אלו כלאים כיצד הרפוח עם חזזיר
והפרסקין עם השקדים והשופץ עם הדימון אף על פי שדומין
זה לזה הרי הן כלאים זה בזה אבל האסן עם הקרוסטבלין
והפרישין עם העודרין אינן כלאים זה בזה וכן אם יש שם
זרעים ואילנות אחרות אף על פי שהן שני מינין בטבען הואיל
ועליון של זה דומין לעליון של זה או פרי של זה דומין לפרי של זה
דמיון גדול עד שיראו כשני מינין ממין אחד לא חששו להן
לכלאים זה עם זה שאין דומין בכלאים אלא אחד מראית העין
כיצד הלפת עם הצנון אינן כלאים זה בזה מפני שפרותיהן שרין
והלפת עם הנפוס אינן כלאים זה בזה מפני שהעליון שרין אבל
צנון עם הנפוס אף על פי שהעליון דומין זה לזה והפרי דומה
לפרי הרי אלו כלאים הואיל וטעם פרי זה דומה לטעם פרי זה
ביחד וכן כל כדומה כאלו כמה מרחיקין בין שני מיני זרעים
שהן כלאים זה עם זה כדירשניהו מברולין זה בזה אבל אם נראו
שנוצרו בערבוביא הרי זה אסורין ושעודין וביס יש בהחזקה
הזאת וכל לפי גדל השדה הנורעת ולפי רוב העליון ושלוח
היונקות כיצד שדה שהיתה זרועה מין תבואה ובקש לזרוע
בצדה מין תבואה אחרת בשדה אחד מרחיק ביניהן בית רובע
והוא כעשר אמות וחצי אמה על עשר אמות וחצי אמה מרובע
בין מן האבצע בין מן הצד ואם לא היה ביניהן בשיעור הזה אסור
ואינו לוקה עד שיהיו קרובין בתוך ששה טפחים היתה שדה
זרועה ירק ובקש לזרוע בצדה שדה ירק אחד אפילו דלעת מרחיק
בין שתי השדות ששה טפחים על ששה טפחים מרובע בין מן הצד
בין מן האבצע ופחות משיעור זה אסור ואינו לוקה עד שיהיו קרובין
בתוך שפח היתה אחת משתי השדות זרוע תבואה והשנייה שבצד
ירק או דלעת מרחיק ביניהן בית רובע ברא שצריך להרחקה
בשיעורין האלו בין שתי שדות אבל אם היתה שדה זרועה ירק
ורצה לזרוע בצדה שדה של ירק ממין אחר דק לעשות בין
השדה ובין השדה תלם אחד ארכו ששה טפחים בלבד ורחבו
בעומקו היתה גדולה זרועה תבואה ורצה לזרוע בתוכה שדה
של ירק אפילו שדה של דלועין שהעליון שלהן ארוכים
ומסתבכין מרחיק ביניהן ששה טפחים ואם גבשו העליון של
דלעת וגבשו לתבואה ומסתבכו בה יעקור מן התבואה

שלפני הדלעת עד שלא יתערבו העליון ואין צריך לומר שאם
זרע שדה ממין זה ושדה ממין אחר שדו להיות ביניהן תלם
אחד כמו שיהבאר הרחיק בין שני מינין הרחקה הראויה
להן וזהו מין זה נוטה על נבי מין זה בין שנטת תבואה על התבואה
או ירק על התבואה או תבואה על הירק הכל כמות שדיר הרחיק
בשיעור דרך ברלעת ימית שהיא נמשכת ורבה לפיכך אם נטת
יעקור מלפניה כמו שבארנו היה בין שני מינין בוד או נד
או נפה או דרך או גור שהוא גבה עשרה טפחים ורחב ארבעה
או אלו שהוא כסך על הארץ או סלע שהוא גבה עשר טפחים
ורחב ארבעה הרי זה כמות לסכך הכין וצד אחד כאלו דומין האוד
לצד השני הואיל ואחד מכל אלו מברולין ביניהן הרי הן נראין
מברולין זה מזה ברא שצריך הרחקה או דבר המברולין בשארע
בתוך שדה אבל אם היתה שדה זרועה חטים כמות לחביד
לזרוע בצידה טעמים שנאמר שיד לא תזרע כלאים אין האיסור
אלא שירע שדה כלאים שלא נאמר הארץ לא תזרע כלאים
הלא עוד אלא אפילו זרע בתוך שדה שערדים סכך לחטי וכשך
זרע השערדים עד שסככו לשדה חבידה שהיא זרועה שערדים הרי
זה מתיר מפני שנראו השערדים שבתוך שדה שהן סוף שדה
אבידו היתה שדה זרועה חטים ושדה חבידו בצידה זרועה חטים

כמות לו לזרוע תלם של פשתן אחד בצד חטים של סמוך לשדה
חבידה שהרואה יזרע שאין דרך העם לזרוע תלם אחד של פשתן
ולא נתכון זה אלא לכוון שדה אם ראייה היא לזרוע פשתן אם
לא ונמצא כזרוע להשתתף לפיכך אסור לזרוע מין אחד בין שתי
שדות אלו שהן במקום אחד עד שירחיק בתוך שלו היתה שדה
ושדה חבד שבצדה זרועין שני מיני תבואה לא יזרע ביניהן
זרול וזרוע אפילו תלם אחד מפני שהעם זרועים כאלו תלם
אחד אבל אם היו שתי השדות זרועין שני מיני ירקות מתיר להן
ביניהן זרול או זרוע שמות להקפיד וזרול וכל מין דרך מן התבואה
מפני שאינן מדקין אותה וכן אם היתה זרוע של זרע זה נוגעת
בעלע של זרע האחר בתוך שדה הרי זה כמות מפני שהן נראין
מברולין זה מזה ואין צריך לומר אם היתה זרוע של זרע זה נוגע
בזית של זרע האחר מפני שהן נראין שנגע בסוף שדה שהיא
מתיר בלא הרחקה ולא הבדלה כמו שבארנו :

פרק רביעי

מתיר לזרוע שתי שדות א בצד זו של קשאין ושתי שדות ציצין
של דלועין ושתי שדות של פל הבצרי ותלם בין כל מין ומין
אבל לא יזרע שדה אחת של קשאין ושדה אחת של דלועין
ושדה אחת של גזל הבצרי אף על פי שהתלם מברולין בין כל
מין ומין מפני שמינין אלו עלים שלהן ארוכים ונכבדים ומסתבכין
ואם זרען שדה בצד שדה יתערב הכל ונראו כנזרע בערבוביא
היתה שדה זרועה מין כביני ירקות ובקש לזרוע בתוכה שדות
שדות של דלועין עוקר כן הידק מקו זרוע בו שדה של דלועין
וכבדיל בינה ובין הידק כהלם וכניח מן הידק ורחב ענים נשר
אמה ועשרה שדה שניה של דלועין וכבדיל בינה ובין ידק
בתלם וכן עד כקום שירצה שנגצא בין כל שתי שדות של
דלועין שתיים עשרה אבות אבל פחות מכין אסור מפני
העליון שמסתבכין העליון ככאן וככאן בידק שבנידם ונראה
הכל כאלו נזרע בערבוביא היתר שורה של דלעת זרועה
אפילו דלעת יחדי וכן לזרוע בצידה תבואה מרחיק בית רובע

שהרי נבטמו עליה והחזיקה כקום גדול וכל דבר שיהיה בתוך
בית הרובע מברחיקין בין שני מינין עולה כן דבדה בנהקבר
וחסלע וכיצא בהן והלם או אמת דמים שהן עמקס טפח
זרעין לתוכה שלש כיני זרעים אחד על שפת דהרם ככאן ואוד
ככאן ואחד באבצע ומתיר לנטוע שני מינין בתוך גבול אחת ואפי'
קשת דלעת והוא שיהיה מין זה נוטה בעל שפת דגת אכאן
והמין האחר נוטה לצד השני ויראו מברולין זה מזה וכן אבנע
ארבע מינין בתוך הנמצא ורפכן לארבע רוחותיה הרי זה מתיר
הרצה לזרוע שדה כשר כשר מכל מין ומין מרחיק בין כל מין
וכשר שתי אמות על שתי אמות וכיצד והמדך עד שלא ישאר
ביניהן בסוף המטר אלא כל שהוא שהרי הן נראין שלא נדעו
בערבוביא רצה לעשות שדה קרחת קרחת מכל מין ומין
לא יעשה בתוך כל בית סאה יותר על תשע קרחת כל קרחת מין
בית רובע ונמצא רחוק בין קרחת וקרחת כחב לעשר אמות
רביע שכל בית סאה נ' על נ' וכה בין דמבר לרחת שומטר
ארו והקרחת מרובע כיני ירקות שאין דרך בני אדם לזרוע בהם
אלא מעט מעט כמו שבארנו כבוד לזרוע מרוב אפילו וכה
מינין בהך עתה את שדה נטה כפחים על ששה טפחים והוא
שירע ארבע מינין בארבע רוחות יחונה ואזת באבצע

ונתנו חמש נפנים שנים כנגד שנים ואחת יוצאת זכב הריזה
 נקרא כרכמן וצריך לדדוק מהן ארבע אמות לכל רוח אבל
 אמרנו שנים כנגד שתי ואחד באמצע או שלש בשד' ושתים
 כנגד בשורה שנייה אינם כרם ואינו מ' דחק מהן אלא וטפחים
 לכל רוח כרם שחורב אם יש בו ללקט עשר נפנים לכל בית
 סאה ויהיו נשעו שנים כנגד שנים ואחת יוצאה זכב או יש בו
 לבין שלש כנגד שלש הרי זה נקרא כרם דל ואמר לירוע ככולו
 כרם שאינו נצטע שדות שדה' אלא מעורבב אם יש בו לבין שנים
 כנגד שלש הרי זה כרם ואם לאו אינו כרם אלא דין להרד' ששה
 טפחים מכל גפן וגפן חורע וה' העיקרים כמחנן והגף אינו כמחנן
 הרי זה כרם חנוף כמחנן והעיק' אינו כמחנן אינו כרם הרי דקו' ואינו
 כמחנן העכו הרי הן כמחנן ה' זה כרם כי צדד' יודע אם הן
 מסוגות מביא ויש המרח' ומתח' כו' לוח כרם שחורב באמצע
 ובשאר שלם מכל סביביו אם יש בקריות שבאמצע שש עשרה
 אמה ודי' מרחק מע קרי הגפני' ד' אמת לכל רוח וחורע באמצע
 הקחת ואם אין בה שש עשרה אמה הרי זה לא יביא זרע לטם
 ואם הביא האיל מרחק ד' אמת לכל רוח מן הגפנים של כרם
 הרי זה לא קדש וכן מק' שנשאר פניו בלא נפנים בין סוף הכרם
 ובין הגדר של חוצה הנקרא מחול הכרם אם יש בו שנים עשרה
 אמה מרחק מן הגפני' ארבע אמות חורע את השאר היה בו פחות
 משנים עשר אמה לא יביא זרע לטם ואם הביא האיל והרחק
 ארבע אמת הרי זה לא קדש בלא כרם גדול אבל בקטן
 אין לו מחול אלא מרחק ארבע אמה מסוף הגפנים חורע עד
 הור' וכן כרם גדול שהיה בין כל שורה ושורה שמנה או יתר
 אין לו מחול היה הגדר המקיף את הכרם פחות מעשר טפחים
 או ששה נכחה עשרה טפחים ואין בו רוחב ארבעה טפחים אין
 לו מחול אלא מרחק מסוף הגפני' ארבע אמות חורע עד המחיצה
 אפ' היה בין הגפנים ובין המחיצה ארבע אמות ומחיצה חורע את
 חצי האמה גדר שחוצה נכחה עשרה טפחים וכן חרין שהו' עמוק
 עשרה טפחים ורוחב ארבע הרי זה מותר לישע כרם בעצו' מכאן
 ודקת' כצידו מכאן אפילו מחיצה של קנים אם אין בין קנה
 להכדו שלשה טפחים הרי זה מבורלת בין הכרם ויחזק כנגד
 גדר ומכדול בין כרם ודק שנפרץ עד עשר אמות הרי זה כפתח
 ומותר היתה פחצה יותר מעשר כנגד הפרצה אסור עד שירחיק
 מן הגפנים כשיעור נפ' צו' כי פרצת רבות אם היה העומד
 כפרין הרי זה מותר כאלו אין שם פרצה היה פרץ כחובה
 על העומד לא יודע כנגד כל המקומו' הפרצין עד שירחיק כשעור'
 מדעת הכרם שנפרצה אומרין לו גדר נתיימש כמנה ולא גדרה
 הרי זה קדש בית שחצו' מקודה וחצו' אינו מקודה ונפנים
 נטעים בעד זה מותר לחרע ירקת בעד האחד שהרי פי התקרא
 טאל' דד' וסתם ונעשה ביניה' כמחיצה ואם השנה את קרדו' אסור
 חזק קטנה שנפרצה במלאכה לגולה והיו הגפנים בגולה אסור
 לחרע בקטנה ואם חרע הדעים אסורין והגפנים מתרין הרי
 נפנים בקטנה מותר לחרע בגולה האיל ויש בגולה פסין
 מכאן ומכאן הרי היא כמכדולת מן הקטנה ואין הקטנה מבורלת
 מן גולה חרין שהיא עובר כרם עמוק עשרה ורוחב ארבעה
 אם היה מפורש כראש הכרם ועד סופו הרי זה נראה כבין שני
 הכרמים ומותר לירוע בתוכו וכלכוד שלא יהיו הגפנים מסכבין
 עליו כמו שכארנו ואם לא היה כפולש הרי הוא בנת שכאניצו'
 הכרם שאף על פי שהיא עמוקה עשרה ורוחב ארבעה או יתר
 אסור לחרע בתוכה אלא אם כן היה בקרחת שש עשרה אמה
 שכל' שבין שני הכרמים הרי הוא כרם שרוחב באמצע אם
 יש ביניהם שש עשרה אמה מרחק מזה ארבע אמות ומזה ארבע

אמות חורע את המותר האם היה פתוח מכאן לא יביא זרע לטם
 שוכרה שכרם אם נכחה עשרה וחובה או בעה כהר' לחרע
 בראשה דק וכלכוד שלא יהו השרתין נתעין בה כדי שלא יראה
 ירק בתוך הכרם מלמעלה ברא' במרחב' אכל אם היה
 השמרה עגולה צריכה שהיה בתוכה חלל ארבעה טפחים כדי
 שתהיה מופלגת מן הארץ וצריכ' עפר על ראשה מלמעלה שלש
 טפחים הכית שבכרם אם היה יתר משלש טפחים על שלשה
 טפחים וזרעין בתוכו ירק ואם היה פתוח כשלשה על שלשה ודי'
 הוא כסתם ואין וזרעין בתוכו גפן יחידית שהיתה נטועה בהרף
 הנקע או בתוך החרין מרחיק כמנה ששה טפחים לכל רוח חורע
 את כל החרין כודד טעושה בבייש' ואם היה עמוק עשרה
 והיה רוחב שפת החרין ארבעה על ארבעה אסור לחרע בתוכו
 איצ' שהרחק ששה וכן גפן יחידית שהיתה מקפת גדר נכחה
 עשרה ורוחב ארבע' לא יודע ככל המחיצה ואעפ' שהרחק ששה
 ואם הרחוק ששה חרע לא קדש וכמה ירחיק לכתולה וזרע
 ארבע אמות לכל רוח ואחר כך יודע שאר החרין או שאר הכק'
 המוקף גדר

פרק שמיני

והפני' שגדלו כבירתן חרין השרינין והאשכולות שלהן מושלכין
 בארץ הן הנקראין כרם אבל העושה' כמטה או כמו שכחה ובחזה
 מעל הארץ כדי שיהו האשכול' והשרינים נשכבין עליה והגביה
 נוף הפני' מעל הארץ על אמה המטה החלה אמה ודי' נקרא
 ערים ואתם הקנים וכיוצ' בין טעושה מהן כשה או שכחה וז' חלה
 עליהן את נוף וגפן הן הנקראים אפ' יחידות ודי' אחר' יש בעדים
 הנוטע שורה אחת של חמש גפני' או יתר ועדסן על גבי מחול נכחה
 עשרה וכחצ' בו או שננטען בעד חרין עמוק עשרה ורוחב ארבע
 חרין אלו נקראין עדים וצריך להרחיק מן העדים ארבע אמות
 ואחר כך יודע כודד ש' דחק מן הכרם ומהיכן מודדן כעיקר
 הגדר שעדסן עליו כיצד הרחוק את השורה של נפנים מן
 המחול אמה ונמצא העדים מן הגפנים ולמחול מודד מן המחול
 ארבע אמות חרין נמצא בין חורע ובין עיקר הגפנים חמש
 אמות ואם כאלו חורע מצד הגפנים מרחק מעיקר הגפנים ארבע
 אמות שנמצא רוחק מן המחול חמש אמות ועל דרך זו דינן בכל
 עדים אחד הבונה את הגדר ואחר כך נטע או טנטע ואחר כך
 עשה הגדר האיל ועדסן הרי זה עדים נורם הגדר או נסת' החרין
 אין כאן עדים אלא הרי כל השורה כגפנים יחידים עדים שחורב
 אמצעו' ותשתיהו בו חמש נפנים בעד הגדר מכאן וחמש נפנים
 בעד הגדר האחד מכנגדו זה הנקרא פסקי עדים אם יש ביניהן
 שוכחה אמות ואחד מש' ימים באמה ודי' מרחק מכל שורה ו'
 טפחים חורע והוא שלא ירע תחת האפריחה כמו שכארנו
 היה כיצדן שמנה אמות כצבצום הרי זה לא יודע לטם ואם חרע
 הואיל וחרחק מכל שורה ששה טפחים הרי זה לא קדש ואם אין
 שם גדר מרחק מכל שורה ששה טפחים חורע שאין כאן לא עדים
 ולא פסקי עדים וחר' וכנה הגדר חודד עדים למקומו' וחר' פסקי
 עדים לכקצן נינה קטנה שהיא מקפת גדר ועידם את הגפנים
 סביב לה מבחורין על כל כתייה אם יש בה מלא כהר' וסלון מכאן
 ומלא כהר' וסלון מכאן האיל והוא מקפת גדר וזרעין בתוכה
 ורקת ואם אין כשיעור הזה אין זרעין בתוכה ממי' שטרחה חבל
 בערים אחד ודק בתוכו נפנים שהיו זרועים כמחנן
 גבחה העדים שלהן יוצא ונסכך על השורה אם עומד בארץ
 ובגדר אה' כהל' חזאן

וכן כל מיני דשאים שעל מאליהן בשדה הרי הן מקדשי בכרם
 ופול המצוי מין זרעים הוא ואינו מקדש הקנים והחוד והאטון
 כיני אילן הן ואינן בלאים בכרם זה הכלל כל המצוי עלין
 בעיקרו הרי זה ירק וכל שאינו מצוי עלין מעיקרו הרי זה
 אילן והצוף אילן לכל דבר והואה ירק בכרם ואמר כשאני
 לו אלקטנו מתוך הגיע לו ועבר מעלי ואמ' כשאחזק לו אלקטנו
 אם שוה עד שהוסיף אחד במאתים הרי זה קדש וכיצד משערין
 שיעוד זה וראין אם נחתך ירק זה או מין תבואה זה מן הארץ
 בכמה זמן יבש הגע בעצמך שיבש עד שלא תשא בולחה במאה
 שעה אם נשתהה בארץ משהגיע לו חצי טעה הרי הוסיף
 במאתים והוסיף ואם שוה פחות מחצי שעה מותר אסור לעבוד
 בעציץ נקוב שזרוע בו ירק בתוך הכרם ואם הגיחו תחת הגפן
 ונשתהה שם בארץ כדי להוסיף אחד במאתים הרי זה קדש
 בצל שנטעו בכרם וא"כ נעקר הכרם ואחר כך צמחו בעלים
 מן העיקר ובטע א"ע שרבו הגידולין על עיקר במאתים הרי
 אותו העיקר באיסורו שאין גידולו היתר מעלין את העיקר האסור:

פרק

ששי

הדע ירק או תבואה בכרם או המקימו עד שהוסיף במאתים הרי
 זה מקדש מן הגפנים שסביבותיו שש עשרה אמה לכל רוח עגולות
 ולא ברובעות וראין כל העגול שרחבו שתיים ושליש אמה כאלו
 הוא כולו בלא ירק ולכל גפן שתהיה בתוך עיגול זה נתקדשה
 עם הדק וכל שחוץ לעיגול אינם מתקדשות בד"א כשהיה
 בין שפתי העיגול הזה ובין שוחת הגפנים שחצה לו יותר על
 ארבע אמות אבל אם היה ביניה ד'אמ' מצומצמת או פחות רואין
 את העיגול כאלו הגיע לשורה הסמוכה לו וכאלו רחב העיגול
 ארבעים אמה וראין כל גפן שתפל בתוך עיגול זה של ארבעים
 אמה הרי היא מתקדשת בד"א בזרע או מקיים תוך הכרם
 אבל הזרע חרץ לרם וסמך לו הרי זה מקדש שתי שורות של
 גפנים הסמוכות לזרע באורך כל הזרע ויותר ארבע אמות חרץ
 לזרע ונתקדש כן הזרע רחב ארבע אמות באורך כל השורה של
 כרם ואם זרע בצד גפן יחידית אינו מקדש כן הזרע אלא ששה
 טפחים לכל רוח ילדה פחות מטפח אינה מתקדשת את הדעים
 בד"א בטתים כנגד שתיים ואחת יצאה זנב אבל אם היה כל
 הכרם כן הרי זה מקדש שתי גנות זו על גב זו התחתונה
 עשרה כרם זרע את העליונה עד שהיא מגיע לאחד עשר טפחים
 קרוב לרם שאמר עשרה טפחים סמך לרם או לגפן יחידית
 אסור לזרוע בו זרעים ואם היתה העליונה עשרה כרם הרי זה
 שרע את התחתונה עד שהוא מגיע לכמה מטלשה טפחים מעיקר
 הגפנים בי שהיתה שדהו ורעה ירק או תבואה ונכרך ליטע
 בה גפנים הופך את הדעים בכחדישה ואחר כך נטע ולא ישע
 ואז כך יהפך היתה נטעה גפנים ונכרך לזרוע בה זרעים
 כשרש את הגפנים ואז כך זרע את הדעים ואם רצה לקרן
 כהן את הגפני' עד שלא ישאר כהן אלא פחות מטפח סמך לארץ
 הרי זה כותר לזרוע ואחר כך יחוד ושרש את הנשאר בארץ
 כן הגפנים הכבדך את הגפן בארץ אפילו
 הכריכה בהך הדלעת שיבשה ובעיטת כסילין או בתוך סלון
 של חרש ואם היה העפר על גבה שלשה טפחים או יותר הרי זה
 כותר לזרוע על גבה ואם היה על גבה פחות מזה אסור לזרוע על
 גבה וכותר לזרוע בעידה הכריכה כסלע א"פ שאין עפר
 על גבה אלא שלש אצבעות כותר להביא זרע עליה בד"א
 בשאין עיקר הגפן נראה אבל אם נראה עירך להרוק טשה

טפחים לכל רוח ואחר כך זרע כמו שמרחיק כגב' גפן יחידית
 שלא הוכרחה כמו שיתבאר הכבדך שלש גפנים ועיקריות
 נראין אם יש ביניהן מארבע אמות עד שמנה הרי אילו מצטרפין
 לשאר גפנים העומדות וכאלו לא הכריכן ואם לאו אינם מצטרפות
 היו פחות משלשה אינן מצטרפין אלא מרחיק כהן ששה טפחים
 לכל רוח חזרע כל הזרע תחת השרינים והעלין היוצאין כן גפן
 הרי זה קדש וא"פ שחזרע רחוק מעיקר הגפן כמה אמות הולך
 את הגפן על מקצת אפפירות לא יזרע תחת מותר האפפירות ואף
 על פי שאין עליהן לא עלין ולא שריני' ואם זרע הואיל ואין הדע
 תחת סבך הגפן הרי זה מותר וכן אם הולך הגפן על מקצת
 כדי אילן שאינו עושה פירות כגון הארז והברוש אבל אם הולך
 על מקצת אילן מאכל הרי זה מותר לזרוע תחת מותר כדי האילן שלא
 נמשכו עליהן שריני' הגפן שאין אדם מבטל אילן מאכל ועושה
 אפפירות לגפן ואם נמשכו השרינים אחר שורע וסכבו על הזרע
 הרי זה מותר למקום אחר הזרע תחת מותר האפפירות או
 תחת מותר אילן שאינו עושה פירות ונמשכו שריני' הגפן וסכבו
 על הזרעים הרי זה אסור לקיימו או להחזיר השרינים אלא כיצד
 עושה עוקר הדע קנים היוצאין מן העצים וחס עליהן לפסקן
 כדי שלא ישחת האפפירות הרי זה מותר לזרוע תחתיהן ואם עשאן
 כדי שלא יתלכו עליהן השרינים והעלין היוצאין הרי זה אסור
 לזרוע תחתיהן פרוח היוצא מן העצים או מן הדלת רואין אותו
 כאלו משקולת תלייה בו עד הארץ וא"כ לזרוע תחתיו וכן
 המתח ומורה מאילן לאילן אסור לזרוע תחתיהן חבל או
 גמי כזמדה וקשר הראש האחד באילן הרי זה מותר לזרוע תחת
 החבל ואם מתח חבל זה כדי שיהלכו עליה השרינים והעלים
 הרי הוא כאפפירות ואסור לזרוע תחתיו:

שביעי

פרק

הבא לזרוע בצד הכרם מרחיק ממנו ארבע אמות מעיקר הגפנים
 חזרע ואם גפן יחידית היא מרחיק מבנה ששה טפחים חרע
 היתה שורה אחת של גפנים זו בצד זו אפילו הן מאה אין זה כרם
 אלא כגפן יחידית ומרחיק מן השורה ששה טפחים חרע זה שתי
 שורות הרי אלו כרם ועירך להרוק ארבע אמות מכל צד וא"כ
 יזרע וכמה יהיה בכל שורה שלשה גפנים או יותר בד"א כשהיה
 בין כל גפן גפן מארבע אמות עד שכמה אמות אבל אם היה בין
 שתי השורות שכמה אמות חרץ במקום הגפנים עצמן הרי אלו
 כמבדלות זו מזו ואינן כרם אחד ואינו מרחיק אלא ששה טפחים
 מכל שורה וכן אם היה ביניהן פחות מארבע הרי אלו כגפן
 אחת ומרחיק ששה טפחים לכל רוח היו שלש שורות א"פ שש
 ביניהן פחות מארבע הרי אלו כרם חזאין את האמצע כאלו
 אינה וכן אם היו שלש שורות ובין כל שורה ושורה שכמה אמות
 או יותר הרי זה זרע בין השורות לפיכך הנוטע את כ"כ בתולה
 ומרחיק בין כל שורה ושורה שכמה אמו' כותר להביא זרע בהם
 ומרחיק מכל שורה ששה טפחים בלבד אבל אם זרע חזנה לו
 צדך להרוק משורה החיצונה ארבע אמות כשאר הכרם ואין
 דין בין השור' של זה הכרם בכרם שחב באמצע שתי שורות
 נטען כרוחקין היתה בשדה זו שורה אחת של גפנים וכמה
 חברו שורה אחת כנגדה קרובה לה אף על פי שכפסך ביניהן
 דרך היחוד או דרך הרבים או גוד שהוא נכרך בעשרה טפחים
 הרי אלו מצטרפית להימת שתיהן כרם והוא שיהיה ביניהן פחות
 משכמה נטע שורה אחת בארץ ושורה אחת במדרגה אם נכרסן
 הארץ עשרה טפחים אינם מצטרפין פחות מבאן כנגדך

אלא להתיר בלאים בעצמות והצדיות חסין קשרי בלבד חן מכלל
 שחבר בזה שלא במקום מצוה אסור מן התורה שאינו ממעט
 בתורה דבר שהוא אסור מדברי סופרים הכלאים אין לו
 שיעור אפילו חט כל שהוא של צמר בכגד גזול של פשתן או של
 פשתן בצמר אסור צמר רחלים וצמר גמלים וכיצא בו שטרפן
 זה בזה ושיזה מהן טווי אם היה החצי מן הרחלים ורדי הכל בצמר
 ורדי הוא בלאים עם הפשתן ואם היה הרוב מן הגמל גם מותר
 לרדי עם הפשתן מפני שצד הכל צורת צמר גמלי ואין חוששין
 לנימת של צמר אעפ"י שנכרכו בכלל חוט הפשתן שתפר בו
 שרדי בטל במיעוטן וכן וקנבם והפשתן שטרפן זה בזה אם
 רוב מן הקנבם מותר לארנו הטווי מהן עם חוטי צמר ואם היו
 מצוה למצוה אסור העדש כגד כולו צמר גמלים או צמר ארנבי או
 קנבם ואת בו חוט של צמר מצד זה וחוט של פשתן מצד זה הרי
 זה אסור משום בלאים כגד צמר שנפרס מותר לפרוף אותו בחוטי
 פשתן וקשר אבל לא יתפור לובש אדם בגדי צמר ובגד פשתים
 וחתי עליהם מבחורין ובלבד שלא יתחף את המשיח ויקשור בה
 בין תפוז בלאי בגדים מותר לעטחם ולמכרם ואין אסור
 אלא ללבושן בלבד או להתכסו בהן שנ' לא תלבש שעטנז ונאמר
 לא יעלה עליך העליה שהיא דרך לביש אסור אבל עלייה שאין
 דרך לבישה בהן אהל שהוא בלאים מותר לישב תחתיו וכן
 מותר מן התורה לישב על מצעות של בלאים שנ' לא יעלה עליך
 אבל אתה מציעו תחתך ומדברי סופרים אפי' עטר מצעות זו על
 גבי זו ונתתן שבהן בלאים אסור לישב על העלין שמא תיכרך
 נימא על בשרו כד'א ברכין כגון יריעות ושמלות אבל
 נקשין שאין נכרכי בהן כרים וכסתות מזה לישב ולהסב עליהן
 והוא שלא יהיה בשרו נוגע בהם וכן הפוחת שהיא בלאים אם
 היה רכזה אסורה שמא יסבך השמש ותעלה על כשרו ואם היה
 קשה שאינה נכרכת מתחת מנעל שהוא בלאים ואין לו עקב
 מותר ללבושו שיעור הדגל קשה הוא ואינו נהנה כשאר עוד הגוף
 ופירין כסות תופרין כדרכן ובלבד שלא יתבוננו בחמה מפני
 חממו ונשמים מפני רגשמים והצנורין תופרים כארץ וכן מכרי
 נחמכרי כודכן ובלבד שלא יתבוננו בתמי' שיעל להם הכלאים
 של כתיב מן החמה ולא יתבוננו בגשמי' להתחכם בו והצנורין
 מצדלי במקל לאחוריהן לא יקח אדם כיצה כשהיא בכגד
 בלאים שהרי הוא נהנה בכלאים מפני החמה או בפני הצנה
 וכן כל כיצה בזה לא ילבש אדם בלאים עראי ואפילו על גבי
 עצה בגדים שאינו מהנהו כלום ואפילו לננוב את הכס ואם
 לבש בן לוקה אין אסור משום בלאים אלא בגדים שהן דרך
 אדם מן הכתנת והמצנפת והמכנסים והאבנט והשמלה ובגדים
 שטרפן בהן את השוקים ואת הידים וכיצא בהם אבל על העלין
 קטני שעושי אותן העם בבית יד שלהן לצדד בהן מצות או תכלי'
 ותשיטו שביד עלי רשיה או מלונמא או אספלינת וכיצא בהן
 הי אל מותר אעפ"י שבשרו נוגע בהן שאין דרך חמס ככך
 צין של עוד או כשי וכיצא בהן שתלה כרס חוטי צמר חוטי
 פשתן מותר לל' על פני האדם כדי להפריח החובין אין בו משום
 בלאים שאין דרך חמס בכך הבגדית בהמות וננס חבלים
 חתך יד מהן פשתים ומהן צמר הרי זה מותר ואעפ"י שמדכן על
 יד אבל אם קטרן סלן נעשה בלאים ואסור לו לכדכן על ידו
 בטוחות שמקטן בהן את הידים ובטוחות ימספגני בהן והבלים
 והקוקעות ובטוחות ספרים אסור משום בלאים שהרי הידים
 נעשות בהן חס נכרכין על היד תמיד ומחכמים אותן שעושיין
 חכמי' והגדלן בבגדים כדי שיהיה כל אחד מכדי את של
 עם והנה את של צמר בפשתן או פשתן בצמר הרי זה אסור אעפ"י

שאינו חשוב אצל בגד צמר שזכרו עם בגד פשתן בחכיפא
 אדום אינו חיבור ואין זה בלאים קבץ שני דאטי החוט כאחד
 או שתכף שתי תכיפות הריזה בלאים מותר לעשות מן הכלאים
 תכריכי למת שאין על המתים מצוה ולעשות מכנו כרדעת לזכור
 וישב עליה והוא שלא יהיה בשרו נוגע בה ולא ינח כרדעת זו
 על כתיפו אפילו להוציא עליה את הזבל הבת והבהמה שהיו
 מלובשי בלאים מותר לנשאן על כתיפו ואין חוששין לניבות
 של צמר המעודבין בהם כפני שאינן חוטי צמר לפיכך עוות
 הככשים שעושיין בהם בגדי אעפ"י שתופרים אותם בפשתן מותרין
 בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן או בגד פשתן שאבד בו חוט
 של צמר הרי זה לא ימכרו לגוי שמא ימכרו הגוי לישראל
 ולא יעשו כרדעת לחכור שמא ימצא אותו אחר ויקרענו מקל
 המרדעת ולבשנו שהרי אין הכלאים ניכר בו וכיצד תקנת בגד
 זה צובעו שאין הצמר והפשתן עולים בצבע אחד ומיד הוא ניכר
 לו ושוטמו ואם לא ניכר הרי זה מותר שמא נשטט והלך לו
 שהרי בודק ולא מצאו וכבר בארנו בהלכות ביאת אסורות שכל
 איסור ספיקות מדברי סופרים ולפיכך היקלו בספק זה הלוקח
 כל צמר מן הגוים צריך לבדוקו יפה יפה שמא הן תפורי בפשתן
 הרואה בלאים של תורה על חברו אפילו היה מולך בשוק קופץ
 לו וקדעו עלי מיד ואפ"י היה רבו שלמדו חכם שאין כבוד הכריתת
 דחה איסור לא תעשה המפורש בתורה ולמה נדחה כהשב אנדו
 מפני שה' לאו של ממון ולמה נדחה בטמאת מת ודאיל פריט הכת'
 ולאחותו ומפי השמע למדו לאחותו אינו כטמא אבל מטמא היא
 למת כיצה אבל דבר שאיסורו מדברי הרי הוא נדחה מפני כבוד
 הברית בכל מקום ואף על פי שכתוב בתורה לא תסור מכל דבר
 הרי לאו זה נדחה מפני כבוד הברית לפיכך אם היה עליו שעטנז
 של דבריהם אינו קודעו עלי בשוק ואינו פושטו בשוק עד שמגיע
 לביתו ואם היה של תורה פושטו מיד הלובש בלאים או התכנס
 בו לוקה היה לבוש בכלאים כל היס כולו אינו לוקה אלא
 אחת הציא ראשו מן הכגד והחידת הוציא ראשו פושט הכגד
 כולו הרי זה חייב על כל אחת ואחת כד'א שהוא חייב אחת
 כל היס כשהתרו בו והתראה אחת אבל אם התרו בו ואמרו לו
 פשוט פשוט והוא לבוש בו ושהה כדי לפשוט וללבוש אחר
 שהתרו בו הרי זה חייב על כל מדיד ושהיה שורו דברו עליה
 ואעפ"י שלא פושט המלביש את חברו בלאים אם היה הלובש
 מיד הלובש לוקה והמלביש עובר משום כולפני עוד לא נתן
 כבשתל ואם לא ידע הלובש שהכגד הוא בלאים והיה המלביש
 מיד המלביש לוקה והלובש פטור כהנים שלבוש בגדי כהנ'
 שלא בשעת עבודה אפילו במקדש לוקחן כפני האבנט שהוא
 בלאים ולא התירו בו אלא בשעת עבודה שהיא כצות
 עשה בעצמות :

הלכות מתנות עניים

יש בכללן שלש עשרה מצות שביצ מצות עשה ושש מצות לא
 תעשה והפרטן : א' לדינח פאה : ב' שלא
 יכלה אחת : ג' להניח לקט : ד' שלא ילקט הלקט
 ה' לעוב עוללות הכרם : ו' שלא יעלה הכרם :
 ז' לעזוב פרט הכרם : ח' שלא ילקט פרט הכרם :
 ט' להניח שכחה : י' שלא ישוב לקחת השכחה
 י"א להפריש מעשר לעניים : י"ב ליתן צדקה כמיסתד
 : שלא יאכין לכבו על העני וביאר מצות אל
 בפרקים אלו : כג א

וואין כל המקום שתחת העדים כאלו הוא מקום עיקרי הגפנים ואסור ארבע אמות בשדה לכל רוח משפת העדים ואם אינו יכול לבעור עד שיעלה במדרגה או בסולם אין אכו לזרוע אלא תחת העדים בלבד שני כתלים הסמוכין זה לזה והגפנים נטועים באחת בנייהם והעדים יוצא עם הכתלים בתוך הקץ וכלה מרוחק מעיקרי הגפנים כשיעור חורע במקום הכלה שאין עליו עדים ואף על פי שחורע מכחן בין שני הכתלים שבניהן העדים הואיל והרחיק כשיעור הרי זה זורע בין הכתלים גפן שעלה העץ שלה מן הארץ מעט ואחד כך נעקם ונמשך על הארץ וחוזר ועלה כמו ארכובה כשמודדין בין הגפן ובין הדע ששה טפחים או ארבע אמות אין מודדין אלא מסוף הארכובה לא מעיקר הגפן וראשון כבר בארנו שאעפ"י שנרחיק בין הזרע ובין הגפן כשיעור צריך להזהר שלא תסכך הגפן על הידק או יכבד הידק על הגפן זרע ידק או תבואה וצמחה ואחד כך כנך עליה את הגפן הקשים מותרין והדגן ידלק היו שדשי הגפן יוצאין לתוך הארבע אמות שבין הכרם והתבואה יעקר היו שדשי התבואה יוצאין לתוך הארבע אמות מותר כל ההרחקו והשיעורין האמורים בכלאים באכה בת ששה טפחים שחוקות ולא יצמצם במדות הכלאים שאין מצמצמים אלא להחמיר כל השעורין האלו שמרחיקין בין הגפנים והתבואה או הידק אינן אלא בארץ ישר' או בסוריא אבל בחוצה לארץ מותר לזרוע בצד הגפנים בתוך גרם לכתחלה ולא אסור בחוצה לארץ אלא לזרוע שני מיני ידק או תבואה עם ההרצן כבפולת יד ואם אמר לתינוק גוי לזרוע לו בחוצה לארץ מותר אבל לא יאמר לגוי גודל שיתחלף בישראל ואעפ"י שכותר לזרוע הידק בצד הכרם בחוצה לארץ הרי אותו הידק הדוע שם אסור באכילה ואפילו בחוצה לארץ והוא שידאה אותו לוקט ומזכר אבל ספקו מותר כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות :

פרק תשיעי

דמיכיב זכר על נקב שאינו מיני בין בבהמה בין בחיה ובקופות ואפילו במיני חיה שבים הרי זה לוקה מן החורה בכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ שנאמר בהמתך לא תרביע כלאים ואחד בהמה חיה ועוף שלו או של חברו ואינו לוק' עד שיכני' בידו כמכח' בשפופרת אבל אם העלם זה על זה בלבד או שעוררין בקול כבין אותו כבתכרדו מותר לו ובני' שני מינין לסהר אחד ואם ראה אותן רובעים זה את זה אינו יקוק להפרישן ואסור לישד' ליתן בהמתו לגוי להרביעה לו מי שעכר וחרכיב בהמתו בלאים הרי הנולד בהם מותר בהנאה ואם היה בין טהור עם מין שחורה מותר באכילה כמו שבארנו במאכלות אסורות שני מיני בהמה או חיה שחמין זה לזה אף על פי שכתעברין זה מזה וחמין זה לזה הואיל והם שני מינין והרי הן כלאים ואסור להרכיבן כיצד הזאב עם הכלב והבפרי עם השועל והצבאים עם העזים והיעלים עם החזילים והסוס עם הפרד והפרד עם החמיר והחמיר עם הערוד אף על פי שחמין זה לזה הרי הן כלאים זה בזה מי שיש לו מדברי וישובי כגון שדו חבר עם השוד והרכך עם הסוס מותר להרכיבן זה עם זה מפני שהן בין אחד אבל אוח עם אוח בר כלאים זה בזה מפני שהאוח כיעז מכפנים ואוח בר ביעז מכחץ ככלל שהם שני מינין והכרי כלאים עם החיה ועם הבהמה ואין לוקין עליו מפני שהוא ספק הילודים מן הכלאים אם היו אמותיהן מין אחד מותר להרכיבן זה על זה ואם היו שני מינין אסור להרכיבו זה על זה ואם הרכיב לוקה וכן אם הרכיב זה הנולד אפילו על מין אמו לוקה ביצד פרד שאינו חמיר

מת להרכיבו על פרדה שאמה חמיר ואם להרכיבו אפילו על החמיר אבל פרד שאמו סוס אסור להרכיבו על פרדה שאמו חמיר וכן כל כיוצא בזה לפיכך הרעה להרכיב פרד על פרדה או למשך בשתי פרדות בודק בס' בני אונים הנב וקול' אם חכין והלוח בידוע שאמן כמין אחד ומותרין כל העושה מלאכה בטני מיני בהמה או חיה כאחד והיה אחד כהן בין טהורה והשני בין טמאה הרי זה לוקה בכל מקום שנאמר לא תחרוש בשדו ובחמיר יחדיו אחד החירש או הזורע או המוש' בהם עגלה או אבן כאחד ואפילו משכו כאחד או הנהיגו כאחד ואפילו בקול לוקה שנאמר יחדיו בכל מקום אבל המזונן פטור עד שימשך או ינהיג ואחד שדו חמיר ואחד כל שני מינין שאח' טמא ואחד טהור בין בהמה עם בהמ' כחזיר עם הבבש או חיה עם חיה כדמו' עם הפל' או חיה עם בהמה ככלב עם העז או צבי עם החזיר וכיוצא בהם על כל אלו לוקה כן התור' שחיה בכלל בהמה היא כמו שבארנו בהל' מאכלות אסורות אבל מדברי סופרים שני מינין שהן בלאים בהרבעה אסורים להרש בהן כאחד ולמשכן ולהנהיגן ואם עשה בהן מלאכה כאחד או משך או הנהיג מכין אורו ככתב מרות ואסור להנהיג בהמה מן היבשה עם חיה שבים כגון עז עם שטוט ואם עשה פטור עגלה שהיו מושכין איתה כלאים הושב בעגלה לוקה ואף על פי שלא הנהיג שישירתו גורמת להנהיג שתמשך העגלה וכן אם היה זשכ אחד בעגלה ואחד בנהיג שניהן לוקין ואפילו מאה שנהיגו בלאים כאחד כולן לוקין מותר לעשות מלאכה באדם ובבהמה או חיה כאחד כגון אדם שחורש עם השוד או מושך עגלה עם החמיר וכיוצא ביה שנאמר בשדו ובחמיר יחדיו לא באדם וחמיר או באדם ושדו בהמת פסולין המקדשין אף על פי שהיא גיף אחד עשאה הבתוב בטני גופין כפני שהיתה קדש ונעשית בקדש וכחול' נעורבין זה בזה ונמצאת בהמה זו כדברה טמאה עם הטהור והעורבין כאחד הרי רואו אומר ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנו קרבן לה' כפי השכועה לכזו שאינו כדבר אלא בפסולי המקדשין לפיכך החורש בשדו פסולי המקדשין או המרביע הרי זה לוקה משום בלאים ואסור זה מדברי קבלה.

פרק עשירי

אין אסור בכלאי נגדים אלא צמר ופשתן בלבד שנאמר לא תלבש שעטנז צמר ופשת' יהדיו ויש בכרכי חים כמו צמר טגול על האבנים שבים המלח הבניתו כתכנית הזהב והוא רך בזהר וכלך שכו ואסור עם הפשתן בפני מראית העין שהוא דומ' לצמר רחלים וכן השירים והכלך אסורין מפני מראית העין רחל בת עז צמרה אין לוקין עליו משום בלאים אבל אסור ה' כדבריהם מפני מראית העין כיון שנתחב הצמר עם הפשתן צד חמיר בעל' הרי זה בלאים מן התורה כיצד צמר ופשתים שטרפן זה עם זה ושע אתון ועשה מהן לבדין הרי אלו כלאים טרפן וטוה אתון כאחד האגן כגד משחי זה הרי זה בלאי' תפר כגד צמר כשל פשתן אפי' תפרן במשי או שחפר כגד צמר בחוטי פשתן או כגד פשת' בחוטי צמר או קשר חוטי צמר בחוטי פשתים או גרלן אפי' נתון צמר ופשתים בשק או בקופה וכרבן הרי אלו כלאים ואפי' קשר גדיל של צמר בגדיל של פשתן אעפ' שהרצועה באמצע וכן אם כפל כגדי צמר ופשתן וקטרן הרי אלו בלאי' שנ' צמר ופשת' יחדיו מכל מקום כיון שנתאחד באסור ומכין שכל איסורן אלו של תורה שהיו צריך הכתוב להחיד בלאים כיצד' כמו שלכזו מפני השכועה שלא נסתכה פרש כלאים שנא' צמר ופשתים יחדיו לפרשת עיצת

ואם שכר וקצרו את כולה הרי זו ז' יכת בפאה בעל הבית
שקצו כל שדה ולא הניח פאה הרי זה נותן מן השביל פאה
לעניים ואינו צריך לעשר ואם נתן להם חוב הקציר משום פאה
הרי זה פטור מן המעשרות וכן אם דש ועדין לא זרה נותן
להם הפאה קודם שיעשר אבל דש וזרה ברחת ובמורה וגמר
מלאכתו מעשר ונתן להם מן הפירות המעשרין שיעור הפאה
הראויה לאותה שדה וכן באילנות אין מניחין את הפאה אלא
בסוף השדה כדי שיהיו עניים יודעים מקום שיבא לו וכדי שתהיה
ניכרת לעובדים ולשבים ולא יחשדו וכפני הרמאים שלא יתכוין
לקצור הכל ואומר לאלו שרואים אותו קוצר סוף השדה בתחלת
השדה הבחתי ועוד שלא ישכור שעה שאין שם אדם ויניחנה
וחגבה לעני הקרוב לו עבר והניח הפאה בתחלת השדה או
באמצעה הרי זו פאה וצריך שיניח בסוף השדה כש עור הפאה
הראויה לנה שנשאר בשדה אחר שהפריש את הראשונה
בעל הבית שנתן פאה לעניי ואמר לו תן לנו מצד זה ונתן להם
מצד אחר זו פאה וכן בעל השדה שהפריש פאה ואמר הרי
זו פאה או שאמר הרי זו פאה וזו הרי שתיהן פאה אסור
לפעלים לקצור את כל השדה אלא כניחין בסוף השדה כשיעור
הפאה ואין לעניים בה כלום עד שיפרישנה בעל הבית מדעתו
לפני עני שדאה פאה בסוף שדה אסור ליגע בה משום גזל עד
שידע לו שהיא מדעת בעל הבית הפאה של תבואה וקטניות
ומצותן כדעיים הנקצרות וכן פאת הכרם והאילנות ניתב כמחבר
לקרקע והעניים בחוץ אותה בידם ואין קוצרין אותה במגל ואין
עוקרין אותה בקדוחות כו' שלא יבא איש את רעהו רצו העניים
לחלק ביניהם הרי אלו מחלקין אפילו תשעו ותשעה אחריו לחלק
ואחד אסור לכה לזה אחד שומעין שאמר כהלכה פאה של דלית
ושל דקל שאין העניים מגיעין לכה אחת אלא בסכנה גדולה
בעל הבית מרדד אותה ומחלק אותה בין העניים ואם רצו כולן
לכה אותה לעצמן בחוץ אפילו תשעו ותשעה אסור לכה ואחד
אסור לחלק שומעין לאחד שאמר כהלכה ומזיבין בעל הבית
לחידד ולחלק ביניהן בשלש עתות ביחס מחלקין את הפאה
לעניים בשדה או מניחין אותה לכה בשחר וכחצי חסם וכמנחה
ועני שכא שלא בזמן זה אין מניחים אותו ליטול כדי שיהיה
עם קבוע לעניים שיתקבצו בו כולן ליטול ולמה לא קבעתולה
עם אחד ביחס מפני שיש שם עניו מניקות שצריכו לאוכל בתחלת
החס ויש שם עניים קטנים שאין בעורין בכקר ולא יגיעו
לשדה עד חצי החס ויש שם זקנים שאינן מגיעין עד המנחה
עני שנטל כקצת הפאה חרק על השאר או שנפל עליה או
שפדש טליתו עליה קנסין אותו ומעבירין אותו ממנה ואפי' כה
שנטל לחקין אותו מיד ונתן לעני אחד וכן בלקט וכן בעומר
השכחה כי שלקח את הפאה ואמר הרי זה לאיש פלוני העני אם
עני הוא זה שלקט מתוך שזכה בו לעצמו זכה בו לאותו פלוני
ואם עשיר הוא לא זכה לו אלא יתננה לעני שנמצא ראשון
בעל הבית שהניח פאה לעניים אלו העומדי' וכו' עני אחד ונטלה
זה בה שאין אדם זוכה בלקט שכחה ופאה וסלע של ביצאה
עד שיגיעו לידי:

פרק שלישי

אין מניחין את הפאה משדה על חברתה מצד זה וזו שתי
שדה לא יקצרו את האחת כולה והניח בשניה פאה הראויה לשניהן
טלית תכלה פאת שדה בקוצרין שיניח בכל אחת ואחת פאה

הראויה לה ואם הניח משדה על חברתה אינה פאה היתה
שדה וזרעה כולה מין אחד והיה נחל בתוך השדה אעפ"י שאינו
בזרע או אמת המים שאינו יכול לקצור מה שבשני צדדיה
כאחת והוא שתהיה מושכת וקבוע הרי זו בשתי שדות ונתן פאה
מצד זה לעצמו ומצד זה לעצמו וכן אם היה מפסיק דרך
היחיד שהיא רחב ארבע אמות או דרך הרכים הרחב שש עטר
אמה אבל שביל היחיד והוא פחות מארבע או שביל הרבים
פחות משש עשרה אמה אם היה קבוע בימיו החמה ובימות הגשמי
מפסיק ואם אינו קבוע בימות הגשמים אינו מפסיק אלא הרי
היא כשדה אחת היה מפסיק בה שדה בור שאינו זרוע ולא הרשה
או ארץ נידרה והוא שגורשה ולא זרוע או שהפסיק בה זרע אחר
כגון שדה חטים מכאן וחטים מכאן ושעורים באמצע או שקצרו
באמצעה אפילו קידם שחביא שליש וחמש מקום שקצרו הרי זו
בפסקת לשתי שדות והיא שיהיה רוחב כל אחד מאלו מנתלים
של פתיח והוא פחות מבית רובע ב"א בשדה קטנה שהיא חמישים
אמה על שתי אמות או פחות אבל אם היתה יתירה על זו אין הכור
או הגיד מפסיקה לשנים אלא אם כן היתה בו רוחב בית רובע
אבל זרע אחר כל שהלפסיק בה אכלה גוביי או קרסוה נבלים
כאמצעה אם הדיש מקום שאכלו הרי זה מפסיק הזרע בהר שאינו
כולו שדה אם יש בו תילים תילים גבוהים ומקומות מקובו עמוקו
אעפ"י שאינו יכול לחרוש אותו כולו ולזרעו כאחד אלא נחרש
המקום הגבוה בפני עצמו והנמוך בפני עצמו הרי זו כשדה אחת
וכניח פאה אחת בסוף הדרך על כל הדרך מדרגות שהן גבוהות
י' טפחים נתן פאה מכל אחת ואחת ואם היו ראשי שדות מעורבין
נותן מאחת על הכל היו פחות מעשרה אעפ"י שאין ראשו השדה
מעורבין נתן מאחת על הכל היה סלע על פני כל השדה אם
עוקר הוא את המחרשה מצד זה ונותנה מצד זה כפסיק ואם לאו
אינו מפסיק הזרע שדה שיש בה אילנות אעפ"י שהיא מלבנות
מלבן בין האילנות ואין כל הזרע מעורב נתן פאה לכל השדה
שדבר ידוע ששדה אחת היא וכפני מקום האילנות נוהל הזרע
ב"א כשהיו האילנות כל עשרה בתוך בית סאה אבל אם היו כל
עשרה אילנות ביתר מבית סאה הרי זה נתן פאה מכל מלבן
ומלבן שהרי האילנות מוחזקים הרבה ולא בפני האילנות זרע
מלבנות מלבנות וכן מלבנות הביצלים שבין הדרך נתן פאה אחת
לכל הביצלי' ואעפ"י שהדרך מכדיל ביניהן וכשיכנסו מלבנות
שדה שכולה זרע מין אחד וכיון שהתחילו בה כגבול ליבש קצרו
או תלש בה שיבש מכאן ומכאן עד שנשאר הלח מפרד מלבנות
מלבנות מוחזקות זו מזו אם היה דרך בני אדם שם לזרע מאתו
המין ערונות ערונות כגון שבת או חרדל הרי זה מניח פאה בכל
מלבן ומלבן שהחזאה אומר ערונות ערונות נזרעו ואם היה מין
אחד שחזרעין אותו שדות כגון תבואה וקטניות נתן אחד לכל
ב"א כשהיה יבש מכאן ויבש מכאן ולח באמצע אבל לח מכאן
ומכאן ויבש באמצע בניח מן היבש בפני עצמו וכן הלח בפני עצמו
שדה שזרעה ביצלים או פלים או אפונים וכדומה בהן והיה בדעתו
למכור מקצתן לחין בשוק מניח מקצת השדה יבש ויעשה כפני
גדון ויבש להניח פאה לזה שכתב לח בפני עצמו לזה שקצרו
אותו יבש בפני עצמו הודיע את שדהו מין אחד אף על פי
שהוא ערשהו שתי גרונות מניח פאה אהר' זרעה שני מינין
אף על פי שהוא ערשה אותה גדון אחת נתן פאה למין זה בפני
עצמו ופאה למין זה בפני עצמו זרע שני זרעים כמין
אחד כגון שזרעה שני מיני חטים או שני מיני שעורים אם עשאן
גדון אחד נתן פאה אחד שני גרונות נתן שתי פאות ודבר
זה הלכה למשה בסיני :

פרק ראשון

במעשרות ודי הכתוב אמר ובקצירכם את קציר ארצכם ומ
 תקצור קצירך בשוך וכבר נתפרש בתלמוד שהפאה
 נחגת כחוצה לארץ מדבריהם ודאה לי שהוא הדין לשאר
 מתנות עניים אל שכולן נחגות כחוצה לארץ מדבריהם כח
 הוא שיעור הפאה מן החזקה אין לה שיעור אפילו הניח שכולת
 אות יציא חובתו אבל מלבדיהם אין פחות מאחד מששים בין
 בארץ בין בחוצה לארץ ומסוף על האחד מששים לפי גדול
 השדה ולפי רוב העניים ולפי ברכת הורע כיצד שדה שהיא
 קטנה ביותר שאם הניח ממנה אחד מששים אינו מועיל לעני
 זה מסוף על השעור וכן אם היו העניים מרובין מסוף
 ואם דע מעט ואסף הרבה שהרי נתברך מסוף לפי הברכה וכל
 המסוף על הפאה מוספין לו שבר ואין לתוספת זאת שיעורים

פרק שני

כל אכל שגידולו מן הארץ ונשמר וליקטו כולו כמות
 ומכניסו אותו לקיזם חייב בפאה שנובקצירכם את קציר ארצכם
 כל החמה לקציר בחמש דרכים אלו הוא שחייב בפאה כגון
 התבואה והקטניות והדובין והאגוז והסקדי והרמונים והענבים
 והזיתים והתבנים בין יבשים בין רכים וכל ביצא כאלו אבל
 אססס ופואה וביצא בוך פטריין מפני שאין אכל וכן כהדין
 ופטריית פטריין מפני שאין גידוליהן מן הארץ כשאר פיר הארץ
 וכן ההפקד פטור שאין לו מי שישמרו שהרי היא מפקד לכל
 וכן התבנים פטריין מפני שאין לקיטתן באחת אלא יש באילן זה
 מה שיגבר היסוד ויש בו מה שיגבר לאחד כמה ימים וכן ידק פטור
 שאין מבניסין אותו לקיזם השומים והבצלים חייבין בפאה
 שהרי מיבשין אותן ומכניסין אותן לקיזם וכן האבחת של
 בצלים שמניחין אותן בארץ ליקח כהן הדע דייבת בפאה וכן
 כל ביצא בוך קרקע כל שהיא דייבת בפאה ואפילו היתה של
 שותפין שנאמר קציר ארצכם אפילו של רבים מדה שקצתה גיט
 לעצמן או שקצתה ליסטס או קסמה גבלים או שברחה וזוח
 או בהמה הרי זו פטורה מן הפאה שדוכת הפאה בקבה קצר
 חציה וקצרו הלסטס חציה שנשאר הרי זו פטורה שהחזק כחציה
 שקצרו הלסטס אבל אם קצרו הלסטס חציה חזרה היא
 וקצר השאר נתן פאה כשעור מה שקצר קצר חציה ומכר
 חציה והלקח נתן פאה לכל קצר חציה והקדש חציה הפרדה
 ביד הנזכר נתן פאה לכל קצר חציה והקדש כניח מן הנשאר
 פאה הראויה לכל בדם שהיה בוצל מכגו ענבים לנכר בשוק
 ובדעתו שיניח השאר לת לדרך אורו אם היה בוצל לשתן
 פבאן ומבאן הרי זה נתן פאה למה שכונס לת כפי הנשאר
 אם היה בוצל לטוק מרוח אות בלבד הרי זה נתן פאה כן
 ובשאר כפי הראוי לכל הכנס האיל ובער מרוח אותה אינו
 בבוזר עדי מעט מכאן ומעט מכאן שהיא פטור וכן כל
 הקושף מלילת מעט מעט ומכניס לביתו אפילו קטן כו כל שיה
 פטור מן הלקט וכן השכחה וכן הפאה הקוצר כל שדה קדים
 שהגמר ועדיין לא הביא שליט הרי זו פטור ואם הגיעה לשליט
 חזיבת וכן בפיר האילן אם נגמרו שליט נמרחן חייבין המקדי
 שדה והיא קמה ופדאה והיא קמה חזיבת בפאה קצרה הנזכר
 ואחר כך פדאה פטורה שבטעת חזק ופאה היתה קדש שאינו
 חייב בפאה נסדי שקצר שדה ואחר כך נתגלה הרי זו פטור
 מן הפאה וכן הלקט וכן השכחה אף על פי שאין השכחה אלא
 פטעת העימד אין שוכרין פרעלים גרים לקצור בפני שאין
 פקאין בלקט הפאה

הקציר את שדהו לא יקצור את כל השדה כולה אלא יניח מעט
 קמה לעני בכיף השדה שנלא תכלה פאת סדך בקוצרך אחר
 הקציר ואחד התולש חה שכניח הוא הנקרא פאה וכשם שכניח
 בשדה כך מניח באילנו כשאוסף את פירותיהן יניח מעט לעניים
 עבר וקצר את כל השדה או אסף כל פירות האילן לוקח מעט
 כמה שקצר או מבה שאסף ונחתנו לעניים שנתנית מצות עשה
 שנלעני ולגר העוזב אותם ואפי' שחן הקמה ולשוואפוד פת הרי זה
 נתן כמנו פאה לעניים אבד כל הקציר שקצר או נשדף קודם
 שיתן הפאה הרי זה לוקח שרדי עבר על מצות לא תעשה ואינו
 יכול לקיים עשה שבה שניתק לו וכן בלקט כשקוצר ומאלם
 לא ילקט השכלים הנפולת בשעת הקציר אלא יניחם לעניים שנ
 הלקט קצירך לא תלקט עבר וליקטן אפי' שחן ואפה נתן לעניים
 שנלעני ולגר העוזב אותם אכרו או נשדפו אחד שלקטן קודם
 שיתן לעניים לוקח וכן כפרט שנארט מן הענבים בשעת הבציל
 וכן בעוללות שנאו וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני
 ולגר העוזב אותם וכן המעמר ושכח אלוהה אחת בשדה
 הרי זה לא יקוצה שנאמר ושכחת עומר בשדה לא תשדף
 להחתו עבר וליקט אפי' שחן ואפוד הרי זה מתנו לעני שנלגר
 ליהם ולאכנה יהיה ע מצות עשה זה למדת שכולן מצות לא
 תעשה הניתק לטשה הן ואם לא קיים עשה שכחן לוקח כשם
 שהשכחה בעמדי כך היא בקמה אם שכח מקצת הקמה הלא קצרה
 הרי זו לעניים וכשם שהשכחה בחבואה וכיצא בה קד יש שכחה
 לאילמת כולו שנאמ' כי תחבל דרך לא תפאר אחרך והוא הדין
 לשאר האילנות שיש להם שכחה כדמים נמצאת למד שארבע
 מתנות לעניים בכרם הפרט והעוללות והפאה והשכחה ושליט
 מתנת בתבואה הלקט והשכחה והפאה ושתיים באילנות השכחה
 והפאה כל מהנות עניים אלו אין בהן נכח הנייה לבעלים
 אלא הענייה באין ונטלין אותן על כרחן של בעלים ואפילו עני
 שבישדאל מניאין אותן מידו כל גר הארוד כמתנת עניים
 אינו אלא גר צדק שהרי הוא אומ' כמעשר עני וכו' הרי חצר מח
 הודי כן ברית אף דגר בן ברית ואעפ"י כן אין מוניין ייני גיט
 ממתנות אלו אלא באין ככלל עני ישראל ונטלין אותן מפני
 דרכי שלום נאמר כמתנת עניים לעני ולגר העוזב אותם כל
 זמן שהעניים תובעין אותו פסקו העניים לבקש ולחזור עליהן
 הרי הנשאר מהן מותר לכל אדם שאין גופו קודש כתרומה ואינו
 חייב ליתן להם דמיהן שלא נאמר בהן נתן לעניים אלא תעזוב
 אותם ואינו מצוה לעיוב אותו לחיה ולעופו אלא לעניים והרי אין
 עניים מאכתי מתורין כל אדם בלקט משיכנסו המלקטים
 שניים וליקטו אחד מלקטים הראשונים ויצאו מאכתי מתורין כל
 אדם בפרי' ובנעוללות משהלם העניים בכרם וכו' הנשאר
 אחרי כן מותר לכל אדם מאכתי מתורין כל אדם בשכחה של
 זיתים בארץ ישראל אם שכח אותה בראש הית ודי זה מותר
 בה בראש ודיש כסליו שהיא וכן רביע שנייה בשנה אפילה אבל
 עיבדיתי ששכחן וחת האילן הרי זה מותר בהן כשיפסקו העני'
 מלחוד אחריהן כל זמן שיש לעני לישל שכחה והיא רבנות
 בארץ תחת האילנות נוטל ואעפ"י שכבר חזר כל אדם בשכחה
 שכראש האילן וכל זמן שיש לו לישל שכחה שכראש האילן
 נוטל ואעפ"י שעדיין אין לו שכחה תחתיו כמתנת עניים
 שבשדה שאין העניים מקפדין עליהן הרי הן של בעל השדה
 ואעפ"י שעדיין לא פסקו העניים מלחזור על כמתנותיהם כל מתנות
 העניים האלו אינן נחגות מן החזקה אלא בארץ ישראל כתרומת

במה יבצר ויהי זוכין בהן שלשה אשכולות שהן עושי רביע
הנקדיש כרמו עד שלא נודעו העוללות אין העוללות לעניים
ואם משנודעו העוללות העוללות לעניים והגבו שבו גזולם
הקדש הזכיר את הגפן אור שנודעו העוללות הרי זה זמר
נודעו וכשם שכורת האשכולות כך כורת העוללות גוי שמכר
מנו לישראל לביצור חייב בעוללות ישראל גוי שהיו שותפים
בכס וזקנו של ישראל חייב ושל גוי פטור בן לוי שנתנו לו
מעשר שבל ומצא בו עוללות נותני לעני ואם נקצרת עם
האשכול יש לו לעשת חריבת מעשר על מקום אחד מי שהיו
לחמש גפנים ובצרת לחץ ביתו אם לאכלן ענבים פטור מן
האשר וגן השכחה וכן רבועי חייב בעוללות ואם בצרן לעשת
ין חייב בכל אלא אם כן שיד מקצתן

פרק חמישי

העומר ששכחו פועליה לא יבא בעל הבית שכחו בעל השדה
לא שכחו פועלים שכחו אלו ואלו והיו עם אחרים עובדי
ואי אתם בעת ששכחו אינה שכחה עד שישכחו כל אדם
ואפילו עומר הטמן אם נשכח הרי זה שכחה בעל השדה
בעיר ואמר שהפועלים שכחו עומר שבמקום פלוני שכחו
הרי זה שכחה ואם היה בשדה ואמר כן ושכחו אינו שכחה
שהטמן מעיקרו בשדה היא השכחה אבל בעיר אפילו זכור
ולמסוף שכח הרי זה שכחה ששכחת עומר בשדה לא בעיר
עמד העינים בפניו או פחד בקש וזוהו זכור את הקש או שהחזיר
בו להלום לעיר וריבחו בשדה ושכחו אינה שכחה אבל אם
נשל ממקום למקום אע"פ שהניח כמין לנפה או לנדיש או לכבד
או לזלם ושכח הרי זה שכחה נשל עומר להלום לעיר והניחו על
גבי חביו ושכח את שניהן אם זכר העיזון קדם שיפגע בו אין
החזקן שכחה ואם לא החזקן שכחה עמו עמדת ברוח
וחקי לחץ שדה חביו ושכח טע עומר אינו שכחה כי נקצתו
בשדה אבל פרה עכרים בחוך שדה ושכח הרי זה שכחה
המשל עומר ראשו ושליש ושכח רביעי אם היה עם שטי
אין רביעי שכחה עד שישל החמישי ואם היו חמשה בלבד
ששחה כד לישראל החמישי הרי זה רביעי שכחה

שדה שיזכרה מעורבין ושכח אחד בהן אינה שכחה
עד שישל את כל סביבתו ולין והשום חבצלים וכיצא בהם
אע"פ שהן שבוני בארץ יש להן שכחה הקוצר בלילה ושכח
קמה או טעם בלילה ושכח עומר וכן המכא שטבח יש להן
שכחה ואם היה הכנמא או
הקצר בלילה מהמי לישראל את רגס או לו שכחה הכל האמר
הרי קצר על מנת מה שאני מוכר אני אמר יש לו שכחה שכל
המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל תבואה טקצרה עד
שלא נגמרה להאבילה לכה"מ וכן אם קצרה אגדות קטנות
לא עטאה עניים וכן השומים והבצלים שתלשן אגדות קטנות
לזכר לשוק ולא עטאה עכרי להעמיד מהן גזרן אין להם שכחה
הקצר שהתחיל לקצר ושכח לפניו ולאחריו של אודיו שכחה
והפנז אינו שכחה טנאמר לא תשכ לקצרו אינו שכחה עד
שיעבור ממנו ויבחנו לאודיו זה הגבל כל שהוא בכל תשוב
שכחה שאינו בכל תשוב אינו שכחה שנים שהתחילו לקצר
מאמצע השורה זה פני לצפון זה פניו לדוד ושכחו לפניהם
לאחריון שלפניהם שכחה מני שכל אחד בהן זה שלפניו
הוא לאחריו של רביעו והעומר ששכחו לא אחריון במקו שהתחיל
ממנו אינו שכחה מפני שהוא מעורב עם השדות שכן המדע

למערב והן זכיות עליו שאינו שכוח וכן השדות של עכרים
שניש אותן לגזרן והתחיל שני באמצע שדה ושכח עומר באמצע
בין אחריון אינו שכח מפני שירא באמצע השדה שכן המערב
למזרח שעדין לא התחיל בה והיא כוכתה עליה שאינו שכוח
הקוצר ואלם אלוזת אלוזת ופינה האלוזת והן הנקראי
עומרים במקום זה למקום אחר ומבוקם השני למקום השלישי
וממקום השלישי לגזרן ושכח העומר בשעה שפנה במקום למקום
אם פנה העמרים למקום שהוא גמר מלאכה ושכח הרי זה שכחה
ולכשיפנה במקום שהוא גמר מלאכה לגזרן אין לו שכחה ואם
פינה העמרים למקו שאינו גמר מלאכה ושכח אינו שכחה וכשיפנה
ממקום שהוא גמר מלאכה לגזרן יש לו שכחה אי זהו במקום
שהוא גמר מלאכה זה מקום שדעתו לקבץ כל העומרים עם ולהיש
אותן שם או להוליכן שם למקום גדיש שהוא הגזרן וכמו
שאינו גמר מלאכה הוא המקום שמקבצו העומרים כדי לעשות
מהן אלוזת גזרן למקום אחר שתי כוכות
המבדלות זו כזו שכחה ושלש אינן שכחה שני עומרים ובבדלים
זה כזה שכחה ושלשה אינן שכחה שני עובדי זתים וחובלי
הכובדלין זה כזה שכחה ושלשה אינם שכחה שני העצמי
פשתן שכחה ושלשה אינם שכחה שתי גפנות וכן בשאר
האילנות שנים המבדלין זה כזה שכחה ושלשה אינן שכחה שנא'
לעני ולגר תקוכם אתם אפילו היו שנים אחד לעני ואחד לגר
היו כל העמרים של קב קב ואחד של ארבעת קבין ושכחו
ודי זה שכחה יתר על הארבעה אינו שכחה וכן אם היו של
שני שני קבין ואחד יתר על טמנת קבין אינו שכחה העומר
שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה שנא ושכחת עומר בשדה ולא
גדיש אף על פי שכל העמרים סאתים שכח שני עמרים אע"פ שיש
ביניהן סאתים הרי אלו שכחה וכן יראה לי שיהן שכחה אפילו
היה בשניהן יתר מסאתים קמה שיש בה סאתים ושכחה
אינה שכחה אין בה סאתים רואי את השינוי זה הודקו כאלו הן
בריאות וארוכות ואת השחופות כאלו הן בלאות ואם היה ראיות
להיות קמה אחת אנדין זה לעשות כאתם וכמה אינה שכחה
שכח סאה תבואה עקורה וסאה שאינה עקרה אינו כשטרפי
ושניהם שכחה וכן בשכח ובבצלים ובפירות האלו אם שכח
מקצתן בקרקע ומקצתן תלוש ובשניהן סאה אינן כשטרפי אלא
שניהם שכחה השוכח עומר בעד הקמה שאינו שכחה אינה שכח ה
שנא כי תקצור ושכחת עומר שסביבותיו קציר שכחה אבל עומר
שסביבותיו קמה אינה שכחה וכן אם שכח קמה בעד קמה שאינו
שכחה אפי' היתה זו שאינה שכחה קלה אחד ודרי זה מצלת את
השכחה ויהיה כותר לקחתה אבל אם שכח עומר או קמה בעד
עומר שאינו שכחה אפילו היה בו סאתים אינו מציל אורם ודרי
השכחה לעניים אין קבת חביו מצלת על עומר שול ואין קבת
שעורים מצלת על עומר חטים עד שתהיה הקמה בבין העומר
השכחה אילן בין האילנות אפי' היה בו כמה סאין פרה או ששכח
שני אילנות הרי הן שכחה שלשה אינו שכחה בד"א באילן שאינו
ידוע ומפורסם בבקל כמן שהיה עומר בעד הגת או בעד הפרע או
במעטן כגון שהיה עושה זתים הרבה או בשכח כגון שהיה לו עם
ידוע כגון זית הנטע בין הזתים שהוא גוטף שכן הדב או הטפכני
או הבשני אבל אם היה בו אחד מג' זכרים אלו אינו שכחה שנא'
ושכחת עומר בשדה עומר שאתה שוכח לעולם ואין אתה יודע
בו אלא אם תשוב והראהו יצא ז' שאתה זכרו לאחד זמן אע"פ
שלא תפגע בו מפני שהוא ידוע ומפורסם היה מסוים
בדעתו הרי זה כמפורסם וידוע היה עומר בעד הדקל הדקל
בסריכו היו שניהן זית נטופה זה מסוים את זה היתה כל
שדהו זית נטופה ושכח אות כהן או שהיכ יש לו שכחה כף ג

האחין שולקו נותני שתי פיאות חזרו ונשתתפו בנותן פיאא אחת השתתפו שקצרו חצי השדה ואחר כך חלקו זה שלקח הקציר אינו כפריש כלום זה שלקח הקמה מפריש על החצי שלקח בלבד חזרו ונשתתפו וקצרו החצי האחד בשותפות כל אחד מהן מפריש מחלקו שבקמה על חלק חברו שבקמה אבל לא על חצי שנקצר שדה שהגיע חציה על שלישי וחציה לא הגיע וחתול קצרו בחצי שהגיע חצי ואחר כך הביא מלה שלישי ואחר כך נכר החצי הראשון שהגיע בתחלה כפריש מן הראשון על האמצעיים ומן האמצעיים על הראשון ועל האחרון אבל לא מן הראשון על האחרון המוכר מקומות מקומות משדה לאנשים הרבה אם נכר כל השדה כל אחד ואחד נותן פיאא אחת מחלקו שלקח ואם תחיל בעל השדה לקצור וכבר מקצת ושייר מקצת בעל השדה נותן פיאא הראיה לכל שבין שהתחיל לקצור נתחייב בכל ואם נכר תחלה כפריש חלקו על מה שלקח ובעל השדה על מה ששייר שדה אילן אין בפסיק בה אלא גדר גבוה המבדיל בין האילנות אבל אם היה הגדר מבדיל מלבטה והכרזי והפארות מעורבין מלמעלה ונתעין בגדר על גבו דדי זה כשדה אחת ונותן פיאא אחת לכל שנים שלקחו אילן אחד נותנים מכני פיאא אחת לקח זה צפונה מה דרומה זה נותן פיאא לעצמו זה נותן פיאא לעצמו החורבין כל שאדם יזכר בעד זה החורבן וחברו עומד בעד חרוב אחד וראין זה את זה הרי הן כשדה אחת ופיאא אחת לכל הן שני הצדדין הראין את האמצעיים ואין הצדדין ראין זה את זה כפריש מצד אחד מן הראשונים על האמצעיים ומן האמצעיים על הראשונים אבל לא יפריש כצד זה על הצד האחר הנתים כל שיש כרוח אחר כי וחת העיד כגון נתים שיש כמערכ העיד כולן אי כבוד הרי הן כשדה אחת ופיאא אחת לכל הנתים את כקצת כרמו פכאן וככאן כדי להקל מעל הגפן עד שימצאו שאר האטכולות הנה ויכפר הוא ונקרא מידל וכבר בארנו שהבאר כרוח אחת אינו מידל ולפיכך נותן מן הנשאר פיאא הראיה לכל ואף על פי שבעד לשוק אבל אם הידל לכבוד כשוק אינו נותן פיאא לזה שוהיל הידל להביא ביתו נותן מן הנשאר שהניח לדרך פיאא אחת הראיה לכל :

פרק רביעי

אי זהו לקט זה הנופל בתוך המגל בשעת קצירה או הנופל כחך ידו כשכבבץ השבלים הקצור והוא שיהיה הנופל שיכולת אחת או שהים אבל אם נפל שלש כאחד הרי שלשתן לבעל השדה והנופל באחד המגל או מאחד היד אפי' שכולת אחת אינה לקט היה קציר ביד בלא מגל הנופל מתוך ידו אינו לקט אבל התולש דברים והתולשים אותם הנופל בתחת ידו לקט היה קציר או תולש דבר שדרכו להתולש ואחר שקצר מלא וזרעו תולש מלא קובצו הכהו קרין ונופל מידו על האבן הרי זה של בעל הבית היה קציר ונשארה שכולת אחת שלא נקצרה ונקצר כל שסביבותיה אם היה ראשה מגיע לקמה שביעידה ויכולה להקצי עכ הקציר הרי זה של בעל השדה ואם לא הרי זה של עניים היו שהי שכולת זו בעד זו הפנימית יכול להקציר עם קמה והחיצונה יכולה להקציר עם הפנימית ואינה יכולה להקציר עם הקמה הפנימית ניצלת וכיצולת את החיצונה שדרי היא כנופלת מתוך המגל ואעפי' שעדין לא נקצרה והשבלים שבקש חרי הן של בעל השדה רחוק שפזר את העוכרים ונתערב קציר של בעל השדה עם חלקט אומדין את השדה כמה לקט היא ראיה לעשות

ונותן לעניים כפני שזה אונס וכמה הוא שיעור זה ארבעת קבין תכואה לכל בית כור לקט שנפל לארץ חלץ לקטו עניים ונא בעל השדה והגדיר את הקציר שלל על הארץ כיצד הוא עושה כפנה הגדיר שלל כולו לכקיס אחד וכל השבלים הנתעמ בארץ כולן לעניים מפני שאין אנו יודעין אי זו היא מהם שהתה לקט וספק מתנות עניים לעניים שנאמתעוב הנח לפניהן כשולן ולכה אין אומדין אותה וליתן לעניים בה שראיה לעשות לקט מפני שעבר והגדיר על חלקט קנסוהו ואפילו היה שנג ואפי' היה חלקט שעורים והגדיר עליו חטים ואפילו קרא לעניים ולא בא ואפילו הגדיר שהוה אחרים שלא מדעתו כל הנגועות בארץ ודי הן לעניים הצריך לרביץ את שדהו קודם שילקטו העניים לקט שבו אם היו קו נרבה על הפסד חלקט מותר לרביץ ואם הפסד חלקט מרובה על הפסד אסור לרביץ ואם קבץ את כל חלקט החצונו על הגדר עד שיבא העני ויטלנו הרי זה כדת חסידות ורעים הנמצאים בחורי הנבלים אם היו החורים בתוך חקמה הרי הוא של בעל השדה שאין לעניים מתנה בתוך חקמה ואם היו במקם שנקצר הרי זה של עניים שכא מן חלקט גררוהו ואעפי' שנמצא שחד אין אומדין הרי זה משנה שעברה שספק חלקט לקט שכולת של לקט שנתערבה בגדיר ודי זה כפריש שתי שכולת ואמר על אחת מהן אם חלקט היא זו הרי היא לעניים ואם אינה לקט הרי זה מעשרו שהיא חייבת בדין שיכולת לקבועים בשיכולת שנייה ויחד וכתבה כן על שיכולת שנייה ונותן אחת מהם לעני והאחרת תהיה מעשר לא ישכר אדם את הפועל על מנת שילקט בנו אחריו אבל האריסין והחכוד קיבולו לחבדו לקצור חלקט בנו אחריו ויש לפועל להביא אסתו וכניו לחלקט אחריו ואפי' שכרו ליטול חצי הקציר או שלישי או רביעי בשכרו כי שאינו כניח את העניים לחלקט או שהוא כניח אחד ונתע אחד או שסייע את אחד מהן על חברו הרי זה גזול את העניים ואסור לאדם להדיבין ארי וכיצא בו בתוך שדהו כי שראו העניים רבוהו היו שם עניים שאין ראין לטול לקט אם יכול בעל הבית למחות בידן ממוחה ואם לא מניחן כפני דמי שלום הכפקד את חלקט עם נפילת רובו אינו הפקר מאחר שנשטר רובו אין לו כורשות אי זה פרט זה נגרר אחד או שני נגררים הנפרטי מן האשכול בשעת הביעידה נפל עלשה נגררים בבת אחת אינו פרט היה בוצר וכתת את האשכול והסבך בעליו ונפל לארץ ונפרט אינו פרט היה בוצר ומטליך לארץ בשכפנה האשכולות אפילו חצי אשכול הנמצא שם הרי הפרט והבגיה את הכללה תחת הגפן בשע' שהוא בוצר הרי זה גזול את העניים אי זו היא עוללת זה אשכול הקטן שאינו מעונה כשיכולת שאין לו כתף ואין ענביו נושפות זו על זו אלא מפרדות יש לה כתף ואין לה נטף יש לה נטף או כתף הרי היא של בעל הכרם ואם ספק לעניים אי זו היא כתף פסיגין הכתובות בשדה זו על גב זו נטף ענבים הכתובות בשדה וחדה וחדה וחדה שיהו כל הענבים שבעוללות נתעין בפס ידו ולמה נקרא שבו עולל מפני שהוא לשאר האשכולות כעולל לאיש ואין בעל הבית חייב לבצור העוללות תחתן לעניים אלא הן בוגדין אותן לעצמן ונרר יחדי הרי היא עוללת זמורה שהיה בה אשכול ובארסכה של זמורה עוללת אם נקצרת עם האשכול הרי של בעל הכרם ואם לא הרי הוא לעניים כרם שכולת עוללות הרי הוא לעניים שנ' וכרסך לא תעולל ופרט כרסך לא תלקט לעני ולגר תעזוב תום אפי' כולו עוללות ואין הפרט והעוללות נהגי' אלא בכרם בלבד אין העניים חזין ליקח פרט העוללות עד שתחיל בעל הכרם לבצור כרמו שנ' וכי תבצר כרמך לא תעולל

ולעולם לא ימנע אדם עצמו משלישית השקל בשנה וכל הנותן
פחת מזה לא קיים מצות ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן
צדקה לאחד עני שאין מכדין אותו ואמר רעב אני האכלני אין
בדקין אחריו שמא רמאי הוא אלא מפרנסין אותו מיד היה
עמו ואמר כסוני בדקין אחריו שמא רמאי הוא ואם היו
מכדין אותו מכסין אותו לפי כבודו מיד ואין בדקין אחריו
מפרנסין ומכסין עני גנים עם עני ישראל מפני דרכי שלום ועני
המזרח על הפרתים אין מקקין לו לכתנה מרובה אבל נתנין לו
מתנה מועטת ואמר להחזיר את העני ששאל ריקם ואפי' אתה
נתן לו נחמת אחת שנא' אל ישוב דך נפלים אין פתחין לעני
העובר ממקו למקום מכבד אורח הנמנר בפנידין כשיהיו החשים
ארבעה סאין בסלע וכבר בארנו כל המצות ואם לן נתנין
לו מצע ליטן עליה כסות ליתן תחת מראשותיו ושמן וקטנית ואם
שבת נתנין לו מן שלש סעודות ושמן וקטנית ודג וירק ואם היו
מכדין אותו נתנין לו לפי כבודו עני שאינו רוצה ליקח צדקה
מעדיין עליו ונתנין לו לשם מתנה או לשם הלואה ועשיר
המעדיב את עצמו ועינו צרה בממונו שלא יאכל ממנו ולא ישתה
אין משנידין בו מי שאינו רוצה ליתן צדקה או שיתן מעט במה
שראו לו בית דין כופין אותו ומכין אותו מכת מרוד' עד שיתן כה
שאמרו ליתן ויודין לכסוד בפניו ולקחין ממנו מה שראוי לו
ליתן וממשכבין על הצדקה ואפי' בערבי שבתות אדם שוע שהוא
נותן צדקה יותר מן הראוי לו או שביצור לעצמו ונותן לגבאי'
כדי שלא יתבייש אסור לתובעו חלבות ממנו צדקה וגבאי
שמכילמו ושואל ממנו עתיד להפרע ממנו שנאמר ופקדתי על כל
לחציץ אין פוסקין צדקה על יתומים ואפילו לפדיון שבויים
ואפי' שיש להן ממון הרבה ואם פסק הדין עליהן כדי לשום להן
שם מותר גבאי צדקה לוקחין מן דגשים ומן העבדים ומן
החינוקות דבר מעט אבל לא דבר מרובה שואקת המרוכה נגב
אנול משל אחרים וכמה הוא מעט שלהן הכל לפי עושר
הבעלים ועביותו עני שהוא קרובו קודם לכל אדם עני
ביתו קודמין לעני עירו עניי עירו קודמין לעני עיר אהרת
שנלאווד לעניין ולאבינוך בארצך מי שהלך בסחר ופסקו
עליו אנשי העיר שהלך שם צדקה ודי זה נותן לעני אתה העיר
ואם היו רבים ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשבאין מביאין אותה
עמון ומפרנסין בה עניי עירם ואם יש שם חבר עיר יתנה
לחבר עיר והוא מוזלקה כמו שידמה לו האומר תנו מאתם
דינו לבית הכנסת או תנו ספר תורה לבית הכנסת יתנו לבית
הכנסת שהוא רגיל בו ואם היה רגיל בשנים יתנו לשניהן
האומר תנו מאתם דינרין לעניים יתנו לעניי אתה העיר :

פרק שמיני

הצדקה הדי היא בכלל הצדקה לפיכך האומר הדי עלי סלע
לצדקה או הדי סלע זו צדקה חייב ליתנה לעניים מיד ואם
אחר חייב בכל האחד שהדי בידו ליתן מיד ועניים מצויין הן
אין שם עניים כפריש ומניח עד שימצא עניים ואם התנה שלא
יתן עד שלא ימצא עני אינו צריך להפריש וכן אם התנה
בשעה שגור בצדקה או בהתנדב אותה שיהיו הגבאין רשאים
לשמתה ולצדקה בזה ודי אלו כותרין המתנים בצדקה חייב
בשאר הנודים כיצד אמ' הדי סלע זו כוח הדי זו צדקה הכפרי' סלע
ואמר הדי זו צדקה חלקה סלע שנייה ואמר חו הדי שנייה צדקה
ואפי' שלא פירש הנוד צדקה ולא דע כמה נוד יתן עד

שיאמר לא לכך נכתבתי אורח האומר סלע זו צדקה או האומר
הדי עלי סלע לצדקה והפרישו אם רצה לעבדו כבוד נוד
ואם משהגיע ליד הגבאי אסור לשנותו ואם רצה לגבא' לצדקה
הכעות ולעשותן דינרין אין רשאים אלא אם אין שם עניי לחלק
מצטרפין לאחרים אבל לא לעצמן היו לעניים הנאה בעיקר
המעוה ביד הגבאי כדי לעשות לאחרי ליתן הדי אותו הגבאי כותר
ללות אותם הכעות של עניים ופדע שהצדקה אינה כהקדוש
שאסור ליהנות בו מי שהתנדב ממנה אור לבית הכנסת
אסור לשנותה ואם לדבר מצוה מותר לשנותה אפי' פ' שלא
כשתקע שם בעליה מעליה אלא אומר זו הכנדה או נר של פלני
ואם כשתקע שם הבעלים מעליה מותר לשנותה אפילו לדבר
הרשות בדי' בשהיה המתנדב ישראל אבל אם היה נוי אסור
לשנותה אפילו לדבר מצוה עד שישהקע שם בעליה מעליה שנא'
יאמר וצרי הקדשתי דבר לבית הכנסת של יחודי וכבר הוה לעצמן
גוי שהתנדב לכדק הבית אין מקבלין ממנו תחלה ואם לקחו ממנו
אין מחזירין לו ואם היה הדבר מסוים כגון קורה או אבן
מחזירין לו כדי שלא יהא להן דבר מסוים במקדש שנא' לא לכם
ולנו אבל לבית הכנסת מקבלין מן לכתולה והוא שיאמר
כדעת ישראל הפרשתי ואם לא אכר טעון גביה שמא לבו לשמים
ואין מקבלים מהם לחומת ירושלים ולא לאמת המים שבה שנא'
ולכם אין חלק הכרזן בירושלים אסור לישראל ליטול צדקה
מן הגוים כפרהסיא ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל ואינו
יכול ליטלה מן הגוים כצנעה ודי זה מותר וכדך או שר מן הגוים
ששלח ממון לישראל לצדקה אין מחזירין אותו לו כטום שלום
מלכות אלא נוטלין ממנו ויתן לעניי גוים כסוד כדי שלא
ישמע המלך פדיון שבויים ק דם לפרנסת עניים הלכסתן ואין
לך מצוה גזולה כפדיון שבויים שהשבוי הדי הוא בכלל הרעכים
והצמאים והעוזבים ועומד בסכנת נפשית והמעלים עינו מפרזנו
הדי זה עזבר על לא תאמין את לכבד ולא תקפרן את יודך ועל לא
תעמד על דם רעך ועל לא ידונו בפרך לעינך וכטל מצות
פתח הפתח את ידך לו ומצות ודי אחיך עכך ואהבת לרעך
כמוך והצל לקוחים למות והרבה דברים כאילו ואין לך מצוה
רבה כפדיון שבויים אנשי העיר שגבו מצות לבנין בית
הכנסת וכא' להן דבר מצוה מצויאין בו הכעות קנו אבנים
וקדרת לא יכתתם לדבר מצוה אלא לפדיון שבויים אף על פי
שהביאו את האבנים וגררום ואת הקירות ופסלום והתקינו הכל
לבנין מוכרין הכל לפדיון שבויים בלבד אבל אם בנו
יגברו ולא יגברו את בית הכנסת אלא יגבו לפדיון מן הציבור
אין פדיון את השבויים ביתר על דמיהן מפני תיקון העולם
שלא יהיו האיבים רדפין אחריהן לשבותם ואין כבריחה את
השבויים מפני תיקון העולם שלא יהיו האיבים מכבידין עליהן את
העול ומרכיבין כשבידתן מי שמכר עצמו ובניו לגוים או שלח
מהן ושבו אותן או אסרוהו בהלואתן פעם ראשונה ושנייה מצוה
לפדותן שלישיית אין פדיון אותן אבל פדיון את הבנים לאחד
מיתת אביהן ואם בקשהו להודונו פדיון אותו מידן אפילו אחד
במה פעמים עכד שנשבה הואל וטבל לשם עכוותו וקבל
עליו מצות פדיון אותו כישראל שנשבה ושבו שנשתבד אפי'
לכמה אתה כגון שהיה אוכל נבלה להבעים וכיוצא בו
אסור לפדותו האשה קדמת לאיש להאכיל ולכסות
להוציא כבית השבי מפני שהאיש דרכו להוד לא האשה
וכוונתה מרובה ואם היו שניהם כשביה ונתבעו שניהן לדבר
עבדה האיש קודם לפרות לפי שאין דרכו לכך כג' ד

כמה דברים אמורים שלא התחיל כאילן זה המפורסם אבל אם התחיל בו ושכח מקצתו הרי זה שכחה ואעפ"י שהוא מפורסם הוא שיהיה הנשאר בו פחות מסאתים אבל סאתים אינו שכחה אלא אם כן שכח כל האילן כמו שבראנו וזה העונד באמצע השדה לבדו ושליש שדה של זיתים מקיפין אותו משלש רוחותיו אעפ"י שאין בכל שדה מהן אלא שני זתי שכח את האמצעי אינו שכחה שו"ר המעשרות הסתירהו ולמה אברו זית בלבד מפני שיהיה חשוב בארץ ישראל באותו הזמן אי זה הוא שכחה בעדים כל שאינו יכול לפשט את ידו וליטלה וככרם משיעבוד מן הגפן ימין הנפנים השכח איתה כדלית ובדקל משידד הימנו ושאר כל האילנות משיפנה וילך לו בלא שלא התחיל בו אבל אם התחיל בו ושכח אינו שכחה עד שיבצע את כל סביביו המפקיר את כרמו והשכים בכקר הכה בו לעצמו וכצדק ודיב בפרט ובעלילת ובשכחה ובפאה שהרי שוך וכרובך אני קרא בו מפני שיהיה שלו ודדי הוא של אבל אם זכה מן הפקד בשדה של אחרים הרי זה פטור מן הכל ובין כך ובין כך פטור מן המעשרות כמו שכתבנו :

פרק

שש

מתנה אחרת ששית יש לעניים כדע הארץ והו' המעשר שנתני לעני' והוא הנקרא מעשר עני והוא כור תרומת ומעשרות אחד שקוצר ודע האר' או אסוף פרי העץ והגבול מלאכתו מפר' מבני אחד מן החמשים וזה הנקרא תרומה גדולה ונתנה לכהן ועל זה נאמר בתורה ראשית דגן תירוש ויצהרד ואחר כך מפרש מן השאר אחד מעשרה והוא הנקרא מעשר ראשון ונתנו ללוי ועל זה נאמר בתורה כי את מעשר בני ישראל וכו' ונאמר ולבני לוי הנה נתתי את כל מעשר בני ישראל ואחר כך מפרש מן השאר אחד מעשרה והוא הנקרא מעשר שני והוא לבעלי ואכלין אותו ביהושלם ועליו נאמר ואם נאל ונאל איש כבעשרו ועליו נאמר עמד תעשר ואבלה לפני ה' אלוך במקום אשר יבחר על הסדר הזה מפרשין בשנה ראשונה מן השבתה ובשנייה וכו' ביעה ובתמימות אבל בשלישית ובששית מן הטבוע אוד שמפרישים מעשר ראשון מפרש מן השאר מעשר אחד ונתנו לעני' והוא הנקרא מעשר עני ואין בשתי שנים אלא מעשר שני אלא מעשר עני ועליו נאמר מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה הזאת והנחת בשעריך וכו' הלוי ועליו נאמר כי תכלה לעשר שנת השמיטה כלה דבקד ואין בה לא תרומה ולא מעשרות כלל לא ראשון ולא שני ולא מעשר עני וכחוצה לארץ שאין בה שכמת קרקע מפרשין בארץ כערים ובעמון ובמאב מעשר ראשון ומעשר עני מפני שארצות אלו קרובות לארץ ישראל כדי שיהיו עניי ישראל נסמך עליה בשביעית והלכה למשה מסיני שיהיו מפרשי בארץ עמון ומאב מעשר עני בשביעית אבל בארץ שבער מפרשי בשביעית מעשר שני כבוד רוב השנים מעשר ראשון שלקח הלוי מפרש כמנו אחד מעשרה ונתנו לכהן והוא הנקרא תרומת מעשר ועליו נאמר ואל הלוי תרבו בעל השדה שעבוד עליו עניים וזיה לו שם מעשר עני נתן לכל עני שיעבוד עליו מן המעשר כדי שבעו שניאמר ואכלו בשעריך ושבעו כדי שבעו כנה אם מן החטים נתן לא יפחת כחצי קב ואם מן השעורים לא יפחת מקב ואם מן הכוסמין ומן התרומית לא יפחת מקב ואם מן הדבילה לא יפחת ממשקל חמשה ועשרים סלע ואם מן הדין לא יפחת מחצי לוג ואם מן השמן לא יפחת מרביעית ומן הזאה רובע וקב נתן לו דק מן כל משקל ליטרה והוא

משקל חמשה תלשים דינר מן החזק שלשה קבין מן האמה עשרה מן האפרסקין חמשה מן הדמנים שנים אהרוג אחד ואם נתן לו משאר הפירות לא יפחת מכדי שיכר' ויקח בדמיון כלין שתי סעודות וזיה לו דבר מעט והעניים מרחבין ואין בו כדי ליתן לכל אחד ואחד כשיעור נתן לפניהם ודן מחלקן ביניהן ומעשר עני המתחלק בגורן אין בו שכח הנאה לבעלים אלא העניים כאן ונוטלין על כרדו ואפ"י עני שביטל מוציאין אותו מיד אבל המתחלק בבית יש בו שכח הנאה לבעלים ונתנו לכל עני שירצה היה לו מעשר בגורן ורצה ליתנו לעני קרובו או מידעו יש לו להפרי' מחצה ליתנו לו והחצי מחלקו לכל עני שיעבוד כשיעור שאמרנו ב"דא שאינו נתן לעני אלא כדי שבעו בשדה אבל אם היה המעשר בבית מחלק לכל העניים אפ"י כזית שאינו מחצה ליתן כדי שבעו אלא בשדה שהרי אינו מוציא שם ליקח שניאמר בשעריך ושבעו באו איש ואשה לבית נותנין לאשה תולה ומשרין אותה ואחר כך נותנין לאיש אב ובנו איש וקרובו שני אחין שני שותפין שיהיה אחד מהן עני נתן לו האוד מעשר עני של שני עניים שקבלו שיהי באריות זה מפרש מעשר עני מחלק ונתנו לחיות וכן חבר מפרש מחלק ונתן לו המקבל שדה לקצור אוד בלקט שכחה ופאה ומעשר עני אימתי בזמן שקיבולו מבני ליקח ולק בכל השדה כגון שנתן לו שליש או רביע בשכח אבל אם אמר לו בעל השדה שליש מה שאתה קוצר בלבד הוא שלך או רביע מה שתקצור ודי זה אין לו כלום עד שיקצור ובשעת הקצור הוא עני לפיכך מותר בלקט שכחה ופאה ואמר כמעשר עני שאין מפרשין מעשר עני אלא אוד שקצור ודי זה בחלקו שקצור ובזכר את שדה קרקע ופדה והעני ודי זה מותר בלקט שכחה ופאה ומעשר עני שיהי החלק אסור בהן אע"פ שעדיין לא נתן דמים ואפילו לזה הדמים ולקחה הדי זה אסור במתנת עניים מעשר עני אין פדעין כמנו מלח ואין משלמין ממנו את התגמולין אבל משלמי' ממנו דבר שגמילות וחסדים וצריך להודיעו שהוא מעשר עני ואין פדעין בו שבמים ואין עושים בו ששביעית ואין מתבין ממנו דבר לצדקה ונתנן אותו לחבר עיד במטבח הבאה ואין מציאין אותו כהודין ליוצא לארץ שנתהנות בשעריך ונאמר ואכלו בשעריך ושבעו

שביעי

פרק

מצות עשה ליתן צדקה לעני' ישראל כפי שהיה דאוי לעני אם יחתה יד הנתן כשגת שגאב' פתח תפתח את ידך לו וכו' והחוקק בו נר והושב וד עמך ונאמר ודי אחד עמך וכל הרהא עני מבקש והעלים עיניו ממנו ולא נמן לו צדקה עבר בלא תעשה שנאמר לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחך האביון לפי מה שחמד העני אתה מצוה ליתן לו אם אין לו כסות נסמן אותו אם אין לו כלי בית קונין לו אם אין לו אשה משיאן אותו ואם היתה אשה משיאן אותה לאיש אפילו היה דרכו כל זה העני לרוב על חסות ועבוד רץ לפניו והעני ירד מנכסו קונין לו סם לרוב עליו ועבוד לו רץ לפניו שג' די מסמרו אסור יחסר לו וכמוהו אתה לחשלים וחסרונו ואין אתה מצוה לעשות יתום שבא להשיא אשה שדכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואוד כך משיאן לו אשה כא עני ושאל די כחסדו ואין יד המתן כשגת נתנן לו כפי השנה יד הכנה עד חסית נכסו מצוה מן המצוד ואחד מעשרה נכסו בימי פחות מבאן עין רעה :

בלעל כמו שנקרא עובד עבודה זרה בליעל ובעבודה זרה הוא
 אומר יצא אנשים בני בליעל ובמעלים עינו מן הצדקה הוא
 אומר השגר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל ונקרא רשע
 שגא ורחמי רשעים אכזרי ונקרא חטא שגא וקרא עליך אל
 הוזהבך חטא והקבה קרוב לשועת עניים שנ' שועת עניים
 אותה תשמע לפיכך צריך להזהר בעצקתם שהרי ברית כרותה
 להם שב' ויהי כי יצעק אלי ושמעתי כי חנן אני כל הנותן
 צדקה לעני בסבר פנים רעים ופגז כבושות בקרקע אפי' נתן לו
 אף וזכרים אבר זכותו והפסידה אלא נותן לו בסבר פנים יפות
 ובשמחה ומתאונן עמו על צרתו שנא' אם לא בכיתי לקשה ים
 ענמה נפשי לאביון ומדבר לו דברי תחנונים וניחומים שנא'
 לב אלמנה ארנין שאל העני ממך ואין בידיך כלום ליתן לו
 פיסוד בדברים ואמר לגעור בעני או להגבי קולו עליו בצעקה
 מגני שלבונשבר ונדכא והרי הוא אומר לב נשבר ונדכא אלוים
 לא תבזה ואמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים
 ואי למי שהבלים את העני או לו אלא יהיה לו כאב בין ברחמים
 בין בדברים שנאמר אב אני לאביונים הכופה אחרים ליתן צדקה
 ומעשה אותן שכבוד גדול משכר הנותן ועל גבאי צדקה וכיוצא
 בהם נאמר ומצדקי הדכים כסוככים שמנה מעלות יש
 בעזקה זו למעלה מזו מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זו
 והיוק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הולאה או עשה עמו
 שחפת או מציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא
 יצטרך לברוח לשאל ועל זה נאמר והחזקתו כן נר ותושב חדי
 עמך כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך פוחת מזה הנותן
 צדקה לעניים ולא ידע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח שהרי זו
 מצוה לשמה כגון לשבת חשיים שהיתה במקדש שהיו הצדקים
 נתתן בה בחשיי והעניים בני טובים מתפרנסין ממנה בחשיי
 וקרה לזה הנותן לתוך קופה של צדקה ולא יתן אדם לתוך
 קופה של צדקה אלא אם כן ידע שהממונה נאמן וחכם וידע
 להנות בשורה כחנניה בן תרדיון פחות מזה שידע הנותן למי
 נתן ולא ידע העני ממי לקח כגון גדולי החכמים שהיו הולכין
 בסוד ומשליכין המעות בפתח העניים וכזה ראוי לעשות ומעלה
 טובה היא אם אין הממונה בצדקה בודאין כשורה פחות מזה
 שידע העני ממי נפל ולא ידע הנותן כגון גדולי החכמים שהיו
 צודין המעות בסודיהן ומשילין לאחיהן ובאין העניים שלין
 מי שלא יזהר לזה בזה פחות מזה שיתן לו פחות מן
 הראוי בסבר פנים יפות פחות מזה שיתן לעני בידו קודם
 שישראל פחות מזה שיתן לו בעצב גדולי החכמים היו נותנין
 פזוזה לעני קודם כל תפלה ואחר כך מתפללין שנא' אני בצדק
 אזהר פניך ונותן מזהנות לבניו ולבנותיו הגדולים שאינו חייב
 במזהנותיהן כדי ללמד הזכרים טובה ולהנהיג הננות בדרך ישרה
 ולא יהיו מבוזות וכן הנותן מזהנות לאביו ולאמו הרי זה ככלל
 הצדקה וצדקה גדולה היא שהקריב קודם וכל המאכל
 משקה עניים ותומים על שולחנו הרי זה קודם אל הורעטו
 המתענג שנאמר או תקרא זה יענה צו חכמים שיהיו בני
 ביתו של אדם עניים ותומים במקום העכורים משב לו להשתמש
 באלו והיו בני אברהם יצחק ויעקב מנכסיו ולא יהנו בהם ודע
 עם שכל המרכה עכורים בכל יום ויום מוסרף חט ועון בעולם
 אם ידע עניים בני ביתו ככל ש' זה ושעה מוסרף זכות ומצות
 לתום ידחוק אדם עצמו והתגלגל בצעור ואל יצטרך לבריות ואל
 יצטרך עצמו על הציבור וכן צו חכמים ואמר עשה שבתך חלל
 ואל תצטרך לברית ואפילו היה חכם ומכובד והעני יעסוק
 באמנות ואפילו באמנות מנוהות ולא יצטרך לבריות כושב

הלכות תרומות

יש בכללן שכנה מצות	שתיים מצות עשה	ושש מצות
לא תעשה :	חיה הוא פרטן :	
א' להפריש תרומה גדולה :		
ב' להפריש תרומת מעשר :		
ג' שלא יקדים תרומות ומעשרות זה לזה	אלא יפריש	
ד' על הסדר :		
ה' שלא יאכל זר תרומה :		
ו' שלא יאכל אפילו תושב כהן או שכירו תרומה :		
ז' שלא יאכל עדל תרומה :		
ח' שלא יאכל כהן טמא תרומה :		
ט' שלא תאכל חלה תרומה	ולא מדם מן הקדשים	
י' וביאור מצות ילו בפרקים אלו :		

פרק ראשון

התרומות והמעשרות אינן נהנין מן התורה אלא בארץ ישראל
 בין בפני חביה בין שלא בפני הבית נביאי' התקינו שיהיו בהנות
 אפי' בארץ שנעד מפני שהיא סמוכה לארץ ישראל ויוב ישראל
 והלכין ושכין שם והחכמים הראשונים התקינו שיהיו בהנות
 אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב מפני שהם סביבות לארץ
 ישראל ארץ ישראל הא-ורה בכל כקרא היא בארצות
 שכובשן מלך ישראל או נביא מדעת חכמי ישראל וזהו הנקרא
 כבוש רבים אבל יחיד מישראל או משפחה או שופט שולבו
 וכבשו לעצמן מקום אפי' מן הארץ שגדלה לאברהם אינו נקרא
 ארץ ישראל כדי שיהנה בו כל המצות וכפני זה חלק יהושע ובה
 דינו כל ארץ ישראל לשבטים אף על פי שלא נכבשה כדי שלא
 יהיה כיבוש יחיד כשיעלה כל שכט ושכט ושבט חלקו הארצות
 שכבש חד חוץ לארץ כנען כגון ארם נהדים וארם צובה ואהלב
 וכיוצא בהן אף על פי שמלך ישראל הוא ועל פי בית דין הגדול
 הוא עושה אינו בארץ ישראל לכל דבר ולא כחיצה לארץ לכל
 דבר כגון כבל ומעדים אלא יצאו כבלל חוצה לארץ ולהיותן
 בארץ ישראל לא הגיעו ומפני מה ידחו מבעלת ארץ ישראל כפני
 שכבשן אותה קודם שיכבוש כל ארץ ישראל נשאר בטבעת
 עממים ואילו תפס כל ארץ כנען לגבולותיה ואחר כך כבש ארצות
 אחרות היה כבושו כולו בארץ ישראל לכל דבר והארצות
 שכבוש דוד הן הנקראין סודיא סודיא יש דברים שהיא כהן
 בארץ ישראל ויש דברים שהיא כהן כחוצה לארץ והקונה בה

יתום והתוכה שכאן להטיא אותך כשיאין האשה קודם לאיש
מפני שבוסת' של אשה ברובה ורא יפרתולה משקל טשה דינרלי
ורביע דינר של כסף שהודר ואם יש בכיס של צדקה נוחגין לח
לפי כבודה היו לפנינו עניים הרבה או שבויים הרבה ואין
בכיס כדי לפרנסם או כדי לכסות או כדי לפרות את כולן מקדימין
את הבון ללוי ולוי לישראל וישראל להלל וללל לשחוקי ושחוקי
לאסופי ואסופי לממזר וממזר לנתין ונתין לגר שהנתין גדול
עמנו בקדושה וגר קודם לעבד משחרר לפי שהיה בכלל
אחד בד"א בשוה שניהן שוק כחכמה אבל אם היה כהן
גדול עם הארץ וממזר תלמיד חכם ותלמיד חכם קודם וכל
הגדול בחכמה קודם את חברו ואם היה אהר מהן רבו או אביו
אף על פי שיש שם גדול מהן בחכמה דבו או אביו שה' תלמיד
חכם קודם לזה שהוא גדול מהן בחכמה :

פרק תשיעי

כל עיד שיש בה ישראל חייבין להעמיד מהם גבאי צדק אנשים
יהודים ונאמנים שיהיו מהרין על העם מערב שבת לערב שבת
לוקחין ככל אחד ואחד מה שהיא ראוי ליתן ודבר הקצוב עליו
וזן מחלקין המעות מערב שבת לערב שבת ונותנין לכל עני
ועני מונות המספיקין לשבעה ימים וזו היא הנקרא קופה
וזן בעמידין גבאין שלוקחין בכל יום ויום ככל הצד וצד פת
וטיני מאבל או פירות או מעות ממי שמתנדב לפי שעה ומחלקין
את הגבוי לערב בין העניים ונותנין לכל עני מבני פרנסת יומיו
הזה הנקרא תבואי מעולם לא ראינו ולא שמענו בקהל
בישראל שאין להן קופה של צדקה אבל תבואי יש במקומות
שנהגו בו ויש מקומות שלא נהגו בו והכנה הפשוט היום שיהיו
גבאי הקופה מחזיקין בכל זמן וכחלקין מערב שבת לערב שבת
בתעניות מחלקין מונות לעניים וכל תענית שאבל העם
ולנו ולא חלק צדקה לעניים ודי אלו כשופני דמים ועליותם
גיבר בקבדה צדק ליתן בה וענה כרצונם בד"א בשלא
נגנו דהן הפת והפירות כגון חברים וענבים אבל אם אהר
המעות או החטים איך כשופני דמים הקופה אינה נגבית
אלא בשמים שאין עושים שררה על הציבור במזון כפחול משנים
וכח ר להאבין דאחד המעות של קופה ואינה כחלקת אלא
כשליטה מפני שהיא כדוני כמונות שנותנין לכל אחד די מחסרו
לשבת והתבואי נגבה בשליטה שאינו דבר קצוב וכחלק בשליטה
התבואי נגבה בכל יום והקופה מערב שבת לערב שבת והתבואי
לעני עולם והקופה לעני אותה העיר בלבד רשאין בני העיר
לעשו קופה תבואי ותבואי קופה ולשנותן לכל מה שירצו מצרכי
ציבור ואף על פי שלא התנו כן בשעה שגבו ואם היה במדינה
חכם גדול טובל גבין על דעתו והוא חלק לעניי כפי מה שידא'
חזי זה רשאי לשנותן לכל מה שידא' לו מצרכי ציבור
גבאי צדקה אין רשאין לפרוש זה מזה בשוק אלא כדי שיהיה זה
פרש לשעור זה פרש להנות וגבין כצא הגבאי מעות בשוק
לא יתנם לתוך כיסו אלא לתוך ארנקי של צדקה וכשיגיע לביתו
יפילם ויהי הגבאי נוטה ברבידו כנה ופרעו בשוק לא יתנם
לתוך כיסו אלא לתוך ארנקי של צדקה וכשיגיע לביתו יפילם
חלא ימנה מעות הקופה שנים שנים אלא אחד בפני החמד שגא'
והיתם נקיים כה וכישראל גבאי צדקה שאין להם עניים
לחלק מצטרפין המעות דינרין לארזים אבל לא לעצמן ואין
מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה ולא באקדש עם הגבירין שגא'
אך לא יחשב אהם וכסף הגהן על ידם כי באכזבה הם עושים

מי שישב במדינה שלשים יום כופין אותו ליתן צדקה לקופה עם
בני המדינה ישוב שם שלשה חדשים כופין אותו ליתן התבואי
ישב שם ששה חדשים כופין אותו ליתן צדקה בכסות שמכסין בה
עניי העיר ישוב שם תשעה חדשים כופין אותו ליתן צדקה
לקבדה שקוברין בה את העניים ועושין להן כל צרכי קבורה
מי שיש לו מזון שתי סעודות אמר לו לישראל כן התבואי
היו לו מזון ארבעה עשר סעודות לא ישר לו כן הקופה וזו
לז מאתיסות אף על פי שאינו נושא ונותן בהם או שהיו לו
חמשים זה ונחש ונתן בהם הרי זה לא ישר לקט שכחה ופאה
ומעש' עניי היו לו מאתי' חכר דינר אפי' אלף נותנין לו כאחד הרי
זה מותר ליקח היו ביזת מעות ונהריהן עליו חכר או שהיו
מבושבים לכתובת אשתו הרי זה מותר ליקח עני שצריך ויש
לו חצר וכלי בית אפילו היו לו כל כסף וכלי זהב אין נחייבין
אותו למכור את ביתו ואת כלי השמישו אלא מותר ליקח ובעוה
ליתן לו בד"א בכלי אבילה ושחיה ומלבוש מצעות ומצוא
בהן אבל אם היו כלי כסף וכלי זהב כגון מגרדה או עליוכני'
בהן מוכרין ולקח פחות מהן בד"א קודם שיגיע לנכמתן
העם אבל אחר שגבה הצדקה מחייבים אותו למכור כליו ולקח
אחרים פחותין מהם ואחר כך ישר בעל הבית שהיה נוהג
מעיד לעיר ותמו לו המעות בדרך ואין לו עתה מה יאכל
הרי זה מותר ליקח לקט שכחה ופאה וכעשר עני וליהנות בן
הצדקה ולכשיגיע לביתו אינו חייב לשלם שרדי עני היה באותה
שעה הא למה זה חמה לעני שהעשיר שאינו חייב לשלם

מי שהיו לו בתים שחת וכתמים ואם מוכרן כימי הנטמים מוכרן
בזול ואם הניחן בימות החמה מוכרן בשוהין אין נחייבין אותו
למכור אלא מאבילין אותו מעשר עני עד חצי דמיהן ולא יחזק
עצמו וימכור שלא בזמן מכירה היו שאר האדם לוקחין
ביוקר וזהו אינו מצא שיקח מכנו אלא בזול מפני שהוא חזק
ושרוד אין מחייבין אותו למכור אלא אצל מעשר עני והחזק
עד שימכור בשעה חרעו הכל שאינו חזק למכור עני שגבו
לו כדי להשלים מחסרו ותהיה על מה שהוא צריך ודי המותר
שלו ומותר עניים לעניים ומותר שבויים לשבויים מותר שבוי
לאותו שבוי מותר בתים למתים מותר המה ליהודים עני
שנתן פדוטה לתבואי או פדוטה לקופה מקבלים מכנו ואם לא
נתן אין מחייבין אותו ליתן נתנו לו בגדים חדשים והחזיק להן
את השחקין מקבלין ממנו ואם לא נתן אין מחייבין אותו ליתן :

פרק עשירי

חייבין אנו להודו במצות צדקה יותר בכל מצות עשה שהצדקה
סימן לצדק ורע אברום אבינו שנאמר כי ידעתיו למען אטו
יצה לעשות צדקה ואין כסא ישראל מתבונן וחת האמת
עזבת אלא בצדקה שג' בצדקה תבונני ואין ישראל נגאלין
אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפודה ושביה בצדקה
לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רע ולא חזק נגלל
בשביל הצדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום כל החרס
מרחמין עליו שנאמר וסוף לך רחמים ורחיבך ורחיבך וכל מי
שהוא אכזרי ואינו מרחם יכחיש ליהם שאין האכזריות מצוה
אלא בגוים שנאמר אכזרי הוא וכל ישראל והגולה עליהם
כאודם הם שנאמר בנים אתם לה' אלדיכם ואם לא ירחם האם
על האם מי ירחם עליה ולמי עניי ישראל נושאין ענין
הלגים ששונאין אותן וחדפין אדריהן הא אין עיניהן תלויות
אלא לאחיהן כל המעליס עינו מן הצדקה ודי זה נקרא

באת מקעתן לפי לא חיבה אתן מן התורה וכן יראה לי שהוא
חזין במעשרות שאין חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם בתרומה

פרק שני

כל אכל אדם הנשאר שגידוליו מן הארץ חייב בתרומה ומצות
עשה להפריש ממנו ראשית לכהן שג' ראשית דגנך תחדש ויצהר'
תן לו מה דגן תחדש ויצהר מאכל בני אדם וגידוליו מן הארץ
יש לו בעלים שג' נתן אף כל כדצא בהן חייב בתרומה וכן
במעשרות הברשנין אף על פי שאינם מאכל אדם והואיל
ואוכלין אותן בשני רעבון חייבין בתרומה ומעשרות הסיאה
האוב והקנית שדען מתחלה לאדם חייבין במעשר וכן כל
כדצא בהן דען למאכל כהמה אע"פ שנמלך וחשב עליהן
לאדם כשהן מחוברין פשרין שמתעבה אינה בלם עלו
מאליהן כדצא אם היא חצר ומשמרת פירותיה ורי אלו חייבין
שסמן לאדם ואם אינה כשמרת פירותיה פארה דועוני
גמ' שאינן באבלים כגון דען לפת חרע צנון חרע בעלים וכדצא
בהן פטורין מן התרומה ומן המעשרות מפני שאינן אוכל לאדם
אבל הקטן חייב בתרומה ובמעשרות תמורת של תלוק ושל
חדל ושל מל הלכן ושל צלף והקפריסין של צלף פטורין מפני
שאינן פרי במה דברים אמודי בשדען לדען אבל דען לידק
הרי אלו חייבין וכן האבינות של צלף חייבין מפני שהן פרי

בוסר שדען לדען ידק פטור מן התרומה ומן המעשרות ודעה
לידק מפרי' תרומה ומעשרו מן הדיק ומן הדען וכן השבת שדען
לדען ידק פטור דעה לידק מתעשרות דען וירק ואינה מתעשרת
דען דעה לידים מפריש תרומה ומעשרות מן הדען ומן הדיק
ומן הדיק וכן השתלים והגרגר שדען לדען מתעשרין
דען וירק כדצא מתעשרין לדען לידק שאם לקט הדיק לאוכל
מפריש תרומה ומעשרות ואוד כך יאכל וכשייבש האסוף הודע
שלא מפריש מן הדען הדיקת אף על פי שהן מאכל אדם אינן
חייבין במעשרות אלא מדבריהן לפי שנאמר במעשר תבואת
דען תבואה וכדצא בה אבל הירקת אינן בכלל התבואה
וק יראה לי שהוא חזין בתרומה שהרי נאמר בה דגנך תחדשך
ועדך כל תרומה לאלו אבל תרומת הדיק מדבריהם במעשר

אין מפרישין תרומה ומעשרות מן הדיק כדצא לארץ
ואילו במקומה שאמרנו שבפרישין בהן מעשרות וכן ידק הבא
מתנה לארץ לארץ אף על פי שיש עפר בעקריהן הרי זה פטור
הוא גזר עליה התבואה והקטנית שדען לידק בשלה דעתו
אז כל אדם ודיק שלהן פטור והודע חייב בתרומה ומעשרות
הודען אף על פי שאינן אוכל אדם כשיקטור האיל הוב האדם
אוכלין אותן בתולתן הרי הן חייבין בתרומה ומעשר
פטורין מן התרומה ומן המעשרות ולקט והשכחה והפאה
המזרע והעוללות אפילו העמיד מהן סרי ואם עשה מהן גרן
בשדה הקבע למעשרות ומפריש מהן תרומה ומעשרות אבל
אם עשה הגרן בעיד פטורין שהרי קל יש להן שדכל ידעו שוק
לקט או שכחה או פאה הלקט והשכחה והפאה של ג' חייבין
בתרומה ומעשרות אלא אם כן הפקיד וכן התבואה והתנים שלא
הביא שלישי פטורין מן התרומה ומן המעשרות וכגון ידען כל
שדען ומצות כדדען שהביאה שלישי עבר ומפריש מתבואה
התנים שלא הביא שלישי אינה תרומה וכן הדפקר פטור מן
התרומה וכן המעשר ואפי' הפקיד הכל אבל הודען שדה הפקד
חייב בתרומה ומעשרות הפקיד קמה חכה בה ועבר והפריש
ממנה תרומה הרי זה תרומה אבל אם הפקיד שכלים חכה בהן
ועבר והפריש מהן תרומה אינה תרומה וכן כל המפריש מדבר

שאינו חייב תרומה אינה תרומה וכן במעשרות דברים שאין
דרך רוב בני אדם לזרען בגנות ובטדות אלא חזקתן מן הדפקר
פטורין מן התרומה ומן המעשרות כגון השוס כעל בני וכצל
של רבמה גרים והקלקי ועדשים המצריזת וכדצא בהן
נתערב דבר שחייב בתרומה בדבר שאינו חייב כגון זתי ניקוף
שנתערבו בזהו כסיק וענבי עוללות בענבי בעיר אם יש לו פד ת
אחרת מציא על החייב לפי חשבון ואם אין לו אלא אלו
מפריש תרומה ותרומת מעשרו על הכל וכאלו הכל חייב בתרומה
ומפריש מעשר ראשון ושני לפי חשבון דבר החייב התרומה
לכהן בין שהורה בין שפאה אפילו ניטמא הדגן או התחדש כולו
קודם שיפריש הרי זה חייב להפריש ממנו תרומה בשמאה
חליבה לכהן שנאמר ואני נתתי לך את משמרת תרומתי אות
שהורה ואות שמאה שהורה נאכלת לכהני' והשמאה יהנו
בשריפתה אם היה שמן מוליקין אותו אם היה דגן וכדצא בו
מסיקין בו את התגור וכן תרומת מעשר אם נטמאת או נשכא
המעשר מפרישין אותה בטומאה ונתנת לכהן ליהנות בשדפיפתה
וכל המפריש תרומה גזולה או תרומת מעשר מכוך קודם שיפריש
כדרך שמברכין על כל המצות כמו שבארנו בכרכות אין
מציאין תרומה מהארץ לחצה לארץ אף לו ט' יאה ואין מביאין
תרומה מדצ' לארץ לארץ ואם הביא לא תאכל מפני שדיא טמא'
בארץ העמים ולא תשרף שלא יאכז ראית תרומה שלא נטמאת
בשרפת ולא תחוד לחצה לארץ שפא יאמרו מוציאין תרומה
לחצה לארץ אלא מניחין אותה עד שתטמא שפאה ידעה לכל
או עד שיבא ערב הפסח אם היתה חמץ ותשרף :

פרק שלישי

תרומה גזולה אין לה שיעור מן התורה שנאמר ראשית דגנך כל
שהוא אפילו חיטה אחת פטורת הכרי ולכתחלה לא יפריש אלא
כשיעור שנתנו חכמים וכזמן הזה שהיא נזכרת לשריפה
מפני הטומאה יש לו להפריש כל שדא לכתחלה וכמה הוא
שיעורה שנתנו חכמים עין יפה אחד מארבעים והבינונת אחד
מחמשים עין רעה אחד מששים ולא יפחות מאחד מששים כל
תרומה שאין הכוונה מקפידין עליה כגון תרומת החזקין והקליסין
נשלות לכתחלה אחד מששים ואילו נמל' אחד מששים מרובות
גידולי תרומה ועדו תרומה תרומה שמאה שהיתה הטמאה
באונס או בשגגה ותרומת הקדש ותרומת חצה לארץ ותרומת
הקצף והקלישין והחזקין והגמדות והתורמוסין שיעודי' ארומות
וכדצא בוף ופירות עציץ שאינן נקוב וכן האפטרופן כשתדכין
פירות ירומים תרומין אחד מששים אף תרומין תרומה לא
במדה ולא במשקל ולא במגן לפי שלא נאמר בה שיעור אלא
אמר ומפריש בדעתו כמו אחד מששים אבל תרומה היא את תרומה
ואת השקל האת הבמי ולא יתום בכל ובקפה שמתן ידעה
אבל תרומה הוא בהן חזין או שלישין ולא יתום בטמאה שדעיה
מזה המרכה בתרומה האיל ושיד מקצת חלין הרי זה תרומה
אבל אם אמר כל הפירות האלו תרומה לא אכר כלם
המתכוון לתרומה אחד מעשרה ועליוה בידו אחד מששים תרומתו
תרומה נתמון לתרומה אחד מששים ועליוה בידו אחד מששים
אינה תרומה המפריש תרומה ועליוה בידו אחד מעשרים
תרומתו תרומה תרומה ועליוה בידו אחד מששים חדר והוסוף
לשם תרומה אותה התוספת חייבת במעשרות ומפריש כרמה הכהן
בעשור ואוד כך יאכלנה תרומה ועליוה בידו אחד מששים
ואחד דרי זה תרומה ויחוד ויתום פגס שניה כדי להשלי' השיעור
שכדען והתוספת האת יש לו להפרישה במדה או במשקל או

קרקע כקנה בארץ ישראל לענין תרומה ומעשרות ושביעית
והכל כסודיא מדברי סופרים כל שהחזיק עולי מצרים
ותקדש קדושה ראשונה כיון שגלו בטלה קדושתן שקדושה
ראשונה לפי שהיתה מפני הביבוס בלבד קדושה
לשעתה ולא קידושה לעתיד לבא כיון שערו בני הגולה והחזיקו
במקצת הארץ וקדושה קדושה שנייה העומדת לעולם לשעתה
ולעתיד לבא והביחו אותם המקומות שהחזיקו בהם עולי מצרים
ולא החזיקו בהם עולי בבל כשהיו ולא פשרום מן התרומה
והמעשרות כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית ודיבנו הקדוש
התיד בית שאן נאאתם המקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל והו'
במטה על אשקלון ופטר מן המעשרות נמצא כל העולם
לענין מצות התלומות בארץ נחלקת לשלשה מחלקו ארץ ישראל
וסודיא וחצה לארץ וארץ ישראל נחלקת לשנים כל שהחזיקו
עולי בבל חלק אחד וכל שהחזיקו עולי מצרים בלבד חלק שני
וחצה לארץ נחלקת לשנים ארץ מצרים ושנער ועמק ומאב
המצות נחגגות בהן מדברי סופרים ונביאים ושאר הארצות אין
תרומות ומעשרות נחגגות בהן אי זו היא ארץ שהחזיקו בה עולי
מצרים מרקם שהיא במזרח ארץ ישראל עד הים הגדול מאשקלון
שהיא לחזים ארץ ישראל עד עכו שהיא בצפון היה מהלך לעכו
לכזיב כל הארץ שעל ימינו שהוא מזרח הדרך והי היא בחזקת
חצה לארץ ושמה משום ארץ העמים ופטר מן המעשר ומשום
השביעית עד שיודע יך שאתו המקום מארץ ישראל וכל
הארץ שעל שמאלו שהוא מערב הדרך והי היא בחזקת ארץ
ישראל ושהיה משום ארץ העמים וחיבת במעשר ובשביעית
עד שנודע וך שאתו כק חצה לארץ וכל ששופע ויחד כסודיא
אמנון ולפני ארץ ישראל כסודיא אמנון ולחוף חצה לארץ והנסין
שבים רחוק אותן כאלו חוט מחוץ עליה מטדי אמנון ועד נחל
מצרים מן החוט ולפני ארץ ישראל מן החוט ולחוף חצה לארץ
וזו היא צורתה מהיכן החזיקו עולי בבל ככזיב ולפני כנגד המזרח
וככזיב ולחוף עד אמנה והיא אמנון ועד הגדר והיא נחל מצרים
לא החזיקו בה וכזיב עצמה לא החזיקו בה אי זו היא סודיא מארץ
ישראל הלמטה כנגד ארם נודים וארם צובה כל יד פרת עד
בבל כגון דמסק האחלק ודרך ומנבכ ומינצא בהן עד שנער חצה
הרי היא כסודיא אבל עכו וחצה לארץ כאשקלון והם החזיקו
ארץ ישראל גוי שקנה קרקע בארץ ישראל לא הפקיעה מן
הכיצת אלא הרי היא בקדושתה לפיכך אם חזר ישראל ולקח
מבנו איתו כביבש יחיד אלא מפריש תרומות ומעשרות ומביא
בכורים והבל מן התורה כאלו לא נכברה לגוי מעולם ויש קנין
לגוי בסודיא להפקיע מן המעשרות ומן השביעית פשוטיתבאר
פירות הגוי שגדלו בקרקע שקנה בארץ ישראל אם נגברה
בלאבתן ביד הגוי ומרחן הגוי פטורין מכלום שנא דנגד ולא תן
גוי ואם לקחן ישראל אחר שנתלשו קדושתם מלאבתן ונברן
ישראל חייבין בכל מן התורה ומפריש תרומה גדולה ונתנה
לכהן והגרום מעשר ומזכרה לכהן ומעשר ראשון היא של פפני
שהוא אחד ולוי במעשר ולכהן בתרומת מעשר אני באתי כבח
איש שאין אתם יכולין ליטול מבנו כלום ומפני כה אכרו לא
הן תרומת מעשר לכהן בתרומה גדולה לפי שנאמר בתרומת
מעשר כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר שכל שאותו
לקח מישראל אתה מפריש ממנו תרומת מעשר ונתנה לכהן
אבל טבל שאתה לקח מן הגוי אין אתה נותן לכהן תרומת
מעשר שהפריש ממנו אלא מזכרה לכהן ולקח דמיה מבר
הגוי הפירות שלו לישראל בשחן כהן ברין בקרקע אם עד שלא
באו לעונת המעשר ונגברו ביד ישראל חייבין בכל ונותן והתרומות
ומעשרות לבעלים ואם מכרן אחר שבאו לעונת המעשרות

מפריש תרומת מעשר ומעשר ונותן מהם לבעלים לפי חזקת
כיצד לקח תבואה ודעה מן הגוי אחר שהביאה שלישי ונגבר ביד
ישראל מפריש תרומות ומעשרות כמו שבארנו ונותן עמי
שלישי המעשר ושני שלישי תרומת מעשר לכהן ומכר לו השלישי
ישראל שמכר פירותיו לגוי קודם שיבאו לעונת המעשרות תכרן
הגוי פטורין מן התרומה ומן המעשרות ואם אחר שבאו לעונת
המעשרות אעפ שגברן הגוי חייב בכל מדבריהן וכן הגוי
שגבר פירות ישראל האיל ודיגון ביד גוי אינן חייבין בתרומה
ומעשרות אלא מדבריהן ככד גוי לישראל פירות מחברין
אחר שבאו לעונת המעשרות ומרחן הגוי ברשת ישראל אינן
חייבין בתרומה ומעשרות האיל ובאו לעונת המעשרות ברשת גוי
ומרחן הגוי אעפ שהן ברשת ישראל הקונה שדה בסודיא
חייב בתרומות ומעשרות מדבריהן כמו שיהחייב מן התורה
הקונה בירושלם כמו שבארנו אבל הקונה פירות מן הגוי
בסודיא בין תלשין בין מחברים אפילו קודם שבאו לעונת
המעשרות אף על פי שמרחן ישראל והאיל ואינו מקרקע של
פטור קנה קרקע מן הגוי פטורין ואם עדיין לא הגיעו
לעונת המעשרות והאיל וקנה אתם עם הקרקע חייב לעשר
ישראל שהיה ארס לגוי בסודיא פירותיו פטורין מן המעשרות
לפי שאין לו כנוף הקרקע כלום ויש לגוי קנין בסודיא להפקיע
מן המעשרות כמו שבארנו וכן החומר המקבל והסוטר שדה
מן הגוי בסודיא פטור מן התרומות ומן המעשרות ישראל
שלקח בסודיא שדה מן הגוי עד שלא הביאה שלישי חזר ומכרה
לגוי מאחר שהביאה שלישי אם חזר ישראל ולקחה פעם שנייה
הרי זה חייב בתרומות ומעשרות שהרי נתחייבה ביד ישראל
ישראל שהיה לו קרקע בסודיא והודיד לה ארס ושלה לו הארס
פירות והי אלו פטורין שאני אומר מן השוק לקחן והוא שהיה
אתה חזין מצוי בשוק שחפתה הגוי וחיבת בתרומות ומעשרות
כיצד ישראל גוי שלקח שדה בשחפתת אפי חלק שדה בקמתו
שאין צריך לומר אם חלק נדיש הרי טבל וחלקי מעורבין בכל
קלח וקלח של גוי אף על פי שכרחן הגוי חזובם מדבריהם כמו
שבארנו במה דברים אמרים בארץ ישראל שהמעשרות של הרה
ובשל תורה אין בריחה אבל אם לקח שדה בסודיא והאיל
ומעשרות שם מדבריהן אפילו חלקו הגויש חלקו של גוי פטור
מכלום פירות ארץ ישראל שיצאו חצה לארץ פטורין וחלח
ומן התרומות ומן המעשרות שנאמר אשר אני מביא אתכם
שמה שמה אתם חייבים בחצה לארץ פטורין ואם יצאו לסודיא
חייבין מדבריהן וכן פירות חצה לארץ שנכנסו לארץ חייבין
בהלה שנאמר שמה שמה אתם חייבין בין בפירות הארץ בין
בפרו חצה לארץ ואם נקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו
לארץ חייבין במעשרות מדבריהן עפר חצה לארץ שבא
בספינה לארץ בזמן שהספינה נושטת לארץ הרי הצוכה בו חייב
בתרומה ומעשרות ושביעית כצומח בארץ ישראל עצמה אילו
שנוטה בארץ ועומד בחצה לארץ או עומד בארץ ונוטה לחצה
לארץ הכל הולך אחר העיקר הו כקצת שרשי בארץ ומקטן
חצה לארץ אפילו היה עומד סלע כבדיל ביניהן הרי טבל וחלקי
מעורבין זה בזה יצוין נקוב שהיה בו דע שלא השריש והח
עיקרו בארץ ונפו חצה לארץ הולכים אחר הגוף התרומה
בזמן הזה ואפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא
אינה מן התורה אלא מדבריהן שאין לך תרומה של תורה אלא
בארץ ישראל בלבד ובזמן שכל ישראל שם שנאמר הכאו בית
מלכם כשהיו בירושלם ראשונה וכמו שהן עתה לחזק בירושלם
שלישת לא כשהיו בירושלם שנייה שהיתה בימי עזרא שחזת

ואם אינו יודע דעתו מפריש לו כינונית אחד מחמשים נתכוון
לכינונית ועלתה כבוד אחד כארבעים או אחד כששים תרומתו
תחמה ואם נתכוון להוסיף על הכינונית ותרם אפי' אחד מתשעי'
ותשעה אין תרומתו תרומה פירות השורפין חייבות בתרומה
ובעשרת שני מעשרותיכם אפי' של שנים והשוחפין אינן צריכין
לשול רשות זה מזה אלא כל דתורם מהן תרומתו תרומה
תרם אחד מהן ובא השני תרם תרומה שנייה שדרי לא ידע
שחברו תרם אב היו מבחין זה על זה תרומת השני אינה תרומה
ואם לא היו מבחין ותרם וראשון כשיעוד אין תרומת השני תרומ'
לא תרם וראשון כשיעוד תרומת שניו תרומה האומ' לשהפ' או
לכן ביתו או לעבדו או לשפחהו לתרו' והלכו לתרו' וביטל שליחותו
קדם שיתרוממו לא שיהיה השליח תרומתו תרומה ואם שינה
בזמן שאמר לו תרם מן הצפון ותרם מן הדרום הואיל וביטל
שליחותו מקודם אינה תרומה ארס שהרם ובא בעל הבית
ועבד אם עד שלא תרם עיכב אין תרומתו תרומה ובשתרם עכב
תרומתו תרומה והאפטרופין תורמין מנכסי יתומים והגב' והגולן
והאם תורמין תרומה ואם היו בעלים רודפין אחריהן אין
תורמין תרומה הבן והשכיר והעבד והאשה תורמין על כה שהן
אוכלין אבל לא יתרמו על הכל שאין אדם תורם דבר שאינו שלו
הבן כשאכל עם אביו והאשה בעיסתה תורמין בפני שהן ברשות
הפעלים אין להן רשות לתרם שלא מדעת בעל הבית ודן מן
הזוכין בנת שאם ירצו לשמא את הדין הרי הן מטמאי' כיד ולפי
שמסר להן והאמינו על כן הדין הן כשלהן ואם תרכו תרומתן
תחמה פעל שאמר לו בעל הבית כנס לי ערמי ותרו' ותרם
ואז כן כנס תרומתו תרומה וזכרי שהפריש תרומה בשלו
דין תורה שאין תרומ' לפי שאין חייבין מדבריהן גזרו שתהיה
תרומת תרומה כשם בעלי' כיון שלא יהיה זה הבחון של ישראל'
ותלה אותה בני כד' לפטור וכתקין את הגוי שהפריש תרומה
אם אמר ברעת ישראל הפרשתה תנתן לכהן ואם לא טעונה
גזיה שמא בלבו לשמים במה דברים אמרים בארץ ישראל
אבל מי שהפריש תרומה כחצה לארץ לא גזרו עליהן ומודיעין
אותו שאינו צריך ואינה תרומה כלל הכתובין למר תרומה
ואמר מעשר מעשר ואם תרומה לא אמר כל' עד שיהיה פז' ולבו
שן הפריש תרומה בבחשתו ולא הוציא בשפתיו כלום הרי
זו תרומה שנאמר ונחשכ' לכם כתרומת גרן במחשבה בלבד
ותהי תרומה הכפריש תרומה על תנאי אם נתקיים ותנאי
הרי היא תרומה ואם לאו אינה תרומה וכן הכפריש תרומה
ובעשרת וניחם עליהן הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו כדרך
שמזדיין לו שאר נודדים ותחוד חולין כמ' שהיתה עד שיפרישו
עם שנייה אותה שהפריש תחלה או פירות אחרות התורם
בד של יין ואמר הרי זה תרומה על כנת שתעלה שלם מן הבד
ומן השפחה אבל לא מן הטומאה ואם נשברה אינה מדמעת
וצחה במקום שאם תשבר ש' או תתגלגל לא תגיע לכור הרי
זו מדמעת שכבר נתקיים התנאי ככה דברים אמרי' בתרומה
נחלה אבל בתרומה כעטר שמותר לתרם שלא מן המוקף כיון
שעלתה נתקיים תנאו והרי היא תרומ' ובעטר אף על פי ששכר'
או שנשפכה ואין צריך למר שנשפכת האכר שלכעלה
ותרם ושלכטה חולין או שלכעלה חולין ושלכטה תרם דבריו
ק' מן שהדבר תלוי ברעת התורם והתורם את הגזון צריך
שיבחון את לבו שהיה זו תרומ' על הכרי ועל מה שבקטעי' ועל
מה שבצדין ועל מה שכתך והתכן התורם את היקב צריך
שיבחון את לבו לתרם על מה שיבחרצבין ועל מה שבגזין
ותורם את הכור של יין צריך שיבחון את לבו לתרם על מה

שבגפת ואם לא נתכוון אלא תרם סתם נפטר הכל שתנאי בית
דין הוא שהתרומה על הכל התורם כלכלת של האנים
ונבצאו תאנו כיצד הכלכלה הרי אלו פטורין בפני שבלבו לתרם
על הכל :

פרק חמישי

אין תורמין אלא כן היפה שנ' בהריבכם את הלבו בכנו ואם אין
שם כהן תורם מן הכתקי' אף על פי שיש שם יפה שאינו כהקיים
כיצד תורם תאנים על גרונה. תובנקום שאין שם כהן תורם
גרונות על התאנים ואם רגיל לעשות תאנים גרונות תורם מן
התאנים על הגרונות אפי' במקום שאין שם כהן אבל במקום
שיש בו כהן אין תורמין מן הגרונות על התאנים אפילו במקום
שודכן לעשות תאנים גרונות תורמין כיצד שלם אף על פי
שהוא קטן אבל לא חצי כצל אף על פי שהוא גדול בכל מקום
אין תורמין כמין שאנו מינו שנ' כדן מן רגורן וככלאה מן היקב
ואם תרם אין תרומתו תרומה הכשות והמלפפין מין אחד כל
מין חטים אחד כל מין תאנים וגרונות ודבלה אחת ותורם
מזה על זה וכל שהוא כלאים בחברו לא יתרם מזה על זה אפי'
מן היפה על הרע כיצד היו לו חמשים סאה חטין וחמשים
סאה שעורים בבית אחד והפריש על הכל שני סאין חטין אינן
תרומה וכל שאינו כלאים בחברו תורם מן היפה על הרע אבל
לא מן הרע על היפה ואם תרם תרומתו תרומה חוץ מן הזוזין
על החטין בפני שאין אוכל אדם אין תורמין מדבר שנעברה
מלאכתו על דבר שלא נעברה מלאכתו ולא מדבר שלא נעברה
מלאכתו על דבר שנעמר מלאכתו שנ' כדן מן הגזון וככלאה מן היקב מן
הגבור על הגבור ואם תרכו תרומתן תרומה באימתי תורמין
את הערן כשיבחר ברך כקצת ת רכ' מן הבורד על שאינו ברוד
הבכנים שבלים לתוך ביתו לעשותן כלילת הרי זה תורם מן
שבלים באימתי תורמין את דגה בשיו' לבו כה שתי וערב
באימתי תורמין את רחם כשיטענו אין תורמין מן הטחור על
הטמא ואם תרם תרומתן תרומה והלכה לכה ככני שיעגול של
דבלה שנשכא כקצת ותורמין לכתולה מן הטחור שבו על הטמא
שבו ולא העיגול בלבד שהוא נוף אחד אלא אפילו אגודה
של ירק אפי' ערימה של חטים שנשכא מקצתה תורמין מן הטחור
שבה על הטמא שבה אבל אם היו שני עיגולים או שהי אגודות
או שתי ערימות אחת טמאה ואחד טהורה בצידה לא יתרם מן
הטהור על הטמא לכתולה ותורמין תרומת מעט מן הטהור
על הטמא לכתולה שנ' את מקדשו בכנו מל מן המוקדש שבו
אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשונג תרומתו תרומה
במיד לא תקן את השידים חה שהרים תרומה וחזור ויתרם
ככה דברים אמורים שלא ידע בטומאה אבל אם ידע ושגג
שמותר לתרם מן הטמא על הטהור הרי הוא כפזד וכן בתרומת
מעטר אין תורמין מן הכחומר על התלוש ולא מן התלוש על
הכחומר כיצד היו לו פירות תלושין ואכר פירות אל' יהיו תרומה
על הפירות אל' הכחומרין אפילו אכר לכשיתלוש או שהיו לו שתי
ערונות ואכר פירות ערונות זו תלושין יהיו תרומה על פידו' ערונות
זו מוזכרים או שאכר פירות ערונות זו מוזכרין יהיו תרומה על
פירות ערונות זו תלושין לא אכר כלום אבל אם אכר פירות
ערונות זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערונות זו לכשיתלוש
ונתלוש הואיל וכבוד לתלוש אינו כחוסר כעטר ולכשיתלוש
שניהם דברין קיימין וזא שביאג' שהיהן שלש בעת שאכר

בכנין אבל לא יפרישנה אלא מן המוקף בראשונה המפריש
מקצת התרומה אותו המקצת אינו תרומה והרי הוא כזולק הכרי
ואף על פי כן צריך להפריש תרומת אותו מקצת ממנו ולא יפריש
עליו מפירות אחרת המפריש מקצת תרומה מכרי זה ומקצת
תרומה מכרי אחר מכינו הרי זה לא יתרום מזה על זה האומר
תרומת הכרי זה לתוכו ואם אבר בעצמו או בדדו קרא שם
וחייב להפריש מכנו תרומתו ואם לא עיין במקום לא אמר כלום
אמר תרומת הכרי זה והכרי הזה כזה מקום שנתייבנה תרומתו
של ראשון שם נתייבנה תרומתו של שני תרומת מעט
אין מפרישין אותה באומד אלא מדקדק בשיעורה ואפילו בזמן
הזה שהרי שיעורה פפורש בתורה דבר שדרכו לכחוד מוד
דבר הנשקל שוקל ודבר שאיפשר למנתו מונה היה איפשר
למנתו ולשוקלו ולמדודו המונה משוכה והמדד משוכה מכנו
והשוקל משוכה משניהם מצאת תרומת מעט מפריש אותן
כן לה מעטו שכלי תקח מאת בני ישראל את המעט היש
לישראל להפריש אותה ולהתנה לכהן ויתן המעט ללוי אור
שפריש ממנו תרומתו שהיא מעט כן המעט ישראל
המפריש מעט ראשון כשהוא שכלים קודם שידוש והפריש
תרומה גדולה ונתנו ללוי אין והלי חייב להפריש ממנו תרומה
גדולה אור שידוש אלא תרומת מעט בלבד אבל אם דש
ישראל המפריש המעט כן הדגן קודם שפריש תרומה גדולה
ונתנו ללוי חייב הלי להפריש ממנו תרומה גדולה ותרום מעט
באור שנעשה דגן נתחייב בתרומה גדולה שנאמר אשית דגן
כן לה שלקח מעט שכלים לא יתן תרומתו לכהן שכלים
אלא קונסין אותו לודש ולחוק חיתן לה מעט מן המעט מן
הדגן וייתן חייב ליתן לה מעט מן התבן או העצו

ואם הפריש הרבה מעט שכלים כמו שנתנו לו הרי זה כותש
ונתן לכהן את דודע ואת התבן ומפני מה קנסוהו לכתוש
כפני שלקח המעט שכלים והפקיע ממנו תרומה גדולה כן
ישראל שאם ליד כן אמר לי אבא מעט לך בדי אין חששין
להרבות מעט שבו שהדי אביו הפריש תרומתו ולפיכך צוהו
שה המעט לפלגני הלי ואם אבר לו כן אמר לי אבא כוד מעט
יש לך בדי חששין לתרומת מעט שבו תרומת מעט
שהיה בה אחד משכנה בשכינת מליכה לכהן פוחת טבאן
איש כשגל להחליכה אלא ששליכה באור שודפה ובין ובשכן
אפילו כל שהוא מליכה לכהן ובלבד שתהא תרומת מעט
ודאית וטוהרה אבל אם היה טבאה או שהיתה של דבאי אם אין
בה כשיעור אינו כשגל בה אלא שודפה אין הורמין תרומה
גדולה אלא מן המוקף כיצד היו לו חמשי טבאה בביתו חמשי טבאה
בבית אור לא יפריש באחד מהן שתי טבאים על המאה שנכבצא
כפריש במקום זה על מקום אחר ואם הפריש שלא כן המוקף
תרומתו תרומה הוא שיהיה המפורש שכוד אבל אם היה טעון
כדי יין או טבן ודא שמשתברין ואבר הרי הן תרומה על פירות
שכבתי לא אבר כלום פירוח המפורין בתוך הבית או שתי
בגדרות שכבתי אחד תורם באחד על הכל שקי תבואה
ועיגולי דבילה וחביות גירגרות אם היו בדקיפה אחד תורם
באחד על הכל חכית של יין עד שלא סתם את פיהן
חדם באחד על הכל כשסתם תורם מכל אחת ואחת היה בלקט
גפי ידק וכניח בגינה תורם באחד על הכל הביא מין אור
ביניהן תורם מכל אחד ואחד הביא כינין הרבה בקופה כרוב
פליכעליה וכרוב מלגטה ומין אחד באכצע לא יתרום כן העלין
על התחתון ואם הקיף חבשה ציבורי כערין תורם באחד על הכל
בכני יעצור הגרין קיים אין עיקר גרין קיים תורם מכל אחד
ואחד תרומת מעט מפרישין אותה שלא מן המוקף שנככל

מעשרותיכם תרומתו תרומה אפילו מעט אור בכדינה זו ומעט
אור בכדינה אחרת כפריש תרומה מאות על הכל ותלמידו חכמים
אין תורמין אלא מן המוקף ואפי' תרומה מעט כן לה שיהיה לו
מעט ראשון שלא ניטל ממנו תרומתו והגיוה להיות כפריש עליו
החלך הוא בטבלו מה שעשה עשה שכלי את מעט בני ישראל
אשר ירכו לה תרומה מלמד שהוא עושה את כול תרומה לאור
הפריש ככמו תרומת מעט תולה ואחר כך הניח להיות
כפריש עליו והחלך עד שיעשה כול תרומת מעט ונתנו לכהן
לא עשה כלום שנאמר את בקדשו מכנו בזמן שקדשין בתוכו עושה
אותו תרומה לאורים אין קדשין בהוכו אינו עושה אותו תרומה
לאורים וכן חכמה פירוח להיות מפריש עליון תרומה גדולה
צריך שהיו טבולין לתרומה ואם הניחן להיות כפריש עליון
מעט צריך שהיו טבולין למעט כשכפרישין תרומה ומעט
כפרישין אותן על הסוד כיצד כפריש בכודים תולה לכל ואור
כך תרומה גדולה ואור כך מעט ראשון ואחר כך מעט
שני או מעט עני והמקדים שני לראשון או מעט לתרומה
או תרומה לבכודים אף על פי שעבר על לא תעשה מה שעשה
עשד וכנין שהוא בלא תעשה שכלי אהד ומעק לא תאחור
לא תאור דבר שדאי להקדימו ואין לוק' על לא זה הרועה
להפריש תרומה גדולה ותרומת מעט כאחד כפריש אחד כשליש
ושלשים ושליש ואוכר אחד כמאה שיש כאן הרי הוא כצד זה
שהפרישתי והרי הוא חלין והנשאר מזה שהפרישתי דוא תרומה
על הכל ומעט שדאו להיות למאה חלין אלו הרי הוא כצד זה
שהפרישתי חה הנשאר יתר על התרומה כבה שהפרישתי הרי הוא
כמעט על הכל :

פרק רביעי

עושה אדם שליח להפריש לה תרומה ומעשרות שנא' כן תרומ
גם אתם לרבות שלחבב ואין עושים שליח גוי שנאכלגם אתם כה
אתם בני ברית אף שלחבב בני ברית וצמשה לא יתרום וחס
תרכו אין תרומתן תרומה הורש והשטה והקטן והגברי שתם
את של ישראל ואפי' ברשותו והתורם את שאינו שלו שלא ברשו'
הבעלים אבל התורם כשלו על של אודים הרי זו תרומה והקן
פירחיתון ושבת הגאה של שניתנה לכל כהן שירצה התורם
שלא ברשות או שידד לתוך שדה חברו וליקט פירות שלא
ברשות כדי שיקום ותורם אם בא בעל הבית ואבר לו כול אגל
יפות אם היו שם יפות כפה שדורם תרומתו תרומה שהדי אינו
במקפיד ואם לא היו שם יפות אין תרומתן תרומה שלא אכלו אור
על דרך מיזאי ואם בא בעל הבית וליקט והוסף בין ישרו יפות
כהן בין אין לו יפות מהן תרומתו תרומה חמשה לא יתרום ואם
תרם תרומתן תרומה חרש כדבר ואינו שוכע כפני טאינו שוכע
הברכה והאלם ששומע ואינו כדבר והערים כפני טאינו שוכע
יכול לברך והשכר והסמא כפני שאינן יכולין לכין ולפרי'
את היפה קטן שהגיע לעונת בודים אעפי' שלא הביא טו
שערות ולא נעשה גדול אם תרם תרומתו תרומה ואפילו בתרומה
של תורה האל תוריהן והקדשין קיימין מן התורה כמו שבארנו
בגדרים האובר לשלוח צא תורם לי והחלך לתורם ואינו יודע
אם תורם ואם לא תורם וכאומצא כרי תורם אין חוקתו תורם טאן
אוכרין באיסורין חקת שליח עושה שליחתו להקל אלא להחביד
והדוש טבא אחר תורם שלאכרשת האומר לשלוחו צא ותורם
תורם כדעתו של בעל הבית אם היה יודע בו שהוא בעל עין רעה
מפריש אחד כס' ואם היה בעל נפש שכנה כפריש אחד בארבעים

שנמנו בו כי יחללו חלקה על אכילה ואינו משלכ דמי מה שאכל שאינו חלקה ומשלם ואם אכל בשגגה מוסי' חמש שני' איש כי יאכל קודש בשגגה ויסוף חמישיתו וגו' ובת כהן כי תהיה לאיש וד' ודא בתרומת הקדשים לא האכל שני עניינים נכלל בלאו זה טאם תבעל לאסור לה ותעש' זונה או חללה כמו שבארנו בהלכו' איסורי ביאה הרי היא אסורה לאכול בתרומת לעולם כו' כל חלל שהחלל כוד לכל דבר ואם תנשא לישראל הרי היא אסורה לאכול במדום מן הקדשים שהוא חוה ושוק לעולם אעפ' שגרשה או מת אבל התרומת אכילת אחר שגרשה הישראל או מת אם לא הניח בן ממנה שנא' ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וד' אין לה ושבח אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל כפי השמיעה למדו מלחם ולא כל לחם חמדת היא לתרומה ולא לחוה ושוק ולא הכנת כלבד אלא אפ' ליה ישראל' שנבעלה לאסור לה הואיל ונעשית זונה אסורה לאכול בתרומה לעולם ואעפ' שיש לה ד' ע' מבו' לפיכך השבחה אינה אכילת בתרומה ואעפ' שאומרת שהחלה אני וכל שבחיה שנאמנת לומר שהחלה אני או שיש לה עד כדי שתהיה מתרת לבעלה הרי זו אכילת בתרומה והמדינת לכהונה לא נפסלה מן הכהונה ואכילת ישראלית שיש לה ד' ע' מכו' אכילת בשביל בנה בין זכר בין נקבה ואפ' לממנו ואנדרגניס ואפ' ד' ע' חד' עד סוף כל העולם שנאמ' וד' ע' אין לה כשם שד' ע' ישראל מכהנת פוסל אותה כך ד' ע' כהן מישראלית מאכילה אותה ואעפ' שהוא ד' ע' פסול כיעד בת ישראל שנשאת לכהן או כהנת לישראל וילד מבנו בת זכר על זכר מי שהוא ערוה עליה או שנשאת לכבוד ומתה וד' ע' המכוד קיים ויחה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל בתרומה בת כהן לישראל לא תאכל הא למדת שהיא אכילת בשביל ד' ע' ואעפ' שאמרו הד' ע' פסול ואפ' ישראל אינו ואין צורך לזכר שאם הייתה בת כהן אעפ' שהבת בשואה לישראל ואפ' לכהן נתחלל הרי אמה אכילת בשביל הבת הפסולה כדצא בו הכהנת שאינה אכילת מפני ד' ע' שמישראל אעפ' שאמרו הד' ע' כהנים כיעד בת כהן שנשאת לישראל וילדה מבנו בת חלכה הבת ונשאת לכהן וילדה מבנו ש' זה ראוי להיות כהן גדול מאכיל את אמו ופוסל את אמו אעפ' שמתה אמו וחת אמו לא ככן בתי כהן גדול שה' פוסלני מן התרומה העבד אינו פוסל כש' ד' ע' ואינו מאכיל כיעד כהנת שנשאת לישראל או ישראלית שנשאת לכהן וילדה מבנו בן חלך הבן ומכש' על השפחה וילדה ממנו עבד ומת הבן וד' ע' העבד קיים וחתו אם אביו של עבד זה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה וחתו בת כהן לישראל תאכל שאין זה ד' ע' שהעבדים אין להם חוה בת ישראל שנשאת לכהן ומתולה ממנו בן וחורה ונישאת לישראל לא תאכל בתרומה מת הישראל וילדה ממנו בן לא תאכל בתרומה מת בנה מישראל אכילת בשביל בנה וד' ע' , בת כהן שנשאת לישראל ויש לה ממנו בן וחורה ונשאת לכהן תאכל בתרומה מת בנה ככהן אסורה לאכול מפני בנה שמישראל מת בנה שמישראל חודת לבית אביה כנעוריה ואכילת בתרומה לא כהנה ושוק בת ישראל שנשאת לישראל נתחלל ויש לה ממנו בן וחורה ונשאת לכהן אכילת בתרומה מת וילדה ממנו בן אכילת מפני בנה האחרון שד' ע' הוא מאכילה כמו שהאכילה אביו :

פרק שביעי

מן טמא אסור לאכול תרומה בין טמאה בין טהורה של איש איש מד' ע' אחר ד' ע' או זכר בקדשים לא יאכל אי זה קדש

שאוכלין אותו כל ד' ע' אחר זכרים ונקבות ד' ע' אכילת חמץ אלא שהאוכל תרומה טהורה הייב מיתה בידי שמים ולפיכך לוקה שג' ושומר את משכרתו ולא ישא עליו חטא וטמא שאכל תרומה טמאה אעפ' שהוא בלאו אינו לוקה שררי אינה קודש אין הטמאים אוכלין בתרומה עד שיעריב שמטן ויצא שלשה כוכבי' בינונים וחו' עתכמו שליש טעה אחר שקיעת חמה שנאמר ובא הטכש וטו' עד שיטהר הרקיע מן האור ואחר יאכל מן הקדשים כהן טהור שאכל תרומה טמאה אינו לוקה כפני שהיא בעשה שנא' ואחר יאכל מן הקדשים מדבר שהיא בקודשתו הוא שיאכל כשיטהר אבל דבר טמא לא יאכל אעפ' שיטהר ולא הבא מכלל עשה עשה הוא מי שהיה אוכל בתרומה והרגיש שנד' ע' ע' איבריו להוציא טבבת ד' ע' אחוה באמה ובחל' את ד' ע' ח' חזרש והשטה מטבילין אותן ומאכילין אותו תרומה אחר שד' ע' שמשן ומשכר' אותן שלא ישנו אחר ומבילה שאם ישם טמאין אלא אם כן עשו לדם קיד של כהנת טמא ידאו קד' חכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה עד שיטבולו ועריב שכשן שהן כהוקת טמאה מפני החימוס שהרכיבה על עור הגמל כדצא טיפה של טבבת ד' ע' ובשבת מטמאה אכל לא נהפכה בשעת תשביש טבילת ואכילת בתרומה לערב ואם נהפכה בשעת תשביש הרי זו אסורה לאכול בתרומה כל שלש' ימים שאי אפשר לה שלא תפלוט ותהיה טמאה כמו שכתבנו במקומו תרומת חוצה לארץ הואיל ועיקרה מדבריון אינה אסורה באכילה אלא לכהן שטמאה יצאה עליו מגופו והן בעלי קרין חכין חכות ונזות ויולדות וכולן שטבולו מתרין לאכילה אעפ' שלא העדיב שכשן אבל טמא מגע טמאת בין שנגע בבת שאי אפשר לו חוה לטהר מבנו בין שנגע בשרץ אינו צריך לשבול לתרומת חוצה לארץ לפיכך כהן קטן שעדין לא ראה קד' וקטנה שעדין לא ראתה דם נדה אוכלין אותה חמדי בלא בדיקה שחוקקן שלא יצאה טמאה עדיין עליהם והמזד' הרי הוא כמד שטמאה יצאה עליו מגופו והוא שיטמא אותו כהן מידם אבל קודם שיטמאו והכן טהור הוא כהן עדין אסור לאכול בתרומה מדין תורה שהרי נאמר ותשב ושכיר בתרומה ונאמ' תושב ושכיר בפסח מה תושב ושכיר האמור בפסח עדין אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה עדין אסור בו ואם אוכל לוקה מן התורה משוך כותר לאכול בתרומה ואעפ' שטמאה בעדל ומדברי ספרים שימול פעם שנייה עד שידאה מהל ותולד בהל אוכל בתרומה והטומטום אינו אוכל כפני שהוא ספק עדין ואנדרגניס מל ואוכל חעדין וכל הטמאין אעפ' שהן אסורין לאכול בתרומה נשד'ן ועבדיהן אוכלין פעד' זכר וזכרות שפכ' חם ועבדיהן אוכלין ונשד'ן לא יאכל אם לא ידע את אשתו משנעש' פעד' זכר וזכרות שפכה וד' אלו יאכלו וכן אם נשא בת נרים וד' ע' אכילת פעד' זכר כהן שקדש בת כהן אינה אכילת סרים וזכה הוא ואשתו עבדין אוכלין טמטום ואנדרגניס עבדיהן אוכלין אבל לא נשד'תיהן וד' ע' ששה וקטן שקטן להן עבדים אינן אוכלין אבל אם קטן להם בית דין או אפסדופין או שנפל להן ביחודה הרי אלו אוכלין אנדרגניס שנבעל לפסול מן החוה' בין דרך זכרותו בין דרך נקבותו נפסל מלאכו בתרומה כנשים ואין עבדין אוכלין וכן אם נבעל לאנדרגניס אחר שהוא פוסל כביאתו לאשה נפסל ואינו אוכל ולא מאכיל עבדין והוא שיבעל אותו דרך נקבותו אבל דרך זכרותו אין זכר פוסל זכר מן הזכונה עבד של מותפין שהיה אחד מהן כהן אינו מאכיל הרי זה העבד אסור לאכול וכל המאכיל בתרומה מאכילה כהנה ושוק בת ישראל שנשאת לכהן והגניסה לו

אין תרומין מן הלח על היבש ולא מן היבש על הלח ואם תרם
תרומתו תרומה כיצד לקט ירק היום ולקט ממנו למחר אין
תורמין מזה על זה אלא אם כן דדכו להשתכר שני ימים וכן
ירק שדרכו להשתכר שלשה ימים כגון המלפפונות כל שלקט
בשלשת ימים מצטרף ותורם מזה על זה ירק שדרכו להשתכר
יום אחד בלבד וליקט בשחרית יקט בערב תורם מזה על זה
אין תורמין כפירות שנה זו על פירות שנה שעברה ולא מפירות
שנה שעברה על פירות שנה זו ואם תרם אינה תרומה שכ
שנה שנה ליקט ירק ערב ראש השנה עד שלא באה השמש
והור וליקט אחר שבאה השמש אין תורמין מזה על זה שזה חדש
זה ישר וכן אם לקט אתרוג בערב חמשה עשר בשבט עד
שלא באה השמש וחור וליקט אתרוג אחר משבאה השמש אין
תורמין מזה על זה נפני שאחד בתשרי ראש השנה למעשרות
תבואה וקטני וירקות וחמשה עשר בשבט ראש השנה למעשרות
האילן אין תורמין פירות הארץ על פירות חוצה לארץ ולא
כפירות חוצה לארץ על פירות הארץ ולא מפירות הארץ על פירות
סוריא ולא מפירות סוריא על פירות הארץ בפירות שאינן חייבין
בהתרומה כגון לקט שכחה ופאה או פירות שנתרמה תרומתן על
פירות שחייבין בהתרומה ולא מפירות שחייבין בהתרומה על פירות
הפטורין ואם תרם אינה תרומה הנמפריש תרומה ממעטר
ראשון שלא נטלה תרומתו או כמעטר שני והקדש שלא נפדו
על פירות אחרות אין תרומתן תרומה אין תורמין מדבר שהוא
חייב מן התורה על דבר שהוא חייב מדבריהם ולא מן המצויים
מדבריהן על החייב מן התורה ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור
ויתרם עציץ נקוב הרי הוא בארץ וכמה יהא בנקב כדי שרש
קטן והוא פחות מכזית זרע תבואה בעציץ שאינו נקוב והביאה
שליש ואחד כך נקבו ונמדרה התבואה והוא נקוב הרי הוא כעומח
בשאינו נקוב עד שיקבנו קודם שיביאו שליש התורם מפירות
הגדילין בארץ על הגדילין בעציץ נקוב או מפירות עציץ נקוב
על הגדילין בארץ תרומתו תרומה תרם משאינו נקוב על הנקוב
תרומתו תרומה ויחזור ויתרם תרם מן הנקוב על שאינו נקוב
תרומתו תרומה ולא תאכל עד שיציא עליה תרומה ומעשרות
מבקם אחר התורם מן הדמאי על הדמאי ומן הדמאי על
הדמאי תרומתו תרומה ויחזור ויתרם מכל אחד ואחד בפני עצמו
תרם מן הדמאי על הדמאי תרומתו תרומה ולא תאכל עד שתיצא
עליה תרומה ומעשרות אין תורמין שבלים על החטאים חטים
על שמן וענבים על יין ואם תרם אינה תרומה מידה שמא יטריח
הכהן לזדוך ולכתוש אבל תרומין שמן על החטים הנכתשין
וין על ענבים לעשותן צימוקין למה זה חטא לתרם משני
מינין שאינן בלאים זה בזה מן היפה על הרע וכן תורמין מדתי
שמן על זית כבש אבל לא מזתי כבש על זית שמן מיין שאינו
מבושל על המבושל אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל מן
הצלול על שאינו צלול אבל לא משאינו צלול על הצלול
פתאנים על גרורות כבנין מגרורות על התאנים כמדה אבל
לא תאנים על גרורות כמדה ולא גרורות על התאנים כמנין
כדי שיתרם לעולם בעין יפה ותורמין חטים על הפת אבל
לא מן הפת על החטים לפי חשבון וכל אל אם תרם תרומתו
תרומה אין תורמין שמן על החטים הנכתשין ולא יין על ענבי
הנודכות שזה דומה לתורם מדבר שנמכר בלאכתו על דבר שלא
נמכרה בלאכרו ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרם מן
החטים והענבי בפני עצמן הראשונה מדמעת בפני עצמו והאוכלה
חייב עליה כשאר תרומות נמדות אבל לא מן השנייה כי
שתרם שמן על זית שדעתו לאוכלן או חטים על זית שדעתו

על הכל לאכילה או שתורם יין על ענבים שחם לאכילה או ענבי
על ענבים והכל לאכילה ונמלך לדורכן ודרך הזים והענבים
שכבר תרם עליהם אינו צריך לחזור ולהרומם אין תורמין
חומץ על יין אבל תורמין יין על חומץ שהיין והחומץ מין אחד
הן היה בלבד לתרומה חומץ על חומץ נמצא החומץ שתורם יין
אינה תרומה התורם חבית של יין על היין נמצא חומץ אם
נרע שחיתה חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה ואם אחד
שחרמה החמיצה הרי זו תרומה לאם ספק תרומה ויחזור ויתרם
וכן החורם כשות נמצאת מרה אכטין ונמצא סרוח או שנמצא
נקודין תרם חבית של יין ונמצאת מגולה שאסור לשתות תרומה
ויחזור ויתרם שנייה ואין אחת משתיהן מדמעת בפני עצמה
והאוכל אחת משתיהן אינו חייב חומץ כיצד נפלה אחת מהן
על החולין אינה מדמעת נפלה שנייה לכקום אחר אינה מדמעת
נפלה שתייהן לכקום אחר מדמעות בקטנה שבשתיהן וכן אם
אכל זו שתייהן משלם בקטנה שבשתיהן וחמשה וכיצד הוא
עושה בשתייהן מתן לכהן אחד ונוטל מן הכהן דמי הגדולה
הכבודק את החבית והניחה להפרישה תרומה על אחרים עד
שתעשה כולה תרומה ויתגבה לכהן ולאחר זמן בדקה ומצא חומץ
מעת שבדקה תחלה עד שלשה ימים ודאי יין וכל יין שחשב אותן
הימים שהתרומה שלו בחבית זו הרי הוא בתקן ככאן ואילך ספק
וצריך להפריש ממנו תרומה שנייה בשלשה פרקים צריך
לכדוק את היין שהניחו לפרוש עליו שמא החומץ ואלו הן
בקדי של כוצאי הדג ובהוצאת הכבוד ובשעת כניסת מים לבסר
וין כגת מפריש עליו בחוקת שהוא יין כן ארבעים יום הגנח
פירות להיו מפריש עליהן עד שיעשו תרומה אעפ"י שאין מפרישין
לכתחלה אלא מן המוקף אם הפריש הרי הן בחוקת קיימין בעצמן
שאבדו ודי זה חושש לכל מה שתקן שמא לא הפרי עליהן אלא
אחר שאבדו לפיכך מפריש תרומה שנייה

פרק ששי

תרומה ותרומת מעטר נאכלת לכהנים בין גדולים בין קטנים
בין צרים בין נקבות הם ועבדיהם הכנעניים ובהמתיהן שאמר
וכהן כי יקנה נפש קניין כספו וגומר עבד כהן שכרה ואשת כהן
שבדרה ודי אלו אוכלין תרומה של תורה אין איכל אותה אלא
כהן נייחם אבל כהני חזקה אוכלין בתרומה של דבריהן בלבד
ותרומה שהורה בין תרומה גדולה בין תרומת מעטר בין של תורה
בין של דבריהן אינה ניתנת אלא לכהן הלמיד חכם בפני שאמר
לאכול תרומה טבאה וכל עמי הארץ בחזקת טבאה לפיכך נתון
תרומה טבאה לכהן שידעה ישראלית שנשאת לכהן אפי' קטנה
בת שלש טנים ויום אחד תאכל בתרומה וחהושיק ודין תורה
שתאכל משנתארסה שהרי היא קנינו אבל אסרו חכמים שתאכל
עד שתכנס לחיפה גידה שמא תאכל תרומה לאביה ולאחות
כשהיא ארוכה בבית אביה חרשת ושטה שנשאת לכהן אינה
אוכלת בתרומה אפילו השיאה אביה גידה שמא יטא חרש כהן
חרשת האבילנה לפיכך גזרו שלא תאכל חרשת כתי ישראל כלל
חור אכור לאכול תרומת שנה וכל ד לא יאכל קדש אפילו
היה השב כהן או שכיר לא יאכל קדש תושב זה שכיר עולם
שכיר זה שכיר שנים ועבד עברי הרי הוא כהושב וכהנת
אשת חור הרי היא כד שנאמר וכל זר בקהווא בין אשתו ד
שאכל תרומת כהן בין שיהא טבא בין שהיה טהור בין
שאכל תרומה טהורה בין שאכל כמאה הייב כיתה כד שנים

אמר לה צדקה או אחת מהחובש נשים שאינן נאכנות להעיד
שבת בעלה הואיל ואינה נישאת על פיהן הרי זו אוכלת בתרומה
בחוקת שבעלה קיים עד שיעיד להמי שהיא נאמן להשיאה על
פני ובשודר את עבדו כשיזכה לו בנט שדוד פסול בלאכל
בתרומה וכל עבד שיצא לחירות ועדין הוא מעבד נט שדוד
כמו שיתבאר בהלכות עבדים אעפ"י כן הרי הוא אסור לאכול
בתרומה והכתב נכסד לאור וכה"ל על ידי אחר והיו כהן
עבדים ושתק זה שנתנו לו ואחר כך צוח הרי זה ספק אם זה
שעוה הוכיח סופו על הולתו ועדין לא יצאו ברשות הראשון או
זה שצוח אחר ששהק חזר בו לפיכך אין אוכלין בתרומה בין
שהיה רבן שני ישראל ויראשון כהן בין שהיה רבן ראשון ישראל
והשני כהן ישראל ששכר בהמה מכהן כאכילה תרומה וכהן
ששכר בהמת ישראל אעפ"י שהוא חייב במזונתיה לא יאכילה
תרומה מפני שאינה קבין כספו ישראל ששם פרה ככהן לפטמה
לחות השכח ביניהן לא יאכילה בתרומה אעפ"י שיש לכהן חלק
בטבחה אבל כהן ששם פרה מישראל לפטמה אעפ"י שיש
לשדא חלק בשבח הואיל ונופה לכהן שהרי שמה על עצמו הרי
זה מאכילה התרומה פרתו של ישראל שילדה בכור מאכילו תרומה
שהבכור לכהנים ואחר אדם כרשיני תרומה לתוך שוכמו ויאו
חשט שמה יבאו החנים שלו ויאכל אותו ידאה לי שאם כבר
ובין פרתו לישראל חלקה דרמים אעפ"י שעדין לא משך הלוקח
הרי זה אסור לאכלה תרומה שדין תודה מעות קנות כמו
שיתבאר בהלכות מקח וכמכר ואם כבר ישראל לכהן אף על פי
שנתן הדרם לא תאכל בתרומה עד שימשך

פרק עשירי

ד שאכל תרומה בשגגה משלם קרן וחובש אעפ"י שידע שהיא
תרומה ושואא מחזר עליה אבל לא ידע אם חייב עליה מיתה אם
לא הרי זו שגגה ומשלם קרן וחובש אחד האוכל דבר שדרכו
לאכול ואחד השותה דבר שדרכו לשתות ואחד הבן דבר שדרכו
לשך שני ולא יחלו את קדשי בני ישראל לרבות את הסך ואחד
ואכל תרומה שהודיה או כמאה בשגגה משלם קרן וחובש ואינו
חייב בחובש עד שיאכל כזה שני כי יאכל קדש בשגגה ואין
אבלה פחותה מכזית וכשם שאכילת תרומה בכזית כן שתיתיה
בכזית אבל וחדר ואכל שהיה וחדר ושתה אם יש בתחלת אכילה
האשונה עד סוף אכילה אחרונה כרי אכילת פרס וכתחלת שתיה
האשונה עד סוף שתיה אחרונה כרי שתית רביעית הרי אלו
במצד פין לכזית התרומה ותרומת כעשר בין של דמאי בין של
האי וחדלה והבכורים כולן מצטרפין לכזית לחייב עליהן כיתה
חובש שכלן נקראו תרומה ומן הדין היה שאין חייבין חמש
על תרומת מעשר של דמאי כמו שאין חייבין על מעשר שני של
כמו שיתבאר אבל אכור חכמי אם לא נתחייב עליה חובש חלילה
בה אבל תרומה במזיד והתיר בו לוקה ואינו משלם לא התירו בו אם
היתה שדורה משלם את הקרן ואינו משלם את החובש
ואם היתה טמאה משלם דמי עצים כפני שאינה ראויה אלא
להסקה לפיכך אם אכל תרומת תותים ותרומתם וכיצא בהם
שנטמאו פטור מן התשלומין שהרי אינן ראויין להסקה האוכל
תרומת דבין כפסח בין בחדן בין בשגגה בין טמאה בין שהורה
פטור מן התשלומין אפי' הפרשיה כציה וחזריצה פטור ואפי' דמי
עצים אינו משלם שהרי אינה ראויה להסקה כפני שהיא אסורה

בהנאה אין לה דמים אבל השוגג שאכל תרומה בזה הכפרים
או שאכל תרומה נקורה והשתחה יין תרומה שנהגלה והכך יין
ושכן באחד או ששתה יין וחמץ באחד או שכנס את החטים או
גמע את החמץ הרי זה משלם קרן וחובש היה שבע וקץ בנזנו
והוסיף על שבעו באכילת תרומה אינו משלם את החובש שנאמר
כי יאכל לא שזיק את עצמו וכן הובס את השעודים פטור מן
החובש מפני שהזיק עצמו זר שכלע שופין של תרומה והקיאן
וכא אחר ואכלן גם הוא בשגגה הראשון משלם קרן וחובש
והשני משלם דמי עצים של ראשון המאכיל הפועלים ואח
האחרים תרומה הם משלמין קרן וחובש כפני שהן כשוגגין
הוא משלם להם דמי סעודתן שדמי החולין יתירין מדמי תרומה
שאכלו ושדבר האסור נפשו של אדם ודנה ככמו המאכיל
את בני הקטנים ואת עבדיו בין גזולים בין קטנים והאוכל
תרומה ויצה לארץ והאוכל או השותה פחות מכזית ונדיר ששגג
דשתה יין של תרומה והשתה שמן והכך את היין כל אלו משלמין
את הקרן ולא את החובש בת כהן שהיתה נשואה לישראל
או שנפסלה ואחר כך אכלה תרומה משלמת את הקרן ולא את
החובש האשה שהיתה אוכלת בתרומה ואכרו לה כח
בעליך או גירשך וכן העבד שהיה אוכל ואכרו לכהן רבך והניח
יורש שאינו מאכיל או שככרד לישראל או נתן לו או שדורדך
וכן כהן שהיה אוכל ונדע לו שהוא בן גרושה או בן חלצה
הרי אלו משלמין הקרן בלבד ואם היתה תרומת דבין והיה ערב
הפסח הרי אלו פטורין משלם כפני שזכה כהן נחפז לאכול
הלא בדקו וכולן שהיתה להן תרומה נתן פידן כשידעו שהן
אסורין לאכול הרי אלו פלוטו היה אוכל ואגרו לו נטבאת
או נטבאת התרומה שבא הייתה או טמאה הייתה הירוב או נדע
שהיא טבול או מעשר ראשון שלא ניטלה התרומה או כעשר שני
והקדש שלא נפרו או שטעם טעם פייש לתוך פיו ורי אלו
יפלוטו שהיו קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ונפלה
תרומה לתוך אחת כהן ואין ידוע לאיזו נפלה הריני אוכר לתוך
של תרומה נפלה אין ידוע אי זו היא של תרומה אבל יד אחת
מזה דרי זה פטור מן התשלומין שהבחיצא בחבית לת הראויה
והשנייה נהוג בה בתרומה אבל אחר את השנייה אף הוא
פטור אבל אחד או שתייהן משלם כקענה שבשתיהן אם
מזיד קרן ואם שגג קרן וחובש דאוכל את החובש בשגגה
הרי זה מסוף עליו חובש שהחובש כקרן לכל דבר וכן מוכיף
חובש על חובש לעולם כל המשלם קרן וחובש הרי התשלומין
בתרומה לכל דבר אלא שאם נודעו גזולות חולין ואם רצה
זכהן למת' אינו מחול וכל המשלם את הקרן בלב' הרי התשלומין
חולין ואם רצה זכהן למת' מחול כהן בת ישראל שאכלה תרומה
ואחר כך נישאת לכהן אם תרומה שלא זכה בה אכלה משלמת
קרן וחובש לעצמה ואם רחב' שזכה בה כהן אכלה משלמת קרן
לבעלים וחובש לעצמה שכל המשלם קרן וחובש משלם הקרן
לבעלים וחובש לכל כהן שידעה לא הספיקה לשלם עד
שנתגרשה בין כך ובין כך אינה משלמת לעצמה והרי היא כמי
שלא נשאת לכהן מעולם כל האוכל תרומה בין בשגג
בין בכזיר אינו משלם אלא מן החולין המתקני' שהוציא
כהן תרומה ומעשרות ומשלמין מן הלוקט ופן השכחה וכן הפאה
וכן ההפקד ומכעשר ראשון שנטלה תרומה אף על פי שעדיין
לא ניטלה תרומה גדולה שיש בו אם הקדים המעשר לתרומה
ומשלמין ממעשר שני והקדש שנפח אף על פי שנפח שלא
כהלכה ומן החמש על הישן אבל לא כמין על טאינו כיני שנטא'
ונתן לכהן את הקדש בקדש שאכל האוכל כד א

בין עבדי מלוג בין עבדי נכסי צאן כהן הדי אלו יאכל וכן
עבדי כהן שקנו עבדי ועבדי אשתו שקנו עבדי יאכל שנכי יקנה
כפשי קנין כספו אפי קנין הקנין וקנין האוכל מאכל וקנין שאינו
אוכל אינו מאכל בת כהן שנשאת לישראל והכניסה לו בין
עבדי מלוג בין עבדי צאן כהן הדי אלו לא יאכל אלמנה
לכהן גדול גרושה וחלצה לכהן הדיוט בין כהנת בין ישראל וכן
שאר הייבי לאוין והכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן כהן עבדי
מלוג לא יאכל אעפ"י שה' חייב במזונותם ועבדי צאן כהן יאכל
כפני שדים של בעל נשא שנייה היא אוכלת ועבדי מלוג שלה
לא יאכל כהנת אלמנה שנתארסה לכהן גדול או גרושה לכהן
הדיוט הואיל והן משמרות לביאה פסולה של תורה הדי אלו לא
יאכל וכן אם נכנסו לחופה בלא אירוסין אינן אוכלות שהחופה
פוסלתן מלאכל נתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין חזרו
להכשרין ואוכלות מן הנישואין לא יאכל שכבר נתחלל כהנת
טמט בעלה כהן ונפלה לפני יבמי שיש בהן חלל לא תאכל מפני
זיקת החלל ואפילו עשה בה אחד מן הכשרים מאמר שאין
המאמר קונה ביבמה קנין נמור כהן שנתן גט ליבמתו הכהנת
שהדי נאסרה עליו ועדיין זיקתו עליה הדי זו אוכלת בתרומה
מפני שהיא משמדת לביאה פסולה של דבריהן שאין דגש פוסל
חיבמה אלא מדבריהן וכן כהנת חלוצה או שנייה שנתארסה
לכהן אוכלת כהן הדיט שנשא אילונית הדי זו אוכלת בהרומה

פרק שמיני

העובר והיבם והאדום והחורשוכן תשע שנים וחס אחד פוסלין
ולא מאכלין העובר כיצד בת ישראל המעוברת מבין לא
תאכל בשביל העובר ובת כהן המעוברת מישראל אסורה לאכול
כפני העובר שנושבה אל בית אביה כגעוריה פרט למעוברת
בת כהן שבא עליה ישראל אין חוששין שמא נתעברה אלא
שבלת ואוכלת לערב היתה נשואה לישראל ונת בעלה
טבלת ואוכלת בתרומה לערב עד ארבעים יום ואם יחזר עובר
הדי זו מקלקלת למפרע עד מ' יום שכל המ' אינו עובר אלא מים
הוא כגולס חסוב בת ישראל שנשאת לכהן ומת והזיח מעוברת
לא יאכל עבדיה בתרומה בשביל העובר שהחלוד הוא
שכאכל שאינו ילוד אינו מאכל לפיכך אם היה העובר חלל אינו
פוסל את העברים אלא אוכלין בגלל אחיו הכשרים עד שיחלד זה
החלל ואסור העברים מלאכל היבם כיצד בת ישראל החקוקה
ליבם כהן לא תאכל שנוכח כי יקנה נפש זה עדין לא קנאה
ובת כהן החקוקה לישראל אסורה כפני יבמה שגא ושבה אל בית
אביה כגעוריה פרט לשומרת יבם יבם כהן שבא על יבמתו
באונס או בטגה או שבא ולא נבר אעפ"י שקנאה כמו שבארנו
בהלכות יבם אינו מאכלה בתרומה עד שיבעול בעילה נמדה
ברצון בלא שתיאלמנה מן האירוסין אבל מן הנישואים הואיל
והיתה אוכלת מאכל כביאה ד האירוסין כיצד בת כהן שנתארס'
לישראל אסור לאכול שהרי יש לו בה קנין ובת ישראל שנתארסה
לכהן לא תאכל עד שתכנס לחופה שמא תאכל לבני בית אביה
כמו שבארנו ישראל שאמר לכהנת הדי את מקדשת לי אחד
שליש יום הדי זו אוכלת בתרומה כל השלישים שעדין לא נתארס'
ואם אמר לה הדי את מקדשת לי עכשיו מאמר שלישי יום הדי זו
אסורה לאכול מיד וכן שאר התאנים כיצד בזה הדרש כיצד
כדת שנשאת לכהן ודרש לא תאכל שהדי קונה בתקנת ובמים

שתקנו לו נישואין ובת ישראל שנשאת לכהן חרש לא תאכל
שאינו קונה מן התורה שאינו כן דעת נתארסה לכהן פיקח ולא
הספיק לכונסה עד שנתחדש אינה אוכלת מת ונפלה לפני יבם
חרש ויבמה אינה אוכלת אבל אם נשאה כשרה פיקח ונתחדש
הדי זו אוכלת מת ונפלה ליבם חרש ויבמה הדי זו
אוכלת הואיל והיתה אוכלת בתחלה ואשת חדש שילדה
ממנו הדי זו אוכלת בשביל כנה בן תשע שנים ויום אחד
כיצד מי שנבעלה לאמר לה והוא בן תשע שנים ויום אחד הואיל
וביאתו ביאה נפסלה מן הכהנה ואסורה מלאכול בתרומה כפני
שנעשית זונה או חללה כמו שבארנו אפילו היה שחוף ובת ישראל
שנשאת לכהן בן תשע שנים ויום אחד אעפ"י שביאתו ביאה אינה
אוכלת בשביל הקטן לפי שאינו קונה עד שיגדיל ספק שהוא
בן תשע שנים ויום אחד ספק שאינו נשאת לבן שלש עשרה שנה
יום אחד ספק שהביא שתי שיעור ספק שלא הביא הדי זו אסורה
לאכול כל אלו שאין מאכלין בתרומה של תורה כך אין מאכלין
בתרומה של דבריהם נדה שמא יאכלו בשל תורה ואילו לא
פוסלין ולא מאכלין האונס והמפתה והטטה שנשא אשה אלא אם
כן היתה אסור' להן שהן פוסלין אותה כביאת כפני שנעשת זונה
וחללה כמו שבארנו מי שנשאת לכהן שוטה או שאנס אותה
או שפיתתה אותה כהן חללה אוכלת בשביל בנה ואעפ"י שחומר
ספק הואיל ובלא קדושין היא שמא מאחר נתעברה הדי חלל
בחוקת זה שבא עליה והוא שלא יצא עליה קול עם אחד אלא
הכל מרננין אזריה כזה הכהן וכן כהנת שבא עליה שוטה ישראל
או שאנסה או פיתתה אותה ונתעברה אינה אוכלת כפני העובר
נתחך העובר הדי זו תאכל אשת איש שבאו עליה עדי קנינו
ועידי סתירה הדי זו אסורה לאכול בתרומה עד שתשתה מי
המרי' כפני שהיא ספק זונה מת בעלה קדם שיטקנה או שהיתה
מן הנשים שאינן שחתות ולא נוטלות כתובה הדי זו אסורה לאכול
בתרומה לעולם וכל אשת כהן שאמרה טבאה אני הדי זו
אסורה לאכול בתרומה קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שלא
מדעת אביה בין כפני אביה בין שלא כפני אעפ"י שקדשה אביו
אינה אוכלת בתרומה שאם מיחה תעשה וזה לכפרע זה שדואה
ושחוק כעס הוא לפי שנשאת שלא לדעתו

פרק תשיעי

האשה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה או ליד שלחה טענתה
לקבלה וכל שהוא ספק גרושה הדי זו לא תאכל האשה שטענתה
שליח לקבל לה גישה אסורה לאכול בתרומה מיד ואם אג' קבל
לי ניש' במקום פלוני אינה אסורה עד שיגיע שליח לאותו מקום
שלחה שליח להביא לה גישה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה
האומר לאשתו הדי זה גיפך טעה אחת קודם למיתתו אסור לאכול
בתרומה מיד עיד שהקפוח כרכום וספינה המטרפת נים
והיצא לידון הדי אלו בחקת קיימי ואין צורך לחזר כפרש והוא
בשידה אבל עיד שכבשה כרכום וספינה שאכרה בים והיצא
לידג מבתי דינין גימ ומי שגרדתו חיה או נפלה עליו כפולת או
שטפו נדה נותנין לו חזקרי בתים וחזקרי היים לפיכך אם חז
נשותיהן בת כהן לישראל או בת ישראל לכהן הדי אלו לא יאכל
אבל מי שנגמר דינו בבית דין והניחוהו בבית הסקלה ליהרג
הדי זה בחקת מת ולא תאכל אשתו הניחה בעלה גוסס ככרינה
אודת בין שהיתה כהנת אשת ישראל או ישראלית אשת כהן לא
תאכל שדוכ נכסין למיתה אחד אומר כהן ואומר אומר לא בת
הדי זו לא תאכל

בקדושל כהן שזיה עומד אצל בקדו של ישראל וכלי של כהן
 שזיה נארג אל כלי של ישראל הרי זה מדליק עליהן שכן
 שריפת שלא ברשות הכהן וכן מדליקין שכן שריפ בבתי בניסוד
 ובבתי מדרשות ובמבואות האפול שלא ברשות כהן ופי שאין לו
 חלין לחלוק נר הנכבה מדליק שכן שריפה שלא ברשות הכהן
 מדליקין שכן שריפה על נבי החולין ברשות כהן בת ישראל
 שנשאת לכהן והיא למדה אצל אביה מדליק ברשותה מתר
 לכהן לחלוק שכן שריפה אפילו בבית האבל או בבית המשתה
 שיש שם ערוב ואין חוששין שמה יסתפקו ממנו בבית המשתה
 טמני נקין כליהם אין נוגעין בו ובבית האבל מפני שאין להם
 פני מפי האיכל הזרע את התרומה בשתגורף במזיד יקים
 ואם הביאה שלישי בין במזיד בין בשוגג יקים ואם היה פשתן
 אפי הביאה שלישי ואפילו במזיד יזעך קנס קנסו בו שלא יודע
 ותבין ליהנות בעצמו גידול תרומה ודין כחולין לכל דבר
 אלא שאמדין לרבים נזר חכמים עליהן שיהיו אמדין לרבי כחומר
 משום תרומה שמה שביד הכהן שלא ישהנה אצל כרי שידעו
 ומצא לחולין ונמצא בא בה לירי תקלה לפיכך מתר לאכול
 הגידולין בידיים טמאות ומותר לשכול יום כחולין גידולי גידולין
 חולין לכל דבר ואפי' דבר שאין זרעו כלה אם רבו הגידולין על
 העיקר בגידולי הגידולין הרי הגידולין השניים מעלין את העיקר
 אעפי' שאין זרעו כלה והיה הכל מתר לרבים וכן תרומת היצה
 לארץ והזמזמע והוספת תרומה חירקוני גינה שאינם נאכלין כגון
 דע לפת וצנן אעפי' שאות לפת וצנן תרומה גידולין מתר ודי
 חן חולין לכל דבר וכן הזרע פשתן של תרומה גידולין מתרין
 לרבים הזרע תרומה טמאה אעפי' שהגידולי שהדין הרי חן
 אמדין כאכילה והאיל והתרומה שנוקעה אמרה כאכילה חיתה
 כבר נזר חתך את העלין שצמחו ויצאו עלין שנין חתכן הרי
 האוכל שיצא אחר כך מתר באכילה שחלים חולין שנשכחו וזרעו
 ועשאן תרומה ודי אלו מתרין שודי נשהרו בזרעה ולא נשכחו
 כשהן תרומה כדי שיהיו אמדין שכולת שהיתה כותך הכרי
 וטוח הכרי כולו הרי אותה השכולת שכל האיל ונכרחה בתוך
 הכרי שתלה ואוד כך קרא עליה שם ועשא תרומה הרי זה ספק
 תרומה האיל חרעה שמה פתח בטבל במנה ונעשיה כפירו שעדיין
 לא נגבר אבל אם עשאה תרומה קודם שחרענה הרי זה תרומה
 לפיכך אם תלת ממנה ואכל במזיד חייב מיתה בשוגג כשלים את
 החמש ואם גזן ואכל בפז מן הארץ בשלה דעתו אצל כל אדם
 שאין דרך בני אדם בכך לפיכך פטר מן המיתה וכן החובש אם
 היה שנת שדה של גידולי תרומה חייבת בלקט שכהן ופאה
 ותרומה ובמעשרות ובמעשר עני ועניי ישראל ועניי כהנים
 נשלים ממנה מתנתו אלו עניי הכהנים אכלים את שלהם ועניי
 ישראל כוונתן את שלהם לכהנים כדמי תרומה והדמים של עניים
 וכן בן לוי מוכר המעשר שלו לכוני החוכט גידולין אלו משוכח
 חדיש כבהם כיצד יעשה תולדה כפיפות בצוארי בהם ומזון לתוכן
 פאותו המין נמצא לא זכום את הבהמה ולא מאכיל את התרומה

פרק שנים עשר

אסור לשכח את התרומה של ארץ ישראל כשאר הקדשים ולא
 יבאנה לירי שומא ולא יפסדנה אלא אוכל הטהורה ומדליק
 השמא ומותר לשכח תרומה הרצה לארץ בשמא של תגרה

ואעפי' שאינה טמאה אלא בארץ העמים שהיא נרבריהם מפני
 שיעקר היונה מדבריהם לפיכך נדה קוצה לזה חלה בחצו
 לארץ שאינה מזהרת אלא לאכלה לא לינע בה כמו שבארנו
 תרומה שנשמאת בספק לא אוכלים ולא שורפין אלא תהיה
 מונחת עד שתטמא שומא ודאית ותשרף ויש שם ספיקה שישורפי
 עליהן את התרומה כמו שיתבאר בענין שומאת וטהרה חבית
 של תרומה שנולד לה ספק שומאה הרי זה לא יחדש בה דבר לא
 יזונה במקומה ולא יגלנה אלא יניחנה עד שתטמא ודאי ותשרף
 ואין דאטשין שמה חאכל חבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה
 טמאה אם יכול להציל כמנה רביעית בטוהה יציל ואם לאו
 יציל בידו בלא נשלה ידים ואעפי' שהיא טמאה כמו שיתבאר
 בענין שהרות בלא בחבית של יין והיא שזיה בגת התחתונה
 פחות טמאה שהרי יזמע הכל הפסל אבל אם היה בתחתונה טמאה
 בזו החבית שודי היא עולה באחת וטמאה או שהיתה חבית של
 שמן תרד וטמאה ואל ישמאנה בידו שודי הכל ראוי להולקה
 ואין שם הפסד מרובה וכן חבית שמן שנשכחה אם יסול להציל
 רביעית כשודי יציל ואם לאו יציל בטמאה שכן שנשכח החבית
 אינו מחזר שלא להציל בטמאה מפני שהוא כחול היה עובר
 מכוסף לכוס ובכידוכרות של תרומה אמר לו ונכרי חן לי אות
 מהם ואם לאו הריני נגע בכלן ומשמאן ינח להניח אח' על הסלע
 ואל יתננה לתוך ידו כדי שלא ישמא תרומה בידים התלתן
 ודבר שינין של תרומת האיל ואינו מאכל אדם ודי זה מתר לעסו
 כל מעשיהן בטמא ואינו נזר אלא בעת שריתן כמים שאם שדה
 אותה בטמא ודי טמא איתם בידים אכל אחד הטרייה אינו נזר
 לא בעת ששף דבר שינין לא בעת שבאכלין לכרמה לפיכך מתנן
 תרומה תלתן ובר שינין לכהן עם הארץ אין כפקדין תרומה אצל
 כהן עם הארץ מפני שלבו גם בו אבל כפקדין אותה אצל יסד
 עם הארץ בכלי חרש ובקוף צמיד פתל ובלבד שלא יהיו פדות
 מוכשרין גזרה שלא חסומו אשתו נדה אין עושין לעם הארץ
 תרומת זיתו כשודי אבל עושין לו זית חלין בשודי טמא כדי חית
 בלבד וכיצד עשה נוטל כדי התרומה ומניחה בכלי שאינו מקבל
 שומאה כגון כלי אבני וכשיבא עם הארץ לישל החלין והרומ' ~~אומדין~~
 לו הדר שמה תגע בתרומה שלא תחזר לשבלה ישראל
 שעושה פירותיו בשמאה אין כרעין עמו ואין צריך להפר שאין
 דורכין עמו מפני התרומה שתעשה בשמאה אבל כולכין עמו
 חבית לגת וכביאין מן הגת זחיס ויגכים שנשכחו סחטן וערסה
 אותן תרומה ואם נשכחו אוד שנעשו תרומה וכחטן פחות פחות
 מכביצה הדי הבשקה חיצא כהן מתר בשתייה לכרבים ואפילו
 לנכסים היה ראוי שהבשקה כאילו הוא כפקד בתך האוכל ולא
 אבר פחות פחות מכביצה אלא יורה שמה יעשה יותר מכביצה
 ונמצא הבשקה כשטמא ככביצה ואם היו פירו אלו שלישי לטמאה
 חזקן בנת ובבית הכור הבשקה תרומה כהדרח שאין שלישי
 עושה רביעי בתרומה כמו שיתבאר בענין שהרות
 תרומה שנשמאת משליכה לבין העצים עד שיכרענה וכן שכן
 שנשכחו נחתו ככלי מאוס עד שידליקו כדי שלא יהיה הקליט
 לאזורים האכלוהו חטים שנשכחו שולקן וכניחן בכלי כזאם כדי
 שלא יהיו ראויין לאכילה ואח' כך יסק כהן תגור וכידים ונשקן
 שאין ראויין להדלקה שנשכחו כגון היין קוברין אותן תרומה
 שנתגלה האיל ואסור בשתייה ישפך וכן תאנים וענבים וקישואין
 ודילועין ואבטיחין וכל פירות של תרומה שנשכחו כנוקרות ודי
 אלו אכודין כאכילה מפני שכנת נפישת בה יעשה בהם יסודך
 לים או יקברו קיסה ס ב

האוכל קישואין של ערב שביעית ימתין לקישואין של כווצאי
 שביעית ושלם מהן שאינו יכול לשלם חובו כפירות שביעית כמו
 שיתבאר במקומו אבל תרומה שמאה משלם וחליץ שהודין ואם
 שלם חולץ טמאין בין בשוגג בין במזיד תשלומי תשלומי ויחוד
 ושלם מן הטהורין אבל תרומת חבר נשלם לו אבל תרומת עם
 הארץ משלם לחבר ונתל דמיה כמנו ונותן לעם הארץ שאכל
 תרומתו שאין בוסרין שהרות לעם הארץ גזלת תרומה באבי
 אבו כהן ואחד כך מת אבי אבו אינו משלם לעצמו אלא לחודש
 אחד משאר הטבט ובן אם נפלה לו תרומה באבי אבו
 ואכלה ובעל חוב שגבה תרומה בחובו והאשה בכתובתה ואכלה
 משלמין קרן חובש לכהן חבר וחוזר נותן להם דמים שהיו
 בוסרין בה אותה התרומה כמו שאכלו הגנת תרומה ולא
 אכלה משלם תשלומי כפל לבעלים ויש לו לשלם מדי תרומה
 גנבה ואכלה משלם שני קרנין וחמש קרן חובש מן החולין וקרן
 אפילו מדי תרומה חיתה התרומה הקדש לבדוק הבית
 וגנבה ואכלה אינו משלם תשלומי כפל שאין תשלומי כפל בהקדש
 כמו שיתבאר במקומו אבל משלם קרן ושני חמשין חמש משום
 אוכל תרומה וחמש משום שנהגה מן ההקדש ולמי משלם אם
 היה בה כזה ואין בה שוה פרוטה משלם לכהנים ואם יש בה
 שוה פרוטה בין שיש בה כזה בין שאין בה כזה משלם לחקדש
 ובפני מה חל איסור הקדש על איסור התרומה מפני שהתרומה
 אסורה לזר ומותרת לכהן הקדשה נאמרה על הכהן נוסף
 בה איסור אף על ישראל על דרך שבארנו בהלכו בואו אסורות
 ואיסורי מאכלות הגזל תרומה ואכלה משלם קרן וחמש אחד
 שהחובש חייב בו משום תרומה יצא בו ידי גזל טמא ונתן לכהן
 את הקדש אינו חייב אלא בחובש של קדש בלבד גזלה
 והאכלה לאחד האוכל משלם קרן וחמש כל מקום שאמר משלם
 קרן יחמש אם אכל שוה ארבעה משלם שוה חמשה נמין שאכל
 וכל מקום שאמרנו משלם קרן ושני חמשין אבל שוה ארבעה
 משלם ששה וכל מקום שאמרנו משלם שני קרנין וחמש אחד
 אבל שוה ארבעה משלם דמי תשעה ולעולם אינו משלם אלא לפי
 דמים שהיתה שוה בשעת אכילה בין שהחלה בשעת תשלומין
 בין שהוקדה

פרק אחד עשר

התרומה ניתנת לאכילה ולשתיה חליכה שהסיכה היא כשתיה
 שני' ותבא כמים בקרבו וכסמן בעצמותיו והשתיה כבלל אכילה
 לאכל דבר שדרכו לאכול השתות דבר שדרכו לשתות ולסוך
 דבר שדרכו לסוך ולא יסוך יין וחמץ אבל סך הוא את השכר
 הטהור ומדליק את הטמא וזה שנקרא שכר טריפה בכל מקום
 תברים של תרומה כותר לחבצן ולקבצן כענין דבילה ואסור
 לעשות מהם שכר וכן אין עושין תברים דבש ולא תפוחין יין
 ולא פירות הסתיו חמץ וכן שאר כל הפירות אין כשנין אותן
 כברייתן בתרומה חץ מותם וענבים בלבד עבר ועשה האוכל
 מסקה דרי זה שוחהו חד שאכל דבש המרים ויין תפוחים וכיצא
 בהן בשגגה אינו חייב לשלם ואם אכל בכבוד מכין אותו מכת
 מדות אין נותנין דבילה ותרומה לתוך דבוריים מפני שהוא
 מאבוק אבל נותנין את היין לתוך הכדורים ואין כפושטין את
 השכר בפני שהוא מוצאו ככלל מאכלות ועושהו שכר משהו
 אבל מערבין יין ושכר חבש ופולין וכיצא באלו לאוכלן אין

מבשלין יין של תרומה מפני שהוא כפיטו אין כובשין ביצילת
 של תרומה בוחמץ של תרומה מפני שמפסד החמץ אין
 מערבין תבואה בקטניות וכל דבר שחפרש זה היה כשבודק
 אותו מערבין ומשורבה יהודה התחילו לערב תבואה בתבואה
 וקטניות בקטניות אבל לא תבואה בקטניות כדרך שברקדין את
 את הקמח בחליץ כך ניהג הכהן בתרומה כדרך לאכול ומשליך
 את הפורסן הרי שרצה לעשות סולת מנופה בנפית הדבה עד
 שיוציא קב או קביים בן הפיאה לא ישליך את השאר מפני שהוא
 דאי לאכלה אלא יניחו במקום מוצנע שכן של תרומה אין
 חוסמין בו תנוד וכריים ואין סכין בו מניעל וסנדל ולא יסוך רגל
 והוא כהן מניעל וסנדל אבל סך את רגל ולובש המנעל או
 הסנדל וכך כל גופו ומתעגל על גבי קשבל ייא חרטה ויף על פי
 שהן ניסוכין אינו חושש אבל לא יתן שכר על גבי פבלא של
 שיש להתעגל עליה מפני שמאבדו כל האוכל תרומה אפילו
 כזית פירות צריך נטילת ידים אעפ"י שהיו ידיו טהורות כמו שיתבאר
 במקומו ואינו נאכלת עם הזר על השלחן גזרה שמא יאכל כננה
 ותרומת חרטה לארץ נאכלת עם הזר על השלחן ואינו צריך
 נטילת ידים בחולין ואין סכין שמן תרומה בידים מסואבות
 נפל על בשרו משפשו בידים מסואבות אבל סכין את הקטן
 בשמן תרומה כהן שבעה שדנדל כל טבעה אינו חשבו על
 סך הוא הכהן עצמו בשמן של תרומה וכביא בן בתי ישראל ובעגלו
 על גבי ואם סך עצמו בשמן ונגנס לברוח כותר לזכונתו
 במרחץ אף על פי שהוא נסך מכו כהנת שופפה ראשו
 בחליץ של תרומה אין הישראלית מותרת לזרף אחריה אבל
 מעגה טערה ב"ע" ומפני כד הדרו הכהני לחוף שעון בחליץ
 של תרומה מפני שאינו ראו למאכל אדם עוקצת תניס ותחנות
 והכליסין והחוזבין וכיני אבטיה וקליפי אבטיה ואתת וכלנמן
 אף על פי שאין בהן אוכל וקניבת ירק שמשליכין בעלי בתים
 הדי אלו לזרים אמרין אבל קניבת ירק שניכנין ונגנן מותר
 לזרים קליפי פולין ושחממין אם יש בהן אוכל אמרין אין בהן
 אוכל כחרין גרעני אחרת כוהרין גרעני
 זתים ותמרים וחוזבין אף על פי שלא כנכן הכהן ורי אלו אמרין
 לזרים ושאר הצרענין כגון שכנסן ויש בהן לחלוחת לצנן
 אותן אמרין לזר ואם השליכין כותרות דסוכין של הים
 חרשות אמרין מפני שהוא ראו למאכל אדם ושל יטנות כותר
 ועד כתי נקדאו חרשו כלוכן שכני אדם רגלין לחבוש בין חרנות
 ובצולות והרקבניות של תרומה אסורות ואם העלו אבק כותרות
 שמרים של תרומה שנתן עליהן פיס הראשק והשני אסור לזרים
 והשלישי כותר ואם לא נתן עליהם מים אלא כנכן היו
 מעל השמרים בלבד אף השלישית אסור לזרים
 כגורה שפינה ממנה חיש תרומה אין כחייבין אותו להזהר וטב
 ומלקט אותו אותה ואח"כ יתן לתוכ' חליץ אלא ככבוד נתון כוד
 לחובה חליץ וכן חבית של שמן תרומה שנשפכה אין כחייבין
 אותו להזהר וטב ומשפח אלא כוד כה כדרך שנהג בחליץ
 המערב כד של שמן תרומה דרי זה כערה עד שפסוק הענין
 ויתחיל השמן לנטוף כעט מעט וכיון שנמפו שלשה טיפין הוא
 זו דין ומותר ליתן בכד שכן חליץ דרי שלא נתן אלא הבח וכל
 עד שנתבצית אותה התבצית תרומה כבלא הכהן נר שכן
 שריפה ונתנו לישראל לעלות בו לעלייה ולהכנס לחוד לעשות
 צדכי ובחן אבל לא צדכי ישראל ואם היה שוחף עמו כותר
 ישראל שהיה ארצה אצל כהן מדליק לו שכן שריפה תוכו וכן
 חליץ לו אינו חייב לכבותו עד שיכבה מאליו וטבל הישראל
 פתילוח ענר דבוק ומדליק ליתך בה :

וכן אם ידע אדם מהם הגידולין חלין לכל דבר והאנייה נודג בה
 בתחמה נפלה הקופה השנייה לזקום אור אינה מדמעת וכן אם
 ידע אחר את השנייה הגידולין חלין נפל שתייהן למקום אחר
 מדמעת בקטנה שבשתייהן ידע אחר את שתייהם בדבר שזרעו
 בלה הגידולין חלין וכדבר שאין ידעו בלה הגידולין מדומ' בלא
 בזדע את השנייה עד שלא קצר את הראשונה אבל קצר את
 הראשונה ואחר כך ידע את השנייה אפי' בדבר שאין ידעו בלה
 הגידולין חלין שאין תלש ומחוכרין בעטין הוכח זה לזה שתי
 קופות א"ש חלין וא' של תרומה ולפניהן כ'סאין אחת של חלין
 ואחת של תרומה ונפלה אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חלין
 לתוך חלין נפלה ותרומה לתוך התרומה ואע"פ שלא רבו חלין
 על התרומה כדא' בתרומה בזמן הזה שהוא מדבריהם אבל
 בתחמה של תורה עד שידבו חלין על התרומה סאה תרומ' שנפלה
 לתוך הבדי ואבר תרומת הכרי הזה לתוכו כ'קיס שנפלה אותה
 סאה שם נסתיימה תרומת הכרי ונדמע הכל בתרומה שנפלה
 ונתרומת חכר אמר תרומת הבדי בצפוני חלקן אותו לשנים
 וחצי שבצפון לשנים ונמצא רביע הכרי שהיא צפון צפוני הוא
 המדמע היו לפניה שני כריים ואבר תרומת שני כריים באח' מהן
 היו שניהן מדמעין היו לפניה שני סאין וכרי אחד ואמר היו
 אחד מן הסאין האלו עשויה תרומה על הכרי הזה היו אחת מהן
 תרומה ואין ידע אי זה היא היו לפניה שני כריים וסאה אחת
 ואמר היו זו תרומה על אחת מן הכריים הללו היו היא תרומה
 ונתקן אחת מהן ואין ידע אי זה הוא הבתוקן מן השבל

פרק ארבעה עשר

המשים תאמת שחורות ומשמים לבנות שנפלה לתוכן תאנה אחת
 של תרומה היתה לבנה השחורות כותרות והלבנות מדמעין היתה
 שחורה השחורות מדמעות והלבנות מתרות ואם אין ידע
 אם שחורה היתה אם לבנה עולה באחד ומאה ומן הכל ידע מה
 היתה אור שנפלה ונסתה הרי כולן מדמעות וכן עיגול דביל'
 של תאנים ומלבנים של דבילה שנפל עיגול או מלבן של תרומה
 לתוכן ואין ידע אם מלבן היה או עיגול והרי העיגולין מצטרפין
 לכלבנים ות'לה התרומה באחד ומאה ומן הכל עיגולי
 דבילה נחלים וקטנים שנפל עיגול דבילה לתוכן ואין ידע אם
 עיגול היה אם קטן הרי הן מעלין בין כנגין בין כמסקל כיצד
 נפל עיגול למאה עיגולין גדולי וקטנים הריני או' קטן נפל ומנביח
 אחד מן הקטנים נפל עיגול לתוך ארבעים עיגולין מהן עשרים
 עיגול מסקל כל אחד ארבע ליטרין ומהן עשרים עיגול מסקל
 כל אחד ליטרא האיל ומסקל הכל מאה ליטרין ואמר
 קטן נפל ומנביח אחד מן הקטנים והקטנים והם ילד אינן מצטרפין
 להעלות את התרומה סאה של חטים שנפלה על פי מורה של
 חטים אין משערין אותה באחד ומאה שאין משערין אלא אם
 נפלה תרומה עם החלין או אם אין ידע באי זה מקום נפלה
 התרומה וכיצד יעשה וזאין את התרומה כאלו היא חטים על גבי
 מעורים ומפריש התרומה עצמ' שנפלה על גבי המורה עם מעט
 מן החלין שנפלה עליהן כמי שבאסף חטים מעל גבי מעורין
 שתי קופות או שתי בעורות שנפלה הרומ' לתוך אחת מהן ונבללה
 ואין ידע לאי זו מהן נפלה ס' היו שתי מערות בבית אחד היו
 אלו מעטרפות ותעלה באחד ומאה מן הכל היו שתייהן
 גרה אחת והקופות כצטרפות ואפילו היתה קופה בבית זה וקופה

בבית אחר לפי שקרוב הדבר לקבץ שתייהן בבית אחד אבל אם
 היו שתי הקופות בשתי עיירות אינן מצטרפות וכיצד מעלה
 סאה שנפלה אם רצה להעלות מאחד משתייהן מעלה ואם רצה
 להעלות חציה מזו וחציה מזו מעלה כדון מלאים תאנים של חלין
 שדרס ליטרא תאנים של תרומה כפי כד אחד מהם ואין ידע איזו
 היא אם היו שם מאה כד וכד הרי ידעו תעל ולוקח כד אחד מהן
 ומכור לכהן חרץ מדמי אותה ליטרא וחשאר מותרין ואם היו פחות
 ממאה הפומין כולן מדמעות והשוליים מותרין וכן אם ודסה
 על פי מורת או על פי עיגול ואי' ידע אם בצפוני או בדרומי הלאי
 זה עיגול הוא תאין אתם כאלו הם פרודות ותעלה לפי המסקל
 אם יש בכל העיגולין מאה ליטרין תעלה והוא שיש בכל עיגול
 מהן יותר על שני ליטרין כדי שתבטל התרומה בה כ' ספק
 ותרומה בטל ברוב החלין ותרומה ודאה אומר בבאה וספיקה
 אומר בחמשים ואין לה היתר אלא ברוב ואם היה מותר מחמשים
 אינה צריכה רוב כיצד תאנה אחת התרומה שנפלה ליצ' והרי
 המאה קיימין הכל אסור לזרים כמו שבארנו נפלה אחד
 מחמשים ואברה אח' מן הכל שמא אחת מן החלין היא שאברה
 הרי אלו אסורות עד שידכה עליהן חלין ממקום אחד חוסף
 עליהן חמשים תאנים ואחד יותר הכל ואם נפלה אחת של תרומה
 לתוך חמשים ואחד ואברה אחת מן הכל השאר לזרים סאה
 תרומה שנפלה לפחות ממאה מעשר ראשון שלא נשלה תרומתו
 או למעשר שני והקדש ונדמע הכל אם למעט ראשון נפלה וקרא
 שם תרומה ומכרה הכל לכהנים חרץ מדמי תרומה שנפלה וכדמי
 תרומת מעשר שבו ואם למעשר שני והקדש נפלה הרי אלו יפוח
 ומכרו לכהן חרץ מדמי תרומה סאה תרומה שמאה שנפלה
 לפחות ממאה חלין או פמעטר ראשון או מעשר או הקדש בין
 שבאין בין שחורים והאל ונדמע הכל הרי הכל בתרומה שמאה
 שאסורה באכילה לכל הרי הכל אסור לעולם ומגידים אותן עד
 שירקבו בלא בדבר שאין דרכו להאכל חי אבל בדבר שדרכו
 להאכל חי לא יניחן שמה יתקל בהם ויאכל מהן אלא ידליקו הכל
 כודך שכוליקין תרומה שמאה סאה תרומה שחורה שנפלה
 לפחות ממאה חלין שבאין ימכרו הכל לכהנים חרץ מדמי תרומה
 וזבחה אוכל מדמע זה קליות או ילש אותו במי פירות שאינן
 כבשידין כדי שלא תטמא את התרומה מן החלין המטמאין או ילש
 מדומע זה פחות מכביצה שאין אוכל פבא בטבא
 אוכל אחר עד שיהיה כביצה או יתחלק מדומע זה
 פחות מכביצה בכל עיסה כדי שלא תטמא התרומה שבו סאה
 תרומה שמאה שנפלה למאה חלין טהורי וכן סאה תרומה שחורה
 שנפלה למאה חלין שבאין תעלה באחד ומאה ותאכל קליות או
 תלש במי פירות או פחות מכביצה שאין המצה שנפלה היא הסאה
 עצמה שעלתה סאה תרומה שמאה שנפלה למאה סאה של
 תרומה שחורה בטלה במיעוטה ואוכלין הכל בשחורה ואם נפלה
 לפחות ממאה יניח הכל עד שירקב שתי קופות שנפלה סאת
 של תרומה לתוך אחת מהן ונדע לאיזו מהן נפלה ואמר כך נפלה
 סאה שנייה ואין ידע לאי זו מהן נפלה אומרין לזקום שנפלה
 ראשונה נפלה שנייה לפי שתחלין את הקלקלה במקלקל נפלה
 סאה ראשונה לתוך אחת מהם ואין ידע לאיזו מהן נפלה סאה
 שנייה ונדע לאי זו מהן נפלה אין אומרין לזקום שנפלה שנייה
 נפלה ראשונה אלא שתייהן מקלקלות הרי שתי קופות אחת
 פבאה ואחת שחורה ונפלה סאה של תרומה לאחת מהן ואין ידע
 אי זו היא אומרין לתוך המטמא נפלה שתי קופות אחת תרומה שחורה
 ואחת של חלין שבאין נפלה סאה תרומה שחורה לתוך אחת מהן
 אומרין לתוך של תרומה נפלה וחלין יאכלו בשחורה בתרומה :

עיסה שני לשה במים מגולין אף על פי שהיא תרומה תשרף
אסו לכהן לישראל תרומה או שאר כיתנות שלו עד שיפרישו אותם
הבעלים שנאמר ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתם ונאמר אשר
דימו בני ישראל לה' נתתי לך עד שיריכו הן ואחר כך יזכה בהן
ולא ישלם אוד שהורכו אלא מדעה בעלים שרדי הם של בעלים
ליתן לכל כהן שידעו שנ' ואיש את קדשיו לו יהיו ואם לקח שלא
מדעת בעלי זכה כהן שאין לבעלי מהן אלא טובת הנאה וטובת
הנאה אינו כמון כהן כנגדו לו תרומה וכיצא בה דברים אודים
הרי אלו אסורים משום גזל שמה אחר הניחם שם עד שיטלום
אין ישראל חייבין להטפל בתרומה ולהביאה מן הגורן לעיר ומן
המדבר לישוב אלא כהנים יצאין לגרנות ישראל נתנין להם
חלקן שם ואם לא יצאו הרי זה מפריש ומניחה במדן ואם
היתה חיה או בהמה אוכלתה שם ואינה משתמר שם מהם התקינו
חכמים שיטבל בה וביאנה לעיר ויטל שכר הכאתה מבין שאם
הפרישה והניחה לכהן ולחיה הרי זה חלול השם אסור
לכהנים חללים לסייע בבית הגרנות כדי ליטול מתנחמיהם וכל
המסיע חלל קדש השם ועליו נאמר שחתם ברית ה' ואסור
לישראל להנחזו שסייעוהו אלא נתן להם חלקן בכבוד נתן תרומת
לכהן על כנת להחזירה יצא ידי כתיבה ואסור לעשות כן בפני
שנמצא במסיע בבית הגרנות וכן אסור להם שימנעו תרומה
ומעשרות ואפילו לישראל חלקן בפניהן אסור לא לטולן בכבוד
שטל שלחן המקום הם אוכלין ועל שלהם הם שותים ומתנחמין אלו
להם והוא זכה להן שנ' ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי
לא יתן אדם תרומה לשומר נהו ולא בכור לשומר עדרו ולא מתנו
לדועה כרמתו דאם נתן חלל אלא אם כן נתן להם שכר שמתן
תורה ורשאי ישראל לומר ליעדא אוד הא לך סלע ד ותן תרומת
או בכיר או שאר מתנו לפלו הכהן כן בתי או בן אחתי וכל כדצא
בזה ג' א כשהיו הבעלים רוצים ליתן אותן לאחד משני כהנים
אלו או לאחד משני לויים אלו כהנים ואמר לו חבירי הא לך ותן
להם אבל הבעלי שאמרו לכהן או ללוי הא לך חלק זה בשב' הנאה
הרי זה אסור וכן אסור לעשות סחורה ברובו אעפ"י שהוא לקוח
בכהן ומותר לכהן ל' אין חלקין להן תרומה בבית הגרנות אעפ"י

שהן אוכלין אותה או באכילין אותה ואל הן הדרש והשטח
והקטן שיש בו דעת לפרוש חקו והטובטום והאנדרתינום בפני
שהו כדירה בפני עצמו והעבד שמא ירא העוברים כשהו ויעידו
עליו שהוא כהן והעדר והטמא בפני שהן באוסין והאשה שבא
תהגרש ומפני החרד והנשא אשה שאינה התנת לו קנסו אהו
שלא יחלוק רבית הגרנות עד שיגרשנה וכולן משלחין להן
לכתיהן וחולקין להן כשאר קדשי הגבול ואין מן הנושא אשה
שאינה התנת לו והטמא והעדר שאין משלחין להם כלל

פרק שלשה עשר

התרומה עולה באחד ומאה כיצד כאה תרומ' שנפלה לכמה סאה
של חולין ונתערב הכל כפריש מן הכל סאה אחת ונתנה לכהן
והשאר כותר לרדים וכל תרומ' שאין ובהנים מקפדין עליה כגון
תרומה הבליטין והחרובין ושעורים של אדום אינו צריך להגביה
הוי"ל ונפלה במאה בטלה במיעוטה והכל כותר לרדים נפלה
סאה תרומה לפחות במאה נעשה הכל כדומע וככר הכל לכהני'
בדמי תרומה הין מדמי אותו סאה בד' בשנה ערב מין בבני
אבל כן בשאינו חינו' ביתן טעם אם יש ככל טעם תרומ' נעשה
הכל כדומע וככר לכהנים ודין מדמי תרומה שבו ואם טעם הכל
טעם חולין הכל כותר לרדים סאה תרומה שנפלה לכמה והגביה

סאה מן הכל ונפלה הסאה שהגביה למקום אחד אינה כדומע
אלא לפי חשבון וכן סאה תרומה שנפלה לפחות במאה נעשה
הכל כדומע ונפלה מן המדומע למקום אחד אינו מדומע אלא לפי
חשבון כיצד הרי שנפלו עשר סאין של תרומה לתשעים סאה
של חולין וכדמעו הכל אם נפל כדומע זה עשר סאין לפחות
ממאה חולין נדמעו שדדי יש בעשר של מדמע סאה של תרומה
נפל לתוכן פחות מעשר סאין אינן מדמעות בד' א בדבר שאין
ודכו להכלל כגון חטים לחטים או קמח לקמח אבל דרכו להכלל
כגון שמן תרומה לשמן חולין או יין תרומ' לייין חולין הולכי אוד
הרוב אם הרוב תרומה הרי זה מדמע בתרומה ואם רוב חולין הרי
הוא כחולין ואינן מדמע אף על פי שהכל אסורין לרדים סאה
תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה סאה אחת הגביהה ונפלה
סאה אחת הרי החולין מתדין עד שתרכבה תרומה עליון שאם
נפלו לתוך המאה חלומה סאה ועוד של תרומה סאה אוד
סאה נעשה הכל כדומע סאה תרומה שנפלה למאה חלל הפיק
להגביהה עד שנפלה סאה אחת אם ידע בראשון קדם שתפול
השנייה לא נדמעו אלא מפריש סאתים והשאר כותר הואיל והיה
לה לעלות ודי היא כאלו עלתה ואם לא ידע בסאה ראשונה אלא
אחר שנפלה השנייה הרי זה כדומע וכאלו נפלו שתיהן באחת
אין פסולת של תרומה מצטרפת עמה לאסור החולין אבל פסולת
החולין מצטרפת עם החולין להעלות התרומה כיצד סאה חטים
יפות של תרומה שנפלה למאה סאה חטים רעות של חולין ושמן
הכל אעפ"י שהמדתן של חולין מרובה ושל תרומה מועט והרי
קמח של תרומ' כפחות במא' מקמח החולין הרי זה עולה וכדמעין
בקמח עם המדתן שהוא מאה ואחד אבל אם נפלה סאה
חטים רעות של תרומה לפחות במאה סאה חטים יפות של
חולין ושמן הכל ודדי הקמח של תרומ' אחד במאה מקמח
החולין הרי זה עולה במאה ואחד שהרי הותרו החולין ופחתה
התרומה לוג יין של תרומה צלול שנפל למאה לוגין עכוין
אין מוציאין משכרים שבהם אלא מעלין את הלוג וכן אם נפל
לוג עכור למאה לוגין צלולים אין מוציאין שכרים שבהם לוג
מים שנפל לתשעי' ותשעה לוגין יין ואחר כך נפל לתוך הכל לוג
יין של תרומה נדמע הכל שאין המים מעלה את היין סאה
תרומ' שנפל לפחות במאה חולין ונפלו חולין אחרים עד שהספיק
על מאה אם בשתג דדי זו עולה במאה ואחד ואם במיד דדי
הכל כדומע שאין כבטלין אסורי תורה לכהתלה והנחת התנח
לארץ כותר לכשלה כרוב ואוכלה בימי טבאתו ולא עוד אלא
אם היה לו יין של תרומה חציה לארץ נוטל כבני לוג אחד ומתן
עליו שני לוגין חולין וכמצא הכל שלשה ואחר כך נוטל כיון כל
תרומה לוג ונתן לתוך השלשה ומגביה מארבעת לוג ושנתה וכן
נותן לוג ושוחה חוד ומשלים לתוכן לוג אחד ונוטל לוג
ושוחה וכן נותן לוג תרומה ונוטל לוג כן התרעובת עד שיכילה כל
היין של תרומה ונמצא שנטל כמה לוגין בשני לוגין של חולין
הודיע תרומה בעד החולין ולא נדע איזהו זרע התרומה אפילו
היה מאה לגנה של תרומה הלגנה אחת של חולין כולן מתדין
בד' א בדבר שדעו כלה בקרקע כגון החטים והשעורים וכד' כהן
אבל דבר שאין דעו נפסד בארץ כגון השום והבצילים אפילו באה
לגינה של חולין ולגינה אחת של תרומה תרומה ביניהן הרי
הכל כדומע ואם נתלש הכל תעלה התרומה באחד ומאה חלל
יתלש לכתחלה שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין
ואין ידוע אי זו היא או שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת כהן
ואין ידוע להיכן נפלה מאחר כך נפלה אחת משתי הקופות לתוך
החולין אינן מדמעות

מהגורן ויקב חולין לכל דבר אף מעט ראשון שניטלה תחנתו
 חולין לכל דבר לפיכך לחי טבשית או שנבעלה בעלית זנות
 נחבין לה בעטור ואובלת אבל מי ששמעה שכת בעלה או העיד
 לה עד אחד נסת ואתר כך בא בעלה קבטו אותה חכמי שתהיה
 אסדה במעטור לייס וכהנים כפרישין מעטור ראשון כדי להפרי'
 מבגו תרומת מעטור וכן הכהנים כפרישין שאר תרומות ומע: ח'
 לעצמן לפי שהכהנים נטלין מן הכהנים יכול יאכל פירותיהן
 בטבלין תל בן חרימו גם אתם כפי השנועה לכדו אהם אלו
 הלויים גם אתם לדבות את הכהנים אין כוציין מעטור ביד
 הכהנים שנכי תקחו מאת בני ישראל וכן כל כהנות כהונה אין
 מציאין אותן ככהן לכהן ועמרא קבט את הלויים בוכנו שלא יהנו
 לתן מעטור ראשון אלא ינתן לכרניכ לפי שלא עלו עמו לירושלם
 האוכל פירותיו טבלין וכן לוי שאכל המעטור בטבלין איכ' שהן
 חייבין מיתה לשכיב אין בטלנין דתהנוה לבעויהן ענאנ' אגד
 וימו לה אין לך בהן כלום עד שיריכו אותן וכוצה לארץ כוור
 לארם לחיות אכל והולך תחלה ואחר כך כפריש תרומה ומעטור
 מעטורין כמקוב זה על זדד ואינו צריך לעטור מן הנוקף אבל
 אין מעטורין כמין על שאינן בנינו ולא מן הדריכ על דפטר ולא
 מן הפטר על החייב ואם עיטור אינו מעטור כל שאכדנו גורונה
 אין תדכין כזה על זה כך בעטור אין מעטורין כזה על זה וכל
 שאינן בתריס' הם תרם תרומתו תרומה כך במעטור אם הפריש
 מעטורות מעטורות וכל שהוא פטר מן הריונו פטר מן העטור
 וכל התרם מעטור וכל שאכדנו בהן לא יתרכו ואם תרכו תרכו
 תרומה כך אם עיטור מעטורותיהן כעטורות וכל שאין תרכו
 תרומה כך אין מעטורותיהן כעטורות דאוכר לחכיה דריני
 מעטור על דרך אינו צריך לעבוד עמו עד שיראה אם יעטור או
 לא יעטור ואם אכר הוא לחכיה עטור על דייצור לעבוד עמו
 החייבין אין חייבין כבעטור אלא מדבריהם לפי שאינו
 גאבל רוב אדם השקדים דברים בין בקטנם בין בגדלם פטורין
 לפי שאינן אכל אלו שנטעו בתוך הבית פטר מעטורות
 שנאמר עטור מעטור את כל תבואת דרך היצוא השדה
 ודאה לי שהוא חייב במעטורות כדבריהם שהרי תאנה העובדות
 כהני חייב לעטור פירותיה אם אכפן בצותת בעלם שהשרישו
 והכניז זה אפילו השרישו בקרקע עוליה פטורין מן העטורות
 נפלה עליהן כפלה ודרי הן כגולין דרי אלו כגנועין בשדה
 חייבין כמעטורות השטמר שדה מפני ענביו וכו' אחד ואסף
 את התאנים ובשארות באותה שדה או שהיה משכר שדה
 מפני התקטנות והבדלעות וכו' ואסף את הענבים
 ובשאריתם שם הכפריין בשדה כוכן שכיל וטרדה בקפיד עליהן
 אסורין בטוס גול ולפיכך חייבין כמעטורות וכתרומה אין בעל
 הבית מקפיד עליהן כהדרין כשוכ גול ופטורין מן העטור אין
 מעטורין אלא מן הכובד שנאמר בהריבכם את הלבו כבנו
 תחשב לכם כתבואת גורן ותבואת יקב כשם שכעטור
 שפרישין הלויים מן החלב שבו כך מעטור שפרישין ישראל
 מן הגורן וכן היקב מן החלב שבו אין מעטורין באוכד אלא
 במד או כבשקל או במנין וכל דמוקדק כשיעוד משוכה והכר'כ'
 במעטורות מעטורות בקולקלין שורי הטבל כעירב בהן ופירותי'
 כחוקין דמפריש מקצת מעטור אינו מעטור אלא ככי טולק
 את העדימה אבל צר' להפרי' כזה החלק שחציא מעטור שלו כיצד
 חז' לו כמה סאה דפריש כהכ חכשה לשכ מעטור אינו מעטור
 ואינו יכול להפריש על חכש סאין מעטור במקום אחד אלא
 מפרי' בהן חצי סאה שהוא מעטור שלחן הכפר' מעטור זה ככר'
 חזלה כהדרן שכברין על היצוא וכן ככרן על מעטור שני ועל

מעטור עני ועל מעטור מן המעטור מברך על כל אחד בפני יצוא
 ואם דפריש דכל זה אחר זה כייד ולא סח ביניהן כולן כו' כה
 אחת ומברך להפריש תרומה ובעטורות :

פרק שני

אינו חייב לדפריש מן דהורה אלא דגומר פדותו לאוכל לעצמו
 אבל הגומרן לזכרה פטר מן דהורה וחייב מדבריו שכל מעטור
 העטור וגול ואכילת אינו חייב אלא זגור רביאנו לאכלה וכן
 החלקה פטר מן דתורה שבה תבואה זרען וחייב מדבריהם כו' א'
 בשלקחן או ר שנבדה מלאכה ביד כוכר אבל אם נגדו ביד
 לקח חייב לעטור מן הגורה פירות שאינן ראיות לאכילה
 בקטנן כגון דבוקר וכיוצא בו אין חייבין במעטור עד שיעלו
 ויעשו אוכל שנכדע דארץ כפרי העץ עד שיהיה פרי וכן התבוא'
 והקטניות שנא' את כל תבואת זרעך עד שתעשה תבואה וזו היא
 ענת המעטורות וקודם שהגיע עונה זו פירות לעונה זו כותר
 לאכול נדון כל בה שריצד ובכל דרך שירצה פהת שהן
 דארץ לאכילה כגונן כגון הקטואין ודמלפנות שאין כניחין
 אותן אלא כדי להוכיף בגופן בלנד אבל דארץ הן כהחלה
 ל: כלה דרי אלו חייבין במעטור כקטנן שכתותה יציאתן כאו
 לענת המעטורות אין היא עונה דכ' כהתמשינעו הפירות
 להריוע ולצנח רכל לפי מה שדוא דפרי כיצד התאנים כשיקנו
 רכיב עד שיהיו דארץ לאכילה אחי' גז' שעות כשעת אסיפתן
 הענבים והבאשים וים הענבים דדקן המדבריהם כשיראה
 החריץן שלים ככחין דכונ' כשיכס הפרד שלהכין האגבקות
 יוצא ככני מים התגרים כשיפתח כטאור האכר כקין כשיטלו
 גידים א דוכים האגמים כשיתפרט האוכל מן הקליפה החיצונה
 השקדים הבחוקים כשתפור שקלינהן דהיינונה דבריס פטורין
 לעולם ושאר כל בעלי קליפ' כגון האצטרובלין חלש' ח' בטנים
 כשיע' ו קליפה התחתונה דסמוכה לאוכל דהייב כשיעטור מן
 איד כחשעה כמה שהן דארץ לעטור כשגרה וזה עליש כלהן
 ה פחחים והאחזנים כשיעטורו כפני שרן דארץ לאכילת כטדס
 קגים התחתים דואג כשי: דכיו וכן כל יצורין להאד' ככני דכיו
 ההרובין כשיעשו נקודות נקודות שהורו וכן כל שדרכן להשוואד
 כשינקד האגמים ודק: כטבלין וו פרישין והעמרדן כשיעשו
 קרואת קרואת לבנות וכן כל שדרכן ללבו' כיקרוו קרואת
 התבואה כשתביא שליש ותלת' כשתהיה זרעה דאר' רבייה אם
 כדע' וכיידק הקיטואין ודללעין וראגנייהן וו כולפנות וכל
 כדצא בהן חייבין כקטנן כמו שכארנו ושאר הדק שאינו ראוי
 לאכילה עד שיעלו אינו חייב עד שיהא ראוי לאכילה אשכול
 שדגיע בו אפילו נדגר יחידי כול' דבור לכעטורות וכאלו רגע
 כולו ולא אחו' אשכול בלבד אלא כל הדח שיש בה אותה דגפן
 שיש בה ואשכול וכן רכין שדגיע בו אפ' פרידה אדח כולה
 חיבור לא יכבוד אדכ פדותה כש באו לענות המעטורות לכו
 שאינו נאמן על המעטורות ואכ' כידו נוטל את רבכיות וכיהר
 לכבוד השאר שעדין לא הגיע לענות המעטורות וכן לא יכבוד
 אדם את גפנו ואת זיה ולכי שאינו נאמן על המעטורות להוציא
 מדב כשיקן שדמסקן היצואין מרב הייבין כמעטורות ולא את
 הגנו להקט ככנו תבואה לכו' שאינו נאמן שגורבואד כרללט
 מן התבן הייבית כמעט' שכרי מן שנו' גלידס מיכוסננן אג' נהן
 ג' וכיצא ד' כריא מעטור על זה דיהו ככקו' אדר ואינו כפרי' עליו
 תרומה שהתורס בהחלה בלבו על הכל נכו שכארנו כהרונה

נפלה סאה חרומה לתוך אותה מהן אומרין לתוך של תרומה נפלה
 והחולין יאכלו קליות או ילושו בכי פירות שתי קופות אחת
 של תרומה נפלה ואת של חולין שהורה ונפלה סאה של תרומה
 טהורה לתוך אחת מהן אומרין לתוך של תרומה נפלה והחולין
 יאכלו קליות נפלה סאה של תרומה נפלה לתוך אחת מהן
 שהיהן אסורות שספק תרומה נפלה אסור וספק המזומע מתר
 בפני שאסור תרומה נפלה מן התורה ואיסור המזומע מדבריהן
 על העיקרים שבארנו בהלכות אסורי מאכלות *

פרק חמשה עשר

חבית סתומה מדמקת בכל שהוא ביצר חבית סתומה של תרומה
 שנתערבה בכניה אלפים חביות סתומה נדמק הכל נפתח החביות
 העלה באחד זמאה חבית סתומה שנתערב במאה חביות ונפל
 אחת מהן לים הגדול הותרו כולן ואומרין של תרומה היא שנפלה
 מה שאי כן בחאנה שנפלה למאה ונפלה אחת מהן לים הגדול
 צריך להפריש אחת לפי שהחבית נפילתה ניכרת ותאנה וכיניצא
 בה אין נפילתה ניכרת חבית סתומה שנתערבה במאה חביות
 ונפתחה אחת מהן נוטל ממנה אחד ממאה ושוחה אותה החבית
 אבל שאר החביות אסורות עד שיפתחו וכל אחת ואחת שתפתח
 מהן נוטל ממנה כדי דימועה ושוחה את השאר נתערב חמש במאה
 וחמשים חביות ונפתחו מהן מאה חביות נוטל מהן כדי דימוע
 חבית אחת ושוחה המאה ושאר החמשים אסורות ואין כחזיקין
 לאתה חבית של תרומה שהיא בטלה ברוב אפילו היא כמה אלפי
 חביות כולן מדמקת וכל מה שיפתח נוטל ממנו אחד ממאה
 והשירים שוחה והשאר מדמקת כבר בארנו בהלכות אסורי
 מאכלות שהחמקן המתכל אסור בכל שהוא לפיכך אם ריסק
 תפוח של תרומה ונתנו לתוך העיסה והחמיצ' כל העיסה מדמקת
 ואסורה לזרים ביצה שנתבלה בתבלין של תרומה
 אפילו חלבון שלה אסור בפני שהוא בולע שאר של תרומה
 שנפל לתוך העיסה והגביהו ואחר כך נתחמצה הרי זו כיתרת
 כבר בארנו שאם נתערב מין ביאנו מינו בניתן טעם לפיכך

בעל מחתך שנתכשיל עם התכשיל אם הבצל תרומה והתכשיל
 חולין ויש בו טעם הרי התכשיל אסור לזרים ואם הבצל חולין
 והתכשיל חרומה ונימצא טעם התכשיל בבצל הרי הבצל אסור
 עדישים שנתכשלו ואח' כך השליך לתוכן בעל יבש אם היה שלם
 הרי זה כותר ואם היה כהותך בניתן טעם ואם בשל הבצל עם
 העדישים בין שלם בין כהותך משערין אותו בניתן טעם ושאר
 כל התבשיל בין שהשליך הבצל אחר שנתכשיל בין שכשלו עם
 התבשיל בין שלם בין כהותך משערין אותו בניתן טעם וכפני
 נה בעל שלם לתוך עדישים שנתכשלו אין משערין אותו בפני
 שאין שראב מהן שהרי הוא שלם ולא פלט לתוכן שכבר נתכשלו
 ואם ריז כעלים רכים הרי הן ככהותך וכן אם ניטל פטמתו
 וקליפתו החיצונה או שהיה לח הרי הוא ככהותך והקפלוט בין
 לח בין יבש בין שלם בין כהותך הרי הוא בניתן טעם הכתוש
 ירק של חולין עם ירק של תרומה הרי זה כותר לזרים חוץ כמיני
 ביאים ויצידי ושומים שאם כבש ירק של חולין עם בעלים של
 תרומה או בעלים חולין עם בעלים של תרומה הרי אלו אסורין
 כבש ירק של תרומה עם בעל של חולין הרי הבצל כותר
 לזרים והרי חולין שכבשן עם דהי תרומה אם
 הרי פנצ'ין אלו ואלו או שהיו חולין פנצ'ין ושל תרומה שלכין
 או שכבשן בכי תרומה הרי אלו אסורין אבל אם היו שניתן
 שלכין או שהיו דהי תרומה פנצ'ין והיו חולין שלכין הרי

אלו כותרין לפי שדפנצ'ין שראבותמן השלמין וכי כבשין ומי
 שלקח של תרומה הרי הן אסורין לזרים השבת עד שלא נתנה
 טעם בקדרה יש בה משום תרומה בשנתנה טעם בקדרה אין בה
 משום תרומה הרידה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין תרומה אם
 היה פת חמים הרי זה כותרת ושל שעודים אסורה בפני שראבות
 תנור שהסיקו בכבוק של תרומה ואפה בו את דפתהפת בותרת
 שאין בה טעם בכבוק אלא ריח והריה אינו אסור שעודין של
 תרומה שנבלו לבור שלמים אף על פי שהבאישו כמיני חרין
 בותרין שאין נתן טעם לפגם שאסור תלתן של תרומה הוא
 ועצו שנפל לתוך בור של יין אם יש בו רע התלתן כדי ליתן לכו
 טעם כיון הרי הין אסור לזרים שתי כוכות של יין אחד
 תרומה ואחד חולין כיון כל אחד בכיס ואחר כך עירבן רואין את
 יין החולין כאלו אינו וכאלו יין התרומה שנתערב בכיס שהרי
 אינו מינו אם ראו אותו המים לבטל טעם היין התרומה הרי
 הכל מתר לזרים ואם לאו אסור שכבר בארנו שאין זכים מעל
 את היין יין של תרומה שנפל על גבי פירות ידיום חס מתורות
 וכן שמן של תרומה שנפל על גבי פירות ידיום חס מתורות
 נפל השמן על גבי יין יקפה אותו והיין מתר לזרים נפל על
 גבי היצר יקפה אותו ויטל קליפה מעל היצר כדי שיסיר כל היצר
 שבו טעם השמן קדרה שכשל בה תרומה לא יבשל בה
 חולין ואם בשל בניתן טעם ואם שטף הקדרה בכיס או בין
 דרי זה כותר לכשל בה ביטל בכקנת הכלי אין צריך
 לטטף את כולו אלא שוטף במקום רבישול כלבו הריזה
 גזילה ותרומת מעשר והחלה והבבורי כולן נקדאו תרומת תרומת
 בעשר נאמר והרבותם ממנו תרומת ה' ואומר כהרבות נהן

ובהלה נאמר הלה מרינו תרומה ונאכל לא חוכל לאכול בשערך
 בעשר דנגך תידושך ויצודך ונומ' תרומת ידך ואין לך וכו'
 שטעון הבאת מקום שלא פרט בפסוק זה חוץ כן הכיורים
 וכו' נאמר תרומת ידך הא לכדת שהן קדואן תרומה לפיכך
 דין ארבעתן לענין אכילה ודימוע אחד הוא כולן עולין כאחד
 וכמה יבצנרפין זה עכ' זה ואם נמצאו ישרפו חוץ החמ
 בעשר של דמאי בכל אלו הדרכים בתרומת מעשר של דמאי אלא
 שאין לוקן על אכילתה כל האוכל תרומה ככרך ברת את
 כאכל ואחר כך ככרך בא' אב' אג' קדשנו בקדושתו של אהרן
 ועצו לאכול תרומה וכך קיבלנו וראינו אותם ככרין אפ' ברת
 דוצה לרארן שגם אכילת קדשי דגבול כעבודה שנאבר עבחה
 כתנה אתן את כהונתכם

הלכות מעשר

כיצה אחת והיא להפריש מעשר ראשון בכל שנה ושנה כשה
 הוריעה חליהנו ללויים וכיאר כיצה זו בפרקים אלו

פרק ראשון

אחד טכפרישין תרומה גדולה כפריש אחד מעשרה בין הנטאר
 וזהו הנקרא מעשר ראשון ובו נאמר כי את מעשר בני ישראל
 אשר יריבו לה' וגו' והמעשר הזה ללויים וזכרים ונקבות שנאב' ולבם
 לוי הנה נתתי את כל מעשר בני ישראל לנהלה מעשר ראשון
 כותר באבילה לישראל וכותר לאוכלו בטמאה שאין בו קדשה
 כלל וכל מקום שנאמר במעשר וקדש או פדיוה אינו אלא כעשר
 שני וכנין שמעשר ראשון חולין שנאמר וכחשב לכם תרומתכם
 כדן מן הערן וכבלאה כן היקב

הלילה המצא אתים חיות חזרובין תחת החזק וחיבין
 במעט שחוקקן שמאלין זה נפל מצא תאנים תחת התאנה
 הרי הם ספק שהדי משתגת ובלבלכות בעפר שכא כתאנה זו
 נפל או נטאנים שנתעטרו הבקדיש פירות תלשין ופראן
 קדם שתגמר מלאכתן חייב לעשר ואם נגברה מלאכתן ביד
 הוקדש ואז כך פראן פטורים מן המעשרות שבשעת חובתן
 היו פטורין מן המעשרות :

פרק רביעי

אין האכל נקבע למעשה מן התורה עד שיכניסנו לביתו שני
 בעדתי הקדש מן הבית והוא שיכניסנו דרך השער שנאמר ואכלו
 בשעריך אבל אם הכניס תבואתו דרך גובה וקדפיות פטור
 מן התרומה ומן המעשרות יראה לי שאין לוקין מן התורה על
 אכילת השבל עד שיקבע בכניסתו לביתו כמו שבארנו כפי
 השמיעה אבל אם נקבע בשאר השש דברים שמינו אין
 לוקין עליו אלא מכת מדרת מדבריהם וכן האכל כפירות
 שרעו להוליכן לשוק אחר שנבדה מלאכתן אינו לוקה אלא
 בנת מדרו כמו שבארנו שאין הגורד חייב במעט אלא מדבריהם
 בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות אינו קובע וכן
 הגין אינו קובעין אף על פי שהבית שלמטה קובע ואם לא היה
 בגג ארבע אמות על ארבע אמות בזמן שהיה הבית כשופע עולה
 אינו פטור מן המעשר אלא הרי נג זה כבקצת אוד הבית
 הצרפין והבדעין ובתי הקיץ והוא ארבעה עמודים והקרן על
 גביו שנמצא בלא כהלים וכן סוכות שעושין בני הכרמים
 ונמי הגנות בימי הקיץ אף על פי שרדין בהן כל ימי הקיץ ויש
 בהן דוחס והתנגלין אינו קובעין למעט וכן סוכת הצירים
 והצמנה וסוכת החת בתג אינו קובעין שכל אלו אין דידתן קבע
 הצרפין והבדעין שכלן לבעליהן אף על פי שאינן טבלין
 ללא אדם וכן בית הספר ובית הכדוש שכל לזה שישב ומלמד
 נפני טוחם כביתו ואין טבלין לאחרי בית הכנסת ובי החלמוד אם
 יש בהן בית יורה קובעין ואם לא אין קובעין האחד ארו והאחר
 שנשדות העשיית למוכנס אינו קובעין ואם היו לידה קובעין
 בשם שר בית קובע למעט כד החצר ומטיכנס לחצר דרך
 השער נקבע אף על פי שלא הכניסו להנך הבית אי זו היא חצר
 הקבעת כל שהכלים נטמין בתוכה או שאין אדם בתם מלאכל
 בתוכה או חצר שאם יכנס אדם לה אפסין לו כה אתה מבקש
 וכן חצר שיש בה שני דירין או שהיא לשני שותפין שאח פותחה
 ונכנס ואז בא ונכנס או יצא נעל הואל וכן פתוח ונעלין
 הרי זו קובעת בית שעד של חצר והאכסדרה והמרפסת
 הרי זו חצר אם הייתה קובעת קובעין ואם לא אינו קובעין
 והלך פירותיו כגון לכתום אף על פי שהיא נכנס בהן לבתים
 חלוצת כדרך לא נכנס אלא אוכל עראי עד שיגיע למקום
 שהוא סוף כגבולו וכן בחזרה החכולין והבדעין בעיירות
 שהן נכנסין בחצר לחצר אוכלין עראי עד שיגיע לבית שלנין
 כן דמיא תאנים מן השדה לאוכלין בחצר הפטורה מן
 המעשרות שכן והכניסו להנך ביתו הרי זה כותר להוציא ולאוכל
 מן עראי וכן אם שכח והעלן לג אוכל בהן כנג עראי
 הכיין ליבש כראש נגן ושכח והכניסו לתוך חצר חברו נקבע
 ולא יאכל עד שיעשר חצר שהיא נעדרת הרי היא כנינה
 ואוכלין בתוך עראי והוא שיעוד רובה ואם זרע רובה אין אוכלין

עראי וכן אם נטע רובו ואם נטע לנוי חצר הואל והיא נעדרת
 הרי זה אוכל עראי מאותן אילנות תאנה העומדת בחצר
 אוכל כנינה אחת אחת ופטור ואם צדף חייב במעט כ' דא
 בשדה עומד בקרקע אבל אם עלה לראש התאנה כמלא חיקו
 ואוכל שם שאין אור החצר קובע למעט היתה עומדת
 בחצר ונושה לגינה הרי זה אוכל כנינה כנינה כדרכו כאלו היתה
 כטועה בנינה היתה כטועה בנינה ונושה לחצר הרי זו כטועה
 בחצר שאינו אוכל שם אלא אחת נפן שנטעה בחצר
 לא יטול אלא כל האשכול אחת האכל ולא פגור אחד אחד
 וכן ברימון לא יטול את כל הרמון אלא פודש את כל ורמון
 באילן ואוכל הפרט משם וכן באבטיס כופתו בקרקע ואוכלו שם
 היה אוכל באשכול בנינה נכנס מן הגינה לחצר אעפ"י
 שיצא מן החצר לא יגמור עד שיעשר כסבר הזרעה בחצר
 מקדסם עלה עלה ואוכלו ואם צדף חייב לעשר וכן כל
 ביוצא כזה

פרק חמשי

הלוקח פירות תלשין לאוכלן נקבעו למעט מדרהכ כמו
 שבארנו וכאמרת יקבעו כשיתן את הדימים אף ; לפי שלא כשך
 הרי שלא נתן דמי' והיה כומר ומגיד כומר וכני אפי' כל החס כול
 ואף עלפי שגבר בלבו ליקח לא נתחייב לעשר ואם היה ירא
 שמים כשגבר בלבו מעט ואזר כך יהוד למכור אכ רצה
 להחזיר הלוקח כמחבר לקרקע או שלקח תלוש לשלח לחבירו
 לא נקבעו רשול לאכול מהן עראי האומר לחבירו
 הא לך איסור זה וכן לי בו דבש תאנים ודי זה אוכל אחת אות
 ופטור ואם צדף חייב לעשר הא לך איסור זה כעשרים תאנים
 שאבד לי כומר אדת אחת ואכל באשכול שאבד לי מטרר
 ככני באילן ואוכל ברמון שאבד לי מרנו באילן ואוכל
 באבטיס שאבד לי סופת בקרקע ואוכל ואם קצין את
 התאנים וצידפם או שקצין האשכול או האבטיס חייב לעשר
 שהרי לא קנה אלא הנחלש אבל אם אבד לו הא לך איסור
 בעשרים תאנים אלו בשני אשכולות אלו בשני רכונים אלו
 בשני אכמזים אלו קוצין כדרבו ואוכל עראי ונכר שלא נקבעו
 במקח שהרי לקחן כמחבר הכהן עכ חבירו זה לאכול
 וזה לאכול שניהן נקבעו למעשה שהרי לקח בתלוש זה לקצת
 וזה לקצת שניהן לא נקבעו שאין הבכר קובע דבר שלא נגד רח
 מלאכתו כמו שבארנו לקח האחד פירות שהחריף לאבילה
 ולקח האחר חרפיהן להקצתן זה שלקח לאבילה חייב לעשר
 וזה שלקח להקצתן לא נקבע למעט האומר לחברו צא
 ולקט לי עשרים תאנים כשלי ואני אכלא את כרסי כשך שניסם
 פטורין שאין זה חרפין כדי שיהיה ככר ואב צדף ואכר חייב
 ודברנה אינו קובעת ככר עם הארץ שהיה עובר בשוק
 ואכר שלל לכס תאנים אוכלין ופטורין שאין דבתנה קובעת
 ואם הכניסו לבתיהן אכ חוב העם ככניסין לבת כ כעשרין
 לבתים ואם חוב העם ככניסין לשוק אינו מתקנין אלא דכאי
 שכא עישר ואזר כך הכיאל לשוק ואם אכר שלל לכס והכניסו
 לבתים ככניסו לבית מעט דכאי נתן לו דבר כרובה
 אפי' אכר לו טול ואכל דרי זה כמי שאכר לו טול והכניס שאינו
 אוכל עד שיתקן דכאי וכן אם נתן לו דבר שאין דרכו
 להאכל זה או שהיה אדם גדול שאין דרכו לאכול בשוק הדי זה

מצא פחות מארבעה אף על פי שמצא יתר על החרומה בדתו
ואף על פי שיש בהם טעם יין פטור המקדיש פירותיו כשהן
מוזכרין עד שלא באו לעונת המעשר ופדאן ואחר שפדאן
הגיעו חייבין במעשר ואם באו לעונת המעשרות הם כיד הגזבר
ואחר כך פדאן פטורין :

פרק שלישי

פירוח שהגיעו לעונת המעשרות ונתלשו ועדין לא נגברה מלאכתן
בגון תבואה שקצרה ודשה ועדיין לא זרה אותה ולא מרחה מותר
לאכול מהן אכילת עראי עד שתגבר מלאכתן ומשתגבר מלאכתן
אסור לאכול מהן עראי במה דברים אמורים כמזכר פירוחו
למזכרן בשוק אבל אם היתה כונתו להוליכן בבית הרי זה מותר
לאכול מהן עראי אחר שנגמרה מלאכתן עד שקבעו למעשר
אחד מששה דברים קובע הפירות למעשרות הבית והמקח והאש
והמלח והתחומה והשבח וכולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה
מלאכתו כיצד פירוח שדעתו להליכן לבית אף על פי שנגמרה
מלאכתן אכילת מהן אכילת עראי עד שיכנסו לבית נכנסו לבית
נקבעו למעשרות ואסור לאכול מהן עד שיעשר וכן אם
מכרן או בשלן באר או בכשן במלח או הפריש כהן תרומה או
בכנסה שבת עליהם לא יאכל עד שיעצר אף על פי שלא הגיעו
לבית ובניסן לבית קודם שתגבר מלאכתן ורי זה אוכל מהן
עראי החולל מלאכתן מאחר שנכנסו לבית חייב לעשר הכל
כיצד הבנים קישואין ודילועין לבית קודם שיטפסף משיתחיל
לשפסף אחת נקבעו הכל למעשר וכן כל כיצא בזה
וכן התום פירוח שלא נגמרה מלאכתן מותר לאכול מהן עראי
זמן מכלכלת תאנים שאם תרמה קודם שתגבר מלאכתה נקבעו
למעשר המביא לבית סכי תגאה ובהם תאנים ככבדי תרמה
אם הבניסם תינקות או פועלים לא נקבעו למעשר ואם הבניסן
בעל הבית חייב במעשר הבנים שבלים לעשות כהן יספה
לא נקבעו לאכול כלילת נקבעו למעשר במה דברים אמורים
בתבואה אבל בקטניות לא נקבעו למעשר מותר להעדים על
התבואה להבניסה במזן כדי שתהיה ברכתו אכילת ופטורה מן
המעשר וזרה מעט מעט אחד שהבנים לבית ופטור לעולם
מן התרומה וכן המעשרות שהרי אינו מתחיל לגמור הכל הגזבר
פירותיו של חבירו שלא מדעתו וכן הקובע פירותיו כאחד
כן הששה דברים שקובעין למעשר שלא מדעתו הרי אילו טבלו
למעשר אחר נגבר מלאכתן של פירות הקישואין והדילועין
והאבטיחון כשיטפסף כחן ויסד הציוה טעליהן כמו שיער דק
ואם אינו כשפסף כשיעמיד עדימה ובאבטיחון משיסודי אותו
המקנה אבטיח בצד אבטיח היה כשפסף אחת אחת כהן שגבר
כל צרכו נגברה מלאכתן תודמן קישואין ודילועין אף
על פי שלא הסד הצואב מעליהן הדיק הנאגד משיאגוד
אם אינו אגוד כשימלא את דכלי אינו כמלא הרי זה אוכל ראי
עד שילקט כל צרכו כלכלה משיחפה הפירוח שבה בעלים
ובהוצין וכיצא בהן אינו כחפה כשימלא את הכלי אם אינו
מלא עד שילקט כל צרכו כלי גדול שדעתו לבלאת את
חציו כהן שכלא חציו נטבל היה בדעתו לבלאת את מולו
אינו נטבל עד שימלא את כליו היו שנים ובדעתו לבלאת
את שניהם לא נטבלו עד שימלא שניהם אגד הירק אגד גדול
בשדה אף על פי שבדעתו לאגוד אגדות קטנות לטק הרי זה

נטבל והצמוקין והיחובין משיעמיד עדימה בראש גגו והכעלים
משיסיר העלים והקליפות שדרכו להשליכם בעליהם ואם אינו
מסיר עד שיעמיד עדימה התבואה כשימרה ואינה
ממרח זה המפה פני דברי של תבואה בדרת כסוף כל דבר
כדרך שעשין כשגומרין כל מעשה אם אינו ממרח עד ש עמל
עדימה הקטניות כשימכור ונטול מחצת הכברה ואוכל אינו
בגבר עד שימרח ואף על פי שמרח מותר לישל מן הקטניות
ומן הצדדין וכמה שבתוך החבן ואוכל היין כשיניחנו בחבית
ויש לה הגון וההרצנים מעל פי החבית אבל כשהוא בתוך
הגבר ומשיגביו בו להעכארו בחבית שותה עראי וקלט כן הגון
העליונה ומן הצנור וככל בקום ושותה השכן כשיסיר לעוקה
אף על פי שירד נטול מן העקל ומן המכל ומבין הפסין ומתן
לקערה קטנה ולתכודי לתק התבשיל אף על פי שהוא חספני
שאינו מתבשל בכל שני ואם היה חם ביותר כדי שיכנה את
היד לא יתן לתיכ כפני שהוא כתבשל העיגול של
דבילה משחלקנו הגורגרות משיחש ואם הבניסן לבגורה
משיעגיל כידו על פי הבגורה היה דש דגורגרות בחבית או
העיגול על פי המגורה דרי זה לא יאכל עד שיעשר תאנים
וענבים שבמקצה מותר לאכול מהן עראי במקומן אבל אם נטל
מן המוקצה והוליד למקו אחר לא יאכל מהן עראי שדרי עמרח
מלאכתן אף על פי שלא יבש כל צרכן ההרובין עד שלא
בנסן לראש הגג מודיד מהן לבהמה ופטור בפני שהוא כחור את
המותר לייבשו ונמצא מאכיל עראי מעשר ראשון שהקדמו
בשבלים אסור לאכול כגמו עראי קודם שפריש תרומתו ואם
אכל מכין אתה ומרדוח כיצד היא אכילת עראי כגון שהיה
מקלף שעורים ואכל מקלף אחת אחת ואם קלף וכנס לתוך
ידו חייב לעשר היה כחל כלילת של חטיב כנפה מדי ליד
ואוכל ואם נפה לתוך חיקו חייב לעשר ואין צריך לחמר אם נפה
בכל שאין זה עראי וכו' נטול מן היין ותיחן לקטרה לתוך
תבשיל צונן ואוכל אבל לא לתוך הקדרה אף על פי שדיא
צוננת בפני שהיא כבור קשן וכן סחט זתים על בשח אבל לא
לתוך ידו וכן כל כיצא בזה וכשם שכתור לאכול עראי כפיית
שלא נגמרה מלאכתן כך מותר להיכיל מהן לחיה ולבונה
הלעופי כל מה שירצה ומפקיד כהן כל מה שירצה קודם שיעצר
ואם נגברו אף על פי שלא נקבעו למעשר לא יפקיר ולא יאכל
לבהמה ולחיה ולעופות אכילת קבע עד שיעשר ומותר
להאכיל לבהמה עראי מן המיכל ואפילו בתוך הכית ומאכל
פקועי עמיד עד שיעשם חבילת המציא קציצת בייך
אפילו בצד שדה קציצת הרי אלו פטורין מן המעשר כצא
גורגרות אם דדסו רוב הגרגרות רוב האדם חייב לעשר שחוקתן
מדבר שנגמרה מלאכתן וכן אם מצא פליה דבילה שדוע שדם
מדבר הגמור מצא כריכות ברשות הדין חייב לעשר
ברשות הרבים פטורות והאלומות בכל כקיס חייבות במעשר
כצא תבואה כרוחה עשה אותה רחובה ומינותה על פיהת
אחרת ואינו חושש מצא כלכלה כחופה חייבת במעשרות
מצא כלכלה במקום שדריב מבניסין ל עוק אסור לאכול
כמנה עראי ומתקנה דכאי וכמקס כדורב מבניסין לבריב אוכל
כמנה עראי ומתקנה דכאי כחצה למדעה דכאי ואם הבניסן
לבית מתקנה דכאי במה דברים אמורים בדבר שאין לגמור
מלאכה אבל בדבר שיש לו גמר מלאכה אף על פי שהוא כעסד
דכאי צריך להפריש שחוקתן שדפריש כהן תרומה כשענגמרה
מלאכתן חודרי הגמלים שלטו בעד העדימה והייתה הרי
הנמצא בהן חייב למעשרות פידוע שכור רגנור הן נטורין כ

שיקבל אותה בחלק ממה שתעשה ודעו או שלישי או כה שיהנו
 בנינון שזכר הוא ששוכר הקרקע בבעות שנים שקיבלו שדה
 באריות או ירשו או נשתתפו יוכל האחד לזכר לחבירו טל אתה
 חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני אתה יין שבמקום
 פלוני ואני יין שבמקום פלוני אבל לא יאמר טל אתה חטים ואני
 טעדים אתה יין ואני שמן מפני שכוברין את השבל כהן או לוי
 שלקחו פירות מישר אור שנגמרה מלאכתן מציצין את התרומה
 והמעשרות מידיון ותונגין אותם לכהנים וללויים אחרים קנס הוא
 להם כדי שלא יקפצו לגרנות ולגתות ויקנו טבלים כדי להפקיע
 מתנת אחרים הכהני ואם קנו קודם שתגמר מלאכתן אין מציצין
 מידם כהן או לוי שמכר פירות תלושין קודם שתגמר מלאכתן
 ואין צריך לומר אם מכרו במזבז הרב התרומה והמעשר שלהם
 ואם מכרו אחר גמר מלאכה הרב התרומה והמעשר של לקח
 ומפריש ומתן לכל כהן או לוי שירצה כהן ולי שקבלו שדה
 מישראל כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה ובמעשרו
 והישראל נוטל חלקו ונתן לכל כהן או לוי שירצה אבל ישראל
 שקבל שדה מישראל כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה
 ובמעשרות והישראל נוטל חלקו ונתן לכל כהן או לוי שירצה
 אבל ישראל שקיבל שדה כבהן או מלי התרומה או המעשר
 לבעל השדה ושאר המתנות וחולקין המקבל וזו להוציא כהן
 שכן בין ישראל כבהן או לוי בין כהן או לוי מישראל כשם
 שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה ובמעשרות מפני שהשמן
 חשוב הוא כהן שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שהמעשר
 שלי לעולם הרי הן של כהן שאבד על מנת נעשה כמי ששייר
 בקום המעשר ואם מת הבהן ודי בנו כשאר הבהנים אם אמר
 לו על מנת שהמעשרות לי ולבני מת הוא יטלם בנו על מנת
 שהמעשרות שלי כל זמן שהוא לפניך מכרה לאחר אעפ שחזר
 חלקה אין לכהן אותם המעשרות ישראל שקיבל שדה מכהן
 ולי ואמר לו על מנת שהמעשרות שלי ארבע או חמש שנים מתוך
 על מנת שהן שלי לעולם אסור שאין כהן עושה כהן וכן כן לוי
 שדה עליו זכר לישראל לא יהיה ישראל זה גובה מאחרים
 ומפריש עד שיפרע כנגד חובו שאין לוי זה עושה בעל חוב של
 לוי אחר שיתבה מעשר מאחרים ישראל שירש טבל מבוזר
 מאבי אביו כהן אותו אבי אביו ירשו מאבי אביו ישראל הרי זה
 מפריש ממנו מעשרותיו והן של שהמתנות הראויות ליתרם כגון
 שווימו הן אף על פי שלא הורבו הנותן שדהו בקבלה לגמי
 או לבי שאינו נאמן על המעשר אעפ שלא באו לעזת המעשרות
 אינו צריך לעשר על ידם נחה לעם הארץ עד שלא באו לעזת
 המעשרות אינו צריך לישר על ידם ומטבאו לעזת המעשרות
 צריך לעשר על ידם כיצד הוא עושה עומד על הגרן ונוטל
 ואינו חושש לכה שאבל שאין אנו אחריון להם :

פרק שביעי

מי שדחה לו טאה לז של יין טבל מן התורה ואמר שני לזנין
 טאני עתה להפריש כהן הרי הן תרומה ועשרה מעשר ראשון
 ותשעה מעשר ראשון לא יתחיל ויטתה עד שיניח בסוף תרומות
 ומעשרות אלא יפריש ואחר כך ישתה ואין אכרין זה שהניח
 במו כאלו נברד תחלה מפני שחוב תרומה ומעשרות מן התורה
 חזן אכרין בשל תורה כאילו נברד עד שיכרה הקבוע
 מעשרותיו בפי החבי לא ישתה בשתליה בשתליה לא ישתה מפיה
 מפני שחשקין בערבין אבל הקבוע בפי הבגדה אבל מפיה

יש לאדם לקבוע מעשר שני ופירושו ועד שהו מעשר ראשון עד
 אותן הפירות או תרומת מעשר לביקום אחר הבניח פירות
 להיות מפריש עליהן מעשרות כפריש עליהן בחוקת שהן קיימין
 ואוכל ושתה עד שיעשו כל אותן הפירות שהגידה מעשר וניתנו
 ללוי כצאן שאבדו הרי זה חושש לכל שדפריש ואינו מעשר
 ודאי המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות
 כפריש על אותן המעות מולקו כפריש עליהן בחוקת שהן קיימין
 ואינו חושש שכא מתו הבהן או הלוי או העשיר העני כיצד
 מפריש עליהן כפריש תרומה או מעשר ראשון או מעשר שני
 מפירותיו ומזכה בהן על ידי אחר לאתנו כהן או הלוי או העני
 שהלויים ואם היו רגילין ליטול ממנו והוא רגיל שלא יתן אלא להן
 אינו צריך לזכות על ידי אחר ואחר שכפריש מחשב ככה שזה זה
 שהפריש ומגבה מן המלוה עד שיפרע כל חובו וכוכר כל התרומה
 לכל כהן שירצה ואוכל המעשרות כשהוא מחשב הפירו שהפריש
 יש לו לחשב כשער החול ואינו חושש משום רבית ואין השביעית
 משכמת חוב זה ואם בא בעל הבית לחזור אינו חוזר אבל אם רצו
 אלו שלקחו המעות לחזור חוזרין נתיאשו כהן הבעלים אין
 כפרישין עליהן שאין מפרישין על האבדו בת הבהן או הלוי
 או העני שהלויים אינו יכול להפריש עליהן בחולין כדרך זהו עד
 שיטל רשות מן הידשין והוא שיניח להן קרקע אפילו מלא מחש
 אבל אם רצו כספין אין רשות הידש כמעלת ואם הלון בבית דין
 על מנת שיפריש מעו' אלו מולקם אינו צריך ליטול רשות מן הידשין
 העשיר העני אין כפרישין עליו אעפ שהלואו בכר ובה הלוי
 בכה שביח ישראל שאבד לבן לוי כור מעשר יש לך בדי
 רשא בן לוי לעשותו תרומת מעשר על כגו' אחר אף על פי שלא
 כשך ואם נתנו הישראל ללוי אחר אין לו עליו אלא תרומות
 מי שהיה לו פירות בכגורה ונתן סאה ללוי וסאה לעני לא יפריש
 שמונה סאין מן הכגורה ואכלה אלא אם כן ידע ששהי סאין
 של מעשרות קיימין אבל אם אכלו כהן הלוי והעני אינו כפריש
 עליהן לפי חשבו הנשאר משתי הם ין עניים שהחליפו בתנותיהן
 עם בעל הבית כגון שנתנו לו סאה של לקט או טבחה ופאה ומעשר
 עני ונטלו סאה מן הגרן זה טבטל כדום פסוד מן המעשר אעפ
 שנעשה ברשות בעל הבית וזה שנטלו ככגו חייב אעפ שהיה
 חלף בתנותיהן הפטורין מי שהיה לפניו שתי כלכלת טל טבל
 שנטלה תרומתן ואמר מעשרות זו בזו דראשונה כעשרת אבר
 מעשרות זו בזו דראשונה כעשרת שהרי קבע מעשרותיהן
 בשניה ואין השנייה כעשרת שאין כפרישין מעשר מן דראשונה
 שכבר נפטרה על השנייה שעדין היא הייבת כמעשר שתיהן
 אבר כעשרות שתי כלכלת אלו מעשר כל אחד כהן קברע
 בחברתה קרא שם וכבר קבע מעשרותיהן כהן כרצו המעשרות
 שלהם ואינו יכול להוציא עליהם מעשרות כביקום אחר וכיצד
 מעשר מרצו מעשר שתיהן כאחת כהן או מעשר כל אחד כהן
 כמנה אם היו שוות ואם היתה אחת גדולה מחברתה כפריש מן
 הקטנה מעשר הגדולה וכן המולה מעשר הקטנה

פרק שמיני

הפירות שהודם כהן תרומה גדולה ותרומת מעשר הן הנקראין
 חולין ואם הפריש כהן שאר מעשרות הן הנקראין חולין כדקדקן
 בכל מקום טבל שנתערב בחולין כדקדקן מין כמינו טאי אפשי
 להלך אחר הטעם אם יש לו פדות אחרות מציא על אותו טבל
 תרומה ומעשרות לפי חשבון ואם אין לו פירות אחרות לדג' על

סתקן דמאי הדי שנים אביר לאחד טול ואכל ואמר לשני
 טול והכניס זה אוכל ופטר זה אוכל וחיוב וכן אנשים שהיו
 יושבים בשער או בהגת ואמר להם טלו ואכלו הדי אלו אוכלין
 ופטורין ובעל השער או בעל החנו לא יאכל עד שיעטרו דמאי
 שנמצא כאומר לאלו טלו והכניסו לכתכם שהרי הם בבתיכם
 וכבר בארנו שאין הבית שאינו טלו קובע לו כשיעברו הפירות
 בתוכו השוכר את הפועלים לעשות עמו בפירות בין בתלושין
 בין בכואברין הואיל ויש להם לאכול מן התורה במה שהן עושין
 הדי אלו אוכלין ופטורין מן המעשר ואם התנה עמהן שיאכלו
 מה שלא זכתה להן תורה כגון שהתנה עמהן הפועל שיאכל
 בניה עמו או שיאכל בנו בשכרו או שיאכל אחר גבר כלאבהו
 בתלוש הדי זה אסור לאכול עד שיעשר הואיל ואכל מפני התנאי
 והדי זה כלוקח שכרו לכבש עמו בזהים והתנה הפועל שיאכל
 בזהים הדי זה אוכל מן האילן אחת אחת ופטור ואם צירף חיוב
 שכרו לכבש בבצלים והתנה לאכול ירק מקרסם עלה עלה ואכל
 ואם צירף חיוב קצץ הפועל שיאכל ליטרא של זתים אוכל אחת
 אחת ואם צירף חיוב לעשר הואיל והוא אוכל דבר קטן דרי
 זה כלוקח שאם צירף נקבע לא קצץ אלא היה אוכל כדן מצרף
 לאוכל כל מה שדציה והוא שלא יספות במלח אבל אם ספת
 במלח אחת אהת בחר שתיים שתיים אסור שהדי נקבעו
 פועל שהדי עושה בלבסין לא יאכל בכנת שבע בכנת שבע לא
 יאכל בלבסין עד שיעשר אבל יש לו לכבוע עצמו עד שיע
 לזקום היפות המוציא פועלים לעשות לו מלאכה בשדה בזמן
 שאין להן עליו מזונת אוכלין בפירות שבשד' ופטורין מן המעשר
 והוא שלא נגבר מלאכתן אבל אם יש להן עליו מזונת לא יאכלו
 ואף על פי שלא נגברה מלאכתן שאין פו עין חוב מן הטבל
 אבל אוכלין אחת אהת מן התאנה אבל לא מן הכל ולא מן
 הקופה ולא מן המוקנה אהד הבכשל ואחד השולק ואחד
 הכובש קובע למעשר אבל הכעשן את הפירות עד שהבטירו הדי
 זה ספק הטמן פירות באדמה או בתבן או כובל עד
 שהבטירו לאוכל לא נקבעו למעשר הנחין יין לתכשיל חב או
 שנתן שכן לקדרה באלפס כשהן מדהודן נקבעו למעשר
 כגון יין במים חזק נקבע ואין צריך לומר
 אם ביטל היין ואפילו בנת טאמר לשתות מכנו עד שיעשר
 השום והשחלים והגידול ששאקן בשדה בשמן נטבלו למעשר
 וכן דמיהט אטבל לתוך הכוס נקבע לתוך התבואה אינו נקבע
 המולח פירות בשדה נקבעו טבל הזתים אחת אחת בכלה ואכל
 פטר רפיצו זתים כדי שיצא דטרף כדום פטר הגוטל
 זתים מן המעטן שבל אחת אחת במלח ואכל ואם מלח ונתן
 לפניו חיוב וכן כל כדצא בזה התורם פירחיו תחכה
 שצריך לתרום אחריה שנייה נקבעו למעשר ולא יאכל מהן עדאי
 עד שדציא התרומה השנייה מעטר פירות שנגברה כלאבהן
 וחטבה עליהן לילי שבת נקבעו ולא יאכל מהן אפילו אחת שבת
 עד שיעשר תינוקת שטכנו תאנים לשבת ושכחו לעשרן לא
 יאכלו למצוא שבת עד שיעשרו האנה שהיתה מיוחדת לו
 לאכל פירותיה בשבת ולקט מבנה כלכלה לא יאכל עד שיעשר
 הואיל ופירחה אלו מיוחדין לשבת וחשבת קובעת היה אוכל
 באטבל חטבה עליו לילי שבת לא יגבר אבלתו בשבת עד
 שיעשר ואם הנחין לאחד שבת הדי זה נוכח :

פרק

ששי

מולקין בהאנים וענבים של מבל ואין בזה משו' הפסד וכל שיטתו
 לזדים לאוכלו בהרובה כגון הורעינין וכדצא בהן כך אסור
 לאוכלו מן הטבל וכן המעשר שלא נגמרה מלאכתו וכמעשר שני
 והקדש שלא נפדו וכל שמתר לזדים לאוכלו בתרומה כדברים
 אלו כך מהר בטבל ונמעשר עלה נישלה תחמתו ומעשר שני
 והקדש שנפדו אין כדליקין בשבל כמא אפילו בהול ואין
 צריך לומר בשבת שנאמר את משכרת תרומותי מה תרוב' טרודה
 אין לך בה אלא משעת הרבחה אף תרומה כמאה אין לך ליהנות
 בה אלא משעת הרבחה ואילך אין כדפין בטבל ואין וורעין
 את הטבל ואפילו פירות שלא נגמרה מלאכתן אסור לדען מן
 עד שיעשר כמה דברים אמורים בתבואה וקטניות וכדצא
 בהן אבל העוקר שתלים שיש בהן פירות במקום למקום בדרך
 שדה דרי זה מותר ואינו כזרע טבל שהרי לא יספך דפירות
 וכן העוקר לפת ועגנות ושתלים במקום אחר אם נתמקן להוסף
 בגופן מותר ואם שתל כדי שיקטרו ויקה הזרע שלהן אסור בפני
 שהוא כזרע חטים או שעורים של טבל ליטרא מעטד טבל
 שרעה והשביחה דרי היא עשר ליכרין חיבת במעשר ואמה
 ל טרא מעשר עליה במקום אחר לפי חטבון ליטרא בצלים
 שתקנם חרעו ייבנו מעשר לפי חטבון התוכנת אלא מעטד לפי
 כולו דרעונים שהביאו שליט ומרחץ ועטרן ואורג דרען
 והסיפו ואין זרעם כלה הדי זה ספק אם חייבין במעשר נדגוהן
 הואיל וסיפו או אין הייגן שדרי ודע שיעוין הוא קיסולא
 אכד בעיטד הוא ואין אלו דוכין לכצלים שרובצלים אין זרען
 להרע הזרע את הטבל בין זכר טרעו כולו בין
 דבר שאין דיעו כלה זכ אפטר ללפט קונסין אותו וכיקטואם
 צמח אין כהייבין אהדו לקר דגידול חולין ואם היה דבר שאין
 דיעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין עד שלש גרנות ורביעי
 מותר ומפני מה דגידולין אסורין בפני הר מר מעשר ותחמת
 גרולה שבה וכן הדין בזרע מעטד שלא נילגה החכמו
 אין מוכרין את הטבל אלא לצורך לחבר ואסור לשלח את הטבל
 ואפילו חבר לחבר שיכא יסככו זה' לזה ואכל הטבל הגומר
 פירות לרבידו חבר שהם טבל ורין אוריו לתקנו ולא כצאו אם
 ידעו שאין קייבין ושכבר אבדו או נאכלו עינו צריך לעשר
 עלזים ואם ספק שדם קייבין או אין קייבין צריך להוציא
 עליהן מעשרות כפירות אחרות המוכר פירות להבית מנר
 אכד על מנת שהן טבל כבדתי מלוקח אומר לא לקחתי ככך אלא
 מעושדן כופין אותו לתקן בפני שכבר נבל אן פורעין
 חוב מן הטבל בפני שהוא כבוכרו כי שלקח ביהובין
 את פירותיו והם טבלים אם כחכת שהוא הייב להן צריך להוציא
 עליהן מעשרות ואם לקחן באונס אינו צריך לעטר עליהם
 הלוקח טבל כשני מקומות מעשר מזה על זה הטבל
 שדה מישראל או מן הנכרי חולקונתן לבעל השדה בפניו כדי
 שידע שטבל ונפל אבל החומר שדה מישראל אכנתן לו
 מדע אורה שדה תורם ואדר כך ניתן לו כזו שקצין ליתן לו ובעל
 השדה מעטר לעצמו ואם נתן לו כדע שדה אהתאו ככין אהד
 מוציא דמעטר ואדר כך ניתן לו החומר שוה מן הנכרי
 בעטר ואדר כך נתן לו כנס רנכורו בזה כדי שלא יחבר מן
 הגוי ינבצאת השדה בחדר לפניו עד שיצטרך ויכרנה לישראל
 וכן הטבל שדה אבותיו מן הגוי קנסדו שיעטר ואדר כך
 יתן דלקו לגוי כדי שלא יכבוץ ויגבלה בכנו בכני כהאשדח
 אבותיו עד שהטאר לפניו בורה כדי שיכרנה לישראל אהדו
 חובר אי זהו כקבל חכר שהוכר הקרקע בדבר קצוב מן הורע
 בכך וכך סאה בין עשת הרבה בין עשת מעט נקבל דא

שעור חובות המצוינות במצות מאתם לוג יין הרי זה כפריש
מכנו לוג אחד תרומת מעשר ומעשר שני כנגד המאה לוג
שהרי הפריש המעשר של האי תחלו על העי כל שדרכובגת וכן
אם היה שליש או רביע כפריש לפי חשבון *

פרק עשירי

ואקבל עליו להיות נאמן על המעשרות לא יהיו פירותיו דמאי
צריך להיות מעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ואת שהוא
לוקח ואינו מתארח אצל עם הארץ וצריך שיקבל עליו דבריו אלו
ברבים וכן יבאו עדים נאמנים שקיבל דברים אלו ברבים ושהוא
הגל בהם תמיד הרי זה נאמן על פירותיו לומר פעוטרין הן כל
תליד חכם לעולם נאמן ואינו צריך בדקה אחריו וכמו ובני ביתו
ועבדיו ודי הם כבגו תלמיד חכם שנת והניח פירות אפילו
בנסם באינו היים הרי הן בחוקת מתוקנין בת עם הארץ או
אשתו שנסת לחבר ועבדו שבבכר לחבר צריכין לקבל עליהם
בתולה וכת חבר או אשתו שנסת לעם הארץ

ועבוד שנמכר לעם הארץ הרי הן בחוקתן עד שיחשוד
בנו או עבדו של חבר שהיו לכודי אצל עם הארץ צריכין לקבל
בנו או עבדו של עם הארץ שהיו למודין אצל חבר כל זמן שהן
אצלו הרי הן בחבר יצאו הרי הן כעם הארץ מי שאינו נאמן והיה
אחד מבניו או מעבדיו נאמן או אחד מבטפירי לוקחין בבנו
ואוכלין על פיהם ואין חוששין לדבר היה הו' נאמן ואשתו אינה
נאמנת לוקחין בבנו ואין מתארחין אצלו ואין לוקחין בבנו והוא
מארה לבי שאשתו נאמנת והוא אינו נאמן לא
ישמש חבר לא במשתה עם הארץ ולא בסעודתו אלא אם כן היה
הכל מעורר ומצוקן כתחילת דולפית התאה חבר משכס במשתה
עם הארץ או בסעודתו הרי חבר בחוקת מתוקן ומעורר ראוי
ניסם עם עמי הארץ אין הסעודה בחוקת מעוררת שפא החבר
ע' והוא יום שכלבו הוא סוכך כשם שאדם סוכך אצל עם
הארץ וסוכך על תנאו כך הוא צריך להזות מתנה על בנו ואפילו
זה בניו במקום אחר אבל אינו צריך להזות מתנה על אחר
הוא יום שכלבו היה עמו במשתה לפיכך בן חבר שהיה מוכר

ב אשתו עם הארץ אין הסעודה בחוקת מעוררת שפא אבת תנה
עלי עם הארץ נתן טענה לחבר ואמר לו קח לי אגדת דק
אחת או נלסקא אחת לוקח לו סתם ופאר כלעטר ואם החליף
או המעה חייב לעטר ואחר כך יביא לו ואם פירש החבר לא
לוקח סתם אלא אמר לי עמי אגדד וישאני לוקח סוכך לחבדו אני
קונה אתה וד' לעצמי אני קונה או ה' שג' שדקא לעצמי ודין
לעטרה וזו שלקח לחבדו אינו צריך לעטרה ואם נתערבו אפ'ו
בצדקה אחת של כמאה טל חבירו טרקן הכל דמאי ואחר כך
יתו לחבדו ששלח לוקח לו חמשה שאסדו לאחד צא

הכא לנו חכם אגדדו טל דק וחביא לכל אחד ואחד בפני עצמו
זכרים שבהן אין צריכין לעטר אלא על חלקן כלכד
חביא להו בערבוב חברים צריכין לעטר על הכל עם הארץ
שאם לחבר צא ולקט לי תאנים כתאנתי אבל כן החבר עדאי
הושדן דמאי ואם אגד החבר לעם הארץ ללקטלו וכמע
זכר אחר זה האחד אוכל ואינו צריך לעטר שאין חבדו מוציא
דבר שאינו מתוקן כהרת חו' והוקתו שהפריש עליה במקום אחר
אף על פי שלא נהסדו חברים שהיה בן הבוכך כדי ללוק
וג' כשיל בלפני עם הארץ ומכין כחיה להמביל את העניים
לא יתאחדו דמאי וצריך להודיען והעני עשמו והאדח אם רצו

לתקן מתכנים נבאי צדקד גובין סתם מכל אדם וכחלקי סתם
והרצה לתקן יתקן רופא חבר שהיה באכיל דחלה עם הארץ
מפירות עם הארץ נתן לחק ידו אבל לא לתוך פיז ואם היה
הדמאי של רופא אפילו לתוך ידו לא יתן וכן אם ידע שהוא
מכל ודאי אפילו לתוך ידו אסור *

פרק אחד עשר

אסור למכור את הדמאי לעם הארץ או לשלח לו דמאי מפני שהוא
מכירע לזה לאבד דבר האסור אבל מוכרין ומשלחין אותו דהלנדי
חכמים שאין תלמיד חכם אוכל עד שיפטר או עד שיודיעו אדם
באמן שזה מעוטר כל הנשפיעין במדה גסה כגון המיטות
ומכרי תבואה מיתריל לבנו את הדמאי והשלחו מפני שהן מוסיפין
על המדה התקינו חכמים שיהיה הלוקח או זה שנשתלח לו הוא
המפריש מעט דמאי אבל המודין במידה קלה הואיל
והמוכר משתכר הוא כפריש ולא ימכור ולא ישלח אלא כדוק
וכמה היא מדה גסה כיבש חצי סאה ובלח כדה שבחוקת שוח
דינר כמותו דבר הלח כלי זתים וענבים וקפוחה ש' דק אעפי'
שהוא מוכרין אכסרה אסור למכור דמאי אכר אחד כהן בא
ונתקן הפירות האלו כין שהיה מוכר בדקה או בנסה כפריש
תרומת מעט והלוקח כפריש מעט שני דבר זה תנאי בית
דין הוא חבר ועם הארץ שידשו את אביהם עם הארץ יכול
ה' אלכד טל אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני
אתה ין שבמקום פלוני ואני ין שבמקום פלוני אבל לא יאמר
טל אתה חטים ני שעורים טל אתה הלח ואני היבש מפני שהו
מכר דמאי מי שהיה נושא דק וכבד עלה בטאו ורצה להחליף
מכנו על הדרך כדי להקל כמשאו לא יסרך עד שיפטר כדי
שלא תהא תקלה לעמי הארץ שאוכלין אותו בדמאי והלוקח ידק
בן השק ומיין אעפי' שלא שקל ולא כדד ולא נין דמיט וכבד
להחיד לבעל התנת לא יחור עד שיפטר המוציא פדו' בדרך
אם רוב כבדיו לנתיהן פטור מלעטר שעדין לא נהבע לבעט
ואם רוב נבדיו לבי יד בשוק דדי אילו דמאי ומהנה למי' דמאי
נשלח לאיכ' לנריך להעניע לא ישהא אותן עד שיפטר כדי שלא

יהיה תקלה לאנשים ואם נשלח בתורה שלא יאבדו דדי זה
מותר להחליף אפילו עד שידגה לאוכלין או לשלחן או למכורין
ועטר אותן דמאי קבכת דק דנכצאת כגוד דריו פטרה כן
הדמאי ושל בעל הבית הנבצעת בבית חייבת שיעל נכדי האספה
ככל מקום מותרת הנ' ו' לנכצקת לביטלו ולא פותה מעטר
אז שהוא כהן לה כדו שלא יהיה תקלה לאנשים מעט' אה שהוא
נטל משה בכני שהיה השורה להחליף של זה אבל הניתן
להמתן הן שישאו כהה כן שורסה או לטכיתו פה לאמנת
וחבטיל לב' לא ינו חמשה ל' חמשה מעטר לא משוכ שביעה
כפני שורסה השורה להחליף ב' ב' כהן שנתן לה שאר לייכה
החליף לקדחה אבל אכלו כהן חמשה משום מעטרת ולפיכך
אז היתה שנת שביעה וכו' שפא השורה מכפדו שביעה היא
החליף הנ' ל' כהן עם הארץ הרי הם כהנה עאנו השוד
להחליף החליפין לנתן כדדי הרי הם דמאי ששני החליפין כהנים
של עם הארץ וכן המפקיד אצל עם הארץ הרי הן בחוקתן
שאני השוד להחליף ד' כהן עם הארץ שיהיה כהנה ש
במתנה של חבר אעפי' שהחבר יצא ופנס הרי זה מותר ואינו
זכרית ששני החליף דכד' פ' פירותיו אצל הנכדו הרי זה כהנה
של כדדי שחוקתו והחליף הפקדון והוא

אותו טבל הדי הכל אסור עד שיפריש ובשהוא נפריש בפסיד
 מן החולין המתוקנין כדי תרומת מעשר שבטבל כיצד באה
 סאה של טבל שנתערב במאה סאה של חולין מתוקנין מפריש
 מן הכל אחד ומאה וכל שהפריש טבל ושאר צ"ט חולין מתוקנין
 נמצא מפסיד סאה אחת וכן אם היה אותו טבל לתרומה
 מפסיד מן החולין המתוקנין כדי תרומה ותרומת מעשר ולכח
 מפסיד סאה זו כדי שלא יאמר מאה שהפריש הן מאה לחולין
 ומסאה שנשארו היא הטבל וכן אם היה הטבל פחות מן החולין
 או מרובה על החולין מבניה הטבל וכדי תרומת מעשר שבטבל
 מן החולין או כדי תרומה ותרומת מעשר אם היה הטבל שכול
 לתרומה וכן אם נתערב מעשר טביל בחולין מתוקנין אסור בכל
 שהוא אם יש לו מעש' אחד מוציאין אותו על מעש' הטבל תרומת
 מעשר לפי חשבון ואם אין לו מעשר כגביה המעשר שנתערב
 ומפסיד המתוקנין כדי תרומת מעשר שבמעשר הטבל כיצד
 מאה מעשר שנתערב במאה חולין מתוקנין כפריש מן כל המאה
 עשר וכל שהפריש מעשר והתשעים הנשארות הן חולין כשהיו
 וכן אם היו החולין ברובין על המעשר הטבל או פחותים
 ממנו כפריש המעשר וכדי תרומת מעשר שבמעשר הטבל מן
 החולין טבל שנתערב במעשר טביל אם היה הטבל במעשר
 מפסיד מן הטבל כדי תרומת מעשר שבו כיצד מאה סאה טבל
 שנתערב במאה סאה מעשר כפריש אחד ומאה זה שהפרי' מעשר
 וצ"ט הנשארות טבל היה הטבל כרובה על המעשר כפריש
 המעשר כלבד ולא יפסיד מן הטבל כלום שאם יקרא שם לתרומ'
 מעשר שנטבל נמצא המעשר מרובע בתרומת מעשר של טבל
 שגולחה עמו היה המעשר כרובה על הטבל קרא שם לתרומת
 מעשר וכפריש הטבל וכדי תרומת מעשר של טבל אחד ממאה
 מן המעשר ויהיה הטבל כולו מרובע ימכרנה לכהן הן כדבישתי
 תרומת שבו ונמצא בפסיד מן המעש' אחד ממאה שבו שהיא כמו
 תרומת מעשר ונפסיד בכינו ככו' הרובת מעשר שבטבל כיצד
 מאה טבל עם מאתים מעשר כפריש ק"ו והשילש הן תרומה
 מעשר כדי שלא יבא מעשר ממאתים כדי שלא יבא לטעות אם
 נתערבו בכמותו ושאר ק"ו הם מעשר כשהיו מי שהיו לו

עשר שדות של עשר ע"ר כדי יין וקבעו כד אחד משור' הדיצונה
 מעשר על מקום אחד ואין ידוע אי זו שורה ראשונה היא נוטל שתי
 חביות באלכסון ומערב שתיהן וכפריש בהן קבעה בחצי שורה
 הדיצונה ואין ידוע אי זו חצי שורה היא נוטל ארבע חביות בארבע
 חביות קבעה בשורה אחת בהן ואין ידוע אי זו שורה היא
 נוטל שורה אחת באלכסון קבעה בחצי שורה ואין ידוע
 אי זו חצי שורה היא נוטל שתי שדות באלכסון שדדי נוטל חבית
 מכל חצי שורה ומערב וכפריש קבע המעשר בכד אחת בהן
 ואין ידוע אי זו היא נוטל מכל כד יכד מן המאה ומערב וכפריש
 כדי כד אחד ומעשר =

פרק תשיעי

בימי יחזק' בהן נוטל שהיה אדר שבועון הצדיק שלוח ב' תרומה
 וכדוק בכל גבול ישראל וכיצא שהכל זהידים בתרומה נדולה
 וכפרישין אותה אבל מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני היו
 עמי הארץ כישר' בקולין על עינבן ולא היו כפרישין אותן לפיכך
 נדו שלא יהיה נאמן על הבקשות אלא אנשים נאמנים אבל
 עמי הארץ פירותיהן ספק ואין נאמנין לומר מעשרין הן והיו
 הנקרא דמאי והתקינו שלא יהא אדם כפריש מן הדמאי אלא
 תרומת מעשר מפני שהוא עין מיתח ומעשר שני שאין בוה

בפסד שהרי בעליו אוכלין אותו אבל מעשר ראשון ומעשר שני
 אין כפרישין מן הדמאי מפני שהוא ספק והמוציא מחבירו עליו
 הראיה לפיכך אומר ללוי או לעני הביא ראיה שאינו מעשר וטול
 מעשרות אעפ"י שאין כפרישין מעשר עני מן הדמאי צדק
 לקחת לו שם ואינו מפריש ואומר עשר מפני שיש כאן מעשר
 עני כדי לקבוע מעשר שני בשלישית וששית במקום מעשר שני
 של שאר שני השבוע כשמפרישין מן הדמאי תרומת מעשר
 ומעשר שני אין מברכין עליהן לפי שהוא ספק לפיכך מותר
 להפריש כשהוא ערום כיצד מעשרין את הדמאי כפריש כדי
 תרומת מעשר שהוא אחד ממאה על הכל ומניחה כד הפדות
 ואמר זה המעשר ושאר מעשר סמוך לו ואחד כך או זה שאמרתי
 עליו שהוא מעשר הדי הוא תרומ' מעשר על שאר המעשר הסמוך
 לו ונטול אתה ונתנה לכהן שאינו רשאי להפריש תרומת מעשר
 קודם המעשר לכתחלה ואחד כך כפרישין מעשר שני קודם
 הראשון ברמאי ואם רצה אכיל מעשר שני של פירות אלו
 בצפונם או בדוחם והרי הוא מחולל על הבעות וכן הלוקח
 כבר מן הגזנתם כפריש ממנה כדי תרומת מעשר וזוהי ואמ' אחד
 מכאן שיש כאן הרי המעשר ושאר מעשר סמוך לו והשעשיתי
 מעשר עשר תרומת מעשר על השאר הסמוך לו והיה על אחד
 במאה שיש בוה שהפרישתי הרי הוא חלה ומעשר שני בצפתה או
 בדרכה ודי הוא מחולל על המע' ואוכל וכן המזמן את הדי
 שיאכל אצלו והוא אינו מאכילו על המעשרות אומר מערב שבת
 מה שאני עתיד להפריש לכהן הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמו'
 לו זה שעשיתי מעשר עשר תרומת מעשר על שאר הסמוך לו
 ומעשר שני בצפונם או בדוחם והרי הוא מחולל על הבעות כפני
 שמיטר לאדם להתנת תבאי אלעל הדמאי אעפ"י שאינו ברשות
 אבל כדאי אינו מתנה אלא על דבר שברשותו כיצד הדי
 מאה תאנים של טבל והוא בבית הדין או בשדה ומתיר שם
 תחשך ואינו יכול לעשר בשבת אומר שני תאנים שאני עתיד
 להפריש הדי הן נרוב' ומעשר שאני כפריש אחריהן מעשר ראשון
 וחשע שאני כפריש אחריהן מעשר שני ולכח' כפריש ואוכל
 וצדי' לראש' בשפתו בשעה שפרי' או אחד זו ואינו כותקן כשנת

שהרי הקדים תבאי וטבל שיש עליה תבאי זה כחה כותקן לטול
 בשבת קודם שיפריש ונותן עיניו ביצד זה ואוכל את השאר נתן
 לו עם הארץ מס לשתותו או כה שאני עתיד לשייר בשח' הכוס
 הדי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו זה שעשיתי מעשר עני
 תרומת מעשר על השאר הסמוך לו ומעשר שני בפי הכוס ודי
 הוא מחולל על הבעות ושנתה וכניח כדי תרומת מעשר כשהיו
 הכוס וכן אם צנו חביתו לשתות בשבת כהנה בתנאי זה מערב
 שב' על כל כה שירצה שישעוד אצלו וכן פרעל שאינו נאמן נוטל
 גזנת אחת ואומר זו ותשעה הבאות אחריה עשיתי מעשר על
 המאה שאני עתיד לאכל זה האחת תרומ' מעשר על העשר הבאות
 אחריה ומעשר שני הוא העשר הבאות האחרתו והרי הוא מחולל
 על הבעות ונותן הגזנתו שהפריש לכהן ובהן כפריש לעצמו
 דכי מעשר שני שתבאי בית דין הוא שתהיה תרומת מעשר כשל
 בעל הבית ומעשר שני משל פרעל המחזיקין לא חייבום להפריש
 מעשר שני מן הדמאי אלא תרומת מעשר כלכד כדו שיפרישנה
 בטור' עם החלה וחלוקה כפרי' מעשר כד' במזכר בהגותו או על
 פתח חנותו אבל הבתור לפלטר או בתנות הסככה לפלטר היב
 להפריש אף מעשר שני שנים שבצדו כרמיהן בתוך גת אחת
 והאחד בהן אינו נאמן על הבקשות אעפ"י שיש מעשר זה ודמאי על
 חלקו כשהוא נוטל חלקו מן היין חייב להפריש כשנו
 מעשר דמאי על חלק עם הארץ

תרומה גדולה ומעשרות או שתיקן את דומאי בדמאי לא עשה כלום כל העיר מוכרין ודאי ואחד כוכר דמאי ולקח ואין ידוע במי לקח כיצד מתקן בפריש תרומה ותרומה מעשר ונותנין לכהן וכפריש מעשר שני בלבד והרי זה כמעשר שני של דמאי וכן אם היו לפניו שתי קיפות אחת טבל ואחת כחוקן ואבדה אחת מהם הרי זה כפריש מן השני תרומה גדולה ותרומת מעשר ונותנין לכל כהן שירצה וכפריש מעשר שני בלבד בדמאי

פרק ארבעה עשר

הלוקח מן השישין וחדד ולקח ממנו פעם שנייה ולא יעשר מזה על זה אעפ"י שהוא בין אחד אפילו מקופה אחת אעפ"י שכבד את החבית שהיא היא בפני שרסיטון לוקח כאנשים הרבה ומוכר ושם לקח זה שכבר תהלה מעט הארץ שפירותיו דמאי וזה שלקח בסוף מחבר שפירותיו כחוקנין וכבר בארנו שאין מעשרין מן החייב על הפטר ולא מן הפטר על החייב ואם אמר רסיטון כשל אחד הן נאמן היה מוכר כשות או ירק והן כביאין וצוברין לפניו הלוקח ממנו מעשר בכל כשות וכשות ומכל אגודה ואגודה ומכל חברה וחברה הלוקח מבעל הבית וחזר ולקח ממנו שנייה מעשר מזה על זה אפילו כשותי קופה אפילו כשותי עירות שחוקתו שאינו כוכר אלא משלו בעל הבית שהיה מוכר ירק בשוק בזמן שמביא לו כנגותיו מעשר מאחד על הכל ובזמן שמביא לו כנגות אחרות אם לקח ממנו וחזר ולקח ממנו פעם שנייה לא יעשר מזה על זה הלוקח פת מן הנחתום לא יעשר מן החמה על הצננת שאני אוכר חטים של אבש היו משל אחד ושל היס משל אחר הלוקח מן הפלטר אעפ"י שהן דפוסין הרבה מעשר כאחד על הכל שהנחתום שמוכר לו נפול עשירי ויעיסתו דפוסין הרבה אבל הלוקח מן רכמנול מעשר מכל דפוס ודפוס שירמנול לקח ממנו כחוקנין השע' כנפולין שלקח מעשרה נחתומין הואיל וארד כהן לקח משנים כל הלוקח כאחד מן התשעה מעשר מכל דפוס ודפוס הלוקח מן העיבוכן העני שנתנו לו נחמות פת או פלח דבילה מעשר בכל אחת ואחת ובתבנים ובגרוגרות כולל הכל וכעשר איכתי בזמן שהבתנה מרכבה אבל במעשה מעשר ככל כהנה ובתנה שחק את הפת ועשא פדורין ואת דגרוגרות ועשא דפילה מעש' באחד על הכל פועלים או ארזים שהיו כסובין ואוכלין והותירו פרנסת מעשר ככל ארת ואחת :

הלכות מעשר שני ונטע רביעי

יש בכללן תשע מצות שלש מצות עשה ושש מצות לא תעשה וזהו פרטן :

- א' להפריש מעשר שני :
- ב' שלא להוציא דמיו בשאר צדכי בני אדם וזין מאבילה ושתיה וסיכה :
- ג' שלא לאכול בשומאה :
- ד' שלא לאכול באינות :
- ה' שלא לאכול מעשר שני של זמן חזן לירושלים :
- ו' שלא לאכול מעשר חזן לירושלים :

מצרים בלבד הרי אלו חייבין בדמאי ומפרישין מהן תרומת מעשר ומעש' שני לפיכך הדיבילה השמיב שאין כמות אלא בארץ שהחזיקו עולי ככל וכן התמרים והחזובין הנזילים השמים והאורז הלבן ביותר והבבין הגדול מתעשרין דמאי בכל ארץ ישראל ובסוריא וכן כל כיוצא בפירות אלו החמרים שהביאו פירות לצד חייבין בדמאי שחוקתן מהארץ שהחזיקו עולי ככל שהיא הקרובה לה והאורז אין חששין לו אלא כל האורז הנמצא חוצה לארץ שהחזיקו עולי ככל שהיא קרובה לה פטור מן הדמאי אלא אם כן היה מכיר כמו שבארנו הלוקח מבעלי אוצרות כצור פטור מן הדמאי ואין אומדין שמה מפירות הארץ אצרו וכן חזר יחידי שנכנס לצור וזהו טעמן פירות פטור מן הדמאי שחוקתן משדה העיר הלוקח מן גלי אוצר בעידון חייב בדמאי מפני שקרובת הוא יותר מצור שחוקתה שארצין מפירות הארץ שהחזיקו עולי ככל אבל הלוקח מן החמרים כצדון פטור מן הדמאי מפני שחוקתן שמביאין מוצ' לארץ הלוקח מן הגמי בארץ שהחזיקו עולי ככל אם היה תגר גוי שלוקח מישראל הרי פירותיו דמאי לפיכך כראשונה בזמן שהיה חב ארץ ישראל ביד ישראל הלוקח מכל תגר גוי מעשר דמאי כלוקח מעט הארץ איזהו תגר זה שהביא שנים ושלוש פעמים אבל אם הביא פעם אחת אפ"י הביא שלש משואות בבת אחת או שהביא הוא ובנו ופועל עדיין לא החזיק תגר כשגדו על הדמאי לא גזר על פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ פירו' הארץ שדבו על של חוצה לארץ הרי אלו חייבים בדמאי ושל חוצה לארץ שדבו על פירות הארץ וכן דברים שחוקתן תויד מחוצה לארץ כגון אגוזים דרמסקנות הרי אלו פטורין מן הדמאי לא הלכו חכמים בפירות חוצה לארץ לא אחר המראה ולא אחרי הטעם והריח אלא אחר הרוח כל שדבו לו יותר ושל ארבו לו אחר כיצד רבו בעיד אבל לא במדינה או שדבו במדינה ולא רבו בעיד כוד ולא רבו בבקעה בבקעה ולא בהר רבו לחמני ולא לבעל הבית לבעל הבית ולא לחנוני זה שרבו בו מותר וקוקם שלא רבו בו חייב בדמאי רבו פירות חוצה לארץ בשוק ונתבעו חזר השוק לישנו והלוקח ממנו חייב בדמאי ואלו דברים שלא גזר עליהן בשעה שגדו על הדמאי הלוקח פירות לחיצה או להאביל לברכה קצת לעזרות או לביהמ"ד או לרטייה שכן להדלקת הנר או לסוף בו את הכלים וזן לקילור וזלחת עם הארץ והבית מע הלוקח בכסף מעשר שני ושידי המנחה והמנחה הנכרים כל אלו פטורים מן הדמאי וכיון שאמר לו עם הארץ נתקנין הם אינו צריך לעשר הלוקח פירות לאבילה ונמלך עליהם לכהנה הרי זה לא ימכרם לגוי ולא יאכלם לברכה אפ"י לכהנה אודי' עד שיתקנס דמאי שכן ערב פטור מן הדמאי שאין חזקתו לאבילה שכן שלקח הסדרק לתתו בצמר פטור מן הדמאי מפני שהוא נבלע בצמר אבל שכן שלוקח האורג לסוף בין אצבעותיו חייב בדמאי מפני שהוא נבלע בגופו וסיכה היא כשתיה ככל מקום גוי ששאל מישראל ליתן לו שמן על כותו אסור כודאי ומותר בדמאי נתן הגוי שמן על גבי טבלה להתעגל עליה כשעמד כותר לישאל לישב אדית מי שנפל שכן דמאי על בשד מטפספו ואינו חשש הלוקח וזן לבורחים או לאל תית או קנינות לעשות טח בין חייב בדמאי אבל הלוקח מודיים שיש בו זין אלנותית או שלקח טחיבין הרי אלו פטורין מן הדמאי שלא גזר על תערוכת דמאי ואם היה הדבר שחייב בדמאי שנתעבב מן תבלין ושאר הואיל וטעמו ניכר אינן בטלים ונכצאת כל התערוכת חייבת בדמאי כל אלו הפטורין מן הדמאי שלא גזרו עליהם אם התקנין דמאי ודפריש מהם תרומת מעשר ומעשר שני מה שעשה עשוי אבל אם תיקן את הדמאי כודאי והפריש ממנו

והיאך דינם אם היו פירות שעדין לא נגמרה בלאכתן ונגמרו ביד
ישראל אחר שלקח הפקדון מפריש מעשרותיו כמו שבארנו ואם
היו פירות שהפקיד טבלים ונגמרה בלאכתן חייב להפריש שמה
לא החליף הגוי ולפי יראה לי שהמעשרות שיפריש ספק אבל אם
הפקיד חולין כחוקנן אינו צריך להפריש כלום שאפי' החליף הגוי
פטורין כמו שבארנו בהלכות תרומות דגנך ולא דגן גוי :

פרק שנים עשר

הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן
ונכנסה שבת או יום טוב שאינו יכול לעטר הרז זה שואלו ואם
אמר לו מעושרין הן אוכל על פי בשבת וכן אם אמר לו
אחד שאינו נאמן מעושרין הן אוכל על פי באתה שבת ואפילו
הזיל פירו' אחר מתוקנן מאתו הבין בפני שאימת שבת על עמי
הארץ ואינו עובר בה עבירה אף על פי שהאוכל על פי בשבת
הרי זה לא יאכל מאותן הפירות למרצאי שבת עד שיעטר דמאי
על הכל על שאכל בשבת ועל הנשא שלא הקלו והאמינוהו אלא
לצורך אותה שבת היתה שבת וחס טוב סמוך לה ושאלו באחת
מהן אוכל אף בשני מפני שלא נראה לעשר בנתים וכן בשני
ימים שבים של גליות הבטבע על חבירו שיאכל עמו בשבת
והוא אינו נאמן על המעשרות שאלו ויכול על פי בשבת
הראשונה בלבד אבל בשבת שנייה אע"פ שנודע בכנו הגאה אם
לא יאכל אצלו לא יאכל עד שיעטר דמאי מי שאינו נאמן
שדאינוהו שדפריש תרומת מעטר מפירותיו שהן דמאי ודאינוהו
שחזרה ונפלה בפנינו בין למקום אחד בין למקומה חזר ואמר
דפראדה נאמן אפי' בחול ויכול על פי כשם שאימת שבת על
עמי הארץ כך אימת דימוע עליהם ואין חשדן להאביל את
המדינע מי שאין נאמן שדאינוהו שדפריש מעטר ראשון
כפירות אלו ואמר שדפריש מהן מעיד גוי נאמן הפריש מעטר
שני בפנינו ואם שהפריש מעטר ראשון גוי נאמן שהשני שלו
הנאמן על השני אינו נאמן על הראשון והנאמן על הראשון נאמן
על השני לפיכך מי שאינו נאמן שדאינוהו פירות מביתו ואמר
אלו מעטר ראשון נאמן ואין מפרישין מהן תרומות ומעשרות
ואם אמר אלו מעטר שני אינו נאמן והרי הן דמאי ומפרישין מהן
תרומת מעטר ויראה לי שדאינוהו פודה את כולם האומר למי
שאינו נאמן על המעשרות קח לי מבי שדאינוהו מעטר וחלך חלק
והביא לו אינו נאמן ואם אמר לו קח לי מאיש פלוגי הריזה נאמן
לומר בכנו לקחתי שהרימתירא שמה ישאלנו הלך חלקו לו
באותו פלוגי ואמר לא מצאתיו חלקותי לך מאמר שהוא נאמן
אינו נאמן הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם יום ואמר מי באן מעטר
ואמר לו אחד אני אינו נאמן אמר לו יידי פלוגי הרי זה נאמן
חלקו מצאתו בלוגי אע"פ שאינו מכיר וחלך חלקו על פי הלך
חלקו בברו ושאל לי מי באן מכיר יין יין אמר לו זה ששלך
אע"פ יידים בנומלין זה אתה זה הרי זה נאמן ברא בזמן
שאינו מכיר אדם שם אבל אם מכיר יידים יידי יקח אלא מן
הבוכחה ואם שדה שם שלשים יום גוף על פי שאינו מכיר אדם
שם לא יקח אלא מן הבוכחה ולוי התירו דברים אלו אלא
בתרומות ומעטר תאכל לענין פירות שביעית או לענין שאריות
לא יקח אלא מן הבוכחה התבאר שנכנסו לעיר ואמר אחד
בהם פירות אלו אינם כחוקנן ופירות חבידי מתוקנן אינו נאמן
שמה הנביא ישר ביניהן המוכר פירות בסודיא ואמר
כשאל ארץ ישראל הם חייב חלקו לעטר מעושרין הן נאמן

שהפה שיסר הוא הפה שהתיר בשלי הן חייב לעטר ואם יתן
שיש לו קרקע בסודיא והיה היב במכר משרדו חיי' חלקו נכנס
לעטר שחוקתו שמשדהו הביאם עניים שאמרו פירות אלו של
לקט שכח ופאה הרי אלו נאמנן כל זמן הגרנות שהלקט והשכחה
והפאה מצויים והוא שיהיה קרוב מן הגורן כדי שיצא ויבא
ביום ואם אמר של מעטר עני הם הרי אלו נאמנן כל השנה
כולה ואינם נאמנן אלא על דבר שדרך בני אדם ליתנו כעני
חשים אלו לקט שכחה ופאה הם אינם נאמנן ואין צורך לחבר
שאינו נאמנן על הפת לומר ממתנת עניים הוא אלא מתוקנן
דמאי נאמנן על השעורה של אדו ואין נאמנן עליו בין הן
בין מבושל נאמנן על הפול ואין נאמנן על הגרסין בין
חיין בין מבושלין נאמנן על חסמן לומר של מעטר עני הוא
ואין נאמנן לומר של יידי ניקוף הם נאמנן על תרומה
ולא מבושל אלא אם היה דבר מועט שכן דרך בעלי בתים לחון
מעטידיק מבושל מקודתו לעני ומתוך שיכול לומר בעל הבית
בתנו לי יכול לומר אני בשלתי כמתנותי וכן בן לוי שאמר
פירות אלו מעטר ראשון שנישלה תרומתו הם דריד נאמן
לעולם על תרומת מעטר כשם שישראל נאמן על תרומת גולה
אבל אינו נאמן עליו לפוטרו ממעטר שני אין כל דרכים
האלו אמדין אלא בעם הארץ שאינו לא חשוד ולא נאמן אבל
מי שהוא חשוד למכור תרומה לשם חלין אסור לחק מבטו כל
דבר שיש בו זיקת תרומה ומעטר אפי' קרבי דנים כגוי ונתנו
בהן שמן ואין אסור אלא כל שלפניו אבל אינו חשוד לחק
ממנו מפני שהוא מתיירא לערב תרומ' בארצו שמה יודין הדבר
ויפסיד הכל וכן החשוד למעטר שני לבוכרו לשם חלין אין
לחקק ממנו דבר שיש עליו זיקת מעטר וכל זה כנס מדיניות
חשוד שהעיד על של אחרים נאמן חוקה אינו אסור שאלו
נאין צריך לומר עם הארץ לפיכך עם הארץ שאינו נאמן
זה תרומה זה דמאי אפי' בשלוי נאמן אמר אפי' פירות
מתוקנן בשל אחרים נאמן והוא שלא ידאו כקודם הנביא כמו
שבארנו המוכר פירות לחבירו ואמר שיעצו מתחת ידו אמר
ללוקח פירות שמכרתי לך טבל' הן הבשר בשר בכור היה הן
יין נסך שדות הרי שאינו נאמן אפי' היה המוכר חביר ונתנו
על עצמו ואם האמינו הרי זה משובח אפי' היה המוכר עם הארץ

פרק שלשה עשר

פירות שחוקתן מן הדפקר כגון השיתין ודרינין והתורדין ונכנס
שוח ונכנס שקמה והנפנין ונבולת חכרה והן שעדין לא התירו
שאר הנצפה והבסבר וכיצא בהן פטורין מן הדמאי והלוקחן
מעם הארץ אינו צריך להפריש בהן תרומה מעטר ולא מעטר
שני בפני שחוקתן מן הדפקר אפילו אמר לו עם הארץ יידי
מעושרין הרי אלו פטורין מן המעשרות עד שיחזע לו שהן מן
השבור הכבודות והסופות שבבקעה פטורין מן הדמאי ושכנסת
חייבין בפני שהן נשכרין ואלו הן הבכורות כל הפירות שבכורות
שלא השיבו שומר על הבקע לשמוד פדותה ורסיפות הן רפול
שישאר אחד שיפלו המקצועות שכשחות ויניחום בלא שר
וכן החובין העשירי מן התבאים פטור מן הדמאי כשאר על הדמאי
לא גזרו אלא על פירות הארץ שהחזיקו בה עולי ככל בלד
שהוא מכויב ולפנים וכויב עצמו בלחין וכל הפירות הנכנסות
מכויב לחין פטורין מן הדמאי שחוקתן בפירות מקום שיש
בו פיר' שידע שהן מפיחת הארץ שרדדו בו על גבול עשיר
שהן נמצאות במדיא ואין צורך לומר בארץ שהחזיקו בה עולי

שנ'ל תוכל לאכול בשערך וגו' ואכלת לפני ה' ארדך כון
שנכנס למקום אכילתו ואכלו בחוץ לוקה אבל אם אכלו קודם
שנכנס לירושלם מבין אותו מכת מרדות מדבריהם מקצת מעשר
בפנים ומקצתו בחוץ האוכל מזה שעדיין לא נכנס מבין אותו
בכת טרדות והאוכל מזה שנכנס לוקה אין פודין מעשר שני
בירושלם אלא אם כן נטמא שנא' כי ירחק ממך המקום ברחוק
מקום הוא נפדה ואינו נפדה בקדוה מקום היה הוא בפנים
ומשא: בחוץ אפי' היה אוחז אותו בקנה הואיל ולא נכנס המעשר
היי זה כותר לפדותו שם בצד החומה מעשר שני שנכנס
לירושלם אפילו של דמאי אסור להוציא משם שכבר קלטוהו
מחיצות וכן פירות הנלקחין בכסף מעשר שנאמר ואכלת לפני ה'
ארדך עבר והוציאן או שצא בשגגה יחזרו ואכלו בירושלם
וקלישת מחיצות מדבריהם אפילו מעשר שאין בחזמו שיה
פדוה שהיא מדבריהם מחיצות קולטות אותו ואסור להוציא
אבל מעות מעשר עני נכנסין לירושלם ויצאין פירות שנבדה
מלאכתן ועברו בתוך ירושלם ויצאו אינו יכול להוציא עליהן
מעשר שני מפירות אחרות שלא נכנסו לירושלם אלא יחזרו
מעשר שני שלהן ויאכל בירושלם ואינו נפדה בחוץ אפילו עשה
כל הפדות האלו מעשר שני אחר שיצא על פירות אחרות שלא
נכנסו יחזרו ויאכלו בירושלם ויבדק הוא במחיצות ירושלם הואיל
וקלטו קלט פירות שלא נכנסו מלאכתן שעברו בירושלם
ויצאו כגון סלי עיבוי לגת וסלי תאנים במקצה מודד לפדו מעשר
שני שלהם בחוץ וכן פדות דמאי אעפ"י שנכנסה מלאכתן ועברו
בירושלם ויצאו פודין מעשר שני שלהן בחוץ פירות מעשר
שני שנטמאו בירושלם ופדאן אם נטמאו מולד הטומא מדבריהם
אמר להוציאן אלא יאכלו בפנים מפני שזולד הטמא מדבריהם
ואם נטמאו באב הטמאה או שניטמא בחוץ ואפי' כולד הטמאה
אעפ"י שנכנסו לירושלם הדי אלו נפדין ונאכלין בכל מקום
בד' כשהכניסן על מנת שלא תתפשט המחיצה אבל אם לא התנה
הואל ונכנס הדי הוא טהור מן התורה כבר קלטוהו מודעו ואינו
יצא תלתן של מעשר שני מותר לאכלה צמחונין שכך היא
ראיה לאכילה וכן כרש"י מעשר שני יאכלו צמחונין ואם
עשה מהם עיסה הדין מיתרת להכנס לירושלם ולהוציאה
שאינן בכלל הפירות ואם נטמאו בירושלם יפדה ויאכלו בחוץ
אילו שקודם לפניו בן החומה ונפדו נוטה חוץ לחומה אין אוכלין
תחת נפו מעשר שני ומעשר שני שנכנס תחת נפו אין פדו אותו
שהדי הוא כבי שנכנס לירושלם בתים שכמדו הוכה שפתחיהם
לפנים בן החומה וחללי חוץ מכנגד החומה ולפנים כלפנים לכל
דבר ומכנגד החומה ולחוץ אין אוכלין שם ואין פודין שם להחמי'
היה חללים לפנים ופתחיהם לחוץ מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ
פודין בו ואין אוכלין ומכנגד החומה ולפנים אין אוכלין
שם ואין פודין להחמי' והתלוות ועדכי החומה כלפנים:

פרק שלישי

האוכל מעשר שני בטמאה לוקה שנאמר ולא בערתי ממנו בטמא
בין שהמעשר טמא והאוכל טהור בין שהמעשר טהור והאוכל
טמא והוא שיאכלנו בירושלם קודם שיפד שאינו לוקה על אכילתו
בטמאה אלא במקום אכילתו אבל אם אכלו בטמאה חוץ לירושלם
בין אחר מכת כרדות ואפילו להדליק בו הנר אחר שנכנס אסור
עד שיפדיה שנאמר לא בערתי. לנו בטמא כבר בארנו שהמעשר
שניטמא אפילו בירושלם פודין ויאכל ואכלין את דמיו

בטהרה בתורת פירות מעשר כמו שיחבאר אפילו בטמא ורפדות
כולן בשוהן טבל כפריש מעשר שני בטמאה ופדוה הערל
נטמא ואם אכל מעשר שני לוקה בן התורה בדרך שלוקה על
אכילת הרובה שהתחמה קדוה קדש שרירי נאמר בו קדש לה'
וטמא שטבל אוכל מעשר שני אעפ"י שלא העדיב שבשו האוכל
מעשר שני באנינות של חורה לוקה שנאמר לא אכלתי באוני נכנס
וחא שיאכלנו במקום אכילתו בירושלם אבל אם אכלו בחוץ
באנינות או שאכלו בפנים באנינות של דבריהם מבין אותו מכת
כרדות אי זורו אונן זה הכתוב אבל על אהרן בן הקדושים שהוא
חייב להתאבל עליהן וכיום המיתה הוא אינן בן התורה לילה
אונן מדבריהם שנאמר ואכלתי וטאת המזם היינב בעיני ה' היום
היום אסור ולילה מותר בשתורה דבת ימים רבים ואיר כך
נקבר כל איתן הייב שאהר ילד דכיתה עד יום הקבורה הוא אונן
מדבריהם ואין יום הקבורה תופש לילו ולא מעשר שני בלבד
אלא כל הקדש כולן אם אכלן באנינות של תורה לוקה ובאנינות
של דבריהם מבין אותו מכת כרדות אין מותר פירות מעשר
שני לעם הארץ ולא פירות הנלקחות במעות מעשר ולא מעות
מעשר מפני שהוא בחוקת טומאה וכותר לאכול מעשר שני
של דמאי באנינות וליתנו לעם הארץ והוא שיאכל כנגד אין
כפקידין מעשר שני אפילו אצל חבר שמא ימות ונמצא המעשר
חתת יד בנו עם הארץ מעשר שני אסור לאבד אפילו מייעוטו
בדרכים אלא מוליכו כל שהוא או מוליך דמיו לירושלם וכותר
לאבד מייעוט מעשר שני של דמאי בדרכים וכמה היא מייעוט
פחות מכגורגרת בין באיכל שלם בין בפירור אבל כגורגרת אין
כאבדן אותו והמפריש מעשר שני של דמאי פחות מכגורגרת
הריזה נותנו לעם הארץ ואוכל כנגדו אבל לא יפריטנו דכתחלה
לאבדו שאין מכפרישין לאבד מעשר שני ניתן לאכיל ושהיה שכו'
ואכלת לפני ה' ארדך וסכה בשתייה ואסור להוציא בשאר ערכיו
כגון ליקח בו כלים ובגדים ועבדים שנ' לא נתתי ככנו לבת לא
הוצאתי אותו בדבר שאינו מקיים את הנוף ואם הוציא ככנו
בשאר דברים אפילו בדבר כיצד כגון שלקח ככנו ארן ותכריכין
לבת מצוה דררי זה אוכל כנגדו בתורת מעשר מעשר אוכל דבר
שירכבו להיאבל ושיתו דבר שדרכו לשתו וסך דבר שדרכו לכך
ולא יסוד יין וחומין אבל סך הוא את השבון ולא יכחש את
הפירות להוציא בהן מישקין חוץ כדמים וענבים בלבד ואין
מדייבי אותו לאכול פת שעיפשה ושמן שנכרח אלא כיון שנכסל
באוכל אדם פקעה קדושה מכנוכל שכותר לירושלם לאוכלו בהרובה
כך מותר במעשר שני לאכול בהמות חללין שנ' לישל מעשר שני
שנתן עליהם כים ראשון אסור במעשר ושני מותר בחללין של
דמאי אפי' ראשון מותר יין של מעשר שני נפיל לתוכו דבש והחבלין
והשכיות השכח לפי השבון וכן דגים שנכתב של עס קפדוטה יל'
מעשר שני והשכח השכח לפי השבון זה הכלל כל ששבו ניכר
אם הותיד במדה השכח לפי השבון ואם לא התורה בדה השכח
לשני בלבד וכל שאין שכח ניכר אפי' במדה השכח לשני בלבד
כיצד השכח לפי השבון יין של מעשר שני טהור ששכח ששכח לתוכו
דבש וחבלין טהור ואם הוסיפו בכדתו והשכח זהו והרי הכל
ה' חושבין הכל כד' דכיע וכן על דרך זו כשאר הדברים מעשר
שני אעפ"י שנתן לסיכה אין נותנין אותו לא על גבי צניח ולא על
על גבי חומת ואין עושין טבטו קביע וכדצא בו שהרי לא ניתן
לרפואה מעשר שני כגון גבוה הוא שנאמר לה הוא לפיכך
אינו נקנה בכתנה אלא אם כן נהן לו הטבל והקבל כפריש
המעשר ואין מקדש' בו את האש ואין כיכרין אותו ואין כמטבנין
אוחז ואין כול' פץ אותו ואין כדוהינין אותו

ז' שלא לאכול מעשר יצוד חוץ לירושלם
 ח' להיות נטע רבעי כולו קודש ודינו להיאכל לירושלם
 לבעולו כמעשר שני לכל דבר -
 ט' להתודות ויחיד המעשר וביאר כיצד אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

אחד שבפריש' מעשר ראשון בכל שנה מפרישין מעשר שני שני שני עשר תעשר את כל תבואת זרעך ובשנ' שלישית וששית מפרישין מעשר עני חלף מעשר שני כמו שבארנו באחד בתשרי הוא ר"ה למעשר תבואה וקטניות ודקת וכל כקו' שנ' ראש השנה הוא אחד בתשרי ובחמשה עשר בשבט הוא ראש השנה למעשר האילנות כיצד תבואה וקטניות שהגיעו לעונת המעשרות לפני ראש השנה של שלישית אעפ"י שנגמרו ונאספו בשלישית מפרישין בהן מעשר שני ואם לא באו לעונת המעשרות אלא לאחר ראש השנה של שלישית מפרישין בהן מעשר עני וכן פירות האילן שבאו לעונת המעשרות קודם חמשה עשר בשבט של שלישית אעפ"י שנגמרו ונאספו אחר כן בסוף שנה שלישית מתעשרין לטעבר ומפרישין בהן מעשר שני וכן אם לא באו לעונת המעשרות קודם חמשה עשר בשבט של רביעית אעפ"י שנגמרו ונאספו ברביעית מפרישין בהן מעשר עני ואם באו לעונת המעשרות אחר חמשה עשר בשבט מתעשרין להבא והזרובין אף על פי שהגבו פירותיהן קודם ט"ו בשבט מתעשרין להבא הואיל ומתעשרות מדברי סופרים יראה לי שאין הדברים אמורים אלא בחרובי צלמונה וכיצד בהן שאין ראיון למאכל חוב האדם והן הן שבתעשרות מדברי סופרי אבל שאר הזרובין יראה לי שהן כשאר פירות האילן הדיק בשעת לקיטתו עישרו כיצד אם נלקט ביום ראש השנה של שלישית אף על פי שבאו לעונת המעשרות ונגמרו בשנייה מפרישין ממנו מעשר עני ואם נלקט ברביעית מעשר שני וכן האחרת בלבד משאר פירות האילן הדי הוא מירק והחליץ אחר לקיטתו בין למעשר בין לטביעית כיצד אם נלקט בשלישית אחר ט"ו בשבט מפרישין ממנו מעשר עני נלקט בה אחר ט"ו בשבת מפרישין ממנו מעשר שני ואף על פי שהחליץ אחר לקיטתו אחרת בתשישית שנבגשה לטביעית אפילו היתה כזית ונעשית כבכר ודיבת במעשרות האבות של צלף נתגין עליהן חזקו אילן חזקו דעיס שאם היו בשנה שנייה שנבגשה לשלישית ונלקטו קודם ט"ו בשבט מפרישין מעשר ראשון ואחר כך מפריש מעשר אחר ופודה ואחר שפודה נתגו לעניים ואוכל פדיונו בתורת מעשר שני ונמצא בני שהפריש מעשר שני ומעשר עני האחר והחזקו והפרישין והשומטין אף על פי שהפריש קודם ראש השנה אין החליץ בהן אלא אחר גמר הפרי ומעשרין להבא וכן פל' הבערי אעפ"י שמקצתו השריש לפני ראש השנה ומקצתו לאחריו צובר גורטו להוכו ותורם ומעשר כן הכל באחד שהכל הולך אחר נכר הפרי הבעלים הסריסים שמנע כהם מים שלשים יום לפני ראש השנה וטל בעל שמנע מהם שלש עונות לפני ראש השנה כי עשרין לטעבר כנע מהם פחות ביכאן אף על פי שהתחיל לייבש קודם ראש השנה מתעשרין להבא פל' הבערי שהביא שלישי לפני ראש השנה אם זרעו לזרע כתעשר לטעבר זרעו לירק כתעשר להבא זרעו לירק או שדעו לזרע חושב עליו לירה מעשר מזרעו על ידקו ומזרעו על ידקו לא הביא שלישי לפני ראש השנה אם זרעו לזרע כתעשר לטעבר וירק בשעת לקיטתו עישרו וזו שליטת כנע לפני ראש השנה אבל אם לקט כנעו אחר ראש השנה בין ידקו בין זרעו כתעשר להבא

זרעו לזרע וחושב עליו לירק החליץ אחד מחשבתי זרע לירק וחשב עליו לזרע אין מחשבת זרע חלה עליו אלא אם כן כנע מכנו ג' אריות והוא שהביא שלישי לפני ראש השנה אבל לאחריו אעפ"י שלא נמנע מלאות מכנו ג' אריות זרעו לזרע ועשה כולו קצצין ובדל לפני ראש השנה מתעשר לטעבר וירקו בשעת לקיטתו מקצתו עשה קצצין גמדין ומקצתו לא עשה זה שאמר צובר גורטו להוכו ונמצא מעשר מזרעו על ידקו ומירקו על זרעו פירות שנת שנייה שנת ערבו בפירות שלישית או של שלישית ברביעי' החליץ אחד הרוב מחצה למחצה מפריש מעשר שני כן הכל אבל לא מעשר עני שמעשר שני חמור שהרי הוא קדש וכי עשר עני חלה וכן פירות שהן ספק אם פירות שנייה הם או פירות שלישי' כפרו' כהן מעשר שני כל הפטור מעשר ראשון פטור כן השני וכן העני וכל שחייב בראשון חייב בשני' וכל התורם מעשר וכל שאינו תורם אינו מוציא מעשר זה וכל שאם תרם תרומתו תרומה כך אם עישר מעשר זה הדי הוא בעש' וכל שאין תרומתו תרומה כך אם הוציא מעשר זה אינו מעשר פירות שהוציא בהן מעשר ראשון קודם שיקבעו למעשר הרי זה אוכל בהן קדאי קודם שיצא מעשר שני שאין הראשון קובע לשני אבל בשנקבעו למעשר אעפ"י שהוציא את הראשון אסור לאכול בהן קדאי עז שיצא את השני או את מעשר עני מעשר שני הואיל וטעו' הבאת מקום אין כבי' אין אותו מוציא לארץ כנענו ברובה לפיכך לא חייבו לזרע מעשר שני בסודיא ויראח לי שמעשר שני שבפרישין בארץ שנעד ובמצרים פדיון אותו ומביאין דמיו לירושלם וכן יראה לי שלא חייבו מקומות אלו במעשר שני אלא כדי לקבוע מעשר עני כוד שיהו עניי ישראל סומכין עליהם :

פרק שני

מעשר שני נאכל לבעוליו לפנים מחמת ירושלם שנאמר ואכל לפני השם אלקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם ונתנו ונתנו בפני הבית ושלא בפני הבית שנאמר מעשר דגן ותירוש ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך בפני השכם, למדו מה נכר אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני לא יאכל אלא בפני הבית מידה חסידות שפודין מעשר שני בזמן הזה בשומיהו כדרך שפודין אותו בפני הבית והוא דגאונים שאם רצה לפדות שוה כנה בפרוטה לכתולה בזמן הזה פודה לא יהיה זה חמור מן הקדש ומשליך הפרוטה לים הגדול וכן אם חילל מעשר שוה כנה על שוה פרוטה מפ' זה אזהרתו זה מחלל וסודף את הפירות שחילל עליהם כדי שלא יהו בקרה לאזורים בפדיון נטע רבעי בזמן הזה כמו שבארנו בהלכות איסורי מאכלות כשם שאין אוכלין מעשר שני בזמן הזה בירושלם כך אין פדיון אותו שם ואין מהללין אותו ואין מביאין אותו ואת כנס בירושלם אף בזמן הזה אין ביצוין אותו כשם ומביאין אותו שם עד שירקב לפיכך אין מפרישין בשני בירושלם בזמן הזה אלא מוציאין את הפירות בטבלן חזן לעיר ומפרישין אותו שם ופודה ואם הפרישנו שם בזמן הזה ירקב כל האוכל בדת מעשר שני או ששה ככנו רביעית חזן לחזקת ירושלם לוקה שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך כעשר דגנך תירשך ויצהרך וגו' לוקה על כל אחד ואחד בפני עצמו לפיכך אם אבל שלשתן ואין לחזקה לוקה שלש מלקחת שנאמר ואכלת לפני ה' אלריך כעשר דגנך תירושך ויצהרך לכה פרטן ולא אמר לא תאכלם בשעריך להי' על כל אחד ואחד בפני עצמו אינו לוקה כן החודה עד שיאכלנו אחר שנכנס לחזקת ירושלם

מעט שני שאין בחומשו שנה פרושה אינו מוסף עליו חמש וכן
 מעט שאין דמיון ידועין דיו שיאמר הוא וחמש מחולל על הסלע
 הזה וכל מעט שהוא אינו פודה משלו אינו מוסף חמש
 ומעט שני של דמאי אינו מוסף עליו חמש הפודה מעט
 שני והיה לו מעט שני אור שלא נפדה אם אין בחומשו שנה
 פרושה דיו שיאמר הוא וחמש מחולל על מעות הראשונות
 לפי שאי אפשר לאדם לצמצם את מעותיו והפודה מעט ביותר
 על דמיון לא נתפסה התוספת למעט בעל הבית אוב בסלע ואור
 אומר בסלע סלע הבית קודם בפני שהו מוסף חמש בעל הבית
 אומר בסלע אור אוב בסלע ופרושה האור קודם בפני שמוסף
 על הקרן מותר להעדים על פרוין מעטו כיצד אומר אדם לבנו
 ולבתי הגדולי ולעבדו העברי הא לך את המעות האלו ופרה לך
 בן ומעט כדי שלא יוסף חמש אבל לא יאמר לו פדה לך כהן
 וכן אם אמר לו פדה לך משלך אינו מוסף חמש אבל לא יתן
 המעות לפדות לבנו ולבתי הקנים ולעבדו ושפחתו הכנענים
 מפני שיון כדור נתן לשפחתו העבריה אם מעט שני זה
 מדבריהם כגון שהיה מעצין שאינו נקוב דבריו קיימן שאמה
 העבריה קצנה היא ואין הקטן וכה לאהדים אלא כדבר שהוא
 מבריהם וכן מעדים ונותן המעט פתנה כשהוא בטבל
 ואמר הנותן דרי ופירות האלו בחולין על מעות שבכתי
 שני אחי שני שתפין אב וכנו פודין זה לזה מעט שני כדי שלא
 יוסף חמש אשה שהכניסה לבעלה מעט שני הואל הוא
 ממון גבוה כמו שבארנו לא קנה בעל לפיכך אם פדה אינו מוסף
 חמש הפודה מעט שני לעצמו ונתן את הקרן ולא נתן את
 החמש אעפ"י שאין החמש מעכב דרי נתחלל לא יאכל עד שיתן
 החמש ואפי' בשבת גזירה שביא יפשיע ולא יתן מעות מעט שני
 אם רצה לצדקם בדיני זהב כדי להקל משאן מצדפן ואם צדפן
 לעצמו אינו מוסף חמש שאין זה דרך פדיה הפרט סלע כמעט
 מעט שני בין בירושלם בין חוץ לירושלם לא יצרפנ' כולה במעות
 נוחת אלא בטבל מעות כסף ובטבל מעות נחשת מותר לחלל
 כסף מעט עם פדות מעט על הכסף והוא שיהיו בפירות פחות
 משנה דינר אבל אם היה בהן שנה דינר לא יחלל עם הכסף אלא
 בפני עצמן כיצד היו לו פירות שנה דינר ושלושה דינרין של
 מעט שני אינו בחלל על כלעצמות אבל אם היה לו חצי דינר
 פירות חצי דינר מעות בחלל טניהם על דינר אחד :

פרק ששי

מעות וחלין ומעות מעט שנפדו ולקט מכאן ומכאן מה שלקט
 לקט מעט עד שיטלים השאר חולין ואם כלל וחפן או שלקט
 מעט אחד ומצא חסר דרי זה לפי חשבון כיצד היו מאתם מעט
 שני ומאה חולין נתפחו וכללן חפן דבל ונמצא זו מאתם
 ושבעים דרי ק"פ מהן מעט ותטעים חולין זה וכלל
 ובתלקטן למעט שני והגבלין לפי חשבון מתנה ואומר אם
 אהל שבידי הן המעט השאר חולין ואם הן חולין דרי מעות
 המעט בכל מקום שהן מחוללין עליהם סלע של מעט
 שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואפי' מעות נחשת
 ואמר מעות נחשת ואומר סלע של מעט שני בכל מקום שהיא
 בחוללת על המעות האלו ואור כך בודר את היפה שבשתיהן
 וחלל המעות של נחשת עליה ותחזור הסלע היפה למעט
 האמר לבנו מעט שני בורות זו ונמצא בורות אחת דרי אלו
 חולין אמרו לו דרי שם כנה ונמצא מאתם השאר חולין דרי
 שם מאתם ונמצא כנה דרי היא חולין הגזו כנה מעט ונמצא

מאתם מאתם ונמצא כנה אפילו הן בשני כוסין הן חולין אמר
 לו אמרו מוס מעט שני זה בבית הולך ונמצא שם שלשה כוסים
 הגדול שבכולן מעט והשאר חולין ואפי' כן לא יאכל כן הקנים
 ער שיוחלם על הגדול בני ששתהק ואינו לו מעט שני
 ש"ך כמקום פלוני והרכין בראשו גודקן אותו ג' כוסים כו"ך
 שבתקין לגישן דרי דבריו קיימן אמרו לו בהלום מעט
 שני של אביך שאתה מבקש דרי הוא במקום פלוני אעפ"י שבצא
 שם מה שנ' לו אינו מעט דברי הלומות לא בעלין ולא מורדין
 האומר לבניו אפי' אתם פתים אל תגעו בדות זו ונמצאו שם מעות
 דרי אלו חולין שכן מעות בפניהם ואמר להן שו פלוני הן או של
 מעט שני הן אם נמערס אין חושטין לדבריו ואם כמתקון
 דבריו קיימן המוציא כלי וכתוב עליו ב' הרי נה שבתוכו
 מעט שני ד' דמאי ט' טבל ת' תרומה ק' קרבן ואם היה של
 כמת הוא ומה שבתוכו קרבן שכן הו' סתבין אפי' אות כן דשם
 בשעת הסכנה מעות הנמצאות בידו אלם אפי' דינר זהב עם
 הכסף ועם המעות דרי אלו חולין הואל ושוקי ירושלם כמתבדן
 בכל יום מצא בתוכו חרס וכתוב בו מעט דרי אלו מעט
 שני כדא בשאר ימיו השנה אבל כרגל הכל מעט מעות
 הנמצאות לפני סודרי בהכה בירושלם לעולם מעט שחוקת רוב
 העם מביאין מעט וקובין בו בהמה והנמצא בחר הבית לעולם
 חולין שחוקתן מתחמת הלשכה שדללום הנמדין על ברכה
 תיכה שנסתמש בה חולין ומעט שני ונמצא בהמה מעות אם
 רוב מניחן מעט דרי המעות מעט ואם רוב מניחן חולין
 חולין מחצה ולחצה חולין מצא פדות בין פירות מ' שר לפדות
 תרומה יפול לקר ב' מחצה למחצה יאכלו כדונרי שנידן אפרין
 לדרי' וטענין רחיצת ידים והערב יבש בהרומה ואכוריס לאונן
 וטענין הבאת מקום כמעט וכן המעות הנמצאות בין הדין
 למעט כעשר שני של דמאי ושל וראי שנתערבו יאכל וכאכרי
 שלהן פירות מעט שנתערבו בפירות חולין שיאכל הכל בטרה
 במקום או יפדה את המעט לפיכך אם נתערבו בירושלם אמדין
 בכל שהן כמנין הואל והוא בירושלם דרי הוא כדבר שיהי לו
 מתדין ויאכל הכל בטרה הדע מעט שני אור שנתבסם
 לירושלם החולין מעט שני זרעו קודם שיכנס ויגדולין חולין
 ואפי' בדבר שאין זרעו כלה ופדין אותו בטעט זרעו מעט
 שני בטל ברוב באי זה מעט אמרו בכקיס שנכנס לירושלם
 ויצא תפלו בודעות שדרי אין שם מדיעות להחזירו לשם ואי
 אפשר לפדותו מאד שנכנס ואף על פי שאין בו שנה פדוה
 ונמצא דבר שאין לו מתדין וכטל ברוב כמו שבארנו בהלכות
 איסורי מאבלות

פרק שביעי

פירות הנלקחת בכסף מעט שני אתם נפדין בריחוק מקום
 אלא אם כן נשכר באב הטמאה אלא יעלו הן עצמן ויאכלו
 בירושלם זה הזכר בלקח בכסף מעט מפירות מעט עצמן
 ואם נשכר בולד המכירה יפדה ויאכלו בירושלם אין נלקח
 בכסף מעט אלא מאכל אורכ שגדוליו כן הארץ או גדוליו
 גדוליו כן הארץ כגון הפרט הנפדו בתורה בבקד ובצאן
 בין ובשכר לפיכך אין לוקחין בכסף מעט מים ומזון
 כבהין ופטרות לפי שאין גידוליהם כן הארץ ולא פירות כחכרי
 לקרקע ולא פירות שאינן יכולים לרניע לירושלם לפי שאין
 דוכין לבקר וצאן קה ב

ביעז אין ממשכנין אותה לא יכנס לביתה וימשכנו מעשר שני
 שלו עבר ומשכנו מוציאין אותו מידו כיצד אין ברהינין
 אחו לא יאמר לו הא לך מעשר זה ויהיה בידך ותן לי עליו חולין
 כיצד אין מחליפין אותו לא יאמר לו הא לך יין מעשר ותן לי
 שמן מעשר אבל אומר לו הא לך יין שאין לי שמן ואב רצה
 חבדו ליתן לו שמן בזהר שהרי לא חולין עכו אלא הודיעו שאין
 לו ואם רצה הלה ליתן יין מעשר שני אין שוקלין כנגדו
 אפי' דינרי זהב ואפי' לחלל עליהם מעשר שני אחד גזירה שמה
 יכוין ממנו משקלו ונמצאו הפירות חסרים והוא שוקל בהן מעות
 לחלל עליהם מעשר אחד נמצא מוציא מעשר לחולין בפחות
 מדמיו האוחז שחלקו מעשר שני אין שוקלין כנגדו ואין
 מחליפין ולא מרהינין ולא יתנם לשולחני להתנאות בהן ולא
 יזנה אותן להתגדל בהן ואם הלוחן שלא יעלה חלודה מותר ואין
 פודעין מהם את המלוה ואין עדשין מהן שושבינות ואין משלמין
 מהם הגמלין ואין פוסקין מהם צדקה בבית הכנסת אבל משלמין
 מהן דברים של גמילות חסדים וצריך להודיע לא יאמר אדם
 לחבדו העל את הפירות האלו לירושלם וטל מהן חלקך שנמצא
 זה כנוטל שכר ממעשר שני על הבאתו לירושלם אבל אומר לו
 העלם שנאבלם ושנשתם בירושלם אומר אדם לחבדו בירושלם
 לסוך אותו בשמן מעשר שני אעפ' שנימכה ידו ואין זה כשכר
 סכתו כבר בארנו שהמעשר ממק גבוה הוא לפיכך אני אומ'
 שהגונב מעשר שני אינו משלם תשלומי כפל והגחל אינו משלם
 חמשת הבקויש מעשר שני טרו לבדק הבית דרי זה פודה
 אותו מי שפודה על כנת ליה להקדי את שלו ולמעש' שני את שלו

פרק רביעי

הודעה לפדות פירות מעשר שני פודה אותן בדמיון ואמר הרי
 הבקעות האלו או הפירות האלו בחללות על הבקעות האלו ואם לא
 פדט אלא הפריש מעות בלבד כנגד הפדות וזו ואינו צריך לפרט
 ויצאו הפירות לחלין ועלו הבקעות לירושלם ויציאם שם שנאמר
 וכי ירכה כנגד הדרך כי לא תוכל טאתו וכן אם רצה לחלל
 פדות המעשר על פרות אחרות יעלה הפירות השניות ויאכל
 בירושלם ולא יחלל כמין על שאינו מינו ולא כן הפה על הרע
 ואפי' באותו המין ואם חלל הרי הן מחללות הפודה מעשר
 שני כבוד אקבו על פדיון מעשר שני ואם חללן על פירות אחרות
 או שחלל מעות על הפירות כבוד על חלול מעשר שני הפודה
 או החלל מעשר שני של דבאי אינו צריך ברכה כשפודין
 את המעשר אין פדיון אומי לשם מעשר אלא לשם חולין ואומרין
 כמה שיש פרות חולין אלו ואעפ' שהכל יודעין שהן מעשר כדי
 שלא יתבזה אין בחללין מעות מעשר שני על מעות אחרות
 בן שהיו אלו ואלו כסף או אלו ואלו נחשת או הראשונות נחשת
 והשניות כסף ואם עבר וחלל הרי אלו מחללין אין בחללין
 מעות מעשר על הפירות ואם חלל יעלה הפירות ויאכל בירושלם
 ולא יחללים על בהמה חיה ועוף חיים ואם חלל לא קנה מעשר
 ש' א יגדל בהם עדרים עדרים אבל על שחשים הרי הן כשאר
 הפירות ויעלו ויאכלו בירושלם ויצאו הבקעות לחלין בשעת
 החק בותר לחלל מעו' הכסף על של נחשת לא שיקיים אלא עד
 שימצא רוח רוחד וחלל מעות הנחשת על מעות הכסף מעשר
 שני של דבאי בחללין אותו לכתחלה כסף על כסף וכסף על נחשת
 ונחשת על כסף ונחשת על נחשת על הפירות ויעלה אותן הפדות
 ויאכלו בירושלם אין פודין פירות מעשר אלא בכסף שנאמר
 ונתת הכסף וכן אם פדה לעצמו והוכיף הוכיט לא יתה החוכש

אלא כסף בקרן ואין פודין בכסף שאינו מספיק אלא בכסף
 מפותח שיש עליו צורה או כתב ואם פדה בלשון של כסף וכיצד
 בו הוא הנקרא אסימון לא עשה כלום ואין פודין בפחות נפרטה
 כפני שהוא כפודה באסימון אין פודין בכסף שאינו זמון
 באותו זמן ובאותו מקום שנ' ונתת הכסף ככל אשר האזר נפיק
 עד שיהיה ראוי להוצאה ונטבע כלבים הראשינים אם יצא
 משמם פודין בו אינו פודה במצות שאין ברשותו של ונתת
 הכסף בידך נפל כיסו לבור והוא יכול להוציא פודה בו יצא
 שרוא ברש תו היה בא בדרך ומעות בידו ואנס בא כנגדו ואנס
 יכול להציל על ידי החק פודה בהן פירות שבמותר ואכלא
 ואמר פירח שיש לי בתך בתי בחוללין על דבאי חלול לא אכל
 כלום המניח מעות להיות מחלל עליהן מעשר שני הרי זה
 פודה בהן בחוק שהם קיימין מוציאן שאבדו דמיש לכל מה שפדה
 בהן לפרע מי שהיה עוכד בטבריא ויש לו מעות בכסף
 אינו מחלל עליהן היו לו מעו' כמטבע טבריא כמטבע מחלל עליהם
 וכן כל כיוצא בזה האומ' מעשר שני מחלל על סלע שתקלה
 בידו בכיס זה על סלע שאפרוט כדינר זהב זה על פגיו' שאבד
 מסלע זה הרי זה חלל וסלע שתעלה בידו או שיפרוטתו מעשר
 אפי' הרי מעשר מחלל על סלע שהיתה ביד בני לא חלל שמה לא
 היתה בידו באותה שעה הפודה מעשר שני קודם שיפדט
 כגון שאמר מעשר שני של פירות אלו פדו בכעוה אלו לא יר
 כלום ולא קבע מעשר אבל אם קבע ואמר מעשר שני חלין
 בצפון או בדרום מחלל על מעות אלו הרי זה פדו כשפודין
 מעשר שני פודין אותו בשו' ויש לו לפדות בשער וזל בית
 שהוציאו לקח כמות שהיא מוכר ונותן המעות כמות שהחליני
 פדט לא כמות שהיא מצרף ואם עבר ופרט מה מנה נפרטה
 או חלל מה מנה בפרטה הרי זה בחולל דיתה וכלית וזה
 שתית או פחות משתותאם הית' יוצאה על ידי הדמ' מחלל עליה
 לכתחלה בשו' סלע ואינו חושש פדה כסלע ונמצאת רעה יחללו
 אין פודין מעשר שני אחרת אלא כדקדק בכדתו או כשפודין
 ותן דמיו אם היה דמיו ידועים יפדה על פי אחד ואם דבר
 שאין דמיו ידועים כגון יין שהחלל להחמיין ופירות שהחמינו
 מעות שהחללדו יפדה על פי שלשה תגרים ואפי' ריה ארד כן מי
 או כפל המעשר אפילו איש ושתי נשיו פודין על פיהם וכפיו את
 הבעלי לפתוח ראשון וזה חומר במעשר כן הקדש אין מלכין
 פירות מעשר במקום למקום לפדורם טס והמולך במקום חומר
 למקום הזול או במקום הזול למקום הזוקר פוד הכשיר כמס
 הפדייה ואם היו דמאי פודי' אותו כשער הזול הואיל וזכאי לו כמס
 בזול היו לו פירות מעשר שני כגורן ודמאי עליהם ויצאת
 בביתו עד שהביאן לעיר והשביח פודה כשער העיר
 ורפסיד יציאות

פרק דמישי

הפודה מעשרו לעצמו בין שהוא שלו בין שיפל לו ביהמה בין
 שניתן לו בטבל מתנה כמו שבארנו הרי זה מוסף עליו חכש
 אם היה שזה ארבעה נתן חמשה שניאמר ואם גאל תאל אש
 במעשרו חמישיתו יסף עליו ואשה טפדת מעשר שני שלה
 לעצמה אינה מוספ' חוכש כפי השמיעה למדו איש במעשרו לא
 אשה וכן אם פדה פדיון פירות המעשר לעצמו מוסף דכש
 פדה פירות מעשרו והכסף חכש והור ופדה דבין
 לעצמו פעם שנייה מוסף חכש שני על הקרן כלבד וכן
 מוסף חכש על החכש מעשר

המניח דינר של מעשר להיות אוכל כנגזז והולך כזן שאכל עליו
 עד שלא נשאר ממנו פחות מפרטה יצא לחולין בראש בשל דמאי
 אבל בשל דמאי לא יצא לחולין עד שישאר ממנו פחות מטה
 פרוטה אחד שמוסיפין את החמש כגון שנשאר ממנו פחות
 מארבעה חמשי טהה פטמין וטהורין שחזי אוכלין
 או שותין באחד בירושלם חיצו הטהורי להיות אוכלין מעשר שני
 שלהן מניחין סלע של מעשר שני ואומר כל שהטהורים אוכלין
 ושותין סלע ע' מחולל עליו ותצא הסלע לחולין שהרי אכלו ושתו
 בטוהר וכלבד שלא יגעו הממאים במאכל שלא ישמאודו:

פרק תשיעי

נטע רבעי הרי הוא קדש שנאמר ובטנה הרביעית יהיה כל פרי
 קדש חללים לה חיינו להאכל בירושלם לבעליו כמעשר שני
 וכשם שאין מעשר שני בסוריא כך אין נטע רבעי בסוריא
 ונטע רבעי הוא אומר ואיש את קדשיו לו יהיו שאין לך קדש
 שלא נתפרש דינו בתורה למי שהוא חוץ מנטע רבעי הרוצה
 לפדות נטע רבעי פודה כמעשר שני ואם פדוה לעצמו מוסיף
 חמש ואין פודין אותו עד שיגיעו לעצת המעשר שנאמר להסיף
 לכם תביאחו עד שיעשר תבואה ואין פודין אותו במחבר
 כמעשר שני ודאי הוא כמזן נבזה כמעשר לפיכך אינו נקנה
 בטנה אלא אם נתנו בוטר חיינו כשאר הדברים לענין אכילה
 ופרייה כמעשר והפודה כרם רבעי רצה פדוה ענבים רצה
 פדוה יין וכן החתים אבל שאר הפירות אין משנן אותן כברי תן
 טים רבעי אין לו לא שכחה ולא פאה ולא פירט ולא עוללות
 ואין מפרשין כמט תרומה ומעשרו כשם שאין מפרשין ממעשר
 שני אלא כולו עולה לירושלם או נפדה ויעלו הדמים ואכלו
 לירושלם כמעשר ענבים של כרם רבעי התקטן בית דין שהיו
 עולין לירושלם כהולך יום לכל עד כדי לעטר שוקי ירושלם בפירות
 ומשדכ בית המקדש נפדה אפילו סמוך לחומה ושאר כל הפדות
 אפילו בזמן בית המקדש נפדין סמוך לחומה כיצד פודין נטע
 רבעי מניח את הכל על פי שלשה ואומרים כמה אדם רוצה לפדות
 לו בסלע על כנת שדציא יציאות השומרים החוזרים והפועלים
 מבתו ואחד שקצבין אה'השער בגינה את דמעות ואומר כל
 ונלקט מזה כחולל על המעות אלו מטער כך וכך סלים בסלע
 ובטביעת פדוה בטויין שאין שם לא שומרים ולא פועלים ואם
 היה הפקר אין לו אלא שכר לקישה בלבד מי שהיה לו נטע
 רבעי בשנת השמיטה שיד הכל שוה צריך לצינו בקחת אדמה
 כדי שיכרו בו ולא יאכלו כמנו עד שיפדו ואם היה בתוך שני
 עולה מציני אותו בודסים כדי שיפרשו ממנו שאם ציינו בקחת
 אדמה שמה יפרדו שאיכר עדרה חסד הוא שהיא אמר בהנייה
 והנמקן היו מניחין את המעות בשנת שמיטה ואומרים כל הנלקט
 כפדות רבעי אלו מחולל על המעות האלו שהרי איפשר
 לפדותו במחבר כמו שבארנו באחד בתשרי ראש השנה לעדרה
 הרבעי ובאימתי מנין להם משעת נטיעה ואינו מונה מראש
 השנה לראש השנה אלא שלשים יום בשנה חשוכין שנה והוא
 שמקלוש הבטיעה קודם שלשים יום וכמה הוא סתם והקליטה לכל
 האילנות שתי שבתות נמצאת למד שהנטע ארבע וארבעים
 תקודם ראש השנה עלתה לו ראש השנה ואף על פי כן אין
 פדות הנטיעה הזאת כחזרת בערלה אלא ברבעי עד חמש'עשר
 בשבט שהוא ראש השנה לאילנות כיצד הנטע אילן מאכל בט'
 כאב בשנה עשירית בתבל הרי הוא בהוד שני עדרה עד חמשה
 עשרה בשבט משנת י"ג וכל מה שדציא האילן בתוך זמן זה הרי

הוא עדרה אף על פי שנבחרו לאור כמה ימים וזכנו בשבט
 משנת י"ג כיוכל עד ט"ו בשבט כשנת י"ד הוא נטע רבעי: כל כה
 שדצי' כחוק זמן זה הרי הוא רבעי וירדך פדון ואב נהעבר דשנ'
 נתעברה לעדרה או לרבעי נטען ב"ו באב כשנת קטד לא עלתה
 לו שנת עשר אלא הרי הוא עדר' שנת י"ב וי"ג מלה ודאי הנטע
 רבעי מראש השנה של שנת י"ד עד סופה נטע הנטיעה כראש
 השנה תשרי עד ט"ו בשבט מונה לה שלש שני' כיום ליום לעדרה
 ומיום ליום לרבעי וראיתי לגאונים דברים בהשבון עדרה
 ורבעי אין דאמי להאריך ולהשיב עליהן ודאי נעות כופרים הם
 והאמת כבר בארנו דרכה העלין והחולבין ומי גפנים והסביר
 מותר בעדרה וברבעי והענבים ששרפם הקד' והפסידן והחריצני'
 חזוני והמבר שלהן וקלפי רימון והנץ שלו וקליפי אגוזי והגרעיני'
 אסדין בעדרה ומותרין ברבעי והלובלות כולן אסודות

פרק עשירי

כל שהוא חייב בעדרה יש לו רבעי וכל שפטור מן העדרה אינו
 חייב ברבעי שנ' שלש שני' יהיה לכם ערלי' וגו' ובשנה הרביעית
 הנטע אילן באכל ודעתו עליה שיהיה סייג לני' או שנטעו לקרות
 לא לפירות הרי זה פטור מן העדרה נטעו לסייג חזר וחשב עליו
 למאכל או שנטעו למאכל וחזר וחשב עליו לסייג כיון שערכ' בו
 בחשבת חזק חייב נטעו שלש שנים לסייג ומכאן ואילך למאכל
 אין לו רבעי שכל שאין לו עדרה אין לו רבעי נטע אילן וחשב
 שיהיה הצד הפנימי שלו למאכל והחיצון לסייג או שהיה הצד
 החיצון למאכל והעלין לסייג זה חשב עליו למאכל חייב בעדרה
 וזה חשב עליו לסייג או לעצים פטור שהדבר תלי בדעתו כל
 מטע והעלף חי כבעדרה האביזנו בלנד אבל הקפריס' כד' חות
 הנטע לדבים בתוך שדהו חייב בעדרה שנונטעתם אפילו
 לרבים כד' א בארץ ישראל אבל בחוצה לארץ פטור הנטע
 ברשות הרבים או בספינה והעולה מאיליו ברשות היחיד ונכרו
 שנטע בין לישראל בין לעצמו והנולד שנטע חייבין בעדרה
 וברבעי העולה מאיליו במקום שרשם פטור אפילו הנטע במקום
 שאינו יישוב פטור והוא שלא יהיה עדיה כדי נפול שנטעל
 במרחצו עד שכתבין ליישוב אבל אם היה עדיה כדי נפול
 חייב בעדרה הנטע לכישה כגון שנטע אתונוג ללולב או זית
 לכנדה חייב בעדרה הקדישו ואחר כך נטע פטור מן העדרה
 נטע ואחר כך הקדיש חייב בעדרה הנטע בעצמן שאינו נקוב
 חייב בעדרה אף על פי שאינו בארץ הרעי ודאי הוא בארץ האילנו'
 אילן שנטעו לחקך הבית חייב בעדרה זה שנטעו גרים עד
 שלא באו אבותינו לארץ פטור אבל בשבא לארץ אף כה
 שנטעו גרים חייב שנ' כי תבאו אל הארץ ונטעתם מטעתי ביאה
 נד' טודכ' אילן מאכל על גבי אילן פרק חייב בעדרה ויש לנכרי
 נטע רבעי שאם בא לנהוג בביצו' זו הרי הוא קדש כנטע רבעי של
 ישראל אחד הנטע גרעינה או ייחוד מן האילן כבקיקו ונפדו
 כמקום אחד הרי זה חייב בעדרה וכונה כשעת נטיעתו ועדו
 ולא עקרו ואחר כך בלא סביבותיו בעפר אם יכול לחיות אילו לא
 בלא סביבותיו הרי זה פטור ואם לאו הרי זה כמי שעקד ונטע
 חייב וכן אילן שנעקר ונשאר ממנו שורש אחד אפ' כבחת
 שמלפפין עליו הרוקמן את השני והחזירו למקומו ונטעו פטור
 כפני שיבול לחיות בעקד כולו ונעקרה הסלע ששרשיו בה עמו
 וחזר ונטעו כמה שהוא בכל האדמה שסביבות שרשיו אם היה
 יכול לחיות כיאמה אדמה אילו לא נטע הרי הוא כמי שלא
 נעקד ואם לא חייב

הרבש והביעס והחלב הרי זה כבקר וצאן שאעפ שאינן
 גירולי קרקע ודריין גדול גדולה התנד עד שרא דהמיין
 אינו נלקח בכסף מ' טר בפני שהוא כמים ומשאחמיין נלקח
 בין וכשכר לקחו עד שלא דמיין והחמיין קנה מעשר ברא
 בנתן שלש מים ומצא פחה מארבעה אבל אם נתן שלש והוציא
 ארבעה הרי זה כיון נזון נלקח בכסף מעשר לולכו זרדין
 והחמיין עד שלא יתניו אין נלקחין אחר שימתיקו נלקחין
 אבל הלוי והחרול והעורב סין וש' כל הנכבש' בין שימתיקו
 בין עד שלא המתיקו נלקחו והקור נלקח בכסף מעשר הכרכוס
 אינו נלקח שאינו ילא למרה וכן כל כדצא בו מנתני ריח
 ה רא ושעם האיל ואינו לאכילת גופן אלא לשעם שנותנין אין
 נלקחין בכסף מעשר לפיכך ראשי בשמים והפלפלין והקושט
 והחלית וחלית ודיע וכל כדצ' באלו אינן נלקחין בכסף מעשר
 השבת אם ליתן טעם כקדירה אינה נלקחת בכסף מעשר ואם
 לכמד וכיוצא בו שרוא אוכל גופה נלקחת בכסף מעשר ערב
 מים וכלה אם נתן לתוכו שכן הרי הן כמחיים ולקוח כדן בכסף
 מעשר ומבליע דמי הכיס והמלח בדמי השמן אין לקוחין
 תרומות בכסף מעשר מפני שהוא נבעט אכילתו ואכילתה שאין
 אוכלין אותה אלא כהמים מערבי שיש ומורת לאינן ונאכלת
 בכל מקום והמעשר מהר לזרים ולטבול זים ואסור לאונן ואינו
 נאכל אלא בירושלם נמצא נבעט אכילת מעשר ואכילת התרומה
 לתחיו בהמה לזכחי השלמים בכסף דבעשר שרשלמים נאכל'
 לזים כדאשונר היו לקחה בהמות לאוכלן חולין בכסף כע ר
 שני כדילי כדצ' מעל הזכר נזרו בית דין שאין לקוחין בהמה
 כדצ' מעשר אלא לשלמים אבל היה ועוף לקוחין שאינן ראויין
 לשלמים אין לקוחין פירות טביעות בכסף מעשר לפי שרוא
 חייב לביד כמו שכתב' הלוקח מים וכלה או פירות כדונדין
 או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלם לא קנה המצוה אעפ
 שיצאו המעות לחולין הלוקח פירות חרו לירושלם בכסף
 מ' ש' בנינג ספין אם החובר לזרזיר דמיים לביעלים והן מניש'
 כמות שרזי בייחד יעלו הפירות ויאכל לירושלם ואם אין
 דירושלם עד שדברו וכן אין לקוחין בהמה בכסף מעשר
 חרו לירושלם ואם לקח כדוד הארז הדמים לכקובן כשונג
 תעלה והאכל בירושלם ואם אין מקדש תקבר היא ועורה לקח
 עבדים וקרקעות בהמה טמאה בין כמזיד בין כשונג אם ברח
 ה יתר דרי זה יאכל כנגד אמת דמעות בירושלם בתורת מעשר
 זה הכלל כל שהוציא חוץ לאבילה ושהיה וסיכה חוץ כדמי מעש'
 וברח המזכר או מת יאכל כנגדו ואם היה המזכר קיים יחרו
 הדמים למקומן וכן אם הביא עולות וזבחות ואשמי כדמי מעשר
 יאכלם כנגדן לקח חיה לזכוח שלמים ובהמה לבשר תאה
 הרי זה כמי שנכנה שיד לירושלם ולא קנה שלמים לקח
 בהמה לשלמים ונפל בה מזה פקעה ממנה קודשת מעשר ופחה
 אותה ואין הדמי מעשר ואעפ' כן אם פדאה לעצמו מוסף חובש
 דמחפס מעות מעשר לשלמים לא קנו שלמים שמדרשת שלמים
 אנה חלה על קודשת מעשר שרבעט' כמון נכוה הוא ואין צורך
 לומר אם הדמים המעשר עצמו לשלמים שלא קנו שלמים
 הויכל כשייר שיני תמיד חולין אפי' כמדד אם פירות המעשר
 עימי אבל יצא דמי שמי' ואם בכף מעשר אכל יחרו דמי' למכונ'
 ועלו ואכלו בירושלם או יאכל כנגדן בירושלם אם אינו יכול
 להחזיר את הדמים :

ברק עמיני

הלוקח בהמה לזכוח שלמים וזהו לבשר תאוח כמי שאינו חנו
 ואינו מדקדק יצא העור לחולין אפילו היו דמי העור כדובין על
 דמי הכסור אבל הלוקח מן החמר לא יצא העור לחולין וכן
 הלוקח כדרי יין סתומ' נ' מקום שדרכם להכבד תחומות כמי שינו
 הגר יצא הקנקן לחולין לפיכך צריך הכוכר לפירוח ראשי הכדים
 כדי שלא יצא הקנקן לחולין ואם רצה להדב' על עצמו ולכמד
 בנדה יצא הקנקן לחולין לקוח בתנחות או סתומות בכנס
 שדרכן להכבד בתנחות או שלקח מן החמר שמדקדק בכבודו
 לא יצא הקנקן לחולין לקח סלי האנים וענבים עם הכלי לא יצא
 דמי הכלי לחולין לקח אגוזים ושקדים וכדצ' בהן יצאו קליפין
 לחולין לקח חותל תכרים יצא החותל לחולין קופה של חברים
 אם דרוסות יצאו וקופות לחולין ואם לאו לא יצאו לחולין פי
 שהיה לו יין של מע' ר' שיני' והשאל קנקניו לאוהו מעשר אעפ'
 שסתם את פיהם לא קנה מעשר את הקנקנים כנס היין לחמו
 סתם אם קרא שם ועשהו מעשר עד שלא סתם את פיהם לא קנה
 מעשר את הקנקנים ואם משסתם פיהן קרא שם ועשהו מעשר
 קנה מעשר את הקנקן הפקיד להוד' הקנקן רביעית חולין
 או שבנס לחוכן שכן או הזנף או ציד או דבש של מוצר שני
 סתם בין משסתם בין שלא סתם לא קנה מעשר את ריבוננים
 צני שלקח בכסף מעשר ומת יקבר בעירו לקחו חי ושרטונטא
 דרי זה יפדה כשאר פירות שנטמאו הכניח דינר מעשר שני
 לריית אוכל כנגדו עד שיצא לחולין יהיה הדינר יצא בערוס
 כנגד אוכל עליו בעשר' מעה וחלו דבעול לאחר זמן וזה הדינר
 יוצא בארבעים בעה מדיך לאכל עליו בעשר' כע' ואור כך
 יצא לחולין חקקו וביעות ודרי דינר יוצא בעשר' כע' אוכל
 עליו כחמש כעין ואדר כך יצא לחולין הלוקח פירות כל סלע
 בכסף מעשר ומסד הפירות ולא דספיה ליהן הסלע עד שרופח
 הפירות וענ' זה בכתיב הרי זה כפריש עליהן כליו בלבד על זמן
 את ובכסף וקם לו בנתניה הכסף קנה והשכר לכעשר כן פיר'
 בשרי סלעים ולא דספיק ליתן המעות עד שהחול' הפירות וענ'
 בסלע אינו כפריש עליהן במעות מעשר שני אלא סלע אחת
 וכוסף עליה סלע שנייה כן החול' זנתן למ' ואם חד חבתי
 עם הארץ הרי זה מותר ליתן סלע שנייה במעות מעשר שני של
 דכאי נתן לו סלע של כעשרה לא
 דספיק לכשוד רפדות עד שעמדו במיתים כד שפוד פיה ודון
 בנייה נתן לו סלעים שתיים של כעשר ולא דכפיק לחשוד
 הפדות עד שהירו להיו בסלע מה שפדה פדה ומדת הדין כלה
 שהמעשר שני פדיתו הוא משיכרו מי שהיה לופדות חולין
 בירושלם חז' לו כעוה מעשר שני חוץ לירושלם אכר חד רבעת
 ההכ מוחלולין על הפירו' האלו ריאכלם שם בטורה וצא ארון
 המעות לחולין במקומן חז' לו כעוה מעשר שני בירושלם
 ויש לו פדות חוץ לירושלם אכר הרי המעות האלו נחללין על
 פדות דהם יצאו רבעות לחולין ריעל' הפירות האכלו בירושלם
 עאינו צריך לריות המעות הפדות ככמות אחד בשעת חולין
 כי יהיה לו כעוה מעשר בירושלם וצריך להם דיש' חזיה פדית
 חולין שדחה לאוכלן אכר להגידו דרי המעות האלו לחולין
 על פירודן ונציצו אותם הפדות לקוחה בכסף מוצר האל
 אזהם ובידו כגדדה לא דכסיק כל' ס רצאו המעות לחולין
 כמה דברים אמדים כשהיה הבית כעל דפירות חב' שאין
 מוכרין פדחה של מעשר שני של חזאי אלא להכר' לשיד ים
 היו רבעות של דכאי אכר כן אף לעם הארץ ויהיה חולין
 מעשר שני על פירות עם הארץ ועל המעות ואן חסדן
 להן שמא של כעשר שיגי הם

תלויין בקרבנו והם הכורים והחלה והמתנות הראשית וגו' ופדיון הבן ופטר המזב

פרק שני

ארבע ועשרים מתנות נתנו לכהנים וכולן מפורשין בתורה ועל
 מן נחתה ברית לאהרן וכל כהן שאינו מודה בהן אין לו חלק
 בכהנים ואין מתנין לו מתנה בהן וכל האוכל מתנה שיש בה
 קדושה מדרך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן ומנו לאכל כך
 גד שמונה מתנות אין אוכלים אותן הכהני אלא במקדש
 לפני מזבח הזהב וזה חמש מתנות אין אוכלין אותן אלא בירושלם
 לפני מזבח העיד חמש מתנות אין זוכין בהן מן התורה
 אלא בארץ ישראל בלבד וחמש מתנות זוכין בהן בין בארץ בין
 בחוצה לארץ ונתנה אותן זוכין בה מן המקדש מה הן
 השמנה שאין נאכלין אלא במקדש בשד החטאת אחד חטאת
 העוף ואחד חטאת הכהונה ובשד האשם בין תלוי בין חיי
 חבוי שלמי ציבור וזהו העומר ושדדי מנחות ישראל ושתי הלחם
 ולחם הפנים ולחם שמן של מצדע אלו אינן נאכלין אלא במקדש
 ומה הן החמש שאינן נאכלין אלא בירושלם חוה ושוק של שלמים
 וחורים מן והחלה והמזב מאל מזיד ובכור בהמה שהורה
 והבכורים אלו אינן נאכלין אלא בירושלם ומה הן החמש
 שנארץ ישראל והתורה והתורה מעט והחלה ושלשתן קדש
 ראשית וגו' ושדדי אחזה ושדדין תלוי אילו אינן זכין בהן מן
 התורה אלא בארץ ישראל ואין אוכלין תרומות וחלות של ארץ
 ישראל אלא בערף ישראל ומה הן החמש שזוכין בהן הכהנים
 בכל מקום המתנות ופדיון הבן ופטר המזב וגו' הגר והחורים
 והחטאת תלוי לכל דבר והמתנה שזוכין בה מן המקדש היא
 עזרת העולות והוא הדין לשאר ערות קדשי קדש כולן לכהנים
 חטאת מתנות שאינן נאכלין אלא במקדש כולן קדשי קדשים
 הן ואינן נאכלין אלא לזכרי כהונה כמו שכתבנו בפקדונו ובהן
 נאמר כל זכר בכהנים יאכל אתו ונוצר החמש שביירושלם הן
 קדשים קלים ונאכלין לזכרי ולנקבות ובהן נאמר לך נתתי ללבנד
 ולבנתך אתך לזק עולם ואעפ"כ אין ניהנין אלא לזכרי כהונה
 שהרי לאנשי משכד הן והבכור מקריבין חלבו ודמו ואין
 מקריבו אלא אישוכן עזרת קדשי קדשים ושדדי אחזה והחורים
 וגו' הגר אין זוכין בהן אלא אנשי משכד כמו שכתבנו וכן פדיון
 הבן לזכרי כהונה הבכורים כולן שנה לזכרים ולא לנקבות והנה
 למת שהמתנות שניתן לנקבות כזכרים חמש מתנות תרומה
 והחטאת מעט והחלה ומתנות כהונה וראשית וגו' ומנין אתה אומר
 שראשית וגו' נחתה לכהן שכ ראשית דגן תירושך ויצהר וראשית
 גו יצאך תן לו מה ראשית דגן ניהנת לנקבות כזכרי אף ראשית
 וגו' מנו חכמים מתנות אלו על דרך אחרת ואמרו עשרים וארבע
 מתנות נתנו לאהרן ואלו הן עטרה במקדש ארבע בירושלם
 ושד בני עמד במקדש חטאת חטאת העוף אשם ואשם תלוי
 וזה שלמי ציבור ולחם שמן של מצדע שתי הלחם ולחם הפנים
 שדדי מנחות וזהו העומר ארבע בירושלם הבכורה והביכורים
 מצדע מנחה ואל מזיד ועזרת קדשים עטרה כגבולין תחמת תרומה
 מצדע וחלה ראשית וגו' והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר
 המזב שדדי חורים ושדדי אחזה וגו' הגר ולפי חשבון זה חשב
 כל המזב מקדשי קלים כהנה אחת והן חוה ושוק המזב כול
 זכרי שלמים עם הלחם הבכורים עמו עם חוה ושוק הואיל
 ושלשתי שלמים הן חשב המזב כהנה אחת כול המתנות
 שהן תלויין בקרבנות תבאר כל אחת ואחת במקנה בהלכות
 קרבנות וכן גו' הגר יתבאר בהלכות גזילה וכבר בארנו דין
 שדדי אח זה ודין החורים בהלכות ערכין ודין תרומה ותרומת
 מצדע בהלכות תרומות ובהלכות אלו אבאר בשפטי המתנות שאין

פצות עשה להביא בכורים למקדש ואינם נדונין אלא בפני דבית
 ובארץ ישראל בלבד שנאמר ראשית בכורי אדמתך הביא בית ה'
 אלוך וביא בכורים של דבריהם מערי סיוח ועג ומכוריא
 שהקנה כמדיא נקונה בירושלם אעפ"ש הן חייבין בתרומה
 ובמעשרות מדבריהם אין כביאין בהן בכורים והביא בכורים
 בחוצה לארץ אינן בכורים אין כביאין בסודי אלא משבעת דמינין
 האמורים בשבט הארץ והם החטים והשעורים והענבים והתאנים
 והדמנים והחטים והתבואה ואם הביא חוץ משבעה המינין לא
 נתקדשו אין כביאין לא בתבדים שכורים ולא בפירות שבטקלי
 ולא מותי שכן שאינן מן המבחר אלא מתבירי שבטקלי ופירות
 שכורים לפי שהן מן המבחר כגון תבירים שכורים ותאנים
 סבות וכרובות וענבים מאובקות וכעושות לא נתקדשו אין
 כביאין בכורים משקן חוץ מזהים וענבים בלבד שכן פרי האדמה
 ואם הביא משקין אין מקבלים ממנו הקרובים לירושלם כביאין
 תאנים וענבים לחים והדוקין כביאין אותן גזענות ועימוקין
 אין כביאין בכורים קודם לעצרת שכתב הקציר בכורי מעשך
 ואם הביא אין מקבלין ממנו אלא יניחם שם עד שתבא יצרת
 וקרא עליהן וכן אין כביאין ביכורים אחר חנוכה שהבכור
 שבכור אחר חנוכה הן חסוכין משנה הבאה וניה"א אחר עצרת
 אין כביאין בכורים לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על
 החדש כיצד לא יביא בפירות שהחטא קודם ט"ו בשבט על פירות
 שהחטא אחר ט"ו בו אחר רנוכע ואחר העולה מאילי שנה בכורי
 כל אשר בירצם הגדל בעצין אעפ"י שהוא נקוב הגדל בספינה
 אינו כביא כבנו כל עיקר שכן בארצכם אבל כביא מן הגדל כגו'
 ובחובתה הנטע אילן בחך שדה ודבריו לתך שדה חכרו
 או לרשות דברים או שהיה נטע בשדה הבירו או ברשות דברים
 והביריו בדרך שדו או שהיה עיקרו בתוך שדה והברך קצו'
 בתוך שדה ורך דברי או דרך היחוד מפסקת באמצע בין העיקר
 והצד המיכר אינו כביא ביכורים לא ככה שהוציא ברשותו
 ולא מן הצד שברשות האחרון שנאמר בפסוק אדמתך עד שדה
 כל הגידולין מאדמתך נתן לו הבכור ושאת להברך בחך של
 אפילו לשעיה דדי זה כביא בכורים ואם היה האילן סביב
 לטצר או נוטה לשדה חבירו אעפ"י שחייב להרחיק הרי זה כביא
 בכנו וקדא שעל נט מן הנחיל יהשוע את דארץ האריסין
 והחבירין ובעלי זרע שאונסין את הבעלי ולוקחין כהן ארצותם
 בפדות והגולין אין כביאין בכורים ואפילו נהייאשו דבעלים
 שנאמר בכורי אדמתך הקונה אילן בחך שדה חבירו אינו
 כביא לפי שאין לו קרקע שלשה יש לו קרקע ואף על פי שאין לו
 אלא אילנות בלבד הרי הוא כמי שקנה קרקע קנה אילן אחד
 וקרקעו הרי זה כביא הלוקח פירות תלושין הלוקח הקרקע הרי
 זה כביא בכורים שהרי יש לו קרקע ופירותיה כבר לו פירות
 חוץ מן הקרקע אפילו מחברים מוכר אינו כביא שהרי אין לו
 קרקע חוץ המוכר ולקח הפירות מן הלוקח הרי זה כביא
 שרדי יש לו קרקע ופירותיה המוכר שדה לגוי וחזר הלוקח
 בכנו הרי זה כביא ממנה בכורי מן התורה שאינה נפקעת מן
 המצות בקנין הגוי כמו שבארנו אשרה שביטלה אין כביאין
 ממנה בכורים שהבכורים מקדשי בקושי הן ובכורים אין
 להם שיעור מן התורה אבל כדברירם צריך להפריש אחד
 מששים והרצוה לעשות כל שדה בכורים עושה ה ד

ארבע ועשרים מתנות נתנו לכהנים וכולן מפורשין בתורה ועל
 מן נחתה ברית לאהרן וכל כהן שאינו מודה בהן אין לו חלק
 בכהנים ואין מתנין לו מתנה בהן וכל האוכל מתנה שיש בה
 קדושה מדרך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן ומנו לאכל כך
 גד שמונה מתנות אין אוכלים אותן הכהני אלא במקדש
 לפני מזבח הזהב וזה חמש מתנות אין אוכלין אותן אלא בירושלם
 לפני מזבח העיד חמש מתנות אין זוכין בהן מן התורה
 אלא בארץ ישראל בלבד וחמש מתנות זוכין בהן בין בארץ בין
 בחוצה לארץ ונתנה אותן זוכין בה מן המקדש מה הן
 השמנה שאין נאכלין אלא במקדש בשד החטאת אחד חטאת
 העוף ואחד חטאת הכהונה ובשד האשם בין תלוי בין חיי
 חבוי שלמי ציבור וזהו העומר ושדדי מנחות ישראל ושתי הלחם
 ולחם הפנים ולחם שמן של מצדע אלו אינן נאכלין אלא במקדש
 ומה הן החמש שאינן נאכלין אלא בירושלם חוה ושוק של שלמים
 וחורים מן והחלה והמזב מאל מזיד ובכור בהמה שהורה
 והבכורים אלו אינן נאכלין אלא בירושלם ומה הן החמש
 שנארץ ישראל והתורה והתורה מעט והחלה ושלשתן קדש
 ראשית וגו' ושדדי אחזה ושדדין תלוי אילו אינן זכין בהן מן
 התורה אלא בארץ ישראל ואין אוכלין תרומות וחלות של ארץ
 ישראל אלא בערף ישראל ומה הן החמש שזוכין בהן הכהנים
 בכל מקום המתנות ופדיון הבן ופטר המזב וגו' הגר והחורים
 והחטאת תלוי לכל דבר והמתנה שזוכין בה מן המקדש היא
 עזרת העולות והוא הדין לשאר ערות קדשי קדש כולן לכהנים
 חטאת מתנות שאינן נאכלין אלא במקדש כולן קדשי קדשים
 הן ואינן נאכלין אלא לזכרי כהונה כמו שכתבנו בפקדונו ובהן
 נאמר כל זכר בכהנים יאכל אתו ונוצר החמש שביירושלם הן
 קדשים קלים ונאכלין לזכרי ולנקבות ובהן נאמר לך נתתי ללבנד
 ולבנתך אתך לזק עולם ואעפ"כ אין ניהנין אלא לזכרי כהונה
 שהרי לאנשי משכד הן והבכור מקריבין חלבו ודמו ואין
 מקריבו אלא אישוכן עזרת קדשי קדשים ושדדי אחזה והחורים
 וגו' הגר אין זוכין בהן אלא אנשי משכד כמו שכתבנו וכן פדיון
 הבן לזכרי כהונה הבכורים כולן שנה לזכרים ולא לנקבות והנה
 למת שהמתנות שניתן לנקבות כזכרים חמש מתנות תרומה
 והחטאת מעט והחלה ומתנות כהונה וראשית וגו' ומנין אתה אומר
 שראשית וגו' נחתה לכהן שכ ראשית דגן תירושך ויצהר וראשית
 גו יצאך תן לו מה ראשית דגן ניהנת לנקבות כזכרי אף ראשית
 וגו' מנו חכמים מתנות אלו על דרך אחרת ואמרו עשרים וארבע
 מתנות נתנו לאהרן ואלו הן עטרה במקדש ארבע בירושלם
 ושד בני עמד במקדש חטאת חטאת העוף אשם ואשם תלוי
 וזה שלמי ציבור ולחם שמן של מצדע שתי הלחם ולחם הפנים
 שדדי מנחות וזהו העומר ארבע בירושלם הבכורה והביכורים
 מצדע מנחה ואל מזיד ועזרת קדשים עטרה כגבולין תחמת תרומה
 מצדע וחלה ראשית וגו' והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר
 המזב שדדי חורים ושדדי אחזה וגו' הגר ולפי חשבון זה חשב
 כל המזב מקדשי קלים כהנה אחת והן חוה ושוק המזב כול
 זכרי שלמים עם הלחם הבכורים עמו עם חוה ושוק הואיל
 ושלשתי שלמים הן חשב המזב כהנה אחת כול המתנות
 שהן תלויין בקרבנות תבאר כל אחת ואחת במקנה בהלכות
 קרבנות וכן גו' הגר יתבאר בהלכות גזילה וכבר בארנו דין
 שדדי אח זה ודין החורים בהלכות ערכין ודין תרומה ותרומת
 מצדע בהלכות תרומות ובהלכות אלו אבאר בשפטי המתנות שאין

אילו שקצצו מעם הארץ והחליף חייב בערלה ומונין לו משעת קיצצה אחד הנטע ואחד המכרד ואחד הכריב חייב בדא בשותף בד אחד בן האילן והבריכו בארץ או הרכיבו באילן אחד אבל אם היה בד אחד מן האילן הזקן והברד בארץ או הרכיבו באילן אחד ועיקר הבד מעורה באילן הזקן הרי זה פטור גדל זה הילך שהברד ועשה פירות ואחד כך פסק עיקר שהיא מעורה באילן הזקן מונה משעה שנפסק ואותן הפירות כותרין בפני שגדלו בהיתר ואם הניחן אחד שנפסק העיקר עד שהוסיפו באתים ודי אלו אסורין ילדה שגדלה בזמנה והו פירות בילדה אפילו הוסיפו באתים ודי אלו הפירות של ילדה אסורין שאין גידולי היתר בעלין את העיקר האסור אילן שהברד מכנו בד בארץ ואחד כך נעקר האילן כולו ודי הוא בן הבד שהברד בארץ ונעשה אותו אילן כאילן שהוא עתה נטע וחייב בערלה ומינה לאילן ולבנה בפני עצמו מן ההכריכה משעת שנעקר ודי שהברד בד בארץ יצמח והברד בד אחד בנה שצמח בארץ וצמח והזר והברד מן השלישי אפילו הן מעורין זה בזה וואיל ולא נפסקו בן העיקר הראשון הכל מותר ואם נפסק עיקר הראשון מונה לכל בשעה שנפסק אילן היצא בן הנזע פטור בן הערלה מן השרשים חייב ילדה פוחתה מטפח חייבת בערלה כל שנותיה בפני שנראת כנטיעה בת שנתה בדא בנטיעה אחת או שהים כנגד שהים ואחת יוצאה זנב אבל אם היה הכרם כולו פרו' מטפח ודי זו יש לו קול ומונין כדרך שמונין לשאר האילנות מטעין ייחור של ערלה ואין מטעין אגוז של ערלה בפני שהוא פרי ופירות ערלה אסורין בהנאה כמו שבארנו בהלכות אסורי מאכלות ואם עבר ונטע איה של ערלה ודי הצומח כותר כשאר האילנות וכן אין מרכיבין כפניות של ערלה בדקלים בפני שהן כפר עבר ורכיבו כותר שכל דבר שיש לו שני גורמין אחד אסור ואחד מותר ודי זה הנגרס נישניהם מותר לפיכך הצומח בפירות ערלה מותר שהרי גרם לצמח הפרי האסור והארץ המותרת :

פרק אחד עשר

מצות עצה להתודות לפני האחד שמצויאין כל הכתנות שבנדע הארץ וזהו הנקרא ודוי מעשר ואין מתדיין ודוי זה אלא אחר השנה שפרישין בה מעשר שני שנאמר כי תכלה לעשר ואמרת לפני ה' אלקיך בערתי הקדש מן הבית אבותי מתדיין במנחה ביום טוב האחרון של פסח של רביעית ושל שביעית שב כי תכלה לעשר כרגל שכל המצטרות כלים בו ואין הפסח מגיע משנה רביעית אלא כל פירות שלישיה נחטשו בין פירות האילן בין פירות הארץ אין מתדיין אלא בזמנו וכל היום כשר לידוי הנעשה ובין בפני הבית בין שלא בפני הבית חייב לבער ולהתודות וידוי זה נאמר בכל לשון שנאמר ואמרת לפני האלוקים בכל לשון שאתה אומר וכל אחד ואחד אומר בפני עצמו ואם רצו רבים להתודות כאחד מתדיין וכיצתו במקדש שנאמר לפני ה' והוא התודה בכל מקום יצא אינו כתודה עד שלא יצא אצל אחד מן הכתנות שכן הוא אומר בידוי בערתי הקדש מן הבית וערב יום טוב האחרון היה הביעור ולכבוד כתודים כיצד הוא עושה אם נשאר אצלו תרומת מעשר נותנה לבדן מעשר ראשון נחמו ללוי מעשר עני נחמו לעניים נשאר אצלו פירות מעשר שני של דאי או נטע רבעי או מצות פדיון הרי זה מבערן ומשליך לים או שורף נשאר אצלו מעשר שני של דכאי אינו חייב לבערו נשאר אצלו בכודים הרי הן כתבערין בכל מקום

בדא ששורף ומבער בשנשאר אצלו פירו שאינו יכול לאכול כולן קודם שיכנס יום טוב אבל אם נשאר תבשיל של מעשר שני ונטע רבעי אינו צריך לבערו שהתבשיל כמבוער וכן יין ותבלין הרי הן כמבוערין פירות ש'א הגיעו לעונת המעשר בשעת הביעור אין מעכבין אותו להתודות ואינו חייב לבערן מי שהיו פירותיו רחוקין ממנו והגיע יום הביעור הרי זה קורא שם למתנות ומזכה להן לבעליהן על גבי קרקע אולמי שזכה להן לבעליהן ומתודה למחר שנתצת המטלטלין על גבי קרקע אינה אלא מתנה שיש בה חיזוק אבל אינו יכול להקנות להם המעשר בחלפין בפני שנראה כמכירה והמעשרות והכתנות נאמר בהן נתינה לא מכירה ומניין שאינו יכול להתודות עד שצמצא כל הכתנות שנ' בערתי הקדש מן הבית הקדש זה מעשר שני ונטע רבעי הקדש מן הבית זה הלה שהיא הכתנה של כנסת בבית נחמיו ללוי זה מעשר ראשון וגם נתתו מביל שקדמתו מתנה אחרת והיא תרומה גדולה והרימת מעשר לגר וליתום ולאלמנה זה מעשר עני ולקט שכחה וצאה אעפ"י שאין לקט שכחה וצאה מעכבין את הויודי וצריך להפריש רבנות על הסוד ואחר כך יתודה שנ' ככל מצות אשר צויתני הא אם הקדש נשאר שני לראשון אינו יכול להתודות נשורף שכלו אינו יכול להתנות שהרי לא הפריש מתנתו ולא נתנן לבעליהן וכזמן שהיו נהנין מעשר ראשון לה' לא היו מתודין שכלום נתתו ללוי שני שאינו לו אלא מעשר שני בלבד מתודה שעיקר הויודי במעשר הזאבן אם לא היה לו אלא ביכורים בלבד מתודה שנ' בערתי הקדש הקדש הראשון שהוא המעשר אבל מי שאין לו אלא במור חתכה בפני עצמה אינו מתודה שאין התרומה טינה ודי אלא בכלל שאר הכתנות לא עברתי בכיעותך שלא פריש מנין על שאינו מינו ולא מן התלש על הכח בד ולא מן החומר על התלש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ולא שכחתי שלא שכח כלרכבו ומהזכיר שכו עלה לא אכלתי באוני ממנו הא אם אכלו באניית אינו מתודה ולא בקדוה נמנו בטמא הא אם הפרישו בטמאה אינו מתודה ולא נתתי ממנו למת שלא לקח ממנו ארון ותכריכין ולא נתתי לאוננים אחרים שמעתי בקול ה' אלדי שדביאו לבית דבחרה עשיתי ככל אד

צויתני ששמח ושימח בו שנאמר ושמחת בכל הטיב השקפה ממעון קדשך מן השמים עד כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש זו בקשה שיתן טעם בפירות ישראל בכודים כתודים אבל לא גרים ועבדים משוחררין בפני שאין להם חלק בארץ הדי הוא אומר כאשר נשבעת לאבותינו כוננים ולוים כתודים שאף על פי שלא נטלו חלק בארץ יש להם עדי כנטי :

הלכות בכורים

עם שאר כתנות כהונה שבגדלין יש בכללן תשע מצות שמהן מצות עשה ואחת מצות לא תעשה וזו הפרט :

א' להפריש בכודים ולהעלותן במקדש :

ב' שלא יאכל הכהן בכורים חוץ לירושלם :

ג' לקדוח עליהן : ד' להפריש חלה לכהן :

ה' לתת לכהן זרוע ולחיים וקובה ו ליתן לו ראשתוהו :

ו' לפדות בכור הבן וליתן פדיונו לכהן :

ז' לפדות פטר חבור וליתן פדיונו לכהן :

ט' לערוף פטר חבור אע לא רצה לפדותו :

וכיאר מצות אלו בפרקים אלו

המזכיר שיהיו או שמכר אילנות וקרקען בזמן שהיכל נחוג הרי
זה מביא וקורא בזכר ראשון בלכוד שעדיין לא סבכה דעתו
של מזכיר שתחול לו הקרקע אבל אם חזר ובכרה בזכר שני
והי זה מביא ואינו קורא שהרי סבכה דעתו שאין לו אלא הפירות
וקנין פירות אינו בקנין הגוף הפריש בכורים וחלה והרי הוא
ממקן זה טראוי לחדשו מביא ואינו קורא הפריש בכוריו
ותלן ביד אחד ובת השליח בדרך אף על פי שחזר הוא והביאן
אינו קורא חלקות ובאת עד שתהיה לקיחה והביאה כאחת
הפריש בכוריו ואבדו קודם שיגיע להר הבית והפריש אחרים
תחיל מביא השניים ואינו קורא לפי שאינו יכול להמ' את ראשית
בלפרי האדמה לפי שאין ראשית האילן השניים אין חייבים
עליהן חמט בכורים הביא בכוריו ונטמאו בעודה נופעם
שם ואינו קורא הביא בכוריו מאחד מין הביאין וקורא וחזר והביא
בכורים ממקן אחד אינו קורא עליהם שנ' הגדתי היום פעם
אחת בשנה הוא מגיד לא שנים הפריש בכוריו ויבש דמעין
או שנקצץ האילן מביא ואינו קורא לפי שזה כבי שאין לו קרקע
טראי אבדה הנביא בכורים מאחד החנועד וזכרה א"ע
שהפרישן קודם הוצ' מביא ואינו קורא שנאמר ושמחת בכל השבוע
ואין קריאה אלא בשעת שמחה נמצ' השכוע' עד סוף הוצ' ושאר
הנביאין חוץ מאלו מביאין וקורין הבכורים והתרומות והחלה
והקרן והחומש ותמנות בהמה הם נכסי כהן יש לו לקטת מהן
עבדים וקרקענות וזכרה טמאה ובעל חוב נוטלן בחובו והאשה
בסוכותה וקונה בהן ספר תורה אף על פי שהבכורים והתרומות
אסור להאכל לרעים אף על פי שהבכורים עולין באחד וכמה
נחמיה אם בחולין בירושלם אסורין בכל שהן במינם כמעט
שני שהוא מקום אכילתן עשאם כדבר שאין לו בתירין ואעפ'
שהבכורים אסורים לרעים אף בירושלם הרי הן אסורין בכל
שהן אפי' דע' הבכורים אוד' שנכנסו לירושלם דרי' תגולין אסורי'
ואסורין בכל שהן אם נתערבו בירושלם אבל החוץ במד' קודם
שכנסו לירושלם הגזולין חולין כיצד מעלין את הבכורים
בל העיריות שבמעמד כתכנסות לעירו של מעמד כדי שלא יעלו
יחדים שנאמר כרחק עם הודת מלך וכאים ולנים ברזכה של
של עד ולא יכנסו לבתים בפני אהל השמאה ובשאר הבמנה
אם קצות עולה ציון אל ה' אלדינו והשור הולך לפניו וקרניו
בצופין והבועטרה של ית בראשו להודיע שהבכורים משבעה
המנין והחלה ככה לפניו עד שהם מגיעי קרוב לירושלם והם
הולכין בכל הדרך וקורין שמותי באומרים לי בית ה' נלך ולא
הי מהלכין ביתם אלא שתי ידות בלבד הגיעו קרוב לירושלם
שלו לפניו שלחיו להודיע לאנשי ירושלם ועמדו את בכוריהם
ופרכסו אתן ואם היה להם לח רבש כראין את הלח מלמעלה
והפחתו חסגנים והגברים יצאין לקראתן בירושלם לפי הבאים
והם יצאין אם באו אנשים הרבה יצאין לקראתן רבים ואם
מעט מעט ומשיכנסו סלן בשערי ירושלם יתחילו לקרות עומדות
היו רגלינו בשערי ירושלם כל בעלי אומנות שבירושלם
עומדין מפניהם ושאלין בשלומן אחינו אנשי מקום פלתי באתם
בשלח והם מהלכין בתוך ירושלם והחלה ככה לפניו עד שהם
גיעים להר הבית הגיעו להר הבית נוטל כל אחד ואחד סל
על כתופו האכרין החלה הלל אל בקדשו כולו עד כל הגשמה
חלה יה' החלה והם מהלכין בוד' הבית וקראין עד שנגיעין
לעדה הגיעו לעדה דבר הללם בשיר ארוכך ה' כי דלתני תג'

פרק חמישי

מצות עשה להפריש תרומה מן העישה לכהן שנאמר ראשית

עריסותיב' חלה תרימו תרומה וראשיתו אין לה שיעור מן התורה
אפילו הפריש כשעודה פטר את העיסה והעושה כל עיסה חלה
לא עשה כלום עד שישייד בקצתו ומדבר ספריים שבפרישין
אחד מארבעה ועשרי' מן העיסה כדי שיהיה בה כדי מתנה לכהן
שנאמר תתן לו תן לו דבר הראוי ליתנו מהנה והנחתום העושה
למכור בשוק בפריש אחד משמנה וארבעים לפי שעיסתו מרובה
יש בשיעור זה כדי מתנה העושה עיסה למישהו כגו אף על
פי שהוא מרובה בפריש אחד מעשרים וארבעה שלא לחלוק
בעיסת בעל הבית והנחתום שעשה עיסה קטנה אחד מארבעים
ושמנה שלא לחלוק בעיסת הנחתום בטמאת העיסה בשתגא
באונס בפריש אחד מארבעים ושמנה ואם טמאה כדון בפריש
אחד מעשרים וארבע כדי שלא יהיה חטא נשכר וחלה טמאה
נותרת להסקה כתרומה טמאה אין חייבין בחלה מן התורה
אלא בארץ ישראל בלבד שנ' והיה באבלכם כלחם הארץ תג'
ובזמן שכל ישראל שם יג' בבאכם ביאת כחלכם ולא ביאת
מקצתכם לפיכך חלה בזמן הזה אפילו בימי עזרא בארץ ישראל
אינה אלא מדבריהם כמו שבארנו בתרומה פירות חוצה
לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה ופירות הארץ שצאו חוצה
לארץ פסדין שנאמר את אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם
חייבין בין על פירות הארץ בין על פירות חוצה לארץ בפרישין
חלה בחוצה לארץ מדברי ספריים כדי שלא תשתכח תורת חלה
בישראל ואין מביאין חלות חוצה לארץ לארץ כשם שאי' מביאין
תרומה ובכורים משם ואם הביא מבחוץ עד ערב הפסח ותשרף
בתרומה שלש דנין לחלה בשלש ארצות כל הארץ
שהחזיקו בה עולי' בכל עד כזיב מפרישין בה חלה אות כשיעור
והיא נאכלת לכהנים ושאר ארץ ישראל שהחזיקו בה עולי' בערים
ולא עולי' בכל שהוא מכזיב ועד אכנה מפרישין בה שתי חלות
האחת נשרפת והאחת נאכלת ומפני מה מפרישין בה שתי חלות
בפני שהחלה הראשונה טמאה שהי' לא נתקדשה אמה הארץ
בימי עזרא וקודשה ראשונה כפלה משגלו והואיל והיא
ארץ ישראל מפרשין בה חלה אחד מארבעים וששנה ושורפין
אמה ומפרישין חלה שנייה ונהנין אותה לכהן לאכלה כדי
שלא יאבדו תרומה טרודה נשרפת י' הדי' נשרפו הראשונה אף
על פי שלא נטמאת טמאה חוצה לכל מן השנייה אין לה
שיעור אלא כל שחוצה מפריש בפני טמאה מדבריהם וכל הארץ
מאכנה ולחין בין בסדיא בין בשאר הארצות מפרישין שתי
חלות אחת לישראל כדי שלא יאבדו ראינו תרומה טמאה נאכלת
ואחת לאכילה כדי שלא תשתכח תורת חלה בישראל והואיל
הו' מן מדבריהם מתכ' לרבות כנאכלת לפיכך של מדיפה אין לה
שיעור אלא כל שהוא ושל אכילה אחד מארבעים וטמאה ומותרת
לזבים חלכות ואין צורך לומר לשאר טמאים בזמן הזה שאין
שם עיסה שהורה בפני טמאת הבית בפרישין חלה אחד בכל
ארץ ישראל אחד מארבעים וטמאה ושורפין אמה בפני שהוא
טמאה ויש לה שם מן התורה ומכזיב עד אכנה מפרישין שנייה
לכהן לאכילה ואין לה שיעור כשהי' הדבר במקום חלה חוצה
לארץ אף על פי שהיא טמאה הואיל ותיקר חזכה כדבריה אינה
אסורה בעבילה אלא על כהן שטמאת יצאה עליו כנופו והם
בעלי קרין וזבים חנות ונדחת וחלות ומצודעין אבל שאר
הטמאים כמגע הטמאת אפילו טמאי בת מותרין לאכילה לפיכך
אם היה שם כהן קטן בחוצה לארץ בין בסדיא בין בשאר ארצות
חוצה להפריש חלה אחת בפריש אחד מארבעים וששנה ונאכלת
לכהן שיעור לא ראה קרי או לקטנה שעדיין לא ראתה מדה ואינו
שרי' לזכרו שנייה לאטו כן אם היה שם כהן גדול יטבל משכבת
דעו אי' מדבתו אף על פי שלא העריב ואף על פי שהוא טמא

הפריש בכוריו חדר והוסיף עליהן או עטרן הרי התוספת בכבודי
 בד"א בשהביא מארץ ישראל אבל אם הביא מעבר הירדן או
 מסוריא אינה בכבודים ואעפ שאינה בכבודי אינה נאכלת אלא
 בטהרה ואין מעטרין את הכבודים בכל מקו אלא משבעת המיני
 כיצד מפרישין הכבודי יודד אדם לתוך שדהו ורואה תאג שכברה
 אשכול ענבים שבכר רמון שבכר קוטרן כנמי ואומר הרי אלו
 בכוריהם נעשים בכורים במחבר משקרא להן שם ואעפ
 שעדין לא בשלל כל ערכן ומשיגמרו ותלשם מן הקרקע אינו
 עריך לחוד ולקח' להם שם לא הפרישן במחבר ולא קרא להם
 שם ותלשם הרי זה מפריש אחד שנתלשו ואם נטמא דפירותכולן
 אינו מפריש בכורים בטומאה אלא מפריש מן הטהור על הטמא
 לכתחלה ואם אין לו פירות אחרות להפריש מהן יראה לו שאינו
 מפריש בטמאה שאין מפרישין לאבוד ובן יראה לו שהכבודים
 שנטמאו אינו מסיק בהן התערוב' טמאה מפני שהן בקדש
 מקדש המפריש בכוריו ונמקו או נבחו או אברו או שנגנבו או
 שנטמאו חייב להפריש אחרים תחתיהם שנאמר תביא בית ה'
 ארדיך מלמד שהוא חייב באחריותן עד שיביאם לחד הבית
 המפריש בכוריו להעלותן בידו לירושלם לא יושלחם ביד שליח
 ואם לקטן מתהל על מנת לשלחם ביד שליח ודי זה מותר לשלח'

פרק שלישי

הכבודים נותנין לאנשי כסמ' וחס' מחלקים אותן ביניהן כקדשי
 המקדש וכבר בארנו שהן קרוין תרומה ולפיכך זר שאכל
 בכור' בכל מקום חייב מיתה בידי שמים והוא שיאכל מאחד
 שנכנס לתומת ירושלם
 היו מקצתן בפנים ומקצתן
 בחוץ זה שבפנים חייבין עליו מיתה והרי הוא הקדש לכל דבריו
 וזה שבחוץ הרי הוא חולין לכל דבריו

בהן שאכל בכורים חוץ לירושלם מאחד שנכנס לפנים מן ההומה
 לוקה מן התודה שנ' לא חאכל לאכול בשעריך וגו' ותרוכת ידך
 והם הכבודים כמו שבארנו בהלכות תרומה וכן אם אכלן
 הבהן בירושל' קודם הנחה בעודה לוקה מן התודה כמי שאכלן
 בחוץ לפי שהן טעונין הנחה בעודה שנאמר והנחתו לפני מזבח
 ה' ארדיך וגו' נחם דמביאם בעודה התירו לכהן ואף על פי
 שעדין לא רתדה עליהן שאין הקריאה מעכבת אבילותן
 וכבודים שיצאו חוץ לכודצתן וחודו מותרין באבלה אבילות
 בכורים כאבילות הרובה לכל דבריו יתר בכור' שהן אמרי' לאונן
 וטענין הבאת מקום יבהן טהור שאכל בכור' טמאים לוקה בשם
 שלוקה ישראל טהור שאכל מעטר שנטמא מה שאין כן בתרומה
 ומגין שהכבודים אמדין לאונן שהרי נאמר בהן ושכחת ככל
 השב כבלל שהוא חייב לאכלן בשטחה לא באיגמת והאכלן
 באיגמת מכין אותו מכת מרדות הכבודים טעונין כלי שני
 שנ' ושבת בטמא ומצוה מן המיבוד להביא כל מין ומין בכלי בפני
 עצמו ואם הבי' בכלי אחד יצא ולא יביאם בעירוב אלא שעודי'
 מלכטה ומטיב על גביהן חתם על גביהן ותכדים על גביהן
 ורמזים על גביהן ותאגים לכעלה מן הכלי וחדו דבר אחד
 כפסק בין מין ומין כגון העצן חרף או עלין וכיצא בהן ומקדף
 לתאגים אשכולות של ענבים מכחין הביאם בכלי כחכות
 טטל הכהן הכבודים וחדו הכלי לבעלת ואם הביאם
 בכלי עירבה חרף וכיצא בהן הרי הכבודים חסלים לכהנים ואם
 נטמא הכבודים אין חסלים לכהנים כשהיו כביאין את
 הכבודים היו מביאין בידם תורין וכנייתנה וכן היו תולין מצידו
 חסלים תורין וכני יונה כדי לעטר את הכבודי' אילו שעם חסלים
 היו קדשים עלהו ואילו שבידיהן היו ניתנין לכהנים כעזת עשה

להתחזק במקדש על הכבודים בשעה שביאם מתחיל וקרא
 הגדתי היום לה' ארדיך כי באתי אל הארץ וגו' ארמי אבד אבי
 עד שיגמר כל הפרשה עד אשר נתת לי ה'ואין קודין אתה אלא
 בלשון הקדש שנוענית ואמרת בלשון הזאת בראשונה כל
 מי שהיה יודע לקרוא קרא וכל מי שאינו יודע לקר' בקרין אותו
 נמנעו אלו שאין יודעין לקרות מלהביא כדי שלא יכלמו התקנו
 בית דין שיהיו מקרין את מי שהוא יודע כמי שאינו יודע הכביא
 את הכבודים יש לו רשות ליתנם לעבדו וקדונו בכל הדרך עד
 שמגיע לחד הבית הגיע לחד הבית נוטל הטל על כתפו
 הוא בעצמו ואפילו היה מלך נחל שבישראל ונכנס עד שמגיע
 לעדה וקרא ועודנו הסל על כתפו הגדתי היום לה' ארדיך וגו'
 ומוריד הסל מעל כתפו ואוחז בשפתו והכהן מניח ידו תחת
 וקניף וקרא ארמי אבד אבי וידד מצריכה וגו' וכנייתו בעני
 המזבח בקרין ודומית מערבית כדומה של קרן ומשתחוה ויצא
 ומגין שהן טעונין תנופה שנ' ולקח הבהן הטמא מידך לרבות את
 הכבודים לתנופה וכיון שטעונים תנופה כך טעונין קרבן שלמי
 שנ' בהן ושכחת ככל השב וברגלים אומר ושכחת כחך מה
 שמחת הוצג בשלמים אף כאן בשלמים ואין הקרבן טעבת
 ואימתי קודין כשיד עליהן משיגיעו לעדה הלויס היו מרחלין
 וקורין ארומך ה'כי דליתני הכבודים טעונים לינה כיצד
 הביא בכוריו למקדש וקרא והקריב שלמי לא יצא באותו היום
 מירושלם לחוד למקומו אלא ילין שם ויחזור לכור לעדה שנא'
 תפנית בבקר וחלבת לאוהך כל פנות שאתה פונה מן המקדש
 לכשתבא לו לא יהיו אלא כבקר נמצאת אומ' שהכבודים טעונין
 טבעה דברים הבאת מקו וכלי וקריאה וקרבן ושיד ותנופה ולינה

פרק רביעי

כל המביא בכור' טעון קרבן ושיד ותנופה ולינה אבל דודי אפ'
 טוה בכל לפי שיש שודיבין להביא בכורים ואינן קודין עליהם
 ואלו מביאין ולא קודין האשה והגומטא והאנדורגנים לפי שהן
 ספק אשה ואינן יכולין לחבר אשר נתת לי ה' וכן האפטרופון
 והעבד והשליח לפי שאינן יכולין לומר אשר נתת לי ה' הרי
 כביא וקרא טמא לאברהם אב המון גרם נתת לי ה' וזו אב
 כל העולם כולו שנכנסין תחת כנפי שכינ' ולאברהם היה השבעה
 תחלה שידשו בניו את הארץ וכן כהנים ודלה כביאין וקודין
 בפני שיש להן עדי מגרש הקונה שני אילנו בתוך שדה של הבח
 כביא ואינו קרא לפי שהדבר ספק אם יש לו קרקע או אין לו
 וכיצד עשה מקדש אותם תחלה לבידק הבית בפני שהן ספק
 חולין ואין טכניסין וחולין לעודה וחבהן פירה אתם מיד המקדש
 ואז כך אמלן ומפריש מהן תרומה ומעטר בפני שהן ספק
 חולין ונתן דמ' שרות שלהן לכהנים שמה בכורים הם ואמדין
 לזרים ואינו כביא אתם בעצמו אלא כשולין ביד שליח כדי שלא
 תעכב אתם הקריאה מלאכלן שכל שאינו ראוי לקריאה כפי
 הספק הקריאה מעכבתו הפריש בכוריו וכבר שדחו כביא
 ואינו קרא שאינו יכול לומר אשר נתת לי ה' שודי אין לומר לוקח
 אינו חייב להפריש בכור' אחרים באותו המין שכבר הפריש כנס
 דמוסר ואם הפריש מביא ואינו קרא אכל במין אחד
 כפריש ומביא וקרא הוכתר שדחו לפירות הלוקח כביא ואינו
 קרא שקנין פירות אינו כקנין הגוף אבל מביא אזה כנס
 אשתו בכורים וקרא אף על פי שאין לו גוף הקרקע שגאב' אסד
 נתן לך ה' ארדיך ולביתך אף על פי שמהה אשהו אחד שהפריש
 וזוה בדרך מביא וקרא

אין מצטרפות וכיצד מצטרפת אם היו של אחד מן אחד עיסת
 חמשים שנגעה בעיסת הכוסמן מצטרפות נגעה בשאר המינין
 אין מצטרף וכן עיסת שצורין שנגעה בעיסת הכוסמן או שכולת
 שועל או שיפון וכן עיסת כוסמן ושל שכולת שועל ושל שיפון
 שנגעה כל אחת משלשתן בחברתן הרי אלו מצטרפות: עיסת חדש
 אינה מצטרפת לשלשן אף על פי שהן מן אחד כדי שלא
 יאכרו תדמין מן החדש על הישן ולא יהיה מאמצע שתיהן אלא
 יביא עיסה אחרת חדש או ישן ויצטרף להם להשלי השיעור
 כמה דברים אמורים בעיסה שנגעה בעיסה אחרת אבל הכולל
 קמה חמשת המינין ועישה מהם עיסה אחת הרי חמשתן
 מצטרפין לשיעור עיסת הלה כמו שביארנו עיסה שהיא פחותה
 משיעור מכאן ועיסה פחותה משיעור מכאן ועיסה שאינה חייבת
 בחלה באמצע כגון עיסת אורז או עיסת תרומה או מדומע או
 עיסת גיי אף על פי שנגעות זו בזו אינן מצטרפות שהרי דבר
 הפסד מן החלה מבדיל באמצע היה באמצע עיסה שהורמה
 הלה מצטרפות שהעיסה שביניהן כבר היתה מחויבת בחלה
 וכן אם היה ביניהן עיסת הקדש מצטרפות מפני שראוי לפחותה
 ותחייב בחלה וכן אם היתה ביניהן עיסת מין אחד או עיסת
 איש אחד או עיסת חדש הרי כ' העיסות שבצדדין מצטרפו לחרה
 שתי עיסות שכל אחת מהן פחותה משיעור שהפריש חלה מן
 חלה מן וחדו ונגעו זו בזו והרי כ' איתיהם כשיעור חייבי להפריש
 מן חלה שיהיה הרמנות אינן כלום שני גוים שטעו עיסה
 כשיעור וחלקיה ואחר כך נהגירו והוסיף כל אחד על חלקו
 אחר שנתגיר עד שהשלימי לשיעור הרי זו חייבת שלא היתה הלה
 שעת חובה כשהיו גוים שהרי פחות משיעור היה ביד כל אחד
 מן אבל שני ישראלים שטעו כך וחד כל אחד אור
 שחלקו וחסיף על חלקו עד שהשלימו לשיעור הרי זו פטורה
 שכבר היתה לה שעת חובה והן היו פטורין באותה שעה כפני
 שישארה לחלק היתה העיסה ביד הגוי והישראל בשותפות
 חלקו ואחר כך נתגיר הגוי והוסיף הגוי על של עד שהשלים כל
 אחד עיסתו לשיעור של ישראל חייבת ושל גוי פטורה הנוטל
 שאור מעיסה שלא הורמה חלה ונתנו לתוך עיסה שהורמה
 חלה הרי זה כביא עיסה שנייה שיהיה בה עם שאור זה שיעור
 עיסה שחייבת בחלה ונתנה בתוך העיסה שהורמה חלה ומפריש
 מן העיסה השנייה שיעור חלה עליה ועל השאר כדי שיטל מן
 המוקף ואם אין לו עיסה שנייה נעשית זו כולה טבל ומפריש חלה
 על הכל שהטבל במינו איסר בכל שהוא עיסה הטבולה לחלה
 אינה כחלה יחד היא כחולין לענין הפטור שאין השני עושה
 שלישי בחולין כמו שתבאר במקומו וכוונתו לנחם טמאה
 לחולין שבארץ ישראל לפיכך שתי עיסות אחת טמאה ואחת
 טהורה נמיל כדי חלה שתיהם מעיסה שלא הורמה חלה ונתנו
 באמצע סנדק לצדק הטהורה ומוטף מן הטמאה לטהורה כדי
 ביצה כדי לתרום מן המוקף עושה אדם עיסה טהורה ואינו
 מפריש חלה ומניחה או מניח מקצתה להיות מפריש עליה
 והלך חלות של עיסת אחרות ואפי נטמאו העיסות עד שתעשה
 העיסה שנייה כולה חלה ויתננה לכהן והוא שלא תפסל מאוכל
 אדם אבל משתדח אינו מפריש עליה כמה דברים אמורים
 בשני אותם העיסות מפריש עליהן ספק אם הורמה חלה מן
 או לא הורמה שחלת דכאי נטלת מן הטהור על הטמא לכתחלה
 ושל מן המוקף

פרק שמיני

המפריש חלהו קמה אינה חלה וגזל ביד מן ושאר העיסה חייבת

בחלה ואותו הקמה שדפריש לשם חלה אם יש בו עומר ועששו
 עיסה הרי זה מפריש בכנו חלה בשאר כל קמה חולין אינתי
 מפרישין חלה בשיתן את המים ויתערב הקמה במים מפריש חלה
 מתולת דבר כגילוש שנראשית, ריסותיכם והוא שלא ישאר
 שם בעריכה קמה שלא נתערב במים שיעור עומר ואם אגד הרי
 זו חלה על העיסה ועל השאר ועל הקמה שנשתייד ולבשתעשה
 כולה עיסה אחת תתקדש זו שביד לשם חלה הרי זה מותר
 הניח חלה עד שלש הכל וערכה ואחר כך הפריש אין בכך
 כלום ואם לא הפריש חלה בעק אלא אפה הכל הרי זה מפריש
 מן הפה כמו שבארנו מאינתי תחייב העיסה בחלה
 משתתגלגל בחיטים ויתערב הקמה במים או שתטמטם בשעורים
 ותעשה כולה גוף אחד ואוכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל
 בחיטין ותטמטם בשעורים והכוסמן בחטין ושכולת שועל
 והשיפון בשעורים נתגלגלה
 בחיטים ונטמטמה בשעורים האוכל מכנה קודם דפריש חלה
 חייב מיתה מפני שהיא טבל לפיכך אם היתה העיסה חייבת
 בחלה מן התורה האוכל מכנה לוקה ככל אוכל טבל ואם היתה
 חייבת מדבריהם מכין אותו מכת כרדות עיסה שנדנעה
 בטמא לא לשין ולא עורכין עמו שאין מחוקין ידי עזברי עברה
 אלא מוליכין עמו פת לפלטר הלוקח מנחתם עם הארץ
 בסוריא ואמר לו הפרשתי חלה אינו צריך להפריש חלה בספק
 כשם שלא נחשדו כל ישראל בארץ על תרומה גולה כך לא
 נחשדו בסוריא על החלה הלוקח בחוצה לארץ מן מנחתם צריך
 להפריש חלה בספק אבל הלוקח מבעל הבית ואין צריך לומר
 המתארח אצלו אינו צריך להפריש חלה בספק

פרק תשיעי

מצות עשה ליתן כל זכח בהמה טהורה לכרן הרווע והלחים
 והקיבה שנאמר מה יהיה משפט הכהנים ואלו הם הנקראין
 בכל מקום כתנות ומצוה זו נהגה הכהן בין בפני הבית בין
 שלא בפני הבית ובכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ
 ובחולין אבל לא במקדשין כל הקדשים שקדשם כוס קיבוע
 להקדישן ונפדו חייבין במתנות ואם קדשם עובר להקדישן או
 שהקדישן תמימים ואחר כך נולד בהן מום נפדו הרי אלו פטורין
 מן המתנות ספק כבוד חייב במתנות ככל צד אם כבוד הוא
 כולו לכהן ואם אינו כבוד מתנתו לכהן ואם נסתק בשניים
 ולקה הכהן האחר בספק הרי השני פטור מן המתנות עשאו כמי
 שוכה בו הכהן ונתנו בכמו לבעליו אבל ספק הכ עטר פטור
 מכל מקום שהמוציא מחבירו עליו הראיה בדמת ק' שים
 שנפסלה בכומה ואינה חייבת במתנות שנתרכה בכמהות אחרות
 אפילו אחת בכמה בזמן שכל בדמה מן לאחד מן פטורין טבל
 אחד ואחר ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה היה אחד הוא
 השוחט את כולם פטור מהנות אדת כהן בלבד אין חייב
 במתנות אלא בהניה טהורה בלבד שנאמר אם שחך אם שח
 כל אים הכא מכבש ועץ חייב במתנות ודכו אף ער פי שרתי ספק
 מפרישין בכנו כל המתנות צבי הבא על הקן וידה וזלד חייב
 בחצי מתנות אם שח אפילו מקצת שח חיש הבא על רצניה הולד
 פטור מן המתנות אחד השוחט לאכילת אדם או לאכילת גוים או
 לאכילת כלבים או לדפואה חייב במתנות בדמת שרפי חייבת
 ט' עזברי הזבח הלוקח בדמה כפירות שביטת חייבה נכהנות
 בדנים ולויים פטורין מן דמתנות שנאמר מאת דעם וכבד דם
 הלויים אם הם בכלל העב או לאו לפיכך אין נטלין
 מהם ואם נטל הכהן לא יחזיר כמה דברים אמורים

הר זה מדת לאכול החלה הראשונה ואינו צריך להפריש שנייה
 בוצעה לארץ כל הפריש חלה מבורך חלה אשר קדשנו
 במצותו וצונו להפריש חלה בין בארץ בין בוצעה לארץ וכשם
 שטברך על הטחורה כך מבורך על הטמאה לפיכך אין האיש
 ערום מפריש חלה שאינו יכול לברך אבל האשה הערומה
 שישבה וכל פניה טוהה בקרקע מברכת ומפרשת חלה הנדה
 וכיוצא בה מברכת ומפרש חלה וצוה לארץ שאינה מתחרת על
 מגעה אלא על אכילת ואם היה שם כהן קטן או כהן שטבל שהיא
 מותרת לו לאכלה כמו שכארנו ואי זה מותר לאכלה עם הוד
 על שלחן אחד לפי שאינה מרמעת ואפילו נתערבה שזה בשוה
 ונתנין אותה לכהן עם הארץ מפני שהיא טמאה בארץ ארץ
 העמים ואין בה טעם כהן המסייע במתנותיה שהיא אמר ואם
 רצה לאכול חלה ואחד כך יפריש חלה בוצעה לארץ מתוך
 שאין עיקרה אלא מדבריהם וחלה נקראת תרומה לפיכך אינה
 נישלת אלא מן המוקף כתרומה ואינה נישלת מן המוקף על הטמא
 לכתחלה וכל שאמרנו בתרומה לא יתרום ואם תרום אינה תרומה
 כך בחלה וכל שאמרנו בתרומה לא יתרום מזה על זה כך בחלה
 וכל שאינו אוכל תרומה אינו אוכל חלה וכל האוכל תרומה אוכל
 חלה הסומא והשכור מפרישין חלה לכתחלה שאין בעיסה רע
 ופה כרי שיבחנו ופרשו מן היפה :

פרק ששי

הלוקח מן הנחתו חייב בחלה על הצונתו מן המנבת על החלקה
 אפילו מדפוסין הרבה אין חייבין בחלה אלא המיני תבואה בלבד
 והם החטים והשעורים והכוסמין ושכולת טעל והשיפון שני
 באכלכם מלחם הארץ ואין קודו לחם אלא פת הנעשית מאל
 אבל העושה פת אחר או חזק וכיצא בהן מן הקטניו אינן חייבין
 בחלה כלל הלוקט והשכחה והפאה וההפקד ותבואה שלא
 הביאה שלישי אף על פי שהן פטורין מן התרומה חייבין עליהם
 בחלה וכן מעט ראשון שהקדימם בשבלים שנשלה תרומתו
 אף על פי שאין בו חלק תרומה גחלה ומעט שני והקודש
 שניפוח ומחר העומר ושתי הלחם והלחם הפנים כשיפוח כל אותן
 הנותרו הכל חייבין בחלה עיסה של מעט שני בידושלם ועיסת
 שביעי וכפס מדומע חייבין בחלה אבל המזומע פטור מן החלה
 ואלת תודה וחקיק נוד עטאן לעצמו פטורין מן החלה כפני
 שוין קדש לככרן בשוק לנודים ולמקריבי תודה חייבין בחלה
 לפי שבדעתו שאם לא תמסר יאכלנה עיסת השחמפין
 והעושה עיסה לחים חייבת בחלה העושה עיסה מן הטבל
 בין שהקדים חלה לתרומה בין שהקדים תרומה לחלה כה שעשה
 עטוי ואם הפריש החלה תחלה לא תאכל עד שידצא עליה
 תרומה ותרום מעטד ואם הפריש תחלה תרומה לא תאכל עד
 שידצא עליה חלה העושה עיסה להאכיל הפת שלה לבהבה
 או לחיה פטורה עיסת הכלבים בזמן שהדועים אוכלין כמנה
 חייבת בחלה עיסת הנברי פטורה היו ישראל ונברי שתפין
 בעיסה אם היה בחלק ישראל שיעור עיסת החייבת בחלה היו זו
 חייבת בחלה נברי שהפריש חלה אפילו בארץ ישראל אינו חלה
 אלא בחייעין אותו שאינו צריך והאכל ליד ולכה לא תשטנו לו
 שבא עיסה של ישראל היא חלה אותה ביד גיי כוד לפי ששם
 ידצה ישראל יפטר ענינו העושה ישראל עיסתו פתו משיעור חלה
 המערב קמח חטים וקמח אירח ועשה בהן עיסה אם יש בה
 טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה אפילו היה השאר חטים
 להקד עיסת אורו אף יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו
 פטורה עיסה שניחשה בין או שכן או דבש או מים והתהין

או שנתן לתוכה תכלין או התתחז המים והשליך הקמח לתוכו
 ולשם אם אפאה בין בתנור בין בקרקע בין על המזבח והמזבח
 בין שהדביק את הבצק במזבח ובמרחשת ואחר כך התחזק
 באש מלכטה עד שנאפת הפת בין שהתחזה ואחר כך הדביק
 הבצק כל אלו חייבין בחלה אבל העושה עיסה ליבשה כמנה
 בלבד או לבשלה בקורה היו היא פטורה מן החלה שאין מעשה
 חמה לחם בין שלשה במים בין שלשה בשאר משקין וכן קלי
 שלשין אותו במי או בדבש ואוכלין אותו בלא אפייה פטור שאין
 חייבת אלא עיסה שסופה להאפות להם למאכל אדם עיסה
 שלשה תחלה לעשותה מעשה חמה והשליכה לעשותה פת או
 שהתחיל בה לאפות פת והשליכה לעשות מעשה חמה וכן קלי
 שלשו לאפות פת חייבין בחלה לחם העשוי לכותח מעשה
 מוכהין עליה עשאה כעבין חייבת בחלה עשאה כלמחין
 פטורה מן החלה כמה רוב שיעור העיסה שחייבת בחלה בלא
 העומר קמח בין מאחד מתמשת המינין בין כדכשתן כולם
 מצטרפי לשיעור וכמה הוא שיעור העומר שני קבין פחת חמשת
 והקב ארבעת לוגין וחלוג ארבע רביעיות והדביעית אצבעיים על
 אצבעיים כרום אצבעיים וחצי אצבע וחמשה אצבע וכל האצבע
 הם רוחב גחל של יד נמצאת למד שהמדה שיש בה עשר
 אצבעות על עטר אצבעות כרום שלש אצבעות והשיעי אצבע
 בקדוש הוא העומר וכן מדה שיש בהן שבעה אצבעות פחת שני
 תשיעי אצבע כרום שבעה אצבעות פחות שני תשיעי אצבע הוא
 מדה העומר ושתי המדות כאחד הם עולים וכמה בבילה כדח
 זו כמו ארבעים ושלושה ביצים בינוניות וחמשה ביצה והם משקל
 ששה ושמנים סלעים ושני שלישי סלע מקבוצ החטים שבמזרים
 שהם משקל חמש מאות ועשרים זוז מזדי ביצים בזמן הזה ופוח
 שמבילה במשקל הזה מקבוצ החטים הזה בה מודדין חלה בכל
 מקום אמר לאדם לעשות עיסתו פחות מבשיעור כוד לפטור
 מן החלה והמפריש חלה מעיסה שהיא פחותה מבשיעור לא
 עשה כלום והרי היא ואלין כשהיתה עשה עיסה פחותה מבשיעור
 ואפה ונתן הפת לסל חוד ואפה הפת אחרת ונתן לסל אם נתקבץ
 בסל שיעור חלה והסל מערפן לחלה וכפריש החלה מן הפת שני
 והיה באכלכם מלחם הארץ כלמד שהוא מפריש מן האפי ואין
 התנוד מערפן לחלה היו הכבודות משבת זו כזו ונתקבץ מן
 הכל שיעור חלה חייבין בחלה אף על פי שאין בכל אפה
 מעט מעט וקבץ הכל וזל לחם שאין לו תוך הרי זה כפס ואם
 חלה של דבריהם היא אינו חייב להפריש עד שיצטרף אותו כל
 שיש לו תוך קמח שלא רקוד אלא לשון בסובין שלו והואל וש
 בכל הקמח עומר חייב בחלה אבל אם נטל המדסן מן הקמח
 חוד והשלישי שיעור העיסה במדסן שהחזירו לקמח אינו חייב בחלה
 כחמסם שעשה עיסה לעשותו שאם לחלק חייבת בחלה שאם
 לא תכסר יעשה פת אבל העושה עיסה לחלקה בצק פטור
 נשים שנתנו קמח לנדותם לעשות להם שאם אין בכל את
 כהן כשיעור אף על פי שיש בכללן כשיעור פטור :

פרק שביעי

שתי עיסות שיש בשתיהן שיעור החייב בחלה ואין באחת מהן
 כשיעור ונגעו זו בזו ונטנו זו את זו אם היו של שנים אפילו היו
 בבין אחד פטורין מן החלה שסתם שנים במקפידין ואם ידעו
 שאינן במקפידין על עידוב העיסת הרי אלו כצטרפת היו שניהן
 של איש אחד אם היו כמין אחד מצטרפין וחייבת בחלה ואם
 כשני מינין היו אין מצטרפין שסתם אחד אינו במקפיד ואם היו
 במקפיד שלא הגע עיסה זו בני ולא התערב עמה אפי' היו כן אחד

והוא נותן ואחד בד קנה ימיה ונתה והניח נות אינן מצטרפות
 מי שהיו לו גזות רבות של ראשית הגו ורצה לילק לכהנים
 לא יתן לכל אחד ואחד פחות במשקל חמש סלעים מלובן כדי
 בנד קטן לא שלבנו ואחד כך יתן לו אלא יתן לו מעמד הגוה
 כשחזא יצאי כוד שיהא בו אחד ה יבון חמש סלעים או יתר
 שחזמר נתן לו שיהיה בו כדי מתנה המרעלת ראשית הגו
 חליץ לכל דבר לפיכך אני אומר שמתנים אותו לכהנת אף על
 מי שהיא נשואה לישראל כמתנות כהמה ויראה לי שדין שניהן
 אחד הוא :

פרק אחד עשר

מצות עשה לפדו כל איש מישראל בנו שחזא בנו לאמו הישראלית
 שגא כל פטר רחם ובאבר אך פדה תפדה את בכור האדם ואין
 האשה חייבת לפדות את בנה שהחייב לפדו את עצמו הוא שחייב
 לפדות את בנו עבר האב ולא פדה כשיגדל יפדה את עצמו
 היה הוא לפדות ובנו לפדות יפדה עצמו תחלה ואחר כך בנו
 ואם אין לו אלא כדי פדיון אחד יפדה עצמו היה בנו לפדות והגיע
 עת לעלו להגל ואין לו כדי לזה ולזה פודה את בנו ואחר כך עולה
 להגל שכלל בכור בניך תפדה ואחר כך ולא יראו פני ריקם
 המדה את בני מברך אקבו על פדיון הבן והגד ומברך שהחיינו
 ואחר כך נותן הפדיון לכהן ואם פדה עצמו מברך לפדות הבכור
 ומברך שהחיינו מצוה זו ג הגת בכל מקום ובכל זמן
 ובמקום פדוהו כחמש סלעים שנפדויו מבן חרש תפדה בין בכסף
 בין בשוה כסף בין חמשה עשר שוה שוה כחמין השקלים לפיכך
 אין פדיון בקרקעות ולא ביזבדים מני שהן כקרקע ולא בשטרות
 לפי שאין גופן ממון ואי פדוהו כהן אינו פדויו כא האב לכהן
 שחא חייב לו חמש סלעים חייב ליתן לו ובנו אינו פדויו נתן
 לו כלי שאינו שוה בשוק חמש סלעים וקבילו הכהן כחמש סלעים
 היו בנו פדויו נתן חמש סלעים לעשרה כהנים בין בבית אחת
 בין בזה אחר זה יצא רצה הכהן להחזיר לו הפדיון מחזיר ולא
 יתן לו הוא חזקתו שחזיר ואם עשה כן וחזיר לו אין בנו פדויו עד
 שגבר בלבו ליתן לו מתנבגד ואם רצה הכהן אחר כך להחזיר
 חזיר וכן אם פדוהו נתן לו על פנת להחזיר הרי בנו פדויו

כהנים וזולתם פארי בפדיון הבן מקל חזמר אם פשרו של ישראל
 במדבר דין הוא שיפארו עצמן ישראיל הכא כן הכהנת וכן
 הוליה פטר שאין הדבר תלוי באב אלא באם שנאמר פטר רחם
 בישראל למיה המעוברת בגוי בנה פטור וכהנת המעוברת
 בגוי בנה חייב שהרי נפסלה אמו כן הבהונה כבעלת הגוי
 כהן שגדל לו כן חלל מת האב בתוך שלשים יום הבן חייב
 לפדות את עצמו שלא זכה האב בפדיונו מת אחר שלשים
 יום אינו חייב הכן לפדות את עצמו שהרי זכה האב בפדיונו
 השפחה שנשתחררה ונכרית ששנתגידה כשהן מעוברות חלול
 אף על פי שהיה עו שלא בקדושה האל ונולד בקדושה חייב שנ'
 פטר רחם בישראל והרי פטר רחם בישראל אין ידוע אם קדם
 שנתגידה או אחר שנתגידה דבוצי בחברו עליו וראיה הנכרי
 והשפחה שילדו ואחד כך נתנידו ונשתחררו וילדו ולד אחד הרי
 זה פטר שפטר רחם ואיזה פטר רחם וכן הוא אחר הנפלים כל
 נפל שאמו טמיה לידה הבא יחדיו אינו פטר רחם וכל נפל שאין
 אמו טמיה לידה בנו המפלת נכסין דמי וזבג או המפלת חס ארבעי
 וכי נא כהן הכא יחדיו כיהן לכהן וחייב לפדות החך העובר
 במצוה יחזיצאו אבר אבר הכא אחריו אינו פטר רחם כן
 שמת חרשים שחזיצאו ראשו והוא חי והחזירו וסת וכן כן חשעה
 שמת ויצא ראשו והחזירו ואחר כך יצא אותו וילדה זה שלד אינו

פטר רחם שהרי נפטר בראשו של ראשון ומצוה פדוהו פטר
 הבא אחריו יוצא הפן והבא אחריו כדרכו שניה פטור ור. שון
 לפי שלא יצא כן דרחם והשני בפני שקדמו אחר באיכות
 יתדיב בפדיון משישלים שלשים יום שנפדויו מבן חרש ועדה
 מת הכן בתוך שלשים ואפילו ביתם שלשים וכן אם נעטה טרפה
 אינו חייב בחמש סלעים ואם הקדים ונתן לכהן יחזיר לו הפדיון
 ואם לא נתן יתן מי שפדה בנו בתוך שלשים יום אם אבר
 לו מעבשתי אין בנו פדויו ואם אבר לו לאחד שלשים יום בנו פדויו
 ואף על פי שאין המצות קיימים לאחד שלשים יום כי שדוא
 ספק אם חייב בפדיון או לא הרי זה פטר שחזיצאו מחברו עליו
 וראיה מת האב בתוך שלשים יום הרי בן בחוקה שלא נפדה
 עד שיביא ראיה מאבד שפדהו קדם שימות מת האב לאחד
 שלשים יום הרי הוא בחוקת פדויו עד שידיעהו שלא נפדה
 כי שלא בכרה אשתו וילדה זכר ונקבה ואין ידוע אי זה מהן יצא
 ראשון אין כאן לכהן כלום ילדה שני זכרים אף על פי שאין
 ידוע אי זה מהן הבכור נותן חמש סלעים לכהן מת אחד מהן
 בתוך שלשים יום פטור שהמצוה מחברו עליו וראיה מת האב
 בתוך שלשים יום בין אחר שלשים יום בין שלא חלקו ה' ח' בין
 שחלקו ינתן מן הנכס חמש סלעים לכהן שכבר נתחייבו הנכסים
 שתי נשים שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן עשר סלעים לכהן
 ונת אחד מהן בתוך שלשים יום אם לכהן אחד נתן יחזיר לו חמש
 סלעים ואם לשני כהנים נתן אינו יכול להציא מהן שהרי לא
 עיין פדיון זה על כן זה וכל אחד מהן יכול להחזיר מחברו

שתי נשים לא בכרו שילדו זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה
 נותן חמש סלעים לכהן שאי אפשר שלא יהיה זכר אחד מהן
 פטר רחם ילדו שתי נקבות חזר או שני זכרים ושתי נקבות ואין
 ידוע אי זה נולד ראשון אין כאן לכהן כלום שאני אומר נקבה
 נולדה חחלה ואחריה זכר שתי נשים אחת בכרה ואחת לא
 בכרה וילדו שני זכרים ונתערבו נותן חמש סלעים לכהן
 מת אחד מהם בתוך שלשים יום האב פטר בת הכן יתן
 כן הנכסים חמש סלעים ילדו זכר ונקבה או שני זכרים
 ונקבה אין כאן לכהן כלום שאני אומר זה שלא בכרה ילדה נקבה
 חחלה ואחריה זכר חו שכברה ילדה זכר שתי נשים של שני
 אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים ונתערבו זה נותן חמש סלעים
 זה נותן חמש סלעים נתנו ואחר כך מת אחד כן הבנים בתוך
 שלשים יום אם לשני כהנים נתנו אין יכולין להוציא בידן ואם
 לכהן אחד נתנו כותב אחד מהן לחברו הרשאה וילך זה כהרשאה
 וחזיר כן חכהן חמש סלעים ילדו זכר ונקב ונתערבו האב ופטורין
 והבן חייב לפדות את עצמו וכן בכברת שלא שרת אחר בעליה
 שלישה חדשים ואין ידוע אם כן תשעה לראשון או כן שבעה
 לאחזן שניהן פטורין והבן חייב לפדות את עצמו ילדו שתי
 נקבות חזר או שתי נקבות ושני זכרים אין כאן לכהן כלום
 שתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו
 שני זכרים זה שלא בכרה אשתו נתן חמש סלעים שלא נפטר
 אלא כשתי ספיקות אם אשתו ילדה זכר כלכד חייב ואם
 היא ילדה חזר והנקבה חייב אלא אם כן ילדה נקבה תחלה
 והואל והדבר רחוק יתן פדיונו

פרק שנים עשר

מצות עשה לפדות כל אדם בישראל פטר חזיר כשה ואם לא
 רצה לפדות מצות עשה לעדפו ענאבר ופטר חזיר תפדה בשש
 ואם לא תפדה וקדפרו ושתי מצות אלו נוהגת בכל מקום ובכל
 זמן ומצות פדויה קדמת למצוה עדינה השה שפדון בנו

בשיחט לעצמו אבל כהן טבח שיאחז ויזכר בטוק נמתנין לו
שנים שלש שבתות כבאן ואילך מציאין ממנו מתנת ונוצרי אנתן
לכהנים אחרים ואי קבע בית מטבחים למכור אין ממתנין לו
אלא מציאין ממנו מיד ואם נמנע מלתן מכרין אותו עד שיתן
השחט לנכרי ולכהן פטור מן המתנות ומשתתף עם הכהן
צריך שידעם חלקו כדי שיניח המתנות בחלק הכהן שאם לא
עין חלקו חייב כמתנת מפני שאין הכל יודעין שיהכל שותף לו
לפיכך אם היה הכהן עומד עמו במטבחים ונושא ומתן עמו אינו
צריך לרשותם שסתם נהי מרבה דברים ומודיע לכל שהוא שותף
ואף על פי שאינו עמו בשעת מכירה הנהה הכהן עמו שהוא
שותף חזין מן המתנות הרי המתנות לכהן כיון שאבר לו חזין חרי
שייר לו הכהן חלק במתנות ולפיכך הם שלו אבל אם אמר
לו הכהן על כנת שהמתנות שלי חרי המתנות של ישראל זה
ונתנן לכל כהן שירצה אף על פי שהתנה עמו שהן שלו לא
נפטר מן המתנה שהאומר לו על כנת לא שייר לו בעצמן של
מתנה כלום הואיל ולא שייר לו בהן שותפות לא קנאן בתנאי זה
היה הכהן שותף בראש פטור מן הלחי שותף ביד פטור מן הודיע
שותף בבני נעיים פטור מן הקיבה אבר לו הכהן הרי הבהמה
כולה שלי והראש שלך חייב בלחי שהדבר החייב הרי הוא של
ישראל נר שנתגיד והיתה לו בהמה שחטטה אם נשחטה עוד
שלא נתגיד פטור ואם אחר שנתגיד חייב ואם ספק פטור והוציא
כהכח עליו הראיה סומא שלא הדמו מתנתו מתור לאכול
בכמה שאינה חובה לטבל שיהי מתנת כהנה מכולן והמתנות
עצמן אסור לישראל לאבלין אלא ברשות כהן הן עבר ואכלין או
חזיקו או מכרו אינו חייב לשלם מפני שהוא ממון שאין לו תובע
ידוע: הקונה אותם אף על פי שאינו רשאי חרי זה כותר לאבלין
בפני שבתות כהונה נגזלות אבר לטבח מכור לו בני כעים
של פרה וזהו בה מתנות נתנן לכהן וכגבה לשבח מן הדמים
הכשיח בשד להכיר חרי בה מתנו אינו חושש שטא עבר זה ונולן
מקום שאין בו כהן כעלה המתנות בדמים ואוכלן בפני הפסד
כהן דתן הדמים לכל כהן שירצה והוציא ליתן המתנות לכהן
א"ד נתן ואם רצה לחלק אותן לא יתן חצי קיבה לאחד או חצי
זרוע אלא ידוע לאחד וקיבה לאחד הלחיים לשנים שנאמר נתן
ל ייחוד בה כדי מתנה ואם היה שור חלק אותן חתיבו והוא
שהיה ככל חתיבה כדי מתנה אי זהו הדוע זרוע של ימין מן
הפרק לארכובה עד כף של ידו שהן שני איברים זה מעורה בזה
והלחיים כן הפרק של ליד ועד פוקה של גררת שהיא טבעת
גזולה עם הלשון שבשניהן הכל לכהן אין כולגין אתן ואין
בפשיטין אתן אלא יתנו לו בעודן ובצדן והקיבה בחלב שעליה
וכבר נהגו וברנים להניח חלב הקיבה לבעלים הבהנת אכלת
המתנות אף על פי שהוא נשואה לישראל בפני שאין כהן קדושה
ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו אבל חללה
אינה אכלת שאין חללים בכלל כהנים ואם רצה הכהן למכור
המתנות או ליתנן במתנה אפי' לני או להאבילם לכלבים באבילין
שאין בהן קדושה כלל כהן שהיו לו חברים שנחניכ לו
המתנות אם רצה לזכות בהן לישראל חבית חרי זה כזכה לו
ואף על פי שלא בא לידו ויהיו אותם החברים זכחים ונוחנין
דמתנות לזה הישראל שזכה בהן והוא שיהיה הישראל זה
בדוחק ואין לו לקנות בשד ויהיה הכהן שזכה לו חבירו אבל אם
היה הכהן שפטור של ישראל זה או שכירו או לקיטו אינו כזכה לו
עד שיבאו לידו שניא יזכה בעל כרחו לא יחתוף הכהן המתנו
ולא ישאל בפני אלא אם כן נתנן לו בכבוד ניטל וכזמן שהם רבין
בבית מטבחים הצנענים מושכין ידיהם והגרגרים נוטלין ואם

היה כהן צנוע ואין מכירין אותו שהוא כהן חרי זה נוטל
שידוע לכל שהוא כהן ואין הכו גים אוכלין המתנות אלא על
בחרדל שנאמר לפשדה כדו ד שאוכלי ד גלמים

פרק

עשרי

מצות עשה ליתן לכהן ראשית הגז שב' ראשית גז צאנך תתן לו
חלים בכלל ישראל במצו' א ואין ראשית הגז זו שיעור מן התור
וכדברי סופרים שלא יפחת באחד מששים ואינה נדונה אלא
בארץ בין בפני הבית בין שלא בפני הבית כראשית הדגן ונחוג
בחולין אבל לו במקדשין כיצד הרי שהקדוש בהמות לכוך
הבית וגזון יכול יהיה חייב לפרות וליתן לכהן או הקדיש בהמה
הזן מנחה יכול יהיה חייב בראשית הגז תלמוד לומר צאנך אין
אלו צאנך כל חקדשים שקדם כוכ קבוע להקדישן ונפוח
חייבין בראשית הגז אבל אם קדם הקדישן את כוכין או שקדם
זום עובר להקדישן ואזר כך נולד לזין מום קבוע ונפוח פטורים
מראשית הגז אין חייבין בראשית הגז אלא הבבשים בלבד זכרים
כנקבות שהעמר שלהן הוא הראוי לבגדים היה צמחן קשה
ואינו ראוי ללביש פטורין מראשית הגז שאין זמתנה לכהן אלא
כדי ללבוש ממנה כיון שזיכה לו הקבה בתרומות שהן לתנו
וינו ובה לו במתנות בהמה וקדשי מקדש שהבשר שלו זכה לו
בראשית הגז ללבושו ובגדו הגר והזרמים וטדה ארחה ופרין
בכורות להוצאתו ושאר צרכיו שהרי אין לו חלק בנחלה ובכנה
היה הצמר שלהן אדם או שחור או שחום חייבות בראשית
הגז אבל אם גזו הצמר וצבעו קודם שיתן נפטר בראשית הגז
הלבינו קודם שיתן חייב להפריש אחר שלבגו הו' ל' ע"ג
דחלים בידו ולא נזו חייב בראשית הגז ראשית הגז נהג
בכלאים ובכרי ובטרפה אבל הגז את הכתה פטור הכריש
ראשית הגז ואבר חייב באחריותן עד שיתן לכהן האומר כל
גזותי ראשית דבריו קיימין הלוקח גז צאנך של נכרי אור
שגזון הגוי פטור מראשית הגז לקח הצאן דגיותן חייב אפי'
שגזלה הגזו ברשות הגוי ואף על פי שחזרין הצאן לגוי אור
גזחה הואיל והגזו ישראל והגזות שלו חייב שאין החיוב אלא
בשעת הגזחה הלוקח גז צאנך של חבירו אם שייר הכומר נעט
כצאנך להנז הגזו חייב להפריש מן הנשאר על הכל ואף על פי
שלא התחיל הצמר לגזח חזקה אין אדם מוכר מתנות כהונה
ואם לא שייר כלום הלוקח חייב להפריש היו שני מיני גזח נזון
גזחה לבנה וגזחה שחומה או גזת זכרים וגזות נקבות וכבר בין זה
והניח הבין האחד זה נתן לעצמו מה נתן לעצמו על מה שלקה
וזה נתן לעצמו על מה שכבר נר שנתגיד והיו לו גזות ואין
ידוע אם עד שלא נתגיד נגזו או בשנתגיד חרי זה פטור והמצא
כחבר עליו הראיה כמה צאן יהיו לו ויהיו חייבות בראשית
הגז אין פחת מחבש והוא שיהיה בנייה שלהן אין פחת במשקל
ששים סלע ותהיה גינת כל אחת מתכשתן אין פחת במשקל
שנים עשר הלע והתה אחת כהם גזות פחת כשנים עשר
סלע אף על פי שחמשתן גזות שש' סלע או יתר חרי אלו פטורין
מראשית הגז השחמפין חייבין בראשית הגז והוא שיהיה בחלק
כל אחד מהן כשיעור אבל חמש צאן בלבד של שני שותפי מתורין
ראשית הגז מצותה בתחלה ואם הפריש בין באכיצע בין בסף
יצא החל חמש צאן תה אחת מהן בלבד ובכר גזתה ואזר
כך נה שנייה ובכר גזתה ואזר כך גזת שלישיה ובכר גזתה וכל
מצטרפות לראשית הגז חייב לאזר כמה שנים ויש לו להפריש
מן החדש על הישן ומה על זה אבל אם היתה רהל אחת וגזתה

פרק

ראשון

שבת עשה לשבת מעבודת הארץ ועבודת האילן בשנה
 שביעית שנאמר ושבתה הארץ שבת לה בחוריש ובקצוד תשבות
 תכל העשה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו בטל
 משת עשה וזכר על לא תעשה שנאמר שוך לא חודע וכרכך לא
 חומר אינו לוקה מן התורה אלא על הוריעה או על חמירה
 ועל הקצירה או על הבצירה ואחד הכרם ואחד שאר האילנות
 חמירה ככלל וזרעה ובצירה ככלל קצירה ולמה פרטן הכתוב
 לומר לך על בתולדות אלו בלבד שהוא חייב ועל שאר התולדות
 שבעבודת הארץ עם שאר האבות שלא נתפרשו בענין זה אינו
 לוקה עליהן אבל מכין אותן מכת מרדות כיצד החופר
 או החודש לצורך הקרקע או המסקל או המזבל וכיוצא בהן
 משאר עבודת הארץ וכן המברך או המרביב או המוטע וכיוצא
 בהן מעבודת האילנות מכין אותן מכת מרדות מדבריהן אין
 נטעין בשביעית אפילו אילן סרק ולא יחזק היבולת מן האילנות
 ולא יפיק העלין והבדים היבשים ולא יאבק אחצרתו באבק
 ולא יעטן תחתיו כדי שימות התולעת ולא יסך את הגשיעות בדבר
 ששלו וזהו המאמר שלא יאכלו אותו העוף כשהוא רך ולא יסוך
 את הפנין ולא ינקב אותו ולא יברך את הגשיעות ולא יקטום
 אותם ולא יפסג את האילנות וכן שאר כל עבודת האילן ואם
 עשה אחת מהאלו בשביעית מכין אותו מכת מרדות אין בציצין
 את האור באישה הקנים בפני שהיא עבודת קרקע ואין מלמדין
 את הפרה לחודש אלא בחול ואין בודקין את הזרעים בענין
 מלא עפר אבל בודקין אותן בענין מלא גללים וטורין את
 הזרעים בשביעית כדי לזרען במוצאי שביעית ומקיימין האילני
 בראש הגג אבל אין משקין אותן מקדין את האילן בסקרא
 ושעין אותו באבנים ועוזין אותו הגפנים והמקשקש בותים
 או להברות את האילן אכור ואם לסתום הפצימים נותר משקין
 בית השלחן במעוד והוא שדה הוריעה שצמאה ביותר וכן
 שדה האילנות אם היו מרוחקין זה מזה יתר מעשר לבית סאה
 מליכין את המים מאילן לא לן אבל לא ישקו את כל השדה
 אם היו מקורבין זה לזה עשר לבית סאה משקין כל השדה
 בשלחן וכן עפר הלחן מרביצין אותו במים בשביעית בשביל
 האילנות שלא יפסדו ועדיין עוגיות לנפנים ועושין את אמת
 הבס בתולה וממלאין את הנקעים מים ונפני מה התירו כל
 אלה שאם לא יסקה תפסה הארץ מלחה ויכול כל עץ שבה וגאיל
 ואמר הדברים האלו וכיוצא בהם כדבריהם לא נזדעזעו אלו
 שאין אמרו בן התורה אלא אותם שפי אבות ושתי תולדות שלהם
 בנו שבארנו משרבו האגסין והטילו מלבי גוים על ישראל
 לעשות חטא לחילוליהן התירו לזרע בשביעית דברים שצריכי
 להם עבדי המלך בלבד וכן מי שכפאו אגס לעשות בשביעית
 בזמם כמו עבודת המלך וכיוצא בהן הרי זה עושה הנוטע
 בשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר בפני ישראל חסודין על
 השביעית אם תאמר בשוגג יקיים יאמר המויד שזג הייתי
 חנויש את שדהו או סדה או זבילה בשביעית כדי שתהיה יפה
 לזרעה במוצאי שביעית קונסין אותו ולא הרענה במוצאי
 שביעית ואין הותרן אותה כנגדו כדי לזרעה
 אלא תרי בורות לפניו ואם נתן ירענה בנו והמעבד קרצים
 מארש בשביעית כדי לתקנה למוצאי שביעית או שסקל ככנה
 והגנים אעפ שאנו רטאו לא קנסו אהו ומותר לו לזרעה במוצאי
 שביעית השומן לפת רצמנית וכיוצא בהן בשביעית אם היו מקצת
 העלין מגלן אינו חושש ואם לא אסור הטובן את הלוף

וכיוצא בהן לא יפחות מארבעה קנים על ניכח טפח וטפח עפר
 על גביו וטפחו בבקום דריסת האדם כדי שלא יצמח ומותר לזרם
 באורו בשביעית אבל לא יבסח בראשונ' היו או רך גלקט
 אדם עצים ואבנים ועשבי מתוך שדהו והוא שיטול הגם הסכוד
 שלא יחסין לנקות הארץ אבל משהו חברו כטל בין דק בין גס
 משרבו עוברי עבר שכתמונין לנקות ואומר הגם הגם אבן נוטלין
 אסרו ליטול אדם משהו אלא מתוך שדהו חברו והוא שלא ילקט
 בטוב' שלא יאמ' לאראה כמה טובה עשיתי לך שהרי נקיתי שוך
 היתה ברמהו עובדת בתוך שדהו מלקט וכביא לפניו שבהגתו
 מוכתה עליו וכן אם היתה שם כדתו מלקט הכל ומדליק שבירתו
 מוכתה עליו הקוצץ אילן או שתים לעצים הרי זה מותר
 לשרשן קצץ שלש או יותר זה בצד זה לא ישרש שדרי בתקן
 את הארץ אלא קוצץ כעל ה' רץ וכניה כרשיו בארץ בדא
 בקוצץ מתוך שר' אבל משהו חברו מותר לשרש המבקע
 בית ליטול עצים לא יזפר כק' הבקוע בעפר בפני שהיא עבוד'
 אבל מכסה באבן ס או בקש המונב בגפנים והקוצץ קנים
 הרי זה קוצץ כדרכו בקרדום ובמגל ובמגדה וכל מה שירצה
 אין קוצצין בתולת שקפה בשביעית בדרך שקוצצין בשאר השני
 בפני שקצצתה עבוד' אילן שבקצצתה זו תגדל ותוסף ואם צריך
 לעציה קוצצין אותה שלא בדרך עבודתה כיצד קוצצתה מעם
 הארץ או למעלה מעשרה ט' דים אילן שנפשה קונדון
 אותה בשביעית לא שלא יעלה אלא שלא יסוף

פרק

שני

לא יוציא אדם שני זבלים בחצירו ויהי בתוך שדהו בשביעית בפני
 שנראה כמזבל שדהו שתהיה יפה לזריעה ו ס הוציא והעמיד
 כבבו אשפה מותר ולא יעשה אשפה בתוך שדהו עד שייעבר וכן
 שמובלין בו לעבודת הארץ והוא מטיקסות הסתיק ולא יעשה
 אשפה פזות כבואה ותחשים סאה של זבל כדי שתהיה נכרת
 שהיא אשפה ואם ירצה להוסיף מוסף היה לו דבר מועט
 מוסף והולך ולא יעשה בכל בית סאה יתר משלש אשפות
 והרענה לעשות כל שדהו שלש אשפות לתוך בית סאה
 עושה היה מעמיד הזבל על הסלע או שהעמיק בו רץ ג' טפחים
 והערם הזבל או שכנה על הארץ גובה שלשה ודעבד עריו
 הזבל אינו צריך שייעוד אפילו עשה כן כמה אשפות לתוך בית
 סאה בין גדול בין קטנות מותר שהרי הדבר ניכר שאינן לעבודת
 הארץ אלא לכניסה הזבל מותר לאדם לזרעה זבל כן הסדר
 של צאן ומתוך לתוך שדהו בדרך כל מכניסי זבל והעושה דיר
 בתוך שדהו בשביעית לא יעטוה יתר על בית סאתים ויכנס היצאן
 לתוכו וכשיזבל את כל הדר בפנין דופן אחד מדפני הדיה ועוש'
 דיר אחד בצד נמצא כזבל בתוך שדהו בית ארבעת סאין
 היתה כל שדהו בית ארבעת סאין כסיד מכנה מקצת בפני
 מראית העין כדי שידעו הכל שחצאן הטלן בה נדיירה ולא
 יאכרו זבל זה כל שדהו בשביעית לא יפתח אדם בהגב
 בתולה לתוך שדהו בשביעית שמא יאכרו לתוך שדהו נרמון
 שיסיר מכנה הסלע יאם התחיל מקודם שביעית ופעל מכנה שבעה
 ועשרים אבנים ברבוע שלש על שלש על רום שלש כל אבן כהן
 אמה על אמה כרום אמה או גדולתה כזו הרי זה מותר לנקר ככנו
 בשביעית כל מה שרצה גדר של אבנים שיש בנוכחו
 עשרה טפחים או יתר ורצה ליטול כל אבניו אם היו בו עשר
 אבנים או יותר כל אחת כהן משוי טנים או

גתנו לכהן שכל פטר חמור וגולות כבוד הכהמה השמאה תפודה
 בהנה שמאה האמורה כאן היא החמור בלבד פטר חמור
 אסור ברנאה עד שיפודה ואם כבר קודם פדיון ומזו אסורים
 ואם בת קודם פדיון או שעדפו יקבר כפני שהוא אסור בהנאה
 אף לאחר עדיפתו הואיל ולא נפדו לפיכך אם לא פדוה ונתן
 פטר החמור בעצמו לכהן אסור לכהן להשתמש בו עד שיפודו
 בשה יקח השה לעצמו או ישרפנו ויקבר והכהנים חסודים על
 דבר זה לפיכך אסור לישראל ליתן פטור חמור לכהן אלא אם כן
 פדה הכן בפניו הפריש פדיון פטר חמור ומת השה קודם
 שיתגנו לכהן אינו חייב באחריותו מתן הנבלה לכהן להנות בה
 מת פטר החמור אחר שפדוהו יתן השלה לכהן ומותר בהנחתו
 שכבר נפדה מאימתי חייב לפדותו משילד ועד שלשים יום
 ומאחר שלשים יום אם רצה לעדפו עודפו אם רצה לפדותו פדה
 ואין כאן אלא מצות עיכוב בלבד לא רצה לפדותו עתה
 בקפץ מאחריו שגואם לא תפודה וקדפתו ואין ממיחין אותו לא
 במקל לא בקנה ולא בהרדום ולא במנירה אלא בקופץ ולא
 וכניסנו לחור וינעול הדלת בפניו עד שימות שנאמר ועדפתו אין
 פדיון לא בעגל ולא בזהה ולא בשת שחוטטה ולא בטרפה ולא
 בכלאים ולא בכוי שנתפר כשה ואין קרוי שח אלא כבשי וזעים
 חיים בלבד אין פדיון בשה הדומים לאיור ואם פדה פדיון ואין
 פדיון כבן פקועה ולא בפסולי המוקדשין שהרי נאם בהן כצבי
 ונאיל מה צבי ואיל אין פדיון בו אף פסולי המוקדשין פדיון
 בשה בין זכרים בין נקבות בין תמימים בין בעלימומים בין
 קטנים בין גדולים שם שלקחו מדמי טביעת אין פדיון בו את
 הדאי אבל פדיון בו את הספק אם אין לו שם לפדותו פדהו
 בשויו ונתן דמיו לכהן לא אמרה תורה שם להחמיר עליו אלא
 להקל עליו שאם היה לו פטר חמור ששוח עשר סלעים יש לו
 לפדותו בשה שח וינר ולא יחיה זה חמור מן ההקדש שנפדה
 בכסף בדא כשהיו דמי פטר חמור משלשה זוזים ולמעלה אבל
 אם היו דמיו פחות משלשה זוזים אין פדיון אותו אלא כשה או כנ
 זוזים ועין יפה לא יפחות פסלע ועין רעה בוצי סלע וכיבוכת
 בשלשה זוזים והפודה פטר חמור של חבירו הרי זה פדיון וחמור
 לבעליו כהנים ולויים פטורין מפטר חמור שנכבוד האדם ואח
 בכבוד הכהמה הטמאה תפודה כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור
 בהמה טמאה והנטר מכבוד אדם פטר בכבוד בהמה טמאה
 הלקח עובר חמורו של נכרי או הבינר עובר חמורו של נכרי אף
 על פי שאינו רשאי הרי זה פאור נין הבכורה ואין קונסין אותו על
 דבר זה היה הגברי שותף באם או בכבוד אפילו לא היה
 אלא אחד מאלף בו הרי זה פטר היה לו בו או באמו אבד
 אחד כגון ידו או רגלו אפילו אינו כל שאלו יחד יהיה בעל כס
 דרי זה פטר מן הבכור ואם כשיחתך חלק הגוי לא יהיה בעל
 מם לכזבה ודי זה חייב וכן הבקבל וכבוד מן הגוי להחת
 טטפל בה ותולד ביניהם נכרי שקבל מישראל הגל פטר מן
 הבכורה שנפטר רחם בבני ישראל באדם ובבהמה עד שיהיה
 הגל בישראל גר שנתגייר ואין ידוע אם עד שלא נתגייר ילדה
 חמורו או אחד שנתגייר הרי זה חייב ליצורף או לפדותו ואם פדה
 בשה השה של גר שדמוציא מחבורו עליו דאיהו גר שהפריש
 פטר חמור מודיעין אותו שאינו חייב ודאי הוא מנת כגחה ועבודה
 פרה שילדה כבין חמור או חמור שילדה כמין כוס פטר שנ
 נפטר חמור תפודה בשה ופטר חמור שני פעמים עד שיהיה הילוד
 חמור והמלד חמור ואם יש בו מקצת סימני חמור חייב בבכורה
 חמורו שלא בכרה וילדה שני זכרים נתן שלה לכהן ילדה זכר
 ונקבה בפרש שלה אחד כדו להפקין קודשה פכבו עד שיהיה

פידר בהגידר שמא חמור מלך החלה וטלה זה שדפריש לבעלים
 ואינו לכהן שהוציא מחבורו עליו דאיהו
 שלא בכרה וילדה שני זכרים נתן שני סלאים לכהן זכר ונקבה
 או שני זכרים ונקבה נתן שלה אחד לכהן ילדה שני נקבות
 וזכר או שני זכרים ושני נקבות אין כאן לכהן כלום ואינו צריך
 ל פריש שלה לעצמו לפי שיש כאן ספיקות הרבה ט אהאית
 ילדה זכר והשנייה ילדה שתי נקבות או שני זכר ילדה נקבה
 והאחרת זכר ואחריו נקבה או נקבה ואחריה זכר וכן ספיקות
 דרכה יש בשני זכרים ושהי נקבות
 שלא בכרה וילדה שני זכרים ונתערבו נתן שלה אחד לכהן זכר
 ונקבה בפרש שלה אחד לעצמו ואינו נותנו לכהן כשם שהיא
 כפק והמוציא מחבורו עליו דאיהו וכן הלוקח חמור מן חמורו
 ידוע אם בכרה או לא בכרה ויז זכה זכר פודה אותו בשה והוא
 לבעלים מפני שהוא ספק כי שהיו לו עשר סלעים כל אחד
 כהן הפרישו על ספק פטר חמור ודין כהן כחולין לכל דבר
 ומתקשרין כשאר הבהמה ומפריש אחד מיהן במעמד והשאר של
 כשהו ישראל שהיו לו עשרה פטורים חמורים ודין כהן
 ביתו שנפל לו מבית אבי אמו כהן ואורו אבי אמו וכהן נפלו
 לו מבית אבי אמו ישראל הרי זה מפריש עליהן עשרה שוין וכן
 שלו וחייבין במעטר :
 בדין רחמנא דסלעין :

הלכות שמטה וזבל

יש בכללן שנים ועמידים כיעות השע מצודה עשה ושלש
 עשרה מצות לא תעשה וזה נרנן

א' שתשבות הארץ בשביעית ממלאכתה :
 ב' שלא יעבוד עבדות הארץ בשנה ז' :
 ג' שלא יעבוד עבדות האילן בשנה ז' :
 ד' שלא יקצור הספוח כנגד הקוצרים :
 ה' שלא יבעור הנזירים כנגד הנוצרים :
 ו' שישמט מה שתוציא הארץ
 ז' שישמט כל הלאהו :
 ח' שלא יגוש ולא יתבע הליה :
 ט' שלא יבנע מלהלחזת קודם שמטה
 י' יאבד כמנו
 י"א לספר השנים שבע שבע :
 י"ב לקדש שנת הוביזים :
 י"ג לתקוע בשופר בי' לחשרי כדו ליצאת עבדים חפשי :
 י"ד שלא תעבוד אדמה בשנה ז' :
 י"ה שלא יקצור ספוח כנגד הקרנד :
 טו' שלא יבאור נזירה כנגד הנוצרים :
 י"ז ליתן נאולה לארץ בשנה ז' חהו דין שדה אוחז ושה
 נקבה :
 י"ח שלא תמכר הארץ לצמיתות :
 י"ט דין בתי עדי חמה :
 כ' שלא יבזל כל שכס ליח בארץ ישראל אלא מחנן להם
 ערים כהנה לשבת בהם :
 כ"א שלא יקח שבט לוי כבה :
 כ"ב ליתן ללוי עדים לשבת ורועהיהו :
 כ"ג שלא ימכר מגור קדוים אלא גוי אלה כולפני
 חזקל כן לאור התכל וביאור מנת אל בפרקס אל :

פירות ששית שנכנסו לטביעי אם היו תבואה או קצניות או פירות האילן והגיעו לעונת המעשרות קודם ראש השנה הרי אלו מותרין ואף על פי שאוסף אתם בטביעת הדין כפירות ששית לכל דבר ואם לא באו לעונת המעשרות אלא אחר ראש השנה הדין הן כפירות שביעית והתבואה והקטניות אסורין באכילה משום ספיחים ופירות האילן אוכלין אותן בקדשת שביעית האורז והדוחן והפרגים והשומשמן ופול המצרי שזרעו לזרע הוכבין בהן אחר גמר פרי אם נגמר פריים קודם ראש השנה הרי אלו מותרין בטביעת כפירות ששית ואם נגמרו אחר ראש השנה אע"פ שהשקטו קודם ראש השנה הרי אלו אסורין משום ספיחים הדין כשעתי לקיטתו והאחרות אפ"ל היה כפול קודם ראש השנה ונעשה ככבר בטביעת חייב במעשרות בפירות ששית ואפ"ל היה ככבר בטביעת הדין הוא כפירות שביעית ומתעשר כפירות ששית להחזיר וכן פירות שביעית שיעצו למצואי שביעית כתבואה וקטניות ואילנות הולכין אחר המעשרות והפרגין והשומשמן והאורז והדוחן ופול המצרי שזרעו לזרע אחר גמר הפרי והדין אחר לקיטתו פול המצרי שזרעו לזרע בששית ונגמר פרי קדים ראש השנה של שביעית בין ידק שלו בין זרע של מותר בטביעת ואם זרעו לזרע ונכנסה עליה שביעית בין ירקו בין זרעו אסור בספיח שביעית וכן אם זרעו לזרע ולירק אסור עבר וזרעו בטביעת ויצא לשמינית אם זרעו לזרע בין זרעו בין ירקו אסור במצאי שביעית כשאר הספיחים ואם זרעו לירק והאיל ונלקטו בטביעת בין ירקו בין זרעו מותר זרעו לזרע ולירק וזרעו אסור משום ספיחים וירקו מותר בנות שוח והאיל והן נגמרות לאחד שלש שנים אם בא לעונת המעשרות קודם ראש השנה של שמינית הדין הן כאכליות כשנה טביעה מן השבוע בתוך שביעית הבצלים והסריסים ופול המצרי שכנע מהם מים שלשים יום קודם ראש השנה ושל בעל שכנע מהם שלשה עונות לפני ראש השנה הדין אלו מפירות ששית פחות מכאן הדין הם כספיח שביעי והולעין שקיימן לזרע אם הקשו לפני ראש השנה ונפסלו כלאכל אדם מותר לקיימן בשביעית שהן כפירות ששית ואם לאו אסורין בספיח שביעית וכן הירקות כולן שהקשו לפני ראש השנה מותר לקיימן בשביעית ואם היו רבים אסור לקיימן משום ספיחים ואין מחייבין אותו לשרש מן הלוף אלא מכיון בארץ כמות שהוא אם צמח לכוצאי שביעית מותר ואין מחייבין אותו לשרש את הקרנס אלא גמול בעליו ואם צמח לכוצאי שביעי מותר לוף של ערב שביעית וכן בצלים של ערב שביעית הקיימים ופואה שנכבדו לפני שביעית מותר לעקורן בשביעית בקדמות של כתבת ואין בזה משום עמדת הארץ הבצלים שידרו עליהם גשמים בשביעית וצמחו כל זמן שהעליו שלהן ירוקין הרי אלו מותרין ואם השחרו הרי הן כשעין בארץ ואותן העליון אסורין משום ספיחין ובין כך ובין כך הבצלים עצמן בהתירן עבדין כצל שעקו בשביעית ונשעו בשמיני ורבו גידוליו על עקרו העל גידוליו את עקרו והותר הכל האיל ושביעית אסורה על ידי קרקע כך נטלתה על ידי קרקע הפירוש שיוצא האילן בשביעית לא יאספם כדרך שאוסף בכל שנה שנ' ואת ענבי מירד לא תכצור ואם בצר לעבודת האילן הוא שביעית כדרך הברצרי וכיצד עושה תאנים של שביעית אין קוצין אותן במקצה אבל מייבשן כחרכה ולא ידרוך ענבים בנת אבל דוחך הוא בעדיבה ולא יעשה אתם בתוך הבר אבל משה הוא ומכנים לתוך כד קטן ביותר ונחון מבית הבר ומכנים לבר קטנה וכן בשאר הדברים כל שיכול לשנות משנה מצות עשה להשמיש כל מה שיוצא הארץ בשביעית שנאמר והשביעית

תשמנה ונטשתה וכל הנעל כרמו או סג שדה בשביעי בטל מצות עשה ובין אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו אלא יפקיד הכל ויד הכל שוין בכל מקום שנאמר ואכלו אבינו עמך ויש לו להביא לתוך ביתו מעט כדרך שמביאימן ההפקר חמש כדי שמן חמשה עשר כדי יין ואם הביא יתר מזה מותר אין שביעית נהנת אלא בארץ ישראל בלבד שנ' כי תבואו אל הארץ וגומר ונודנת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית כל שהחזיקו בו עולי בבל עד כדי אסור בעבודה וכל הספיחין שצומחין בו אסורין באכילה וכל שלא החזיקו בו אלא עולי מצרים בלבד שהלכו ביד ועד הנהר עד אמנה אף על פי שהיא אסור בעבודה כשביעית הספיחין שצומחין בו מותרים באכיל' ומהנהר ומאמנה והלאה מותר בעבודה בשביעית סוריא אף על פי שאין שביעית נהנת בה מן התורה גזרו עליה שתהיה אסורה בעבודה בשביעי' בארץ ישראל כדי שלא יבחי ארץ ישראל ולכו ושתקעו שם אבל עמון ומואב ומצרים ושנער אע"פ שהם חייבות במעשרות ומדבריהם אין שביעית נהנת בהן עבר הירדן שביעית נהנת בה מדבריהם וספיחי סוריא ועבר הירדן מותרין באכילה לא יהיו ארצות אלו חמורין בארץ ישראל שהיו ק' כה עולי מצרים גוי שקנה קרקע בארץ ישראל חרעה בשביעית פירותיה מותרין שלא גזרו על הספיחין אלא בפניעזברי עבירה והגם אינן מצוין על השביעית כדי שנגזר עליהם עידות ארץ ישראל הסוכות לספר מושיבין עליהם כדי שלא יפוצו גוים ויבזו פירות שביעית

פרק חמשי

פירות שביעית נרנו לאכילה ולשתיה ולסיכה ולהולקת הגר ולצביע בפי השבע' למד תהיה אף להולקת גר ולצבוע בה צבע לאכילה ולשתיה כיצד לאכול דבר שדרכו לאכול ולשתות דבר שדרכו לשתות בדין תרום ומעשר שני ולא ישנה פירות מבריתן כדרך שאינו משנה בתרומה מעשר דבר שדרכו לאכול חי לא יאכלנו מבושל ודבר שדרכו להאכל מבושל אין אוכלין אותו חי לפיכך אין שולקין אוכל בדמה אינו מטפל לאכול תכשיל שנפסד והפת שעפשה כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשר ואין מבטלין ירק של שביעית בשמן תרומה שלא יביאנו לדי פסול ואם בשל מעט ואכלו מיד מותר שהרי לא הגיחו כדי לבא לדי פסול פירות המצוין לאכול אדם אין באכילין אתם לכה' לחיה ולעופות הלכה בהבמה ג' אליה לחתת התאנה ואכלה אין מחייבין אותו להחזירה שנאמר תבדנהך ולחיה וגו' רכיכה כיצד לסוך דבר שדרכו לסוך לא יסוך יין ושמן אבל סך הוא את הטבין ולא יבנוס את הטבין ולא יסוך במרדן אבל סך הוא כבחין ונכנס שמן של שביעית אין חונסין בו הנור וכירים ואין סבין בו מנעל וכנול ואין כבין אותו בידים טמאות גפיל על בשרו כפ' שפשו בידים טמאות ולא יסוך רגלו בתוך המנעל אבל כך הוא רגלו חובש המנעל כך גיפו ומתעגל על גבי קטבולו להזדק' וצר כיצד מבדליק את הנר בשמן שביעי' עצמן בכרו ולקח בו שכן אחר או שהחליף שכן בשמן שניים אסורים בהולקה שאין מבדליקין בדמי שביעי' ולא יתן השכן לתוך הכדורה אלא מבדליקו בנר לצביעה כיצד דברים שדרכן ליבוע בהן אף על פי שזן באכיל' אדם צובעין בהן לאדם אבל אין צובעין לכהנה כפירות שביעית אפ"ל באכיל' בדמה שאין קדישה שביעית הלה על צבעו בהמה מיני כבשים כגון כדית ואהל קדושת שביעית הלה עליהן וכבנסין בהן שנאמר והיתה שבה הארץ לכם לכל צרכיכם

או גדולות מזו ודרי זה נוטל שיהא יודע של צורך האבנים הוא
 כשיל היה פחות מעשרה או שיהו פחות מעשר אבנים או
 שהיו אבניו קטנות ממשי שנים שנים נוטל עד שיניח כפח לארץ
 כדא בשנתכונן לתקן שדהו שיהחול לישול בשביעית אבל
 אם לא נתכונן לתקן שדהו או שהחול מקדש שביעית נוטל
 בשביעית כל מה שירצה בכל מקום תווד עד לארץ וכן אם
 היה נוטל מטדה חברו אעפ"י שהוא קבלן גודד עד לארץ אבנים
 שראויים שתועזע אותן המורשה או מכוסה ונתגלו אם יש בהן
 ישת"י של משוי שנים שנים הרי זה מות לישול אותן היו קטנו מוח
 לא ינטלו המסקל שדהו בשביעית מפני שהוא צריך לאבנים
 נוטל את העליונות וכניה את הנוגעות בארץ וכן אם היו לו
 בטדהו גרגש של צרות או גל של אבנים נוטל את העליונות
 ומגילה את הנוגעות בארץ ואם יש תחתיון סלע או קשיטל את
 כולן לא יבולא אדם גיא עפר או יתקנו בעפר מפני שמתקן
 את הארץ אבל עשה הוא הריץ על פני הגיא כל אבן שיכול
 לפשוט את ידו הליטלה והוא עומד על שפת הגיא ודרי זו תנטל
 אבני כתף והם הנטלות שתיים שלש על הכתף מותר להביאן
 בכל מקום בין מטדה חברו בין מטדהו וכן הקבלן מביא מכל
 מקום ואפ"י אבנים קטנות בין מטדה שקבלה בין מטדה שלא
 קבלה פריצה שהיא סגה בעפר אם אינה מכשלת את הרבים
 אסור לבנותה ואם היתה מכשלת הרבי או שלא היתה סגה בעפר
 אלא פתוחה לרשות הרבים מותר לבנותה אסור לו לבנות
 גדר בשביעית בין שדה לשדה חבירו אבל בונה גדר בינו
 ובין רשות הרבים ומותר להעמק עד הסלע ומוציא את העפר
 רצונו בתוך שדהו כדרך כל מעמידין וכל וכן אם חפר בור
 ושיח ומערה בשביעית צובר העפר בתוך שדהו כדרך כל החפרי'

פרק שלישי

עבודת הארץ בשנה ששית שלשים יום כמך לשביעית אמרה
 הלכה לטעה כסני מפני שהוא מתקנה לשביעית ודבר זה בזמן
 שבית המקדש קיים הוא שנאמר מפי השמועה תורו חכמים שלא
 יהו חודשים שדה האילן ערב שביעית בזמן המקדש אלא עד
 העצרת ושדה הלכן עד הפסח ובזמן שאין מקדש מותר בעבודת
 הארץ עד ראש השנה כדן מדה אי זו היא שדה האילן כל ג'
 אילנות לבית סאה אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל ואפ"י הן של
 שלישה אנשים רואין אותן כאילו הם תאנים אם ראיין לעטו ככר
 דבילה של ששים מנה חורשין כל בית סאה בשבילם והוא
 שיהיה רחוק בין כל אחד ואחד כדי שיהיה הגקר לעבוד בכליו
 היו פוחת כשלה לבית סאה או שהיו שליטה ואחד ראי לעשות
 ששים מנה או יתר והשנים אינן ראיין לעשות או שנים ראיין
 לעשות אפילו מנה מנה ואחד אינו עושה אין חורשין להן והוא
 כלוא האורה וכלו ודעה לו היו כשליטה ועד תשעה וראויין
 לעשות ששים מנה חורשין כל בית סאה בשבילן ואעפ"י שיש בהם
 שאינו ראי לעשות היו עשרה אילנות להוק בית סאה או יתר
 בין עושיין בין אינן עושיין חורשין כל בית סאה בשבילן עשה
 נטיעות ופירות לתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד
 ראש השנה ודבר זה הלכה לטעה כסני היו עשויות שדה אדה
 או מוקפית עטרה אין חורשין להן אלא צרכן לכל אחת ואחת
 והחלו עין עם הנטיעות כעטרת לטירה אינו היא נטיעה זה
 האילן הקטן כל זמן שקראין לו נטיעה אילן שנקצץ וחוציא
 חליפין אם נקצץ נטפח ולמעלה הרי הוא כאילן כטפח ולמטה

הרי הוא כנטיעה וכל חורשים האיל בזמן המקדש כמו שאמרנו
 אבל בזמן הזה מותר לחבל השדות ולעודד המטאטא והחולות
 בזמן המקדש מותר לחבל השדות ולעודד המטאטא והחולות
 ובית השלחין עד ראש השנה ומזבלין ומפרקין ומאבקין ומעטין
 ומקדמין ומזרדין ומפסלין ומוזמין את הנטיעות וכוונתן ומטמין
 אותן ועושיין להם בתים ומיסקין אותם ומכין את הפגין ומקבין
 אותן כל עבודות אלו מותרות בערב שביעית עד ראש השנה של
 שביעית ואפילו בזמן המקדש פני ערב שביעית מותר
 לשביעית ושל שביעית שיצאו למוציא שביעית לא ספן ולא
 מנקבין ובזמן המקדש אין בונים מדרגות על פי הגאיות ערב
 שביעית משיפסקו הגשמים מפני שהוא מתקן לשביעית אף
 בזמן הזה אין נוטעין אילנות ואין מרכיבין ערב שביעית אלא
 כדי שתקלט הנטיעה ותטהה אור הקליטה שלשים יום קודם
 ראש השנה של שביעית ומתם קליטה שתי שבתות ודבר זה אסור
 לעולם כפפ"ו בראית העין שמה יאמר הרנאה בשביעית נטעו
 נמצאת אומר שהנוטע או המבריך או המרכיב ערב שביעית
 קודם ראש השנה בארבעה וארבעי יום יקיים פחות מכאן יעקור
 ואם לא עקר הפירות מחרין ואם בת קוים שיעקור מחיבין
 את החרש לעקור :

פרק רביעי

כל שתצא הארץ בשנה שביעית בין כן הורע שנפל בה מקום
 שביעית בין מן העיקרי שנקצרו מקודם וחורו ועשו ושנזקקו או
 ספחו בין מן העשבים והירקות שעלו כאיליהן ואין להן דעו כל
 מותר לאכלו כן התורה שנאמר והיתה שבת הארץ ומי את ספוח
 קצירך לא הקציר שלא יקצור כדרך שקוצר בכל שנה ואם קצר
 כדרך וקוצרין לוקה כגון שקצר כל השדה והעמיד סויה
 בבקר או שקצר לעבודת הארץ כמו שבארנו אלא קצר מוט
 מעט וחובט ואוכל ומדברי סופרין שיהיו כל הספוחין אמרין
 באבלה ולמה גזרו עליהם מפני עובדי עבודה שלא ילך ויורע
 תבואה וקטניות חרעוני גינה בתוך שדהו בכור וכשיצא יאכל
 ביום ויאמר ספוחין הן לפי אסרו כל הספוחין הצמחין בשביעית
 הא למדת שאין אוכלין כפירות שביעית אלא פירות האילנות
 והעשבים שאין חורשין אותם רוב האדם כגון הפגס והדמיון
 השוטים וכל כיוצא בהן אבל הירקות שדרך רוב האדם לרעם
 בגנות ומיני תבואה וקטניות כל היצמח בהן אסור מדברי
 החמלקטן ככין אותו מכת מרדות ספוחין העולים בשדה ניר
 וכשדה ניר ובשדה כרם וכשדה זרע מותרין באבלה ומפני כן
 לא גזרו עליה לפי שאין אדם זרע מקומות אלו שדה בתאין איס
 נפנה לשם ושדה ניר רצה הוא כתיקונה ושדה כרם אינו אסור
 כרכו ושדה זרע הספוחין כפסודין אותה וכן התבן של שביעית
 מותר בכל מקום ולא גזרו עליה ספוחין של שביעית שיצו
 למוציא שביעית אסורין באבלה ואין תולטין אותן ביד אלא
 חרש כדרכו ובהמה רועה כדרכה ועד מתי אכרין ספוחין שביעית
 במוציא שביעית מראש השנה ועד חנוכה ומי טעה ואילן הן
 מותרין חזרוע ספוחי שביעית אחר שביעית חורשין מותרין
 בצלים שיצאו משביעית למוציא שביעית אם יש כדצא בין
 מותרין ואם לאו אסורין וכן שאר הפירות אין יוקדים אותם
 במוציא שביעית אלא משיעשו כיוצא בהן הפירות מוציא שביעית
 עשה הכבד הותר האפיל וכותר ליקח ירק במוציא שביעית כדי
 באימתי מותר אדם ליקח לוף במוציא שביעית כשירבה החרש
 באהד בתשרי ראש השנה לשמטים ולחבלות

החברים העתשים בפירות שביעית בלאכת שביעית האסורה כגון
שהביאו יותר כדאי הרי שדרך בדמי שביעית ודבר זה קנס
להם ומפני מה קנסו בשכר החברים ולא קנסו בשכר הפועל כפני
ששכרו מעט לא קנסו בו משום כרי חיו הלוקח מן הנזותם
כגון בפונדו ואמר לו בשעת לקיחה כשאלקט ידקו שדה אביא
לך בו הרי זה מותר ואותו הכפר הרי הוא בפירות שביעית
ואם לקח ממנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעית שאין
פועליו חוב בהן אוכלין פירות שביעית בטובה ושלא בטובה
בטובה כיעד שיתן לו פירות שביעית כמי שעשה עמו טובה
שנתן לו או שיכניסו לניצו לאכול כמי שעשה לו טובה ומי
שנתן לו פירות שביעית במתנה או שנפללו בידושה הרי זה
אמלן כדרך שאוכל פירות שאוסף אותן הוא בעצמו מן השדה:

פרק שביעי

פירות שביעית אין אוכלין מהן אלא כל זמן שאותו המקום מצוי
בשדה שנאמר ולביתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה
לאכול כל זמן שחיה אוכלת ממין זה מן השדה אתה אוכל ממה
שנבית בלה לחיה מן השדה חייב לבער אתו המקום מן הכית והוא
כיעד של פירות שביעית כיעד הרי שהיו לנזנות של שביעית
בתוך ביתו אוכל מהן כל זמן שהתאנים באילנות בשדה כל
התאנים מן השדה אסור לאכול מאותן שבבית אלא כבער אותן
היו לו פירות מרובין כחלקן מן שלשה סעודות לכל אחד ואחד
ואסור לאכול אחד הכיעוד בין לעניים בין לעשירים ואם לא
מצא אוכלין בשעת הביעוד שורף באש או משליך לים המלח
ומאבדן לכל דבר שמאבדן היו לו צמקן של שביעית וכל
הענבים מן השדה מן הגמת והפרדסים שהן הפקר אף על פי
שהיון יש ענבים כגפני שבתיך והערות אינו אוכל מן הצמקן
כמי ענבים אלו שביעוד לפי שאינן לחיה אבל אם יש
ענבים בזהר שאינן נגמרים אלא בסוף השנה הרי זה אוכל
מן הצמקן בשבילן וכן כל כדצא בזה אילן שעושה פירות שתי
פעמים בשנה והיו לו בפירות הראשונות הרי זה אוכל מהן כל
זמן שפירות שנית כצמיות בשדה שדאי באותו המין בשדה אבל
פירות השתיו אין אוכלים בשבילן כפני שדוכין לפירות של טבח
אזרת הכובש נכבשי בחבית אהת כל שכלה מימ מן השדה יבער
מימין הבית ואם התחיל בה הרי הכל כמבוער וכשם שמעבר
אכלי אדם כך מבער אכלי בהמה מן הכית ואינו מאכלן לבער
אם בלה אתו המקום מן השדה וכשם שבבערין את הפירות
מן מבערין את הדמים כיעד הרי שמכר רבנים שלש
בעות והרי הוא אוכל כדמיהן וכלו דרכוכי מן האילנות שבשדה
ונשאר אצלן מן הדמים שמכר בהן חייב לבערן כיעד עושה קני'
בין טבאלת ומחלקן מן שלש סעודות לכל אחד ואחד או
ישלכם לים המלח אם לא מצא אוכלין שלשה ארצות
לביעוד ארץ יהודה כולה ההר והשפלה והעמק ארץ אחת עבר
הדרך מלש שפלת לחד חד שפלת לחד ומבית הדרך עם הים ארץ
אחת גליל כליו העליון והתחתון והים שבריא ארץ אחת ואכר'
כל אחת ואחת משלשתן עד שיכלה האזרון טובה כיעד היו
לו פירות בארץ יהודה אוכל מהן כל זמן שיש באותו המקום בכל
ארץ יהודה כולה מן אם היו לו פירות גליל וכן כעבר
הדרך ושליש ארצות אלו כולן חטובות בארץ אחת לחזקן
ולחם לחברם ואוכלין בתבדים עד שיכלה האזרון שבוער
ואמר הוא בלה עד הפורים ואוכלין בזמם עד העשרת ובענבים

עד הפסח של מוצאי שביעית ובנזנות עד החטבה דמליך
פירות שביעית במקום שכלו לבקום שלא בלו או במקום שלא בלו
למקום שכלו חייב לבער לפי שמתבין עליו מרי מקום שצא
משם וחמרי מקום שהלך לשם ופירות הארץ שיצאו לחיצה
לארץ כתבערים במקומן ולא יעבדום במקום המקום כלל
אסור בשביעית כל שהוא מאוכל אדם או מאוכל בהמה או כבין
הצובעין או כמין שאינו נתקיים בארץ
יש לו ולדמי שביעית חייב בביעוד הוא ודכיו כגון עלי הלוף
השטה ועלי הדנדנה והעולשין מאוכל אדם וכגון החוחים
והדרדין מאוכל בהמה וכגון אסטס וקרגה כמין הצובעין ואם
היה מתקיים בארץ כגון הפואה ודרכפה כמין הצובעין אף על
פי שיש לו ולדמי שביעית אין להם כיעוד שהרי מתקיים בארץ
אלא כהבין וצובעין בו עד ראש השנה וכל שאינו מיוחד
לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ואינו ממין הצובעים הואיל
ואינו לעצים יש לו ולדמי שביעית אבל אין להם כיעוד
אף על פי שאינו מתקיים בארץ אלא כהבין בו או בדכיו עד ראש
השנה עוקר הלוף השטה עוקר הדנדנה והעקרבין קליפי
רמון והבין של קליפי אגוזים והגרעינים יש להם ולדמי ש
שביעית אבל אין להם כיעוד לחיבי ורדיס והחרובין יש להן
ולדמיהם שביעית ולחבי האלה והכושב והאגרון יש להן ולדמיהם
שביעית אבל אין להם כיעוד אבל לגלים שלהן יש כיעוד
אי זו היא שעת כיעוד עולין בעת שבו לזבובין מאילנותיהן על
זרעם ועלי קנים ועלי חרובין אין להם כיעוד לפי שאינן נזכרות
וכלת ועד מתי יהיה אדם מלקט עשבים לחין בשביעית עד שיבש
הבתיק ויגבב עשבים יבשים עד שתרד רביעה שניה כמצאי
שביעית ועד מתי יהיו העניים מותרין להכנס בפדוסה כמציא
שביעית לאסוף פירות שביעית עד שתרד רביעה שניה הותר
והכפר והאלטם יש להן ולדמיהן שביעית הקטף והוא טרף
היציא כהאלנות ומהעיקרים אין לו שביעית והוצא מן הפגים
יש לו ולדמי שביעית כמה דברים אמורים באיל מאכל אבל
באילן סרק אף היציא מן העליון ומן העיקרים כפר שלהן ויש
לו ולדמי שביעית הכובש וורד שביעית כשמן של ששית חלקט
את הזרד והטמן מותר כבשו בשמן של מוצאי שביעית חייב
לבער השמן שהרי השמן יבש הוא וכבר נתחייב בביעוד

הרובין של שביעית שבכשן בין ששית או בין מוצאי שביעית
חייב לבער היון שהרי טעם פירות שביעית בו זה הכלל פירות
שביעית שנתערכו בפירות אחרות מין במינו בכל שהוא ושלא
במינו בגתן טעם :

פרק שמיני

כדרך שאסור לעבוד הארץ בשביעיתך אסור לחק די ישראל
שעובדים איתה או למכור להן כל עבודה לפי שאסור לחק יד
עובדי עבדה ואלו בליש שאין האומן רשאי לנזרן בשביעית
למי החטוד על השביעית כדרישה וכל כליה העול והבזרה
והרקב זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לבלאכה שאסורה
בשביעית אסור למכור לחטוד למלאכה שאיפשר שתהיה אסור'
ותהיה מותרת כותר לנכר לחטוד כיעד כוכר וגזל הנבל
והעגלה וכל כליה שאם יקצוד בו מעט רכביא על העגלה כעש
הרי זה מותר ואם יקצוד כדרך דקצורין או יביא כל פירות
שדה אסור ומותר למכור סתם למי שאינו חטוד אסור דבר
שכלאכנו מיוחדת לבלאכה האסורה בשביעית שדריאפש' סקט
בשביעית לעשות לו בלאכה לאחד שביעית כו ב

שש

פרק

אין עושין סחורה בפירות שביעית ואין עושין מהם מלוגמא שני
 והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ולא למלוגמא ולא לחוף ולא
 להקיא ולא למשרה ולא לכביכו כלל גדול אמרו בפירו' שביעית כל
 שהוא מיוחד למאכל אדם כגון חטים תאנים וענבי וכיוצא בהן אין
 עושין מבנו מלוגמא או רטייה וכיוצא בה ואפילו לאדם שכל לרם
 לאכלה כל שהוא מיוחד לכם יהיה לאכלה ולא לרפואה וכל
 שאינו מיוחד למאכל אדם כגון קוצים ודרדרין הרכים עושין
 מהן מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה וכל שאינו מיוחד לא לזה
 ולא לזה כגון הסיאה וזאזוב והקרנס דרי הוא תלוי במחשבתו
 חשב עליו לעצים דרי הוא בעצים לאכילה דרי הוא בפירות
 למאכל אדם ולמאכל בהמה נתנין עליו חומרי מאכל אדם שאין
 עושין מהן מלוגמא וחומרי מאכל בהמה שאין שולקין אותו מותר
 למכור אוכלי אדם ואוכלי בהמה ולקוח בהן אוכלי אדם
 אבל אין מוכרין אוכלי בהמה ליקח בהן אוכלין
 בהמה אחרת ואין צריך לחמר שאין מוכרין אוכלי אדם ליקח בהן
 אוכלי בהמה ואם לקח בהן או החליף בהן אוכלי אדם
 באוכלי בהמה הרי הן כאוכלי אדם שאין עושין מהן מלוגמא לאדם
 פירות שביעית אין מוציאין אותן מהארץ לחוצה לארץ ואפילו
 לכוריא ואין מאכילין אותן לא לגוי ולא לשכיר ואם היה שכיר
 שבת או שכיר שנה או שכיר חודש או שקצב מוונתיו עליו הרי
 הוא כאנשי ביתו ומאכילין אותו ומאכילין את האכסניא דכאי
 אין בית דין פוסקין לאשה פירות שביעית מפני שזה כמשלם חוב
 בפירות שביעית אבל נמנית היא משל בעלה אין אוספין פירו'
 שביעית כשהן בוסר שנתאכלו את תבואתה אינה נאכלת עד
 שתעשה תבואה אבל אוכל מהן מעט בשדה כשהם פנין בדרך
 שאוכל בשאר שני שבוע ולא יכנס לאכול בתוך ביתו עד שיגיע
 לעונת המעשרות ומאימתי יהיה מותר לאכול פירות האילן
 בשדה בשביעית הפנין של תאנים משיפריחו אוכל בהן פתו בשדה
 וכן כל כיוצא בהן הבוסר משיוציא מים ואוכלו בשדה וכן כל
 כיוצא בהן הבוסר משיוציא מים ואוכלו בשדה וכן כל כיוצא בו
 הדמים משיכניסו סאה של זהים רביעית שמן בוצע ואוכל בשדה
 ובניסו חצי לוג כותש וסך בשדה הכנים שלישי מותר להכני' לביתו
 שהרי הגיעו לעונת המעשרות מותר לקיץ אילנות לעצים
 בשביעית קודם שיהיה בהן פרי אבל משיחיל לעשות פרי
 לא יקוץ אותו שהרי בפסיד האיכו' נאמר לכם לאכלה ולא להפסיד
 ואם הוציא פירות והגיעו לעונת המעשרות מותר לקוץ אותו שהרי
 הוציא פירותיו ובטל דין שביעית מבנו ומאימתי קוצצין האילן
 בשביעית ההרובין משישלו והגפנים משיגרעו והזהים משיגנו
 ושאר כל האילנות משיוצאו בוסר ואין קוצצים את הכופניות
 בשביעית מפני שהוא הפסד פרי ואם אין דרכן להעשות חמרים
 אלא שיצין נותד לקוח אותן כפניות אין שורפין בהן וקט של
 של שביעית מפני שהוא ראוי למאכל בהמה אבל מסימין בגפת
 ובזנין של שביעית בדרך שהסקה כתבן בקש של שביעית
 מותר לרזין בה בשכר ואם אדם חשב הוא אסור טמא יסימו
 בה דברים אחרים בשביל כדו שיהיה ריחה נודף ונכיוצא בפסידו'
 פירות שביעית הקלפין והגרעין שכותרין בהם
 לאדם אין קדושת שביעית הלה עליהם דרי הן בעצים אלא אם
 כן ראוץ לעביעה והקד קדושת שביעית הלה עליו
 הצורר תכלין של שביעית ונתון לחך התבטיל אם בטל טעמן
 הרי אילו מותרין לכל דבר ואם נשאר בהן טעם ידיו הם
 בקדושת שביעית אין נתנין תבן וקט של שביעית לא לחך
 הכד ולא לחך הטיט ואם נתן דרי זה כמכותר חגור שרסי' מהו
 בתבן ובקש של שביעית יצן ומשהרד רביעה שניה בכיוצא

אין עושין סחורה בפירות שביעית ואם רצה למכור מעט
 בפירות שביעית מוכר . ואותן הדמים דרי הן בפירות
 שביעית וילקח בהן באכל ויאכל בקדושת שביעית
 ואותו הפרי הנכבד דרי הוא בקדושתו כשהיה לא יהיה לוקח
 ידקות שדה ומכור ולא יצבור מקלפי שביעית בשכר מפני שזה
 עושה סחורה בפירות שביעית לקח ידקות לאכול והותר בחקר
 למכור הכותר והדמים שביעית וכן אם לקט ידקות לעצמו ולקח
 מהן בנו או בן בתו הרי זה מותר והדמים דמי שביעית
 כשמוכרין פירו' שביעית אין מוכרין אותן לא במדה ולא במשקל
 ולא בכנין כדו שלא יהיה כסוחר פירות אלא מוכר המעט שמוכר
 אכסרה להודיע שהוא הפקר ולקוח הדמים לקנות בהם אוכל
 אחר ואמר דברים שדרכן להאגר לבית למכור בשוק אכסרה
 כדרך שאוגרין להביא לבית לא כדרך שאוגרין לשוק כדו שלא
 יהיה כמכר בעצמו ודברים שאין דרכן להאגר אלא לשוק לא
 יאגור אותן פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ לא יהיו נכבדין
 במדה או במשקל או בכנין אלא בפירות הארץ אכסרה ואם
 היו ניכרין שהם כחוצה לארץ מותר חומר בשביעית מבקדוש
 שהפודה את הקדש יצא הקדש לחולין ותפשו הדמים תחתיו
 והשביעית אינה כן אלא המוכר פירות שביעית יתפשו הדמים
 ויעשו בפירות שביעית והפירות עצמן לא נחללו ונעשו בפירות
 שאר שנים שנאמר בה תהיה כחיותה תהא לעולם לפי שנקראו
 קדש תופסת דמיה נבצאת אומד האחרון נהפש בשביעית והפרי
 עצמו הוא כמו שהיה כיצד לקח בפירות שביעית או בדמיון
 בשר נעשה הבשר כאותן הפירות ואוכל בפירות שביעית וצריך
 לבער אותן בשעת בעור השביעית לקח באוגוסט או בדכז
 דגים יצא הבשר ונתפשו הדגים לקח בדמיון שכן יצאו דגים
 ונתפסו שכן לקח בשכין או בדמיון דבש יצא שכן נתפשו דבש
 וצריך לבער הפירות הראשונות עם הדבש האחרון כדרך
 שכבעדין פירו' שביעית ואין עושין משניהם בלתיא לא כפסידין
 אותן כשאר פירות שביעית אין שביעית נהוללת אלא על
 דרך מקח בדא בפרי ראשון אבל בפרי שני נהוללת בין דרך
 מקח בין דרך חילול וכשנהללין פריה נלקח שנית אין מחליין
 אותו על בהמה היה ועוף חיים טמא יניהם וגדל בהם עדרים
 ואין צריך לומר שביעית עצמה אבל מחליין אותן הפירות על
 השחוטים דמי שביעית אין פורעין בהם את החוב ואיעושין
 בהן טושבינות ואין משלמין מהן תגמלין ואין פוסקין בהן צדקה
 לעניים בבית הבנסת אבל משלחין בהן דברים של גבילות דכדו
 וצריך להודיע וכן אין לקוחין מהן עבדים וקרקעות ונרבה
 טמאה ואם לקח יאכל כנגדן כדרך שעושה במעמד שני ואין
 מכיין מהן קניי זבים חבות וילדות חטאות ואשמות ואם הביא
 יאכל כנגדו ואין סכים כלים ועזרות בשכין של שביעית ואם קט
 יאכל כנגדן אין נתנין בהם לא לכלן ולא לכפר ולא לספן
 ולא לשאר האוכנין אבל נתון הוא למי שחלה כסין דבר
 להשקותו מים ומותר ליתן בפירות שביעית או בדמיון לאוכנין
 מחנות חנם האומר לפועל הא לך איסר זה ולקט לי ידק חנם
 שכדו מותר ואינו כדמי שביעית אלא כיוצא בכל כדו שירצה ולא
 קנכו הפועל להזיח שכדו כדמי שביעית ואם אבר לו לקט
 חנם ידק הרי זה כדמי שביעית ואינו כיוצא אלא באכלה
 ושתייה כפירות שביעית

הדמים

וזה נופו של פרחובל כוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום
פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והדיינין או
העדים וחמתין מלמטה אין כותבין פרחובל אלא על הקרקע
אם אין קרקע לזה מוכר לו המלוה כל שהוא ברוך שדוח אפילו
קלה של כרוב השאילו כקום לתנוד או לכירה כותבין עליו
פרחובל היתה לו שדה כמורשכנת כותבין עליה פרחובל כותבין
לאיש על נכסי אשתו וליהוכים על נכסי אפטרופוס אין לו קרקע
הערב יש לו קרקע כותבין עליה פרחובל היה לו חוב על
הבית ויש להבית קרקע הואיל והוא תחת טעבודו כותב עליו
פרחובל אחד שלוח כחמשה צריכים פרחובל לכל אחד ואחד
וחמשה שלוח מאחד דין פרחובל אחד לכלן כתב פרחובל
תול ואחד כך הלוח אינו מועיל אלא משמט עד שיכתי' הפרחובל
אוד שהלוח נמצאת אכר ככל מלוה הקודמת לפרחובל אינה
נשמט בפרחובל זה ואם הפרחובל קודם למלוה נשמט בפרחובל
זה לפיכך פרחובל הכוקים כשר הבאחד פסול נמצא כתבו
בניסן והקדים זמנו מאוד כשר שהרי הורע כוד שאינו משמט
אלא עד אוד אבל אם אר זמנו וכתבו מאייר פסול שהרי מיפה
כחו שאינו משמט עד אייר שלא כדן שאין דינו שלא ישמט
עד ניסן כשעת כסדת הדברים לבית דין הוציא שטר חוב
אוד שביעית ואין עמו פרחובל אכר זכנו ואם אכר היה לי ואכר
נאמן שזמן הסכמה האלך בעל חוב נכה שלא בפרחובל ולא
עוד אלא כשיביא בעל חוב את שטר או כשיבא לתבוע במלוה
על פה אומרין לתבוע שלם לו ואם טען הנהבט ואכ"א פרחובל
של אמרים לתבוע היה לך פרחובל ואכר אם אכר הן נאמן
ואם חדה שלא כתב פרחובל אכר זכנו והיתוכים אינן צריכין
פרחובל הוציא פרחובל וטען דנתבע ואכר מלוה זו שהוא תובע
אוד פרחובל זה היתה התובע נאמן שאלו אכר היה לי ואכר
נאמן ואעפ"י שאין אנו יודעין זמן הפרחובל שאכר טען הנתבע
ואכר מלוה יש לו אצלי והתובע אכר לא כי אלא הקפת החנות
היא שאינה נשמט שהרי לא זקפתיה מלוה הרי זה נאמן שהרי
אם ידעה יאכר מלוה היתה ופרחובל היה לי ואכר שכזן שהקנו
זכמי פרחובל חזקה היא שאין אדם מניח דבר מתר ואכל דבר
אכר הלכתי הדברים שהלוח זה את זה וכשר דברו להלכתיים
ואם כוסרני לכם שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה אינו
ע"ל לתוב פרחובל מפני שהן יודעים שהשמטת כספי בזמן הזה
מדידיהם וכדברים בלבד היא נדחית כל הבחיר חוב שעברה
עליו שביעית רוח חכמים נזהר הימנו וצריך המלוה לומר למחיר
נשמט אני וכבר נפטרתי ממנו אכ"ל אעפ"י כן רצוני שתקב"קבל
כמו שנאמר לא יגרש והרי לא נגשוואל יאכר לו כחובי אני
טען לך אלא יאכר לו שלי הם ובמתנה אני נתן לך החוד לו
זכנו ח"ל אכר לו כן מסבב עמו בדברים עד שיאכר לו שלי
הם ובמתנה נתתם לך ואם לא אכר לא יקבל ממנו אלא יאכר
בעתו וילך לו כי שמנע מלהלות את הבית קודם השמטה
שטא יתאוד החוב של וישמט עכר בלא תעשה שנא השכר לך
עו ח"ל נחל הוא שהרי הוזהרה עליו תד' כשני לאין שנ' השכר
לך פי' תוכל מקום שנ' השמט אופן או אל הרי זה מצות לא
תעשה והתורה הקפידה על מחשבה רעה זו וקראתו בליעל חזרי
הסוף הכתיב להחזיר הלצות שלא ימנע אלא יתן שנא נתן תוקן
הלא ידע לכתך בתתך לו ונזכר והבטיח הקודש ברוך הוא
כשכר מצות זו בעולם הזה שנאמ' כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו'

פרק עשירי

מצות עשה לכפור שנים שבע שנים ולקדש שנת הוציא שנה
וספרת לך שבע שבתות שנים וגו' וקדשתם את שנת הוציא שנה
כיצת אלו כסודין לבית דין הגדול בלבד וכאצתי ההחיל
לכנות מאוד ארבע עשרה שנה משנכנסו לארץ שנא שש שנים
תדע שדך ושש שנים בכבוש הארץ ושבע שנים בדילוק בני צאת
אוכר בשנת שלש חמש מאות ואלפים כראש השנה באר מולד
אדם הראשון שהיא שנה שנייה ליצירה והחילו לכנות ועשו
שנת עשר וחמש מאות ליהודה שהיא שנת אחרת ועשרי משנכנסו
לארץ ששמה ובנו שבע שמיטות וקדשו שנת הוציא שנה
ארבע וששים משנכנסו לארץ שבעה עשר יובלים כנו ישראל
משנכנסו לארץ ועד שיצאו ושנה שיצאו בה עורב הבית
בראשונה בוצאי שביעית היתה ושנת שש ושלושים ביובל היתה
ש. רבע מאות שנה ועשר שנה עכר בית ראשון בין שודב
הבית בטל בנין זה משכנלה נשאר הארץ ירבה שבעים שנה
ונבנה בית שני וארבע מאות ועשרים שנה עכר ובשנה השביעית
כבנינו עליה עזרא והיא הביאה השנייה ומשנה זו התחילו לבנות
בנין אוד ועשו שנת שלש עשרה לבנין בית שני ששמה וכנו
שבע שמיטות וקדשו שנת הוציא שנה על פי שלא היתה שם יובל
בבית שני כותבין היו אותו כדי לקדש שמיטות כמצאת לבד
שהשנה שדרב בה הבית באחרונה שתהלה כתשרי שאוד
החורבן בשני חדשי שהרי כתשרי הוא הבנין לכתבין וליתלות
אותה השנה כוצאי שביעית היתה ושנת הכשה עשר כן היובל
הרשיעי היתה הלפי השבון זה שנה זו שה' שנה אלף וכאח
ושבע לחדכן שהיא שנת שמינים ושבעה אלף וארבע מאות לכנין
שטרות שהיא שנה ג' עשר ושלושים ושבע מאות וד' אלפים
ליצירה היא שנת ששמה והיא שנת אחת ועשרים כן החבל
אבל כל הנאונים אכרו שמסורת היא בידים איש כפי איש שלא
כנו באות השבעים שנה שבין זה כן בית ראשון ובנין בית שני
אלא שמיטות בלבד בלא יובל וכן נשחרב באחרונה לא
מנו שנת התמישים אלא שבע שבע בלבד בתולת שנה החורבן
וכן עולה בתלמוד עבודה ג'ה כפי השבון זה שהוא קבלה וכשנת
השמטה ידועה היא ומפדסכת אצל הנאונים ואבטי ארץ יבדאל
וכתן לא כנו אלא לשני חרבן משישלים אותן שבע שבע הלפי
השבון זה תהי שנה זו שהיא שנת שבע ונא אלף להורבן כוצאי
שביעית ועל זה אנו סומכין וכפי השבון זה אנו כותבים לכתן
בעשרות ושבעי' והשמטת כספים שהקבלה והבעשה עמודי גדולי
בהרואה ובהן ראוי להתלות שנת יובל אינה עולה ככתבין שני
השבוע אלא שנת ט' וארבעי' שמטה ושנת יובל ושנת כ' ואח' תולת
שש שנים של שבוע וכן בכל יובל חבל כשגלה שבט ראובן
ושבט גד וחצי שבט כנשה בטלו היובלות שנאמר וקד' רב דוד
בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה וזאת שלא יהיו
מעורבין שבט בשבט אלא כולם יושבין כתקנן בזמן שהיובל
נוהג כדעה לארץ שני יובל היא בכל מקום בין בפני הבית בין
שלא בפני הבית נוהג דין עכר עברי ודין בתי ערי זככה ודין
שדה ירכיב ודין שדה אחמה וכקבלין גר תושב ונודת שביעית
הארץ והשמטת כספים בכל מקום כן התורה וכמתן שאין היובל
אינו נוד' אחד מכל אלף חזן כשביעית בארץ והשמטת כספים
בכל מקום מדבריהם כמו שבארנו כיצת עשה לתקוע בשופר
בעשירי להשרי בשנת היובל ומצוה זו כסדה לבית דין החלח
וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע שנ' תעבירו שופר ותקעין בשופר
תשע כדרך שתקעין בראש השנה ומעבירי שופר בכל גבול יעד'
שופר של יובל ושל ראש השנה אוד הוא לכל דבר ואחד ראש

פרק תשיעי

החזק הזכר חמש כדי שמן וחמשה עשר כדי יין ומותר למכור לגוי יותר מזה ואינו חדש שמא ימכור לישראל ומכור כדים רבים לישראל והחטוד בהוצה לארץ ואינו חדש שמא יביא לארץ ומכור לחטוד פרה חרשת בשביעית שהרי איפשר לשחטה ומכור לו שדו טהרי איפשר שיכירה אבל לא ימכור לו שדו האילן אלא אם כן פסק עמו על מנת שאין לו באילן ומשאלו סאה לכדוד בה אעפ"י שהוא יודע שיש לו גורן שדו איפשר שיכדוד בה בחוד ביתו ופורט לו מעות אעפ"י שהוא יודע שיש לו פועלין וכולן בפירוש אסורין וכן משאלת אשה לחברתה החטוד על השביעית נפה וכברה רחים ותנוד אבל לא תכור ולא תשחן עמה כחזיקין ידי גוים בשביעית בדברים בלבד כגון שדאהו חדש או זרע אמר לו תתחוק או תגלית וכיצא בדבר'אלו מפני שאינם מצוין על שביעית הארץ אבל לא יסעדנו ביד ומותר לרדות עמון הפירות וחזקין בהן גירין לפי שאינן בני חוב כדי לקטם אותן כותר לעשות בסריא בתלש אבל לא בגדובר כיצד דשין חורין חורכין ומעמידן אבל לא קרעין ולא בוצרין ולא מסקין וכן כל כיצא באלו כשם שאסור לעשות סחורה בפירות שביעית או לשכרן כד אסור ליקח מעם הארץ לפי שאין מסרין דמי שביעית לעם הארץ ואפילו כל שהוא שמא לא יאכל אותן בקודשת שביעית הלוקח לולב מעם הארץ בשביעית ניתן לו אחרת מנתה ואם לא נתן לו כבליע לו דמי אחרת בדמי לולב כד'א בזמן שהיה מכר פירות שכמותן כשמוד כגון תאנים ורכומים וכיצא בהן אבל היה מכר פירות שחוקתן כן ההפקד כגון הפנים והירבחים השוטים והחלונות והבספר של הרים וכיצא בהם דרי זה כותר ליקח ככנו מעט כדמי שלש סעודות בלבד משו' כדי חיד של מוכר וכל דבר שאינו חייב במעשרו כגון שום כעל בכי ובצל של רכפה וגריסין והקלקיות ועדשי' המצריות וכן זרעוני גינה שאינן נאכלות כגון זרע לפת וצנון וכיצא בהן הרי אילו נלקחין מבל אדם בשביעית כד'א בעם הארץ סתם אבל מי שדא חטוד לעשות סחורה בפירות שביעית או לשכר פירותיו ולמכר בהן אין לוקחין ממנו דבר שיש עליו זקת שביעית כלל ואין לוקחין ממנו פשתן אפי' סרוק אבל לוקחין ממנו טחי וטזור החטוד על השביעית אינו חטוד על המעשרות והחטוד על המעשרות אינו חטוד על השביעית שאף על פי שזה וזה מן התור' מעשר טעון הכאת מקום מה שאין כן בשביעי' ושביעית אין לה פדיון מה שאין כן במעשר

החטוד על הטחורות אינו חטוד לא על המעשר ולא על השביעית שהאכל הט' הזה שמכרו בחזקת טהור אינו מטבא אחרים אלא מדברי סופרים והחטוד לדברי סופרים אינו חטוד לדברי תורה כל החטוד על דבר אף על פי שאינו נאמן על של עצמו נאמן הוא על של אחרים חזקה אין אדם חטוד לאחרים לפיכך החטוד על דבר דנו ומעידו הבהנים חטודין על השביעית לפי שהן אוכלין האיל והתרכות כחירות לנו אף על פי שהן אסורין על הדמים במיתה קל וחומר פירות שביעית לפיכך סאה תרובד שנפלה לכמה סאה של פירות שביעי' תעלה נפלה לפחות כמה ירקבו הכל ולא ימכרו לכהנים ככל מדינת לפי שהן חטודין על השביעית הצבענין והפשתן לוקחין כורסן מכל מקום ואינן חששין שמא מספידו שביעית הוא גכאי קופה בשביעי' לא יהו מדקדקין בהצרות של אכלי שביעי' ואם נתנו להן פת כותרת ואין יוששין לה שמא מספידו שביעית הוא שלא נודעו ישראל להיות נותנין אלא יהיו מעות שביעית או בעים הנלקחת בדמי שביעית ומותר ללות מן העניים פירות שביעית ומחזירין להן פירות בטנה שביעית

פצות עשה להשמיט חבלה בשביעית שנ' שכונט כל בעל משה יין והתובע חוב שעברה עליו שביעית עבר על לא תעשה שנאמר לא יגוש את רעהו ואת אחיו אין שמיטת כספים נדגה כן התורה אלא בזמן שהיובל נהג שיש שם שמיטת קרקע שהרי יגוש הקרקע לבעליו בלא כסף ודבר זה קבלה הוא אמרו חכמי ביטן שאתה משמיט קרקע אתה משמיט כספים בכל מקום בין בארץ בין בחוצ' לארץ ובזמן שאין שם שמיטת קרקע אין אתה משמיט כספים בשביעית אפי' בארץ ומדברי סופרים שאתה משמיט כספים נהגת בזמן הזה בכל מקום ואעפ"י שאין היובל נהג כדי שלא תשתנה תורת שמיטת הכספים בישראל אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה שנ' מקץ שבע שנים תעשה שמיטת חוה דבר השבטה ושם הוא אומר כקץ שבע שנים במעמד ענת השבטה בחג הסוכות מה שם אחד שבע אף השבטה כספי' אחר שבע לפי' הלוה את חבירו בשביעית עצמה גובה חובו כל השנה וכשתשקע חמה בלילי ראש השנה של מוצאי שביעית אבר החוב שחט את הפרה וחלקה על דעת שהיום ראש השנה של מוצאי שביעית ונתעבר אלול ונמצ' אותו היום ס'ף שביעית אברו הדומ' שהרי אברה שביעית על החוב שביעי' משמטת את חבלה ואפי' מלוה שכשטר שיש בו אחריות נכסים הדי זה משמיט ואסמים לו שדה בה'לואתו אינו משמיט ורשביעית משמטת את השבועה שנ' לא יגוש מכל מקום לא לשלם ולא להשבע כד'א בשבועת הדיינין וכל כיצא בה כדבר' שאם י' דה בהן שביעית משמטתן אבל שכותת השומרין והשתפין וכיצא בהן בשבועות שאם יזח ישלם דריזה ישיבע אחר השבטה הלוהו ותבעו וכבר בו והניע השבטה והוא בכפירתו והיה אחר שעברה שביעית או שבאו עליו עדים אחר השביעית אין השביעית משמטת חבלה את חבירו וקבע לו זמן לעשר שני' אינו משמט אעפ"י שדוא בלידי לא יגוש הרי הוא עתה אינו יכול לנגוש התנה עמו שלא יתבעו שביעית משמטת חבלה את חבירו והתנה עמו שלא תשטמו שביעית דרי זה נשכט שאינו יכול לבטל דין השביעית התנה עמו שלא יטביט הוא חוב זה ואפילו בשביעית תנאי קיים שכל תנאי שבמכון קיים ובמצא זה חייב עצמו כמכון שלא הייתו תורה שדא חייב הקפת החנות אינה נשכטת ואם עשאה מלוה נשכטת שכר שוכד אינו נשכט ואם זקפו עליו מלוה נשכט קנסות של' אגס ושל' מפתה והמוציא שם רע אינם נשכטין ואם זקפו במלוה נשכטים ומאבתי נזקפין במלוה כשעת העמד בדין המגרש את אשתו קודם השבטה אין כתובתה נשכטת ואם פגמתה או זקפתה עליו במלוה נשכטת דכלהו על הבטחן אינו משמיט והוא שיהיה החוב כנגד הבטחן ואם היה יתר משמיט היתר המוסר שטרותיו לגד ואמר להם אתם גבולי חובי זה אינו נשכטו שנ' ואשר לך את אחיך מה בית דין תוכעין אותו וכן בד' שדחתו את הדין וכתבו איש פלני אתה חייב ליתן לזה כך וכך אינו נשכט שזה כגבוי הוא וכאלו בא לידו ואינו כמלוה כשראו הלל הזקן שנבעו מלהלות זה את זה ועזברין על הכתוב בתורה השכר לך פן יהיה דבר וגו' התקן פרחבל כדי שלא ישכט החוב עד שילוח זה את זה ואין הפרחבל מועיל אלא בשמטת כספים בזמן הזה שהוא מדברי סופרים אבל שטנה של תורה אין הפרחבל מועיל בה אין כתובין פרחבל אלא חכמים גדולים כותר' בבית דינו של רבי אמי ודבי אסי שהן ראוין לרפק' כמון בני אדם אבל שאר בני דין אין כותבין זה

הגיע שנים עשר חדש ולא נאלה הדי' נחלשת ביד הלוקח וכן
 אם נתן הבית מתנה ולא נאלו כל שנים עשר חדש הרי זה נחלש
 ביד זה שנתן לו מנה. היתה שנה מעוברת אינו נחלש עד סופה
 שנאמר עד מלאות לו שנה תמימה להביא חדש העיבור : כבר
 שני בתי אחד בחצי אור ראשון ואחד בראש אור שני זה שמכר
 בראש אור שני כיון שהגיע אחד באור של שנה הבאה
 עלתה לו שנה חה שמכר בחצי אור ראשון לא
 עלתה לו שנה עד חצי אור של שנה הבאה מפני שירד הלוקח
 בחדש העיבור הגיע יום שנים עשר חדש ולא נמצא הלוקח
 לפחות ממנו הרי זה מניח מעותיו בבית דין ושובר את הול' ונכנס
 לביתו ואימתי שיבא הלוקח יבא ויטול מעותיו המקדיש בית עיר
 חומה תאלו אור מיד ההקדש כיון שעלתה לו שנה טענה שנאל'
 מיד ההקדש ולא נאלו בעליו נחלש ביד הגואל שאין ההקדש
 חלש אלא הלוקח שנאמר לקונה אותו להורותו מכר בית עיר
 חומה הגיע יובל בתוך שנה המוכר אינו חוזר ביובל אלא יהיה
 ביד הלוקח עד שירצה המוכר לגאול כל שנת המוכר או תבלא
 שנה ויחלש המוכר בית בבתי החצרים או בעיד שאינה מוקפת
 חומה כראוי הרי זה נאל בכח יפה שבדין השדה ושבדין הבת'
 המוקפת חומה כיצד אם רצה לגאול מיד גואל כדון הבתים
 הגיע שנים עשר ולא נאל הרי זה גואל עד שנת היובל כדון
 השדה ובעת שגואל מחשב עם המוכר ונודע לו מה שאכל הגיע
 יובל ולא נאל אחד הבית בלא דמים כדון השדות כל שהוא
 לפניו מן החומה כגון הגנות והמבצרות והשוככות הרי הוא
 כמים שנאמר אשר בעיד אבל השדה שבחוק העיד נגאלין
 כיון השדות שחוק לעיד שנאל וקם הבית אשר בעיד וכל החומה
 לבית לא השדות בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות
 אינו נחלש בבתי עיר חומה וירושלם אין הבית נחלש בה ובית
 הגני בחומה אינו בבתי עיר חומה עיד שגנתיה חומתה או
 שהם חומתה אינה כמקפת חומה אין המקום נקרא עיר
 חומה עד שיהיה בו שלש חצרות או יתר ובכל חצר מהן שני בתים
 או יתר ויקפוח חומה תולה ואור כך יבנו החצרות בתוכו
 אבל מקום שישוב ואור כך חוקף או שלא היה בה שלש חצרות של
 שני שני בתים אינו עיר חומה אלא בתים שבני בבתי החצרים

אין סבבין אלא על חומת המוקפת בטעות כיבוש הארץ כיצד
 עיר שלא היתה מוקפת חומה בשעת מכש יחשע את הארץ אף
 על פי שמוקפת עתה הרי היא בבתי החצרים ועיר שהיתה מוקפת
 חומה בימי יחשע אף על פי שאינה מוקפת עתה הרי היא כמוקפת
 כיון שגלו בודכן ראשון בשלה קדושת עיר חומה שהיו בימי
 יחשע כיון שגלה עזרא בביאה השנייה נתקדשו כל הערים
 המוקפת חומה ביאתו והצת בפני שביאתן בימי עזרא שהיא ביאה
 שנייה כביאתן בימי יחשע מה ביאתן בימי יחשע כמו שבטין
 וחבלות וקדשו בתי עיר חומה ונתחייבו במעשר אף
 ביאתם בימי עזרא כמו שבטין וחבלות וקדשו בתי עיר חומה
 ונתחייבו במעשר וכן לעתיד לבא בביאה שלישית בעת שיכנסו
 לארץ ויחללו למנות שבטין וחבלות וקדשו בתי עיר חומה ויתחייב
 כל מקום שיכב שוה במעשרות שנאמר והביאך השם
 אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה בקיש ירשתך
 לירשת אבותיך מה ירושת אבותיך אתה נהוג בחיודש כל
 הדבר האלו אף ירושתך אתה נהוג בה בחיודש כל הדבר האלו

פרק שלשה עשר
 שבט לוי אף על פי שאין להם חלק בארץ כבר נצטוו ישראל

ליתן להם ערים לשבת ומגרשיהם והערים הם שש ערי מקלט
 ועליהם ששים וארבעי עיר וכשכוספיץ עיר מקלט אחרת בימי
 המשיח הכל ללוים מגרשי הערים כבר נתפרשו בתורה
 שהם שלשה לכל החמקיר העיר וחצה שנאמר מקיר העיר
 וחצה אלף אמה סביב ולהלן הוא אומר ופדותם בחוץ לעיר את
 פאת קדמה אלפי אמה וגו' אלף וראשונים מגרש ואלפי שבודדין
 חוץ למגרש לשדות וכרמים ונותנין לכל בית הקברות חוץ
 לתחום זה שאין קוברין מתוהן לתחום עריהם שנאמר מגרשיהם
 יהיו לבהבתם ולרכושם ולכל חיתם לחיים ניהגו ולא לקבורה
 אין עושין בערי הלוים עיר מגרש ולא מגרש עיר ולא מגרש
 שדה ולא שדה מגרש שנאמר ושדה מגרש עריהם לא יעברו

וכפי השבועה למדו שזה לא ימכר לא ישונה אלא השדה
 והמגרש והעיר כל אחד משלשתן כמות שהוא לעולם וכן
 בשאר ערי ישראל לא יסחור אדם את ביתו לעשותו גינה ולא
 ישע את חרבתו גינה שלא יחריבו ארץ ישראל כהנים
 ולוים שמכרו שדה משדה עריהם או בית מבתי עיר חומה שלהן
 אין גואלין בסדר הזה אלא מוכרין השדות ואפילו סמוך ליובל
 וגואלין מיד ואם הקדישו שדה גואלים מיד ההקדש לאחר היובל
 וגואלים בתי עיר חומה כל זמן שירצו אפי' אור ככה שנים שנאל'
 גאולת עולם תהיה ללוים ישראל שירש את אבי אמו
 לוי הרי זה גואל כלים אעפ"י שאינו לוי הגואל והעדים או השדות
 של לויים גואל לעולם שדין זה תלוי בנקומות אלו ולא בבעלים
 תלוי שידש את אבי אמו ישראל גואל בישראל ולא כלים שלא
 נאכר גאולת עולם תהיה ללוים אלא בערי הלוים כל
 שבט לוי מזהרין שלא ינחלו בארץ כנען וכן הן מזהרין שלא
 ישלו חלק בכזה בשעה שכובשין את הערים שנאמר לא יהיו
 לכהנים הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל חלק בכזה
 ונחלה בארץ וכן הוא אומר בארצם לא תנחלו וחלק לא יהיה לך
 בתוכם בכזה וכן לוי או כהן שנטל חלק בכזה לוקה ואם נטל
 נחלה בארץ מעבדין אתה מכנה יראה לוי שאין הדברי אמורים
 אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם ליצחק וליעקב וידשוח
 בניה ונתחלקה להם אבל שאר כל הארצות שכובש מלך מלכי
 ישראל הרי הכהנים והלוים באותן הארצות ובביתן ככל ישראל

למה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובכיתתה עם אחיו בפני
 שואבול לעבוד את ה' ולשדותו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטת
 הצדיקים לדבים : נאמר ירו משפט ליעקב ותודהך לישראל
 לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין בלחמה כשאר ישראל
 ולא נחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן אלא הם חיל ה' שנאמר
 ברוך ה' חילו והוא ברוך הוא זכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך
 ולא שבט לוי כלבד אלא כל איש ואיש ככל באי העולם אשר
 נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמך לפני השם לשרתו
 ולעבודו לדעה את ה' והלך ישר כמו טעשהו האלרים ופרק כעל
 צארו עמ' החשבונות הרבי' אשר בקשו בני האד' הרי זה נתקדש
 קדש קדשים והיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים
 וזכה לו בעולם דבר המכפיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים הרי
 חוד עליה השלם אומר ה' כנת חלקי וכסי אתה תוכיך גורל

**נגמר ספר שביעי
 והוא ספר זרעים**

והלכותיו שבע ופרקיו חמשה וטעמים :

הלכות כלאים עשרה פרקים ב ד

השנה ואחד היובל לתקיעות אלא שביחל תוקעין בין בבית דין שקדשו בו את החדש בין בבית דין שלא קדשו בו את החדש וכל יהודי ויחיד חייב להקע כל זמן שבית דין יושבין ושלא בפני בית דין ובראש השנה שחל להיות בשבת לא היו תוקעין אלא בבית דין קדשו בו את החדש ואין כל יחיד ויחיד תוקע אלא בפני בית דין שלשה דברים מעכבין ביובל תקיעה ושלוש עבדים והחזרת שדות לבעליהן זהו היא שמיטת קרקע מראש השנה עד יום הכפרים לא היו עבדים נפטרים לבית דין ולא משתעבדין לאוזניהן ולא השדו חוזרת לבעליהן אלא עבדים אוכלו ושתים ושמוזס וטרותיהן בראשיהן כיון שהגיע יום הכפרים תקעו בית דין בשופר נפטרו עבדים לכתיהן וחזרו שדות לבעליהן דין היובל בשביעית הארץ חזן השמטה אחד הוא לכל דבר כל שאסר בשביעית מן כבוד הארץ אסר בשנת יובל וכל שמוטר בשביעית מחור ביובל ומלאכות שחלקן עליהן בשביעית חלקן עליהן ביובל חזן פירות שנת יובל באכילה וכמכירה וכביעות בדין פירות שביעית לכל דבר יתירה שביעית על היובל שהשביעית משמטת בספים ולא יובל יותר יובל על השביעית שהיובל מציא עבדים ומשמט קרקע חזו דין מכירת שדות האמורות בתורה והיא מציא עשה שנאמר גאולה והגו לארץ יובל משמט קרקע בתחלתו ושביעית אינה משמטת בספים אלא בסופה כמו שבארנו :

פרק אחד עשר

ארץ ישראל המתחלקת לשבטים אינה נמסרת לצמימות שנאמר והארץ לא תמכר לצמימות ואם מכר לצמימות שניהם עוברין בלא תעשה ואין מעשיהן מועילין אלא תחוד השדה לבעליה ביובל והמכר שדה לששים שנה אינה יוצאה ביובל שאין חזר ביובל אלא דבר המכר סתם או המכר לצמימות לא ימכר אדם ביתו או שדה אחותו אף על פי שהם חזרו אחד זמן אלא אם כן העני שנאמר וכי ימוך אחיד ומכר מאחוזו אבל לכבוד ולהניח הדמים במימו או לעשות בהן סחורה או ליקח בהן כלים או עבדים וכוונתו אף על פי שהם חזרו בלבד ואם עבר ומכר בכל מקום הדין אילו מכרין ודין בבית דין בתי עדי וזמנה וכשדה דין שדה אחזה דין מוכר שדה אחזה לחשב את הדמים לפי השנים הנשארות ליובל ובכל עת שירצה לפדות מחשב עם הלוקח על השנים שאכל תהרע מדמי המוכר ומחזיר לו השאר כיצד הדין הנשאר ליובל עשר שנים ומכר לו שדה במאה דינר אכלה הלוקח שלש שנים ורצה המוכר לגאול נתן לו שבע דינר ומחזיר שדה וכן אם אכלה שש שנים נתן לו מ' דינר ומחזיר לו שדה לא נאלה אלא הציחה ביד הלוקח עד שנת היובל תחוד לבעלים בלא דמים שנאמר כי מספר תבואת ימכר לך מכרה לו והיא מלאה פירות ולא יאמר שנים נאלה אינו יוכל לומר לו החיובנה לי מלאה פירות כמו שכברתי לך לפיכך אם מכרה לו מלאה פירות לפני ראש השנה נאלה אחד שתי שנים הדין זה אוכל שלש תבואה בכתף השנים ואינו מחשב עמו אלא לפי שתי שנים בלבד שני על פי השנים לא על פי התבואה הקצים והחמדות ופירות שקמה שבתוכה הדין הן של לוקח כשאר הפירות שלה אבל אילן שנכסח או שיבש שניהן אסרין בו כיצד יעשה ובכור הלוקח בדמי קרקע והלוקח אוכל פי חתיה עד שתגאל השדה מידו הלוקח שדה אחזה ונטעה אילנות והשביחה כשהיא חזרה ביובל שפין טבח האילנות שבתוכה ונתן בעל השדה דמי השבח ללוקח שנאמר ויצא במכר בית המכר וחד ולא

השפח המוכר את שדהו בזמן שהיובל נכדו כמו שבארנו אינו מותר לגאול לפחות משתי שנים שנאמר במכר שני תבואות ימכור לך ופילו רצה הלוקח אסר שנאמר במכר שני או ימכור תקנה מאת עמירך אין פדות בשתי שנים כעת לקח ביתו וצרכיה וצריך שיאכל הלוקח שתי תבואות בשתי השנים ואם כך יגאל שנאמר שני תבואות לפיכך אם היה אחד בשתי השנים שביעית או שנת שדפן או ירקן אינה עולה בן הגבן והנדה הלוקח בדה שנה ואכלה שנה או אכלה שנה ונדה שנה לא יענה דבר אלו עולין למנון מכרה בשנת יובל עצמה אינה מוכרת וחזמים חזרין לבעלים מכרה שנה אחת לפני היובל הדין הלוקח אוכל אותה שנה שנייה אור היובל שני שני תבואות מכר נקע מ מלאים מים או סלעים שאינם ראויין לזריעה הדין זה פודה כפדות משתי שנים שנאמר מכר שני תבואות שדה ראוייה לתבואה ה' שאינה נאלה אלא אחד שתי שנים ואם לא נאלה אף על פי שאינה ראוייה לזריעה חזרה לבעלים ביובל מכר אילנות אין נאלין לפדות משתי שנים שדדי ראויים לז' תבואות ואם לא נאלין אין חזרין לבעלים ביובל שנה ושכ' לאחזה ולא לאילנות מכר שדה לראשון וראשון מכרה לשני ושני לשלישי אפי' נאל זה אחד זה בשנת היובל תחוד לראשון שנאמר בשנת היובל ישוב השדה ל' שד קנהו במאה לאשר לו אדמת הארץ מכרה לראשון במאה דינר וראשון לשני במאתים ורצה ראשון לגאול אינו מחשב אלא עכ' וראשון שנאמר לא ימכר לו מכר לו מכר לראשון במאתים וראשון לשני במאה הדין מחשב עם האחרון וכן אם מכר במאה והשביחה ביד הלוקח חזר ויארצו לו ככר בניאר יב כחשב לפי מה שכבר ואם מכרו ב' אחת ודמייה חזר היא ראוייה להמכר במאה מחשב לפי מה שהיא וליקולם בימים כח המוכר שדה אחזה ומריעין כח הלוקח המוכר שדה אחזה והדין לו שדות אחזה ומכר מאותם ה' דהו כד לגאול שדהו שכבר אין שומעין לו שנאמר וכיצד בדי גאולתו עד ששצא דבר שאינו מצוי לו בשעה שכבר וכן אם לוח לגאול אין שומעין לו שנאמר והשנה ידולא שילוח : מצא מעט ורצה לגאול הדין השדה שכבר אין שומעין לו שנאמר כד נאלה או נאל אהבול או אינו נואל ואם רצה קדוכו לגאול נואלים שנאמר או חזו או בן דחו יגאלנו הנתן שדהו בתנה הדין זה חזרה לו ביובל שנה חשבו איש אל אחזה ולכות את הבתנה הארץ שלקה מלקוחות הן ומחזיקן זה לזה חלק ביובל לא הבטל הלוקחן מכמת שדהו וכן המכור והמביבם אשת אחיו נחזר ביובל הדין שנגל ונטל חלק שכנגדו אבל החדש את אשתו אעפ"י שירצה רבעל מדברה עשו חזק לדבריה כשל תורה ואינו מחזר ביובל ואם דש מכנה בית וקברות יחיד לבני משפחה כשים פנס משפחה והגו לו דמיה וכבכין לו דמי קבר אשתו שדדי חייב בקבוצתה :

פרק שנים עשר

המכור בית כחך עד דמיתקח חזמה הדין זה נואל כל שנים עשר חדש מים שמכר בכל עת שירצה ואפי' ביתו שכבר ונתקחה לפדות נחזן על הדמים שלקח ואינו גורע ללוקח כלום ואין וקדוכם פדיון אותה אלא המוכר עצמו אם השיר ה ידושה לו למכור כנכסו ולפדותו אבל לא לזה ונאל ולא יגאל לחצוון בת הלוקח יפדה מיד בנו וכן אם רת המוכר יש לבני לפדותה כל שנים עשר חדש מכר לראשון וראשון ל' יני נתן השני מנין לראשון מין ששליטה שנה ראשון הדין ל' מוכר ביד השני שדמוכר מכר לשני בל בזה שהבא לית

פרק ראשון

עשה לעשר
בית להש
מוכן להיו
מקדיבין בו
הקרבנות
והנגין א
אליו שלש

פעמים בשנה שנאמר ועשר לי מקדש
בתורה משכן שעשה משה רבינו והיה לפי עשה שנאמר כי לא
באתם עד עתה ונאמר כיון שנבנסו לארץ העמידו וביטכן בגלגל
ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו וביטכן באו לשילה ובנו שם
בית של אבנים ופרשו ידועות המשכן עליו ולא היתה שם הקרח
ושם שנה עמד משכן שילה וכשבת ע"י חרב ובאו לנוב ובנו
שם מקדש וכשבת שמואל הרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש
ומגבעון באו לבית עולמים רמי טיב וגבעון בו שנה כיון
שנבנה המקדש בירושלם נאסרו כל המקומות מולן לבנות
בהן בית להשם ולהקריב בהן קרבן ואין שם בית לדודי הדורות
אלא בירושלם בלבד ובהר הנוריה שבה נאמר ויאמר דוד זה
הוא בית חשם אלקי ישראל וזה מזבח לעולה לישראל ואומ' זאת
בנוהתי עדי עד בניין שבנה שלכה ככר כפון ש בנרכים וכן
בניין העמידו להבנות אף על פי שהוא כהן ביהוקאל אינו מנורש
ומבואר ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבניין שלמה
ומעין דברים הבצורשים ביהוקאל ואלו הן הדברים שהן עיקר
בבניין הבית עושים בו קדש וקדש הקדשים ויהיה לפני
הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם ושל יתן נקראין היכל
ועושים מחיצה אחת סביב להיכל רחוקה מבנו כעין קלעי החצ'י
שהיה במדבר וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל בעוד
הוא הנקרא עזרה והכל נקרא מקדש ועושים במקדש כלים מזבח
לעולה ולשאר הקרבנות וכבש שעלים בו למזבח ומקיימו לפני
האולם כשוק לידום וכיור וכנו לקדש מבט הדברני ידועה ורגליו ס
לעבודה ומקומו בין האולם ולמזבח כשוק לרחם שהוא שכל
הנבנס למקדש ומזבח לקמדת ומניר ושלחן ושל שתי בתוך הקדש
לפני קדש הקדשים הבנורה בודום כששאל הנבנס ושלחן
מיטין שעליו לחם דפנים ושניהם בעד קדש הקדשים בבחין
ומזבח הקטר כשוק מבין שניה להין ועושים בתוך העזרה גבולין
עד כאן לישראל עד כאן לכהנים ובונים בה בהם לשאר צרכי
המקדש כל בית מזה נקרא לשכה כשבנין דהיכל והעזרה
בנין באבנים גדולות ואם לא מצאו אבנים בנין כלבנין ואין
מפצלין את אבני הבנין בהר הבית אלא מפצלין אותן ומסדרין
אותן מבחין ואחד כך ככניסין אותן לבנין שנאמר אבנים
גדולות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית ואומר ומקנותה הנין
כל כלי ברזל לא יביע בבית בהבנות ואין בנין בו עין כולט
כלל אלא אב באבנים או בלבנים וסיד אין עושים אבסדרות של
עץ בכל העזרה אלא של אבנים או לבנים ומצפין את כל העזרה
באבנים יקרות ואם נעקרה אבן אף על פי שהיא יקרות
במקומה הואיל ונתקלקלו פסוליה ואכור לכרן העובר לעמוד
עליה בשעת העבודה עד שתקבע בארץ ומצוה כן המזבח
לחוק את דבנין ולהגביהו כפי כח הציבור שנאמר ולרוסם את
בית אלדינו וכפארין אתו וכיפין כפי מוח אם יכהליכ לטור אותו
בדב והגדיל בכעשיו הרי זו מצוה אף בנין את

שלא יתן עליה לבונה : טו' שלא תאכל כמות כהן
שלא תאפה כמות חמין : י' שיאכלו הכהני שירי מנחת
שיביא אדם כל נדריו ונדבותם בגלגל שפגע בו ראשון
שלא יאח' נדריו ונדבתו ושאר דברים שהוא חייב בהן
להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה :
להביא קדשי חוצה לארץ לבית הבחירה :
שלא לשחוט קרבנות חוץ לעזרה :
שלא להקריב קרבן חוץ לעזרה :

הלכות תמידין ומוספין

יש בכללן תשע עשרה מצות שמנה עשר מצות עשה ואחת
מצות לא תעשה וזה פרטן
א' להקריב שני כבשים בכל יום עולות :
ב' להדליק אש על המזבח בכל יום :
ג' שלא לכבותה : ד' להדליק את הדשן בכל יום
ה' להקטר קטרת בכל יום : ו' להדליק נרות בכל יום :
ז' שיקריב כהן גדול מנחה בכל יום והיא הנקראת חביתין :
ח' להוסיף שני כבשי כשבת : ט' לעשות לחם הפנים :
י' מוסף ראשי חדשים : י"א מוסף הפסח :
י"ב להקריב עומר התנופה : י"ג מוסף עצרת :
י"ד להביא שתי הלחם עם הקרבנות הבא בגלגל הלחם ביום
עצרת :
ט"ו מוסף ראש השנה : י"ו מוסף יום צום :
י"ז מוסף החג : י"ח מוסף שמיני עצרת :
י"ט לספור כל איש ואיש שבעה שבועות מיום הקרבנות העומר :

הלכות פסולי המוקדשין

יש בכללן ח' מצות ב' מצות עשה ו' מצות לא תעשה וזה פרטן
א' שלא לאכול קדשים שנפסלו או שהוטל בהם כוס :
ב' שלא לאכול פיגול : ג' שלא יתיר קדשי לאח' זבנס
ד' שלא יאכל נותר : ה' שלא יאכ' קדשי שנשכחו
ו' שלא יאכל אדם שנשכח הקדשים :
ז' לשרוף הנותר : ח' לשרוף הטמא :

הלכות עבודת יום הכיפורים

מצות עשה אחת והיא שיעשה מעשה יום הכיפורים כח על הסוד
בנו שכתוב בפרשה אחרי כות הקרבנות והידידים ושילוח הסעיד
ושאר העבודות :

הלכות מעילה

יש בכללן ג' מצות א' מצות עשה ו' מצות לא תעשה וזה פרטן
א' לשר' המועל אשר חטא בתוספת' חום וקרבן חוה דין המועל
ב' שלא לעבוד בקדשים : ג' שלא לגזול קדשים :
במצאו כל המצות הנכלות בספר הזה באה ושלש בהם
שבע וארבעים מצות עשה ושש ורמשי' מצות לא תעשה :
הלכות בית הבחירה

יש בכללן ו' מצות ג' מצות עשה ו' מצות לא תעשה וזה פרטן
א' לבנות בית המקדש : ב' שלא לבנות המזבח גזית
ג' שלא לעלות עליו במעלות : ד' ליראה כן המקדש :
ה' לשכר סביב : ו' שלא להשבית סמדתו :
וביאור מצות אלו בפרקים אלו :

הלכות מתנות עניים עשרה פרקים

הלכות תרומות חמשה עשר פרקים

הלכות מעשרות ארבעה עשר פרקים

הלכות מעשר שני ונטע רבעי

אחד עשר פרקים

הלכות בכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין

שנים עשר פרקים

הלכות שמטה וזבל שלשה עשר פרקים

מדין ועד כען :

כדין רחמנא דסייען :

אשר עד כה

ספרים ש

לספר מ

הלא ראשון

אשר חבר

חכמו

כל יד ה

בעד אל

עורנו

בעה המה

שנה תורה

חוצי ה

יחד תבל

להחל ה

גדולה הן

מגלה ג

להשלים :

בהירים :

חלק

מאדים

ונרו

אחרים :

נסים

ספרים :

שאלו שלום ויושלם ישליו אהבך

ספר שמיני והוא

ספר עבודה

הלכות תשע הוא סידורן הלכות בית הבחירה הלכות כלי המקדש והעובדים בו הלכות ביאת מקדש הלכות איסורי מנבח הלכות מעשה הקרבנות הלכות תמידין ומספין הלכות פסולי הבקדשין הלכות עבודת יום הביפורים הלכות בעילה הלכות בית הבחירה יש בכללן שש מצות שלש מצות עשה ושלש מצות לא תעשה

חזו פרטן :

א' לכתוב בית המקדש : ב' שלא לבנות המזבח ג' שלא לעלות עליו בבעלות ד' לראותה מן המקדש : ה' לשכרו סביב : ו' שלא להשבית שמירתו :

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

יש בכללן ארבע עשרה מצות שש מצות עשה ושמינה מצות לא תעשה

א' לעשות טבין הבשחה : ב' שלא לעשות כבודו : ג' שלא לסוך ככנו : ד' שלא לעשות ככתבת הקטרת : ה' שלא להקטיר על המזבח הזהב חוץ מן הקטרת : ו' לטאת הארון על הכתף : ז' שלא יכורו הנדרים ככנו : ח' שיעבוד הלוי במקדש : ט' שלא יעשה אחד במלאכת הבית במקדש :

א' לקדש חזון לעבודה
ב' שיהיו כל המשמרות שוות בגולים :
ג' ללבוש בגדי כהונה לעבודה :
ד' שלא יקדע המגיל :
ה' שלא יח החושן מעל האפוד :

הלכות ביאת המקדש

יש בכללן חמש עשרה מצות שתי מצות עשה ומצות לא תעשה

א' שלא יבנס כהן עביר למקדש :
ב' שלא יבנס בו כהן פרוץ ראש :
ג' שלא יבנס בו כהן קרוץ בגדים :
ד' שלא יבנס כהן בכל עת להיכל :
ה' שלא יצא כהן מן המקדש בשעה העבודה :
ו' לשלח טמאים מן המקדש : ז' שלא יבנס טמא למקדש :
ח' שלא יבנס טמא לחדר הבית : ט' שלא ישמש טמא : י' שלא ישמש טבול יום : יא' לקדש העובד ידיו ורגליו : יב' שלא יבנס בעל מום להיכל ולמזבח : יג' שלא יעבוד בעל מום : יד' של יעבוד בעל מום עובד : טו' שלא יעבוד יד :

הלכות איסורי מנבח

יש בכללן ארבע עשרה מצות ארבע מצות עשה ועשר מצות לא תעשה

א' להקריב כל הקורבנות תמימים :
ב' שלא להקריב בל פסח ולמנבח :
ג' שלא ישחט : ד' שלא יחזק דמו :
ה' שלא יקטיר חלבו : ו' שלא יקד בעל מום עובד : ז' שלא יקריב בעל מום אפילו בקרבנות רגלים :
ח' שלא ישל מום בקדשים : ט' לפנות פסלי ומגדליו : י' להקריב מיום השמיני והלאה וקודם מן זה הוא נקרא

מחוסר זמן ואין מקריבין אותו :

יא' שלא להקריב אתגן וכחירי :
יב' שלא להקטיר שאור ודבש :
יג' למלוח כל הקורבנות :
יד' שלא להשבית מלח בעל הקרבנות :

הלכות מעשה הקרבנות

יש בכללן שלש ועשרים מצות עשר מצות עשה ושלוש עשרה מצות לא תעשה

א' לעשות העולה כמעשה הבתולים : ב' הסדר :
ב' שלא לאכול בשר עולה : ג' סדר החטאת :
ד' שלא לאכול מבשר חטאת הפנימית :
ה' שלא יבדיל בחטאת העוף : ו' סדר האכיל :
ז' שיאכלו הכהנים בשר קדשי קדשים במקדש :
ח' שלא יאכלום חוץ לעתה :
ט' שלא יאכל יד מקדשי קדשים :
י' סדר השלבים :
יא' שלא לאכול בשר קדשים קלים קידוכזריקת דמים :
יב' לעשות כל כנזה כסדר בעיניה הכתובין בהורח :
יג' שלא ישים שמן על מנחת חטא :

המקדש בלילה שנאמר וביום הקים את הכשבן ביזם מקימן לא בלילה ועוסקין בבנין מעלות השחר עד צאת הכוכבים ודבר חיבין לבנות ולסעד בעצמן ובמנונם אנשים ונשים כמקדש המדבר ואין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין ואין בנין בית המקדש הוחה יום טוב המזבח אין עושין אותו אלא בנין אבנים זה שנאמר בתורה מזבח אדמה תעשה לי שיהיה מזבח באדמה שלא יבנהו לא על גבי גיפין ולא על גבי מזולת חה שנאמר ואם מזבח אבנים מפי השמועה למדו שאינו רשות אלא חובה כל אבן שנפגמה כדי שתחגור בה הציפורן כסכין של שחיטה הדי זו פסולה לכבש ולמזבח שנאמר אבנים שלמות הבנה את מזבח ה' ומחייבין היו מביאין אבני מזבח מן בתולת הקרקע חופרין עד שבגיעין למקום הניכר שאינו מקום עבודה ובנין ומציאין כמנו האבני' או מן הים הגדול ובנין מהן וכן אבני החיכל והעזרות שלימות היו אבני החיכל ועזרות שנפגמו או שנזבזבו פסולין ואין להן פדיון אלא גנזים כל אבן שנגע בה הברזל אף על פ' שלא נפגמה פסולה לבנין המזבח ובנין הכבש שנא' כי ודרכך זבגת עליה ותחלליה והבונה אבן שנגע בה כחל במזבח או בכבש לוקה שנא' לא תבנה אתהן גזית והבונה אבן פגום עובר בעשה אבן שנפגמה או שנגע בה כחל אור שנכנית במזבח או בכבש אותה והאבן פסולה והשאר כשירות ומלבנין את המזבח פעמים בשנה בפסח ובזבג וכשמלבנין אותן מלבנין במפה אבל לא בכפים של כחל שמא יגע באבן ופסול אין עושין מדרגות למזבח שנאמר לא תעלה במעלות על מזבחי אלא בונין כנו תל בדרחמו של מזבח כחמט יורד כראש המזבח עד הארץ והוא הנקרא כבש והעולה במעלות על המזבח לוקה וכן הנתת אבן אחת מן המזבח או מכל החיכל או מבין האולם ולמזבח דרך השחתה לוקה שנאמר ותתעתם את מזבחתם וגו' לא תעשו בן להשם אלקיכם הגבורה וכליה והשאלון וכלי המזבח הקטורה וכל כלי השרת אין עושין אותן אלא מן התכת בלבד ואם עשאו של עץ או עצם או אבן או של זכוכית פסולין היו הקהל עניים עושין אותן אפילו של ברזל ואם העשיר עושין אותן של זהב אפי' המזרקת והשפודין והמזבחות של מזב' העולה והמזבחות אם יש בהן בציבור עושין אותן של זהב אפי' שערי העזרה בחפין אותן זהב אם כצאה ידם אין עושין כל הכלים כחולתן אלא לשם הקדש ואם נעשו כחולתן להדי' אין עושין אותן לגבוה וכלי גבוה עד שלא נשתבש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיקט ומשנשתבש בהן גבוה אכורין להדי' אבנים וקורות שהצבתן כחולתן לבית הבגסט אין בונין אותן לזה גזית

שלשה נביאים על עמון מן הגולה אחד העיד להם על מקום המזבח ואחד העיד להן על כדורתו ואחד העיד להן שבנין על המזבח הזה כל הקרבנות אף על פי שאין שם בית מזבח שעשה נישה ושעשה שלכה ושעשו בני הגולה ושעמד להעשות כולן עשר אבות גובה כל אחד מהן חה הכתוב בתורה שלש אבות קומתו מקום המזבח בלבד ומזבח שעשו בני הגולה וכן העליון להבנות מידת ארכו ורחבו שהם ושלשים אמות על שהם ושלשים אבות עשר אבות של גובה המזבח מהן באכה בת המשה טפחים ומהן באמה בת ששה טפחים ושאר כל אמות הבנין באמה בת ששה טפחים וגובה כל המזבח ששנח וחמישים טפחים וכך היתה מידתו ועזרתו עלה המשה טפחים זכנס המשה טפחים זהו יחד נביצא רחב שלשים אמה ושני טפחים על רחב שלשים אמה ושני טפחים עלה שלש טפחים וכנס המשה טפחים זהו סביב נביצא רחבה שמונ' ועשרים אמה וארבעה טפחים על שכנה ועשרים אמה וארבעה טפחים ומקום הקרנות אמה כזה ואמה מזה סביב וכן מקום הגלי' הבגטים אמה סביב נביצא מקום המערכה רחב עשרים וארבעה אמה וד' טפחים על כ"ד אמה וארבעה טפחים גובה כל קרן וקרן זבשה טפחים ורבות כל קרן אמה על אמה וארבע הקרנות חלול' היו בתוכן וגובה כקום המערכה שכנה ועשרים טפחים נביצא גובה המזבח כששה טפחים כסוף הסובב ולמטה והוט' של כקרא היה הבור באמצע המזבח להברזל בין דמים העליונים לדמים התחתונים ונביצא גובה מן הארץ עד מקום המערכה תשע אמות פחות טפח יסוד המזבח לא היה כקוף כארב' רוחותיו כמו המזבב אלא היה היסוד משוך כנגד כל רוח צפון ומערב ואוכל בודים אמה אחת וכבדוה אמה אחת וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין והן הנקראין שיתין שהדמים יורדין בהן ומתערבין באחת הקרן באמה ומציאין לחלל קד' חן ולבשה ברצפה באוה הקרן הוא מקום אמה על אמוטבלה של שיש ומבעת קבועה בה שבמדרון לשיחים ומנקין אותו וכבש היה בניו לרחבו של מזבח ארכו שלשים ושני אמה על רחב י"א אמה וזוהי אוכל בארץ שלשי אמה מצד המזבח ופרח ממנו אמה על היסוד ואמה על המזבב ואור

מעט היה כפסיק בין הכבש למזבח כדי ליהן האיברים למזבח בדיקה גובה הכבש תשע אמות פחות שהות עד כנגד המערכה ושני כבשים קטנים יוצאים בכנו שברם פונים יסוד ולמזבב ומזבולין מן המזבח כמלא נימא וחלון היתה במערבנו של כבש אמה על אמה ורובנה היתה נקרא' שבה נותן פסולי הבגט היון עד שתעבוד צדיתה ומצא לבית השריפה ושני טפחות היו במערב הכבש אחד של שיש שנחתין עליה את היבדים ואחד של כסף שמתחין עליו כלי השרת כשבונין המזבח בנין אהונת' אטם כמין עמוד ואין עושין בו חלל כלל אלא כביא אבנים שלמות גזולות וקטנות וכבי' סיד חפת וקנייא ומבחה ומזבב' חתך כלכן גדול כמדתו ובונה ועולה ונתן בתוך הבנין גוף של עץ או אבן בקרן דרומית מזרחית כבידת היסוד וכן נתן בתוך כל קרן וקרן עד שישלים הבנין היסוד הגומים שבתוך הבנין כח שתשאר קרן דרומית מזרחית בלא יסוד וישארו הקרנות חלולין ארבע קרנות של מזבח ויסודו וריבועו כעכבין וכל מזבח שאין לו קרן יסוד וכבש וריבוע הרי הוא פסול שארבעתן כעכבין אבל כדת ארכו וכדת רחבו וכדת קיבתו אינן כעכבין והוא שלא יפחת באמה על אמה ברום שלש אמות כשיקור נקב ויבדעה של מזבח כדכר מזבח שנפגם כבניינו אם נפגם כבנינו נפס פסול פוחת כמפח כשר והוא שלא יהיה כנשאר אבן פגמה

פרק שני

המזבח כבתן ביותר ואין כשנין אותו כמקומו לעולם שנאמר חה מזבח לעולה לישראל ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנאמר וידך לך אל ארץ המדינה שנאמר ריבן שם שלמה את הבית כהר ומסור ביד הכל שהמקום שכנה בו דוד ושלמה בערן ארונה הוא המקום שכנה בו נח כשיצא מן התבה והוא המזבח שהקדיב עליו קן והבל ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא וכשם נברא אדם חבטים אדם כמקום כפרתו נברא כחות המזבח כחונות הרבה וצורתו ידועה איש כמיש ומזבח שכנו בני הגולה כעין מזבח אעתידי להבנות עשהו ואין להוסיף על כידתו ולא לגרוע ממנה

העודה מן העפון לחדום מאה ושלשים חמשה חזו השכונן
 כמותל צפני עד בית המטבחים שבנה אמות בית המטבחים שנים
 עשר אמות ומחצה ושם תולין וכפשתין את הקדש בציד מקום
 השלמות שכנה אמות וכו' שלמות של שיש שכניחין עליהן
 התחום ומדיחין את הבשר לבשר ושכנה שלמות היו ובצד
 מקום השלמות מקום הטבעות ארבעה ועשרים אמה ושם
 שוחטין את הקדשים ובין מקום הטבעות חמשה שטנה
 אמות ומחצה שנים ושלשים חמשה ובין הכבש ולמטה
 דחמי שנים עשר אמה ומחצה כמותל צפוני של עורה
 עד כותל המזבח שהוא רחב ששים ומחצה וכנגד כמותל האולם
 עד כותל מדרתי של עורה שהוא אורך ששה ושבעים כל
 והחבוע הזה הוא הנקרא צפון והוא המקום ששוחטין בו קדשי
 קדשים שמנה לשכות היו בעזרת ישראל שלש בצפון ושלש
 בדרום שבדרום לשכת הכלח לשכת הפרוה לשכת הבדיחין
 לשכת הגלח שם נותנין מלח לקרבן לשכת הפרוה שם מולחין
 עורות הקדשים ועל גנה היתה בית טבילה לכהן נחל ביום
 הנפרים לשכת הבדיחין שם היו בדיחין קרבי הקדשים וכשם
 טבחה עולה לנג בית הפרוה והשלש שבצפון לשכת רגזית לשכת
 הגולה לשכת העץ לשכת הגזית טבחה כנהדרית גדולה ישבת
 חצייה היה קדש וחצייה היה חל ולח שני פתחים אחד לידש
 ואחד לחלל וכחצי של חלל היו הכנהדרין יושבין לשכת
 הגולה שם היתה בוד שבמלאין כמנו כגולה וכשם ככפקין כים
 חלל העזרה ולשכת העץ היתה אחורי שתיהן וזו היתה לשכת
 נחל נחל והיא הנקראת לשכת פרודרין וגם שלשתן שיה ושתני
 לשכת אורות היו שם בעזרה ישראל אחד כיתין שער מדרתי
 והוא לשכת פתח המלביש ויאת בשכמאלו והוא לשכת עזרה
 חביתין

פרק ששי

הקדש מלל לא היה כמיסוד אלא במעלה הדר כשארם נכנס
 בעזר כוחו של הר הבית כדרך עד סוף החל בשנה העולה מן
 החל לעזרת הבני כ"ב מעלות רוח כל מעלה חצי אמה ושלח חצי
 אמה ופרך כל עזרת הבנים בשנה ועולה כמנה ל זה ישראל
 שהא חולת העזרה בחמשה עשר מעלות רום כל מעלה חצי
 אמה ושלחה חצי אמה וכדרך כל עזרת ישראל בשנה
 ועולה כמנה לעזרת הבנים במעלה גבוה אמה ועליה רוכן
 שני שלש מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה
 נביצת עזרת הבנים גבוה על כל ישראל שתי אמות וכחצי
 שלח כל עזרת הבנים והמבוא וכן האולם ולמזבח כשנה ועולה
 כשם למלכות כ"ב מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה
 האולם והחל כולו בשנה נביצת נוכה קרקע והיכל על
 קרקע עזר המזרח של הר הבית שנים ועשרים אמות ונוכה שער
 זה הבית עשרים אמה לפיכך העומד כנגד שער רכודח
 את חמה פתח ההיכל וכפני זה עש כותל שעל גבי שער זה
 נשך כד שיה העומד כהר המשחה חמה פתח ההיכל בשעה
 שנה כדס הפר טכח ההיכל ולשכות היו שם הנה עזרת ישראל
 פתחת לעזרת הבנים ששם הלויס נותנין הביטורות והנבלים
 וביצתים וכל כלי השד ועל הדוכן העולה בעזרת ישראל
 לעזרת הכהנים היו הלויס עומדים בטעה שאומרין שיה על
 הקרבן הלשכות הבנויות בקדש ופתחת לחול אם היו
 נתינת שדן עם קרקע העזרה תוכן חלל תנוהיהן קדש ואם
 אינן שדן אף נתינת חלל שהננת העולות לא נהקדשו
 לפיכך נגס אלו אין אכלין שם קדשי קדשי ולא שוחטין קדשי

קלים חזו בנויות לחול ופתחת לקדש תוכן קדש לאכילת
 קדשי קדשים אבל אין שוחטין שם קדשים קלים והנכנס לשם
 בטומאה פטור ונתינת חלל לכל דבר הכו ילח ופתחת
 לעזרה קדש והפתחת להר הבית חלל החלונות ועזבי החכות
 כלפנים בין לאכילת קדשי קדשים בין לשומאה בית דין שרצו
 להוסיף על ירושלי או להוסיף על העזרה כוספיוש לון למטק
 העזרה עד המקום שרצו מר הבית ולמטק חוכת ירושלים עד
 מקום שרצו אין מוסיפין על העיר או על העזרות אלא
 על פי המלך ועל פי נביא וכאורים ותומים ועל פי סנהדרין של
 שבעים ואחד זקנים שנאמר ככל אשר אני מראה אותך וכן
 תעשו לדורות ומשה רבינו מלך היה וכיצד מוסיפין על
 העיר עושין בית דין שתי תחדת ולוקחין לחם חכין טבהן
 ולוקחין בית דין אחרי שתי התודות שתי ההודות זו אדר זו
 ועומדין בכיורות ובנבלים ובצלצל על כל פינה ופינה ועל כל
 אבן ואבן שבידושים ואומר ארוכמך הכי וליתני ונומר
 עד שכגיעין לסוף המקום שמקדשין אותו ועומדין שם ואוכלין
 שם לחם חודה אחת משתי התחד והשנייה נשדפת ועל פי הגביא
 שורפין את זו ואוכלין את זו וכן אם הוסיפו על העזרה
 בקדשין אותה בשירי הבנויה כה ירושלים התורה שנאכלת בה
 בקדשתה אף העזרה שירי הבנויה שאין נאכלין אלא בה הן
 שמקדשין אותה בהם ואוכלין אותן בסוף המקום שקדשו
 כל מקום שלא נעשה ככל אלו וכסדר הזה אין קידוש גמור זה
 שעשה עזרה שני הודות זבח הוא שעשה לא כמעטיו נתקדש
 המקום שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים ובטה
 נתקדשה בקדשה ראשונה שקדשה טלמה שהוא קדש העזרה
 וירושלים לשעתן וקידושן לעתיד לבא לפיכך בקריבין
 הקרבנות בחלן אף על פי שאין שכ בית בנו ואוכלין קדשי
 קדשים בכל העזרה אף על פי שהיא חריבה ואינה מקפת
 בכחצה ואוכלין קדשים קלים כעמד שני בכל ידחליכ אף על
 פי שאין שם חוכת שדקדושה ראשונה קדשה לטעהה וקדשה
 לעתיד לבא ולכה אני אומר כן קדש ידחליכ קדושה ראשונה
 קדשתן לעתיד לבא ובקדושה שאר ארץ ישראל לענין שביעית
 וכעטרה וכיצא בהן לא קדשה לעתיד לבא לפי שקדשת
 במקדש וירושלים כפני השכינה ושכינה אינה כטלה והרי הוא
 אבד והשיכותי את בקדשכם ואברו חבלי אף על פי ששוכנין
 בקדשתן הן עומדין אבל חב הארץ בשביעית
 וכמעטרות אינו אלא כפני שהיא כבוש רבים וכיון שגלקחה
 הארץ כחידים בטל הבבוש ונפטרו מן הדודה כמעטרו וכשביעית
 שררי אינה מן ארץ ישראל וכיון מעלה עזרא וקוש לא קדשה
 בכיכוש אלא בחוקה שהחזיקו בה ולפיכך כל מקום שהחזיקו
 בה עולי בכל ותקדש בקדושת עזרא השנייה דוא בקדש היום
 ואעפ"י שגלקח הארץ ככבו חייב בשביעית וכמעטרת על הדרך
 שביארנו בהלכות תרומה

פרק שביעי

מצת עשה ליראה מן המקדש שנ' ומקדשי תדאו לא כן המה
 אתה ידא אלא כבי שצוה על דארגו ואיזו היא דאתי לא
 יכנס אדם להר הבית כמקלו או כמנעל שכרנליה או באפונחתו
 או באבק שעל רגליו או כמעטת העזרה לן בכדינו ואין צריך
 לומר שאסור לחק בכל הר הבית אלא אם נזכר לו דוק מבליע
 בגסתו ולא יעטה הר רביה ורך שיכנס בפתחו חיצא בפתח
 שכנגדה כדי לקצר הדרך אלא יקפו מבחין ולא יכנס לו אלא

ובין הקדש אמה ואורך הקדש ארבע אמה ועובי הכותל הנידוד
 שבו השער שש ימות ועובי כותל האולם עשר אמות והאולם
 חמש אמות נמצא הכל מאה אמה מן הצפון לדרום מאה אמה
 עובי כותל האולם חמש אמה ומכותל האולם עד כותל הקדש עשר
 אמות וכותלי הקדש שישה זה לפנים מזה וכיניהו חמשה מקומות
 פניו בין כותל הצפון ובין השני חמש אמות ובין השני שלישי
 שלש אמות חמש בין שלישי ורביעי ובין רביעי וחמישי שש
 ובין חמישי וכותל הפנימי שש נמצא רכל ארבעים אמה מעד זה
 וארבעים אמה מעד זה שכנגדו ורוחב הבית מבפנים עשרים הרי
 מאה אמה הפשיטש והוא שער הקטן ושני פשיטשן היו
 להיכל בעדי השער גדול שבאמצעי אחד בצפון ואחד בדרום
 שבידוכ לא נכנס בו אדם מעולם ועליו הוא מפורש על ידי
 חזקאל השער הזה סגור יהיה לא יפתח ושבעפון בו נכנסין
 ומחלץ בין שני הכתלים עד יגיע למקום פתחו לקדש משמאל
 ונכנס לחוך והיכל ומחלץ עד שער הגדול ופתחו השער
 הגדול היה רחבו עשר אמות וגובהו עשרים אמה וארבעה דלתות
 היו לו שתיים בפנים ושתיים בחוץ והדלתות נפתחות לתוך
 הפתח לכשתעובי של כיתל הפנימית נפתחות לתוך הכיתל לכשת
 ארודי הדלתות פתחו של אולם היה גבוה ארבעים אמה ורוחב
 עשרים אמה היה לו שערים חמש מלחריית של מילא היו על גבי
 פתחו בלמעלה דתחתונה עורפת על הפרח אמה מזה ואמה מזה
 וכל אחת מהשתן עורפת על משלמשה ממנה אמה מזה
 רימה מזה נמצאת העליונה שלשים אמה ונדבך של אבנים היו
 בין כל אחת ואחת והיכל היה בנינו רחב בלפניו ועד
 באחוריו כמו ארבעים אמה היו מקפין לבית כולו בסביב חוץ
 לכותל חסכה ויציע התחתונה חמש חזבד על גבה שש ויציע
 אמצעית שש וחזבד על גבה שבע והעליונה שבע שנאמר
 ויציע התחתונה וגו' וכן היו השלש יציעים מקיפים לבית משלש
 רוחותיו וכן סביב לכותלי האולם מלמטה עד למעלה
 כך היו השלש יציעים מקיפין לבית כולו ורוחבו
 וכן סביב לכותלי האולם מלמטה עד למעלה

כך היו אמה אחת חלק וחזבד שלש אמה ואמה חלק וחזבד שלש
 אמות עד לכותל ונמצאו דרוגין פתחין לכותלים הרב כל חזבד
 שלש אמות עד למעלה ובין כל חזבד וחזבד אמה חזבד העליון
 היה רחבו ארבע אמות כל אילו דמקובות הפנימית שבין
 הכתלים הם הנקראים תאים נמצאו התאים דמוקפין למקדש
 חמש מן הצפון וחמש מן הדרום ושליש מן המערב ושליש דרומת
 היו דיוטא על גבי דיוטא נמצאו חמשה עשר תאים בדרום וחמש
 על גבי חרשה וכן בצפון חמשה עשר ושכנה תאים דת
 במערב שלש על גבי שלשה ושנים על גביהן בדיוטא אחת וכל
 שכנה שלשים תאים שלשה פתוחים היו לכל אחת ואחת מן
 דתאי אחד לתא מן דרומן ואחד לתא מן דשמאל ואחד לתא שעל
 גבו ובהן מדרחת צפנית בהא שכדיוטא האמצעית היו
 רבשה פתוחים אחד לתא בימין ואחד לתא שקל גבית ואחד
 לכסיבה ואחד לתא שיש בו הפשיטש ואחד להיכל וכסיבה
 היתה עולה מקרן מדרחת צפנית לקרן צפנית מערבית שבה היו
 עולין לגנות התאים היה עולה כמסיבה ופניו למערב הולך את
 כל פני הצפון עד שהוא מגיע למערב וגיע למערב הפך פניו
 לדרום הולך את כל פני המערב עד שהוא מגיע לדרום וגיע לדרום
 הפך פניו למזרח והיה מולך לדרום עד שהוא מגיע לפתחה של
 עלייה שפתחה של עלייה היה פתחו לדרום ונפתחה של עלייה
 היו שתי קלינסות של ארז שבין עולין לענה של עלייה והאשי
 פסיפסן היו מבודלין בעלייה בין גג הקדש לגג קדש הקדשים

ולולין היו פתוחין בעלייה לבית קדש הקדשים שבהן משלשין
 את האובנין בהיכות כדי שלא יזונו עיניכם מבית קדש וקדשים
 ופעם אחת בשנה כפסח לפסח בלבנין את ההיכל :

פרק חמשי

חד הבית והוא חד הכזריה היה חמש מאות אמה על חמש מאות
 אמה והיה מקוף חמה וכיפין על גבי כיפין היו בכותל מתחתיו
 כפני אהל הטמאה וכולו היה בקורה סטיו לפנים נסט דוחמשה
 שערים היו לו אחד מן המערב ואחד מן המזרח ואחד מן הצפון
 ושנים מן הדרום ורחב כל שער עשר אמות וגובהו עשרים ושש
 להם דלתות לפנים ככבו סדג מקיף סביב גובהו עשר טפח
 ולפנים מן הסדג הדל גובהו עשר אמות ועליו דא אומר
 בקינות ויאבל חל חמשה ז דלתות העזרה לפניו כן הדל העזרה
 וכל העזרה היתה אורך ק פז על רחב כאה ושליש וחמש ושבעה
 טערי' היו לה שלשה מן הצפון הסכוכין למערב ושלוש מן הדרום
 סכוכים למערב ואחד בכזרה כמותו כנגד בית קודש הקדשים
 באמצע כל שער מהן היה רוחבו עשר אמות וגובהו עשרים
 אמה והיו לו דלתות מהותפת זהב חוץ מעד כמו חד שהיה ציפה
 נחשת חמה לזהב ושער זה דא הנקרא שער העליון והוא
 שער ניקנוד העזרה לא היתה מכחנת באמצע הדר הבין
 אלא רחוקה בדרום הדר הבית יתר מכל דרוגות ומרובה לנגד
 יתר מכל הרוחב וביניה ובין הצפון יתר מכה שבינה ובין המערב
 ובינה ובין המזרח יתר מכה שבינה ובין הצפון ולפני העזרה
 בבזרה היתה עזרת הנשים והיא דיתה אורך מאה אמה ושלושים
 וחמשה על רחב כאה ושלושים וחמש וארבע לטכות דיוטא
 כקצעותיה של ארבעה וארבע אמה ולא היו בכזרה וכן חוץ
 לדיות ומה הם משמשת דרוגית מדרחת לטכה דנודיה
 ששם מבטלין את שלכיהם ומגלחין את שערם בדרות צפנית
 לשכת דיד העצים ששכ כריכ בעלי מוכין כחלעים כשתי עגל
 עץ שנמצא בו תולעה פסל צפנית מערבית לשכת הכזריה :

מערבית דרוגית בה היו גוהנין יין ושמן ודיא דיתה
 נקראת לשכת בית שבניה עזרת הנשים היתה מקפת
 גזחטרא כדי שיהיו הנשים רואות מלבעין וראשיתם בלמטן כדי
 שלא יהיו מעורבין וביה גדול דיה נצד דעודר בצפונה
 כבחוץ בין העזרה ורחל והיה בנוי כיפה ומוקף דיבדן של אבן
 והוא היה נקרא בית דמוקף ושני פתחים היו לו אחד פתחו
 לעזרה ואחד פתחו לחל וארבע לטכות דיוטא כשתי קדש
 ושתיים חל וראשי פסיפסין כבודלין בין קדש והחל
 זמה היו מתיבשות מן רבית דרוגית לשכת דבליאים
 דרוגית מדרחת לשכת עושי לוד דפנים מדרחת צפנית כח
 גגו בית השכינה אבני מזבח ששקצו מלכין צפנית
 מערבית בה חודין לבית הטבילה חזרד לבית הטבילה
 מלשכה זו היה הולך בכסיבה ההולכת תחת דמקד כלל ודרגות
 דולקת מבאן ומבאן עד שבגיע לבית הטבילה וכזרה היתה
 גם ובית הכסא של כבוד חרו כבודו כצאו נעול בידוע שיש דם
 אדם אורך העזרה מן המזרח למערב כאה ויבניו וטבע
 חזא חשבונן ככותל מערבי של עזרה עד כותל ההיכל אחד עשר
 אמה ואורך ההיכל כולו כאה אמה בין האולם ולמכות
 שנים ועשרים דמזבח שנים ושלושים כהום דרסית תלי יבנים
 והוא דנקרא עזרת כריני' אמה כקוב דריכר גלי
 ישראל והוא הנקרא עזרת ישראל אחד עשרה אמה ורהב

פרק ראשון

הכניש לשלשה מקומות והלויים באחד ועשרי מקומות והיבן והיה
 שומרים כרנים היו שומרים בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובבית
 המוקד בית אבטינס ובבית הניצוץ היו עליהם בנחית בצד שערי
 הזרה והרובין וה שומרים שם בית המוקד בארץ חקני בית אב
 של אהודיים היו ישנים שם ומפניהם העזרה בידם לא היו הכהני
 השומרי ישנם בכנדי כהונ אלא מקצתן אותן וכניחו אותן כנגד
 ראשיתן ולובשין בגדי עצמו וישנים על הארץ כדרך כל שומרי
 הצידות המלכים לא שישנו על המטות אידע קרי לאחד בהן
 הליך במסיבה שתחת הקרקע שהמחלות הפתוהות להר הבית
 לא נתקדשו ומבבל וחמר וירושל אצל אחוז הכהנים עד שפותחו
 השערים בבקר יוצא והולך לו והיבן היו הלויים שומרים על
 המשנה שעדי הר הבית ועל ארבע פנותיו ומתוכו ועל ארבע פנות
 העזרה מבחוץ שאמר לו שב בעירה ועל המשנה שערי העזרה הוין
 לעזרה שוהי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ
 היו שמנה עשר מקום ועוד שומרים בלשכת הקרבן ובלשכת
 הפרכות ואחרי בית הפרכות ומעמידן כמנה אחר על כל
 המשמרות השומרים ואיש הר הבית היה נקרא והיה מחז על כל
 משמר ומשמר כל הלילה ואבוקות חלוקות לפנני וכל משמר
 שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית שלום עליך ניכר שהוא ישן
 חבטו במקלו ורשות היה לו לשרוף את כמותו עד שהיו אומרין
 בידשלוס מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שיטן
 על משמרו בשחר קודם שיעלה עמיד ושחר סכך לו
 ונא המנהג של בקדש וידפוק על הכהנים שבבית המוקד והן
 פתחו לו נטל את המפתח ופתח את השער הקטן שבין
 בית המוקד ובין העזרה ונכנס מבית המוקד לעזרה ונכנסו אדריו
 והגויסו וסתי אבוקות של אור בידם ונחלקו לשתי ביהות
 גת הולכת למזרח וכת הולכת למערב והיו בורקין והולכין את כל
 הקידה עד שיגיעו שתי הבתות למקום בית עושה חביתין הגיעו
 אלו ואלו אומרין שלום הכל שלום והעמידו עושי חביתין לעשות
 זביתין כסוד הזה עושיין בכל לילה חוץ כלילי שבת
 שאין בידם אור אלא בחדקן כנרות החלוקים שם בערב שבת :

מצות עשה לעשות שכן המשדה שיהיה מוכן לדברים שיהיה
 כשיחיה בו שנאמר ועשית אותו שכן כשו תקדש וכבו עשהו
 משה רבינו בכדבר לקח בן הנוד ודקננון וקנה ככל אהרן
 משלשתן חכש כצאת עקל בשקל הקדש ומקנה וב שם הכישים
 ומאתים זהו שנאמר בחודה וקנמן בשם מצותו הכישים ומאתים
 שיוקלץ אותו בשני פעמים הכישים ומאתים בכל פעם וכיוון
 כל אחד ואחד לבד וערב הכל ושרה אותן במים זכין ובתוקן עד
 שיצא כל כחן במים ונתן על הכישים שפן זית הין והוא שנים עשר
 לוג כל לוג ארבע רביעי ובשל הכל על האש עד שאבדו
 הכישים ונשאר השמן והניחו בכלי לחרות הכור הוא ודס
 הצרור כחה שבהחזי הירוע לכל שמה שבמין בה בני אדם בכל
 מקום ודקנמן הוא העין שבא מאי חזו שריח טוב ונחגברין
 בו בני האדם והקדה היא הקי שטוקנה בשכרם דקנים הדקין
 כתבן האדומים הבאים באי חזו ודיחן טוב והם כמיני הכשמים
 שגורנין אותם הרופאים ביצרי העושה שמן המשדה
 כמישה הזה וכבשקל הזה ולא הוסיף ולא גרע במיד הייב כרת
 בשוגג מביא חמאת קבועה שנאמר אשר ירקח כמותו והוא
 שיעשה אותו להכשח בו אבל אם עשרו ליתלכד או ליתנו
 לאחרים פטור הסך משמן המשחה כזת בכניד הייב כרת ובשוגג
 מביא חמאת קבועה שנאמר ואשר יתן ממנו על זר וכרת כמיני
 ואין חייבין אלא על סיבת שכן המשחה שעשה כשה שנאמר
 בכני כזה שנאמר בוטמן משחת קדש יהיה זה לי ומזלכ לא
 נעשה שמן אחר הוין מכה שששה כשה אחד הסך את עצמו
 ואחד הסך את אחרים שכו אשר יתן ממנו על זר הסך כלים
 ובהמה תרים שים כמותה או שסך כמים בו פטור שנאמר על
 בשר אדם לא יסך אין מושחין ככני לדורות אלא כרנים
 גדולים ומשוח מלחמה וכלכי בית דוד בלכד אפילו כהן כהן
 מושחין אותו שרזמן שלא היה שם שמן המשחה היה כהן
 גדול כתרבה בלבישת כגדים בלכד שהיה לכהן כגדי כהונה
 גדולה כיצד מושהין את הכהן צק את השמן על ראשו
 וסך ככני על גבי עיניו כמין כי חזנית כזה שנאמר
 ויצק משמן המשחה על ראש אהרן ומשח אותו
 לקדשו וכלכי בית דוד מושחין אותם כמין נוד על ראשו לא
 ימשח במקומות אחרות ולא ירבה בשמן הנותן משמן
 המשחה על גבי כלף או כהן גדול שכבר נמשחו פטור שנאמר
 ואשר יתן ממנו על זר ואין אלו דים אצל אבל הסך ככני אפילו
 לבלף וכהן גדול חייב שנאמר על בשר אדם לא יסך כל אדם
 במשמע וכהן גדול שנטל שמן המשחה מראשו וסך במעין חייב
 כרת והוא שיוסך ככני בכזת אין מושחין כיך כן
 כלף שהמלכות ירושה למלך לעולם שנ' הוא וכני בקרב ישראל
 ואם היתה שם מחלוק מושחין אותו כדי לטלק הכחלוקה ולהודיע
 לכל שזהו מלך לבד כמו שמשחו שלמה מפני מחלוקת אהניא
 וראש ככני עתליה והוא זה ככני יהיקי אחז מה שבשח אליש
 ליהא לא בשמן המשחה משחו אלא ב:מן אפרסמון ודבר זה
 כסורת ביד חזכמים כל כלי הכקו ש טעשו משה במדבר לא
 נתקדשו אלא כמשחת: בעמן המשחה כן ומשדם וקדש את
 ודבר זה אינו נית לחדות אלא הכלים כהן כיו שנטעבו כהן
 במקדש במלאכתן נתקדשו שנ' אשר יסרו כם בגידיש כן ידח
 דם מתקדשין הבנות ודקירות שבקבלין בהן הדם
 ושאר בלי השרת מולן של כסף ועל זה הו' ומתו לעשות

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

- יש בבלין ארבע עשרה מצות שש מצות עשה ושם נחמשת לא תעשה
- א לעשות שמן המשחה :
 - ב שלא לעשות כמותו : ג' שלא לסוך ממנו :
 - ד שלא לעשות כמתבונת הקגרות :
 - ה שלא לדקטד על מזבח הזהב חוץ כן הקטרת :
 - ו לשאת הארון על הכתף :
 - ז שלא יסרו הבדים ככני : ח' שיעבדו הלוי במקדש :
 - ט שלא יעשה אחד במלאכת חבירו במקדש :
 - י לקדש הכהן לעבודה :
 - יא שיהיו כל הכשברות שוות כרגלים :
 - יב ללבוש כגדי כהונה לעבודה :
 - יג שלא יקדע המעיל :
 - יד שלא יתח החישן מעל האפוד :
 - יז ובגוד מצות אילו כפרקים אלו

לדבר מצוה וכל הנכנסין לחד הבית נכנסין דרך ימין ומקפין
 ויצאין דרך שמאל חוץ כמי שארעו דבר שהוא מקיף על השמאל
 לפיכך היו שואלין לו מה לך מקיף על השמאל שאני אבל השוכן
 בבית הזה יצאך שאני כבודו השוכן בבית הזה יתן בלבבך
 ותשמע לדברי חבירך ויקרבך כל שהשלים עבודה ונסהלק
 לו אינו יצא ואחריו להיכל אלא מהלך אחורני נעט מעט
 ומהלך על צידו עד שיצא מן העדה וכן אגשי משמר ואגשי מעמד
 חלים מחזקין כך הם יוצאין מן המקדש כמי שפוסע אחר תפלה
 לאחורית כל זה לידאה מן המקדש לא יקל אדם את ראשו
 כנגד שער מיוחד של עדה שהוא שער נקוד כפני שהוא מכוון
 כנגד בית קודש הקדשים וכל הנכנס לעזרה יהלך בנחת במקום
 שמתר לו להכנס לשם וידאה עצמו שהוא עבד לפני אדון ה'
 שאב' והיו עיניו ולבי שם כל הימים ומהלך באימה וביראה ורעה
 שנאמר בבית אלהיך ברגש ואסור לכל אדם לישב
 בכל העזרה ואין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית חד בלבד שנא'
 ויבא המלך דוד וישב לפני השם והסנהדרין שהיו יושבין בלשכת
 הגזית לא היו יושבין אלא בחציה של חלף אף על פי
 שהקדש היום הרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה
 ביהוה בו בבנינו לא יכנס אלא למקום שמתר להכנס לשם ולא
 ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המיוחד שנאמר את
 שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמידת שבת לעולם אף
 מרא מקדש לעולם שאף על פי שחזר בקודשתו עומד
 בזמן שיהיה המקדש בני אסור לו לאדם להקל את ראשו בן
 הצופין שהוא חוץ לירושלם ולפנים והוא שיהיה רואה את
 המקדש ולא יהיה גוד כפטיק בינו ובין המקדש אסור
 לאדם לעולם שיפנה או שיטן בין מרחו למערב ואין צריך לחזר
 שאין קיבעין בית הכסא בין מרחו למערב בכל מקום כפני
 שהיהכל במערב לפיכך לא יפנה למערב ולא למרחו כפני שהוא
 כנגד המערב אלא בין צפון לדרום כפני רשנים וכל הכשל
 כים בן הצופים ולפנים ישב ופניו כלפי הקדש או יסלק הקדש
 לצדדין ואסור לאדם שיעשה בית חכנית היכל אכסדרה
 תכנית אולם וזר כנגד העזרה שלחן בעזרת שלחן ובגורה
 ביצרת מגורה אבל עושה הוא כגורה של חכשה קנים או של
 שכנה קנים או כגורה שאינ' של מתכת אעפ' שיש לה שבעה קנים
 שלש כהנות היו בגודל כדנה ישר והוא ארבע כהנות וזכנה ליה
 שנאמר בה וסביב למשכן יחנו וכחג שכינה והוא מפתח העזר אהל
 מועד ולפנים וכנגדן לזרחת כפתח ירושלם עד הר הבית
 ככהנה ישראל וכפתח הר הבית עד פתח העזרה שהוא שער
 ניקטר ככהנה ליה וכפתח העזרה ולפנים כדנה שכינה והחל
 ועזרת הנשים בעלה יתירה בבית העזרים כל ארץ ישראל
 בקודשת ככל הארצות ומה היא קדושה שכביאין כמנה העומד
 ושתי הלחם והכזבים כה שאין כביאין בן משאר ארצות
 עשר קדושות הן בארץ ישראל זו למעלה כוון עידידת הבוקפות
 זדכה בקדושות משאר הארץ שמשלחין מתוכן את המצודעים
 ואין קוברין בתוכן מה עד שירצו שבעה טבי העד או כל אגשי
 העד ואם יצא הבת חוץ לעיר אין מחזרין אותו לתוכו
 אף על פי שרצו כולן להחזירו רצו בני העד להוציא
 הקבר בן רבדינה כפנין אותו וכל הקברות כפנין חוץ כקבר
 נביא או מלך קבר שהקיפתו העד בין מארבע רוחותיו בין
 בשתי רוחותיו כנגד זו אם היה בינו ובין העיר יתר
 בחכשים אכה לכאן וחכשים לכאן אין כפנין אותו עד שירצו
 כולן פידת ככאן כפנין אותו ירושלם בקדושת משאר
 העיירות המוקפות וזכה שאובלין קד' שיקלים וכעטר שני לפנים

מחזקתה ואלו חברים שנאמרו בירושלם אין מלינין כה
 את הבת ואין מעבירין בתוכה עצמות אדם ואין משכירין בתוכה
 בתים ואין מחזקין בתוכה מקום לזר תושב ואין מקיימין בה קבול
 חוץ מקברי בית חד ומקבר חמורה שהיו בה מימ' נביא' הראשני
 ואין נוטעים בה גנות ופרוסים ואינה נדעת ואינה נדרשת
 שמה תסרח ואין מקיימין בה אילנות חוץ מינה וודים
 שזדחה שם מימח נביאים הראשונים ואין מקיימין בה אשפה
 מפני השרצים ואין מצויאין הבנה דווק וגזזתראות לישו' הרבים
 כפני אהל הטומאה ואין עושין בה כבישנות מפני העשן
 ואין מגדלין בה תרנגולות כפני הקדשים
 וכן לא יגדלו הכהנים תרנגולין בכל ארץ ישראל כפני המזרח
 ואין הבית נחלט בה ואינו מטמא כנגעים ואינה נעשית עוד
 הנדחת ואינה מביאה עגלה עדיפה לפי שלא נתהלקה לשכמים
 הר הבית מקודש ממנה שאין זבין חבות נידו' וירחי' נכנסים
 לשם ומותר להכניס המת עצמו לחד הבית ואין צריך לזרע טמא
 מה שהוא נכנס לשם וחזל מקודש ממנו שאין גוים וטמא
 מת וכו' נדה נכנסין לשם עזרת הנשים מקודשתהן החל
 שאין טבול יום נכנס לשם ואיסור זה מדבריהם אבל מן
 התורה מותר טבול יום להכנס למזבחה ליה וטמא מה שנגס
 לעזרת הנשים אינו חייב חטאת עזרת ישראל בקדושת
 מעזרת נשים שאין מחוסר כי פורים נכנס לשם וטמא שנגס לשם
 חייב כרת עזרת הכהנים מקודשת ממנה שאין ישראלי כנסין
 לשם אלא בשעת צורכיהם לסמיכה ולכפרה ולטהרה ולחטופה
 בין האולם למזבח מקודש ממנה שאין בעל' כוסין ופרעי ראש
 וקדושי בגדים ככנסין לשם החיכל מקודש מכין האולם
 חלבוש שאין נכנס לשם אלא רחוק ידים והגלים בית חד
 הקדשי מקודש ממנו שאין נכנס לשם אלא כהן גדול כהן קדוש
 בשעת העבודה כקום שהיה בעליה ככוון על קדש הקדשי'
 אין נכנסין לו אלא פעם אחת בשבוע לידע מה הוא צריך לחזק
 בידקו בשעת שנגסין הבנאים לבנות חלקן בהיכל או להוציא
 כשם את הטומאה מצוה שיהיו הנכנסין כהני חמישים לא מצאו
 הבימים יכנסו בעלי מותן ואם אין שם כהנים יכנסו חיים לא
 מצאו ליום יכנסו ישראל מצוה בטהורים לא מצאו טהורים יכנסו
 טמאים טמא ובעל מים יכנס בעל מים ואל יכנס טמא טהור
 דוחיה בעיבור וכל הנכנסין להיכל לחזק יכנסו בתיבות אבאן
 שם תיבות או אי אפשר להם שיעשו בתיבות יכנסו דרך פתחים

פרק עימיני

שמירת המקדש מצות עשה ואעפ' שאין שם פחד באישים ולא
 בלשונ' שאין שמירתו אלא כבוד לו אינו דומה פלטרן טיש עליו
 שזכרין לפלטרין שאין עליו שזכרין ושמירה זו כעצמה כל הלילה
 והשומרים הם הכהנים והלויים שנאמר ואתה ובניך אתן לפני
 אהל העדות בלחזר אתם והיו שומרי' לו חד'י נאמר והיחזק את
 כשמדת אהל מועד ונאמר והחזיק קדמה לפני אהל מועד נדרחה
 משה ואהרן וכניו שזכרו כשמדת הקדש ואם כבוד שמדת
 עברו בלא תעשה שנאמר ושמרתם את כשמדת הקדש הלשון
 שמדתו אזהרה היא הא לכות ששמדתו כצח' יטה וביטול
 שמדתו כצח' לא תעשה מצות ושמדתו טיהור הכהנים
 טיבורים ככפנים חללים כבזוחן וארבעה העשרים עדה שזכרין
 אותו ככל לילה חביר בארבעה ועשרים מקום הכהנים

הכהנים תוקעים בחצוצות בשעת הקרבן והלויים אומרים שירה
 סגובים שמתחכם ובמועדיכם ובראשי חודשי ונתקעת בחצוצות
 ונצטערו היתה בעשיתמן העשת של כסף עשה אותה מן הגרנטאו
 של כסף כשרה נשאד כיני מתכות פסולה והחליףין שהיו
 מבגין בהן היה אכוב שלהן של קנה מפני שקלו ערב ולא היה
 מחלק אלא כאכוב יחדי מפני שהוא מחלק יפה בשנים עשר יום
 בשנה החליף מכה לפני המזבח בשחישת פסח ראשון ובשחישת
 פסח שני וכיום טוב הראשון של פסח וביום טוב הראשון של
 עצרת ובשמינת ימי החג והחליף זה דוחה שבת כפני שהוא חליף
 של קרבן חליל של קרבן עבודה הוא דוחה את השבת אין בן
 לי נכנס לעבודה עד שילבוזו חמש שנים תחילה שנא'
 ואת אשר ללויים מכן המט ועשרים שנה וכתוב אור אומר
 מכן שלשים שנה הוא כיצד חמש לחלו ואינו נכנס לעבודה עד
 שיגדל יחיה איש שנאמר איש על עבודתו זה שנאמר בתורה
 גלים ומכן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה אינו אלא בזמן
 שהיו נושאין המקדש במקום למקום ואינה מצוה נוהגת לדחות
 אבל לדחות אין חליף בפסל בשנים ולא במומין אלא בקול
 שתקלקל קולו מרוב הזקנה יפסל לעבודה כמקדש וידא לי
 שאני נפסל אלא לומר שירה אבל יהיה מן השוערים שטאל
 והוא חודד המלך חלקו הלויים לארבעה ועשרים מסבדו ועובד
 משמר בכל שבת וכל אנשי משמר מחלק אותם ראש המשמר
 לבתי אבות וכל יום מימי השבת עיבדים בו אנשים ידועים וראשי
 האבות מחלקין אלו העובדים ביזם שלהן איש על עבודתו
 וכל הלויים מחזיקין על עבודת המזבח שנא' אך בלי דקדוש ואל
 המזבח לא יקרבו ולא ימחו לא יקרבו לעבודה אבל ליגע מתוך
 וכאם שהלויים מחזיקין שלא לעבוד עבודת הבהנים כך הכהנים
 מחזיקין שלא לעבוד עבודת הלויים שנאמר גם הם גם אתם וכן
 חלם עצמם מחזיקין שלא יעשה אחד מלאכת חבירו שלא יסייע
 הכהן לשוער ולא השוער לכהן שנאמר איש איש על
 עבודתו ועל משאו לויים שעבדו עבודת הכהנים או ססייע לה
 מלאכה שאינה מלאכתו חייבין מיתה כידי שמים שנאמר ולא
 עשו אבל בהן שעבד עבודת לוי אינו במיתה אלא בלא תעשה:

פרק רביעי

הזוגים הובדלו בכלל הלויים לעבודת הקרבנות שביכולת ארון
 והקדושו קדש קדש ומצוה עשה היא להבדיל הכהנים ולקדשם
 ולבנים לקרבן שנאמר וקדשתו כי את לחם אלוידך הוא מקריב
 וידך כל אדם בישראל לכוהן בהן כבוד הרבה ולהקדים אותם
 ללויים שבקדושה לפתח בהודת ראשון ולברך ראשון וליטל
 כנה יפה ראשון כשה רבינו חלק הכהנים לשמנה משכרות
 ארבעה באלעזר וארבעה מאחבר וכן היו עד שמאל הנביא
 וכשי שמואל חלקם הוא חודד המלך לארבעה ועשרים משמר ועל
 כל משמר ומשמר ראש אחד ממנה ועולין לירושלם לעבודה
 משמר לכל שבה וכיום השבת ליום השבת הן מתחלפין משמר
 יצא והאחד שהוא אחיו נכנס עד שיגברו וחזרין חלילה ומצות
 עשה לחיות כל המשכרות שנים בתלים וכל שיבא מן הכהנים
 בתל רצה לעבוד עובד חלק עמדם ואין אכרי ללך עד שיגיע
 נשעך שנאמר וכי יבא הלוי מאחד שערך בודא בקרבנות
 הרגלים ובחלוק לחם הפנים ובחלוק סתי הלחם של עצרת אבל
 נדמים ונדמות ומחזיקין אין מקריבין אותן אלא משמר שזכנו
 קביו ואפילו ברעל סג חלק כחלק יאכלו לכד בככריו על האבות

כלומר חלק כחלק יאכלו בקרבנות הציבור ואין חלק בתחיק
 בשאר הדברים שכבר חלקו אותם האבות וקבעום כל משמר
 ומשמר בשבתו וכן עבודת לחם הפנים במשמר שזכנו קבוע
 אבל עבודת שתי הלחם בכל המשכרות ומנן שאינו נדבר אלא
 ברגלים שנא' אחד שערך מכל ישראל בשעה שכל ישראל באין
 בשער אחד ומנן שאינו מדבר אלא בכהנים שנאמר חלק כחלק
 יאכלו ואין שם מתנות במקדש להאכל אלא לכהנים בלבד וכן
 בהן שהיו לו קרבן הרי זה בא למקדש ומקד בו בכל יום שירצה
 שנאמר וכא בכל אות נפשו ושרת ואפילו חטאתו ואטמו ורא
 מקריב ומכאד על ידי עצמו והעוד של קרבנו שלו ואם רצה ליתן
 את קרבנו לכל בהן שירצה להקריבו מוחן ועוד הקרבן ועבודתו
 לאותו הכהן בלבד שנתן לו היה הכהן בעל הקרבן בעל מוס
 נותן קרבנו לאנשי משמר והעוד שלהם היה זקן או חולה שיכול
 לעבוד על ידי הדהק נותן קרבנו לכל בהן שירצה והעוד והעבוד
 לאנשי משמר ואם אינו יכול לעבוד כלל הרי הקרבן נאכל
 לאנשי משמר היה שמה בקרבנות הציבור וכל הכהנים טבאים
 נותנו לבעלי מוכין טהורין שבאותו משמר ועודו ועבודתו לאנשי
 משמר הטבאים היה הקרבן של כהן גדול והיה אונן נותנו לכל
 בהן שירצה ועודו ועבודתו לאנשי משמר כיון שבהן גדול האונן
 ראוי לעבוד הכהן שיתבאר הרי זה עושה שליח לקרבנו כל ראש
 משמר ומשמר מחלק משמר לבתי אבות עד שיהיה כל בית אב
 ואנשי עובד ביזם אחד מימות השבת והאחד ביזם של אחרי
 והאחד ביזם של אחרי ולכל בית אב ואב ראש אחד כמנהג עליו
 ומבגין כהן גדול הוא ראש לכל הכהנים ומשחין אותו בשמן
 המשחה ומליבשין אותו בגדי כהונ' גדולה סג והכהן הגדול מאהו
 אשר יוצק וגומר ואם אין שם שגן המשחה מרכין אותו בכנדי
 כהונה גדולה בלבד שנא' אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא
 את ידו ללבוש את בגדיו כשם שכתרבה בשמן המשחה כך
 מתרבה בבגדים כיצד מרכין אותו בבגדים לבש שמנה בגדים
 ומשחין וחודד ולבושן למחר שבעת ימי יום אחד יום שבע ימים
 ולבשם הכהן תהיה מבניו וכשם שרבינו בגדים שבע כך משיחה
 בשמן שבעה יום אחד יום ואם עבד קודם שיתרבה בבגדים כל
 שבעה או קודם שימשח כל שבעה עבודתו כשדה הואיל ונתרבה
 נבשח פעם אחת נעשה כהן גדול לכל דבר אין בין כהן משח
 בשמן המשחה למחבה בגדים אלא פר שכביא כהן המשח אם
 שנג כאחד מן המצות שחייב עליהן חטאת שנא' אם הכהן המשח
 יחטא וגו' אבל לטאר הדבר שמים הם אין מעמידין כהן גדול אלא
 בית דין של אחד ושבעים ואין משחין אותו אלא ביום שנ' ביום
 המשח אותו וכן אם נתרב' בכגדים בלבד אין מרכין אותו אלא כול'
 ואין מבגין שני כהנים גדולים כאחת ומבגין כהן אחד יהיה לכהן
 גדול כמ המשנה למלך וחזא הנקר' סגן וחזא הנקרא כמנהג ויהיה
 עומד לימין כהן גדול תמיד מה כבוד הוא לו וכל הכהנים כותות
 יד הסגן ועוד במבגין קתיקולין לחזת לסגן כמו הסגן לבג ואין
 פוחתין משנים ומבגים אמרכלין אין פוחת משבעה ומפתח העוד
 בידם רצה האחת לפתוח אינו יכול עד שיכנסו כל האמרכלין
 ופתח ומבגים נזכרין מתחת ידי האמרכלין ואין פוחתין משלשה
 נזכרין והנזכרין הן שגובין כל ההקדשות ופודין את הנפדה כהן
 ומציאין אותן בדברים הראויין להן להציאן כהן הגדול המשח
 קודם למרובה בגדים ומחבה בגדים העונד לשרת קודם למרובה
 שעבר מחמת קרי והעובד מחמת קרי קודם לעובד מחמת כנס
 והעובד מחמת כנס קודם לכהן משח מלהכה ומשיה בלדמ' קוד'
 לסגן וכך קודם לקתיקול וקתיקול קודם לאמרכל ואמרכל קודם
 לגזבר וגזבר קודם לראש משמר וראש כו א

פשאר מיני מתכות כמו שביארנו וכו' מתקדשין במלאכתן ואם
 נשברו מתוך אותם ועדשה אותן כלי אחר ואין קדשתן כסתלקת
 בהן לעולם כלי הקדש שנקבו או שנסדקו אין סתמין אותן אלא
 כתיבין אותן ועושין אותן חדשים סבין שנשמשו בהן הניצב אי
 שנפגם אין מחזירין אותו ואין מסוחזין אותו אלא גונזין אותו בצד
 ההכל בין הקדש והאולם לדרים ועושין אחרים שאין ענינת
 במקום עשירות שתי כרות של יבש היו במקדש עשרון וחצי
 עשרון העשרון לפנחות וחצי העשרון לחלק בו מנחת כהן גדול
 שבכל יום ושבע מדות של לח היה שם הין וחצי הין ושלישית
 ההין ורביעית ההין חלוג וחצי חלוג ורביעית חלוג היה חצי ההין
 ושלישית ההין ורביעית ההין ושלישית ההין למדידת הנסכים
 של זבחים וחלוג למדידת שמן המנחות וחצי חלוג למדידת שמן לכל
 נר מנחת המנורה ורביעית לחלק בה השמן להביתן ואין חלוג
 דבר לכבוד בו הין חלוג היה שם הואל והיה במקדש בימי משה
 שבמדד בו סמן לשמן המשחה וביצי חלוג שהיה במקדש שהיו
 מודדין מים למי סוטה וסמן למודה ורביעית שהיתה שם היו
 מודדין שמן לחם הנוזל ומים לטהרת כיצדע ולא כפני מעשים
 אלו נתקדשו אלא מפני המלאכות של מקדש שאמרנו כל המדות
 האלו קדש ומכלי השרת אלא שמדות הלח נמשחו מבפני ומבחוץ
 וכלי היבש לא נמשחו אלא מבפנים לפיכך בחצי כמות הלח
 קדש ובו חצי מדה היבש חל :

פרק שני

והקטורת נעשית בכל שנה ושנה ועשיתו כעז עשה שנאמר ואתה
 קח לך סמים וגומר ותפרשו בתורה ארבעה בסממניה וכן
 נטף ושחלת וחלכנה חלכנה ושאר סממניה חלכה למשה כסני
 אחד עשר סממנים נאמר לו למשה כסני חמס שעושין אותן
 כנטקל כבון ומסיפין ענהן בלא משקל מלח סודמית ובפת
 הירדן ועשב אחד שמעלה עשן ולא היו יודעים אותו אלא אנשי
 ידעיים והוא היה חלכה בידם איש כפי איש מה משקל אחד
 עשר סממניה נטף ושחלת וחל כונה חלכנה בכל אחד משקל
 שבעים בנה והמנה מאה דינרין ומר וקציעה ושחלת נרד וטרבוס
 מכל אחד ששה עשר מנה קושט שנים עשר בנה קנמן תשעה
 מנים קל פה שלש מנים משקל הכל שלש מאות וששים ושמונה
 מנה שחוקין הכל הדיק ומסיפין לה חובע הקב מלח סודמית
 ובפת הירדן ובעלה עשן כל שהוא ומקטיר מכנה בכל יום על
 כזבח הזהב מנה שלש מאות וששים וחמשה יום כנגד ימות
 החכה והשלש מנים הנשארות שוחק אהם ערב יום הביפדים
 דקה מן הדקה עד שנוציא מבנה בלא הפניז להקטיר בינם
 הבפדים והשאר הוא מותר הקטורת שאמרנו בשקלים נטף
 האכיר בתורה הוא עצי הקטף שחציא כהן הצרי והשחלת היא
 הצפידן שנתנין אהה בני האדם במונרות וחלכנה כמו
 דבש שחוד וריחו קשה והוא שדף אלנות בערי יין וזה שמות
 הסכני בלשון ערבי עוד בלסאן ואצפאר טיב ומיעה לכאן ומסך
 וקציע וסנבל אלכטרין העפרן וקושט ועוד וקשר סליכה וענבר
 כיצד נפטיין את הקטרת מביא תשעת קבין בודית כריש גושף
 ביה את הצפורן ואחד כד שורה את הצפורן באחד ועשרים קב
 טל יין חק ביתר ואחד כד שחוק כל אחד מן הסכני בפני עצמו
 הדיק וכשהוא שחוק אכ' הדיק ודבש הדיק היטב כל זמן ששוח'
 ומערב הכל וכל מעשיה בקדש בתוך העזרה ומשל הקד והנפט'

את הקטרת מן החולין פסולה פעמים בשנה היו מחזירין אותו
 למכתשת כימות הוחכה היו כפורים אותה כדי שלא תתעפש
 וכימות הגשמים צוברין אותה כדי שלא יפוג ריחה נתן לתוכה
 דבש כל שהוא פסלה חזר אחד מסממניה חייב כיתה שהיו
 נעשית קטרת וזה פטובה מעט כקט' במכתכותה כשרה אפי' פישט
 פרס כשחרית ופרס בין הערבים העושה קטורת מאחד עשר
 סממנין אלו לפי משקולות אלו כדי להריח בה אעפ' שלא הריח
 חייב כרת על עשייתה אם עשה מזיד וכשונג מביא חמאת קבוע
 אף על פי שלא עשה המשקל כולו אלא חציו או שליטו הואיל
 ועשה לפי משקולות אלו חייב כרת שנכתובתה לא תעשו לכם
 איש אשר יעשה כמות להריח בה ובכרת מעמיו עשה להחליט
 בה או לבוסרה לציבור פטר הריח בה ולא עשאה אינו חייב כרת
 אלא דינו כדיון כל הנהנה מן הקדש לא חייבה תורה כרת
 אלא לעושה במכתכותה להריח בה מזבח הזהב שבהכל עליו
 מקטירין הקטרת בכל יום ואין בקריבין עליו דבר אחר ואם
 הקטיר עליו קטורת אחרת שאינה כזו או שהקטיר עליו קטורת כזו
 ושהנדב אותה יודד או רכי' או הקריב עליו קרבן או הסך נסך
 לוקה שנאמר לא תעלו עליו קטרת וזה ועלה וכמנהגו
 בעת שמוליכין את הארון במקום לבקום אין מוליכין אותו לא על
 הכהמה ולא על העגלה אלא כיצוה לבוטל על הכתף ולפי ששכח
 דוד ונשא על העגלה נפרץ פרוץ בעוהא אלא כיצוה לנשא על
 זבתף שנאמר כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו כשנשאין
 אותן על הכתף משאין פנים כנגד פנים ואחזיהם לחין ופניהם
 לפנים ונזהרים שלא ישמשו הבדים מן המבעות שהכסיד אחד
 מן הבדים מן המבעות לוקה שנאמר כטבעת הארון יהו הכדים
 לא יסורו מבני :

פרק שלישי

דע לוי כולו כובול לעבודת המקדש שנאמר בעת ההיא הוביל
 ה' את שבט לוי ובעוה עשה להיות הלויים פנוין וכמנן לעבודת
 והקד' בין רצו בין שלא רצו וטעם הלי' הוא את עבודת אהל
 בועד ובן לוי שקב עליו כל מצות ליהיה חזק כזב' אחד אין מקבלין
 אותו עד שיקבל את כולן עבודה שלהן היא שיהיו שומדין את
 המקדש ויהיו מהן שזעדין לפתוח שערי המקדש ולהניף דלתותיו
 ויהיו מהן משורדין לשודד על הקרבן בכל יום שנאמר וזה
 בשם ה' אלוקי ככל אחיו הלויים איהו שידות שהוא בשם ה' וזו
 אומר זו שידה ומהי אומר שידה על כל עולות הציבור הוחכה
 ועל טלמי עזרת בעת ניסוך היין אבל עולת נובה שנקדיבין
 הציבור לקיץ למזבח וכן הנסכין הבאין בפני עצמן אין אכרין
 עליהן שידה לוי האונן באתר לעבוד השודד ואין פוחזין
 משנים עשר לים עובדים על החזקן בכל יום לומר שידה
 על הקרבן ומסיפין עד לעולם ואין אכרין שידה אלא
 בפה בלא כלי שעיקר השידה שהיא עבודתה בפה ואחד יהו
 עובדים שם מנגנין בכלי שיר כהן לים וכהן ישראליים כיוצא
 הכשיאין לכהונה שאין עליה על רדוכן אלא בידים ואין אלו
 הבשורדים על פי האלים עולין לכניין השנים עשר ובנהרם
 כנגנין כנבלים וחלילים וכינורות והצורות והצליל ואין פוחזין
 משני נבלים ולא מוכיפין על ששה ואין פוחזין משני חלילים ולא
 מוכיפין על שנים עשר ואין פוחזין משני הצורות ולא מוכיפין
 על עשירי וכמה ואין פוחזין בתשעה כינורות ומוכיפין עד לעולם
 והצליל אחד בלבד בימי המעוזות כולם ובראשי יחד שיהיו

ותמידתן שם לתפלה ולתורה ולבקשה ולקחת בתורה נקרא
 מעמד ובמה היו קראין במעשה בראשית ביום הראשון קראין
 בראשיתו ויהי רקיע בשיני יהי רקיע ויקו בשלישי יהי
 מאורו ורביעי יהי מאורות וישרצו בחמשי ישרצו ותוצא הארץ
 בששי ותוצא הארץ ויכולו פרשה גדולה קורין אותה כב' וקטנה
 קורא אותה אחד ושתי פרשיו שקורין שחרית הם שחורין וקורין
 אותם בתפלה השנית בספר וחורין וקורין אותה במנחה
 על פה שמנת ימי חנוכה לא היו אנשי מעמד עושין מעמד
 בשחרית וכל יום שיש בו קרבן מוסף לא היה בו מעמד לא בתפילה
 שניה שלהם ולא במנחה אלא בשחרית ובנעילה בלבד וכל יום
 שהיה בו קרבן העצים לא היה בו מעמד בנעילה אלא בשחרית
 ובתפילה שניה ובמנחה וכו' קרבן העצים קבוע היה ל' משפחו'
 משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכה ויום שיגיע לבני
 משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות גדולה וזהו קרבן
 העצים והיה להם כבו יום טוב ואסורין בו בהספד ובתענית
 ובעשיית מלאכה ודבר זה כנהג אפילו יחיד שהתנדב עצים או
 נהיה למערכה אסור באותו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה
 ודבר זה מנהג אנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבד כל שבת שלהן
 ובאנשי מותרין בפני כבוד השבת וכפני מה אסרו עליה לספר
 ולכבד כדי שלא יבטלו למעמדם כשהן במחלן אלא יספרו
 ויכבדו במקום

פרק שביעי

וזהו עשר מצוות היו במקדש וכן בבנין לעולם על כל דבר
 מצוה עשר דברים אלו כמנהג אחד ואלו הן א' על הזמנים ב'
 על נעילת שערים ג' על השימורים ד' על המשוררים ה' על
 העליל עם שאר בלי שיר ו' על הפייסות ז' על הקנים ח'
 על החתמות ט' על הנסכים י' על החללים י"א על הבנים
 י"ב על מעשה לחם דפנים י"ג על מעשה דקטרת י"ד על
 נקשה המרכות ט"ו על מעשה בגדי כהונה כל אחד ואחד במנינים
 אלו תחת ידו אנשים הרבה כדי להכין המלאכה שהוא ממונה
 עליה זה שעל הזמנים הוא ואנשי כיון שיגיע עת הקרבן ככריו
 הוא אחד מאנשי ברשותו ואומר עמדו כהנים לעבודה ולרים
 וזהו ישראל למעמד וכיון שישבע קולו יבא כל אחד למלאכתו
 זה שעל נעילת שערים על פה נעילין ועל פיו פוחחין ואין
 התקעין ותקעין בכל יום לפתיחת השערים אלא ברשותו ובכל
 יום תקעין במקדש שלש תקיעות לפתיחת השערים תקיעות תרועה
 התקיעה זה שעל המשוררים הוא איש הר הבית שמסבב על הלוי בכל
 יום וכל מי שישן על כשרות בלוקה במקלו ושורף את כמותו
 זה שעל המשוררים הוא בורר בכל יום המשוררים שעומדים
 על רחוב לומר שירה בפה ועל פה תקעין על הקרבנות
 אין פוחחין בנקדש באחד ועשרי תקיעה בכל יום שלש לפתיחת
 שערים ותשע לתמיד של שחר ותשע לתמיד של בין הערבים
 ויום שיש בו קרבן מוסף מוספין תשע על קרבן מוסף ואם
 זה ראש חדש או יום טוב להיות בשב' או שנה ראש חשונה להיות
 בשנת שש שם שלשה מוספין אין תקעין לכל מוסף ומוסף בפני
 עמו אלא תקעין תשע בלבד לכל המוספין בערב שבת
 מוספין שם שלש לבטל את העם מן המלאכה ושלש להבדיל
 בין קדש לר' וברגל מוספין שלש לפתיחת שער התחתון והוא
 שער עירת נשים ושלש לפתיחת שער העליון והוא שער נקוד
 למה נקרא שער עליון לפי שהוא למעלה מעזרת נשים וכן
 תקעין שלש למלי הבנים שמנסכין בזה ואין תקעין שלש לכלו

המים בשבת ותקעין שלש על גבי המזבח בשעה שמנסכין
 המים וכל התקעין שתקעין על הקרבנות בתחת יד זה שעל
 המשוררים וברשותו וכל אלו התקיעות בחצרות הן זה שעל
 הצליל הוא המעמיד כל המשוררים על פי בלי שיר שמתעורר עם
 הללים כמו שבארנו זה שעל הפייסות הוא מפייס בין הכרנים
 בכל יום עד שיהיה כל איש ואיש עושה מלאכתו שזכה בה בפייס
 וארבן פעמים היו כפי סין בכל יום ובהלכות חמדין אבאר כיצד
 היו בפייסין הממונה שעל הקנים הוא שפוסקין עמו שיטבד
 הקנים לקרבן כך וכך בסלע וכל מי שהוא חייב חודים או שני
 בני יונה יביא דמיהם למקדש וזה הממונה גותו הקנים לביעור
 הקרבנות ועושה חשבון עם הגזברין ונתנין לו בשלשים יום
 לשלשים יום פוסקין עמו השער ואם החלו הקנים נספק בשער
 החול ואם חקרו מספק כמו שפסקו עמו שיד הקדש על העליונה
 וכן קן שנמצא פכול או שהפסל קודם שיקרב גזון אדר הדגון
 זה שעל החתמות הוא שמקבל דמי הנסכים נמוחייבי נסכיו ונותן
 להן חתמו זה שעל הנסכיו הוא שמזכר הנסכיו כיצ' ד' חתמו היו
 במקדש האחד כתוב עליו עגל והשני כתיב עליו זכר והשלישי
 כתוב עליו גדי והרביעי כתוב עליו חוטא כל מי שיבי קרבנותיו
 למקדש נ.ן דמי הנסכים לזה הממונה על החתמות ונותן לו
 חתמות כמניין הקרבנות שלל ואם היה מצוה עשיר נותן לו
 חותם אחד שכתוב עליו חוטא והלה הלך בחתמות שבידו לזה
 הממונה על הנסכים ונותן לו נסכים כמנין החתמות וכמו שכתב
 בהן ולערב באים זה אצל זה מצויה את החתמות ומקבל כנגדן
 בעונה אם החזירו הכתות התיחד להקדיש ואם פחתו המעות ישלם
 זה שעל החתמות כמנין כי שאבד חתמו כמנין לו עד
 הערב אם מצא במעות יתיר כדי חתם שטוען נותנין לו ואם לאו
 אין נותנין לו ושם כל היום כתוב על החתם כפני דמאין שלא
 ישהה החתם אצל עד שיקורו הנסכים בשלשים יום לשלש
 יום פוסקין שער היין והסולת עם הממונה על הנסכים אם הוקרו
 נסכים מר'ק להן כמו שפסקו עמו ואם החול מספק להם כשער
 החול והשכר שבשכר הקדש בשערים אלו הוא הנקרא ביתר
 נסכים ולקוחין בו עולות לקרן המזבח ואין מקיצין את המזבח
 בעולת עוף שאין בקרבנות הציבור עוף הכרנים כפני שיר
 עומדים על הרצפה תמיד ואוכלין בשר הרבה ואין עליהם כנדים
 בשעת העבודה אלא חלוק אחד דם חללים כמנין לפיכ' כמנין
 במזבח אחד שיהיה מבקר אותן ומרפא כל תהלוואיהן ועוסק בהן
 תמיד הוא ואנשי שתחת ידו וכן בבנין אחד להיות חפץ
 בורות ושידון ומתקן הבולות של רבים כדי שיהיו הבנים כצוין
 ביהושע לכל אחד ממשביה ולכל עולי הגללים ואחד במזבח על
 אונני לחם דפנים והוא מתקן כל מלאכתו ואחד במזבח על
 אונני הקטרת והוא מתקן כל מלאכתו זה שעל הפרוכה במזבח על
 כל אדני הפרוכה ודוקשים בהן שיהיו מוכנות להיכל ולשערים
 ושתי פרוכות היו ערוגין בכל שנה להבדיל בין הקדש ובין קדש
 דקדשים וחדש הפרוכה כפולין ששה ששה וארבעה בינין היו בה
 שש ותכלת וארבעה ותולע שני וכל אחד בהן כפול ששה הרי
 ארבעה ועשרים דמין וטפח היה עכיה ועל שנים ושבעים נירין
 היתה נארת ארבה ארבעים אמה וחדש עשרי אמה ושלש עשרה
 פרוכות היו במקדש שבע על שבעה שער העזרה ואזה על פתח
 האולם ואחד על פתח ההיכל ושתיים לרביד בינו ובין הקדש
 ושתיים כנגדן בעלייה פרכת שנמצאת בלוד ה' בא' כמבלין
 אותה בפנים ובכניסין אותה מיד לפי שאינה צריכה הערב שמש
 ושנמצאת באב המזבחה כמבלין אותה מבחוץ ושוחחין אותה
 בחל מפני שחיא צריכה הערב שמש כז כ

וראש המשמר קדם לראש בית אב וראש בית אב קדם לכהן
הריש משאר הכהנים נמצאו הכהני תמיד שניה בעליונו לטעם
בזו בשימות הכהן או בהן גדול או אחד כשאר הכהנים בעמידן
תורתו בנו או הראוי לירשנו וכל הקדש לנחלה קודם לשרדות הכת
וחוץ שיהיה כגולה מקומו בחבטה או ביראה אעפ"י שאינו כמותו
בחבטה שבכחך הוא וכניו בקרב ישראל מלבד שהכלבו ירושה
והוא הדין לכל שררה שבקרב ישראל שהזוכה לה זכה לעצמו
ולרעה משום מלחמה אין בנו מתחנה תחתיו לעולם אלא הרי הוא
כשאר הכהני אם נמשח למלחמה נמשח ואם לא נמשח לא נמשח
ובשבתו נמשח מלחמה משמש במקדש משמש בארבעה כלים
כשאר כהנים בעלין משררה לשררה גדולה כמנה ואין מורדין
אותו לשררה שהוא לבטה כמנה שבעלין בקודש ולא מורדין
ואין מורדין לעולם משררה שבקרב ישראל אלא אם סרח
ובהן גדול שעבר עבירה שהייב עליה בלקוח בלקוי אותו בבית
דין של שבעים ואחד כשאר מחוייבי בלקוח וחזור לגדולתו

פרק

חמשי

כהן גדול צדיק שיהיה גדול מכל אחיו הכהנים בנוי בכח בעושר
בחכמה ובמראה אין לו כבוד כל הכהנים נותנין לו משלהן כל
אחד לפי עושרו עד שיעשיר יותר מעשיר שבכולן ואין אחד מכל
אלו מעיבב אלא כל זה למצוה אבל אם נתרבה מכל מקום נתרב'
וחייב כהן גדול לנהוג כבוד בעצמו ולא יקל בעצמו עם שאר
העם ולא יראו אותו ערום לא בבית המרחץ ולא בבית הכסא ולא
בשכספת שנאמר הכהן הגדול מאחיו מלבד שנוהגין בו גדולה
יתירה רצה הוא שירוצו אחרים עמו הרשות בידו לא יכנס
לבית המשתה ולא לסעודת של רבים אפילו הן של מצוה אבל
הולך הוא אם רצה לבית האבל וכשהו' הולך אינו הולך בערבובי'
עם שאר הכהנים אלא מסבין אותו הכהנים והולקין לו כבוד
ורכין כמקצו כינו לבין העם והסגן ומשוח שעבר כהניו וראש בל'
אב והאבילים וכל העם כשכאלו ואולי אבילים הנחמנו והן מכבדין
אותו כפי כוחן כח לו כח אינו יוצא אחריו ואינו יוצא בפתח ביתו
או בן המקדש וכל העם באים לגחמו לביתו והוא עומד בשוח
וסגן מימינו וראש בית אב וכל העם משכאלו ואומדין לו אנו
כפרתך והיא אומר להם תתבדנו בן השמים וכשכבדין אותו כל
העם מסבין על הארץ והוא מיסב על הספסל ואינו קווע על מוח
כשאר הכהנים שנאמר ובגדיו לא יפרוס ואם קרע לוקה אבל
קרע הוא מלבטה כנגד רגליו ואינו מדבה פרע לעולם שנא' את
ראשו לא יפרע ואפי' בעת שלא יכנס למקדש אלא מכפר בערב
שבת לערב שבת ואינו מספר בהער אלא בזה ראש שקדה זו
בעיקר זה עד שיראה כאילו הוא צמח כאחת שנאמר ראשם לא
יגלחו ופרע לא יגלחו כסוס יכסמו את ראשיהם ובית זיהלו מוכן
במקדש והוא הנקרא לשבת כהן גדול הפארתו וכבודו שיהיה
יושב במקדש כל היום ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה או שיע'
או שתיים ביום זיהיה ביתו בירושלים ואינו משם כהן גדול
דין ורכין אותו ובעידן עליז ואין דינין אותו דיני נפשית אלא בבית
דין הגדול בלבד שנאמר כל וידבר דגדול יביאו אליך היה יודע
עדות אינו חייב להעיד ואפילו בבית דין הגדול שזה אינו כבוד לו
שילך ויעיד ואם היתה צדקת ללכת ישראל הרי זה גולך בבית דין
הגדול ויעיד לו וספר ביארנו בהפך קדושה שהוא אכור באלמנה
ומצויה על המהולל ואינו נושא נתי נשים ואם נשא שתיים אינו
יכול לעבוד ביום היום יד שגרש לאחת והולך וחילציה לאשתו
ומיכבדן את אשתו ואם נידש אשה כותרת להנשא לשאר העם

בזמן שבהן גדול נכנס להיכל להשתחו' שלש' אחריו כדאמר בימיו
ואחד בשכאלו ואחד באבנים כבנות שבאבוד מאחוריה ויכנס
להיכל וישתחוה וכיון שישמע דסגן קול רגליו על כהן גדול שיה'
יוצא מגביה לו את הפרוכת ואח' שיצא יכנסו אחיו הכהני ויעשו
ויצאו בכל יום שירצה להקטיר הקטורת במקדש ויטול חלק מראש
בקדשי המקדש כולן כיצד כשירצה אומר זו הדטאת עליה
האשם שלי ואינו עובד בפיים אלא כל עת שירצה להקטיר בקדש
כל כהן שירצה והרי הוא בקדשי הגבול כשאר הכהנים בזמן
שרצה כהן גדול להקריב היה עולה בכבש והסגן מימינו יציע
למחצית הכבש אחר הסגן מימינו והעלהו והושיט לו הכהן שהוא
מוליך את ראש העולה האברים שגידו וכוכך עליהן חורק לאש
וכך היו מושיטין לו שאר האיברים כל אחד ואחד מוחן האיברים
שגידו לראשון והראשון נותן לכהן גדול והוא סוכך חורק לאש
ואם רצה לסנובלבד ויהיה אחד זדק לאש עושה ואין שם משיח
על האיברי' אלא לכהן גדול בלבד מפני כבודו אבל כל הכהנים
על בעלי חיים הם כשיגדו הכהן ויעשה איש הרי זה כשר לעבד'
אבל אחיו הכהנים לא היו מניחין אותו לעבוד במקדש עד שיהיה
בן כ' שנה ואינו נכנס לעזרה לעבודה תחילה אלא בשעשולים
אומדין שיהיה אין הכהן עובד תחילה וכן כ"ו אינו עובד תחילה עד
שיביא עשירי' האיפה כשלו ועובד בידו שנזהר קרבן אורן ומנו
אשר יקריבו לה' ביתם המשח אותו ואם עבד קדוש שיביא עשירי'
האיפה וכן כהן גדול שעבד בכהונה גדולה קודם שיביא עשירי'
האיפה עבודתו כשרה כהן שלא עבד עדיין מימינו שנינו ונתן
גדול הרי זה כביא עשירי' האיפה ועובדה בידו בתחילה כשאר
חמנד כל כהן הודט ואחר כך מקריב עשירי' האיפה שנינו ונתן
חמנד כהן גדול ואחר כך מקריב עשירי' האיפה שלשים טמא
הביתו כהן גדול שבקריב בכל יום כנו שיתבאר ובעשה
שלשהן טוה הוא :

פרק

חמשי

אי אפטי' שיה' קרבנו של אדם קרב וחי' אינו עומד על גביו וקרבנו'
הציבור הן קרבן של כל ישראל ואי אפשר שיהיו ישראל מלן
עומדין בעזרה בשעת קרבן לפיכך תיקנו כביאם וראשיתו שיהיו
מישר כשרים ויראי הטא והיו שלוחי כל ישראל לעמוד על הקטנת
וחם הנאבדים אנשי מעמד וחלקו אותם ארבעה ועשרים נכסיו
כמניין כשברו כהנ' ולויה ועל כל מעמד ומעמד אחד מהן נכסיו
על כולם והוא נקרא ראש המעמד בכל טבת ונתתה נכסיו
אנשי מעמד של אותה שבת כי שיהיה מהן בירושלים או קובלה
נכנסין למקדש עם משמד כהונה של אותה שבת חמנדקס
שבאותו מעמד כיון שהגיע מעמד שלהן הן מתקבצין לכי'ונטו
שכנסקובן ומה הן עושין אלו דמתקבצין בין בירושלים בימינו
כניסיות מתענין בשני בשבת שלהן ובשלישי ובדביעי ובחמישי
אבל בערב שבת לא היו מתענין בפני כבוד שבת ובאחד בשבת
אינם מתענין כדי שלא יצאו מעונג שבת לציט ובכל ימינו
כשבת שהיא מעמדן מתפללין ארבע תפילות יתירה ובתפילותיהן
ועוד כוספין חפלה אהות בין שחרית ומנה ויהי יתירה הן
ונושאין כפיהן הכהנים בניעמד שלשה פעמים בכל חס בתפלות
ובתפילה זו התורה ובנעלה וקדיש בכפר תורה שלש פעמים בכל
חס בשחרית ובתפילה ושנייה שבתוכן אבל בתפילה זו
קוראין בכפר תורה אלא על מה שקראו את שבע' ולא היו
מתקבצין להפילה כבוד בערב שבת מפני שהן מרדין לטבת
וקיבצין לכל הפילה בארבע תפילות אלו

פרק

חמשי

פרק חמשי

ומפתח על האפיים שמות השבטים בתולדותם ונמצא כתיב על האדם ראובן ועל ישפה בנימין וכתיב בתהלה למעל מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למוטה בבנימן שבטי יהודי שיהיה כל האותיות מצויות שם ועושה על ארבע זוויות של חושן ארבע שבעות והב ונותן בשתי הטבעות של מעלה שהחושן נתלה בהן שתי עבותות הודב והם הנקראים שרשות ונותן בשתי טבעות של מטה שהן כנגד הודים שני פתלי תכלת האפוד רויבו בחוב גבו של אדם מכתף לכתף ואדרכו מכנגד אצילי הודים מאחורי עד הרגלים ויש לו כבו שתי ידות יוצאות מכנגד באריג לבאן לבאן שהגורן אותו בהם והם הנקראין חשב האפוד והכל ארוג זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש על שמונ' ועשר' חוטין במעטה החושן ותופר עליו שתי כתיפות כדי שיהיו על כתיבת הכהן וקובע על כל כתף וכתף אבן שורם מרובע מושקע בבית של זהב ומפתח על שתי האבנים שמות השבטים ששה על אבן זו וששה על אבן זו בתולדותם וכתיבין שם יוסף יהוסף ונמצא הנשיה ועשדי אות באבן זו וחבשה ועשדים את באבן זו וכך היו כתובין והאבן שכתוב בה ראובן על כתיפי הכנית והאבן שכתוב בה שמעון על כתיפו השמאלית ועושה בכל כתף שתי טבעות אחת כלמעלה בראש הכתף ואחת למטה לכתף למעלה מן החשב ונותן שתי עבותות זהב בשתי טעות של מעלה והם הנקראים שרשות ואחר כך ככבים קצות העבותות של חושן בטבעות של מעלה בכתיפות האפוד ומכבים שני פתלי התכלת שבשולי החושן בשתי הטבעות של מעלה מחשב האפוד ומדירין את השרשות שבטבעות כתיפות האפוד עד טבעות החושן העליונות כדי שידבקו זה בזה ולא יזוז החושן מעל האפוד וכל המזיח חושן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לקה נמצא בשלובש האפוד עם החושן יהיה החושן על לבו בשעה והאפוד מאחורי חשב האפוד קטור על לבו תחת החושן ושתי כתיפות האפוד על שתי כתיפו ושתי עבותות זהב יורדות מעל כתיפו מכאן ומכאן בטעות האפוד עד טבעות החושן ושני חושי תכלת מרוכבין תחת אצילי ידיו משתי טבעות החושן התחתונות עד שתי כתיפות האפוד התחתונות שהם למעלה מן החשב

פרק עשירי

כיצד סדר לכיית הבגדים לובש המכנסים תהילה וחגרי את המכנסים למעלה משיבורו מעל מותניו ואחד כך לובש הכתונת ואחד כך חגרי את האכנט כנגד אצילי ידיו ומקיפ כרך על כרך עד שגבר וקשר ועל האכנט כפודש בקבלה ולא יחגרי ביוע במקום שכוזעין וכך קיבל יונתן בן עוזיאל כפי הנביאים וזרעם על לבביותן יכרון ואחד כך צונף בכיצפת כמין כוכע בין גדול אור שחגרי באכנט לובש דבעיל ועל הב עיל האפוד החושן וחגרי בחשב האפוד על המעיל בתחת החושן לפיכך נקרא מעיל האפוד שחגרי באפוד ואחד כך צונף במצנפת וקשר הצין למעלה כן דמצנפת ושערך היה נראה בין עין למצנפת וסם היה כנגד הפילין בין ציץ למצנפת כצה עשה לעשות בגדים אילו ולהתח הכהן עובד בהן שנאמר ועשית בגדי קודש ואת בגיו תקריב והלבשתם מהגות וכהן גדול שימש בפדות מטכנה בגדים אילו או בהן הדיש ששים כפוחת וארבעה בגדים אילו הוא הנקרא מחוסר בגדים ועבודתו פסול חייב מיתה בידי שמים כוד שימש שג' חגרת אותם אכנט והיה לזן כחנה בימן טכנו יהם עליהן כהונתן עליהם אין בגדיהן עליהן אין כחנתם עליהן אלא הדי והם כדאים ונאמ' והוא

הקרב יונת כשם שמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה כך היתר בגדים כגון שלבש שתי כתונות או שני אכנטים או כהן הדיש שלבש בגדי כהן גדול ועבד הרי זה מחלל העבודה והייב מיתה בידי שמים נאמר בבגדי כהונה על בשרו ולבשם מלבש שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים אפילו ניבא אחת או עפר או כינה כהן אם היתה בין בשר לבגד הרי זה חוצץ ועבודתו פסולה לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד שהרי חוצצת אבל של ראש אינה חוצצת ואם רצה להניח בשע' העבודה מביח וצריך להחזיר בשעה שלובש שלא יהיה אבק בין בגד לבשרו ולא כינה אעפ' שהיא בחיים ושלא תכנס הרוח בשעות העבודה בין בשרו לבגד עד שיתרחק הבגד מעליו ולא יכנס ידו תחת הלוקו לחוך ולא יצא שערו מן הבגד ולא יהיה בבגד ניבא מדולדלת ואם היה שם אחד מכל אילו עבודתו כשרה כרך על בשרו כגד שלא במקום בגדים כגון שכרבו על אצבעו או על עקבו אם היה בו שלש אצבעות על שלש אצבעות הרי זה חוצץ ופוסל פדות מכאן אינו חוצץ ואם היה צלצול קטן הנאיל והוא חשוב כגד בפני עצמו הרי זה פוסל ואעפ' שאין בו שלש על שלש כהן שלקה באצבעו כותר לכתף עיליה גמי בשבת או בגד שאין בו שלש על שלש ועובד ואם נתחן להוציא דם אסור והוא שלא יחוצץ הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת העבודה עשו בבית שני אורים וחומים כדי להשלים שכנה בגדים ואעפ' שלא היו נשאלין בהן וכפני מה לא היו שואלין בהן בפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו וכיצד שואלין עומד ובהן ופניו לפני הארון והשוא' מאחורי פניו לאחורי הבהן ואמר השוא' אעלה או לא אעלה ואינו שואל בקול רם ולא מחרד בלבנו אלא בקול נמוך כמי שמתפלל בינו לבין עצמו ומיד רוח הקודש לובש את הכהן ומביט בחושן ודואה בו כמראה הנבואה עלה או לא תעלה באחיות שבלמ' מן החושן כנגד פניו והבהן משיבו ואמר לו עלה או לא תעלה אין שואלין על שני דברי כאחד ואם שואל משיבין על הראשון בלבד ואין נשאלין בהן להדיש אלא או לכרך או לבית דין או למי שצורך הציבור בו שגא' ולפני אלעזר הכהן יעמוד וזה המלך וכל בני ישראל הוא משוח בלחצה או פי שצורך הציבור בשאלתו וכל העודה אלו בית דין הגדול זה שאתה מוצא בדברי נביאים שהכהנים היו חגריין אפוד בד לא היו כהנים גדולים שאין האפוד של כהן גדול אפוד בד אף הלויים היו חגריין אותו שהדי שמואל הנביא רמי היה ונאמ' בונעד חגרי אפוד בד אלא אפוד זה היו חגריין אותו בני הנביאים ומי שהוראו שתשר' עליו רוח הקודש להודיע כי הגיע זה לבעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש :

הלכות ביאת המקדש

יש בכללן חמש עשרה מצות שתימצח עשה ושלש עשרה מצות לא תעשה וזהו פרטן: א' שלא יכנס כהן טיבד למקדש ב' שלא יכנס בו כהן פרוע ראש: ג' שלא יכנס בו כהן קרוע בגדים ד' שלא יכנס כהן כבל עת להיכל: ה' שלא יצא כהן מן המקדש בשעת העבודה ו' לשלח טכאסין מן המקדש ז' שלא יכנס טכא למקדש ח' שלא יכנס טכא לחד הבית ט' שלא ישמש טכא י' שלא ישם י' טבול יס' יא לקדש העובד ידיו ורגליו יב' שלא יכנס בעל מוס להיכל ולמבוא יג' שלא לעכו בעל מוס יד' שלא יעמוד בעל מוס עובר טו' שלא יעבוד יז' וכיבאד מצות אילו בפרקים אילו: כז' ז

ואם היתה חדשה ששחץ אותה על גב האצטובה כדי שיראה דעם
את מלאכתה שהיא נאה וכל הכלי שהיה במקדש היו להם שנים
ושלישים שאם יטבאו הראשונים יביאו השנים תחתיה זה המבונה
על מעשה בנדי כהונה עומק בהכנת בנדי כדרכי הדיוטם ובנדי
כהן גדול ובארינות ותחת ידו בעש הכל ולטכה היתה לו במקדש

פרק שמיני

בנדי כהונה שלש מינים בנדי כהן הדיוט ובנדי זרוב ובנדי לבן
בנדי כהן הדיוט הם ארבעה כרים כתנת ומכנסים ומנבעות
ואבנט וארבעתן של פשתן לבני ומוטן כמל ששה והאבנט רגזו
רקום בצמר בנדי זה הן בנדי כהן גדול והם ששנה
כלים הארבע של כל כהן ומעיל ואפוד והוטן וציץ ואבנטו של
כהן גדול מעשה דוקס הוא הוא דוכה במעשה לאבנט כהן הדיוט
ונציפת האנורה באורן היא הכנבעת האכור נבנו אלא ככהן
גדול צינף כח כמי שלופף על השבד ובנדי צונפין כח כח בע
ו פיתך נקרא כנבעת בנדי לבן הם ארבעה כלי כממשש
כהן כהן גדול ביום הבפורים כתנת ומכנסים ואבנט ומצנפת

וארבעתן רבנים וחוטן כפול ששה וכן דפשתן לבדו הם ושתי
כתנת או דת ודל לכהן גדול ביום הכפורי אחת לוכשה בשאר
ואח. בין הערבים שהיהם בשלשים ננה משל הקדש ואם רצו
לחוסף כוסף משלל ומקדש התוסף ואחד כך עושה בה הכתנות
בנדי כהונה צוותן שהיו הדשים נאים ושלשים כדרך בנדי
הגדולים שנאמר לכבוד ולתפארת היו כחושטין או מקודעין
או רוכין יתר על כדתו או קצרי פחה כמדתו או שולקן באבנט
ועבד עבודתו כסלה היו בשוקין או שהיו ארובי וסלקן

באבנט עד שנעשו כמדתו ועבד עבודתו נשדה כל בנד ובנדי
כהונה שנעשו צואים אין מלבנין אותן ואין ככנסין אותן אלא
כניחן לפתילות ולובש חדשים ובנדי כהן גדול שבלו גזוזן אותן
ובנדי לבן שעבד בהם ביום ו צום אינו עובד בהם פעם שנייה
ל יולס אלא נגזין במקום שיפשוט אותם שם שנאמר ודיחם שם
יום אכודין בהנאה מכנסי בהנים הדיוטם שבלו ואבנטיהם
זה עושין כהן פתילות ומדליקין כהן במקדש בשנות בית
המאכה ומתנות מהנים ודיוטם שבלו היו עושין כהן פתילות
דמורה המיד כל בנדי המהנים אין באים אלא משל ציבור
ויהי ששחנדב בנד ובנדי כהונה מוסרו לציבור ומתור

וב כל בני השלת ועצי המערכה שספרן יהוד לציבור הרי הן
בשרים אף כל קרבנות הציבור ששחנדב אותן יהוד משל
בשרים ובלבד שימסרם לציבור בנדי כהנים הדיוטם היו עושין
כהן ביצלות רבות וששה ותשעים חלון היו במקדש להניח כהן
הבגדים ארבעה חלונות לכל משבר ושם כל משבר כתיב על
חלונותיו וחלון סתומות ובשיכנסו אנשי משבר לעבודה בשבת
שלהן פתחן חלונותיהן כל ימי שבתן ונטולין הכלים

ובשיצאו בחזירין הבגדים לחלונותיהם וסוהטן הלכה עשו
ארבעה חלונות לכל משבר לפי שלא יהיו הכלים מיעודין אלא
כל המכנסים בחלון אחד וכתוב עליו מכנסיו וכן באבנטים בחלון
אחד וכתוב עליו אבנט וכן המצנפת כול בחלון אחד והכהנית
כולן בחלון אחד כהן גדול כניח בנדי זרוב בלטה שלו בלילה
או בעת שיצא כהן המקדש בנדי כהונה מתור ליהנות כהן
לפיתך לובשים כיום עבודתו ואפילו שלא בשעת לעבודה חזין כן
כהן באבנט בפני שהוא שעפנו אכור לכהן הדיוט לחבשו אלא
ביתת עבודה אין הכהנים לובשים לעבודה אלא צמר
ופני ים בלבד וכל נקום שנאמר בתורה שש או בד הוא הפשתים

והוא הכותן ותכלת האמורה בכל מקום הוא הצמר הצמט כיוצא
שבים שהוא פתוך מן הכותל הארנבן הוא הצמר הצמט

אדם ותולעת השני הוא הצמר הצמט בתולעת כל נקום
שנאמר בתורה שש או שש משור צריך שיהיה חוט כפול ששה

ומקום שנאמר בד אם היה חוט אחד לבדו כשר
הכובחר שיהיה כפול ששה ומקום שנאמר בו משור כלבו צריך

שיהיה חוטין כפול שבנה כל נקום שצמר בתורה מעשה דוקס
הוא שתהיה הצורות הנעשת באריג נראין כגד אחד בפני האריג

ומעשה חושב הוא שתהיה הצורה נראית כשני צדדי פניו אחד
וכיצד מעשה הכהנים הכהנות בין של כהן גדול בין של כהן

הדיוט מטיבצות היתה שהיא בתים בתים באריגתה כמו בית המבנה
כדרך שעושין האורגין בכנדים הקשים ובית יד שלה נארג כנף

עצמו וכחברין אותו עם גוף הכתונה בתפירה אורך הכתונת עד
למעלה מן העקב ואורך בית יד שלה עד פס יד ורוחבו כהנה

היד המכנסים בין של כהן גדול בין של כהן הדיוטם
מכתנים עד ירכיב שדגא למעלה כן דגבור קרוב מן הלב עד

סוף הירך שהוא הארכובה ושנצים יש להם ואין להם לאמת
הנקב ולא בית הערוה אלא בוקפין כמין כים המצנפת

של כהן גדול או הדיוט ארכה ששה עשר אמות והאבנט רחבו
כמו שלש אצבעות וארכו שנים ושלשים אמה מקיפו וכחזירין

על גבי כרד ובנדי כהונה כולן אין עושין אותן מעשה כחט
אלא מעשה אהיג שנאמר מעשה אורג :

פרק תשיעי

כיצד מעשה הציץ עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ונקין
מאונן לאונן וכתב עליו שני שיטין קדש להקדש כלבטה זה
כלמעלה ואם כתבו בשיטה אחד כשר ופעני ככתבונו בשיטה

אחד והאמתו כולמת בפניו דכפר אה ואתו לכתבונו וזאת מן
על השעוה עד שכולט ודוא נקוב בשתי קצותיו ופדל הכלת
למטה כמנו נכנס כנקב לנקב כדי שיהיה נקשר בפמיל כנוד
העורף המעיל כולל הכלת וחוטיו כפילין שנים עשר ופז ארג
בתחלת אריגתו ואין לו בית יד אלא נחלק לשתי נעפים נוסף
ו גזון עד למטה כדרך כל הפעיליג ואינו כחבר אלא כנוד כל

הגרן בלבד והקורע פי המעיל לוקה שכלא יקרעו זהו דין לכל
בנדי כהונה שהקורען דרך השרתה לוקה ומביא תכלת אריגתן
ותולעת שני כל מין משלשתן שזור שכנה לפי ענ כעלית כשר
נביצאו חטי השולים ארבעה וטורים ועושה אותן כמין תונים
שלא פתחו פיהן ותלה אותן במעיל יומביא ככלו שבע עשרות
שנים ושבעים ענבילים הכל זהב ותולה בו ששה שלשים כנול
כנף זה וששה שלשים בשולי כנף זה ותונקם הענבול והחזירין
שניה כאו נקרא פעמן עד שיהיו מולו בשני ידות כמין קורען
פעמן ורכין חזרב שבאריגת דאפוד וחוטין האנכות והכנסות
כעשה לוקח דוט אחד זהב נה רונחנו עם החוטין של הכלת

וכופל השכיעה חוטין כהנת וכן הוא עושה חט זהב עם השכיעה
ארנבן חט אחד עם ששה של תולעת וחוט אחד עם של פתיל
כביצאו ד' חוטין זהב זכביצאו כל החוטים כח ע באריגת אמת
הזהב וגולעשות כהך ותכלת כהתור הארנבן וכתב עליו חוטין

ובתוך השש בלבד שאט דזיב כפול כהן כמד כעלית חוטין
אורג בנד כעשה חושב בין דודי כלה וזה רנבן ותולעת חוטין
וד שש על כח חוטין כמו שבארנו ארכו אנה ודי כיוון תומכין
לכניב כביצאו זרת על זרה כדובע וקובע בו ארבע עשרה של ארנבן
דכפמ שים בתורה כל אכן כדן כיוצא ומכוסע כנת של ארנבן

שכקיפו כלבטה ומארבע רוחתה

ואפילו מדבריהם לפיכך טובל ואוכל בקדשים לערב אבל
 עם המיתה כשם שאסור לאכול בו קדשים מן התורה כך אסור
 לאכול כלילו מדבריהם חוץ מן הפסח בלבד שהוא אוכל לערב
 כמו שיתבאר במקומו האכל אינו משלח קרבנותיו כל
 שבעה אפילו או עצי או לבונה וכן מצודע אינו משלח קרבנותיו
 כל עץ שאינו ראוי לביאה אל המזבח אינו ראוי להקרבה אבל
 המנחה יש בו ספק אם משלח אם אינו משלח לפיכך אם הקריבו
 עליו נרצה טמא שרץ וכיצא בו והערל משלחין את קרבנותיהם
 ומקריבין עליהן חוץ כפסח שאין שוחטין אותו על טמא שרץ
 ואין שוחטין על הערל פסח כמו שיתבאר אבל טמא מת אין
 מקריבין עליו קרבן כלל עד שיטוה :

פרק שלישי

מצות עשה לשלח כל הטמאים מן המקדש שלישלח מן המזבח
 כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפשו זה המזבח האמור כאן הוא
 מזבח שכניה שהוא מפתח עזרת ישראל ולפנים שומע אני
 שהמצודע וחוב וטמא מת שלשתן במקום אחד תל' במצודע בוד
 ישב מחוץ למזבח כדשבו זה מזבח ישראל שהוא מפתח ירושלים
 ולפנים מה מצודע שמימאנו ומזבח חמור שלוח משלח חבירן
 אף כל שטמאנו חמורה וחמור שלוחו משלח חבירו לפיכך
 משלחין את המצודע חוץ לשלש מחנות שהוא חוץ לירושלים
 מפני שהוא מטמא בביאה מה שאין הזב מטמא ומשלחין זבין
 מחנות ומזרח ומערב וישני מחנות שהוא חוץ להר הבית בפני
 שון מטמאין המטמא והמטמא אפילו כותנת האבן בה שאין הבת
 מטמא טמא מת אפילו הכת עצמו מחזר להכנס להר הבית שנ'
 וקח משה את עצמו וסוף עכו עכו במזבח הלוייה החזיל משלחין
 מנני טים וטמא מת ובוטלי גיורת אבל טבול יום נכנס לשם
 טבול טבול עזרת הגיזים משלחין טמא טבול יום אבל לא
 מחד כפורים שטמא כפורים הערוב טבול ואסור טבול יום
 במזבח ליה מדברי סופרים מעשה ישראל ולפנים אפילו
 טמא כפורים לא יכנס לשם טעוין לא טוה טוה גמורה שנ'
 ופר עליה חבון וטוהה מכלל טעוין לא גמרה טוהה
 וטמא המשלח מוד הבית אם נכנס עובר בלא תעשה שנאמר

ויא מצוין למזבח זה מזבח שכניה ולא יבא אל תוך המזבח
 זה טמא ליה וכן מצודע שנכנס לירושלים לוקה אבל אם נכנס
 לשרי העדים במקצת חזכה אעפ"י שאינו רשאי לפי שנאמר בוד
 ישב אינו לוקה נכנס המצודע להר הבית לוקה שכנים אבל
 טמא מת או טבול יום שנכנס לעזרת נשים או מזוסר כפורים
 שנכנס לעזרת ישראל אעפ"י שאינו לוקה מכין אותו מכת מרדות
 וכשם ששלח טמאים מן המקדש בעש"כך אם נכנסו עזברי
 בלא תעשה שנ' ולא יטמאו את כחניהם זה מזבח שכניה וכניין
 שאינו עובר אלא אם כן נכנס אבל אם נגע בעדה מאחורי פטור
 שנ' ביהלל ואל המקדש לא תבא טמא שנכנס למקדש במזיה
 עש"כרת שנ' ואם לא יכנס וכשרו לא ידחין ונטא עזנו בשוגג
 נביא קרבן עולה ויודד טמא או נפש אשד תגע בכל דבר טמא
 ואין חייבין כרת או קרבן אלא מעדת ישראל ולפניו על יוספ'
 העודה שנתקדשה קודש גמור כמו שבארנו ואי זה השמא
 שחייב כרת על המקדש כל שנכנס בטמא מן הכת שהחזיר
 מגלח עליהן שכבר נתפרש במידות או שיגע באדם או בכלים
 שנכנסו באותן הטמאות שהחזיר מגלח עליהן שהרי הוא שני
 לראשון שנגע בכת או שנכנסו בשאר אבות הטמאות של תורה
 שנתפרש במקומו כללו של דבר כל הטען ביאת מיס מן

התורה חייב כרת על ביאת המקדש ואפ"י אחד שטבל עד שיעדיב
 שמשו אבל המתטמא בטמאות מן הכת שאין חזיר בגלח
 עליהן שאעפ"י שהוא טמא מומאט שבעה הרי זה פטור על ביאת
 המקדש וכן הנגע בכלים שנגעו באדם שנגע בכת או שנגע
 באדם שנגע בכלים שנגעו בכת אעפ"י שהוא טמא ראשו לענין
 תרומה ולטמא בשר קדשים הרי זה פטור על ביאת המקדש שד' רי
 אילו הלכה מפי הקבלה ואעפ"י שהוא פטור מכין אותו מכת מרוד'
 המכנים שרץ וכיצא בו במקדש או שהכניס אדם טמא למקדש
 הרי זה חייב כרת שהרי טמא מקדש ה' אבל הזדק כלים טמאים
 למקד' אפ"י היו כלים שנגעו בכת פטור מן הכרת אבל חייב מלקות
 שנ' ואם לא יכבס וגו' מפי השמועה לכונו על חרצת גופו עטש
 כרת ועל כיבוס בגדי לוקה ארבעים יראה לי שאינו לוקה אלא
 על בגדים שהן אב טמאה כגון בגדים שנגע בהן זה הטמא לכת
 שון אב טמאה כמו שיתבאר אבל בגד שהוא ראשון אם
 הבנינו למקדש אינו לוקה עליו אבל מכין אותו מכת מרדות

וכן טמא שהכניס ידו למקדש מכין אותו מכת מרדות
 וכן כל טמא כאב מאבות הטמאות של דבריהם או שאכל אוכלין
 טמאים ושתי משקין טמאין ונכנס למקדש בכזויד קודם שיטבל
 מכין אותו מכת מרדות טמא שנכנס למקדש ורך גנות פטור
 שנ' ואל המקדש לא תבא ורך ביאה חייבה תורה ואעפ"י שהוא
 פטור מכת מכין אותו מכת מרדות בין שנכנס למקדש ורך גנות
 בין שנכנס בו ורך פתחים כל מקום שחייבים על חזנו כרת
 ועל שנגחו קרבן אם נמצאת שם טמאה בשבת כרציאין אותה
 ושאר הבקומות כופין עליה כלל עד אוד שבת וכשהן כרציאין אין
 כרציאין אותה אלא בפשוטי כלי עץ שאין נקב טמא שלא לרבו'
 את הטמא אחד טמא שנכנס למקד' טוהר או טוה' שנכנס למקדש
 שיש בו טמא כגון שהיה מת תחת אהל במקד' ונכנ' הוא תחת האהל
 הרי זה חייב כרת שהרי ביאתו וטמאה באין כאחת נכנס למקדש
 ונטמא שם אוד שנכנס אפ"י טמא עצמו שם בכזיד ימהר ויבהל
 ויצא בדרך קצרה ואסור לו לשחזת אולה שתחזת או לצאת בדרך
 ארוכה ואם טוהה או שיצא בארוכה אעפ"י שלא טוהה או שהיה
 פניו להיכל והשתחזה אעפ"י שלא טוהה חייב כרת ואם היה
 שוגג מביא קרבן לא החזיר פניו אלא השתחזה ורך יציאתו כלפי
 ורך אינו חייב אלא אם כן טוהה כשיעור וככה שיעור שהיוצא
 כדי לקרות וברעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוה והודות לה'
 כי טוב כי לעלת השתחוויה שיעור השתחוויה ואי זו היא דרך ארובה
 כל שאיפשר לו לצאת מן המקדש בדרך קצרה טמאה יצא בקצרה
 אעפ"י שרץ ודוק עצמו בכל כוח ונכנס שיעור זמן שהלך בו
 הארוכה פחות משיעור הזמן שמהלך כל אדם בקצרה הוא יוצא
 בארוכה חייב יצא בקצרה והלך בעט וטכו וטהה בעט עד
 שנצטרף מכל השתחזת כדי השתחורה בכזיד אינו לוקה בשוגג
 אינו מביא קרבן מפני שהחזיר כפק אבל מכין אותו מכת מרדות

פרק רביעי

טמא שעבד במקדש חלל עבודתו חייב כיתה בידי שמים על
 עבודתו אעפ"י שלא טוהה שם שנ' וינחזו מקדשי בני ישראל ולא
 יחללו את שם קדשי ורי זו אזהרה לעובד בטמאה ולהלן הוא
 אומר ונתנו בו כי יחללוהו מה חלל האמר חייב כיתה בידי
 שמים אף כאן כיתה בידי שמים וכל לאו שחייבין עליו כיתה
 בידי שמים לוקין עליו אעפ"י שאם עבד בטמאה אינו חייב כבד'
 אלא מלקות אחת והבגים לא היו כביאין אותו לנ' ד

פרק

ראשון

כל כהן הכשר לעבודה אם שתה יין אסור לו להכנס מן המזבח ולפנים ואם נכנס ועבד עבודתו פסולה וחיוב מיתה בידי שמים שנאמר ולא תמותו והוא ששתה רביעית יין חי בבת אחת מיין שעבר עליו ארבעים יום אבל אם שתה פחות מרביעית יין או שתה רביעית ורפסיק בה או מזגה במים או ששתה יין כגון בתוך ארבעים אפילו יותר מרביעית פטור ואינו מחלל עבודה

שתה יותר מרביעית מן היין אע"פ שהיה מזוג ואע"פ שרפסיק ושתה מעט מעט חייב מיתה ופוסל העבודה היה שכור משאר משקין המשכרין אסור להכנס למקדש ואם נכנס ועבד והוא שכור משאר משקין המשכרין אפילו מן הזולב או מן הדבילה הרי זה לוקה ועבודתו כשרה שאין חייבין מיתה אלא על היין בשעת העבודה ואין מחלל עבודה אלא שכור מן היין

וכשם שאסור לכהן להכנס למקדש מפני השכרות כך אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להזרות כשהוא שתוי אפילו אכל חמרים או שתה חלב ושתכשה דעתו מעט אל יזדה שג' ולהזות את בני ישראל ואם הזדה בדבר שהוא מפורש בתורה עד שידעוהו הצחקים מותר כגון שהזדה שהשרין טבא והצפרדע טהור והדם אסור וכיצא בזה ומותר לשכור ללמד תורה ואפילו הלכות ומדרשות והוא שלא יזדה ואם היה חכם קבוע להדאה לא ילמד שלימדו הזרה היא שתה כדי רביעית כלבר והיה בה מים כל שזאה או ישן מעט או הלך כדי מיל כבר עבר היין ומותר לעבד אבל אם שתה יותר מרביעית אפילו מזוג שינת מעט או

הודד מסיפין בשכרותו אלא ישהה לפי השכרות עד שלא ישאר בשכרותו שום דבר שבעולם אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילה אבל לא בימי שבת ואפילו שאר בתי אבות של משמר שאין עבודתן היס טבא תבבד העבודה על אנשי בית אב של

חס ויצטרכו לאחדים מאנשי משמרן לסייען ואנשי בית אב של אותו היס אסורין לשתות בין ביזם בין בלילה שמה ישתה בלילה וישכים לעבודתו ועדין לא כד יזנו מעליו כל כהן שיזע כמי זה משמר הוא ומאי זה בית אב הוא וידע שבתי אבותי קברים בעבודת הים אסור לו לשתות יין כל אותו היס היה

ידע כמי זה משמר הוא ואינו כביד בית אב שלו אסור לו לשתות כל איתה שבת שמשמרתו עובדין בו לא היה בכיר משמרתו ולא בית אבותו הדין נתן שאסור לשתות יין לעולם אבל תקנתו קלקל'תו ודרי הוא מותר לשתות תמיד שאינו יכול לעבוד עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו כהן שגדל שעוד אסור

לו להכנס מן המזבח ולפני ואם נכנס ועבד חייב מיתה בידי שמים כשכור שעבד שנאמר היין לא ישתו כל כהן וראשם לא יגלו ופרע לא יגלו בה שתי יין במיתה אף כגדלי פרע במיתה ואין פרעו דראש כחללין עבודה אף על פי שהיא במית עבודתו כשר כשם שאין הכהנים מותרין על היין אלא בשעת ביאה למקדש

כך אין אסורין לגדל פרע אלא בשעת ביאת למקדש ברא בבית הדין אבל כהן גדול אסור לגדל פרע ולקדח כגדלין לעולם שהרי תמיד היא במקדש ולכך נאמר בו את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרע כבה הוא גידול פרע שלשים יום כגדל שנאמר בו גדל פרע טעור ראשו ואין מידות פחתה מטל שלים לפיכך כהן הדין העוזב מגלח שלשים יום לטלשים יום ואנשי משמר אסורין

לכפר ולכנס בשבת כדי שלא יעלו למשכנות כשהן כגדלין אלא כגדלין ורחיצין וכבכסין קודם שיעלה מי ששלמה משכנתו בתוך הדגל כותר לגלח בגדל אבל אב שלמה בערב דגל אינו מגיח אלא בערב הדגל דין קדושי בגדים ודין פרועי ראש אחד הוא שטאבד ראשיתם לא תפרעו ובגדיכם לא תפרעו

ולא תכמתו הוא אב עבד והוא קדוש בגדים חייב מיתה בידי שמים אע"פ שעבודתו כשרה ולא חללה יראה לו שכל כהן הכשר לעבודה אם נכנס מן המזבח ולפני והוא שתוי יין או שכור משאר המשכרין או פרוע ראש או קדוש בגדי כדרך שקדעין על המזבח אף על פי שלא עבד עבודה הרי זה לוקה הואיל והו' ראוי לעבוד ונכנס בשעת העבודה מנחל כבה והרי הוא מיוחד שלא יכנס ודין הנכנס כבה מן המזבח ולפנים חייב היצא משם אחד הוא כיעד כגון ששתה רביעית יין בין האולם ולמזבח או קדוש בגדיו שם יצא לוקה וכן אם עבד ביציאתו חייב מיתה וכן אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להכנס למקדש כולו מתחילת עזרת ישראל ולפנים כשהוא שתוי יין או שכור או פרוע ראש דרך נחל או קדוש בגדים אע"פ שאינו באזרה שאין זה כבוד ומורה לבית הגדול והקדוש שיכנס בו מנחל אבל ישראל שגדל טעור עד שנעשה מחלפת ולא היה דרך נחל הרי זה מותר להכנס לעזרת ישראל

פרק

שני

אין כהן גדול נכנס לקדש הקדשים אלא ביום הכיפורים לית וכהן הדין נכנס לקדש לעבודה בכל יום והזוהר כל הנהגים שלא יכנסו לקדש או לקדש הקדשים שלא בשעת עבודה שנ' ואל יבא בכל עת אל הקדש זה קדש הקדשים מבית לפחנת להזהיר על כל הכית כהן שנכנס לקדש הקדשים כשאר

ימות השנה בין כהן הדין בין כהן גדול או כהן גדול שנכנס לו ביום ובפגרים שלא בשעת העבודה חייב מיתה בידי שמים שנ' ולא יבא ובהם פעמים הוא נכנס לשם ביום הכיפורים ארבע

כמו שיתבאר במקומו ואם נכנס חמישית חייב מיתה בידי שמים והנכנס לקדש חוץ לקדש הקדשים שלא לעבודה או להשתחויה בין הדין בין גדול לוקה ואינו חייב מיתה שנאמר אל פני דרפת ולא ימות על קדש הקדשים בביתה ועל שאר הבית בלא לוקה כהן שיצא מן המקדש בשעת העבודה בלבד חייב מיתה בין כהן גדול בין כהן הדין שנאמר וכפתח אהל כותעד לא יצאו מן הכות

כלומר לא תביא עבודה ותצאו מכוהלים ודאפים מפני גזירה וכן זה שנאמר בכהן גדול מן המקדש לא יצא אצלו אלא בשעת העבודה בלבד שלא יבא עבודתו ויצא אם כן כפני מה נשנית

אזהר לו בכהן גדול שכהן הדין שהיה במקדש בעבודתו ונכנס שבת ולו בת שהוא חייב להתאבל עליו אע"פ שאינו יצא מן המקדש אינו עוזב מפני שהוא אונן ואם עבד והוא אונן של תורה הרי עבודתו בין בקרבן יחיד בין ציבור אבל כהן גדול עובד כשהוא אונן שג' מן המקדש לא יצא ולא יחלל כלום יטב ועבד עבד שהיה עוסק בה ואינה מתחללת ומנין שעבודת האונן פסולה בקל חז' אם בעל כות שאוכל בקדשים אם עבד הלל אונן שהיה אסור בקדשים שנ' לא אכלתי באוני כמנו דין הוא שיהלל ואע"פ שג' גדול עובד אונן אסור לאכול בקדשים שנאמר ואכלתי הניח היס היטב בעיני ה' וכן אינו חלק לאכול בערב אונן כעבד אנו לוקה וכותר ליגע בקדשי אע"פ שלא טבל שלא עשה מעלה אלא באבילה אבל כגניעה הרי זה טהור כמו שיתבאר במקומו איתו אונן זה שבת לו בת מן הקדושי שהוא חייב להאבל עליהן ביום

חמיתה בלבד הוא הנקרא אונן דין תורה ולילה הוא אונן מדברי סופרים ומת ששה ימים ואחר כך נקבר כל אותם הימים שאין יום חמיתה הוא אונן מדבריהם וכן יום הקבורה ואינו נופס לין לפיכך מי שמת לו בת לאחר יום חמיתה כל יום הקבורה אינו מקדש ואינו אוכל בקדשים מדבריהם ומנחל ואוכל לערב יום שבת קדושה ויום ליקוט עצמות הרי הוא כיום קבורה שאינו נופס לין

ואמר ודעו אהרן ובניו ממנו דבר השם ככל הבהנים מעובד
 שהוא קדוש ראשון קדש ידיו חזים צריך לחזור ולקדש
 לחזר אף על פי שלא ישן כל הלילה שהדים נפסלות בלינה
 קדש בלילה והקשר החלבי כל הלילה צריך לחזור ולקדש ביזם
 לעבודת חזם קדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן אף על פי שהוא
 מקדש קודם שתעלה השמש אינו צרי לחזור ולקדש אחר שהאיר
 חזם שהרי בתחלת עבודה קדש מצוה לקדש ממי הכיור
 ואם קדש מאחד מכלי השרת הרי זה כשר אבל כלי החזל אינם
 מקדשין קדש בכלי שרת כחזן או בכלי חזל בפניו ועבד
 עבודתו פסולה ואין מקדשין בתוך הכיור או בתוך כלי השרת
 אלא מהן שנאמר ודעו אהרן ובניו ממנו את ידיו ואת רגליו
 ואם קדש בתוכו ועבד לא חלל השביל ידיו ורגליו במי מקוה
 אפילו במעין אין זה קדוש כלל עד שירחץ בכלי וככל כלי
 הקדש מקדשין בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית
 כל המימות כשרים לקידוש בין בים חיים בין מי מקוה ובלבד
 שלא ישתנה מראיהן אלא יהיו במים הכשרים לטבילה טיט
 הגרוק שהפרה שוחה ושוחה ממנו משלים למי כיור זה הגלל
 כל הטבילים למי מקוה משלים למי כיור כמה בים צריכין
 להיות בכיור אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים שנאמר אהרן
 ובניו והיו אלעזר ואיתמר ופנחס עמהם הרי ארבעה מי כיור
 נפסלין בלינה כמו שבארנו וכיצד היו עושין משקעין אותו
 במי מקוה או במעין הלחור מעלין אותו או פמלין אותו בכל
 זים בבקר זים שעשה שלמה כבוקה היה שאמה של בים
 היתה עוברת בתוכו במעין עיטם לפיכך לא היו מיבז
 נפסלין בלינה ממי הכיור וממנו היו ממל אין הכיור כיצד
 מצות קדוש מביח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית
 על גבי רגלו השמאלית ושוחה ומקדש וכל החוצץ בטבילה ח צץ
 בקדוש ידים ורגלים ואינו מקדש כשהוא יושב מפני שהו כעבודה
 ואין עבודה אלא מעומד שנאמר לעמוד לשרת וכל העובד חו'
 ישב חלל ועבודתו פסולה ואינו לוקה מפני שאמרה שלו מבלל
 עשה היא וכן כל העוסק בעבודה בעבודת הבקדש
 צריך שיהיה עומד על הרצפה ואם היה דבר חוצץ בינו ובין
 הקרקע כגון שעמד על גבי בליט או בהכה או על רגלי חבירו
 פסל וכן אם היה דבר חוצץ בין ידו ובין הכלי שעבד
 נפסל ואין עבודה אלא ביכין ואם עבד בשמאל פסלה
 ואינו לוקה רגלו אחד על הכלי ורגלו אחד על הרצפה ואין כל
 שאילו ינטל הכלי או האבן יכול לעבוד על רגלו אחד עבודתו
 כשרה ואם לא עבודתו פסולה קיבל ביטין ושמאל
 נטייען עבודה כשרה שהבטייע אין משניחן עליו נתגדרה
 אבן פאבני העזרה לא יעמד עליה בשעת עבודה עד שתחבר
 בארץ ואם עבד עבודתו כשרה תאיל ובמקומה עומדת

פרק ששי

כל כהן שיש בו מום בין מום קבוע בין מום עובר לא יכנס
 למקדש כן הכוהן ולפנים שנאמר על הפרכת לא יבא ואל המזבח
 לא יטא ואם עבר ונכנס לוקה אף על פי שלא עבד
 ואם עבד במקדש פסל וחלל עבודה ולוקה אף על העבודה
 שנאמר אשר יזהה בו מום לא יקרב מפני השמחה לומר שאזרח
 זו לא יקרב לעבודה וכן בעל מום עובר שעבד פסל
 ולוקה שנאמר כל איש אשר בו מום לא יקרב מפני השמחה למדו
 שזו אזור לבעל מום עובר ואין בעלי מומין שעבדו במיתה אלא

במלקו כלבד כל המומין כולן אחו שהיו כו מתחלה בריתו ואחר
 שנלד בו אחר כן בין עוברין בין שאין עוברין הריז פסול עד
 שיעבדו מום קבוע כגון שבר רגל או שבר יד ומום עובר
 כגון גרב או ילפת והיא החזית ולא המומין הכתובין בתורה
 בלבד הן שפסלין בכהנים אלא כל המומין הנראין כגוף שנאמר
 כל אשר בו מום מכל מקום ואילו הכתובים בתורה חנומה הן
 שלשה מיני מומין הם יש מומין שהן פוסלין בהן מלעבוד
 והבהמה מליקרב יש מומין שפסלין האדם בלבד מלעבוד
 יש מומין שאין פוסלין אבל מפני מראית העין אמרו שכל כהן
 שיש בו אחד מהן אינו עובד כל מי שיש בו מום שפסל באדם
 ובבהמה ועבד בין בשוגג בין במזיד עבודתו פסולה ואם היה
 מזיד לוקה וכל מי שיש בו מום מן המומין המיוחדים לאדם ועבד
 אף על פי שהוא לוקה לא חלל עבודתו ואם היה בו דבר מדכרם
 שהם מפני מראית העין אינו לוקה ועבודתו כשרה אין פסל
 באדם אלא מומין שבגלוי אבל מומין שבחלל הגוף כגון שננטל
 כוליתו של אדם או שחול שלו או שניקבומעו אף על פי שנעש'
 טרפה עבודתו כשרה שנאמר שבר רגל או שבר יד כה אילו
 בגלוי אף כל בגלוי הערל הרי הוא כבן נכר שנאמר כל בן
 נכר ערל לב וערל בשר לפיכך ערל שעבד חלל עבודתו ולקח
 כור שעבד אבל אינו חייב מיתה כהן שהיה נושא נשים
 בעבירה אינו עובד עד שיודחה בית דין על דעת רבים כדי שלא
 יהיה לו הפרה שלא יסיף להטא ועובד וידד וכגירט וכן אם היה
 מטבא לכתים עבודתו פסולה עד שיקבל עליו כבוד שלא יטבא
 ואם עבר ועבד קודם שידיד או שיקבל אף על פי שהוא
 נשוי בעבירה לא חלל עבודה כהן שעבד תבדק ונמצא חלל
 עבודתו כשרה לשעבר ואינו עובד לחבא ואם עבד לא
 חלל שנאמר בך ה' חלל ופועל ידיו תרצה אף חללן שבו תרצ'
 בית דין הנחל היו יושבין בלשכת הגזית ועיקר בעשיותם
 החודד שהיו יושבין ודין את הבהמה ובחוקין הבהנים ביוחסין
 וכמומין כל כהן שנמצא פסול ביוחסו לוכש שוורים ומתעטף
 שוורים ויצא מן העזרה וכל מי שנמצא טלם וכשר לביש
 לבנים תכנס ומשכש עם אחיו הבהנים מי שנמצא כשר
 ביוחסו ונמצא בו מום יושב בלשכת העיצים ומתלע עיניו למערכ'
 וחולק בקדשים עם אנשי בית אב שלו ואוכל שנאמר להם אלוית

פרק שביעי

כל המומין הפסלים באדם ובבהמה שבישים חזו פרטן ה'
 בארץ ואלו הם מי שנפגם סחם אוזניו כדי שתודד העיפרון
 כפגם אבל העוד הכובף לסחוסהאן אין בה מום בין
 נקב בין נפגם בין נטיק מי שנפגם סחם אוזניו בכל שהוא
 אף על פי שלא חסר מי שנקב סחם אוזניו בבראשונה
 בין נקב עגול בין נקב ארוך אם כצטרף לברטינה הרי זה
 מום מי שיבשה אוזניו כדי שתנקב ולא תוציא דם
 מי שהזנה אוזניו כפולה לשתים אפילו הגזי שדרך אוזניו להחוק
 נטות וכפולו בלבד שיהיו לו שני סרוסין אבל אם אין
 לה אלא סחם אחד והרי הוא כגוף אחד שנפגל כשר
 שלשה כרס של עין ואלו הן מי שנקב ריס כריס עיניו בכל
 שהוא מי שנפגם ריס כריס עיניו בכל שהוא מי שנפגם
 ריס כריס עיניו בכל שהוא ושלשה כווכין אלו בגלל חרוץ
 האמור בתורה שבזנה כעין ואלו הן העוד בין באחד כעני

ואלו המצוות אשר לחוק ופוצעין את ביהו ואין ממחין עליהן
 נבך והיאך איפשר לו לבוד ולא ישחה עד שלא יתחייב
 ברת אלא מיהו בידי שמים בלבד כגו' שנטמ' בעודה ויצא בקערה
 ובציאתו היה ציבור בידו והפך בו אבר על האש במזבח וקרב
 שריפתו שכל קרוב עבודה הרי הוא כעבודה וכן טמא שטבל ועבד
 קדם שיעריב שכשו עבודתו פסולה וחייב כיתה בידי שמים שנא'
 ורא יחלו שם אלקיהם כפי השמועה למד שזו אזהרה לטבול
 הם שעבד שעדיין טמא הוא שנאמר ובה השמש ושהר כבלל
 שעדיין לא שהר אבל כחוסר כפורים שעבד אף על פי
 שעבודתו פסולה וחלל הרי זה פסול ומנין שעבודתו פסולה שנ'
 וכפר עליה הכהן וטורה כבלל שעדיין לא נגמרה טהרתה והוא
 הדין לכל מוסרי כפורים כהן שעבד ואוד כך נודע
 שהיה טמא אם היא טמאה ידועה כל הקרבנות שהקריב פסולין
 שהרי עבודתו חולין ואם היא טמאה התהום הציץ ברצה
 וכל הקורבנות שוקריב נוצר ואפילו נודע לו שהוא טמא קודם
 שחרקו הדם חרק הרצה שהציץ ברצה על טמא והתחם אף על
 פי שהוא מויד וכבר בארנו טמאת התחם בנידוח וכן
 הציץ ברצה על טמאת דברים והקריבין שנאמר והיה על כיצח
 אודן ונשא אהרן את עון הקדשים אבל אינו ברצה על
 טמאת הבאבלין ולא על טמאת האדם שנטמא בטמאה ידועה
 אלא אם כן היתה הטמאה הודויה בציבור שהציץ ברצה עליה
 ואין הציץ ברצה אלא בזמן שהוא על כצחו שנאמר והח
 על מצחו המיד לרצון להם לפני ה' כל קרבן שאין קבוע
 לו זמן אלו דוחה לא את השבת ולא את הטמאה שאם לא יקרב
 היום יקרב למחר ולמחר מוד וכל קרבן שקבוע לו זמן בין
 קרבן ציבור בין קרבן יחיד דוחה את השבת ודוחה את הטמאה
 ולא כל הטמאות הוא דוחה אלא טמאת רמת לבדה
 כל קרבנות ציבור קבוע זמנם לפיכך כולן דוחין את השבת ואת
 טמאת הבת וכל קרבן מהן שקרב בטמאה אינו נאכל אלא
 מקטרי' כמנו דברים הראוי' להקטרה והשאר הראוי לאכילה
 נטרף כשאר קדשים שנטמאו כיצד דוחה את הטמאה
 דיע נבנו של אותו קרבן והיו רוב הקהל שבקריבין אותו טמאים
 לכת או שהיו הקהל שהודים והיו הגהנים הבקריבין טמאים למת
 או שהיו אלו ואילו טהורין והיו בלי השרת טמאים

אנשים אייר היו טמאים לנפש אדם
 כפי השמועה שאנשים יחידים הם שידחו לפסח שני אם היו
 טמאים אבל ציבור שהיו טמאי' בת אינן נדחין אלא הטמאה
 דוחה ועשו פסח בטמאה והוא הדין לכל קרבן שקבוע לו
 זמן בפסח שהוא דוחה את הטמאה ודרי ודבר מפורש
 בכתובים שנאמר שם כי רבת הקהל אשר לא הקדשו והלויים
 על שחישת הפסחים לכל לא שהוד כי מרבית העם רבת באפיים
 וכנשה יששכר חבולון לא הטהרו וכבר זה שנאמר כי אבל
 את הפסח בלא ככתוב מפני שזעכת אותה השנה כפני הטמאה
 שנאמר ויועין המלך ושריו וכל הקהל בירושלם לעשות הפסח
 בחדש השני כי לא יכלו לעשותו בעת ההיא כי הבהנים לא
 התקדשו למד וכבר בארנו בקידוש החדש שאין מעבין
 את השנה לכתחלה מפני הטמאה ועוד אחרת היתה שם
 באותה השנה שעובר חזקה המלך את חשנה ביום שלשים של
 אדר שראוי להיות ראש חודש ניסן ועשה אותו החדש אדר שני
 ולא הודו לו חבמים שאין מעבין ביל זה כמו שבארנו בקדוש
 החדש ומפני דברים אלו שעשה שלא כהלכה נאמר כי
 אכלו את הפסח בלא ככתוב ובקש רחמים על עצמו תל החבלי'
 שהסכימו על מעשיו שנאמר ויתפלל חזקיה עליהם לאמר השם
 והטוב בעיני יכפר בעד ונאמר ושכע אל חזקיהו וירפא את
 העם והוה שניצח הקרבנם :

פרק ה' המש'

מצות עשה לקדש בהן העובד ידיו ורגליו ואוד כך יעבד שנאמר
 ודחה אודן ובניו כמנו את ידיהם ואת רגליהם וכן שענד הוא
 קדש ידיו ורגליו שזרית חייב כיתה בידי שמים שנאמר והח
 כים ולא ימותו ועבודתו פסולה בין בהן גדול בין בהן הדיט
 וכיצד שעבודתו פסולה שנאמר חזקת עולם לו ולרעו ובנתי
 כהונה ה' אמר חזקת עולם מה מחוסר כגדים מהלל עבודה כמו
 שבארנו אף כי שלא רהין ידיו ורגליו כחלל עבודה אין
 הבין צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה אלא פעם אחת מקדש
 בבקר ועונד והלך כל היים כחל וכל הלילה הוא שלא יצא
 המקדש ולא ישן ולא ישל מים ולא יסיח דעתו ואם
 עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש יצאן
 המקדש וחד ועבד ולא קדש אם לא הסיח דעתו עבודתו כשה
 וזה הבלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אף
 על פי שהוא טהור עד שהוא טבל וכל המסך את רגלו
 טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים וצריך
 לחזמת העזרה אם לשהות בהן יצא בשחור טעון קידוש ידים
 ורגליו בלבד ואם לא טבל ולא קדש ועבד הוא חלל חבדי דעתו
 ולא הסך רגליו ולא הטיל מים עבודתו כשרה וזה
 ידיו וצין לחזמת העזרה אינו צריך לחזור ולקדש כשנאמר וזה
 כטבלין וזה טהור וימינו צריך לחזור ולקדש נטמא נטמא כשנאמר
 אכלין טמאין או שתיית כשקין טמאין וטבל אף על
 פי שאינו צריך הערב שמש חזר ומקדש אחר טבילה שכל המסך
 מקדש ידיו ורגליו ואוד כך עובד ואם לא קדש הוא חלל חבדי
 דעת ולא חלל כהן גדול שלא טבל ידיו ורגליו בין
 בגדים לבגדים בין עבודה לעבודה בינם הכפורים ועבד עבודתו
 כשרה והאל ואתן הטבילות והקידושין אינן סוים ביהן וזה

תורה באצבעות ידיו אפילו היו שש ושש ואם חתך את הדמיה
כשר ואם היה בה עצם אפילו חתכה פסול כי שחסר אצבע
מיזו מי ששתי אצבעות ידיו קלוטות עד למטה מן הפרק ואם
חתכן והפרישן עד הפרק כשר באיזה פרק אמרו בבבלי ראשון
הסמך לכף היד מי שאצבעותיו מורכבות זו על גבי זו
מי שפיקה יצאת מגודלו מי שהוא אטר יד ימינו ואם היה שולט
בשתי ידיו כשר ארבעה בא ברי הזרע ואלו הן מי שכים
הכפים גדול וארך עד שמגיעה לארכובותיו מי שהגיד שלו ארך
עד שגיע לארכובותיו מי שנבראו באשכיו והוא מרוח אשך
האמר בתורה חמשה עשר בשוקים וברגלים ואילו הן מי
ששיקו עקמות עד שמחבר רגל לרגל ואין ארכובותיו נוגעות זו
בזו מי שפיקתו יצא והפיקה היא העגול שלמעלה מן העקב מצד
פנים והוא דומה לפיקה שטחת בה הנשים מי שעקבו יצא
לאחור עד שנמצא השוק כאלו הוא באמצע רגלו עוכד מי
שפיקתו רחבה כשל אוח אף על פי שאינה קלוטה כשל אוח מי
שפיקה יצאה מגדלו מי שיש ברגלו אצבע יתדה אפילו שש ושש
ואם חתכה כשר והוא שלא יהיה בה עצם מי שהכר אוח
מאצבעות רגליו מי שאצבעותיו מורכבות זו על גבי זו מי שהיו
אצבעות רגליו קלוטות עד למעלה מן הפרק ואם היו עד הפרק
או שחתכן והפרישן כשר מי שרגלו כולה שזה שנמצא רוחב
פס אצבעותיו כרוחב עקבו וכאלו היא חתיכה שזה מי שרגלו
עקומה דומה למגל שנמצא פס רגלו שיש בו האצבעות עם עקבו
כאלו הם שני ראשי הקשת מי שרגלו חלה והוא שיהיה
אצבעה גבוהה מעל הארץ ונמצא כשעומד עוכד על עקבו ועל
אצבעות רגליו המקיש בקרסוליו בעת שמהלך
מי ששקש בארכובותיו בעת שמהלך מי שהוא אטר
נתל ימינו ארבעה בכל הגוף ואילו הן מי שנופו גדול
מאיבריו מי שנופו קטן מאיבריו הארוך ביותר הננס והוא
הקצר ביותר עד שיהיו מופלגין משאר העם שכוננה בעור
הבשר ואלו הן הכושי הלכן ביותר כמו גבינה האדם כשני
בעלי נעים טהורים שנשתנה העור מחמת עצמו כמו הבחוק
שנשתנה העור מחמת דבר אחר כגון צרכת המבזה חיה בכלל
נעים טהורין מי שהיתה בעור פניו שומא שיש בה שיער
אף על פי שאינה כאיבר אלא כל שהוא מי שהיתה בעור
פניו שומא כאיבר או יותר בעלי הדלדולים והוא שידלדל העור
והבשר או הלחלוחית שיש בעור שנדלדל באיזה מקום שיהיה
בכל הגוף הרי זה מום ועוד יש שם באדם ד' מומין אחרים
ואילו הן החרש והשוטה והנכפה אפילו לימים רבים מי
שדוח רעה כבעתה תמיד או בעיתים ידועים נמצאו כל
המומין הפסולין ככהנים מאה וארבעים מהו כללם שכנה בראש
ואם בצואר והשעה באזנים וחמשה בנבינים ושבעה בריס העין
ושבעה בידים וששה עשר באיברי הזרע ועשרי ברגלים ושמונה
בכל הגוף ושמונה בעור הבשר ושבעה בכח הגוף וריחו וכבר
נפירו כולן אחד אחד ואלו פסולין כפני כראית העין מי שנשדד
דיסי עינו אעפ"י שנשאר השיער בעיקרן ומי שניטלו שינת

פרק תשועי

הוא שעבר במקיש עבודתו פסולה וחיוב מיתה בידי שמים שנאמר
והזר הקרב יומת כפי השמועה לכדו שאין חיוב זה אלא לקרב
לעבוד והכן דוחר עליו חר לא יקרב אליכם שנועדכו בני אהרן
והקטרו בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן אף על פי

שהזרין מחזרין שלא יתעסקו בעבודה טעבודות הקדבנות אין
אין חיובין מיתה אלא על עבודה תבה לא על עבודה שיש או דיה
עבודה ואין חזר חיוב מיתה אלא על ארבע עבודות בלבד על
הזריקה ועל האקטרה ועל ניסוך הכים בחו ועל ניסוך היין תמיד
כיצד על הזריקה בין שזרק בפנים בין שזרק בחוץ בין שהוזה
הואה אחת מכל הזיות הדם בין שהוזה הואה אחת מכל הדות
הקרבנות מצרע הרי זה חיוב מיתה כיצד על הקטרה הקטיר
איברים או קומץ או לבונה על המיבב אפילו הפך באיברים שלא
נתאכלו וקרב שריפתן חיוב מיתה והוא שהקטיר כזית וכן אם
הקטיר קטורת על מזבח הזהב משיקטיר כזית חיוב אבל
המקטיר קטורת ביום הכיפורים בקדש הקדשים אינו חיוב מיתה
עליה עד שיקטיר מלא חפניו המפורש בתורה והמסדר שני גזרי
עצים על המערכה הרי דוא במקטיר איברים וחיוב מיתה שרעעו
קרבן הוא אבל היצק והכולל והפותת והמלח והמניף
והמגיש והמסדר את לחם הפנים או את הכזיבין על השלחן
והמגיב את הגירות והצית אש כמזבח והקומץ והמקבל דמים
אף על פי שנפסלו והרי הוא מחזר על כל אילו ולקח אינו חיוב
מיתה מפני שכל אחת מהן עבודה שאחריה עבודה ואינה נבר
עבודה שחיטת הקדשים כשירה בזרים אפילו קדשי קדשים
בין קדשי יחוד בין קדשי ציבור שנאמר ושחט את בן הבקר לפני
ה' והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מעות כדונה וכן הדפסש
והניתוח והולכת עצים למזבח כשירה בזרים שנאמר באיברים
והקטיר הכהן את הכל המזבחה זו הולכת איברים לכבש
הולכת איברים היא שצריכה כדונה ולא הולכת עצים וכן הדלקת
הגירות כשירה בזרים לפיכך אם הטיב הכהן את דבירתו והציאן
לדחן מותר לזר להדליקן הרבת הדשן צריכה כהן שנאמר
ולבש הכהן כדו בד וגומר ואם הרים ישראל לוקה ואינו חיוב
מיתה אף על פי שאין אחריה עבודה שנאמר עבודת כדונה עבודת
מתנה דוא שהיה ככהן לכדו ואם קרב לה חזר חיוב מיתה אבל
עבודת סילוק אין חיובין עליה מיתה סדר המערכה פורקת
וחזר הכהן וסודדה כפני ססודרה פסולה השבא ובעל
מוס ושלא רהוץ ידים ורגלים ששמש כמקדש אינו חיובין אלא
על עבודות שהיו חיוב עליהם מיתה ועל שאר העבודות באזהרה
כהן טבול יום וכחוסר כיפורים שנשכח והרי הוא מחוסר בנדים
ושלא דחן ידים ורגלים ועבוד חיוב על כל אחד ואחד ואם הניח
זר אינו לוקה אלא אחת משום זרות זר ששמש בשבת חיוב
משום שבת ומשום זרות וכן בעל מום ששימש בטומא חיוב כשו'
מכאן ומשך בעל מום כל כהן שעבד עבודה זרה בין במזיד בין
בשוגג אף על פי שחזר בתשובה נבירה הרי זה לא ישמש כמקדש
לעולם שנאמר לא יגשו אלי לכהן לז' אחד העובד אותה בשידות
כגון שנעשה כומר לעבודה זרה או המשתחאה לה או המורה בה
וקבלה עליו באלוה הרי זה פסול לעולם עבר והקריב אין
קורבנו ריח ניתוח אף על פי שהיה שוגג בעת ששרת או
שהשתחאה או שהחיה אבל השוחט לעבודה זרה בשוגג אם עבר
והקריב קרבנו ריח ניתוח ונתקבל שרתי לא שרת ולא נעש' כומר
אלא שחט בלבד והוא שוגג ואף על פי כן לכתחילה לא יעבד
מי שעבר ועשה בית זרין למקדש להקריב בו קרבנות לשם אינו
כבית עבודה זרה ואף על פי כן כל כהן ששימש בבית כזה לא
ישמש במקדש לעולם וכן כלים שגשגש בהן שם לא ישתמשו
כהן במקדש לעולם אלא יגמו ויראה לז' שאם עבר כהן ששמש
שם במקדש לא פסל נמצאו כל הפסולים לעבודה שכנה עשר
ואלו הן העובד עז' חזר בעל מום הערל הטמא טביל יום מחוסר
כיפורים האונן הכבוד מחוסר בנדים יתר בנדים פוסל בגדי פרוע

בין בשתייהן מי שאינו רואה כשהו עיניו או באחד מהן אף על
 פי שאין נראה בהן שינוי כלל מחמת שידור מים קבועים כנגד
 דאמת מי שאינו רואה בעיניו או באחת מהן ראייה בתורה
 מחמת שהיה בה סבירים קבועים מי שבעיניו כמו עיניו
 אף על פי שהיא רואה מי שיצא בשד יתר בעיניו עד שהיה מעט
 מן השחור של עין מי שנמשך הלובן של עין ונכנס
 ממנו מעט בשחור עד שנמצא השחור מעורב בלובן והוא תכלול
 האמור בתורה אבל אם יצא מן השחור לתוך הלובן אינו מוס
 שאין כימין בלבן מי שהיתה נקודה לבנה בתוך
 השחור והודק האמור בתורה והוא שתהיה צפה על גבי השחור
 אבל אם לא היתה צפה או שהיתה משוקעת בשחור אינו מוס
 וכן אם היתה נקודה שחורה בתוך הלבן אפילו צפה אינו
 מוס שאין כימין בלבן היתה נקודה שחורה שוקעת בתוך
 השחור אף זה נקרא דק אבל אם היתה צפה והואיל והיא
 שחורה בשחור אינו מוס שלשה בחוטם ואלו הן
 מי שנקב חוטמו אפילו מצד אחד מי שנסדק חוטמו מי
 שנפגם חוטמו ששה בפה ואלו הן מי שנקב שפתו אפילו
 אחת מהן מי שנפגמה שפתו מי שנסדקה שפתו והוא שנסדק
 מזר שלו עד שתחלק לטני ראשים מי שעצם לחיו התחתון
 עורף על העליון כל שהוא מי שפיו נבלם מחמת גופו
 וברייתו אבל אם נבלם מחמת הרוח אינו מוס מי שנטל
 רוב המדבר של לשונו שנים עשר באיברי הדע ואילו הן
 מי שנמקד הגיד של או נכתח או נתך או נכרת מי
 שנמקדו הכעים של או אחת מהן או נכתחו או אחת מהן או נתך
 או אחת מהן או נכרתו או אחת מהן מי שאין לו אלא ביצה אחת
 אף על פי שיש לו שני כיסין מי ששני ביצות ככים אחד
 הטמטמ האגרונינס ששה בידיים וברגלים ואילו הן הפיסח
 וכי טנשכטה ידיו והוא שדע האמור בתורה
 מי שאחת מירכתי גבוהה מן השבר עצם ידו והוא
 שיהיה ניכר מי ששבר עצמו רמל והוא שיהיה ניכר
 אף על פי שאינו ניכר בשעמוך אם ניכר כשיהגף הרי זה מוס
 מי שרגלו מבלטת מחמת עצמן וברייתו אבל אם היא
 מבלטת מחמת הרוח אינו מוס ארבעה ראויין להיות נכל
 הגוף ואלו הן מי שיש בו גרב יכש כל שהו הגרב האמור
 בתורה מי שיש בו יבלת שיש בה עצם חיה היא יבלת
 האמורה בתורה כי שיש בו חיות מערית כל שהוא חיה חיות
 קשה וכעורה חיה היא לפת האמור בתורה כל עצם שבגלוי שגורף
 בו ודין הדין מוס והוא בכלל הדין האמור בתורה ואין
 הצלעים בכלל עצמת שבגלוי ועוד יש שם שלשה מוסים אחרים
 ואילו הן הדין שדגיע להיות רוחתו ודעו כשהוא עומד
 דהוא כשהוא דעו מפני חוליו וכלשון כוזב אבל השריפה
 כשר באדם ופסול כהמה וכן יצא דופן כשר באדם ופסול
 ככהמה ומחמת כהן שהוא מזהם כדעתו רוחו ושף כל גוף
 בכוחו ועוד היה ריח פז רע נותן בפיו פלפל או אגביל
 וכיצא בהן ועוד ואם עבד כוהנים זעמו או כוהנים פז
 הרי זה חלל עבודתו כשאר אילו הבעלי מוסים כולם :

פרק

שמיני

כל הכוסין המיוחדין באדם חשעים והוא פרטן טמנה בראש
 ואלו הן מי שאמצע קדקדו שוקע לכמה כמי שדווקא בידי

מי שאמצע קדקדו עלה למעלה כמו ביצה מי שפאת ראשו
 יוצא בנגד פניו כמו מקבת מי שראשו יוצא מאחוריו כנגד
 עורפו מי שראשו רחב ויצא מכאן ומכאן עד שתביצא ראשו
 על צוארו כמו ראש הלפת על העליון שלו הקרח שאין
 בכל ראשו שיער כל עיקר ואם יש בו שטה של שיער נוקפת
 מאחוריו מאחן לאין כשר מי שהיה השיער מקיף באין
 לאין מלפניו כלכד ושאר הראש קרח והוא פסול
 מי שהיה השיער שלו מקיף את כל הראש סביב נל ביו ומאחור
 ואין שם שיער באמצע גמזה קרח ופסול שנים בצואר
 ואלו הם מי שצוארו שוקע הרבה עד שנמצא ראשו כאילו
 הוא מוכח על כתיפו מי שצוארו ארוך הרבה עד שדאה
 כשמוט מכין כתיפו ארבעה באחן ואלו הן מי ששתי
 אוזניו קטנות הרבה מי ששתי אוזניו נפוחות דומות לפגו
 מי שאחזיו מדלדלות לכמה מי שאחת מאוזניו כושנה מחברתה
 במראה חמשה בנבינים ואלו הן מי שאין לו שיער
 בנגד ניו והוא נבן האמור בתורה מי שגביניו שוכבין מי
 שאין לו אלא גבין אחד מי שיש לו גביניו יתר על שנים
 מי שאחד מגביניו כושנה מחבריו בין ששערו של זה ארוך ושערו
 של זה קצר בין ששערו של אחד שחור ושערו השני לבן או
 אדום והואיל ויש ביניהם שינוי זה הרי זה פסול ארבעה
 בדים העין ואלו הן מי שאין לו שיער כלל בריסו עיניו מי
 ששיער ריסו עיניו כדובה מעובה הרבה מי ששיער אחד מוס
 עיניו משונה משיער ריס אחד כגון שאחד שחור ואחד לבן או
 שאחד נשר והשני מעובה מי שעפעפיו סגורות מעט ואין
 נפתחות הרב כהשאר כל האדם אחד עטר בעינים ואלו הן
 מי שהיו שתי עיניו למעלה מפרדותו מן הכקים הראוי ליהן קרובות
 מפרדותו מי שהיו שתי עיניו עגולות ואינם נכנסות באורך מעט
 כשאר העינים מי שעניו מזהרת הן יוצאות בעיניו הנגר ונמי
 שהוא מסתכל בעת שכוונס בעם הרבה מי שעניו נזחית
 ורבה בטל עגל מי שעניו קטנות כשל אוזן מי שדמעת
 חלמות תמיד מי שלא נזחית נמשכת מראש עיניו כנגדו והוא
 או מנב עינו מצד צדעו מי שנקבץ ריסו עיניו ועיניו מעט
 בשעה שרואה או בשעה שהוא רוצה לו קרק בראייה מי
 שראיית עינו מעורבת עד שרואה את החדר ואת העלייה כאחת
 ודע דבר זה בעת שידבר עם חבריו ונראה כאילו הוא מסתכל
 באיש אחד מי שאחת מעיניו כושנה מחברתה בין במקומה
 בין במראה כגון שהיתה אחת שחורה ואחת פתוכה או אחת קטנה
 ואחת גדולה והואיל ויש בין שתיהן שינוי מכל מקום פסול
 ששה בחוטם ואלו הן מי שעקד וטמנו שוקע א'ע' שאינו כחול
 שתי עיניו באות חיה חזים האמור בתורה מי שאמצע חוטמו
 בולט למעלה מי שעוקץ חוטמו נוסף לכמה מי שחוטמו
 עקום לצד אחד מי שחוטמו גדול מאיבריו מי שחוטמו
 קטן מאיבריו וכיצד כשעדין אותו באצבע קטנה טעל ידו אם
 היה חוטמו גדול ממנה או קטן ממנה הרי זה מוס שלשה
 בשפתים ואלו הן מי ששפתו העליונה עורפת על התחתונה
 מי ששפתו התחתונה עורפת על העליונה כי שפתי רפוי ורדוד
 מפז שלשה בבטן ואלו הן מי שבריסו עבה מי
 שטיבחו יוצא ואינו שוקע כשאר בני אדם מי שדודו שוכבין
 על בטנו כדדי אשה שלשה כנגד ואלו הן מי
 ששדודו עקומה מי שיצאת חלליה כשדודו בין שכלתה
 לחוץ או נכנסה לפנים או נטת לצדדין חיה בעל חטמת
 מי שחפה כשר כנגדו תעשיה כחוטרת אף על פי שלא היה חלליה
 ממקומה הרי זה מוס ששה בידיים ואלו הן מי שיש בדת אצבע

מלא אצבע כשר אם היה הזנב קצר ועד כמה בגדיו הוליא

אחד כוס שתים כשר ובטלה אורך שתי חוליות מוס היתה שלש כשר ונב הגדו שהיה דך ומדולדל ומה לשל חזיר אם נשכר עצם מן הזנב אבל אם נשכר עצם מצלעותיו כשר מפני שאינו בגלוי בעל חמש רגלי או איך לה אלא שלש רגלים אם היתה אחד מרגליו וידיו פרסתה עגולה כשל חבר אעפ"י שהיא סחקה ופרוס אם היתה ידו או רגלו קלוטה כשל חבר וזהו קלוט האמור בתורה אם ונממו טלפיה חכרותן עמדתן אף על פי שנשא מזכרותן מעט קרוב לבשר כל מוס משלשה ושבעים מוכין הבגדיון בבהמה פוסלין אותה מן הקרבן ואם גפול אחד מהם בחמימה שדא קדש תפדה ונצא לחולין חוץ מוקן חוליה ומזוהם שאף על פי שאינו כשר לקרבן אינו נפדה אלא יהי קיים חזקה עד שחלף בו מוס אחד קבועה משאר המזבין ופדה וכן בהמת קדש שחלף בה מוס עובר אינה קריבה ולא נפדית ארבעה מינין עוברים יש באדם ובבהמה ואלו הן גרב לח חזית שאינה מצרית מים שזרדין בעין ואינן קבועין סנודין שאינן קבועין

יש שם ארבע חוליות אחרים אם נמצא אחת מהם בבהמה אין מקריבין אותה לפי שאינה מן דמוכחר והכהוב אומר כבוד נודד ואלו הן כ שבלובן עיני יבולת שאין בו שעד אם נגממו קרניו אף על פי שנשאר מזכרותן מעט סמוך לבשר אם נפגמו חזיתו הפנימיות אם נגממו חזיתו הפנימיות אם היה אחד מאלו בקדשים לא קריבין ולא נפדין אלא ידעו עד שיפול בהן מוס ואם הקריבין ידאחלו שהדריצו וכן בהמת קדשים שנעבדה בה עבירה או שהמיתה את האדם בעד אחד או על פי הבעלים לא קריבה ולא נפדית עד שחלף לה מוס קבוע בהמה שחלף בה אחת מן הטריפו האוסרין אותה באכילה אמורה לגבי המזבח הדי הוא אומר הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך ואף על פי שאינה ראויה לקרבן אין פדין אותה שאין פדין את הקדשים להאכילן לכלבים אלא ידעו עד שימותו ויקברו

נשחטה ונמצאת טריפה הדי זו תצא לבית השריפה וכן אם נמצא אחד מאיבריה הפנימיות חסר אף על פי שאינה טריפה מן שנמצאת בבוליא אחת או שנשל הטואל הדי זו אסור למזבח והטוף לא מפני שהיא בעלת מוס שאין חסרון שבפנים חסרון אלא מפני שאין מקריבין חסר כלל שנאם תמימים יהיו לכם וכל הדי כוסר לפיכך אפנמצא שם ג' כוליות או ב' טהוליות פסולה איז היא סנודין קבועים כל ששהה שבנים יום ולא ראה ובחוקן אותה שלשה פעמים כזם שבעה ושרי' בעת שהדרישו בו וביום ארבע וחמישים וביום שבעים אם ראה כזנים לו שכנים בעת שפסקה הראייה ובמה ידוע שהמים קבועין כשאכלה עשבי לחים טראש אוד עד חצי ניסן ואכלה אחריו עשבי יבשים אלו חצי חסדי ולא נתרפאה הדי אילו מים קבועים וכמה תאכל טעשבים אלו לחין בזמן הלח והיבשים בזמן היבש כגזרת או יתר קודם טעוד ראשון של כל ימים כג' חדשי אלו חצי שתאכל אותן בכל יום אחד שנייה ותודה מותרת בשדה בעת אכילה ולא תודי לבדה אלא היא ובהמה אחרת ליצת עמה אם נעשה לה כל אלו ולא נתרפאה הדי אילו קבועין ודאי ואם חסר אחד מכל אלו הדי זה טעק ואינו קריבה ולא נפדית כיצד אכלה הלח כמשפטי באוד בולו חצי ניסן ואכלה אחריו היבש כמשפטי בחצי ניסן ואייר שנמצא שאכלה בשלשה חדשים על הסדר או שאכלה כגזרת אוד אכילה או קודם שהייה או שהיתה קטורה או שהיתה לבדה או שהיתה בנינה וסמכה לעד ולא נתרפאת מכל אלו טעק קבועים או עוברין לפיכך אם הטיל בה מוס אחד אינו לוקה אכילה כמשפטה בזמני האכילה ולא נתרפאה הדי היא בעלת מוס

קבוע יש בדבר טעק אם לנפדע היא בעלת מוס קבוע בעין שביאולה חמים או מעת שנתיאשו ט' פואתה לפיכך הפדה אתה קודם שנתיאשו בדפואתה ונרנה באמתו הפדין אוד שנתיאשו בדפואתה הדי זה טעק היעל ואיט מביא קרבן בעילה כמו שתבאר בבקמו

פרק

שלישי

אין המזבין פוסלין בעוף וכן אחד הזכר ואחד הנקבה בעוף שלא נאמר תמים זכר אלא בבהמה בלבד ברא במזבין קטנים אבל עוף שיבש גופו או נסמית עינו או נקטעה רגלו אסור לגבי המזבח שאין מקריבין חסר כלל וכן אם טלד בו אוזן ה' ריפו' שאיסרין אותו באכילה הדי זה נפסל לקרבן תולדים קטנים פסולין ובני יונה גדולים פסולים שנאמר בן הזורים או בן בני היונה החלת הציהוב בזה וזוה פסול ועד כתי יהיו בני יונה כשרים כל זמן שיצק כנף ומתבלא בקס עיקרו דם וזת רים כשרים משיזוהבו הטמטם והאנדרוניגס אעפ"י שאין לך מוס גדול כהן הדי הן פסולין למזבח מדיך אחרת לפי שהן טעק זכר טעק נקבה הדי הן כמין אחד ובקרבנות נאמר זכר תמים ונקבה תמימה עד שיהיה זכר ודאי או נקבה ודאית לפיכך העוף שדוא טמטם או אנדרוניגס פסול למזבח וכן הבראים ויוצא דופן ומתאכר זמן פסול אעפ"י שאין בהם מוס שנאמר טור או כשב או עז עד שיהיה כל מין וכן מפני עצמו לא שיהיה בעוון בכבש ועז כי יולד פרט ליוצא דופן והיה שבעת ימים פרט למחוסר זמן חזת אבו פרט ליתום שחלף אחר שנשחטה אמו הנדבחה אעפ"י שאינו כלאים הדי הוא פסול למזבח כיצד רחל שילדה במין ער ועה שילדה כמין כבש אף על פי שיש בו נקבת סניגין האיל והוא חסר למין אחד פסול כבעל כן קבוע שאין לך מוס קבוע גדול מן השינוי וכן הרובע והטריבע והמקנח לעבדה הדי והנעבד אעפ"י שהן מותרין באכילה הדי הן פסולין לגבי המזבח שנאמר כי משחחם כזם כל שיש בו גשהתה פסול

ובעברה הוא איטר כי השחית כל כשר ובעבדה ירה כהוב כי שזת עכך וכן בהמה ועוף שחרמ את האדם הדי הן כרוכע או גרבע ופסולין למזבח וראה לי שאעפ"י שאין כל הפסולין למזבח האלו ראויין לקרבן אם עבר והקריבין אינו לוקה מן התורה לפי שלא נתפרשה אזהרתן אבל אתנ זונה ומחיד כלב אסורין לגבי המזבח והמקריב אזהרתן או שניהן כאחד לוקה אזהרתן לא תביא אתנן זונה ומחיד כלב נפשי מה לוקה אחת על שניהם מפני שנאמר בלא אחר מנחת עשה להקריב כל הקרבנות מיום השינוי חלואה שנאמר והיה שכעת ישיב היתה אמו ומיום השינוי וחלואה ידעה וכל שכעת הימים נקרא בה כד טען ואף על פי שמתאכר זמן פסול אם עבר והקריבו אינו לוקה מפני שזו לא הבא מכלל עשה ולא נרצה הקריבן תורית שלא היע זנבן שהן כמתאכר זמן כבהמה ובני יונה שעבר עינו הכל כנעל מוס והמקריב אינו לוקה אף על פי שהקריבן פסול ולא נרצה המקריש טמטם והאנדרוניגס וטריפה וכלאים ויוצא דופן מביח הדי זה כמקריש עצים ואבנים לפי שאין קדשה הלוי עליו וכן והדי הן חולין לבל דבר וזכרו ויביא בדנידכ כל קרבן שידעח ואינן כבייל כוכ שבעל מוס יש הביני קרבן אורל דנקדיש רובע וטריבע ומקנח ונעבד ואתנן ובחיר הדי זה כמקריש בעל מוס עובר ודע עד שיפול בהם מוס קבוע ויפדה עליו וכן

פרוע ראש שלא רחץ ימים ורגלים הושב מי שיש בין ידו ובין הכלי דבר חיצון מי שעבד בשמאלו כל אלו פסולין לעבודה ואם עבדו חללי רחץ כפרוע ראש וקרוע בגדים והשוחט לעבודה זרה במזוג שאם עבדו עבודתן כשרה :

הלכות איסורי מזבח

יש בכללן ארבע עשרה מצות ארבע מצות עשה

ועשר מצות לא תעשה וזה פרטן

- א' להקריב כל הקורבנות תמימים :
 - ב' שלא להקדיש בעל מוס למזבח :
 - ג' שלא ישחט : ד' שלא יחזק וכו' :
 - ה' שלא יקטל חלבו :
 - ו' שלא יקריב בעל מוס עובר :
 - ז' שלא יקריב בעל מוס אפילו בקרבנות הגוים :
 - ח' שלא ישיל מוס בקדשים ט' לפדות פסולי המוקדשין
 - י' להקריב מיום השמיני והלאה וקודם ומן זה הוא נקרא מחסר זמן ואין מקריבין אותו :
 - יא' שלא להקריב אתן ופחיר :
 - יב' שלא להקטיל שאור ודבש :
 - יג' למלחמל הקרבנות :
 - יד' שלא להשבית המלח מעל הקרבנות :
- וביאור מצות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

מצות עשה להיות כל הקרבנות תמימים ומבחרין שנתפסים יהיה לרצון זו מצות עשה וכל הקודי בהמה שיש בה מוס לגבי המזבח עובר בלא תעשה ולקח על הקדשו שנאמר כל אשר בו מוס לא תקריבו מפי השמועה לכבוד שזו אזהרה להקדיש בעלי מומין אפילו הקדישו לדברי נסבים לקח שבחיון קדשים הוא המתכנין לומר שלמים ואמר עולה עולה ואמר שלמים לא אבר כלום עד שיהיה פיו ולבו שוחם לפיכך הכתובין לומר על בעל מוס עולה והקדשו שלמים או שלמים ואם עולה אף על פי שנתבחו לאסור אינו לקח

כי טומה שכוהן להקדיש בעל מוס למזבח והקדוש הרי זה קדוש ואינו לוקח השוחט בעל מוס לשם קרבן לוקח שהרי נאמר בבעלי מומים לא תקריבו אלה לה וכפי השמועה לכבוד שזו אזהרה לשחט וכן הזרק דם בעלי מומין על המזבח לוקח שהרי נאמר בהן לא תקריבו אלה לה מפי השמועה לכבוד שזו אזהרה לזרק וכן הנקטיל אימורי בעלי מומין על המזבח לקח שנאמר ואשה לא תתנו מהם על המזבח אילו החליבים נמיצאת למד שאם הקדיש בעל מוס ושחט חזק דכו והקטיל אמריו לוקח ארבע כלקח אחד בעל מוס קבוע או בעל מוס עובר אם הקריבו עובר בכל אלו שנאמר לא תזבח לה אלוך שוד ושח אשד יהיה בו מוס כפי השמועה לכבוד שזו אזהרה לבעל מוס עובר כגו שהיה בבהמה גרב לח או חזית אם הקריבתי לקח ולא קריבתי ישראל בלבד אלא אף קרבנות הגוים אם הקריבין והם בעלי מומים לוקח שנאמר וסיד בן נבר לא הקריבו את לזבח אלוים ככל אלה המטיל מוס בקדש ככונן שסמא עינו או קטע יד לוקח שהרי נאמר בקרבן כל כיס לא יהיה בו כפי השמועה לכבוד שזו אזהרה שלא יתן בו מוס ואינו לקח אלא בזמן שבית המקדש קיים שהרי היה ראוי לקרב ופסלו

אבל בזמן הזה אעפ"י שעובר בלא תעשה אינו לוקח המטיל מוס בקדשים וכו' אחד והטיל בה מוס אחר השני אינו לוקח אחד המטיל מוס בקדשים עצמן או בתכונתן חוץ מן הבכור וכן המעש' שהמטיל מוס בתכונתן אינו לוקח לפי שאין ראוי לקרבן כמו שיהבאר בכקומו וכן המטיל מוס בתמייעי על עורת עשירי אינו לוקח המקדיש בעלת מוס למזבח אעפ"י שלוקדרי זה נתקדשה והפרה בערך הכרן והצא לחולין ויביא בדמיה קרבן וכן הדין כבדית קדשים שנפל בה מוס וניצת עשה היא לפדות קדשים שנולד בהן מוס ויצאו לחולין יאכלו של רק ככל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כפי השמועה לכבוד שהכתוב מדבר בפסולי המוקדשין שיפרו וכבר בארנו בערכין טזה שנאמר ואם כל בהמה טבאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' שהוא מדבר בבעלי מומין שנפרו מהבין בעלת מוס קבוע לבעלת מוס עובר שבעלת מוס קבוע אפילו ויהא קודש יפרה הולד ויצא לחולין אעפ"י שהוא הכיס כרי שלא יהיה טפל חמוד מן העיקר ואם נתעברה קודם שהפרה הולדה אור פידיון הולד חולין ואם כחה קודם שתפד' נפדת אחר שהמת שהדי לא חלה קדושה גמור' על גופה אלא על דמיה מפני שהמת בעלת מוס קבוע אבל המקדיש בעלת מוס עובר או הכיסה ואוד שהקדיש נולד לה מוס קבוע אם כחה קודם שהפרה הקבוי כשאר הקדשים התמימים כפני שהיא צריכה העבודה והעבדה כמו שבארנו בערכין ואם נשחטה קודם שהפרה הרי זו נפרית כל זמן שהיא בפרנסת ואוד כך תאכל ואם ילדה יקרב וולדה נתעברה קודם שהפרה וילדה אחר שנפרית הולד אסור ואינו נפרה אלא ביצד יעשה סכוד לפדיון אכו מהפסוקה וולד לשם אותו הזבח לפי שיכול להקריבו בכח אכו מפני טבא כח קדושה נבודה כל פסולי המוקדשי' כשיפרו כחה לשחטן כיוק של טכוס ולזכרון שם ולשקל כשרם בליטרא כשאר חרין חין מן הבכור וכן הבעשר מפני שכברתם בשוק מוכף בדמיה שאר הקדשים שדמיהן חזרין להקדש שהרי כביא בדמיה כנס אחרת מוכרין אותן בשוק כחולין אבל הבכור והבער שאין דמיהן להקדש אלא נאכלין כמזמן כמו שיתבאר אין שוחטין אותם בשוק של טכוס ואין מוכרין אותם של אפילו התפס כבוד לבדק הבית אינו נשקל בליטרא ולא ימטר בשוק שאינו יכול להתפס אלא דבר דקני לו קנין גבר

פרק שני

כל המזבין הפוסלין באדם ובבהמה חמשים ומכר נכסו חמשים מומין מיוחדין בבהמה ואינם ראויין להיות באו פושטתה ועשר' הם ואלו הן אם היה נגל עינה עגול כשל אדם יניח את נדולה כשל עגל והשנייה קטנה כשל אוח אבל אם היה אוח נדולה ואוח קטנה אפילו קטנה עד כפול בשר אכיש כלל עינה יכולת שיש בה שיעור אם ניקב העור טכין נניח הכסות בכקום הגרא' פיה וזכה לשל חוד פרום אף על פי שאינו כחוד כשפוד הטיה הודיעצות שנקבו או שנפגבו אעפ"י שישאר בקרון או שננמכו אם נעקד הטיה הפנימיות שהדי בעת שפיהות פוח וצווחת הן נראין חסרין אם נטלו קרניה תכונתן עכדמוריא כשאר בהן כלים אבל נקבה שיש לה קרנים כשירה אם נפגם העור שחופה את גיד הברכה אכ נפגמה הערה של נכח אם נפגם הזנב כן העצם אבל לאכין הפרק אכ היה ראש הזנב כפגמל לשנים בשני עצבים אם היה בין חוליא לחוליא

שאר דבש אמרי לגבי המזב' ואיסורן בכל שזן שנ' כי כל שאור
 כל דבש לא תקטירו וגו' ואינו חייב אלא אם הקטירן עס הקרבן
 או לשם קרבן ואחד הקטירן עצמן או הקטירן תערובת שלהן
 לוקח על כל אחד מהן בפני עצמו ואם הקטיר שניהן כאחת אינו
 לוקח אלא אחת לפי ששניהם נאמרו בלאו אחד נפל מהם כל
 שהוא בקטורת נפסלה ואם הקטיר מבב' בהיכל לוקח ואין הקטורת
 פוחתה מכזית העלה שאור או דבש בפני עצמן למזבח לשם עצי'
 פטור שנ' ואל המזב' לא יעלה לריח ניחוח לריח ניחוח אי אתה תעלה
 אבל אתה מעלה לשם עצים אפי' הקטיר דבר שאינו ראוי להקטיר'
 בדבש או בשאר הנאכל והוא מן הקרבן לוקח כיצד המעלה
 בגשר הטאת ואטם או בגשר קדשים קלים או כשידי המנחות או
 כמותר העומר או מחטאת העוף או מלחם הפנים ושתי הלחם יו
 בלוג שכן של מעדע המעלה מזה מאחת מאלו בחמץ או בדבש
 בין למזבח בין לכבש לוקח אעפ' שאין כל אלו ראויין להקטרה
 והן קדוין קרבן חייב עליהן שנאמר קרבן ראשית תקריבו אותם
 וכן אמר להקטיר על המזבח דבר ככל דברים
 אלו שאין ראויין להקטרה כגון בשר חטאות ואשכולי ידיו כמנחות
 וכמה בהן כפי השמועה למדו שכל דבר שמקצתו לאישים
 והן שאריתו בכל הקטירו הבקטיר אברי בדמה טמאה
 על גבי המזבח לוקח ואף על פי שאסור הקרבתה ככל עשה
 טורי נאמר בן הטורה אבול וכן הטורה דרכיב הא טמאה לא
 האכל ולא תקריב כשם שלוקח על אכילה הטמאה הכא
 ככל עשה כמו שבארנו במקומו כך לוקח על הקרבתה
 אבל הקריב אברי חיה טהורה עובר בעשה ואינו לוקח וכגון
 טמא בעשה שנאמר בן בהמה מן הבקר וכן הצאן הקריבו את
 קרנכם הא מן החיה לא תקריבו ולא הבא ככל עשה עשה
 הגונב או החל והקריב הקרבן פסול והק'בה שנאמר שנ'
 שנה נול בעולה ואין צריך לומר שאינו מתקבל ואם נתייאש
 הנעלים הקרבן כשר ואפי' היה חטאת שרבהני אוכלין אתבשרה
 ומצ' חקת מזבח אפרו שחטאת הנזילה אם נודעה לרבים אינה
 נחפזת אף על פי שנתיאשו הבעלים כדי שלא יאמרו מזבח
 אלו נחפזת והעלה הגונב עולת הכרז והקריבה סתם
 ומכריבה הבעלים הראשונים אין כביאין כמנחת זכבים
 לזמן רב ולא מן החדש קידם לעומר ולא מן המדוכע ואין
 צריך לומר בעולה וכלאי הכרס מפני שהוא מצוה הבאה בעבירה
 שיהיה טמאה ואם הביא לא נתקדשו להחזקת ראויין להרבן
 אבל נתקדשו להכסף והיו בקדשים שנפסלו כל המנחות
 אף כביאין אותן מן החדש קודם שהיו הלחם לכתהלה שררי
 עמר בהן כמורים לה ואם הביא כשר ומביאים זכבים מן
 וטקנה בינה טוב מצות עשה למלוח כל הקרבנות
 קודם שיעלו למזבח שנאמר על כל קרבן תקריב מלח ואין לך
 ונר מקרב למזבח בלא מלח חוץ מין הנסכין והורס והעצים
 חגר זה קבלה ואין לו מקרא לפיכך עליו ומצוה למלוח הבשר
 שיהיה כמולה בשר לעלי שבדפך את האבר ומלוח ואם מלח כל
 שהוא אפילו בגרר מלח אחד כשר הקריב בלא מלח כלל לוקח
 שנאמר לא תשבת מלח ברית אלקד ואף על פי שלוקח הקרבן
 כשר והודנה חוץ מן המנחה שהמלח נעכב בקמיצה שנאמר
 ולא תשבת מלח ברית אלקד מעל כנהרך דמלח שמולחין בו
 כל הקרבנות ושל ציבור כמו העצים ואין היחיד מביא מלח
 או עצי לחרבני מביאו ובשליטה מקומות היו
 מביאין המלח בלכת הגלח ועל גבי הבכש וכראשו של מזבח

כלשבת המלח היו מולחין עורות הקדשים ועל גבי הכבש מולחין
 האברים ובראשו של מזבח מולחין הקומץ והלבונה ומנחת
 הנשרפות ועולת העוף :

פרק

ששי

כשם שמיצה להיות כל קרבן תמים ונכוד כך נסכין יהיו תמימים
 ונבחרים שנאמר המימים יהיו לכם ונסכיהם שיהיו הנסכים תמימים
 שלא יביא נסכים לא מין מעושן ולא סלת שהתליעה ולא יבולל
 בשמן שריחו או טעמו רע וכן עצי המזבח לא יהיו אלא
 נבחרים ולא יהיה בהם תולעת וכל עץ שהתליע כשהוא לח פסול
 למזבח התליע יבש גורר את הבקום שהתליע ועצי כתיבה פסולי'
 לעולם לא יביאו אלא חדשים הקדוש יין פסול או סלת
 פסולה או שכן פסול או עצים פסולים למזבח הרי הדבר ספק אם
 דומים לבעל כום כבהב' ולוקח או אינן כבעל כום לפיכך אינו לוקח
 ומכין אותו מבת כרדות הסולת והיין והשמן והלבונה והעופות
 והעצים וכלי שרת שנפסלו או שנשאו אין פודין אותן שנאמר
 והעמיד והעריך כל שיטנו בהעמדה נערך ואילו אינן בכלל
 העמדה לפיכך אין נפדין לעולם בבה דברים אמורים בשנפסלו
 או נטמאו אחר שנתקדשו בכלי שרת אבל קודם שיתקדשו
 בכלי אם נטמאו או נפסלו פודין אותן אבל טהורין אעפ' שעדין
 לא קדשו בכלי אין פודין אותן חוץ כמנחת חטא שנאמר בה
 בחטאתו על חטאתו לומר שמביא חטאתו בדמי חטאו לפיכך
 קודם שיתקדש בכלי שרת הרי היא כקדשת דמים ופודין אותה
 אף על פי שהיא טהורה וכל הנסכים שנטמאו עושה להם מערכה
 בפני עצמן וסודפן כמזבח כי ההג שנטמאו והטיקן וטהרן
 כמו שיתבאר בהרות אם פודין ואחר כך הקדישן הרי אילו
 כנתכבין ואם הקדישן ואדר כך נטמאו הואל ונדרח ידו
 זיתים וענבים שננטמאו דורכן פהית מבכירה והבטיקן הדצאין
 בהן כשרים לנסכ' שהמשקה מופקד דוא כאוכל וכאלו אינו מנופ
 בעלה יתרה עש חכמים בקדשים שורעים שננטמאו אפי' זרען
 הדצא בהן פסולים לנסכים שאין ידעיה כיעלת בקדשם וכן
 העצי והלבונה אף על פי שאינן אוכלין הרי הן כנתמאין כאוכל
 לענין הקרבנות ופסלו העצים והלבונה כנתמאו או למזבח ואין
 בקריבין אותן ואלו הן הינות הפסולי לגבי המזב' הכתיק והמיעושן
 והבכושל באש או בשמש עד ששנתנה טעמו כבישול אבל
 מן שכתבמים אותו בשמש ולא נתנה בו טעם כבישול וכן יין
 ציטוקין ויין מיתו שלא שחה ארבעים זמן רבן הדלית רין כרם
 הגטע בבית השלחין או בבית הזבלים או מין גפנים שזרעו זרע
 ביניהן או יין כרם שלא נצמד כל אלו הינות לא יביא לכתהלה
 ואם הביא כשר מן שנתגלה פסול לגבי המזבח הדלית גפן על
 גבי תאנה ינה פסול לנסכים בפני ששנתנה ריחו הרי הוא אומר
 נכח ונסכים מה זכה שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו סלת
 שהתליעה רובה או התליע רוב חיתים שנעטית בהן פסולה
 החליע חב חטה אחת הרי זו ספק וכל סלת שנשאר בה קמה
 פסולה כיצד בחקים מננס הגזבר ידו להקד דסלה אם עלה
 בה אבק פסולה עד שיהוד ונפה איתה אבל סלת חטים
 שנודעו בבית השלחין או בבית הזבלים או בבית האילן או בארץ
 שלא נדה ולא יצודה לא יביא לכתהלה ואם רבא כשרה
 חטים שלקצן מגלילי הברך וזרען הרי אלו ספק אם עברו באיסון
 בוריעה או עדין הן באיסון לפיכך לא יביא מן מנחות ואם רביא
 כשר ואלו הן הנסכים דפסולין שכי של נדרים שנשדו
 במים או של חטים כבוטין או שלוקס או שכן של נגדים או שכן

וכן הנקדש מחסד זמן הרי זה במקדש בעל נים עובר ואינו
לקח כמו שבארנו במצאו כל זה רין למזבח הרי הן ארבעה
עשר ואלו הן בעל כום ושאינו מן המזבח ומזכר אבר מנפנים
ופיפה וכלאים ורצא דופן ורובע ונרבע ושהמית האדם הנעבד
המוקצה האתן המחיד מחסד זמן כל האסורין לגבי המזבח
אוסרין בכל שהן אפילו נתערב אחד בריבוא נפסל הכל ונפסל
למזבח וכולן ולדותיהן מותרין למזבח חוץ מולד נרבעת
ונעבדת ומוקצת ושהמית את האדם שולחן אסורין למזבח
כמותן כמה דברים אמורים כשנעבדה בה עבודה או שהמיתה
בשהיתה מעוברת שהרי הולד מצוי עמה בעת שנפסלה והיא
כאבר מאברה אכל אם נתעברה אחר שנעבדה בה עבירה
או אחר שהמיתה הרי הולדה כשר למזבח אפילו נרבעה כשהיא
מוקדשת ואין צריך לומר אם נרבעה והיא חולין ואחר כך
הקדישה ונתעברה שולדה מותר וכן אצרוח ביצת טריפה
מותר למזבח המשתחוה לקבה חשיה מותרין למבואת שהרי
בסתנו ונדמו לולדות של איסורי מזבח שהן מותרין וכן
בהמה שפסגה בכרשיני עבודה זרה מותר למזבח שהרי
בסתנו לקחין כל הקורבנות מן הגוים ואין חדשין להן לא
כשום רובע ונרבע ולא כשום מוקצה ונעבד עד שידוע
בדאי שזה נפסל הרי הוא אומ' מעמלקי הביאום אשר חמל העם
על מיטב הצאן והבקר למען זבוח לה' אלוהיך

למזבח המשתחוה לה' אע"פ שהזאת בהנא הרי אבנא אסורין
למזבח וכן המשתחוה למעיין הנובע בארצו הרי כיבוז פו לין
לנסך אשירה שכטלה אין כביאין מכנה נוריס למערכה וכן
המשתחוה לבהמה כשם שנפסלה למזבח כך צר של הפסול
לכגוד כהונה וקרניה פסולין להצטרות ושיקיה לחלל וכו' בעיה
לנימין הכל פסול כל שיש בו שכ לעבודה זרה לא יעשה
למלאכת הקדש אף על פי שהוא מותר בהנאה איזהו צדקן
האומר לוונה הא ליד דבר זה בשכרך אחד זונה מיה או שפוח
או ישראלית שהיא ערוה עליו או מזוייבי לאוין אבל הפגיה
אפילו היה בהן אתננה מותר וכן אשתו נדה אתננה מותר
אף על פי שהיא ערוה בשא אצת מחייבי לאוין כל שיתן לה
בדבת בעילה הרי זה אסור והזכור אתננו אסור נתנה האשיתן
לבעול הרי זה מות משום אתנן האומר לחבירו הא לך דבר
זה וחלין שפחתך אצל עבדי העברי הרי זה אתנן והוא שאין לו
אשה ובנים אבל אם יש לו אשה ובנים הרי זה מותר בשפחה
בנענית כמו שיתבאר והוא הדין באומ' לוונה הא ליד דבר זה
והבעלי לפיכך הדין הרי זה אתנן פכק עם הזונה ליתן לה
טלה אחר ונתן לה הרכה אפילו נתן לה אלף כולן אתנן ואסור
למזבח נתן לה אתננה ולא בא עליה אלא אכר לה היה אצלך
עד שאבא עליך כשר כשיבא עליה יאסר קדמה והקריבנו
קדם שיבא עליה כשר והוא שיאבד לה בעת שנתן אינה
שתרצילי קמי איתו מעבד אבל אם לא אכר לה הן אינה
יכולה לרקוב דבר שאינה שלד קדמה והקדישתו קיו כשיבא
עליה ואחר כך בא עליה הדין זה ספק אם הוא אבן חאל ונא
עליה קודם שתקריבנו או אינו אתנן שדרי הקדישתו קיו כשיבא
לפיכך לא יקרב ואם קרב נרצה בא עליה ולא נתן לה לאו
זמן נתן לה אפילו אחד כמה שנים הרי זה אתנן בוא כניה
שאבד לה בטלה זה שאינה צריכה משיכה או בישראלית שהיה
השלה כחצרה ואבד לה אם לא אתן לך מעות בימי פלוני ודי
הוא שלך אבל אם אמ' לה הבעלי לילי בטלה כתב ונא עליה לאו
זמן טלה לה טלה הרי זה מותר כשום אתנן אין אסור מים
אתנן ומחיר אלא נפול לפיכך אינו חל אלא על דבר הדא הקרב
על נבי המזבח כגון בהמה שהורה ותודין וכו' ונהוין וכן
וסלת נתן לה מעות ולקחה בהן קרבן הרי זה כשר נתן לה דטס
ועשאתן סלה זיתים ועשאתן טמן ענבים ועשאתן יין הרי אלו
בשירים שכבר נשתנו נתן לה בהמת קדש כשיבא אתננה לא נאסרה
למזבח ואפילו מנה אתה על פסחו ועל הניתו כאתננה לא
נפסל המוקדשין שכבר זכר בהן גבוה כשעה שדקדיטן וכן
אם נתן לה דבר שאינו שלו לא פסול שאין אדם אכר דבר
שאינו שלו אלא אם כן נתיאשו הבעלים אבל אם נתן לה
עדפה אף על פי שהן מוקדשין אתנן חל עליהן ואסורין וכדברי
קבלה הוא דבר זה אי זהו כחוד כלב זה דאכר להבדו הא
לך טלה זה תודת כלב זה וכן אם החליף כלב בכנה ברמת
או עופות וביצא בהן כולן אסורות למזבח כני שהבין שחלקן זה
לקח עשרה טלאים מה לקח תעשה וכלב אחד שיעבד כותרי
אכל העשרה שכנגדו אם יש אחד מהם דכו כדברי הכל או יור
על דמי הכלב כוציא מו העשר' כנגד הכלב והיה כחודו ושאין
בותרים ואם כל אחד ואחד מהן דבר ז' נדרהין מדמי הכלב ודי
העשרה כולן אסורין בשתנה המהיר כגון שדורף כלב
בזאם ונעשו סילת הרי זה מותר אתנן כלב ומחיר זונה מותר
אתנן זונה ומחיר כלב מותרין לכדק רבית כדרי הן כטעון
אבל נפול של אתנן לא יעשה ריקעין לבית שנ' לכל נדר להביא
את הדיקעים :

פרק רביעי

אחד הבהמה ואחד העוף שנרבע או שהמית את האדם או חקצ'
או נעבד הכל פסול לגבי המזבח החובע והנרבע ושהמית
את האדם אם היה שני עדים הרי הבהמה או העוף נסקלין
וכשרין אסור בהנאה ואין צריך ליבד באילו שהן אסורין
לגבוה ובמה אמרו שהן אסורין למזבח בשוהו מותרין להדיוט
כגן שהיה שם עד אחד בלבד הבעלי שותקין או על פי הבעלי
אף על פי שאין שם עד כלל היה שם עד אחד והבעלים
מכחישין איתו הרי אילו מותרין אף למזבח בהמה ששחקה בה
והגיחה עד שהמיתה את האדם הרי זה כשירה למזבח מפני שהוא
כאנוסה אין הבהמה נפסלת כשום רובע או נרבע עד שיהיה
האדם שרבעה בן תשע שנים וזם אחד בין ישראל בין גוי בין
עבד הואיל ורבעה אדם נפסלה ואם אדם הוא שנרבע
בן הבהמה אינה נפסלת עד שחיה האשה הנרבעת בת
שלש שנים וזם אחד או ירא האיש הנרבע בן תשע שנים וזם
אחד מאיכתי תפסל הבהמה או העוף כשום מוקצה משיעטו
בהן המוכרים מיצטה כגון שיתעו אותו או יעבדו אותה
לעבודה זרה לטמה אבל בדברים אינו נעשה מוקצה שאין הקד'
לעבודה זרה הרובע והנרבע בין שהיה הבהמה שלו בין
שהיה של הבד בין באונס בין ברצון בין כחזן בין בשגגה
בין לפני הקדשה בין לאחר הקדשה הרי זה אסורה למזבח
אבל המוקצה אם היא שלו והקדשה קדם שיקד' נפסל המוקצה של
הכדו או שדוקצה שלו אחר שיקדשו הרי זה מותר שאינו אדם
כקצה דבר שאינו שלו הנעבד בין שעבד שלו בין של הבדו
בין באונס בין ברצון בין כחזן אין בשגגה בין לפני הקדש בין
לאחר הקדש הרי זה אסור ויהיה שד שיפסל בו כחזן ופורה
בי כמי שביארנו והנעבד יא יכלימה שיעליו אסור' למזבח שכל
צפוי נעבד אסור' בהנא אבל המוקצה הוא אסור ומה שיעליו מותר

קרבנות הצבור הם שני תמידין של כל יום ומספיק שביתת וראשי
חדשים וזכויות ושעיר חטאת של יום הכיפורים וכן אם שנגנב ד'
חזרו בע' זמביא כל שבט ושכט פר ושעיר הפר עולה והשעיר
חטאת ואיל השעירים הם הנקראין שעירי ע' ז' ואם שנגו והזרו
בשאר המצות מביאין פר לחטאת והוא הנקרא פר העלם דבר
של ציבור קרבנות היחיד הם הבכור והבעשר והפסח והחגיגה
וחיי שלמים והראיה וה' עולות וקרבן הגר והוא עולה מן הכהמ'
או שני בני חנה או שתי תורים ושניהן עולה או שתי בהמות אחת
עולה ואחת שלמים והניוד או המתנדב עולה או שלמים הבאין
עם הלוים הם הנקראים תודה

וזכרוהן עולה חטאת ושלמים וקרבנות מצורע והן חטאת
ואשם ועולה וקרבנות זבים וזולות והן חטאת ועולה וקרבן השוגג
במצות לא תעשה שיש בה כרת והוא חטאת ואם נסתפק לו אם
עשה אם לא עשה אותו הואטא מביא אשם והוא הנקרא אשם
תלוי ויש עבירות שבביא עליהם אשם והוא הנקרא אשם תלוי
וכן איל העולה ופר החטאת שמקריב בהן גדול משלו כיום
הכיפורים הרי הן קרבן יחיד ופר זה הוא הנקרא פר יום הכיפורים
וכל אילו הקרבנות כפודשין הן בתורה וכל אחד מהן יתבאר
דינו במקומו כל קרבנות היחיד וזייב באחריותן ובאחריות נסביות
הן מן הנדבה וכל קרבנות הצבור אינן חייבין באחריותן ולא
באחריות נסביות ואם קרב הובח חייבין באחריות
נסביות וקרבן יחיד שקבוע לו זמן הרי הן קרבן ציבור ואינו
חייב באחריותו כל עולה כהמה אינה ביה מן הזכרים כלבד
והיא באה מן הכבשים ומן העלם ומן הבקר בין גדולי בין קטנים
ומן התורים ובני יונה ואחד בהן הזכר והנקבה החטאת באה
בזכות המינים ואילו מן הזכרים וכן דנקבות מן הגדולים ומן
הקטנים האשם אינו בא אלא מזכרי כבשים כלבד יש אשם
בא מגדולי מין זה ויש אשם בא מן הקטנים השלמים באים מן
הכבשים ומן העלם ומן הבקר מזכרים ומנקבות מן הגדולים ומן
הקטנים ואין העוף בא שלמים הקטנים הם מכן שביתת ימים עד
שנה תמימה מיום ליום אם נתעברה שנה נתעברה לו והגדולים
נקרי עד שלש שנים שלמות מיום ליום ובצאן עד שתי שנים

שלישית מיום ליום יחיד על זה הרי הוא זקן ואין מקריבין אותו
אעפ' שכל הקרבנות כשרים מיום השכיני והלאה אין מקריבין
לתחלה אלא מיום שלשים והלאה והן מן הבכור וכן הפסח וכן
הבעשר שאם רצה להקריבן בשמיני לתחלה מקריב שעזת מוני'
לקדשים ואם הוסיפו שעה אחת או פחתו שעה פסולין כיצד קרבן
שביעית להיות בן שנה אם הוסיף על השנ' שעה אחת נפסל אפי'
היה בן שנה בשעת שחיטה והוסיף על השנה בשעת זריקה
נפסל עד שיהיה בן שנה עד שעת זריקה וכן בכל הזבחים כל
מקום שנאמר בתורה כבש או כשבה או כבשים הרי אילו בני שנ'
וכל בקום שנאמר איל או אילים הם הזכרים בני שנתיים ומאמתי
וקרא איל כשיבגם בשנה שניה אחד ושלשים יום אבל ביד שלשים
אנו כשר לא לכבש ולא לאיל והוא הנקרא פלגם וכל מקום שנ'
בו עגל הרי זה בן שנה פר בן שהי' שעיר עזים בן שתיים כל שנה
שניה הוא נקרא שעיר כל קרבנות הציבור זכרים וכל חטאות של
ציבור מן העז או מן הבקר ואין בהם מן הכבשים וכן עולות
הציבור מן הכבשים ומן הבקר ואין להם עולה מן העוף כל חטאת
יחיד לנקבה והאכל לכהנים ואינה באה מן הבקר ואין מן חטאות
חטאת נשיא שהי' עז ובאכלת חטאת בהן כשיח שהוא פר ובשרפת
הוא פר חמא על כל המצות והשלישי פר שבביא בהן גדול ביה
הוא חטאת ונשרף כל חטאות של ציבור נאכלות ואין בשעיר של
יום הכיפורים שיחברו משתלח וכן שעירי ע' ז' ופר העלם ופר הבא
על כל המצות ופר העלם נקראים פרים הנשרפים ושעירי עבודה

זה נקראים שעירים הנשרפים הא למדה שחמש חטאות הם
הנשרפו שתי ליחיד ושלש לציבור כל הקרבנות האלו נקראו זבחי'
וכל העולות והחטאות והאשמות ושני כבשי שלמי' של עצרת נקראו
קדשי קדשים אבל שלמים של יחיד והבכור והבעשר והפסח
נקראים קדשים קלים האיברים ששורפין אותן על גבי המזבח
מן החטאת הנאכלות ומן האשמות ומן השלמי' הם הנקראו אימורין
ואילו הן האימורין של שוד או של עז החלב אשר על הקרב
ובכללו חלב שעל גבי הקיבה ושתי הכליות כחלב שעליהן עם
החלב אשר על הכסלים ויותרת הכבד ונוטל מן הכבד מעט עם
היותרת ואם היה הקרבן כמין דבכשים מוסיף על אילו האלויה
חמימה עם החליות מן השדרה עד מקום הכליות שנאמר לעינות
העצה יסדנה וכל האימורין נשרפין על מזבח החיצון היתה
הבהמה מעוכרת אף על פי שכלו חדשי של עובר ואפילו נמצא
זי אינו מעלה חלבו עם חלב אמו אלא חלב אמו בלבד והרי
העובר כאחד באיבריה

פרק שני

היון והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין נסכים והסולת
לבריה נקראת כנחת נסכים ומנחת נסכים אינה טעונת לא תנופה
לא הגשה ולא לבונה אבל טעונה בלח וכולה נשרפת על מזבח
החיצון ותנסך היון על המזבח ואין נותנין אותו על האש אלא
מגביה יד ויוצק על היסוד והוא יורד לשיהן אין טעון נסכים
אלא עולת כהמה והשלמים כלבד בין היו קרבן ציבור או קרבן
יחיד או כבש יולדת ואלו של בהן גדול הואיל והן עולות טעונים
נסכים אבל העוף והאשמות וחטאות אין מביאין עכרם נסכי' והן
מחטאת מצורע ואיכו שנתפ'טו נסכיהם בתורה ומנין שאין
מביאין נסכים עם החטאת והאשם שנאמר לפלא גדר או נדבה
דבר הבא כגדר ונדבה יצאו חטאת ואשם ובכור ובעשר ופסח

הואיל ואינן באין כגדר ונדבה אין טענין נסכים ומנין להביא
שלמי חגיגה ועולה ראיה לנסכים שנ' או כמקודשם כמה הוא
שיעור נסכים נסכי כבש או כשבה עשרון סולה כלול כרביעית
ההין שכן ויין לנסך רביעית ההין וכן נסכי העז בין קטן בין גדול
בין זכר בין נקבה אונסבי רחל אעפ' שהיא גדולה אבל נסכי איל
הן שני עשרוני סלח בלח בשלישית ההין שכן ויין לנסך שלישית
ההין ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים
סלח בלח בחצי דהין שכן ויין לנסך חצי ההין אלו הן הנסכים
בין לעולה בין שלמי' כשיעור הזה לכל אחד ואחד שנאמר כנספר
אשר תעשו ככה תעשו לאחד כג כפרס אין מוסיפין על השעורין
האלו ואין גורעין מהן ואם גרע או הוסיף כל שיהא פסל והן
מכבש העולה שמקריבין ביום הנפת העומר שהנסכים שלו שני
עשרונים בלח בשלישית ההין שכן אעפ' שנכפלה סלח לא
נכפלה יינו אלא יין לנסך רביעית ההין רביעית כביא עם שלש'
כבשים שלו שהן חטאת ואשם ועולה שלשה עשרונים וכפי
השמועה לברו שהן באין בכלל היבדים שלו עשרון עם כל כבש
בלול כרביעית ההין שכן ורביעית יין עם כל עכרן משלשתן
כשאר נסכי דבכשים והמקריב את רפלגם מביא עמו נסכי איל
ולא עולה לו זכר ההין הוא שנים עשר לוג וכבר הודענו שיעור
הלוג' עם מרות אחרות בהלכות עידוכין והעשרון הוא העובר
שהוא שיעור חלה וכבר בארנו שיעורו בענין חלה
כשמודין הנסכים או המנחת בין מנחת יחיד בין מנחת ציבור
אין מודדין אהו כח א

שריתו דע כל אלו פסוקין
 זית שנענו בבית הזבלים או בבית השלחן או שנזרע דע בנייהן
 או שכן שחוציאו מזהים שלא בשלל אלא עדיין הם פנין כל אלו
 לא יביא ואם הביא כשר כל הבנות והנסכים בשרים
 בהארץ ובחוצה לארץ מן החדש ומן השן ובלבד שיביאו מן
 המבחר חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש
 ומארץ ישראל :

פרק

שביעי

לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחלה כיצד היה חייב
 עולת לא יביא שה כדוש וכעור ואמר הרי אין בו כוס ועל זה
 נאמר אחר נבל וגו' אלא כל שיביא לקרבן יביא מן המוכר
 וכך היו עושין בזמן המקדש מביאין אלים כמובא ומביאי נבשי
 שנביהם רחבים מחברון ומביאים עגלים מן השרון וגולות מהר
 המלך ומביאין יין בקרזו יין וחלוטין וסלת בכממש וזונה
 ומביאין טמן כחוקע כל העצים החדשים בשריל למערכה
 ולא היו מביאין כשל זית ולא משל גפן משום ישוב ארץ ישראל
 ובאלו היו רגילין במודבות של תאנה של חדשים שאינן ביישוב
 ובשל אגוז ובשל עץ שמן והגורין שעטה משה אבה ארכן ואמה
 רחכן ועבין כמזק גדיש של סאה וכמתן עושין לזרות

וכיצד היו עושין בוריעת חטי המנחות והנסכים נר חצי השדה
 בשנה ראשונה וזרע חציה ובשנה שנייה נר החצי שזרע בראשנה
 וזרע החצי האחר קדם לפסח שבעים יום ואם לא היתה השדה
 עבודה חדש ושנה ואחר כך זרע וכורר החטים יפה יפה ואחר
 כך טף את החטים וכועט בהן הרבה עד שיתקלפו כל
 החטי של מנחות טעונות שלש מאות שיפה וחמ' מאות בעיטה שף
 אהת וכועט שתי סף שהי' וכועט שלש שנביצאו שלש סיפות וחמ'ט
 בעיטות והחד הלילה עד שיגבור שלש מאות שיפה וחמ'ט מאות
 בעיטה כדי שיתקלפו הרבה וחמ'ט החבאה וההולכה בשיפה
 אחת להחטיר ואחר כך טוחן וכרקד יפה יפה היין מביא
 ענבים מן הרגליה מן הכרמים העכמים פעמים בשנה וזרע

וכנסין אותו בחכמה קטנת ואין מניחין אותו אחת אחת ולא שתי
 שתי אלא שלש שלש ואינו מבלא את החבית עד פיה כדי שיהיה
 ריח נודף ואינו מביא לא כפי החבית מפני הקבחין העולה על
 פני היין ולא בשתליה בפני השכרי אלא בשלישה וכאמצעה של
 אמצעית היה גבוה יטב והיין יוצא מן הנקב שבגד החבית
 כיון שיראה שיגמי הטברים מתחיל לצאת פוסק ואינו לוקח

ומאימתי מביא מאחר ארבעים יום לדריכתו עד שתי שנים או
 יתר כעט ואם הביא יין יטן מכמה שנים הדי זה כשר והוא שלא
 יפסד טעמו השעה כינין בשמן בפני שינוי כעטיו כיצד זית
 טברוח בראש הדיה וברח אהת וכתמו ונתנו לכל השמן
 שיצא ממנו הוא הראשו הדר ואחר כך טוענו בקורה השכן שיצא
 ממנו הוא השני ואם הדר אדר טעמו וטחנו שנייה השמן שיצא
 ממנו הוא השלישי והם שמכין כולן בערבוביא והעלן לגג הדר
 וכידר גגה וכתמן יתכן לכל השכן שיצ' כמנו הוא הרביעי ואם
 טעמו בקורה אדר כך השכן שיצ' הוא החמישי חור וטחן ושען פע'
 יטתה השכן שיצא הוא הששי חטים שמכין ושענו בהוד
 הבית עד שילקו והעלן ונגבן ואחר כך כתש ונתן לכל השכן
 שיצא הוא השביעי הדר וטען בקורה השכן שיצא הוא השמיני
 הדר וטען וטען פעם שנייה השכן שיצא הוא התשיעי אעפ' שכולן
 כשרין מנחה הראשון אין למעלה ממנו ואחריו השני והרביעי
 וטתה שכן ואחריתם השלישי והחמישי השביעי וטלשותן

שין ואחריהן השישי והשמיני ועבין שין והתשיעי אין למנו
 מכנו אין כשר למנחה אלא ראשון ורביעי ושביעי בלבד
 שנאמר בחית למאור אין כשר למנחה אלא היוצא מן הכחות
 בלבד אבל למנחות כולן כשרין ומאור שכולן כשרין למנחות
 למה נמנו כדי לדע יפה שאין למעל' כמנו והשנה והפחו שדרגה
 לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה
 המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו הדי נאמר בחודה
 והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן חשע האל הכל
 ואל כנחתו והוא הדין בכל דבר שהוא לשם האל הטוב שיהיה
 מן הנאה הטוב אם בנה בית תפילה יהיה נאה בבית ישיבתו
 האכיל רעב יאכיל מן הטוב וזבתוק שבשהלחנו כסה עתם יטת
 מן היפה שבכסותו הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבכנסו וכן
 הוא אומר כל חלב לה' וגו'

הלכות מעשה קרבנות

יש בכללן שלש ועשרים מינות	עשר מינות עשה ושלש
עשרה מינות לא העשה	חמ' פרטן
א' לעשות העולה כמעשה הכתובים על הסוד :	
ב' שלא לאכול בשר עולה :	סדר החטא :
ד' שלא לאכול מבשר חטאת הפנימית :	
ה' שלא יבדיל בחטאת חקוף :	
ו' סדר האשם :	
ז' שיאכלו הכרבים בשר קדשי קדשים במקדש	
ח' שלא יאכלום חוץ לעודה :	
ט' שלא יאכל זר בקדשי קדשים :	
י' סדר השלמים :	
יא' שלא יאכל בשר קדשים קלים קודם זריקת זבים :	
יב' לעשות כל מנחה כסדר מעשיה הכתובים בתורה	
יג' שלא ישים טמן על מנחת חטא :	
יד' שלא יתן עליה לבונה :	
טו' שלא תאכל מנחת כהן :	
טז' שלא תאפה מנחת חמץ :	
יז' שיאכלו הכהנים שידי מנחות :	
יח' שיביא אדם כל נדריו ונדבותיו כרגל טפנע בוראשן :	
יט' שלא יאחר נדרו ונדבותו וטאר דברים שזא חייב בהן	
כ' להקריב כל הקרבנות בבית הבחודה :	
כא' להביא קדשי חוצה לארץ לבית הבחודה :	
כב' שלא ליחוש קרבנות חוץ לעודה :	
כג' שלא להקריב קרבן חוץ לעודה :	
וכיארד מצות אהל בפרקים אלו :	

פרק ראשון

כל הקרבנות של מיני נפש היה באין כחכשה כינין בלבד מן
 הבקר וכן הכבשים וכן העזים וכן התורים וכן בני הזנה
 וכל הקרבנות בין של ציבור בין של יחיד ארבעה מינין עולה
 חטאת ואשם ושלמים ועוד יש שם שלשה מיני קרבן יחיד הם
 הפסח והבכור והמעשר כל קרבנות הציבור וכן עולה או
 חטאת ואין בקרבנות הציבור שלמים חוץ כשני כבשים ובאים
 עם לחם התנופה בעצרת והם הנקראים זכור שלמי ציבור ואין
 הציבור מקריבין אשם לעולם ולא עוף קרבנות

כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה ולמליקה להקטר להגשה להרחה
 ולתנופה ולקמיצה ולקרובן המוספין וכל הלילה כשר להקטר
 ואימרו ואברים זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום ודבר
 שמצותו בלילה כשר כל הלילה ואעפ"י כן זריזין בקדושתן למצות
 כל הזבחים אין שוחטין אותן לכתולה אלא בסכין בכלי שרת
 ואם שחט בכל דבר ששוחטין בו החליץ אפילו בקרומית של קנ
 כסין וכל הזבחים שקיבל מדמם פחות מכדי הייה לא נתקדש
 ודם זריזין להתכוין לקבל כל היום כיצד הוא עושה אחז
 הסכנים בידו ומציאין עם הזריזין לתוך המדק ושחט שנים או
 חב שנים כדי שיתקבל הים כולו בכלי ומגביה הסכין למעלה
 כדי שלא ירד הים מעליה אלא כן הצואר ודם שבסכין מקבוא
 בשפת המדק אור הכלי הרי הוא ככלי היה מקבל הים
 ונפחתו שולי המדק קודם שיגיע הים לאור המדק הנפחת לא
 נתקדש הים שהאור שאין סופו לגמח אינו כמתח כל הזבחים
 עריך העובר שתהיה מחשבתו לשים הזבח ולשים בעלית בשעת
 זכייה ובשעת קבלת הים ובשעת הולכת הים ובשעת זריקתו
 על הזבח שנאמר וכשר זבח תודת שלמיו שתהיה זכייה עם שאר
 איבע העבודות לשים שלמיו וכן שאר הקרבנות ואם שחט ועבד
 שאר עבודות סתם ולא חשב כלל בעולה ובשליש הרי הן כשרין
 ותלו לבעלים וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשים
 סתם ודברים לשים הזבח ולשים הזבח ושחטתה לה ברוך הוא
 ושקטיו לאישיב ושקטתו לרח"ח בלבד וטריותה נחת רוח לפני
 השם ואם שחט סתם כשר כמו שבארנו והשוחט חטאת ואשם
 עריך שתהיה מחשבתו לשים אותו החטא שבא עליו :

פרק חמשי

כבר בארנו ששחיטת הקדשים כשרה כזרים ומקבלת הים ואילך
 מעת כזונה וכל הזבחים קבל דמן בכלי שרת ביד כהן אבל
 בקס שחיטתן ובקום קיבול דמן אינו שוה בכלן כיצד קדשי
 קדש אין שוחטין אותן ואין מקבלין את דמן אלא בצפון הזבח
 בכל המקום שבארנו נבחרתו בתולה ספר זה וקדשים קלים
 שחטין וקיבול דמן בכל מקום מן העזרה וכנין שאין שוחטין
 קדשי קדשים אלא בצפון שרדי נאמר בעולה ושחט אותו על
 יד הזבח צפונה וכחטאת הוא אומר במקו אשר השחט העולה
 תשחט השחית וכעם שהחטאת נקראת קדש קדשים כך העולה
 נקראת קדש קדשי וכאשם אומר במקום אשר ישחט את העולה
 ישחט את האשם ושלמי ציבור הקטן לחטאת שנאמר ושחיתם
 שער עזם אור לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמי לפיכ
 הן קדשי קדשים כחטאת ושחטין במקום שזיכתה ומקו שחיטה
 הוא מקום הקבלה וכנין ששוחטין קדשים קלין בכל העזרה אפי
 אחזי ההיכל שרדי נאמר בשלשים ושחטו פתח אהל כיעד
 להכשיר כל הרחצת טרדי לא יחד לים רוח והוא הדין לשאר
 קדשי קלים ואם שחטם בהיכל כשרים אבל אם שחטין
 בגו של היכל פסולין שאין זגנות ראיות לשחיטה כלל אלא
 בקרקע העזרה שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות היכל
 פסולין שנאמר פתח אהל מעד בזמן שפתוח אפילו היו דלתותיו
 נסגפות הרי זה כעול אבל הפרוכת שעליו אינה פוסלת העולה
 והאשם והשלמים בין של יחד בין של ציבור זריקת דם שלשחטן
 על גבי הזבח טוה לעולם וכיצד הוא עושה כשילוקח הכהן דם
 בכזק וזרק בכני בכזק שתי זריקות על שתי זימות הזבח באלכסון
 כזק הזבח ויטע על קרן מזרחית צפנית ועל קרן מערבית
 דרוםת ובהנין שיתק הדם על הקרן שיהיה הים בקרן על

הזימת כמין גם כדי שמיצא הים על שתי זימות על ארבע כתלי
 הזבח לפי שנאמר בעולה ובשלימים סביב והוא הדין לאשם
 ושירי הים נשפכין על גג היסוד הדרומי החטאות הנאכלות
 דמן טעון ארבע זימות על ארבע קרנות הזבח החיצון כדצי
 מזבח ולמעלה לפי שנ' בה על קרנות הזבח וכיצד הוא עושה
 כשילוקח הכהן הים בכזק מוליכו אצל הזבח וטובל אצבעו
 הימנית המביכה לגודל בדם וסיכך באצבעו הגדול מכאן ובגדול
 מכאן וכחטא יורד כנגד חדה של קרן עד שיכלה כל הים
 שבאצבעו וכן הוא עושה בכל קרן וקרן ואם נתן סמך לקרן
 ביאמה אחד מכאן או מכאן כפר וצריך לטבול אצבעו על כל קרן
 וקרן וכשנגמר התינה על קרן נקנח אצבעו בשפת הכזק
 ואחר כך שכל פעם שנייה ששירי הים שבאצבעו פסולין ליתן
 מהן על קרן אחת אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזיית דם
 באצבע אלא חטאת בלבד שנ' בה וטבול אצבעו בדם וצרי שיהיה
 שם דם כדי טבילה לא שיספגו אצבעו מים וכנין הוא כתחיל
 עולה בככש ופונה לימינו ומהר"ך על המכב ונתן בקרן דרוםית
 כזאת תתחילה ואחר כך בקרן השנייה המביכה לה שהיא מזרחית
 צפנית ואחר כך בקרן שלישית המביכה לה שהיא מערבית דרוםית ועל
 יסוד אותה הקרן שהשלים בה הזבחות הוא שופך שירי הים שנ'
 ואת כל הים ישפך אל יסוד מזבח העולה זה יסוד דרומי כל
 החטאות הנשרפות דכנס לפנים להיכל וכן כבנו טם כאשר
 נפודש בתור ושירי דם נשפכין על יסוד מערבי של מזבח החיצון
 שהוא פניק בו תחילה ביצאתו כן ההיכל והיכן נתן כדמן
 וכבה בזה מהם פר ושעיר של ים הכיפורים דם כל אחד מן טעון
 שכנה הזות על בין הבדים ושכנה על הפרוכת וכערב דם פר
 והשעיר וזוה משניהם ארבע הזאות על ארבע קרנות זבחה הרב
 שבהיכל ושבעו ו' על אצבעו של מזבח זה כמו שחכאר בהלכות
 עבודת ים הכיפורים ואם לא בין כהזות שבפנים כשרות
 פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין וזרק דם ככל אחד בדם שבע
 הזיות על הפרוכת הבגדלת בין הקדש ובין קדש הקדש וארבע
 הזיות על ארבע קרנות מזבח הרב וכל הדמים הניתנין על
 מזבח הזהב כשהוא נכנס עומד בין הזבוח לכבודו הזבח לפניו
 ונותן על קרנות הזבח ככתין בתחיל בקרן מזרחית צפנית
 לצפנית מערבית למערבית דרוםית לדרומית מזרחית פר כהן
 כטיח הבא על כל הביצות כהן השחט עגמו כקבל זכו וכוז ככני
 מכפנים ואם קבל ויחה כהן הזיזט כשר שצווי עזוהן שיעידן
 הנשרפין לא נתפרש בהן בתורה כיצד נותנין דמן ולהיכן הוא
 נותן אלא לפי שהן חטאת הקהל דין כדון פר העלם טהו חטאת
 הקהל לכל האבור בו לטתן דמים ולשריפם ולכבא את המזרח
 הכתר והמעטד ורפסה דם כל אחד בידן טעון כתנה אחת בשפכי
 כנגד היסוד באי זה רוח שידעה כשליש זימת הזבח שהרי קרן
 מזרחית דרוםית לא היה לה יסוד כמו שבארנו ענין שאין
 פענין אלא מתנה אחת שרדי נאמר בכבוד ואת זכם תזרק על
 הזבח כפי השמיעה לכדו שהוא הדין ככעטד ובפסח שנתן
 דמן כתנה אחת ככבוד כל הזבחים כקטריין אמרדין על גבי
 הזבח אחר שזרקן הים תחלה וכל הזבחים כפשיטין אותן
 ואור כך מוציאין את אמורדין ואין כפשיטין אזהו עד שידק
 הים חזין כחטאות הנשרפות שאין כפשיטין אותם כלל כנא את
 עורם ואת כשרם נביצת אומר זרקת תחלה ואחר כך כפשיט
 וקרע וכוציא האמורדין וכקטריין כל עזרת קדשי הקדש לכהנים
 בין בקרבנות ציבור בין בקרבנות יחיד שנאמר עוד העזרה אשר
 הקריב אבל עזרת כדשי קדש לביעלי וכל עולה שלא זכה דכזבח
 בבשר לא זכו הכרוב בעוד שנ' עולה איש עולה טעלת לאיש כר ב

במדה של שלשה עשרונים לפר או של שנים לאיל אלא מודד הכל כעשרון אחד שהיה במקדש וכן השמן של נסכים מודדו אותו במדתו שבמקדש ושמן של מנחתם היחיד בלוג שבמקדש במנין העשרונות כמנין הלוגין בירוצי המדות של סולת חל שאין גב העטרון קדש ובירוצי היין והשמן קידש לפי שהוא יודי על גבי הכלי וכלי הלח נמשח מבפניו ומבחוץ ולכה יתקדש הבירוצין אף על פי שאין כונת הכבוד אלא לכה שבכלי בלבד כדי שלא יאמרו מוציאין בכלי שרת לחל מה היו עושין בבירוצין אם יש שם זבח אחד יקריבו עמו ואם לאו יפסלו בלינה ואם לאו מקצין בהן המזבח כיצד לקדוץ בהם עולו הכשר לשם והעורות לכהנים הסולת עם השמן של נסכים אינן מעכבין את היין ולא היין מעכבן ולא הנסכים מעכבין את הזבח אלא מביא אדם קרבנו היום ונסכים אחר עשרה ימים אחד יחיד ואחד ציבור והוא שלא קדשו הנסכים בכלי שרת אבל אם נתנן לכלי שרת עם לנו יפסלו בלינה אין מביאין נסכים אלא מן החולק לא יביאם לא מן התרומה ולא ממעשר שני ולא מן הבכורים ואפילו תודה שמביא לחמה מן המעשר לא יביא נסכים אלא מן החולק כל שיעדו הנסכים האמורים בספר יחזקאל ומנין אותן הקרבנות וסודרי העבודה הכתובים שם כולם מלואים הן ואינן נוהגין לזרזות אלא הנביא צוה ופירש כיצד יהיו מקריבין המלואין עם חמכת המזבח בימי הבליך המשיח כשיבנה בית שלישי וכשם שהקריבו הנשיאים בחמכת המזבח דברים שאין כמותן לזרזות והקריבו בשבת כך הנשיא מקריב חמכתו בשבת לעתיד כאשר מפרש שם וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשכי מלואים היו ואינן נוהגין לזרזות אבל דברים המוציין לזרזות הם דברי תורה שפירשנו כמז שהעתיקו מפי בשה רבינו אין להסיף עליהם ואין לרצוע :

פרק שלישי

שנים שרצו להביא שלמים או עולה בשתתפת מביאין בין כבוד בין בידבה ואפילו עוף יבא בשתתפת ואחד אנשים ואחד נשים או עבדים מביאין כל הקרבנות אבל הגרם אין מקבלין מהן אלא עולות בלבד שכן וכיד בן נטר לא תקריבו את לחם אלקים אפילו עולות העוף מקבלין מן הגוי אעפ"י שהוא עובד עו" אבל אין מקבלין בהן שלמים ולא כמזבח ולא חטאות ואשמות וכן עולות שאינן באות כבוד ונדבה אין מקבלין אותן מן הגוי כגון עולה חלדת וכיצדא בה מעולות שאינן באות משום נוד ולא משום נדבה גוי שהביא שלמים מקריבין אותן עולות שרצו לכו לשלמים נוד שלמים ונתנם לישראל על כנת שהכפר בהן לישראל אוכלין אותן הישראלים כשלמי ישראל וכן אם נתנן להן בהן אוכלין ישראל שהוא מטובד לעו" או מחלל שבת בפרהסיא אין מקבלין בכנו קרבן כלל אפילו העולה שבמקבלין אותה מן הגוי אין מקבלין אותה מן המשומד וזה שנאמר אדם כי יקריב מכם כפי השמועה לכבוד ככם ולא כולכם להוציא את המשומד אבל אם היה משומד לשאר עבדות מקבלין בכנו כל הקרבנות כדי שירחוד בהשכחה היה משומד לעבדות והוא בפרסם ודוע לעשותה והורגל בה בין להביעים בין לתאבון אין מקבלין בכנו קרבן לאותה עבדה כיצד כגון שהיה רגל לאכול חלב בין להביעים בין לתאבון ושגג ואכל חלב הוציא חטאת אין מקבלין אותה בכנו עולה הגרם אין מביאין עשה נסכים שג' כל האדח יעשה ככה אבל נסכים קריבין מטל צבד שנאמר ככה תעשו לאחד בביתכם ואינן נזונה סמיכה שאין סמיכה אלא בישראל באנשים לא ננשים כל קרבנות נדבה שיקריב היחיד בין

חובה בין נדבה סומך עליהן כשהן חזין חזין מן הכבוד והמעשר והפסח שנאמר וסמך ידו על ראש קרבנו מפי השמועה לכבוד שכל קרבן במשמע חזין מפסח וכבוד ומעשר העוף אינו טעון סמיכה וכן כל המעות שדינן שיפלו לתיבות של נדבה שכבר בארנו בהלכות שקלים שכלן יביאו עולות אין בעל אותן דמעות סומך על אותה העולה ואינו מביא עליה נסכים אלא נסכים מטל צבד ואם היה בהן עבודה ועודה של אנשי משכד הכל סומכין חזין מחרש' שוטה וקטן ועבד ואשה וסמך ונכרי ואין השלח סומך שאין סמיכה אלא בבועלים שנאמר וככך ידו לא יז אשתו ולא יד עבד ולא שולחו חכמה שהביאו זבח אחד כולן סומכין עליו זה אחד זה לא שיסמכו כולן בבת אחתמי שכת והני קרבנו עולה או שלמים הרי ירשו כביאו וסומך עליו ומביא נסכים אין סמיכה בקרבנות הציבור חזין משהי סמיכות על שיער הכשתלח ועל פי העלם דבר שלשה מן הסנהדרין סומכין עליו ודבר זה הלכה כמשה רבי' שאין בציבור אלא ב' סמיכות אין סומכין אלא בעדה סכך חזין לעודה אחד וסומך בכבשים ואם היה כשל הגרין עומד בחזן והכנים ידו לפנים וסכך כבינתו כשרה והוא שיסמך בגל כוז ואין סומך אלא נזחד ואם סמך הטבא סמך והמקל סמיכין שוחטין ומכף לסמיכה שחיתה ואם שחט בכקים אחר או שחט שוחטו כשרה וסמיכה פירי מעוה היא לפי' אם לא סמך נפר ואינה מעכבת ואעפ"י כן בעליון עליה כאלו לא כפר נר' וסמך לסמך בכל כחו בשתי ידיו על ראש הברכה ט"ל על ראש הקולח לא על הצואר ולא על הצדדין ולא יחיה דבר העין בין יחזיקו הברכה וכיצד סומך אם היה הקרבן קדש קדשי' מעטו נעפן ופניו למערב והסוכך עומד בכזרח ופניו לניערב ומנח שתי ידיו בין שני קרניו ומתודה על הטאת עון הטאת ועל אשפת אים ועל העולה מתודה עון עשה ועון לא העשה שניתק לעשה בעד מתודה אומר חטאתי ערתי פשעתי ועשיתי כך וכך ויהיה נחמנו לפיכך וזו כפרתי היה הקרבן שלמים סומך בכל מקו שדעיהן העודה במקום שחיתה ודאה לי שאינו מתודה על השלמים אבל אומר דברי טבח :

פרק רביעי

כל הקרבנות אין מקריבין אותן אלא ביזם שנכחם יתהווא נני ישראל להקריב את קרבניהם ביזם ולא כלילה לניב אין שוחטין זבחים אלא ביזם ואין זדקין דמים אלא ביזם השוחטה שנכחם הקריבו את זבוח ביזם והביחה תהיה הדקרה הוכין שיקע חובה נפסל הדם כל שקרביו כתידיו ביזם בעליון אותו על המזבח כל הליה כיצד זבחה סכודק דכס ביוז מקריבין אמורין כלילה עד שיעלה עמוד השחר וכן אברי העולות מקטדין אותן כלילה עד שיעלה עמוד השחר וכדי להרדיק מן דפשיעור אבה דכס שאין מקטדין ראמורין ואיבוי העולה אלא עד הגות הליה אעפ"י שמתר להקטיד אמורין ואבדיכ כלילה אין באודין אותן לדעת אלא משתדלין להכפיד הכל ביזם דביבה כעיה בטענה שהרי הקטר אמורין ואברי' אעפ"י שנטרר כלילה חזין את הנית בזמן ואין באודין אותן למצואי שבת כל דבר שאינו ריב אלא ביזם כגון הקוסץ והלבונ' והמפרת וכנה' דנדרפיד מותר לדברין עם כבא השכש והם כתיבלין והחלין כל הליה באברי' וזית דנסכים הבאים עם הזבח אין קריבין אלא ביזם שנאמר לנסכים ולשלמים מקיש נסכים לשלמים מה שלמים ביזם אף נכב' ביזם אבל הנסכים דכאים מפני עצמן מהכד שין כלילה ומריבין כלילה לפיכך אם נודמנו לננסכים הבאין בפני עצמן נדרפדין ומקריבין כלילה ועולות השחר פוסלת בהן באברי' העולה

בין לאחר זריקה כגון שנשמאו או שיצאו דין לעזרה עד שלא
הגיע זמן לצאת או שלן הבשר או לנו האמורין שלהן והמקום
השני בחד הבית ושמו בידה וכו' שורפין חטאות הנשרפות אם
אדע בהן פסול אחר צאתן מן העזרה והמקום השלישי חוץ
לירושלים והוא הנקרא בית הדשן ושם שורפין חטאו הנשרפות
בזמן שהן נשרפות כביצותן ושורפת כל הנשרפין כשרין בוד
ובלילה וכל הנשרפין דין לעזרה כל העצים כשרין לשרפתן אפי'
בקש ובגובה שנאמר על עצים באש אש מכל מקום ולמה נאמר
עצים להוציא את היסוד ואת הרמין הטאת העוף כיצד היתה נעשית
מולק אותה בקרן דרומית מערבי כבו שביארנו ויורד בצפורנו
עד שיתקן הסימנין או רוב אחד מהן ואינו מבדיל הראש מן
הגוף ואם הבדיל פסול ולוקה שנאמר ומלק את ראשו מכול ערפו
ולא יבדיל ומה מודה על קיר המזבח לכתה מאמצעו ושירי
הדם מתמצים על היסוד שנאמר והנשאר בדם יביצה אל יסוד
המזבח בכלל שהנתיבה על קיר שהשירין שלו מתמצין אל היסוד
והוא קיר התחתון ויצא דם חטאת העוף בעקב ואין למזבח בה
אלא דמה והשאר באכל לזכרי כהונה כבשר חטאת הבהמה כיצד
אחז חטאת העוף בשע' מליק אחזו שתי רגליה בין שתי אצבעותיו
ושתי גפיה בין שתי אצבעותיו ומתח צוארה אל רוחב שתי
אצבעותיה ומלק חזו מעבודות קשו שבמקדש ואם שנה ואזה בכל
מקום בידה וכל בקוסמן המזבח כשר לבריקתה ובלבד
טחה דמה לכתה מאמצע המזבח ואם הזה בכל מקום כשרה והוא
שיין לכתה מעט בדם הנפש שלשה דברים היתה קרן ודרומית
מערבית משמשת למעלה ושלשה לכתה בלכתה חטאת העוף
והגשת המנחות ושירי הדם של עולות וחטאות הנאכלות ואיכות
ושלמים ששופכין עליה והשלשה שלמעלה ניכוד הרים
שגנכין בהגונסוך היין של נכמים ועולת העוף בזמן שהו רבה
ואין קרן דרומית מאד לכתה אותה נפנין לקרן דרומית מערבית
ועושה אותה שם כל העולין למזבח עולין דרך ימין וניקיפין
וורדים דרך שמאל חוץ מן העולה לאחד משלשה דברים אלו
שלמעלה בקרן זו טהן עולין ונפנין על השמאל לקרן ועושין
בלאתן וחזרי לעקב וכפני מה נפנין לשמאל כדי שיפגעו בקרן
בערב דרומית תהלה שאם נפנין על ימין וניקיפין את כל המזבח
עד שיגיע לקרן דרומית מערבית שכא יתעשן הרים והיין או
שכא ימות העוף בעשן המזבח לפיכך הנכסך מים או יין
בשוא מקיף את המזבח לא יהיה בידו כלום ומהחל ומק' בקרן
דרומית מזרחית למזרחית צפנית לצפנית מערבית לזרובית
דרומית ולא יהיה בידו כלום וכשנגיע למערבית דרומית נותנין
הרים או היין וכנסך ואם לא הקיף עולה ופונה על שמאל
ועושה בלאכתו ויורד:

פרק שמיני

הזכר בחטאת בהמה בשאר קדשי קדשים שדם חטאת הבהמה
שניה מן הכלי שקבל בו הדם קודם הוזה על הבגד טעון כבוס
במים בעזרה שנאמר ואשר יזה כדמה על הבגד אשר יזה עליה
הנכס במקום קדוש אחד הבגד ואחד העור הדרך ואחד השק
טעונין כיבוס אבל העור הקשה הרי הוא כעץ וגורר הדם מעליו
ואחד דם חטאת הנאכלת או דם חטאת הנשרפת אבל לא חטאת
העוף שחטאת החטאת בנשחטת הכתוב מדבר לא בנבלתת
חטאת שנפלה אין דמה טעון כיבוס בין שהיתה שעת הכושר
בין שלא היתה לה שעת הכושר אי זו היא שהיתה לה שעת
הכושר שלה ונשחטת ושצא דין לעזרה ואי זו היא שלא היתה

לה שעת הכושר שפסלה בשחטתה או בוריקת ודפ אין טעון
כיבוס אלא מקום הדם בלבד והוא שיהיה על כלי שראוי לקבל
טומאה וראוי לכיבוס אבל אם נתו על כלי עץ או כלי מתכת אינו
טעון כיבוס לפי שאינן ראויין לכיבוס אלא גוררן בלבד נתו על
עור הדג אינו טעון כבוס לפי שאינו ראוי לקבל טומאה אבל אם
נתו על עור בה' עד שלא הפשט אינו טעון כיבוס אחר שהפשט
טעון כיבוס שאעפ"י שאינו מקבל טומאה עתה הרי היא ראוי
לקבל טומאה לאחר שיתעבד נתו מן הצואר על הבגד או מעל
קרן המזבח או שגשפך הדם על הרצפה ואספו ונתו כמבני על
הבגד אינו טעון כיבוס שנאמר יזה מדמה לא אמרתי אלא בדם
שנתקבל בכלי שרת וראוי להזיה רש בו כזי הויה נתן ארבע
המתנות ואחר כך נתו מן הכוס על הבגד כשירי הדם אינו טעון
כיבוס אעפ"י שערדיין לא זרק השירים על היסוד וכן בחטאות
הנשרפות נתו מאצבעו אחד שיצאת הויה כידו אינו טעון כיבוס
ששירי הדם שבאצבע פסולין להזיה נתו מן הבגד לבגד
שני אין הבגד השני טעון כיבוס נתו על בגד טמא אינו טעון כיבוס
נתו דם החטא על הבגד ונתו על דם חטאת דם זה לין טעון כיבוס
אבל אם נתו דם החולין תחילה ונתו עליו דם חטאת אינו טעון
כיבוס שהרי לא נבלע בו כשמכבסין את מקום הדם כבבסין
אותו כמי' יפה עד שלא ישאר לו רושם וכל שבעת הסבבנים
ששעבירין על הכתם בעבירין על דם חטאת חוץ ממי רגלי שאין
מבניסין מי רגלים למקדש כלי חדש שנתכשלה בו החטאת
הנאכלת טעון שבירה בעזרה וכלי מתכות שנתכשלה בו טעון
בריקה ושטיפה כמים בעזרה שנאמר וכלי דם אשר הכושה בו
ישבר אף על פי שלא נאמר כאן בבקוס קדוש הרי דין כדון
הכבוס מה כבוס הבגד בקדוש אף שבירה כלי חרס ושטיפה כלי
מתכות ובריקתו בקדוש ואחד כלי שבטל בו או כלי שהעד להוכו
רוחו בריקה בחיץ ושטיפה בעונן במים לא ביין ולא כמזוג
ולא בשאר משקין והבריקה והשטיפה כבריקת הכוס ושטיפתו
והשפוד והאסכלה בנגעין כמים חמים על גבי האש ואחר כך
כדיחן בבה דברים אמורים שבטל בהן אור שגורק דמה
כהלכתו אבל אם בשל קודם זריקה או שבטל בה בשר חטאת
הנשרפת אינו טעון בריקה ושטיפה בשל במקצת דבלי בלו
טעון בריקה ושטיפה צלה הבשר בתנור של חרס יש בדבר
כפך אם ישבר הואיל ונתכשלה בו או לא ישבר הואיל ולא נגיעה
בו ולא בחטאת בלבד אלא כל הכלים שמשתיבסין בהן בקדשים
על ידי חמין בין קדשי קדשים בין קדשים קלים טעונין בריקה
ושטיפה עקב אכילה וכן השפוד והאסכלה כנגעין עקב אכילה
ואינו מניחן עד זמן אכילה שניה אלא כשישלים לאכול יגעל
השפוד והאסכלה ויברק ושטף הכלי בין כלי מתכות בין כלי
חרס וכבטל וטונה ומשדש מיד בין כלי מתכות בין כלי
חרס ומברק ושטף עד סוף אכילה כלי נללים וכלי אבנים
וכלי אדמה אינן טעונין בריקה ושטיפה אפי' בחטאת אלא הדהו
בלבד נאמר בחטאת כל אשר יגע בבשר יקדש להזיה כשהו
אם פסולה היא הנגע בה יאכל כמנה ובקדושתה במה דברים
אמורים בטענלעיה בו אבל נגיעה בלא הכלעה אינה מקדשת
ואחד החטאות ואחד שאר קדשים בין קדשי קלים בין המזבחים
זאת התורה לעולה ולמנחה נגע בבשרה בריקת ונבלע במקצת
לא נתקדש כולו אלא היתך מקום הבלע כלי שבטל בו קדשים
והולין או קדשי קדשים וקדשי קלין אם יש בהן בשר טעם הרי
הכל נאכל כדמור שבהן וטעון הכלי בריקה ושטיפה כל כדמור
שבהן לכל דבר ואם לא נתן טעם זה בזה אין ריקתו נאכלת
כהמורים ואינן כמתן לכל דבר אבל הכלי טעון בריקה ושטיפה
בגד טעון עליו דם החטאת ויצא דין לעזרה כה

כל קדשי הקדשים שאירע בהן פסול קודם הפשטן אין עורותיהן
לכהנים לאחר הפשטן עורן לכהנים וכל העורות מולקין אוחן
אנשי מטמר ביניהן מערב שבת לערב שבת המתפיש עולמו
לבוק הבית וכן המקדיש נכסיו וחיו בהן זכרים שדינן שיקדו בו
עולות אין עורותיהן לכהנים שנא' עולת איש פרש לעולת הקדש
אלא ימכרו העולות ויפלו לבדק הבית אחד עולת איש או אשה
או גוי או עבד עורותיה לכהנים לא נאמ' איש אלא להציל ההקדש

פרק שש

מצות עשה לעשות העולה במשפטה הכתוב בתורה וכיצד מעשה
העולה שוחט ודק הדם כמו שביארנו ומפשיט ומנחח ומקטיר
כל הנתחים על גבי המזבח שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבח
צמר שבראשי כבשים ושיער שבוקן התישים והעצמות והגידים
והקרנים והטלפים בזמן שהן כדוכרין מקטיר את הכל ואם פרש
לא יעלו שנאמר עולותיך הבשר והדם וכולן שפקעו מעל המזבח
לא יחוד

לא יחוד אברים שפקעו מעל המזבח אם יש בהן כמט אפילו
פקעו אחד חצות הלילה יחוד שנאמר על מוקדה על המזבח כל
הלילה ואם אין בהם כמט אפי' פקעו קודם חצות לא יחוד נתחדד
הבשר וכש עליהן כעץ ופקעו קודם חצות יחוד אור חצות לא
יחוד כשמנחח איברי העולה מוליכין את כל הנתחים לכבש

ומלחין אותם שם ואור כך כעלין כל האיברים לראש המזבח
וכסד גיד הבט' בראש המזבח ומשלונו על גבי הדשן שבאמצע
המזבח ודק כל האיברים על האש שנאמר הבשר והדם כשם
שהדם כוריקה כך כל הבשר כדריקה ואחר שזרקו דוד
ועוד אותן על האש שנאמר וערך הכהן אותם ואברים שצלאן
ואחר כך העלין למזבח אין בהן משום ריח ניחוח כיצד מנתחין
את העולה לא היה שוכב את הרגל אלא מקבו חולה בו ומפשיט
ואם היה שד מפשיטו בלי תליה ומפשיט עור שהוא בניע לחזה

הגיע לזה חזהך את הראש ונתנו לכהן ונתך את הברעי' ונתנו
לאחד ומשלים את ההפשט וקורע את הלב ומציא את דמו חותך
את הידים ונתנו לאחד ושני בני' עכס ואור כך קודם את הכהמ'
עד שיגלו את המעי' ונטל את הפדר ונתנו על הראש מלמעלה
על בית השחיטה ונטל את דקרבים ונתנו לאדר הולך ומדיחין
במים שנאמר והקרב והכרעים יחין במים לא בין ולא כמזג ולא
בשאר כטיקין וכל הכימות כשדין בטה מדיחין הכרס מדיחין
אותה בבית כל צרכה הקרבים אין פחתין משלטה פעמי' ומדיחין
אותן על טולהבות של שיש שבין העמחיים נטל את הסכין

ומפריש את הריאה מן הכבד ואצבע דכבד בין הכבד ואינו מדיח
הכבד כמקוב' ונוקב את הריאה ונתנו לאור ועולה לדופן הימנית
וחתך וזרד עד השדרה ולא גיע בשדרה עד שהוא בניע לשתי
צלעות רכות תהבה ונתנה לאור והכבד תלוייה בה בא לו
לגרה הניח בה פיה צלעות ככאן ושתי צלעות ככאן חותב ונתנה
לאור והקנה והלב הריאה תלויין בה בא לו לדופן השמאלית
וכניח בה שתי צלעות רכות מלמעלה ושתי צלעות רכות מלכטה

וכך היה כביח בהברחה נביעא כניח בשתי הדפנות ד' צלעות כזו
וד' צלעות כזו חתכה ונתנה לאור והצדדה עכה והשחול תלוי בה
בא לו לעוקן וחתכו ונתנו לאור והאליה ואצב' הבנר ושתי מליות
עכה נטל את הרגל השמאלית ונתנה לאור וכסדר זה כפשיטין
וכנתחין עולת כרחה ואלו הן הנתחין האמורין בתורה ינתח אורו
לנתחה ככמה מוליכין את האיברים לכבש אם מן הצאן היא
העולה מוליכין אותה טטה הראשון בראש וברגל הראש בינינו
וחתכו כלפי זרעו וקרניו בין אצבעיתו ובית שחיטה למעלה

והפוד עליה ורגל של ימין בשמאלו ובית עודה לחין השני
בשתי היד' של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית עורן לחין
השלישי בעוקן וברגל העוקן בימינו והאל ה מדולדלת בין
אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו ורגל של שמאלו
בשמאל ובית עורן לחין הרביעי בחזה וכמה החזה בימינו והרגל
בשמאלו וצלעותיה בין אצבעותיו החמישי בשתי דפנות של ימין
בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית עורן לחין הששי בקדנים
נתונן בכוך וכרעיס על גביהן מלמעלה אם היתה העולה כבש
או עז אבל אם היתה איל מוליכין הקרב' שנים וכן הסול של
נסכיה ביד אחד והיין ביד אחד ואם היה איל הסולת בשני והיין
בשנים נמצאת למד שהכבש או העז מוליכין איתו שכמה לבינה
והאיל מוליכין אותו אחד עטר השור מוליכין אותו ארבעה

ועשרים הראשון מוליך את הראש והשני והשלישי מוליכין הרגל
של ימין והרביעי והחמישי מוליכין את העוקן
והששי והשביעי מוליכין את הרגל של שמאל והשמיני
מוליך את החזה והגרה מוליכין אותה שלש השני ועשרי ואחרי
עטר מוליכין שתי הידים בשנים ושתי הדפנות בשנים והקרנ'ם
והסולת והיין בשלשה שלשה הרי ארבעה ועשרים ולכה
לא יחלקו האבר הגדול של שור לחלקים שנאמר ונתח אוקה
לנתחה ולא נתהיה לנתחים כמה דברים אם רים בעל' העגור
אבל עולת היחיד אם רצו להולך נתחיה כפחות כאלו או יותר

מוליכין עולת העוף כיצ' היתה נעשית עולה לכבש ופנה לסכב
ובא לו לקרן דתמית מזרחית והיה מוליך שם את הראש כמול
ערפה וכבדיל ואם לא הבדיל פסולה ומצד' דם הראש חס הנוף
על קיד הבזבח למעלה מן החיט שבאמצע דמוגח ואם מן הדם
הראש ולא מצה דם הנוף פסולה מצה דם הנוף ולא מצה דם
הראש כשרה ונטל את הראש ומקד' דם כליתו לבינה

ומצדו במלח חדרקו על גבי האש' וכא' לו לנוף והסיר את ונדל'
והעור טעילה בידו עם הנוצה ואת בני' מצ' הוציאן עמו
ומשליכין לבית הדשן ושסע אותו בכנפיו בידו כלא סכין ויני
צריך להבדיל שנאמר לא יבדיל ואם הבדיל כסר ופגמו ככל
חזקו על גבי האשים לא הסיר את השר' ולא את דני' ולא

את בני' מעים ולא ספגה במלח כל שיניה בה מאדר תביעת דם
כשרה כיצד מולקין קורצין וזרד בצירין כמול שדן יכרחה
להליך ולהביא מוליך ומביא ואם רצה להזהר דורכחורו באפון
דורס ואם נעקרו דסימני אינו חיטש וההך שדרה ומפשיט בלא
רוב כשר שאם חתך רוב כשר דרי זו כמתה כחכ' ש' ויכניסין
וצריך לחתך שני הסימנים בעולה כשרוא חרד וירכלה ככין
או מן הצדדין אינה מליקה אלא כמי שהנק או נחר וכל ועוף
כשר למליקה

פרק שביעי

מצות עשה לטטה החטאות כביצותן דאמר בהרר וכיצ' כשיטה
חטאת הנאכלת שוחט ונותן הדם כמו שבארנו וכשיטה נפריש
האימורין ומולחן וחרקו על גבי האשים ואם רצה לחתות את
האימורין ככלי כשבוליכין למיכה ניהן ושאר בידה נאכל לבינה
כה נה בעירה וכיצד כנ' ש' דטאות דנשרפוד טודט וינק
דכס כמו שבארנו ואחד כך קורע' יוציא דאמרי' וני' כניח
ומלחן חורקו על גבי ראש' ומוציא שאריתן דין ל' ונתחין
אותן שם כנתחי העולה בעורן ושירפין אותן שם בבית דשן
שלישה במקומה לשריפה אחד ביד העירה וכו' שירפיה ככל
מוקדישין ואמרי' קדשים קלים שנפסלו ופריכו וטעיהו ככל
וטאות הנשרפות אם אירע בהם פסול בין לפני דריקה

במצות עשה לטטה החטאות כביצותן דאמר בהרר וכיצ' כשיטה
חטאת הנאכלת שוחט ונותן הדם כמו שבארנו וכשיטה נפריש
האימורין ומולחן וחרקו על גבי האשים ואם רצה לחתות את
האימורין ככלי כשבוליכין למיכה ניהן ושאר בידה נאכל לבינה
כה נה בעירה וכיצד כנ' ש' דטאות דנשרפוד טודט וינק
דכס כמו שבארנו ואחד כך קורע' יוציא דאמרי' וני' כניח
ומלחן חורקו על גבי ראש' ומוציא שאריתן דין ל' ונתחין
אותן שם כנתחי העולה בעורן ושירפין אותן שם בבית דשן
שלישה במקומה לשריפה אחד ביד העירה וכו' שירפיה ככל
מוקדישין ואמרי' קדשים קלים שנפסלו ופריכו וטעיהו ככל
וטאות הנשרפות אם אירע בהם פסול בין לפני דריקה

ואין חטאת ואשם ושידי מנחת נאכלין אלא להכרי כהונה בעזרה
ואם נאכלו בהיכל נאכלו שנאמר לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל
אשםם בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו וכן שלבי
ציבור הרי הן כחטאת וכאשם כמו שביארנו חיה ושוק של
שלמים נאכלין לכהנים זכרים ונקבות שנאמר בהם לך נתתם
ולבניך ולבנותיך וכן המורם מתודה והמורם כאל נזיר
שנאמר כל תרומות הקדשים אשר יריכו בני ישראל לה' נתתי לך
ולבניך ולבנותיך וכן הבכור שהרי נאמר בו ובשרם יהיה לך
בחה התנופה וכשוק הימין וכל אילו הנאכלים לכהנות נאכלים
לעבדי הכהנים ולנשיהם כתרומה וכולן נאכלים בכל העיר
שנאמר את חוה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו בכקום טהור
לא נאמר בהן במקום קדוש שהיא העזרה אלא טהור שהוא כל
מחנה ישראל שכנגדו לדורות ירושלים והוא הדין למעט ופסח
טהור הן קדשים קלים בשלמים והחלונות ועובי החומה כלפני
השלמים נאכלין ביום הזבחה וכל הלילה וכל יום הכהרת עד
שתשקע החמה שנ' ביום הקריבו את זבחם יאכל וכחחרת ואם
הוא יאכל מבשר זבח שלמי ביום השלישי וגומר נמצאת למד
שהן נאכלין לשני ימים ולילה אחד בין חלק הכהנים בין חלק
הבעלים והוא הדין לכבוד ומעט שהרי הן קדשים קלים
בשלמים אבל החזקה אף על פי שהיא קדשים קלים אינה
נאכלת אלא ביום הזבחה עם הלילה שנ' בה ביום קרבנו יאכל
לא יניח ממנו עד בקד וכן איל נזיר והלחם הבא עכהן כיצא
בהן בין חלק הכהנים בין חלק הבעלים והוא הדין לחטאת
ולא עם השלמים ציבור ולשידי מנחות שהכל נאכל ליום ולילה
שנ' ביום קרבנו יאכל כל הקרבנות במשמע חוץ מן השלמים
שפירש בהן הכתוב ובכיר ובמעט הרומים להם כל אחד
הנאכלין ליום ולילה דין תורה שהן נאכלין עד שעל עבוד
השחר וזו להרחיק מן העבודה אמרו חכמי שאין נאכלין אלא
עד חצות הלילה כל הקרבנות בין קדשי קדשים בין קדשי קלים
אין אוכלין אותם אלא הטהורים בלבד המלין אפי' העדיב שבשו
ולא הביא כפרתו אינו אוכל בקדשים והטובטום אמר לאכל
בקדשים לפי שהוא ספק ערל אבל האנדרוניס יראה לו שאוכל
בקדשים קלים ומותר לאכול את הקדשים בכל מאכל אפי' הבהנים
בחרץ לאמל חלקם בין מקדשים קלים בין מקדשי קדשים בכל
מאכל ולשניה באבילתן ולאוכלם צלויין שלוקים ומבושלי' ולהת
לחמן תכלין של חולין אבל לא תכלין של תרומה שלא יביא את
התנופה ליד פסול והעצמות הנשארות מתרומת ועושה אדם בהם
כל כלים שדעה היתה להם אכילה מועטת אוכלין עמה חולין
תרומת כדי שתהיה נאכלת עם השבע היתה להן אכילה כרובה
אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהיה נאכלת עם הגסח
וכן בשידי המנחות אין מביטלין חטאת או אשם עם מדרס מתודה
אין מביא נזיר מפני שמעט באוכליהן ובמקום אבילתן ולא מדרס
מתודה ומביא נזיר עם בכור או עם חוה ושוק של שלמים בפני
שמעט עמן אבילתן ולא מדרס משלבי של אמש עם חטאת ואשם
של יום בפני שמעט באוכליהן ובמקום אבילתן ובזמן אבילת אבל
חטאת ואשם כתבשלין זה עם זה ותורה ואיל נזיר זה עם זה והבכור
וחוה ושוק זה עם זה חתיכה של קדשי קדשי או של פגול או נותר
שנתכלה עם חתיכות אחרות אותן ההתיבות אמרות לזדים
ובתורת לכהני בשד קדשי קדשים או בשד קדשים קלי' שנתכלה
עם בשד תאוה הרי בשד התאוה אכור לטבאים ומותר לשהרים
נאמר בעולה עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה ונאמר
נחטאת הבהן הנחטאת אותה יאכלנה ונאמר באשם הבהן אשר
יבשר בו לו יהיה ונאמר בשלמים לכהן חזק את דם השלמים

לו יהיה ונאמר במנחה הכהן המקריב אותה יאכלנה אין הכתוב
מדבר בכל אילו אלא בראוי שהכהן הראוי לעבודה זהו שיש לו
חלק לאכול וזו שאינו ראוי בשעת הקרבן כגון שהיה טמא אין לו
חלק לאכול אפילו כשיטור לערב אבל לענין חלוקה הכל לאנשי
בית אב שבקריבין כאיתו היוכ וכולם וולקין בכל קדשי המקדש
איש כאיתו בין זה שר קריב בין אחדו טעמו במקדש שלא הקריב
ולמה חלק הכתוב במנחות בין מנחות האפניות וכמהת הסלת
שהרי באפניות הוא אומר כל המנחה אשר תאפה בתנור לכהן
המקריב אותה לו תהיה ובמנחת הסולת הוא אומר וכל מנחה
בלולה בשבן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו שהאפיה
כשחולקין אותה אנשי בית אב כל שיגיע לו חלקו אפי' בזית פת
הרי הראוי לו שהרי אוכלו כיד אבל הסולת אם יחלקה ביניהן
נמצא כניע לזה כלא כפו סלת או פחו שאינו ראוי לא ללש אותו
ולא לאפותו לפיכך היה עולה על הדעת שיחלקו מנחה כנגד כנה'
ולא יחלקו מנחה זו בפני עצמ' על כל אנשי בית אב והצדך הכתוב
לומר בה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו לומר שיחלקוה בפני
עצמה ככאן אמרו חכמים אין חולקין מנחה כנגד מנחה אפילו
מעשה מחבת כנגד מעשה כחב או סולת כנגד סולת אלא כל אח'
ואחת חולקין שידיה בפני עצמה וכן אין חולקין עוף כנגד עוף
ולא חטאת כנגד חטאת ולא חוה ושוק כנגד חוה ושוק אלא כל
חלק וחל' חולקין אותו ביניהן בשוה אין הקטן חולק אפי' בקדשי
קלים אעפ' שיותר להאכיל קדשי קדשים וכן אשה ואנדרוניס
אין חלקי להם בקדשי המקדש כלל שנ' איש כאחיו אבל בעל
בוס בין קבוע בין עובר בין שנולד בכחו בין שהיה חמי' ונפסל
חלק ואוכל שנ' לחם ארזי מקדשי הקדשים וגו' והוא שיהיה ראוי
לאבילה אבל אם היה טמא אינו חולק לאכול לערב וכהן גדול
אוכל טלא בחלוקה אלא נוטל כל מה שירצה כל הראוי לאבילת
הקדשים בשעת הקרבן חלק לאכול וכל מי שאינו ראוי לאכול
בשעת העבודה אעפ' שהוא ראוי לעבודה והרי הוא ראוי לאכול
לערב אינו חולק כדי להניח חלקו לערב כיצד טבל יום ומחוסר
בפדים והיאנן ביום הקרבן בין כהן גדול בין כהן הדיוט אין
חולקין לאכול לערב כל שאינו ראוי לאכול אינו ראוי לעבוד הדין
מכהן גדול האונן שהוא מקריב ואינו אוכל כגון שבארנו

וכל שאינו ראוי לעבוד אינו ראוי לאכול ח' מבעל בוס שהרי
נתפרש בתורה כל שאין לו חלק בבשר אין לו חלק בעורות אפי'
טבא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקרבן חלבים אינו חולק
בבשר שנ' המקריב את דם השלמים ואת החלב ככני אהרן לו
תהיה שוק הימין לכנה עד שיהיה טהור וראוי לעבודה בשעת
זריקה עד אחר הקרבן חלבים נטבא אחר זריקה וטבל דרי הוא
טהור אף בשעת הקטר חלבים הדבר ספק אם חלק אם אינו
חולק לפי' אם הפש אין מציאין מידו קרבן ציבור הבא בטובאה
אף על פי שהטבאים מקריבין אותו אין חולקין עם הטהורין
לאכול לערב בפני שאין ראויים לאבילה

פרק אחד עשר

כל האוכל בזית כבשר העולה בין לפני זריקת דמה בין לאחר
זריקת דמה לוקה שנ' לא תוכל לאכול כשעדיך מעט דנגך תרוסך
ויצוהך ונדרוך אשר תדור כפי השמועה לבדו שזו אזהרה לאוכל
בשר העולה והלכה ובשרה וסלתה ושמןה ויין של נסכיה חכשתן
בצטרפין לבדת וכן האוכל בדהכל האבורין בין לפני זריקה
בין לאחר זריקה בין כהן בין ישראל לוקה שהאבורין כליל
לכונח בכל העולה והרי

מזיזו לעזרה ומכבסו שם נטמא חוץ ליהרה כיצד יעשה קודם
 כדי שיטהר ומכניסו ומכבסו בפנים וצריך להניח בו שלם כדי
 מעפוח לפי שניאמר בגד צריך לכבס בגד ואף על פי שהוא טמא
 מדבריהם מפני כדי המעפוח שנשאל בו כיון שנקרע רובו נחור
 מן התורה ומותר להכניסו למקדש לטהר הדם מעיל שבתו עליו
 דם חטאת ויצא ונטמא לחוץ כיצד הוא עושה והרי הקודע אותו
 לוקה כמו שבארנו מכניסו פחות משלש איצבעות ומכבסו בפנים
 ואחר שיתכבס כל הדם מעט מעט מטבילין אותו בחוץ כלי חרס
 שבשל בו החטאת ויצא מכניסו ושובד בפני נטמא בחוץ נקבו
 בכדי שורש קטן כדי שיטהר ומכניסו ושוברו בפנים ואם נקבו
 נקב גדול כזה אינו שוברו בפנים שהרי אינו כלי ואין שוברין
 בפנים אלא כלים וכן כלי מתכות שבשלה בו ויצא חוץ לעזרה
 מכניסו ומורקן ושוטפו בפנים נטמא כשיצא פחתה עד שיטהר
 ומכניסו בפנים וחרו וכרדרו עד שיסתם הפחות ויחזור כתבנית
 הכלים ואחר כך מורקן ושוטפו בעזרה שנאמר ואם בכלי נחשת
 וגמר אין מורקין בפנים אלא כלים

פרק תשועי

מצות עשה לעשות כל האשמות כמצותן האמורה בתורה וכיצד
 מעשה האשמות בין ודאי בין אשם תלוי שחט חודק הדם כמו
 שבארנו ומפשיט ומציא האמורין ומולחן חורקן על גבי האשים
 ואם רצה להחליכן בכלי מולחן ושאר בשרם נאכל לזכרי כהונה
 בעזרה כחטאת אשם מצורע יש בקבלת דמו שינוי כמו
 שיתבאר בהלכות מוסרי כפרה ואעפ"י כן שאר מעשה חריקת
 דמו על הכזב ואכילתו כשאר האשמות לכל דבר עשיית
 כל שלמים כמצותן מצות עשה והן ארבעה מינין האחד שלמי
 ציבור והשלש שלבייחיד וכיצד מעשה שלמי ציבור שחט חודק
 הדם כמו שביארנו ומפשיט ומציא האמורין ומולחן ומקטירין
 והשאר נאכל לזכרי כהונה בעזר כחטאת וכאשם מפני שהן קדשי
 קדשים כמו שבארנו שלמי יחיד שלטה מיכן האחד הוא הבא
 שלמים בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושמיחה והיו הנקרא שלמים
 והשני שלמים הבאים עם הלחם בגדר או נדבה והו הנקרא תודה
 ואותו הלחם נקרא לחם תודה והמין השלישי שלמים שמקדיב
 הנזר ביוכ מלאה נזרו והם באים עם לחם והו הנקרא איל נזר
 וכיצד מעשה שלשתן שחט חודק הדם כמו שבארנו ומפשיט
 ומציא האמורין ואחר כך מנתח את הבשר וכפריש החזה ושוק
 הימין ונתן האמורין עם החזה והשוק על ידי הבעלים וכהן מניח
 ידו תחת ידי הבעלים ומניף הכל לפני ה' כמזרח וכן כל הטעון
 תנופה במזרח מניפין אותו וכיצד הוא מניף מולחן וכביא מעלה
 ומרדד ואם היה הקרבן תודה לוקח מן הלחם הבא עמה אחד מי
 ומניחו עם החזה והשוק והאמורין ומניף הכל על ידי הבעלים
 כמו שבארנו וכיצד מניחן על ידי הבעלים
 בותן את החלבים על ידי הבעלים וחזה ושוק למעלה
 וסתי הכליות וחרת הכבוד למעלה כהם ואם יש שם לחם
 מניחו למעלה ומניף הכל היה הקרבן איל נזר מציא האמורין
 ומפריש חזה ושוק ומבשל שאר האיל בעזרת הנשים ולוקח הכהן
 הצדע בשלה מן האיל עם אהד מעשרה מן הלחם הבא עמו עם
 החזה והשוק והאמורין ומניח הכל על ידי הנזר והכהן מניח ידיו
 תחת ידי הבעלים ומניף הכל כמו שבארנו איזה חזה כל
 הרואה את הקדקע למעלה עד היצוא לכמה עד הברם וחרת
 עמה שתי צלעות אילך ואילך ואי זהו זרע מן הפרק של ארכובת
 עד כף של יד שהם שני איברים בעזרתן זה בזה וחודק האמורה
 היא אדע של ימין ושכנגדה ברגל הוא השוק האמור בכל מקום

ואחר שמניפין מולחן האמורין ומקטירין על גבי הכזב אבל החזה
 והשוק נאכל לכהנים שנ' כי את חזה התנופה ואת שוק התנופה
 ושאר השלמים נאכלים לבעלים ואין הכהנים זכין בחזה ושוק
 אלא לאור הקטר האמורין וכן הלחם שמניף בתודה ובאיל נזר
 וחודק הבשלה נאכלין לכהני ושאר הלחם עם שאר הבשר נאכל
 לבעלי והלחם שמניף עם החזה והשוק הם הנקראין מורם מתוך
 וחודק בשלה עם החזה והשוק עם הלחם שמניף הם הנקראין
 מורם מאיל נזר הלחם המורס מן התודה ספק תרומה הוא לפיכך
 אין חיבין עליו מיתה וחומש בתרומה ואינו מדומע בתרומה היה
 בעל התודה כהן הרי שאר הלחם נאכל לבעלים כתודת ישראל
 שאין הלחם הבא עם התודה או עם האיל נזר קרוי כנהה שנים
 שהביאו שלמים בשחפות האחד מניף בדשות חבירו אפילו הם
 מאה אחד מניף על ידי כולן מה שאין כן בסמיכה היתה אשה
 בעלת הקרבן אינה מניפה אבל הכהן מניף שקרבנה טעון תנופה
 והיא פסולה לתנופה תעולם אין אשה מניפה אלא הסוטה
 וחזירה בלבד כמו שבארנו ותנופה קודמת להגשה בכל מקום
 כיצד הוא הלחם שמביא עם התודה לוקח עשרים עשרון סולת
 ועושה מהם עשרה עשרונים חמץ ועשרה מצה העשרה של חמץ
 עושה אותן עשר חלות וכיצד מחמצן מביא שאור כדי חמוצן
 ונתנו לתוך המדה וממלא את המדה אף על פי שסופה להחמה
 חסידה או תירה כפני השאור שפעמים יהיה עבה וקשה ופעמים
 רך אין משגיחין אלא על מדת' עתה והרי הוא בודד עשרון עשרון
 שלמי חמץ עשרונים של מצה עושה מהן שלשים חלה שות עשר
 חלות מכל מין עשר חלות מאפה תנור ועשר חלות ריקס ועשר
 חלות מודבכת וכיצד היא המודבכת והלטה ברוחחן ואופה
 אותה מעט ואחר כך קלט אותה בשמן על האלפס וכיצד בו
 בדרך שקולין המופגנין ומרבים בשכנה והו הריבון האמור בכל
 מקום ובכמה שכן הוא עושה השלשים חלות כהני לוג שכן
 ושיעור זה הלכה למשה מסיני רביעית מינין לרובות ומניחין
 לחלות ושמינית לרקיקין החלות לתת הסלת שלהן בשמינית של
 שמן ואחר כך לש ואופה אותם והרקיקין משמן בשמינית של
 אחד אפיתן והכהן לוקח מן הכל ארבע חלות והמכל מן
 ומין שנאמר אחד מכל קרבן לחמי חדה שאפה אהם ארבע חלות
 יצא לא נאמר ארבעים אלא למצוה והוא שיפריש החלה שלהן
 אחת מכל קרבן כשהן בצק שאין מפרישין פרוסה עב' אחד מכל
 קרבן שלא יטול פרס וכיצד הוא הלחם הבא עם איל נזר
 לוקח ששה עשרונות ושני שלישי עשרון ועושה מהו עשרה חלות
 שוות וכל מצה עשרה ריקין משוחם בשמן ועשר חלות לתת
 הסלת שלהן בשמן והכל מאפה תנור ושמן שלהן רביעית
 ושיעור זה הלכה למשה מסיני והכהן לוקח מהן שתי חלות אחד
 מכל מין שני מיני לחם שבניד וארבעה מיני לחם שבהודה
 מעכבין זה את זה ומעשה הלחם של שניהן חוץ לעזרה כיצד
 מעשה הבכור והמעשר והפסח אחד שזוקק דמן כמו שביארנו
 מפשיט ומציא האמורין ומולחן ומקטירין ושאר בשר הבכור
 נאכל לכהנים ושאר המעשר נאכל לבעלים ושאר בשר
 הפסח נאכל למניחו כהלכותיו כמו שיתבאר בהלכות הפסח

פרק עשורי

אכילת החטאת והאשם מצוה עשה שנאמר ואכלו אותם אשר מצו
 בהם הכהנים אוכלים ובעלי מתכפרים והוא הדין לשאר הקדשים
 שאוכלין אותן הכהנים שאכילתן כיצוה וכן אכילת שירי מנתח
 מצות עשה שנאמר והגדתם מכנה יאכלו אהרן ובניו

שיבואו לבית הקמיעה ומחבת ומרחשת היו בעודה ושתיים בכלי
השרת ומקדשין ותנור של מקדש של מחבת היה

פרק שלשה עשר

מצות עשה לעשות כל מנחה כמצוותה האמורה בתורה וכיצד
עשיית חביתיה בהן גדול מביא עשרון שלם וחוצהו בוצעי עשרון
שבמקדש שאף על פי שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין
ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר בשמן תעשה להוסיף לה
שמן כנסבי הכבש וכולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין ולש
מכל חצי עשרון שש חלות נמצאו שנים עשר חלות ואחת אחת
היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשת לוגין ברביעית שבמקדש
רביעית לכל חלה ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על
ומחבת בשאר רביעית השמן שלה ואינו מבשלה הרבה שנאמר
תפיני בין בשל ונא ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים
באומד כדי שיקריב החצי בכקר והחצי בערב ולוקח החצי וכולל
כל אחד מהן לשנים ופותת עד שתבצא כל פתיתה כפולה לשנים
ומקריב החציין עם חצי קומץ לבונב בכוקר והחצי הנשאר עם חצי
קומץ לבונה בערב ואם היתה מנחת חומץ אינו חוצ' אלא מקריבה
מלה כמחת עם קומץ לבונה ושתייהן כליל לאישים מנחת הסולת
כיצד היתה נעשית מביא עשרון סולת או כמה עשרונות או כפי
גודו ושמן הראוי לה וכדור בעשור' של מקדש ונותן שמן בכלי
ואחר כך נותן עליו את הסולת ואח' כך נותן שמן אחד על הסולת
ובלל הסולת בו ואחר כך נותנה בכלי שרת וצק להוכה שמן
ושמן שנתן תחילה עם השמן הכלל עם שמן שיצק וכל לוג
לעשרון ונותן עליה לבונתה מנחת המחבת והמרחשת כיצד נותן
השמן בכלי ונותן עליו הסולת ונותן על הסולת שמן אחד ובלל
הסולת ואחר כך לשה בפישדן ואופה אותה במחבת או במרחשת
כמו שנוד ופותת אותה פתים ונותנה בכלי שרת ויצק עליה שאר
השמן ונותן לבונתה כה בין מחבת למרחשת מרחשת יש לה
שפה והבצק שאופין אותו עליה רך שהרי יש לה שפה ואינו יצא
ומחבת אין לה שפה והבצק שאופין אותו בהקשה כדי שלא יצא
ממין וממין מנחת מאפה תנור כיצד אם חלות היא בולל הסולת
בשמן ולש בפישדן ואיפה ופותת ונותן בכלי שרת ונותן עליה
לבונתה ואין בה יצקת שמן שנאמר חלות כיצד תבלולות בשמן
ואם רקיקין היא לש את הסולת בפושט ומשח את הרקיקין בשמן
שנאמר ורקיקי מצות משוחים בשמן ומראה לו שאחד אפיה כושח
אותו וכיצד משוח מביא לוג שמן לכל עשרון ומשוחן וחצו
ומשוחן עד שיכלה כל השמן שבלוג כל ארבע מנחות אלו
האפיות כשאופין אותן אופן כל עשרון עשר חלות ואם רבה
בחלות או חזר כשרה וכיצד פותתין אותן כופל החלה לשנים
והשנים לארבעה ובבדיל ואם היתה המנחה של צרי כהונה אינו
בבדיל ופותת ובלל פתיתין כותים ואם הגדיל הפתיתין או הקטין
אותן כשר' לא כלל לא פתח לא הגיש לא משח את הדקקין כשר'
לא נאמר כל הדברים האלו אלא למצוה שבך היא מצותה
סוד הבאות המנחה כיצד מביא אדם סולת מתוך ביתו בקלותות
של כסף או של זהב או של שאר מיני מתכות בלי שהוא ראוי לכלי
שרת ואם היתה מנחת הסולת נורנה לכלי שרת ומקדשה בכלי
שרת ואם היתה בין המנחות הנאפות אופה אותה שם במקדש
ופותת כמו שבארנו ונותן הפתיתין לכלי שרת ונותן עליה שכנה
ולבונתה ומליכה אצל כהן והכין מוליכה אצל המזבח ומגישה
בקרן דרוסת מערבית כנגד חודה של קרן דרין ובסלק את

כל לבונתה ליצד אחד וקומץ ממקום שנהרבו שכנה שנ' מסלתה
ומשכב' ונותן הקומץ לכלי שרת ומקדשו בכלי שרת וקומץ שהלק'
בשני כלים אינו קדוש וחרר ומלקט את כל לבונתה ונותנה על
הקומץ שבכלי ומעלהו על המזבח ומולה ונותנו על גבי האשים
מכלי שרת ואם מנחת כהנים היא אינו קומץ אלא נותן מלח על
כולה ומשליך הכל על גבי האשים כיצד קומצין מנחות הנקמטין
בדרך שקומץ כל האדם פושט פס ידו וקומץ קומץ בראשו
אצבעותיו או מן הצדדין לא יקטיר ואם הקטיר הורצה ואם
הוסיף בקומץ כגון שהרחיק אצבעותיו וקומץ הרי זה פסול אין
קומץ פחות מכשני זתים ומקצת הקומץ מעכב את כולו והקומץ
והלבונה מעכבין זה את זה ומקצה השמן מעכב את כולו אין
פחות מלוג לעשרון כמו שבארנו

פרק ארבעה עשר

מהנדב אדם ונודר עולה ושלמים וכל מין שידעה מחמשת מיני
מנחת הבאין בנדר ונדבה ומתנדב או נודר מנחה מנחת נסכים
לבדה באיזה מין מ' מיני מנחות נסכים כמו שבארנו ומתנדב או
נודר יין כפני עצמו או לבונה כפני עצמה או שמן כפני עצמו או
עצים למערכה כפני שמן בקרבן שנ' ולקרבן העצים שנים
כתנדבין או נודרין קרבן אחד עולה או שלמים אפילו פריד אחת
של תורים או בני יונה מביאין אותה בשורפת אבל המנחה אינה
באה בשורפות ודברים אלו הן דברי קבלה הניח מנחה לשני בנות
וכת הרי אלו מביאין אותה אי יהו נדר ואי זו היא נדבה האומר
הרי עלי עולה או הרי עלי שלמים או הרי עלי מנחה או הרי דמי
בהכה זו עלי עולה או שלמים זהו נדר אבל האימר הרי ברובה
זו או דמי בהכה זו עולה או שלמים או הרי העשדן הזה כנה הרי
זו נדבה מה בין נדרים לנדבות שהנדר אם דפריש קרבנו ואבד
או נגנב חייב באחריותו עד שיקריב כמו שנדר והמתנדב ואבד זו
אם בת או נגנב אינו חייב באחריותו ואומר דמי שיר זה עלי עולה
ודמי בית זה עלי קרבן ומה השוד ונפל הבית חייב לשלם אב' הרי
עלי עולה על כנת שלא אתחייב באחריותה אינו חייב באחריותה
כבר בארנו שהעושה ביה חזין למקדש לרקריב בו קרבנות אינו
כבית עבודה זרה והאומר הרי עלי עולה שאקריבנה במקדש
והקריבה בבית זה לא יצא שאקריבנה בבית זה והקריבה במקדש
יצא ואם הקריבה באותו הבית יצא הרי הוא כמי שנדר עולה על
מנת שלא יתחייב באחריותה העניש ברת על העלייתה כדון יכן
אם אבד הריני נזיר על כנת שאגלח בבית זה אבגלח שם יצא הרי
הוא כמי שנדר ליצער עיצו והרי יצער עיצו ואינו נזיר ונזיר חטאת
ואשם אינן באין אלא על חטא ואינן באין בנדר ינדב האומר
עלי חטאת או אשם או שאבד הרי זו חטאת או אשם לא אב' כלום
היה מחייב חטאת או אשם ואבד הרי זו לחטאתי או לאשמי או
הרי המעות האלו לחטאתי או לאשמי דבריו קיימים ואומר קרבן
כצדוע זה או חלודת זו עלי אם היה אחר מצדע או חלודת יצדע
מביא הנודר קרבן עני ואם היו עשירים מביא הנזיר קרבן עשיר
אף על פי שהנודר עני האומר חטאתי העליתו ואשמי חטאתי
של פלוגי עלי אם רצה אחר פלוגי דרין זה מניחו להקריבו על
ידו ומהכפר לו רצה בשעה דפרשה ולא רצה בשעת הקרבה
אלא חזר בו בעולה ובשלמים מקריבן ומתכפר לו כדון אף על פי
שאינו רוצה עתה שדרי רצה כשיעה דפר' לא אב' כדון יבאשם
לא נתכפר לו עד שירצה מתחלה הנד כן האומר הרי עלי
כמדרי רשעים שבנדרתן נזיר וקרבן השכמה חייב כסו

והרי נאמר כמנחת כהנים כליל תהיה לא תאכל כל שהוא כליל
למזבח אכילתו בלא תעשה ולוקין עליו בכזית וכן האוכל כזית
מבשר וטאות הנשרפות לוקה שנאמר וכל חטאת אשר יוכא
בדמה אל אהל מועד לא תאכל באש תשרף כל האוכל כזית
בבשר הקדשים אפילו קדשים קלים קודם זריקת דמם לוקה שכ
לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהודך ונדבותיך
כלומר לא תוכל לאכול נדבותיך בשעריך קודם שזורקין דמן
בשעדי המקום כפי השמעה למדו שזו אזהרה לאוכל תודה או
שלמים קודם זריקת דמים והוא הדין לשאר קדשים בין קלים
בין חמורים וששה דברים שבתורה שהם החלב והבשר והסולת
והשמן והיין והלחם כולן מצטרפין לכזית כל האוכל כזית
מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה לוקה שנאמר לא תוכל לאכול
בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהודך ובכורות בקרך וצאנך מפי
השמעה למדו שזו אזהרה לאוכל מבשר חטאות ואשמות חוץ
לעזרה והוא הדין לאוכל קדשים קלים חוץ לירושלם שהוא לוקה
שחומת ירושלם לקדשים קלים כחומת העזרה לקדשי קדשים
ואחד בשר חטאת ואשם או שירי מנחת בשר קדשי קדשים
שיצא חוץ לחומת העזרה ובשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומת
ירושלם נפסל ונאסר לעולם ואף על פי שזו למקומו אמור
לאוכלו והאוכל ממנו כזית לוקה שנאמר ובשר בשדה טרפה לא
תאכלו ביון שיצא בשר חוץ למחיצתו נעשה כטרף כמו שבארנו
בהלכות מאכלות אסורות נכנס בשר קדשים קלים להיכל הרי זה
כשר זר שאכל כזית מבשר קדשי קדשים בעזרה אחר זריקת
דמים לוקה ענינו ואכל אדם אטר כופר בהם וזר לא יאכל וכו'
במקום שהכהן אוכל ובעת שר אור לאכול אם אכלו שם הדין לוקה
אבל אם אכל הזר בשר קדשי קדשים מחוץ לוקה משום אוכלין
בחוץ לא משום זר שאכל קדש טהורי אינם ראויין שם לכהנים
וכן אם אכלו בעזרה קודם זריקת לוקה משום אוכל קודם זריקת
בלבד לא משום זרות זר שאכל כזית מחטאת העוף לוקה שהם
אחת כשים זר שאכל את הקדש ואחת משום אוכל נבלה טבל
מליקה נכילה היא וכשהותרה לכהנים הותרה לא לזרים והרי הן
שני אסורין הבאין כאחד כמו שבארנו :

פרק שנים עשר

דמנחת הם מן הקרבנות והמנחה הבאת בפני עצמן ואינן באות
בזבח נסכים מהם מנחת ציבור וכרם מנדת יחיד וכל המנחות
כחטאת חוץ דרך מנחת סוטה ועומר התנופה שהם מן היעודים
על שם מנחת לציבור עומר התנופה והוא קרב למזבח כמו שכתבנו
דבר הלחם שבביאין ביד עזרת ואלו נקראו מנחה ואינן קריבין
לבי המזבח והן חמין ועליהן נאמד קרבן ראשית הקריבו אותם
להואל המזבח לא יעלו והמנחה השלישית הוא לחם הפנים
שעדתן בכל שבת ואינו קרב לגבי המזבח אלא כולו נאכל לכהני'
כמו שכתבנו ותשע מנחות ליחיד וכולן קריבין למזבח ואלו
הן מנחת חוטא והיא המנחה שבקריב העני כשיחזיב חטאת לא
הגיע ידו מנחת סוטה והיא מנחת הקנאות שכבר נרפרשו מעשיה
דכיהה שבקריב כל כהן תהלה כשיכנס לעבודה שבקריב אהה
בזיו היא הנקראת מנדת חינוך המנחה שבקריב כהן גדול בכל
יום והיא הנקראת מנדת חביתין מנדת הכהלת והיא באה בגדר ונדבה
מנדת הכהנה והיא באה בגדר ונדבה מנדת המרחשת והיא באה
בגדר ונדבה מנדת מאפה הנור ריקין והיא באה בגדר ונדבה
כל המנדת הקריבות לגבי המזבח אין כל אחת מהן פחותה מעשרון
והענין טעם את כולן ודמי מנחת דבאית בגדר ונדבה יש להן
להגדב הנודד כהן כל כה שירצה אפילו אלף עשרון אבל

מנחת העומר ומנחת חוטא ומנחת קנאות ומנחת חינוך ודביתין
כל אחת מהן עשרון אחת לא פחות ולא יתר כל המנחות
הקריבות לגבי המזבח טעונו הגשה במערב כנגד חודה של קרן
דרומית מערבית ואינן טעונות תנופה חוץ ממנחת סוטה ועומר
התנופה ששניהם טעונות תנופה והגשה כל המנחות קריבו
לגבי המזבח טעונות שמן ולבונה לוג שמן לכל עשרון וקומץ
לבונה לכל מנחה בין שהיתה עשרון אחד בין שהיתה עשרה נוס
שאינן מביאין בכלי אחד יתר על ששים עשרון כמו שכתבנו חוץ
ממנחת קנאות ומנחת חוטא שנאמר לא ישים עליה שמן ולא יין
עליה לבוננתן והקריב לוקה על השמן בפני עצמו ועל הלבונה
בפני עצמה נחן כלי שיש בו שמן או לבונה על גביה אינו עובר
ולא פסל מנחת חינוך והחביתין מוסף לכל אחת מהן שמן כמו
שיכתבנו כל המנחות הקריבות לגבי המזבח נקמצות ונקבצות
הקומץ כולו על גבי המזבח והשאר נאכל לכהנים חוץ ממנחת
זכרי כהונה שאינה נקמצת אלא מקטירין אותה כולה שנאמר וכל
מנחת כהן וגומר היא למדת שמנחת חינוך והחביתין וכהן שוביא
מנחת חוטא או מנחת נדבה כולן נשרפות על גבי המזבח ואינן
נקבצות הבהנה מנחה נקמצת ממנחת ישראל ושיריה
באכלין ולדות שנתקדשו והרי כל אחד מהן כפק ממנחת נקמצת
ממנחת ישראל ואינה נאכלת ממנחת כהנים כיצד עושים הקומץ
קרב בפני עצמו והשירים כתפורין על בית הדשן כל הנשאות
לנהניב בין כהנת בין ישראלית אין שירי מנחותיהן נאנ' ינפמי
חלק הבעל שאינו אוכל ואינה כולה לאישים בפני חוק האשה
אלא הקומץ קרב לעצמו והשירין כתפורין על בית הדשן ונקמצת
בכל מקום בעזרה ואם קמץ בהיכל כשירה במקושרין מנחה נכחי
שעל גבי קרקע וקמציץ בכלי שעל גבי הקרקע ואין נקושרין
הקומץ בכלי שעל גבי קרקע ומאימתי יתרו השירים באברה
משיצת האור ברוב הקומץ כל המנחות הקריבות לגבי המזבח
ביצה וכן שירי המנחות שאוכלין הכהנים אף על פי שיש בשרן
לאכלן בכל מאכל וכדבש אין אוכלין אותן חמץ שנאמר והחמץ
חמץ חלקם אפילו חלקם לא ירביצו ואם ודמין טהור לוקה
והחמץ אחר החמץ חייב ולוקין על כל עשייה טהורה
כיצד לשה חמץ או ערבה חמץ או קטף חמץ או אפאה חמץ חמץ
שנאמר לא תעשה חמץ ונאמר לא תאפה חמץ לחייב על כל
מעשה יחידי שבה עשה חמץ מתחלה ועד סוף לוקה על כל
מעשה כהן הניח שאור על גבי העיבה והרי ויש לוונדבה
מאליה לוקה שהנחת השאור הוא המעשה תכל הנדר במקום
או בשמטמץ או בכל מיני תכלין וכן כהן כשהביצה היא אלא
שנקראת ביצה מתובלת החמץ מנחה פסולה פסול שנאמר
הקריבו לה לא תעשה חמץ הכשרה לה לא הפסלה חמץ כשהוא
כשרה ויצאת לחוץ חזור וחמצה אחר שנפסלה בציצתה איש
לוקה חמצה בראשו של מזבח אינו לוקה טעם נר אצל הקריבו
וכבר קרבה זו והיא כשרה הנחמץ לחם הפנים קר שכתבנו
כל המנחה אבל מנחת נסכים אין בה מליקות טעם נבלה נכנס
הרי נפסלה קודם שהתחמץ ואם נבלה בשמן על נסכים מנחת
הן ואינן מוחצצין החמץ של מניחה אי לתתן אותן טעם
יחמיצו שהרי בחוץ לתהין אותן ואין דכל דמין רשעין אבל
מנחת העומר הואיל והוא של צבור לתתן אותה טהור תנפמי
זרזין הן ומשכרין אותה כל המנחה הנאפית נלווית כמנחתן
וכשכרין שלא יחמיצו הואיל וליתתן ואפיתן נפנים כמנחה
אנשי פנים זרזין הן ובמקום שכתבלין קדשי קדשים טעם
את המנחות שנאמר זה הבקום אשר יבטלו שם דמינן וסע
יאפו את המנחות ועומר כל המנחות טהורות והחמץ כהן
חלישתן ועדיכתן ואפיתן בפנים וכל מעשרין בשרים כהן

מן הבקר וקבע נדרו ושכח מה קבע אם שוד אם עגל וריו זה יבי
 שוד וכן אם קבע בכבשים ושכח מה קבע יביא איל קבע
 בעזים ושכח יביא שעיר שכח באיזה מין הבהמה קבע עולתו
 יביא שוד ואיל ושעיר ואם נסתפק לו שמה קבע עולתו יסוף
 חור ובן יונה נדר תורה או שלמים וקבע נדרו בבקר ושכח
 בני קבעו יביא פר ופרה וכן אם נסתפק לו בכבשים יביא איל
 ודול נסתפק לו בעזים יביא שעיר ושעירה שכח באיזה מין קבע
 נדרו מביא פר ופרה איל ודול שעיר ושעירה האומר הרי
 עלי עולת עוף מביא חור או בן יונה פירש ושכח באי זה מין
 קבע נדרו מביא חור וכן יונה האומר הרי עלי למזבח יביא קומץ
 לבונה שאין לה דבר שקרב כולו למזבח כמות שהוא אלא לבונה
 פירש נדרו ושכח מה פירש יביא מכל דבר שקרב כולו למזבח
 לפיכך מביא עולת בהמה ועולת העוף ובכחה נסכים ולבונה ויין
 בפני עצמו אמר הרי עלי בסלע למזבח יביא כבש שאין לה
 דבר שקרב בסלע למזבח אלא כבש פירש ושכח מה שפירש יביא
 בסלע מכל דבר ודבר שקרב למזבח האומר הרי עלי לבונה
 לא יפחת מקומץ הרי עלי עצים לא יפחות משני גורים עביון
 נחוקות וארץ אמה הרי עלי עץ מביא גזר אחד ארכו אמה ואם
 רצה להביא דמי העצים יביא מי שנדר או ההנדב שמן כיצד
 עושי בו קומץ בכנו קמין ונתן עליה מלח וחרק על גבי האישים
 והשאר נאכל לכהנים כשירי מנחות וכיצד עושים בין הבא בפני
 עצמו נתן עליה מלח ומנסכו כולו על גבי השיתין ככל הנסכים
 והלבינה הבאה בפני עצמה נתן עליה מלח וכולה לאישים מי
 שנדר נדר לא יביאנו ממעט מעשר שני שהרי נתחייב בקרבן
 והכל הנתחייב בקרבן לא יביא קרבנו אלא מן החולין אמר
 הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר לא יביא לחמה אלא
 מן החולין שירי נדר בקרבן תודה ותודה אינה באה אלא עם
 הלחם פירש ואמר הרי עלי להביא תודה במעוט מעשר שני
 ולחמה מן החולין יש לו להביא כמו שנדר ואם רביא הכל מן
 החולין יצא וכן אם פירש יביא עלי תודה היא ולחמה מן
 המעשר יביא ולא יביא לחמה כשירי מעשר שני אלא במעוט
 מעשר שני כמו הכרמה שהיא במעוט מעשר שני ואעפ"י שפירש
 שביא לחמה מן המעשר לא יביא נסכה במעוט מעשר שני
 שאין הנסכים באין לעולם אלא מן החולין כמו שכארנו לפי
 שנאמר בהן והקריב המקריב קרבנו עד שיהיו משלל ולא יהיה
 בהן צד לגבוה כלל :

פרק שבעה עשר

הסדר כנחה מאפה הגזר לא יביא מאפה כופח ולא מאפה רעפים
 ולא מאפה יורות הערביים האומר הרי עלי בכחבת והביא
 כחשת כחשת והביא בכחבת מה שהביא הביא וידי חבתו
 לא יצא ואם אכ"ז להביא כחשת והביאה בכחבת או בכחבת
 והביאה כחשת הרי פסולה וכן כל כיצא כזה וכן האומר הרי
 עלי ימי עשרונות להביאן בכלי אחד והביאן בשני כלים בשני
 כלים והביאן בכלי אחד מה שהביא הביא וידי חבתו לא יצא
 טנאב כאשר נדרת לה אמר להביא בכלי אחד והביא בשני כלים
 או להביא בשני כלים והביא בכלי אחד הרי אלו פסולין לא קבען
 בשעת הנדר אלא אמר הרי עלי שני עשרונות ובשעת דפדושה
 קבען והפרישן בשני כלים והרי והביאן בכלי אחד הרי אלו
 כשרים שנאמר כאשר נדרת ולא כאשר פרשת אמר הרי עלי
 שני עשרונות להביא בכלי אחד והביאן בשני כלים אמרו לו
 בכלי אחד נדרת והקריבם בשני כלים הרי אלו פסולין הקריבם
 בכלי אחד הרי אלו כשרים אמר הרי עלי שני עשרונות להביא

בשני כלים והביא בכלי אחד אמרו לו בשני כלים נדרת והקריבן
 בשני כלים הרי אלו כשרים הקריבן בכלי אחד הרי אלו כשרים
 מנחות שנתערכו האומר הרי עלי כנחה יביא אותה כחמשת
 מיני מנחות הבאלבנדר וכדבה אמר הרי עלי מנחות יביא שני
 מיני מנחות כחמשתן אמר הרי עלי מיני מנחות יביא שתי מנחות
 במין אחד הרי עלי מיני מנחות יביא שתי מנחות מיני מינים
 וכן אם אמר מיני מנחה יביא שני מינים קבע נדרו במין מהן
 ושכחו מביא חמשתן אין היחיד מביא כנחה בכלי אחד יותר
 בששים עשרון ואם נדר יותר בששים מביא ששים בכלי אחד
 והשאר בכלי שני שאין יכולין להכליל כאחד אלא ששים אבל
 יתר על ששים אין גבללין אף על פי שאין הגבלילה מעכבת כמו
 שכארנו אמרו חכמים כל הראוי לבילה אין הבילה מעכבתו
 וכל שאינו ראוי לבילה הגבלילה מעכבתו אמר הרי עלי
 קמא עשרון מביא ק"ב בשני כלים ששים בכל כלי ומביא עשרון
 אחד בכלי השלישי אמר הרי עלי עשרון יביא עשרון אחד הרי
 עלי עשרונות יביא שנים פירש נדרו ושכח כמה עשרון פירש
 יביא ששים עשרון בכלי אחד שכח כמה עשרון פירש ובאי
 זה מין קבעו הרי זה מביא ששים עשרון ככל מין ומין כחמשתן
 קבע נדרו ושכח כמה עשרונות נדר ובכחה כלים נדר הרי זה
 מביא כאחד ועד ששים בששים כלים כיצד מביא עשרון אחד
 בכלי ראשון ושני עשרונות בכלי שני ושלשה עשרונות בשלישי
 עד שיהיו כשים עשרון בכלי האחרון ואם שח אף באי זה
 מין קבע מביא על סדר זה ששים כלים מין ומביא מביא בכל
 מין אלה ושכחה מאותו ששים עשרון האומר הרי עלי מנחה
 שעורים או בגת חצי עשרון או כנחה בלא טמן ולבונה הרי זה
 פטור שלא התנדב דבר שבמזוה מקדיבין אמר הרי עלי מנחה
 מן השעורים או מן העדשים או מנחה בלא טמן ולבונה או כנחה
 חצי עשרון שואלין אותו אם אמר לא נדרתי אלא על דעת שמירת
 להקריב כזה ואלו ידעתי שאין מקריבין אלא עשוק שלכ כלת
 בשמן ולבונה לא הייתי נדר הרי זה פטור ואם אב"א הייתי יודע
 הייתי נדר כדרך שמקריבין הרי זה חייב להקריב כדרך שמקריבין
 נדר עשוק ומחצ' ואב"א לא הייתי יודע הייתי נדר כדרך ובהנדיבין
 הרי זה מביא שני אמר הרי עלי קמח או הרי עלי חצי עשוק ולא
 הזכיר שם מנחה הרי זה פטור כפי שלא נדר בעולם וכן האומר
 הרי עלי תודה בלא נסכים הרי זה פטור ואם אמר אלו הייתי
 יודע שאין מקריבין כך הייתי נודד כדרך הנדרין הרי זה חייב
 להקריב כדרך המקריבין האומר הרי עלי לחמי תודה יביא
 תודה ולחמה שחזר יודע שאין מקריבין לחם בלא תודה וסוף
 הקרבן הזכיר אמר הרי עלי לחם לפטור תודה של פלוני יביא
 לחם תודה עם תודה הבח כהגדב אינדר אדכ"ן
 בפני עצמו ואין כהגדבין לחין ולא שני לחין שאין בנסכים לא
 לחם ולא שנים ואין כהגדבין חכמה שאין חכמה לחין ראשון לא
 לנסכי בהמה אותה לא לנסכי שהי בהמה אבל כהגדבין שלשה
 וארבע וששה ושששה ומעלה כפי שהן ראשון לנסכי בהמה
 כיצד נדר שבעה הרי הן בנסכי כבש ואיל נדר טבנה הרי אלו
 בנסכי שני אלים השעה בנסכי שוד ובגש או בנסכי שלשה כנסכי
 נדר עשרה הרי אלו בנסכי שוד ואיל או שני כבשים ואיל יין עד
 לעולם נדר חכמה לחין אומרין לו השלם שיהי נדר קבען
 לקרבן אבל אם נדר לחם או שנים פטור סדרו אינו ראשון כולל
 לא הן ולא מקצתן ואין כהגדבין ולא נדרין פתו כהגדבין שאין
 להן כנחה פחתה בעשרון והיא צריכה לחי אחר טמן האומר הרי
 עלי יין לא יפחה בשלש לחין הרי עלי שני לא יפחה שלש
 פד' נדרו וטבנה כמה לחם נדר כן הרי אף מן רשמי יביא ארבעים
 ומאה לחם שאין להן ים שמקריבין בו רביבד קרבנה בחבנו יתר

בגדיו כשרין לא נחחייב כלום הדי עלי כבודות כשרין הריו זה
 נוד בגדיו וכקרבן וכל כינוי קרבן בקרבן אין הנודר ולא
 המתנדב חייב עד שיהא פדולבו שזין ביצד הבחכוון לומר הדי
 עלי עולה ואמר שלמים או שנוכוון לומר הדי עולה ואמר
 שלמים לא אמר כלום נהכוון לנודר בעולה ואמר קרבן
 לנודר בחרם ואמר הקדש דבריו קימן שהעולה קרבן והחרם
 הקדש וכן כל כיוצא בזה כנודרים ונדבות אינו צריך
 להוציא בשפתיו כלום כיצד נמר בלבו שזו עולה או שיביא עולה
 הדי חייב להב א שנכל נזיב לב יביאה בנדיבות לב יתחייב
 להביא וכן כל כיוצא בזה מנדרי קדשים ונדבותן אחד נודרים
 ונדבות עס שאר הדברים שאדם חייב בהן מערכין ודמיומטשרו
 וכתנות עניים בצות עשה מן דתדה שיביא וכל ברנל שפגע בו
 תהילה שנובאת שמה והבאתם שמה וגו' כלומר בעת שתבא
 לחוג תביא כל מה שאתה חייב בו ותתן כל חוב שעליך לשם
 הנע הרגל ולא הביא הדי זה ככל בצות עשה עברו עליו שלש
 רגלים ולא הביא קרבנותיו שנודר או התנדב או שלא נתן הערכים
 והחרמים הנדמים הריוזה עבר בלא תעשה שנאמר
 לא תאמר לשלמו אינו עובר בלא תעשה עד שיעברו עליו רגלי
 השנה כל הזמן לוקן על לאו זה לפי שאין בו מעשה הקרב
 בהנה למזבח וצברו עליו שני רגלים ונפל בה מום ופדאה על נב
 בדמה אחרת אינו עובר בלא תעשה עד שיעברו על האחרת שלש
 רגלים ואחד האיש ואחת האשה עוברים בכל תאמר אבל החדש
 אינו עובר בכל תאמר כל הקרבנות שעברו עליהן שלש רגלים
 לא נפסלו אלא בקריבן וכשרים ובכל יום אחר השלש רגלי
 הוא עובר בלא תאמר ובית דין כיוצא לעשותו מיד עד שיקריב
 קרבנותיו ברנל שפגע בו החלה אף על פי שנאמר לרצונו כופין
 אתו עד שיאמר רוצה אני בין עבד ולא הפריש בין שרפריש
 ולא הקריב כופין אתו עד שיקריב כל חייבי עולות ושלמים
 במשכנן אותם אפי שאין מהכפר לו עד שירצה שנאמר לרצונו
 כופין את עד שיאמר רצה אני אבל חייבי חטאת ואשמות אין
 במשכנן אותן הואיל והם מעוככי כפרת אין חששין להם שבא
 יפשיעו וישהו קרבנותיהן חץ כחטאת נודר הואיל ואינה מעכבתו
 בדתותין שבא יאמר אותה לפיכך כמשכנן אתו עליה :

פרק חמשה עשר

האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמי
 וולדה עולה אם לכך נתכוון דבריו קיימים ואם אחר שגבר בלבו
 ורצה בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר ולדה עולה אעפי
 שחזר בו בתוך כדי דיבור הדי ולדה שלמים שאין חזרה בהקדש
 ואפילו בתוך כדי דיבור האומר ידה של זו עולה או רגלה של זו
 עולה תמכר לחייבי עולות ודמיה חלקן חוץ מדמי אתו אבר והוא
 שיהיה זה הבחריב עולה שקנה אתה נדר עולה בדמים קצובים
 האומר לכה או ראטה של זו עולה הואיל ודבר שהגשמה תלדה
 בו הוא כולה עולה הקדיש אבר אחד מן העוף הדי זה ספק אם
 נהקדש כולו או לא נהקדש האומר בזהה זו חצייה עולה
 חצייה שלבי קדשה ואינה קריבה אלא הרעה עד שיפול בה מום
 והכפר רביא בחצי דמיה עולה ובחצי דמיה שלמים היה
 כחייב חטאת ואמר חצייה חטאת חצייה עולה או שלמי או שאמ'
 חצייה עולה או שלמים וחצייה חטאת הדי הוא המתכפר שיתבאר
 בחטאת הבתיה בהמה היתפין שהקדיש אחד מהן חצייה שלו
 הדי ולכה חצייה האבר והקדישו הדי זו קדשה וקריבה אף על פי
 שבתהיה דתריה היתה כשהקדיש חצייה אין החצי מעיקרו דוח

ואעפ שהביא קדושת דמיה הואיל והיא בעלי חיים אין בעלי חיים
 נדחים והרי נראית כולה להקריבה לפי תקרב ועושה תמורה האומר
 דמי בהמה זו עולה או הרי זו לעולה אם היתה ראיה ליקרב עולה
 נתקדשה קדושת הגוף והיא עצמה תקרב עולה ואם אינה ראיה
 תמכר ויביא בדמיה עולה אמר על בהמה שבאת
 וכיוצא בה מאיסורי קרבן שאין קודש חלה עליהן הדי אלו עולה
 לא אמר כלום כמו שביארנו בהלכות איסורי מזבח אמר הדי
 אילו לעולה ימכרו ויביא בדמיהן עולה האומר דמי פרה זו
 לעולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום לשלמים או שאם דמיו
 לשלמים כל שלשים יום ולאחר שלשים יום לעולה דבריו קיימן
 ואם הקריב דמיה בתוך שלשים יום מביא בהן כמו שנודר ואם
 הקריבו לאור שלשים יום מביא כמו שנודר היתה לו בהם מעונות
 ואמר אם תלד זכר הרי הוא עולה ואם היא נקבה זכחי שלמים
 ילדה זכר יקרב עולה ילדה נקבה תקרב זכחי שלמים ילדה
 זכר ונקבה הזכר יקרב עולה ורנקבה זכחי שלמים ילדה שני
 זכרים אחד יקרב עולה והשני ימכר לצרכי עולה ודמיו חלקן
 וכן אם ילדה שתי נקבות אחת תקרב שלמים ושניה תמכר לצרכי
 שלמים ודמיה חלקן ילדה טובטום ואנדוונטטס אין
 קדשים והרי הן חלקן כמו שבארנו והמקדיש עובר במעין בקלה
 מום וכיוצא בה הרי זה קו וש :

פרק ששה עשר

הנודר גדול והביא קט לא יצא קטן והביא גדול יצא נודר
 אבר הרי עלי עולה או שלמים כבש והביא איל או שנודר קט
 והביא שור גדו והביא טעיר יצא נדר עולה מן הכבשים אכן
 האלים והביא פלגם דדי זה כפק אם יצא ידי נדרו או לא יצאון
 הנודר עולה עוף מן התורין או מן בני דמיה והביא תולת העיגוב
 שבזה וטבזה הדי זה כפק נדר שור ורביא לבן לבן והביא שור
 זכר והביא נקבה נקבה והביא זכר לא יצא הנודר כנס
 מביא מן הגז ולכ שבכין שנודר ואם אומר דמקום רגליה לקוח
 בסתם לאודי מן המינין מביא כאנשי דמקום כיצד נודר עולה
 מן הבקר יביא שור אמר הרי עלי עולה אם דרך אגבי ומקם
 לקחת עולה סתם אפילו לעולת העוף מביא פרידה אחרת או
 מן ינה ואם דרכן שאין קרין עולה סתם אלא לעולה בקר יביא
 שור וכן כל כיוצא בזה מי שנדר שור או איל או כבש או
 עגל וכדצ' בהם לא יביא כחוש ביהר שבאותו דמין בפני שדמ
 בוועטין ואינו חייב להביא היפה הכיין בזהר שאין טס לכעלה
 כמגו אלא יביא הבינוני ואם הביא הכחוש יצא ידי נדרו
 האומר הרי עלי שור שזה מנה יביא שור ששזה מנה באותו מקום
 חץ מנסכיו הביא שנים בכנה לא יצא האומר שור והערה
 ונפל בו מום אם רצה יביא בדמיו שנים ואפילו הביא בידת איל
 אחד יצא אבר שני שזורים אלו עולה ונפל בהם מום אם רצה יבי
 בדמיה איל אחד זה עולה ונפל בו מום אם רצה יביא בדמיו כבש
 וכן אם נדר כבש ונפסל יביא בדמיו איל אמר הרי עלי עולה
 והפרי שור ונגנב פוגר עיצו בשנה אמר שור זה וכיוצא עליו
 חוקבע ואם נפסל לא יביא בדמיו אלא שור האומר אחד מנסכיו
 הקדש ואחר משזורי הקדש וחזי לו שנים הגדול שבהן הקדש
 שלטה רגזול שבהן הקדש וחזי שנין לכינוני כיצד יצא שנין
 לכינוני עד שיפול בו מום ותחול הקדשה על הגדול לכה ואם
 אמר שור שבשזורי הקדש הגדול שבה הקדש חץ חזי שנין לכינוני
 פירש אחד מהן ושכח או שאמר לו אביו אחד כנס הקדש בזה
 כקדיש גדול שבהן ואחר כך יצא ידי חובתו וכן דמיה עולה :

פסולין שהיה פסול בקדש אם העלה מהן בחוץ חייב כיצד
 בגן דלן והוציא והטמא ושנפסל במחשבת העובר שכולן
 נשרפין כמו שיתבאר בהלכות פסולי המוקדשין אם עבר והעלה
 מהם בחוץ חייב שכל לעשות אותו לה' כל הנעשה לה' חייבין ואלו
 נעשו לשם כל דבר שח' יבין על העלאתו בחוץ כיון שהעלה
 ממנו כזית בחוץ חייב בין שהעלה בפנים תחילה ושיר מבנו כזית
 והעלהו בחוץ בין שהגזיח הבל בפנים ולקח ממנו כזית והעלהו
 בחוץ אבל אם חסר אותו דבר הקרב כל שהוא בפנים והעלה
 שאירחו בחוץ פטור כיצד הקומץ או הלכונה והאמורין
 והעולה ומנחה הנשרפת והנסכים שחסרו מקצתם בפנים והקריב
 שאריתו בחוץ פטור שהרי נאמר לעשות אותו על השלם הוא
 חייב ואינו חייב על החסר הוציאו שלם וחסר בחוץ והעלהו הרי
 זה ספק לפיכך אינו לוקה העלה אבר שאין בו כזית בשר
 והיה העצם משלימו לכזית חייב בפני שהוא מחובר היה מלח
 משלימו לכזית הרי זה ספק לפיכך אינו לוקה ועלה ואימדיה
 מצטרפין לכזית העלה וחזר והעלה חייב על כל אבר ואבר
 זרק והעלה חייב שתים שהרי חלק הכתוב בין מעלה לעשה
 שהרי נאמר אשר יעלה עולה ונאמר לעשות אותו העלה אבר
 חסר פטור שנאמר לעשות אותו על השלם הוא חייב שנים
 שאחרו באבר והעלהו בחוץ חייבין שנאמר איש איש אשר יעלה
 עולה אפילו איש ואיש שהעלה חייבין הודק מקצת מתנות כחצן
 חייב המקבל דם חטאת בכוס אחד נתן ממנו בחוץ חזרו ונתן
 בפנים חייב על הנותן בחוץ שהרי כולו ראוי ליקרב בפנים ואם
 נתן ממנו בפנים חזרו ונתן בחוץ פטור מפני שהן שידים אבל
 אם קבל בשני סמות בין שנתן שניהן בחוץ או אחד בחוץ ואחד
 בפנים או אחד בפנים ואחד בחוץ הרי זה חייב הקומץ והלכונה
 על מנחה שהקריב אחד מהן בחוץ או הקריב האחד בפני והשני
 בחוץ חייב וכן שני בימי למנה של לחם הפנים שהקריב
 אחד קדן בחוץ או אחד בפנים והשני בחוץ חייב כי ששחט
 קדשים בזמן הזה והעלה חוץ לעדה חייב בפני שהרי ראוי ליקרב
 בפנים שהרי מותר להקריב אף על פי שאין בית בפני שקדושה
 ואטמה קדשה לשעתי וקדשה לעתיד לבא השוחט קדשי

יום בחוץ חייב וכן המעלה אותן בחוץ והגויס כחזרין להקריב
 עולות לשם בכל מקום שהוא שיקריבו בכמה שיבנו ואסור לסייען
 ולעשות שליחותן שהרי נאמר עלינו להקריב בחוץ ומותר
 להורות להם להלכודם היאך יקריבו לשם האל ברץ הוא

הלכות תמידין ומוספין

- ושכללן חשע עשרה מצות שומנה עשר מצות עשה
- ואחת מצות לא תעשה והיו פרטין :
 - א. להקריב שני כבשים בכל יום עולות :
 - ב. להדליק אש על המזבח בכל יום :
 - ג. שלא לכבותה :
 - ד. להרים את הדשן בכל יום :
 - ה. להקטר קטרת בכל יום :
 - ו. להדליק נרות בכל יום :
 - ז. שיקריב מהן גזל מנחה בכל יום והיא הנקראת הביתין :
 - ח. להסיר שני כבשים עולות בשבת :
 - ט. לעשות לחם הפנים :
 - י. מוסף ראשי חדישים :
 - יא. מוסף הפסח :
 - יב. להקריב עומר ותנופה :

- יג. מוסף עצרת :
- יד. להביא שתי הלחם עם הקרבנות הבאות בגלל הלחם ביום עצרת :
- טו. מוסף ראש השנה :
- טז. מוסף יום צום :
- יז. מוסף החג :
- יח. מוסף שמיני עצרת :
- יט. לספור כל איש ואיש שכעה שבעות ביום הקרבת העומר וכיארור מצות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

מצות עשה להקריב שני כבשים עולות בכל יום והם הנקראים תמידין אחד בבקר ואחד בין הערבים שנאמר שנים ליום עולה תמיד וגומר ואימתי זמן שחיטתן של בקר שוחטין אותו קודם שתעלה החכה כשיאיר פני כל מזרח ופעם אחת דחקה השעה את הציבור בבית שני והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום תמיד של בין הערבים שוחטין אותו כשיאריך הצל ודאה לכל שהאריך והוא משש שעות ומחצה ומעלה עד סוף היום ולא היו שוחטין אותו בכל יום אלא בשכונה שיעות ומחצה וקרב בתשע ומחצה ולכה מצאהרין אותו שתי שעות אחר תחלת זמן שהיטתו בפני הקרבנות של יחידים או של ציבור לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר ולא שחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים דוין בקרבן פסח לבדו שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות אין שוחטין את הפסח אלא אחר תמיד של בין הערבים וכן בחוסרי כיפורים מקריבין בפרתן אחר תמיד של בין הערבים ביום ארבעה עשר כדי שיהיו טהורין לאבל פסחיהן לערב ערב פסחם בין כחל בין בשבת היה התמיד נשחט בשבע ומחצה וקרב בשכנה ומחצה כדי שיהיה להם פנאי לשחוט פסחיהם ואם חל ערב פסח להחית ערב שבת היו שוחטין אותו בשש ומחצה בתהילה וצנו וקרב בשבע ומחצה כדי שיהיה להם רוח לצלות קודם שיבנס

שבת אפי' שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים כקטדין כל דבר הראוי להקטרה כל חסם ומקטדין איברי עולות והאמורין עד חצי הלילה בני שבארנו כמעט הקרבנות ואימורין שלא נתאבלו בין כן התמיד בין שאר הקרבנות כדכתיב בין כל הלילה עד הבקר שנאמר כל הלילה עד הבקר אמריב שיהיה תמיד דוחין את המזבחה ואין דוחין את השבת אלא בקרב שבת בלילה מקטדין אמרי תמיד של ערב שבת שיהיה תמיד דוחי שבת וכופו אינו דוחה חלבי שבת קריבין בלילה חס טב אבל חס חל חס טוב להחיה במזבחי שבת אין קריבין וכן בלילה חס הכיפורים שנאמר עולת שבת בשבת ולא עולת שבת ח' בשבת אורת ולא עולת חול בשבת טוב ארבעה עשר שהיה דוחה בשבת כקטדין חלבי הפסחם בלילה חס טוב בפני שרם טהורי שבת אין פוחתן כששה טלאים המבחרין כל שבת הטלאים שבת קדש ויהיו מוכנים קודם חס הקריבה בארבעה ימים ואף על פי שהם כבקרין אמות מתחלה לא היו שוחטין את התמיד עד ששכחין אותו שנייה קודם שהיטה לאר האמורין וכשקין אותו חס כנס של זהב כדי שיהיה נוח להפשיט כמעט תמיד של שחר כד כעשה תמיד של בין הערבים ובל כמעט העולה ששכחנו כמעט דקר בנות ולא היו מפרתן את הטלה שלא ידק את המזבחי אלא אחזין ידיו וחגלי בידיו וכן היה עקדתו ראשי חדישים ופנה למערב תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונה בערב

לזני שמן וקומץ לבונה לזני וכחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון
של בקר ולזני וכחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בין הערבי

פרק רביעי

כל העבדות האלו שעושין בכל יום בפנים היו עושין אותן וכיצד
היו עושין כל כרמי בני אבות של יום נכנסין ללשכת דגוית אחר
שיעלה עמוד השחר וכלובשין הן כבגדי כהונה והכמונה שעל
הפייכות עבהן והן עובדין בהקפה והכמונה נוכל לצנפת כעל
ראשו של אחד מהן ומזודה והוא האיש שבתחילין לכנות ככנו
וכפיסין כנו שיתבאר ויצאין לעבודה אנשי שעובדין בו ושאר
הכהנים מוכרין אותן לחזנים וכפיסין אותן את כגדי הקדש
ולא היו בניחין עליהן אלא הכנסים בלבד עד ששובשין כגדי
חול החורין ופושטין את הכנסים של קדש ומחזירים החזנים
את הכלים לחלונות כיצד כפיסין עומדין כהקף ובסביבין על
כנין שכנים באה או אלף או כל כנין שיכבינו עליו והכמונה
אוכל לדם היציעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים ואם
הוציא שלש מוכין לו שלש ואין מוכין גודל במקדש מפני
הרמאים שהגודל קצר ונחל להוציא ולכפתו והמציא גודל אין
כונן אוהלו ומתחיל הממונה לכנות כן האיש הידוע שהסיד
כיצנפתו תחילה וכונה על אצבעותיהן חוד תחילה עד שישלים
הכנין שהכבינו עליו והאיש ששלם הכנין אצל אצבעו הוא
שיצא בפייס ראשון לעבודה ולמה כונה הכנין שהכבינו
עליו על ראשו עור שהוציא לראש היה כינו על האנשים עצמן לפי
שאמד לכנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר הפקדם
בכל אים ארבעה פייסות היו כפיסין בכל יום בחדיה הפייס
הראשון מי יתחם את דמיכח דפיסו חכה ניי שזהה לתות והוא
כסוד את הכערה והוא בעלה שני נגדי עצי לבונה והוא ככנים
מחתה כלאה אש כן דמיכה החזק לכוח דוד לרקטיר עלית
קטורת דפייס דשני זוכין בו טלטה נגד על סדר עבודה
כיצד הכמונה אוכל לדם דעביעות ומונה כדרך שכירנו חת
שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר וישני שחמד
בצידו הוא כקבל אדם התמיד והוא זורקן והשלישי דמכוד
לשני כדשן המזבח דפניני שהוא מזבח דקמדת ודרביעי
שכיצדו כדשן את הכמדה וכטיב את דגרה ודרביעי מעלה ראש
התמיד ורגלו לכבש והששי מילה שתי הידים והשביעי מעלה
העוקף והרגל והשמיני מעלה דחה והגרה וההשער מעלה שתי
הדפיות והשטיי מעלה וקדבי והאחד עשר מעלה סילת דנכנים
והשנים עשר מעלה החביתין והשלשה עשר מעלה היין של
נכנים דפייס השלישי איכר להן דכמונה לכל אנשי ביה אב
של אהו חזם מי שלא הקטיר קטורת כיכז יבא ופייס יקביצו
אצל הכמונה ופייס ומי שיצא בפייס חזראשון הוא שחל להקטיר
קטורת דפייס דרכיעי כתקביצין כולן וכפיסין לידע כי כזלה
איברים כן ויבבש למזבח הפייס חכה מי שזכה המיד של בין
הערבים אין כפיסין לו פייס אחר אלא כל כהן שזכה בעבודה כן
העבודות שזרית יזכה בה בין הערבים חץ כן הקמדת שהן
כפיסין לה פייס אחר בין הערבי ומבא כל מי שלא הקטיר קטורת
מעולם כאנשי אותו בית אב ופייסו עליה ואם כבר הקטירו כולן
כימיהן כפיסין להן כולן בשדריה כפייס שלישי חת שזכה כה
שזרית כקמדת בין הערבים בשנה שיש שם תמי ין וכוספין
ושני בוכי לבונה כיצד הם עובדין כפיסין בשחר אנשי אותו בית
אב של משכד הוצא ומקדיבין תמיד של שחר ושני ככשים
עילה של כוספין וכל שזכה בעבודה כעבודה ותמיד של שחר
ואז זוכה בה בשני ככשי כוכף ודביכד האדר שיכנס בשבת

ומדיין בו את הדשן מעל המזבח ומקדים לפניו זה שדשן
המזבח הפנימי ונטול הטני שבו דשן המזבח ומשתדלה ויוצא זה
שכידו המזחה צוכר את הגחלים על גבי המזבח הפנימי וכרדרן
בשלי המזחה ומשתדלה ויוצא זה שכידו הכף נוטל את הכף
מזך הכף ומתנו לאהובו אולקרנו ורואה אם נתפד מן הקטרת
מעט בכף אוהבו אוקרובו נוהן לו לחוך חפניו זה שנתפד עם
הקטרת שבכוד ומשתדלה ויוצא ואומרין לזה המקטיר ההדר שלא
תתחיל מלפניך שלא תבוה ומתחיל וכשליך הקטרת על האש
בנחת כמי שמוקד סולת עד שחתרזה על כל האש ואין המקטיר
מקטיר עד שהכמונה אומר לו הקטיר ואם כהן גדול הוא אומר לו
הכמונה אישי כהן גדול הקטיר ואחר שאומר יפרשו כל העם
וקטיר המקטיר וישתדלה ויוצא דישן הכמדה והטבת הנרות
בכך ובין הערבים מצות עשה שנאמר יערוך אותו אהרן ובניו
והולקת הנרות דחה את השבת ואת השמאה כקרבנות שקבוע
להן זמן שנאמר להעלות נר תמיד וכמה שמן הוא נוהן לכל
נר חצי לוג שמן שנאמר מערב עד בקד תן לו כמדה שיהיה דולק
מעוב עד בקר ואין מחכין את הכמדה אלא בהולקת שבעה
מזחה כן הערבים מהו דישן המנדה כל נר שככה כסיר
הפתלה וכל השמן שכבר וכקבוצ ונותן בו פתלה אורתושכן
אוד במידה והוא חצי לוג חת שהסיד כשלימו בכקום הדשן אצל
המזבח עם דישן המזבח הפנימי והחיצון וכדליק נר שככה
והולקת הנרות היא הטבתם ונר שמצאו שלא ככה מתקנו
ני מערבי שככה אין מדליקין אותו אחר דשנו אלא כמזבח
החיצון אבל שאר הנרות כל נר שככה מהן כדליק מנר חביר
תמיד כדליק מוקד הפתלה עד שמדליקה ומחזירה לפי שהנרות
קבועים כמנרה ואיני יכול להדליק בנר אחר משום כדון
כל הפתלות שאסור להדליק בהן בשבת אסור להדליק בהן
במקדש בממדה שנאמר להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה
סאלה לא היה מטיב כל הנרות כפעם אחת אלא כטיב חמשה
מח ומפסיק ועושין עבודה אחת ואחר כך נכנס ומטיב השתים
נח להגיש את כל העודה כל נר שככה מדליקין אותו כנר
אחר מהן כמו שכברנו וכיצד סדר ההטבה זה שזכה בדישון
הנמדה נכנס וכלי כידו וכו' וטל היה דומה לקיתון גדול
מדין בו את הפתלות שכבו ואת היטין דבשאר כנר וכטיב חמשה
נרות ומגיד הכה טם לפני המנר על מעלה שנייה משליש מעלות
של פניה ויוצא ואחר כך נכנס ומטיב שני הנרות ונטול הכה כידו
ומשתדלה ויוצא חכיתי כהן גדול מצות עשה להקריבן בכך
בכל יום מוצא בכקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים
עם תמיד של בין הערבים ולישתן ואפייתן דודין זה השבת ואת
השמאה ככל קרבן שקבוע לו זמן שנאמר תופיני שתהא נארה לא
תאפה מערב ועוד אם תאפה מערב הפסל בלינה שהכרחהסת
מכלי הקדש היא כמו שבארנו שזרית סולתן ודדקין כוחן ואין
חזון אה השבת כהן שהקריב מוצא בשחרית וכת או נטמא
או גדול לו כום וטני כהן אדר דתמי לא יביא וחי עשרון ככידו
ולא חצי עשרון של ראשון אלא כביא עשרון שלם וחציה וכקר
מחצה ומחצה אכד נמצא שני חצאים קריבין ושני חצאין
אכדין ואיל שני החצאין האכדין מנחין אותן עד שתטבד
צדתן ויוצאין לבית השריפה וכן אם אכד או נטמא החצי של בין
הערבים והיכן שדפיין אותם בעודה כת כהן גדול בשחרית אחר
שהקריב חצי העשרון ולא כמו כהן אחר מביאין הידשן עשרון
שלם עובר כפרתו ועושין אותו חביתין ושלימה היתה קריבה כת
כהן גדול קודם שיקריבו בכקר ולא כמו כהן אחר מקריבין אותו
עשרון שלם בכקר ועשרון שלם בין הערבים ואין כופלין שכנה
ולבנותו אף על פי שכפלה והולת אלא כפרישין להם שלש

של בית המטבחים על טבעת שנייה ושל בין הערבים על קרן
צפופית מזרחית כמנה על טבעת שנייה כדי שיהיה כנגד השמש
דברי קבלה הן שיהיו נשחטין כנגד השמש טעו או שגנו אפילו
הידד ולא הקריבו תמיד של שחר יקריבו תמיד של בין הערבים
כמה דברים אמורים בשנתך המזבח אבל אם היה מזבח חדש
שעדיין לא קרב עליו כלום לא יקריבו עליו תולה בין הערבים
שאין מחזיקין מזבח העולה אלא בתמיד של שחר

פרק שני

מצות עשה להיות אש יקודה על המזבח תמיד שנאמר אש תמיד
תוקד על המזבח אף על פי שהאש ידדה מן השמים מצוה להביא
אש מן ההדיוט שנאמר ונתנו בני אהרן הבהגים אש על המזבח
בבקר עורכין עצים ועורכין בראש המזבח מערכה גזולה של
אש שנאמר ובער עליה הבוץ עצים בבקר בבקר וכן מצוה
לעלות בשני גורים של עץ עם תמיד של שחר יתר על עצי
המערכה שנאמר ובער עליה הבוץ עצים בבקר וכן מסיפין שני
גורים עם תמיד של בין הערבים שנאמר וערכו עצים על האש
בפי השמעה למרו שבתמיד של בין הערבים המזבח מותר
שני גורים של בין הערבים מעלין אותו שני בהגים כל אחד ואחד
בעץ יחיד בידו שנאמר וערכו ודי כאן שנים אבל של שחר בבוקר
אחד שלש מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל יום
ראשון מערכה גזולה שעליה מקריבין התמיד עם שאר הקרבנות
שנייה בצדה קטנה שממנה לוקחין אש במזחה להקטיר קטורת
בכל יום שלישית אין עליה כלום אלא לקום מצות האש שנאמר
אש תמיד תוקד מפי השמעה למרו שחר שנ' על מקודה על המזבח
וז מערכה גזולה ואש המזבח תוקד בו ז מערכ' שנייה של קטורת
והאש על המזבח תוקד בו ז מערכה שלישית של קום האש
אבל אברים ופרדים שלא נתאכלו מבערב נותנין אותן בצידו

מערכה גזולה הכבבה אש המזבח לוקה שנאמר לא תכבה
אפילו גזלה אחת ואפילו הרחקה מעל המזבח וכבה לוקה אבל
אש כחתה ואש כנורה שהכינה למזבח להחליק פפנה אף על פי
שכבה אותן בראש המזבח פטור שהרי נתקה למצוה אודת ואף
אני קורא בהן אש המזבח כשמסוד עצי מערכה גזולה
בסודה במזרח המזבח מהיו מראה שהתהיל לסדר מן המזרח
ורייח היה בין הגורים וראשי הגורים הפנימיים היו נטעין בדרון
שבאמצע המזבח והוא הגקדא הפוח ואחד שכסוד מערכה
גזולה יחוד ובודד עצי האנה יפים וכסוד מערכה שנייה של
קטורת כנגד קרן מערבית ורחוקת ממצוה מן הקרן כלפי צפון
ארכע אמית ובה כמו הסאין גדלים ובשבת עושין בה כמו שמונת
סאין גדלים כפני שעליה מקטירין בכל שבת שני בזכי לבונה
של לחם הפנים מערכה שלישית של קום האש עושה אותה
בכל מקד שדעה מן המזבח וכצית בה אם האש ולא יצית האש
למט' יעלה אותה למזבח אלא במזבח עצמו כציתן שנאמר ואש
המזבח תוקד כי מבאן להצתה שלא תהיה אלא בראשו של מזבח
הדרכת הדרן מעל המזבח בכל יום כצות עושה שנאמר והרי את
הדרן והיא עבודה מעבודת כהונה וכגרי כהנה שתורם בהן
הדרן יהו פוחתין מן הגורים שמשמש בהם בשאר עבודת שג'
ופשט את בנודו ולבש בגדים אדירים והרים את הדרן אינו אומר
אזורים שיהיו כגרי גול אלא שיהיו פוחתין מן הראשונים לפי
שאינו דרך ארץ שימות מס לדבו כבגדים שמשל בהם קודה
לדבו אינתי תורכין הדרן בכל יום כשיעלה עמו רשוד וכרנלי
כשליש אהרון שלילה וביום הכיפורים מצות הלילה כיצד
תורכין כי שזכה להרם טבל ולבש בגדי הרבה ומקדש יד

ורגלי ואומר לו הוחר שמא תגע בכלי עד שתקדש ידך ורגליך
ואחר כך לוקח המחתה ושל כסף היתה והיא היתה נתונ' במקצוע
בין כבש למזבח במערכו של כבש ונטל את המחתה ועולה
לראש המזבח ומצנה את הגחלים אילך ואילך וחתה בין הגחלים
שנתאכלו בלב האש וזרד לבטה לארץ והלך פניו לצפון
ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון ועבר
את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים
במקום שנהנין מראות העורף ודשון המזבח הפנימי והמנורה
וחתה זו שחתה במחת ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה
של כל יום אחד שידד זה שתרם רצים אחד הכהנים ומקדשין
ידיהם ורגליהם במהרה ונטלין את המנורות ואת הצנור וטלין
לראש המזבח וכל אברי העולות ואמרי הקרבנות שלא נתאכלו
כל הלילה מחזירין אותם לצודי המזבח אם אין העדין כחוקין
סודרים אותם בכבש כנגד הסובב ואחד כך גורפין את הדרן
במגריפות מכל צודי המזבח ומעלין אותו עדימה על גבי התפוח
וגורפין מאתה העדימה בפסכתר והוא כלי גדול שמחזיק לתד
ומורידין אותו לבטה וכרגלים לא היו מורידין אותו אלא בניחן
העדימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נוי למזבח כל
מי שירצה מן הכהנים כמלא מן הדרן שורידו לבטה ומוציא
ודין לעיר לשפך הדרן ואין להוציא הדרן לחץ פום אלא כל
הרוצה ומצוה לא נתעצל בהן מלהוציא את הדרן ואף על פי
שאין הוצאתו לחץ עבודה אין בעלי כוכין מוציאין אותו
וכשמוציאין אותו ודן לעיר מניחין אותו בכקום שאין חזות
מנשבות בו בחוקה ולא הורים גורפין אותו ולא יפורטו שם
שנאמר ושמו שיניחנו בנחת ואסור להגות בו :

פרק שלישי

מצות עשה להקטיר הקטרת על מזבח הזהב שבהכל פניו בכל
יום בבקר ובין הערבים שנאמר והקטיר אהרן עליו קרב
סמים לא הקטירו בבקר יקטירו בין הערבים אפילו הזנודין
ואין מחזיקין במזבח הזהב אלא בקטרת של בין הערבים נכה
מקטירין ממנה בכל יום משקל מאה דינרין חמישי בבקר וחמישי
בין הערבים מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקדש וקטרת
שפקעה מעל המזבח אפילו קרשן שבה אין מחזירין אותו בעת
שנקטירין הקטרת בהכל בכל יום פודשין כל העם מן ההכל
ומבין האולם ולמזבח לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר
הקטרת וכן בשעה שיכנס כדם חטאות הנעשות בפנים
פודשין הכל מכין האולם למזבח עד שיצא שנאמר וכל אדם לא
יהיה באהל מעד בבואו לכפר בקדש ונוכ' בנין אב לכל כפרה
שבקדש שלא יהא שם אדם כיצד סדר הקטרת דקטרת בכל יום
מי שזכה בדרשון המזבח הפנימי נכנס בכלי קדש וטני היה שבו
ושל זהב היה ומחזיק קביים חזני מניח הנני בארץ לפני ופוח'
בידיו האפר והפחם שבתוך המזבח ונותן להוך הנני ובאודו
מכבד את השאר לתוכו ונניחו שם בהכל ויוציא וכי שזכה
בקטרת נופל כלי מלא קטרת גרוש וכסוי היה לו ובין היה שני'
ונותן הכיך בתוך כלי אור וכף היה שבו וכנסה את דכף בנוד
קטן ואחוז הכף בידו ונכנס עמו אחד במחת של אש ביה וכיצי'
זאתה זה שזכה במחתה לקח במחתה של כסף ועולה לראש המזבח
ומצנה את הגחלים אילך ואילך ונטל מן הגחלים שנהנין
במערכה שנייה וזרד ומעדין לרוך כחתה של זהב אם נתכונן
הגחלים כמו קב או פחת בככדן לאכה וכשבת כופה עליהן
דפסכתר ואם נרפוד יתר על קב דחר חזונה שיליך דברים
היה הפסכתר מטבש כופין אותו על הגחלים ועל השרץ כשבת

בשבת מפיסין פייסות אחרות להמיד של בין העדבלי ואילו
 ואילו חולקין בלחם הנגים ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו
 שני בידי לבונה על האש והלכונה טעונה מלח כשאר הקרבנות
 ואחר קרבן המוספין בקטירין שני הביזין ושני כהנים מקריבין
 את שני הביזין כיצד חולקין לחם הפנים בכל שבתות השנה
 משמר הנכנס נוטל שש חלות ומשבר היוצא נוטל שש הנכנסין
 חולקין ביניהם בצפון שהרי הן מוכנין לעבודה והיוצאין חולקין
 בדרום ובזמן שיהיה יום טוב של אחד משלש רגלים בשבת וכן
 בשבת שבתוך החג חולקין כל המשמחת בטוה בלחם הפנים וכן
 אם חל יום טוב הראשון של חג באחד בשב' חולקין כל המשמרות
 בשוה מערב יום טוב שהוא שבת בלחם הפנים מפני שהקדימו
 לעבודה וכן אם חל יום טוב האחרון להיות בערב שבת
 חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים באותה שבת שהיא
 מוצאי החג ודבר זה תקנה כדי שתאחד הכהנים בשביל חילוק
 לחם הפנים ואם נתאחד אחד מבעלי משבר ולא בא יוצא אחר
 חל יום אחד להפסיק בין השבת ובין יום טוב כגון שהיה יום טוב
 הראשון של חג בשני או י"ט האדרו כחמישי או יום טוב של עצרת
 שחל להיות בשני או בחמישי משמר שזמנו קבוע באותה שבת
 נוטל עשר חלות וזה הנכנס נוטל שתיים שהרי לא נשאר להם
 לעבודה הם לבדם אלא יום אחד שהוא ערב שבת או אחד
 בשבת ומתעצלין ואין באין בהן אלא מעט כהן גדול לעולם
 נוטל מכל משבר חצי החלות שזכה בהן שנוחיתה לאחד ולבניו
 כחצה לאהרן ומחצ' לבניו ואין בהן גדול נוטל פרס שאין זה כבוד

פרק חמשי

מצות עשה לסדר לחם הפנים בכל יום שבת על השלחן לפני ה'
 בהיכל שנאמר ביום השבת ביום השבת יערכנו הכהן ונאמר דבר
 ברור בתורה שהוא שהים עשרה חלות כל חלה שני עשרה
 ועודכין אותו שני סדרים שש חלות בכל סדר חלה על גבי חלה
 ובין כל י"תי חלות שלש קנים של זהב כדי שתהיה רוח מנשבת
 בו וסוכך כל מערכה בשתי קטנות ותחנן בצד כל מערכה כלי
 שיש בו קימץ לבונה שנאמר ונתתה על המערכת לבונה זכה וכלי
 זה הוא הנקרא בקך נביצאו שני קובצי לבונה בשני הביזין ושוליים
 היו לביזין כדי שיגדלו על השלחן שני הסדרים מעכבין זה את
 זה ושני הביזין מעכבין זה את זה והסדרין והביזין מעכבין זה
 את זה ואין כהנבין את השלחן אלא בלחם הפנים בשבת ביום
 השבת ליום השבת מוציאין את הלחם שהוא שם על השלחן
 כשבת שעברה ומסדרין לחם אחר זה שמוציאין הוא שחולקין
 שתי המשמרות הנכנסין היוצאת עם בהן גדול ואוכלין אותו
 וכיצד מסדרין את הלחם ארבעה כרנים נכנסים שנים בידן שני
 סדרין ושנים בידם שני ביזין וארבעה מקדימין לפניהם שנים
 לחל שני סדרים ושנים לישל שני ביזין שהיו שם על השלחן
 הנכנסין עומדין בצפון ופניהם לדרום והיוצאין עומדין בדרום
 ופניהם לצפון אילו מוטבין ואילו מניחין ושפחו של זה בתוך שפוח
 של זה שנאמר לפני תמיד יצאו ונתנו את הלחם שהוציא על
 שלחן זהב אחד שהיה כאלם והקטירו הביזין ואח' כך בחלקין
 החלות ואם חל יום הפד' להיות בשבת החלות מהחלקות לערב
 כיצד מעשה לחם הפנים כביא ארבעה ועשרים סאין חטים
 הרארן לכנות ושיפן אותן וכועטין בהם כשאר חיטי מנחת
 וכחנן אותו וכניפין בהן באחד עשר נפה ארבע ועשר' עשרון
 סלה ועשוי בהם שתיים עשרה חלות מצות לא נפה אותם באחד
 עשר נפה או שלא הוציאן בעשרים וארבע סאין הואיל ונעשו

סלת מכל מקום כשרות לא נאמרו השיעורין האילו אלא למעשה
 לישתן ועדיכתן בחוץ ואפייתן בפנים בעזרה כשאר המנח' השין
 אותן אות אות ואופין אותה שתיים שתיים ושלישה דפוסין של זהב
 היו להן אחד שנותנין בו החלה והיא בעק והשני שאופין אותה
 בו והשלישית שנותנין אותה בו כשרודה אותה כן התגור כדי
 שלא תתקלקל כל חלה בהן מרובעת שנאמר לחם הפנים שיהיו
 לו פנים רבים ארך כל חלה בהן עשרה טפחים ומחבת
 חמשה טפחים ורומה שבע אצבעות והשלחן ארכו שנים עשר
 טפוח' ורחבו ששה טפחים נותן אורך החלה על רוחב השלחן
 במצאת החלה יוצאת שני טפחים מכאן ושני טפחים מכאן
 וכופל את היוצא מכאן ומכאן וישאר בין בני הקצוות רוח
 באמצע וכן מניח חלה על גבי חלה עד שעורך שש חלות וכן
 עושה בעד המערכה שנייה שש חלות אין אפית לחם הפנים
 דוחה את השבת ולא את יום טוב אלא בערב שבת אופין אותן
 ועודכין אותן למחר ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה
 להיות בחמישי ובערב שבת אופין אותן מיום רביעי לא סודר
 הקני ולא נשלחן דוחה את השבת אלא מערב שבת נכנס ושוכן
 ונותן לאורך השלחן ובאחד בשבת נכנס ומכניס את הקנים
 בין החלות סדר הלחם בשבת כמצותו ולא הניח עמו כדי
 לבונה עד למחר ולשבת הבאה הקטיר הבדיכין נפסל הלחם ואינו
 קדוש וכן אם סדר הלחם והביזין באחד בשבת והקטיר הבדיכין
 לאחד שבת הבאה הלחם אינו קדוש ונפסל אבל אב הקטיר
 הביזין בשבת נפסל הלחם כיצד יעשה בלחם וביזין
 שסדרן לאחד השבת יניחם שם על השלחן עד שעמד עליהן
 יום השבת והן מסדרין ואחר כך יקטיר הביזין לשבת הבאה
 אחר השבת שעברה עליהן והן מסדרין שאפילו נשאר הלחם
 עם הביזין על השלחן בזה שבתות אין בכך כלום סודר את
 הלחם ואת הביזין בשבת כמצותן והקטיר את הביזין לאחד
 השבת בין לאחד שבת זו בין לאחד שבת אחרת הבאה נפסל
 הלחם ודדי הוא בקדשים שנפסלו שחייבין עליהן כשום פגול
 וניתר ושםא כגו שיתבאר נפרסה חלה אחד כן הלחם אם עד
 שלא הסיר הלחם מעל השלחן נפרסה הלחם פסול ואינו מקטיר
 עליו את הביזין ואם אחר שהסיר הלחם נפרס הלחם פסול
 ומקטיר עליו את הביזין הגיע זמן להרכ' להסידו הדיוח
 כמי שהסירו ואם נפרס הלחם מקטיר הביזין ואף על פי שלא
 פרק המערכת נטמא אחד מן הסדרים בין לפני הקטרה בין
 לאחד הקטרה או שנטמא אחד מן הביזין הטמא נטמא
 והטמא בטהרתו

פרק ששי

סדר עבודת התמידות בכל יום כך הוא סוכך לעלות השחר יבא
 הממונה טעל הפייסות ויקיש על העזרה ופתיחן לו וכל' שין את
 כל העזרה ומעמידין עושה חביתין לעשות החביתין וכל הבונים
 ששם כבר טבלו קדם שיבא הממנה ולכשו בגדי כהונה ויבאו
 ויעמדו בלשכת הגזית ויפיוסו פיים ראשון ושני ויזכה כל אחד
 במלאכתו כבו שבארנו ומתחיל זה שזכה בתרובת הדשן ותדם על
 הסדר שאברנו ואחר כך מסודר מערכה גדולה ואחר כך מסודר
 מערכה שנייה ואחר כך מעלה שני גורי עצים ומניחן על מערכת
 גדולה להרבות האש ואחר כך נכנסין לל' לכת הכלים ומוציאין
 כל כלי השרת הצריכין להם כל היום וכשקין את התמיד כים
 וזה שזכה בשחיטתו כושכו לבית המטבחים וחולקין אחדיו ורבי'
 שזכו להעלות האכרין ושוחין שם עד שפתיחין שער ההיכל ותחל'

ביצד עושין בהן זונפו ותעבוד צוהתן ויצאו לבית השריפה גזרח
 שמא ימצאו כבשים לשנה הבאה ויביאו להם בלא כבשים הפר
 ושני האלים ושבעת הכבשי והשעיר הבאים ביזם זה בגלל הלחם
 אינן מעכבין את הלחם ולא הלחם מעכבן שני פרים של מוסף
 היום הבא בגלל הלחם אינן מעכבין זה את זה איל שלמוסף היום
 ושני אלים הבאין בגלל הלחם אינן מעכבין זה את זה שבעה
 כבשים של מוסף היום ושבעה כבשים הבאים בגלל הלחם אינן
 מעכבין זה את זה ואם נשחטו כולן מעכבין זה את זה החמידין
 אינם מעכבין את המוספין ולא המוספין מעכבין את החמידין ולא
 המוספין מעכבין זה את זה ולא כבין העולות כולן מעכבין ביצד
 הדי שלא מצאו אלא ששה כבשים מקריבין ששה אפילו לא מצאו
 אלא אחד מקריבין אותו בין בראשי הדיים בין בימי הוועדות
 והשבתו ואינן חייבין להקריב השאר למחר או למועד אחר
 אלא כל קרבן ציבור שעבר זמנו כשל קרבנו לא מצאו אלא שני
 כבשים אם יקריבו אותן למוסף היום אין להם תמידין לכבוד הדי
 הדיבר שקול אם הקריב למוסף היום הקריבו ואם רצו לאגידם
 לכבוד לתמירין יניחו

פרק תשיעי

נאחד בתשרי בקריב' מוסף היום פר ואיל ושבעה כבשים הכל
 עולות ושעיר חטאת הנאכלת חה מוסף היום יתר על מוסף ראש
 חדש הקרב בכל ראש חדש לפי' אם חל להיות בשבת היו שם
 שלשה מוספין בוסף שבת ומוסף ראש החדש ומוסף היום וכיצ'
 טוהר הקרבנות בוסף שבת תחילה ואחריו מוסף החדש ואחריו
 בוסף יום טוב שכל התוריד כחברו יקודם את חברו וכן כל
 הקודש מחבר קודם את חברו היה לפניו תדיר ומקודש יקרי'
 או זה בהן שירצה עבר או שבו ושחט את שאינו תוריד או הפחת
 נקדש ותחילה בקריבו ואח' שחט את התוריד או את המקודש
 ואם נשחטו שניהם כאחד יהיה זה בכרם בדם עד שיוקדם
 ותוריד או דם המקודש דם החטאת קודם לדם העולה

כפני שום החטאת מכפר איברי עולה קודמין
 לעבר חטאת כפני שבעה כלל לא יצא דם חטאת ואיברי עולה
 איזה שירצה יקדים וכן דם עולה ואיברי חטאת אדם עולה
 ודם אדם איזה שירצה יקדים חטאת קודמת לעולה אפילו חטאת
 העוף קודמת לעולות כהמה שב' את אשר לחטאת ראשונה בנין
 אב לכל חטאת שהיא קודמת לעולה הבא עמהו כן בשעת הפרש'
 נפיש החטאת ההלכה ואחר כך העולה בקרבנות הוצ' אינו כן
 אלא קריבין על סדר כתוב שנכבשפנס כיצד בתחילה פרים
 ואחריהם אילים ואחריהם כבשי ואחריהם שעירים אעפ' שהשעירי'
 וטוהר וכל איל שקדמו אותן עולות וכן בשגנת ציבור בע' ושותן
 נביאין פר עולה ושעיר חטאת הפר קודם שנכבו כמשפט ופר
 סן משיח קודם לפר העלם דבר של ציבור ופר העלם קודם לפר
 ע' ופר ע' קודם לשעיר טלה אעפ' שדפר עולה והשעיר חטאת
 סך תא סדר הבתוב בתורה שעיר ע' קודם לשעיר נשיא
 שנישיא יחד ושעיר נשיא קודם לשעירית יחיד ושעירית יחיד
 קודמת לכבשה אעפ' ששניהם חטאת שהשעירית ראוייה לכב' על
 השבת ששנינין עליהם חטאת והכבשה אינה באה על שגנת
 ע' אפ' חטאת העוף של יולדת קודמת לכבשה חטאת קודמת
 ל'אטכ כפני שדכה ניתן על ארבע קרנות ועל היסוד וכל חטאת
 שבהדה קודמין לכל האשמת תיך מאשם מצודע כפני שהוא
 בא ע' יד ובהדר האשם קודם לתודה ולאיל נזיר מפני שהוא

קדשי קדשים תודה ואיל נזיר קודמין לשלמים כפני שהן נאבלין
 ליום אחד וט' ונין לחם והתודה קודמת לאיל נזיר כפני שיש בה
 ארבעה מיני מנחה שלמין קודמין לבכור כפני שהן טעונין כחן
 שתיים שהן בארבע וטעונין סביבה ותנופה ונסכים הבכור קודם
 למעשר בהמה מפני שקדושתו מוחס ונאכל לכהנים בלבד
 המעשר קודמין לעופות כפני שהוא נגה ויש בו קדשי קדשים דכו
 ואימוריו והעופות קודמין למנחת כפני שהן מיני דמים הרי שהיו
 לפניו חטאת העוף ומעשר המעשר קודם כפני שהוא זבח היו שם
 חטאת העוף ומעשר ועולת בהמה הואיל ועולה קודמת למעשר
 וחטאת העוף קודמת לעולת בהמה בקריב חטאת העוף תחילה
 ואחר כך העולה ואחר כך המעשר הרי שהיו מיני ברכה הרבה
 ממין קרבן אחד כיצד הן קריבין דפרים קודמין לאלים שכן
 נתרבו בנסכים ואלים קודמין לשעירים שכן נתרבו בנסכים
 וכבשים קודמין לשעירים שכן נתרבו באבירים שנכלל אמורי
 כבשים האליה ואין בשעירים אליה העומר קודם לכבשם הבא
 עכו ושתי הלחם קודמין לשני כבשים זה הכלל דבר הבא בגלל
 היום קודם לדבר דבא בגלל הלחם מנחת האיש קודמת למנחת
 האשה מנחת חטים קודמת למנחת שעורים מנחת חטאת קודמת
 למנחת נדבה כפני שהיא באה על חטא מנו הנדבה ומנחת סוטה
 אי זה שירצה מהם יקדים מנחת קודמין ליון והיון קודם לשמן
 והשמן קודם ללבונה ולבונה קודמת לבלח ומלח קודם לעצים
 אבתי בזמן שבאו כולן כאחת אבל הבא ראשון קרב ראשון והב'
 אחרון קרב אחרון כל דקודם בוקרבה קודם באבילה הי' לפניו
 שלמים של אמש ושלמים של יום של אבש קודמין שהרי קרב
 צבן שלמים של אמש וחטאת או אשם של יום חטאת ואשם
 קודמין כפני שהן קדשי קדשים כמו שבארנו

פרק עשירי

ביום הביפורים מקריבין בוסף במוסף ראש השנה פר ואיל ואיל
 זה נקרא איל העם ושבעה כבשים כולן עולות ושעיר חטאת והוא
 נאכל לערב ועוד מקריבין הציבור שעיר חטאת והוא
 נשרף שכן ענו שעיר המשתלח ניזכ' הראשון של חג הסוכות
 בקריבין בוסף היום שלשה עשר פרים ושני אילים יוד כבשים
 כולן עולות ושעיר חטאת נאכלת וכן ככל יום ויום בשבעת ימי
 החג בקריבין שני אילים וארבעה עשר כבשים ושעיר חטאת
 אכל הפרים פוח'ין אוד אחד ככל יום בשני בקריבין שני עשר
 בשלשי אחד עשר עד שיבצא קרבן יום שבעי פרים טבע' אלים
 שנים כבשים ארבעה עשר הכל עולות ושעיר חטאת ביום השביעי
 עשרת מקריבין בוסף היום פר ואיל ושבעה כבשים כולן עולות
 ושעיר חטאת וזה מוסף כפני יצא כל שבעת ימי החג בנסכין את
 המים על גבי המזבח ודבר זה הלכה למשה בסני ועם ניסך היון
 של תמיד של שחר היה מנסך המים לברו ואם ערה המים לתוך
 היון או היון לתוך המים ונסך שניהם מכלי אחד יצא ואם הקדים
 ניסוך המים לזבח אפ' נסכן בלילה יצא ונקדן דרוכות מערבית
 היה מנסך לזעלה כחצי וכו' והכל יורד לשיתין כמו שבארנו
 כיצד היו עושין צלוחות של יזב כחוקת שלטת לונין היה מכלא
 אותה מן השילוח הגיעו לשער המים תקעו והרעו והקעו ערה
 לכבש ופנה לטטאל ונותן המי' מן הצלוחי לתוך הכפל שהיה שם
 ושני ספלים של כסף היו שם מערבי היו בו רמים ומזרח היה בו
 היון של נסך והיו כנוקבין כמין שני חטמין דקין ושלמים היו
 נקב שדו וק כשר ין כו' שיכלה המים עם היון כאחד

עד עצם היום הזה ונאמר ויאכלו מעבוד הארץ ממחרת הפסח
ביצת וקלי ואם האמר שאותו הפסח בשבת אירע כמו שדמו
השפטים האין הלה הכתיב החר אכלתן לחדש ברבר שאינו
העיקר ולא הסיבה אלא נקרה נקרה אלא מאד שתלה הדבר
במחרת הפסח הרבר ברוד שמחרת הפסח היא העולה הנתרת את
החדש ואין בשגיוחין על אי זה יום הוא מימי השבוע קצתו
ונתנתו בקפות והביאנו לעורה והבטוהו וזורין וכורין
ולקחין את השעורים ומהבהבין אותו באור באבוב מנוקב כדי
שיהיה האש שולט בכולו שנאמר אביב קלוי באש גרש כרבל
בפי השמעה לבדו שאינו ברבר אלא במנחת העומר בלבד
ואחר שקולין אותו שוטחין אותו בעדה והדוח בשבת בו ונותנין
אותו לרחים של גרוסות ופוחנין את השלש סאין ומוציאין מן
הכל עשרון שהוא כנפוח בשלש עשרה נפה והשאר נפדה
ונאבל לכל אדם חייב בחלה ופטור מן המעשרות כמו שבארנו
ולקחין זה העשרון של כלת השעורים וכוללין אותו בלוג שמן
בששה עשר בניסן ותובין עליו קומץ לבונה כשאר המנחות
וכניפו במרח כולך וכביא מעלה ומורד ואגשו כנגד וזרה
של קין בערבית דומית כשאר המנחות וקומץ וקמטיר השאר
השאר נאכל לכהנים כשירי כל המנחות ואמתי קומצין
אותו אוד שמקדיבי מוסף היום וכבש העולה קודם תמיד של בין
העדים אסור לקצור בארץ ישראל מין מחמשת מיני תבואה
קודם לקצירת העומר שנאמר ראשית קצירכם שיהיה תחלה לכל
הקצירים כמה דברי אמודי בקציר שראוי להביא ממנו עומר
אבל בית השלחין שבטקנים האיל ואינו ראי להביא ממנו
קוצרין אותו מלפני העומר אבל לא ידגש תבואה שהדישה קוד'
העומר העומר כתיבה ואם לאו אסור לקצרה כדרך שאסור
לאבלה עד שיבא העומר הבא תבואה שלא הביאה שליש
מחור לקצור ממנה להאכל לבהמה וקוצרין בפני הנטיעות שלא
יפסדו וקוצרין לפנות מקום לבית האבל או לבית המדרש שנאמר
קצירכם וילא קציר כצוה ואעפי שמותר לקצור לא יעשה אותן
בריבות כדרך הקוצרין אלא יניחם צנתיים כבר בארנו שאין
מביאין מנחות ולא מנחת נבטים ולא ביכורים מן החדש קודם
הבאת העומר ואם הביא פסול ולא יביא קודם להבאת שתי
הלחם ואם הביא כשר וכל המקריב מנחה מן החדש תחלה כדרך
שהחיינו תבואה שדעה אוד שקרב העומר של שנה הבאה
הרי ד ספק אם מביאין ממנה מנחות לכתחלה טרם הבאת שתי
הלחם האיל ותבואה זו עבר עליה הבאת שתי הלחם וקצירת
העומר או אין מביאין עד שיביאו שתי הלחם אוד הבאת העומר
של שנה אחת (וכן תבואה שהיה בקרקע וחננו עליה או הגיעו
עליה שלח כשהביאו שתי הלחם הרי זה ספק אם הבאת העולין
או הגנתן כמו השרשה והותרה להביא ככנה מנחת או אינה
חשובה השרשה לפיכך לא יביא ואם הביא המדעה והקציר קודם
ק ירית העומר איני לוקה והקציר כשר מצות עשה לספור
שבע שבתות חמיבות מיום הבאת העומר שנאמר וספרתם לכם
במחרת השבת שבע שבתות וכצוה לכתוב הימים עם השבועות
שנאמר תספרו חמשים יום ותחוללת היום מנין לפיכך ממנה בלילה
מליל ששה עשר בניסן שכח ולא מנה כלילה כונה ביום ואין
כונין אלא בעומר ואם מנה מושב יצא מצוה זו על כל איש
בישראל ובכל מקום ובכל וכן ונשים ועבדים פטורין ממנה
ועדין לברך בכל לילה באי אמה אקבו על ספירת העומר
קודם שיספור מנה ולא בירך יצא ואינו חוזר ומברך

פרק

שמיני

ביום חמישים מכפידת העומר הוא חג השבועות והוא עזרה וביד
הזה מקריבין מוסף בבו מוסף ראש חדש שני פרים ואיל ושבעה
כבשים כולם עולות ושעיר חטאת ואילו הן הקרבנות האבודות
בחומש הפיקודים וזה מוסף היום ועד מביאין יתר על המוסף
ביום הזה מנחה חדשה שתי הלחם ונקריבין עם הלחם פד
ושני אלים ושבעה כבשים הכל עולות ושעיר חטאת ושני כבשי
זבח שלמים ואילו הן הקרבנות האבודות בהמש ויקרא נמצא
הקרב ביום זה יתר על שני התמידין שלשה פרים ושלשה אלים
וארבע עשר כבשים הכל עשרים בהמה עולות ושני שעירי
חטאת גאבלין ושני כבשים שלמים נאכלים שתי הלחם אין
באין אלא מן הארץ וכן החדש שנאמר כמשבותיכם תביאו לחם
חנופה וכו' לא יביאו חדש יביאו מן העלייה חטים שרוד
בעבל יש בהם ספק אם אני קורא בהם מנחותיכם או אינם
מכושבותיכם לפיכך לא יביא ואם הביא כשר וכצד היו עושין
מביאים שלש סאין חטים חדשות ושפין אותן ובוטלן בהם כדרך
כל המנחות ושחנין אותן סלת וכנפין מהן שני עשרומות כנפוח
בשנים עשרה נפה והשאר נפדה ונאבל לכל אדם חייב בחלה
ופטור מן המעשרות כמו שבארנו שתי הלחם שהן מן החדש
צריכין לבא עשרון מכל סאה וכצוה וכנפין אותן בשנים עשר
נפה ולחם דפנים שהוא בא מן היטן די לו באחד עשר נפה
והוא בא עשרון מכל סאה אבל העומר שדוא בא מן השעורים
חדשות אינו בא מן הכבוד אלא משלש סאין ובשלש עשרה
נפה וכולן אם רבה במדת הסאין שבאין בהם או בטעם נשד
הלקחין שני השעורים ולשין אותן אחת אחת ואפין אותן את
אות הלישתן ועדיבתן כותץ ואפיתן בפנים ככל דבנות ואין
עשיתן וזחה יושב ואין צריך לומר שבת אלא אפין אותן בערב
יום טוב שנאמר הוא לבדו יעשה לכם לחם ולא לבהמה הה
ערב יום טוב שבת אופין אותן בערב ^{אבל} ונאבלת נשלש
לאפיתן שהוא יום טוב ודרי מפורש בהורה שיהו וכן וניד
עושה מביא שאוד במקום אחר ונדרנו לתוך העשרון ומביא
העשרון סלה וכחביצו בארנו השאר וכרביעותין אורך כל
תלה וטפחים ודחבה ד' טפחים ונכהה ארבע אצטרות כירד חופת
הלחם עם שני כבשי השלמים מביא שני הכבשים וכניפתם ביום
חיים שנאמר ודניף אותה תנופה ואכ רניף זה בנפי עצמות
בפני עצמו יצא ואדר כך שהחנין אותן ובפשיטתן ולוקה חזונו
מכל אחד משניהם וכניחין בעד שתי הלחם ונניח שני ידיו כולפן
וכניף הכל כאחת במדעה כמקום כל התנומ' כולך ומביא נעיה
ומוריד ואם דניפן אחד אהו יצא ואדר כך מקטד אכרין בני
חכבשים ושאר היבשד נאבל לכהנים וכן מהי דהור נלכין
גירול אחת מהם והשנייה בתחלקת לכל רכסבורותיהן נאבל
אחת היום והצי הלילה כבשר קדשי קדשים טרם שני נבטים
על ארבע הלחם אם אבר יקדשו כתיב כותף ארבע כותף טרם
מהן ומניפן והשאר פודין אותן בפני ונאכלין כותף כשאר החולין
ואם לא התנה לא קדש הלחם שוט ארבעה כבשים על שתי
הלחם מוסף שנים מהם וזרק דכן שלא לשמן וכניף הנשים
הגשאים הנשרים עם שתי הלחם שתי הלחם כעכבה זו
את זו ושני הכבשים מעכבים זה את זה כח אחד משניהן או רוח
או נעשה טרפה יקח זוג לשני שוט אחד לשני יקח לוג שתי
הלחם מעכבים את הכבשים ושני הכבשים אינן מעכבים את
הלחם ואם הונפו עם הכבשים מעכבין זה את זה ואם אכד הרום
יאכדו הכבשים ואם אכדו הכבשים יאכדו הלחם ויביאו לרוב אור
וכבשים אודים שתי הלחם הבאות בפני עצמן בלא נבטים

נתן מורק לתוך מדק וקבל כשר מין במינו אינו חוצץ הניח סיב
בחוק המורק וקבל כשר מפני שהסיב חלול והרי הדם יורד לתוך
המורק ואין כאן חציצה אבל אם עטה כן בקמיצת המנה וקמץ
מתוך הסיב פסולה קבלת הדם והלכתו למזבח חריקתו וכן ה"לכ'
איברים לכבש כל אחת מאלו אינה כשירה אלא בבית הכשר
לעבודה כמו שביארנו בקמיצת המנחה ובמליקת העוף והולכה
שלא ברנלה אינה הולכה לפיכך בהן גדול שקבל את הדם ועמד
במקומו ח"קו למזב' נפסל הזבח קיבל במינו ונתן לשמאלו יחיד
למינו קבל בכלי חול נפסל הזבח קבל בכלי קוד' נתן לכלי חול
יחיד לכלי קודש נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר אבל אם
נשפך מצואר בהם על הרצפה ואספו ונתנו לכלי השדה נפסל הזבח
נשפך מקצת הדם מצואר בהם על הארץ ולא אספו וקבל מקצתו
מצואר בהמה הרי זה כשר ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם
הנפש לא דם הזמצי' ולא דם העור כל הזכחי' שקבל דמם אחר מן
הזמצי' לעבוד' או שהחלי' את הדם למזבח או שזרקו למזב' כהלכתו
נפסל הזבח קבל הכשר ונתן לפסול' ה"לך בו הפסול' אלא עמד
במקומו יחיד לכשר אבל דם שהחלי' הפסול' לעבודה והחזירו
לכשר והחלי' או שהחלי' הכהן תחילה והחזירו ונתנו לפסול'
והחלי' הואיל והחלי' הפסול' בין כתחילה בין בסוף נפסל הזבח
שהרי אי אפשר לתקן דבר זה קבל הפסול' אם נשאר דם הנפש
חזר הכשר ומקבל ומליך וזורק שאין הפסול' לעבודה עושה
הדם הנשאר שידים חוצץ כן השמא הואיל והוא ראוי לעבודה
בקרבן הבא בטומאה כמי' שביארנו עושה שידים כיצד קבל
הטמא אע"פ שקבל אחריו הכשר דם הנפש וזרקו נפסל הזב' שזה
שקבל הכשר באחיזונה שידים הוא ואינו כלום בהמה שחסר
מאבריה כל שהוא אחר שחיש' קודם קבלת הדם נפסלה אפילו
ערס באזנה קודם קבלה הרי זה לא יקבל שנולקח מדם חפר
שידה שלם מל' בשעת הקבלה ואם קבל מן החסרה וזרק הרי זה
פסול' אבל אם חסרה אחר קבלה קודם זריקה אפי' אכזר הבשר
קדם זריקת הדם או נשדף אם נשתיר כזית מן הבשר או כזית מן
האמדין זרק את הדם ואם לאו אינו זורק ובעילה אפי' כחצי זית
מן הכשר וחצי זית מן האמדין מפני שכלה לאישים נשאר פחת
מכות לא חרוק ואם זרק לא הרצה נפסל הבשר קודם זריקה או
שיצא חרץ לעזרה לא יזרוק הדם ואם זרק הרצה כשר קדשים
קלים שיצ' חרץ לעזרה קודם זריקת דמים אע"פ שנורק הדם והבש'
בחוף הזבח כשר מפני שסוף הבשר לצאת והזריקה מעלת ליוצ'
לשדף אבל לא לאכל' וכן אמרו קדשי קלים שיצאו לפני זריק'
דמים ונזק הדם והם בחוף לא נפסל הזבח ואם החזירן מקטירין
אתן ואע"פ' שלא החזירן ודיבין עליהן משום פיגול ונתור וטמא
כל הזבחים של יחיד בין שנשגא בשר והחליב קיים בין שנשגמ'
חלב והבשר קיים וזרק את הדם נשגא שניהן לא יחזק ואם זרק
הרצה שהוציץ מרצה על הטמאה וכן אמדין או אברי עולה
שנשגמא והקטירן הוציץ מרצה כמו שבארנו וכל קרבנות העבוד'
שנשגמא הכשר והחליב כולו הרי זה זורק את הדם דם קדשים
שיצא חרץ לעזרה נפסל הזבח ואע"פ' שחזר והכניסו וזרקו על
המזבח לא נרצה וכל דם הקדשים אינו מקבל טומאה כלל שנ'
בום על הארץ תשפכו כמים דם שנשפך כמים הוא הנחש' כמים
ומקבל טומאה אבל דם קדשים שאינו נשפך כמים אינו מקבל
טומאה ודם ששקעה עליו חסה ולא נזרק נפסל הזבח ואם זרקו
לא הרצה

פרק שני

כל הדמין הניתנין על מזבח החיצון אם נתן כחנה אהה בלבד
כיפר ואפי' בחטאת מתנה אחת היא העיקר ושאר הארבע מתנות
לשעוה שב' דם זבחין ישפך על מזבח האלריך שפיכת דם על
המזבח היא העיקר וכל הניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא
שכ' דם זבחין ישפך כל הדמים הניתנין על מזבח הפנימי אם
חסר אחת מהן לא כפר אלא כולן הן עיקר הכפרה שזר יחברו
הקפיד על בניין שנ' שבע פעמים חטאת שנתן מבנו כחנה אחת
ומתו הבעלים ישלים ארבע המתנות לאחד הגיתה אבל אם נתן
האחת ביום לא יתן השלש כלילה ואם נתן אחת בפנים והשלכין
בחוף חייב מש' מעלה בוזרן היה מזה ונקטעה ידו של כזה קדם
שיגיע דם לאחד המזבח לא עלתה לו הוייה שינה מהן קרנות
בחטאת בין בחטאת הנעשת בפנים בין בחטאת הנעשת
בחוף נפסל אבל בשאר קדשים כשרין נתן הדם מן
הקרן ולפנים בין בחטאת בין בשאר קדשי' בין כמזבח
הפנימי בין כמזבח החיצון פסל דם שסצותו ליתן אורו למזלה
מחצי המזבח שנתנו לכטה או שסצותו ליתנו לכטה ונתנו לכ' לח
או שסצותו ליתנו בפני' בהיכל שנתנו על המזבח החיצון או
הניתנין על מזבח החיצון שנתנו לפנים בהיכל או שנתן דם הניתנין
בחוף על הכבש שלא כנגד היסוד הרי בשר הזבח פסול ואע"פ כן
נתכפרו הבעלים בו כיון שהגיע דם למזבח אע"פ שהגיע שלא
למקומו הרי הוא כמי' שהגיע למקומו לכפר בו א' בשהיה זה הזורק
כשר לעבודה אבל אם קבל הכש' ונתן לפסול' את הגיתין למעל'
למטן ואת הניתנין בפנים בחוף ואת הניתנין בחוף בפני' או שנתן
על הכבש שלא כנגד היסוד לא נפסל כשר הזבח אם נשאר דם
הגפיש אלא יחזור הכשר ויקבל שאר דם הנפש וזרוק הדם ב קט'
דמי קדשי' שנתעדנו בין דם כדם בין כוסות בכיסות אם נתעדנו
הניתנין כחנה אחת בניתנין כחנה אחת יתן הכל כחנה אחת וכן
הניתנין בתו ארבע בניתנין בתן ארבע יתן הכל מהן ד' נתעדנו
הניתנין כחנה אחת בניתנין מתן שתים שהן כארבע יתן הכל
כחנה אחת נתעדנו הניתנין למעלה בניתנין לכטה ישפך הכל
לאמה והזבחים פסולין אפי' נתעדנו שדי החטאת עם דם העולה
שמקום הכל לכטה ישפך הכל לאמה ואם לא שאל אלא כן
התערובת נתן למעלה למט' הרי זה כשר נתן למעלה ושאל יתן
למטה ואלו ואלו עלולו נתעדנו הניתנין בכנים בניתנין בחוף
ישפכו הכל לאמה ואם לא שאל ולקח דם התערובת ונתן ככנו
בפנים ובו י' בין שנתן בפנים וחד ונתן בחוף או בחוף וחד
ונתן בפנים הכל כשר כד' א' בשאר דמים הנהנים בחוף חרץ כן
החטאת אבל דם חטאת הנעשת בחוף שנתעדכ בום חטאת
הנעשת בפנים אם נתן בחוף וחד ונתן בפנים נשד'
נתן בפנים והחזונתן בחוף פסולה שדם חטאת שנכנס
להיכל אפי' חטאת יחיד הנאבלת אסודה שנכל חטאת אסור
יבא מדמה ונז' וזוא שיבא דרך ההיכל שנ' יובא דרך ביאה אבל
אם הכניסו בפשיפש או דרך הלון או נג אינו נפסל פר העירט
ושעיד ע' שדמם נכנס להיכל אם הכניסו לקדש הקדשים נפסל
שמקום זה פנימה של מקומו הוא וכן פר ושעיר של יוב הכיפורי'
שדמם נכנס לקודש הקדשים אם הכניס דמם לקודש הקדשים
וחזה כמנו והציאו להיכל וחד ויבניכו לקודש הקדשים נפסל'
ואינו גובר כמנו החיות שבקודש הקדשים כיון שיצא יצא וכן אם
גבר הוות שבקודש הקדשים והוצי' אן להיכל וזחה בקצת הוות
והוציאן חרץ להיכל וחד והכניסן להיכל אינו נז' חזות שכהיכל
שבין שיצא הדם חרץ לכקומו נפסל חטאת יקבל דמה בשתי
כוסות ויצאת אחת מהן לרוץ הפנימית כשדה וזחה כחנה

הלכות פסולי המוקדשין

יש בכללן שמנה מצות שתי מצות עשה ושש מצות לא תעשה
 והן פרטן א שלא לאכול קדשים שנפסלו אי שחטל כהן
 מם ב שלא לאכול פיגול ג שלא יחוד קדשים
 לאחד זמנם ד שלא יאכל נותר ה שלא יאכל קדש
 שננטמא ו שלא יאכל אדם שננטמא הקדשים ז לשרוף
 הגוהר ח לשרוף הטמא וכיבוד מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

כל הפסולין לעבודה מותרין לשחוט קדשים לכתחילה ואם
 קדשי קדשים ודן מן הטמא שאינו שוחט לכתחילה ואף על פי
 שהוא ודן לעודה ופשוט ידיו ושחט בעודה גזרה שמה יגע בבשר
 ואם עבר ושחט חובב כשר וכן פר כהן גדול של יום הכפדים
 אף על פי שנאמר בו ושחט אהרן אם שחט זר כשר אף פרה
 אדומה שחט והזכר כשרה שאין לה שחיטה פסולה כזו השוחט
 את הקדשים ולא נתבונן לשחיטה אלא כמתעסק הרי אלו פסולי
 עד שיתבונן לשחיטה ולא ישחוט שני ראשים כאחד בקדש ואם
 שחט והרי אלו כשרים אבל שנים שוחטין בהמה אחת בקדש
 כחולין הקטן אינו שחט קדשים אעפי שהגדל עומד על גביו
 שדקדשים צריכין מחשבה וקטן אין לו מחשבה אפילו היתה
 מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אינה מחשבת להקל אלא להחמיר
 כיצור היתה עולה עומדת בדרום ומשכה הקטן והביאה לצפון
 ושחטה שהרי ממעשיו ניכר שמחשבתו לשחיטת קדשים הרי זה
 פסולין קדשי קדשים שנשחטו בדרום או שנתקבל דמן בדרום
 פסולין היה עומד בדרום והוא שחט ידו לצפון ושחט שחטו כשרה
 היה עומד בדרום והוא שחט ידו וקבל הדם בצפון קבלתו פסולה
 הבנים ראשו ודכו לצפון והרי הוא בעומד בצפון שחטה בצפון
 ופרנסה ויצאת לדרום אפי' הוציאה לדרום כשרה פרנסה ויצאת
 לדרום וחזרה לצפון ואזר כך קבל דמה בצפון כשרה וכן קדשי
 קלים שהוא בפנים ועמד ודן לעודה והבנים ידו לפניו ונכנס
 שחטו כשרה הבנים ידו וקבל קבלתו פסולה אפי' הבנים ראשו
 וחזרו ואפי' היה העובד כולו בפנים ויצתו כחוף עבודתו נכח ה'
 שנאמ' בבאבם אל אהל מעד עד שיבאו כולן פרנסה הבנה
 ויצאת לה' אחר קבלת דמה כשר שאפי' יצאו האבד והבשר קדם
 זריקה בקדשים קלים החובב כשר כמו שיתבאר היתה ובהנה
 כולה בפנים והנלה בחוץ ושחט החובב פסול שנאמר והביאום לה'
 עדי שתהיה כולה בפנים שחטה והיא כולה בפנים ואזר כך
 והוציאה רגלה לחוץ חוץ הבשר עד שתאזר כניע לעצם ואזר כך
 בקבל הדם ואם קבל ואזר כך ודן פסול מפני שבנתיב הבשר
 שבחץ ובקדשים קלים אינו צריך לחתוך אלא בחיר רגלה לפני'
 וכקבל שבשר קדשים קלים שיצא קודם זריקה כשר תלה ובהנה
 ושחט באויד העודה פסולה שנאמ' על ידך המזבח עד שיסחט
 בארץ היתה הכהמה בארץ ותלה ושחט והוא תלי באויד
 בקדשי קדשים פסול בקדשים קלים כשר שחט כיעוט סיבנים
 בחוץ ומרן בפנים או שחט מיעוטן בדרום ומרן בצפון פסולי
 שיטנה לשחיטה מתחלתה ועד סוף נתלה וקבל הדם בצוואר
 בהמה המונחת בקרקע פסול שאין דרך שרת בכך ה'
 עומד בעזרה ותלה חסדק בידו וקבל הדם כאויד או שהגביה
 ובהמה וקבל הדם באויד כשר שאויד המקום כמקום נק'

זה שמנסך המים היו אומרי' לו הגבה ידך שפעם אחד נסך על
 רגליו ותגוהו כל העם באתרוגיהן שאמרו מין הוא שהן אומרי'
 אין מנסבין מים וכמעשהו בוחל כך מעשהו בשבת אלא
 שהיה ממלא מערב שבת חכית של זהב ואינה בכלי השרת
 ומניחה בלישכה ולמחר ממלא ממנה אם נשפכה או נתגלתה
 ממלא מן הכיור ומנסך בכל יום מים היוג' וזו אומדן שרדה
 בפני עצמה על כוסף היום בראשון מימי חולו של מועד היו
 אומדן הבו לה' במי אילים בשני ולדשע אמר אלה' וגומר
 בשלישי מי יקום לי עם מדעים ברביעי בינו בוועדים בעם וגו'
 בחמשי המדותי מסבל סכמו בששי ימוטו כל מסדי ארץ וגו'
 ואב' אל שבת להיות באחד מהן יכושו ידוה כבר בארנו שכל
 משמרות כהונה ארבעה ועשרים וכולן עובדין בשוה ברגלים
 ובגז הסוכות היה כל משמר מקריב פר אחד או איל אחד או
 שעיר החטאת אבל הכבשי' משמר שמקריב מהן שני כבשים
 ויש משמר שמקריב כבש אחד כיצד ביום טוב הראשון של
 זב' היו שם שלשה עשר פרי' ושני אילים ושעיר כל משמר מקרי'
 בהמה אחת מהם נשאר שם ארבע' עשר כבשי' לשמנה משמר'
 ששה משמרות מקריבין שנים שנים ושני משמרות מקריבין
 אחד אחד בשני היו שם שנים עשר פרים ושני אילים ושעיר'
 כל משמר מקריב אחד נשאר שם ארבעה עשר כבשי' לחשעה
 משמרות חמשה מקריבין שנים שנים וארבעה מקריבין אחד
 אחד בשלישי היו שם אחד עשר פרים ושני אילים ושעיר
 כל משמר מקריב אחד נשתירו ארבעה עשר כבשים לעשרת
 משמרות ארבעה מקריבין שנים שנים וששה מקריבים אחד אחד
 ברביעי היו שם עשרה פרים ושני אילים ושעיר כל משמר מקרי'
 אחד נשאר שם ארבעה עשר כבשי' לאחד עשר משמר שלשה
 מקריבין שנים שנים ושמנה מקריבין אחד אחד בחמשי היו
 שם חשעה פרים ושני אילים ושעיר כל משמר מקריב אחד נשאר
 שם ארבעה עשר כבשים לשנים עשר משמר שני משמרות
 מקריבין שנים שנים ועשרה מקריבין אחד אחד בששי היו
 שמנה פרים ושני אילים ושעיר כל משמר מקריב אחד נשאר
 שם ארבעה עשר כבשים לשלשה עשר משמר אחד מהם
 מקריב שני כבשים ושנים עשר משמרות מקריבין אחד אחד
 בשביעי היו שם שבעה פרים ושני אילים ושעיר וארבעה עשר
 כבשים כמגין ובשמרות נמצא כל משמר מקריב בהמה אחת
 וכל כי שהיה מקריב פר היום לא היה מקריב פר למחר אלא
 חזרין חלילה ובשמיני חזרין לפיים כולן כאחד כשאר הרגלים
 כמו שבארנו ביתם טוב הראשון של זב' שחל להיוה בשבת
 היה עם כנחת נסכים של מוספין ושל תמידין אחד וששים עשרו
 ולא היו מערבין אותו ולעולם אין מערבין נסכים אלא נסכי
 הפרי' לזכרם ונסכי האילים לזכרם ונסכי כבשי' לזכרם בין בקרבנו'
 ציבור בין בקרבנות יחיד וכל החלבים של קרבנות בין קרבנות
 צבור בין קרבנות יחיד אין מערבין אותן זה בזה אלא מקטירין
 איבודי כל קרבן וקרבן בפני עצמן ואם נתערבו מקטירין הכל
 כאויד מנחת של נסכים שנתערבו זו בזו או שנתבללה כל
 מין ומין בפני עצמו כשרות וכיון שנבללו המנחות ונתערב שמנן
 וסולתן והרי זה מותר לערב יין שלהן לכתחלה וכן אם הקטיר
 כנחת של נסכים כל אחת ואחת בפני עצמה הרי זה מותר לערב
 היין שלהן כשמעדיבין היין של נסכים יש לו לערב יין נסכי'
 של אמש בשל יום ושל יחיד בשל צבור וכשמעדיב מערב יין נסכי'
 פרים בין נסכי אילים בין נסכי כבשים אבל אין מעדיבין יין נסכי
 כבשים בין נסכי פרים ואילים ולעולם אין מעדיבין היין לכתחלה
 אלא או שנתערב הסולת או או שהקטיר כמו שבארנו

וולד חטאת ותכורה חטאת חטאת שמתו בעליה וחטאת שאברה
 ונמצאת אחר שכפרו בעלי הרי אלו ימותו נמצאת אחד שנשחט
 חטאת השנייה שהפריש קדם שיורק דמה הרי זו ספק אם תבו
 אם תרעה עד שיפול בה מום לפיכך תמות וכיצד הן מתות לא
 שיהרגם ככלי או בידואלא יכניסם לביתונועל עליהם עד שימותו
 ודברים אלו כולן מפי משה רבינו נשמעו אין כל הדברי אמורין
 אלא בחטאת יחיד בלבד אבל חטאת ציבור שאברה ונמצא אחר
 כפרה בין ראיה בין אינה ראיה תרעה עד שיפול בה מום
 ותמכר ויפלו דמיה לנדבה ואין אתה יכול לומר בחטאת ציבור
 ולד או תמורה או שמתו בעליה שכל קרבנות הצבור זכרים ואין
 הצבור עושין תמורה כמו שיתכאר פר ושעיד של זם הכיפורים
 שאברו והפריש אחרים תחתיהן וכן שעידיו עז שאברו והפריש
 אחרים תחתיהן ידעו עד שיפול בהן מום ומכרו ויפלו דמיהן
 לנדבה שאין חטאת הציבור מתה ולמה לא יקרבני עצמן נדבה
 שהרי זכרים הם גזרה לאחד כפרה משום לפני כפרה הכפריש
 חטאתו ואברה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי
 שתיהם עומדות משך אחת משתיהן ונתכפר בה האחרת תמות בא
 להמלך אמרין לו שיתכפר כוז שהפריש בראשונה והשני תרעה
 עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לנדבה היתה אחת מהן תכימה
 ואחת בעלת מום תכימה תקרב ובעלת מום תפדה נשחטה בעלת
 מום קידם שיורק דם התמימה הדי זו אמרה בהנאה היו שתיהן
 בעלי מומין ימכרו שתיהן ויביא מדמיהם חטאת והשאר יפלו
 לנדבה הפריש חטאתו ואברה והפריש אחרת תחתיה ואברה
 והפריש אחרת ונמצאו האבדות והרי שלטתן עומדות ונתכפר
 בראשון שניה מתה ושלישי רעה נתכפר באיצי עיני שתיהם מתות
 והפריש שתי חטאות לאחדית נתכפר באי זו שירצה והשנייה
 תרעה עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לנדבה הפריש חטאת מעוברת
 ולדה הרי היא וולדה כשתי חטאות שנתפרשו לאחדית הפריש
 חטאתו ועברה שנתה תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא
 נוסיה אחרת וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום יביא בדמיה
 אחרת כל חטאת שאברה ונמצאת קודם כפרה אעפ"י שנמצאת
 בעלת מום או שנמצאת אחר שעבר שנתה אינה מתה אלא תרעה
 עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לנדבה נמצאת אחר כפרה אעפ"י
 שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה היאיל והיתה אבודה בשעת
 גמה הדי זו תמות היתה גנוכה או גזולה בשעת כפרה ואז כך
 חדה אינה מתה אלא תרעה לא שמעו מבשה רבינו אלא אברה
 היתה עקר אכידתה בלילה אעפ"י שהיתה אבודה בשעת כפרה
 אינה מתה אלא תרעה אברה ממנו ולא מן הרעה או שאברה מן
 הרעה ואינה אבודה מבעלה אינה מתה אלא רעה וכל אלו
 שדעות רועות עד שיפול בהן מום ויפלו דמיהן לנדבה היתה אבוד
 ממנו וכן הרעה ואחר מצאה אפ"י בסוף העולם הדי זו ספק לפי
 תמות היתה נחבאת אזורי הולת או בסתר המודנה הדי זו אברה
 שהרי אין אדם רואה אותה בשעת כפרה היתה השדה או באגם
 הדי זו ספק אברה שטא יש טם אדם רואה אותה בשעת כפרה לפי
 תמות כספק השולח חטאתו מכדינת חים מקריבין אותה בחוקת
 שהוא קיים בדא בחטאת העוף או בחטאת בהמה של אשה שאינ
 בת סמיכה כמו שבארנו אבל אשם ודאי שבתו בעליו ושכפר
 בעליו ירעה עד שיפול בו מום ומכר ויפלו דמיו לנדבה שכל
 שבחטאת תמות באשם ירעה על שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדב
 וכל אשם שנתק לרעייה אם הקריבו עולה כשר ולכה לא יקרב
 בעצמו עולה לבתולה גזרה לאור כפרה משום לפני כפרה
 הכפריש נקבה לאשם ורעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא

בדמיה אשם ואם הקריב אשמו יפלו דמיה לנדבה וכן ולד הפריש
 נקבה לעולתו ולד זכר ירעה עד שיפול בו מום ויביא בדמיו עולה
 אבל הדיוט שהפריש זכר לחטאת ונשיא שהפריש שעירה לחטאת
 וכהן כשיח שהפריש פרה לחטאת הרי אלו אין מתקדשין לא
 קדושת הגוף ולא קדושת דמים לפי שמכרו שלא בכום הביא אשם
 תלוי ונודע לו שלא חטא או שחטא ודאי אם עד שלא נשחט ירעה
 עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה מפני שלבו של אדם דוח על
 עונותיו והואיל ועל ספק הפרישו נמר בלבו להקדישו הפרישו
 אפ"י על פי עדים והחזמו יפלו דמיו לנדבה ואם אחר שנשחט נודע
 לו הדם ישפך והבשר ישרף כשאר פסולי המקדש ידע לו אחר
 שנזרק הדם הבשר יאכל לכהנים ככל האשמות אשם ודאי אינו כן
 אם עד שלא נשחט נודע לו שלא חטא יצא וירעה בעדר כשאר
 החולין ואין בו קדושה כלל ואם משנשחט הרי זה יקבר ואם
 משנזרק הדם והבשר יצא לבית השריפה כשאר פסולי המקדשין
 מי שנתחייב באשם תלוי והפריש שנים לאחריות מתכפר באחד
 והשני ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה ואין צריך לומר
 באשם ודאי שהוא כן כל האשמות שבתור באין בני שנתים ובאין
 בכסף שקלים חוץ מאשם מצורע ואשם נזיר שהן בני שנה ואין
 לדמיהן קצבה אשם תלוי בפירו' שהוא כן הגדולים וכפי השמיעה
 למדו שאינו בא אלא בכסף שקלים הוולד אלים ולא יצא איל
 בשתי סלעים אין לא תקנה אלא ישהא עד שיוקרו ויביא בשתי
 סלעים שהרי הקפידה תורה על דמיו ונהנה לו קצבה הפריש
 אשמו והיה בשעת הפרשה יפה סלע ובשעת כפרה יפה שה' כשר
 שהדחו בעיקרו אינו דחוי ועדיין לא נראה עד שנעשה טוה שתי
 ואעפ"י שהשביח כאליו אדם מתכפר בשבח הקודש היה בשעת
 הפרשה יפה שתי ובשעת כפרה יפה סלע הרי זה פסול חזר ונעשה
 יפה שתיים יחזר לכשרותו שאין בעלי חיים נדחין כמו שביארנו
 לכה הדבר דומה למום שנפל ועבר הפריש שתי סלעים לאשם
 ולקח בהן שני אלים לאשם אם היה אחד בהן יפה שתי סלעים
 יקרב לאשמות והשני ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה
 היה חייב באשם כן שנה והביא כן שתיים או בכך שתיים ובי' כן
 שנה או ששחטו מחסר זמן בבעלים פסול ותעבור צוהו ויצא
 לבית השריפה זה הכלל כל הפסול בחטאת פסול באשם חוץ כן
 האשם ששחטו שלא לשמו שהוא כשר כמו שיתבאר עולה נזיר
 עולת ילדת עולה מצורע ששחטן בני שנים עשר חדש ויום אחד
 או מחסרי זמן בבעלים כשרים וטעמין נסכים זה הכלל כל שאינו
 פסול בעולת נדבה אינו פסול בעולת חובה בין עלת לבעלים בין
 שלא עלת להם

פרק חמשי

הכפריש מעות לחטאתו ומת חלבו הבעות לים הבלה וכן הכפריש
 מעות לחטאתו ואברו והקריב חטאת תחתיה ונמצאו הבעות אחר
 כפרה חלבו לים המלח הפריש מעות לחטאתו ואברו והפריש מעות
 אחרות תחתיהן ולא הכפיק ליקח בהן חטאת עד שנמצאו מעות
 הראשונות יביא כאילו ואלו לחטאת והשאר יפלו לנדבה הפריש
 מעות לחטאתו ואברו והפריש חטאת תחתיהן ולא הכפיק להקריב
 עד שנמצאו הבעות והרי החטאת בעלת מום תמכר ויביא באלו
 ואלו חטאת והשאר יפלו לנדבה הפריש חטאתו ואברה והפריש
 מעות תחתיה ולא הכפיק ליקח בהן עד שנמצאו חטאתו והדי
 היא בעלת מום תמכר ויביא כאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה
 הפרי' ב' צבורי מעות אחריות מתכפר באחד בהן והשני יפול לנדב

בכנסה אות מהם להיכל והזה ממנה שם אף החיצונה פסולה שב' אשר יבא בדם אפי' מקצת דמה אם נכנס לכפר בקדש נפסלה דם חטאת שהכניסו לכפר בו בפנים ולא כפר אלא הוציאו ולא הזה במנו בפנים כלום אם הכניסו בשונג הרי זה כשר ומוזה ממנו בודין שהרי לא כפר בקדש ואם הכניסו במזיד פסול הכני' החטאת עצמה להיכל כשרה שנאמר אשר יובא מדמה בשר חטאת העוף שפרכסה ונכנסה להיכל כשרה הננים דם חטאת העוף להיכל בצוארה הרי זה ספק אם הצואר חשוב ככלי נשפך דם חטאת העוף ואספו הרי זה ספק אם הכלי פסול בדמה או אינו פסול לפיכך חטרף ככל חטאת העוף שהיא ספק חטאת שקבל דמה בארבעה כוס' ונתן מתנה אחת מכל כוס וכוס שידי ארבעות נשפך על היסוד שנאמר ואת כל דמה ישפך נתן ארבע המתנות מכוס אחת שידי אותו הכוס נשפך על היסוד ושאר הכוס נשפך לאמה דם שנפל לתוך המים או לתוך דמי חולין לאמה מכנו ואם היה פסול נפל מים לתוך הדם שכמוזק אם יש בו מראה דם כשר נפל לתוכו יין או דם חולין אמרין אותו אילו היה מים אם ראויין לכטל דם שכמוזק עד שלא יהו מראוי מראה דם הרי זה לא יזה ממנו ואם אינם ראויין לכטל מראוי זה ממנו דם הקדשים שנתערב בדם פסולי המזבח או בדם קדשים שנפסלו בשחשה ישפך הכל לאמה אפילו קדו כל הכוס חוץ מאחת ישפך לאמה וכל אותן החבאים פסולין נתערב בדם התמצית ישפך לאמה ואם לא שאל ונתן בשר האמדין ואברי העולות והקמצים והלכונה ומנחות הנשרפות אחר שנתקדשו בכלי שרת אם זרק אחד מכל אילו על גבי האישים בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל הרי אילו כשרים היין והמים שנשכין בין בקערה בין כהן בין בשאר כלי השרת כשרין נשכין בכלי חל או בידו פסולין אכרים שסודן וכן קומץ שסודו וסוד העצים של מערכה למעלה מהן או שסודן מצדי העצים הרי זה ספק אם ורך הקטרה בכך או אין דרך הקטרה בכך לפיכך לא יעשה כן לכתולה ואם עשה חרצה

פרק טלית

קדשי קדשים ששזוין בראש המזבח כאילו שחטן בצפון שנאמר' וזבח עליו את עולותיך ואת שלביך מלמד שכל המזבח ראוי לשחיטת העולה ושחיטת השלמים עולה ששחטה בראש המזבח או ששחטה למטה והעלה אותה לראש המזבח יפשיט אותה וינתנה במקומה ומריד הקדשים ומדיחן למטה וחרז ומעלה אותן ומריד העוד ונותנו לכהנים וכן זבחים שחטין שעלו לגבי המזבח מפשיט ומנתחן במקומן ומריד הקדשים ומדיחן בכים וחרז ומעלה אותן ומריד את העוד ואת הכשר ונותנו לבעלים וחרז ומקטיד את השאר ומפני מה לא ימריד הכל אלא יפשיט וינתח בראש המזבח שכל הראוי לאישים אם עלה לראש המזבח לא ירד שנאמר כל הגזע במזבח יקדש יוכל אעפ"י שאינו ראוי ת"ל היא העולה על מקדה מה עולה שהיא ראיה לאישים אם עלת לא תרד אף כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד עולה שהעלה חיה לראש המזבח תרד שעדיין אינה ראיה וכן קיכף הנחה שלא נתקדש בכלי שרת וכל איסורי המזבח שעלו ירדו לפי שאינן ראויין בתחלתן וכן כהמת קדשים שנשחטה בלילה או נשפך דמה או שיצאת חוץ לעודה אם עלתה תרד אבל קדשים טלנו או טלן הדם או הכשר או האמדין חכה שיצא חוץ לעודה או שנשפך או נפסל במחשבת הזמן או במחשבת מקום או בבחשבת טיבו או שקבלו הטכאים ודקו את דמו האיל וראיין בעבורת קרבן הבא בטמאה ונתחן דמו חוץ למקומו או

קדשי קדשים שנשחטו בדרום או שנתקבל דמן בדרום אף על פי שכל אלו פסולים ואם עלו לראש המזבח לא ירדו כל שפסולו בקדש הקדש מקבלו וכשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו שנייה ולא ירדו מן האמצעית שהרי פסולין הן ואם מושלה בהם האור אף על פי שירדו יעלו שנייה וישלום הקטרתן קומץ שנתפגל ומקצתו בארץ ומקצתו משל' בו האוד יעלה כולו אברי וחלבים וקמצי' שלטו בראשו של מזבח כאלו לנו בעורה ואם ירדו לא יעלו אבל אם לא ירדו מקטדין אותם לעולם ואודי מזבח כמזבח ואימורים קדשים קלים שהעלן קודם זריקת דמים לא ירדו שהרי נעשו לחמו של מזבח והפריש שני אשמות לאהריות ושחט את שתיהם וקדם והעלה אמדין של אחד מהן קודם דייק' הרי אלו לא ירדו הזבח הפסול והנסכים הפסולים שעלו למזבח הזבח לא ירדו כמו שבארנו מפני שהוא ראוי לאישים והנסכים ירדו וכן נסכים הבא' בפני עצמן שנפסלו ועלו ירדו עוף שכולקו זר ועלה לא ירד וקומץ המנחה שקמצו זר ועלה ירד' אעפ"י שזו פסול חוץ פסול כאלו לא נתקד' כלל ואודי חרז ואודי שאר הפסולין ואילו אם יעלו ירדו כל שאינו ראוי לאישים בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים בתור העומר ושידי מנחות ושתוי הלחם הלחם הפנים והקטרת וצמר שבראשי כבשים ושער שבזמן החיטים והזעזעמות והגידים והקרבנים והטלפ' בזמן שאינן מזהבין אם עלו ירדו קומץ טמעה שמנו על העצים וירד העצים יחידו שהודו ספק טמא חבדי עולין בעולין הם חשובין מזבח הנזמים בקדש פסולין בין ראויין לו בין שאינם ראויין לו אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא פסולין הראויין לו כמו שבארנו כיצד מוכח החיצון שעלו לו זבחים שנפסלו לא ירדו עלת לו קטרת וזה חרז שאין הקטרת ראויה למזבח החיצון אבל מזבח הפנימי טעלה לו קומץ מנחה בין כשר בין פסול לא ירד וכן כל כיצא בזה כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו כך הכבש ושאר כלי השרת מקדש' את הראוי להם שהרי נאמר בכלים כל הנוגע בהן יקדש כשיגיע לכבש דבר הראוי לו לא ירד ואעפ"י שנפסלו וכן כשיגיע כל דבר הראוי לו נתקדש ולא יפדה לעולם ואעפ"י שנפסלו כמו שבארנו באיסורי המזבח אין כלי הלח מקדשות את היבש ת"ל כלי היבש מקדשות את הלח בדר' בכחות הלח והיבש שהיו במקדש כמו שבארנו בהלכות כלי המקדש אבל הכחיות מקדשות הלח היבש וכלי שרת מקדשין דם הפסול ליקרב כל כלי השרת אין מקדשין אלא במקדש ואין מקדשין אלא בדעת ואין מקדשין אלא בתוכן ואין מקדשין אלא שלמים ניקבו אם עושין מעין כלאכתן שהיו עושין והם שלמים בקדשין ואם לאו אין בקדשין ואין מקדשין אלא בליאין אבל המדות אין מקדשין חסדים אלא אם דעהו למלאותם ואם אין דעהו למלאותן בקדשין להפסל אבל לא ליקרב כלי שרת מקדשין שלא בזמן הפסול אבל לא ליקרב כיצד דבר טמעות ביום שנתקדש בכלי שרת בלילה נפסל וישרף אבל אינו קרב כגון שקמץ מנחה בלילה ונתן קומצה לכלי שרת הרי זו כשרפת מזבח שנפגם נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחט' כנקדש שעדיין לא נדק דם שהרי אין שם מזבח לזרוק עליו ונאמ' חבחת עליו את עולותיך ואת שלביך כלומר תזבח והוא עומד בתוכו לא פגם אבל קדשים דיוק שהיו שם בעורה כשנפגם לא נפסלו אלא כשיבנה המזבח יקדשו שאין בעלי דיוק נרדח הקדש בהכח עז שלא נבנה המזבח כשיבנה מקדבין צותן שהחזי מעיקרו אם ירדו וכן אין אכולין קדשים והמזבח פגום שנאמר ואכלוהו מגות אצל המזבח וזוהו הדין לקדשים קלים שאין אכולין אותן בידהולם והמזבח פגום עד שיבנה

פרק רביעי

המפריש חטאתו או דמי חטאתו וכסבור שהוא זדיב ונמצא שאינו
 חייב הרי אלו חולין ולא נתקדשו והצריש שתיים או דמי שתיים
 וכסבור שהוא חייב שתיים ונמצא שאינו חייב אלא אחד יביא אחת
 והשאר יפלו לנדבה הלקח מעות כידו או שהיה מלקט ואמר אלו
 אביא בהן חטאתי המותר חולין וכן יראה לי שהדבר קל וחומר
 ביטא הקרבנות שהמות חולין המפריש מעות למנחת חטא והבי'
 מהם כנחתו או שהפריש מנחת חטא והתירה המותר יביא מנחת
 נדבה אבל מותר עשירית האיפה של כהן כהן כהן כהן כהן כהן
 ירקב וכן מותר לחמי תודה וכותר לחמו של נזיר ירקבו ומותר דמי
 נסכיו יעלו לנדבה כבר בארנו בשקלים שמותר השקלים חולין
 מותר קניזבים קניזבות קניזולות חטאת ואשמות מותריהן
 יפלו לנדבה וקדו עולת כגון שבארנו מותר עולה לעולה מותר
 שלמים לשלמים מותר מנחה למנחה מותר פסח לשלמים מותר
 נזירים לנזירים מותר כיד לאתנו נזיר בודא שמותר חטאת לנדבה
 בחטאת קבועה אבל מי שהוא חייב בקרבן עולה וזרד שהפריש
 מעות לחטאת בהמה והעני מביא תחתיהן עוף ומחולין על העוף
 מהנה מהם וכן אם הפריש דמי עוף והעני מביא תחתיהם עשירי'
 האיפה ויחולל המעות עליה ויהנה בהן הפריש בהם ונפל בה מוס
 חסכר ויביא בדמיה עוף אבל אם הפריש עוף ונפסל לא יביא
 בדמי עשירית האפה שאין לעוף פדיון כמו שבארנו באיסורי
 המזבח כל חייבי קנין שבתורה שהפרישו מעות לקניהן רצה
 להביא בכל המעות חטאת העוף לבדה יביא רצה להביא בהן
 עולת העוף לבדה יביא אפי' אמ' אלו דמי חטאתי ואילו דמי עולתי
 יש לו לערב המעות וליקח בהן כאחת חטאתו ועולתו או ליקח
 בכל חטא או עולה שאין הקינן מתפרשות אלא בלקיחת הבעלי'
 או בעשיית כהן לפיכך אם הפריש מעות לקניס סתם וכת יפלו
 כל אהן המעות הסתובק לנדבה שהרי כולן ראויין לבא עולה
 מי שהיה כחייב חטא ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר
 אילו לחובתי רצה להכי' בהן חטאת בהמה יביא מת והגיד המעות
 ילכו לים המלח.

פרק ששי

כל היבחים שנתקדש בהן אחד מחטאות המזבח או שוד הגסקל
 אפי' אחד ברבוא כולן ימותו לפי שבעלי חיון חטובין הן ואינן
 בטליון ואם הקריב הורצה שאין בעלי חיון נדחין נתערב בהם
 אחד מאיסורי המזבח ידעו כולם עד שיפול בהם מוס חסכרו ויבי'
 בדמי היפה שבהן מאותו הבין של קדשי שנתערב נתעברו קדשי'
 בחולין תמימים ימכרו החולין שבתערובת לצרכי אותו הבין
 ויקדו כולן כיצד ארבע בהמות שלמים שנתערבו בארבע בהמו'
 חולין תמימים ימכרו הארבעה של חולין למי שהוא צריך להביא
 שלמים ויקדו הכל שלמים וכן בעולה או באטם והדמים חולין
 לכל דבר שהדי דמי חולין הן נתערב טור הקדש בשאר חול'
 גדול שבמלך וקדש ומכרו השאר לצריכי אותו הבין נתעברו
 קדשים בקדשים מין כמינוזה יקרב לשם בעליו אעפ' שאין כל
 אחד מהן מכיר קרבנו בודא בקרבנות נשים שאין בהם סמיכ' אבל
 קרבנות אנשים הואיל וכל אחד צריך לכסוד על ראש קרבנו הרי
 אלו לא יקריבו עד שיתן האחד הלקח לחברו או עד שפול כוס
 בכל וימכרו ויביאו כל אחד בדמי היפ' שבהן מאותו הבין נתעברו
 מין בשאינו מינו כגון עולה בשלמי' לא יקדו אפי' כחומר שבהן
 שאין כביאין קדשים לבית הפסול וכשם שאין כמעטין כגון
 אכילתן כך אין כמעטין באכילתן ולא במקום אכילתן אלא
 כיצד יעשה ידעו וכל עד שיפול בהם מוס וחסכר כל אחד מהן

לבוד ויביא בדמי היפה שבהן ככין זה ובדמי היפה שבהן ככין
 האחר ויפסיד המותר מביתו אעפ' שכבר הקריב עולה שהיזב כד
 או שלמים שהיה חייב להקריב הרי זה מקריב מדמי התערובת
 עולה אחרת ושלמים אחרים חטאת שנתערבה בשלמים ידעו ויבי'
 עד שיפול בהן מוס ויביא בדמי היפה שבהן שלמים ובדמי היפה
 שבהן חטאת ואם קדם והקריב חטאת אחרת על חטאת שהפרישה
 לו כולן ימותו וכן אם נתעברו מעות חטאת כמעות אשם לוקח סוף
 בהמות וכחולל דמי חטאת בכל מקום שהוא על חטאת ודמי אשם
 על אשם ואסככר קרבה חטאתו יולך כל המעות לים המלח חוץ
 כבר קרבה אשמו יעלו הכל לנדבה תודה שנתערבה נתכוננו
 שניהן יקדו ויניף הלחם עמהם וכך אם נתערבה תודה בשאר
 זבחים אעפ' שקרבה תודתו ידעו הכל עד שיפול בהן כוס ויביא
 בדמי היפה תודה אחרת ובדמי היפה זבח אחר נתערבה באיל
 נזיר שניהם יקדו ויניף הלחם עמהן בכור שנתערב בפסח שניה
 ידעו עד שיפול בהם מוס ויאכלו כבכור ולמה לא יקדו לפי
 שהפסח נאכל לכל אדם עד הצות והבכור לשני ימים ואינו נאכל
 אלא לכהנים ואין כביאין קדשים לבית הפסח אין כמעטין
 באכילתן וכן מעטר שנתערב בפסח כשיפול בהן מוס יאכלו
 כמעטד הבכור והמעטד שנתעברו יאכלו כמזמן וכן שאר קדשי'
 שנתעברו בכבוד וכמעט' ידעו עד שיפול בהם מוס ויאכלו ככור
 שנפל בו מוס או כמעטד שנפל בו מוס אשם שנתערב בשלמים
 אעפ' שאין מקריבין משניהן אלא האמורין אבל הכשר נאכל לא
 יקדו אלא ידעו עד שיפול בהן כוס ויביא בדמי היפה אשם
 ובדמי היפה שלמים והמותר יפסיד מביתו ואם קדם והקריב אשמו
 שניהן יפלו לנדבה כל הקדשים איפשר שיתערבו מין במינו חוץ
 מן החטאת עם האשם שאין האשם אלא מזבחי כבשים ואין הן
 חטאת מן הכבשים אלא נקבה וכל אילו המתערבין בחיים או
 הקריב הורצה שאין בעלי חיים נדחיק בדמה שנתערבו ויביא
 ועד מגדל עוד וכבודתה לכל דוח אם נקבה בת שנתה היא מנכה
 לכיפה עד שתמות שבה חטאת היא היתה בת שתים יביא שלמים
 ויביא עכה לחם שמא תודה היא מצא זכר בן בשנים אין זה
 תקנה שמא אשם הוא ועדיין לא כפרו בעליו מצא זכר בן שנה
 מניחו עד שיפול בו מוס ויביא שתי בהמות תחתיו ונתנה ואמר
 אם עולה היה זה עולה תחתיו ואם שלמים היה זה שלמים תחתיו
 ובקריב האחת עולה ונסכיו בשל ציבור והוא שלמים עכ' הלחם
 שבה תודה היה וכה יעשה ביה רבננא יאכל כמינו שאפלו היה
 בכור או מעטר כמינו הוא נאכל ואם פסח אחר זכנו הוא הדין זה
 שלמים ובזכנו הכל נזרין בו ואם ר' אב' שביא אשם נזיר או אשם
 מצורע הוא אינן מצויין תמיד לפי לא חשו להן נתעברו קדשים
 בקדשים אוד שנטושו יאכלו כחומר שבהן נתעברו בפסח
 חמיקדשין או בחולין שנשחטו בעזרה תועבר צורתן ויצאו לבית
 הכריפה איברי חטאת שנתעברו באיברי עולה כנחון וכל עד
 שיפכדו ותעבר צורתן ושורפין אותן בעזרה בנקוס שטורפין
 פסולי המוקדשין אבר של בעלי מומין שנתערב באבריו קדשים
 אפי' אבר כאלף אברים יצאו הכל לבית השרפה ואפי' קדו בהן
 חוץ מאחד מן התערובת דריזה ישרף בעזרה בנקוס שטורפין
 פסולי המוקדשין חתיכות קדשי קדשי שנתעברו בחתיכו קדשים
 קלים או הנאכלין ליום אחד כנאכלין לשני ימים יאכלו כחומר
 שבהן ותכה של חטאת טכא שנתערבה במאה חתיכות של דג
 טרודה וכן פרוסה של לחם רפני שנטמא שנתערבה במאה פרוסות
 של לחם הפנים הטרוד הרי זה תעלה ככושבארנו בחתיכו אפי'
 חתיכה של חטאת טרודה שנתערבה בכיאה חתיכות של חולין וכן
 פרוסה של לחם הפנים הטרוד שנתערבה בכיאה פרוסות של חולין
 הדי אילו לא יעלו אלא יאכל הכל לכהנים ככל הנדבקות

שאין הקטרה פוחתה מכות הקריב הקומץ בלא מלח פסולה
שהמלח מעכב במנחה כמו שבארנו מנחה שחסרה קודם קמיצה
יביא מתוך ביתו ומלאנה שהקמיצה היא הקובעת לא נתינתה
בכלי שרת התנדב קומץ לבונה בפני עצמו אם חסר כל שהו פסול
וכן שני בזכי לבונה שעם הלחם אם חסר אחד מהן כל שהוא
פסולין עד שיהיו שני קמצין מחודלה ועד סוף הפריש שני
קמצין למנחה אחת ואבד אחד מהן קודם קמיצה לא הוקבע
לאחד קמיצה הוקבע ופסולה בפני שריכה לבונתה וכן אם
הפריש ארבעה קמצים לשני בזכי לחם ואבדו שנים מהם קודם
סילוק הלחם לא הוקבעו ובטרים לאחד סילוק הבזיכין הוקבעו
ופסולין בפני הרבוי קמץ מנחה שנטמא והקטירו הצין מרצה
שנאמר ונטמא אהרן יצא הקומץ וצין לעזרה והכניסו והקטירו אין
הצין מרצה שהצין מרצה על הטמא ואינו מרצה על היצא קמץ
את המנחה ואחד כך נטמאו שידיה כולן או נטרפו או יצאו חצן
לעזרה או אבדו לא יקטיר הקומץ ואם הקטיר הוציא נטמא
נטמא מן השירים בכשרותן יקטיר הקומץ ואותן השירים שנשארו
אסורין באכילה היתה כחיצה מלמטה בכלי שיש בו עשרון
של מנחה אף על פי שהוא מעורב מלמעלה לא יקמץ ואם קמץ
פסולה היה הכלי חלוק במחיצה מלמעלה ומעורב מלמטה
קמץ ממנו חלק העשרון בכלי אחד ואין חלקיו ננעין זה בזה
ואין ביניהן מחיצה הרי זה ספק אם מצרף הכלי לקמיצה או אינו
מצרף לפיכך לא יקמץ ואם קמץ לא יקטיר ואם הקטיר הוציא
ולא יאכלו השירים קמץ ונתן הקומץ למעלה על השולחן
נגד גובה מערכת לחם הפנים קדשו השולחן להפסל אבל אינו
מקדשו ליקרב ואינו קרב עד שיתקדש בכלי שרת וראוי לקמץ
הזיכין הקומץ לחפן הכלי וקמץ או שהפך הכלי על ידו וקמץ
מזוכו ופד למטה לא יקטיר ואם הקטיר הוציא עשרון שחלקו
ואבד אחד מחלקיו והפריש חלק אחד תחתן ונמצא האבד והרי
שלשתן כונסין בכלי אחד ואין ננעין זה בזה נטמא זה שאבד הרי
הוא מצטרף עם חלק ראשון ונפסלו וזה שהפריש אינו מצטרף
אלא ישלים עליו נטמא המזכר מופרש וראשון מצטרפין ונפסלו
זה שנמצא אינו מצטרף עמו נטמא החלק וראשון הרי האבד
והאפוס תחתיו מצטרפין וכן לענין קמיצה קמץ מן הנבצ' שדין
עם החלק הראשון נאכלין והמופרש אינו נאכל קמץ מן המפרש
שדיו וראשון נאכלין והנבצ' אינו נאכל קמץ מן הראשון שניהם
אין נאכלין לפי ששניהן שירים יתירים שהרי הן עשרון שלם
וחזין למנחה שלא נקמצה שהיא אסרה והיאך קרב הקמץ
זה והרי לפני עשרון ומחצתו בפני שהקמיצה תלויה בדת הכהן
ובעת שקמץ אין דעתו אלא על העשרון בלבד והרי החלקים
אין ננעין זה בזה קמץ מנחה שנתערב בקמץ מנחה אחרת
נקטיר שניהן כאחת והן כשרות וכן אם נתערב הקומץ במנחות
נהנים או במנחה הנסכים או בחביתו כהן גדול הרי אלו כשרות
וקטיר הכל כאחד שהכל לאישים שתי מנחות שלא נקמצו
שנתערבו זו בזו אם יכל לקמץ מזו בפני עצמו ומזו בפני עצמו
בשרות ואם לאו פסולות קמץ שנתערב במנחה שלא נקמצה
לא יקטיר ואם הקטיר הכל זו שנקמצה עלת לבעלים זה שלא
נקמצה לא עלת לבעלים נתערב קמצה בשדיו או שנתערבו
שדיו בשדיו חבדה לא יקטיר ואם הקטיר עלת לבעלים

פרק שנים עשר

שתי הלחם לחם הפנים ועובר התנופה שהסוף במדותן או חסר
כל שהוא פסולות הלוח תודה ודקיקי נזיד שחכרו עד שלא נזרק

דם הזבח פסולין משנזרק דם הזבח כשרין וכן שתי הלחם
שחכרו עד שלא נזרק דמן של כבש פסולין משנזרק דמן כשרין
וכן שני כדרי שחכרו עד שלא הוקטרו הבזיכין פסולין משחכרו
כשרים אבל הנסכים שחכרו בין משקרב הזבח בין עד שלא
קרב כשרים יביא נסכים אחרים לכלאותן נככים שקדשו
בכלי שרת ונפסל הזבח אם נפסל בשחיטה לא קדשו הנסכים
ליקרב נפסל מקבלה ואילך קדשו הנסכים ליקרב שאין הנסכים
מתקדשים ליקרב אלא בשחיטת הזבח וכה יעשה בהן אם היה
שם זבח אחד זכוח באותה שעה יקדשו עמו ואם לא היה שם זבח
אחד זכוח באותה שעה נעשו כמי שנפסלו בלינה וישרפו בכח
דברים אמורים בקרבן ציבור כפני שלב בית דין מתנה עליהן
אבל בקרבן יחיד הרי אילו לא יקדשו עם זבח אחד ואף על פי
שהוא זכוח באותה שעה אלא מניחן עד שיפסלו בלינה וישרפו
וכל הזבחים שנזכרו שלא לשמן יקדשו נסכיהם ולד תודה
ותמורתה והפריש תודתו ואבדה וחפרי אחרת תחתיה אם הביאן
לאחד שכפר בתודה ראשונה אינן טעונין לחם ואם עזיין לא כפר
בה והרי היא חלפתה או היא חלדה או היא ותמורתה עובדות והרי
שניהן צריכין לחם כמה דברים אמורים כנודד תודה אבל
תודת נדבה חלפתה ותמורתה טעונין לחם חלדה אינו טעון לחם
בין לפני כפרה בין לאחר כפרה הפריש תודתו ואבדה והפריש
אחרת תחתיה ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות
והרי שלשתן עובדות נתכפר בראשונה שנייה אין טעונה לחם
שלישית טעונה לחם נתכפר בשלישית שנייה אינה טעונה לחם
ראשונה טעונה לחם נתכפר באמצעית שתיהן אינן טעונות לחם
הכפריש מעות לתודתו ואבדו והפריש מעות אחרת תחתיהן
ולא הספיק ליקח בהן תודה עד שנמצאו מעות הראשונות יביא
באילו וכאילו לתודה בלחכה והשאר יביא בהן תודה ואינה טעונה
לחם אבל טעונה נסכים וכן הכפריש תודתו ואבדה והפריש
מעות תחתיה ואחד כך נמצאת יביא במעות תודה בלא לחם וכן
הכפריש מעות לתודתו ואבדו והפריש תודה תחתיהן ואחר כך
נמצאו המעות יביא מן המעות תודה ולחכה זו התודה האחרונה
תקרב בלא לחם האומר הרי זו תודה והרי זה לחכה אבד הלחם
כביא לחם אחר אבד התודה אינו כביא תודה אחרת בפני שהלחם
בא בגלל התודה ואין התודה בא בגלל הלחם הפריש מעות
לתודתו ונזרקו כביא בהן לחם הפריש לחם והותיד אינו כביא
בהן תודה האומר הרי זו תודה ונתערבה בתמורת וכהן אחת
מהן ואין ידוע אי זו היא והרי זו הנשארת אין לה תקנה שאם יביא
עמה לחם שכא התמורה היא ואם הביאה בלא לחם שכא התודה
היא לפיכך לא תקרב זו לעולם אלא תרעה עד שיפול בה בום
תודה שנפרסה חלה מחוללתה כולן פסולות יצאת החלה או
נטמאת שאר החלות כשרות נפרס לחכה או נטמא או יצא עד
שלא נשחטה והתודה כביא לחם אחד ושחט ואם אחר שנשחט
נפרס או נטמא או יצא הדם וזרק הבשר יאכל והלחם כולו פסול
והרי נזדך לא יצא נזרק הדם ואחר כך נפרס בקצת הלחם או
נטמא או יצא חודם כן השלם על הפרוס וכן השחור על הטמא
ונכה שכפנים על שכוחין תודה שנשחטה על שכנים חלות
לא קדשו ארבעים מחך שכנים ואם אמר יקדשו ארבעים כותך
שכנים מושך ארבעים כותך שכנים וכריש מהם אחד מכל קרבן
והארבעים השניות יפד ויצאו לחולין השחט את התודה והיה
לחכה חצן לח כת בית פני לא קדש הלחם אבל אם היה חצן
לעזרה קדש הלחם אף על פי שאינו לפני שחטה עד שלא קדמו
פני הלחם כתנוד ואפי' קדמו כולן חצן כאחת מהן לא קדש הלחם
שחטה ונפסלה בשחיטתה בבחשבת זמן או בבחשבת מקום קדש

פסל אחד מן השניות אחר שנתעבדו אחד אחד מן השניות ופרח לראשונות פסל אחד מן הראשונות ונמצא הכשר מן הראשונות שנים כלכד חוד אחד ופרח מן הראשונות לשניות אפילו כל היום אינו מוסף להפסיד יתר על זה שאפילו הן מעורבות כולן זו בזו מחצה כשר ומחצה פסול כמו שבארנו ציבור אחד יש בו שתי עופות ובשני ארבע ובשלישי ששה וברביעי שכנה ובחמישי עשרה ובששי שנים עשר ובשביעי ארבעה עשר ופרח גחל מן הראשונה לשנייה ואחד מן השנייה לשלישית ובשלישית לרביעית ומרביעית לחמישית ומחמישית לשישית ומששית לשביעית וחוד אחד ופרח מציבור לציבור עד שחזר לראשונה שפרח ממנה הראשונה פסול אחד בהליכתו ואחד בחזרתו הראשונה והשנייה אין להם כלום והשלישית יש לה שני עופות והרביעית יש לה ארבעה והחמישית יש לה ששה והששי יש לה שבעה והשביעית יש לה שנים עשר חוד אחד ופרח פעם שנייה מזו לזו וחוד אחד ופרח מן האחרונה לשלמעה ממנה עד שחזר לראשונה פסול אחד בהליכתו ואחד בחזרתו השלישית והרביעית אין להם כלום והחמישית יש לה שני עופות כשרים והשישית יש לה ארבעה והשביעית יש לה עשרה פרח פעם שלישית גחל מזו לזו וחוד פעם רביעית מזו לזו פסול אחד בהליכתו ואחד בחזרתו והחמישית והשישית נפסלו כולן והשביעית נשארו להם שכנה עופות כשרין כשיעשה ארבעה עשר שבע למעלה ושבע למטה יהיו שכנה מהן כשרין והששה פסולין כפני תערוכת גחלת אילו שפרחו בהליכה ובחזרה קן כתיבה וקן מפורשת פרח מן הסתומה למפורשת יקח זוג לשני חוד או שפרח אחד מן הכפורשת לסתומה ולא ידע זה שפרח אם היה עולה או חטאת ימותו כל העופות שבסתומ' שאם נתערבה בהן עולה כל החטאת שבה פסולות ואם חטאת נתערבה כל העולות שבה פסולות לפיכך ימותו וכלן חטאת מיכאן ועולה מבאן וסתומה באמצע פרח מן האמצע לצודין אילך אחד ואילך אחד לא הפסיד כלום אלא יאמר זה שהלך אצל החטאות חטאת מה שהלך אצל העולה עולה חוד אחד שנתעבדו ופרח אחד מיכאן ואח' מיכאן לאמצע השנייה האמצעיים ימותו שרדי הן חטאת ועולה מעודדין והצודין יקרבו חטאת ואילו יקרבו עולה כשהיה פרח מן האמצע לצודין כולן ימותו שבה עולה נתערבה בחטאות וחטאות בעולות

פרק עשירי

פרק עשירי

האשה שאברה הרז עלי קן כשאלך זכר ילדה זכר כביאה ארבע עופות שנים לנדדה והן עולה כמו שבארנו ושנים לחובתה משום לידה והן אחד עולה ואחד חטאת נמצאת לכד שהכהן צריך לעשות שלש פרידין למעלה ופרידה אחת למטה טעה ועשה שנים למעלה ושנים למטה ולא נבדל צריכה להביא עוד פרידה אחת ויקריבנה למעלה ברא' בשהביאה הארבעה כמין אחד כגון שהיו כולן תורין או בני יונה אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה ועשה טהים למעלה ושנים למטה צריכה להביא עוד תור וכן יונה ועשה טהים למעלה כדי ליצאת ידי חובתה שאם עשה בתחילה טהי התורין למטה צריכה תור למעלה להשלים חובתה ואם עשה שני בני יונה למטה צריכה בן יונה למעלה להשלים חובתה שאין אדם מביא חטאתו גחל אחד חוד ואחד בן יונה אלא אי שיהם תורין או שניהם בני יונה פרישה נדדה ואמר לכהן אלו לנדדי יאילו לחובתי ועשאתם הכהן שתי למעלה ושנים למטה ולא ידע אי זה מהן עשה למעלה צריכה להביא שלשה עופות שנים לנדדה יאמר להשלים חובתה ועשו השלשה למעלה שהרי פרש'

נדדה ושמה שנים של נודד נעשו למטה שהם פסולות כמה דברים אמורים בשהביאה הארבעה שפרשה נדדה בשנים כמין כמין אחד אבל אם היו שני מינין תביא ארבעה אחרים שנים כמין שפרשה בו נדדה ועשו לנדדה ושנים מאי זה מין שתרצה יהיו לחובתה ועשו אחד למעלה ואחד למטה קבעה נדדה ואמר אם אלו זכר הרי עלי שתי תורין וילדה והביאה ארבעה עופות שני לנדדה ושנים לחובתה ועשה שנים למעלה ושנים למטה ולא ידע אי זה נעשה למעלה ואיזה נעשה למטה וגם היא שכחה ולא ידעה באיזה מין קבעה נדדה אם בתורין אם בכני יונה הרי זה צריכה להביא שתי תורין עם שני בני יונה לנדדה ועשו ארבעה למעלה ותביא גחל אחד להשלים חובתה ועשה למעלה שכבר עשה שנים למטה שהם חטאת כמה דברים אמורים בשהביאה הארבעה תחלה כמין אחד אבל אם היו שני מינין צריכה להביא ששה עופות שתי תורין עם שני בני יונה לנדדה ותביא לחובתה שתי תורין או שני בני יונה ועשו אחד למעלה ואחד למטה וכן אם נתנתם לכהן ושכחה מה נתנה לו והלך הכהן ועשה ואינו ידע היכן עשה אם הכל למעלה או הכל למטה או מחצ' למעלה ומחצ' למטה הרי זו תביא שתי תורין עם שני בני יונה לנדדה ותביא שתי תורין או שני בני יונה לחובתה קבעה חובתה וקבעה נדדה ושכחה כמה קבעה ואפשר שחובתה כבש לעולה ופרידה אחת תור או בן יונה לחטאת לפיכך תביא ששה פרידין ארבעה לנדדה וכל לחובתה ועוד תבי' חטאת אח' כן יונה או תור עם כבש נמצאת שהביאה ז' עופות וכל החטאות האילו אינן באבל כפני שהם ספק

פרק אחד עשר

כל המנחה שקמצין אחד מן הפסולין לעבודה הדי הם פסולות וכן אם לקט הלכותה פסל אף על פי שלא קבץ קמין הכשר ונתן לפסול קמין בימינו ונתן לשמאלו ואחר כך נרנו לכלי קבץ נכל קודש ונתן לכלי חל פסל קבץ ועלה בידו צרוד או גרוד כלו או קודש לבונה פסל קמין עד שהיא בודין ונכנס לפנים יחוד ויקבץ בפנים וכשר נתפזר הקומץ על גבי הרצפה יחזור ויאספו והיה הבנחה שלא בכלי שרת או שהיתה קומצה שלא בכלי שרת או שהעלהו לכזבח שלא בכלי שרת או שכללה בשמנה חוץ לעזרה פטולה עד שתהיה בלילה בפנים כל המנחות שיעק עליהן השבן פסול לעבודה כגון חוד וכיוצא בו או שכללן או פתתם או מלחן כשרות הגישן או הניפן חוד והבן ומגיש או בניף ואם לא הגיש ולא הניף הכהן כשרות שני והביאה אל בני אהרן וקמץ מקמיצה ואילך מנחת כהונה לכד עליצקה וכלילה שכשרה בוד כנחה שנפל לחובה שכן מנחה אחרת או שמן חלין כל שהוא נפסלה וחסר שמנה פסולה חסר לבונה כשרה והוא שיחזי עליה שני קודשי לבונה אבל קודש אחד פסול שני את כל לבונה ריבה שמנו ולבונה על שני לוגין לכל עטרון ושני קומצי לבונה לכל מנחה כשרה שני לוגין או שני קומצין או יתר על זה פסול כנחת חטאת שנתן עליה שמן או על הקומץ של נפסלה נתן עליה לבונה וקטנה היתה שחקה הרי זו פסול ככסף שהרי אי אפשר ללקט נתן שכן על שרידה אחר שקמץ אינו חקה ולא פסלה שהרי הקומץ כשר נתן כשהו שכן על גבי בית מן המנחה פסלה כספק אבל אם נתן השבן על פוחת ככית לא פסלה ואינו פסול בלבונה עד שיתן כזית לבונה אפי' נתן הלבונה על כל שהוא מן המנחה פסול עד שילקט נכלה במים וקבץ כשרה לא נאמר צריכה אלא כישמן מנחה שקבצה פעמיים כשרה אפילו פעמיים רבות והוא שיקטיר כזית בבת אחת

וקרבתו חזרי הן כדבר שאינו ראוי לאכילה ומחשבתו לענין
 העומד לאיבוד ולשריפה המחשב באחת מאותן ארבע העבודות
 או ככולן לאכול דבר שאין דרכו לאכילה או להקטיר דבר
 שאין דרכו להקטירה בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן
 הובח כשר כיצד חשב לטהות מרם הזבח או לאכול מאמרו או
 מן הקומץ ומן הלבונה בזה או למזר או שחשב להקטיר מבשר
 הזבח או כשרי המנחה בזה או למזר הרי הזבח כשר וכן אם
 חשב לאכול או להקטיר מן העוד או מן העצמות והגידין והכרס
 או האול וכיוצא בהן בין מחשבת זמן בין מחשבת מקום הזבח
 כשר וכן אם חשב לאכול כפרי ושעדי הגטרפין בזה או למזר
 הרי הן כשרים וכן כל כיוצא בזה חשב שיאכלו העמאים או
 הפסולין כדבר הראוי לאכילה או שיקטירו הממאין או הפסולין
 דבר הראוי להקטירה חזן למן אכילה והקטירה הזבח
 פגול כמו שבארנו חזן למקום אכילה והקטירה הדי זה פסול ואינו
 פגול אין אכילה פחות מכזית ולא הקטרה פחות מכזית לפיכך
 המחשב לאכול מדבר הראוי לאכילה פחות מכזית או שחשב
 להקטיר מדבר הראוי להקטיר פחות מכזית בין במחשבת זמן בין
 במחשבת מקום הזבח כשר חשב לאכול כחצי זית בזה או להקטיר
 כחצי זית בזה או שחשב לאכול כחצי זית אחר זמן אכילה
 ולהקטיר כחצי זית אחר זמן הקטרה הזבח כשר שאין אכילה והקטירה
 מצטרפין ואם חיצונו בלשון אכילה ואם שיאכל כחצי זית ותאכל
 האש חצי זית הרי אלו מצטרפין לשון אכילה אחר זה חשב
 לאכול או להקטיר כחצי זית וחזר וחשב על חצי זית אחר באותה
 המחשבה הרי אלו מצטרפין חשב לאכול כחצי זית ותאכל
 גומה או זית כחצי זית בין במחשבת מקום בין במחשבת זמן
 הרי אלו מצטרפין ששם אכילה אחר הוא חשב על כזית שיאכל
 שנים הרי אלו מצטרפין חשב לאכול כזית כיתר כזית אכילת
 פוס הרי זה בצטרף חשב בשעת זכיחה לאכול כחצי זית
 ונסעת וריקה לאכול כחצי זית הרי אלו מצטרפין בין במחשבת
 זמנם בין במחשבת הזמן וכן אם חשב על כזית בשעת
 קבלה ועל כזית בשעת הולכה שארבע העבודות מצטרפות חזרי הן
 נענדה אחת חשב להקטיר בחצי זית כן הקומץ וכחצי זית
 מן הלבונה הרי אלו מצטרפין שהלבונה עס הקיבץ לבנות
 טאורין לזבח לפיכך אם חשב להקטיר כזית מן הלבונה חזן
 חזן הרי זה פגול כמו שנתבאר אחר הנהגת לזרוק דם הזבח
 כח בזה או למזר או שחשב להקטיר מקצת דמו בחזן או למזר
 כן שחשב על כזית הזייתמן הרי פסול

פרק חמשה עשר

כל הזבחים שבשחטו במחשבת שינוי השם בין בקרבנות יחיד
 בין בקרבנות צבור כשרים אלא שלא עלו לבעלים לטם זבחה
 וזן מן החטאות והפסח שאם נעטו במחשבת שינוי השם פסולין
 ואם המשיגו שם הזבח בשעת שחיטה או בשעת קבלה או
 בשעת הולכה או בזריקה כמו שבארנו כיצד לא עלו לטם
 זבחה בגון ששחט עולה לטם שלמים לא עלת לבעלים לא מטעם
 עולה שהם חייבין בה ולא משום שלמים אלא חייבין להביא זבח
 אחד וכן אם שחט עולה ראיבן לטם שטעון לא עלת לא לראובן
 ולא לשמעון כמה דברי אמורי בשעקד שם הזבח בזה או אכל
 אם טעה וזכה שזו העולה שלמים היא וטעה כל עבודתה לטם
 שלמים עלת לבעלים לטם הזבח וכן החטאות והפסח שעטאן
 במחשבת שינוי השם בשעת בשרים שעקד בטעות אינה עקרת

וכן עולת העוף שחלקה או שחצה דמה במחשבת שינוי השם
 כשרה ולא עלת לבעלים וחטאת העוף פסולה וכן כל
 המנחות ששחטו במחשבת שינוי השם כשרות ולא עלו לבעלים
 חזן ממנחת חוטא ומנחת קנאות שאם חשב באחת מארבע
 עבודות שלהם מחשבת שינוי השם פסולת שינוי השם במנחת
 כיצד כגון שקמץ מנחת נובה לטם מנחת חוטא או מנחת לטם
 מנחת או מחבת לטם מנחת וכן כל כיוצא בזה אסור
 לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה כמו שיתבאר לפיכך
 זבח ששחטו שלא לשמו או מנחה שקמצה שלא לשמה בין בזרון
 בין בשגחה חייב להשלים שאר עבודות לטמן אפילו שחט וקבל
 וחלף במחשבת שינוי השם הייב לזרוק במחשבת נכונה
 ומפני מה נשתנה דין החטאות והפסח מכל הזבחים ודין מנחת
 חוטא ומנחת קנאות מכל המנחות בפני שיעין עליהם ובתל
 הדי הוא אומר בחטאת ושחט אותה לחטאת שתהיה שחיטה לטם
 חטאת וכן שאר עבודותיה לשמה וכאמר על חטאתו שחטת
 לטם אותו החטאת וניאמר וכפר עליו שתהיה לטם בעליה וניאמר
 בפסח ועשית פסח לה' אלהיך שתהיה כל עשייתו לטם פסח שנ'
 ואכרת זבח פסח הוא לה שתהיה זכיחתו לטם פסח הוא אם שינה
 שמו או שם בעליו פסול ובמנחת חוטא הוא אומר כי חטאת היא
 ובמנחת סוטה נאמ' כי מנחת קנאות היא שיהיו כל מעשיה לזבח
 חטאת ששחטה לטם זבח אחר כגון ששחטה לטם עולה או לטם
 אשם או לטם שלמים פסולה כמו שבארנו אבל אם שחטה לטם
 חלף הדי זה כשרה ולא עלת לבעלים מפי השמועה לכוון
 שהקדשים מוחלףין קדשים ואין החלףין מוחלףין קדשים שחטה
 לטם חטא אחד כגון שבאה על אכילת חלב ושחטה על אכילת
 דם פסולה שחטה לטם אחר שהוא מחייב חטאת אפילו
 חטאת שאינה קבועה הדי זה פסולה אבל אם שחטה לטם אחר
 שהוא מחייב עולה חזי זה כשרה ולא עלת לבעלים וכפר עליו
 ולא על חברו שהוא מחייב חטאת כמותו שחטה לטם בת כשרה
 ולא עלת לבעלים שאין כפרה לכתיים שרעה לטם כי שאנו
 מחייב קרבן כלל לא חטאת ולא עולה ולא שאר קרבנות הרי
 זה פסולה שנא כחיי ב' הוא ואינו יודע שחט לשמה חשב כשעת
 השחיטה לזרוק דמה שלא לשמה הדי זה פסולה לפי שמחשבתו
 מעבודה לעבודה וזאת הבה חשיבה שחשב בשעת השחיטה כאלו
 חשבה בשעת זריקה לפיכך פסולה הפסח ששחטו כמחשבת
 שינוי השם בין ששנה שמו לטם זבח אחד בין ששנה לטם חלףין
 פסולה שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' כמה דברי אמורי
 ששחטו בזמנו שהוא יום ארבעה עשר בניסן אפי' שחטו בשחר'
 במחשבת שינוי השם פסול אבל אם שחטו שלא בזמנו במחשבת
 שלא לשמו כשר שלא לטם בעליו נעשה כמי שאין לו בעלים
 כזבנו ופסול פסח ששחטו שלא לשמו בארבע עשר קודם
 חצות פסול לפי שאינו זבנו עברה שנתו ושחטו בזמנו לטם פסח
 וכן השחט שאר זבחים לטם פסח אפילו שחטן אחר חצות הדי
 אלו כשרים ולא עלו לבעלים לטם זבחה תודה ששחטה
 לטם שלמים עלת לבעלים ושלמים ששרטן לטם חודה לא עלו
 לבעלים לפי שהחודה נקראת שלמים ושלמים לא נקראו תודה
 עולה ששחטה על מי שאינו מחייב קרבן כלל לא עלת
 לבעלים שחזי שחטה שלא לטם בעליה אף וזל פי שזה ששחט
 לשמו אינו מחייב כלום בעניינו או איפ' שר שלא יהיה חייב
 כפרו לטמים שאין לך אדם בישראל שלא עבר בעולב על
 מצות עשה עולה הבאה לאחד כיתה שעשה שלא לטם
 בעליה עלת לבעלים לטם זבחה שאין בעלים לאחד כיתה

הלהם נביצת בעלת מוס או טרפה או ששחטה שלא לשמה לא קדש הלהם וכן הדין באיל נזיר עם הלהם שלו

פרק שלשה עשר

שלוש מחשבות הן שפוסלין את הקרבנו ואילו הן מחשבת שינוי השם ומחשבת המקום ומחשבת הזמן כחשבת שינוי השם כיצד זה השוחט את הזבח שלא לשמו כגון שהיה עולה וחשב שהוא שלמים או ישחטנו לשם עולה ושלמים או לשם שלמים ולשם עולה או ששחט הזבח שלא לשם בעליו זו היא מחשבת שינוי השם כחשבת המקום כיצד כגון ששחט את הזבח לשבו על מנת לחזק דמו או להקטיד כמנו דבר הראוי להקטרה חוץ לעזרה או לאכול כמנו דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו זו היא מחשבת המקום חכמי שחשב בהן כחשבה זו הם הגקראי זבחים ששחטן חוץ למקומן מחשבת הזמן כיצד כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת לזרוק דמו ומאחר שתשקע החמ' שאינו זמן זריקתו או להקטיד כמנו דבר הראוי להקט' למחר מאחר שיעלה עמוד השחר שאינו זמן הקטרתו או לאכול כמנו דבר הראוי לאכילה לאחר זמן הראוי לאכילתו זו היא מחשבת הזמן וזבחים שחשב בהן מחשבה זו הם הגקראים זבחים שנשחטו חוץ לצבן והם הגקראים פיגול בכל מקום חוץ פיגול האכילת בתורה כפי השבועה לכוד שזה שב בתורה ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמים אינו כדבר אלא כחשב בשעת הקדבה שיאכל ממנו בשלישיו והוא הדין לכל קרבן שחשב עליו בשעת מעשיו שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת אותו קרבן וכן אם חשב להקטיד כמנו בכזב דבר הראוי להקטרה כך למד מפי השמועה אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח אם חשב עליהן לאחר זמן הרי הקרבן פיגול אבל קרבן שלא נפסדה מחשבתו אלא נזרק דכו על הזבח כהלכתו ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו אותו הנשאר נקרא נותר ואם לאכלו ורקרבן כבר נרצה וכפר הרי הוא אכילת בדם אני נתתיו לכם על הזבח לכפר כיון שרגיע דם למזבח כהילכתו נתכפרו הבעלים ונרצה הקרבן לפיכך אין סתפול אלא דבר שיש לו מתידין בין לאדם בין לזבח כמו שיתבאר אחד זבח שחשב בו אחד משלש מחשבות אילו בשעת שחיטה או שחשב בשעת קבלת הדם או בשעת הולכתו למזבח או בעת זריקתו על המזבח נמצאת למד שבארבע עבודות הזבח נפסל במחשבה בשחיטה ובקבלה ובחולכת הדם ובזריקתו על המזבח והעוף בשני דברים בכליקה ובביצוי הדם והמנחת הנקמשת בארבעה בקביצה ובנתינת הקוכן בכלי שרת ובהולכת הקוכן לזבח ובזריקתו על האש אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ כאלו כגון שחשב בשעת הפשט או בשעת ניתוח או בשעת הולכת אימדין למזבח או בשעת בלילת הכנחה או בשעת הגשת וכיוצ' בדברים אלו אין אותה המחשבה מועלת כלום בין שהיה מחשבת שינוי השם בין מחשבת מקום בין מחשבת הזמן וכן המחשב באחד מארבע עבודות אלו או בכלן מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אילו אין אותה המחשבה כפסדת כלום כיצד המחשב בשעת שחיטה וקבלה וחולכה חריקה להביח דם הזבח או איבודיו למחר או להוציאן חוץ לעזרה או שחשב לחזק הדם על הכבש שלא כנגד היסוד או ליתן את הניתבין לבעלה לכמה ואת הניתבין למטה למעלה או ליתן דכים הניתבין במזבח החיצון במזבח הפנימי או את הניתבין בפנימי החיצון או להכניס דם החטאת לפנים או שחשב שיאכלו הזבח טבאים או שאר הפסולין לאכילה או שיקו יבום טבאים או שאר הפסולין לעבודה או

לערכ דם הזבח בדם הפסולין או שחשב לשכר עצמות הפסול ולאכל ממנו נא או שחשב לטרוף חטאת הנשרפת חוץ לצבן או חוץ למקומן בכל אילו המחשבות וכיוצא בה הזבח כשר וכן אם חשב בשעת קמ' צת הבכחה ובשעת נתינתו לג' ובשעת חולכתו ובשעת זריקתו על האש להניח קומצה או לכונתה לבחר או להוציא לחוץ הרי זה כשרה כבר ביארנו שהולכת שלא כרגל אינה הולכה לפי אין המחשבה פוסלת בה והמהלך במקום שאינו צריך הרי זו הולכה והמחשבה פוסלת בה כיצד קבל הדם והוא עומד במקומו ופשט יוד בין לזרוקה על המזבח וחשב בעת שפשט יוד בדם אין המחשבה פוסלת בה אבל אם קבל הדם בפני ולא הלך בו לגבי המזבח אלא הלך בו להוציא לחוץ וחשב בשעת הלוכו לחוץ במחשבת הזמן וכיוצא בה הרי זו פוסלת

פרק ארבעה עשר

אין המחשבה הולכת אלא אחר העובר אבל מחשבת בעל הקרבן אינה מועלת כלום אפילו שמענו הבעלים שפגלו והיתה מחשבת העובר נכונה הרי זה כשר ואין המחשבה מועלת אלא כפי שהוא ראוי לעבודה וכדבר הראוי לעבודה כפי שהוא ראוי כיצד אחד מן הפסולין לעבודה שקבל הדם או הולך אורוק וחשב בשעת העבודה מחשבת מקום או מחשבת הזמן לא פסל במחשבתו לפי שאינו ראוי לעבודה ואותו הדם שקבל או נזרק מקצתו ישפך לאמה ואם נשאר דם הפשט יחזר הראוי לעבודה ויקבל במחשבה נכונה אבל אם חשב הפסול בשעת שחיטה פסל במחשבתו שהשחיטה כשירה בפסולין כמו שנארנו יש קדבנות שאם נעשו שלא לשמן כשרין כמו שיתבאר לפיכך אם קבל הדם בהם זה שאינו ראוי לעבודה או דאילו אורוק פסל הזבח כאילו עשהו לשמו שהוא פסול ואעפ' שיש דם הפשט חוץ הכשר וקבל חוץ כבר נפסל הזבח ולא בפני מחשבת שינוי השם פסל אותו אלא בפני שהוא פסול לעבודה כמו שנארנו נזכר הראוי לעבודה כיצד מנחת העומר שקביצה שלא לשמה הרי זה כפי שנעשית לשמה ושיריה נאכלין כפי שהיא חן הטעונו ואין השעוהים דבר הראוי לשאר קרבנות וכן המחשב במנחת קנאות והלבונה עליה קודם שילקט הלבונה אין מחשבתו מועלת שיהי אינה דבר הראוי לעבודה וכן כל כיוצ' בזה במקום הראוי לעבוד כיצד מזבח שנפגם וחשב מחשבת זמן או מחשבת מקום לאפסל הזבח במחשבה זו שהרי אין הקום עתה ראוי לעבודה קבץ את הכנחה בחוץ וחשב בשעת קביצתה מחשבה זמן או מחשבת מקום אין מחשבת זו כלום אלו דברי שאינן ראויין לאכילה כן הקרבנות וראויין להקטרה הדם והוא נזרין וכשר העולה והקוכן והלבנה כן המנחות הנקמעות ואילו ראויין לאכילה ואינן ראויין להקטרה הבשר הנאכל מכל הזבחים בין הנאכל לכהנים בין הנאכל לכל אדם ושירי המנחות ושתי הדם והדם הפנים ואילו דברים שאינן ראויין לאכילה ולא להקטרה בשר חטאת הנשרפת והקורטל בהמה כולו חוץ מעור האליה שהוא לאכילה אבל הנזר והוא הקורטל חוץ הדבק בעור ומכדיל בינו ובין הכתר אינו ראוי לאכילה וכן העצמות והגידים והקרנים והטלפים והנזיה של עוף והצפרנים והדגים שלו וראשי אנפייכוראש הונב אפול סקומות הרבים מכל אלו הדבקים בבשר שאלו יתנו כן הרי יבצבץ הדם ויצא הואיל ואינן השוכין נקראים דבר שאינו ראוי לאכילה לענין הקרבנות וכן המרק והתבלין והשלי והג' וראוי וכיצת העוף והבשר שפולטו הסבין בשעת הפשט ושאר כיוצ' בעור הוא הנקרא אלו כל אילו אינן חשבוין לנין מחשבת

כפגל את החיה כיעד השוחש את התורה והוא מחשב שיאכל
 מבשרה או יזרק דמה או יקטיר אמוריה לומר הבח עם הלחם
 פיגול אבל אם חשב לאכול מן הלחם למחר הלחם לבד
 פיגול וזבח התורה אינו פיגול וכן הדין בשני כבשי עצרת עם
 שתי לחם יבאות עמהם שאם חשב מזשבת זמן בכבשים נתפגלו
 שתי הלחם חשב שיאכל משתי הלחם למחר שתי הלחם פיגול
 והכבשים אינן פיגול חשב באחת מארבע העבודות לאכול
 כזית מבשר הזבח עם הלחם למחר הלחם לבד פיגול והתורה או
 הכבשים אינן פיגול המקטיר שני בזבחים לכונה שעם לחם
 הפנים וחשב בטעת הקטרות שיאכל להם הפנים לומר הרי
 הלחם פיגול השוחש שני כבשי עצרת וחשב לאכול אחת
 משתי החלות למחר שתיהם פיגול הקטיר שני הזבחים והוא
 מחשב לאכול אחד משני הסדרים לומר שני הסדרים פיגול וכן
 אם חשב מחשבת הזמן באחת מחלות התורה או באחת מחלות
 נבחה מאפה התגור הרי כל החלות פיגול אבל אם נטמאת אחת
 משתי החלות או אחד משני הסדרים או אחת מחלות התורה בין
 לפני זריקה בין לאחר זריקה אותה החלה ואותו הסדר אמר
 והטירה כשהרתו יאכל חשב בעבודת אחד משני הכבשים
 שיאכל כזית משתי הלחם לומר וכן אם חשב בהקטרות אחד
 משני הזבחים שיאכל כזית מלחם הפנים לומר הרי הלחם כסול
 ואינו פיגול עד שיחשב בכל הבתיר שהוא עבודת שני הכבשים
 והקטרות שני הזבחים שחט אחד וחשב לאכול חצי זית מחלה
 או לומר ושחט השני וחשב לאכול חצי זית מחלה שניה הרי אלו
 כגטרפין לפיגול והוא הדין בשני הזבחים עם שני הסדרים
 וחשב כאחד משני הכבשים מחשבת הזמן ועשה השני בבחשבה
 נטתה זה שעשאוהו במחשבת הזמן פיגול והעני כשר שחט
 אחד מן וחשב בשעת שריגוהו שיאכל כבכר הזני לומר שניהן
 נטתם שאין מחשבין מזה על זה שני כבשי עצרת אין מקדשין
 את הלחם אלא בשחיטה כיגד שחט חרק דכן במחשבת שיגור
 חט לא קדש הלחם שחטן לשמן חרק דבם שלא לשמן הלחם
 קדש שחטן שלא לשמן אעפי שדק לשמן לא קדש הלחם
 שתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה וזק דם הכבשי בבחשבת
 הזמן נתפגלו שתי הלחם אעפי שהם בחזק שהזריקה מעלה לזבא
 אעפי שזדיין הוא בחזק כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד
 הלחם אם זרק דמן לשמן הרי אלו פסולין זרק דמן במחשב הזמן
 אבד שאבד הלחם הרי אלו ספק אם התרו באכל או לא הותרו

פרק שמנה עשר

כל המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים הרי זה עובר בלא
 תעשה שהרי הוא אומר לא יחשב מפי השמועה למדל שבכל דין
 השלם יפסיד הקדשים במחשבה שהרי זה דומה למטל מום
 קדשים ואף על פי כן אינו לוקה שאין המחשבה מעשה כל
 קדש שנאמר שהוא פסול בין שנפסל במחשבה בין במעשה בין
 שידע בו דבר שפסול כל האוכל כמנו כזית בכבוד לוקה שנאמר
 לא תאכל כל העובה נפי השמועה לומר שאין הבת מזהיר אלא
 על פסולי המקדשין וכן קדשים שהוטל בהם כזית האוכל
 מהם כזית לוקה הרי הם בכלל כל העובה עד שירד להם טומ
 אור ויאבדו בכזמן כמו שבארנו וכל שפסולו נספק אין לוקח עליו
 כל קדש שנתפגל במחשבת הזמן כמו שבארנו כל האוכל
 נטתו כזית בכזמן חייב כרת שנאמר והנפש האוכלת ממנו עונת
 חטא ואם אכל ממנו בשגגה מביא בטאת קבועה אין חייבין

כרת אלא על אכילת זבחים שהותרו בין לאדם בין למזבח אבל
 אם אכל מן המתיר עצמו אינו חייב כרת אלא לוקה בלא פסולי
 המקדשין שאין בהן פיגול כיצד מנחה שנתפגלה האוכל כזית
 משדירה חייב כרת אבל אם אכל מן הקדשין שלה אינו חייב
 אינו חייב כרת לפי שהן הן המתירין את השירים לאדם וכן זבח
 שנתפגל האוכל כזית מבשרו או מאמוריו או מבשר העולה חייב
 כרת אבל אם אכל כזית מן הדם אינו חייב עליו כשם פיגול
 שהדם מתיר את האמורין לקרב למזבח והאמורין מתירין את
 הבשר לאדם ודם העולה מתיר בשרה למזבח ודם חטאת העוף
 בתיר בשרה לכהנים ודם עולת העוף בתיר בשרה למזבח ודם
 חטאות הנשרפות מתיר אמוריהם למזבח לפיכך חייבין על
 אמוריהם משום פיגול הקיבץ והלבונה מתירין השירים לכהנים
 שני כבשי עצרת מתירין שתי הלחם לכהנים וכן שני בזבחי לכונה
 מתירין לחם הפנים לכהנים אבל דברים שאין להם מתירין כגון
 בשר חטאות הנשרפות ונבחה נבחה הנשרפות אינן ניתפגלין לעולם
 ואילו דברים שאין חייבין עליהם כשיש פיגול לקולם הקיבץ
 והלביב והקטרות והדם והזין בין יין הבא עם הנסבין כקזין הבא
 בפני עצמו ונבחה הנשרפות כולן שהרי אין לרוב קין לדתירין
 כגון מנחת כהנים ומנחת נככים ובשר חטאות ונשרפו וזבן
 של מצורע ואם תאמר והלא דם האשם מתיר אינו תלוי בו
 שהרי אדם מביא אשמו היום ולוג אחד כמה ימים כמו שיכתבאר
 במקומו אמר להותר מבשר הקדשים לאחר זמן אם לתו שנאמר
 בקרבן תודה לא תתירו ממנו עד בקר והוא הדין לשאר הקדשים
 כולן והמתיר אינו לוקה שהרי נתקו הכתוב לעשה שנא והנתיר
 ממנו עד בקר באש השריף האוכל כזית מבשר כזיתים
 שנותר בבדד חייב כרת בשוגג מביא הטאת קבועה שגא ואכליו
 עונו וישא ביאת קדש דבם חלל ונכריהה ומאנתו יתחייב כרת
 על אכילה הנותר אם קדשי קדשים דב חייב על הן בארש שיהיה
 עכיד השחר ואם קדשים קלין הכ חייב עליהם כשהינתן הדגה
 של יום ימי שהיא תחילת הלילה של יום שלישי והכני והזיר
 הכתוב על הפיגול ועל הנותר בכלי אים שהרי נאמר אם לא יאכל
 כי קדש דב לזוהר על כל שפסלו בקודש שהוא בלא תעשה
 על אכילתו ופיגול הנותר ביצטרפין לעם זה לכזית וכל
 הפיגולין ודב חרים ביצטרפין אסור לטבא אה הקדשים או
 לסבב לרם טיבאה שהרי פוסלי והמטבא את הקדשים אינו לוקה
 אבל אדם טהור שאכל כזית מקדשין שננטאו לוקה טבא והבשר
 אשר יגע בכל טבא לא יאכל והוא הדין לשאר הקרבנות שאם אכל
 כזית מלבנות הנבחה שננטמאת אחר שנתקדשה בלא לוקה אחר
 קדשים שננטמאו לפני כפירה או לאחד כזית בין שננטמאו באב
 הטומאה או כולד וטומאה של זבחי תורה אבל אם נטמא
 בטומאת של זבחים אינו לוקה על אכילתן אבל כזין אהו
 ככת מרדות ואינו לוקה אלא האוכל אור זריקת דמים אבל אם
 אכל קודם זריקה אינו לוקה משום אכל קודם טבא אבל כזין
 אותו ככת מרדו כל אדם שננטמא טמאה שהיבין עזי כרת
 על ביאת המקדש ואכל כזית מן הקדשים בין בקדש טהור בין
 בקורש טבא במיד הריזה נחייב כרת שנאמר ודנפש אשר
 תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה ונטמאתו עלת ונכרתה יאם
 אבל כשגגה מביא קרבן עולה ויחד וכן שני שאינו כדבר אור
 בטומאת הגוף שנאמר ונפש כי תגע בכל טבא כזית אדם
 או כדבה טמאה או בכל מקח טבא ויכל כבשר יבם השלמים
 אשר לה ונכרתה וזו הדין לשאר קדמי כזבח והן הדין
 על עון זה ביולדת שהרי נאמר בה נבל קדש לא תגע בפי

שני כבשי עצרת ששחטן לשם אלים לא עלו לצבור לשם זבח
 ואם דמה שהן אלים ושחטן לשם אלים עלו להן מפני שהיא
 עקירה במעוה אשם כצורע ששחטו שלא לשמו או שלא נחן
 מדכו על גבי בהמה טעון נסכים שאם יקרב בלא נסכים נמצא
 במקריב נדבה ואין האשם בא נדבה כבש הזבא עם העומר
 ששחטו שלא לשמו לא יביא כנחת נסכים שלו שני עטרוני אלא
 עשרון אחד כשאר הנדבות שהרי לא עלה לשם זבתו וכן תמיד
 ששחטו שלא לשמו לא יעלה עמו שני גזרי עצים כשאר החמדין
 שהרי לא עלה להזבח התמיד אלא הרי הוא ככל הנדבות שני
 כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן בין לפני זמון בין
 לאחר זמון הדם ירק והבשר יאכל אעפ"י שלא עלו לצבור לשם
 חובה ואם היתה שבת לא יורק ואם זרק הורצה להקטיר אמור'
 לערב וכן שלמי נזד ששחטן שלא לשמן אעפ"י שלא עלו לבעלים
 הרי הן נאכלים ליום ולילה ואינן טעונין לחם וכן אשם נזד ואשם
 כצורע ששחטו שלא לשמן אעפ"י שלא עלו לבעלי הרי הן נאכלי'

פרק ששה עשר

כבר בארנו שהחשב באחה בארבע העבודות מחשבת המקום
 הקרבן פסול ואינו פיגול ואם חשב מחשבת הזמן והקרבן
 פיגול בד"א בשלא ערב עם מחשבת הזמן מחשבת אחרת
 אבל אם ערב מחשבת מקום או מחשבת שינוי השם בפסח
 ובחטאת עם מחשבת הזמן הקרבן פסול ואינו פיגול כיצד שחט
 וקבל והוליד וזרק וכחשבתו בארבע עבודות אילו מחשבת הזמן
 או שהיתה מחשבתו באחת בארבעתן מחשבת הזמן וכשאר
 העבודות היתה מחשבתו נכונה או לא היתה שם מחשבת כלל
 בשאר העבודות הרי זה פיגול אבל אם שחט במחשבת הזמן וקבל
 או הוליד או זרק במחשבת המקום או ששחט במחשבת המקום
 וקבל או הוליד או זרק במחשבת הזמן הרי זה אינו פיגול אלא
 פסול בלבד וכן הפסח והחטאת ששחטן במחשבת הזמן וקבל או
 הוליד או זרק במחשבת שינוי השם אין זה פיגול אלא פסול והוא
 חזק בעופות וכבנות אין שם פיגול אלא קרבן שנפסל במחשבת

הזמן ולא ערב עמה מחשבת מקום לא בתחילה ולא בסוף ולא
 ערב עמה מחשבת שינוי השם בקרבנו שנפסלין במחשבת שינוי
 השם המחשב באחת בארבע העבודות או בכלם לאכול כזית
 בדבר הראוי לאכילה בזה וזוית לבוד או כזית לבוד וזית
 בזה או כחצי זה לבוד וכחצי זה בזה הרי הקרבן פסול ואינו
 פיגול וכן אם ערב המחשבה בהקטרה הרי זה פסול ואינו פיגול
 חשב לאכל או להקטיר כחצי זית במחשבת המקום ולאכול
 או להקטיר כזית במחשבת הזמן הרי זה פיגול בין
 שהקדי' במחשבת כזית בין שאחד אותה שאין חצי זית חטוב אצל
 כזה חשב על חצי זית במחשבת הזמן ועל חצי
 זית במחשבת המקום וחזר והטב על חצי זית אחד במחשבת הזמן
 הרי זה פיגול וכן אם חשב על חצי זית במחשבת הזמן וחזר
 וחשב על כזית חצי במחשבת הזמן וחצי במחשבת המקום הרי
 זה פיגול חשב על חצי זית הניחנין לטטה ליתן אותם לבעלה או
 על הניחנים לבעלה ליתנם לטטה ונמצא בבר שבת אילו שאינן
 פסולין כמו שביארנו וערב עמהן מחשבת הזמן הרי זה פיגול
 ואם חשב עמהן מחשבת המקום לבוד הרי זה פסול ואינו פיגול
 חשב על דרכ הניח' לבעלה לחזרו לטטה או על הדם הניתן
 לטטה לחזרו לבעלה או שחשב על הדם הניתן בפני בהמה
 לחזרו כמבטח החזק או שחשב על הדם הניתן במבטח ההיצון
 לחזרו לבוד בפנים אינו פיגול אף על פי שחשב מחשבת הזמן

הואיל ושינוי מקום נתינת הדם במחשבתו הרי זה פסול ואינו
 פיגול ומאחר שביארנו בהלכות אילו שהדם שניתן שלא במקומו
 כאלו ניתן במקומו למה לא יהיה זה פיגול במחשבתו שחשב
 ליתן הדם שלא במקומו למה מפני שהרי הנית' שלא במקומו אעפ"י
 שהזבח כשר אינו מתיר הבש' באכיל' כמו שביארנו וכל זריק' שאינו
 מתיר הבשר כאכיל' אם חשב לתנה חזק' לצניח לא פיגול לפי' אם
 חזר וחשב הזבח זה מחשבת הזמן הרי זה פסול ואינו פיגול חשב
 במחשבת זמן בשעת קביעה אבל לא בשעת ליקוט הלבונה או
 שחשב מחשבת הזמן בשעת ליקוט הלבונ' אבל לא בשעת קביעה
 הרי זה פסול ואינו פיגול עד שיחשב מחשבת הזמן ככל המתיר
 שהוא הקומץ עם הלבונה בשעת קביעת הקומץ וליקוט הלבונה
 או בשעת נתינת שניהן בכלי או בשעת הלכתן או בשעת זריקתן
 חשב בשעת הקטרת הקומץ שיקטיר הלבונה לבוד אינו פיגול
 שאין הקטר' כפגלת הקטר' וכן אם הקטיר הלבונ' לבוד או הקוס'
 לבוד והוא מחשב לאכול שירים לבוד הרי זה פסול ואינו פיגול
 שאין כפגלין בחצי מתיר אבל אם הקטיר את הקומץ לבוד חשב
 שיקטיר לבונה לבוד ואחר כך הקטיר הלבונה חשב שאכל
 השירים לבוד הרי זה פיגול שהרי פשטה מחשבת זמן בכל
 המנחה הקטיר כדי שומשום מן הקומץ עם הלבונה והוא חשב
 שיאכל כדי שומשום מן השירים לבוד עד שהשלים כל הקב' עם
 הלבונה במחשבת הזמן הרי זה פסול ואינו פיגול שאעפ"י שזך
 אב לה בכך בעט מעט אין דרך הקטרה בכך אלא הרי זה כמנחה
 שלא הקטר קמצה מבטח חוטא או מבטח קבאות שהיה על' לטטה
 וחשב בה מחשבת זמן קודם שליטת הלבונה הרי זה פסול ואינו
 פיגול ואם אחר שליטת הלבונה חשב עליה מחשבת הזמן הרי זה
 פיגול שירים שחטרו בין קביעה להקטרה והקטיר הקב'ין
 במחשבת הזמן הרי זה פסול אם נקבעו לפיגול הרי הן פיגול או
 לא נקבעו ואינה פיגול

פרק שבעה עשר

כל הדמים והיתנין על מזבח החיצון שנתן בהם כמנחה ראשונה
 במחשבת נכונה ונתן כמנחה שנייה ואילך במחשבת שינוי השם
 או מחשבת המקום או מחשבת הזמן הרי זה פסול והוא הקרבן
 ואם נתן את הראשונה במחשבת הזמן והשלי' דנהגות במחשבת
 המקום הרי זה פיגול שמתנה ראשונה היא העיקר אבל כל
 הדמים והיתנין על מזבח הפנימי הואיל וכולן בעבכין זה אהיה
 כמו שביארנו אם נתן אחת מהן שלא כהקנה אלא ופסדנה
 המחשבה אף על פי שנתן כל השאר כתיקן הזבח פסול חשב
 בראשונה במחשבת הזמן ושחט בשאר או שנתן כולן כתיקן חזן
 מן האחרונה שנתן במחשבת הזמן הרי זה פסול ואינו פיגול עד
 שיהיה במחשבת הזמן שהרי כולם כמתנה אחת הן טבילה אצבע
 בדם בחטאת הפנימית כפגלת כיצד חשב בשעת טבילה
 אצבע בדם מחשבת הזמן הרי זה כמחשב בשעת הדיחה היה עובר
 בעודה וחשב מחשבת הזמן בחטאת הנעשות בפנים בודו
 הנעשה בפנים אינו פיגול חשב בדבר הנעשית בזה הדיחה
 פיגול כיצד חיה עומד בעזרה ואם הריני שחט לחות דב' לבוד
 אינו פיגול שהדיחה לפני בהיכ' היה עומ' בהיכ' ואם הריני שחט
 לטפול שירי' לבוד אינו פיגול שהרי חשב בפנים בודו הנעשה
 בזה אב' אם היה עומד בעזרה ושחט הוא מחשב לטפול שירי'
 לבוד או להקטיר איכרתין לבוד הרי זה פיגול שהרי חשב בזה
 בדבר הנעשה בזה הדיחה כפגלת את הלחם והלחם אב'

והפגלו עושה עמו בטורו ואם אמר לו נטמאו נאמן לא נחשו
שראל על כך אבל אם אמר לו זכחים שחקרתי וך באותו היום
תפגלו ואותן הטהרות נטמאו אם היה נאמן לו סומך על דבריו
אם לאו שורת הדין שאינו נאמן והרועה לחומר על עצמו הרי
זה משובח בריך רחמנא דסייען

הלכות עבודת יום הכפורים

מצות עשה אחת והיא שיעשה בעשיה כולו על המד כמו שכח
בפרשת אחרי מית הקרבנות והדיוין ושילוח השעיר ושאר
העבודות וביאור מצוה זו בפרקים אלו

פרק ראשון

ביום העוסק מקריבין תמיד בשחר ותמיד בין הערבים כסדר כל
יום ויום ומקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה ככשום כול עולות
ושעיר חטאת נעשה בזה וזה נאכל לערב ועוד מקריבין יתר
על מוסף זה פר בן בקר לחטא והוא נשרף ואיל לעולה ושניהם
משל כהן גדול ואיל חבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי מית
והוא האיל האמור בחומש הפיקודים בכלל המוסף והוא הגקרא
אל העם ועוד כביאין משל ציבור שני שעירי עזים אחד קרא
והשני והוא נשרף והשני שער המשתלח במצוא דל הכהמות
הקדשים ביום זה חמשה עשר שני תבדין ופר ושני אלים ושבעה
ככשים בולם עולות ושני שעירי חטאת אחד נעשה בזה ונאכל
לערב והשני נעשה בפנים ונשרף ופר כהן גדול לחטאת והוא
נשרף עבודת כל חמשה עשר בהמות אלו הקדבין ביום
זה אינה אלא בכהן גדול בלבד אחד כהן המשוח בשמן המשח
או הצובה בכגדים ואם היתה שבת אף מוסף שבת אין מקריב
אותו אלא כהן גדול וכן שאר העבודות של יום זה כגון הקטרת
הקטרת של כל יום והטבת הכרות הכל עשוי בכהן גדול בשני
שנאמר יפד בעדו ובעד ביתו ביתו וזו אשתו שאעתימים קדם
לשם המזבח ומפרישין כהן גדול מבייתו לרשפתו שבמקדש ודבר
זה קבלה ממשה רבינו ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים
אל סמא תמצא אשתו בדה נמצא סמא שבעת ימים ואינו יכול
לעבוד ומתקנין לו כהן גדול אחר שאם יארע בזה פסול יעבוד
הוא תחתיו בין שאירע בו פסול קודם תמיד של שחר בין
שאירע בו פסול אחר שהקריב קרבנוה זה שנכנס תחתיו
אנו עיר חינוך אלא עבודתו מונעתו ומתחיל מעבודה ספקס
בהראשון עבר יום הביפורי הדי הראשון חזר לעבודתו והשני
עובד בכל מצות כהונה גדולה אלא שאינו ככהן גדול ואם עבד
עבודתו כשרה ואם בת הראשון זה השני מתכנה תחתיו
בשבעת ימים אילו בזה עליו מאפר הפרה בשלישי להפדתו
ושביעי שהיא ערב יום הביפורי סמא נטמא כמת ולא ירע ואם
הל יום שבח בשלישי או בשביעי של דוחף את ההוי כל שבעת
הימים מרגלין אותו בעבודות ורק את הדם ומקטיר את הקטרת
בשבת את הגרות ומקטיר אברי תמיד על המזבח כדי שיהיה
גדל בעבודה ביים הכפורים ומסרן לו זקנים מוקני בית דין
וקראין לפניו ומלמדן אותו עבודת היום וסדר ואומרי לו אישי
כהן גדול קרא אתה בפק שטא שבחאנא שבא לא למדת דבר זה
וערב יה בטורית היו מעמידן אותו בשערי המזבח למעבדין
לפני פרים ואלים וכבשים כדי שיהיה כבוד רגיל בעבודה
כל זה כולו לא היו מבעים ממנו מאכל למסקה ערב יה עם חטבה
לא היו מביחין אותו לאכול הרבה שהמאכל מביא את השינה ולא
היו מביחין אותו לישן שביראה קרי ולא היו מאכילין אותו דברי

המרגילין לשכת זרע כגון ביצים וחלב הם וכיצד כהן בימי בית
שני צץ המינות בישראל ויצאו הצדוקי כוה' יאברו שאינן מאמינן
בתורה שבעל פה והיו אומרין שקטרת של יה בניחין אותה על
האש בהיכל חוץ לפרכת וכשעל עגנה מכבים אותה לפני לקדש
הקדשים הטעם זה שכתוב בתורה כי בענן אר אה על הכפורת
אמרו כי היא ענן הקטרת מפי השמועה לכוז חכמים שאין ניתן
הקטרת אלא בקודש הקדשים לפני הארון טבא ונתן את הקטרת
על האש לפני השם ולפי שהיו חוששין בבית שני שמה כהן גדול
זה נוטה לצד כינות היו מביעין אותו ערב יה ואומרין לו אישי
כהן גדול אנו שלחי בית דין ואתה שלוחינו ושליח כד משבע
אנו עליך במי ששכן את שמו בכיה הוזה שלא תשנה דבר מכל
דבר שאמרנו לך והוא פורש ובוכה על שחשדוהו בטינות והן
פורשין ובוכין לפי שחשדו למי שמעשיו סתומין שמה אין בלבנו
כלום כל לילי יום הכפורים כהן גדול יושב ודורש אם היה חכם
ואם היה תלמיד דורש לפניו אם היה רגיל לקרות קורא ואם לאו
קורין לפניו כדי שלא ישן ובטה קורין לפניו בכתבי הקד' בקש
להתמננס פרחי לויה כבין אותו באצבע צרדה ואומ' לו איש כהן
גדול עמוד והצטנן מעט על הרצפה כדי שלא ישן ומתעסקין עמו
עד שמגיע זמ' שחשה ולא היו שוחטין עד שמכירין שעלה עמוד
השהר בודאי שמה ישחטו בלילה

פרק שני

כל מעשה התמידין והמוספין של יום זה כהן גדול עושה אותן
והוא לכוש בכגדי זהב ועבודת המיוחדת ליום זה בכגדי לבן
עבודה המיוחדת ליום זה היא מעשה הפר של כהן גדול ושני
השעירים שאחד מהן שער המשתלח וחקטרת הקטרת בקדש
הקדשים כל אלו בכגדי לבן הם נעשים כל עת שיטנה הכגדים
ויפשוט בגדים וילבש בגדים אחרים טעון טבילה שנ' ופשוט את
כגדי הכד ודחף את בשרו במים במקום קדוש ולבש את כגדיו וה'
טבילות וי' קידושין טבול כהן גדול ומקדש בו כיום מיצר בתחל'
פושט בגדיו חול שעליו וטובל ועולה ומספג ולובש בגדי זהב
ומקדש ידיו ורגליו ושוחט את התמיד ומקטיר קטרה של שחר של
כל יום ומטיב את הגרן ומקטיר אברי התבליים החביתיים והנסכים
ומקריב הפר ושבעה כבשים של מוסף היום ואחר כך מקד' ידיו
ורגליו ופושט בגדי הזהב וטובל ועולה ומספג ולובש כגדי לבן
ומקדש ידיו ורגליו ועובד עבודת היום כל הויזים עם ההגדלה
הריקת הדמים בפנים והקטרת הקטרת בקדש הקדשים ומסר
השעיר למשלהו לעזאזל ומציא אמורי הפר והשעיר הנשרפים
מסר שארן לשריפ' ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי לבן
וטובל ועולה ומספג ולבש בגדי זהב ומקד' ידיו ורגליו ומקדיב
שעיר חטאת של מוסף היום ואילו ואיל העם והם עולות ומקטיר
אמורי פר ושעיר הנשרפין ומקריב תמיד של בין הערבים ואחר
כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב וטובל ועולה ומספג
ולובש בגדי לבן ומקדש ידיו ורגליו ונכנס לקדש הקדש ומוציא
באם את הכף ואת הכחת ואחר כך מקד' ידיו ורגליו ופושט בגדי
לבן וטובל ועולה ומספג ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו
ומקטיר קטרת של בין הערבים של כל יום ומטיב את הנהת בין
הערבי ומקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב ולוב' בגדי חול ומוציא
כל הטבילות האילר והקידושין כלן במקדש שחורחין את בשרו
במים בנקוק קדוש חץ מטיבירה הוא שונה שהוא רשאי לטבול את
בחול שאינה אלא להוסי' כוונתו שאם יזכר טבאה ישנה שכידו
יפדש ממנה משכילה זו לשכ' וכל כהן שלא טבל בין כגדי לבני
או שלא קדש בין כגד' וכין עבודה לעבודה עבודת
בשרה היה כהן גדול וק או חולה מלבנין עששית של כהל
באש מבערב ולשחר מטיבין אותו במים כדי להפ' צינתו בטא

השמוע' לכוונתו אורה לטמא שלא יאכל קודש קודש שיטבול
 והאכל קודש אחר שטבול קודש שיעדיב שמשו או קודם שיביא
 כפרתו לוקה ואינו חייב כרת שנאמר וטומאתו עליו עד שתהיה כל
 טומאתו עליו היה טמא בטמאת של דבריהם אינו לוקה
 ואין צריך לומר שאינו חייב כרת אבל מכין אותו מכת מרדות
 אינו חייב כרת על קודש שיש לו בתדיון עד שיאכל ממנו אחר
 שקדו מתדיון אבל אם אכל את הבשר קודם דיקת הדם
 אינו לוקה משום טמא שאכל את הקודש זה הכלל כל שיש לו
 בתדיון אין חייבין עליו משום פיגול או משום נותר או משום
 שמי' עד שיקדו בתדיון כהלכתו וכל שאין לו בתדיון כיון שקדש
 בכלי חייבין עליו משום טמאה אפי' נטמא הבשר קוד' שיתטמא
 האוכל הואיל וקדו בתדיון ואחר כך אבל חייב כרת וכן אם
 אבל מכשד חטאת הנשרפו והוא טמא אחר שגורק דמם הרי זה
 חייב כרת כבר נחבאר לך שאף דברים שאין חייבין עליהן
 משום פיגול חייבין עליהן משום נותר וטמא כיצד דברים
 שאין להם בתדיון אין חייבין עליהן משום פיגול וחייבין עליהם
 משום נותר וטמא וכן המתדיון עצמן אעפ"י שאין חייבין עליהן
 משום פיגול כמו שביארנו חייבין עליהם משום נותר וטמא וכן
 מן הדם שאין חייבין עליו לעולם אלא משום דבר אחד בלבד
 טמא שאכל אכודין חייב כרת אבל פסח שלא נצלה ולהכי
 תודה שלא הורכה חלתן הרי זה חייב כרת משום טמאת הגוף
 אעפ"י שאין ראיהו לכה שהן אי אפשר שיחזיבו אדם על אכיל'
 אחת משום פיגול ומשום נותר שהפגול הוא הקרבן שנפסל
 בכחשבת הזמן ואינו עולה לשם קרבן ולא נרצה כלל והגוף הוא
 הנשער בקרבן שקרב כמזוהו לאחר זמן אכילתו הפיגול והנותר
 והשם' שכללן זה בזה האבלן חייב אף על פי שריבה מין על חברו
 אינו מבטל שאין האיסורין כבטלין זה את זה ופיגול או נותר או
 טמא שהעלן לדאש הבזבח משמטלה האור ברובן פקע אכורן
 בהן והאכודין כצטרפין עם הבשר לכדת בין בעולה בין בשאר
 קדשים לחייב עליו משום פיגול או נותר או טמא זבח שנתפגל או
 שנותר לאח' זבחו ואכל כבנו כן העוד או מן המרק או מן התבלין
 או מן האלל או מן דבואה כן הגידים כן הקרנים כן הטלפים כן
 הצפרנים כן החיטים ומן הנרצה ונבציר העוף אינו חייב כרת
 וכן טמא הגוף שאכל דברים אלו מקרבן כשר אינו חייב כרת
 אבל מכין אותו מכת מרדות אבל מן השליל או מן השליא חייב
 משום פיגול ונותר וטמא כאוכל בשאר הזבח קדשי גוים
 אין חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא וכן דם הקדשים כמו
 טבארנו וכן הלכותה והקטרת והעצים אין חייבין עליהן כרת
 לא משום פיגול ולא משום נותר ולא משום טמאת הגוף

פרק תשעה עשר

כינות עשה לשחוף כל הקדש' שנטמא שגאבר והבשר אשר יע
 בכל טמא לא יאכל באש ישרף וכן דגתו כצות עשה לטבול
 שנאמר וצתהו בכשר הזבח ביום השלישי באש ישרף ובבלל
 ונותר יפגול וכל פסול המוקדשין וכל נטרפין קרבן שנתפגל
 או נפסל ישרף בבקדש כיד וכל נפסלו ככפק תעבוד צורתו
 ואחר כך ישרף בבקדש פריש ושעירים הנטרפים יש בהם ספק
 אם הלינה והציאה קודם שתיע ונבב ליצאת פוסלת כשרם
 באיבתיהן או אינה פוסלת בשדן לפיכך פסלין אותן לחזקיר
 השרץ בעצה וכן אם יצא חצי הדבדבה ברוב האבר אם כחדיקן
 אותן כחצי האבר יצא חב האבר או עדין אינן יוצאין שהרי

לא יצא רוב הבהמה לפיכך נפסל' מספק וישרפו בעודה וכן
 אם נשאום חמשה להוציאן ויצאו שלשה וכשארר שנים והוציאו
 השלשה חצי הבהמה הרי אל' נפסלו ככפק וישרפו בעודה
 וידאה לי שאין אלו צריכין להמתין עד שתעבור צורתן הואיל וכן
 עומדין לשריפה לעולם אפילו לא נפסלו כיד הנמצא בעודה
 איברים עולות וחתיכות חטאות והנמצא בירושלם שלמים והכל
 תעבוד צורתן ויצאו לבית השריפה טמא נותר הוא אם כן
 מה הועיל שתהיה חזקה עולה או חטאת או שלמים לכו שגבר
 ואכל אין שורפין את הנותר אלא ביום שנאמר ביום השלישי
 באש ישרף אף על פי שהשלמים אכודין באב לה כחוליה לך
 שלישי אין שורפין אותן אלא ביום בין בזבחו בין שלא בזבחו וכן
 הפיגול אינו נשרף אלא ביום ואין שריפת טמא ונותר החיה או
 ים טוב ואין צריך לומר את השבת ונותר לשרוף טמא ונותר ופיגול
 כאחד בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים שורפין אותו בפנים ואם
 נטמא בחוץ שורפין אותו בחוץ בין שנטמא באב הטמאה בין
 שנמצא בולד הטמאה ונבציריהן של כהנים לא נבעו לשרוף
 את הבשר שננטמא באב הטמאה שהרי הוא ראשון לטמאה עם
 הבשר שנמצא בולד הטמאה שהרי הוא שלישי אף על פי
 שמוסיפין לו טמאה על טומאתו שהשלישי שנגע בראשן חזר
 שני כמו שיתבאר במקומו ולא עוד אלא אפילו שגן נפסל
 בטבול יום שהוא שלישי מותר להדליקו כנר של כהן שנגע
 בראשון יחזור לשני כמו שיתבאר בנ קיבור ולא עוד אלא אפילו
 שגן שנפסל בטבול יום שהוא שלישי מותר להדליקו כנר של
 כהן שנגע בה טמא מת שהנר אב הטמאה אף על פי שהיה
 השגן נעשה ראשון כשיגע כנר הואיל ויש שם שני טמאות אין
 בקפידין על תוספתה ואין מודדין אלא מן הטהור שלא נפסל
 נותר של קדשים קלין שורפין אותו בעליו בביתו כיצא
 מירושלם ונזכר שיש ביזו בשר קודש אפי' כנר הנפסל רפוי
 במקומו ואם לאו אם יש בו כזית או יותר חזר וכו' וכו' וכו'
 ואם הוא אורח שאין לו בית שורפו לפני רבדה מן המזבח
 וכל עצמות הקדשים שאין בהן מוח אינן טעין נר וכן
 מעצבות הפסח כנר ביארנו שהקרבן שנפסל אף על פי שיש
 העוד לכהנים או לבעליו בקדשים קלים אבל אנ' כהן
 הפסח ודי העוד כבשר ושרף הכל וכן זבח שדעס וכו'
 טריפה או שנפסל בכחשבת הזמן או בכחשבת הזמן הארץ
 נרצה הזבח ישרף העוד בין בקדשי קדשים בין בקדשי גוים
 אבל אם נעשה בכחשבת שינוי השם אעפ"י שלא יד' לכהן
 האיל ונרצה ודי העוד לכהנים או לבעליו כמו שנאמר ונח
 שהופשט קודם זריקה אינו פוסל אילו הן הנטרפים כנר קדש
 שנשכא או נותר או נפסל וכן הכנחה שננבצאת או נפסלה או
 נותרה ואטם הלוי שמדע לו שלא חטא אחר שגורק דמם וכו'
 העוף הבאה על הספק ושיער נזר טהור והעולה וכלא דמס
 חזר שאין דרכו להשרף כגון כשקן של עולה ושל בלא תוס
 הרי אילו יקברו ואילו הם הנקברים קדשים טהורים כן קדש
 כזבח בין קדשי בדיק הבית וקדשים טהורים נפול הפיגול
 הקבר ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי ציד ודגים וכו' וכו'
 ופטר חגור ובשר בחלב יחלין שנישחטו בעדה ראיה כרת
 דיטו כשיעור נזר ונפטר חזר כשרן דלק כל הנקברים וכו'
 אסור וכל הנשרפין של דקדש אפרן מותר דון כדן הנקברים
 החיצון והפנימי ודישון הבטרה כל הנטרפין לא יקברו וכו'
 דנקברין לא ישרפו שאף על פי שרואו מחבד כשריפין וכו'
 הקל באפרן שאפר הנקברים אסור היה מקריב עמו בביב' וכו'

כאלו הן רצה האלדינו וכו' מודים אבחנו לך וכו' סלח לנו אבינו
כי חטאנו וכו' וחותם בה ברוך אתה ה' מוחל עונות עמו ישראל
ברחמים הרי שלש ברכות כתקנן ומברך על המקדש ברכה בפני
עצמה יהיה עניינה שיעמוד המקדש ושכינה בתוכו וחותם בה
בא' שוכן בציון ומברך ישראל ברכה בפני עצמה עניינה שיושיע
ה' את ישראל ולא יסור מן מלך וחותם בה בא' הבחור בישראל
ומברך הכהנים ברכה בפני עצמ' עניינה שירצה המקום מעשיהם
ועבודתם ויברכם וחותם בה בא' מקדש הכהנים ואחד כך אמר
תפילה ותחינה ורינה ובקשה כפי מה שהוא רגיל וחותם הושע
חשם עמך ישראל שעמך ישר צדיקין להושיע בא' שומע תפילה

פרק רביעי

סדר כל המעשי שבחסם זה כך הוא כחצות הלילה מפסין לתרומ'
חדשן ומסודין את המערכה ומדשנין את המזבח כדרך שעושין
נכל יום על הסדר שביארנו עד שיגיעו לשחיטת התמיד כשיגיעו
לשחוט את התמיד פורסין סדין של בון בין כהן גדול ובין העם
ולמה של בון כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בון ופושט בגדי
הל וטובל ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו ושחט בתמי' רוב
שנים ומניח אחד לגמול השחיטה ומקבל הדם וזרקו על המזבח
במצחו ואחר כך נכנס להיכל ומקטיר קטורת של שוד ומטיב
את הנרות ומקטיר איברי התמיד והחביתים והנסכים ככל סדר
התמיד של כל יום שביארנו ואחר התמיד מקריב הפר ושבעת
הכבשים של מוסף והם ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי
זהב וטובל ולובש בגדי לבן ומקדש ידיו ורגליו ובא לו אצל פרו
ופתח היה עומד בין האולם והמזבח ראשו לדרום ופניו
למערב והכהן עומד במזרח ופניו למערב וסומך שתי ידיו על ראש
הפר ומזדה וכך היה אימר אגא השם חטאתי עויתי פשעתי
לפניך אני וכיתי אני השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים
שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וכיתי כחוב כחור' משה
עבוד לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטה' אתכם מכל חטאתיכם
לפני ה' תטהרו ואחר כך בגריל על שני השעירים וקטר לטון של
הזרית בראש המזבח ומעטת כנגד בית שולחו הלשנה כנגד
בית שחטתו ובא לו אצל פרו שנייה וסומך שתי ידיו על ראשו
ומזדה וידיו שני וכך הוא אומר אגא השם חטאתי עויתי פשעתי
לפניך אני וכיתי ובני אהרן עם קדושיך אגא השם כפר נא
לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך
אני וכיתי ובני אהרן עם קדושיך ככתוב בת רת משה עבוד כי
ביום הזה וכו' ואחר כך שחט את הפר ובקבל את דמו ונתנו למי
שהוא כנגדו שלא יקדש על הזכו הרביעי של היכל מבחוץ
ונטל את המזחה וחותה בה אש מעל המזבח מן הסמוך למערב
שם מעל המזבח מלפני השם ויחד ומניחה על הזכו שבעצה
ומציאין לו את הכף וכלי מלא קטורת דקה מן הדקה וחופן
ממנה מלא הפניו לא מזוקת ולא גרושה אלא טפופה הגדל לפי
גודלו והקטן לפי קוטנו ונתן לחך הכף כבר ביארנו שחולכה
בשמאל פסלת בוס' הקדשים ושאר העבודות לפי היה מן הדין
שחלך המזחה בשמאלו וכף הקטרת בימינו אבל מפני כובד
המזחה ועוד שהיא חמה אינו יכול לסובלה בשמאלו עד הארון
לפי מטה המזחה בימינו וכף הקטרת בשמאלו ומחלך כהי' עד
שהוא מגיע לקודש הקדשים מצא הפרוכת פרופה נכנס לקודש
וקדשים עד שהוא מגיע לארון וגיע לארון נתן הפוחתה בין שני
הבאים בבית שני שלא היה ארון היה מניחה על אבן השתייה
ואחר שפת הכף בראשי אצבעותיו או בשניו ומעדה הקטורת

בגודלו לחך חפניו עד שמחזירה למלא חופניו כשהיתה זו היא
עבודה קשה שבכקדש וצובר את הקטרת על גבי הגזלים כיד
לפנים במזחה כדי שתהיה הקטרת קרובה לארון רחוקה מפני
שלא יכזה וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן ויצא והוא מחלך
אחרונה טעט טעט פניו לקודש ואחריו להיכל

עד שיצא מן הפרוכת ומתפלל שם כהיכל אחד שיצא
תפילה קצרה שלא להבעית את העם שמה יאמרו מת כהיכל
וכך היה מתפלל יהי רצון מלפניך השם אלדינו שאם היתה
שנה זו שזאנה תהיה גשומה ולא יסור שכט מכית יהודה
ולא יהיו עמך בית ישראל צדיקין לפרנסה ואל תכנס לפני תפילה
עובדי דרכים בשעת הקטרת הקטרת בקודש הקודש כל העם
פורשים מן ההיכל בלבד ואינן פורשין מבין האולם לכזב שאין
פורשין מבין האולם ולמזבח אלא בשעת הקטרה כהיכל בכל
יום ובשעת מחן דמים כהיכל כמו שביארנו בהלכות תמידין ואחר
כך נוטל דם הפר מזה שהוא כנגדו ונכנס בו לקדש הקדשים
ומזה ממנו שם שכנה חזות בין כדי הארון ויצא ומניח כהיכל
על כן הוזהב שהיה שם וא' יוצ' מן ההיכל ושחט את השעיר ומקבל
את דמו ונכנס בו לקדש הקדשים ומזה ממנו שם שכנה חזות
בין כדי הארון ויצ' ומניחו על כן שיני שכהיכל ואח' כך נוטל דם
הפר מעל הכן ומזה ממנו על הפרוכת כנגד הארון שכנה חזות
ומניח דם הפר ונוטל דם השעיר ומזה ממנו על הפרוכת כנגד
הארון שכנה חזות ואחר כך מעדה דם הפר לתוך דם השעיר
ומחזיר הכל למזרק כהיה בו דם הפר כדי שיתערבו יפה יפה

ועומד לפנים ממזבח הזהב בין המזבח והמזדה ומתחיל להזות
מדם התערובת על קרנות מזבח הזהב והוא מסבב והולך ומזה
על הקרנות כבחוץ ומתחיל מקדן מזרחית צפונית לצפוני מערבית
למערבית דרומית לדרומית מזרחית ועל כולו הוא נתן כלבטן
מלמעלה חוץ מן האחרונה שהיתה לפניו שהוא נתן מלמעלה
למטן כדי שלא יתלכלכו כליו וחתה הגזלים והאפר שכמזבח
הזהב הולך והולך עד שמגלה זהבו ומזה מדם התערובת על
טהרו של מזבח שבע פעמים בצד הדרום כמקום ששלמו חמנות
קדמות ויצא ושופך ידיו היום על יסוד מערבית של מזבח
החיצון ואחר כך בא אצל שעיר הכשתלה וסומך שתי ידיו על
ראשו ומזדה וכך הוא אימר אגא השם חטאו ועמו ופשעו לפניך
עמך בית ישראל אגא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים
שחטאו ושעו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת
משה עבוד כי ביום הזה יכפר עליכם וכו' ואחר כך בשלח השעיר
למדבר ומציא אמורי פר ושעיר שהכנים זמן לפניו ונתן
בכלי ומשלח השאר לבית הדשן לשדיפה ויצא לעירת הגשים
וקרא שם אחר שיגיע שעיר למדבר ואח' כך מקדש ופושט בגדי
לבן וטובל ולובש בגדי זהב ובקדש ידיו ורגליו ועושה השעיר
הנעשה בחוץ שהוא כבלל קורבנות מוסף היום ובקרי' אלו ואל
העם שני יצא ועשה את עולתו ואת עולת העם ובקטיר האיבורי'
של פר ושעיר הנשרפין ובקריב תמיד של בין העדבים ואחר כך
מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב וטובל ולובש בגדי לבן ומקד'
ונכנס לקודש הקדשים ומציא את הכף ואת המזחה ואחר כך
מקדש ופושט בגדי לבן וטובל ולובש בגדי זהב ומקדש ומקטיר
קטורת של בקהעדבים ומטיב את הנרות של בין העדבים כשאר
המים ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב ולובש בגדי
עצמו ויצא לביתו וכל העם מליין אוחו עד ביתו ויום טוב היה
עושה על שיצא בשלום מן הקודש

פרק חמשי

שאין שבו במקדש או מערכין מים חמים במי המקוה עד שתפוג
צינתן בכל יום כהן גדול מקדש ידיו וגליו מן הכיור כשאר
הכהנים והיום מקדש כקיתון של זהב משום כבודו בכל יום
הכהנים עולים כמזרחו של ככש ויורדין במערבו והיום עולים
באמצע ויורדין באמצע לפני כהן ברו כדי להורו בכל יום
שזכה במחנה וזאת במחנה של כסף ומעדה האש למחנה של
הב והיום וזאת כהן גדול במחנה של זהב ובה נכנס להיכל שלא
ליגעו בחוספת עבודה נכן מחנה של כל יום מחוקת ארבע קבין
ושל יום שלשת קבין ובכל יום היתה כבודה והיו קלה ובכל יום
ידי קצרה והיום ארוכה כדי להקל על כהן גדול שלא יגע בכל
יום והם היו על המזבח של מערכו של אש והיום היו ססן ארבע
מוסיפין מערכה כדי להדר המזבח ולעמוד זה שנאמר כחור וכפר
בערו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל מפי השמועה למדו שזה
וידי דברים נמצאת למד שהיא מחנה ביום זה שלשה וידיים
אחד על ידי עצמו החלה וידי שני על ידי עצמו עם שאר
הכהני ושניהם על פר החטאת אשר לו והיו השלישי על ידי כל
ישראל על שיעי המשתלח ומזכיר את השם בכל יודי מהן שלשה
פעמים כיצד הוא אומר אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך
אנא הכפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי
שפשעתי ונחלי שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם
מכל חטאתיכם לפני השם תטהרו ודי שלשה פעמים הזכיר את
השם וכן בכל יודי מהן וכשהוא נותן את הגורל על שיעי החטאת
אומר ליסס חטאת נמצא מזכיר את השם ביום זה עשרה פעמים
ובכולם הוא מזכיר כשתבנו שהוא השם המפורש בראשונה היה
בגביה את קולו בשם כיון שרבו פורצין וחדל לאומרו בקול נמוך
ומכליעו בנעיבות עד שלא יכירו בו אפילו חבדיו הבהנים כל
הכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים את השם המפורש
יצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה היו כדעים ומשתתפים
ונופלין על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
שנאמר כי שם ה' אקרא הכו גדול לאלרבו ובשלשת חידושים
היה מיעות לגמור את הכבוד המברכין ואומר להם תטהרו וכל
היום כשר לידיו יום הכופרים ולידיו חפרים הנשרפים

פרק שלשי

שני הגדולות אחד כהן עליו להשם ואחד כתוב לעזאזל והן
כשרים בכל דבר בין מן העץ בין מן האבן בין מן המתכת אבל
לא יהיה אחד גדול ואחד קטן אחד כסף ואחד זהב אלא שניהם
שוין ושל עץ היו נבית שני עשו אותם של זהב ומניחין שני
הגדולות בכלי אחד המזויק שתי ידי כדי שיכניס שתי ידי ולא
יתכנין וכלי זה חול הוא ושל עץ היה נקלפי שכני חיצן מגדיל
בכדחה העזרה בצפון המזבח מניחין שם הקלפי ומעמידין שני
הטעיים פניהן למערב ואחריהם למזרח וכהן גדול בא לשם
והגן מימינו וראש ביתאב בשמאלו ושני השעידים לפניו אחד
לימינו ואחד לשמאלו שרף בקלפי והעלה שני הגורל בשתי ידיו
ל שם שני השעיר ופתח ידיו אש של שם עלה בימינו הסגן אומ'
ל אישי כהן גדול הגבחה ימינו ואם בשמאלו עלה ראש בית אב
אנכר ל אישי כהן גדול הגבחה שמאלך ונותן שני הגדולות על
שניהם של ימין על של ימין ושל שמאל על של שמאל ואם לא
נתן לא עיכב אלא שחיסר מצי' ה שההנחה כענה שאינה מעכבת
והגדולה מעכבת אעפ"י שאינה עכודה לפיכך ההנחה כשרה בזר
והעייית הגדולות מן הקלפי פסולה כדי וקושר לשון של זהורית
בשקל ב' סלעים בראש שיעי המשתלח ומעמידו כנגד בית שלוחו

ולנשוא כנגד בית שחיטתו ושוחט את פר החטאת אשר לו והוא
השעיר שעלה עליו הגדול לשם וככניס דמן להיכל וזה מדת
שניהן ביום הזה שלש וארבעים הויה ואלו הן מזה החילה מדת
חגור שכנה חזיות בקודש הקדשים בין כדי הארון קרוב לכפרה
בטפה שנאמר ולפני הכפורת זה וגו' וזוה שם אחת למעלה ושבע
למטה כפי השמועה למדו שזה שם שבע פעמים ייה יהוד על היום
ראשונה וכך היה מינה אחת אחת אחת ושתיים אחת ושלוש
אחת וד' אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע ולמה מונה ככה שמה
ישכח וימנה הויה ראשונה ככלל השבע ואחר כך מזה מדת
השעיר בין כדי הארון שמנה אחת למעלה ושבע למטה ומנה
כדרך שם זה ביום הפר חזיר ומה בהיכל על הפרוכת מדת הפר
שמנה אחת למעלה ושבע למטה שכך נאמר ביום הפר על
הכפורת ולפני הכפורת נכונה כדרך שמונה כפנים והחזירה
מד' השעיר כן על הכפורת שמנה חזיות אחת למעלה ושבע לכל
שנ' בדם השעיר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר ומיכבודך
שמונה בפניו וכל אלו החזיות אינו מתכוין בהן להזות לא למעלה
ולא למטה אלא כמצליף ואחר כך בערב שני הרמיוס ופר דם
השעיר ומזה מסניהם ארבע חזיות על ארבע קרנות מזבח הזהב
שבהיכל ושבע חזיות על אמצעו של מזבח זהובל אילו השלש
וארבעים חזיות טבל אצבע בדם טבילה על כל דעיה לא שיהיה
שתי חזיות כטבילה אחת ושירי הדם שופך על יכוד מערבי של
מזבח החיצון ואחר כך משלח את השעיר חזיר ביד איש המוכן
להוליכו למדבר והכל כשרים להוליכו אלא שעשו כהנים גדולים
קבע ולא היו מניחים את ישראל להוליכו ומכות היו עושין כיושל
עד תחילת המדבר ושוכה איש אחד או אנשים הרבה ככל סוכה
וסוכה מהן כדי שיהיו מלוי' אותו מסוכה לסוכה על כל סוכה
וסוכה אומרי' לו הדי מון והדי מים אש כשל כוה' וצריך לאבו
אכל ומעולם לא צריך אדם לכך ואנשי הסוכה האחרונה עובדים
בסוף התור ורואין את מעשי מרחוק כיצד היה עושה ואלק לשון
של זוארי שבקרבו חציו קושר אסלע וחציו קושר בין שתי קרניו
והחצו לאחוריו והוא מתגלל ויודד לא היה מניע לחצי הוד' עד
שהוא נקשה אברים אברים ובא ויושב לו תחת סוכה האחרת

עד שחזר וירכיב חז' עושין ומניחין בסודרין כדי שירעו שחזר
שעיר למדבר ואחר שמשלח את השעיר ביד מוליכו חזר אצל
הפר והשעיר שהזה דמן לפניו וקודען ומניח את אבניהן ונותן
בכלי ומקטירן על גבי המזבח ומחוק שאר כשרן ותחנות גדולות
מעורות זו כזו כמין קליעה ואינן מפרק אותן ומשלחן ביד אחרי'
להוציאן לבית השריפה ומנחין אותן שם בעזרה כמו שבארנו
כיון שהגיע שעיר לכדבר יצא כהן גדול לעזרת הנשים לקחת
בתורה ובזמן קריאתו שרפין הפר והשעיר בבית הודש לפיכך
הרואה כהן גדול כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפים
ושריפתן כשרח אור כמו שבארנו קריאה זו אינה עכודה לפיכך
אם רצה לקרות בכנדי חול לבנים משל קורא ואם רצה לקרן
בכנדי לכן קורא שבנדי כהונת נתנו ליהנות כהן שלא בשעת
עבודה כמו שבארנו כיצד הוא קורא יושב בעזרת הנשים וכל
חכם עומדין לפניו וחזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש
הכנס וראש הכנסת נותנו למנן והגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול
עומד ומקבל עמר וקורא אחרי מות ואך בעשור שבפרש' ב' עזר
עד סוף העניין וגלגל את התורה ומניחה בחיקו ואומר יתר טבה
שקראתי לפניכם כתוב כאן וכעשור שבחומש הפקודים עד סוף
העניין קורא אותו על פה ולמה קורא על פה לפי שאין גלגלן
ספר תורה בעיניו ולמה לא יקרא בספר אחד לפי שאין אחד קור'
בב' ספרים משום פנס ראשון בעת שקרא מכוך לפניו ולאחריו
כדרך שמברכין בבית הכנסת ומסיף לאהוריה שבע ברכיה

ליהנות בהן מדברי סופרים ורגנהנה בהן משלם קדן כלכד ואינו
 בוסוף חומש ואינו מכיא אטם כל קדשי מוכח בין קדשי
 קדשים בין קדשים קלים אמרין כגיהועבודה שנאל לא העבוד
 בכבוד שורך ולא תגח בכור צאנך והוא הדין לשאר קדשים
 והגוז את השור או העובד בצאן לוקח מן התורה ותולש אינו
 כגוויודאה לי שאינו לוקח עד שיגזח כדי רוחב הסיט כפול לא
 יהיה זה המוד משבת ספק קדשים כגון כהמה שהיא ספק בכור
 והצא כח הדין אסורין בגיזוח ועבודה והגוז או העובד בהן
 אינו לוקח כהמה הקדש שנפל בה מוכ ונפרח כמו שבארנו
 אינה מותרת בגיזוח ועבודה והדין היא באסורה עד שתשחט
 נשחטה אחר פדיונה הותרה כאכילה בד"א כשקדם הקדושין את
 טמן או קדם כוס עובר להקדישן אבל המקדיש בעלת מוס
 קבוע למזבח אינה אסורה בגיזוח ועבודה אלא מדבריהם
 נפרית הדין ונכחולין לכל דבר ותצא לחולין להגוז ולהעבד חוץ
 מן הכבוד והמעשר שחקרושה חלה על גופן אעפ"י שהן בעלי
 מוכין קבועין בתחילתן ואינן יוצאין לחולין להגוז ולהעבד
 לעולם ואסור להרביע בכבוד או בפסולי המקדשין מזה
 חלוש את השער לתצולה מן הקדשים כד להראות המוס
 למסחה ואותו השער שתלש או שנשר מן הכהמה או מן הכבוד
 והמעשר הדין זה אסור בהגיה אפילו לאחד שיטחמו מפני כומן
 נזידה שסא ישהה אותן הואיל ואינן באין לכפרה אבל צבר
 אונשר מן החטאת והאשם בותר בהגיה לאחר שהשטן מפני
 מוסף הואיל ולכפרה הן באין אינו משהה אותן ואם נתלש מן
 העולה הדין זה ספק וכל שיתלש מכל הקדשים אחד שנפל בהם
 נזק חדי הוא בותר בהגיה שהדי לא תלש בידו חוץ מן הכבוד
 שאף הגתלש ממנו אחר שנפל בו מוס אסור בהגיה השוחט
 בכור או שאר מוקדשיו תולש את השיע מכאן וככאן לעשות מקום
 וסכין ובלכד שלא יזינו ממקומו קודשי בודק הבית אסורין
 בגיזוח ועבודה מדברי סופרים אבל מן החזרה אינן אסורין לפיכך
 גזת אותן או העובד בהן אינו לוקח אבל מנין איתן מכת מרדות
 המקדיש עובר למזבח אמו אסורה בעבודה מדברי סופרים
 מפני שעבודתו מכחשת את העובר גארנו בה נודי היא מתרת
 בגיזוח שאין בזה הפסד לולד הקדיש אבר אחד מן הכהמה
 בין לבדק הבית בין למזבח הדי הדבר ספק אם אסורה כולה
 בגיזוח ועבודה או אינה אסורה לפיכך אין לוקין עליה

פרק שני

קדשין קלין אין מועלין בהן עד שיוזק הדם נזרק הדם מועלין
 באמדיהן עד שיצאו לבית הדשן שהדי הן לצישים ואין מועלי
 בדבר הנאכל כמו שביאנו אפילו העולה האמורין שלהן למזבח
 קדש זריקה אין מועלין בהן עד שיוזק הדם והציה אמדיהן
 לחץ קודם זריקה אין מועלין בהן עד שיוזק הדם נזרק הדם
 אעפ"י שעדיין הן בחוץ ולא החזיק מועלין בהן שהזריקה מועלת
 ליוצא בין להקל בין להחמיר כל קדשי קדשים מועלין בהן
 משהקדש עד שיוזק הדם נזרק הדם מועלין בהן כדבר שכולו
 לאישים עד שישרף ויצא לבית הדשן ואין מועלין בדבר הנאכל
 בפי שבארנו כיצד העולה אחד עולת העוף ואחת עליו בהמה
 והקוסף והלבונה ומנחז כהנים והחביתין ומנחת נסכים מועלין
 בהן כשעת הקדישן עד שיצאו אחר שריפתן על המזבח לבית
 הדשן וכן פרים הכשרין ושעירין הנשרפין מועלין בהן
 משעת הקדישן עד שישרפו ותגמר שריפתן בבית הדשן ויתוך
 חכשר אבל קידם שיתוך מועלין בו והוא בכית הדשן וכן
 פרה שנתה מועלין בה מאהוקדשה עד שתעשה אפר אעפ"י

שהיא כקדשי בודק הבית הדי נאמר בה הטאת היא תמי אי ביתו
 הוא שלא יבעול אדם באפר הפרה חטא כהה ואשם תכחי שלם
 ציבו מועלין בכולן משהוקדשו עד שיז"ה הדם נזרק הדם מועלי
 באמדיהן עד שיצאו לבית הדשן ואין מועלין בכשרוכן חטאת
 העוף מועלין בה משהוקדשה עד שיוז דמה היוה דמה אין כח
 מעילה אבל אסור ליהנות ככוראתה ונוצתה והנהנה בהן אחר
 הזייה לא מעל הבגחות מועלין בהן משהוקדשו אעפ"י שעדיין
 לא נתקדשו בכלי שרת עד שיקטיר הקוסף קרב הקוסף הותרו
 השדים באכילה ואם נפסלו השדים או חסרו ואחר כך הקטיר
 הקוסף ת איל והקטרה זו אינה מתרת השירי באכילה הדי הדבר
 ספק אם יצאו ידי מעיל או לא יצאו לחם הפני מעלין בו משהוקד
 אעפ"י שעדיין לא נאפה עד שיקטיר הכזיבין הקטיר הכזיבין
 הותר באכילה וכן שהי הלחם מועלין בהן משהוקדשו קודם
 שיאפו עד שיוז"ה הדם דבבשים נזרק דם הכבשים הותרו באכילה
 הגסכין מועלין בהן כשהקדשו ידדו לשיתין אין מועלין בהם
 מים שבנסכין כחג הסכות כל זמן שהן בכד של זהב אין נהנין
 בהן והנהנה לא מעל נתנו אהן כצוהיה מועלין ככולן שהדי
 הן בכלל הגסכים לזג טכין של צירע מועלין בו משהוקדש
 ככלי עד שיוזק דם האשם נזרק דם האשם לא נהנין ולא מועלי
 עד שיתנו מכנו בתגותיו נתנו כבנו ובמתנת הותרו השירים
 באכילה כבשר חטאת נאשם כל דבי שחישת הקדשים אין
 מועלין בו בין לפני כפרה בין לאחר כפרה עד שיצא לחול קדרון
 יצא לחול קדרון מועלין בו טפגי שהי נזכר לגנה ודמיו הק"ש
 אבל המקיז דם דבהמות קדשים הדי הוא אסור בהגיה ומועלין
 בו הואיל ואינה יכולה לזולת כלא דם הדי הוא בגופה העצמות
 והגידין והקנינים והטלפים שפירשו מקדשי קדשים לפני זריקה
 דמים מועלין בהן פרשו לאחר זריקה דמים אין מועלין בהן
 עצמות העולה שפירשו לפני זריקה אין מועלין בהם לאחר זריקה
 שהזריקה מתרת אות ואם פרשו אחר זריקה מועלין בהן לעול
 עצמות העולה שפקעו מעל המזבח קודם חצות הלילה
 מועלין בהן לאחר חצות אין מועלין בהן אעפ"י שפקעו קודם
 חצות כיון שהגיע חצות הלילה נעשו כל האיברים כמי שנתאכלו
 ונעשו אפר גחלת שפקעה מעל המזבח בין לפני חצות בין
 לאחר חצות לא נהנין ולא מועלין אבל גחלת של קדשי בודק
 הכית מועלין בה והשלהבת לא נהנין ולא מועלין דשן המזבח
 החיצון בין קידם הרמת הדשן בין אחר הרמה מועלין בה דישן
 המזבח הפנימי ודישן המזבח לא נהנין ולא מועלין כל כהנת
 קדשי קדשים שהיא בעלת מוס כין שקדם מוס קבוע להקדישה
 בין רקים הקרישה למוס קבוע ואפי' הייתה כח כר זמן מועלין
 בהן משהוקדשו עד שיכדו אבל תודין שלא הגיע זמן
 וכני יונה שעבר זמן והם קדשי מזבח אעפ"י שאסור ליהנות בהן
 הנהנה לא מעל הגיזוח ואינן ראויין לפדות והדי הם כחטאות
 המתוח לפיכך אין מועלין בהן

פרק שלישי

קדשי מזבח שמתו יצאו ד מעילה דגד תורה אבל מועלין בהן
 מדברי סופרים וכן אכ נפסלו כדברים שיפסו בהן הקרבנות
 שכבר ביארנו מועלים בה כדברים פרים נד"א בשלא היה
 להן שעת חיתור לאבילת כהנים אבר אם היה קדשי קדשים
 חנאכלין שעת חיתור ואחר כך נפסלו ונאסרו באכילה ת איל
 והותרו טעה אחת אין מועלין באותו דבר שהיה ראוי לאביל כמו
 שבארנו כיצד קדשי קדשי שנפסלו קודם שיצאו למזבח כהלכת
 כנו ששחט בדרך אעפ"י שקבל בצפו או ששהט בצפון קבל בדרך

כל עבודות שעובד בכניי לכן בפנים בהיכל צריך לעשות על הסדר שביארנו ואם הקדים בהן מעשה לחברו לא עשה כלום קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום אע"פ שהחפינה בעזרה צורך פנים כעבודת פנים היא וכן שעיר ששחט קודם בתן דמו של פר לא עשה כלום אע"פ שהשודטה בעזרה הרי דמו נכנס לפנים אל ושעיר המוספין שעשה אותם קודם עבודת היו אינן כלום הקדים דם השעיר לדם הפר בקדש הקדשים קודם שיגמר עבודתו יחד מדם הפר כמצותו ואחר כך יביא שעיר אחד ושחט אותו וזה מדמו בקדש הקדשים כמצותנו ופסל הראשון הקדים דם השעיר לדם הפר במתנות שנה הכל על הפרוכה יחוד וזה כדם השעיר פעם שנייה לאחד דם הפר נשפך הדם עד שלא גמר בתנות שבקדש הקדשים יביא דם אחר ויחזור וזה כחחלה בקדש הקדשים גמר בהנות שבקדש הקדשים והחזיר במתנות שבהיכל ונשפך הדם עד שלא גמר יביא דם אחר ויתחיל מתחילת הזית שבהיכל גמר מתנות שבהיכל ויתחיל ליתן על מזבח הזהב ונשפך הדם עד שלא גמר יביא דם אחר ויתחיל מתחילת מתנו המזבח שכולן כפרה בפני עצמן הן גמר מתנות המזבח ואחר כך נשפך הדם אינו צריך להביא דם אחר ששפכת השירים על מזבח הודיען אינה מעכבת ואם דם הגז דם ששפך קודם שיגמר כל המתנות הרי זה מביא פר אחד ויזעמן קטורת פעם שנייה קודם שחיטת הפר וקטרת הקטורת ואחר כך יביא דמו וזה כמנו ואין בטמא בנזים ואין נשדף בבית הדשן אלא הפר החז האחרון שבו נגמרה הכפרה נתערב לו דם הפר בדם השעיר קודם שיגמר והחזי נתן אחת למעלה ושבע למטה לטמא לטמא פר וחזר ונתן אחת למעלה ושבע למטה לטמא לטמא פר ושבע למטה לטמא לטמא פר וזה כוס דם הפר ואי זה הוא כוס דם השעיר נתן כאחד מן את למעלה ושבע למטה ונתן מן השני אחת למעלה ושבע למטה וחזר ונתן מן הראשון אחת למעלה ושבע למטה נמצא מכל מקום שנתן מדם הפר ואחריו מדם השעיר קיבל דם הפר בשתי כוסות וקבל דם השעיר בשתי כוסות ונתערבו מקצת המזכות ולא נודע כוס דם הפר מכוס דם השעיר הרי זה מזה כל ההיות כמצותן מן המזכות שלא נתערבו ושופך שדי אילו שחזה מהן על היסוד כמצוה ואותן הכוסות שנתערבו ישפכו לאמה פר יום הכפורים אע"פ שכהן גדול קונה אותן משלו שנאמר פר החטאת אשר לו המקום הפקד ממנו בו לכל אחת הבהני שאלו לא היה להן בו שתופות לא היו מתבפרין בו לפיכך אם מת בהן גדול קודם שיחטת הפר הבהן שעומד תחתיו אינו מביא פר אחר אלא שחט את של ראשון ואינו חטאת שמתו בעליה שתמות שאין חטאת הרבים ניתנה שחט את הפר ונתן קודם שיכפר בדמו הכהן האחר נכנס בדם זה ומכפר בו שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שוין במראה ובקומה ובדמים ולקחתן כאחת אע"פ שאינן שוין כשרים לקח אחד מהן היסוד ואחד למד כשרים מת אחד מהם אם עד שלא הגריל בת יקח זוג לשני ואם כשהגריל בת יביא שנים ויגריל עליהן כחחלה ורואה אי זהו שמת אם היה של שם אומר זה שעלה עליו הגריל לטמא יתקיים תחתיו ואם היה הבת של עזאזל יאמר זה שעלה עליו הגריל לעזאזל יתקיים תחתיו והשני מן השנים שהגריל עליהם כסוף ידעה עד שיפול בו מים ומכר רפלו דמיו לזרבה שאין חטאת הציבור מתה פר ושעיר של יום הכפורים שאכרו והפריש אחרים תחתיהן וקרבנו ונמצאו הראשונים ידעו עד שישתאבו ומכר רפלו דמיו לזרבה וכן אם נמצאו הראשונים קודם שיקרבו אל יקרבו הראשונים וידעו

השני עד שיפול בהן מים ופלו דמיו לזרבה שאין חטאת הציבור מתה המום פוסל בשעיר המשתלח אפילו מום עובר וכן אם נעשה מחסר זמן נפסל כגון שנשחט אמו לחולה ביום הכפורים שדחיתו לעזאזל היא שחטתו היה טרפה פסול שניעמד חי חלה השעיר ואין יכול להודך כדכיבו על כחיפו ואפילו בשבת חלה המשתלח הרי זה משלחו ביד אחר נטמא המשתלח הרי זה נכנס למקדש ונטמא ויצא שני ביד איש עתי המדברה ביד זה שהוכן אפי' נטמא דחפו ונפל השעיר ולא מת ירד אהריו ויביחנו בכל דבר שממיתו ואיברי שעיר זה מותרין בהנייה נפחתה תקרה של היכל לא היה מזה שנ' באהל מועד מזבח שלא נתחנך בקטורת לא היה עליו שג' מזבח קטורת הכמים חסר מן הקטורת אחד מסממניה או מעלה עשן חייב מיתה עליה שנ' ולא ימות כי בענן אראה על הכפודת וכן חייב מיתה על ביאתו בלא משה לפיכך אם שגג בכיאה וחזר בקטורת כשנכנס בקטורת שלמח עם החסירה חייב מיתה הקטרת מן הקטורת של קדש הקדשים כזית בהיכל חייב מיתה חצינת הקטורת עבודה והמחשבה פוסלת בה וכן חתיית והחלי לקטורת נפסלת כמחשבה שמכשירי קרבן כקרבן חפץ בראשי אצבעותיו או מן הצודין או ממטה למעלה או שחפץ בידו וזבחו וזקרב וז' לזו או שנתפודה קטורת מידו על הארץ ואספה או שחפץ חברו ונתן לחפצו או שחפץ והונגנס שני כמה שחפץ ראשון כל אלו ספק ולא יקטיר ואם הקטי הודע

הלכות מעילה

יש בכללן ג' מצות א' מצות עשה וב' מצות לא תעשה וזה פרטן א' לשלם המעלה אשר חטא בתוספת חומש וקרבן חזו דין המע' ב' שלא לעבוד בקדשים ג' שלא לזנו קדשים וביאר מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

אסור להדיח לזנות מקדשי השם בין בדברים וקריבין על גבי המזבח בין מקדשי בודק הבית וכל הנהגה בשעה פרושה מקדשי השם מעל דברים שהותרו באכילה מן הקרבנות כגון בשר חטאת ואשם אחר זריקת דמן או שתי הלחם אחר זריקת דם שני וכבשי אין בהן מעילה אפי' אכלו חרד באלו וכיצא בהן הוא והן כהרין למקצת בני אדם ליהנות בהן כל הנהגה בהן לא מעל ואפי' נפסלו ונאסרו באכילה והואל והייתה להן שעת דהר אין הייבין עליהן מעילה כל המעל בחזן לוקה ומשלמה שפגם מן הקודש בראשו ואזהרה של מעילה מזה שנ' לא תוכל לאכול כשעירי מעט דגנך וכו' ונדרך מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל מבשר עולה והואל תכלו לשם והוא הדין לשאר כל קדש שהוא להטבילתו בין מקדשי מזבח בין מקדשי בודק הבית אם נהנה בהן בשוח פרושה לוקה מעל בשגגה משלם מח שנוגה ותוספת חומש וכביא אילו בשני ס' לעים ומקריבו אשם ומתכפר לו וזה הקרא אשם מעילה שנ' וחטאה בשגגה מקדשי השם הביא את אשמו וכו' ואת אשר חטא מן הקודש ישלם ואת חבישתו וכו' ושלם הקרן בתוספת חומש עם הבאת הקרבן כצות עשה תשלם וקרבן והבאת האש' מעכבין הכפרה ואין החומש מעכב שנ' באילן האשם אילו ואשם מעכבין ואין החומש מעכב שנ' באילן האשם הביא מעילתו עד שלא הביא אשמו לא יצא נסתפק ל' אם מעל אורא מעל פטור מן החושלמין וכן הקרבן והדובש הרי הוא כההית' ההקדש ואם נהנה בו כוסף חומש על החומש וכבר כיארנו ככה ופעמי' שהחומש אחר מ' מן הקרבן עד שיהיה הוא חומש חכ' יש דברים שאין חייבין עליהן מעילה מדברי תורה אבל אסור

היתה לפני ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה על מגת
לאכלה מעל לפי כולה על כנה להודישה מעל לפי טובת הגייה
שבה האומר לחברו כברי עליך הקדש והוא ונתנה לו המקבל
מתנה זו מעל לכשיצא שוארי הנתן אינה אכורה עליו והן
כל כיוצא בזה משאר הקצוות יש בהן מעילה לנאסר בהן וכל
דברים הנאסרין עליו מנדר כוח מצטרפין ואם נהנה מכלם
בשונה פרוטה מעל האומר בגטיות האלו קרבן אם אינן
נקצות הינם וטלה זה קרבן אם לא השרף הינם ועבר הינם ולא
נקצו ולא נטרפה הטלית הרי הן הקדש והפז כשאר ההקדשות
ואז כך יבנה בהן אבל אם אמר הרי הנטיעות האלו קרבן עד
שיקצו אינו יכול לפדותן שככל עת שיפזיחו הקדש עד
שיקצו וכיון שנקצו אינן צריכין פדיון אלא נהנין בהן מיד
בנה דברי אמורי בשפדאן המקדש אבל אם פדאן אחד הדי אלו
יוצאין לחולין אעפ"י שעדין לא נקצו והיו מותרין אף למקדש

פרק חמשי

אחד המקדש לבדק הבית יבר הראוי לחוק הכדק כגון אבן או
קדה או המקדש לבדק דגית דבר הראוי למזבח כגון כבשים
וחורים או המקדש למזבח דבר הראוי לבדק הבית כגון אבן
וקדה או המקדש לזה לזה דברים שאינן ראויין לא לזה ולא
לזה כגון המקדש תרנגולין וחומץ וציד או קרקע אפי' הקדש
אשפה מלאה זבל או עפר או אפר כועלין ככולן מטע' חוקדשו
עד שיפזו דברים וראויין להפדות כל קדשי בודק הבית עם
דברים שכועלין בהן בקדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה
ואם נהנה בשונה פרוטה ככולן מעל אבל הואכיל את חברו או
נהנה וחברו חברו אבילתו וחבית חברו או אבילת חברו ודביעו
כולן מצטרפין למעילה ואם נעשה מן הכל הגייה בפרוטה מעל
אמעילה מצטרפת לזמן כרובה ניצוד נהנה הינם מן הקדש
ונהנה לאור כמה שנים כהעלם אחד הרי אלו מצטרפין לפרוטה
ומעל אין מעילה אלא בתלש מן הקרקע אבל הנהנה
בקרקע עצה או במחבר לה לא מעל אפילו פגם כיצד החדש
שדה הקדש או הודע בה פטור נטל מאבקה תרצה בותרת
מעל החדש בשדה הקדש מעל שהאבק שלה מעיל לשדה
והרי נהנה באבק ופגם השדה וכן אם חדש שדה הקדש כדי
להעלות אבק לעשב שנתן בה ונטל העשב מעל החד
במערת הקדש או בצל אילן או שובך אילן של הקדש אף על פי
שנתנה לא מעל וכן המקדש בית כמי הוד בו לא מעל אבל
מקדש עצים ואבנים ובנה בהן בית החד עם מעל כמו שבארנו
נידולין הקדש כועלין בהן כיצד הקדש שדה והוציאה
עשבים אילן ועשה פירות כועלין בהן אבל המקדש את
הבדק ריקן ואזי כך נתמלא מים הקדש אשפה ואזי כך
נתמלא זבל שובך ונתמלא יונים הואיל ואינן נידולין הקדש אין
מעלין בהן וכן האבל והפרש שבחצר הקדש לא נהנין ולא
כועלין ומה יעשו בהן ימכרו ויפלו דמיהן ללשכה מעין
שהא יצא מתוך שדה הקדש אמר ליהנות במים שיוצאין מבנו
בתוך השדה ונהנה לא מעל יצאו המים חוץ לשדה מתוך ליהנות
בהן ערבה הנדולה בשדה הקדש לא נהנין ולא כועלין
אילן של הדיש הסמוך לשדה הקדש וטרשיו יצאין בתוך השדה
אם בינו לבין השדה עד שש עשרה אמה חרי אתון השדשן
שבתוך השדה אכורין ונהנה בהן לא מעל היה האילן רחוק
יותר על שש עשרה נהנה בהן מעל אילן של הקדש הסמוך
לשדה הדיש וטרשיו יצאין בתוך השדה אם היה בתוך שש
עשרה אמה כועלין בהן היה רחוק יותר על שש עשרה אמה

אותן השדשין שבתוך שדה הדיש לא נהנין ולא כועלין ק
שבראש האילן של הקדש שבנה אותן העוף מעצים ועצבים
וכיוצא בהן כל הקן עם הבצים שבו עם האפרוחי' הצדיקין לאבן
אין נהנין בהן ונהנה לא מעל המקדש את היעד כועלין
בכולן בין באילנית בין בכל קן שבראש האילנות או שביניהן
גזברים ששמו עצי הקדש וקצו אותן כועלין באותן העצים
הקטנים שחכו בעת שקצו אבל אין מעלין לא בשפזי ולא
בנסורת ולא כגביה של עצים והוא הנוף הקשה העגול שבתוך
העץ החמה ליבולת שלא יעלה למלאכה המקדש עבדו אין
מועלין בשערו אף על פי שהוא עומד להגזו בפני שהוא מחובר
לו וכל זמן שהוא מחובר הולך ומשכיה החרע פירות הקדש
פודה אותן בשעת זרען ואעפ"י שלא פודה הרי הנדולין חלין ואין
מועלין בהן ואין משלמין מהן קדן וחמט וחייבין בחלה
טמרים של הקדש שנתן עליהן מים ראשון ושני ושלישי אמר
להנות בו ונהנה לא מעל רביעי מותר ברא בקדשי בודק הבית
אבל קדשי מזבח מרביעי ואילך לעולם אמר המקדש
תרנגולת למזבח כועלין בה ובביצתה הקדש חמור למזבח
מועלין בה וכחלבה הקדש תורין לבדק הבית כועלין בהן
ובביצתהן כמו שבארנו מתנות כהונה שכלו מעלין בדם
כשאר קדשים והודשים הואיל ונהנה ליהנות בהן אין מעלין
בהן קדשי גנים אם לבדק הבית הקדש מועלין בהן ואם
קדשי מזבח הן אין בהן מעילה מן התורה שנאמר בקרבנות דבר
אל בני ישראל אבל אמר ליהנות בהן מדברי סופרים קול
ופרא' ודיח של הקדש לא נהנין ולא כועלין ברא בשדה הקטור'
אזי שעלת והיבד' אבל אם הדיח בקטור כשתעלה חמורה מעל

פרק ששי

יש דברים שהאדם נהנה בהן ולא יפגם כגון המשתמש בכלי
זהב שהוריש דברים שיפגמו כגון כגדים וכלי כסף ונחושת
וברזל וכיוצא בהן ונהנה בשדה פרוטה מן הקדש שאינו
מחבר בקרקע אם נהנה בדבר שאין בו פגם כגון שנשתמש
בכלי זהב של הקדש מעל נהנה בדבר שנפגם כגון שלבש
בגדי הקדש או בקע בקורדל לא מעל עד שיפגם בהקדש בשדה
פרוטה באותו דבר עצמו שנהנה בו ויחברין ליהנות ויפגם מהנה
כאות נהנה בבחצי פרוטה ופגם בבחצי פרוטה או שנהנה בשדה
פרוטה ופגם בשדה פרוטה בדבר אחר ולא נהנה בכה שפגם ולא
פגם כמה שנהנה הרי זה לא מעל עד שיהנה בשדה פרט' ויפגם
באותה הגייה בשדה פרוטה בדבר עצמו כיצד הרי שחזר מטלת
מכנר הקדש והפרה בכנרו ולבשה ונהנה בה בשדה פרוטה
והפסיד בכנר שהתירה מכנר בשנה פרוטה ולא הפסיד במטלית
כלם הרי זה לא מעל מפני שנהנה בדבר ופגם בדבר אחר
וכבר בארנו שנהנה ומהנה חברו מצטרף ואפילו לזמן מרובה
קדשי קדשים התמימים שחלש כצמרן כיון שנהנה בפרוטה מעל
אעפ"י שלא פגם שהרי הן דומין לכוס של זהב שאינו נפגם שאין
תליטה הצמר פוסלת אותן בלקדב אבל אם נפל בהן מים הואיל
ולמכירה עומדין והגייה פוגמת דמיהן לא מעל עד שיהנה ויפגם
בפרוטה תלש מהן אחר שכתו כיון שנהנה מעל שאין פגם למתה
ומעילה זו מדבריהם כמו שבארנו המעל בקדשי בודק הבית
כיון שמעל בשגנה נתחלל הקדש זה שירנה אחריו פטור מעל
בדיון הואיל ואינו חייב בקרבן מעילה לא נתחלל הקדש אלא
הרי זה כחיותו ואם בא אחר ונהנה בו בשגנה מעל ברא בשמעל
בקדש וחוציאו בתורת חולין והקנהו לאחד אבל אם נהנה בו
ופגם לא הקנה לאחד יש בו מעל אחר מעל כשא ד

פרק רביעי

המפרי מעות לחטאתו ולעולתו ולא שמר ולתורו ובני יונה מועלין בהן משעה שהפריש הפריש לשלמי אין מועלין בהן הקרי אבר אחד לדמיו למזבח הרי זה כפק אם פשטה קדושה בכולו או לא פשטה לפי תקבר ולא יפדה ואם נפדה אין מועלין בפריזונה המפריש מעות לזיירותו אסור ליהנות בהן ואם נהנה לא מעל מפני שהן ראויין לכא כ' לם שלמים ואין בשלמים מעילה אלא באימורה אחר זריקת דמים לא יפלו לנדבה היו מופרשין דמי חטאת ילכו לים המלח ולא נהנין ולא מועלין דמי עולה יבאו עולה ומועלין בהן אבר אילו לחטאתי והשאר לזיירותי אם נהנה בכל השאר מעל כגב' במקצתו לא מעל וכך אם אב' אילו לעולתי והשאר לזיירותי ונהנה בכולן מעל נהנה במקצתן לא מעל שאין בדמי שלמים מעילה הפריש מעות ואם אלו לעולתי אלו לחטאתי ואילו לשלמים נתערבו מועלים בכולן ומעלין במקצתן וכיצד עשה יקח שלש בחמת ומחלל דמי חטאת בכל מקום שהוא על החטאת ודמי עולה על העולה ודמי שלמים על שלמים אחד ממזוייכי קניין שהפריש מעות ואמר אילו לחטאתי מעלין בכולן ומעלין במקצתן ואם נתנו יפלו לנדבה כגו טבי ארנו בנזירות ומועלין בהן המפריש חטאת על אכילת חלב והביא על אכילת דם הרי זה לא כפר לפיכך לא מעל הפריש מעות לחטאת חלב וקנה בהן חטאת לדם בשוגג כפר לפי מעל במזיד לא כפר לפיכך לא מעל המפריש שתי סלעים לאשם ולקח בהן שני אלו לחטאתי והואיל וקנה זולתן בדמי אשם מעל וחייב לשלם עשרה דינים שני סלעים וחומש ויגבי בהן אשם רבי קרבן אשם על מעילה לפיכך אם היה אחד משני האלים שקנה יפה שני סלעים והשני יפה עשרה דינין יביא השוה עשרה אשם תחת המעילה עם החומש ויבי השוה שני סלעי אשם על מעילתו לקח אח לאשם ואחר לחולין אם היה של אשם יפ' שתי סלעי יבי אותו לאשמו הראשון וכן אם היה זה החולין יפה שתי יביא אותו אשם מעילתו שהרי מעל בסלע אחת מדמי האשם וישלם חמשה דינין ופלו לנדבה הנהנה מדמי חטאת עד שלא קרבה חטאתו יוסף חומש על מה שנהג ויביא בדמיה חטאתו ויביא קרבן אשם על מעילתו וכן אם נזגה מדמי אשם עד שלא קרב אשמו יוסף חומש ויביא בדמיה חטאתו ויביא אשם אחר למעילתו שקרבנות המזבח מעילתן לקרבנות המזבח וקדשי בדק הבית מעילתן לבדוק הבית נודע לו שמעל ואחר כך קרבה חטאתו ועדיין לא הפריש מעילתו או שהפרישה ולא כללה בדמי חטאתו יוליד המעילה וחומשה לים המלח נודע לו שמעל אח שקרב חטאתו יפלו מעות המעילה וחומשה לנדבה שאין מפרישי בתולה לאכוד ובין כך ובין כך יביא אשם מעילתו ובאשם בין שמדע לו שמעל קודם שקרב אשמו או אחר שקרב תפול מעילתו וחומשה לנדב כפני שהוא בכותר אשם ויביא אשם מעילתו המוכר עולתו ושלמי לא עשה כלום ודין תורה שיחזרו המען חילין כמו שהיו וקנסו אותו חכמים שיפלו המעות לנדבה אפילו היחה הבהמה שזה ארבעה ומכרה בחמשה חמשה בולין יפלו לנדבה ואין כאן מעילה לא מדברי תורה ולא מדברי ספרים ישמעילה בנדרו כיצד האומר כבר זו עלי קרבן או הקדש ואכלה מעל אעפ"י שהיא מותרת לאחרים לפיכך אין לה פדיון שהרי אינה קודש אלא לזה בלבד אמר כבר זו קודש או קרבן ואכלה בין הוא בין אחר מעל לפיכך יש לה פדיון

או ששחט ביום וזרק בלילה או ששחט בלילה וזרק ביום או שעשאן במחשבת הזמן או כמחשבת המקום או שקבלו הפסולין את דמן אעפ"י שזרקוהו כשרים או שזרקוהו פסולין אעפ"י שקבלו בשרים או שיצא הבשר או הודם מלו קודם זריקת הודם או שולן הודם בכל אילו מועלין בכולן לעולם שהרי לא היה להן שעת היתר אבל אם הגיע הודם למזבח כמצותו ואחר כך לן הבשר או האמורין או שנשטמא הבשר או האימורין או שיצא הבשר או האימורין לחוץ או שיצא מקצת הבשר קודם זריקת דמים בכל אילו וכיוצא בהן אין מועלין באשר בארנו שהרי היה לו שעת היתר לאכילה כמו שבארנו קבלו הפסולין את הודם וזרקוהו וחזרו הכשרים לעבוד וקיבלו שאר דם הנפש וזרקוהו אין מועלין בבשרן שאין הפסולין עושי שאר דם הנפש שירים חוץ מן הטמ הואיל וראוי לעבודת ציבור עושה שאר דם שירים כיצד קיבל הטמא וזרק אעפ"י שחזר הבשר וקיבל שאר חם הנפש הרקו הרי אילו לא היה להן שעת היתר ומועלין בכולן שזה הודם שירי הוא ואין זריקת השירים מועלת בכך ביארנו שאין בקדשי קלי מעיל לעולם חוץ מאמורה אחר זריקת הודם והוא שתהיה זריקת המועלת אבל קדשין קלין שנתפגלו אעפ"י שזרק הודם אין מועלין באמוריהן וכן אם יצא הודם אעפ"י שזרחו וזרקו אין מועלין באמוריהן כל חטאות המחות כגון ולי חטאת ותרומתה וכיצד בהן אסור ליהנות מהם ואם נהנה לא מעל וכל חטאת שהרעה עד שיפול בה מים מועלין בה עד שתפד המפרי חטאתו ואברה והפרי אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות ושחט שתיהן כאחת וזרק דם אחת כחן אין מועלין לא בבשר זו שזרק דמה ולא בבשר חברתה ואעפ"י שאינו ראוי לאכילת הואיל ואם רצה מזה וזרק ואם רצה מזה וזרק אבל אם שחט זו אחר זו אין דמה מועיל לבשר האחרת ואפ"ל לאחד זריק שהרי לא היחה לה טעה הראייה להחיר בשדה כל חטאת עוף או עולת עוף שנפסלה בשנוי עשייתה או אשינה מקום עתיבת מועלין בה חוץ בעולת העוף שנמלק למטה כמליקת חטאת לשם חטאת שאעפ"י שלא עלת לבעלים לשם הזכה אין מועלים בה הואיל ושינה שמה ומקום עשייתה ושינה מעשיה לשם דבר שאין בו מעילה מנחה שנתפגלה או שנעשית במחשבת המקום וכן שתי האלים ולחם הפנים שנתפגלו או שנפסלו כמחשבת המקום מועלים בהן שהרי לא היחה להן שעת היתר וכן קובץ שיצא לחוץ או לן והוה הקטיר מועלין בשירים שהרי לא היה שם שעת היתר אבל אם נשטמא הקובץ והקטירו אין מועלין בשירים שהוציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה לא על הלן ולא על הוצא יצא השירים או נשטמא ואחר כך הקטיר הקובץ אעפ"י שהן אסורין באכילה אין מועלין בהן שהרי קרב הקובץ במצותו הנהנה כקודשי קדשים כולם לפני זריקת דמים או מאמורי קדשים קלים לאחד זריקה או שנהנה מן העולה כולה או מן הקובץ והלכונה ונזגה כהנים והזכיתין יפול מה שנהנה לנדבה כעל בקודבתו הציבור יפול מה שנהנה ללשכה נהנה קודם זריקה בבשר קדשי קדשי שנשטמא או שנהנה מאמר קדשים קלים אעפ"י שהעלין לראש המזבח הרי זה פטור קדש המזבח חלבן וכציהן אסור ליהנות בהן והנהנה לא מעל לפיכך ולי הקדשי וכן ולי המעשר לא יקם מאמז אלא מבהם אחרת חול ויש לאדם להתנדב ולומר חלב כהם זו החולין יהיה הקדש ללדנות הקדשים שינקוהו בדי שלא ימות הקדיש בהמה ועוף למזבח קדושת דמים כגון שאם דמי כהם או לנסכים ודמי בן יונה זה לשלמים הרי הן כקודשי בדק הבית ומועלין בכולן וכביציהן כמו שיתבאר

אמר לו השתמש בזה והצנתי פטור מפני שאינן קטורין קטור
 מטוב ולא חזקין ובאילו השתמש ברשות האשה שהכניסה
 מעות של הקדש לבעלה או שהקדיש מורישה ומת ונפל לה
 הקדשת בירושה לכשירצא הבעל המעות בו גזיו ימעהל

פרק שמיני

הפעולין שהן עושין בהקדש אף על פי שפסקי עמהן מזנת לא
 יאכל מגרונות של הקדש ואם אכלו מעלו אלא ההקדש נותן
 להם דמי מזנת ודש כרשיני הקדש הרי זה חוסם את הפרה
 שנאמר לא תחוסם שור בדיש דיש הראוי לו אין מחללין את
 ההקדש על המלאכה אלא על המעות כיצד אומן שעשה מלאכה
 בהקדש במנה אין מתנין לו בזמת הקדש או טלה הקדש בשכרו
 עד שחללין אותו על המעות ואחר שיעשו חללין נותנין אותו
 לאומן בשכרו אכ רצו וחזרין ולוקחין ממנו בהמה מתחמת
 הלשכה כשבתין במקדש אין לוקחין עצים ואבנים מן ההקדש
 ולא כוננין את הבניין על דעת שהוא קדש אלא כוננין הכל מן
 החל גזרה שמה יהנה בצל הבניין או ישען על אבן או קורה
 בשעתמלאכה ואחר שישלים הבניין מחללין מעות ההקדש על
 הבניין ואם צרכו חזקתין לעצים לקדש לאותו חסם בלבד
 לוקחין אותן ממעות ההקדש שהרי אינן מתאחרין ימים כדי
 שמהו להן שמא ישען אדם עליהן וימעהל כשפסקין עם
 חאמנין לבנות במקדש וכעזרות פסקין עמהם כך וכך אמה
 בכך וכך סלע כאבה בת עשרה אצבע וכשמוסחין להן מה שכנו
 משהו ומחשכין להם כאמה גדולה בת עשרים וארבע אצבעות
 כדי שלא יבוא לידי מעילה מפני שאין כדקדקין במשיחה

תנאי בית דין הוא שיהיו רבנים ניאומין בכלח ובעצים באכלת
 קורבנות שאוכלין בחלקן אבל לא יתנו מלאח המקדש בחללין
 שלהן מלאח שעל גבי האבר ובעללין בו שעל גבי הכבש ושעל
 ראש הזבוח אין מעללין בו ראוי לאדם להתכונן במשפטי
 התורה והקדשה הלידע סוף עניינם כפי כוחו ודבר שלא ימצא
 לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהחם לעלות
 אל ה' מן ירמין בו ולא תהא במחשבתו בו כמחשבתו בשאר
 דברי החל בא וראה כמה החכמה תורה במעילה ומה אם
 עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם ארון העולם עליהם
 בדברים בלבד נתקדשו וכל הגוהג בהן מנהג חל מעל בה
 ואפלו היה שונג צריך כפרה קל וחומר למצות שהקק לנו הקבה
 שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן ולא יחפה דברים
 אשר לא כן על השם ולא יחשוב בהן מחשבתו בדברי החל

הרי נאמר בתורה ושמרתם את כל חוקתי ואת כל משפטי
 ועשיתם אותם ואמרו חכמים ליתן שמירה ועשיה לחוקים
 כמשפטים והעשייה ידועה והיא שיעשה החוקים והשמירה
 שיזהר בהם ולא ידמה שהן פחותין מן המשפטים והמשפטים
 הן המצות ששצמן גלוי וטובות עשייתן בעולם הזה ידועה כגון
 איסור גזל ושיפכות דמים וכיבוד אב ואם והחוקים הן המצות
 שאין טעמן ידוע אכחו חכמים חוקים שחוקתי לך ואין לך דשו
 להרהר בהן ויצרו של אדם נוקפו בהן ואכנות העולם משיבין
 עליהם כגון איסור כשר חזיר וכשר בחלב ועגלה ערופה ופרה
 אדומה וסעיר המשתלח וכמה היה דוד המלך כשטעד מן
 המיני וכן הגנים שהיו משיבין על החוקים וכל זמן שהיו רודפי
 אותו בתשובת הסקר שעודכין לפי קיצר דעת האדם היה מסיף
 דבקה בתורה שנאמר טפלו עלי סקר ודי אני בכל לב אצור
 פקודי ונאמר שם בענין כל מצוהיך אכונה סקר רדפני ערני

וכל הקורבנות כולן ככלל החוקים הן אמרו חכמים שבשבי
 עבודת הקורבנות העולם עומד שבעשיית החוקים והמשפטים
 חזקין הישרים לחיי העולם הבא והקדימה תורת צווי על החוקים
 שב שמרת את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אותה אד' וחי בהם

נגמר ספר שמיני

הלכותיו תשע ופרקי חמשה וחשעים ואלו הן

הלכות בית הבחירה שבנה פרקים הלכות כלי המקדש
 עשרה פרקים הלכות ביאת המקדש תשעה פרקים
 הלכות איסורי מזבח שבעה פרקים הלכות מעשה
 הקרבנות תשע עשרה פרקים הלכות תמידין ומוספין
 עשרה פרקים הלכות פסולי הבקדשין תשעה עשרה פרקים
 הלכות עבודת יום הכפורים חמשה פרקים
 הלכות מעילה שבנה פרקים

ספר תשיעי והוא ספר הקרבנות

הלכותיו שש וזהו סדרן הלכות קרבן פסח הלכות זביחה
 הלכות כבורות הלכות שגגות הלכות מוזסדי כפרה
 הלכות תבונה

הלכות קרבן פסח

יש בכללין שש עשרה מצות ארבע מצות עשה ושתיים עשה
 מצות לא תעשה והיו פרטן א' לשחוט את הפסח
 בזמנו ב' שלא לזבוח אותו על החבץ ג' שלא תלין
 אימוריו ד' לשחוט פסח שני ה' לאכול בשר הפסח
 על מצוה בליל חמשה עשר ו' לאכול פסח שני על מצוה
 ומרוד בליל חמשה עשר לחודש השני ז' שלא יאכל נא
 ומבושל ח' שלא יוציא בשר הפסח חוץ לחבורה ט'
 שלא יאכל ממנו משומד י' שלא יאכיל ממנו לתושב או
 לשכיר י"א שלא יאכל ממנו עדל י"ב שלא לשבור
 בו עצם י"ג שלא לשבור בו עצם בפסח שני י"ד שלא
 ישאיר ממנו עד בקר י"ה שלא ישאיר בפסח שני לבקר
 י"ו שלא ישאיר בבשר זביחה ארבעה עשר עד חס של שלישי

הלכות חגיגה

יש בכללין שש מצות ארבע מצות עשה ושתיים מצות לא תעשה
 והיו פרטן א' לדאאות פניה ב' לחת בשלש רגלים
 ג' לשמחו ברגלים ד' שלא יראה ריקס ה' שלא
 יעזב לוי מלשמוח וליהן לו מתנית וברגלים ו' להקהיל
 את העם בוצ המכות במוצאי שמיט

הלכות כבורות

יש בכללין חמש מצות שתי מצות עשה ושלש מצות לא תעשה
 והיו פרטן א' להפריש בכורות ב' שלא יאכל בשר

ואין מועל אחד מועל כמקדשים אלא כבהמה וכלי תמי' בלבד
ביצד בקע בקירחם של הקדש ונהנה בפרוטה ופגם ובה
ונקע בו ונהנה ופגם בל' בעלונטל הקודש ונתנו לחברו הוא מעל
אבל חברו לא מעל שמה בכוס של זחב ונהנה בפרוטה ובא
חברו ושמה ונהנה ובא חברו ושמה ונהנה כולם מעל בטל הבוס
ונתנו לחברו מתנה או מכר הוא מעל וחברו לא מעל רכב על
גבי החמר ונהנה בפרוטה ופגם ובא חברו ורכב עליו ונהנה ופגם
ובא חברו ורכב עליו ונהנה ופגם כולם מעל

נתן החמר לחברו מתנה או מכר או שכרו הוא מעל
וחברו לא מעל וכן המשאל קודש של הקדש הוא מעל לפי שנת
הנאה שבו וחברו מותר לבקע בו לכתחילה והוא הדין לבהמה
בהמת קדשי קדשים אינה כן אלא יש בה מעל אחד מועל עכ"פ
כיצד תלש מן החטא ובא חברו ותלש ובא חברו ותלש מולן מעלו
וכן אם נתנה לחברו וחברו לחברו כולן מעל ודאה לי שדין
המנות והעופות והנבגים וכלי סרת כדיון הברכה שכולן קדושה
הגוף הן בהמת קדשי קדשים שנפל בה מום הואיל והיא עומדת
לפריון הרי הוא כקדשי בודק הכית שהיא קדושת דמים

ואם נתנה לחברו וחברו לחברו הראשון בלבד מעל
אמרו חכמים שהנוטל אבן או קורה של הקדש ונתנה לחברו
שניהם מעל ואם נתנה לזה הגזבר שהיתה תחת ידו הוא מעל
והגזבר לא מעל ודאה לי שאין אלו הדברים אמדין אלא במעל
בזיון שהרי לא נתחיל הקדש המטל פרוטה של הקדש על דעת
שהיא שלי לא מעל עד שיצא אותה בחפצו או עד שיתן אותה
בכ"י נחנה לחברו הוא מעל וחברו לא מעל שאין מועל אחד
במעל ביטא הקדושות כמו שבארנו וכן כל ביצא בזה נטל אבן
או קורה של הקדש לא מעל שהרי לא נהנה עדיין בנה אותה
בתוך ביתו מעל נתנה על גבי הלון שכתקרה תלא חברה לא מעל
עד ידיר תחניה בשוה פרוטה שאין זו הנחיה הנכרת נטל פרוט'
של הקדש ונתנה לבלן אע"פ שלא רחץ מעל שהרי נתנה ביהוה
רחץ בכל עת שידעה וכן אם נתנה לאור בבעלי אומנות מעל
אע"פ שעדיין לא עשו מלאכתו קנה בה חפץ ולא משך אם מן הגוי
מעל ואם מן ישראל לא מעל דביצא מעוה הקדש בעד כיו על
דעת שיהיה חלוק אע"פ שלא הוציאן בדברי חל מעל כיצד המביא
חטאת ואשמו ופסח מן הקדש וכן מחוסר כפרה שהבי' כפרתו
מן הקדש מעל וכולם אין כיעלים עד שיורק הדם לפיכך המביא
בנחית ונסכים ולחם תודה מן הקדש אע"פ שעבר עבירה לא
מעל שאין כאן זריקת דם לכפר עליו נתן שקל כבעות הקדש
בשיתרמו והרומה וקנו כמנה אפי' בדימה אחת וזרק דבה ימעל
השוקל שהרי חלקו באותה הבהמה שנזק דמה המפריש שקלו
והייצא בשאר צרכי בין הוא בין חברו מעל נתנו לחברו
לשוקל על ידו הלך ושקל על ידי עצמו אם כבר נתרמה התרומ'
מעל חזקתו והתורכ חזק על העתיד להגבות כבר שבארנו
בשקלים יבאלו הנועשקל זה ללשכה ולפיכך מעל ואם עדיין לא
נתרמה תרומה לא מעל תלעולם אין מועלן בשדי הלשכה

פרק שביעי

מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוציא בתורת
הלך אם עשה השליח שליחותו המשלח הוא שמועל ואם
לא עשה שליחותו אלא עשה השליח כדעת עצמו השליח הוא
שמועל כיצד בעל הבית שאכל לשלוחו תן לי מאותו כשר לאורח'
הלך ונתן להן ככר או שאמר לו תן להן ככר ונתן להן כשר אמ'
לשלוחו הבא לי מן הדלן והביא לו מן המגדל או שאמר לו הבא

מן המגדל והביא לו מן הדלן השליח מעל וכן כל ביצא בזה
הלך השליח והביא מן הדלן כמו שאמר לו אע"פ שאמר השולח
לא היה בלבי שיביא אלא מן המגדל בעל הבית מעל שהרי עש'
שליחות מאמר ודברים שבלב אינן דברים ואפילו היה השליח
חרש או שוטה או קטן שאין להן שליחות אם עשו כמאמר בעל
הבית מעל ואם לא עשו שליחותו בעל הבית פטור אמר לשלוחו
תן לאורחין חתיכה של בשר הלך השליח ואמר להן של שתיים
שחים בעל הבית מעל שהרי נעשה דברו והשליח פטור מפני
שהוא מסיף על שליחותו בעל הבית ולא עקר את השליחות

אבל אם אמר להם השליח של שתיים שתיים מרעתי שניהן מעלו
נטלו האורחין שלש שלש אף האורחין מעלו מפני שכל אחד
מהן עשה שליחותו חברו והוסיף מדעתו נמצא חברו חייב לפי
שנעשו דבריו ולא נעקרה השליחות והוא חייב על זה שהוסיף
מדעתו ב"א בשהיו החתיכות מקדשי בודק הבית אבל אם היו
בשר עולה וכיצא בו לא מעל אלא האוכל בלבד שהרי הוא חיי'
באימור אחר יתר על המעלה ובכל ההורה כול' אין שליח לדבר
עבירה אלא במעלה לבורה שלא יתערב עמה אמר אחד הנתון
פרוטה הקדש לשלוחו ואמר לו הבא לי בחציה נדות ובחציה
פתילות הלך והביא לו בכולה נירות או בכולה פתילות או שאמר
לו הבא לי בכולה נירות או בכולה פתילות הלך והביא בחציה
נירות ובחציה פתילות שניהם פטורים בעל הבית
לא מעל שהרי לא נעשת שליחותו בפרוטה והשליח לא מעל
שהרי לא עקר שליחותו בפרוטה אבל אם אמר לו הבא לי בחציה
נרות כמקום פלוני ובחציה פתילות כמקום פלוני והלך והביא נירות
כמקום פתילות ופתילות כמקום נרות השליח מעל מן לו שתי
פרוטות ואמר לו הבא לי אתרנגו והלך והביא לו בפרוטה אחת
ובפרוטה רימון השליח מעל ובעל הבית פטור שהרי שלחו לקנו'
לו אתרנגו ששורה שתי פרוטות לפיכך אם היה האחרון שהביא לו
בפרוטה אחת שיה שתי פרוטות שניהם מעל הסולה פרוטה ניד
שלוחו לקבות לו בה חפץ ומכר בעל הנחית שהיא הקדש קודם
שהגיע ליד החבני השליח מעל שהוא שונג ובעל הבית כבר מכר
ואין המזד חייב בקרבן מעילה כמו שביארנו נזכר אף השליח
ודע שהיא הקדש קודם שתגיע לחבני שניהם פטורים בקרבן

מעילה והחבני חייב כשיוציא אותה פרוטה שנתערבה במעותו
שהרי הוא שונג הדיעו לחבני שפרוטה שנתנו לו הקדש שלשתן
פטורין ונתפס המקח להקדש וכיצד יעשה כדי להציל החבני
מן החטא עד שיהיה מותר להשתמש בכל המעות נטל פרוטה
של חלוק או כלי כל שהוא ואומר פרוטה של הקדש בכל מקום
שהיא מחוללת על זה ותעשה אותה פרוטה או הכלי הקדש ויתר
החבני להשתמש בכל המעות וכן פרוטה של הקדש שנתערבה
בכל הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש מחולל אותה ואח"כ
ישתמש בכיס ואם הוציא תלא חלול לא מעל עד שיצא את כל
הכיס אמר כיס מכיס הקדש ושור משוריי הקדש מעליך ככולן
ומעליך כמקצתן כיצד עושה מביא את הגדול שבהם ואומר אם
הקדש הוא הרי הוא הקדש ואם לאו הקדש בכל מקום שהוא
מחולל על זה והיה בקטן חמור כפחות כשהו פרוטה בין בחזן
בין בשגנה משלם את הקדן ואינו חייב חכש ולא קרבן ויראה
לי שאינו לוקח על פחות משוה פרוטה אם היה כויד רכפיקי בעו'
אע"ל בעל הבית ונשתמש בהן והוציא בעל הבית מעל שודי אין
לו רשות להשתמש בהן ובעל הפקדון לא ודעה הפקדון אצל
שולחני או חבני ולא חזי והמין ולא קשה קשר מוכנה ווא'
יש לו רשות מן הדין להשתמש בהם אם הוציא ושניהם
פטורין בעל הפקדון פטור שודי לא

ועל כתף חברו ותולה וכפשיט שלמו מלהקר ב פותחין דלתות העודה ויצאת כת הראשונה ובכנסה שנייה יצאת שנייה ובכנסה שלישית במעשה ראשונה כך מעשה שנייה ושלשית שלמה כת שלישית ויצאת רוחצים את העודה ואל יד להיות בשבת כמעשה בחול כך מעשה בשבת ורוחצים את העודה בשבת שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה אסור שבות במקדש התר הוא אין כל אחד ואחד כולך את פתחו בכיתו בשבת אלא בת הראשונה יצאין בפסחיהם ויושבין בהר הבית והשניה יצאין בפסחיהן ויושבין בחיל והשליש עומדין במקומן בעודה ושוהין הכל עד כוצאי שב והאלך כל אחד בפסחו לביתו שחשת הפסח וריקת דמו ומיחוי קרבי ורקט הלבו דווחין את השבת שאי אפשר לעשותן קודם השבת שהרי קבוע לו זמן שנ' במועדו אבל הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום ותמיכת יבלתו בכלי אינן דווחין את השבת שהרי אפשר לעשותן קודם השבת ואם יכול לחתוך יבלתו ביזו בשבת חותך ואם היתה יבשה חותכה אפי' בכלי שאין שבות במקדש כלל וכן צליחתו והדחת קרביו אינן דווחין את השבת שהרי אפשר לעשותן לאחר השבת שכן הוא הביא סבין לא יביאנה בשבת אלא נוחנה בין קרני הבכש או בצמרו ומכישו עד שכבישו לעודה ומקדישו שם ואעפ"י שהוא מחמר בשבת מחמר בלאחר יד הוא ומפני המצוה מותר ב"א בשלא הקדיש פסחו עדין ולא אמר זה פסח אבל אם הקדישו לא יביא סבין עליו מפני שהוא עוכד בקדשים ומפני מה חזירו להקדי' פסחו בשבת האיל וקבוע לו זמן מזה להקדישו בשבת וכן מקדיש אדם חגיגתו ביום טוב ואינו ראש השנה את הפסח ונמצא בעל מום או טריפ' הרי זה שחט אחר בין בחול בין בשבת אפילו מאה זה אחר זה שחט והולך עד שיכחד אחר או עד שתחשך וירחה לשני שדרי אנוס הוא

פרק שני

אין שוחטין את הפסח אלא למנויו שנא' תבואו על השנה מלמד שמתמנים עליו כשהוא חי ואלו המתמני' על הפסח הם הנקראי' בני חבורה יחיד ששחט את הפסח לעצמו כשר והוא שיהיה רמי לאכול את כולו ומסתודלים שלא ישחט לבתולתה על ידו שב' יעשו אותו אין שוחטין את הפסח אלא על מי שראי לאכול היה אחד מבני חבורה קטן או זקן או חולה אם יכול לאכול כוזה שוחטין עליו ואם לאו אין שוחטין עליו שב' איש לפי אכלו עד שיהיה ראוי לאכול אפילו חבורה של מאה ואין כל אחד מהן יכול לאכול כוזה אין שוחטין עליו אין עושין חבורה נשים ועבדים א קטני ועבדי' בפני שלא תהיה קלות ביניהן אבל עושי חבורה כולם נשים אפי' בפסח שני או כולה עבדים ושוחטין על הקטנים שהיו מכלל בני החבורה לא שתהיה חבורה כולה קטנים שאינן בני דעת וכן אין עושין חבורה כולה חתולים או זקנים או אוננים אעפ"י שהן יכולין לאכול הואיל ואבילתם מעוטה שבא ישאירו הפסח ויביאוהו לידי פסול ואם עברו ושחטו על חבורה זו כשר וכן אין עושין חבורה כולה גרים שבא לא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול ואם שחט עליון כשר שחט שלא למנויו או לבי שאי' כל אחד מהן יכול לאכול כוזה או ששחט לעדלים או לשמאים פסול שחט למי שיכול לאכול הלמי שאינו יכול לאכול כוזה למנויו ושלא למנויו למולים ולעדרים לשמאים ושלמאין כשר שאלו הראיין לו אכלין כהלכה והאחדי כאילו לא שחט עליהם שחט למולים ורק הודם לשם מלים ועדרים פסול שהריקת

המורה שהיא עיקר הקרבן שחטו למולים שחכמו בו עדלים פסול שהרי יש מחשבות עדלים בזריקה שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר ואין אדם יוצא בו ידי חובתו לפי שאין מחשבת אוכלים בזריקה מי שהוא בריא בשעת שחיטה וחולי בשעת זריקה או חולי בשעת שחיטה ובריא בשעת זריקה אין שוחטין חורקין עליו עד שיהיה בריא משעת שחיטה עד שעת זריקה שחט אדם על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן בין שלא מדעתן אבל אינו שוחט על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן ואם שתקו ולא ביחו הדי זה מדעתן שחט על ידי בנו ובתו הקטני ועל ידי עבדו ושפחתו הכנעני והלבו ושחטו הן לעצמן יוצאין בשל רבן שחט על ידי אשתו ובנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברי' ושחט הן לעצמן אין לך ביחוי גדול מזה ואינן יוצאין אלא בשל עצמן האשה שהיא בבית בעלה שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל משל בעל היתה נחפזת ללכת בבית אביה בגלל דראשון הסבך לנשואיה כדרך כל הבנות ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל משל אביה מכאן ואילך תאכל במקום שהוא רצה והוא שהבריד לה מקום שתרצה בשעת שחיטה וכן יתום ששחטו עליו אפוסדופין יאכל במקום שהוא רוצ' במ' דברי אנו ביתוס קטן אבל גדול געשה כממנה עצמו על שני פסחי' ופממנ' על שני פסחים אינו אוכל אלא כן הנשחט ראשון עבד של שני שוחפי' בזמן שמקפידין זה על זה שלא יגבנו לא יאכל משל שניהן ואם אינן מקפידין במקום שירצ' יאכל מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו עד שיעשה כולו בן חורין עד כמה נמני' על הפסח עד שיהיה בו כזית לכל אח' ואחד ונבנין עליו ומשבין את ידיו ממנו עד שיסחט כיון שנשחט אינו וכול למטוק את ידו שהרי נשחט עליו נמנו עליו חזרו ארזים ונבנו עליו ראשונים שיש להם כזית אוכלים ופטודי' בעשות פסח שני ואחרונים שרבו עד שלא נמצא בו כזית לכל אח' אינן אוכלים וחיבין לעשות פסח שני הממנה אחרים עמו על חלקו הלא ידעו בהן בני החבורה הרי בני החבורה רשאין ליתן לו חלק אחר שיצלה בעת האבילה ובני החבורה אוכלין משלהם והוא אוכל חלקו עם האחרים שמנה עליו בחבורה שנייה וכן בני חבורה שהיה אחד מהן גרמן רשאין להוציא מהן ונותנין לו חלק ויאכל בחבורתו ואם אינו חלל אינן רשאין לחלק

פרק שלישי

האומ' לעבדו צא ושחט עליו את הפסח אעפ"י שדרך רבו לשחט טלה בכל שנה והולך ושחט עליו גדי או שהיה דרכו לשחט גדי והל' ושחט עליו טלה ורי זה יאכל ממנו שהרי לא פדש ואמר לו שחט לי כסין פל' הולך ושחט גדי וטלה אינו אוכל משניהן אלא יצא לבית הסריגה שאין נמני' על שני פסחים ואם היה מלך או מלכה ואמר לעבדו לשחט עליו ושחט גדי וטלה יאכל כן הראשון משום שלום מלכות האומר לשלוח צא ושחט עליו את הפסח וקבע לו גדי או טלה ושכח מה שאברולו הרי זה שחט גדי וטלה ואם' אם גדי אמר לי גדי שלל וטלה שלי ואם טלה אמר לי טלה שלל וגדי שלי שכח הסולח מה אמר לו שניהן יצאו לבית הסריגה ואם שכח הסולח קדם שיוק הודם חיבין לעשות פסח שני שכח אחר שגורק הודם פטר כלעשות פסח שני

תמים חוץ לירושלם ג' שלא יפדה הכבוד ד' להפריש מעשר בהמה ה' שלא יגאל מעשר בהמה וכללתי המעשר עם הכבוד לפי שמעשה שניהן אחד והכתוב כללו עמו שנאמר ואת דמם תזקק על המזבח כך למדו מפי השמועה שזו דם מעשר ודם בכורות

הלכות שגגות

יש בכללן חמש מצות עשה חוה פרטן א' שיקריב היחיד קרבן חטאת קבועה על שגגתו ב' שיקריב אשם מי שלא נודע לו אם חטא אם לא חטא ויביא חטאתו חוה הנקרא אשם תלוי ג' שיקריב החוטא אשם על עבירות חוה הנקרא אשם ודאי ד' שיקריב החוטא קרבן על עבירות היודעות ואם היה עשיר בזה ואם היה עני עוף או עשירית האיפה חוה הנקרא קרבן עולה ויורד ה' שיקריבו הסנהדרין קרבן אם טעו וחזרו שלא כהלכה באחת מן החמורות

הלכות פחוסרי כפרה

יש בכללן ארבע מצות עשה חוה פרטן א' שתקריב חובה כשתטור קרבן ב' שתקריב היולדת כשתטור קרבן ג' שיקריב חוב כשיטור קרבן ד' שיקריב בעדע כשיטור קרבן ואחר שיקריבו קרבנותיהן תגמר פורתן

הלכות תמורה

יש בכללן שלש מצות אחת מצות עשה ושתיים מצות לא תעשה וזה פרטן א' שלא יציד ב' שתהיה התמורה קדש אם המיד ג' שלא ישנה הקדשים מקדושה לקדושה במצאו כל המצות הנכללות בספר זה חשעה ושלישים עשירים מהם מצות עשה וחשע עשרה מצות לא תעשה

הלכות קרבן פסח

יש בכללן ארבעה עשר מצות ארבעה מצות עשה ועשרה מצות לא תעשה חוה פרטן א' לשחוט את הפסח בזמנו ב' שלא לזבח אחד על החמץ ג' שלא תלין אימוריו ד' לשחוט פסח שני ה' לאכול בשר הפסח על מצח ומזרז בליל חמשה עשר לחודש השני ו' שלא יאכל טא ומבוטל ז' שלא יוציא מבשר הפסח חוץ להבורה ח' שלא יאכל ממנו כשחוד ט' שלא יאכל ממנו לתושב ולשכני י' שלא ישבור בו עצם י"א שלא ישבור עצם בפסח שני י"ב שלא ישאיר ממנו עד בקר י"ג שלא ישאיר מפסח שני לבקר י"ד שלא ישאיר מבשר תנינת ארבעה עשר עד יום שלישי וביאר מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

עשה לשחול הפסח ביד לחודש ניסן אחר חצות ואי שוחטין

אלא מן הכבשי או מן העזי בלבד אבר בן שנה ואחד ואיש ואחד האשה הייבן במצוה זו ומי שכשל מצוה זו בוזק ועבר יום י"ד ולא הקריב והוא לא טמא ולא בודק רחוקה הרי זה חייב כרת ואם בטלה בשגגה פגוד אין שוחטין את הפסח אלא בעודה כשאר הקדשים אף בשעת היתר הכמות לא היו מקריבין את הפסח בכמת יחיד אלא בהמת ציבור וכל המקריב את הפסח בכמת יחיד לוקה כאלו הקריבין בשוק שנאמר לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך מפי השמועה למדו שזו אזהרה לשחוט בכמת יחיד אפילו בשעת היתר הכמות שחיטת הפסח אחד חצות ואם שחטו קודם חצות פסול ואין שוחטין אותו אלא אחד תמיד של בין הערבים אחד שמקטירין קטורת של בין הערבים ואחד שמטיבין את הגרות מתחילין לשחוט את הפסחים עד סוף היום ואם שחטו אחד חצות קודם תמיד של בין הערבים כשר ויהיה אחד ממרם בדם הפסח עד שזרק דם התמיד ואחר כך יזרק דם הפסח אחריו ואם נזרק דם הפסח קודם דם התמיד כשר השחוט את הפסח בזמנו והיה לו כזית חמץ ברשותו לוקה שנאמר לא תזבח על חמץ דם זבחי שלא זבח הפסח והחמץ קיים אחד השחוט ואחד וחזק את הדם ואחד ומקטיר את האמורין אם היה ברשות אחד מהם או ברשות אחד מבני הכבוד שאוכלין פסח זה כזית חמץ בשעת הקדבתו הרי זה לוקה והפסח כשר דם הפסח טעון שפיכה כנגד היסוד ואחר ששופכין דמו מפשיטין אותו וקורעין את בגדו ומציאין את אימוריו ומקטירין אותן חלבים כל זבח חבה לכרן ובעל חובה נוטל פסחו עם העוד שלו ויוצא לביתו לירושלם וצולחו ואכלו לערב המניח אמריק ולא הקטירן עד שלנו והפסח בלינה הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא ילין חלב דמי עד בקר ואף על פי שעבר אינו לוקה לפי שאין בו מעשה ומקטירין חלבי פסחים כל הילילה עד שיעלה עמד השודר במה דברים אמרים כשחל י"ד להיות בשבת שחיי חלבי שבת קריבין בינם טוב אבל אם חל י"ד להיות בחול אין מקטירין חלבי חול ביום טוב הפסח כשחט בשלש בתות טמא ושחטו אותו כל קהל ערת ישראל קהל ועדה וישראל ואין פוחזין משלשים בני אדם בכל בת וכת הרי והכל חמשים נבנבים בתחילה שלשים ושוחטין ומצאין עשרה

ונבנבין עשרה וחזרין ומצאין עשרה ונבנבין עשרה הרי פוחזת מחמשים אין שוחטין את הפסח לתחילה ואם שחטו כולן בבת אחת כשר כיצד נשחט נבנבם סם הבת הראשונה עד שתבלא העודה ומעלין דלתות העודה ומתחילין לשחוט את פסחיהן וכל זמן שהם שוחטין ומקריבין קוראין והלויים את החלל אם נגמד החלל ועדין לא שלכה הבת מלהקריב שנים ואם שנו ולא שלמו להקריב משלשין ומעלים לא שלש, על כל קריאה וקריאה תוקעין שלשה תקיעות בהוצאת חקיעה ודועה תוקעין האיל ואין לו נסכים לתקוע בשעת ניסוך תוקעין בשעת שחיטה והבגים עומדים שורות שורות ובידיהן מורק כסף וכדק דרב שורה שכולה כסף כסף שורה שכולה דרב דרב ולא חיו מעורבים כדי שיהיה להם גוי ולא היו למזדקס טולים כזי שלא יניחם ויקרש הדם שחט השוחט וקבל הבק נתנו לחברתו וזיכרו לחברתו כדי שיהקסקו רבים במצוה עד שיגיע הקס אצל כהן הקורב למזבח שופכו שפיכה אזהר כנגד היסוד ונקבל מורק אחד כלא ואחד כך מחזיר את הריקן ותחילין ובפשיטין את כולו וקורעו ומבחה את קרוביו עד שפסיד מהן הצנאה והפרש ומציא את האמורין ונוהגם בכלי ומלאים ומקטירין הכהן על גבי המזבח וכיצד תחילין ומפשיטין בסמיות של ברזל היו קבועין בכתלין ובעמודים שבהן תחילין ובפשיטין וכל מי שלא בעא מקום לתלות מקלות דקים והלקים היו סם מניח על כתפו ועל

וכי אכילתם הפה שבהן ממין זה וכדמי הפה שבהן שלמים
 ופסיד המותר מכיתו כמו שבארנו בפסולי המוקדשין נתערב
 בכבורות ידעו הכל עד שפול בהן מום האכלו בכבוד בעל מום
 וביא בהמה שהיא יפה כיפה שבתערוכת ואמר כל מקום שהוא
 הפסח קדושתו תחול על זו וקדושה שלמים המפריש פסח עד
 שלא נתנייד ונתנייד עד שלא נשתחרר ונשתחרר עד שלא הביא
 שתי טענות והביא הרי זה מקריבו לטם פסח שאין בעלי חיים
 נדחין כמו שביארנו בפסולי המוקדשין המפריש מעות לפסחו
 וחתירו יביא המותר שלמים המבנה אחרים על פסחו ועל חגיגתו
 הרי הטענות שיקח מהן בהלקם חולין אעפ"י שזה הפריש טלה
 לפסח זה הפריש מעות לפסחו ולקח ממנו המע ותומננו על
 פסחו הרי הטענות חולין שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסודו
 ואת חגיגתו ואת מעות פסחיהן וחגיגתן עצים של צליחת הפסח
 בפסח וכן מצה ומרר והואיל והן מכשירי הפסח ואם לקח
 ממעות הפסח ממי שכונה אותן עמו כדי למנותן עמו במצה ומרר
 או לזכות לו חלק בעצים שצולה בהן הרי הטענות חולין

פרק חמשי

מי שהי' טמא בשעת שחיטת הפסח שאין שוחטין עליו או שהיה
 נדוד רחוקה או נאנס באונס אחר או שטונג ולא הקרי' בראשו'
 הרי זה מכיא פסח ביד לחדש השני בין הערבים ושחיטת פסח זה
 מצוה עשה בפני עצמה ודוחה את השבת שאין השני תשלומין
 לדאשון אלא רגל בפני עצמו לפיכך חייבין עליו כרת כיצד
 מי שטג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הויד ולא הקריב
 בשני חייב כרת ואם שגג או נאנס אף בשני פטור חויד ולא
 הקריב בראשון הרי זה מקריב בשני ואם לא הקריב בשני אעפ"י
 ששגג הרי זה חייב כרת שהרי לא הקריב קדשן ה'במועז והיה
 נוד אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את
 הדאשון אעפ"י שהויד בשני אינו חייב כרת שכבר נפטור בפסח
 ראשון מן הכרת ומי שהיה בדרך רחוקה ושחטו חרקה עליו את
 הדם אעפ"י שבא לערב לא הודעה וחייב בפסח שני טמא שיכול
 להויד בפסח ראשון שלא טבל אלא ישכ בשחטתו עד שעבר זמן
 וקרב וכן ערל שלא כל עד שעבר זמן הקרבן והרי זה מוד
 נראשון לפיכך אם לא עשה השני אפילו בשגגה חייב כרת
 נסם טמא עצמו מעכבתו מלעשות פסח כך מילת בני הקטנים
 ומילת כל עבדיו בין גזולים בין קנאים מעכבת אותו שנא' ומל'
 וכל זכר ואז יקרב לעשותו ואם שחט קדם שימול אותו הפסח
 מול וכן טבילת אמונתו לטם עבדות מעכבתו וזכר זה כפי
 הקבלה שהטבילה לטפוחת במילה לעבדים הקטן אין מילת
 עבדו וטבילת שפוחתו מעכבתו מלהכנת על הפסח שנאמר וכל
 עבד איש להוציא את הקטן נ"י שנתנייד בין פסח ראשון לפסח
 שני וכן קצן שהגדיל בין שני הפסחים חייבין לעשות פסח שני
 ואם שחט עליו בראשון פטור נשים שנדחו לטני בין מפני
 האנס והשגגה בין מפני הטמא והדרך רחוקה הרי פסח שני
 לזם רשוח רצו שוחטין רצו אינן שוחטין לפיכך אין שוחטין
 עליהם מפני עצמן בטבח בפסח שני אבל אם היתה האשה אחת
 בכני חבורה מותר ואי זו היא דרך רחוקה חמשה עשר מל' חוץ
 לחומת ירושלים מי שהיה בינו ובין ירושלים יום ארבעה עשר
 ע"י השמש רבשה עשר מיל או יתר הרי זה דרך רחוקה
 היה בינו ובנה פחות מזה אינו בדרך רחוקה מפני שהוא יכול
 להגיע לירושלים אחר חצות כשחף כרגלי בנות הלך ולא הגיע
 מפני שעכבותו בהמות כדוקס או שהיה בירושלים והיה חולה

ברגליו ולא הגיע לעזרה עד שעבר זמן הקרבן הרי זה אנוס ואינו
 בדרך רחוקה מי שהיה חבוש חף לחומת ירושלים והכשוחח
 לצאת לערב שוחטין עליו ובשיצא לערב יאכל בד"א כשהיה
 חבוש ביד ישראל אבל אם היה חבוש ביד גוים אין שוחטין עליו
 עד שיצא ואם שחטו עליו היצא הרי זה אוכל ואם לא יצא פטור
 מלעשות פסח שני שהרי נשחט עליו וכן האונן והחולה והאק
 שאינן יכולין לאכול שחטו עליהן ואחר שנזרק הדם נטמאו
 במת והרי אינן יכולין לאכול הרי אלו פטורין מלעשות פסח שני

פרק ששי

אי זו היא טמא שנדחה לפסח שני כל מי שאינו יכול לאכול את
 הפסח כלילי טר' בניסן מפני טומאתו כגון זבים חבוט נדות וילדות
 ובעולי נדות אבל הנוגע בנבלה ושרץ וכיוצא בהן ביתם יד
 הרי זה טבל ושוחטין עליו אחר שיטבול ולערב כשיעריב
 שמשו אוכל את הפסח טמא מת שחל שביעי טל להזהר ביד
 אעפ"י שטבל והחה עליו והרי הוא ראוי לאכול קדשים לערב אין
 שוחטין עליו אלא נדחה לפסח שני שנאמר והי אנשים אשר היו
 טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביזם ההוא כפי
 השמועה למדו שאותו יד שביעי טלחן היה ועל זה שאלו אם
 ישחט עליהן והם יאכלו לערב ופירש להן שאין שוחטין עליהם
 בד"א בשניטמא בטומאת מן המת שהנזיר מגלח עליהן אבל אם
 היה טמא כשאר טומאתמן הבת שאין הנזיר מגלח עליהן שוחטין
 עליו בשביעי טלו אחר שטבול וזה עליו ובשיעריב שמשל אוכל
 פסחו זכ שראה שני ראיות וספר זימים וטבל בשביעי שוחטין
 עליו והוא אוכל לערב ואם ראה זכ אחר שנזרק הדם הרי זה
 פטור מלעשות פסח שני וכן שוכרת יום כנגד יום טובלת ביד
 השכר כמו שבארנו בביאות אמרות ושוחטין עליה והיא אוכלת
 לערב ואם ראתה דם אחר שנזרק דם הפסח פטורה מלעשות
 פסח שני ואין שוחטין על הנדה בשביעי שלה שהרי אינה
 טובלת עד ליל שמיני ואינה ראויה לאכול קדשים עד ליל חשיעי
 מוצרי כפירים שחל יום הבאת קרבנותיהן ביד שוחטין
 עליהן וזמקריבין קרבנותיהן ביד בניסן בין קדם שחיטת הפסח
 בין אחר שחשתו ואוכלין פסודו לערב ואין שוחטין עליהם עד
 שיטמאו קרבנותיהן ביד טמא ישעו ולא יקריבו אותם
 מצודע שחל שמיני טלו להזהר ביד וראה קרי בו ביזם הרי זה
 טבל ונכנס לעדת נשים ובביא קרבנותיו ואעפ"י שטבול יום
 אסור להכנס לעדת נשים הואיל ואיסורו להכנס שם כדבריהם
 כמו שביארנו בהלכות ביאת מקדש ויום זה הוא יום הקרב' דפסח
 במועז יבא עשה שיש בו כרת וידחה אסור של דבריהם טמא
 בת שחל שביעי טלו להזהר בשבת אין מוין עליו אלא למוד ואפי'
 חל שביעי טלו להזהר ב"ג בניסן והו' שבת ידחה ליום יד ומין עליו
 ואין שוחטין עליו כמו שבארנו אלא ידחה לפסח שני והלא
 איסור החיה בשבת בשום שבות והפסח בכרת והואך יעמדו
 דבריה במקום כרת מפני שביום שהוא אסור בהזייה משום שבת
 אינו זמן הקרבן שחייבין עליו כרת לפי העמידו דבריהן במקומו
 אעפ"י שהדבר גודם לעתיד לכא לעמוד במקום כרת ישראל ערל
 טבל בערב הפסח שוחטין עליו אחר שכל אבל נר שנתנייד ביד
 יד וכל וטבל אין שוחטין עליו שאינו אוכל לערב והרי הוא כפסוד'
 מן הקבר שיעדי זיכי ואח"כ יאמר נז' טמא נר זה לכת לשנ'
 הבאה ביום יד וטבול ויאכל לערב ויאבר אשתקד כך עשו לי
 ישראל כשטלתי טבלתי ואכלתי לערב והלא גזרה א'
 מבריהם והפסח בכרת והואך

היה חזק באמלעבוד צא ושחט עלי וקבע לו ושכח העבד מה
לרבו רבו והוא שיחן לי רועה של רבו נדי ושלה ויאם לו שחט
שניהו כדי שתשחט כמו שאמר לך וכך והרי אחד מהן שלך
על בנת שלא יהיה לרובך בו כלום אם עשה הרועה כך אחד כך
יהיה איפשר לעבד להתנות כמו שבאנו בני חבורה שאמרו
לאחד צא ושחט לנו את הפסח ואמר הוא להם ואתם שחטו עלי
ושחטו הם ושחט הוא כולם אוכלין כזה שנשחט ראשון והאחרון
יצא לבית השריפה חבורה שאנד, פסח ואברו לאחד צא
ובקש ושחט עלינו ה' וצא פסח שאנד ושחט והם לקחו פסח
אחד ושחטו והם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלין
ענו השני ישרף ואם שלחן נשחט ראשון הן אוכלין בשלהן
והוא אוכל משלו אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון או ששחט
שניהו כמות הוא אוכל משלו והן אינן אוכלין עמו ושלהן יצא
לבית השריפה ופטורין מלעשן מפסח שני אם להם זה ששלוהו
לבקש פסחם שאנד ושחטו אם אחרתי שהט: אתם עלי ה' ה' ה' ה'
וצא ושחט והם לקחו ושחטו אם שלהם נשחט ראשון הם
אוכלין בשלהן והוא אוכל עמהן והשני ישרף ואם שלו נשחט
ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלין בשלהן אין ידוע אי זה
מהן נשחט ראשון או ששחט שניהו באחד הן אוכלין בשלהן
והוא אינו אוכל עמהן ושלו יצא לבית השריפה ופטור מלעשות
פסח שני אבר להן פסחם ואבר לו פסחם ואמר להן צאו ובקשו
ושחטו עלי ואברו לו צא ובקשו ושחטו עלינו והלך וצא ושחט
ונסאו השחטו כולם אוכלין מן הראשון והשני ישרף ואם אין
ידוע אי זה נשחט תחילה או ששחט שניהם כאחד שניהו ישרפו
ופטורין מרעש פסח שני ה' הוא לבקש והלכו הם לבקש ולא
אברו זה רזה בלום אעפ"י שהיה בלבם שישהו כל אחד מהן על
חברו או שהיו שם רמיות ודברים שאוכזר הדעת בהן שבל
אחד שיכצא ישהו על חברו ודאל לא פרשו ולא אמרו זה
רזה בלום אינן אחראין זה רזה שתי חבורות שנתערבו פסחיהן
קודם שישחט חבורה לוקחין בבש אחד מן התערובת והשניה
לוקחין השני והאחד מכני חבורה א בא אצל אלו ואוד מכני שניה
בא אצל רג אשונה וכל חבורה מן אומר לזה האחר שבא אצלם
אם שני הוא הפסח הזה יריך משוכות משלך ונכנית על שלני
ואם שלך הוא הפסח הזה ירינו משוכות משלנו ונכנינו על שלך
וכן חבש חבורות של חכמה חמשה בני אדם או עשר חבורות של
עשרה עשרה נושכין להן אחד בכל חבורה לחבורה האחרת
וכן הם נחמם ואוכרי ואחד כך שוחטין שנים שנתערבו פסחיהן
זה לוקח פסח אחד מן התערובת והלוקח לו אחד וזה כמנה על
פסח זהו מן השוק והאחד כמנה עמו אחד כן השוק כדי שיהיו
שתי חבורות ואחד כך יביא אחד משניהן אצל אלו ויביא אחד
מאלו אצל האחד וכתנה כל אחד עם חברו שבא אצלו בחבורה
שניהו ואמר אם שלי הוא פסח זה יריך משוכות משלך ונכנית
על שלי ואם שלך הוא די משוכה מפסח שלי ונכנית על שלך
ונכצא שלא הפסידו כלום חמשה שנתערבו עזרת פסחיהן
ונכצאת יבורה בעור אחד כחן בולן יצא לבית השריפה ואם
נתערבו קודם וריקת דמן חייבין בפסח שני נתערבו אחד
דיקה פטורין מלעשות פסח שני שאם הקריבו פסח שני נכצא
זה שקרב הראשון קרבן כשר כביא חילין לעדה ואם נמנו
כולן על פסח אחד נכצא נשחט שלא למחוייב זה כמי שנשחט
שלא לכניו ואם הנה כל אחד מהן ואמר אם אינו פסח יהיה
שלמים דם הפסח בשפיכה ודם השלמים בוריקה והגהנין
בוריקה אל יתנם בשפיכה לבתחילה לפיכך פטורין בפסח שני

כבר נתבאר בהלכות פסולי המוקדשין שדפסח אינו נשחט אלא
לשם פסח ולשם בעליו ואם שחטו במדשכח שינוי השם פסולי
השוחט את הפסח על בני חבורה נאמר לאחר זמן אחר
הפסח ששחטו עליכם שלא לשמו שחטתיו אם היה נאמן להן
סומכים על דבריו ואם לאו שורה הדין שאינו נאמן ודרוצה
להחמיד על עצמו הדינה משוכה ויביא פסח שני כשר הפסח
שנשחט ונדע לו קודם דיקה אף על פי שהאמורין שהורין לא
חרוק את הדם שאין הפסח בא אלא לאכילה ואם זרק לא הנרצה
ואם לא נדע לו עד שזרק הדם הנרצה שהציץ מרצה על שגח
הכשר שנשחט ואינו מרצה על הדין כממאן מקצת האברים
סורף את השמאים ואוכל את השחורים נשחטו האמורין והכשר
קיים זורק את הדם והכשר נאכל לערב נשחטו הבעלים אחד
שנשחט לא יזרק את הדם ואם זרק לא הוצה לפיכך יחייבין
בפסח שני שאין הציץ מרצה על נשחטת הגוף אלא אם נשחט
כשנשחט התואם כמו שבארנו בהלכות ביאת הבקורש הפסח
שיצא כירושלים או שנשחט בארבעה עשר ישרף ביד נשחט
הבעלים או מתו או משכנו את ידיהם אפילו נשחטו או מתו קדם
דיקה הדם בניחין אותו עד שתעבוד צורתו ואחר כך ישרף זה
הכלל כל שפסלו בגופו ישרף מיד בדם או בבעלי העבו צורה
ואחר כך ישרף לפיכך אם שחטו אחר שנודע ששחטו הבעלים
את ידיהם או מתו או נשחטו ונדע לפסח שני דרי זה ישרף מיד
כמה דברים אמרו שישרף אם נשחטו הבעלים כשנשחטו כל בני
חבורה אבל אם נשחטו מקצתן וזו שהורים בחלקם של שמאים
אף על פי שנשחטו מקצתן אחר שהתחילו לאכול וזו שהורים
שעדיין לא התחילו אבל אם התחילו כולן ונשחטו מקצתן לא
זכו שהורים בחלקם של שמאים אלא שהורים אוכלין חלקם
וחלק השמאים ישרף (הוא הדין אם מתו מקצתן נשחט שלם או
רצו שורפי אותו לפני הבירה בפני הכל כדי לביישן עד שיהיה
בו שורפין אותו מעצי המערכה כו' שלא יחטו אותן ויאברו
מעצי המערכה נכבו לפיכך אם שרפוהו בקש ובקניט ורצו לשרוף
משל עצמן שורפין נשחטו ביעוט וכן הנהדר שורפין אותו
בחצרותיהן מעצי עצמן אבל לא מעצי המערכה שלא ישאיו
מהן אצלן ומעלו בהן המפריש נקבה למסות או זכר כן שתי
שנים ירעה עד שיפול בו כוס וימכר ויביא בדמיו פסח ואם לא
נפל בה מוס עד שהקריב פסחו וביא בדמיו שלמים ונדיש
פסחו וכת לא יביאנו בנו אחריו לשם הפסח אלא לשם שלמים
ואם זה כמנה עם אביו עליו יביאנו לשם פסח בכדגרי אמרו
בשמת אביו אחר חצות ארבעה עשר אבל קודם חצות הדינה
נרחה לפסח שני בפני שהוא אגן כמו שיתבאר ויביא פסח זה
כשני מי שאבד פסחו ונצאו אחר שהפריש פסח אחד והרי
שניהם עומדין יקריב אי זה בהן שירצה לשם פסח והשני יקריב
שלמים מצא אחד ששחט פסחו הרי זה יקריב שלמים וכן
אם המיר כזה הנמצא אחר שחיטה דריחנורה מ הקרב שלמים
אבל אם מצאו קודם שחיטת זה שהפריש ה איל זה הנמצא
ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים כמו שבארנו אם
המיר בזה הנמצא בין קודם שחיטה המפורש תהיו בין אחד
שחיטתו אין תמורתו קריבה אלא תרעה עד שיפול בה כוס ויביא
בדמיו שלמים פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחבה
הפסח הרי הם כשלמים לכל דבר טעונין סמיכה ונסכים (תנופז)
חזונושוק מה שאין כן בפסח פסח שנתערב בשלמים
יקריבו כולן שלמים נתערבו בזבחים אחרים ירעה
עד שיפול בהן כוס יביא

פרק רביעי

מצוה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילה שובע לפיכך אם הקריב שלבי חנינה ביד אוכל מהן תחילה ואחר כך אוכל בשר הפסח כדי לשובע ממנו ואם לא אכל כזית יצא ידי חובתו וכן אכילת בשר פסח שני בלילי חמשה עשר לחרש אייר מצות עשה שנאמר בו על מצות ומרורים יאכלוהו ושניהן אינם נאכלין אלא צלי אש, והאוכל מהן כזית בא או מבושל בלילי פסחם לוקה שנאמר אל תאכלו מבנו נא ובשל מבושל במי אבל נא ומבושל בא, ואינו לוקה אלא אחת לפי ששניהם נכללות בלאו אחד אבל מבנו נא או מבושל מבעוד יום אינו לוקה שנאמר בו אי צלי אש בשעה שמצוה לאכול צלי חייב על אכילת נא ומבושל אבל מבעוד יום פטר אבל ממנו כזית צלי מבעוד יום עבר על מצוה עשה שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה ולא ביום ולא הוא מכלל עשה עשה הוא נא שהזהירה עליו תורה היא הבשר שהתחיל בו מעשה האור ונצלח מעט ואינו נאוי לאכילת אדם עדין אבל אם אכל מבנו בשר חי אינו לוקה ונכלל מצות עשה שנאמר צלי אש הוא שאינו צלי אסור עליו כל צרכו עד שנתחרך ואכלו פסח מבושל שהזהירה עליו תורה בין שמתבשל במים שנתבשל בין בשאר משקין או במי פירות שנאמר ובשל מבושל רב האל צלחו ואח כ בשלו או שבשלו ואח כ צלחו או שעשו צלי קדר ואכלו חייב אבל מותר לסוך אותו ביין ושמן וחבש ובשאר משקין ומי פירות חוץ מן המים ומותר לשבו הבשר את שנגלה במשקים ובמי פירות אין צולין את הפסח על גבי כלי אבן או כלי מתכות שנאמר צלי אש לא צלי רבר אחד לפיכך אם היה כלי מגוק כדי שתשלוט בו האור צולין עליו ואין צולין אותו בשמוד של מתכת שודי השמוד כולו חם וכול מקומו האיק את התגור וברף את כל האש ותלחו בתגור וצלחו הרי זה אסור שאין זה צלי אש חזקו ותלחו על גבי גתלים הרי זה צלי אש עליו על גבי סיר או חרסית או חמי טבריא הרי זה אסור שאין זה צלי אש ביצר צולין אותו תורכו מתוך פיו עד בית נקבתו בשמוד של עץ ותלחו לתוך התמר והאש לבשה ותלה נעו ונבי טעין בתמר חוצ' לו ולא יתנם בתוכו שיש כמין כש ל הוא ושמוד של רמון היו בוררי לצליהו כדי שלא ידוק את מימי ונכלל בגז הבשר בחרסו של חנוך יקלף את מקומו מפני שהוא צלי חרס נטף מדטבו על חרס וחזר אליו יקלף את מקומו נמי שדא צלי חרס שנשף שכל הארק ותלחה שתפרתו סגור בשללח אסור שהרי אנה בשר צלי נטף מדטבו על חרס יקלף את מקומו וישליכנו סגור בשמן של תרומה אם חבורה חבגים יאכלו ואם של ישראל אם חי הוא יריחנו ויגב ואם צלי יקלף את החיצון ככו בשמן של מעשר שני לא יעשו דמים על בני חבורה שאין מדין מעשר שני בירושלי כמו שבאדנו במקומו ואין צולין שני פסחים כאחת מפני התערובה ואפילו נדי וטלח נכר באדנו בכמה מקומות שאין הפסח נאכל אלא עד חצות כדי להדק מן העבירה ודין תורה שיאכל כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר וכבר בארנו בהלכות חמץ ומצה שהוא טעון הל' בשעת אכילתו ושאר בני חבורה חוצין ואוכלין אחד שנרדמו בשינה אפילו בתחילת הלילה

פרק

תשיעי

הפסח אינו נאכל אלא בחבורה אחת ואין מוציאין ממנו מן החבורה שיאכל בה והמציא ממנו כזית בשר מחבורה לחבורה כלי חמשה עשר לוקה כלא חוצ' מן הבית מן הבשר יצוה ונא שניחמו בחוץ שהוצאה בתוכה בו בשבת לפיכך

צריך עקירה והנחה בהוצאת שבת ואין נרצא אחר נרצא בפסח שחוק שהוציא הראשון נפסל בין האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ יהאגף עצמו שהוא עובי הפסח כלחוץ החזונה ועובי הכתלים כלפנים והגנים והעליות אינן בכלל הבית בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו בין בודון בין בשגה נאמר באכילה זהו הוא כבשר קדשי קדשים שיצא חוץ לעזרה או בשר קדשים קלים שיצא חוץ לחמת ירושלים שובל בשריפה לוקח על אכילתו כמו שבארנו במעשה הקרבנות אבל שיצא מקצתו חוץ הכשר ויורד עד שמגיע לעצם וקולף את הכשר כל שבפנים יאכל וכל שבחוץ ישרף וכשהוא מגיע לעצם חתך בקופיץ אם היה שאר קדשים ואם היה פסח שאסור לטבור בו עצם קולף עד הצרק ומפרק האבר שיצא מקצתו מן הפרק ומשליכה לחוץ שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד צריכה כל חבורה מהן לעשות לה הקף שנאמר מן הבשר הוצא מפי השמועה למדו שצריך לית לו תיצה למקום אכילתו ואולי הנפכין את פניהם אילך ואוכלין (ואלי חפכין את פניהם אילך ואוכלין כדי שלא ידאו מעורבים היו המים שמוזגין או יינם באמצע חבית בין שתי החבורות כשהטמט עומד למזג קופץ את פיו ומחוי את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואחר כך אוכל מה שכפיו שאסור לאוכל בשתי חבורות נאמר לכלה להחזיר פניה מפני חבורתו אוכלת מפני שהיא נושה לאכול בפניהם שתי חבורות שנפרצה מזיצה מביניהן אינן אוכלין עד שתחזור שאין הפסח נאכל בשני מקומות וכן אם היתה חבוייה אחת ונעשית מחיצת ביניהם אינן אוכלים עד שתסתלק שאין הפסח נאכל בשתי חבורות ואין נעקרין מחבורה לחבורה בני חבורה שנכנסו שלשה מהן או יתר לאכול פסאיהן ולא בא שאר בני חבורה אם נכנסו בשעת סודך בני אדם לאאול הכסחים וחזר המעורר לכולן על השאר לא באו חדי אילו שנכנסו אוכלין עד שישבעו ואין ממתניין לשאר נאפי כאו המתאחרין אחד כך ומצאו אילו חשלש שאכלו הכל אין משלמין להם דמי חלקם אבל אם נכנסו שנים בלבד חדי אילו ממתניין במה דברים אמורים בשעת כניסתן לאכול אבל בעת שנפשיין אין אדם צריך להמתין לחברו אפילו גמר אחד בלבד בלאכו יצא ואינו צריך להמתין תמאכיל כזית מן הפסח בין מפסח ראשון בין מפסח שני למשומר לעבודה זרה או לגר תושב או שכיר הרי זה עובר בלא העשה ואינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות וכן נכר האמור בתורה זה העובר אל נכר ואין מאכילין פכנו לגמי אפילו גר תושב או שכיר שנאמר תשכיר לא יאכל בו עדל שאכל כזית מבשר הפסח לוקה שנאמר כל עדל לא יאכל בו בו הוא שאינו אוכל אבל הוא מצח ומרוד וכן מותר להאכיל מצה ומרוד לגר תושב השכיר כשם שמילח בניו ועבדיו מעבבת מלשואש הפסח כך מעבבתו מלאכל שנאמר ומלת אותו אז יאכל בו ביצר קנה עבד אחד שנשחט הפסח או שהיה לו בן שלא הגיע זמנו להמול אלא אחד שחשט הפסח הרי זה אסור לאכול עד שימול אותו וכיצד יהיה הבן ראוי ללילה אחד שחשט הפסח ולא יהיה ראוי קודם שחיטה כגון שחלצתו חמה שצריך שבעת ימים מעט לעת כמים הבשאתו ובגון שבאבה עינו ונרפאת אחד שחיטה או שהיה טבוטמם ונקדע שחיטת הפסח ונמצא זכר

פרק עשירי

אשר עצם בפסח שדור ודי זה לוקה שנאמר ועצם לא תשביר

והמחזירים עושין לעצמן בטהור והטמאים עושין לעצמן בטמאה ואכלים אותו בטמאה ואם היו טמאי המת עורפין על הטהורים אפי' אחד יעשו כולן בטמאה היו האנשים מחצה טמאי מת ומחצה טהורים ובזמן שאתה מונה הנשים בכלל האנשים יהיו הרוב טהורים הטהורים עושין את הראשון והטמאי אינן עושין לא את הראשון ולא את השני אין עושין ראשון מפני שהן מיעוט ואין עושין את השני מפני שהנשים בטמאי רשות וכמצאו הטמאי כהצח ואין מחצה עושין את השני היו רוב הקהל זכרים ומצורעיו ובעלי נדות ומיעוטן טמאי מת אותן טמאי מת אינן עושין בראשון לפי שהן מיעוט ואינן עושין השני שאין היחידים עושים את השני אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון וכאן הואיל ולא עשו רוב הקהל בראשון לא יעשו אלא המיעוט הטמאים למת את השני היו רוב הקהל טמאי מת ומיעוט זכרים וכיוצא בהן טמאי מת עושין את הראשון והחבין וכיוצא בהן אינן עושין לא את הראשון ולא את השני אינן עושין בראשון שאין נדחת באכילת אלא טומאת המת בלבד ואינן עושין כשני שאין עושין פסח שני אלא אם בא הראשון בטהור אבל אם נעשה ראשון בטמאה אין שם פסח שני היו שלישי הקהל טהורים ושלישי זכרים וכיוצא בהם ושלישי טמאי מת אותן טמאי מת אין עושין את הראשון ולא את השני אין עושין ראשון שהרי הן מעוטות לגבי טהורי עם הזכרים בשני לא יעשו שהרי מיעוט עשו בראשון כמו שביארנו כיצד משערים הפסח לידע אם רוב הקהל טמאים או טהורים אין משערין בכל האוכלים שאיפשר שיהיו עשרים נמנין על פסח אחד ומשלחן אותו ביד אחד לשחוט עליהן אלא משערין בכל הנכנסים לעדה ועד שהן מבחין קודם שתכנס בת הראשונה משערין אותן היו שנטמא בספק רשות היחיד כמו שיתבאר במקומו הרי זה ידחה לפסח שני כשאר טמאי מת וציבור שנטמא בספק רשות היחיד יעשו כולן בטומאה פסח שהקדימוהו בטמאה הרי זה נאכל בטהרה שמתחילה לא בא אלא לאכילה ואינו נאכל לכל טמא אלא לטמאי מת שמדחה להם הטומאה הזאת ולכיוצא בהן בטמאי מגע טומאות אבל הטמאים שהטומאה יוצאה עליהן מגופן כגון זכרים חבובות נדות וילדות ומצורעיו לא יאכל ממנו ואם אכלו פטרו פפי השמיעה לברו שהנאכל לטהורין חייבין עליהן כשם שטמאה ורגאכל לטמאים אין חייבין עליהן מטום טומאה אפי' אכלו טמאי המת מהאמרי שלו פטורין בד"א שהפסח יאכל בטמא כשנטמא הצבור קודם זריקת הדם אבל אם נטמאו לאחר זריקת הדם לא יאכל שחטוהו בטורה ונטמאו רוב הצבור קודם זריקת זרק את הדם והפסח לא יאכל גורה טמא ישמאן אחר זריקה בשנה אחת ויאכלוהו בטמאה היו כלי טרת טמאים בשדן וכיוצא בו הואיל ואינן מטמאין את האדם כמו שיתבאר במקומו אעפ"י שנטמאין את הבשר לא יעשוהו אלא הטהורים ויאכל אעפ"י שהוא טמא מוטב שיאכל בטמא בשר שהיא בלא ולא יאכלוהו טמאי הגוף שהם במית כמי שביארנו בפסולי המוקדשין

והיאך העמידו דבריהם במקום כרת ביום הקרבן שהוא יום מפני שאין הגר מתחייב בכצות עד שימלא חטבו ואינו טובל עד שידפא מן המילה כמו שביארנו בענין הגרות לפי העמידו דבריה במקום זה שהרי זה המל יש לו שלא לשבול עד שיבריא ולא יבא לדי חוב כלל מי שבא בבית הפרס הרי זה מנפח והולך ואם לא מצא עצם ולא נטמא שחט ואוכל פסח - ואעפ"י שהלך בבית הפרס שטמאה בית הפרס מדבריהן כמו שביארנו בהלכו טמא מת ולא העמידו דבריהם במקום כרת כמו שביארנו וכן בית הפרס שנדרש טהור לעושה פסח האונן ראוי לאכול הפסח לערב מפני שאנינות לילה מדבריהם לא העמידו דבריהם במקום כרת בדבר זה אלא שחטין עליו וטובל ואח"כ אוכל כדי שיפדו מאנינותו ולא יסוח דעתו בד"א שמת לו המת אחר הצעת שכבר נתחייב בקרבן פסח אבל אם מת לו המת קודם הצעת אין שחטין עליו אלא ידחה לשני ואם שחט עליו חרקו הדם טובל ואוכל לערב מת לו מת ב"ז וקברו ב"ד הרי הוא ביום קבורתו מן מדבריה ואינו תופש לילה אלא כדבריהם לפי שחטין עליו וטובל ואוכל לערב אף בשאר הקדשים ויום שמועה ויום ליקוט עצמות הרי הוא ביום קבורה לפי מי שלקט עצמות כתיב ביום יד או ששטע שבת לו מת שחטין עליו וטובל ואוכל בקדשי לערב מי שחפר בגל לבקש על הבת אין שחטין עליו שמה ימצא שם המת בגל ודרי הוא טמא בעת שדחט שחט עליו ולא נמצא שם מת הרי זה אוכל לערב נמצא שם מת אחר שנדרק הדם אם נודע לו בודאי שהיה טמא בשעת זריקת הדם כגון שהיה גל עגול הרי זה חייב בפסח שני ואם ספק הרבר ושם לא היה עומד על הטומאה בעת זריקה ולא נטמא אלא אחר זריקה הרי זה פטור מפסח שני מי שעבר בדרך ומצא מת מושכ לרחובה של דרך אם היה המת טומאת התהום אעפ"י שהוא טמא לחרומה הרי זה טהור לפסח ושחט ואוכל פסחו ואעפ"י שאיפשר שנגע הואיל והיא טומאת התהום טהור לפסח ואעפ"י שהמת שלם והוא מן הקצה אל הקצה הרי זה עושה פסחו עד שידע בודאי שנטמא בו בד"א כשהיה מהלך ברגליו שהרי איפשר שלא יגע אבל אם היה חוב או טעון כשא הרי זה טמא אעפ"י שהיא טומאת התהום לפי שאי אפשר שלא יגע ושלא ישיט ושלא יאהיל וכבר ביארנו טומאת התהום כוללות נודות מי שעשה פסח בחזקת שהוא טהור ואחר כך נודע לו שהיה טמא בטמאה התהום אינו חייב בפסח שני ודבר זה הלכה כפי הקבלה אבל אם נדע לו שהיה טמא בטומאה ידועה חייב בפסח שני מי שנטמא במת והזה שלישי ושביעי ובשביעי שלו נטמא בקבר התהום ולא ידע ועשה פסח בחזקת שהוא טהור ואחר כך נדע לו שהוא טמא בטומאת התהום אינו חייב בפסח שני שכן שטבל בשביעי פסקה טומא הראשון אבל אם נטמא בטומאת התהום בששי לטומאתו ולא ידע עד שעשה הפסח הרי זה חייב בפסח שני שחזקת הטמא טמא עד שיהיה טהור ודאי שרגלים ברבר

פרק שביעי

רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון אם היו מיעוט הקהל הרי אלו נדחין לפסח שני כשאר הטמאים אבל אם היו רוב הקהל טמאי מת או שהיו הכהנים או כלי טרת טמאים טומאת מת אינן נדחין אלא יקרבו כולן הפסח בטמאה הטמאים עם הטהורים שנ' והיו אנשים אשר היו טמאים רנפס אדם יחידים נדחים ואין הצבור נדחה ודב"ה בטומאת המת בלבד כמו שביארנו בביאת המקדש היו הקהל כהצח טהורים וכחצה טמאי מת כולן עושין בראשון

פרק שמיני

אכילת בשר הפסח בלילי ט' מצות עשה שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו ואין מצה ומרור מעכבין אם לא מצאו מצה ומרור יוצאין ידי חובתן באכילת בשר הפסח לברו אבל מרור בלא פסח אינו מצוה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו

ביום טוב הראשון של חג הסוכות הוגה את כל הרגל וביום טוב
החזקן שהוא שמיני ואף השמיני שלמי ראשון הוא וכן כי
שלא חג ביום הג' השבועות חוגג כל שבועה ויש לו הקלומין כל
ששת הימים שלאחר זוג השבועות ודבר זה כפי השמיעה נאמר
שהג' השבועות בחג הביצות להשליכין עולת ראיה ושלמי חגיגה
אין דוחין לא את השבת ולא את הכומאה לפי שאין להן זמן
קבוע בקרבנות הצבור שאם אינו חוגג היום הגלגל למחר כמו
שבארנו אבל דוחין את יום טוב והעפ"י שאין מקריבין ביום
מוזר נדרים ונדבות מקריבין עולת ראיה ושלמי חגיגה ושלמי
שמחה שאין אלו נדרים ונדבות אלא חובות כשבקריב המקריב
עולת ראיה ושלמי חגיגה ושכחתו ביום טוב סוכך עליהן כבר
בזמן כדרך שעושה בשאר הימים אעפ"י שסמיכה אינה בעקבה
בנו שבארנו במעשה הקרבנות לא גזרו עליה משום שבות
הספריש עולת ראיה וכת היורשין חייבין להביאה גותר
לוקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות שנאמר אלה העשו לה
בטעויהם לבד בנדריכם ונדבותיכם מכלל מקריבים ברגל
לעולותיכם כמו עולת מצורע ועולת יולדת ולמנחותיכם להביא
בנות זמא ובנחת קנאות ולשלמיכם לרבות שלמי גזיר הכל
קריבין במועד ואין קריבין ביום טוב כי שהיו לו אוכלין
מזבין ונכסים מועטין מביא שלמי חגיגה ברובין ועולת ראיה
מועטין היו לו אוכלין מועטין ונכסים ברובין מביא עולת ראיה
ברובות ושלמי חגיגה מועטות היו זה וזה מועט על זה אמרו
לא יפחות כמעשה לעולה ושחי כסף לשלמים זה וזה ברובה
על זה נאמר בברכת האלודין אשר נתן לך

פרק שני

גם ועבדים פטורין מן הראיה וכל האנשים חייבין בראיה
חן מחדש ואלם ושוכה וקטן וסומא וחגר וטמא וערל וכן הזקן
והחלה ודרך והענג מאד שאין יכולין לעלות על דגליהם כל
שלוואחד עשר פטורין ושאר כל האנשים חייבין בראיה
החדש אעפ"י שהוא בדבר אפי' חרש באונן אחת פטור מן הראיה
וכן הסומא בעינו אחת או חגר כרגל אחת פטור האלם אעפ"י
שהוא שומע פטור שמינים ואבד רוגנוס פטור כי כפי שהן ספק אשה
מי שהעין עבד וחזין בן חורין פטור מפני צד עבדות שבו וכנין
טל אל פטורין בן הראיה הרי הוא אובר יראה כל זכור להוציא
את הנשים ובעצת עשה שאין הנשים חייבות בה (אין העבדים
חייבין בהעלן הרי נאמר בכל ישראל להוציא את העבדי' וכ'
גמא כל ישראל לראות כשם שהן באין לראות לפני השם כך
הנשים לראות הוד קדשו ובית שכינתו להוציא סומא שאינו
הוא אפילו נכסית עינו אחת שהרי אין ראיהו שליט ושם נאמר
העין ישמעו להוציא מי שאין לו שמיעה גבורה ולבען ילכדו
העין מי שאינו מדבר שכל המצוה ללמוד מצוה ללמד ונאמר
בעלחך לראות פני ה' כי שיכול לעלות ברגליו להוציא חגר וחול'
וקן ועונג וכבר בארנו בהלכות ביאת המקדש שאין הטבראוי
לביאה מן הערל באום כטמא הכקמץ והוא שכלאכהו לקבץ
באונן כלבים ויצא בהן לעבר העורות או לרפואה וכן הכערף
גוישת במחצב טלו והעבדנין אעפ"י שהן מאוסין מפני כלאבת
הרי אלו פטורין גופן וכלבושן ועולין בכלל ישדאל ליראת
כל קטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות בירושלם להר הבי'
אביו חייב להעלותו ולראות בו כדי לחננו במצות שנאמר יראה
כי צורך ואם היה הקטן חגר או סומא או חרש אפילו באדת
אינו חייב לחננו אעפ"י שהוא ראוי לרפואה שאלו היה גדול וה'

כך היה פטור כמו שביארנו כל חייב בראיה חייב כדגנה
וכל דפטור מן הראיה פטור מן החגיגה וכולן חייבין בעקבה
חוף מחדש שאינו בדבר ולא שומע ושוכה וקטן וערל וכן חל
שוכה וקטן גפני שאין בני חוב הרי דב פטורין וכל כצו'
האבות בהורה וערל וטמא מפני שאין אוכלין בקדשים ואין
ראוין לביאה כמו שביארנו בהלכות ביאת המקדש ובגדלות
בעשה הקרבנות כי שהיה חגר או סומא ביום ראשון ונרפא
בשני פטור מן הראיה וכן החגיגה שביום חובתו היה פטור שכל
ימות החג שלומי ראשון הן כמו שבארנו וכן אם נטמא בלילי
יום טוב הראשון אעפ"י שכהר לברד פטור אבל אם נטמא ביום
ראשון הרי זה חייב להביא חגיגה וראיהו בתוך ימי הרגל
כשיטהר כי שבא לעזרה בתוך ימי החג אינו חייב להביא עולה
בידו בכל עת שיכנס שזה שנאמר לא יראו פני ריקס אינו אלא
בעיקר הרגל בלבד שהוא יום ראשון או השלומי ראשון ואם
הביא בכל עת שיביא מקבלין כהנו ומקריבין אותם לשם עולת
ראיה שראיה אין לה שיעור הפרוש עשר בהכות להגות
והקריב בהם מקצתן בראשון ופסק שוב אינו חוזר ומקרי' השאר
שהרי שייך אותם ואם לא פסקו אלא דהקו היום ולא יכול להקרי'
היום מקריב השאר למחר עולת ראיה אינה באה אלא
מן החולין כשאר הקרבנות שאדם חייב בהן אבל שלמי חגיגה
באות כבעות בעשר שגי המעורבות עם בעות חולין לוקח כן
ההערוכה בהמה ומקריב שלמי חגיגה והוא שיהיה שיען אכילה
ראשונה כן החולין כמפני שלמי חגיגה הגבה וכל שדגא חובה
אינו בא אלא מן החולין ויצא אדם ידי חוב שלמי חגיגה כבעשר
בהמה ואין מביאין אותו ביום טוב גזרה שכי יעשר ביום טוב
יוצאין ישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדריים ונדבות וכבעשר
בהמה ובהנים בחטאת וכאשם ובבכור ובחזה וזקן שמצוה זו
היא לשמח באכילת בשר לפני ה' והרי דכלו אבל אין יוצאין
ידי חובתן לא בעופות ולא בהנחת שאין כשר המשבח כבר
ביארנו בנפחים שחגיגה זו רשות לפיכך אין אדם יוצא בה ידי
חובת חגיגה אבל יוצא ידי חובת שמחה כי שהיו לו שלמים
גדל ונדבה (שהן) פערב יום טוב אעפ"י שאין ביום טוב אינו
יוצא בה ידי חובת חגיגה שאינה באה אלא מן החולין אבל יוצא
בה ידי חובת שמחה אעפ"י ששדטן קודם הרגל ואיל ואכל בהן
ברגל יוצא ידי חובתו שאינו צריך לשחוט שלמי שמחה בשעת
שמחה לא יביא אדם תודה ביום יד מפני הדבץ שבה שאין
מביאין קדשים לביית הפסול ואם הביא יצא בה חובת שמחה
כמו שכזארנו האובר הרי עלי תורה שאצא בה ידי חובתי
לשם חגיגה חייב לרביא הודה ואינו יוצא בה ידי חגיגה שאין
חגיגה באה אלא מן החולין כשיזבח אדם שלמי חגיגה ושלמי
שמחה לא יהיה אוכל הוא וכניו ואשתו כלבד וידבה שיעש' מצוה
גבורה אלא חייב לשכוח העניים והאבולין סנהלוי והגר והיהו'
והאלכנה מאביל הכל וכשקן כפי עשרו וכי שאכל זבחי' ולא
שמח אלו עמו עליו נאמר זבחהם כלחם אונים לדכ כל אוכליו
ישמאו כי להבם לנפש' מצוה בלוי יותר כן הכל שאין לו לא חלק
ולא נחלה ואין לו כחנות בבשר לפיכך צריך דום' לויס על
שנלחנו ולשמחם או יתן להם בתנות בשר עכ' כעשר שלחם כדי
שימצאו בו צרכיהם וכל העומב את הלוי בלשכה וטוהה ככנו
בעטדותיה ברגליו עוב' לא חקש' שג' השבר לך פן תקווב את הלוי

פרק שלישי

מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשי ונשי וטף בכל בוצאי שבטה
נ כ כ א

בו וכן נאמר בפסח שני העצם לא תשברו כו אבל פסח שבת
 בטומאה אם שבר בו עצם אינו לוקה מפי השמועה למדו לא
 חשברו בו בטחור לא בטמא אחד השובר את העצם כליל חמש
 עשר או ששבר בו עצם טבעד י' או ששבר אחד כמה ימים חרי
 זה לוקה לפיכך שורפין עצמות הפסח ככלל הנוזר מבשרו כדי
 שלא יבאו בהן לידיתקלה אין חיובין אלא על שבירת עצם
 שיש עליו כזית כטר או שיש כו מוח אבל עצם שאין בו מוח
 ושארין עליו כזית כטר אינו חייב על שבירתו הנה עליו כזית
 כטר ושבר העצם שלא במקו הבשר חייב אעפ"י שהבקר ששבר
 פניו מבשרו השובר עצם אחד לוקה חשורף עצמות וחמחך
 גידים אינו חייב בטום שבירת עצם פסח שהוא נא או מבוסל
 ושבר בו את העצם לוקה אפילו נפסל בטומאה ויצאה וכיצא
 בהם יש בו איסור שבירת העצם כמה דברים אמורים
 בשהיה לו שעת הכושר ונפסל אבל אם לא היה לה שעת הכושר
 כגון שנחפגל או נעטה מחשבת זמן או מחשבת שינוי השם אין
 בו משום שבירת העצם שבר עצם האליה אינו לוקה שהרי
 אינה ראויה לאכילה הסחוסים שחם כמו עצמים רבים הרי
 אילו מותרין לאכלן היה גדי קטן ורך שעצמותיו רבים לא יאכל
 אותן שזה שובר עצם ואם אבל לוקה שאחד השובר עצם קשה
 או עצם רך זה הכלל כל שנאכל בשור הגדול אחר שיחבשל הוא
 שמתיר לאבו כנגדו מן הגדי הרך אחר צליתו כגוראשי כנפים
 והסחוסים גדין הרכין שסופן להקשות אעפ"י שהן ראוי לאכילה
 עהה ונאכלין בפסח אין נכנין עליהן ונכנין על מוח שבראש
 מפני שיכול להציאו בלא שבירת עצם (אין נכנין על מוח
 שבקוליה והוא העצ הסתום משני ראשי שהרי אינו יכו להוציא
 אלא בשבירת עצם כשארם או כל את הפסח חתך הבשר ואוכל
 וחתך העצמות מן הפרק ומפרקן אם רצה וכשיגיע לגיד הנשה
 מוציאו וכניחו עם שאר הגדיל והעצמות והקדומות שיצאי בשעת
 אכילה שאין מנקין אותה בשאר הבשר ואין מחבתין אותה אלא
 צולין אותה שלם ואם חתכו חתכו חתכות כשר והוא שלא יחסר
 אבר וצריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר
 שנאמר לא ישאירו מפניו עד בקר נצם השאיר

ממנו בין בראשון בין ב שני עבר בלא תעשה ואינו
 לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר והגדת כמנו באש
 חשורף כשמקריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו שלמים
 ביום ארבעה עשר מן הבקר או מן הצאן גדולים או קטני זכרים
 או נקבות ככל זכחי השלמים והקראת חגיגת יד ועל זה
 נאמר בתורה חבת פסח לה אלדיך צאן ובקר אבתי כביאי עכו
 חגיגה זו בזמן שהיא בא בחול ובשחרה (במעט אבל אם חל י'
 ארבעה עשר להיות בשבת או שבת הפסח בטומאה או שהיו
 הפסחים מדובין אין מביאין עמו חגיגה ואין מקריבין אלא
 הפסחים כלכד חגיגה ארבעה עשר רשות ואינה חובה ונאכלת
 לשני ימים ולילה אחד ככל זבחי שלמים ואסור להניח מבשר
 חגיגת ארבעה עשר לימים השלישי שנאמר לא לין כן הבשר אשר
 חזכה בערב ביד הראשון לבקר מפי השמועה למדו שזו אזהרה
 לבניח בשר חגיגת ארבעה עשר ליו ששה עשר שנאמר לבקר עד
 בקר של יום השני והביתיר אינו לוקה אלא ישרף וצויתר במנה
 כשאר המהרים בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן וכל
 החבשילים העולים עמו על השלחן כתבערים עמו ואינן נאכלין
 אלא עד חצות בפסח עיצמו נזיחה מפני התעורבות כה בין פסח
 ראשון לפסח שני וראשון אסור כחמץ בכל יראה וכל ימ' ואינו
 נשחט על חמץ ואין מוציאין ממנו דו לחבור ושעון הלל באכילה
 וכביאין עכו חגיגה ואיפטר שיבא בטומאה אם נטמא רוב הקהל
 נטמא כה ככו שביארנו אבל פסח שני חמץ וכעיה עם בבית

ואינו טעון הלל באכילתו ומציאין אותו חמץ לבית אכילתו ואין
 מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה ושניהם דוחין את השבת
 וטעונין הלל בעשייתו ונאכלין צלי בבית אחד על מצה וזכרו ואין
 מותרין מהן ואין שוכרין בהן את העצם (למה לא ישוה השני
 לראשון לכל הדברים מאחר שנ' ככל חוקת הפסח יעשו לפי שפי'
 בו מקצת חוקת הפסח ללמד שאינו שוה לראשון אלא בדברים
 שנתפרשו בו והן הכמות שכנופו והם חוקות הפסח כליל זה שנאמר
 בפסח מצרים שילקח הפסח מבקטור ושהוא טעון הנעת דם
 באגודת אוב לבמסקוף ולשתי הכוחות ושיאכל בחמון אין אהן
 הדברים נוהגות לדורות ולא נעשו אלא בפסח מצרים כלכד

הלכות חגיגה

יש בכללם שש מצות ארבע מצות עשה ושתי מצות לא תעשה
 וזהו פרטן

א' להראות פני ה' ב' לחוג בשלשה רגלים:
 ג' לשמח ברגלים: ד' שלא יראה ריקם:
 ה' שלא יעזוב לח' בלשמוח וליתן לו מתנותיו ברגלים:
 ו' להקחיל את העם כחג הסוכות במצואי שמיטה (ביאר
 מצות אלו בפרקים אילו:

פרק ראשון

שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלישה רגלים ואילו הן
 הראייה שנאמר יראה כל זכורך וחגיגה שנאמר חחוג לה אלדיך
 והשמחה שנאמר ושמחת בחגך הראייה האמורה בתורה היא
 שנראה פניו בעזרה כיום טוב הראשון של חג וליבא עמו קרבן
 עולה בין מן העוף בין מן הבהמה מי שבא לעזרה ביום ראשון
 לא הביא עולה לא דיו שלא עשה כצות עשה אלא עזבר על לא
 תעשה שנאמר לא יראו פני ריקם ואינו לוקה על לאו זה שהרי לא
 עשה מצוה החגיגה האמורה בתורה היא שיקריב שלמים
 ביום טוב הראשון של חג בכואנן להראות והדבר ידוע שאין
 השלמים באים אלא מן הבהמה ושתיים מצות אלו שהן הראייה
 והחגיגה אין הנשים חייבות בהן והשמחה האמורה ברגלים היא
 שיקריב שלמים יחד על שלמי חגיגה (אילו הם הנקראים שלמי
 שמחה שנאמר חבת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלדיך
 ונשים חייבות במצוה זו הראייה והחגיגה אין להן שיעור כן
 ותורה שנאמר איש כמתנת ידו ככרבת ה' אלדיך אבל בדברי
 סופרים שלא היא קרבן עולה ראיה פחות משוה מעה כסף ולא
 שלמי חגיגה פחות משוה שתי כסף וכצוה להביא נפי עשרו
 שנאמר כמתנת ידו שלמי שמחה לא נשנו בהן חכמים טעמו
 בעת שיעלה אדם ליהושלם לחוג אם היו כידו קרבנו הראיה יביא
 או יעלה עמו כסף לקנות בו הקרבן (ואם אין כידו כסף לא יביא
 שנה כסף אפילו היה בידו שוה כמה זחבים אסור לו לעלות ריקם
 בלא כסף ובלא קרבן ולמה אסרו שיעלה כידו שוה כסף גדולה
 שם לא ימצא למכור או שם ימצא רבועות כינים מי שלא
 הקריב ביום טוב הראשון עולת ראייתו ושלמים חגיגתו הרי זה
 מקריבן כשאר ימות הרגל שנאמר שכעת ימנע החג לה' אלרים
 מלמד שכולן ראויין לחגיגה וכולן תשלומי ראשון הם ומצוה
 להקדים ולהקריב בראשון לא הקריב בראשון בין שונג בין
 מיד יקריב כשני וכל המאחר הרי זה בגונה ועליו נאמר בני
 כמנעד אספתי עכר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ועליו
 וביצא בו נאמר מעות לא יוכל לתקן כי שלא חג ביום טוב

אף על פי שהוא עובר בלא תעשה אם היה תם הרי זה לא נפסל
 אלא מקריבו ואם היה בעל מום שוחטו בכל מקום שנאמר מעשר
 דגן תירוש ויצהרד ובכורות בקרד וצאנך ונומל מקיש בכור
 למעשר מה מעשר אינו נפסל בשנה לחבורה אף בכור אינו נפסל
 משנה לחברתה אין נתנין את הכבוד לכהן כשילד שאין זו
 גדולה לכהן אלא ישפול בו בעליו עד שיגדיל מעט ויתנו לכהן
 ועד כמה ישראל חייבין להטפל בכבוד בהמה דקה שלשים זים
 ובנסה נ' זים ואם אמר לו הבהן תנהו לי בתוך זמן זה ואני אטפל
 לעצמי אינו רשאי לתנו לו שזה כמו מסייע על מתנותיו וכבר
 ביארנו בתרומות שהנהגים המסייעין בבית הגרנות ובבית
 המטבחים ובתוך התעים אין נתנין להם מתנותיהן בשכרן
 היה הבכור בעל מום ואמר לו בתוך זמן זה תנהו לי שאכלנו
 עתה או שהיה תמים ואמר לו תנהו לי בתוך זמן זה שאקריבנו
 עתה הרי זה נתנו לו ויראה לי שהבכור נותן לכל כהן שירצה
 כהן שאכל בדת מכבוד תמים חוץ לירושלם לוקה מן התורה שכל
 לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגן תירושך ויצהרדך ובכורות
 בקרד וצאנך וכן זר שאכל ביות מכבוד בין לפני זריקה בין לאחר
 זריקה לוקה כפי השמיעה למחז שזו אזהרה אף לזר שאכל בכור
 בין לפני זריקה בין לאחר זריקה הבכור אין פודין אותו שנאמר
 אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה וכן אין מוכרין
 אותו כשהוא תם טכיון שהוא עומד לקרבן אין לכהן בו זכות כדי
 למכרו וכומן הזה שאין בית הואיל והוא עומד לאכילה הרי הוא
 מותר למכרו ואף על פי שהוא תמים בין לכהן בין לישראל בכור
 בעל מום יש לכהן לכבדו בכל זמן בין לפני הכי בין שלא בפני
 הגית בין חי בין שחוט וכשהוא מוכר כשר בכור בעל מום מותר
 בבית אבל לא בשוק כמו שביארנו בהלכות איסורי מנבח
 אבל כשר בכור תמים אינו נמכר מפני שהוא כשר קדש וכחנים
 שנמנו על הבכור כוהרין לטקול כנה כנוד כנה הכפשיט בכור
 בעל מום הרי זה מותר להפשיטו באי זה דרך שירצה אם רצה
 להרגיל בהגיל וכן שאר פסולי המוקדשין אם רצה להפשיט מן
 הדגל כפשיט

פרק שני

כל הטומים הקבועים הפוסלין את הקדשים ונפדים עליהן אם
 נפל אחד מהן בכבוד הרי זה נשחט עליו בכל מקום וכבר בארנו
 אותן המומין בהלכות איסורי מנבח שהראוי מהן להיות כזכר
 שבעה וששים וכל הדברים שמנינו שם שאין הקרבן מן המנבח
 ואין הקדשים קרבין בהן ולא נפדין עליהן כך אין הבכור נשחט
 עליהן ולא קרב אלא יהיה עומד עד שילד לו מום קבוע וכן אם
 מולד בכבוד טים עובר הרי זה אינו נשחט בכל מקום ולא קרב
 אלא יהיה דועה עד שיפול בה מום קבוע וישחט עליו וכן אם
 נעברה בו עבירה או שהרג בעד אחד או על פי הבעלים או
 שהוקצ' או נעבד ירעה עד שיפול בה מום כמו שביארנו בהלכות
 איסורי מנבח יצא דופן וחכא אחריו שניהן אינן בכור הראשון
 מפני שאינו פטר רחם והוא מתן כפני שקדמו אחד אפילו יצאת
 נקבה דרך זופן וחבר דרך רחם אינו בכור בכור שהוא אנדרתינוס
 אין בו קדושה כלל והרי הוא כנקבה שאין בו לכהן כלום ותובד'
 בו תמיים אוהו כשאר החולין נולד טומטום ורי זה ספק בכור
 ויאל כמובו לבעליו בין שהטיל האנדרתינוס מום ממקום צרות
 בין שהטיל מום ממקום נקבות רחל טילדה כמין עז או עז
 טילדה כמין רחל פטור מן הבכורה שנאמר אך בכור שור עד
 טיהיה הוא שור ובכורו שור ואב הדי במקצת סימני אבו הרי
 זה בכור והוא בעל מום קבוע שאין לך מום גדול מסימני בריותו

כמו שבארנו בהלכות איסורי מנבח אפילו פרה שילדה כמין
 חמור יש בה מקצת סימני פרה הרי זה בכור לכהן הואיל וכן
 החמור יש בהן דין בכור אבל אם ילדה מין סוס או גמל אף על
 פי שיש בו מקצת סימני פרה הרי הוא ספק בכור לפיכך יאכל
 לבעליו ואם תפסו כהן אין מוציאין מידו המטיל מום בבכור
 הואיל ועשה עברה קובין אותו ואינו נשחט על מום זה עד
 שיפול בו מום אחד מאליו ואם מת זה החוטא כותר לכנו לשחטו
 על מום שעשה אביו שלא קנסו בנו אחריו והגיל לבכור שיפול
 בו מום כגון שנתן דבילה על אביו עד שכא כלב ונטלה וחתך
 אביו או שהלך בין ברזל ועששית של זכוכיה כדי שתקטט ידו
 ונקטעה או שאמר לגי להטיל בו מום הרי זה לא ישחט עליו
 זה הכלל כל מום שנעשה לדעתו אכור לו לשחוט עליו ואם נעש'
 שלא לדעתו הרי זה שחט עליו אמר איל נפל בבכור זה מום
 הייתי שוחטו ושבע הגי ועשה בו מום הרי זה שחט עליו שררי
 לא נעשה בדעתו ראינוהו שעשה מעשה הברגל להטיל בו מום
 ונפל בו מום ואין אנו יודעין אם נתכוון למום זה או לא נתכוון
 הרי זה לא ישחט עליו כיצד כגון שנתן לו שעורים במקום דחוק
 מסורג בקוצים וכיון שאכל חלק שפתו אפי היה חבר הרי זה לא
 ישחט עליו וכן כל כיצא בזה היה בכור הודף את האדם ובעט
 כדי להגדו ואפי בעט בו מפני שרדפו מקודם ונעשה בו מום
 בבעיטה זו הרי זה שחט עליו קטנים שהטילו מום בבכור דרך
 שחוק וכן הגוי שעשה לדעתו הרי זה שחט עליו ואם עשו כדי
 להחירו לא ישחט עליו בכור שאחז דם יקח ובלבד שלא יתכוון
 לעשות בו מום ואם נעשה בו מום ברקיה זו הרי זה נשחט עליו
 מתוך שהטיל מום בבכור קודם שיצא לאידי העולם ישחט עליו
 כמה דברים אמורי כומן הזה שאין שם בית מפני שסופו להיאכל
 במוכו אבל בגין שבית המוקד שקיים אמר עד שהעיד כפי עד
 אחד שמום זה נפל שלא לדעת נאמן אפי אשה נאכנת לום בפני
 נפל מום זה מאליו ושחט עליו כל המומין הראויין לכא ביוי אדם
 נאמן הדועה עליהן לומר מאיליהן נפלו ולא נעשו ככוכ וישחט
 עליהן כד' א' בשדה הרואה ישראל והבכור ביד הכהן אבל אם
 היה הרקיע כהן והבכור עדין הוא ביד בעליו הישראל הרי זה
 אינו נאמן וחושדין אותו שכא הוא הטיל בו מום כדי שיהנו לו
 בהן שהעיד לכהן אחד שמום זה מאיליו נפל נאמן ואין חוששין
 להן שכא יכנובלים זה את זה שכל הזכרים חשודין להטיל מום
 בכור כדי לאכול בחוץ ולפי' אין נאמנין על ידי עצמן אבל הגבר
 מעיד לו שאין אדם חטא לאחר אפי בניו וכני בתו של כהן
 מעידין לו על הבכור אבל לא אשתו מפני שהיא כגופו בכור
 שהיה ביד כהן ונפל בו מום והעיד עליו עד אחד שזה הנום
 מאיליו נפל ואין אנו יודעים אם מום זה שוחטין עליו את הבכור
 או אין שוחטין עליו ובא הכהן שהוא בידו ואמר הראיתי מום זה
 למומחה והתירו לשחטה הרי זה נאמן ואין חוששין שכא לא
 הראה ושמא בכור תם הוא שלא נחשדו לשחוט קדשים בחוץ
 מפני שהוא עין כרת כמו שביארנו וכן נאמן הכהן לומר
 על בכור בעל מום בכור זה נתנו לי ישראל כמובו ולא נפל כרשתו
 כדי לחשו לו שכא הוא דטיל שחבר עשי להגלו והוא בתירא
 שמא ישאלו בעליו ויאמרו תמים היה בעת שנתגדו לו

פרק שלישי

אין שוחטין את הבכור אלא על פי מומחה שנתן לו הנש' שבארין
 ישר רשו' ואם לו התר בכורות כמובן אפי היה מום גדול תלמי לא
 יתירו אלא מומח' שנטל רשו' וכל הבכורות אדם רואה חוץ מבערדי
 כט כט

פרק ראשון

בעליו ודגל ולקרא באזניהם מן החורה פרשיות שהן מורות
 אותן ומצות ומחוקת ידיהם בזה האמה שנאמר מקץ שבע שנים
 בנועד שנת הטובה בחג הסיכות בכא כל ישראל לראות ונזכר
 הקהל את העט האנשים והנשים והטף ונרץ אחד בשערך ונזכר
 כל הפטר מן הראייה פאר במצות הקהל חוץ מן הנשים והטף
 והערל אבל הטמא פטור במצות הקהל שנאמר ככא כל ישראל
 זה אינו ראוי לביאה והרבר כדור שהטמאטום והאבודונינוס
 חייבין שהיו הנשים חייבות אמתו וזו קודין במצוא יום שיה
 הראשון של חג הפסח שהוא תחילת ימי חולו של מועד של שנה
 שמינית והמלך הוא שיקרא באזניהם ובערות הנשים היו קרין
 וקורא בשם ואת קרא בעלמך הרי זה משוכח מהיכן הוא
 קורא מתחילת חמש אלה הדברים עד סוף פרשה שבע ומדלג
 דהיה אם שמע ונגזר וכלל לעשר תעשר וקורא מעשר תעשר
 על הסדר עד סוף גרביה וקלוח עד מלבד הברית אשר כרת
 אתם כדור פוסק ביצד הוא קורא תוקעין בחצוצרות ככל ישרא
 כדי להקהיל את העם ומביאין בימה גדולה ושל עץ חיתה
 ומעמידין אותה באמצע עורת נשים והמלך עולה ומשכ עליה
 כדי שישמעו קריאתו וכל ישראל העולים לתנתק קצין סביביו
 וזון הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת
 נותנו לבן וסגן לבן גדול וכהן גדול למלך כדי לאודנו כדכר בני
 אדם והמלך מקבלו כשהוא עומד ואם רצה ישב ופיתח ורואה
 ומברך כדרך שבדרך כל יורה בתורה בבית הגנסת וקרא
 הפרשיות שאמרנו עד שהא נזכר ונולל וכבר לא היה כדרך
 בספר ברכין בבתי הגנסת ובסיף שבע ברובות ואליהן רצה ה
 עוקבנו בעמך ישראל וכו' מידים אנחנו לך וכו' זה הנהגת ככל
 העמים יכו' עד בקרש ישראל והנשים כדרך שבברכין בתפילה
 ידיו שלש ברכות כגטבען רביעה בתפילה על הקדש שיעמוד
 להגם בה באי הסכן בעיון המשיח מתפלל על ישראל שתעמוד
 בלכותם וחותם בה הנהגת בישראל ששיתתפלל על הכהנים
 שיצא האל עבודתו וחתם בה באי בקדש הכהנים שביעת
 כבודן וכתפלל בה כפי מה שהוא יכול וחותם בה הושע האת
 עמך ישראל שעמך צריכין להושע באי שמוע תפילה הקריאה
 והב בנות כלשון הקדש שנאמר הקרא את ההלכה הוואת בלשונה
 אעפ"י שיש שם לעציה ונרים שאינם מכירים חייבין להכין להם
 ולהקריב אונם לשכוע באימה וידאה ונלה ברעה ביום שנתחנן
 בו כשינו אפילו חמשים גדולים שיודעין כל התורה כולה חי בין
 לשכוע בכונה גדולה יורה ימי שאינו יכ' ל' לשמוע מכון לבו
 לקריאה זו שלא קבעה הכהן אלא להקדש האבת ויראה עצמו
 כאילו עתה נצטווה בה וכפי הגמדה שומעה שהמלך שליח הוא
 להשמיע דברי ואל יום הקהל שהל להיות בסכת כאחרין אלו
 לאחר השבת בפני תקיעת החוצרות והחחינות שצין דוהין את
 השבת

הלכות בבורות

יש בכללן חמש מצות שתימצוח עשה ושלוש מצות לא תעשה
 והן כדלן
 א' לר ארש בבורות
 ב' שלא יאכל בכור תמים חוץ לירושלם
 ג' שלא יפדה הבכור ל' להפריש מעשר בחמה
 ד' שלא יגאל בעשר ברכה וכללתי דמעשר עם הבכור לפי
 שמעשה שניהם אחד והכתוב כללו עכו שנ ואת דכס תורוק כפי
 הסכועה לבדו שזה דם מעשר ודם בכור וביאור מצות איל
 בפרקים אילו

הלכות בבורות

יש בכללן חמש מצות שתימצוח עשה ושלוש מצות לא תעשה
 והן כדלן
 א' לר ארש בבורות
 ב' שלא יאכל בכור תמים חוץ לירושלם
 ג' שלא יפדה הבכור ל' להפריש מעשר בחמה
 ד' שלא יגאל בעשר ברכה וכללתי דמעשר עם הבכור לפי
 שמעשה שניהם אחד והכתוב כללו עכו שנ ואת דכס תורוק כפי
 הסכועה לבדו שזה דם מעשר ודם בכור וביאור מצות איל
 בפרקים אילו

מצות עשה להפרי' כל פטר רחם הזברים בין באדם בין בכרמה
 שהורה בין במין הו' (ור בין שהיו שלמים בין שהיו טרינות שנ
 קדש לי כל בכור פטר רחם בבני ישראל באדם ובבהמה וכולן
 לכהנים בכור אדם ובכור חמר נפדים ופדיתם לכהנים וכו'
 בהמה שהורה נשחט בעזרה כשאר קדשים קלים זורקין וג'
 ומקטיר אימוריו כמו שביארנו במצוה זק' בנחת ושאר הבשר
 נאכל לכהנים שנאמר אך פרה תפדה את בכור האדם ואת בכור
 הבהמה השאמה תפדה אך בכור שור לא תפדה קדש הם
 ובשרם יהיה לך בכור בהמה שהורה שהוא בעל כוס בין שנולד
 במוטו בין שנפל בו מום אחר שהיה תמים הרי הוא לכהן אם
 רצה אוכלו בכל מקום או מוכרו או מאכילו לטי שירצה אפילו
 לגוי מפני שהוא ל' לין שנאמר וכי יהיה בו מום פסח או עור נזמ'
 הטמא והטהור יחדיו יאכלנו בצבי ובאיל והרי הוא נכסי בתן
 מצוה להקדיש בכור בהמה שהורה ויאמר ודי זה קודש שנת
 הקדיש להשם אלדיך (אם לא הקדישו הרי זה כקדש מאלה
 וקדושתו מרחם היא מצות בכור בהמה שהורה אינו נוגת
 אלא בארץ ואין מביאין בכורות כו' צה לארץ לאין שנאמר
 ואכלת לפני האלדיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובמרות
 בקרך וצאנך כמקום שיה מביא מעשר דגן אההמביא בכור
 בקר וצאן ממקום שאינה מביא מעשר דגן אינה מביא בכור
 בקר וצאן אלא יאכל במנוח ואם הביא אין מקבלו כו' ולא
 יקרב אלא יאכל כמנוח מצוה זו נוהגת בין בפני דעת בין
 שלא בפני הבית כגון מעשר דגן ואינה נוהגת במקדשן כשהן
 בקדושתן קדש שפרד בין קדשי מוכח בין קדשי גוף הבית
 הכל חייבין בכס' בהמה שהורה כהנים לים וישראלים ואעפ"י
 שהבכור לכהן אינו נולד בכור מקריב דמו ואמורנו כמו
 שבארנו ואכל שאר הבשר בתורה בכור שכלל הכהן אשר יוד
 בבקרך ובצאנך וכו' אבל בכור אדם בכור בהמה טמא כגון
 ולויים שפרדן כמו שביארנו בהלכות מהמות כהונה הבכור
 באכל בתוך ענתו בין חמים בין בעל כוס באפר לפני האלק
 תאכלנו שנה בשנה וכי יהיה בו מום בשערך תאכלו וסאתו
 מונה לו אם תם הוא וננהלו טי' שביני שהוא ראוי להקריב ואם
 נולד בעל מום מונה לו מיום שנולד והוא שאלו לו חדש שורו
 נראה לאכילה ביום לידתו אבל אם לא ידע בודאי טמ' לו
 חדשיו מונה לו מיום שביני נולד לו מום כהן שנתו רשאי לקיים
 כל י' חדש נולד לו מום כסוף שנתו כהן לקיימו כל יום
 מיום שנפל בו המום ואעפ"י שהוא כחאחד לאחר שנתו ביגד כגון
 שנפל בו מום בש' יום לפי גמר שנתו מטליבין לו כן אחד שנת
 נולד לו מום אחד שנתו אינו רשאי לקיימו אלא עד שלשים יום
 ויאכל הבכור בזמן הזה בניחו עד שיפיל בו מום ויאכל עד
 שלא נראה ליראותו לחכם רשאי לקיימו שתי' ושלוש שנים
 ומשנראה לדאתו לחכם אם נולד בו מום כהן שנתו רשאי לקיימו
 כל י' חדש נולד אחד שנתו כקיימו ליום שנה על בכור היא
 שנת לבנה חביבה י' חדש מיום ליום ואם היתה שנה מעונבת
 נתעברה לו ומונה לו י' חדש נולדו לו שני טלאים אחד בש'
 של ארד וראשון ואחד כראש חדש ארד שני זה שניו כראש
 וחדש ארד שני כיון שהניע יום ראשון בארד של שנה הבאת
 עלתה לו שנה וזה שנו' ד' כחצי ארד ראשון לא עלתה לו שנתו
 עד חצי ארד של שנה הבא דאיל ונולד כחדש העיבור במזון
 אותו לו עבר ואיך הבכור לאוד שנתו

כבר בארנו כענין נדה שהולך באדם בנמר לארכעיוס והמפלת לפחות מארבעים אינו ולד אבל ולד בהמה לא עטרו חמשים על בנין הימים שיצטרכו בו אבל אמרו שהמפלת טינף אינה מתעבר אחריה ולא בקבלת ולד אחר לפחות משלשים יום בהמה שיצאת מליאה ובאה ריקנית הבא אחד כן בכור בספק שמא דבר שאינו פטר בכבורה הפילה ואין לנפלי בהמה פטירת רחם עד שיעגלו ראש בפקוח של עורכ מבכרת המקשה לילד מחתך אכר אכר ומשליך לכלכים והבא אחריה בכור יצא רוכו הרי זה יקבר ונפטרה מן הבכורה ואם חתך אכר והניחו אכר והניחו עד שהשלים רוכו הרי כל האיברים צריכין קבורה ונפטרו מן הקבורה בין שיצא רוכו בין שלם בין מחותך והרי הוא לפנינו נתקדש למפרע יצא שלישי ומברו לגוי וחזר ויצא שלישי אחר נתקדש למפרע ונפטרה מן הבכורה יצא שלישי דרך חפץ ושני שלישים דרך רחם אינו קדוש שהרוכ הראשון לא יצא דרך רחם ולמפרע הוא מתקדש יצא מיעוט אכר גדול והרי זה היוצא רוכו של עובר נפטרו מן הבכורה וקבר היוצא יצא חצי העובר והוא רוכו של אכר היוצא הרי זה ספק אם נפטרה מן הבכורה או לא נפטרה לפיכך הבא אחריה ספק בכור בכור שבכיר בסב ודאי ולא נגע ברוחם או שברכו בשליית בחמה אחרת או שנרכה עליו אחותו ויצא הואיל ולא נגע ברוחם מכל מקום הרי זה ספק בכור הוביק שני רחמים זה לזה ויצא מזה ונכנס לזה הרי זה ספק אם נפטרה מן הבכורה הכחמה שנכנס בה הככור שהרי פטר רחם או לא נפטרה עד שיפטר רחמה ולדה נפתח כתלי בית הרחם ויצא הרי זה ספק אם נגיעת רחם מתקדשת או ארץ נעקח כתלי בית הרחם ויתלו בצאורו הרי זה ספק אם במקומו מקדש או מקדש אף ורץ למקומו נגממו כתלי בית הרחם אינו קדוש נפרץ מקצתו ועומד מרובה על הפרוץ ויצא דרך הפרוץ או שהיה הפרו מרוב על העומד ויצ דרך העומד הרי זה ספק בכור

פרק חמשי

דאל טלא בכרה וילדה שני זכרים אפי יצאו שני ראשיהן כאחד אי אפשר שלא קדם אחד הואי ואין ידוע אי זה מהם יצא ראשון והנה נוטל את הכחוש והשני ספק בכור בת אחד מהם אין לכהן כלום שזה הווי ספק הוא והמוציא מחברו עליו הראיה וכן אם ילדו זכר ונקבה הרי הזכר ספק שמא הנקבה יצאת תחלה לפיכך אין לכהן כלום שהמוציא מחברו עליו הראיה שתי רחלות טלא בכור וילדו שני זכרים שניהן לכהן זכר ונקבה הזכר לכהן שני זכרים ונקבה והנה נוטל את הכחוש והשני ספק בכור ואם בת אחד מהן אין לכהן כלום שזה הזכר הוא ספק בכור והמוציא מחברו עליו הראיה ילדו שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות הרי הזכרים ספק בכור שאני אומר שמא הנקבה נולדה תחלה ואחר כך הזכר לפי אין כאן לכהן כלום שהמוציא מחברו עליו הראיה אחת בכרה ואחת טלא בכרה וילדו שני זכרים אחד לו ואחד לכהן וכל אחד מהם ספק בכור והכהן נוטל את הכחוש מת אחד מהן אין כאן לכהן כלום שזה הווי ספק הוא וכן אם ילדו זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום שזה הזכר ספק בכור הוא כל בכור שהוא ספק דינו שידעה עד שיפול בו מום ואכל לבעליו ואם תפשו הכהן אין מוציאין אותו מידו ואוכל אותו במומו אבל אינו מקריבו שאין מקריב לעולם אלא בכור ודאי שמא ישאח חולין בעודה מי שהיה בעדדו מבכורות שאין מבכורות וילדו ואין שם אדם ונכנס ומצא את הבכורות בניקת נקבת ואת שאינן מבכרות בניקת זכרים אינו חושש

שמא בנה של זו בא לו אצל ה ובנה של זו בא לו אצל זו אלא ורי הדבר בחוקתי שכל אחת בניקה בנה שנים שהפקידו שני זכרים אצל הרועה האחד בכור והשני פשוט ומת אחד מהן מניה הרוע' השני כיניהן ומסחלק והרי הוא ספק בכור ושניהן חולקין אותו שאין אחד מהן מכיר את שלו הפקיד בכור אצל בעל הבית והניחו בעל הבית עספשוט שלו וכת אחד מהן ואין יודע אי זה המוציא מחברו עליו הראיה והרי הוא ספק בכור ואפי' ריעה כהן שהני בכורו בחצר בעל הבית עם פשוט של בעל הבית ומת אחד מהן המוציא מחברו עליו הראיה ואין מוציאין בחצר בעל הבית אלא בראיה שהרי מדעת בעל הבית הינח שם עם הפשוט של בעל הבית לא נחשדו ישראל על הכבור לפי נאמן הישראל לומר זה ספק בכור הוא ורואין לו מומו ואוכל אותו בטובו כל הקדשים שקדם להם מום קבוע להקדשן ונפרו חייבין בבכורה ואם קדם מום עובר להקדשן או שהקדישן תמימים ואחר כך נולד להן מום קבוע ונפרו פטירי מן הבכור שהרי לא יצא לחולין לכל דבר מפני שהן אמרין בגיזה ועבודה כמו שביארנו בהלכות מעילה הלוקח בהמה ממעות מעשר שני בירושלם חייבת בבכורה אבל הלוקח בהמה בפירות שביעית הרי זה פטורה מן הבכורה לפי שאינו רשאי לסחורה בפירות שביעית שהדינאמר בה לאוכלה לאכלה ולא לסחורה ואם חויה חייבת בבכורה והרי זה משתכר בכבור שהרי יצא מתודת פירות שביעית כבר בארנו בהלכו מאכלו אסורות שאסור לעשות סחורה בזכרים האסורים באכילה וכן בארנו בתרומת שאסור לעשות סחורה בתרומות וכן אסור לעשות סחורה בבכורות אעפי' שמותר למוכרן על דרך שביארנו לקח בכור למשתה בנו או לרגל ולא צריך לו מותר ל למכרו אין שמיין בכורות תמימים לישראל אבל שמיין להן בכורות בעלי מומים ושמיין בכורות תמימים לכזבים בזמן הזה שהן עומדי' להאכל בזמן ואין צרי לומר ששמיין להן בעלי מומין

פרק ששי

מצוה להפריש אחד מעשרה מכל בהמות טהורות שילדו לאדם בכל שנה ושנה ואין מצוה זו נוהגת אלא בבקר וצאן בלבד שני כל מעשר בקר וצאן וגו' מעטד בהמה נוהג בחולין אבל לא במקדשים ונוהג בארץ וכחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית אבל חכמים אמרו לעשר בהמה בזמן הזה ותיקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית נזרה שם יאכלוהו חמים ונביצא בא לידי איסור כות שהוא שחיטת קדשים בחוץ ואם עבר ועשה ב מן הזה הרי זה מעטד ואכל במומו הכל חייבין במעטד בהמה כהנים ליים וישראלים ודין מעטד בהמה שיהיה נשחט בעזרה ודקין את דמו ודיקה אחת כנגד היסוד ומקטין אמריו ושאר הבשר נאכל לבעלים בירושלים בשאר קדשים קלים ואין לכהנים בו כלום אלא כולו לבעלים בפסחואם היה בעל כוס' בין שגפלו בו מום בין שהפרישו בתחלה במומו הרי זה נאכל בכל מקום מעטד בהמה אסור למכרו כשהוא חמים שנאמר בו לא יצאל כפי השבועה למדו שזה שנ' לא ינאל אף איסור מבירה משמע שאין ננאל ואינו נככר כלל ודאיהל שהמכר מעטד לא עשה כלום ולא קנה לוקח ולפיכך אינו לוקח כמכר דמי כהנים שלא קנה לוקח וכמכר יפת תואר כמו שיתבאר במקומו כדברי סופרים שאסור למכרו בעל מום ואפילו שחושג גזח שמא ימכרנו חי לפיכך אין שוקלין מנה בנגד מנת במעטד בדרך שש' לין בבכור מפני שהוא נראה במכר

אמרים הרי הוא דבר חשוב ומקדש ככל שהוא האחד מלא
הסיט מצמר הכבוד כבג' ידלק מצמר המקדשין מקדש ככל שהו'

פרק רביעי

בהמת השותפין הייבת בכבודה לא נאמר בקדך וצאנך אלא
למעט שותפות הגוי שאם היה שותף בפרה או בעובר אפילו היה
לגוי אחד מאלף באם או כולד הרי זה פטור מן הכבודה היה לו
באחד משנ הם אבר אחד כגון יד או רגל דואין כל שאלו יתקד
והיה בעל מום הרי זה פטור ואם איש שר שיחתך אבר הגוי ולא
יפסל הרי זה חייב בכבודה הלוקח עובר פרתו של נכרי או המוכר
עובר פרתו לנכרי אף על פי שאינו רשאי הרי זה פטור מן הכבוד
ואין קונסין אותו על דבר זה המקבל בהמה מן הגוי להיות
מטפל בה והולדות ביניהם אונברי שקבל מישראל כזה הרי אין
פטורים מן הכבוד שנאמר פטור רחם בכני ישראל עד שיהיה
הכל מישראל המקבל צאן מן הגוי כמבוק קצוב ופסק עני
שיהיה השבר ביניהן ואם פתחו פתחו לישר" אף על פי שברשות
ישראל הם והרי הם נקנינו דואיל ואם לא ימצא הגוי אצלו
ממון אחד לגבות ממנו יכזה מן ההבמות האלו ומלחמותיהן נעט'
כמי שיש לו אחריות עליהן ועל ולדותיהן והרי זה גוי באמצע
ופטורין מן הכבודה הם וולדותיהן אבל ולדי ולדות חייבין שגוי
של ישראל הם ואין לגוי רשות עליהן ישראל שנתן מצתלוגו
וקנה לו בהן בהמה מנוי בדיניהן אף על פי שלא משך קנה
וחייבת בכבודה וכן אם קנה הגוי מישראל בדיניהם
ונתן מעות אף על פי שלא משך קנה ופצרה
מכורה נר שנתגיד ואין ידוע אם עד שלא נתגיד יורה
פרתו או אחר שנתגיד הרי זה כבוד כספק הלוקח בהמה מן הגוי
ואין ידוע אם כברה או לא כברה וילדה אצלו הרי זה ספק בכור
ויאכל במטמל לב, לים ואינו לכהן שדמציא מחברו עליו הראייה
לקח בהמה מניקה מן הגוי אינו חושש שמא בנה של אחרת היא
מניקה אלא הרי זה בחוקת שילדה האצלו היה זה שמניקה כמי שנתן
אחד ואפילו כמי שנתן חזיר הרי זה פטור מן הכבודה וכן בהמה שהיא
חולבת פטורה מן הכבודה שרוב הכהמות אינן חולבות אלא אם
כן כבר ילדה הלוקח בהמה מישראל הרי זה בחוקת שכברה עד
שיודיעו הבוכר שעדין לא ילדה שאין הישראל שותק וגורם לו
לאכול קדשים בחזקתו ודאי שכברה ולפיכך נכרה סגסם בהמה דקה
שהפילה עובר שעדין לא נתבארה צדוה ורכה ויכרה לכל וזה
הנקרא טינוף אם אמרו החזקים עובר הוא אלא שנפסדה צדוה
הרי זה פטורה מן הכבודה ועדין להראותו לדעה חכם לפיכך
הלוקח בהמה מן הגוי אפילו היה קטנה וילדה אצלו נתן
שנתה הרי זה ספק בכור שמא טינוף הפילה ברשות הגוי וכן
בהמה נכה שהפיל שלייה הרי זה ספק הרי שאין שלייה בל"ו ד'
ונפסדה מן הכבודה ומתן להטלך אותה השלייה לכיכיל שאין
מתקדש בכבודה אלא זכר וחזקת הנולדים כחצנה זכרים ומחצנה
נקבות וכבר ביארנו שהחזר שאין בו סקצת סימני אנו אינו
מתקדש בכבודה ונמצא מיעוט הנולדים הן המתקדשים בכבודה
ואין חוששין למיעוט אבל בהמת קדשים שהפילה שלייה תקבר
שהתקבת בה כזכרים בהם נסה שהפילה ודרת דם הרי זה נפטרה
מן הכבוד שחזקה שואלד בתוכה ורבה עלית הודם והפסדו
וכנאל וקוצרין ודרה זה כמו נפל מבכרת אף על פי שאין חררה
וז קדוש ולמה קוברי אותה כדי לפרסם הדבר שנפסדה מן הבטו'

עצמו אם אין שם מומח' והיה המום מן המומי הגלמים המוכהקין
כאין שנמכת עינו או נקטעה ידו או נשברה רגלו הרי זה ישהט
על פי שלשה בני הכנסת וכן בכיר שיצא לחוצה לארץ ונפל בו
מום מובהק הרי זה יותר על פי שלשה בני הכנסת אין רואין את
הכבוד לישראל עד שיהיה כהן עמו שמא יאכר לו המומחה מום
הוא ומתיר לשחוט עליו וילך וישחטנו לעצמו ולא יתנו לכהן
שאף על פי שאינו חשוד לאכול קדשים בודין חשוד הוא לגזול
מהנות כהונה לפי אם היה חכם וידוע שהוא מקדק על עצמו
רואין לו היה המוכ גלוי לכל כגון שנקטעה ידו או רגלו הואיל
והביאו לחכם המומחה הרי זה בחוקת מדקוק על עצמו לפיכך
רואין לו אף על פי שאין עמו כהן השחט את הכבוד ואחר כך
הראה את מומו אף על פי שהוא מום גלוי שאינו משתנה בשחט'
כגון שנחזקה ידו או רגלו הואיל ונשחט שלא על פי מומחה הרי
אסור ויקבר בכבוד שמת בכור שהיתה לו ביצה אחת ושני ביצים
וכדקו המימוזה והיה שיבחה על הדגומו מעט ולא יצאת ביצה
שנייה והתירו המומחה ונשחט ונמצא השני' דבוקה בכסלו הרי
זה כותר דואיל ומעכו אבל אכל נמקד אף על פי שנשחט
על פי מומחה הרי זה יקבר מי שאינו מומחה ודאה את הכבוד
ונשחט על פי הדין זה יקבר וישלם מביתו וכמה משלם רביע
דקה ומחצנה לגסה ומפני מה לא ישלם כל דמי מפני שקנסו את
בעי' הכהמה כדי שלא ישהגה ולא יגדל בהמה דקה בארץ ישראל
הניטל שכרו להיות רואה בכבוד אין שחטין על פד אלא אם
כן היה מומחה גדול וידעו בו חכמים שאין כמותו ופסקו לו שכר
על הראייה והבקר בין שנמצא בו מום בין שנמצא תמים ולא
ישלם שכר על בהמה זו חזק בפעם אחרת וראה אתה לעולך כל
זה שכן יאין אתה כדי שלא יבא לדי חשוד החשוד על הכבודות
לכרן לשם חולין אין לוקחין ממנו אפי' בשר צבאים כפני שהו'
דומה לבשר עגל ואין לוקחים ממנו עורות שאין עבדים אפילו
של נקבה שכא יתקד זכרותו ואמר עור נקבה הוא ואין לוקחין
ממנו צמר אפי' כלבן ואין עדיך לוכד צמר אבל לוקחין ממנו
טוי ולבדין ועורות עגורים שאינו נעבד עור בכור תבים כפני
שהוא כפחור לשחטו אצלו שמא ישמעו בו הדיינים ויקנסוהו
כפי רשעו השוחט את הכבוד וכבר נודע שלא ראהו לכונדה
בה שאכלו אכלו ויהדר להם את הדמים ומה שלא נאכל יקבר
ויחזר את הדמים וכן הדין בכאביל את הפרפה כמו שיתבאר
בהלכות מקח וממכר בכור שנמצא טרפה אם תמים הוא ונמצא
טרפה אחר שהופשט העוד יטרף כמו שביארנו בהלכות פסולי
המקדשין והבשר יקבר ואם כמותו נשחט הבשר יקבר ויגור
הכהנים בעורו והוא שנשחט על פי מומחה הכבוד שניאכל בשחו
כהלכה בין תמים בין בעל מום כשם שמתיר ליהנות בעורו כך
בינין בגזרות אכל כל צמר שננעו בכנו ששהוא די אפי' נשד הרי
הוא אסור בהנאה ואפי' נשד ממנו אחר שנפל בו מום ואפי' אחר
שחשטו אין עדיך לוכד אחר ביתת חזרי הוא כצמר שנשד ממנו
נחיס באיסורו עומד וכן במעשר בהמה וכבר ביארנו בהלכות
מעילה שלא נדרו גזירה זו אלא על הכבוד ועל הבקשר בלבד
שאין באין לכפר שמא ישחט אצלו כדי ליקח כל הצמר שינשוד
גם וכבר ביארנו שכחנה לאכלותהך שנתנו בין תמים בין בעל
מום בכדי שיהיה בו צמר מדובלל וישחט את שהוא נראה עמו
מן גי' כותר בהנאה ואת שאינו נרא' עמו והוא הצמר שעיקרו
הפך כלפי ראשו אסור שזה כמו שנשד מחיים גינת בכור אפילו
בעל מום שנתערכה בגיו האלין אפי' אדרת בכמה אלפים הכל

נתעשרו נפשו הכל שכל אחד בהן ספק אם הוא חבני שקפץ א
 אחר וכבר בארנו שכל המניין פטורין קפץ אחד בן העשיריים
 לתוך הדיר כולן ידעו עד שיפגל בהן מס ויאבלו במומן

הלכות שגגות

- יש בכללן חגש מצות עשה והו פרטן
- א שיקריב הידוד קרבן חטאת קבועה על סגנו ו
 - ב שיקריב אשם מי שלא נודע לו אפחטא אם לא חטא עד שידע לו וביא חטאתו והו הנקרא אשם הלוי
 - ג שיקריב החוטא אשם על עבירות ידועות חוה הנקרא אשם ודאי
 - ד שיקריב החוטא קרבן על עבירות ידועות אם היה עשיר בהמה ואם היה עני עוף או עשירית האיפה חוה הנקרא קרבן עולה חודד
 - ה ש קריבו הסנהדרין קרבן אם טעו והודו שלא כהלכ' באח' מן החמורות וביאור מצות אילו בפרקים אלו

פרק ראשון

כל העובר בשגגה על אחת ממצות לא תעשה שיש בה מעשה שחייבין עליה ברת הרי זה חייב להקריב קרבן חטאת ומצות עשה שיקריב חטאתו על שגגתו וכל עבירה שחייבין על זדונה ברת חייבין על שגגתה חטאת חוץ משלש עבירות כגוף וכבטל בילה וקרבן פסח הפסח והחילה בפני שהן מצות עשה וחטאת אין מביאים אלא על שגגת לא תעשה שנא אחת ממצות ה' אשר לא תעשה והמגדף בפני שאין בו מעשה ונאמר לעושה בשגגה יצא כגוף שאין בו מעשה לפי המקבל ע"ז באלוה אעפ" שהוא חייב ברת אם היה סויד נסקל ואם קבל בשגגה פטור מן הקרבן לפי שלא עשה מעשה ונאמר בעשותך אחת כל כריחות שכתורה חוץ משלש כריתות שביארנו אם עבר היודד על אחת מהן בשגגה מביא חטאת קבועה חוץ משבא שאכל קדש וטמא שנכב למקדש ששניהם אין מביאים חטאת קבועה אלא קרבן עולה ויורד כמו שיחבאר חטאת קבועה היא הבאה מן הכהמה בלבד וקרבן עולה ויורד הוא קרבן שאינו קבוע אלא אם היה עשיר מביא חטאת בהמה ואם היה עני מביא עוף או עשירית האיפה כמו שיחבאר נמצאת לבר שכל העבירות שחייד מביא על שגגתן חטאת קבועה כג' ואלו הם א' הבא על אב

ב	הבא על אשתו	ג	הבא על אם אב
ד	הבא על אביו	ה	הבא על בתו
ו	הבא על בת בתו	ז	הבא על בת בנו
ח	הבא על בת אשתו	ט	הבא על בת כחה
י	הבא על בת בנה	יא	הבא על אחות
יב	הבא על אחותו שהיא בת אשת אביו		
יג	הבא על אחות אביו	יד	הבא על אחית אביו
טו	הבא על אחות אשתו	יו	הבא על אשת אביו
יז	הבא על אשת אחי אביו	יח	הבא על אשת בנו
יט	הבא על אשת אחיו	כ	הבא על אשה איש
כא	הבא על הנדה	כב	השוכב עם זכור
כג	הבא על אביו	כד	הבא על אחי אביו
כח	השוכב עם בהמה	כו	האשה שכביאה עליה את

חכהמה נמצאו כל כריתות שבעריהם כו כט כד

זה שאמרנו שאם קרא ל"א עשירי נתקדש כשקרא לעשירי תשיע אכל אם קרא לעשירי עשירי וקרא אחיו ל"א עשירי לא נתקדש ל"א שהרי העשירי הודאי לא עקר שם עשירי מעלה ואפי' יצא העשירי ולא קראהו לא עשירי ולא ל"א אלא שתק ואחר כך יצא ל"א וקראהו עשירי לא נתקדש שהעשירי מעצמו בנקד ו"א ע' פ' שלא קראהו עשירי הואיל ולא עקר שם עשירי מעליו אין ל"א מקדש יצא תשיעי ועשירי כאחד בין שקרא שניהם עשירי בין שקראם תשיעי שניהם מוקדשין ויאבלו במומן ואינן קרבים וכן אם יצא עשירי ו"א כאחד אם קראן עשירי הרי עשירי ו"א מעורבין זה בזה כמו מעשד שנת ערב כשלמים שיאכלו במומן כמו שבארנו בהלכות פסולי הוקדשין ואם קראן ל"א הרי העשירי והחולין מעורבין זה בזה ויאכלו במומן התחיל לבנות ויצאו תחילה שנים שהן ראשון ושני הרי זה מונה הכל זוג זוג ונתקדש זוג עשירי וכן אם מנאן שלשה שלשה בכל פעם ופעם או חמשה חמשה מקדש הכת העשירית יצאו בתחילה שנים ומנאן אחד וקרא השלישי שיצא אחיהן שני ומנה כדרכו אחר אחר הרי התשיעי והעשירי מוקדשין ויאכלו במומן התשיעי מפני שהוא העשירי הודאי שהרי שנים יצאו בתחילה וזה שקראו עשירי הוא י"א והקרא ל"א עשירי נתקדש כמו שבארנו כנאן למפרע כגון שיצא ראשון ואמר עטרה ויצא שני ואמר חטעה עד שיצא העשירי ומנה אחת הרי זה קדש שהעשירי מאליו נתקדש קדא לתשיעי עשירי ונשאר העשירי בדיר התשיעי יאכל במומן וח שנטאר בדיר מעטד אעפ" שלא יצא ולא בידרו שהעשירי מאליו נתקדש מת העשירי בדיר התשיעי יאכל במומן וכל השמונה שיצאו וכמו פטורין ואעפ" שלא נתקדש עשירי שלהן ליקרב אלא מת קודם שיצא שהמניין הראוי פוטר הבנים עטרה שלמים לדיר וזהו מונה והולך מת אחד מן המניין מונה ומשלים כדרכו ומקדש עשירי אעפי שאין עתה חיים אלא תשעה מת אחד מאלו שבתוך הדיר אלו שנמנו פטורין מפני שהמנין הראוי למעשר פוטר אעפ" שלא הפרי עליה כמו שבארנו ואלו שבתוך הדיר מניין לגורן אחר עד שיצטרפו לאזורים וכן מי שהיו לו יד שלמים והבנים לדיר ויצאו ארבעה ומנאן בפתח זה ויצאו ששה ומנאן בפתח אחר ונשאר שם ארבעה בתוך הדיר אם יצא הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הששה נוטל מין אחד וכולן פטורין שאותן הארבעה שיצאו תחילה בפתח ראשון מניין הראוי פטורין ואם יצאו אילו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הארבעה תחילה הרי אותם הארבעה שיצאו בתחילה ואתן הששה שיצאו אזריהן בפתח שני פטורין שכל אחד מהן נכנס מנין הראוי למעשר שהרי נשארו שם בדיד אחד להשלים הבניין ולעטד אבל אלו הארבעה שנשארו אעפ" שיצאו וכבנו בפתח הראשון אין מנין הראוי לפיכך מצטרפין לגורן אחד יצא ד' בפתח זה וד' בפתח שני ונשארו שם ששה אם יצאו חששה מאחת פשני הפתחים נוטל מהן אחד מעטד וכולן פטורים ואם יצאו חששה בשני הפתחים הדי הששה מצטרפין לגורן אחד וחשמונה שיצאו תחילה מכאן ומכאן פטורין שכל ארבעה מה נכנו מניין הראוי להשלים עלית עטרה ולעשר שהרי ששה היו שם נשארים בתוך הדיר היו לו י"ט שלמים בתוך הדיר ויצאו ט' בפתח זה וט' בפתח שני נוטל האחרון לטם מעטד וכולן פטורין שאנתן התשע נמנו בנין הראוי והיה מונה והוציא הטלה ראשו ורובו מן הדיר חזר הדי זה כמני לכל דבר היה מונה והפסיק המניין בפני חבירו שדיבר עמו או שחשבו לילי שבת הדי זה חזר ומשלים בנינו אחר כך היה מונה הוציא אחד אחד ומקדש עשירי וקפץ אחד מן המנין לתוך הדיר לתוך אילו שעדיין לא נמנו ולא

ומעשר בהמה של יתומים שנשחט בכזו מתר למכרו כדרכו
כפי השב אברה ליתומים לא נורו עליו מעשר בהמה שנשחט
בכזו מתר למכור חלבו וגידו ועורו ועצמותיו ולא אסרו למכור
אלא כשרו בלבד ואם הכליע דמי הכשר בדמי העור והחלב
והגידו וכבר הכל כהבלעה מתר ואם היו דמי העצמות יקדים
והכליע דמי הכשר בדמי העצמות מתר הכל נאמנים על מומי
מעשר לומר מום זה מאיליו בא ולא בעשה לדעת ואפי' אלו
שאינן נאמנים על הככור נאמנים על המעשר ודואה אדם מומי
מעשר שלו ומתירו אם היה מום זה שאסירצה ישל מום בכל
עדרו ואחר כך יעשר ונמצא המעשר בעל מום מתחלתו הלקוח
טלאים שנולדו בשנה זו או שניתנו לו במתנה הרי הם פטורין מן
המעשר עד שילדו ברשותו לפיכך השותפין שנשתתפו בבהמות
והביא זה מאה טלאים זה מאה טלאים וערבום ונשתתפו בהן
הרי המאזנים פטורים מן המעשר שכל שלה מהן כמכור וכן
האחים שירשו טלאים מאביהם הרי הן פטורין מן המעשר אבל
הנולדו להם בשותפות לאחר מכאן מאילו הבהמות בין לשותפין
בין לאחים חייבין במעשר וכן אם היו שותפין במעות וקנו
בהמות במעות השותפות והאחים שקנו בהמות במעות הירושה
הרי הנולדים מהם לאחר מכאן חייבין במעשר שהרי ברשותן
נולדו והרי הן כאיש אחד חלקו האחים והשותפין אחד שנולדו
להן הבהמות ברשותן וחזרו ונשתתפו הרי אילו פטורין מן המעשר
שבשעה שחלקו נעשו הכל לקיחה והלקוח פטור וכשחזרו
ונשתתפו הרי נשתתפו בבהמות ועדין לא ילדו להן ברשותן אחד
שותף זה השני ואעפ"י שחלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד
טלאים ועטרה כנגד עטרה הכל פטורים מן המעשר והרי הן
בלקוחין האזין והשותפין שחלקו בכספים ולא חלקו בבהמה
חייבין במעשר שעדין לא נעשו הברכות לקוחין אבל אם
חלקו הבהמות אעפ"י שעדין לא חלקו הכספים הרי אילו פטורין
הלקוח עטרה עובדים במעי אמן כולן נכנסין לדיד להתעשר
שהרי ברשותו נולדו בהן שנפלו לו עטר בהמו כגול הגר פטורין
מן מעשר שממנת בהנה מתנתם וכבר ביארנו שהנותן מתנה
פטור מן המעשר הכל נכנסין לדיד להתעשר בין תמימים בין
בעלי מומים וכל איסורי בזבחה הן מן הבלאים והמזיפה יוצא
דופן ומחוסר זמן שכל אילו פטורין מן המעשר וכן היתום שמחה
אמו או נשחטה עם לידתו אינו מתעשר ודברים אילו כפי השמיע
הם אין הלקוח פטור אלא אם כן נלקח אחר שנראה להתעשר לפי
הלקוח טלאי בתוך ז' ימי הלידה כשיגיע זמנם חייב לעשרן שכיון
שאין מחוסר זמן ראוי להתעשר הרי זה כמי שלקח עובדי ונולדו
ברשותו כל בהמה שהיא ספק אם בת מעשר היא או אינה בת
מעשר הרי היא פטורה מן המעשר לפיכך טלאים שנותרו בהן
יתום או לקוח וכיצא בהן הרי כולן פטורין מן המעשר שכל אח'

בהן ספק הוא

פרק שביעי

מי שהיה לו עטרה טלאי ורפריש אחד מעשר הרי לו מאה והפרי'
עטרה למעשר אין אלו מעשר אלא כיצד עשה כונס כל הטלאי'
או כל העגלים דיר ועושה לו פתח קטן כדי שלא יצאו שני כאחד
ואמתייהן מעמיד מבואץ והן גועות כדי שיסמנו הטלאים קון
ויצאו מן הדיר לקראתן שנכל אשר יעבור תחת השבט שיעבור
מעצמו ולא שיוציאו בידו וכיצא מן הדיר זה אחד זה מתחיל
ומונה אותם בשבט אחד שנים שלש ארבעה חכשה ששח שבעה

שמנח תשעה והיוצא עשירי בין זכר בין נקבה בין תמים בין
כעל מום סוקרו בסקרא ואומר הרי זה מעשר לא סקרו בסקרא
ולא מכאן בשבט או שמנאן רבוצים או עומדים הרי אלו
מעשר הואיל ומנאם עטרה עטרה וקדש עשירי הרי זה מעשר
אינו צריך לצרף כל בהמה שנולדה ברשותו לדיר אחר אלא
מצטרף כל עדר ועדר לבדו היו לו חמשה טלאים בירושלם
וחמשה טלאים בעכו אין מצטרפין וכולן פטורין מן המעשר
וככה יהיה בין אילו לאילו ויצטרפו מיל היו שלשה עדרים בין
כל אחד ואחד ז' מיל הרי שלשתן מצטרפין כיצד היו השעה
מכאן ותשעה מכאן ואחד באמצע הרי שלשתן מצטרפין לדיר
להתעשר אין מעשרין מן הצאן על הבקר ולא מן הבקר על
הצאן אבל מעשרין מן הכבשי על העזי ומן העזים על הכבשים
שכ' וכל מעשר בקר וצאן כל משמע צאן אחד ששניהם נקראים
שה והרי הם כמין אחד אין מעשרין מן הנולדים בשנה זו על
הנולדים בשנה אחרת כשם שאין מעשרין בדעי הארץ מן החדש
על הישן ולא מן הישן על החדש שנ היוצא השדה שנה שנה
ויראה לי שאם עשר בהמה משנה על שנה הרי זה מעשר מצני
חומרת הקדשים שהרי לא הקפידה תורה על מעשר בהם כפית'
שהיה שנה שנה כל הגולדים מאחד בתשרי עד כ"ט באלול
מצטרפין ומעשרים מאילו על אילו נולדו חמשה טלאים ככ"ט
באלול וחמשה באחד בתשרי אין מצטרפין ילדו הולדו בתוך
שנתן הרי היא וכתה נכנסים לדיד להתעשר אין הטלאי הנולדים
כמו הטבל שאסור לאכול כמנו עד שיעשר כמו שביארנו במקומו
אלא מתר למכור ולשחוט כל מה שירצה עד שיתעשר ויהיה
המעשר קדש ויאכל כהלכתו כמו שביארנו קבעו חכמים שלשה
זמנים בשנה למעשר בהמה ומשיגיע זמן מהן אסור לו למכור או
לשחוט עד שיעשר ואם שחט הרי זה מתר ואלו הן השלש זמנים
ביום ט"ו קודם הפסח וביום ט"ו קודם עצרת וביום ט"ו קודם החג
וכל מן מאילו נקרא גורן מעשר בהמה נביצאת אומר שהגרנות
של מעשר ברהב ביום אחרון בחדש אדר וביום לה מספרות
העובר וביום אחרון מחדש אלול ולמה קבעו הגרנות בימים אלו
כדי שתהינה הבהמות מצויות לעולי דגלים שאעפ"י שבת למכור
קודם שיעשר כמו שבארנו היו נמנעי למכור עד שיעשרו ויעשו
הביצה הבנים כל הצאן או חבקר לדיר והתחיל לבנות ולקדש
עשירי עד שנשארו בתוך הדיר פואח מעשר הרי זה מגינת לגורן
אדר והן מצטרפין לאלו שילדו ויתעשרו הכל כגון אחד ואעפ"י
שרוא ידע שאלו ישאר בכני חיי להבני הכל לדיר והנשא יבאר

פרק שמיני

המכנים צאן לדיר והתחיל לצאת אחד אחד והוא מנח כמו
שביארנו וטעה בכנין וקרא לטביני או לשל בטה מבני עשירי או
סקרא ל"ב או לשל מעלה מבני עשירי לא נתקדשו אבל אם קרא
לתשיעי או ל"א עשירי נתקדשו ודבר זה הלכה כפי הקבל נשמע
שהטעות בתקדשת למעשר של מעלה מבני ושל בטה מבני אבל
לא שלפניהם ושל אחריהם אפילו קרא לתשיעי עשירי ולעשירי
תשיעי ה"א עשירי בין בטעות בין בכונה שלשתן נקודשים
והיאך דינם התשיעי אינו קרב אלא נאכל במכור והעשירי כעטור
וה"א יקרב שלמים וטעון נסכים בשלמים ואינו עושה תמורה בפני
שהוא עצמו כתמורה במה דברים אכורים כשהיה הנונה
הוא בעל הברמת אבל העושה שליח לעשר לו וטעה בין בתשיעי
בין ב"א אין בקדש אלא העשירי והדאי בלבד שלא עשאו
שליח לטעות ולהפסיד אלא לקדש כראוי

מחטת האחרונה כמצותה הרי זה פטור מחטאת וכן הפדום מצודה להעלות דגים מן הים כשגגה ועלה תנוק עם הדגים בין ששמע שטבע חינוק בין שלא שמע וזואיל דעלה חינוק הרי זה פטור מחטאת אעפ"י שלא היה כונתה אלא לצוד בכני שהיה שוגג וכן כל כיוצא בזה מי שהיה לפניו בלילי הפסח צלי של פסח ונותר מן הקדשים ונתכוון לאכול צלי שהיה מצוה ושגג ואכל נותר הרי זה חייב חטאת שהרי לא עשה מצוה באכילה זו וכן כל כיוצא בזה

פרק שלישי

מי שהעיד עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו אלא אמרו אנו ראינוך שעשית מלאכה בשבת או שאכלת חלב והוא אומר אני יודע כודאי שלא עשיתי דבר זה אינו חייב חטאת הואיל ואם יאמר מויד הייתי יפטר מן הקרבן כשאלו לחן לא אכלתי ולא עשיתי נעשה כאומר לא אכלתי בשגגה אלא בזון שהוא פטור מן הקרבן ולא הכחיש את העדים שתק ולא הפליג את העדים אלא אפי"אמרה לואשה אכלה חלב או עשית מלאכה בשבת ושתק חייב להביא חטאת אמר לו עד אחר חלב הוא זה ושתק ונותר ואכלו בשגגה מביא חטאת ואם התרו בו לוקה עליו אעפ"י שיעיד העדות בעדות אחד כבר בארנו בהלכות פסולי המוקדשין שהמפריש חטאתו עם החלב שאכל לא יביאנה על השכת שחלל או על הדם שאכל שנ' והביא קרבנו שעירת עז על חטאתו אשר חטא עד שיהיה קרבנו לשם חטאו לא שיקריבנה מחטא על חטא ואם הקריב פלה יתר על זה אמרו הפריש חטאתו על חלב שאכל אמש לא יביאנה על חלב שאכל היום ואם הביא בפר ואין צריך לומר שאם הפרישה אביו וכת והיה הכן בחיוב באותו החטא שלא יביאנה הכן על חטאו כמו שנתבאר שם המביא חטאת על שני חטאים תרעה עד שימול בה מום ותמכר ויבי כדמי חצייה לחטא זה ובדמי חצייה לחטא השני וכן שנים שהביאו חטא אחת על שני חטאים תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא חטאתו בדמי חצייה ויביא זה חטאתו בדמי חצייה

הביא שתי חטאות על חט אחד יקריב איזה שידעה והשנייה תרעה עד שיפול בה מום ויפול דמיה לנדבה הביא שתי חטאות על שני חטאים תשחט לשם חטאת האחד והשנייה לשם החטא השני כבר ביארנו בהלכות מעשה הקרבנות שחמשומד לעז או לחלל שבתות בפרהסיא אין מקבלין ממנו קרבן כלל וחמשומד לעבירה משאר עבירות אין מקבלין ממנו חטאת על אור החטא כיצד משומד לאכול חלב שאכל חלב בשגגה והביא חטאתו אין מקבלין ממנו עד שיחזור בתשובה אפי"ה היה משומד לאכול חלב לחיובו ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו הביא קרבן אין מקבלין ממנו שמשאכל בזון בין להכעיס בין לחיובו הרי הוא משומד היה משומד לאכול חלב ושגג ואכל דם מקבלין ממנו כמו שביארנו מי ששגג והפריש חטאתו ואחר כך נשתמד ונותר בתשובה או נשחטה חזר ונשחפה אעפ"י שנודחה הקרבן בנתיים הרי זה חזר ונראה שאין בעלי חיים נדחין כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין לפי יקריבנה עצמה וכשם שאם נולד בו מום עזר ונתרפא יחזור לבשרותו כך אם נדחו הבעלים וחזרו ונראו יקרב חייבי חטאות ואשמות וראים שעבר עליהן יום הכפורים חייבין להביא לאחר יום הכפורים וחייבי אשמות תלוין פטורי שני"ב ככל חטאתיכם לפני השם תטהרו כן למדו כפי השכזעה שכל חט שאין כביד בו אלא ה נתכפר לו לפי מי שבא על ידו ספק עבירה

ביום הכפורים אפי"עם חשיכה נטור כאשם תלוי שכל היוז מכפר נכ צאתה למו שאין מביאין על לא הודע של יום הכפורים אשם תלוי אלא אם כן לא כפר יום הכפורים כמו שיתבאר אין יום הכפורי ולא החטאת ולא האשם מכפרין אלא על השבי הריאנינו בכנהתן אבל המכעט בהן אינן מכפרין בו כיצד היה מכעט והביא חטאתו או אשמו והוא אומר או מחשב בלבו שבין אלו מכפרים אעפ"י שקיבו במצותן לא נתכפר לו וכשיחזור בתשובה מבקיעתו צריך להביא חטאתו ואשמו וכן המכעט ביום הכפורים אין יום הכפורים מכפר עליו לפי אם נתחייב באשם תלוי ועבר עליו יום הכפורים והוא מכעט בו הרי זה לא נתכפר לו וכשיחזור בתשובה אחר יום הכפורים חייב להביא כל אשם תלוי שהיה חייב בו כל אשמות שבהורה מעכבים את הכפרה חוץ מאשם נזיר ספק נזיר וכפק בחוסדי כפרה וספ' שומה בולם מביאין קרבנותיהן אחר יום הכפורים מי שהוא מחייב חטאת או אשם והרי הוא יוצא כביד ליהרג אם היה זכאי וכוז משהין אותו עד שיזרק הדם ואחר כך יהרג ואם עדין לא נשחט הזבח אין משהין אותו עד שיקרי עליו

פרק רביעי

העושה עבירות הרבה בהעלם אחד חייב חטאת על כל אחת ואחת אפי"עשה המ"ג אלו שנינו בהעלם אחד חייב מ"ג חטאות וכן אם עשה מעשה אחד שהוא חייב עליו משום שבות הרבה חייב על כל שם ושם והוא שהיו האכורים כולן באין כאחת או איסור מוסף או איסור כולל כיצד השוחט בהבת קרשים חוץ לעורה בשכת לעז חיי"ג חטאות משום שחט קדשין בחוץ וכשום כחלל שבת וכשום עובד ע"ז שהרי שלשת האיסורין באין כאחת בד"א באומר בגמר זכיחה הוא עיבד אותה אבל אם לא היתה בונתו לכך משישחוט בה כעט לשם ע"ז תיאכר ואינו חייב משום שחט חוץ עד שישחוט שני או רוב שנים ונמצא כשגם השחט שחט בהבה האסורה לקרבן שאינו חייב עליה בשום שוחט חוץ כמו שבארנו הנה חטאת העוף והיה חצי קנה שלה פנים וחוסף בו כל שהוא בשבת לשם עז חיי"ג חטאות שהרי שלשת האיסורין באין כאחת וכן העושה מלאכה ביום הכפורים שאם היתה בשבת חייב שתי חטאות בפני ששני האיסורין באין כאחת הבא על אשת אחיו הקיים כשהיא נדה מביא ג חטאות משום אשה איש וכשום אשת אח והן שני איסורין הבאין כאחת וכשום נדה שהוא איסור מוסף שכתוד שנמוסף בה איסור זה לבעלה נוסף ליבכה וכן כל כיוצא בזה הבא על אביו חייב שתיים ארת משום ערות אביך לא תגלה וכשום ואת זכר לא תשכב וכן הבא על אחי אביו חייב שתיים שנ' ערות אחי אביך לא תגלה הבא על הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחד אעפ"י שהן שני גופין אינו חייב אלא חטאת אחת שנ' ואת זכר לא תשכב והנשכב שם אחד הוא וכן הבא על הבהמה והביא בהמה עליו בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת עטד השכב והנשכב כבהמה וזכור כבעילה ארת יש בעול בעילה אחת וחייב עליה ח' חטאות כיצד יעקב שהיה לו בת מלפא ושמה חכנע נשא לכן תמנע והוליד ככנה בת ושמה סרח ואין ללכן בת אלא רחל לבדה נמצא סרח בת בת יעקב ואחות אשתו באביה הן שני איסורים הבאין כאחד נשאת סרח לראובן ונאכרה על שאר בני יעקב ניכף בה איסור ליעקב והרי היא כלתו מת ראובן או גירש ונישאת סרח זו לאחי יעקב מאמו בתוך שנאסרה על שאר אחי יעקב נוסף ליעקב בה איסור

אשת אחת

ובשאר העבירות
 ב הנותן בזרעו למולך ג בעל אוב
 ד בעל ידעוני במעשה ה המחלל את השבת
 ו העושה מלאכה ביום הכפורים ז האוכ' או השותה ביום הכפורי'
 ח האוכל נותר ט האוכל חמץ בפסח
 י האוכל חלב י"א האוכל הדם
 י"ב האוכל פיגול י"ג השוחט קדשי חוץ לעזר'
 י"ד המעלה קרבן חוץ לעזרה טו המפסם את שמן המשחה
 יז המפטם את הקטרת יז הסך בשמן המשחה
 הרי אל מ'ג עבירות שמביאין על שגנתן חטאת קבוע ומה הוא
 הקרבן שמביא השונג באחת מאילו אם שנג מכיא עז בת שנחה
 לחטאת והיא האמורה בפרשת שלח י"ך בין שהיה רחישא הדייט
 או מלך או כהן גדול או משוח מלחמה הכל שוין בשגנתו ז אבל
 אם שנג באחד משאר מ'ב אם היה הדייט מכיא שעירת עזים או
 נקבה מן הכבשים וזו היא חטאת של אחד מעם הארץ האמורה
 בפרשת וקרא ואם המלך הוא ששנג באחת מהן מכיא שעירת
 עזים לחטאת ואם כהן משוח הוא מכיא פר בן כקר לחטאת והוא
 נשרף כמו שנתפרש שם אחר יח ד ששנג באחת מאלו או כרובין
 שנתורה אחת תהיה לכם לעושה בשגנה כיצד אנשי מדינה
 ששגנו ודכו שהיום חיל והדי הוא יום הכפורים וכולן אכלו ועשו
 מלאכה כל אחד מהן מכיא שתי חטאות כבשות או שעירות
 וכן אם שגנו כולן והקטירו לעבודה זרה אחד ואחד מן העובדים
 מכיא עז בת שנחה לחטאת

פרק שני

אין אדם חייב חטאת על שגנתו עד שיהיה שונג מתחילה ועד
 סוף אבל אם שגג בתחילה והזיד בסוף או הזיד בתחיל ושגג בסוף
 פטור מקרבן חטאת כיצד כגון שהציא חפץ מרשות לרשות
 בשבת עקר בזה וזהו בשגנה או ששקד בשגנה והביא בזה
 פטור עד שיעקור בשגנה ויניח בשגנה וכן כל כיוצא בזה עבר
 עבירה וידוע שהיא בלא תעשה אבל אינו יודע שחייבין עליה
 ו דת הדי זו שגנה ומכיא חטאת אבל אם ידע שהיא ככרת ושנג
 בקרבן ולא ידע אם חייבין עליה קרבן אם לאו הרי זה מויד
 ששגנת קרבן אינה שגנה בעבירות אילו שחייבין עליה כרת מי
 שלא נודע לו עצמו של חט שחטא אעפ" שידע בודאי שעבר
 על לא תעשה שיט בו כרת הרי זה פטור מקרבן חטאת שכ' אשר
 חטא בו עד שידע החטא שחטא בו כיצד חלב ונותר לפני
 ואכל את אחד מהם ואין ידוע איזה אכל אשתו נדה ואחותו בכי'
 ושנג וכא על אחת מהם ואין ידוע איז מהן בעל שבת ויום
 הכפורים לפני ועשה מלאכה באחת מהן ואין ידוע באיזה מהן
 עשה הרי זה פטור מקרבן חטאת חטא ונודע לו חטאתו וחדר
 ושכחו הרי זה מכיא חטאת לשם מה שחטא ותיאבל כשאר חטאות
 הנאבלות שנג בטם אחד והם שני גופין חייב כיצד שתי
 נדות ושנג באחד מהם ואין ידוע איז היא שתי אחיו ושנג באחת
 מהן ואין ידוע איז היא חייב חטאת שהרי ידוע עצמו של חטא
 לפי זה דומה לשתי נדות דולקות שכבה אחד מהן ואין ידוע אי
 זו נד היא או לשני תחומין של חלב שאכל מאחד מהן ואין ידוע
 באי זה תחומי מהן אבל שהיא חייב וכן כל כיוצא בזה כל
 המחייב חטאת קבוע על שגנתו ועשה בשגנה ונודע לו איז
 שחט אעפ" שלא התה לו ידיעה בתחיל שזה חט הוא הרי זה חייב
 חטאת כיצד תינק שנשבה לבין הגרם ונדל והוא אינו ידוע מה

הם ישראל ולא רתם ועשה מלאכה בשבת ואכל חלב ודם כיוצא
 בהן כשיודע לו שהוא ישראל וכיוצא על כל אילו חייב להביא
 חטאת על כל עבירה ועבירה וכן כל כיוצא בזה השונג בלא כוונ'
 בעריות או במאכלות אסורות חייב חטאת ובשבת פטור מחטאת
 כיצד היה מתעסק עם אשה וכעלה בלא כוונה לבעילה והרי היא
 ערוה עליו דמה שזה שכפיו הוק הוא ובלעו בלא כוונה לשם
 אכילה בעולם והרי הוא חלב הרי זה חייב חטאת נתכוון להגביה
 את התלש וחתך את המחבר בלא כוונה לחתובתו פטור מלאנת
 מחטבת אסרה הורה כמו שביארנו בכקומו כל העושה כיוצא בן
 המצוות ובכלל עשייתה נעשית עבירה שהיבין עליה כרת

בשגנה הרי זה פטור מחטאת כפני שעשה ברשות כיצד הכא על
 יבמתו והרי היא נדה והוא לא ידע הרי זה פטור מחטאת שהרי
 עשאה ברשות אבל אם בא על אשתו והרי היא נדה הרי חטא לפני
 שלא שאלה וא חכך יבעול אבל יבמתו אינו רגיל בה כדי שישאל
 לה יכן מי שהיו לו שתי תינקות אחד למול בשב" ואחד לחלב
 בעד שבת או באחד בשבת ושכח וכל שניהן בשבת פטור מחטאת
 שהרי יש לו רשות לכל אחד מהן בשבת ושבת דחיה היא אעפ"י
 ומצוה עשה אעפ"י שהם שני גופים הואיל וכמו בחול אינו נזקק'
 אבל אם לא היה אחד מהן ראוי לכלול בשבת ושכח וכל כיוצא מי
 שאינו ראוי למילוי בשבת חייב חטאת אובן שכא לכלול לפנות
 היום ביום השבת ואמר לו לא נשאר פנאי בימי כדי שהמול ואם
 התחיל למול לא תשליכ עד יציאת השבת וכמצאת חובל בשבת
 לא עושה מצוה ואמר רגיל אני ודתי ובכבוד אכול אם לא השלים
 אלא עד יציאת השבת הרי זה חייב חטאת שהרי דתרו בו הוציא
 את הלולב בימי טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת כוילצאת
 בו והעבירו ד' אבות ברשות הרבים בשונג פטור שהרי ברשות
 הוציא וכן השוחט את הפסח בימי ד' שחל להיות בשבת ונדע
 לו אחר מן שמשבו הבעלים את ידיהם או מהו או נטבאו קודם
 שחטה או שנמצא טריפה בסתר כגון נקב ביעים או ריאה ורי
 זה פטור מפני ששחט ברשות אבל אם נמצא בעל כוס או שהתה
 ערפה גלחיה הרי זה חייב חטאת מפני שהיה לו לבחוק ואחר כך
 ישחוט וכן כל כיוצא בזה שחט את הפסח בשבת שלא לשמ
 בטעות פטור מפני שהזבח כשד שקקירת שמו בטעות אינו עקרה
 כמו שבארנו בהלכות פסול ירכזקד שין שחט זכחים אחרים לשם
 פסח בטעות אם ראויין הן לקרבן פסח פטור מקרבן חטאת כפני
 ששחט ברשות אם אינו נראה כגון שהיתה נקבה או בן שתי חייב
 חטא שהרי אינו ראוי לקרבן פסח וכן אם שנג ושחט בשבת שלא
 לאוכלו או שלא לבנויו או לעדלים או לשמאי חייב חטא שדמי
 לאוכלו ושלא לאכליו לבנויו ושלא לבנויו למולים חלעלים
 לשמאים ולטוורים פטור שהרי הפסח כשד וכן כל כיוצא בזה
 השוחט בשבת קרבן ציבור שלא לשמן הרי זה חייב חטא וקטיר
 אמורים לערב וכן אם שחט יתר על חובת היום חייב חטאת על
 התוספת שחט קרבנות יחיד שאין וחוץ את השבת בשבת בשגנה
 חייב חטאת והבשר כותר בהנאה ואין זורקין את הדם ואם עבר
 חזק דמם לשמן בין בשונג בין במזיד עליו לבעלים לשם חובה
 ויקטיר אמורים לערב והבשר יאכל ויביא השוחט חטאת על
 שגנתו היו לפניו שחי בהמה של ציבור אחת כחושה ואחת שגנה
 והיתה חובת היום באחת בין חטאת בין עולה ושנג וכחט השחט
 אם שחט כחושה בתחילה ואחר כך שחט השכינה פטור מקרבן
 חטאת ולא עוד אלא שאומר לו הביא שכינה ושחט לכהחלה
 אבל אם שחט השכינה החילה ואחר כך הכחושה חייב חטאת על
 התוספת נמצאת וראשונה השכינה טרפה בבני מעים אעפ"י שלא
 ידע שהיא טרפה בעת ששחט הכחושה ולא לזה נתקן וזאל

פרק שביעי

אכל נותר בהכשר זכחים כזית ככל וכח בהעלם אחד אף על פי שאכל בהכשר תמחויין אינו חייב אלא חטאת אחד שכולן שם אחד הן והתמחויין אינן מחלקין וגופי הזבח אינן בחלקין שאחד האוכל בשר מזכחים רבים או מזבח אחד וכן שטוחח חטש זבחי בואץ בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת הא למה זה דומה למטהחזה לחמש צורות בהעלם אחד הקיז דם לבהמתו וקבלו בשני כוסות ושתיין בהעלם אחד אינו מביא אלא חטאת אחת האוכל מאכלות הרבה משמות הרבה בהעלם אחד חייב על כל שם ושם כיצור נגון שאכל חלב ודם ונותר ופגול כזית מכל אחד ואחד בהעלם אחת מביא ד חטאת וכן כל ביוצא באילו וכן האוכל כזית אחד שנתקבצו בו שמות הרבה בהעלם אחד אם נתקבצו באיסוד מוסיף או באיסוד כולל או באיסוד בת אחת חייב על כל שם ושם לפי הטמא שאכל כזית חלב ונותר ביום הכפורים מביא ארבע חטאות ואשם חטאת אחת משום טמא שאכל קדוש ואחת משום אוכל חלב ואחת משום אוכל נותר ואחת משום יום הכיפורים והוא שיצטרף אוכל אחד עם כזית זה עד שישלימו לבכוחת ומביא אשם ודאי למעילה שהרי נהנה מן ההקר' בשג' האוכל ושוחה ביום הכיפורים בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת אכילה ושתייה אחת היא העושה מלאכה ביום הכפורי שחל להיות בשבת חייב שתי חטאות מפני שהן שני איסורין הכאין באחד אבל כחצי זית חלב וכחצי זית דם בהעלם אחד אינו חייב קרבן כשם שאין האיסורין מצטרפין למלקות כמו שביארנו בהלכות מאכלות אסורות כך אין מצטרפין לקרבן אבל כחצי זית נודע לו וחזר ושכח ואכל כחצי זית אחד בהעלם שני פטור ש שהרי נודע לו בנתיים חש ידיעה לחצי שיעור וכן אם נתב אות אחת בשבת כשגנה ונודע לו וחזר ושכח וכתב אות שניה סמכה לה בהעלם שני פטור מקרבן חטאת וכן כל כיוצא בזה וכן הוצי' שתי אבות כשונג ושתי אמות כמיו' ושתי אמות כשונג אם בארץ חייב לא מפני שאין ידיעה לחצי שיעור אלא מפני שאין בידו להחזירה לפי לא הועילה לו הידיעה שבנתיים ואם בחעברה פטור שיש ידיעה לחצי שיעור כמו שביארנו האוכל כזית חלב כזית חלב בהעלם אחת ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני מביא שתי חטאות שהידיעה מחלקות ואעפ"י שעדיין לא אפדש הקרבן אבל אם נודע לו על שניהן כאחת מביא ח חטאת אחת וכן יראה לי שהוא הדין בכעילות אבל כזית ומחצה בהעלם אחד ונודע לו על כזית וחזר ואכל חצי זית בהעלם של שני אינו חייב אלא חטאת אחת שאין חצי זית האחרון מצטרף לראשון אעפ"י שהוא בהעלם שהרי נודע לו על מקצת העלמה ראשונה אבל שני זתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחת מהן וחזר ואכל כזית אחד בהעלם של שני והביא חטאת על הראשון ראשון ושני בתכפרין אבל שלישי לא נתכפר אלא כשיודע לו על יבוא חטאת אחת הביא חטאת על השלישי שלישי ושני בתכפרין ששניהם בהעלם אחד וראשון לא נתכפר בחטאת זו הביא חטאת על האמצעי שלשון בתכפרין כפני שהראשון השלישי בהעלם של אמצעי וכשיר לו על הראשון ועל השלישי אינו צריך להביא חטאת אחרת מי שאכל חזיכה משני חזיכות ונטפק לו אם אכל חלב או טומן ואכל חתיכה אחרת משני חתיכה ונטפק לו אם אכל חלב או טומן ואח"כ נ דע לו בודאי שחלב אכל בראשונה ובשנייה אינו חייב אלא חטאת אחד שדייעת ספק שואתה לו כנתיים אעפ"י שמתלקת לאשמות אינה מתלקת לחטאו

אכל נותר בהכשר זכחים כזית ככל וכח בהעלם אחד אף על פי שאכל בהכשר תמחויין אינו חייב אלא חטאת אחד שכולן שם אחד הן והתמחויין אינן מחלקין וגופי הזבח אינן בחלקין שאחד האוכל בשר מזכחים רבים או מזבח אחד וכן שטוחח חטש זבחי בואץ בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת הא למה זה דומה למטהחזה לחמש צורות בהעלם אחד הקיז דם לבהמתו וקבלו בשני כוסות ושתיין בהעלם אחד אינו מביא אלא חטאת אחת האוכל מאכלות הרבה משמות הרבה בהעלם אחד חייב על כל שם ושם כיצור נגון שאכל חלב ודם ונותר ופגול כזית מכל אחד ואחד בהעלם אחת מביא ד חטאת וכן כל ביוצא באילו וכן האוכל כזית אחד שנתקבצו בו שמות הרבה בהעלם אחד אם נתקבצו באיסוד מוסיף או באיסוד כולל או באיסוד בת אחת חייב על כל שם ושם לפי הטמא שאכל כזית חלב ונותר ביום הכפורים מביא ארבע חטאות ואשם חטאת אחת משום טמא שאכל קדוש ואחת משום אוכל חלב ואחת משום אוכל נותר ואחת משום יום הכיפורים והוא שיצטרף אוכל אחד עם כזית זה עד שישלימו לבכוחת ומביא אשם ודאי למעילה שהרי נהנה מן ההקר' בשג' האוכל ושוחה ביום הכיפורים בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת אכילה ושתייה אחת היא העושה מלאכה ביום הכפורי שחל להיות בשבת חייב שתי חטאות מפני שהן שני איסורין הכאין באחד אבל כחצי זית חלב וכחצי זית דם בהעלם אחד אינו חייב קרבן כשם שאין האיסורין מצטרפין למלקות כמו שביארנו בהלכות מאכלות אסורות כך אין מצטרפין לקרבן אבל כחצי זית נודע לו וחזר ושכח ואכל כחצי זית אחד בהעלם שני פטור ש שהרי נודע לו בנתיים חש ידיעה לחצי שיעור וכן אם נתב אות אחת בשבת כשגנה ונודע לו וחזר ושכח וכתב אות שניה סמכה לה בהעלם שני פטור מקרבן חטאת וכן כל כיוצא בזה וכן הוצי' שתי אבות כשונג ושתי אמות כמיו' ושתי אמות כשונג אם בארץ חייב לא מפני שאין ידיעה לחצי שיעור אלא מפני שאין בידו להחזירה לפי לא הועילה לו הידיעה שבנתיים ואם בחעברה פטור שיש ידיעה לחצי שיעור כמו שביארנו האוכל כזית חלב כזית חלב בהעלם אחת ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני מביא שתי חטאות שהידיעה מחלקות ואעפ"י שעדיין לא אפדש הקרבן אבל אם נודע לו על שניהן כאחת מביא ח חטאת אחת וכן יראה לי שהוא הדין בכעילות אבל כזית ומחצה בהעלם אחד ונודע לו על כזית וחזר ואכל חצי זית בהעלם של שני אינו חייב אלא חטאת אחת שאין חצי זית האחרון מצטרף לראשון אעפ"י שהוא בהעלם שהרי נודע לו על מקצת העלמה ראשונה אבל שני זתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחת מהן וחזר ואכל כזית אחד בהעלם של שני והביא חטאת על הראשון ראשון ושני בתכפרין אבל שלישי לא נתכפר אלא כשיודע לו על יבוא חטאת אחת הביא חטאת על השלישי שלישי ושני בתכפרין ששניהם בהעלם אחד וראשון לא נתכפר בחטאת זו הביא חטאת על האמצעי שלשון בתכפרין כפני שהראשון השלישי בהעלם של אמצעי וכשיר לו על הראשון ועל השלישי אינו צריך להביא חטאת אחרת מי שאכל חזיכה משני חזיכות ונטפק לו אם אכל חלב או טומן ואכל חתיכה אחרת משני חתיכה ונטפק לו אם אכל חלב או טומן ואח"כ נ דע לו בודאי שחלב אכל בראשונה ובשנייה אינו חייב אלא חטאת אחד שדייעת ספק שואתה לו כנתיים אעפ"י שמתלקת לאשמות אינה מתלקת לחטאו

בת אגירש ונישאת סרח זו לישמעאל מתוך שנאמר על שאר
אחי ישמעאל נוסף ליעקב איסור אשת אחי אביו בת ישמעאל
ונפלה לייבום לפני יצחק ועבר יצחק ויכמה אעפ"י שהיא שנייה
לו מתוך שנאסרה על שאר אחיו נוסף בה איסור ליעקב משום
אשת אביו ומשום אשת אח ששני האיסורין באין כאחת אם
שגג יעקב ובא על סרח זו כשהיא נדה בחיי יצחק בעלה ובחיי
רחל אשת יעקב והרי זה חייב עליה שגגה חטאת משום בת כתי
ומשום אחות אשתו ומשום בלהו ומשום אשת אחיו ומשום אשת
אחיו אביו ומשום אשת אביו ומשום אשת איש ומשום נדה וכן כל
ביצא בזה כל אילו שתיאסר זו הערוה עליהן באיסור מוסף
צריך שהיו האנשים האחרים מצויין בעולם כדי שתיאסר עליהן
ומתוך שתיאסר עליהן יתוכם אסור אחר לזה אבל אם אינן מצויין
אין אומר הואיל אלו היו לזה בניס או אחים היתה נאסרת עליהן
יתוסף בה איסור לוקן שהרי אין טעם עתה לא כן ולא אחו כן כל
כיצא בהן מי שהיה נשוי נשים ובא על אמה של אחת מהן
שהיא אם אמה של שנייה שהיא אם אביה של שלישייה אף על
פי שקנה זו היא חמותו ואם חמותו ואם חמיו ושלושה שמות הן ו
ואיסור בת אחת היא אינו חייב אלא חטאת אחת לפי שבאשה
ובתה ובת בנה ובת בתה שארה הנה זמה היא הכתוב עשה
שלושה גופין בגוף אחד לפיכך יחשבו השלושה שמות בשם אחד
אבל הבא על אחותו שהיא אחות אביו והיא אחות אביו חייב
ג' חטאות שנאמר ערות אחותו גילה חייב על אחותו בפני עצמה
ואעפ"י שהיא אחת אמו ואחות אביו והיאך תהיה זאת כגון שבא
על אמו והוליד ממנה שתי בנות ובעל אחת מבנותיו והוליד ממנו
בן כשיבא הממזר הזה על הבת השנייה שהיא אחת אמו הממזר
שהיא אחותו מאביו שהיא אחות אביו מאמו חייב שלשה חטאות
וכן כל כיצא בזה

פרק חמישי

הבא על ערוה אחת ביאות הרבה כהעלם אחד אעפ"י שהיא בין
בעילה ובעילה ימים הרבה הואיל ולא נודע לו בנתיים והרי היא
גוף אחד הרי הכל שגגה אחת ואינו חייב אלא חטאת אחת אבל
אם שגג בה ואחר כך נודע לו וחזר ושגג בה עצמה ובעלה
ואחר כך נודע לו וחזר ושגג בה עצמה ובעלה חייב
על כל בעילה ובעילה שהידיעות כחלקות השגגות הבא על
הערוה ביאות הרבה כהעלם אחד זה הנכעלת היתה לה ידיעה
בין כל ביאה וביאה שנמצאו הביאות אצלה בהעלמות הרבה ה
הוא מביא חטאת אחת והיא מביאה חטאת על כל ביאה וביאה
הוא היו לו ידיעות בנתיים והיא בהעלם אחד הוא מביא חטאות
הרבה והיא מביאה חטאת אחת והוא על ערוות הרבה כהעלם
אחד אעפ"י שכלן משם אחד הואיל והן גופין כחולקים חייב על
כל אחת ואחת כיצד הרי שבעל חמש נשים נדות או שבא על ה'
אחותיו או על ה' בנותיו כהעלם אחד חייב על כל גוף וגוף
מכאן אתה למד שזה שאמרו חכמים הבא על הזכור והביא זכר
עליו כהעלם אחד חייב חטאת אחת כד"א כשהיה אותו הזכור
עצמו אבל אם היה זכור אחד בין שבא על שניהם בין שבא על
זה והביא זה עליו חייב על כל גוף וגוף והוא הדין כבא על
הבהמה והביא בהמה עליו האשה שהביאה עליה בהמות הרבה
בהטלם אחד חייבת חטאת על כל בהמה ובהמה שהרי גופין
מחולקין והרי זו כמי שנבעלה לאנשי הרבה כהעלם אחד שהיא
חייבת חטאת על כל איש ואיש האשה שהולך בעלה למדינת
הים ושבעה שמת או שבאו עדים טבת ונישאת בין על פי עצמה

בין על פי בית דין ונודע שנבעלה קיימ ויזנית קרבן אחד ואם
נישאת לאנשים הרבה או שזינת עם אנשים הרבה חייבת חטאת
על כל איש ואיש מפני שהן גופין מחולקים ואף על פי שהכל
בשגגה אחד הבא על הנדה בשגגה ושהרה בנדהה וטברת
וחזרה וראתה נדה ובא עליה פעם שנייה באותה שגגה עצמה
חייב על כל פעם ופעם אעפ"י שהוא בהעלם אחד והוא גוף אחד
שזמן נדות זה זמן מזמן נדות השנייה והרי הן כשתי נשים נדות
הבא על אשתו שלא בשעת נדתה וראת דם בשעת התשמיש והרי
אלו פטורין מקרבן חטאת מפני שזה באנוס הוא ולא שגג
שהשגג היה לו לבדוק ולדקדק לאלו בדק יפה ודקדק בטאל
לא היה בא לידי שגגה ולפי שלא טרוז בדרישה ובחוקירה ואחר
כך יעשה צריך כפרה אבל זה מה היה לו לעשות ורי טורוח
היתה שלא בשעת נדתה בעל אין זה אלא אונס לפיכך בין
שנמצא דם על עד שלה בין שנמצא על עד שלו פטורי אבל אם
עבר ובא עליה סמוך לנסתה ודמה שיבעול ויפרוש קודם שהרה
דם וראת בשעת התשמיש חייבין בקרבן שזו היא שגגה הפיך
אם נמצא דם על עד שלו שניהן טמאין וחייבין בקרבן נמצא על
עד שלה אם קנחה עצמה מיד בשפירש הבעל ולא שהת שניהם
טמאים וחייבין בקרבן ואם שהת כדי שתושיט ידה לתחת הכר
או לתחת הכסת ותטול עד לבדוק בו ואחר כך קנחה עצמה
שניהן טמאין בספק ופטורין מקרבן ואם שהת כדי שיתרמן
דבמה ותדיח את פניה ואחר כך קנחה עצמה ונמצא דם בערה
טהור מי שעבר ובעל סמוך לנסתה על דעת שתקדום ביאתו לראית
הדם והדגיש האשה שנשמאת בשעת תשמיש ואמר לא נטמאתי
הרי זה לא יפרוש כשהוא מתקשה כמו שבארנו בהלכה אסור
ביאה ואם לא ידע שאסור לפרוש מיד ופדש כשהוא מתקשה
חייב שתי חטאות אחת על כניסתו שהרי בעל נדה ואחת על
יציאתו שיציאתו הנאה לו כביאתו במה דברים אמורים כשידע
שאסור לבעול בשעת הנסת ודמה שתקדום בעילתו לראית ידע
שאסור לפרוש מיד שנמצאו לו שני העלמות כשתי הכעילות
אבל אם לא ידע שאסור לבעול בשעת הנסת ולא ידע שאסור
לפרוש כן הטמאה מיד אעפ"י שפדש מיד והוא מתקשה אינו חייב
אלא חטאת אחת מפני שכניסתו ויציאתו שהן כשתי בעילות בשגגה
אחת הן ובהעלם אחת עשה הכל והוא הדין בשאר הערוות
שאם שגג ובא על הערוה על דעת שהיא מותרת ונודע לו שהיא
ערוה והוא בתוך התשמיש לא יפרוש מיד שיציאתו הנאה לו
כביאתו ואם לא ידע שאסור לפרוש מיד ופדש נחא מתקשה
אינו חייב אלא חטאת אחת שהכל שגגה אחת היא

פרק שישי

דין שגגת המאכלות כזין שגגת הבעילות לפיכך אם אבל אכלות
הרבה משם אחד כהעלם אחד אעפ"י שיש ביניהם ימים רבים אינו
חייב אלא חטאת אחת כיצד אכל חלב היוס ואכל חלב למוד
וחלב למוד כהעלם אחד אף על פי שהן כשלושה תבחיין אינו
חייב אלא אחת אבל אם אכל כזית חלב ונודע לו וחזר
ואכל כזית חלב ונודע לו חייב על כל אכילה ואכילה שהידיעות
מחולקות השגגות אבל כזחי זית חלב וחזר ואכל כזחי זית
חלב כהעלם אחד אף על פי שהן שני תבחיין ואף על פי
שהפסיק ביניהן הרי אלו מצטרפין ומביא חטאת שאין התבחיין
מחלקין והוא שלא ישהא כיניהן יתר מכדי אכילת שלשה ביס
כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות שכשם שכיצטרף
אשיעוד למזיד למלקות כך מצטרף השיעוד לשגג לקרבן אבל

בר' א בשפחה אחת אבל הבא על שפחה הרבה אפילו בהעלם אחד חייב אשם על כל שפחה ושפחה בעל שפחה והפריש אשמו וחזר ובעלה אחד שהפריש אשמו חייב על כל אחת ואחת שהפרישה מזהלוקת ונמצא כמי שהקריב ואחר כך בעל וכן אם בעל חמש בעילות בהעלם אחד בשפחה אחת ונדע לו על אחת מהן והפריש אשמו ואחר כך נדע לו על השנייה מפריש אשם אחד אף על פי שבהעלם אחד החזק הואיל ולא נדע לו אלא אחד שהפריש נמצא כבעל אחד שהפריש שדין השגגה והכוזר בשפחה אחד הוא על הגזל כיצד כל מי שיש בידו משוה פרוטה ומעלה ממון ישראל בין שגזל בין שגנב בין שהפקידו אצל או הלוחו או משום שחפזת או משאר דרכי וכפר בו נשבע לשקר בין כחזן בין בשגגה ודי זה מביא אשם על חטאו והו הנקרא אשם גזלות ומפריש בכתורה שאין מתכפר לו כאשם זה עד שישיב הממון שבידו לבעליו אבל החומש אינו מעכב רבפרה כבר ביארנו בהלכות שבועות איכותי יהיה חייב בשבועה זו שמקריב עליה אשם זה ואמתי יהיה פטור ממנה ועל אי זו דרך יתחייב אשמות רבות כבנין חיוב השבועות ועל אי זו דרך לא יהיה חייב אלא אשם אחד על המעילה כיצד כל המנהג בשוה פרוטה מן ההקדש בשגגה מחזיר מה שנהג וחסוף חובש וקריב אשמו ויתכפר לו וכבר ביארנו בהלכות מעילה שהקריב והקר מעכבין רבפרה ואין החומש מעכב האכל כדב' שמועלין בו בחמשה תמידין בהעלם אחד אף על פי שהוא מוב' אחד אם יש בכל אכילה ואכילה שנה פרושה חייב אשם על כל אחד ואחד שהתמזיין מחלקן במעילה והרי זה כמינן הדב' אף על פי ש אין מזהלוקים כחייב וזכריתו חומרא יתירה ש במעילה שור' עשה בה המהנה כנהנה ומצטרפת למן מרובה ושליח טעשה שליחתו חייב המטלה מה שאין דברים אלו בשאר ה' ס' יכ כל הכדויב אשמו ודי צריך שידע לו חטאו תחלה ואחר כך יקריב אשמו אבל אם הקריבו קודם שידע לו ונדע לו אחר שהקריב אינו עולה לו וכל חט שחייבין עליו אשם ודיא אחד המלך או כהן משוה או שאר עם הארץ שוין בו כל חט שחייבין עליו אשם ודיא אם נסתפק לו אי עשאו או לא עשאו פטור מכל' לפי הבא על יד ספק מעילה אינו חייב כלום כמו שביארנו בהלכות בעילה החדר לפני החתיכה של חולין וחתיכה של הקדש אבל אחת מהן ואין ידוע אי זו היא פטור חזר ואכל את השנייה מביא אשם על מעילתו אבל אחד את השנייה שניהן פטורין חתיכה של חלב וחתיכה של חלב הקדש אבל אחת מהן מביא חטאת אבל את השנייה אחד שנודע לו על הראשונה מבי' שתי חטאות ואשם ודיא על מעילתו בא אחד ואכל את השנייה זה מביא חטאת וזה מביא חטאת בלבד כבר ביארנו בהלכות מאלות אס' דוח מאי זה טעם נוסף איסור הקדש על איסור חלב וכן כל כיוצא באילו האיסורין

פרק עשירי

שהבצתן שיקריבו קרבן עולה וחדר ואלו הן המצדע וחולד' והנשבע שבועת העדות בין בזדון בין בשגגה והנשבע שבועת ביטוי בשגגה והטמא שאכל קודש בשגגה והטמא שנכנס למקדש בשגגה קרבן היולדת אם היתה עשירה מביאה כבש בן שנתו לעולה וכן יונה או תור לחטאת ואם אין ידה משנת הרי קרבנה יחד ומביאה שתי תורים או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטאת אפילו היתה ידה משנת לשה ואינה משנת לנסכיו מביאה קרבן

עני המצדע כשיטוד מביא שלש בהמות מהן שני כבשים אחד עולה ואחד אשם וכבשה לחטאת אם אין ידו משנת מביא שתי תורים או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטאת וכבש לאשם על שבועת העדות ועל שגגת שבועת ביטוי ועל שגגת טומאת מקדש וטומאת קדש מביא כשבה או שעירה כשאר החטאות הקבועות ואם אין ידו משנת מביא שתי תורים או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטאת ואם אין ידו משנת לעוף מביא עשירית האיפה סלת היא הקרויה מנחת חטאת שכבר נתפרשו מעשיה בהלכות מעשה הקרבנות כל הקרבנות האילו מפדשין בתורה ומפדש זה שחייב להביאן חזן מטמא שנכנס למקדש או אכל קודש שכך כתוב שם ונפש כי חטאת ושמועה קול אלה ונוכר או נפש כי תשבע לכטא בשפתים תו' והיה כי יאשם לאחת מאלה וגו' מפי השמועה למד שזה שחייב כאן קרבן לטמא כשנכנס למקדש או אכל קודש והוא לא ידע אף על פי שהדבר מפי הקבלה הרי הוא כמפדש שדור' בפירוש חייבה תורה כרת לטמא שאכל קודש ולטמא שנכנס למקדש באוכל נא' והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' תטמאה עליו ונכרתה ובנכנס למקדש נאמר ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל כי את מקדש השם טמא וכיון שחייבה תורה כרת על טו' את מקדש וקדש פירש הקרבן שמיביאין על שגגתן כל קרבנות שהאשה חייבת בעלה מביא על ידה אם היה עני מביא קרבן עני ואם היה עשיר מביא על ידה קרבן עשיר ומביא אדם על ידי בנו ועל ידי בתו ועל ידי עבדו ושפחה קרבן וכאילו' כזכרים המלך וכהן משיח מביאין קרבן על שבעת העדות או על שבועת ביטוי או על טומאת מקדש וקדש כשאר החטאות שלא חלק הכתוב קרבן מלך בקרבן הדין מקרבן כהן כשיח אלא בנצות שחייבין על שגגת חטאת קבועה כמו שבארנו אבל בקרבן עולה וחדר כולן שוים כבר ביארנו בהלכות שבועות אמתי יהיה חייב על שבועת העדות' על שבועת שגגת ביטוי ואמתי יהיה פטור עליהן ועל אי זו דרך יהיה חייב קרבנות הרבה בפנין השבועות ועל אי זה דרך לא יהיה חייב אלא קרבן אחד ובהלכות מיוחדות כפרה אבא באי זה דרך תתחייב היולדת והמצדע קרבנות הרבה וכאיוה דרך יתחייב כל אחד מהן קרבן אחד כל המביא קרבן על הזדון בשגגה אם היה אנוס פטור מן הקרבן ואין צריך לכר שאר עבדות שאינו חייב חטאת אלא על שגגתן שאם היה אנוס פטור מי שהפריש מעות לכבשה של חטאתו וצריך להן ודי זה מביא שעירה ויחל אותם המעות על השעירה והנה בהן וכן אם היה עני והפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר יוסיף עליהן ויביא עוף הפריש לעוף והעשיר יוסיף עליהן ויביא כשבה או שעירה אפ' היה מודישו נוסס הרי זה עני עד שימת מודישו ורשנו עשיר שהפריש כשבה או שעיר' ונפל בה מים והעני אם רצה יביא בדמיה עוף אבל אם הפריש עוף ונפסל לא יביא בדמיה עשירית האיפה שאין לעוף פדיון הפריש עשירית האיפה והעשיר עד שלא קדש בכלי הרי היא ככל הכחות ותפרה ותאכל ומשקדשה בכלי תעבור צדחתו ותצא לבית השיר' עשיר שהפריש קן למכרה ולקח בדמיה כשבה או שעירה והעני יביא קן ז' אף על פי שהיא קדושת דמים שהיא נדחת ולמה לא נדחת בפני שדודי בעיקר אינו דידוי ודי נראה קן ז' לו עתה עני שהקריב קרבן עשיר יצא ושיד שהקריב קרבן עני לא יצא

ושגנת מלאכות והקריב חטאת נתכפר לו על זו הקציר שנודע לו עליה ועל הקצירה והטחינה של שגנת שבת חזון מלאכות בפני ששניהן כמלאכה אחת ונגררה קצירה עם הקצירה ותשאר הטחינה של זרין שבת עד שיודע לו עליה ויבי חטאת שנייה קצר בחצי גרונרת בטגנת שבת חזון מלאכות וחזר וקצר בחצי גרונרת בזרין שבת ושגנת מלאכות הרי אלו מצטרפין קצירה גוררת קצירה וכן כל כיוצא בזה בשאר מלאכות המתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחוכר אעפ" שנתכוון לחזיק הואיל ולא עשה מחשבתו פטור מן החטאת שזה כמתעסק ולא אמרה תורה אלא מלאכת מחשבת כמו שביארנו כמה פעמים ההנחה גזילים בשבת שהוא מכבה את העליונות ומדליק את התחתונה אם נתכוון לכבות ולהבעיר חייב שתים חחה גזילים להתחמם מהם והובערו מלליהן חייב מפני שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה כמו שביארנו בהלכות שבת וכשם שחייבין על זדונה כרת כך חייב על שגנתה קרבן חטאת

פרק שמיני

כל חטא שחייבין על שגנתו חטאת קבועה חייבין על לא הודע שלו אשם תלמי ומה ולא נודע אם נסתפק לו אם שגג ברבר זה או לא שגג הריזה מצוה להקריב אשם שנ' ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא איל תמים מן הצאן בערבך לאשם וזהו הנקרא אשם תלמי מפני שהיא מכפר על הספק ותולה לו עד שיודע לו כדאי שחטא בשגגה וקריב חטאתו אינו חייב באשם תלמי עד שיהיה שם איסור קבוע כיצד אכל חלב וספק אם היה כחית או פוחת מכזות או שהיתה לפניו חתיכת חלב וחתיכת שומן ואכל אחת מהן ואין ידוע איזה מהן אכל אשתו ואחיתו עמו בבית בעל אחת מהן ואין ידוע איז מהן בעל שבת וחול ועשה מלאכה באחת מהן ואין ידוע באיזה יום עשה או שעשה מלאכה כשבת ולא ידע מעין איז מלאכה עשה הרי זה מביא אשם תלמי וכן כל כיוצא בזה אבל אם התנה לפניו חתיכה אחת ספק שהיא חלב ספק שהיא שומן ואכלה פטור שהרי אין כאן איסור וכל האוכל חלב הבוי פטור מאשם תלמי שהרי אין כאן איסור קבוע וכן הבא על אשה שהיא ספק נדה או ספק ערוה של קרוב כשר פטור מאשם תלמי לפיכך האשה שנמצא דם על עד שלה לאחד זמן והגושא יבמחו בתוך ג' חדשים וילדה ואין ידוע אם בן חשקה לראשון או בן שבעה לאחורין הרי אלו פטורין מן הקרבן וכן כל כיוצא באלו שהרי אין שם איסור קבוע האוכל חתיכה ועד אחד אומר לזו זה שאכלת חלב היה ועד אחד אומר לא אכלת חלב אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל הואיל ונקבו האיסור והיא אינו יודעת אם חטא או לא חטא הרי זה מביא אשם תלמי וכן כל הבא על אשת איש שעד אחד אומר כתי בעלת ועד אחד אומר לא כתי חייב באשם תלמי והוא חזין לספק מנודשת שהרי נקבע האיסור אבל ספק מקודשת לא נקבע האיסור מי שחזר לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל אחת מהן וכא נוי או כלב ואכל את השנייה או שאכל גוי או כלב את הראשונה ובא ישראל ואכל את השנייה או שאכל הראשונה בזרין ושנייה בשגגה או שאכל ראשונה בשגגה ושנייה בחזון הרי זה חייב באשם תלמי והוא חזין שם איסור קבוע אבל שתיהן בזרין פטור מקרבן אבל שתיהן בשגגה מביא חטאת אבל את הראשונה בשגגה וכא אחד ואכל את השנייה בשגגה שניהן חייבין באשם תלמי וכן כל כיוצא בזה חלב ונותר לפניו אכל אחת מהן ואין

ידוע איז מהן אכל אשתו נדה ואחיתו עמו בבית ומגג כאחת מהן ואין ידוע איז מהן בעל שבת יום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות שביניהן הרי זה פטור מקרבן ואינו מביא חטאת שהרי אינו יודע עצמו של חטא כמו שביארנו ואינו מביא אשם תלמי שהרי יודע בודאי שחטא כל דבר שחייבין על וראו חטאת קבועה חייבין על לא הודע שלו אשם תלמי אחד וכל דבר שחייבין על ודאות חטאת הרבה חייבין על לא הודע שלו אשמות תלוין הדבה כמניין החטאות כיצד כשם שאם אכל חלב דם ונותר ופיגול בהעלם אחד חי ב ארבע חטאות כך אם נסתפק לו אם אכלן או לא אכל אלא חתיכות של התר שהיו עמהם מביא ארבע אשמות תלוין וכן אם נסתפק לו אם האשה שבא עליה אשתו או פלונית הערוה שהיתה עמה שחייב עליה שבעה חטאות הרי זה מביא שבעה אשמות תלוין האוכל חתיכה בשתי חתיכות ונסתפק לו אם של חלב או של שומן אבל ואחר שנולד לו הספק אבל חתיכה בשתי חתיכות ונסתפק לו אם של חלב או של שומן הרי זה מביא שתי אשמות תלוין כשם שידעת זדאי בנתים מחלקת לחטאות כך ידועת ספק בנתים מחלקת לאשמות לפיכך אם אכל חמשה דתי חלב בהעלם אחד ונודע לו ידעת ספק על אחד מהם וחזר ונודע לו ידיעה ספק אחרת על השני וכן על כל אחד ואחד חייב אשם תלמי על כל אחד ואחד חתיכה של שומן וחתיכה של חלב אבל אחת מהן ואין ידוע איז היא והביא אשם תלמי וחזר ואכל את השנייה מביא חטאת וכן אם אכל אחד את השנייה מביא חטאת אשם תלמי כמו שביארנו חתיכה של חלב וחתיכה של חלב נותר אבל את אחת מהן ואין ידוע אי זו היא מביא חטאת על החלב ואשם תלמי משום נותר אבל את השנייה בהעלם שני מביא שלש חטאות ואם היה כה שזה פרוט מביא אשם זדאי משום מעילה אבל אחד את אחת משתיהן ובא אחד ואכל את השנייה זה מביא חטאת ואשם תלמי חה מביא חטאת ואשם תלמי וכן כל כיוצא בזה

פרק תשיעי

על חמש עבירות מביאין קרבן אשם והוא הנקרא אשם זדאי שהרי אינו בא משום ספק ואלו הן על שפחה חרופה ועל הגזל ועל המעילה ועל שומת נזיר ועל הצדעת כשיטור ממנה על שפחה חרופה כיצד הבא על שפחה חרופה בין בזרין בין בשגגה מביא אשם חטאת שתהיה גדולה מזידה ונדרצונה ותהיה בעולה כדרכה ונבר ביאה כדי שתלקה שנאמר בקירת תהיה וחביא את אשמו היא לוקה והיא מביא קרבן ומפי השמוע למדו שבזמן שהיא חייבת מלקו הוא חייב בקרבן ובזמן שהיא פסדה מן המלקו הוא פטור מן הקרבן בן תשע שני ימים אחר שבא על שפחה חרופה היא לוקה והוא מביא קרבן ודעה לו שאינו מביא עד שיגדל ויהיה בן דעת כנר כארנו בהלכות ביאות אמרו מה היא השפחה האמדה בתורה ושאינן חייבין עד שיבעול כדרכה ויגמור לפיכך אם אמרו לו שנים בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי נאמן ואינו מביא קרבן על פיהן שהרי ודאי ע אמר ביאתו או לא גמר חה שאמר לא בעלתי כלומר לא גמרתי הכא על השפחה ביאות הרבה בזרין או שבא עליה בשגגה ונודע לו וחזר וכא עליה בשגגה ונודע לו אפילו באה פעמים בפאה העלכות מקריב אשם אחד ומתכפר לו על הכל על הזדונות טבה ועל השגגות

מכאן יב פרים ויב שעירים כ"ד שנסחפ' להן אם שנגו כדוראה
 או לא שנגו אינן ודיבין באטם תלוי שנאמר ונדעה החטאת עד
 מתדע ואחר כך יחזיבו בקרבן כמו שיתבאר ב"ד א שביח דין
 חי בין ואלו העושים על פיהם פטורין מן הקרבן כשהיו דמורים
 ב"דן הגדול של ע"א ויהיה ראש ישיבה עגדים כהוראה ויהיו
 כולן ראויין להוראה וישעו כולן או רובן כדבר שהורו בו ויורו
 בפירוש ויאמרו לעם כוחרין אתם לעשות וכן אלו ששמעו מפי
 ב"ד אם אמרו לא חריב כוחרין אתם לעשות ויעשה כל הקהל או
 רובו על פיהם ויהיו העושים שווים על פיהם וכדמים שהדבר
 שהורו בו כדת הורו ויורו לבטל בקצת וי'קיים בקצת לא שיעקר
 כל הגוף וכשודיע להם ידעו גמרו של דבר שהורו בו בשגגה
 בכל אלו המאורעים הוא שהיו כ"ד הייבין בקרבן והעושה על
 פיהם פטור אבל אם חסר אחת מכל אלו הדרכים הרי בני דין
 פטורין מן הקרבן וכל מי ששגג ועשה מעשה מביא חטאת קבוע
 על שגגתו

פרק שלשה עשר

כיצד יצא חכ"י אחת מכל הדרכים שביארנו ופטורו ב"ד ויתחייב
 העושים הרי שהורו ב"ד של אחד מן השבטים להם שחלב הקיב'
 מותר ואכלוהו אנשי מקומם על פיהם אותו בית דין פטורין וכל
 מי שאכל מביא חטאת קבועה על שגגתו וכן הורו ב"ד הגדול
 שדם חלב מותר ולא היה ראש ישיבה עמהן או שהיה אחד מהן
 אינו ראוי להיות ממונ' בסנהדרין כגון שהיה גר או כסור או זקן או
 טלא ראה כנים וכיוצא בהן ועשו העם על פיהן ואכלו דם חלב
 הרי בית דין פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבוע' על שגגתו
 ומניין שאין החתוכ' מדבר אלא בבית דין הגדול שנ' אם כל עדת
 ישראל ישגו וגו' וכיבין שער שיהיו כולם ראויין להודאה שנ' ואם
 מעיני העדה עד שיהיו להם בעינים ולהלן הוא אמר ושפטא
 העדה מה ערה האמורה כדיני נפשות כולן ראויין להוראה אף
 עדה האמורה בשגגה זו עד שיהיה כול' ראויין להוראה וכן
 אם הורו וידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועים אתם ורבו עליה
 ומתירין והתירו הרי ב"ד פטורין וכל מי שעשה על פיהם חייב
 להביא חטאת קבועה על שגגתו שנאמר ואם כל עדת ישראל ישנו
 עד שישנו כל הסנהדרין ידע אחד מן הסנהדרין או מעוטן
 שטעו הכתמי' ושחקו הואיל והורו ולא היה טע' חולק ופשטה
 ההוראה ברוב הקהל הרי בית דין חייבין בקרבן וכל שעש'
 על פיהם פטור ואלו ששחקו אם עשו על פי ארז שהורו הרי אלו
 חייבין בפני שלא תלוי בבית דין וכן אם נשאו ונתנו כדב' ואמרו
 דבר זה מהגז' הוא ולא הורו לעם ולא אמרו להם כוחרין אתם
 לעשו' ושבע' השומע כוה' בעת שג' דו שהדבר מותר והלך ועש'
 כפי מה ששמע הרי כל העושה חייב חטאת קביע' וב"ד פטורין
 שהרי לא הורו להם בפירוש לעשות וכן אם הורו ודעו מי' על
 הקהל על פיהם ונדעה השגגה הרי בית דין פטורין ואלו המעוט'
 שעשו חייבין וכל אחד ואחד מביא חטאתו (הסנהדרין עצמן
 ששגו בהוראתן אינן מצטרפין ל"כ הקהל עד שיהיה החב'
 שעשו וז' מן הסנה דין עשו רוב אנשי ארץ ישראל על פיהם
 אעפי' שאלו העושים שגט אחד וכן אם עשו רוב השבטים אעפי'
 שה' מיעוט הקהל בית דין חייבין והעושי' פטורין כיצ' ה' יושבי
 ארץ ישראל שש' באות אלה ואחד (היו העושים) בהוראה בית דין
 שלש' פאות אלה אחד והרי כולן בני יודיה כלכ"ד או שהיו
 העושים בני שבט' שבטים כולן אעפי' שיש בהם מאח' אלה הרי
 ב"ד חייבין וכל העושי' על פיהם פטורין ואין משגיחין על יסמי
 אענה לארץ שאין קריו ק' זל אלא בני ארץ ישראל ושכט' מנשה

נאמרים אינן חשוכין בשני שבטים לענין הזה אלא שניהן שבת
 אחד היו העושים ברובין כשע' החטאתו ועטין בשנת ידעה
 או כועטין בשעת החטאת ומרובין בשעת ידעה הכל דולך אחד
 שעת המעשה הורו ב"ד בחלב מן החלגים שהוא כוחר ואכל
 מיעוט הקהל על פיהם ונדע ל"ם שחטאו וחזרו כהכ' ואחר כך
 הורו שעז' פלוגת' מחמת ועבד' איתה ע' זמיעוט אחד על פיהם
 וכשיצטרפו האוכלים לעובדים יהיו רוב הרי אלו מצטרפין אעפי'
 שהיתה להם ידעה כינתים כד' א כשהיה המורה ב"ד אחד אבל
 אם מת ב"ד שהורה תחילה ועמד אחד והורה אין אלו מצ' יפין
 לאלו אפילו הורו שני בתי הדינים כדבר אחד כגון חלב וחלב או
 דם ודם וכן אם לא היו העושים שוגגין על פי ההוראה הרי ב"ד
 פטורין וכל העושים חייבין כיצד הורו ב"ד לאכול חלב הקיבת
 כולו וידע אחר מן הקהל שטעו ושחלב הקיבה אסור ואכלו בפני
 הוראתם שהיה עליה על דעתן שמצוה לשמוע מכית דין אעפי'
 שהם טועים הרי זה האוכל חייב חטאת קבועה על אכילתו ואינו
 מצטרף למניין השוגגים על פיהם ב"ד א כשהיה זה שידע שטעו
 חכם או הלמד שהגיע להוראה אבל אם היות עם הארץ הרי זה
 כשוד שאין ידעתו באיסורין ידעה ודאית ומצטרף לכלל השוגג
 על פיהם וכן אם לא ידע שטעו ונחטן לאכל' שומן וחלב ואכל
 חלב הקיבה שהורו והוא לא ידע שהיה חלב ק' כה הרי
 זה חייב בפני שאכילתו בפני שגגה לא בפני הוראה ואינו מצטרף
 למנין השוגגים על פיהם שנאמר לכל העם בשגגה עד שתהיה
 שגגה אחת וכל' וכן אם הורה כעצמו ואכל חלב הקיבה שהורו
 להתיר ולא כפי דוראתן אלא כפי שהיא מותר' בדעתו הרי זה
 חייב חטאת קבועה בפני עצמו זה דלל כל ה' ולה בבית דין
 פטור והוא שיהיו ש' כל הדרכים שביארנו וכל החייב בפני עצמו
 אינו מצטרף לרוב השוגגים הרי בית דין להתיר דבר האסור
 בזון ועשו הקהל על פיהם בשגגה ב"ד רין מן הקרבן בפני
 שהן מזידין וכל אחד (אח' מן) העושים על פיהם חייבין בפני
 עצמו בפני שהוא שוגג הורו בית דין בשגגה וידעו המ' ל שטעו
 ושאי' ראוי לקבל מהן ואעפי' כן עשו הקהל על פיהם אילו ואלו
 פטורין מן הקרבן בית דין פטורין שהרי לא עשו הקהל כוה'
 ואדאתן שה' עתה וכל העושים פטורין מן הקרבן בפני שגגתן
 הם שהרי ידעו שטעו ושאי' ראוי לעשות

פרק ארבעה עשר

ב"ד ששגו והיו לעקד נק' מגופי הור' ועשו כל העם על פיהם ב"ד
 פטורין וכל אחד ואחד מן העושים חייב חטאת קבועה שנ' ונעלם
 דבר ולא כל הויף לעולם אין ב"ד חייבין עד ש' לו לבטל בקצת
 ולקיים בקצת כדברים שאינן כפדש'ן בחורה ובבואר' ואור כך
 יהיו ב"ד חייבין בקרבן והעושים על פיהם פטורין כיצד שגג
 והורו שכוחר להשתחוה לע'ז או שכוחר להוציא ברשנה לר' שית
 בשבת או ש' יתר לבא על טומרת יום ככנר יום הרי אלו כפי
 שאמרו אין שבת בחורה אין ע'ז בחורה או אין כרה בחורה
 שעקרן כל הגוף ואין זה כינ'א כזה שגגת הוראה אלא שכהה
 לפי פטורין מן הקרבן וכל העושה על פיהם חייב חטאת בפני
 עצמו אבל אם טעו והורו ואמרו ר' כ'ניא מ'טון ר' ש' ה' הוא פה יב'
 שנ' אל יצא איש ממוכמו אבל הזורק או ח' ש' כוחר או שעקרן
 אב טאבות כל אכנ' (הורו) שאינה מלאכה הרי אלו חייבין (וכן אם
 טעו ואמרו) המשתחוה לע'ז בפשוט ידים וי'ג' היא חייב ש' כ' ב'
 לא תשתחוה לאל' אחר אבל הכורע על הארץ רא' פשט ידיו הנלית
 הרי הוא כוחר הרי אלו חייבין (וכן אם טעו ואמרו) חבא על סומר
 יום כנגד יום שראת דם ביום הלא חייב שנאמר כל ימי זוכה אבל

פרק אחד עשר

שינוי יש בשוגג טמא מקדש וקדשיו מה שאין כן בשאר כריות
 שכל הכריות נזקן ששגג ונודע לו בסוף שחטא אעפ"י שלא היתה
 לו ידיעה בתחילה הרי זה חייב חטאת אבל בטמאת מקדש
 וקדשיו אינו מביא קרבן עולה ויורד עד שתהיה לו ידיעה לטמא
 וידעה לקודש או למקדש בסוף והעלם בנתיים כיצד נטמא
 ונכנס למקדש או אכל קדש ואחר כך נודע לו שנטמא ושהיטמא
 בשעת שאכל או שבכנ' וקדש היה זה שאכלו או מקדש היה זה
 שנכנס לו הרי זה פטור מקרבן עד שידע שנטמא שזה קדש ושה
 מקדש קודם שיכנס או קודם שיאכל כיצד נטמא וידע שנטמא
 וידע שזה קדש וזה מקדש ואחר כך נעלמה בכחו הטומאה ושכח
 שנטמא ונכנס למקדש או אכל קדש והוא ידע שזה קודש וזה
 בקדש או ששגג ושכח שזה מקדש או שזה כשר קודש והוא ידע
 שהוא טמא ושנכנס או אכל ואחר כך נודע לו דברים שנחלמו
 במנו הרי זה מביא קרבן עולה ויורד בכל צד וצד מי מחלוק'
 אילו ומניין שדין שוגג טמאת מקדש וקדשיו כך הוא שהרי
 בשאר טמאות נאמר בעשוחה אחת ממצות ה' אשר לא תעשנה
 ואטם או הודע אליו חטאתו כיון שידע בסוף אף על פי שלא ידע
 בתחילה ובטומאת מקדש וקדשיו נאמר בעשוחה תעלם ממנו
 והוא ידע ואטם באחד שנלגעלם ממנו מכלל שהיתה שם ידיעה
 בתחילה ונאמר והוא ידע ואטם הא למדת שהוא
 צריך ידיעה בתחילה וידעה בסוף והעלם בנתיים נטמא וידע
 שנטמא וידע שזה קדש וכן המקדש אבל לא ידע באיזה אב נטמא
 ושכח שנטמא ואחר כך נכנס למקדש או אכל קדש ונודע לו אחר
 שנכנס או אחר שאכל באי זה אב נטמא הרי זה חייב אעפ"י שלא
 ידע בתחילה באיזה אב נטמא הרי זה חייב קרבן אעפ"י שלא ידע
 בתחילה באיזה אב נטמא הואיל וידע שהוא טמא הרי היתה שם
 ידיעה טמאה בתחילה אבל אם נעלמה ממנו הלכות טמאה כגון
 שנטמא בכעדשה כן השרץ וידע שהשרץ טמא ולא ידע בשיעור'
 ושכח שנגע בשרץ כלל ונכנס או אכל ואחר כך נודע לו שנגע
 בכעדשה כן השרץ הרי זה ספק אם חייב בקרבן אם פטור

וכן מי שלא ראה המקדש מימי ולא הבין מקומו אם נטמא וידע
 שנטמא ושכח שנטמא ונכנס למקדש ולא ידע בתחילה שזה
 מקומו שהרי לא ראה מעולם ואחר כך זכר הטומאה וידע שזה
 מקדש הרי זה ספק אם ידיעה שיש מקדש בעולם ידיעה או עד
 שידע מקומו תחלה יראה לו שאלו החייבים קרבן מספק אינן
 מביאין קרבן טמא יבנים חלוק לעזרה ואם תאמר והלא חטאת
 העוף באה על הספק ואינה נאכלת מפני שהמביא אותה כחומר
 כפורים ואסור לאכול בקדשים עד שיביא כפרתו אבל מי שאינו
 כחומר כפורים אינו מביא קרבן מספק מי שנטמא בעזרה צריך
 שידע תחילה שנטמא ושה מקדש ואם נעלם ממנו אודיין שנטמא
 והרי הוא זכר שזה מקדש או שנעלם ממנו שזה מקדש ולא שכח
 שנטמא או שנתעלמו ממנו זה זה כשיודע לו יביא קרבן עולה
 ויורד והוא משהה בשיעור כמו שביארנו בהלכות ביאת מקדש
 מי שסימא עצמו כמוד ולא שהה כשיעור הרי זה ספק אם שיעור'
 השהויה לאנוס בלבד או אף למוד ולפי אם נעלם ממנו ויצא
 ולא שהה אינו מביא קרבן ואינו חייב קבועה וכן אם תלה עצמו
 באויר עזרה הדבך ספק אם אויר עזרה כעזרה או אינו כעזרה מי
 שנחפזק לו אם נכנס למקדש או אכל קדש בטמאה או לא
 אינו מביא אטם חלוי שאין מביאין קרבן על לא הודע אלא בכרת
 שחייבין על שגגתו חטאת קבועה מי שהיז לפניו שני שכיילי אוד
 טמא ואחר שהור הולך בראשון וחד והולך בשני ובעת שהולך

בשני שכח שהולך בראשון ונעלמה בכחו טמאה זו ונכב' למקדש
 או אכל קודש חייב ואעפ"י שלא היתה לו בתחילה ידיעה גמורה
 לטומאה אלא מקצת ידיעה שהרי לא ידע שהולך בשני שכיילין
 שבהילוך שניהן יהא טמא בודאי ואעפ"י כן חייב חטאת שמקצת
 ידיעה ככל ידיעה הולך בראשון ונכנס למקדש או אכל קודש
 פטור מפני שחז' ספק טמא היה שלישי ושיעור וטמא ואחר שנכב'
 למקדש והולך בשני וחד ונכנס למקדש חייב שהרי נכנס כשהוא
 טמא למקדש בודאי או בפעם ראשונה או בפעם שנייה ואף על פי
 שכל ידיעה מהן ספק ידיעה היא שהרי כל שכייל מהן ספק הוא
 כאן בטמאת מקדש וקדשיו עשו ספק ידיעה כידיעה היה טמא
 ואגרו לו שנים נכנסת למקדש והוא אומר להם לא נכנסתי נאמן
 ואינו מביא קרבן שאם ירצה יאמר מיד הייתי אגרו לו שני טמא
 הייתה כשנכנסת למקדש ובפנינו נטמאת וידעת שאתה שם אעפ"י
 שזהו בין טומאה זו שמעידין בה ובין כניחתן למקדש ימים
 רבים שאיפשר לו לומר כבר שכלתי הואיל והכחיש את העדים
 ואמר לא נטמאת בעולם הרי אלו נאמנין ונביא קרבן על פיהם
 אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה קל וחומר שיביאוהו לידי
 קרבן הקל שהרי הכחיש טומאת מקדש וקדשיו שהיה לה ידיעה
 בתחילה ולא היה לה ידיעה בסוף שיעיד של יום הכפורים הנעט'
 בפנים ויום הכפורים חולין עד שיוודע לו ויביא קרבן עולה ויור'
 ושאין בה ידיעה בסוף שיעיד הנעשה ביום הכפורים בחוץ ויום
 הכפורים מכפרים ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף
 שיעדי הדגלים ושעדי ראשי חרשים מכפרים ועל זיון טמאת
 מקדש וקדשיו פר כהן גדול של יום הכפורי מכפר אם היה המזיד
 מן הכהנים נאם היה מישראל דם שיעיר הנעטה בפנים ויום
 הכפורים מכפר שנאמר וכפר על הקדש מטומאת בני ישראל

פרק שנים עשר

כל דב' שחייבין על שגגת קבוע' אם שגג בית דין הגדו' בהוראה
 ווארו לזמיר ושגגו העם בהודאתן ועשו העם והם סוכנין על
 הודאתן ואח' נודע לכ"ד ששעור דברי בית דין חייבין להבי' קרבן
 חטא' על שגגתן בהודאתן ואעפ"י שלא עשוהו בעצמן בעשה שאי
 משגיחין על עשיית כ"ד כלל בין עשו בין לא עשו אלא על
 הודאתן בלבד ושאר העם פטורין מן הקרבן ואעפ"י שהם העושי'
 כפני שתלו בכ"ד ומהו הקרבן שבביאין על שגגה זו אם בעבודה
 זרה שגגו והודו מביאין פר לעולה ושעיר לחטא' מכל שבט ושכבט
 וקרבן זה האמור בפרשה שלום וד' כ"ג חיה אם מעיני העדה
 נעשתה לשגגה כפי השבועה למדו שבשגגת עז' הוא מדבר ואם
 בשאר כריתות שחייבין על שגגתן חטאת קבועה שגגו והודו בכי'
 כל שבט ושכבט פר חטאת וזה האמור בפרשת ויקרא שזואם כל
 עדת ישראל ישגו נמצאתה למד שאם שגגו כ"ד הגזל בהודאה
 בעז' מביאין כל הקהל י"ב פרים עולות וי"ב שעירים חטאות וזן
 נשדפו שהרי דמן נכב' לפנים והן הנקראין שעירי עז' ואם בשאר
 המצות שגגו מביאין י"ב פרים חטאות וזן נשרפת מפני כדבם
 נכנס לפנים וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של עבור שנאמר
 והקריב הקהל כל קהל וקהל וכל שבט ושכבט קרה קהל שנאמר
 ויעמד יהושפט בקהל יחדו בין שעשו כל ישראל טבארץ ישר'
 על פי כ"ד שהודו בין שעשו רוב ישראל אעפ"י שהן מעוט בנין
 השבטים בין שעשו רוב השבטים אעפ"י שהן מעוט כל יחדאל
 מביאין כמגין כל השבטים פר לכל שבט ושכבט ובעל'פר ושעיר
 לכל שבט ושכבט שאף אלו שלא חטאו מביאין על ידי החטאים
 אפילו עשה שבט אחד בלבד והוא רוב הקהל הרי כל הציבור

ארבעה הן הנקראים מחוסרי כפרה וחולדת והם המצורע
 הלמח נקרא מחוסרי כפרה שכל אחד מהן אף על פי שגדל
 מטמאתו וטבל והעריב שמשו עדיין הוא חסר ולא גמרה טהרתו
 כדי לאכול בקדשים עד שיביא קרבנו וקודם שיביא כפרתו אסור
 הוא לאכול בקדשים כמו שבארנו בפסולי המקדשין גר
 טמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו אף על פי שהוא אסור לאכול
 בקדשים עד שיביא כפרה אינו במחוסרי כפרה שקרבנו עכבו
 להיות גר נמסר ולהיות ככל כשרי ישראל ומפני זה אינו אכל
 בקדשים שעדיין לא נעשה בכשרי ישראל וכיון שיביא כפרתו
 ויעשה ישראל כשר אוכל בקדשים הביא פרידה אח' בשחדיית
 אוכל בקדשים לערב וביא פרידה שנייה שקרבנו של גר עולת
 בהמה או שני בני יונה או שתי תורים ושניהם עולה כמו שבארנו
 במעשה הקרבנות חוב והזבה קרבן כל אחד מהן שתי תורים
 או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטאת והולדת קרבנה
 כבש עולה וכן יונה או תוד חטאת ואם אין ידו משנת מביאה
 שתי תורים או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטאת והמצורע
 קרבנו שלשה כבשים אחד עולה ואחד אטם וכשכה לחטא ואם
 אין ידו משנת מביא קן אחד עולה ואחד חטאת וכבש לאטם
 חוב וחובה והמצורע מביא כל אחד משלשתן כפרתו ביד השכיני
 לטהרתו שכל אחד מהן כופר טבעתימי טהרה וטובל ביום
 השביעי ומעריב שמשו ומקדיב קרבנותיו כיום השמיני הולדת
 אינה מביאה קרבנה ביזם ארבעים לזכר או ביזם שמינים לנקבה
 אלא מערבת שמשו ומביאה קרבנה לכבוד שהוא יום כ"א לזכר
 ויום פ' א לנקבה וחומר היום שנאמר בו ובמלאות ימי טהרה לבן
 או לבת הביא וחומר ואם הביאה קרבנה תוך ימי מלאות לא יצאת
 מפילה הביאה על ולדות וראשונים בתוך ימי מלאות של הוד זה
 לא יצאת עכרו ימים אילו ולא הביא כפרתו הדי אילו
 מקדיבין כפרתו לאחד זמן וכל זמן שלא מקדיבו חטאתם אסורים
 לאכול בקדשים אבל העולה והאטם אינן מעכבין כבר
 בארנו במעשה הקרבנות שכל מחייבי קרבן אין מקריבין על
 ידן אלא מדעתן ואין מחוסרי כפרה שאין צדיקין דעת בעלים
 שדי אדם מביא קרבן על בניו ובנותיו הקטנים אם היו מחוסרי
 כפרה וטמאלין בזבחים פי זו היא זבה זו שוב דמה שלשה
 ימים זה אחד זה בלא עת נדחתה חו היא זבה גדולה שצריכה ספדת
 שבעה וחייבת בקרבן וכבר בארנו בענין הגדה אמתי תהיה
 חטאת זבה בזמיה שזרעה ואמתי לא תהיה זבה אלא כרת או
 שזרעה ומתי תהיה ספק זבה כל מקום שאמרנו שהיא זבה
 וספרת שבעה הדי היא חייבת להביא קרבן וחטאתה נאכלת
 וכל מקום שאמרנו שהיא ספק הדי זבה זו מביאה קרבן ואין
 חטאתה נאכלת שכבר בארנו שחטאת העוף הבאה על הספק
 חסרף וטם בארנו מה תלד האשה או מה
 הפיל ותהיה עמאה לידה ומה תלד או תפיל ולא תהיה טמאה
 לידה וכל מקום שאמרנו שהיא טמאה לידה הדי זו מביאה קרבן
 וחטאתה נאכלת וכל מקום שאמרנו שהיא טמאה לידה הדי זו
 פטורה מן הקרבן האשה שלא החזקה עוברה והפילה ולא
 ידעה מה הפילה אם נפל שחייבת עליו קרבן או דבר שאינה
 חייבת עליו קרבן הדי זו ספק יולדת ומביאה קרבן ואין חטאתה
 נאכלת וכן שתי נשים שהפילו ושני נפלים נפל אחד ראוי
 לזקרי עליו והנפל האחר פטורה עליו ואין אחת מהן מכרת נפילת
 על אחר משחוק מביאה קרבן מספק ואין חטאת אחד משחוקין
 נאכלת שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת שמה אינה חייבת
 ומצאת חטאת זו חולין ששחוק בערה שחן אסורין כוונתה

כמו שבארנו בהלכות שחיטה אחת היולדת ואחת הנפילה הדי
 אחד או ולדות ודבה הדי זו מביאה קרבן אחד לכולן והו' שהלד
 כולן כהקד ימי מלאות אבל אם הפילה אחד ימי מלאות מביא אף
 על השני כיצד ילדה נקבה שהפיל מיזם הלידה עד סוף יום
 שבנים הדי הן נחשכין עם הלד הראשון וכאילו ילדה תאומים
 זה אחד זה ואינה מביאה אלא קרבן אחד הפילה נפל ביזם פ' א
 ומיזם פ' א וחל' אה אם היא ראויה לקרבן הדי זו מביאה עליו בפני
 עצמו ילדה נקבה ולאחד ששים או שבעים יום הפילה נקבה
 שנייה כל נפל שתפיל בתוך שמינים של נקבה זו חטאתה פטורה
 עליו וכן אם הפילה נקבה שלישייה אחד ששים או שבעים יום של
 נקבה שנייה הדי כל נפל שתפיל בתוך שמינים של נקבה שלישי
 פטורה עליו מפני שהוא חשוב עם הנפל השלישי והנפל השלישי
 חשוב עם השני מפני שהוא בתוך ימי מלאות של השני וחשוב עם
 הראשונה ואינה מביאה אלא קרבן אחד על הכל והולדת
 טמטום או אנודתניסם והפילה נפל אחד ארבעים ימים לידתו
 הדי זו מביאה קרבן על נפל זה שמה זכר הוא הראשון והדי
 הפילה אחד מלאות ואין חטאתה נאכלת שמה נקבה הן הראשון
 ובתוך מלאות הפילה שהיא פטורה מקרבן שני האשה שיש עליה
 ספק חמט לידות או ספק חמט זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת
 בזבחים ואין השאר עליה זבה והו' עליה חמט לידות
 ודאות חמט זיבות ודאות מביא קרבן אחד ואוכלת בזבחים ושאר
 עליה זבה וכן הדין בזב וזו עליה חמט לידות ודאות
 חמט לידות ספק או חמט לידות ודאות וחמט זיבות ספק מביאה
 שני קרבנות אחד על הדיא ונאכל ושאר הודאות עליה חובה
 ואחד על הספק ואינו נאכל ואין השאר עליה זבה ואוכלת
 בזבחים האשה שנתגרה ואין ידוע אם עד שלא נתגרה ילדה
 או משנתגרה ילדה הדי זו מביאה קרבן מספק ואין חטאתה
 נאכלת כבר בארנו בהלכות שגגות שכל מחוסרי כפרה מספק
 שעבר עליהם יום הכפורים חייבין להביא אחד יום הכפורים
 שקרבן זה מכשירין לאכול בקדשים האשה שיש
 עליה לידה או זבה מביאה מעות הקינים תנומת
 בשופר ונאכלת בקדשים לערב חזקה שאין בית דין של כרבים
 עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבשופר ומקדיבו כנגדן קינים
 כמו שבארנו בשקלים ובהלכות כל המקדש והעובדים בו
 האשה שהביאה חטאתה ומתה יביא היורשים עולתה אף על פי
 שלא חפרש אותה מזיזים כבר נשתעברו נכסיה לקרבן והשעברו
 דין תורה הוא

פרק שני

חוב האמורה בתורה הוא שכבת זרע הבא מחולי חוללים שהי'
 מתקבצת בהם ובשיצא חוב אינו בקושי בשכבת זרע ואין
 ביציאתו תאוה ולא הנאה אלא נגד ויצא כמו בעק של טעודים
 כחה כלוכן ביצה המזרת אבל שכבת זרע לבנה קשורה כלוכן
 ביצה שאינה מזרת והנאה ראויה הווב הנורמות לו להיות
 זב מחמת חולי או אטם ובזיצא בהם אינו זב שנאמר זב מבשר
 כחמת כשרו הוא שיהיה טמא לא מחמת דבר אחד מבאן אסור
 בשבעה ודבים בודקין את הזב במאכל ובכשתה ובמטא
 ובקפיצה בתולי ובמראה ובחזקתו כיצד אכל אכילה
 נסה או שתה דב' או שאכל או שתתה אכלין או משקין המביאין
 לידה שכבת זרע או שנשא משו כבר או שקפץ ממקום לבקו'
 וככלל דבר זה אם כשב א

אכל ראתה כלילה מתר לבא עליה וכן אם הורו ואמרו שמי שפרשה אשתו נדה בשעת השמיש מחזר לפרוש כמנה בשחוא מתקשה הרי אלו חייבין וכן אם טעו ואמרו שהאוכל דם שיצא בשעת שחיטה הוא החייב אכל האוכל דם הולך מתר הרי אלו חייבין וכן כל כיוצא בטעיות אלו אם הורו בהם ועשו רוב הקהל על פיהם פטורין וכית דין מביאין קרבן על שגגתן הורו בית דין שיצא השבת לפי שנתכסית הרמה ודמו ששקעה חמה ואחר כך זרחה אין זה הוראה אלא טעו וכל שעשה מלאכה חייב אבל בית דין פטורין וכן אם התירו בית דין אשת איש להנשא לפי שהעדו בפניהם שמת בעלה ואחר כך בא בעלה אין זו הוראה אלא טעות והאשה ובעלה האחרין חייבין הטאת על שגגתן וכן כל כיוצא בזה בית דין שהורו בשגגה ושכחו עצמו של הטא שהורו בו אעפ"י שהם יודעים בודאי שחטאו בשגגה ואעפ"י שהעם מודיעים אותם ואומרי להם בכך וכן הוריתם לנו הם פטורין והעושים על פיהם חייבין בפני עצמן שנא ונורעה החטאת אשר חטאו עליה לא שידועו אותו החוטאים כיצד שגגו והתירו חלב שעל גבי הקיבה ואכלוהו רוב אדם ואחר שידעו ששגגו בהוראה ושהתירו דבר שחייבין על זוזנו כרתועל שגגתו חטא קבועה נסתפק להם אם מקצת החלבים התירו או מקצת הדמי התירו הרי אלו פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה בית דין שהורו בשגגה ונדעה להם שגגתן בין שהביאו בפרתן בין שלא הביאו כל העושה בפי הוראתן שפשטה ברוב הצבור מאחד שידעו הרי זה מביא אשם תלוי הואיל והיה לו לשאול בכל עת על דברים שנחדשו בכ"ד ולא שאל הרי זה כמי שנסתפק לו אם חטא או לא חטא כמ"ד בר"י אמודים כמי שהיה עם בית דין במדינה אבל מי שראה הוראה והלך למדינה אחרת אעפ"י שעשה אחר שידעו פטור מפני שהלה בהן והרי אי אפשר לו לשאול ולא עיר אלא הגבהל לכאת אעפ"י שעדיין לא יצא לדרך ועשה על פיהם מאד שידעו הרי זה פטור

פרק חמשה עשר

בכר כארנו שכל שגגה שהדיוט מביא עליה חטאתו הקיעה בשבחה או שעירה אם שגג בה הנשיא מביא שעיר ואם שגג בה בהן משיח מביא פר כמה דברי אבורי שבהן משיח מביא פר על שגגתו בשטעה בהוראת עצמו ועשה מעשה אסגנת ודראתו לכורה והוא שיהיה חכם מופלא שנאמר אם הכהן המשיח יחטא לאשכת העם הרי משיח כצבור מה הציבו שוין בית דין אינן חייבין בקרבן עד שיהיו הכמים ראויין להוראה ויטעו בהוראה ויעשו העושים על פיהם וירדו לבטל מקצת ולקיים מקצת כך המשיח בכל הדרכים האלו כיצד בהן משיח שטעה בהוראה לעצמו ודכה שהזרק מרשות לרשות בשבת מותר ורק מרשות לרשות והוא תולה בהוראתו לעצמו כשידוע לו חטאו יביא פר לחטאת אבל אם לא הלה בהראו אלא שגג ורק בשגגה או שתלה בהוראתו ולא היה חכם מופלא או שעקבל הג' בהוראתו לעצמו או שגג בהוראתו לבטל מקצת ולא עשה והוא סומך על הוראתו אלא עשה בשגגה אחרת או שהיה מזיד בהוראה ושגג במעשה הרי זה פטור בקרבן כלל שדינו להוראת עצמו בדין הקהל להוראת בית דין לכל דבר הורה לעצמו ושכח באיזה טעם הורה ובטעה מעשה אחר הדיני עושה על דעת הוראתי הרי זה מביא פר חטאת הורה לעצמו לבטל מקצת ולקיים מקצת בע"ז ועשה כפי הוראתו הרי זה מביא שעירה כהדיוט והוא שיטגוג בהרחה כמו שכארנו שאין הכהן המשיח חייב קרבן אלא בהעל' דבר בהוראה עם שגגת המעשה בצבור אבל אם שגג

במעשה בדבר בלא הוראה בין בע"ז בין בשאר מצוה אינו מביא קרבן כלל הורה הכהן המשיח עם בית דין ושגג הוא והם בהוראה אעפ"י שעשו על פי ההוראה הזאת שטעו בה הואילא סבך בשע מעש' על הוראתו לכד' אלא על הוראתו עם הורא ב' ד הרי זה פטור ואינו צרי' להביא כפרה בפני עצמו אלא אם היו כ' ד' כביא קרבן מתכפר לו בכלל הצבור ואם היו העושים הם הביאין קרבן והו אינו מביא קרבן שהרי אינו צרי' כפרה בפני עצמו הורה עם בית דין בשגגה ושגגו הם בדם והוא בחלב אינו מתכפר לו עם הצבור אלא הביא פר לעצמו כהן משיח שנפתק לו אם שגג שגגה זו שהיא שגגת הוראה עם המעשה או לא שגג אותה אינו מביא אשם תלוי בפני שהוא בא בצבור שאין מביאין אשם תלוי על לא הודיע על שגגת הוראה אבל הנשיא אם נסתפק לו אם חטא או לא חטא מביא אשם תלוי כשאר ההדיוטות מפני שאין שגגתו תלויה בהוראתו איזהו נשיא האכור כתורה זה כלך שאין עליו רשות לאדם בישראל ואין למעלה ממנו כמלכותו אלא ה' אלהיו בין שהיה בכית דוד או בשאר שבטי ישראל ואם היו מלכי רבי' ואין אחד מהן עובד את חבירו כל אחד ואחד מהן מביא שעיר עוים על שגגתו ואי זהו כהן משיח זה כהן גדול שנכשח בשמן המטחה לא המרובה בבבדי' כהן גדול שנכשח בשמן המטחה ועבר מעבודתו בפני בוס או זקק וכיוצ' בהן וחטא בשגגה זו מבי' פר על שגגתו לפי שאין בין בהן משיח המטמ' לכהן משיח טעבר אלא פר יום הכיפורים ועשירית האפה של כל יום שאין בקריב אותו אלא כהן הכשש' בכהונ' גדולה אבל פר דבא על כל הטאן שוים הם בו נשיא שעשה עם הצבור בהוראת בית דין וריחו מתכפר לו בכלל העם שאם היו כ' ד' הם שהקריבו על שגגתן כל העם והבלך פטורין כן הקריבן כמו שכארנו ואם היו העושים על פי כ' ד' הם שחייבין בקרבן והיה הבלך כן העושים הרי זה מביא שעיר ששעיר נטא בבקום בשבחה או שעירה של הדיוט והוא ע"כ נשיא אצטרע עבר כנשיאותו ונשיא טעבר כנשיאותו הרי חטא כהדיוט חטא כשהוא נשיא ועבר כגדולתו ורי זה מביא שעיר טמא על חטאו אשר חטא בטעת חטאתו הוא מביא בהן משיח או בלך שחטאו עד שלא נ' בנ' אעפ"י שלא

בודע להם אלא אח' שנחבנו הרי אלו כהדיוט טמא אשר נשיא יחטא אם הכהן המשיח יחטא עד שיחטא כשהוא נשיא וכשהוא משיח לפיכך אם אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ובודע לו על ספיקו אדר שנתבנה להיות כהן גדול הרי זה מביא אשם תלוי אבל הצי' זית חלב כשהוא הדיוט וחצי זית כשהוא נשיא בהעלם אחד או שאכל הצי' זית כשהוא נשיא וחצי זית אחר טעבר אינו מצטרף ופטור אבל הצי' זית כשהו' הדיוט ונתכנה ועבר ואכל חצי זית כשהו' הדיוט הרי זה ספק אם מצטרף או כבר הפסיק הנשיאות

הלכות מחוסרי כפרה

יש בכללן ארבע מצות עשה וזה פרטן
 א' שהקריב הזבה כשהטור קרבן ב' שהקריב
 הילדת כשהטור קרבן ג' שיקריב הזב' כשיטור
 קרבן ד' שיקריב מצודע כשיטור קרבן
 ה' וז' שיקרכו קרבנותיהן תגמר טוהרתן
 וכיאר מצות אלו בפרקים אלו

פרמ ראשון

ושני הולעת ושתי צפורים ומגלהין את כלי בשור וטבילין אותו
 אוד כל זאת יכנס לירושלם ומונה שבעת ימים וכיום השביעי
 בג'ח תגלחתו שנייה בתגלח הראשונה וטובל והדי הוא טבול יום
 ומעדיב שמשו ולמחר בשמיני טובל פעם שנייה ואחר כך
 מקריבין קרבנותיו ומפני מה טובל בשמיני אחר שטבל מאמש
 מפני שהיה רגיל בטומאה בימי חלומו ואינו נזהר משום טומאה
 ושם נטמא אחר שטבל לפיכך טובל בשמיני בעזרת הנשים
 בלשכת המצורעים ששם אף על פי שלא הסיח דעתו נתאחז ולא
 גלח בשביעי ונילח בשמיני או אחר כמה ימים בזמן שיגלח
 וטבול ויעריב שמשו ולמחר יביא קרבנותיו אחר שיטבול פעם
 שנייה כמו שבארנו כיצד עושין לו המצורע עומד חוץ
 לעזרה ישראל כנגד פתח מזרחי ופניו למערב ושם עומדים כל
 מחוסרי כפרה בעת שמטהרין אותם ושם משקין את
 הסטות והכהן לוקח אשם של מצורע כשזמא חי ומניפו עם לוג
 השמן במזרח בדרך כל התנופות ואם הניף זה בפני עצמו וזה
 בפני עצמו יצא ואחר כך מביא את האשם של מצורע עד הפתח
 ומניח שתי ידיו לעזרה וסומך עליו ושהשין אותו מיד ומקבלין
 שני כהנים את דמו אחר בקבל בכלי זרקו על גבי המזבח ואחר
 בידו הימנית ומערה לידו השמאלית ומוה באצבעו הימנית ואם
 שינה וקבל בשמאל תחילה פסל הכהן שקבל מקצ' הודם
 בכלי מוליכו חורקו על המזבח תחילה ואחר כך יבא הכהן שקבל
 הודם בכפו אצל המצורע הכהן מכפנים והמצורע מבורץ ומניח
 המצורע ראשו ונותן הכהן מן הודם שבכפו על תנך אונו הימנית
 ואחר כך יבנים ידו הימנית ויתן על בהן ידו ואחר כך
 יבנים רגלו הימנית ויתן על בהן רגלו ואם נתן על
 השמאל לא יצא ואחר כך יקריב הטאתו ועולתו ואחר שיתן הודם
 על הבהנות גיטל ובהן מלוג השמן ויצק לתוך כפו
 של הבהנו השמאלית ואם יצק לתוך כף עצמו יצא וטבול אצבעו
 הימנית בשמן שבכפו ומוה פעמים כנגד בית קודש הקדש
 על כל הייתה טבילת אצבע בשמן ואם הזה לא כיון כנגד בית
 קודש הקדשים כשרות ואחר כך יבא אצל המצורע ויתן מן השמן
 על מקום דם האשם בתנך און ובהן ידו ובהן רגלו והנחה מן
 השמן שבכפו יתננו על ראש המתטה ואם לא נתן לא כפר ושאר
 הלוג מתחלק לכהנים ושירי הלוג אינו נאכל אלא בעזרה לזכרי
 כהונה כשאר קדשי קדשים שהרי הוקש לאשם ואכיל לאכיל מ
 הלוג השמן עד שיתן ממנו מתן שבע ומתן כהונות ואם אכל ל
 לוקח באוכל קדשים קודם וריקה

אם עד שלא נמר כהן שבע נשפך הלוג יביא אחר ותחיל נכהן
 שבע נגר מהן שבע ונשפך הלוג יביא אחר ותחיל לכתחילה
 בכהונות נמר הכהונות ואחר כך נשפך הלוג קודם שיתן עאר
 השמן שבכפו על ראש המטהר אינו צריך להביא לוג אחר
 טכתנת הראש אינה מעכבת שנאמר והנותר בשמן וכותר השבן
 הקדים בתן שמן למתן דם ימלא הלוג שמן וחזור ויתן השמן אוד
 הדם הקדים בתן שמן על הכהונות למתן שבע יכלא הלוג וחזור
 ויתן על הכהונות אחד מתן שבע שנאמר זאת תהיה תורת המצורע
 שתהיה כל תורתו על הסוד נתן שבע הכהונות שלא לשמן
 לא הורצה והוכשר המצורע בצורע שנתננע אחר שהביא
 אשמו צריך קרבן אחר לצרעת שנייה וכן אם הביא אשמו
 ונתננע צריך קרבן על כל אהת ואחת אבל אם נתננע ונרפ' והביא
 צפוריו וחזר ונתננע ונחרפא והביא צפוריו קרבן אחד לכלן
 מצורע שהביא קרבן עני והעשיר או עשיר והעני קודם שקריש
 קרבנותיו הכל הולך אחר האשם אם היה בשעת שחיטת האשם
 עשיר יטלם קרבן עשיר ואם היה עני יטלם
 קרבן עני שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהן ונא' דם אחד
 משתי החטאות שלהן ואחר כך מת אחד מן המצורעים כיצד
 עושה זה המצורע החי להביא חטאת כהמת אינו יכול שמה וז
 שנוקד דמה חטאתו היא ואין מביאין חטאת כהמת על המפק
 ולהביא חטאת העוף אינו יכול שעשיר שהביא קרבן עני לא
 יצא וכיצד יעשה יכתוב כל נכסיו לאור ונמצא עני ויביא
 חטאת העוף מספק ולא תאכל כמו שבארנו ונמצא אוכל בקדשי
 עשיר שאמר קרבנו של מצורע זה עלי והמצורע היה עני הרי זה
 מביא על ידו קרבנו עשיר שהוליד הנודד משנה ועני שאמר
 קרבנו של מצורע זה עלי והיה המצורע עשיר הרי זה מביא על
 ידו קרבנות עשיר שהרי זה הנודד ודיב בקרבנות עשיר

הלכות תמורה

יש בכללן שלש מצות איות מצות עשה ושתיים מצות לא תעשה
 והוא פרטן

א	שלא ימיר בהמה בכהמה	
ב	שתהיה התמורה קודש אם המיד	
ג	שלא ישנה הקדשים בקדושה לקדושה	וכיבוד מצוא

אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

כל המימר לוקח על כל בהמה ובהמה שימיר שנאמר לא יחליפנו
 ולא ימיר אותו ואף על פי שלא עשה מעשה כפי השמועה למדו
 שכל מצות לא תעשה שאין בה מעשה אין לוקח עליה חוץ
 כנשבע ומיכר ומקלל את חבירו בשם שלשה לארץ אילו אי
 איפשר שהיה בהן מעשה כלל ולקח עליהן ולמה לוקחין על
 התמורה והדי לאו שבה ניתק לעשה שנאמר ואם המיר ימיר והיא
 הוא ותמורתו יהיה קודש כפני שיש בה עשה ושני לארץ
 תעוד שאין לאו שבה שיה לעשה שהציבור והשותפין אין עושין
 תמורה אם המירו אף על פי שאין מוזהרין שלא ימיר
 במצאת אומר שהיחוד שהמיד הרי התמורה קודש ואפילו המיר
 בשבת לוקח ארבעים ואחד מן השותפין שהמיד אף
 שהמיר בקרבן מקרבנות העבוד והאיל ושלל בהן שותפות
 ודי זה לוקח ואין התמורה

פרק חמישי

אי זהו תנך און זה גור האם צעי נתן על צידי הכהונות כשר נ
 מתן על איזה צדיהן פסול בין שנתן השמן על דם האשם עצמו
 מלמעלה בין שנתן בצד הודם אפילו נהקבה הודם קודם שיתן
 השמן נתן השמן על הכהונות שנאמר על מקום דם האשם
 אין לו כהן יד ימנית או בודן רגל ימנית או שאין לו און ימנית
 אין לו שהיה עולמית אשם מצורע ששומט שלא לשמו או שלא
 מתן מדם על גבי כהונות הדי זה עולה למזבח וטעון נכסי כנסמי
 אשם מצורע וצריך המצורע אשם אחר להכשירו הקדים חטאתו
 לאשמו לא יהיה אחר ממרס בדמה אלא תעבור צדו ותצ' לבית
 השדפה יש לאדם להביא אשמו היום ולתנו אוד עשרה ימים
 אם רצה לשנות הלוג לאשם מצורע אוד משנה אף על פי שקודש
 בכלי חזק הלוג עד שלא יצק ימלאנו חזק מאוד שיצק יביא
 אוד כהודלה יצק מן השמן לכפו והתחיל לזאת ונשפך ולתנו

אם חזכה על גבו או שהיה חולה או שראה אשה והתאווה שכיבתה או שהרהר בעסקי בעולח אף על פי שלא הרהר בבעילת אשה שהוא מכירה אם קדם אחד מכל אלו וראה ראייה של זכ תולין בו ואינו משמא הרואה קרי אינו מתטמא בזוב מעת לעת שראייה זו של זכ מחמת שכבה זרע היא וכן למראה ולהרהור תולין בהן מעת לעת אבל למאכל ולמשתה ולקפיצה תולין בהן כל זמן שמצטער מי שמל ואחר כך ראה זכ בין גוי בין ישראל תולין במילה כל זמן שמצטער גוי שנתיייר וראה קרי מטמא בזבה מיד ואין תולין לו כעת לעת קטן אין תולין לולא במראה ולא בהרהור שאין לקטן מראה והרהור המביא לידי זכ לפיכך בודקים אותו כה דרכים בלבו וכשם שתולין לקטן בחליי כך תולין לו בחולי אמו אם היה יונק בכנה או צריך לאמו כמה דברים אמורים שבדקין את הזכ בדרכים אילו בראיה שנייה של אב שבה יעשה זכ כמו שיתבאר אבל ראייה ראשונה אפילו ראה אותם באונס וראייה שנייה מחמת בשרו הרי זה טמא טמאת זיבות ואף על פי כן בודקין אותו בראשונה כדי לבנות בה שלש ראיות לחיובו קרבן ראייה שלישית אין בודקין אותו בה אלא אפילו ראה אותה נחמת אונס הואיל וניזקק לטומא שהרי ראיות שנעשה בהם זכ נחמת בשרו היו ולפיכך יתחייב בקרבן הרואה ראייה אחת של זכ הרי הוא כבעל קרי ראה ש שתיים הרי זה זכ וצריך ספירת שכעה וביאת כים חיים ואינו חייב בקרבן ראה שלש ראיות הרי זה זכ נכוד וחייב בקרבן ואין בין זכ שראה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן בלבד דברים אילו כהלן דברי קבלה כפי משה רבינו מסיני אחד הרואה שתי הראיות או השלש בשעה אחת זו אחר זו או שראה ראייה בכל יום זה אחר זה הרי זה זכ לפי שתלה הכתוב את הזכ בכים שנאמר כי יזוב זכ דמה ימים רבים וחזב לא תלה אותו בימים ואם הפסיק הזכ בין ראייה לראייה יום גמור אינו מצטרפות כיצד ראה ראייה בשבת וראייה שנייה בשני בשבת אינו מצטרפות ואינו זכ וכן אם ראה ראייה שנייה באחד בשבת וראה ראייה שלישית בשלישי בשבת אינו חייב בקרבן שאין זו מצטרפות ל שתיים שהרי הפסיק ביניהם יום אחד אבל אם ראה אתה היום ואחת בלילה של אחריו הרי אילו מצטרפות ואין צריך לומר שאם ראה אחת בלילה ושנייה ביום שהן מצטרפות וכן אם ראה שלש ראיות בשלשה לילות זה אחר זה הרי אלו מצטרפות ראיית הזכ אין לה שיעור אלא הרואה כל שהוא טמא שנאמר או החתים בשרו כל שהוא ניכר בבשרו בטמא היה הזכ נגדר ויצא לא פ פסק אם יש מתחילת הראייה עד סופה כדי טבילה וספוג או יתר הרי זה נחשבת כשתי ראיות ואילו והיא ארוכה בשתיים ואם לא הייתה ארוכה כשיעור הזה אפילו פסק הזכ בנתיים הרי זו ראייה אחת וכן אם הייתה ראייה אחת ארוכה בשלש ראיות שנביצא מתחילה ועד סופה בשתי טבילות ושני ספוגין הרי זו נחשבת בשלש ראיות ויביא קרבן ראה ראייה אחת כיום והפסיק כדי טבילה וספוג ואחר כך ראה שתיים או אחת מרובה בשתיים או שראה שתיים או אחת מרובה בשתיים והפסיק כדי טבילה וספוג ואחר כך ראה אחת הרי זה זכ גמור ראה ראייה אחת מקצתה כסוף היום ומקצתה בתחלת הלילה אף על פי שאינה ארוכה בשתיים הרי אילו שתי ראיות שהמים מחלקין הראייה לפיכך הרואה ראייה אחת בין השמשות שהו כפסמן ח חזם וכן הלילה הרי זה ספק לטומאה ראה ראייה אחת ביום ואחת בין השמשות הרי זה וראי לטומאה וספק לקרבן ומביא קרבן ואינו נאכל ראה ראייה אחת בין השמשות של שבת וראייה שנייה בין השמשות של מוצאי שבת הרי זה ספק לטומאה

וספק לקרבן ספק לטומאה נביא ראייה ראשונה אחת בערב שבת ושנייה במוצאי שבת והרי הפסיק שבת ביניהם ואין כאן זיבות כלל והרי הוא ספק לקרבן שמא אחת מהן הייתה מקצתה ביום ומקצתה בלילה שהיא חשוכה בשתיים והרי ראה שלש ראיות שהוא חייב בקרבן ולפיכך מביא קרבן ואינו נאכל

פרק שלישי

כל הימים שהזכ ראה בהן זיבות הרי הוא טמא וכשיפסקו הזיבות בונה שבעת ימים נקיים כובה וטובל בשביעי ומעריב שמשו וכשמיני מביא קרבנו אם היה בעל שלש ראיות ואם ראה ראייה של זכ אפילו בסוף יום שביעי אחד שטבל סתר הכל ונתחיל לבנות שבעת ימים נקיים מאור יום ראייה האחרונה זכ שראה קרי באחד משבעת ימי הספירה אינו סותר אלא יזוב כל בלבו ומשלים שבעת ימים ומביא קרבנו כיצד ראה קרי ביום החמישי סופר אורית שלשה ימים וטבל בשלישי ומביא קרבנו ברביעי זכ שבדק ביום ראשון מימי הספירה ומצא ט טהור ולא בדק כל שכעה וכיום השביעי בדק ומצא טהור הרי זה בחזקת טהרה אפילו בדק ביום הטומאה עצמה ומצא טהור ופסק הזוב ולא בדק למחר בתחילת ימי הספירה ובדק בשביעי או בשמיני ומצא טהור עליו לוי ימי הספירה הרי זה בהקפת טהור כל ראייה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרבן כיצד ראה שתי ראיות והפסיק יום או ימים והרי הוא מונה שבעת ימים נקיים ו ובתוך השבעה ראה ראייה של זכ אינה מצטרפת לשנים אלא סותרת ומתחיל לבנות כמו שבארנו אפי' ראה בתוך ימי הספירה שלש ראיות זו אחר זו אפילו ראה אותם ביום אחד אפילו ראה שלש ראיות כסוף יום שביעי של שכעה ימי נקיים אינו מביא קרבן שראיות אלו לסתירה הן ראה שלש ראיות בליל שמיני מביא קרבן שאין ראיות אלו סותרין כמה דברים אמרים בזב בעל שתי ראיות אבל בזב בעל שלש שראה שלש ראיות בליל שמיני של אחד שבעת ימי נקיים אינו מביא קרבן שני על שלש ראיות אלו אלא קרבן אחד על השלש הראשונות שאף על פי שאין שלש אחרונות סותרות הרי לא יצא לזמן שדאי לקרבן והלילה כחוסר זמן הוא לכל חוץ מתחילת שהפילה בליל פ' א ש שהיא מביאה קרבן שני כמו שבארנו ודבר זה כפי הקבלה ראה ראייה אחת בליל שמיני ושתי ראיות ביום שמיני הרי אילו מצטרפין ומביא קרבן שני על זיבות האחרונות שהרי ראיית ראשונה של כל זכ כשכבת זרע היא חשובה ואם ראה אחת שתיים מצטרפת עמה לקרבן אבל אם ראה שתיים בליל שמיני ואחת ביום שמיני אין מצטרפת ואינו מביא קרבן על הזיבה זו האורח הכל בתטמאין בזיב אפילו קטן בן יזמו והגרי והעבדים וחרש ושומא וידאה לי שמביאין עליהן כפרה כדי להאכלן בקדשים וחטאתן נאכלת שהרי הן בקטן שאינו בן זעת וסרים אדם וסרים חמה מתטמאין בזיבה בכל האנשים המטמאין והאנדרוגינים נחנץ עליה חומרי האיש וחומרי האשה מתטמאין בדם בנשים וכלובן באנשים וטומאתן בספק לפיכך אם היה אחד מהם זכ בעל שלש ראיות או זכה שראת דם שלשה ימים זה אחד זה מביאין קרבן ואינו נאכל והיה מונח שבע ימים נקיים ללובן וראה אדם או לאדם וראה לזכ הרי זה אינו סותר

פרק רביעי

טורפא הצרוע בעדעתו אוד שכבדק אותו בעץ אור ואזוב

ותמכר וביא בדמיה עולה תמורת החטאת חמות כמו שבארנו בפס' ל' הבוקדשין תמורת האשם תרעה עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לבדבה תמורת השלמים כשלמים לכל דבר פקעה חמיכה ונסכים ותמנפת חזה ושוק תמורת התודה כחזקה גלה שאינן נקבה לחם כמו שבארנו בהלכות פסולי המוקדשין תבה הפסח אם המיר בו קודם חצות יום י"ד אין תמורתו קריבה אלא תרעה עד שיפול בה מום ויביא בדמיה שלמים ואם המיר בה אחר הצלהרי התמורה עצמה תקרב שלמים תמורת הבכור והמעשר אינם קריבין לעולם שנ' בכבוד לה' הוא מפי השמועה למדו הוא קרב ואין תמורתו קריבה ודין המעש' בכבוד תמורתן תרעה עד שיפול בה מום ותאכל תמורת הבכור לכהנים ותמורת המעשר לבעלים וכשם שאין פודין בכור ומעשר שנפל בהם מום כמו שבארנו בהלכות איסורי מזבח כך אין פודין תמורתן בהמה שהקדיש' חצי עולה וחציה שלמים תמורתה כמוה וכן כל בהמת הקדש שאינה קריבה מפני החילת הקדשה הרי תמורתה כמוה

אמר חצי בהמה זו תמורתה וחציה עולה הרי זו תקרב עולה וחציה עולה וחציה מעשר קריבה עולה חציה תמורה וחציה מעשר הרי זו ספק ואינה קריבה המקדיש בעלת מום עובר ואין צריך לומר המימה ואחר כך נולד בה מום קבוע ונפרדת והמיד בה אחר שנפרדת הרי זו תמורה ואינה קריבה ואינה נפרדת אלא מניחה עד שתמא אינה קריבה מפני שבאה מבח קדושה דחיה ואינה נפרדת שאין בכח קדושת' לתפוס פדיונ' כל התמורות שהיו בעלי מומין קבועין מתחלתן הרי אילו יפוד ואינן יוצאין לחולין לכל דבר כדי שיהיו מתרין בגיזה ועבודה אחר פדיונן שהקדושה חלה כתמורה על בעלה מום קבוע שנא' או רע בטוב ורע האמור כאן הוא בעל מום וכיצ' בו שאינו ראוי לקרבן ואעפ' כן כתוב בו יהיה קדש עולה שנתערבה בוכחים והמיד באחד מן התערובת הרי זה מביא בהמה אחרת ואומר אם תמורת עולה היא זו הרי בהמה זו שלמים ואם תמורת שלמים היא זו הרי בהמה זו עולה ונמצאת הכהמה שהביא עם התמור' כעולת שלמים שנתערבו זה בזה חזר והמיד באחת משתיהן ואין יודע באיזו מהן המיד מביא זבח אחד מתוך ביתו ואומר על התרומה השנייה אם תמורת תמורה היא זו הרי זה שהביא חולין ואם תמדת עולה או שלמים היא הרי זה שהביא עולה או שלמים והרי זה שהביא עם התמורה השנייה כזבח תמורה שנתערבו זה בזה וכבר ביארנו דין התערובת בהלכות פסולי המוקדשין שלמי' שנתערבו בכבוד או במעשר והמיד באחד מהן הרי זה לא יקרב אלא ירעה עד שיפול בו מום ויאכל בכבוד או במעש' כמו שבארנו

פרק רביעי

ביצד דין הלוח הקדשים וולד שלמים וולד תמורת שלמים הרי אילו כשלמים והן עצמן כשלמים לכל דבר וכן וולד התורה וולד תמורתה הרי אילו יקדשו כתודה אלא שאינן טעונין לחם שאין מביאין לחם אלא עם התודה עצמה שנאמר על זבח התודה עליו ולא על וולדה ולא על תמורתה כמו שבארנו בל' בולדות עצבן אבל ולדי הולדות אינם קריבים שמתוך מעשו ניכר שהוא משהא אותן לגדל מהן עדרים עדרים ולפיכך קונסין אותו ולא יקריב וולד החטאת ימות ואין צריך לומר וולד תמורתה השוהט את החטא וכיצ' בה כן שכן ו' הרי זה נאכל ככשר החטאת שילדי הקדש המעי' אמן הם קדושים וולד תמורת האשם וולד וולדה עד סוף

העולם ירעו עד שיפול בהם מום ומכרו ופלו דמיהם לנדבה ואם ילדה זכר אחד שהקריב אשמה וולד עצמו יקרב עולה הפריש נקבה לאשמו וילדה תרעה והוא נקבה עד שיפול בהן מום ומכרו ויביא כדמי שניהם ושמר ואם כבר הקריב אשמו יפלו דמיהן לנדבה וולד תמורת העולה וולד וולדה עד סוף העולם הרי אילו בעולה הן עצמן יקריבו עולה הפריש נקבה לעולתו וולדה אעפ' שילדו זכר ורעה עד שיפול בו מום ויביא בדמיו עולה ככר בארנו במעשה הקדשות שכל מקום שאנו אומרים יפלו לנדבה הוא שיתן המעות בספוחות שהיו במקדש שבארנו בשקלים כמה הם ובית דין מקריבין באותן המעות עולות נדבה ונספוחים משל צבור ואינן טעונות כמיכה אבל מקום שנאמר הוא עצמו יקרב הוא עולה או יביא בזהו עולה הרי זו טעונה סמיכה ונסכיה משל וולד המעשר תמורת המעשר וולד תמדת הבכור ולדי ולדותיהן עד סוף העולם הרי אילו לא יקדשו אלא ירעו עד שיפול בהם מום ויאכלו בכבוד וכמעשר שנפל בהם מום וולדות תמורת הבכור לכהן ולדות מעשר ותמורתו לבעליו ולד תמורת הפסח כתמורת הפסח אם היתה אם קרבה שלמים וולדה יקרב שלמים ואם היתה דיבה שחמכר ויביא בדמיה שלמים אף וולדה ונמכר ויביא בדמיו שלמים הפריש נקבה לפסח וילדה או שהפרישה מעובדה היא וולדה ירעו עד שיפול בהן מום ויביא בדמיה פסח ואם נשארה נקבה זו עד אחר הפסח או שילדה אחר הפסח

תרעה היא וולדה עד שיפול בהם מום ויביא בדמיהם שלמים ולדות הקדשים שיצאו דרך דופן או שילדו טומטום ואנדורוניוס וכלאים ושריפה הרי אילו יפודו ויביא בדמיהן קרבן הראוי להביא בדמי וולד שלדו וולד בעלת מום הרי הוא כולד התמימי' לכל דבר ויקרב בראוי לו קדשים שהפילה נפל או שלייה יקברו והרי הם אסורים בהנאה המשנה את הקדשים מקדושה לקדושה עובר בלא תעשה שנאמר' בכבוד לא יקדיש איש את' שלא יעשנה עולה או שלמים והוא הדין לשאר הקדשים שאין משנין אותן מקדושה לקדושה אחד קדשי כזבח ואחד קדשי בודק הבית כיצד אם הקרי' מבדק חתיכה לא ישנה לבדק המזבח וכן כל כיוצא בזה ואין לוקין על לאו זה כצד מערימין על הכבוד להקדיש לזבח הקד' אחר מקדישו בבטן קודם שיוולד שנאמר אשר יבוכר לה' לא יקדיש איש אוהו משיבוכר אי אתה מקדישו אבל אתה מקדישו בבטן לפיכך יש לו לומר מה שבמעיה של מבכרת זו אסורא זכר הרי זה עולה אבל אינו יכל לומר זכחי שלמים שאינו נפקע אותו מקדושתו כדי ליהנות בו ואם אמ' עם יציאת רוב ראשו יהיה עולת הרי זה בכור ואינו עולה ואין מערימין על בהמת הקדש להקדיש עזברה קדושה אחרת אלא הרי הוא בקדושת אבו שולדות הקדשים כמעיה אמם הם קדשים כמו שבארנו הרי כל עובר מהן בקדושת אמו ואינו יכול לשנותו בבטן כדרך שעשה בכבוד שהבכור ביציאתו הוא שמתקדש אעפ' שכל חוקי התורה נדרו' הם כמו שבארנו בסוף מעילה ראוי להתכונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם הרי אמרו חכמים הראשונים שהכל שלמה הבין רוב הטעמי' של כל חוקי התורה יראה לי שזה שאמר הכתוב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש כענין שאמר ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חבישית כסף ערכך עליו ירדה תורה לסוף כחשבת האד' וקצ' יצרו הרע שטבע של אדם נוטה להרבו' קנינו ולחוס על מכוננו ואעפ' שנודד והקדיש איפשר שחזר בו וניחם ויפרה בפחות משווי אמרה תורה אם פדה לעצמו יסוף ומש' וכן אם הקדיש בהמה קדושת הגוף שכא יחזר בו ויבין שאינו יכול לפדותה יהליפנה כפחותה מצבה ואם נתן לו רשות להחליף

קדש אחד המימך בזוהן או שהמיר בשגגה הרי זה עושה ת
המורה ולוקה כיצד התכוין לומר הרי זו תמורה עולה שיש לי ו
ואמר הרי זו תמורה שלמים שיש לי הרי זו תמורה ולוקה אבל אם
דמה שמותר להמיר והמיר או שאמר אכנס לבית זה ואמר בדעתי
ונכנס ושכחה והמיר שלא מדעתו הרי זו תמורה ואינו לוקה עליו
אין אדם מימך בהמתו בקרבן שאינו שלו ואם אמר בעל הקרבן
כל הרוצה להמיר בבהמתי יביא וימיר הרי זה מימך בה המיר
קרבנו כבהמה שאינה שלו אינה תמורה שאין אדם מקדיש דבר
שאינו שלו המתכפר הוא שעושה תמורה אבל לא המקדיש
כיצד הקדיש בהמה שיתכפר בה חבירו . כגון שהקדיש קרבנות
נזיר שיתכפר בהם פלוני הנזיר אהו הנזיר הוא שעושה בהן
תמורה אבל לא זה שהקדיש לפי שאין שלו הודש מימך הניח
בהמה לשני בניו ומת הרי זו קריבה ואין ממדין בה שהרי הם בה
שותפין והשותפין אין עושין תמורה כמו שבארנו אין קדשי
גוים עושין תמורה מן התורה אבל מדברי כופרים שהגוי שהמיד
הרי זו תמורה הקדיש הגוי בהמה שישכפר בה ישדאל והמיר
בה חגו הרי זו ספק תמורה אחד אנשים ואחד נשים אם המירו
עושים תמורה קטן שהגיע לעונש נדריים שהמיר אף על פי
שאינו לוקה יש בו ספק אם עושה תמורה או אינו עושה תמורה
אין הבהני מבידים בחטאת וכאשם שאף על פי שהם שלהם אינן
זוכין בהם מחיים שאין להם בכשר עד שידוק הדם ואין הבהנים
ממירין בכבוד שאף על פי שהוא זוכה בו
מחיים אינו זוכה בה מתחילה שהרי תחילתו בכית ישראל הוא
אבל הכעלים שהמירו בכבוד כל זמן שהוא
בביתם עושים תמורה וכן בהן שהמיד בכבוד שנולד לו לא בכבוד
שלקח מישראל הרי זו תמורה אילו של בהן גדול עושה תמורה
אבל פרו אינו עושה תמורה אף על פי שהוא משלו הואיל ואחיו
הבהנים מתכפרין בו הרי הם בו בשותפין העופות והמנחות
אין עושין תמורה שלא נאמר אלא בהמה קרבנות בודק הבית
אין עושין אותן תמורה שנאמר במעשר לא יבקר בין טוב לדע
הלא ימירנו והלא המעשר בכלל כל הקדשים היה ולמה יצא
ללמד על הכלל מה מעשר קרבן יחיד יצאו קרבנות צבור

וכן השותפין מה מעשר קרבן מוכח יצאו קדשי
בדק הבית מה מעשר בהמה הוקשה למעשר דגן שאין זדיבין
בו אלא ישראל ולא גוים יצאו קרבנות גוים שאין עושין תמורה
כמו שבארנו המקדיש בעלת כוס קבוע אינה עושה תמורה
מפני שלא נתקדשה גופה קדושה גבור ואינה אלא קדושת דמים
אבל המקדיש בעלת כוס עובר או שהקדיש תמים ואז כך נולד
לה מוס קבוע הרי זו תמורה אזה המימך תמים כבעל מוס או בעל
מוס בתמים או שהמיר בקר ביצאן או צאן בכקר או כבשי כעדים
או עזים בכבשים או נקבות זכרים או זכרים כנקבות או שהמיר
אחד במאה או מאה באחד בין בבת אחד בין בזו אחד זו הרי אלו
תמורה ולוקה כבניין הבהמות שהמיר אין התמורה עושה תמורה
ולא ולד בהמות הקדש עושה תמורה שנאמר והיה הוא ותמורתו
הוא ולא ולד ותמורתו ולא תמורת תמורתו אבל המימך כבהמת
וחזר המיר בה וחזר המיר אפילו אלף כולן תמורה ולוקה על כל
אחד ואחד כמו שבארנו אין ממדין אברים או עוברים בשלמים
ולא שלמים בהן כיצד האומר רגלה של בהמה זו או ידה תחת
עולה זו או שאמר עובד בהמה זו תחת עולה זו אינה תמורה וכן
האומר בהמה זו תחת ידה או רגלה של עולה זו או שאמר בהמת
זו תחת עזברה של חטאת זו אינה תמורה המימך בכלאים או
בטריפה ויצא דופן או בשומטום ואגודו ונינום אין הקדושה חלה
עליהן והרי זה כמי שהמיר בגמל או בתמר לפי שאין במינן קרבן

ולפיכך אינו לוקה בה בין אילו לבעל מוס בעל מוס יש במינן
קרבן אילו אין במינן קרבן הרובע והרובע הרי הם כבעל
מוס ועושין תמורה וכן כל ביצא בהם בהמה שחציה קודש
וחציה חול לא עושה תמורה ולא נעשת תמורה כל החטאות
שדינן שימחהו אין עושין תמורה וכל חטאת שדינה שהרעה
עד שיפול בה מוס ותכפר עושה תמורה הכפריש נקבה לפסחו
או לעולתו או לאשמו עושה תמורה אף על פי שאין דאויין לקרב
הואיל חידו לקדשת דמים והרי הם תמימים ידו לקדשת הגוף
אבל הכפריש שעיר לחטאתו ונשיא שהפריש שעירה לחטאתו
וכהן גדול שהפריש פרה לחטאתו אינן עושין תמורה שכל המטב
בחטאת לא נתקדשה כלל ואפילו קדשת דמים כמו שבארנו
בהלכות פסולי הבוקדשין

פרק שני

התמורה הוא שיאמר בעל הקרבן על בהמת חולין שיש לו הרי
זו תחת זו או הרי זו חליפת זו ואין צריך לומר אם אמר הרי זו תחת
חטאת זו או תחת עולה זו שהוא תמורה וכן אם אמר הרי זו תחת
חטאת שיש לי בתוך הבית או תחת עולה שיש לי במקום פלוגי
הרי זו תמורה והוא שיש לו אבל אם אמר על בהמת חולין הרי
זו תחת עולה או הרי זו תחת חטאת לא אמר כלום וכן אם אמר הרי
זו מחללת על זו אינה תמורה הרי לפניו שתי בהמות אות חולין
ואחת הקדש שנפל בה מוס הניח ידו על בהמת חולין ואמר הרי זו
תחת זו הרי זו תמורה ולוקה הניח ידו על בהמת הקדש ואמר הרי
זו תחת זו הרי זה חללה על בהמת חולין ואין זו תמורה אלא
בפודה בעלת מוס כזו הבהמה היו לפניו שלש בהמות קדשים
מוכח ואחת מהן בעלת מוס שהרי היא עומדת לפדיון ונבהמות
חמימות חולין ואמר הרי אילו תחת אילו הרי שחיס מן חולין
תחת שחיס והתמימות תמורתן ולוקה עליהם שחיס והבהמה
השלישית היא תחת בעלת מוס שנתחללה עליה חללה נתכן ולא
ולא להמיר בה שבתן שיש לפניו דרך איסור והיא התמורה ודרך

היתר והוא החלל חוקה היא שאין אדם מניח היתר ועושה
האיסור ולפיכך אינו לוקה שלש מלקיות וכן אם אמר עשר
בהמות אילו תחת עשר בהמות אילו ואחת מהן בעלת מוס אינו
לוקה אלא תשעה מלקיות שהבהמה העשירית לחללה נתכן ולא
להמיר בה שאף על פי שהחוק זה במלקיות הרבה הואיל ויש שם
דרך היתר אינו מניח דבר ההתר ועושה האיסור שתי בהמות
של הקדש ואחת מהן בעלת מוס ושתי בהמות של חולין ואח כהן
בעלת מוס ואמר הרי אילו תחת אילו הרי החמימה תמורת החטים
ולוקח אותן ובעלת המוס מוחללת על בעלת המוס שאינו מניח
ההיתר ועושה האיסור האומר הרי זו תמורת עולה ושלמים
דבריו קיימים מכר ויביא בחצי דמיה תמורת עולה ובחצי דמיה
תמורת שלמים אמר הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים אם נתכן
לכך בתחלה דבריו קיימים ואם לא נתכן בתחלה אלא לתמורת
עולה וחזר ואמר תמורת שלמים אף על פי שחזר בתוך כדי
דיבור אין תופשין אלא לשון ראשון והרי היא תמורת עולה בלבד

פרק שלישי

כיצד דין התמורות ליקרב תמורת העולה תקרב עולה ואם היה
תמורתה נקבה או בעלת מוס תרעה הנקבה עד שיפול בה מוס

בן הגוי אינו נעשה טמא בת אלא גוי שנגע במת או בשאר או
האהיל עליו הרי הוא כמי שלא נגע הא למה זה דוכה לכהמה
שנגעה במת או האהילה על המת ולא בטומאת המת בלבד אלא
בכל הטומאות כולן אין רגלים ולא הכהמה בתטמאין בהן ומדברי
סופרים שיהו הגוים בזבין לכל דבריהם ואין לה בכל מיני נפש
מה שמתטמא והוא חי או מטמא והוא חי חוץ מן האדם בלבד
והוא שיהי מישראל אחר גדול וארד קטן מתטמאין בכל הטומאות
אפי' בטומאת המת שנאמר בה איש אשר ישמא אחד האיש בה
ואחד הקטן שהרי הוא אומר שם ועל כל הנפשות אשר היו שם
אפילו קטן בן יומי שנגע או נשא או האהיל על המת נטמא והרי
הוא טמא מת והוא שגולר לתשעה אבל בן שבעה הרי הוא כאבן
ואינו מקבל טומאה המת אינו מטמא עד שהצא נפשו אפילו
בגוי או גוסס אפילו נשחטו בו שני היסמנים אינו מטמא עד
שתצא נפשו שנאמר בנפש האדם אשר ימות נשברה בפרקתו ור'
בשרה עמה או שנקרע כרג מגבו או שהותז ראשו או שנהלק
לשני הלוקים בבטנו הרי זה מטמא אף על פי שעדיין הוא מרפרף
באחד מאבריו

פרק שני

הגבל אף על פי שעדין לא נתקשרו אבריו בנידון מטמא כמגע
וכמטא וכאהל כאדם גדול שמת שנאמר הנוגע במת לכל נפש
אדם וכן כוזה מבשרהרת בין לח בין יבש כהדרש מטמא כמת שלם
הנצל בבשרו כמטא בכזית איוורו בצל זה הבשר שנמוח ונעשה
לחם סרוחה יהוא שתקרוש אותה הלחה הנמצאת מן המת שאם
קרשה כידוע שהוא מכשרו ואם לא קרשה אינה מטמאה שטא
כזה וכיעו הוא אף על פי שהשעורין מולך הלכה למשה כפיני
הן אברו הכמים החלת כרייתו של אדם כזית ולפיכך שיעור
טמא כשרו כזית אבר שנחרך מן האדם החי הרי הוא כמת
שלם כמטא בכגע וכמטא וכאהל אפילו אבר קטן של בן יומי
שהאיברים אין להם שיעור שנאמר כל אשר יגע על פני השדה
בחלל חרב והדבר ידוע שדי חלל כדון אכן או חלל שאר דברי'
כפי השם עה למוד שלא בא אלא לטמא נוגע באבר שפלטו
ההרב ב"א כשהיה האבר שלם בכרייתו בשר וגידיים ועצמות שנ'
או בעצם אדם עצם שהוא כאדם מה אדם בשר וגידיים ועצמות
אבל הכוליה והלשון וכיוצא בהם אעפ"י שהן אבר בפני עצמן
הואיל ואין בהן עצם הרי כשאר הבשר חסר מן העצם של אבר
כל שהו הרי האבר כולו חסר מכשרו אם נשאר עליו בשר שראוי
לעלות בו ארוכה כחי ותרפא וישלם הרי זה מטמא כמגע וכמטא
וכאהל ואם לאו מטמא כמגע וכמטא ואינו מטמא באהל ובשר
הפורש מן החי טהור וכן עצם בלא בשר הפורש מן החי טהור
אבר הפורש מן המת מטמא כמגע וכמטא וכאהל כמת והוא
שיהיה שלם בכרייתו בשר וגידיים ועצמו חסר עצמו אם נשא עליו
בשר כזית מטמא כמת שלם חסר הבשר אם נשאר עליו כדי
לעלות ארוכה כחי מטמא כמת שלם ואם לאו הרי הוא כשאר
עצמות הכתים שאין עליהן הבשר כוח שכתוך העצם הרי
הוא כעלה ארוכה מבחוץ לפיכך קלית המת והוא עצם הסתים
כשני קצותיו אם יש בתוכה כוח כדי לעלות ארוכה הרי זה כמת
שלם היה בה כוח המתנדנד אם יש בו כזית הרי זה מטמא באהל
אף על פי שהעצם סתים מכל צדדיו טומאה בוקע ועולה בוקע'
יודדת כמו שתבאר שהכוח כבשר לכל דבר האבר והבשר
המודללים באדם ואף על פי שאין יכולים לחזור ולהיות טהורים

מזה האדם ודי הכשר טהור והאבר מטמא משום אבר בן החי
ואינו מטמא משום אבר מן המת מה בין אבר מן החי לאבר מן
המת אבר מן החי בשר הפורש כמנו ועצם הפורש כמנו טהורים
ואבר מן המת בשר הפורש כמנו ועצם הפורש כמנו כמפורש מן
המה השלם וכמטא' בשעורין ובין אבר מן החי בין אבר מן המת
אין להם שיעור אמרו חכמינו מאותם מאותם ושכנה וארבעי אברים
יש באיש כל אחד ואחד בהן בשר וגידיים ועצם ואין השניים מן
המנין ובאשה מאותם ואחד וחמשי' כל אבר בהן שפירש ככריתו
בין מן החי בין מן המת מטמא כמגע וכמטא וכאהל חוץ משלטה
אברים יתדות שבאשה שאין מטמאין באהל וכן אצבע יהירה
שיש בה עצם ואין בה צפורן אם נכפרת על גב היד עולה לכמין
רוב האיברים ואם אינה נפסרת על גב היד מטמאה כמגע וכמטא
ואינה מטמאה באהל וטומאתה מדברי סופרים ואם היה בה צפורן
הרי היא כשאר האברים וכפני מה ישמאה על אצבע שאינה
נכפרת נדחה משום הנספרת ולא טמאה באהל עשר לה הכר כדי
להודיע שטומאתה מדבריהם משום גרה כדי שלא ישרפו על
טומאתה קרובה וקדשים עצמות שאין עליהם בשר אם נכרת בה
צורת עצמות האדם הרי אלו מטמאין כמגע וכמטא וכאהל כמת
שלם שאני קורא בהם גם אדם ואלי' הן העצמות שהן מטמאין
כמת הטהרה והגולגולת הרוב בנינו ורוב בנינו הטהרה כיצד
שדרה שהיא שלמה הרי היא כמת שלם ואם חסרה אפילו חוליה
אחת מטמאה עשרה חוליות הרי זה כשאר העצמות הגולגולת
כיצד גולגולת שהיא שלמה הרי היא כמת ואם חסרה כסלע הרי
היא כשאר העצמות היו בה נקבים קצנים כולן מצטרפין לכסלע
כל בנינו של אדם הוא שתי השוקים והידיים והצלעות והטהרה
ורוב בנינו של מת הרי הוא כמת שלם כיצד נקן שתי שוקיו וירך
אחד והוא חסר רוב בנינו כל שהוא חיי הן כשאר העצמות
רוב בנינו כיצד רוב בנין עצמות כוון שהיו כאה חסיה ועשרים
עצם הרי אלו כמת שלם הן כאה ארבעה ועשרים הרי הן כשאר
העצמות אעפ"י שהיו אדם זה יתר באבריו או חסר באבריו אין
משגיחין בו אלא על כמין רוב כל אדם אלא אם כן היתה אצבע
כזית בה צפורן או שהיתה נפסרת על גב היד שהיא עולה לכמין
כמו שבארנו שאר עצמות המת שאין בהן רוב בנין ולא רוב בנין
ולא שדרה שלמה ולא גולגול' שלמה אם היו בהן רובע הקב הרי
אלו מטמאין כמת כמגע וכמטא וכאהל היו פחות מרובע אפילו
עצם כשעורה מטמא כמגע וכמטא ואינו מטמא באהל היה עצם
אחד אפילו יש בו רובע הרי זה מטמא כמגע וכמטא ואינו מטמא
באהל טומאת עצם אחד הלכה כפי השמועה לפי שנה וכל הנוגע
בעצם למרו כפי השמועה אפילו עצם כשעורה מטמא כמגע
וכמטא ולפי שטומאתו הלכה הרי הוא דין הטהרה ולא מדברי
סופרים מזה שהרקיבו עצמותיו בקבר ונעשורקב בלא חפנים
מאותו רקב מטמא כמגע וכמטא וכאהל המת ואינו מטמא כמגע
לפי שאי אפשר ליגע בכולו שהרי אינו נוף אחד ואפילו נבלו
במים אינו חסור דם המת מטמא כמת כמגע וכמטא וכאהל שנה'
בנפש אדם ונאמר כי הדם הוא הנפש וכמה שעורו רביעיתו אפי'
חמציית הדם כל זמן שיש בו אדמוכית מטמא באהל המת דם
הרי אפילו דם נהרה הרי זה טהור כל זמן שהוא חי נתערב הדם
שיצא ממנו באחרונה סמוך לחית עם הדם שיצא ממנו אחר שכת
וכל התערובת רביעית ואין ידוע כמה יצא מהיים וכמה יצא אחר
מיתה אפילו חצי רביעית מהיים וחצייה אחר מיתה הרי זה נקרא
דם הבוסה וכמטא כמטא וכמגע וכאהל אלא שטומאתו מדברי

הרע כיפה יחליף היפה ברע' ויאמר טובה הוא לפיכך סתם הכתוב
 בפניו שלא יחליף וקבטו אם החלי' ואמר והיה הוא ותמורתו
 יהיה קדוש וכל אילו הדברים כדי לחוף יצרו ולתקן דעותי ורוב
 דיני התורה אינן אלא עצות מרואק מגדול העצה לתקן הדעות
 הלישר כל המעשים וכן הוא אומר הלא כחבתי לך שלישים
 במעצות דיעת להודיעך קושט דברי אבת להשיב אמרים
 אבת לשולחך בריך רחמנא וסייען

נגמר ספר תשעי

ומנין פרקיו של ספר זה חמשה וארבעים
 הלכות קרבן פסח עשרה פרקים
 הלכות חגיגה שלשה פרקים
 הלכות בכורות שמנה פרקים
 הלכות שנגוח חמשה עשר פרקים
 הלכות מזאסרי כפרה חמשה פרקים
 הלכות תמורה ארבעה פרקים

לב טהור ברא לי אלהים וזוה נבון חדש בקדמי

ספר עשירי והוא ספר טהרה

הלכותיו שמנה וזוה סידורן הלכות טומאת מת הלכות פרה אדומה
 הלכות טומאת צרעת הלכות מטמאי משכב ומושב הלכות שאר
 אבות הטמאות הלכות טומאת אוכלין הלכות כלים הלכות מקות
הלכות טומאת מת

מצות עשה אחת והיא דין טומאת מת
הלכות פרה אדומה
 יש בכללן שתי מצות עשה דין פרה אדומה

ב דין טומאת מי נדה וטהרתן
הלכות טומאת צרעת

יש בכללן שמנה מצות שש מצות עשה ושתי מצות לא
 תעשה הוא פרטן

א להורות בצרעת אדם כדינה הכתוב בתורה
 ב שלא יקוץ סימני טומאה ג שלא יגלה וזבתק
 ד סיהיה המצודע מפורסם בקדיעת בגדיו ופריעת ראשו
 וטעיתו על שפם ה טהרת צרעת
 ו סיגלה המצודע את כל שערו כשיטוהר
 ז דין צרעת הכנר ח דין צרעת הבית
הלכות מטמא משכב ומושב

יש בכללן שלשה מצות עשה וזוהא פרטן
 א דין טומאת נדה ב דין טומאת זבה ג דין טומאת זב
הלכות שאר אבות הטומאת
 יש בכללן שלש מצות עשה וזוהו פרטן
 א דין טומאת נבלה ב דין טומאת שדין
 ג דין טומאת שכבת דע ועבודה זרה מטמא כשרץ
 וטומאתה מדברי סופרים

הלכות טומאת אוכלין
 מצות עשה אחת והיא דין טומאת משקין ואוכלין והבשרין
הלכות כלים

ענין אילו החלכו לידע כלים שמקבלין מומא מכל אילו המומא
 וכלים שאינן מתטמאין הכלים ומטמאין

הלכות מקוות

מצות עשה אחת והיא שיטבול כל מי מא במי מקוה ואח' כך יטהר
 במצואו כל המצות הנכללות בספר זה עשרים שמנה עשרה מהן
 מצות עשה ושתי מצות לא תעשה

הלכות טומאת מת

מצות עשה אחת והיא דין טומאת מת ובאו מצות אילו בפרקי אילו

פרק ראשון

מטמא במגע
 ובמש ובאהל
 טומאת שבעה
 וטומאת מגע ואהל
 מפורשו בתור
 שנ' הנוגע במת
 לכל נפש אדם

וטמא שבעה ימים ונא' כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא
 שבעת ימים טומאת משא כפי השמועה וקל וחומר הדברים אם
 נבלה שהיא טומאת ערב ואינה מטמאה באהל מטמאה במשא
 שנוהגושא את נבלתם המת לא כל שכן ומה נבלה שבגע' טומאת
 ערב מטמאה טומאת ערב אף המת שבגעו טומאה משאו טומאת
 שבעה אין טומאת משא בנה מדברי סופרים אלא דין תורה
 וידאה לי ששתק ממנה הכתוב כדרך ששתק מאסור הבת לפי
 שאסר בפידוש אפילו בת הבת ושתק מאסור אכילת בשר בהלב
 לפי שאסר בפידוש אפילו בשולו כך שתק בטומאת משא בבת ופי
 שטמא בפידוש אפי' בשולו כך שחק בטומאת אהל טומאת כגע
 האבדה בכל מקום ונטמא היסט בכלל נושא הוא וכל דבר
 שטממא במשא מטמ' בהיסט כיצד קורה שהוא מונחת על הכותל
 ועל צדה מת או נבלה וכיוצ' בהם וכא הטהור לקצה הקורה השני
 הצידי בין שחנוד את הטומאת שבקצה השני טמא משום נושא
 ואין צריך לומר אם משך את הקצה השני כנגד הארץ עד שהגביה
 הטמאה או שנגד הטמאה על הארץ שזה נושא ודאי מה וכל
 ביצא בה היא טומאת הסט האמורה בכל מקום הנושא בתוך בית
 חסרתים נטמא טאעפי' שאין הנגיעה שם נגיעה הנושא שם נושא
 הוא אלא אם כן נבלע הטומאה בתוך מעיו שמאח' שהגיעה לתוך
 בטנו אינו לא נוגע ולא נושא ואם טבל טור ואע' פשהטמאה
 בתוך מעיו אין מתטמא במשא אלא האדם בלבד לא הכלי כיצד
 ודי שהיה מונח על ידו עשרה כלים זה על גב זה והנבלה וכיוצא
 בה בכלי העליין האדם טמא משום נושא נבלה והכלים שעלין
 כהלך טהורין ואין מבלי העליין שנגעה בו הטומאה וכן כל כיוצא
 בזה טמא אהל אינה כשאר' טמא' אלא כמת בלבד ובין שהאהל
 האדם או הכלי אפי' מחש שהאהלה על הבת או שהאהיל המת על
 האדם או על הכלי או שהיה המת עם האדם או עם הכלים הנת
 אהל אחד דרי אלו טמאים וטומאת אהל האמורה בכל מקום הוא
 שטממא אתה טומאת האדם או הכלים כאחד מן דרכים אלו אח'
 הבא לאהל הבת או הבא מקצתו דרי זה נטמא באהל אפי' הכניס
 ידו או ראשו אצבעותיו או חוטמו לאהל המת דרי זה כלו נגע
 במשקוף וצרף ידו עם המשקוף נטמא וכאלו בא מקצתו נגע
 באסקופא' מטמא ולמשה קרוב לארץ טהור ומטמא ולמסעלן טמא
 וידאה לי שדבר זה מדברייהם אחד הבת מישראל או מן הגוים
 מטמא במגע ובמשא ואין חגי מטמא באהל ודבר זה קבלה הוא
 ודרי הוא במלחמת מדין כל נגע בהלל ולא הכיור שם אהל

הבית שני עצמות ועליהם כ' בני חצי זמים בשר והכנים בקצתן
לפנים הבית טמא ואם היה הכשר תח' כ בעצמות בירי אדם הבית
טהור שאין חבורי אדם חבור כלא חפנים רקב שנתפזר בהוד
הבית הבית טמא רביעית דם שנבעלה כתוך הבית הבית טהור
להבא וכל שיהיה בו שנבעלה רביעית בארץ טמא כוית מן המז
שאבר בתוך הבית וביקש ולא נמצא הבית טהור ולכשימצא הבית
טמא למפרע מעת שאבר עד שנמצא רביעית דם שבשך באור
אם קרש או שהיה במקום אשכולין והוא המקום הנמוך כמו נומא
והאהיל המאהיל על מקצתו נטמא בשפך על האקופה כמורד
בין לפנים בין לחוץ הבית טהור שהרי לא נח הדם על האקופה
ואם היה האקופה אשכולין או שקרש הדם עליה הבית טמא
רביעית דם שנבעלה בכסות או מתכנסת וירצאה מכנה רביעית
דם שנבעלה בכסות או מתכנסת וירצא ודין זה הכסות מחטמאה
במגע ובאהיל ואם לאו אינה מתטמאה באהל ודין זה הכסות
שנגעה במת שכל הבלוע שאינו יכול לשייב טהור כיצד
מסעדין אותה מבכסין אותה במי ומכיא מים כמדון ותון לתוכן
רביעית דם אם היה פראיהן שהיא או שהיה מן הכסות אדם יתר
ממי המוד בידוע שיצא מכנה רביעית המטא והמגע והאהיל
שלשה שמות הם וכל שהוא מטמא אור מצטרף ומטמא ומשני
טמא אינו מצטרף וטהור כיצד הגנע בכשני חצי זמים או
שהאהיל על חצי זית וחצי זית אחר מאהיל עליו או שהיה הוא
וחצי זית תחת האהל והאהיל במקצת גופו על חצי זית אחר או
האהיל חצי זית על מקצתו הכל טמאים מפני שהוא שם אחד
אבל הגנע בחצי זית או הנושא חצי זית ודבר אחר מאהיל עליו
ועל חצי זית או שהאהיל עליו חצי זית אחר או שחאהיל הוא על
חצי זית אחר וכן הגנע בחצי זית אחר הכל טהורים שאין המגע
מצטרף עם המטא ולא בנת ולא בשאר טמאות ולא הגנע
מצטרף עם העור ולא האהל מצטרף עם המטא

פרק חמישי

כל המתטמא מחמת המת בין אדם בין כלים טמאים טומאת
שבעה בימי אדם או בלי שבעה בדברים שמתטמאין מן המת כמגע
או שנטמא באהל באור בדברים שמתטמאין באהל וכן אדם שנטמא
דברים שמתטמאין מן המת במטא וכל טמאים טומאת שבעה
שנאמר כל הבא אל האהל וכל אטד באהל יטמא שבעת ימים
אדם שנטמא במת וכלים שנתע כוץ אדם זה טמאין טומאת שבעה
שנאמר וככסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם אבל אדם שיגע
באדם של טמא במת בין שנגע בו אור שחדש ממטמאין בין
שנגע בו כשהוא עדין נוגע במת ודין זה השני טמא טומאת ערב
שנאמר והגש הגנעת הטמא עד הערב דין תורה אבל
גדולי סופרים הגנע במת נגע באדם אור ועדין הוא מחובר
במת שניהן טמאין טומאת שבעה וכאילו נגע זה השני במת עצמו
במת דברים אמורים לענין תרומה וקדשים אבל לכוד ולעושה
מסח בין בשעת חבו בין אור שפירש אינו טמא אלא טמא כוץ
תורה כלים שנטמאו במת בין כמגע בין באהל דין לנתע
בהן כמת במת עצמו מה המת מטמא ונגע בו בין אדם בין כלים
טומאת שבעה אף כלים שנטמאו במת הם והכלים או האדם שיגע
בהן טמאים טומאת שבעה שנ' בחלל חרס או במת מפי השמיעה
למז שהורב במת והוא הדין לשאר כלים בין כלי מתכות בין
כלי שטף ובגדים דין זה אומר כל הרוג גש וכל נוגע בחלל וכי
תגלה על רעיק שזה דין חן והגן דק אבן נהדג נטמא שבעת

ימים אלא הורג גש בהרג וכלי זה כפי שנטמא בני יתו ככל
שהרג בו שהדי נגע הכל בנת ומבין שאף הכלים הנגעין באדם
שנגע בכלים שנטמאו במת שנטמא שבעה שוררי היא
אומר וככסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם הא לבוד שכל
אדם הטמא טומאת שבעה מטמא בגדים טומאת שבע נמצאת
אומר אדם שנגע במת ואדם באדם אור הדין אשון טמא טומאת
שבעה והשני טומאת ערב כלים הנגעים במת וכלים בכלים
שניהם טמאים טומאת שבעה ושלישי בין אדם בין כלים טמא
טומאת ערב כלים ונגעין במת ואדם בכלים וכלי באדם שלשתן
טמאין טומאת שבעה ורביעי בין אדם בין כלים טמא טומאת
ערב במת דברים אמורים לענין תרומה וקדשים אבל
לדיכ כרת על ביאת נקדש או על אכילת קדשים אינו חייב אלא
השנים בלבד הראשון שנגע במת והשני שנגע בו בדין תורה
שנאמר וכל אשר יגע בו הטמא יטמא אבל הגנע בכלים שנגע
באדם או בכלים שנגעו במת פטור כמו שביארנו בחלבות ביאת
מקדש שהדברים האלו אף על פי שהן דברי קבלה אינו דין תורה
שהרי לא נשפרשו בתורה אלא זה שנטמא במת שהוא אב והשני
הנגע בו שהוא ראשון בין אדם בין כלים כלי חדש שנגע
במת או שהיה עמו באהל טמא ואינו בטמא לו ולא כלי חדש אחר
ולא שאר כלים שאין כלי חדש נעשה אב והטמאה לעולם לא
במת ולא בשאר טמאות חוץ דין תורה אעפי' שהוא קבלה זה כלל
גדול בטמאת כל אב טומאה מטמא אדם ומטמא בגדים יכלי בין
כלי מתכות בין כלי שטף בין כלי חדש וכל המטמא וכלים כנגיעת
הדין זה אב טומאה וכל חלל הטמאות מטמא אכילין ומסקין ואינו
מטמא לא אדם וכלים ולא כלי חדש ולא שאר כלים ובגדים כל
הנוגע באב הוא הנקרא ראשון והנגע בראשון נקרא שני
וחגיגע בשני נקרא שלישי הנוגע בשלישי נקרא רביעי והראשון
ושל משה מבגו כלן נקראין חלל הטומאה כל המתטמא מחמת
המת טומאת שבעה בין אדם בין כלים הוא הנקרא טמא בת והוא
אב מאבות הטמאות לענין טומאת תרומה וקדשים כמו
שבארנו כדי למנות מבגו ראשון ושני כדי לטמא אדם וכלים
במגע בשאר אבות הטמאות ואינו מטמא במשא כל המתטמא
מחמת המת טומאת ערב הוא חלל הטומאה והוא הראשון לטמאה
ואיפסד שיהיה רביעי מן המת ראשון לטמאה כמו שבארנו
לענין תרומה וקדשים אדם או כלים שנטמאו כמגע ארץ העמים
וכית הפרס או כמטאן או כמגע דם תבוסת חלל דופק אין באהלן
וכן אדם שנטמא כמגע דם תבוסה ודין אלו כולן וכל כיוצא בהן
אבות טמאות של דברי סופרים וכן בגדים המתטמאין מחמת אהל
טומאת שבעה כולן אבות הטמאות של דברי סופרים האהל עצמו
המאהיל על הטומאה אף על פי שלא נגע בו טמאה הדין הוא
טמא טומאת שבעה מן התורה ודין הוא כבגדים שנגעו במת שנ'
והוא על האהל במת דברים אמורים בשעה האהל בגד או שק או
כלי עץ או עור אור עור בהמה ודין בין המהירין לאכילה בין
האמריין לאכילה שנאמר ופרוש האהל על המטבן אין קדו אהל
אלא ארוג ועור כמטבן אבל אם היה האהל כסין של עץ כגון
וחקרא והמחצלת וכו' ודין זה או שהיה עצם או של מתכות הדין
זה טהור ואין צריך לומר שאם היה כגון שהרי טהור וכל מקום
שנאמר הבית טמא כלומר אדם וכלים שבכל הבית ואין לך יוצא
מן העץ שהוא מתטמא טומאת אכילין אלא הפשתן בלבד בגדים
הנגעין במת אף על פי שהן כמת לטמא אחרים שנגעו בו טמאת
שבעה אינן כמת לטמא באהל ובמטא שהמטא לחץ עצמו אינו
מפורש כמו שבארנו והטמאת אהל הוא אוב אדם כי ימת באהל

הרונג שהיה כמל על המטה ודמו מנטף כשהוא חי ויחיד לגומא
 וכת והרי הרם מנטף אחר מותה ויחיד לאתה גומא הרי כל הרם
 שבא טחוד שיפה שיפה ראשונה ראשונה כולה בדם שיצא
 נחיים יצא ממנו רביעית דם בלבד וספק כולה מחיים ספק
 כולה לאחר מיתה הריזו ספק טומאה כשאר הספקות והנגע בה
 ברשת היחיד טמא ברשות הרבים טהור כמו שיחבאר בבקמו
 הקבר כל זמן שהטומאה בתוכו מטמא במגע ובאהל כמת
 דין תורה שנאמר או כמת או בעצם אדם או בקבר ואחר הנגע
 בנגו של קבר או בניגע בתליו והוא שיהיה בני וסתום ואור
 כך יהיה כולו מטמא במגע ובאהל אבל המעמיד כלים או אבנים
 וכיצא בהן בצדי המתוססה עליו מלמעלה ככלים או כאבנים
 וכיצא בהן זה הבסי תכוסל מלמעלה נקרא גולל ואלו הצדדין
 הבעמדין את הגולל שהוא נשען עליהן נקראין דופק ושניהם
 הגולל או הדופק מטמאין בפגע ובאהל בקבר וטומאתן מדברי
 סופרים ואין סתמאין באשא לפיכך אם הגולל עד שכסה
 בו את המת או נדרו או שטמו מעל הכת או שגור הדופק עד
 שהעמיד עליו הגולל או שכמו בחבלים מחות הגולל הריזה
 טהור ודברים שסומכין את הדופק והן הנקראין דופק חפיק הרי
 הן טהורים שדה שנהדש בה הקבר ואבדו עצמו המת בעפרה הרי
 הנקראת בית הפרס ועפרה מטמא במגע ובבש' שטמו יש בו עצם
 בשעורה ואינה מטמאה באהל וכן כל ארצות העמים עפרון
 מטמא במגע ובמטמא מפני העצמות שאין נזהרין בהם וטומאת
 בית הפרס וארץ העמים מדברי סופרים כמו שיתבאר *

פרק

טליתות

אלו מטמאין במגע ובמטמא ובאהל המת אפילו נפל שלא סקסדו
 אכרו בנידין וזית מבשר המת ובדח נצט ואבר מן הדי . ואבר
 מן המת שיש עליהם בשר כראוי והשהרה והגולגולת ודוב בנינו
 ומנינו ודובע עצמות מכל בקום אף על פי שאין בהן לא רוב
 בנין ולא רוב בנין ודביעות דם תבועה הכל שחיס עשרה , ואלו
 מטמאין במגע ובמטמא ואין מטמאין באהל . אבר לן והי שהעד
 בשדו או עצמו והשודרה שחסרה ואבר מן המת שחבר בשדו או
 עצמו והסדרו שחסרו ואין בה רובע עצמות והגולגולת
 שחסרה אין בה רובע עצמות ועצם אפילו בשעורה וארץ העמים
 ובית הפרס הכל טבעה הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל
 בקבר ואין מטמאין במטמא הרקב מטמא באהל וטומאת רביעית
 דם וטומאת אבר שאין עליו בשר כראוי בין מן המת בין מין הדי
 ידאלי שכולן טמאתן אינן דין תור' שהדי אין הניר בגלח עליהן
 כמו שביארנו בגזירות ואין חייבין עליהן על ביאת המקדש
 . לפיכך' אג' אומר שכל טומאה מן המת שאין היחיד מגלח עליה
 אינה דין תורה אין רלב המה מטמא עד שיקבר עומם בארון של
 שיט או של זכוכית וכיצא בהם ויהיה כולה שלם חסר ממנו אבר
 או שנהבר בכסותו או בארון של כו תל מתבת אין חקבו טמא
 מפני שרקב הבסות או רקב העץ או חולדת יחמתבת תתעדב
 ברקב כהויית נרקב המטמא שנתעדב בו עפר כל שחזא חרי הוא
 ביחמתו ולא אודו רקב אלא לכה בלבד אבל הרת אין לרקב
 קברי שני מתים באחד או שגחו שער או ציפורני וקברום עמו או
 שקברו אשה עורה בעזרה שבמעייה אין להם רקב טוחן המת
 עד שנעשה רקב אינו מטמא עד שירקב מאליו טוחנו כולו והניחו
 עד שירקב או שהלקיב מקצתו בשחא חי ומת והרקיב כלו הרי

זה ספק ואם נטמא לכולא הפנים מרקב זה הרי זה טמא בכפף
 כלא חפנים ועוד כעפר הנכעז בקבר ואין ידוע בה טיבו אם תא
 רקב שבטמא באהל או אינו אלא עפר שנתלכלך בנגל המת
 ודכו הרי זה בטמא כבטמא ובאהל שהדי יש בכלוא חפנים ועוד
 כלא חפנים רקב וידאה לי שאף טמאה מדברי סופרים וכת
 שנטרף ושדרו קיימת והצלעות והדי זה מטמא כמת שלם ואין
 צריך לומר אם נחרך אבל אם נשרף עד שנתכשלה צורת הכניות
 טהור וכן שפיד מרוקם שטרפו במים טהור שהרי נתבלבלה
 צורתו כשד המת שנטרף ונעשה בקמח טהור וכן אפר השרופין
 טהור וכן החולעים הנדון מבשר המת בין חיים בין מתים
 טהורין וכבר ביארנו שהמח בבשר ואם עכור כל עדכו או הדי
 בו כדי עבודה הרי טהור מן התורה אבל מדבריהם מטמא בבית
 בבשר המת גזירה שלא להרגיל בני אדם לעבוד עזרות האדם
 וישתמשו בהן עוד הבא כנגד פניו של אדם כשיגיד בין שהיה
 חי ואמר היה בין שגולד מת ואמר מתה הרי זה טהור , מפני שהוא
 כמו פרשאו צואה וקיא וכיצא בהן כל שבמת טמא חין מן
 השמים והשער והצפורן והאיל גזען מחליף ובשעת חבורן הכל
 טמא כיצד המת בוחץ ושעדו בתוך הבית נטמא כל אשר בבית
 וכן הנגע בשעדו או בשניו או בצפרניו בשחן מחבורין
 נטמא שעד העומד להגח וצפרניו העומד להנטל הואיל
 וזן עומדין להנטל יש בהן ספק לפיכך הנגע בהן הרי הוא
 ספק טמא כל בשקה היוצא מן המתים טהור חוץ מדמ וכל
 נראה דמים מן המת טמא כמו שכארנו ומפני מה לא גזרו
 על משקה המת כדרך שגזרו על מטקין היצאין בכל המטאין
 מפני שדמת הכל כדלין מטמו לא גזרו על מטקין ככר שנמחה
 מטמאה ברביעית מפני שהוא בדם קופה דם קנין שיצא כולו אם
 אין בו רביעית טהור אף על פי שהוא כל דם שכו ואלו אם
 חסרו כל שהוא טהורים רביעית דם ועצם בשעורה ובזית מח וכמו
 נצל ומלא חפנים רקב ואבר מן הדי שחבר בעצמו כל שהוא

פרק רביעי

רביעית דם הבאה משני מתים טהור עד שתהיה רביעית מת
 אחד שודרה שנמרה משני מתים כגון שהיו מקצת החליות מאחד
 וחלומן כמת אחד וכן הגולגולת של שני מתים ודובע עצמות
 משני מתים ואבר מן המת משני מתים כל אלו אינן מטמאין
 באהל אלא במגע ובמטמא כשאר כל העצמות אבר מן הדי בשני
 אנשים טהור אפילו מאיש אחד אם נחלק לשנים טהור כזית בשר
 משני מתים ומלוא חפנים רקב משני מתים שכל אחד מהן יש לו
 רקב הרי אלו מצטרפין זה עם זה ושאר כל הטמאות שכתב אין
 מצטרפין זה עם זה מפני שלא שח בשעוריהן עצם בשעורה
 שנחלק לשנים מטמא במטמא וכן חכע עצמות דמת שנטקבו ואין
 בכל אחד עצם בשעורה מטמאין באהל כאלו לא נרקבו בזית
 מן דמת שחברו דביקה חרדת ודבקו מטמא באהל ובמטמא ואינה
 מטמא במגע קצתו אף על פי שחברו שאין חברו אדם חבר
 בית שלם שהתיכו טמא היה כפרד והתיכו טהור שדרח
 שנגדרו רוב חליות שלה אף על פי ששולדה קיימת אינה מטמאה
 באהל ובזמן שהיא בתוך הקבר אפילו משוברת אפילו כבוהלת
 מטמאה באהל מפני שהקבר מצרפה כל הכשכאלי באהל כשחלק
 והכניסן בתוך הכית האהל מצרפן ומטמאין באהל עצם שיש
 עליו כזית בשר בידי שמים והבנים מקצתו לפנים מן הבית נטמא

הטומאה ואינן נוגעין בה כלים שהדי' וכל כלי שבתוך הגל מכין כנגד הטומאה מלמעלה או מלמטה טמא שהטמא בוקעת ועולה ובוקעת ויורד ואם היה מקום הטומאה חלול טפח על טפח ועל רום טפח הרי הוא כקבר סתום וטמא מכל סביביו בית שמלאו עפר או צדורות הרי זה בטל הבית והרי הוא כגל של עפר או צדורות ואם היתה טומאה בתוך העפר בוקעת ועולה בוקעת ויורדת וכלים שבצדיה בתוך העפר שהודים טומאה שהירצעה בכותל וסמך סוכה לכותל הסוכה טמאה שהרי נעשה הכותל צד מצדיו האהל ואעפי שהצדין שהודין לנוגע אליו ולא היה עליהן אבל משנעש עליהן אהל האהל כולו טמא שהרי הטמא בתוכו

פרק שמיני

שדה שאבד קבר בתוכה עפרה טמא במגע ובמשא בבית הפרס טמא נדוש הקבר בה והיו עצמות בשעורה בתוך עפרה וכל השדה כולה המאהיל עליה נטמא ואם העמיד בתוכה אהל נטמא כל שיש בא באהל טמא האהל שהעמיד באותה שדה על הקבר הוא מאהל בנה בית ועליה על גביו אם היה פתחה של עליה כנגד פתחה של בית העליה שהורה שאפילו היה הקבר תחת המשקוף הבית העליה שהורה שהרי הוא על גבי אהל כמו שיתבאר ואם לא היה מכון אף העליה טמאה שמה אסקופת עליה על הקבר והרי העליה מאהל על הקבר ושדה זו מותר לדווע בתוכה כל דווע לפי שאין שרשי אע"פ מגיעין עד לקבר אבל אין נוטעין בתוכה אילני מאכל מפני שהשרשים מגיעין עד למת התלוליות הקרובות לעיר הסמוכות לבית הקברות או לדרך בית הקברות אחד חדשות ואחד ישנות הרי אלו בחוקת טמא מפני שהגשים קוברות עם את הנפלים ומכין שודן קוברין שם אבריהן אבל הרחוקות החדשות שהודות הדישנו טמאות שמה היו קרובות מעיר שחרבה או מדרך שאבדה ואיזה תל קרוב כל שאין שם תל אחד קרוב יחד המנו וישן שאין אדם זוכרו שדה בוכין והוא המקום הקרוב לבית הקברות שהגשים יושבות שם ובכות אף על פי שעפרה טמא שהרי לא הוחקה שם טומאה אין נוטעין אותה ואין זורעין אותה שלא להרגיל רגל אדם לשם שמה יש שם טומא מפני שהוא קרוב לבית הקברות כבר נתיאשו בעליו ממנו לפיכך איפשי שיבא אדם ויקבור בו מפני זה חששו לו ועושין מעפר מקום זה תנורים לקדש שהרי לא הוחקה טמאה שם קבר הנמצא מותר לפנותו ואם פנהו טמא טמא ואסור בהנייה עד שיבדק כמו שיתבאר וקבר הידוע אסור לפנותו ואם פנהו מקומו טהור ומותר בהנייה קבר שהוא מדיק את הדבי מפנין אותו ומקומו טמא ואסור בהנייה ונפע במת מצוה אם מצאו בחוף התחום מביאו לבית הקברות מצאו חוץ לתחום אפילו בתוך שדה כדכוס קנה בקומ ויקבר במקום שנמצא מצא על המצר מסלקו לצדין שדה בוד מצד זה ושדה ניר מצד זה קוברו בשדה בוד שדה ניר ושדה דע קובח בשדה ניר שדה זרע ושדה כרם קוברו בשדה זרע שדה ארץ ושדה כרם קוברו מפני אהל הטומאה היו שניהן שודן קוברו לשיח צד שירצה קבר הנמצא מטמא לכפרע ואם בא אדם ואבד ברי לו שלא היה כאן קבר אפילו קודם לעשרים שנה אינו מטמא אלא משעת מצואה ואיך כל המצא קבר או מת או דבר שמשם באהל מן המת חייב לצין עליו כדי שלא יהיה תקלה לאדם וכתלו של מועד היו יצאין מבית דין לצין על הקברות אין מציינין על כות מצמצם מן המת לפי שמוציא יוסר בארץ וכמה מציינין בסיד כמורה ושופך על בקום הטומאה אלא יהי עוף מכאן ומכאן בעדי הטומאה להפסיד את הטומאה ואין

בדחיקין את הצין ממקום הטומאה שלא להפסיד את ארץ ישראל ואין מציינין על הודאות שחרי הן ידועין לכל אלא על הכפיקות כגון שדה שאבד בה קבר והסככות והפרעות מצא שדה מצויינת ואין ידוע מה טיבה אם אין בה אילנות בידוע שאבד בה קבר יש בה אילנות בידוע שנהרש הקבר כמו שיתבאר מצא אבן אחת מצויינת תחתיה טמא היו שתיים אם יש סיד ביניהן טמא ואם אין סיד ביניהן אלא על ראשיהן אם יש ורש ביניהן טהור שאין זה אלא בנין ואם אין חרש ביניהן והיה הסיד מורה על ראשיהן מכאן ומכאן הרי זה ציזן וטמא מצא מצד אחד מצויין הוא טמא וכל השדה טהורה וכן שנים וכן שלשה מצא ארבע מצויה מצויינין הן טהורין וכל השדה כולה טמאה שאין מרחקין הצין ממקום הטומאה

פרק תשיעי

מי שהיה חופר בשדה ומצא מת' רבים כגומא אחת זה על גב זה או זה בצד זה או שבעה הרונים או שבעה מת יושב או ראשו בין ברכיו אינו חושש שמה מקום זה בית הקברות היה אלא נוטל המ' שמצא ונוטל כל העפר התוסח שתחתיו וחופר בכתולת קרק' שלש אצבעות ומציא על הכל ושאר השדה בחוקת טהרה כשהיתה קודם שימצא ועפר זה עם שלש אצבעות שחופר הוא הקרא תבוסת המת שדה שנהרג בה הרונים מלקט כל העצמות שב' והרי היא טהורה וכן דמכנה קברו מתוך שדה מלקט כל העצמו' עצם עצם והרי היא טהורה וכן בוד שמטלין בתוכו נפלים או הרונים מלקט כל העצמות שבו עצם והרי הוא טהור היה חופר ומצא מת מוטב כדרך שקוברין המתים נוטלו ואת תכוסתו וכן אם מצא שנים נוטל כל אחד מהן ותכוסתו עמו וכל השדה טהרה מצא שלשה מתים כל אחד מהן נוטל כדרך הגקברין אם יש בין זה לזה מארבע אמה ועד שבנה כמלא מטה וקוברין הרי זה חושש שמה בית הקברות הוא זה וצריך לבדוק מן האחרון עשרי אמה שהן כשתי מערות וחצר שביניהן ואם לא מצא שם מת אחד הרי אותו העשרים שבדק שהורה אע"פ שהן שכונת קברות מצא מת אחד בסוף עשרי אמה צריך לבדו מכנו עשרים אמה אחרת שדגלים לדבר ואם היה אחד מאלו שבעה בתולה או בסוף הדג או יושב ומשכב שלא כורכו שיהיה ראשו בין ירכותיו אינו בודק עשרים אמה אלא נוטלן ואת תכוסתן בלבד שחוקתן גיט הגוים אין להם טומאת קברות הואיל ואינן מטמאין באהל הרי הנוגע בקברן טהור עד שיגע בעצמה של טמאה או ישאנה מת שחפר אבר שאט ינטל מן הדימות אין לו תכוסה ולא שכונת קברות ומתים הנמצאים גלים על פני השדה אין להן שכונת קברות ולא תכוסה אלא מלקט עצם עצם והכל טהור והנקבר שלא ברשות יש לו תכוסה ואין לו שכונת קברות אחר המצא שלשה מתים כדרך בתחלת או שבעה שלשה כוכין או בוך ונקיע ומערה הרי זו שכונת קברות ביצא שנים ואחד היה ידוע יש להן תכוסה ואין להן שכונת קברות שהקבר הידוע אינו עושה שכונה ולא אברו אלא המצא שלשה בתולה הוא שצריך בדיקה כיצד בודק העשרים אמה שאברנו חופר עד שהוא בגיע לסלע או לכתולה והיא הקדקע שניראית שאינה עבודה העביק אפי' מאה אמה ומצא חרש הרי זו בכתחלה וצריך להעמיק עד שיגיע לכתולה הגיע לכיס הרי זו בכתחלה אינו צריך לחפור תלם אחד בתחלת העשרים עד סוף אלא חופר אמה על אמה ובניה אמה על סופן שאין בין קבר לקבר פחות מאמה היה חופר והגיע בחוף העשרים לנהר או לשלול' או לדרך

לפיכך הנושא בנדים שנגעו במת ולא נגע בהן וכן המאהיל עליהן או שהאהיל עליו או שהיו עמו כאהל הרי זה טהור וכן אדם שנשמה במת והאהיל על הבלים הרי הן טהורין שאין טמא מתשמה אלא כנגע בלבד הבת אינו מטמא משכב ומושב מתחתיו ולא כו"ף בעל גביו אלא אהר כלי שיגע במת מצור או שיהיה תחתיו או על גביו כיצד עשרה בנדים זה על גב זה והמת למעלה ועשרה בנדים אחרים על גבו למעלה כגד הנוגע בו והבגד הטני שנגע בכגד שנגע בו כניהן טמאים כומאת שבעה והשרישי טמא טומאת נ"רב בין של מעלה בין של מטה והרביעי וכן הרביעי ולבשה וכן הרביעי ולמעלה כולן טהורין כו"ף שאין כן במטמאי משכב ומושב כמו שיתבאר במקומו במה דברים אמורים שכל חבנדים או הכלים שתחתיו ושל מעלה מכנו טהורין בשלא היתה שם טמאה רצוצה ולא טימאת אהל או שהליכבודל בינו וכן הכלים אכן כמו שיתבאר :

פרק

ששי

פרק שביעי

בקים טהור והנוגע בגולל טמא למה זה דומה לבור גדול כלא כותים ואכן גדולה על פיו שאין טמא אלא כנגד הללה נאם בנה נפש על גבה הרי זו כקבר כתיב ומטמא מכל סביביו היתה הארון ההקיקה בסלע רחבה מלבשה וצדה מלמעלה והמת בתוכה רנוגע בה מלבטן טהור ומלמעלה טמא שהרי הצדדין מלמעלה כוככו על גבי המת ונעשו גולל היתה הארון רחבה מלמעלה וצדה מלמעלה רנוגע בה ככל מקום טמא היתה שונה רנוגע בה מטמא הסמוך לקרקעיתה ולמעלה טמאה מטמא ולבשה כו"ף ארון בסלע והבנים המת בתוכה כמו נגע הנוגע בה מכל מקום טהור חוץ במקום פתחה בערה שהקבר בתוכה והצר לפני המערה בזמן שהוצר לאור העיבוד לתוכה טהור ובלבד שלא יגע במעקוף המערה ובזמן שהוצר כקורה אם היה בה ארבעה טפחים על ארבעה טפחי' או יותר הנכנס לשם טהור היתה פחותה בארבעה הנכנס לשם טמא ואף על פי שלא נגע בפתח המערה :

עצמות הדג ועורו העושה מהן כלים אינן מקבלין טומאה כלל לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים וכן ירוקה שטל פני הימים ובצמא מכל שבים כמו שיתבאר בהלכות כלים לפיכך העושה אהל עור הדג או בצמד שגדל הים אין עצמו של אהל זה מקבל טומא' אעפ"י שם כיא אתו טימאה לכל אשר יהיה הדתיו בשאר אהלים כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אינן מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים בין טומאת מת בין שאר הטמאות וכן כל עץ העשוי לנחת כגון דתיב' והמגדל וכבודת שהן כחזיקין ארבעים סאה בלח ויהיה להם שולים אינן מקבלין טומאה כלל לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים ואלו הן הנקראין כלי עץ הבא במדת כלי דרש פשוטיהן טהורין ומקבלין טמאין ואינן טמאין אלא כאורן או בדיסט רוב אפילו נגע כלי חרש במת מכנו אינו טמא ואם נכנסה טומאה בן דטמאות באורו ואף על פי שלא נגעו בו נטמא היה כלי דרש עכ המת באהל נטמא שהרי הטומאה נכנסה באורו אם היה כו"ף צמיד פתיל דוא ומה שבתוכו טהור כמו שנתבאר בהידה שאין טומאה נכנסה לו אלא בגתרו ובהיכט היב שררי הוא כמי שנגע בכלול העושה גולל בדבר שאינו מקבל טומא' כגון שהניח על גבי הקבר אבן או כלי אדמה או כלי עץ הבא במדה או כלי חרש המוקף צמיד פתיל או עור הדג ועצמו וכיוצא באלו הנוגע בה טמא טומאת שבעה כו"ף נגע בגולל ואם פרשו בלהות גולל או שהסיר את המת מתחתיו הרי הן טהורין וכן בדבה שכפתה ועשה אותה גולל המגע בה טמא טימאת טבעה כל זמן שהיא גולל הריה הבהמה וזו היא טהורה כשאר הבהמות וכן הבית שהיא בלאה מטקין נוקטת צמיד כחול ועשה אותה גולל למת הנוגע בה טמא טומאת שבעה והרביעית והבשקין טהורין קורה שעשה גולל לקבר בין עמוד בין נוסה על צדה אין טמא אלא כנגד פתח בית הקבר והנוגע בקצה הכיכח חוץ לקבר טהור עושה ראשה גולל לקבר והרי הוא עומדת על הקבר כמו אילן הנוגע בכנה בארבע טפחים סמוך לקבר טמא משוכ גולל ומארבעה ולמעלה טהור במה דברים אמורים בזמן שריא קהיר לקון אותה אבל אם אינו עתיד לקון כלה גולל שתי אבנים גדולות של ארבעה ארבעה טפחים שישקין אהל המאהיל על גבי שתיהם טמא כשלה אהת בין המאהיל על גבי טהור כפני שיש לטומאה דרך שתצא בו גל כלה צהרות שעשה גולל לקבר אין טמא אלא סדר הפנימי טמא צרמו של קבר אבל הנוגע בשאר האבנים טהור ארון שטמא חקוק בסלע והניח בו המת ובסרו בגולל הנוגע בסלע ככל

בית כתום שהמת בתוכו מטמא מכל סביביו והנוגע בו באהורין או כנגו טמא שבעה ספני שהוא כקבר סקום נפתח בו פתח רנוגע בו באהוריו וכנגו טהור ואין טמא אלא כנגד הפתח וכמה יהיה שיעור פתח הבת פתחו בארבע טפחים וכדת מן המת פתחו בטמא וגדול מכות הרי הוא כמת ופתחו בארבעה המת כהך הבית ובו פתחים הרבה בימן שכולם נעלים כ' ל"ס טמאים והוסיב בצד כל פתח מהן תחת הו"קרה היצאה על הפתח נטמאת נכנס אחד בהן או שהשב להוציאו באחד בהן ואף ע"פ שיש טמא באחד שבת המת אפילו חשב להוציאו כדלון שהיא ארבעה על ארבעה הציל על הפתח כולן ואין טמא אלא כנגד הפתח שנפתח או שהשב עליו והשא' כהורין ככני שהן בעולן והרי אין היתנקבר כתום וכן אם רתהיל לדתור פתח להוציאו בוכה שיהיה ארבעה על ארבעה הציל על הפתחים כולן היה שם פתח כיום וחשב להוציאו והתהיל לפתחו משהתהיל לפתחו הציל על הפתחים כולן הרי בו הלויית הרבה וכולן כנגפת כולן טהורות נפתחו כולן טמאות ולא הצילו על הפתחים פתח קטן בתוך פתח גדול הכאהיל על גבי שניהם טמא השב להוציאו בקטן טהור קטן את הגדול היו שניהן כתאמיין המאהיל על גבי שניהם טמא חשב להוציאו באחד בהן טהור את הברו היה לבית פתח אחד לצפון ופתח לדרום והשב להוציאו בצפוני ואחר כך באו אצלו או קרוביו ואמרו אין כוציאין אותו אלא בדרומי טהור דרומיאו הצפוני וכלכד שלא יעלים ואם הערים שניהן טמאים נתיב הפתוחין לאנסורה וימת באחד בהן אם היה דרכו של מת לצאת באור הרי בית שער טמא והבית טהור הדר של לפניו כן הבית סוגף ונכנסה טומאה לפיכך דרך הלון הבית הוציאן טהור ככני שדרכאה דהורת ויצאה דרך הדלון טמא ככה בו אין הקבר נכנס מכל סביביו עוד שיהיה שכ הלל טמא על כסח על דום כסח אפילו רכביה הבנין על גבי הלל נפח עד לרקיע הכל טמא שדכל כקבר היתה טימאה רצוצה ולא היה שם הלל טמא טומאה ביקעת ועולה בוקעת ויורדת ואין טמא אלא הנוגע כנגד הפתח מלמעלה או דמאהיל עליה מלמעלה או הנוגע כנגד הלל כשהיה כה שתאהיל עליו מלבשה אבל הנוגע בצדי הבנין טהור כו"ף כלל גדול בטימאת מת שכל דבר המטמא באהל כן המת אם היה רצון שאין וודלל טמא דריה טומאה בוקעת ועולה עד לרוכין בית הויודד עד התהום ואינה מטמאה כן הצדדין כיצד כו"ף של הבואה או גל של אבנים וכמה כן הבת בתוכו וכליכ גנו

וקשורה כדו שלא תכרה והעוף טמא ששכן בחלון והוא שיהיה
 נשרט שהרי אינו דאי אפילו לחימוק לשחק בו וגו' בבת שהוא
 מאסדי חלון שאין אחר יכול להחזיר וכן שמנה ביום השבת
 שהרי אמר לסלולו המלה חדר העורב בקצים שאינו
 ראוי לא לאפילה ולא לעבדה והוא שיהיה מונח על החדש כדי
 שלא ייק את הכותל כל אלו ממעטין בחלון שהרי אינן בקבלין
 טומאה ואין דעתו לפנותן בפני שאין ראויין למלאכה וכן ספר
 הורה שגלה והיה מונח בחלון אם גבר שתהיה שם נביתו דדי
 זה ממעט בחלון אבל השלג והברד והכפוד והגליד והמים אינן
 ממעטין בחלון שהרי הן ראויין ומקבלין טומאה מיעט את
 השפוח בפוחת מבזית מבשר המת או מבשר הנבלה או בפוח ככוי
 מבשר נבלה או בעצם פוחת מבשר עורה או בפוחת מבשר עורה מן
 השרץ הרי אלו חוצצין שכל אלו שהורין ואינן חסובין אצלו לפי
 אין דעתו לפנותן וכן פוחת מבזית אוכלים שאינן מוכשרין
 אינן חסובין אצלו ואין דעתו לפנותן ולפיכך ממעטין את הפוח
 סתם החלון ככלי חדש והיה פניו לחוץ הרי זה חוצצין לפי שאינו
 מטמא מגבו הרי הוא שהור וצריך להיות כלי זה באוס ונקוב עד
 שלא יהיה ראוי להקז בו דם כדי שלא תהיה דעתו לפנותו
 ויהי בבית מת או רובע עצמות וכיוצא בהן בעצמות הטמא
 באהל ומיעט החלון של בית זה בעצם פוחת מבשר עור אינו מיעוט
 שהעצם מצטרף לעצמות וכן אם היה שם מת או בית מבשר
 חמת ומיעט החלון בפוחת מבזית מבשר המת אינו מיעוט
 שהבשר מצטרף לבשר אבל עצם פוחת מבשר עור ממעט על ידי
 כזית בשר ופוחת מבזית בשר ממעט על ידי רובע עצמות וכיוצא
 בהן מיעט את הפוחת בשתי וערב המנגעין או בגוש מבזית
 הפרס אינו מיעוט שדבר טמא אינו חוצץ עשה לבנה בעפר
 בית הפרס הרי זה טהור וממעיט שלא אמרו אלא גוש בכריתו
 גתם חפתו או נחמט בקורה עכביש אם היה ממש ורי זו
 חוצצת ואם אין בה טמא אינה חוצצת

פרק ששה עשר

ארובה שהיא באמצע תקרת הבית בין שיש בה פותח טמא בין
 שאין בה פותח טמא והיתה טומאה תחת תקרת הבית כנגד ארובה
 שהור גלוי לאויר ושאר הבית טמא היתה טומאה כנגד
 ארובה בלבד כל הבית טהור היתה מקצת הטומאה תחת
 התקרה ומקצתה תחת ארובה אם היה בארובה פותח טמא
 הבית כולו טמא וכנגד כל הארובות טמא אין בה פוחת טמא אם יש
 בטומאה כדי שתחלק ויבצא בשעור תחת התקרה וכשעור החדש
 הארובה שהור היה בארובה פוחת טמא ונתן אדם רגלו למעלה
 על הארובה בעשה הכל אהל אחד ובין שהיתה הטומאה תחת
 התקרה בלבד או תחת הארובה בלבד הכל טמא והאדם שעירב
 את הטומאה טמא בפני שניעטה אהל על הטומאה אין בארובה
 פותח טמא והיתה הטומאה תחת התקרה זה שנתן רגלו למעלה
 שהור שאין טומאה יוצאת לו בפוחת מטמא היתה הטומאה תחת
 הארובה אם טומאה קדמה את רגלו טמא שהרי רגלו מקצת האהל
 ואין טומאה יוצאת לו היה כזית מן הבת בפי העורב והאהיל
 על גבי ארובה עד שנבצא כזית באויר ארובה אף על פי שאין
 בה פוחת טמא הבית טמא בית וארובה באמצע תקרת הבית
 ועליה על גביו וארובה באמצע תקרת העליה והארובה ככוונת
 א למעלה מן בין שיש בארובות פותח טמא בין שאין בה פוחת
 טמא וטומא בבית כנגד הארובה שהור היתה טומאה כנגד ארובות
 הרי הבית טהור הוה בארובות פוחת טמא והטומאה בין תחת

הקרה הבית בין כנגד ארובות ונתן דבר שהוא מקבל טומאה
 בין למעלה בארובות הבית בין למעלה מארובות עליה הכל טמא
 שאין דבר טמא חוצץ נתן דבר שאינו מקבל טומאה על ארובות
 הבית הבית טמא והעליה טהורה נהנו על ארובת העליה הבית
 והעליה טמאים וכנגדו כל מעלה מן שמים טהור אין בארובות
 פותח טמא והטומאה תחת הקרה הבית ונתן בין דבר המקבל
 טומאה ובין דבר שאינו מקבל טומאה בין על ארובת הבית בין
 על ארובת העליה אין טמא אלא הבית שאין טומאה יוצאת לעליה
 בפוחת מטמא והנה הטומאה כנגד ארובות ונתן דבר שהוא
 מקבל טמא בין למעלה בין למטה הבית והעליה טמאין שהרי
 ערב את הטומאה נתן דבר שאינו מקבל טומאה בין למעלה
 בין למטה אין טמא אלא הבית וכל אלו הדינים בעושה ארוב
 אבל תקרה שנפחתה מאליה שעורה בלא אגרוף כמו שכארנו
 הפוחת את המעייבה עד שעשה ארובה בתוך הקרה הבית כדי
 שתכנג בה רגל העדש והיתה רגל העדש סורבת את הארובה אם
 יש בה פוחת טמא וטומאה בבית אף העליה טמא שאין כלי
 המקבל טומאה חוצץ ואם אין בה פוחת טמא העלי טהור והרגל
 של כטה טמא בכלים המאהילים נפחתה המעייבה מאיליה
 שיעודה בלא אגרוף כמו שכארנו ארובה שבתוך תקרת הבית
 וקדרה מונחת על הארץ ומכוונת כנגד ארובה שאם העלה הצא
 בעצמו מן הארובה והיתה טומאה תחת הקדיד רצוצה בינה ובין
 הארץ או שהיתה הטומאה בתוך הקדרה או על גבה טומאה
 בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואין טמא אלא כנגדה והבית כולו
 טהור היתה הקדרה גבוה מן הארץ טמא וטומאה תחתיה או
 תחת תקרת הבית כולו ותחת הקדרה טמא שהרי הוא אהל אבל
 תוך הקדרה תבה טהור שאין כלי הרש טמא מנבו והרי אור
 הקדרה גלוי לאויר אם היה כלי בתוכה או למעלה על גבו
 טהור היתה טומאה בתוכה או על גבה הבית כולו טהור שהרי
 הטומאה כנגד ארובה בלבד היתה הקדרה תחת הארוב והארוב
 גדולה מן הקדרה שאם העלה הקדרה ותצא מן הארובה נמצא
 בינה ובין שפתי ארובה פוחת טמא אף על פי שהקדרה

גבוה טמא וטומאה בתוכה או על גבה או תחתיה הבית טהור
 היתה הקדרה כוונת בצד אסקופת הבית שאם העלה נמצא מבצח
 פוחת טמא לפני כן המשקל והיתה טומא רצוצה תחתיו או בתוכה
 או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוה מן
 הארץ טמא וטומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא שכל
 אהל אחת ותוכה וגבה טהור היתה הטומא בתוכה או על גבה
 הבית טמא מפני שהיא נוגעת במשקוף טמא וכן תחת טמא בפני
 שהטומאה יוצאת לתחתיה מן הבית שהכל אהל אחד לפיכך אם
 לא היתה נגיעת במשקוף בפוחת טמא או שהיתה בצד המשקוף
 וטומאה תחתיה אין טמא אלא תחתיה אבל הבית טהור קדרות
 הבית והעליה שאין עליהם מעייבה והן ככוונת קורה כנגד קורה
 ואויר וככל קורה מהן פוחת טמא וביניהן אויר פוחת טמא וטומא
 תחת אחת מהן תחתיה בלבד טמא היתה הטומאה בין ההתחונים
 ולעליוני בין שחזן בלבד טמא היתה הטומאה על גבי העליונה
 כנגדו עד לרקיע טמא היו הקדרות העליונות ככוונת כנגד
 האויר שבין הקדרות והתחונה וטומאה תחת אחת מהן תחת כולם
 טמא היתה הטומאה על גבי קורה העליונה כנגד הטומאה עד
 לרקיע טמא אין בקדרות פוחת טמא בין שהיו ככוונת זו על
 גבי זו ובין שהיו העליונות כנגד אויר התחונות והיתה הטומאה
 תחתיה או ביניהם או על גביהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת
 ויורדת ואינה מטמא אלא כנגדה בלבד שכל טומאה שאינה תחת
 פוחת טמא ברום טמא הרי היא כרצוצה בית שנסדרק נבו

פרק שלשה עשר

כל טפח על טפח ברום על רום טפח קרוי אהל כמו שבארנו
 וחוצץ בפני הטומאה ומביא את הטומאה בין שעשהו להאהל
 בין שעשהו מאילן אפי היה שלא בידי אדם הרי זה מביא חוצץ
 ביצד אחד שחררוהו מים או טרצים או שאבלתו מלחת או שצבר
 אבנים יקרוהו או קדוח ונפשה בהם חלל טפח הרי זה אהל
 ומביא וחוצץ במה דברים אמורים בשהיה האהל חזק ובריא
 אבל אהל דעוץ אינו מביא את הטומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה
 מן התורה אבל מדברי סופרים מביא את הטומאה ואינו חוצץ
 ביצד שדיני האלנות הסוככים על הארץ והן הנקראין סככות
 ואבנים היוצאות מן הגדר הסוככו על הארץ והם הנקראין פרעות
 אם יכולין לקבל מעזבה ביניבית והן עובדין הרי אילו מביאין
 וחוצצין מן התורה ואם אינן ראויין לקבל מעזבה בינונית אלא
 חן טפלים הרי אילו מביאין מדבריהם ואינן חוצצין וכן כל
 כיוצא בהם אלו מביאין וחוצצין כלי עץ הכא במדה וכן כלי אבנים
 כלי גללים כלי אדמה הבאין במדה ופשוטי כלי עוד ודיעה וסדין
 ומפץ ומחצלת שהן עשוין אהלים וכהמות או חיתוכן טמאות
 בין שהודותוהו שיהיה ראש זו בין גליו זו ויהיו כולן דבוקות
 והעוד ששכן וההטט בשבלים מקום לקטן להציל מן השמש
 ואוכלין שאינן מחוסרין כדי שלא יטמאו ודקות המתקיימין
 בימית החמה והגשמים הרי הן כאילנות ומביאין וחוצצין ואילו הן
 האדום והקיסוס ודקות חמור ודלעת יונית וכן הסככות
 והפרעות והחזין והגמרות והשככות והשקפין והסלעים והנחידים
 והשגבין כל אילו מביאין וחוצצין ואילו מביאין ולא חוצצין
 האדם וכלי עץ שאינן באין במד טפני שהן בכל הכלי ומתטמאין
 ופשוטי כלי עוד ודיעה וסדין ומפץ ומחצלת שאין עשוין אהלים
 אלא מתוחין בלבד ואין להם שפוע ואין שם כתלים וכהמה וזיה
 שמתו ואכלין טמאין או מוכשרין שדבר טמא אינו חוצץ ודחים
 של יד שהרי היא בכלל כלי אבנים כל אלו מביאין ואינן חוצצין
 ואילו לא מביאין ולא חוצצין הדעים והדקות המואבדין לקרקע
 חוץ מן הארבע דקות שמנינו וכפז הכרד והשלו והכפור והגליו
 והמלח והדולג מבקו לזקום והעוף הפורה וטלת המנפנפת וספיני
 שהיא שמה על פני המים כל אילו לא מביאין ולא חוצצין שאף
 על פי שהאיהלו אינו אהל המתקיים קטור את הספינה בדבר
 שהוא יכול להעמידה כב שכיף הטלת באבן הרי זו מביאה
 את הטומאה נסר שהוא צף על פני המים וטומאה תחת צדו
 מאוד הרי הכלים שתחת הצדו השני שהודים שהרי כבר בארנו
 שהספינה השטח אינה מביאה את הטומאה אלו חוצצין ולא
 מביאין מסכת פרוסה וחבלי מטה והמטפלות והסדינות שבחלונות
 כיצד הן חוצצין שאם היה הלון בין שני בתים והטומאה בבית
 אחד והיה אחד מאלו בתוח בחלון זה וסתבו אף על פי שיש
 ביניהם אויר הרי אילו חוצצין ולא תכנס טומא לבית שני והוא שלא
 יהיה שם בסדינות אלו או בעיני המשפלות בין חבל לחבל פותח
 טפח שאם היה שם פותח טפח תכנס בו הטומאה כמו שיתבאר

פרק ארבעה עשר

אין טומאת נכנסת לאהל ולא יוצאה מכנו בפותח מטפח על טפח
 כיצד חלון שבין בית לבית או שבין בית לעליה אם יש בו
 טפח על טפח כדובע והיתה טומאה באחד מהם הבית השני טמא
 אין בחלון פותח טפח אין הטומאה יוצאה מכנו ולא נכנסה לאהל

הכני במה דברים אמורים בחלון שעשה אותו האדם לתשמיש
 אבל חלון שעשה אותו האדם לאורה כדי שיכנס מכנו האור
 שיעורו בפונדיון והטימאה מכנו כיצד היתה טומאה בביתו אדם
 נסבך לחלון זה של מצוד או שהניח בו כלי או שהאיהל עליו אהל
 ביצד הכותל נטמא כל שבאהל שהטומאה יוצאה לו וחלון העשוי
 לאורה אין עליו תקרה אלא גליו הוא לשמש חלון הנעשה
 שלא בידי אדם כגון שחררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת
 או שהיה חלון פקק ונטל הפקק או שהיה בנו זכוכית ונטברה
 שיעורו מלא אגרוף והוא לראש גדול של אדם והוא שלא חשב
 עליו אבל אם חשב עליו לתשמיש שיעורו בפותח טפח חשב
 עליו כמאור שיעורו בפונדיון שהמחשבה כאן כביעשה מאור
 שהתחיל לסתמו ולא הספיק לגמרו כפני שלא היה טיט או
 שקראו חבירו או שחשב לילי שבת ונשאר מכנו כעט אם נשאר
 מכנו רום אצבעים על רוחב הגודל מביא את הטומאה פהו כבאן
 הרי הוא כסתום חלון גדול העשוי לאורה והיה בה שבכה וכיוצא
 בה אם יש שם במקום אחד כמנה בפונדיון מביא את הטומאה
 ומביא את הטומאה היו נקבי השבכה דקים ואין באחד מהן
 בפונדיון הרי זה כסתומה וכן חלון העשוי לתשמיש ובה סככות
 ורצפות אם יש במקום אחד טפח על טפח כדובע מביא ומביא
 ואם לאו הרי היא כסתומה חלון שהיא גלויה לאויר שיעורה
 כפונדיון מפני שאינה עשויה אלא לאורה כמו שבארנו בנה בית
 חוצה לזה ונעשת חלון זו תחת תקרה והרי היא בין שני בתים
 שיעורה בפותח טפח והעליון נתן את התקרה באמצע החלון
 התחתון שתחת התקרה שיעורו בפותח טפח העליון שלמעלה מן
 התקרה שיעורו בפונדיון מפני שהוא גליו לאויר החור שבדלת
 או ששייר בה חורש במקום פתוח מלמעלה או מלמטה או שהניף
 את הדלת ולא מירכקה ונשאר אויר בין שתי הדלתות או שכנר
 הדלת ופתח הרוח בכל אלו אם היה באגרוף המטמאה יוצאה
 מכנו ונכנסה לזה במקום פתוח זה ואם היה פתוח בכאגרוף הרי
 הוא כסתום העושה חור בכותל כדי להניח בו מסמר גדול או
 לראות מכנו העוברים והשבים או לדבר הרי זה בחלון העשוי
 להשתמש ושיעורה בפותח טפח

פרק חמשה עשר

חלון תשמיש שכתמה כולה או סתמה עד שנשאד בה פותח מטפח
 אם בדבר חוצץ בפני הטומאה כתם הרי זה חוצץ והוא שיהיה
 דבר שאין דעתו לפנותו לפיכך אם סתם החלון או ניעטו באוכלין
 שאינן מוכשרין אינן חוצצין שאף על פי שאין בקבלין טומאה
 וזרי הן שהרין דעתו לפנותן היו סרוחין הרי אלו חוצצין וכן
 תבן כרוח חוצץ ושאינו סרוח אינו חוצץ כפני שדעתו לפנותו
 תבואה שגדלה וסתמה את החלון או ביעמדה שאינה חוצצת לפי
 שדעתו לפנותו שמא הפסיד הכותל היה עיקרה רחוק מן הכותל
 ונטה ראשה וסתם הרי זה חוצצת וכן כל כיוצא בזה חבית שהיא
 מלאה גרוגרות סרוחין שאינן מוכשרין ולא ראויין לאכילה
 ומנוחת בחלון ופי החבית כלפי הטומאה שחדי החבית טמאה וכן
 קופח שהוא מלאה חבן סרוח שאינו ראוי לא למאכל בהבה ולא
 לטיט ולא להסקה ומנוחת בחלון אם יכולין הגרוגרות והתבן
 לעמד לפני עצמן כשינטל הכלי שהן בו הרי אילו חוצצין ואם
 לאו אינן חוצצין עשבים המרים שאינן ראויין לבהמה ומטלניות
 שאין בהם שלש על שלש שהיו מנטפין וקשים כדי שלא יחז
 דאיים אפילו לקנח הרום מן השריטה והאכר והבטר דבורה חלון
 ככהמה טמאה והוא שתהיה כחושה שאינה ראויה להכניס לני

פרק שמנה עשר

אדם שיזאהיל כידו אחת על הכת והאהל בשנייה על הכלים או שנגע בבית והאהל על הכלים אם יש בידו פותח טפח הכלים טמאין ואם לאו טהורין וכן שני בתים ובהם שני הצאי ותים ופשט יד לבית זה וידו השנייה לבית השני אם יש בידו פותח טפח ערב את הטמאה וכעשה הכל כאהל אחת ונטמא הוא והבתים ואם לא אינו מביא את הטמאה אדם שהשקיף בעד החצץ והאהל על הטמאה מביא את הטמאה לבית ונטמא כל הבית היה מוטל על האסקופה ומקצתו כחוד הבית ומקצתו בחוץ והאהל טמאה על מקצתו שבחוץ הבית טמא מפני שהאדם הלול יש בו עבה טפח וכיון שהאהלה טמאה עליו הרי זה כמאהל עליה ומביא את הטמאה וכן אם היתה טמאה בבית והאהל טהורין על מקצתו שבחוץ הרי אילו טמאין מפני שהוא כמאהל על הטמאה והאדם מביא ואינו חוצץ כמו שביארנו נושאי המת שעברו בו תחת האכסדרה והגוף אחד מהן את הדלת וסמכו במפתח כרי שלא יטמא הבית וכן אם היה אדם מבפנים או מבחוץ סוכך הדלת אם יכול הדלת לעמוד בפני עצמו הכית טהור ואם לאו הכית טמא לפי שנמצא האדם הוא שהצץ בפני הטמאה והאדם הכלים מביאין ואינן חוצצין כמו שביארנו תבור שהוא עומד בתוך הבית ועינו קמורה לחוץ והאהל נושאי המת על עינו הקמורה התנדט טמא והבית טהור שהרי אין התנדט גבוה מעל הארץ כדי שיביא טמאה לבית כגדל הבא במידה שהוא עומד בתוך הפתח ובפתח לחוץ טמאה

פרק תשעה עשר

טורת שהיא מוטלת בארץ וידא כחוד פתח הבית ופיה לחוץ וכזו מן המת נתון תחתיו או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הוית בתחתיה או כנגבה טמא וכל מה שבא איר תוכה טהור חוץ מכלי שהיא כנגד הטמאה והבית טהור היתה הטמאה בבית אין טמא אלא הבית אבל כלים שבתוכה או תחתיה או על גבה טהורין היתה הטמאה בתוכה הכל טמא כל שכנית כל שבתוכה וכל שעל גבה וכל שתחתיה כנגד הטמאה כמו שביארנו היתה גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או בבית או על גבה הכל טמא כל שבבית וכל שתחתיה אבל כל שבא איר תוכה טהור חוץ מכלי שהיא כנגד הטמאה היתה הטמאה בתוכה הכל טמא כל שבתוכה וכל שבבית וכל שתחתיה וכל שעל גבה שהכלים או האדם שנגעו אהל על הטמאה או שהיתה הטמאה על גבה מביאין ולא חוצצין כמו שביארנו במה דברים אמורים בזמן שהוא כל ומזלחלת אבל אם היתה פתח וסתם המקום הנפוח בקש שהרי אינה כלי או שהיתה אפיצה עד שלא יהיה בה חלל אלא אטמיה כדי שלא ימצא בה חלל טפח במקום אחד והיתה גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או בבית הרי הבית וכל שתחתיה טמאין מפני שהוא אחד וחוכה וגבה טהור בפני שהוא אהל של עץ ואינו כלי שהיתה טמאה בתוכה אין טמא אלא תוכה חוץ על גבה כנגדו עד לרקיע טמא היתה כוננת על הארץ ופיה וכיון מן הכת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא היה גבה כנגדו עד הרקיע טמא היתה טמאה בבית אין טמא אלא הבית היתה טמאה בתוכה אין טמא אלא תוכה כוננת במשולשת בארץ כחוד הפתח ופיה לפנים והי כלי שלם וחלולה וכיון הנת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הוית בתחתיה

או על גבה טמא וכל מה שבא איר תוכה טהור חוץ כנגד הטמאה והבית טהור היתה טמאה בתוכה או בבית הכל טמא היתה גבה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או בתוכה או על גבה או בבית הכל טמא כל שכנית וכל שתחתיה טמאין שהיא והבית כאהל אחד וכל שעל גבה וכל שבתוכה שהכלי מביא את הטמאה ואינו חוצץ כמו שנתבאר היתה פתחה פקוקה בקש או רפיצה ונגורה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או בבית או בתוכה הכל טמא חוץ מעל גבה היתה טמאה על גבה כנגדו בלבד עד לרקיע טמא

אבל תוכה טהור ותחתיה והבית כל מה שבחן טהור בפני שאינה כלי חוצעת היתה כוננת על הארץ ופיה לפנים וכזוה מן דבת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא היתה על גבה כנגדו עד לרקיע טמא היתה וטמאה בתוכה או בבית תוכה והבית טמא כוננת שהיא בתוך הבית והיא ממלאה את כל גובה הבית ופיה למעלה לקורן הבית ואין כינה לבין וקירות פתח טפח וטמאה בתוכה הבית טמא וטמאה בבית מה שבתוכה טהור שדרך הטמאה לצאת לתוך הבית כפתח מטפח ואין דרכה לרכנס בין שהיתה עובדת בין שהיתה כוננת על צדה ופיה לכותל ובינו ובין הכתל פחות מטפח בין שהיתה כוננת אחת בין שהיו שתיים זו על גבי זו ואין בין העליונה ולקורות או לכותל פותח טפח היתה עובדת בחוד הפתח ופיה למעלה ואין בינו לבין חמשקף פותח טפח וטמאה בתוכה הבית טהור טמאה בבית מה שכתובה טמא שדרך טמא לצאת ואין דרכה להכנס כוננת הלולה שהיא כלי שלם וזו תה כוננת על צדה כאייר וכזוה מן הכת נתון תחתיה או על גבה כל שהוא כנגד כזוה בתחתיה ובגבה טמא וכל מה שבא איר תוכה טהור אלא כנגד הטמאה וכל שאינו כנגד הטמאה בתוכה טהור היתה טמאה בתוכה הכל טמא כל מה שבר ונה וכל שכנגד הטמא למעלה על גבה או למטה תחתיה היתה גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או על גבה כל שתחתיה טמאין וכל שעל גבה טמא אבל כל שבתוכה טהור חוץ מכלי שהיא כנגד הטמאה היתה טמאה בתוכה הכל טמא כל שתחתיה וכל שעל גבה שהכלים או האדם שנגעו אהל על הטמאה או שהיתה הטמאה על גבה מביאין ולא חוצצין כמו שביארנו במה דברים אמורים בזמן שהוא כל ומזלחלת אבל אם היתה פתח וסתם המקום הנפוח בקש שהרי אינה כלי או שהיתה אפיצה עד שלא יהיה בה חלל אלא אטמיה כדי שלא ימצא בה חלל טפח במקום אחד והיתה גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או בבית הרי הבית וכל שתחתיה טמאין מפני שהוא אחד וחוכה וגבה טהור בפני שהוא אהל של עץ ואינו כלי שהיתה טמאה בתוכה אין טמא אלא תוכה חוץ על גבה כנגדו עד לרקיע טמא היתה כוננת על הארץ ופיה וכיון מן הכת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא היה גבה כנגדו עד הרקיע טמא היתה טמאה בבית אין טמא אלא הבית היתה טמאה בתוכה אין טמא אלא תוכה כוננת במשולשת בארץ כחוד הפתח ופיה לפנים והי כלי שלם וחלולה וכיון הנת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הוית בתחתיה

וכתליו ונעשה שני חלקים והיתה הטומאה בחציו ו החצו שהפתח בו והכלים שבו חצו הפנימי כולם שהורין יתר על הטומאה בחציו הפנימי עם היה רחב הסדק כזוט הבשקל כלים שבהציו החצו שהורין ואם היה פחות מכאן הדין שם אין אכסדרה שנסדקה וטומאה שבעד זה הכלים שם אין שבעד השני שהורין שהרי היא שני אהלי זה בעד זה ואורכי ביניהם שהרי הסדק בכל התקרה נתן רגלו או קנה מלמעלה אם דסדק ערב את הטומאה נתן את הקנה כארץ כנגד הסדק ואפילו כרי גחל אינו מערב את הטומאה עד שיהיה גבוה טפח תחת הסדק היה אדם מוטל על הארץ תחת הסדק מערב את הטומאה שאדם חלול הוא והצד העליון הרי הוא כאהל שיש בו גובה טפח וכן אם היו תחת חכדק כלים מקופלים מונחין על הארץ זה על גב זה והיה העליון גבוה מעל הארץ טפח מערב את הטומאה וכל הכלי של מטה ממנו הדין הן ככלים שתחת האהל

פרק שבעה עשר

זו שהוא יוצא מפתח הבית ופניו למטה והיה גבוה מעל הארץ שמים עשרה טפח או פחות מכאן הדין זה מביא את הטומאה בכל שהוא ודבר ברור הוא שאינו אלא מדבריהם וכן כל כיוצא בהבאת הטומאה כזו שאינה באהל טפח הבריאה אינה אלא כדבריהם והיה גבוה יתר משנים עשר טפח או שהיו פניו לבעלה וכן העטרות והתפוחין היוצאות מן הבנין אין מביאין אלא בפתח טפח וכן זיו שעל גבי הפתח היוצא מן המשקוף אפילו היה קנה בעד המשקוף כרוחב הפתח אינו מביא אלא אם כן היה בו פותח טפח זיו שהוא סובב את כל הבית ואוכל בפתח טפח מביא את הטומאה היה אוכל בפתח פחות מטפח וטומאה בבית כלים שתחתיו שם אין טמא דתו אינו מביא את הטומאה לבית וכן בחצר שהיא מקפת אכסדרה חלון העשויה לתשמיש חו יוצא על גבי החלון אפילו היה ברוחב הגודל מביא את הטומאה והוא שיהיה גבוה מעל הארץ החלונים רום אצבעים או פחות היה לטעילה מאצבעי אינו מביא את הטומאה אלא אם כן יש בו רוחב טפח זה שעל גבי החלון העשויה מביא את הטומאה בכל שהוא ואפילו גבוה כל שהוא בנין היוצא לפני החלון שהמשקוף נסכך עליו בשעה שמשקוף אינו מביא את הטומאה היה בו רואין את הבנין כאילו אינו והוא העליון מביא את הטומאה וכיצד מביאין כל החיון האהל טומאה שאם היתה טומאה תחת אחד מהן או בבית הכל טמא בין בבית בין תחת הויז שני חיון זה על גב זה ויש בכל אחד מהן פותח טפח וביניהם פותח טפח וטומאה תחת התחתון תחתיו בלבד טמא היתה טומאה ביניהן בלבד טמא היתה על גב העליון כנגדו עד הרקיע טמא היה העליון עודף על התחתון פותח טפח וטומאה היה דהחתון וביניהן תחתיהן וביניהן טמא היתה על גב העליון כנגדו ועד הרקיע טמא היה העליון עודף על התחתון פחות מטפח וטומאה תחתיו וביניהן טמא היתה הטומאה ביניהם או תחת הבית ביניהן ותחת הבית טמא אבל תחת התחתון טהור יש בכל אחד מהן פותח טפח ואין ביניהן פותח טפח וטומאה תחת התחתון תחתיו בלבד טמא היתה ביניהן או על גב העליון כנגד הטומאה עד לרקיע טמא אין בהן פותח טפח בין שיש ביניהם פותח טפח ובין שהיתה הטומאה תחת התחתון או ביניהן או על גב העליון טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת שהרי היא רצוצה ובין שתי דיעות שהן גבוהות מן הארץ פותח טפח זה על גביהם או בגדים או לחות של עץ שהן מונחין זה על גב זה וטומאה רצוצה ביניהם אם היתה הטומאה גבוהה מן הארץ טפח הדין הכלי שעולה מלמעלה מאהילה על הלל הטומאה

ומביא את הטומאה לכל הכלים שהחתו זה טבליה של פתח אפילו גבוהות מן הארץ אכה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת מפני שהן בקרקע לזיוה של עץ שהן בונעות זה בזה בקרבתיהן והן גבוהות מן הארץ טפח וטומאה תחת אחת מהן כלים שתחת השנייה שהורין לפי שאינה נוגעת בהכרתה בפתח טפח והנוגע בלוח זו השנייה כנוגע בכלים שנוגע באהל הבת אבל כל הכלים שאמרנו שמביאין את הטומאה ואין דיעות אט האהילה הכלי על הבת כל כלים שעל גביו שם אין טמא כזו שכאמרו וטומאתן משום כלים המצוה לין על הבת ואף דבלי שעל גביו שאינן כנגד הטומאה שם אין טמא כלים שהאהילו על הבת חבית שהיא יושבת על שוליה וכזית מן הבת נתון בהובה או תחתיה כנגד אורה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת הבית טמא שהרי הטומאה בוקעת בתחתיה וכן יצא אורה היתה תחת טומאה תחת עוזי דפנה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית שהורה ולמה החבית שהורה שררי אין טומאה בוקעת אורה לה ואין כלי חדש בטמא אלא מאורו היתה כקצת הטומאה תחת עוזי דפנה וכקצתה תחת אורה טומאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת היה בדפנות פותח טפח כולה טומאה כנגד פיה שהור שררי הטומאה פשטה ברפנות בלבד כמה דברים אמורים בחבית שהורה אבל אם היתה טמאה או גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפוייה על פיה והיתה טומאה תחתיה או בתוכה או על גבה הכל טמא וכל הנוגע בה כולה טמא היתה בוקעת צמיד פתיל וכתונה על גבי הבת האוכלי והמשקין שבתוכן שהורין והכלים שעל גבה טמאים חביות שהן יושבות על שוליהן או מונחת על צידיהם כאמר והן בונעות זו בזו בפתח טפח וטומאה תחת אחד מהן טומאה בוקעת בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טמא שהרי הוא פתוח ובתוך הפתח דרך הטומאה ליצאת ואין דרכה להכנס היתה מוכני שלל כשנזק לאחורין ויצאת פחות מטפח ואינה נשכמת וטומאה שם בהובה כנגד מקורות הבית טהור שאף על פי שהיא יוצאה אינה נשכמת ואינה יוצאת טפח והוא שיהיה בה טפח על טפח על רום טפח חלול אבל אם אין במוכני הלל טפח הרי הטומאה רצוצה בתוך הבית והבית טמא היתה המגדל עומד בתוך הבית ודומה לה בתוכו או בתוך החיבה שלל אף על פי שאין ביציאת הפותח נכח הבית טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה ליצאת ואין דרכה להכנס כלי שבין המגדל ובין הארץ שבינו הכותל ושכניו ובין הקירות אם יש שם פותח טפח טמאים ואם לאו טהורים שהרי אנו רואה את הקורות כאלו הן יורדות וסוכמות היתה טומאה תחת המגדל בינו ובין הארץ או בינו ובין הכותל בין שיש שם חלל טפח בין שאין שם הבית טמא היה עומד בארץ וטומאה שבתוכו כלים כבעביו שהורים טומאה בעביו כלים שבתוכו שהורים כל שפועי אהלים באהלים כיצד אהל שהוא שופע ויורד וכלה עד באצבע וטומאה באהל כלים שתחת השפוע דנוגע בו בתוכו טמא טומאת שבעה ודנוגע בשפוע מאחוריו טמא טמאת ערב נעשה השפוע מיוחדיו כאילו הוא כלי שנוגע באהל היתה הטומאה על אחוריו הניגע מאחוריו טמא טומאה שבעה והנוגע בשפוע בתוכו טמא טומאת ערב כהצד דת בתוכו וכחצו דת מאחוריו הנוגע בו בין בתוכו בין מאחוריו טמא טומאת ערב והאהל לטעמו טמא טומאת שבעה הדין כגוף האהל כרודר על הארץ וטומאה תחת כנף האהל הפדש על הארץ או על גבי הכנף טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כפני שהיא רצוצה בכה דברים אמורים בטירות אבל אם חז טמאת או גבוהות מן הארץ פותח טפח וטומאה תחת אורה כחם תחת כולו טמא שררי דכל אהל ארוך

ממכן לאהל שהרי האהל בעשה כיסוי מכל מקום כיצד כלי
מחס שיש לו דופן טפח שהניחו על גבי יתרות חוץ לאהל וסבך
פיו לדופן האהל הואיל והיתה טומא' תחתיו כלים שבתוכו טהורין
ואם היה סמוך לכותל חצר או לכותל גינה אינו מציל לפי שאינן
כותל אהל ולפיכך כלים שבתוך הכלי טמאים שהרי האהל על
הטומאה קורה שיש בה פותח טפח והיא נחונה מכותל לכותל
וטומאה תחתיה וקדרה תלויה מן הקורה והיתה הקורה נוגעת
בפי הקדרה כלה ומכסה אותה כלים שבקדרה טהורים שהרי
הציל בכסוי האהל להם ואם לא היה פי הקדרה מכוסה בגורה
אלא ביניהן ריוח כל מה שבקדרה טמא והקדרה עצמה טמאה
בך שבתוך הבית וטומאה בבית וכלי בבור אם היה מכוסה
בנסר חלק או בכלי המציל שיש לו דופן טפח ודי כל מה שכבוד
טהור היה לבור בגין סביב לפי גובה טפח על הארץ בין שכסו
בכלי המציל שיש לו דופן בין שלא היתה לו דופן הרי זה מציל
שהרי יש לו דופן טפח ממקום אחד וזרות הבנוי בתוך הבית
ומגורה בתוכו והפרח שלה יוצא ומכסה פי הדורות ונתן כלי המציל
באהל המת על פי הדורות והרי הוא נשען על פרח הבנויה רואין
אם תנטל מגורה והכלי המציל עומד הרי זה מציל על כל שבחורות
וכלים שבין שפת הכלי ושפת הדורות טהורין עד התואם ואף
המגורה טהורה אף על פי ששפת הפרח נראה בין הכסוי והדורות
ואם לאו הכל טמא וזרות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון
על פי והיתה טמאה בין שפת הבית ושפת הדורות או בתוך הדורות
הבית טמא שאין האהל שבתוך הבית מונע הטומא כמו שביארנו
היתה טומאה בבית כלים שבכתיב דורות אם יש במקומו טפח על
טפח על רום טפח טהורים ואם לאו טמאים ואם היו כתיב הדורות
רחבים משל בית כין כך ובין כך טהורים מפני שאינן חשובין
מכתיב הבית וכשם שמציל הדורות בתוכו כך מציל בכתיב
כבר ביארנו שהתגור הישן הרי הוא ככל הכלים שהן כביאין את
הטומאה ואינן נעשין אהלם ומפני זה אינו מציל על מח שבתוכו
אא"כ היה מוקף צמיד פתיל בשאר כלים המצילין וכן בארנו
שהתגור החדש אינו ככלים לענין זה אלא נעשה אהל ולפיכך
מציל על מה שבתוכו בכסוי בלבד בלא צמיד פתיל כאהלם וכסוי
התגור הוא בקרא סרידא תגור ישן בתוך החדש וסרידא על
פי החדש והרי הכסוי נשען על פי התגור הישן רואין אם כשינטל
הישן תפול הסרידא לא הציל וכל שבתוכו טמא ואם לאו הכל
טהור היה החדש בתוך הישן והסרידא מונח על פי הישן אם
יש בין החדש והכסוי פחות מטפח כל שבתוך החדש טהור ובאלו
הסרידה מונחת על פיו סרידא של חרש שיש לה שפה והיא
עורפת על פי התגור ומקפת צמיד פתיל אפי' היתה טומאה תחתיה
או על גבה שובל טמא הרי כנגד אורו של תגור טהור היתה
טמא כנגד אורו של תגור כנגדו עד לרקיע טמא וכל מה שבתוכו
טהור קדרה שכפאה על פי החבית וכרח דפניתיה עם החבית
מצלת על כל שבתוכה ועל מה שביניה ובין שפתות החבית
השיבה על פי החבית כדרכה וכרח אינו מצלת מפני שהקדרה
מתעמאה מאודה ואין כלי טמא מציל ככז שביארנו :

פרק שנים ועשרים

שולי המצין ושולי הקרקעות כלים ורפגותיהן מאהריות אין
מצילין בצמיד פתיל באהל המת קרסמן ושפן ועשאן כלי מצילין
בצמיד פתיל שאין מציל בצמיד פתיל אלא כלים בלי חרש
שנתן בו עיש עז חציו לא כשלו ואם השקיע בו את הכלים מציל
כלי חרש מציל בצמיד פתיל עד שינקב במוציא רכסן ובגודל

עד שיפחת ריכו כיצד כלי גודל שנפחת ריכו והקיפו צמיד
פתיל וסתם מקום הפחת בצמיד פתיל הרי זה מציל אע"פ שאינו
חשוב כלי לענין טומאה אבל כלי המוקף צמיד פתיל שהיה נקוב
או פדוק ולא סתם הנקב נטמא ואינו מציל וכמה יהיה בנקב אם
היה כלי העשוי לאוכלין שיעורו במוציא חטים היה עשוי למשקה
שיעורו בכונס משקה העשוי לכך ולכך מטילין אותו לאמרו
וכשינקב בכונס משקה אינו מציל עד שיסתום הנקב או עד
שימעטנו תגור שהיתה סרידא על פיו ומוקף צמיד פתיל ונתון
באהל המת ונסרק התגור אם היה דוסק כלא פי מדדעת שהוא
הקף טפח נטמא התגור ואע"פ שאין המרדע יכול להכנס בסדק
אלא הרי הוא כמורה בשווה פחות מכאן ותגור שהוד נסדקה
הסרידה שעל פיו כמלא פי מרדע נכנס הרי זה טמא פחות מכאן
גיצל בצמיד פתיל היה הסדק עגול אין רואין אותו ארוך אלא
שיעורו כמלא פי מרדע נכנס תגור המוקף צמיד פתיל שנקב
נקב בעינו של תגור הטהור אם היה הנקב כלא כוש נכנס ויצא
כשהוא חלק ודי זה נטמא ואם היה הנקב פחות מזה ניצל נקב
התגור מצדו שיעורו מלא כוש נכנס ויצא שלא חלק וכן בגופת
החבית שנקבה שעורה כדי שתכנס מיצה שנייה של שיפון בנקב
וחצבים גודלים שניקבו שעורין כדי שתכנס מיצה שנייה של קצה
פחות מכאן טהורין כד"א בזמן שנעשו ליון יבל אם נעשו לשאר
המשקין אפילו ניקבו בכל שהן נטמאו ואין הצמיד פתיל מועיל
להם עד שיסתום הנקב ואף בזמן שנעשו ליון לא אמרו אלא
שנקבו שלא בידי אדם אבל אם נעשו בידי אדם אפילו כל שהן
טמאים ואינן ניצלין עד שיסתום הנקב הבית שהיא כלאה
משקין טהורין ומניקה של חרש בתוכו והחבית מוקפת צמיד פתיל
ונתונה באהל המת החבית והמשקין טהורין והמניקת טמאה מפני
שקצתה האחת בתוך החבית המוקפת והקצה השני פתוח לאהל
המת ואינו סתום אע"פ שהיא עקומה אין העקום בסתום חבית
המוקפת צמיד פתיל שנקבה מצודה וסתמו טהורים את הנקב הציל
אגף חצי הנקב וסתם חציו הרי זה ספק אם הציל אם לא הציל
סתם את הנקב בזכורה עד שימרח מן הצדדין סתמו בשני קסמים
עד שיכלח מן הצדדין ובין זמורה לחביתה וכן נסר שנתון
על פי התגור וכרח מן הצדדין ובין נסר לחבית וזכר את שני
נסרים בכסמרים של עץ וכיצא בהן או שלפף עליהן שנתמי אינו
צריך לזכר מן האמצע כמה מקיפין בסיד ובחריטית ובגפסון
בזפת וכשענה כטיט וכצואה וכחכר וככל דבר המתברח ואין
מקיפין לא בעץ ולא בעפרת כפני שהוא פתיל ואינו צמיד
ומקיפין בדבילה שמינה שלא הוכשרה ובכצק שגילשה בטי
פירות כדי שלא ישמא שדבר טמא אינו חצין מגופת החבית
שנתחלחלה אע"פ שאינו נשמט אינה מצלת שהרי נתרעע הצמיד
הבדוד והבקעת של גמי שנתן על פי החבית וכרח מן הצדדין לא
הציל עד שימרח על כל הבדוד ועל כל הבקעת ממטה למעלה
וכן בכטלת של בגד שקטרה על פי הכלי היתה של נייר או של
עור וקטרה כמשיחה אם כרח מן הצדדין הציל המת של עוד
הדג או הגייר שהלביש בהן את החבית וצורה מלמטה הרי זו
מצלת ואם לא צררה אף על פי שכרח מן הצדדין לא הציל
חבית זפוחה שנתקלה החדש מלמעלה והופת שלה עומד ונתון
הכיסוי על הזפה וד הקו עד שדבק בזפה ונגיצא הפת עומד בין
הכיסוי ובין קרקע החבית הרי זה מציל וכן בכלי המוריים
וכיצא בהן מדברים המתברחין שהיה המתברח בין הכיסוי
ובין הכלי כמו זה הואיל והכל דבוקין הרי זה מציל :

פרק שלשה ועשרים

כבר בארנו בנדרות שאם היה הנזיר ובית מן הכת תחת הגבל או תחת המטה וכיצא בה משאר הכלי אעפ"י שנטמא טומאה שבעה אינו מגלח ומשם אהה לכד שכל אלו ההלכות האמורו בטמאת אהלים הנעשים מן האדם או מן בהמה או מן הכלים הכל מדברי סופרים מהן דברי קבלה ומהן גזרות והדרוקות ולפיכך אין הנזיר מגלח עליהן ואין חייבין עליהן כרת על ביאת מקדש או אבלת קדש ואין הדברים כולם אמרין אלא לענין טמאת תרומה וקדשים בלבד כמו שבארנו

פרק עשרים

שלשה דברים מצילין באהל המת צמיד פתיל ואהלין ובלועין הבלועין מצילין על השחרים שלא יתטמאו ומנעין הטמאה שלא תצא ותטמא אבל צמיד פתיל ואהלין מצילין על השחרים שלא יתטמאו ואינן מונעין את הטמאה שלא תצא ותטמא את אהלים כיצד בית טמא שיש בו כלי מוקף צמיד פתיל כל שבתוך הכלי שחרים וכן אם היה שם אהל בתוך הבית כל הכלים שבתוך האהל שחרים אבל אם היה בית מן המת נתון בכלי ומוקף עליו בעמיד פתיל והכניסו לבית הבית טמא וכן אהל בתוך האהל וכיוצא מן המת באהל הפנימי כל הכלים שבאהל החיצון טמאים אלו הבלועין מצילין על השחרים ומונעין את הטמאה כיצד כלב שאכל בשד המת ונכנס לבית הבית טמא בלע טבעת אפילו אדם שבלע טבעת ונכנס לאהל המת אעפ"י שנטמא פאמאת שבעה הטבעת שהורה וכן כל הבלועים בזה ובהמה ובעופות ובדגים מצילין כל זמן שהן חיים ואם מתו ובשד המת בתומעיהן או בכלים הדרי הן כמה שאינו בולע נשחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה אעפ"י שעדיין הן מפרנסין הדרי הן כמתים ואינן מצילין על הכלים הבלועים ולא מונעין את הטמאה שבתוך בעיהן שלא תטמא וכמה תשעה הטומאה בכעיהן ותהיה מטמאה כשימתו בכלב שלשה ימים מעת לעת ובשאר חיה ועוף ודגים יום אחד מעת לעת כדא' בשנשאר בשד המת בתוך בעיהן אבל זאב שבלע תימק והקיא דרך בית הריטי הבשר טמא והעצמות בטמאות אין הבלועין מצילין אלא בכטן גוש חיה כמו שבארנו אבל הבלועין בגוף הכלים והאכנים אינן מצילין כיצד גוש שנבלעה בו צידוד של כתכת וכלכד שנבלע בו הדרבן ולבינה שהיתה טבעת מוכלעת בתוכה ונכנס לאהל המת ונטמא אעפ"י שאינן נראין והרי הן מוצפין שאין הבלועין בכלי מצילין אלא בעמיד פתיל וכן מחט או טבעת שהיו מבלועים בטפילת החנור ונטמא החנור באהל המת או שנפל שרץ לאויר גמטאו הכלים שבתוך הטפילה ואם היה התנוד מוקף צמיד פתיל האהל והתנוד טמא אף הכלים המבלועין כששעל גביו שחרין וכן הבית הכוקפת צמיד פתיל והיתה מוש או טבעת בכנפת החבית כעדה הרי אלו טמאים ואינן מצילין באהל המת הן בכנפת החבית כנגד פיה אם היו נראין לתוך החבית ואינן יוצאין לאויר מה דין ואם יצאו לאויר טמאין שאין כלי חרש המוקף צמיד פתיל מציל על הכלים שבתוכו כמו שיתבאר ואם יש תחתיהן כקליפת אעפ"י שהן מוקפין לתוך אורה הרי אלו שחרין כל הבלועין בקרקעיתו של בית הדרי הן טמאין ואינן מצילין שקרקע האהל כמוהו עד התהום מה שאין כן בכתליו כמו שיחבאר כיצד הטמאה בבית וכלים הטמונים בקרקעיתו אפילו חוצת מאה אמה ואם יש במקומן טפח על טפח שחרין שדרי הן תחת אהל אחד למה זה דומה לעליה שעל גבי הבית וטומאה בעליה שחבית טמא וכן אם חלק הבית בכחיצה מעל פ' ארבע

והיתה הטומאה בין המחיצה והארץ כלים שבבית למעלה מן המחיצה טמאין שאין האהל מונעין הטומאה כמו שבארנו היתה הטומאה למעלה מן המחיצה כלים שבין המחיצה והארץ שחרין שהאהל מציל ואם אין בין המחיצה והארץ גובה טפח הדרי הן בטמונים נקרקע הבית וטמאים כיב שהוא קמוד הנה הבית יש בו פותח טפח ויש בפתחו שהיא זרץ לבית פותח טפח והיתה טומאה בתוכו הבית שחרין היתה טומאה בבית מה שבתוכו טמא היה בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח והיתה טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טמא שחרין דרכה של טומאה להכנס אין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא כאלו היא בתוך הבית טמאה בבית מה שבתוכו טמא בפני שהן ככלים הטמונים בקרקע וקרקע הבית כמוהו עד התהום שתי חביות וכחצי זית בכל אחד ומוקפות צמיד פתיל ומוטות בתוך דבית דין שחרין שאין חצי שיעור מטמא והבית טמא שדרי יש בבית כוית ואין צמיד פתיל לטומאה ואינן מטמאות כזכת הבית שהרי הן מוקפות צמיד פתיל נפתחה אחת בהן היא והבית טמאין וחברתה טמאה וכן שני חדרים שהן פתוחין זה לזה לבית וכחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית בחיצון החיצון טמא והפנימי והאמצעי שחרין כחצי זית בפנימי וכחצי זית באמצעי הפנימי טמא והאמצעי והחיצון טמאים שדרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכנס

פרק אחד ועשרים

כניח לצמיד פתיל שמציל באהל המת שנאמר וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא אם יש צמיד פתיל עליו טמא ומפי השכועה למדנו שאין הכתוב מדבר אלא בכלי חרש בלבד כלי שאינו מטמא אלא דרך פתחו ולפיכך אם היה פתוח סתום ומוקף צמיד פתיל הציל על כל שבתוכו קל וחומר לכל הכלים שאין מקבלין טומאה שיצילו בצמיד פתיל והכ כלי גלילי כל אכנים כלי אדמה וכלי עצמות הדג ועודו ועצמות העוף וכלי עץ הכא במדה ונסרים של עץ שהן פשוטין ואינן כלים ותלמי כלי טהרות כל אלו מצילין מצמיד פתיל אם הדברים שבתוך הכלי המוקף נצלו קל וחומר לבלועים ולכלים שתחת האהלים מה בין אהלים לכלים שמצילין בצמיד פתיל שהכלים אינן מצילין אלא בצמיד פתיל והאהלים מצילין בכסוי בלבד כשפך שכפה מציל בכסוי אעפ"י שקצתו נקוב נקב קטן הרי הוא נכסו כל הכלים המצילין בצמיד פתיל אם היה ברוך טפח על טפח על חס טפח וכפאן על פיהן על האר' אעפ"י שלא כרת ביציאת פתיל מן הצדדין הרי אילו מצילין כל מה שתחתיהן עד התהום ככני שהן כאהל והאהל מציל אלא אם כן היה הכלי כלי חרש שאין אהלי כלי חרש מצילין כיצד חבית שכפיה על פיה אעפ"י שכריח כטיט מן הצדדין כל מה שתחתיה טמא שנאמר צמיד פתיל עליו ולא צמיד פתיל על גבו הדביק פיה לכתל ומריח בן הצדדין מצלת על כל מה שבתוכה ועל כל שבנדרה ככתל ואם לא כרח מן הצדדין אינה מצלת שאין כלי חרש מציל בטומא אהל כמו שבארנו אבל שאר כל הכלים המצילין בצמיד שהן פחותין דכוקות בדופני הבית מצילין בלא צמיד פתיל בפני שהן מצילין משום אהל לפי צד שיהיה בדופן הכלי טפח שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד שיהיה להן דופן טפח היה לכלי דופן חצי טפח והיה יוצא בדופן האהל שפה חצי טפח והדביק זה לזה אעפ"י שיש שם חלל טפח אינו מציל עד שיהיה טפח כמקום אחד כשם שביצילי מבפני עם דפנות האהל כך מצילין הוץ לאהל אם טכנת

טומאה שהיתה בין קורת הבית אפילו אין חתירה אלא בקליפת השום הבית טהור ודואין את הטומאה כאילו היא רעצה בארץ ומטמאה כנגדה בלבד אם יש במקומה טפח על טפח הכל טמא וכן אם היתה נראית בתוך הבית בין כך ובין כך הבית טמא שני פתחים זה על גבי זה וטמאה בכותל שביניהן אם נראית שהיא לתוך אחת מהן רוא טמא וחברת טהור ואם לאו כירובין מחצה למחצה :

פרק חמשה ועשרים

עמוד העומד בתוך הבית וטומאה רעצה חתמו טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורד ואינו מטמא אלא כנגד הטומאה בלבד ואם היה פרח יוצא מעמוד זה ובלים חתה הפרח הכלים טהורים שאינו מטמא אלא כנגד הטומאה טפח על טפח על רום טפח הרי הוא כקבר סתום ומטמא ככל סביבו ורביית כלו טמא שהרי האהל על הקבר טמאה שבתוך הכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח כל העליית הכנורית על כותל זה אפילו עשר טמאות שהרי הכותל כולו קבר סתום עד סופי והוא כותל כל העליית וכל עליה מהן מאהלת על הקבר בנה בית בעד הכותל מכאן ובית מכאן ובנה עליה על גבי שני הבתים עד שנמצא ראש הכותל הנבא הוא באמצע קרקע העלייה הרי רעלייה טמאה שהרי האהל על הקבר והעלייה השנייה הכנורית על גבה טהורה מפני שהיא על גב זר ואין הכותל הטמא כותלה חדר נחל שבעיבי הכתלים שדרך בני אדם לעשותו להשמיש והוא הנקרא פרוסקין שהיתה טמאה מינת בתוכו ויש עליו דלתות סגורות הבית טהור היתה הטמאה רעצה בקרקעותיו או בכתליו או בגניו ודואין את כל החדר כולו כאילו הוא אגס ורואין מקום הטמאה אם הוא כדני יתכי הכותל של פנים הבית טמא ואם היתה הטומאה מחצי כותל ולדואין הבית טהור מחצה למחצה רבית טמא שני פרוסקין זה בצד זה או זה על גבו וטמאה מונחת באחת מהן ונפתח הוא והבית טמא וחברו טהור היתה טמאה רעצה בתוך הכנין רואין את הפרוסקין כאילו הן אטומין וידון מחצה למחצה

בית פתח מודבק באסקופת הבית מבחוץ הבית טהור היה רעין תחת האסקופ' וידון מחצה למחצה היה מודבק למשקוף הבית טמא כלב שאכל בשד הבית ומת בתוך שלשה ימים והרי הוא מטמא על האסקופה רואין חלל הטומאה בגופו אם הוא כנגד המשקוף ולפנים הבית טמא ומכנגד המשקוף ולחוץ הבית טהור האשה שמת עברה בתוך מעיה אכ בנישית ראש הנפל כפיקה של שתי כיון שנפתח ודחם עד שנראת הראש נטמא הבית מפני העובר אף על פי שעדיין לא יצא האשה שמקשה לילד ויצאה מבית לבית והפילה נפל מת בבית שני הרי הבית הראשון טמא בספק טמא כשהיתה בו יצא ראשו של הנפל הזה כמה דברים אמורים בטלמא היה ראש הנפל כפיקה של שתי אבל אם העניל ראש הנפל כפיקה הבית הראשון טהור שאילו נפתח ודחם שם לא היתה יכולה להלך על רגליה לפיכך אם היתה נשלת באנפיים והוציאה מבית לבית הבית הראשון טמא בספק אף על פי שהעניל ראש הנפל כפיקה של שתי האשה שהפילה שלא הבית טמא ודאי חוקה היא שאין שליא בלא חלד מי שילדה שני ילדים אחד וד ואחד מת אם הבת יצא ראשון הרי טהור שהרי לא נגע בו משיצא לאויר העולם ואם הודי יצא ראשון הרי הוא טמא שהרי אי אפישר שלא יגע בו דמת משיצא לאויר העולם כפני שהוא כתגלגל אחריו כאבן שאין בו דוח כדי להעמיד עצמו האשה שילדה חלד מה אפילו נפל קטן כמו שבארנו ודי היא טמאה בטומאת שבעה מת עברה בתוך מעיה

ופשטה החיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה שבעה והאשה טהורה עד שיצא חולד וטומאת החיה מדבריהם גורה שמה תגע בו משיצא לפרוודור אבל מן החיה אין מגע בית הסתרים מגע הואיל והוא בתוך המעים הנגע בו טהור וכן הכולע טבעת טמאה וחדר ובל צאחיה טבעת טהורה אף על פי שנגעו בו כדודאי בתוך מעיו אינו מגע והטמאה בטומאתה והטהורה בטוהרתה

הלכות פרה אדומה

יש בכללן שתי מצות עשה וזהו פרטן :
 א' דין פרה אדומה :
 ב' דין טומאת מי נידה וטהרתן וביאור שתי מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

מצות פרה אדומה שתהיה בת שלש שנים או בת ארבע ואם היתה זקנה כשרה אלא שאין מבהינין לה שמה תשחיד ותפסל ואין לחקוץ עגלה ומגדלין אותה שג' ויקחו אלך פרה ולא עגלה מצא עגלה פוסקין עליה דמים ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה ולקחו אתה מתרומת הלשכה זה שג' כתרומה תבימה תבימה אדריכות לא הניכת קומה אלא אם היתה ננסה כשרה כשאר הקרשים היו בה שתי שערות לבנית או שחירות כחך גיבא אחת או בתוך שתי כיסית והן כרובית זו על גב זו פסולה היו בה שתי טעור עיקרן כאדים וראשו מטחיד עיקרן משחיד וראשו כאדים הכל הולך אחר העיקר ונוז במספרים את ראשו הכישיח ואינו חדש משוכ גיזה בקרשים שאין כונתו לגח וצריך שיסאר מן המאדים כדי שתינטל בוז שכל שערה שאינה נטולת כוונ הרי היא כאילו אינה לפיכך אם היו בה שתי שערות לבנות או שחורות שאינן בלקטין כוונ הרי זו כשרה היו קרניה או טלפיה שחורין יגוד גלגל העין והשינים והלשון אין מראיהן פוסלין בפרה חתח בה יכולת וחזכה אף על פי שצמח במקומה שיער אדום פסולה כל המוכין הפוסלין בקרשים פוסלין בפרה טמ אשר אין בה כוס היתה יוצא דופן או מחיר או אתנן או טריפה או שנרבעה פסולה שכל הפוסלין את הקדשי' למוכח פוסל את הפרה ואף על פי שהיא בקדשי' בדיק הבית האיל וקראה הבתו זכאת ומותר ליקח אותה מן הגוי ואין חישי' טמא רבעה הגוי שאינו מפסיד בהמתו יתירח פרה על הקדשים שהעבודה פוסלת בה שנא' אשר לא עלה עליה עול וכעגלה ערופה אומ' אשר לא עיבד בה אשר לא כשכה כעול מה עול האמור בעגלה עשה שאר עבודת כעול אף עול האמור בפרה יפסול בה שאר עבודת כעול אלא שהעול פוסל כין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ושאר עבודת אין פוסלות אלא בשעת עבודה כיצד קשר עליה העול אף על פי שלא חרט בה פסולה הכנים לדוש אינה נפסלת עד שיוודש בה וכן כל כדצא בזה רכב עליה נשען עליה נהלה כונבה ועבר בה את הגור קפל עליה את המוסדה נתן טליתו עליה נתן עליה כסות של סקאין פסלה קשרה כמסרה אם היתה מודדת וצריכה שמירה כשרה ואם לאו פסולה שכל שמיד' שאינה צריכה מטוי הוא נעשה בה סנדל שלא חתלק פירש טליתו עליה מפני הזובובין כשרה זה הכלל כל שהוא לצדכה כשרה לעודך אחר פסולה נעשית בה מלאכ' מאליה או שעלה עליה עול מאיליו אם לרצו' פסולה שנאמר אשר לא עיבד בה שאם עובד בה לרצונו הרי זה כמי שעבד בה לפיכך אם שכן עליה העוף כשרה בטד ג

כל הכלים המצילי בצמיד פתיל מצילין על כל מה שבתוכן בין
אובלין בין משקין בין בגדים וכלי שטף זהו דין תורה אבל
מדברי סופרים שכלי הרס המוקף צמיד פתיל אינו מציל אלא
על האובלין ועל המשקין ועל כלי חרס אחרים שיהיו בתוכו אבל
אם היו בתוך כלי חרס המוקף כלי שטף או בגדים הרי אילו
ממאים ומפני מה אמרום שלא יציל על הכל כשאר כלים
המצילין מפני ששאר הכל המצילין אינן מקבלין טומאה וכלי
הרס מקבלין טומאה וכלי טמא אינו חוצץ וכל כלי עמי הארץ
כחוקת טומאה כמו שיתבאר ולמה לא אמרו כלי חרס של עם
הארץ לא יציל על הכל ושל חבר יציל על הכל שהרי הוא טהור
מפני שאין על הארץ טמא בעיני עצמו שאומר הואיל וכלי חרס
מציל על הכל אחד אני ואחד החבר ולפיכך חסו וגזרו שלא יציל
על הכל ולמה אמרו מציל על האובלין ועל המשקין ועל כלי
הרס מפני שאילו השלשה טמאים הן על גב עם הארץ בין קודם
שהיו באהל המת בין אחר שיהיו שם תחת צמיד פתיל לעולם
לא ישאל החבר מעם הארץ לא אובלין ולא משקין ולא כלי חרס
אלא על דעת שהן טמאין שהדי אין להן טהרה לעולם ולא יבא
בהן לידי תקלה אבל כלי שטף שואל אתם החבר מעם הארץ
במטבילן מפני מנע עם הארץ ומעדיב שמטן ומשתמש בהן
בטהרות לפיכך חסו חכמים שבא ישראל ממנו כלי שטף שכבר
היה תחת צמיד פתיל בכלי חרס של שיהיו עם הארץ הזה מדמה
שמציל והרי הוא טמא טומאת שבעה ויטביל החבר ויעריב שמשו
וישתמש בו בטוהרות ויבוא לידי תקלה ומפני זה גזרו שלא יציל
כלי חרס על כלי שטף שבתוכו אדם שהיה נתון בתוך
החבית ומוקף צמיד פתיל טהור ואפילו עשאה גולל לקבר ויראה
הי טהור שלא גזרו על כלי חרס שלא יציל על האדם מפני שהוא
דבר שאינו מצוי וכל דבר שאינו מצוי לא נזרו בו כלי חרס
שמישהמטין בהן באפר הפרה או בקדשים עמי הארץ נאמנין על
טהרתם מפני שהן נוהרים בהן הרבה ולפיכך יצילו על הכל
בצמיד פתיל אף על פי שהן של חרס ארוכה שבין בית לעליה
ונבאה בבית וקדירה נתונה על פי הארובה ונקוב בכונס משקה
הקדירה טמאה והעליה טהור היתה שלימה כל שבעליה מאובלין
ופשקין וכלי חרס טהור אבל אדם וכלי שטף שבעליה טמאין
שאינן כלי חרס חוצץ אלא על האובלין ועל המשקין וכלי חרס וכל
שבעליה טהורה כאילו הוא תחת צמיד פתיל ככלי חרס וטמא
האדם שבעליה זו מפני שהוא דבר המצוי לפיכך אם היה בעליה
הכלי בתכות וכיוצא בו בלא משקין הכלי טמא טומאת שבעה
והמשקין טהורין היה בה אשה לשה בעדיבה של עץ האשה
והעריבה טמאים טומאת שבעה וחבצק טהור כל זמן שעומקת
בו פרסה וחזרה ונגעה בו טמאתו וכן אם פנה הבצק או
המשקין לכלי אחד מכלי שטף שבעליה נטמאו בכנע הכלי האחר
היה על פי ארובה או שאר כלים המצילין בצמיד פתיל שאין
מקבלין טומאה כמו שביארנו ולפיכך אין מנע עם הארץ מטמא
או שהיה כלי חרס הטהור לפרה אדומה או לקדש שהכל נאמנין
על טהרתו הרי זה מציל על כל מה שבעליה היה אהל נטוי
בצליה וכקצהו מרודד על הארובה שבין בית לעליה הרי זה
מציל ואף על פי שאין גנו על הארובה שהאהל מציל בכיסוי כמו
שביארנו :

פרק ארבעה ועשרים

בית שחלקו בקנקנים טהור וכן הארץ ועד הקורה וטומאה

בחציו האחד אם היו פי הקנקנים כלפי הטהור הרי אילו מצילוח
ואם היו כלפי הטומאה אינם מצילוח שחן כשיש בין מבפנים
בין מבחוץ רואין אם יכול הטיט לעמוד בפני עצמו מציל ואם
לאו אינו מציל והרי הכל אהל אחד בית שחלקו בגסדים או
ביריעות אם חלקומן הצדין או מכלפי הקורות והיתה הטומאה
בבית כלים שבין המחיצה ובין הכותל או שבין המחיצה והקורות
טהורין היתה הטומאה בין מחיצה לכותל או בין מחיצה לקורות
כלי שבתים טמאין שאין המחיצה מונעת הטומאה שלא הצא
ותטמא כמו שביארנו באהל שבתוך הבית היו הכלים בתוך עובי
המחיצה עצמה בין שהיתה הטומאה לפני מן המחיצה או שהיתה
בתוך הבית אם היה מקום הכלים טמא על כפח טמאים ואם לא
טהורין וכבר ביארנו כיצד דין הבית אם חלקו מכלפי ארצו
בית שהוא בלא תכן ואין כינו לבין הקורות פותח טפח טומאה
בפנים בין בתוך התכן בין שהיתה בין תכן לקורות פותח טפח
שטמאה בפנים בין בתוך התכן בין שהיתה בין תכן לקורות כל
הכלים שכנגד יציאת הטומאה במלואו של פתח טמאין היתה
טומאה חוצץ לתכן במילואו של פתח כלים שבפנים אם
יש במקומן טפח על טפח על רום טפח טהורין ואם לאו טמאין
ואם יש בין תכן לקורות פותח טפח בין כך ובין כך טמאין שאין
התכן חוצץ כפני שסתם התכן דעתו לפנותו כותל שבין שני
בתים וטומאה בתוך הכותל בית הקרוב לטומאה טמא והקרוב
לטהרה טהור היתה מחצה למחצה שניהן טמאין היתה הטומאה
באחד משני הבתים והכלים בתוך הכותל מחצו וכלפי טומאה
טמאין מחצו וכלפי טהרה טהורין מחצה למחצה טמאין וכן
מעזיבה שבין הבית והעליה והטומאה בתוך מעזיבה מחצו ולכטה
הבית טמא והעליה טהורה מחציה ולמעלה העליה טמאה והבית
טהור מחצה למחצה שניהן טמאין היתה טומאה באחד מהן
וכלים בתוך המעזיבה מחציה וכלפי טמאה טמאין מחציה וכלפי
טהרה טהורין מחצה למחצה שניהן טמאין היתה המעזיבה לאחד
וטמאה בחוכה מחציה ולכטה הבית טמא והעומד למעלה אפי'
כנגד הטמאה טהור שהדי פשטה הטומאה בכל הבית היתה
הטומאה מחציה ולמעלה הבית טהור והעומד למעלה כנגד
הטומאה טמא מחצה למחצה הבית טמא והעומד מלכטה כנגד
הטומאה טמא שהדי אי אפשר לצמצם וכן כותל המשמש
את הבית ידון מחצה למחצה כיצד כותל שהוא לאחד ונג הבית
סמוך לכותל ואינו מורכב על הכותל וטומאה רציפה בתוך
הכותל היתה מחצו ולפנים הבית טמא והעומד מלמעלה על ראש
הכותל טהור כעומד על גג הבית היתה מחצו ולהדין הבית טהור
והעומד מלמעלה כנגד הטומאה טמא שהדי לא פשטה הטומאה
בתוך הבית היתה הטומאה מחצה למחצה הבית טמא והעומד
מלמעלה טהור שהדי פשטה טומאה בבית נטל מהכותל כפנים
או שהוסיף בכותל מבחוץ עוד שנמצא הטומאה מחצו וכלפי
הבית טמא נטל מבחוץ או שהוסיף בעובי הכותל כפנים עוד
שנמצאת הטומאה מחצו כותל ולהדין הבית טהור היתה הטומאה
נתונה על גבי הכותל אפילו מחצו ולפנים הבית טהור בית
המשמש את הכותל ידון בקליפת השום כיצד החומר שני בונים
או שתי מערות זו בצד זו עד שנמצאו שני בתים הפרוין בקרקע
ונקטה ביניהן כותל המכדיל בין שניהן והיתה טמאה בבתיים
וכלים בכוחל אם יש עליהן בקליפת השום טהורין היתה טומאה
בכותל זה וכלים בבתיים אם יש עליה בקליפת השום טהורין
הנה לכרת שבתל בניין נידון מהצה למחצה וכותל הסלע או
שנעעשה כגוש הארץ כשיחפור מכאן וככאן נידון בקליפת השום
כותל שחצו עוביו בניין וחצו סלע נידון מחצה למחצה

עלה עליה זכר פסולה ואין צריך לחסר שהמעוברת פסולה
הכניסה לרבקה ודשה כאיליה כשרה הכניסה כדי שתינק ותורש
פסולה שדרי עשת לרצונו וכן כל כיוצא בזה פרה שנולד בה
פסול תפדה וכן אם מתה תפדה מפני עורה אבל לא להאכל
בשרה לבלבים כשזגה לשם חליץ תפדה ואינה מכפרת בשחטה
על גב מערכתה אין לה פדיון עולמית לקדושה וכיצא אודת
באה בנינה הרי זו הפדה שלא בכוס אף כהן הדיוט כשר לשרפת
הפרה שנאמר ונתתם אותה לאלעזר הבהן ועדין אהרן היה קיים
ומפי השמוע' לכוזו זו נעשית כאלעזר ושאר כל הפרות בין בכהן
גדול בין בכהן הדיוט והעושה אתה לובש ארבעה כלים של
כהן הדיוט בין שעשאה כהן הדיוט בין שעשאה כהן גדול כל
העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף שהיו טבילי יום כשרי למעשה
הפרה ולקדש ולהאמת מאפרה ואף על פי שעדין לא העריב שמשן
שזה שנאמר בכל הפרטה אינו שחר הוא והוא למעשה שני
אף על פי שאינו שחר לתרכה עד שיעריב שכשו הדי זה שחר
לפרה הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא
במעורכי שמש לפיכך הוציאו דין בבית שני מטמאין את הבהן
השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו וטובל ואחר כך עוסק בה כדי
לבעול דברי אלו הדינים שמורים מהעולה על רוחם לא מן הקבלה
וכן כל הכלים שמכניסין לתוכם אפר הפרה כולל טבילי יום היו
החורף שפזפרת של קנה להגיח בה אפר הטאת יטמא אהח
הטבלנה ואוד כך יצא בה ודחתה ודבטבילה טעון טבילה
מפני שעשאה בטמא בת בשביעי של לפיכך אינה צריכה
הואת שלישי ושביעי אלא מטמאה כדי להראות לצדוקין ומטבילי
ונתן בה י

פרק

שני

מעלות יתירות עשו כשרה פרה ארומ' והדוקות גדולות והחזיקו
בטמאת הבת בכל מעשיה מפני שהיא כשרה בטבילי יום חשו
שכא יבואו לזולל בה ומפני זה כשבפרישין הבהן השורף
אותו בפרישין אותו ללשכה כוכנת בעורה ובית אבן היתה נקראת
מפני שכל בליח כלי אבנים שאין מקבלין טומאה ובבלי חאבן
היו משתמש כל שבעת ימי ההפרטה ולא היו נוגעין בו אחר
הבהנים כדי להרבות כשרותו שבעת ימים קודם שריפת הפרה
מפרישין כהן השורף אותה מביתו כשם שבפרישין כהן גדול
לעבודת יום הכפורים ודבר זה קבלה ממשה רבינו וכן בפרישין
אותה מישתו שמא תמצא גירה ויהיה שמא שבעת ימים הלשכה
שהיה יושב בה כל שבעה צפונית מדרות חיתת כדי להחזיר
שהיא כשרה הנשחט בצפון אף על פי שהיא נשחטת ברוח כל
יום ויום משבעת ימי ההפרש מין עליו מי הטאת שמא נשכא
לבת והוא לא ידע ואין כיום רביעי להפרשה שאינו צריך הואת
לפי שאי אפשר שלא יהיה לא שלישי לטמאתו ולא שביעי שאין
הואה בשביעי עולה משום הואת שביעי עד שיהו בשלישי
מלפניה ומן הדין היה שאינו צריך הואה אלא בשלישי ובשביעי
להפרשה בלבד מה שמזין יום אחד יום מעלה יתירה עשו בפרח
ברביעי בשבת היו בפרישין אותו כדי שיזול רביעי שלו להחיות
בשבת שההדיה אינה זוחה שבת והרביעי אינו צריך הואה
בכל יום וזכ מימי ההפרשה שמזין עלית ביום מין כאפר פרח כן
הפירות שנשרפו כבר ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת
בלבד מין טבנו עלית כל הששה כשמזין עליו בימי ההפרשה
אין מזה עליו אלא אדם שלא נשכא במתמטולס שהמזה צריך
שידיה טהור ואם תאמר יום עלית איש שנשכא והואה עליו שמא זה
שהיה עליו לא היה טהור בטומאת בת וכן הכלים שממלאין

כהן ומקדישין להחיות על הבהן השורף כולם כלי אבנים היו שאין
מקבלין טומאה וכל אלו חזכרים מעלית יתירות הן שעשו בה
וכיצד ימצא איש שלא נשכא במתמטולס חזירות היו בירושלם
בנויות על גבי הסלע ותחתיהן חלול מפני קבר התהום וכביאין
היו נשים עוברות ויולדות שם ומגדלות שם את בניהם ובשרעו
להחיות על הבהן השורף מביאין שזורים מפני שכרסיהן נפוחות
ומניחין על גביהן דלתות וישבין והזניקות על גבי הדלתות כדי
שידיה האהל מבויל בינם לבין הארץ מפני קבר התהום וכוסות
של אבן ביום והולכין לשילוח הגיעו לשילוח ויודין שם וממלאין
שאר לחוש שם מפני קבר התהום שאין דרך בני אדם לקבד
בנידון ועליון וישבין על גבי הדלתות והולכין עד שבגיעים לוד
הבית וציעו לוד הבית יודין ומתחילין על רגליהן טבילי שכל זה
הבית והעדרות תחתיהן היה חלול מפני קבר התהום ומתחילין
עד פתח העזרה ובפתח העזרה היה קלל של אפר נוטלין האפר
ונותנין במים שבכוסות ומזין על הבהן השורף ומטבילין היו
החינוקות שממלאין ומקדישין ומזין על השורף אף על פי שהן
טהורין בטומאת הבת שכא נשכא בטומאה אחת חינוק שטבל
למלאות ולהחיות לא יכלא בכלי תיניק אחר אף על פי שטבל
ותיניק שטבל להזול על כהן זה אינו מזה על כהן אחר עד שטבל
לשם מעשה זה הבהן וכן כלים שטוהרום להטאת זו וכניאדם
שטוהרום להטאת זו לא יתעסק בהן בפרה אודת עד שטבל
לשמה וכל הדברים האלו מעלות יתירות בפרה

פרק שלישי

אין שרפין את הפרה אלא חזן לוד הבית שכאמר והציא אותה
אל מוצן למצוה וכבר המסחה היו שרפין אותה וכבש היו עושין
מוצר הבית לוד המסחה תחתו בני כפיץ כפיץ וכיפה על כל
שני כפיץ כדי שיהיו שני רגלי הקיפה על גב שני כפיץ שחזיתו
כדי שתהיה תחת הכל חלול מפני קבר התהום
אף מקום שריפתה ובקום העפילה שהיו כהן המסחה תחתיהן
חלול מפני קבר התהום והפרה והשורף וכל המסעדין בשריפתה
יצאין באר הבית לתוך הכשחה על גבי כבש זה ביצד שרפין
אותה זקני ישראל היו מקדימין ברגליהן לוד המסחה ובית
טבילה היה שם וכהן והבסעדין בשריפתה והפרה יצאין על
הכבש ובאין לוד המסחה ומטמאין את הבהן ומטבילין הוקנים
את ידיהם על הבהן ואוכדין לו טבול אחת ואם היה כהן גדול
אוכדין לו אישי כהן גדול טבול אחת ירד וטבל ועלה ונסתפף
ועצים כסודרים היו שם ארזים אלונים וכרתיים ועצי תאנה ולקה
ועשין מערכה כמין כנדל ומפתחין בה חלונת כדי שתהיה האר
כלבבת בהן וכראה רבערבה במערב וטפתין את הפרח
בחבל של כגן ונותנין אותה על גבי המערכה ראשה לרדום
ופניה למערב ודבין עומד במזרח ופניו למערב שחוט בנימו
ומקבל הדם בשכאל ומוה באצבעו המנית כן הדם שנכנס
השמאלית שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים על כל הזאת
שבלת אצבע כדום ושירי הדם שבאצבע פסולים להזיה לפיכך
על כל הזאת מקנה אצבעו כנופה של פרה נכר מלהחיות קנה
את ידיו כנופה של פרה ויורד כן המערכה והציא את האש
בעצים קטנים ורבניסן תחת עצי המערכה ותחיל האש בה
וחזקן עומד ברוח ומשכר לה עד שצצת את האור בתוכה ורקע
בשנה ואחר כך נוטל עץ ארז ואזוב אין פתוח בטפוח וצד
עבות כחולעת משקל ה'סלעים ואומר לעומדים שם עץ ארז זה
עץ ארז זה עץ ארז זה

אמת המים הבאה מרחוק וזאיל ותחילתה מן המעיין כשרה למלאות ממנה ובלבד שישמרנה שלא יפסקנה אדם ונמצא ממלא מן המים שפסקו תחילתן מן המעיין שהן פסולין

פרק שביעי

המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו ואינה פוסלת בהוצאה ודברים אלו הן דברי קבלה כיצד הממלא מים לקידוש ונתעסק במלאכה אודות בשעת המילוי או בשעת הולכת המים שממלא או בעת שמערה אותן מכלי אל כלי פסולין לעולם המלאכה פוסלת במים עד שיטיל להן את האפר הטיל את האפר ונתקדשו ונעשו מי נידה אין המלאכה פוסלת בהן אלא המולך המים המוקדשין או מערה אותן מכלי לכלי והוא עוסק במלאכה אחרת אין בכך כלל וכן מזה מהן בידו אחת והוא עושה מלאכה בידו האחרת השכר פסול בקידוש ובהזייה ואינו פוסל במילוי כיצד הנוטל שכרו לקדש מי חטאת או להזות בהן דרי אותן המים כמו המערה האפר באפר מקלה שאינו כלום אבל נוטל הוא שכר למלאות המים או להולך ונתקדשין אותן בחנם וזוהי מהן המזה בחנם היה המקדש או הגזע וכן שאינו יכול להלך על רגליו וכן הטמא וביקש בכבו להלך עמו בכנסו רחוק לקדש או להזות הרי זה מרכיבו על החמור ונתן לו שכרו כפועל בטל שבטל מאותה מלאכה שביטל ממנה וכן אם היה בהן וזוהי טמא בטומאה המונעתו מאכול תרומתו בעת שילך עמו להזות או לקדש הרי זה מאכילו ומשקהו וסכו ואם ביטלו ממלאכה נתן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה שכל אלו הדברים אינן שכר שנשחבר בקידוש או בהוצאה שהרי לא הרויח כלום ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד הממלא באחת ידו ועושה מלאכה בידו האחרת או הממלא לו ולאחר או שכלא לשני כאחת שניהן פסולין שהמילוי מלאכה ונמצא כל מילוי משניהן כאילו עשה עמו מלאכה אודות וכבר הודענו שהמלאכה פוסלת במילוי בין שמילא לעצמו בין שמילא לאחרים הממלא לאחרים אפילו מילא אלף חמית ו אחר זה לאלף בני אדם מולן בשיריין וכל אחד מהן נוטל המים שלו ומקדשן מילא לעצמו חמית אחד חבית אם נתכוון לקבץ כל החביות לכלי אחד ולהשליך עליהן את האפר ומקדשן קודם אחד כולן בשיריין שהכל מילוי אחד הוא אבל אם נתכוון לקדש כל חבית וחבית בפני עצמה כולן פסולין חוץ מן האחרונה שהיא שונה נפסלת במלאכה שעשה קודם שיקדש והוא מילוי השנייה וכן השנייה נפסלת במילוי השלישית ואין כשרה אלא באחרונה חמשה שמלאו חמש חביות לקדשים חמשה קידושין שישליך האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה ונכלכו לערבן ולקדשן כולן קידוש אחד או שמלאו לקדשן קידוש אחד ונכלכו לקדשן חמשה קידושין כולן בשיריין שהרי לא נתעסק הממלא במילוי אחד אבל היחיד שמילא חמש חביות לקדשם חמשה קידושין אף על פי שהזר נמלך לקדשן קידוש אחד אין כשר אלא אחרון מלאן לקדשן קידוש אחד ונכלך לקדשן חמשה קידושין אין כשר אלא זה שקדש בחזילה וכן אם אחד לארד קדש לך את אלו אין כשר אלא זו שנהקדשה כדן כההילה אבל אם אמר לו קדש לי את אלו הרי כולן בשיריין שרי לקדש אחד מלאן ואף על פי שנכלך עליהן לקדשן חמשה קידושין הרי לא קדש הוא אלא אחד קדש לו ורצוה למלאות מים לקדשן ימים אחרים לצרכי ממלא את של צרכי תהלה וקדשן וטוענן לאחוריו ואח כך ממלא את של חטאת כדי שלא יתעסק במלאכה

אחר המילוי ובחנם לפני והולך שני שהיו נטילין כל אידי יאחד לעצמו והגביהו זה על זה ונטל זה לזה קין מיד או נניפו בשעת מילואו אם מלאו שניהם לקידוש אחד המים כשר ואם כל... ולקדש כל אחד לעצמו זה שהגביהו או הוציא את הקרן פסל מימי השואל חכל למלאות בו ומלא ונטל החכל בידיו ומיכו על כתיפו ופגע בבעלים בדרבנו ונתן להן את החבל כשרה כהלך בשיריין ואם יצא מן הדרך כדי להוליך החבל לבעלים פסל את המים מי שהיה ממלא ומשליך החבל שמילא בו על הארץ ואחר שמילא חזר וקבץ החבל על ידו פסלתן ואם היה דולה ומקבץ לתוך ידו המים כשרין הממלא ונותן לחבית עד שימלאנה מים והצניע את החבית שלא תשבר בשעה שהיה ממלא או שכפא על פיה על מנת לנבכה ולמלאו בה כשר שזה מצורך המילוי הוא אבל אם הצניעה או נבכה כדי להוליך בה את הקידוש פסל שהרי עשה מלאכה שאינה לצורך המילוי וכן הממלא ונותן לשוקת ופינה חרסית מן השוקת בשעת מילוי אם בשביל שתחזיק מים רבים בשיריין שהרי זה צורך המילוי ואם בשביל שלא יהיו החרסית מעכבין אותו בשעה שהוא זולף את המים שמילא בשוקת הרי אילו פסולין הממלא דלי לשחות ונמלך וחשב עליו לני חטאת אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב מערה ואין צריך לנבך ואם משהגיע הדלי למים חשב מערה וצריך לנבך ואחר כך ימלא בו לחטאת שלשל הדלי ונפסק החבל מידיו אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב עליו מערה ואינו צריך לנבך עודהו בתוך המים וחשב עליו לני חטאת מערה ואינו צריך לנבך מים שמלאן למי חטאת ואחר שנתמלא חשב עליון לשתות כפיטת את הכלי לשחות פסל המים אף על פי שלא שתה מהן כלום

פרק שמיני

מי שהיו מיכו על כתיפו ועמד והורה הוראה לאחרי או סדן דין או שחלצה בפניו או מיאנה או שהראה לאחרים את הדרך או שהרג נחש או עקרב או נטל אוכלין מן השוק להצניעם הרי המי פסולין שהרי נתעסק בדבר אחר קודם שיתן האפר על המים אבל אם נטל האוכלין לאוכלן ואכלן כשהוא כהלך או שהרג נחש או עקרב המעכבין אותו הרי המים כשרים כשהוא כהלך הולכת המים זה הכלל דבר שהוא משום מלאכה שעשהו קודם נתן האפר בין עמד בין לא עמד פסל ודבר שאינו משום מלאכה אם לא עמד כשרים ואם עמד פסל היה כהלך במים ופרץ בשעת הילוכו כקום שילך בו אף על פי שפרץ על מנת לגדוד כשרים ואם גדר קודם שיתן האפר פסולין וכן אם קצה פידות לאכול אף על פי שכונתו להקצות את השאר כשרין ואם הקצה קודם נתן האפר פסל היה אוכל בשעת הולכת המים והותיר ורקמה שהותיר לתחת ההאנה או לתחת רמקצת אם נתכחן שלא יאכדו הפירות הרי המים פסולין שהרי עשה מלאכה ואם זרקן לפי שאין לו צורך בהן הרי המים כשרין הממלא מים לקדשן וככרן לארד לשוברן ועשו הבעלים מלאכה לא נפסלו המים שהרי כסרן לשומר ואם עשה השוכר מלאכה פסולן שרדי הן כרשותו והוא נכנס תחת הבעלים היו שנים שוכרין את דמים ועשה אחד מהן מלאכה דמים כשרים שהרי השני כשבר חזר הראשון לשכור ועמד והשני עשה מלאכה המים כשרים עד שיעשו כל השוכרין מלאכה כאחת המקדש באחת ידו ועשה מלאכה בשנייה אם לעצמו קדש פסל שרדי עשה מלאכה קודם מתן אפר במים

כל מקום שנאמר בחורה בטומאה יבכם בגדיו לא בא ללמדנו שהגדים שעליו בלבד הם טמאין אלא ללמד שכל בגד או כלי שיגע בו הטמא הזה בטענת חיבורו בטמאין הרי הן טמאין אבל אחר שיפרש בטמאין אינו מטמא בגדים כיצד הנושא את הגבלה אחד בגד שעליו או כלי שיגע בו כל זמן שהוא נושא הרי הן טמאין והרי הן ראשון לטומאה וכן זה הנושא הרי הוא ראשון פירש בטמאין והשליך את הגבלה הרי הוא ראשון כמות שהיה ואם יגע בכלי או בגד אינו מטמא אותו שאין וולד טומאה מטמא כלים כמו שכארנו בתחלת ספר זה וכן כל כיוצא בגבלה וכן כל העוסקין כפירה אם נגע בבגד או בכלי בשעת שחיטה או בשעת שרפה הרי הן טמאין אבל אחר שיפרש במעשיה אף על פי שעדיין לא טבל אם נגע בכלי אינו מטמא מפני שהוא וולד הטומאה והפירה עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא כלים שנגעו בו אלא המתעסק בה בלבד הוא הטמא וטעון טבילה ומטמא בגדים כל זמן שעוסק בה במה דברים אמורים בזמן שנשרפת במצותה אבל אם נפסלה המתעסק בה טהור ארע פסול כשהיטחה אינה מטמאה בגדים ארע פסול כהייתה כל העוסק בה לפני פיסולה מטמא בגדים לאחר פיסולה אינו מטמא בגדים השלים לכנוס את אפרה המתעסק בה אחר כן בהליך האפר או בהצנעתו וכן הנוגע בו טהור ולא הפרה בלבד אלא כל הרטאוי הנשרפות מן הפרים וכן השעירי השורפים כולם בגדים בשעת שריפתו עד שיעשו אפר שהרי הוא אובר בפר ובעיר של יום הכפורים והשורף אותם יבכם מפי השבועה לכדו זה המין אבל לכל דנשרפין שיהו בטמאין בגדים עד שיעשו אפר במה דברים אמורים בשלא אידע להן פסול ונשרפו ונפלו בכית הדשן אבל אם נפסלו בעזרה נשרפין שם כפסולי טהור ואין וישרפם טהור וכן המתעסק בהן משיעשו אפר אינו מטמא בגדים ואי זהו שירף זה הכסיע בשריפה כגון המהפך בשריפה והמשליך עצים והמהפך ראש והחותה גחלים כדי שתבער האש וכוונתו בהן אבל המצית את האור והכסוד את המערכה טהור כדי לרדו מפי השבועה שרדנושא פרים ושעירים דנשרפים להצית לכית הדשן לשרפם טמא ומטמא בגדים דין תורה כל זמן שרדו עומד בהולכה וטעון טבילה והערב שטשכמו המטלח את השעיר והעזא ויטמא בטמאין בגדים ויטמאין בגדים רנושאים פרים ונשרפים דנשרפין משיצאו בהן חרץ לחמת העזרה נשואם במזאת ויטמאין בקצת רנושאים חרץ לחמת העזרה והאדוניים לא יצאו אלא משיצאו בטמאין בגדים ואילו שעדיין לא יצאו אינן בטמאין בגדים עד שיעצו יצאו וחזרו לעזרה הנושאן בעזרה טהור עד שיעצו בהן ויהי עובד חרץ לעזרה ומושך אותם כשם כיאור שחזרו היצא ויבבר יצאו לחרץ והרי זה המושכם בחוץ הרי הוא ספק טמא ומטמא בטמא בגדים המטלח את השעיר משיצא חרץ לחמת העזרה עד שיעת דחיתו לעזרה אבל אחר שדחהו אם נגע בכלי יבכגדים טהורים הנוגע בפריים ובשעיריין הנשרפים עצמו אף אחר שיעצו בין אדם בין כלים בין אוכלין בין משקין הכל טהור וכן אם נגעו בשעיר המטלח עצמו בזמן הולכתו טהורין שאין אלו בטמאין אלא לכתעסק בהן בלבד שנאמר והשורף אותה יבכם בגדית אבל הנוגע טהור

פרק

ששי

זכים שנתנן עליו אפר הפרח אין ממלאין אותו אלא בכלי ומן

המעיינות הנובעין או מן הנהרות המושכין שנאמר ונתן עליו מים חיים אל כלי ובתנית אפר הפרח על המים שנתבלאו הוא הנקרא קידוש והמים האלו שניתן עליהן האפר הן הנקראין מים חיים ומים מקדשין והם שקראין הנחוב כי נידה הכל כשרים למלאות המים חרץ בחדש שוטה וקטן והכל כשירין לקדש חרץ בחדש שוטה וקטן ואין ממלאין ואין מקדשין אלא בכלי ואין מוזן אלא בכלי והמילוי והקידוש כשרין בלילה אבל ארץ מוזן ואין שובלין אלא ביום וכל היום כשר להזאה ולטבילה בכל הכלים ממלאין ומזין ומקדשין אפילו בכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה ובספינה ואחד כלי חרס ואחד כל הכלים אבל אין ממלאין ואין מקדשין ולא מוזן בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא בכנפות החבית ולא בחופניו ולא בכיוצו התרנגולות ולא בשוקת שבסלע אבל ביצת היצורים כשירה מפני שהיא כלי אדמה שולי כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם אין מקדשין בהן עד שישוף אותם והקנים ועצים כלים בפני עצמן וכן כנופה שהתקינה להיות כלי מקדשים בה זכוכית הנעמית כשירה לקדש בה ואין צריך לומר שכשירה למלאות בה ולהזות ממנה כלי שחברו בארץ או בסלע אפילו חברו בסיד מקדשין בו ומזין ממנו עשה עטרה של טיט סביב לכלי והמים שבכלי צפין עד שהלכו לעטרה אם ניטלת העטרה עם הכלי הרי המים שבתוכו כשירי שהרי הן ככלי אדמה ואם לאו הרי הן כמי שהקיף עטרה של טיט בסלע או על הארץ ומלא אותה מים שהן פסולין מפני שאינן בכלי כל חרס שניקב בכונס משקה אין ממלאין ומקדשין בו אבל אם ניקב במוציא משקה מקדשין בו כלי שניקב בלכטה וסתמו בסנדריטון פסול שהמים שבו אינן על עיגול דכלי אלא על הפקק היה נקוב מן הצד ופקקו הרי זה כשר לבלאות ולקדש ולהזות ממנו הוולף מים בן המעיין בידיו וברגליו ובהרסים ונתן לתוך החבית פסולין בפני שלא נתבלאו בכלי נתן את החבית בכים ודחק המים בידיו או ברגליו או בעלי ידוקות כדי שיעברו להבית הרי אילו פסולין וכן אם שקעו במים כדי שיגברו המים ויעלו וישפכו לחבת פסולין ואם עשה כן בעלי קנים או בעלי אגוז הרי המים כשרים זה הכלל דבר שהוא מקבל טמא אם סייע בו המים כדי שימלאו הכלי המים פסולין ואם סייע בדבר שאינו מקבל טמא כשרים המפנה דבעיין לתוך הגת או לתוך הגבא והור וכלא בכלי

מאותו הגבא או הגת פסולין שודרי צריך שהיה לקיות הכיס כן המעיין בכלי בתחילה הים הגדול במקוה אינו כמעין לפיכך אין ממלאין ממנו לקידוש אבל הנהרות פסולין לקדש בהן מי חטאת ושאר הימים כמעין והמים הנגררין משאר הימים והן הנקראין זוחלין פסולין והזוחלין כן המעיין דרי הן כמעין וכשרין כים המוכין והמכוכין פסולין ואילו הן המוכין המלוהין או הפושרין והמכוכין הם המעינות שפעמים מקידין ופעמים חרבין ויכשין אפילו היו חרבין פעם אחת לשבע שנים פסולין אבל אם היו חרבין בשני בצורת או לשנים רבות יתר משבע או שהיו כיחיהן פעמים כרובין ופעמים כועטין ואינם חרבין הרי אילו כשרין ומעיין היצא בתחלה כשר ואינו צריך לכדוק שכא יבוב מי בצים ומי הירדן ומי הירכוד פסולין מפני שהן מי התערובת ואילו הן מי התערובת מים כשרים לקידוש שנתערבו בכים פסולין אין ממלאין בתקדיבת שניהן אבל כים כשרים שנתערבו בכים כשרים כגון מימי שתי המעינות שנתערבו במשכן ממלאין בהן המים שנשתנו שיגויין בחבת עצמן כשרין באר שנפל לתוכה דרסית או אדמה ונעטו כימיח עכורין ממלא כמנה ואין צריך להביתין נפל לתוכה שטף של מימי גשמים יבתין עד שתציל

וזהו דבר קדש המים כשרים שאין זה פוסל מניו של הבדו
 במלאכה שעשה שאין המלאכה פוסלת בקידוש אלא במים
 וזהו שיהיה העושה השומר או הבעלים הכקדש לעצמו ולאחר
 מאת שלו כסול שהדי נפסלו המים של עצמו בעסק שנתעסק
 בקידוש וחבירו אבל אם קידש לשני כאחת שניהן כשרים שאין
 מלאכתו פוסלת בו אחרים הממלא לעצמו בשתי ידיו כאחת
 בקידוש אחת פסול בשני קידושין כשר קידש לעצמו בשתי ידיו
 באחת בקידוש אחד כשרים בשני קידושין פסולין מלא וקידוש
 בשתי ידיו כאחת לעצמו שניהן פסול מלא לאחד בשתי ידיו כאחת
 בקידוש אחד כשר בשני קידושין פסולין קידש לאחד בשתי
 ידיו כאחת בין בקידו אחד בין בשני קידושין שניהן כשר מלא
 וקידש בשתי ידיו כאחת לאחד המילוי פסול והקידוש כשר
 זה הכלל כל מילוי שעשה עמו מלאכה בין שמילא לעצמו בין
 שמילא לאחד פסול וכל מים שנתמלאו כהלכתן ועשה מלאכה
 קודם שיתן את האפר אם היו המים שלו והיו פסולין ואם היו
 של אחר כשרין וכל דבר שבדיו ועשה מלאכה בין שיש שם
 שומר שאינו עושה מלאכה בין שאין שם שום רפסל ודבר שאינו
 בידו ועשה מלאכה אם יש שומר לא פסול אם אין שם שומר פסול
 האומר להבירו קדש לי ואקדש לך וקדשו זה לזה הראשון כשר
 והשני פסול שהרי קדש בשכר אמר לו מלא לי ואמלא לך ומלאו
 זה לזה הראשון פסול הואיל וכונתו שימלא לו חבירו חלף מילוי
 זה הרי זה כמלא לו ולאחר שהן פסולין והשני כשר שהמילוי
 בשכר מותר והרי לא עשה מלאכה אחר שמילא ואין בכונתו
 מילוי אחר האומר לחבירו קדש לי ואמלא לך שניהן כשרין
 שהמלאכה אינה פוסלת הקידוש והמילוי בשכר מותר מלא לי
 ואקדש לך שניהן פסולין זה שמילא בתחילה פסול שהרי הוא
 כמלא ומקדש כאחת ופסול המים במלאכה וזה שקידש באחרונה
 פסול שהרי קידש בשכר וכאילו החזיר חוב שעליו ההולך לקדש
 הרי זה נטל את המפהח ופיתח להוציא האפר ונטל קידוש אם
 צריך לזכור בו אפר הפרה ונטל סולם ומוליד במקום למקום
 להביא האפר וכשר ואם משנטל האפר לקדש בו כסח הכלי שהי'
 בו האפר או שרניף את הדלת או שזקף את הכלי בארץ קודם
 שיטליק האפר למים פסול המים אבל האפר כשר לקדש בו מים
 אחרים וקף את הכלי שיש בו האפר בידו כדי שלא יתפזר כשרין
 בפני שאי אפשר שהרי אם הניא בארץ פסול ואם כיסוף פסול
 נטל את האפר וראה שהוא מרובה והחזיר ממנו כשר נתן האפר
 על המים וראה שוא מרובה ונטל ממנו לקדש מים אחרים כשר
 קרסם עלי זית לחתות כה האפר אם בשביל שלא יחזיק אפר
 ורבה פסול ואם בשביל שיכנס האפר בכלי כשר :

פרק תשיעי

כיצד מקדשין את המים באפר הפרח נותן את המים שנתמלאו
 לשם מי חטאת בכלי ונותן אפר על פני המים כדי שיראה על פני
 חמים אף על פי שהיא חבית גדולה מלאה מים ומערב הכל ואם
 נתן האפר תחילה ואחר כך נתן עליה המים פסול ומהו זה שנאמר
 בהורה ונתן עליו מים חיים כדי לערב את האפר במים המקדש
 צריך שייתכיון ויתן האפר בידו על המים שנאמר ולקחו לטמא
 עד שיהיה כחמין לקידוש ולכלי וזהו אבן אבן נפל האפר כן
 הכלי שיש בו האפר לתוך המים או שנפל האפר בידו וזרפו
 חנרו או הרוח ונפל האפר בידו על המים או שנפל האפר בידו על

צדו כלי או על ידו ואחר כך נפל למים הרי זה פסול קדש פרוח
 מכדי הזאה בכלי זה נפחה מבדי הזאה בכלי אחד לא נתקדשו
 היה האפר צף על פני המים וכנס ממנו מלמעלה וקדש בו מים
 אחרים הרי אלו מקודשים וכל שנגע במים אין מקדשין בו פעם
 שנייה ואף על פי שניגבו ואפילו בשבת הרוח ונתנה את האפר
 על גבי המים אינו מקדש בו כלי קטן שהיה בתוך כלי
 גדול והן מלאין מים והמים מעורבין כיון שנתן האפר במים
 שבכלי הגדול נתקדשו כל המים שבתוך הכלי הקטן ואף על פי
 שהיה פיו צר ביותר ולא נכנס לו אפר שהרי המי כולו מעורבין
 היה ספוג בתוך המים בעת שנתן האפר הרי המים שבספוג
 פסולין בפני שאין בכלי כיצד יעשה זולף את כל המים עד
 שמגיע לכפונג ולא יגע בכפונג ואם נגע בכפונג אעפ"י שהמים צפין
 על גביו כל שהן פסולין בפני שהמים שבספוג יוצאין ומתערבין
 במים הכשרין נפל ספק לתוך המים המקדשין ונטל וסוחטו והן
 לכלי והמים שבכלי כשרין שתי שוקות שבאבן אחת שנתן את
 האפר לתוך אחת מהן אין המים שבשניה מקדשין ואם היו
 נקובות זולו בשפופרת הנוד א' שהיו המים צפין על גביהן אפילו
 כקליף השום ונתן אפר לאחת מהן הרי המי יש בשניה מקדשין
 שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקות וכן שתי עריבות וכן
 שוקת שנחלקה ונתן אפר בחלק אחד מהן המים שביניהן אין
 מקדשין ואם חבדן בסיד או בנפסים והם יכולות להנטל כאחת
 המים שביניהן מקדשין מים מקודשין שנתערב בהן מים אחרים
 כל שהוא אפילו מים שנתמלאו לקדוש הרי אלו פסולין וכן אם
 ירד לתוכן של הרי אלו פסולין נפל לתוכן משקן ומי פיתת
 יערה הכל וצריך לנגב הכלי ואחר כך יתן לתוכו מים מקודשין
 אחרים נפל לתוכן דיו קובוס ומקנתום וכל דבר שהוא חושם
 יערה ואינו צריך לנגב שאם ישאר שם דבר הרושם הרי הוא נראה
 המשביל בלי לחטאת במים שאינן ראויין לקדש צריך לנגב
 ואחר כך יקדש בו הטבילו במים הראוין לקדש אינו צריך לנגב
 ואם הטבילו לאסוף מי מים מקודשין בין כך ובין כך צריך לנגב
 קרוייה שהטבילה במים הראוין לקדש מקדשין בה אבל אין
 אוספין לתוכה מי חטאת בפני שהמים שהוטבילה בהן נבלעים
 בתוכה ויוצאין ומתערבין במי חטאת ופסולין אותן נעצת
 והטבילוהו אין מקדשין בה שהמשקין הטבואין הנבלעין בנפח
 יצאו ויתערבו במים שמקדשין אותה בתוכה מים שמקדשין
 שנפל לתוכן שקצים ורמשים ונתבקעו או שנשתנו מראיתן פסולין
 אפילו היו יבשים ביותר כגון הנמלה וההירה והבינה שבתבונה
 נתן לתוכה חפשים אף על פי שלא נתבקעה ולא נשתנו נראה
 הרי המים פסולין בפני שהיא כשפופרת והמים נכנסין בתוכה
 ויוצאין בתוכה עם הליחה שבה מים מקודשין ששתה מהן
 בהמה או חיה פסולין וכן כל העופות פסולין חוץ מן היונה בפני
 שהיא מוצעת ואין ריד יוצא מפיה ומתערב במים וכן כל
 השרצים ששתו אינו פסולין חוץ מן החלדה בפני שהיא מלקקת
 בלשונה ונמצאת הליחה יוצאה מפיה למים מי חטאת שנשתנו
 בדאיהן מחמת עצמן כשרים נשתנו מחמת עשן פסולין הגליון
 וחורו וכיכוחו כשרים אפילו ניבחוהו כחכה אבל אם החין בארץ
 פסולין אפר חטאת שנשתנו מראיתן מחמת עצמו או מחמת עשן
 כשר נשתנו מחמת אבק או שנפל לתוכו סיד או גפסל או שנתערב
 בו אפר בקלה כל שהוא הרי זה פסול
 על מי חטאת לשתות לא פסול עד שישתה מהן ומה ספק
 כן הכלי לתוך גרנו ולא נעשה שפתו במים שבכלי לא פסול
 כלי שיש בו מים מקודשין שהניחו במגלה ומה

בן שנגעו משקץ באחדיו ונגע כלי זה בכלי שני ושני בשלישי
 בטמא הכלים כולן לגבי החטאת ואפילו הן מאה כל הראוי
 לחטאת במדרס חוב אעפ"י שהוא טהור לקודש אם הנידו הטהור
 לחטאת בטמא אף על פי שלא נגע בו וכן הטהור לחטאת
 שהניד את האדם שאינו טהור לחטאת או שדגיד את רוקו או את
 מימי דגליו של אדם זה בטמא אף על פי שלא נגע בו אבל כלי
 שאינו ראוי למדרס אינו בטמא את הטהור לחטאת אלא אם כן נגע
 בו כלי הטמא בטמא כח אם הנידו הטהור לחטאת בטמא ואף
 על פי שלא נגע בו ואף על פי שאין טמא בתמטמא במטא כמו
 שבארנו כיצד בפתח שהוא טמא כח שהיה תלוי בדלת וסגר
 הטהור לחטאת את הדלת הואיל והניד את הפתח הטמא בטמא
 וכן אם הסיט את השרץ ואת שכבת זרע ודיו זה טמא לחטאת
 אף על פי שאין אילו בטמאין במטא כמו שיתבאר הטהור
 לחטאת שנגע בכלי שהיו למעלה מן החוב וכיוצא בו והן הנקראין
 מדרף אעפ"י שהיו טהור לקודש בטמא לחטאת וכן כלי הטהור
 לחטאת שנגע במדרף בטמא לחטאת הטהור לחטאת שנגע
 באוכלין ומשקין בין טהורים בין טמאים שכל אוכלין ומשקין
 לגבי חטאת אינן טהורין אם נגע בהן כידו בטמא כל גופו כמו
 שבארנו נגע בהן ברגלו או בשאר גופו או שהסיטן בידו ולא
 נגע בהן טהור וכן אם נגע בידו בתנור וכיוצא בו מסאר כלים
 שאינם טהורין להטמא בטמא כולו אבל אם נגעו ברגלו בהן הרי
 הוא טהור להטמא כמו שהיה הטהור להטמא שהכניס ראשו ורובו
 לתוך מים שנחמלו או לחטאת בטמא מפני שהן שאובין ומדברי
 ספרי שהבא ראשו ורובו בטי' שאובי' נטמ' כמו שיתבאר הכל
 נאכזבין על טהרת החטא ואפי' עמי הארץ מפני חמרתה ומעלות
 אלו שעשו בה הכל נוהרין בה והרי נאכזר בתורה והיתה לעדת
 בני ישראל למטבת כל ישראל ראויין לשמרה לפיכך עם
 הארץ שהביא כלי מבתו אפי' כלי חרס ואמר כלי זה טהור לחטאת
 הריזה טהור ומקדשים בו ומזון ממנו ואף על פי שאותו כלי טמא
 לקודש ולחרומה וכן עם הארץ שאמר טהור אני לחטאת או
 שהיו מי חטאת אצלו ואמר טהורין הן נאמן שאין אדם מישראל
 מזלזל בה

פרק ארבעה עשר

כלי חרס שהיה בו אפר חטא' ונגע בו שרץ מצד טהור שאין כלי
 חרס מטמא מגבו אפילו לגבי חטאת הניחז הכלי על גבי השרץ אף
 על פי שלא נטמא הבלי הרי האפר טמא שנאמר והניחז מוחץ
 למחנה בבקום טהור ואין זה מקום טהור ולא על גבי השרץ
 בלבד אלא אפילו הניחז על גבי אוכל שני וכיוצא בו מדבריהם
 שטומאתן טמאה קלה והם מדברי ספרי הרי בטמא האפר שני'
 במקום טהור שלא יהיה על גבו שום טמאה בעולם וכן כלי
 חרס שהיה בו אפר חטאת ונתון על ארובה שבבית טמא אם היה
 הכלי כשהלשיל לבית בטמא האפר ואעפ"י שאין בארובה פותח
 טמא ואם לא היה כשהלשיל אם היה בארובה פותח טמא טמא
 וזה הכלי של אבן בין שיש בה פותח טמא בין שאין בה האפר
 טהור וכן כלי שיש בו אפר או מים מקודשים וכוף צמיד
 פתיל ונתון באהל הכת הרי האפר והמים טמאים שאין אפר
 החטאת ניצל בצמיד פתיל שנאמר במקום טהור ואין זה מקום
 טהור וכן אוכלין ומשקין של קודש אינן ניצלין בצמיד פתיל
 אבל מים שאינן מקודשין וכלי ריקן הטהור לחטאת ניצל בצמיד
 פתיל כמה דברים אמורים כשהיו הבעלים טהורים אבל אם
 נטמאו הבעלים נפסלו המים בכל מקום שהן כיצד היו בימי
 מקפים צמיד פתיל והוא חרס באהל רמת שגיהם טמאים היה הוא

בבחוץ ודברים שאינן מקודשין ככפית שניהם טהורין הוא כפנים
 והמים כוונתן כשם שהוא טמא כד' כימי פסולין הטהור לחטאת
 שהיה עומד על גבי התנור וכיוצא בו מכלים שאינם טהורים
 לחטאת ופשט ידו חוץ לתנור וכלי שיש בו מי חטאת בידו וכן קנה
 הכותל על גבי התנור ושני כלי שיש בהן מי חטאת הליון בו אחד
 ביכן ואחד ביכן הרי אלו טמאין לפי שאינן במקום הטהור להטמא
 והואיל והם נשענים על התנור ורי הן כאלו מוכחין על גבו
 אבל אם היה עומד על התנור וכידו כלי ריקן הטהור לחטאת
 או מים שאינן מקודשין הרי אלו טהורין כמות שהיו היה עומד
 חוץ לתנור ופשט ידו לחלוץ ונטל כלי שיש בו מי חטאת והעכיר
 על גבי התנור הרי זה טהור וכן היה שעברה על גבי טמאה
 בגון כשכב ומושב וכיוצא בהן הרי זה טהור כלי שיש בו מי
 חטאת וכלי שיש בו קודש שנגעו זה בזה הרי בטמא כלי של חטאת
 וכל שיש בו אבל כלי הקודש טהור כשהיה וכן אם נגע
 הטהור לחטאת בשניהן בשתי ידיו כשהן מוכחין על הארץ הרי
 בטמא של הטמא שהרי הטהור לחטאת בטמא בניעת הכלי

שאינו טהור לחטאת כמו שבארנו וחדו וטמא את מי חטאת
 הגביה שני הכלים בשתי ידיו שניהן טמאין זה של חטאת בטמא
 כפני שנגע בו אדם שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת ושל קודש
 בטמא כפני זה עגביותו והוא טמא בנשיאת מי נדה שהן בטמאין
 במטא כפני שנטמא בחמת הכלי של קודש לפיכך אם היה
 הכלי של קודש כרוך בנייר והגביהו בנייר ולא נגע בו והניע
 הדטמא בידו שניה שניהן טהורין שרדי לאנגע בכלי ולא בטמא
 לחטאת אבל אם היה נגע בכלי הקודש בידו אפי' היה של חטאת
 בנייר שניו בטמאין הסיט את שני הכלים בידו ולא נגע בהן
 שניהן טהורין שאין הכלי שאינו טהור לחטאת בטמא את הטהור
 לחטאת עד שיגע בו בידו אלא אם כן היה ראוי למדרס כמו
 שביארנו כל כפף הטמאות שהוא טהור לגבי תרומה כמו
 שיתבאר הרי הוא טהור לחטאת וכל הספיקות שתולין בהן את
 התרומה אם נולדו בחטאת הרי אילו נשפכין ואם בעשו טהרות
 על גבי אותן כלים ואדם שנולדו להן ספיקות אילו שהחטאות
 נשפכין עליהן הרי אותן הטהרות תלויות והרפפות אינן ככלים

והרי הן טהורין לתרומה ולקודש ולחטאת דבילה של תרומה שנפלה
 לתוך מי חטאת ונטלה ואכלה אם יש בה כביצה המים כמאין בין
 שהיתה הדבילה טמאה בין שהיתה טהורה שכל האוכלין אפילו
 אכל קודש אינו טהור לחטאת והאכלה חייב ביותה כפני שאכל
 תרומה טמאה ואפ' אף בה כביצה המים בטרתן שאין האוכל
 בטמא אחרים עד שיהיה בו כביצה בין לתרומה בין לקודש
 בין לחטאת

פרק חמשה עשר

הנוגע במי חטאת שלא לצורך הוא בין אדם בין כלים טמא
 ואינו מטמא בנדים בשעה שנגעו שנאמר והנוגע במי הנדה יטמא
 עד הערב הנה לכדת שמי הנדה אב מאבות הטומאות של תורה
 ומכאן כנגען בכל שהוא ואם היה בהן כדי הזאה בטמאין
 בכגע ובכשא והנוגע בהן או דגושאן שלא לצורך בטמא
 בנדים בשעה שנגעו או בשעת משאו עד שיכרש מכמאיו שנאמר'
 וכזה כן הנדה יכבס בגו יו אינו מדבר אלא בכזה על הטמא אם
 טהור את הטמא קל והאמר שיהא הוא טהור כפי הטבעה לכדו
 שזה שנאמר בתורה וכזה מן הנידה לא נאמר אלא לשיעור
 שהנוגע או הנשוא מי נידה שיש בהן כדי הזיה שלא לצורך
 הזאה טמא ומטמא בנדים דין תורה וכמה הוא שיעור הזאה
 כדי שיטבול ראשי גבעולין של אונב במים

אין מזין לא בחנקות האזוב ולא בתמרות אלא בגבעולין אילו הן
היונקות גבעולין שלא גמלו ומי שהוזה עליו בחנקות ונכנס למקדש
פטור ומאימתי מזין באזוב משיבין ואזוב שהוזה בו מי נידה
כשר לטהר בו את המצורע כל אזוב שיש לו שם לוי פסול
והאזוב שקורין אותו אזוב כיחוד הוא הבשר והוא האז' שאוכלין
אותו בעלי בתים אבל זה שקורין אותו אזובין ואזוב כחלית ואזוב
רומי ואזוב מדברי פסול אזוב של אשירה ושל עיד הנידחת
ושל עבודה זרה ושל חרומה טמאה פסולה של תרומה שהורה לא
יות ואם הוזה בשר אזוב שלקטו לעצים ונפלו עליו משקין
מגבו והוא כשר להזייה לקטו לאוכלין ונפלו עליו משקין אף על
פי שנגבו פסול שהדי נטמא להזייה שכל המשקין וכל האוכלין
וכל הכלים והדי הן כטמאים לענין הטאת כמו שביארנו לקטו
לחטאת והדי הן כנלקצ' לעצ' ואם גפלו עליו משקין מגבו ומוזה בו

פרק שנים עשר

אדם שננט' במת והוזה עליו כיון שנגע כל שהוא ממי הנידה בכל
מקום מעור בשרו של טמא עלתה לו הזייה אפילו נפלה ההזאה
על ראש אצבעו או על ראש שפתו אבל אם נגעה בלשונו אינה
כיום אף על פי שהלשון כאיברים שבגלוי לענין טומאה כמו
שביארנו אינן כאברים שבגלוי לענין הזאה ושכילה וכן כלי
שנטמא במת והזייה עליו כיון שהגיע לגופו של כלי כל שהוא ממי
הנידה עלתה לו הזאה שני כלים או שני בני אדם שנתכוון להזת
על שניהן כאחת והזייה על אחד מהן ונטפו המים מעל הראשון
על השני והדי השני בטומאתו עד שיפלו עליו המים מהזיית המזה
לא מן התמצית הוזה על שני כלים וניסתפק לו אם הוזה על
שניהן כאחד או כחבירו במצה עליו הזייה פסולה מחט שנתונה
על החדש והזייה עליה ספק על המחט הוזה ספק טן החדש נמצא
עליה הזייה פסולה כלים המפצלין שמתחברין זה לזה
בכסברים כגון מספורת של פרקים ואיזמל של רחטני וכיוצ' בהן
בשעת מלאכה חיבור לטומאה ולהזייה שלא בשעת מלאכה אינו
חיבור לא להזייה לזה ביצ' הן חיבור לטומא' ולהזייה שאם נטמא
אחד מהן בשעת מלאכה נטמא השני ואם הוזה על אחד מהן
בשעת מלאכה עלתה הזייה לשניהן וכאלו הן נוף אחד וכיצד
אינן חיבור לא לטומאה ולא להזייה שאם נטמא אחד מהן שלא
בשעת מלאכה לא נטמא חבירו ואם נטמאו שניהן והזייה על אחת
מהן שלא בשעת מלאכה לא טהר חבירו אף על פי שהן מתחברין
והוזה דין תורה אבל מדברי סופרי גזרו שיהיה חיבור לטומאה אפילו
שלא בשעת מלאכה גזרה משום שעת מלאכה ולעולם אם נגעה
באחד מהן טומאה נטמא חבירו וכן גזרו עליהן שלא יהיו חיבור
להזייה אפי' בשעת מלאכה גזרה משום שלא בשעת מלאכה ולעולם
אם הוזה על אחת מהן לא טהר חבירו עד שיהיה גם עליו הנה למדת
שכל מקום שאתה שומע חיבור לטומאה ואינו חיבור להזייה אין
זה אלא גזירה מדבריהם על הדרך שביארנו שני כלים שחיברין
עד שנעשה כגוף אחד כגון שתפר שני בגדים או שתי יריעות והדי
אלו חיבור לטומאה ולהזאה בפני שהן ככלי אחד שאל' הכובסין
והכנר שהוא תפיר בכלאים הואיל והן עומדין להתזין אינו חיבור
להזייה והדי הן חיבור לטומאה וכן הסלים שבקנתל והמיטה
של ערב וקרן של כליבה וקרנים של יוצאי דרכים ושלשול
המפתחות חיבור לטומאה ולא להזאה אלא צריך שיעזו הכיסין טן
הזייה בכל סל וסל ובכל מפתח ובפתח וככל קרן וקרן ובכל קורה
וקורה כמטה זו המפוצלת המחבר שלשה כסתות של צמר ושש

של פשתן או שלשה סדיני' או שנים עשר מטפות הדי אלו חיבור
לטומאה ולא להזאה חלוק אחד וטלית אחד וקלופקין אחד
הדי הן חיבור לטומאה ולהזייה אפילו היו ארוכין ביחד או רחבין
ביותר כל שהן ואי זהו קלופקין זה שני בגדים שמתחברין צמר
גפן ביניהן ותופדין אחת כאחת ועושין מהן חלוק לימות הנשמים
כיסוי המיחס שמתחבר בשלשלת הזה על המיחס טהר הכל הוזה
על הכיסוי לא טהר המיחס עד שיהיה עליו הוזה והענבל חיבור
לטומאה ולהזייה ואם היזה על אחד מהן טהר שניהן הטווי שטחים
בו הפשתים או שחרין בו החבלי' שלשה גופין יש בו העץ שמלפפין
עליו הטווי והוא הנקרא כוש והנחשת או הכרזל שכראש העץ
והוא הנקרא צינורא שבה פותלין וטוין והרחיים שבאמצע הכוש
והוא הנקרא פיקא רכוש שפותלין בו החבלים שנטמא לא
יה על הפיקה שלו ולא על הכוש אלא על הצינורא ואם הוזה על
אחד ששלשתן טהר הכל ושל פשתן מזה על אחת משלשתן
לכתחילה ששלשתן חיבור עור של עריסה שהוא מחובר
לפיקות חיבור לטומאה ולהזאה המלבן של מטמא אינו חיבור לא
לטומאה ולא להזאה כל ידות הכלים הקדושות כגון נצב הככין
וכיוצא בו שהנצב נקוב והכרזל נכנס בו חיבור לטומאה ולהזאה
אבל הידות החדוקות כגון עץ החנית שהעץ נכנס בכרזל אינו
חיבור להזאה

פרק שלשה עשר

מעלות יחירות עשו בטוהרת החטאת שהאדם הטהור אפילו טבל
לקדש ועוכר ומשמש על גבי המזבח אינו טהור לחטאת ולא
לשריפת הפרה ולא למילוי המים ולא לקדשן ולא להזות עו
שיטכול לשם חטאת ואחרי כך יהיה טהור לחטאת וכן הכלים
אפילו מזרק שבעורה אינו טהור לחטאת עד שיטבילנהו לשם
חטאת וכן כל האוכלין וכל המשקין אף על פי שהן שחרין הדי
הן לענין חטאת כאוכלין ומשקין המטמאין כל כלי הראוי
למשבב או למושב אף על פי שהוא טהור לגבי הקדש הדי הוא
לגבי חטאות כבדרים הוזה עד שיטבילנהו לשם חטאת יחזן כן
גזרנו היה אוכל במתה הקדוש כל ימיו והיה מטמא כבדרים
הוזה לענין החטאת כל הדי וחטאות אף על פי שאינו נטמא
אדם ולא כלים אפילו לקדש כמו שבארנו הדי הוא כמטמא אדם
וכלים לחטאת לפיכך אמרו המקדש את מי חטאת לא יגעול
את הסנדל שמא יפלו משקין על הסנדל ונמצא הסנדל טמא
שכל הבטקין טמאין הן לגבי החטאת ויתטמא זה הבקדש
בנגיעתו בסנדל ונמצאו מי החטאת טמאים מי שנטמא ידיו
בלבד בדברי הכתובים את הידים כגון שנגע באוכלין או במשקין
וכיוצא בהן אף על פי שהוא טהור לקדש ואינו צריך אלא טבילת
ידיו בלבד כמו שכתבנו הדי נטמא כל גופו לענין החטאת וצריך
טבילה אפילו לא נטמא אלא ידו אחת נטמא כולו והדי הוא
ראשון לטמאה כל הטעון טבילה בין טן התורה בין כדבריהן
נטמא את מי חטאת ואת אפר החטאת וצח המזה מי חטאת כמנע
זכמשא וכן את מטמא האזוב הכושר ואת המים שנתכלאו ועדיין
לא נתקדשו ואת הכלי הדיקן הטהור לחטאת מטמא כל אחד כאלו
כמנע אבל לא בכשא ושמא שנגע בכקצת אפר חטאת פסול את
כלו אין מובין לחטאת ראשון ושני ושלישי כדרך שבמין
לתרומה ולקדוש כיצד עשדה שטבולו לשם חטאת ונטמא אחד
מהן אפילו לא נטמא אלא לגבי חטאת בלבד כגון שנטמא ידו
בלבד ונגע בחברו וחבירו בחבירו אפילו הן כזה כגון שנטמא ידו
לחטאת וכן כלים הטהורים לחטאת שנתטמא כלי כותן
אפילו לא נטמא אלא אחדיו בלבד לגבי חטאת כגון

ובהרת שהיא כהה נראית בקושי עזה לפיכך אין משערין הכל
אלא כבינוני שאינו לא לבן ולא שחור שלשה סימני טומאה
הן בצרעת עוד הבשר שיער לבן והמחיה והפשוטן ושלתן
מפורשים בתורה כיצד מי שנולדה בו בהרת ובה שיער לבן
או מחיית בשר הי כשידאחו הכהן יחליטו ויאמר טמא לא היה
בה שיער לבן ולא מחייה יסגיר שכעת ימים ובשביעי רואהו אם
נולד בבהרת שיער לבן או מחייה או שפשת והוסיפה הדי זה
מחלט לא נולד בה לא מחייה ולא שיער לבן ולא פשתה בעוד
יסגיר שבוע שני אם נולד בה אהר משלתן מחליטו ואם לאו
הרי זה טהור לפטרו שאין כנגעי עוד הבשר הסגר יתר על שני
שבועות ואם לאור שפטרו וטהר פשה הנגע או נולד בו שיער
לבן או מחייה הרלוה מחלט טמאה בהרת שהיתה עיה כשלא
ולאור הסגר נעשית כהה בקרו ביצה או שהיתה בתחילה בקרו
ביצה ונעשית כשלא הדי היא כמות שהיתה שאין עזות הכדאה
סימן טמאה ולא מחייתו סימן טהרה אלא אם נתמעט מארבע
מראות ונעשית כהה מקרום ביצה שהרי נעשית בווק ולפי טהור
אם כן מהוזה שנאמר בתורה והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע
בעוד וטהרו הכהן שאם כהה מארבע מראות טהור וכן אם לא
טהר ולא פשה ולא נולד בו לא שיע לבן ולא מחייה הדי זה טהור

פרק שני

שיער לבן שהוא סימן טמאה בצרעת אין פהות משתי שערות
וכמה יהיה אורכן כדי שיהיו נטלוח בזוג היתה אחת ארכה
ואחת קצרה כשיעור זה או אחת שהורה ואחת לבנה או אחת
מלמטה ומלמעלה ונראית כשתים או שהיה עיקרן משחיר
וראשן מלבין הרי זה טהור היה עיקרן מלבין וראשן משחיר
אעפ"י שחלבן כל שהוא טמא שתי שערות לבנות שהן בתוך
הנגע אעפ"י שיש שיער שחור ביניהן והן מפורזות אחת כאן ואחת
כאן והרי אלו סימן טמאה אפילו היה הנגע מגרים מצומצם אין
מקום שיער השחור כמעט ובין שהיו שתי השערות בתוך
הבהרת והיא מקפת וכן היו בסופה הדי זה טמא אבל אם הן
בעצב מבחוץ הרי זה טהור עד שיהיה העור שצוכחת בו שתי
השערות הלבנות לבן היו שתי שערות בתוך הנגע ונתכמת
הצצה לו טמא היו הצצה לו ונתכמת בתוכו אינן סימן טמאה
לזכר השערות מטמא בכל מראה בין שהיו לבנות כשלא בין
שהיו לבנות לבן כיהה ביתר זואיל וכדאוק לבן טמא אין
שיער לבן סימן טמאה עד שיהיה בנגף הבהרת כיצד בהרת
ובתוכה שחין או מכזה או בווק או מחיית השחין או מחיית
המכזה ושתי שערות לבנות בתוך השחין או המכזה או הבהק
שבתוך הנגע אינן סימן טמאה והרי זו כבהרת שאין בה שיער
לבן ויסגיר אעפ"י שהבהרת מקפת את השחין או את המכזה או
את מחייתו או את הבהק שיש בהן שתי השערות וכן אם היה
שחין או מכזה מחייתו או בווק מקיף את שתי שערות הרי אלו
אין סימן טמאה הדי הבהרת כבהרת שאין בה שיער לבן ויסגיר
הלכו להן השחין והבהק והמכזה שדקיפו את השערות הלבנות
או נסמכין להן או חלקין אותן ונביעאו שתי השערות בתוך
הבהרת בנפוח בסוף השבוע הראשון או בסוף רשבוע השני הדי
זה מחלט ואם לא הלכו להן יפטרו אין שיער לבן סימן טמאה
עד שחקרו הבהרת את השיער הלבן שנאמר והיא הפכה שיער
לבן שתיבד אותה הבהרת אבל אם קדם שיער לבן את
הבהרת הרי היא כבהרת שאין בה סימן טמאה ויסגיר היתה בו

בהרת ובה שיער לבן והחלט בו ואחד כך הלכה הבהרת והניחה
שיער לבן במקומו וטהר ואחר כך חזרה בהרת אחרת במקום
הבהרת הראשונה והרי השיער הלבן בהובה זה הנקרא שיער
פקודה ואינו סימן טמאה שנאמר והיא הפכה שיער לבן שהפכתו
היא ולא שהפכתו הבהרת היה בו בהרת מגרים ובה שתי שערות
והחלט והלך ממנה כחצי גרים וטהר ובשאר שתי השערות כחצי
גרים הנשאר וחד כחצי גרים במקום זה שהלך והרי שתי שערות
לבנות כבהרת מגרים אינן סימן טמאה עד שיהפך שתי
השערות בהרת אחת בהרת כחצי גרים ואין בה כלום ונולדה
בצורה בהרת כחצי גרים ובה שיער אחת הדי זו לרסגיר בהרת
כחצי גרים ובה שיער אחת ונולדה לה בהרת כחצי גרים ובה שיער
אחת הדי זו להסגיר בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות ונולדה
לה בהרת כחצי גרים ובה שיער אחד הדי זו להסגיר בהרת כחצי
גרים ואין בה כלום ונולדה לה בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות
הדי זו להחליט שהרי קדמה בהרת לשתי השערות הלבנות ספק
שיער לבן קדם ספק הבהרת קדמה הדי זו טמא וידאה לי
שטומאתו בספק

פרק שלישי

אין המחיה סימן טמאה עד שתהיה כעדשה כרובעת או יתר על
זה וכמה שיעורה כדי צמיחת ארבעה שערות שהם אורך ושהם
רוחב והוא שתהיה המחיה באמצע הבהרת והבהרת מקפת אותה
ככל צד והיא יתירה על המחיה רחב שתי שערות או יתר אבל אם
היתה המחיה בצד הבהרת אינה סימן טמאה היתה נפוחת
בנון שהיה בשר חי כוודל במקומו וכשר חי כוודל במקום
אחר אעפ"י שהכל באמצע הבהרת אינן מצטרפין לעדשה עד
שיהיה במקום אחד באמצע הבהרת כעדשה כרובעת או יתר
דמהיה מטמאה בכל מראה בין שהיה כראה המחיה אדם או
טהור או לבן והוא שלא יהיה הלבן מארבע מראות שביארנו
אין המחיה סימן טמא עד שתהיה בגופה של בהרת כיצד בהרת
שהיה באמצע שחין או מכזה או מחייה או בווק והמחיה בתוך
השחין או בתוך המכזה או בתוך מחייתו או בהק הבוהק אעפ"י
שרכייה באמצע הבהרת אינה סימן טמאה בפני שהיא בתוך
השחין או המכזה או בתוך הבהק או מחייתו וכן אם הקיף
השחין או מחייתו והמכזה או מחייתו והבהק את המחיה שנסגד
אחד מהן למחיה בצידה או חלק אחד מהן את דכחיה ונכנס
לתוכה אינה סימן טמאה והרי זו כבהרת שאין בה סימן ויסגיר
הלכו להן השחין או המכזה או הבהק שהיו תחת המחייה שהיו
בצידה או שהיו מקיפין או שהיו נכנסין לתוכה ונכצאה המחיה
לבדה בתוך הבהרת בסוף שבוע ראשון או בסוף שבע שני הדי
זה יחליט אם לא הלכו להן יפטרו המחיה סימן טמאה
לעולם בין שקדמה מחייה את הבהרת בין שקדמה בהרת את
המחייה לפי שלא נאמר בה והיא הפכה זה שניאמר בהריה והיא
הפכה שיער לבן ומחית בשר הי בשאת אינו צריך לשגתן לשיער
למחייה אלא כל אחד מהן סימן טמאה ולא נאמר שיער לבן
עם המחיה אלא ליתן שיעור למחייה שהיה כדי לקבל שיער
לבן שהיא שתי שערות בהרת מגרים מצומצם ובאמצע מחיית
כעדשה מצומצמת הדי זה מחלט נתמעטה הבהרת או שנתמעטה
המחייה טהור וכן אם דבתה המחיה בתוך בהרת זו שאין
הבהרת מטמאה במחייה עד שתהיה יתירה על המחיה רחב
שתי שערות בכל צד היתה הבהרת פחותה מבעדשה ודבתה
דמחייה שנעשית כעדשה הדי זה מחלט נתמעטה

פרק ראשון

בר"א שמי חטאת מטמאין בזמן שנגע בהן או נשאן שלא לצורך ודם שיעשו מצותן אינן מטמאין כלל כיצד הרי שטבל את האונב והזה על האדם הטמא או על הכלים והיו המים שותחין ומרדין מעל הטמא לארץ וכן המים הנחזין בשעת הזאה על הארץ או על הטהור הרי אותן המים שחזין והנגע בהן והנושאן טוהר העביל את האונב להוות על דבר שאינו מקבל טמאה הרי המים המנטפין כשיריין להוות מהן כמו שבארנו לפיכך מטמאין טמאת מי חטאת לפי שלא עשו מצותן שהרי הטבילה היתה לשם דבר שאינו מקבל טמאה אין מי חטאת מטמאין את הכל קודם שיעשו מצותן עד שיהיו שחזין וכשיריין להזאה אבל מי חטאת שנפסלו כגון שנתערב בהן מים או ששתה מהן בהמה וכיוצא בהן מאילו הדברים הפוסלין אותן אם נגע בהן הטהור לתרומה נטמא בין שנגע בידיו בין שנגע בשאר גופו נגע בהן אדם הטהור לחטאת ואפילו בידיו הרי הוא טהור כמות שהיה מי חטאת שננטמאו ונגע בהן אחר שננטמאו אדם הטהור לתרומה בין בידיו בין בגופו נטמא ואם נגע בהן הטהור לחטאת בידיו טמא נגע בשאר גופו הרי הוא טהור כמות שהיה מי חטאת שנפל לחוכן מי מעיין או מי מקוה או מי פירות אם רוב מי חטאת מטמאין במשא ואם רוב מי פירות אין מטמאין כחצה לחציה מטמאין אפר פרה שנתערב באפר מקלה וקדש ככולן אם היה הרוב אפר פרה מטמאין במי נדה ואם היה הרוב אפר מקלה אין מטמאין במגע אבל מטמאין במשא אפר כשר שנתנו על גבי המל שאינן ראויין לקדש ונגע בהן הטהור לתרומה בין בידיו בין בגופו נטמא נגע בהן הטהור לחטאת אפילו בידיו הרי זה טהור כמות שהיה מי חטאת שנפסלו לא יגבלם בטיט שלא יעשם תקלה לאחרי שטמא יגע בטיט ויטמא שמי חטאת אינם בטלין בטיט שנאמר חטאת היא פרה ששתת מי חטאת אעפ"י שנשחטה בתוך ארבעה ועשרים שעות בשדה טהור שנלמסמת למי נדה בזמן שהן שחזין אינן בטלין אבל בזמן ששתאן פרה בטלו שהרי אינם שמורין המזה מחלין שמזין מבנו על הרכים וחזה עליו ונכנס למקדש ואם בן נמצאו המים פסולין הרי זה פטור שחוקת המים שמזין מהן על הרביב שהן כשרין והרי זה כאנוס אבל אם חזוה עליו מחלין של יחיד ונכנס למקדש ונמצאו המים פסולין חייב בקרבן עולה ויודר מפני שהיה לו לבדוק על המים ואור כך יבגם למקדש מחליקין היו העם במים ששותחין בארץ מחלין של רבים ודורסין אותן ונכנסין למקדש ולא היו חוששין להן שטמא פסולין הן חמוה באונב הטמא לחטאת אם יש כביצה המים פסולין והיהו כשרה אין בו כביצה המים כשרים והזאתו פסולה ואונב זה מטמא חבירו וחבירו לחבירו אפי' הן מאה שאין מניין לחטאת המנביה כלי שחזוה עליה והרי עליה המים כדי הזאה טהור שזמים טעמו מצותן אינן מטמאין כבו שבארנו

הלכות טמאת צרעת

- יש בכללן טמונה מצות שש מצות עשה ושתיים מצות לא תעשה: והו פרשן: א להודות בצרעת אדם בדינה הכתוב בתורה: ב שלא יקוץ סיכני טומאה: ג שלא יגלה הנתק: ד שיהיה המצדע ממדסם בקריעת בגדיו ופר יעראשו ועטיחו על שפם: ה טהרת צרעת: ו שיגלה המצדע את כל שערו כשיטהר: ז דין צרעת הבגד: ח דין צרעת הבית וביאר מצות אילו בפרקים אילו:

צרעת עוד הבשר הוא שלבין מקום מן העור וזהו הלכנונית כקרום ביצה ומקרום ביצה ולמעלה אבל לכנונית שהיא דיהא מקרום הביצה ולמעלה אינה צרעת אלא בוחק הוא וארבע מראות יש בצרעת עוד הבשר ואילו הן לובן עד ביותר שאין למעלה מכנו שהוא נראה בעוד הבשר כשלג הוא הנקרא כהרת ולובן שהוא דיהא מזה מעט שנראה כצמר נקי של כבש בין יוכו הוא הנקרא שאת ולובן שדיהא מן השאת מעט שנראה כסיד ההיכל הוא תולדת הכהרת ונקרא ספחת ולובן שדוהא כסיד ההיכל מעט והרי הוא כקרום ביצה היא תולדת השאת וגם זה נקרא ספחת הנה לבדת שהנראה שהוא כסיד ההיכל הוא ספחת הכהרת והנראה שהוא כקרום ביצה היא ספחת השאת שאין לשון ספחת אלא טפילה מכאן אמרו מראות ננעים שניכנשאן ארבע בדרת וספחתה שאת וספחתה ארבעה מראות ננעים אילו כולן מצטרפין זה עם זה בין להקל בין להחמיר בין בתחילת ראיית הנגע בין בסוף השביעי בין לאחר שנפטר המצור או נחלט כיעד אחד נגע שהיה כולו לבן כשלג או כסיד ההיכל או כצמר נקי או כקרום ביצה ואחד נגע שהיא מקצת הלובן כמראה הכהרת ומקצתו כמראה השאת ומקצתו כמראה הכל כמראה אחד הוא חשוב אם כן למה מנאום וחבמים ואמרו מדאות ננעים שתיים שהן ארבע כדי להבין במראות שכל בהן שאינו ככיד הנראות ושמותיהן כשטלמדין אותו ומודיעין אותו לא יראה הנגע עד שיבין ויכיר ויאמר זו היא הכהרת זו היא ספחת זו היא השאת זו היא ספחתה היה כמראה הלובן בארבע מראות אלו נקצת ארמוניות מעודכר בו גם זה נגע צרעת הוא שנאב או כהרת לבנה ארמונת והיא הדין לשאת ולספחת הכהרת והנראה חזה טהור מעורב מלבנונית ומעט אדם והוא הנקרא פתוך וכיצד נראה הפתוך בארבעה מראות אלו כאלו הן ארבעה כוסות מליאו חלב ונתערב בכוס הראשונה שני טיפי דם וכשניה ארבעה טיפין ובטלשית שמונה טיפין וכרביעית ששה עשר טיפין הפתוך

שכבהרת הוא המראה הרביעי והפתוך שבשאת כמראה כוס טלשית והפתוך שבספחת הכהרת כמראה הכוס השניה והפתוך שבספחת השאת כמראה הכוס הראשונה כל המראה האלה בין הלובן בין הפתוך מצטרפין זה עם זה וכמראה אחד הן חשובין ובין שהיה הנגע כולו לבן או מקצתו לבן ומקצתו ארמונת הכל כמראה אחד הוא בין להקל בין להחמיר כל מראה צרעת עוד הבשר אינה קרויה נגע ולא מטמא עד שיהיה מראה הנגע עמוק מעוד הבשר לא עמוק במשיחתו אלא במראית העין כמראה החכה הנראית לעין עמוקה מן הצל אבל אם היה מראה הלובן או הפתוך בשדה עם שאר העור או גבוה מן העור אינו נגע אלא כבו צמח מן הצמחים העולים בגוף שיעור כל ננעי צרעת בין צרעת אדם בין צרעת בגדים כגרים והקלקלי שהוא כרובע והוא כקרום מרובע מעוד הבשר כדי צמידת טלשים וששה שערות שש שערות אחד ושש שערות רחוב וכל הפוחות מזה אינו נגע צרעת נגע שהיה רחוב כדי צמידת חמש שערות אפילו היה ארכו אמה הרי זה טהור ואינו נגע צרעת עד שיהיה בו רובע כגרים יכל הסיעורין הלכה למשה בסיני כל כקרום שנאמר בדרת הוא הדין לשאר ארבע מראות של לובן או של פתוך והוא שיהיה הנגע כגרים או יתר ויהיה עמוק מעוד הבשר חוה הוא שאנו קורין אותו כהרת סתם כהרת שהיא עזה כשלג נראית באדם שהוא לבן כהה

אצו פשוטן היה בחוד כפי צרבת שחין כגרים וכה בהרת כגרים
 יסגד שאף על פי שאינה ראיה לשיער לבן ולא לפשוטן שבא
 חלד לו שחין אחר בצידה ותפשה לתוכו שחין שנעשה מכוח
 בטלה מכוח את השחין ומכוח שנעשית שחין בטל שחין המכוח
 אם אין ידוע אם שחין היו אם מכוח אין בכך כלום ששניה סימן
 אחד וטומאה אחת ולא חלקן הכתוב אלא לומר שאין מצטרפין
 הסגירו בכהרת שבשחין ובסוף השבוע נעשה עוד הבשר או
 שהסגירו בעוד הבשר ובסוף השבוע נעשית שחין יראה כחחילה
 פי שנשר כל שער ראשו בין מחמת חולי בין מחמת מכה שאינה
 ראיה לגדל שיער בין שאכל דברים המסירין את השיער או סך
 דברים שהסירו שער אעפ"י שראוי לגדל לאחור זמן הואיל ואבד
 כל שער ראשו עתה הרי זה נקרא קרח או גבא אם נשר שערו כן
 הקרקוד ולבט שופע לאחור ועד פוקה של צואר נקרא קרח ואם
 נשר מן הקרקוד ולמטה שופע לפניו עד כנגד פרוצתו נקרא גיבא
 הקרח והנכות מטמאות בשני סימנין במחיה ובפשוטן ויש כהן
 הסגר שני שבועות שכ כהן במראה צרעת עור בשר ולפי שאין
 בהן שיער אין השיער הלכן סימן טומאה בהן וכיצד מטמאין
 בשני סימנין ובשני שבועות שאם היתה בהרת בקרחו או בככותו
 והיתה בה מחיה יחליט לא היתה בה מחיה יסגד ויראה בסוף
 השבוע אם נולדה בה מחיה או פשוטן יחליט לא נולד בה כלום
 יסגד שבוע שני פשת או שגולד בה מחיה יחליט לא נולד בה
 כלום יפטור ואם פשת או נולד בה מחיה לאחר הפטור יחליט
 הקרח והנכות אינן מצטרפות זו עם זו שכ בקרחו או בנכותו
 מלבד שהן שתיים ואין פשוטן מוז לזו ולא לשאר עוד הבשר ולא
 בודח עוד הבשר פושח לת כן הקרח או הנכות או הזקן שנקרא
 ונעשה בהן שחין או מכוח מטמאין בשחין ובמכה שבוע הבשר
 שהראש או הזקן שנקראו בעור הבשר לכל דבר אלא שאין
 מטמאין בשער לבן הראש והזקן קודם שיצמח בהן השיער ועדין
 לא העלו שיער מעולם וכן הדלדולין שבראש ושכזן הרי הן
 בעוד הבשר ומהטמאין בשלשה סימנין ובשני שבועות וכן זקן
 האשה והסרים עד שלא העלו שיער הרי הן בעוד הבשר ואם
 העלו שיער הרי הן כזקן האיש שכתבא בנתקן כפי שתבאר

ואינו מתטמא בכבודת:

כשחין מודדין והעלו צרבת הרי אלו טהור וכן אם היתה הבהרת
 בראש או בזקן קודם שיעלו שיער מעולם והעלו שיער והלך
 השיער או שהיתה הבהרת בעוד ונעש' מקומה שחין או כגורה והיו
 והרי הן בעור הבשר אעפ"י שתחלתה וסופה טמאין הואיל והיה
 טהורה בנתיים הרינו טהורה כשתנו בראיה בין שהעזו או
 שבהו יראה כחחילה כיצד נוי שהיתה בו בהרת כקודם כיצד
 ולאחר שנתגיד נעשית כשלג או שהיתה כשלג ולאחר שנתגיד
 נעשית בקרום כיצד תראה כחחילה וכן בקטן שגולד ובקטע
 שנגלה ובראש ובזקן שנקראו ובשחין ובמכה שחין אם נשתנו
 מראה אותן הבהרות יראו כחחילה ואם לאו מה נדות כל ספק
 נגעים חוץ משני ספיקו' שמנינו כבר טהר עד שלא ניקק לטומאה
 אבל משזקק לטומא ספיקו טמא כיצד שנים שבאו אצל כהן כזה
 בהרת כגרים ובוה כסלע והסגירן ובסוף השבוע היה כזה כסלע
 וכזה כסלע ואין ידוע באי זה מהן פשתה בין בשני אנשים בין
 באיש אחד הרי זה טהור שאף על פי שוודאי פשה הנגע כזה
 הואיל ואינו ידוע אי זו היא הבהרת שפשתה הרי זה טהור עד
 שידע באי זה נגע טמא משזקק לטומאה ספיקו טמא כיצד
 שני שבאו אצל כהן כזה בהרת כגרים וכזה כסלע והסגירן בסוף
 השבוע והרי כזה כסלע ועוד וכזה כסלע ועוד שניהן טמאין
 חזרו שניהן להיות כסלע שהרי הלך רפשוין מאחד כהן הואיל
 ואינו ידוע אי זהו שניהם טמאים עד שיחזרו שניהן להיות כגרים
 וזהו שאמרו משזקק לטומאה ספיקו טמא וכן מי שהיתה בו
 בהרת ובה שיער לבן שקדם את הבהרת ושיער לבן שהפכהו
 הבהרת ואינו ידוע זה שקדים כזה שנהפך אם מתוך הסגר נסתפק
 לו הרי זה טהור ואם אהר החלט הרי זה טמא אף על פי שהלך
 שיער אחד כהן ואינו ידוע אי זה הלך אם השיער שהיה סימן
 טומאה או השיער האחר מי שבא אצל כהן וראוה שצריך הסגר
 או שהוא פטור ועד שלא הסגירו או פטרו נולדו לו סימני טומאה
 הרי זה יחלים וכן אם ראוה שיש בו סימני טומא וקודם שיחליטו
 ויאבד לו טמא אתה בני הלכו להן סימני טומאה אם היה כחחילה
 או בסוף שבוע ראשון יסגרו ואם היה בסוף שבוע שני או

לאחר הפטור יפטור אתו

פרק ששי

אל מקומות כאדם שאין מתטמאין בכהרת חך העין ותוך האוזן
 ותוך החוטם ותוך הפה והקמטים שכבטן והקמטין שביצא ותחת
 הוד ובית השחין וכף הרגל והציפורן והראש והזקן שיש בהן
 שיער והשחין והמכה והמודדין כל אלו המקומות אין מתטמאין
 בנגעים ואין מצטרפין בנגעים ולא הנגע פושח לתוכן ואין
 כשבאין משום מחיה ואין מעכבין את אהפך כולו לבן שכ בעוד
 בשו וכל יחיו אינו עוד גלוי אלא מהן שאינו עוד ומהם שהוא
 עוד והוא מכוסה ואינו גלוי ואודם השפתיים נידון כבית הסתרים
 ואינו מטמא בנגע' הראש והזקן שנאמר כל שערן והשחין והמכוח
 שהעלו צרבת מטמאין בכהרת כמו שביארנו ואינן מצטרפין זה
 עם זה ואין נגע עור הבשר פושח לחוכן ואינן מטמאין משום מחיה
 אבל מערבין את החופך כולו לבן כהרת הסמכה לראש או לעין
 או לאוזן וכיוצא בהן או לשחין או למכה טהורה שנאמר וראה
 הכהן את הנגע בעור הבשר שיהיה כל שחצה לנגע בעוד הבשר
 וראו לפשוטן אילו בהרות טהורות נוי שהיתה בו בהרת ונתגיד
 חיתה בעובר ונולד בקמט ונלגה בראש ובזקן כשהיה בהן שיער
 ונקדחו ונשר כל השיער ונתגלחה הבהרת היתה בשחין ובככותו

פרק שביעי

מי שהיתה בו בהרת וחחילת באחד מסימני טומאה בין כחחילה
 בין אחר הסגר או שהוכגר ואחר כך פרוחה הצרעת ככולו ונהפך
 לבן בין שנהפך מתוך הסגר בין כחוך החלט הרי זה טהור
 אבל אם הוסגר ולא נולד לו סימן טומאה ונפטור ולאחר הפטור
 פרוחה הצרעת ככולו הרי זה טמא מוחלט הבא בתחילה והוא
 כולו הפך לבן אם היתה בו מחיה או שתי שערות לבגונה כחלטין
 איתו אם אין סם סימן טומאה מסגירין אותו שביע ראשון נולד
 בו שיער לבן או מחיה מחליטו לא נולד בו כלום כסגירו שבוע
 שני לא נולד לו סימן טומאה הרי זה טהור שדין בהרת זו הגדולה
 כדון הקצנה החליטו בשיער לבן שגולד בו והסגירו שתיהן
 או אחת מהן יסבוך השחין לשתייהן או לאחת מהן הקיף השחין
 את שתיהן או אחת כהן או שחלקו השחין וכוחה השחין והככותו
 וכחית המכה והכחוק הרי זה טהור נולד לו שיער לבן אחד
 או מחיה הרי זה טמא מפני שבא כולו לבן בתחילה אחר שפרחה
 הצרעת ככולו כאחת ואחר שפ' את רפרחה מעט מעט עד שהלכין
 כולו אם מתוך הסגר או מתוך החלט טהור ואם אחר הפטור טמא
 ואם בתחילה יסגד אחד שהיה כולו ברא' אחד או שהיה כולו לבן

נתמנעת המכה למכה שחיה או שהלילה הרי זה כמות שהיתה
 וכן כמין סימן טעם בהרת קצין המכה מן המכה שיהיה
 נכעד שהורגו או שיתבעו כמין ובלבד שלא יתמעט בהרת
 לגרום ול... יתמעט הכחיה מבעדשה לא תקרב הכחיה לסוף
 בהרת המכה מכדי צמחת שתי שקרות כמו שבארנו בהרת
 בגרים ובשר חי בעדשה או יתר מקיפה מכוון ובהרת שניה
 מקפת את הבשר הרי הרי הכהרת הפנימית להסגיר שהרי אין בה
 סימן טעם ובהרת זו יצונה להחליט שהרי הכחיה באמצעה
 נתמעט הבשר החי שביניהן או שהלך כולו בין שהיה מתמעט
 וכלה מכפנים בין שהיה מתמעט מכוון הרי שתיהן כבהרת אחת
 שאין בה סימן טעם בהרת שהיתה בראש אבר מן האיברים
 והמחיה באמצע בהרת בראש האבר אינה סימן טעם טעם מפני
 שהחלי חלקת את הגע ונמצא מקצתו שופע וירד מכאן וכקצת
 שופע וירד מכאן ונאמר בנגעים וראו בהן שיהיה רואה הגע
 כולו באחת ואילו הן ראשי איברים שאינן מטמאים בכחיה
 ראשי אצבעות ידים ורגלים וראשי אזנים וראש החוטם וראש
 העטרה וראשי דרך של אט' אבל ראשי דדין של איש והיבלת
 והדלדולין מטמאין בכחיה וכל ראשי איברים אילו שהיה מקומן
 ישב בגרים מטמאין בנגעים אבל אם היו עגולין כחוב ברית בני
 אדם שהיון כיצד בהרת בגרים בראש חוטמו או בראש אצבעו
 ושפעת אילך ואילך שהו שג' וראו בהן עד שיראו כולו באחת

אחת בהרת ויהיו בין סוף המחיה וסוף בהרת רוחב עמית
 שתי שערות היו שני בהרות וחוט יצא מן לוח אבי יט בו רוחב
 שתי שערות מצרפן ואם לאו אינו מצרפן הסגור שבוע אחד
 שבוע ולא נולד לו סימן טעם טעם ופטרול ולאחר הפטר פשה ונגע
 כל שזוא הרי זה מחולט בהרת ששהרה בתוך הסגר או בתוך
 החולט שהלכו ממנה סימני הטמאה אין בסגירין בה לעולם
 בהרת שכנסה אחר הפטר ופשתה לכמות שהיתה או שפשתה
 וחזרה לכמות שהיתה הרי הוא בטהרתו בהרת בגרים ובה כחיה
 בעדשה ושיער לבן בתוך המחיה והחליטו ולאחר החלט ולכן
 המחיה טמא מפני שיער לבן הלך השיער לבן טמ' מפני הכחיה
 היה השיער לבן בתוך בהרת והלך לו טמא מפני הכחיה הלכה
 המחיה טמ' מפני שיע' לבן בהרת ובה כחיה ופשיין הלכה הכחיה
 טמא מפני הפשיין הלך הפשיין טמ' מפני המחיה וכן בשיע' לבן
 ובפשיין החליטו בשיער לבן והלך השיער וחזר בו שיער לבן
 אחר או שנולדה לו מחיה או פשיין או שהחליטו בכחיה והלכה
 המחיה ונולדה לו מחיה אחר או שיער לבן או פשיין או שהחליטו
 בפשיין והלך הפשיין וחזר בו פשיין אחר או שנולדה בה כחיה
 או שיער לבן הרי זה בטמאתו כמות שהיה אחר הטמא טוחלט
 בתחלה או שהחולט בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או
 אחר הפטר הואיל והחולט מכל מקום אינו נהרעד טמא
 ישאר בו סימן טעם לא סימן חולט ולא סימן אחד

פרק רביעי

פרק תמישי

הפשיין מטמא בכל שהוא והוא שיהיה הפשיין באחת ממראות
 הגגעים אבל אם היה הפשיין מראה כחוק אינו פשיין ואין הפשיין
 סימן טעם עד שיפשה הוא לנגע אבל אם פשה לתוך הגע
 הרי הוא כמות שהיה כיצד בהרת ובתוכה בשר חי פחות מבעדש'
 והכירה ובסוף השבוע נתמעטה הכחיה כמה שהיתה או שהלך
 הבשר החי כולו אין זה פשיין שאין הכהרת פשה לתוכה אלא
 חצה לה אין הפשיין סימן טעם עד שיהיה אחר הסגר אבל אם
 בא בתחילה וראה בהן את הגע שהוא פושה והלך אינו
 פחליטו אלא בסגירו עד סוף השבוע וראה אין בהרת פשה
 לחוץ השחין ולא לתוך המכה ולא לתוך כודית השחין ולא לחך
 כחית המכה ולא לראש ולא לוקן אעפ' שנקרו והלך השיעור
 מהן שנ' ואם פשה תפשה הבספה בעור אבל בהרת שפשתה לתוך
 הכוחק הרי זה פשיין השחין והמכה והכוחק וכחית השחין
 וכחית המכה שהן דולקין בין האדם לפשיין אינו סימן טעם
 הסגירו והלכו להן עד שנמצא הפשיין סמוך לאדם הרי זה מוחלט
 בהרת בגרים ופשתה כחצי גרים ועוד והלך כן האדם כחצי גרים
 אעפ' שהגמל כן האדם אם הפשיין יתר לבגרים זה טהור היתה
 בגרים ופשתה בגרים ועוד והלכה לה האדם תראה כתחילה וסגיר
 שבוע אחר שבוע היה בו בהרת והסגירו והלכה בהרת בסוף
 ימי הסגר וחזרה בהרת במקומה כמות שהיתה הרי הוא כבו שהיה
 בשבועה בתוך ימי הסגר ופשתה וחזרה כמות שהיתה או שפשתה
 ונתמעט הפשיין וחזרה כמות שהיתה הרי זה יסגיר בהרת בגרים
 ונולד בפשיין כחיה או שיער לבן והלכה לה האדם תרא כתחילה
 היתה בו בהרת בגרים והסגירו בסוף השבוע והרי היא כסלע
 טפס שהיא היא טפס שהיא אחת כמדת הדין זה טמא בהרת
 בגרים חוט יצא ככנו אם יש בו רוחב שתי שערות חקקה לשיער
 לבן ולפשיין אבל לא לכחיה שאין גבול סימן טעם עד שתקיף

מי שהיתה לו מכה בעור בשדו ונפשט העור מחבת המכה אם
 היתה המכה מחבת האש כגון שנכוה בנחלת או ברמץ או בנחול
 או באבן שלבינו כאש וכיצא בהן הרי זו נקראת מכה ואם
 היתה המכה שלא מחבת האש בין שלקה באבן או בעץ וכיצא
 בהן בין שהיתה המכה מחבת חולי הגוף כגון גרב או חותם
 שהפסיד העור או שחפת או קדחת חלקת וכיצא בהן שהשתחו
 העור הרי זה נקרא שחין ליבן שפור ודכה בו אכזיב וראשו
 מרוד הרי זה מכה ואם היה ראשו חד ורר זה כפכא היא מכה
 או שחין לקה במי טבריא או בגפת וכיצא כהן הרי זה שחין
 השחין והמכה כל זמן שהן ממת טריות הן נקראין מרדין ואינו
 כמטמאין בנגעים כלל הרי השחין והמכה ונתרפאו ריפוינו
 אעפ' שהבקוב צלקת ואינו דומה לשאר העור ודין כעור
 הבשר לכל דבר ומתטמאין בשלטה סימני יש בהן וסגר עמ'
 שבועות כמו שבארנו התחילו השחין והמכה לחיות ולהתרפאית
 ונעשית עליהן קליפה בקליפת השום זו היא צבת השחין האמור'
 בתור מחית המכה האמורה שם וכמטמאות בטני סימני בשיער
 לבן או בפשיין ואין בהן דבר אלא שיבוע אחד כיצד בהרת
 שהיתה בצבת השחין או בכחית המכה אם היה בה שיער
 לבן יחליט לא היה בה שיער לבן יסגיר שבוע אחד וראה בסוף
 השבוע אם נולד בה שיער לבן או פשת יחליט ואם לא נולד בה
 כלום יפטור פשת לאור הפטר או מלד בה שיער לבן יחליט
 השחין והמכה אין מצטרפין זה עם זה לפיכך חלק והמכה
 לומר שאין מצטרפין זה עם זה ואין פושין זה לזה אין
 פושין לעור הבשר לא בהרת ולא עוד הבשר פשה לתוכן כיצד
 היה שחין בעד המכה ובהרת בגרים בשתי הן הרי זה טהור היתה
 באחת מהן ופשת לשניה או שפשת לעור הבשר טהור
 היתה בהרת בעור הבשר ופשת לאחת מהן

ביניהן ונפרץ השיער השחור ונתק במקום אחר הרי הוא כמות שהיה השיער השחור הנשאר ביניהן הרי הוא בצד הנתק נפרצה השיטה משני מקומות טהור שהרי הנשאר מן השיטה באמצע הנתק וכמה יהיה בכל פרצה מהן אין פחות ממקום צמיחת שתי שערות ואם היתה פרצה במקום אחר בגדים הרי זה טמא שהפריצ' עצמה נתק אחר והרי שיער שחור בצידו ואינו בגוס לתוכו נתק שהשיער השחור מקיפו ונתק אחר בקיוף את השיער השחור נפרץ השיער שביניהן במקום אחר טמא שהנתק הפנימי לא ניצל שהרי השיער השחור בצדו לא בתוכו נפרץ השיער משני מקומות טהור ואפילו היתה פרצה בגדים שהרי הנתק הפנימי והחיצון נעשו נתק אחד ושיער שחור באמצע והוא שתהיה הפרצה כדי צמיחת שתי שערות או יתר נתק שהיה חוט יוצא ממנו וכן שני נתקין שחוט יוצא מזה לזה אם יש ברוחב החוט הנתק כדי צמיחת שתי שערות וזקקין לטמא בשיער צהוב וק' ופטיין ומעילין בצומח בו אבל שער שחור הנשאר באותו החוט אינו מציל עד שיהיה רחב החוט כגדים מי טהור בראשו נתק כגדים ופשה הנתק כל ראשו ולא נשאר עם שיער כלל אלא פחות משתי שערות הרי זה טהור בין שנתק כלו מתוך הסגר או מתוך החליט או אחר הפטר טמא קיחו הוא טהור הוא וכן אם היה הנתק בקונו ונתק כלוקנו הרי זה טהור ואף על פי שאין זה מפורש בתורה שבכתב קבלה היא שאם הלך כל שיער וזקן טהור הוא ויתטמא עוד הזקן שקרה בנגעי עוד הבשר כמו שבארנו הבא בתחילה וכל ראשו נתק או כל זקנו נתק יסגיר שבוע אחד אם לא נולד לו שיער צהוב יסגיר שבוע שני אם נולד לו שיער צהוב וקטמא לא נולד לו יפטר מלד לו אחר הפטר שיער צהוב הרי זה מחלט נולד לו שיער שחור הרי זה טהור הבא בתוך נתק ראש או זקן ונולד לו שיער שחור טהור כמו שבארנו הלך השיער השחור טמא משום פטיין הראש והזקן אינן מעכבין זה את זה ואין מצטרפין זה עם זה ואין פטיין מזה לזה טמא צרעה וראש או הזקן מלמד שהן חשבוין שנים ואי זה הוא זקן מהפיק של לחי העליון עד פיקה של גרדת מוח את החוט מאתן לאתן כל שפן החוט המעלה הרי הוא מכלל הראש וכן החוט ולמטה מכלל הזקן

פרק תשיעי

ואל מחטמאין כנגעים אפילו קטן כן יזמו והעבדים אבל לא גוים ולא גר תושב והכל כשדין לדאית את הנגעים וכל הנגעים אם ראה אותן חוץ מנגעי עצמו אף על פי שחבל כשדין לדאית נגעים הטמאה והטהרה תלוייה בכהן כיצד כהן שאינו יודע לדאית החכם רואהו ואומר לו אמר טמא והכהן אומר טמא אמר טהור והכהן אומר טהור והגוי מסגירו שנאמר ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע ואפילו היה הכהן קטן או שטמא החכם אמר לו והוא מחליט או פוטר או סוגר בד' כשחזה הכהן סמך על דברי החכם אבל אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו אמר לו לראות נגע מכל נגעים עד שיורנו רבו ויהיה בקי בכל הנגעים ובשמותיהן כנגעי אדם כולם ובנגעי בגדים ובנגעי בתם כהן שטימא את הטהור או טהור את הטמא לא עשה כלום טמא טמא הוא וטמא הכהן טהור ואומהדי הכהן ומצורע טמא בין כהן הסגר בין כהן החליט אפילו אחד כמה שנים הרי זה בטומאתו עד שיאמר לו כהן טהור אחר אין הכהן דשאי לטמא את הטמא עד שיהיה עיניו כבגוף הנגע בעוד הכשר שחוצה לו וכהן שראה הנגע בתו לזה הוא שראוהו בסוף שבוע

ראשון ובסוף שבוע שיני והוא שמסגירו או מחליט או פוטר מת הכהן שראהו תחילה או שחלה רואהו כהן אחר ואין השני יכול לטמאו בפטיין שאין יודע עם פשה אם לא פשה אלא ראשון ונאמן כהן לומר נגע זה פשה ונגע זה לא פשה ושיער לבן זה קדם את הכהרת או בהרה זו קדמה את שיער לבן חלל פסול לראיית נגעים שנאמר אחד מכניו הכהנים ככהונתם אבל בעלי מומים כשרים לראיית נגעים וכלבד שלא יהיה סומא ואפי' באחד מעיניו ואפי' כהן שכהה באור עיניו לא יראה את הנגעים שנאמר לכל מראה עיני הכהן אין רואין את הנגעים אלא ביום בין להסגיר בין להחליט בין לפטר שהרי בכל העניין הוא אומר ביום וביום ואין רואין לא בשחרית ולא בין הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן לפי שכהה נראית עזה ולא בעהרים לפי שעה נראית כהה ואימתי רואין אתן בשעה רביעית ובחמישית ובשמינית ובתשעית בין נגעי אדם בין נגעי בגדים ובתים בכל יום רואין את הנגעים חוץ בשבת ויום טוב חל יום שביעי שלו להיות בשבת או ביום טוב מעבירן לאחוריו וש בדבר להקל ולהחמיר שאיפשר שיהיה ביום שבת זה שהוא יום הראוי לראות טמא ולכחד ולכן להן סימני טמאה ואיפשר שיהיה טהור ולמחר יולד לו סימני טמאה ואין דבין אותו אלא בשעה ראייתו לאחד השבת אתן שנראה בו נגע נוחנין לו כל שבועת ימי המשחה וכן אם נראה בבגדיו או בכיתו אין רואין אותו עד לאחר המשחה וכן ברגל נוחנין לו כל ימות הרגל שב וצוה הכהן ופיני את הבית וכו' אם הבתינה תורה לדבר ודשות שלא יטמאו כליו קל וחומר לדבר מצוה אין מסגידין ולא מחליטין ולא פוטרין אלא ביום שראוהו בו בתחילה בשביעי או ביום שלשה עשר כנגעי שבסגידין כהן שני שבועות בפני שנים שביעי עולה למניין שבוע ראשון למנין שבוע שני בכל הנגעי בין כנגעי אדם כי כנגעי בחי' ובגדי' אין מסגידין בחוד ימי הסגר ולא מחליטין בחי' ימי הסגר אם נולד לו סימן החליט ולא מחליטין המוחלט אם נולד לו נגע אחד ולא מסגידין אותו בתוך ימי החלט אם נולד לו נגע אחד שראוי להסגר אבל אם היו בו שני נגעים ראהו זה וזה וראה זה הרי זה מותר לומר לו הרי אתה מוסגר בזה ומחליט בזה או מוחלט בזה ומוסגר בזה בין בתחילה בין בסוף בין בסוף שבוע ראשון בין בסוף שבוע שיני ואין רואין שני נגעים כאחת בין בשני אנשים בין באיש אחד שנאמר וראה הכהן את הנגע נגוע שבא לכהן לראותו לא יאמר לו לך ושוב אלא נוקק לו מיד באו לפני שנים רואה את הראשון מסגירו או פוטר או מחליט וזהו וראה את השני אין הכהן זקוק לבקש חזת אצילי ידיו של נגע או בק פחדיו או בחוד הקמטים שטמא שם נגע טמא לכל מראה עיני הכהן וכן בראש כל לבן וכיצד יעמוד לפני הכהן אם איש הוא נראה ערום ועומד כעודר וכמוסך זתים ואם אשה היא נראית ערומה ויושבת בעורכת וכמניקה את בנה וכאורגת בעומרים שמנכהת ידה היבנית עד שיגלח בית השיחי אם היה הנגע נראה כהן בזמן שהן עומדין כך הרי זה טמא ואם אינו נראה כהן כשהן עומדין כך אין נוקקין לו וכשם שהאדם נראה לבגוע כך הוא נראה להנלחחו שאם לא יראה שיער בכל בשרו כשיעמוד ערום כעודר וכמוסך או כשחשב האשה ככו טבארנו הרי זו תגלח כשרה ואין כהן זקוק לחפש בשאר מקומות טמא נשאר כהן שיער א' ע'פ שהו' צריך לגלח הכל כמו שירבאר

פרק עשירי

התול' שסימני טמאה בין כולן בין מקצתן או הכוה בט הב

בארבע הכדאות שכלבן ובארבעה של פתוך הכל מצטרפין בין לשהרו בילטמא כמו שבארנו היתה בו בהרת כגרים ובה מחיה בעדשה והוחלט בכחה ופרחה הצרעת ככולו ואחר כך הלכה המחיה או שהלכה המחיה תחילה ואחר כך פרחה ככולו הרי זה טהור ואפילו נולד לו שיער לבן נולדה בו מחיה טמא שנא' וביום הראות בו בשר חי יטמא והוא שהיה כעדשה כחכעת או יתר מיתה בו בהרת ובה שיער לבן והוחלט בשיער ואחר כך פרחה ככולו אף על פי ששיער לבן במקומו עומד טהור שנאמר וביום הראות בו בשר חי יטמא במחיה מתטמא זה שנהפך כולו לבן אחר החלט או אחר הסגר ואינו מטמא בשיער לבן החליט בפשיון ואחר כך פשתה ופרחה ככולו טהור ואם נראית בו מחיה טמא אף ראשי איברים שאינן מטמאין משום מחיה שבחך הבהרת מטמאין ומעכבין את הגהפך כולו לבן כיצד מוחלט או מוסגר שחלכך כולו בצרעת ואין כעדשה בשר חי אפי' בראש אצבעו או בראש חוטמו וכיצא בהן הרי הוא בטומאתו וכן זה שנהפך כולו לבן וטהור אם חזר בו כעדשה בשר חי אפי' בראש אורז מן האיברים הרי זה מוחלט נהפך כולו למראה צרעת ואין כעדשה אפילו בראש אחד מן האיברים שנחפך לבוהק ורי זה טמא מוחלט שנאמר והגח בסתה הצרעת לא הבוהק אפי' היום מקצת העדשה בשר חי ומקצתה בוהק הרי זה סימן טומאה נהפך כולו למראה צרעת וטהור ואחר כך חזר בו בשר כמראה הבוהק הרי זה טהור עד שיראה בו כעדשה בשר חי שנאמר' וביום הראות בו בשר חי לא בוהק חזר בו כעדשה מקצתה בשר חי ומקצתה בוהק אינו סימן טומאה והרי הוא בטומאתו כל טמא שפרחה הצרעת ככולו טהור ונתגלה ממנו כעדשה בשר חי בטמא חזר ונתכסה בצרעת טהור חזר ונתגלה נטמא אפי' מאה פעמים והוחלט הבשר הרי להתגלות והרי הוא מוסף והולך והצרעת מתמעטת הרי זה בטומאתו עד שתמעט הבהרת כגרים כל ודאי ליטמא בנגע הבהרת מעכב הואפך כולו לבן וכל שאינו ראוי ליטמא בנגע הבהרת אינו מעכב כיצד פרחה ככולו אבל לא בראש וכיון כשהין ובטובה המודין או שנשאר פחות מכעדשה בשר חי סמוך לשוין ולמטה המודין ולראש ולקוף הרי זה טהור

חזר הראש וחזק ונקרו וכן אם היו השוין והמכה והעלו ערכת הרי זה טמא עד שתפרח הצרעת בהן שהרי הן ראויין לבהרת הי' בה שתי בהרות אחת יש בה סימן טומאה ואחת טהורה ופרחה השחודה לשכא ואחר כך פרחה ככולו הרי זה טהור מפני שהיה כוחלט בטמאה אף על פי שהטוהרה היא שפרחה ולא עוד אלא אפילו היו אחת בטפתו העלינה ואחת בשפתו התחתונה או בשתי אצבעותיו או בשני ריסי עיניו וכשהן מדבקן זה לזה נראין שתי הבהרות כבהרת אחת הואיל ופרחה ככולו טהור יש כדא' נגעו לכהן ונטבר מפני שזקדים להראותו ולא נתאזר ויש כדא' וכפסיד כיצד כי שהיה מוחלט והלכו להן סיכני טומאה ולא הספיק להראותו לכהן עד שפרחה ככולו טהור ואילו קדם והראה לכהן ופטר קודם שנהפך ונהפך אחר הפטר היה מוחלט כמו שבארנו היתה בו בהרת ואין בה כלום ולא הספיק להראותו לכהן עד שפרחה ככולו הרי זה טמא וצריך הסגר ואילו קדם והראה לכהן והגדירו קודם שיהפך ונהפך מתוך הסגר הרי זה טהור כמו שבארנו

פרק שמיני

בגעי הראש וחזקן וראש שיפול השיער שבהן מעיקר וישא' מקום

השיער פנוי חזו הוא הנקרא נתק ואין נתק פחות מכגרי' וברובע בין שהיה מראה עמוק בין שלא היה עמוק ולא נאכר עמוק כנתקין אלא לומר לך מה מראה עמוק בידי שמים אף נתק המטמא בידי שמים להוציא שנתקו אדם שהוא טהור והאשה והסרים שהעלה זקנם שיער הרי זה בטמא בנתקים הנתקים בטמאין בשני סיכנים בשיער צהוב דק ובפשיון ויש בהן הסגר שני שבועות וכל זה מפרש בתורה כיצד כי שנולד לו נתק בראשו או באזנו אם היו בו שתי שערות צהובין דקין ולא יתיר ואין שם בנתק שיער שחור כלל יחליט לא היה בו שיער לא שחור ולא צהוב יסגיר שבוע אחר ובשביעי ירואו אם נולד בו שיער צהוב דק או שפשה הנתק יחליט נולדו בו שתי שערות שחורות יפטר אותו לא פשה ולא נולד בו שיער צהוב ולא שיער שחור יגלה סביבו הנתק ולא יגלה הנתק ויסגיר שבוע שני ויחיד והאזן בסוף שבוע שני אם פשה הנתק או נולד בו שיער צהוב דק יחליט לא נולד בו כלום יפטר שאין הסגר בנתקין יתר על שני שבועות ואם אחר שפטר נולד בו שיער צהוב או פשה יחליט כיצד מגלהין את הנתק מגלה חרצה לו ומכח שתי שערות סמוך לו כדי שיהיה ניכר הפשיון והתגלותו כשרה ככל אדם שנאמר והתגלה וכן כשירה בכל דבר ואפילו היה נזיר הרי זה כגלה

הסגירו ולא יגלה הרי זה מוכר שיער צהוב האבוד בהורה הוא שיהיה כתבנית הזהב חזו שני דק הוא שיהיה קצר אבל אם היה ארוך אעפ"י שהוא צהוב כתבנית הזהב אינו סימן טומאה שתי שערות הצהובות הדקות סימן טומאה בין שהיו זו בעד זו בין שהיו כרוחקות זו כזו בין שהיו באמצע הנתק בין שהיו בסוף הנתק בין שקדם הנתק את השיער הצהוב בין שקדם השיער הצהוב את הנתק הרי הוא סימן טומאה והוא שיהיו ניטולות כזו כמו שבארנו בשיער הלבן השיער השחור הביציל בנתקין אין פחות משתי שערות ואינן ביצילות עד שיהיו ארוכן כדילוכף ראשון לעיקרן בין שהיו זו בעד זו בין שהיו כפחות והוא שיהיו באמצע הנתק וישאר כן הנתק פנוי בין השיער השחור שבהכח ובין השיער שחצה לו כדי צמיחת שתי שערות אבל אם נשאת השתי שערות השחורות בעד הנתק בסופו אינן ביצילות כיצד

ביצילות שאם נשאר בתוך הנתק שתי שערות שחורות אף על פי שנולד בנתק שיער צהוב דק או שפשה הרי זה טהור החליט בשיער צהוב או בפשיון וצמח בנתק שתי שערות שחורות טהור הנתק ומצילות מיד הפשיון ומיד השיער הצהוב בין שצמח באמצע הנתק בין שצמחו בסופו כהצומח ביציל בכל מקום והנשאר אינו ביציל עד שיהיה רחוק מן ריבנה שתי שערות שתי שערות שצמחו אחת שחורה ואחת לבנה או צהובה אחת ארוכה ואחת קצרה אינן ביצילות נתק שדוחלט בשיער צהוב או בפשיון ונולד בו שיער שחור וטהור אעפ"י שהלך השיער השחור הרי זה טהור עד שיוולד בו שיער צהוב אחר או יפשה פשיון אחר באחד שחלך השיער השחור טמא נרפא הנתק טהור הוא כין שנתרפא טהור אף על פי שסיכני טומאה במקומו החליט בשיער צהוב בין שהחליטו בתחילה בין שהחליטו בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או שהחליטו אחר הפטר והלך השיער הצהוב ונולד בו שיער צהוב אחר או שנולד לו פשיון הרי זה מוחלט כשהיה וכן אם החליטו בפשיון בין בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או אחר הפטר והלך הפשיון וחזר פשיון אחר או שנולד לו שיער צהוב הרי זה כוחלט כשהיה עד שלא ישאר סימן טומאה או עד שיצמיח בו שתי שערות שחורות שני

ושאר כל מעשיו בין ביום בין בלילה אילו באנשים ושאר כל מעשיו בין באנשים בין בנשים אלו ככהנים ושאר כל מעשיו בין בכהנים בין בישראל שהיה מצורע זו נודת בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית וכן שטימא מצוה לטהרו שכל טהור או לטמא וכל כשרין לטהר את המצורע אפילו זב ואפי' טמא מת ואין מצורע מטמא מצורע ואין בטהרין שני מצורעין כאחת שאין עושין מצות חבילות עץ ארו ואזוב ושני תולעת שטהר בהן מצורע זה מטהר בהן מצורעין אחרים וכן ציפור המשתלחת כותר לטהר בו מצורעים אחרים כאחד שנשתלחה ומותרת באכילה אבל הציפור השחטה אכורה בהנאה ומאמימה תיאסר בשעת שחיטתה שחטה ואין שם אזוב ולא עץ ארו ולא שני תולעת הרי זו אסור בהנאה ששחטה שאינה ראויה שכה שחטה והאכל כזית מצפור השחטה עכר על עשה ועל לא תעשה שנ' זה אשר לא תאכלו בהן מפי השמועה לבדו שזה לרבות הציפור השחטה ונ' מותרת תאכלו הא אחרת לא תאכלו ולא הבא מכלל עשה עשה אין לוקחין שתי הציפורים בציפורי עיר הנחת ולא מצפורים שהחליפן בע"ז ולא מצפורים שהתנו את הנפש ומצותן שיהיו שתיהן שוות במראה בקומה ובדמים ולקחתן כאחת אעפ"י שאינן שוות או שלקח אחת היום ואחת לאחר כשירות לקח שתי צפרים לשם איש כשרות לטהר בהן אשה לשם אשה כשרות לטהר בהן איש לטהר בהן בית מנוגע כשרות לטהר אדם לקחן לאדם כשרות לבית מנוגע שנ' ולקח למטהר שחט אחת מהן ונמצא שלא היתה דוד יקח זוג לשניה והיא טובה מותרת באכילה שחט האחת ונמצאת טריפה יקח זוג לשניה והראשונה מותרת בהנאה כשפך הדם בניחוח את המשתלחת עד שתכות מתה הכשתלחת ישפך הדם ויקח שתי אחרות

פרק שנים עשר

צמות בגדים כגדים כצדעות אים אבל פחות מבגדים שחור ושלשה טמא טמאה יש בהן ירקק ארכוס והפטיון ושלשון כפורשין כמור ירקק הוא הירוק שבידוקן שהוא ירוק הרבה ככנף הטוס וכה צי הדקל ואדמדם הוא אדום שבאדמדם שהוא אדום הרב' בתורת יפה וטני כראות אילו בעטרפין זה עם זה במראה ירקק' או אדמדם מסגירין את הבגד ואם עמד במראה זה שני שבועות כחליטין ושורפין וכן אם פשה כחליטין ושירפין כיצד כה שני' בו נגע ירקק או ארכוס מסגירו שבעת ימי' ובשביעי הנה אם פשה כחליטין ושרף את כל הבגד ואם עמד במראה זה לא פשה או שפשה יכה משני הכראות שהוכר בהן או שהוסי' זרחה להאדים ולהחריק ולא פשה יכבש מקום הנגע ויסגיר ז' ימים עת ובסוף שבוע שני שהוא יום שלשה עשר דואה אם בו המראה הרישית הרי והטעון כיבוס וטהור ואם נשהגה המבנה שהיה נגון שהיה ירקק ונעשה ארכוס או ארכוס ונעשה ירקק קרע מקום הנגע ישרף כה שקרע ותפור מטלית בגד ירקק ישרף שרף הבגד ובכבסו בכיבוס שני ומטבילי וטמא יכבד במראה שהוסגר בו בתחילה יחליטין ושרף את כותן כיצד שיהי ירקק ופשה ארכוס או שהיה ארכוס ופשה ירקק חוצה בשיון נגע שהי' באמצעו מקום נקי בלא נגע ופשה הנה נגעו כשן עד שיפשה לחוץ שאין פשיית הנגע להוכו כהן נק' כהן בין בכגדים ובתים דפשיין הספק בכגדים כל ימי' וירקק או דהור כגדים כיצד בגד שהוסגר ונלך בו נגע

אחד כגדים רחוק מן הנגע שהוסגר בו הרי זה פשיין ושרף ואם היה פחות מכגדים אין משגיחין בו וכן בגד שקרע ממנו הנגע בסוף שבוע שיני כמו שביארנו ודור בו נגע כגדים ישרף וכן בגד שפשה בו הנגע אחד שנפטר ישרף כי שבכס אה הנגע בשבוע ראשון כמו שביארנו צריך לכבסו מטעם מן הבגד שחוצה לו שנ' את אשר בו הנגע וכל נגע בגדים שבכסו אותן טעבירין עליהן שבע' סמכנין שמעבירין על הכתם כדרך שמעבירין על הכתמים כמו שביארנו בענין נידה בגד שקרע ממנו מקו' הנגע וחתך מטלית כמו שביארנו וחדד נגע כגדים על הבגד מתיר את המטלית ומטבילה ושרף שאר הבגד חזר הנגע על המטלית שורף את הכל התולה מן המוסגר בטהור ודור נגע על הבגד שורף את המטלית חזר על המטלית הבגד הראשון המוסגר ישרף והמטלית השכס את הבגד שהוא תפורה בו בסמכנין אם עבד בעינו שני שבועות או פשה שורפין הכל בגד שבא כולו בתחילה ירקק או ארכוס מסגירו שבוע אחד טבוע אם עבד בו שני שבועות ישרף אבל בגד שהסגירו ופשה הנגע ככולו ונעשה ירקק או ארכוס או שפסגו ואדר שפסגו בא כולו ירקק או ארכוס הרי זה טהור כבס ופשה ישרף כגד שכוכין יוצאין על פניו מן הארץ כגון סגוס של צמר ונראה בו נגע אינו מתטמא עד שיראה הנגע בכוכין ובארץ עצמו וזה שנ' בכגדים בקדחתו או בככחתו קדחתו אילו השוקים נכחתו אלו הדרשים הכגדים הצבועים אינן בטמאין בנגעים בין שצבועין בידי אדם בין שצבועים בידי שמים עד שיהיו לכנים בגד ששהיו צבוע וערכו לכך ערכו צבוע ושהיו לכך הכל הולך אחד הנראה פחות מכלש אצבעות על שלש אצבעות מן הארץ אינו בטמא בנגעים בגד שאר בו פוח מלש על שלש ונראה בו נגע ואחר כך השליכו לשלש על שלש טהור החופר מטלית שאין בכל אחת מהן שלש על שלש ועשה בהן בגד הרי זה מטמא בנגעים שהתפור כצרוג וכולו בגד אחד הוא בגד שהוא מטלית מטליות בהן צבועין ומתן לכנים ונראה נגע בלבן שבו מסגירי אותו אם עבד שני שבועות נטמא כולו ושרף וכן אם פשה הנגע בכסלית לבנה אדר הרי זה פשיין אעפ"י שיש ביניהן צבוע היה כולו צבוע ובו פס אחד לבן אפי' כגדים ונראה בו נגע יסגיר שאם עבד בעינו ולא הוכיף ולא כהה שני שבועות ישרף

פרק שלשה עשר

אין בטמא בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים בלבד או השתי או הערב של צמר ופשת' וכל כלי העור בין קשה בין רך אף העור הצבוע בידי שמים בטמא בנגעים והלכדים כבגדים ומטמאין בנגעים והאחלים בטמאין בנגעים בין שהיו של צמר ופשתים בין שהיו של עור כל רבגדים של צמר ופשתים בטמאין בנגעים חוץ מבגדי גוים הלוקח בגדים מן הגוים יראו בתחילה בגד שהו' כלאים מן הצמר ומן הפשתים בטמא בנגעים צמר גבלים וצמר רחלים ששואן זה עם זה אם רוכ כן הגבלי' אינו בטמא בנגעים ואם רוב מן הרחלים בטמא בנגעים כדציה לכדיצה בטמא בנגעים והו' הדין בפשתן וקכס שטרפן זה ביה ורחל בת עז אין צמר שלה בטמא בנגעים בין שהיא שתף פשתן וערכו קנכס או שתף קנכס וערכו פשתן אינו בטמא בנגעים וכן אם היה שהו או ערכו פשתן או צמר והשאר בוצה של עדים וכיוצא בה אינו בטמא בנגעים דעור שאינו מעוכד אינו בטמא בנגעים וכן העור שהוא גולם קודם שיעשה כמנו כלים אינו בטמא בנגעים שנ' כלי העור וכל כלי העור בין פשוטין בין מקבלין כל ישרף בטמאין בנגעים

את המחוז כולה או מקצתה או הקוצץ הנגע כולו מבשרו או כן
הבגד או מן הבית בין קודם שיבא לכהן בין בתו הסגר או בתוך
החלט או אוד הפטור דרי זה עוכר בלא תעשה שנאמר השמר
בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות ככל אשר יודו אתכם הכותים
הלויים כאשר צויתים תשמרו שלא יתלוש או שיקץ אבל אינו
לוקה עד שיעזילו מעשיו ואם לא הועילו אינו לוקה כיצ' היתה
בו בהרת ובה שלש שערות לבנות והלש אחת כזה מקצת המחיה
ונשאר ממנה בעדשה אינו לוקה שהרי רוא טמא בשחיה וכן כל
כיוצא בזה וכיין אותו מכת כרדות וכן המגלה את הנתק לוקה
שנאמר ואת הנתק לא יגלה ואינו חייב עד שיגלה כל הנתק בתער
וכתור למצורע לישא בכוש על כתיפו שיש בה הצרעת ולקשור
הסיב על רגלו ואם הלכו סימני טומאה ילכו שלא נתכוון לכך
התלוש סימני טומאה או שכוח את המחיה עד שלא בא אצל
כהן דרי זה שהוד וכו' אם עשה כן בימי הסגר דרי זה שהוד לאור
ימי הסגר ואם הלשן אחר שהוחלט בהן דרי זה מוחלט בשחיה
ואין לו שהוד עד שתפרח הצרעת בכלו או עד שתתמעט כוהנת
בכננים מי שנקצצה בהרתו כולה שלא בכונה שהוד קצצה
בכוונה אם קצץ כל הבשר החי המקיפה אפילו כחוש השערה
אין לו שהרה עולמית קצצה בעצמו אין לו שהרה עד שתפרח
בכולו החולש שערה לבנה אחת וכשה השנייה דרי זה שהוד
היו שלש תלש שהל וכשה אחת הדיזה בטמאתו היתה בו מחיה
בעדשה כוה הצויה והלך הצויה דרי זה שהוד היתה יתירה
מכדשה כוה הצותר והלך בעדשה דרי זה שהוד כוה בעדשה
והלך המותר דרי זה טמא מי שהיתה בהרת בערלתו ימול
ואף על פי שהיא מילה בזמנה ושלא בזמנה שמצית עשה דחה
את לא תעשה בכל מקום ואם מל והלך בעור העדלה סימן
שהיה מוחלט בו דרי זה חייב בקרבן מצורע מצוח עשה שיהיה
המצורע המוחלט מכוסה ראש כל ימי הלוא ועושה על טפס
כאבל ופירס בגדיו ומודיע העוברים עליו שהוא טמא שנאמר
והצרוע אשר בו הנגע וכו' אפילו כהן גדול שנצטרע פדע ופדע
שעשה דחה את לא תעשה ואסור בשאלת שלום כל ימי הלוא
כאבל שנאמר ועל שפס יעטה שיהיו שפתי דבוקות אבל קירא
שונה ודריש ואסור לספר ולכנס כל ימי הלוא ונותן בכל
הדברים האילו אפילו בשבתות וימים טובים והרי הוא מותר
ברחיצה ובסיכה וכנעילת הסנדל ובתשמיש המטה וזקף את
מטחו כשאר העם דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו ואף
לעיר ישנה מוחץ להנה מושבו דבר זה בעיירות המוקפות חמה
בארץ ישראל בלבד המצורע אינה פדעת ואינה פורמת
ולא עושה על שפס אבל יושבת היא כחץ לעיר ומודיע לאהרן
שייט טמאה ולא המצורעים בלבד אלא כל המטמאים את האדם
חייבין להודיע לכל שהן טמאין כדי שיפרשו מהן שגאם וטמא
פניא יקרא הטמא מודיע שהוא טמא ושומטם ואגדרו גנים פדע
ופורס ועושה על שפס בפני שהוא ספק אחד מצורע מוסר
ואחד מצורע מוחלט לעניין טמא ואין בין מצורע מוסר למצורע
מוחלט לעניין טומאה אלא פריעה ופרימה ותגלחת וציפורים
שהשהוד מתוך הסגר פטור מן התגלחת ומן הציפורים והשהוד
מתוך החלט חייב בהן אבל טמאת שניה שזה בכל דבר המצורע
אב מאבית הטומאו טמא אדם וכלים כמנעו וכלי חרס באוויר
ומטמא אדם במשא ומטמא משכב ומישב אפילו תחת אבן כזב
וכזבה שנ' וכבם בגדיו וטהר מפי השמעה למדו שטחור מלטמא
משכב ומישב ואחד הכוסגר ואחד המוחלט בכל אלו חומרה
יחידה יש במצורע שהוא מטמא בכיאתו לבית בין בימי החלט
בין בימי הסגר כיצד נכנס לבית נטמא כל אשר בבית בין אדם

בין כלים אעפ"י שלא נגע בהן נעשו ראשון לטומאה שנא' מוחץ
למ חנה מושבו מה הוא טמא אף מושבו טמא היה עומד תחת
האילן ועבר אדם טהור חחת האילן נטמא היה הטהור עומד
תחת האילן ועבר המצורע חחתיו לא טמאה ואם עמד נטמא
שהרי נעשה לו מושב ספק עמד ספק לא עמד שהוד הכנים
המצורע ראשו ורובו לבית נטמא כל שיש בתוכו נכנס לבית
הכנסת עושין לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים ורחובה ארבע
אמות על ארבע אמות ונכנס ראשון ויוצא אחרון כדי שיהיה
מושבו לבדו ולא יעמד עם העם בערבוב ויטמא אותם :

פרק אחד עשר

טהרת מצורע מצות עשה ותגלתו כשיטור מצות עשה כעין
מטהרין את המצורע מביאין מדרק של חגש חדש וקבלה היא
שיהיה של חרש ובתן לתוכו רביעית מים חיים הראויין לקדש
אותן מי חטאת ושעיר זה מדברי סופרים ומביא שתי ציפורים
דרור טהורות לשם טהרת צרעת שנאמר ולקח למטה ושחט
את הברורה שכשתיהן על המים שבכלי הרים וכמזה עד שיהיה
הדם ניכר במים וחפר וקובר הציפור השחטה בפניו ודבר זה
קבלה מפי השמועה ונטל עץ ארז וכיצוחו שיהיה אורכו אמה
ועוכיו ברכיע כרע מכרעי המטח ואזכ שאין לו ש לוי כמו
שבארנו אין פחות מטפח ושני תולעת מסקלו שקל ואם טעם
פסלו בעבותת התכלת וכל השעורין הלכה ולקח שלשתן
הצפור החיה וארבע סיבין אילו מעכבין זה את זה ועץ ארז
ואזכ שנתקלפו פסולין וכורך חאזב עם הארז בלשון של והחית
ומקיף להן ראשי אגפים וראש הזנב של ציפור החיה וטובל
ארבעתן במים שבכלי ובודם שעליהם ומזה שבע פעמים על אחד
ידו של מצורע ומשלח את הציפור וכיצד בשלחה עוכר בעיר
חורקה חוץ לחומה ואינו הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא
למדבר שנאמר מוחץ לעיר אל פני הטהרה שלחה וחזרה חזר
ומשלחה אפילו מאה פעמים ואחד כך מגלח חכהן את המצורע
כיצד מגלח מעביר תער על כל בשרו הנראה אפילו בית השחי
ובית הערוה ושער שעל כל הגוף עד שיעט' בדלעת שנ' אז כל
שערך אם כן למה נאמר ראשו חקנו וגבות עיניו לרבות כל כיוצא
בהן ולקטש שער שבתוך האזנים לפי שאינו נראה ואזכ נכנס
בגדיו ושרבל ויטה' בלשם בביא' וכלט' משכב ומ' שב ויכנס לננים
מן החמה ומנה טבעת ימים ואם בהן בתשמיש הטיט' מוחץ
לאהלו מלבד שאסו בתשמיש המיט' והמצורע מתהרה בתשמיש
המטה כל טבעת הימי האלו עדיין הוא אב הטומאה נטמא אדם
וכלים כמנע לא במשא שהרי הוא או והיה ביום השביעי ונכנס
בגדיו וכו' מלבד שהיה מטמא בגדים וכשם שהיה מטמא בגדים
כמנע כך מטמא אדם כמנע טבל המטמאין בגדים מטמא אדם
וביום השביעי מגלחו חכהן תגלחת שניה כראשונה ומכנס בגדיו
וטובל ויטהר מלטמא אודים והרי הוא ככל טבוליוס ואוכל
במעשר העריב טמאו אכל בהרמ' הביא כפרהו אוכל בקדשים
כמו שבארנו כשהוא מגלח בשהי התגלחות אינו כגלח אלא
כתער ואם גלח שלא בתער או שהניח שתי שערות לא עשה
כלום ואינו מגלח אלא בהן ואם שיד שתי ושערות כתגלחת
ראשונה וגלחן בשנייה לא עלתה לו אלא תגלחת אחת בלבד
והרי היא ראשונה וכל היום כשר לטהרת המצורע תגלחת
המצורע ושבילתו וחזאתו אינן מעכבות זו את זו שאר כל מעשיו
מעכבים שחטת הציפור ותגלחת ביום והחיה ושאר

ואפילו מצאו כולו בתחילה וקרקו או אדמדם יסגיד ובשביעי
 הראוהו אם כחה הגנע ואין צריך לוטר אם הלך קולף מקום הגנע
 בלבד והבית שהור מצאו שעמד בעיניו ולא פשה מסגיר שבו
 שני ורואהו ביום שלשה עשר אם כחה הגנע או הלך לו קולף
 מקום הגנע ומטהר את הבית בציפורים ואם מצא הגנע שפשה
 בסוף שבוע שני או שעמד בעיניו חולץ את האבנים שבהן הגנע
 ומקצה העפר אל מחוץ לעיר ושח את כל הבית ומסגירו שבו
 שלשי וכיום תשעה עשר רואהו אם חדר בו נגע כשני
 גריסין הרי זה פשיק אחרי הטוח ונותן את כל הבית ואם לא חדר
 בו נגע מטהר בציפורים וכל זמן שיחזור בו הגנע קודם שיטהרו
 בציפורים הרי זה ינתן ואם נראה בו נגע אחר שטהרו בציפורים
 יראה בתחילה וכן אם פשה הגנע בסוף שבוע ראשון חולץ
 את האבנים שבהן הגנע וקוצה העפר ורוץ לעיר ושח את כל הבית
 ומסגירו שבו שני ורואהו אם מצא בו נגע כשני גריסין הרי זה
 פשיק אחרי הטוח ונותן את כל הבית ואם לא חדר בו נגע
 מטהרו בציפורים וכל זמן שיראה בו נגע
 קודם שיהיה בציפורים ינתן ואם נראה בו אחר שטהרו
 בציפורים יראה בתחילה כשהוא חולץ את האבנים שבהן
 הגנע אינו חולץ פחות משתי אבנים ואינו נוטל אבנים מצד זה
 ומכיון לצד זה שניצמד ולקחו אבנים אחרות ולא עפר מצד זה
 ומכיון לצד זה שנועף אחר יקח ושח את הבית ואינו שח בסיד
 אלא בעפר שנועף אחר יקח וכו' אינו מכיא אבן אחת תחת
 שתיים שחולץ ולא שתי אבנים תחת אבן אחת חלוצה אלא מכיא
 שתיים תחת שתיים ויש להלביא שתיים תחת שלש היח החתול
 בינו לבין חבירו שניהן חולצין ושניהם קוצים את העפר ושניהם
 מביאין אבנים אחרות אבל בעל הבית מכיא לבדו את העפר שני
 ועפר אחד יקח ושח אין חבירו מטפל עמו בטהרה אבן שכחית
 בזמן שהיא חולץ חולץ את כולה וכמו שהיא נותן את של
 ומגיד את של חבירו ויש בדבר ספק אם תהיה זו של חבירו כמו
 יד לאבן של בית שנראה בו נגע והיתה עליה על גבי נוח
 את הקירות עליה נראה בעליה ניתן את הקירות לבית לא
 היתה עליה על גבי אבניו ועצו ועפרו כולן ניתני עמו ומציל
 את המלבנים ואת כריני החלונות הלמקח אבנים בבית כסגור
 ובנאן בבית טוהר חדר הגנע למוסגר חולץ את האבנים שכשהוא
 נראה נגע על האבנים שכמה המוסגר ינתן והבית השני מסגירין
 אותו כנגע זה בדין כל בית שנראה בו נגע בתחילה כיצד מסגירין
 את הבית המנוגע אחר חלוצה והשיח מביא מים חיים בכלי דרם
 ושתי צפרים ועץ ארו ואוזב ושני חלעות כשהוא אדם שכאדנו
 לכל דבר אלא שכאדנו מזה שבעה פעמים לאחד ידו של מצורע
 ובבית מזה שבעה פעמים על המסוקף של בית מבחוץ ושאר
 כל מעשיהן שיון :

פרק טשה עשר

בית המנוגע אב מאבות המטמאות כל הנגע בו ישמא וכן אבנים
 שחולצין מטמו אחר וסגר או אבנים ועציו ועפר של בית כשנחצין
 אותו כולן אבות מטמאות וכל מית מרם מטמא אדם וכלים כנגע
 וכמטא וכביאה כיצד אם נכנס מית מהן לבית שהור נטמא
 כל אשר בבית מאדם וכלים שכולן מטמאין בביאה כאדם מצורע
 וכלן אסרין בהנאה ואם טרפן ועטה מהן סד הרי זה אסור
 בהנאה שנאמר צרעת במארת חן בו כאידה דאל הנגה בו וכולן
 משלחין אותן חוץ לעיר אעפ"י שאינה טוקפת דומה בית מסגר

אנו מטמא אלא מתוכו שנאמר והבא אל הבית כל ימי הכניו
 אחרו ישמא עד הערב אבל המוחלט מטמא כהונו ומיחדת
 שהנגע בו מאחוריו טמא שנאמר צרעת ממארת בבית טמא הנה
 וכי טוהר היה אלא להוסיף לו טמא על טמאתו שיהיה כולו טמא
 וישמא מאחוריו וכן אבנים שיש בהם הגנע בניוסגר במטמאין
 מאחוריהן אחד המוסגר והמוחלט מטמא בביאה כיצד בית
 שהיה מיסך על גבי בית כנגע בין מוחלט בין מיסגר או אילן
 שהוא מיסך עליו העובד תחת האילן או הגבס לבית החיצון טמא
 שהרי הוא והבית הטמא תחת אהל אחד וכן אבן כנגעת ונכנסת
 לאהל והונחה שם נטמא כל אשר באהל היתה כוננת תחת האילן
 והטהור עובר נטמא היה הטהור עובד תחת האילן ועבר אדם
 באבן כנגעת לא טמאה ואם הגיזה שם שבאחה שנושב הכנגע
 כמחו בין אדם בין כלים בין אבניו ועציו ועפרו המאהיל בידו
 על אבן כנגעת או שהאהלה עליו שהור עד שיגע טו ור שנכנס
 לבית כנגע דרך אחוריו אפילו נכנס כולו חוץ מידו טוהר שני
 והבא אל הבית דרך ביאה טמאת תורה טוהר שהננים ראשו
 ורובו לבית טמא נטמא וכן טוהר טוהר שהננים ככנה שלש
 על שלש לבית טמא נטמא וכן כלי חרס שהננים אוירו לבית
 טמא נטמא אבל שאר כלים עד שיכניס רוב הכלים משיכניס
 רובו נטמא מיד כד' בכלים שנכנסו חלוצין אבל אדם מישראל
 שנכנס לבית כנגע והוא לבוש בבגדיו וכנולדו ברגליו וטבעותיו
 בידיו הרי האדם טמא מיד וכנדין שהורים עד שישהא שם כדי
 שיסב אדם האבן כשלש בעים פת חטים בלפתן שבו הנזכב
 בבית יכנס את בגדיו והאבן בבית יכנס אה בגדיו וכי תעלה
 על דעתך שאין בגדיו כהטמאין עד שיאכל שם אלא ליתן שיעור
 לשוכב כאבן ואחד השוכב או היושב או העובד אם שוא
 כדי לאכול שיעור אבילה האמורה נטמא בגדיו כי שנכנס
 לבית כנגע וכליו על כתפיו וכנולדו וטבעתו ככתפיו דא וכן
 טמאין מיד שאינו מציל מלטמא מיד אלא כלים שהור לבוש בהן
 וכן הגוי והכרם שהור מלובסין בכלים ונכנס לבית כנגע נטמא
 הכלים מיד אבל דגוי אינו נקבל טומאה ככהכה כי שהיה
 עומד בבית כנגע ופשט ידיו חוץ לבית וטבעותיו בידיו אם שהא
 כדי אכילת השיעור נטמא הטבעות אף על פי שהם בחוץ וכן
 העובר בחוץ ופשט ידיו לבית כנגע נטמא ידיו בלבד מיד ואם
 נשתחו שם כדי אכילת השיעור נטמאו טבעותיו ואם לאו טהורות
 כל המציל בצמיד פתיל באהל ובת מציל ככוסה בבית כנגע
 וכל המציל ככוסה באהל המת אפילו היה כגולה בבית ובמגע
 הרי זה טוהר כיצד כל ידום או כלי אבנים וכלי אדמה וכיצד
 בהן שהור אבילים ומסקין וכלים בתוכן והיו מכוסין בבית הכנו
 אעפ"י שאינן מקפין צמיד פתיל הן וכל מה שבתוכן טוהר
 הכר והדות שבבית הבנגע אף על פי שהן כגולין כלים שבתוכן
 טהורין הצרעת תא שם האבן בשחפות כולל עניני תיבת
 שאין חמץ זה לזה שהרי לבן עור האדכ קרוי צרע ונפילת קיח
 שעד הראש או האקן קרוי צרעת ושינוי עין הכנדים או הכנים
 קרוי צרעת חה השינוי האבן בכנדים וכנתיים שקדאהו
 תורה צרעת כסורפות השם אינו ככנהו של עולם אלא בית
 ופלא היה בישראל כדי להזהיר מלשון הרע שהמספר גליון
 הרע משתמת קירות ביתו אם חדר בו יסוד הבית אם עמד
 ברשעו עד שהחץ הבית כשהנין כלי העור טבכתו שח וטמא
 וטובב עליהן אם חדר בו יסודו ואם עמד ברשעו עד
 שישרפו משתכן הבגדים שיעליו אם חדר בו יסודו ואם עמד
 ברשעו עד שישרפו כשהנה עורו ויצטרע כשה ד

עורות היה שבים אין מטמאין בנגעים
 בארץ אפילו דוש או כשיחה של צנור או פשתים או עור בהמה
 וזה כענין כל שהוא ועשה מהן כלים מטמאין בנגעים
 והוא כי חבירו לו בדרך חיבורי בגדים לטומאה כל כלי וראוי
 להתטמא בשאר הטומאות אף על פי שאינו מתטמא בכדרם הזב
 מפני שלא נעשה למשכב או למושב הרי זה מטמא בנגעים כגון
 קלע של ספינה והפרוכת ושבים של שכבה ומטפוחת ספרים
 והאבנט ורצועות כנעל וסנדל שיש בהן רוחב בגדים הרי אילו
 וכל כיוצא בהם מטמא בנגעים ואין צורך לומר שאר הכלים כגון
 כרים וכסתות הימת והתהכל נראין כדרכן ופושד הנגע מהובן
 לאחדיהם ומאזדיהן להובן וכן כל כיוצא בהם בכלי העור
 הכפולין סדין המקובט בפשיטין אה קבטין ורואין אה נגעו
 השתי והערב בין של צכר בין על פשתן כטמאין בנגעים מיד
 משיטו אף על פי שלא ליבן הפשתן ולא שלק הצכר וככה יהיה
 בפקעת של שתי והפכא בנגעים כדי לארז מבנו שלש על שלש
 שתי וערב בין שהיה כולה שתי בין שהיתה כולה ערב היתה
 הפקעת מקובצת מחוטין פסקין אינה מטמאה בנגעים שתי
 פקעת המעורות זו לזו בחוט ובין השתי שמקצתו לסוף על הכבד
 העליונה ומקצתו לסוף על הכבד התחתונה וכן שני דפי הלוק
 שמעורות בחוט אחד ונראה הנגע באחד מהן השני טהור אעפ"י
 שחוט אחד מתברר ביניהן נראה הנגע בנפש הבסכת ובשתי
 העומד אעפ"י שמקצת הנגע בכנור ומקצתו בשתי הרי זה טמא
 נראה הנגע בשתי העומד לכדו הארת נהוד נראה בארז לכדו
 דשתי העומד טהור נראה כסדין שדף את הנימין נראה
 בנימין הסדין טהור פשה מן הנימין לסדין הסדין טמא חלק
 טהור נראה בו נגע באמריה שבו אפ"י היתה האמרה צמד או פשתים
 ביצלה ואינה נטרפת כגד מוסגר שעבעו או מברו לגוי טהור
 וכן אם נתקרב באחרים כדן שהודים קצצו ועשוהו מוכין פוחת
 משלש על שלש טהור ומותר בהנייתו היתה בהם אחת שלש על
 שלש ונראה בה נגע היא לכדה טמאה בגד מחלט שנתערב
 באחרים כולן טמאין ויטמא אפילו אחד בכמה אלפים וכן אם
 קצצו ועשוהו מוכין הרי הן טמאים ואמר בהנייתן אחד כגד
 או כלי עור או שתי או ערב המוסגר או הבחולט לנימין טומא הרי
 הוא אב טמאות המטמאות באדם מצדד לכל דבר כטמא בכנע
 ובמטא ובביאה ועושה משכב ומושב אפילו בהרת האבן
 כיצד בגד כבוע או שתי או ערב או כלי עור הבנתעין שהבנים
 מהם אפילו כזית לבית טהור נטמא כל אשר בבית בין אדם בין
 כלים ונעשו כולן ראשון לטומאה וכן משכב או מושב המונח
 חחת האבן והגיה כזית כהן לבעלה כן האבן נטמא המשכב או
 המשכב כשליית שיש בה שלש על שלש אף על פי שאין בה
 כזית כזן שנכנס רובה לבית טהור טמאו היו בה כבה זתים
 כזן שנכנס ממנה לבית לבי טהור נטמא אף על פי שכל השעורין
 הלכה למטה כסיני הרי הוא אומ' לכל נגע חצרת הלכת ולצדעת
 הבגד ולבית וקיש נגעי אדם למעי בגדים ובתים והשל המצורע
 לבת שנאמר אל התי ככת מה המה בכזית אף אלו בכזית
 בגדים הבנתע'ם אלוהן אותן דרך לעיד בין שהיתה במקפת ואבה
 בין שאינה מ קפת חה חזכר בבגדים מכאדם

פרק ארבעה עשר

צרת בתים כשני גריסין זה לצד זה נמצא רוחב הנגע כמו במק'
 צמיה; שש טערוח כגוף וארזו כשתים עשרה טערוח בריבוע
 והפתח משיעור זה בביתם טהור וכל השיעורין הלכה לנטה

כסיני ג' סיני טומאה יש בביתם מראה יתקדק ואדמדק והפשיטין
 וכולן כפורשין בתורה ושני המראות מצטרפין זה עם זה ופשיטין
 הסמוך כל שהוא והרדוק כגרים אבל החוד אחד הטוח בשני
 גריסין אין נגעי בתים מטמאים עד שיהיה מראה הנגע שפל
 כן הקד שנאמר שקערורחת שיהו שוקעין בקירות ובשני הבראות
 מכנידין או מוליטין ובפשיטין בוחצין ואם פשה אחרי הכוח נותן
 את כל הבית כמו שיתבאר כשיראה נגע בבית אפילו דבס
 שחזק ודאי שזה נגע לא יגזור ואמר נגע נראה לי בבית אלא
 אומר לכהן בנגע נראה לי בבית וצויה הכהן ופינו את דבית אפי'
 חכילי עצים וחכילי קנים ואוד נך יבא הכהן ויכנס ויראה הנגע
 ובית אפל אי פוחחין בו חלמת לראות אה נגעו אלא אם אין
 הנגע נראה בו טהור ואוד שיראה הכהן את הנגע יצא ועמד על
 פתח הבית בעד רמשקוף וכניד או יחליט או יפטר שיבא ויצא
 הכהן מן הבית אל פתח הבית והסניד את הבית לא שיסניד ידוא
 בחוק ביהו או בחוק בית המנוע או תחת רמשקוף אלא בעד
 פתחו ואם עמד תחת רמשקוף או שהלך לביהו והסניד דרי זה
 כוסגר אין הבית מטמא בנגעים עד שיהיה בו ארבע אמות
 על ארבע אבות או יתר ויהא לו ארבעה כתלים והוא בני בארץ
 באבנים ועפר ועצים שנ' את אבניו ואת עציו ואה עפרו אבל אם
 היה בו פוחת מארבע אמות על ארבע אמות או שיהיה נגול או
 שהיה בעל שלטה כותלים או בעל חמש או שהיה בני רסמינה
 או תלוי על ארבע קדוח אינו מטמא בנגעים היד כנוי על ארבעה
 עמודים מטמא בנגעים כמה אבנים יהיו בו אין פוחת מ' מנה
 שתי אבנים בכל כותל כרי שיהיה כל כותל ראי' לנגע שאז דבית
 מטמא בנגעים עד שיראה בו כשני גריסין על שתי אבנים שנא'
 את האבנים אשר בהן הנגע וכמה עצים יהיו בו כדי לתן חות
 המשקוף ועפר כדי לתת בין פצים לחבירו אבל אם היה בו פוחת
 משיעורים אילו אינו מטמא בנגעים הלבינים והשיש אינן
 חטובין באבנים בית טהור מצדיו כחופה בשיש ואוד בכלע
 ואוד באבנים ואוד בעפר אינו מטמא בנגעים בית שלא ריה
 בו לבנים ועצים ועפר כשיעור נראה בו נגע ואחר כך רביא לי
 אבנים ועצים ועפר טהור בית שסככו בודעיה בטול דואל
 ומטמאין חשיש עץ דהי הן כעץ ואב נכבא דבית ונראה ידו
 טומאה חמורה כמו שיתבאר ירושלם וחציה לארץ אין כניצין
 בנגעים שנאמר בבית ארץ אוחהכם וירושלם לא וירדירה
 לטבטים ובתי וצוים שבארץ יעדאל אין מטמאין בנגעים חלוח
 בתים מ הגדים ידאו נחוללה בית שיעדו אחד נוי ידו אחד ישר'
 צדו אחד בארץ יצדו אוד בחוצה לארץ אינו מטמא דנגיים
 ושאר כל רבתים טמאין בנגעים בין צדונית כזי אדם
 בין צבועי בידי טמא' בית האשה בית השורפין ביה רכנור אי בית
 דמור' שיש בהן דידה לחובין או לחלכידין כטמאין בנגעים קדוח
 האבוס וקידוח המחציה שבבית אין כטמאין בנגעים

פרק המטה עשר

נגעי בתים יש בהן דסגר ג' שבועות שדן י' יום שיום מיביעי עולה
 לכאן ולכאן ויום י' עולה לכאן ולכאן נמצאת אתה לכד טמא
 צריך לג' שבועות רואה בשביעי וביום י' וביום י"ט ודסגר בתים
 ג' שבועות אינו כפודש בתורה וכן רוב דיני נגעי בתים דברי קבלה
 הן וכל הדינים המפורשים בהם בתורה ובדברי כבול רך וס'
 כשיבא הכהן ויראה הנגע שיקע יתקדק או ארכוס כמו שבארנו
 יסניד שבקת יבוס

ומסיני שמה כפני משקה פי הוב זה שנסך את הפת ואת הבעל
המסיני שהוד נשך את הקשות ואת המלפפן המסיני שמה מפני
משקפי הוב המתערבין קליפי פולין וקליפי תרמוסין שקצצן הגוי
המסיני שמה שכל הגוים כזבים לכל דבריהם כמו שיתבאר
הקליפים שבשוקין והלכין בהם אחד הודב דם שמה שנתערב
במים אם בטלו מראיו הכל שחוד נתערב בדם שהוד ובין רואין
אותו כאילו הוא מים וכן רק שמה שנתערב במים אם היה
קרוש בברייתו הרי זה שמה ואם נמחה במים אם בטלו מראיו
הכל שחוד נתערב ברוק אחד רואין אותו כאילו הוא מים
וכן מי דגליו של שמה שנתערבו במים אם בטלו מראיו הכל
שהוד ואם לאו שמה נתערב בין או במי רגלים שהודין רואין
אותו כאילו הוא מים נתערבו במי רגלים של גוים הולכין
אחד הודב כיצד בלישהו ישראל וגוים משליו שם מי רגליהן
אם רוב גוים הכל שמה ואם רוב ישראל הכל שהוד מוצה למחצה
הכל שמה וכן אם נתערב מי רגלי גוי זה במי רגלים ישראל זה
הולכין אחד הודב שואלין כל מי רגלים מכל מקום ואין
חוששין שמה של נידוח הן שלא נחשדו בנות ישראל לבגס את מי
רגליהן כשהן נדות ודום שהיה הוב או הזבה מטילין בו מי
רגליהן וכיבסו פעם ראשונה ושנייה ודי המסקין שבכסו בהן
שמהי ופעם שלישייה שהודין בין שבכסו במים בין שבכסו במי
רגלי שהודי לא נשאר בה לחלוות מימי רגלים זכה שנעקרו מימי
רגליה בסוף שבעת ימי הספירה וירדה וטבלה והטילה מים אחד
הטבלה הרי הן ספק אם אחר עקירה ודלכי זובה וזית או אחר
היצאה שהיה שהודה וכן גויה שנעקרו מימי רגליה ונתגירה
וטבלה והטילה מים אחד שטבלה הרי זה ספק אם אחר עקירה
הולכין והדיו הן כמי רגלי הגברי הטמאים או אחר יציאה והדיו הם
במימי רגלי ישראל שהודים העבדים משמאין בזיבה ובנידה
ובלידה כישראל אבל הגוים אין משמאין לא בזיבה ולא בנדות
ולא בלידות דין תורה שנאמר וברו אל בני ישראל ואמרתם אליהם
איש איש כי יהיה זה בני ישראל משמאין בזיבה ולא הגוים
וחכמים גזרו על כל הגוים שיטמאו כזבים לכל דבריהם וזרים
ונקבות והוא שיהיה הודב בן תשע שנים ויום אחד ולמעלה
הנקבות שלש שנים ויום אחד ולמעלה אבל הקטנים לכמה זמן
זה לא גזרו עליהן טמא שיעקר והזדה היא כדי שלא יהא תינוק
ישראל רגיל אצל הגוי במשכב אחר ופחות זמן זה אין ביאתן
ביאה בעת שגזרו עליהן לא גזרו על שכבת זרע שלהן אלא
שכבת זרעו של גוי שהודה כדיון תורה ומפני מה לא גזרו עליה
טמאה כדי להודיע שטמאתן מדברי סופרים שהרי הכל יודעין
שאלו היו ובין דין תורה היתה שכבת זרעם אב הטומאה כשכבת
זרע הוב ומאחר שיודעין בטמאתן שהיתה מדברי סופרים לא
יבאו לשרוף עליה תרומה וקדשים נמצאת למד שזכו של
גוי ודם נדה או דם זיבה ולידה של גויה שהודין גוים עצמן
אעפ"י שהם נקיים מן הזדה כדם הוב וזמן ומימי רגליה ומשכבן
ומרבבן וכועל גויה כל אחד מאלו אב טומאה מדברי סופרים
לפיכך אין חיבין עליהן על ביאת בקדש וקדשיו ואין שודפין
עליהן את חזרימה וכולן משמאין אדם וכלים במגע ומשמאין
אדם במשא כזב לכל דבר אלא שהטומאה מדבריהן כמו שנאמר
דם הנכרית כרוקה וכמימי רגליה משמא לח ואינו משמא יבש

פרק טלית

בועל נדה כנדה שהוא אב מאבות הטומאה של תורה מטמא כלים
במגע ומטמא אדם במשא ובמגע ומטמא בהיסט ומטמא משכב

ומרכב כנדה אין משכב בועל נדה ומרכבה כמשכב נדה
ומרכבה שהמשכב או המרכב שדרסה עליו נדה אב מאבות
הטומאה ומשכב בועל נדה ומרכבו וליד טומאה ככלים שנוגע
בהן שאינן משמאין אדם ולא כלים אלא אוכלין ומסקין בלבד
ולמה נדרעה טומאת משכבו מטומאת משכבה בפני שנאמר
בבועל נדה ונתהי נדתה עליו ושמה שבעת ימים ונאמר בו כל
המשכב אשר ישכב עליו יטמא מאחר שנאמר ונתה עליו
אני יודע שהוא מטמא משכב ולמה נאמר כפי השבועה למדד
שוכתוב נחקו מטומאה חמורה מ'טמא אדם וכלים ותלאו כטומא'
קלה שיהיה משכבו וליד ולא יטמא אדם וכלים אלא אוכלין
ובסקין בלבד כשאר חללות הטומאות אחד הבא על הנדה
או על הזבה או על שומרת יום כנגד יו או על החללת דין כדרכן
בין שלא כדרכן אחד המערה ואחד הגומר בין גזול שבא על
הקטנה בין קטן שבא על הנדה לה מטמא משום בועל נדה
כמה דברים אמורים בשניה הבעל בן תשע שנים ויום אחד
והנבעלת היתה בת שלש שנים ויום אחד אבל פחות מכאן אינו
מטמא משום בועל נדה אלא משום נוגע בנדה בלבד שהוא
ליד ואינו אב וכן בועל הוב דרי הוא כנוגע בו ואחד הנוגע בזב
או הנבעלת מן הוב הנדה והזבה ושומרת יום כנגד יום והחללת
אף על פי שלא ראתה דם כולן מטמאות למפרע מעת לעת או
מקפידה לפקידה והוה הנקרא מעת לעת שבנדה כיצד
אשה שהיתה שהורה ואין לה וסת ובדקה עצמה בשודית ומצאה
טהור ובחצי היום בדקה עצמה ומצאה דם הרי כל הטהרות
שעשתה משעת פקידה ראשונה עד שעת פקידה שנייה טמאות
למפרע וכן אם בדקה היום ומצאה טהור ולאחר שנים או
שלישה ימים בדקה ומצאה דם כל הטהרות שעשת מעת שבדקה
ומצאה וים עת עשרים וארבעה שעות טמאות למפרע ועד שלאח
החשמיש דרי הוא כפקידה ושלפני החשמיש אינו כפקידה בפני
שאינה בודקת בו יפה אשה שיש לה וסת וראתה דם בשעת
וסתה דיה שעתה ואינה טמאה למפרע הגיע שעת וסתה ולא
בדקה עצמה ולאחר ימים בדקה עצמה ומצאה דם דרי זה טמאה
למפרע והרי היא כחוקת נדה משעת וסתה זה היא טמאת
וסתה האמורה בכל מקום ואם מצאה עצמה טהורה כשבדקה
אחר הוסת דרי זה טהורה כל אשה שיש לה וסת תרגיש
בעצמה מפיחת או בתעששת או דחששת פי כריסה ושיפולי מעיה
או אחזה צמרודית או ראשה כבד עליה או איבריה כבידין וכדצא
באילו ויש אשה שדרכה לראות בעת שיתחיל בה בקרה אחד
מאילו מיד בתחילתו ויש אשה שתבתין בבקרה זה שעה או שתיים
ואחר כך תראה דם בסוף הוסת היתה למדה להיות תואה
בתחילת הוסת כל הטהרות שעשת בתוך הוסת טמאות היתה
למדה להיות תואה בסוף הוסת כל הטהרות שעשת בתוך הוסת
טהור ואינה חוששת אלא משעת שדרכה לראות עד עת שמצא'
דם ודואה כחם טמאה למפרע עד עת הפקידה וכן הבנד
שנמצא עליו הכתם שמה למפרע ועד כמה עד שתאמר בודקתי
החלוק הזה ולא היה עליו כתם אפילו כאסתו ולא בדקתו שמה
מקודם הכיבוס למפרע עד שעת בדיקה ואפילו נמצא הכתם
לה הרי זה מטמא למפרע עד שעת הבדיקה שאני אוכר מימים
היה שם ועתה נפלו עלי כים ונעשה לה וכל הנשים שדיין שעתן
כתמן בראיתן ואינו מטמא אותן למפרע כל אילו הנשים
הטמאות למפרע בין ראתה דם בין מצאה כתם בטמאות משכב
ומרכב למפרע לטמא אדם וכגודים וכן רוקן ומימי רגליהן טמאין
למפרע ואפילו כלי חדש המסקן צמיד פתיל מטמאות אותן למפרע
אבל אינן מטמאות את הבועל למפרע משום בועל נדה אלא

ויהיה מובדל ונפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיתת הרשעים
 שהוא הליצנות ולשון הרע ועל ענין זה מזהיר בתורה ואמ'
 השמר בנגע הצרעת זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך
 הרי הוא אום התבוננו מה אידע למרים הנביאה שדברה באחיה
 שהיא נחלה ממנו בשנים תחלתו על ברכיה וסכנה בעצמה
 להצילו מן היס והיא לא דברה בגנותו אלא טעת שהשחה לשאר
 נביאים והיא לא הקפיד על כל הדברים האילו שנאמר והאיש
 משה עניו כאד ואף על פי כן מיד נענשה בצרעת קל וחמר לבני
 אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גזלות ונפלאות לפיכך
 ראוי למי שרוצה לכוין אורחיו להתרחק משיבתו ומלדבר עמהן
 כדי שלא יתפש אדם ברשת רשעים וסבלתם חזו ודך ישיבת
 הליצנים הרשעים בתחילה מרבין בדברי הבאי כענין שנאמר
 וקול כסיל בתוב דברים ומתוך כך באין לספר בגנות העדיקים
 כענין שנאמר תאלמנה שפתי שקר החזברות על צדיק עתק
 ומתוך כך יהיה להן הרגל לדבר בנביאים ולתת דופי בדבריהם
 בענין שנאמר ויהיו מלעיבים במלכי אלקים ובזים דבריו
 ומתעצפים בנביאיו ומתוך כך באין לדבר באלקים וכופרין
 בעיקר כענין שנאמר ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על
 ה' אלקיהם והרי הוא אומר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך
 בארץ מי גרם להם לשת בשמים פיהם ולשונם שהלכה תחילה
 בארץ זו היא שיתת הרשעים שגורמת להם ישיבת קדנות וישיבת
 כנסיות של עמי הארץ וישיבת כתי משתאות עם שותי שכר
 אבל שיתת בשירי ישראל אינה אלא בדבריתורה חכמה ולפיכך
 הקדוש ברוך הוא עוזר על ידן ומזכה אותן בה שנאמר אז
 גרבו יראה ה' איש אל רעהו ויקשב ה' ישמע ויכתב ספר זכרון
 לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו

הלכות מטמאי ומושב

יש בכללן ארבע מצות עשה	חזו פרטן
א דין טומאת נדה	ב' דין טומאת יולדת
ג דין טומאת זבה	ד' דין טומאת זב

פרק ראשון

חוב וחובה והנודה והיולדת כל אחד מארבעתן אב מאבו הטמא
 כטמאין כלים במגע וטמא אדם במגע ומשא ומטמא מטמא
 ומשכב ומתנה מתנה ועושה אותן אב טמא וטמא מדרך על גבו
 אחד זכה קטנה וזוהר זכה גזולה ואחד זכה מחמת עצמה או
 מחמת אונס ואחד זב בעל שתי ראיות או בעל שלש טמאת כהלך
 שזה לטמא אחרים קטנה בת יום אחד מטמאה בנדה בת
 עשרה ימים בזיבה בת שלש שנים ויום אחד מטמאה את בעולה
 כמו שיתבאר קטן כן יום אחד מטמא בזיבה ואחד גרים
 ועבדים ואחד ישראל מטמאין בנדה ובזיבה סרים אדם
 סרים חבה מטמאין בזיבה כשאר הבריאים אין האשה מטמאה
 בלחך ולא האיש באדם אלא האשה באדם והאיש בלחך
 פטמטום ואנודותינכם נחגיז עליהם חומרי האיש וחומרי האשה
 מטמאין בלחך באיש ובאדם כאשה וטמאתן בספק לפיכך
 אין שורפין עליהן תרומה וקדשים ואין חייבין עליהן על טמאת
 בקדש וקדשית ראה לחך ואדם כאחד שורפין עליהן את

התרומה ואת הקדשים אבל אין חייבין עליהן על ביאת מקדש
 וקדשיו שנאמר מזכר ועד נקבה תשלחו עד שיהיה הטמא טמאת
 זכר ודאי או טמאת נקבה ודאית וכן הנגע בלחך ואדם של
 כאות אינו חייב על טמאת מקדש וקדשיו נגע הוא בעצמו
 בלחך ואדם שראה הרי זה חייב על ביאת המקדש דם הנדה
 או דם היולדת מטמא בכל שהוא במגע ובמשא שנאמר והוזה
 בנדהו והזב נפי השמועה למזו שמתה כמות וכבר בארנו
 בענין איסור נדה שחמשה דמים טמאים באשה אבל אם ראתה
 דם ידוק הרי הוא טהור ואינו כמו רוקה ושאר משקין היוצאין
 ממנה שהרוק מתענגל ויוצא חה שחת יורד אשה שיצא הולך
 מדפנה ויוצא עמו דם מן החופן הרי אותו הדם אב מאבות
 הטמאות בדם הנדה והלידה והזיבה שהמקור מקומו טמא והאש
 טהורה עד שיצא ממנה דם דרך הרחם מקור האשה שנעקר
 ונפל לארץ האשה טמאה טמאת ערב וכן מקור שהיוע כשתי
 טיפי מרגלי חאשה טמאה טמאת ערב אבל אינה נדה עד שתרא'
 אחד מחמשה דמים הטמאין אותה הזיעה טיפה אחת הרי האש'
 טהורה שאינה אלא מחוץ למקור אבול של זב אב מאבות
 הטמאות כזב שנאמר חזבו טמא הוא ומטמא במגע ובמשא בכל
 שהוא ראייה ראשונה של זב אינה מטמאה במשא והרי היא
 כשכבת זרע בין מאיש גדול בין מאיש קטן וכן המטמא
 והגשבו שישב עליהן מטמאה ראייה ראשונה עד שראה השנייה
 טהורין שאינו קרוי זב אלא אור ראייה שנייה כמו שבארנו
 בהלכות מחוסרי כפרה ראה אחת מחובה כשתים אין טמא אלא
 המסיט טיפה אחרונה ראייה ראשונה של מצורע מטמאה בכשא
 שנאמר כל צרעו וכל זב וכל טמא לנפש הרי הצרעו כזב גמור כה
 זב גמור זובו מטמא במשא אף מצורע ראייתו הראשונה מטמאה
 במשא רוק הזב ושכבת זרעו ומימי רגליו כל אחד משלשתן
 אב טמאה דין תורה ומטמא בכל שהוא בכגע ובמשא הרי הוא
 אומד ברוק וכי ירוק הזב בטהור ומימי רגליו ושכבת זרעו אי
 איפשר שלא יהיה בהם צחצוחו זיבה כל שהוא אחד זב ואחד
 נדה וי לדת חבה כל אחד מהן רוק ומימי רגליו אב טמאה כזב
 וכן כל מקום שנ' בהלכות אלף הזב אחד הזב ואחד שאר הארבע
 השעיה משקין כזב שלשה מהן אב טמאה והן רוקו ושכבת זרעו
 ומימי רגליו כל אחד כאלו מטמא אדם וכלים בכל שהוא כזב
 שבארנו שלשה מהן כולד הטמאה ואלו הן דמעת עינו ודם
 מגפתי וחלב האשה כל אחד כאלו כמי שקין טמאין שאין בטמאין
 אדם אבל מטמאין כלים מדברי סופרים כמו שבארנו ושלשה
 מהן שרדין ואילו הן זיעתו וליחה סרוחה היוצאת ממנו והרוע
 הרי אילו שלשה מן הזב וחבידות כמותו כשאר האדם כיה
 וניעור וריחו ומי האף של הרי הן כרוקו לכל דבר ובכלל רוקין
 חשובין דם היוצא מפי אמה ודם השותת כפיו הרי הן בכלל
 דם מגפתו היה מצץ ודוקק דם הרי זה מטמא כרוק שהדם טמאין
 אי אפשר לו בלא צחצוח רוק

פרק שני

דם נדה זבה ויולדת מטמא לח חבש אבל זבול של זב ורוקו
 ושכבת זרעו אינו מטמא אלא כל זמן שהוא לח אבל אם יבש יורד
 מדאי אינו מטמא ועד כמה אם שורין אותו בפושדין מעת
 לעת וחזר לכמת שהיה הרי זה מטמא כלח ואם היו הגמים פושדין
 בתחלתן אף על פי שאינן פושדין בסופן וכל הדברים האלו
 דברי קבלה הן פשתן ששויתוהו נדה הבסימו טהור ואם היה
 לח מטמא מפני רוק פיה זכ שהניח פיו על פי הכוס ונכרך
 שלא לשחותו המסיט את הכוס טהור שחה ממנו חזב כל שהוא

זכר וארבעה עשר של נקבה או אחד ספירת שבעה ימים נקיים
 אם היתה יולדת בזוב הרי היא בכל ימי טוהר שלה בטמא שטבל
 ועדיין לא העריב שטשו והרי היא טבולת יום בכל אותן הימים
 ואינה צריכה טבילה אחרת בסוף ימי טוהר אלא במשולם הימים
 הרי היא בטבול יום שהעריב שטשו בצל כמה דברים אמורים
 שהיא בטבול יום לענין תרומה ומעשר אבל לקרשים הרי היא
 בראשון לטומאה שעדיין לא טבל אלא כמי שנגע בנדה או בטמא
 מת שעדיין לא טבל וכיצא בהן נמצאת אהה למד שהולדת
 בתוך ימי טוהר אוכלת במעשר ופסלת את התרומה כשכולים
 כמו שיתבאר ואם נפל מרוקה ונדם טהרתה על כנר של תרומה
 הרי הוא כטהרתו שמשקה טבול יום טהור כמו שיתבאר ומטמאה
 את הקרשים כולל הטמאות עד שתשלים ימי טוהר ותהיה טהורה
 לכל ודאה לי שמתאר שהיא בטמאה את הקדש שהיא צריכה
 טבילה אחרת לאבילת התרומה יולדת שהיא מצודעת וטבלה
 אחר שבעה של זכר או ארבע עשר של נקבה הרי דם טוהר שלה
 טמא מרוקה וכימי רגליה וכולן כמשקין טמאים שכל המשקין
 הגמאין היצאין בהן כמשקין שהן נוגעין בהן חץ מזב וכיצא בו
 שהרי שלשה משקין היצאין ממנו אבות טומאות כמו שכארנו
 וזה קנה שטבולת ביום השמור שלה אור הבין כמו שכארנו
 בענין איסור נדה הרי נגע ובעלתה חלוין אם נכר הזם
 ולא ראת כל שנגעה בו טהור וכו' ולה טהור ופטור ואם ראת דם
 אחר שטבלה כל טוהר שששת טמאות ועדשה נשכב ומרכב
 זבועלה חייב חלאת טבילה כולל השמור קודם שיעלה עמוד
 השמור הרי זה כמי שלא טבלה ועדין עושה מרכב ומושב ודואח
 דם ביום אחר עטר וטבלה לערב ליל שנים עשר הרי זה מטמאה
 משכב ומושב אף על פי שאינה ראויה להיות זבה גדולה כמו
 שכארנו בענין איסור נדה טבלה ביום שנים עשר אחר הנץ
 הויכה אף על פי שאמרה לשכש עד לערב אם שמשה בועלה
 טהור ומשגכה ומרכבה טהורין אף על פי שראת דם ביום שנים
 עשר אחר הטבילה בפני טוהר תהילת נדה כמו שביארנו שם
 באסור נדה ואינו מצטרף ליום אחד עטר לפיכך אינה צריכה
 לשמור יום שנים עשר אלא טבולת ועוסקת בטהרות אבל
 דואח דם בעשרי טבולת בזם אחד עשר ומשמרת אותו שאם
 תראה בו אחר טבילה בטמא כל טהרות שעשתה וטמא בועלה
 אף על פי שאינה ראויה להיות זבה גדולה כמו שכארנו בענין
 נדה זב וחובה גדולה ששכל בזם טביעי שלהן כמו שכארנו
 לא יתעסקו בטהרות עד לערב שמה ידאו טומאת וסתרו שבעת
 ימי הפירה ונבצא אותן הטהרות טמאות לכפרע

פרק ששי

נכר בארנו שהחכמינו מטמא משכב ומושב ומרכב והמשכב
 והמושב אחד הוא ולכה נאמר בתורה משכב ומושב שהמשכב
 דדאי לשיכבה והמושב הראוי לשיכבה ובין שישב על המשכב
 או ששכב על המושב טמא והוא לפיכך אני אומר בכל מקום משכב
 לבד והוא הדין למושב ואיזה מרכב זה הראוי לשיכבה כגון
 נדנעת הדבור וטפין הסוס המשכב והמרכב כל אחד מהן
 אב טמאות הטמא של תדה מטמא אדם וכריס בגנע ומטמאין
 את האדם בטמא ומה בין משכב למרכב שהנגע במשכב
 יש היה אדם ונגע בכגדיו ובשאר כלים עד שלא פירש במטמאין

הרי זה טמאים ועשאן ראשון לטומאה והנגע במרכב אינו מטמא
 בגדים ולא כלים אפילו בשעת נגעו אבל הנושא את המשכב
 או את המרכב הרי זה מטמא בגדים ושאר כלים בשעת נשיאתו
 עד שלא פירש במטמאין ומניין שנטמאת מרכב חלק נגעו
 במטמאין ובמשכב לא חלק שהרי הוא אונר במשכב ואיש
 אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו ובמרכב הוא אונר וכל המרכב
 אשר ירכב עליו וכל הנגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב
 ולא נאמר בו יכבס בגדיו מלכד שאינו מטמא בגדים בשעת נגעו
 ונאמר והנושא אותם יכבס בגדיו אחר הנושא את המרכב או
 הנושא משכב מטמא בגדים בשעת נשיאתו נמצאת לכד שהחב
 והזבה והנדה והיולדת ומשכבן ורוקן וימי רגליהן ודם נדה
 וזבה יולדת וזבנו של זב כל אחד מאלו אב ואדם שנגע באחד
 מכל אלו או בשאן מטמא בגדים ושאר כלים בשעת נגיעתו או
 בשעת נשיאתו ואינו מטמא לא אדם ולא כלי ורש טבל המטמא
 אדם מטמא כלי חרש וכל שאינו מטמא אדם אינו מטמא כלי
 חרש הגנה למדת שכל טמא שנאמר בו יכבס בגדיו הרי זה
 מטמא בגדים שיגע בהם כל זמן שלא פירש במטמאין ועושה
 אותן ראשון לטומאה כגדו ומטמא שאר כלים כבגדי חרץ
 כברי חרש שאינו מטמא אדם ולא כלי חרש אף על פי שעדיין
 לא פירש וכל טמא שלא נאמר בו יכבס בגדיו הרי זה עד שלא
 פירש באחר שפירש שאינו מטמא בגדים מפני שהוא ולר (אין
 צריך לזכר שאינו מטמא בגדים בשעת נגיעתו כמו שכארנו
 כל הכלים שנטמאו למעלה מן הזב הם הנקראין מדרף והם כולם
 בכלים שהן נוגע בהם שהם ראשון לטומאה ואינן מטמאין לא
 אדם ולא כלים אבל מטמאין אכולין ומשקין כשאר ולר הטמאה
 וטמאות מדרף מדבריהם חוב והזבה והנדה והיולדת והביצורע
 שטמו הרי הן מטמאין משכב ומרכב אחר מיתתן כשהיו כשהן
 חיו עד שימוק הבשר וטמאה זוכר בריהם גזרת שמה יתעלה
 אחר מאילו וידב שמה והוא עדין לא מת נמצא משכבו ומרכבו
 של אחר מיתה אב טומאה של דברי ספרים אבל נכרי שמת
 אינו עושה משכב שהרי כשהוא זב אינו מטמא אלא מדבריהם
 כמו שכארנו כל מקום שאתה שומע טמאת משכב ומרכב
 אינו שיגע הטמא במשכב או במרכב כשינשא עליהן אלא אפילו
 היו אבנים גדולות למעלה מן הכלי העשוי למשכב או למרכב
 ונשא הזב על האבנים למעלה נטמא המושב או המרכב ונעשה
 אב טומאה אפילו אלף משכב או מרכב זה למעלה מזה ואבן
 על העליון וישב אחד ממטמאי משכב ומושב למעלה מן האבן
 נטמא הכל ואחד המשכב ונגע בארץ או המשכב של מעלה אם
 נגע בו בשעת שכיבתו כל אחד מהן אב הטמאה וכן אם היה
 אחד ממטמאי משכב ומושב למטה ואבן על גבי ואכולין ומשקין
 וכלים ואדם על גבי האבן זה למעלה מזה כולן טמאין וראשון
 לטומאה ואחד כלי או אוכל ומשקה או אדם הנגע בזב או כלי
 או אוכל ומשקה או אדם שהוא למעלה על האבן שעל גבי הכל
 ולד טמאה ואינו בטמא לא אדם ולא כלים חרץ מן האדם שעל
 גבי הזב שעד שלא פירש במטמאין מטמא שאר כלים כמו שכארנו
 האכולין והכלים והמשקין שאינן עשוי לא למשכב ולא למושב
 ולא למרכב שהיו למטה וישב הזב וכיצא בו עליהם למעלה ולא
 נגעו בהן כולן טהדין אבל אם היה האדם למטה וחב למעלה
 אף על פי שאינו נוגע בו הרי זה טמא משום נושא זב ככל
 נושא דבר שמטמא במשא שהנושא ראשון לטומאה הא
 למדת שכל שיהיה למעלה מן הזב טמא בין אדם בין כלים
 העשויין לשיכב ולמושב ולמרכב

משום ניגע בלבד אבל הרואה כחם הנועל אותה מאוד שנמצאת
 הכתם טמא משום בוועל נדה מעוברת שהוציא העובר את
 ידו והחזירה אמו טמאה לידה וטומאת יולדת יד וטומאה מעת לעת
 או מפקידה לפקידה למפרע כמו שבארנו וטומאת וסתות וטומאת
 פתמים הכל מדברי סופרים וטומאתן מספק לפיכך אין
 שורפין עליהן תרומה וקדשים אלא תולין וכן חולין שנעשול על
 טהרת הקודש שנשטמו באלו תולין אבל הנעשים על טהרת
 התרומה וחולין הטבולין לחלה אין מתטמאין בכל אלו הטמאות
 שהן מדבריהן נמצאת אומר שכל אחת מאלו הנשים ומשכבן
 ומרכבן ודוקן ומימי רגליהן ונועלה ורואה כחם מאוד שנמצא
 כחם ונועל יולדת מאחר שיצא האבר וחזר כולן אבות
 טמאות מדברי סופרים

פרק רביעי

ארבע נשים דין שעתן ואינן מטמאין למפרע ואלו הן מעוברת
 וכניקה ובתולה חקנה אי זו היא מעוברת משיובר עוברת היתה
 בחזקת מעוברת וראת דם ואחד כך הפילה רוח או דבר שאינו נולד
 הדין בחזקת דיייה שעתה ראת דם ואחד כך עובר הדין מטמאה
 למפרע בכל הנשים איזו היא מניקה כל עשרים וארבעה חדש
 ביחס הלילה אפילו מת בנה בתוך זמן זה או שגמלחה או נתנתה
 למניקה דיייה שעתה אבל אחד עשרים וארבעה חדש אף על פי
 שהיא מניקה והולכת חרי זו טמאה למפרע ככל הנשים
 איזו היא בתולה כל שלא ראת דם מימיה בתולת דמים אמרו לא
 בתולת בתולים כיצד אפילו נשאת וראת דם בזכות נישואין
 או לידה וראת דם בזכות לידה עדיין היא בתולה לענין טמאה
 ודייה שעתה אי זו היא זקנה כל שעבר עליה שלש חדשים
 סמוך לקנותה ולא ראת דם ואיזו היא סמוך לקנותה כל
 שחברתיה קראות לה זקנה בפניה ואינה מקפדת עברו עליה
 שלש עומת וראתה וחזרו ועברו עליה שלש עומת אחרת
 או פחת או יתר וראת הדין היא ככל הנשים ומטמאה למפרע
 בתולה שראת דם אפילו שופעת כל שבועה או דולפת הדין זו פעם
 אחת ראת דם ופסקה וחזרה וראתה הדין זו שתי פעמים

תימקת שלא הגיע זמנה לראת וראת דם פעם ראשונה ושנייה
 דיייה שעתה ראת פעם שלישית בטמאה למפרע עברו עליה
 שלשה חדשים אחרים ואחד כך ראת דיייה שעתה עברו עליה
 שלשה חדשים אחרים וראתה בטמאה למפרע תנוקת שדגיע
 זמנה לראת וראתה פעם ראשונה דיייה שעתה שנייה בטמאה
 למפרע עברו עליה שלשה חדשים ואחד כך ראתה דיייה שעתה
 עברו עליה שלשה חדשים אחרים ואחד כך ראתה בטמאה למפרע
 מעוברת ומניקה חקינה ובתולה שהגיע זמנה לראת שראו
 ראייה ראשונה דין שעתן ראו פעם שנייה בטמאות למפרע ככל
 הנשים כמו שבארנו ואם ראו הראשונה באונס אף בשנייה דין
 שעתן מעוברת או מניקה שראת דם ועברו עליה שלשה
 חדשים ואחד כך ראת דיייה שעתה עברו עליה שלשה חדשים
 אחרים וראת פעם שנייה שהיא שלישית לראיה ראשונה בטמאות
 למפרע הרואה דם אחד דם שני בתוך כ"ד שעות דיייה
 שעתה וכל שדייה שעתה אעפ"י שאינה בטמאה למפרע צריכה
 שתברוק עצמה הטיד וכל אשה המרבה לבזוק בטובות חוץ מן
 הנזירה וזשבת על דם טהור שאין הבדיקה מועלת להם כלום
 חכמים תקנו להן לבנות ישראל להיות בודקות עצמן בכל יום
 בשודרה מפני טהרות של ערבית ובערבית מפני טהרות של
 שודרית וכל אוכלת תרומה בודקת בטינת שאכלת בתרומה וכל

אשה בודקת בשעת שעוברת לטמא מטמאה מפני טהרות אבל
 אם לא היתה עוסקת בטהרות אינה צריכה בדיקה לבעלה שכל
 הנשים שיש להן וסת בחזקת טהרה לבעליהן כמו שבארנו
 בענין נדה חזקת כנית ישראל שלא הגיעו לפרקן בחזקת
 טהרה ואין הנשים בודקות אתן אבל משהגיעו לפרקן צריכות
 בדיקה ונשים בודקות אתן החרשת והשוטה ומי שנכרפה
 דעתה בחולי אם יש לה פקודת מתקנות אתן הדין אילו אוכלת
 בתרומה כל הכתמים הבאים מבין ישראל בחזקת טמאה והנאים
 מבין הגוים בחזקת טהרה והנמצאים בעדי ישראל טהורים שלא
 נחשו ישראל להשליך כתמיהם אלא מצניעים אותם לפיכך
 כל הכתמים הנמצאים בכל מקום טהורים חוץ מן הנמצאים בחודים
 וסביבות בית הטמאה וכולן טמאותן בספק כמו שבארנו כל
 הכתמים הטמאין מעבדין עליהן שבעה סממנים ואחד כך בין
 עבר הכתם בין לא עבר מטבילי וטהור שאם לא עבר כלל הדין
 הוא צבע ואם עבר או כהה הדין זה כחם ומאוד שעברו
 עליו הסממנים כבר בטל אף על פי שדישמוניכר ואפילו
 כתם של דם נדות ודאי כיון שהעביר עליו שבעה סממנים
 בטל ומטבילי ועושה טהרות על גביו כגד שאבר בו כתם מעבדין
 על כל הגד שבעה סממנים ומטבילי אבדה בו שכח ורע אם
 היה חדש בודקו במחט ואם היה שחוק בודקו בחמה כגד שהיה
 עליו כתם והטבילי ועושה על גביו טהרות ואחר כך העביר על
 הכתם שבעה הסממנים ולא עבר הדין זה צבע
 והטהרות שעשה טהרות ואינו צריך להטבילי פעם
 אחרת ואם עבר הכתם או כהה עינו ודין זה כתם והטהרות טמאות
 שהדין הקפיד על הכתם להסיר וצריך להטבילי פעם שנייה
 לטהרו כתם שהעביר עליו ששה סממנים ולא עבר ואחר כך
 העביר עליו צנן ועבר הדין טהרות שנעשו על גביו טמאות
 אף על פי שהצנן מעביר הצבע והאיל ולא העביר עליו שבעה
 הסממנים הדין זה בחזקת כחם ושם אלו העביר השביעי היה עובר
 העביר עליו שבעה הסממנים ולא עבר וחזר והעביר עליו פעם
 שנייה ועבר כל הטהרות שנעשו על גביו בין כיבוס ראשונה
 לשנייה טהרות וכל הטהרות שנעשו על גביו אחר כיבוס שנייה
 טמאות והאיל וגילה דעתו שהוא מקפיד עליו ודעה להוציא שמו
 הרי זה טמא עד שיטבילי וטבילי כבר ביארנו בהלכות אסורי
 ביאה שבעת הסממנים שמעבדין על הכתם הן והוא מעבדין
 אתן האשה שכתה ויצאה ממנה דם בטמא משום כתם כחם
 הנזירה שהבקד מקום טמא אף על פי שיצא הדם אחר טמא
 ואין כאן נידה והאיל ומכאן טמא יצא בטמא טומאת כתמים
 ואם היה בו רביעית מטמא באהל ומטמא משום כחם

פרק חמישי

הזב וחובה וחזיה והיולדת לעולם הן בטימאתן ומטמאין אדם
 וכלים ומשכב ומרכב עד שיטבילו אפילו נתאחרו כמה ימים ולא
 ראת טמאה ולא טבילו הדין בטמאתן יולדת שלא טבילה
 אחר שבעה לזכר הארבעה עשר לנקבה כל דם שתראה אף על
 פי שהוא בתוך ימי טהור הדין הוא כדם הנזירות וטמאה אף על
 לא תלה הכתוב בימים בלבד אלא בימים וטבילה תלויה שירדה
 לטבול מטומאה לטהרה ונעקר מכנה דם בירידה ויצא חוץ
 לבין השנים הדין טמא ואין הטבילה מועלת לדם זה ואף על פי
 שעדיין היא בכשרה ואם נעקר מכנה בעלייתה כן דנקוד הדין זה
 טהרה מפני טהרות של ערבית ובערבית מפני טהרות של
 באנרים ומשיכתה דם טהור יולדת שטבילה אחר שבעה של

עליהן היה בכף שנייה שאר העלים או אוכלין ומשקין או אדם
 בין שברע הן בין שברע הזב והשהור שישבו על הספסל או על הנסר בזמן
 לטמאה הזב והשהור שישבו על הספסל או על הנסר בזמן
 שחן מזגירין או שעלו באילן שכוחו רע והוא האילן שאין
 בעובי עיקרו כדי לחוק רובע הקב או שעלו בסוכה שכוחה רע
 והיא שנסכה בה ודוחק אותה תזוז בו או שעלו בסולם מצרי
 שאינו קבוע במסמר או שעלו על הכבש ועל הקורה ועל הדלת
 בזמן שאינן מחזירין בטיט הריוז טמא מפני שהן מתנדנדין
 בהן וכאילו הטיט הזב את השהור שעמו אבל אם ישבו בספינה
 גדולה שאינה יכולה להמיט באד או על הנסר או על הספסל
 בזמן שאינם מחזירין או שעלו באילן ובסוכה שכוחן יפה או
 בסולם מצרי הקבוע במסמר או בכבש ובקור ובדלת שבחזירים
 בטיט אצל עלו מצד אחד הרי זה שהור זב ושהור שהור
 שניהם כאחד מגיפין את הדלת או פותחין הרי זה שהור היה אחד
 בגיף ואחד פותח בטמא העלו זה את זה מן הבור אם הטמא
 העלה את השהור טמאו מפני שהסימא ואם השהור העלה את
 הטמא בטמא במשאו כמו שבארנו זב ושהור שהיו מפשילין
 בחבלים אם היה זה מושך אילך וזה מושך אילך בטמא היו
 אורגין בין בעומדין בין ביושבין או טועני או טהנין או פורקין
 בן החמ' בזמן שמשאן כבד חריזה טמא ואם היה משויקל טהור
 טהור שהיה מכה את הזב הרי זה טהור זב שחכה את השהור
 טמאו שם מושך השהור והרי הטמא נופל ונמצא באילן נשען
 עליו ולפי כך אף בגדי השהור טמאין זב שנישא מקצתו על
 הטהור או טהור שנישא מקצתו על הזב נישא כיעד אצבעו של
 זב שהניחה למעלה בן השהור או השהור שהניחה אצבעו למעלה
 בן הזב אף על פי שיש ביניהן אכף או קורה וכיוצא בהן הרי
 זה טמא וכן הברי הזב שנשאו על השהור או חברי טהור שנשאו
 על הזב הרי זה טמא וכאילו נשא כל אחד מהם עצמו של הבירד
 ואילו הם החזיריים השינים הציפורנים והשיעור שלוקן ויראה לו
 שהטמא הוא זב כדבריהם :

פרק תשיעי

דבר שהיה מחזיר בארץ או מסומך במסמרים אם היה כוח יפה
 וחזק והקיש עליו הזב ובעז שהקיש הניד כלי או אוכלין ומשקין
 טמא הבאחו או שהפילין הרי אלו טהורים ואם לא היה כוח יפה
 חזק אלא מהניד והקיש עליו הזב והפיל או חסר בכח הכאתו
 כלים או אוכלים ומשקין הרי אילו טמאין וכאילו הטיט שהרי
 טהור נפיל זה הכלל כל שנפל כח הכינה טמא כבד חריזה
 טהור כיעד הקיש על אילן או סוכה שכוחן רע או על סולם
 מצרי שאינו קבוע במסמר או על קורה ודלת וכבש שאינם
 מחזירי בטיט או שהקיש על חגור על המנעל והבשזט ובטעה
 שהקיש הפיל אוכלין ומשקין או כלים אפילו הגידן ולא נפלו
 הרי אלו טמאים אבל אם הקיש על אילן או על סוכה שכוחן
 יפה או על סולם מסומך או על קורה המחזירין בטיט או על הרגל
 ונשען שהקיש הניד כלים או אוכלין ומשקין אפילו הפיל הרי
 אלו טהורין וכן כל כיוצא באלו תנור שהיתה הפת דבוקה
 בו והקיש על התנור ונפל כבד אפילו היה הרובח הרי זה
 טהור ואם היה דרס כן התנור כדובק בכבד שנפל אפילו היה
 חולץ הרי זה טמא אין המטבב או הגרובב טמא כלים או
 אוכלין ומשקין אלא כנגע בלבד אבל אם היוכלים או הוכלים
 ומשקין למעלה בן הבורס או שהיה הכודרס למעלה מהן אפילו

לא הפסיק ביניהם אלא נייד הואיל ולא נגע בהן הרי אלו טהורין
 וכן אם הטיט המשכב את הכלים או את האוכלים והמשקין הרי
 אלו טהורין הזב והשהור שישבו בספינה או שרכבו על גבי
 בהמה אף על פי שאין בגדיהן נתעין זה כזה הרי בגדי השהור
 טמאים מדרס וטומאתם בספק שמה דרס הזב עליהן וכן נידה
 שישבה עם השהור כמטה בגדים טמאים מדרס חוץ כביפה
 שבראשה וכן הבגדים שנראש הגם שבספינה טהורין הנדחק
 בריחים שהגוי בתוכם או זב וכיוצא בו הרי בגדיו טמאין מדרס
 באי זה הרי אמרו ברחים שמתנדנדין את הקרקע עד שעוקרין את
 העומד כאן ודחפין אותו במקומו ודבר ברור הוא שטמאה זו
 בספק שמה נעקד השמא ודרס על בגדי השהור :

פרק עשירי

עם הארץ אף על פי שהוא ישראל ושנו בתורה ובמצות הרי
 הוא כחוק טמא ובגדי מדרס לטהרות ואם נגעו בגדיו באוכלין
 ומשקין הרי הן טמאין ואם נגע בכלי חרס טמאו טמאו טמאו
 ושורפין את התרומה על מגען אף על פי שטומאתן בספק ואינן
 נאכנין על הטהרות לפי שאינן בקיאין בודקו כי זה יושבאות
 ולעולם הוא בחזקתו ואינו נאמן על הטהרות עד שיקבל עליו
 דברי חבירות ומה הן דברי חבירות שיקבל עליהן שיהא נזהר
 בטומאות שלא יטמא בהן ובטהרות שלא יטמא אותם וזהו
 בנטילת ידים ובטהרתן שלא יקח מעם הארץ להם ולא יתארת
 אצלולא יאורו אצל בכסותו הבא לקבל דברי חבירות חוץ
 מדבר אחד מהן אין מקבלין אותו ראיוהו שנוהג בצנע בתוך
 ביתו מקבלין אותו ואחר כך בלבדין אותו עסקי טמאה וטרה
 ואם לא ראיוהו שנוהג בצנעה בביתו בלבדין אותו ואחר כך
 מקבלין אותו ומקבלין אותו וזהו זה למידת הידים ואח"כ מקבלין
 אותו לטהרות ואם אבר אינו מקבל אלא לטהרת הידים מקבלין
 אותו קיבל לטהרות ולא לידים אף לטהרות אין מקבלין אותו
 בטמאין אותו חששין לו כל שלשים יום שלמד ויהיה רגיל
 בטהרות ואחר שלשים יום משיקבל דברי חבירות הרי בגדיו
 טהורין וכל אוכלין ומשקין טהורין ונאמן על כל הטהרות
 בשאר כל החברים ואף על פי שאינו תלמיד חכם תלמיד
 דכביש הרי הן בחזקת טהרה נאכנין ואינן צריכין לקבל דברי
 חבירות אבל משחך בית המקדש נהגו כוונים כולל בעצמן
 שלא יהו מוסרין טהרות אפילו לתלמידי חכמים עד שיקבל עליה
 דברי חבירות אן וישוב בישיבה אינו צריך לקבל מכבד
 קיבל משעה שישב המקבל דברי חבירות צריך לקבל בפני
 שלשה חברים ובני ובני ביתו אינן צריכין לקבל בפני שלשה
 בפני שחא מלמדו ומרגילין בדרך טהרה ואשת חבר ובני ובני
 ביתו ועבדיו הרי הן כחבר וחבר שמת אשתו ובני ביתו
 בחזקת חברים עד שיחטאו אשת עם הארץ או בתו שנשא
 לחבר וכן עבדו שנמכר לחבר הרי אילו צריכין לקבל עליהן
 דברי חבירות כבתחילה אבל אשת חבר או בתו שגיטאת לעם
 הארץ וכן עבדו שנמכר לעם הארץ אין צריכין לקבל דברי
 חבירות כבתחילה עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות והן
 לו טהרות כשהיה עם הארץ ואבר אני יודע ודאי שלא נטראו
 בזמן שנתעסקו בהן אחרים הרי הן אסורות כמקדש ואם הוא
 בעצמו נתעסק בהן הרי הן מתרות לו ואסורה לכל אדם ונשאל
 החבר על טהרותיו ומורה בהן מורה לעצמו ואין חזירין אותו
 בכך חבר שנעשה נכאי למלך או מוכס וכיוצא בהן דודין אותו
 מחברותו פירש כמעטיו הרעים הרי הוא ככל אדם וצריך לקבל

בין שאר כל הכלים בין אוכלים בין משקין הכל ראשון למטמא
 וכל שיהיה למטה מן הזכ ולא יגיע בו טהור חוץ מן האדם או
 כלי העשי למשכב או למושב או למרכב אלא שהאדם
 ראשון והכלים העשויים למושב או למשכב או למרכב אב
 הטומאה כמו שביארנו

פרק שביעי

הזכ מטמא את המשכב והמושב והמרכב בחגשה דרכים עומד
 יושב שוכב נהלך ונשען כיצד כלי העשי למשכב או למושב
 או למרכב אפילו היה תחת האבן אם עמד אחד ממטמאי משכב
 על האבן או ישב עליה או שכב או נשען עליה או נתלה בה
 הואיל ונתנשא על הכלי הזה בכל מקום נטמא ונעשה אב טומאה
 וכל אחד מחגשה דרכים אלו הוא הנקרא מדרס בכל מקום
 וכן המשכב והמרכב מטמאין את האדם בשבעה דרכים בחגשה
 דרכים אלו שכנינו ובמגע ובמשא כיצד משכב או מרכב
 שדרס עליו הזכ ונטמא בכדורו הנתעב בו או הנושא טמא

וכן היושב עליו או העומד או השוכב או הנתלה או הנשען אף
 על פי שהיתה אבן מבדלת בין הטהור ובין המדרס הרי זה נטמא
 שנ' והישוב על הכלי אשר ישב עליו הזכ מפי השמועה לבדו
 שנקים שהוא יושב ומטמא אם ישב שם הטהור נטמא מה הזכ
 מטמא מרכב ומושב שתחת האבן אף הטהור מתטמא מן המשכב
 או המרכב שהוא מתחת האבן אף על פי שאין הזכ שם על
 המשכב ואדם זה שהוא למעלה מן המדרס מטמא בגדים כל זמן
 שלא פדש במטמאיו כמו שביארנו אין הזכ מטמא את
 המשכב עד שינשא רובו על המשכב או על המושב או על
 המרכב וכן הטהור שדרס על מדרס הזכ אינו מטמא מתחת
 המדרס עד שינשא רובו עליו אבל אם נשא מיעוטו הואיל ולא
 גע הרי זה טהור כיצד מקצת טמא על המשכב ומקצת הטהור
 על אותו משכב המשכב טהור והטהור שנשא מקצת כליו טהורין
 הטמא שנשא רובו על מקצת המשכב או המרכב נטמא
 המשכב כולו או המרכב כולו וכן הטהור שנשא רובו על מקצת
 המדרס נטמא ואף על פי שלא נשא אלא מקצת המושב

שהיה נוטל על חמשה ספסלין שהן מונחין לאחדן טמאין שהרי
 נשא רובו על כל אחד מהן היו מונחין לדוחבן טהורין שהרי לא
 נישא רובו על כל אחד מהן ואם ישן עליהם בין כך ובין כך
 נטמאין שבהם נהפך עליהם ונביצא רובו על כל אחד והיה נוטל
 על ששה כליי העשויין למשכב שתי ידיו על שנים ושני רגליו
 על שנים וראשו על אחד וגופו על אחד אין טמא משום משכב
 אלא זה שתחת גופו שהרי נישא רובו עליו עכד על שני משכבות
 רגליו אחת על אחת ורגלו שנייה על השנייה טמאין היה
 יזכ על גבי המטה וארבעה משכבות תחת ארבע רגליו הכמה
 כולן נטמאין מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש היה חכב
 על גבי בהמה וארבעה משכבות תחת ארבע רגליו כולן טהורות
 מפני שהבהמה יכולה לעמוד על שלש ונביצאת הרביעית מסייע
 וכסייע אין בו כבש והואיל וכל אחת ראוייה להחת מסייע ואין
 אנו מדעים אי זו יד ואי זו רגל היא שלא היתה נשענת עליה הרי
 לא הוחקה טומאה בארד בהן ולפי כולן טהורות לפיכך אם
 היתה משכב אחד תחת שתי ידי הבהמה או תחת שתי רגליו או תחת
 ידיו ורגליו הרי זה טמא שדרי ידיו נישא הזכ על משכב זה שישן
 הבהמה יכולה לעמוד על שתי יטב הטמא על קורת בית המי
 כל הכלים שבקלי טמאין שדרי הם רצויים תחת יקודה אבל
 אם ישב על משכב של נובם הרי הכלים שתחת לוח המשכב

טהורים מפני שהוא רפוי ונמצאת משענת המשכב על רגליו לא
 על הכלים שתחתיו שאם ירצה אדם להניח סבין וכיוצא בה בין
 הכלים שתחת המשכב ובין המשכב בכני אף על פי שדוא קשור
 זב שדרס על כלי שלא נעשה למשכב או למושב או למרכב אף
 על פי שהוא ראוי למשכב הואיל ולא נגע בו רדי זה טהור שהרי
 אמר לו עכוד ונעשה מלאכתו בכל זה כיצד כפה סאה וישב
 עליה כפה ערבה וישב עליה או ישב על פרוכת או על קלע
 של ספינה וכיוצא בהן הרי אלו טהורים שנאמר אשר ישב עליו
 המיוחד לשיבה לו שאוכרין לו עמוד ונעשה מלאכתו בפני
 שכלי זה לא נעשה לשיבה היה הכלי משמש לשיבה עם מלאכתו
 שעושה לה הרי זה מתטמא בכדורס כגון הרדיד והחלוק והטלית
 והחורמל והחכת אף על פי שכל אחד מהן לא נעשה מתחלה
 למשכב הרי הוא משמש את המשכב עם מלאכתו וכן כל כיוצא
 באלו ובהלכות כלים אמר כל הכלים המתטמאין בכדורס
 וכלים שאין מתטמאין בכדורס ואי זה כלי ראוי לשיבה ואיזהו
 ראוי לשיבה ואי זהו ראוי לרכיבה

פרק שמיני

כבר ביארנו בתחילת ספר זה שאר הסיט האדם את הטומאה
 שהיא מטמאה במשא נטמא משו נושא אבל אם הסיטה הטומאה
 את האדם לא נטמא אין בכל אבות וטובאוו כולן טובאה
 שאם תסיט את האדם הטהור או את הכלי הטהור טמא אותו
 אלא הזכ או חבריו בלבד וזו היא הנומאה היתירה בזכ שלא
 מצינו בכמותה בכל התורה שאם הסיט את הטהורין טמאין
 כיצד היתה קודה מוטלת על ראש הגר ואדם טהור או כלי אפילו
 כלי חרש על קצתה והניד הזכ את הקצה השני הואיל ונתנדנו
 מחמת הזכ הרי זה כמי שנגע בהן וטמאין ונעשו ראשון לטומאה
 דין תורה ואין צריך לומר שאם נשא הזכ את האדם או את הכלי
 שטמאין ואחד זכ וזכה בידה ויולדת בכל הדברים האילו ונה
 לברת שהאדם הטהור שהסיט את הזכ נטמא משום נושא זכ והזכ
 שהסיט את הטהור בין אדם בין כלים אפילו כלי חרס טמאין
 מפני שהגדת הזכ לאדם כאלו נגע בהן חונד כהסס הזכ כנגע
 שאם נגע בכלי חרש המוקף צמוד פתיל טהור ואם הסיטו טמאו
 וכן כלי חרש שהוא נבוב כפרור ועדיין לא נעשה לו פה כמו
 אלפסין אירניות אם הסיטן הזכ טמאין ואף על פי שהן טהורין
 באהל המת שהרי הן ככלי חרש המוקף צמיד פתיל שפ זכ טמא
 וכן כחט שהיתה בלוגה בתוך העין וטבעת הכלועה בנזך
 הלביג והסיט הזכ את העין או את הלביגה נטמא הכלי ובלעין
 שבתוכן וכן כל כיוצא בזה זכ שרכנים ידו אי רגלו לאויר נזי
 ודש הואיל ולא נגע בו מתוכו ולא הנידו הרי זה טהור שאין
 הנדה וכיוצא בה בטמאין לא יכרים זכ שהיה קנה אחד בתוך
 קבשו והסיט והציא בקצה הקנה אדם או כלי הרי זה טהורין
 שנאמר וכל אשר יגע בו הזכ ודיד לא שטף במים נפי הטבעה
 לכדו שהכתוב הזה מדבר בהיסט הזכ והוציאו בלשון נגיעה
 נגיעה בדיד והדומה לידיו בשאר גופו רגליו אצל הנגיעה אף
 היסחו עד שיסיט בגלוי שבגופו לא שסיט בבית הסתרים זה
 הקנה בקובטו של טהור והסיט בו את הזכ נטמא שהסיט את
 הטומאה בנטשא אותה וכשם שהנטשא את הסתרים נטמא
 שביארנו בתחילת ספר זה כך הסיט בביתו כהרים נטמא
 הזכ בכף מאונת וכלי העשוי למשכב או למרכב כגון
 כנדרו כרע הזכ הרי זה ככלי שנגע בהן שרי הסיט בהן זכ
 טמאין משום משכב ונעשו אב טהור ונשאו זכ

מלא כפר לו אלא שמירת הפרה אבל אם אכר לו שמור ליבית
 זה שלא תכנס בו הפרה וכלים אילו שלא תשברם הרי הן שבאין
 המניח עם הארץ בתוך ביתו ויצא הגיחור עד ומצאנו ער ישן ומצאו
 שן או שהביחו עד ומצאו ישן כל שבבית טהור הניחו ישן ומצאו
 עד כל מקום הקרוב ממנו שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע בו
 טמא וכן הבניה אמנים בתוך ביתו אין טמא אלא עד
 מקום שיכולין לפשוט את ידיהן וליגע ואין אימריין טמא עלו על
 גבי כסא או על סולם ונגעו בכלי או באוכלין התליין למעלה
 כבתול אשת חבר שהביחה אשת עם הארץ שוחנת בתוך ביתה
 אפילו פסקה וריחיה ואפילו היו שחיה אין טמא אלא עד מקום
 שכולין לפשוט את ידם וליגע ואין אומריין טמא האחת שוחנת
 והשניה בלשה כל שבבית וטמא נחלת ועלת במקומות הגבוהות
 האשה שנכנסה להוציא פת לעני ומצאתו עומד בצד כבית אפי'
 היו תחמה הרי הן טהורות שאין חוקתו ליגע שלא ברשות וכן
 האשה שיצאה ומצאה אשת עם הארץ חתה גזלה מתחת הקדירה
 הרי הקדירה טהרה גכאי הלשכות שנכנס לתוך הבית למטען
 כל שבבית טמא אם יש עמהם גוי נאכנים לחמד לא נגענו מפני
 שאימת הגוי עליהן במה דברים אמורים בזמן שיש טעם עדים
 שנכנסו או שהיה המטען בידם אבל אם אמרו הן מעצמן נכנסו
 אבל לא נגענו נאכנין שהפה שאסר הוא הפה שהתיר הגנבים
 שנכנסו לתוך הבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים מפני שהן
 מפורדין מכלל אלא דבר שנוטלין ומה הן מטמאין במקום
 הליכין האוכלין והמטען וכלי הדם הפתוחין אבל המשכבות
 והמרכבות וכלי הדם המוקפין צמיד פתול טהורין ואם יש עמהן
 גוי או אשה וכל טמא הגבאים והגנבים שעמד תשובה והחלו
 מעצמן לא מוציא ידאח ואמרו לא נגענו בכל מח שהיה בבית
 שנכנסו הרי אילו נאכנים אפילו על מקום רגליהן המניח
 את ביתו פתוח ומצאו פתוח או שמצאו נעול אפילו הניחו נעול
 ומצאו פתוח ולא נגכ ממנו כלים כל שבבית טהור שאני אמר
 הגבים פתוחה וכלכלו וחלכו להם ולא נכנסו קודדום שאבד
 בבית או שהניחו בודיה זוכא ומצאו בזוית אחד הבית טמא שאני
 אומר אם טמא נכנס לשם ונטול חדר עם עם הארץ בחדר ושח
 גלים בחדר אפילו חביות בוקפות צמיד פתול או הגוד מקף צמיד
 פתול הרי אילו טמאין עד שיעשה לתגוד בחיצה גבוהה עשרה
 טפחים כדי שלא יהא ברשות עם הארץ חבר שהיתה לו מדיצה
 או טכה לפני פתוח של עם הארץ או שהיתה מדיצה או טכה של
 עם הארץ לפני פתוח של חבר כלים שבתוכה או כלי שכמדיצה
 טמאים מפני שיש לעם הארץ בסוכה זו או במדיצה זו רשות חבר
 שהיה נגו למעלה מגגו של עם הארץ הרי זה שומע שם כלים
 ומניח טהרות והן בחוקתן אף על פי שעם הארץ יכול לפשוט ידו
 וליגע וכן בגוי אינו דושט לא בשום שומאח ולא משום יין נכד
 היו הגות זה כגד זה או שהיה נגו של עם הארץ למעלה ושטח
 החבר כלים או הניח טהרות בגגו ודי כל מקום שיכול עם הארץ
 לפשוט את ידו וליגע בחוקת טמאה שתי העדות זו לפני מה
 הפנימה של חבר והחיצונה של עם הארץ חבר כניח שם כלים
 ושומע שם פירות אף על פי שיד עם הארץ מגעת לשם מפני
 שנתפש עליו כנגב חצר החלוקה בספינה וחבר בצד זה ועם
 הארץ בצד זה טהרות טהרות אף על פי שיד עם הארץ מגעת
 בפני שהם ברשות החבר חבר שנפל דליו לתוך כודו של עם
 הארץ והלך להביא כמה יעלבו הרי זה טמא מפני שהו נח ברשות
 עם הארץ שעה אחת אשת עם הארץ שנכנסה להק ביתו של
 חבר להוציא בנו או בתו או בהמתו של חבר כל שבבית טהור
 נגני שנכנסה שלא ברשות קוד חבר שהכניס קידרתה למכור

וירד לשמות הרי הפנימית טהרות והחיצונה כבאה בנה דברים
 אכדריכ כשהניחן סמוך לדשות הרבים בפני שהעוברין והשבים
 נוגעים בחיצונות בשעת הליכה אבל ל היו רחוקות כרשות
 הרבים אם היו כלי אומנותו בידיו הכל טמא מפני שכלי מניחין
 שהנחו למכור ויד הכל במטמאות בהן אין כלי אומנותו בידיו
 הכל טהרות חוקתן שלא נגע בהן אדם חבר טרביח אוכלין
 ומסקין על פתח הגורו ונכנס הרי אילו טמאים בפני שהעוברים
 והשבים מטמאין בהן

פרק שלשה עשר

כהן שטהר כליו לגת זו והניחן לגת הבאה הרי אלו בחוקתן שאין
 עמי הארץ נתעק בכלים של כהן זה שהן בחקד גתו בפני טהור
 אוכל טהרות אבל טל ישראל טמאות עד שיאמ' בלבי היה לסמור
 עם הארץ שיכנס לגת שלא יגע בכלים הרועה לעשות יינו
 בטהרה באומנים עמי הארץ הרי זה בטביל את הבוצרים וכן אם
 היה עושה שכן מטביל את הבודין וצריך לעמוד על האומנים
 עד שיטבילו בפני טהרי אינן יודעים הלכות טבילה וחיציה
 יצאו חוץ לפת בית הכבד ונפנו אחרי הגדר וחדו הרי אלו בטהרות
 עד כמה ירחיקו חם טהורין עד כדי שלא יכתרו מעיניו אבל אם
 נכתרו מעיניו חזרו לטומאה עד שיטבילם פעם אחת ועדיב
 שמשן הבודין והבוצרים שנמצאת טמאה לפניהן נאבנין
 לומר לא נגענו וכן בחינוקת שלהם ובטמא את הבודין והכניסן
 לבית הכבד ונעל עליהן אם היו שם כלי שנמצאו בחדר הרי בית
 הכבד כולו טמא טמא נגעו באותן הכלי ואפילו ראה אותם מקודם
 בזהרין באותם הכלים בפני טמאות הרי בית הכבד טמא טמא
 הסיט והן מדמין שאין המסיט טמא שאין עמי הארץ בקי אין
 בטומאת היסט היו חכמים ופועליו פועלין טהרות ועוברין לפניו
 אף על פי שהפליגו יותר כביל הרי אלו טהרות בפני שהן בחוקת
 שהיו שוכדן והן כפודין ליגע ואומריין עכשיו יבוא שהרי הוא
 יבוא אחריו אבל אם אבד להם צאו ואני אבוא אחריכם כהן
 שנחכו מעיניו הרי הן טמאות חבר שהיה לבוש בחלוק ועטוף
 בטלית ומהלך ואבד בלבי היה לשמור את החלוק והייתי נוהר
 בו והסותי דעה מן הטלית הרי החלוק בטהרה והטלית טמאה
 טמא נגע בה עם הארץ היה סל על כתיפו ומגריפה כהן הסל
 ואבד בלבי היה לשמור את הסל ולשמור את המגריפה כדבר
 הבטמאה אבל לא מדבר הפוסלה הסל טהור והמגריפה וכל
 תרומה שבה פסולה מפני דבגריפ' טמאה שפוסלת האוכלין שבסל
 היה משחמט מן החביות כשהיה בחוקת שהיא חולין ואחד כך
 נמצאת תרומה אף על פי שהיא טהורה הרי היא אסורה באבילה
 טמא נגע בה טמא יום שהוא פוסל בתרומה וטהור בחולין כמו
 שיהבאר ואינו חמה מטמא תרומה לכשמו חולין ואם אב' בלבי
 היה לשוכרה אפילו מדבר הפוסלה הרי זה מותרת באבילה
 נתחלפו כל כלים של שבת בכלים של חול ולבשן נטמאו שאינו
 משמר כלים של חול בכלים של שבת מעשה בשחי גשים חביר'
 שנתחלפו להם כלים בבית המדרש ובא מעשה לפני חכמים
 וטמאו דכל אפילו נפלה מעפרתה ממנה ואמרה לחבר תנה לי
 ונתנו לה בטמאות גורה שמא יתננה לה עם הארץ או שלא יהיה
 החבר בטמאה שאין אדם משמר כלים שאינן של ככליו אלא אם
 כן הודיעו וסמך עליה חבר שכת והגיה טהרות הרי אילו טהרות
 דגיה כלים הרי הן טמאים שאני אומר טמא נטמאו והיה עליהם
 בשלישי ולא היה עליהן בשביעי החמה עליהם בשביעי ועדיין
 לא הטביל או טמא לא החמה עליהן בשביעי כל עיקר פי טמא

דברי חבידת ככתחילה עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות
 ונחשד לדבר אור אינו חשוד אלא לאותו דבר וכל החשוד
 לחמור נחשד על הקל לקל לא נחשד לחמור חבר שנחשד
 על השחרות כגון שמכר אוכלין טמאין בחוקת שהן טהורין הרי
 זה אינו נאמן לעולם עד שיודע שחזר בתשובה נמורה החשוד
 על השביעית או על התרומה שמכרן לשם חליץ הרי זה חשוד
 על הטוהרות שהחשוד על דבר של תורה הרי הוא חשוד על דברי
 סופרים והאכלין הטמאין אין מטמאין אחרים אלא מדבריהן
 כמו שיתבאר וכל החשוד אל דבר נאמן להעיד בו לאחריו ולדון
 בו לאחרים חקקה היא שאין אדם חוטא כרי שיהנו בו אחרים :

פרק אחד עשר

כבר בארנו שעמי הארץ נאמנין הן על טהרת פרת החטאת מפני
 חזמתה אין כוללין בה וכן נאמנין הן על טהרת יין וטמן של
 נכבים אם אמר טהור הוא הרי זה בחוקת טהרה מפני חומרתו
 נוהרין בו וכן נאמנין הן על התרומה בשעת הגתות והכרית
 מפני שכל העם מטהרין עצמן וכליהן כדי לעשות ינם ושמנם
 בטהרה עכרו הגיתות והכרית אינן נאמנין בהן שהביא לו
 עם הארץ חבית יין או שמן של תרומה לא יקבלנה ממנו מפני
 שהיא בחוקת טומאה הניחה עם הארץ אצל עד גת הכאה
 והביאה לו יקבלנה ממנו אף על פי שהוא יודע שהיא משל
 אשתקד שלא גזרו עליהם טומאה בשעת הגיתות והכרית עם
 הארץ שנעל בית בור או גיתו בשעה שגמר העם לדרוך והלך
 את המפתח מיד כהן אף על פי ששהה כמה ימים אחר טעבור
 הגיתות הרי הכהן בא ופתח בפניו ומטבילו ודורך ונושל תרומה
 בטהרה ואם לא עשה כן לא יטול תרומה מעם הארץ אלא זתם
 וענבים שאינן מוכשרים שאינן מקבלין טומאה הביא לו עם
 הארץ חבית של תרומה בשאר ימות השנה ואמר בתוכה קודש
 אפילו רביעית מתוך שנאמן על טהרת הקודש נאמן על הכל
 אפילו בשעת הגיתות והכרית שעמי הארץ נאמנין על התרומה
 אינן נאמנין על הכלי הריקם לומר שהוא טהור לתרומה וכן
 אין נאמנין לעולם על כלי דיקם לומר שהוא טהור לקודש

כלי שהיה בתוכו יין או שמן וראינו עם הארץ חשב ומטבירו
 כדי להוציא ממנו נכבים הרי זה נאמן על טהרת הכלי ואפי'
 קודם לגיתות ולכרית בשבעים יום אבל קודם לשבעים אינן
 נאמנין כמה דברים אמרים בשאר ארץ ישראל אבל
 בידושלים נאמנין על כלי חרס הריקם לומר שהוא טהור לקדש
 לעולם בין כלים בין דקים בין כלים נסים בין מלאין בין דקים
 הרי הוא נאמן על הכלי אף על פי שהמשקין שבתוכו טמאין אפי'
 היה בנזו שהוא מודם בתוך הכלי הרי הכלי בחוקת טהור לקדש
 ומפני כה הקל בהם מפני שאין עושין כבשנות בידושלים מן
 המדיעית ולפנים נאמנין על כלי חרס מן המדיעית ולחץ אינן
 נאמנין והמדיעית עצמה פעמים בלחץ ופעמים כלפנים כיצד
 היה חבר נכנס ועם הארץ יוצא וכלי חרס בידו הרי זה נאמן
 במדיעית לומר שהוא טהור לקודש היו שניהן נכנסין או שניהן
 יוצאין אינו נאמן עד שיהא לפנים מן המדיעית קודר שהביא
 קדירות והניחן לפנים מן המדיעית וכאן הלוקחין והוא אומר
 להן שטהרות הן לקח קדירה ונכנס בה הרי היא טהורה לקודש
 אבל לא לתרומה כמו שבארנו לקח קדירה ויצא בה חץ
 למדיעית הרי זה טמאה בין לקודש בין לתרומה אף על פי שהן
 הם הקדירות והוא תקודר עצמו אינו נאמן אלא לפני מן המדיעית
 הלוקח כלי חרס מן הכבשן בכל מקום ורי אלו טהורין בין לקודש
 בין לתרומה ואין אומרים שטמא נגע בהן עם הארץ ואפילו לקח

מן הסוד הראשון ואף על פי שהכבשן פתוח וכבר נלקח חצי
 שלא גזרו טומאה על כלים שכבשן טמאת עמי הארץ כרגל
 כטהרה היא חשוכה שכל ישראל חברים הן ברגלים וכליהם
 כולם ואוכליהן ומשקיהן טהורין ברגל מפני שהכל מטהרין עצמן
 ועולין לרגל לפי הן נאמנין כל ימות הרגל בין על הקודש בין על
 התרומה משעבר הרגל חחרין לטומאתן הפותח חביתו ברגל
 והמתחיל בעיסתו ועבר הרגל הרי שאר החבית ושאר העיסה
 בחוקת טומאה שהרי נגע בו עמי הארץ ואף על פי שלא נגע בה
 אלא בזמן שהוא כחבר אינה טהורה אלא בימי הרגל בלבד

אור הרגל במצאי יום טוב היו מטבילין כל הכלי שהיו במקושו
 מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל בשעת החג ולפיכך היו אומרים
 להן אל תגעו בשלחן בשעה שמראין אותו לעולי רגלים כדי
 שלא יהיה טמא במגע אחר הרגל ונמצא צריך טבילה והערב
 שמש ונאמר בלחם הפנים לפני תמיד וכל הכלים היו טענין
 טבילה והערב שמש חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחושת מפני
 שציפיהן כבטלין לגביהן עם הארץ שאמר טהור אני מטומאת
 מת או שאמר כלי זה טהור מטמאתמת נאמן ומטבילין אותו מטום
 טומאת עם הארץ בלבד וצריך הערב שמש ואינו צריך הואה
 כמה דברים אמרים בששאלו ואמר טהור הוא אבל הלוקח כלי
 טהור מרשות עם הארץ חוששין לו שטמא טמא מת הוא ומזין עליו
 שליטי ושביעי ככל הכלים הנמצאים בכל מקום חוץ לירושלם
 שלא גזרו טומאה על הכלים הנמצאים בירושלם כמו שיתבאר
 בטומאת הספיחה

פרק שנים עשר

המפקיד כלי אצל עם הארץ או שנתן כלי לאומן עם הארץ הרי
 אילו טמאים טמא מת וטמאין מדרס אם כבידו שהוא אבל
 בתרומה שהודין מטמא מת אבל טמאי מדרס מפני שאשתו נוח
 וישבת עליהם שלא מדעתו שהרי אין נוהרין בן הטומאות בבתי
 עמי הארץ הבניה כליו בפני עם הארץ ואמר לו שמור לי את אלו
 הרי אילו טמאין מדרס וטהורין מטמא מת הניחן על כתיפו טמאין
 מדרס וטמא מת שכן כליו בבית הכנסת הרי הן טהורין שאינה
 רשות עם הארץ נמדה הניח כליו במרחץ ובא ומצאן כמות שהן
 טהורין ומלכודין אותו שלא יעשה כן הניח גיתו וביתו אף על פי
 שנכנס לעיר ובא ויצא עם הארץ כצידו טהורין כפני טמאין לו
 רשות שיכנס המוסר מפתח ביתו לעם הארץ כל שבבית טהור
 שלא מסר לו אלא שמירת המפתח והבניה כליו בחלונות של מרחץ
 ונעל עליהם אף על פי שנתן המפתח לעם הארץ כליו טהורין
 וכן אם חתם על החלון או עשה לו סימן אפילו מצא החתם
 מקולקל הרי כל אלו טהורין המניח עם הארץ בתוך ביתו לשוכרו
 וישב הוא מרחוק בזמן שהוא רואה את הנכנסין ואת היוצאין הרי
 כל שבבית מן האוכלין והמשקין וכלי חרס שאינן מוקף צמיד
 פתיל טמאין אבל המשכבות והמרכבות וכלי חרס המוקף צמיד
 פתיל טהורין ואם אינו רואה לא את הנכנסין ולא את היוצאין כל
 שבבית טמא אפילו היה כפות או כרות ימים ורגלים הכל טמא מפני
 שהן ברשות עם הארץ חבר שהיה ישן בביתו של עם הארץ
 והיו כלים מקופלים ומנוחין תחת ראשו וכסדרלו וחביתו לפניו הרי
 אילו טהורין כפני שהן בחוקת שמירת בעליהן ולא יגע בהן עם
 הארץ שהרי הוא אומר עתה יעוד וביט בי עם הארץ ששאל
 מחבר משה שיטן עליה וישן עליה בתוך ביתו של חבר אין טמא
 אלא אותה המטה ועד מקום שהוא יכול לפשוט את ידו באותה
 הכטה וליגע חבר שאמר לעם הארץ שמור לי פרה זו שלא
 תיכנס לבית או שלא תשבר את הכלים הרי הבית והכלים טהורים

וכן טענה שנפסלה בשחיטתו ועדיין היא מפרכת שוטו בה אחד או רוב אחד אין לה טעם כלל עד שחמת חלק הבהמה לסנים או שנטה ירך וחלל שלה דרי זו נכילה ובטעם במשא וכנגע אף על פי שהיא עדיין בחיים וכן אם קרעה מבנה או שנשברה מפרקת ורוב כשר עמה דרי זו נכילה לכל דבר בהמה שמת עונברה ברוך מעיה והשיט הדועה את ידו ונגע בו בין בכהמה כטמאה בין בטורה דרי זה הנגע טהור עד שיצא הנפל לאויר העולם כשר הפרש מבהמה חיה כשהן חין בין טהורין בין טמאין טהור ואינו בטמא נכילה אבל אבר בין החי הפרש מהן בטמא נכילה אחד אבר מן החיה פורש מן הבהמה עצמה או אבר הפרש מן השלל שכבטה והאיברים אין להן שיעור אפי' היה כשעורה או פחות מטמא והוא שהיה האבר ככרייתו כשר ונדין ועצמות ויהיה עליו כשר כדי לעלת ארוכה היה הכשר פחות מהעלות ארוכה בחי או חס' עצמו טהור הקוליא והלשון והשפה וכיוצא בהן אעפ"י שהן איברים ואין עושין חליפין הואיל ואין בהן עצם דרי הן ככשר הכשר או האבר המדולדלין בבהמה או חיה שאין יכולין לחזק ולהדביק כשאר הנוף אינן מטמאין נכילה כל זמן שהבהמה בחיים והן כשאר איכלין אם הוכשרו מקבלין טמאה במקומן בייחזה הבהמה הוכשרו בשחיטה ואין מטמאין נכילה שאין השחיטה עושה אותן כמו שפירש מחיים אבל אם מתה הבהמה הבשר שהיה מדולדל בה צריך דבשר והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן הנכילה ובה בין אבר מן החי לאבר מן הנכילה שהבשר הפירש מאבר מן החי טהור והכשר הפירש מאבר מן הנכילה מטמא בכוח כנגע ובטמא וזהו שיש לשיעור טריפה שישחטה שחטת כשרה אעפ"י שהיא אסורה באכילה דרי היא טהורה וכן השוחט יצא בה בן שמינה חי נטרף אעפ"י שנשדט אדר שנטרף אין שחיטתו מטהרתו וכי נכילה לפי שאין לסינו שחיטה לפיכך נולד בהמה שלא שהה שבעה ימים גמורין אם שחטו בהו שבעה אין שחיטתו בטורה מיד נכילה בפני שדוא כופל השוחט את הבהמה וכיצא בהן חשעה חי קודם שיהלך על הקרקע אעפ"י שאינו צריך שחיטה כמו שכארנו שהרי שחטת אמו מטהרתו אם נטמא אבר לא נטמא רוא ואם נכילה אבר דרי הוא טהור שאין חייב טעמא לא טמאה איכלין ולא טימאה נכילה ואעפ"י שדוא כאבר מאכריה ואם נתקדם טיפריס על גבי קרקע דרי הוא טהור ששחטת אמו טהרתו טריפה שישחטה אעפ"י שהיא טהורה מן התורה אם נגע בה הקדש בטמא מדברי סופרים וזו בעלה יתדה טעמו בקדש בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה ואח"כ שחט את אבר האבר שנחרך נכילה ושאר כשר העובר טהור שחט את אמו ואחר כך חתכה האבר כשחיטה שנשחטה ושאר כשר הן נוגע טריפה שישחטה שהיא מטמאת הקדש אבל לא את התרומה היצא העיב את ידו בין שחיטת סימן לשחיטת סימן ויהיה בעצרת שחיטת סימן לסמן לטורד האוכל כדרי נכילה שישחט נכרי נכילה ובטמא במשא ואפילו שדאל עמד על גביו ואם שהט ככבין יפה שדחה כדארי אחד וצדו ואחד הכותי או נרת שב טהרתן נכילה וקדוש בטני טמא זה מדברי סופרים שדרי טמאה עו' וטימאת הקדושה מדבריהם כמו שכתב ובליל עו' נקדחן דברים ונאמר שחיטתן ואם תאמר הלא היא אסורה כאכילה דין תורה לא כל האסור באכילה נטמא שהרי הטרפה אסורה וטהורה ואי אפשר לומר נרת על כוונתה זו על ביאת מקדש ואבילת קדש אלא בראייה כוחה קלית הנכילה דנגוע בה או נשאה טהור שכל דבר מן

הנכילה שאינו מטמא כנגע אינו מטמא במשא ניקבה כל שהוא הנגע בה או נשא טמא בלא בשהיה המוח שכהנתק זקש שהרי אינה מעלה ארוכה אבל אם היה עומד במקומו אם יש בו כדי לעלות ארוכה לעצם מבחוץ דרי זו בטמאה כנגע ובטמא ככל האברים וכבר פירשנו שהקוליא היא העצם הסתום מכל צדדיו קליה שחיטת עליה לנזקכה ועדיין לא ניקבה דרי הנגע בה ספק טמא שדרי יש בדבר ספק אי מחסר קיבה כמחוסר מעשה

פרק שלישי או לא

נכילת העוף הטהור מטמא מן התורה מפי השמועה למדו שזה שנוכיל נפש אשר תאכל נכילה וטריפה באזרח וכגד וכינס בגדיו ורחץ במים אינו מדבר אלא כאוכל נכילת העוף הטהור בלבד שהוא אסור משום נכילה וטריפה וכיצד הוא פוטאתה אינה מטמאה לא כנגע ולא ככשר ולא כשהיא בתוך הפה אלא בתוך בית הבליעה שנאמר וכל נפש אשר תאכל אינה בטמא אלא בבית הנפש זה שנאמר תאכל לתת שיעור לשמאחה כשיעור אבילת שדוא כזית והרי נאב' בה וכנס בגדיו מלב' שהכתמא בה מטמא בגדיו עד שיפירו כמטמאיו כמו שביאנו כיצ' הכולע כזית מנכילת העוף הטהור ונגע בכלים בשעת בליעתו טמא ונעשו ראשון לטמאה היה נגע באדם וככלי חרס בשעת בליעתו לא טמא כמו שכארנו בשאר אבות הטומאו' ואחר שכולע אינו מטמא שאר כלים שהרי הוא ככלי ראשון לטמאה אחר שפירש מטמאין שאעפ"י שהיא טעון טבילה והערב שש אינו מטמא כלים אין נכילת העוף הטהור צריכה מחשבה לטמא ט טמא זה החבורה אלא כזן שבלע כסנה בזה מכל מקור דרי זו מטמא בבית הבליעה חייב עליה לאכילה דרי זו מטמא טמאה א כלין והרי היא כאוכל ראשון לט טמא אעפ"י שלא נגע בה טמאה אחרת ואינה צריכה הכשר פרה אדומה ושעירין הנשרפים אינן כן אעפ"י שהן מטמאין זבתעם בהן אם חשכ עליהן לאכילה צריכין שנגע בהן טמאה ואת"כ טמאו טמאת אוכלין כזית מנכילת הבהמה שתחכו במשך כנסו לתוך מעי האשה בלבד או שהכניסו לתוך בליעתו של חבירו במקום שנכילת העוף הטהור מטמא דרי זה טמא משום כוונת לא משיב נגע כמו שכארנו בתחילת הפרק הכי רך כזית ככשר נכילת העוף הטהור בחזרת וביוצ' בה וכליע אעפ"י שלא נגע כדרינו דרי זה טמא כרכו כסיב ובלעו דרי זה טהור הכולע נכילת העוף הטהור שבלעה הקיאה קודם שהתעכל דרי זה אינו מטמא כנדיכ כשהצא לגרונו בשעה שמוקא שאינה כע' א בבית הנפש אלא בשעת בליעתה לא בשעה שחן יאה מעי של נכילת העוף הטהור שבלעו בהצגו בבית הבליעה ומהצגו בחוץ לתוך פד אם יש בבית הבליעה כזית דרי זה טמא ואם לאו טהור בלע טמא אבר שלם שאין בו כזית אינו מטמא אפי' נטל ציפור ואכלה אם יש בה כזית נטמא ואם לאו טהור הכנפיו והניצה אעפ"י שהן באוכלין ומחטמאין ומטמאין טמאין איכלין אינן בעצרתין נכילת העוף הטהור לכזית אבל המקומות הדכים הקדושים לכהן מן החדשים והצפרנים דרי הן ככשר וכיצד צדדן לכזית ראשי אגפים וראש הזנב והעצמות אפילו דרכ ת אינן בעצרתין האוכל מנכילת העוף הטהור מן העצמות הרבות או כן דגדין ומן הטלל של כעיס ומן הדרס ומבשר מן החי כמנו טהור אכל האוכל מן האשכול של כעיס ומן דק המזן ומן בני המזנים או שהטחה את החלב כאור ונגיעו דרי זה טמא כאוכל גכרס שהשוחט בכלל אוכל המזון כחמה תכמו ט ור שהרי הכרי' נ נכילת העוף הטהור שנפטר מלאכול הלב טהורה כמו א

לו נקי אחד נשיאו מהרוחך והלה שותק הרי זה נאמן וחדו הן
 טמאות ואם הכחישו ואגר לא נטמאו הרי הן בחזקתן עד שיעידו
 שנים היה עושה עמו בשחרות או בזבחים ולא יד זמן מצאו
 ואמר לו בשעה שפגע בו טהרות שעשיתי עמך נטמאו זבחים
 שעשיתי עמך נתפלגו ורי זה נאמן אבל אם פגע בו ולא אמר
 לו כלום ואחר כך פגע בו פעם שנייה ואמר לו אינו נאמן אלא
 הרי זכתי בחזקת כשרות וטהרותיו בחזקת טהרה :

הלכות שאר אבות הטמאות

יש בכללן שלש מצות עשה וזהו פרטן :
 א' דין טומאת נבלה : ב' דין טומאת שרץ :
 ג' דין טומאת סבת זרע ועבודה זרה מטמאה כשרץ
 וטומאה כדברי סופרים וביאור מצות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

הנבילה אם מאבות הטמאות כדית מבשרה מטמא אדם וכלים
 בניגע וכלי חרס באויר ומטמא את האדם במשא לטמא בגדים
 כמדרכ הזכ כיצד אדם שנגע בנבלה נטמא והרי הוא ראשון
 לטומאה ואם נגע בכלים אפילו בשעת מגעו בנבילה הרי הן
 טהורין וכן כלים שעליו טהורין לפי שהן חלד ואין נולד מטמא
 כלים אבל הנושא את הנבילה מטמא כלים בשעת נשיאתו שנא'
 והנושא את נבלתם יכבס בגדיה ואותן הבגדים ראשון לטומאה
 ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס ואפילו בשעת נשיאתו כמו
 שבארנו במנשא כשכב ומושב אחד בהמה וחיה בין המתירין
 באבילה בין האמורין אם מתו כולן בשרץ מטמא בכזית ושחיטת
 בהמה טהורה וחיה טהורה מטוהרתו בכל מקום ואפי' שחט חמין
 בעורה וקדשים בחוץ הרי אלו טהורין ואם אירע פסול בשחיטה
 הרי זו נבילה ומטמאה במשא כמו שבארנו בהלכות טחיפה

בהמה טמאה וחדה טמאה אין השחיטת מעולה בה ואחר השוחטת
 או הנוחר או הניקח או שמתה בדרכה הרי זו נבילה וכל
 הנבילות מצטרפות לענין טומאה למית אחד טמאות ואחד
 טהורות כוח הרי הוא כבשר חם הנבילה אינו מטמא בנבילה
 אלא הרי הוא כמשקין טמאים שאינו מטמא לא
 אדם ולא כלים מן התורה הלב בהמה טהורה שכתה טהור
 שנאמר וחלב נבילה וחלב טרפה יעשה לכל בלאכה ואכול לא
 תאכלוהו שאסורו משום נבילה וטרפה ואם הוכשר במשקין
 הכבשירין הרי הוא כאוכלין טמאים ואינו כבשר נבילה והנוגע
 בולב החופה את הבוליא קודם הפרשה הרי זה טמא כנוגע
 בכוליא עצמה שהרי כמה חזקין נטמאין ממנה בולב אבל
 בהמה טמאה וחדה בין טהורה בין טמאה אחד בשדה ואחד הלכה
 לטומאה ונטמא אדם וכלים בכזית כבשר הנבילה הבוי חלכו
 מטמא כבשרו וטומאתו בספק לפיכך אין שורפין עליו חרומה
 וקדשים ואין חיבין כרת על טומאתו ועל ביאת המקדש או על
 אפילת קדשיו ואלו דברים שאין מטמאין מן הנבילה העצמות
 והקדשים והחלפים אפילו עיקרן הודך שאם יחך מן החי יצא
 דם והעוד אעפי' שאינו מעובד והאלל והגידים והמרק והחבלין
 שש תבשלין עכה כמה דברים אמרים שפידשו מן הנבילה
 אבל הנוגע באחד מכל אלו כשהן מחוברין כבשר הרי זה טמא
 והוא שיהיה כבשר כדית טאין אחד מכל אילו בעשרף לכזית

האלל בין שפלטתו חיה בין שפלטתו סכין אינו בעשרף לכזית
 ואם כנסו והיה בו כזית מטמא ואילו בהמות שעורותיו ככבשן
 עור חזיר של יישוב ועור רמטרה הנמל הרכה ועור בית הבושח
 ועור השליל ועור שתחת האליה הרי אילו מטמאין מן הנבילה
 ואם עבדן או הלך בהן כדי עבוד הרי אילו טהורין ואם עשה בהן
 מעשה שבטלן טהורין אף על פי שלא הלך בהן כדי עבודה
 כיצד און חמוד שתלאה לכפיפתו טהורה כמה הוא כדי עבודה
 ארבעה מילין ואי זו היא חנוטרת רכה כל זמן שלא טענה הגיע
 זמנה לטעון ולא טענה אי שטענה קודם שיגיע זמנה הרי זה ספק
 המפשיט נבילה בהמה או חיה בין טמא בין טהורה בין דקה בין
 גסה אם לשטיח הפשיט כיון שהפשיט מן העור כדי אחיזה הוא
 שני טפחים הנתע בעוד זה שהופשט טהור ועד שלא הפשיט שני
 טפחים הניגע בעוד כנוגע בבשר הפשיטה כדי לעשות מן
 העור חמת הרי העור חיבור עד שיפשיט את כל החיה ואם הפשיט
 מרגלה בלבד הרי העור כולו חיבור והנוגע בעוד כנוגע בבשר
 עד שיפשיט העור מלכו מעל הבשר וכן המפשיט בשרצים חיבור
 עד שיפשיט כולו עור שעל הצואר חיבור עד שיפשיט את כולו
 וכל עור שהוא חיבור לטמא כך הוא חיבור לטהור שאם היה
 שדוטה ונגעה טומאה בעוד זה שהיא חיבור נטמא הבשר עור
 שיש עליו כזית נבילה הנתע כציב היצא ממנו ובשעורה טבגנו
 מאזרי העור נטמא מפני שהעור בשערו שומר לבשר

כמה דברים אמרים שפלטתו חיה אבל פלטתו
 סכין אם היה מרודד בטל אגב העור עור שיש עליו כשני
 חצאי חזי כשר נבילה העור מבטלן ואינו מטמאין לא כנוגע ולא
 במשא שכל שאינו מטמא מן הנבילה כביע אינו מטמא במשא
 אבל שני חצאי חזים שתחבן בקיסם דנושאן טמא שהרי נשא
 כזית והנוגע טהור שאין חיבורי אדם חיבור והוא שיהיו שניהן
 מרודדין ודבוקין זה בזה עד שינטלו באחד אבל אם היה חציו
 זית זה בפני עצמו וזה בפני עצמו בקיסם אחד אפי' הדין והביא
 כל היס כולו טהור בשר נבילה שנפסד והבאית ונפסל מלאכול
 הכלב טהור לפיכך נצל הנבלה ספק אם כנטמא בנבילה אם לא
 בשר נבילה שיבש אם יכול ללגות בפורסין כחלפת לחוד לח
 וראוי לכלב מטמא ואם לאו טהור ואפילו ביוכלין טמאין אינו
 מטמא בשר נבילה שהיה סרוח בשיקרו ואינו ראוי לטמא
 אדם הרי זה טהור שנאמר לגר אשר בך עריך רדננה ואכלה
 עד שתהיה תחלתה ראיה לגר שליא של נבילה ודי היא
 כפרש ודעים ואינה מטמאה בנבילה ואם חשב עליה לאכלה
 מחטמא טומאת אוכלין הקיבה והחלב של נבילה טהורין בכלים
 בהמה ששפעה וזרת דם אף על פי שנפסדה מן הבכורה אינה
 מטמאה לא כנוגע ולא כטמא עד שיהיה בה צורת נפל לפי
 שהיא בטילה ברוח היצא עמה לפיכך היא טהורה אף על פי
 שהיתה ראיה לגר אגב אמה נבילה שנתערבה בשחוטתה אם
 רוב מן השחטה בטילה הנבילה בשחטה ואין הכל מטמא כנוגע
 אבל אם נשא הכל נטמא שאי איפשר לשחטה שתחזור נבילה
 אבל הנבילה איפשר שתטהר כשתסרח לפיכך תבטל :

פרק שני

בהמה או חיה טמאה שנשחטה אינה מטמאה משום נבילה כל
 זמן שהיא כפרכת עד שתכזת או עד שיתח את ראשה והרי זה א
 כאוכלין טמאין נזרה ודי היא כפרכת אין בה אפילו טמאת
 אוכלין כל זמן שהיא כפרכת ואבר הפורש מן הכפרכת אסור
 לבני נח כפרש מן הוד ובשר הפודש ממנה כפורש מן הוד

אחד האיש ואחד האשה שיששי מעוז שניהם טמאים ושניהם
ראשון לשמאה דין תורה ואין האשה טמאה משום נוגעת
בשכבת זרע שנגיעת בית התורים אינה נגיעה אלא המשמש הרי
הוא כרואה קריו והוא שתהיה בת שלש שנים ויום אחד שכן אשר
ישכב את אשה היתה קטנה מבת שלש שנים אינה מתטמאה
בשכיבה אבל מתטמאה בנגיעת שכבת זרע אם נגיעה בכשרה
מבחיץ לפיכך הנועל גדולה שלא כדרכה שהורה שלא טמא אותה
המתוכ בטומאת בית התורים אלא כדרכה הנועל את האשה
לא והציא שכבת זרע טהור אעפ"י שהערה וכן האשה טהורה עד
שיציא האיל. האשה שפליטה שכבת זרע אם פליטה אותה בתוך
שלש עונות הרי היא טמאה כרואה קרי לזיכר סותרת יום אחד
אם היתה זכה כאיש טהור קרי ומטמאה בכל שהוא אעפ"י שלא
יצאת לחוץ אלא בעקרה והגיעה לבין השניים נטמאת שהרי ש
שכבת זרע בדמה מה דמה בטמא בפנים אף שכבת זרע תתפלוט
תטמא אותה בפנים שכבת זרע עצמה שנפליטה בחיך השלש
עונות מטמאה אחרי שנגעו בה כדרך שטמאה האשה שפליטה
אותה ואם פליטה אחרי שלש עונות הרי האשה טהורה וכן שכבת
זרע שנפליטה טהורה שכבר נפסדה עורתה וכמה היא עונה יום
או לילה ואין העונה שנפליטה בה כן המניין כיצד נבעלה כליל
השבת שלש עונות שלה יום שבת וליל אחד בשבת ואחד בשבת
אם פליטה בתוך זמן זה טמאה פליטה מליל שני והלאה טהורה
והאיש שפירשה מבנו שכבת זרע אפילו לאחר כמה עונות הרי
זו טמאה כל ימיו שהיא לחה ויפירש מבנו טמא שכבת זרע אינה
מטמאה אלא כשהיא לחה יבשה כחרס טהור ואם יכולה לשרות
מעלת לעת כפושטין ולחוד לכמות שהיתה הרי זו טמאה כנר
ביארנו בפרק זה שהאיש הדיא קרי והאשה שישכב איש אותה
שכבת זרע והנגע בשכבת זרע טמאים כן התורה וכן האשה
שפליטה בתוך שלש עונות הרי היא טמאה מן התורה כרואה קרי
אבל שאר האמורים כפרק זה שהן טמאים כגון מהרהר ומטיל
מים אינן טמאים אלא מדבריהם ולא נזרו עליהן טמאה אלא
לחומר אבל לחליץ עזרין נכרית שפליטה שכבת זרע של ישראל
בתוך שלש עונות וכן הבהמה שפליטה שכבת זרע של ישראל
בתוך זמן זה דרי אותה ונפליטת טמאה פליטת לאחר זמן זה הרי
היא ספק נסדרה או עדיין לא נסדרה כבר ביארנו בהלכות
מטמאי משכב ומושב ששכבת זרעו של נכרי טהור מכלום לפיכך
בת ישראל שפליטה שכבת זרע של נכרי אפילו בתוך שלש עונות
טהורה גרי שהענין ונתניד וירד וטבל וצא ממנו שכבת
זרע שהרגיש בה אחד שטבל הרי זה ספק טמא גדולה שישכב
אותה קטן פחות מכן תשע או נכרי או בהמה הרי זו טהורה שנא'
ואיש אשר ישכב את אשה עד שיהיה השוכב איש כמו שביארנו

פרק ששי

טמאת עז מדברי סופרים ויש לה דמו בתורה הסירו את אלו
הנכרי אשר בתיכם ורטיהו והחליפו שבלתיכם ו רבע אבות
הטמאת יש בה עבודה זרה עצמה ומשמשיה תקרובת שלה
דיו שנתקד לה ושיכאת כולן מדבריהן עז עצמה מטמאה אדם
וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינה מטמאה בכשא כשרץ שנא'
שקץ תשקצו ושיזדה כזית לא תהיה זו חמדה מן המת אבל
אם היתה הצורה פחותה מכזית טהורה קצץ אבר ככנה אפילו
היה כמדוע הרי זה טהור שעבודה זרה אינה דטמאה להברית
אלא העייה כולה כשהיא שלכה שנתירם כמו דזה מה דזה אינה
נטמאה לאברים אף עכו זרה אינה בטמאה לאיברים בקל

אבות ואמהות דני כח מפני שזאתה הדבריהם עשאה כשרץ
שאינה נטמאה לאיברים נתפרקה עבודה זרה אעפ"י שהזיוט
יכול להחודדה והרי כל איבריה קיימין אינה מטמאה כל משמש
עבודה זרה כשרץ כטמא ואין אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר
ואינו כטמא אין כמטא ודעיר טמאן בכזית ואפי' קצץ משמשיה
כזית מן הכלי מטמא כשרץ זו חומר כמטמא היותר מעז עצמה
ובית עכ"ז עזמה אבניו ועציו ועפרו מטמאן כזית במגע ככל
המשמשין המכניס ראשו וזכור עז' נטמא כנגע וכן
כ"י חרס שהכניס אוירו לבית עז' נטמא ספסלים וקתידראות
שהכניס רובן לבית עז' טמאים וכולן ראשון לשמאה תקי וכת
עז' מטמאה במגע ובמשא כנבילה ושיעורה ככזית כל דבר
שמקדיקין לה בין בשר בין שאר אוכלין ושקין הכל כנבילה
שהכתוב קראן זבח מתים ואעפ"י שאין תקרובת עז' של אכלין
בטלין לעולם להחירה בהנאה אם בטלה הרי זו סק לטמאה
אבל כלי שהוא תקרובת עז' שנטלו טהור וכן עכו' לומשמייה
שביטלין טהורין דיו שנתקד לעז' מטמא אדם וכלים במגע
וכלי חרס באויר ומטמא אדם כמטא כנבילה וטמאתו בכזית שכן
אשר חלב וזבחו יאכלו ישנו יין נסיכם הרי יין נסיכם כחלב
וזבחו ואין מטמא טמאה זו אלא יין שנתקד כיד לפי עז' אבל
סחם יינם של גוים מטמא טמאה קלה כשאר כל משקין טמאין
מכל הדברים שבארנו בתחלת הספר עד כאן אתה למד שאבות
הטומאות שהן אבות של תורה ובהן אבות של דברי סופרים כל
המתטמא מחמת אב של תורה הרי הוא וליד טמאה של תורה וכל
המתטמא מחמת אב של דבריהם הרי זה וליד של דבריהם כל
אב וטמאה שמטמא כמגע ואינו מטמא במשא בין אב של תורה
בין אב של דבריהם אדם הנוגע בו אינו מטמא כגדים בשעם כנגע
ולא אדם ולא כלי חרס אף על פי שערין לא פירש מטמאין והנו
אחר שפירשם טמאין אף קדם שיפירו חלד שזא מטמא אוכלין
ועושה אותן שני לטמאה מפני שהוא ראשון וכל אב טמא
שטמא כמגע ובמשא בין אב של תורה בין אב של דבריהם אדם
הנוגע בו או הנשאו מטמא כגדים בשעם כנגע וכשעת נשיאתו
ועושה אותן ראשון לטמאה וכן אם נגע באוכלין עשאו ראשון
כל זמן שלא פירש מטמאין פירש מטמאין דרי הוא ראשון
לטמאה לכל דבר ואינו מטמא כגדים ואם נגע באוכלין הרי זה
שני כד' א' בשאר כל האבות חוץ מן הנכלו והמרכב אבל הנבילה
והמרכב אעפ"י שכתבין כמגע וכמשא רינגע בהן אינו מטמא
כגדים בשעם כנגע ואם נגע באוכלין הרי זה כלי טמאה והנשיא
מטמא כגדים כשעת נשיאתו ואם נגע באוכלין עד שלא פירש
הגם ראשון לטמאה כמו שבארנו כי הטמא שיש בהן כ"י היתה
אעפ"י שהן כנבילה וכמרכב שאין מטמאין כגדים אלא הנשיאן
הרי הנוגע בהן מטמא כגדים בשעת נשיאתו כשוכ נשיא שמי
אפ"י שנגע בכ"י שלא ישיט אותן וכבר ביארנו שאוד הנשיא
ואחד הכסיט וכן הנוגע בעצר הנבילה או שנגע כמימי המרכב
כמטא רגד' כשעת כנגעו משום נשיא שאי אפ"י לנגע כדברי'
אלו שלא ישיט אותן ולפיכך מטמא כגדים עד שלא פירש בין
הנשיא הבולע נבלת חוף הטהור בשעת בל עהו כמטא כגדים כמו
שבארנו והן ראשון לטמאה וכן אם נגע באוכלין דרי זה ראשון
לטמאה ואחד כ"י הרי זה פירש כמטמאין וטורף פרה אדם'
ושעירים ונטרפים והכשלה את הטעיר אעפ"י שיכשלה כעשיהן
כמטא כגדים כמו שביארנו אב נגד באוכלין אפ"י כשעת נשיאתן
הרי זה שני לטמאה ונתע באב נשיא דכנבילה דכנבילה דכנבילה
המקד כגון נבילה או שרץ או כשכ נדה בנר דונוגע
כי דרי זה טמא כמטא אף כעין ונגד ככד כיד ידיו כהור
ונוגע כנבילתם טמא אפילו כשהן בהן דבקיה כש ב

וכן אם יבשה כחרם ואינה יכולה לחשרות כפורשין מעת לעת לחזור לכמות שהיתה הרי זו טהורה והאוכל בצל של נבלת העוף הטהור הרי זה טהור עוף טהור שנשרף ונשחט שחיטה כשרה שחיטתו בטהרתו ואפילו נשחט בעזרה ואם נמלק ונמצא טריפה אין מליקתו מטהרתו נמצאת אומר שהשוחט עוף טהור בין בחוץ בין בפנים בין קדש בין חולין הרי זה טהור והמולק חולין בפנים או שמלק קדשים בחוץ הרי אלו מטמאין בנדים בכית הבליעה המולק קדשים בפני' אם היו ראויין לקרבן ולא נמצאו בהן מוכין שביארנו במקומן הרי אלו טהורין כיוצא בו עגלה ערופה שנערפה כהלכתה טהורה כפרה כתוב בה כקדשים וכן אם נשחטה אוד ירדתה לנהל אעפ"י שאסורה בהנאה הצילה אותה שחיטתה מידי גבילה נבלת העוף הטמא טהורה ואינה מטמאה בכית הבליעה ואם חשב עליה לאכילה והוכשרה הרי היא כאוכלין מטמאין שהן ראשון לטומאה וכנפים והנוצ' והמקומ' הרבים מן החרסום ומן הצפורנים שלה הרי הן כבשרה אחד העוף הטהור ואחד העוף הטמא אבר מן החי הפורש מהם טהור ואין בו טומאה כלל שנולאה הטמא לכל הבדמה הוציא את העוף שאין לו פרסה ומפי הטמא למת שלא בא הכתוב אלא לטמא אבר מן החי של בהמה או חיה אבר מן המת מן העוף הרי הוא כנבילת העוף שפירש ממנו אם היתה נבילת העוף טהור בטמאת טמאה חמור' בבי' הבליעה בכל' ואם חשב עליו לאכילת הטמא טמאת אוכלין ואם היתה נבילת עוף טמא טמאת טומאת אוכלין אם חשב עליו והוכשר ואינו מטמא אוכלין אחרים' עד שיהיה בו כביצה כשיעור כל האוכלין לטמא כמו שיתבאר

פרק רביעי

שבונה שרצים האמורין בתורה והן החולד והעכבר והצב והאגקה והטלאה והכח והתגשבת והחוטט טמאת כולן שזה והן הנקראין שרץ לענין טומאה השרץ אב מאבות הטומאות מטמא אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינו מטמא במשא והגומע בדאינו מטמא בגדים בשעת נגעו ושיעור טומאתו בכעדרשה וכל השרצים מצטרפין לכעדרשה האיברים אין להם שיעור אבר מן השרץ כבריתו כשר וגידין ועצמות שהוא פוחת בכעדרשה בין שפירש מן הזו בין שפירש מן המת מטמא טומאתו והוא שיהיה בכשר שעליו או כמות שבעצם כדי לעלות ארוכה כשר מן החי הפורש מן השרץ טהור שאין מטמא אלא אבר הדומ' לשרץ כולל מה שדן בשר וגידין ועצמות אף אבר הפורש בשר וגידים ועצמות הכוליא והכבר והלטון וכיוצא בהן אעפ"י שהן אבר ואין עושין חליפין הרי הן כבשר ואם פרשו מן החי טהורין דם השרץ כבשרו ומצטרף לכעדרשה כל זמן שהוא מוצא בכשר בעצמות הכרץ וגידיו וציפורניו טהורין ועוד החולד והעכבר והצב והתגשבת טהור אעפ"י שהוא לח ועדיין לא עבדו ולא הלך בו אבל עור האגקה והכח והלטאה והחוטט כבשרן ומטמא בכעדרשה ואם עיבודן או שהלך בהן כדי עבודה טהורין וכמה היא כדי עבודה כדי הלך ארבע מילין קולית השרץ הנוגע בה כחור אעפ"י שהיא מלאה מוח והיא שיהיה הכוח מתקשקש שאינו בעלה ארוכה אבל אם היה עומד במקומו יש בו כדי להעלות ארוכה בה כחוצין הרי הנוגע בה טמא ככל האיברי' שיש בהן כדי להעלות ארוכה כמו שבארנו ניקבה הקוליא ככל שהוא הנוגע בה ככל מקום טמא בעצ השרץ המרוקבת אעפ"י שהשרץ פראית כתובה טהרה ניקבה כל שהוא הנוגע בה טמא שרץ

שחצו כשר וחציו אדמה הנוגע בכשר טמא וכאדמה טהור ואם השרץ על פני כולו אף הנוגע באדמה שעדיין לא נגמרה צורתו טמא בשר השרץ שנפסד והכאיש ונפסל מלאכול הבלב טהור יבש עד שנעשה כחרס אם יכול להשרות כפורשין מעת לעת ולחזור לח כשהיה טמא ואם לאו טהור ואפילו באוכלין טמאים אינו מטמא ב' דא במקצת השרץ אבל שרץ שיבש ושלח קיים או שגשרף ושלח קיים הואיל ותכנית כולו עומדת הרי זה טמא וקרוב בעיני שטומאה זו מדבריהם כזית מן הגבלה או כעדרשה מן השרץ שצמקו וחזרו טהורין פוחת בכעדרשה מן השרץ ופוחת מכזית מן הגבילה שתפחו ועמדו על כשיעור מטמאין מרבדי סופרים היו בתחילה כשיעור וצמקו וחזרו ונפתחו עד שהגיעו לשיעורן הרי אלו מטמאין כשהיו דין תורה וכן אתה אומ' בבית מן דמת השרץ אינו מטמא עד שימות ההתו ראשון אף על פי שעדיין הראש מעורה בעור הנוף אף על פי שהן מפדכסין כונכ הלטאה טמאין שאר שקצים ו'משים כולן כגון הצפרדע והנחש והעקרב וכיוצא בהן אף על פי שהן אמורין באכילה הרי הן טהורין מכלום ואפילו באוכלין טמאים אינן ואין לך בכל השרצים כולן מה שבטמא כמותו חוץ משמנה המינין המפורשין בתורה :

פרק חמשי

שכבת זרע אב מאבות הטמאה מטמא אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינה מטמאה במשא ואין המתמא בה כמטמא בנדים בשעת נגעו ואחד הנוגע בה ואחד הרואה אותה בבשרו טהורין ראשון לטומאה דין תורה וכמה שיעור לנגוע בכעדרשה ולרואה בכל שהוא ואין הרואה טמא עד שתצא מבנו ויחם בנגו פי אמה שנאמר אשר תצא ממנו שכבת זרע לפיכך אפילו ראה בקיסם הואיל והגיעה לפי אמה מטמא ואחד הרואה בחבת כשרו או הרואה באונס טמא אין שכבת זרע של קטן מטמא עד שיהיה בן תשע שנים ויום אחד שכבת זרע אדומה טהורה עו שתהיה לבנה ונגמשת וכל שכבת זרע שאין גופו של אדם מרגיש בה אינה מטמאה לפיכך אם ראה בלא קישורו ובלא תאה אינה מטמאה משום שכבת זרע נעקרה בהרגשה אף על פי שיצת שלא בהרגשה טמא המהרהר בלילה ודא ששימש בטה בחלום ועמד ומצא בשרו חם אף על פי שלא מצא שכבת זרע הרי זה טמא כיון שהרגיש ששימש בחלום כבר ראה בהרגשה ולפיכך צא בשרו חם והיתה מעט ותקנחה בכשרו או בכליו ולפיכ' לא צא לחלוטית ורהר ולא מצא כשרו חם או שמצא בשרו חם ולא הרגה טהור הבטיל מים וראה מים חלוקין או עכורים בתחילה טהור ראה אותן באמצע או בסוף הרי זה טמא היו המים שהטיל כולם מתחילה ועד סוף חלוקין או עכורים הרי זה טהור היו לבנים ונגמסין טמא והמטיל טיפים עבת מתוך האמה טהור בעל קרי ששבל ולא הגיל מים קודם שיטבול כשיטיל מים טמא מפני צחצוחית שכבת זרע שאינן יצאין אלא משיטיל מים במה דברים אמורים בחולה או כגון אבר ילד בריא טהור מפני שרוא ידה שכבת זרע בחוקה כחץ והיא כולה נצחקה מן האמה עד כמה הוא ילד כל זמן שהוא עומד על רגליו אהת ונועל או חולץ כנעלו ואם אינו יכול לעשות כן מפני חוליו הרי זה חולה לענין זה וכל יאשה ששפשה כטחה וירדח וטבלה קודם שתקנה עצמה יפה יפה הרי היא בטומאתה אחי

וכן אם שתה מעט ושהה ושתה מע' אם יש מחזילה ועד סוף כדו
 אבי' אז פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפי' אבל פחות מכשיעור
 וטבל ועלה ואכל מעט מיד אם לא שהה ביניהן והרי בין אכילה
 שלפני טבילה ושלאחר טביל' ככדי אבל פרס הרי אלו מצטרפין
 אשה שהיא ראשון לשמאה ומניקה את בנה הרי הכן טהור ולא
 גזרו עליו טומאה שאפי' תאמ' שינק רביעית אפשר שיש מחזילה
 ועד סוף יתר מכדי אכילת פרס שירי' אינו יונק בבת אחת
 ומעוברת והגדרו לה לאכול אוכלין טמאין פחות משיעור ואעפ"י
 שהיא אוכלת הרבה מפני הסכנה ואינה צריכה טבילה אלא הרי
 היא כשכולה :

פרק תשעי

הכא ראשו ורובו במים שאובין או שנפל על ראשו ועל רובו
 שלשת לוגין מים שאובין הרי הוא כשני לשמאה ע' שישבול
 ואם נגע באוכלין עשאן שלישי ואם נגע במשקין טמאים עשאן
 תחילה לשמאה אוכלין ומשקין אחרים אבל לא לשמאה בלוי' ומפני
 מה גזרו טומא' על אדם זה מפני שהיו טבול' יום טבולין במערות
 שמישיהן רעים ואחר כך היו רוחצים במים שאובין ימים דרך
 נקיה ופשוט הגנה כך עד שיהיו רוב העם מדמין שמים שאובין
 שיהצין בהן באחרונה הן שמשדדין ולא הטבילה שבמי מקוה
 וחיו טבולין כוללול בלא כזנה ולפיכך גזרו שכל שבא ראשו
 ורובו במים שאובי' או שנפל על ראשו ורובו נטמא ונעש' כשני
 לשמאה אפילו שאינו טבול' יום אם נפל על ראשו ורובו שלשת
 לוגין מים שאובין או שבא ראשו ורובו במים שאובין הרי זה
 כשני לשמאה עד שיטבול' טבל' אינו צריך והערב שמש מפני
 שיעקר טומאה זו מדבריהן וכן האכל אוכלין טמאין והשותה
 משקין טמאין וטבל' אינו צריך הערב שמש וכן כרים שנטמאו
 במשקין כיון שהשכילן טהרו ואין צריכין הערב שמש מפני
 שטומאת אלו עקדן מדבריהן כי שנפל עליה שלשת לוגין מים
 שאובין משני כיים או משלשה אם התחיל השני עד שלא פסק
 הראשון מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין נפל' מארבעה כלים
 אין מצטרפין ואעפ"י שהתחיל זה עד שלא פסק זה הרי זה טהור
 נפל' על ראשו אבל לא על רובו או שנפל על רובו ולא על
 ראשו או שנפל על ראשו בלבד סמעי' ועל רובו נפל' מן העד
 או מלמטה הרי זה טהור עד שיפול על ראשו ועל חבו' הסמך
 לראשו בדרך וכן אם בא ראשו במים שאובין ולא בא רובו או
 בא רובו לא בא ראשו או שבא ראשו בלבד ובא משאר גופו
 ורובו במים שאובין מלמטה או מן העד ורי זה טהור עד שיבא
 ראשו ורובו הסמך לראשו בדרך הבא מראשו ורובו החצי
 במים שאובין ונפל' על ה' צי' האחד מים שאובין האל' חצו'
 בנפלה וחצו' בב' אחרת היו שלשת הלוגין שנפל' עליה
 או שבא בהן משקין שאובין ומקצתן אינו שאובין או שנתערב
 בהן יין דבש וחלב הרי זה טהור עד שיהי' של' שכלן מים שאובין
 שלשת לוגין אילו שנפל' על ה' טהור או שבא בהן וטמאות
 כיון שנגעש בשני לשמאה הרי המים האלו טמאין שהרי נגעו
 בשני חדי' אלו המים אומדן לזה דטהור טמאנו אותו וטמאנו
 בראשונה היו מניחין כבודו של תרומה בעד הספרים ואומרים
 זה קודש זה קודש ובאין העכברים וקורעין את הספרים לפיכך
 גזרו מכל תרומה שתגע באחד מכרבי הקודש נטמאת והרי היא
 כשלישי לטומאה כאילו נגעו בשני ונמצאו כל כתבי הקודש
 פוסלין את התרומה כשני ולא עוד אלא כי שהי' ידית מהורות
 ונגע באחד סכהבי הקודש נגעו ידית שניות ומטמאין את התרומה
 ואת המסקין ואעפ"י שאין הידים כתמבאו אלא מראשון לשמאה
 כשני שאינו הרי הן כשמאות מן הספר רצעות תפילין עם

ההפיל' ונליון שבספר שאלע' הושל' מט' שכתחילה ושבסוף
 כשהן מחוברין לספר וספר שנמחק ונשתיר ב' שמנים וחמשה
 אותיות ומגילה שכתוב בה מן החורה פה אותיות בפרשת ויהי ב'
 בנס ע הארון הרי אלו בטמאין את הידים ולא דברי חרה בלבד
 אלא כל כתבי הקודש אפי' שיר השירים קהלת שהן דברי חכמה
 מטמאין את הידים תרנום טבעודה וכו' ואל' הרי הוא מכלל
 כתבי הקודש אבל תרנום שכתבו ערבית וערבית שכתבו תרנום
 או שכתבו כתבי הקודש נכתבו ערבי' אינן מטמאין את הידים עד
 שהיה כתובים אשורית על העור וכו' החתב הלל ושבע
 ל' יניק להתלכד בו אעפ"י שאינו רשאי הרי אלו מטמאין את הידי'
 המשיחות והרצעות שתפרן לספר אעפ"י שאינו רשאי לקיימן כל
 זמן שהן מחוברין לספר מטמאין את הידים תיק של ספר ותוכה
 של ספר ומטפחת ספרים בזמן שהן תפורות מטמאין את הידים
 אבל הכרכות אעפ"י שיש בהן באותיות שם ומעניינים הרבה
 של תורה אינן מטמאין את הידים ספרי הכינים אינן מטמאין את
 הידים פרשת סוטה הואיל ולמחיקה עומדת אינה כשמאה את
 הידים :

פרק עשירי

כל הכתומא באב מאבות השמאה בין אדם בין כלים הרי הוא
 ראשון לטומאה כמו שביארנו עד שיטבול' טבל' הרי הוא כשני
 לטומאה עד שיעריב שמשו שלבמים זבאוטמא עד הערב וטור
 הכתוב קרא לטבול' יום טמא אחד טבול' יום בטומאה חמורה
 כגון שטבל' מויבות או מטמאת מת וצ"ע ואחד טבול' יום מ'
 כעיסאת שרץ וכיצא בו כל הטען הערב שמש בין אדם בין
 כלים בין מדברי תורה בין מדברי ספרי' הרי הוא כשני לטמא
 עד שי' נריב שמשו טבול' יום פוסל' אוכלי' הר מה ומשקה
 חרוטה ואוכלי' הקודש ומשקה הקודש פוסל' הכל כיצד טבול' יום
 שנגע באוכלין של תרומה עשאן שלישי לטומאה כפני שהוא
 שני וכן אם נגע במשקין של תרומה טמאין הרי הן שלישי ל'
 לטומאה נגע טבול' יום במשקין של קודש טמאין והרי הן רביעי'
 לטמאה וכן אם נגע באוכלי' הקודש עשאן רביעי' אבל אם נגע
 באיכלי' חלין ובמשקה חלין הרי הן ע"דין ודין מחובר ב' וריס
 וטבול' בניצת הקוד' אחד הוא הרי נתבאר לך ככל' אל' דברים
 שאין שם משקין שניה לעולם אלא המשקין תחילה לעולם והן
 במשקין שנגע בהן טבול' יום שהן שלישי אכ' היו תרוב' או רביעי'
 אם היו קודש כל המט' אין בין חבורין בין קלין משקין היוצאין
 מהן כגון חזקן וכי' רגליהן דריהן במשקין שנגעו בהן אלו
 ואלו ראשון לטומאה כמו שביארנו ח"ו מוכ' וחבריו שכשכין
 היוצאין מהן אם טומאה ומשקין שהם וחכרי' נגעין בהן תחילה
 אפילו אוכל' אוכלין טמאין או שותה משקין טמאין המשקין ה'
 היוצאין מכנו קידים שיטבול' כמו המשקין שנגע בהן שהן תחילה
 וכן טבול' יום משקין היוצאין מכנו כמשקין שהוא גיגע בהן שאין
 מטמאין אחרים כלל אלא אם נגע במשקה חלין הרי הן ע"דין
 ואם נגע במשקה תרומה הרי הן שלישי' ואם נגע במשקה קודש
 הרי הן רביעי' ועתה נתבאר לך שאין שלישי' שכתרומה
 ולא רביעי' שבקודש מטמא משקה אחר או אוכל' אחר ואין צריך
 לומר שאין מטמאין כלים לפיכך קדידה שמלאה משקין ונגע בה
 טבול' יום אם היה משקה חלין הכל טהור ואם היה משקה תרומ'
 רמשקין פסלין והקדידה טהורה ואם היו ידית טמאין המשקה
 טמא בין משקה תרומ' בין משקה חלין והוא חומר בידים כשטבול'
 יום וחומר בטבול' יום מכדים טמאין טמאין טבול' יום פוסל' בספק
 וספק הידים טהור כן ושיחבאר אהר טהור שהוידו טמאות
 או טבול' יום שידו טמאות הרי זה בטמא

המקוה מטמאין וכשעלה מן המקוה והיגע יטהר והנשואן מטמא בגדים בשעת נשיאתו ואם נגע באוכלין עד שלא פירש הרי הן ראשון לטומאה כמו שבארנו וכן זב שדרים על המשכב שהוא מנח במקוה דרי המשכב טמא וכשעלה המשכב מן המקוה יטהר שהרי עלתה לו גבלה וזה הנגע במשכב כשהוא במקוה אם פשט ידו ונגע חוץ למקוה הרי זה מטמא בגדים ואין צורך לומר שהוא מטמא אוכלין ומשקין :

פרק שביעי

כבר נפיר'א בהודה שהאוכלין והמשקין מתטמאין שנאמר בכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליומים יטמא וכל משק'א אשר ישתה בכל כלי יטמא ואין האוכל שנטמא מטמא אוכל אחר מן התורה ולא הם : קין שנטמאו מטמאין דבר אחר מן התורה אבל מדברי סופרים נזרד על האוכל הטמא שאם נגע באוכל אחר טמארו וכן אם נגע אוכל הטמא במשקין טמאין ואין זבל נטמא כלי שנגע בו לעולם ואפילו מדבריהם וכן נזרד על המשקין הטמא' שישטאו אוכלין או משקין או כלים שנגעו בהן אין להן חלק שטמא' שכטמא' בליט' אלא משקין טמאים בלבד וטומאה זו מדבריהם והיא שיהיה אותן המשקין טמאין מחמת אב מאבות הטומאות בין של תורה בין של דבריהם וכפני בה גזרו על דכ' קין טמא' שיטמא כלים נזרדה משום משקה הזב שהוא אב וטמא' כלים דין תורה שכלי ידוק הזב בטריד כמו שביארנו כשנזרד על המשקין שיטמא את הכלים נזרד שיהיו מטמאין את הכלי כחובן כיצד אם נפלד לאורד כלי זרם נטמא כולו והרי א שני ואם נגעו כשיזר כלים מחוכן מטמא כולן ונגעו שני אבל אם נגעו משקין טמאין באחד הכלי שיש לו חוד בין בכלי זרם בין בכלי ששף כלי מתכוונטמא אחוריו בלבד והרי אחוריו שני ולא נטמא חוכו בד' לתרומ' אבל לקודש כלי שטמא אחוריו נטמא כולו והרי כולו שני לטמאה כבר בארנו שהאוכלין אין מטמאין כלים וירכשקין מטמאין ולמה עשו בטמא משקי' היזר זה ואמרנו שהכלי שנגעו משקי' טמא' באחדית לא נטמא חוכו לתרומ' להודיע שטמאת כלי אילו מדבריהם שלא יטרפו עליה תרומה וקוד' זים כבר ביארנו שהאוכלין והמשקין שנגעו באב מאבות הטומאות הרי הן ראשון לטומאה וכן אם נגע איכל בא'ים או בכלי שניטמא באב הרי אותו האוכל שני לטומאה ואוכל שנגע בוה השיני נקרא שלישי לטומאה ואם נגע השלישי באוכל רביעי הרי זה נקרא רביעי לטומאה כד'א באוכלין אבל המשקין אחד משקין שנגע באב הטומאה או שנגע בראשון או שנגע בשיני הרי אותו המשקה תחילה לטומאה ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפ' הן מאה שהן מנין במשקין כיצד יין שנגע באב הטומאה או בראשון או בשיני הרי יין זה בראשון לטומאה וכן אם נגע יין זה בשמן ושמן כחלב וחלב בדבש ודבש בכי'ים ומי' כיון אחר וכן עד לעולם כולן ראשון לטומאה וכאלו כל אחד מהן נזמא באב תחילה יכלין בטמאין את הכלים וכן כלי שנטמאו אחריהם במשקין ונגע משקין אחרים כחורי הכלים דט אין אפילו היו משקין חולין נעטו המשקין דאחרים תחילה לטומאה ומטמאין כלי אחרים ועושין אותן שיני ואין צורך לומר שיהן מטמאין אוכלין ומשקין אד' אד' הכלי שנטמאו במשקין ונגעו אוכלין באחד הכלי הטמא אפילו אוכלי' הרומה דרי הן טהורין שחבלי שנטמאו אחריהם בלבד אינו מטמא את האוכלין אלא לקודש בלבד שהכלי שנטמאו אחוריו הרי זה טמא כולו לקודש כמו שביארנו ולפיכך כטמא אוכל הקודש

פרק שמיני

כל הנגע בידו בראשון לטומאה כן שהיה אותו ראשון אדם או כלי או אוכל או משקין טמאין שנטמאו ידיו בלבד עד הפרק וכן המכניס ידיו לידו כלי חרס שנטמא באב הטומאה או שרכנס ידיו לבית מנוגע נטמאו ידיו וטומאת הידים מדברי סופרים הדי' שניות מדברי סופרים לעולם שאין טומאתן אלא מדבריהם וכשנזרד טמאה עליהן גזרו שהיו כשהן לטומאה אפילו המכניס ידו לבית המנוגע או שנגע בידו באדם שנטמא בגדים עד שלא פירש מטמאין הרי ידיו שניות הפגול והנותר וצריך טל כנחת הרי הן בראשון לטומאה וכונן בהן ראשון ושני לפיכך כטמאין את הידים בכביצה ואין הפגול ורבינו מצטרפין אעפ' ששקרוץ שזה בכביצה הואיל וטומאת הידים מדבריהן אבל שאר האוכלין מצטרפין שאין אוכלין טמאין מטמאין את הידים עד שיהיו בכביצה קריית הפגול או דנותר אף על פי שהיא סרובה הננוע בה בידו נטמאו ידיו שהעצמות של קדשים שטמשו נותר או פיגול מטמאין את הידים וזאיל ונגעו במים לזכר האיסור כיצד קודש שיצא חוץ למחיצתו הרי הוא ספק אם כטמא את הידים או לא לפיכך אינו מטמא שספק טומאת הידים טהור כמו שיחבאר ואם בשר פסח שיצא חוץ לבית הוא הרי הוא טהור בני ח' וזהו דרין הן אין טומאת ידים במקדש שבשעה שזרדו טומאה על הידים לא גזרו במקדש אלא הננוע באוכלין טמאין וכיצעא בהן בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ לנקדש ונגע בקדשים כבקדש לא טמאין ואם נגע חוץ למקדש ורי זה כטמא את הקודש ופוסל את התרומ' כמו שיחבאר מי שיטמא ידיו אחר ונגעו באחרת האצות טהורה ונטמא את הטמאה ודיו בד' לתרומה אבל לקודש אם נטמא ידיו אחת ונגע בשניה טמאה ושתייהן צריכות טהילה לקודש אבל לתרומה כנטילת ידים בלבד יטהרו ידיו עלה המלך ובית דינו גזרו על כל הידים שהיו שניות ואינן שלא ידע בודאי שנטמאו מפני שהידים עסקנו ולא נזרד שלכה על הידים שיטמא אלא לקודש ואחר כך גזרו חכמים שאחוריו אף לתורה ולפיכך צריך נטילת ידים לתרומה ואם נגע בתרומה קודם שיטל ידיו פוסל הונשד' על כטמא' זו לט אדם ידיו כמפה ואוכל הרימה בלא נטילת ידים ואין חדשטין שטמא יגע אבל לא יטמא כן בפני החולין שנגעו על נדרת דקודש או על טהרה וזהו דרין גזירה שמה יגע לפי שאינו כפקיד עליהן זאיל והידי' שניות אם נגעו במשקה עשאים תחלה ואם נגעו במשקין אילו באוכלין עושין אותו שיני ואם נגעו במשקין אחרים עושין אותן תחלה שהמשקין הן ילה לעולם כמו שבארנו אבל אין משקין אילו שנטמאו כחמת הידים בטמאין כלים שעיקר טומאת הידים מדבריהן וכן גזרו חכמים על כל אדם שיאכל אוכלין טמאין כן שאכל אוכל ראשון או אוכל שיני ועל כל השתה משקין טמאין שהיה שיני לטמאה עד שיטכול ואם נגע באוכלין עשאן שלישי ואם נגע במשקין אפילו משקה חולין עשאן תחלה לט' אוכלי' ומשקין אחרים אבל לא לטמא כלים הואיל ועיקר טומאת אדם זה מדבריהן ומפני כה נזרדו טומאה על האוכל אוכלין טמאין שטמא יאכל אוכל ראשון או שיני ושתיהן עליו משקה תרומה ונמנא המשקה תרומה טמא באוכל שבפניו וכן השתה משקין טמאין שטמא יאכל עשה אוכל תרומה ונמנא בטמא במשקין שפכנו וכבר ביארנו בתרומות שאם ר' לאוכל תרומה טמאה אינו כהטמא עד שיאכל מאוכלין טמאין כחצי פרס שהוא כביצה ומחצה שוחקת וכן השתה אינו מקט' אעפ' שישתה במשקין טמאין רביעית כל האוכלי' מצט' פין לכהני פרס לפסול את הנזיה וכל המשקין מצט' פי' לרביעית ואם אכל או שתה פחת משיעור זה טהור אבל מצט' דשהא וזאיל מצט' אפי' שתה לזעוד סוף כה אכלת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין וכן

בד"א לתרומה אבל לקודש נטמא אחריו נטמא כולן הנמשא את המדרס מית לו לישא עמו תרומה כאחד והואיל ואין הנמשא נוגע בתרומה ולא התרומה נוגעת במדרס הרי היא שהורה אבל לא הקודש אעפ"י שלא נגע בו מעשה היה באחד שנטמא חבית של קודש טמאה במדרס שנטמא עמה ובאותה טעה גזרו שהנטמא את המדרס לא ישא את הקודש ולא גזרו אלא במדרס עם הקודש במעשה שהיה ואם עבר וכשא הואיל ולא נגע בקודש ורי הקודש טהור כגוי אכלי תרומה אעפ"י שהן שחורין ונזהרין מן הטומאות הרי בגדיהן מדרס לקודש כלי שהוא מפוצל ולוחחיו וקודותיו מקישרות כגון מטה וכיצד בה אם נטמא וצריך להטבילו לתרומה יש לו להטבילו כולו כאחת כשהו מקישר אבל לקודש מתיד ומגב שטמא יש שם דבר החוצץ ומטביל ואחר כך קודש כלים הנמדין כשהיה אפילו היה העושה אותן תלמיד חכם ונזהר בהן הרי אילו צריכין טבילה לקודש ואינן צריכין הערב שמש אבל לתרומה משתמש בהן בלא טבילה שהרי נעשו בטוהרת ומפני מה הצריכים טבילה לקודש גידה משום דוק עם הארץ שיגע בהן בשעת מלאכה ועדיין הוא לח אחד שגומד הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש אבל לא לתרומה כיצד כלי שהוא מלא פירו' פדיון זה מזה כגון צימוקים וגרונרות ונגעה טומאה באחד מהן נטמא כל מה שכבלי לקודש אבל לא לתרומה וכל המעלות של דבריהם הם ורמזיש למעלה זו בתוך כף אחת עשרה זהב מלאה קשרת אמרו חכמים כל מה שבכף הרי הוא כגוף אחד אפי' שאין לו חיד מצרף מה שעליו לקודש כגון שהיו צבורין על גבי הלח או על גבי העור אף על פי שאין הפירות נוגעין זה בזה הרי שני הצמדין בתוך הכלי ודבר אחד ביניהן ונטמא אחד משניהן אם היה הדבר שביניהן צריך לכלי הכלי מצטרף ונטמא הכל ואם אינו צריך לכלי לא נטמא אלא זה שנגעה בו הטומאה בלבד הרי שני ציבורין בכלי והצבור האחד מחובר לשם שאחרי הכלי ונגע בצבור השני נטמאו שניהן בצירוף הכלי נטמאו המי שאחרי הכלי מחמת זה האוכל המחובר להן אעפ"י שהן אחרי הכלי נגע הטמא במים שאחרי הכלי נטמא האוכל המחובר להן והדבר ספק אם נטמא האוכל השני בצירוף הכלי או לא נטמא מחמת הצירוף אוכל קודש שנטמא וצדו בכלי ובתוך הכלי אוכל קודש אחד טהור ואין נוגעין זה בזה טהור בטוהרת ונטמא בטומאתו בא טבול יום ונגע באוכל הטמא יש בדבר זה ספק אם נפסל הטוהר כחמת נגע טבול יום מפני צירוף הכלי או לא נפסל שלא נגע טבול יום אלא באוכל ששבע מן הטמאה ולא חסיף לו כלום הדיבעו בקודש פסול אבל בתרומה טהור וכן שלישי בתרומה אם נגע במסקה קודש הרי זה נטמא כמו שביארנו והשלישי שבתרומה או שבקודש אם נגע במסקה תרומה לא פסול מי שנטמאת ידו אותה ונגעה בה ביד שנייה או ביד תבירו פסול את השנייה והרי היא בשלישי ואם היה ידו בלולה במסקה אעפ"י שלא נגע נטמאת חביתה וצריך להטביל את שתיהן ואחר כך יגע בקודש אבל בתרומה אם נטמאת ידו האחת לא נטמאת חביתה ואפילו נגע בה כשהיא גובה ואינו צדי להטביל ידו שנטמאת אלא מטילה ומגע בתחת אוכלין נגובין שלא הכשרו אכלין אותן בידים מטומאת בד"א בתרומה אבל בקודש חבית הקודש כשהיה ואסור למי שידיו טמאות לאכול קודש שלא הכשר ואפילו לא נגע בו אלא בכוש או שהיה לו חבירו לתוך פיו הרי זה אסור אין צריך לומר שאם נגע טומאה באוכלין של קודש שלא הוכשר שלא נטמא מפני שחבת הקודש מבשרתן בד"א לפסול האוכל עצמו ולאוסרו באכלה אבל למנות בו ראשון ושני הרי זה ספק כיצד נגע אוכל

שנטמא בלא הכשר באוכל שני שהוכשר הרי זה השני ספק מפני שהראשון לא הוכשר האוכל אחר שתם זמן אגביתו ומחוסר כיפורים אחד שהביא כפרתו צריכין טבילה לאכילת הקודש אבל לא לתרומה שהאוכל ומחוסר כיפורי' מותרין לאכול את התרומה ומפני מה הצריכים טבילה לקודש שהרי עד עתה היו אסורין לאכול את הקודש והסיוח דעתן ושטמא נטמאו והם לא ידעו ולא עשו כעלה זו אלא לאכילה אבל לבגיעה נוגעין בקדשים קודם טבילה ומחוסר כפירים שנגע בקודש פסול כמו שביארנו שש בעלות הראשונות עשאום בין לקודש בין לחולין שנגעו על טוהרת הקודש וחבט אחרונות שהן מן הכלי מצרף מה שכתוב והלאה עשאום בקודש בלבד אבל לא בחולין שנגעו על טוהרת הקודש אלא הרי הן בחמט אילו בחולין לפיכך חולין שנגעו על טוהרת הקודש הראשון טמא בהן והשני פסול והשלישי טהור בחולין כמו שביארנו :

פרק שלשה עשר

חמט מעל עשו חכמים בבגדים ואילו הן בגדי עם הארץ מדרס לאוכלי חוליהן בטוהרה וכן עמי הארץ עצמן כובין לטהרות כמו שבארנו ובגדי אוכלי חוליהן בטוהרה מדרס לאוכלי מעשר שני אבל אוכלי חוליהן בטוהרה והן דנקראין פרושים אינן כובין אפילו לתרומה הרי זה הפרוש טהור אם נגע בה בגופו ובגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה ובגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש אבל אוכלי תרומה עצמן אינן כובין בקודש ובגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת כמי שביארנו בהלכות פרה אדומת אבל הסהר לקודש אינו כוב לחטאת וכן עשו חכמים מעלות בטבילה כיצד מי שטבל בלא כוונה הרי זה טהור לחולין ואסור במעשר שני עד שיחכוין לטבול למעשר טבל למעשר הרי זה בחקת טוהרה למעשר ואסור בתרומה טבל לתרומה הוחק לתרומה ואסור בקודש טבל לקודש הוחק לקודש ואסור לחטאת טבל לחטאת הוחק לכל שהטבול לחמור והחוק לקל טבל סתם ולא נתכוון לאחד מכל אילו הרי זה טהור לחולין בלבד וטמא כשהיה אפילו למעשר וכן הטבול ידיו או הטבולין צריך כוונה אפילו למעשר וכן המעשר ומעלה צריך כוונה אבל לחולין אינו צריך כוונה וכל המעלות האילו מדברי ספרים אבל דין הורה הואיל וטבל מכל מקום הרי הוא טהור לכל מי שהיה טהור לתרומה והסיוח את לבו מלאכול נטמא בהסיוח הדעת ואסור לאכול תרומה עד שיטבול פעם שנייה ואינו צריך הערב שמש הו ידיו טהורות לתרומה והסיוח לבו מלאכול אף על פי שאמר ידע אני שלא נטמא ידיו הרי ידיו טמאות בהסיוח הדעת שהידים עסקניות אם לתרומה כן קל וחומר לקודש טבל המסיוח עתה צריך טבילה ואם לא שטר עצמו מטומאת כח ולא ידע כחודאי שלא נטמא הרי זה צריך הזאה שלישי ושיביעי מפני דמסח הדעת ואם ידע שלא נטמא במת והסיוח דעתו משאר טמאות הרי זה צריך טבילה והערב שמש אף לתרומה ודבר ברור הוא שכל אילו הטבילות מדבריהן וכן גזרו חכמים על הכלים הנמצאים בשוחקים וברחוקות אפילו במדברות שהיו בחזקת טמא טמא כוב או במת נטמאו וכן הרקיס הנמצאין טם בחזקת טמאה ששא דוק זכ וכיוצא בו הוא דרוק הזה כל הכלים הנמצאין בידושים טהורין אפילו נמצאו ירך ירדה לבית הטבילה שלא גזרו טמאה על הכלים הנמצאין בידושים ודן מן הכבינים לשחיטת הקודש ומפני חומרת הקדשים

מטמא משקה חולין ועושה אותן תחילה לשמא אוכלין ומשקין כמו
שביארנו ומאחר שמשקה שיצא מטבול יום כמשקין שנגע בהן
טבול יום שנפל מרוקו או מימי רגליו על כפר של תרומה הרי זה
טהור בפני שהן כמשקין שנגע בהן מכל אלו הדברים שהקדמנו
לבארם אתה למד שהאדם יהיה אב לשומא ויהיה ראשון לשומא
מדברי תורה ולעולם לא יהיה האדם שני אלא מדברי סופרים והו'
האוכל אוכלין טמאין או השותה משקין טמאין או הבא ראשו
ורובו במים שא. בין שכל אילו כשני לשומא מדבריהם וכן שאר
כל הכלים חוץ מבלי חרס יהיו אב לשומא ויהיו ראשון לשומא
מדברי תורה ולא יהיה הכלי לעולם שני לשומא אלא מדברי
סופרים שאם ישמא במשקין טמאין יהיה שני מדבריהם כמו
שביארנו כבר ביארנו שכלי חרס לא יהיה אב לשומא לעולם
לא מדברי תורה והוא מדברי סופרי ויהיה ראשון לשומא מדברי
תורה ושני מדבריהם אם נטמא במשקין כשאר הכלים ולא יהיה
זה אדם ולא הכלים שלישי ולא רביעי לעולם לא מדברי תורה ולא
מדברי סופרים האוכלין לא יהיו אב לשומא לעולם לא מדברי
תורה ולא מדבריהם והיו ראשון ושני מדברי תורה שהאדם או
הכלי שהוא ראשון לשומא אם נגע באוכל עשאהו שני והאוכלין
יהיו שלישי ורביעי לשומא מדבריהם בלבד המשקין יהיו אב
שומא מדברי תורה כגון מי חטאת ורוק הזב ומימי רגליו ויהיו
ראשון לשומא מדברי תורה כגון שנגע באב מאב ת הוטמאת
וכן אם נגעו המשקין בולד השומא בין אדם בין כלים נטמאו
מדברי תורה והרי הן כראשון לשומא לשמא אחרים מדבריהם
וכן אם נגעו בשני בין אדם בין כלים בין באוכלין נעשו ראשון
לשמא אחרים מדבריהם כמו שבארנו ויהיו המשקין שלישי ורביעי
מדבריהם כיצד אם נגע טבול יום במשקה תרומה עשאהו שלישי
ואם נגע במשקה קודש עשאהו רביעי ואין אתה כוצא משקין
שניות לעולם ולא משקה שאם תחילה חוץ במשקה טבול יום כמו
שביארנו שהוא פוסל מדבריהם ואינו מטמא :

פרק אחד עשר

כל פקוס שני באוכלין פסול הוא שיהיה האוכל עצמו טמא ולא
ישמא אוכל אחר אלא אם נגע באוכל אחר הרי הוא טהור
הראשון שבחולין טמא ומטמא השני פסול ולא מטמא ואין שני
עושה שלישי בחולין ומנין לאוכל שני שהוא פסול בחולין
שכ' וכלי חרס אשר יפול בהן אל תנכחל אשר בקומו ישמא נמצא
השרץ אב וכלי חרס שנפל השרץ לאוירו ראשון והאוכל לכלי
שני והרי הוא אחר ישמא וכן שרץ שנפל לאחד התנוד הפת
שנייה שהתנוד ראשון הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין
השלישי פוסל ולא נטמא ואין שלישי עושה רביעי בתרומה
מנין לאוכל שלישי שהוא פוסל בתרומה שכ' ובא השמש ושרץ
ואחד יאכל מן הקדשים נמצא טבול יום אסור בתרומה עד שיערל
שמשו ואם נגע בה פסלה וטבול יום כשני לשומא הוא הא למדת
שהשני עושה שלישי בתרומה הראשון והשני והשלישי בקודש
טמאין וטמאין הרביעי פוסל ואינו מטמא ואין רביעי עושה
חמישי לעולם ומנין לשלישי בקודש שהוא טמא שנאמר והבשר
אשר יגע בכלי טמא לא יאכל וכבר קרא רבת ב לשני טמא שנאמר
כל אשר בתוכו יטמא הא למדת כי בשר ואקודש שנגע בשני
נטמא ושרץ ומנין לרביעי בקודש שהוא פסול מקל חומר
וכה כחיסור כיפודים שהוא מותר בתרומה אסור בקודש עד שיביא
כפרו השלישי שהוא פסול בתרומה אינו דין שיצוה רביעי
בקודש אכל החמישי טהור בשד תאנה אעפ"י שהוא טהור
גזר עליו שיהיה בשלישי לעומתו מטמא את הקודש ואינו פוסל

אח התרומה ודאה לי שלא גזר עליו אלא כדי שלא יערכוהו עם
בשר הקודש וכוואו לטענת ולטענתו כו : וידמה שהבשר זה הוא
חול והוא קודש ואכלנו בטומאה חיבורי אוכלין על ידי משקין
הרי הן חיבור לטמא טומאת אוכלין והרבר ספק אם חשובים
כגוף אחד לשנו' בהן ראשון ושני ושלישי או השבין זה האוכל
שנגעה בו הטומאה ראשון והאוכל החאכר לו שני השני
שבחולין פוסל אוכלי תרומה ועושה אותן שלישי ואם נגע במשקה
חולין טמאין ואין צריך לומר אם נגע בכמשקה תרומה או במשקה
קודש שהוא מטמא את הכל השלישי שבתרומה שנגע באוכל
קודש פסול ונעשו רביעי ואם נגע במשקה הקודש טמאין ונעשו
תחילה אבל אם נגע שלישי שבתרומה במשקה תרומה הרי
הוא טהור וכן רביעי שבקודש אם נגע במשקה קודש הרי זה טהור
חולין שנעשו על טהרת תרומה השלישי שבהן פסול בתרומה
ואם נגע בקודש אינו עושהו רביעי אפ"י משקה קודש אינו פוסל
וחולין שנעשו על טהרת הקודש השלישי שבהן טהור בחולין
האוכל רביעי שבקודש אסור לו לאכול את הקודש ומותר ליע
בקודש ואינו פוסל אפילו הב שיל שנתערב בו הקודש ואין בו
כוית בכדי אכילת פרס הרי זה לא יאכל ברביעי של קודש אלא
בחמישי שהוא טהור כמו שביארנו האוכל שלישי שבתרומה
עצמה או של חולין שנעשו על טהרת תרומה הרי זה אסור לאכול
את התרומה עד שיטבול ומותר ליגע בתרומה והרי היא טהרה
באכילה עשו מעלה בנגיעה לא עשו מעלה ב"דא בתרומה עצמה
אבל תבשיל שנתערבה בו תרומה אם אין שם כדת בכדי אכילת
פרס הרי זה מותר לאכול מאותו תבשיל כדרך שמת ליגע בתרומה
האוכל שלישי שבתרומה או של חולין שנעשו על טהרת
התרומה אעפ"י שיזא טהור לנגיעת תרומה הרי הוא כשני לענין
קודש שטהרת תרומה טמאה היא אצל הקודש אבל האוכל
שלישי שבחולין שנעשו על טהרת הקודש הרי הוא טהור שאין לו
דבר שעושה רביעי בקודש אלא קודש בקודש בלבד כל קודש
האסור בשני טומאת אוכלין ומשקין הוא קודש בקודש המקודש
כגון בשר קודשי קדשים ובשר קדשים קלים חלות תודה ודקין
בזר שנ אחט עליהן הזבח והמנחות שקדשו בכלי ורשתי הלחם
ולחם הבנים כשקדמו בתנוד אבל חלות תנוד ורקיקי גזר שלא
נשחט עליהן הזבח והמנחות שלא קדשו בכלי אינו לא בקודש
ולא בחולין אלא בתרומה החלה והביכורים ותשלומי ארבעה
וחמשה הרי הן בתרומה הטבל והביכורים ונידו י תרומה ומעשר
שיני וראשו ועיסה הטבולה לחלה הרי הן בחולין והראשון טמא
בהן והשיני פסול ואין בהן שלישי כל דבר שזדאי בטמא
את החולין מן התורה גזרו על ספקו בחולין הטבולין לחלה ש
שחעשה אותה העיסה בטהרה ומפריש ממנה חלה וחלחה חלחה
לא נאכלת ולא נשרפת :

פרק שנים עשר

אות עשרה מעלית עשו חכמי לקודש על התרומה ואילו הן יס
לאדם להטביל כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקודש גזרו
שמא יהיה פי הכלי צד ולא יהיה בו כשפופרת הנוד ונבצאו
הכלים שבתוכו כאילו טבול במים שבכלי לא בבקוה כדא
בשהיה הכלי הנוד שיש בתוכו הכלים הטמאין טהור אבל אם
היה טמא תוך שעלחה לו טבילה עלתה טבילה לכלים שבתוכו
אפ"י להשתכש בדין בקודש כל שנטמא אחריו כמשקין לא
נטמא חוכו חלא בית איצבע שבקודש שפחו והמשקין שבתוכו או
שבבית צביעתו טהורין ושוחה בו ואינו חושש שטמא יגעו כשקין
שבפיו באחריו רבלי ויחדו ויטמאו תוכו

טמאה ואינו ידוע אי זו היא אומרים לו שלא יעשה שהיה עד
שיטול שהי ידיו ואם נגע באותה מהן בטהרות קודם שגול ידיו
טהרותיו טהורות

פרק המטה עשר

ספק דברי סופרים כיצד ספק אבל אוכלין טמאין ומזה משקן
טמאין ספק שלא אכל וטלא שמה ספק שבא ראשו ורובו במים
שאובי או שנפלו עליה מים שאובי ספק שלא בא וטלא נפלו הרי
זה טהור וכן אם אכל אוכלין טמאין או שמה מסקין טמאין או בא
במי שאובי או נפלו עליה וספק נגע בטהרות אלו ספק לא נגע הרי
טהרו אילו טהורו וכן האוכל ספק אוכלין טמאין ומזה משקן
שמן טמאין בספק הרי זה טהור וכן האוכל תרומה תלויה טהור
וכן כל כיצד באילכוהו ידי טמאין שהן מדברי סופרי ספיקן טהור
אבל אם שהוא מדברי סופרים ספיקו טמא אלא אם כן היה האב
עצמו טמא בספק כגון בית הפרס וארץ העמים שאין שורפין על
ספק נגען כמו שבארנו ספק החולין היא טהרת אוכלי חוליהן
בטהרה והן הנקראין פרושים כיצד אוכלי חוליהן בטהרה שנולד
להן ספק טמאה בטהרותיהם הרי אלו טהורין בכל הספיקו כולן
ואין להן טמאה אלא טמאה ודאית ספק הקרבנות כיצד
מזאמר כיפורים שיש עליה ספק חמס קרבנות כגון האשה שיש
עליה ספק חמס זיבות או ספק חמס לידות מביאת קרבן אחד
טהור לאכול בקדשים ואין השאר עליה חובה כמו שביארנו
בהלכות מת סריבניה ספק נגיעה כיצד עד שלא נמק לטמאה
ספיקו טהור כמו שבארנו בפרק ששי מהלכות נגיעים ספק עובד
ועובר כיצד מצורע שיושב תחת האילן וזהוה עובר ספק
האחיל עליה האילן וטמא ספק לא האחיל עליה וכן אם היה
רטהור יושב תחת האילן והמצורע עובר תחתיו ספק עמד המצורע
תטמא רטהור ספק לא עמד שפיקו טהור ספק טרעיס זה ספק
המורקין כיצד דק שרץ או דבר טמא לבין הכרות או שרץ ככר
לבין הטמאות ספק נגע ספק לא נגע הרי זה טהור האיל ומצא
הכר הטהור שאינו נגע בטמא שכל הטמאות בשעת כציאתן
ואין אומרים טמא נגע בו ואחר כך נפל בציודו אלא הרי הן בשעת
מציאתן השרץ כפי החולדה וכו' לכת על גבי בכרות של תרומה
ספק נגע ספק לא נגע כפיקו טהור מפני שלא נחה הטמא היתה
בהלכת בו ונגע בכרות ספק חי ספק מת הרי הן טהורות בד'
בזמן שנולדו והלכה לה אבל אם נמצא מת בפיה הרי אילו
טמאות ראוהו חי בפיה אף על פי שניצאוהו מת בפניה הרי אלו
טהורות וכן השרץ כפי החולדה והנבילה כפי הבלב ועבד בין
הטהור או שעברו סהרי בניחן ספיקו טהור מפני שאין רטמאה
בקום קבוע היו כנקרין בהן על הארץ הרי הן כבניחן וטמאין
לנפול כספק אם היו ברשות היחיד כמו שיתבאר ספק רשות הרבי
כיצד טמא שמונח ברשות הרבי ספק נגע בה ספק לא נגע כפיקו
טהור היתה ברשות היחיד וספק נגע בה ספק לא נגע ספיקו טמא
וכל אלו הספיקות שטררו וככים אפילו ברשות היחיד מפני
שאין בהן דעת להשאל כמו שיתבאר ספק שני רשות כיצד
הד דבר טמא ברשות היחיד דבר טהור ברשות הרבים או
שהיה הדבר להפך ונגע באחד כרם ואין ידוע באמה מהן נגע
או שהביט את אחד מהן ואין ידוע איזו הביט אם היה הדבר הטמא
נטמא בכשאו או שהיה אחד מהן כטמא באהל והאחיל על אחד
מהן ואי ידוע על אמה מהן האחיל הרי זה טהור אף על פי שספק
רשות הרבים טהור כשכא לישראל אומרים לו אם טבלת אין בכך
הפסד אם טבל הרי זה בטובתו ואם לא טבל ועשה טהרות הרי הן
טהורות ספק רשות הרבי טהור שרץ שנמצא שרף וכו' על גבי

אובי וכן טלית שנמצאת בלילה ומדט שנמצא טהור או הלוד בין
הכלים הרי אילו טהורין בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים ואין
אומרים טמא אחר שנגע באוכלין נשרף ואחר שנמצא הכלים
בנגע הטלית והמחשבת שברה או החלד ובלתה הטלית עד שטהרה
שכל הטמאות נשעת כציאתן שני עדים אומרים לו נטמא
וזהו אומר מיהוד אני הוא נאמן על ידי עצמו ואף על פי כן אין
אומרים לו עסקו בטהרות אלא אם עשה טהרות הרי הן טהורות
לעצמו עד אומר נטמא ושנים אומרים לא נטמא בין ברשות
היחיד בין ברשות הרבים טהור שנים אומרים נטמא ועד אחד
אומר לא נטמא בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים הרי זה
נטמא עד אומר נטמא ועד אומר לא נטמא אשה אומרת נטמא
ואשה אומרת לא נטמא ברשות היחיד טמא ברשות הרבים טהור

פרק טטה עשר

מפני מה טהרו חכמים ספק טמאה ברשות הרבים שהרי הציבור
עושין פסח בטמאה בזמן שהטמאין כרובין אם טמאה ודאית
נדחת כפניהן קל וחומר לספק טמאה שאיכור כל הספיקות
מדבריהן כמו שביארנו בהלכות ביאות אסורות ומפני מה
החמירו בספק רשות היחיד שהרי טמאה טמאה אף על פי
שהדבר ספק הרי היא טמאה לבעלה עד שתטהר וכשם שהטמא
וכועלה שנים כך ספק טמאה בשנים אבל אם היה שלשה ברשות
היחיד הרי ספק טמאה שם טהור ברשות הרבים כמה דברים
אמורים כשהיה זה שנמצא בספק יש בו דעת להישאל ולדרוש
ממנו מה אידע לו כטמא אבל אם היה חר שאו שומה או קטן
שאינו ידוע להשיב על העניין כששאלו אותו הרי ספיקו טהור
כיצד חרש או שומה או קטן שאין בו דעת להשאל שנמצאו כהצד
או במבוי שיש שם טמאה וספק נגעו ספק לא נגע הרי אלו
טהורין וכן כל שאין בו דעת להשאל אף על פי שנולד לו הספק
ברשות היחיד ספיקו טהור הסוכא והיטן והמהלך בלילה
ספיקן ברשות היחיד טמא מפני שיש בו דעת להשאל כמה
דברים אמורים שכל שאין בו דעת להשאל ספיקו טהור בשהיה
הדבר שקול ואין שם חזקה אבל אם היה הדבר ידוע שהוקחו
שנטמא הרי זה טמא כיצד תינוק טמא שנמצא בעד העיסה
והבצק בידי הרי העיסה טמאה שדרך התינוק לטפח ובכך היא
חזקה ואין שורפין על חזקה זו היו משקין טמאין ובצק טהור
וכהכה או חיה או עופות בבית ונמצא בכצק מקום נשיכתן חזקה
שישנו משקין ונשכו בכצק וטמא זהו הית' שם פרה ובין הבטקין
והבצק כדי שתלך את לשנה הרי הכצק טהור וכשאר כל
הבהמה כדי שינגב את פיה פירות מזה הבצק טמא ואם היה כלב
אפילו היה משקין בצד הבצק הרי זה טהור שאין דרכו של כלב
להניח המזון ולילך לו אל המים נמצא בכצק נקירת ותרנגולין
אם יש בין המשקין והבצק כדי שינגבו את פיהן בארץ הבצק
טהור ואם לאו טמא שחזקתן ששתו וניקרו בכצק במטקי שבפיהם
כמה דברים אמורים בשהיו המשקין צלולין שכביאה של תינוק
ניכרית בהן אבל עבודין הבצק טהור שאילו נקרו במשקין היה
בקום המשקין ניכר בכצק אם היו צלולין אף על פי שהבצק
בחזקת טמאה אין שורפין על חזקה זו אלא הללן אי זו היא
חזקה ששורפין עליה ברשות היחיד עיסה בבית ושרץ וצפרדעי
מטפלין שם ונמצא חתיכות ככשרן בעיסה אם רוב המטפלים
שרצים העיסה טמאה ותישרף ואם הרוב צפרדעים טהורה היו
טמא וטהורי בצדו או לבעלה מכנו ונתעט' בטליתו וספק נגעו ספק
לא נגעו בעת שנתעטף אם היו ברשות היחיד כפיקו טמא ספק
טמא הבא בידי אדם נשאלו עליה אפי' בכלי המונח על גבי קרקע

במה דברים אמודי בסבין הנמצאת בירושלם בשאר ימות השנה
 אבל אם מצא סבין בירושלם בארבעה עשר בניסן שחט כח
 הקדשים מיד ואפילו חל ארבעה עשר להיות בשבת שלא גזר
 על הסבנים הנמצאין ביום הזה וכן אם מצא ביום טוב שוחט
 כח מיד שהקת כל הכלים ביום טוב טהורין מצא הסבין
 בשלש עשר מזה עליה ובעבילה ושוחט בה למד מצד טעם שאוח
 ביום זה כאילו יום שלשה עשר שביעי שלה מצא סבין קשורה
 לסבין היוערה אצלו בין ביום טוב בין בשאר הימים הדי היא
 כמיה אם טהורה טהורה ואם טמאה טמאה כל החקין הנמצאים
 בירושלם באמצע הדרך גזרו עליהן טומאה בשאר החקין
 הנמצאים בכל מקום וכל הרוקין הנמצאים בצדדין בירושלם
 שהורים שהפחשי הן טמאה בין בצדדים מדי שלא חטמו או בגנע
 עמי הארץ ובשעת הגל שכאמצע הדרך טהורין שכל ישראל
 טהורים ברנל ובצדדין טמאין שהטמאים ברנל מעטים והן
 פורשין לצדידי הודכים בשם שהראשון עושה שני והשני עושה
 שלישי כן ספק ראשון עושה ספק שני וספק שני עושה ספק
 שלישי תרומה וקדשים שנעמא בספק אב מאבות הטומאות
 של תורה ודי אילו נטרפין בטומאה זו כגון שנחטף לו אם נגע
 באב זה או לא נגע יש טעם ספיקות שאין שורפין עליהן ואין
 אוכלין אותן אוכלין שנחטף לו בהן אלא תולין לא אוכלין ולא
 שורפין יש טעם כפיקות ששורפין עליהן את התרומה ואין צריך
 לומר קדשים אבל על ספק טמאה אין שורפין עליו תחיל לעולם
 ואין צריך לומר קדשים אלא תולין לא אוכלין ולא שורפין על
 ששה ספיקות שורפין את התרומה וכולם נזרה מדבריהם ואילו
 הן על בית הפרס ועל עפר חבא שארץ העמים ועל בגדי עם
 הארץ ועל הכלים הנמצאים ועל החקים הנמצאים ועל מי רגלי
 אדם טמא שנהערכו במי רגלי כחמה מהיזה למחצה ואין ידוע אם
 בטל טמאין או לא כיצד אם נמצאת תרומה מחמת אחד
 מששה אילו אף על פי שעיקר טומאתן בספק חרי זו השדף
 דואיל דואי ספיקה אלו טומאתו מן התורה שהמת והוב טמאין
 מן התורה ואחת תרומה שנגעה באחת משש טמאות האילו
 או שנפמאת מחמת אחת מהן והדי היא שלישי לאחת מהן והדי
 זו חטף אבל אם נסתפק לו בכל מקום אם נגע בבית הפרס
 ובארץ העמים או לא נגע אם נגע בכגדים ורוקין וכלים ומי
 רגלים או לא נגע הדי אילו תולין מצד שיעקד טומאתו מפני
 הספק שמא טמאין הן או טהורין ואם תאמר טמאין טמא נגע טמא
 לא נגע ונמצא שני ספיקות ואין שורפין על שני ספיקות אלא
 תולין כמו שביארנו

פרק ארבעה עשר

שנים עשר ספיקות טהור חכמים ואילו הן ספק מים שאובין
 למקוה ספק טמאה צפה על פני המים ספק משקין לטמ' אודים
 אבל לטימאת עצמן טמאים מספק ספק הידים בין לטמא עצמן
 בין לטמא אחרים בין לטהרות ידים בטומאתן ספק דברי סופרים
 ספק החולין ספק קדבנות ספק נגעים ספק עובר ועובר ספק
 שרצים ספק רשות דברים ספק שתי רשות ספק מים שצובין
 למקוה כיצד שלשה לגין מים צואבין שנפלו למקוה פסולוה ספק
 נפלו ספק לא נפלו ואפילו נפלו ספק יש בהן שיעור או אין בהן
 ספיקו טהור ודאי ובקוה בכשרותו ואין מורין לו לעבול במקוה
 זה ולעשות טהרות לתהילה ואם עבול עשה טהרות טהרות
 ספק טמאה צפה על פני המים כיצד שרץ שהיה צף על פני
 המים בין שהיו המים בכלים או בקרקעות וירד למים אפילו אין

שם אלא אדם וטומאה הרי זה טהור עד שיודע דואי טמא
 חל אברו ספק טומא' צפה טהור אלא לשרץ כלבד וכל התולין
 והנגרדין הדי הן כמנחין שרץ שהיה מונח בכלי וכל
 צף על פני המים או שהיה מונח על המת או על הנבילה ואפי'
 כימו והכלה או בשל מת שתומי או שהיה מונח על שכבת זרע
 הצפים על פני המים הדי זה כמנח על הארץ שספקו ברשות ה'
 היחיד טמא כמו שיתבאר היה שרץ על גבי שרץ צף על פני
 המים הדי זה בטומא' עבה שצפה על פני המים וספיקו טהור
 היה מונח על גבי מי חטאת ומי חטאת צפין על פני המים הדי זה
 ספק אם הוא כמנח או אינו כמנח לפיכ' יראה לי שספיקו טהור
 כדרך שטהרו ספק טומאה צפה על פני המים בין בכלים בין
 בקרקעות כד' טהור ספק טהרה הצפה על פני המים בין בכלים
 בין בקרקעות כיצד עריבה שהיא טמא מת וכבר תרומה כרוך
 בסיב או בגייר ותתן בתוכה וידדו לתוכה מי גשמים ונתמלאת
 ונפיש הגייר והדי הכבר צף על פני המים והגייר מכביל בינו
 לבין המי' וספק נגע צדו בעריבה ספק לא נגע הדי הוא כטהור
 מפני שהוא צף שרץ שנמצא צף על גבי בור בתוך הגת לתרומה
 ספיקו טמא ולפעלין ספיקו טהור מפני שהוא טומאה צפה ספק
 משקין לטמא אודים טהור לטומאת עצמן טמא כיצד הדי מקל
 בידו ובראשו משקין טמאין חרין לתוך ככרות טהורות ספק
 נגעו המשקין בככרות ספק לא נגעו טהורות וכן אם נסתפק
 לו אם נגעו משקין טמאין בכלי זה או לא נגעו הדי הכלי טהור
 וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין אילו הטמאין במשקין עינים
 או לא נגעו הדי המשקין האחרים טהורין אבל טמא שפשוט
 ידו או רגלו לבין משקין טהורין או שורק כבר טמא לבין משקין
 טהורין ספק נגע במשקין ספק לא נגע הדי אלו טמאין בספק
 וכן כל כיוצא בזה חבית שהיא מלאה משקין ופשוט הטמא את
 ידו לאידיה ספק נגע במשקין ספק לא נגע בה המשקין טמאין
 והחבית טהורה שאין ספק המשקין מטמא וכן אם נכנס
 משקין שדן טמאין מספק לאידי החבית הדי החבית טהור והמשקין
 שבתוכה טהורין שאינן כמטמאין אלא מן החבית ואם נגעו
 משקין אלו הספק במשקין שכחבת הדי כל המשקין טמאין
 בספק החבית טהורה וכן אם נפלו משקין אלו לתוך התנור

הדי המת והתנור טהורין הנדבין ביהו במים טמאים או שולין
 זהו שם טהרות ספק נחו עליהן ספק לא נהו ספקו טהור
 זלף משקין טהורין ועמאין בתוך הבית ונמצאו אחד כך משקין
 על גבי של תרומה נפלה ונשאל עליה חרי זו טהורה ספק
 המשקין לטמא טהור הגיח הבסר עד שנבכה המים שעליה הדי זו
 טמאה בספק ספק טמא ברשות היחיד טמא כמו שיתבאר והדי
 אין כאן ספקין אלא כבר שהיא ספק טמאה ספק טהורה
 ספק ידים בין להתטמא בין לטמא אודים בין לטהרות טהור
 כיצד הדי ידיו טהרות ולפני שני כברים טמאין כפק נגע ספק
 לא נגע או שהיו ידיו טמאות ולפני שני כברים טהורים ספק נגע
 ספק לא נגע או שהיו ידיו אותן טהורה ואחת טמאה ולפני שני
 כברים טהורין ונגע באחת מהן וספק בטמאה נגע ספק בטהורה
 או שהיו ידיו טהרות ולפני שני כברים אותן טהורה ואחת טמאה
 ונגע באחד מהן ספק בטמא נגע ספק בטהור נגע או שהיו ידיו
 אותן טהור ואחת טמאה ולפני כבר טמא וכבר טהור ונגע בשתי
 ספק טמאה בטמא והטהור בטהור או טמא בטהור והטהור בטמא
 הידים כמו שהיו והכברים כמות שהיו וכן אם היו ידיו טמאות
 והטבילין או נטלן ספק שוטים שטהרו בהן כשרים לידים ספק
 שהן פסולין ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהן ספק שהיה דבר
 ורצץ על ידו ספק שלא היה ודאי ידיו טהרות היתה יד אחת

שני אנשים אחד טמא ואחד טהור ונגע באחד מהן ואין ידוע באי זה מה נגע מבלי אילו הספיקות שזר המוצא מת מושב לדוכנו של דרך אם היה שלם והוא מן הקצה אל הקצה הרי זה טמא לתרומה שחוקתו שנגע היה לו מקו לעבור או שהיה מטובר ומפורק שאיפשר שעבר בין שוקיו ופרקיו הרי זה טהור ואם היה קבר לכל רוחב הדרך הקבר מצרפו והעובר עם טמא שאין זה כשאר ספיקות אלא חוקתו שנגע שרץ שנמצא במבו מוטמא למפרע עד העת שיאמר בדקתי את המכו הזה כיום פלוני ולא היה בו שרץ אפילו בכדו ולא בדקו הרי זה מטמא למפרע מקודם הכבוד בד' א' שמצאו יבש אבל אם מצאו לח אינו מטמא למפרע אלא עד שיהא שאיפשר שימת כה יחיה העתה לא בעת שנמצא שני רוקיו ברשת היחיד אחד טהור ואחד מן החוקין הנמצאים שגורו עליהן טומאה כמו שביארנו ונגע באחד מהן או הסיטו ואין ידוע איזה תולין עליו את התרומה מפני שהן שני ספיקות ספק בטהור נגע ספק בנמצא ואם תאמר בנמצא ספק שהוא טמא ספק שהוא טהור היו שני החוקין ברשות הרבים אם היו נגובין ומנחין שם ונגע באחד מהן ספיקו טהור נשא אחד מהן תולין עליו שהרי משנשא אינו מונח ברשת הרבים וכן אם היה אחד מהן לחנתלה בו הרוק הלח תולין עליו שהרי אינו מניח ברשות הרבים כדי שיהיה ספיקו טהור אלא הרי הוא על כגדו ככר ביארנו שאם נגע ברוק הנמצא או נשא או הסיטו בכל מקום שורפין עליו את התרומה ככית הפרסיכיצא בה ש שורפין על וודאי נגען בכל מקום מי שישב ברשות הרבים ונא אחד ידרס על כגדו או שדקק ונגע בו ורו' על רוקו שורפין את התרומה ועל כגדו הולכין אחד הרוב אם רוב העיר טמאים כגדו מחדם ואם רוב העיר טהורים הרי הוא טהור מי שאבד לו כלי ומצאו ברשות היחיד הרי זה טמא מדרס וטמא טמא מת אבד לו ברשות הרבים ומצאו ברשות הרבים אם אבדו ביום ומצאו לבו ביום טהור אבד ביום ומצאו בלילה בלילה ומצאו ביום או שאבד ביום ומצאו ביום של אחריו הרי זה בחוקת טמא זה הכלל כל שעבר עליו הלילה או מקעתו טמא הניח כלי או שכח ברשות הרבים אעפ"י שעבר עליו הלילה טהור הניח או שכחו ברשות היחיד הרי זה טמא מדרס וטהור טמא מת והפני מה לא החמירו בשיכ' ומניח כמאבד בפני שאינו דבר כעני תמיד לא נגדו עליו הכאבד ומצא בתוך הבית הרי זה טהור מפני שהוא בחוקת שאר השוטח כלים ברשות הרבים הרי אל שיהיון ובדשות היחיד טמאים טמא נגעו בהן טמאין ואם היה משמרן טהורין נפל והלך להביאם טמאין מפני שנעלמו בעיניו וכן מי שאבדו כלים ברשות היחיד ומצאן אפילו ביום הרי הן מדרס וטמא מת כמו שביארנו שומא אחת בעיר או מכירת כל הרוקין שבעיר בחוקת טמאה לעולם בכל מקום מי שדרסה אשה על כגדו או שישבה עמו בספיט אם מכירתו שהוא אוכל בתרומה כליו טהורין ואם לאו ישאלנה מי שישן ברשות הרבים ועמד כליו טהורין נגע ברשות הרבים באחד בלילה ואין ידוע אם חי אם מת וכשאר עכד ומצאו מת הרי זה טמא שכל הטומא בשעת מציאתן ואם ראוהו חי בערב ובשחר מצאו מת הרי זה ספק ברשות הרבים וטהור הכסין ברשות היחיד ונתעלף ואין ידוע אם מת או עדיין הוא חי והוציאוהו לרשות הרבים וחזרו והבניסוהו לרשות היחיד כשהוא ברשות היחיד ספיקו טמא וכשהוא ברשות הרבים ספיקו טהור בעשה באחד שהיה כסכו והוליכוהו בעיר לעיר כביטה וחזו כחות מתחלפות תחתיו ובאחדונה נמצא מת ולא טמא הכמים אלא בת אחרונה בלבד טמא שהיה עומד ומדבר על הגור ונתזה צינורה מפיו ספק הגיע

לבור ספק לא הגיע אם היה בור של שכן ספיקו טמא ברשות היחיד ואם היה בור של יין ספיקו טהור בכל מקום מפני ששפת הכור קולח :

פרק תשעה עשר

שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן הלך ועשה טהרות ונאכלו והיוה שלישי ושביעי וטבל וטהר והלך בשני ועשה טהרות הרי אילו טהורו' אם קיימת הראשונה אילו ואילו תלויות טהוראי שאווד מן וטהרות טמא ואם לא טהור כנתיים הראשונות תלויות והשנית ישרפ' שהרי הן טמאות כוודאי שזה טמא הוא בפני שהלך בשני השבילין וכן השרץ והצפרדע ברשות הרבים ואין צורתן כיכרת ואין ידוע אי זהו השרץ ונגע באחד מהן ועשה טהרות ונאכלו וטבל ונגע בשני ועשה טהרות הרי אלו טהרות ואם קיימת הראשונה אילו ואילו תלויות ואם לא טבל כנתיים הראשונות תלויות והשניות ישרפ' שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ועשה טהרות וכא חברו והלך בשני ועשה טהרות אם באו ונטאלו אחד זה כגדוין לכל אחד מהן בפני עצמו שהוא טהור באו שניהן כאחד או טמא האחד ושיל עליו ועל חבירו ואם שני היינו בשני השבילים הלכנו בשני טהור עשינו ורי שניהם טמא וטהרו שעיניו נטמאו וכן אם נטמאו בטמא קלה כיצ' שני כיכרי אחד טמא ואחד טהור אבל את אחד מהן ועשה טהרות וטבאו וטבל את השני ועשה טהור' אם נטאלו זה אדר זה שניהן טהורין בפני שהן ספק דברי סופרים שהוא בכלל הספיקות שטהרו הנכחים כמו שביארנו בשאלו שנתחם כאחת או שנטאל עליו ועל חבירו שניה טמאים בספק וטהרותיהם נשרפית שהרי וודאי אחת מהן טמאה ואפילו ככר אחד טמאה שנתערבה בטמא ככרות טהרות כולן טמאות ושרפ' ככר טמא שנתערב בתשעה ככרות טהורין וכאי חמשה בני אדם ואכלו חמשה ככרות מהן וכאו חמשה בני אדם אחרים ואכלו חמשה הנשארות הראשונים טמאים בפני שאין להן א אנשים אחרים שיהיו בהן והחמשה האנשים האחרונים טהורין בפני שהן תולין בראשונים שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלכו בהן שני אנשים איש אחד טהור ואיש אחד טמא אפילו היה האחד תלמי הרי זה וטהור תולה בתלמי ואומרין זה טהור תולה ואומרין זה הטהור הלך בשביל הטהור והרי הוא בטהרותה התלמי הלך בשביל הטמא ואעפ"י שנשאלו שניהן כאחד :

פרק עשרים

כל מקום שהוא רשות הרבים לענין שבת כך הוא רשות הרבים לענין טומאה ארבע אמות דם וכוח לרשות הרבים הרי הן ברשות הרבים לטומאה וכן הברטלית כגון היס האצטחנות הרי הן ברשות הרבים לטומאה יש שם כקומות שאעפ"י שהן רשות היחיד לשבת הרי הן ברשות הרבים לענין טומאה ואלו הן השבילין המפולשין לשיחין ולכרות ולגתות והגבעה המקפת גיר כימות החמה ובסלקי מלכים שהוא כגנין רחב הרבה לעמוד בו יגשי הכרכה ויש לו פתחים הרבה פתחין לרשות הרבים והפורץ והוא הכנין הגדול שיש לו שני פתחים זה כנגד זה וחצר שהרבים נכנסין כפתח זה ויוצאין כפ זה אחד וכן כבואות היודין לים או לנהר אעפ"י שהן גר רין כבאן וככאן ורבים מטפסין ועלין בהן והניסיות והמדרחציות הרי הן ברשות הרבים לטומאה וכן כל העודה ברשות הרבים לטומאה נגות העיר שדרך העיר עוברת עליהן רשות הרבים לטומאה הניגה

ודי הוא כמי שיש בו דעת לישאל ואם היו ברשות הדברים ספיקו
 מהור ואם אי אפיד שלא יגע ספיקו טמא ככר של תרובה שנחזן
 על גבי הדף ומדרס נתון תחתיו ואי איפטר לו בשיפול שלא יגע
 במדרס אף על פי שהוא במקום מדרון ובא נמצא הככר במקום
 אחר הרי הוא כטוורתו שאני אומר אדם בא ונטלו ונתנו במקום
 זה ואם אמר ברי לישאל בא אדם לכאן טמא שחזאי נפל ונגע
 במדרס כטנפל תיבוק שנמצא בעד בית הקברות והשושנים
 בידו אף על פי שאין שם שושנים אלא במקום הטמאה ספיקו
 מהור שטא אחר ליקטן ומתגס לו , וכן חמוד העומר בבית
 הקברות כליו טהורין ואין אומדן שטמא נתמעך בהן ונגעו בקבר
 מפני שאין בו דעת לישאל וכטנמצאו לא נמצאו נוגעין וכל
 הטומאות כשעת מציאתן תיבוק שהיה תופש בידו של אביו
 או שהיה רוכב על גבי בחיפו של אביו ספיקו ברשות היחיד טמא
 בפני שאביו נשאל עליו וארבע ספיקות אכרו חכמים בתיבוק
 היבוק שאינו יכול להלך טהורותו אמו ובאת ומצאתו כמות שהוא
 כנקמו טהור ואין אומדן שטמא טומאה באה ונשקתו ונפפתו
 התחיל התיבוק לצאת ולהכנס בגדיו טהורין ואין מדרס כטמא
 בגדי עם הארץ ואע"פ שהן טהורין אין עושין על גביהן טהרות
 הגדיל עד שיהיה בו דעת לישאל ספיקו טמא ברשו היחיד הגדיל
 עד שיהיה בו דעת לשמור את גופו אוכלין על גופו טהרות יודע
 לשמור את ידיו אוכלין על גבן טהרות כיצד בודקין אותו
 כשכילין אותו ונתנין לו חולין לשם הרוכה אכיודע לשמור את
 גופו אוכלין אגב גופו טהרות ואם יודע לשמור את ידיו אוכלים
 אגב ידיו טהרות :

פרק שבעה עשר

כזית מן המת כפי העורב ספק האהיל על האדם ועל הכלי ברשו'
 היחיד ספק שלא האהיל הרי האדם טמא כספק והוא שיהיה בו
 דעת לישאל והכלים טהורין מפני שאין להן דעת לישאל וכן
 המטלא ככלי ונתן בעשרה כלים ונמצא השרץ באחד מהן הוא
 טמא והכלים טהורין אף על פי שכלן ספק שטמא השרץ בכלי
 שטמא בו היה תחלה מפני שהן כלים ואין בהן דעת לישאל
 ואם היה לכלי שטמא בו אזנים הואיל ואיפשר שיצאו המים
 ויתאחד בו השרץ כולן טמאים וכן המטלא בעשרה דליים
 זה אחד זה ונתן בעשרה כלים מדלי אחד לכלי אחד ואין ידוע
 הראשון מן האחרון ונמצא השרץ בכלי אחד מהן הרי התשעה
 כלים עם עשרת הדליים טהורין שאני אומר שטמא בכלי זה היה
 השרץ כתחלתו ואם יש לדליים אזנים הרי כל הדליים עם כל
 הכלים טמא דמערה מכלי לכלי ונמצא השרץ בתחתון
 העליון טהור ואין אומדן מן העליון נפל אלא שטמא בתחתון היה
 מפני שהן כלים ואין להן דעת לישאל וכן כל כיצא בזה קפה
 שנשתכש בה בטהרות ונמצא בה שרץ אב יש לה שוליים או
 אזנים אף על פי שאין לה שוליים הרי כל הטהרות שנשתמשו בה
 טמאות אפי' היה בדוקה וטכוסה טמא עם הגברת יד מן הבדיקה
 נפל השרץ ואפילו נשתמש בה בטהרות כזית זו וטלטלה לזית
 אחרת ונמצא בה השרץ כולן טמאות לפי שמהויקין טמאה
 ממקו למקו להלו' אבל לא לשרוף הזולף את הכור ומטלא מכנו
 חכיות אם היה כשקע כל חכית והבית כבוד ומטלא אותה ונמצא
 השרץ בראשונה כולן טמאות נמצא באחרונה היא טמאה וכולן
 טהורות שאני אומר אחר שטמא את הראשונה נפל שרץ לכור
 היה זולף בכלי ונתן לתוך חכית עד שטמאן ונמצא השרץ
 באחד מהן הוא כלכד טמאה וכולן טהורות שאני אומר בזה כלכד

נפל השרץ או היה בה עד שלא זולף לתוכה לפיכך אם היה
 בודק כל חכית מהן ואחר כך נתן בה היין ומכסה אותה אחר
 עזולף לתוכה ונמצא השרץ באחת מהן כולן טמאות וכן אם
 נמצא השרץ בכור או בכלי שהולף בו הכל טמא היה קוצה
 זתיס מן המעטן ומעלה אותן לגג ונמצא השרץ בגג זתי' שבמעטן
 טהורים נמצא במעטן המעטן טמא נמצא בין כותל לתים החתים
 טהורים נמצא השרץ בתוך גוש של זתיס ודגוש בגג אם בתוך
 שלשה ימים אף המעטן טמא שאני אומר גוש זה מן המעטן עלה
 והשרץ בתוכו ואם נמצא אחר שלשה ימים משהעלה זתיס לגג
 הרי המעטן טהור שטמא בגג נתקבצו ונעשו גוש בתוך השלשה
 ימים הקודץ מקרצת מן העיסה ונמצא שרץ במקרצת המקרצת
 לבדה טמאה נמצא בעיסה העיסה לבדה טמאה נמצא בתוך
 המקרצת אף העיסה טמאה אוכל טמא שנמצא גרעינה שלו
 בתוך הככר או על גבי תבשיל רותח אף על פי שאי' עליה משקה
 רותח ודי הן טמאים שאני אומר האוכל כולו נפל שם וניכוח
 בתוך הככר או מחמת הרתיחה ונשארה גרעינתו נמצאת הגרעינ'
 על גבי הככר או בתוך תבשיל צונן הרי אילו טהורין אף על פי
 שיש עליה משקה שאני אומר גרעינה זו לבדה נפלה אחר שאכר
 האוכל כעליה שהרי אינה מטמאה היו בבית אוכלין טמאין
 ואוכלין טהורים ונמצאת גרעינה בבית הולכין אחר הרוב וכן אם
 היו דמים טהורין ודמים טמאים בתוך הבית ונמצא דם על האוכל
 והולכין אחר הרוב מעשה היה בככר של תרומה שנמצא עליו
 דם ובא מעטה לפני חכמים וטהורו שאפילו נאמר דם שרץ הוא
 וזריני אומר דם שרץ חי הוא שהוא טהור עיד שיש בה נבילות
 ושחמטת כשר הנמצא בה הולכין אחר הרוב וכן אם היה הנמצ'
 בה ספק שרץ ספק צפרדע הולכין אחר הרוב שיש באותה העיד
 באותו חזמן זה הכלל כנמצא הלך אחר ורוב האשה שכנבת
 נככה בחצר ונמצא שרץ בתוך נככה הרי זו טהורה שאין השרץ
 כטמא כמטא נמצא על גבי נככה הרי זו טמאה שטמא נגעה בו
 היחה טכרת בכברה ונמצא שרץ בתוך הפירות שכברה הרי זו
 טהורה נמצא על גבי הכברה הרי זו ספק טמאה שטמא נגעה בו
 וכל ספק ברשות היחיד טמא כמו שבארנו :

פרק שמונה עשר

כל שאתה יכול לרכות ספיקות וספק ספיקות ברשות הרבי טהור
 ברשות היחיד טמא כיצד נכנס לכבוי והטומאה בהצר ספק
 נכנס לויצר ספק לא נכנס טמאה בכיה ספק נכנס לבית ספק
 לא נכנס ואפילו נכנס ספק שלא היחה שם ספק היחה שם ואם
 תאמר היחה שם בעת שנכנס ספק יש בה כשיעוד ספק אין בה
 ואם תאמר יש בה ספק שהיא טמאה ספק אינה טמאה ואפילו
 היא טמאה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא שהבכר רשת
 היחיד תשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהן ברשות היחיד ונגע
 באחד מהן ואינו יודע אי זה ספיקו טמא חטעה שרצים
 וצפרדע ביניהן ברשות הרבים ונגע באחד מהן ספיקו טהור זה
 הכלל כל ספק ברשות הרבים טהור עד שיאמר נטמאתי בוודאי
 וכל ספק ברשות היחיד טמא עד שיאמר ודאי שלא נטמאתי לפי
 עצמות הכת ויעים נבילה ברשות הרבים או גוש מארץ טהורה
 ונושם מבית הפרס או מארץ העמים ונגע באחד מהן אי הסיטו
 ואין ידוע כמה נגע מהן בוית מן המת וכזית מן הנבילה והאהיל
 על אחד מהן ואין ידוע על אי זה מהן האהיל שני שכלין אחד
 טהור ואחד טמא הלך באחד מהן ואין ידוע באי זה הלך או
 שנגע באדם זה בדרך ואין ידוע אם הוא טמא או טהור או שהיו

מתמאין טומאת משקן כשאריו בהן גרונות שלמין מתמאין
טומאת אוכלין הערלה וכלאי הכרם ושור הנסקל שנשחט ועגלה
עדופה בין שנשחטה בין שנעדרה וציפורי כצורע ופטר חמור
וכשר בחלב ובשר פרה אדומה והפיגול והניתר אף על פי שכל
אלו אמורין בהבאה כולן מתמאין טומאת אוכלין

פרק שני

כל האוכלין הנדלין מן הקרקע אינן מקבלין טומאה עד שיעקרו
אבל כל זמן שהן מחוברין אפילו כשרש קטן שיכולין לחיו מפני
אינן מקבלין טומאה יחוד של תאנה שנפשה ומעורה בקליפה
שאינו יכול לחיות ממנה כל האוכלין שבנו כתמאין ויש בדבר
ספק אם היה שאר האילן כמו יד לזה היחוד שנשכר אולאו
ירקת שיכשו באיביהן כגון כרוב ודלעת שיכשו באיביהן אינן
מתמאין טומאת אוכלין לקטן ליבשן הרי הן אוכלין כשהן עד
שיכשו ויעשו כעץ אילן שנפשו ובו פירות הרי הן כחלושין וכן
אסיכש האילן ובו פירות הרי הן כחלושין תאנים שיכשו
באיביהן מטמאת טומאת אוכלין כנקומן כל האוכלין שהן
מבדלי חיים אינן מקבלין טומאה עד שימותו שחט בהמה היה
ועוף אף על פי שעדין הן מפרנסין בקבלין טומאה ודגים ימיית
בקבלין טומאה משימותו נולד בהן שרפה ונתמא כשהן
מתנדנדים הרי יש בדבר ספק אם הן חשוכין כמתי הואיל ונטרפו
או אינן מקבלין טומאה עד שידימו כאבן ולא יתנדנו האבן
או הכשר המדולדלין ככתמה או היה שאינן יכולין לחיות אם
הנשיר מקבלין טומאה במקומן מפני שהן חשוכין כאוכל שפירש
נטוהו הבמה הוכשרו כשחטה שהבזאה כולה כמו יד לאבן
זה ויד שהוכשר הוכשר האבן כילו כמו שיתבאר ויש בדבר זה
ספק אם תהיה הכתמה כחיה כמו יד לאבן או כשד המדולדלין
בה השוחט בהמה היה ועוף הוכשר כל הכשר בדם שיצא
כשחטה לפיך אם לא יצא מהן דם כשחטה הרי כל בשרו צריך
הכשר בכל האוכלין שלא הוכשרו אוכלין שהוכשרו כשהן
מחברין לזרקן או שהוכשרו כמים שבקרקע אינו הכשר עד
שוכשרו אחר שנתקן בטיב החלושין מן הקרקע או בשאר משקין
שנאמר בכל כלי אינו מכשר עד שיתלשמן הקרקע כיון הים
שכבלים שאב המים בכל ונתקן בקרקע אינן מכשרין קשות
שנטעה כעצין והנדילה אצפי שיצאת חוץ לעצין אינה מקבלה
טומאה ועצין שה' נקוב כדי שיצא בו שורש קטן הרי הוא כארץ
והנטוע בו אינו מקבל טומאה וכן אם היו בו מים אינן מכשרין
עצין שאינו נקוב הרי הנטיע בו מקבל טומאה ואם היו מים
בתוך מכשרין כלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולין לבקיע
בהן ולצאת אינן מכשרין את הדגים ואטפי שאינן נקובין הרי
הן כנקובין עצין שבלאו עפר עד שנתו אינו חשוב כלי
אלא הרי הוא כטבלה שאין לה שפה שאינו כלי קיבול משקין
טמאין שנפלו על האוכלין כט' אף על פי שנפלו שלא ברצון
הכניסם שהרי הטמאת והכשר כאין כאחת והוא שלא יתקן
בקרקע כל אוכל שנפסד ונשרח עד שאינו ראוי למאכל אדם
אם מקבל טומאה וכן משקה שנשרח ונפסד ואינו ראוי לשתיית
אדם אינו מקבל טומאה כדרך שאינו מכשר שנאמר אשר ישתה
העדר ששלקו והשליה שחיש: ע"ה לאפילה מתמאין טומאת
איכילם בפני עצמי ע"ה חזרו ששלקו הרי זה ספק אם מתמא
בטמאת אוכלין בפני עצמו מפני ששלקו או אינו מתמא
בפני שיהא ממים היכה המים שבגללי בקר ושעורים שנגללי
המחט של קיזו אין מקבלין טומאה ואם חדש עליהן לאפילה
פ"ה טמאת טומאת אוכלין כל אוכל שנתמא ואחר שנתמא

נפסל ונשרח אם נפסל מלאכול הכלב או שיכש כחדש הדי זה
טהור ואם נפסל מלאכול אדם ועדין הוא ראוי לכלב הדי זה טמא
כשהיה וכל האוכלין שנתמאין אין להן טהרה במקוה אדעים
טמאים שורעים הרי הצומח מהן טהור ואפילו בדבר שאין זרעו
כלה והוא שהשרישו אבל קודם השרשה הרי הן בטומאתן אפילו
ב בר שורעו כלה אוכלין שמחברין לכלים בשלל מתורת אוכל
ואם נטמא הכלי הדי הן מתמאין בטומאת הכלי הואיל והן
משמשין תשמיש עץ הרי הן כעץ כל משקה שנשכא ואחר
שנטמא נפסד נשרח הדי זה כשנטמאו לעולם שאין המשקה יצא
ידי הכלב טהור לעולם ואין למשקה שנשכא טהרה חוץ מן המים
בלבד שאם השכיל מים טמאים כבקקוה כיון שצפוי מים נקיה עליהן
טהור מקל שהיא מלאה משקן טמאים והשכיל מקצתה
במקוה לא טהרו המים שצל מקצתה עד שיטבל את כולה שלל
שיטמא והשיק מקצתו למי מקוה הואיל וטהור מקצתו טהור כולו
התבר הטמא בין שנשכא אחר שתמדו בין שתכדו במים טמאים
עד שלא החמיץ משיקו במקוה וטהור שהרי הוא כמים משהחמיץ
הרי הוא בין ואין לו טהרה במקוה קדירה שבלאה משקין
כגון דבש ויין ונמצא בהן ונתבאר בהוד דמקוה ופישט הראשון
לשטמא את ידו ונגע בה דריזה מטמא את המשקין אף על פי
שהן בתוך המקוה ונטמאה הקדירה מחמת המשקין שבתוכה אף
על פי שהיא בתוך המקוה שהרי המשקין שבה חוצצין התח
מלאה מים הקדירה טהורה ש"ן הראשון מטמא כל הרס לעולם
ואין המים שבתוכה טמאים מפני שהן מעורבים כמי המקוה
פישט אב השמאה את ידו ונגע בה נטמאת הקדירה שהרי המים
חוצצין בתוכה מן שפיות הדי הן כחוק טמאת ידו עליהן
מי נטמאים אם רבו עליהם הרי הן מזהרים מחצה למחצה הכל
טמא בין בכלים בין בקרקעות אמתי כוונן שקדמו מי שפיכה
אבל קדמו מי נטמא ירדו עליהן כל שהיא ממי שפיות הכל
טמא שמשקין טמאין שידרו לטהורים מתמאין בכל טהור
הטורף את גני והמכבס את כסותו והרי הן כנטפין ירדו עליהן
נטמאים ודמו הנטיפת הרי רבנו מן נטמאים עליהן ורנטפין מהן
טהורין דבך שכן טהור ונטמא זה האדם וטבל והדי השמן
על בשרו אם היה כדי סיכת אבר קטן הרי הוא טהור כשהוא
מזדום סך שמן טמא וטבל לא טהר השמן שעליו אלא אם
נשאר במנו משקה טהור הדי השמן בטומאתו ואם לא נשאר

פרק שלישי

כבר ביארנו שאין האוכלין מתמאין עד שיכשרו וטבל אוכל
שאינו מיוחד לטמא אדם אינו מקבל טומאה עד שיחדו לאדם
אוכל שהוא מיוחד לאדם במקום היה ואינו מיוחד לאדם במקום
אחר במקום שהוא מיוחד בו אינו צריך מחשבה ליחדו לאדם
ובמקום שאינו מיוחד בו צריך מחשבה ליחדו לאדם ואחר כך
יקבל טומאה וכל אוכל שסופו לטמא אדם וכלים אינו צריך הכשר
יש אוכלין שעדיין הכשר ואינן צריכין מחשבה ויש שעדיין
מחשבה ואינן צריכין הכשר ויש שעדיין מחשבה ודבר זה
טמאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר כיעד כל האוכלין המיוחדין
לאדם בכל מקום צריכין הכשר ואין צריכין מחשבה דגים
והורים וחיובים טהורין בכל מקום והנכס טמאים ודגים
טמאים בכפרים הרי הן מיוחדין לאדם וצריך הכשר ולא מחשבה
וכן הכלב כהרה טהרה שבת צריך הכשר ולא מחשבה בכל מקום
ואילו צריכין מחשבה והוכשר בשר הפדש כן הדי בין כן האדם
בין מן הדיה ה בין מן העוף וכלת העוף הטמא והכלב כהרה
טהרה שחטטה בכפר אף על פי שהוכשר בשחטה צריך הכשר

פרק

חמשי

ידות האוכלים הן העצים הרבין הסמוכין לאוכל שהאוכל בתלה
 בהן מן האילן כמו עוקצי התאנים והאגסים נקצת האשכול וכן
 הגרעינים וכיוצא בהן מדברי שהאוכל צרי להן ושומרי האוכלין
 הן הקליפה שעל האוכל שהיא שבתו וכן כל כיוצא בה כל
 שהוא יד ואינו שומר מתטמא ומטמא ולא מצטרף וכל שאינו לא
 שומר ולא יד אינו מתטמא ולא מטמא ואין צריך לומר שאינו
 מצטרף כיצד מתטמא ומטמא ואינו מצטרף שאם נגעו טומאה
 ביד נטמא האוכל התלוי בו ואם נגעו טומאה באוכל נטמא היד
 ואין היד מצטרפת עם האוכל להשלימו לכביצה או לכחצי פרס
 אבל אם היה שומר הרי זה מצטרף לכביצה ולכחצי פרס כשם
 שיד לטומאה כך יש יד להבשר שאם הוכשר היד הוכשר כל
 האוכל התלוי בו ויש יד לפחות מבית ויש שומר לפחות מכפול
 ושומר שחלקו אינו מצטרף עם האוכל ומניין לשומרי אוכלין
 שהן מתטמאין עם האוכלין כשהן מחוברין בהן שב' על כל זרע
 דוע אשר יזרע בדרך שבני אדם כוציא לזרע חטים בשעוריהן
 ושעורים בקליפיהן ועדשים בקליפיהן והוא הדין לשאר השומרי
 ומניין לידות האוכלין שהן מתטמאות ומטמאות כשהן מחוברין
 עם האוכלין שנאמר טמא הוא לכם לכל שבצדכם הנוצר
 לגת אין לו ידות שהרי אין לו צורך ביד מפני שמוציא את הבשקה
 הקוצר לסמך אין לו ידות שהרי אינו צרי ליד כל ידות האוכלין
 שבססן בגורן שהדין פסגה של אשכול שריקנה טזירה ואם
 נשתיר בה גרגר אחד הרי זה יד לאותו גרגר ומקבלת טומאה
 וכן שרביט תמרה שריקנו טהורה שיד בו תמרה אחת טמאה וכן
 שרביט קנניות שריקנו טהור שיד בו גרגר אחד מקבל טומאה
 לעולם אין שומר על גבי שומר אלא שומר אחד בלבד הסמוך
 לאוכל הוא הנחשב עם שלש קליפות בכלל פנימית בין שלמה
 בין קדורה מצטרפת אמצעית שלמה מצטרפת קדורה אינה
 מצטרפת הוצינה בין כך ובין כך שהורה כל הקליפין
 מתטמאות ומטמאות ומצטרפות מפני שהן שומר קליפי פולין
 והדמוסין דקן אינן מתטמאות כנסן לאוכלין מתטמאין ואם
 נשאר בהן אוכל בין כך ובין כך מתטמאין קליפת מלפפון
 אף על פי שאין בהם מתוך המלפפון משטמאות טמאות אוכלין
 השעורים בזמן שהן יבשים קליפתן מצטרפת עמהן ובזמן שהן
 לחין אין מצטרפין אבל האמה בין לחה בין יבשה קליפתה
 מצטרפת כל הגרעינים מתטמאות ומטמאות ולא מצטרפות חוץ
 מגרעינת הרוטב אבל של תמרה יבשה אינה מצטרפת החותל
 שעל הגרעינה של רוטב אינו מצטרפת ושעל גרעינת היבשה
 מצטרף מפני שהוא רבוק באוכל נחשב כאוכל גרעינה של רוטב
 שיצאת מקצתה כל שבגוד האוכל מצטרף והוציא אינו מצטרף
 וכן עצם שיש עליו בשר כל שכנגד הבשר מצטרף היה עליה הבשר
 מצד אחד אינו מצטרף מכנו אלא העצם שחזת הבשר עד חלל
 העצום לא היה לעצם חלל רואין אותו כאלו הוא כעובי האזב
 ושאר העצם אין מצטרף שהעצמות לבשר כשומר הן חשובין
 קולית שהיה עליה בשר אפי כפול גורר את כולה לטימאה
 גרעינותים תמרה אעפ"י ששלקו לאוכלין אין מתטמאין גרעיני
 חרבין אף על פי שבנסן לאוכלין אין מתטמאין שלקן לאוכלין
 מתטמאין אילו מתטמאין ומטמאין ומצטרפין שורשי השום
 והבציל והקפלוטות בזמן שהן לחין והפסגה שלהן בין לחה בין
 יבשה והעכור שהוא ככהן כנגד האוכל ושורשי החזין והגפוס
 ושדש צמון גדול מצטרף והסיב של אינו מצטרף ושורשי המתב

הפגם ושורשי ירקות טהור וירקו גינה שעיקרן לשתלים והשורה
 של שיבולת והלבוש שלה ועוקצי תאנים תרנגורות והכלסים
 והחרובין ואילו מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין שורשי השום
 והבצילים והקפלוטות בזמן שהן יבשין והעמו שאינו מכון כנגד
 האוכל ומלעין של סבולים והן השעוהת השחורות שבראש
 השיבולת שדומין כמו סכר ועוקצי האגסים והקדוסטומלין
 והפרישין והעורדין ועוקץ דלעת טפח הסמוך לאוכל ועוקץ
 קונרס טפח וכן יד הפרכיל טפח מיכן וטפח מיכן והפרכיל
 הוא השריט שהאשכולות תלויין בו יד האשכול כל שהוא הנב
 האשכול שדקנו ויד המכבר של תמרה ארבעה טפחים והמכבר
 הוא העץ האחד שהשרביטין תלויין בו והתמרים דבוקות
 בשרביטים וקנה השיבולת שלשה טפחים יד כל הנקצרין שלש
 טפחים ושאר דרכו להקצר ידוהם ושרשיהן כל שהן כל אילו
 מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין מפני שהן ידית אוכלין ואילו
 לא מתטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין שאר כל העוקצי ושורשי
 ק"ח הכרוב וחלפי תרדין וחלפי הלפת והן העיקדין שנשארו
 בקרקע בשלקטן הכרוב והלפת וחורו והחליפו וכל השדשין
 שנשארו שדרכן להנח שנקצרו עם האוכל הפסגה של רימון
 מצטרף והבץ של אינו מצטרף הרימון והאבטוח שנימאק מקצתו
 אין הנשאר חיבור לאותו שנימאק ואין הנשאר מן הקליפה
 מצטרף שהרי אין שמיחתו מעלה כלום וכן אם היה שלם
 מיכן ומיכן ונימאק באמצע אין הצדדין חיבו זה לזה ואין קליפתו
 מצטרפת עלי ירקות ירוקין מצטרפין ולבנים אינם מצטרפין שהרי
 אינן כלום

פרק

ששי

האגוז והשקדים שנסורקה קליפתן עדיין הוא חיבור לאוכל עד
 שידצץ את הקליפה ביצה שגולגלת משיקב בה מקום לגמעה
 מבני אין שאר קליפתה חיבור
 קליפתה חיבור עד שידצץ את הקליפה ואם נתבלה בקליפתה
 אעפ"י שרצצה כולה חיבור עצם שיש בה מוח חיבור עד
 שידצץ צמר שבראשי הכבשים ושיעד שבזקן הזיזים אעפ"י
 שחרבן כאור הדי הן חיבור עד שיתחיל לחלוש כנפי חגבים
 וקשקשי גנים אעפ"י שהעכיר סכין עליה חיבור עד שיתחיל לקלף
 הרימון שפרח חיבור עד שיקיש עליו בקנה השרביטים של
 תמרים אין חיבור זה לזה מלפפון שחתכו ונתנו על השולחן
 חיבור עד שיתחיל לפרק התחיל לפרק חתיכה וכל העולה עמה
 חיבור והשאר אינה חיבור פיקה התחוננה חיבור לעצמה ואינה
 חיבור להתנוות היו שנים או שלשה מלפפנות נחתך כל אחד
 מהן והנייץ על השולחן והתחיל באחד מהן זה שהתחילו חיבור
 והשאר אינו חיבור אפי' אמר חציו אני אוכל שחרית וחצי ערבית
 זה החצי שהתחילו חיבור והשאר אינו חיבור ירקות וכיוצא
 בהן לבשל אעפ"י שלא מירק והכריל אינו חיבור אלא אם נטמא
 זה לא נטמא זה אעפ"י שהוא מעורה בו חתך לכבות או לטלוק
 או להביח על השולחן הדי זה חיבור ואפילו התחיל לפרק בה
 שחתך כל אוכל שעדיין לא פירקו חיבור ואם נטמא בקצתו נטמ'
 כולו אוכל שנפרס ומעורה במקצת ונגע טמא באחד מהן
 אם אחד בזה שנגע בו והשני עולה עמו הרי זה חיבור ואם בשאח
 בזה הטמא ומכיהו ישכט האחד רפול אינו חיבור אלא הרי זה
 האחד בניגע בראשון שנטמא כל האוכלין שהיו עליו או
 קלהין כרובדים בהן או שדרכו להאזה בעלה אוחזין אותו בעלת
 בקלח אוחזין אותו בקלח אם נתלה עכו הרי זה חיבור בעתל
 ים ואין צריך לומר בטאר טמאות וכן

שני אחד המחשבה ושאר כל ירקות ושרה בנן הביצים הקשים ביותר והפטריות וכן חנקים ודגים קטנים צריכין מחשבה בכפרי' עולטון שזרען לבהמה ונמלך עליהן לאדם אינן מקבלין טמא' עד שיחשוב עליהן אור שיתלשו שמחשבת חיבור אינ' מחשבה עולטין שלקטן לבהמתו והריון ונמלך עליהן לאדם צריכין הכשר שני אור המחשבה וכן כל כיוצא בזה האלל אם חשב עליה לאכילה מקבל טמאת אוכלין ואם לאו הרי הוא כעץ ואינו באבל טמא וכן העצמות המוצרות בכשר והגידים והמקומות הרבים מן הקדנים ומן הטלפים והכנפי' והנוצה והמקומות הרבים מן הצפורני' ומן החרשו' המובלעין בכשר צריכין הכשר ומחשבת' ואלו שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר נכילת בהמה טהורה בכל מקום ונגבילת העוף חטאת וחלב בהמה טהורה בכרכי' לפי שהן מיוחדין למאכל אדם אין אחד מאלו צריך מחשבה

ואינן צריכין הכשר מפני שסופן לשמא אדם וכלים בכזה וכל המטמא טמאת חמרה אינו צריך הכשר ואלו צריכים מחשבה ואינן צריכים הכשר נבלת העוף הטהור בכפרי' ונבלת בהמה טמאה בכל מקו' והוא שחשב על פחות מכזית אבל כזית אם טמאה הוא ישראל שחט בהמה טמאה לנכרי ושחט בה שנים הרי זו מתטמאת טמאת אוכלין כל זמ' שהיא מפרכת ואין צריכה מחשבה שהרי ישראל שחטה לאבילת הגוי ואין לך מחשבת' גדולה מזו ואינה צריכה הכשר לפי שסופה לשמא טמאה חמרה שהט בה אחד או שנהרה אינה מטמאת אוכלין וכן גוי ששחט בהמה טהורה לישראל ושחט בה שנים או רוב שנים מתטמאת טמאת אוכלי' כל זמן שהיא מפרכת ואינה צריכה הכשר שחט בה אחד או נהרה אינה מטמאת אוכלין והרי היא כשאר הנבילות החותך בשד מאבר מן הדי של בהמה ואחד כך חיטב עליו צריך הכשר חיטב עליו ואחד כך חתכה אינו צריך הכשר מפני שמטמאת טמאה חמרה כנבילה וכל המטמא טמאת חמרה אינו צריך הכשר פחות מכז' כנבלת בהמה טמאה שחשב עליו והשלים עליו כביצה מאכלים אורזי' אין הכל צריך הכשר והואיל פוחח מכזית שבכל הביצ' אם השלימו' לזית מטמאת טמאת חמרה וכן כזית כנבלת בהמה שחשב עליו והניח בכעק עד שהשלי' לכביצ' הואיל ואינו מטמ' במגע מפני הכעק הרי זה צריך מחשבה ואין הכעק הזה צריך הכשר והואיל וכל השיעור הזה מטמא במטא מפני כזית נבילה שבתוכו אע"פ שאינו מטמא במגע הרי סופו לטמא טמאת חמרה לפיכך אין צריך הכשר פוח' כביצה בכשר דמת שהשלי' עליו כביצה משאר אוכלין הכל צריך מחשבה שהרי בטל הכל אצל כל אדם ואין הכל צריך הכשר מ מפני כשר דמת שכבולו' כזית מן המת שחפזו בכעק הכל מתטמא טמאת חמרה החותך בשד מאדם חי להאכילו' לכלב אם חשב עליו למאכל אדם הרי זה צריך מחשבה ואינו צריך הכשר גחל שנפל לגת וכת אע"פ שהגת כבודנה הרי נכאם בנת ולפיכך צריך מחשבה חשב עליו כשהעלהו להאכילו' לנכרי הרי זה כטמ' שהרי חשב עליו למאכל אדם חשב עליו להאכילו' לכלב אינו מתטמא טמאת אוכלים היה זה שחשב עליו להאכילו' לאדם הרי זה שחט וקטן הרי זה טהור העלוחה כדי להאכילו' לאדם הרי זה טמא שי ש להן מעטה ואין להם מחשבה

פרק רביעי

במה שיעור אוכלין לטמאת לטמאת עצמן כל שהן אפי' טמאת

או חדרל מתטמא שנ' בכל האוכל אשר יאכל כל שהוא ואין אוכל טמא בטמא אוכל אחד או משקין או ידים עד שיהיה בו כביצה בלא קליפתה וכן האוכל אוכלין טמאים אינו נפסל עד שיאכל בכיזה ומחצה וזה חצי פרס המשקין מתטמאי' כל שהן ומטמאין בכל שהן אפילו טיפת משקין טמאים כחרדל שנגע באוכלים או בכלים או במשקין אחרים נטמאו ואע"פ כן אין השחתה משקין אטמאים נפסל עד שיסתה רביעית כמו שביארנו כל המשקין מצטרפין לפסול את הגויה לרביעי' וכל האוכלי' מצטרפין לכביצה לטמא טמא אוכלין ולכחצי פרס לפסול את הגויה אפי' דמה עם כעק עם תאנה ובשר וכיוצא באילו' הכל מצטרף העור המוצר כבשר והמרק והתבלין והאלל אע"פ שמקצתו חשב עליו ומקצתו לא חשב עליו מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטהו סכין והעצמה המוצרות בכשר והגידים והמקומות הרבי' והקרני' ומן הטלפים והכנפים והנוצה והמקומות הרבים מן הצפורנים ומן החרטום המובלעין בכשר כל אחד מאילו' מתטמאין ומטמאין ומצטרפין לכביצה או לכחצי פרס כביצה אוכלין טמאים שהניחן ברה ונתמעטו אינן מטמאין וכן כזית מן המת או מן הנבילה ובעודה מן השרץ שהניחן בחמה ונתמעטו טהורין כזית חלב ודס ונותר ופיבול שהניחן בהמה ונתמעטו אין צריכין עליהן כרת הנחן ב' בגשמי' ונחפזו חדרו לכמות שהיו בין לטמאת חמרה בין לטמאת קלה בין לאיסור עליו בצלים וכבי' בצלים שהן חלוין אטיש בהן דיר משתעדן כמות שהן ואם היו חלוין וריקנים ממעך את חלון' פת ספגנין משתעדת כמות שהיא ואם יש בה חלל במעך את חללה בשד העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעטה בשתעדן כמות שהן האגוז והחמרים והשקד והתקרקשים משתעדן כמות שהן כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין זה עם זה היו טמאתן שוין אבל לא שיעורם שיעורם אבל לא טמאתם אין מצטרפין ואפי' לטמא בקל שבשניהן כיצד טמאתו ולא שיעורו כגון כשר דמת חקב שלו שיעורו ולא טמאתו כגון בשד הבית ובשר הנבילה ואין צריך למר' שאם לא היו שנים לא בשיעור ולא בטמאת כגון בשד נבלה ובשר שרץ שאין מצטרפין אוכלין טמאי' שיעורם שיה שכל אוכל טמא אינו בטמא אלא בכביצה וטמאת שיה שכל אוכל טמא אינו מטמא אלא במגע ואינו מטמא לא אדם ולא

כלים לפיכך מצטרפין לטמא בקל שבשניהן כיצד כחצי ביצה אוכל ראשון וכחצי ביצה אוכל שני שבללן זה בזה הרי זה שני ואם נגע בתרומה פסלה כחצי ביצה אוכל שני וכחצי ביצה אוכל שלישי שבללן הרי זה שלישי וכן כל כיוצא בזה אפילו חצי ביצה אוכל ראשון וחצי ביצה אוכל רביעי של קודש שבללן זה בזה הרי הכל רביעי כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן זה בזה הכל ראשון חלקן כל אחד מהן שני נפלו שניהם לעצמו זה לעצמו על כבר של תרומה פסלוהו נפלו שניהם באחד עשאוהו שני כביצה אוכל שני וכביצה אוכל שלישי ש שבללן זה בזה הרי הכל שני חלקן כל אחד מהן שלישי נפל זה לעצמו על כבר של תרומה לא פסלוהו נפלו שניהן כזית פסלוהו מפני שעשאוהו שלישי כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שלישי שבללן זה בזה ראשון חלקן זה שני זה שני הרי שני שהשלישי שנגע בראשון נעטה שני בשני ביצים אוכל ראשון וכשני ביצים אוכל שני שבללן הכל ראשון חלקן לשנים כל אחד מהן ראשון חלקן שלישי חלקים או ארבעה כל אחד מהן שני וכן בשתי ביצים אוכל שני ובשתי ביצים אוכל שלישי שבללן הכל שני חלקן לשנים כל אחד מהן שני לשלישי חלקן לארבעה הרי כל אחד מהן שלישי :

בטבול יום רקק שנחרר חציה וחציה קיים הרי זו אינו חיבור
 נחרר האמצע והצדדים קיימין אינן חיבור זה לזה אפילו באב
 הטומאה ואין צריך לחבר בטבול יום כשר קודש שקדם עליו
 המחך ונגע טבול יום בקופה החתיכו מותרת נגע בחתיכו החתיכה
 וכל העולין עמה חיבור וכן בתכשיל קטניות שקדם על גבי
 פרוסת שמן שצף על גבי יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל
 אלא השמן ירק תרומה וביצה טרופה ונתונה על גבי ונגע
 טבול יום בביצה לא פסל אלא קלח שכנגדו ואם היתה במין
 קובע אינו חיבור חוט של ביצה שקדם על דפנה של אילפס
 ונגע בו טבול יום מן השפה ולפנים חיבור מן השפה ולחוץ אינו
 חיבור וכן בקטניות שקדמו על שפת הקדירה חבית שנקבה
 בין משוליה בין מצוידה וסתם טבול יום הנקב בידי נפסלה כולה
 המערה מכלי לכלי ונגע טבול יום בקלוח משערים זה שנגע בו
 באחד ומאה שתרומה טמאה שנתערבה באחד ומאה בטלה
 במעושה כמו שבארנו בהלכות תרומות טבול יום שהיה תודם
 או חיבור ונפלה מבנה חבית של תרומה ושקעה בכור של יין ונגע
 ביין שבכור מן השפה ולחוץ אינו חיבור מן השפה ולפנים חיבור
 ואם היה הכור קטן אפילו היה כלי גדול שמחזיק מאה כור כולו
 חיבור ואם נגע במקצת היין פסל התרומה שבחבית שבקרקע
 הכל הסולת של מנחות והלכונה והקטרת והנחלים שנגע
 טבול יום במקצתן פסל את כולו כדא בגמלי שוחתה כמחתה
 ביום הכיפורים שהמחת שוחתה בה נכנס להיכל אבל גמלי שוחתה
 בכל יום כשהוא מעדה כמחתה של כסף לשל זהב אם נתפזרו מן
 הנחלים אין בהן קדושה אלא מכבן לאמה מקפה של חולין או
 דקיק של חולין ושמן של תרומה צף על גביהן ונגע טבול יום
 בשמן לא פסל אלא השמן בלבד ואם חבץ כל מקום שהלך בו
 השמן פסל ירק של חולין שבישלו בשמן של תרומה ונגע בו
 טבול יום לא פסל אלא מקום מנגע המקפה של תרומה והשום
 וחשמן של חולין שנגע טבול יום במקצתן פסל את כולן המקפה
 של חולין והשום והשמן של תרומה שנגע טבול יום במקצתן לא
 פסל אלא מקום מנגע אם היה השום מרובה והלכין אחד הרוכ
 אימה בזמן שהן גוש בקערה אבל אם היה כפוד בכדוכה ונגע
 במקצתו לא פסל אלא מקום מנגע מפני שהוא רוצה בפירוד ושאר
 כל הנדוכין שורכין לדוכן במשקין כגון השום בשמן אם דוכן
 שלא במשקין וקבצן אף על פי שהן גוש בקערה ונגע בהן לא
 פסל אלא מקום מנגע שהרי הם בעצמם של דבילה שאם נטמא
 בקצתו לא נטמא כלו וניסה שקרא שכחלתה בעצמונה או כדדומה
 הרי זה חיבור ואם נגע טבול יום במקצת העיסה שנפסלה החלה
 נטלה חלה בתוכה וחורה לחוכה אינו חיבור עיכה שנדמעה
 או שנתרבה בשאר של תרומה אינה נפסלת בטבול יום עיסה
 שהחטרה במשקין ונלושה בכי פירו ונגע בה טבול יום לא פסל
 אלא מקום מנגע בלבד מעשר ראשון שהוכשר ונגע בו טבול
 יום או ידים מסואבות מפרישין ממנו תרומת מעשר בטהרה מפני
 שבעשר ראשון בחולין וטבול יום וידיים מסואבות אינם פוסלים
 את החולין שהשלישי בחולין טהור כמו שביארנו וכן האשה
 שהיא טבולה יום לשה את העיכה וקוצה לה חלה ומפרשתה
 וננתה ככל ונתנתו עם שאר העיסה כאחת ובקפת על הכל
 כדי להרום מן הכוקף ואחר כך קוראה לה שם ואמרת הרי
 זו חלה ומשתקרא לה שם לא תגע בה שלא תפסלנה וכך היא
 עושה אם לשה בעריבה שהיא טבולת יום לגין שהוא טבול
 יום טבולתו בחבית מעשר שלא נטל תרומתו ואם הרי זה תרומת

מעשר על מה שכחבית אחד שתחשך הרי זו תרומה טהורה לפי
 שאינן נעשית תרומת מעשר עד שתחשך כפי תנאו ואחר שתחשך
 יעדיב שמשו של לגין ויטהר נשברה החבית קודם שתחשך
 הלגין בטלו נשבר הלגין החבית בטלה טבול יום מטומאת
 מת ומכעילת נידה עושה בבית הכר וכן שאר הטמאים שטבלן
 עושין בטהרות חוץ מזב והזבה בשביעי שלהן שאף על פי
 שטבלן לא יעשו בבית הכר ולא יתעסקו בטהרות שמא יראו
 ונמצאו טמאים למפרע שרדי סותרין הכל כמו שנתבאר :

פרק תשיעי

השמן או הדבש שננטמא ואור כך קדשו ואחר כך נימוחו הרי
 הן ראשון לט מא לעולם פפמי שהן כמשקין ואף על פי שקפאו
 אחר שננטמא הרוטב והגריסין והחלב שקרשו הרי הן כאוכלין
 וצריכין מחשב ואם נגע בהן אוכל ראשון או משקה נעשו שניים
 היה בהן משקה טופח הרי הן כמשקין והן תחילה לטומאה
 בטמאו כשהן משקין וקפאו אחר כן וקרשו הרי הן שניים כמו
 איכל שננטמא במשקין טמאין נטמאו כשהן קופאין ונימוחו
 ונעשו משקין אם היו כב צה מכון דרי המשקין טהורין היו
 יתר מכביץ המשקין טמאין שכשנימוחה טיפה ראשונה נטמאת
 בכביצה אוכל טמא שנימוחה מכנו ואותה הטיפח תטמא כל
 המשקין שנימוחו אחרים וכן טמא בת שחט זתים וענבים
 שהוכשרו אם היו בכביץ הרי המשקין היוצאין בהן טהורין ובלבד
 שלא יגע במקום המשקה שהמשקה כבופקר באוכל וכלו הוא
 גוף אחד היו אותן זתים וענבים יחד בכביצה הרי המשקין
 היוצאין בהן טמאין שכין שיצא טיפה ראשונה נטמאת בכביץ
 ונטמא כל המשקין ואם היה הסוחט זב וזכה וכיוצא בהן אפילו
 סחט נרגר אחד יחידי שלא הוכשר ולא נגע במשקה המשקה
 טמא שכין שיצאת טיפה ראשונה נטמאת במשא הזכירה
 שנשא אוכלין או משקין טמאין כמו שביארנו וכן זכ שהלב
 את העז החלב טמא שכין שיצאת טיפה הראשונה נטמאת במשא
 הזכ קריר שמלאה בכשין של חולין ויצאו עליה חרץ לקדיר ונגע
 אב הטומא או ראשון בעלה שוחץ לקדיר במקו הנקוב אעפי שיש
 בעלה בכביצה הוא טמא וכל טהור הוד לקדירה טמא המשקין
 שבה ונטמאת הקדירה וכל הכבשין נגע בעלה שוחץ לקדירה והיה
 בו משקה אם יש בעלה בכביצה הכל טמא שהעלה כטמא משקה
 שעליו והמשקה כטמא כל המשקין שבקדרה וכטמא את הקדרה
 היתה הקדירה מליאה בכשים של תרומה וניער אותה טבול יום
 וראה משקין על ידו ספק מן הקדרה ניחו ספק שהקלח נגע בידי
 הידק פסול והקדירה טהורה טמא שהיה אוכל ענבים מצשרים
 ונפל מכנו נרגר יחידי לנת אם היה שלם ולא נשטט מכנו עוקצו
 דגח טהור ואב ניטל עוקצו והיו הענבים כוכבים בעביט וכיצא
 בו לדוכן שרדי רוצה במשקה היוצא מהן נטמא הגח כטיפת משקה
 שכראש הנרגר במקום העוקץ נפל מכנו ענבים ודרכן
 בכקום כופנה אם היו בכביצה מכוון הרי המשקין היוצאין מהן
 טהורין כמו שביארנו הרי יחד בכביצה היוצא מהן טמא
 שכין שיצאת טיפה הראשונה נטמאת בכביצה ונטמאת את כל
 המשקה היוצא אחריה גוש של זתים טמאין שהיה בקובץ
 וכחומר והשליכו לתוך התנור והוסק אם היה בכביצה מכוון
 התנור טהור שאין האוכלין מטמאין כלים והמשקה היוצא
 בהן טהור כמו שבארנו כטו א

ואינן מתטמאין ולא מכשירין ודבר זה הלכה נפי הקבלה לפיכך
כל דמי הזבחים אינו מקבל טומאה ואינו מכשיר והואיל ודם
הקדשים אינו מכשיר קדשים שנשחטו בעזרה לא הוקשרו בדם
שוטה ואין לבשר הקדש הכשר אלא במטקין שיפלו על הכשר
חוץ במטקה בית המטבחים פרתקדשים שהעבירה בנהר
ושחטה ועדיין מטקה טפח עליה הרי זו מוכשרת לפיכך אם
נמצאת מחא טמאה בכשרה הרי הכשר טמא וכן אם היתה
הפרה חסומה מדין לירושלם אף על פי שאין המטח ידועה הרי
הכשר טמא מפני שנגע בכלים הנמצאים חוץ לירושלם נמצאת
הנחת כפרש הכשר טהור ובין כך ובין כך הדיים שהורות שאין
טומאת ידים במקדש כמו שביארנו כדא להיות הכשר טמא
בדין תורה אבל להתטמא מדבריהם אין הקדש צריך הכשר אלא
זכות הקדש בכשרת הכשר ואם נגעה בו טומאה בין קלה בין
חמורה נפסלו אעפ"י שלא הוכשר במטקה כמו שביארנו :

פרק אחד עשר

הבוצר ענבים למכור בשוק או ליבשן לא הוכשרו לשמאה עד
שיפלו עליהן משקין לרצונו כשאר האוכלין אבל הבוצר לדרוך
הוכשר לשמאה ואף על פי שלא נפלו משקין על הכעיר כלל ואם
נגעה בו טמאה נטמא ודבר זה גזירה מדברי סופרים ומפני מה
נזרו על הבוצר לגת שהוא מוכשר שפעמים שאדם נכנס לכרמו
לדע אם הגיע להביעוד וסוחא אשכול של ענבים לבדוק בו
וכדלפו על גבי הענבים הבצורות שהרי הכל לדרוכה עומד ועוד
נפני שאינו מקפיד עליו הרי הוא מתמעך ויצאו מימיו ודרי הוא
מקפיד עליהן שלא יזובו בקרקע ומצא מוכשר בהן לפיכך נזרו
שהבוצר לגת הוכשר הבוצר ענבים שאם לא מצא להן שוק
מחזין לגת לא הוכשרו עד שיכואו לרשות הגת וכן הזמים
שבאו לרשות הכד הוכשר כמו שיתבאר הבוצר ענבים ונתנם
בעניטאו שטחון על גבי העלין והכשרו במטקין היוצאין מהן
שהרי דעתו על המטקין ולפיכך טעח על העלין או נתן לתוך
העניט שהוא כמו בדר לפיכך אם נפל בהן טמא או מי שידיו
טמאת טמאן בצר ונתן לכלים או במשטח של אדמה לא
הוכשרו שהרי אינו מקפיד על המטקה היוצא מהן לפיכך נוטל
הטמא בהן ואוכל ואף על פי שהן בבוקעות ומנספות לגת הרי
הגת שהורה שהרי לא הוכשרו והדי נבצרו לאכלה וכן הנוטל
מן הכלים וכן המשטח של אדמה ואכל והותיד בסאה וכסאתים
וודקן לגת ואף על פי שהיין בנתו על הענבים לא הוכשרו
ענבים שהיו בכלים או המשטח של אדמה ולקח מהן לדרוכן
הוכשרו לפיכך צריך ליקח מהן בידים טהורות כדי שלא יקח מהן
הטמא וטמאן כרם שהוא עומד בבית הפרם הבוצר אותו לגת
אינו מוכשר כל זמן שהוא בבית הפרם הואיל וטומאת בית הפרם
מדבריהם הקלו בגזירה זו ולא גזרו עליה שיהיה מוכשר עד שיצא
מבית הפרם לפיכך הרוצה לביצר בבית הפרם לגת בטהרה
בטחר את הבוצרים ואת הכלי ומזה עליה שלישי וטביעי ומעריב
שמשן כדי להביד שאין מקילין בטומאת בית הפרם אלא מפני
שהוא ספק ואחר כך נכנסין ובוצרין ומצויאין חוץ לבית הפרם
ואדים שהורים מקבלים מהם וטובלין לגת ואם נגעו אילו באילו
טמאין וטמאין את הענבים שהאנשים שבבית הפרם טמאין
וכטמאין לאותן שבחזין ועושין אותן ראשון והן בטמאי הענבים
שהרי הוכשרו בטיצאו חוץ לבית הפרם המוסק את זיתו לכבשן
או למכרן בשוק לא הוכשרו עד שיפלו עליהן משקין ברצון :

כשאר האוכלין וכן המוסק זיתו לדרוך בבית הכד לא הוכשרו
עד שתגמר מלאכתו ומפני מה יוכשר הזמים שנגברה מלאכתו
שחוקתן שהוכשרו כדי שיהיו נוחין לדרוך אבל קודם שהגמר
מלאכתו אין המוהל היוצ' מהן מכשיר מפני שאינו רוצה בקיטו
לפיכך זמים שלא נגברה מלאכתו שנפלו עליהן משקין טמאין
אין טמא אלא בקום כגועם ככל האוכלים שלא הוכשרו נפלו
עליהן משקין טמאין אחר שנגמל מלאכתו נטמאו כולן שהמשקין
הטמאים בטמאין את המוהל שבהן והמוהל טמא את כולן
שהמוהל שיצא מהן אחר גמר מלאכתו חשוב מטקה ומחטמא
ומכשיר חבית של זיתים מגולגלין צריך לנקוב החבית כדי
שיצא המוהל ואם לא נקב הרי אלו מוכשרין נקבה וסתמוה
שמים והגם בלולי במוהל אינם מכשירין מפני שאינן ברשותו
שהרי נקבה זמים שמסקן לדרוכה טמאין נגמר מלאכתו
בשחנבר מסיקתן ויהיו מונחין וכוכנים לדרוכה אף על פי שלא
נפלו עליהן משקין ולא יצאו מהן משקין הואיל ונגברה מלאכתו
הוכשרו אבל קודם שנגברה מלאכתו אף על פי שנתמעט והזיעו
ונתחברו במטקה אין מוכשרין גמר מלמסקן זיתו אבל עתיד
ליקח זיתים אחרים ולהוסיף עליהם אפילו אינו עתיד להוסיף אלא
או קב או קביים לא הוכשרו ואם הערים הרי אלו מוכשרין גמר
בליקח אבל עתיד ללחוח ולהוסיף ואירעו אונס או נתעסק במטחה
ולא הוסיף עדיין לא נגברה מלאכתו ואינן מקבלין טומאה ואפ"י
זבים וכזכות מהלכין עליהן שהורין העוטן זתו בשני בתים
בין שגמר אחת מהן הוכשרו לקבל טומאה המסיק זתו בגליל
העלין ועתיד להורידם לגליל התחתון אין מקבלין טומאה עד
שיורידם לשם והוא שדושב עליהן קודם שיכמוק אבל אחר
שיכמוק אין דבחסבה מועלת אלא הוכשרו גמר את זתו
ועתיד לכוכרן לא הוכשרו עתיד להפוח בעלין הוכשרו ומקבלין
טומאה הלוקח מעטן זמים כן הגוי אם יש מוסק על פני האדמה
יעטו בטומאה שזה בחוקת שגמר ונאמן עם הארץ לומר מעטן
זה לא נכרתיו הרוצה ליטול זתים שלא נגברה מלאכתו
ולדרוך הרי זה נוטל מהן בטומאה ומולך לבית הכד בטומאה
ומבסה השאר בטומא ואינו חושש שהרי לא הוכשרו כדי שיקבלו

טומאה הכביח את זתו בכוחש כדי שיבתינו ויהיו נוהגין לחכתש
הרי אלו מוכשרין הניחן למולחן אינן מוכשרין שהרי דעתו עליהן
לכבשם הפרגע זמים של תרומה בידים טמאות פסלן שפיעיתן
היא גמר מלאכתו פגען לסופגן בכלח לא הוכשרו וכן אם פגען
לדע אם יש בהן שמן והגיע להמסק לא הוכשרו הכביח זמים
בנת לגרנרן וליבשן אפילו הן דום אכה אינן מוכשרין נתגן
בסילק אף על פי שעתיד להעלותן לגת או שנתגן בגן סילק אף
על פי שעתיד לפתחם ופרוס אותן הרי אלו מוכשרין נתגן בבית
עד שיכמר את גנו או עד שיוליכם לכקום אחר אינן מוכשרין
שעדין לא נגברה מלאכתן העוטן זתו ברשות עם הארץ ובעל
וזהם אינו חושש טמא יש לו בפתח אחר וזהם אחר אף על פי
שמצא זהם מקולקל ומפתח פתוח הרי אלו טהורין וזהם שאכח
אפילו צרוד אוקיסם היו שם חרין וסדקין אינו חושש שבא
מכנים קנה מסיטן היו שם חלונות של ארבעה טפחים נידוניה
כפתחין הדורך בטומאה רוצה לטהר בלי בית הכד והעקל כן
המשקין הטמאין שנבלעו בהן ביצד יעשה כלים של יין ושל
אבנים כדיו ושל נצרים וכיוצא בהן כנגבן ושל גטי מיישן כל
שנים עשר חדש או גולטן בחמים או בכי זמים או מניחן תחת
צינור שמיכו מקלהן או לתוך כעין שמיכו חרפין שהם עטרה
שעות ואחר כך בטביל את הכלים שיצדיקן טבילה ונשתמש
בהן בטהרה :

שעליה והכוחש שערו בכסותו המים היוצאין תלושין ברצון
 והנשארין בהן אינן תלושין ברצון מפני שרצונו שיצאו מכולן
 וכרישה עצמה הוכשרה שבשעת פרישתן מכשירין ואם ניתק
 המים מעליה בכל כוחו לא הוכשרה המרעיד אה האילן להשיר
 נמנו אוכלין או להשיר טומאה המים הביתוין מטנה אינן תלושין
 ברצון והעיות להשיר ממנו משקין היוצאין הרי הן תלושין
 והנשארין בו אף על פי שנשד ממקום למקום אינן תלושין ברצון
 מפני שהוא בתוכן שיצאו מכולו וכן אם נתוו על המחזברין אינן
 תלושין ברצון המרעיד את האילן ונפל על תבירו או סוכה
 נפלה על הכירתה ותחתיהן זרעים וירקות כחבריל לקרקע ונפל
 המים על הפירות המחזברין שתחת אותן המים שבזרעיו ושכירקות
 אינן תלושין ברצון שמרים של תרובה שנתן עליהן מים כבר
 בארנו בתרומות שודאשון והשני אסור לזרים ושל הקדש ברק
 הבית אף השלישי אסור ושל קדשי מזבח לעולם אסור ושל
 בעשר שני הודאי ראשון כלבד אסור כשם שאמרו לעניין
 אסורין כד אמרו לענין הכשירין כגון שנחמרה מאליהן והיתה
 בהמה שותה ראשון ראשון שאם היה האדם הוא שמסיד המים
 וראשונים אף על פי שמאליהן נפל ביון שחשבן והפקיד עליהן
 מכשירין :

פרק ארבעה עשר

פירות שירד הדלף לחזק ועידכן כדי שיתנגבו לא הוכשרו
 המעלה פירותיה לגג מפני הכנימה וירד עליהן הטל לא הוכשרו
 ואם נתכוון שירד עליהן הטל הוכשרו לפיכך אם העלום חדש
 שזטה וקטן אף על פי שחישבו שירד הטל עליהן לא הוכשרו שיש
 מעשה להן דין תורה ואין להן מחשבה צפילו מדברי סופרים
 והפך בהן קטנים על הגג הרי אילו מכשירין שאם היתה מחשבת
 של קטן ניכרת מתוך מעשיו מחשבתו מועלת מדבריהן המעלה
 את האגרות ואת הקציעות ואת השום לגג כשביל שימתני וירד
 עליהן הטל לא הוכשרו ואין אמרין הואיל והכל יודעין שהטל
 יורד הרי זה ברצונו שהרי לא העלים אלא כדי שימתניו המולך
 הדין לטוהן וירדו עליהן גשמים אם שמוח הוכשרו הדין זהו נתוכין
 בגג וירדו עליהן גשמים אם שמוח הוכשרו החמרים שהיו עובדים
 בנהר ונפל שקיהן במים והעלום אם שמוח הוכשרו הפירות והמים
 שעל השקין הגם תלושין ברצון שהרי שמוח שק שהוא מלא
 רעונו ונתון על גבי הנהר או על פי הבור או על מעלו המערה
 וטאבו הוכשרו הבית שהיא מליאה פירות שנחנה בתוך המשקין
 או מליאה משקין שנחנה בתוך הפירות ושואבו הוכשרו באילו
 כשקין אמרו במים ובין ובחומץ אבל שאר המשקין אין נשאבין
 מן האדם כדי שיכשירו הפירות שבצידן הרודה פת חמה ונתנה
 על פי הבית של יין אם היתה פת חישין לא הוכשרה ואם היתה
 של שעורים הוכשרה מפני שחשעורים שאבות וכן אם היה
 הדין טמא והיה פת חמים טהורה ואם היתה שעורים נטמאה מפני
 ששאבה משקין טמאין המרכיב את ביתו ונתן בו חטים וסגנו
 אם מחמת המים הוכשרו ואם מחמת הטל לא הוכשרו המכנס
 את כסותו בעריבה ונתן בה חטים וסגנו אם מחמת המים הוכשרו
 ואם מחמת העריבה לא הוכשרו הטומן פירות בחול כדי
 שידטבו הוכשרו הטומן בטיט הנגוב אם יש בו משקה טומא
 הוכשר ואם לאו לא הוכשרו המרכיב את גורנו ואינו הושט שמא
 הוכשרו חשיו אם סגנו בו ואף על פי שהוא שמוח המלקט עשבים
 כשהכל יורד עליהן לחפות בהן החשין אם נתכוון לכך הוכשרו

המרכיב את ביתו במים טמאים ונתן בו שבליל וסגנו אם יש עליהן
 משקה טומא הרי אילו טמאין ואם לאו טהורין הנועד אגודה
 של ירק שהיו עליה משקין וירדו מצד העליון לצד התחתון לא
 הוכשר המעלה שקין מליאין פירות מן הנהר ונתן זה על גבי
 זה הוכשר התחתון במי שירדו לו מן העליון שהרי ברצונו הניח
 זה על גבי זה הנופח בעדשים לבדקן אם הן יפות והזיעו הוכשרו
 בהבל פיו מפני שהוא מתולדות המים וכן האוכל שאמטמן
 באצבע הוכשרו במשקה פיו ושעל אצבעו נשך באוכל ונפל
 האוכל הרי המשקה שעל האוכל שלא לרצון היה אוכל חים
 פצועים וחמרים רטובות וכל שהוא רוצה למיץ אח גרעינתו ונפל
 מפיו הרי המשקה שעליו ברצון היה אוכל חטים ננובין וחמרים
 יבשות וכל שאינו רוצה למיץ את גרעינתו ונפל מפיו הרי המשקה
 שעליו שלא ברצון עולשין של קטן לכהמ' והדיוח וחישב עליהן
 לאדם אחר כך כבר ביארנו שהן צריכים הוכשרו שני ואם היה
 עליהן משקה טומא כשחשב עליהן לאדם הרי אילו מכשירין :

פרק חמשה עשר

מים שבכלים מתטמאין בין לרצון בין שלא לרצון ומטמאין אוכלים
 וכלים בין שנפל עליהן ברצון בין שלא נפל עליהן ברצון
 אבל מים שבקרקעות כגון מי בורות שיחין ומעדות ומי גבאים
 שאין בהן ארבעים סאה אין מתטמאין אלא לרצון ואין מתטמאין
 אלא ברצון כיצד מים שבקרקע שאי בהן ארבעים סאה בין שהיו
 שאובין בין שאינן שאובין שנפל לתוכן הכת או שהלך בהן
 הטמא הרי אילו טהורין אבל אם שתה מהן אדם טמאן טמלא
 בהן בכלי טמא או שנפל לתוכן משקין טמאין ברצון הרי אלו
 טמאין ואף על פי שהן בקרקע שתה מהן הטהור אחר שנטמא
 בקרקע או שמילא מהן בכלי טהור נטמא השותה ונטמא הכלי
 שהרי ברצון שתה או מילא נפל לתוכן כבר של תרומה הרי
 הוא טהור כשהיה שאין מתטמאין אלא לרצון לפיכך אם הדיח
 יד והוציא הכבר נטמא במים והכבר שבידי שהרי הן ברצון
 מי גבאים וכיוצא בהן במים שבקרקעות כגון מי בורות שיחין
 ומעדות ומי תצמית שפסקו ומקואות שאין בהן ארבעים סאה ודבו
 מי גשמים עליהן אף על פי שלא שטפו הרי הן טהורין לפיכך
 כל המים שבקרקעות כגון מי גבאים וכיוצא בהן בשעת הגשמים
 הכל בחקת טהרה פסקו הגשמים הקרובים לעיר או לדרך
 טמאין שהן בחקת ששתה מהן הטמא ושכלאו מהן בבלי טמאין
 והרחוקי טהורין עד שיהלכו רוב האדם הלכו הכל בחקת טומאה
 שההולכים בשירות ממלאין ושותין מהן כמה דברים אכזרים
 בגבא שאיפשר לשתות מבנה אבל בגבא שאי אפשר לשתות מבנה
 אלא ברוחק גדול הרי זה בחקת טהרה שהן בחקת טהרין עד
 שימצא מקום פרסת רגלי אדם או פרסת רגלי בהמה גסה ניכרת
 בו אבל מצא פרסת רגלי בהמה דקה הרי זה טהור שאיפשר
 שירדה ושתת חוקת טיט ונכומיות שכבפתחי הנחית ברשות
 הדבים בשעת הגשמים שהן טהורין פסקו הגשמים הרי הן כמי
 שפיכות ושבשוקין הולכין בהן אחר הרוב גבא שנפל לתוכו
 יין או חלב או דבש הולכין בו אחר הרוב נפל לתוכו שכן אף על
 פי שהקפואו הרי זה מתטמא משבטא שלא ברצון לפי שאי
 איפשר לו לצאת לצד צדחת ששן ושאר המשקין חזק בן המים
 הרי הן בקרקע כמות שהן בכלים דין אחד הוא כי הביעת
 שלא פסקו אף על פי שאין בהן ארבעים סאה הואיל והן בקרקע
 הרי המים נמשכין ובאין להן אינן מקבלין טומאה ואעפ"י ששתה

פרק שנים עשר

כל דברי הכשר אוכלין דברי קבלה הן כפי השמועה לכוון שזו שנאמר וכי יוחן מים על זרע אחד המים ואחד שאר שכעה משקין הוא שינתן עליהם ברצון בעלים ואחר שנעקרו מן הקרקע שזכר ידוע הוא שאין לך זרע שלא בא עליו המים בשווא מ בחובר לא נאמר וכי יוחן מים אלא לאחד שנעקרו האוכלין ונתלשו המשקין כל משקה שנפל על האוכל בתחילה ברצון בעלים אף על פי שאין סופו ברצון או שהיה סופו ברצון ואין תחילתו ברצון הכשר נפל שלא ברצונו אינו מכשיר אפילו בלל הוא פירותיו מפני הסכנה או מפני הצורך והוא אין רצונו שיהיו כלולין הרי אלו לא הוכשרו כיצד הטומן פירותיו במים מפני הגנבים או הנותן פירותיו לטבילת הנהר להביאן עמו אינו מ מוכשרין משקין שנתלשו מן הקרקע שלא ברצון אינן מכשירין לפיכך אדם אוכלים או פירות שנכללו במשקין ונתלשו שלא ברצון אף על פי שנגעו אוכלין באותן משקין ברצון לא הוכשרו שהרי אותן המים שלא לרצון נתלשו וכאלו הן עדיין בקרקע שאינן מכשירין היו המים שעל האדם ועל הבלים ועל הפירות תלושין ברצון ונגעו בהן אוכלין ברצון הכשר כיצד הכופה קערה על הכותל בטביל שתרצה המים שבה מכשירין ואם הניח בהן פירות הוכשרו מפני שהן תלושין במלך לדעת כפאה בטביל שלא ילקה הכותל המים שבה אינן כחלושין ולפיכך אם נתן בה אוכלין לא הוכשרו נתמזגו שחדה הכותל אם היה כותל בית הרי אלו מכשירין שהתלוש שחיברו לענין הכשר הרי הוא כתלש ונמצא מים שעל כותל בית זה כמים שבכלים ואם היה כותל מעדה שאינו בניין אלא עצמה של קרקע המים שעליה אינן כחלושין מן הקרקע השוואה לשמות הרי המים העולים כשפמו וכפי תלושין ברצונו שדבר ידוע הוא שהשתחו יעלה המים בפיו ובשפתיו והואיל וטתה ברצונו הרי אלו נתלשו ברצון אבל המים העולים בחוטמו ובקונו ובראשו אינן תלושין ברצון הממלא את החכית המים העולים אחריו ובחבל שהוא כחזן על צארה ובחבל שהוא לצדכה הרי הן תלושין ברצון והמים היתר על צרכה אינן תלושין ברצון נתנה תחת הצינור כל המים שעל גבה ובחבל אינם תלושין ברצון לפי מכשירי מי שידדו עליו גשמים אפילו היה אב הטומ' המים שעליו אעפ"י שידדו מצד העליון לתחתון מהורין והוא שינתקם מעליו בכל כוחו אבל אם היו שותתין ויורדין בשעת פרישתם ניתבבאין ובכחן שהן מהורין אינן מכשירי שהרי אינן תלושין עליו לרצונו ואם נער הרי אילו לרצון עמד תחת הצינור להקיר או לדוח הרי זה לרצון ואם היה טמא המים שעליו טמאין חכית שהיתה כליאה פירות תורד הדלף לתוכה הרי זה יעדה המים כעליהן ואינן מכשירין ואעפ"י שרצונו שיהיו בתוכה עד שיערה המים כעליהן עריכה שירד הדלף לתוכה המים הניתזין והצפין מעליה אינן תלושין ברצון נטלה לשפכה המים שכתוכה אינן ברצון הניחה שירד הדלף לתוכה הניתזין והצפין שבתוכה אינן תלושין ברצון ואם נטלה לשפכה הרי אלו מכשירין שכחן שלא שפכה בכחם הרי תלושין ברצונו המטביל את כליו והמכבס את סמניו ~~הערה~~ המים העולין בידיו ברצון וברגליו אינן כחלושין ברצון פירות שנפלו לתוך המים ופשוט ידיו ורגליו לא הוכשרו ואם חישב שיודו ידיו הוכשרו במים שבידיו שהמים שבידיו ושעל הפירות הרי הן כחלושין ברצון הנותן פירותיו לתוך המים ברצונו אם היו מים שבקרקע אינן מכשירין כל זמן שהן במים הוציאן הוכשרו במים שעליהן או שעל ידיו שהרי נתלשו ברצון כיצד צנן

או לפת שהוא בתוך המערה נדה מדידתו טמא והוא עתה העלה כל שהוא מן המים נטמא כנגעה קופה שהיא מליאה תורמסין ונותנה לתוך המקוה מושיט ידו הטמא ונטל תורמסין מ מתוכה והן מהורין מפני שלא הוכשרו שהרי מתוכה נטל ואין רצונו במים שעליהן העלה מן המים הנותנין בקופה עמאין שהרי הוכשרו במים בקופ' שנתלשו ברצונו ושאר כל החומסין שבתוך הקופה מהורין

פרק שלשה עשר

הממלא בקילון המים הנשאר בקילון הרי הן תלושין ברצון עד שלשה ימים אבל אחר שלשה ימים אינן תלושין ברצון אלא אם נשאר שם משקה אינו מכשיר עצים שנפלו עליהן משקין ברצון וידדו עליהן גשמים שלא לרצון אם רבו הריכולין שלא לרצון הוציאן שידדו עליהן גשמים אף על פי שרבו הרי כולן לרצון היו רגליו או רגליו בהמתו כלאות טיט ועכר בנהר ורצונו אם שטח הרי המים העולים עליהן תלושין ברצון ואם לאו אינן ברצון המריד את הגלגלים ואת כלי הבקר בשעת הקרים למים כדי שיסתמו הסדקין שבעץ הרי המים העולין בהן תלושין ברצון המריד את הכתמה לשמות המים העולין בפיה תלושין ברצון וברגליו אינם כחלושין ברצון אלא אם נטל שיודו רגליו וכשעת החוף והריש אף שברגליו תלושין ברצון הורידה חרש שטח וקטן אעפ"י שחשב שידחו רגליו המים העולין ברגליו אינם תלושין ברצון שיט להן מעשה ואין להן מחשבה הטובל במים הרי כל המים שעל כשרו תלושין ברצון אבל העובר במים כל המים שעל כשרו אינם תלושין ברצון מי שטבל בנהר והיה לפגיו נדר אחר ועכר בו כגלו השניים את הראשונים והרי המים שעליו אינן תלושין ברצון וכן אם דחהו חברו לטברו או לשבר בהמתו כטלו המים הראשונים אבל אם דחהו דרך שחקלא בטל אלא הרי המים שעליו תלושין לרצון טבל בנהר ועלה וידדו עליו גשמים אם רבו עליו גשמים הרי בטלו מים הראשונים והרי כל המים שעליו אינן תלושין ברצון השט על פני המים הניתזין אינן תלושין ברצון והמים העולין עליהן תלושין ברצון ואם נתמזגו על חבירו אף הניתזין תלושין ברצון העושה צינור במים המים הניתזין ואת שבה אינם תלושין ברצון המידד את הבר לידע עומקו מים העולין בידו וכדבר שבד בו תלושין ברצון ואם מוד רוחבו מים העולין בידו או בוכר שמדד בו אינן תלושין ברצון פשוט ידו או רגלו לבור לידע אם יש בו מים הרי המים העולים בידו או ברגלו אינן תלושין ברצון פשוט לידע כמה מים שם העולין בהן תלושין ברצון זרק אבן לבור לידע אם יש בו מים הניתזין אינן ברצון ושעל האבן אינן כתולין החובט על השלח חץ למים הנהיין כמנו תלושין ברצון שהרי רצונו שיצאו חבט עליו והוא בתוך המים אינן תלושין ברצון המים העולין כספינה ובעיקל וכבשוטת אינן תלושין ברצון וכמציאות וברשתות וכמכמרות אינם תלושין ברצון ואם נער תלושין ברצון וכן המים שעל הקסידה שלהנות ועל השפה של לבנים אינן ברצון ואם נער הרי אלו ברצון הגולדך את הספינה לים הגדול לצרפה הבריציא סכר לגשמים לצרפו הבניה את העור כגשמי לעשותו פרום הרי המים שעליו תלושין ברצון אבל המציא את המסמר ואת האור לגשמים לכבותן אין המים שעליהן תלושין ברצון שלשל את המטביל להעלות בה כלי או קתון שלשל את רבילתה לבור כדי שתשב עליה את התרנגולת אין המים שעליהן תלושין ברצון המביא את הכרישה להסיר המים שעליה

יראה לי שהבלים העשויין מעור העוף אין מקבלין טומאה כגון
 עצמותיה ואם תאמר יורה הוא כשר לכתוב עליו הפילין בעור
 בתחתיה הנה עור הדג אינו מקבל טומאה ולולא זה הנהו שאינה
 פוסקת וזה כשר לתפלין הנה למדתה שאף דבר שאינו מקבל
 טומאה כשר לתפלין אם אין לו זוחמא כלי זכוכית אינו
 מקבלין טומאה מדברי תורה וחכמים גזרו עליהן שיקבלו טומאה
 הואיל ותחלת כריתן מן החול ככלי חרס הרי הן ככלי חרס
 ומפני שתוכן נראה ככרן לא גזרו עליהן שיטבאו מאידן אלא
 עד שתגע הטומאה בהן בין שתוכן בין מנגב ככלי מתכות ולא
 גזרו טומאה על פשוטיהן אלא על מקבליהן ואין להם סהרה
 במקוה ואין שורפין עליהן תרומה וקודשים שלא גזרו עליהן אלא
 לתלות כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה לעולם שהדין ואין
 מקבלין טומאה מן הטמאות ולא טומאת מדרס לא מן התורה ולא
 מדברי סופרים בין פשוטיהן בין מקבליהן פיל שבלע הוצין
 והקיאן דרך הרעי העושה מהן כלים הרי הן ספקאם הם ככלי
 גללים או כלי עץ כשהיו אבל כפיפה שנשטמאת ובלע פיל והקיאח
 דרך בית הרעי הרי היא בטומאתה פשוטי כלי חרס כגון
 מנורה וכסא ושולחן של חרס וכיוצא בהן אין מקבלין טומאה מן
 הטמאות ולא טומאת מדרס לא מן התורה ולא מדברי סופרים
 שנאמר אשר יפול מהם אל תוכו יטמא כל שיש לו תוך בכלי
 חרס מקבל טומאה ושאינו לו תוך טהור כלי מתכות אחר
 פשוטיהן כגון הסכינים והמספרים או מקבליהן כגון הידות
 והקמקמוסין הכל מקבלין טומאה שנכל דבר אשר יבוא באש
 בין מקבל בין פשוט אפילו חיבה או מגדל וכיוצא בהן של מתכות
 שהן מקבלין טומאה בלח או יתר מקבלין טומאה שנכל דבר
 אשר יבא באש כלי עץ וכלי עור וכלי עצם מקבליהן כגון הקריב
 והחמת וכיוצא בהן מקבלין טומאה מדברי תורה אבל פשוטיהן
 כגון הלוח והכסא והעור שאוכלין עליו וכיוצא בהן אין מקבלין
 טומאה אלא מדברי סופרים שנכל כלי עץ כפי השמיעה
 למזו מה שק שיש לו בית קיבול אף כל שיש לו בית קיבול וכלי
 עצם ככלי עץ לכל דבר ברא טומאת פשוטיהן מדברי
 סופרים בשאר טומאות ואין טומאת מדרס אבל במדרס חב
 והכיריו מתטמאין מן התורה שנאמר כל המשכב אשר ישכב כל
 העושה למשכב או למרכב כמו שביארנו וכן כלי זכוכית העשוי
 למשכב מתטמא במדרס מדברי חרס כל שהוא ארוג בין טעמר
 ופסחים בין מקנבוס או ממישי או משאר דברים הגדלים ביבשה
 הוא הנקרא בגד לענין טומאה והלכדים ככגדים לכל דבר
 השק הוא חוטי שטר הגדלין כשלשלת או הארוגין ככגדים
 אחד העשוי מן העוים או טעמר גמלים או מצב הסוס והפרח
 וכיוצא בהן ואחד הארז מהן כמו הפרצופין או הגדול כמו חבק
 של חמר וכיוצא בו אבל החבלים והמשיחות השורדין בין מן
 השיער בין מעמר ופסחים אינן מקבלין טומאה בפני עצמן
 כל הכלים העשויין מן הגומא ומן הערבה וכן הקנים ומכפות
 הכרים ומן העלים והשריגי וקליפי אילנות ומן החלף כגון
 חפופות והנדסקלין והמחלצות והביצות הכל בכלל כלי העץ
 נחבל גדל מן הארץ כעץ אחד כלי חרס ואחד כלי נתר לכל
 זכר כל כלי העשו מעפר מן העפרות ואחד כך שורפין אותו
 ככנסן הרי זה כלי חרס והתגור והכירים והכופה וכיוצא בהן
 כשאר הבנה ינו שאפין בהן או מבשלין בהן הכל מקבלין
 טומאה דין תורה וטומאתן וטומאת כלי חרס טהה :

פרק

שני

העושה כלי קיבול מכל מקום ודי זה מקבל טומאה בכל שהוא

מן התורה ואין לכלי קיבול שיעור והוא שיעשה דבר של קיבול
 שאפשר שיעבד כיצד העושה כלי מן העור המצוי שלא
 נתעבד כלל או מן הנייר אף על פי שאין הנייר מקבל טומאה
 או מקליפת הריסון והאגוז והאלון אפילו חקקום החימוקות לבד
 בהן את העפר או שהתקינום לכף מאזנים ודי אלו מקבלין
 טומאה שתינוק חרש שוטה וקטן יש להן מעשה אף על פי שאין
 להן מחשבה אבל העושה כלים מן הלפת והאתרוג והדלעת
 היבשים שחקקן לבד בהן וכל כיוצא בהן הרי הן טהורין לפי
 שאי אפשר שיעבדו אלא זמן כועס ריה מאיזו זה מחקשיש
 בהן בית קיבול מחכת והאסל שיש בו בית קיבול מעית וקנה
 של עץ שיש בו בית קיבול מים ומקל שיש בו בית קיבול מוחה
 או מקום כרגלית ומשחזת של עץ שיש בו בית קיבול סמן ולוח
 פניקס שיש בו בית קיבול שעוה כל אילו וכיוצא בהן אף על פי
 שהן פשוטי כלי עץ הואיל חש בהן בית קיבול כל שהוא מקבלין
 טומאה דין תורה ואין טמא מן התורה אלא מן הקיבול לבד
 שיש בהן והמשמש את בית הקיבול משאר הכלי שבית הקיבול
 צריך לו אבל החר על הצורך משאר הכלי הפשוט טהור
 מן התורה וטמא מדבריהם כמו שביארנו בית קיבול העשוי
 למלאותו אינו בית קיבול כיצד בקעו של עץ שחוקקין בה בית
 קיבול וחוקקין בו את הסדן של ברזל אם של נפחים היא אינה
 בקבלת טומאה שאף על פי שיש בה בית קיבול לא נעשה אלא
 למלאותו וכן כל כיוצא כזה ואם היתה של צורפים הרי זו מקבלת
 טומאה בפני שהן מגביהין את הכרזול בכל עת שירצה ומקבצים
 את שפית הזהב והכסף המתקבצת שם תחת הסדן והרי נעשה
 לקבלה וכן כל כיוצא בו הכף החקוק שתחת רגלי הכסא
 והמגדלות וכיוצא בהן אף על פי שהוא מקבל טהור ואין בו משום
 כלי קיבול לפי שאינו עשוי לקיבול אלא לסמוך בו הלכד
 שפופרש הקט מקבלת טומאה ככל כלי העץ שמקבלין טומאה
 אפילו אינה יכולה לקבל אלא טיפה ארת ושפופרת הקנה שחתכה
 לקבלה אינה מקבלת טומאה עד שיוציא את כל הלובן שכתוכה
 ואם לא נחתכה לקבלה הרי היא כפשוטי כלי עץ אבל שפופרת
 של פקועות וכיוצא בהן אינם כלים אלא כאוכלין הן חשובין
 שפופרש שחתכה ונתן בה את המזונה ואחר כך נהנה בכמה אפי
 נתנה שלא כדרך קבלתה מקבלת טומאה קבעה בכמה אם
 קבעה כדרך קבלתה ואחר כך נתן בה את המזונה אם היתה
 כדרך קבלתה הרי זו מקבלת טומאה שלא כדרך קבלתה טהורה
 נתן השפופרת בכמה ואחר כך נתן בה המזונה אם היתה כדרך
 קבלתה הרי זו מקבלת טומאה שלא כדרך קבלתה טהורה קבעה
 בכמה אפילו כדרך קבלתה טהורה כלי שאורגין אותו מן
 הגסרים או מן השעם כדי שישטחו עליה את הבגדים והבגמר
 מלכטה כדי שיתכסבו אם היה עשוי כבורת שאין לו קרקע טהור
 ואם היה בו בית קבולת ביסוי הרי זה מקבל טומאה כגדל של
 בהמה של כהנת טבא ושל שעם טהור שאין זה חשוב ככלי
 הקבלה הצורך כרגלית בעור והוציאה ונשאר כקומה
 עמוק ודי זה מקבל טומאה עד שפשוט שכל כלי קיבול מקבלין
 בכל שהן ודי מקומה כמו כים קטן אבל צרור המעות אינו
 מקבל טומאה שאין עליו צורת כלי :

פרק

טלושי

כל כלי עץ העשוי לנחת אפילו אינו מקבל אלא דבר כועט אינו
 מקבל טומאה לא מן התורה ולא מדברי סופרים וכל כלי עץ
 כשן ד

פוחן הטמא ומילא מדון בכלי טמא או נתון לתוכן מים טמאים ודני
 הן שהודין לכל דבר מי שהיה אוכל תרומה בידיים טמאות כיון
 דבילה שלא הוכשרה והבנים ידו לתוך פיו ליטול צדור אם הפך
 נטמאת הדבילה בריחו שהרי נטמ' בידו כפני טעקרו ואם לא הפך
 טהורה שהמשק' שבפני קודם שיהפכנו או ימצצנו להוציא דומה
 למים שלא נתלשו אלו הן עדיין בקרקע שאין מתטמאין ואין
 מטמאין אלא ברצון כמו שבארנו חוץ אין רצונו אלא ליטול הצדור
 היה פונדיון לתוך פיו ופשט ידו ליטול והדבילה בתוך פיו אם
 הניחו לצמאו הרי זה הרוק סעקוד ונטמאת הדבילה מחמת משקה
 פיו שנטמא מחמת ידיו האשה שהיתה אוכלת אוכלין של תרומה
 ט'א'נן מוכשרין והיתה גורפת את התנור הטמא והכה הקוף ויצא
 ממנה דם ומצצה אצבעה מפני הדם או שנכוית ונתנה אצבעה
 בפיה נטמאת התרומה שבפיה שהרי רצונה להוציא המשקה
 מפיה ולעקוד במציצת אצבע :

פרק ששה עשר

כל האגודות שבטווקים וכל הקמחים וכל הסלילות שבטווקים
 בחזקת מוכשרין האגודות מפני שדרכן לזוף המים עליהן תמיד
 והקמחים והסלילות להתין אותו ואחד כך טוהאין אותו וכן חשין
 שחולקין איתן ברחים אחת לשתיים ואחת לשלש כדי לעשו' בהן
 מעטה קדירה כגון הדיפות וכיוצא בהן הרי הן בחזקת מוכשרין
 בכל מקום בין של שוקין בין של בתים מפני שלותתין אתן להסיד
 קליפתן כל אילו שהן בחזקת מוכשרין הרי הן בחזקת טובאא
 מפני שהבל ממשמש' בהן והן מוכשרין ועל כולן נאמן עם הארץ
 לומר לא הוכשרו ואין צריך לומר שאר אוכלים שאין להן חזקה
 שעם הארץ נאמן לומר לא הוכשרו כל הדגים בחזקת מוכשרין
 ואין עם הארץ נאמן עליהן לומר לא הוכשרו לפיכ' לעולם הדגים
 בחזקת טובאא הדגים בין שצדו בחדם בין בכפף בין
 בטעודה אם לא ניער את המצודה עליהן לא הוכשרו ואם נער
 ויכשרו ואין עם הארץ נאמן לומר לא נעדה את המצודה עליהן
 והרי הן בחזקת טובאא עד שיתחיל לצודן בטורה כל
 הציד בחזקת הוכשר ציד שהרי שנפל לתוכן מים כל שהם הרי
 הכל כשקה וכבשיר ומתטט' טובאא משקין לפיכך חזקתו טמא
 נפל להיכו מים יין דבש חלב הולכין אחר הרוב וכן מי פירות
 שנתערבו בשאר המשקין הולכין אחר הרוב נתערבו במים כל
 שהם הרי הכל כשקה ומתטמא טימאת משקין וכבשיר ועיד
 דגנים טמאים אינו כבשיר אבל מתטמא טובאא משקין
 הלוקח ציר בעם הארץ מטיקו במים וטהור שאם היה רוב הציד
 בים הרי המים מטהרין במקוה ואם היה רובו בלח של דגים אינה
 מקבלת טובאא והמים שבה בטל' במיעוטן בד' א' לטבול
 בהן פת אבל לקדרה מצא מין את מינו וניער ונמצאו את רוב
 המים טמאים שהמיעוט שהיה בעיד לא טהר בכמה
 הפירות בכל מקום בחזקת טהרה אפי' היה הכתר נני עד שידע
 שהוכשרו או שיהיו מדברים שחזקתן מוכשרין האת בכל מקום
 בחזקת טובאא וכן כל הקישואין והדילועי וההלוחת בגמי על
 פתחי הגויות בחזקת מוכשרין וטמאין כל הכתוב בדברי קבלה
 כהלכות הטומאות והטהרות אינו אלא לענין מקדש וקדשו
 ותרומות ומע' יר שיני כלבד שהרי הזהיר את הטמאים מליכנס
 למקדש או לאכול קודש או תרומה ומעשר בטומאה אבל
 החולין אין בהן איסור כלל אלא מותר לאכול חולין טמאין
 ולשהות משקין טמאין הרי נאמר בתורה והכשר אשר יגע בכל
 טמא לא יאכל בכלל שהחולין מותרין שאינו כדבר אלא כבשר

קדשים אם כן מפני מה נאמר הראשון שבחולין טמא והשיני
 פסול לא שיהיה אסור באכילה אלא לבנו נמנו לתרומה ולקודש
 שאם נגע שיני של חולין בתרומה פסלה ועשאה שלישי
 וכן אם נגע באוכלין של קודש טמאין ועשאן שלישי כמו שבארנו
 וכן האכל אוכל שיני של חולין אם נגע בתרומה פסלה כשם
 שמתיר לאכול חולין טמאים ולשתותן כך מותר לגרום טמאה
 לחולין שבארץ ישראל ויש לו לטמא את החולין המתוקנן
 לכתחילה וכן מותר לאדם ליגע בכל הטימאות ולהתטמא בהן
 שהרי הזהיר הכתוב את בני אהרן ואת הנזיר מהתטמא במת
 מכלל שכל העם מותרין ושאר כהנים ונזירים מותרין להתטמא
 בשאר טומאות חוץ מטמא מת כל ישראל מותרין להיות
 טהורים בכל רגל מפני שהן נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדש'
 וזה שנאמר בתורה ובנכלתם אל תגעו ברגל בלבד ואם נטמא
 אינו לוקה אבל בשאר ימות השנה אינו מזהיר הטמא והטהור
 יחדיו מפי השמועה למדו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת
 אבל לא יאכל הבעל עם אשתו בקער' כשתהיה נידה ולא ישתה
 עמה ולא תמוז לו את הכוכמי שבארנו ולא יאכל חוב עם חוכה
 מפני הרגל עבירה שמה יבעול אעפ' שמותר לאכול אוכלין
 טמאין ולשתות משקין טמאים חסידים הראשונים היו אוכלין
 חולין בטהרה ומהרין כן הטומאות כולן כל מיהם והן הנקראים
 פרושים ודבר זה קדושה יתירה היא ודרך חסידות שהיה
 נכבד אדם ופירש מטאר העם ולא יגע בהם ולא יאכל וישתה
 עמם שהפרישו מביאה לידי טהרת הגוף ממעשי הרעים וטהרת
 הגוף מביאה לידי קדושת הנפש מן הדיועות חרעית וקדושת
 הגוף גורמת להדמות בשכינה שנאמר והתקדשתם והייתם
 קדושים כי קדוש אני ה' מקדשכם -

הלכות כלים

ענין אילו החלכות לידע כלים שמקבלין טומאה בכל אלו
 הטומאות וכלים שאינן מתטמאין וכיצד מתטמאין ומטמאין
 וביאור ענין זה בפרקים אילו :

פרק ראשון

שבעה מיני כלים הן שמקבלין טומאה מן התורה ואילו הן
 הבגדים והשקין וכלי עור וכלי עצם וכלי מתכות וכלי עץ וכלי
 חרש הרי הוא איבר מכל כלי עץ או בנד או עור או שק
 וכלי מתכות נאמ' אך את הזהוב ואת הכסף וכלי חרש נאמר
 וכלי חרש אשר יפול מדם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואחז
 חשבונו מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה וכל מעשה
 עזים לדבות כלים העשויין מן הקרנים ומן הטלפיים וכן העצמות
 של עזים וחזא הודין לשאר מיני בהמה ודחה אבל כלים העשויין
 מעצמות העוף אינן מקבלין טומאה חוץ מכלים העשויין מכנף
 העצמה בלבד וביצת הנעמית המצופה הזאל והן דומין לעצם
 מקבלין טומאה ככלי עצם וקדוב בעיני שטימאתן בדברי סופרים
 כלים העשויין מעצמות חיה שבים ומעור' טהורים כל שבים טהור
 ואינו מקבל טומאה מן הטמאות ולא טומאת בדרם אף האורג
 בנד מעמר הגדל בים אינו מקבל טומאה שנאמר או בנד או עור
 מפי השמועה למדו מה בנד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל
 בארץ וזכר מן הגדל בים עם הגדל בארץ אפילו הטמא
 משיחה אם חברו חבר ער שמיים את שניהן כאילו הן אחד
 לטומאה שאם נטמא זה יטמא זה הכל מקבל טומאה

לדחב שלהן הקופה בשיעשה שתי צפירות לדחב שלה והערך
 מציעשה צפירה אחת אף על פי שלא נמר גביהן מקבלין טומאה
 שהרי נראה למה נעשו וצורת הכלי עליהן הא למה זה דומה
 לבגד שנארנ מקצתו המחצלה בשיכרות ההצין והו גמר
 מלאכה וכל כלי הנסרים אינן מקבלין טומאה עד שיתחממו
 שפתותיהן גולמי כלי עץ מקבלין טומאה משנעשה הכלי בעצרתו
 אף על פי שעתיד לתארו בשרד או להשוותו במחנה או ליפוחו
 במעצר וכיוצא כמעשים אלו ועדיין הוא גולם ויאל ואינו מחוסר
 חקיקה וירי השלים ופירתו הריזה מקבל טומאה וכל גלמי כלי
 עץ מקבלין טומאה חוץ משל אשכרוע שאין הכלי ממנו חשוב
 כלי עץ שתייפה וקדוב בעיניי שכלי עצם כלי אשכרוע ואין
 גולמיהן מקבלין טומאה כלי עץ שאין עליו צורת כלי אף על פי
 שמשחמטין בו אינו מקבל טומאה ארוכות שלגתומין שסודרין
 עליהן החלותכשהן בצק מתטמאות שהרי צורת הכלי עליהן ושל
 בעלי בתים אינן מקבלין טומאה ואם צבען כסקרא או בכרכים
 וכיוצא בהן מחטמאות שהרי נעשית להן צורת כלי סדור של
 נחומין שנחנן בו המים שמקטפין בו טמא ושל בעלי בתים שהור
 ואם נפשו מארבע רוחותיו מחטמא נפרץ מרוח אחת שהור והלוח
 שעודבין עליו מחטמא כלי עץ שהסלמים מרקדין עליו את
 הסלת מחטמא ושל בעלי בתים שהור רוח הגרוסות מחטמאות
 סל א צורת שהורה של גתות מתטמאה ושל גרנות שהורה זה
 הכלל העשוי לקבלה מקבל טומאה והעשוי ליכנס בו שהור כל
 וחליון שהודין חוץ מתליו גפה של סליון ותלוי כברה של גרנות
 ונליו ומקל הכלשין מפני שהן מסייעין בשעת מלאכה זה
 הכל העשוי לסייע בשעת מלאכה מתטמא לחלוח בו הכלי בלבד
 שהור גבלי המסוררים מחטמאין ונבלי בני לוי טממדין בהן
 במקדש שהודין גבישונן והקנטמן והאידום מחטמאין מצודות
 החלדה מחטמאה ושל עכברים שהורה לפי שאין לה בית קיבול
 ואין עליה צורת כלי קוצין שאורגין בהן כמו כפיפה שמגיחין
 בה התאנים וכיוצא בהן מחטמאין ושאורגין בהן כתבנית מכורה
 נחלה שאורגין בהן החושין שהורה שאין תחת כל עליה עלין
 שטמאין אותן כמין סייט סביב לפירות שהור ואם עשו סייט של
 נסין מחטמאין וחתל של חוץ שמנחין בו הרומב וכיוצא בו אם
 הוא נתון לתוכו ונשול בתוכו מחטמא ואם אינו יכול ליטול מה
 שבתוכו עד שיקרענו או יתירנו או שחשב לאכול מה שבתוכו
 ולזרוקו שהור וכן הקרן שהוא משתמש בה ומשליכה אינה
 מקבלת טומאה ואם חשב עליה מקבלת טומאה השופר אינו
 מקבל טומאה חתכו להיות קרן תשיש מקבל טומאה קערה
 שקבעה בשיד תיבה ומגול אם היא כדרך קבלתה מקבלת טומאה
 ואם קבעה בהפן שהרי אינה מקבלת עד שמטים שידה על צידה
 והיא מכלל השידה ושהורה האקן והרטוב והכלוב של עץ
 שהודין הכוף והפליצור ומצודות שכרים מחטמאין שהרי צורת
 כלי עליהם הספסלין שבפונדקאות ושל מלמדי תינוקות אף
 על פי שהן נקובין ומבגיסין בהן את הרגלים שהודין קבען בהן
 רגלים כמסמך מקבלין טומאה זה הכלל כל שניטל ואין רגליו
 נשלות עמו שהור וכל שניטל ורגליו נשלות עמו טמא ואם
 זה כולן של עץ או עצם מקבל טומאה היתה אחת מרגליו של
 אבן אינו מקבל טומאה

פרק ששי

כל כלי טמא ונשבר אחר שנשטמא ונפסדה צורתו והשמיש
 שהור בשבחה וכן כלים שנשכרו כשהן שחורין שבריהן אינן
 מקבלין טומאה כמה שיעוד השבר שיסגר בכלי עץ או כלי

עצם ויהיה שהור כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים כיצד
 משינקב הכלי במציא רימון שהור והרימון שאמית כינוני לא
 גדול ולא קטן לפי דעת הרואה ויהיו בכלי שלשה רימונים אחדים
 זה כזה ניקב הכלי במציא זית וסתמו וחד וניקב זית וסתמו
 עד שהשלימו למציא רימון אף על פי שהוא סתום שהור שהרי
 נעשו לו פנים חדשות כלים שעשאן כתחילה נקובין במוציא
 רימון כגון הסל והפזולץ של גבלים והאפירות מקבלין טומאה
 עד שיקרע רובן אפפירות שעשה להן קנים מלמעלה ומלמטה
 להן לחזק טהורה עשה להן גפיים כל שהן אף על פי שכולה
 נקובה כמוציא רימון מקבלת טומאה כל הכלים שאינן יכולין
 לקבל רימונים כגון הרובע וחצי רובע והקנונים הקטנים שיעורן
 כמוציא זית נגמבו שפתותיהן אם נשאר בהן כדי לקבל כל שהוא
 טמאין הסלין של פת שיעורן ככברות של פת קופת הגנים
 מציא אגודל של ירק טהורה ושל בעלי בתים כמוציא תכן ושל
 בלנין כנכבה בית קערת שאינו מקבל קעדות הואיל ומקבל
 התמחויין הרי זה מקבל טומאה וכן בית הראי שאינו מקבל
 משקין הואיל ומקבל את הראי הרי זה מקבל טומאה
 כל כלי עץ שנחלק לשני שהור ואף על פי שמקבלין על דפנותיהן
 כאילפסין חוץ מכלים של עץ שחצין או מקצתן כל בפני עצמו
 מתחילת עשייתן כגון השולחן הכפול שמתחילה נעש' שני חלקים
 והרי הוא כפול ונפשטוכגון התמחוי המזמן שהוא קערת קערה
 והרי בכל חלק מחלקיו קערת שלימות וכגון הכסא הכפול וכל
 כיוצא באילו וכן בית לגובין ובית הכנסת שנפחת אחד מהן זה
 שנפחת שהורה ואינו חיבור לשאר הבתים נפחת השני שהור
 ואינו חיבור לו נפחתו שלשתן כולן שהורין וכן כל כיוצא בכלים
 כאילו בשפלת שאמצעיתה נבחה חויתיה יחדות ונפחתה כצד
 אחד טמא בפני שהיא מקבלת כצד השני נפחתה כצד השני
 שהורה השולחן והדולפקי שנפחתו מקבלין טומאה עד שחלקו
 ויבדל כל חלק מחבירו נטלה אחת מרגליהן שהור וכן אם נטלה
 השנייה נטלה השלישית אם חישוב עליהם שיאכל על שולחן זה
 או על דולפקי זו ככו איכל בטבלה מקבלין טומאה ואם לאו
 שהורין כלי נסרים שנפלו שפתותיהן שהודין ואם נשאר בחסום
 שפתותיהן כל שהור מקבלין טומאה טבלה שבלאה עצים ותקעה
 שהורה חפה בנסרים מקבלת טומאה ספסל שנתפרק שהור סרגלו
 בכשיחות או בחבלים מקבל טומאה הסלין של גבלין התיקן
 שהורין חור וקשרן מקבלין טומאה נמצאו מחטמאין ומתסדרין
 אפילו עשר פעמים כיום השולחן או הדולפקי שחפן בשייש
 ושיר בהן מקום הנחת הכוסות מקבלין טומאה ואם חפה הכל
 שהור בין בציפוי עומד בין בציפוי שאינו עומד בין שהפה את
 לבוכוז בין שלא חפן בין שהיו של עצים חשוכין כגון אשכרוע
 וכיוצא בו בין שהיו של שאר עצים הואיל וחפן כלן שהודין כמו
 טביארנו :

פרק שביעי

כלי עור מאימתי מקבלין טומאה התורמל וכיוצא בו משיחוסום
 שפתותיו ויכרות הקופין הקטנים הירצאין על גב העור ויעשה
 קיחותיו סקרוטיה משיחוסום ויכרות ויעשה ציצתה קטבוליה
 משיחוסום רכרות הכר והכסת של עור משיחוסום שפתותיהן ויכרות
 הקופין היצאין התפילין משיגמיר הקציצה אף על פי שהוא
 עתיד לתת בה את הרצועה מקבלת טומאה עור העדיסה שהוא
 עתיד לעשות לו טבור עד שיעשנו לו הסמל משיקמיע הכמעל
 משיגוב האידום ואם עתיד לכרכם ולשרטט עד שיכרכם ויכרכט
 עוד שאין עליו צורת כלי אינו מקבל טומאה לפיכך כף של עור

העשוי להתלול מלא וריקן כשק אפי' היה מחזיק מאה סאה ואף על פי שיש לו שוליים הואיל ואינו עשוי לנחת הרי זה מקבל טומאה דין תורה כשאר כלי קיבול וכל כלי עץ שהוא סתם אם היו לו שוליים ליטב עליהם על הקרקע כדי שלא יהא נוח להתגלגל והיה מחזיק ארבעים סאה בלח שהן כודיים כיבש אינו מקבל טומאה כלל לא מן התורה ולא מדברי סופרים מפני שחזקתו שעשוי לנחת ודברים אלו דברי קבלה הן מפני השמועה לכדו מה שק שהוא מתלול מלא וריקן אף כלי עץ לא יטמא אלא אם כן היה מתלול מלא וריקן להוציא כלי עץ העשוי לנחת הכלים שחזקתן שהן עשויין לנחת כגון שידה תיבה ומגדל וכחדת הקש וכוחלת הקנים וכדו ספינה גודלה וכיוצא באלו אם הן מחזקין ארבעים סאה אין מקבלין טומאה ואלו הן הכלים של עץ שהן עשויין להתלול במלואן דרודר שבניחין אותו על העגל וקוסמות הכלים ועריבת העבדן וכדו כפינה קטנה שאינה יכולה להלך באמצע הים הגדול והארון כל אחד מחמשת כלי עץ אילו אף על פי שהן מקבלין יתר מארבעים סאה הרי אילו מקבלין טומאה שלא נעשו מתחילתן אלא להתלול כליאין ושאר כל כלי העץ אם היו מקבלין ארבעי סאה ריש להם שוליים חזקתן שאינן עשויין להתלול במלואן ולפיכך אין מקבלין טומאה וכן כלי עצם וכלי העור המקבלי ארבעים סאה בלח אין מקבלין טומאה אלא אם כן נעשו מתחילתן להתלול כשהן מליאין השידה והתיבה והמגדל של זכוכית הבאים כמיד' טהורין ושאר כלי זכוכית אעפ"י שבקבלין ארבעים סאה הרי הן מקבלין טומאה זה חומר ככלי זכוכית מכלי עץ כל כלי שיש בשבורו אמה על אמה ברום שלש הרי הוא מחזיק ארבעים סאה בלח וכשמודין את הכלי בודדין אותו מכחין אם היה בו אמה על אמה ברום שלש אעפ"י שאין תוכו אלא פוח מזה והרי הוא טהור שאין עובי הדפנו טמעט אבל עובי הרגלים והזר אם היה לו ד' אין נמדדין עמו היה בתוך הכלי תיבה קטנה כגון מכני שבתוך השידה בזמן שהיא נשכטת אינה נמדדת עמה ואינה חיבור לה ואינה מצלת עמה באהל הכת ואם אינה נשמטת נמדדת עמה והרי הן ככלי אחד היה לכלי כיסוי קמור בזמן שהוא קבוע נכדד עמו אינו קבוע אינו נמדד עמו היו בו כגורות מכפנים נמדדות עמו ואם היו

מבחיץ אינן נמדדות עמו כלי עץ שאינו מקבל ארבעים סאה כדרכו אלא אם כן הטהו על צדו או סמכו בובר אוד הואיל ומקבל ארבעים סאה בכל מקום טהור השידה והתיבה והמגדל שניטלה אחת מרגליהן אעפ"י שלא ניקבו אלא הרי הן מקבלין הרי אלו טהורין ועדיין יש להן שוליים וחזקתן שהן לנחת כשחת

פרק רביעי

שליש כוחת כלי עץ שאינן עשויין לקבלה כל כלי עץ העשוי לתשמיש אדם בלבד כגון הסולם שהיה ואינו מקבל טומאה כלל ולא רבוה חכמים לטומאה וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים והאדם כגון הסולחן והעבלה והמטה וכיוצא בהן מקבלין טומאה ובידין שהן לתשמיש אדם ותשמיש משמשו שהיו מניח הקערות על השלחן והבוטות על הטבלה והמצעות על המטה וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים בלבד שהיו הוא משמש בשמשו אדם אם לא היה משמש את הכלי אלא בשעת מלאכה בלבד הרי זה טהור בכלים כגון כנורה של עץ שמשמשת הנר בשעת הדלקה וכן כלי שבניחין תחת הכלים בשעת מלאכה והדפיסין כולן ואם היה משמש את הכלים בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה הרי זה מקבל טומאה כגון כסוי הקפצה וכיוצא בו וחק המיץ והמכין

והרומח ומספרים והתער והמכחול והמכתב ובית הכוחל והיק המכתב ותיק טבלה וסקרטייה ובית החצים ובית הפגזות והיק חלילים כל אלו וכיוצא בהן אף על פי שאינן אלא משמשי כלים מקבלין טומאה שהרי הכלי צרי להן בשעת מלאכה שלא בשעת מלאכה אבל כסוי קמטרה וכסוי היבה ונוגי והמבכש של חרש והכסא שתחת התיבה והקמתין שלה והקלב שבנין עליו חק הספר ובית הנגר והמנעול והמזוזה והיק נבלים והכינור והקלב של גדולי מצנפת ודפיס של תפלי' וסוס של עץ של זמר שמשחקין בו ורביעית המקוננו ונגונת העני וסמכות הכטה כל אלו וכיוצא בהן טהורין מפני שהן משמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד מלבן הכטה אם היה מלובש בפיקות ויש לו רגלים שמחברין עם המיטה הרי זה מתטמא עם המיטה שהרי נותנין אותו בפני המיטה והרי הוא כאחת מאיבריה נתנו על שתי לשונות והרי הוא גבוה על המטה אעפ"י שיסודו בחבלים הואיל ואין לו רגלים טהור מפני שהוא במשמש הכלים בשעת מלאכה בלבד כמלכני בני חו שחולין בהן כנדרותיהן וכלי השיד שהן טהורין ככבש של אשכף שמתח עליו את העור טהור מפני שבנין עליו את האבן בכקו' החקוק שיש בו ומשמש עליו ונמצ' עשוי לשמש את הכלים בשעת מלאכה ואינו מתטמא מטום כלי קיבול שהרי חזקתן שבו עשוי להתמלאות באבן חפיי המיטה טהורין וכן כל החפויין בין שהיו של עץ או של עצם או של עור או של מתכת טהורין שנאמר אשר יעשה מלאכה בהן פרט לחפויי הכלים וכן כלי עץ או עצם שיש בהן בית קיבול שצופם במתכ טהורין ואין מקבלי טומאה מאחד שעפם בטלן והציפוי עצמו טהור כמו שביארנו העושה כלי מקצתו מן העץ ומקצתו מן המתכת אם היה העץ משמש המתכת מקבל טומאה ואם היתה המתכת משמש את העץ הבל טהור כיצד כפתח של עץ ושיני מתכת אפי' הן אחד הרי זה מקבל טומאה היתה היא מתכת ושיניו של עץ הכל טהור טבעה של מתכת וחחמה של אלמוג טמאה היתה של אלמוג וחחמה של כותכת הרי זה אינה מקבלת טומאה חסן של מתכת או החותם מקבל טומאה בפני עצמו אם לא היה כחוב לעץ וכן המעבד והמדרה והמטב ומסדק של ראש שניטלה אחת משניהן ועושה של מתכת הרי אלו מקבלין טומאה כקל

שעשה בראשו מסמר ככין רימון כדי שיהיה ארוח בו אינו מקבל טומאה עשאהו שלא תהיה הארץ אובלת את העץ מקבלת טומאה וכן בקל שקבע בו כסמרים כדי להכות בו מקבל טומאה שנמצא העץ משמש את המתכת עשוי לניו אינו מקבל טומאה שהרי המתכת משמשת את העץ וכן כנקיות של מתכת שקבעו במקל או בודל לניו טהורות וכן כל כיוצא בזה משאר הכלים

פרק חמשי

כל הכלים אין מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתן וכלי עץ מאימתי מקבלין טומאה הכשה והעריסה משיטופם בעור והן גמר כלטוף מקבלין טומאה הכלים של עץ כשיטופם שפתותיהן ויכרות עוקצי השרינים והעצים הקטנים היוצאין על גב הסל היו הכלים של חמרה אעפ"י שלא כרת ההוציא כפנים מקבלין טומאה שכך בקיימין אותן הכלכלה כשיהכוספה ויכרות ההוציא ויגבור את התליות בית הכוסות ורלנין אף על פי שלא כרת כפנים מקבלין טומאה שכך בקיימין איתן הקנונים הקטנים והקלתות כשיחוסם שפתותיהן ויכרות הדוכן היוצאין הקטנים הגדולים והכיונים הגדולים כשיעשה בני חרס לדוחב שלהן דגפה וכברה וכף באצים כשיעשה דוד אה

לכמה אינה מקבלת טומאה שהמעשה מבטל מיד המעשה
 חרש שטפה וקטן יש להן בעשה ואין להן
 מחשבה כמו שביארנו למעלה בענין הכשר אוכלין זוג של
 דלת שחיטב עליה לכהמה מקבל טומאה ושל כהמה שעשאוהו
 לדלת אפי' חיברו בקרקע ואפי' קבעו במסמר מקבל טומאה
 כשהיה עד שיטנה בו מעשה בגופו אומן שעושה ומניח אגין
 לכהמה ולדלתות אם רוב העשוי לדבר שמקבל טומאה הרי הכל
 מקבל טומאה עד שיפריש מקצתן לדבר שאינו מקבל טומאה
 ואם רוב העשוי לדבר שאין מקבל טומאה הרי הכל טהור עד
 שיפריש מקצתן לדבר המקבל טומאה זוגין הנמצאין בכל
 מקום בקבלין טומאה חוץ מהנמצאים בכרכים מפני שרובן
 לדלתות אמר לאונן עשה לי שני זוגין אחד לדלת ואחד לכהמה
 עשה לי שתי בוצלות אחת לשיכבה ואחת לאוהלים עשה לי
 שני סדינים אחד לצרות ואחד לאוהלים שניהם מקבלין טומאה
 עד שיפריש ויאמר זה לכך זה לכך

פרק תשיעי

כל כלי מתכות שיש להן שם בפני עצמן מקבלין טומאה חוץ מן
 הודות והנגר והמכוער והפוחה שחוזק הציר והציר והקורה והצינור
 בפני שאלו עשויין לקרקע או לשמש את העץ אינן מקבלין ט
 טומאה ואפילו קודם שיקבעו וכל כלי מתכות שיש לו שם
 לוי אינו בחטמא בפני עצמו מפני שהוא כמקצת כלי כיצד
 עקב של פירומכיא טמא והחיים שלה שעל לחי הכהמה מכאן
 ומכאן טהורין ואין מקבלין טומאה בפני עצמן וכשעת חיבור
 הכל מקבל טומאה טסין של ברזל שמניחין על לחי האדם
 בשעת טלחה אינן מקבלין טומאה בפני שאין להן שם בפני
 עצמן ואם יש בהן בית קיבול מים מתטמאין ככל כלי קיבול
 מים העשוי בקדירה מלמטה וכעושה מלמעלה הנפסק הקדירה
 של מקבלת טומאה בפני עצמה שהרי יש לה בית קיבול
 והעושה מקבלת טומאה בפני עצמה בפני שיש לה שם בפני
 עצמה והצינור שלה שהוא נבנסת באוץ או באף אינה מקבלת
 טומאה בפני עצמה מפני שאין לה שם בפני עצמה היה הנס
 עשוי כמין אשכול ונפרק טהור בפני שאין בו בית קיבול ואין
 לגל נגר ממנו שם בפני עצמו והרי אינו ראוי לתכשי' משנפרש
 טבעת אחת שבניחין הבנת ברזל אדת היא הנקראת ברית
 ואינה מקבלת טומאה מפני שאין עליה צורת כלי תכשיט אלא
 כבו טבעת הכלים או טבעת שקושר בה בין כתפץ אבל שתי
 טבעות שמשוימות הבנות ברגליהן ושלשלת מוטלת ביניהן מצ
 לזו מקבלין טומאה בפני שהן מתכשיש הבנות והן הנקראין כבלים
 קשלה של הליות של מחכת והם כחוט של צמר או של פשתן
 ונפסק החוט החליות מקבלות טומאה שכל אחד ואחד כלי בפני
 עצמו וזה החוט שלה של מחכת והחליות של אכנים טובות
 ושל מרגליות או של זכוכית ונשברו החליות והחוט קיים הרי זו
 כחוט בפני עצמו שירי קטלה כמלוא צואר קטנה כל הכיסוין
 של מחכת טהורין ואין מקבלין טומאה בפני שאין להם שם בפני
 עצמן חוץ מכישי הכיחם ומכישוי שם של רופאין בפני שבניחין
 בו את האספלינת געשה כלי קיבול כיסוי של מחכת שאינו
 ולשעז ועשהו טראה הרי זה מקבל טומאה כל המשקולות
 שלבנת מקבלות טומאה והן הנקראין אונקיות קנה מאונים של
 עץ שהיו אונקיות של ברזל תליות בו מקבלת טומאה בפני
 האונקיות החליות בו כד' א' במאונים של מוצרי פשתן
 ומכרי צמר אבל של בעלי בתים אינו מקבל טומאה עד שיחז

האונקיות קבועות בו משקלות שנשכתרו אעפ"י שהחזיקן
 ושוקל בהן אינו מקבלות טומאה יחד בהן וצאי ליטורין שלישי
 ליטורין רביעי ליטורין חרי אלו מקבלין טומאה סלע שנפסלה
 והתקינה להיות שוקל בה מקבלת טומאה אונקלי
 של כתפים טהורה ושל רוכלים מתטמאין אונקלי של נקליטי
 הכטה טהורה ושל דרגיש מתטמא אונקלי של כוורת הצידיין
 שצדין בהן הדגים הטהורים טהורה ושל שדה מתטמא אונקלי
 של מנידות העץ טהור ושל שולחן מתטמא זה הכלל כל כלי
 שמקבל טומאה בפני עצמו כן הטהורה הרי האונקלי של כתכא
 שלו ושלשלת שלו מקבלת טומאה וכלי שאינו מקבל טובאה
 כגון פשוטי כלי עץ כלי עץ הבאים במידה וכיוצא בהן אונקלי
 של נהבת והשלשלת שלו אינן מקבלין טומאה וכל אחת ואחת
 בפני עצמה טהור שאין האונקלי או השלשלת כלי בפני עצמו
 אלא הרי הן כמקצת כלי ואפילו אונקלי שבכתלים שתולין בה
 הכלים והבגדים וכיוצא בהן טהורה שלשלת שיש בה בית
 געילה מתטמא והעשויה לבתיפה טהורה שלשלת של סיגנות
 מתטמאה בפני שהן נועלין בה החנויות ושל בעלי בתים טהורה
 שאינה עשויה אלא לנוי שלשלת של מושחי קרקע ויהיודותיהן
 שתוקעין בקרקע בשעה שבדשחין מקבלין טומאה ושל מקוששי
 עצים טהורה לפי שהיא משמשת את העץ שלשלת דלי גדול
 ארבעה טפחים נכונה כבוד לדלי מתטמאה עם הדלי בפני שהיא
 צידך הדלי והשאר טהור לפי שאין לו שם בפני עצמו ושלשלת
 דלי קטן עשורה מפחים הכבוד של בתכת והכוון והקנטר של
 בנאי והדקר של הרש' וזמוד של נפח הבטולטלת והמסקולת של
 בנאים והכיריים של ברזל שחיכטין בהן החיים והאפרכס של
 מהכת והאודר שכורתין בו הבורים ראש הקולבום של קנה
 והקולבום של סהבת והבו והכנא שכשרטטין בו הסופרים כל
 אלו מקבלין טומאה שכל אחד בהן יש לו שם בפני עצמו

פרק עשירי

מסכרות טבח יקן בהן חתקה העשויין להקוצ אהנו בעצים
 אינן מקבלין טומאה וכן המסכרות שתוקעין אותן בכתלי לתלות
 בהן ואם התקינו להיות כלי בפני עצמו מקבל טומאה כיצד
 מסכר שהתקינו להיות פותח ונועל בו או להציא את הפתילה או
 שנתנו בריחים של יד או של חבור הרי זה מקבל טומאה התקינו
 לפתוח בו את החבית טהור עד שיצרפמו בסכר העשוי כסין
 לשמירת הפתח אינו מקבל טומאה וכן בסכר של טולהני שהולח
 בו המאונים והכיס טהור וכן תלוי הבגרות והחידות אף על פי
 שמסכרין אלו כשונין בצורתן כשאר מסכרות התקיעה בסכר
 הנרע והוא הכלי שמקדין מקבל טומאה ובסכר של אבן השעות
 טהור מסכר הגרדי והוא הבסכר הארוך בעין שפוד שמכנים בה
 הארג טפופרת וקנה או העץ הרופף עליה חוטין מקבל טומאה
 אילו כלי בתכות המתטמאות בעגלה העול של מחכת והקטרב
 והכנפים המקבלו את הדעונו וברזל שחזת ציודי בהמה והסכך
 והמחגר והתמחית והענכול והצינור ומסכר המחבר את כולם
 ואילו טהורין בעגלה העול של עץ המעופה וכנפים העשויין לנגר
 והשפופרת השמיעות את הקול והאבר שביצד צדארי בהמה
 והסוכב של גלגל והסין והציפויין ושאר כל שבה טהורין
 עקב בית הבד מקבל טומאה ארון של גרוסות אף על פי שהוא
 טהור אם החת תחתיו עגלה של מחכת הרי זה מקבלת טומאה
 רחים של פלפלין מקבלת טומאה משום שלשה כלים משום כלי
 מחכת ומשום כלי קיבול ומשום כברה הדלת של מחכת

שקושרין לוקטי עצים על כפותיהן כדי שלא יכס קוץ אינו מקבל
טומאה בפני שהוא עור פשוט ואין עליו צורת כלי וכן העור
שמלקטין בגלגלי הבקר ועוד שחוסמין בו פי הבהמה ועוד
שמשכיין בו הדבחים בשעה שלוקחין הדבש ועוד שמניפין בו
את הרוח בפני החוט שהודין ואין מקבלין טומאה כל בית
האצבעות של עור טהורות חוץ משל קייצין מפני שהיא מקבלת
את האונג טמאה נקדעה אם אינה מקבלת את רוב האונג שהורה
חאבנט של עורות ועורות שתופרין הקטעין על ארכובותיהן כדי
שיתגלגל בהן על הקרקע מקבלין טומא שחדי צורת כלי עליהן
וכן עורות העשוי' כעין טבעת שמכניסין אותן האומגין בזרועותיהן
כדי להגביה בגדיהן מעל ידן בשעת מלאכה מתטמאין כשאר כלי
עור הפשוטין עור שתופרין במנו כיסוי ליד ולחזע של זורעי
גינות ושל חלבי ורכים ושל עושה פשתן מקבלין
טומאה ואם היה של צבעים ושל נפחם אינו מקבל טומאה זה
הכלל כל העשוי לקבלה כדי שלא יכהו קץ וכדי שיאחו יפה יפה
מקבל פאמא והעשוי מפני הזיעה כדי שלא יפסד הדבר שמתעסק
בו בזיעת ידו אינה מקבל טומאה כמה שיעור הנקב שינקב
כלי העור ויטהר החמת משתינקב במציא פקעיות של שחי ואם
אינה יכולה לקבל של שחי הואיל ומקבל של ערב מקבלת טומא'
עד שתינקב רובה ותחמיל שנפחת הכיס שבתוכו עדיין
התחמיל מקבל טומאה ואינו חיבור לו החמת שהכצים שלה
מקבלות עמה ונפחתו טהורות שאינן מקבלות כדרך כלי עור
שיש לו ללאות ושנצות כגון כנדל עימקי וכיס של שנצות אף על
פי שבשהן מתרין אין עליהן צורת כלי הרי אלו מקבלין טומאה
כשהן מתרין הואיל והחדיש יכול במהרה להכניס השנצו בללאות
ויחוד כלי קיכול כשהיה וכן אם נטמאו והסיר השנצות מהן
ונפסדה צרתן הדין הן שהורין אף על פי שאיפשר להחזירן שלא
באופן כיס של שנצות שביטלו שנצית עדיין הוא מקבל טומאה
שהדי הוא מקבל נפשט וחור עור פשוט טהור תלה עליו את
הבטלית בלמטה מקבלת טומאה אף על פי שהוא פשוט שהרי
יש עליו צורת כלי עור שכרך בו את הקטיע מקבל טומאה
פשוט טהור חור וכרך בו מקבל טומאה מחטמא ומחטהר אפילו
עשרה פעמים ביום ועוד שכתב עליו את הקמיע טהור ואם כרת
כמנו ועשה חליא לחכשיט מקבל טומאה התפילין של ראש
ארבעה כלים היא הדי שנטמאת במת והתיר קציצה הראשונה
ותקנה הדי היא אב טומאה כשהיתה אם התיר השנייה ותקנה
ואם התיר אף השלישית ותקנה והתיר אף הרביעית ותקנה נעשית
כולה ראשון לטומאה שהדי התיר כל אחת ואחת חור ותקנם כלם
וכאילו זו הפילין אחרונות שנבעו בראשונות חור והתיר את
הראשונה פעם שניה ותקנה הדי היא ראשון כשהיתה וכן אם התיר
את השנייה ואת השלישית חור והתיר אף הרביעית ותקנה הדי
כולה טהורה שאין הראשון במט' כלי מפני שהוא חלד כמו שבארנו
וכן כנדל שהוא טמא בדרם ונפסקה אחת מאוניו ותקנה הדי הוא
טהור כן הדרם שהרי נעשו לו אונים חדשות אבל טמא מנע
מדרם לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה השנייה או
שנפסק עקיבו או ניטל חוטאו או נחלק לשני טהור נעל שנפחת
אם אינו מקבל רוב הגל טהור תפילין שנטמאת מאימתי טהרתה
של יד כשיתיר אותה משלש רוחות ושל ראש כשיתיר מן רוחות
וכן קציצה להכתה הבורר והאמס והקמיע והתפילין שנקדע
אחד שנשטאו הבינע בהן טמא וכמה שבתכן טהור האיכוף
שנקדע הנתע כמה שבתוכו טמא מפני שהתפר כחברו ונעשה
כולו כגוף אחד

פרק

שמיני

כל כלי מתכות אינן מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתן כולן
ולא יתיה הכלי מהוסר מעשה כלל אבל גולמי כלי מתכות אין
מקבלין טומאה ואילו הן גולמין כלי מתכו כל שעתידי לשוף אותן
או לשכין או לגרר או לכרכב או להקיש בקורגס או שהיה בחומר
אונג או אונג הרי זה אינו מקבל טומאה עד שיתקנו ויפיהו ולא
השאר בו מלאכה כלל כיצד הסייף אינו מקבל טומאה עד
שישופנו והסכין עד שישחזנה וכן כל כיוצא במעשים אילו
לפיכך העושה כלים מן העשת של ברזל או מן החרדה של מתכת
ומן הסובב של גלגל ומן הנימים ומן הצפויים ומכני הכלי ומכני
הכלים ומכני הכלים ומן השחולה ומן הגודרת הרי אילו טהורין
מפני שכל אילו שנעשו גולמי כלי מתכו הן אבל העושה כלי משבח
כלי מתכות ומן הכלים שנשחקו מרוב הזמן ומן הפסרות שידוע
שנעשו מן הכלים הרי אילו מקבלין טומאה לפי שאינם גולמים
אבל מסברות שאין ידוע אם נעשו מן הכלים או מן העשת הדי
הן שהורים אפילו התקין אותם לכלי אינם מקבלין טומאה כלי
מתכו שאינם מהוסר אלא כיסוי מקבל טומאה שאין הכיסוי חשוב
כגוף הכלי מחט שלא נקבה אלא שפה ותקבל לכך מתחלת מקבלת
טומאה מפני שבוציאין בה את הקוץ אבל אם עתיד לנקבה הדי
היא כשאר גולמי כלי מתכות ואינה מקבלת טומאה באחד
שביארנו שגולמי כלי מתכות שהורים וגולמי כלי עץ טמאים
ופשוטי כלי מתכות טמאים ופשוטי כלי עץ טהורים דין תורה
במצא הטמא בכלי עץ טהור בכלי מתכת
טמא בכלי מתכות טהור בכלי עץ כל כלי המתכות כגוף הסייף
והחרמח והכוכב והשריין והכנפיים וכיוצא בהן מקבלין טומא וכל
חכשיטי האדם כגון הקטלה והנומים והטבעות בין שיט עליהן
חותם בין שאין עליהן חותם וכיוצא בהן מקבלין טומאה אפילו
דינר שנפסל והתקינ לתלותו בעואר קטנה מקבל טומאה וכן
קמיע של מתכת מתטמא בכל חכשיט אדם כל חכשיטי הבהמה
והכלים כגון הטבעות שעושים לצואר הבהמ' האנשי הכלים שהורין
דאינן מקבלין טומאה בפני עצמן חוץ מזה של בהמה וכלים
המשמיע קול לאדם כיצד העושה זוגים לככתשת ולעריסה
ולמטפחות ספרים ותינוקות שהורין עשה להן ענכולין מקבלים
טומאה הואיל ונעשו להטמיע קול לאדם הדי הן כחכשיטי אדם
ואפילו נטלו ענכוליהן מקבלין טומאה שהדי הוא ראוי להקישו
על האדם זוג העשוי לאדם אם נעשה לקטן אינו מקבל טומאה
אלא בענכול של שהדי לקול נעשה נעשה לו חול הדי זה חכשיט
ומקבל טומאה אף על פי שאין לו ענכול כל הפיצויות מקבלות
טומאה וכל החתמות שהורין חוץ מחותם של בהמה שבו חתמין
בלבד וכל הטבעות שהורות חוץ בטבעת אצבע אבל טבעת שחוגר
בו את מתניו או שקושרה בין כתפי טהורה טבעת השדי של
ברכה הואיל והאדם מושך בה את הבהמה מקבלת טומאה וכן
מקל של בהמה של בתנת הואיל ואדם רודה אותה בו מקבלת
טומאה כל הכלים יורדין לטומאה כמחשבה ואין עולין בידי
טומאה אלא בסימוי מעשה והמעשה מבטל מיד המעשה וכי
המחשבה והמחשבה אינה מבטלת לא מיד המעשה ולא מיד
המחשבה כיצד טבעת בהמה או כלים שחטב עליה להחזיר
טבעת אדם הדי זו מקבלת טומאה במחשבה זו וכאילו נעשית
לאדם בתחילת עשייתה חור וחשב עליה להביאה טבעת בהמה
כשהיה אף על פי שלא נתקשט בה האדם הדי זה מקבלת טומא
שאינו המחשבה מבטלת מיד המחשבה עד שיעשה מעשה כגוף
כגון שישוף אותה או יתקעה במעשה של בהמה היתה הטבעת
לאדם וחשב עליה לכהמה עדיין היא מקבלת טומאה כשהיתה
שאינו הכלים עולין מידו טומאתה במחשבה עשה בה מעשה ושכח

מקבעו כמחל טמא וכן כל ביצא בזה משאר כלי מתכות
שנקבעו בין מקבליהן בין פשוטיהן מקבלין טומאה כשהיו

פרק שנים עשר

כלי עץ וכלי עור וכלי עצם שנשברו טהור מטומאתן חור ועשה
כלי משכריה או שקיבץ את שכריה ועשה מהן כלים אחרים הרי
אילו כשאר הכלים הטהורים שלא נטמאו מקודם שהן מקבלין
טומאה מיכן ולהבא וכן כלי מתכת שנשברו אחד שנשברו טהור
התיכן חור ועשה מהן כלים אחרים חורו לטמא הישנה ואין לכלי
מתכות טהרה נמורה עד שיטבילם במקוה בשוק שלימים או
ושאר שבורים וחזרת כלי מתכות לטומאתן הישנה מדברי סופרי
ומפני מה נזר על כלי מתכות שיחזרו לטומאתן הישנה נזרה
טמא יטמא לו כלי זמים ויתכנו ויעשה כמנו כלי אחר בו ביום
אם יאמר שהוא טהור בדין תודה יבוא לומר השבידה מטהרת
והטבילה מטהרת כשם שאם נשבר והתיכו ועשה ממנו כלי כשהיה
וחי הוא טהור בו ביס כך אם הטבילו אף על פי שהוא כשהיה
הרי הוא טהור בו ביום ויבוא לומר שאין הכלים צריכין הערב
טמא מפני זה החשש נזר טומאה עליהם אחד כלי שנטמא
במת או בשאר הטומאות אם התיכו חור לטומאתו הישנה עד
שיטביל נטמא במת והחה עליו בשביעי ואחר כך התיכו ועשאהו
כלי אחר וזר עליו בשביעי והטבילו הרי זה טמא ואין חייה
טקדים והתך מצטרף להחאה שאחר התך ואין לו טהרה עד שיזה
עליו שלישי ושביעי ויטביל כשהו כלי קודם שבידה או יזה עליו
שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתכנו ברזל טמא שבלל עם ברזל
טהור אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מזה
למזה טמא וכן טמא שבלל בגללים ושרף הכל בכבשן
ועשאהו כלי אם רוב מן הטיט הרי זה מקבל טומאה מפני שהוא
כלי חרס ואם רוב מן הגללים אינו מקבל טומאה כלי מתכות
הטהורין שאנכן באנך טמאים אבל העושה כלים מן האנך הטמא
הרי הן טהורין קורדום שעשאהו מן הברזל הטהור ועשה
עפשו מן הטמא הרי זה טמא עשה עפשו מן הטהור והקורדום מן
הטמא חריזה טהור שהכל הולך אחר עושה המלאכה קורדום
טהור שחכמו כברזל טמא טהור קתון שעשאהו מן הטמא
והוליו מן הטהור טהור עשאהו מן הטהור ושוליו מן הטמא טמא
שהכל הולך אחר המקבל העושה מלאכה כלי מתכות שנטמא
בטומאה שהיא כרכרי סופרים כגון שנטמא בעבודה זרה וכיוצא
בה ונשבר והתיכו ועשה ממנו כלי אחר הרי זה ספק אם חור
לטימאתו הישנה או לא חור כלי זכוכית שנטמא ונשבר טהור
ככל הכלים ואילו התיכן ועשה מהן כלים אחרים אינם חוזרים
לטימא הישנה לפי שעיקר טומאתה מדברי סופרים כמו שבארנו
לא נזר עליהן בטומאה ישנה וכן כלי זכוכית שנשברו אף
על פי ששבריהן כלים וראויין לתשמיש הואיל והם שברי כלים
אינן מקבלין טומאה לפי שאינן דומין לכלי חרס כיצד קערה
של זכוכית שנשברה ורתקין שוליה לתשמיש אין השוליו מקבלין
טומאה אף על פי שהן בקער ואם קירסם את מקום השבר ושפאו
בשפין הרי זה מקבל טומאה צלוחית קטנה הניטלת ביד אחד
שניטל פיה מקבל טומאה מפני שאין מבניסין היד לתוכה אלא
יוצק ממנה אבל גדולה הניטלת בשתי ידים שניטל פיה טהורה
בפני שהיא חבלת ביד בשעה שמבניסין יד לתוכה וכן צלוחית
של פילטין אף על פי שהיא קטנה אם ניטלת פיה טהורה מפני
שחבלת באצבעו בשעה שמרעיא הכוסם מתוכה לגינים הגדולין
שניטל פיהן עדיין הן כלים מפני שמקיימם הוא לכבשנים כוס

שנפגם רובו טהור נפגם בו שלישי הקיפו ברוב גבוה טהור ניקב
וסתמו בין בעץ בין בזפת טהור וחכום והצלוחית שניקבו בין
מלמעלה בין מלמטה טהורין התמחו והקערה שניקבו
מלמעלה טמאין מלמטה טהורין נסדקו אם יכולין לקבל את
החמים בצונין טמאין ואם לא טהורין הנוסות החזוקין אף
על פי ששפתותיהם סורחין את הפה מקבלים טומאה באפרכם
של זכוכית טהור שהרי הוא כמו מחץ שאינו מקבל זכוכית שעושיין
אותה לכרואה טהור אף על פי שהיא מקבלת לפי שלא נעשת
לקבלה הדרוד של זכוכית שהיא מקבל אף על פי שבשמינין
על השוליון והפך על צידו ואינו מקבל הרי זה מקבל טומאה
תמחו של זכוכית שעשאה מראה מקבל טומאה ואם מתחילת
עשאהו לכרואה כדי שיהיו דברי שמינין בו נראין מאחוריו הרי
זה טהור וכל כלי זכוכית אין מקבלין טומאה עד שתינמד
מלאכתן ככל הכלים

פרק שלשה עשר

בבר ביארנו בכמה מקומות שאין כלי חרס כשטמא אלא מאויר
או בהכח הזכ ושאר כל הכלים שנגעה בהן הטמא נטמא ואם
בכנסה טומאה לאוירן ולא נגיעה בהן הרי הן טהורין נמצא הטמא
בכלי חרס טהור בכל הכלים והטמא בכל הכלים טהור בכלי חרס
ומניין שאין כלי חרס מתטמא אלא מאוירו שנאם וכלי חרש אשר
יפול מהן אל תוכו וגומר מתוכו הוא כשטמא לא מאויריו וכשם
שמתטמא מאוירו כך מטמא אוכלין ומשקין מאוירו כיצד כלי
חרס שנתטמא ונכנסו אוכלין ומשקין לאויר אף על פי שלא נגעו
בה הרי אילו טמאין שנאמר כל אשר בתוכו יטמא אבל שאר
הכלים הטמאין אין מטמאין אוכלין ומשקין עד שיגיעו בהן
אין כלי חרס כשטמא בלי מאוירו בין כלי חרס בין שאר כלים
כיצד כלי חרס גדול שהיו בתוכו כלים ונכנסה טומאה באוירו
הוא טמא וכל הכלים שכתוכו טהורין היו בשקין בכלים
שבתוכו נטמאו השקין מאוירו וחזרין ומטמאין את הכלים והרי
זה אומר מטמאין לא טמאין ואחרי שפאתנו כלי חרס שנגעו
משקין טמאין באחוריו בלבד נטמאו אחוריו כשאר כל הכלים
במה דברים אמורים כשהיה לו תוך אבל אם אין לו תוך ונגעו בו
משקין טמאין הרי זה טהור שכל שאין לו תוך בכלי חרס אין
אחוריו כשטמאין כמשקין נגעו אוכלין או משקין באחוריו
כלי חרס הטמא הרי אלו טמאין ואחר כלי חרס ואחר שאר
כל הכלים בדבר זה שכל הכלים הטמאין שנגעו אוכלין או משקין
בהן בין מתוכן בין מאחוריהן נטמאו אחד כלי חרס שכתוכו
טומאה לאוירו או שכפהו על הטומאה הכונחת על הארץ ונגעוה
אוהל עליה שהרי הטומאה בתוכו כפי השמיעה למד שזה טמא
אל תוכו לרבות את האהלים נטמא שהיה השרץ מונח בתוכה
וכפה כלי חרס על הגומא לא נטמא שנאמר אל תוכו עד שתיכנס
עצמה של טומאה בתוכו לפיכך השרץ שכתוכו לטמא
מנחשתו של תנור שהיא קרקעית התנור טהור שאני אוכר חי
נפל ועכשיו מת בתוך גומא זו וכן אם נמצאת מחט או טבעת
למטה מנחשתו אף על פי שכל הכלים הנמצאין טמאים כמו
שביארנו הרי התנור טהור שאני אומ' שם היו עד שלא בא התנור
והתנור נכנה עליהם ולא נפל בתוכו נמצאו בדין הרי התנור
טמא שאין לו כמה יתלה נמצאו בנחשתו של תנור נראין אבל
אינן יוצאין לאויר אם אופה את הבצק והוא נגע בהן נטמא
והתנור כאילו היו הן למטה מנחשתו באי זה בצק אמרו בכצק
הביננית שאינו רך ביחור ולא קשה השרץ שכתוכו בעין של

שכסודל של בעלי בתים אינה מקבלת טומאה ושל רופאי מקבלת
טומאה בפני שביוץ בה את האספלונית ותולה בת את הכסדר'
טסין של פתכת שבוערין בהן את הקרירה מקבלין טומאה
והקבועין בכד' טהורין המלקחי שבמעך בהן את התולה בקבלין
טימאה וחצינדות שתופסות בהם את הרחיים מלמעלה והצינדות
אינן מקבלות טומאה בפני שאינן עשויות אלא לחזק קלסטר
שנועלין בה הדלתות אם היתה של מתכת מתטמאה היתה של עץ
ומצופה בתכת טהור הפין והדנה נמאים פיקה של מתכת
טהורה לפי שהיא משמשת את העץ הכוש והפיסא והמקל
וסימפוניא וחליל של מתכת מקבלין טומאה חז של עץ ומצופין
מתכת טהור חוץ מן הסימפוניא שאם היה בה בית קיבול כנפים
אף על פי שהיא מצופה טמא החצרות שבפוצלת הדלת
חליות אם אין יודע להחזירה אלא אומן ורי זה מקבלת טומאה
כשהיא מצוברת ואם יכול הכל לפרקה והלחודה אינה מקבלת
טומאה הקצה שבניחויץ הפה עליו בשעת תקיעה מקבל טומאה
בפני עצמו והקצה האחר הרחב אינו מקבל טומאה בפני עצמו
ובשעת חיבור הכל טמא כיוצא בו קני מנורה בפני עצמו
אינן כקבלין טומאה בפני שיש להן שם חזי הפרח שלה והבסיס
מתטמאין בפני עצמן ובשעת חיבור הכל טמא קודמת החצים
שהיא המנורה שיש בה לשונות של מתכת מקבלת טומאה ושכניחויץ
אחה כרגלי האסירים טהורה והקולר מקבל טומאה מגירה
שעשה שיניה שיניה לחוד הדלת אף על פי שמשתמש בה אינה
מקבלת טומאה ואם משנטמאה עשאה לחוד הדלת הרי זו
בטומאתה עד שיקבענה במסמר הפכה בין מלמעלה בין מלמטה
בין מן הצדדין טהורה

פרק אחד עשר

כמה שיעור השבר שישבר כלי כחכת ולא יקבל טומאה או יטהר
כטומאתו הכל לפי מה שהוא כל זמן שהכלי יכול לעשות מעין
מלאכתו עדיין הוא כלי חשוב כלי טלם כיצד כלי של כחכת
שנשבר והרי הוא יכול למלאות בו הרי הוא כלי בשדה הקומקום
גדולותם בו חביו רבית כדי לקבל מלעי האלפס כדו לקב קצונות
של מתכת הקחון כדי לקבל פרוטות מדי היין כדי למוד בדין היין
וכן כדות השכן כדי למוד בהן השכן מסגנת של חרול שנפרצו
בה זלשה נקבים מלמטה זה לתוך זה חודה לפי שאינן משמשות
מעין מלאכת מגרפה שנשל כפה אעפ"י שהי בקורנס טהור שאינה
עושה מעין מלאכתה אלא מעין הקורנס והיא לא נעשה לתקוע
בה בקורנס כסדק של צמד שניטול שיניו אם נשתיר בו שלשה
בכסם אחת טמא היתה החיצונה אחת מן השלש טהור לפי
שאינו יכול לסרוק בו פשתן שהחיצונה אינה מועלת לסרוק וכל
שאינה עושה מעין מלאכתו בכלי מתכות טהור נטול מן הכסדק
שתיים ועשאן למלקט טמאת אחת והקנינה לניד או ללפוף
עליה החוט לריקום מקבלת טמאה ואם היתה הסן עבה ונדולה
אף על פי שלא התקנה הרי זו מהטמאה בפני עצמה כסדק
של פשתן שניטלו שיניו ונשתיר בו שתיים טמא נשתיר בו אחת
טהור הכרומים שנשברו ואונקלי שלהן קיימת טמאין שהרי
איפשר להציא בהן הדלי מן הכאר כשהיו בקודם מגירה
שניטלה שן אחת מכנתים טהורה נשתיר בה מלוא הסיט במקום
אחד טמאה שהרי איפשר לגור בנשאר המעצר והאחמל
והכפסלת והבקרד שנפגמו עדין מקבלין טומאה ניטל הסומן
טהורין וכולן שנחלקו לשנים טמאין חוץ מן המקדח שהרי אינו
יכול לנקב בו וחדונק בפני עצמה אינה מקבלת טומאה בפני

שהיא מקצת כלי הסיף והסכין העקים כמו מגל והרומח ומגל יד
ומגל קציר וזג ומספרי קטני של בעלי בתים וזג מספרים גדולין
של ספרים שנחלקו כל חלק מהן מקבל טומאה מפני שהוא עושה
מעין מלאכתו מספרת שנחלקה לשנים טהורה לפי שאינה
מעברת את השיער אלא ברוחק שריץ שנחלק לאורכו טהור
לדוחבו אם משמש מעין מלאכתו ראשונה טמא מאימתי טהורה
משיבלה ואינו משמש מעין מלאכתו בלה ונשתיר בו רובו
אם מלמעלה טמא ואם מלמטה טהור קצין כבגו ועשה חללא
לתכשיט הרי זו מקבלת טומאה שפופרת של זהבים ושל זונן
ושל נפחים ושל עושי זכוכית שנחלקה לאורכה טהורה לרוחבה
אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה טמאה ואם לאו טהורה
בלביא של ספרים ושל רופאים ושל עושה זכוכית שנחלקה לשנים
טהורה ושל נפחים טמאה מפני שהוא כתחילה ועכשיו וזאת בה
את הגזלים מראה של מתכת שנשברה אי שנשטטטה אם אינה
מראה רוב הפנים טהורה היתה מראה רוב הפניך עדיין היא כלי
כשהיתה מחט שניטל קצתה הנקוב או עוקצה טהורה ואם
התקנה ללפוף עליה החוט לריקום בה טמאה אבל בתו של שקן
שניטל קצתה הנקוב טמאה מפני שהוא רחשם בקצה השני
המחט שללפפין עליה השני או זהוב וכיוצא בהן בדרך שעושין
הרוקמין בין שניטל הנקוב שלה בין שניטל עוקצה טמאה שאין
מלאכתה והתפידה מחט שהעלת חלודה אם מעכבת והפיר טהורה
ואם לאו טמאה הסיף והסכין שהעל חלוד טהורי שפאן והסחון
חורו לטומאתן הישנה וכן צינדה שפשטה טהורה כפפה חודה
לטומאתה הישנה מפתח עקום כמו ארכובה שנשבר מתוך
ארכובותיו טהור וכן מפתח העשוני במין גאם שנשבר מתוך
טהור שהרי אינו יכול לפתוח בהן והרי אינן משמשין מעין
מלאכתן היו בה שינים ונקבים טמא טעדיין הוא מפתח נטול
השינים טמא מפני הנקבים נסתמו הנקבים טמא מפני השינים
ניטלו השינים ונסתמו הנקבים או שנפרצו הנקבים זה לתוך זה
טהור כלי שיש בראשו האחד כף להרים בו הדשן וכראשו
השני מזלג לצלו בו הבשר ניטלה כפו טמא מפני שיניו נטול שיניו
טמא בפני כפו וכן מכחל שניטלה כפו שנודפין בה הכחל
טמא בפני הזכר שבחליון בו העין ניטל הזכר טמא בפני הבקבל
שבראשו אחד כף בשכב לצלות עליו ובקצה השיני שינים להוציא
בחן הבשר כן הקרירה או מעל האש ניטלה כפו טמא בפני שיניו
ניטלו שיניו טמא מפני כפו וכן עט של בהכ' שכותב בראשו האחד
זבראשו השיני מוחקין ניטל הכתב טמא מפני המוחק ניטל המוחק
טמא בפני הכתב וכן כל כיוצא באילו והוא שיהיה הנשאר יכול
לעשות מעין מלאכתו כיצד עט שניטל המוחק שלו ונשאר
הכתב אם נשאר מארכו כדי שיעל לקשרי אצבעותיו טמא שהרי
איפשר שיאוח בו ויכתוב בו ניטל הכתב ונשאר המוחק אם
נשאר מארכו מלוא פס ידו טמא שהרי איפשר לו למחוק בו נשאר
פחות מזה טהור קודדום שניטל עופשו והוא העד שהודרש
מגדר בו טמא מפני בית בקועו ניטל בית בקועו טמא מפני בית
עופשו נשבר מקופו טהור חרחוד שנפגם עדיין הוא כלי עץ
שינטל רובו נשבר מקופו טהורה המרדע הוא המלכוד והוא עץ
ארוך עב וכמו כסדר חוד תקוע בקצתו מלמעלה חה הברול נקרא
מלמד ובקצה השיני ממנו ברזל כמו רומח והעין נכנס בו וזה
הברול נקרא חרחוד מינקת של מתכת שהיא כמו שפופרת
שנטמאה משיקבענה במקל או בדלת ויחברנה עם העין תהיה לא
נטמאה וקבעה במקל או בדלת הרי זו מקבלת טומאה נכנסה לא
שכל כלי מתכות שקבעם בקודה או כותל מקבלין טומאה כשיהיו
עד שיטמא את מעשיהם לפיכך דף של נחתומין של מתכות

שכחל מתורה כלים וחי אלו מצלין מיד כלי חרס והוא שיהיה
 הפחת למעלה משפת כלי חרס מבחוץ ויהיה בית קיבול שלהן
 משלשל לתוך כלי חרס עור פשוט וכיוצא בו שהיה שקוע
 לאחד כלי חרס או לאחד התנוד והשרץ בחוך העור הרי התנוד
 טבא ואם היה השרץ בתנוד איבלין ומשקין שבתוך העור טבאין
 שאין מציל מיד כלי חרס אלא כלים שיש להן תוך כגון הסל
 והקופה והחמת כלי חרס שוחתה טומאה בתוכו והיה כלי
 חרס טהור כפוי על פי הכלי הטמא או שחיה הכלי שהטמא רבוקה
 בתוכו כפוי על פי הכלי הטהור אף על פי שאיך שניהן מעורב
 הטמא בטומאתו והטהור בטוהרתו שהרי לא נכנסה הטמא עצמה
 לאחד כלי חרס הטהור לפיכך חבית שהיתה מליאה משקין
 טהורין ונתונה למטה מבואשתו של תנוד ונפל שרץ לתוך התנוד
 הרי החבית והמשקין טהורין אף על פי שאיך התנוד מעורב עם
 אור החבית וכן אם היחה החבית כפיה על פי התנוד ופיה
 לאיך התנוד אפילו המשקה טבשולי החבית טהור

פרק חמשה עשר

אין כלי חרס מקבל טומאה עד שתגמר מלאכתו ומאימתו הוא
 נמר מלאכתו משיצדפו בכבשן התנוד משיסקנו לאפות ספגנין
 ובירה משיסקנה כדי לבשל עליה ביצת התרנגולין טרופה
 ונתונה באלמס הכופח אם עשאה לאפיה שיעורו כתנוד עשאהו
 לבישול שיעורו ככירה תנוד שהתחיל לבנותו אם היה גדול
 משתחיל בו ארבעה טפחים וסיקנו מקבל טומאה ואם היה קטן
 משתחיל בו טפה וסיקנו הכירה משתחיל בה ארבעה אצבעות
 וסיקנה הכופח אם עשאהו לאפיה הרי הוא כתנוד ואם לבשל
 הרי הוא ככירה תנוד שהוסק מאחדיו או שהוסק מבית האומן
 או שהוסק שלא לדעת ואילו וחסק מכל מקום הרי זה מקבל
 טמא מעשה שנפלה דליקה כתנוד בכפר מן הכפרים ובא
 מעשה לפני בית דין ואמרו מקבל טמא תנוד שהסיק להיות
 צולה בו הרי זה מקבל טמא ללכן בו אומין של פשתן טהור
 שאין זה עושה מלאכה בנף התנוד תנוד שחצצו לשנים והוסק
 אחד מהלקי ונטמא במשקין הוא טמא חבית טהור נטמא
 בשרץ וכיוצא בו מטימאת של תורה הכל טמא ועובי שביניהן
 טמא חוסקו שניהן ונטמא אחד מהן במשקין באיך חולקין
 את עובי המשמש לטמא טמא לטמא טהור במה דברים
 אמרים בזמן שחצצו ואחד כך הסיקו אבל הסיקו ואחד כך חצצו
 ונטמא אחד מהן אפילו במשקין נטמא הכל תנוד או כירה של
 אבן טהורין לעולם ושל מתכת שהורקן משום תנוד וכירים טמא
 וחץ את שיש לו נתיצה מטמאין משום כלי מתכת כיצד אין
 מתטמאין מאידן ולא במחבר לקדקע כתנוד וכירים ואם נגעו
 בן טמאה אפילו מאחדיהן מתטמאין כשאר כלי מתכות ואם
 נטמא במת נעשין אב טמאה כשאר כלי מתכות ויש להן טהרה
 במקוה תנוד של מתכת שנקב או נפגם או נסדק וסחמו בטיט
 או שעשה לו טפילה של שיש או מוסב של טיט הרי זה מתטמא
 משום תנוד וכמה יהיה בנקב כדי שיצא בו האור וכן בכירה ואם
 עשה לכירה פטו גוים של טיט מתטמא משום כירה מירחה בטיט
 בין מבפנים בין מבחוץ עדיין אינה מקבלת טמאה תנוד
 שאינו מחבר בארץ אפילו תלוי בצואר הנבל הרי זה טמא משום
 תנוד שנאמר טמאים הם מכל מקום כור של צדפי מתכות שיש
 בו בית שפיתה מהטמא בכירה וכן כירה של עושי זכויות אם יש
 בו בית שפיתה מקבלת טמאה כבשן של סידן ושל זנגין
 ושל יערין טהורים הפורנה אם יש לה חפן מתטמא אבנים

שחיברן זו לזו ועשאן תנוד אם עשה לו טפילה מבפנים ומבחוץ
 הרי זה כתנוד לכל דבר ומתטמא מאידו ואם טפלו מבחוץ בלבד
 מתטמא כמגע ולא באיך חכר אבנים לתנוד ולא חכרין זו לזו
 מתטמאות עם התנוד חכרין זו לזו ולא חכרין לתנוד הרי הן כטירה
 חכר בארץ ועשה טירה שחור וטירה הכירה טהור שתי חביות
 ושתי אלפסי שעשאן כירה מתטמא באיך ובמגע חוכן של חביות
 טהור ועובי החביות חולקין אחר המשמש את הכירה טמא
 והמשמש את תוך החבית טהור העושה שלשה פטופוטי בארץ
 וחברין בטיט להיות שופת עליהם את הקדירה הרי זה טמאה משום
 כירה קבע שלשה מסמדין בארץ להיות שופת עליהן את
 הקדירה אף על פי שעשה בראשה מקיס בטיט שתשב הקדירה
 הרי זה טהור ככירה של מתכת וכן אבנים שלא מירחס בטיט
 שהוא שופת עליהן אינן מקבלו טומאה כאילו הוא כירה של אבן
 העושה שתי אבנים כירה וחברין בטיט מתטמא חכר את האחד
 בטיט והשנייה לא היברה אינה מקבלת טומאה האבן שהוא
 שופת עליה ועל התנוד ועל הכירה עליה ועל הכופח עליה ועל
 הכותל עליה ועל הצלע אינה מקבלת טומאה כירה הטבחים
 שהוא נותן אבן בעד אבן וכולן מחוכות כטיט נטמאת אחת מהן
 לא נטמא כולן שלש אבנים שחברין בטיט ועשאן שתי כירות
 בין שחברין זו לזו ולא חכרין לקרקע בין שחברין בקרקע ולא
 חכרין זו לזו אם נטמאת אחת משתי חבירות האבן האמצעית
 המשמש מכנה לכירה הטמא טמא והמשמש מכנה לכירה הטהורה
 טהור ביטלה האבן החיצונה של כירה הטהורה והחלטה
 האמצעית כולה לטמאה ביטלה החיצונה של כירה הטבאה
 שהיא האבן האמצעית כולה נטמא שתי הכירות אם היתה האבן
 האמצעית גדולה נותן מכנה לכירה זו כדי שפיתה מצידה ולכירה
 השנייה כדי שפיתה מכאן והשאר טהור ואם היתה קטנה הכל
 טמא ביטלה האמצעית אם יכל לשפות על שתים חיצונות יורה
 גדולה הרי היא טמאה היו מחזקין יחד מזה שהורה והחיד את
 את האמצעית הרי הכל טהור כשהיה כירה בטיט מקבל טמאה
 בכאן ולהבא והוא שייסקל לכל אחת מהן כדי לבשל עליה הביצה
 שתי אבנים שעשאן כירה ונטמאת וסכך לאבן זו ממנה אבן אחת
 בכאן ולזו אבן אחת בכאן הרי חצי כל אבן משתי אבני
 הכירה הריא שונה טמא וחצי האבן טהור ביטול השנים הטהרות
 שסכך חדרו השתים של כירה לשומאתן חובס של חרס שיש
 בו בית קיבול הקדירין והדמין נתון בתוכו טהור משום כירה וטמא
 משום כלי קיבול לפיכך אם היה מחובר בארץ טהור כשאר הכלים
 ואם ניקב אינו מקבל טמאה ככלי קיבול כה שאין כן בכירה
 הצודדין של הנגע בהן אינו טמא משום כירה והרוב של שישבין
 עליו בשעת בישול מתטמא אם נטמא חוכן וכן הכופח את
 הסל וכנה כירה על גבה הרי זה טמאה משום כלי עץ לא משום
 כירה לפיכך אינה מקבלת טומאה מאידה ככירה :

פרק ששה עשר

תנוד גדול שיריו ארבעה טפחי והקטן שיריו רובו כיצד אם נשבר
 בגדול ארבעה ובקטן רובו מקבל טומאה פחת מכאן אינו מקבל
 טמאה וכן אם נטמא ונתצו עד ששייר בו פחת מארבעה
 בגדול או פחת מרוב בקטן טהור נשאר בו ארבעה או רוב בקטן
 עדיין הוא בטומאתו והכירה שהי שיריה שלש אצבעות הכופח
 שעשאהו לאפיה שיעורו כתנוד לבשל שיעורו ככירה תנוד
 שנטמא ולא רצה לכתו כיצד משהרין אותו וחלקו לשלשה חלקי

של תגור בעין של כירה בעין של כופח אם נמצא כן השפה
הפנימית ולחץ טהור וכן אם נמצא באידי העין טהור שהרי
לא נכנס לאויר התגור או הכירח או הכופח אלא תחת עובי
דפנותיהן הוא תלוי ואפילו היה שם כזית מן המת טהורין אלא
אם כן היה בעובי העין פותח טפה שהרי מביא את הטמא לאויר
התגור כמו שנתבאר בעניין טומאת בת נמצא השרץ במקום
הנחת העצם מן השפה הפנימית ולחץ טהור נמצא במקום ישיבת
הכלב במקו ישיבת הצבע במקום ישיבת שלק התים הכל טהור
אין התגור ולא הכירה ולא שאר מקומות היקוד בתטמאין אלא
אם כן נמצאת הטומאה מן הסתומה ולפנים כלי חרס שחתין
כן בעלי בתים המים שבאמצעו כמו רשת של הרש ושפתו של
מעלה כן הרשת כמו בסרק וזה הנקר צרצוד אם נכנסה הטומאה
לאויר הסרק למעלה כן הרשת נטמא כולו שזהו תוכו של כלי
זה כלי חרס שהרי לו שלש טפוחות זו לפנים מזו היחה הפנימית
עורפת ונכנסה טומאה לאויר הפנימית כל האוכלין והמשקין
שבאויר שבין השפה הפנימית ובין האמצעית והחיצונה טהורין
היתה האמצעית עורפת ונטמא אחרת ממנה ולפנים טמא ממנה
ולחץ טהור היחה החיצונה עורפת ונטמא אחרת הכל טמא היו
טומת כל שנטמא אחרת טמאה והשאר טהור לפנים זו בתוך
זו ושפתותיהן שוות והשרץ בעליונה או בתחתונה שיש בה השרץ
טמאה ושאר האלפסין טהורים הן וכל האוכלין שבהן היה כל
אלפס מהן נקובה ככונס משקה והשרץ בעליונה כל האוכלין
והמשקין שבכל האלפסים טמאים שהטומאה באויר כולן כמו
שיתבאר היה שרץ בתחתונה היא טמאה וכולן טהורות שהרי
לא נכנס שרץ לאויר העליונה ואין שפת התחתונה עורפת כדי
לטמא כל האוכלין והמשקין שבתוכה היה השרץ בעליונה והיתה
שפת התחתונה עורפת העליונה טמא שהשרץ בתוכה וכן התחתונה
מפני ששפתה עורפת היה השרץ בארחה ושאר האלפסין שבתוך
התחתונה טהורין שאין כלי חרס מטמא כלים שבתוכו ואם היה
ביניהן משקה טופח כל משקה שיש בה טמאה שהמשקה מתטמא
מאוד התחתונה העורפת וחד ומטמא את האלפס טבלה של
חרס שהיו קערות דבוקות בה בתחילת מעשה והרי הכל כלי
אחד ונטמאת אחד מהן לא נטמא כולן ואם היה לסבלה דופן
עודף שנמצא כל הקערות בתוכו ונטמאת אחת מהן נטמא כולן
וכן הרין בבית התבלין של חרס וקלמדין חמיתוכת כיוצא בו בית
התבלין של עץ שנטמא אחד מבתי המשקין לא נטמאו שאר
הבתים ואם יש לו דופן עודף שנמצא כל חתמים בתוכו ונטמא
אחד מבתי המשקין נטמא כולן שהכל ככל אחד וכל שנטמא
תוכו במשקין נטמא כולו היו בתיו קבועין כמספר דרי אלו
חיבור זה לזה לטמאה תלוייה היו חקועין בלבד הרי אלו חיבור
לטמאה ולא להייה ואם היו בתיו ניטלין וניתנין אינן חיבור
לא לטמאה ולא להייה

פרק ארבעה עשר

כל הניציל בעמיד פתיל באהל חבת ניציל בעמיד פתיל באויר
כלי חרס אם הניציל בכת החמור דין הוא שניציל בכלי חרס הקל
וכל שאינו ניציל באהל המת אינו ניציל באויר כלי חרס וכשם
שאיין ניציל פתיל לטמאה באהל המת כך איין ניציל פתיל לטמאה
באויר כלי חרס כיצד קדירה שהיא כליאה אוכלין ומשקין
ומוקפת ניציל ונתונה בהן התגור הטמא הרי הקדירה וכל
בה שכתובה טהורין היה השרץ או משקין טמאין בתוכה ומוקפת
ניציל פתיל ונתונה באויר התגור נטמא התגור טבעת טמאה

שכובלעת כתוך הלבינה או מחט טמאה שמובלעות כתוך העין
ונפלג לאויר כלי חרס טמא אעפ"י שאם נגע בכר תרומה בעין זה
או בלבינה זו טהור הרי הן מטמאין כלי חרס גיאורו חרנגול
שבלע שרץ או בשר מת ונפל לאויר התגור הרי זה טהור ואם
מת שם החרנגול נטמא התגור שהבלועים בוח ניצילין מיד כלי
חרס בדרך שניצילין באהל המת דברים שבתוך הפה או בתוך
הקבטים אינן כבלועין כיצד אדם שהיו משקין טמאין בתוך
פיו וקפץ פיו והכניס לאויר כלי חרס טמאהו וכן טהור שהיו
אוכלין ומשקין לתוך פיו והכניס ראשו לאויר תגור טמא נטמא
אוכלים שכפיו היה לו בתוך קומטו בעדשה כן השרץ והכניס
לאויר התגור נטמא התגור אף על פי שהטומאה בתוך הקבט
ספוג שבלע משקין טמאין אף על פי שהיא נכנסה כבוחין אפילו
לאויר כלי חרס טמאהו שסוף משקה לצאת וכן חתיכה של לפת
ושל גמי חרסים שנשתבש בהן משקין טמאין ונכנסו ונפל לאויר
כלי חרס לא טמאהו נפל לתגור והוסקב טמא שסוף המשקה
לצאת במה דברים אמורים במשקין קלין אבל בחמורין כגון
דם הנידה וכימי רגליה אם היו יכולין לצאת והקפיד עליו שיצא
הרי זה בטמא התגור אף על פי שלא הוסק ואם אינו נקפיד
עליו אינו בטמא עד שיחסק ויצא במשקה וכן בנפת חרש
הבאה ממשקין טמאין שהוסק בה התגור נטמא שסוף משק לצאת
אבל ביטנה טהור אי זו היא ישנה לאחד שנים עשר חדש ואם
ידוע שיצא ממנה משקה בשעת היסק אפילו לאחר שלש שנים
נטמא התגור כשיוסק כלי חרס שחלקו במחיצה משפתו עד
קרקעיתו ונכנסה טמאה באויר אחד משני החלקים נטמא הכל
כולו לפי שאין דרך בני אדם לחלק כלי חרס בדרך שחולקין
האוהלים לפיכך תגור שהוצעו בכסדים או ביריעות ונמצא השרץ
במקום אחד הכל טמא כלי שהיתה הטומאה בתוכו והכניס
הכלי לאויר כלי חרס ושפת הכלי הטמא הרי זה כלי חרס אף על פי
שהטמאה בכוחת בתוך כלי חרס הרי זה טהור שנאמר אי תוכו
לא אל חך תוכו וכן אם היה כלי חרס טמא והכניס לאוירו
כלי אחר שיש בו אוכלין ומשקין ושפת הכלי האחר הרי זה כלי
חרס אף על פי שהאוכלין והמשקין מכוונין בתוך כלי חרס ונטמא
הרי אלו טהורין שנאמר כל אשר בתוכו יטמא ולא שבתוך תוכו
כיצד כודת או קופה או קדרה או חבת וכיוצא בהן שהיה השרץ
בתוכה ושלשל הקופה לאויר החבית או לאויר התגור אף על פי
שהשרץ מכוון בתוך אויר החבית הואיל ושפת הקופה או החבת
לבעלה משפת החבית או משפת התגור הרי אלו טהורין ואם
היה בתוך החמט או בתוך הקדירה וכיוצא בהן אוכלין או משקין
ושלשן לאויר התגור או לאויר החבית הטמאין הרי הן טמאין
היתה הכודת או הקופה או החבת וכיוצא בהן נקובין אינן ניצילין
אלא אם היה השרץ לתוכן ושלשן לאויר כלי חרס טהור נטמא
ואם היו אוכלין או משקין לתוכן ושלשן לאויר כלי חרס נטמא
נטמאו וכמה יהיה נקב אם היה בכלי שטף כמציא חתים ואם
היה בכלי חרס העשוי לאוכלין שיעורו בותים העשוי למשקין
שיעורו בכונס משקה והעשוי לכך וכך ניצילין אחר לחבת
וכשינקב כלי חרס זה בכונס משקה אינו ניציל מיד כלי חרס
סתם נקב כלי חרס בופת אם היה השרץ בכלי זה ושלשן לאויר
התגור טהור נטמא שאין הצימד ניציל על הטמאה בלעב כמו
שביארנו אבל אם היה בכלי זה אוכלין או משקין ושלשן לאויר
התגור הנטמא הרי הן טהורין שהרי הנקב סתום ושאר כל הכלים
טסתבין בופת וכיוצא בו אינו ניציל מיד כלי חרס כוונה פתחה
אף על פי שסתם הפותח בקט אינה מצלת מיד כלי חרס שהרי
אינה כלי חבת והכפישה שנפדרה כמציא דיבון אף על פי

שלא נעשו לקבלה ואם התקינן לתשמיש מתטמאין ביסור
האלפס בזמן שהוא נקוב ויש לו חרוד שהוא ואם אינו נקוב ואין
לו חרוד מתטמא מפני שהאשה מצננת לתוכו את היד זה הכלל כל
התשמיש בכלי חרס כשהוא כפוי טהור טיגוחם אף על פי שהוא
נקב ומצויא פרושות מתטמא שהרי המים מתכנסין בעודין והן
עשירין לקבלה הלפיד של חרס שמניחין בטליות הבגדים
והשמן בתוכו והוא דולק מתטמא וכן כלי שמניחין תחת הנרות
לקבל השמן מתטמא כנסטרה שמניחין תחת הכלים לקבל
משקין הגולין מן הכלי מקבלין טומא ספינה של חרס אעפ"י שהיא
מקבלת אינה מקבלת טומאה שאין הספינה בכלל הכלי האמורין
בתורה בין היא של חרס בין היא של עץ בין גזולה בין קטנה
כל הכלים שנשברו ונפסדה צורתן אין שבריהן מקבלין טומאה
אף על פי שאותן השברים ראויין לתשמיש חוץ משברי כלי חרס
שאם היה בהן חרס הראוי לקבל הרי הוא מקבל טומאה שנאמר
וכל כלי חרס מפי השטמה למדו שזה לא בא לרבות אלא שברי
כלי חרס כמה דברים אמורים בשהיה להרס זה תוך לקבל בו
המשקין בשהיה החרס יושב לא סמוך אבל אם אינו יכול לקבל
אלא אם כן כוכבין אותו אינו מקבל טומאה החרס שאינו יכול
לישב כדי שיקבל מפני אחרו או שהיה בו חרוד והחרוד נכריעו
לצד אחר הרי זה טהור אף על פי שניטלה האון או נשבר החרוד
שכל כלי חרס שטהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם כלי
חרס ששוליהן חרין כמזרקת שנשברו ושוליהן מקבלין אף על
פי שאינן מקבלין אלא אם כן נסמכו כגון שולי הקדחת והכוסות
הרי אילו מקבלין טומאה שלכך נעשו מתחילתן שיחזק מקבלין
בסמיכה או באוזה כמה יקבל החרס והיה מקבל
שימאה אם היה הכלי כשהיה שלם ומכיל כדי סיבת אדם קטן על
חבית שהן מקבלת כסאה או קרוב לה נשברו ונשאר בחרסם
בין מקרקעיהן בין מדפניהן חרס שהוא מקבל כשהוא יושב
רביעית הרי זה מקבל טומאה היה הכלי מחבית המכילת כסאה
עד חבית המכילה סאתים או יותר ונשברה אם היה בחרס הנשאר
כדי לקבל חצי לוג הרי זה מקבל טומאה היה הכלי מחבית
המכילה סאתים עד חצאים גזולים ונשברו אם נשאר מן חרס
המקבל לוג הרי זה מקבל טומאה היה החרס מקבלין פחות
משיעורין אילו אין מקבלין טומאה כלי חרס קטן כגון הפך
וכיצא בו שנשבר ונשאר מקרקעיהו חרס המקבל כל שהוא
כשהוא יושב וזהו חר ביהוה שנמצא בכלי קטן הרי זה מקבל
טומאה ואם נשאר מדפנותיהן חרס המקבל אינו מקבל טומאה
לפי שדפנות כלים אילו וכיצא בהן כשין הן ואין להן תוך הניכר
ונמצא כפשוטי כלי חרס חזקה חרסים הנמצאים בכל מקום
שחזים חוץ מהנמצאים בבית היוצר מפני שרובן נסטרות הן
הן לכלים והגסטרא מקבלת טומאה אף על פי שהיא משברי כלי

פרק תשעה עשר

כמה שיעור השבר שיסבר כלי חרס ויטור משומאנו אם היה
טמא או לא יקבל טומאה אם היה טהור העשוי לאוכלין משינקב
במצויא זתם והעשוי למשקין משינקב במבנים משקין כשמניחין
אוחו על המשקה יכנס המשקה לכלי כן הנקב העשוי לכך
ולכך מטילין אותו לחוכרו והרי הוא מקבל טומאה עד שינקב
במצויא זית ולא אמרו במצויא משקה אלא כנסטרה בלבד לפי
שהיא עשויה לקבל המשקין הגזולים מן הכלים ואם הציאה
משקין הרי זה בטל תשמישה וחס מדה בכלי חרס נקב במשהו
במצויא משקה שיהי מלוחטמא משום גסטרא ועדיין הוא חשוב

כלי לקדש בו מי חטאת ניקב בכונס משקה אינו ראוי לקדש בו
מי חטאת ועדיין כלי הוא חשוב להבשיל הזרעיי במשקין התלושין
בו כמו שבארנו נקב כשורש קטן אין המים שבתוכו מכשירין
את הזרעים והגם כמי שאינן בכלי ועדיין כלי הוא חשוב לקבל
בו זתים ומקבל טומאה נקב כמוציא זתים טהור והרי הוא בכלי
גלל סואבנים שאין מקבלין טומאה ועדיין כלי הוא חשוב להציל
בצמיד פתיל עד שיפחת רוב כמו שבארנו בטומאת מת כפר שנים
עשר החבית שיעורה כאגוזים האלפס והקדירה שיעורין כותים
וכן עדיבה של חרס אפי' היתה גדולה ומחוקת ארבעים סאה בלח
ונפתחה במצויא זתים אף על פי שהוא כשה על צידה חלטה
טהורה שמתחללתה לא נעשית לכך הפך והשני שיעורין כשמן
והצירצור שיעורין במים נר שניטל פיו טהור ושל אדכה שהסק פז
בפתילה אינו מקבל טומאה ואינו בכלל כלי חרס עד שיזקק כולו
בכבשן בכלי חרס חבית שנפחת וכשמתין אותה על דפנה מקבלת
או שנחלקה כסין שתי עדיבו עדיין היא מקבלת טומאה נחרעעה
ואינה יכולה להטלטל בחצי קב גורגרות טהורה חבית שנטל
אזיזה הרי הוא כנסטרא אפילו אונן אחת נסדקה למטה מאזיזה
אף על פי שאזיזה קימת הרי זו כנסטרא ואם עשאה כתחילה
שלא באזיזה נידונת בחבית חבית שנסדקה בכבשן ונמצאת
שהיא כשתי גסטראות אם משנכרה מלאכתה נכדקה כל גסטרא
מזן מקבלת טומאה ואם נסדקה קודם שחנכר מלאכתה ואחר
כך נשרפה בכבשן טהורה והיאך יודע ובר זה אם היה שבריה
שוין ותוכה מאדים עד שלא נגמרה מלאכתה נסדקה אין שבריה
שוין ואין תוכה מאדים בידוע שאחר שנגמרה מלאכתה נשברה
ומקבלת טומאה כשאר שברי כלי חרס הראויין לתשמיש גסטרא
שנחרעעה ואינה מקבלת משקין אף על פי שמקבלת אוכלי הרי זו
טהורה שאינה עשויה אלא לקבל משקין הדולפין כמו שבארנו
ואם היתה חלפה אין עושין גסטרא לגסטרא וכן גסטרא שנפתחה
או שנחלקה לשת' טהורה שלא אמרו שידים של שירים מתטמאין
אלא שירי כלי חרס בלבד הן שמתטמאין גסטרא שחרודין ויצאין
ממנה בין שהיתה יושבת בין שהיתה מיטה על צידה כל המקבל
מן החרודין זתים כשיתבלא הגסטרא זתים מתטמא כמנע וכנגדו
בתטמא באויר וכל שאין מקבל עמה זתים בתטמא כמנע ואין
כנגדו מתטמא באויר כיצד מתטמא כמנע ואין כנגדו מתטמא
באויר שאם נגעו הטומא בגסטרא בתוכה מתטמא החרוד נכנס
הטומאה באויר הגסטרא אפילו היתה כנגד החרוד לא נטמא
החרוד וכיצד כנגדו מתטמא באויר שאם היתה הטימאה באויר
הגסטרא כנגד החרוד נטמא החרוד עם הגסטרא ועל דרך זה הוא
בכל מקום שנאמר בכלי חרס ובתנור וכירים מתטמא כמנע וכנגדו
באויר או אין מתטמא כנגדו באויר וכן כל טומאה כמנע
האמדה בענין כלי חרס או תנור וכירים הוא שתגע הטימאה
בהן מתוכן וכל טומאת אויר הוא שלא תגע הטומאה כלל אלא
תיכנס לאויר בלבד חבית שנחרעעה וטפלה בגללים אף על פי
שהיא נטל את הגללים ואת החרסים טפלים הרי זה מקבלת טומאה
מפני שלא בטל שם כלי מעליה נשברה ודיק חרסיה אחר
שפרשו או שהביא חרסים ממקום אחד וטפלים בגללים אף על
פי שנטל את הגללים וחרסיה עומדין והרי זו טהורה מפני שבטל
מעליה שם כלי היה בהן חרס מחזיק רביעית כנגד אחד החרס
בלבד כתטמא באויר מפני שהוא כלי כפני עצמו ושאר החבית
אינו כתטמא עד שתגע בה הטימאה בתוכה מפני שאינה כלי שלם
חבית שניקבה וחסם הגקב בופת ואחר כך נשברה אם יש בחרס
חסוים בופת כדי להחזיק רביעית הרי זה מקבל טומאה כפני שהוא

וגודר את הטפילה שעל החרסים עד שנמצא כל חרס מהן עומד על הארץ בלא טיט על גביו חלקו לשנים אחד גדול ואחד קטן הגדול טמא והקטן טהור חלקן לשנים בשעה כל אחד מהן טמא לפי שאי אפשר לכיין אבל טבלה של חרס שיש לה דופן שנחלק לשנים טהורה ואם היה אחד גדול ואחד קטן הגדול טמא תנוד שחלקו לשלשה ואחד גדול בשנים הגדול טמא והשנים והקטנים טהורין וחתכו חוליות לרחבו אם היה גובה כל חוליה וחוליה פחות מארבעה טפחי טהור חזר וסודד החוליות על גבי זו והמריח עליהם בטיט והחזירו תנוד כשהיה הרי זו כמו שעשה תנוד אחד ואינו מקבל טומאה אלא מכאן ולהבא והוא שישקנו כדי לאפות בו סופגנין אחד שמידחו ודחיק ממנו את הטפילה ונתן חול או עד נרות בין החוליות ובין הטפילה אינו מקבל טומאה לעולם וזה שאמרו הגידה והטהרה אופות בו והוא טהור היתה בו חוליה אחת טיט בה ארבעה טפחים היא כחטמאה במגע ולא כחטמאה באויר וסודד החוליות טהרות תנוד טמא מחוץ מכית האומן ועשה לו סמכים שמקצין אותו להיות כאחד ונתנם עליו והוא טהור ונטמא כשיסיד את הסמכין אותו יטהר ואפילו החזיר הרי הוא טהור מידחו בטיט מקבל טומאה להבא ואינו צריך להסיק שכבר הסק תנוד שחתכו חוליות ונתן חול בין חוליה לחוליה וטח בטיט על הכל מבחוץ הרי זה מקבל טומאה יודת הערבים שהוא חומר בארץ וטח בטיט אם יוכל הטיט לעמוד בפני עצמו מקבל טומאה ואם לאו טהור המביא שכרי חרס ודבקן זה בזה ועשאן תנוד ועשה לו טפילה מכית וכבחוץ והסיק הרי זה מקבל טומאה אף על פי שאין בכל אחד מהן כשיעור פנים שקדולו ועשאוהו תנוד ועשה לו טפילה מבחוץ אף על פי שמקבל על דפנותיו כשיעור הרי זה טהור טבלי חרס שטהר אין לו טומאה לעולם אלא אם כן עשאוהו תנוד ועשה לו טפילה מכית ומחוץ תנוד של סדקין שעשה טפילה לכל אחד ואחד ומקום הסדקין כגולה אינו מקבל טומאה נתן טיט או סיד או גבכים על גבי הסדקין הרי זה כחטמא נתן עליהן חרסית או צפת ונפרית שעשה ושברים בצק או גללים טהור זה הכלל ובר שאין עושין ממנו תנוד אינו מחבר את הסדקין סדק חנוך שנחגו כלפי ארץ וכידה בטיט מן הצדדין טהור דף של תנוד שנחגו בזה לזה אפס בו טהור ואם יש בו רוב תנוד מקבל טומאה תנוד שנתן בו עפר עד יצאו אס נטמא מאוירו בלבד אינו כחטמא אלא מעפר ולמעלה ואם נטמא במגע ונגעה טומאה בו מחוכו נטמא כולו אף מעפר ולכטה הבירה מקום שפידת שתי קדירות והכופח מקום שפידת קדירה אחת לפיכך כירה שנחלקה לאורכה טהורה לרחבה עדיין מקבל טומאה הכופח שנחלק בין לאדם בין לרחבו טהור הקלות של בעלי בתים שנפתחה קרקעיתה אם היה עומק רפוח פחות משלשה פוחים הרי זה מקבל טומאה שאם יסיק כפוח טלכטה תחבשל הקדירה למעלה היה הפוח עמוקה שלשה או יותר אינה מקבל טומאה שהרי האש רחוקה מן הקדירה ואינה כשלה נתן אבן או צרוד על פי הפוח עדיין היא בטוהרה בירחו בטיט נעשה האבן קרקע וכירה ומקבל טומא מכאן ולהבא :

פרק שבעה עשר

כל ידוח הכלים הרי הן ככלים ואם נטמא הכלי נטמא ידו חצוי לה כחטמיט ושאיין צריך לה טהור כחטמיטבאר לפיכך האבן היוצאת מן התנוד טפח ומן הכירה שלש אצבעות וחיבור ואם נטמא התנוד והכירה נטמא אבנים אילו ואוכלין ומסקין והגזעין

כאבנים אילו נטמאו ואם נגעו בחוץ לטפח של תנוד או בחוץ לשלש אצבעות של כירה טהורין עשאוהו לאפייה שיעורו כתנוד עשאוהו לבישול שיעורו ככירה מוסף התנוד של בעלי בתים טהור ושל כחומין טמא בעומאת התנוד כפני ססוכך עליו את השפור ביצא בו כוסף יודר של שלקי ותיס טמא ושל צבעים טהור עטרת הכירה טהורה וטידת התנוד והוא המקום הבני בצידו שמכיוון בו את הפת בעת רדייתה בזמן שהיא גבוהה ארבעה טפחים טמאה בטומאת התנוד פחות מארבעה טפחים טהור לפי שאינה חיבור לו ואם חיברה לתנוד אפילו על שלש אבנים טמאה בית דופן ובית התכלין ובית הכר שבכירה אם נטמאת הכירה במגע נטמאו כולן ואם נטמאת באויר לא נטמאו לפי שאינן חיבור לה אלא מדברי סופרים ולפיכך עשו לה חיבור כדי שלא ישרפו על מגען תרומה וקדשים וכן כל שאנו אומרים בעניין זה שהוא כחטמא במגע ואינו כחטמא באויר אינו חיבור אלא מדבריהם ועשו לו חיבור כדי שלא ישרפו עליו קדשים אלא תולין חצר הכירה בזמן שהיא גבוהה שלש אצבעות הרי זו חיבור ואם נטמאת הכירה או חצרה בין באויר בין במגע נטמא השנייה היתה חצרה פחותה מכאן ונטמאת אחת מהן במגע נטמאת השנייה אבל אם נטמאת אחת מהן מאירה בלבד אין חברתה טמאה לפי שאינה חיבור לה אלא מדבריהם היתה חצר הכירה מפרשת כגנה בזמן שהיא גבוה שלש אצבעות הרי זו חיבור לה בין לטמאת במגע בין לטומאת אויר היתה פחות מכאן או שהיתה החצר חלק ואין לה טפח אין חיבור לה ואם נטמאת הכירה בין באירה בין במגע טהור וכן אם נטמאת החצר הכירה טהור פשוטי כירה שלשה היו גובה כל אחד מהן שלש אצבעות או פחות אם נטמאת הכירה בין במגע בין באויר נטמא שלשתן וכן אם היו ארבעה נטל אחד מהן אם נטמא הכירה במגע נטמאת שני הפטופטים שנשארו ואם נטמא באויר לא נטמא עמה עשה לה שני פטופטים זה כנגד זה אם נטמאת הכירה במגע נטמא ואם נטמאת באויר לא נטמא היו הפטופטים גבוהין משלש אצבעות ולכטה כחטמאין עמה בין שנטמאת במגע בין שנטמאת באויר ומשלש ולמעלה כחטמאין עמה אם נטמאת במגע אבל אם נטמאת מצודה בלבד אין כחטמאין עמה היו משוכין מן הצפה בהן שלש אצבעות כחטמאין עמה בין שנטמאת במגע בין שנטמאת באויר היו חוץ לשלש אצבעות כחטמאין עמה אם נטמאת במגע ואם נטמאת באויר בלבד אין כחטמאין עמה ואין מדקדקין בכל השיעורין האלו שכולן הם מדברי סופרים :

פרק שמונה עשר

כלי חרס אינו מקבל טומאה עד שיהיה מקבל ועשו לקבלה אבל אם לא היה לו בית קיבול או שהיה מקבל ולא נעשה לקבלה אצו מקבל טומאה כלל לא מן התורה ולא מדברי סופרים לפיכך הבכא והמטה והספסל והכנורה והשלחן של חרס וכן כל כיוצא בהן מכלים שאין להן חוק אינן מקבלין טומאה וכן הסלונות שהמים מחלכין בהן אף על פי שהן כפופין ואף על פי שהן מקבלין הרי הן טהורין מפני שלא נעשו לקבלה אלא כדי שיצאו מהן המים וכן חבית של שייטים וחבית הרפונה בטוליה וכתן ונעשית כמו בית יד שנטמאין בה המחץ ולא נעשית לקבלה אינה מקבלת טומאה פנים שהיה בו בית קיבול שמן מקבל טומאה ושאיין בו טהור וכן מגופת היצרים שיש לה חוק טמאה משיט של בעלי בתים טהור ושל רובלין כחטמא נפני שמטהר על צידו ומצוה לו לחקק כמו כד יין וכדי שמן והחבית טהורה טהור

של זבובים ושל אלפס ושל שוקלי ארגמן טוב שיחזו השוקל בו
 ותולה המאזנים מידו שלש אצבעות קנה שלה וחוטיה כל שהן
 חטי מאזנים של מוכרי עששיות של מתכות וכיצא בהן שלש
 טפחים קנה שלה וחוטיה שנים עשר טפחים חוט מאזנים של
 חנונים ושל בעלי בתים פפח קנה המאזנים וחוטיה ששה טפחים
 חוט מאזנים של צמרים ושל שוקלי זכוכית טפחים קנה מאזנים
 וחוטיה השעה טפחים והיה על היעורין אלו אינו חיבור
 החבל שמסרנין המיטות מאיכותי הוא חיבור לטמאה משיסרג בו
 שלשה בתים והנוגע בחבל מן הקשר ולפנים טבא מן הקשר
 ולחוץ עד שלש אצבעות טבא מפני שהן צרכי של קשר הרי הן
 מכלל הביטה וחוקן לשלש אצבעות טהור שאינו לצורך הכלי
 טאפילו פסקו אין הקשר נותר חבל היצא מן המטה שהיא
 טמאה עד סף ארבעה טפחים הנוגע בו טהור שאינו מצורכי
 הכטה לפי שאינו ראוי לכלום מתחילת חמשה ועד סוף עשרה
 טמא מפני שתולין בו את המטות מעשרה ולחוץ טהור מפני
 שהיא יתר על צורך הביטה אבנט של אריג שבקיפין אותו על
 המטה כדי לקבץ איבריה והוא רנקא מדן שבקצתו יצאה מן
 המטה עד עשרה טפחים הרי הוא מצורכי המטה יתר על כן
 אינו מצורכי המטה ומדן שלה אם נשאר ממנו שבעה טפחים
 כדי לעשות ממנו חבק לחמור הרי זה מקבל טמאה מטה
 שוחתה טמאה מדרס ומדן יצא ממנה עד עשרה טפחים הרי
 הוא אב טמאה כמיטה עצמו והכל מדרס מעשרה ולחוץ הרי היא
 כנוע מדרס דרס הזכ על המדון היוצא מעשרה ולפנים הרי
 המטה מולה מדרס מעשרה ולחוץ טהורה במה זכרים אמר
 למדרס אבל לשאר טומאות אפילו מאה אמה כולו חיבור כיצד
 מוזן שהוא כרוך על הכטה והכנים קצתו לאהל המת או שנגע
 שרץ בקצתו או שנפל מן מקוץ טמאין על בקצתו נטמאת הכטה
 ואפילו היה הקצה שנטמא יצא מן המטה כאה אכה כטה
 הטמאה מדרס וכרך לה מדן הכל טמא מדרס הפרישו המיטה
 מדרס כשתיתה וחברין מנג מדרס היתה טמאה טומאת שבעה
 וניך לה מדן כולה טמאה טמאת שבעה הפרישו היא טמאה
 כשחתה והמדן טמא טומאת ערב היתה טמאה טומאת ערב
 ונדלה מדן הכל טמא טומאת שבעה הפרישו היא טמאה
 טומאת ערב והמדן טהור מיטה שכרך עליה מדן ונגע
 בהן הבת הכל טמא טומאת שבעה פרישו טמא טומאת שבעה
 נגע בה שרץ וכיצא בהן טמאין טומאת ערב פרישו כמאים
 טמאת שבעה ברע שחתה טמאה מדרס וחברה למטה המטה
 מולה מדרס פרישה הברע טמאה מדרס כשהיתה והכטה כנוע
 מדרס וכן אם היתה הברע טמאה טמאת שבעה וחברה
 למטה המטה כולה טמאה שבעה כאלו נגע זבת בכרע שלה ואם
 החז על הכטה טהורה והכרע בכללה ואם פירש קודם היתה
 הברע טמאה טמאת שבעה כשהיתה והכטה טמאה טומאת ערב
 היה הברע טמאה טומאת ערב וחברה למטה הכל טמא טמאת
 ערב פירשה היא טמאה טומאת ערב והמיטה טהורה שאין
 הטמא טומאת ערב כן הבת כטמא לא אדם ולא כלים מפני
 שהוא חלד כמו שבארנו וכן הדין בשן של מעורר שננטמא
 במת ואחר כך חיברו למעורר :

פרק שנים ועשרים

במה שיעור הבגד להחטא ג' טפחים על שלשה טפחים לכודם
 ושלש אצבעות על שלש אצבעות ככהנת עם הכבל לטומאת הבת

או לשאר טומאות במה דברים אמורים כבגדי צמר ופשתים
 אבל בגדים של שאר מינין אין מקבלין טומא' ככל הטימא' אלא
 אם כן היה בהן שלשה טפחים על שלשה טפחים או יתר שבאבר
 או בגד מפני השמועה לבדו שבא הכתוב לרבות שלשה טפחים
 על שלשה טפחים בשאר בגדים לטימאה במה דברים אמורים
 בקרעים מן הבגדים אבל האורג כגד בפני עצמו כל שהוא הרי
 זה מקבל שאר טומאות חוץ מטומאת בדרס שאין מקבל אותה
 אלא הראוי לכודם הבגדים העבים ביותר כגון הלנדין והנמטין
 הקשין או הבגדי הדבין ביותר כגו' בגדי פשתן של יצרים שהכשר
 נראה מתחתן אינן מקבלין טומאה עד שיהיה בקרע שלשה על
 שלשה טפחים כין לכודם בין לשאר טומאות כל הקליעות
 כקבלות טומאה כבגדים אחד הקלע חוטים ועשאן פיף או
 האורגן ועשאן אבנט וכיצא בו חוץ מקליעה שעושיין הצברים
 לקשור בה הצמר שהיא טהורה הקלע שבית קיבול אכן שבה
 אריג או עור מקבלת טומאה נפסק בית אצבע שלה טהורה נפסק
 בית הפקיע שלה בלבר עדין היא בטימאתה המכמות ודרטות
 מקבלין טומא' וההדס מקבל טומאה מפני הזוט מפני שעניי אותה
 השבכה דקין ביותר והרי היא כבגד העושה כגד כן החרס
 טהור כן הזוטו כהטמא עשה הלוק כן המשכרת אם יש בו
 שלשה על שלשה כקבל טומאה משכרת של יין שכלת אם
 משמשת בעיין מלאכה ראשונה טמאה ואם לאו טהור מטפות
 הכפרים הכצוירות אין הקבלין טומאה מפני שאינן משמשין
 אדם שהרי ציורן מעיד עליהן שבשביל כפר נעשו ושאינן
 כצוירות בתטמאות כשאר טומאות חוץ מטומאת בדרס מפני
 שאינן לעמוד ונעשה מלאכה ככת הסבלים שבניחין על
 כתפיהן מפני רבוט מחטמא' כבודם וכן משכרת של יין כגד
 שחשב עליה לצוות אינו מקבל טמא' בטל מחטבתו כקבל טמאה
 בעל הבית שעשה מטפות לחפיה בהן כותלי או עמודים מקבלות
 טומאה הלוק העשו כסככה כדי להחזק בו שותי שכר אינו
 מקבל טומאה כפח שנתנו על הספר טהור בלקבל טומאת בדרס
 אבל כהטמא בכת וכשאר טומאות העושה אכפלינת בין על
 העור בין על הבגד אף על פי שיש בהן שיעור טהורין עשה
 עליהן מלגמא על הבגד אינו מקבל טומא' שרדי נלכלך ואינו
 ראוי ועל העור מקבל טומאה מפני שהוא בתקנה וראוי לכשכב
 מאימתי יקבל הבגד טמאה כשיארו בו שלש אצבעות על שלש
 אצבעות וכל הכלים הנארגין ככהט כגון הכוס ואנפליא אין
 מקבלין טמאה עד שהיגבר בלאדתן כל הכלים הנעשין על
 גבי כחש כגון כצח' כיון שנעש' בהן בית קיבול בלאכהן כקבלין
 טומאה סככה שכניחה הבנית בראשיהן אס דתחילת
 אותה רפיה אינה מקבלת טומאה עד שיגבר קרקעיתה ואם
 התחילה מקרקעיתה אינה מקבלת טמאה עד שיגבר את פיה
 ושביסה מקבלת טמאה בפני עצמה וחוטיה חיבור לה לטמא
 ולהחטא סככה שנקרעה אם אינה מקבלת רוב שער הראש
 טהורה הלוק של בגד או של לבד או של נייר באיכותי הוא גמר
 בלאכתו משיפתח את פיו הגדול לפי גודלו והקטן לפי קוטנו ואם
 נטמא תהלוק מאכותי הוא טהור כשיבלה ואינו כששכמעין
 מלאכתו ראשונה כשהייר בו רובו מלביעה עדיין הוא כטמאתו
 רובו מלביטה טהור ואם נקרע בבית פיו טהור העושה דגד
 כיצאר של בגד וכצידו של סדין אינו מקבל טמאה עד שימלל
 שפתותיו עשאו כאבצע הבגד וכאבצע הסדין אינו מקבל טמא'
 עד שיכלול כצד השני דגור שכלו צדדי ואכצעתו קיימת
 טמא טפה שפירשה כן הבגד והתקינה לחגור בה כט ח ב

משכרי החבית ולא בטל שם כלי מעליה אבל חרם שניקב אחר שפירש מן הכלי וכתם הנקב בזפת אף על פי שהוא מוחק רביעי' עהוד שהחרם שניקב בטל שם כלי מעליו וטור וכל שטור בכלי חרם שעה אחת אין לומר מאה לעולם קומקומם שניקב ועשאו בזכר טהור שאינו יכול לקבל הרצין כצונן וכן כלי הזפת והשעוה וכיצא בהן שהורין ואין בכלל הכלים משפך של חרם שפקקו בזפת אינו מקבל נטמא שאין הזפת משימו כלי קיבול אבל משפך של עץ שסתמו הרי זה ככלי קיבול ומתטמא

פרק עשרים

כבר ביארנו שכל יוצת הכלים שהכלי צריך לה בשעת חשימו הרי היא חשובה כגוף הכלי להתטמא ולטמא לפיכך הטופל כלי חרם הבריא אם נטמא הכלי הרי אוכלין ומסקין הנוגעין בטפיל' שהורין שאין הכלי צריך לטפילה זו אבל הטופל את כלי חרם הרעוע הרי הטפילה חשובה כגוף הכלי וכן הכהודק את הקדידה של חרם הדולין בה המים אם חיפה אותה בעוד או בקלף וכיצא בהן אם היתה רעועה הרי הן כגופה המי' כלל חרם להיות מכשל בו אינו חיבור טפל כלים להיות זופת בהן חיבור חבית שניקבה ועשאה בזכר כבעץ ונפרית בסיד ובגבסם אינן חיבור ושאר כל הדברים חיבור דברים הליחן הבטוחין שטופלין בהן הפטסין שלמים כדי שלא ידלף הכלי הרי הן כגוף של כלל אפילו נטמא הכלי מאידו אוכלין ומסקין הנוגעים בטפילה עמאין וכן מפילן של תבור הרי הוא כחרם התבור והוא שיהיה בעובי הטפילה עד טפח שהוא יחדו של תבור אבל יתר על טפח אינו כיצוד ותבור והנוגעים ביתר על טפח כעוביו שהורין וטפילת הכירה עוביו שלש אצבעות חבית שנקבה וסתמה בזפת יותר מצורכה הנוגע כצורכה טמא וביתר מצורכה טהור זפת שנטפח על חבית הנוגע בה טהור כיחם שנפל בחצר ובחדסית ונטמא הנוגע בהמר טמא והנוגע בחדסית טהור שאין החדסית כהחבר לכלי כגופת חבית שטפל בטיט עליה ועל החבית אינה חיבור לה ואם נגעו מסקין טמאין בחבית לא נטמא החגופה ואם נגעו בכגופה לא נטמאו אחריו החבית כלי נהושת שופתן אין הזפת חיבור ואם ליין הרי זה כגוף הכלי בצק שבסדיקי העריבה שנגע בו שרץ אם בפסח האיל ואיסורו חשוב הוצץ ולא נטמאת העריבה ואם בשאר ימות השנה אם היה כקפיד עליו העריבה טהורה ואם רצה בקיבומו הרי הוא כעריבה ונטמאת העריבה המשיחות והרצועות שבמשיחות הספרי ושכמטפח התנוקות תפוח חיבור וקטורות אינן חיבור וכן רצועות שבבערה ושכשק ושכקופה אבל שכאני כלי חרם אפילו תפורת אינן חיבור שאין חיבורין לכלי חרם יד קדרום היצא כאחוריו שלש אצבעות חיבור והיתר על שלש הנוגע בו טהור יד קדרום כלפניו טפח הסמוך לברתו חיבור יתר על כן הנוגע בו טהור שירי הפרגל טפח ויד מקבת של כפתחי אבנים טפח יד קורנם של זהבים מ'פחים ושל חדשים שלשה שירי מלמד הבקר ארבעה טפחים סמוך לדרכן יד קדרום שחפרין בו ברדין שלמים ארבעה טפחים ויד קדרום של כבש חכשה ויד כן פטיש חכשה ושל פטיש ששה וכן יד קדרום של בקיע ושל עדיד ששה יד מקבת של סתתין ששה שירי המדע הסמוך לדיחור שלכתבת שבראש המדע שבעה טפחים יד המגריפה של בעלי בתים טמונה טפחים ושל סידין עשרה וכל היתר על זה אם רצה לקיבו טמא יד כל מטמאי האור כגון

השפורין והאסכלאות אפילו ארוכין כל שהן טמאין מקל שעשאהו יד לקדרום הרי הוא חיבור לטומא בשעת מלאכה ואם נגעה נטמא במקל כשהוא חורש או מבקע בו נטמא הקוריום ואם נגעה בקוריום נטמא המקל וכן הדיו סטר שהן כשני כלים והמכר מחברן להיות כסך עליהן הרי הן חיבור בשעת מלאכה קבעו בקורה הרי זה מקבל נטמא ואין הקורה חיבור לו עשה קצת הקורה דיוסטר כל שהוא מן הקורה לצורך הדיוסטר חיבור ולדיוסטר והנוגע בשאר הקורה טהור שאין כל הקורה חיבור עגלה שנטמאת הנוגע בעול ובקטרב ובעץ ובענבות אפילו בשעת מלאכה טהורה והנוגע בחרב ובכודך וכיצול ובעין של כתבת וכלו ים ובעידאין טמא וכן מגירה שנטמאת הנוגע בידה מיכן ומיכן טמא והנוגע ברוש ובמשיחה ובאמה ובכניפין שלה טהור שאין אילו חיבור לה אבל הנוגע ביד מיכן ומיכן טמא והנוגע ברוש ובמשיחה ובאמה ובכניפין שלה טהור שאין אילו חיבור לה אבל הנוגע במלכן של כסר הגדול טמא בכבש טל חרם שנטמא הרומח שבו הנוגע בכבש טהור מנחו טמא הנוגע בקטנות שהיא לפופה עליו טהור שאינה חיבור קשת שהיתה מתוחה והחץ משוך עמה ונטמא החץ הנוגע ביהר ובקשת טהור ואפילו בשהיא מתוחה וכן מצורת האישות שנטמא החץ שלה לא נטמאת המצודה אפילו כשהיא מתוחה וכן כסכת נסוכה שנטמאת בשעת האריג הנוגע בכוכב העליון והתחתון ובכרים ובקדוס ובהש שהעביד על גבי ארגמן ובעידה שאינו עתיד להחזיר טהור שכל אילו אינן חיבור לבגד אבל הנוגע בנפש המסכת ובשתי העמד ובכפאל שהעביד על גבי ארגמן ובעידה שהוא עתיד להחזיר טמא שכל אילו חיבורין לבגד הנוגע כצמר שעל העימונא שהיה טהור הנוגע בפיקה עד שלא פרעה טמא משפרעה טהור וחוט שהשילד למחט אפי' קטרב משני צדדין אינו חיבור הבניכו לבגד החוט חיבור לבגד ואין המחט חיבור לבגד ואין הדיש כולו חיבור לבגד אלא כל שהוא לצורך התפירה חיבור ושאינו לצורך התפירה אינו חיבור החוט שפירש מן הבגד אפילו מאה אמה כולו חיבור חבל שקטרב באדם אפילו מאה אמה כולו חיבור קטרב בו חבל אחד מן הקטרב חפנים חיבור מן הקטרב ולחוף אינו חיבור החבל שהוא טהור בקיפה אינו חיבור אלא אפ' מן הקטרב

פרק אחד ועשרים

הואשין היוצאין מן האריג ושכתחילת הידיעה ושכסופה וכן הנקראין נימין כמה שיעורן של סרין ושל מורדין ושל צעיף ושל פליין של ראש ששה אצבעות ושל חלק שר. א קדוע בתחילתו ועד סופו ואור שלושין אותו מקבצין אותו בלולאות שיעוד חוטין עשרה אצבעות הסגים והרדיד והטלית שלש אצבעות וכל היתר על השיעורין האלו הנוגע בו טהור אף על פי שהבגד טמא במדרם או בשאר טיבאות ואין צריך לומר שאם נגעה שומאה ביתר שהבגד טהור נימי הכיפה של ראש והמחוח שמניחין הערכי' על פניהם וחלקין השורדין מן השיער והפונדה שלובש האדם על בשרו והסמלה והפרגוד שמניחין על הפתחים כמו פרוכת נימין כל שהן משקולת שנטמאת הרי שנים עשר טפח מן חוט שלה חיבור לה וכל הנוגע בחוף לשנים עשר טפח טהור ומשקולת של חדשים טמונה עשר טפח ושל בנאין וחדשים אמה והיתר על מידות אילו אף על פי שהוא רצה בקיבומו טהור משקולת של צדדין אפילו ארוכין כל שהן טמאין חוטבאנים

בראש הבהמה ארבעה והכריתית שמערין בה המים סאה פחות משיעורין אלו אינן ראויין למדרם ואין דרך העם לישב עליהן נפחתו וצירר מקום הפחתה הן טהורין וכאילו לא קשר מקום הפחתה וכל החמתו שנפחתו וצורף טהורות חוץ משלעך ביים מפני שכך הוא דרכן תמיד לצרף וחמת חלילין אין בתמבאה במדרם שהרי אינה ראיה למדרם

פרק חמשה ועשרים

כל פשוט כלי עץ העשוין לשיבה או לשיבה או לרכיבה בחטמאין במדרם כגון המטה והכסא וכיוצא בהן המטה והכר והכסת של מת וכסא של כלה ומשבר שלהיה וכסא של כובס שכובס עליו את הכלים וכסא של קטן שיש לו רגלים אף על פי שאין בו גובה טפח כל אילו מהטמאין במדרם כסא של כרזל שעושיין בבית הכסא והעור נתון עליו הרי הוא מחטמא במדרם ובשאר טומאות הפריש עור המדופה על הכרזל העור כהטמא במדרם והכרזל מהטמא כשאר טומאות אבל לא במדרם

טרסקל של גמי וכיוצא בו המחופה בעור כהטמא במדרם וכשאר טומאות הפריש העור מעליו העור כהטמא במדרם אבל הטרסקל טהור מכלום שהרי נעשה כשברי כלי ספסלין שבמרחץ ששתי רגליו של עץ כהטמא במדרם היתה אחת של עץ ואחד של שיש אינו מקבל טומאה נכרים שבמרחץ שנגבן אינן מקבלין טומאה שאינן עשוין לשיבה אלא כדי שיהלכו המים תחתיהן הכלכלה והסל טבלאן חבן או כוכין אף על פי שהתקין לשיבה אינן מקבלין טומאות במדרם ראויין לשיבה ואם כרגן בגמי או במשיחה על פיהן כהטמאין במדרם קודת בית הכרז

שעשה ראשה האחד כסא אינו כהטמא במדרם מפני שאוכרין לו עמוד ונעשה מלאכתו אבל אם קבע את הכסא בקודת בית הבד הכסא כהטמא במדרם ואם דרס הזב על הקורה לא נטמא הכסא וכן אם קבע הכסא בקודה גדולה או עטה ראש הקודה הגדולה כסא אין טמא אלא מקום הכסא בלבד ושאר הקורה טהור וכן הדין בכסא שקבעו בעריבה שהוא טהור קצת הקורה שבתקן המסתת את האבן לישב עליו הרי מקום ישיבתו

מהטמא במדרם ומקום ישיבת שאחורי הקרון טהור שאינה אלא ישיבת צעור ראשי בלונכות שחשבין עליהן האובנין ושפץ את האכנים וכיוצא בהן טהורין וכן כופת של חברה שהוא יושב עליו אפילו גבוה טפח טהור שאין זה כלי וכן בול של עץ אף על פי שסדקו וכרכמו ועשאוהו פנים לשער וכיוצא בו אינו כלי ולא מקבל טומאה עד שיחוק בו ראשי בלונכות החקוקין אם חקקן לדעת מקבלין טומאה כצאן חקוקין אם חשב עליהן מקבלין טומאה מכאן ולהבא ואם חשב עליהן חדש שוטח וקטן או אדם שאינן שלו טהורין וכן כל כיוצא בהן כדברים שאינן מקבלין טומאה אלא במחשב שאין לך מחשב כמעלת אלא מחשב כמעלים שהן בני דיעה העושה כפה בן השאר ויבטה ויחדה לשיבה הרי בטולה מתורת אוכל ומתמבאה במדרם שהרי כשמשת תשמישי העץ מחצלה הקש מהטמא במדרם ושל קנים ושל חלף טהורין מפני שאינה ראיה למדרם ושאר המחצלות אם עשאוה לשיבה מקבלת טומאה עשאוה לסיכות טהורה עשאוה סהם גדולה סתכה לסיכות קטנה סתכה לשיבה כחצלת שעשה קנים לאורכה טמאה במדרם שעדיין ראוייה לשיבה עשאוה כמין גאס טהורה עשה לה קנים לחובה אם אין בין קנה לחבירו ארבעה טפחים טהורה

ועוד שבניחין בערם תחת הקטן ועוד הכר ועוד הכסת ועוד שבניחין תחת השולחן בעת האכיל כדי שיפלו עליו הפירות מפני שהוא נשען עליו ברגלו ועוד שהגור בופץ הפשתן עליו בעת שמפץ ועוד שחוגר החבר עליו ועוד שבניח הסבל על בקיפו בעת שכוכל ועוד שבניח הרופא על ברכיו בעת שמפס השחוני מפני שכל העורות האילו יושב עליהן ועוד הלב של קטן שריריו יורד עליו כדי שלא יפסדו בגדיו ועוד שעשאוהו לנחמו על לבו בשעת הקציד מפני השרב ועוד שולפפין הכסות בו ועוד החפור כתיבה שבניחין בו הבגדים שכל אילו מתהפכין עליהן ונשענן עליהן כל העורות המתמבאות במדרם אינן כהטמאין עד שיהיה בהן כשיעור המשה על חמשה טפחים ואילו עורות שאין מתמבאין במדרם עור שחוגר סורק הצמר בעת שסורק ועוד שולפף בו הצמר הסרוק ועוד שולפף בו הארגמן ועוד התופר שבניחין בו הארגמן וכולן מהטמאין בשאר טומאות עור שעשאוהו חפוי לבל יטחור מכלום עשאוהו חפוי למשקולת מקבל שאר טומאות שהרי נעשה לקבלה ואינו מהטמא במדרם עור שעשאוהו לעקבו ולפרסתו אם חופה את רוב הדגל מהטמא ואם לאו טהור מנעל שעל האימום אף על פי שעדיין לא לבשו אדם הרי זה מהטמא במדרם שכבר נגמר מלאכתו כל עור הראוי להתמבא במדרם ואינו הסר מלאכה המחשבה מהטמא ואם חשב עליו להיות עוד שולחן וכיוצא בו הרי זה מהטמא במדרם ואם חסר מלאכה אין המחשבה מועלת בו עד שתגמר מלאכתו הוץ מן העור שמופץ בו המרכב מפני האבק שהמחשבה מועלת בו אף על פי שלא נגברה מלאכתו במה דברים אמורים בעודות בעל הבית אבל העבדן שכזמן למכירה אין המחשבה מהטמא עד שיעשה בהן מעשה ויבינם למדרם אין אדם מהטמא במדרם מטמא במדרם שאינן שלו שנאמר והנגע במשכבו גזל משכבו ודם עליו בלא גיעה טהור ואם נתייאשו הבעלים טמא נגב משכבו וישב עליו טמא שחוקתו שנתי יאשו הבעלים שאינן יודעים מי נגבו ואם נודע שעדיין לא נתייאשו הבעלים טהור לפיכך נגב שנגב עור וחשב עליו לשיבה המחשבה מועלת לו ומתמבא במדרם אבל הגזלן אין מחשבתו מועלת אלא אם כן נתיאשו הבעלים עור שנתמבא במדרם והחחיל לקודעו רצועות הרי הוא בטומאתו עד שיכעטנו פחותה מחמשה טפחים כל כלי עור שנתמבא במדרם הוב ושיגהו לכלי אחר אם שיגהו ממשוט לפשוט הרי הוא בטומאתו שיגהו ממשוט למקבל ומקבל לפשוט טהור ובכנגד הכל טמא כיצד חבת שעשאוהו שטיח ושטיח שעשאוהו חבת טהור אבל חבת שנתמבא במדרם ועשאוהו תורמיל או חודמיל שעשאוהו חבת הדין במדרם כשהיה כר של בגד שנתמבא במדרם ועשאוהו סדין או סדי שעשאוהו כר או כסת בגד שעשאוהו משפחת או מטפחת שעשאוהו ככת הדין במדרם כשהיה כלים שעיקר עשייתן לקבלה ולמשכב כאחד כגון הכרים והכסתות והשקין והמרצופין אם נפחתו אף על פי שטהרו מלהתמבא במתובשאר טומאות מפני שאינן יכולין לקבל הדין מהטמאין במדרם שעדיין הן ראויין למדרם אבל כלים שעיקר עשייתן לקבלה בלבד כגון החמת והתורמיל אם היו גדולים כדי שיהיו ראויין לישב עליהן הואיל וחשבין עליהן מפני גדולתן הרי הן מהטמאין במדרם כל זמן שהן שלימים נפחתו אף על פי שאפשר עדיין לישב עליהן אין מהטמאין במדרם שעיקר עשייתן לקבלה בלבד והואיל ובטלו מלקבל טהור מלהתמבא לא במדרם ולא בשאר טומאות וכמה הוא שיעורן ויהיו ראויין למדרם החמת שבעת קבין והליקט חמשה והקלסתר שחולין בו השעורים

את מחניו מקבלת מזמאה בפני שהיא כאבנא טלח של עני
 שבלח אם היו רוב שפתותיה קיימות אף על פי שאין בה שלש
 על שלש בריא הרי זו מקבלת טובאה אין שפתותיה קיימות
 אם יש בה שלש על שלש חזק ובריא מקבלת טובאה ואם לאו
 אינה מקבלת טובאה וכן שאר בגדי עניים כטליות שאין בהן
 שלשה על שלשה אינן מקבלות טובאה ואם חשב עליהן והבינן
 מקבלות טובאה עד שיהיו פחות משלש על שלש שכל פחות
 משלש על שלש אינו מקבל טובאה כלל ואף על פי שהבינו
 פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקוק בו את המרהץ ולגעד
 בו את הקורה ולקנח בו את הרחיים וכיצא באלו אם הטל בו
 באשפה אינו מקבל טובאה תלאהו בכנורו או הניחו אחורי
 הדלח הרי זה במי שהניחו ברוך בגדיו ועדיין הוא חשוב אצל
 מלקבל שאר טובאות וזין כשימאת מדרס שהרי הוא פחות
 משלשה טפחים שלשה על שלשה שהיה מושלך באשפה אם
 היה בריא כדי לצרוד בו רובע הקב מלח גם ולא יקרע הרי זה
 מתטמא במדרס ואם לאו אינו מתטמא אבל אם היה בבית
 אם היה בריא אף על פי שאינו יכול לצרוד בו מלח או שהיה
 צורד בו מלח ולא היה בריא הרי זה טמא מדרס שלשה על
 שלשה שנקרע ולא הובדל הקרעים אם נתנו על הגסא וכשישב
 עליו יגע בשרו בכסא הרי זה טהור ואם לאו הרי זה מתטמא
 במדרס שלש על שלש שנימחה מכנה אפילו זוט אחד או
 שנמצא בה קשר או שני חישין מתאימין הרי זו טהורה שלש
 על שלש שהשליכ בראשפה טהורה החדרה מקבלת טובאה לעולם
 השליכתה בטוהרתה והחזרתה מטמאתה וזין משל אדגמן ושל
 חזרת טיבה שאפילו היתה על האשפה מקבלת טובאה בפני
 שהיא חשובה שלש על שלש שנתנה בכדור או שעשאה בוד
 בפני נעמה טהורה אבל שלש טפחים על שלש טפחים שנחנה
 בכדור הרי זה כמיט שהיה ומתטמא במדרס עשאו כדור בפני
 עצמו אינו מתטמא במדרס שהרי התפר ממעטו מן על שלשה

פרק שלשה ועשרים

הכפץ הוא המחצלת שאורגין אותה מן החבליים וכן הסוף וכן
 הנזמא וכיצא בהן ואין הכפץ ככלל כלים האמורים בתורה ואף
 על פי כן מתטמא הוא במדרס דין תורה שהרי ריבה הכתוב כל
 המטבב זה ראו למטבב ועשו לו וכן מתטמא במח ובשאר
 טבאות מדבריהן ככל פשטי כל עין כמו שביארנו זה כלל גחול
 טבל המתטמא במדרס בהטמא בשאר טובאות כנר בארנו
 שהבגד מתטמא בשלש על שלש כמו שבארנו בשאר טובאות וכל
 טפחים על שלשה טפחים למדרס השק שיעורו ארבעה טפחים
 על ארבעה טפחים העוד רכשה על המשה דמפץ ששה על
 ששה בין למדרס בין לשאר הטובאות ופחות מן השיעורין
 האלו טהורין ככלום במה דברים אמורים בקרע אחד מהן שנקרע
 בלא כוונה אבל הקוצץ בכוונה וקוצץ אפילו טפח על טפח
 למטבב או שלשה טפחי על שלש טפחים למטבב הריזה מתטמא
 במדרס בין שהיה הטפח על טפח שקיצע או השלשה על
 השלשה בגד או שק או עוד או כפץ וכן המקצע מאחד מהן
 לאחזה כדי שיאחו בו בידו כדרך שעושין קוצצי האנים שלא
 יחזקו אצבעותיהן הרי זה טמא בכל שרוא והוא שלא יהיה
 פחות מן על ג' שכל פחות משלש אצבעות טהור מכלום המחבר
 שני טפחים בן הבגד וכן השק טפח שלשה מן השק ואחד מן

העוד ארבעה מן העוד ואחד מן הכפץ הרי זה טהור מן המדרס
 אבל אם חיבר המשה טפוחין הכפץ ואחד מן העוד ארבעה
 מן העוד ואחד מן השק שלשה מן השק ואחד מן הבגד הרי זה
 טמא מדרס זה הכלל בל שהשלים שיעורו כחמור ממנו טמא
 מן הקל טהור בלויי נפה וכברה שהתקינו לשיבה טהורין
 ואינן מקבלין טובאה עד שיקצצם ואחד כך יהיו כמפץ חלוק
 של קטן אינו מתטמא במדרס עד שיהיה בו כשיעור שלשה
 טפחים על שלשה טפחים ונמדד כפול ככרייתו ואילו
 במדרין בפולין כנדים שמלבישין אותן על הרגלים ועל השוקים
 ואת הראשו והמכנסים והבוכע והכיס של פיגרה ומטלית שחלאתה
 על השפה אם פשוטה נמדדת פשיטה ואם כפולה נמדדת כפולה
 הבגד שארג בו ג' על ג' נטמא במדרס ואחד כך השלים את
 כל הבגד כולו מדרס נטל חוט אחד מתהילתו טהור מן המדרס
 אבל טמא מנע מדרס והרי הוא ראשון ככלי שנגע במדרס נטל
 חוט אחד מתהילתו ואחד כך השלים את כל הבגד כולו טמא
 מנע מדרס וכן בגד שנארג בו שלש אצבעות על שלש
 אצבעות ונטמא במת ואחר כך השלים עליו את כל רבנד הבגד
 כולו טמא במת נטל חוט אחד מהחילתו טהור מטמא מת אבל
 טמא מנע טמא מת נטל חוט אחד מתהילתו ואחד כך השלים
 את כל הבגד הכל טהור ולמה יהיה הכל טהור בפני שאמרנו על ג'
 שנתמעטה טהורה מכלום אבל שלשה על שלשה שנתמעטה
 אף על פי שטהרה מן המדרס הרי היא טמאה ככל הטובאות
 מטלת שהיא מדרס ותלאה על הקופה או על העיר נעשה
 הכל ראשון לטובאה הפריש את דבטלת הרי דקיפה או העוד
 ראשון בפני שנגעו במדרס והמטלת טהורה טהורין שחלאת
 והפרישה בטלה תלאה על הבגד או על השק כשההכל
 מדרס וחרי הכל אם טכאה הפרישה הרי הבגד אי השק
 ראשון שהרי נגע במדרס והמטלת אם טובאה כשהיתה שאינה
 בטלה על הארג תפר דמטלת על הבגד בטהלה כרחוק
 אחת או משתי רוחות כמין נאם אינה חיבור ולא נעשה הכל אם
 אלא מנע מדרס בלכר תפרה משתי רוחותו כדור הרי זה
 חיבור ונעשה הכל אם שלשה על שלשה מיטמא במדרס
 ואחר כך נחלק טהור מן המדרס ואין כמקריב אלו טובאה כלל
 והנס כשכרי כלי שיטמא אבל בגד שנמצא במדרס וקרע
 במנו שלש אצבעות על שלש אצבעות אותו הקרע טהור מן
 המדרס אבל טמא מנע מדרס שבעת פרישתו מן רבנד הנדו נטמא
 במנעו סוף שנמצא במדרס ואחד כך עשאו פחות טהור
 מן המדרס ומאיצתי הוא טהור מן המדרס משיחתקענו
 הלולאות שהיא נהלה בהן בשאר הפרכות טלח שהיא מדרס
 זהטבילה וקודם שיעריב טמאה התחיל לקרוע ממנו קרע כיון
 שנקרע בה רובה שני אינה חיבור וטהרה כולה אף על פי
 שעדיין נשתייד בה כדי בעפזרת שלא בקרע שהרי הא קודע
 וחולץ כמה דברים אכזורים בטבילה זמן שבתן שלא זמן
 עליה להטבילה כך לא יחוס לקרוע את כולה ולפיק טהרה
 כולה

פרק ארבעה ועשרים

אילו עזרת מתטמאין במדרס עור שחשב עליו לשתוחה ועוד
 שמנחזן על המטה מלמעלה לישן עליו ועוד שבגדיהן על
 החמור תחת המטאוי ועוד

ושל סנדליון טהור מכלום לפי שאין עליו צורת כל שלשה סדינים הן העשוי לשיבה טמא מדרם והעשוי לפרוכת טמא טמא בת ושל צורות שעושין אותו כזו שיהלמד ממנו הרוקם טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם שלש מטפחות הן של ידים טמאה מדרם ושל ספרים טמאה טמא בת ושל תכריכי תבת ושל נבלי בני לוי טהורה מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם עוד העשוי כמו יד שמכניסין בו היד והאצבעות מפני הצניח וכיצא בהן הוא הנקרא פרקמילין ושלשה פרקמילין הן של צידי חיה ועוף טמא מדרם שואר נשען עליו ושל חגבים טמא טמא בת שנתנין בו החגבים ושל קיציץ שבו מקיציץ פירות טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם שלשה סבכות הן של ילדה טמא מדרם ושל זקנה טמאה טמא בת ושעושין לשחק בה לשהי שטר טהורה מכלום לפי שאינה ממשמשי אדם שלשה כנדליון הן של אדם טמא מדרם של מחכת ושל כהמה טמא טמא בת שלשעם ושל צפידה טהורה מכלום כללו של דבר כל כלי שאינו ראוי למשכב או למרכב או שהוא ראוי ולא נעשה אלא למלאכה אחרת הרי הוא טהור מן המדרם נעשה למלאכה אחרת ומשמש עמה את הישיבה כגון הטלית והרדיך מתטמא במדרם וכל המתטמא במדרם מתטמא במת ויש שמתטמא בזה ואינו מתטמא בזה כמו שבי ארנובל המתטמא במת מתטמא בשאר אבות הטומאות בין אבות של תורה בין של דבריהם ומתטמאין במשקין שלש קפוחות הן מזהחה שתלאה על הבריאה קטנה על הגדולה הלכין אחר הגדולה הן שוות הולכין אחר הפנימית כיצד הולכין אחריה שאם נקבה במוציא ריבון שתיהן טהורות שלש פנקסות הן האפיפדין שמגייזין עליו הספרים טמא מדרם ויש בה בית קיבול שעזה טמאה טמא בת ולקה טהורה מכלום לפי שאין עליו צורת כלי ואינו ראוי למדרם

פרק שמונה ועשרים

כל הכלים שיש להן בית קיבול שנטמאו אחריון במשקין לא נימא תוכן לתרומה ולא אנגיהן ולא אחניהן ולא ידיהן ולא בקס אצבע השוקע בשפת הכלי נטמא תוך הכלי נטמא כולן נפלו משקין טמאין על בני הכלים או על אנגיהן או על אחניהן או על ידוח הכלים המקבלים הרי זה מגנבן והם טהורים ואפילו אחרי הכלי כלו לא נטמא אחר כלי השק כגון השקין והמדיפין או כלי העור כגון הברדים והכסתות ואחד כלי עץ אפי' קופת ומטפלות אם נטמאו אחריון במשקין לא נטמא תוכן פשוטי כלי שטף שאין ראוי למדרם כגון השלחן וטבלה שאין לה דופן הואיל ואין מקבלין טומאה כן התורה אם נטמא אחריון במשקין לא נטמא תוכן אבל פשוטי כלי שטפו למדרם כגון המטף והעור שישנים עליו והבסא וכיוצא בהן אין להם אחרים ותוך אלא בין שנגעו משקין בהן מתוכן או מאחוריהם נטמא הכלי כולו וכן מידות יין ושמן והמלפרא ומסננת של חרדל ומשמרת של יין אין להם אחרים ותוך אלא אם נפל משקין על מקצתן נטמא כולן כמו הבגדים המרדע והמלמד יש להם אחרים ותוך כיצד נפל משקין על החיצון לא נטמא מן העץ הסמוך לחדוהו אלא שבעה טפחים בלבד ושאר העץ טהור וכן אם נפלו משקין על הדרבן לא נטמא אלא ארבע טפחים הסמוכין לדרבן נפלו תוך לשבעה הרי זה כלי קיבול שנגעו משקין כאחוריו ולא נטמאו אלא במקום מגען והתוך כים שבתוך כים ענטמא אחד מהן במשקין לא נטמא חבירו במה דברים אמרים בשחי שפוחותיו שנין אבל אם

חיה החיצון עורף ונטמא הפנימי נטמא החיצון נטמא החיצון לא נטמא הפנימי וכשרץ בין כך ובין כך אם נטמא אחד מהן לא נטמא חברו החוקק רובע וחצי רובע בעץ אחד ונטמא אחד מהן במשקין לא נטמא השני אף על פי שהן עץ אחד כיצד נגעו משקין טמאין בתוך הרובע חצי הרובע ואחוריו טמאין חצי הרובע ואחוריו טהורין נגעו בחצי הרובע מתוכו חצי הרובע ואחוריו טהורין וכשהוא מטביל מטביל את הכל נטמאו אחוריו הרובע או אחוריו חצי הרובע במשקין הרי אחוריו הכלי טמא שאין חולקין את האחורין קמק כוס שהז אחוריו טמאין והיה מדתיה אין חוששין שמא יצאו משקין מתוכו ונגעו באחוריו ווארו לתוכו אלא הרי המשקין שבתוכו טהורין לתוכו:

הלכות מקואות

מצוח עשה אחת והיא שיטבול כל טמא במי מקוה ואור כך יטור וביאור מצוחו בפרקים אילוי

פרק ראשון

כל הטמאין בין אדם בין כלים בין שנטמאו טומאה חמורה של תורה בין שנטמאו בטומאה של דבריהן אין להן טהרה אלא בטבילה במים הנקיים בקרקע כל מקום שנאמר בתורה רחיצת בשר וכיבוס בגדים מן הטומאה אינו אלא טבילה כל הגוף במקוה חוה שנאמר כזב וידי לא שטף במים כלום שיטבול כל גופו והוא הדין לשאר הטמאין שאם טבל כולו תוך מראש אצבע וקטנה עדין הוא בטומאה וכל הדברים האלו אעפ"י שהן מפיה שארעה הרי נאמר במים יבא וטמא עד הערב וטור בניין אב לכל הטמאין שיבואו במים כל הכלי שנטמא יש להן טהרה במקוה דווקא מכלי חרס וכלי זכוכית כלי חרס נאמר בו ואתות שבתו ואין לו טהרה אלא שביד אפי' חיברו בקרקע ואפי' קבעו במסגר ואפי' מלאהו סיד או גפסים הרי הוא כמו שהיה עד שיצטרך וכלי זכוכית בכלי חרס יצאם בדבר זה המפץ אינו בכלל הכלים הנקבלים שאר כל הטמאות לפי שאינו כלי קיבול ואינו מכלל כלי עץ האמורי בתורה והואיל והוא ראוי למשכב נתרבה לטומאת מדרם בלבד דין תורה וכיון שאין לו טומאה וטהרה בפירושו נתרבה לטומאה לא יתרבה לטהר במקוה שאין מתטהר במקוה אלא הכלים האמורין בתורה ואין להפץ טהרה אלא קריעתו עד שיסאר פוחת בששה על ששה טפחים חוב אין לו טהרה אלא במעיון שהרי נאמר בו במים חיים אבל הזבח ושאר הטמאים בין אדם בין כלים טובלין אף במקוה כל חייבי טבילות טבילתן ביום חוץ כגידה וילדות שטבילתן בלילה כמו שביארנו בענין גידה ובעל קרי טבילתו כולו היום כולו מתחילת הלילה שנאמר והיה לפנות ערב ירחץ במים מלכוד שטבול והולך מתחילת הלילה עד הערב שמש כל הטובל צריך שיטבול כל גופו כשהוא ערום בבה אחת ואם היה בעל סער יטביל כל סער ראשו וחצי הוא כגופו דין תורה וכל הטמאין שנטבלו בכגדיהן עלתה להן טבילה מפני שהמים באין בהן ואינן חוצצין וכן חנידה שטבלה בכגדיה מותרת לבעלה כל הטובל צריך להתכין לטבילה ואם לא נתכתן עלתה לו טבילה לחלוץ אפילו גידה שטבלה בלא כוונה כגון שנפלה לתוך המים או ירדה להקד הרי זו מותרת לבעלה אבל לתרומה חקדשים אינה טהורה עד שתטבול בכוחה כש חד

באלקה לרחובה עדיין מקבלה טומאה לאורכה נשתידו בה שלשה מעדנים של ששה טפחים עדיין היא ראיה למדרס ונתטמאה פחת מכאן טהורה וכן אם התד ראשי מעדנים טהור ואף טורי זה מדרס לא תקבל המחצלה עד שתגמר בלאכת' והתנקב כמו שביארנו תיבה שפחתה מלמעלה טהורה מן המדרס שאינה ראיה לישיב עליה ומקבלה שאר טומאות פחתה מצידה טמאה במדרס ובשאר טומאות עגלה של קטן מתטמאה במדרס שהרי נשען עליה מקל של זקנים טהור מכלום שאינו אלא לסייע סנדל של סידין והוא סנדל של עץ מתטמא במדרס מפני שהסיד פעמים מטיל בו עד שמגיע לביתו קב של קטע שיש בו בית קיבול כחתיך מתטמא בשאר טומאות מפני בית קיבול ומתטמא במדרס שהרי נשען עליו ואילו טמאין מטום מרכב מרדעת של חפור וטפסין של סוס וכד' וגמל ואוכף של נאקה וכל כדצא בהן הלוחות שמניחין על גבי החמור ואחר כך מתגין עליו המשאי שתחת ואם היתה ראיה למרכב טמאה

פרק ששה ועשרים

כלי עץ ודאי למדרס שקבעו במתל בתוך הבניין קבעו כמתל ולא בנה על גבי או בנה על גביו ולא קבעו עדין מתטמא במדרס כשהיה קבעו במסמרים ובנה עליו טהור וכן כפץ שנחננו על גבי הקדות קבעו ולא נתן עליו את המעויבה או שנתן עליו את המעויבה מתטמא במדרס קבעו ונתן עליו את המעויבה טהור ספסל שנטל אחד מראשיו עדיין הוא ראוי למדרס נטל השני טהור ואם יש בו נובה טפח מתטמא במדרס כסא שלכלה שנטל חפוי טהור ואם לא היו חפוי יוצאין וניטלו עדיין הוא ראוי למדרס שכן ודכו להחת מטוד על צידו וישיב עליו כסא שניטלו חפוי וועדין הוא ראוי לישיבה מתטמא ניטלו שנים מחפוי זה בצד זה טהור שדה שניטל העלין שלה טמאה כפני התחתון שהיא ראוי למדרס ניטל התחתון טמאה מפני העלין נטלו שתיהן הרי הדפין טהורין תיבה שנפחתה מצידה בתטמא במדרס כשאר טומאות מפני שראיה אף לישיבה והכל יושבין עליה נפחתה מלמעלה טהורה מן המדרס שהרי אינה

ראיה לישיבה ומתטמאה בשאר טומאות שעדיין היא מקבלת נפחתה מלמעלה טהורה מכל טמאה אף על פי שאיפשר לישיב עליה בכסא מפני שעיקר מעשיה לקבלה וכבר ביטל העיקר והבגרות שלה מתטמאות ואינן חיבור לה וכן משפלת שנפחתה כלקבל רימונים אף על פי שראיה למדרס הרי היא טהורה מכלום מפני שעיקר מעשיה לקבלה והואיל ובטל העיקר בטלה העפילה עריבה של עץ שמגבלין בה את הבניין או את הגפסים אף על פי שמקבלת שאר טומאות אינה מתטמאה במדרס ושלשין בה את הבצק שמחזקת משני לגין ועד תשעת קבין שנסדקה עד שאינו יוכל לרחוץ בה רגלו אות מפני המדק הרי זו מתטמאה במדרס שסתמה שכופתה ויושב עליה לפי גודלה וסדק שלה רגז בה שנים עד שנפחתה ונסתם הסדק אינה מתטמאה במדרס שהרי היא ראיה ללש בה ותחילת מעשת ללש בה ומקבלתה שאר טומאות חדר והגיה בקורים ונפתח הסדק חדרה לקבל טומאת מדרס וטהורה משאר טומאות עריבה גדולה שהיא יתר על תשעת קבין שנפחתה מלקבל רימוני והכינה לישיבה הרי זו טהורה אף בטומאת מדרס עד שיקציע שאין הבחשבה מעלת בעריבה גדולה שגפחתה עד שיעשה בה מעשה עשאה אכוס לכהמה אף על פי שקבעה בכותל טמאה

בכל הטומאות משה שנפל שתי ארוכות שלה אחד שנשטמא ועשה לה ארוכות ודשוח ולא שינה את הנקבים ונשברו החדש' עדיין היא בטומאתה נשתברו הישנות טהורה שהכל הולך אחר הישנות מיטה שהיתה טמאה מדרס נטלה קצרה ושתי כרעים עדיין היא בטומאתה שעדיין צורת רביטה עומדת נטלה אחת ושתי כרעים טהורה קצץ שתי לשונות של מיטה באלכסון או שקצץ שתי ברעי' טפח על טפח באלכסון או שמיטען פחת מטפח הרי זו נשברה וטהורה נשברה ארוכה ותקנה עדיין היא אב טומאה כשהיתה נשברה הארוכה השנייה ותקנה טהורה מן המדרס אבל טמאה מנגע מדרס לא הספיק לתקן את הראשון עד שנשברה השנייה טהורה מיטה שהיתה טמאה מדרס או בשאר טומאות ונגב חציה או אבר חציה או שחלקה אחין או שחפין הרי זו טהורה שהרי זו בכלי שנשבר החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא הרי זו דומה למי שעשה כלי אחד משברי כלים שנשטמא שהוא טהור ומקבל טומאה להבא מיטה שנפרקו איביה אם נשברה ארוכה ושתי כרעים או קצרה ושתי כרעים הרי אלו מתטמאין מפני שראויין לסומכן בכותל ולשון עליהן מיטה שנשטמא כולה אם הטבילה איברים איברים טהורה המפרק את המיטה להטבילה הנוגע בחבלים שלה טהור:

פרק שבעה ועשרים

שלוש חיבתותן תיבה שנפחתה מצידה טמאה מדרס מלמעלה טמאה טמא מת והבאה בכידה טהורה מכלום שלש עריבות הן עריבה משני לגין ועד תשעת קבין שנסדקה טמאה מדרס שליכה טמאה טמא מת והבאה בכידה טהורה מכלום שלש עגלות הן העשויה כקתדרה טמאה מדרס כמיטה טמאה ככאמת ושל אבנים טהורה מכלום שלשה תריסין הן תרים הכפוף טמא מדרס ושמשחקים בו בקכפוף טמא טמא מת ודיצת הערביי טהורה מכלום לפי שהיא עשויה לצורה כלבד ואינה כמטמאי אדם וכל כלי שאינה כמטמאי אדם אינו מקבל טומאה כל עיקר שלש תרכושין של עור הן של ספרים טמא מדרס ושאוכלין עליו טמא טמא מת וששטחין עליו את החות' טהור מכלו לפי שאינו כמטמאי אדם שלש בסיטיאות הן שלפני הביטה ושלפני הכופרים טמא מדרס של טולחן טמא טמא מת ושל בגדל טהור מכלו לפי שהוא במקצת הבגל ועורתו כוכחה עליו שלש מטות הן העשויה לשכיבה טמאה מדרס ושל אגנין שנהנין בה כל זכויות טמאה עומאת מת ושל סגין שבסרגין עליה את הסבכות טהורה מכלום לפי שאינה כמטמאי אדם שלש כשפלות הן של זבל טמאה מדרס של חבן טמאה טמא מת והפחוצל של גמלים טהור מכלום לפי שהחבלים של קשים ביותד ועבים ואינו ראוי לישיב עליו ועצי הסבכה דחבים הרבת ואינו ראוי לקבל חבן וכדצא בו ונמצא שאין עליו תורה כלי אלא חבלים בלבד שלשה מצד הן העשוי לישיבה טמא מדרס ושל צבעים שמניחין בו את רגלי טמא טמא מת ושל גתות שנותנין עליו ענבים ומחפין בו טהור מכלום לפי שאינו כמטמאי אדם שלש חבתות הן ושלשה חדרכלין הן הבקבלין כשיעור טמאין מדרס וכמה שיעורן החבת ארבעה קבין וחתיכיל חמשה ושאינן מקבלין כשיעור טמאים טמא מת ושל עזות הדג טהור מכלום שלשה עזות הן העשוי לשטוח טמא מדרס והעשוי לחברין כלים טמא מת ושל רצועות ושל

הכשיל לבנה או שהיה בה שרט ישן או שהיה על גב עינה כחל
וכן פתחה עיניה או עצמן הרי זו מתרת לבעלה שכל הדברים
האילו וכיצא בהן אינן חוצצין אלא מדבריהן ולענין שהרות
גורלענין ביאה לא גורו וכל החוצץ בנייה לטהרות חוצץ
בשאר הטבאין לענין שהרו חוצץ כגד בשעט טבילה מי שטבל
ועלה ומצא עליו דבר חוצץ אף על פי שנתעסק באותו המין כל
חום כולו ררי הוא בטומאתו עד שיאמר יודע אני בוודאי שלא
הוחז על קודם הטבילה האיל והחוקק טמא העמד טמא על
טומאתו עד שתדע בוודאי שטהר •

פרק שלישי

ואילו חוצצין בכלים הופת והחמר וכיצא בהן הופת שכבוס
ושבעלוהת מתוכן חוצצין מאחוריהן אינן חוצצין כמה דברים
אמורים מבית האומן אבל מבעל הבית בין מתוכן בין מאחוריהן
חוצצין הופת שכתמחוי ושכקערה בין כתוכן בין מאחוריהן
בין מבעל הבית בין מבית האומן חוצצין המור והקומוס בין
בטס בין בעלוהת בין בתמחוי וקערה בין מבעל הבית בין מבית
האומן בין מתוכן בין מאחוריהן חוצצין היה זפת או חכר
וכיצא בהן על הטבילה ועל השלחן ועל הדרגש אם היו נקיים
חוצצין מפני שמקפיד עליהם ועל הכלוס אינן חוצצין מפני שאינן
מקפיד עליהן היו על מטת בעל הבית חוצצין על מטת של
עני אינו חוצצין על איכף בעל הבית חוצצין ועל זקקו אינו חוצץ
על המדרגת משני צדדין חוצץ היו זפת או חמר וכיצא
בהן על כגד תלמידי חכמים אפי' כיעד אחד חוצץ מפני שמקפידין
על מלבושן להזהר נקי על כגד עמי הארץ משני צדדין חוצץ כיעד
אחד אינו חוצץ היו על המטפחות של זפתים ושל יוצרים ושל
מפסי אילמת אינן חוצצין טבח שהיה דם על כגדו אינו חוצץ
מפני שאינו מקפיד מוכר רכב שהיה רכב על כגדו אינו חוצץ
וכן כל כיצא בזה היה השכח מוכר רכב היה על כגדו דם
ורכב הרי זה כפק אם חוצץ בפני שהן שנים ומקפיד א אינו חוצץ
שהיו מלאכתו היא ואינו מקפיד היה הופת או החמר וכיצא
בהן על הסנדל כתוכו מלמעלה חוצץ מלמטה אינו חוצץ על

הספל מלעלה או מן הצדדין חוצץ מלמטה אינו חוצץ
לכלמי צאה שכבסא ושכקערה המכובשין בין מתוכן בין
מאחוריהן בין מלמטה בין מן הצדדין אינן חוצצין מפני שהמים
מעבדין אותן אבל לכלמי שמרים שכבוס ושבעלוהת והמך
שכשיר ושבינת והציט והבצק שעל יד הקודדו ושעל יד הבגריפה
חוצצין דבר ברור הוא שכל מקום שאמרנו בהפת ובחכר וכיצא
בהן שאינן חוצצין בכלים מפני שאינן מקפיד הוא לפיכך אם
היה רוב הכלי חפצי בופת א: כחמר ויצא בהן לא עלתה לו
טבילה כמו שביארנו אף על פי שאינן מקפיד אין כדבר זה הפרש
במלימן הכלים אלא כל הכלים שהן בדבר זה כל ידות הכלים
בהן חללין שובנין שלא כהרין או שהבגים כודכה ולא מריקן
או שהיו של מהכת ונשברו לא עלתה להן טבילה כלי שהתך פת
למטה והטבילו כאילו לא טבל מפני שאין המים נכנסין ככול
זה בו מקם שאין המים נכנסין בו עד שיטנו על צידו לא עלתה
לו טבילה עד שיטנו על צידו כלי שהוא צר מבאן ומבאן וחוכ
באפיצו אינו טהור עד שיטנו על צידו צלוחות שפיה שוקע
אטה שחורה עד שיטנה על צידה קלמרין אינה טהרה עד
שינקב מצידה כדי שיכנס המים לעקמומיות שבה בהמה שהיה
השיר ש היה רפוי ונטמא מטבילין אותו במקומו לא ישביל
אדם את הקטקס בפומין שבו אלא אם כן שפסד כלי שתא

מלא משקין והטבילו כאילו לא טבל היה מלא מים והטבילו הרי
המים והכלי טהרין כאחת מפני שהמים יש להן טהרה בכמה
כמו שביארנו בשמאת אבלין ומשקין היה הכלי מלא מי רגלים
רואין אותו כאילו הוא מים היה בו מי הטאה אם היה רוב הכלי
פגוי כדי שירבו מי מקיה על מי הטאת שבתוכו הרי זה טהור
ואם לא עדיין הוא בטומאתו וכאילו הן שאר משקין שחוצצין
בין גוף הכלי ובין מי המקוה כלי שתיכנס טהור תבו טבא
והיה מלא מין לבן או חלב והטבילו חללין אחר הרוב אם היה
רוב הכלי פגוי כדי שירבו המים בתוכו טהור מפני שטומאתו
מדבריהן אבל אם היה בו מין אדום או שאר משקין לא עלתה
לא טבילה לגן שהוא מלא מים טבאים והיה על פיו טיט
טופח והיה הטיט שוקע במים והטבילו טהור ואם היה טיט היון
וכיוצא בו כאילו לא טבל וכן טבעת שנתנה כל בינה של טיט טופח
והטבילה טהורה ואם היה טיט מן כאילו לא טבלה אילו שאין
צריכין שיכואו המים בהן סתם קשרי כגד ענין ואם הקפיד עליהן
חוצצין קשרי כגד בעלי בתים סתמן חוצצין ואם מקפיד עליהן
אינן חוצצין וקשרי נימי הכנרים שנקשרו מאילדין וחכט הסנדל
ותפילה של ראש בזמן שהקציצה דבוקה עם הרצועה טבח
וחקה ותפילה של זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת ואונוי החכת
והתורמיל וכל כיצא באילו בקשרים ותפרים שאינו עתיד

להתירם ואילו שצריכין שיביאו בהן המים הקשרים שכתתה
הן וקשהן עשוין לולאות וכן קשרי לולאות שככתף ושפה של
סדין צריך לתת ותפילה של ראש בזמן שאינה קבועה כרצועת
דשל זרוע בזמן שהיא עולה ויורדת וטבאים של סנדל וקשרי נימי
הכנרים שקשרן וכן כל כיצא באילו הנקבוס טהור עתיד ללחת
לכותחן הסלין של נתושל בד אם היו חוקים צריך לחטט ואם
היו רפים צריך לנער הכר והכסת של עור צריכים שיכואו בהן
המים כסת עגולה והכדור והאמס והקמיע והתפילה אינן צריכין
שיכואו המים לחללן זה הכלל כל שאין דרכו להוציא ולרבוים
טבל סתום הטביל כנדים המכובסין צריכין שיכנסו בהן המים
עד שיתעבדו הטבילן נגובין עד שיבעבדו וינודו כבעבוען כל
ידות הכלים שהן ארוכין יותר ככדי צורכן ועתיד לקיצין כטבילין
עד מקום המידה כיצד שלשלת דלי נחל ארבעה טפחים

וקטן עטרה נטביל מן השלחן עד מידה זו בלבד והשאר טהור
כלי טמא שנתן בתיכו כלים אחרים והטבילו הכל עלה להן טבילה
אף על פי שפי הכלי צר ביותר שהרי המים נכנסין לו ומהר
שעלתה טבילה לכלי גדול עלתה טבילה לכלים שבתוכו ואם הטביל
על צידו והטביל לא עלתה להן טבילה עד שיהיה פיורחב
בשפופרת הגוד וכן אם היה הכלי טהור נתן לתוכה כלים טמאין
והטבילין לא עלתה להן טבילה עד שיהיה פיורחב כשפופרת
הגוד כמה דברים אמורים לתרומה אבל לקודש אין כטבילין
כלים לחוך כל סטחורין כלל ואפילו היה כסל א בקופה כס
שביארנו לבעלה במקומו

פרק רביעי

דין תורה שכל מים כניסין טבילין בהן שנאמר בקה מים ככל
מקם והא שיהיה בהן כדי להעלות בהן כדי טבילה לכל גוף
האדם בבח אחת שיעור חכמי אמה על אמה ברום שלש אמות
ושיעור זה היא מחזיק ארבעים סאה מיכ בין שגובין בין שאינן
שא בין מדברי ספרים שהמים השאובין פסולין לטבילה ולא
עוד אלא מקוה מים שאינן שאובין ספסל לחוכן שלשת ל גן מים
שאובין פסול הכל אף על פי שפסול מים שאובין מדברי

הכופת ידיו ורגליו וישב לו באחד המים אם נכנס מים ודרך כולו טהור הקופץ לתוך הבקיה הרי זה מגונה והטובל פעמים במקוה הרי זה מגונה והאומר לחבירו כבוש ירך עלי במקוה הרי זה מגונה בית הסתרים ובית הקמטים אינן צריכין שיבוא בהן המים שנאמר וידיו לא שטף במים אברים הנודאין בלבד ואף על פי כן צריכין להיות ראויין שיבואו בהן המים ולא יהיו דבר חוצץ לפיכך אמה חכמים לעולם ילמדו אדם בתוך ביתו שתהיה אשה מדיחה בין קמטיה במים ואחר כך תטביל האשה טובלת כדרך גדולתה כארגת וכמניקה את בנה אשה אינה טובלת כנמל מפני שמהבישת מבני העיר ואינה טובלת כחגן ואם הקיף לה מפץ וכיוצא בו כדי להצניעה טובלת כנמל ולא תטבול על גבי כלי האדם או סל וכיוצא בהן מפני שמפחדת ולא תעלה לה טבילה אחר האדם או הכלים לא יהיה דבר חוצץ בינם ובין המים ואם היה דבר חוצץ בינם ובין המים כגון שהיה בעק או שטמא על בשר האדם או על גוף הבלי הרי זה טמא כשהיה ולא עלתה להן טבילה דבר תורה אכ היה דבר חוצץ חופה את רוב האדם או רוב הכלי לא עלתה להן טבילה והוא שיקפיד אדם עליו ורוצה להעבירו אבל אם אינו כפקיד עליו ולא שם אחרו על לב בין עבר בין לא עבר אינו חוצץ ואעפ"י שחופה את רובו וכן אם היה חופה מיעוטו אינו חוצץ אף על פי שהוא כקפיד עליו מדברי סופרים שכל דבר חוצץ אם היה כקפיד עליו לא עלתה לו טבילה אף על פי שהיא על מיעוטו נזרה משום רובו וכל דבר חוצץ אם היה חופה את רובו לא עלתה לו טבילה אף על פי שאינו כקפיד עליו נזרה משום רובו וכקפיד עליו נמצאת אומר שאם היה על בשר האדם או על גוף הכלי דבר מדברים החוצצין כגון בעק חפת וכיוצא בהן אפילו טמא כחדל והוא כקפיד עליו לא עלתה לו טבילה ואם אינו כקפיד עליו עלתה לו טבילה אלא אם כן היה חופה רוב הכלי או רוב האדם כמו שביארנו

פרק שני

אלו חוצצין באדם לגוף שחוצץ לקצו וגלד שעל גבי הכנה והדם יבש שעל גבי הכנה והרטייה שעליה וגלדי צואה שעל בשרו ובעק או טיט שתחת הציפורן והמלכותין שעל רגליו וטיט החין ופיט היצורים וטיט של זרבים הנמצא שב המיד אפילו בימות החמה כל אלו חוצצין ושאר כל הכיט כשהוא לח אינו חוצץ שהרי נבחה במים וכשהוא יבש חוצץ הדבש ורדיו ודולב והוס ושורף התות והתאינה והשקכה והדרוב יבישין חוצצין לחין אינן חוצצין ושאר כל הטרפים בין לחין בין יבישין חוצצין ודם שנכרך בבשר אפילו לח חוצץ האבר והבשר המדולדלים חוצצין בית הסתרי באשה חוצץ עד שתדחה תחילה שהדעה שם תמיד והאבק מתקבץ חוצץ כמה דברים אבורים כנשואה אבל בפנייה הואיל ואינה כקפיד אינו חוצץ האגד שעל גבי הכנה והקסקסין שעל גבי השכר והשירים והצטיים והקטליח והביעוץ בזמן שהן חזקין ודבוקין כבשר חוצצין רפים אינן חוצצין חוט צנר וחוט פשתן והרצועות שאקטוחת הנשים כראשיהן לגר חוצצין מפני שמכדולין בין רגליו ובין המים אבל חטי טיער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן אף על פי שאינן רפין חוטין שבצואר אינם חוצצין אפילו של פשתן לפי שאין אשה הנקת עצמה בהן אבל חבקים שבצואר כגון קטליח וענקים חוצצין לפי שהאשה הנקת עצמה בהן כדי שתראה בעלת בכר שיער שעל הלב שנתקשר ובעסה קלקליו וכן קלקליו חוצצין חץ התחבב באדם

בזמן שהוא נראה חוצץ ובזמן שאינו נראה טבול ואוכל בתרומתו לערב אף על פי שהוא חץ טמא וכן מי שבלע טבעת טמאה וטבל דרי זה טהור ואם הקיאה אחר שטבל נטמא במגעו שכבר בארנו שכל הבלועים בגוף החי לא מטמאין ולא מתטמאין נכנסו צורות וקיסמין בסדקי רגלו מלכטה חוצצין אספולנית מלמא ורטייה שעל בית הסתרים חוצצין אף על פי שאינו צריך שיכנסו בהן המים צריכין שיהיו ראויין ולא יהא בהן דבר חוצץ כמו שבארנו היה בו טערה אחת או שתיים דין למכה ראשו מודבק למכה או שהיו שתי טערות ראשם מודבק לככה או שהיו שתי טערות ראשם מודבק בשיט או בצואה או שהיו שתי טערות בריסי עיניו מלכטה ונקבן והוציאן בריסי עיניו מלמעלה ודי אילו חוצצין לא יטבול אדכ בעפר שעל רגליו ואם טבל אינו חוצץ האדום באדם וכלים והטבילין הרי הן בטומאתן ואף על פי שרפה ידיו עד שבאו בהן המים נזרה טמא לא ידפח ואם הדיח ידיו במים עלתה להן טבילה דכפשלת בנה לאהוריה וטבילה לא עלתה לה טבילה שמה היה טיט ברגליו הרנוק' או בידיו ונדבק באדם בשעת טבילה חוצץ ואחר שעלתה נפל נזרה שנתנה טערה בפיה או שקפצה ידה או שקרעה בשפתותיה או שנמצא עצם בין שיניה כאלו לא טבילה וכן שאר כל הטמאים נחנה מעות בפיה וידדה וטבלה טהרה כטמא הנזרה וזרייה טמאה על גב רוקה ונמצאת ראשין לטומאה כמי שנגע ברוק הנזרה וכן הדין כזב ואילו שאין חוצצין באדכ קלקליו ראש ובית השחי ובית הסתרים שבאיש ולכלוף שבעין וגלד שהעלת הכנה ולכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שתחת הציפורן וציפורן המדולדלת וכשות הקטן ורוא הטיער הוק טעל בשרו כל אלו אינן חוצצין שדי טערות או יתר שהיו קטורין כאחד קטר אחד אינן חוצצין מפני שהמים באין בהן ושורה אחר שנקרה חוצצתיה א שהיה כפקיד עליה אבל אם אינו כפקיד עליה עלתה לו טבילה עד שיהיה רוב טערות קטור ניכא מפני עצמה כהדורו דנאנים ודראה לי שט טערו טל או כ כנפורה חשוב לענין טבילה ואינו כגוף מפני עצמו כדי שניכר רוב רשיעך אלא אף על פי שכל טער ראשן קטור ניכא נימא אם אינו כפקיד עליו עלתה לו טבילה אלא אם כן נצטרף לחוצץ אחר על גופו

ונמצא הכל רוב גופו כמו שביארנו ואחד רנדדה ואד שיר הטמאין שיש בראשן שיער הקנת עזרא היא שהריה אינה חופת את שערות ואחר כך חטבול ואם איפטר לה לדוף כלילה ולטבול מיד תכף לחפיה הרי זה משובח ובשעת הדחק או מפני החול והפפת אפילו בערב שבת וטבולת לכוצאי שבת טבילה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם באחת היום שחפפה טבילה אינה צריכה לחוף פעם שנייה אלא חדרת וטבולת מיד בלבד ואם לאו צריכה לחוף פעם שנייה ולטבול לא הדון אשה בנתר בפני טמאטף את השיער ולא בארל מפני שכרוך את השיער אלא בחמין ואפילו בחמי חמה מפני שהחמץ כשרין את השיער וככלסלין אותו אבל הצנץ מקלקלין ומקבצין את השיער ומתקשר נזרה שנתנה חבשיל לבנה וטבילה לא עלתה לה טבילה מפני השמננות שעל ידיה שרטה בכשרה והוציאה דם טבילה בתוך שלשה ימים אין מקום הנדויות חוצץ לאחד שלש ימים חוצץ מפני שהדם נקפה שכ כגלד שעל גבי הכנה וכן לפלוף שבעין אם היה יבש והוא שהתחיל להודיק חוצץ בנידה כחל שבעין אינו חוצץ שעל גב העין חוצץ ואם חז ענייה פתוחה אף על גבי העין אינו חוצץ פתחה עיניה ביהר או עצבם ביהר לא עלתה לה טבילה כמה דברים אמורים לענין שרדות אבל לחתיה לבעלה ודין מותרת אף על פי שנתנה

מים העובר ממקום למקום וכן בהמה העוברת ממקום למקום חפלו כידיון וברגליהן שלש לוגין למקוה הרי זה כשר ולא עוד אלא אפילו עשו מקוה כתחילה הרי זה כשר מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפל לתוכו פחות משלשת לוגין מים שמאי שאובין הרי זה כשר לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהן ידיו עליהן גשמים ורבו עליהן הרי אילו כשרים להקוות עליהן נפל לתוכו שלשה לוגין מים שאובין שמאין הרי זה פסול לחלה ולתרומה וליטול ממנו לידים ופסול להקוות עליו ידיו גשמים ורבו עליהן הרי הן כשירין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהן עד שיצאו כל המים הראשונים שנעשו כולן כשאובין ולא ישאר מהן אלא פחות משלשת לוגין וכן מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר דינר ונפל לתוכו שלשת לוגין מים שאובין שמאין הרי זה פסול לחלה ולתרומה וליטול ממנו לידים ופסולין להקוות עליהן נפל לתוכו פחות משלשת לוגין מים אפילו כולן שמאין ואחר כך נפל לתוכו משקל דינר מי גשמים להשלימו כשר כשם שטהר לשבילה כך טהר לכל דבר :

פרק ששי

כל הכלים המקבלין שהלכו המים עליהן או שנפלו מתוכן הרי אילו שאובין ופסולין את המקוה והוא שיעשו לקבלה אפילו היו בליים שאין מקבלין טומאה כגון כלי אבנים וכלי אדמה הרי אלו פסולין כל כלי שלא נעשה לקבלה אף על פי שהוא מקבל אינו פוסל את המקוה כגון הסלכות שהמים נמשכין מהן אף על פי שהן רחבים באמצע ומקבלין אין פסולין את המקוה בין שהיו של מתכת או של חרס השוקק שכסלע אינו פוסל את המקוה לפי שאינה כלי אבן כלי שחיברו בסלע פוסל את המקוה אף על פי שחיברו בסיד נקבה מלמטה או מן הצד כשפופרת הגוד כשרה ואינה פוסלת את המקוה הלוקח כלי גדול כגון חבית גדולה או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהר וקבעו בארץ ועשאוהו מקוה הרי זה כשר וכן אם פקק את הנקב בסיד ובננין אינו פוסל והמים הנקוין בתוכו מקוה כשר סתמו בסיד או בגפסים עדיין הוא פוסל את המקוה עד שיקבעו בארץ או יבנה ואם הוליכו על גב הארץ ועל גב הסד ומריח בעיט מן העדין הרי זה כשר המניח טבלה תחת הצינור והרי המים נמשכין על הטבלה וירדו למקוה אם היה לטבלה דופן הרי זה פוסל את המקוה ואם לאו אינה פוסלת וקפה תחת הצינור כדי להדיחה אף על פי שיש לה דופן אינה פוסלת שהרי לא עשאוה לקבל הודגש בצינור בקום לקבל בו הצרורות המתגלגלין במים כדי שלא ירדו עם המים אם היה הצינור של עץ וחפר בו כל שהוא פוסל שהרי כל המים שירדו באין מתוך כלי שנעשה לקבלה ואפילו קבעו אור שחקק בו הואיל והיה עליו תורת כלי כשהיה תלוש אבל אם קבעו בקרקע ואחר כך חקק בו בית קבול אינו פוסל ואם היה צינור של חרס אינו פוסל עד שיהיה בחקק כדי לקבל רביעית אף על פי שנחמלא המקום החקוק שכעצמו צרורות המתגלגלין בתוכו הרי הוא בפסולו ואינו כסתום יד לוגין ובקום שחקק עפר או צרורות וסתמו ונגבם הרי זה כשר הספוג והדלי שהיו בהן שלשה לוגין מים ונפלו למקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא שלשת לוגין שנפלו לא כלי שנפלו בו מים שאובין השידה וההיכה שמים אין מטבילין בהן אלא אם כן היו נקובין בשפופרת הנוד ואם היה שק או קופה מטבילין בהן וכן המניח שק או קופה תחת הצינור אין המים הנמשכין מהן פוסלין את המקוה גססרא שמאה שהיא בתוך המקוה ושפחה למעלה מן המים והטביל בה הכלים שיהיו כשוממאם אבל

כשיגביהם מן המים עד שהן באויד חגססרא מתמא המים שעל גבן סאוד הגססרא וחגור ומטמא אותן וכן מעיין היוצא מהחץ דהנוד טמא וירד וטבל בתוכו הוא טהור וידיו טהורות מאוד התנו' אלא אם כן היו המים למעלה מן החגור כרום ידיו שנמצ' כשטבל ידיו למעלה מן החגור שאין כלי חרס כתשהרין במקוה ככו שביארנו חבית מליאה מים שנפלה לים אפילו לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה אי אפשי' לשלשת לוגין שלא יהיו במקום אחד וכבר של תרומה שנפל לשם נטמא במים השאובין שהרי המים עומדין שם אבל הנדרות וכיוצא בהן הואיל והן נמשכין הרי זה טובל שם מים שאובין שהיו בצד המקוה אף על פי שהמים ניגנזין במי מקוה לא פסלוהו מפני שהן במקוה סמוך למקוה היו השאובין באמצע פוסלין את המקוה שתי בריכות זו למעלה מזו וכתל ביניהן והעליונה מליאה מים כשרים והתחתונה מליאה מים שאובין ונקב בכותל שבין העליונה לתחתונה אם יש כנגד הנקב שלשת לוגין מים שאובין נפסלה העליונה מפני שהנקב כאילו הוא באמצע העליונה לא בעידה כמה יהיה בנקב והיה בו שלשת לוגין הכל לפי הכריכה אם היתה הכריכה התחתונה ארבעים סאה צריך שיהיה הנקב אורח מטלש מאת ועשרים לכריכה היתה עשרי סאה צריך להיות הנקב אורח ממנא ושתי לכריכה רצא וחשב לפי חשבון זה שהסא' טשת קבין וחקב ארבע לוגין והלוג ששה ביצי' טלש מקוואת זה בצד זה בכל אחד מהן עשרים סאה מבוזזות ואחד מהן שאוב מן הצד וירדו שלשה וטבלו בשלשתן ונערכו המים מכולן ונתערבו מלמעלה המקווא' כשרים והטובלים טהורים שהרי נעשה הכל ששים סאה מהן ארבעים כשרים זה בצד זה ואין המים השאובים פוסלין מקוה שיש בו ארבעים סאה כמו שביארנו היה השאוב באמצע וירדו וטבלו בהן ונערמ המים ונתערבו המקוואות הרי המקוואות כשהיו והטובלין שסמין כשהיו שהרי לא נתערבו ארבעים סאה הכשרים לפי שאין זה בצד זה שהשאוב מכלול ביניהן

פרק שביעי

אין המקוה נפסל לא בשינוי הנועם ולא בשנוי הריח אלא בשינוי כראה בלבד וכל דבר שאין עושין בו מקוה לכתחילה פוסל את המקוה בשינוי כראה כיצד היין או החלב והדם וכיוצא בהן ממי כל הפירות אינן פוסלין את המקוה בשלשת לוגין שלא אמרו אלא מים שאובין ופסולין בשינוי כראה אפילו מקוה שיש בו מאה סאה ונפל לו לוג יין או מי פירות ושינה את כראה פסול וכן מקוה שיש בו עשרים סאה מים כשרים או פחות מזה ונפל לתוכו סאה יין או מי פירות ולא שינו את כראיו הרי אלו כשרים כשהיו ואין הסאה שנפלה עולה למדת המקוה ואם נוסף על העשרים עשרים אחרים מים כשרים הרי זה מקוה כשר יש מעלין את המקוה ולא פוסלין פוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא פוסלין ואילו מעלין ולא פוסלין השלג והברד והכפור והגליד והמלח וטיט הגרוק כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת ונפל לתוכו סאה מאחד כאילו הרי זה עולה למדתו והרי המקוה כשר ושלם נמצאו מעלין ולא פוסלין אפילו הביא ארבעים סאה שלג כ תחילה והניחן בעוקא וריסקן שם הרי זה מקוה שלם וכשר ואינו פוסל ולא מעלין מים שאובים בין שהודין בין שמאים ומי כבשים ומי שלקות והחמד עד שלא התמיץ והשכר כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר משקל דינר ונפל מאחד מאלו משקל דינר לתוכן אינו עולה למידת המקוה ולא השלימו ואם נפל מאחד מהן שלשת לוגין מהן פוסלין את המקוה ואלו לא פוסלי' ולא מעלין שאר המשקין ומי פירות והעיד והמדדים והחמד

מפרים למדודו בחיקש שהרי הוא אכזר אך מעין זכור מקוה
 מים יהיה שהוד המעיין אין בו תפיסת יד אדם כלל והבוד כלל
 בידי אדם שהרי כולו מים שאובים אמרו חכמים המקוה לא
 יהיה כולו שאוב כבוד ואינו צריך להיות כולו בידי שמים כמעין
 אלא אם יש בו תפיסת יד אדם כשר כיצד המניח קנקין בראש
 הגג לנגבן וירדו להן גשמים ונתמלאו אף על פי שהיא עונת
 הגשמים הרי זה ישבור את הקנקנים או יכפס והמים של קנקנים
 מהן כשידין לטבול ואף על פי שכל המים האלו היו בכלים
 שהרי לא מלאן בידי לפיכך אם הגביה את הקנקני והערס הרי
 כל המים שבהן שאובין המניח כלים תחת הצינור תמיד ככל
 עת ובכל זמן אחד כלים קטנים ואחד כלים גדולים אפילו כלי
 אבנים וכיצא בה זמכלים שאינן מקבלין טומאה ונתמלאו מי
 גשמים הרי אלו פסולין זאם כפאן על פיהם או שברן המים
 הנקוין מהן כשאובין לכל דבר שהרי לדעתו נתמלאו שחוקה
 הצינור לקלח מים ואפילו שכח הכלים תחת הצינור פסולין גזרו
 על השוכח בעני המניח וכן המניח את הכלים בהצד בעת
 קשור העבים ונתמלאו המים שבהן פסולין שהרי לדעתו נתמלאו
 וכן גזרו על השוכח בהצד בשעת קשור עבים משום מניח
 הניחן בהצד בעת פיווד עבים ובאו עבים ונתמלאו הרי אלו
 כשרין כמו שהניחן בראש הגג לנגבן וכן אם הניחן בעת
 קשור עבים ונתפזרו ונחזרו ונתקשרו ונתמלאו הרי אלו כשרין .
 ואם שברן או כפאן המים הנקוין מהן כשרין הסייד ששכח
 עציץ במקוה ונתמלאו מים אף על פי שלא נשאר במקוה אלא
 מעט והרי העציץ יש בו רוב המקוה הרי זה ישבור את העציץ
 במקומו ונמצא המקוה כולו כשר וכן המסדר את הקנקנים
 בתוך המקוה כדי לחסמן ונתמלאו מים אף על פי שבלע המקוה
 את מימיו ולא נשאר שם מים כלל אלא מים שבתוך הקנקנים
 הרי זה ישבור את הקנקנים והמים הנקוין מהן מקוה כשר
 כיצד פוסלין המים השאובין את המקוה בשלשת לוגין שאם היה
 במקוה פחות מארבעים סאה ונפלו לתוכן שלשת לוגין והשלימוהו
 לארבעים סאה הכל פסול אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה
 מים שאינן שאובין ושאר בכד ושפך לתוכו כל היזכר כולו כשר
 ולא עוד אלא מקוה עליון שיש בו ארבעים סאה מים כשרין והיה
 בכלל בכלי ונותן לתוכו עד שרבו המים וירדו למקוה תחתן
 ארבעים סאה הרי התחתון כשר מקוה שיש בו ארבעים
 סאה ככחונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונשל אחד כך כמנו
 סאה הרי זה כשר וכן נתן סאה ונשל סאה והוא כשר עד רובו
 אין המים השאובין פוסלין את המקוה בשלשת לוגין עד שיפלו
 לתוך המקוה מן הכלי אבל אם נגררו המים השאובין ורץ
 למקוה ונמשכו וירדו למקוה אינן פוסלין את המקוה עד שיהיו
 מחצת למחצה אבל אם היה רוב מן הכשרים הרי המקוה כשר
 כיצד מקוה שיש בו עשרים סאה ומשהו מים כשרין והיה
 במלא ושואב רץ למקוה והמים נמשכין ויורדין למקוה בין
 שהיו נמשכין על הקרקע או בתוך הסילון וכיצא בו מדברים
 שאינם פוסלין את המקוה הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף
 סאה שהשאובה שהמשיכה כשירה אם היה שם רוב
 ארבעים סאה מן הכשר וכן גג שהיה בראשו עשרים סאה
 ומשהו מי גשמים ומלא בכתיפו ונתן לתוכו פחות מעשרים
 שנמצא הכל פסול ופתח הצינור ונמשכו הכל למקום אחד הרי זה
 מקוה כשר שהשאובה שהמשיכה כולה כשירה והוא יהיה שם
 רוב מן הכשר והוא מקצת חכמי מערב ואמרו הואיל ואברו
 חכמים שאובה שהמשיכה כולה טוהרה אין אנו צריכין שיהיו שם
 רוב מים כשרין וזה שהעיקר רוב והמטבח דברי ירוד הן וכבר

נודחו שהרי אמרו בסוף שאובה שהמשיכה כולה לפי דברי זה
 אם היה ממלא בכלי ושופך המים נוחלין וחולכין למקום אחד
 הרי זה מקוה כשר וכן כל אמבטי שבמרחצאות שלנו בקוראות
 כשרים שהרי כל המים שבהן שאוב ושנמשך הוא ומעולם לא
 ראינו מי טעשה מעשה בעניין זה מי גשמים ומים שאובין
 שהיו בתערובת כחצר ונמשכו ויורדין לעוקה שבחצ'אי שמתערבלי
 על מעלות המערה ויורדין למערה אם רוב מן הכשר כשר ואם
 רוב מן הפסול פסול מחצה למחצה פסול אימתי בזמן שמתערבין
 עד שלא יגיעו למקוה ונמשכין ויורדין אבל אם היו הכשרים
 והפסולין בקלחין לתוך המקוה אם ידוע שנפלו לתוכו ארבעים
 סאה מים כשרין עד שלא ירדו לתוכו שלשת לוגין מים שאובין
 כשר ואם לאו פסול .

פרק חמישי

מקוה שנפלו אליו שלשת לוגין מים שאובין מבלי אחד או משנים
 ושלושה כלים מצטרפין והוא שיתחיל השני עד שלא פסק
 הראשון מארבעה כלים אין מצטרפין כמה דברים אמורים בזמן
 שלא נתכוון לרבות אבל אם נתכוון לרבות את מי המקוה
 אפילו נפל מטקל דינר בכל שנה מצטרף לשלשת לוגין בין שקדמו
 השאובים את הכשרים בין שקדמו הכשרים את השאובין או
 שנפלו שתיהן כאחת כיון שנפלו שלשת לוגין שאובין לתוך
 ארבעים סאה או לפחות מארבעים נפסל הכל ונעשה שאוב
 שנים שהטילו זה לזה ומחצה זה לזה ומחצה והכונה כמות
 והגביה והמים שבה נופלין כמקומות הרבה וכן המערה מן
 הצרצרות שטטיל כמקומות הרבה הרי אלו פוסלין הכטביל כד
 או כסת של עוד במקוה שיש בו ארבעים סאה ככונות כיון
 שהגביה שפתוהיהן בן המים נמצאו המים שבתוכן שאובין
 כיצד יעשה כטבילין ומעלין ורדך שוליהן אבל הקופה והסק
 כטבילין ומעלין כדרכן ואינו חושש מקוה שיש בו שלש נומות
 ממים שאובין לוג בכל גומא ונפלו לתוכו מים כשרין אם ידע
 שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרין עד שלא יגיעו לנמטה
 השלישית כשר ואם לאו פסול שני מקוהאות אין בכל אחד בתן
 ארבעים סאה ונפלו לזה לזה ומחצה ולזה לזה ומחצה ונתערבו שני
 המקוהאות הרי אלו כשרין מפני שלא נקרא על אחד מהן טס פסול
 אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה שנפלו לתוכו שלשה לוגין מים
 שאובין ואחר כך נחלק ל שנים וריבה ביכ כשרין על כל אחד
 מהן הרי אלו פסולין שכל המקוה כולו שנפסל כמים שאובין הוא
 חשוב וכאילו כל מימיו נשאבו בכלי בור שהוא כלאים
 שאובים והאמה נכנסת לו ויצאה ממנו לעולם הוא בפסולו עד
 שיתחשב שלא נשארו מן השאובים שהיו בכור שלש לוגין
 מקוה שנפלו לתוכו מים שאובין ונפסל ואחר כך ריבה עליו מים
 כשרין עד שנמצאו הכשרים ארבעים סאה הרי הוא בפסול
 עד שיצאו כל המים שהיו בתוכו ויפתחו השאובין כשלשת לוגין
 כיצד מקוה שיש בו עשרים סאה מי גשמים ונפלו לתוכו סאה
 מים ואחר כך ריבה עליו מים כשרים הרי זה בפסולו עד שידע
 שיצאו ממנו עשרים סאה שהיו בו וחמשת קבין ויותר מדבע
 הקב ולא נשאר מן הכל שנפסל חוץ כפוחת משלשת לוגין
 וכן אם עשה מקוה שיש בו ארבעים סאה מים כשרים ועירבו
 עם המקוה הזה הפסול טהרו אלו את אילו הכסיל את המים
 לצרדין ונמשכו ממנו שלשת לוגין למקוה הרי זה כשר הח
 תולש המוט ומגביהו בידי והבדיל מן המקוה לצדה תמטבו
 ממנו שלשת לוגין הרי אלו פוסלין גימ

המעין שמימי מים חיים שבהן בלבד טובלין בו חובים הזכרים ולקחין מהן לטהרת המצורע ולקדש מי הטאת מה בין מעין למקוה המקוה אינו כטהר אלא בארבעים סאה והמעין כטהר בכל שהוא המקוה אינו כטהר אלא באשבורן והמים הנחלי ממנו אינן מטהרין והמעין מטהר בזוחלין המקוה לא תעלה בו טבילה לזבים והמעין אם היו מימיו מים חיים חזב טובל בהן מעין שמימי יוצאין ונמשכין לתוך השוקת ואחר כך יוצאין מן השוקת ונחלין הרי כל המים שבשוקת ושוחין לו פסולין היו מקצתן נמשכין על שפת השוקת אפילו כל שהוא הרי המים שוחין לשוקת כשרים שהמעין כטהר בכל שהוא היו מימיו נמשכין לתוך בריכה שהיא מליאה מים ונקוין שם ורי אותה הבריכה כמקוה היה יוצא חוץ לבריכה הרי זה פסול לזבים ולמצורעים ולקדש מי הטאת עד שידע שיצאו כל מי המקוה שהיו בווד הבריכה מעין שמימי נמשכין על גבי כלים שאין להן בית קיבול כגון שלחן וספסל וכיוצא בהן הרי זה כמקוה ובלבד שלא יטביל על גבי הכלים מעין שהיו אמות קטנות נמשכות ממנו ודנה עליה מים שאובין לתוך המעין עד שגברו המים שבאמות ושפכו הרי הן כמעין לכל דבר

היו מימי המעין עומדין ואינן נמשכין ורבה עליה מים עד שמשכו ממנו אמות המים הרי המי שמשכין שוין למקוה לטהר באשבורן בלבד ושוין למעין לטהר בכל שהוא כל המים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי הטאת המים הזוחלין מן המעין הרי הן כמעין לכל דבר והמנטפין מן המעין אף על פי שהן מטהרין הרי הם כמקוה ואין מטהרין אלא בארבעים סאה עומדין פסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי הטאת היו הזוחלין מן המעין מתערבין עם הגושפים הרי הכל כמעין לכל דבר ואם רבו הגושפים על הזוחלין וכן אם רבו מי גשמים על מי הזדה אינן מטהרין כזוחלין אלא באשבורן לפיכך צריך להקפיד מפני וכיוצא בו באותו הנדב המערב עד שיקו המים ויטבול בהן נוטפין שעשאן זוחלין כגון שסכך למקום המנטפ טבלה של ורס וליקה והרי הבית נחלין ויורדין עליה הרי הן כשרים וכל דבר שמקבל טומאה ואפילו מדברי סופרים אין מוחלין בו זוחלין שקלחין בעלי אגוז כשרים כשהיו שאין עלי האגוז הלח שהוא צובע חשוב ככלים מי גשמים הבאים מן המזדון והנם נחלין ויורדין אף על פי שיש מהחליהן ועד מפתן ארבעים סאה אין מטבילין בהן כשהן נחלין עד שיקו וינחו באשבורן ארבעים סאה הרי שהקף כלם ועשה בהן כחיצת עד שנתקבץ ביניהן ארבעים סאה כמים הזוחלין מן הגשמים הרי זה טובל בהן וכלים שעשה מהן הגדר לא עלתה להן טבילה גל שנתלש מן חיים ונפל על האדם או על הכלים אם יש בו ארבעים סאה הרי אלו מטהרין לחלין שאין הטובל לחלין צריך בזנה כמו שבארנו בהלכות שאר אבות הטומאות ואם נחכת והיה יושב ומצפה עד שפול עליה הגל עלתה לו טבילה לזכר שנתכוון לו אין מטבילין הגל כשהוא באויר קודם שיפול על הארץ ואף על פי שיש בו ארבעים סאה לפי שאין מטבילין כזוחלין קל וחומר באויר הרי שני ראשי הגל נתעין בארץ מטבילין בו ואין מטבילין בכפה שלו מפני שהוא באויר :

לזני ספק שהיה במקוה ש' פלו בו ארבעים סאה ספק לא היה הרי זה כשר שני מקוואות אחת יש בו ארבעים סאה ואחת אין בו נפלו שלשה לזני מים שאובין לאחת מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלו ספיקו טהור מפני שיש לו כמה יתלה היו שניהן פחתין בארבעים סאה ונפלו לאחד מהן ואין ידוע לאיזה מהן כל אחד משניהן פסול שאין לו כמה יתלה אם לזה נפלו נפסל ואם לזה נפלו נפסל מקוה שהניחו ריקן זכא ומצאו מלא כשר בפני שזה ספק מים שאובין למקוה זה צינור שמקלח למקוה והככתשת נתונה בעידו ספק מן הצינור למקוה ספק מן הככתשת למקוה הרי זה פסול מפני שהפסול מודח ואם יש במקוה רובו מים כשרים הרי זה כשר שזה ספק מים שאובין הוא שהרי יש שם מקוה כשר קבוע כל המקוואות הנמצאות בארץ העמים פסולין שחוקתן שאובין וכל המקוואות הנמצאות בארץ ישראל במדינות לפנין מן המפתח בחוקת פסולין שאנשי המדינה מככסין בהן ומטילין לתוכן מים שאובין חמיד וכל המקוואות הנמצאות בארץ ישראל חוץ למפתח בחוקת טהרה שחוקתן מן הגשמים הטמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו שני מקוואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו וטבל באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן טבל ספיקו טמא לפי שהטמא בחוקתו עד שידע שטבל כראוי וכן כקוה שנמדד ונמצא חסר בין שהיה המקוה ברשות הדכים בין שהיה ברשות היחיד כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות עד שיודע זמן שנמדד בו והיה שלם כמה דברים אמד' כשהיתה הטבילה בטומאה חמורה אבל אם טבל בטומאה קלה כגון שאכל אוכלין טמא' או שהיה כשקין טמאין או בא ראשו ורובו מים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשת לזני מים שאובין הואל ועיקר דברים אלו מדבריהן הרי ספיקו טהור כמו שביארנו ואף על פי שנתפסק לו אם טבל או לא טבל או שנמצא המקוה חסר לאחר זמן וכיוצא בספיקות אלו הרי זה טהור שני מקוואות אחד כשר ואחד פסול וטבל באחד מהן בטומאה זמורה ועשה טהרות הרי אלו תלויות טבל בשני ועשה טהרות הראשונות תלויות כשהיו והשניות טהורות ואם נגעו אלו באלו ראשונות תלויות ושניות ישרפו וכן אם נטמא באמצע טמאה קלה שבארנו וטבל בשני ועשה טהרות אבל אם טבל באחד מהן בטומאה קלה ועשה טהרות ונטמא טמאה חמורה וטבל בשני ועשה טהרות הראשונות טהורות והשניות תלויות ואם נגעו אלו באלו ראשונות ישרפו והשניות תלויות כשהיו היה באחד מהן ארבעים סאה ואחד כולו שאוב וטבלו בהן שנים אחד מטמאה חמורה ואחד בטמאה קלה ועשו טהרות הטובל מטמאה חמורה טהרות תלויות והטובל בטמאה קלה טהרותי טהורות היה ארד טמא וירד לטבול והשיני ירד להקד זה שידד ולטבול באחד מהן טהרות תלויות כמו שבארנו זה שידד להקד טהור כשהיה ספק מים שאובין הוא טמא בשאוב טבל כשהקד ונטמא שני מקוואות של עשרים סאה אחד שאוב ואחד כשר היקד באחד מהן ועשה טהרות הרי אלו טהורות הקד בשני ועשה טהרות הרי אלו ישרפו שהרי ודאי בא ראשו ורובו כמים שאובין כמו שבארנו :

פרק אחד עשר

כבר ביארנו שנתלה ידים וטבילתן מדברי סופרי וידים שצדיקין טבילה אין מטבילין אותן אלא במקוה כשר שיש בו ארבעים סאה שבמקום שהאדם טבול בו מים ימים מטבילין אבל ימים שאין

פרק עשרי

ספק מים שאובין שטהרו חכמים כיצד מקוה שנתפסק לו אם נפלו לזכו מים שאובין או לא ואפילו ידע בודאי שנפול ספק יש בהן שלשה לזני ספק אין בהן ואפי' ידע בודאי שיש בהן שלשת

בשהחמין כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסד אחד ונפל
 באחד מאלו סאה לתוכן לא העלתו והרי המים כשרי' כשהיו שאין
 אלו פוסלין אלא בשינוי מראה כמי שבארנו ופעמים שאלו
 מעלין את המקוה כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה ונפל
 לתוכו סאה מאחד מאילו וחזר ולקח סאה ממנו הרי הארבעים
 שנשארו מקוה כשר מקוה שהדיח בו כלי זתים וענבים ושינו
 אם מראיו כשר מי הצבע פוסלין את המקוה בשלשת לוגין
 ואין פוסלין אותו בשינוי מראיו מקוה שנפל לתוכו יין או מוהל
 או טאר מי פירות ושינוי את מראיו ונפסל כיצד תקנתו יכתין
 עד שירדו גשמים ויחזרו מראיו למראת מים ואם היה במקוה
 ארבעים סאה מים כשרים ממלא ושואב לחוכן עד שיחזרו מראיו
 לכדאה מים נפל לתוכו יין או מוהל וכיוצא בה ונשתנה
 מראה מקצתו "אם אין בה מראה מים שלא נשתנה כדי ארבעים
 סאה הרי זה לא יטבול בו והטובל במקום שנשתנה לא עלתה
 לו טבילה אפילו הבית של יין שנשברה בים הגדול ומראה אותו
 במקום כמראה יין הטובל באותו מקום לא עלתה לו טבילה
 שלשת לוגין מים שאובין שנפל לתוכן אפילו משקל דינר יין
 ושינוי מראהו והרי מראה הכל מראה יין ונפלו למקוה לא
 פסלוהו אלא אם שינו את מראיו שלשת לוגין חסר דינר מים
 שאובין שנפל לתוכן דינר חלב או מי פירו והרי מראה הכל מים
 ונפלו למקוה לא פסלוהו עד שיפלו שלשת לוגין מים שאובין שאין
 בהן תערובת מטה אחד ולא מי פירות מקוה שנשתנה מראה
 מימיו מחמת עצמו ולא נפל לו דבר הדיחו כשר לא אצרו אלא
 שנשתנה מחמת משקה אחד

פרק שמיני

כל המעורב לביקוה הדי הוא במקוה ומטבילין בו גומות הסמוכות
 לפי הבקוה ומקום רגלי פרסות כרסם שהיו בהן מים מעורבין עם
 מי המקוה בשפופרת המד מטבילין בהן חרדי המערה וסוקי
 המערה מטבילין בהן אף על פי שאין המים שבהן מעורבין עם
 מי המקוה אלא בכל שהוא מחט שהיתה נהומה על מעלת המקוה
 והיה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה ונקוה
 שבמקד במקוה אפ' היתה הקרקע המבוללת בין העוקה והמקוה
 בריאה יסלה להעמיד את עצמה אין מטבילין במים שבעוק' עד
 שיהיו מעורבין עם המקוה כשפופרת הגוד ואם אינה יסלה
 להעמיד את עצמה אפילו אינן מעורבין אלא בכל שהוא מטבילין
 בהן כותל שבין שני מקוה אפ' שני מקוה שני מצטרפין ואם
 היה בשניהן ארבעים סאה מטבילין בכל אחת מהן ואם נסדק
 לערב אין מצטרפין עד שיהיה במקום אחד כשפופרת הגוד
 נפרץ הכותל כל מעלה אם נתערבו המי למעלה מן הכותל בקליפת
 השום על רוחב כשפופרת הגוד כצטרפין כמה הוא שיעור
 הנקב שהוא כשפופרת הגוד כרוחב שתי אצבעות כינוניות של כל
 אדם ויחזרות בו ואינן כגודל אלא שתי אצבעות ראשונים מן
 הארבעה שבפס הדי כל שיעמוד בשפופרת הגוד ממעט ואפילו
 כדבריהם שהן מכריהו שלמי ספק יש בנקב כשפופרת הגוד ספק
 אין בו אין מצטרפין מפני שיעקר הטבילה מן התורה וכל שיעקרו
 מן התורה אפ' שיעקרו הלכה ספק שיעקרו לחמיר מטהרין
 את המקוה ויעלין מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביאין
 סילון של חרס או של אבר וכיוצא בהן שאין הסילונות פוסלין את
 המקוה ומניח את ידיו תחתיו עד שיתמלא מים ומשכו ומשיקו
 עד שיערב המים שבסילון עם מי המקוה כאחד אפילו כשערה

די וחרי שני המקוואות שהסילון ביניהן במקוה אחד שלש
 גומות שבנחל החתונה והעליונה של עשרים סאה והאמצעית
 של ארבעים ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אף על פי
 שהוא נכנס לתוכן ויצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא
 באמצעית שאין המים הנחלין מערבין אלא אם כן עמדו טיט
 רך שהפדה שוחה ושוחה מכני הרי זה נמדד עם המקוה היה עבה
 עד שאין דפדה שוחה ושוחה אינו נמדד עמו במקוה שיש בו
 ארבעים סאה מים וטיט מטבילין בטיט וכמים באי זה טיט
 מטבילין בטיט הרך שהמים צפין על גביו היו המים כיצד אחד
 והטיט הרך מצד אחד מטבילין במים ולא בטיט כל שתחלת
 ברייתו מן המים כגון יבנה שין אדמין מטבילין בו ומטבילין בעינו
 של דג מקוה שיש בו ארבעים סאה מכתנות וירדו שנים וטבילין
 אחד זה אף על פי שרגליו של ראשון נוגעות במים הראשון טהור
 והשיני בטומאתו שהרי חסד המים מארבעים סאה הטבילין בו
 תחילה סגום עבה וכיוצא בו והגביהו אם היה מקצת הסגום נוגעת
 במים הדי הטובל באחרונה טהור שהרי המים כולן מעורבין
 הטבילין בו את הטטה וכיוצא בה אף על פי שרחק רגלי המטה בטיט
 עבה שבקרקע המקוה עד שצפו המים עליה למעלה הרי זו טהור
 שהדילא נטבעו בטיט עד שטבילו במים תחילה הטבילין בו יורת
 גרולה הדי זו טמאה כשהיתה מפני שהמים ניתזין ויצאין חין
 למקוה ונמצא חסר מארבעים כיצד יעשה מורידה ודך פיה
 והופכה בבקוה ומטבילה ומעלה אחת דרך שוליה כדי שלא יח
 המים שנתכנה שאובין ויחזרו למקוה ופסלוהו מקוה שמימי
 מרודדין כובש אפילו חבילי קט חבילי קנים בתוך המים וכן
 הצודין עד שיערמו המים למעלה וירדו וטובל לתוכן

פרק תשיעי

שש מעלות במקוואות זו למעלה מזו וראשון מי גבאים ומי בחוח
 שיחין ומעדות וכיוצא בהן במים המכונסין בקרקע אף על פי
 שהן שאובין ואף על פי שאין בהן ארבעים סאה האל ואין
 מחטמאין אלא לרצון כמו שביארנו הדי הן בחוק טהורי וכשרים
 לעשות מהן עיסה ולטבול להלה וליטול מהן לידים והוא שטיל
 מהן בכלי כמו שבארנו למעלה מהן מי תמצית שלא פסק
 אלא עדיין הגשמים יוררין וההרים בצין והן נמשכין ונקטין ואין
 שאובין אבל אין בהן ארבעים סאה הדי הן כשרין לתדום ולטול
 מהן לידים ומטבילין בהן את המים שנשכא פסקו הגשמים
 ולא פסקו ההרים מלהחזיל עדין הן מי תמצית פסקו ההרים ואינן
 בצין הרי אילו כמי גבאין החופר בצד הים וכיצד הנהר ובמקום
 הבצין הדי הן כמי תמצית שלא פסקו החופר בצד המעיין כל אן
 שהיו באין מחמת המעיין אפ' שפסקין וחזרין ומשכין הדי הן
 כמי מעיין פסקו מלהיות מושכין הדי הן כמי גבאין למעלה מן
 מקוה שיש בו מ' סאה מים שאינם שאובין שבו טובל כל אדם טמא
 חין מן הזב הזכר ובמטבילין את כל הכלים הגומאין ואת הידים
 שבמטבילין לקידש כמי שבארנו למעלה מזה המעיין שמימי
 מועטין וחדר עולי מים שאובין שוה למקוה שאין מטהרין במים
 הנמשכין מכני אלא במים הנקטין ועומדין באשבורן ושוח למעיין
 שהוא מטאד בכל שהוא שהמעיין אין למימי שיעור אפ' כל שהן
 מטהרין למעלה מזה המעיין שלא נתערב בו מים שאובין אבל
 מימי מוכים כגון שהיו מימי מרים או מלווחן שהדי הוא כשר
 בוחלין והן המים הנגרדין ונמשכין מן המעיין למעלה מזה

הט לבי אל עזרתך ואל אל בצע :

ספר אחד עשר

זה ספר נזיקים הלכותיו המשה וזה הוא סדרן
הלכות גניבה הלכות גזילה ואבידה
הלכות זבל ומזיק

הלכות נזקי ממון

יש בכללן ארבע מצות עשה וזהו פרטן :
א דין השוד : ב דין הרבער :
ג דין הכור : ד דין הכערה :

הלכות

יש בכללן שבע מצות שתי מצות עשה והלא העשה וזהו פרטן :
א שלא לגנוב ממון : ב דין הגנב :
ג שלא יעשה עול בכורות ובמשקלות :
ד שלא יהיה לאדם אבן ואבן איפה ואיפה אף על פי שאינו
ה לקח ונתן בהן :
ו שלא יטיף גבול : ז שלא יגנוב נפשות :

הלכות גזילה ואבידה

יש בכללן שבע מצות שתי מצות עשה והלא העשה וזהו פרטן :
א שלא לגזול : ב שלא לעשוק :
ג שלא לחמוס : ד שלא להתאמת :
ה להשיב את הגזילה : ו שלא תעלם מן האבידה
ז להשיב את האבידה :

הלכות זבל ומזיק

מצות עשה אחת והיא דין הזבל כחבירו או כזק כמון חבירו

הלכות רוצח ושפיכת דם

יש בכללן חמש מצות עשה וזו המצות לא העשה וזהו פרטן :
א שלא לרצח :
ב שלא ליקח כופר נפש הרצח אלא יבנת :
ג להגלות הרצח בשגגה :
ד שלא ליקח כופר לכוזיב גלות :
ה שלא ימא הרצח בשדדע קודם עמידה בדין :
ו להציל הנרדף בנפשו של רודף :
ז שלא לחס על הרודף : ח שלא לעבוד על דם :
ט להפריש עדי בקלט ולהבין לחם הדרך :
י לערוף את העגלה בגל :
יא שלא יעבוד אשה קרקע ולא תרע :
יב שלא לשים דמים : יג לעשות מעקה :
יד שלא יבטל תביע צדק : טו לפרוק עט מי שנבטל בדרך
לטעון עמו : יז שלא יניחו בדרך גבהל
בבטא ודך לו נמצאו כל המצו הנבטל בספ הזה לו והן
מצות עשה ועשרים מצות לא העשה :

הלכות נזקי ממון

יש בכללן ארבע מצות עשה וזהו פרטן :
א דין השוד : ב דין הרבער :
ג דין הכור : ד דין הכערה :
וביאור מצות אילו בפרקים אילו :

פרק ראשון

אדם שהיא ברשותו של אדם שהזיקה הבעלים חייבין לשלם
שהרי מכונו הזיק שנאמר כי יגוף שור איש את שור רעהו אדם
השור ואחד שאר בהמה חיה ועוף לא דבר חבוש בשור אלא
כהמה וכי משלם אם הזיקה בדבר שדרכו לעשותו תמיד
כמהג כרייתה כגון בהמה שאכלה רבן או עבד או שהזיקה
ברגלה כדרך הלכה חייב לשלם נזק שיש מן היפה שכנסו
שנאמר מיטב שיהו ומיטב כרכו ישלם ואם שינתה ועטרה
בעשירי שאין דרכו לעשותם תמיד והזיקה בהן כגון שור ניגע
או נגד הרב לשלם חצי נזק כגוף רמזין עזבו ויבטלו וכבר את
השור הודו וזו את כספו וכו' כיצד שור שזה כנה ויבטל
לשור שזה עשו יבטלו וירי הנבילה שזה ארבעה בעל השור
חייב לשלם שכמה שהוא חצי נזק ואינו חייב לאלם אל כגוף
השור שהזיק שני כד וכבר אר השור החי לפיכך אם הזיק
שור שזה עשרים לשור שיה מאתים והנבילה שזה כנה אין בעל
הנבילה יגור לזבל בעל החייתן לחמשים אלא אומר לו חיי שור
שהזיק לפיכך קודמו ודך אפילו אינו שזה אלא דינו וכן כל כזה
בה העושה בעשה טורדנו לעשותו תמיד בבגדו בדימו
הוא הנקרא כועד והמשנה העשה מעשה שאין דרך כל שני
לעשות כן תמיד כגון שור שנגח או נשך הוא הנקרא חס וזה
המשנה אם הרגל בשינוי פעמים רבות נעשה כועד לאתו דבר
טורדני בו שנאמר או נדע כי שור נגח הוא חכמה
כעשים תביע יש בהמה ואם העדה לאחד מהן נעשית כועדת
לאותו מעשה ואילו הן בהמה אינה כועדת מתחילתה
לא ליגח ולא ליגוף ולא לישוד ולא לרבוץ על כלים גדולים ולא
לבעוט ואם העדה לאחד מהן הרי זו כועדת לו אבל השן
כועדת מתחילתה לאכול את הראוי לה ודרגל כועדת מתחילתה
לשבר כדרך הלכה והבהמה כועדת מתחילתה לרבוץ על פני
קטנים וכדא בהכח מעד אוק חמשה מיני בהמה כועדת
בריהן להזיק ואפילו הן בני הרבות לפיכך אם הזיק או
המתכוונתה או כנשיכה חריפה וכדא בהן חייב נזק שלם
ואלו הן האב והארי והחב ויגמר והברדלס וההנחש שני ד
ודי זה כועד ואפילו היה בן הרבות כל כועד משלם נזק
שלם כן היפה שבכסו וכל תכ משלם חצי נזק כגופו כדא
בשנכנסה הבהמה לרשות הנזק והזיקתה אבל אם נכנס הנזק
לרשות המזיק והזיקתה בהמה של בעל בית הרי זה פטור על
הכל שהרי הוא אומר לו אלו לא נכנסת לרשותי לא הגיעה לך
הזק והרי מפורש בתורה שלח את בעידה וביער בדה אחר

צדיקות אלא בטילה בלבד אם הטבילין במי מקוה טהורין ואם
הטבילין במים שאובים בין בבליים בין בקרקעות לא טהורין ידיו
עד שיכלו המים השאובים מן הכלי על ידיו שאין נוטלין לידים
אלא מן הכלים ומבחי נותן כמו שבארנו בהלכות ברכות כל
החוצץ בטבילה חוצץ בידים בין בטבילתן בין בנטילתן וכל
העולה למידת המקוה כפיט הנדוק עולה לשיעור הרביעית
שנטלין בהן הידים וכל הניטל ידיו צריך לטפסף הנטל שתי
ידיו לתרומה צריך לחזור וליטול פעם שנייה כמים שניים כדי
להסיר המים שעל גב ידיו שהרי המים שנטל בהן תחילה והן
הנקדאין בים ראשונים נטמא בידיה לפיכך אם נפל כבר של
תרומה לתוך המים שנטל בהן ידיו תחלה נטמא ואם נפל לתוך
המים השניים לא נטמא ואם נטל ראשונים ושניים לכקום אחד
ונפל שם כבר של תרומה נטמא נטל את הראשונים ונטמא
על ידיו דבר חוצץ הסיכו ונטל את השנים הרי ידיו נטמאת כשהו
שאר המים השניים מטהרין אלא הנשאר מן המים הראשונים
על גבי ידיו הידים מתטמאות וכתמודות עד הפרק כיצד נטל
את הראשונים עד הפרק ונטל המים השניים חוץ לפי וחזרו מחוץ
לפרק לידיו הרי ידיו טהורות שהמים השניים טהורין הן נטל
את הראשונים והשניים חוץ לפרק וחזרו לידו נטמאת ידו
שהמים הראשונים טהורין לפרק נטמא כחמת ידיו ואין המים
השניים מטהרין מים שחוץ לפרק ולפי שחזרו המים שחוץ לפרק
לידו נטמאו נטל את הראשונים לידו ונטמא נטל את
השניים לשתי ידיו נטמאת שהשנים מתטמאין מחמת היד
שלא ניטלה במים ראשונים וטהרין ומתטמאין את היד השנייה
נטל את הראשונים לשתי ידיו ונטל את השנים לידו אחת האחת
טהורה נטל ידו אחת ושפספה בחבירתה נטמא המים שעליה
כחמת חברתה שלא ניטלה וחזרין ומטמאין את היד שנטלה
שפספה בראשו או בכותל הרי זו טהורה נטל שתי ידיו
משפספה אחת הרי אילו טהורין ואין אובדין הרי זה כנטל ידיו
אחת במים שידד מעל ידו השנייה אפילו ידו חמשה זה כצד זה
או זה על גב זה וכל כד שירפו שיבואו בהן המים נטל כקצת
ידו וחזר וחסיף ונטל הנשאר מן ידו הרי ידו נטמא כשהיתה
ואם עדיין יש על מקצת שנטל בתחילה טופח על מנת להטפח
הרי זו טהורה כמה דברים אבורים במים ראשונים אבל
בשניים נו. ל. מקצת ידיו וחזרו ומסיף על מקצתן שיעור
המים שנטלין בהן תחילה רביעית לכל אדם ואדם לשתי הידים
אין פחות משיעור זה כמו שבארנו בנטילת ידים לפת אבל מים
שניים יש לטביל לישול ידיהן ברביעית ומחצי לונ נתני לשלשה
ולארבעה ומלונ נתבין אפילו למאה שאין המים השניים לטהר
אלא להעביר המים הראשונים כלי שהיה בו רביעית מים
כשרים לנטילת ידים ונתן לתוכו מעט מים פסולי לנטילת ידים

הרי אלו כשרין נטל מן הכלי כשיעור שנתן ונשאר רביעית
בלבד כשהיתה הרי זו פסולה מפני שהמי הפסולי השליכו שיעור
הרביעית כל המים הפסולי לנטילה במים ראשונים כך הן
פסולי במים שניים וכל כלי שאין נוטלין ממנו במים ראשונים
כך אין נוטלין ממנו מים שניים וכשם שצריך להיות המים
הראשונים מבחי אחד כך המים השניים כבר ביארנו
בפרק ששי מהלכות ברכות כל מיני המים הפסולי לנטילת ידים
הכשרין וכל הכלי שנטלין בהן לידים ושארין נוטלין ואי זו נתונה
היא מכחניות וכשרה ואי זו נתונה אינה מכח נותן ופסולה וכל
אותן הדברי שבארנו שם בנטיל' ידים לפי חולין כך הן לתרומה
וכשם שכל ספק ידים טהורין להולין כמו שבארנו שם כך לתרומה
כל ספק ידים טהור דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות
גזירות הכתוב הן ואינן מדברים שדעתו של אדם מברעתו והרי
הן מכלל החוקים וכך הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים
הוא שאין הטומאה טיט או צואה שחעבור במים אלא גזירת
הכתוב היא והדבר הלי במונת הלב ולפיכך אמרו חכמים טבל
ולא הוחזק כאילו לא טבל ואף על פי כן רבו יט בדבר
כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואף על פי שלא
נתחדש כנופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטהר טהור הנפש
שהן מחשבות האון ודעות הרעות כיון שהסכים בלבול הפרת
מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור הרי הוא אומר חזקתי
עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאתיכם ומכל גיהלותיכם
אטהר אתכם השם ברחמי הרבים יטהרנו מכל חטא עון
ואשכח אמן :

נגנר ספר עשירי זהו ספר טהרה

- ומנין פרקי מאה וארבעים ושלשה ואילו הן :
- הלכות טומאת מת עשרים וארבעה פרקים :
- הלכות פרה אדומה חמשה עשר פרקים :
- הלכות פטמאת צרעת ששה עשר פרקים :
- הלכות טטמאי מטבב ומטבב טלשה עשר פרקים :
- הלכות שאר אבות הטמאות עשרים פרקים :
- הלכות טמאת אוכלים ששה עשר פרקים :
- הלכות כלים שבונה ועשרים פרקים :
- הלכות מקואות אוד עשר פרקים :

ברוך נוחן לעוף כח ולאין אונים עצמה ירבה :

שהזיקה כיצד נכנסה לרשות הנזק ואכלה שוממוץ או לט
 וכיצא בהם בשוה דינר משלם דינר ואם אכלן ברשות הרבים
 תרנית וזאת אתן כאלו הם שעודים או עמיד ומשלם דמי
 עמד או דמי שעודים בזול אכלה אוכלים הרעים להכנון שאכל
 חטין האיל לא נהנית פטור אכלה אוכלין שאין דרכה
 לאכלן כגון שאכלה כסות או כלים בין ברשות הנזק בין ברשות
 הרבים משלם חצי נזק שנה שני הוא ודרך בני אדם להניח
 בליהם וכסותן ברשות הרבים עד שיטודמעט בהמה שהיתה
 עומדת ברשות הנזק וחלשה פירות ברשות הרבים ואכלתן ברשו
 הנזק הרי הדבר ספק לפיכך אינה משלמת אלא מה שנהנית
 ואם תפש הנזק כמה שהזיקה אין מוציאין מידו שהרי ברשותו
 אכלה כלב שנכנס לחצר ונטל פת או בשד והוציאן לרשות
 הרבים או לחצר אחרת ואכלה סם מה שנתנה משלם אכלה
 בשדה של בעל החצר משלם נזק שלם כאלו אכלן בתוך החצר
 שהרי ברשות הנזק אכל וכן כל כיוצא בזה בהמה שאכלה
 אוכלין שאין דרכה לאכלן אבל אוכלן על ידי הודק כגון פרה
 שאכלה שעודים חצור שאכל כרשינין או דגים וחוד שאכל
 חזקת בשד וכלב שלקק את השמן וחמל שאכל תמידים וכן כל
 כיוצא באילו אם אכלה ברשות הנזק משלם נזק שלם וברשות
 הרבים פטור ואם נהנית משלם מה שנהנית חיה שנכנסה
 לרשות הנזק ושפה ואכלה בהמה או בשד משלם נזק שלם שהרי
 דרכה אכל כלב שאכל ככשים קטנים או חמל שאכל הרנגולים
 גדולים הרי זה שני ומשלם חצי מק כל שיש בו לחם ונכנס
 חמל ושבר חמל ואכל הלחם משלם על חמל ועל הלחם נזק
 שלם שזה הוא ודכו וכן שיד עדים שראה לפת וכיוצא בו
 על פי החכמה ונסתבך בחכמה ואכל את הלפת ושבר את החכמה
 משלם על שניהם נזק שלם כשם שדרכו לאכול כך דרכו להחליט
 בכלים ולעלות כח לאכול וכן כל כיוצא בזה אבל אם נכנס
 החמל ואכל את הלחם ואחר כך שבר את חמל ואכל על הלחם
 משלם נזק שלם ועל חמל חצי נזק וכן כל כיוצא בזה ברמה
 שאכל מתוך החכמה בין דרך הליכה בין שעמדה ואכלה משלם
 מה שנהנית ואפילו חודה על צדי הרחבה ואכלה מהן אבל אם
 הניחה את הרחבה וחלטה ועמדה בצד הרחבה ואכלה משלם מה
 שהזיקה אכלה נפתח החנות משלם מה שנהנית מתוך החנות
 משלם מה שהזיקה היתה מהלכת ברשות הרבים ופטורה צארה
 ואכלה מעל גבי חברתה ואפילו עמדה משלם מה שנהנית שכן
 דרך הכותבת לאכול מן מעל גבי ז' ואם קפצה ואכלה על גבי
 חברתה משלם מה שהזיקה שגבי חברתה כחצר הנזק חו' חשוב
 בהמה שהחלקה באבן או במי רגליה ונפלה לגינה ונחבשה
 על גבי פירות וירקת או שאכלה משלם מה שנהנית אפילו הלכת
 מעדונה לעדונה ואפילו נשארה סם כל היום כולו אינו משלם
 אלא מה שנהנית ומה הנאה יש לה בחבישה שהרי מצאה מקום
 וך לא נתקפו אבריה אבל אם ירדה כדרכה ואכלה משלם
 מה שהזיקה ואפילו טנפה פירות כמי לידה משלם מפני שהחלצה
 בפשיעה וכן אם רחפתה חברתה ונפלה משלם מה שהזיקה
 מפני שהיה לו להעבירה אחת כח שלא ידחה ז' את ז'
 החלקה ונפלה ויצאת וחורה לגינה אעפ' שהיתה שלא לדעת
 הבעלים משלם מה שהזיקה מפני שהיה לו לשמרה שלא תחור
 שחבר ידע שכן שידעה דרך גינה הרי היא אחת כאלויה
 וקוד שהבנים קדחתו לחצר בעל הבית שלא ברשות ושברתן
 בהמת של בעל הבית פטור ואם החק' כחן בעל הקדרו חייב ואם
 הבנים ברשו פטור ואם קבל עליה בעל הבית לשמור את הקדרו
 בעל גבי חייב וכן אם הבני פירות לחצר בעל הבית שלא ברשו

ואכלתם בהמתו של בעל הבית פטור ואם החלקה בין והחקה
 בעל הפירות חייב ואם הבנים ברשות פטור ואם קבל עליו בעל
 הבית לשמור את הפירות בעל הבית חייב הבנים שלא ברשות
 ואכלתן בהמתו של בעל הבית והחקה באכילתן בעל הפירות
 פטור מפני שהיה לה שלא תאכל ואם הבנים ברשות חביבה
 בעל החצר את זה שהרשותו בחצר לשמור ואכלת בהמתו של
 בעל הבית והחקה באכילתן בעל הפירות חייב שכן שראת
 הבהמה אוכלת דברים המזיקין לה ונצחה חייב שהרי אין בעל
 החצר מצוין שם להעמיד הבהמה מהן ומעשה באשח
 שנכנסה לאפול' ברבור בבית שכנותיה והניחה ונתעלמו כדי שלא
 יביטו בה בעת לישתה ואפי' יתה ובא עז של בעל הבית ואכל
 הכצק ובת וחייבה חכמים לשלם דמיו וכן כל כיוצא בזה
 הנגדיש בתוך שדה חברו שלא ברשות ואכלתן בהמתו של
 בעל השדה פטור ואם החלקה בהן והחקה בעל הפירות חייב
 אכלתן והחקה באכילתן פטור ואם הנדיש ברשו בעל השד חייב
 אעפ' שלא קבל עליה לשמור שהשומר כגונות כיון שאמר לו
 הגרש בבאן כמי שאמר לו הגרש ואני אשמך לך הוא חשוב

פרק רביעי

הכנס צאן לדידו ונעל בפניהן ברית שיכולה לעמוד ברוח מצוינת
 וצאת והזיקה פטור ואם אינה יכולה לעמוד כהח מצוינה או שהיו
 בתלי הדיד רעועין ודי לא נעל בפניה כראוי ואם יצאת והזיקה
 חייב ואפילו היתה יצאת ואפילו נפרצה מחיצה בלילה או פרצה
 ליסטים בעל הצאן חייב היתה מוצצה בריאה ונפרצה בלילה
 או שפרצה ליסטים ויצאת והזיקה פטור הוציאה ליסטים
 והזיקה הליסטים חייבין הפורץ גדר לפני בהמת חברו ויצאת
 והזיקה אם היה גדר חקוק ובריא חייב ואם היה כותל רעוע פטור
 בדיני אדם חייב בדיני שמים וכן הנותן סם המות לפני בהמת
 חברו פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים המעמיד בהמת
 חברו על גבי קמת חברו המעמיד חייב לשלם מה שהזיק וכן אם
 הכישה עד שהלכה לקמת חברו והזיקה זה שהכישה חייב
 המסר בהמתו לשוכר או לנושא שטר או לשוכר או לשואל נכנס
 תחת הבעלים ואם הזיקה חייב השוכר בדא' בזמן שלא שמרוה
 כלל אבל אם שמרוה שמי' מעולה כראוי ויצאת והזיקה השוכר
 פטורין והבעלים חייבין אפילו המיטה את האדם שברוה שמידה
 פוחתה אם שוכר חנם הוא פטור ואם שוכר שטר או שוכר או
 שואל הוא חייבין הנחזה בהמה אפילו הותרה ויצאת והזיקה
 חייב זה שהניחה שם שכין שהניחה בחובה הרי היא כצטעות
 ובורות ועושה כל שאיפשר לה לעשות כסר בחכמה לחדש
 ששה וקטן אעפ' שהיה הסוד קשור הבעל חייבין שדרך הסוד
 וכיוצא בו לחדש הקטר ולצאת ולהזיק אפילו שמרוה שמרוה
 מעולה והותרה ויצאת והזיקה הבעלים חייבין מסר שדו לחבשה
 ופטע בו אחד מהן ויצא והזיק אם אינו משתמר אלא כדמשתן זה
 שפסע כשכדתו חייב ואם משתמר בשארן אף אילו הנשארים
 חייבין שאלו בחקת חם וכיוצא מועד אם ידע השואל שהו' נגון
 הבעלים משלמין חצי נזק שכל מקום שהוא החך הדי שם בעליו
 עליו השואל משלם חצי נזק כאפילו היה תם חצי נזק חיה משלם
 שהרי ידע שהוא נגון ואם לא ידע שהוא נגון אף השואל חייב
 מלם ורבעלים משלמין מק שלם שאלו כשרוא תם והועד
 בבית השואל והחודו לבעליו חזק להטות הואיל ונשתנית
 רשותו במלה החזקה והבעלים משלמין חצי נזק והשואל פטור
 שהרי החזיק שומר

חזקה ברשות הרבים או בוצר שאינה של שניהם לא למוזק ולא
 לניזק או בוצר שהיא של שניהם והרי היא מיוחדת להניזק בה
 פירות ולהכניס לה בהמה כגון חבקה וכו' ויצא בה אם בשן והגל
 הזקה בידכה הרי זה פטור מפני שיש לה רשות להלך בכאן ודרך
 הבהמה לא לך ולאכל כדרכה ולשבר בדרך הלכה ואם
 גנחה או נגפה או רבצה או בעטה או נשבה אם תמה היא משלם
 חצי נזק ואם מועדה משלם נזק שלם היתה החצר
 של שניהם מיוחדת לפירות ולא להכניס בה בהמה והכניס שם
 אחד מן השותפים בהמתו והזיקה חייב אפילו על השן ועל הרגל
 וכן אם היתה מיוחדת לבהמה לשניהם והיה רשות לאחד
 מהן בלבד להכניס לה פירות והזיקה פירותיו חייב אף על השן
 ועל הרגל שלשה אבות נזיקין בשול והקרן והשן והרגל
 תולדות הקרן נגיפה נשיכה רביצה בעישה תולדות השן אם
 נתו נכה כמותל להנאתה והזיק בחיכוכה וכן אם שגפה פירות
 להנאתה תולדות הרגל הזיקה בגיפה דרך הלכה או שהזיקה
 בשערה ודרך הלכה או כשכשה בזנבה או בארץ שעליה
 בפרומיא שכפיה בזנב שבצוארה וכן חצור שהזיק במשא
 בשעת הלכה ועגלה ומשכת בקרן שהזיקה בשעת משיכתה
 כל אלו תולדות הרגל הן וברשות הרבים פטורין וברשות הרבים
 כשלמין נזק שלם כשכשה בזנבה
 כשכוס רב שאין דרכה לעשותה תמיד והזיקה ברשות הרבים
 או שכשכשה בגדי שלה ברשות הרבים והזיקה פגד ואם תגש
 הנזק גובה חצי נזק מבה שהפש שזה הדבר ספק הוא אם אלו
 תולדות הקרן שחייב עליה ברשות הרבים או תולדות הרגל שפטור
 עליה ברשות הרבים כמו שבארנו

פרק שני

אחד אבות נזיקין ואחד תולדות ואם היה האב מועד ותולדותיו
 מועדת ואם היה הם תולדותיו כמותו וכל אב נזיקין וכל תולדותיו
 מועדין הן מתחילתן ואין בקרן ותולדותיו שהן תמים בתחילה
 עד שיעודו כמו שבארנו כל תולדותיו כאב שלה חייב
 בעצמות הנזיקין בתחת הגלי הבהמה כשעת הלכה שאף על פי
 שהולדת הרגל הם ופטור עליהן ברשות הרבים כרגל ואם הזיק
 ברשות הנזק משלם מן היפה שבנכסו ברגל שהוא אב אף על
 פירן אנו משלם אלא חצי נזק כיצד בהמה שבנכסה להזיק
 הנזק והלכה והיו עורות כנתיק מתחת רגליה ושברו את הכלים
 משלם חצי נזק מן היפה שבנכסו דבר זה הלכה כפי הקבלה ה' וכן
 אם היתה מהלכת ברשות הרבים ונתו עורות
 מתחת רגליה לרשות הנזק ושברו את הכלים משלם חצי נזק
 דרכה על הכלי ברשות הנזק ושברו ונפל על בלי אחד ושברו
 על הראשון משלם נזק שלם ועל האחרון משלם חצי נזק
 היתה מהלכת ברשות הרבים ובעטה והתמה עורות והזיקו ברשות
 הרבים פטור ואם תפש הגלוק רביע נזק אין מציאין מידו שהזיק
 ספק הוא שכל שינוי הוא ואינו תולדות רגל שהרי בעטה
 בעטה בארץ ברשות הנזק והתמה הצרות מתחת הבעטה והזיקו
 שם ה' ב' שלם רביע נזק שזה שינוי הוא בהמות הצרות ואם
 תפש הגלוק חצי נזק אין מציאין מידו ואפילו היתה מהלכת כמקו'
 שאי אפשר לה שלא תתו ובעטה והתמה משלם רביע נזק ואם
 תפש הגלוק חצי נזק אין מציאין מידו כל המשלם נזק שלם
 הרי התשלומין כמותו שהוא חייב לשלם כפי שולח מחבירו שהוא
 חייב לשלם וכל המשלם חצי נזק הרי התשלומין קנס חוץ
 בוצר נזק של צרות שהוא הלכה כמו שבארנו

הכלל כל המשלם מה שהזיק הרי זה כמותו וכל המשלם יתר או
 פחות כגון תשלומי כפל או חצי נזק הרי היתר על הקרן או הפחות
 קנס ואין חייבין קנס אלא על פי עדים אבל הכוונה בכל קנס
 מן הקנסות פטור תדגול שהושג ראשו לאחד כלי
 זכוכית ותקע בו ושברו אם היו בתוכו תבלין וכיצע בהן
 שחושש ראשו כדו לאכלן על ותבלין כשלם נזק שלם ועל הכלי
 משלם חצי נזק כחצי נזק צרות שכך הוא דרכו ואם
 היה הכלי ריקן הרי זה משונה ומשלם חצי נזק ככל הקנסות
 וכן סוס שצנף וחמור שנער ושבר את הכלים משלם חצי נזק
 והרנגולין מועדין להלך כדרכן ולשבר היתה חוט או
 רצועה קשור ברגליהן ונסתבך כלי כאותו החוט ונתגלגל ושבר
 משלם חצי נזק במה דברים אמורים כשקשרו אדם אבל
 אם נקשר על רגליהם מאליו בעל התרנגולין פטור ואם היו
 לחוש בעלים ולא היה החוש הפקר בעל החוש חייב חצי נזק
 שהרי הוא כבוד התגלגל הצניע בעל החוש את החוש
 והתרנגולין דרוו עליו והוציא ונקשר ברגליהן רשבו בו את
 הכלים אף בעל החוש פטור שהרי אנוס הוא התרנגולין שהיו
 מצרין ממקום למקום ושברו את הכלים אם בכנפיהם שברו
 מני' שלם נזק שלם ואם ברח שכנפיהם משלם חצי נזק הרי
 זה חייב על גבי עיסה או על גבי פירות וטנפו או נקרעו מלמין
 נזק שלם חזקו בעפר או צרות שהעלו בכנפיהן או ברגליהן
 משלמין חצי נזק הרי מחטין דלי ונפסק החבל ושברו הרי
 משלמין נזק שלם והוא שנתגלגל הדלי מחמתן עד שנגלגל ושברו
 ואם היה על החבל אוכל ובעת אכילתו פסקוהו משלם נזק
 על החבל נזק שלם והלב והגדי שקפצו מראש הגבל בעת
 למטה ושברו את הכלים משלמין נזק שלם מפני שמועדיהן
 לדבר זה וכן אם נפלו והזיקו שעליהן לראש הגנפשיעה ואף
 על פי שנפלתן אונס כל שתחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב
 קפצו ממש למעלה משלמין חצי נזק והוא שנתלה הגדי
 ונסדך וקפץ הגלב אבל נסדך הגלב ודג הגדי בין מלביעה
 לכשה בין ממש למעלה חייבין נזק שלם וכן תרנגול שדלג
 בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה משלם נזק שלם
 כלב שנטל את החדרה והלך לו לגרוש אם הביחה בגויש ואכל
 את החלה והזליק את הגויש על החלה ועל מקום הורדה משלם
 נזק שלם ועל הגויש חצי נזק ואם היה בגדר את החלה
 על הגויש והולך ושורף משלם על החדרה נזק שלם ועל מקום
 הגחלת חצי נזק ועל שאר הגויש פטור במה דברים אמורים
 בטשור בעל הגחלת את אש וסמם הודות ובה הכלב והזיק
 ונטל את החדרה בעל האש אבל אם לא שבר אש בעל
 האש חייב על שריפת הגויש ובעל הכלב חייב על אכילת החדר
 ועל מקומה המטסה כלבו של חבירו בחבירו פטור כדכ
 אדם וחייב כדכין שמים ובעל הכלב חייב חצי נזק שכן טרוא
 יודע שאם טסה את כלבו להזיק נושך לא היה לו להניח ואם
 שסו בעצמו בעל הכלב פטור שכל הבשנה ובא אחד ונניחו
 פטור שהי פרות ברשות הרבים אחת רבוצה ואחת כהלת
 ובעטה מהלכת ברבוצה חייב חצי נזק שאעפ"י שדרכה להלך
 עליה אין דרכה לבעט בה

פרק שלישי

הבהמה מועדת לאכול פירות או ירקות וכו' ויצא בהן ימינך או
 נכנסה לרשות הנזק ואכלה דברים שדרכה לאכלם נשלים נזק
 שלם טנאבו בער בשדה אדם מיטב שדאו וגו' ואם אכלה רבוצה
 הרבים פטור ואם נהגית משלם מה שנהגית לאמה שהזיק

גנח שור הזים וחמור למחר ונמל ביזם שלישי נעשה מועד לכל
 ראה שור הזים ונגזר ולמחר ראה שור ולא נגזר וכיזם שלישי
 ראה שור ונגזר וכרביעי ראה שור ולא נגזר ובחמישי ראה שור
 ונגזר ובששי ראה שור ולא נגזר נעשה מועד לסדרתין לשדרים
 וכן כל כיוצא בזה ראה שור הזים ולמחר ראה חמור
 ולא נגזר ובשלישי ראה סוס ונגזר וכרביעי ראה נמל ולא נגזר
 ובחמישי ראה פרד ונגזר ובששי ראה ערוד ולא נגזר נעשה
 מועד לסדרתין לכל ואם גנח ביזם שהוא מועד לו אחד משלשת
 המינין שנגח בסדרתין והרי זה מועד גנח נש" לחדש זה ובז'
 לחדש שני ובז' לחדש שלישי אינו מועד עד שישלש בדילת
 שבע קול שופר ונגח קול שופר ונגח קול שופר ונגח נעשה מועד
 לשופרותיכן כל כיוצא בזה נגח ג' שור' בשלשה ימים זה אחד זה
 וכרביעי נגח חמור ובחמישי נגח נמל או שנגח חמור ונגבל
 בתחלה בשני ימים זה אחד זה ואחר כך נגח שלשה שורים זה
 אחד זה ספק אם הוא מועד לשדרים כלבד או לשלשת הכינין
 הוא מועד וכן אם נגח בשלשת שבתות זו אחד זו ובאחד בשבת
 ובשני בשבת או שנגח בחמישי בשבת ובערב שבת וכיזם השבת
 ובכ' שבתו הבאו אחריה הרי זה ספק אם הוא מועד לשבתו בלבד
 או לשלשת הימים ששנים מהן חל וכל אלו הספיקות וכיוצא
 בהן אין מחייבי בהן את המזק אלא חצי נזק ואם תפש הניזק נזק
 שלם אין מוציאין מידו :

פרק שביעי

שור שקשרו בעליז במסרה ונעל בפניו כראוי רצא והזיק אם הם
 הוא משלם חצי נזק ואם היה מועד פטור שאלא ישכרנו הא אם
 שכרו פטור ושכרו הוא זה וכן אם הזיק כדבר שהוא מועד לו
 מתחלתו כגון שאכל דברים וראוים לו או שכר בתגליו כדרך
 הלבו פטור מלשל היה מועד לקרן ימין ואינו מועד לקרן שמאל
 ויצאוד ששמו כראוי ונגח בין בקרן ימין בין בשמאל כשל חצי
 נזק בהמה שחבל באדם בין בכונה בין שלא בכונה אם תבה היא
 משלם חצי נזק כינפה האם מועדת היא בשל נזק שלם ופטור כן
 השבת וכן הכשת וכן הצער וכן הרפי שארבעה דברים אלו לא
 חייבה בהן תורה אלא באדם שחבל בחגור אבל בהמה שחבלה
 בחברו הרי זה כמי שהזיק כמנו שאינו חייב אלא חצי נזק בלבד
 לפי שזה שבייש פטור ואם בייש הוא כעצמו חייב כמו שיתבאר
 וזהו שחבל באביו או באמו או שהזיק גוריש חברו בשבת חייב
 בנזקין ואלו היה הוא בעצמו העושה זה פטור מלשלם כמו
 שיתבאר הכנסים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו
 שורו של בעל הבית או נשכו כלבו פטור ואם נגח הוא שור
 של בעל הבית אם היה הם משלם חצי נזק

ואם היה מועד משלם נזק שלם כדן הנגוח כרשות הרבים
 נפל לבור שכחצר זה והכאיש את כימיו אם הבאיש את מינית
 מיד בשעה נפילה חייב כמזק הבים ואם אחר זמן פטור שורו
 נעשה השור תקלה בבור והמים הרי הן ככלים חלא מציענו בור
 שחייב בו את הכלים ואם הבנים ברשות בעל הסוד פטור ואם
 קבל עליז בעל הבית לשמור הרי הוא חייב כנוק
 השור שנפל לבור הבנים שורו
 כחצר בעל הבית שלא ברשות והזיק את בעל הבית או שהזיק בו
 בעל הבית או שחפר בחצר בורות שידון ומעדות בעל השור חיי'
 בנזק חזק ובעל חצר חייב בנזק הבור שהרי עליז לסתמו
 הזיק בעל הבית את השור אם הזיקו שלא לדעת פטור שורו אוכרי'
 לז' שה נכנסת שלא ברשות שלא ידעתי עד ששגנתי כך ואם
 הזיק לדעת חייב נזק שלם מפני שיש לו רשות להוציא ברשותו

אבל להזיקו אין לו רשות שמין לניזקן כיצד והרי ששור כל
 של חברו בין הוא בין בהמתו אין אימרון לניזק קח אתה וכלי
 השבור ושלם לזה דמי הכלי אלא אימרון כמה פחת הכלי בדמיו
 ונתן לזבל הפחת אם המזק מועד או חצי הפחת אם היה הם
 שנוחמת יהיה לו לניזק פחת הנבלה לניזק ושכח הנבלה חולקין
 אותו המזיק והניזק כיצד שור שזה טאתים שנגזרו ומת והרי
 הנבלה שזה בשעת מיתה מאה ובשעת העמדה בדין פחתה והרי
 שזה שמנים אין המזק משלם אלא מאה ואם היה הם משלם
 לו חמישים מגופו השכיחה הנבלה והרי היא שיה בשעת העמדה
 בדין מאה ועשרים הרי המזק משלם לו תשעים אם היה מועד
 ואם היה הם משלם חמשה וארבעים מגופו חזו שנא' וגם את הבית
 יחצונו שור שזה מאתים שנגח שור שזה מאתים והפחתו חמישים
 ובשעת העמדה בדין השכיח דניזק והרי הוא שזה ארבע מאות
 זו ואלולי הנגיה שהפחתו היה שזה שכמה מאות בין שפטמו בין
 ששכח מאיליו אין נתן אלא בשעת הנזק כחש בחבת המכ' בשעת
 העמדה בדין והרי הפחת שזה מאה נתן לו בשעת העמדה בדין
 השכיח המזק בשעת העמדה בדין אם מחמת שפטמו שבת אינו
 משלם ממנו אלא בזה שהיה שזה בשעת שהזיק ואם כחבת יצגנה
 ה זכיה משלם חצי נזק נכמו כל בשעת העמדה בדין על
 המזק לטרונח הנבלה יד שממציא אותה לניזק כיצד כגון שנפל
 השור לבור ומת מעלה הנבלה מן הבור ונתנה לניזק ואם כך
 ש"ן לו פחת נבלה שנאמר בסף ישיב לך לז' וחמת יהיה לו
 מלמד שהוא חייב לה יב את הנבלה ואת הפחת שפחתה מן החז
 לניזק ואם היה הם חצי הפחת כמו שיבארנו :

פרק שמיני

שור של ישראל שנגח שור של הקדש או של הקדש שנגח
 של ישראל פטור שנגח רעהו וכל הקדשים שחייבי בהן בעילה
 אין בהן דין נזק וכללי הביק' ש"ן יש בהן דין נזקין בין שהזיקו
 בין שלא הזיק שהרי יצא לפדיון ולהזותן חז"ן שלמים שהזיקו
 גובה ככשרם ואינו גובה מן הבשר כנגד אמריהן שהאמרוין של
 קדשים קלים מתעלן בהן כמו שבארנו בהלכות מעילה כן
 תודה שהזיק גובה מבטרה ואינו גובה מן הלחם הבא עמה שאין
 הלחם ככלל בשר וכיצד גובה שיאכל הנזק ויבדדו מן הבשר
 בקדושה כנגד חצי נזק שלו וכיצד אינו גובה מן האמורים שאם
 היה לגבות בחצי נזק שזה דינר וזהו כל הבשר עם האמרוין שזה
 שני דינר והבשר בלא אמרוין שזה דינר וחצי אינו גובה בשלשי
 הבשר אלא חצי הבשר בלבד וכן שור הפקר שהזיק פטור טנא'
 שור רעהו עד שיהיו הנכסים ביחדיו לבעלים כיצד עוד הפקר
 שנגח וקדם שיתפוס אותו הניזק בא אחד חכה בו הרי זה פטור
 חלא עוד אלא שור המיוחד לבעלים שהזיק ואחר שהזיק הקדשו
 או הפקדו הרי זה פטור עד שיהיו לו בעלים כשעת הזקו ובשעת
 העמד בדין שור של ישראל שנגח שור של חברו בין הם כי מועד
 פטור לפי שאין הגוים מחייבין את האדם על בהמתו שהזיקה
 והרי אנו דנין להם כדיניהם ושור של חברו שנגח של ישראל בין
 הם בין מועד משלם נזק שלם קנסוזה וזא לגר' לפי שאינן זהירין
 במצות ואינן מסלקין הזיק ואם לא חחייב אותן על נזקי בהמתן
 אין משבדין אותה ובפסדין ממון הבריות שור הם שהזיק אם
 מכח המזק עדי שלא עמד בדין אף על פי שהוא מכח הדי הנזק
 גובה הימנו וחדד הלוקח תוכה מ המזק שכבר לו שכיון שנגח
 קול יש לו חלא היה לו ללוקח ליקח עד שגבה דניק דקו ישו
 המזיק והרי זה כמקדש כדו שלא יאמר הקדש יוצא בלא פדיון
 שחטו גובה מבטרו א ג

שומר שקבל ע"ו שמידת גוף הבהמה בלבד אבל לא שבידית
 בזקיה והזיקה פשר משלם והבעלים חייבין קבל שמיר נזקיה
 והזקק חייב השומר ואם רחקה פטור והבעל עושין דין עם הנזק
 כבוד השיכר לעובר אחר השומר והאשון חייב לשלם לניזק
 והשומר שכסר לשומר חייב והרי הניזק אומר לו למה לא שמרת
 אתה בעצמך ומסרת לאור שלם לי אנה הלך ועשה דין עם השום'
 שכסרת לו אתה כסרה השומר לבנו או לבן ביתו או למסעוד
 נכנסו תחת השומר וחייבים כל שומר שנתחייב לשלם ואין
 לו והידובדק תם שהוא משלם וצי נזק מגופו הרי הניזק משתלם
 בן הבהמה שזיקה ושאר דמי מה שנכזה הניזק חוב על השומר
 לבעל הבהמה כל בהמה שהזיקה פירות מהוכרין משערין
 מה שהזיקה בנישים ומשלם זה שנתחייב לשלם בין הבעל בין
 השומרים כיצד הדי שאכלה בית סאה שמין ששים בית סאה
 באותה השדה כמה היה שוה וכמה הוא שוה עתה אחר שנפסד
 בו הבית סאה ומשלם השאר וכן אם אכלה קב או חובע אפילו
 קלא אחד שמין אחרים אכלה פירות גמורין שאין צריבין לקרקע
 משלם דמי פירות גמורין בשדהן אם סאה דמי סאה ואם סאתים
 דמי סאתים הרי שאכלה פירות דקל אחד וכן הקוצץ פירות
 דקל חברו ואבל אם היה דקל רומי וכיצע בו שאין התבדים של
 יפות משערין אותו בשש' על גב הקרקע ואם דקל פרסי וכיצע
 בו הוא שהתברר שלו יפות ביותר משערין הדקל בפני עצמו כמה
 היה שוה וכמה הוא שוה עתה :

וכיצע בהן מפסד העולה מפסד הידוד עד שיצא לדרך
 התנה שכונן שירבה השיט בדרכי הרבים או נקיעים מס'
 לעוברי דרכים להסתלק לעדדי הדרכים ומהלכין שם אע"פ שיש
 מהלכין בדרך שיט לה בעלים וכן התנה שיבט בנהגות קונן
 מקומו ונקבר במקום שימצא בו חזא שלא יהא מפגל על הדי
 ולא בתוך תחום הבדינה אבל אם נמצא על דבגר או שהיה
 בתוך התחום מביאו לבית הקברות שלכה תקן שיהיה עובד
 דרכים מתרין ביכות החמה להלך בשבילין שבשדות שישלון
 בעלים עד שתוד רביע' שניה ותקנתו אלו כולן נודגות בכל מקום
 אפילו בוצצה לארץ וכשידד הטל כככל אסור להלך בשבילין
 שיש להן בעלים אע"פ שאין כנגדלין בהמה דקה בארץ ישראל
 מותר לשהותה קודם לרגל ל"ח וקודם למסחה בנו שלשים יום
 והטבח לוקה ושחט לוקה ומשהה עד שיחזוט מעט מעט ובלבד
 שלא תצא ומרעה בעוד אלא כל המשהה בטהרה בתוך ביתו
 כדי שלא תזיק וכבר עשו ככל ארץ ישראל לאסור בה גדול
 בהמה דקה וחיה דקה מפני שהיו רוב השדות והכרמי' שם באותם
 הימים של ישראל וכן אסרו חכמים לגדל חזירים בכל מקום
 ולא את הכלב אלא אם כן היה קשור בשלשלת אבל מגדל הוא
 כלבים בעיר והסמכה לספר בינם קשורו ובל"ה לה מתירו ואסרו
 חכמים ארוד מגדל כלבים וחזירים מפני שהיו קרובי הוציא
 רעה שעשה תשובה אין מחייבין אותו לכבוד מיד אלא מבר על
 יד על יד וכן מי שנפל לל כלבים וחזירים בידשה אין מחייבין
 אותו לכבוד מיד אלא כוכר מעט מעט

פרק

חמשי

פרק

ששי

בהמה שהיתה העה ופרשה תבנסה בשדות ובכרמי' אע"פ שעדין
 לא הזיקה מתרין כבעליה שלשה פעמים אם לא שבר בהמתו
 ולא בנעה כלרעות יש לשות לבעל השדה לשהטה שחט'כשר'
 ואוכל לבעליה באו ומכרו בשר שלכם מפני שאסור לאדם להזיק
 ולשלם כה שהזיק אפי' לזרם דנוק אסור לפי אסרו חכמים לגדל
 בהמה דקה וחיה דקה בארץ ישראל במקום השדות והכרמי' אלא
 בערים ובמדינות שבארץ ישראל ובגדולין כסדיא בכל מקום ל'
 הנאים התנה יהושע ובית דינו בשעה שחלק את הארץ וא"ל הן
 התנה שמדעין בהמה דקה בערים שאלניהן נסין אבל אין
 כרעין שם בהמה גסה וביעד שאלניה דקין אין כרעין בו לא
 גסה ולא דקה אלא מדעת בעליו וכן התנה שיהיה כל אדם מותר
 ללקט עצים בשדה חברו והוא שיהיו עצים פחתים וקדובים להיו'
 קדושים כבו הנזי והגי והוא שיהיו לחץ ומחוכרין ובלבד שלא
 ישרש אבל שאר עצים אסור וכן התנה שיהיה כל אדם מותר
 ללקט עשבים העולין כאלהים בכל מקום חוץ בעדה תלתן
 שארעה לבהמה וכן התנה שיהיה אדם קוטם נטיעה בכל מקום
 חוץ כגורופיות של זית ואינו קוטם מן האילנות אלא ביח
 וכיצע ובקנים מן הפקק ולבעליה ובגפנים ובשאר האילן מתוכו
 של אילן לא כהודו וכשהקיד לקטום לא התיר אלא כחדש שאינו
 עושה פירות אבל לא מיטן שעושה פירות ואינו קוטם אלא במקום
 שאינו רחוק פני חכה וכן התנה שהמעין היצא בתחלה בני
 אותה העיד שיצא בגבולם מסתבק' ממנו אע"פ שאין עקרו בחלק'
 ואין לאחרים להסתפק עמהם ממנו וכן התנה שיהיה כל אדם
 מותר לצוד דגים מים טבריה והוא שיעוד כוחה בלבד אבל לא
 יפדוש קילע ויעמיד כפינה שם אלא בני הטבט שהגיע אותו חים
 בחלקם וכן התנה שכל אדם שצד לנכבד מסתלק מן הדרך
 ובנים את די הנדר שפגע בו ובפנה שם ואפי' בשדה מליא' כרכים
 וטול משם צדוד ומקנח וכן התנה שכל החזעה בין חברמים

אי חד מועד כל שהעיד בו שלשה ימים אבל אם נגח ביהמאד
 או נשך או רבץ או בעט או ננף אפילו באה פעמים אין זה מועד
 העידו בו שלשה ימתי עדים ביתם אחד ואי זה ספק אם יצדו או
 לא הועד אין העדה אלא בפני הבעלים וכפני בית דין שנהנה
 בבעליו ואין העדה אלא בבית דין שר של חדש שהיה הטק' וז'
 שהיא במדינת חים טננו פטורים אבל בית דין מעשיוי' הן
 אפטרופין ומעדין בהן בפני האפטרופין הזק אור שיצו
 בפני אפטרופי' אם עדין הוא תם משלם חצי נזק כנומי ואב הדין
 בו שלשה ימים ואח"כ הזיק משלם נזק שלם כן היפה שבנכמי
 אפטרופין ולכשיגדלו התומים יעשו דין עם האפטרופין וישלמו
 להן שחדים שמשדקין בהן ומלכדין אותן ליגד' את זה אינם
 מעדים זה לזה ואפילו החזו את האדם אינן חייבין ביניהם נכמי
 יח לא שיגידו שר שהעיד וכבר אין ניתן כמתנה הדי
 לתבונה שהרשות שנתתה כשנה דינו אבל אם השאלו אנכס
 לשומר הדי הוא בחקתו וכן שור שהעיד בפני אפטרופין
 ונתבקח החדש ונתתה חשטה והגדיל הקטן אע"פ שכל
 האפטרופין הדי הן כעדין בחקתן שור' ברמה בעלים הן
 בזכה שהעדה וחזרה בה מדבר שהעיד לו חזרה לתבונה כיד
 שר שהועד ליגד' חזר שלא יגח אף על פי שהוא כנוף ידיו חתם
 למיחה וכאמתי היא חזרה עד שיהיו התנוקות ככשכסין בו
 ואינו נגח וכן בשאר הדברים שהעיד לרין עד שיכשכסו בו
 ולא יהיה עושה אותו שר שהוא מ'עד לכינו ודי זה אינו כדור
 לטאיו כינו העד לאדם אינו מ'עד לבהמה הדין לקטנים אם
 כועד לגדלים לפיכך אם הזיק את כין שהוא מ'עד ל'כיל'ם
 שלם חים הזיק לשאר המינין משלם חצי נזק היה כדור ל'כיל'ם
 אינו מעד ליכות החל ואם הזיק כשבתה משלם ח'שלם
 וכיכות החל משלם חצי נזק ומאכתי היא חזרה כשכסכסו בו
 התנוקות בו ביום שהוא כועד לו ולא יהיה מ'זיק נזק שהעיד לו

בין חזין אחד תם ואחד מועד הרי זה נסקל ואם המית את הגוי פטור בדיניה אחד שור ואחד שאר בהמה היה ועוף שהמיתו הרי אלו נסקלין מה בין תם שהרג את האדם למועד שהרג את האדם שהתם פטור מן הכופר והמועד חייב בכופר ובלבד שיהיה המועד להרג והואיל וכל בהמה היה ועוף שהרגו את האדם נסקלים והוא ימצא מועד להרג עד שישלמו את בעליו הכופר כגון שהרג ג' גלים ואחד כך הרג ישראל שהמועד לגים הרי זה מועד לישראל או שהרג שלשה ישראל טרפה ואחד כך הרג שלם או שהרג וברביעי נתפס שאין הבעלים חייבין בכופר עד שסקל השור וכן אם כבן שלשה בני אדם כאחד או שהרג שלשה בהמת הרי זה מועד להרגה ובעלים מטלמין את הכופר וכן אם הכידו עדים את בעל השור ולא הכידו את השור בפעם ראשונה ושנייה ושלישית וברביעי ראו שורו ולא היו יודעין אם זה הוא שור שהרג בשלשה פעמים הראשונות או אחד היה והאיל והעוד הבעלים שיש להם בבקרים שור שהרג שלשה פעמים היה להם לשמור כל בהמתם ומאוד שלא שמרו מטלמין את הכופר זה שכתוב בתורה תם בעליו ימת מפי השמועה לכבוד שדוכ מיתה זו בידי שמים ואם נתן כופר הנהרג מתכפר לו ואעפ"י שהכופר כפרה ממטבנין מי שנתחייב בכופר בעל כרחו ושור של שני שותפין שהרג כל אחד מהם משלם כופר שלם שהרי כל אחד מהן עריך כפרה נמדת אין נומרין דינו של שור אלא בפני בעליו אם היו לו בעלים אבל אם לא היו לו בעלים כגון שור המדבר ושור של תקדש ושור של גר שמת ואין לו יורשין אם המית הרי זה נסקל ונומרין דינו אעפ"י שאין לו בעלים וכו' שור האשה והחיות ושור האפטרופים שהמיתו נסקלין ואין מטלמין את הכופר שהכופר כפרה הוא ואין הקטנים והחורשים והשומרים בני חוב כד' שיהיו עריבין כפרה שור שהוא טרפה שהרג את הגפס או שהיה השור של אדם טרפ' אינו נסקל שנ' ונתן בעליו ימת כמיתת הבעלי כך מית השור וכיון שבעליו כמת הם חטובי ואין עריבין מיתה ורי זה פטור רמיססה כלב בחברו והרגו אין הכלב נסקל וכן אם נרע בהמה או היה והרגה אבל אם שסה בו נחש ואפילו השימו בו והרג הנחש נסקל שאדם הנחש שמת מעצמו בקרא לפיכך זה האדם שהטיף בו נחש פטור במיתת בית דין אין בהמה נסקל אם המיתה עד שנתכונן להזיק לכו' שהיא חייב עליה סקלה אבל שור שהיה מתכוון להרג את הבהמה והרג את האדם נתבונן לנכרי והרג לישראל נתבונן לנפלים והרג בן קיימא פטור מן המיתה ואם היה מועד הבעלים חייבין בכופר או כקנס אם המית עבד ואעפ"י שהרג בלא כחנה הואיל והוא מועד לז' היה מועד ליפול על בני האדם בכוחה ודיא ידק בכור ונפל לכור בטביל הדק והיה שם אדם ונת או שהיה מועד להחזק בכתל ולהפיל על בני אדם ונתחזק בכתל להנאתו ונפל על אדם וכת מחמת זה בו השור פטור מביתו לפי שלא נתבון להמית הבעלים חייבין בכופר שהרי זה מועד ליפול בכוחות על בני אדם או להפיל עליו המיתו והוא יודע שמתכוון להנאתו כשנתחזק לאור שהפיל המית אין הבעלים מטלמין את הכופר עד שתמית בהמתן הדין מדישן אבל אם המית ברשות המזיק אעפ"י שהו בסקל הבעלים פטורין מן הכופר כיצד הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשותו ואצ' נכנס לתבון שבו או חבו ממנו ונתו שורו של בעל הבית ונת השור בסקלה והבעלי פטורין מן הכופר שהרי אין לו רשות ליכנס לרשותו של זה שלא מדעתו ענין כפתח וקרא לבעל הבית ואמר לו יין ונכנס ונתו שורו של בעל הבית הרי הבעלים פטורין שאין משמע הן אלא עמוד כמקומן עד שאדבר עמך בהמה שנכנסה לחצר הגימק חרשה על גבי תיבוק דרך הלוח

והרגתו הבעלים מטלמין את הכופר שהרג מועדת להזיק כדרך הלוח וברשות הגימק חייב אף על השן ועל הרגל כמו שבארנו נמצאת למד שהמועד שהמית בכחנה נסקל והבעלים חייבין בכופר וחם שהמית לא בכחנה פטור מן המיתה ומן הכופר ואם נתבונן להמית נסקל והבעלי פטורין מן הכופר וכן כקנס של עבד נראה לי שאעפ"י שהתם שהמית בכחנה עבד או שפחה פטור מן הקנס שהוא שלשים סלע הכתוב בתורה אם המית שלא בכחנה מטלם חצי דמי העבד או חצי דמי השפחה כגופו כאלו המית שור חברו או חברו

פרק אחד עשר

כמה הוא הכופר כמו שראו הדייגין שהוא דמי הנהרג הכל לפי שויו של נהרג שנ' ונתן פדיון נפשו ככל אשר יושט עליו וכופר העבדים בין גדולים בין קטנים בין זכרים בין נקבות הוא הקנס הקצוב בתורה שלשים סלע כסף יפה בין שהיה העבד שור מאח כנה בין שאינו שור אלא דינר וכל המעוכב גט שחרור אין לו קנס והואיל ואין לו אדון שהרי יצא לחרות למי נתבון הכופר לירשו הנהרג ואם המית אשה הכופר לירשיה מאביה ואינו לבעל המית מי שחזיק עבד וחזיק בן חורין נהג חצי קנס לרבו וחזיק האור ראי ליתן ואין מי יקחנו שור שננח אשה ויצא ילדיה אעפ"י שהוא מועד ליגח הבעלים פטורין מדין ולדות שלא חייבה תורה בדין ולדות אלא לאדם גנח שפחה ויצא ילדיה משלם דמי ולדות שנה כמי שננח תבד מעוברת ואם היה תם משלם חצי נוק ולדות כגופו כיצד טמין אהיה אומרין כמה הייתה שפחה זו שנה כשהיתה מעוברת וכמה היא שנה עתה נתון לבעליה הפחת או היצו ואם המית הטפחה משלם הכופר הקצוב בתורה בלבד כמו שבארנו שור שנתבון לבהמה ונתן את האדם אעפ"י שאם המיתו פטור כמו שבארנו אם הבל בו חייב בנזק ואם תם הוא משלם חצי נזק וזגופו ואם מועד נזק שלם שור תם שהמית והזיק דנין אותו דיני נפשות ואין דנין אותו דיני ממנות ומועד שהמית שור והזיק דנין אותו דיני ממנות וחורין חנין אהיה דיני נפשות קדמו ונתנה דיני נפשות תחילה וחורין דנין אותו דיני ממנות ומהיכן משתלם מן הטבח שהשביח ברדיתו אחר שנכבד דינו שכיון שנגבר דינו לסקלה אין לו בעלים שיתחייבו במקו דנהג דיני נפשות ונברח אין דנין אותו דיני ממנות שור שהמית את האדם והקדישו בעליו אינו קדוש וכן אם הפקידו אינו כפקד מכרו אינו מכר החזירו שוכר לבעליו אינה חרה שורא בשוח אסור בהנאה בוד' אחד שנכבד דינו לסקלה אבל אם עד שלא נגבר דינו לסקלה אם קדישו כקדוש ואם הפקידו הרי הוא כופקד מכרו הדי מכור החזירו שוכר לבעליו הדי זה כוחו ואם קדם ושחמו הדי זה מתיר באבילה שור שלא נגבר דינו שנתערב בשורים אחרים כולן פטורין לפי שאין נומרין דינו של שור אלא בפני בעל השור כדן האדם נגבר דינו ואחד כך נתערב באחר אפילו באלף כולן נסקלין ונקברין ואסורין בהנאה כדן בהמה נסקלת פרה מעוברת שהמית את האדם וכן כל בהמה שנעבדה בה עברה הרי עברה כמה היא ועוברת נגחה היא ועברה נרבעה נגחה והמיתה ואחד כך נתעברה אם עד שלא נגבר דינו נתעברה וילדה קדש נבר דין ולדה מתיר ואם ילדה אור נבר דין ולדה אסור שהעובר ידן אמו הוא ואם נתערב חלד זה באחרים כונסין את כלם ככפה עד שיכחשו שם שור הנסקל שהחמו עדיו כל דקדוש בו וזה שהרי משנכבד דינו הפקידוהו בעליו ואם העידו שבעליו רבעה וחזים את הערים הרי השור לבעליו

נתנו כמתנה פה שעשה עשוי ונגבה הנזק כנגדו **הזקק עומד**
 בדין ואחד כך מכת אינו כסוד הקדישו אינו מוקדש נתנו כמתנה
 לא עשה ולא כלום קדמו בעלי זכות של מזק ותפסוהו בין
 שחב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא זכו אלא הנזק גוב'
 כנגדו שאפי' היה של בעלי חוב מתחלה והזיק הריוה גובה כגופו
 כועד שהזיק בין עמד בדין בין שלא עמד בדין והקדישו או
 מכרו או נתנו כמתנה או שחב כה שעשה עשוי קדמו בעלי
 זכות והנהיגוהו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב וכו'
 בו לפי שאין משתלם הנזק אלא כן המעולה שבנכסי הנזק והרי
 כל נכסו משועבדו לנגז זה כשכל וין נזקק לנכות לזק כנגדו
 המזיק גובין מן המטלטלין תחלה ואם לא היו לו מטלטלין כלל
 או שלא היו לו מטלטלין כנגדו כל הנזק גובין השאר מן הקרקע
 המעולה שבנכסי הנזק וכל זמן שימצאו מטלטלין ואפי' סובין
 אין נזקקין לקרקע מת המזיק קודם שישלם אין בית דין נזקקין
 למטלטלין של יתומי אלא לקרקע וגובין לנזק מן הזכורות מפני
 שהנזק נעשה בבעל חוב והמטלטלין אינן משועבדין לבעל חוב
 ואם תפסו הנזק המטלטלין בחיי הנזק גובין לו כהם לאחר כוחו
 כבר תקנו הגאונים לנכות בעל חוב מן המטלטלין ופטתה תקנה
 זו בכל בתי דינין לפיכך גובין הנזק מן המטלטלין של יתומים
 ואם לא הכיח מטלטלין גובין לו מן הזכורות שכל הכא ליפרע
 כנגדו יתומים לא יפרע אלא מן הזכורות כמו שבארנו אין
 דנזקין משתלמין ואין חייבין בכופר ואין הכהמה נהרנת אלא
 בראיה ברורה וכעדים ובשרים להעיד שלא תאמר האל ואין
 כעידן באורחות הסוסים וכרפת הכקר תודות צאן אלא העכדים
 והדועים וכיצא בהן אם העידו שברכה זו הזיקה את זו שוכעין
 להם ואם העידו קטנים או נשים שאדם זה חבל את זה או העידו
 בשאר נזקין שוככין עליהן אין הדבר כן אלא אין כתיבין לעיל'
 כמין על פי עדים עד שהיו עדים הכשרים להעיד שאר עדות
 ועידו וחייבו בית דין המזיק לשלם שור שהיה רועה על גב
 הנחר ונכצא שור הרג בצדו אף על פי שהיה מנוגח חיה כועד
 ליגח זה מבוטח זה כועד לישך אין אומרי בידוע שהיה נטכו זה
 נגחו ואפי' גבל האוחר בין רגלים ונכצא גבל הרג בצדו אין
 אומרים בידוע שהיה הרגו עד שראוה עדים כשרים :

פרק תשיעי

בהמה בעקבת שהזיקה גובה חצי נזק כמנה ומלדה מפני שהוא
 כגופה אבל תרנגולת שהזיקה אינה גובה כיצתה כפני שהביצ'
 אינה כגוף העוף אבל כגודלת וכופרשת כמנו מעזבות שנגחה
 ונכצא הלידה בצד ואין ידוע אם יד שלא נגח' ליד או אחר שנגחה
 ילידה בשלם חצי נזק מן הפרה ואינו גובה מן הולד כל' עד שיביא
 ראיה שבשעה שנגחה היתה מעזבת שרמציא כחברו עליו
 להביא הראיה שור שנגח פרה מעזבת ונכצא עזבה נופל
 בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה הפילה או כהכ' נגחה הפילה
 כשילם נזק מן הפרה ואינו כשילם נזק הולד שהמצי' מחברו עליו
 וראיה נגח פרה מעזבת והפילה אין טעין פחת פרה כפני עצמ'
 ופחת הולד כפני עצמו אלא שכן כבה היתה הפרה שזה כשהית'
 מעזבת ובריאה וכהה היא שזה עכשית היא והגפל שלה ומשלם
 הפחת או חצי אם היה תם היתה הפרה לאהר והולד לאהר
 הרי פחת השומן שפחת גוף הפרה לבעל הפרה ופחת הגפחת
 וחלקין אותו בעל הפרה עם בעל הולד והגפל של בעל הולד
 שור שהיה חרף אהר שור אחר והזק הנזק אומר שורך הזיק
 חיה אומר איני ידע שמה בסלע' לקה המוציא מחברו עליו הראיה
 ואעפ' שהזיק אומר אני ידע בודאי חיה אומר איני ידע טעין

הזיק ואמר אתה ידע ששורך הזיק הרי זה נשבע שבלת חמת
 שאינו ידע אם היה כועד אבל אם היה תם פטור אף כשנזקק
 הסת שאפי' הודה בעצמו פטור שחצי נזק קנס הוא ומדה נקנס
 פטור הוא הרי שנים רודפים אהר אחד והרי עדים שאחד מן
 הזיק ואין העדים יודעין אי זהו משניהן זה אומר שורך הזיק חיה
 אומר שורך הזיק שניהם פטורי ואם היו טבירס של איש אחר חייב
 לשלם מגוף הפחת שבשניהם ואם היו כועדין משלמין נזק שלם
 מנכסו כרא' בששני השורים עומדין אבל אם מת אחד מן השור
 אבר והיה אחד מהן תם אעפ' שהן של איש אחד פט' שהרי אמ'
 לו הבא ראיה שזה העומד הוא שהזיק ואשלם לך הרי שני
 השורים הדודפין אחד גדול ואחד קטן הנזק אומר גדול הזיק
 והזיק אומר קטן הזיק היה אחד תם ואחד כועד הנזק אומר
 כועד הזיק והמזק אומר תם הזיק המוציא מחברו עליו הראיה
 לא היתה שם ראיה ברורה שזה הזיק אלא עדים כעדים שאחד
 משני אלו הזיק בשלם המזק כמו שאומר ואם טעין הנזק שאהר
 ידוע ודאי שזה הזק כפניך הרי המזיק נשבע שבועת המונה
 ומשלם כמו שהודה שהרי הודה במקנת הרי רבנן קטן שנים
 אחד גדול ואחד קטן והמזקין אחד גדול ואחד קטן הנזק
 אומר גדול הזיק את הגדול והקטן את הקטן והמזק אומר לא
 כי אלא קטן הזק את הגדול וגדול את הקטן או שהיה אחד תם
 ואחד כועד הנזק או המזק הזיק את הגדול והם הזיק את הקטן
 והמזק אומר תם הזיק את הגדול והכועד הזיק את הקטן המוציא
 מחברו עליו הראיה לא היתה שם ראיה ברורה המזיק פטור למה
 זה דומה זה טעין את חברו חטיב והודה לו בשעור' שהוא נשבע
 שבועת הסת ופטור אף כרובי שעורים כמו שיתבאר בהלכו טעין
 ואם תפס הנזק הרי משלם לקטן מן הגדול ולגדול מן הקטן כמו
 שהודה המזק אבל אם לא תפס אין מציאין מן המזק כלום
 שור שנגח נחר ונגח שור אחר הרי הנזק הראשון המבעל בשומן
 בו כיצד שור שזה מאתים שנגח שור שזה מאתים ואין הגבלה
 יפה כלום הנזק נוטל מאה ובעל השור מאה חור ונגח שור אחר
 שזה מאתים ואין הגבלה יפה כלום האחרון נוטל מאה והנזק
 שלפניו עם הבעלים נוטלין דמשים וחשי' זה חור ונגח שור שזה
 מאתים ואין הגבלה יפה כלום האחרון נוטל מאה והנזק שלפניו

חמשים חיה נזק הראשון עם הבעלים כ' כ' וכן על יד
 זה וחלקין וחולקין נזק שתפס בהמה שהזיקה לנכות חצי נזק
 כגופה נעשה עליה שוכר שוכר למקיה ואם יצתה והזיקה הזיק
 הראשון חייב כנזקיה והבעלים פטורין כיצד שור שזה מאתים
 שנגח והפסיד מאתים ותפס הנזק לנכות כמנו כאה חזרו ונגח
 והפסיד במאה וארבעים הרי הנזק האחרון כשילם טעין והנזק
 הראשון שהפסד כשתלם כחור נזקו ודוא שלשים והבעלים נאח
 וכן כל כיצא בזה שני שורים תמים שחבלו זה בזה משלמין
 כחור חצי נזק שניהם כועדין או כועד והם שחבלו זה בזה
 משלמין כחור נזק שלם אחד תם ואחד כועד כועד כהם כשילם
 כחור נזק שלם הם ככועד משלם כחור חצי נזק כועד
 שור תם שהפסיד בשור תם אחד שזה כנה חור זה האחרון והפסיד
 בראשון שזה ארבעים הרי בעל הראשון כשילם לבעל האחרון
 שלשים הרי שניהם כועדין בעל הראשון כשילם ששים הראשון
 כועד ואחרון תם בעל הראשון כשילם שמינים הראשון תם
 והאחרון כועד בעל הראשון כשילם עשרה :

פרק עשירי

שור שהביית את האדם ככל כקנס בין גדול בין קטן בין עש

חבור מאבות נזקין הוא ותולדותיו כמוהו מעורין מחוללתן וכל
 המניח תקלה הרי זה תולדת חבור ואם חזק בה אדם או בהמה
 מטלם זה שהניח התקלה נזק שלם בין הפקד התקלה בין לא
 הפקדה ואם חזקו בה כלים פטור כיצד המניח אבנו או סבינו
 או תבנו או משאו וכיצד בהן ברשות הרבים וחזק בהן בין אדם
 בין בהמה חייב נזק שלם וכן אם הגיחו ברשותו והפקיד רשותו
 ולא הפקיד נתקל בקרקע ונחבט בתקלה זו וחזק בה חייב בעל
 התקלה ואם חזקו כלים בכל אלו או נטנפו פטור הכנים שנת
 לחזק בעל הבית שלא ברשות והרכיץ גוללים ונטנפו בהן כליו
 של בעל הבית פטור שהגלל זה תולדת חבור הוא ולא מצאנו בוד
 שחייב בו על הכלים המניח את הכר ברשות הרבים והלך
 המורד ונתקל בה ושכרה פטור לפי שאין דרך בני אדם להתבונן
 בדרך כשהן מהלכין ואם חזק בה הרי בעל רגל חייב בנזקו
 ואפילו הפקיד חבור שכל המפקיר נזקו שאין לו רשות לעשותה
 מתחלה חייב כאלו לא הפקיד והניח את רגלו במקום שיש לו
 רשות להניחה שם כגון מקום הקרבת של גיתו וכיצד בהן ונתקל
 בה ושכרה חייב ואם חזק בה המורד בעל רגל חבור פטור בפני שהיה
 לו להסיר הכל ואם היתה אפילה או שמללא כל הדרך כדים פטור על
 שבידתה ואם נתקל בה הרי בעל רגל חייב וכן כל כיצד אזה
 נשברה כדו ברשות הרבים והחזק אחר במים או שלקה בחדרית
 פטור מדיני אדם לפי שאנוס הוא וחייב בדיני שמים מפני שלא
 סילק החדרים והרי החדרים והמים בהפקד ולא הפקיד אלא
 אחר שנאנס ולפיכך פטור ואם נתכוון לבת בחדרית והזק
 בהן אחר חייב והוא הדין לנפלה גמלו ולא העמידוהו וכל כיוצא
 בה ואם חזקו כלים בכל אלו פטור בין הפקיד בין לא הפקיד
 כמו שבארנו שני קודרים שיהיו מהלכין בדרך זה אחר זה
 ונתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשון אם היה הראשון לעמוד
 ולא עמד חייב הראשון במקו שני שאעפ"י שה' אנוס בשעת נפילה
 אינו אנוס בודוחו מטל לדרך והרי הוא יכול לעמוד ואם לא היה
 לו לעמוד פטור ואעפ"י שלא הוחיד לזה שניהל בו מפני שהוא
 טרוד בנפשו בראש חייב בגזקו של שני כשהחזק נפול של שני
 אבל אם חזקו כליו פטור שאינו חייב על הכלי בבוד וכל תקלה תולד
 בוד הוא כמו שבארנו והקדים והגוי וכיצד בהן שהיו מהלכין זה
 אחר זה ונתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשו והשלישי בשני
 וכל אחד מהן יש לו לעמד ולא עמד הראשון חייב בנזקו גופו
 של שני בין שהחזק בנפשו של ראשון המוטל בארץ בין שהחזק
 במשאו והשני חייב בגזק גופו של שלישי אם החזק בגופו של
 שני אבל אם החזק במשאו של שני שנפל פטור שהרי אומר לו
 השני בוד זה שהוא משאי אין אני הבונה אתו שהרי הראשון
 הפיל השני עם משאו ואם הנהיג זה את זה כולן פטורין
 נפל הראשון והיה מוטל לרחוב ונתקל אחד בראשון
 ואחד ברגליו ואחד בבטנו הרי הוא חייב בגזקו כולן והאלו היתה
 לו לעמוד ולא עמד השופך את הימים ברשות הרבים והחזק בהן
 אחר חייב בגזקו ואם נטנפו כליו פטור כמו שבארנו נבלעו
 המים בארץ ונשארה הארץ ודליקה והחזק ונפל והחזק בקרקע
 הרי זה חייב בגזקו כל אלו שפותחין ביבותיהן ותורפין
 מעותיהן אין להן רשות לטפח המים ברשות הרבים בימות
 החמה אבל בימות הגשמים יש להן רשות ואעפ"כ אם חזק אדם
 או בהמה במים חייבין נזק שלם לא יצא אדם תבנו וקשו
 לרשות הרבים כדי שיושעו ועשו לו זבל ואם הוציאו קנמיהו
 חבמים שיהיו בהפקד וכל הקדס בהן זכה בעת שגזרושו
 השביח ואם קדם אדם זכה בהן משעת הוצאה לרשות הרבים
 אין מוציאין מידו ואעפ"י שהן בהפקד אם חזק בהן אדם או

בהמה הרי זה הוציא חייב לשלם יש לכל אדם להוציא את
 הזבל והגללים לרשות הרבים בשעת הוצאת זבלים חייב אחר
 שם שלשים יום כדי שיהיה נשוק ברגל אדם ואעפ"כ אם חזק חייב
 לשלם וחייבין עלוה חגלל משום גולל כיון שאין בו שבה אם גזשו
 לא קנמו בו אין שודין טיש ברשות הרבים ואין לובנים אבל
 גובלין טיש ברשו הרבי אבל לא ללכנים לבנים הכונה ברשות
 הרבים המביא אבנים מביא והכונה בונה וכולן שהזיקו חייבין
 לשלם נזק שלם והצנע שחצב אבנים ומסרה לסתת והחזק בה
 אדם או בהמה הסתת חייב וסתת שמסר לחמר החמר חייב כסר
 חמר לכתף הכתף חייב כסר כתף לבונה הבונה חייב בסרה
 הכונה לזה שמתקן ושיבתה בכניין המתקן חייב ואם אדם
 שהעלה על גבי הדימוס נפלה והזיקה והיו עושין בקבלנות כולן
 חייבין ובשכירות האחרון חייב וכולן פטורין הכותל
 והאילן שנפלו לרשות הרבי והזיק פטור מלשלם ואעפ"י שהפקידן
 לפי שאינן חבבים לבוד שהרי אין תחלתן להזיק ואם היו רעועין
 בית דין קובעין לו זמן לקוף את האילן ולסתור את הכותל וככה
 הזמן שלשים יום נפלו בתוך הזמן והזיקו פטור לאחור הזמן חייב
 בפני ששהא אותו המצניע את הקוף ואת החוכית והגדר גדרו
 בקציעים והפריח לרשות הרבים והחזק אחר בהן חייב נזק שלם ואם
 גדר בקציעים בצמצום בתוך רשותו פטור לפי שאין דרך בני אדם
 להתחזק בכתלים המצניע קוצו חוכיותיו בתוך כותלו של
 חבירו וכא בעל הכותל וסתור את כותלו ונפל לרשות הרבי והזיק
 אם כותל רעוע היה המצניע חייב ואם כותל ברי הוא בעל הכותל
 חייב חסידים הראשונים היו מצניעין את הקציעות והחוכית
 בתוך שדותיהם בעזק שלשת טפחים בארץ כדי שלא תעלם
 הנזק ויטה ואודים שורפי אותם באש ואחרים משליכין אותן לים
 או לנור כדי שלא יחזק בהם אדם לא יסקל אדם מרשותו לרשות
 הרבים ואין עושין חלל תחת רשות הרבים ולא בורות ולא שיהיו
 חלא מערות ואעפ"י שהעגלה יכולה להלך על גביהן והיא טעונה
 אבנים טמא תפוח מלמטה שלא כדעתו והחומר ביר לצרכי רבי
 בותר אין מציאין זמן וגזוטרות לרשות הרבים אלא אם כן
 היו למעלה מגבל וחבבו והוא שלא יאפיל הדרך על בני רשות
 הרבים ואם רצה כונס לתוך שלו וכיצד אנוס ולא הוציא הרי
 זה מוציא כל זמן שירצה אבל אינו יכול להחזיר כותלים למקוכם
 לעולם שכל כיצד שהזיקו בו רבים אסור לקלקל לקח הער
 ובה זין וגזוטרות יצאות לרשות הרבים הרי זו בחזקתה ואם
 נפלה חדר ובונה אותה כשהיתה אילן שהוא נוכח לרשות
 הרבים קרעץ כדי שיהיה הגמל עובר ברוכבו וכניחין מקום פני
 משתי שפתות הנחר ברוחב כתפי המלחים שיוצין שם ומשכיבין
 הספינה וכל אילן הנמצא ברוחב זה קרעצין אותו מיד ואין מתרין
 בבעליו שהרי מעכב מושכי הספינה מי שהיתה דרך הרבים
 עוברת בתוך שדהו נטלה ונתנה להם מן הצד מה שנתן נתן חבו
 בו מה שנטל לא זכה בו וכמה רחוב דרך הרבים אין פחת
 מששה עשר אמות :

פרק ארבעה עשר

המדליק בתוך שדה חבירו ועברה הדליקה חייב לשלם נזק שלם
 שנכיו תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה שלם שלם
 המבעיד ונ' והבעידה מאבות נזקין היא הדליק בתוך רשותו
 צריך לדחוק מסוף המצר כדי שלא תעבור הדליקה לשדה
 חבירו וכמה שיעור ההדלקה וכל לפי גובה הדליקה ואם לא
 הדחיק כראוי ועברה האש והזיקה חייב לשלם נזק שלם

וחקרים ומשכו לא זכה בו שכין שהבעל יודע כעצמו שלא חטא ושאלו עידי שקר הם ודרי הוא מיהל להימם לא הפקיד

פרק שנים עשר

החופר בור ברשות הרבים ונפל לתוכו שור או חמור וכת אפילו היה הבור מלא גזות של צמר וכיוצא בהן הדי בעל הבור חייב לשלם נזק שלם שנא בעל הבור ישלם ואחד שור וחמור או טאר מיני בהמה חיה ועוף לא נאמר שור וחמור אלא בהמות אחד החופר בור ברשות הרבים או החופר בור ברשות הרבים או פתח לרשות חברו או שחפר ופתח לרשותו והפקיד רשותו ולא הפקיד בחוץ הדי זה חייב בנזקיו אבל אם הפקיד רשותו ובחורו או שחפר בבור שברשותו או דקדשו הדי זה פטור שנ' בעל הבור ישלם מי שיש לו בעלים זה הפקר ובתולדה ברשות חפר מפני שחפר ברשותו אחד החופר בור או שחפר מאיליו או שחפרתו בהמה או חיה הואיל והוא חייב למלאותו או לכסותו ולא עשה הדי זה חייב בנזקיו ואחד החופר או הלוקח או שנתן לו במתנה שנ' בעל הבור ישלם מי שיש לו בעלים מכל מקום אחד החופר או המגלה מקום שהיה מכוסה שנא כי יפתח איש בור או כי יכרה ואם כסוה כראוי אעפ' שחתייע מתוכו ונפל לתוכו שור ומת פטור שנא ולא יכסוהו הא אם כסוה פטור כסוה בדבר שיכול לעמוד בפני שור ים ואינו יכול לעמוד בפני גמלים והלכו עליו גמלים ונתרעע והלכו עליו שורים ונפל בו אם אף הגמלים כצוין באותו מקום הדי זה פטור מפני שזה אונס ואם יבאו שם גמלים אפי' לפרקים הדי זה חייב והתלע מתוכו ונפל בו שורים אעפ' שהגמלים מצויין שם תמיד והדי הוא פרשע לגמלי' הואיל ובחבת שהתלע נפל בו השור הדי זה פטור וכן כל כיוצא בזה המציא בור וכסוה חומר וגילהו בעל הבור חייב זה האחרון פטור כעפר וחור והציאת כל העפר זה האחרון חייב שכין שסתמו בעפר נסתלק מעשה ראשון בור של שני שחפצין ועכר הראשון ולא כסוה השני ולא כסוה הראשון חייב עד שיכסו' דליו לשני וכשכסו דליו לשני לדלות ממנו נפטור הראשון ונתחייב השני לכסוהו כסוה הראשון וכא השני ומצאו כגולה ולא כסוה השני חייב ועד איכתי יהיה השני לבור חייב עד שידע הראשון שהבור מגולה וכדי שיטכור פועלים ויכרות ארזי' וכסוה וכל שיכסו' בו בחוק וכן זה הדי השני לבור חייב בו וכל שיכסוה בו אחד וכן בזה סנייה חייבין לשלם שהדי שניהן פשעו בו המסר בבור לשוכר השוכר חייב בנזקיו ואם כסוה לדור שטושה וקטן אעפ' שהיה מכוסה הדי הבעלים חייבין שהבור עשוי להתגלות ואלו אין בהן דעת המכסה בבור בחלו של חברו וכא בעל הדי ונשל דליו בעל הבור חייב אחד החופר בור או שחפר או מעדה או חריץ ולכנה נאמר בור עד שיהיה בו כדי להצית וכמה כדי להצית עומק עשר' טפח אבל אם היה פוחת מעשרה ונפל לתוכו שור או שאר בהמה חיה ועוף ומת פטור ואם החוק חייב בעל התקלה נזק שלם היה עומק הבור תשע' וכו' טפח אחד פים חייב שהטפח של פים חשבו בעומק שני טפחים ביבשה היה עומקו שבעה ומתן שני טפחים פים או שהיה עומקו שבעה ומתן שלשה טפחים פים ונפל לתוכו שור וכיוצא בו ומת אין מחייבין אותו לשלם ואם תפס הגזק אין מציאין מידו שהדברים האלו יש בהן ספק החופר בור עמוק עשרה טפחים וכא אחד והטלימו לעשרים וכא אחד והטלימו לשלשים כולן חייבין חפר הראשון פתח מעשרה אפילו טפח וכא האחרון והטלימו לעשר' בין שחפר בו טפח או שהגביה בגיין

על שפתו זה האחרון חייב סתם טפח שהזכיר או שסתר טפח שכנה הדי זה ספק אם כבר נסתלק מעשה ראשון או עדין לא נסתלק חפר הראשון בור עמוק וכא האחרון והדחיכו ונפל לתוכו שור ומת אם מחמת הבלו מת האחרון פטור שהדי מעט הבלו ואם מחמת חכשו מת האחרון חייב שהדי הוא הקריב החק בור זה וכן אם נפל השור מאותו הצד שהדחיב האחרון האחרון חייב שהדי הקריב החק בור זה אעפ' שמת כן ההבל ואם מן הצד שחפר הראשון נפל הראשון חייב שזה האחרון מעט ובלו בור שהדיבה עליו התורה אפילו לא מתה הבהמה אלא מהבלו ואין צריך לומר אם מתה כחכשו לפיכך אם היה עומק הבור כרחכו אין לו הכל ואם לא נחבטה בו הבהמה ומתה פטור היה עומקו יותר על רחכו יש לו הכל ואם מתה בו הבהמה חייב אעפ' שלא נחבטה בקרקעיתה עשה תל גבוה ברשות הרבים ונחבטה בו הבהמה ומתה אם היה גבוה עשרה טפח חייב לשלם ואם היה פחות מעשרה פטור על מיתת הבהמה אבל אם החק בלבד חייב לשלם נזק שלם ואפי' בתל גבוה כל שחפר או בחפדה כל שהוא שהנזק בכל שהוא דבר כצוי וידוע ואין חתימה בכל שהוא מצויה והדי הוא כמו אונס וכן אינו חייב על מיתת הבהמה בכור או על חביטתה בתל אלא אם היתה הבהמה קטנה או חדשה או שטוה או סומא או שנפלה בלילה אבל אם היתה פקוחה ונפלה ביום וכתה פניד שזה כמו אונס מפני שדרך הבהמה לדאות ולסוד מן המכשולות וכן אם נפל לתוכו אדם ושם אפי' היה סומא או שנפל בלילה בין שהיה בן חורין או עבד הדי זה פטור ואם החוק בן האדם או הבהמה הפקוח חייב נזק שלם כמו שבארנו נפל לתוכו שור פסולי המקורסין ומת הדי זה פטור שנא ורבת יהיה לו כי שרמתו של יצא זה שהוא אסור בהנאה חייב שיקבר והיה חופר בכור ונפלה הבהמה בתוך הבור מקול החפדה ומתה אם נפלה מפני חייב כאחרת כגון שנבעתה וחפדה על עקיבה לאחד ונפלה ומתה פטור שנאמר ונפל עד שיפיל דרך נפילה נפלה לפניה מקול החפדה חוק לבור ומת אין בית דין מחייבין אותו ואם תפס הניזק אין מציאין מידו ואם נפל לאחוריו חוק לבור ומת או החוק בעל הבור פטור שור שדחף בהמה לתוך הבור ומתה אם כמעד הוא בעל הבור משלם מחצה ובעל השור מחצה ואם תם הוא בעל השור משלם רביע מגופו ובעל הבור משלם שלשה חלקים כן הדין שבנכסו שבעל הנכלה אמר לבעל הבור פתח נבילה זו יש לי אצלך אעפ' שהיא נזילה ופקוח בין שנדחפה הדי זה כמי שנפלה בלילה כל שאני יכול להוציא מבעל השור אני מציא והשאר אתה חייב לשלם וכן המניח אבן על פי הבור וכתה השור ונתקל בה ונפל לבור ומת המניח את האבן משלם מחצה ובעל הבור מחצה וכן שור של הדין ששור פסולי המקורסין שנגזר באחד אם תם הוא זה של הדין משלם חצי נזק ואם כמעד נזק שלם שהניזק אומר לו כל שאוכל להוציא מזה ארציא והשאר כנך זה האל והקדש הוא ופטור אתה תשלם לי הכל מי שהיה חפר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור וחפרו בעל השור פטור ואם מת השור נטל בעל השור דמי שורו מידו בעל הבור :

פרק שלשה עשר

כלים שנפלו לבור ונשתברו בעל הבור פטור שנאמר ונפל סבא שור או חמור מפי השמעה לבור שור ולא אדם חמור ולא כלים אפילו נפל שור בכליו ומת השור ונשתברו כליו חייב על הבהמה ופטור על הכלים : הבור

בין לפני יאוש בין לאחד יאוש אלא שאחד יאוש השבח לגנב
כמו שבארנו בשתנית הגניבה ביד הגנב קנאה וקנה שבחה
אפילו לפני יאוש ואינו משלם אלא דמים גנב כח שח והשמינה או
שמינה והחזיק משלם תשלומי כפל או תשלומי ר' וה' בשעת הגניבה
גנב טלה ובעשה איל עגל ובעשה שור משלם תשלומי כפל בשעת
הגניבה שבח או מכרו אחד שהגדיל בעשה שינוי בידו וקנה
ושלו הוא מכח ושליו הוא מכר ואינו משלם תשלומי ד' וחמשה
גנב בהמה או כלים וכיוצא בהן וכשעת הגניבה היה שנה ארבעה
ועשתי בשעת עמידה בדין שנה שנים משלם קרן בשעת הגניבה
ותשלומי כפל או ארבע וחמשה בשעת העמדה בדין היה שנה
בשעת הגניבה שנים ובשעת עמידה בדין ד' אם שחט או מכר או
שכר הכלי או אבדו משלם תשלומי כפל או ארבעה חמשה בשעת
העמד בדין ואם טעה בהבט' או אבד הכלי מאליו משלם תשלומי
כפל בשעת הגניבה מי שגנב כל ושבחו או פחתו או נשכרו
או נפחתו מאליו אין שמים לו רפחת אלא האיל כמה היה שח או
הכלי ומשלם לבעלים שנים ברמז והכלי השבור יהיה לגנב וכן
כל כיוצא בזה ואם רצה הבעלים ליטול הכלי השבור ושלם
ליום הפחת והפיל שומעין להם הגנב ושבח או מכר לפני
יאוש בעלים אעפ' שלא קנה לוקח חזרי וגניבה חזרת
בעצמה מיד הלוקח חזי זה משלם תשלומי ארבעה וחמשה ואין
ערך לומר אם טבח או מכר לאחד יאוש שהוא נשאר תשלומי
ארבעה וחמשה שהרי הועיל במעשיו וקנה הלוקח הגנב
נגנב אחד אעפ' שחייאשו הבעלים אינו משלם תשלומי כפל
ואם טבח ומכר אינו משלם תשלומי ארבע וחמשה לגנב הראשון
אינו משלם שהרי דין הכהמה הזאת לחזור בעיניה לבעלים היא
קנאה הגנב ולבעלים אינו משלם הכפל או ארבעה וחמשה לפני
שלא גנבה ברשותו גנב ושבח ובא גנב אחד גנב הגנב
האחרון משלם תשלומי כפל לגנב ראשון שהרי קנה בשינוי מעשה
גנב הראשון משלם תשלומי ארבעה וחמשה גנב ומכר ובא
אחד גנב מן הלוקח אכ נתיאשו הבעלים חזי הראשון משלם
תשלומי ארבעה וחמשה והגנב השני משלם תשלומי כפל ואם לא
נתיאשו הבעלים אין האחרון משלם אלא קרן כלבדי

פרק שני

הגנב את הגוי או שגנב נכסי הקדש אינו משלם אלא הקרן כלבדי
שנאמר ישלם שנים לרעהו ולא להקדש לרעהו ולא לגוי
וכן גניב קדשים מבית בעל הון בין קדשי קדשים בין קדשים
קלים בין קדשים שאין הבעלים חייבין באחריותן בין קדשים
שהבעלים חייבין באחריותן חזי זה פטור מן הכפל ותשלומי
ד' שנה וגנב מבית חמיש ולא מבית הקדש וכן הגנב עבדים
ושטר וקרקע אינו משלם תשלומי כפל שלא ח' יבה תורה והפיל
אלא במטלטלין שנתון מכון שבא על שור על חבור על שח על
שלמה אבל העבדים הקטן לקרקעות שנאמר והתנולתם אדם
לבניכם והשטרות אין גופן מכון והגנב פטר חמדי של חבירו
קדם שיפדה משלם תשלומי כפל לבעלים שאעפ' שאינו עכשיו
שלו ראו להחזיק לו אחד שיפדה הגנב טבח של חבירו ואכל
משלם לו דמי טבול וכן אם גנב חלבו ואכל משלם לו דמי חלבו
גנב תרומה מבעליה הישר אלים שהפרי יטוח אינו משלם תשלומי
כפל שאין להם בה אלא טבח חמאה וטבח חמאה אינה מכון
הגנב משלם אביו וטבח או מכר ואח' פת אביו משלם תשלומי ד'
וחמשה ואם מת אביו ואחד קי טבח או מכר משלם תשלומי
כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה גנב ושבח או מכר

ואחד כך הקדש משלם תשלומי ארבעה וחמשה ואם הקדוש
ואחד כך טבח או מכר אין על פי שהקדשו קדשים קלים משלם
תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה כד' א'
בשהקדוש אחד יאוש אכל אם הקדוש לפני יאוש אינו קדוש ואם
טבח או מכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה הקדשו ובעל
הוא בבית הגנב אינו קוד' לפי שאינו ברשותו ואעפ' שלא נתיאשו
ואם טבח או מכר אפילו אור הקדוש משלם תשלומי ארבעה
וחמשה השדה ונתגבלה בידו והגמד והמקור משלם תשלומי
כפל כלבד אבל אם שחט לרפואה או לכלבים או שנמצאת טרפה
או ששחטו בעזרה משלם תשלומי ארבעה וחמשה אעפ' שהדין
שנשחטו בעזרה אסורין בהגאה האיל ואיסורין בדבריהם חזי
זה חייב לשלם תשלומי ארבעה וחמשה וכן הגנב כלאים
הבא מן השדה וממין אחד או שגנב טרפה או קטעת או חרת או
סומא או בהמת השוחטין טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה
וחמשה גנב ונתן לאחד בכחנה או שנתן לאחד לשבח ושבח או
שנתן לאחד לכבוד ומכרה לאחד גנב והקיף גנב והחליף גנב
ופרע בהקיש או ששלחו סבלונות לבית חמו משלם תשלומי
ארבעה וחמשה גנב ומכר והקנה למכר לאחד שלשים יום
וכחך שלשים יום והכר הגנב אינו משלם אלא כפל מכר חזק
מאחד ממאה בו או חזק מידו או רגלו כולו של דבר ששייר בו
דבר הגיהר עמו בשחשה פטור מתשלומי ארבעה וחמשה

ואם מכר חזק מגזתו או חזק מקרניו חייב בתשלומי ארבעה
וחמשה שאלו אינם ניהרים עמו בשחשה גנב וקטע מכנת
אבר ואחד כך כנדה או שגברה חזק מכלאבתה או כמכרה חזק
מ' יום אין מציאין ממנו תשלומי ארבע וחמשה ואם תפס הניק
אין מציאין מידו מכרו והחזירו בו שחפת פטר מתשלומי
ארבעה וחמשה שותפין שגנבו אם טבח אחד מהן או מכר
מדעת חבירו משלמין תשלומי ארבעה וחמשה ואם עשה
שלא מדעת חבירו פטורין מתשלומי ארבעה וחמשה חייב כל
גנב ועמד בדין ואכר לו החייבין צאתן לו מה שגנבה ויצא ואת
כך טבח או מכר פטור מתשלומי ארבעה וחמשה אבדו לו
חייב אתה ליתן לו ושבח או מכר אחד כך חזי זה חייב בתשלומי
ארבע וחמשה האיל ולא חתבו הדין עליו עדין עכבד הוא בעיניהו
הגנב ברשות הבעלים האיל והגניבה עדין היא ברשות פטר
מן הכפל וכן אם טבח ומכר שם ברשותו פטור ואם הגניבה הגניבה
מתחייב משום גנב אעפ' שעדין לא הוציאה ברשות הבעלים
כיצד גנב טלה בן חזיר והיה משכו ויצא וכת ברשות הבעלים
פטור הגניבה או הוציא ברשות הבעלים וכת חייב נתנו
שם בבית הבעלים לכבידות בנו או לבעל חנו או לשוכר חנם
ולשואל לנשא שכר חשוכר והיה משכו זה שציתן לו ונתן פטור
השוכר הגניבה או שהוציא ברשות בעלים וכת חייב השוכר
או בעל החוב שציתן לו מפני שעדין לא הוציאו הגנב מדש'
בעליו היה העודד ביעד כיון שחביש את הבתמה ושכנה בתוך
האילמת והעצים חייב בתשלומי כפל ואם טכחה או מכרה
שם משלם תשלומי ארבעה וחמשה גנב ברשות הבעלים
ואחד שיפדו שגנבה הוציאה ושכחה או כסדה חזק כדשתן
או שגנב והוציא חזק מדעתו ושבח או מכר ברשותו משלם
תשלומי ארבעה וחמשה

פרק שלישי

כבר בארנו בהלכות מעוה שכל העושה עבירה ש' ש' בה עין
ביתת בית דין ותשלומי אינו משלם אף על פי שחיה עיניו

הרחיק כראוי ועברה וחזקה פטור שזו מכה בידי שמים היא
 וכן אם עברה נהר או שלולית שיש בהן מים ורחבן שמנה אמו'
 פטור עברה גדר אומדן גובה הגדר גובה הדליקה והעצים
 או הקוצים המצויין שם אם אינה ראויה לעבוד פטור ואם ראוי'
 לעבוד חייב בדא באש הקדוה אבל אם היה לה להב גדול
 העולה וכפף מגובה עליית הלהב והיו עצים מצוין שם אין לה
 אומדן אלא אפילו עברה אלף אמה חייב נפלה דליקה
 בחצרו ונפל גדר שלא מחמת הדליקה ועברה הדליקה בוצר
 אחר אם היה יכול לגדוד הגדר שנפל ולא נודו חייב למה הדבר
 דומה לשדו שיצא וחזיק שהיה לו לשמרו ולא שמרו השולח
 את הבעירה ביד שטפה ודש וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני
 שמים בדא שמסר להן גזלת חליבנה שדרך הגזלה להבנות
 מאיליה קודם שתעבוד ותחליק אבל אם מסר להן שלהכת חייב
 שהיו מעשז גרמו שלח את הבעירה ביד פקח זה הפקח
 שהבעיר חייב לשלם והשולח פטור וכן אם הביא שומר לשמור
 הבעירה השומר חייב אחד הביא את האר' ואחד הביא את העצי'
 הכבי' את העצי' חייב אחד הביא את העצי' ואחד הביא את האר'
 המביא את האר' חייב בא אחד חליבה המלבה חייב ליבתו
 רוח שאינה מצויה תמיד הרי כולן פטורין ליבה וליבתו הרוח
 חייב שהרי הוא גרם וכל הגרם לחזק משלם נזק שלם מן היפה
 שבנכסו כשאר כל המזיקין אש שיצאה ואבלה עצים או
 אבנים או עפר חייב לשלם שנאמר ומצאה קוצים או השדה
 אכלה גדיש וכיצא בו והיו כלים שצמחים בתוך הגדיש אם היו
 בגן מורגים וכלים בקד וכיצא בהן מדברים שדרך אנשי
 השדה לשמנם בגדיש חייב לשלם היו בגדים וכלי זכוכית
 וכיצא בהן פטור על הכלים בד'א במחליק בתוך שדה חבר
 אכל במחליק בתוך שדה ועברה לשדה חבירו פטור על כל הגלי'
 המטמנים בגדיש אבל משלם הוא שיעור מקום הכלים והוא
 אותו כאלו הוא כלא גדיש של חטים או של שעורים ומחליק
 בתוך שדה חברו ויצאת האש ונאכל הגדיש והיה גזי כפות לו
 ועבד סמוך לו ונטרף עמו חייב טען דרך בני אדם לעשות בגדיש
 היה עבד כפות לו גזי כבוד לו ונטרף עמו פטור המטמנים
 במקום לחברו והגדיש בו והטען בו כלים והחליק המטמנים שדרך
 הגדיש אינו משלם אלא דמי גדיש בלבד השאלו מקום להגדיש
 חטים והגדיש שעורים או להגדיש שעורים והגדיש חטים או
 שהגדיש חטים וחזפם בשעורים או שהגדיש שעורים וחזפם בחטים
 אינו כשולם אלא דמי שעורים בלבד המחליק את הבירה
 של חברו משלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח כל
 בליהם וכל חפציהם בבתיים וכל שיטען בעל הבית הרי זה נשבע
 בנקיטת חפץ ונטל ושבעה זו כדברי כופרים כמו שיתבאר
 ובלבד שיטען דברים שהוא אומדן בהן או שהוא אומדן לחות
 אתן הדברים שטען פקדן אצלו גבל שהוא טען פטור
 ועובר ברשות דברים ונכנס פשתנו לתוך החנות חלקה בטר
 של חנותי וחליק את כל הבירה בעל גבל חייב מפני שדרבה
 במשך בין שעבדה הברב' בין שלא עמד' הניח חנותי טרו מבחוץ
 החנותי חייב אף בדמי פשתן מפני שהניח טרו מבחוץ ואפילו טר
 דגובה היה לו ליטב ולשכור הוכפף קצתו של חברו לפני
 האש עד שתדלק אם אין האש כנעת לה אלא ברוח שאני מצויה
 פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים והטעם קצתו של חבירו
 בעפר או בתוך ועברה האש ואכלה אותה הרי הטען פטור בדיני
 אדם וחייב בדיני שמים מפני שהחליק את האש פטור על הטען
 אש שעברה וחזקה את האדם וחבלה בו הרי הכבעיר חייב
 במהה וכשכתו וכרפי' וכיצוד ובכשתו כאלו חזקו בידו שאעפ'
 שאש ממונו הוא הרי דמי שהזיק בוצר' אבל אם הזיק בהכת

או כחד את האדם אינו חייב אלא בנזק בלבד כמו שבארנו
 כל תולדות האש הרי הן כאש כיצד הניח אבן או סכין או מטא
 בראש גגו ונפלו ברוח מצויה וחזקו חייב לשלם נזק שלם שכל
 אילו וכיצא בהן תולדות הכערה הן ואם נפלו ברוח שאינה
 מצויה וחזקו פטור

הלכות גניבה

יש בכללן שבע מצות שתי מצות עשה וחמש מצות לא תעשה
 חזו פרטן : א' שלא לגנוב ממון : ב' דין הגנב : ג'
 לצדק המאזנים עם המשקלות : ד' שלא יעשה עול במדות
 ובמשקלות : ה' שלא יהיה לאדם אבן ואבן איהו ואיפה
 אף על פי שאינו לוקח ונותן בהן : ו' שלא ישונובול ו'
 שלא לגנוב נפשות וכיאר מצות אלו בפרקים אלו.

פרק ראשון

כל הגנב ממון משה פרשה ולמעלה עובר על לא תעשה שנא'
 לא תגנוב ואין לוקין על לאו זה שהרי ניתן לתשלומים שהגנב
 חייבתו תודה לשלם ואחר הגנב מבין ישראל או דגנב מבין גוי
 עובר עז' ואחר הגנב את הגדול או את הקטן אסור לגנוב כל
 שהוא דין תורה ואסור לגנוב דרך שחוק או לגנוב על כסף לשלם
 הכל שלא יגזל עצמו בכך אי זה גנב זה הלוקח מבין אדם
 בסתר ואין הבעלים יודעים כגון הפרשט ידו לתוך כיס חנו
 חלקו מעותיו ואין הבעלים רואים וכן כל כדצא בזה אבל אם
 לקח בגלוי ובפרהסיא כוחק יד אין זה גנב אלא גזול לפי' ליתנים
 מדין שגנב אינו גזול אלא גנב אף על פי שהבעלים יודעים
 בשעה שגנב גנב שהעידו על ועדים כשרים שגנב
 חייב לשלם שנים לבעל הגניבה אם גנב דבר משלם שנים
 גנב חמור או כסות או גמל משלם שנים בדמיה נמצא נכסו
 כשיעור שבקש לחסד את חברו גנב שהודה מעצמו שגנב משלם
 את הקצן ופטור מן הכלל שנ' אסור יד שיעון אלהי' וטל' טני' אבל
 הפרשט את עצמו אינו משלם שנים והוא הדין לכל המטמין
 שהמדה בהן פטור תשלומי כפל נזהגין בכל הרין בטהור
 שהגנב את השטר או את השה וטבח או מבר משלם על השה
 השלומי ארבעה ועל השטר תשלומי חכשה אחד האר' ואחד
 האשה שגנבו חייבין לשלם השלומי כפל תשלומי ארבעה
 וחכשה היתה אשה איש שאין לה לשלם הרי הגנב
 עליה חוב עד שתתגרס או ימת בעלה ובית דין נפדעים כמנה
 קטן שגנב פטור מן הכלל ומוחדין לו דבר שגנב ממונו ואם
 אבדו אינו חייב לשלם אף הקצן ואפילו לאחר שהגדיל הקצו
 שגנב פטור מן הכלל ובעליה פטורין שאין אדם חייב על נזק
 עבדו אעפ' שהן ממונו מפני שיש בהן דעת ואינו יכול לטעון
 שאם יעסינו רבו ילך וידליק גדיש באלף דינר וכיצא בזה
 משאר מקץ נשתחרר העבד חייב לשלם את הכלל ראו
 לבית דין להכות את הקטנים כפי כח הקטן על הגניבה כדי שלא
 ידיו רגלין בה וכן אם הזיק שאר נזקין וכן כבין את העבדים
 שגנבו או שהזיק מכה רבה כדי שלא יהיו רגלין להזיק הנה
 הגניב' ביד הגנב והטביח' מאיליה כגון כבשה שלחה תורה משל
 אדיה ואת גחתייה ואת ר' דהתייה ואם אור יאוש ילדה תורד כשיל
 בשעת הגניבה הוציא עליה הוצאה והשביחה כגון שפנכה
 דרי השבח של גנב אפילו לפני יאוש וכשכחוד דגניב עכ' דכל
 נוטל השבח כן הבעלים או כחשבין לו מן הכלל תנינה
 עצמה שהיא ביד הגנב ולא נשתבית חזרת לבעלים כן

תדוך שתחיה מניחה תביעה שדן בנדהל שומר שגב מרשות
 נטן שגב שלה מעדר שהפקד אצלו וסלע מביס שהפקד אצלו
 אם יש עליו עדים חייב בכפל ואפי' שהחזיר הסלע למקומו
 והמלה לעדרו הרי זה חייב באחריותו עד שידיע הבעלים שהרי
 בלתי שגירתו וכאלו לא החזיר כלום עד שידיע בעליו אבל
 הגב סלע מביס חבירו או כלי מכירה החזיר דבר הגב מביתו
 לזקומו אם ידעו הבעלים בגניבתו לא ידעו בחזרתו עדין הגב
 חייב באחריותו עד שיבנה את מע הדי מנה את כיסו ויצא
 שלם המניין פסד ואם לא ידעו הבעלים לא בגניבתו ולא בחזרתו
 אפי' מבין אינו עריך אלא כיון שהחזירו לזקומו נפסד מאחריותו
 ברא בדבר שאין בו רוח חיים אבל הגב שלה מעדר חבירו
 ידעו בו הבעלים והחזירו לעדר שלה מדעת הבעלים ומת או גנב
 חייב באחריותו ואם מנו את הצאן והיא שלימה פטור ואם לא
 ידעו הבעלים לא בגניבתו ולא בחזרתו אעפ"י שמנו את הצאן והיא
 שלימה חייב באחריותו עד שידיע את הבעלים כדי שישיבנו את
 המלה והגב שהרי למד דרך אודת חזק מדרך שאר הצאן
 שבעוד זה

פרק חמשי

אמר לקחת מן הגב החפץ שגב ועון גדול הוא שהרי מחוק
 די עובר עבירה תורם לו לגנוב גניבות אחרת שאם לא ימצא
 לקח אינו נגב ועל זה נאמר חלק עם גנב שינא נפשו הגב
 ומכר ולא נתיאשו הבעלים ואיר כך הוכר והגב וכאו עדים שהו
 החפץ שמכר פלוגי הוא גנבו בפניו וחד החפץ לבעלי הבעלים
 נחנין ללקח דמים ששקל לגב מפני תקנת השוק והבעלים חוזרין
 ועושים דין עם הגב ואם גב מפורסם הוא לא עשו בו תקנת
 השוק ואין הבעלים נחנין ללקח כלום אלא חדר הלקח ועושה
 דין עם הגב ומציא ממנו דמים ששקל לו נתיאשו הבעלים
 מן הגניבה בין שנתאשו ואיר כך מכר הגב בין שנתאשו ואיר
 שמכר קנה הלקח ביאוש ושיני רשות יאיר מחזיר הגניבה עצמה
 לבעליה אלא טתן להם דמים אם לקח מנגב מפורסם או אינו
 נתן כלל לא חפץ ולא דמים מפני תקנת השוק אם לא היה זה
 חסיד גב מפורסם בזהו סד לוקח קוטה דין עם בעל דבית אם
 אין עדים בכמה לקח הרי החגר נשבע בנקיטת חפץ בכמה לקח
 ונטל מן הבעלים וכל הנשבע ונטל שכוונתו מדבריהם ונשבע
 בנקיטת חפץ כמו שיחבאר בבקומו בזמן שהלקח עושה דין
 עם הגב והוא אוב בכך וכך לקחתי בכך והוא אוב לא כבדתי לך
 אלא בפחת כזה והגר נשבע בנקיטת חפץ ונטל מן הגב שאין
 הגב יכול לישבע מפני שהוא חשוד על השבועה גב ופרע
 בחובו גב ופרע בהקפו אין כזה תקנת השוק אלא הבעלים
 נטלים הגניבה בלא דמים וישאר הגב אילו על הגב כשהיה
 משקן הגניבה בין שמשכנה ביתו על דמיה או בפחת מדיניה
 הבעלים נחנין לבעל המטבח וחרין ועושי דין עם הגב
 אלא אם כן היה הגב מפורסם כמו שבארנו הלקח מנגב שאינו
 מפורסם בין שלקח ממנו שום מאה במאחיס או שזה מאחיס
 במאה הרי זה נטל הדמים מבעל הבית ואיר כך מחזיר הגניבה
 בפני תקנת השוק כמו שבארנו היה נושא מנגב מאה זה הגב
 הביא לבעל חבו ונתן לו מאה אחרת הרי הגניבה חזרה לבעליה
 ואשרין לה לך ותבע הגב במאחיס שלא נתת לו המאה האחרת
 בפני החפץ שהביא לך בלבד כשם שהאכנתו בראשונה האכנתו
 באחרונה לקח מנגב שאים מפורסם במאה ומכר לאחד כק"כ
 וחד הגב בעל הגניב נתן לזה האוהדן ק"כ ונטל גניבתו וחד

הבעל ונטל כ"ש של שטר מן המוכר ונטל המא מן הגנב ואם גנב
 מפורסם הוא נטל המאה ועשרים מן החגר ש לקח מן הגב והדין
 והגר ותובע הגב בגאז של ק"ן והוא הדין אם מכר הגניב
 לשלישי והשלישי לרביעי אפילו אם היה נטל מכל אחד ואחד
 כזה שנשכר ונטל הקרן מן הגנב וכל הדברים האלו לפני יאוש
 כמו שכארנו בעל הבית שאינו עשוי לחזור את כליו ויצא לו
 שם גניבה בעד והכיר כליו וכפריו ביד אחרים או שהיה עשוי
 לטבור והיו כליו אלו שהכיר ככלים השויין להטאל ולהשכיר
 אם באו עדים שזה כליו של זה ישבע זה שהן כיוו בנקיטת חפץ
 בכמה לקח ונטל מבעל הבית וחזיר לו כליו היה בעל הבית
 עשוי לטבור את כליו ולא היו מדברים העשוי להשאל ולהשגיד
 אעפ"י שיצא לו שם גניבה בעיר וחזרו כליו אינו מחזירו ביד
 הלקוח שמא הוא מכיר לאודו אבל אם באו בני אדם ולנו בתוך
 בלתי ועבר חק בלילה גנבו כליו וכפריו וכאו בני אדם וכאו
 מחזרת חזרה ובני אדם שלינו בתוך ביתו דגאי וערדו של כלים
 על כחפיה והכל אומרים הללו כליו וספריו של פלוגי הרי זה נאמן
 השבע זה שיכלים בידו כנקיטת חפץ כמה החציא ונטל מבעל
 הגניבה וחזיר לו כליו נגב שחזק ונתפרסם שנגבם לתוך בית
 חבירו ועדים מעידים שיצא וכלים טכונים לו תיה כנפוז אפי'
 טהיה שם בעל הבית וטען ואמר לקוחין הן בדי ובעל הבית
 איכר גנובים הם אם הדי בעל הבית שאין דרכו לטבור את כליו
 ואיתכ כלים אין דרך בני אדם להחביבו ואין דרך אותו ובחוק
 להצניע כלים תחת כנפוז הדי בעל הבית נאמן וישבע בנקיטת
 חפץ ונטל כליו ואם אין אדם זה שחוק בגניבה אין בעל הבית
 נאמן אלא נשבע זה שהכלים בידו שכוונתו הנתן שהכלים האלו
 לקוחים הם ביתו והדין

פרק ששי

כל דבר שחוקתו שיה אנגוב אמר ליקח אותו וכן אם חב אותו
 הדבר שהוא גנב אין לקוחין אותו לפיכך אין לקוחים מן
 החזקים צמר או חלב או גויים אבל לקוח' מהן חלב יגבי' במדבר
 אבל לא בישאב וכו' לקוח מן החזקים ארבע צאן או ארבע
 גזות של צמר מעוד קטן או המעדר גדול שאין חוקתו שהוא גנב
 בדבר זה כללו של דבר כל שהרעה מוכרו אם היה בעל הגבו
 פרגיש בו כוונת לקחו מן הרועה ואם אין בעל הבית כרגיש בו
 אמר ללקוח אין לקוחין משוכרו פירות עצים או פירות אלא
 בזמן שהן חשבים ומוכרין ודמלי וז' פלים לפנים שהרי הוכר גלוי
 יש לו קול ואין זה גניבה ולקוחין מפתח רגינה אבל לא מאחרי
 רגינה וכלן שאמרו הטמן אמר לקוח' מהן וכו' לקוח' מן
 הצרים שהדי יש לו חלק בפירות ובעצים אין לקוחין מן
 הגשים וכן העבדים וכן הקננים אלא דברים שהדין שדן שלהן
 מדעת הבעלים כגון נשים שבכחו כלי פשתן בגליל או עגלי בשדון
 וכלן שאמרו הענין אמר ליקח מהן כפני שהן בהקת גניבה
 הלקוחים ב' ים והרגליה ככל כחות מכל אדם ואם אכר הטמן
 אמר לקוחין מן הבדרין תים כמדה וטמן במדה אבל לא
 תים מועטים ולא שכן מועט שחוקתן גניבה דמוכן כל
 כיוצא בהם מוכן שהכובס מציא רדי אלו שהדי שהסדוק
 מציא הדי אלו של בעל הבית הכובס נטל שלשה חפץ
 חון שלו יתר מכאן של בעל הבית אכחיה שחזר על גבי לבן
 נטל את הכלי וים שלו הדיט שטיי' כן הדיט כרי כשיכת
 מוחט ושייר מן הכרי מטלית שהיא שלשה אצבעות על שלשה
 אצבעות חייב להחזיר לבעלים פחת מכאן של

והקטשה עכירה שנתחייב בה מלקח ומשלום לוקח ואינו משלם
 שאין אדם לוקח ומשלם לפיכך אם היה שונג או לא התרו בו
 משלם ואינו לוקח בראש שנתחייב בתשלומים עם עון מיתה בית
 דין באחת או שנתחייב בתשלום ומלק' בבית אבא אם נתחייב
 בתשלום ואחר כך נתחייב במית' בית דין או במלק' או שנתחייב
 מלקח או מיתה בית דין ואחר כך נתחייב בתשלום דאי זה לוקח
 ומשלם ומת' כיצד דק חץ בשבת מתחילת ארבע לזמן ארבע
 וקדע כגד חבת בהליכתו או שהוליק גדיש וזכרו בשבת או שנגב
 כים בשבת והיה מנדרו עד שהוציאו מרשות הבעלים שהיא רשות
 היחיד לרשות הרבי' הזכות שם הדין והפסוק מן התשלום שאיסור
 שבת ואיסור גנבה והחזק באין כאחת אבל נגב כים בשבת
 והגביהו שם ברשו' היחיד והוא כן הוציאו לרשו' הרבים והשליכו
 לנדר חייב לשלם תשלומי כפל שהדין נתחייב באיסור גבי' קודם
 שיתחייב במיסור סקילה וכן כל כדומה כזה וכן גם קצין אילן
 וזכור כים שוב והחת בו או שהוליק את הדיש ביום הכפורים
 והתרו בו או נגב וטבח ביום הכפורים והתרו בו פטור מן התשלום
 אבל אם לא התרו בו חייב בתשלום ומשלם תשלומי ארבעה
 וחמשה נגב וטבח בשבת או לעבודה וזה אפי' בשגגה פטור
 בתשלומי ארבעה וחמשה כמו שבארנו והתורה מזה שאלה אצל
 וטבות בשבת דרך גניבה פטור אף מן הכפל שהדין איסור שבת
 ואיסור גניבה כאין כאחת ואם אין גניבה אין שביחה ואין מכר'
 נגב שכבר בשבת או שמכר לעז' חייב לשלם תשלומי ארבעה
 וחמשה שאין במכירה מיתה ואם נעשית בלאכה בשבת בעת
 המכירה פטור מתשלומי ארבעה וחמשה כיצד כגון שלא
 הקנה לו עד שתגנה בוהג הלוקח שנמצא בשחזי' ברשו' לרשות
 איסור שבת ומכירה באין כאחת עשה שליח לשחוט לו
 ושחט לו השליח בשבת דאי הנגב חייב בתשלומי ארבעה וחמשה
 שהרי זה הנגב לא עשה עון מיתה בידן וכבר בארנו שהשחט
 על ידי שליח חייב בתשלום היו שנים מעידים שנגב בין
 שהעידו הן עצמן שטבח או מכר בין שהעידו אחדים שטבח או
 מכר משלם תשלומי ארבע וחמשה היו שנים מעידים שנגב ועד
 אחד מעיד שטבח או מכר או שהודה מעצמו שטבח או מכר משל'
 תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה שהמדות
 בקנס פטור כמו שבארנו מי שהודה בקנס ואחר כך באו
 עדים את הודה בתחלה בפני בית דין וכבי' דין פטור אבל אם הוד'
 חזק לבית דין או שהודה בפני שנים בלבד ואחר כך באו עדים
 דאי זה משלם קנס על פיהם כיצד הודה בבית
 דין שנגב ואחר כך באו עדים שנגב פטור מן הכפל שהרי
 חייב עצמו בקרן קודם שיבא עדים אבל אם אמר לזו גבתי
 שפטור עצמו מן הכל ובאו עדים שנגב וחזר ואמ' כבי' דין שבחתי
 או מכרתי אם באו עדים אחר כך שטבח או מכר משלם תשל' מי
 ארבעה וחמשה לפי שפטור עצמו תחלה מכלום עד שבאו העדי'
 הגנב סוד של שני שחזקו וטבח או מכרו והיה בבית דין לאחד
 מהן וכפר באחר ואחר כך באו עדים שנגב וטבח או מכר משל'
 לזה שכפר לו חמשה וצאי בקר' וארבעה וצאי צאן דין הנגב
 לשלם הקרן והכפל או תשלומי ארבעה וחמשה מן הכפל לזמן
 של' אם לא נמצאו לו כשלישין בית דין יודין לנכסו ונכין
 הכל כן היפה טבנכסו כשאר הנזקין שנ' בהן מיטב שודא ואם
 אין לו לא קרקע ולא כשלישין בית דין מותרין אותו ונותנין דמי
 לניזק שנ' אם אין לו ונכבר כגניבתו האיש נכבר כגניבתו אבל
 לא האשה וזכר זה כפי הקבלה ואין הנגב נכבר אלא כקרן אבל
 הכפל או תשלומי ארבעה וחמשה אינו נכבר אלא דאי זה עליו
 חוב עד שיעטיד היה קרן הגניבה שיה מאה ואין הנגב שוח
 אלא חמשים דאי זה נכבר נשאר הקרן עם הכפל עליו חוב עד

שיצא כשיע' ויעטיד וישלם היה הנגב שוח מאה ואחד אינו
 נכבר שני נכבר כגניבתו עד שיהיו דמי כולן כולל עין כגניבתו
 נגב ונכבר וחזר ונגב אם לשני נגב דאי זה נכבר פעם שנייה
 ואפילו נגב מאה אינו נכבר מאה פעמים ואם לראשון נגב פעם
 שנייה אינו נכבר שנייה אלא ישאר עליו הכל חוב נגב לזה וחזר
 ונגב לזה וחזר ונגב לזה מל' שחזר בו אם היה דמי כנגד הקר' של
 שלשתן או פחות מן הקרן נכבר ומחלקן ביניהן ושאר הכפלה
 חוב עליו ואם היו דמי יותר אינו נכבר והכל חוב עליו עד שיעטיד
 שחזר שנגבו כאחד משלשים ביניהן וכל אחד מהן נכבר בחלקו
 מן הקרן וכל מי שדמי יותר על חלק הקרן שנתחייב בו אינו נכבר

פרק רביעי

המען שנגב מכיתו דפקדון אם נשבע , ואחר כך באו עדים
 ששקר טען ושהפקדון היה אצלו דאי זה משלם תשלומי כפל
 שהדין הו' עצמו הנגב ואם טבח וזכר אחר שנשכ' בתשלום תשלומי
 ארבעה וחמשה ואינו מכיר אשם על פי עדים על שביעות ואינו
 מכיר חומש שאין החומש משתלם עם הכפל ואם באו עדים
 קודם שיטבע אינו משלם אלא הקרן בלבד בד' אשט"ע
 קודם שישלם בפקדון יד אבל אם שלח כויד וטען טענת נגב
 ונשבע ובאו עדים פטור מן הכפל שהדין ששלח יד נתחייב בו
 וקנה וכן המען טענה אבידה בפקדון ונשבע ודרו טען
 טענת נגב ונשבע ואחר כך באו עדים פטור מן הכפל שכבר יצא
 הפקדון מידי רבעלים משכוחה רא"י וזה דטען טענת נגב
 באבידה ונשבע ואחר כך באו עדים שהאבידה ברשותו ושקר
 טען משלם תשלומי כפל שנ' על כל גביד' והוא שיטען שגנבה
 בליסטס מחזין שהיא אנוס יפטור אבל אם טען טענת נגב
 בלא אונס פטור מן הכפל כפרי ע' הוא חייב לשלם על פיטענה
 ששומר אבידה כשומר שכר הוא כמו שהבאר הטען טענת נגב
 בפקדון ונשבע ואחר כך באו עדים שהוא ברשותו וחזר וטען בו
 טענת נגב ונשבע ואחר כך באו עדים שטען ברשותו הוא אפילו
 מאה פעמים חייב כפל על גל טענה וטענה ואם נשבע חמשה
 פ' זמים נמצא משלם ששה הקרן שהפקדן אצל החמשה בדין
 משום חמשה בפירות של חמש שבוטעות טען טענת נגב ונשבע
 וחזר וטען טענת אבידה ונשבע ובאו עדים שלא נגב הודה והוא
 שלא אבד הואיל והשלם תשלומי כפל על פי עדים אינו
 משלם חומש על שבוטעה אחרונה אעפי' שהודה שהגנב ובהיבן
 ככפל פוטור מן החומש ככר שזרו לו נים וטענו טענת נגב
 ונשבעו והודה אחד בהם והיטני באו עליו עדים שנין כשלישין
 את הקרן ואם תפס בעל הפקדון את הכפל אין מוציאין כוח
 חוה שהודה משלם חמש כשאר הנשבעין שבוטעת הפקדון שיהיו
 בעצמן בעל הפקדון כתבע את השומר ונשבע שנגב ואחר
 כך יזכר הנגב ותבע השומר את הגנב והודה לו הגנב שנגב ותבע
 בעל הפקדון את הגנב וכפר ובאו עדים שנגב אם באמת נשבע
 השומר כשטען שנגב נפטור הגנב מן הכפל בהודאתו לשומר
 ואם כשקר נשבע אין מוציאין הכפל מן הגנב ואם הפסד רבעל'
 הכפל אין מוציאין מידן תבעו רבעלי' את השומר וישלם ואחר כך
 חוזר הגנב והבעוהו רבעלים והודה להן שנגב ואחר כך תבע
 השומר וכפר בו ובאו עדים שנגב אין מוציאין הכפל מן הגנב
 ואם תפס השומר את הכפל אין מוציאין מידו וכן הדין בהשליח
 ד'ה אם טבח הגנב או כפר המען טענת נגב בפקדון של כסף אעפ'
 שנתן לו כשהוא טען תבעו כשהוא גדול ונשבע ואחר כך באו
 עדי' הדין זה פטור מן הכפל שנא' כי יתן איש ואין נתנה קטן כלום

הסיון מקנה את מדהו אות לשלשים יום ובעל הבית אות
 ל"ב חרש וחמנני מקנהו פעמים בשבת וממחה משקולותיו פעם
 אחת בשבת ומקנה מאזנים על כל משקל ומשקל כדי שלא יחלידו
 המבקש לשקול שלשה רביעית לישראל נותן לישראל בכף מאזנים
 והבשר ודביל לישראל בכף שניה שאם אתה אומר נותן חצי
 לישראל ודביל לישראל בכף אחת שמא יפול רביע לישראל ואין
 הלוקח הואו חייבין ב"ד להעמיד שוטרם בכל מדינה ומדינה
 ובכל פלך ופלך שיהי מחדין על החנויות ומצדקן את המאזנים
 ואת המדות ופוסקין השערים וכל מי שנמצא עמו משקל חסר או
 מדי חסרה או מאזנים מקולקלין יש להם רשות להמתו כפי כוחו
 ולקנסו כפי דאות בית דין לחק הדבר וכל מי שמפקע את
 השער ומוכר ביקד מכין אותו וכופין אותו ומוכר בשער השוק

פרק תשיעי

כל הנוכח נפש מישראל עובר בלא תעשה שכל לא תגנוב פסוק
 זה האמור בעשרת הדבריו הוא אזהרה לגנוב נפשות וכן המוכר
 עובר בלא תעשה שזה בכלל לא ימכרו ממכרת עבד ואין לוקן
 על שני לארץ אלו מפני שהוא לאו שניות לאזהרה מיתת ב"ד שנ'
 כי ימצא איש גנוב ונו ומדתו בחנק אין הגנב חייב מיתת חנק
 עד שיגנוב את ישראל וכינסו לרשותו ושהמש בו הככרנו
 לאחרים שנוהתעמר בו ומכרו ואפ"ל לא נשתמש בו אלא כפדות
 מטרה פרוטה כגון שנשען עליו או כסנדך בו אע"פ שהגנב ישן
 הרי זה נשתמש בו גנבו ונשתמש בו ומכרו ועדין הגנב ברשות
 עצמו ולא הכניסו הגנב לרשותו פטור גנבו והציאו לרשותו
 ונשתמש בו ולא מכרו או מכרו קודם שישתמש בו או נשתמש בו
 ומכרו לאחד מקרוביו של גנב כגון שכברו לאביו או לאחיו הרי
 זה פטור שנאמר גונב נפש מאחיו עד שיכדלונו כאחיו וכקרוביו
 במכרה וכן אם נכרו והוא ישן ונשתמש בו כשהוא ישן
 ומכרו ועדין הוא ישן ורי זה פטור וכן אם גנב אשה ומכרה
 לעובדיה בלבד כגון שהתנה על הלוקח שיהשפחה לו ואין לך
 אלא החולדות הרי זה פטור הגנב את ב"ו או את אחיו הקטן
 וכן האפטרופין שגנבו את היתומים שהן סמוכין אצל ובעל הבית
 שגנב אחד מבני ביתו הסמוכין על שליחו והלמד תינות שגנב
 אחד מן הקטנים הלומדים אצל אע"פ שנשתמש בו ומכרו
 פטור שנאמר ונמצא בידו פרט לאלו שהן מצויין בידם אחד
 הגנב את הגזל או הונב את הקטן בין כללו הדשמי בין
 זר בין נקבה בין שהיה הגנב איש או אשה ודי אלו נהרגין שנ'
 גונב נפש מכל מקום ואחד הגנב את ישראל או שגנב גר או
 עבד משחדד שנאמר נפש מאחיו ואלו בכלל אחינו הן בתורה
 ובמצות אבל הגנב את העבד או מי שהציו עבד וחציו בן
 חדין פטור הבא במתנת בן ביתם בין בלילה אין לו דמים
 אלא אם הרגו בעל הבית או שאר האדם פטורין ורשות יש לכל
 לחדו בין בחל בין בשבת ככל מיתה שיכולין להמיתו שנאמר
 אין לו דמים ואחד הבא במתנתו או גנב שנמצא בתוך גבו של
 אדם או בתוך חציו או בתוך קרפיו בין ביתם בין בלילה ולכה
 נאמר מתורת לפי שדרך רוב הגנבים לבא במתנת בלילה וכפני
 מה התירה תורה דמו של גנב אע"פ שבא על עסקי מבין לפי
 שחוקתו שאם עבד בעל הבית לפניו וכנעו יתרגו ונמצא זה
 הגנב לבית חכירו לגנוב בחדף אחר הב"ו להרגו ולפיכך יורג
 בין שהיה גזל בין שהיה קטן בין זכר בין נקבה היה הדבר
 בחדר לבעל הבית שהיה הגנב הבא עליו אינו הורג ואינו בא אלא
 על עסקי מבין זכור לזוג ואם הרגו הרי זה הורג נפש שנאמר

אם רצה השמש עליו אם בחד לך הדבר כשמש שיש לו שלום
 עמך אל תהרגו לפיכך אב הבא במתנתו על בנו אינו נהרג
 שודאי שאינו הורג אבל הכן הבא על אביו נהרג וכן הגנב
 שגנב ויצא או שלא גנב ומצאו יוצא מן המתת הואיל ופנה עירף
 ואינו דורך יש לו דמים * וכן אם הקופוהו בני אדם
 או עדים אע"פ שעדין רוח ברשות זה שבא עליו אינו נהרג ואין
 צריך לומר אם בא לב"ד שאינו נהרג וכן הבא במתנתו להורג
 גינתו או לתוך שדהו או לתוך הדיר והטור יש לו דמים שחוקתו
 שבא על הממון בלבד לפי שאין רוב הבעל ס' בעדים בבקורות
 אילו כל גנב שיש לו דמים אם נפל עליו גל בשבת פנקחים
 עליו ואם שכר כלים כביאתו חייב בתשלומין אבל מי שאין לו
 דמים ששכר כלים כביאתו פטור כמו שבארנו :

ברוך רחמנא דסייען

הלכות גזילה ואבדה

יש בכללן שבע מצות שתי מצות עשה וחמש מצות לא

תעשה והו פרטן :

א'	שלא גזול :	ב'	שלא לעשוק :
ג'	שלא להכיר :	ד'	שלא דרואנות :
ה'	להשיב את הגזילה :	ו'	שלא יתעלס מן האבדות :
ז'	להשיב האבדה וכיבוד מצות אילו בפרקים אחר :		

פרק ראשון

כל הגזל את חבירו שזה פרוטה עובר בלא תעשה שנאמר לא
 תגזול ואין לוקין על לאו זה שודאי הבתוב נתקו לעשה שאם גזל
 חייב להחזיר שנאמר והשיב את דגולה אשר גזלו מצוה עשה
 ואפילו שרף הגזילה אינו לוקח שהרי הוא חייב לשלם דמיה וכל
 לא שניתן לתשלומין אין לוקין עליו ואסור לגזול כל שהוא דין
 תורה אפילו גזי עובד ע"ז אסור לגזול או לטקו ואב גזול או עשקו
 יחיד אי זהו גזול זה הלוקח ממון האדם בחוקה כגון שחטף ביד
 מטללין או שנכנס לרשותו שלא ברצון הבעלים ונאל כשם
 כלים או שתקף בעצמו ובכהמתו ונשתמש בהן או שירד לתוך
 שדהו ואכל פירותיה וכל כיוצא בזה הוא הגזל שנאמר ויגזל ת
 החנית ביד הוציא אחיו עושק זה שבא ככין דבירו לתוך ידו
 ברצון הבעל וכן שתבעוה וכבש המכין בחוקה ולא החזירו כגון
 שהיה לו ביד חכרו הלואה או שכירות והוא תובעו ואינו יכול
 להוציא ממנו מפני שהוא אלים וקשה ועל זה נאמר לא תעשק את
 רעך כל הגזל חייב להחזיר הגזילה עצמה שנאמר והשיב את
 הגזילה אשר גזל ואם אבדה או נשתנית משלם דמיה בין שהודה
 מפי עצמו בין שבא עליו עדים שגל הרי זה חייב לשלם דקין
 בלבד אפילו גזל קדה ובנאה בבדיה הואיל ולא נשתנית דין
 תורה הוא שיהיה את כל הבגין ויהודי קדה לבעליה אבל
 תקנו חכמים מפני תקנת השנים שיהיה נתן את דמיה ולא יפסיד
 הבגין וכן כל כיוצא בזה אפילו גזל קורה ועשאה בסכת התג
 ונא בעל הקורה לתובעה בתוך התג נתן לו את דמיה אבל אחד
 התג הואיל ולא נשתנית ולא כנ"ה בשיט כחזיר את הקורה עצמו
 הגזל פחות משהו פרוטה אע"פ שעבר אינו בתורת השבה גזלה
 גזל שלש אגודות שחת שלש פרוכות החזירו והרי שלשתן שחת
 שתי פרוכות החזיר לו שתיים חייב להחזיר השלישית והאילו וברחל'
 היתה שוח פרוטה גזל שתיים שוח פרוטה והחזיר את גזלה יש
 כאן מצות השבת גזילה אין כאן הגזל את חבירו כישות

בסדרת שחורש מיצא במעצד שלו ככשל של בעל הבית . ואם
 היה עושה אצל בעל הבית אף הנמדת של בעל הבית וכל הדברי
 האלו וכיצא בהו הולכין בהן אחד כנהג המדינה כל אומן
 שכבר דבר מן הדברים שאינו של כהלכה הנדינה כגון מוכן
 שמכין הסולק במקום שנהגו שיהיו של בעל הבית אמר ליקח
 מבני כפרי שהן בחוקת גניבה אבל לוקחין ממנו כד מלא מוכן
 ואם כבר האומן דברים שהן שלו כהלכת מדינה לוקחין ממנו
 ואם אגב הטמן אמר :

פרק שביעי

השקל לחבירו מבסקלות וחרת מן המסקל שהסכימו עליו בני
 אותה המדינה או הנודד במדה חסרה מהמדה עליה הרי זה
 עובר בלא תעשה שנאמר לא תעשה עול במשפט במדה במסקל
 ובמדינה אעפ"י שהמודד או השוקל חסר ונכב אינו משלים לו
 תשלומי כפל אלא משלים לו המדה או המסקל ואין לוקחין על לאו
 זה מפני שהוא חייב בתשלומין כל מי שכסהה בכיתו או
 בתנחו כדה חסרה או משקל חסר עובר בלא תעשה שכלא יחיד
 לך ככיסך וגו' ואפ"י היתה המדה עביט של מימי רגלים אמר
 שאעפ"י שאין זה לוקח ומוכר בה טמא יבא מי שאינו יודע שהיא
 חסרה ורפודו בה ואין לוקחין על לאו זה שהרי אין בו מעשה
 היו המדות והן שקלות של בני העיר ותומית בחתום ידוע זה
 המדה או המסקל החסרים בלא חתום הרי מותר לשהותם
 לשאר השמישי הבית כיצא כזה סלע שנפגמה מן הצד לא
 יעטנה מסקל בין מסקלותיו ולא יורקנה בין גרסתיו ולא יקבנה
 ויהלכה בעצמו בני טמא יבא אחד ויעטנה מסקל אלא או יחזק
 או יתקן או יקוף או ישלך לים המלח חסרה ועמדה על מוצצה
 יקיים עבודה על פחות כמחצתה או על יתר במחצתה יקוף עד
 שיעמידנה על מחצתה ואם לא חסרה אלא פחות משתת יקיים לשאת
 חלה בה אבל לא למסקל שכל פחות משתת חב בני אדם מחולקין
 בו במטא וככתן סלע שנפגמה באמצעה אמר למכרה להרג
 או לדרם כפני שטרמין בה את אחרים אבל נקבה ותלה אותה

ביצאר הקטן . עושה אדם כדחתו סאה וחצי סאה וחזק סאה
 וקב וחצי קב וחזק קב וחצי וחזק וחזק וחזק וחזק וחזק וחזק
 יעשה חבית של תתחלף ברובע וסאה שהוא קב וחזק וחזק
 בכדו וזהו עושה הין חזק הין רביעית ההין חזק וחזק חזק וחזק
 וייבנית ואחד בשבלי בשבנית ולא אסרו לעשות שלישיית הין
 ורביעית הין אעפ"י שמתחלפין זה בזה הואיל הוה במקדש מיכות
 משה רבינו אחד הנושא והנותן עם ישראל או עם הגוי עובר
 עו' אם כוד או שקל בחסר עובר על לא תעשה וחייב להחזיר
 וכן אמר להטעות את הגרם בחשבון אלא ידקק עמו שג' וחשב
 עם קנהו אפ"י שהוא ככוש תחת ידך קל וחומר לגוי שאינו
 ככוש תחת ידך והרי הוא אומ"כ יתעבת ה' אלוך כל עושה אלה
 כל עושה עול בכל מקום וכן במדה וקרקע אם הטעה את
 חברו במשיח וקרקע עובר בלא תעשה עול במשפט
 במדה כה"ו מדת הקרקע וכן הוא ענין פסוק זה לא תעשה עול
 במשפט מדת הקרקע ולא במשפט המסקל ולא במשפט הכד אפ"י
 כדה קטנה במשורר בני חבורה הנקפדין זה על זה שהחליפו חלק
 בחלק או לזה מבני כהאל והחזיר לו עוברין משום מדה ומשום
 מסקל ומשום ככין ומשום לאוין ופירעין כיום טוב המשיג נכח
 רעהו והכבדים מתחום חבירו כתקן החזנו אפילו כולא אצבע אם
 בחוקה עשה הרי זה גולן ואם השיג כסתר הרי זה נכב ואם בארץ
 ישראל השיג הגבול הרי זה עובר בטני לארץ כלא נטב או בלא

גוילה וכלא לא השיג ואין חייב בלארץ זה אלא בארץ שנאמר
 בנחלתך אשר תגדל קשה עונשן שלמות יתר מעונשן שלמות
 שזה כינו לבין המקום חה כינו לבין חבירו וכל הנוצר במעות
 מדות ככופר ביציאת מצרים שהיא החללת העוון וכל המקבל
 מצות מות הרי זה מדה ביציאת מצרים שהיא טרמה לכל העוון

פרק שמיני

מצות עשה לצדק המאונים והמסקלות והכחות יפה יפה ולקח
 בחשבונן בש"ת עשיתן שנאמר מאזני צדק וגו' וכן במדת
 הקרקע צריך לדקדק בחשבון משיחת הקרקע על פי העיקרים
 המתבארים בכתבי הגמטריא שאפילו מלוא אצבע מן הקרקע
 והואן אותה כאלו היא מליאה ברכוס ארבע אמות הסמוכין
 לחריץ מזה לזו במשיחתן והסמוכים לשפת הגדר אין מושחי אותן
 כלל כפני שהן של בני רשות הרבים והמודד את הקרקע לא
 יטוד לאחד בימות החמה ולאוד בימות הגשמים מפני שהחבל
 מתקצר בימות החמה לפיכ אם מוד בקנה או כשלתחל של החבל
 וכיצא בה אין בכך כלום אין עושה משקלות לא של החבל
 ולא של עופר ולא של שאר מיני מתכות כאלו כפני שמעלין חרות
 ומתחסרין אבל עושה של צדקה סלע ושל זכויות ושל אבן שזוט
 וכיצא בהן אין עושה את המחק לא של דלעת כפני שהיא
 מיקל ולא של מתכת כפני שהוא מכביד אבל עושה של זוט ושל
 אגוזים ושל שקמה ושל אשכנז וכיצא בהן אין עושה את
 המחק צדו אחד קצר וצידו אחד עבה ולא ימוחק מעט מעט
 מפני שמפחתו למכור ולא ימחוק כבת אחד מפני שנפחתו ללקח
 אין שומנין את המסקלות במלח כדי שיפחתו ולא יתח נכחו
 חלה בעת שבאוד ואפילו חתה המדה קטנה ביותר שהיה חתה
 הקפידה על רוחות כבל שהוא שנאמר וכמשורה והיא מדה קטנה
 אחד מלג' בלוג מצרי עשיתן של כרזל וכיצא בהן צרי להל
 חוטי הכאנים שאוחז השקל כידו תלוי באויר ג' שפתי תבדוק
 מן הארץ ג' שפתי ואורך קני הכאנים ואורך החוטי"ב טפח מאונן
 של מצרי צמר ושל מצרי זכוכית יהיה אורך החוטים שהן תלויין
 בו שני טפחים תבדוק מן הארץ שני טפחי והקנה והחוטין ארץ
 חטעה טפחים מאונים של חנוכי ושל בעל הבית יהי אורך החוט
 שהן תלויין בו טפח יגבוהק מן הארץ טפח והקנה והחוטין ארץ
 טשה טפחים החוט שתלויין בו הפלס וכן חוט מאונים של חב
 ושל מצרי ארגון טוב ארכו שלש אצבעות גבוהק מן הארץ שלש
 אצבעות ואורך הפלס ואורך השלש אצבעות שלש כפי כה שהוא
 רוצה מניין שחייב המכר להכריע ללקח בעת ששקל לו שנאמר
 אבן שלימה וצדק יהיה לך אכרה חורה צדק משלך וכן י'
 וכמה בלח אחד לכאן וכיכש אחד לארבעה מאות כניד כבול
 עשר ליטר לחנות לו גיחומין אחד מעשרה כליטרא ואם מכר לו
 עשרים ליטרא יבש נתן לו גיחומין אחד מעשרים כליטרא וכן
 לפי חשבון זה בין רב בין מעט כמה דברים אכזרים יבש
 שנהגו למכור עין בעין אבל במקום שנהגו להכריע חייב להכריע
 לו טפח היה שקל לו עשר ליטרים לא יאמר לו שקל את
 אחת והכרע אלא שקל לו עשרה בבת אחת והכרע אחד לטון
 מקום שנהגו למכר ברוקה לא יטוד בנסח בנסח לא יטוד ברוק
 לכוחק לא יגדשו ויוסיף בדמים וכן אם נהגו לגדש לא יכוחק
 ויפחות מן הדמים אלא מידד ככנהג המדינה בני ברית
 שרצו לחסוף על הכחות או על המסקלות לא יחסיף יתר על
 שתתו שאם היה הקב מסקל חמט ועשאויו ככילה טשה ורשת
 בידן ידע על טשה לא יעשו

בזה תגלה וחתל שיש בו חמשי' תמרי' וכשימכר הוחתל כולו באחת
 ימכר כחשע' וכשימכר אחת אחת ימכר בעשר אינו משלם אלא
 תשעה ואין הנגול יכול לומר לו אני אחת אחת הייתי מוכר וכן הדין
 במקום וכן כל כחצ' בזה בכנס' הדין אבל בהקדש אינו כן אלא
 משלם עשרה גול בהמה והוקינה או כחשה כחש שאינו יכול
 לחזור מן הלאים שאין להם רפואת תעלה או שגול משבע ונפרק
 או פסול המדך או שגול פירות והרקיבו כולן או שגול יין והחביין
 הרי זה בני' שגול כלי' ושברו ומשלם כשעת הגזילה אבל אם גול
 ביהמת וכחשו כחש שאיפשר לחזור או שגול עבדים והוקינו או
 שגול משבע ונפסל במדינה זו והרי הוא יוצא במדינה אחרת או
 שגול פירות והרקיבו מקצתם או תרומה ונטמאת או שגול חסין
 ועבר עליה הפסח או בהמה ונעבד בה עבודה או נפסלה מליקרב
 או שהיתה יוצאה להסקל אומר לו הרי שלך לפניך ומחזיר אותה
 בעצמה ברא' כשהחזיר הגזילה אבל אם נשדפה הגזילה או
 אבדה אויר שנאסרה בהנאה ודיב להחזיר לו דמיה בשעת הגזילה
 לפיכך אם כבר בו אוד שנאסרה בהנאה ונשבע חייב
 לשלם קרן וחמש ואשם וציל בהמה ונשא עליה משא או
 רכב עליה או חרש או רש בה וכיצא בזה החזיר לבעליו אף
 על פי טעבר בלא תעשה אינו חייב לשלם כלו' שהרי לא הפסדה
 ולא הבהשה ואם החזיק אדם זה לגזול או לעשוק או לעשות
 מעשים אלו פעם אחר פעם קנסין אותו ואפי' בחצה לארץ ושמן
 חשכו או השבח שהשיביו כבהמה ומשלם לנגול' והחוקף
 עבדו של חברו ועשה בו מלאכה ולא בטלו ממלאכה אחרת פטור
 שמו' לו לאדם שלא יבטל עבדו ואם בטלו ממלאכה אחרת
 משלם לו כפועל' והחוקף ספינתו של חברו ועשה בה מלאכה
 אם אינה עשויה לטור' שמין כמה פחתה ומשלם ואם היא
 עשויה לטור' אם ירד לה בתורת שכירות וציל ירד שלא ברשות
 אם רצה הבעל לטול' שכרה נטל' רצה לטול' פחתה נטל' ואם
 ירד לה בתורת גול' מן הפחתה וכן כל כיוצא בזה הוד' בחצר
 וחברו שלא מדעת' אם אותה חצר אינה עשויה לשכר אינו
 צריך להעלות לו שכר' אף על פי שדרך זה הוד' לשכר במקום
 לעצמו טוה נהנה וזה אינו חסר ואם החצר עשויה לשכר אף על
 פי שאין דרך זה לשכר' צריך להעלות לו שכר' שהרי חסרו
 מן מי שהיה לו צדק וסבגים שרויין ובה אוד' וצבע הצמר
 בסמנין שלא מדעת חברו' משלם לו דמי' מה שהפסיד בצמד
 ואינו מחשב לו שכח סמנין טעל' גבי הצמר' ואם תפש הנזק דמי'
 מה שחסרו מן הסמנין אין מציאין מיד' השולח יד' במקדון
 בין ששלח יד' בעצמו או על יד' בנו ועבדו ושולחו' ודי' זה גזול'
 ונתחייב באונסו ונעשית הגזילה ברשותו כדון כל הגזלים
 חשב לשלוח יד' במקדון אינו חייב באחריותו' עד שישלח יד'
 ומשלח יד' נתחייב בו אף על פי שלא חסר ממנו כלום אלא נטל'
 המקדון במקום לכסוס ברשותו כדי' לשלוח בו יד' ודי' זה חייב
 ששלוח יד' אינה צריכה חסרון' וצביה את החבית לטול'
 ממנה רביעית נתחייב באונסה' אפי' שלא נטל' אבל אם הצביה
 את חכיס לטול' ממנו דינר וכיצא בכיס מדברים שאינן גוף אוד'
 הדי' זה טפס' אם נתחייב בכל' הכיס או לא נתחייב' אלא בדינר'
 בלבד' היו פירות מפקדון' אצלו ונטל' מקצתן אינו חייב אלא
 באחריות הפירות שנטל' ושאר המקדון המונח במקומו ברשות
 בעליו הוא ואם נפסד השאר כחמת זה שנטל' חייב בכל' כיצד
 הנה את החבית במקומה ונטל' מפנה רביעית או יתר אם נשברה
 אוד' שנטל' היא במקומה אינו חייב אלא כמה שנטל' שהרי לא
 הצביה רחבית ואם החמיצה משלם את דמי' כולה כשעת הגזילה
 וכן כל כיוצא בזה' והנזק' במקדון' כבית דין אם היה ברשותו
 בשעת שכר' נעשה עליו גזול' חייב באונסו' והשאל' שלא

מדעת הבעלים ודי' זה גזול' היה כלי' ביד' בנו של בעל' הכזה
 או ביד' עבדו ולקחו אחד מהן ונשחכשו בדי' זה שואל' שלא
 מדעת ונעשה ברשותו ונתחייב באונסו' עד שיחזירו לבעלים
 לפיכך אם החזירו לקטן שהיה בידו או לעבד ואבד מהן או
 נשבר חייב לשלם וכן כל כיוצא בזה' החוטף משכון מיד'
 הלוח שלא ברשות בית דין הדי' זה גזול' אף על פי שהיה חייב
 לו ואין צריך לומר אם נכנס לחוך בית' חברו וכשכנו שהוא גזול'
 שנאמר בחוק' תעמוד :

פרק רביעי

קדם קנסו חכמים לגזולין' שיהיה הנגול' נשבע על כל מה שיטעון
 ונטל' מן הגזול' והוא שיהיה זה כוחק' שגולו בשני עדים' כיצד
 הדי' שנכנס לחוך בית' חברו למשכנו בפני עדים ולא היה כלום
 תחת כנפיו ויצא וכלים מוגלנין' לו החת' נפצו ולא ידעו העדין כח
 הן בעל' הבית אומר כך וכך גזלתני בין שאבד וגזול' מעולם לא
 נכנסתי ולא נטלתי כלום' בין שאבד נכנסתי למשכן ככה נראה
 העדים אבל לא נטלתי ולא היה תחת כנפיו אלא כלים שלי' בין
 שאבד נטלתי כלי' זה ובעל' הבית טען שנטל' זה וכלי' אחר הדי'
 בעל' הבית נשבע בנקיט' חפץ' ונטל' כל מה שיטעון ברא' בשטען
 דברי' שהו' אמד' או שהו' אמד' בהם שבפקדון' אצלו ודברים
 שטען וטען בדברי' שאיפ' טינטל' הוח' הנפיו' כבו שהעידו העדי'
 ראווה עדים שנכנס למשכן את' הכרו ולא ראוהו בעת שיצא או
 שיצא ואין נראה תחת כנפיו כלום ובעל' הבית טען' ואומר כך
 וכך נטל' אפי' אמר מעולם לא נכנסתי שודי' ככהיש את' העדים
 הדי' זה פטור' טאם אמר נכנסתי ולא נטלתי' נשבע שבועת הסית'
 שלא נטל' כלום והורף' שאיפשר' שיכנס לגזול' ולא גול' היה
 עד אחד מעידו שנכנס ונטל' כלים תחת כנפיו ואינו יודע מה הן
 וזהו אמר לא גזלתני כלום או שאמר בחובי נטלתי' האיל' ואין
 העד יודע מה תחת כנפיו' ודי' זה נשבע בנקיטת' חפץ' שלא גול'
 שאינו מחוק' בגזלנות אלא בשני עדים' כשיד' שבעל' הבית
 נשבע ונטל' מן הגזול' כך שומר' של בעל' הבית אפילו אשה ושל'
 שומר' נשבעת' שזה נטל' כך וכך ומשלם הגזול' היה שם לקיטו'
 או שבידו של בעל' הבית אינן נשבעין ונטל' ואין דגיל' יכול'
 לישבע' שהרי לא היה בכיתו בשעה' ענגל' ריין העדי' ויחזיקין כח
 גול' תחת כנפיו כדי' לחייב הגזול' להחזיר' ואין מטיעין את'
 הגזול' מפני שהוא חשוד על' השבועה' וכיצד עושים בדין זה
 מודים בעל' הבית חרס' סתב על' מי שנטל' מביתו כלום ואינו מודה
 בבית דין ואפילו הודה הגזול' שגול' קצת מחזיר' המקצת שהודה
 בה בלבד' שהרי אין בעל' הבית טוענ' לטענת' חדאי' הנחל' אחד
 מחמשה ואין יודע מי הוא הנגול' תל' אחד ואחד מן' תוכעו ואומר
 לי גזלת אף על פי שאין שם עדים' שגול' הרי כל אחד מן' נשבע
 שזה גזול' ומשלם גזלה לכל' אחד ואוד' אף דבר זה קנס' הוא
 שקנסוהו חכמים מפני טעבר עבירה גזול' אבל דין תורה אינו
 חייב לשלם כספק' אמר לטנים גזלתי' אחד מכס' אי אביז' של'
 אחד מכס' ואינו יודע אי זהו אם בא לציאת' ידי שמים חייב לשלם
 גזילה לכל' אחד אחד' אבל בדין אינו נחוק' אלא גזילה אחת
 הן חלקין אותה ביניהן' שודי' אין אחד מהן יודע שנגול' אלא
 זה בא והחזיעם ולא קנסו חכמים בדבר זה מפני שאין לו תוכע'
 הוטען את' חברו ואמר לו גזלתני מאה אם אמר לא גזלתי' נשבע
 שבועת' הסת' כדון כל' נתבע' ואם הודה שגולו חמשים משלם
 ונשבע שבועת' והתודה על' השאר כדון כל' מודה במקצת' שהרי
 לא החזיקו גזול' בעדים וכן הטען את' חברו שנכנס לביתו וגזול'
 כלים וזהו אמר דרך' לא

והדור לו גזילה במדבר ורשע ביד הגזל אם רצה נוטל ואם לאו
אמר לו איני נוטל אלא ביישוב שם תאנס ממני כאן והרי היא
ברשו הגזלן ובאחריותו עד שיחזרה לו ביישוב וכן בדמי הגזלה
הגזל את חברו והבליע לו בחשבון יצא ואם החזיר לכיסו שיש
בו מעות יצא שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה והרי כנה
המעות שהחזיר לו בכלל מעותיו וכניין שלא מדעת פוטר ואם
החזיר לכיס שאין בו כלום לא יצא וחיוב באחריות הגזילה עד
שידעו שהחזיר לכיס פלוני כל החומר עבדו או אמתו או
ביתו וכליו של חברו או כל דבר שאיפשר לו שיקנהו ממנו
והכביד עליו ברעיוס והפציר בו עד שלקח ממנו אף על פי שנתן
לו דמים רבים הרי זה עובר בלא תעשה שכלל החמוד ואין לוקח
על לא זה מפני שאין בו מעשה ואינו עובר בלאו זה עד שיגלה
החפץ שחמד בעניין שכלל החמוד כסף זהב עליהם ולקחת לך
חימוד שיש בו מעשה כל המתאווה ביתו או אשתו וכליו של
חברו וכן כל כדצא בהן כשאר דברים שאיפשר לו לקנותן
ממנו כיון שרשב בלבו היאך יקנה דבר זה ונפתה לבו בדבר
עבר בלא תעשה שכלל תתאוה ואין תאוה אלא בלב בלבד
התאוה מביאה לידי חמד והחמד מביא לידי גזל שאם לא רצו
הבעלים למכור אעפ"י שהרבה להם בדמים והפציר ברעיוס יבא
לידי גזל שנאמר ויחזרו בתים וגילו ואם עמדו הבעלים בפניו להציל
במוגס או מנעוהו לגזל יבא לידי שפיכות דמים יצא ולמד
במעשה אחאב ונכות הא למדת שהמתאוה עובר בלאו אחד
והכוונה דבר שהתאוה בדפניו שהפציר בבעלים או בבקשה מהן
עובר בשני לארץ לכך נאמר לא תחמד לא תתאוה ואם גזל עבר
בג' לארץ כל הגזל את הכירו שזה פרוטה כאילו נוטל נשמתו
ממנו שכל אריות כל ביצע ביצע את נפש וגו' ואף על פי כן אם
לא היה הגזילה קיימת ורצה הגזלן לעשות תשובה ובא מאלו
החזיר דמי הגזל תנת דמים היא שאין מקבלין ממנו אלא
עזרין אחרו ומחלין לו כדי לקרב הדרך הישרה על השבים וכל
המקבל ממנו דמי הגזילה אין חזו הכמים נוחה ממנו

פרק שני

הגזילה שלא נשד בית אלא הרי הוא כמו שהיתה אעפ"י שנתיאשד
הבעלי ככנה ואעפ"י שמת הגזלן והרי היא ביד בניו הרי זו חרדת
לבעליה בעצמם ואם נשתנית ביד הגזלן אעפ"י שעדין לא נתאשד
הבעלים ככנה קנאה בעניו ומשלם דמיה בשעת הגזילה חזן
זה דין חורה הוא שנאמר והשיב את הגזילה אשר גזל מפי
השמועה למדו אם הוא כשגלה משלם אתה ואם נשתנת ביד
כישלם דמיה נתיאשד הבעלים מכנה ולא נשתנית קנה
הגזל כל השבח שדשבחה אחר יאוש ואינו משלם אלא בשעת
הגזילה ודבר זה מדבריהם מפני תקנת השבים וכשבחזיר לו
הגזילה שמין לו השבח ונוטל מן הגזל כברה הגזלן או נתנה
בביתו אעפ"י שלא נשתנית הגזילה אינה חרדת בעצמה כיד
הלוקח הואיל ונתיאשד הבעלים בין לפני כברה ונתינה בין
לאחר מכירה ונתינה קנאה הלוקח בייאוש ושינוי רשות
הגזל והשביח ומכר או הדיש לפני יאוש מה שהשביח הדיש
וכה שהשביח מכר וקנה לוקח או יודש את השבח ונוטל דמי
השבח כנגזל ומחזיר הגזילה וחוזר דנגזל ונוטל דמי השבח מן
הנגזל שהרי לא נתיאשד וכן אם השביח הלוקח או הדיש
נוטל השבח מן הנגזל מכר הגזלן לגוי אף על פי שהשביח הגוי
חרדת לבעליה מכרה הגזלן לישראל אחר שהשביח הואיל
הגזלן ישראלי זה שהיא ביד ישראל קנה השבח ואם תפש

הנגזל אין מוציאין מיזו כבר בארנו שהגזלן
שהשביחה אחר יאוש או אחר שנשתנית השבח לגזלן כפי
תקנת שבים אף על פי שהשביחה בארץ כפי גזלן
ונתעברה אצלו בין שילדה קודם שתבעו בדין בין שעדין לא
ילדה גזל רחל ונטענה אצלו בין שגזזה קודם שתבעה בין
בין שעדין לא גזזה הואיל ונתיאשד הבעלים משלם כשעה הגזל
ואם ילדה וגזזה הגזות והולדות של גזלן ואם עדין לא ילדה ולא
גזזה שמין לו ונוטל השבח מן הנגזל ומחזיר הבהמה עצמה
גזל פרה מעוברת ונתיאשד הבעלים ואחר כך ילדה הול
טעונה ונתיאשד הבעלים ואחר כך גזזה משלם דמי פרה העוברת
לידה דמי רחל העומד ליגזו ואם לפני יאוש או קודם שנשתנה
ילדה או גזזה הרי הגזות והולדות של בעלי ואף על פי שנתעברה
או נטענה ביד הגזלן הואיל ולא נתיאשד הבעלים ולא נשתנית
הגזילה ברשות בעליה היא עדין אעפ"י שהגזלן חייב באונסה
גנב או גזל והקדיש וטבח אחר שנתיאשד הבעלי הרי זה ברשות
הגזלן משעה שהקדישה בלבד כדי שלא ידא חוטא נשבר וכל
ולדותיה וגזותיה משעת גניבה עד שעת הקדש של בעלים ביד
בשבה הכא מאלו כגון גזות ולדות אבל אם היתה בחושה ופסעה
אפילו לפני יאוש נוטל מן הנגזל שבח הפסוס וכן כל כדצא בה
משבח שיש בו הצאה שינוי החזר לבריותו אינו שינוי כד
הגזל עינים ודבקן במספרים ועשה מהן תיבה אינו שינוי שחי
איפשר לפרקן וחזרין לוחות כשהיו גזל עפר ועשאה לבית
לא קנה שאם ידוק הליכיה תחזור עפר כשהיתה גזל לשון
של מתכות ועשאהו מטבע לא קנה שאם יתקן המטבע יחזור
לשון כשהיתה וכן כל כדצא בזה אבל הגזל עצם ושרפן וקצנן
או חצר בהן ועשאן כלים או שגזל צמד וצבצו או נפצו ולבנו או
שגזל טחי ועשאהו בגד או שגזל לכינה ועשאה עפר או אבנים
וכתקן או מצינת והתיכן הרי זה שינוי ביד שאם יעטם מעות
אחרות פנים חדשות הן וכן כל כדצא בהן הגזל מעות יאוש
ושפן וחדשן לא קנה שהרי כתייטנין וחזרין כשהיו גזל בעית
חדשים וישני' קנה שאם יודשם פנים חדשות הן גזל דקל מנכר
וקצצו לא קנה ואפ"י כרתו חליות חליות עשוהו קודמת קנה גזל קודמת
גזלית ועשאן קטנות לא קנה קצצן לוחות עד שנשתנה שם
קנה גזל חלב והפרדי עלין קנה העלים גזל עלים ועשאן דמיה
קנה גזל טלה ונעט' איל עגל ונעט' שור הרי זה שינוי בידו וקנה
ומשלם בשעת הגזילה ואעפ"י ששלא נתיאשד הבעלי גזל כלי ושבח
אין שמין לו הפחת אלא משלם דמיו והכלי והשבח של גזלן ואם
רצו הבעלים לישל הכלי השכיר נוטלין ומשלם הפחת שזו תקנה
היא לבעלים ואם לא רצו חדשות בידן וכן כל כדצא בזה
גזילה שלא נשתנית וחוקרה אף על פי שנתיאשד הבעלי ככנה
הרי זו חרדת לבעלים ואין לגזלן בה כלום שלא תקנו לגזלן את
השבח אחר יאוש אלא כגון שבח גזות ולדות אבל טבה חזק
אם היתה הגזילה חרדת בעצמה אינו זוכה בה

פרק שלישי

הגזל הבית של יין כחברו והרי היא שחה דינר בשעת הגזילה
והוקרה אצלו ועבודה בארבעה אם שבר החבית או שתה אותה
או כברה או נתנה כמתנה אחר שהוקרה משלם ד' בשעת הצאה
מן העולם שאילו הניחה היתה חרדת בעצמה נשברה בארץ או
אברה משלם דינר בשעת הגזילה היתה שחה בשעת הגזל ארבע
וכשעת הצאה כן העולם דינר משלם ארבעה בשעת הגזילה בין
ששברה או שתאה בין שנשברה או אברה בארץ והוכן כל כדצא

סדר מלשם
 גובין שיער
 בין שהאכל
 א מכרה או
 גלין שאין
 המסלולין
 גות בעל חוב
 דן לשלם בין
 מן הקרקע
 לין מן העלן
 קבת השק
 דמים שנתן
 ואם
 ינו מחזרה
 שרוב טעמו
 אל בירו
 גבי שבלאמן
 ג כהן שחוק
 שלחן שגבל
 דר זה טל
 זמנה ואם
 ג סודן
 זין שחכמו
 חלך ואין לו
 י כנס טעמן
 יי מוכס טר
 ייף כל בעל
 יין ווא הא
 ייא גול נתן
 ייב כן
 ייג קטב טעמן
 ייד כן שיער
 ייז מצא בשח
 ייח בעל השח
 ייט גול שיער
 יכ ווא טל
 יכד כנס טל
 יכה כנס טל
 יכז כנס טל
 יכח כנס טל
 יכט כנס טל
 יל כנס טל
 ילא כנס טל
 ילב כנס טל
 ילג כנס טל
 ילד כנס טל
 ילה כנס טל
 ילו כנס טל
 ילז כנס טל
 ילח כנס טל
 ילט כנס טל
 ימ כנס טל
 ימא כנס טל
 ימב כנס טל
 ימג כנס טל
 ימד כנס טל
 ימה כנס טל
 ימו כנס טל
 ימא כנס טל
 ימב כנס טל
 ימג כנס טל
 ימד כנס טל
 ימה כנס טל
 ימו כנס טל

ותן המס עד שיחזרו הבעלים שדין המלך ויין הוא כמו שאמרנו
 וכן מלך שגזר שכל מי שיתן מס הקצוב על האיש ישתעבד בזה
 שלא נתן וכא ישראל ונתן הכס שעל ישראל זה העני הרי זה
 עובד בו יותר מדי שדין המלך דין אבל אינו עובר בו בעבד
 מלך שבה אילנות של בעלי בתים ועשה מהן גשר כותר לעבוד
 עליה וכן אם הרס בתים ועשאן דרך או חוכה מותר ליהנות בה
 וכן כל כיוצא בזה שדין המלך דין בדא במלך שמשבעו
 יצא באותן הארצות שדרי הסכימו עליה בני אותה הארץ וסמכה
 ועתה שהוא ארציהם והם לו עבדים אבל אם אין מטבעו יוצא
 הרי הוא כגולן בעל ורוע וכמו חבורת ליסטים המזויינין שאין
 ויניהם דין וכן מלך זה וכל עבדיו גולנין לכל דבר

פרק ששי

קורות ואבנים ועצים וכיוצא בהן שטטפס הנהר אם נתיאשד
 הבעלים מהן הרי אילו מותרין והן של מצילן ואם אינו יודע אם
 נתיאשו או לא נתיאשו חייב להחזיר ואין צריך לומר אם היו
 הבעלי מרדפין איריהם לפיכך המציל מן הנהר ומזושי שלים
 ובשלהייתו של נהר ומן הגנים ומן החליקה וכן הארץ ומן הדוב
 וכן הנגר ומן הברזל אם ידע כדאי שנתיאשו הבעלים הרי
 אילו שלו ואם לא ידע יחזיר המציל מדי ליסטס ישראל הרי
 אלו של מפני שסתם הדבר שנתיאשו הבעלים ואם ידע שלא
 נתיאשו חייב להחזיר אבל המציל כי ליסטים נזי או מוכס נזי
 חייב להחזיר סתם הדבר שלא נתיאשו הבעלים ואם ידע כדאי
 שנתיאשו הרי אילו שלו ומפני מה סתם ליסטס ישראל נתיאשו
 הבעלים וסתם נזי לא נתיאשו מפני שהבעלים יודעים שהגנים
 מחזרין מדי הגולן אעפ"י שאין שם עדים שגול אלא בראי רעותות
 ובאנשי הדעת שחליים הצומחים בתוך הפשתן המלקטן כשהן
 לחין אין בו משום גול מפני שהן מפסדי הפשתן של בעל השדה
 ואם יבשו אסורין משום גול שכבר הפסידו מה שהפסידו ואם
 היו על הגבול אסורים אפילו כשהן לחין כבר בארנו בנזק מבוין
 שהמציא חבנו וקשו לרשות הרבים אין בהם משום גול אבל
 המציא הגול לרשות הרבים בין בשעת הצאת זבלים בין שלא

ישיבו הגוללות ויפסידו בשדות ויאכלו בשל אורים ואם לקוח
 מאחר אפילו היה בינו ובין תחילת שדה חבירו בית רובע בלבד
 הרי הוא בחוקתו ואין נדוייבין אותו להרחיק המשהקים בקוביא
 כיצד אלו שמושקים בעצים או בצורות או בעצמות וכיוצא בהן
 וערטיס תנאי ביכיון שכל הנמצא את חברו באותו שחוק יקח כבנו
 כך וכך הרי זה גול מדבריהם אעפ"י שברצון הבעלים לקח הואיל
 ולקח ממנו חברו בחנם דרך שחוק ותחול הרי זה גול וכן
 המשהקי בבמה או בדה או בעופות וערטיס תנאי שכל שתמצא
 בהמתו או תרץ יותר יקח מהברו כך וכך וכל כיוצא בדברי אלו
 הכל אסור וגול מדבריהם הוא והמשהק בקוביא עם הגוי אין
 בו איסור גול אבל יש בו איסור עוסק בדברים בשלי שאין
 דאמי לאדם שיעטוק כל ימיו אלא בדברי חכמ' וכישבו של עולם
 ביצודת חיה ועופות ודגים שגפלו מיני חיה לתוך הביצודה ובא
 אחר ונטלן הרי זה גול מדבריהם מפני שערין לא הגיעו ליד הזוכה
 בהן נהר הבורש ומעיינות הנובעין הרי הן של כל אדם עני
 הנפקק בראש היתן זתים של שכחה ובא עני אחר ונטלן מעל
 הארץ הרי זה גול מדבריהם ואם היה העני מקבץ בידו בראש היתן
 ומשליך לארץ הרי זה גול גמור שהרי הגיעו ליד הזוכה בהן
 הדבורים אינן ברשותו של אדם כמו תרנגלים ואוחים ואעפ"י שיש
 בהן קניין מדבריהם והגול נחיל דבורים או שכנעס מבעליו
 אם בא לרשותו הרי זה גול מדבריהם לפיכך מי שיעצ נחיל
 של דבורים מרשותו ושבן ברשות חבירו יש לבעל הנחיל להחך
 בתוך שדה חברו עד שיטול את נחילו ואם חזק בשלם מה
 שהזק אבל לא יקח את שוכה על מנת ליתן דמים נאכנת
 אשה או קטן לומר מכאן יצא נחיל זה וזהו שיהיו משיחין לפי
 הומן ויהיו הבעלים מרדפין אחר הנחיל ושואלים היכן חונת
 אעפ"י שאין אשה או קטן בני עדות הואיל וקניין דבורי מדבריהם
 האמינו אותם בו כל מי שיש בידו גול של דבורים אינו יוצא
 מידו כדוינים וכן אם כפר בו ונטבע אינו מוסיף חמט **בב**
 טכוסף על הגול הנבחר

פרק שביעי

כל מי שנתחייב מבין לחברו הישראל וכפר בו ונטבע על שקר
 הרי זה חייב להחזיר לו הקרן שכפר בו וחוספת חובשו וחיי בקרבן
 וזהו הנקרא אטס גזילות אחד הגחל או העטק או הגונב או
 שהלוחו או שהפקיד אצלו או כצא אבדה וכחש בה או שהיתה
 ביניהן שתפות ונטאר לו אצלו כמק או שיעטה לו כלאב ולא נתן
 לו שכרו כללו של דבר כל שאילו חודה חייב לשלם בדין וכפר
 ונטבע משלם קרן וחמט שנכחש בעמיתו בפקדון בדא
 בשוהיה חייב לשלם מוחבת עצמו אבל אם היה חייב לשלם מוחבת
 אביו אינו משלם חמט כיצד כגון שגול אביו או נגב או שהיה
 חייב לאחיים והכן ידע וכפר הבן ונטבע ואחד כך חודה משלם
 הקרן בלבד שנ' אשר גול על גולו הוא מוסיף חמט ואינו מוסיף
 חמט על גול אביו בדא בשאין הגולה קיימת אבל אם גול אביו
 ומת הגולה קיימת וכפר חודש ונטבע ואחד כך חודה משלם קרן
 וחמט גול האב ונטבע האב וחודה ואחד כך מת הדי חודש
 משלם קרן וחמט גול ונטבע ומת חודה חודש משלם הקרן בלבד
 ובין כך ובין כך חודש פטור מן האשם הנשבע לגוי משלם
 הקרן ואינו חייב בחמט שנכחש בעמיתו וכן הגחל פחת
 כשדה פרטה וכפר ונטבע אינו חייב בחמט שאין פחת כשדה
 פרטה כמון ככה הוא החמט אוד בארבעה בקרן שאם גול
 שזה ארבעה ונטבע משלם חמטה לא ב

משכון לקחתי כחובי שיש לי אצלך ובעל הבית אומר אין לך
 בידי כלום אף על פי שהודה שמשכנו שלא ברשות הואיל ואין
 שם עדים שמעידין שגזל הריוה נשבע ונזכה חובו מן המשכון
 שהפה שאמר הוא הפה שהתיר והואיל והוא נשבע ונטל ודי זה
 נשבע בנקיטת חפץ כמו שיתבאר בהלכות טען ראוהו עדי'
 שנכנס לתוך בית חברו שלא בפני בעל הבית ונטל משם כלים
 אף על פי שהוציאן כגולין ואעפ"י שבעל הבית הזה עשוי לכבוד
 את כליו אם טען ואמר דרך גזל לקחן והלה אומר ברשותך באתי
 ואתה מכרתה לי או נתתה לי או בואב שיש לי אצלך תפסתים
 אינו נאמן שכל הנכנס לבית חברו שלא בפניו ונטל כלים משם
 והוציאן בפני עדים הרי זה בחזקת גזול לפיכך מחזיר הכלים
 לבעל הבית ואין כאן שמועה שהרי העדים ראו מה גזל ואחד
 שיחזיר חזר ותובע את בעל הבית ככל מה שיטען וחדין ביניהן
 וכן אם היה שם עד אחד בלבד ובעל הבית טען שגזל ח' כלי זה
 בידו והלה אומר לקחו הוא בידי או כחוב נכיתו או אולי היה
 ופקדון היה אצלך הרי זה חייב להחזיר הכלי לבעליו בלא שבוע'
 טאלו היו שם שני עדים היה חייב לשלם ועכשיו שאין שם אלא
 עד אחד חייב שבועה ואינו יכול לישבע שהרי אינו מכחש את
 העד וכל המהדיב שבועה ואינו יכול לישבע משלם לפיכך אם כפר
 ואמ' לא נכנסתי לביתו ולא נטלתי כלום הואיל ואין שם אלא עד
 אחד והוא מכחש הרי זה נשבע שבוע התורה שלא לקח מכיתו
 כחם ונפטר בעשה באחד שחשף לשון של כסף מיד חברו בפני
 עד אחד וכא הוטרף ואם חטפתי ושלי חטפתי וחייבתי חבבים
 להחזיר מפני שהוא מחייב שבועה בעד זה ואינו יכול לישבע
 שהרי הודה כמו שאם העד ואלו לא היה שם עד כלל היה נשבע
 שבוע הסת ששלו חטף ואלו הכח העד ואם מעול לא חטפתי היה
 נשבע שבוע התורה שלא חטף וכדין זה דנין בכל כיוצא בזה בכל
 מקום חטף מכנו זהובים והוא אומר שלי חטפתי ועשרים היו
 אעפ"י שאין העד יודע כמה חטף הרי זה משלם העשרים שהרי
 יודע כודאי שחבבים חטף ואלו היו שנים היה חייב לשלם ונמצ'
 בעד אחד מחייב שבועה ואינו יכול לישבע כמו שבארנו אמר
 החוטף עשרים חטפתי ועשרים שלי הן והגזל אומר מאה חטף
 הואיל ואין העד יודע כניבן הרי משלם העשרים שהודה בהן
 שישטן נשבע שבועת התורה על השאר שהרי נתחייב במקצת
 ודעינו מה בזה שיטבע הבית שהרי לא הודה לכלום אלא אם שלי
 חטפתי נכנס לביתו של חברו שלא בפניו ונטל משם כלים
 בפני עד אחד ואין העד יודע כמה נטל הרי בעל הבית אומר
 עשרים כלים היו בבתי והגזל אומר לא נטלתי אלא עשרה והם
 שלי חייב להחזיר העשרה מפני שהוא מחייב שבועה ואינו יכול
 לישבע ואינו נשבע על השאר אפי' שבועת הסת מפני שאינו
 יכול לטען על הגזלן טענת חדאי

פרק חמשי

אסור לקנות דבר הגזל מן הגזלן האסור לטעון על שינוי כוח
 טיקנהו שכל העושה דברים אלו וכיצא בתן מחוק יד
 עובר עבירה ועובר על ולפני עור לא תתן מכשול אסור ליהנות
 בדבר הגזל ואפי' לאחר יאוש והוא שידע בודאי שדבר זה הוא
 הגולה עצמה כיצד ידע בודאי שבהמה זו גזולה אסור לרכוש
 עיניה או לדרוש בה גזל בית או שדה אסור לעבור בתוכה
 או ליכנס בה בחמה מפני החמה ובגשמים בפני הגשמים ואם
 די בתוכה חייב להעלות שבר לבעל' כדן חזק בהצר וזכרו שלא
 כדענו גזל דקלים ועשה בהן גשד אסור לעבור עליה וכן כל

כיוצא בזה מי שעבר ואכל הגולה אחר יארש פ
 ואם אכל קודם יאוש ורצו הבעל' לגבות מן האוכל
 ב"שותן היא ואם רצו גובין מן הגזלן הגהיל וכת
 את הגולה לבנים אחר יאוש בין שלא האכלם אל
 אכדה אם הניח קרקע חייבין לשלם אבל מן השט
 חייבין לשלם שדמי הגולה וזכ הן על הגזלן ואי
 משתעבדין לבעל חוב כבר תקנו הגאונים לנו
 מן המטלטלין ואפי' במלוה על פה לפיכך חייב
 אכלו בין לא אכלו בין נתיאשו בין לא נתיאשו כי
 בין מן המטלטלין שהניח דין הלוקח מטלט
 כלוקח מן הנכס אם גזלן מפורסם הוא לא עשו ביה
 ואם אינו מפורסם עשו בו תקנת השוק ונתן הגזלן
 חלוקה גזלתו וחזר וח' בע הגזלן בדמי הגולה
 כבר נתיאשו הבעלים קנה לוקח עצמה של גזלה וא
 אסור ליהנות מן הגזלן ואם היה מיעוט של אעפ"י
 גזול כחזר ליהנות ממנו עד שידע בודאי שדבר זה
 בני אדם שחזקתן גזל' וחזקת כל ממזן מן הגזל כג
 מלאכת גזלנין כגון המוכסין והליסטים אסור ליהנות
 מאכל זה שהוא גזול ואין מצטרפין דינר' מן התיבה
 בחזקת גזלה נטל מוכסים כסותו והחזירו לו אחרת
 מפני שאו כמכירה הא וחזקתה שנתיאשו הבעלים נ
 יודע בודאי שזו גזלה ואם היה ותיק ומחזיר על עצ
 לבעלים הראשונים כד' שהבטחם כליסטים נ
 גרי או מוכס העומד מאליהו או מוכס העומד מתחת ה
 קצבה אלא לוקח מה שירצה ומניח מה שירצה אבו
 המלך ואם שיקח שלישי או רביעי או דבר קצוב והן
 לגבות חלק זה למלך ונודע שאדם זה נאמן ואינו כו
 מה שגזר המלך אינו בחזקת גזלן לפי שדין המלך
 עוד אלא שהוא עובר הכבירה ממכס זה בפני ש
 המלך בין שהיה המלך נרי בין שהיה מלך ישראל
 שהשים מס על בני העיר או על כל איש ואיש דבר
 לשנה או על כל שדה ושדה דבר קצוב או שגזר ש
 על דבר זה ילקח כל נכסו לבית המלך אבל כי
 בשעת הצורך הוא יתן רכס בעליה בין שהיה הגז
 בין שאינו בעל השדה וכל כיוצא בדברים אלו אינו
 שגבה אוהן למלך אינו בחזקת גזלן והרי הוא כש
 יסיף ולא ישנה ולא יקח לעצמו כלום וכן כ
 אחד מעבדיו ושמשיו מבני המדינה חלק שדה או
 גזל ותחת ליהנות בה והלוקח מן המלך הרי הוא
 הבעלים מציאין אותה בידו שזה דין המלכים כ
 ממזן שכשיה כשכועסין עליהם והרי המלך הו
 ונעשית חצר זו או שדה זו בהפקר וכל הקונה או
 זכה בה אבל מלך שלקח חצר או שדה שראוהו
 שלא בדין שחזק הרי זה גזלן וחלוקה כמנו כו
 מידו כללו של דבר כל דין שיחזק אותו המלך ל
 לאדם אחד בפני עצמו אינו גזל וכל שיקח מאיש ז
 בדת הידועה לכל אלא חמס את זה הרי זה גזל לפי
 ושוטרי' שמוטרים השחת כמס הקצוב ועל השדות
 אבל מס שעל כל איש ואיש אינו גובה אלא מן הא
 ואם מכרו השדה בכס שעל הראש הרי זה אינו כג
 כן היה דין המלך כך מלך שהיו דינו שכל שלא
 השדה תהיה השדה לנתן חמס וברח בעל השדה
 זה ונתן מס שעל' למלך ואכל פירותי אין זה גזל אל

אם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה בלבד מן הגנול ואם ההוצאה יתרה על השבח אין לו מן ההוצאה אלא שיעור השבח גול שדה ומכרה והשביחה הלוקח אם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה מבעל השדה והקדן נוטל עם שאר השבח מן הגנול הקדן גובה מנכסים משועבדים ושאר השבח מנכסים מכני חורין ואם הכיר בה שדיא גזלה כשלקחה אינו נוטל מן הגנול אלא הקדן בלבד ומפסיד שאר השבח היתר על ההוצאה היתה ההוצאה יתירה על השבח בין שהכיר בה שהיא גזלה בין שלא הכיר אין לו מן ההוצאה אלא שיעור השבח נוטל מבעל השדה והקדן נוטל מן הגנול מנכסים משועבדין הגנול שדה ומכרה ואכל ההלקח פירותיה מחשבין עליו כל הפירות שאכל ומשלם לבעל השדה וחזר גובה אותן מן הגנול מנכסים בני חורין ואם הכיר בה שגזלה היא אין לו פירות ואינו גובה מן הגנול אלא הקדן בלבד המוכר שדה שאינה שלו אין ממכרו ממכר ולא קנה לוקח כלום כמו שבארנו חזר הגנול אחר שמכרה ולקחה מבעליה נתקיימה ביד הלוקח מן הגנול ואפי' נתנה לו הגנול מתנה כשהיתה גזלה בידו כזן שחזר לקחה נתקיימה ביד זה שקבל המתב' שמפני זה טרח הגנול עד שקנאה כדי לעמוד בכאמנותו לפיכך אם תבע הלוקח את הגנול מפני שמכר לו שדה שאינה שלו ונתחייב לשלם והתחיל בית דין להכריז על נכסי הגנול כדי להגבות מהן הלוקח ואזר שהתחילו ההכרזות לקחה הגנול מן הבעלים לא נתקיימה ביד הלוקח שסאור שהכריז על נכסיו נתגלה שאינו נאמן ולא לקחה מן הבעלים כדי להעמידה ביד הלוקח לקחה הגנול מן הבעלים אחר שמכרה כשהיא גזלה וחזר ומכרה לאור או נתנה במתנה או הדיש' ודי גזלה דעתו שאינו רוצה להעמידה ביד זה שלקחה ממנו כשהיתה גזלה וכן אם נפלה לגנול בידו שדה לא נתקיימה ביד הלוקח גבאה הגנול בידו או יש לגנול קרקע אחרת ואמר לו הגנול זו אני גובה בראייה הרי זה מתכוין להעמידה ביד הלוקח ואם אין לגנול קרקע אלא זו לגבות חובו הוא שנתכוון נתנה הבעלים לגנול מתנה קנאה הלוקח שאול לא טרח לבעלים לא היו נותנים לו במתנה ומפני זה טרח כדי שיזכה בה בדין ועמדו בנאמנותו ותקיים ביד הלוקח הגנול שדה ואזר שגזלה והחזיק הגנול עליה וחזר בלקחה מבעלים

הראשונים וטען הגנול ואמר אנוס הייתי בשעה שמכרתיה לו ושלא לדעתי מכרתי כוחות גזלותי לא זכה הגנול אף על פי שיש לו עדים שבפניהם לקחה ותוחד השדה לבעליה ומחזירין לגנול הדמים שנתן ברא' כשהעידו העדים שמנה בפניהם את המעות אבל אם לא העידו טבעל הקרקע מכר לגנול והודה לו בפניהם שנתן לו דמי' כך וכך והגנול טוען שלא נתן לו דמים ומתבת ידאה הודה לו אין לגנול כלום אלא מצויאין מכנו השדה בלא דמים מפני שלא הודה לו אלא מפני הפחד כשטען הואיל והחזיק גנול עליה אין בעל השדה צריך לעשות מודעה על מכר זה הואיל והחזיק זה גנול על שדה זו ואין ראיתו בה ראייה ואין צריך למסור מודעה ואין דין גנול בדין דאנוס את הכיר והלה אותו עד שימכר לו שזה האנוס אינו רוצה לגזול ולא גזול עדיין כלום לפיכך אם לא מסר המוכר האנוס מודעה ממכרו קיים :

פרק עשירי

גז בעל זרוע שאנוס נכסי ישראל וידד לתוך שדה מחמת שהיה לו חוב על בעל השדה או מחמת שיש לו חוב ביד זה הישראל או מחמת שהפסיד ממנו ואחר שתקף לו את השדה מכרה לישראל אחר אין הבעלים יכולין להוציא מיד הלוקח ברא' כשהודה הבעלים שאמז טען הגני וכן אם היה שם מלך או שד באותו מקום שיכול לכופף את זרועי שמיסר לדין ולא תבעו

הבעלים את הגני אינן יכולין להוציא ביד הלוקח מן הגני אעפ' שאינן מודין לגני ואעפ' שאין שם עדים שאמת טען הגני שהרי אומר הלוקח לבעלים אם גנול הוא הגזלה לא תבעתם אותו בדניהם הגנים המציקים לישראל ומכסו להרגם עד שיפדה עצמו מיד הגני בשדה או בביתו ויתננה למזיק ואחר כך יניחנו כשירצה המציק למכור אותה הקרקע אם יש ביד הבעלים ליקח מן המציק הן קודמין לבל אדם ואם אין ביד הבעלים ליקח או ששהתה הקרקע ביד המזיק יב' חדש כל הקדום ולקח מן המציק זכה ובלבד שיתן לבעלים הראשונים רביע הקרקע או שלישי המעות מפני שזה המציק מוכר בזול הואיל וקרקע שאינה שלו הוא מוכר הרי זה מוכר בפחות רביע או קרוב לו זה הרביע של בעלים שהרי מחמת שהיא שלהן מוכר בזול לפיכך הלוקח מן המציק בשלשים נותן לבעלים עשירה או נותן להם רביע הקרקע ואזר כך יקנה הכל ואם לא נתן הדי רביע הקרקע בגול ביד

היורד לתוך שדה חברו שלא ברשות ונטעה אם היתה שדה העשויה ליטע אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ליטעו ונוטל מבעל השדה ואם אינה עשויה ליטע שמין לו וידו על התחזונה אמר לו בעל השדה עקור אילנך ודך שמעין לו אמר הנוטע הריני עוקד אלני אין שומעין לו מפני שמכחיש את הקרקע החצויה הרי הן ראויין לבניין ולהוסיף בהן בתים ועליות לפיכך הורו הגאונים שהכונה בחצר חבירו שלא מדעת הרי זה כנוטע שדה העשויה ליטע ושמן לו כמה אדם רוצה ליתן בבניין זה לבנותו והוא שיכנה בניין המעיל הראוי לאותה חצר כמנהג אותו המקום היורד לשדה חברו ברשות אפילו נטע שדה שאינה עשויה ליטע שמין לו וידו על העליונה שאם היתה ההוצאה יתר על השבח נוטל השבח ואם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה ובעל הנכס אשתו והשותף בשדה שיש לו חלק בה ביורד ברשות הן ושמן להן וידם על העליונה היורד לשדה חברו שלא ברשות ונטע או בנה ואחר כך בא בעל השדה והשלים הבנין או ששמר הנטיעות וכחצא באלו הדברים שמראין שדעתו נוטה לכה שעשה זה וברצונו בא הדבר שמין לו וידו על העליונה היורד לתוך חדרו של חבירו ובנאה שלא ברשות שמין לו וידו על התחתונה ואם אמר בעל הבנין עצי ותאבני

אני נוטל בבית שומעין לו בשדה אין שומעין לו מפני שמכחיש את הקרקע אם לו בעל הקרקע טל מה שבניה שומעין לכל בני ששמן לו בין שהיה ידו על העליונה בין שהיתה ידו על התחתונה אינו נוטל כלום עד שישבע בגקשת הפן כמה הוציא ואם אכר יבאו הדיינים ויעשו שומת ההוצאה והרי היא גזלה לעיניה משעור העצים והאבני חסיד ושבר האומנין בפחות שבשערים שומעין לו ונוטל בלא שבועה וכן זה שנוטל מן השבח בלבד והיה ידו על העליונה אינו צריך שבוע' כל ששמן לו ונוטל טען בעל השדה ואמר נתתי והיורד לשדה או לא נטלתי היורד נאמן ונטבע שלא נתן לו כלום ומשל שוהדי אומדין לבעל השדה עדין לא שב' לך הלא ידעת כמה אתה חייב ליתן היאך נתת אבל אם שב' לו ואמר לבעל השדה הן לו ואמר נתתי אעפ' שעדין לא נשבע היורד הרי בעל השדה נאמן וישבע שבועת הסת שנתן ופטר שהקדן כחוקת בעליה בעל שהיורד ארסין בנכסי אשתו ואזר כך גירשה אם הבעל עצמו ארסין נסתלק בעל נסתלקו ארסין שלא יידד לה אלא על דעת הבעל ושמן להם וידם על התחתונה ואם אין הבעל ארסין על דעת הקרקע ידד ושמן להם כארסין

פרק אחד עשר

השבת אבידה לישראל מצות עשה שנאמר השב תשיבם ל ג

ואם היתה הגולה קיימת מחזיר אותה ונותן דמי רביע שלה
 אין דנשבע על כפירה מסון משלם חובש עד שיודה מעצמו אבל
 אם באו עדים והוא עומד בכפירה משלם הקרן בלכד על פי
 עדים ואינו משלם את החובש שהחובש עבד הקרבן לכפרה הם
 באים ויגזרו כביאם אלא על פי עצמו הגזיר את חברו אף על פי
 שכפר בו וואיל ולא נשבע אם חזר והודה אינו חייב לרדוף
 אחר הכעלים עד שיחזיר להן מכון שבידו אלא יהי ביד הגזיר
 עד שיבאו הכעלים וטלו שלדן אבל אם נשבע על שוה פרוטה
 ומעלה חייב לרדוף אחר הכעלים עד שיחזיר להם אפי' הם באים
 חיים בפני שכבר נתיאשו מאהר שנשבע ואינן באין עוד לתבין
 אפי' החזיר הגולה כולה חוץ משוה פרוטה חייב להוליכה אחר
 הגזיר ולא יתן לא לבנושל גזל ולא לשלוחו אלא אם כן עשה
 הגזיר השליח בעריו ואם הביא את הגולה ואת החובש לבית דין
 שבעירו ודין זה מביא אשמו ומתכפר לו ובית דין מתגלגל בה
 עד שתגיע לבעלה וכן נתן הוא לשליח כד וכל הנותן הגולה
 וכיוצא בו לכד יצא נתן את הקרן ולא נתן לו את החובש או
 שחל לו על הקרן הוא כוחל לו על החובש או שחל
 לו על זה ועל זה חוץ מה שזאת שוה פרוטה בקרן אינו צריך
 להוליך אחריו אלא יבא הגזיר וישלם את השאר ואעפ' שהגזירה
 עצמה קיימת אין חוששין שמא תתיקר ונבצ' הנשאר שוה פרוטה
 אבל אם נתן לו החובש ולא נתן לו הקרן או שחל לו על החובש
 ולא כחל לו על הקרן או שחל לו על זה ועל זה חוץ משו' פרוט'
 בקרן חייב להוליכו אחריו או לתת לכד שבעירו כמו שבארנו
 המחזיר את הקרן לבעלו וכפר פעם שנייה בחובש ונשבע עליו
 נעשה החובש כקרן לכל דבר ומשלם עליו חובש אחר שנאמר
 חכשיתיו יוסף עלו מלכד שהוא כוסף חובש על חובש עד
 שיתבעט החובש שיכפור בו וישבע עליו בשוה פרוטה מי
 שהיה אצלו פקדון וטען שאבר ונשבע וחד והודה שהוא אצלו
 וחד וטען שאבר ונשבע וחזר והודה שהוא אצלו משלם חובש
 לכל שבועה ושבועה עם הקרן האחד שנאמר חכשיתיו יוסף עליו
 בלכד שהוא משלם בכה חכשין על קרן אחד :

פרק שמיני

הגזיר את חברו וכתב גזל יחיד הגולה לירדשים ואם אבדה או
 או נשתנית נתן להם דמיה ואם נשבע לו ואחר כך מת נותן
 לירדשים הקרן והחובש הגזיר את אביו ונשבע לו וכת האב
 אם אין הגולה קיימת או נשתנית עושה חשבון עם אחיו על הקרן
 ועל החובש ואם הגולה קיימת חייב להוציא הגולה עצמה מתחת
 ידו לפיכ' נותן את הגולה ואת החובש לאחיו ועושה עמה חשבון
 אם אין לו אחין שנכצא זה הגזיר לברו הוא חודש מוציא הגולה
 נהדרת ידו לבניו ואם אין בני לזה הבן הגזיר נתנה לבעל חובו
 או בהלואתו או לצדקה הואיל ויצאת גולה עצמה מתחת ידו נפטר
 אעפ' שנתנה כתנה או פרעה בחובו חזק שיודיעם ויאמר זה גזל
 אבא וכן הגזיר את הגזיר ונשבע לו וחזר והודה לו חקף עליו
 הכל כלו ואחר כך מת הגזיר אעפ' שזכה בגולה חייב להוציא מתחת
 ידו כו' א' כשהודה בנתיים אבל אם גזל את הגזיר שאין לו יורשים
 ונשבע לו וכת דבר הרי זה חייב לשלם הקרן והחובש לכהנים של
 אותו בשכר וכביא אשמו ואחר כך יתכפר לו כפי השכונות
 לכדו שוה שנ' בתורה ואם אין לאיש גואל כגד שכבת ואילו יורשי'
 דכתוב מדבר ואיש זה האומר כאן הוא הגולה או דמיה לפיכך
 המחזיר גזל הגזיר בלילה לא יצא טרדו אשם קראו הכתוב ואין
 בקריבין בלילה ואין הכהנים חולקין גזל הגזיר כדרך שאין

חולקין בשך אשם כנגד בשך אשם אחר
 הגזיר שאין בו שוה פרוטה לכל כהן וכהן מאנשי משמר לא
 יצא המחזיר ידי השבה שנאמר הכושב לה לכהן עד שתחזק
 השבה לכל כהן ולמה נאמר בגזל הגזיר איש שהאיש אתה צריך
 להקור ולחדר עליו אם יש לו יורשים או אם אין לו אבל אם
 היה הגזיר קטן או אתה צרי' לחזר עליו אלא חזקתו שאין לו יורשי'
 הכהנים בגזל הגזיר כמקל' מתנות הן לפיכך הגזיר חקין כן
 הגזיר שאין לו יורשי' ועבר עליו הפסח חייב ליתן לכהנים את דמיו
 בשעת הגולה שאם יתגורר להן עכשו אינה כתבן שהרי הוא אומר
 בהנאה ואילו היה הגזיר קיים היה אומר לו הרי שלך לפניך כמו
 שבארנו כדן שגזל גזיר שאין לו יורשים ונשבע לו וכתב הגזיר
 לא זכה זה בגזלו שתחת ידו אלא יצא כתובת ידו לכל אחיו והתנה
 בני המשמרה הגזיר את דגד וכתב הגזיר והפריש אשמו תוליו
 להעלותן לכהני' ומת הגזיר קודם כפרה הרי בני הגזיר יורשי' את
 כסף הגולה או הגולה עצמה והאשם ידעה עד שיפול בו מום כמו
 שבארנו במקום נתן הגזיר את הכסף לאביו בשכר ובתקום
 כפרה אין יורשי' הגזיר יכולין להוציא מיד הכהנים שנאמר אשם
 יתן לכהן לו יחיה ואפי' היה הגזיר קטן שאין כתבתו מתנה אין
 יורשי' מציצאין מיד הכהני' נתן את הכסף לאחיו מן המשמרות
 האשם לכשמרה זו שהיא שבתה יחיד הכסף אצל האשם לאביו
 המשמרה הקבועה שהמשמרה שלקחה כסף בלא שבתה לאביו
 ומציצאין מידה אין מקריבין את האשם עד שיחזיר הגזיר הקרן
 לבעלים או לכהנים אם היה גזל גזיר שאין לו יורשים נתן את
 הקרן והקריב אשמו נתכפר לו ואין החובש כעובד הכהן וחייב
 ליתן את החובש אור כפרה העובדים המשמרות והקרקעות
 בהן תוספת חובש שנא' וכחש בעמיהו בפקדון כל האשר נתן
 מטלטלין הוא תופן כמון יצאו קרקעות ועובדים שהקטן יקראו
 יצאו שטרות שאין גופן כמון וכן אם היה גזל גזיר שאין לו יורשים
 אינן חזרין לכהנים וכן הקרן אינה נקנית לעולם לגזיר אלא
 ברשה בעליה עומדת ואפילו נמכרת לאלף זה אחר זה ונתנה
 הבעלים הרי זה חזרת לגזל בלא דמים וכל מי שיצאה מתחת ידו
 חזרת על זה שבמרה לו חזר הכומר השני על המזבח והאשן
 עד שיחזר חלוקתן גזלן על הגזיר הכל כענין במשנתבאר

פרק תשיעי

הגזיר קרקע כחכוד והפסדה כגון שחפר בה כחזת טחין ומעלה
 או שקצץ את האילנות ושחת את המעיני' ח' הם הכניין ח' והקטן
 לו בית או שדה כשהיא בשעת הגולה או יושלם דמי כהן שפדו
 אבל אם נשתנה מאלה כגון ששטפה נזר או נשרף כהן שפדו
 כן האשם אימר לו הרי שלך לפניך שהקרקע נתקן בעל קצת
 ואין אחריו הפסדה עליו אלא אם כן הפסד נידונה שיהיו דין
 כן במטלטלין כמו שבארנו גזל מידה גזל כענין נשבע
 מציקן ככת המלך אם ככת מדינה היא כגון שלקח רכוש שוה
 או בחס של כל אנשי המדינה או לו הרי שלך לפניך ואם שטח
 הגזיר נלקחה חייב להעמיד לו שדה אחת אגס וסוף חן
 הגזיר ואמר לו הרי זה לך כל מה שיש לך וודאה שדה שוה
 בכלל שדותיו ונטלה המלך חייב להעמיד לו שדה אחת כמותה
 או נתן דמיה גזל שדה הפסיד בידו כשכיל השדה נכחה אבדו
 כה שהפסיד הגזיר גיבה אמתו כנכסים בני חורין כפי אמת
 במלכה על פה ואם עמדה גזלן בדין ונתחיל לישלם ואחר כך נש
 גובה כנכסי' משועבדין גזל שדה ואכל פירותיה כשיש כלי צדקה
 שאכל כנכסי' בני חורין גזל והשכוח שטמן לו חזר על המזבח

חזו יכולין להציל על ידי הדחוק כל המציל מציל לאמצע אלא
 אם כן אמר לעצמי אני מציל הרי זה מציל לעצמו שכיון ששמעו
 והוא או לעצמי אני מציל היה להן לדחוק של עצמן ולהציל וכיון
 שיטבו ולא הצילו הרי נתייאשו מן הכל היו שני שותפין והציל
 אחד מהן הציל לאמצע ואם אמר לעצמי אני מציל הרי זה חלק
 מחבירו והציל לעצמו וכן השוכר את הפועל להציל כל שיציל
 הרי הוא למשכיר ואם אמר לעצמי אני מציל הרי זה חזר בו כן
 הטבירות וכל שיציל אחד שאמר כן הרי הוא שלו שיהיה שותפה
 במדבר ועמד עליה גיים למדפה ופסקו עם הגיים כמון ונתנו
 לו מחשבין לפי ממנם ואין מחשבין לפי
 נפשות ואם שכרו תייר לפניהם להודיעם הדרך מחשבין שכרו לפי
 כמון ולפי נפשות ואל ישנו מכנהג החכמים רשאים החכמים
 להתנות ביניהן כל מי שתאבד כמנו חמור מבני השירה מעמידן
 לו חמור אחרת ואם פשע בה הוא ואבדה אין חייבין להעמיד
 לו אבדה חמורה ואבר לזן חנו לי דמיה ואינו רוצה לזקח
 חמור והריני שוכר עמכס אין שומעין לו אלא מעמידין לו חמור
 אחרת כדי שידרו עצמו וישמור בהמתו ואפילו היתה לו בהמה
 אחרת כשירה אינו חובה שוכר אחר לשומר סתים ספינה
 שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לשבעה והקילו במשאה
 מחשבין לפי משאוי ואין מחשבין לפי כמון ואל ישנו מכנהג
 הספנים רשאים הספנים להתנות ביניהן כל מי שתאבד לו ספינה
 מעמידין לו ספינה אחרת פשע בה ואבדה או שפירש למקום
 שאין הספינות הולכות בו באותו הזמן אין חייבין להעמיד לו

פרק שלשה עשר

המצא אבדה שהיא חייב להחזירה חייב להבריו עליה ולהודיעה
 לחבר מי שאבד לו מין פלני יבא ותן סימנין וישל אפילו היתה
 שזה פרטת בעת המציאה והחלה חייב להבריו עליה ואכן
 גבוהה היתה חרץ לירושלם שעליה היו מבריון כיצד מברית
 אם כצא מעוז מבריון מי שאבד לו מטבע וכן מברית מי שאבד לו
 כסות או בהמה או שטר' יבא ותן סימנין וישל ואינו חושש מפני
 שזודיע מין האבדה לפי שאינו מחזירה עד שיתן סימנין מבהקין
 בא בעל האבדה ונתן סימנין שאינו מבהקין אין מחזירין לו
 עד שיאמר סימנין מבהקין ורמאי אעפ"י שאמר סימנין מבהקין
 אין מחזירין לו עד שיביא עדים שהיא שלו אמרו חכמים והיה
 עסק עד דרוש אחך עד שתחקור אחד אחך אם רמאי הוא אם
 לא בראשונה כל מי שאבד לו אבדה ובא ונתן סימניה
 מחזירין אותה לו אלא אם כן החזיק רמאי משרבו והמאן החקינו
 ב"ד שיהו אוכרין לו הבא עדים שאין אתה רמאי וישל הסימנין
 המבהקין סומכין עליהן וזנין על פיהם בכל מקום דין תורה
 והמדה או המסקל או המגין או מקום האבד' סימנין מבהקין הן
 בא שנים זה נתן סימנין האבדה וזה נתן סימנין האבדה כמו שנתן
 האד לא יתן לא לזה ולא לזה אלא תהיה מונחת עד שיתן האחד
 לחבירו או יעשו כנייהן פשרה נתן האחד את הסימנין והשני
 הביא עדים יתן לבעל העדים זה נתן סימנים וזה נתן סימנין ועד
 אחד הרי העד האחד כמו שאינו ויניח מצא שמלה וכיצא בה
 וזה הביא עידי אריגה שארגה לו וזה הביא עדים שנפלה ממנו
 יתן לעידי נפילה זה נתן מדת ארכה וזה נתן מדת רחבה יתן
 למי שנתן מדת ארכה שאפשר שישער ורמאי מדת רחבה
 בשניה בעליהן מתכסה בה זה נתן מדת ארכה ורחבה זה ביון
 משקליתה יתן למי שכיון בשקלה זה נתן מדת ארכה ורחבה
 והנתן מדת האבריות שבה יתן למי שנתן מדת ארכה ורחבה

בראשונה כל מי שימצא אבדה היה מברית עליה שלשה גדלים רגל
 ראשון אומר ראשון שני אומר שני שלישי מברית כותב כדי שלא
 יתחלף לו שני בשלישי ואור הגל האדרון בשבעת ימים כסדיו
 פעם רביעית כדי שילך השומע לביתו בשלשה ימים ומשש את
 כליו ויחזור בשלשה ימים וימצא זה המברית מברית בשביעי
 משחרב בית המקדש התקינו שיהו מבריתין בבתי כנסיות ובבתי
 מדרשות משרבו האנסין ואבדו המציאה של מלך היא התקינו
 שיהיו כחדען לטכניו ולמידעיו ודיו הברית או הדיע ולא
 באו הבעלים תהיה המציאה מונחת אצלו עד שיבא אליה ובכל
 זמן שהאבד אצלו אם נגנבה או אבדה חייב באחריותה ואם
 נאנסה פטור ששומר אבדה בשומר שכר הוא כפני שהוא עוסק
 במצוה ונפטר מכמה מצות עשה כל זמן שהוא עוסק בשמירתו
 הדין לבקד את האבדה ולברקה כדי שלא חפסד והאבד מאליה
 שנ' והשבותה לו ראה היאך תשיבנו לו כיצד מצא כסות של
 צמר מגערה אחת ל' יום ולא ינעדרנה במקל ולא כשני בני אדם
 ושפחה על גבי מטה לצרכ' בלבד אבל לא לצרכ' ולצרכו נודמנו
 לו אחרים לא ישפחה בפניהם ואפילו לצרכה שכא תגב מצא
 כלי עץ משתמש בהן כדי שלא ידקבו כלי נחשת כשתמש בהן
 בזמן אבל לא על ידי האד מפני שמשחיקן כלי כסף משתמש
 בהן בעצן אבל לא בזמן מפני שמשחיקן מצא מגיפולוקדוכות
 ישתכש בהן ברוך אבל לא בקשה מפני שכפוזתן מצא כלי
 זהב וכלי זכוכית וכסות של פשתן הרי זה לא ינע בהן עד שיבא
 אליה וכודך שאמרו באבידה כך אברו בפקודן שהלכו בעליו
 למדינה הם מצא ספרים קדרא בהן אחת לשלשים יום ואם אינו
 יודע לקרוא גוללן כל שלשים יום ולעולם לא ילכו בהן לכתחילה
 ולא יקרא פרשה משנה ולא יקרא פרשה ויתרגם ולא יפתח בו יחד
 מג' דפין ולא יהיו שנים קרין בכ' עניינים טמא ימטק זה ומשך
 זה ויבלה הספר אבל קורין הן בעניין אחד ולא יקראו שלשה
 בספר אחד ואפילו בעניין אחד מצא תפילין טס דמיהן ומניחן
 עליו שדבר מצוי הוא ביד הכל ואין עשהן אלא למצותן בלבד
 מצא דבר שיש בו רוח חיים שהרי צריך הוא להאבילו אם היה
 דבר טעושה ואוכל כגון פרה וחמור מטפל בהן יב יחדש מים
 ומציאה ושוכרן ולקוח שכרן ומאכלן ואם היה
 שכרן יחד על אבולתן הרי היתר לבעלים וכן דתרגלו כוכר
 ביציהן ומאכלן כל שני עשר חדש מבאן ואילך שם דמיהן עליו
 ודיו הן שלו ושל בעלים בשותפות כדיון כל השם בדבה מהביד
 מצא עגלים וסדון של רע' מטפל בהן שלשה חדשי' ושל בריאה
 שלשים יום אמורים ותרנגולים גדולים מיטפל בהן שלשים יום
 מצא קטנים וכל דבר שטיפלו מרובה מטפלו בהן ג' ימים
 מבאן ואילך מוכרן בבית דין וכן פירחת שותחילו להדיק וכיצ'
 בהן כוכרן בבית דין בה יעשה בדמים ינהנו לברוא ויש לו
 רשות להשתכש בהן לפיכ' אם נאנסו כגון שטרפס גיים או טבעו
 בים חייב לשלם האף על פי שלא נשתכש בהן שכיון שיש לו
 רשות להשתכש בהן הרי הן אצלו כשאלה בכה דברים אמורים
 בדמי האבדה האיל ונטפל בה אבל כעז אבידה לא יתמש
 בהן לפיכך אם אבדו באגם פשר שודי הוא שוכר שכר כמו
 שבארנו כל אתן החיים שמטפל באבדה קודם שימברית
 בבית דין אם האכילים כשל נטל מן הבעלים ויראה לו שהוא
 נוטל בלא שבותה מפני תיקון העולם המציא כצאה לא ישבע
 בפני תיקון העולם שאם אחו אומר ישבע ניח המציאה
 וילך לו כדי שלא ישבע אבל מצא כים וטען בעל המציא ששכ'
 כיסים קשורים היו ואיפשר שימצא האחד אלא אם נמצא
 האחד הקשור עכא הרי זה ישבע לא י

והדואה אבידה ישראל ונתעלם ממנה והניחה עובר בלא תעשה
שנ לא תראה את שור אחיך והתעלמת מהם ובטל מצות עשה
ואם השיבה קיים מצות עשה לקח את האבידה ולא השיבה
בטל מצות עשה ועבר על שני לאוין על לא תוכל להתעלם ועל
לא תראה את שור אחיך אפי' היה בעל האביד' רשע ואוכל נבלה
לתיאבון וכיוצא בו מצוה להשיב לו אבידתו אבל אוכל נבלה
להבעים הרי הוא מין וחמין מ' ישראל והאפיקורסים ועובדי עז'
וכחל'י שבת כפרהטיא אסור להחזיר להן אבידה כגו אבידת
הגוי כהדת שנ' אבידת אחיך והחזירה הרי זה עובר עבירה
מפני שהוא מחוק ידי עובדי עבירה ואם החזירה לקדש את השם
כדי שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה הרי זה משוכח
ובמקום שיש חלול השם אבידתו אסורה חייב להחזירה וכל
מקום מכניסין כליהם ככלי ישראל מפני דרכי שלום טעות
הגוי כאבידתו וכחירתו והוא שטעה בעצמו אבל להטעותו אסור
כיצד כגון שעשה הגוי חשבון וטעה וצריך שיאמ' לו ישראל ראה
שעל השוכך אני סוכך ואינו יודע אלא מה שאתה אומר
אני נותן לך כגון זה מתר שמה יהכין הגוי לבחוק ונמצא שם
שמים מתחלל עיר שישראלים וגוים ודין בה ומחצה גוים
ומחצה ישראל ומצא בה אביד' נוטל ומכריו ואם בא ישראל ונתן
סימניה חייב להחזיר והיה חוב העיר גוים אם מצא במקום
מן העיר שחוב המעשים שם ישראל חייב להכריח אבל אם מצא
בס' טיא ופ' לטיא גדולה בבתי כנסת ובבתי מדרשות שהגוים
בציון שם תמיד ובכל מקום שהדבי' מצויין שם שהרי המציאה
שלו ואפי' בא ישראל נתן סימניה שהרי נתיאש ממנה כשגפלה
מפני שהוא אומר גוי מצאה אע"פ שהיא שלו הרוצה לילך בדרך
השוב והישר ועושה לפנים משורת הדין מחזיר את האביד' לישר'
בשיתן את סימניה מצא בעיר זו שרובה גוים חבית של יין
יינה אסור כהנאה וקנקנה מתר כשום אבידה ואם בא ישראל
ונתן סימניה מתר בשתייה לזה ישראל שמצא עוף שחטף בשד
והשליכו בהצר אחרת אע"פ שרוב העיר ישראל הרי זה מתר
כשום אבידה שהרי נתיאש הבעלים מכנו המצא אבידה
ביוט של יב ובשולח'ו של סדר שאינו פוסק אע"פ שיש בה סימן
הרי זה טל מצאה שנאמר אשר תאבד מכנו וכיצאנו מי שאבדנו
כמנו וכצויה היא אצל כל אדם יצאת זו שאבדה מכנו וככל אר'
שזה הוא נתיאש ממנה המאבד מכנו לדעת אין נוקדן לו
כיצד הניח פרחו ברפת שאין לה דלת ולא קשרה והלך לו
השליך כיסו ברשות הרבים והלך לו וכל כיוצא בזה הרי זה אבד
מכנו לדעתו ואע"פ שאסור להואה דבר זה ליטול לעצמו אינו
אקוק להחזיר שנ' אשר תאבד פרט למאבד לדעתו אבידה
שאין בה שום פרושה אינו חייב להטפל בה ולא להחזירה מצא
שק או קופה אם היה חכם או אקן כבכוד שאין דרכו ליטול כלי'
אלו בידו אינו חייב להטפל בהן ואמר את דעתו אלו היו שלו אם
היה כחזין לעצמו כך חייב להחזיר של חברו ואם לא היה
כחזר על כבודו אפילו היו שלו כך בטל חברו אינו חייב להחזיר
היה דרכו להחזיר כלים כאלו בשדה ואין דרכו להחזיר
בעיר ומצאן בעיר אינו חייב להחזיר מצאן בשדה חייב להחזיר
עד שגיעו לדשות הבעלים ואע"פ שהרי נבנס בהן לעיד ואין
דרבו בכך וכן אם מצא בהמה והבישה נתיאש להטפל בה
ולהחזירה אע"פ שאינה לפי כבודו שהרי התחיל במצוה החזירה
וכחרה אפילו מאה פעמים חייב להחזיר שנ' השב תשיבם השב
אפי' מאה פעמי' מטעמו לעול הוא חייב להטפל בה עד שיחזרה
לרשות בעליה למקום המשתמר אבל אם החזירה לנכס שאין
פשתכר כגון גינה חדרה האבדה כשם חייב באחזירתה החזיר

את האבידה בשחרית לביקום שהבעלים נכנסין ומצאין שם
בשחרית אינו חייב להטפל בה שהרי הבעלים רואין אותה אע"פ
שהוא מקום שאינו משתגר אבל בבעלי חיים לעול חייב להטפל
בה עד שיכניסנה לרשות הבעלים המשתמרת ואינו צריך דעת
בעלים ראה בהמה שנכחה מן הדיר והחזירה למקומה הרי
זה קיים המצוה ואינו צריך דעת הבעלים ההלך בדרך השב
חזיר ועושה לפנים משורת הדין מחזיר את האבדה בכל מקום
ואע"פ שאינה לפי כבודו כהן שראה האבידה בבית הקברות
אינו מטמא להחזירה שבנות שקיים מצות עשה של השב אבידה
מכיל עשה של קדושים יהיו ועובר על לא תעשה שלא יטמ' בעל
בעמו ואין עשה וזחה את לא תעשה ועשה ראה את האבידה
ואמר לו אבינו אל תחזירנו יחזיר ולא יקבל מכנו שאם קבל כאבן
נמצא בעת שקיים מצות עשה של כבוד את אביך בטל עשה
של השב תשיבם ועובר על לא תוכל להתעלם הדואה בים
טאכפין וכאין להשחית בניין חברו או שדורח חייב לגדוד בפניו
ולכנעם שנ' לכל אבידת אחיך לרבות אבידת קרקעו:

פרק שנים עשר

מי שאבדה לו אבדה ופגע באבידה ואבד חברו אם יכול להחזיר
את שתיהן חייב להחזיר שתיהן ואם אינו יכול להחזיר אלא אחת
מהן אבידתו קודמת ואפילו לאבידת אביו או של רבו שלו קודם
לכל אדם פגע באבדת רבו עם אבדת אב' אם היה אביו שקל
כנגד רבו של אביו קודמת ואם לאו של רבו קודמת והוא שיהיה
רבו מוכהק שרוב חכמתו של תורה כמנו לכד הניח אבידתו
והחזיר אבידת חברו אין לו אלא שכר הדאי לו כיצד טקף
גור חמור וחמור חברו שלו יפה מנה וטל חברו מאתים והוא
את שלו והציל את של חברו אין לו אלא שכר הראי' לו ואם
אבד לו אציל את שלך ואתה נותן לו דמי טל' או שהתנה בפני
בית דין חייב ליתן לו דמי שלו ואע"פ שחמורו עלה באלו האל'
ולא נתעסק בו וזה במה שהתנה עמו ירד להציל ולא הציל אין
לו אלא שכרו הראי' לו היה עוסק במלאכה ובטל ממלכתו טמא
דינ' והחזיר אבדו ששה מאה דינ' לא יאמר ליתן לו דמי
שהפסדתי אלא נותן לו שכרו כפועל בטל שביטל מאתה
בלאבה שהיה עוסק בה ואם התנה עם הבעלים או בפני בית דין
שיטל מה שיפסיד והרשותו הרי זה נוטל ואם אין טס בעלים
ולא בית דין שלו קודם וכן טנים שהיו באין בדרך זה נותן
של יין חה בכד של דבש ונסדקה ובר של דבש וקודם שיטפן
הדבש לארץ שפך זה את יינו והציל את הדבש לתוך החבית אין
לו אלא שכרו הראי' לו ואם אמ' אציל את שלך ואתה נותן לו דמי
טל' או שהתנה בפני בית דין חרי זה חייב ליתן לו ואם נשפך
הדבש לארץ הרי זה הפקר וכל המציל לעצמו מציל החזיר
בא בכד של דבש חה בא בקנקנים רקנים ונסדקה כד הדבש
ואם לו בעל הקנקנים אינו מציל לך דבש זה בקנקני עד שחזן
לו חצו או שלישו או כך וכך דינר וקבל עליך בעל הדבש ואם
לו חן הרי זה שחק בו ואינו נותן לו אלא שכרו הראי' לו שהרי
לא הפסידו כלום וכן מי שברח בבית האסורין והיחה בעבדות
לפניו ואמר לו העבירני ואני מתן לך דינר והעבירו אין לו אלא
שכרו הראי' לו ואם היה צייד ואמר לו בטל מצודתך והעבירני
נותן לו כל מה שהתנה עמו וכן כל כיוצא בזה שידה שדחה
החלכת כמדבר ועמד עליה גיים וטרפה אם אינן יכולים להציל
כידם ועמד אחד בהם והציל הציל לעצמו ואם יכולין הן להציל
מיד וקד' אחד בהן והציל ואע"פ שא' לעצמו אני מציל הציל לעצמו

וידי צמר הבאות ממדינתו וארצו פשתן ולשכות של ארגמן הרי
 אלו של מפני שאין בהן סימן ואם יש בהן סימן נוטל ומכרם
 מסימן העשוי לידם הרי הוא סימן אבל אם מצא בכרות
 של בעל הבית תידי צמר הלוקחות בבית האומן כדי יין וכדי שמן
 חייב להבדיל שכל אלו יש להם סימנים מובהקין ואם נפתחו
 הארצות של יין ושל שמן הרי אלו של ואעפ"י שהם רשומי שכל
 הבוחן כן היו רשומות ומצא אלו הכרין בכברות הנחתום שיש
 עורה אחת לכולן ומשקל אחד לכולם מצא כריכות ברשות
 היחיד אם דרך נפילה הרי אלו של ואם דרך הנהגה חייב
 להכיר שאף על פי שאין להם סימן המקו סימן אף על פי שאינו
 סימן מובהק מצא אלוות בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים
 נוטל ומכריו מצא עיגול וכתובו חרש כבר וכתובו מעות ותיכה
 של בטד שהוא משונה בודותיות דג נשקד וכן כל כיוצא באלו
 הואיל ויש בהן שינוי חייב להכיר שלא עשאו בעליהן אלא
 לסימן מצא פירוח מפורזן במקום הגרנות אם היו כבני קב
 בתוך ארבע אמות או ביתר על ארבע אמות הרי אלו של מפני
 שאין הבעלים מיטפלים באסיפתן היו מפורזן בפחות כד' אמות
 לא יעו בהן שמא הבעלים הניחם שם היו כבני חצי קב בשתי
 אמות או קבים בשמנה אמות או שהיה הקב משמים שלשה מינין
 בגין תמרים שמשמין ורימונים כל אלו ספק לפיכך לא ישל ואם
 נשל אינו חייב להכיר המצא ציבורי פירוח או פירות כבלי
 או כלי שהוא חייב להכיר מצא בלי הפניו פירות הרי אלו של
 הפירות והכלי שאני אמר הכלי של אחד והפירות של אחד והרי
 אין בו סימן ואם מראין הדברים שהן של אדם חייב להכיר
 כיצד היו אחרי הכלים לפני הפירות הרי אלו של היו פני הכלי
 לפני הפירות ותששין שמא מן הכלי נשפכו ואם היו אונים לכלי
 אף על פי שפניו כלם הפירו הרי אלו של שאילו נשפכו מן הכלי
 היה נשאר מהן בתוכו מפני האנים היו כקצת הפירות ככלי
 ומקעוץ בארץ חייב להכיר המצא קציעות בדרך ואפילו
 בעד שהקציעות הרי אלו של וכן תאנה שהיא נוטה לדרך
 ומצא תאנים ותחנה מתרות כשום גול שהתאנה ומצא בה עם
 נפילת נמאסות ופטרות משום מעטר אבל זהים וחדוכין וכיוצא
 בהן אמרן תמרים שמששן הרה מחזרות שהבעלים מלאים לכל
 אדם זה הוא חקתן ואם שהיו של יתומים שאינן בני כחלה
 אסורין וכן אם הקפיד בעל השדה והקפף מקום האילנות או תיקן
 הבקום שיפלו בו הנבלות עד שילקטם הרי אלו אמרות שהרי
 נלה דעתו שלא מתל חתול רע שהורג את
 הקטנים אמר לקימו ואין בו משום גול ואין בו משום השב
 אברה אף על פי שעודו מעיל אלא כל המצא זכה בו והדרו
 והעדי של גחל המצא קרוב לשוכן בתוך המשים אמה
 הרי הוא של בעל השוכן חץ לחשים אמה הרי הוא של מצאו
 שאין הגחל מודה יד על חשים אמה נמצא בין שתי שוככות
 הרי הוא של קרוב מחצה לחצה יחלקו במה דברים אמרו
 כשהיו זני שתי השוככות שנים נבניין אבל אם היו זני האחד
 רבים והן אחד ורוב אעפ"י שהוא רחוק

פרק ששה עשר

המצא מחטים וצנורות ומכריו וכיוצא בהן אם מצאם אחת אחת
 הרי אלו של שנים שנים או יתר חייב להכיר שמנין סימן
 וכן המצא מעות מפורזים הרי אלו של אפילו היו מקצת מטבע
 זה על גבי זה הרי הן כמפורזין אבל אם מצא ציבור בעות חייב
 להכיר מצא שלשה מטבעות זה על גב זה הן עשויין כמגול

או שחזו אחד מבאן ואחד בכאן ואחד על גביהן או שהיו בקצת
 זה על מקצת זה כדי שאם יכניס קיסם ביניהן ינטלו ככה אחת
 חייב להכיר היו עשויין כשד' או כשדחה או כחצוב או כסולם הרי
 זה ספק ולא יטול המוצא מעות בכיס או כיס כמות שהוא חייב
 להכיר מצא כיס ולפניו מעות מפורזין הרי אלו של ואם
 מראין הדברי שהכיס והמעות של אדם אחד וכן הכיס נפל חייב
 להכיר המוצא מעות כחמת אם היו בין תיבה לחנוני הרי הן
 של בעל התיבה ואם מצאן על התיבה ואין צריך לומר כתיבה
 ולחץ הרי הן של מוצאן ולמה לא תקנה הוצאת לבעליה לפי
 שאינה חצר המשתמרת ואף על פי שבעליה בתוכה צריך לומר
 תקנה לי חנותי כמו שיתבאר מצא מעות בחנות השולחני בין
 כסא לשולחני הרי אלו של שולחני מצאן על הכס לפני השולחני
 אפילו היו צרדין וצנודין על השולחן הרי אלו של מוצאן והוא
 שיהיו רוב גוים כמו שכארנו אבל אם היו רוב ישראל חייב להכיר
 בפני שהן צרדין יש להם סימן הלוקח פירות מחבר או
 ששלח לו חברו פירות ומצא בתוכן מעות צדודות נוטל ומכריו
 מצאן מפורזות הרי אלו של במה דברים אמרוים בשהיו
 הפירות מן התגר או מבעל הבית שלקחן מן התגר אבל אם
 בעל הבית רש הפירו לעצמו או על ידי עבדיו ושפחותיו הכנעני
 הרי זה חייב להחזיר המוצא מטבון בגל או בכחל ישן הרי
 אלו של שאני אמר של גוים והקדמונים הן והוא שימצאם
 מטה מטה כדרך כל הכטמונות הישנות אבל אם כראין הדברים
 שהן מטבון חדש אפי' נכתפן לו והדבר הרי זה לא יעו בהן שמא
 מנזים הם שם והואיל וחדשו של אדם קונה לו שלא מדעתו
 כמו שיתבאר למה לא יקנה בעל החדש זה המטבון שכתך
 הכחל הישן אף על פי שהוא של אמריים והיהו מציאו לבעל
 החדש מפני שאינה יודעה לו ולא לארריים והרי זה המטבון
 אחד ממשו וככל אדם ולפיכך הוא של מוצא ומה אברה של
 אדם אברה תורה אשר האבר ממנו ומצאת מי שאברה ממנו
 ומציה אצל כל אדם יצאת זו שנפלה לים שאברה ממנו ומכל
 אדם קל חומר לממן קדמוני שלא היה לו כעולם והוא אבוד
 ממנו ומכל אדם לפיכך הוא של מוצא מצא מטבון בכחל חדש
 אם המטבון פורח שהוא לבעל הבית הרי הוא של ואם מכחל
 שהוא של אחד מן השוק הרי הוא של מוצא כיצד הסבין הרי
 הנעב של מוכיח והכיס פיו מוכיח ואם נמצא תוך הכחל כלא
 מהן חלקן היו בתוך הכחל מעות או לשונות של זהב
 שאין שם מוכיח מחצו וחלחץ של מצא מחצו ולפנים של בעל
 הבית יראה לי שאין הדברים אמרוים אלא בשטען בעל הבית
 שהמטבון שלו או שהיה ידע שאנו טוענין לו שמא של אבן הן
 אבל אם הודה שהן מציאה הרי הן של מוצא לפיכך אם היו
 משכיר ביתו לארריים הרי הן של שוכר אחרון ואם השכיר
 לשלשה גוים כאחת הרי עשאו פנוק וכל המצא בו אפילו
 בתוך הבית הרי הוא של מוצא מפני שאין אחד יכול לטעון שהן
 שלו או שהוא שכן שהרי עשאו פנוק

פרק שבעה עשר

כל מציאה שאמרנו בה שהיא של מוצא אינו זכה בה עד שתגיע
 לידו או לדתתו אבל אם ראה את המציאה אפילו נפל עליה ובא
 אחד והחזיק בה הרי זה שהחזיק בה זכה בה היה חכב על
 גבי בהמה וראה את המציאה וצמר לחכירו זכה לי בה כיון
 שהגביהה לו קנה החכב ואף על פי שלא הגיעה לידו ואם אמר
 לו תנה לי ונטלה ואמר אני זכותי בה זכה בה המטל ואם משנתנה

פרק ארבעה עשר

השמלה בכלל כל אבידת אחיך היתה וכן השור והשה והחבד
 ולמה פרט הכתוב המד להחזירו בכיטני כרועת אעפ שדמיכן
 בדבר השפל לו יחזיר ולמה פרט שור ושה להחזיר אפילו גזות
 השה או גז זב שור אעפ שהוא דבר כועט ולמה פרט השמלה
 ללמד מבנה מה השמלה מיהדות שיש לה סימנין וחזקתה שיש
 לה תובעין חייב להחזיר אף כל דבר שיש לו סימנים והי הוא
 בחזקת שיש לו תובעין וחייב להחזיר אבל דבר שאין לו תובעין
 אלא נתיאשו ממנו הבעלים הרי הוא של מוצא אף על פי שיש
 בו סימנים זה הכלל באבידה כל דבר שאין בו סימן כיון שאבד
 וידעו בו הבעלי שאבד הרי זה כחוק שנתאשו בעליו במנו כנון
 מספר אחד או מחט אחת או מטבע אחד שהרי אין יכולין לתן
 סימן להחזיר להן ולפיכך הרי הוא לזה שמצא וכל דבר שיש בו
 סימן כנון שמלה ובורמה הרי זה בחזקת שלא נתיאשו מבנו
 בעליו שהרי דעתן תלוין לתן סימנין שיש בו ויחזיר להן לפיכך
 המוצא חייב להחזיר אלא אם כן ידע שנתאשו הבעלים כנון
 ששמע אתם אמר ווי לו שחזק כים וכיצא בדברים אלו שמראין
 שנתאשו הרי אתה האבידה של מוצא וכן אם מצא דבר שיש
 בו סימן כים ובגד וכיצא בהן או במקום שרבו גוים והי זה
 בחזקת שנתאשו בעליו מבנו מטעה שנפל ולפיכך הרי הוא
 של מוצאן ואעפ שלא שמעו הבעלים שנתאשו מבנו יאוש
 שלא מדעת אפילו בדבר שאין בו סימן אינו יאוש כיצד נפל
 מבנו דינו ולא ידע בו שנפל אעפ שכשידע בו שנפל יתיאש
 והי זה אינו יאוש עתה עד שידעו הבעלים שנפל אבל אם עדין
 אצרכן הבעלים שפא נתמו לפלוני או כמגדל הוא כונן או שכא
 טעיתי בחשבון וכיצא באילו הדברים אין זה יאוש הרואה חבר
 שנפל מבנו דינו על הארץ ולא ידע בו ונטל חדר קדם יאוש
 עובר על עשה ועל שני לאוין כמו שכארנו ואפי' החזיר לו הדין
 לאור שנתאשו מתנה היא זו וכבר עבר על האיסורין נטל
 הדין לפני יאוש על מנת להחזירו ולאור יאוש נתחן לנאל אתו
 עובר בשום השב תשיבם המתין לה ולא החזיר לבעלים ולא
 נטל הדינו עד שידעו הבעלים שנפל שהרי נתיאשו כמו שכארנו
 ואור כך נטל הדינו מעל הארץ אינו עובר אלא משום לא תוכל
 להחזיר וכן כל כיוצא בזה ראה סלע או מטבע שנפל אפי'
 כשילטה בני אדם ואעפ שאין בו שום פרטה לכל אחד ואחד
 חייב להחזיר שכא שתפין הן ונטל אחד מהן חלקו לחבר ונמצא
 אברתו של זה שזה פרוטה ראה חבר שנפל מבנו דינו ברוך
 החזיר או בחזק העפר ותתעלם כבנו רבה זה כנופל לים או לנהר
 והרי הוא של מוצא שהרי נתיאש מבנו מפני שאין בו סימן ואפי'
 ראה אותו הביא כברה לחפש אודיו בדעת רעועה הוא כחפש
 בדרך שכחפשיך בעפר שאר הבלשין שלא נפל מהם כלום שכא
 יכיצא כה שנפל לאודי' כך היא זה מחפש לא מפני שלא נתיאש
 הכרזי' סלע כשו מוצא חבר ואב' לו של' היא חרש' היא ושל' כרזי'
 פלו' היא ושל' בלך פלו' וזא אפי' אם שכי כרז' עלי' לא אמ' כל' ואינו
 חייב להחזיר שאי' סיכני המטבע סימן מפני שחזקתו להוצא ואמר'
 אנו של' היתה והוצאה מידו ונפלה מיד אור חזאל ואינו סימן
 שסוכבין עליו משעת נפילה נתיאש והרי הוא של מוצא המוצא
 דבר שאין בו סימן בעד דבר שיש בו סימן חייב להחזיר כא בעל
 הסימן ונטל את שלו ואמר טחח בלבד נפל מבנו וכה המוצא
 בדבר שאין בו סימן ונמצא כלי חרש וכיצא בהן מכלים
 שצורתן כולן שזה אם כלים חרשים הן הרי הם של' שהרי הן כמו
 דינו בשאר הדינים שאין לו סימן ואין הבעלים כבירים אותן

שהרי אינו יודע אם פך זה אי צלחיתו שלו או של אור ואם
 היו כלים ישנים שטבעתן העין חייב להחזיר שאם יבא תלמיד
 חכם ויאמ' אעפ שאינו יכול לתן בכלי כזה סימן יש לי בו טביעות
 עין חייב להראותו לו ואם הכיר ואמר של' הוא מוחזיק בזה
 בתלמיד ותיק שאינו משנה בדיבורו כלל אלא בדברי שלום או
 במסכתא או במטה או בבית שהוא מתארח בו כיצד היה
 עוסק במסכתא דנדה ואמ' במקראות אני שונה כדי שלא ישאלוהו
 שאלות בענין נדה או שישן במטה זו ואומר כו' אני ישן שמה
 ימצא שם קרי או שנתארח אצל שמעון ואמר אצל ראובן אני
 מתארח כדי שלא יטריח על זה שנתארח אצלו או שהביא שלום
 בין אדם לחברו והוסיף וגרע כדי לחבבן זה לזה הרי זה כחזק
 אבל אם בא עדים ששנה בדבור חזק מדברים אלו אין כחזקין
 לו בטביעות עין :

פרק חמשה עשר

כל המוצא אביד' בין שיש בה סימן בין שאין בה סימן אם מצא
 דרך הנחה אמר ליגע בה שמא בעליה הניחה שם עד שיחזיר
 לה ואם יבא לישלטה והיה דבר שאין בו סימן הרי אבד כנון
 חברו בידו שהרי אין לו בה סימן להחזיר בו ואם היה דבר שיש
 לו סימן הרי זה השרזן לרדוף אחריה ולתת סימנה ולפיכך אמר
 לו שיגע בה עד שימצאנה דרך נפילה אפי' נסתפק לו הדבר הא
 ידע אבד דבר זה אבוד או מונח הרי זה לא יגע בו ואם עבר ונטל
 אסור לו להחזיר לטעם ואם היה דבר שאין בו סימן זה בו ואינו
 חייב להחזירו וכל דבר שיש בו סימן בין ספק הנחה בין חזק
 נפילה בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים חייב להחזיר כיצד
 דרך הנחה כנון שכיצא חזק או פרה רועי' בדרך ביט או שכיצא
 כלי כמסכה באשפה הרי זה לא יגע בהן שנ' טחח בלבד אמר
 מוצא חומר וכלי הפתין ופרה רעה בין הכרמים או כל מטלה
 באשפה הרי זו אבידה ונטל ומכרן ראה חבר או פרה
 רועים כרדכן בלילה והי זו אבידה בפניה היום וכנשף אסור
 אותן ג' ימים זה אור זה הרי זו אבידה ונטל ומכרן ראה
 פרה רעה בדרך אם פניה כלפי חזקת אף זו אבידה בלבד בשעה
 הרי זו אבידה מצאה רועה בין וברבים חייב להחזיר משום
 אבידת הקרקע לפיכך אם היו הכרמים של גוי אנה אבידה ואינו
 חייב להחזיר ואם חטש שכא יחרגה הגוי בשכיצאנה מבני
 שהפסידה הכרם הרי זו אבידה ונטל ומכרן טעא פרה ברשות
 הרבים אם עזכות ברשות הרבים חייב להחזיר והיה
 רועה בעשבים או שהיתה ברפת שאינה כשתברת ואינה כאבות
 לא יגע בה שאין זו אבידה מצא טלה או קדוחם בעד הגד והי
 זה לא יגע בהן בסרטיא והי זה נטל ומכרן וכן כל כיוצא בזה
 מצא גוזלות בקשרין כנגפיה וכדדי' אור הגור או אור הגפיל
 בשבילין שבשדות הרי זה לא יגע בהן שמא בעליהן הגזס סס
 ואם נטלן הרי אלו של' ואם היו קשתרין קשר שהוא סימן חייב
 להחזיר וכן אם מצאן קבועי' במקומן חייב להחזיר שהבית סס
 מצאה באשפה כלי כמסכה והי זה לא יגע בו כבו שכארנו אעפ
 אשפה שאינה עשויה להתפתח היא ונטל עליה לפנותה אעפ
 שמיצא מכוסה נטל ומכרן וכן אם היו כלים קבועים כנון כנון
 ושפוד וכיצא בהן אפי' היו מוכסין באשפה הקבוע' נטל ומכרן
 מצא פירות כפתרין ודרך הנחה לא יגע בהן דרך נפילה הרי הן
 של' וכן אם מצא סייכות קטנות של שבלים ברשות הרבים
 שהרי אין בהן סימן או שמצא עיטלי' דבלה וכבחת של נחום
 וכחזקתו של דגים וחזקתו של בשד

הלכות חובל ומזיק

מצות עשה אחד היא דין חובל בחברו או מזיק ממנו וכיבוד מצוה זו בפרקים אלו

פרק ראשון

החובל בחברו חייב לשלם לו תמשה דברים ואילו הם נזק ועד דמי ושבט ובשת וחמשה דברים אלו כולן משתלמים מן היפה שבנכסיו כדון כל המזיקין נזק כיצד שאם קטע יד חברו או רגלו ואין אמתו כאלו הוא עבד נמכר בשוק כמה היה יפה או תמשה הוא יפה עתה בשלם דמי הפחת שהפחית מדמי שנאמר עין תחת עין כפי השמועה לכוון שזה שנאמר תחת לשלם ממון הוא זה שנאמר בתורה כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו אינו לחובל כזה כמו שחבל בחברו אלא שהוא ראוי לחסרו אבר או לחובל בו כאשר עשה תלפיכך משלם נזק וחרי' הוא אמר ולא תקחו כופר לנפש רוצח לרוצח בלבד הוא שאין בו נופר אבל לחסרון אברים או לחבלות יש בו כופר וכן זה שכ' בתלם בחברו ומזיק לא תחם עיניך שלא תחם בתשלומין שמה תאמר עני הוא זה ושלם מכונה חבל בו ארחמנו לכן נאמר לא תחם עיניך וכנין שזה שנאמר באברים עין תחת עין תשלומין הוא שנאמר חבורה תחת חבורה וכפירוש נאמר וכי יכה איש את רעהו באבן או באגרוף רק שבתו יתן ורפוא ירפא הא למדת שתחת שנאמר בחבורה תשלומין והוא הדין לתחת האבד בעין וכשאר אברים אף על פי שדברים אלו נראין מענין תורה שנכתב מלך כפדשתין הן מפני משה רבינו מהר כיני מלך הלכה לבעטה הן בדינו וכזה ראו אבותינו דנין בבית דינו של יהושע ובבית דינו של שמואל הרמתי ובכל בית דין ובית דין שעכוד ממח משה רבינו ועד עכשיו ומנין שכזיק בחברו חייב בעער בפני עצמו שהדי נאמר באונס תחת אשר עינה והוא הדין לכל המצער את חברו בגופו שהו' חייב לשלם דמי הצער ומנין שהוא חייב בשבת בפני עצמו ודמי בפני עצמו שנאמר רק שבתו יתן הרפא ירפא ומנין שהוא חייב בבשת בפני עצמו שהדי נאמר ושלחה ידה והחזיקה במכושיו וקצתה את כפה בבלל דין זה כלל המבייש קנס ומבייש אינו חייב על הבשת עד שיהיה מבייש שכ' ושלחה ידה אבל המבייש חברו בלא כוונה פטור לפיכ' וכן יצא בו שבייש פטור אדם מועד לעולם בין שזג בין מויד בין עד בין יש בין שכור אם חבל בחברו או הזיק ממנו חברו משלם מן היפה שבנכסיו ברא' שהשן חייב לשלם בשנים שיטנו באור ונתהפך אחד כהן והזיק את חברו או קרע בגדו אבל אם היה אחד ישן ובא אחד ושכ' כצד זה שבא באחרונה הוא המועד ומזיקו הישן פטור וכן אם הניח כלי כצד הישן ושבת פטור שזה שהניחו הוא המועד שפשע כי טנפל מן הגג ברוח מצויה והזיק חייב בארבעה דברים ופסוד מן הבושת נפל ברוח שאינה מצויה חייב בנזק בלבד ופסוד מארבעה דברים ואם פתהפך חייב בכל אף בבשת שכל המתכוין להזיק אף על פי שלא נתכוון לבייש חייב בבשת שנים שחבלו באחד כאחת שניהם חייבין ומשלמין ביניהן והוא אחד מתכוין ואחד שאינו מתכוין זה שאינו מתכוין פטור מן הבושת המתכוין לבייש את הקטן ובייש את הגדול נתן לגדול דמי בשתו של קטן נתכוון לבייש העבד ובייש את בן חדין נתן לכן חדין דמי בשתו של עבד היתה לו אבן מנה בחיקו בין שלא תכיד בה מעולם בין שהבד בה ושכחה ועוד ונפלה והזיקה חייב בנזק בלבד ופסוד מארבעה דברים

וכן אם נתכוון לזרוק שמים וזרק ארבעה וזיק או שהזיק בשהוא ישן חייב בנזק ופסוד מארבעה דברים המזיק את חברו בכונה בכל מקום חייב בחמשה דברים ואפילו נכנס לרשות חברו שלא ברשות והזיקו בעל הבית חייב שיש לו רשות להוציא ואין לו רשו להזיקו אבל אם הזיק זה שנכנס בבעל הבית חייב בעל הבית פטור ואם הזיק בו בעל הבית חייב מפני שנכנס שלא ברשות וזו שניה ברשות או שניהם שלא ברשות והזיקו זה כזה שניהם פטורין המבקע עצים ברשות הרבים ופרח עץ כהן והזיק לרשות היחיד או שבקע ברשות היחיד והזיק ברשות היחיד אחד או שנכנס להנותו של נגד בין ברשות בין שלא ברשות ונתנה בקעת ונפחה על פניו בכל אלו חייב בארבעה דברים ופטור מן הבשת כשם שאובדין לכיתה כך אובדין לנזקים כיצד הדי שהכה חברו בצדוד קטן שאין בו כדי להזיק או בקיסם של עץ קטן וחבל בו חבלה שאין הפץ זה ראוי לעשותו הרי זה פטור שנאמר באבן או באגרוף דבר הראוי להזיק אבל חייב הוא בכשתבלבד שאפילו רקק בגופו של חברו חייב בבשת לפיכך צריכין העדים לידע כמה הזיק ובכיאין החפץ שהזיק בו לבית דין עד שאובדין אותו ודין עליו ואם אבד החפץ ואמר החובל לא היה בו כדי להזיק וכמו אונס אני והנחבל אומר היה בו כדי להזיק ישבע הנחבל ויטול כמו שיתבאר הברור אין לו אומד אפילו כחש קטנה ראויה היא לדמית ואין צריך למר להזיק הזורק אבן ולאור שיצאה כותחת ידו והציא הלה את ראשו מן החלון וקבלה פטור מכלם שנ' ומצא את רעהו פטור למצוא את עצמו :

פרק שני

החובל בחברו חבלה שהוא ראוי לשלם תמשה דברי כולם משלם חמשה הזיק נזק שאין בו אלא ארבעה משלם ארבעה של ששה משלם שלשה שנים משלם שנים אחד משלם אחד כיצד קטע ידו או רגלו או אצבע כהן או שסמא עינו משלם חמשה נזק ויצער חיפוי ושבט יבושת הכהו על ידו וענתה וסופה לחזר על עינו ומרדה וסופה להיות משלם ארבעה צעד דמי ושבט ובשת הכהו על ראשו וצכה משלם שלשה צעד דמי ובשת הכהו במקום שאינו נראה כגון שהבד על ברכיו או בגבו משלם שנים צעד דמי הכהו במטפת שבידו או בשטר וכיוצא באילו נותן אחת והוא הבשת בלבד כוואהו כספוד או בכסמר על צפרותיו במקום שאינו עושה חבורה ולא מעכב בלאכה משלם הצעד בלבד השקוה סס או סכו סס ושינה מראה עורו משלם לו דמי בלבד עד שיחוד מראה כשהיה אסרו בחודר נותן לו דמי שבת בלבד וכן כל כיוצא באלו הגבלה שער ראש חכידו נותן לו דמי בשתו בלבד בפני שסופו לחזר גלח בסס או שכמתהו עד שאין סוף הצעד לחזר חייב בחמשה דברים בנזק בצעד דמי שהדי יתחמם ראשו מן המזיה או מן הסס ונמצא חש כראשו ומשלם לו שבת שהדי הוא ראוי לדקד ולגרנד דלת ראשו בשעת רקוד ונמצא כשל ממלאכת זו ובשת שאין לו בשת גדול מנה הא למדת שכל המחסר חברו אבר שאינו חוד חייב בכל החמשה דברים אפילו הפיל שנו חייב בכל שאי איפשר שלא יחלה פיו שעה אחת אף על פי שהשן אין לה רפואה בשד השינים צריך רפואה אפילו חסרו כשערה מעור בשדו חייב בוצמשה דברים שהעור אינו חוד אלא צלקת לפיכך החובל בחברו וקרע העור והציא ממנו דם חייב בחמשה דברים המכעית חברו אף על פי שחלה כן הפוד הרי פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים והוא שלא נגע בו אלא כגון שצעק באוזניו או

לחובב אבר אג' זכיתי תחילה לא אמ' כלום הגבירה נציאה
לחבר וא'עפ שלא אבר לו כלום. כה בה רגביו המציאה שנים
קבאזה שניהם הגבירה לו חדש או ששה או קטן לא קנה הפקח
לפי שאין להן דעת הגבירה דרשופקח כאחד מתוך שלא קנה
פקח לא קנה חדש וזו שניהם חדשים תקנו חכמים שיקנו כדי
שלא יבאו להנצות שנים שראו גמל או חמור של מציאה וקדכו
שניהם והגבירה או משבחה או שהיה אחד מנהיג ואחד מושך
קנו שניהם ב' דא בחבור אבל בגמל אם היה אחד מנהיג ואחד
מושך המושך קנה אבל לא המנהיג בהמת מציאה שקדם
אחד ואחו כמסרה לא קנה עד שימשך או ינהג וכן בנכסי הגר
אבל קנה המוסרה לברה היה אחד רוכב ואחד אוחו במסרה
הרוכב קנה הברה והמוסרה טעל לחיי הבהמה בלבד וזו
שאהו המוסרה קנה מכנה מה שאח בידו ושאר המוסרה לא
קנה אחד מהן חצה של אדם קונה לו שלא מדעתו ואם נפל
בה מציאה הדי היא של בעל החצר בדא בחצר המשתכרת
אבל בשדה וגינה וכיצא בהן אם היה עומד בעד שדה ואמ' זכה
לי שדי זכה בה ואם אינו עומד שם או שהיה עומד ולא אבר זכה
לי שדי כל הקודם זכה וכן ד' אמות של אדם שהוא עומד בעדן
הדי אלו קנים לו ואם הגיעה המציאה לתוך ארבע אמות
שלו זכה בה חכמי תקנו דבר זה כדי שלא יריבו המצאים זה עם
זה בדא במיטא או בעידי רשות הרבים שאין הרבים חזקין
בהן או בשדה שאין לה בעלים אבל העומד ברשות הרבים או
בתוך שדה חברו אין ד' אמות קונת לו ואינו קונה שם עד שתגיע
מציאה לידו קנינה יש לה חצר ויש לה ד' אמות וקטן אין לו
חצר ואין לו ד' אמות מפני שחצר של קטנה מידה למדנו שכשם
שהיא מתגרשת כגט הגיע לידה כך מתגרש בגט הגיע לחצרה
וכשם שיש לה חצר לענין הגט כך יש לה לענין מציאה וד' אמות
של אדם כחצרו לענין מציאה אבל האיש למדנו שחצרו קונה
לו משלחו כדרך שקונה לו שלחו כך תקנה לו חצרו וקטן הוא
ואינו עושה שליח כך אין חצרו ולא ארבע אמות שלו קנין לו עד
שתגיע מציאה לידו מי שראה אחדים רצים אחד המציאה
והדי דא צבי שבד או נחל' שלא פרוח אם היה עומד בצד שדה
שהן בתוכה ואלו היה רץ היה מניען ואמר זכה לי שדי זכתה לו

שדהו ואם אינו יכול להגיע הדי אלו בעצמי שהארץ כדרכו
וכגדלות הנפרחים ולא אמ' כלום אלא כל הקודם בהן זכה ואם
נתנו לו בכתבה הואיל ואחד דקנס לו והדי הן מתגלגלן בתוך
שדהו קנת' שדהו ואם היה צבי רץ כדרכו ונתלה מפרחין לא קנת'
לו שדהו מציאה חדש ששה וקטן יש בה נול מפני דרכי
שולם לפיכך אם עבר אחד תגלה מידן אינה יוצאה בדיינים ואם
כפר בה תשבוע אינו חייב בחומש מציאת בנו וכתו דסמיכים
על שלהו א'עפ שהן גדולים ומציאת בתו והעדרה א'עפ שאינה
סומכת על שולחנה ואפי' היתה מבודה אבה ומציאת עבדו ושפחה
הבנונים ומציאת אשתו הדי אלו של אבל מציאת בתו שאינו
סומך על שולחנה א'עפ שהיא קטן ומציאת עבדו ושפחה העברים
ומציאת אשתו שוד' מגדשת ואינה כגדש' כל אלו המצוא' אינן שלו

פרק שמנה עשר

הבצ' שטר חוב א'עפ שלא פדש בו אחריות נכס' וא'עפ שהחייב
מדה ואף על פי שהוא בקדים הדי זה לא יחיד שכא פרעו
וקנניא הם עושים כדי לשרוף לקוחות שלא כדון ולפיכך הדי
לו שהדי יש לו לשרוף בשטר שלא פדש בו אחריות שהאחריות

שלא נתפשה בשטר נקעות סופר הוא בין בשטרי הלואה בין
בשטרי מקח וממכר לפיכך אם פדש בשטר זה שהוא כ'א
באחריות אם היה החייב מודה יחדו. אם לאו לא יחדו שכא
פרעו וכן אם כ'א שטר שכתבו בו ביום והיה נקיים והחייב מודה
יחדו ואם אינו מקיים לא יחזיר שמה כתב ללוות ועדין לא לזה
כ'א שטר כחמת או כבלי עין וכיצא בהן הדי זה יחזיר לבי עין
סימן כ'א שלשה שטרות כרוכין בכרך אחד או כוננין זה
על זה ואגודים אגד אחד יחזיר לבי שנתן סימן היה הלוח אחד
והמל'ים שלשה אם מקיימים הם יחזיר ללוה ואם לאו יחזיר לבי
שנתן סימן שמה המל'ים נתנו שטרותיהן לסיפר לקיימן ונפל
מיד הדיין היה המלוה אחד והמל'ים שלשה יחזיר ללוה ואם
היו שלשתן בכתב ידי סופר אחד יחזיר לבי שנתן סימן שכא
שלשתן החייבו שטרותיהן לסופר לכתוב ונפלו מיד הסופר כ'א
שטרות קדועין ושטר חוב גניחה לא יחזיר ואם יש עמון שטר
אפילו בלא עדים יתן שטר החוב ללוה שאילו לא היה פרוע לא
השליכו בין שטר קדועי והדי יש עמו כתב שהוא פרוע כ'א גני
נשים בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה אם נתנה
האשה סימן מובהק יתן לה ואם לאו לא יחזיר לא לזה ולא לזה
אמר הבעל מידי נפל ונתן סימניו והאשה אומר' כידי נפל ונתנה
סימניו יתן לה והיא שתתן סימן מובהק כגון שאמרה נקב יש
בצד אות פלנית שאילו לא רגיע לידה לא היתה ידע הוא אומר
סימני החוש שקטר בו רגש והיא אומר' סימני החוש יתן לה הוא
שתאמר' סימן מובהק כגון ארך בדת החוש אבל אם אמרה
אחם או שחור הוא אין זה סימן מובהק הוא אומר בכתבה
מונה והיא אברה בכתבה היה מונח יתן לו שאין זה סימן מובהק
כ'א גט שדורר בזמן שהרב מודה יחזיר לעבד אין רוב מוח
לא יחזיר לא לזה ולא לזה כ'א שטר מתנה אם מתנת בריא
היא אף על פי ששניהם כותבים לא יחזיר לא לזה ולא לזה שכא
כתב ליתן ולא נתן ואחד שכתב שטר זה מכר שדה זו או נתנה
לאחד במתנה וחזר בו חזר שמודה לזה כדי לעשות קבוצה על
האחרון שנתן לו או שסבר לו ואם מתנה שכיב מרע היא אם
הודה יתן ואם לאו לא יתן ששכיב מרע שנתן לשנים זה אחד זה
האחרון קנה כמו שיתבאר מת שכיב מרע שנתנה בכתבה

אף על פי שהודש מודה שמורישו נתנה הדי זה לא יחזיר לא לזה
ולא לזה שמה כתב ליתן ולא נתן וכברה הודש או נתנה חזר בו
והדי הוא רוצ לעשו קנניא עכ' זה כדי להפקיע נכסי זה האחרון
כ'א שטר בזמן שבעל השטר מודה שנטבר שטר ופרעו או
מתלו יתן לבעל זה צד אין שגירם כותבים לא יחזיר לא לזה ולא
לזה כ'א כתובה אף על פי ששניהם כותבים לא יחזיר לאשה
שכא נפרעה כתובה זו או נבדלה ואחד כך כ'א הבעל נכסו והדי
הוא חצה לעשות קנניא על הקוחות כ'א אגרות שוכ האגרות
בזמן שטרי חליצה ומיאונן ושטרי שעבית שכותבים הדיינים של
בעל דין זה ושל חברו או שכ'א שטרי כדודין והם השנחת
טבירה להן בעלי דינין את הדיינים שדין להם וקבלו עליהם
שיחזרו להם פלוגי ופלוגי או שכ'א כל כעשה בת דין כולו של
דבר כל שטר שחוששין בו לפירעון לא יחזיר שכא נפרע וחזר
ואם היה החייב מודה ואיפ' שדהו כ'א לעשות קנניא עו

שיפסיד את הלוואה או מקבל מתנה שלקוח אחד זמן השטר
כדי שיפרעו מיום שלא כדון הדי זה לא יחזיר אף על פי ששכס
מדיים וכל שטר שאין בו צד לחוש לא לפרעון ולא
לקנניא יחזיר לבעלי כל השטרות הנמצאת שדין שלא
יחזיר אם החזיר הדי אלו כשרים ועובין בהן ואין מציאת אוק
מתנתו בעליהן והדי הם בחזקתן ואין חוששין להם

אחר כיתת הבעל נרמזין אך דמי ולדות לאשה היתה נשואה לגר
והכל הח כחי הגר נהגן דמי ולדות לבעל מת הגר פטור וזית
הכל בה אדר מיתת הגר זכת היא בדמי ולדות היתה שפחה או
נמה בשעת הדין ובשעת נגיפה נשתחררה או נתגירה הרי דמי
הלדות שלה הנזקף את האשה ויצאו ילדיה ומתה אף על
פי שהיה שונג ירי זה פטור מן התשלומין ואינו משלם כלום
שנים ולא יורה אסין ענוש יעניש לא חלק הכתוב בין שונג למודד
כיבר שיש בו כיתת נד לפטור מן התשלומין בודא כשנתכוון
לאשה אבל אם נתכוון לחברו ונזקף את האשה אף על פי שנתה
הואיל וזכייתה כלא כיונה הרי זה כדבר שאין בו מיתת בית דין
ונשל דמי ולדות המכה אביו ואמו ולא עשה בהן חבורה או שחבל
בהביו בשבת אפילו היה שונג פטור מן התשלומין מפני שהוא
עון מתו בית דין וכבר ביארנו שלא חלק הכתוב בדבר שיש בו
מיתה בית דין בין שונג למודד לפטור מן התשלומין והלא החובל
מקלקל האוכל המקלקלן בשבת פטורין מן המית'למה נחשוב
זה דוחל עון שיש בו מיתת בית דין הואיל ועשה נחת רוח ליצרו
הרע בעת שחבל בחברו הרי הוא כמתקן ונמצא עון מיתת הלפיכ'
פטור מן התשלומין החובל בחברו בזמן הכפודים אפילו במודד
חייב ברשלומין אף על פי שעבר עברה שהוא חייב עליה מלקות
והלא כל המחייב מלקות ותשלומין לוקה ואינו משלם שאין אדם
לוקה ומשלם כך דם הודגים בכל חרין מחובל בחברו שהוא
משלם שהרי נפדו שרבתה תורה חבל בחברו לתשלומין שנא'
רק שבהותן החובל בעבד כנעני שלו פטור חבל בעבד
עבד שלו חייב כסוף חרין כז השבת החובל בעבד כנעני
של חברו טל עבד נוטל הדברים ואפ' יצרו בסס ונתרפא
במהרה הרי כל רפואתו לרבו כל עבד שיצא לחרות ועדין
לא יציע נש שחרר ליו אין לוקנס ואחרים שחבלו בו אינו יכול
לדעי' מרו לעצמו שיצדין לא נבר שחררו ולא הארון יכול
לדעיא מן שהרי לא נשאר בו קבין לפיכך הכפול שן עבדו
ואור כך סימא עינו יצא בשינו ואינו נהגן לו דמי עינו
זאם תפיש אין מציאין כדד כי שנתע עבד וחציו בין חרין
שבייט אדם או עירו או שנגזו שוד וניצא באילא אם אידעו זה
ביים של רבו לרבו בית של עז ולעצמו זה זבל בעבד עברי
ש' חברו חייב בה דברים וילקח בהן קרקע ורבו אוכל פרהיהם
ולכשיצא העבד לחרות יצא השדה מהות רבו הויקן הזק שאינו
מעבב כל אבר כלל כגון ייקטע ראש אמו או ראש הטמו הכל
לעבד ואין לרבו בהן פירות החובל בבת קטנה של אחרים
אם נקדפחת אותה מכספה הוא הרי זה של אבוכן שכתה של אב
שהרי מעשה ידיה וכסף ככדתה של אביה הוא אבל צעד ובשת
דיפוי הרי זה שלה וכן נזק שאינו פוזתה מכספה הרי הוא
שלה וכן דוחל בבתו משלם צעד ודפוי ובשת החובל
באשת איש השבח ודפוי לבעל והצער שלה והבשת והזק אם
בגלוי הוא כגון שחבל בפניה ובצוארה או בידיה ודעותיה
השליש שלה ושני שלישי לבעל ואם בסתר הוא הנזק השליש
לבעל ושני שלישי לאשה של בעל נותנין לו מיד ושל אשה ללקח
בהן קרקע והבעל אוכל פירות בודא בשחבלו בה אחר' אבל
דיני' שחבל נא חייב לשלם לה מיד כל הנזק וכל הבשת
הצער והכל שלה ואין לבעל בהן פירות ואם רצת לחן הדמים
לאחר נחמך ובה דוחו הנאונים והבעל מרפא אותה כדרך
שארפא כל ילד' די מדיק איתו בתשמי' הכטה חייב בנזקי האשה
שחבלה לבעל אם היה תוסף בכתובת מחייבו אותה למכור ותוספת
לכיליה בטיבת הנאה וגיבה מכנה איך רצה הבעל ואם רצה לגרש
ולתתה מן הכל נוכח ואם לא ריה לה תוספת אינה יכולה לניכ'לו
צ'קר כתובתה שאמר לו לאדם לשהות את אשתו שעה אדת כלא

כתובה כדו שלא תהא קלה בעיני להוציאה אלא אם רצה הבעל
כותב לה שטר כדב' חבלו או נגרשה ונושל מכתובתה וראוילן
החובל בכני הגר לים אם אין סומכין על שלחנו ניתן להם מיד
והקטנים ילקח בהן קרקע בנזקן והן אוכלין פירותיו וכן הדין
באחרים שחבלו בהן ואם היו סומכין על שולחנו וחבל בהן פטור
בין שהיו גחולים בין שהיו קטנים ואם חבלו בהן אחר' כגדו לים
יתן להם מיד וכקטנים ילקח בהן קרקע וין אוכלים פירותיה עד
שיגדלו חרש שוטח וקאן פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן
שחבלו באחרים פטורין אף על פי שנתפתח החרש ונטתפ' השיט'
והגדול הקטן אינם חייבין לשלם שבשע' שחבלו בהן לא היו בני
דעת העבד והאשה פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן
שחבלו באחרים פטורין אבל משלמין לאחד זמן אם נתגרשה
חאשה אומת בעלה או נשתחרר העבד שהרי בני דיינה הן והרי
הן כבעל חוב שאין לו מה יגבה שאם העשיר חייב לשלם
עבדו של אדם כנפוג וכהמתו כממונו כצד הרי שהניח גדולתה על
לב עבדו של חברו ומת או שדדפו לים או לאש והוא יכול לעלות
ביים ולא עלה ומת פטור מן הרשלומין ואם עשה כן לכהנת
חברו כאלו הניח גדולת על בגדו ונטרף שהוא חייב לשלם
וכן כל כיוצא בזה :

פרק חמישי

אסור לאדם לחבל בין בעצמי בין בחברו ולא החובל כלכד
אלא כל המכה אדם כצד מישראל בין קטן בין גרור' כי איש בין
אשה דרך נצחן ודינה עובר בלא תעשה שנא' לא יוסף להכות
אם והחירה תמדה ליה סוף כדבאת הודשא קלו וחבר לככה את
הצדיק אפילו להגביה יד על חברו אסור וכל המגביה ידועל
חברו אף על פי שלא הכהו הרי זה רשע המכה את חברו
הכאה שאין בה שזה פרוטה לוקה שהרי אין כאן תשלומין כדו
שיהיה לאו זה ניתן לתשלומין ואפילו דכה חברו הכאה שאין
בה שזה פרוטה לוקה שהרי ישנו במקצת כיעות ונוי שהכה את
ישראל חייב כיתה שנא ויפן כהוכה ויך את המצור קנס קנסו
חכמים לאלו השטרי בעלי זרוע שיהיה הנחבל נאמן ונטבע
בגקיל חפץ שיה חבל בו הבל זה ונטל מה שראוי לו והוא שיהיה
שם עדים כיצד היו שני עדים מעידין אותו שנכנס לתוך ידו
שלם ויצא חבל ולא דאווה בעת שחבל בו והוא אומר לא חבלתי
והלה א' אתה חבלת בי הרי זה נשבע ונטל כמה דברים אבדורים
כשד יתה המכה בבקב שאיפשר לו להכורו לעצמו או שהיה
עמדם שלישי שאיפשר שזה הנחבל אבר לו לחבל כולו להתקם
על אחר אבל אם אין עמדה אחר והיתה המכה בבקום שאינו
יכול לעשות בעצמו כגון שהיתה נשיכה בין כהפיו וכיצא נזח
הרי זה נוטל בלא יזבעה הודה החובל שהוא חבל משלם
המטה דברים שהרי העדי' היו שם שנכנס לתוך ידו שלם בשעת
דמריבה ויצא רבול אבל אם לא ריז עם עדים כלל הוא אומר
חבלתי בו והודה כעצמו פטור' מן הנזק וכן הצער חייב בשבת
וכבשת ובריפוי על פי עצמו לפיכך אם כפר ואמר לא חבלתי
נשבע שבועת הסת ולכה משלם אדם שלישה דבר' ס אלו על
פי עצמו שדשכת ודפוי ממון הוא ולא קנס שאם לא יתו לו הרי
חכד' כמון שהוא כתרפא ג' ונטל כמלאכתו ודבשת לא הגיע
לו אלא בשעת שהוד' בפניו שהוא חבל בו שדנ' כל שלא חבל
בו אדם אין לו כושת והוד' אתו בבית דין הנה טכייטה אחרו
כמעאת למד שאין הפרש בבשת בין בוטה המגיעה לו אם חבל
בו בפני אחרים וכן כשת המגיעה לו כעת שהודה בפני אחרים
שחבל בו לפיכך משלם אדם בשבת בפני עצמו אינו נחמה כזק

נתראה באפילה וכיצא בזה וכן אם צעק באזנו וחרטו פטור
 מדיני אדם וחייב מדיני שמים אהו וקע באזנו וחרטו או שנגע
 בו ודחפו בעת שהביעו או שאחז בכגדיו וכיצא בדגרי' אלו חייב
 בתשלומין יראה לי שהנחבל שאמ' נתחרשהו או נסבית עיני וחדו
 אינו רואה אינו נאמן שהדי אין אנו מכירין הדבר שמא יעדים
 ואינו נוטל הנזק עד שיבדק זמן מרובה ויהיה מחזק שאבר מאור
 עיניו אם נתחרש ואח' כך ישלם זה כמה הוא הצעד הכל הוא לפי
 הניזק יש אדם שהוא רך וענת מאד ובעל מכון ואילו נותנו לו
 מכון הרבה לא היה מצטער מעט יש אדם שהוא עמלן וחזק
 ועני ומפני זה אחד מצטער צעד הרבה ועל פי הדברים האלה
 אומדין ופוסקין הצער כיצד משערין הצער בנקום שחסרו אבר
 הדי שקטע ידו או אצבעו או נאומדי' כמה אדם בזה רוצה ליתן בין
 לקטוע לו אבר זה בסיף או לקטוע אותו בסם אם נזד עליו המלך
 לקטוע ידו או רגלו ואומדין כמי' ש בין זה לזה ומשלם המזיק כיצד
 משערין השבת אם לא חסרו אבר אלא חלה ונפל למשכב או
 טעבתה ידו וטופה לחזור נותן לו דמי שבתו של כל יום ויום
 בפועל בטל של אחזה מלאכה שבטל ממנו ואם חסרו אבר או
 שקטע ידו נותן דמין ידו שהוא הנזק ושבת רואין אותו כאילו
 הוא שומר קישואים ורואין כמה הוא שבר קישואין בכל יום
 ועושין חשבון כל ימי החל של זה ונותן לו וכן אם קטע רגלו
 רואין אותו כאילו הוא שומר על הפתח סימא עיניו רואין אותו
 כאילו הוא בטוחו ברחים וכן כל כיצא בזה הכה את חברו
 על אצבו או אחזו והקע באזנו וחרטו נותן לו דמי כולו שהדי אינו
 ראו למלאכה כלל סימא את עינו ולא אמדוהו וקמע את רגלו
 ולא אמדוהו ואחר כך חרטו האיל ולא אמדוהו בכל נזק ונזק
 נותן לו דמי כולו אמדוהו לכל נזק ונזק ואחר כך אמדוהו
 לחלו אין גובין ממנו אלא דמי כולו בלבד ואם תפש הניזק נזק
 כל אבר ואבר דמי כולו אין מציאין מיד כיצד משערין
 הדיפי אומדין כמה ימים יחיה זה מחולי זה וכמה הוא צריך ונותן
 לו מיד ואין מחייבין אותו ליתן דבר יום ביזמו ודבר זה תקנה היא
 למזיק וכן השבת אומדין אותה ונותן הכל כד אם היה מתגלגל
 בחליו והולך וארך בו החלי יתר על מה שאמדוהו אינו מוסף
 לו כלום וכן אם הברא מיד אין פותחין לו כמה שאמדוהו
 בד' א' בטעיה המזיק שז תקנה היא לו אבל אם אבר המזיק אין
 רצוני בתקנה זו אלא ארפאנו דבר יום ביזמו שומעין לו אמר
 לו הניזק פסוק עמי ותן על ידי ואני ארפא את עצמי אין שומעין
 לו שהדי אומדין לו שמא לא תרפא עצמך ואחזיק אני במדקן
 אלא נותן לו דבר יום ביזמו או פוסק על הכל ונותן דמי הרפי על
 ידי בית דין אבר לו המזיק אני ארפא אותך או יש לי רפא
 שטרפא בודנם אין שומעין לו אלא מביא רפא אופן וטרפאו
 בשבר הדי שלא פסק עכו אלא היה מרפא יום יום ועל בו
 צמחים כחמת המכה או נסתר המכה אחר שחייב חייב לרפאותו
 ולתת לו דמי שבתו עלו צמחים שלא כחמת המכה חייב
 לרפאותו ואינו נותן לו דמי שבתו עבר על דברי רופא והכבד
 עליו החלי אינו חייב לרפאותו כשפוסקין בית דין על המזיק
 ומחייבין אותו לשלם גובין ממנו הכל מיד ואין קובעין לו זמן
 כלל ואם נתחייב בכשת בלבד קובעין לו זמן לשלם
 שהדי לא חסרו מכון

פרק

שלישי

כיצד משערין הבשת הכל לפי המבייש והכתבייש אינו חובה
 כתבייש כן הקטן לכתבייש מאד נדול ומבוב טהה שבייש זה
 הקל בשתו כרובה הכבייש את הערום או מי שהוא כבדוץ פטור

בשכה הרחוק והפכה שלי' על בניו והרי הוא ערום וחוסף
 זה בהפשטתו חייב בבשת ואינו חובה מבייש את זה שבעשה
 ערום למבייש את שאינו ערום וכן אם הגביה בגדי' לידו לנהר
 או שעלה מן הנהר וביישו חייב ואינו חובה מבייש זה למבייש את
 המכוסה בכגדיו המבייש את הישן חייב בבשת ואם מת בתוך
 שנתו ולא הקיץ ולא הדגיש בזה שביישו אין גובין בשת זה מן
 המבייש ואם תפשו היודשי' אין מציאין מידן המבייש את השוטה
 פטור והמבייש את החרש חייב המבייש את הגר או את העבד חייב
 המבייש את הקטן אם כשמכילמי' אותו נכלם חיי' ואם לאו פטור ומכל
 מקו אינו חובה המבייש את הקטן למבייש את הגדול ולא המבייש
 את העבד למבייש את בן חורין ולא מבייש חרש למבייש פקח
 המבייש את חברו בדברים או שרקק על בגדיו פטור כן
 התשלומין יש לבית דין לגדור בדבר בכל מקום וככל זמן כפי
 שיראו ואם בייש תלמיד חכם חייב לשלם לו בשת שלימה אף על
 פי שלא ביישו אלא בדברים כבר נפסק הדין שכל המבייש
 תלמיד חכם אפי' בדברים קונסין אותו ונתבין ממנו משקל לה' דינו
 מן הזהב שהוא משקל תשעה סלעי' פחות רביעי' וקבלה היא בידו
 שגובין קנס זה בכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ מעשים
 היו אצלינו תמיד בכך בספרד ויש תלמידי חכמים שהיו מחלין
 על זה וכך נאה להם ויש שתבע ועושין פשדה ביניהן אבל
 הדיינים היו אומדין למבייש חייב אתה ליתן לו לשרא זהב אף
 על פי שהמבייש שאר העם בדברים פטור מן התשלומין עין גדול
 הוא ואינו מחדף ומגדף לעם אלא רשע שזטה ואמרו חכמים
 דראשונים שכל המלכין פני אדם כשר משראל בדברים אין לו
 חלק לעולם הבא יש הכאות רבות שיש בהן כחי וצער מעט
 ואין בהן נזק וכבר פסקו להם חכמים דמים קצובים וכל המכה
 לחברו הבאה מהן משלם אותו הגמון הקצוב וכולן קנסות
 ואותו המבון הקצוב הוא דמי הצער החבשת והרפא והשבת בין
 צריך לרפא ושבת כי לא צריך בזה הוא משלם וכמה הוא משלם
 הבעוט בחברו כרגל משלם ה' סלעים הכהו בארובותו משלם
 שלשה סלעים קבץ אצבעותיו כמו אגוד אגוד החבשה כוח
 כשהיא אגודה משלם שלשה עשרה סלעים תקע את חבתי
 בכפו משלם סלע סטרו על פניו נותן לו חמשים סלעים סטרו
 באחד ידו משלם מאה סלע וכן אם צידם באזנו או חלש
 בשעריו או שרקק והגיעו וזקק בבשתו או העבד טלית מעליו
 ופרע ראש האשה משלם ק' סלע וכזה הוא משלם על כל
 מעשה ומעשה כיצד כגון שבעט בחברו ארבע בעינות אפי'
 א' אור זו משלם עשרים סלעים סטרו על פניו שתי סטרו' כסלם
 ק' סלע וכן בשארין כל אלו הסלעים הם מכסף ארץ ישראל באותו
 הזמן שהיה בכל סלע חצי דינר כסף וג' דינרין וכחמה נהגת
 לפיכך מי שנתחייב בהכאות אלו לשלם ק' סלע הדי זה כסלם יב
 סלע ומחצה כסף נקי בד' במכובד אבל אם שהוא במנה
 ואינו מקפיד בכל אלו הדברים וכיצא בהן אינו נוטל אלא לפי
 מה שדאי' לו וכמו שידאו הדיינין שהוא ראו ליטול לפי שיש
 בני אדם כעורין שאין מקפדין על בשתם וכל החס כבו' עיבין
 בכל מיני כחי ודרך שחוק וקלות ראש או כדי ליטול פתה
 אחת מן הלצים המשחקים עמהם:

פרק רביעי

הנתן את האשה ויצא ילדיה אף על פי שלא נתמך חייב לשלם
 דמי חלוצת לבעל ונזק וצער לאשה וכיצד משערין דכיון והחזק
 שמין את האשה כמה התנה יפה עד שלא ילדה וכמה היא יפה
 כשילדה ונותנין לבעל אם מת הבעל נותנין לחדשים ואם נפח

אין חבירו לעז לא באר היין שאין אדם מישראל אוסר דבר
 שאינו שלו ואם היה לו בו שותפות או שהיה משומד שהרי הוא
 בני או שחזרו בו וקבל הותראה שוררי הוא משומד הרי זה אסר
 היין וחייב לשלם והיאך יתחייב זה לשלם והרי הוא מתחייב
 בנפשו מפני שמעת שהגביו נתחייב לשלם ואינו מתחייב בנפשו
 עד שינסך כל הגורם להזק כמון חברו חייב לשלם נזק שלם
 מן היפה שבנכסיו כשאר המזיקין אעפ"י שאינו הוא המזיק זה
 הנזק עצמו באחרונה הואיל והוא הגורם הראשון חייב כיצד
 הזדקק כלי שלו מראש הנג על גבי כרים וכסתות ובא אחר וקדם
 וסלק את הכרים מעל הארץ ונחבט הכלי בארץ ונשבר חייב נזק
 שלם כאילו שברו בידו שסלק הכרים והכסתות גרם לו שישבר
 וכן כל כיוצא בזה הזדקק כלי של חברו מראש הנג על גבי
 כרים וכסתות של בעל הכלי וקדם בעל הכלי והסיד הכרים הוזק
 חייב שזדקקו היא הגורם הראשון לשבירת הכלי ואם קדם אחר
 וסקל שניהם חייבים הזדקק והבסלק ששניהם נמרו לאבד ממנו
 של זה וכן השורף שטרותיו של חברו חייב לשלם כל החוב
 שהיה בשטר שאעפ"י שאין גוף השטר במקו הרי גרם לאבד המכון
 ובלבד שיזדה לו המזיק ששטר מקיים היה וכך וכך היה כתוב בו
 ומתת שטרפו הוא אינו יכול לגבות החוב אבל אם לא האמינו
 אינו משלם לו אלא דמי הנמיר בלבד וכן ראובן שהיה נושא
 בשמעון ומכר השטר ללוי וחזר אחר שמכרו וכחלו לשמעון הרי
 נפטר שמעון כמו שיתבאר באקומו ונתחייב ראובן לשלם ללוי
 כל מה שבשטר שהרי גרם לו לאבד השטר והרי הוא כמו שטרפו
 וכן אם מחלו יורש ראובן משלם המחלו מן היפה שבנכסיו
 וכן העושה עבדו אפתיקי וחזר ושחררו חייב הנשחרר לשלם
 לבעל החוב שהרי הפקיע שעבדו וגרם לאבד ממנו וכופין את
 בעל חוב גם הוא לשחרר העבד כדי שלא יפגע בו ויאם לו עבדו
 אתה וכן הוחזק מטבע חברו ונתגלגל וירד לים חייב לשלם
 וכן הצדק און הפרה חייב לשלם שוררי גרם לפחות דמיה וכן
 הצדקע דינרי חברו והעביר צרתן חייב לשלם כשום גורם
 וכן כל כיוצא באלו הדברים הזדקק כלי מראש הנג לארץ ולא
 חיה תחתיו כלים וקדם אחר ושברו במקל כשהוא באור קודם
 שיעז לארץ הרי זה האור פטור שלא שבר אלא כלי שסמו
 להשבר מיד בודאי ונמצא כשובר כלי שבר ואין זה בנידום וכן
 כל כיוצא בזה פטור שוד שהיה עומד להריגה בפני שהוא מזיק
 את חברות ואילו העוכד לקציצה בפני שהוא מזיק את הרבים
 וקדם אחר ושחט שוד זה וקצין אילן זה שלא נדעת הבעלי חייב
 לשלם לבעלים כמו שירא הדיינים שהרי הפקיעו כל עשתות מצאה
 ואם טען ואמר אתה אכרת לי להדג ולקצו חזאל והוא עומד
 לזך הרי זה פטור וכן כי ששחט חיה ועוף ובא אחר וכסה
 חיה שלא מדעת השחט חייב ליתן כמו שירא הדיינים חיש מי
 שהיה חשוא נתן קנס קצוב והוא עטרה וזכרים וכן ארז
 שכל המגע הבעלים בעשות ביצות עשה שהן דאין לעשותה
 וקדם אחר ועשאה כשלם לבעלים עטרה וזכרים שמין למזיק
 ביד בודק ששמין לו אם הזיק ממנו כיצד הרי שזעג בהמת
 חברו או שבר כליו שבין כמה היתה הבהמה שזה וכמה הגבלה
 שזה וכמה היה הכלי שזה והוא שלם וכמה שזה עתה ומשלם הפחת
 לניזק עם הגבלה או הכלי השבור בדרך שבארנו בשוד שזדקק
 דין אחד הוא דרך ענבים של חברו שמין לו הזק וכן כל כיוצא
 בזה בשגובין הפחת מן המזיק גובין מן המטלטלין של
 אם אין לו מטלטלין גובים מן היפה שבנכסיו וכן האונס והבטחה
 והבטיח יש רע כולן גובין מהן מן היפה שבנכסיו כל המזיק
 גובין חברו ואינו יודע מה הוזק הרי הזיק נשבע בתקנת חכמים

ונוטל כמו שיטעון הגנול והוא שיטעון דברים שהוא אמר בהן
 כמו שבארנו בגנול כיצד לקח כים חברו והשליכו לים או לאש
 או שמסרו ביד אנס ואבד בעל הכים אומר והובי היה בלא והמזיק
 אינו יודע מה היה בו שכא עפר אותכן היה בלא הרי המזיק
 נשבע בנקיטת הפץ ונוטל והוא שיטעון דברים שהוא אמר בהן
 או אמר להפקידן אצלו ודרך להניחן בכים וכיוצא בו אבל אם
 אין דרכן להניחן בכלי זה הו' פשע בעצמו כיצד הרי שחטף חמת
 או סל מלאים וכוחפים והשליכם לים או שרפן וטען המזיק
 שטרנליות הו' בתוכן אינו נאמן ואין משביעין אותו על כך שאין
 דרך בני אדם להניח מרגליות בסלים וכחמתות ואם תפש יין
 מוציאין מידו אלא נשכ' שטרנליות הו' בהנוטל כמה שיש אצלו
 וכן כל כיוצא בזה ידע המזיק שהבנים היה בו זכרים אבל אינו
 יודע כמה היו ואומר המזיק אלף הו' נוטל אלף בלא שבועה והוא
 שיהיה אמר שהרי זה המזיק כותיב שבועה ואינו יכול להשבע
 כמו שיתבאר בענין הפקודן :

פרק שמיני

המוסר' כמון חברו בידו אנס חייב לשלם מן היפה שבנכסיו ואם
 מת גובין מירדשו כשאר כל המזיקין בין שהיה האנס נזי בין
 שהיה ישראל הרי זה המוסר חייב לשלם כל מה שלקח האנס
 אעפ"י שלא נשא המוסר ולא נתן בידו אלא הרגיל בלבד בד"א
 בשחראה המוסר מעצמו אבל אם אנסהו גנים או יטראל אנס
 לחראות והראה הרי זה פטור מן ההשלוטין ואם נשא ונתן ביד
 אעפ"י שהוא אנוס חייב לשלם שהמציא עצמו כמון חברו חייב
 לשלם כיצד הרי שגנר המלך להביא לו יין או תבן וכיוצא
 בדבריו אלו ועמד מוסר ואמר יש לפלוני אינר יין או תבן כמקום
 פלוני והלכו ולקחה חייב לשלם אנס המלך למוסר זה עד
 שיראה לו אצרותיו או תבן או עד שיראה לו כמון חברו שהוא
 בודח בלפניו והראה לו בפני האנס הרי זה פטור ש"ס לא יראו
 לו יבדו או יכתתו נשא כמון חברו בידו ונתנו לאנס חייב
 לשלם מכל מקום אעפ"י שהמלך אנס להביא בד"א שאם
 אנס להביא והביא חייב בשלם הגיע המכון לרשות האנס
 אבל אנס שאנס ישראל עד שהראהו ועמד האנס על המכון
 ונעשה פרשתו ואנס את ישראל עד שהוליכו לו לכקס אור
 ואפילו הוליכו זה המוסר שהראהו הרי זה פטור משלם שבין
 שעמד האנס בעד האוצר כבר אבד כל מה שיש בו וכאלו נשרף
 בעל דין שהיתה ביניהם מריבה על קרקע או על מטלטלין זה
 אומר שלי חה אומר שלי ועניד אחד מהן ומסרה ביד גויס כגדון
 אותו עד שיחזיר הדבר לכמו שהיה וסלק יד אנס מביניה ויעשו
 דין בישראל מי שנתפיש על חברו ולקחו גויס כמון בגלל
 חברו אין חברו חייב לשלם אין לך כי שנהפש על חברו וזהו
 חברו חייב לשלם לו חזן מן הנתפש בפני הכס הקצו על כל איש
 ואיש בכל שנה או הנתפש על התארה שנתן כל איש ואיש
 למלך בעברו עליהם הוא או חילותיו הרי זה חייב לשלם לו והוא
 שיקחו ממנו כפידוש בגלל פלוני בפני עדים מי שיש עליו
 עדים שמכר ממון חברו כגון שהרא' מעצמו או שנאנס וכשא נתן
 ולא ידע העדי כמה הפסידו בכסותו והנבכ' או כך וכך הפסידו
 והמוסר כופר במה שטענו אם תפש הנכסר אין כוציאין בידו
 אלא נשבע בנקיטת הפץ וזכה כמה שהפש ואם לא תפש אין
 מוציאין מן המוסר אלא' בראייה ברורה אין משביעין את
 המוסר שהראה מעצמו לא שבועה הבודה ולא שבועה הסת' בפני
 שהוא רשע ואין לך פסול יתר בזה אבל המוסר שאנסו לחראות

חבר בגופו למזיק ממונו שהמזיק כמון חברו כיון ששלם כה שהוא חייב לשלם נתכפר לו אבל חובל בחברו אף על פי שנתן לו הדברים אין מתכפר לו ואפי' הקריב כל אילי נכמת אינו מתכפר לו ולא נמחל עונו עד שיבקש מן הנחבל ימחול לו ואסור לחבל להיות אכזרי ולא ימחול אין זו דרך זרע ישראל אלא כיון שבקש ממנו החובל ונתחנן לו פעם ראשונה ושנייה וידע שהוא שב מחטאו וניחם על רעתו ימחול לו וכל הממהר למחול הרי הוא משבח ורוח הבמים נוחה הימנו ועוד יש הפרש בין נזקי ופו לנזקי ממונו שהאומר לחברו סמא את עיני קטע את ידי על מנת שאתה פטור הרי זה חייב בחטשה דברים שהדבר ידוע שאין אדם רוצה בכך אבל האומר לחברו קרע את כסותי שבר את כדי על מנת שאתה פטור הרי זה פטור ואם לא אמר לו על מנת שאתה פטור הרי זה חייב לשלם אף על פי שהרשהו להשחית כמה דברים אמורים כשנא הכלים לידו תולה בתורת שמירה כגון שהיו שאולין או כופקין אצלו ואמר לו שבר וקרע ועשה כן חייב לשלם עד שיאמר לו על מנת שאתה פטור אבל אם אמר לו קח כלי זה ושברו בגר זה וקרעו ועשה כן הרי זה פטור האומר לחברו שבר כלי של פלוני על מנת שאתה פטור ועשה הרי זה חייב לשלם וכאילו אמר לו סמא עינו של פלוני על מנת שאתה פטור ואף על פי שהעושה הוא חייב לשלם הרי זה האומר לו שחטפו בעקן ורשע הוא שהדי הכשיל עיניו וחזק ידי עוברי עבירה

פרק ששי

המזיק כמון חברו חייב לשלם נזק שלם בין שהיה שוגג בין שהיה אנוס הרי הוא כמזיד כיצד נפול מן הגג ושבר את הכלים או שניקל כשהו' כהדף ונפל על הכלי ושברו חייב נזק שלם טב' וככה בהמה ישלמנה לא חלק הכתוב בין שוגג למזיד ואחד הדורג בהמתו של חברו או השובר כליו או הקורע בגדיו או קוצץ נטיעותיו הכל דין אחד הוא בדא ברשות הניקא אבל ברשות המזיק אינו חייב לשלם אלא אם הוזק כחזון אבל בשגגה או באונס פטור וכן אם היו שניהן ברשות או שניהם שלא ברשות והוזק אחד מהן כמון חברו שלא בכונה פטור היה עולה בסולם ונשכטה שליכה בתחתו ונפלה והזיקה אם היתה כהודקה וחזקה חייב היתה חזקה וכהודקה ונשכטה או שהתליעה הרי זה פטור שבו מכה בידי שנים היא וכן כל כדצא בזה כל אלו הדברים ברשות הניזק אבל ברשות המזיק פטור עד שיחזקוין להזיק כמו שבארנו הרי שכלא חצר חברו כדי יין ושמן אפי' הכניסם ברשות הואיל ולא קבל עליו בעל החצר לשבור הרי זה נכנס ויצא כדרכו וכל שיטתבר מן הכדים בכניסתו וביציאתו הרי הוא פטור עליהן ואם טברן בכונה אפי' הכניסם בעל הדברים שלא ברשות הרי זה חייב לשלם וכן כל כדצא בזה שוד שעלה על גבי סיד להצניג ברשות המזיק שהוא בעל התחתון בין שהיה הם בין שהיה כוונתו וכל בעל התחתון ושכש את שורו להציל ונפל עליה וכת דרי הרי זה פטור ודפו לעלין וכת אם היה יכול לטובט ולא שכניא הרי זה חייב ואם לא היה יכול לטובטו הרי זה פטור שנים שהיו כהלכיס ברשות הרבים זה בא כתביתו זה בא בקורתו ונשברה הביתו של זה בקורתו של זה פטור של זה רשות להלך והיה רשות להלך היה בעל הקורה ראשון ובעל הבית אחרון ונשברה הבית בקורה פטור ואם עמד בעל הקורה לעזוב מביד כשאין חלואם רחוק בעל הבית ואנ' לו עזוב להקרה הדיק ואם עמד לתקן כשאין אף על פי שלא היהוד לבעל הקורה

הרי הוא חייב וכן זה בא בגר זה בא בפשתו וכן כל כדצא בזה שנים שהיו מהלכין ברשות הרבים אחד רץ ואחד כהלך והרוק אחד מהן בחברו שלא בכונה זה הרץ חייב בפני שהוא משנה ואם היה ערב שבת בין השמשות פטור בפני שברשות הוא רץ כדי שלא תכנס השבת והוא אינו פטור הדי שניהם רצים וחזקו זה בזה שניהם פטורים ואפי' בשאר הימים אחד המזיק בידו או שזרק אבן או ידה חץ והזיק בו או שפטור מים על חברו או על הכלי והזיק או שרק או שנגע והד' בכיוו וניעו בעת שהלכו כבחו הרי זה כמזיק בידו והם תולדות של אדם אבל אם נט הרוק וכדצא על הארץ ואחר כך נתקל בהן אדם הרי זה חל' שנים בודו שכל תקלה תולדות בור הוא כמו שבארנו לוטש שהוא מכה בפטיש ויצא נץ כתחת חפטיש והזיק הרי זה חייב כפי שזרק אבן או חץ וכן הבנאי שקבל עליו את הכותל לסותח ושבר את האבנים או הזיק חייב היה סותר כצד זה ונפל כצד אחר פטור ואם מחמת המכה חייב שזה כחזק חץ והזיק בו הוא המבט בהמת חברו במים או שהניחה בחמה וצמצם עליה המקום כד שלא חמצא צל עד שהרגתה החמה חייב לשלם וכן כל כדצא בזה שנים שהמיתו את הבהמה כאחת או שברו את הכלי כאחת משלשין ביניהן ומשה שהניחו חבטתה חבילות על הברכה ולא מתה וכל זה האחרון והניח חבילותיו עליה וכתה אם היתה כהלכת באותן החבילות ומשהוסיף זה חבילותו עכדה ולא הלכה האחרון חייב ואם כתתלה לא היתה מהלכת האחרון פטור ואם אין ידע בלן משלמין בשוה וכן חבטתה שיטבו על הכסא ולא נשבר וכל אחרון דיטב עליו ונשבר אף על פי שהיה ראוי להשבר בהן קודם שיטב הואיל וקירב את שכירתו האחרון חייב שדרי אכדים לו אלו לא נסמכת עליו היינו עומדים קודם שיטבר ואם ישנו כאחת ונשבר כולן חייבין וכן כל כדצא בזה אדם ושור שדופו בהמה או אדם או כלים או בהמת פסולי המקדשין לבור וחזק הנדחף בכד או כתאו נשתברו הכלים לענין נזמי אדם או חק ביצה שלטנת חייבין האדם ודחוף וביקל השור ובעל הבד ומשלשין ביניהן לענין דמי תולדות וארבעה דברים אדם חייב ובעל השור ובעל הבד פטורין לענין כופר ושלשים של ענין בעל השור חייב ואדם ובעל הבד פטורין לענין כלים ופסולי המקדשים אדם ובעל השור חייבין ובעל הבד פטור

פרק שביעי

המזיק כמון חברו חזק שאינו ניכר הואיל ולא נשתנה הדבר לא נפסדה צורתו הרי זה פטור מן התשלומין דין תורה אבל כדנטי סופרים אמרו הואיל והפחית דמיהן הרי זה חייב ומשלמנה שהפחית כדמיהן כיצד הדי שטבא אוכלין טהורים של חברו או שדמע פירות או ערב לו טיפת יין נסך בתוך יינו שהדי אפי' עליו הכל וכן כל כדצא בזה שמיין מה שהפסיד ומשלם נזק שלם מן חפה שבנכסיו כדרך כל המזיקין ודבר זה קנס הוא שקנסת חכמים כדי שלא יהיה כל אחד מן המטחיתו הולך ומטב טהרות של חברו ואמר פטור אני לפיכ' אם כת זה שהזיק חזק שאינו ניכר אין עובד הנזק מבבטו שלא קבטו חכמים אלא זה שעבר והזיק אבל הירש שלא עשה כלום לא קנסתו וכי המזיק חזק שאינו ניכר כשג'א באונס פטור שלא קבטו אלא המתכוון להזיק מדעתו וכהננים שפגלו את החבט בכזיד חייבין לשלם בשוגג פטורין וכן העושה בלאבה בפרה חטאת וכמי חטאת בכזיד חייב לשלם בשוגג פטור חכמים פרה למרבק כדי שתניק והד' חכמה דעתו ממי חטאת פטור מדניני אדם וחייב בדיני שמים חכמים

אוד עתה לכוועלה וכול לחציל חלא הציל הדי זה בטל מצות
 עשה שהיא וקצתה את כפה ועבר על שני לאון על לא תחם
 עיניך ועל לא תעמוד על דם רעך אעפ"י שאין לוקן על לאון
 אלו מפני שאין מעשה בהן חמורים הם טבל המאכר נפש אדם
 מישראל כאילו אבד כל העולם כולו וכל המקיים נפש אדם
 מישראל כאילו קיים כל העולם כולו

פרק שני

כל ההוצא חבירו בידו כגון שהכחז בסוף או באבן המזינה או
 שחנקו עד שמת או שרפו באש וזאיל והרגו מכל מקום הוא
 בעצמו הרי זה נהרג בב"ד אבל השאכר הורג להרוג את חברו
 או ששלח עבדיו להרוג או שכפרו והגידו לפני האריות וביצא בו
 והתנו היה וכן ההורג את עצמו כל אחד מאלו שופך דמים הוא
 ונזק הרגה בידו חייב מיתה לשמים ואין בהן מיתת בית דין ומנין
 שכן היא הדין שני שפך דם האדם באדם דמו ישפך זה ההורג
 בעצמו שלא על ידי שליח את דמכם לנפשותיכם אדרוש זה ההורג
 עצמו מיד כל היה אדרשני זה המוסר חברו לפני היה לשרפו מיד
 האדם מיד איש אחד אדרש את נפש האדם זה השוכר אחרים
 להרוג את חברו וכפירושו נאמר בשלשון לשון דרישה הרי רינים
 בסוד לשמים וכל אלו הדיעות נכונות בהן שאינן כדאייבין
 מיתת בית דין אם יצא מלך ישראל להרגם בדין הכלכות תקנת
 העולם הרשות בידו וכן אמרו כל להרגם בהוראות טעה
 אם היתה השעה צריכה לכך יש להם רשות נפיה שיראו הדי
 שלא ירגם המלך חלא היתה השעה צריכה לכך לחוק הדבר הדי
 ב"ד חייבין מכל מקום להכות מכה רבה הקרוב למיתה ול אסרם
 במשך וכמעט שנים רבות ולצערן בכל מיני צער כדי להפחד
 ולאיים על שאר הרשעים שלא יהיה הדבר להם לפיקה ולמכשול
 לכב ויאמר הריני מסבב להרוג אויבי כדרך שעשה פלגני ואפ"י
 אחד הוציא את הגדול או את הקטן בן יומי בין זכר בין נקיבה
 הדי זה נהרג עליו אם הרג כוחו או נולד אם הרג בשגגה והוא
 טבל לו חיישו אבל אם נולד לפי חמתו כחיתו זה חמור הדי
 הוא כנפל עד שישהח ל"ס והוא נהרג בתוך ל"ס אינו נהרג עליו
 איד והורג את חבריו או את חזלה הגוטה למות ואפילו הרג
 את הנפש נהרג עליו ואם היה גוסס בדי אדם כגון שהכחה עד
 שנשח למות ודי הוא גוסס ההורג אין בית דין ממתין אהו
 ההרג את הרפה אעפ"י שאוכל ושתה ומהלך כשוק הדי זה פטור
 בדיני אדם וכל אדם כחוקת שלם והוא נהרג עד שיודע בודאי
 טעה טרפה ויאמר הרופאים שכחה זו אין לה העולה באדם ובה
 ימות אם לא ימיתו דבר אחר אדם טרפה שהרג את הגפוש נהרג
 שבוכעדת הרע נקדב' והוא שידורג בפני בית דין אבל בפני עדי'
 פטור טכא יחמו ואם הוצא אינן נהרגין שהדי לא זמנו אלא
 הוציא טרפה וכל עדות שאינה ראיה להכות אינה עדות בדיני
 נפשות אחר הוציא את ישראל או ההורג עבד כנעני הדי זה נהרג
 עליו ואם הרג בשגגה גולה ישראל שהרג גר תושב אינו נהרג
 עליו בבית דין שנוכי יוד איש על רעה ואין צריך לחבר שאינו
 נהרג על הגי ואחד ההורג את עבד אחרים או ההורג עבדו הדי
 זה נהרג עליו שהעבד קפל עליו מצות ונסף על נחלת ה' מה בין
 לעבדו לעבד אחרים שעבדו יש לו רשות להכותו לפיכך אם הכהו
 הכאה שיש בה כדי להמית ונטה למות ועמד כד שעות ואחר כך
 מת אינו נהרג עליו אעפ"י שמת מכותה המכה טבל לא יקום כי כספו
 הוא ומדו יום או יומים יום שדוא כיומים שהוא מעת לעת אבל
 הכה עבד שאינו שלו אפ"י מת לאור מכה ימים מותה המכה

הואיל והכהו כדי להמית הדי זה נהרג עליו כשאר בני חדרין
 יראה לי שרובה את עבדו בסבין וסיף או באבן ואנהף וכיוצא
 בהן ואבודוהו למיתה ומת אינו בדין יום או יומים אלא אפילו בת
 לאחר שנה נהרג עליו לכך נאמר בשבט שלא נתנה תורה רשות
 להכותו אלא בשבט ומקל ורצועה וכיוצ' בהן ולא בהכאת רציחה
 המוכר עבדו ופסק עמו שיטמינו ל"ס והכהו אחד מהן כתוך
 היזלשים יום והמיתו הדי זה נהרג עליו ואין בדין יום או יומים
 הראשון לפי שאינו כהמו המיוחד לו והשני לפי שאינו עדין תחתיו
 וכן מי שחציו עבד וחציו בן חדרין ועבד של בני שוחפין אינן
 בדין יום או יומים שהרי אינו לאחד מהן כספו המיוחד לו ולפיכ'
 נהרג עליו כשאר העם :

פרק שלישי

הכחה את חברו ברוק באבן או בעץ והמיתו אומדן דבר שהכה
 בו ומקום שהכהו עליו אם ראי אותו חפץ להמית באבן זה או
 אינו ראי שנאמר באבן יד אשר ימות בה הכה או בכלי עץ יד
 אשר ימות בו הכהו עד שיהיה בו כדי להמית ואינו דומה מכה
 על לבו למכה על ידו והואיל ונאמר אשר ימות בה מכאן
 שאומדן מקום הכחה כגם שאומדן החפץ שהכה בו וכן המכה
 כך אומדן כח ההכאה שנא' באבן יד כינאן שמשעדין את הדי
 אינו דומה זורק אבן בחבדו ברוק שתי אמת לזרק בו בריזוק
 עשר שברזוק עשר יורה כחה יתר ואינו חמה זורק ברחו עשר
 לזורק ברוק כחה שברזוק הכקום ביותר והכעט כח ההכאה וכן
 משע"ין הכחה עצמה ומשעדין כח ההורג וכח הנרג אם הוא
 גדול או קטן או חקא או חלש או בריא או חולה וכן כל כיוצא בזה
 שנ' אשר ימית בה מיתרו של זה משעדין כל סכותיה כלי ברזל לא
 נתנה בו תורה שעוד שנאמר ואם בכלי ברזל הכהו ימות רוצח
 הוא ואפילו כחטו זהו שיהיה לו חר כמו מחט או שפד או סבין
 וכיוצא בהם אבל אם הכהו בעשת של ברזל וכיוצא בה אומדן
 אותה כדרך שאומדן העץ או האבן הכחה את חברו בלי כלי
 והמיתו כגון שיכהו בידו או כרגלו או ננפו כראשו והמיתו משעדי'
 כח המכה וכח הנרג ומקום המכה אינו דומה דוחף חברו
 באצבעו לכוועט בו כרגלו בכל כחו ואינו דומה מכהו על לבו
 למכה על כתפו ואינו דומה חלש המכה את הבריא החזק לברי'
 חזק המכה חלש או חולה ומנין שמשעדין בכל אלו שנאמר או
 באיבה הכה בידו וימות מות יומת המכה אף על פי שנאמר בידו
 הצריך הכותב להיות והכאה באיבה מכלל שמשעדי' כח ההכאה
 וכן הדוחף את חברו כראש הגג ונפל ומח משעדין גובה המקום
 שהפילו מעליו וכח הנדחף שאינו דומה בן יתו שנפל לגדול
 שנפל ובנין משעדין גובה המקום שנא' בשנא' יהדפנו ודיא
 לי טבל מקום שאין בגובהו עשר טפחים אין בו כדי לדכות כמו
 שאמר בכור לענין בהמה איד המכה את חברו באבן או בעץ
 או שהכהו בגוש עפר או בגוש מלח ונפרתו או כסל מלא עפר או
 צרורות ואפילו בפלח דבילה שנאמר אשר ימות בה כל שהוא
 ראי להמית והמכוד הוא שממית הדוחף את חברו לתוך דמים
 או לתוך האש אומדן אותו אם יכול לעלות כשם פטור ממיתה כי
 דין ואם לאו חייב וכן אם כבש עליו בתוך חים או בתוך האש עד
 שלא נשאר בו כח לעלות ומת חייב אעפ"י שאינו הוא הדוחף
 בתחילה והוא הדין לכניח ידו על פי חברו והטבו עד שדכוהו
 כפרפר ואינו יכול להיות או שכפרו ודכוהו בענה אב כחכה עד
 שמת או שכחה עליו מקום עד שכנע כמנו ודוח

להראות או להביא ונשא ונתן ביד אפי' שהוא זדיכ לשלם אנו
 רשע אלא בן תשלומין הוא כלבד ומטביעין אותו בשאר ובשרין
 אסור למסור ישראל ביד גוים בין בגופו בין בגמונו ואפילו היה
 רשע ובעל עבירות ואפי' היה מיצר לו ומצערו וכל חמוסר ישראל
 ביד גוים בין בגופו בין בגמונו אין לו חלק לעולם הבא מותר
 להרוג המוסר בכל מקום ואפילו בזמן הזה שאין דנין דיני נפשות
 ומותר להרוג קודם שימסר אלא כשאמר הריני מסר פלו' בגופו
 או בממנו ואפילו כמין קל רתיר עצמו למיתה ומתירין לו ואומרים
 לו אל תמסר אם העיז פניו ואמר לא כי אלא אמרנו מצוה
 להרגו וכל הקודם להרוג זכה עשה המוסר אשר זכב ומוסר
 קדמה לי שאסור להרגו אלא אם כן החזיק למוסר הרי זה יורג
 שמה ימסור אותים ומעשים בכל זמן בערי הבעודכ להרוג
 המוסרים שהחזיקו למוסר ממין ישראל ולמסור המוסרים ביד
 גוים להרגם ולהכותם ולאסרם כפי רשעים וכן כל המיצר
 לצבור ומצערין מותר למסור ביד הגוים להכותו ולאסרו ולהקטנו
 אבל מפני צעד יחיד אסור לאסרו ואסור לאבד ממונו של מוסר
 ואע"פ שמסור לאבד גופו שדרי ממונו ראוי לחדשו חודף שהיה
 רודף אור חברו להרגו או לדבר עברה ושבר את הכלים בין של
 נרדף בין של כל אדם פטור מן החזלומין מפני שהוא מתייב
 בגפשו שבין שרדף ההיד עצמו למיתו נרדף ששבר כלים של
 רודף פטור לא יהיה כמותו חביב מצופו ואם שבר כלי אחרים
 חייב שהמציל עצמו בממון חברו חייב מי שרדף אחר הרודף
 לחדשו נרדף ושבר את הכלים בין של רודף בין של כל אדם
 פטור ולא מן הדין אלא תקנה היא שלא ימנע מלהציל או יתחבמה
 ויעיין בעת שירודף ספינה שהשכחה להשבר מכבוד המשו
 ועמד אחד מהן והקל ממסאה והשליך בים פטור שהמטא טבה
 פנו רודף אחר יהיה להרגם וכיצה רבה עשה שהשליך והשטעם :
 בריך רחבנא דסייע :

הלכות הרצה ושמירת נפש

יש במלן יז מצות שבע מצות עשה ועשר מצות לא תעשה
 חזו פרטן : א' שלא להרצה : ב' שלא ליקח בופר
 לנפש רצח אלא זמת : ג' להזלות הרצה בשגנה .
 ד' שלא ליקח בופר מתייב גלות : ה' שלא זמת
 הרצה כשידעו קודם עמידה בדין : ו' להציל הגדוף
 בגפכו של רודף : ז' שלא לחוס על הרודף : ח'
 שלא לעמד על דם : ט' להפריש עדי מקלט ולכוין לדם
 הרודף : י' לערוף את העגלה בבחל : י"א שלא
 יעבד באתה קרקע ולא תורע : י"ב שלא לשים דמים :
 י"ג לעשות כעקה : י"ד שלא יכשל תמים בדבר :
 טו לפרוק עם מי שמסל בודף : י"ז לשעון עם :
 י"ח שלא ינחם נבול במשאו ויך לו וכיאר מצות אל'
 בפרקים אלו :

פרק ראשון

כל הרג נפש אדם מישראל עובר בלא תעשה שנ' לא תרצה
 אדם רצח כידון בפני עדים מיתתו בסייף שנאמר נקם ינקם מפי
 השמיעה לכדו שו' מיתת סייף בק שודג את חברו בברל בין
 שטרפו באש מידתו בסייף מצוה ביד גואל הדם להרג . רצח

שנ' גואל הדם הוא ימית את הרצח וכל הראוי לירשתה הוא גואל
 הדם לא רצה גואל הדם או שלא היה יכול להציתו או שאין לו
 גואל דם בית דין כמיתין את הרצח בסייף האב שודג את בנו
 אם היה בן לכהרג הרי זה הורג אבי אביו מפני שהוא גואל דם
 אין לו בן אין אחד מן האחין נעשה גואל הדם להכית את אביו
 אלא בית דין כמיתין אותו ואחד הזכר ואחד דנקב כגאולת הדם
 ומתהרין בית דין שלא ליקח כופר מן הרצח ואפילו נתן כל כסף
 שבעולם ואפי' רצה גואל הדם לפוטרו שאין נפשו שלוה הגות
 קנין גואל הדם אלא קנין הקבה שנ' ולא תקחו כופר לנפש חיה
 ואין לך דבר שהקפדה תורה עליו כשפיכות דמי' שנ' ולא תחניף
 את הארץ כי הדם הוא יחניף את הארץ וגו' רצח שודג בוין
 אין כמיתין אותו העדים ולא הרואים אותו עד שיבא לבית דין
 ודיבורו לביתה שנ' ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העד לכשפט
 והוא הדין לכל מחייבי מיתו בית דין שעברו ועשו שאין כמיתין
 אותן עד שיגבר וינם בבית דין ברא' כשעכר ועשה העין שדיב
 עליו מית' בית דין אבל הרודף אחר חתך לרגו אפי' היה הרודף
 קטן ודי כל ישראל מצויין להציל הגדוף ביד הרודף ואפי' בנפשו
 של רודף כיצד אם הזהיר וזהו הדין הוא רודף אחריו אע"פ שלא
 קבל עליו התראה כיון שעדין הוא רודף ודי זה נודת ואם תולין
 להציל באבר מאברי הרודף כגון שיכו אותו בידו או באבן או
 בסייף וקטעו את ידו או יטברו את רגלו או יסמו את עינו עושין
 ואם אינן יכולין למין ולא להציל אלא אם כן הרגוהו לרודף הרי
 אילו הרגין אותו אע"פ שעדין לא הרג שנ' וקשתה את נפשו לא
 תחוס עיניך אוד מבושי ואחד כל דבר שיש בו סכנת נפשות
 אחד האיש או האשה ענין הכתוב שכל הרצח להכות ונת
 הכאה דמכיתה אותו מצילין את הרודף בכפו של רודף ואם אין
 יכולין מצילין אותו אף בנפשו שנ' לא תחוס עיניך אף זמנת
 לא תעש' שלא לחוס על נפש הרודף לפיכך הרודף דכתי' כרעונות
 שהיא כקט' לילד מותר להחך העונר ככיעיד בין כסכ בין ביד
 מפני שהוא כרודף אחריה להדנה ואם כשהדצי' ראשו אין מעין
 בו שאין חזון נפש מפני נפשו והו' טבעו של עולם אוד הרודף
 אוד חברו להרגו או רודף אוד נעדה מאורס' לאונכה שנאמר
 יקום איש על רעהו ויעזב נפש בן הדבר הזה וזהו הדין או יצטק
 חנערה המאדסה ואין משיע' לה הא יש לה משיע' מיטע' בכל
 דבר שיכול להרטיעה ואפי' בהרמת הרודף הוא הדין לטור כל
 העריות חזון מן הכהונה אבל הכר מצילין אותו בגפש הרודף
 בשאר כל עריות אבל הרודף אחר הכהונה לרבעה או שדוף
 לעשות מלאכה בשבת או לעבוד עז' אע"פ שהשבתה עני'
 הדת אין כמיתין אותו עד שיעשו ויביאמו לבית דין ודיבור ונת
 רודף אוד ערה ותפשה ושכב עמה והערה אע"פ שלא נכ' ביאו
 אין כמיתין אותו עד עמדו בדין רודף אוד ערה ואודי' ההרדפן
 אודי' להצילה ואברה להם הניחוח כדי שלא ירגנו אין
 שומעין לה אלא מבהלין אותו ומכניעין אותו מלבעול באבריו ואם
 אינן יכולין באיברי אפילו בנפשו כמו שכארגו כל הכל' להציל
 באבר מאבריו ולא טרח בכך אלא הציל בנפשו של רודף והרגו
 הדי זה שופך דמים חייב מיתה אבל אין בית דין כמיתין את
 כל היכול להציל ולא הציל עובר על לא תעמוד על דברך
 וכן ורואה את חברו טבע בים או ליסטין באין עליו או זה
 רעה באה עליו ויכול להציל הוא בעצמו או שיכנה אוד
 להציל ולא הציל או ששכע גוים או מוכרין כוהנים עליו רע
 או שכנין לו פח ולא גילה און חברו והדיעו או שדעו בני'
 באנס שדוא בא על חברו ויכול לפייס כגיל' חברו ולהסד' כח
 שכלבו ולא פייס וכל כדצא כדברים אלו העושה אתם עם
 על לא תעמד על דם רעך הרואה רודף אוד חברו להרגו

וכן דרכי המכה את חלמיז או שליו בית דין שהכה את בעל דין
 הנמנע מלכא לדין והמיתו בשגגה פטור מגלות שנאמר לחטוב
 עינים לרברי הרשות יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את
 תלמידו ושליח בית דין שודרי שגגו והרגו כשעת עשות המצוה
 בתחלה אחד שונג ואחר מודד מקדימין לעדי בקלש ובית דין של
 אותה העיר שהרג בה שדלחין ומביאין אותם משם ודין שנאמ'
 ושלח וקבי עידו ולקחו אותו משם מי שנתחייב מיתה במיתין
 אותו שנאמר ונתנו אותו ביד גואל הדם מי שנפטר פוטרין אותו
 שנאמר והגדל העדה את הרוצח מד גואל הדם מי שנתחייב גלות
 מחודין אותו למקומו שנאמר והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו
 כשמיטיבין אותו מוסרין לו שני תלמידי חכמים שמה יורגו גואל
 הדם בדרך ואמ' להם אל תהגו לו מרג שופכי דמים בשונג בא
 מעש' ליתו רוצח בשגגה שדגו גואל הדם חרץ לתחום עיר מקלט
 פשוט' ול' אין משפט מות אחד ההורג בדרך קודם שיכנס לעיר
 מקלט או שהרגו ביחודו עם השנים ששומרין אותו נכנס
 לעיר מקלטו ויצא חרץ לתחומה כדון הרי זה הורג עצמו למיתה
 ורשות לגואל הדם להורגו ואם הרגו כל אדם אין דייבין עליו שנ'
 אין לו דם יצא חרץ לתחום עיר מקלט בשגגה כל ההורג בין
 גואל הדם בין שאר אדם גולה על ידו והרגו בתוך תחום עיר
 מקלט אפילו גואל הדם הרי זה נהרג עליו המוכח קלט שנ'
 כהורג כדון מעם מובדי תקומו למות מכלל שהורג בשגגה אינו
 נהרג במוכח לפיכך הורג בשגגה וקלט מוכח והרגו שם גואל
 הדם הרי זה נהרג עליו כמי שהרגו בתוך עיר מקלט אין קלט
 אלא גו של מוכח בית העולם כלבו ואי קלט אלא כהן ועבודה
 בית אבל זר או כהן שאינו עובד בשעה שנהרג או
 שהיה עובד ולא היה על גו של מוכח אלא סבך לו או אחו ב
 בקדמותו אינו כקלט וכן מי שקלטו המוכח
 אין מנדין אותו שם אלא מוסרין לו שומרים ומגלין אותו לעיר
 מקלט ברא כמחייב גלות אבל מי שפחד מן המלך שלא יורגו
 בדין המלכות או מבית דין שלא יורגו בה ראת שעה וברח
 למוכח ומסמך לו ואפילו היה זר הרי זה ביצל ואין לוקחין אותו
 מעם המוכח למת לעולם אלא אם כן נתחייב מיתה בית דין
 בעצת גמדה והתראה כשאר כל הרתי בית דין תביד

פרק ששי

שלשה הם חזקתנים בלא כונה יש הורג בשגגה והעלמה גמדה
 וזה שנאמר בו ואשר לא צדה ודינו שיגלה לעדי בקלט וביצל
 בנו שבארנו ויש הורג ותהיה השגגה קרוב לאונס וזה שידע
 במיתתו ומאדע פלא שאינו ממעזי ברוב מאדע בני אדם ודינו
 שהוא פטור מן הגלות ואם הרגו גואל הדם נהרג עליו ויש הורג
 בשגגה ותהיה השגגה קרובה לדון וה' שיהיה בדבר כמו פשיעה
 או שה' לו להודו ולא נזהר חיינו שאינו גולה בפני שעתו חמוד אין
 גל' מכפר' לו ואין עדי מקל' קולט' אותו שאיב' קדשות אלא המחוי'
 גלות בלבד לפיכך אם מצאו גואל הדם בכל מקום והרגו פטור' ומה
 יעשה זה ושב וישמח עצמו כגואל הדם וכן כל הרצחנים שהרגו
 בעד אחד או בלא התראה וכיצא כהן אם הרג גואל הדם אין
 להם דמים לא יקחו אלו חמורים כההורג בלא כונה כיצד הורק
 אבן לרשות הרבים והרג או האוהר כחל' לרשות הרבי' ונפלה אבן
 ומיתה בין שסתרו ביום בין שסתרו בלילה הרי זה קרוב למוד
 ואינו נקלט בפני שמו פשיעה היא שהרי היה לו לעיין ואור כך
 ידוק אי יסתור כתרנו לאטפה בלילה אם הרבים מצוין בה
 ודי זה קרוב למוד ואינו נקלט ואם אין הרבים מצוין בה כלל

הרי זה קרוב לאונס ופטור מן הגלות היתה האשף עשית
 להפנות בה בלילה ואינה עשויה להפנות בו בחם ונקר' אדם
 יושב שם ונפלה עליו אבן בשעת סתירה וכת' הדין גולה ואם
 אחר שנפלה האבן בא זה יושב ונפלה עליו ומת הרי זה פטור מן
 הגלות וכן הורק את האבן ואחר שיצאת מידו ויצא הלה את
 ראשו וקבלה פטור מגלות שנאמר וטעא את רעהו פרט למביצא
 עצמו השנא שהרג בשגגה אינו נקלט שנאמר וזה לא אריב
 לו חוקתו שהוא קרוב למוד ואחזו שנא זה שלא דבר עמו ג'
 ימים בפני האיבה וכן אם נכנס לקרן וזית והמיתו שם בשגגה או
 שדחפו בגופו או נתכון לזרוק שחיס וזרק ארבע או שעלה על
 דעתו שכוחו לחרוג או שנתכון לחרוג זה והרג את זה אפי' נתכון
 לחרוג גר' או בדמה ובמצא ישראל הרי כל אלו קרובים למוד
 ואינן נקלטין הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות והורג
 בעל הבית בשגגה פטור מן הגלות שנאמר ואשר יבא את דעתו
 ביעד מה יעיר שיש רשות לנהרג להכנס לשם אף כל כיצא בו
 לפיכך הנכנס לחנות הנגר שלא ברשות ונתזה בקעת וטפחה לו
 על פניו ומחפטור מגלות ואם נכנס ברשות הרי זה גולה מי
 שהיה חולה את החכות להעלי' תה' לג' ונפסק החכל ונפלה על
 חבירו והרגתו או שהיה עולה בסולם ונפל על חבירו והרגו פטור'
 מן הגלות מזה כמו אונס הוא שאין זה דבר והקדוב להיות ברוב
 העת' אלא כמו פלא הוא אבל אם היה משלשל את החכות ונפלה
 על חבירו והרגתו היה יורד בסולם ונפל על חבירו היה מעל
 בעגלה ונפלה על חבירו והרגתו גולה שנאמר ופ' עליו ומת
 שיפל דרך נפילה שהרי דרך נפילה מעמי כחכ העת' להזיק
 דבר קרוב הוא להיות שהרי טבע הכבוד לרד למטה במהרה
 וזואל ולא דרו עצמו ותקן מעשיו ופה כשעת ירידה גולה וכן כל
 כיצא בזה קצב שהיה מקצב והגביה ידו בקופרין לאחוריו והורג
 לשבר העצם בדרך שיעוטי' הקצבים כל שיצת בהולכה שיהא
 מהגבהה מלפניו ויריד מאחוריו אינו גולה עליו וכל שאינו בהחוד'
 שה' עליו כאחוריו ויריד מלפניו גולה זה והכלל כל שכורר ירדתו
 גולה שלא בדרך ירדתו אינו גולה ואפ' בירידה שהיא צורך עליית
 אינו גולה כיצ' חיה עולה בסולם ונשמט' שליכה כחודת רגלו ונפלה
 והמית' פטור' מן הגלו' וכן דמתכון לזרוק בעד זה הלכ' לה לצד אחד
 או שהיתה לו אבן מנחת כוחו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה
 ומיתה וכן הסומא שהרג בשגגה כל אלו פטורין מן הגלות בפני
 שהן קרובין לאונס היות אבן בחיקו חכיר בה ושכחה ועמד ונפלה
 ומיתה גולה שנ' בשגגה מכלל שהיתה לו ידיעה בשפט הכרל
 כקתו והרג הרי זה גולה נשמ' העין המתקבע אינו גולה בפני שאין
 זה בא מכוח אלא מכח כחו וכמצא כמו אונס וכן הורק אבן לתמר
 להפיל תמרים ונפלו מן התמרים על היניק והרגוה פטור' בפני
 שגפלו מכח כחו וכן כל כיצא בזה כשיור הסכת

פרק שביעי

הלשי' שגלה לעדי מקלט בגלין רבו' עמו שנ' וחי עשה לו כרי' שיהיה
 וחיי בעלי חבמה ומבקשה בלא תלמוד תורה כמיתה חסדין וכן
 הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו עבד שגלה לעיר מקלט אין רבו
 דייב לזנוג ומעש' חיי' לרבו אבל אשה שגלת לעיר מקלט בעלה
 דייב לזונה ואינו יכול לומר לה צאי מעשה ידך לבזונתך אלא
 אם כן היו כספיקין לה רוצח שנגמר דינו להגלותו וכת' קדם
 שיגלה כולייבין עצמותיו לשם וכעת סימת הכהן הגדול כולייבין
 עצמות הרצח משם לקברי אבותיו שאר הליים השוכנים בערי
 בקלט כשימת אחד מן אינו נקבר בעיר ולא בהקד' התום
 לב ב

או שהכניסו לבית של שיטת הדליק עליו נר עד שהכניסו החבל
 בכל אילו נהרג עליו שזה כמו שחזקו בידו אבל הכופת את חברו
 והניחו ברעב עד שמת או שכפתו והניחו במקום שסוף הצנה או
 החסה לבא לטם ובא והמיתו או שכפ עליו גיגית
 או שפרע עליו את הבעזיבה או שהשיך עליו את הנחש
 ואין צריך לומר אם שסה בו כלב או נחש בכל אילו אין
 ביד ממהין אהוהרי הוא רצח וחורש דמים וחדש מבנו דכ וכן
 הדרוף חבירו בכוח והיה שם סולם שיכול לעלות עליו או שחך
 בו חץ והיה תרים בידו להגן עליו וכא אחד וסלק את הסול והסיר
 את התרים שניהם אין נהרגין בבית דין אפילו היה הדרוף עצמו
 הוא שחור וסלק הסולם פטור במיתת בית דין ונודש מבנו דם
 הזורק צורח בכחל וחור האבן לאחוריה ונהרגה חייב מיתת בית
 דין שסכחו הי' באה וכן אלו שמשחקין בכחך שהתרו בהן והרגו
 בתוך ד' אמות פטורין חוץ לד' אמות אפילו לסוף מאה אמה חייבין
 והוא שיט בה כדילהמית כמו שבארנו דק אבן למעלה והלכה
 לצדדין והרגה חייב הכופת את חבירו והניחו במקום שאינו יכול
 לברוח והציף עליו מים ומת הרי זה נהרג עליו והוא שימת כח
 ראשון הבא מבעש

פרק רביעי

המתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור במיתת בית דין ומן
 החטולומין וכן הגלות לפי שאין עדי מקלט קדמות אותו כמו
 שיתבאר לפיכך הזורק אבן לתוך עדה בישראל והרג אחד מהן
 פטור ממיתת בית דין נתכוין להכות את חבירו על מתניו ולא היה
 בכלי כדי להמית על מתניו והלכה לה האבן על לבו והיה בה כדי
 להמית על לבו ומת או שנתנה להכותו על לבו והיה לה כדי להמית
 על לבו והלכה לה האבן על מתניו ומת פטור ממיתת כד ואינו גולה
 שאין הורג בכונה גולה אבל אם נתכוין להכותו על מתניו והיה
 בה כדי להמית על מתניו והלכה לה על לבו ומת הרי זה נהרג וכן
 כל כיוצא בזה הככה את חבירו באבן או באגרוף וכיוצא בהן
 או כוין אותו אם אכזרה לחיים נותן חמשה דברי נפש ואפילו הלה
 המוכה והכביד ומת כחמת המכה הרי זה פטור ואם אמרתי למית
 אכרין את המכה בבית הסודר מיד וכמהינין לזה אם מת יורג
 המכה ואם הקל ונתרפא רפואה שלימה והלך בטוח על רגליו
 כשאר הכריאים משלם המכה חמשה דברים ונפטור זה שנאמר
 בתור' על משענתו אינו שיהלך והוא נשען על המטה או על אחד
 שמטהו שאפילו הנטה לבות יכול להלך על המשענת לא נאמר
 כשענתו אלא שיהיה כהלך על משענת בריזו ולא יהיה צריך כח
 אחד להשען עליו אכזרה למיתה והקל ממה שהיה ולא נאמר
 טיבן הכביד ומת הרי זה נהרג ואין אומדין אותו אומר שני
 כשהקל טרגלים לדיבר הנהו עטרה בני אדם בעשר מקלחת וכת
 בין שהכזו בזה אחד זה בין שהכזו כאחת כולן פטורין ממיתת
 בית דין שנאמר כל נפש אדם עד שיהיה אחד שהרג כל הגפש
 והגא הדין לטנים שדחפוהו או שכבשוהו לחוף המים או שהיו
 רבים יושבים ויצא חץ מביניהן והרג סמלן פטורין דיקו בו
 עטרה אבן זה אחד זה וכל אחד מהן אין בה כדי להמית חוץ
 אחד באחור' הש בה כדי להמית ומת הרי זה האחרון נהרג עליו
 רצח שנבגר דינו ונתערב באחרים ולא נודע מי הוא מהן כולן
 פטורין ורצח שלא נבגר דינו שנתערב ברוצחים אחרים שנבגר
 דינו כולן פטורין מן המיתה שאין נזכרין דינו של אדם אלא
 בפניו ואיסורין את כולן והורג נפשות ולא היו טם עדי' וזאין
 אותו כאחת אלא ראהו האחד אחר האחד או שהרג בפני עדים

בלא התראה או שהתכחשו העדל כבודיקות תלא הוכחשו כדוקות
 כל אלו הרצחנים בונסין אותן לכיפה ומאבלין אותן ליום יד וגם
 לחץ עד שיצרו מיעיהן ואחר כך מאבלין אותן שעורים עד
 שתבקע כריסם מכבוד החולי ואין עושין דבר זה לשאר מדייני
 מיתת בית דין אבל אם נתחייב מיתה במיתין אותו ואם ג' נז חייב
 מיתה פטורין אותו שאע"פ שיש עונות חמורין משפכות דמים אין
 בהן השחתת ישובו של עולם כשפיכות דמים אפי' עז' ואין צריך
 לומר עריות או חילול שבת אינן כשפיכות דמים שאלו עונות הן
 מעבידות טיבין אדם לכקס אבל שפיכות דמים מעבידות שבינו
 לפיין חבירו וכל מי שיט בידו עון זה הרי הוא רשע גבור ואין
 כל הצינות שעשה כל יבית שקולין כנגד עון זה ולא יצל' וכן
 הדין שנאמר אדם עשוק בדם נפש וגו' צא הלכד מאחאב עובר עון
 שהרי נאמר בו רק לא היה כאחאב וכשנמדדו עונותיו חביותו
 לפני אלקי הרדות לא נמצא עון שחייבו כלייה ולא היה שם דבר
 אחר ששקל כנגדו אלא דמי נבות שכו' ותצא הרחם ותעמד לפני ה'
 זה רוח נבות ונאמר לה תפתה וגם תוכל' והי' הוא רשע לא הרג
 בידו אלא סכב קו' להורג בידו המיתים הם עובדי ע' ומישראל או
 העושה עבירות להבעים אפי' אבל נבילה או לבש שעטנז להבעים
 הרי זה מין והאפיקורסין והן שכופרין בתורה ובנבואה בישראל
 מצוה להרגן אם יש בידו כח להרגן כסיף בפרהסי' והרגואם לאו
 יבא עליהן בעליל' עד שיסבב הרגתן כיצד ראה אחד מהן שגפל
 לבאר והסולם בבאר קדם ומסלקו ואז' הריני טרוד להורג בני
 מן הגג ואחזירנו לך וכיוצא בדברי' אילו אבל הגוים שאין ביניהם
 ובינם מלחמה ורועי בהמה דקה מישר וכיוצא בהן אין נכנסין
 להן המיתה ואסור להצילן אם נש' לבות כגון שראה אחד מהן
 שגפל לים אינו מעלה שג' לא תעמד על דם רעך ואין זה רעך
 ברא' כישור' בעל עבירה העומד ברשעו ושונה בו תמיד כגון רועי
 בהמה דקה שפקדו כגול' והם החלכים בארלתן אבל ישראל בעל
 עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירה להנאת עצמו
 כגון אוכל נבילות לחיאבון מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו

פרק חמשי

כל ההורג בשגגה גולה כמדינה שהרג בה לערי מקלט וצו' עשה
 להגלותו שבו' שב בה עד בית הבדן הגדול והזהירו בית דין שלא
 יקח כופר מן הרצח בשגגה כדי לישב בעירו שנאמר ולא תקח
 כופר לנפש אל עיר מקלט או הרצח בשגגה גולה אלא אם כן מת
 הנהרג מיד אבל אם חבל בו בשגגה אע"פ שאכזרו למיתה והלה
 ומת אינו גולה שמה הוא קידם את מיתת עצמו או הרחם נכנסה
 בהכזרה והרגתה אפי' שחט בו כל שני הסוכנין ועמד מעט אינו
 גולה על ידו לפי' אם לא פרנס כל' או ששחטו בבקו' שאין רוח
 כנשבת בוכנן בית סתום של שיט הרי זה גולה וכן כל כיוצא בזה
 ישר' שהרג בשגג' את העבד או את גר חושב גולה וכן העבד נהרג
 בשגגה את ישראל או את גר חושב וכן גר חושב שהרג את גר חושב
 או את העבד בשגגה גולה שג' לכני' ישראל חל' חל' חושב כהנכב גר
 חושב שהרג את ישראל בשגגה אע"פ שהוא שגג' הרי זה נהרג אדם
 מועד לעולם וכן גר חושב שהרג גר חושב מפני שעלה על דעתו
 שכחור להרגו הרי זה קרוב לכזיב ונהרג עליו האיל ונתתו להרגו
 תני' שהרג את הגר בשגגה אין עדי' כקלט קדמות אותו שג' לכני'
 ישראל הבן שהרג את אביו בשגג' גולה וכן האב שהרג את בנו גולה
 על ידו ברא' כשהרג שלא בשעת לחוד או שהיה כלכז' אכזרה
 אחרת שאינו צד' לה אבל אם יסד כנו כדי ללכז' תורה או חכמה
 או אכזרה ומת פטור

מליכין ונזון אצל הראש וקוברין אותו בנקובו וכן כל בת מצוה
מליכין נזון אצל ראשו ונקבר במקומו נמצאו מתים רבים זה
בצד זה מחדדן מוושמו של כל אחד ואחד מהם ואם היתה עיר
אחד קרובה לכלם מביאה עגלה אחת על כולן נמצאוה על גבי
זה מודדן מן העלין כמות שהן מונחין נאמר כי ימצא חלל לא
הנוק ולא מפרפר שאין זה נקרא חלל באדמה לא טמן בגל לא
תלוי באלין בשדה לא עף על פני המים לא נדע מי הכהו הא
אם נדע לא היו עורפין אפילו ראה ההרג עד אחד אפילו עבד
או אשה או פסול לעדות בעבירה לא היו עורפין לפיכך משדבו
הרצחין בגלוי בטלה עגלה עדופה עד אחד אמר ראיתי את
ההרג ועד אחד הכחיש ואבר לו לא ראית היו עורפין כדא
בשבא שניהם כאחת אבל אם אמר אחד אני ראיתי את ההורג
היו זה נאמן כשנים לענין זה ואם בא אחד כך עד אחד והכחישו
ואבר לו לא ראית אין משניחין על גברי האחרון ואין עורפין
בא שנים אחד שהעיד האחד והכחישו ואברו לו לא ראית ורי
הן כשני עדיהם והכחישו זה את זה ועורפין אשה אכרת ראיתי
את ההורג ואשה אחרת מכחשת אותה ואם לא ראית היו עורפין
בין שבאו שתיהן כאחת בין שבאו אחד זה שנים אומרים ראינו
ואחד אמר להן לא ראיתם אין עורפין אחד אמר ראיתי ושנים
אמרו לו לא ראית היו עורפין כדא כשהיו שלשתן כשרי או פסולי
אבל אם אמר עד אחד ראיתי ההורג ושתי נשים או שני פסולים
אמרו לו לא ראית אין עורפין שתי נשים או שני פסולים אמרו
ראינו ההרג ועד אחד מכחישם ואמרוין לא ראית עורפין שאפי
כמה נשים או כמה פסולים ועד אחד מכחיש את כולן הרי אלו
כאיש אחד ועד אחד שלש נשים או שלשה פסולים אמרוין
ראינו ההרג וארבע נשים או ארבעה פסולים אמרוין לא ראיתם
עורפין זה הכלל בפסולין אחד רוב הכניין בכל מקום

פרק עשרי

אין דין עגלה עדופה מהג אלא בארץ ישראל וכן בעבר הירדן
עגלה עדופה בת שתי שנים או פחות אבל אם היתה בת שתי שנים
היא אחד פסולה ואין המטין פוסלין בה אעפ"כ אם היתה טרופה
פסולה כפרה נאמר בה כקדשים כל העובדות פוסלות את העגלה
בשטמולין בפרה אדומה שנאמר לא עובד בה הלכה נאמר
על אחד שנאמר אשר לא עובד בה שהוא כולל העל עם שאר
עבודות שהעל פוסל בין בשעת בלאכה בין שלא בשעת בלאכה
בין ששטכה בעול טפה נפסלה אעפ"כ שלא ודש בה ולא עשה
בה בלאכה ושאר עבודות אין פוסלין אלא עד שעת בלאכה כל
בלאכה שהיא לצרכה כגון פדיש שליחו עליה בפני הזבובים אינו
פוסלה וכל שהיא שלא לצרכה כגון שפרש שליחו עליה לנשאה
פסולה וכן כל כיוצא בזה כמו שבארנו בהלכות פרה אדומה אין
עורפין את העגלה אלא ביום לפי שנאמר בה כפרה בקדשים וכל
היום כשר לעריפתה ואין עורפין שתי עגלות כאחד שאין עושין
כשת חבילות חבילות עגלה ערופה אסורה בהנאה ונקברת
במקום עריפתה וכשתוד לנהל תיאסר בהנאה אעפ"כ טעדין לא
נעדיה ואם ברה או נשתנה אחד ידיתה הרי זו אסורה בהנאה
והקבר נמצאו עדיה אכמין הרי זו מותרת בהנאה כיצד כגון
שאם עד אחד אני ראיתי את ההורג ובאו שנים והכחישו
ואברו לו לא ראית והפריש את העגלה והגדירה לנהל לעדופה
על פיהם ואחר כך התבזזו השנים והרי זו מותרת בהנאה נמצאו
ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעוד נמצאו אחד
שנעדיה הקבר במקומו שעל הספק באה משהלחה כפר ספיק

והלכה לה ואעפ"כ שנמצא והרצח אחר עריפתה הרי זה יודג שב
ואתה תבער הדם הנקי הנהל שנודפה בו העגלה אסור בזריעה
ועבודה לעולם שנאמר אשר לא יעבד בו ולא יזרע וכל העובד
שש עבודה בגופה של קרקע כגון שחדש או חפר או זרע או נשע
וכיוצא באלו הרי זה לוקה ובנות לטרק שם פשתן ולנקר
שם אבנים שזה כמי שארג שם בגד או תפרו שאינה בלאכה כגוף
הקרקע לכך נאמר לא יעבד ולא יזרע מה דיעה בגופה של
קרקע אף כל עבודה שנאסרה שם אינה אלא בגופה של קרקע
אנשי עיר קרובה שנתאחרו ולא הביאו עגלה עדופה כופין אותן
ומביאין ואפי' לאחד כמה שנים שחייבי עגלה עדופה שעבד עליה
יום הכפורים חייבין להביא אחד יום הכפורים

פרק אחד עשר

מצות עשה לעשות אדם מעקה לגנו שנאמר ועשית מעקה לגנך
והיא שיהיה בית דירה אבל בית הארצות ובית הבקר וכיוצא בהן
אינו זקוק לו וכל בית שאין בו ד' אמו' על ד' אמות פסול המעקה
בית של שני שותפין חייבין במעקה שנ' כי יפול הנפל מכנו לא
תלה אלא בנפול אם כן למה נאמר גנך למעט בתי כנסיות ובתי
בדרשות לפי שאינן עשויין לדירה היתה רשות הרבים גבוהה
מגנו אינו זקוק למעקה שנאמר כי יפול הנפל מכנו גובה המעקה
אין פחות מעטרה שפחים כד' שלא יפול מכנו וגופל ועדין
להיות הבחיצה חזקה כד' שישען אדם עליה ולא תפול וכל
הכניז גנו בלא מעקה בטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנ'
ולא תשים דמים בביתך ואין לוקן על לאו זה מפני שאין בו
בעשה אחד והג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראי שישאל בה
אדם רמות כגון שהיתה לו באר כדצרו בין שיש בו סכין בין
טאין בו מים חייב לעשות חללא גבוהה עטרה שפחים או לעשות
לה כסוי כד' שלא יפול בה אדם ומות וכן כל כשול שיש בו
סכנת נפשות מצות עשה להסידו ולהשמד מכנו ולהורג בדבר
יפה יפה שנ' השמר לך ושומר נפשו ואם לא הסיד והניח המכשול
הכביאין לדי סכנה בטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים
הדבה דברים אסור חבמי מפני שיש בה סכנת נפשות וכל העובר
עליהן ואבר הדיני כסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או אינו
מקפיד בכך מכין אותו מכת מרדות ואלו הן לא יגיד אדם פיו על
הסלון הבקלח וישתה ולא ישתה כלילה כן הנהרות וכן האגמים
שכא יבלע עלוקה וזאת אינו חזקה ולא ישתה מים בגולים שבא
שתה בהן נחש וכיוצא בו כחזלי עפר וכות ואלו הן המטקין
האסורין בטחם גילוי המים והיין ואפילו כחז ואפילו התחיל טעמו
להשתנות לחמקן וחזלב וחדבש והעיר אבל שאר כל המטקין
אין כקפדין על גלויין שאין בעלי ארס טוחין בהם הטוס
טנתרסק ואבטיח שנתך ונתגלה אסור וכן כל כיוצא בהן יין
מבוטל חן חוסס אין בהן בטחם גילוי והוא היין כשעה דריכתו
עד שלשה ימים ויין או מים או חלב שהיו חכין כל זמן שההבל
עולה בהן וכן מטקין שהיה המטקה יודל מלמעלה לחמן טיפה
אוד טיפה והוא שיהיה טרוד וטרוד כל אלו אין בהן מטחם גלוי
שחזלי עפר מתיראים כבעבוע המטקה וכן ההבל ואין שותין
מכנו מי כבשין ומי שלקח ומי תרמוסין אין בהם בטחם גלוי
מים ששרה בהן כבשין ושלקות והתרמוסין אם נשתנה טעמן אין
בהן מטחם גלוי ואם אין להם כותן טעם אסורין וכן מים שהיה
בהן פרישים ודמוזקין לחולה אסורין מטחם גלוי לב

שנאמר ומגדשהם יהיו לבהמתם והרכושם חלבל חיתם לחיים
 כהן ולא לקבור רצח שהרג בשגב בעיר מקלטו גולה בה משכונה
 לשכונה ואינו יוצא מן העיר וכן לוי שהרג במדינה גולה למדינה
 אחרת מערי הלויים לפי שכל קולטות כנו שתבאר ואם הרג חרץ
 מערי הלויים וברח לעיר הרי זה קולט עיר מקלט שרובח
 רצחנים אינה קולטת שנאמר ודבר באוני העיר הריא את דבר
 ולא ששון דבריהם לדבריו וכן עיר שאין בה זקנים אינה קולטת
 שנאמר וקני העיר ההיא רצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי
 העיר לכבדו יאמר להם רצח אני אמרו לו אף על פי כן יקבל
 כהן הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם ואפי' לדבר כצוה
 או לעדות בין עדות כמון בין עדות נפשות ואפילו להציל נפש
 בעדותו או להציל סיד הגיים או ביד ונדר או מן הדליקה ומן
 המפלות אפילו כל ישראל צריכין לתשועתו כיוצא בן צדוקה איש
 יוצא משם לעולם עד מות הכהן הגדול ואם יצא חזיר עצמו למית'
 כמו שבארנו אחד כהן גדול המשוח בשמן המשחה ואחד
 המרובה בכנדים ואחד הכהן הגדול העומד ואחד הכהן שעבד
 כל אחד מארבעתן שכתב מחזיר את הרוצח אבל משוח מלכה
 אינו מחזיר כפני שהוא ככהן הדיוט רצח שנגבר דינו לגלות
 ולא היה שם כהן גדול וההודג כהן גדול ולא היה שם כהן גדול
 אחר וכהן גדול שהתג ולא היה שם כהן גדול אחר הרי אילו גולין
 ואינן יוצאין בעיר מקלט לעולם נגבר דינו לגלות ואחד
 כך מת הכהן הגדול קודם שיגלה הרצח הרי זה פטור מן הגלות
 ואם עד שלא נגבר דינו מת הכהן הגדול ומנו כהן אחר תחתיו
 ואחר כך נגבר דינו הרי זה חוזר במיתתו של שני שנגבר דינו בפני
 נגבר דינו ונכבד הכהן הגדול בן גרוש או בן זרעה בטלה כהונה
 וכאילו נגבר דינו בלא כהן גדול ואינו יוצא משם לעולם רוצח
 ששב לעירו אחד מות הכהן הגדול רדי הוא בשאר כל אדם ואם
 הרג גואל הדם נהרג עליו שכבר נתכפר לו בגלותו אף על פי
 שנתכפר לו אינו חוזר לשרדה טהיה בה לעולם אלהי הוא מורד
 כגדולתו כל ימיו הואיל וכאה תקלה ה הגדולה על ידו אף על פי
 שהחזבל באביו בודן חייב מידת בית דין כמו ההורג שאר אדם
 אם חבל באביו או באביו בשגנה אינו חייב גלות שלא חייבה תורה
 גלות אלא להורג נפש אדם בשגנה בלבד כמו שבארנו י

פרק שמיני

מצות עשה להפדיש ערי מקלט שנאמר שלש ערים תבדיל לך
 ואין ערי מקלט נחמת אלא בארץ ישראל וששה ערים הן שלש
 הבדיל משה רבי בעבר הירדן ושלש הבדיל יהושע בארץ כנען
 אין אחת מערי מקלט קולטת עד שיבדלו כולן שנאמר שש ערי
 מקלט התיינה לכס והודיענו משה רבי שאין שלש שבעבר הירדן
 קולטת עד שיבדלו שלש שבארץ כנען ולמה הבדילן אם הואיל
 וכאם טענה לירי אקייבנה כיני הבלך הבטיח כוספין שלש
 ארזות על אלו השש שנה חספת לך עוד שלש ערים על השלש
 האלה והיכן כוספין איתן בערי הקניז והקניזי שגברת
 לאברהם אבינו עליהן נאמר בתורה ואם ירחיבה ארץ את
 גבולך ורחיבין בית דין לכון הדרכים לערי מקלט להקנם
 ולרחיבין וכוסרין כהן כל ככשול וכל תקלה ואין כניחין בדרך
 לא תל לא גיא לא נהר אלא עשהו עליה גטר כדי שלא לעכב את
 הכורח לשם שנאמר תכין לך הדרך ודחב דרך ערי מקלט אין
 פניהם בלב אבות ומקלט מקלט היה כהוב על פרשת דרכים כדי
 שיכירו הרצינים יכנו לשם כנא באור בכל שנה בית דין
 כניחין שלוחים להקן הדרכים וכל מקום שצמצמו שנהקלקל
 בהקנין איתו ובית דין שנתרשלו בדבר זה כעלה עליהן הכתוב

כאלו שפכו דמים וכן כמשהוין בין כל עיר ועיר מערי מקלט
 בתחילת הפרשתן עד שיהיו משולשות בשני שנאמר וכן הדרך
 וגם ערי מקלט אין עושין אותן לא עירייה גדולה ולא מינים
 גדולים אלא עיריות בינוניות ואין מוסיבין אותן אלא במקום שקל
 ובמקום המים ואם אין שם מים ככניסין לתוכן מים ואין מוסיבין
 איתן אלא במקום אוכלוסין נתבעטו אוכלוסיהן מוסיבין
 עליהן נתבעטו דיריהן מכוניסין לתוכן כהנים לויים וישראליות
 פחדסין בתוכן מצוות ואין מפשילין בתוכם דבלי כדי שלא יהיו
 רגל גאל הדם מצויה שם כל ערי הלויים קולטות וכל אחד
 מהן עיר מקלט היא שנאמר ועליהן תתנו כב עיר כל הערים
 אשר תתנו ללויים כח עיר הקישן הכתוב כולן זו לזו לקלוט ומה
 הפרש יש בין ערי מקלט שהובדלו למקלט ובין שאר ערי הלויים
 שערי מקלט קולטות בין לדעת בין שלא לדעת הואיל ונכנס כהן
 נקלם ושאר ערי הלויים אינן קולטות אלא לדעת ורמזו ורמזו
 בערי מקלט אינו נותן שכר ביתו והדר בשאר ערי הלויים נותן
 שכר לבעל הבית כל עיר הקולטת תחמה קולטת כמנהג ארץ
 שעומד בתוך תחום ערי מקלט ונופו נוטה דרך לתחום משיע
 תחת הנוף נקלט היה עומד חרץ לתחום ונופו נוטה לתוך התחום
 משגייע לעקרו נקלט וההורג שם נהרג עליו ואעפ"י שהתחום
 קלט אין הרצח דר בו שנאמר ושם בה בה ולא בתחומה

פרק תשיעי

הרצח שנמצא נופל לארץ ולא נודע מי הכור מניחין אותו במקום
 ויצאין הזקנים מבית דין הגדול שבידו של שנאמר ויצאו זקן
 וישפטו וכוונתן כמנו אל הערים שכביבות ההלל אפילו נגא
 בצד עיר זו שהדבר ידוע בודאי שהיא הקרובה כצוה לכוון
 אור שמתדין ונדעה העיר הקרובה קצבין את הגורג כמקום
 וחדרין זקני יודשלים לבקמן ובד של אותה העיר כניחין עינת
 בקר משל אנשי אותה העיר ומורידים אותה אל נהל שטנף
 בחוקה והו איתן האבד בהודה ועורפין אותה שט בקנין
 מאחריה ובית דין של אותה העיר עס כל זקניה אפילו הם מאו
 כולן רוחצין את ידיהן שם במקום ערפתה וארשם כהן הגול
 בלשון הקדש ידיו לא שפכה את הדם הזה ועיניו לא ראו כל
 שלא בא לידנו הגורג הזה ופכרנוה בלא כחונות היא ראנו
 ופטרנוה בלא ליה והכהנים אומ' בלשון הקדש כפר לעכד יד
 והלכין להן חלקבה כגפר על הדם שג' וככפר להם הדם
 כשמתדין מן ההלל מדקוקין במדה ואין מודדן אלא לעיר שיש
 בה בד של כג' ואין מודדן ליה שלם שיושלם אין כביאח
 עגלה ערופה לפי שלא נתן לקה לשבטיכ וניעמר באדמה אשר ח
 ארדך נתן לך לדישתה נמצא קחוב ליהו' שלם או לעיר שאינה
 בד כניחין אותה ומודדן אל שאר העיריות הסבותות לו נמצא
 סכוד לספר או לעיר שיש בה גרם אין כחודין כל עיקר שהיו
 בחקת שהרנוה גרם אין העיר הקרוב כביאד אלא כגון שבין
 הרוב שבה כמו מנין העיר הרחוקה כמנה אבל אם היה אור
 שברחקה מרובין על אנשי הקרובה מכנה והלכין אחר הרוב
 והמרובין כביאין העגלה אעפ"י שהלכין אור ורוב מן התורה
 והלכין אחר הקרוב הרוב עורף נמצ' ובהרג מכוון בין כ' עינת
 ואנשי זו כאנשי זו בטרה יביא עגלה אחת בשתפתו יתנו ויאבדו
 אם זו היא הקרובה הרי היא שלהן ואלו יתנו להן חלקם כהנה
 ואם אלו הם דקרובים הרי היא שלהן ואלו יתנו להן חלקם
 כתנה לפי שאי איפשר לצמצם ואפי' ידיו אדם כהקן מודדן
 כחצמו נמצא נופ' במקום אור וראשו במקום אור

ראשית חכמה קנה חכמה וכל קנין קנה בינה

ספר שנים עשר והוא ספר קניין

הלכותיו חמש וחד סודותן הלכות מכירת הלכות זכיה ומתנה
הלכות שכנים הלכות שלוחים ושותפין הלכות עבדים

הלכות מכירה

יש בכללן חמש מצות אחד מצות עשה וארבע מצות לא תעשה
הוא פרטן :

- א דין במקח ובמכר :
- ב' שלא יונה במקח ובמכר :
- ג' שלא יונה בדברים :
- ד' שלא יונה גר צדק במכורו :
- ה' שלא יונה בדברים :

הלכות זכיה ומתנה

ענין אלו ההלכות לידע דין זכיה מן החפיק האין יקנה וכתב
יקב ודין נותן כתנה ובקבל ואי זו מתנה חוזרת ואי זו אינה חוזרת

הלכות שכנים

ענין אלו ההלכות לידע דין חלק וקרקעות בין השותפין ודדוקת
נזק כל אחד מהן בשכנו ומבעל המצר שלו ודין בעל המצר

הלכות שלוחין ושותפין

ענין אלו ההלכות לידע דין שלוחו של אדם ושותפו ומשפטיה
בביתן וממכרו ובתפוסין וסכרן

הלכות עבדים

יש בכללן שלשה עשרה מצות חמש מצות עשה ושש מצות לא תעשה
ללא תעשה וחד פרטן :

- א דין קנין עבד עברי : ב' שלא ימכר מצורה עבד :
- ג' שלא יעבדנו בפרך :
- ד' שלא נביח גר תושב לרדוח בו בפרך :
- ה' שלא לעבוד בו עבדות עבד : ו' להעניק לו בעצמו חפשי :
- ז' שלא יצא ריקס : ח' לפדות אמה העבריה :
- ט' ליעודה : י' שלא תמכר :
- יא' לעבוד בעבד כנעני לעולם אלא אם הפיל לו אדוניו אחד
בראשי אבריו :
- יב' שלא להסגיד עבד שברח כוחצו לארץ ישראל :
- יג' שלא להתנות עבד זה הציצל אליו נביצא כל המצות
הנכללות בספר זה שכנה עשר שש מהן מצות עשה
ושתיים עשרה מצות לא תעשה :

הלכות מכירה

א ב ד

אם כן למה נאמר עמו שאם היה בעל חכמה שם וחלך ויטב
לו ואמר לזה שפגע בו הואיל ועליך מצוה אם רצית לפרוק
לכרך פרוק הרי זה פטור שנאמר עמו ואם היה בעל חכמה
זקן או חולה חייב לטעון ולפרוק לבדו בהמת הגוי והמשא
של ישראל אם היה הגוי מחמר אוד בהמתו אינו זקוק לה ואם
לא חייב לפרוק ולטעון משום צער ישראל וכן אם היתה הבהמה
של ישראל והמשוי של גוי חייב לפרוק ולטעון משום צער ישראל
אבל בהמת הגוי ומשאו אינו חייב להטפל בו אלא משום
איבה חמרים שרנגלו שלא אחד מהן רעועות אינן רשאין
חבדיו להקדים לעבוד מעליו נפל רשאין לעבוד מעלת היה
אחד טעון ואחד רוכב ודדוקן הודך כעבדיו את הרוכב מפני
הטעון אחד טעון ואחד ריקן מעבדיו את הריקן מפני הטעון
שניהן טעונין שכיון רוכבין שניהן רקנים עושין פטורה ביניהן
וכן שתי ספינות העוברות בנהר ופוגעות זו בזו אם עוברות
שתיהן בבת אחת טובעות ואם בזו אוד זו עוברות הן שני
גמלים העולים במעלה גבוה ופגעו זה בזה אם עוברין שניהם
בבת אחת נפלים ואם בזה אחתה עולין כיצד הן עושין טעונה
ושאינה טעונה תדחה שאינה טעונה בפני הטעונה קרוב ודדוקת
תדחה קרובה מפני שאינה קרובה שתיהן רחוקות או קרובות או
טעונות הואיל וכולן בדדוקת אוד האל פטורה ביניהן והן מעלות
שכר זה לזה וזכה וכיצא בו נאמר בעדק תשפט עמיתך הפגע
בשני אוד רוכבין חדת משאו ואח פרק מעליו ולא מצא מי שישען
עמו מצוה לפרוק בתחלה משום צער בעלי חיים ואחר כך טעון
במה רכבים אמרים כשהיו שניהם שונאים או אדבים אבל אם
היה אוד שונא ואוד אהוב מצוה לטעון עם השונא תחילה כדו
לכוף את יצרת הדע השונא שנאמר בתורה לא מאימת העולם
הוא אלא מישראל והאין יהיה לישראל שונא בישראל והכתוב
אומר לא תשנא את אחיך בלבבך אמרו חכמים כגון שראוה
לבדו שעבר עבירה והתורה בו ולא חד הרי זה מצוה לשונא עד
שיעשה תשובה וישכר מרשעו ואף על פי שעדין לא עשה
תשובה אם מצאו נכרה במשאו מצוה לטעון ולפרוק עגולא
יניחו נוטה למית שמה ישעה בשביל כמנו ויבא לידי סכנה
והתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאוד
שהם כלים אל ה' ומאמינים בעיקר הודת שנאמר אליה וד אני נאם
ה' אליכם אם אחרין במות הרשע כי אם בשבוע רשע מדדכו ויהיה

ברוך וחמנא וסייען

נגמר ספר אחד עשר

(מניין פרקיו ששים ושנים)

- הלכות נזקי ממון אביעה עשר פרקים
- הלכות גניבה תשיעה פרקים
- הלכות חובל ומזק שמנה פרקים
- הלכות גזילה ואבידה שמנה עשר פרקים
- הלכות רוצח ושמירת נפש שלשה עשר פרקים

יין שנתחבר בו דברים הדין כפולין או דברים מרס נאפסנתין
 עד שנתחבר טעמו אין בו משום גילוי והוא הדין בשאר המשקין
 כל המשקין האסורים משום גילוי שנתגלו בין בינם בין בלילה
 אסורין ואפילו היה בעיר אדם ישן אין אימת ישן על הזוחלין
 וכמה ישרו ויאסרו כדי שיצא הרחש מתחת און בלי וישתה ויחאר
 לטקטו שיעור המים שיאסרו אם נתגלו כדי שיהיה הסם ניכר
 בהן ומזק אבל אם היה המים ברובין כדי שתאבד בהן הברה
 הדי אילו מותרין בין בכלים בין בקרקעות וכן הדין בשאר
 המשקין מעין המזק כל שהוא אין בו משום גילוי לגין בעולה
 שהגיהו בטד קיבה ומגדל או בתיק של או בכוד אפי' עמוק מאה
 אמה או במגדל גבוה מאה אמה או בשוקלין מיופה ומסור הדי
 זה אסור בודק את התיבה או את המגדל ואוד כך הגיהו הדי זה
 מותר ואם היה בהן נקב אסור כמה יהא בנקב כדי שחכנס אצב'
 קטנה של קטן חבית שנתגלתה אע"פ שישנו בכבוד השעה ולא מתו
 לא ישתה עשירי בעשה היה האמרו ששתה עשירי ומת מפני
 שאים הנחש שקע לכותה ויש סם חמת וזחלי עפר שעולה וצופה
 למעולה יש סם שהיא בתלית באמצע המשקה לפיכך הכל אסור
 ואפילו סגנו במסגנת וכן אבשה שנתגלה אע"פ שאכלו ממנו
 השעה ולא מתו לא יאכל עשירי מים שנתגלו לא ישפכם לרשות
 הדכים ולא ידבק בהם את הכית ולא יגבל בהן את השיש ולא
 ירחץ בהן פני ידיו ורגליו ולא יטקה מהן לא ברהמיה ולא בהמת
 הזכיר אבל מטקה אותן לדחול עיסה שגילשה במים מגולין
 אפילו הוא של תרומה תשרף ואפילו נאפת הפת אסורה :

פרק שנים עשר

בהמ' היה או עוף שנטמן והחש וכיצא בו או שאכלו סם הממת
 האדם קודם שיסתנה בנפ' הדי אילו אסורין משום סכנת נפשות
 לפיכך ברהמיה היה ועוף שנמצאו והנבי הגלים אע"פ שוק מתדין
 משום טריפה הדי אילו אסורין משום סכנה שבא אוד בזה"ל עפר
 בשכן עד שיכרסו כיצד בודק צולה אותן בתגור אם לא נתחתך
 הבשר ולא נשתנה משאר הצלי הדי אילו מתדין וכן ניקודי
 תאנים וענבים והקשואים והדילועין והאבטוחין והגולפנות אפי'
 הדי גורלים כיתור בין תליטין בין כחומרין ואפילו הדי בתוך הכל
 כל שיש בו לחה ונמצא בשוף אסור שבא בחש וכיצא בו נטמו
 ואפילו ראה צפור או עכבר חשב ונכרך הדי אילו אסורין שבא
 במקום נקב נקב תאנה או ענב שניטל העוקץ שלהם אין בהם
 משום גילוי לפיכך אכל אדם תאנים וענבים בלילה ואים חשש
 תאנה נקורה שיבשה ונעשת נזורת ותגרה נקורה שיבשה
 שתיהן כותרות אסור לאדם ליתן בעות או דיגרים לתוך
 פיו שכא יש עליהן חק יבש של מוכי שחץ או בעודעין או זיעה
 שכל דעה אדם סם הבמת חוף מזיקת הפנים וכן לא יתן אדם
 פס ידו תורה שאדו שכא נגע ביזו כביצדע או בכס דע שהחיים
 עסקיות ולא יתן דתכשל תחת המטה אע"פ שהוא עוסק בסעודה
 שכא יפול בו דבר המזיק והוא אינו רואה וכן לא ינעוץ הסכין
 בתוך האתרוג או בתוך הצפן שכא יפול אדם על תודה חמת וכן
 אסור לאדם לעבוד תחת קיד נטוי או על גשר רעוע או ליכנס
 לדרכה וכן כל כיצא באילו משאר הסכנות אסור לעבוד במקומן
 וכן אסור ליהודי להתיהד עם הגים כפני שהן חשודין על שפיכות
 דמים ולא יתלה עמון בדרך פגע עי בדרך כחודח ליכני
 הדי עלי' במעלה או יורדים בירידה לא יהיה ישראל לכותה תוי
 לבעלה אלא ישראל למעלה וגי למטה שכא יפול עליה להביטו
 גאי יסח לפני שטא יתן את גולמלו עם שאלו לאין אורה הודך

ידוב לו את הודך כודך שדחוב יעקב לעטו שכא עד אשר
 אבא אל אדוני שעירה אסור לקח רפואה מן הגוי אלא אם כן
 נתיאשו מכנו שיחה ואסור להתרפאות מן המין ואע"פ שנתאשו
 ממנו שמא ישכרו אודיו ופותר ליקח רפואה מן הגויס לכהונה
 או לככה שבנוף מבורח כגון מלחמה ודטייה ואם היה ככה
 של סכנה אסור ליקח ממנו וכל מכה שמחללין עליה את השבת
 אין מתרפאין מהן ומותר לשאול לרופא גוי ויאמר לו סם פלוני
 יפה לך וכך וכך תעשה אבל לא יקח ממנו ואסור להסתפר מהן
 ברשו חידו שמא יורגנו אם היה אדם חשוב מותר מפני שמתרוא
 להרגו ואם דמה לגוי שהוא אדם חשוב כדי שיפחד ממנו ולא
 יורגנו הדי זה מותר להסתפר ממנו אסור למכור לגויים כל
 כלי המלחמה ואין משוחזין להם את הדין ואין מוכרין להם
 לא סכין ולא קורדין ולא שלשלאות של ברזל ולא עששיות של
 ברזל הינזאה ולא חכים ואריו ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים
 אבל מוכרין להן תריסין שאינן אלא להגן וכשם שאסרו לכבוד
 לגוי כך אסרו לכבוד לישראל שמכר לגוי ומותר למכור כלי
 זין לחיל של בני דמדינה מפני שהן מגינין על ישראל כל שאסור
 למכור לגוי אסור למכור לישראל שהוא ליסטים מפני שנמצא
 מחוק יד עזברי עבידה וככשילין וכן כל המכשיל עיור בזכר
 והשיאן עצמו שאינה חזנת או שחוק יד עזברי עבידה שהוא עיור
 ואינו רואה דרך האבת מפני תאנה לגוי הדי זה עוכר בלא תעשה
 שנאמר ולפני עיור לא תתן מבטול הבא לישול מבד עצמ
 תן לו עצמ ההגנת לו ואסור להשיא עצמ טוב לגוי או לעבד רשע
 ואפילו להשיא עצמ טקושה דבר מצוה והוא עוכד בריעון אסור
 ולא נאנפ דניאל אלא על שהשיא עצמ לנכוד נצר ליתן
 צדקה שנאמר להן כלכה כלבי יצר עליך

פרק שלשה עשר

מי שפגע בהבדו בדרך ובהבחה רובעת תחת מטאה בין שהיה
 עליה משא הדי לא בן שהיה עליה יותר ככשאה הדי זה מצוה
 לפרוק בעליה זה מצוה עשה שנאמר עזוב תעזוב עכו ולא יפריק
 ויגזרו נבהל ודך אלא יקים עמו ויחזור ויטון כשאו עליה נל'
 הקם הקים עמו זו מצוה עשה אחרת ואם רביע נכהל ולא פק
 ולא טען בטל מצוה עשה ועבר על מצוה לא תעשה שנתרוא
 תראה את חבור אחך היה בהן והבהמה הבעת בבית קברות
 אינו כחטמא לה כשם שאינו כחטמא להשכ אבדה וכן אם היה
 זקן שאין דרכו לטעון מפרוק והאיל ואינה לפי כבודו פתח זה
 הכלל כל שאילו היתה שלו היה טען ופודק הדי זה חייב לטעון
 ולפרוק בשל חבירו ואם היה חסיד ועושה לפנים משורת הדין
 אפילו היה הבטי הגדול תראה בהמת חבירו רובעת תחת מטאה
 של תבן או קני וכיצד בהן פודק וטען עכו פרק וטען ודור ונפלה
 חייב לטעון ולפרו' פעם אורה אפי' מאה פעמים עזוב תעזוב הקם
 תקים עכו לפיכך צריך לכודות עכו עד פרסה אלא אם כן אכיל
 בעל המטא אינו צריך לך האמתי יהחייב לפרוק ולטעון עכו
 כשדאוראיה בפגיעה שדרי נאמר כי תראה ונאמר כי
 תפגע וככה שערו חכמים משיחה ביניהן רכו אבה ושני שלישי
 אמה שהוא אחד משבעה ומחצה כמיל היה רחוק ממנו יתר מזה
 אינו צדק לה כצוה מן התורה לפרוק עכו בהינם אבל לנהגן
 עליה הדי זו מצוה ונוטל שבת וכן בשעה שבוודה עכו מוד
 פרסה יש לו שכר כצוה בהמת חבירו רבוצה אף על פי
 שאין הבעלים עכו ביניה לפרוק כעליה ולטעון עליה שנאמר
 עזוב תעזוב הקם הקים כמיל הקם

האומר לחברו משך ותקנה או חזק ותקנה וכיצא בדברים אלו
 והלך ומשך או שהחזיק לא קנה שמשמע תקנה להבא ועדין לא
 תקנה לו אלא צריך המוכר או הנותן לומר לו לך חזק ותקנה או
 משך ותקנה וכיצא בדברים אלו שמשמען שיקנה עתה בעת
 שימשך או יחזק האומר לחברו משך פרה זו ולא תקנה
 אלא לאחר שלשים יום ומשך לא קנה ואם אמר לו קנה מעכשיו
 ולאחר שלשים יום קנה ואפילו היתה עומדת באגס ביום שלשים
 שזה כמי שהקנה אותו מעתה על תנאי נעשה התנאי נתקיים
 הקנין וכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי המוכר בהמה
 לחבירו אי נתנה לו במתנה ואם קנה אותה כדרך שבני אדם קונים
 אם משך או הגבחה קנה אבל אם רכב עליה אם בשדה קנה ואם
 בעיר לא קנה לפי שאין דרך בני אדם לרכוב בעיר
 לפיכך אם היה אדם חשבו שדרכו לרכוב בעיר או אדם
 מזהל כחומר שאינו מקפיד על הלכו בעיר רוכב כגון המטפלין
 בגדול הכהמות או העבדים או שהיתה אשה או שהיה ברשות
 הרבי שהרבי לחזקן שם הרי זה קונה ברכיבה והוא שתהיה בו

פרק שלישי

אחד הבתמה ואחד שאר המטפלין נקנין כמעות דין תורה
 ומשנתן את המעות קנה ואין אחד מהן יכול לחזור בו אבל חכמי
 תקנו שלא יקנו המטפלין אלא בהגבהה או במשיכה דבר
 שאין דמיו להגביה כיצד הבקבץ עצים או פשתן וכיצא בהן
 ועשה מהן טעון גדול שאי אפשר להגביהו אינו נקנה במשיכה
 שהרי אפשר להתיר האגר ולהגביהו עץ עץ וכן כל כדצא כזה
 אבל אם היה טעון של אגוזים או של פלפלין או של שקדיו וכדצא
 בהן והיה גדול שאין אחד יכול להגביהו הרי זה נקנה במשיכה
 שאם יתירו יתפרד ויהיה לו בו טרח גדול וכל כדצא כזה
 הספינה הואיל ואי אפשר להגביה ויש במשיכתה טרח
 גדול ואינה נמשכת אלא לרבים לא הצריכה כשיכה אלא נקנית
 במסירה וכן כל כדצא כזה ואם אמר לו המוכר לך משך ותקנה
 אינו קונה הספינה עד שימשכה כלה ודציאנה מכל המקום
 שהיתה בו שהרי הקפיד המוכר שלא יקנה זה אלא במשיכה
 נמצאת למד שהלוקח מטפלין אף על פי שנתן כל הדמים יכול
 לחזור בו וכן המוכר יכול לחזור בו עד שיגביהו המשך דבר
 שאינו בו הגבה או יסמוך המוכר ללוקח דבר שאין דרכו להמשך
 קנה ואין אחד משניהן יכול לחזור בו וכופין את הלוקח ליתן את
 הדמים ולכה תקנו חכמים דבר זה במטפלין גידה שכא יתן
 הלוקח דמי החפץ וקדם שיקחנו יאבד באונו כגון שנפלה דלקה
 ונשרף או באו ליסטים ונטלוהו אם יהיה ברשות הלוקח יתגרבה
 המוכר ולא יצילוהו לפיכך העבדותו חכמים ברשות המוכר צדי
 שישתדל ויציל החפץ שאם אבד חייב לשלם נמצאת או שאם נתן
 דמי הבקבץ נאגס קדם שיקחנו ואמר לו הלוקח תן לי בקד או
 חזור לי את בעותי ואף על פי שיש עדים שאבד באגס ולא
 היה במוכר כח להצילו ולא נחרטל בדבר הרי זה כחזיר את
 הדמים שהרי תקנו חכמים משיכה לפיכך אם היה בית
 של לוקח שיש בו החפץ שנמכר למוכר לא תקנו לו חכמים
 במשיכה שהרי חכמה ברשות הלוקח ומשינתן את הדמים נקנה
 הבקבץ ואין אחד מהן יכול לחזור בו וכן המוכר דבקום טאותן
 המטפלין הנמכרין כונחין בו קנה ואין אחד מהן יכול לחזור
 בו ואעפ"י שלא הגביה ולא משך ולא נמסרו לו שהרי נעשה
 ברשותו וכבר בארנו ששכירות קרקע נקנה בבסוף או בטטר או
 בחוקי הבקנה קרקע ומטפלין כאח' כיון שאגה קרקע בבסוף או
 בטטר או בהקנה נקנה המטפלין עמוהם בין שהיו שניהם בבכר או

במתנה בין שמוכר מטפלין ונתן קרקע בין שמוכר הקרקע ונתן
 המטפלין כולו שקנה קרקע קבל מטפלין בודא בשחיו אותו המטפלין
 צבורין באותה קרקע אבל אם היו במקום אחד צריך שיאמר לו
 קנה מטפלין אגב קרקע אפילו היו המטפלין במדינה אחרת
 ואגב לוקנה איתם על גבי קרקע פלוני כיון שקנה הקרקע נקנו
 המטפלין אף על פי שאין צוהין בתוכה ואם לא אמר קנה
 אגב קרקע לא קנה וקרקע כל שהוא קנין על גבה כל מטפלין
 שירצה הקנה השדה לאחד והמטפלין לאחד אעפ"י שאמר
 לו קנה המטפלין על גב קרקע והחזיק האחד בקרקע לא קנה
 השני המטפלין ואם תפשו אחד שחזר בו הבקנה אין מוציאין
 מייד שהרי תפשו אחד שקנה חברו הקרקע שנקנו אלו על גבו
 המקנה עבדים וקרקעות כאחד החזיק בעבדים לא קנה הקרקעות
 החזיק בקרקעות לא קנה עבדים עד שיהיו עומדים בתוך הקרקע
 ואעפ"י שאמר לו קנה עבדים על גבי קרקע לא קנה עד שיהיו
 בתוכה שהעבד כהלך לדעת עצמו המקנה עבדים ומטפלין
 כאחד משך המטפלין לא קנה העבדים החזיק בעבדים לא קנה
 המטפלין אלא אם כן היו המטפלין על גבי העבד והו' שיהיה
 כפות שהרי אינו יכול להלך הבקנה בהמה וכלים שעל גבה
 כאחד אף על פי שמשך בהמה וקנאה לא קנה הכלים שעליה
 עד שתביה או ימשך הכלי עצמן אם אין דרכן להגביהן שהבית
 כחצר המתהלכת היא ואין מה שבתוכה קנוי לבעלה לפיכך אם
 היתה הבמה כפוחה קנה אף כלים שעליה אמר לו הבקנה משך
 בהמה וקנה כלים שעליה הואיל ולא קנה לו גוף הבמה אף
 על פי שמשכה והיא כפוחה לא קנה כלים שעליה עד שימשך
 הכלים עצמן היה עציץ נקוב לאחד והיה הרעים שבני לאחד
 הקנה העציץ לבעל הרעים כיון שמשך קנה הקנה הרעי לבעל
 העציץ לא קנה עד שיחזיק בורעים עצמן היה העציץ והרעים
 שבני לאחד והקנה הכל לאחד והחזיק בעציץ לקנות הרעים אף
 העציץ לא קנה החזיק בורעים קנה העציץ וחו' ששינו נכסים
 שאין להן אחריות נקנים עם נכסים שיש להן אחריות שהרעים
 שבעציץ נקוב הרעים הם בארץ וכל המוכר לקרקע הרי הוא
 כקרקע כבו שבארנו כבר בארנו שכל העומד ליבצר כבצור
 דכיוצאנו נקנה אלא בהגבהה או בשאר דברים שנקנין בין
 המטפלין פשהן שהוא מוכר לקרקע ויבש שאינו צריך
 לקרקע ואמר לו יפה לי קרקע כל שהוא וקנה כל מה שעליה
 כיון שתלוט כל שהוא קנה הכל לפני התנאי הזה אבל אם אמר
 לו הקנה לי הפשתן הזה כמסר או כמתנה לא קנה אלא כזה
 שתלוט שהרי הגביהו וכן כל כדצא כזה

פרק רביעי

כלי של אדם כל מקו' שיש לו להצחו ק"ל וכיו' שנעשו המטפלין
 בתוך הכלי אין אחד מהן יכול לחזור בו וריוה כמי שהגביהו
 או כמי שרונתו בתו' ביתו לפיכך אין כליו של אדם קנה לו ברשות
 הרבים ולא ברשות המוכר אלא אמר לו הבקנה לך וקנה בכלי
 זה וכן אם קנה הכלי תחילה והגביהו ואמר כך הניחו שם ברשות
 המוכר וחזר וקנה ככנו הפירות כיון שנעשו בתוך כלי ההקנה
 אדם שמפני שהנחת המוכר במכירת הכלי אינו מקפיד על כל
 כשם שאין כליו של הלוקח קנולו ברשו' המוכר כך אי' כליו של מוכר
 קנה ללוקח אעפ"י שהוא ברשות הלוקח מסירה אינה קונה אלא
 ברשות הרבים וכחש' שאינו של שניהם והמשיכה אינה קונה אלא
 בס' בטא או בחצר של שניהם ורנכהה קונה בכל מקום דבר
 הנקנה במשיכה אם היה ברשות הרבים וכשנו דלוקח לרשות
 או לסיכטא כיון שדציא נקנת החפץ לרשות הרבים קנה

ש בכללן זמש מצות אחד מצות עשה וארבע מצות לא תעשה
וזהו פרטן

- א' דין נקמה ומכר : ב' שלא יזנה במקח וממכר
 - ג' שלא יזנה בדברים : ד' שלא יזנה נר צדק בממונו
 - ה' שלא יזנה זינהו בדברים
- וביאוד מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

אינו
נקמה
בדברי
ואפילו
העידו
עליהם
עדים

כיצד בית זה אני מוכר לך וכן זה אני מוכר לך עבד זה אני מוכר לך ופסקו הדמים ורצה הלוקח ואמר קנתי ורצה הזוכר ואמר מכרתי ואמרו לעדי זהו עלינו עדים שמכר זה ושלקח זה הרי זה אינו כלום וכאלו לא היו ביניהם דברים מעולם וכן בנותן מתנה ומקבלה אבל אם נקמה המקח באחד משלושה דברים שהוא נקמה בהם קנה הלוקח ואיך צריך לעדים כלל ואין אחד מהם יכול לחזור בו וכמה יקנה המקח הקרקעות באחד משלוש דברים בכסף או בשטר או בחזקתו כיצד בכסף מכר לו בית מכר לו שדה ונתן לו הדמי קנה כמה דברים אמרי במקום שאין כותבין את השטר אבל במקום שדרבן לכתוב שטר מכר לא קנה עד שיכתוב את השטר ואין קרקע נקנית בפחות משוה פרוטה והנה הלוקח ואמר אם רציתי אקנה בכסף או אקנה בשטר ונתן הכסף על תנאי זה הרי זה קיים ואין הזוכר יכול לחזור בו מפני התנאי והלוקח יכול לחזור בו עד שיכתוב את השטר וכן אם התנה הזוכר בזה האומר לחברו תן מנה לפלוני וקנה ביתי לך כיון שנתן קנה הבית כדרך ערב כיצד בשטר כתב לו על הביד או על הזרם או על העלה שדי נהונה לך שדי כבוד לך כיון שהגיע השטר לידו קנה אע"פ שאין שם עדים כלל ואף על פי שאין השטר שוה כלום בו א' בזוכר שדה כפני דעתה אבל בשאר קרקעות אף על פי שהגיע שטר של מכר בידו ואפילו היו בו העדים לא קנה עד שיתן את הדמים כיצד בחזקה מכר לו בית מכר לו שדה או שנתן אותה במתנה כיון שבעל או גוד או פרץ כל שהוא והוא שיועיל בטעשיו הרי זה קנה ברא בשחזיק בפני הזוכר או הנותן אבל שלא בפני הזוכר או הנותן צריך שיאמר לו לך חזק וקנה ואחר כך אם החזיק קנה אף על פי שאינו בפני הבעלים הזוכר בית לחכירו ומסר לו את הבהמה הרי זה כמי שאמרו לך חזק וקנה וכשהחזיק יקנה כיצד החזיק בבעלה קנה כגון שמכר בית או חצר והיה הפה פתוח ובעל הלוקח את הפתח וחצר ופתחו הרי זה החזיק וקנה שדי נשתמש בה שמוש המועיל כיצד חמיה קבגרות כל שהוא קנה כגון שהיה שכ גוד והיו עולין בגת והוסיף עליה כל שהוא והשלימו לעשרה ונמצא שאין עולין אלא בדוחק הרי זה הועיל וקנה וכן אם היה שם פריצה והיו כנסים בה בדוחק וחריב הוא בה כל שהוא עד שנמצא נכנס בריח הרי הועיל וקנה נתן צרור והועיל כגון שדבר בו הכים לטדה או נטל צרור והועיל כגון שפתח בנטלתו המים לשדה הרי זה קנה וכן כל כיוצא בזה ומכר וטדה לידו בידו כיצד שדה א' שנתנה לו במתנה כיון שדש את המיני שכן שתי השדות נעשו שחזקן כשדה אחת קנה אבל אם הלך בו לצרכה ולרובה

אין הלך זה מועיל כלום ואם שבל של כרמים מכר לו והוא נעשה להלך קנה בהלך וכמה שיעור רחב הדרך שקנה בהלכו אם היה בסוים במחיצו קנה כדי שיצביה רגל הניח רגל בצורה ואם אין שם מחיצות קנה ברחב כדי שתהיה על ראשו חכילה של שריגים ויסוב בה הית הקרקע צדוה סלע שאי בהלא כוד ולא פרצה ואי כת זריעה הרי החזקה שקנה אותה שטות פירות או העמדת בהמה שם וכיוצא בזה משאר התשמיש המוכר שדה לחכירו ונכנס בה הלוקח ורעה או נרה או שאסף פירות האילן או זכרו וכל כיוצא בדברים אלו הרי זה קנה שדרי החזק ואין אחד מהן יכול לחזור בו וכן אם אסף המוכר של פירות ונתן ללוקח קנה לוקח מיד בחזקה שהרי גלה דעתו שהקנה לו שדה זו קנין גמור ונעשו פירותיה שלו הגוי אינו קונה בחזקה אלא בשטר הוא שקונה עם נתינת הכסף וישראל הנא מחבת הגוי הרי הוא כגוי ואינו קונה אלא בשטר כל המזכר לקרקע הרי הוא בקרקע ונקנה או בכסף או בשטר או בהזקה ואם אינו צריך לקרקע כגון ענבים העומדות ליבצר הרי זה כבטל טלין לקנין ויש להן אונאה כשם שהקרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה כך שכירות הקרקע נקנה בכסף לבז או בשטר לבדו או בחזקה ואין אחד מהן יכול לחזור בו הזוכר לחכירו י' שדה בעטר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן ואפילו היתה אחת מהן הרי גבוה והשני מצולה שהרי תשמיש של זו אינה תשמיש של זו אע"פ כן כיון שהחזיק באחת מהן קנה השאר כמה דברים אמרים שנתן דמי כולן אבל אם לא נתן דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותו לפיכך אם היה הכל במתנה קנה כולן וכן בעכירות כיון שהחזיק באחד מהן קנה כולן כל זמן שהשכירות היו מקצת הקרקעות כמכר ומקצתן בשכירות כיון שהחזיק בין בכירה בין בשכירה כין בשכירות קנה הכל :

פרק שני

עבד כנעני הרי הוא כקרק' לקניה ונקנה בכסף ובשטר או בחזקה ומה היא החזקה בקנין עבדים שיכתבו בן כודך שכתבתי בעבדים בפני רבו כיצד הרי לו כנעל או שו כגיל לונגלו או שהולך כליו לבית המרחץ או שהפשיטו או ככו או גרה או הליטו או הגביה את רבו קנה וכן אם הגביה דרב אתו ועבד קנה תקפו והביאו אצלו קנה שהעבדים נקנין בשיכחה כמי אצל אם קרא לעבד וכו' אצל או שאמר לו רבו וראשון קנה אצל הלוקח והלך אצלו לא קנה עד שיכתבו בתקיפה או שכתבו בו כמנ שבארנו ואם החזיק בו שלא בפני רבו י' ש' ש' חזק וקנה עבד קטן הרי הוא כבהמה וקנין אותו בדברי טקנות בהן הבהמה ובדברים שקונין בהם העבדים לפי נקמה נכשיכה אף על פי שלא תקפו הבהמה בין דקה בין גסה ניקניה בכשיכה אף על פי שאיפשר להגביה איתה לא הצריכה להגביה נכשי שכתבה בתבאראץ ואם הגביה קנה והגביה קונה בכל נקמה אבל הכשיכה אין קנין בה אלא בסכסא או בחצר של שנירם ואין קנין בה ברשות הרבים ולא בהצר שאינו של שנירם כיצד קנין את הבהמה בכשיכה אין צריך לומר אם כשיכה והלכה או שרכב עליה והלכה בו שקנה אלא אפילו קרא להובאה או שדבישה בבקל ורצתה בפני כיון שעקרה יד ורגל קנאהוהו שיכשוק כפני הבעלים אבל אם כשך שלא בפני הבעלים צריך שאמר לו קודם שיכשך לך כשך וקנה הזוכר עוד להבירו או כנתן לו בהנהגה כיון שמסר לו משכמת היא הבהמה רבחה כת בראש העדר וכל נמשכן אחריה אל צד' לומר לו כשך וק' שכתבת בהמו' כמי שא' לו לך משוך וקנה וכיון שכשך לו העד' קנהו אע"פ שפשוט לא נפ' :

מה שאין כן בשאר דרכי הקניה
 עדיין קנין ואין לקנין בה פעם כגון המשוחרר את עבדו והמגר
 אשה או עושה שליח או המוס' מדוע או הכבשל מדוע או המוחל
 לחבירו חוב או פקדון שיש לו בידו וכל כיוצא בדברי אלו נהגו
 חוב המקומות להקמת המקצת אלו הדברים או כיוצא באלו
 ואמר וקניה בפלגני שעשה פלוני שליח או שמוחל לפלוני חוב
 שיש לו אצלו או שבטל המדע שבכס על גש זה וכיוצא באלו אף
 על פי שאינו צריך קנין זה שנהגו להקמת באלו הדברים אינו
 כותב כלל אלא להודיע שאינו אומר דברי אילו במשחק ובהתל
 אלא טעם בלבו ואחד כך אמר לפיכך אם אמר בלב שלם אני
 אכתי ונכתי לעשות דבר זה אינו צריך דבר אחר כלל הדברי
 שאין בהן ממש אין הקנין כותב בהן כיצד הרי שכתב בשטר
 וקנינו מפלגני שילך בסחורה עם פלו' או שיהלך השדה שביניה
 או שישתחרר שמהם באומנות וכיוצא בדברים אלו כולן הרי זה
 קנין דברים ואינו מעיל כלום טהרי לא הקנה לחברו דבר
 מאים וידוע לא עקר ולא פירו' עקר הידוע

פרק ששי

הפירו' אף על פי שאין קנין בהן כמו שביארנו הרי נקנין בקנין
 כשאר המטלטלין אבל המטבע כשם שאין קנין בו כך אינו נקני'
 בקנין בעצמו המטבע אינו נקנה בקנין ואינו נעש' הוא עצמו קנין
 לקמת בשאר דברי לשונות של זהב ושל כסף הרי הן כעשיות
 של ברזל או של נחשת ודבר כשאר המטלטלין הן ונקנין בקנין
 וקנין זה את זה בהחלפה כמו שביארנו אבל המטבעות של כסף
 או דינרין של זהב או המעו' של כסף ונחש' הרי הן כולן דמי כנגד
 שאר המטלטלין והנותן את אחד מהן דמי המטלטלין לא קנה עד
 שמשך או נכיה כמו שביארנו ואין אחד מהן נקנה בקנין ולא
 נעשה קנין ברא' בזמן שקנה שאר מטלטלין באחד מביני
 משכנות אלו או עבדים וקרקעות אבל הדינרין של זהב לגבי
 משכנות של כסף הרי הן כפירות וכן המעות של נחשת כמו פירו'
 לגבי משכנות של כסף כיצד נתן לו דינר של זהב בעשרים
 וחמשה דינר של כסף נקנה הבכף אעפ' שעדין לא בא הבכף
 לידו ודיב ליתן לו עשרים חמש דינר של כסף בשפסק ענו אם
 חרשים חרשים אם ישרים ישרים אבל אם נתן לו עשרים וחמשה
 כסף בדינר זהב לא קנה עד שיקח הדינר של זהב וכל אחד יכול
 לחזור בו נתן לו שלשים איסר של נחשת בדינר של כסף נקנה
 הדינר של כסף ודיב ליתן לו כמו שפסק עמו אם דינר חדש חדש
 אם ישן ישן אבל אם נתן לו דינר של כסף בשלשים איסר לא
 קנה עד שיקח האיסרות של נחשת וכל אחד מהן יכול לחזור בו
 והן מעות הרעות שפסלתן מלכות או המדינה או דינרין שאינן
 יצאין באותה מדינה ואין נושאין ונותנין בהן עד שמשנין אותן
 לנשכע אחד הדי הן כפירות לכל דבר ונקנין בקנין וקנין את
 המעות ואין המעות קונות אותן כשאר כל הפירות המטבע אין
 לו דרך שיחה בו כי שאינו ברשותו אלא על גבי קרקע כגון
 שקנה הקרקע ועל גבי המעות או שישכור את מקום המעות כגון
 שזכה בקרקע בכסף או בשטר או בחזקה או בקנין זכה במעות
 ודא' שיהיו אות המעות קיימין כגון שיהיו מופקדין במקום אחד
 גבל דאוכן שיהיה לו חוב על שמעון והקנה לו קרקע על גבה
 חוב שיש לו אצל שמעון נראה לי שלא קנה החוב והיו עומדין
 שלשתן ואמר לו כנה שיש לי בידך בין פקדון בין מלוהתגד לזה
 קנה לי ואין אחד כשל שתן יכול לחזור בו ודבר זה אבדו חכמים
 שהיא חלבה שאין לה טעם לפיכך אין למדין ככנה לדין אתר

היה ראובן חייב לשמעון כאה חזואמר ללוי תן לשמעון מאה זה
 אלו שאני חייב לו עד שאתן לך " או עד שאעשה עמך חשבון
 ואמר לו הן וקבל שמעון כל אחד בסלשתן יכול לחזור בו ואפילו
 פרע לוי לשמעון כקצ' זכרו לפיכך אם לא פרע לוי לשמעון חזר
 שמעון וחובע את ראובן בשאר חביו דמוכר שטר חוב לחבירו
 או נתנו לו בכתנה אינו נקנה בנסירת השטר לידו שלא כסדר לו
 אלא הראיה שבו ואין הראיה נתפסת ביד ותיצד יקנה השטר
 שיכתוב לו המקנה קנה שטר פלוני וכל השעבוד שיש בו וינסור
 לו השטר ונמצא שנקנה בכתובה ומסירה ואין צריך עדים לענין
 קנייתו אבל צריך עדים לענין תביעתו שהרי הנתבע אומר לו מי
 יאמר שבעל דברים שלי כתב וכסר לך קנין השטרות בדרך
 הזאת מדברי סופרים אבל מן התורה אין הראיות נקמת אלא גוף
 הדבר בלבד קנו' לפיכך המזכר שטר חוב לחפזינו עדין יכול
 לכתוב ואפילו ידרשו ופחלו האשה שהכניסה שטר חוב לבעלה
 אינה יכולה לכתוב אלא מדעת בעלה כפני שדה בידו והקנה
 לחבירו קרקע כל שהו והקנה לו על גבה שטר חוב הרי זה קנה
 השטר בכל מקום שהוא בלא כתיבה וכלא מסירה ונראה לי שגם
 זה יפול למורל אחד שכתבו וכן המזכר קרקע וכתב השטר
 ואין הלוקח עמו כיון שהחזיק הלוקח בקרקע
 נקנה בשטר בכל מקום שהוא האומר זכו בשדה זו לפלוני
 וכתבו לו את השטר החזיק הזכה לו בקרק' יש לנתן לחוב בשטר
 עד שיגיע ליד בעל המתנה ואעפ' שאינו יכול לחזור בשדה אבר
 להם זכורו בשדה על כנת שתבתו לו את השטר אעפ' שהחזיק
 לו בשדה אחד כזה ובוזה עד שיגיע שטר המתג' לידו מקבל המתג'

פרק שביעי

פי שנתן הדמים ולא מטד הפירות אעפ' שלא נקנו המטלטלין
 כמו שביארנו כל החומר בו בין לוקח בין מוכר לא עשה מעשה
 ישראל חייב לקבל מי שפרע ואפילו נתן הערבון כל החומר
 מקבל מי שפרע ותיצד מקבל מי שפרע אחרתן אותו בבית דין
 ואמרים מי שפרע מאנשי חד המכול ומאנשי דוד הפלג ומאנשי
 סדום ועמורה ומבצרים שטבעו בים הוא יפרע ממי שאינו עומד
 ברכותו ואמר כך יחזר הדמים דנתן דמי המטלטלין או מקצ
 הדמים ואמר בו הלוקח ואמר לו המוכר בא וטול טעותי הרי הבעו'
 אצלו כמו פקדון ואם נגנבו או אבדו אינו חייב באחריותו אבל
 אם חזר בו המוכר הרי המעות ברשותו וחייב באחריותו ואעפ'
 שחזר בו ואמר ללוקח בא וטול את שלך עד שיקבל עליו מי
 שפרע ויאמר לו אחד כך בא וטול את שלך מי שהיה לו חוב
 אצל חברו ואמר לו מוכר לי חבית של יין בחוב שיש לי אצלך
 ורצה המוכר הרי זה כמי שנתן הדמים עתה וכל החומר בו מקבל
 מי שפרע לפיכך אם מכר לו קרקע בחובו אין אחד מהן יכול
 לחזור בו ואעפ' שאי' מעות הכלה מעות בשעת המכר הלוקח
 בחברו קרקע או עבדים או שאר מטלטלין ופסקו הדמים והגיה
 כשכין על הדמים לא קנה וכל הרוצה לחזור כשגיהם חזר ואינו
 חייב לקבל מי שפרע' מכר לו בדברים בלכד ופסקו הדמים
 ורשם הלוקח חסם על המקבלי שיהיה לו סכך יודע שהוא של
 אעפ' שלא נתן מהדמים כלום כל החומר בו אדר טרשם כקבל
 מי שפרע ואם כנתה הדינה הוא שיקנה הדמים קנין גמר נקנה
 המכר ואין אחד מהן יכול לחזור בו ויהיה זה ודיב ליתן דמי דבר
 ברוד הוא שאין דין זה אלא כשטרשם כפני המוכר או שאמר לו
 ומוכר' רשום מקח' שחיי גמר להקנותו כמו שבארנו בחוק' וכבש' כ'

פועל של פירות שהיה מונח ברשות הרבים וכשבו לוקח לרשותו
או לכיבשא אדר שפסק הדמים קנה אעפ"י שעדין לא מודד וכן
אם מודד הלוקח ברשות רבים קנה ראשון ראשון בהגבה היה
מוכר מודד לתוך כליו של לוקח לא קנה שאין כליו של לוקח קנו'
ול ברשות הרבים היו הפירות ברשות הלוקח כיון שקבל עליו
המוכר למכור קנה לוקח ואף על פי שעדין לא מודד היו ברשות
המוכר או ברשות המופקדן אע"ל לא קנה הלוקח עד שיגביה
הפירות או עד שיציאם מרשותו בשכירות מקומן וכיצא בו כמו
שבארנו היו הפירות בסימטא או בחצר של שניהם ואפ"ל
היו ברשות לוקח והיו בתוך כליו של מוכר וקבל עליו המוכר
למכור והתחיל המוכר למכור בתוך כליו של מוכר אם אבד לבור
בשלישים סלע אם מוכר לך יכול לחזור בו אפ"י בסאה האחרונה
הואיל ועדין הפירות בכליו ולא גמר כל המדה וכלי של מוכר
אינו קונה ללוקח אעפ"י שהוא ברשות הלוקח ואם אבד לו כור
בשלישים סאה בסלע ראשון קנה כיון שפסקו הדמים על כל
סאה וסאה כל סאה שיגביה המוכר ויערה אותה נגמרה מכירתה
הואיל ואין הפירות ברשות המוכר ולא ברשות הלוקח ואלו לא
היו הפירות בכליו של מוכר כיון שהן ברשות לוקח קנה משפסק
אף על פי שלא מודד כמו שבארנו וכן המוכר יין או שמן
לחבירו בסימטא או בחצר של שניהם או ברשות לוקח והיתה
המדה של סרסור עד שלא נתמלאת המדה למוכר משנתמלאת
המדה הדין כן ברשות לוקח ואין אחד מהן יכול לחזור בו
וכן פירות שהיו צבורין בסימטא או בחצר של שניהם והגד אינה
שלא אחד מהן והיה המוכר מודד עד שלא נתמלאת המדה הדין היא
ברשות מוכר וכשנתמלאת המדה הדין היא ברשות לוקח היה
המדה של אחד מהן והיו בה רשומין לידע הציה שלישה רביעיה
וכיצא בהן כיון שהגיע לחשם מן הרשמים קנה ראשון ראשון
ואעפ"י שלא נתמלאת המדה שכל חשים בהם כמדה בפני עצמה
שהדין כל אחד מהן היא המדה והוא סוכך על הרשמים שנה זה
כלל נדול יהיה בידך הקונה את המטלטלין אם פסק הדמים ואז
כך הנביה קנה ואם הגביה תחלה והניח ואז כך פסק הדמים לא
קנה באותה הגביה עד שיגביה אדר שפסק או ימשך דבר שאין
דרכו להגביה היה דבר הנמכר דבר קצוב ודועים והגביה וקנה
אף על פי שפסק אדר שהגביה והוא הדין בשאר דברים שקונים
בהן את המטלטלין שצריך לקנות בהן אחר שיפסקו הדמים אלא
אם בן דמיו קוננין כמו שבארנו לפיכך הוצרך חכמים ופועלים
והכניסין לתוך ביתו אם כוד עד שלא פסקו הדמים אפ"ל היה
הלוקח הוא המודד או שפסקו הדמים ואז כך כוד המוכר שניהם
יכולים לחזור בהן פרקן הלוקח והכניסין לתוך ביתו אם פסקו הדמים
ואז כך כוד המוכר אין שניהם יכולין לחזור בהן שהדין סמכה
דעתו לכבוד ואם מודד עד שלא פסקו שניהם יכולין לחזור בהם
שהדין לא סמכה דעתו עדין למוכר ואפ"ל מודד הלוקח הנוטל
בלים מן האומן על מנת לבקרו אם היו דמים קצובים ונאמס
בידו ודיב בוכיו הואיל דמיו קצובים מעת שהגביה נעשה
ברשותו והוא שיגביהו כדי לקנות את כולו והיה אמתן חפץ
הנמכר וביב על הלוקח אבל חפץ שהמוכר קן בו והוא מבקש
חודף לכבוד הדין הוא ברשו המוכר עד שיפסקו הדמים יגביהו
הלוקח אדר שפסק אחד המשך או הגביה או החזיק בעצמו
או שאמר לאחד להגביה או למשך לו או להחזיק לו הדין זה
לזכות בשאר דרכי הגביה

פרק

חמישי

כל המטלטלין קונים זה את זה כיצד רהליף פרה בחכמי אומן
בשמן אעפ"י שמקפידין על הדמים ושערו כמה שזה זה וכמה שזה
זה ואזר כך הוהליפו כיון שמשך האזר או הגביה קנה
השני המטלטלין האחרים בכל מקום שהם ונעשו ברשותו ואף
על פי שעדין לא משכן הוהליף חבור בפרה וטלה ומשך הפרה
ועדין לא משך את הטלה לא קנה שאין כאן משיכה נמורה וכן
כל כיצא בהם דמים שאין מקפידין עליהם הדין כן בשאר
מטלטלין וקונים כיצד הדין שחפץ מעות בלא משקל ובלא מנין
אלא נטל בעדודה ואמר לו מכור לי פרהך או יין זה באלו נתן
לו את הדמים קנה ואין אחד מהן יכול לחזור בו שזה דבר שאינו
מצוי וזה ולא העריכו בו משיכה וכן ראובן שמכר מטלטלין
לשמעון בחמישים זוז וקנה שמעון המטלטלין ונתחייב בדמים
ואזר שנתחייב שמעון בחמישים זוז אלו היה לו יין או בהמה או
עבד וכיצא בדין משאר המטלטלין והיה רוצה לכושרן ואמר לו
ראובן מכור אותי לי בחמישים זוז שיש לי בידך דמי המכר ואמר
לו הן קנה ראובן המטלטלין בכל מקום שהן ואף על פי שלא
משך ולא הגביהו שגם זה דבר שאינו מצוי הוא ולא העריכו בו
משיכה אבל אם היה חוב לו עליו שלא כחמת המכר ואמר לו
מכור לי מטלטלין בחוב שיש לי אצלך ורצו שניהם לא קנה עד
שיגביהו או ימשך דבר שאין דרכו להגביה או יקנה באדון
הדמים שהמטלטלין נקנין בה הקרקעות והעבדים
והבהמה ושאר כל המטלטלין כל אחד מהן נקנה בחליפין והוא
הנקרא קנין ועקר הדרך הזאת שיהיו הקונה ולקנה כליו כל
שהוא ואמר לו קנה כל זה הליף הוצרך או הדין או הבהמה או
העבד שכבר לו בכך וכך כיון שהגביה המוכר את הכל וקנה
קנה הלוקח אותו הקרקע או אותן המטלטלין אף על פי שעדין
לא משכן ולא נתן את הדמים ואזר מהן אין יכול לחזור בו
אין קונים אלא בכלי ואף על פי שאין בו שיה פרוטה ואין קנין
בדבר שאסור בהנאה ולא בפירות ולא בבגדי כותון וכלי
של מוכר אלא בכליו של לוקח דאגה אחד כלי למוכר כדי
שיקנה הלוקח אותו המוכר וזה הלוקח ואעפ"י שהקנה לו הכל
על מנת להחזירו נקנה המקח חכה בו הלוקח שהגביה על מנת
להחזיר שמה כתב"אף על פי שלא תפס דמוכר כל הכלי שרקנה
חליף ממכרו אלא אחז מקצתו ואזר הבקנה לו מקצתו קנה הלוקח
הוא שאזר מכרו כדי שעור כלי או יאחזונו אחזה שהוא יכול
לנתק את כל הכלי מיד הבקנה לו לפיכך אם יקנה לו במקצת
הבגד צריך שיאחזו כן הבגד שלש איבעות שאם יפסקו במקום
שאזר הדין הוא כלי בפני עצמו ששלש איבעות מכור קרוי כלי
כמו שביארנו בענין טמאת בגדים וכן אם אחז פחות שלש
והיה יכול לנתק כל הכלי קנה זה שכתבין בשטרות וקניני
מפלוגי בכלל הבשר לקנות בו בכלי להציע פירות וכיצא בהן
הבשר להציע אסודי הנאה לקנות בו להציע כליו של מיכר זה
הקנין אינו צריך להיות בפני עדים אלא אם היה בינו ובין חבית
קנה שלא העריכו תורה עדים בדיני כמות אלא למוכר אבל
המוכר או הנחתן או השכר או הכישר ל וכיצא בהן אין צדי עדי'
וכיון שקנה הקונה בדרך אחד מן הדרכים שקונים בהן בין
בהגבה בין במשיכה בין בכסירה בין בקנין בין בכסף בין
בשטר או בחוק קנה ואעפ"י שאין שם עדים המוכר או הגוה נקנה
מיד יש לכל אחד מהן לחזור בו כל זמן שעסקין באהו ענין
ועל פי שחוקין בפני עדים ואם הפסיק הענין אין אחד מהן יכול
לחזור אף על פי שאין ביניהם עדים וכשם שחזר רכוש
והנותן כך חזר הלוקח והמקבל כל זמן שעסקין באהו ענין בה

ועדין העדים לידע שחזא מוכר כצני האונס ושדוא אנוס ודאי
לא שסמכו על פיו וכל מודעא שאין כתוב בה ואנו העדים ידענו
שפלוני זה אנוס היה אינה מודעא ברא במוכר או בעדשה פשרה
אבל במתנה או במחילה אם מסר מודעא קודם מתנה אף על פי
שאינו אנוס הרי המתנה בשלה שאין הולכין במתנה אלא אחר
גלוי דעת הנותן שאם אינו רוצ' להקנות כלל לכו לא קנה המקבל
מתנה והמחילה מתנה היא אחד האונס את חבירו בשחמה או
תלאו עד שמכר או שדפחיו בדבר שאיפשר לו לעשות בין
בדינים בין בדי ישראל הרי זה אונס ומעשה באח ששכר פרס
מחבירו לעשר שני' ולא היה שטר חוב ביד המשכיר ואחר שאכלו
המכר שלש שנים אמר לו אם לא תפטרנו לי אכבש שטר
שביחת ואמען שדוא לקוח בידו ואמר חכמים שזה אונס וכן
כל כיוצא בזה לפיכך אם תבע המשיכיר בבית דין וכפר בו וטען
שהפרס שלו ואחד כך מסר המשיכיר מודעא ואחר כך מכר
לשוכר שבכר בו ודי הממכר בשל שדוי יש לי עדים שהוא אנוס
וזם העדים שכפר בפניהם בבית דין והם עדי המודעא וכן כל
כיוצא כזה ברא באנס שהרי הוא תמסן מפני שכופח את המוכר
למכר שלא ברצונו אבל הגזל והחזק גולן ואחר כך לקח שדה
שגל אין המוכר צריך למסור מודעא כמו שבארנו בהלכות
גזלה עידי המודעא יש להם לחתום גם עינן באותו המכר
שנמסרה להם המודעא עליה ואין בכך כלום ואפילו אמר להם
בפני האנס ברצוני מסרתי בלא אונס הרי המודעא קיימת בשם
שאנס שכר בלא ריצון כך אנס עד שאמר ברצוני אני מוכר
וכן אם הודה בפניהם שלקח הדמים אחר שכסר מודעא על כך
אינו חייב לחזור כלום שהאנס אנסו עד שיודה העדים בכר
ידעו שהוא אנוס אבל אם נטו הדמים בפניהם חייב לחזור
העידו עליה עידי המוכר שבטל המודעא הרי המודעא בטלה ואם
אמר לעדי המודעא הו יודעין שכל קנין שאני לקח לבטל
המודע' שובל בטל ואין אני או כך אלא מפני האונ' שאהם יודעין
ואין בודעתי להקנות לזה האנס ל' גולם הרי המכר בשל ואף על
פי שקנו מיד לבטל המודעא על הדרך שבארנו

פרק אחד עשר

הקנה בין קרקע בין כסף לין והתנה הנאין שאיפשר לקיים
בין שהתנה המכנה בין שהתנה הקונה אם נתקיימו התנאין נכב'
הדבר שהוקנה ואם לא נתקיים התנאי לא קנה וכבר בארנו
מטעמי התנאין בהלכות אישות ברא בשקנה בדרך כן הדרכים
שקנין בהן והדי יש עליה לקיים את התנאי אבל אם לא קנה
עמה והתנה עמו שאם יתקיים התנאי זה יקנה ואם לא נתקיים לא
יקנה אעפ"י שנתקיים התנאי לא קנה שה אסמכתא היא שהרי סכך
קני' לעשה כך וכך וכל אסמכתא אינה קונה שהרי לא נכר
בלבו להקנותו כיצד המוכר בית לחבירו או נתנו לו במתנה על
גמל שילך עמו לירושלם כיוס פלוני והחזיק זה בביתו ודי זה קנה
בשילך עמו לירושלם באותו הזמן ואם עבר אותו ההם ולא הלך
לא קנה אבל אם התנה ואמר לו אם הלך עמי לירושלם ביום
פלוני או אם הביא לי דבר פלוני אתן לך בית זה או אבכרנו לך
בכך וכך והלך עמו באותו הזמן או שהביא לו אע"פ שהחזיק בבית
אחר נק' התנאי לא קנה שזו היא אסמכתא וכן כל כיוצא בזה
לפיכך הנותן ערבון לחבירו ואמ' לו אם אני חוזר בי ערבונך כוחל
לך והלא אבכר ואם אני חוזר כך אכפול לך ערבונך אם חזר בו
הלקח קנה זה הערבון שהרי הוא תחת ידו ואם חזר בו המוכר
אין מחייבין אותו לכפול הערבון שזו אסמכתא היא ואסמכתא לא

קנה וכן מי שפרע מקצת חובו והשליש את השטר ואמר לו
לא נחתי לך עד יום פלוני הן לו שטר והגיע זמן ולא נתן לו
לא יתן השליש את השטר שזו אסמכתא היא וכן כל הנאין
שנתבין בני אדם כיניחן אעפ"י שהן בעדים ובשטר אם יהיה נד'
או אם תעשה כך אתן לך בנה או אקנה לך בית זה ואם לא יהיה
או לא תעשה לא אקנה לך ולא אתן לך אף על פי שנתנה או
שהיה הדבר לא קנה שכל האומר אם יהיה אם לא יהיה לא נכר
והקנה שרדי דעתו עדין כוכבת שמא יהיה או שמא לא יהיה כל
האומר קנה מעכשיו אין כאן אסמכתא כלל וקנה שאלו לא נכר
להקנותו לא הקנהו מעכשיו כיצד אם באתי מכאן ועד יום פלוני
קנה בית זה מעכשיו וקנו מידו על כך הרי זה קנה אם בא בתוך
הזמן שקבע וכן כל כיוצא בזה מי שמכר חצרו או שדהו ופירש
בשעת המכירה שהוא מוכר כדי ללך למקום פלוני או מפני
המכר שנמנע כדי לקנות חטין בדמי הציו הרי זה כמוכר על
תנאי לפיכך אם ירד המכר אחר שמכר או באו חטין והחלו או
נמנעו ודרך ללך לאותה הארץ או שלא נסתיע לו לעלות או
לקנות חטין הרי זה כחוזר אתן הדמים ותחזור לו קרקע שרדי
פירש שאינו מוכר אלא לעשות דבר פלוני והרי לא נעשה וכן
כל כיוצא בהן אבל המוכר סתם אף על פי שהיה בלבו שרפני
כך וכך הוא מוכר ואף על פי שכתב הדברים שאינו מוכר אלא
לעשות כך וכך ולא נעשה אינו חוזר שהרי לא פירש דבר שכלב
אינם דברים מי שהקנה לחבירו והונה עליו על כנת שתתן נמח
זה או תמכרנו לפלוני אם נתנו או מכרו לאיתו פלוני קנה ואם לא
קיים התנאים ומכרו לאחר או שלא מכרו ולא נרנו כזמן שקבע לו
לא קנה וכן המוכר או הלוקח שהתנה שיהיה לו המקח בזמן פלו'
או בשיתן המעות הרי המוכר קיים ויהיה כשרהנה מכר קרקע
לחבירו והתנה המוכר ואמר הלוקח בשיחיו לי בעו תחזור לי קרקע
וז הרי הפירות של מוכר מכר לו סהם ואמר לו הלוקח מודעתי
כשיהיו לך מעות תביאם לי ואני אחזיר לך קרקע זו הרי התנאי
קיים הלוקח אובל פירות ואין בזה אבק רבית שרדי מודעתי חרב
עצמו בתנאי זה מעשה באשה ששלחה ראובן לקנות לה חצר
בשמעון שהיה קרובו ואמר שמעון המוכר לראובן השליח אם
יהיו לי מעות תחזור לי פלני קרובי קרקע זו והשיבו ראובן ואמר
לו אתה ופלנית קרובים כמו אחים בלומר הדבר קרוב שה א
תחזור לך ואינה בקפדת על חובא מעשה לפני חבני ואכרנו הרי
זה השליח לא קנה כלום שהרי לא סמכה דעתו של קרוב זה על
דברי השליח מפני שלא השיבו תשובה ברורה ונמצא שלא נכר
ולא הקנה וכן כל כיוצא בזה אסמכתא שקנו מידו עליה בבית
דין חשוב הרי זה קנה והוא שתפוס זכותו בבית דין והוא טרא
יהיה אנוס כיצד הרי שדהפי שטרו או שזכרו בבית דין וקנו מידו
שאם לא בא ביזם פלוני ונתן שטר זה לבעל דינו והגיע היום והיא
בא דרי אלו נתבין ואם עכבו נהר או חזרי מיכא לא יתנו וכן
כל כיוצא בזה והוא שיהיה בבית דין חשוב המחייב עצמו וכו'. וכן
לאחר בלא תנאי כלל אעפ"י שלא היה חייב לו כלום הרי זה חייב
שדבר זה מתנה היא ואינה אסמכתא כיצד האומר לעדים הו עלי
עדים שאני חייב לפלוני בנה או שכתב לו בשטר הריני חייב לך
מנה אעפ"י שאין שם עדים או שאמר לו בפני עדים הריני חייב
לך בנה בשטר אעפ"י שלא אמר לו אתם עדי האל ואם בשטר
הרי זה חכמי שאמר הו עלי עדים וחייב לשלם אעפ"י ששניה טרדים
ורעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום שהרי חייב עצמו כמו
שישתעבד העבד וכזה הוור לב רבאונ' חייב עצמו בדבר שאים
קצוב כגון שאמר דריני חייב לזון ארבע או לחכות חכש שנים
אף על פי שקנו מידו לא נשתעבד שזו כמו טרנה היא

הגשמי ונתן בדברים בלבד הרי זה ראוי לעמוד לו בדבריו אף על פי שלא לקח מן הדמים כלום ולא רשם ולא הניח מסבין וכל החחר בו בין לקח בין מוכר אף על פי שאינו חייב לקבל מי שפרע ודאי זה ממוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה היכנו וכן מי שאמר לחבירו ליתן לו מתנה ולא נתן הרי זה כמחוסרי אמנה ברא במתנה מועטת שהרי סמך דעתו של מקבל כשהכסוד אכל במתנה מחכה אין בה חסרון אמנה שהרי לא האמין זה שיתן לו דברים אילו עד שיקנה אותו בדברים שקונה בהן הנתן מעות לחבר לקנות לו קרקע או מטלטלין והניח מעות חברו אצלו והלך יקנה לעצמו במעותי מה שעשה עשוי והרי הוא ככלל ורמאין היה יודע שזה המוכר אהב אותו ונכבד וטוב לו ואינו מוכר למשלחו הריאה מהר לקנות לעצמו הוא שיחוד וידוע ואם מפחד שפא יבא אחר ויקדמו לקנות הרי זה קונה לעצמו ואחר כך מודיעו הרי מקצת המה"ש אסא קנה לעצמו במעות חברו אחר שקפן עליו מלה הרי קנה לעצמו ומקבלין מכנו כשאמר אפתי אותם ומעות על עצמי כמלה ואני אומר שאין דין זה דין אבת אלא המקח של משלח כמו שיחבאר בדין העסק שלשה שנתנו מעות לאחד לקנות להם המקח אם היו המעות מעורבות וקנה במקצת הדמים אעפ"י שהיה כונת השליח שזה שקנה לאחד מהן הרי המקח של מלך וחלקין אותו לפי מעותיהן היו מעות של אחד מהן צדורין וחלקין אעפ"י שהיה בלב השליח הזה שקנה המקח לכלן לא קנה אלא זה שנקנה המקח במעותיו בלבד :

פרק

שמיני

המוכר טדה לחברו באלף זה ינתן לו מקצת הדמים והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים אפילו לא נשאר לו אלא זה אחד לא קנה הלוקח את כולה אעפ"י שכתב השטר או החזיק חדר בו הלוקח יד הגזבר על העליונה רצה אמרו לו לך הליך מעותך או קנה מן הקרקע כנגד המעות שנתונתן לו מן החברית שבה ואם חדר המוכר יד הלוקח על העליון רצה אומר תן לי מעותי או תן לי קרקע כנגד מעותי ונטל מן הפה שבה ואם לא היה יצא ונכנס ותובע קנה הלוקח את כולה ואף אחד מהן יכול לחזור בו ושאר הדמים עליו כשאר החובות ככר טדה מפני רעותה אעפ"י שהיא יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים קנה הכל ואף הלוקח יכול לחזור בו שזה שהתובע ורודף לא מפני שעדין לא גבר והקנה אלא כדי שלא יחזור בו הלוקח וכן הדין במכר מטלטלין אעפ"י שמשך הלוקח הפידו והציא לרשותו והמכר נכנס ויצא על שאר הדמי לא קנה יד החוזר בו על התחוב כמו שביארנו אלא אם כן כנגד מפני רעה במכרו והרי זה קנה הכל לקח טדה מאה במאות והמוכר יצא ונכנס לתבוע שאר הדמים הרי זה ספק אם הוא כמכר טדה מפני רעותה חזק שחובע מפני שעדין לא גבר להקנותו עד שיקח כל הדמים לפיכך ירדוהו לחזור משניהם אינו יכול לחזור ואם תפס המוכר במקח שנכר כנגד המעות שנשארו לו אין מצויאין מידו הקנה דבר מחבירו ונתן לו הדמים וטעה בבנין המעות האחד וכן תבע המוכר ואמר לו באה שנתת לי אינם אלא תשעים נקנה המקח וכחיד לו העשרה אפילו אחר כמה שנים בין בקרקע בין במטלטלין האם להביאו כשאמכר טדה זו הרי היא מכרה לך מעכשיו במאה זה וקנה מידו על כך ולאחר מן ככרה לאחד במאה קנה הראשון מכרה בחרת על כמה קנה אחרון שלא אמר לו אלא כשאמכר טדה זו כוכר מרעתו תהלה זה לא היה רעה למכור ולא מכר אלא מפני התוספת שהוסיף זה

על הטדה ונמצא כפי שבאנו ומכר אמר לו כשאמכרנה חרתי קנייה לך מעכשיו כמה שישומו אותה בית דין של שלשה אפ"ל על פי שנים מן השלש אמר לו כמו שיאכרו שלשה עד שיאכרו השלשה וכן אם אמר לו כמו שישומו אותה בית ארבעה עד שישומו הארבע כולן ויסכימו המכור לאחד כמו שיסכימו ואחד כך יקנה הראשון שמו אותה שלשה או ארבעה ואמר המוכר עד שיבא שלש אחרים או ארבעה וישומו אין שומעין לו שהרי קנה מידו תהלה שמכר מעכשיו :

פרק תשיעי

המוכר להקדש ואמר לו הגזבר בכמה אתה מוכר דפין זה ואמר בעשרה אפילו היה טדה מאה בין שאמר בעשרה אינו יכול לחזור בו שאמרה לגבוה כמסירה להדיש הגזבר שקנה להקדש או שמכר ידו על העליונה כיצד נתן דמים של הקדש אעפ"י שלא משך הפירות אם הוקרו קנה כדין תורה ואם החלו הפירות חדר שהרי לא משך ולא יהא כח הדיש חכוד כצח ההקדש וכן אם מכר חפץ של הקדש ומשכו הלוקח ולא נתן דמים והחל החפץ קנה שלא יהיחכח הדיש חכוד מכח הקדש ואם חקר התפוח בו שהרי לא לקח הגזבר דמים והוקדש אינו נקנה אלא בכסף שבונתן ובכסף וקם לו ואין הגזבר חייב לקבל מי שפרע נכסי יתומים הרי הן כהקדש כיצד יתומים שבכרו פירות ומטלטלות הפירות ועדין לא לקחו הדמים והקרו הפירות תמדין בהן שאין נכסי יתומים נקנין אלא בכסף כהקדש והולד הפירות לא יחזק כח הדיש יחד חצר מכחן וכן אם לקחו הדמים ועדין לא נמטבו פירותיהן והוקרו חזרין כשאר הדישות אבל אם החלו הפירות ורצה הלוקח לחזור בהן חזרין ומקבלין כי שפרע בדינם עם שאר העם שאם נחייב אותם ליקח הפירות כדין תורה הרי זרעה ליתומים שאם יהיה דינם כך כשיצטרכו לנכס לא ימצא מי יתן להם דמים וכן יתומי שלקחו פירות ומשכו הפירות לא נתנו הדמים והוקרו לא יהיה כח הדיש גדול מכחן ואם החלו הפירות אינן חזרין שזו רעה להם כשיצטרכו לקנות פירות ולא ימצא מי שימכור להם נתנו הדמים ולא משכו הפירות והולד הפירות חזרין לא יהיה כח הדיש גדול מכחן והקדו אס ריג המוכרין לחזור בהן חזרין ומקבלין כי שפרע שאם היה דינם שיקנו כנתינת המעות יאמר להם המוכר נשרפו הפירות טלקוח או אבוד באונס וכבר נעשו ברשותכם משעת נתינת המעות בארבעה פרקים בטנה העמידו דבריה על דין תורה בבשר כנטי טהעס כולן צדיקין לבשר ואלו הן ערב יום טוב האחרון של הן וערב יום טוב של פסח וערב העצרת וערב ראש השנה כיצד יהיה למכר טדה אפילו טדה מאה דיגריין ולקח דיגרי אחד מן הלוקח כדי ליתן לו כשר כשישחולא נהקבצו לו כל דמי הטדה אינו יכול לחזור בו אלא כשהיטין את הטבח בעל כרוח ובפז אותו לשחוט וליתן הבשר ללוקח לפיכך אם מת הטוד בת לוקח

פרק

עשירי

מי שאמכרו עד שמכר ולקח דמי המקח אפילו תלדו עד שכבר נמכרו כמכר בין במטלטלין בין בקרקעות שכתבי אנוס נכר והקנה אעפ"י שלא לקח הדמים בפני העדים לפי אס כשר מודיע קודם שימכרו ואמר לשני עדים דעו שזה שאני מוכר חפץ פלו לפלני מפני שאני אנוס הרי המכר בטל ואפילו היה קנה שנים מצויאין אותה מידו ומחזיר הדמים

וכן הדין באפסדופוס שניבר קרקע ועבדים שאין הלוקח יכול לחזור בהוניה בדין ההדושה האהון וההחפץ שחלק המטלטלין הדין כלקוחות פחות משתות נקנה מקח ואין מחזיר כלום יתר על שתות בשל מקח שתית קנה ובחזיר אונאה ואם נתנו בניהם שחלקו בשם הדינין וטעו בשתות בשילה הלוקח שהדינין שטמו ופחתו שתות או ה תירו שתות מכרן בשל הבהמה והמרגלות והסף וכפר תורה הדין הן כשאר מטלטלין ויש בהן הוניה אין לך דבר שאין בו הוניה הדין מארבעה דברים שמנו חכמים והוא שיהיה מוכר או קנה בנכסי עצמו כמו שביארנו בשם שאין לקרקעות הוניה כן שכירות קרקע אין לו הוניה אפי' שבר טרקלין גחל בדינר בשנה או רפת קטנה בדינר בכל יום אין לו הוניה השוכר את המעיל לעשות עמו בין בקרקע בין במטלטלין אין לו הוניה מפני שהוא כקונה אותו לחזן ועבדו אין בהם הוניה שטר לוחץ לו קרקע ואמר דרעתי בה דיעה הראוי בה ובאו עדי' שודע בה פחת מן הראוי לה דרי זה ספק אם יש לו הוניה מפני הורע או אין לו הוניה מפני דקרקע לפי אין מצויאין מיד נתבע וכן אין כשביעין אותו אלא שבועת הסת כפני צד הקרקע שיש כאן השוכר את הכלי' או את הבהמה יש לדם אונאה שהשכיר מבידה בת יומא היא ואם יש בה הוניה שתות או יותר בין שנתאב' שוכר בין שנתאגה משכיר הרי זה מחזיר הוניה ואמ' לאחד זמן מרובה נראה לו שהקבלן יש לו הוניה כיצד כגון שקבל עליו לזרז כגור זה בעשרה זחס או לחפור חלוק זה בשני זחס הרי זה יש לו הוניה וכל אחד משניהם בין קבלן בין בעל הבגור חזר לעולם כמובר :

פרק ארבעה עשר

כדי באינו שהמשיא ונותן באמנה ואמר כך וכך אני משתכר אין לו הוניה ואפילו אמר זה לקוחי בסלע ובעשר אני מכר מתור אבל בית דין חייבין לפסוק השערים ולהעמיד שטרם לכך ולא יהיה כל אחד ואחד בשתבד כל מה שירצה אלא שהתח בלבד יפסק להם בשכרם ולא ישתכר הוכר יתר על שתות ברא' בדרים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים ומלוחות אבל העקרון כגון הקושט והלבונה וכיצא בהן אין פוסקין להם טעור אלא ישתכר כל מה שירצה ואין משתכרין פעמים בבצים אלא והגר והאשה הוא מוכרן בשטר והלוקח כמנו מוכרן בקרן בלבד אמר לעשות סחור בארץ ישראל כדברים שיש בהן חיי נפש אלא זה מכא מצרנו ומכר זה המביא בגרנו ומכר בדי שיכברנו בגל ובמקום שהטמן מרובה מתור להשתכר בשמן אין ארצין פירות שיש בהן חיי נפש בארץ ישראל וכן בכל מקום שדוכו ישראל שהדי בגיע מדבר זה צעד לישראל כמה דברים אמורים בלוקח כן השוק אבל המכנים כשלו מותר לעשות לו קבו ארצו מותר לאצור פירות שלש שנים ערב שביעיות ושביעיות ומצאוי שביעיות ובשני בצורת אפילו קב חרובין לא יאצור כפגי' שמכנים טאה בשערים וכל הצפקע טערים או שאצר פירות בארץ או במקום שדוכו ישראל הרי זה כמלוח ברבית ברא' בפירות שיש בהן חיי נפש אבל חתבלין כגון כמון ופולפלין מותר לאצור אותן בארץ ישראל ולהוציא אותן במקום למקום כשאר העקרון אין מצויאין פירות שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנים ומלוחות מארץ ישראל להוציא לארץ או לסוריא ולא ברשות כלך זה חרשות מלך אחר בארץ ישראל רשאים בני העיר לקחן להם טעור לכל דבר שירצו ואפילו בסיר חלום ולהתנות ביניהם לכל מי שיעבדו יענשו אותו וכך רשאים אנשי אומנות לפסוק ביניהם שלא יעט' אחד ביום שיעשה חבירו וכיצא בזה וכל מי שיעבד על התנאי יענשו

איתו כך וכך כמה דברים אמורים במדינה שאין בה חכ כהחוב לתקן בעשה המדינה ולהצליח דרכי ושניה אבל אם יש בה אדם חשוב אין התנאי שלהן כועיל כלום ואין יכולין לענוש ולהנכסד על מי שלא קבל התנאי אלא אם כן הרגה עמוס ועשו מרעת החכם וכל מי שדבסד לגי התנאי שא נז מרעת החכם כשלים בשם שהוניה במקח וככבר כך יש הוניה בדברים שנא' ולא תנו איש את עביתו ויראת מאלהך אני הוה הונית דברים כיצד היה בעל השתבה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים ואם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך היה גר ובא ללמוד תורה לא יאמר לו פה שאכל נבלות וטרפות יבא מלמד תור' שנתנה מפי הגבורה היו חלאים ויסורי' באין עליו או שהיה בקבר את בניו לא יאמר לו כדרך שאמרו חבריו לא יאמר לא יאמר לא יאמר לזכור נא מי דא נקי אבד הוה המדין מבקשין תבואה לא יאמר לזכור אצל פלוגי הוא יודע שלא מבר תבואה מעולם נשאלה שאלה על דבר חכמה לא יאמר למי שאינו יודע אותה חכמה מה תשיב כדבר זה או מה דעתך כדבר זה וכן כל כיוצא בדברים הללו כל האונה את הגר בין במכון בין בדברים עובר בשלטה לארץ שנאמר וגר לא תזכר זה הונית דברים ולא תלהצנו זה הונית מכון הא לכזה שכל האונה את הגר עובר בשלטה משום לא תזנו את עביתו ומשום אל תזנו איש את אחיו ומשום גר לא תזנו וכן אם לחצו חזונה במכון עובר בשלטה לארץ משום אל תזנו איש את אחיו ומשום ולא תזנו איש את עמיתו ומשום ולא תלהצנו וכפני מה עובר כגר על לאו של הונית דברי' אף בזהנית מכון ועל לאו של הונית מכון אף בזהנית דברי' כפני שהוציא הכתוב את שניה' בלשון הוניה סתם וכפל לארץ כגר בשני הדברים בפירוש לא תנו ולא תלהץ גדולה הונית דברי' מהונית מכון שזה נתן להשכון חה לא נתן להשכון וזה כבכסו חה כנופו ודרי הוא אומר בזהנית דברים ויראת מאלהך לפי שהדבר מסר ללב הא לכזה כל דבר שהוא כבוד ללב נאמר בו ויראת מאלהך וכל הצועק כותנת דברים נענה מיד שנאמר כי אני השם :

פרק חמשה עשר

המוכר לחבירו בנדה במשקל או בכנין וטעה בכל שהוא חזר לעולם שאין הוניה אלא בדמים אבל בהשכון חזר כיצד כמר לו באה אגוזים בדינר ונביצא אונאה ואחר או תשעה ותשעים נקנה הבקח ומחזיר את הטעות ואפילו לאוד כמה שנים וכן אם נביצאו הצעות חסר או יתר כן הכנין שפסקו חזר ואפילו לאוד שקנו מיד שלא נשאר לו אצל חבירו כלום חזר שקנין בטעות הוא וכן כל כיוצא בזה וכן המוכר לחבירו קרקע או עבד או בהמה או שאר מטלטלין ונמצא בבקח מוס שלא ידע בו הלוקח כחוזר אפי' לאחד כמה שנים שזה מקח טעות הוא חזר שלא ישתב' במקח אחר שידע במוס אבל אם נשתבש בו אחר שראה המוס הרי זה מוחל ואינו יכול להחזיר אין כחשבין פחת המוס אפי' מבר לו כלי שזה עשה דינר ונמצא בו מוס הבפחתו כדמיז איסר מחזיר את הכלי ואינו יכול לחזר לו הליך איסר פחת המוס שהלוקח אומר בחפץ שלם אני חוצה וכן אם רצה הלוקח ליקח פחת המוס הרשו' ביד המוכ' שהוא או לו או תקנה אותו כמו שהוא או טול חמי' שלך הליך כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מוס שמחזיר בו טקח זה מחזירין וכל שהסכימו עליו שאינו מוס הרי זה אינו מחזיר בו אלא אם פירש שכל הנשוא ומתן סתם על מנה המדינה הוא סוכך כל הלוקח סתם אינו לוקח אלא הדבר השלם ככל מוס ואם פירש המוכר ואמר על מנת שאין אתה חזר עלי' במוס

והדין ששם הונחה שתחת אין אחד כהן יכול לחזור בו אלא קנה ומחזיר אונאה אבל המוכר חטים שהמתית ונמצאת לבנה לבנה ונמצאת שתחתית עצי של זית וכפצאו של שקמה של שקמה ונמצאו של זיתין ונמצא חומץ ונמצא יין כל אחד מהן יכול לחזור בדבורו שאין זה המין שאמ' שימכור לו וכן כל כיוצא בזה המוכר יין לחברו ונתנו הלוקח בקנקניו והחמיץ מיד אינו חייב באחריותו ואעפ"י שאמר לו לתבשיל אני צריך לו ואם ידע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות מכר לו יין והרי הוא בקנקניו של מוכר והחמיץ אם אמר לו למקפה אני צריך והחמיץ מחזיר ואילו הדין יתן וקנקנד שאני לא קניתי לשתותו אבל לבשל כעט ואם לא אמר למקפה הוא אינו יכול לחזור שחדי אומר לו לכה לא שתית אותו ולא היה לך לשתותו עד ש יחמיץ המוכר חבית של שכר לחברו והחבית של מוכר והחמיצה בתוך השלישה ימיכ הראשונים הרי זה ברשות המוכר ומחזיר את הדמים מכאן ואילך ברשות הלוקח המוכר חבית של יין לחברו כדי למכרה מעט מעט והחמיצה בכוחציתה או בשלישה חחרת למוכר ואם שנה הלוקח הנקב שלה או שהגיע יום השוק ושהחלה מכר הרי היא ברשות הלוקח וכן הנקבל חבית של יין מחברו כדי להוליכה למקום פלוני למכרה שם וקודם שהגיע טם הוול היין או החמיצה הרי זו ברשות המוכר מפני שהחבית והיין שלו וכן כל כיוצא בזה האומר לחברו יין כבושל אני מוכר לך חייב להעמיד לו עד עצרת אמר לו יין ישן אני מוכר לך נתן לו משל שנה שעברה מיטשן כשל שלש שנים וצריך שיעמוד ולא יחמיץ עוד הוצג ובמקום שיש מנהג ידוע הכל כמנהג המדינה האומר לחברו מרתף זה של יין אני מוכר לך למקפה או שמכר לו מרתף של יין סתם הרי הלוקח מקבל עליו עשרה קנקנים בכל מאה שלא יהיה יינם טוב אלא כבר התחיל להשתנות יתר על זה לא יקבל אמר לו מרתף של יין אני מוכר לך למקפה או שאמר לו חבית של יין אני מוכר לך נתן לו יין טבול יפה ירצוי לתבשיל אמ' לו מרתף זה של יין נתן לו יין הנמכר בזכות שחדי הוא בינוני לא רע ולא יפה אמר לו מרתף זה אני מוכר לך ולא חוזר יין אפילו כולו חומץ הגיעו וכן כל כיוצא בזה האוסר לחברו ערבה של עץ אני מוכר לך או קורות בית הבד אני מוכר לך אני נתן לו עץ שראוי להפוך בו ערבה או קודה שראוי לקחת בית הבד אלא ערבה בצורת' או קורות בית הבד בצורתה שכל המאה אומר זו ערבה או זו קודחת בית הבד וכן כל כיוצא בזה

פרק שמנה עשר

אסור לרמות את בני אדם במקח וממכר או לגנוב את דעתם ואזהרנים ואחד ישראל שיש בדבר זה היה יודע שיש בטכסו טס וידיעו ללוקח ואפילו לגנוב דעת הבריות בדברים אמר אין כפרבטין לא את האדם ולא את הבהמה ולא אם הכלים הישנים כדי שידאו כחדשים אבל כפרבטין החדשים כגון שיטוף ותהין ויפה כל צרכי אין כשרבטין את האדם במים של זרין וכיוצא בהן כדי שיפחח וידאו פניו טכנים לא צובעין את הפנים בשדק וכיוצא בו ולא נופחין את הקרבים ולא שחרין את הכספים וכיוצא כל כיוצא בדברי אלו אסורין ואין טוכרין בשדק כחלה לנו בכלל שחטה אף על פי שהנכלה אצל כשהחטה מוד לבד את דגריסין אבל לא על פי המנהג שאינו אלא כגונב את העין ידמה הכל שהוא ברור ומחזר להבניי לחלק קליות ואגמל להעניק ולטפוח כדי להרגילן לכא אצלו ופחת כשער שבשוק כדי להרבות בקיפוי' כמבט ואין בני השוק יכולין לעכב עליו ואין גנה גבת הדעת אין מערבין פירות בפירות אפילו חדשים

בחדשים ואין צריך להזר ישנים בחדשים אפילו הישנים בזקק והחדשים כוול מפני שהלוקח רוצה לישנן בין שתחתית לערב קשה כרך בין הגתות כלבד מפני שמשכיתו ואם היה טעמו נכד מותר לערב בכל מקום שכל מקום הנכד טעמו כרניש הלוקח ולפי הלוקח מותר לערב אותו אין מערבין יין במים ומי שנתערב לו מים בינו לא ימכרנו בחנות אלא אם כן מודיעו ולא להגד אף על פי שמודיעו שמדמה בו אחרים ומקום שנהגו להטיל מים בין יטיל והוא שיהיה בין הגתות התגר ניטל מחמש גתות ונתן לתך פטס ואחר מחמש גתות ונתן לתך כגורה אחד ובלבד שלא יתכוין לערב אסור לערב שמרים בין בין כין בשמן ואפילו כל שהוא ואפילו שמרים של אמש בשמרים של יום אחר אבל אם ערה היין נכלי אל כלי נותן שמרים לתוכו המוכר לחברו שכן מניקק אינו מקבל שמרים נכר לו שכן סתם מקבל לוג והחצה שמרים לכלי מאה לוג ומקבל בשאר שמרים שכן עמוד העולה למעלה על פני השמן יתר על השמרים הידועים באותו מקום בד"א כשנתן לו מעות בתשרי שהשמן עכור ולקח השמן בניסן כבודת תשרי שהוא גדולה מפני אותו השמן הקיפה למעלה אבל אם לקח כבודת ניסן שהוא קטנה מפני שכבר צלל השמן אינו מקבל אלא השמרים בלבד המוכר חטים לחברו מקבל עליו רובע קטנית לכל סאה טעורים יקבל עליו רובע משוכת לכל סאה עדשים מקבל עליו רובע עפרורית לסאה תאנים מקבל עליו עשר בתליות לכל מאה מכר לו שאר פירות מקבל עליו רבע טנפות לכל סאה נמצא בהן יתר על השיעורים האלו כל שהוא ינפה את הכל ויתן לו פירות כניפין וברמדין שאין בהן כלום ואין כל אלו הדברים אמורים אלא במקו' שאין להם מנהג אמר במקום שיש להם מנהג הכל כמנהג המדינה יש מקימות שנהגו שיהיו כל הפירות כבוקים וברמדין ככל דבר ושיהיו היינות והטבני' צלולין ולא ימכרו השמרים כלל יש מקימות שנהגו אפילו היו בהן מחצת שמרים או שהיו בפירות כחצה עפר או תבן או מין אחר ימכר כמות שהוא לפיכך הבורר צדור מתוך נדנו של חברו נתן לו דמי חטים כשיעור צדור שבידו שאלו הגיזו היה נמכר כבודת החטים ואם תאמר יחזיקנו הרי אמרו אסור לערב כל שהוא המוכר קנקנים בשדון במקום שאין מנהג מקבל לכל מאה עשרת פיטסות והוא שיהיו נאות ועשיות בגפרית :

פרק תשעה עשר

אסור למוכר למכור לחברו קרקע או מטלטלין שיש בה עסק ויש בה דין עד שיודיעו שאעפ"י שהאחריות עליו אין אדם רוצה שדקן מעותת וירד לדין ויהיה נתבע מאחרים המוכר קרקע לחברו ואחר שקנה הלוקח באחד מן הדרכי' שקונין בהן קידם שישתמש בה יצאו עליו מערערין הרי זה יכול לחזור בו שאין לך טס גדול מזה שעדין לא נהנה בו ובאו התובעין לפיכך יבטל המקח ויהיה המוכר את הדמים ועשה דין עם הבע"ערין ואם נשתמש גם הלוקח כל שהוא ואפ"י דט המצר שלה ועדנו עם הארץ אינו יכול לחזור בו אלא עשה דין עם המערערין ואם היציאת כיהו כהן יחזר על המוכר כדין כל הנטרפין או כל המוכר קרקע או עבד או שאר מטלטלין הרי זה חייב באחריותו כיצד אם היציאת המקח מיד הלוקח מחמת המוכר חזר הלוקח ונ' של כל הרמזים שנתן מן המוכר שהרי נלקח המקח בחמתו כך הדין בכל המכר אף על פי שלא פירש הלוקח דבר זה אלא קנה סתם אצל המוכר הקרקע בשש' לא חכר בו האחריות הדיוה חייב באחריותו שהאחריות שלא נוכר טענת סופר הוא כמנהג דברי אמור' כשהציג הלוקח מיד לוג א

הרי זה חזר עד שיפרש המים שיש במכרה ומחל הלוקח או עד שיאמר לו כל מום שימצא במקח זה הפחת דמיו עד כך וכך קבלתי אותו שהמחל צריך לידע הדבר שימחול לו בו ופרש אותו כמו המפרש בהוניה המוכר פרה לחברו וכנה בה כומין גליון וכומין שאין נכרים הלא היה בה מאותן המומין הגלויים טמנה ונמצא בה מום מאותן שאינן נכרין הרי זה מקח טעות וחדד ואעפ"י שפירש המום שנמצא שהרי הלוקח אמר כשראיתי שאין בה אלו המומין שנראין שמנה אמרתי כך אין בה אלו שאינן נראין שמנה ואינו כפר שכומין אילו אלא כדי להשביח דעתו כיצד כרה זו עורת היא וצרתה היא נשכנית היא רבצנית היא ונמצאת רבצנית בלבד או נשכנית הרי זה מקח טעות הרי זה כל המומין שמנה אין זה מקח טעות וכן אם היתה צרת ונמצאת נשכנית אעפ"י שאינה עורת אין זה מקח טעות הראה לו המום שיש בה ואמר לו מום זה יש בה ומום פלני אעפ"י שאותן המומין שמנה אין נראין ונמצאו בה כולן אומקעתן אין זה מקח טעות וכן המוכר שפחה לחברו ואבר לו גרמת היא וצרת היא טמנה היא טמנה היא נכפית היא ולא היה בה מום כאלו המומין שמנה ונמצאת נכפית הרי זה מקח טעות וכן כל כיוצא בזה מכאן אני אומר שהמוכר חפץ לחברו במאה דינרין ואמר לו חפץ זה אינו שזה אלא זה אחר על כנת שאין לך על אונאה הרי זה יש לו על אונאה שהרי אומר כן שראיתי שאב' שאיני טמנה אלא זה ידעתי שאינו מתכוון אלא להשביח דעתו עד שפירש כדי להחליף שיש במקחו בודאי או קרוב לה בכדי שהדעת נוטה שהרי ידע בודאי הדבר שמחל בו וכוה ראי לזון המוכר עבד או שפחה אין הלוקח יכול להחזירו מפני מומין שאין מבטלי אותו מבלאבתו והן הנקראין סמפון שאם היה זה סמפון גלוי כבר ראוי ואם אינו נראה כגון שומא בבשר או נשיכת כלב או ריח רפה או הוושם וכיוצא בהן והאיל ואינו מבטל ממלאכתו אינו מחזיר שאין העברים לתשמיש המטה אלא למלאכה נמצא בו שחזן דע או חלי הכתיש את כוח או שהיה נכפה או משתעבם הרי זה מום בפני שכבטל ממלאכתו וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בה מדברים אלו המגואלים הרי זה מום בפני שנפשו של אדם אוננת בהם ונמצא שאינו כהעסק לו במלאכת אכילה ושתיה וכן אם נמצא ליסטס בחזן הרי זה מום המאבד את מולו בפני שהמלך חזם אותו והורגו וכן אם נמצא מוחבב לבלבות הרי זה מום ומחזירו מפני שהמלך תפשו למלכתו בכל עת שירצה אבל אם נמצא נגב או הושף או גונב נפשות או בורח תמיד או חלל וסובא וכיוצא בדברים אלו אינו יכול להחזיר שכל העובדים בחזקת שיש בהן כל הדעות והדעות אלא אם כן פירש

פרק טשה עשר

המוכר דעוני גנה שאין עצמן של זרעונים נאכל לחברו ולא צמח חייב באחריותו מחזיר לו את הדמים שלקח מכנו שחזקתן לזרעו והוא שלא צמח כחבת עצמן אבל אם לקחה הארץ בכרד וכיוצא בו אינו חייב באחריותו שבה כחבת הכרד לא צמח וכן כל כיוצא בזה כבר לו דעים הנאכלים כגון חטים ושעורים ודעו הלא צמח אינו חייב באחריותו אפי' היה זרע פשתן שרוב בני אדם קונים אותו לזרעה והאיל ואוכלין אתה אינו חייב באחריות דרעוהו ואם חזרעו שהוא קונה לזרע חייב באחריותו והוא הדיון לדברים הנכבדים לדפואה ולצביעה וכן כל כיוצא בזה מכאן אתה לכד שכל הלוקח מחברו מקח חזרעו שהוא מוליכו למדינה פלונית לחברו שם ואחר שהחליבו לשם נמצא בו מום אינו יכול

לומר החזיר לי מקחי לכאן אלא מחזיר לו את הדמים וממנו מטפל להבי מוכרו או למכרו שם ואפי' אבד או נגב או שהחזיקו הדי הוא ברשות מוכר אבל אם לא החזיקו שחליבו למדינה אחרת והחליבו ונמצא שם בו מום הרי זה ברשות לוקח עד שיחזיר המקח בצרכו למוכר והלוקח מקח ונמצא בו מום ואחר כך אבד או נגב הרי זה ברשות הלוקח עד שיחזיר המקח למוכר ואם החליק ונפסד בחבת אורך הזמן הרי זה ברשות מוכר ואם היה לו לחזיק המוכר ולא החזיקו הרי זה ברשות לוקח המוכר שחזר לחברו ונמצא נגון יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך בדא בשחיטה הלוקח קונה לשחיטה ולחזרה אבל אם היה יודע שהוא קונה לחזרה בלבד הרי זה מקח טעות וחזר וכן כל כיוצא בזה המוכר בהמה לחברו לטבח ושהטבח נמצא טרפה אם נודע בודאי שהיה טרפה כשלקחה הרי זה מחזיר לו את השוואטה ויהיה המוכר את הדמים מכאן אתה לכד שהמוכר דבר שזהו מום במכרו ונעשה בו הלוקח מום אחר קודם שיודע לו המום הראשון אם עשה דבר שדרכו לעשותו כגון זה ששחט את הטלפה פטור ואם שנה ועשה מום אחר אחר שיודע לו המום מחזיר ויבקח לבעלה ומשלם דמי המום שעשה קנה כגד לעשות מכנו חלוק ואחר כך נודע המום מחבת הקדיעה מחזיר לו את דקדקו הפח ואחר כך נודע המום אם השביח נוכל שבח התפירה מן המוכר וכן כל כיוצא בזה המוכר קרקע לחברו ואכל פירותיה ולאחר זמן נראה לו בהמום אם רצה להחזיר קרקע לבעלים מחזיר כל הפירות שאכל ואם היה חצר וחד בו צריך להעלות לו שכר המוכר דבר שיש בו מום שאינו נראה ואבד המקח מחבת אותו המום הרי זה מחזיר את הדמים המוכר שחזר לחברו שאין לו שחזנות והניחו הלוקח עם הנקד של והיה כניח ומאכל לפני כולן ואוכלין ולא היה יודע שזה אינו איכל עד שמת ברעב הרי זה מחזיר לו את הנבלה וחדד זה את הדמים וכן כל כיוצא בזה היה המוכר כרסר שלוקח כזה וממנו לזה ואינו משהה המקח עמו ולא ידע בכום זה הרי הכרסר נשבע שבועת הסת שלא ידע בכום זה ויפטר בכפי שהיה על הלוקח לבחוק הסוד בפני עצמו ולהחזירו לו קודם שימות והיה המוכר מחזירו על המוכר הראשון והואיל ולא עשה הוא הלוקח המוכר על עצמו וכן כל כיוצא בזה השוחט את המוכר ומכרו ונודע לו שלא הראהו למכרה בה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים הנשאר מן הכשר ביד הלוקח יקבל ויחזיר להם את הדמים וכן המנהג את הפרה וכברה ונודע שהיא טרפה בה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים ומה שלא אכל יחזיר את הבשר לטבח ויחזיר לו את הדמים בכד הלוקח בשד זה של טרפה לגויס או שהאכילו לכלבים יחזיר עם הטבח על דמי הטלפה ויחזיר לו הטבח את המוכר וכן כל כיוצא בזה המוכר בשד לחברו ונמצא בשד בכור פירחה ונמצא טבלים יין ונמצא יין נסך בה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים וכן כל המוכר דבר שאסור לאכלו כן דהורה כך הוא דינו כן שהיה איבוד בכרת בין שהיה אכרו בלא בלבד אבל המוכר דבר לחברו שאסור אכילתו מדברי סופרים אם היה הפרו קרישן מחזיר את הפירות ונוטל את דמיו ואם אכלן אכל ואין דמיו מחזיר לו כלום וכל אסורי הניה כין כוברי הורה בין כובריים מחזיר את הדמים ואין בהן דין ככירה כלל

פרק שבעה עשר

אדם כדור במכרין בכר לו חסין יפות ונמצאו רעות הלוקח יכול לחזור בו ולא המוכר רעות ונמצאו יפות המוכר יכול לחזור בו ולא הלוקח רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות שאין יפות שאין למעלה מהן ולא רעות שאין למטה מהן

ועל השבח להביא ראיה שקודם לקחונו נטרפה שדאי ברשות
מלך הספק ואם לא הביא ראיה ישלם הדמי' למוכר כמו שכארנו

פרק אחד ועשרים

התקנה לחבר דבר שאינו מקיים אם היה מינו ידוע אעפ שאין
מחזיק ומשקל ידוע הרי זה קנה ואם אין מינו ידוע לא קנה כיצד
קדמוהו של חטים אני מוכר לך בכך וכך מרתף זה של יין אני
מוכר לך בכך וכך שק של תבנים אני מוכר לך בכך וכך
אף על פי שאין מות הערמה ידועה ולא משקל התבנים
ולא מין התבנים ידוע הרי זה ממכרו קיים אף על פי שנמצ'
חסר או יתר על האומד שהיה בדעת ריש להם והניה לפי השער
שנשק כמו שבארנו אבל האומר לחברו כל מה שיש בבית זה
אני מוכר לך בכך וכך וכל מה שיש בחיבה זו אני מוכר לך בכך
וכך או בשק הזה אני מוכר לך בכך וכך ורעה הלוקח ומשך אין
כאן קנין שלא סמכה דעתו של הלוקח שהרי אינו יודע מה שיש
בו אם תבן או זחב ואין זה אלא כמשהו בקוביא וכן כל כיוצא
בזה וכן המוכר לחברו בל' דנירין חטים ולא פסק כמה סאה מכר
לו נתון לו כשער שבשוק כשעת המכירה וכל החוד בו מאחד
נתינת הדמים ולא רצה כשער שהיה בשוק כשעת נתינת המעות
מקבל מי שפרע כמו שבארנו המוכר מקום לחברו לעשות
בית או רפת בכך וכן המקבל מחברו לעשות לו בית חתנות לבנו
או בית אלמנות לבתו עושה לו ארבע אמ' על שש מכר לו מקום
בית גדול עושה שמנה על עשר מכר לו מקום טרקלין עושה
עשר על עשר תרבץ של חצר שתים עשר על שתיים עשרה דומם
כל כיתובות כחצי ארבע וחצי חבוב המוכר מקום לחברו לעשות
לו קבורה או המקבל מחברו לעשו' לו קבורה עושה מעדה ופתח
לתוכה שמונה קברים יאלטה מכאן ושלישה מכאן ושנים מכאן
הנגנס למעדה מות המערה ארבע אמ' על שש וכל קבר וקבר
ארבע אמת ארך ורחב ששה שפחים

חם טבעה נמצא בין כל קבר וקבר שטן הצדדין אמה ומחצת
וכן השנים האמצעיים כ' אמת המוכר לחברו בתוך שדוה בק'
אמת מים להשקות בה בית השלחין נתן לו בתוך שדוה אמה
שדוהה שתי אמות ואמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה ואם מכר
לו אמת המים להשקות בה כסל'ק נתן לו אמה שדוהה אמת
חצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן לאגפיה אלה האגפין בעל
השדה נישען אבל אינו זורען שהדעים מילחין את וקרקע
ומקלקלין את אמת המים ואמת המים זאת שכל' אגפיה בעל
האמה מתקן בעפר אותה שדה שעל בנת כן קבל עליו המוכר
להות אמת המים בתוך שדוה המוכר לחברו דרך בתוך
שדה אם דרך יחיד מכר לו נתן לו שתי אמות ונחצה רחב כוז
שעמדתו במטא על ארך הדרך מכר לו דרך בין עד לעיר
נתן לו שמנה אמת בארך הדרך מכר לו דרך ודמים נתן
לו רחב שש עשרה אמה דרך הצלף ודרך הקבר אין לה שיעור
ונראה לי שזה במוכר דבר שאין מינו ידוע מכר לו מקום למעמד
נתן לו בית ארבעה קנים המוכר לחברו כוז וכותליה אני
מכר נתן לו רחב הכתל שלשה שפחים המוכר שדה לחברו
וכבר לו מיני אחד ארך וכבר אחד קצר אם היה הארך של
איש אחד לא קנה מן הארך אלא כנגד קצר ואם היה של שנים
יקנה כנגד ראש תור היה כצד ראובן כזרח וכערב וכערב שמעון
צפן וזרומ צדף שיכחוב לו מצד ראובן בשתי רוחות ומצד
שטףן שתי רוחות מכר לו מצד ראשון ומצד שני ומצד שלישי
לא מכר מצד רביעי קנה הכד' כולה אבל מצד הרביעי לא קנה
ואם היה מכלע בו רביעים ואין עליו רכב של דקלים ואין בו

חשע' קבין קנה אף המצר הרביעי ואם לא היה מכלע ריש עליו
רכב של דקלים או שיש בו תשעה קבין לא קנהו היה
מכלע ריש עליו רכב דקלים או שיש בו תשעה קבין או שלא
היה מכלע ואין עליו דקלים ואין בו תשעה קבין הרי המוכר מסד
לכית דין כפי מה שיראו ולא זו דרך שדעתן נוטה יעשו סיים
לו אם השדה כלבר ולא סיים לו אם המצר של כל רוח או שסיים
לו שני מצרים ככן גם אז שסיים לו חלק מ' ל' רוח ורוח הרי זה לא
קנה את כולה אלא יקנה ממנה כפי מה שמסר לו וכמה שיראו
הדינין המוכר לחברו בית כבירה גדולה אעפ' שמצד לו מצרים
הדנינים ואעפ' שיש שם מעט שקראו ל' ירה בית לא קנה אלא
הבית בלבד שהמצרים הוא שהרחיב לו ואלו מכר לו כל הבית
דהה כותב לו ולא הנחתו לפני במכר זה כלום וכן המוכר שדה
בבקעה גדולה ומצד לו מצרי הנקעה מצרים הם שרחיב לו

האומר לחברו שדות אני מוכר לך מעוש שדות שתיים
אמר לו כל שדות אפילו שלש וארבע חוץ נגט ופרדסים
אמר לו כנסם אפילו נגט ופרדסים חוץ מבתיים ועבדים
ואם אמר לו כל נכסי אפי' עבדים ובתיים וכל הבטל לין החדשים
לו ואפי' חפ' ל' יצא א' בכלל המכר האומר לחברו בית מביתו
ושד' שכשדאי אני מוכר לך נתן לו הקטן שבהן כת אחד כן
השד' או שנפל אחד כן הכתים כדאה לו זה שכת או שנפל שד'
בעל השער על התחונה האומר לחברו שדה רכי הייא אני
מוכר לך והז שתי שדות הנקראין כשם זה אינו קנה אלא
הפזת שבהן וכן כל כדצא בהן האומר לחברו שדה ראובן
אני מוכר לך וכיון שבא הלוקח להשתמש בה אמ' לו המוכר
אניה זו הצדה שדיתה של ראובן אלא כך היא קדימה לעולם לא
היתה לו אלא א היא שדיתה של ראובן ולקחהו מכנו והיא
שכרתו לך על המכר להביא ראיה ואם לא הביא זוכה הלוקח
באל' שכל העם קוראים של ראובן וכן כל כדצא בזה הלך אחר
השם שהיא פשוט כפי הכל האומר לחברו חצי שדה אני מוכר
לך שצין כמה שדה כל השדה ונתן לו כן הכחוש שכה פח
שדוה חצי הרמים של כל השד' וכן אם אמר לו חציה כדדום אני
מוכר לך שצין דמי כולה וניתן לו בדדוטה כחצי כל הדמי' ומקבל
עליו הלוקח לעשות כחלקו מקום הגדר ומאדדי הגדר סמוך
לגדר חרין קטן רחב שלשה טפחים וחרצה לו חרין אחד גדול
רחב תשעה טפחים וכן שני החריצים רחב טפח כל זה כדי
שלא תקפצן הנכסיה בה וכיוצא בה היתה לו חצי שדה ואמר
לחברו חצי שיש לי בשדה מכרת לך קנה החצי כולו אמר לו
חצי השדה שיש לי לא קנה אלא רביע אמר לו מצד שדה שככנה
נחצת אם אמר לו ואלו מצריה קנה חציה ואם לא כער לו מצריה
לא קנה אלא בית תשעה קבין

פרק שנים ועשרים

אין אדם סקנה דבר שלא בא לעולם בין במכר בין במתנה בין
במתנת שכיב ברע כיצד מה שתוציא שדה זו מכר לך כח
שיוציא אילן זה נתן לך תנו מה שתלד ברמה זו לצלתי לא קנה
כלום וכן כל כיוצא בזה המוכר פרות דקל לחברו יכול להזור בו
אף לאחר שבאו הפירות לעולם ואם שכט הלוקח ואכל אין
אין מוציאין מידו וכל החחר בו משניה אין חייב לקבל מי שפרע
אבל הפרסק על שער שכשוק ולא היה אותו הבין שפסק עליו
ברשות מוכר חייב לקנות וליתן ללוקח כה שפסק ואם חדר מקבל
מי שפרע מי שפסק על שער שכשוק שיהן ארבע סאין בסלע אם
הז שבלים הרי זה קנה לקבל מי שפרע והוא שיראה לו כנתן או
שיאמ' לו בשוק דמיני סוכך עלך אבל אם לא נראה כנתן לו כ

הלוקח בבית דין של ישראל כגון שהיה המקח בטלילים והיו
 נטבין או גולין או שהיה הקרקע גולה או שבא בעל הבית של
 מוכר וטרפה מיד הלוקח והכל בבית דין של ישראל אבל אם המוכר
 הוא שהוציא המקח מן הלוקח באחריותו כן בדין הבלדן בין
 בערבות שלהן אין המוכר חייב באחריותו ואף על פי שהמוכר
 טוען שהמוכר נגב הפץ זה או גולה מכנו והביא עידי גוים על כך
 אין המוכר חייב כלו' שזה אונס הוא ואין המוכר חייב באחד ו'
 אונס המוכר קרקע לחברו והרגה עמו שכל אונס שיוצא בקרקע
 זה יודה חייב לשלם אפי' בא גמ' וגולה מחמת המוכר חייב לשלם
 אבל אם נפסק הנהר שהיה משקה אותה או שהיה הנהר לעבור
 בתוכה ונגעשת כריכה או שבאה זועה והשתתה אות' הרי זה פטור
 שאלו וכיצא בהן אונס שאינו מצמי הוא ולא עלה על לב המוכר
 דבר זה הפלא בעת שהתנה וכל אונס שאינו מצמי אינו בכלל
 תנאי זה והוא הדין לכל תנאי מבין שאומדין דעת המתנה
 ואין כוללן באותו התנאי אלא דברים היוצעים שבכללן היה
 התנאי והם שהיו בדעת המתנה בשעת שהרגה בעטשה באחד
 ששיכר מלחם להביא שומשמן למקום פלוני והתנה עמהם שהן
 חייבים בכל אונס שיארע להם עד שיגיעו השומשמן למקום פלוני
 ונפסק הנהר שהיו מוליכין בו ואכזו חכמים זה אונס שאינו מצמי
 ואין חייבין להחליף שומשמן אלו על גבי בוזבה עד אותו מקום
 וכן כל כדצא בזה המוכר קרקע לחברו והתנה המוכר שלא
 יהיה עליו אחריות אפילו נודע בודאי שזו הארץ גולה ויצאת
 ביד הלוקח אין המוכר חייב כלום ואין צריך לומר אם בא בעל
 חוב וטרפה שאינו מהויר לו כלום שכל תנאי שבמכתב קיים ראובן
 שבכר שדה לשמעון שלא באחדיו וכו' לוי והוציאה מיד שמעון
 אם רצה ראובן לעשות דין עם לוי עושה ואין יכול לוי לומר לו
 מה לוי ולך והרי אין עליך אחריות שהרי ראובן אמר לו אין רצוני
 שיהיה ל שמעון חרעומת עלי שהרי הפסיד בגללי ראובן שבכר
 שדה ל שמעון שלא באחדיו וחדר ולקחה משמעון באחדיו וכו' בעל
 חוב של ראובן לטריף אתמכנו אינו יכול להח' על שמעון שא' עפ'
 שלא קבל עליו אחריות לטבעו אחריות עצמו קבל שלא יהיה הוא
 המוכר והוא המוציא לעצמו אבל אם בא בעל חוב של יעקב
 אביה וטרפה מיד ראובן חדר כל הדמי על שמעון בפני ששמעון
 קבל לו האחריות וראובן לא קבל לשמעון אחריות אלא כלל

פרק עשרים

המכיר לקנות מחברו מקח מוכר אוכר במאדים אני מוכר לך
 והלוקח אוכר איני קונה אלא בכנה והלך זה לביתו וזה לביתו
 ואחר כך נתקבצו ובטען זה החפץ סתם אם המוכר הוא שגבע
 הלוקח ונתן לו החפץ אינו נתן אלא כנה ואם הלוקח הוא שבא
 ובטען זה החפץ סתם חייב ליתן מאתים הלוקח באחד מחכמה
 בני אדם וכל אחד מהן תובע אותו ואומר אני הוא בעל המקח
 והוא אינו יודע כמי מהם לקח מניח דמי המקח ביניהם וכסתלק
 וזהו הדמים מונחים עד שיודעו או עד שיבא אליהו ואם הוא
 חסד נתן דמים לכל אחד ואחד כדי ליצאת ידי שמים לקח מקח
 באחד מה בני אדם וכפר בו ונשבע על שקר ועשה תעובה והרי
 הוא רוצה לשלם וכל אחד אחד תובע אותו ואומר אני הוא
 שכפרתי בו ונשבעתי לוי והוא אוכר איני יודע חייב לשלם לכל
 אחד ואחד כפני שגכר עבד נאמן בעל המקח לומר ליה מברתי
 ולזה לא מברתי אינתי בוכן שהמקח יצא מתחת ידו אבל אם
 אין המקח יוצא מתחת ידו הרי הוא עד אחד בלכד נדיב בעו' ונע
 ז' כדן כל אדם שהרי אינו נוגע בעדותו

לפיכך אם נט' הדמים משנים ונטל מאחד טעונו
 ומאחד בעל כרחו ולא ידע כמה נטל מדעו ידע ונטל בעל כרחו
 בין שהיה המקח בידו בין שהיו שניהן תופסין בו אין כן עדות
 כלל וכל אחד מהן נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ ונטל
 חצי המקח וחצי הדמים הרי שטען על חברו ואמר מברתי לוי זה
 אומר לא מברתי או מברתי ולא נתת לי דמים או שטען הלוקח
 ואמר שנתן הדמים ועודין לא משך או משכתי ולא ראיתי חפץ זה
 והמוכר אומר לא הודעתו לך או שאמ' אחד מהם כך וכך והגוי
 היה בינינו והאחר אומ' לא היה שם תנאי כלל בכל אלו הטענות
 וכיצ' בהן המוציא מחברו עליו הראיה לא היתה שם ראיה נשבע
 הכופר שבבקשין להוציא מידו שבתנת הסת' ואם הודה במקצת
 הטענה או שיש עליו עד אחד נשבע שבוע התורה כשאר הטענות
 כולן אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ונתן לו והרי הפירות
 מונחין ברשות הרבלי והחנוני תובע את הדינר ובעל הבית אומר
 לו נתתי לך הדמים והשלמת אותו לתוך כיסך הרי הלוקח נשבע
 בתקנת חכמים בנקיטת חפץ ונטל הפירות חזאל וכבר יצאו
 מרשות המוכר והרי הוא ברשות הרבים ואילו יהיו ברשות הלוקח
 היה נשבע שבועת הסת' ונפטר ואילו היו עדין ברשות המוכר
 הרי נשבע חסד וישארו פדותיו אצלו נתן הלוקח דינר לחנוני
 ונבא ליטול פירות המונחין ברשות הרבים ואמר החנוני דינר זה
 שנתת לי עכשו הוא דמי פירות שכבר נתתם לך והחלפתם לך
 ביהך אבל פירו' אלו המונחין ברשות הרבים מעולם לא מברתי לך
 הרי החנוני נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ שכך היה המוכר
 ומחזיר פירותיו לחנוני שהרי לא הודה לו שמכרן לו בעולם ואין
 היו בחנותו היה נשבע שבועת הסת' כמו שבארנו וכן הדין
 בנותן דינר לשלחני ליטול מעות בזמן שהמעות צמודין ברשות
 הרבים אם השלחני הודה שמכרן ועדין לא נטל הדינר נשבע
 הלוקח בנקיטת חפץ שנתן ונטל המעות ואם לא הודה שנטלם
 לו אעפ' שמודה שלקח מכנו דינר עתה וטוען שדינר זה נש
 המען שכבר הוליכין הלוקח לתו' ביתו הרי השלחני נשבע במקצת
 חפץ ויהיה מעותו לחנותו הנותן פרה מוכר וזהו הוכן וזהו
 שפחתו ולדה זה אוכר עד שלא מברתי ילדה זה אינו נשלקתי
 ילדה אפילו אמר המוכר איני יודע על הלוקח להביא ראיה אפי'
 שהפרה עומדת באנס והשפחה עומדת בסכסא הדין בהקד
 המוכר עד שיביא הלוקח ראיה לא הביא ראיה ישבע המוכר

בנקיטת חפץ על חדר הפרה אבל על חדר השפחה אינו נשבע אלא
 הסת' שאין נשבעין בנקיטת חפץ על העבד' ולא על הקרקעות
 כמו שיתבאר בהלכות טען ונטען זה אוכר איני יודע והוא אוכר
 איני יודע ואינם ברשות אחד מהן יחלוקו זה אוכר ברשותו יורה
 והאחד שנתקבצו הטוען בחד' כי שהיו לו שני עבדים ונתן
 ונתן לו או שהי' שדות אחד גדולה ואחת קטנה הלוקח אוכר גולה
 לקחתי והמוכר אוכר קטנה היא שלקחת על הלוקח להביא ראיה
 או ישבע המוכר הסת' שלא מכר אלא קטן אמר הלוקח נתת
 לקחתי והמוכר שותק וכה הלוקח בגד' ואם אמר המוכר איני
 יודע על הלוקח להביא ראיה או נשבע המוכר הסת' שאינו יודע
 ואין לזה אלא קטן כל כי שגולר הספק ברשותו עלה להביא ראיה
 כיצד וחכיליף פרה בחבור ומשך בעל החבור את הפרה ולא
 חכפיק בעל הפרה לכשך זה החבור עד שנית החבור על בעל
 החבור להביא ראיה שהיה החבור קיים בשעת משיכת הפרה וכן
 כל כדצא בזה מחט המוציא בעובי בית המוסות ונקבה אותו
 נקב כפולש אם נמצא עליה קודט דם בידוע שזו נטרפה קיים
 שחיטה לפיכך אם הגלדי' המכה בידוע שזו נטרפה שלשה
 ימים קודם שחיטה לא הגלדי' פי המכה הרי הדבר נכפ'

הלוקח חזים מחברו לקח מניח מן האילן כמד לארץ שתי גרוניות
וקוצץ לקח בתולת שקמה בגביה שלשה כפחים וקוצץ סדן של
שקמה שני טפחים ובשאר אילנות טפח וקוצץ בקנים ובגפנים כן
הפקק ולמעלה בדקל וארזי וחרש לפי שאין גועז בחליף

פרק ארבעה ועשרים

המוכר שלש אילנות בתוך שדהו אפילו היו שלש נטענות קטנות
או שלש בדי אילן הרייש ללוקח קרקע הראויה להם ואפילו יבשו
האילנות או נקצצו יש לו קרקע הראויה להם וקנה כל האילנות
שביניהם וכמה היא הקרקע הראויה להם התניהם וביניהם והוציא
להם כמלא האורה וסלו וזה המקום שהוא מלא האורה וסלו אין
אחד משניהם יכול לזרע אלא מדעת חברו בלא בשותף
האילנות עומדין כמו שלשה פטופטי בדה שסופותן עליהן את
הקדרה שהיה הן שנים זה כנגד זה והשלישי במקום ביניהן
ונמוחק מן והוא שיהיה בין כל אילן ואילן בד' אמות ועד י"ו
ונמוחק הוא כמד מן העקר ורחב של אילנות אבל אם לא היו
עומדין כצורה הזאת או שהיו מקורבין פחות מד' אמות או מרוחקין
יותר מ"ו אמה או שלקחן זה אחר זה או שבכל לו שני' בנות שדהו
ואח"על המצר או שני' בתו' שלו ואחר בתוך ושל חברו או שהפטיק
בוד או אמת המים או רשות הרבים ביניהם הרי זה אין לו קרקע
לפ"ל א קנה האילנות שביניהם ואם יבש האילן או נקצץ ילך לו
כל מי שקונה שלשה אילנות ויש לו קרקע אם הגדילו והוציאו
חצר יקוצ' כדי שלא יטעט הדרך על בעל השדה וכל השריגין
והאמידים היוצאים מהם ואפילו מן השרשים הרי הן של בעל
האילנות שהרי יש לו קרקע הקונה שני אילנות בתוך שדה
חברו אין לו קרקע לפיכך אם מת האילן או נקצץ אין לו כלום
הגדילו שני אילנות וצאו שריגים ואמידים יקוצ' שטא יצברו
בארץ ואמר למוכר שלשה אילנות מכרת לי ח"ל לי קרקע כל
העצם שקוצץ בעל שתי האילנות בהן העולה מן הגזעים והוא
הרואה פני הוצבה הרי הוא של בעל האילנות והעולה מן ה' רש"ל
והוא שאינו רואה פני החבה הרי הוא של בעל השדה ובדקלים
אין לבעל הדקל מן העולה כלום לפי שאין לה' גזע המוכר
קרקע ושיר אילנות הרי יש לו חצי הקרקע כגלה שאלו לא שיר
בקרקע הרי אומר לו הלוקח עקר אילנך וכן אם שיר שני
האילנות בלבד יש לו קרקע הראויה להם שאלו לא שיר הקרקע
היה הלוקח אומר לא עקר אילנך והך המוכר את האילנות
ושיר את הקרקע יש לבעל האילנות קרקע הראויה להם כמו
שבארנו כבר את הקרקע לאהי ואת האילנות לאחר והחזיקה
באילנות והחזיקה בקרקע זה קנה האילנות עם חצי הקרקע
וזה שחזיק בקרקע קנה חצי הקרקע בלבד האחר שחלקו אחד
כל פרס ואחר ג' שדה לבן יש לבעל הפרס ארבע אמות
בין שדה לבן סמכו' וס' האילנות של פרס טעל כנת כן חלקו
ואינו עדין לפרט דבר זה מפני שהוא דבר ידוע המוכר שדה
לחברו והיו בה דקלים ואפילו היון בדקל פלוני אם דקל שב
וטובח הוא אותו הדקל לבדו הוא ששיר והשאר חלקו ואם
דקל רע הוא ששיר לא קנה מן הדקלים כלום כבר לו שדה
ואם לו חזין מן האילנות אם יש בו דקלים בלבד שיר הדקלים
ואם יש בו גפנים בלבד שיר הגפנים וכן שאר האילנות היו בה
גפנים ודקלים לא שיר אלא הגפנים שהמוכר בעין יפה מוכר
ואם הדקלים שיר לא שיר אלא כל דקל גבוה שעולין לו כהכל
והשאר הרי הוא של לוקח ואם שאר האילנות הוא ששיר לא שיר
בשם אלא כל שאן העול כובשו וכל שהעול כובשו הרי הוא של

לוקח ובכלל השד כושב היו לחברו קרקע ודקלים אני מוכר לך
אפ"ל לא היו לו דקלים אם רצה לקנו לו בדקל הרי זה קנה הקנה
ואין הלוקח יכול לומר אני לוקח אלא קרקע ויש בו דקלים ואם
אמר קרקע בדקלי אני מוכר לך אם היו בו שני דקלים קנה ואם
לאו בקח טעות הוא חזר ואם אמר לו קרקע של דקלי אני מוכר
לך אין לו דקלים שאין כל טען הזה אלא קרקע הראויה לדקלים
המוכר פרס לחברו צריך שיכתוב לו קנה לך דקלים חמרים
והצין ואעפ"י שקנו כל אילו אעפ"י שלא פ"ל א תם בני השטר הם
וכן המוכר קרקע לחברו צריך לכתוב לו ולא הנחה לפני המוכר
זה כלום כדי להסתלק מן הדינין והשענות המוכר בית לחברו
אעפ"י שכתב לו והקניתי לך עמקו ורומו צריך לכתוב לו קנה לך
בהקרקע התחום עד רום רקיע שהעומק והרום אינו קנה ככתם
וכיון שקנה העומק והרום קנה הרום שהוא הארץ בלבד והעומק
שהוא עובי הארץ אבל לא קנה הכמות שבמקומים ושכארי
וכיון שכתב לו מקרקע התחום עד רום הקרקע קנה המור והרום
שבעובי הקרקע והמעותיות והמחולות שבין המעדימות למעלה
המוכר בית לחברו על גנת שדישא עליונה שלי הרי זה שלו ואם
רצה להוציא בה דין מוציא ואם נפלה חזר וכונה איתה ואם רצה
לכנות על גבה בינה כשהיה בקודם המוכר קברו או דרך קברו
או מקום מעברו או בית הספידו באים בני משפחה וקוברין שם
בעל כרחו מ"ט פ"ג משפחה ונהנין דמי הקבר טקבחו בו ללוקח
אף על פי שלא פ"ד

פרק חמשה ועשרים

המוכר דבר שיש לו תשמישין לא מכר את תשמישין אלא אם כן
פירט כיצד מכר את הבית לא מכר את חיצוץ שסביבות הבית
אעפ"י שהוא פתוח לתוכו בלא בשתייה רחב חיצוץ או בע אמת
או יתר אבל פתוח מזה הר' הוא בכלל הבית וכן העל השעל
גבי הבית הפתוחה להמו באחובה במערכת ובית הרי הוא בכלל
הבית המוכר את הבית לא מכר את ההדר שלפני כ"מ אעפ"י
שמכר לו כצדים החיצונים ולא את הגג בזמן שיש לו חזק עשרה
טפחים ויש בו רחב ארבע אמות ולא את המור והפר בקרקע
ולא את החת הבגרי נכור אעפ"י שמכר לו העומק והרום כמו
שבארנו וצריך המוכר לקנות לו דרך מן הלוקח כדי להכנס
בביתו והוא לחות ששיר ככל המוכר בעין יפה מוכר ואם אפ"י
לו מכרתו לך הבית ודן מן המור או הדות אינו צריך לקנו לו דרך
וכן המוכר בוד או דות בלבד אין הלוקח צריך לקנות לו דרך אלא
בכנס לתוך ביתו של מוכר עד הדות ובמלא עני בהים זה רפנים
בזה מוכר טניהם לשנים או נקן שניהם לשנים אין להם דרך זה
על זה ואין צריך לו אם נקן החצין ומכר הפנימי יש לו דרך ככל
הנפק בעין יפה מותן יתר מן המוכר המוכר את רבית מוכר את
התמור ואם המידים ואת מלגמות ופתחים המדוברין כמ"ט ואת
ההלת ואת יונד ואת ובנעול אבל לא הכפרה ונכר את
המבטחה הקבועה אבל לא את רבטל כל מכר את האיסור אבל
אבל לא את הבלי שמקן ירד לתוכו שהוא כמו כפיפה של עין
ולא מכר את מלגמות ברע הבטה ולא את כל מנת החלונות אעפ"י
שהן מחוברין כמ"ט בפני שהן לנמי ובוכן שאמר הוא וכל נח
שבהמו הרי כלם נכודין המוכר את הצר מכר במדות טוחן
וכעדות שכחוכה וכל הבתים החיצונים והפנימי וכתים שיש בהן
החל והחצין פתוח לתוכה אבל שאינו פתוח לתוכה אינו נכודים
עשה הי פתוח לתוכו ולכאן אם רוב המכירין למה המוכרות
עשה ואם לאו אינו נכודים עשה לא מכר את המטלילי שבחוכה

פרק שלשה ועשרים

מקנה אדם הגוף בפירותיו בין במכר בין במתנת בין במתנת שכי
 מדע ואין זה מקנה דבר שלא בא לעולם שהרי הגוף מצוי ונקנה
 לפירות הא למה זה דומה לשוכר בית או שדה לחברו שלא הקנה
 לו הגוף אלא הנאת הגוף כיון כגון שמכר או שנתן שדו לפירותיה
 בין לזמן קצוב בין כל ימי חייו של מוכר או של לוקח והוא
 הדין למוכר או לנותן אילן לפירותיו או רחל ולגותה או בהמה
 ושפחה ולדלותיה או עבד למעשה ידיו בכל ממכרו או מתנתו
 דבריו קיימין מכר עבדו לקנס שאם יגזר וימות יודה קנס
 של לוקח הרי זה ספק לפיכך לא קנה ואם תפס הקנס אין מצינו
 מידו מכר אילן זה ופירותיו לאחר לא שייך בקום הפירות
 ואין לאחר כלום אבל אם מכר אילן ושיר פירותיו לעצמו
 הרי שייך מקום הפירות אעפ"י שלא פירש לגבי עצמו בעין יפה
 משייר המוכר גוף הקרקע לזמן קצוב הרי זה מכירה ומשתכש
 הלוקח בגוף כחפצו ואוכל הפירות כל זמן המכירה ובסוף ההון
 לבעליה ומה הפרש יש בין המוכר קרקע לזמן קצוב ובין
 המקנה אותה לפירותיה שהקונה לפירותיו אינו יכול לשנות עות
 הקרקע ולא יבנה ולא יהרוס אבל הקונה לזמן קצוב הוא בונה
 והורס ועושה בכל זמנו הקצוב כמו שעושה הקנין לעולם לעולם
 ומה הפרש יש בין המוכר שדה זו לפירותיה ובין המוכר פירות
 שדה זו לחברו שלא קנה כמו שבארנו שהמוכר פירות השדה אין
 ללוקח להשתמש בשדה זו כלל אפילו להכנס אלא בשעה הוצאת
 הפירות ויש לבעל השדה להשתמש בה כחפצו אבל המוכר שדה
 לפירותיה אין בעל השדה יכול להכנס בה אלא כדעת הלוקח ויש
 ללוקח להשתמש בה כחפצו ומה הפרש יש בין הקונה שדה זו
 לפירותיה ובין השוכר שדה מחברו שהקונה שדה לפירותיה יש
 לו לנטעה או לזרעה כל זמן שירצה או להבירה והשוכר אינו
 כן כמו שיתבאר בענין שכירות ואין השוכר רשאי להשכיר
 אבל הקונה מקנה לאחרים כל מה שקנה המוכר פירות שובך
 לפירות כוונת לחברו קנה ואין זה מוכר דבר שלא בא לעולם
 לפי שאינו מוכר יונים שחלדו או דבש שיבא לכמות אלא הוא
 מוכר שובך לפירותיו או כמות לרבישה שהרי הוא כשוכר אמת
 היום לחברו שהוא נהנה בכל מה שיצד בה כך זה הקנה שובך
 זה לפירותיו כמו שמוכר אילן לפירותיו ודין כלם כדין השוכר
 בית מחברו כמו שאמרנו שהוא נהנה בכל היות שיש בו וכן כל
 כדצא בזה הבעים והאפרוחין עצמן שיש בשובך לא קנה אדם
 בעל השובך כל זמן שלא פרו ודבר זה גזירת חכמים היא ומשום
 לא תקח האם על הבנים נגעו בה לפיכך הוציא להקנות אפרוחים
 ובעים אלו לחברו מטפח על השובך שיפרחו האמהות ויגדלו מעל
 הארץ ואח"כ יקנה אותן לחברו בקנין או על גב קרקע או בשאר
 דברים שהמטלטלין נקנין בהן הלוקח פירות שובך מחברו אינו
 יכול ליטול כל הגזלות שחלדו בו כעמה נפני שהחיות כדורות
 נמצ' שהחריב כל השובך אלא מניח מהן כדי ליתב והשוכך וכו'
 ככוח אם היו בו אמהות ובנות בעת מכירת הפירות נמנה בהמה
 ראשונה שחלדו האמהות כדי שיצטוו האמהות ע"כ הבריכה
 הראשונה ועם הבנות טעמיהם ומניח כמה שחלדו הבנות שתי ברכות
 כדי שיצטוו הבנות עם שתי הבריכות שחלדו וכל הנמלי באר
 שתי בריכות של בנו והבריכה הראשונה של אמהות הרי אלו טול
 הלוקח פירות כוונת מחברו נוטל שלישה בחללים זה אחד זה כמין
 ואילך נוטל נחל ומניח נחל כדי ליתב את הכמות דלוקח
 חלות דבש כחכמה מניח בכירת שתי חלות כדי שלא יפרא
 הדבורים חלבו להן

הוא אמר לו ודיני סוכך עליך לא סמכה דעתו של מוכר ואינו
 מקבל מי שפרע שהדי הוא אומר שמה פסקעם אחר ואינו צריך
 לחטום אלו דבר שאינו ברשותו של מקנה אינו מקנה
 ודין הוא בדבר שלא בא לעולם כער מה
 שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה מצדתי כן היס נתון לך
 שדה זו לכשאקנה קנייה לך לא קנה כלום וכ כל כדצא בזה
 מי שהיה מורישו גוסס ונטוי למות ורצה למכור מנכסיו מעט כדי
 להוציא הדמים בצרכי קבורה והואל והבן עני ואם ימתין עד
 שימות ימכור ישתהה המת ויתבזה תקנו חכמים שאם מכר ואב'
 מה שאירש מאבא מכור לך ממכר קיים וכן ציד עני שאין
 לו מה שיאכל שאמ"מ שתעלה מן היס מצדתי מכור לך ממכרו
 קיים משום כדי חייו הבן שמכר בניכסי אביו בחיי אביו ומת
 הבן בחיי האב ואחר כך מת האב בן הבן מוציא טד הלוקוחת
 שהרי אביו מכר דבר שלא בא עדין לרשותו ונמצאו הבכסים
 ברשות האב וזה ידע אביו וכן כל כדצא בזה מי שנתן
 קרקע מתנה לחברו ונתן לו על גבה מאה דינרין אם היו הדינרין
 מצוין ברשותו כיון שאכה בשדה זכה בדינר ואם אין לו דינר אין
 מדינרין את הגנות ליתן לו מאה דינרין עד שיביא הזכה ראייה
 שהיו לזה דינרין בעת המתנה והוא הדין לשאר מטלטלין שבמכ'
 אדם אותם על קרקע אם אינם ברשות המוכר או הנותן לא קנה
 שאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו מי שהיה לו פקודן
 ביד אחד הדי זה מקנהו בין במכר בין במתנה לפי שהפקודן
 ברשות בעליו הוא ודין הוא כהקנת מלוה והואל שהוא קיים ואם
 בפר בו זה שהופק אצלו אינו יכול להקנותו שזה כמי שאכד שאינו
 ברשותו אבל המלוה והואל להוצאה ניתנה אינה בעולם ואין
 אדם יכול להקנותה אלא במעמד שלשתן והוא דבר שאין לו
 טעם כמו שביארנו ואם היתה מלוה בשטר מקנה את השטר
 בכתיבה ומסירה שהדי יש כאן דבר הנכסד לקנות שעבוד שבו
 כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כך אין אדם
 מקנה לבי שלא בא לעולם ואפילו עובר ודי הוא כמי שלא בא
 לעולם והמכנה לעובר לא קנה ואם היה בנו והואל דעתו של
 אדם קרובה אצל בנו קנה האמר לאשתו נכסי לבנים שתלדי
 בכני הדי אלו לא יקנו כלום שכיון שלא נתעברה בהן בשעת
 הכתבה עדיין לא באו כדי להיחז דעתו קרובה להם המקנה
 לכן מביני חיה לא הקנה כלום הקנה קצת נכסיו לכהמה
 או לבי שלא בא לעולם וחזר ואמר לחברו קנה בכהמה זו או
 בעובר זה לא קנה כלום אמר לו קנה את הברכה זו או את עובר
 זה קנה בזה אין אדם מקנה לא במכר ולא במתנה אלא
 דבר שיש לו כמש אבל דבר שאין בו כמש אינו נקנה כיצד אין
 אדם מקנה ריח החפוח הזה או טעם הדבש הזה אין הכולח
 האת וכן כל כדצא בזה לפיכך המקנה לחברו אבילות פירות
 דקל זו או דדת בית זו לא קנה עד שיקנה לו גוף הבית לדור בו
 וגוף האילן לאכול פירותיו כמו שיתבאר דין ההקדש חין
 העניים דין הנדרים אינו כדין ההדיחט בקנייתו שאלו
 אם אדם כל מה שתלד בהגתי יהיה הקדש לבדק הבית או יהיה
 אסור על או אתגנו לצדקה אעפ"י שאינו מתקדש לפי שאינו
 בעולם הדי זה היוב לקיים דברו טנ' ככל הדצא בפז יעשה
 והואל ודבר כן אם צוה אדם כשהוא שכיב מדע ואמר כל מה
 שדצא אילן זה לעניים או כל שוכר בית זה לעניים וכה בהן
 העניים יש נאונים כחלקין על דבר זה ואם שאין העניים
 דין אלא בדברים שהיו קונה בהן ולפיכך לא יזכו בדבר שלא
 בא לעולם ואין דעתי נוטה לדבר אלו שאין אדם מצווה להקנות
 והוא מצווה לקיים דבריו בצדקה או בהקדש כמו שהוא מצווה
 לקיים הנדר כמו שבארנו בעדכין :

מכר את הראש כבודו נסח לא מכר את הרגלים מכר את הרגל
לא מכר את הראש מכר את הקנה לא מכר את הכבד מכר את
הכבד לא מכר את הקנה אבל כבודו דקה מכר את הראש מכר
את הרגלים מכר את הרגלים לא מכר את הראש מכר את הקנה
מכר את הכבד מכר את הכבד לא מכר את הקנה המוכר את
הכבד לא מכר את מימו מכר את האשפה מכר את זבלה מכר
מזח מכר דברים מכר שוכך מכר את הזנים אל ילד בעיניך
העיקר הגדול בדברים אל שחזק מנהג המדינה והשמו הידועים
בחד לכל דבר ודבר ובמקום שאין כנהג לא שם שהכל
אמר לו בחד לא שחף החלין אחד אלו הכללות שבארנו
חכמים כמו שבארנו :

פרק שמנה ועשרים

האומר לחברו ביום כור עפר אני מוכר לך והיו בתוך השוד גאיות
קטנים עמוקים עשרה טפחים אעפ"י שאין בהן מים או סלעים
נכודים עשרה טפחים אין נכללין בכלל הבית כור שאין אדם
דעה ליתן מעותיו במקום אחד ונראין בשנים או שלשה מקומות
ולקוח אל הנאות והסלעים בכלל הבית כור בלא דמים היו פחות
מבאן נמדדין עמה בלא בשלא היה בהן אלא בית ארבעה
קבין והיו הדיקבין מבלעין בתוך עשרת קבין בתוך רובה של
שדה אבל היתה יתר על ארבעת קבין או שהיו ספר דין הדבה או
אין מבלעין אעפ"י שאין בהן עשרה אין נמדדין עמה היו
נבלעין וכן במעוטרן או מעוטרן כרוכין או שהיו מחלקין כמו חוט
שהוא אכמו עטל או כמו מסולט או שהיו בעדדין או שהיו דרך
עקלתן כל אל ספק והמוציא מחברו עליו הראיה וכן אם
היה עפר מלמעלה וסלע מלמטה או סלע מלמעלה ועפר
מלמטה הרי זה ספק היה בה סלע יחיד אפילו בית רובע לכור
אין נמדד עמה ואם היה ספק למער אפי' כל שהוא אין זה נכוד
עמה והספק עפר בין סלע למער הרי זה ספק אמר לו
בבית מכר עפר אני מכר לך אפילו היו בה גאיות עכוקת עשרה
טפחים או יותר או סלעים נכודים עשרה טפחים או יותר הרי אל
נמדדין עמה האומר לחברו בית כור עפר אני מוכר לך מדה
בזבל אם פחת כל שהוא כגכה לו מן הדמים ואם החזיר כל שהוא
יחיד לו אמר לו בית כור עפר אני מוכר לך הרי זה כפי שפירש
ואמר בית כור עפר בין חסר בין יתר ואם פחת מן הבדה אחד
כארבע ועשרים שהוא רובע לכל סאה או הותיר כך רובע לכל
סאה הגיעו יתר על כן יחשוב עמו על כל הרבעים כולן שחסרו
או הוסיפו וכל טפחת בבית כור ינכה לו מן הרובים וכל שהוסיף
על בית כור יחזיר לו ומה הוא יחזיר לו אם היתה התוספת
פחותה כתשעה קבין מחזיר לו דמים בשעת הבכירה לפחת בה
וחסר ואם היתה התוספת סמוכה לשדה אחרת של מכר כח יד
ולא היתה התוספת קרקע שהרי סוכך אותה לשאר שדותיו ואינו
נפסד כלום היתה התוספת יתרה על השעה קבין נחמין
חבע לכל סאה וסאה הנשאר יתר על הרבעים אם יש בו תשעה
קבין נתן לו כל הרבעים כולן עם היתר מן הקרקע ונתנו לו
בשעה שלקחה נבנו כמה דברים אמורים בשדה בגל בשעת
מכר והחזרה בשעה וחזרה היתר אבל אם היתה ביוקר והחזרה
אמרין ללוקח אם רצית ליתן לו דמי התוספת כולה תן לו דמים
כפי המכר ואם רצית ליתן לו קרקע תן לו כבו ששה עכשיו
ודין חצי קב בנהג בדין תשעה קבין בשדה שאם הותירה כגנה
פחת מחצי קב על הרבעים אינו מחזיר לו אלא דמים והתיר חצי
קב מחזיר לו את כל הרבעים עם היתר ברובים או קרקע בשעת

החל של עת החזרה מכר שדה ונעשית ננה ביד לוקח או גנה
ונעשת שדה הרי זה ספק אם מושב לו בדין שהיתה בעת שמכר
או בדין שהוא עתה האומר לחברו בית כור עפר אני מוכר
לך מדה כחבל בין חסר בין יתר או שאמר בית כור אני מוכר
לך בין חסר בין יתר מדה כחבל הלך אחד הפחות שבלשונות
ואין לו אלא בדין אם חסר אם יתר מכר לו בית כור ואמר לו
בסימנין וכמצרים פחת שתות או הותיר שתות הגיעו פחת יתר
על שתות ינכה לו מן הדמים הוסיף לו יותר על שתות יתן לו
דמים או קרקע הכל לפי השיר אם הנשאר בשדה פחת מתשעה
קבין וכנגד פחות מחצי קב ולא היה סכוך לשדה המוכר מחזיר לו
לו הדמים המוכר לחברו שדה שהלוקח יודע אותה ואת מצריות
וכבר הרגל בה אפילו אמר לו יש במשיחתה מאהים ונמצאת בה
מאה וחמשים הגיעו שהרי ידעה וקבל עליו וזה שהוכר לו
וחטבון כלומר שהוא יפה כמו שדה אחרת שיש במשיחת מאהים
האומר לחברו בית כור פלוגי אני מוכר לך אעפ"י שאין במשיחתו
אלא לתך הגיעו שלא מכר לו אלא מקום הנקרא בית כור לפיכך
צריך המוכר להביא ראיה שהוא נקרא בית כור וכן האומר
לחברו כרם שלי במקום פלוגי אני מוכר לך אעפ"י שאין בו גפנים
הגיעו וזו שיהי קורין אותו כרם וכן האומר לחברו פרום
זה אני מוכר לך אפילו אין בו רמנים הגיעו והוא שקרא פרום
וכן כל כיצא בהן וכן כל הדברים במקום שאין שם מנהג
כמו שבארנו אבל במקום שיש כנהג הלך אחד הבנהג ואמר
לשון רוב אנשי המקום הידועים להן :

פרק תשעה ועשרים

שלשה אין מקחין מקח ואין ממכרין מכר דין תורה הודש ששה
וקטן אבל חכמים תקנו שיהיה הודש חקטן נושא ונותן ומעשי
קיימין משום כוז חזיו הודש כיצד נושא ונותן חדש שאינו
שומע ולא מרם או מדבר ואינו שומע בלוי מכר ולקח המטלטלין
ברכיזה אבל לא בקרקע ואף במטלטלין לא יחיימו מעשי עד
שבירקין אותו בדיקוח רבות ומתישבין בדבר אלא ששומע
ואינו מדבר או כי שנסתתק מקחו ומכרו ממכר ומתנתו
קיימו ככל בין במטלטלין בין בקרקע והוא שיבדק כורך שבדקלי
לגישו או יתוב בכתב יד השוטה אין מקחו מקחו ואין
ממכרו ממכר ואין מתנתו קיימת ובית דין מענידין אפטרופוס
לשוטים כורד שמעמדין לקטנים כי שהוא עת שוטה דעת
שפר כגון אלו הנכפין בעת שהוא שפיר כל בעשיו קיימין וזכה
לעצמו ולאחרים ככל בן דעת ועריבין העדים לחקוד הדבר הטב
שטא בסוף שטתו או בתחלת שטתו עשה בה שעה קטן
עד שש שנים אין הקנייתו לאחרי כלם ומשש שנים עד שיגדיל
אם יודע בטיב משא ונתן מקחו ומכרו מכרו ומכרו ומתנתו
קיימת בין בדבר מחכה בין בדבר כועט בין במתנת בריא בין
מתנת שכיב כרע ודבר זה מדברי חכמים כמו שבארנו כדי שלא
יבטל ולא ימצא מי שימכר לו ולא יקח מכרו וזהל במטלטלין
אבל בקרקע אינו מכר ולא נתן עד שיגדיל בלא בקטן
שאין לו אפטרופוס אבל אם היה לו אפטרופוס אין בעשית כלום
אפילו במטלטלין אלא מדעת האפטרופוס שאם רצה לקיים
מקחו וממכרו ומתנתו במטלטלין קיים בודקין את הקטן אם
יודע בטיב משא ונתן או אינו יודע לפי שיש קטן חכונבן שהוא
יודע והוא בן שבע ויש אחר שאפילו בן שלשה עשרה אינו יודע
טיב משא ומת קטן היודע בטיב משא ונתן שאין לו
אפטרופוס שנשא ונתן במטלטלין ושעה דינו כדין הגדול פחות
משתות מצולה שתות מחזיר ההניה לו ד

וכונן שאמר היא וכל מה שכתובה הדי כולם מבורים בין כך ובין כך לא מכר את המרחץ ולא בית הכר שבתוכה המוכר את בית הכר מכר את האבן וגדולה הבנויה בארץ שמוצק עליה זתים ואת הכלכלסאות של ארז ססומכין בהן בעת שחנת הזתים ואת היקבים ואת הכלים שנותנין בהן את הזתים הכתושין והם הנפרכות אבל לא מכר את הדוזם העליונה וכונן שאמר הוא וכל מה שכתובו הדי כולן מכדין בין כך ובין כך לא מכר את הכובשים שבבשים בהם הזתים ולא את הגלגל ולא את הקורה ולא את השקים ולא את המרצופים אם לו בית הכר וכל השמישיו אני מכר לך כולן מכדין אם היו כולן חוץ לתנוה' שמוצקין בהן הזתים או הטומשטין ואם מער לו מערים החיצונים שלהן קנה הכל ואם לאו לא קנה אלא מה שבתוכה המוכר את המרחץ מכר את בית הנסרים שיושבין עליהם כשהן ערוכים ואת בית היקבים שנוטלין בהן זתים ואת בית הספסלים שיושבין עלהן בחצר המרחץ כשהם לכושים ואת בית הולאות שמוספגין בהן אבל לא מכר את הנסרים עצמן ולא את היקבים עצמן ולא את הספסלים עצמן ולא את בית הולאות עצמן וכונן שאמר לו הוא וכל מה שכתובו הדי כולן כותרי' בין כך ובין כך לא מכר הנכרות הנספקות לו מים בין בימות החמה בין בימות הגשמים ולא בית בנים העצים ואם אמר לו מרחץ וכל תשמישיו אני מכר לך הדי הן כולן מכדין אעפ"י שדין חוצה לו

פרק ששה ועשרים

המוכר את העיר בכר בתים וכחות שיוזן ומעדות ומרחצאות ושוכות ובית הכרים ובית השלחן שבה והסמוכין לה ואת החרשין המוקפין לה ואת השחתות הידועו' לה ואת הביכור של חיה ועופות ודגים שפניהם כנגדה אעפ"י שהן רחוקים ממנה אבל לא מכר המטלטלין שבתוכה וכונן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אני מכר לך הדי כולן מכדין ובין כך ובין כך לא מכר לו את שדיה ולא את כנותיה ולא החרשין המוקפין כמנה ולא את החלק שיש לה בים ולא את החלק שיש לה ביבש' ולא את כיברי דה ועופות ודגים שאין פניהם כנגדה המוכר את השדה מכר את האבנים המרוחות לגדר ואת האבנים שמוצקין על העמודים בפני שהן לצרכה ומכר את הקנים החלקים המנוחים הודת הגפני' כדי להעמיד את המים מפני שהן לצרכה ומכר את התבואה הנחברת לקרקע אעפ"י שהגיע להקצר מכר את נחיצת הקנים שוויא פחת מבית הובע אף על פי שהקנים שלה עבים והקנים ומכר את השומרה העשויה בטיט אעפ"י שאינה קיבועה ומכר את החיוב שאינה מודכבת ואת בתולה השקבה אעפ"י שהם עבים ומכר כל הרקלים שבה אבל לא מכר את האבנים שאינן סדורות לגדר ולא את האבנים שאינן מונחין על גבי העמודים אף על פי שהן מוכנות לכך ולא את הקנים שבכרם שאינן מונחין הודת דגפנים אעפ"י שהן כשופין חלקים ומכונים לכך ולא את התבואה העקורה מן הקרקע אעפ"י שהיא צריכה לשדה וכונן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הדי כולן מכדין בין כך ובין כך לא מכר בחיצת הקנים שהיא בית הובע אעפ"י שהקנים טבה דקם וקטנים ולא מכר ערוגה קטנה של בשמים שיש לה שם בפני עצמה כגון שקודין לה ב'רדא של פלתי ולא את הסוכה כונן שאינ' עשויה בטיט אעפ"י שהיא קבועה בארץ ולא מכר את החרוכ דמירכב ולא סדן של שקפה ואפילו הן דקים ולא מכר את הבור שכה לא את דגת ולא את השוכך בין חרובים בין שלמים ועריך המוכר לקנות לו דרך מן הלוקח כו' שילך בה עור אהוה הכר או

את החת או את דגת או את השוכך שכתוב לו בתוך השדה ואם פירש ואמר חוץ מאלו אינו עריך ליקח לו דרך בדא' כמנהג מפני שהיה לו ללוקח לפרש ולא פירש אין לו את אלו אבל הגות מתנה קנה את כולן בין בשדה בין בבית בין בחצר בין בבית הכר כולו של דבר הנותן קרקע קנה הבקבל כל המחבר לה עד שפירש וכן האוזן שחלקו חכה אחד מהן בשדה זכה במלך והמוצק כנגדו הגר החזיק בשדה זכה במלך והמקדיש את השדה הקדיש כולן אף במוכר ולוקח אין כל אלו הדברים וכיצא בהן מענינים אמוד' אלא במקום שאין שם מנהג ולא שמות ידועים לכל דבר ודבר בפני עצמו אבל במקום שנהגו שהמוכר כך מכר כך הדין כמור וסומכין על המכר וכן מקום שאין קודין בית אלא לבית לבדו או שקודין בית לבית וכל סכיבותיו ולכל שעל גבז הולכין אחד לטון אשתי המקום וכן הדין במוכר חצר או שדה או עיר או מטלטלין בכל הולכין אחד השמות הערוכות בפי הכל זה עקר גדול בכל דבר משה ומתן הולכין אחד לטון בני אדם באותו המקור ואחר הגנת אבל מקום שאין ידוע בו מנהג ולא שמות מיוחדין אלא יש קורין כך ויש שקודין כך עושים כמו שפירשו חכמינו בפרקים אלו

פרק שבעה ועשרים

המוכר את הספינה מכר את התורן ואת הנס ואת עונגים שלה ואת כל המשפטין המנהיגים אותה ואת הכבש והאכלה שעולין בהן לספינה ויחדיו עליה ואת בית המים שבתוכה אבל לא מכר את הנביצת והיא הספינה הקטנה שהולכין בה על המים הקטנים ליבשה ולא מכר הרוגית והיא הספינה הקטנה שצדין בה והלחים את הדגים ולא מכר את העכרים העושין בהן ולא את חכרשפין ולא את הסחורה שבתוכה וכונן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אני מכר הדי כולן מכדין המוכר את הקרון לא מכר את הפרדת כונן שאינן קאורות עכו מכר את הפרדות לא מכר את הקרון מכר את הצמד לא מכר את הבקר מכר את הבקר לא מכר את הצמד ואפי' במקו' שקודי' מקצתן לצמד כקר המוכר את העול מכר את הפרה מכר את הפר' לא מכר את העול מכר את העלה מכר את הבקר מכר את הבקר לא מכר את העול ואין הוכי' ראיה בכל אלו הדברים וכיצא בהן וכן המוכר את החבור מכר את הפרדע ואת האוכף אעפ"י שאינן עליה אבל לא מכר את השק ולא מרכבת הנשים ואפי' היו עליו בטיט המכר ואין הדמים רואים טעה בכדי שהדעת נוטה יש לו אונאה או בטל מקח כדן כל מוכר ולוקח ואם טעה בכדי שאין הדעת נוטה לא בטל המקח שזה כתנה נתן לו ואין לו אלא החבור בלא שקים וכן כל שיצא בזה אין מביאין בו ראיה מן הדמים המוכר את התבואה מכר כלים שעליה אפי' הם טאה אבל לא מכר השירים ולא הנשים ולא הטבעות ולא את הקטלאות שבצוארה ואם אמר לו טעה וכל מה שעליה הדי כולן מכדין אעפ"י שיש עליה כלים של מנה מנה האומר לחברו שפחה מעוברת אני מכר לך פרה מעוברת אני מכר לך מכר לו את הולד שפחה בניקה אני מכר לך פרה בניקה אני מכר לך לא מכר את הולד דכירה בניקה אני מכר לך מכר לו את השיח שאין אדם קונה חמר לחלכה האומר לחברו ראש עבד זה או ראש חמור זה אני מכר לך הדי זה מכר חציו וכן הדין בכל אבר שהנשמה תלוי בו אני מכר לך עבד זה או יד חמור זה אני מכר לך משכנך בנידום וכן הדין בכל אבר שאין הנשמה תלוי בו אמ' לו ראש פרה זו אני מכר לך לא מכר אלא הראש בלבד שהרי ראש נכבד תמיד בטמא

ביניהם החזיק באחד מהן לקנותה קנאה החזיק בה לקנות אותה
 ואת חברתה זו שהחזיק בה קנה אבל חברתה לא קנה
 החזיק בה כדי לקנות את חברתה לא קנה אחת מהן חברתה מפני
 שלא החזיק בה ואחת מפני שלא החזיק בה כדי לקנותה
 החזיק בה לקנותה ולקנות את חברתה ואת המצר שביניהם או
 שהחזיק במצר לקנות שתיהם והי זה ספק ואם בא אחד והחזיק
 בה כדי לקנותה ובה האחרון וכן שני בתים זה לפני זה
 שהחזיק באחת מהן לקנותה ולקנות את השני לא קנה אלא זה
 שהחזיק בו בלבד החזיק באחד מהן כדי לקנות את השני אף זה
 שהחזיק בו לא קנה המחזיק בשטר מנכסי הגר כדי לקנות את
 הקרקע הבתובה באותו שטר לא קנה אלא השטר בלבד לצור על
 פי צלחתו וכיצא בזה שדה המצוינת במצריה כתיב שהביש
 בה מכוש אחד קנה את כלה ואם אינה מצוינת במצריה קונה
 בממנה באותו מכוש כדי שילך הצמד בשעת ורישה וחזור
 המצר והחצב שמתחמין בו תחמין מפסיקין בנכסי הגר וכל
 המחזיק בשדה לא קנה אלא עד המצר או עד החצב כל המפסיק
 לפאה מפסיק בנכסי הגר כיצד היה שם נחל או אמת המים וכיצא
 בהן לא קנה אלא עד הנחל או עד האמת וכל המפסיק ברשו שבת
 מפסיק בנכסי הגר כגון שדה בין שתי השדות רשות היחיד או
 ברשות אפילו היה ביניהם רשות שחולקין לגיטין כל דבר
 המפסיק לשמאה מפסיק בנכסי הגר כיצד כגון שנכנס אדם לבקעה
 זו ושמאה בקעה אחרת ואינו יודע אם הגיע למקו השמאה
 אם לא כל מקום שהחזיקין אותו לשמאה הרי הוא במקום אחד
 כוחלק כפי עצמו בקניה גדולה שיש בה שדות רבות וכולן של
 גר אחד ולא היה ביניהן לא בעיר ולא חצב ולא דבר שיצרים
 המפסיקים ובא אחד והחזיק במקצת הנקעה לקנות את כולה כל
 הנקרא על שם אותו הגר קנה אותו נוי שמכר מטלטלין לישראל
 או קנה מטלטלין מישראל קנה במשיכה ומקנה במשיכה או
 בדימים אבל הקרקע אינו קונה אותו מישראל אלא בשטר ואינו
 מקנה אותו לישראל אלא בשטר שאין דעו סומכת אלא על
 השטר לפיכך ישראל שלקח שדה מן הגר ומן הדמים מקדם
 שיחוד בה בא ישראל איד והחזיק בה כדרך שמוחזקין בנכסי
 הגר ובה אחרון ונתן לראשון את הדמים כפני שהגיע מעת שלקח
 הדמי' ס'ק רשותו ישראל לא קנה עד שגיע השטר לידו ונמצאו
 בנכסי אלו בנכסי מדבר כל המחזיק בהן זכה במה דברים
 אחרים במקום שאין משפטי דוע למלך אבל אם דין אותו המלך
 והשפטו שלא יזכה בקרקע אלא מי שסחב בשטר או הגותן
 דמים וכיצא בדברים אלו עושים כפי משפט המלך שכל דיני
 המלך בממק על פיזון דנין :

פרק שני

נכסי גר שאין לו יורשים ונכסי היפקד ושדה שמכרה תגים
 לישראל ועדין לא החזיק בה כלו' יום שיהיה המצוי בהם בדרך
 בדרכי החזקה שבארנו בהלכות מכירה קנה חרץ מאכילת חפיה'
 כיצד הלוקח קרקע כחכתי והחזיק בה באכילת פירותיה קנה
 כמו שבארנו אבל בנכסי הפקד או נכסי הגר אפי' אכל פירות
 הארץ כמה שנים לא קנה לא גוף האילן ולא גוף הקרקע עד
 שיעשה מעשה בגוף הארץ או יעבוד עבודה באילן ומעשה
 באשה איה שאבלה פירו' קל שלש עשר שנה ובא אחד והחזיק
 באילן בעבודה שעבוד בגוף האילן ובא מעשה לפני חכמי ואמר
 זה האחרון קנה יש דברים רבים שאם החזיק בהן הלוקח לא
 קנה עדין ואם החזיק באחד מהן בנכסי הגר או בנכסי הפקד קנה

כיצד המוציא פלטרס גדולים בניי' בנכסי הגר או בנכסי הפקר
 וסייד בהן סייד אחד או כייד בהן כיור אחד כגון אמה או יתר
 כנגד הפתח קנה הצר צורה בנכסי הגר קנה והמביע מצעות
 בנכסי הגר קנה המפצל זמורות הנפן או שריגי אילנות וכפות
 תמרי' בנכסי הגר אם דעתו לעבוד האילן קנה ואם דעתו להאכיל
 העצים לבהמה לא קנה כיצד היה כורת מכאן ומכאן
 הרי חוקתו שנתכון לעבודת האילן היה כורת מרח אמת אינו
 מתכוין אלא לעצים וכן הטלקט עצים ואבנים פן השדה אם
 דעתו לתקן הארץ קנה ואם לעצים לא קנה כיצד לקט הגס
 והדק הרי זה בחזקת שנתכון לתקן את הארץ לקט הגס ולא
 הדק הרי זה בחזקת שנתכון לעצים וכן המטעה פני הארץ אם
 דעתו לתקן הארץ קנה ואם דעתו להשוות מקום שיעמיד בו גורן
 לא קנה כיצד היה לוקח עפר במקום גבוה ונתנו למקו הנמוך
 הרי זה בתקן הארץ וראינוהו שאינו מקפיד על זה אלא מטלים
 העפר והצרות בכל מקום כלא הקצה הרי זה בחזקת שאינו
 מתכוין אלא להשוות מקום לדייש וכן הפותח בים לתוך הארץ
 אם לתקן הארץ קנה ואם לצוד הדגים לא קנה כיצד עטה
 מקום שיכנס בו הים בלבד הרי זה מתכוין לתקן הארץ עטה
 שניפתחים אחד להכניס ואחד להוציא הרי זה מתכוין לצוד
 דגים הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחד והעמיד
 להם דלתות קנה האחרון שהראשון לא עשה בנין הארץ כלום
 והרי הוא כפי שעשה גל אבנים על הארץ שאינו קונה שהרי לא
 העיל בגוד זה מפני שהוא רחב ביותר ומפולש ואין צדד אותו
 הבנין מועלת לו עד שיעמיד דלתות הבנין
 הדוע לתוך התלמים לא קנה שבעת שהשליך הדוע לא השביח
 כלום ובעת שצמח והשביח שבח הבא מאיליו הוא ואינו קנה
 היחה מחיצה בנכסי הגר ובא זה ועשה מחיצה אחרת על גבה לא
 קנה ואפילו בבלעה מחיצה וחתונה והרי העליונה קיימת שבעת
 שבנה לא העיל ובעת שהועיל מאיליו בא המעשה המחזיק
 בנכסי הגר ובהפקד וזא אין דעתו לקנות אף על פי שבנה תוד
 לא קנה העודד בנכסי הגר ובסבור שהן שול לא קנה עוד
 בנכסי גר זה ובסבור של גר אחד הואיל ונתכון במעשיו אל מן
 ההפקד הרי זה קנה היה משכון ישראל ביד הגר וכסכת הגר בא
 ישראל אחד והחזיק במשכון זה מציאין אותו מיד שכן טמת
 הגר בשל שעבודו היה משכון הגר ביד ישראל ובא ישראל
 אחד והחזיק בו לקח ככנו הראשון כנגד בעותו והאחרון קנה
 את השאר במה דברים אמרי' בשלא היה המשכון כחצר הראשון
 אבל אם היה כחצר חצרו קונה לו שלא כדעתו כמו שבארנו
 בענין מציאה ואין לזה האחרון כלום גר שכתובי' ביד ישראל
 את נכסיו והיו בהן עבדי' גדולי' קנו עצמן בני חורין אבל העבדים
 הקטנים והרי הן כבהמה וכל המחזיק בהן זכה בהם וכבר בארנו
 דרכי החזקה שיקנו בהם את העבדים גר שכתובי' ישראל
 את נכסיו ושמעו שעדין לא כת או שיש לו בין או שאטע
 בעתירה כולן חייבין להחזיר החזירו כלן ואחד כך שמעו שכת
 שטם ערה ראשונה אמת היחה ובראשונה בת או כת בני מקדם
 או הפילה אשתו כל המחזיק בשניה קנה ובראשונה לא קנה :

פרק שלישי

הגותן מתנה לחברו אין המקבל זוכה בה אלא באחד מן
 הדרכים שהקנה זוכה בהן במקדא אם מטלטלין שהקנה זכח
 בהן בכקדא אם מטלטלין רוצה ליתן לו עד שיגביה או שינשך
 דבר שאין דתו להגביה או יקנ' באחד בשאר הדרכי' שהבטלתי'

דבר על שתות בטל מקח כמו שבארנו ואני אומר שאין מקח הקטן
 וממכרו במטלטלי קיימי אלא בשמש או המשיך אבל אם נתן מעו'
 על המקח וחדר בו אינו מקבל מי שפרע ואחד שחדרו בו מקבלין
 מי שפרע וכן אם קנו מיד הקטן או השכיר מקו המטלטלין וחדר
 בו לא קנה הלוקח שאין מוציא מדי הקטן בדין ואין קנין מיד
 הקטן כלום שהקנין כשטר ואין העדים חותמין אלא על שטר
 של אדם גדול וכן קטן שקנה מטלטלין וקנו מידו ושכר מהם
 המקום לא קנה עד שימסוך לפי שאינו זוכה בודדים שחזין
 בהן הגדולים ראיה לדבר שאין חזק של קטן ולא ארבע אמות
 של קנין לו בפני שנחבזו מדין שליחות ולא מדין ידו כמו
 שיחבזר ולא יהיה הקנין או שכירות המקום גדול מחצרו אבל
 הקטנה שנחבזת חצרה מדה תקנה המטלטלין מאחרים אם
 קנו מדה או בשכירות מקום יראה לי שקטן שקנה קרקע
 ונתן דמים והחזיק בקרקע תעמוד בידו אף על פי שאין ממכרו
 בקרקע כלום שהקטן כמי שאינו בפניו הוא חזק לאדם שלא
 בפניו ואין זכין לו אלא בפני קטן שהגדול והביא הזכר
 שתי שערות אחד שלש עשרה שנה והבת אחד שתי עשרה אף
 על פי שאינו יודע בטיב משא ומתן מקחו מקח וממכרו ממכר
 וכתנתו מתנה במטלטלין אבל בקרקע אין כעשית קיימין עד
 שיהיה יודע בטיב משא ומתן אחד שהגדול בדא בקרקע
 שלו אבל קרקע שידע מאבותיו או משאר מדישיו אין ממכרו
 ממכר עד שיהיה בן עשרים שנה אעפ"י שהביא שתי שערות ויודע
 בטיב משא ומתן שבא ימכרו כולל מפני שדעתו נוטה אוד המעו'
 ועדין לא נתישבה דעתו בורכי העולם כתנתו כשהוא פחות
 מבן עשרים בין התנת בדין מתנת שביב כדע מתנתו קיימת
 שאלו לא הגיע לו הגייה גדולה לא נתן והוא דבר שאינו מעי'
 תמיד ואמרנו חכמים התקיים מתנתו כדי שיהיה דבר נשמעים
 במה דברים אמרו שהוא מכר קרקע אבד כשהוא בן כ' בשחביא
 שתי שערות או בשגולתו לו סמני סרים אבל אם לא הביא שתי
 שערות ולא נעשה סרים קטן הוא נאין ממכרו בקרקע ממכר ואפי'
 בנכסיו עד שיגדיל לרוב שנותיו מי שמכר בין בנכסיו בין
 בנכסיו אביו ומת וכאו קרוביו ועדערו שהיה קטן בשעת הנכר
 ובקטו לבדקו אין שומעין להם לגדול ועוד שהסמנים משהגיס
 במת' והזקה היא שאין העד' חותמין על השטר אלא אם כן ידע
 בוראי שרבוז גדול פוחת מבן כ' שמכר קרקע אביו וחדר מוציא

מיד הלוקח בין קודם עשרים בין אחר עשרים ומוציא מן הלוקח
 כל הפירות שאכל ואם הוציא הוצאות או שנטע ודע שמין לו
 ומחזיר את השאר בדין הזה הורג רבתי ואני אומר שאפילו קטן
 שמכר קרקע בנכסיו אביו וכשנעשה בן עשרה לא מידה אינו יכול
 להחזיר שכין שלקח המעות ונשתמש הלוקח בקרקע ד' לפני
 כשהוא בן עשרים ולא מידה נקיימה ביד הלוקח שדאי רצת
 בכמכרו השכר מקחו נקח וממכרו ממכר ומתנות קיימין
 ואם יציע לשכרוהו של לש' והוא השכר שעושה ואינו יודע מה
 עושה אין מעשיו כלום ודאי הוא כשעשה או נקטן פוחת מבן י' :

פרק שלשים

הזכר שבכר קרקע או מטלטלין חכה בהן הלוקח שלא כדעתו
 יד הלוקח על העליונה ואם רצה לוקח אין הזכר יכול לחזור בו
 ואם לא רצה תחזור לבעליה ומשום הזכר כתבין שטר לזכר אף
 על פי שאין הלוקח עמו ולעולם הלוקח נותן שטר הזכר ואפילו
 כבר שדוה בפני רעתה וכן העבד שקנה או מכר או נתן מתנה
 או נהג' לו יד האדון על העליונה אם רצה לקיים מעשיו ודי' אלו

קיימין ואם לא רצה בטל כל מעשיו וכדברי' בלבד הוא ששקט
 האדון או מבטל ואינו צריך לקנות ממנו כלום וכן האשה
 שמכרה או נתנה מתנה בין בנכסיו בעלה בין בנכסיו צאן ברזל
 שהכניסה לו בין כדברים שיחד לה בכתובתה בין בנכסיו מלוג
 בין בקרקעות בין במטלטלין וכן אם לקחה או נתנה מתנה יד
 הבעל על העליונה ואם רצה לקיים יקיים אם רצה לבטל יבטל
 הכל אבל הבעל שמכר או נתן בין קרקע שהכניסה לו אשתו
 בכתובתה או קרקע שהכניס לה שיה' משל' בין קרקע שיחד לה
 בכתובתה אעפ"י שקנו מיד האשה אחד שקיימה מעשיה הרי כל
 מה שעשה בטל מפני שהיא אומרת נזח רוח עשיתי לבעלי מכר
 או נתן נכסיו מלוג בין בקרקעות בין במטלטלין יד האשה על
 העליונה רצתה לבטל מבטלת ואם קיימה מעשיה קנו הלוקחות
 בעל שמכר מטלטלין של נכסיו צאן ברזל או מטלטלין שנתן לה
 משל' אעפ"י שאינו רטאי אם עבר ומכר או נתן קנו הלוקחות ואין
 האשה יכולה להוציא מידם וכן יש לו לבעל למכור כל נכסיו אף
 על פי שהו תחת יד שעבוד הכתוב' ואם תבא לטרדף טרפת אלא
 אם כן כתבה ללוקח תחלה וקנו מידה האשה שמכרה או נתנה
 בנכסיו צאן ברזל לבעלה לא קנה ויש לה לחזור ולהוציא מידו כמו
 שבארנו בהלכות אישות בדא שמכרו או לקחו בנכסיו יתמיס בין
 בקרקע בין במטלטלין ומן האפטורפסין בין שבינו אות' בידן
 בין שבנה אותם אבי יתומין מקחן נקיי וממכרן ממכר אבל
 מתנתם אינה כלום שאין אדם נותן דבר שאינו שלו הזכר
 או הנותן בשבת ואין צריך לזכר כיום טוב אף על פי שכתב
 אותו מעשיו קיימין וכן כל מי שקנו מידו בשבת הקנין קיים
 ומתבין לאחר השבת ונותנין :

הלכות זכיה ומתנה

ענין אל' ההלכות לידע דין זכיה מן החפקר היאך יקנה זכיה
 וקנה דין נתן מתנה ומקבל מתנה ואי זו מתנה חזרת ואי זו
 אינה חזרת וביאר כל הדינים האלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

החפקר כל המחזיק בו זכה וכן המדברתו והנהרות והנהלים כל
 שבחן הפקר וכל הקודם בהן זכה מן העשבים והעצים והפירות
 של אילנות של יער וכדומה בהן יצד דגים מן הימים וכן
 רבנות או שצד עופות או מיני חיות הואיל ואין להם בעלים
 זכה ובלבד שלא יצוד בשדה חברו ואם צד שם קנה ואם היו
 דגים בביבירים של בעלים וכן היה ועוף שביבירים אעפ"י שהוא
 ביביר גדול והוא מאוס צדה הדי' זה של בעל ביבירים והצד כיום
 הדי' זה גדול אבל הלוקח דגים מתוך מצותו של חברו כשהוא
 בתוך הים או שלקח חיה ממצותו כשהוא פר סה במדבר הרי
 זה אסור מדברי סופרי' ואם היה המצודה בלי חלקה בתוך המצודה
 הדי' זה גדול הפרס מצודה בשדה חברו ועד כה היה או עוף
 אעפ"י שאין לו רשות לעשות דבר זה קנה ואם היה עומד בעל
 השדה בתוך שדהו ואמר זכתה לי שדה קנה בעל השדה
 ואין לבעל המצודה כלום דגים שקפצו לתוך המצודה
 קנה בעל המצודה שו' כדעת המשתמרת היא ואינה חזרת בהלכות
 שהמים הן שמתליבין איתה ואינה הולכת בתוכה עצמה גר
 שמת' ולא הול' ישראל אחד שנתגיד אין לו חרשים אלא כל
 הקודם והחזיק בנכסיו זכה ואין בעל המצר יכול לטלוק ברבים
 שו' כמתנה היא שתי שדות בנכסיו דג' וניצד אחד

והכתבו ותתמו למקבל לא קנה וכן אמר לשני כתבו וחתמו
 בשטר מתנה ותתנו לפלוני אינן יכולין לומר לסופר לכתוב אלא
 הן עצמן כותבין כמו בגט הכותב בשטר נתתי שדה פלוני לפלוני
 או שכתב נתתיה לו או הרי היא שלו הרי זוכה בה כשיגיע השטר
 לידו אבל אם כתב בשטר אתגנו לו אעפ"י שהעידו עליו העדים
 לא זכה המקבל עוד שיאמ' לעד כתבו שטר מתנה ותנו לו וכתב'
 ונחנן שאין המקבל דבר עד שיגיע השטר מתג' לידו או עד שיזכה
 לו בו על ידי אחרים כמו שבארנו האומר נתתי שדה פלוני
 לפלוני והוא אמר לא נתן לי חרשין שמא זכה לו על ידי אחר
 אבל אם אמר ככתבתי ונתתיה לו והוא אמר לא כתב ולא נתן לי
 אם המקבל מתנה הוא שאמר כן והדאת בעל כמאה עדים הוא
 והנתן איכל פדות שדהו ואם כן המקבל הוא שאמר לא נתת
 לאבי שדה זו והוא אמר ככתבתי ונתתיה לו כנחנן את הפירות על
 ידי שלישי עד שיודע הדבר היאך הוא בקבל מתנה שטען ואמר
 זו שתחת ידי אינה מתנה בידי אלא שזכר אני עליה וכיצא בו או
 שאמר בטלה היתה מתחלתה לפי שלא קיבלה או בעל כרחו
 באנס או בשעת וכיצא בדברים אלו דבריו קיימין ונשבע על
 זה שבועת הסת והחזיר לבעליה טען הנותן ואמר שזכר אתה
 עליה או שאמר שלא מודעתו נתתיה או גזלה היא בידך זה אמר
 אתה נתתה לי נשבע המקבל שבועת הסת ונכסר :

פרק חמשי

המתן מתנה בין בריא בין חולה עריך שתהיה גלויה ומפורסמת
 אמר לעדים כתבו ככתיב ותנו לו אינה כלום שזה מערים כדי
 לאבד ממון אחרים שיחזרו ומכבד אחר שיתן לפיכך
 כל שטר מתנה קרקע שאין כתוב בו האמר לנו פלוני המתן שבו
 בשוקים וברחובות וכתבו לו כתבה גלויה ומפורסמת וכיצא בענין
 אלו חרשין לה שמא מתנה מסתרת היא ולא זכה המקבל
 הכותב שתי מתנות על שדה אחת הראשונה מסתרת והאחרונה
 גלויה ומפורסמת האחרון קנה ואפ"י היתה הראשונה סתם ואין בה
 לא ענין שדה ולא ענין גלוי אלא מתנת סתם האחרון קנה
 כבר באר שהמוסר מודיע ואמר כך נתן המתנה בטלה אעפ"י
 שאין זה אונס שאין רחליו בכתבה אלא אחר דעת המתן והאיל
 וגלוי דעתו שאין רוצה בה מתנה בטלה לפיכך כי שהיו הדברים
 כנחנן שאין דעתו ליתן מתנה זו אפ"י שכתבה מתנה גלויה ומפורסמת
 שנתנה מקודם מתנה מסתרת הרי שתי כתבות בטלות הראשונה
 בפני שהיא מסתרת והשניה בפני שהדבר מוכיח שאינו רוצה
 והרי קדמה זו המתנה שכתב את כמו מודיע לה מעשה
 באחד שרצה ליתא אשה אמרה לו איני נשאת לך עוד שתכתוב
 לי כל נכסי טעם בגו הגדול וצווח על שכניהו ריקן אבל לעדים
 לבי וחביאי וכתבו לו כל נכסי במתנה ואמר כך כתב לה כל
 נכסי וכשאה ובא מעשה לפני חכמים ואם הבן לא קנה והאשה
 לא קנתה שרי לא כרצו כתב לה וכאנס בדבר הוא שהרי גילה
 דעתו במתנה הראשונה אעפ"י שהיא בטלה בפני שהיא מסתרת
 וכן כל מיצא בעיניו אלו שתי שטרות שזמנן כיום אחד והן
 כותבין על שדה אחת בין בכבר בין במתנה אם דרך אנשי המקל
 לכתוב שעות כל הקודם זכה ואם אין דרך ובקום לכתוב שעות
 הרי הדבר מסוד לדינים כל שדעתם נוטה לזעזע שדה זו כיד
 יעידו במה דברים אמורים בשטר שאין בו קנין אלא קנה
 שדה זו בשטר זה שאין אבו ידעין כי הוא כשנתן שרביע שטר
 לידו תחלה אבל אם היה בכל שטר מהן קנין כל שקדם לו
 קנין זכה וישאלו העדים וכן אם היו שם עדים שזה רצו ליתן

שטר מתנה תחלה קנה הראשון שני שטרות היוצאים על שדה
 אחת בשם קנה אחד ואין זמנם שזה אם היה שטר אחד פטר ואמר
 כתב אם היה הראשון מתנה והשני שאמריו בכר לא בטל האחרון
 את הראשון שיש לומר שלהסוף לו אחריות חזר והכתב בטעם בכר
 אף על פי שלא היה כתוב שם אחריות שאחריו טעית סופר הוא
 וכן אם הראשון בכר והשני כתבה קנה השדה בזמן ראשון
 שלא כתב לו שטר מתנה אלא ליפות כדור ומשום דין בן המעז
 היו שני השטרות בכבר או שניהם במתנה אם הסוף בשני כלום
 הרי הראשון קיים שלא כתב השני אלא בפני התוספת ואם לא
 הסוף בטל שטר שני את הראשון ואין לו אחריות אלא כמזן השני
 לפיכך כל הפירות שאכל הלוקח בזמן ראשון עד זמן שני
 מחזיר אותם ואם היה על איתה שדה חוק לבלד ככל שנה
 רגותן או הכוכר נתן אותו החוק עד זמן השטר השני :

פרק ששי

לעולם אומדין דעת הנותן אם היו הדברים בראין סוף דעתו
 עושין על פי האומד אף על פי שלא פירש כיצד מי שהלך
 בנו למדינת הים וטמץ שמת וכתב כל נכסיו לאחר כתבה גלויה
 גמורה ואמר כך בא בני אין מתנתו קיימת שהדברים מוכיחין
 שאלו ידע שבנו קיים לא היה נתן כל נכסיו לפיכך אם שיר
 מנכסיו כל שהוא בין קרקע בין במטלטלין כתבתו קיימת וכן
 הכותב כל נכסיו כתבה לאחר שכניו בין שהיה בריא בין שהיה
 שכיב מרע אפילו היה בן קטן המוטל בערסו לא עשה אלא
 אפטרופוס והרי הוא בכל הנכסים כאחד כאחוז אומדן דעת זה
 שלא נתכוון אלא להחזיק אחיו נשמעין לו ואם שיר כל שהוא בין
 קרקע בין במטלטלין זכה הבן בכתבה כמה דברים אמורים
 שכתב לבן בין הבנים אבל אם כתב כל נכסיו לבן בין הבנות או
 לבת בין הבנות או לאחד בן חורשין בין שאר חורשין אעפ"י
 שלא שיר כלום מתנתו קיימת וכן הכותב כל נכסיו לאשתו בין
 בריא בין שכיב מרע אעפ"י טקנו מידו לא עשאה אלא אפטרופא
 על יד שיר בין שהיו יורשי בניו בכנה או באשה אחרת או אחיו או
 שאר יורשי ואם שיר כל שהוא בין קרקע בין במטלטלין קנה כל
 שכתב לה כמה דברים אמורים בנשואה אבל אם כתב כל נכסיו
 לאשתו ארוסה או לנרשאה אף על פי שלא שיר כלום הרי היא
 כשאר בני אדם וכתבתו קיימת הכותב כל נכסיו לאחר פטירת
 ולאחר זה האחד קנה חצי הנכסים במתנו ונשאר החצי לבניו והבן
 שנתנו לו אפטרופוס נגהו על שאר אחיו וכן אם כתב כל נכסיו
 לאשתו ולאחר זה האחד קנה מחצית ואשתו אפטרופא על המחצית
 כל אשה שקנתה כל נכסי בעלה במתנה אבדה כתובתה והקרקע
 לפיכך אם יצא שטר חוב עליו והלכו כל הנכסים בחובו שקדם
 הבתנה תשאר הוא בלא כלום ולא תקח בכתובהה שקדמה
 החוב שאומדן דעת הוא שבהנאה טבאה לה בשבועה זו שכתב
 לה כל נכסיו אבדה כל זכות שיש לה בנכסים חזן כמתנה זו וכן
 הכותב נכסיו לבניו בין זכרי בין נקבות בין בריא בין שכיב מרע
 וכיב לאשתו עבדן קרקע כל שהוא הואיל ועשה אותה שותף
 בין הנכסים ולא מחאה אבדה כתובתה ואינה כורפת בנכסים אלו
 כלום אבל מנכסיו שיבאו לו אחר אלו נטלת מהן כתובהה
 כתב לה עבהו במטלטלין בלבד או ששיר לעצמו קרקע כל שדוא
 כתובהה קיימת והקנתה הגאונים היא ואפילו שיר במטלטלין כל
 שהוא שהרי היא אומרת כמה ששיר אני עבה ומתוך שתרד למה
 ששיר תרד לשאר נכסים והסוף הכותב כל נכסיו לבניו וכתב
 לאשתו חלק עבהו ונת אחד בן הבנים הרי זו תנכה בכתבה

פרק רביעי

בקיץ בהן ואם קדקע או עבדים נתון לו עד שיחזיק בדרך
 שמחזיק הלקח או עד שיגיע שטר מתנה ליד אכל בדברים לא
 זכה המקבל אלא כל אחד מהן עדין יכול לחזור בו
 לחברו חוב שיש לו עליו או נתן לו הפקדון שהיה מאפקד אצלו
 דרי זו מתנה הנקנית בדברים בלבד ואינו עדין דבר אחד כמו
 שבארנו וכן האמר לחברו מתנה שיש לו
 בידך ונתנו לזה קנה ואין אחד מהן יכול
 לחזור בו בין שנתן המתנה כחוב שיש לו אצלו בין שנתנו לו מתנה
 בין שהיה חוב אצלו בין שהיה פקדון אצלו כמו שבארנו כשם
 שאין צריכין עדים לענין ספק ומכר אלא לגלות החוב בלבד
 אם היתה שם טענה וכפירה כך במחילות ומתנות אין צריכין עדי'
 אלא בפני המשקדים כשם שמוכר צריך לקיים המכר כמו
 שבארנו כך הנותן כיצד הנותן לחברו קרקע בנכסי נחונה
 לך או שכתב לו כל נכסי קנין לך ודין במקצתן הואיל הלא סיים
 הדבר שנתן לו ואינו ידוע לא קנה כלום ואינו יכול לומר לך לי
 פחת שבנכסך עד שסיים לו המקו שנתן לו אבל אם לא חלק
 כך וכך בשדה פלנית הואיל וסיים השדה אף על פי שלא סיים
 החלק נוטל אותו חלק מן הפחת שבאותה שדה כל הנתן
 מתנה על תנאי בין שהתנה נתון בין שהתנה המקבל והחזיק
 המקבל וזכה בה אם נתקיים התנאי נתקיים המתנה ואם לא
 נתקיים התנאי בטלה המתנה ויחזיר פירות טאבל והוא שיהיה
 התנאי כראוי כבר בארנו שכל תנאי שיש במתנות או במקח
 ומכר צריך שיהיה תנאי כפול והן קודם ללא ותנאי קודם
 למעשה יהיה תנאי שאיפשר לקיימו ואם חסר אחד מן התנאים
 בטל ובאלו אין שם תנאי וכל האדם על מנת באמר מעכשיו דמי
 נאני צריך לכפל ותנאי כך הודו מקצת האומים והיה דעתו
 בזה ודבריו הודו שאין צריך לכפל התנאי והקדמי הן ללא
 אלא בניסן ובקדשין בלבד ואין לדבר זה ראייה הנותן מתנה
 על מנת לחזור דרי זו מתנה בין שהתנה להחזיר מיד בין שהתנה
 להחזירה לזמן קצוב או כל ימי חייו של פלוני דרי זו מתנה בין
 במטלטלין בין בקרקע ואוכל פירות כל זמן המתנה האומר
 לחברו שור זה אני נתן לך במתנה על מנת שתחזיר לי הקדישת
 והחזירו דרי זה מוקדש ומחזור אבל לא על מנת שתחזיר לי אינו
 קדוש שלא התנה עליו אלא שיחזיר לו דבר הראוי לו וכן כל
 כיוצא בזה אמר לישראל ליתן לגוי מתנה חנם אבל נותן
 הוא לגוי תושב שנלמד אטר בשעריך תתננה ואכלה או אמר
 לבכרי במכירה ולא במתנה אבל לגר תושב בין במכירה בין
 בנותנה נפני שאתה מעשה להחיותו שנאמר גר ותושב חיי עכך
 הנותן מתנה לעבד או לאשה קנה הבעל והאדון אלא שהאדון
 קונה לגוף והבעל קונה אתה לפיחות נתן מתנה לאשה על
 מנת שאין לבעלה רשות בה לעבד על מנת שאין לדבר רשות בו
 קנה האדון וקנה הבעל אבל הנותן מתנה לאשה או לעבד
 והתנה עמה הנותן בגופה של מתנה שתהיה לכה וכך לא קנה
 האדון ולא קנה הבעל כיצד הנותן מתנה לאשה ואמר לה
 דרי רבעות האלו נתונים לך במתנה על מנת שתלכשי בהן או על
 מנת שתנשתי בהם והנשימה שתנשי בלא רשות הבעל לא קנה
 הבעל וכן אם אמר לעבד על מנת שתאכל בהן ותשתה בהן על
 מנת שתצא בהם לחרות לא קנה האדון וכן כל כיוצא בזה
 הנותן כל נכסיו לעבד קנה מתנה עצמו ויצא בן חורין וקנה
 שאר הנכסים ואם שייר כל מה אפילו במטלטלין לא קנה כלום
 שאין זה גט חרות גמור שהרי שייר בו בגט ומתקן שלא נשתחרר
 לא קנה כלום

ומקבל את המתנה וזכה בה ואחר שבאה לידו והוא שחזק חזק
 בוואמר איני רוצה בה או איני מקבלה או הרד היא בטלה או
 שאב' מס זה נראה לי בה לא אמר כלום וכשם שאין הנותן יכול
 לחזור בו כך המקבל אינו יכול לחזור בו אחר שזכה מתנה
 ו שאמר המקבל איני רוצה בה אחד שבאת לידו הרי היא הפקד
 כל הקודם בה זכה בה שהרי הפקירה המקבל אחד שזכה בה
 אבל אם היה ציח מעקרו לא קנה המקבל וחזר לבעליו הראשון
 המזכה לחברו מתנה על ידי אחד מין שהחזיק בה אחר כגון
 שמשך המטלטלין או הגיע שטר הקרקע לידו או החזיק בקרקע
 זכה חברו אף על פי שלא הגיע המתנה לידו ואין הנותן יכול לחזור
 בו אבל המקבל יוד על העליונה אם רצה מקבל אם לא רצה אינו
 מקבל שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו חב' הוא
 שנתן לו מתנה אם ידעה אבל אם לא ידעה אין נחבין מתנה
 לאדם בעל כרחו זכה לו על ידי אחר וכששמע המקבל שתק
 ואחר כך צווח ואמר איני מקבלה הרי זה ספק אם זה ששתק כבר
 רצה חזר שחזר וצווח חזר בו או ששתק מפני טעדין לא הגיע ליד
 כלום וזה שצווח הוכיח סופו על תולתו לפיכך אם קדם אחד
 חכה בה לעצמו אין מוציאין מידו שמה המקבל זכה וכיון שאמר
 איני רוצה בה הרי הפקירה כמו שבארנו וזה שקדם ולקחה מן
 החפץ זכה והוא חזרו הבעלים הראשונים ותפשוה מיד זה שקדם
 וזכה בה אין מוציאין אותה מידם שמה המקבל לה זכה וזין
 שאמר איני רוצה הוכיח סופו על תולתו ולא קנה אותה וברשות
 בעלים הראשונים היא קיימת עדין ראובן שרצה ליתן מאה
 דינרין לשמעון ושלה לו הבאה על ידי אדם אחר לו זכה במאה
 זו לשמעון או תן ק"ח לשמעון אינו יכול לחזור בו אבל אם יגר
 לו המלך מאה זה לשמעון יכול לחזור בו עד שיגיע הבאה ליד
 שמעון הדין לו במאה זו שנתתה עמו להמליכם לשמעון ובקש
 שמעון ולא מצאנו יחיד לראובן כת שמעון בחיי ראובן יחזיר
 לראובן או לירשתי כת ראובן בידי שמעון יחז המאה לשמעון
 או לירשתי שמעון לקיים דברי זבת ואעפ"י שאמר הדברי והוא
 בריא שהרי המאה בידי של יחיד עדין אין אדם זכה במתנה
 לחברו עד שיהיה החכה נזלה וכן דעת ואחד איש ואחד אשה
 נאפי אשת איש ועבד ושפח אבל הגר אינו חב' הואיל ואינו דאי
 ולשליחות לעל"כ אינו חובה לישראל וכשם שאין ישראל נכש' שליח
 לגוי כך אינו חובה לגוי קטן שנותנין לו צדוד חזקו אנו ונוכלו
 חכה לעצמו ואינו חובה לאחרים פחות מזה לא זכה לעצמו ולא
 לאחרים וכן השוטה אינו זוכה לא לו ולא לאחרים והבזבז
 לשטע' על ידי בן דעת זכה אבל החדש זוכה לעצמו כמו שבארנו
 בהלכות גזילה זכין לקטן אפילו בן יום אחד ולגדול בין בפניו
 בין שלא בפניו וחזרו של אדם קונה לו שלא כדעתו אף על פי
 שאינו עומד שם כיון שהגיע המתנה לחצרו כאלו זכה בה אחד
 בפני דברים אמרי' כחצר הבשבות אבל בחצר שאינה מסתכרת
 כגון שדור וחורבות עד שיהיה עומד בצדה מאמר זכה לו שר
 זכן ארבע אמות של אדם שהוא עומד בצדן קנין לו בסמיטא או
 בצדי רשות ודברים או בחצר שאין לה בעלים אבל ברשות ודברים
 או בשדה חברה אינו זוכה עד שיגיע מתנה לידו וקטנת זוכה לו
 חצרה וארבע אמות שלה אבל הקטן אינו זוכה עד שתגיע מתנה
 לידו או עד שיזכה לו אחר הכתבה בגט שאין אדם יכול לסדר
 דברים לשליח כיצד אמר לשלשה אמרו לפלוני ופלוני שיכתבו
 ויחזבו בשטר מתנה ונתנו לפלוני אין זה כלום ואם אמרו לאתן

הבכור מטל בה פי שנים כשתחזור לחדשן מפני שהוא ראוי ואין
 הבכור נוטל בראוי כמו שכתבאר במקומו השולח תשורה
 לחבר או שנתן לו מעות נשגטה ידו והוא כמאן ליקח חזו נשבע
 שאי אפשר שלא תקח והפציר בו עד שלקחוהו כל כיוצא בהן
 אף על פי שלא פירש דרי אלו מתנה ואינו יכול לחזור הוא ולתבוע
 עד שיפירש שהוא מלח וכן השולח לאכרו כדי יין וכדו' שכן
 נפדות בעת הנשואין אין נכבין בבית דין מפני שהיא גמול' חסדים
 ולא נאמרו דיני שושבינות אלא במעות בלבד

פרק שמיני

הטומא או את הפסח או את הגדס או את החדש בראשו או בעינו
 או בידו או ברגלו וכיוצא בהן הרי הוא ככריא לכל דבריו במקחו
 או במכרו וטתניתיאכל החלה שתשש כח כל הגוף וכשל כחו
 מחמת החלי עד שאינו יכול להלך על רגליו בשוק והרי הוא נופל
 על המטה הוא נקרא שכיב מרע ומצפטי מתנתיו אינם כמתנת
 בריא כיעד שכיב מרע שצוה ואמר ליתן לפלוני כך וכך בין
 בחל בין בשבת בין כתב בין לא כתב וכו' הכל כשימית בכל מה
 שנתן להם ואינו צריך קנין שדברי שכיב מרע ככתובין ובמסורים
 הן ודבר זה מדברי ספרים ואף על פי שאינו אלא מדבריהם
 עשו אותו בשל תורה כדי שלא תטרף דעתו עליו כשידע שאין
 דבר קיימן לפיכך אם אמר קנו מכנו אפילו בשבת קונין ממנו
 שה הקנין אינו צריך ואין שכיב מרע צריך לומר אתם עדי אלא
 כל השמע את דבריו הרי זה עד שאין אדם משעה בשעת מיתה
 שכיב מרע שצוה לתת מתנה לעובר שכמעט אכזבה העובר
 בפני טרעתו של אדם קרובה אצל בנו כמו שבארנו אמר
 אם לדה אשתי וכו' וטל כנה אם נקבה מאתים ולדה זכר נוטל
 בנה ודה נקבה נוטלת מאתים ולדה זכר ונקבה הזכר נוטל מנה
 והנקבה מאתים ולדה טמטס וא' דדתינוס נוטל בפחות שבשניהם
 שכיב מרע שאברו לו נכסיו לבי ואמר להם חזבה שיש לי בן או
 שאשתי מעוברת עכשו שאין לי בן או שאין אשתו מעוברת כסיו
 לפלוני ונודע שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת אף על פי
 שהפילה או בת הבן אחר כך אין מתנהו מתנה כמת שכיב
 מרע אינה קנה אלא לאחר מיתה ואין אחד זוכה בדבר שצוה לו
 בין כמקדקעס בין במטלטלין אלא לאחר מיתה לפיכך מציעאין
 לתיתת האשה וכו' האלמנה והבנות מיד אלו שצוה לתת להם
 שהיו במיתתו נטוויכו הנכסי' בכתובה ובמזונה ואלו שנתן להם
 לא יקנו אלא לאחר מיתה כמת שכיב מרע שכתוב בה קנין
 בין שהיתה במקצת נכסיו בין שהיתה בכל נכסיו והטשין לר' שבא
 לא גמרו להקמתו אלא בשטר והואיל ובתנה זו לא תקנה אלא
 לאחר מיתה אין שטר לאדר מיתה ודרי הבהנה בטלה ואם
 קנו ממנו כדי לפיתתה הבקבל כגון שכתוב וקנינו ממנו מוסף
 על מתנה זו ודרי היא קיימת שכיב מרע שאמר כתבו ותנו
 לפלוני בנה ומה קודם שיכתבו והגו לו אין כותבין ואין נותנין
 ששא לא גמר והקמתו אלא בשטר ואין שטר לאדר מיתה
 ואם אמר כתבו כדי לפיות כח הבקבל כגון שאמר תנו מנה לפלוני
 ואמר ואף כתבו ותנו לו ודרי אלו כותבין וחותמין ונותנין לאחר
 מיתה שכיב מרע שכתב כל נכסיו מתנה סתם ולא שייך כלום
 אם עמד חדר ואפילו קני מידו כדי לפיות את ברו בין שהקנה כל
 נכסיו לאחר בין שכתב לטנים שאומדא דעתו הוא שלא נתן
 זה הכל אלא שנתכוון שלא קנו כלום אלא לאדר מיתה שייך
 בלוב לעצמו בין קדקע בין בטלטלין הרי זה מתנה במקצת וסחבא
 גמרת בריא שקונה כותן הכתיבה לפיכך יגז' חזר והוא שקנו

מידו שמתנת שכיב מרע במקנה צריכה קנין בין עמד בין לא
 עמד בניה דברים אמורים בשנתן סתם שהרי אנו אומדין דעתו
 ואומדין הואיל ולא ש' יד לא נתכוון אלא להקנות לא מחיל' כמתנת
 ברי' אבל אם נתן לו המקצת בפיהו כמתנת שכיב מרע שאינו
 אלא לאדר מיתה אינו צריך קנין ואם עמד חזר ואם לא עמד
 קנה זה המקצת ואם היה בה קנין לא קנה אלא אם כן היה מיפה
 כחו כמו שבארנו אלתעיה כשכיב מרע שכתב כל נכסיו
 ופירש שנתן הכל בעכשו והקנה מחיל' שאין זה מתנת שכיב מרע
 אלא כשאר כל מתנות הבריאים שאם הגיע השטר ליד המקבל
 או שקנו מיד הנותן קנה דכל וא' יכול לחזור בו הנותן מתנה
 כשהוא שכיב מרע וכתב בה בחי' ובמות או מחיים ובמות בין
 בכל בין במקצת הואיל וכתוב בו ובמות הרי ז' מתנת שכיב מרע
 שזו שכתוב בה ובמות שלא יקנה אלא לאחר מיתה והה' שכתוב בה
 בחיים ס' ל' ל' שב את דעתו כדחיה מחילי זה שכיב מרע שנתן
 הנכס' שהחבר גלוי שקן כל נכסיו שיש לו הרי זה כמתנה במקצת
 ואם קנו מידו ועמד אינו חזר ודושין אנו שמה נשאר לו נכסיו
 אח' ים במדינת הים עד שיאמ' כל נכסי שחן אלו או שהיה מחזק
 שאין לו נכסיו אלא אלו ואחר כך תהיה המתנה בכל שכיב
 מרע שכתב כל נכסיו לאחרים רואין אם במחלק כתבם בת קנו
 ברו' עמד חזר ככולן ואם בנמלך אחד ששיד חזר וכתוקנו מיד
 על כל אחד ואחד בת קנו כולן עמד אינו חזר אלא באחדן שהרי
 נתן לו כל הנכסיו הנשארים הכותב כל נכסיו לעבוד ועמד
 חזר בנכסיו ואינו חזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חזרין
 שכיב מרע שצוה מחמת מיתה כגון שהיתה דעתו נוטה שהוא
 מת ודאי ונכר דבר זה מכלל דבריו אף על פי שקמו מידו במקצתן
 אם עמד חזר והמפ' בים והוציא בשיירה והוציא בקלד והמסוכן
 והוא שקפץ עליו החלי והכביד עליו חליו כל אחד בארבעתן
 כמצוה מחמת מיתה והרי דבריו ככתובין וכמסורין ומקיימין
 איתן אם כח ואם נצל ועמד אפילו קנו מיד במקצת חזר כדי' כל
 מצוה מחמת מיתה שכיב מרע שנתן מחילי לחלי אם לא
 עמד ולא הלך על משענתו בשוק מתנהו כתב עמד בן החלי שצוה
 בו וכין החלי שכתב ממנו והלך על משענתו איכרין אותו על פי
 רופאים אם מחבה חלי הראשון מת מתנתו קיימת ואם הלך
 בשוק בלא משענת אינו צרי' אומר אלא בשלו מתנתו הראשונה
 מתנת שכיב מרע שאין כתוב בה שנתן החלי הזה שצוה בו בת
 ואין העדים מצויין לשאל' להם אף על פי שהרי זה הביעה בתן
 הרי המתנה בטלה שאין מיתתו ראייה שבא מחילי שנתן בו המתנה
 גרפא יאמר כך חלי אחר וכת' לפיכך הנכסיו בחוקת היודשין
 עד שיביא ראייה שבתך החלי זה שנתן בו מתנה זו בת

פרק תשיעי

שכיב מרע שצוה ואמ' לא תגלו מתנה זו ולא תדיעו בה אדם
 אלא לאחר מיתה ודרי זה מתנה קיימת ואינה מתנה מסותרת
 שבעת שהקנה שהוא אחר מותו הרי אמר גלו איתה כצוה
 מחמת מיתה אינו צריך לומר גלו אה המתנה אלא אף על פי שריא
 כתובה סתם אין חוששין לה שבא מסותרת היא שכיב מרע
 שצוה ואמר יטל פלוני כל נכסיו או נקנה נכסיו או יחזק או יזכה
 או יקנה כולן לטון מתנה היא וכן אם אמר יחזק או ידש על מי
 שראוי ליתנו הרי זה הקנה אמר יתנה פלוני בהן ועמד ברו'ן
 ישען בהן לא קנה שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר אם
 אינו ראוי ליתנו גיטל' כששם מתנה ואם ראוי ליתנו גיטל' כששם
 ידושה בבה דבריו אמורים בשוהה חזר ש' חזר אהת בבנותיה

כהלק זה שמת שלא אבדה כתובתה אלא מלטרופ כהן
 חרוצה להנשא וכחכה כל נכסיה בין לבנה בין לאחר ואחד כך
 נשאת ונתגרשה או שבת בעלה מתנתה בטלה שזו נבררת היא
 ולא כתבה כל נכסיה אלא לחבר' מבעלה שלא ידענה וכתבה
 צריכה להן יחודו לה לפי' אם מתה היא בוזי בעלה קנה המקבל
 מתנה את הכל ואם שידה כלום אפילו מטלטלין מתנתה קיימת
 ואע"פ שנתגרשה אינה חוזרת כל הנותנין כל נכסיהם כשתכטל
 המתנה ויחזרו כל הנכסים לבעלים הראשונים אין המקבל מתנה
 מחזיר פירות שאפילו נתו האדם נתנה בפירוש על גנת להחזיר
 כל ימי חי' פלוני הרי זה אוכל פירות כל זמן המתנה כמו שבארנו
 כי שולח כלים במדינת הים ואמר ינתנו אלו לבני אלו ינתנו
 לבני ולבנות הראוי לבנים כגון ספרי וכלי מלחמה לבנים והראוי
 לבנות כגון כלי בטי הצבועים וחלי זהב וטלוח הבנות היו ראויין
 לזכרי ולנקבות יטלו אותן הזכרים וכן המשלח כלים לביתו כתם
 והיו בהן כלים הראויין לבנות יטלו אותן בנותיו אומדן דעת הוא
 שלהן שלח ואם אין לו בנות או שהיו בנותיו נשואות יטלו אותן
 נשי בניו שהדעת נוטה שלהן שלח המשי' בנו גדול לכתולה בבית
 קנה הבית והוא שיהיו נשואין ראשונים לזה הבן ולא השיא האב
 בן אחר קודמלו ולא שיר האב בזה הבית שיחד לו כלום וז' ברי'
 אלו כהלכה שאין להם טעם הם נגעו חבטים בדבר הזה באומדן
 הדעת שמרוב שמחתו ואהבתו נמר והקנודו הבית שודי לא שיר
 בה לעצמו כלום לפיכך אם שיר שם אפי' פך אחד לא קנה הבית
 יחד לו בית וכלי בית אף על פי ששיר בבית כלי אחד לעצמו
 או היה לו שם אוצר וכיציא בו קנה כלי הבית אבל הבי' לא קנה
 יחד לו בית ועליה בית קנה עליה לא קנה וכן אם יחד לו בית
 ואבסדרה בית קנה אבסדרה לא קנה שני בתים זו לפנים מזו לא
 קנה אלא האחד שנשא בו כנר בארנו בנשואין ששנים
 שהיה ביניהם שחכין ופסק זה על ידי בנו וזה על ידי ברו ואברו
 כמה אתה נתן לבנך כך וכך וכמ' אתה נתן לבתך כך וכך ועמדו
 וקדשו קנו באבירה זו עד שעת נשואין שכל הפוסק דעתו לבטלם
 וצריכין שיהיו הדברים שחן פוסקין ביצון ברשו שאין אדם מקבל
 דבר שלא בא לעולם כמו שבארנו ודברים אלו לא נתנו להכתב
 לפיכך אינו בטל עד שיטרופ בהן המקדש את האשה אפילו
 קדשה באלף דינר בין שחודה היא בין שחד הוא בין שבת הוא
 בין שכתה היא אין הקדושין חוזרין לעולם אלא הרי הן כתנה
 גבורה שאין להם חזרה ואם היו קדושי טעות חוזרין המעות
 והמקדש אחיותו המעות מתנה אדם יודע שאין קדושין תופסין
 בעריות ואין זה טעות אלא גמר ונתן לשם מתנה השמה
 כהרומות לבית חמיו בין כרובין בין כיעשין בין שאכל שם סעוד'
 ארוסין בין שלא אבל בין שבת הוא בין שמתה היא או שחד בו
 והיש יחוד הסבלונות כולן חזין מן הכאכל והמשתה וכן כלים
 כותשים ששלח לה להשתמש שם בבית אביה אם נשתמשה בהן
 ומלו או אבדו אינו משתלמין אבל אם היו קיימין חזר הכל וגובה
 אותם בבית דין שהדבר ידוע שלא שלחם אלא דרך נוי בלבד
 חזרו הוא בו חזר הכל ואפילו הכאכל והמשיק מנהגת דמז כולל
 וכבר הסכימו הגאונים שאם היו דמי כאכל והמשיק שזה ששה
 משתלמה ארבעה אם חזרה בו שלא נתן לה כתנה זו אלא לדעת
 שלא תחזר בו הירו רבותי שאם היה נהג המדינה שיעשה
 כל אדם סעודה ויאכל לדיעו או יתלק מעות לשמשין ולחונן
 וכיציא בהן העשה כדרך שעושין כל העם וחזרה בו משתלמת
 הכל שיהי גרמה לו לאבד כבן וכל הגורם לאבד כגון חברו
 נשלים ויהי שיהיו לו עדים כמה חציא שאין זה נשבע ונטל

מנהג פשוט ברוב המדינות שבזמן שיטא אדם אשה משלוחין לו
 ריעו ובידו עי' מעות כדי שיהחזק בהן על הרוצאה שמוציא
 באשתו ובאים אהן הרעים והמיודעים ששלחו לו ואוכלין ושוקן
 עם הוותן בשבעה ימי הבשתה או בכקעקן הכל כבנהג המדינה
 ואלו המעות שמשלחין נקראין שושבינות ואותם ששלחו דמיקה
 ואוכלין ושוקן עם הוותן נקראין שושבינין המדשיבנות אינו
 נתנה גמורה הדברים ידועין שלא שלח זה עשרה דימין בשביל
 שיאכל וישתבזה ולא שלח אלא ברעתו היה שאם ישא הוא אשה
 יחזר השלה לו כמו ששלח לו לפיכך אם נשאה אשה ולא חזרה
 יד השושבינו הרי זה הובעו בהן וכיציא כבנו ואין יכול להבעו
 עד שיטא בדרך שנשא דוא כיצד ראובן שנשא אשה ושלח לו
 טבעון שושבינו ואח"כ נשא שמעון אלמ' אינו יכול להבעו ראובן
 להחזיר לו השושבינות שודי אומר לו איני מזהיר לך אלא במתלה
 כנר שנתת לי וכן אם שלח לו בנשואי אלמנה אינו יכול להבעו
 להחזיר לו בנשואי בתולה עשה ראובן בשעה במלו וכפרתה
 ועשה שמעון בגנעה או שעשה ראובן בגנעה ושמעון בנחמא
 אינו יכול להבעו שהרי אומר לו איני עושה עכ"ל אלא מדרך
 שעשית עמי ראובן שנשא אשה ושלח לו טבעון שושבינות
 ואכל ושהה עמו ואחר כך נשא שמעון בנשואי ראובן עמין
 ובא ראובן ואכל ושתה עמו או שקרא לו שמעון ולא רצה לנא
 או שהיה במדינה ושמע קול טבלא במקום שאין זמן לקוח
 אחד אחד אלא כל השמע יבא ושמע ולא בא חייב להחזיר לו
 השושבינות כולה שהרי ידע ולא בא או קרא לו במקום שדוקן
 לקרות אחד אחד ולא בא לא היה ראובן במדינה מנכין לו
 דמי כה שאכל ושתה שמעון אמרו ויחזיר לו שאר השושבינות
 וכן אם היה במדינה ולא קראתו ולא הודיעו כנכין לו ויש לו
 עליו דרענות מפני שלא הודיעו וכבר מנכין נהגו בנמי אדם ודמי
 אחד שלח לו שמעון אינו מחזיר לו כלום שהרי זהו דמי כה שאכל
 ואם יתר על הוצר ע"ד כלע' שלח לו מנכה לו כהנהגת שמעון
 ומעלה אומדן דעת המשלח ושיעור השושבינות אם אדם חשב
 מנכה לו כהנהגה ואם צר עין וכדקדק בהוצאתו אינו מנכה לו
 אלא שיעור מה שאכל ושתה ומשלם לו השאר מת שמעון קדם
 שיטא אשה או שנשא ומת בתוך ימי המשתה אין ראובן חייב
 להחזיר לזרשי שמעון כלום שהרי אומר לרוב תנו לו טעמינו
 ואשמח עמו לפיכך אם טעם עמו ואחר כך מת שמעון אינו
 לו ולא בא או שלא היה במדינה או שלא הודיעו האל ושלח
 ימי הבשתה ואחר כך מת שמעון חייב ראובן להחזיר השושבינות
 לזרשי או כול' או בנמי אם לא הודיעו או לא היה ימי בנותה
 בת ראובן ואחר כך נשא שמעון אשה ושלח ימי הבשתה
 מקום שנהגו לגבות השושבינות בירושן כופין ידו וראובן
 להחזיר בנכיו ומקום שלא נהגו אין הירושן משלמין לזרשי
 ראובן אחר שנשא שמעון אשה ושלח ימי הבשתה כנכין את
 יורשיו ומשלמין השושבינות בכל מקום שרדי משה ימי אנהג
 לזרם ואם כולה היה חייב לשל' משלמי' כולה ואם בנמי משלמין
 בנמי רבטה דברים נאכרו בשושבינות נכית נכית דין שאינה
 אלא כמו כולה ואינה משתלמת אלא בעונה כעין נשואי ראובן
 טזה כמו הנאי היא אף על פי שלא פירש שעל דעתה שלח
 ואין בה בשים ריבית אפילו שלח לו דינר והחזיר לו עשרה מטר
 שלא על גמלה היסיף לו שלח ואין השביעית משבחה שאינו
 יכול לגוש אותו ולהובעו עד שיטא בדרך שנשא הוא ואין הנכר

דברו קיימן שהרי הקנה להם הגוף לפירות והגוף דבר שיש בו
ממשוכן כלכיוצא כזה

פרק אחד עשר

שכיב מרע שאמר נכסים אלו לבני אין הבנות ככללם היה לו בן
אחר ונתן או בן וכן הבן אעפ"י שהוא אמר לבני שהוא לשון רבי'
אין נתנין אלא לבנו שהבן האחד נקרא בנים שכיב מרע
שאמר נכסי לטוביה ומת וכו' אחד ששמו טוביה ואמר אני הוא
נוטלן ואם החזק שמו רב טוביה אינו נוטלן אם היה שכיב מרע
גם בו וקודא בשמו נוטלן באו שנים לתבוע וכל אחד מהן מחזק
שמו טוביה אם היה אחד מהן תלמיד חכם תלמיד חכם קודם אין
בתן תלמיד חכם והיה מהן שכן אוקרוב הוא קודם היה אחד
שכן ואחד קרוב שכן קודם שניהן קרובים או שניהם שכנים או
שניהם תלמידי חכמים יעשו הדיינין כמו שיראה להם כל מי
שדעתן נוטה שעל זה אמר נתנין לו יוכן אם היו רבים שכיב מרע
שאמר נכסי לפלוני ופלוני חולקין בשווה אפילו הן ק' אמר
נכסי לפלוני ולבני פלוני חולקין פלוני נוטל מחצה וכל בניו מחצה
ומעשה באחד שאמר לאשתו נכסי לך ולבניך ואמר חכמי תטול
היא מחצה וכל הבנים מחצה אמר לפלוני ופלוני ולבני פלוני
נוטלן בני פלוני מחצה והשנים הראשונים מחצה שכיב מרע
שאמר יחלק פלוני בנכסי יטול מחצה והנו חלק לפלוני בנכסי
יטול אחד מששה עשר ויש מי שהורה יטול רביע הנכסים שכיב
מרע שאמר תנו חלק לפלוני בכור היין שיש לו יטול רביע היין
אמר תנו לו כה חלק לחברו הרי מעוט ויטול שמינית היין אם תנו
לו כולקורה נוטל חלק משנים עשר מן היין אמר תנו לו כו
חלק לטוביה נוטל חלק מששה עשר מן היין שבכור שהרי גלה
דעתו של חלק מעט נתבון ואין נזכרין מן השיעורין האלו
לפי אור שכיב מרע שאמר תטול אשתו כבוד מן הבני נוטלת
כבוד בכניו ואם נולדו לו בנים אחר הצואה מצטרפין עם אלו
שהיו בשעת הצואה ונוטלת חלק עם כולן כיצד היו שלשה
בנים בשעת הצואה ולאחר זמן נולדו לו שנים נוטלת כאחד מן
החמשה שהיו שנתת כל הבכור ואינה נוטלת עמהם אלא בנכסים
שהיו לו בשעת הצואה אבל נכסים שכאו לו אחר זמן הצואה אין
לה בהן חלק שאין אדם מקנה דבר שלא בא ברשותו שכיב
מרע שאמר מטלטלין שיש לי לפלוני נוטל כלי השמישו אבל לא
הטעם ושעדים וכיוצא בהן אמר כל מטלטלין שלי נוטל הכל
והעבדים ככלל המטלטלין אבל לא רחם התחתונה וכיוצא בהן
שהרי היא מחוברת לארץ אמר כל המטלטלין נוטל אף רחם
התחתונה וכיוצא בהן שכיב מרע שאמר נכסי לפלוני נוטל
כל המטלטלין וכל הדקיקות והבגדים והעבדים והברמ' והעופות
והתפלין עם שאר ספרים וכל ככלל הנכסים אבל ספר תורה יש
בו ספק אם הוא ככלל נכסים או אינו לפיכך אם תפשו אין
מצויין מידו שכיב מרע שאמר תנו מאתם זה לפלוני כבודי
בראו לו נוטלן ונוטל כבודו אמר בכבודתי ירו על העליונה רצה
חלק בכורה נוטל רצה מאתם חז טטל וכו' אם אמר תנו מאתם
זה לפלינת אשתי בראוי לה נוטלן ונוטלת כתובתה ואם אמר
בכתובתה חז על העליונה אמר תנו מאתם חז לפלוני בעל
חזני בראוי לו נוטלן ונוטל את חזבו אי' כחובו אי' לו אלא בחובו
שכיב מרע שאמר תנו ד' מאות זה לפלוני רישא בהי הרי זה כבי
שוקן לו שתי כתנות כל איזה כהן עירציה יקח לפיכך אם רצה
לקח הכעיות ולא ישא דבת יקח אבל אם אמר יקח בתי וחמו
לו ארבע מאות חז הרי זה הנאי ולא יתנה כבעיות עד שיקח הבת
שכיב מרע שאמר תנו ארבע מאות זה לבתי בכתובתא או לכתובתה

אם דרך אנשי העיר להוסיף בשומת הנדוניה ולכתוב שיהינה
במאתים אינה נוטלת אלא מאתים זקן שהרי לא אמר ד' מאות וזו
סתם אלא בכתובתה כלומר תנו לה כה שתהיה שומתו בכתובתה
ארבע מאות וזו אמר תנו נדוניה לבתי כך וכך בגדים כך וכך
כלים חלונגדים וחבלים אחר כן הוקרו הרווח ליתומים ונתנין
לה כשער הוול וכן אם אמר תנו ארבע מאות זה דמי היין לבתי
והוקד היין הרווח ליתומים ונתנין לה ארבע מאות זה מעשה
באחד שהיה יוצא בקולר ואמר תנו לפלוני ארבע מאות חז כהיין
של מקום פלוני ואמר חכמי יטול ארבע מאות חז מדמי אותו היין
שלא נתכון זה ליתן לוכן היין כשקל ארבע מאות וזו ולא נתכון
אלא לדמים וזה שיחידן כדי ליפית את כוז ושוב מעשה באחד
שאמר דקל לבתי והניח שני חצי דקל אחד חכמים הטול השני
חצי אים שלוח נתכון והם שקרא דקל ושוב מעשה באחד
שאמר תנו לפלוני בית וחזיק מאה בדין ונמצא הבית שיש לו
המצוה מאה ועשרים ואמר חכמים זכה בבית זה שהדברים
בראין שכונתו לזה היתה שכל הניתן בעין יפה נתון וכן כל כ' וצא
בדברים אלו שכיב מרע שאמר תנו לבני שקל בכל שבתאו
שיאמר אל תתנו לים אלא שקל ונמצא שאינו כסניק להם אלא
סלע בכל שבת נתני להם כל ערבן שלא נתכון זה להרעיב את
בניו אלא לחדו איתם שכא ירחו בדוצאה יתור בדאי שכיב
מרע שצוה ואפי' אל תספרוהו אין ספדי אותו אל תקברוהו כנכסי'
אין שוכעין לו שיהום על ממון בניו ויפיל עצמו על הצבור שאמר
להניחו בלא קבורה אלא כופין את הירשין לקברו כנכסיו

פרק שנים עשר

שכיב מרע שאמר בני פלוני ירשני ודי זה יורש אותו לכה
ולא ירשנו שאר הבני וכן אם אמר על בת בן הבנות או אח בן
האחין או שאר ירשין דבריו קיימי אבל הבריא אין דבריו קיימין
שכיב מרע שאמר נכסי לפלוני ואחריו לפלוני אין לשני אלא כה
ששיד ראשון ואם היה הראשון ראוי לירשו כיון שהיה בן ככלל
הבנים אין לשני כלום שכל לשון כהנה לירש הרי היא בלשון
ירש והירשה אין לה הפסק ואעפ"י שאמר ואחריו לפלוני אבל
הבריא שנתן כהנה בריא על דרך זה וכתב לזה נכסי לך ואדרך
לפלוני אין לשני אלא כה ששיד ראשון בין שהיה הראשון ראוי
לירשו בין שלא היה ראוי לירשו שכיב מרע שאמר נכסי
לך ואדרך לפלוני והיה הראשון ראוי לירשו ופירש ואמר לא
משום ירשה אני נתון לך שאין לה הפסק אלא כהנה והרי
הפסקתה השני קונה כה ששיד הראשון לפיכך אם נתן דמעות
על יד שלישי או שאמר תנו לבני שקל בכל שבת ולא בשו' ירשה
אני נתנם להם והנשאר מן הנכסים אחר מהם יהיה לפלוני אין
נתנין להם אלא שקל אעפ"י שאינו ככפיק להם נכסי לפלוני
ואחריו לפלוני בת ראשון קנה שני מת שני הרי אלו של ירשי השני
בת שני בחיי ראשון יהיו הנכסים של ירשי ראשון ואעפ"י שאין
לשני אלא כה ששיד ראשון אמר לראשון למכור וליתן גופו
אלא אוכל הפירוד עד שיבזה ומנה השני ואם עבד הראשון וכבר
ונתן כהנה אין השני כווצא כיד חלקות שאין לשני לא כן
הגוף ולא כן הפירוד אלא הנשאר וכל המשי' עצה לראשון למכור
נקרא רשע ואפי' היו בהן עבדים והציאן הראשון להדות או
כלים ועשאן הבריבין לכתבעתי קייבין כדא' כשכבר הראשון
או נתן כהנה לאדרוי אבל אם מכרן הראשון או נתן לבנו כהנה
או לאחד מירשיו לא עשה כלום וכן אם נתנו כהנה שכיב מרע
אפילו לאדרוי לא עשה כלום שאין בתנו שכיב מרע קונה : דא'
לאחד ביתה וכשיבזת יקנה השני

פרק עשירי

או אחד בכלל בניו או אחד בכלל אחיו וכיצא בהן משאר יורשין אבל אם כתבה לאחד מבניו לא עשהו אלא אפטרופוס כמו שבארנו כי שאמרו לו בשעת מיתתו נכסך לני הן שניא לפלוגי ואמר להן אלא למי דאמיס רואים אם דאוי לירשו נוטלין משום דרשה ואם לא נוטלין משום מתנה גר שיש לו בן שאין הדרתו בקדושה דאזיל ואינו ידשו כמו שיתבאר בפסוק כן אינו יכול ליתן לו כל נכסו במתנת שכיב כרע לאכול נכסו ולא בקצתן שלטון דרשה ומתנה לגבי יורש אחד הן ואם תאמר יקנה נביצא זה יורש את אביו לפיכך אם נתן לגר משאר הגרים מתנתו קיימת שכיב כרע שהודה שיש לפלוגי אצלו כך וכך תורה לו או שאמר כלי פלוגי פקדון הוא בידי פלוגי תנוד לו חצר פלוגית של פלוגי הוא חוב שיש לי ביד פלוגי אינו שלי של פלוגי הוא בכל אלו הדברים וכיצא בהן הודאתו הודאה ואפילו הודה תגר לבנו שאין הדרתו בקדושה דבריו קיימין אפילו הודה שכיב כרע לגוי נותנין לו אבל שכיב כרע שיצא ליתן לגוי מתנה אין שומעין לו שזה כתיב שיצא לעבוד עבדה מנכסו אבד פלוגי עבדי עשו אותו בן חורין כופין את היורשין ומשחררין אותו שעבד ישנו בבקעת מצות אבד פלוגית שפחתי עשו לה קודת רוח עושין לה קודת רוח ואינה עובדת אלא עבוד' שהיא רצה בה מכל העבודות הידועות לעבדים באותו מקום שכיב כרע שכתב כל נכסו לאחד ואמר הלא איני רצה בהן לא קנה שתק ואחד כך צדח קנה טרבי שכיב כרע נכתובין וכנסרין הן וכן ששתק אינו יכול לחזור בהן שכיב כרע שכתב לזה וחדר וכתב לאחד האחרון קנה שיש לו לחזור עד ושימות בן בכל בן בבקעת בין לעצמו בין לאחר ואפילו כתב וכה לראשון וכתב וכה לאחרון האחרון קנה ששכיב כרע שזכה עדין מתנת שכיב כרע היא אבל שכיב כרע שכתב וכה וקנו מידו אין לאחד קנין כלום ואינו יכול לחזור בו לא לאחר ולא לעצמו בין שנתן הכל בין שנתן מקצת שכיב כרע שחדר בבקעת חדר בכל כיצד נתן כל נכסו לראשון וקנו מידו כדי ליפות את כחו וחדר ונתן מקצתו לאחד וקנו מידו כדי ליפות את כחו השני קנה אבל הראשון לא קנה כלום בין טעמד בין שטת נתן מקצת נכסו וקנו מידו ואחר כך נתן כולו לאחד וקנו מידו כדי ליפות את כחו אם נתן קנה הראשון הבקעת וקנה השני את השאר ואם עמד ראשון קנה שני לא קנה שכיב כרע שהקדיש כל נכסו ולא שיהיה חלקו או חלקן לעניים אם עמד חדר בכל סבר כשהוא שכיב כרע נמכח קיים כבריא ככר כל נכסו אם המעות עצמן קיימות אם עמד חדר ואם הוציא המעות אינו יכול לחזור מתנה שהיא סתם ולא נהפשה בה שוחה בריא כשנתן או שהיה שכיב כרע הוא אומר שכיב כרע חייתי ודתי עמדותי ואחור במתנתי ומקבל מתנה אומר בריא היה ואינו יכול לחזור על המקבל להביא ראיה שכריא היה לא כיצא ראיה נשבע המתן שבועת הסתופטר ותעמוד הקרקע בחקת המתן אבל אם היו מסולסלין ביד המקבל מתוך שיכול לחזר שלי הן יטבע הסת שכריא היה כשנתן לו המתנה זו כי טעם ונביצא מתנה קטורה על ידו אף על פי שהיא בעדי וקנו מידו כדי ליפות את כחו אלו שנתן להם דרי' אינה כלום שאני אומר כתבה ונמלך ואם זכה בה לאחד בין מן היורשין בין שאינו מן היורשים כל הדברים שבה קיימין ככל מתנות שכיב כרע וכן כי שכתב שטר חוב על עצמו בשם אחד או בשם בן כבניו מן היורשין ונתן השטר על יד שליט ואמר לו יהיה זה אצליך ולא פרש לו כלום או שאמר לו הגח עד שנאמר לך כה תקשה וכת דרי' זו אינה כלום

שכיב כרע שאמר תנו נכח לפלוגי ומת יתנו לאחד מיתתו שכיב כרע ככתובין וכנסרין דמו ואין חוששין שטא על כחו קבד היא אומר וכן שכיב כרע שאמר הלוואה או פקדון שיש לי ביד פלוגי תנו אותה לפלוגי דגדיו קיימין ואין צריך לטעון שלשתן וכן אם אמר תנו שטר פלוגי לפלוגי זכה בכח שיש בשטר וכאלו כתב ומסר אף על פי שלא נשך השטר ואין הדרתו יכול למחול שטר שנתן בכתנת שכיב כרע וכפני מה דזכרנו או הניח שטר חוב לחברו וחדר ומחלו היורש בחלו ושכיב כרע שנתן שטר חוב אין היורש יכול למחול מפני שקנין הראיה בשטר מדבריהם לפיכך היורש עדיין זה השטר שלו הוא מן התור' ומחלו ומתנה שכיב כרע אף על פי שהיא מדבריהם עשו אותה בשטר תורה וכאלו קנה בכחן שבשטר מן התורה והגיע לידו ולא נשאר לירש מן קנין ולפי אינו מחלו שכיב כרע שאמר מנה לפלוגי בידו אם אמר תנו מתנת לא אמר תנו אין נהנין שטא לא אמר כנה יש לפלוגי בדי אלא כדי שלא יאכזר על יורשו שיש להם בכחן לפיכך אם אמר זה דרך הודאה ולא היה שם חשט העומת נותנין אף על פי שלא אמר תנו כיצא בו ראו את אביהם שהמסין מעות בטדה תיבה ומגדל ואמר של פלוגי הן כל המסין שני הן אם כמסר דבריו קיימין אם כמסרם לא אמר כלום וכן בא אחד ואם לזה אבי ראיתי את אביכן שהטבין מעות בטדה היבר ומגדל ואמר של פלוגי הן מעשר הן אם היו טמוני' נכתב לא אמר כלום בסדה דבריו קיימין כלל של דבר כל שאלו יכול לישל דבריו קיימין ואם לאו לא אמר כלום דרי שהיה נביצא על מעות שהניח לו אביו ולא ידע היכן החביאם ואמרתי בחלום כך וכך הם במקום פלוגי הן ושל פלוגי הן ושל כעשר שני ומצאן במקום פלוגי שנאמר לו ובכנין שנאמר לו זה היה מקשה ואברו חבבים דברי הלומות לא מעלין ולא מורדין שכיב כרע שהודה שיש לפלוגי בידו כנה ואמר יתומים הדר ואמר לו אינו פרעתי נאמנין ונשבועין על זה שבועת הסת אמר תנו ואינו יתומים חדר ואמר לו אינו פרעתי אין נאמנין אכר כנה ולאו ואמרו יתומין נכתבו אין נאמנין שהרי לא אמר תנו ובנין יתומים שחייבין להן אמר תנו ואברו יתומים נהננו נאמנין ונשבועין שבועת הסת שנתנו שכיב כרע שנתן כנה לאחד ואמר לו הדר כנה זו לפלוגי והלך וכיצא שמת אם קיים היה במיתתו נתן לו השכיב כרע יתנו לירש כי שנשתלחו לו שדברי שני כרע ככתובין וכנסרין הן ואם לא היה קיים יתנו לירש כשד' נתן קנין לכת שכיב כרע שאמר תנו באתים וזל פלוגי ושלשית באת זה לפלוגי וארבע מאות זו לפלוגי אין אומרין הקודם בשטר זה לפיכך אם לא הביח אלא השע כמות חלקין הנביצא לפי מהשת' להן ואם יצא עליו שטר חוב גובה מכולן ככל אחד ואחד כפי מה שכתב להן כיצד היה החוב ארבע מאות וחמשים בעל המאהם נתן כאה ובעל השלש מאות כאה וחמשים ובעל הארבע מאות מתן כאתים אבל אם אמר תנו כאתי זה לפלוגי ואמרתי שלש מאות לפלוגי ואמרתי ארבע מאות לפלוגי כל הקודם בשטר זה לפיכך אם יצא עליו שטר חוב גובה מן האחרון אין לו גבה מכל פניו אין לו גובה מכל פניו שכיב כרע שאמר חדר פלוגי בבית זה יאכל פלוגי פירות דקל זה לא אמ' כלום טלא הקנה לזה דבר שיש בו מבש שהודדה והאבילה וכיצא בהן דרי הן כדומה וכשינה שאין נקנין אבל אם אמר תנו בית זה לפלוגי כדי שיאכל פירות בו עד זמן פלוגי או תנו דקל זה לפלוגי כדי שיאכל פירות

דיעת ט'קבין ולא את הגנה עד שיהא בה בי' חצי קב לכל אחד ואחד ולא את הפרדס עד שיהא בו בית שלשה קבין לכל אחד ואחד ברא' בארץ ישראל וכיצא בה אבל בכבל וכיצא בה אין חלקין את השדה עד שיהיה בה כדי חרישת יום לזה חרישת יום לזה ולא את הפרדס עד שיהיה בה ששה ושלישים אילנו לזה כדי עבודת אדם אחד ביים אחד ושדה שמשקין אותה בכלי עד שיה' בה כדי שימלא הפוע' יום אחד לזה ויום אחד לזה אין חלקין את השקלין ולא את הכורן ולא את השוכך ולא את בית הכור ולא את הברה ולא את הטלית עד שיהא בכל חלק מן כדי לזה וכדי לזה אם מרחין חלק עד שיהא בכל חלק מן כדי מרחין ואם שוכך עד שיהא כל חלק שוכך בפני עצמו וכן בטלית ובשאר כל הדברים אין בהן כדי לזה וכדי לזה מעלין אותו בדמים וש' למד לחברו או מכור לי או קנה ממני אמר אחד מהן חלוק זה אע"פ שאין החלקים שמים ואני אמר את הפחות וטול אתה את היותר אין שומעין לו שהרי אומר לו אין רצוני ליקח כתנה אלא והאל ואין בה דין חלוקה בשוה הרי אמר מעלין בדמים

פרק שני

חצרות ובפרים טבל אחד ואחד בונה לו בית ונמצאת החצ' שבין שני הבתים משותפת לכל בני הבתים הרי יש לכל פתח ופתח ארבע אמות לפני ברוחב כל הפתח והגשאר מן החצר אם יש בו ארבע אמות על ארבע אמות לכל שותף ושותף חלקין אותה ואם לאו אין חלקין אותה שכל חצר שאין לה ארבע אמות על ארבע אמות אינה קרויה חצר כמו שבארנו כיצד היו שני שותפין לזה שנים בת' לזה בית אחד זה שיש לו שני בת' מודדין לו מן החצר ארבע אמות לכל בית ובית על כל רוחב וצתח אפי' היה עטר אמות זה שיש לו בית אחד מתבין לו ארבע אמות ברוחב פתחו לפני פתחו והגשאר מן החצר אם יש בה שכנה אמות כדי שיהא לה ארבע אמות על ארבע אמות ולזה ארבע אמות על ארבע אמות חצ' מן הפתחים יש בה דין חלוקה וחלקין פחות מן אין בה דין חלוקה בית שיש לו פתחים רבים מכל רוחותיו יש לו ארבע אמות לכל רוח ואם יחד לו פתח אין לו אלא ארבע אמות כנגד פתחו אכסדרה אם אפשר לו להכנס לתוכ' כמשא' אין לה ארבע אמות ואם לאו יש לה ארבע אמות שלא אמות שיש לכל פתח ופתח ארבע אמות אלא לפרק שם משאו בית שער או שפסתי להם ארבע אמות היו חמשה בתים פתוחים למרפסת ומרפסת פתחה לחצר אין לה אלא ד' אמות לול של חרנגולי אין לו אלא ארבע אמות בית חציו מקודה חציו שאינו מקודה בין שקדויו לפניו בין שקדויו כלפי חצ' אין לו ארבע אמות בית סוס יש לו ארבע אמות פרץ את פציעתו אין לו ארבע אמות בית שאין לו ארבע אמות על ארבע אמות אין לו ארבע אמות כהצר אלא אם כן יש כהצר ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה עד פתח הבית זה חלקין וחבל של חצר כחלק לפי הפתח אבל אכסניא של בלד לפי בני אדם השותפין סרצו לחלק דבר שאין בו דין חלוקה אף על פי שהן מפסדין את שמו חלקין ובכתבי הקדש אף על פי שרצו לא חלקו כמה דברים אמדיים בכרך אחד אבל בשתי בריכות חלקין מקום שאין בו דין חלקה שרצו שותפין לחלקו אע"פ שקנו מידם כל אחד מהן יכול לחזור בו שזה קנין דברים הוא כמו שבארנו אבל אם קנו מידם שזה רצה ברוח פלוני זה רצה ברוח פלוני אינן יכולין לחזור בהם וכן אם הלך זה בעצמו והחזיק בחלקו זה בעצמו והחזיק בחלקו אע"פ שלא קנו בידיהם אין אחד מהם יכול לחזור בחברו האוחז בחלקו ועשו

ביניהם גדל כיון שעלה גודל לאחד מהן קנו מלך בחניה להם שנעשת ששמעו זה מזה לדב' שהסכימו עליו גם כל אחד מהן ומקב' לחברו האוחז שחלקו הדין כלקוחות זה מזה ואין להם דרך זה על זה ולא סולמות זה על זה ולא חלונות זה על זה ולא אמת המים זה על זה שכיין שחלקו לא נשא לאחד מהן זכות בחלק חברו לפי' יש לומר לאחין כשהיתה השדה כולה לאחד היה מעביר בה אמת המים הזאת מבקום למקו' אבל עתה שנעשה זה חלקי יש לי להסיד אמת המים כעלי וכן סתם החלון המשקוף על חלקו ובונה בצד הסולם אע"פ שהוא מבטל תשמישו והוא הדין בשנים שקנו שדה מאחד וחלקו לא נשאר לאחד מהן זכות בחלק חברו וכפס' אמת המים מחלקו וסותם החלונות אבל שנים שקנו שדה משני אנשים או משני אחים אין לאחד מהן להפסיק אמת המים ולא לשנות דבר מן הנקיים שהחזיקו בהן המוכרין חצר השותפין שיש בה דין חלוקה או שחלקה ברצונם אע"פ שאין בה חלוקה יש לכל אחד מהן לכופ' את חברו לבנות הכותל באמצע כדי שלא יראהו חברו בטעה שמשתמ' בחלקו שהחזיק ראהו חזק הוא ואין לו חזקת בחצר אלא אע"פ שעמדו כך שנים רבות כלא מודיעה כופה לעשו' מודיעה בכל עת שירצה רוחב מקום הכותל בשל שניהם וכמה יהיה רחבו הכל כמנהג המדינה ואפילו נהגו לעשו' מודיעה ביניהם בקנים ובחוצין ובלבד שלא יהיה בה איד שיסתכל בו וראה את חברה כמה גובה הכותל אין פחות מארבע אמות וכן כגנה כופהו להבדיל גנתו מנת חברו במודיעה גבוה עטר' שפחים אבל בבקעה אין צריך להבדיל בקעתו מבקעת חברו אלא בבקום שנהגו רצה להבדיל בקעתו מבקעת חברו כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית כמו גבה בסיד מכוון כדי להודיע שהכותל של לפי' אם נפל הכותל הבקום והאבנים שלו ואם עשו בדיעת שניהם בונים הכותל באמצע ועושין חזית בכאן וכאן לפיכך אם נפל הכותל הבקום והאבנים של שניהן הבוכר גבה לחברו סתם חזית מעורבת עם גנות אוזרות ספיץ את חלקה לבנו' את הכותל ביניה' ואפילו בבקום שנהגו שלא לגרוד בגנות אבל אם כבר בקעה סתם אין מחייבין אותו לגרוד אלא בבקום שנהגו כקום שנהגו לבנות כתלים המבדילין בחצרות או כגנות באבנים שאינן גזח זה נתון ג' טפחים זה נתון ג' טפחים בגזית זה נתון טפחים וכחצה זה נתון טפחים ומחצה בכפיסים זה נתון ה' טפחים זה נתון ה' טפחים בלבני זה נתון טפחים ומחצה זה נתון טפחים ומחצה וכל השתדלון האל עובי הכותל עס' הסיד והואיל ובקום הכותל בשל שניהם אם נפל הכותל הרי הבקום והאבנים של שניהם ואפילו נפל לרשות אחד מהן או שפנה אחד מהן את כל האבנים לרשותו וטען שכבר לו חברו חלק או נתנו לו במתנה אינו נאכץ אלא הרי הן ברשות של שניהם עד שיביא ראיה :

פרק שלישי

כותל חצר המבדיל בין שני השותפין שנפל יש לכל אחד משניהן לכופ' את חברו לבנותו עד גובה ד' אמות כדי שלא יראו זה את זה אבל יתר על ד' אמות אין מחייבין אותו רצה האחד והנב' הכותל על ארבע אמות אם בא ובנה כותל אחד גבוה כנגד הכותל שביניה' מחייבין אותו ליתן חלקו כנגדו כותל כיצד בנה אחד כותל שביניהן וחציה עשר אמות ובא חברו ובנה כותל אחד כנגדו או בעוד לעשות לו בית והגביה הכותל האחד שיש אמות מחייבין אותו ליתן חלקו בשתי אמות שהוסף על ארבע אמות שהרי בראה כמעטו שהוא רצה בהן לד' א

ראשון

פרק

אחד הקונה בחברו חצי שדה או שנים שקנו מאחד שדה או שירשו או שנחנה לה נכבתנה או שהיה קובה בן החפץ או נכסיו נר כללו של דבר כל שיש ביניהם שיתפות בקרקע ובקט אחד מן השותפין לחלק ולטול חלקו לבד אם יש באותה קרקע דין חלוקה כופה את שאר השותפין וחולקין עמו ואם אין בה דין חלוקה אין אחד מהן יכול לכופ את חברו לחלק וכן הדין בכטלשלין בדין בשאין אחד מהן מכיר את חלקו במקל שהן שותפין בו אלא יד כולן משתמש בכל המקום אבל אם היה אחד מהן מכיר חלקו אעפ"י שאין בה דין חלוקה כופה כל אחד מהן את חברו להבדיל בין חלקו לחלק חברו אחד מן השותפין שאמר לחברו במקום שאין בו דין חלוקה או בדבר שאי אפשר שיחלקו כגון שפחה איכלי מכוד לוי חלקן נכד וכך או קנה ממני חלקי בשער הזה הדין עמו וכוונתו את הנתבע למכור לחברו או לקנות ממנו אבל אם אין ההובע רוצה לקנות או לא ימצא במה יקנה אינו יכול לכופ את חברו לקנות ממנו אפילו בשער החל שהדי חברו יכול לומר לו אין רצוני שאקנה אלא שאכבוד לפיכך שני אחין אחד עני ואחד עשיר שהניח להם אביהם כרוחץ או בית הבד אם עשאן האב לשכר השכר לא ימנע כל זמן שירצו לעמוד בשותפות עשאן לעצמן אינו יכול לכופ אחיו לשכר אולם אלא משתמשין ביום אחד שהשתמש אביהם והדין עשיר אחד עני ואחד עשיר כופה את העשיר לקנות חלקו אלא אם כן אמר לו קנה ממני או מכור לי והדין לה זקנה או מכור לאחרים וקונה הדין עמו אבל כל אחד מהן אינו קונה אלא הדין מכור חלקי כוכרין אותה לאחרים אמר כל אחד מהם אינו מכור אלא כל אחד מהן רוצה שיקנה חלק חברו או שאין אחד מהן רוצה לא לקנות חלק חברו ולא למכור חלקו אלא ישארו שותפין כגוף היאך הן עושין אם היה במקום עשיר לשכר שוכרין אותו וחולקין שכרו ואם אינו עשיר לשכר אם חצר הוא שוכרין בה שנה שנה שאי אפשר שישנה שניהם כאחת מפני הזק ראייה שרדי אין בה דין חלוקה ואין אדם עשוי לטרחה כל שלטים יום לפנות מחצר לחצר אלא משנה לשנה ואם מרחץ הוא נכנסין לה שניהם תמיד בכל יום וכן כל דבר שראוי להשתמש בו תמיד ואינו ראוי לשכר כגון מרחץ או מצע או ספר תורה אינו יכול לומר לו השתמש אתה יום ואני יום שהרי אומדין לו בכל יום אני רוצה להשתמש בו אחד השוכר בחברו תקצת חצר או שדה שאין בה דין חלוקה או שנים ששכרו במקום אחד בשותפות כל אחד מהן יכול לכופ את חברו ולומר לו או שכור ממני חלקי או השכיר לי חלקך ואם יש בה דין חלוקה חולקין איחוד דין חלוקה כל שאין חולקין לפי השותפין יגיע לפחות שכרם חלק ששם הכל קרוי עליה אבל אם אין שם הכל נקרא על החלק אין בה דין חלוקה כיצד כל חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות אינה קרויה חצר וכל שדה שאין בה כדי זרעית תשעה קבין אינה קרויה שדה וכל ננה שאין בה כדי זרעית חצי קב אינה קרויה ננה וכל פרדס שאין בה כדי זרעית שלשה קבין אינה קרויה פרדס לפיכך אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לכל אחד ואחד מן השותפין ולא את השדה עד שיהא בה זרעית

היה חזק על הראשון או כתובת אשה וכאן לבית דין להפרע בנכסים אלו אף על פי שהראשון קיים אין בית דין מנכין אותם כגוף הנכסים אלא בן הפירות בלבד שמין להם מת הראשון וכן בעל חובו דאשתו לנכות הנכסים אלו אין מנכין להם כלום אפילו עשאן אפוחיקי או שיחדן לאשתו ככתובתה אינן גובין מנכסים אלו כלום אלא הרי הן של שני שכיב מרע שאמר לאשה פנייה נכס לך ואחריך לפלוני ועמדה ונשאת בעל לוקח הוא ואין השני מוציא מיד הבעל שכיון שזכתה בנכסים על תנאי זה כשהי נשאה נמצא כאלו אמר לה בפירו' אחריו יקנה פלוני לא הבעל לפיכך אם מכרה נכסים אלו כשהיא תחת בעלה וזכתה תחת בעלה יעמוד נכס ליד הלוקח שאם יוצא הבעל מיד הלוקח מפני שמכרה כשהיא נשאה הרי השני מוציא מיד הבעל והלוקח תור ומוציא מיד השני שהרי מכרה לו ואין לו אלא מה ששיר ראשון ואין בשלשון מי שהוציא מכין אלא הלוקח ולפיכך תעמד ביד מעש' באח' שאמ' נכס לאמי ואחריה ליהודייה והיתה לה בת נשואה וזכתה הבת ביד בעלה נכחיו אם אביה ואח' כך מתה הזקנה ואמרו חכמים אין הבעל יורש אותן נכסים מפני שהן ראיים לאשתו ולא זכתה בהן האשה אלא אחד שבתה אבל אם הניח הבת בן או בת היו יורשין הנכסים שמשמע יורשיה ואפילו יורשי יורשין ואלו אמר וכשתמות הזקנה הדין לנכסיה מעכשיו היה הבעל יורש אותן אחד כיתת אשתו וזכות נכסיו לבנו ולאודמותו הרי הגוף של בן בזמן השטר והפירות לאב עד שימות לפיכך האב אינו יכול למכור מפני שהן נתונים לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב מת האב והניח פידול בחיובין לקרקע הרי הן של בן מפני שדעתו של אדם קרבה אצל בנו הן תלושין או שהגיעו להכער הרי הן של יורשין עבר האב וזכר כמדין עד שימות וכשימות האב מוציא הבן מיד הלוקחה ואם היה שם פירות מחוברין שמין אותם ללוקח ונותן הבן זמרים היו תלושין או שהגיעו להכער הרי הן של לוקח עבר הבן וזכר אין ללוקח כלום עד שימות האב כזכר הבן כזי האב זכת הבן ואחר כך מת האב כשימות האב קנה הלוקח שאין לאב אלא פירות וקבין פירות אינו בקנין הגוף מתנת בריא שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה הדין הן כמתנת שכיב מרע שאינו קונה אלא לאחר מיתה שמשמע דברים אלו שאעפ"י שקנה הגוף כהי' אינו יורה גרוהיכל פירות אלא לאחר מיתה שטר פתנה שכתוב בה שיקנה פלו' שדה פלו' לאחר מיתה בין שהיה בשטר קנין בין שלא היה בו קנין בין שכתו בו זמן ובזמן זה הדין הזמן מוכיח שמחיים דקנה לו ואינו זוכה אלא לאחר מיתה שאלו היה בדעתו להקנות לו בשטר זה לאחר מיתה לא היה כותב בו זמן לפיכך אף על פי שאין כחוב בו מהיום ולאחר מיתה קונה לאחר מיתה וזה שכתובין בכל הפחות והמבכרות בעכשיו ואף על פי שיש בשטר הזמן ליהודי הדבר כותבין בו אף על פי שאינו צריך בריא שכתו פתנה וכתב בשטר כחיים ובמות הרי זו מתנה גמולה כחיים יורדי כתי' בו מודים מה שכתו בו ובמות כבי שאמר מעתה ועד עולם וכמו נתי' השטר הוא זה הצדיקים הגמורים ואנשי מעשה לא יקבלו מתנה מאדם אלא בוטח' בהשם ברוך שכו לא בנדיבים והדי נאמר וישנא מתנת יחיה

הלכות שכנים

ענין אלו ההלכות לידע דין חלק הקרקע בין השותפין ודדוקת במק כל אחד מהן משכנו וכבעל חצירו שלו ודין בעל חצירו

חצר השותפין כל אחד מהן כופה את חברו לעשות בה בית שעד
 חלת וכן כל הדברים שהחצר צריכה להם צורך גדול או דברים
 שנהגו בני המדינה לעשותם אבל שאר הדברים כגון ציור וכיוצא
 וכיוצא בו אינו כופה עשה אחמהן מעצמו יגלה השני דעתו שנוח
 לו במה שעשה חברו מגלגלין עליו אם את הכל ונתן חלקו בהוצא
 מי שיש לו בית בחצר אחרת בני החצר משעבדין אותו לעשות
 עמהם חלת ונגד ומנעול אבל בשאר הדברים אין משעבדין אותו
 ואם היה שריו עמהם באותה חצר משעבדין אותו על הכל אחד
 מן השותפין בחצר שבקש להעמיד בה בהמה או רחים או לגדל
 בה תרנגולין חברו מעכב עליו וכן שאר הדברים שאין דרך אנשי
 המקום לעשותן בחצרותיהן ככולן השותפין מעכבין זה על זה
 חוץ מן הנביטה לפי שאין דרכן של בנות ישראל להתכות על גב
 הנדה אחד חצר השותפין ואחד מבני שאינו מפולש כל בני הבבוי
 מעכבין זה על זה שלא להשתמש במבוי אלא בדברים שדרך בני
 המדינה להשתמש בהן כמבואות אחד מן השותפין בחצר שהעמיד
 בה בהמה או רחים וכיוצא בהן בחצר ולא מוחה בו שותפו חרי
 זה מעכב עליו כל זמן שירצה ואם העמיד בפני בהמה זו וכיוצא בה
 בחצר גבוהה ויטעם החזיק שהשותפין מקפידין על המדינה
 והואיל והניחו מהל כדא בחצר השותפין אבל בחצר חברו אפי'
 העמיד בהמה ועשה לו מחיצה לא החזיק שהדבר ידוע שאין זה
 אלא דרך שאלה והוא הדין לכל מעמיד תנור וכירים ומגדל
 תרנגולין וכיוצא בהן שאם תאמר החזיק אין לך אדם שמשאל מקו'
 לחברו אחד מן השותפין שבקשו לפתוח לו חלון בחצר ביתו
 לחצר חברו מעכב עליו בפני שמסתכל בו ממנו ואם פתח יסתום
 וכן לא יפתחו השותפין בחצרן פתח בית כנגד פתח בית או חלון
 כנגד חלון אבל פתח אדם לרשות הרבים פתח כנגד פתח וחלון
 כנגד חלון כפני שאילו הדינו כאחד בבני רשו' הדבי' שחצין אתך
 ואפי' פתח אדם חנות כנגד פתח חצר חברו שזה הזק קבוע
 תמיד שהרי בני רשות הרבים עוברים ושבים זה יושב כחנותו כל
 היום ומניח בפתח חברו אחד מן השותפין בחצר שלקח בית
 בחצר אחרת אינו יכול לפתוח פתחו לחצר השותפין שלו אפילו
 בנה עליה על גבי ביתו לא יעשה לה פתח לתוך החצר לפי שמרבה
 עליון את הדרך נעשה כפי שצוה לזה שכן אחד ונעשו לו שכנים
 הדבה אבל פתח הוא פתח עליה לתו' ביתו ואם רצה לחלוק חדרו
 לשנים חלק ככאן אתה למד שאחד מן השותפין שהביא אצלו
 לביתו אנשי בית האור יש לחברו לעכב עליו בפני שמרבה עליו
 את הדרך וכן השוכר ביתו לבעל בית ואחר הביא עמו קרוביו או
 מזדעזע לשכון עמו כאחד בבית זה הרי הבשכיד מעכב עליו היה
 פתח לו אחד מן השותפין קטן אינו יכול להרחיבו שהרי שותפין
 אומר לו בפתח קטן אני יכול להסתר ממך בשעת תשמיש ואינו
 יכול להסתר ממך בפתח גדול ואם היה הפתח גדול לא יעשנו ב
 שהרי אומר לו בפתח אחד אני יכול להסתר בשנים איני יכול אבל
 מי שהיה לו ופתח קטן לרשות הרבים ורצה להרחיבו או היה רחב
 ורצה לעשותו שנים אין חברו שבנגדו מעכב עליו ואין צדו לומר
 בגירשות הרבים שאין יכולין לעכב עליו כופין בני מבוי זה את
 זה לעשות להן לוח או קורה למבוי מי שיש לו פתח למבוי אין
 בני מבוי כופין אותו לעשו' חלת למבוי שיכול לומר רצוני שאכנס
 בהבילתי עד פתחו ובמבוי המפולש לרשות הרבים ובקטן בני
 המבוי העמיד להם חלונות בני רשות הרבים מעכבין עליה בפני
 שפנים דוחקין הרבים ונכנסין בו מי שבקש לפתוח פתח במבוי
 שאינו מפולש בני מבוי מעכבין עליו בפני שטרב' עליהן את הדרך

ואם היה מבוי מפולש פתחו כל פתח שירצה לכתולה היה לו פתח
 סתום במבוי שאינו מפולש הרי זה פתחו בכל עת שירצה ואם
 פירץ את פצימות בני מבוי מעכבין עליו וכן אחד מבני מבוי
 שבקש לסתום פתחו ולהחזירו למבוי אחד בני מבוי מעכבין עליו
 שטא יבא עליהם כס וכתמעט מחלקן מן המס הקצוב על בני
 המבוי לפיכך מקום שאין המס קצוב על בני המבוי הרי זה סתום
 פתחו בכל עת שירצה חמש חצרות הפתוחות למבוי שאינו מפולש
 כלן משתמשות עם החיצונה והחיצונה משתמשות לעצמה וכן
 השניה משתמשות לעצמה ומשתמשות עם החיצונה ואינה
 משתמשות עם השאר במצאת הפנימי' משתמשות עם כולן ומשתמשות
 לעצמה לפיכך אם בעל השניה בנה אצטבה כנגד פתחו וסתמו
 אין החיצונה יכולה לעכב עליו אבל כל הפנימיות מעכבין עליו
 מפני שמרבה עליהם את הדרך באורך שהרי מקיפין האצטבה
 וכן בעל השניה שפתח לחצרו פתח שני בינו ובין החיצונה אין
 החיצונה מעכבת עליו שאין לו להשתמש אלא מפתח' ולדרך אבל
 אם פתח הפתח שני בינו ובין השלישי הפנימי' מעכבת עליו שאין
 לו להשתמש במבוי אלא מפתח חצרו הראשון ולדרך וכן

הדין בכלן

פרק ששי

כופין בני העיר זה את זה לעשות חובה דלתי' ובריה' לעיד ולבנות
 להן בית הכנסת ולקנות ספר תורה ונביאי' ותוכים כדי שיקר' בהם
 כל מי שירצה לקרות מן הצבור כי שלקח עיד בארץ ישראל כופין
 אותו ב' ד' לקח לו דרך מדי' ורחמיה' כשיים ישוב ארץ ישראל
 וכופין בני בקעה זה את זה לעשות ביניהם חריץ ובין חריץ מי
 שיש לו חצר בעיר אחרת בני העיר משעבדים אותו לחפר עמהם
 בחדת שזון וכערות ואמת הכים אבל בשאר כל הדברים אין
 משעבדין אותו ואם היה שריו עכהס באותו העיר
 משעבדים אותו על הכל כשהן גוכין באנשי העיר לבנות החובה
 גוכין לפי קריבת הבתים מן החובה כל המסך לחובה נתן יותר
 וכל הדר בעיר שנים עשר חדש או שקנה בה בית דירה נתן עם
 בני העיר בכל הדברים הנצרכין לתקן החובה והדלתות ושכר
 הפר שים השוכרים את המדינה וכל כדוצא בדברים אלו ששוכרין
 את העיר כל הדברים שצריכין לשמידה העיר לוקחין בכל אנשי
 העיר ואפי' מן החכמים חרין בתלמידי חכמים שאין תלמידי חכמי'
 צריכין שמירה התורה שוכרתן אבל לתקן הדרכים והרחובו' אפי'
 מן החכמים ואם כל העם יצאין ומתקנין בעצמם לא יצאו תלמידי
 חכמים עמהם שאין דרך תלמידי חכמים להזדלל לפני עם האר'
 היו חופרין נהר להביא בו מים למדינה גוכין אף מן החכמים שג'
 זכות להם כדי שישקו מבניו שדומיהם וכרביהם לפיכך אם אידע
 להם דבר שלא באו הכים הואיל הוא נרגו בהן היהובים מחודדין
 להם כל מה ששלקח בהן וכן כל כיוצא בזה כופין בני מבוי זה
 את זה שלא להוסיב ביניהן לא חיש ולא בודסיולא אחד כבעל
 אובנות היה שם במבוי אחד מבני מבוי אופן ולא כידו בו או
 שהיתה שם מדרחן או חנותא רחים ונא חברו ועשה מדהן אודת
 כנגדו או טחון אודת אינו יכול לכונען ולומר לו אתה פוסק הי'
 ואפי' היה מבוי מבוי אחד אין יכולין לכונען שהרי יש ביניהם
 אתה אובנות אבל נר' מבדינה אודת טבא לעשות חנות כצד
 חנותו של זה או מדרחן כצד מדרחן של זה יש להם לכונען ואם
 היה נתן עכסהס כנת המלך אינו יכול לכונען רובלין
 המחודדין בעירות אין בני המדינה יכולין לעכבן שתקנת ערוא
 היא שיהיו מחודדין כדי שיהיו

וכן אם חקק בראש הכותל שביניהם מקום להניח בו הקורות או
שכנה עליו קורה גזולה שרקוחת נשענין עליה כחייבי אותו ליתן
חלקו בשיש האמת כולן שהסיף חבר על הארבע אמות אעפ"י
שלא כנה כל הכותל שהרי גלה דעתו שהרי רצה בכל גובה הזה
אחד מן השתפי שכנה הכותל שמגדיל בינו ובין חברו עד ארבע
אמות ותבע חברו ליתן חלקו בהוצאה ואמר נתתי חלקי הריזה
בזקת שנתן ונשבע הסת שנתן ונפטד עד שיביא ראיה התובע
שלא נתן אבל אם בא לתבוע אותו ליתן חלקו בהוצאת שאר
הגובה שהסיף על ארבע אמות מפני שסמך לו או כנגדו ואמר
נתתי אינו נאמן אלא חבר נשבע בנקיטת חפץ שלא נתן לו ונטו'
מכנו כדן כל הנשבעין ונוטלין עד שיביא ראיה זה שנתן לו
כי שהיה לו חורבה בין חורבות חברו ועמד חברו וגדר רוח
ראשונה ושנייה ושלישית עד שנמצאת חרבה זו משלש רוחותיה
נדודה אין מחייבין אותו ליתן מן ההוצאה כלום שהרי לא העלה
לו והרי חורבתו פתחה לרשות הרבים כשהיתה לפי' אגדר לו
רוח רביעית עד שנמצאת חורבתו מקפת גדר מגלגלין עליו את
הכל ונתן חצי ההוצאה שהצי' זה בארבע רוחות עד ארבע אמות
וכלבר שיהיה מקום הכותל של שניהם אבל אם היה הכותל של
זה שכנה ובחלקו כנה יראה לי שאין מגלגלין עליו אלא דבר
מעט כמו שיראו הדיינין שהרי אינו יכול להשתמש בכתלים
וכן אם הניקף עצמו הוא שגדר רוח רביעית הרי גיה דעתו ונתן
חצי ההוצאה של שלש רוחות אם היו הכתלים של שניהם וכן כל
כיצא כזה וכן שני בתים זה בצד זה והיו גניהם עשין לדירה
אפי' היו בשני צדי רשות הרבים זה עושה מעקה לחצי גג שהוא
רד בו זה עושה מעקה לחצי גגו וזה שלא כנגד זה ומעדיף כדי
שלא ידא זה את זה ואעפ' שכני רשות הרבים רואין אותו יכול כל
אחד לומר לחברו אלו אין רואין אותו אלא ביום בעת שאעמד
על גי ואתה רואה אתי תמיד נג הסמך לחצר חברו עושה לו
מעקה גבוה ארבע אמות אבל בין גג לגג משאר הגין אינו זקק
לארבע אמות שאין בני אדם דדין כנגת לפי'ך אין כנגת הזק
ראיה אבל עדיך לעשות בודעה בין שני הגין גבוה עשר טפחים
כדי שיחפוס אותו הנגב אם נכנס ברשותו שתי חצרות זו לבעלה
כזה לא יאמר העליין הדיני בונה מבגודי ועלה אלא בונין שניהם
כלכמה ועלה ובונה העליין לכו כנגדו ובעלה ואם היתה חצר'
לבעלה כנגדו של חברו אין העליין זקוק לתתן כלל כי שהיתה
כחול סבך לגנת חברו ונפל כופין אותו לפנות אבניו אמר לו
הגיעוך והרי הן שיך אין שומעין לו ואם רצה בהן בעל הגנה
ואמר לו הן אם פנה אחס קנה ואינו יכול לחזור בו ואפילו אמר
הליך יציאתיך ואטל אבני אין שומעין לו אבל אם לא פנה
לא קנה שלא אמר לו אלא לדחותו ונכש גנת המספיק מים כמעין
אחד ותקלקל המעין מלין מתקנת עם העלינה נמצאת והתחונת
בתקנת עם כולן ובתקנת לעצב ודראשון אינה מתקנת עם השניה
ולא כהשניה ולכמה וכן חמש חצרות שסופכין מים לכיב אחד
ונתקלקל הכיב כולן מתקנת עם התחונת נמצאת העלינה
מתקנת עם כולן ובתקנת לעצב והתחונת אינה מתקנת עם השניה
ולא כהשניה ולבעלה בני הנדר כשקין על הסוד רצה אחד מהן
לסכר כדי שיחזור לו המים ושקה תחלה ואחר כך יפתח ואחר
רצה להסקת תחלה כל דמתגבר וזה וכיר הקרוב לאמה מתבלא
ראשון מפני דרכי שלום :

פָּרָק

רְבִיעִי

כי שהיתה לו עליה לבעלה בביתו של חברו ונפל כותל ככותלי

הבית אין בעל העליה נותן לו כלום ביציאתו וכופה את בעל
הבית לכנותו כשהיה אבל אין בעל הבית טופה לבעל העליה
לכנות כותל עליה שנפל והחקרה של בית הרי הישל בעל הבית
והמעדיבה שעל החקרה הרי היא של בעל העליה נפל שניהם
הבית והעליה הרי שניהם חולקין בעצים ובאבנים ובעפר ואם
נשתברו כקצת האבנים רואין איזו ראיה להשהכר אם אבני
הבית או אבני העליה ודבר זה יודע כדרך הנפילה אם נפל
העליין על התחתון ודרכו אם נשמש התחתון ונפל העליין וזהם
ואם אינן יודעין כיצד נפל חולקין האבנים השלמות והשבורות
אמר בעל העליה לבעל הבית לכנות כדי שיבנה עליה על גבי
והוא אינו רוצה הרי בעל העליה כונה את הבית כשהיה ונשכר
בתוכו עד אשר יתן כל יציאתו ואחר כך יצא ויבנה עליה אם
רצה ואם אין ארד מרן יכול לכנות בעל העליה נוטל שלישי
הקרקע ובעל הבית שני שלישי רצה בעל הבית לכנות ביתו בונה
ביתו כשהיה ואם בא לשנות בכתלי' אם חזק אתן והרבה ברחבן
יותר כמה שהיו שומעין לו רצה למעט ברחבן או לפחות מהזקן
כגון שהיו אבנים ובקש להחדר לבנים וכיוצא בהן אין שומעין
לו בא לשנות את התקרה לקורות כבדי וחזקין שומעין לולפתח
ברחבן פחות מכה שהיו אין שומעין לו הרבה בחלונו או שהיה
בגובה הבית אין שומעין לו כיעט בחלונות או שמיעט בגובה
הבית שומעין לו כ בעל העליה בונה אתה אם רצה כשהיתה
ואם בא לשנות הכותלים להרחיב ולהחזיק אין שומעין לו מפני
שהוא מכביד על כותל התחתון אבל למעט שומעין לו וכן בקוח
תקרה העליונה אם שנה אותה לקלים כביה שהיו שומעין לו לכבד'
בהן אין שומעין לו הרבה בחלונות או שמיעט בגובה העליה
שומעין לו אבל אם כיעט בחלונו או הרבה בגובה אין שומעין
לו בתדלדלו קורות הבית וידו לאמר הבית אם הגיעו לתוך
עשרה טפחים סותר ובונה ואם לא הגיעו יכול בעל העליה לעכב
עלי ואפי' אמר לו בעל הבית אני אשכור לך מקום כדי שתודו בו
עד שאתקן התקרה אין שומעין לו שהרי אוב לו אינו רוצ' טאטח
במקום לכקום כדי שתתקן את ביהך דחמו ביניהם דבר זה אם
נשאר בגובה הכי' כדי שיקח אדם חבילה בימנית על ראשו וינגם
בה תחת קורות אלו שיעמקו אינו סותר ואם אינו יכול להנגם בה
עד שיקוף את ראשו סותר ונתקן ובונה ואין בעל העליה יכול
לעכב שהרי דחמו ביניהם תחלה בית הבד שהוא בני בעובי' הוא
נתן אחד על גביו ונפוחו שמי בית רבד בארבעה טפחים או יותר
הרי בעל הגנה יורד חורע לכטה עד שיעשה זה לבית ברו כיון
יתקן העליין קרקע גנתו וידע כל גנתו שהי גמת על גב זו והזק
בגמים בגובה עזבי הארץ שביניהם כל שהעליין יכול לפשט את
ידו וליטל אותו מעקרו הרי הוא שול ובלבד שלא יאב סאת עיב
והשאר של תוחן היה כגיע לנפו ואינו כגיע לעקרו לא יטל
העליין ואם נטל אין מציאי' אותו ביד אבל האלן העומד על הגבע
אעפ' שהוא נטל לתוך שדה אחד בהן הרי שניה חולקין בפירות
ששף נהר את ותיו ושתלים בתוך שדה חברו ואמר הלה דתי אני
נוטל אין שומעין לו משום ישב הארץ אלא יעמדו במקום ואם
עקרו דגוד בגושיהן כששתלן יחלקו דפ רות בעל השדה עם
בעל החתי' כל שלש שנים ולאחר שלש הכל לבעל השדה ואם לא
נעקרו בגושיהן הכל לבעל הקרק' כיצ' בו רמז' וזהו לעי'
אם פסק עמו לקי' כל הפירות שיעשו הרי הן לבעל הקרקע ואם
התנה עכו לקי' כל זמן שידעה כל הפירות שיציאו לבעל העצם
כבר סתם אם עשו פחות כרביעית לסאה חוץ כן ההוצאה הרי
אלו של בעל החמים עשו רביעית לסאה חוץ כן ההוצאה הרי
אלו יחלקו :

ואם היה סולם גדול שיש לו ארבע חזקין או יתר החזיק ואם בא לבנות ולבטל בעל הסולם מעכב עליו עד שירחיק כשעוד שהרי בתל לו להעמיד סולם גדול לפיכך כשיבא בעל הגג להעמיד סולם גדול בעל החצר יכול לכוותו כדי שלא יחזיק עליו אבל אם העמיד סולם קטן אינו יכול למנעו שהרי אומרין לו אין עליו חזקין ואם היה כזה כל זמן שתמצא תשלנו הדוצה להוציא צינור על הצד חביתו כדי שיקלח שם המים או טעשה מוחלה על כותלו כדי שיהיו המים נוהלין ויורדיכ לחצר חברו בעל החצר מעכב עליו ואם לא מוחה בו החזיק זה בצנור רצה אח"כ לסחוס הצנור בעל החצר מעכב עליו שבשם שהחזיק בעל הגג לשפך מימיו לחצר חברו כך החזיק בעל החצר שיהיו מימיו גבו של חברו באין אצלו לרשתו רצה בעל הגג לעקור הצנור כיצד זה והחזירו ביצד אחר או שהי' ארוך ורצה לקצצה אין בעל החצר יכול לעכב עליו שלא החזיק אלא במימיו הגג ודאי הם באים אצלו מכל מקום וכן אם רצה בעל החצר לבנות תחת הצנור אין בעל הגג יכול לעכב עליו שאין הצנור עשוי בתשמיש בידו כדי שיחיד בארץ החצר שאינו עשוי אלא לקלוח המים מי שהוריד מי גבו על הצד חברו ולא מוחה בו והחל בדבר זה אם המל' מנשפין ורצה לקבצם למקו' אחר ולעשותם צנור עושה וכן אם היו באין דרך צנור כמקו' אחר וחלקן על רוחב הכותל והחזירן נטפין עושה ואפילו לבנות על גבו כמין צריך עד שידחו המים במהרה לחצר חברו בונה שהרי החזיקו מימיו של זה לידד לחצר חברו כותל שבין ראובן ושמעון אם היו שותפין בה שניהם משתמשין בו זה חופר זה בוצר זה וזכבים קורותיו כל שהן זה חופר כיצד זה ומבנים קורותיו היה הכותל של ראובן לבדו אין שמעון יכול להשתמש בו חפר שמעון בכותל זה והכבים בה קורה אחת ושנתק ראובן ולא מוחה בו החזיק בכקום הקורה אפילו היתה קטנה ורצה שמעון להחליפה בקורה גדולה ועכה מחליף היתה הקורה סתם עראי כל שלשים יום לא החזיק בה סתם שהרי ראובן אומ' לא מחליף והנחתך אלא כפני שהוא עראי לאחד שלשים יום החזיק שאין זה עראי ואם סוכת ימי החג היא כל שבועת ימי החג לא החזיק לאחד שבועה החזיק ואם חבר ראש הקורה בכותל בניט כיד החזיק והי' שיביא ראיה שראובן סיע עכו או ראה ולא מוחה מי שהדק בכותל זה בקורה אחת אינו יכול להחזיר בקורה שניה שהרי לא מחל לו אלא על האחת בודא בשותף שאין הכותל זה של אלא חברו כותל לו על הכנס קורה זו אבל אם טען שכותל זה נחסף אני בה הואיל והשתב' בה בקורה אחת נאמן וכשתבשת כותלן אחר שישבע שבועת היסת שהוא שוחף בכל הכותל היו קודמיו של ראובן בת' הכותל וביצד שמעון מקומו חפדין להכנים בהן ראשי הקורות לא החזיק בהן שמעון להכנים בה קורות ואינו יכול לטעון שהוא שוחף בו שהרי אין לו בו תשמיש ויכול ראובן לטעון שאני חפרתי מקכות אלו מצדך כדי שיהיו מוכנים עד שתקנה ככני או שחבקה ככני ואמחול לך תכנים הקורות בלא חפדה בכותל כדי שלא יתבטל כותלי בעת חפדה

פרק תשיעי

לא יחפר אדם כוד שיח ולא מעדה ולא יביא אבת המים ולא יעשה כריכת המים לשרתו בה כגד' לכנס בעד כותל של חברו אלא אם כן הרחיק בכותל של חברו שלשה טפחים ויסד בסד בתל בור זה או מקוה המים זה או כותל האמה מצד חברו כדי שלא יבלעו המים ויזיקו כותל חברו כרחיקן את הגפת ואת הפת את הכליח ואת הסיד ואת הסילעים מכותל של חברו שלש טפחים או סד בסד ומרחיקן את הדעים ואת המחרישה ואת הגומא

שמתקבץ בה בימי רגלים מן הכותל שלשה טפחים מרחיקן את הדחים שלשה טפחים מן הדחים התחתונ' שהן ארבע מן העלינה כדי שלא יניד אותו או כדי שלא יכהלנו בקול הדחים כרחיק' את התנוד מן הכותל שלשה טפחים מקרקעיתו שהן ארבעה משפתו כדי שלא יחם הכותל אכן שהכובס ככה כגד' עליה עד שיהלכנו צריך להרחיק אותה ארבע אמות מכותל של חברו שבע' שהכובס ככה עליה המים נתיין ומרחיקן לכותל לא ישחין אדם מים כצד כותלו של חברו אלא אם כן הרחיק ככני ג' טפחים בודא ככותל לבנים אבל בכותל אבנים ירחיק טפח ואם היו האבני' צחיח סלע משתיין בעוד בלא הרחקה מרחיקן את הסולם מהסובך ד' אמות כדי שלא תקפוץ את הנמיה בעת שמניח הסולם ותעלה לסובך ותאכל הגזלות ומרחיקן את הכותל מן המוחלה של חברו ארבע אמות כדי שיהי' מקום לבעל המוחלה לזקוף סולם ולתקן מוחלה שלו הואיל והחזיק בה ראובן שהיה כותלו סמוך לכותל שמעון כמין גם וכא ראובן לעשות כותל עני כנגד כותל שמעון עד שיעשה השלש כותלי' כמין ביח דאי שמעון מעכב עליו עד שידחי כנגדו ד' אמו' כדי שיהיה המקום בין שני הכתלי' רחב כדי שידחה בו רבים ותחוק הארץ בודא בכותל גנה או בכותל חצר בעד חרשה אבל בעיד ישנה כבר נתחקה וכונה כנגד בלא הרחקה וכן אם לא היה באורך כותל שמעון שבונה כנגדו ד' אמות אינו מרחיק א' טפ' שמונע הרגל מלהלך שם שהכותל שהוא פחות מד' אמו' אינו צריך חזק הארץ מי שבא לחפור כוד בסוף שדה לסמו' למצד חברו אם שדה חברו אינו עשוי לבורות סינך ואינו יכול לכוותו כידו ואם ימלך חברו לחפור כוד בעד צריך להרחיק מן הכותל הבוד ג' טפחים עד שיהא בין חלל שני הבורות עובי ששה טפחים ואם היתה שדה חברו עשויה לבורו אינו סימך עד שידחי' כן הבער שלשה טפחים ויחפר וכשיבא חברו לחפור ירחיק גם הוא שלשה טפחים בתוך שדה וחפור הבית העליה של שני' לא יעשה בעל הבית תנוד בתוך ביתו אלא אם כן יש לו על גבי נוכח ארבע אמות וכן לא יעמיד בעל העליה תנוד עד שיהיה תחתו ד' טפחים וכבירה טפח וכירה של נחתמן שלשה טפחים ואף על פי שהרחיק השעור אם יצאת האש והחקה בשלם מה שהחיק במ שיתבאר בבקובו מי שהיתה לו חנות תחת אצד חברו לא יעשה בה לא נחתום ולא צבע ולא רפת בקד' ולא יכנים שם אספסתה וביצא בהן פדברים שעליה בדם דכל חס' ודבה מפני שהחם כפסיד פירות האצד לפיכך אם היה אצד יין בארץ ישראל שאין החם כפסידו הרי זה עושה בתנותו כל בלאכה אש שירצה אבל לא יעשה רפת בקד' כפני שכפסיד ריח היין ואם החזקה החנות בתחלה לרפת או לנחתום וכיוצא בו ואדר כך רצה בעל העליה לעשות עליה אצד אינו יכול לכוותו כידו כבוד בעל הבית ורבך עליה או שרבה בה חלונות כדי לעשות בה אצד וקדם זה ועשה תנוד קודם שיכנים פירות לאוצר או שהתחיל לאצד שוכשכין או רכונים או תבדים וכיוצא בהן וקדם זה ועשה התנוד קודם שאצד החטיב או טעשה בעל החנות מתלה על גבה להבדיל בין החנות ובין האצד בכל איל בעל אצד מעכב עליו ואם עבר ועשה וכיוצא בו אין בעל האצד יכול להכיר התנוד בכל איל

פרק עשירי

מרחיקן את האילן מן העיד עשירי חמש אמה ובחורב ובשקמה חמישים אמה מפני נמי העיד וכל אילן הנבצא קרוב לעיד פחות מזה קרובין אחר ואם האילן קדם מנחין לו בני העיד ומי' לו ג

כדי שיהיו הבשמים מצוין לבנות ישראל אבל אינן קובעין מקום
 יושבין בו אלא מדע בני העי ואם תלמי חכם הוא קובע מקו בכל
 מקום שירצה הסחורים שמביאים סחורתם למכור בתוך העיירות
 בני העיר מעכבין עליה ואם מכרו כיום השוק בלכוד אין מונעים
 אותם וזוא שיכבד בשוק אבל לא יחזרו על הפתחים אפילו כיום
 השוק ואם יש להן מלוה בעיר מכרין כדי פרנסתם אפילו בלא
 יו' השוק עד שיפרעו חובן וילכו להן אח' מבני מבוי שאינו מפולש
 שבקש לעשות לו הפא אמן או גרזי או מלמד תינוקות של גזם
 בני מבוי מעכבין עליו מפני שמרבה עליהן הנכנסין והיוצאין
 וכן מי שיש לו בית בחצר השותפין לא ישכירנו לא לרופא ולא
 לאמן ולא לגדרי ולא לסופר יהודי שכותב השטרות ולא ללוכדי
 תינוקות של גזם חנות שבוצר יבולין השכנים למחות ביד ולוכד
 לו אין אנו יבולין לישן מקל הנכנס והיוצא אלא עושה מלאכתו
 בחנותו ומכר בשוק אבל אינן יבולין למחות בידו
 ולכר לו אין אנו יבולין לישן מקל הפטיש או מקל הרחיים
 שהדי החזיק לעשות כן וכן יש לו ללכוד תינוקות
 של ישראל הורה בתוך ביתו ואין השותפין יבולין למחות בידו
 ולוכד לו אין אנו יבולין לישן מקל התינוקות של בית רבן מי
 שיש לו בור לפני מביתו של חבר נכנס בשעה שדרך בני אדם
 נכנסין ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין ואינו נכנס בדעתו
 ומשקה מכורו אלא מבלא ומשקה מבחצין ושניהם עושיין פותרת
 על הבור בעל הבור כדי לשמור את כימיו ובעל חצר משו חשד
 אשתו שלא תכנס לשם אלא מדעתו מי שיש לו גנה לפניו מגנתו
 של חברו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסים ויוצא בשעת שדרך
 בני אדם יוצאין ואין מכנס לתוכה תגרים ולא יכנס מתוכה לטדה
 אדמת והודיצון זורע את הדרך החוזרת את הדרך מן הצד
 מדעת שניהם הרי זה נכנס ויוצא בשעה שהוא רוצה ומכני לתוכ'
 תגרים ולא יכנס מתוכה לטדה אדמת וכן אחד כהן יש לו לעכב
 על חברו בודיעת הדרך שנתנו בן הצד

פרק שביעי

מי שהיתה לו חלון כמתלו ובא חברו ועש' חצ' בעצו אינו יכול לז'ם
 לבעל החלון סתום חלון זה כדי שלא תכיש כי שהרי החזיק בהחזק
 זה ואם בא חברו לבנות כחלו כנגד החלון כדי שיסוד החזק ראייתו
 צריך להרחיק את מתלו כנגד החלון ארבע אב' כדי שלא יאפיל
 עליו היתה החלון למטה בכותל כופה את החצר לבנות כנגדה
 ברחוק ארבע אמות ולהגביה הבנין ארבע אמות כדי שלא יביט
 בו מן החלון היתה החלון למעלה בין הכותל ובנה חברו כותל
 כנגד החלון כלמטה אם היה מראש הכותל טכנה עד החלון
 גובה ארבע אמות או חדר אינו יכול לנגעו אף על פי שלא הרחיק
 כמתלו החלון כלום שהרי לא האפיל עליו ואינו מדק בראיתו אבל
 אם נשאר גובה מראש הכותל עד החלון פחות מארבע אמות
 כופה לבעט ובתול כדי שלא יעמוד על ראש הכותל וישקוף מן
 החלון או יגביה הכותל על החלון ארבע אמות ויהיה הכותל רחוק
 מן החלון ארבע אמות כדי שלא יאפיל ולא יציץ ויראה בנות
 מת' אחד בעד החלון צריך להרחיק מן החלון טפח ומגביהו
 הכותל ארבע אמות על החלון או בונה ראש הכותל כדי שלא
 ישכ עליו ויציץ ויראה בנה שני כותלים כשני צדי החלון צריך
 להזהר בנידכ רחב ארבע אמות והחלון באמצע הארבע ולא
 יסבך על גביהם אלא אם כן הרחיק הסיכך מן הכותל שיש בו
 כותלן ארבע אמות כדי שלא יאפיל עליו לפיכך מי שבא לפתוח
 חלון לחצר חבתי בין חלון גדולה בין חלון קטנה בין למעלה בין

למטה בעל החצר מעכב עליו שהרי אומר לו תחזק לי בראיה
 ואף על פי שהיא גבוה תעלה במילס ותראה הרי שפתח חלון
 לחצר חברו ומחל לו בעל החצ' או שגלה דעתו שהניחו כגון שבא
 וכייע עמו או שידע הנזק ולא ערער הרי זה החזיק בחלו ואינו יכול
 אחר כך להזדר ולערער עליו לסתום וכיצד דינה של חלון זה
 שהניחה לפתחה אם ראשו של אדם יכול ליכנס מכנה הוא
 או שהיתה למטה מארבע אמות א' ע' שאין ראשו נכנסת מכנה
 אין בעל החצר יכול לבנות כנגדה או מצדיה אלא אם כן החזק
 ארבע אמות כמו שבארנו היתה חלון קטנה שאין ראשו של אדם
 נכנס מכנה והיתה למעלה מארבע אמות בעל החצר יכול לבנות
 כנגדה ובערדיה שהרי טוען ואומר לא הנתחך לפתוח אלא בפני
 שהיא קטנה וגבוה אבל שתודק עליו עד שארזק הבנין לא
 הגתתי ברא' בשפתח' להטביש או כדי שיכנס בה הרי זה אבל אם
 פתחה לאורה אפילו היתה קטנה ביותר הואיל ולא ערער החזק
 ואין בעל החצר יכול לבנות כנגדה או מצדיה עד שירחי' ארבע
 אמו' כדי שלא יאפיל עליו שהרי כחל לו על האורה וכן מי שהיה
 לו חלון מחוקק ובא חברו ובנה כנגדה או בערדיה בלא הרחקה
 או סתם ושחק בעל החלון אינו יכול לחזור ולערער לפתוח החלון
 או להרחיק הבנין שכיון ששחק כחל שאין אדם עושה שכותמין
 אורו בפניו ושחק אלא אם כן כחל מי שהיה לו חלונות למטה
 בכותלו ובא חברו לבנות בפניהן ואמר לו אני אפתח רך חלונות
 אחרות ככותל זה עצמו למעלה כאלו הרי זה מעכב עליו ואמר
 לו בעת שתפתח החלונות תרעיד את הכותל ותקלקל איתו ואפ'
 אכר אני אסתור כל הכותל ואבנה אותו לך דרש ואעשה כן
 חלונות למעלה ואשכיר לך בית שחדוד בו עד שאבנ' יכול לעכב
 עליו ואמר לו אין רצוני שאמרח במקום לכקום לפיכך אלא
 היה טס טורח כלל ואינו צריך לפנות אינו יכול לעכב עליו וכפין
 אותו שיהיה חברו סתום חלון זה שלמטה מכנו ועושה לו חלון
 כלמעלה שזו כדת כחוס וכן כל דבר שזה נהנה בו ואין החכ
 בפסיד ואין הסר כלום כפין עליו אבל בעל החלונות שרצ' לנג'ם
 מקום חלונות בין למעלה בין למטה אפ' היתה גדולה ואפ' אפחה
 אחרת קטנה ואסתר זו בעל החצר מעכב עליו וכן אינו יכול
 להרחיב בחלון כל שהוא שני אחין שחלקו היצר כדעתן ושמו
 הבנין והעצים זה כנגד זה ולא השניחו על שיבת האור והניע
 לאור כהן בחלקו בבנין החצר ולשני האבכורה אם רצה בעל
 החצר לבנו כותל בסוף חלקו בונה בפני האבכורה ואף על פי
 שכאפיל עליו שהרי לא טבו האויר

פרק שמיני

המבקש להוציא זה כמתלו על אויר חצר חברו כל שהוא בעל
 החצר מעכב עליו שררי חזקו בראיה בעת שתולה בו וכשהמש
 בו הוציא את החזק ולא מיחה בו לאלתר בעל החצר הרי החזק
 בעל החזק היה בזו טפח החזיק באויר החצר כנגדו ואם רצה בעל
 החצר לבנות חוצה החזק ולבטל השמישו בטל החזק מעכב עליו ואם
 אין בזו טפח לא החזיק באויר החצר וכל עת שירצה בעל החצר
 לבנות תחתיו חלונות תשמישו של זה אין בעל החזק יכול לעכב עליו
 היה החזק שהוציא רחבו טפח ומסוך באויר חצרו של חברו ארבע
 טפחים ולא מיחה בו החזק בד' על ד' ואם רצה להרחיב את החזק
 עד שיעשה ד' על ד' הרי זה כרחיב ואין בעל החצר יכול לבנות
 באויר חצרו תחת החזק כלו' אלא אם כן הביח לו תחתיו גובה יחיד
 עשרה טפחים כדי שישתמש בו המעמיד סולם קטן שאין לו ד'
 חזק' לצד כותלו כתיך חצר של חברו או כתיך שדרו' לא החזק
 בנזק זה וכל זמן שידע בעל החצר בונה בצד סולם ומבטל השמישו

מצד זה אין שומעין לו אלא מטל בגודל אמר להם תנו לי
בשומא שלי מצד זה חצי מדונה מן הצד הרע בלא שומא וטל
אתה מן הצד הטוב כדי שיהיה חלקי סמוך לשדה שלי הוזה מקצת
הגאונים ששומעין לו ולזה דעות נוטה וכן דאי ליתן הבט' שחלק
מטל שני חלקים שלו כאחד אבל היבם שחלק עם אחד בנכסי
חאב מטל חלק וחלק אחד בגודל אם עלו במקום אחד ואם עלו
בשני מקומות עלו ארץ מרובעת שהיה רבד מקיף לה מרח
ועפן הודך ודום ומערב חולקין אותה באלכסון כדי שיגיע
לזה נוד ודרך לזה נוד ודרך ואם אמר תנו לי חצי שמיצד זה
שהוא בעד שדי שומעין לו כללו של דבר כל דבר שהוא טוב
לזה ואין על חברו הפסד כלל כופין אותו לעשות אחד מן
האחין או מן השותפין שמכר חלקו לאחד בסלקן את חלקו
ונחבין לו שאר האדון או מן השותפין דמים שנתן והולך כדי
שלא יבנם ד ביניהן ולא עוד אלא הנכר קרקע שלו לאחד
יש לחברו שהוא בעד המצד של ליתן דמים לחלק ולסלק אותו
לזה חלקו רחוק כאלו הוא שליח של בן הכעז בין שמכר הוא
בין שמכר שלוחו בין שמכר ב' יש בו דין בין המצד אפי' היה
חלקו חלמוד חכם ושכן וקרוכ למכור וכן המצד עם האר' רחוק
בן המצד קודם וסלק את חלקו חבד זה משום שנאמר ועשית
הישר והטוב אמרו חכמים הואיל והמצד אחד הוא טוב וישר הוא
שיקנה מקום זה בן המצד יותר מן הרחוק וזו בני המצד רבים
כולם זכים בזוא השדה הנבכרת והיא ביניהם לפי כנינם ומתני'
מן הדמים לחלק והוא שבא כלם פעם אחד אבל אם קדם אחד
מהן וסלק את חלקו זכה בה לברו האיל והוא בן המצד וכן
אם באו מקצתן ובקצתן במדינ' אחרת מסלקין אותו אלו העומדי'
כאן בלכד והיא ליתן וכן המוכר לאחד מבני המצד או לאחד מן
השותפין שלו במשא ומתן אעפ' שאינו שותפה בקרקע זכה בה
ואין שאר השותפין או שאר בן המצד נוטלין עמו המוכר כל
נכסו לאחד אין בעל המצד של שדה אחת מסלק את חלקו
מאותה השדה שהיה היא והאחרת קנה כאחד וכן המוכר לבעל'
הראשונים או חלקו מן העי אין בו דין בן המצד המוכר לגוי
בשמתן אותו עד שיקבל עליו כל אנס שיבא מן הגוי עד שינוד'
הגוי עם בן המצד הזה שלו כדיני ישראל משלם המוכר השכיר'
אין בו משום דין בן המצד הממשכן כקום ואחד כך מכרו לזה
שהוא ממשכן בידו אין בו משום דין בן המצד וכן המוכר
מקום רחוק כדי לנאל מקום קרוב או שפבר רע כדי לנאל יפה
בזמנו או שמכר כדי ליתן כנת המלך או שמכר לקבול או לחזון
האשה או הבנות אין באחד מאלו דין בן המצד אלא זכה חלקו
ולמה אין בהן דין בן המצד שכל אלו טרודין הן למכור ומשום
צורך גדול מוכרין ואם תאמר יש בהן דין בן המצד לא ימצאו
לוקח שדאי אומר למה אשרו ואקח כדי שיבא זה ויסלק אותי
ואין הבעלים יכולין להמתין עד שיביא בעל המצד מעות וקנה
דדי שטען חלקו ואמר בפני המסוכניצא בו מכר לו המוכר ובעל
המצד אומר שקר אתה טען לבטל זמתי על בעל המצד להביא
ראיה ואחר כך יציא מיד חלקו ואם לא הביא ראיה ישב חלקו
הסת אפילו היה סס בדבר ספק אין חלקו מסלק אלא בראיה
בחדה שמביא בעל המצד לפיכך אם טען חלקו ואמר גזלן אתה
לשדה זו ארס אתה לשדה זו או שוכר או במשכן צדי בעל המצ'
להביא ראיה שהוא בעל המצד ושהקרקע זו בוחזק וכן כל כדצ'
בוה המוכר ליתומים קטנים אין בו דין בעל המצד הטוב והדשר
שעשין חסד עם אלו יותר בבעל המצד וכן המוכר לאשה אין בו
דין בעל המצד בפני שאין ודכה לטרח תמיד חלקו והאיל חלקו
חסד הוא שתעמוד הקרקע לידה מכר לטופטום ואמרו חכמים אין

בעל המצד יכול לסלק בפני שהן כפק אשה היתה הקרקע של
אחד מהן וחבנין והאילנו של אחד אם יוש לבעל הבנין או בעל
האילנות זכות בקרקע כל אחד מהן בן המצד של חברו לפיכך
אם מכר אחד מהן חלקו חברו מסלק חלקו אבל אם אין לבעל
האילנות או לבעל הבנין זכות בקרקע אלא כל זמן שירצה אומר
לו עקד אילנך או דרום בניך ומכר בעל השדה זכה חלקו
ואי בעל האילנו או בעל הבנין מסלק אותו ואם מכר בעל הבנין
או בעל האילן דדי בעל הקרקע מסלק אותו והיה מפסיק בינו ובין
מצד של חברו רחב דקלים או בנין גבוה וחזק או נומא וכיצא
בהן הואק אם יכול להכניס אפ' תלם אחד בתוך הרבר המפסיק
עד שיתערבו שתי השדות דדי זה בן מצד של מסלק חלקו
ואם לאו אינו מסלק חלקו :

פרק שלשה עשר

דגותן מתנ' אין בה דין בן המצד היה כתוב בשט' מתנה שאחריות
מתנה זו על הנותן יש בה דין בן המצד הואיל ויש בה אחריות
מכירה היא ולא כתב מתנה אלא לבטל זכות בן המצד וכמה
נותן לו מה שהיא שזה אמר חלקו בן הוא והערמה עשינו
ומכירה היא בכך וכך קניתי נשבע בנקיטת חפץ ונטל כדון
השלוחין ויראה לי שצריך לטעון דמים שהן דאין או יתר מעט
אבל אם אמר על שנה מאה במאהים קניתי אינו נאמן היה
כתוב בשטר מתנה וקבלתי עלי אחריות מתנה זו שאם תצא מיד
אתן לו מאתיס נתן לו בן המצד ואחד כך מסלקן ואעפ' שאינו
שזה אלא מנה החליף חצר בחצר אין בה דין בעל המצד החליף
בבהמה או במטלטלין רואין דמי אתה החצר או דמי אתם
המטלטלי' ונותן לו בן המצד ומסלקו ואינו יכול לחלו' תן לו כבת
שלקחתי בו שזה הערמה היא ואינה מועלת כלום מכר לו קרקע
מעט באמצע שדהו ואח' כך מכר לו קרקע בעד אותה שבאמצע
רואין אם אותו המעט שמכר לו תחל' היא עדיית או זבורית לגבי
זאת הקרקע שמכר לו באחרונה זכה חלקו ואין בן המצד יכול
לסלקן שדאי הוא עצמו בן מצד ה' בפני אותו מעט שקב' באמצע
נאם אחרו מעט שקנה באמצע כמו זאת שמכר לו בסוף בעדו דדי
זה מעדים וכן המצד מסלק אותו מן השדה שקנה בסוף המוכר
על תנאי בין שהתנה מוכר בין שהתנה לוקח אין בעל המצד
יכול לסלקו עד שיתקיימו התנאים וזכ' חלקו בקרקע ולא תשאיר
בה עלה כלל ואחר כך יסלק אותו חלקו שבנה והתביח או
סתר והפסיד בן המצד מסלקו ונותן לו דמים וראין לו ודדי הוא
בכל מעשיו כמו השליח אחר כך אם לזה חלקו קודם שסיק
אותו בן המצד וסלקו בן המצד אין הבעל חוב של שורף מיד
בן המצד וזו העיקר בכל אלו הדיני' שכל חלקו בעד מצד חברו
הוא כמו שליח לחברו ולתקן שליחו ולא לעות לפיכך אם השבח
מטל הצאה ואם הפסד וחצר ודום או אבל הפירות מבנין אותו
מן הדמים בדי' שמחשבין לו הפירות בשאכלן אחד שכאן בן
המצד והביא מעות לסלק אבל כל הפירות שאכל מקודם של
הוא אכל ואין מחשבין אותו אחד שלקח שדה אחת כשנים ובא
בעל המצד לסלקו מצדי בלכד שלקח מן האחד אינו יכול לסלקו
או מסלקו מבדלה או מביח כלה אבל המוכר קרק' לטנים יש לבע'
המצד לסלק שניהם או לסלק אחד ולהגיד אחד בן המצד שבא
לסלק את חלקו וקוד' שיסלקו מכר לו את השד' שיש לו על המצ'
אבד את זכותו שליח שמכר דדי הוא בעל המצד אינו מסלק את
חלקו שדאי הוא מכר לו ואין לך בחלה גדולה בה לך

ואם היה הדבר ספק הלא נודע איזה מהם קדם אין לבעל האילן דמים אלא נוטל ענין והחך מרחיקן גורן קבוע כן העיר כ' אמה כדי שלא יוליד הרחוק ההבן בעת שזודה ויזק לבני העיר וכן לא יעשה אדם גורן קבוע כרוך של אלא אם כן היה לו כ' אמה לכל רוח כדי שלא יזיק רהבן לנפילת חבית או לנידון מרחיקן את הנבלות ואת הקברות ואת הבוססקין מן העיר כ' אמה ואין עושין בוססקין אלא למזרח העיר כפני שרחוק מזרחית חמה ומכעטת החק רוח עבוד העולות כי שבא לעשות משרה של פשתן בעד יזק של חכירו שהרי מי המשרה נבלעין בארץ והולכין ומפסדין את הידק או שנטע כרישין קרוב כן הבעלים של חכירו שהן כפגיון טעמן או שנטע חרדל בעד כחית דבורים שהרי הדבורים אוכלין העלין ומפסדין את הדבש ובל אלו וכיצ' בהן אינו צריך להרחיק בכדי שלא יזיק ועל חניק להרחיק את עצמו אם ידעה עד שלא יגיע לו הנזק שזה בתו של הוא עושה הנזק בא לחבר כאלו בדא שאינו מרחיק בטחיה הנזק בא מאליו אור שיפסקו מעשי של מדק אבל אם היו מעשי של זה שעושה ברשותו מוזקן את חברו בטעת עשייתו הרי זה כמי שמוזק ביתו הא למה זה חכמה לבי טעמו ברשותו וזוהו חצים לחצר חברו ואפי' ברשותו אני עושה שמונעין אותו וכן כל הרחיקת האמדות לבעלה בענין זה אם לא הרחיקו הרי זה כמי שהזק בחציו לפיכך צריך שידחק משרה מן הידק וכרישין מן הבעלים וחרדל מן הדבורים שלשה שפחים או יחד כעט כדי שלא יהיה היזק בידיהם אבל להרחיק עד שלא יבא הנזק מאליו אינו צריך בעל העליה שהיה שופך בים חן יחדין על הדר למטה אם היתה שם מעזיבה שהמים כלים בה בעת שפיכה ואחר שיפסקו עליהן מלשפוך יתבלע המים וירדו וטנפו על התחתון צריך התחתון לתקן ולהרחיק עצמו מן הנזק ואם אין שם מעזיבה אלא כשישפוך ירדו המים מיד הרי זה כמזיק בחציו והעליון מתקן או יבנע מלשפוך וכן כל כיוצא בזה מי שהיה לו אילן בהוך שדהו קרוב לבד חברו אין בעל הבור יכול לעכב עליה חומר לו הדי שרשי האילן נבנסין לבד שלי ומפסדין אותו שזה נזק הבא מאליו הוא לאור וכן בעת שנטע אינו מוזק וכטם שזה חופר בהוך שלו כך זה נוטע בהוך שלו וכן ראובן שחפר בור וירד ומצ' שרשי אילן של שמעון בתוך שדהו קוצץ וחופר והעצ' שלו ואם היה קרוב לאילן שמעון בתוך שט עשרה אמה שרשים של שמעון וקוצצו ונתנן לו ואם אינו צריך להפוך בור ויצא השרשים של שמעון בהוך שדהו הרי זה כמי שמוזק גטפוס כדי שלא יעכב המזדישה וכל שודש שכצא בהוך שלשה טפחים קוצצו ואינו חושש שכא יבש האילן של חברו שזה בהוך שלו הוא חופר מי שהיתה שדה חברו נטעה נפנים או שאר אילנות ובא הוא לנטע בהוך שדהו נפנים בעד נפנים או אילנות בעד אילנות צריך להרחיק ארבע אמות בדא בארץ ישראל אבל בחוצה לארץ ירחיק כן נפנים לנפני שתי אמות ובין נפני לשאר אילנות או בין אילנות לאילנות ארבע אמות בכל מקום והיה גורן בנהים זה סוכך לגורן חה סוכך לגורן בכל מקום כי שהיה אילן חברו נוטה לתוך שדהו קוצץ מלא המדרע על גבי המזדיש' ובחורב ובשקמה קוצץ כל הנוטה עד שיהיה שקול כנגד חביעו וכן אם היה נוטה על בית השלחין של חברו או על בית האילן קוצץ את כל הנוטה עד שיהיה שקול כנגד חביעו :

פרק אחד עשר

כי שעשה גורן בהוך שלו או קבע בית הכסא או מלאכה שיש בה אבק ועפר וכיוצא בהן צריך להרחיק כדי שלא יגיע העפר או דיה בית הכסא או האבק לחברו כדי שלא יזקו אפי' היתה רוח

הוא שמייע אותו בעת שעושה מלאכתו ומוליכה את העפר או בעזרת הפשתן והמוץ וכיוצא בהן וכגיעהן לחברו ודי זה חייב להרחיק כדי שלא יגיעו ולא יזקו ואפי' על ידי הרוח מניחה שכל אלו כמי שהזיקו בחציו הן אעפי' שהוא חייב להרחיק כל כך אם המליכה הרוח המצויה המליץ ואת העפ' והזיקה בהן פטור מלשלם שדהו הוא שמייע אותו ואין נזק זה בא בכח מדק עצמו דמחש את הריפות וכיוצא בהן בתוך שלו ובעת שנבנה כנגדו והגן חברו עד שנבנה כמי החבית על פי החבית הרי זה כמי שחצו חייב להרחיק כדי שלא יבנה או יבטל מלאכתו שמוזק ואם הוסיף בעת הנבנה חייב לשלם שהרי נבנה בא הנזק כל הרחיקת האמדות בפרקי של בעלה אם לא הרחיק וראה חברו ושקתו זה מהל ואינו יכול לחזור ולהצריכו ולהרחיקו והוא שראו כגון שמוחל כגון שמייע עמו מיד או שאבד לו לעשות או שראו טעם בעדו בלא רחקה ושהק ולא זקפיד על זה וכה שכל הנזק בנזק וכה בו כמו שבארנו בדא בשהחזיק בשאר נזקין הן מארבע מיני נזקין אלו האמורים בפרק זה שהן העשן ורוח בית הכסא והאבק וכיוצא בו ונזק הקרקע בכל אחד מאלו אין לו חזקה ואפילו שתק הניזק כמה שנים הרי זה חומר וכופה להרחיק וכן חזק ראייה במקום שצריך מוצעה כופהו לעשות מחציה בכל עת שידעה כמו שבארנו ולמה שנו נזקים אלו בשאר נזקין לפי שאין דעתו של אדם סבילת נזק מצדו והנזק שאינו בחול שהחזק היזק קבוע ואם קנו נידון שמוחל בנזקין אלו אינו יכול לחזור בו כי שהחזק לעשות בליאכת : או נבלו וכיוצ' בהן במקיכן ונבאו העורכים וכיוצא בהן בגלל דום ויאלו ורח הן בעצמן להברו בקולם ועצפופם או בדם שבתגליתיהן משנים על האילנות ומלכלכין פירותיהם אם היה רבדו כפון או חלה שצפופין היה מוזקו או שפירות שלו נפסדין לו כדכ חייב לבעל אותה הכלאכה או ירחיק עד שלא יבא לו הנזק נזקו והנזק זה דומה לריח בית הכסא כיוצא בו שאין לו חזקה וכן בני נזק או בני חצר שנעשה אחד בהן אומן ולא מיד בו שרדי רוחה ויון העם נכנסין ויצאין לקנות ושרקו לא רדדו בדבר זה וישלוח בכל עת לעכב ולזכר אין אנו יכולין לישן מכל רנכס' והנזק שזה היזק קבוע הוא כמו העשן וראובן כזה דורו דניאונס מי שהחזיק בנזק שיש לו חזקה כגון טפהח הלון או העביר אבן דמים או שלא הרחיקמה שראוי להרחיק ורד דבחה כזו אתה חייב לל לעשות או כדלה לו אדר שראית או חובר דנזק ונכח ואל כחית בו ורניק אבד עכשו הוא שראיתי ולא ידעתי מכחה או שאבד בשראיתי נחתי כך ואתה אמרה ערה ארחיק או אהפם ואתה בודחה אותי מיום אל יזכ כדי שהקבע הייך בכל יום וכיוצא בהן על הנזק להביא ראיה ואם לא הביא ישיב נזקו ומה ופטר רחוק בנזק שאין לו חזקה כגון עשן ונזק רוח וכיוצא בהן וטען המזיק שכנה בידו של נזק על הנזק לומר ראייה שקנו בידו ואם לא הביא ישיב נזקו חכה שלא יקבעו על כך וימלק זה הקור :

פרק שנים עשר

האוזן או השחמין שכאן לרחוק את השדה ולשלם כל אדר דלון אם היתה מלה שזהו אין שם מקום טוב וכקום רע אלא רכל אדר חלקין לפי הנדה בלכד ואם אבד אחד מהם תגול חלמי כנגד זה כדי שיהא סבול לשדה אחר שלי יהיה רכל שדה אחד שישן לו וכופה אותו על זה טענות בדבר זה כדת סדום היא אבל אם היה חלק אחד כנגד טוב אי קרוב לנהר יתר או כחלק לרוך ושמו אותה הינה כנגד הרע ואבד הגו לי בשטנא שלי

חיס וכו' בעל חוב לתבוע הלוה אינו יכול להשיבעו הסת' שלא
 פרעו השליח שהרי אין באן מי שטוען עליו טענתו דאי שלקח
 אלא מודים הלוה ורס סתם ומשל החוב שעליו וכן כל כוונ' בזה
 ראובן ששלח כתב לשמעון ואמר לו מנה שיש לי בידך שלחתי
 לי ביד לוי אכרצה לשלוח אינו חייב באחריותו בין שהיה
 מלוה בין שהיה פקדון והוא שיכיר שהוא כתב ידו ואם טען
 המלוה ואמר לא כתבתי ולא שליחתי לך ישבע הלוה הסת' שכתב
 ידו בא אלו ולפיכך שלח ויפטר וכו' והרי דעתו אכל' אם לא
 היה הכתב כתב ידו או שאין הלוה יודע שהוא כתב ידו או אפילו
 היה כתבין בני סימנין ואותיות שביניהן ביחוד אם טען ראובן
 ואמ' לא שליחתי כתבו ואחר' ראו כך שמעון חייב באחריותו ומשלם
 לו לראובן אחר שחידים על מי ששלח כתב זה מדעתו לא יודע
 רס מי שהודה שישיבע ראובן ואחר כך ישול' כדן כל הנשבעין
 ונטלין לוי שבא בשליחות ראובן ולקח תמישים משמעון וכו'
 ראובן ואמר לא שליחתי לקח אלא עשרים ועשרים בלבד הביא
 הירדאובן נשבע שלא שלח להביא אלא עשרים ועשרים בלבד
 הביא לו כדן כל מודה פקעת ולוי נשבע הסת' שהתמישים שנתת
 לי נתתי לראובן וישלים שמעון מביתו אם היה חייב לראובן
 וכן כל כוונ' בזה :

פרק שני

אין הגי' נעשה שליח לדבר מן הדברים שביעולם וכן אין ישרא'
 נעשה שליח לגי' לדבר מן הדברים שנאמ' כן תריבו גם אתם מח
 אתה בני ברית אף שלחכם בני ברית והוא הדין לכל התוד' כולה
 ומה כששלחם בן ברית אף בכל התורה כולה השלח בן ברית
 עושה אדם שליח איש או אשה ואפ' אשת איש ואפ' עבד שפחה
 וחאל וכן בני דעת וישן במקצת מצות נעשית שלוחין למשא
 ומתן אבל מי שאינן בני דעת והן חדש טוטה וקסן אינן נעשין
 שלוחין ולא עשין שליח אחד הקטן ואחד הקשנה לפיכך
 השלח בני קטן אצל החנוני וכד' לו באסר שמן ונתן לו את
 האסר ואבד את השמן ואת האסר החנוני חייב לשלם שלא שלח
 אלא להודיעו ולא היה לו לשלח אלא עם בן דעת וכן כל כוונ'
 בזה ואם פדט ואמר שלח לי עם הקטן הרי זה פטור האומר
 להברז מנה שיש לי בידך כן בשלח בן פקדון שלחתי לי ביד
 פלוני אפילו היה קטן אם רצה לשלוח בידו נפטר ואינו חייב
 באודיותו וכן שני שהתנו ביניהם שכל מי שירצה לשלוח לחברו
 בשלח ביד מי שירצה ומשלח הרי זה בטלח ביד מי שירצה לו
 שהוא ראוי להחליך דבר זה ואם נגנב או אבד בדרך או טכפר
 בו השליח הרי המשלח פטור שכל תנאי שבכמון קיים השליח
 שקנה או שמכר והודיע שהוא שליח בדבר זה לפלוני אף על פי
 שמשך או שהמשיך ותבעו על דעת המשלח בטל המקח
 וכחוד ואם לא הודיע שהוא שליח נקנה המקח והיה הדין
 בינו ובין זה ששלח ראובן שקנה טדה משמעון ואמר לו
 ללוי קניתי אותה וכתב שטר ככר כשם לוי וחזר ראובן ואמר
 לשמעון לעצמי קניתי חזר וכתב שטר ככר בשמי אין כופ' את
 המוכר לכתוב לו שטר אחר בשם ראובן ואם התנה עמו בהחלח
 ואמר לו לעצמי אקנה חזר שאכתוב שטר בשם לוי כד' שלא ידעו
 כי שאני הוא וקונה הרי זה כופה להוד' ולכתוב שטר אחר בשמו
 והסידור שליח הוא אלא שהוא נטל' שכר על שליחותו לפיכך
 אם שנה דעת הבעלים משלם מה שהפסיד כיצד ראובן שנתן
 חפץ לשמעון דסידור ואמר לו כבוד לי זה ואל תכבוד בפחות
 מטאה חל' וכבר בחבשים נטלם חבשים מכירתו ככר בטאמים
 וכל לראובן וכן כל כוונ' בזה ראובן אונס בבאה אברתי

לך והסידור אומר בחבשים אמרת לי וכן בחבשים ממתי נשבע
 והסידור שבועת התורה שהרי הודה במקצת ואם כבר נתן לו
 החבשים נשבע שבועת הסת' טענה שליחותי חזכה הלוקח
 ואם ידע הלוקח שחפץ זה של ראובן הוא וזה המוכר לו סרס ר'
 הוא יחזר החפץ לבעלים ויחזיר על מי שנתן לו רשות למכור
 בחבשים או שרצה בחבשים וחזר בו אחר שקניתי כל סידור
 שהודיע הלוקח שחפץ זה אוקרעו זה של ראובן ואחר שקנה
 הלוקח אמר ראובן איני רוצה למכור בדמים אלו כחזר הלוקח
 שרדי לא פסק לו דמים ואגר לו מכור לך בכך וכך וכן סרסר
 שאמר החפץ מידו או נגנב אי נשכר חייב לשלם מפני שהלוישא
 שבר הלוקח כל ס' מבית האוכן לשגורן לבית חמז ואמר לו אם
 מקבלין אותן מכני אני אתן לך את דמיהם ואם לא אהן שטר
 מוצט ונאנסו בהליכה הרי זה חייב לשלם ואם נ' נ' נ' כחזר
 פטור נטלין על מנת למכור לאחרים ואמר לו אם ימכרו במקום
 פלו' או עד זמן פלוני אתן לך דמים כך וכך ואם לא ימכרו אחר'
 לך ונאנסו בין בהליכה בין בחזרה חייב לשלם כל שליח
 שטען שארעו אונס פלוני והפסיד כך וכך הרי זה נשבע שבועת
 ה' וחזרין על שנתו ופטר ואם היה היוגס במקום שאפשר להביא
 עליו עדים או דבר שהוא גלוי מדוע שהרי ימצא עדים הרי זה
 צריך להביא ראיה על טענתו ואם לא הביא עדים אינו נאמן
 ומשלם טענה באחד שאמר לשלחתי קנה לי ארבע מאות
 גרבי יין ממעות שהיו לו בידו וקנה לו ונמצאו חמין אמרו חכמים
 כבין נודלה בזה שהחמין קול' יש לו חמיל ואפשר להביא ראיה
 וביא ראיה שלא היה היין חמין כשיצא שלקח ויפטר ואם לא יביא
 ראיה ישלם וכן כל כוונ' בזה מדברים שהראיה מצויה בהן אבל
 דבר הנעלם שאין ראיתו מצויה ישבע עליו וכן הדין בכל
 טענה שישען השתף וכדוצא בו וכן הדין בטענת השומדן
 אם הראיה יכולה להותא יביא ראיה על טענתו או ישלם
 כמו שיתבאר :

פרק שלישי

מי שהיתה לו קרקע תחת יד אחד או שהיה לו כטל' לין פקדון
 ורצה לעשות שליח לדון עם זה ולהציא יקרקע או הפקדון כתחת
 ידו הרי זה כתב לו הרשאה וצריך לקנות מידו שהרשאה ואומר
 לו דון חכה והציא לעצמך וכדוצא בעניני' אלו ואם לא כתב לו
 אינו יכול לדון עמו מפני שהוא איכר לו אין אתה בעל דיני
 אעפ' שכתב לו כן אינו אלא שליח וכל מה שיכנה בו הרי הוא
 טל' כשלוח וכל ההוצאות שירצה השליח על דין זה שהודיעה הרי
 המשיח חייב בהן שכן כתבין בהרשאה כל שרוצה בדין זה עליו
 לשלמו הקנה לזה שרדטה שלישי או רביע מה שיש לו ביד
 חברו הרי זה עושה דין על הכל חמיל וכן על חלקו והרי הוא
 בעל דינו בחלקו דין על הכל אחד מן האחים שלא חלקו או מן
 השותפ' שכא לתביע תובע על הכל הוא ויש לו חלק בזה המכון
 אינו צריך הרשאה כשאר שותפין ואין השודף ראוי יכול לומר
 לשחפו שדן אלו היתני אני סס היתי תובע טענות אחרות וכחייב
 בעל דיני שרדי איכרין לו למה לא באת לחבוני גם אתה לפיכך
 אם היה במדינה אחרת יש לו לחזר על בעל הדין ולדון עמו
 ולח' לו אני איני מודח בכל מה שטען שחף שלי' לפיכך יש לחתב
 לעכב ולומר לזה או דן עמי בחלקך או הבא הד' שאה סהרי מטון
 שניכר בידי ושניכרם בעלי דיני ויחזר יבא אחר או שותפין
 ויתבע גם הוא הבעל בכספי אשתי צריך הרשאה ואם יש
 פירות בקרקע מהך שיש ולדון על הפרדות שהרי הן שלי' דן על
 העיקר ואינו צריך הרשאה כאשתו שאם אין לו קרקע אין לו פדות

הלכות שלוחין ושותפין

ענין אלו ההלכות לידע דין שלוחו של אדם ושותפו ומשתתפו
במקום ובמכרן בהפסדן ושכרן וביאור כל הדינים האלו
בפרקים אלו:

פרק ראשון

האומר לשלוחו צא וכבוד לי קרקע או מטלטלין או קנה לי חזק
זה מוכר הלוקח ועושה שליחותו וכל מעשיו קיימין ואין העושה
שליח צריך קנין ולא עדים אלא באמירה בלבד בינו לבין חברו
ואין צריכין עדים אלא לגלות הדבר אם כפר אחד מהן בשאר כל
המענות שליח שעבר על דברי משלוחו לא עשה כלום וכן אם
טעה בכל שהוא בין בקרקע בין במטלטלין חזר שהרי הוא אדם
לתקן שליחותו שדרתיך ולא לעות ולא אמרו שהוניה במטלטלין
סתות והעבדים והשטרות והקרקעות אין בהן הוכיה אלא כבוד
שלו או קנה לעצמו אבל שליח שעבר בכל שהוא חזר בבטל
נתן מעות לשלוחו לקנות לו קרקע וקנה לו שלא באחריות הרי זה
עושה והשליח לוקח אחרן לעצמו שלא באחריות כמו שיעשה חזר
וכתרה למשלח באחריות הואיל וקנה אותה במקומו והאחריות
על השליח וכן כל כיוצא בזה לפיכך אם התנה עליה שיעשה
שליח בין לתקן בין לעות אפילו מכר לו שוה טאה בדינר או לקח
שוה דינר בטאה אינו יכול לחזור בו והייב המשלח לתקן או בני
התנאי האומר לשלוחו כבוד לי כשדה שלי בית טאה ומכר לו
בית סאתים הרי זה מוכר על דבריו וקנה הלוקח בית טאה בלבד
אמר לו מכור לי בית סאתים וכבר לו בית טאה הרי זה מוכר על
דבריו וקנה הלוקח אמר לו מכור לי שדה לאדם אחד והלך
השליח וכברה לשנים מכרו בטל שהרי עבר על דבריו אמר לו
מכור לי שדה ולא פירש אפילו מכר למאה מכרו קיים ונתן
מעות לשלוחו ליקח בהן חטים או מין כמיני סחורה ולא לקח אין
לו עליה אלא תרעומת נתן לו מעות ליקח בהן חטים בין לאכילה
בין לסחירה והלך ליקח בהן שעורים אם פות דמי זה שלקח
פחתו לשליח כפני שרו כשנה ואם הוסיפו דמיהן הוסיפו לבעל
המעות היה השער קצוב וידוע והוסיפו לשליח ככנין או כשקל
או כמדה כל שהוסיפו לו הוכרים הרי הוא של שניהם וחלק
הוסיפת השליח עם בעל המעות ואם היה הדבר שאין לקנות
הכל לבעל המעות כי שהיה חייב לחברו מבין בין משלוחו בין
בשו פקדון או שכירות או נתן המעות ביד השליח ואמר לו הודך
מכון זה לבעל חובי אין השליח צריך להטפל לו וליתן לו כפני
עדים ואם אמר לשליח אל תפרע חוב זה אלא בעדים ופרעו שלא
בעדים חייב לשלם וכן אם היה החוב בשטר בין שאמר לו קח
השטר ותן לו המעות בין שאמר לו תן דמעות וקח השטר ותן
בלא עדים ולא לקח השטר חייב לשלם שהרי לתקן טלוה ולא
לעות השלוח בעות שכירו ביד שלוחו וצב לו הודך נתן זה
לפלוני שאני חייב לו והלך ונתן לו טלא בעדים השליח אינו
נתתי ובעל חוב או הפועל אומר לא לקחתי וררי שליטע
עומדין השליח נשבע הסת שנתן ובעל חוב או הפועל נשבע
שלא לקח ושלם הלה לבעל חוב או הפועל או לבעל הפקדון
ואפילו היו השלוחין שנים אין עוחתן כמעלת כפני שון נענין
בעדותן שהרי חייבין להשבע הסת כמה דברים אכרים
בשהיה השליח ככחיש את בעל חוב וררי שלשתן עכודין אבל
אם בא השליח ואמר נתתי כנה שאמרת לי אינו יכול להשביע
הסת שיעשה שליחותו שהרי אין שם שיען עליו שנתתהא שלי
בעשה שליחותו וכן אם נתן השלוחין או הלכו לתן לבעות

בעל חוב של כומר שטרף הטרה מד בעל המצר הרי בעל המצר
חזר וטרף מן הלוקח ששלקו והלוקח חזר ונטל מן הכומר
כל בעל חוב שטרף בחובו יש לבעל המצר לשלקו לא יהא כח
הטרף גדול מכח הלוקח ואם ירצה ובטרף ליתן הדמים שהיו
עליה בחובו תחזור לו שדהו לעולם כמו שיתבאר במקומו
וקטן שהיה בין המצר וראו בית דין שחזרה הוא לו מסלקין לו את
הלוקח או יטול לו חלקו עם שאר בעלי המצר כמו שידאו בעל
שהיתה אשתו בין המצר הרי זה מסלק את הלוקח שכל נכס אשתו
בדשותו וכל זכות שתבא זכות היא לו אפילו קנו מיד אשתו
שמתלה בזכות זו ללוקח אינו מועיל אלא הבעל מסלקו עבודה
חאשה מדעתה וסלקה את הלוקח וכן העבד שהיה נושא ונותן
בנכסיו אדניו מסלק את הלוקח אם רצה הבעל או האדון מקיים
על ידיו ואם רצה לא יקיים ותחזור ללוקח ויחזיר הדמים:

פרק ארבעה עשר

הרוצה למכור שדהו וחביא בין המצר שלו חה שדוצה ליקח
מכנו לבית דין ואמר לבן המצר אם תרצה לקנות בכך וכך עשה
ואם לאו סלק את עצמך ודאי זה לוקח הרי זה לא נשאר לו טענה
אלא אם מביא מעות מד וקנה או בטלה את זמנו אמר אמר
ואביא אין טעמיה לו אלא וביא אם הוא אמר שיש לו כמתנין
לו עד שילך וביא ואם אינו אמר אין שומעין לו שאינו רוצה
אלא להשטט לפיכך אמר לו אם תרצה עתה חזים יפה כחך או
בטלה זמנך שאין קובעין זמן לבעל המצר הוציא בין המצר
המעות ורצו הלוקח מעות אם היו של לוקח טובים מחזי או
מכודין לצאת יותר מחזי בטלה זכותו ואין לו דין בין המצר
היה רוצה הלוקח לקנותה לכנ' בה בתים וכן המצר רוצה לזרעה
הלוקח זכה משום ישוב הארץ ואין בה דין בין המצר בא
לוקח ונמלך בכך המצר ואמר לו הרי פלוני בין המצר שלך רוצה
למכור לי שדה זו אלא וקאח כמנו ואמר לו לך וקח לו כטל זכותו
יש לו לסלק אתו אחר שיקנה אלא אם כן קנו מיד ברא שיערי'
קנין בשמחה לו קודם שיקנה אבל אם מאלו זכותו אחר שלקח
כגון שבא בין המצר וסייע עמו או שכר כמנו או שראה אותו בונה
וסותר כל שהוא וכשתכש ולא מיהה בו ולא עדעד הרי זה כול
ושוב אינו יכול לסלק הרי בין המצר במדינה אחרת או חלה
או קטן ואחר נתן חברו החולה חמיל הקטן ובה הודך אינו יכול
לסלקו שאם אתה אומר כן אין אדם יכול לכבוד קרקעותו שהרי
הלוקח אומר לאחד כמה שנים תצא מידי וכזה הדור הגאונים
המכור שדה מאתם ככנה אם לכל העם כחול וכומר נתן לו בין
המצר טאה ומסלקו ואם אינו מאלל לכל העם נתן לו כאתי שהוא
טאה שהמכר נתן ליה מנה לקח שדה כנה במאתים אינו
יכול לסלקו עד שיחן הבאתים טען בין המצר שעטז קגוני ביניהם
נשבע הלוקח בגקיסת חפץ ונטל מאתים זו ואם היה שם עדים
שנתן כואלו וכן המצר טען שאמנה היתה ביני ובין המכר ואינו
ידע שלא לקח כמנו אלא טאה הרי זה נתן דמים כמו שהעידו
העדים ואחר כך מסלקו וכשביעו הסת שלקח כבאתים ונפטר
כל הדוצה למכור קרקע וכא שנים כל אחד מהן אומר אני אקח
בדמים אלו ואין אחד מהן בעל המצר אם היה האחד מיושבי
העיר והאחר כישכני השדה שכן העיר קודם שכן ותלמיד חכם
תלמיד חכם קודם קרוב ותלמיד חכם תלמי חכם קודם שכן וקרוב
הסתן קודם שגב זה ככלל הטוב והישר הוא קודם אחד וקנה
זכה ואין חברו שראוי לקדם לו יכול לסלקו הואיל ואין אחד מהן
בעל המצר שלא צו חכמים בדבר זה אלא דרך חסידות ונפש
טובה היא שיעשה כך:

החוב לפרעו יתן כל אחד חלקו ואם הן אחד אין כל אחד
 מן מעכב לחלוק עד שיגיע זמן השטר ופרעו החוב ולמעכב
 שהרי חברו אומר לו החזל וכל אחד בכנו חיוב לשלם כל השטר
 נשא ונתן בדמים אלו עד שיגיע הזמן אבל לו חברו נחלק וטל
 אתה ודמים כנגד כל השטר ועשה מהן סחורה לעצמך ותשלם כל
 השטר בזמנו יש לך לעכב עדין ולומר לו שכא נפסד והשנים
 יחד מתיזין מן האחד הנתון מעות לחברו לידך למדינה פלונית
 לסחורה או לקנות לו פירות לסחורה או לישב בו בחגת אינו יכו
 להודו בו ולהחזיר המסן מיד השותף עד שילך לבקום שהחטו
 וחוזר אז עד שיקנו אותן הפירות ויכבדו או עד שישיב בחטו שזה
 כמי שקבע זמן הוא

פרק חמשי

המשתתף עם חברו בסתם לא ישנה טכונה המדינה באותה
 הסחורה ולא ילך לבקום אחד ולא ישתתף בה עם אחרים
 ולא יתעסק בסחורה אחרת ולא יכבד בראפה אלא דבר שדרכו
 להכבד תמיד בראפה ולא יפקיד ביד אחרים אלא אם כן נתנו
 בתחילה או שעשה מדעת חברו עבר ועשה שלא מדעת חברו
 ואז כן הודיע ואמר לו עשיתי כך וכך והסכים לכעשו הרי זה
 פטור ואין כל הדברים האלו צריכין קנין אלא בדברים בלבד
 אחד מן השותפין שעבר וכבר בראפה או פרט בים או הלך לבקום
 אחד או שנטא ונתן בסחורה אחרת וכן כל כיוצא באלו הדברים
 כל פחת שיבא בהכח שעבר חייב לשלם לבדו ואם
 היה שם שכר השכר לאביצע כמו שהתנו ביניהם בשטר

לפיכך הנתון מעות לחברו בתורת שותפות ליקח בהן חטים
 לסחורה והלך וקנה שעורים או שנתן לו מעות לקנות שעורים וקנה
 חטים אם פחתו פחתו לזה שעבר ואם הותירו הותירו לאביצע
 וכן אם הלך ונשתתף עם אחר בכבון השותף אם הפסיד הפסיד
 לעצמו ואם נשתכר השכר לאביצע אבל אם נשתתף עם אחד
 בכבון עצמו אם פחת פחת לעצמו ואם הותירו הותירו לעצמו
 ואם התנו ביניהם הכל לפי התנאי הנתון מעות לחברו ליקח בהן
 פירות ולהצית שכר רשאי ליקח לעצמו מאותו דמין וכשהוא
 מוכר לא יכבד שניהם כאחד אלא מוכר אלו בפני עצמן ולא
 יקח לעצמו חטים מלחברו שעורים אלא בכלל חטים או בכלל
 שעורים כדי שיהיו מעות שניהם שוין בהבלה אחד מן השותפין
 שאבד מליך הסחורה לבקום פלוני שהיא בחזקת המכר טס אף
 על פי שקבל עליה כל אונס או כל פחת שיבא הרי חברו מעכב
 עליה שהרי אומר לו אין רצוני שאתן מעות שבידי ואחיה רודף
 אורדי לדין להציא מכך וכן כל כיוצא בזה אחד מן
 השותפין שכא לישן את הפירות עד זמן הידוע אין חברו מעכב
 עליה ואם אין זמן לאותן פירות חברו מעכב עליה שותפין
 ששבו פירותיהן ונשתהפכו בהן יש להם אניה זה על זה ערבו
 פירו בלא שטא וכברו ונטאו ונתנו בדמיהן הרי אל מחשבין את
 הפירות כמה היו שוין בעת שנשתהפכו וכחשבין את השכר או
 הפסד שותפין שכחלו להם כותסין כחלו לאביצע ואם אמר
 בשום פלני כחלמי מה שכחלו כחלו לו הרי באין בדרך
 ועברו עליהם לטטים ונחלו את השירה והציל אחד מן השותפין
 הציל לאביצע ואם אמר לעצמי אני מציל הציל לעצמו דבר
 הידוע לפני שותפין אף על פי שהוא ברשות אחד מהם אינו יוצא
 בהקדו של שני כל ימי השותפות ואינו יכול לטעון שלקחו מכנו
 או שחטנו לו במתנה ונאמר לאחר שהוכרצא בהכרו עליה הראייה
 אלא הרי הוא בחזקת שניהם עד שיביא האיד ראיה אחד

מן השותפין שכא לחלוק שלא מדעת חברו חלוק בפני שלשה
 ואפילו הן הדייטות ובלבד שיהו נאמנין וידעין בשוטא ואם
 חלק לה בפחות משלשה לא עשה כלום במה דברים אמורים
 בשאלקו פירות אבל אם היו מעות המעות כחלוקים הם חש לו
 לחלק שלא בפני בית דין וכניח חלק חבירו בבית דין כמה דבר
 אמורים בשהיו המעות בלן בטבע אחד ושוין אבל אם היו
 מקצתן חדשים ומקצתן ישנים לא ואי צריך לומר אם היו מקצתן
 יפות ומקצתן רעות הרי הן כפירות ואין חלוקן אותם אלא בבית
 דין אמר להשתתף עם עובדי עבודה זרה שכא יתחייב לו
 חברו שבועה ושבועו כידאתו וכבר בארנו במקומו שאסור לעשו
 סחורה בפירות שביעית ולא בטרפות ולא בגבלות ולא בתרומות
 ולא בשקצים ורמשים ואם עבר ועשה השכר לאביצע ונראה לי
 שאם הפסיד הפסיד לעצמו כפני שעבר אחד מן השותפין
 או מן המתעסקין שמת בטלה השותפות או העסק אף על פי
 שהתנו לזמן קבוע שכבר יצא הכבון לרשות החדשים וכה
 הודו הגאונים :

פרק ששי

שנים שהן נושאין ונחנין במבין השותפות אף על פי שהמסן
 של אחד מהן הרי זה נקראת שותפות ואם פחתו או הותירו הרי
 היא לאביצע ויש להם להתנות בשטר ובהפסד כל מה שידעו כמו
 שבארנו אבל אם היה האחד בלבד הוא שנטא ונתן במבון
 השותף אף על פי שהמסן משל שניהם הרי זו השותפות נקראת
 עסק זה הנושא ונתן נקרא מתעסק שהרי הוא לבדו מתעסק
 בכשא ונתן ונחנין שאינו נושא ונתן נקרא בעל המעות
 חקנו חכמים שכל הנתון מעות לחברו להתעסק בהן יהיה חצי
 המסן בתורת הלוואה וחצי המתעסק חייב באחריותו אף על פי
 שאבד באונס וחצי האחר בתורת פקדון והרי הוא באחריותו בעל
 המעות ואם נגבד או אבד החצי של פקדון אין המתעסק חייב
 לשלם ולפיכך יהיה שכר זו החצי עם הריחח של בעל המעות
 חלפי הקנה זו אי אפשר שיהיה השכר או ההפסד של כל המסן
 לאביצע בשוה שאם אתה אומר כן נכצא בעל המסן נוטל
 שכר חצי בעותו שדין פקדון ואינו עושה כלום אלא זה המתעסק
 שרצח לו בחצי של פקדון מפני בעותו שהלוחו ונכצא באין לידו
 אבד רבית והיאך יעשו אם רוצה להיות השכר או ההפסד
 לאביצע בשוה יתן להתעסק שכר שכל זס ויוס מיכי הסוה בית
 כמעל כטל של אחת בלאכה שכטל בכנה ואם היה לו עסק
 אחד כל שהוא להתעסק בו עם בעותיו של זה אינו צריך להעיד
 לו שכר של כל זס ויוס אלא אפילו העלה לו דינר בכל ימי
 השותפות דין ואם פחתו או הותירו יהיה לאביצע בשוה
 וכן אם אמר לו כל הריחח יהיה לך שלישי או עשיריתו בשכר
 הנאל ויש לו עסק אחד הרי זה כותר ואם הפסידו יפסידו כהצנח
 ואם היה זה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחד אינו צריך
 להעלות לו שכר אחר כלל שהאריס כשועבד והוא לבעל המסן
 ועוד תקנו חכמים שכל הנתון מעות לחברו להתעסק בהן ונחנין
 או הותירו ולא רצה ליתן לו שכר עבדו בכל זס ולא נתנו ביניהן
 שום תנאי שיהיה שכר המתעסק באותו חצי של פקדון של ש
 ריחח הפקדון שהוא שתות ריחח כל המסן לפיכך אם הותירו
 יטל המתעסק שני שלישי הריחח חצי הריחח של חצי המסן הנתון
 בלוה ושתות הריחח בשכר שנתעסק בפקדון כמיני הכל עמי
 שלישי הריחח ויטל בעל המעות שלישי הריחח ואם פחתו יפסידו
 המתעסק שלישי הפחת שהרי הוא חייב בחצי הנתון כמיני שהיו

מי שזיהו לו ביד חברו פקדון או מלוה בין מטלטלי בין מעו ועוטה
 שלח בעדים להביאן לו הרשות בידו שהם אצלו אם רצה ליתן
 נפטר ואינו חייב באחריותן שהרי נתן לשלומו ואם לא רצה ליתן
 אינו נותן שאין זה בעל דינו עד שיבא בהרשאה על הפקדון וכל
 הבא בהרשאה הרי הוא כבלל הבאה בהן ואשר לא טוב עשה בהן
 עמו והתובע חבירו ברין במטלטלין או במעוטה שהפקיד
 אצלו וכפר בו אינו יכול לכתוב הרשאה עליו שנמצא זה במשקר
 שהוא אומר לו הרשיתך מה שיש לי ביד פלוני וכבר אמר פלוני
 שאין לו אצלו כלום וכן מי שנתחייב לו חברו שבועה אינו
 יכול להרשות אחר עליו להשביעו שאין שם דבר שיקנה לו ואין
 אדם כרשה על תביעת דברים שאין הדברים נקנין אלא על
 תביעת המזון מי שהיה לו בעות פקדון ביד אחר ורצה להרשות
 שליח להביאן אין הקנין מידו מועיל בזה שאין
 המטבע נקנה בחליפין אלא כיצד עושה
 נותן לו קרקע כל שהוא ומקנה לו המעות על גבה כדי להציאן
 בהרשאה זו והוא דין עמו ומציאן היתה לו מלוה ביד אחר
 אינו יכול לכתוב הרשאה עליה ואפילו היה החוב בשטר מפני
 שהמלוה להוצאה ניתנה ואין אדם מקנה לחבירו דבר שאינו
 בעולם ואין לו דרך שיקנה אדם חוב בה אלא או במעמד שליטת
 ודא דבר שאין לו טעם כמו שבארנו או בחקניית שטר החוב
 עצמו ככתובה ומסדה מפני שהוא מקנה השעבוד שבו זה הוא
 הדין שדאה לי מן התלמוד אבל הגאונים תקנו שכתבין הרשאה
 אף על המלוה כדי שלא יפול כל אחד מן חברו וליך לו לכדינה
 אחרת ועוד תקנו שאם הרשות ליטול מעות שיש לו ביד חברו או
 לתבוע ממנו הלוואה היא היתה למקנה קרקע מקנה ד' אמות
 מחלק שבארץ ישראל ומקנה לו המעות על גבן דברים אלו
 דברים קלים הן עד מאד ודעו עיס שזה מי יאמר שיש לו חלק
 בארץ ישראל ואפי' הוא ראי אינו ברשותו והגאונים עצמן שתקנו
 תקנה זו אמרו שאין אומרים בו יקוב הדין את ההר ואינה אלא
 כדי לאיים על התובע אם רצה לזון חליק בהרשאה זו נפטר
 ולמה יפטר שאין זה הבא בהרשאה זו ודעו פה מטלטלין שעשה
 בעדים אבל אם לא רצה התובע לזון עמו אין כופין ליתן לו ולא
 להשבע עד שיבא בעל דינו וכן הדין שאם היה לו מלוה אצל
 חברו בין בשטר בין בעדי קנין אף על פי שכפר בה בית דין
 בחבין עליו הרשאה מפני שהוא כפידת שעבוד קרקע אבל אם
 מלוה על פה שכפר בה לא תקם שיכתבו עליה הרשאה מי
 שהרשה לאחד ורצה לבטל השליחות ולהרשות לאחד הרי זה
 מבטל ואין למדשה לכתוב הרשאה לאחד שזה אומר אין רצוני
 שיחיה פקדוני ביד אחר לפיכך אם התנה עליו שירשה הוא לאחד
 ואחר לאח ואח השליח כתב הרשאה לשני ושני לשלישי הכל לפי
 תנאי הבא בהרשאה שמאל לזה והתבטע או שמכר לו או שמחל
 לו על השבועה או טעסה עמו פסדה לא עשה כלום שהדי אומר לו
 לתקן שליחותך ולא לעזוב לפיכך אם התנה עמו בין לתקן בין לעזוב
 אפילו מחל לו על הכל הרי זה מחל ראובן שבא בהרשאה
 תבוע שמעון אין שמעון יכול לזוזו ולומר לו שבא המטלטלין
 אצרך הרשה אחד ובטל שליחותך שהדי ראובן אומר לו תן
 לי הפקדון שיש לי בידך וזה הרשאתי תה אצריך ואם המפקיד
 הרשה אחר הוא הפסיד על עצמו ושמעון פטר שהדי בהרשאות
 בהן ראובן שבא בהרשאת שמעון תבוע לוי ואמר לוי
 לא היו דברים מעולם אבל ישבע שמעון ויטול מוציאין המזון
 מיד לוי שהיא מונח בב' עד שיבא שמעון וישבע ויטול וכן כל
 הדברים שתלה לוי בשמעון יזון עס ראובן ויהיה המזון מונח
 בב' עד שיבא שמעון וישאל וישל ראובן להודיע על מי שטען

טענת שקר כדי לעכב המזון ולאורו נתחייב לוי שבועה
 אינו יכול לעכב לחבר לו אינו נשבע עד שאוריש בפני שבעין
 על מי שטען עליו שקר שאין זה החרם אלא תקנה קלה שתקנו
 הגאונים האחרונים כדי שיכוננו בעלי דינים טענותיהן ואי מעכבין
 שבועתו של זה מפני תקנה זו הקלה

פרק רביעי

כשדעו השותפין להשתתף בו במה יקבל כל אחד מהן כחן כחן וזה
 להשתתף אם דמעות נשתתפו יביא זה מעותו ויביא זה מעותו
 ויטול אותן לביס אחד ויגביה את הכיס שניהם אבל אם נתנו
 שטר והעידו עדים אע"פ שקנו ביד שניהם שיביא זה מאה זה
 מאה ושתתפו בהן לא קנו ועדין לא נעשו שותפין שאין המטבע
 נקנה בחליפין לפיכך אם נשתתפו בשטר הבטלטלין כן
 שקנו מידם שיביא זה חביתו של יין זה כרו של דבש זה
 נשתתפו בהן נעשו שותפין בהן וכן אם ערכו פירותיהן או ששכר
 מקום בשתתפות ודין זה כרו זה חביתו שנשתתפו בהן הרי אלו
 שותפין כללו של דבר בכל הדברים שקונה הלוקח באותן
 הדברים עצמן קנין השותפין זה מזה המבוקש דבטל ביניהם
 להשתתף בו האומבין שנשתתפו באוכנות אף על פי שקנו בידם
 אינם שותפין כיצד שני חטים או שני אורגים שהתנו ביניהם של
 שיקח זה מה במלאכתו יהיה ביניהן בשוה אין כאן עזרה תמול
 שאין אדם מקנה לחברו דבר שלא בא לעולם אבל אסרו
 חלקין הבגדים במסך עצמן ותופרין אותו וכוכרין ולקוח השמן
 והעדיב כבעותיהן ואודנין וכוכרין ונשתתפו בכעוה שלוקחין בו
 הרי אלו שותפין וכל מה שירדו בו שכר בלאכתן ובכשן ונמנו
 הרי אלו לאביצע השותפין שהטילו לכיס זה גנה חה נאיהם זה
 שלש מאות ונטעסקו כלן בכוכן ופחה או דותירו הכר או
 הפחת ביניהם בשוה לפי כניסם ולא לפי רכשו ואפילו לקוחו
 לטביחה שאלו שבחורו היה נוכל כל אחד נבכר כפי בעונו
 ואם מכרוהו חי ופחתו או הקירו הסכר או הפחת לאביצע
 במה דברים אמורים בשנשא ונתנו במעות שנשתתפו בהן
 אבל אם המעות קיימין ועדין לא הוציאו אותן ופחתו או הפחתו
 כוחת המטבע ששנה הבלך או אנשי דבדינה חלקין ויטור או
 הוצמד לפי המעות במה דברים אמורים בסהם אגל אגרונו
 שיטל בעל הבאה שלשה רבעים מן הכסר ויטול בעל הבאה
 רביע ואם יפחתו לא יפחת זה שיטל שלשה רבעי הסכר זה
 רביע והפסד יפסיד זה שנתל רביע הסכר שלש רבעי מן
 הפחת הרי אלו חלקין כפי מה שהתנו שכל הנאי שבכוכן קיס
 השותפין שהתנו ביניהם שיעבדו בשתתפות עד זמן קניה
 כל אחד ואחד מהן מעכב על חברו ואינו יכול לחלוק עד שיגיע
 הזמן או עד שיכלה ממון השותפין ואין אחד מהן יכול לטול
 חלקו מן חלקן ולא בשכר עד סוף הזמן שנשתתפו סהם זה
 קבעו להם זמן הרי אלו חלקין כל זמן שירצה אחד מרם זה
 מטל חלקו מן השתתף וזה נוטל חלקו ואם לא היתה באותו כח
 דין חלקה או שהיתה בחלוקתה הפסד הרי אלו כוכרין אהיה
 וחלקין את הדכים היה זמן ידוע לכיכרת אותה כחמה יס
 לכל אחד מהן לעכב שלא יחלקו עד שתמכר הסחר ביניהן הודע
 לכיכרה ואין אחד נוטל מן חלקן ולא מן החיזח עד זמן
 החלוקה אלא אם התנו ביניהם היה להם חוב אצל אחד
 אינו יכול לחלוקו לא לחברו לא לחלוק עד שנגבה כל חוב שיש לו אצל
 חלקין וכשיפרעו החובות יטול כל אחד חלקו היה עליהם
 חוב לאחד אם אינו אדראין זה ליה חלקין ולכשיגיע זמן החוב

ויהי שתוף עמו בזהר מותר ולא יהי לקח ומוכר דברים אחרים
ואם לקח ומוכר השכר לאמצע

פרק

שמיני

המתן בעים לבעל התרנגולות להשיב התרנגולות עליו עד שיצאו
האפרוחים ויגדלו אותן בעל התרנגולות ויהיה הרווח ביניהם צריך
להעלות שבו כפועל בטל וכן השם עגלים וסויהים על
הדועה להיות מתעסק בהן שיגדלו והשכר לאמצע חייב להעלות
לו שכרו בכל יום כפועל בטל וכגדל אותן עד שיהיו העגלים בני
שלוש שנים והחמור עד שתהא טוענת ואינו יכול לבכור שלא
כדעת חברו בתוך זמן זה וכן השם בהמה על הפטם
לחיות הפטם אתה והשכר לאמצע צריך ליתן עמלו כפועל בטל
ואם אמר לו הרי הראש והאליה שלך בעמלך יתר על מחצית
השכר מותר היו לפני הפטם בהמות אחרות שכפפם אותם
עם זו השמא אצלו וכן אם היו לו עגלים וסויהין אחרים או
בעים אחרות שלו הואיל והוא מתעסק בשלו ובטל חברו אפילו
לא העלה לו אלא דבר מועט בכל ימי השתתפות הזאת דין והדלק
בשכר בשוה ואם היה אריסו הואיל והוא מטפל בשלו ובטל בעל
השדות אין צריך להעלות לו כלום השם עגלים או סויהים
או הושיב תרנגולים או שם בהמה על הפטם למוחצית שכר ולא
העלה לו שכר הרי דינו כדון העסק של מעות רואין בבמה שכן
בהמות או הכצים וכמה הריחו ונוטל המתעסק שני שלישי
השכר ואם הפסידו משלם שלישי והפסד שכן פרה וחמור
וכל דבר שדרמו לעשות ולאכול ויהיה השכר לאמצע אף על פי
שזה מתעסק הרי יש לו ריח אחד לעצמו בעבודתו בהמות שהרי
מוכר אותה או עובד בה וניהנה בשכרה ובעבודתה ואין שכן
עגל עם אמו ולא סויה עם אמו שהעגל והסויה אינו עושה כלום
ויש בו עסק השם בהמה לחברו עד מתי חייב לטפל בה
באתנות יחודש וכגודרותו והצאן והבקר כד חרש ואם בא
לחלוק בתוך זמן זה חברו מעט עליו מפני שנשתתפו סחם לפי
טאינו חמה טפלה של שנה ראשונה שהיא ברובה והרווח כמעט
שאינה משתכנת בתהלה אלא בקושי לניפלה של שנה האחרת
שהא מעט והרווח כרובה שהדי היא משתכנת דרבה ומוכפת
בכל יום לפיכך מעט עליו עד סוף שנה שניה ילדה בהמה
השומא אצלו הרי חלד מכלל הרווח לאמצע מקום שנהגו לגדל
הרווחתו ויגדלו ואחר כך ימכרו מקום שנהגו שלא לגדל חייב
המתעסק להשפיל בולדות בדקה שלשים יום ובגסה חבשים יום
וחלקים רצה להשפיל בהן יתר על זמן זה שם אותן בפני
שלושה ביום שלשים וביום החבשים וכל שיריחו אחר כך
ישל המתעסק בחלקים וחברו רביע הרווח שהרי יש לו חצי
החלד וכפני שנתעסק בחצי של חברו נוטל חצי אחר החצי הרי
שלושה רבעים ואם לא התנה כן בפני שלשה הרי מוחל חולדות
כינתן כשהו כמות שהן מקום שנהגו להעלות שכר בתף למעות
העסק מעלין ויהיה כל השכר שנטל המתעסק כשכר שנושא
על כתפו בכלל שכר המעות וכן אם דוכן להעלות שכר
בהמה מעלין לו מקום שנהגו להעלות חלדה בשכר עבד
בעלין וכל המתעסק או המשתתף סחם לא יטנה מכנהג
המדינה ראובן שהיתה לו שדה והודיד שמעון לתוכה לזרעה
או לנטעה ולהציא עליה הוצאות ולכבור הפירות וכל היתר על
ההוצאה יהיה ביניהם בין שהתנו שחלקן בשנה בין שהתנו שיטל
ראובן יתר בין שהתנה ההוצאה כולה כשל ראובן בין שהיתה

משל שמעון בכל זה מותר ואין כאן אבק רבית ושמעון והמטפל
בעבודת הארץ ובהוצאה ובמכירת הפירות הוא הנקרא אריס
אריס אומר למוצא דדתי ובעל השדה אומר לשליש הרווחת
הולכין אחד בנהג המדינה זה שטען שלא כמנהג עליו להביא
ראיה בעל שהוציא אריסין בנכסי אשתו ודרשה אם
היה הבעל אריס והאיל ונסתלק בעל נסתלקו הם ואין להם כן
ההוצאה אלא שיעור השבח ושבועה ואם אין בעל אריס על
דעת בנהג הארץ ירדו ושמן להם באריס האחין או
שאר הורשין שלא חלקו ירושת מורישין אלא כלן משבטין בה
ביחד הרי הן כשותפין לכל דבר אחד מן האחין או מן השותפין
שנפל לאומנו המלך הדיח לאמצע חלה אחד כהן ונתרפא נתרפ'
מן האמצע ואם חלה בפשיעה כגון שהלך בשלג או בחמה בימי
החום עד שחלה וכיצא בזה הרי זה כתרפא משל עצמו

פרק

תשיעי

השותפין כלן והאריסין והאפטרופין שכמו אדם בית דין על
היתומים והאשה שהיא נשאת ונותנת בחך הבית או שהשיבה
בעלה חנונית וכן הבית כל אחד מאלו נשבע בדבריהם בטענת
ספק שבא גזל חברו במשא ומתן או שבא לא דקדק בחשבון
טובייהם ולכה הקנו חבמים שבועה זו מפני שאלו מודין לעצמן
שכל מה שיקחו בנכסי בעל דמעה ראוי הוא להם מפני שנשואין
ונתנין ונדרתין לפיכך הקנו להם חבמים שחייבין שבועה בטענת
ספק כדי שיעשו כל מעשיהן בצדק ואמונה ואין כל אחד מאלו
נשבע בטענת ספק עד שיחטוד המשיב אותן בשתי כסף שהן
ב' כעין של כסף כמו שיחבאר אבל אם חושדן בפחות מזה אינם
נשבעין ככאן הודו רבית שאם בת השותף האחד אין חרש
יכול להשביע שותפו של אביו בטענת שכא שהרי אינו יודע
הדבר שחטדו בו אביו כדאי כדי שיחטוד אותו זה החדש בשתי
כסף ויש כיו שהוד' שמשביע אותו החדש בטענת שמא וכזה ראוי
לירדן שהרי הורשין משביעין את האשה שנעשת אפטרופא
בדי בעלה אע"פ שאין שם עדים שזה אריסו או שהרפ'
אלא הוא כורה כפי עצמו ואמר שותפו או אריסו או בן ביתו אני
אבל לא גזלתי כלום הרי זה נשבע בנקיטת דפין שאין אומר כינו
לפוטרו שבוע' אלא לפטר ממון איזהו בן הבית שיש לו להשביע
בטענת ספק זה טככנים פועלים ומוציא פועלים ומכנים לו פדות
ומוציא לו פירות אבל בן הבית שאינו נושא ונותן אלא נכב' ברנלו
והוצא כלבד אינו יכול להשביעו כספק וכן אפטרופוס שכנהג
אביו יתושים אין היתומין משביעין אותו בטענת ספק וכן האשה
שלא נעשה אפטרופא בדי בעלה ולא נשאה ולא נרנה לאהר
קבורת בעלה אין משביעין אותה כספק על זה שנשתמש בין
ביתה לקבורה שאם אתה אומר שתשבע על זה נכיצא לא תבכור
לקבורה ונכיצא הבת בהנל המשלח ביד חברו דפין
לכבודו או ששלח מעות בידו לקנות לו פירות או סחורה אע"פ
שלא נתן לו שכר על זה ואין לו חלק ולא הבאה בשליח' זה הניל
ונשא ונתן כממון חברו הרי זה כבן בית ויש לו להשביע כספק
שלא גזל לו כלום בעת שהביא לו הסחורה שקנה או מקצת או
המעות שמכר לו בהן השותפין שנושאין ונותנין ביחד או שהיה
האחד נושא ונותן ומפקד וסחורה או מקצת או המעות עם השני
בלא משקל ולא מדה ולא בניין הרי שניהם נכסין לספק ויש
לכל אחד מהן להשביע את חברו שבועת השתתף אבל אם

המענה מלה ויש לו שתתבטלו באותו הוצי של פקדון ומצא
שנשאר עליו מן הפחת שלישי ובעל המעות יפסיד שני שלישי
הפחת יש מי שטעה ואומר שהנותן עסק סתם אם יהיה
שכר שם יטול המתעסק הוצי ואם היה שם הפסד יפסיד שלישי
ואין הדבר כן אלא אם כן נאמר החנו על דבר זה בפירוש וכן
אם החנו שיפסק המתעסק מחצה אם יהיה שם שכר יטול שני
שלישי הריח זה מתר וכן אם התנו שאם יהי שם שכר יטול
המתעסק תשיעיתו ואם יהיה שם הפסד יפסיד עשיריתו והאל
החנו שיחיה ריח המתעסק יתר על הפסד הנבא קיים והוספת
זו כנגד עמל ודכותי הודו שאין התנאי זה מועיל אלא אם
כן היה למתעסק עסק אחד אבל אם אין לו עסק אחר צדי' שיהא
שכר המתעסק יתר על הפסד בשתו' כמו שבארנו שזה דבר אסור
הוא ואין התנאי מועיל בו ולא יראה לי זה אחד רבותי שאם
התנו שיטול המתעסק שלישה חלקים מהשכר ובעל המעות רביע
השכר נמצא רביע המעות בלבד תורת פקדון ושלישה רביעם
בתורת הלאה לפיכך אם היה שם הפסד יפסיד המתעסק שלישה
רביעי הפסד פחת שלישי הרביעי ופסדי' בעל המעות רביע שהוא
שליש כל ההפסד כיצד נתן לו מאה דינרין על תנאי זה
וחסרו ארבע ועשרי' בעל המעות מפסיד שמונה והמתעסק משלם
ששה עשר ועל דרך זו לעולם כל חלק שיש לבעל המעות בשכר
אם יהיה שם ריח נוטל כמו שהתנו ואם יהיה שם הפסד יפסיד
אותו החלק ותוספת שלישי נמצאת למד לפי מדה זו שאם
התנו שיטול המתעסק רביע השכר אם פחת לא יטול המתעסק
כלום שהדי רביע ההפסד שהוא חייב לשלם בפני הכלה יש לו
כנגד שלישי מה שיטול בעל המעות שהוא רביע ומצא זה כנגד
זה וכן אם התנו על הפחת ולא החבירו הריח ואם פחתו
פחת המתעסק כפי מה שהתנו ואם הסיפו נוטל המתעסק כמו
אותו החלק שהיה בפסד ותוספת שלישי בה שפגל בעל המעות
כיצד התנו שאם יהיה שם הפסד יפחת המתעסק רביע והפחתו
משלם רביע הפחת ואם התחילו נוטל מחצה ואף על פי
שדברים אלו שהתנו דברי טעם הם אם תלך על דרך זו שמא
המתעסק אפשר שיפחת ויטול שכר כיצד כגון שהתנה עמו
שיטול המתעסק אחד משבע' בשכר ופחתו נמצא נוטל המתעסק
אחד משבעה יתר על זה ההפסד כיצד כגון שפחתו שבע דינרין
הדי המתעסק אומר לו אני חייב לך דינר אחד כפי התנאי ואתה
חייב לשלם לי כ' שהן שלישי חלק הפקדון נמצא בעל המעות
חייב ליתן לו דינר בשכר שהפסיד שבעה ואלו הפסיד ארבעה
עשר היה חייב בעל המעות ליתן לו שני דינרין חה חמה נוטל
ודבר זה שאין הדעת סובלת אותו ואין זה אצל' אלא כמו דברי
החלום אבל הדרך והדין האמת שידאה לי שכל שירוח
המתעסק אם יהיה שם הפסד יפסיד שני שלישי החלק שהיה
מרווח וכן אם התנו על ההפסד והדיחה יטול כמו אותו החלק
שהיה בפסד ותוספת שלישי חלק חבירו נמצאת אתה
אמר לפי מדה זו שאם התנו שיטול המתעסק רביע השכר והפסיד
הדי זה משלם שתות ואם התנו שיפסיד רביע והריח נוטל
מחצה ועל דרך זה לא תמצא תבה ויצא הדין בקו הצדק

פרק

שביעי

הנותן מעות לחבירו סתם לראתקסו בהן או שהתנו בפירוש שיהיה
השכר וההפסד ביניהם בשווה ואבדו רובן יש מי שהורה
שישלם המתעסק שלישי כבושביארנו אם אבדו מקצת הכסף

ודאה לי שהוא משלם מחצה שהוא בתורת מלה חנה שאמר
חכמים משלם שלישי בהפסד בשל' רגיע ההפסד ליטול בעל
המענה פוח' מחצי ממנו כיצד ראובן שנתן לשמעון מאה ועשרים
דינר ונשא ונתן ופחת השעים הדי שמעון משלם ל' ונמצא ראובן
נוטל ששים אבל פחת שמעון מאה וחמשה אין אומר יפסיד שמעון
חמשה ושלישים שאם אתה אומר כן נמצא ראובן נוטל חמשים
ולעולם לא יטול ראובן פחת משישים לפיכך שטר עסק
היצא על היתומים שהיה אביהן מתעסק בו נשבע בעל השטר
תובה מחצה שהוא בתורת מלה אף על פי שלעולם טעמי' ליהי
דבה למדת שאינו נוטל לעולם פחת מחצה ולמה אני אומר
שאין פוחתי' לו כאן כנגד שכר שנתעסק בפקדון שהדי אבדו
הוצי של פקדון ולא נשאר כאן פקדון כלל שאמר אם לא יטול
שכרו יראה כרבית שהדי הוצי המלה בלבד נוטל וכן אם התנו
שיטול המתעסק רביע השכר ואבדו הממון כולו משלם הרביע
כלו שהוא בתורת מלה אבל אם נשאר מן הממון מעט כדי שאם
תוסיף על אותו המעט שתחת ההפסד שפחתו יבא הכל רביע
הכסף או יתר הדי זה משלם שתות בליכר כן הטעם שכר באינו
המתעסק שהפסיד חזרו וטרח עד שהדיחו אינו יכול לומר לבעל
המעות בא ונחשכך ההפסד שהפסדנו תחלה והפסיד שני שלישי'
ונחשכך הדיח שהדוחנו באחרונה ותשל שלישי' אלא מחשב
באחרונה בלבד על הריח או על ההפסד ואין לו אלא ריח
שהסיף על הקרן נתן לו מאתיים דיעות במאתים ודין
בעסק וכתבן בשני שפחתו מאה ככל שטר בחשב' לו על השטר
בפני עצמו ובעל המעות הוא שהפסיד על עצמו נתן לו מאה
דיעות במאה דינרין חזרו ונתן לו בעסק אחד מאה חבית של
יין במאה דינרין וכתב לו שטר עסק במאתים דינרין אינו מחשב
לו אלא בשטר אחד והמתעסק הוא שהפסיד על עצמו כיצד
שאם מכר המאה הדיעות במאה ושלישים וחבאה הדיעות בשכר
בעל המעות נוטל הכל בפני טעשה שטר אחד הדי הכל מאתיים
ולא הדיח כלום אבל אל' רגעים שני עסקים כשהוא חו
מרווח המתעסק בחלקו בבגדים עשרים והפסיד בחלקו בחבית
עשרה והיה נוטל עשרה וכן כל כיוצא בזה אין המתעסק
יכול לחלק המעות של עסק או האחרה ולומר אטול את החצי
שבתורת מלה לעצמי ואשא ואתן בו ואניח הוצי שבתורת
פקדון בבית דין שלא נתן לו פסח זה אלא לראתקסו בפני
ואם חלק ועשה זה אפילו בבית דין והדול לא עשה כלום אלא
השכר או ההפסד ביניהן על אותו הודכים שבארנו המתעסק
שנתן בתנה לאחרים כן המטלטלין של עסק או ממעות העסק
הוביא בעל המעות ראייה ברורה שאלו המטלטלין או הכסף כולו
עסק הן מצויין אותו מידו ואפילו טנה המקבל אתם וכתם
ונתנם מתנה לאחרים או הפסיד חייב לשלם והכל בראיה בחוזה
כבר בארנו שהמתעסק טנה נשבע בעל המעות ונתנה
מחצה ואם יש שם עדים שהמטלטלין אלו כן המעות של עסק
הם נוטל אתם בעל המעות בלא טבועה ואין בעל חוב לא
אטה נוטלים מאם כלום אלא אם כן היה בהם ריח הדי חלק
הדיח של מת של ירשי ויטול באותו חלק בעל חוב והאשה
הנותן מעות לחבירו ליקח בהם פירות למחצית שכר ולא לקח
אין לו עליו אלא תרעומת ואם נחע בראיה ברורה שלקח
ומכר הדי זה מצויא ככמו השכר בעל כרחו נתן לו מעות
ליקח בהן פירות למחצית שכר ליקח בהן ככל מין טרעה ולא
יקח לו כסות ולא עצים וכן כל כיוצא בזה המושיב את חבית
בתנת למחצית שכר אם היה אומן לא יעסק באומנותו לפי
שאין עיניו על החנות בשיעה שיעסק באומנותו ואם היה

פרק

ראשון

עבד עברי האמור בתורה זה ישראלי שכברו אותו בית דין על סדו או המוכר עצמו לרצונו כיצד נגב ואין לו לשלם את הקרן בית דין מוכרין אותו כמו שאמרנו בהלכות גניבה ואין לך איש בישראל שמכרין אותו בית דין אלא הגב בלבד ועל זה שמכרחה בית דין הוא אומר כי תקנה עבד עברי ועליו הוא אומר במשנה תורה כי יכבד לך אחיך העברי מוכר עצמו כיצד זה וישראל שהעני ביותר נתנה לו רשות למכור את עצמו שנאמר כי ימך אחיך עמך ונמכר לך ואינו רשאי לכבוד את עצמו להצניע את דמיו או לקנות בהם סחורה או כלים או לינתם לבעל הזכו אלא אם כן צריך לאכלן בלבד ואין אדם רשאי למכור את עצמו עד שלא יטאר לו כלום ואפילו בסות לא תשאר ואחר כך ימכר את עצמו כבר בארנו שאין האשה נמכרת כגנבתה וכן אינה מוכרת את עצמה ואינה קונה לא עבד עברי ולא עבד כנעני מפני החשד ואין הגר נקנה בעבד עברי שנאמר ושב אל משפחתו מי שיש לו משפחה עבד עברי שמכרהו בית דין אין מוכרין אלא לישראל ולא לגר צדק וכן המוכר עצמו אינו רשאי למכור עצמו לגר ואפילו לגר תושב ואם עבד ומכר עצמו אפילו לעבד עבודה זרה ואפילו לעבודה זרה עצמה הרי זה כבוד שנאמר לא לעקר משפחת גר לעקר זה הנמכר לעבודה זרה עצמה בא ואמר לך הריני מוכר עצמי לגמס אין אתה זקוק לו עד שיכבד אבל לאחר שנמכר לגוי אף על פי שעבר ועשה שלא כהוגן מצוה לפדותו ולא ישמע בהם שנאמר אחי נמכר גאולה תהיה לו אחד והמכר את עצמו או שמכרהו בית דין אינו נמכר בפרהסיא על אבן המקח ולא בסיטמ' כדרך שהעבדים נמכרין שנאמר לא יכרו כמכרת עבד אינו נמכר אלא בצנעה וחד כבוד כל עבד עברי אסור לעבוד בו בפרך ואי זו היא עבודת פרך זו עבודה שאין לה קצבה ועבודה שאינו צריך אלא תהיה מחשבתו להעביד בלבד שלא יבטל ככאן אמרו חכמים שלא יאמרו לו עזוב תחת הגפנים עד שאבא שהרי לא נתן לו קצבה אלא יאמר לו עזוב עד שעה פלנית או עד נקום פלוני וכן לא יאמר לו חפד מקום זה והוא אינו צריך לו ואפילו לחם לו כוס של חמין או להצן ואינו צריך לו אסור וקוצר עליו בלא התעשה שנאמר לא תרדה בו בפרך הוא אינו עושה לו אלא דבר קצוב שהוא צריך לו וכן הגוי שנמכר לו אם רדה בו בפרך הרי ישראל מצומן למנעו ואם הניחוחו עוברים בלא העשה שנאמר לא ידונו בפרך לעיניך ואין אנו נזקקין להכנס לרשותו של גוי ולבזוק אחריו שלא יעבידנו בפרך שנאמר לעיניך בזמן טאתה רואה כל עבד עברי אסור לישראל שקנה להעבידו בדברים בחיב שהם מיוחדים לעשות העבדים כגון שחליך אחרי כלל לבית המרחץ או יחלוץ לו מנעליו שנים לא העבד בו עבדו עבד אינו נהג בו אלא כשכיר שנאמר כשכיר בתושב יהיה עמך וכותר לספר לו שערו ולכנס לו כסותו ולאפות לו עיסתו אבל לא יעשה אותו כלן לרבים או ספר לרבים או נחתום לרבים ואם חיתה אומנותו זאת קדם שימכר הרי זה יעשה אבל לא ילכדנו בתהלה בלאכה כלל אלא אומנות שהיה בה היא טעוטה כשהיה עושה בקדמם ברא בעבד עברי מפני שנפשו טפלה בבדידה אבל ישראל שלא נמכר ביותר להשתב' בו בעבד שהרי אינו עושה בלאכה זו אלא ברצונו וכדעת עצמו אנשים שאינם נזהגין כשורה מותר לדרוחן בראקה ולרשתעבד בהן כרף שגד שכל מי שלא יתן הבס וקטב על כל איש ואיש ישמעבד לאה שנתן הבס על ידו הרי

זה כותר להשתמש בו יותר מדיאי אבל לא כעבד ואם אינו נוח בשורה מותר להשתמש בו כעבד כל עבד עברי או אמה העברי חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה בכסות ובמזון שנאמר כי טוב לו ענד שלא תהא אהה אוכל פת נקי והוא אוכל פת קיבר אהה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי כוכין והוא ישן על גבי התבן אתה דר בכרך והוא דר בכפר או דר בכפר והוא יושב בכרך שנאמר ויצא עמך ככאן אפרת כל הקונה עבד עברי בקונה אדון לעצמו והייב לנהוג בו כנהוג אחזה שנאמר ובאחיבם בני ישראל ואף על פי כן צריך העבד לנהוג בעצמו כנהג עבדות באותן העבודות שהוא עושה לו אין אמה העבריה נהגת ולא עבד עברי נהג אלא בזמן שהחבל נהג בין עבד עברי שכוכר עצמו בין זה שמכרהו בית דין וכבר בארנו כתי בשלם היוכלת

פרק

שני

עבד עברי שמכרהו בית דין נקנה בכסף ובשורה כסף ובשטר כיצד בשטר כותב לו על הניר או על החורס הריני מכר לך הריני קני לך ונותן לו השטר מכרהו בית דין עובד שש שנים מיום כבידתו ובתחילת השנה השביעית של יצא בן חורין ואם פגעה בו שנת השמטה בכלל השש הרי זה עובד כח אבל אם פגעה בו שנת יובל אפילו נמכר שנה אחת לפני היובל הרי זה יצא לדרוה שנאמר עד שנת החבל יעבוד עמך בשנה החבל האת וכל הוכור עצמו יש לו לכבוד עצמו ליתר על שש הרי שמכר עצמו לעשר שנים או לכ' שנה ופגע בו יובל אפילו אחד שנה הרי זה יצא ביובל שנאמר עד שנת היובל יעבוד עמך אחד המוכר עצמו או שמכרהו בית דין וברח חייב להשלים שש ואם פגע בו יובל יוצא להרות הלה בין שהלה שנה אחד שנה או שהלה חלמים כקוטעים אם הכל פדוה בארבע שנים עולין לבנין שש אבל אם חלה ארבע שנים חייב להשלים כל ימי החלי שנאמר כשכיר בתושיב ואם פגע בו יובל יצא במה דברים אמורים שמתשבין ימיה חלי בשנה חלי כבוד שאינו יכול לעשו בלאכה אבל אם לא היה חלי כבוד אלא יכול לעשות בעשה כזה אפילו חלה כל שש עולין לו המוכר עצמו לגוי אם לא נפדה אינו יוצא אלא ביובל שנאמר ואם לא ינאל באלה ויצא בשנת החבל הוא ובניו עמו הנמכר לגוי אם לא השיגה ידו לגאול קרוביו פודין אותו והקרוב קדמם שנאמר או דודו או בן דודו ינאלנו ובית דין בופין את קרוביו לפדותו שלא יטבע בנוים לא פדוהו קרוביו או שאין ידו בשנת כצוה על כל אדם כישראל לפדותו ובין שבדוהו קרובים בין עפדו עאר אדם יצא לחרות ויש לו ללוח ולגאול את עצמו כן הגוי תנאל לחצאין אבל הנמכר לישראל אין הקרובין פודין אותו ואינו לוח תנאל ואינו נואל להצאין אלא כיצד דינו אם השיגה ידו ליהן כפי הטני הנותרות נותן ויצא ואם לאו לא יצא אחד המוכר עצמו בין לישראל בין לגוי ואחד שמכרהו בית דין הרי זה כגרע פדיונו ויצא כיצד הרי שמכרהו בששים דינרין ועבד ארבע שנים וכיצאה ידו הרי זה נותן עשדים דינרין לאדון ויצא לחרות וכן אם מכר עצמו בארבעים דינרין לעשר שנים הרי זה כגרע ארבעה דינרין לכל שנה שעבד ונותן דנע אר כסף או טזה כסף ויצא וכן הנמכר לגוי כחשב הדמים לפי השנים הנשארות עד שנת היובל שנאמר והשב עם קונדו בשנה מכרו לו עד שנת החבל כיצד מכר עצמו בכאה ונשאר ליובל בשנת כבידה עשר שנים מחשב עשר לכל שנה שעבד ונרע הדמים וכשיב השאר

היה האחד הוא שגשג ונתן והשני לא נתעסק עמו כלל אין
 בשבע אלא זה שגשג ונתן חלקו השותפין והאריסין ונהרשה
 האשה וגפרד מעלי בן הבית וחביא לו השליח סחורה שקנה לו
 או מעות שזכר לו בהן ושחק והלכו להם ולא תבעם מיד אינו
 יכול לחזור ולהשביעו בטענת ספק אבל אם היתה לו טענת ודאי
 משביעו עליה ובגלגל בה כל מה שירצ' וכן אם נתחייב לו שבוע'
 אחד זמן בין של תורה בין של דבריהם כגון שנעשה לו שוחף
 או בן בית פעם אחרת הרי זה יכול לגלגל עליה שלא גזלהני
 בשותפות זו שבנינו ולא כשהיתה שותפי או אריסין או בן ביתי או
 אפטרופי בראשונה וכן כל כיוצא בזה השותפין שחלקו
 ונשא' להם חובות אצל אחד' אינם יכולין להשביע זה את זה בספק
 שוחף חלקו והחוב שגשג דבר ידוע הוא בכל מה שיפרעו יקח
 זה חלקו מן החוב זה חלקו מן החוב וכן אם נשאר להם מעות
 בכיס וכבר ידעו אותן ועדיין לא נטלו כל אח' חלקו אין משביעין
 זה את זה שהמעות כחלקין הם וכן אם עטנו חשבון כל השותפין
 ונשאר לאחד מהם אצל חברו דבר קצוב וידוע ואעפ' שעדין לא
 נטלו הרי חלקו אבל אם נשאר ביניהם כל שהוא מן הפרו ועדין
 לא חלקו אותן ולא ידעו משקלם או שנשאר ביניהם צד מן
 השתתפות שלא עשו בו חשבון ולא ידע כל אחד מהן כמה חלקו
 הצניע הרי השתתפות קיימת עדין ומשביעין זה את זה
 מי שתבע את חברו אחד חלקה אינו יכול להשביעו אלא על ידי
 גלגל כמו שבארנו אבל יש לו להחריס סתם על מי שגזלו כלום
 בשותף שותפו או אריסו או בן ביתו ולא יודע כמה שגזל

פרק עשירי

שוחף שטען על חברו שכך היה תנאי ביניהם והלה אוב' לא היה
 תנאי זה מעולם או שטען שהקדן שלי היה כך וכך והלה אומר
 אינו אלא פחת כזה או שטען שכבר נתתי לך השותפות והלה
 אומר לא לקחתי או שסחורה זו שלי היה והלה אומר כשל אכצע
 וכל כיוצא בטענת אלו הרשות ביד התובע בשבועה כיצד אם
 רצה התובע שלא ישבע השוחף שבועת השותפין וישביעו הסת
 על הטענה שכופר בה ואומ' לא היו דברי בעול' הרי זה משביעו
 ואם רצה בגלגל עליה כל אילו הדברי בשבועת השותפין ומשביעו
 בטענת ספק שלא גזלהני כלום כליכי השתתפו ושהיה בינינו תנאי
 כך וכך ושם הסחורה שלך ושנתת לי כך וכך וכן כל כיוצא בזה
 התובע שותפו להשביעו שבועת השותפין דנהבע אומר כבר
 חלקנו ולא נשאר לך אצלי כלום והתובע אומר עדין לא חלקנו
 ולא עשינו עמך חשבון או שאמר התובע חלקנו על כנת שנשבעת
 אותך שבועת השותפין בכל עת שנרצה ועדין לא נשבעת ואתה
 כדחה אותי ביזם ליום אינו יכול להשביעו בטענת ספק אפי' אכר
 הנתבע כן חלקנו ונשאר לך אצלי וזה הנשאר אינו אלא חוב
 שוקפתו עלי או פקדון הנחתו אצלי אעפ' שיש עדים
 שהיה שותפו אינו יכול להשביעו בטענת ספק ואינו יכול
 להשביע הסת שכבר חלקו או שלא נשתתפו בעולם
 ואפילו על ידי גלגול לפי שאין משביעין הסת ואין בגלגלן אלא
 אם טענו דבר שאם יודה בה יהיה חייב לשלם כבון אבל דבר
 שאפילו יודה בו אינו חייב אלא שבועה אינו נשבע עליה
 ואפילו על ידי גלגול וכזה הורו הגאונים בעלי הדאגה
 טען שעדין שותפי אתה ונשאר לי אצולך כך וכך וזה אומר כבר
 חלקנו ולא נשאר לך אצלי כלום או לא היתה שותפי בעולם הרי
 הנתבע נשבע הסת שאין לו בידו כלום ובגלגל עליה שלא גזלהני

כלום מעולם ואינו בגלגל עליה שלא היה שותפו או
 שכבר חלקנו מן הטעם שבארנו טען שעדין שותפין
 אנחנו ויש לו להשביעך בטענת ספק והלה אומר לא נשתתפו
 מעולם והביא התובע עדים שהיה שותפו וחזר דנהבע אחד כך
 ואמר חלקנו אין שומעין לו שהרי החזק כפרן לשבועה זו ישבע
 שבועת השותפין וכן כל כיוצא בזה ראובן שהטיל לכיס ארבע
 מאות דינרין והטיל שמעון מאתים ונשתתפו ונשארו ונהנו ביחד
 ודרי הבמון כולו ביד ראובן וטען ראובן שפחת כל הקרן ונש
 מאת דינרין אין צורך ישבע ראובן שבועת השותפין שפחתו כך
 וישלם שמעון חמשים מביתו אלא ישבע ראובן שבועת השותפין
 שפחתו וילך בכמה שבידו כלבד ולא ישלם שמעון כלום
 טען ראובן ששמעון ידע בודאי בפחת זו שפחתנו בגלגל על שמעון
 שאינו יודע בודאי סכום הפחת הזה ואם לא נתעסק שמעון
 בשותפות זו כלל ישבע שמעון הסת שאינו יודע בודאי בזה
 ההפסד ויפטר ולא עוד אלא אם היה זה הכנה הנשאר ביד שמעון
 וחלקן אותו בשוה שאין השוחף מן הנשבעי ונטולין כדו שישבע
 ויטול מה שביד חברו אלא נשבע ונפטר או נטול מדבר שהוא
 תחת ידו והחזר בדין זה שכבר טען כן בעלי הוראה
 טען שמעון שיש ללוי על חוב בזה השתתפות כמה אם היה בזה
 כדי החוב והיה יכול ליתנו ללוי נאמן ומתנין החוב ואחר כך
 כחשבין ואם אין בידו ליתן אינו נאמן להוציא ביד ראובן אומן
 הסחורה הידועה לשותפות שמה קבוציאה הם עושין שמעון וחי
 על נכסי ראובן אפילו היתה הכלוה בשט' אין ראובן חייב לשלם
 מכנה כלום אבל אם טען שמעון שראובן ידע
 בודאי שזה החוב שעלי כחמת השותפות הוא והחוב אצלנו הוא
 ישבע ראובן הסת או על ידי גלגל שאינו יודע טחוב זה אצלנו
 וישלם שמעון החוב משל' וכן אם יצא שטר חוב על הוי
 בשם שמעון בבאה דינרין ממין השתתפות ואמר שמעון בפרעתי
 והחזרתי לכיס או שאמר שמעון קבעתי לו זמן לטנה או לטנה
 אינו נאמן שמה קבוציאה הוא עושה על נכסי ראובן ונצי
 דנין בדין זה לוי כבר נפטר בהודאת שמעון ואם לא הביא שמעון
 ראיה ושלם מביתו ותבע לוי בתוך זמן שאמר וכן כל כיוצא בזה

הלכות עבדים

- א' יש בכללן שלש עטרה מצות חמשה מצות עשה ושבנה מצות
- ב' לא תעשה חזו פרטין
- ג' דין קבין עבד עברי
- ד' שלא יכר כעבד עבד :
- ה' שלא יעבידנו בפרך :
- ו' שלא נעבוד בו עבדות עבד :
- ז' שלא נניח גר הושב לרדותו כו בפרך :
- ח' להעניק לו בצאתו חפשי :
- ט' שלא יצא ריקס :
- י' לפדוח אמה העבריה :
- יא' ליעדה :
- יב' שלא תכר :
- יג' לעבוד בעבד כנעמי לעולם אלא אם כן הפיל לו אונס
- יד' אחד בדאשי אכרי :
- יז' שלא להסניד עבד שכרח כהוציאה לארץ לארץ ישראל
- יח' שלא להונת עבד זה הגצל אלינו
- יט' וכאור כל דבצות האלו בפרקים אלו :

וכמה נזקק לו אין פוחז משלימים סלע בין כמין אחד בין כמינין הרבה משלימים של קנס העבד שנ' בו יתן לאוניו בין שנתברך הבית בגללו בין שלא נתברך שג' העניק תעניק לו מכל מקום אם כן למה נאמר אשר ברכך וכל לפי הברכה תן לו אם פגע בו וכל כשהוא בודח ויצא לחירות אינו חייב להעניק שנה ובי השלחו וכל ענין עבד עברי לעצמו ואין בעל חוב נוב' הימנו וענק אמה העבריה וכן מציאת לאביה ואם מת לאביה קודם שיבא לידו ארץ חן של עצמה ואין לאויה בהם כלום שאין אדם מדיש זכות שיש לו בבתו לבנו

פרק רביעי

אמה העבריה היא הקטנה שמכרה אביה ומשתכיה שתי שערות אחי שתיים עשרה שנה ותעשה בעדה אינו יכול למכרה אעפ"י שעדין יש לו רשות בה ויש לו לקדשה לכל מי שירצה אף הקטנ' שהיא אילנה בסימניה ואינה ראויה להבאת שתי שערות יש לאביה למכרה כל זמן שהיא קטנה אבל הטמטמט והאנדדוגינוס אינו נמכר לא בעבד עברי ולא כדון אמה העבריה אין האב רשאי למכור את בתו אלא אם כן העני ולא נשאר לו כלום לא קדקע ולא משלשין ואפי' בסות שעליו ואעפ"כ כופין את האב לפחותה אחר שמכרה משום פגם משפחה ברה האב או שמת או שלא היה לו לפחותה ודאי עוברת עד שתצא אמה העבריה נקנת בכסף או בשדה כסף ובשטר ואינה נקנית בפרושה מפני שצריך לקנותה בדמים שראיין לגרעון כדי שתגרע פריזנה ותצא כיצד בשטר כתוב על הצייד או על החרם בתי מכור לך בתי קמיה נתן כד האדון ושטר אמה העבריה האב מתנו אמה העבריה עוכות שש שג' בעבד שמכרהו כ"ר שג' ימכר לך אוחך העברי או העבריה וצאה בתהלת שבע ואם פגע בה יוכל לתוך שש יצאה חנם כעבד סת האדון אעפ"י שהיה בן יצא חנם כגרעע שנ' ואף לאמתך העשה כן וכן כגרעע פריזנה וצא"ו ואם כתב לו שש שחודד וסוף על השאר יצאה חנם כעבד יחידה אמה העבריה שהיא יצאה בסימנין כיצד נתן שהביאה סימנין וקעטת בעיה יצאה לחירות בלא כסף אפי' הביאה סימנין מאד יום שלקחה הרי"ו יצאה לחירות שג' וצאה חנם רבה לה הבתוב יצאה אחרת כחנם יחד על העבד מפי השמיעה למדו שהיא הבאת סימנין בערות ותחזור לרשו' אביה עד שתבגוד ותצא מרשו' אביה ויהיה הבת אילנה שאין לה ימי בערו' אלא יצאה מקטנותה לבגרו' כזן שכגדה תצא לחירות אין אמה העבריה יצאה בראשי איברים שג' לא תצא כצאת העבדים וכן עבד עברי אם הפיל לו שיש או סימנין לו עינו משלם לו כדון החובל בחברו כמו שבארנו בזהלכת וחבל נמצאת למד שאמה העבריה נקנית בשני דברים בכסף או בשטר וקונה עצמה בששה דברי' בשנים וביתוב ונגרעון כסף ובשטר שחרור ובמיתת האדון ובסימנין יעד אותה האדון לעצמו או לבנו הרי היא כשאר ארוסת ואינה יצאה כאחר מכל אלו אלא במיתת הבעל או בגט ומצאת יעוד קדחת למצות פרייה כיצד מצות יעוד אומר לה בפני שנים הרי את מקדשת לי הרי את מאדסת לי הרי את לי לאשה אפי' כסף שש סמך לטקיעת הדימה ואינו צריך ליתן לה כלום שפעתה וראשונה לקדשתין גיזגו ומתה בה מבוג אישות ואינו נהוג בה מבוג שפוח ואינו מיעוד שתיים כאות שג' יעודה וכיצד מיעודה לבנו אם היה בנו גדול נתן רשות לאביו ליעודה לו ורי האב אומר לה בפני שנים הרי את מקדשת לבנו אין האדון מיעד אמה העבריה לא לו ולא לבנו

אלא מדעתה אעפ"י שכבר קבל אביה מעותיה שדדי הוא אומר יעודה מדעתה ואם מת האדון אין בנו יכול ליעודה לו שדדי ויצאה לחירות במיתת האדון היעוד כארוסין ואינו כנישואין לפיכך אינו מתשמא לה ולא יירשנה ולא מפר נודיה עד שתכנס לחופה ואם שלט אלה לא יעשה לה לא יעדה לו ולא יעדה לבנו ולא נפדות בגרעון כסף ויצאה חנם בהבאת סימנין כמו שביארנו יתר על אוחך הדרכים שקונה בהן עצמה כעבד עברי אין האדון יכול למכור אמה העברי' ולא ליתנה לאיש אחר בין רחוק בין קרוב ואם מכר או נתן לא עשה כלום שנלעם נכרי לא ימטול למכרה בכגוד בה וכן עבד עברי לא יכול למכרו לאויר ולא ליתנו ויראה לי שלא הצריך הכתוב לאסור דבר זה באמה אלא מפני שיש לו ליעודה לבנו לכך נאמר לעם נכרי לא ימטול למכרה אין אמה העבריה נמכרת אלא למי שיש לה עליו או לבנו קדושין כדי שתהא ראויה ליעוד כיצד מכר אדם את בתו לאביו שאעפ"י שאין האדון יכול ליעודה לו ראויה היא לבנו שהרי אמה בת אחיו אבל אינו יכול למכור את בתו לבנו מפני שאינה ראויה לאדון שהרי היא אוחתו ולא לבנו מפני שהיא אחות אביו יש לאדם למכור בתו לפסולין כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שאעפ"י שהן בלאו קדושין תופסין בהן המקדש את בתו כשהיא קטנה ונתארמלה או נתגרשה אינו יכול למכרה שאין אדם יכול למכור את בתו לשפוחת אחר אישות אבל מוכרה לשפוחה אחר שפוחת כיצד מכרה לשפוחת תחלה ויעד אותה האדון ומת האדון או גרשה וחזרה לרשות האב כשהיא קטנה הרי האב מוכרה פעם שניה אפי' לכהן גדול וכן אם נפלה לפני יבם כן היעוד וחלין לה אעפ"י שהיא חלוצה פסולה בפני שהיא קטנה הרי נפסלה מן הכהונה ויש לו למכרה לכהן הואיל וקדושין תופסין בה כמו שנתבאר המכור את בתו ויצאה בשני או ביחול או בגרעון כסף ועדין היא קטנה יש לו לחוד ולמכרה פעם שניה כמו שבארנו המכור את בתו ואח"כ הלך וקדשה לאחד אם רצה האדון ליעד מיעד חנם לא יעד האדון לא לו ולא לבנו כשתצא מרשות אדון יגמד קדושה ותעשה אשת איש המכור את בתו ופסק על האדון על מנת שלא ליעד אותה אם רצה האדון ליעד כיצד שתהנה על מה שכתוב בתורה שתצא כמל

פרק חמשי

עבד כנעני נקנה בחמשה דברים וקונה את עצמו בשלשה נקנה בכסף או בשטר או בחוקה או בחליפין או במשיכה וקונה את עצמו בכסף או בשטר או בראשי איברים ועבד קטן הרי הוא כבהמה ונקנה במשיכה כמשיכת הבהמה וכבר ביארנו בתהלת ספר' זה כל הדרכים שהעבדים נקנין בהן כיצד קונה את עצמו בכסף כגון שנתן אחד לרבו בעות ואמר לו על מנת שיצא עבדך בהם לחירות כיון שקבל הרב את הכסף או שחכסך יצא העבד לחירות ואין צריך דעת העבד שתיות הוא לו וחזק לאדם שלא בפניו וכן אם נתן אחד לעבד בעות ואמר על מנת שתצא בהם לחירות אם רצה האדון לקבל רבעות יצא העבד לחירות ואם לא רצה לא קנה העבד רבעות שלא נתן לו אלא על מנת שיצא בהן לחירות ואמר הכסף או שחכסך כן לקנותו בק לחקות עצמו לו כיצד בשטר כתוב לו על הניד או על החרם הרי את כן חזקין או הרי את של עצמך או אין לי עסק בך וכן כל כיצא בזה בענין זה טזה הוא גופו של גט לה א

כסף לא תבואה ולא כלים שנאמר כסף מכבד בכסף הוא נגאל
 מיד רגיו ואינו נגאל בשוה כסף כל עבד עברי או עבריה שיצא
 בגרעון כסף והכריא והוסיפו דמי או נשחף ופחתו דמי מחשבין
 לו להקל עליו כיצד הרי שנמכר במאה והרי הוא עתה שוה
 מאתים אינו מחשב עם אדוניו אלא לפי מאה נמכר במאתים והרי
 הוא שוה מאה מחשב עמו על פי השנים רבותהו לפי מאה
 הנמכר לגוי והאיל חש לגאול עצמו לחצאין כמו שבארנו פעמים
 יהיה להקל ופעמים יהיה להחמיר כיצד להקל קנה אותו הגוי
 במאתים ונשחף והרי הוא עתה שוה מאה ונתן לו חמשים חצי
 דמי והכריא והרי הוא שוה מאתים נותן לו מאה שהן חצי דמי
 הנשאר ויצא כיצד להחמיר קנה אותו במאתים ונתן לו חצי דמי
 שהן מאה ונשחף והרי עתה שוה מאה נותן לו חמשים שהן
 דמי חצי השאר ונמצא שנתן מאה וחמשים אף על פי שהו' עתה
 שוה מאה ורוב שבו' לעבד על הכסף שנשאר לו לעבד
 כנגדו אינו כחול' לו עד שיכתוב לו שטר שחזר כיצד הרי שקנהו
 בטשים ועבד שנה או שנתיים ואמר לו שאר הדמים מחלין לך
 לך לדרך לא נפטר משעבודו עד שיכתוב לו שטר ארון שמת
 אס הכיח בן זכר הרי העבד עובד הכן עד סוף השש או עד סוף
 השנים שמכר עצמו להן או עד שיפגע בו זבל או עד שיגרע
 פדיונו ויתן השאר אבל אם לא הגיח בן זכר הרי זה יצא לחירות
 ואינו עובד לא את הכת ולא את האח ואין צריך לומר שאינו עובד
 שאר החרשין והנמכר לגר צדק או לגוי אפי' הכן אינו עובד אלא
 ביון שמת הארון יצא לחירות נמצאה אומר שעבד עברי נקנה
 בכסף או בשטר וקונה את עצמו בחמש דברים בשנים או בזבל
 או בגרעון כסף או בשטר שחזר או במיתת ארון בלא בן
 ובנו או בגר אפילו הגיח בן מצוה לומר ליצא בשעת יציאתו אף
 על פי שלא אמר לו הרי הוא יצא בהנכס ואינו צריך שטר אפילו
 חלה והוציא רבו עליו הוצאת הרבה אינו חייב לו כלום שנאמר
 יצא לחפשי חנם

פרק שלישי

כל עבד עברי הרי הארון חייב במזונות אשתו והנשואה לו הלא
 אדסה וזמנות יבם והוא שתורה כזאת לו אבל אם התה
 מאסדי לאין אפילו שניה אינו חייב במזונותיה שנאמר אשתו
 עמו אשה הריאה לעמוד עמו וכן חייב במזונות בנת ובנותיו
 בכבודו בית דין נאמר אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו וכי
 העלה על דעתך שכין שנקנה זה גשתעבדה אשתו אבל לא בא
 ללמד אלא שהארון חייב במזונותיה ובמכר עצמו נאמר ויצא
 מעבדך הוא ובניו עמו ובנמכר לגוי נאמר ויצא בשנת היובל הוא
 ובניו עמו אחר אשה ובנים שהיו לו בשעה כבדה או אשה ובנים
 שהיו לו אחר מכירתו הוא שיקחנה מדעת הארון אבל אם לקחה
 שלא מדעת רבו אינו חייב במזונותיה אף על פי שהארון חייב
 במזונות אשתו ובניו אין לו במעשה ידיו כלום אלא הרי מעש'
 האשה ומציאתה לבעלה וכל הזכה הבעל באשתו אכה זה א' עפ'
 שהוא עבד עברי כי שכבודו בית דין יש לרבו ליתן לו שפחה
 כנענית בין הארון בין בם של ארון אם כת אביו הרי זה מהן לו
 ספחה וכופהו על זה כדי שחליד טכנה עבדים והרי היא כותרת
 לו כל ימי עבודתו שנאמר אם אדניו יתן לו אשה תו' והנמכר עצמו
 אסור בשפחה כנענית כשאר כל ישראל אין עבד עברי כוהר
 בשפחה כנענית עד שתהיה לו אשה ישראלית ובנים אבל אם
 אין לו אשה ובנים אין רבי כוסר לו שפחה כנענית חובר זה קבלה
 הוא אפילו היה הנמכר כהן הרי זה כוהר בשפחה כנענית כל ימי

עבודתו אם היו לו אשה ובנים אף על פי שמכר לו רבו שפחה
 כנענית אינו יכול להפרישו באשתו ובניו שנאמר אשתו עמו ואינו
 יכול ליתן לו שתי שפוח' ולא ליתן שפחה אחת לשני עבדיו העבדה
 כדרך שניתן לכנעני' שניתן לו אשה נרצע שמסר לו רבו שפחה
 כנענית והגיע חבל והיה רבו כסרב בו לצאת ואינו רוצה לצאת
 וחבל בו פטור שרדי נאסר בשפחה המוכר עצמו אינו נרצע אבל
 מכרוהו בית דין ועבד ששולא רצה לצאת הרי זה נרצע ועובד
 עד שנת היובל או עד שימות הארון אף על פי שהגיח בן און
 הנרצע עובד את הכן כפי השמיעה למדו ועבדו לו ולא לבנו
 לעולם לעולמו של יובל נמצא למד שהנרצע אינו קנה את עצמו
 אלא ביובל ובמיתת הארון עבד עברי כהן אינו נרצע כפני
 שנעשה בעל כום והרי הוא אומ' ושב אל משפחתו לחזקה שוהה
 בה ואינו שב לשררה שהיה בה כיצד נרצען מביאו לבית דין של
 שלשה ואמר דבריו לפניהם ומגישו לסוף שש אל הדלת או אל
 הכוזה כשהן עומדין בבנין בין דלת ומזוזה של ארון בין של כל
 אדם ונוקב את אונז היבנית בנופה של און בכרצע של בתוכו עד
 שיוגיע לדלת שנאמר ונתת באזנו וכדלת' ולא נאמר כוזה אלא
 שיהיה עומד בין אצל דלת בין אצל כוזה ומה כוזה כשהו' עומדת
 אף דלת כשהיא עומדת אבל הרציעה בדלת א' עפ' שאין טכ כוזה
 הארון הוא שרצע בעצמו שנאמר ורצע אדניו לא בנו ולא שלוח
 ולא שליח בית דין ואין רצעין שני עבדים כאחד שאין עושין
 בעצת הביולות הביולות ואם אבר יאמר העבד עד שיאמר רשעה
 העבד עד שיאמ' כשהוא עבד אבל אם אבר אחר שיש אינו נרצע
 עד שיאמר וישנה בסוף שש בתחלה פרוטה אחרונה כיצד בון
 שנשאר מן היום שזה פרוטה מדמי כבודו או יתר כעט אבל אם
 נשאר פחות משוה פרוטה הרי זה כאומר אחר שש היתה לעבד
 שפחה כנעני' ולו מכה כנים ולרבו און אשה וכנים אינו נרצע
 שנאמר כי אהבך ואת ביתך לרבות אשה וכנים וזו און אשה
 וכנים אינו נרצע שנאמר אהבתי את אדני את אסתי ואת בניתי
 אוהב את רבו ורבו אינו אהבו אינו נרצע שנאמר כי טוב לו עמך
 רבו אוהבו והוא אינו אוהב את רבו אינו נרצע שנאמר כי אהבך
 הוא חלה ורבו אינו חלה אינו נרצע שנאמר כי טוב לו עמך רבו
 חלה והוא אינו חלה או שהיו שניהם חלים אינו נרצע שנ' מ
 טוב לו עמך עד שיהיו שניה בטובה מה בין מוכר עצמו לכנותו
 בית דין כוכר עצמו אינו נרצע וכברוהו בית דין נרצע כפי
 עצמו אסור בשפחה כנענית וכברוהו בית דין רבו נמכר לו
 שפחה כנענית מוכר עצמו נמכר לגוי וכברוהו בית דין אינו נמכר
 אלא לישראל אלא שנאמר כי ימכר לך אחיך אין בית דין מוכר' אותו
 אלא לך מוכר עצמו נמכר לטו' ויתר על טו' ככוחו
 בית דין אינו נמכר אלא לטו' מוכר עצמו אין מעניק' לוכסו
 ביה דין מעניקין לו כפי השמיעה למד שאין האשה
 נרצעת וכן יראה מענין הכתוב שהרי אומר נרצע אחתי או
 אחתי את אסתי ואת בני ומהו שנאמר ואף לאבך תעשה כן
 להעניק שכשם שמצות עשה להעניק עבד עברי כך מעניק אב
 העבריה כל הכסף עבדו ואמתו ריקם עובר בלא העטה שנה
 לא השלחו ריקם והרי הכתוב נתקו לעשה שנאמר הענק העניק
 לו אחר הוצא בסוף שש או שיצא בחבל או במיתת הארון
 וכן אבה העבריה שיצאת באחד מכל אלו או כסימנין הרי אה
 מעניקין להם אבל הוצא בגרעון כסף אין מעניקין להם שנאמר
 וכי תשלדנו חפשי כעבדך חלה לא שלהו חפשי אלא העב' נתן שאר
 הדמים שנשאר לו לעבד בהן ואחר כך יצא העניק
 העניק לו כשאנך כגונך ומיקבך כענין צאן גרן ויקב דברים טיט
 בהם ברכה כזאת עצמן הוא שחייב להעניק לו כהם אבל
 הכספים והבגדים אינו חייב ליתן לו מהם

לפיכך הכותב לעבוד עצמך וכל נכסי קנין לך חוץ ממקום פלוני
או חוץ ממלית פלוני אין זה כורת וחגט בטל ומתוך שאינו גט
אין העבד משוחרר ולא קנה מן הנכסים כלום וכן כל כיוצא בזה
עבד שהביא גט וכתוב בו עצמך ונכסי קנין לך עצמו קנה והרי
הוא בן חורין אבל הנכסים לא קנה עד שיתקיים הגט בוחתמי
כשאר השטרות וכן אם היה כתוב בו כל נכסי קנין לך קנה
עצמו ולא קנה הנכסים עד שיתקיים הגט בוחתמי שחולקין
הדבור ואומר עצמו קנה כפני שהוא נאמן להביא גט שוחררו
ואינו צריך לקיימו אבל הנכסי שאין אדם קנה אותם אלא בראי'
בחדה לא יקנה אותם עד שיתקיים השטר המשוחרר שני עבדים
בשטר אחד לא קנו עצמן אלא כותבין שטר לכל אחד ואחד
לפיכך הכותב כל נכסי לשני עבדיו בשטר אחד אף עצמן לא
קנו ואם כתב בשני שטרות קנו ומשחרדין זההא זה ברא כשכתב
בכל שטר משניהם כל נכסי נחונין לפלוני ופלוני עבדי אבל אם
כתב חצי נכסי לפלוני עבדי וחצי נכסי לפלוני עבדי אף בשני
שטרות לא קנו כלום שהעבד מכלל נכסים והרי שייר בו חצי
ואין זה שוחררו וכיון שלא נשתחרר לא קנה מן הנכסים כלום
המשוחרר חצי עבד בשטר לא קנה העבד חצי והרי הוא עבד
בשהיה אבל אם שוחרר חצי בכסף כגון שלקח חצי דמיו על
מנת לשחרר חצי קנה ונמצא חצי עבד וחצי בן חורין ברא
בשטר אחד חצי בשטר והניח חצי אבל אם שוחרר חצי ומכר
חצי או שוחרר חצי ונתן חצי במתנה הואיל ויצא העבד כולו
מדתו קנה העבד והרי זה חצי עבד וחצי בן חורין וכן עבד של
שני שחפץ שוחרר אחד מהן חלקו בין בכסף בין בשטר קנה
חצי והרי הוא חצי עבד וחצי בן חורין הכותב לשפוחו מעברת
הרי את בת חורין וחלוק עבד דבריו קיימי הרי את שפוחה וחלוק
בן חורין לא אמר ולא כלום שזה כמי שכתהו חצי שפוחה
וחזפה אם רצה לשחרר חצי הנשאר ותעשה אשתו הרי זה
משוחרר בין בכסף בין בשטר שאף הכסף נזכר שוחרר מי שחצי
עבד וחצי בן חורין הואיל ואינו מתר לא בשפוחה ולא בבת חורין
כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר עליו כחצי דמי
ברא בעבד מפני שהאיש מצוחה על פריה ודביה אבל השפוחה
חשאר במת שהיא ועוכות את רבה יום אחד ואת עצמה יום אחד
ואם נהגו החזאין מנהג הפקר כופין את רבה לשוחרר וכותב
עליה שטר בחצי דמיה מי שחצי עבד וחצי בן חורין שעמד
דברו והקנה חצי לבגד הקטן כדו שלא יכופר אותו כד לשחררו
מעמידו כד לקטן אפטרופוס וכותב לו האפטרופוס גט שוחרר
וכותב לו שטר חזק בחצי דמיו ואם ניצטרך הקטן בעבד ויש לו
נעוועין עליה מפליגין אותו מכנו במעות שדעתו של קטן קרוב
אצל מעות שכיב מדע שכתב כל נכסו לעבדו ועמד חזק בנכסי'
ואינו חזק בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין :

פרק שמיני

המכר את עבדו לגוי יצא בן חורין וכופין את רבו לחזור ולקנותו
מן הגוי עד עשרה ברמי וכותב לו גט שוחרר ויצא ואם לא
רצה הגוי לכבדו אפילו בעשרה ברמי אין כחייבין אותו יתר
וקנס זה אין גובין אותו וזמן אלא בכד כומוזין ואם כת
המכר אין קנסין את החדש להחזיר את העבד
לשוחררו לוח על עבדו מן הגוי אם קבע לו זמן ואכר לו אם הגיע
זמן פלו לא אחזיר לך תקנה גוף עבד זה הרי זה יצא לחרות מיד
ואם אכר לו תקנה לי כעשה ידיו יצא לחרות גבאו הגוי כחובו

או שבאו על האדון מצרים ובקשו להרגו ופרה עצמו מדן בעבד
לא יצא לחירו מפני שנקח מכנו שלא ברצונו מכר עבדו לאחד
בעבדו המלך או מגדולי אעפ" שהיא מתירה מהם יצא העבד
לחירות מפני שהיה יכול לפייסו במזון אחר מכרו לגוי שלשים
יום מכרו חוץ במלאכתו חוץ מן המצות חוץ משבתות וימי טובים
הרי זה ספק אם נשתחרר או לא נשתחרר לפיכך אם תפס העבד
כדי דמיו לרבו כדי שיצא בהן לחירות אין מוציאין מידו אחד
מוכר עבדו לגוי עובד ע"ז או שמכרו לגוי חושב אפילו לכותי הרי
זה יצא לחירות מכרו לישראל משוחרר הרי זה ספק לפיכך אם תפס
כדי דמיו מרבו ראשון כדי לצאת בהן מיד המשוחרר אין מוציאין
מידו המוכר עבדו לחוצה לארץ יצא בן חורין וכופין את רבו
השני לכתוב לו גט שוחרר ואכר הדמים וכפני כה קנסו כאן
הלוקח לכוף שאלו לא לקח זה לא יצא העבד לחוצה לארץ המוכ'
עבדו בסודיא ואפילו לעכו כמוכר לחוצה לארץ בן בבל שנשא
אשה בחוצה לארץ ודעתו לחזור והכניסה לו אשתו עבדו ושפוחה
הרי אלו ספק אם הן כמי שמכרה אותם לחוצה לארץ הואיל ויש
לו הפירות או אינן כמכורין לו שהרי הגוף שלה עבד שיצא אתר
רבו לסודיא ומכר שם אכר את זמותו ברא בטיצא רבו על מנת
שלא לחזור לארץ ישראל אבל אם דעת רבו לחזור ויצא אחריו
ומכרו שם יצא לחרות וכופין את הלוקח לשחררו עבד שאמר
לעלת לארץ ישראל כופין את רבו לעלות עמו או ימכר אותו לבי
שיעלהו לשם רצה האדון לצאת לחוצה לארץ אינו יכול להוציא
את עבדו עד שירצה ודיו זה בכל זמן אפילו בזמן הזה שהארץ
ביד גוים עבד שברח כחוצה לארץ אין כחודין אותו
לעבדות ועליו נאמר לא תסגיר עבד אל ארצו ואם לרבו שיכתוב
לו גט שוחרר ויכתוב לו שטר חזק בדמיו עד שתשיג ידו ויתן לו
ואם לא רצה האדון לשחררו מפיקין ב"ד שיעבדו בעליה וחלוק
לו עבד זה שברח לארץ הרי הוא גר צדק והוסיף לו הכתו אזהרה
אחר למי שהנה אותו כפני שהוא שפל רוח יותר מן הגר וציוה
עליו הכותב שג' עמך ישב בקרבך באח' שעריך בטוב לו לא חוננו
אף הנית דברים נמצאת למד שההוצאת הגר הזה עובר בשלטה
לארץ משום ולא תנו איש את עמיתו ומשום וגר לא תננה וכשום
לא חוננו וכן עובר משום ולא תחלצנו כמי שביארנו בענין הניה
הקונה עבד מן הגוים כחם ולא רצה למל ולקבל מצות העבדים
מגלגלין עמו כל שנים עשר חדש ואם לא רצה חזק וכוכרו
לגוים או לחוצה לארץ ואם התנה העבד עליו תולה שלא יכול
הרי זה מותר לקיימו כל זמן שירצ' בגזיתו ומכרו לגוי או לחוצה
לארץ וכן עבד שטל וטבל לשם עבדות ואחר כך הפיל עצמו
לגיוסות ואין רבו יכול להוציא לא בדיני ישראל ולא בדיני אונג'
העולם הרי זה מותר לו ליטול דמיו מן הגוים וכות' ובעל' בעדכא'
של גוים מפני שהוא כביציל מידם המפקד עבד יצא לחרות
וצריך גט שוחרר ואם בת האדון שהפקידו חזרש כותב לו גט
שוחרר עבד שברח מבית האסורין אם נתיאש ממנו רב יצא
לחרות וכופין את רבו וכותב לו גט שוחרר עבד שנשבה אם
נתיאש ממנו רבו ראשון כל הפודה אותו לשים עבד ישתעבד בו
והרי הוא שלו ואם פדהו לשים בן חורין הרי זה בן חורין ואם לא
נתיאש ממנו רבו ראשון הפד' אותו לשם עבד טפל פדיונו מרבו
חזר לרבו ואם פדהו לשים בן חורין חזר לרבו הראשון בולא
כלום עבד שעשאו רבו אפתיקי לבעל חבו ושחרר הרי
זה משוחרר וכופין את בעל חבו לשחררו גם כפני תקין העולם
שלא יפגע בו לאור זמן ויאמר לו עבדי אתה עבד שהשיאו רבו
בת חורין או שהניח לו רבו הפילין בראשו או שאכר לו רבו
לה ב

גט שחרור ומסר לו את השטר בפני שני עדים או שהיו העדים
חוזמין בו ומסרו לו בינו לבינו הרי זה יצא לחירות שהרי גיש
ודו באין כאחד אמר לו שלא בכתב הרי את בן חורין הרי את
של עצמך אעפ"י שהעידו עליך עדים בכ"ד ואעפ"י שקנו מידו עדין
לא נשתחרר שאין העבד יוצא לחירות אלא בכסף או בשטר או
בראשי איברים והכותב לשפחתו הרי את מתרת לכל אדם לא
אמר כלום כיצד בראשי איברים המכה את עבדו בכונה וחסרו
אחד בכ"ד ראשי איברין שאינן חודרין יצא לחירות וצריך גט
שחרור אם כן למה נאמר בתורה שן ועין לזון מהן מה
שן ועין מומין שבגלוי ואינן חודרין אף כל מומין שבגלוי ואינן
חודרין יצא העבד בו לחירות אבל המסרם
עבדו בכפיס או החותך לטובו אינו יוצא לחירות שאינן מומין
שבגלוי וכן המפיל שן הקטן אינו יוצא לחירות שהרי סמוך לחוד
אין יצא בראשי אברים אלא עבדים שמלו וטבלו שהרי ישנו
במקצת מצות אבל העבד שהוא בגיורתו אינו יוצא בראשי אברי'
ואלו הן ראשי אברים שאינן חודרין אצבעות ידים ורגלים עשרי'
ראשי האזנים וראש החוטם וראש הגויה וראשי חודרין שבאשה
אבל העינים והשנים הרי הן מפורשין בתורה היתה לו אצבע
יתרה וחכמה אם נספרת על גב היד עבד יוצא בה לחירות היתה
עינו סמויה וחטמה עבד יוצא בה לחירות שהרי חסרו אבר והוא
הדין לאחד בראשי אברים שהוא בטל ואינו עושה בו כלאב' שאם
חתכו הרי חסרו אבר ויצא לחירות הבהו על עינו וסמאה על אצו
וחדשה עבד יוצא בהן לחירות הבהו כנגד עינו ואינו רואה כנגד
אזנו ואינו שמע אין עבד יוצא בהן לחירות הבהו על עינו והסר'
מאורה על שנו וכרדה אם יכול להשתמש בהם אינו יוצא לחיר'
ואם לאו יצא לחירות היתה עינו כהה וחסר מאורה או שנו נודדת
נדבהו האוזן והפיל השן הגודדת או סמא העין הכהה אם היה
משתם בהן כל שהוא יצא לחירות ואם לאו לא יצא לחירות והבד
על ידו וצבתה ידו וסופה לחזור אינו יוצא לחירות תלש בקגו
ודלדל בו עצם כן הלחי יצא לחירות שהרי בטל מעשה השנים
הקבועות באותו העצם הפיל את שנו או סמא את עינו בלא כונה
כגון שדק אבן לכהמה ונפלה בעבד והפילה את שנו וחכמה
אצבעו לא יצא לחירות שנ' אם שן עבדו או שן אמתו יפיל עד
שיתכוין חדיש ידו למעי שפחתו וסיכא עין העובר שבמעיה לא
יצא לחירות שהרי לא ירע דבר שיתכוין לו הדי שהיה רבו רופא
ואבר לו כחל לי עינו וסמאה חודר לי שני והפילה שדק באוזן
יצא לחירות שאעפ"י שלא נתכוון להחיק הרי נתכוון לנגוע באיברי
העבד ונתכוון בהן ואין צריך לחסר אם היתה עין העבד כואבת
והיה רבו אומן ועקדה לו שהרי יצא לחירות המפיל שן עבדו
וסמא את עינו הדי יצא לחירות כשנו ונתן לו דמי עינו וכן כל כיוצ'
בזה מי שחצו עבד וחצו בן חורין ועבד של שני שותפין אינו
יצא בראשי אברים לפי שאינו מיוחד לרבו שחבל בו עבדו צאן
ברחל יצאין בראשי אברים אם חסרן הבעל אבל לא האשה
ועבדי מלת אינן יוצאין בראשי איברי' לא אם הפיל הבעל שהרי
אין לו בהם אלא פידות ולא אם הפילה אותן האש' מפני שאינה
מיוחדת לה יציאת העבד בראשי אברים נוגה בכל מקום ובכל
זמן ואין דנין בו אלא כ'ד סמוכין מפני שהוא קנס לפיכך העבד
שאבר לרבו הפיל את שני וסמית את עני ודאדון אומר לו לא
עשיתי זה פטר שאם ירדה מעצמו אינו חייב להוציאנו
לחירות בלא עדים שהמדה בקנס פטר כנו שבארנו בהלכות
גנבה שכל מדה בקנס פטר כלשלמו

פרק

ששי

הכותב גט שחרור לעבדו וזכה לו בו על ידי אחד ואמר זכה בגט
זה לפלוני עבדי יצא לחירות אעפ"י שלא הגיע גט לדון שדוכן
לאדם שלא בפניו אבל אם אמר תנו גט זה לעבדי אינו יכול לחזור
בו ולא יצא העבד לחירות עד שיגיע הגט לדיו לפי האומר תנו
גט זה לעבדי ומת לא יתנו לאור מיתת הכותב בשטר עשיתי פלו'
עבדי בן חורין או הרי הוא בן חורין הרי זה יצא לחירות כג
בשטר אעפ"י בן חורין לא יצא לחירות האומר עשיתי פלו' עבדי
בן חורין והוא אומר לא עשיתי חוששין שמא זכה לו על ידי אחד
אמר כותבתי גט שחרור ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא נתן
הודאת בעל דין כמאה עדים והדי זה עבד עד שישחררו בפנינו
מי שצוה בשעת מיתתו פלוני שפחתי אל ישתעבדו בה ירשי הדי
זו שפחה כשהיתה ואסר' לירדשין להשתעבדו בה בפני שכינה לקי'
דברי המת וכן אם אמר עשו לה קורת רוח כופין את הירדשין
ואין משתעבדין בה אלא בכלאכה שהיא רוצה בה צוה ואמר
שחררה כופין את הירדשין לשחרר אותה בששה דברים שיש
שחרורי עבדים לגטי נשים ובשאר דברים הריהן כשאר כל
השטרות ואליהן השש' פסולין בערבאות של גוים וכשרין בעוד
כותי וצריכין כתיבה לשם הבטחון עצמו ואין נכתבין במחומר
ואין חותמין עידיהם אלא זה בפני זה אחד גטי נשים ואחד שחרורי
עבדים שוין למולך ולמביא כיצד כל השטרות העולין בערבאות
של גוים כשרים ככל החגאים שאנו מבארים בהלכות הלואה חוץ
מגטי נשים ושח' חדי עבדים כל שטר שיש עליו אפי' עד אוד כוונה
פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים שהן כשרין בעוד אחד ישר'
ועד אחד כותי והוא שיהי' כותי חבר ובזמן הזה שהכותים כגו' ליל'
דבריהם אנו למדין מוק' לצדוקין שהצדוקין בזמן הזה כמו כותי
באותו הזמן קודם שיגדלו עליהם טיהו כגרים לכל דבריהם בגט
אשה הוא אומר וכתב לה לשמה ובגט שחרור הוא אומר או
חופשה לו נתן לה עד שיכתוב לשמה בגט אשה הוא אומר וכתב
ונתן מי שאינו כחוסר אלא נתינה יצא הכותב במחומר ואחר כך
קצץ שהרי מחוסר קציצה ונתינה ובגט שחרור הוא אומר ונתן
לה לא יחיה מחוסר אלא נתינה אחד גיטי נשים ושחרורי עבדים
אין חותמין עידיהן אלא זה בפני זה וכבר ביארנו טעם הדם
בהלכות גטשין וכיצד שוין במולך ומביא שהמביא גט שחרור
בארץ ושראל אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובחזרה
לארץ אם אין עדים כצדק לקיימו ואמ' השליח בפני נכתב ובפני
נחתם זהו קיימו ואם בא האדון ורעד אחד כך אין בשניין
בו כמו שביארנו בגיטי נשים כשם שהאשה עצמה מביאה גיטה
ואינה צריכה לקיימו הואיל והגט יצא מתחת ידה
כך העבד ששטר שחרור יצא מתחת ידו אינו צריך
לקיימו וכשם שהאשה אומר בפני נכתב ובפני נחתם אם חתמה
עליה כמו שבארנו במקומו כך העבד שהביא גט ואמר בפני
נכתב ובפני נחתם נאמן על אמונהו ואין צרי' קיום כל הבטח
להביא גט האשה כשר להביא גט העבד והעבד כקבל גט לחבת
מיד רבו של חבת אבל לא מיד רבו של מקבל הכת' שטר אחסן
לשפחתו אעפ"י שאמר לה צאי בו לחירות והתקדשי בו אין בלשון
הזה לשון שחרור ואינה כקודמת ולא משחררת

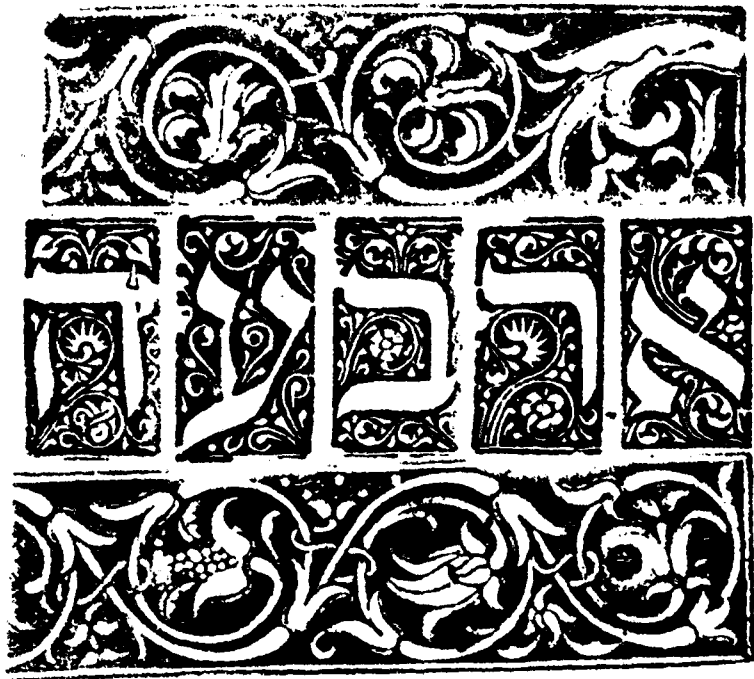
שביעי

פרק

גט שחרור צריך טיהו ענינו דבר הכותב כינו לבין אונת' הלא
ישאר לאדון בו זכות לפיכך

פרק

ששי

שומדין נאמרו בחזרה ושלשה דינין יש להם ואלו הן הארבעה
 שזכרין שומר חנם והשואל וגו' ושכר והשוכר ואלו הן שלשה
 דינין שלחן שומר חנם שנגב הפקדון ממנו או אבד ואין
 צריך לחזר אם נאנס הפקדון אונס גדול כגון שהיתה בהמה וכתה
 או נשכית הרי זה נשבע ששטר כדרך השוכרין ופטור שנאמר
 תונב מבית האיש וכו' ונקרב בעל הבית אל האלקים השואל
 משלם הכל בין שאבד דבר השוא' או נגנב בין שארעו אונס גדול
 כזה כגון שמתה הבהמה השואלה או נכבדה או נשבת שכך כהו'
 בשואל ונשכר או מת בעליה אין עמו שלם ישלם גי' שא טכר
 או השוכר שניהם דין אחד יש להן אם נגנב או אבד הדבר
 השוכר או שנטל שכר על שמירתו הרי אילו משלחין ואם אדעו
 אונס גדול מזה כגון שהיתה בהמה וכתה או נשכית או נשבת או
 נטרפה הרי אלו נשבעין שנאסוה ופטורין שנאמר וכת או נשכר
 או נשבה אין רואה שבעת ה' אם נגנב יגב כעכו ישלם לבערית
 ותכר נמצאת אור ש מר חנם נש... ע על הגל והשואל משלם את
 הכל דין מן הסתם בשעת מלאכה כמו שיחבאר נושא שכר
 והשוכר משלחין את האכרה ואת הגנבה ונשבעין על האונסין
 הנחלים כגון שנדה ושכיה וכהו' וטרפ' או שאבד ודבר בספי'ן
 שטבעה בים או נלקח בלסטם כו' וכל כיוצא באלו בשא' אונסין
 גדולים הפקיד אצל חנות בין בחנם בין בשכר או השאילו או
 השכירו אם שאל השוכר את הבעלים עם הדבר שהן או שוכרין
 הרי השוכר פטור מכלום אפי' פשע בדבר ששכר ויבד מכתת
 הפשיעה הרי זה פטור שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם אם שכיר
 הוא בא בשכרו בדא' בשטאל הבעלי' או שוכר בעת שנטל החפץ
 אעפ' שאין הבעלים שם עמו בעת הגנבה והאכרה או בעת
 שנאנס אבל אם נטל החפץ ונעשה עליו שכר תחלה ואחר כך
 שכר הבעלים או שאלן אעפ' שהיו הבעלים עוכדין שם כעת
 שנאנס הדבר השוכר הרי זה משלם של בעליה אין עמו
 שלם ישלם כפי השבועה לכח היה עמו בשעת השאלה אעפ'
 שאינו בעת הגנב והכתה פטור לא היה עמו בשעת השאלה אעפ'
 שהיה בעת הכתה או השכיה חייב והוא הדין לשאר השוכרין
 שכולן בבעלים פטורין אפי' פשיעה בבעלים פטור כל שוכר
 שפשע בתחלת אעפ' שנאנס בסיפו חייב כמו שיתבאר ואי' השוא'
 רשאי להשאיל אפי' שאל ספר תורה שכל שקורא בו עושה כיצוח
 לא ישאלנו לאחר וכן אין השוכר רשאי להשכיר אפילו השכיר
 ספר תורה לא ישכירו לאחר שהרי זה אכר לו אין רצוני שיהיה
 פקדוני ביד אחר עבר השוכר וכסר לשוכר השני אם יש עדים

שלא יאחר שכר שכיר אחר זמנו
 שיאכל השכיר מן המזכר שעושה בו
 שלא יאכל השכיר מן המזכר בשעת מלאכה
 שלא יחליף השכיר בידו יתר על מה שיאכל
 שלא יחסם שוד בדישו וכן שאר בהמה :

הלכות שאלה ופקדון

יש בכללן שהי מצות עשה
 דין השואל : ב דין שומר חנם

הלכות מלוה ולוה

יש בכללן שנים עשר מצות ארבע מצות עשה
 ושבעה מצות לא תעשה חזו' פרטין :
 להלות לעני ומך - ב שלא יגוש אותו :
 לגוש את רבכרי :
 שלא ימסכן בעל חוב כו' דעו :
 להחזיר המשכון לבעליו בזמן שהוא צריך לו :
 שלא יאחר המשכון מבעליה העני בעת שהוא צריך לו :
 שלא יחבל אלמנה :
 שלא יחבל בליים שעדיין בהן אוכל נפש :
 שלא יתן המלוה בריבית :
 שלא ילוה הלוה בריבית :
 שלא יתעסק אדם בין מלוה ולוה בריבית לא יעיד ביניהן
 ולא יתכן שטר ולא יערוך :
 ללוותמן הגכרי ולהלות לו בריבית :

הלכות שוע ונטען

מצות עשה אחת והיא דין שוען ומודה או כפי :

הלכות גחלות

מצות עשה אחת והיא דין סוד נחלת כמצא כל הוצאת הגבולות
 כפי זה כו' מהן יא מצות עשה רוב מצות לא תעשה :

הלכות שביחות

יש בכללן שבע מצות שלשה מצות עשה וארבע מצות לא תעשה
 וזה פרטין :
 דין שכיר ושומר שכר :
 ליתן שכר שכיר בזמנו :
 שלא יאחר שכר שכיר אחר זמנו :
 שיאכל השכיר מן המזכר שעושה בו :
 שלא יאכל השכיר מן המזכר בשעת מלאכה :
 שלא יחליף השכיר בידו יתר על מה שיאכל :
 שלא יחסם שוד בדישו :
 ובאור מצות אילו בפרקים אלו :

פרק ראשון

לקרוא שלש פסוקין בספר תורה בפני צבור וכן כל כיוצא באלו הדברים שאינו חייב בהן אלא בן חורין יצא לחירות וכופין את רבו לכתוב לו גט שחרור וכן אם נדר נדר שבופין עליו את העבדים כמו שכארט בנדדים ואמר לו רבו מופר לך יצא לחרות שכין שלא כפה אותו במקדש שיש לו לכפותו גלה דעתו שהפקיע שעבודו מבאן אני אומר שהמסור עבדו בכל לשון והצוי דברים מפיו שמשמען שלא נשאר לו עליו שעבדו כלל וסגמר כלבו לדבר זה שאינו יכול לחזור בו מפין אותו לכתוב לו גט שחרור מעפ' שעדין לא כתב אבל אם לזה מעבדו או שעטרו אפטרופוס או שהניח הפלין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבי' והבנסת בפני רבו ולא מיחה בו לא יצא לחרות ואמר לאדם ללמד את עבדו תורה ואם למדו לא יצא לחרות הלוקח עבד מן הגוי וקדם העבד וטבל בפני רבו לטם בן חורין יצא לחרות שלא בפני רבו צריך לפרש לפיכך צריך רבו לתקן במים ישראל שתקף בגוי קטן או מצא תינוק גוי והטבילו לטם גר הרי זה גר לטם עבד הרי זה עבד לטם בן חורין הרי זה בן חורין גר שקדמו עבדו וטפחותו וטבלו בפני קנו עצמן בני חורין

פרק תשיעי

ישראל שבא על טפחה כנענית אע"פ שהיא שפחה הרי זה הולך כנעני לכל דבר ונמכר ונקנה ומשתמשין בו לעולם כשאר העבדים אחד הקנה עבד כנעני מישראל או מן גר תושב או מן הגוי שהוא כבוש תחת ידו או מאחד משאר האומות יש לו למכור את עצמו לישראל לעבד והרי הוא עבד כנעני לכל דבר וכן מוכר בניו ובנותיו שנאמר מהם תקנו וכנס שפחתם אשר עמכם אשר חגליהו בארצכם וכל אחד מאלו הרי הוא כעבד כנעני לכל דבר אחד מן האומות שבא על טפחה כנענית שלנו הרי הבן עבד כנעני שנאמר אשר חגליהו בארצכם אבל העבד שלנו שבא על אחת מן האומות אין הבן עבד שנאמר אשר חגליהו בארצכם ועבד אין לו ירום מלך גוי שעשה מלחמה חביא שביה וכבר הוכן אם הרשה לכל מי שירצה שילך ותגוב מאומה שהוא עושה עמו מלחמה יביא וימכור לעצמו וכן אם היה דינו שכל מי שלא יתן המס ימכר או מי שעשה כך וכך או לא יעשה ימכר הרי דינו דין עבד הנלקח בדין אלו הרי הוא כעבד כנעני לכל דבר גוי שקנה גוי לעבדות לא קנה גופו ואין לו בו אלא מעשה ידיו אף על פי כן אם מכרו לישראל הרי גופו קנו לישראל האשה קנה שפחה ואינה קנה עבדים אפי' קטנים כפמי החמד ואם קנתה אתם הרי זה קנתה גופם כאיש ודאה לו שאינה אמורה לקנות אלא עבד בן חשע שנים ומחשע ולמעלה וכן אסור לאדם לשחרר עבד כנעני וכל המשוחרר עבד בעשה שנאמר לעולם בהם תעבדו ואם שחררו משחרר כמו שכארט וכופין אותו לכתוב גט שחרור וכל הודכי שכארטו ומתיר לשחרר לדבר מצוה אפילו לביצוח של דבריהם כגון שלא היו עשרה בבית הבנסת הרי זה משחרר עבדו ומשלים בו ומגן וכן כל כיוצא בזה וכן שפחה שנחגץ בה העם כגון הפקר וחדי' המכשול לחטאי' ביפין את רבה ומשחרר כו' שתגשא ויסד המכשול וכן כל כיוצא בזה יכול הרב לומר לעבדו כנעני עשה עמי ואני נקי אלא ילך וישאל על הפתחים ותפרנס בן הצדקה שישראל מצוין להחיות את העבדים שכניהם כו' בעבדים קטנים שאין בית דין נוקקין לגדולים לישכר ככונס ואם לא יאביל לעבדו וישקם כראוי הם יבראו או יכתו ואדם הם על כמון עצמו ויהי מכל אדם אבל

עבדים שהבנייה לו אשתו בתורת נכסי מולג חייב במתנותיהן בלבד טעל כנח כן הבני' אותם שאם לא חזן אותם יכתו ויבדחו והרי אינו חייב באחריותן מותר לעבדו בעבד כנעני כפך ואף על פי שהדין כך מרת חסדו ודרכי חכמה שיהיה אדם חזן חרף צדק ולא יכבי' עולו על עבדו ולא יצ' לו ויאבילוהו וישקו מכל מאכל ומכל מטתה חכמים הראשונים היו נוהגין לעבדו בכל חבשיל ותבשיל שהיו אוכלין ומקדיסין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן הרי הוא אומר כעני עבדים אל יד אוניוים כעני שפחה אל יד נבירתה וכן לא יכזהו כיד ולא כדבר' לעבדו מסן הכתוב לא לבוטה ולא ירבה עליו צעקה וכעס אלא ידבר עם בנחו ושמע טענותיו וכן מפורש בדרכי אהב הטובים שהשתבח בהן אם אמאם משפט עבדי ואבתי בריבם עבדי הלא כבשן עושה עשה ויכוננו ברחם אחד ואין האכזריות והעזות מצותה אלא בגוי ערלים אבל צרעו של אברהם אבינו והם ישראל שהשפיע להם הק'כה שובת התורה וצוה אותם בחוקים וכשפטים צדקים וחכמים הם על הכל וכן במדותיה של הק'כה שצונו להדמות בהם הוא אומר ורחמי על כל מעשיו וכל המרחם מרחמין עליו שאל ונתן לך רחמי כורחך ורחבך בריך רחבנא וסייעני

נגמר ספר שנים עשר והוא ספר קנין

ומגין פרקים של ספר זה שבעים וחמשה :

הלכות כבירה	שלשים פרקים
הלכות זכייה ומתנה	שנים עשר פרקים
הלכות שכנים	ארבעה עשר פרקים
הלכות שלוחין ושותפין	עשרה פרקים
הלכות עבדים	חשעה פרקים

אחד ביסוד לבב בלמדי משפטי צדק :

ספר שלשה עשר והוא ספר משפטים

הלכותיו חמש והיו סידורן הלכות שבתות הלכות שאלה ופקודין הלכות מלוה ולוה הלכות טרען ונטען הלכות נחלות

הלכות	שכירות
יש בכללן	שבע מצות שלש מצות עשה וארבע מצות לא תעשה
	וחו פרטין :
א'	דין שכר ושומר שכר :
ב'	ליתן שכר שכיר בזמנו :

ממקום למקום בשכר ונשברה דין תורה הוא שישלם שאין זה
אונס גדול והרי השבירה כנגבה ואברה שהוא חייב בהן אבל
תקנו חכמים שיהיה חייב שבועה שלא פשע בה שאם אתה אוכר
ישלם אין לך אדם שיעביד חבית לחכר לפיכך עשו בו שבירת
החבית כמיתת הבהמה ושבירתה ועוד תקנו בדבר זה שאם נשא
אחה שנים כמות ונשברה משלמין חצי דמיה הואל ונסח זה
גדול לגבי אחד וקל לגבי שני והרי הוא כאונס ואינו אונס ומשלמים
במצה אם יש עדים שלא פשעו בה נשברה במקום שאין העדים
מצוין נשבעין שלא שכרוה בפשיעה ומשלמין חצי דמיה שהרי
לא היה לכל אחד להעבי' אלא משוי שיכול להעבירו בפני עצמו
בבאן אתה לכד שהאחר שהעביר חבית גדולה שאין דרך כל
הסבלים להעבירה שהוא פושע ואם נשברה בידו משלם הכל
הסבל ששכר חבית של יין לחנוני ונתחייב לשלם והרי היא שזה
ביום הטוק ד' ובשאר הימים ג' אם החזירו ביום הטוק חייבי' להחזיר
חבית של יין או שלמו ל' ד' והוא שלא היה לו יין לכבוד ביום
הטוק אבל אם היה לו יין מחזירין לו ג' החזירו לו בשאר הימים
מחזירין לו ג' ומבין לו בכל זמן שורח שהיה שורח בכבירה' ופגם
הנקב שהיה נקב החבית וכן כל כיוצא בזה דעה שבא זאבים
ופרפו ממנו אם היה זאב אחד אין זה אונס אפי' בשעת משלחת
זאבים ואם היו שני זאבים הרי זה אונס שני כלבים אינן אונס אפי'
בא משתי רוחות היו יתר על שנים הרי זה אונס ליסטס מהין הרי
הוא אונס ואפי' היה הרועה מזוין ובא לו ליסטס אחד בזוין הרי זה
אונס שאין הרועה מוס' נפשט בליסטס הארי והחכר והגבר והברדל'
והנחש הרי אלו אונסים בזמן שבאו מאליהן אבל אם הולכה
למקום גרודי חיות הליסטס אין אלו אונסין חייב לשלם רועה
שמצא נגב והתחיל להתגרות בו ולהראותו שאינו חוש' ממנו וימ'
לו הרי אנו במקום פלו וכך וכך רועים אבהו וכך וכך כלי מלחמ'
יש לנו ובא אותו הליסטס ונצחו ולקח מהן הרי הרועה הרי שאח'
המולך את הבהמה למקום גרודי חיות הליסטס או מביא את
הליסטס בהתגרותו למקום הבהמה רועה שהיה לו להצי' הרפה
או השבחה כרועים אחרים ובמקלות ולא קרא רועים אחרים ולא
הביא מקלות להציל הרי זה חיי' אחד שוכר חנם ואחד שח' שכר
אלא ששוכר חנם קודא רועים ומבי' מקלות בחנם ואם לא מצא
פטור אבל שוכר שכר חייב לשכור הרועים והמקלו' עד כדי דמי
הבהמ' כדי להציל וחדר חלקה שכרן מבעל חבית ואם לא עשה
כן חיה לו לשכור ולא שכר הרי זה פושע וחייב רועה שטען
שהצילתי על ידי רועים בשכר נשבע ונוטל כה שטען שאינו יכול
לשען אלא עד כדי דמיהן ויכול היה לזמ' נטרפה וישבע בנקיטת
חפץ כוון כל הנשבעין ונוטלין רועה שהניח ערדו ובא לעיד בין
בעת שדרך הרועים להכנס ובין בעת שאין דרך הרועים להכנס
ובאו זאבים וטרפו ארי חדם אין אוכרים אלו היה שם היה בעיל
אלא אמדין אותו אם יכול להציל על ידי רועים ובקלות וחי' ואם
לאו פטור ואם אין הדבר יוצא חייב לשלם כחה הבהמה כדרכה
הרי זה אונס והרועה פטור סגפה וכתה אינו אונס תקפתו ועלחה
לראשי צוקין ותקפתו ונפלה הרי זה אונס העל' לראשי צוקין או
שעלת מאליה והוא יכול למנעה ולא מנעה אעפ' שתקפתו ונפלה
ומתה או נשברה חייב שכל שתחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב
וכן רועה שהעביר הבהמת על הגשר ודחפה אחת מהן לחברת'
ונפלה לשבחה הגהר הרי זה חייב שהיה לו להעבירן אחת אחת
שאין השוכר נוטל שכר אלא לשכור שמירה מעולה והוא יופשע
בתחלה והעבירן כאחד אעפ' שנאנס בסוף בעת הגפיל הרי הוא
חייב פושע בה ויצא לאנס וכתה שם כדרכה פטור שאין יציאתה
גרמה לה שתביא לידי אונס זה הואיל וכדרכה מתה מה לי נביח

שומר מה לי באנס אבל אם נגבה נגב מהאנס ומתה כדרך כבית
הנגב הרי השומר חייב אעפ' שהוא שומר חנם שאפי' לא כת' הרי
היא אברה ביד הנגב ויציאתה גרמה לה להגב וכן כל כיוצ' בזה

פרק רביעי

השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה אם החולקה
פגור אעפ' שעבר על דעת הבעלים ואם הוחמה חייב שכרה
להוליכה בבקעה והוליכה בהר אם החולקה חייב שהתקלות יתר
בהם מן הבקעה ואם הוחמה פטור שהחיות בבקעה יתר מן ההר
מפני הרוח שמנשבת כס בראש ההרים ואם הוחמה מח' המעל'
חייב וכן כל כיוצא בזה וכן השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש
בבקעה ונשכר הקנקן והיא הכלי שחורש בו הרי השוכר פטור
ודין בעל הפרה עם האומנין שחרשו וכן אם לא שנה על דעת
הבעלים ונשכר הקנקן דין בעל הפרה עם האומנין שכר לחרוש
בבקעה וחרש בהר ונשכר הקנקן השוכר חייב ודינו של שוכר
עם האומנין ומה הוא דין האומנין ששכרו בעת חריש' משלמין
מי משלם זה האוחז את הכלי בעת החרישה ואם היתה השדה
מעולה מעלות שניהם חייבין בדמי הקנקן המגדית אותה בכלכוד
והאוחז את הכלי שכרה לדיש בקטנית ודש בתבואה והחולקה
פטור בתבואה ודש בקטנית חייב שהקטנית מוחלקת כעש' באחד
שהשכיר חמור לחכרו ואם' לו לא תלך בו בדרך נהר פקוד שהכל'
מצוין שם אלא כדרך נרש שאין בה מים הלך בדרך נהר פקוד
ונת החכור ולא היו שם עדים שמעידים באי זה דרך הלך אלא
הוא כעצמו אבר בנהר פקוד הרכתי ולא היו שם מים ומחמ' עצמו
מת ואכרו חכמים הואיל יש עדים שהמים בנהר פקוד כצוין
חייב לשלם שהרי שנה על דעת הבעל' ואין אונס'
כה לי לשקר במקום עדים השוכר את הבהמה להביא
עליה מאתים ליטרין של חטים והביא מאתים ליטרין של
שעור' ומתה חייב כפני שהנפח קשה לבישאר והשעורין יש להן
נפח וכן אם שכרה להביא תבואה והביא כמטקלה תבן אבל אם
שכרה להביא עליה שעור' וכביא כמטקלן חטים ונתה פטור
וכן כל כיוצא בזה שכר את הבהמה לרכוב עליה איש לא ירכיב
עליה אשה שכרה לרכוב עליה אשה מרכיב עליה כל אשה בין
קטנה בין גדול ואפי' מעוברת וכניקה השוכר את הבהמה לשאת
עליה מטקל ידוע והוסף על מטא' אם הוסף הלך בשלש' על
השיעור שפטקו עמו וכתה חייב כדות כבאן פטור אבל כהן הוא
שכר התוספת שכר סתם אינו נושא אלא כמטקל הידוע במדינה
לאותה בהמה ואם הוסף הלך בשלש' בנק שדרכה לשאת היטען
עליה ל' וכתה או נשברה חייב וכן כפינה שהוסף בה אחד
משלשים על משאה וטבעה חייב לשלם דמיה הכהן שהוסף על
משאו קב אחד והחק כמטא זה חייב כגזקו שאעפ' שהוא בן דעת
והרי הוא מרגיש בכבוד המשא יעלה על לבו שבא כחבת הרח'
הוא זה הכבוד השיכר את הרבו לרכוב עליה יש לו להניח עריה
כסותו ולגיניו וכזונותיו של אותו הדרך לפי שאין דרך השיכר
לחזור בכל בלון ומלון לקנות כזונות יתר על זה הרי מעכב עליו
בעל הרבוד וכן יש לבעל החמור להניח עליה טעורים ותבן
וכזונות של אותו היס יתר על זה השוכר מעכב כפני שאפטור לו
לקנות בכל בלון ומלון לפיכך אם אין שם באין יקנה בניה עליו
מזונותיו ומזנו' בהמתו של כל אותה הדרך יכל אלו הדברי' בשוכר
סתם וכמק' טאין כנהג ידוע אבל במקו' שיש כתרנ' כל ימי הכנה

פרק חמשי לה ד

שומרה השומר השני כדרך השומר ונאנס פטו השומר הראשון
 ש' רי יש עדים שנאנס ואם אין שם עדים חייב השומר הראשון
 לשלם לבעלים מפני שכסד לשומר אחר ויעשה הוא דין עם
 השומר השני אפילו היה הראשון שומר הגס ומסר לשומר שטר
 חייב שהרי יש לבעל הדפן לומר לו אתה נאמן אצלי להשבע וזה
 אינו נאמן לפיכך אם היה דרך הבעלים להפקיד תמיד דבר זה
 אצל השומר השני הרי זה השומר הראשון פטור משלם שהרי
 הוא אומר לבעלים זה הדבר שהפקדתם אצלי או השאלה אמש
 הייתם כפקידין אותו אצל זה שהפקדתני אצלו והוא שלא
 יטעטט שמירתו כיצד יטעטט שמירתו כגון שהיה מפקד אצלו
 כשכ' והפקידו אצל אותו השני בחנם או שהי' שאל אצלו והפקיד'
 אצל אותו השני בשכר הואיל ומיעט שמירתו פושע הוא ומשלם
 אעפ"י ששאל או ששכר בבעלים והרי הוא חוציא הדבר השומר
 מידו ליד שומר אחר ואם הביא השומר השני הראיה שיפטור כה
 שומר ראשון כדן שמירתו הרי זה פטור כיצד שומר שטר שנתן
 הבהמה השומרה אצלו לשומר חנם אם הביא השומר השני עדי'
 שכסד הבהמה כדרכה הרי השומר הראשון פטור וכן כל כיוצא
 בזה שומר שכסד לשומר אחר והוסף בשמירתו ומתה יחידו
 לבעלים כיצד השומר פרה מחברת והשאלה לאחד ומתה כדרכה
 ביד השואל הואיל והשואל חייב בכל יחידו דמי הפרה לבעלים
 שאין זה השומר עושה סווארה בפרתו של חברו וכן כל כיוצא בזה
 היה כידו פקדון וטלוה ביד אחר לבעליה והשומר הראשון
 חייב באחריותו עד שיגיע ליד הבעלים אם בא לחזור ולהחזיר
 הפקדון ביד השומר השני בחזיר ואם דוחק השומר הראשון
 כפרן אינו יכול להחזיר הפקדון מיד השומר השני אעפ"י שעדין
 הפקדון באחריותו של ראשון :

פרק שני

שלשה דינין האמדין בתורה בארבעה השומרים אינן אלא
 במטלטלין של ישראל ושל הדינא שני כסף או כלים וכל בהמה
 יצאו קרקעות ויצאו העבדים שהקשה לקרקעות ויצאו השטרות
 שאין גופן כבון ויצאו הקדשות שני יתן איש אל רעהו ויצאו
 נכסי נשים ככאן אמרו חכמי העבדים והשטרות והקרקעות והקדשות
 שומר חנם שלחן אינו נשבע ונשא שטר או שומר אינו משלם
 ואם קנו כידו חייב באחריותו ותקנו חכמי' שנשבעין על הקדשות'
 שבוטות השומרים כעין של תורה כו' שלא יגאלו בהקדשות
 ידאה לי שאם פשע השוכר בעבדים וכיוצא בהן חייב לשלם שאינו
 פטור בעבדים וקרקעות ושטרות אלא מדין גניבה ואכזרה וכתה
 וכיוצא בהן שאם היה שומר חנם על מטלטלין ונגנבו או אבדו
 ישבע ובעבדים וקרקעות ושטרות פטור משבועה וכן אם היה
 שוכר שטר שמשלם גובה ואבדה במטלטלין פטור משלם באלו
 אבל אם פשע בה חייב לשלם שכל המושע כוזב הוא ואין דפרש
 בין דין המזק קרקע לדין המזק מטלטלין דין אמת הוא זה
 לכבינים וכן ראוי לידון וכן הודו רבותי שהחסד כדמו לשומר
 בין באריות בין בשמירות חנם והתנה עמו שיחפור או יחפור או
 יאבק משל ופשע ולא עשה חייב כבי שהפסיד בידים וכן כל
 כיוצא בזה שהפסיד בידו חייב על כל פנים החוסר לחברו
 דבר המחבר לקרקע לשומר אפילו היו ענבים העומדת להבער
 הרי הן כקרקע כדן השומרים הפקיד והקדש ואחד כך פדוה
 והרי הוא חולין בעת שנכסלו מיד השומר או שהשאלו חולין
 ואחר כך הקדש והוא ביד השואל וכן גי שהפקיד ואחד כך
 בתנייד כל אלו אין בהן כל דיני השומרים עד שתהי' תולתן וסוף

נכסי ודינא ונכסי ישראל אחד ראש ואחד האשה בדין
 השומרים בין שהיה הדבר שומר של אשה או שדה ביד האשה
 קטן שהפקיד ביד גיור או השאילו הרי זה הנחל נשבע שבועת
 השומרים לקטן הודו רבותי שאין זה נשבע במענה דקטן כדי שכל
 אין נשבעין על טענת קטן שכל השומרים שבועתן שבועה שמה
 היא כדרך שתקנו חכמים כשיב' בלקוח' כך תקנו כשיב' בשומרים
 האומר לחברו שמיר לי זה ואמר לו הנח לפני הרי זה שומר חנם
 אבד לו הנח לפניך או הנח סתם או שאבד לו דרי הבית לפניך
 אינו לא שומר חנם ולא שומר שטר ואינו חייב שבועה כלל אבל
 מודי' על מי שלקח הפקדון שלו ולא יחזירו לבעליה וכן כל כיוצא
 בזה אחד המפקד או הבשאל או הבשכיר את חברו בעדים
 או שלא בעדים דין אחד יש להם כדן שהודו זה כפי עצמו ששאל
 או ששאל ממנו הרי זה נשבע שבועת השומרים שאין אומרים בו
 לפטור משבועה אלא לפטור כלשון אבי היה הדבר השואל או הבשכיר
 או הבשכיר שדה פרוטה הרי זה השומר נשבע עדין ואין אחד כן
 השומרים צריך להודייה במקצת בתנה שומר חנם להיות
 פטור משבועה והשואל להיות פטור משלם וכן בהנהגת בעל
 הפקדון על שומר חנם או נושא שטר ושומר להיות חייב בכל
 כשואל שכל הנאי כמבון או בשבתות כל כבון קיים ואין צריך
 קבין ולא עדים טען זה שהיה סם תנאי והשומר אומר לא חת
 סם תנאי נשבע השומר שבועת השומרים וכנגדל בה שלא חת
 סם תנאי טען שדפקיד אצלו וזה אומר לי אברתי אלא הנח לפני
 ולא נעשיתי לו שומר נשבע הסת' שלא קבלו אלא בדרך זוטרה
 בשבועתו שלא כולו ביד ולא אבדו בידים ולא בגרם שטכ' ח'
 שיהיה חייב לשלם זה אומר השאלתך או השכרתך או הפקדון
 והלה אומר לא חת דברים כעולם או שאבד כן היה אבד החומר
 לך ונסתלקה השכיר ולא נשארה ביננו תביע הרי דנבע נשבע
 שבועת הסת' ונפאר ב' דא בשלא היה סם שטר אבל אם הפקיד
 או השכיר או השאל בשטר ואמר לו דדדדתי לך דרי השטר
 נשבע בנקיטת הפץ כתיך שחל לחבר שומר חנם שנגנב או אבד
 והשואל כתה בשעת מלאכה נאמן לחבר החזרתי וכשם שאב טען
 שנאנס נשבע מן התורה בנקיטת הפץ כך אם נען החזרתי ישבע
 כעין של תורה הואיל ויש שם שטר ביד התובע כדא נסתייה
 השומר יכול לטעון לחבר נאנס ולא נערך אותו לו ביא ראיה
 על בענתו אבל אם היה חייב להבי' ראיה על בענתו כמו שזכר'
 אינו נאמן לחבר החזרתי אלא ישבע בעל השטר בנקיטת חנן
 שלא החזיר לו ושלם אף לך מי שנשבע כתיך שיכול לחברך
 ובר ויביע בנקיטת הפץ אלא השומר בלבד שיש עליו שטר אבל
 שאר כל הגשבעין כדן כגו' שיכול לחבר אינן נשבעין אלא דעת

פרק שלישי

שומר שטען שנאנס אונס גיורל כגון שבורה וכתה אם נאנס
 במקום שהעדים מצוין שם כצריכין אותו ראיה על טענתו כניני
 ויפנד אף משבועת שומרי' ואם לא הביא ראיה ישלם שנאנס אין
 דואה שבועה ה' ההיה בין שניהם דא נכרוב שאיפשר להביא
 ראיה אין שם שבועה אלא או יביא ראיה או ישלם אבל אכנען
 שנאנס במקום שאין העדים מצוין שם אין מצריכין אותו ראיה
 אלא ישבע שנאנס ויפטר ואם הביא עדים שלא פשע בה ופטר
 אף מן השבועה בעשה באחד שדבי' חבית של יין בשטר וכתה
 בשוק של כחחא ובאו לפני חכמי' ואמרו טוק זה שטענת' שניני'
 בני חבית בני אדם כצוין שם או תביא ראיה שלא פשעת אלא
 נתקלת ונפלת או השלם דכיה וכן כל כיוצא בזה הבעבד חבית

אף על פי שאין המשכיר יכול להוציא ולא השוכר יכול לצאת
 עד שידועו מקודם או הוקדו הכתים יש למשכיר להוסיף עליו
 ולומר לשוכר או שכור בשדה עד שתמצא אותה וכן אם החלו
 חבתי'ם לשוכר לפחות השכר ולומר למשכיר או שכור לי כשער
 של עתה או דרי ביתך לפניך נפל בית המשכיר שהיה דר בו ודרי
 זה יש לו להוציא השוכר מביתו ואמר לו אינו כדון שתהיה אתה
 חשב בביתי עד שתמצא מקום ואני כושלך בדרך שאין את בעל
 זכות בבית זה יותר ממני נתן הבית לבני לישא בו אשה אם היה
 ודע שבני נעשה חתן בזמן פלוני והיה אפשר לו להודיעו מקודם
 ולא הודיעו אינו יכול להוציא ואם עכשיו נודמנה לו אשה והרי
 הוא נשוא מיד הרי זה יש לו להוציא ואינו כדון שיהיה זה יושב
 בביתו וכן בעל הבית ישכור בית שיעשה בו חנוכה מכר את הבית
 או נתנו או הורישו אין השני יכול להוציא עד שידועו מקודם
 שלשים יום או מקודם שנים עשר חדש שדרי השוכר אומר לו
 אין כוונת יתר מכח זה שזכות בבית זה מחמתו

פרק שביעי

בשם שכתב אדם כל תנאי שירצ' בכח וטמכר כך מתנה בשכירת'
 שהשכירות מכירה לזמן קצוב היא וכל שמכרו בנכסו כמכר
 שוכר שביחתי'ם מכירה וכל שאין לו מכר לכבוד כך אין לו לשכור'
 אלא אם כן יש לו פירות בלבד באחה הקרקע דרי זה שוכר ואינו
 מסר המשכיר בית לחכרו לשנה ונתעבר' השנ' נתעבר' לשוכ' השכיר
 לחישים נתעברה למשכיר השכיר לו חרישים ושנה בין שאמר לו
 דינר לחדש י"ב דינר בשנה בין שאמר לו י"ב דינר לשנה דינ' בכל
 חודש הרי חדש העבור של משכיר שהקרקע בחזקת בעלים ואין
 מציאין דבר מיד בעל הקרקע אלא בראיה כחור וכן בעל הבית
 שאמר לזמן זה השכרתך והשוכר אומר לא שכרתי אלא סתם
 או לזמן אריך על השוכר להביא ראיה ואם לא הביא בעל הבית
 נשבע הס' והוציא מן הבית השוכר שאמר נתתי שכר הבית
 שמשכירתי בו והמשכיר אמר עדין לא נשלתי בן שהיתה בשט'
 בין שהיתה בלא עדים אם תבעו בתוך ל' יום על השוכר להביא
 ראיה או יתן יחדים על מי שלקח ממנו או יטעון בדמיה עליו
 שנתן תחלה טענה בפניו ונצטוו ושבועו הסת' תבעו המשכיר לאחד
 ל' יום ואפי' ביטל על המשכיר להביא ראיה או ישבע השוכ' שכב'
 נתן לו שכר ופשי וכן אם שכר ממנו ופירש שיתן לו השוכר
 שנה בשנה ותבעו בתוך השנה על השוכר להביא ראיה תבעו
 לאחד השנה ואפי' ביום תשעה ועשרים באלול על המשכיר להביא
 ראיה המשכיר בית לחכרו בשט' ל' שני ואין בו זמן השוכר אומר
 עדין לא עבר זמן השטר אלא שנה והמשכיר אומר כבר עברו
 ושלכו שני השכירות ושכנת' שני על השוכר להביא ראיה ואם לא
 הביא ראיה ישבע המשכיר הסת' ומוציא השוכר פודם או שהיה
 בשכן בית ל' שני ויבש הפירדכתוך הזמן יכבדו עיצו וילק' בהן
 קרקע ויאכל פירותיו עד סוף זמן שכירותו או זמן המטבון וקף
 האלמ' שיבשו או נקצצו שניהן אסורין בהן בשום רבית המלחה
 וחלח' שטר השכירות או שטר המטבון שכתוב בה שנים סת' בעל
 הפדות אומר ג' בעל הקרקע אומר שנים וקדם זה השוכר או הלזה
 ואכל הפירות ודרי הפירות בחזקת אכליהן עד שיביא בעל הקרקע'
 ראיה אכלה השוכר או המטבון ג' וכבש השטר ואמר לחבש
 שנים יש לי פירות ובעל הקרקע אומר שלש אכלולו הבא שטרך
 ואני אכנו השוכר נאמן שאלו רצה אכר לקחה היא בידי שדרי
 אכלה שלש שנים מי שהבגים פירותיו לבית חכרו שלא ברעתו

או שהטעוהו עד שהבגים פירותיו והכחזוהו וי' לבעל הבית
 לכבוד לו מאותן הפירות כדי ליתן שכר הפועלי'ם שכחתי'ם אותן
 ומשליכין אורם לשוק ומדת חסידות היא שידוע לבית דין
 ומשכירו מכקצת דמיהן מקום משום השכ' אבדה לבעלים אעפ'
 שלא עשה כהונן השוכר רחם מהבת שיטתו לו עשרים סאה
 בכל חדש בשכרו והעשיר בעל הרחם ודרי אינו צריך לטחון
 שס' אם יש לשוכר חטים שצריך לטחון לעצמו או לאחרים כופין
 אותו ליתן דמי טחנת עשרים סאה שזו מדת סדום היא ואם אין
 לו יכול לומר אין לי דמים ודריני טוחן לך כמו ששכרתי ואם אין
 אתה צריך מכור לאחד וכן כל כחצא בזה

פרק שמיני

אחד השוכר בחברו שדה לדעה או כרם לאכול פירותיו בדמים
 או ששכר ממנו בפירות קצובין כגון ששכר
 בכנו שדה זו בעשרים כור בשנה וכרם זה בעשרים
 כדי יין בכל שנה שניהן דין אחד יש להם והשוכר בפירות הוא
 הנקרא חכר הכקנל שדה או פרדס כדי לעבוד אותו ולהוציא
 עליו יציאות ויתן לבעל הקרקע שלי'ש החבואה או רביע או כח
 שתנו ביניהן זהו הנקרא נקבל כל דבר שהוא סוג הארץ בעל
 הקרקע חייב בו וכל דבר שהוא שמירה יתירה החכר או הנקבל
 חיי' בו הקרה' שוארין בו הארץ והכל שנושאין בהן העפ' והדלי
 והבד וכחצ' בהן שדול' בהן הבי' על בעל הקרקע וחכמת המכירות
 שמקצצין בהן הבי' על החכר או על הנקבל השוכר או הנקבל
 שדה כחכרה לשנים כועטת לא ידענה פשתן שכרה או קבלה
 שכע' שנים זרעה שנה ראשונה פשתן ואין השביעית'הן דמין
 שכרה או קבלה שבוע אחד שביעית'הן דמין החכר או הנקבל
 שדה כחכרו והיא בית השלחין או בית האילן ויבש בעין של בית
 השלחין ולא פסק הנהר הגדול אלא אפשר להביא בכנו כדלי או
 שנקצצין האילן של בית האילנות אינו כנכה לו כחכרו ואם כנת
 בדינה היא כגון שיבש הנהר כנכה לו מדרב' היה עומד בתוך
 השדה ואם לו בית השלחין הזה אני משכירי לך בית האילן זה אני
 משכירי יבש הבעין או נקצצין האילן כנכה כחכרו שדרי הוא עומ'
 בתוכה ולא אכר לו דזה אלא כפי שאמר כמות שהיא עתה אני
 משכיר לך לפניך אם לא היה עומד בתוכה ואמר לו בית השלחין
 אני משכיר לך או בית האילן יבש הבעין או שנקצצין האילן
 אינו כנכה לך מחכר השוכר או הנקבל שדה כחכרו ואכלה
 חנכ' או נשתרפה אם אדע דבר זה לרוב השדות של אותה העיר
 כנכה לו כחכרו הכל לפי ההפסד שארעו ואם לא פשטה הבכח
 ברוב השדות אינו כנכה לו כחכרו אעפ' שנתהפוכ' השדה של
 בעל קרקע נשתרפו כל השדות של שוכר או הנקבל אעפ' שפשיט'
 הבכה ברוב השדות אינו כנכה לו כחכרו שאין זה ההפסד תלמי
 אלא בשוכר שאר' כל שדותיו נשתרפו התנה עליו בעל הקרקע
 שידענה חטים חרעה שעודים או שלא חרעה כלל או שחרעה לא
 יבחה אעפ' שבא חגב או שדפין והאכה רוב הבדינה אינו כנכה
 לו כחכרו ועד כתי' היב' להגפ' ולחרע' פעם אחת אם לא יבחה
 כל זמן שראוי לזרעה באותו מקום השוכר או הנקבל שדה
 כחכרו מקום שנהגו לקצור יקצור ואינו רשאי לקצור לעקו' יקצור
 ואינו רשאי לקצור ושניהן כעכבין זה על זה ובמקום שנהגו לחרש
 יחר' מקו' שנהגו להשכי' אילנו על גב סק' משכירתי ואעפ' שהשכיר
 לו סתם בפחות כן הידוע ומקום שנהגו שלא להשכיר אילנו אין
 לו אילנות אעפ' ששכר ממנו בחור על הידוע הכל ככנהר הבדינה

השוכר את הבהמה וחלהה או נשתנית או נלקחה לעבודת הכליך
אעפ"י שאין סופה לחזור אם נלקחה דרך הליכה הרי המטבילי אומ'
לשוכר הרי שלך לפניך וחיי ליתן לו שכרו משלם ברא בששכרן
לשאת עליה משאוי שאפשר להשליכו בלא הקפדה אבל אם
שכרה לרכוב עליה או לשאת עליה כלי זכוכית וכדומה בהן חייב
להעמיד לו חמור אחר אם שכר ממנו חמור או בהמה אחרת
כמותה ששכר ואם לא העמיד יחזור השכר ויחשוב עמו על שכר
במה שהלך בה מזה הכובצה או נשכרה בין ששכרה לשאת בין
ששכרה לרכוב אם אמ' לו חמור סתם אני משכיר לך חיי להעמיד
לו חמור אחר מכל מקום ואם לא העמיד יש לשוכר למכור
הבהמה חליקה בה בהמה אחרת או שוכר בהמה בדמיה אם אין
בדמים ליקח עד שיגיע למקום שפסק עמו אומר לו חמור זה אני
שוכר לך אם שכרה לרכוב עליה או לכלי זכוכית ומתה בחצי
הדרך אם יש בדמיה ליקח בהמה אחרת יקח ואם אין בדמיה ליקח
שוכר אפילו בדמי כולו עד שיגיע למקום שפסק עמו ואם אין
בדמיה לא ליקח ולא לשכר נותן לו שכרו של חצי הדרך ואין לו
עליו אלא תרעומת שכרה לבשא האיל ואמר לו חמור זה ומת
בחצי הדרך אינו חייב להעמיד לו אחר אלא נותן לו שכרו של
חצי הדרך ומביח לו נבלתו השוכר את הספינה וטבעה לו בחצי
הדרך אם אמר לו ספינה זו אני משכיר לך ושכרה השוכר לחליך
בה יין סתם אעפ"י שנתן לו השכר יחזיר כל השכר שהיה זה אומר
לו הכא לי הספינה עצמה ששכרתי שהקפדה גדולה יש כספינה זו
ואני אביא יין ככל מקום ואלו כה אמר לו ספינה סתם אני
משכיר לך ושכרה השוכר לחליך בה יין זה אעפ"י שלא נתן לו מן
השכר כלום חייב ליתן כל השכר שהיה אומר לו ובא לי היין
עצמו ואני אביא לך ספינה ככל מקום ואליכו אבל צריך לנכות
כדי הטרחה של חצי הדרך שאינו חזמה המספיל בהולכת הספינה
לישב ובשל אמר לו ספינה זו אני משכיר לך ושכרה השוכר
לחליך בה יין זה אם נתן השכר אינו יכול להחזירו ואם לא נתן
לא יתן שאין זה יכול להביא הספינה עצמה ולא זה יכול להביא
יין עצמו שכר ספינה סתם ליתן סתם הרי אלו חליקין השכר השוכ'
את הספינה ופרקה בחצי הדרך נותן לו שכר כל הדרך ואם מצא
השוכר כי ששכר אחרת לו עד המקום שפסק שכר ויש לבעל
הספינה עליה תרעומת וכן אם מכר כל האחרונה שבספינה לאיש
אחר בחצי הדרך יחזיר ויעלה הלוקח נוטל שכר חצי הדרך מן
הראשון ושכר החצי בזה האחרון ויש לבעל הספינה עליה תרעומת
בפני שטרם לו לסבול דעת איש אחד שעדין לא הודגל בו וכן כל
כדומה בזה כבאן אני אומר שהמשכיר בית לחברו עד זמן קצוב
ודעה השוכר להשכיר הבית לאחר עד סוף זמנו משכיר לאחרים
אם יש בני בית בבנין בני ביתו אבל אם היו ארבע לא ישכור
לחבשה שלא אמרו חכמים אין השוכר רשאי להשכיר אלא
בשלטון שדאי אומר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אבל
בקרקע או בספינה שדאי בעלה עכה אין אומר כן וכן אני אומ'
אם אמר לו בעל הבית לשוכר למה תטרח ותשכיר ביתי לאחרים
אם לא הרצה לעבוד בו צא ורגיזו ואתה פטור משכיריך אינו
יכול להשכירו לאחר שזה כאל תמנע טוב מבעליו עד שאתה
משכירו לאחר תביח לזה ביה ויש מי שהורה שאינו יכול להשכיר
לאחר כלל ויתן שכרו עד סוף זמנו ולא יראה לי שזה דין אמת
בית זה אני משכיר לך ואחר שהשכירו נפל אינו חייב לבמתו אלא
בחסכו על מה שנשתכש בו וכחיד לך שאר השכירות אבל אם
סתיו חייב להעמיד לו בית אחר או ישכיר לו כמותו וכן אם חזר
אחר שהשכיר לזה השכיר או מכרו לגוי או אגם שהפקע שכירו
הראשון הרי זה חייב להשכיר לו בית אחר כמותו וכן כל כדומה

בזה השכיר לו בית סתם ואחר שנתן לו בית נפל חייב לבנותו או
יתן לו בית אחר ואם היה קטן מן הבית שנפל אין השוכר יכול
לעכב עליו והוא שיהיה קרדי בית שלא השכיר אלא בית סתם
אבל אם אמר לו בית זה אני משכיר לך חייב להעמיד לו בית
כמות ארכו ומדת רחבו של בית זה שדארו ואינו יכול לחזור
לא היה ענין דברי אלא שיהיה קרוב לנהר או לטוב או למרחץ
כזה אלא חייב להעמיד לו בית כמותו וכמותו לפיכך אם היה
קטן לא יעשנו גדול גדול לא יעשנו קטן אחד לא יעשנו שנים
שנים לא יעשנו אחד ולא יפחת מן החלונות שהיו בו ולא יחסר
עליון אלא מדעת שניהם המשכיר עליה סתם חייב להעמיד לו
עליה אחר לו עליה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך הרי שעבד
בית לעליה לפיכך אם נפחתה העליה בארבעה טפחים או יותר
חייב המשכיר לתקן ואם לא תקן הרי השוכר יורד וד בבית עם
בעל הבית עד שיתקן הרי שתי עליות זו על גבי זו ונפחתה העליון
וד בתחתונה נפחתה התחתונה הרי זה ספק אם יורד בעליונה או
בבית לפיכך לא יורד ואם דר אין מוציאין אותו משם מעשה
באחד שאמר לחבירו דלית זו שעל גבי הפרסק הזה אני משכיר
לך ונעקד אילן הפרסק ממקומו ובא מעשה לפני חכמים ואמר לו
חיי אתה להעמי הפרסק כל זמן שהדלית קיימת וכן כל כדומה

פרק

ששי

המשכיר בית לחברו בבירה גדולה משתמש בו זיה ובמחלה יק'
ארבע אמות ובתרכין של חצר וכרוביה שאחריו הבתים ומקום
שנהגו להשתמש בעובי הכתלים ובכל אלו הדברים החלין אחר
מנהג המדינה והשמות הידועין להם כדרך שאמרנו בענין מקו
ומבשר והמשכיר חצרו סתם לא הנכיר הרפת שבה המשכיר
בית לחבירו חיי להעמיד לו דלתות ולפתוח לו החלונות שנתקלקלו
חלוק את התקרה ולסמוך את הקורה שנשברו ולעשו כיר וכנעו'
וכל כדומה באלו מדרים שהן מעשה אומן חס עיקר גדול בשבת
הבתים והחצרות השוכר חייב לעשות מעקה וכדומה ולהקן מקו'
המזוזה משלחו וכן אם רצה לעשו סלכ או ברובא לא להשתנה הרי
זה עושה משל עצמו המשכיר עליה לחברו ונפחתה בארבעה א'
יתר חייב לתקן התקרה והמעקה שעליה שהמעקה חזק התק'
הוא הכול שביצו הרי הוא של שכר לפיכך הוא כספיל בו להוציא
ואם יש שם מנהג החלין אחר המנהג ברא בטהו הברבו שעת
הזבל של שוכר אבל אם הבהמה של אחר הזבל של בעל החצר
שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו אעפ"י שהיא שוכרה ביד
אחרים המשכיר בית או חצר או ברוחן או חמת או שאר המקומות
עד זמן קצוב הרי זה כופהו לצאת בסוף זמנו ואינו כמתקן לו אפי'
שעה אחת שכר לו בית סתם ללינה אין פחות מיום אחד לשבת
אין פחות משני ימים לנשואין אין פחות משלשים יום המשכיר
בית לחברו סתם אינו יכול להוציאו עד שיודיעו שלשים מקודם
כדי לבקש מקום ולא יהיה מושלך בדרך ולסוף השלשים יצא
ברא בימת הדמה אבל בימת הגשמי אינו יכול להוציא מן החצר
ועד הפסח קבע לו שלשים יום לפני החג אם נשאר מן השלשים
אפי' יום אחד אינו יכול להוציאו עד מצאי הפסח והוא שיודיעו
ל' יום מקודם ברא בעיירות אבל בכרכים אחד יומת הזכיה ואחד
ימות הגשמים צריך להודיעו י"ב חדש מקודם וכן בהמת בין
בסביל בין בעירות צריך להודיעו י"ב חדש מקודם בטם שדמשכי'
חייב להודיעו כך השוכר חיי להודיעו מקודם שלשים יום בעיירות
או מקודם שנים עשר חדש בכרכים כדי שיבקש טמן ולא יסאר
ביתו פני ואם לא הודיעו אינו יכול לצאת אלא יתן השכר

השוכר את הפועל ונאחו לעבודת הבלד לא יאמר לו הריני לפנק
 אלא נתן לו שכר מה שעשה השוכר את הפועל להשקות את
 השדה מזה הנדח ופסק הנדח בחצי היום אם אין דרכו להפסיק
 אין להן אלא שכר מה שעשה וכן אם דרכו שיפסיקו אותו בני
 העיר והפסיקוהו בחצי היום אין להם אלא שכר מה שעשו שרדי
 חיעו הפועלים ודכו של נדח ואם דרכו להפסיק מאילת נתן לו ס
 שכר כל היום מפני שהיה לו להודיעם שכרן להשקות השדה
 ובא המטר והשקה אין להן אלא מה שעשה בא הנדח והשקה
 נתן להן כל שכרן מן השמים נסתייעו בלא כפועל אבל מי
 שפסק עם אריו שאם ישקה שדה זו ארבעה פעמים ביום יטול
 חצי הפירות וכל הארזים שהן כשקן שני פעמים אין נוטלין
 אלא רביע הפירות ובא המטר ולא הוצרך לדלות ולהשקות נוטל
 חצי הפירות כמו שפסק עמו שהארים בשיתף ואינו כפועל השוכר
 את הפועל לעשות מלאכה כל היום ושלמה המלאכה בחצי היום
 אם יש לו מלאכה אחרת כמותה או קלה ממנה עושה שאר היו ואם
 אין לו מה יעשה נתן לו שכרו כפועל בטל ואם היה מן הזופרים
 או עובדי אדמה וכיוצא בהן שדרכו לטרוח הרבה ואם לא יעשה
 במלאכה יחלה נתן לו כל שכרו השוכר את הפועל להביא
 לו שליח ממקום לבקום והלך ולא מצא סם מה יביא נתן לו
 שכרו משלם שכרו להבי קנים מחברם והלך ולא מצא ולא הביא
 נתן לו שכר שלם שברא להביא כרוכ ודומה כן לחלה והלך
 ומצאו שמת או חבירא לא יאמר לו טל מה שהבאת בשכרך אלא
 נתן לו כל שכרו וכן כל כיוצא בזה השוכר את הפועל לעשות
 עמו בשלח והראוה כשל וברוך נתון כל שכרו וחוד חלקו מחברו
 מה שטעה כוז המלאכה השוכר את הפועל לעשות עמו כתבן
 וקט וכיוצא בה ואמר לו טל מה שעשית בשכרך אין שומעין
 לו ואם משקבל עליו אמר לו הלך שכרך ואני אמל את שלי אין
 שומעין לו מציא הפועל לעצמו אעפ"י שאמר לו עשה עמי מלאכה
 ויוסוין צריך לחם אם אמר לו עוהד עמי היום אבל אם שכרו
 ללקט מציאות כגון שחצר הנדח ושכר ללקט הזנים הנכצאין
 באגם הרי מציאותו לבעל הבית ואפילו מצא כים בלא דינרין

פרק

עשירי

ומלוא את חברו במשכון בין שהלוהו כענות בין שהלוהו פירות
 בין שמשכנו בשעת הלוואה בין שמשכנו אחר שהלוהו הרי זה
 שומר שכר לפיכך אם אבד המשכון או נגנב חייב בדמי ואם
 נאנס המשכון כגון שנלקח כלסטס כוזין וכיוצא בו משאר אנתקן
 ישבע שנאנס וישלם בעל המשכון את חובו עד פחשה אחרונה
 כל האמר לחברו שמד לי ואשמך לך הרי זה שניידה בבעלים
 אמל שמד לי היום ואשמך לך למחר השאילני היום ואני אמלך
 למחר שמד לי היום ואשמך השאילני היום ואשמך לך למחר
 כולן נעשו שומרי שכר זה לזה כל האוכנין שוכרי שכר הן
 וכל שאבדו טל את שלך והבא מעות או שאבדו לי האומן נבדתי
 ולא לקחו הבעלים את הכלי הרי האומן שומר חנם אבל אם אמר
 האומן הבא מעות וטל שלך עדין הוא נושא שכר כשהיה נתן
 לאומנין לתמן וקלקלו חייבין לשלם כיעד נתן לחרש שדה תיבה
 ונגדל לקבוע בהן כספר ושכרו או שנתן לו את העצים לעשות
 מהן שדה תיבה וכנדל ונשכרו אחר שנעשו משלם לו דמי שדה
 תיבה וכנדל שאין האומן קונה בשבח הכלי נתן צמד לצבע
 והקדיחתו יורה נתן לו דמי צבוע וצבעו כעור או נתנו לו לצבעו
 אדום וצבעו שואר שיחור וצבעו אדום נתן עצים לחרש לעשות
 מהן כסאנאה ועט' כסא רע או כסא' אם השבח יתר על ההוצאה

נתן בעל הכלי את ההוצאה ואם ההוצאה יתרה על
 השבח נתן לו את השבח בלבד אם בעל הכלי אינו חצה בהקנה
 זו אלא יתן לו דמי הצמר או דמי העצים אין שומעין לו וכן אם
 אבד האומן הוא לך דמי צברך או דמי עניך וולך אין שומעין לו
 שאין האומן קונה בשבח כלי שעשה המליך חפץ לטווח לתתן
 ועשאן סוכין או מדסן נתן הקבץ לנחתום ועשאו פת נפול' ברמ'
 לטבח וכבלה חייבין לשלם דמי מפני שהן נושאי שכר לפיכך אם
 היה טבח כומחה ושחט כהנם פטור מלשלם ואם אינו מוסח אעפ"י
 שהוא כהנם חייב לשלם וכן הבראה דגרי לשלחני ואבד לו יפה
 הוא ונמצא רע אם כשכר הראוה חייב לשלם אעפ"י שהוא בקי ואינו
 צריך להתלמד ואם כהנם ראהו פטור והו' שהיה בקי שאינו צריך
 להתלמד ואם אינו בקי חייב לשלם אעפ"י שהוא כהנם והו' שיאמר
 לשלחני עליך אני כוכך או שהיו הדברים כראין שהוא כוכך על
 ראיתו ולא יראה לאחדים טבח שעשה כהנם וניבל וכן שלחני
 שאבד יפה ונמצא רע יבין כל כיוצא בזה עליהן להביא ראיה שהן
 בצמחין ואם לא הביאו ראיה משלכין במקום שנהגו שיהיה דנוטע
 אילנות נוטל חצי השבח ובעל הקרקע חצי ונטע והשביח ונטע
 והפסיד כחשבין לו חצי השבח שיש לו ונכנין כבנו כה שהפסיד
 ונטל השאר ואפילו החנה על עצמו שאם יפסיד לא יטול כלום
 הרי זו אסכתא ואין כנכין לו אלא כה שהנסיד היה כנהנם
 שיטל הנוטע מחצה ובעל הקרקע מחצה וכך אם היה כנהנם
 שיטול הארים שליש אם נטע הנוטע והשביח ורעה להסתלק
 שנמצא בעל הקרקע צריך להחזיר לארים הרי בעל הקרקע
 מרוד ארים ויטול בעל הקרקע חצי ולא יפסיד בעל הקרקע כל
 וטל הארים שליש והשתות הנשאר של נטע שרדי סלק עצמו
 ברצונו הנוטע אילנות לבני המדינה שהפסיד וכן טבח של בני
 העיר שנבל הברמת והבקח דם שחבל והסופר שטעה בשטרות
 וכלכד חינוקות שפטע בתינוקות ולא לכד או לכד בטעות וכל
 כיוצא באלו האוכנין שאי אפשר שיחזרו והפסד שהפסידו
 כסלקין אתן בלא התראה שהן כמתירין ועוכדין עד שישתחלו
 בבואבתן האיל והעכידו איתן הצבד עליהם

פרק אחד עשר

מצות עשה ליתן שכר השכית בזמנו שנאמר ביחז תתן שכרו ונל'
 ואם אחד לאחד זכנו עובר בלא תעשה שנאמר ולא הבא עליך
 השטט ואין לוקין עליו שרדי הוא חייב לשלם אוד שכר האדם
 ואחד שכר הברבה ואחד שכר הכלים חייב ליתן בזמנו ואם אחד
 לאחד זמן עובר בלא תעשה ותר תושב יש בו כשום בזמן תתן
 שכר ואם אחרו אינו עובר בלא תעשה כל הכובש שכר שכיר
 כאלו נוטל נפשו מבנו שנאמר ואליו הוא נוטא את נפשו ויגבר
 בד' אזהרות ועשה עובר כשום כל תעטק וכשום כל תגוול וכשום
 לא תלין פעלת שכיר וכשום לא תבא עליה השכש וכשום בזמן
 חתן שכר איזהו זמנו שכיר יום גובה כל הלילה ועליו נאבד לא
 תלין פעלת שכיר אחר עד בקר השכיר לילה גובה כל היום
 ועליו נאבד ביחז תתן שכרו וכשיר שעת של יום
 גובה כל היום ושכיר שעת של לילה גובה כל הלילה
 שכיר שבת שכיר הרש שכיר מינה שכיר שבוע יצא ביום גובה כל
 היום יצא בלילה גובה כל אותו הלילה נתן שלחו לאוכן ונבדה
 והחזיעו אפילו אחדו עשרה ימים כל זמן שהכלי ביד האוכן אינו
 עובר נתנה לו בהצי היום כיון ששקעה עליה חכה עובר כשום כל
 תלין שהקבלנות כשכירות היא וחייב ליתן לו בזמנו האוכ' לטלוה
 צא ושכור לי פועלים אבד להם שכרם על בעל הבית שניהם

פרק ראשון

השואל כלים או בהמה וכיוצא בהן משאר מגלגלין מחברו ואבר
או ננכב אפילו נאנס אונס גדול כגון שנשכרה הבהמה או נשבת
או מתה חייב לשלם הכל שנאמר כי ישאל איש מעם רעויו ונמל'
ונשכר או מת בעליו אין ענין שלם ישלם בדין בשנאנס שלא
כשעת מלאכה אבל אם שאל בהמה מחברו לחרוץ בה ומתה
כשהיא חודשת הרי זה פטור אבל אם מתה קודם שיחרוץ בה או
אחר שחרוץ בה או שדכב עליה או דש בה וכתה נשהיא דשה
או בשעת רכיבה הרי זה חייב לשלם וכן כל כיוצא בזה וכן
השואל בהמה מחברו לילך בו למקום פלוני ומתה תחתיו באותה
הדרך או ששאל דלי למלאכה בו ונקרע בבור בשעת מלוו או
ששאל קרדוס לפצל בו עצים ונשכר בעת שפעל בו מדב' הנקוע
וכל כיוצא בזה הרי זה פטור שלא שאל אלא לעשות בו מלאכה
זו והרי לא שנה השואל בהמה מחברו ומתה וטען השואל
שבשעת מלאכה מתה אם היה במקום ששאלה לילך בו במקום
שכבי אדם מצויין שם יביא ראיה שהתה או נאנס בשעת מלאכה
ושלא שנה בה ופטור ואם לא הביא ראיה משלם שאלה ככנו
למלאכה כה עפר שכנו ורבתו שאין העדים כצו נים או ששאל
מכנו דלי למלאכה בו הבור בתוך ביתו ונקרע ככנו אם הביא ראיה
יפטור אף כשבוטעה ואם לאו ישבע השואל שבועת חשד כדי שכת'
בשעת מלאכה ופטור וכן כל כיוצא בזה השואל כלי מחברו
ונשכר שכין לו כדרך ששכין בנקוד אומדן כמה היה שוה שלם
וכמה הוא שוה עתה ומחודר לו הכלי או הבהמה השנויה וכששלם
הפחת וכן אם מתה הבהמה בחזיר הנכלה ובשלם הפחת השואל
בהמה חייב במזונותיה משעה שמשכה עד סוף ימי שאלתה ואם
כחש בשדה חייב לשלם מה שפחתה בדכיה כחש בשדה
בחסות המלאכה פטור וישבע שבועת השוכרין שכתבה מלאכה
כחשה השואל כלי מחברו או בהמה מהם הרי השואל מחזירנו
בכל עת שירצה שאלו לזמן קצוב כיון שמשך חבה בואי הבעלי
יכולין להחזיר בהחזיר עד כוף ימי השאירה ואפילו כת השואל
הרי החזרין משתכסין בשאלה עד סוף הזמן ודין הוא הלוקח
קונה הגוף קנין עולם בדמים שנתן ומקבל כתנה קנה הגוף קנין
עולם ולא נתן כלום והשוכר קנה הגוף הפירות עד זמן קצוב
בדמים שנתן והשואל קנה הגוף לפירותיו עד זמן קצוב ולא נתן
כלום כשם שהנתן כמכר שאינו יכול לחזור בו לעולם כך
המשאל כמטכני שאינו יכול לחזור בתוך הזמן הניח להם אבירם
פרה שאלה ומתה אין חייבין באונסיה חטבו שהיא של אביהם
טבחה ואכלה בשלמין דמי בשד כחל ואם הניח להם אבירם
אחריות נכסים וכתה או ששכחה בשלמים את דביה כנכסיו
השואל כלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית אין המשאל יכול
להחזירו בתחת ידו עד שיעשה בו אותה מלאכה וכן אם שאל
מכנו בהמה לילך בה במקום פלוני אינו יכול להחזירה ביד השואל
עד שילך בה לטעם ויהיה האוכר לחברו השאלני קרדוס לעדור
בו הפרדס הזה עושר בו אותו פרדס בלבד ואינו רשאי לעדור בו
פרדס אחר אמר לו פרדס סתם עושר בו פרדס אחר איזה
שירצה שאלו לעדור בו פרדסים הרבה שלו עושר בו כל הפרדס'
שלו ואפילו נשחת כל הכחל בעדידה מחזיר לו הנגב של עין וכן
כל כיוצא בזה השואל כלי מחברו להשתכש בו ואבר לו
השאלני דבר פלוני בטבתך בלומר אף אתה משאל לי דבר זה
כדרך כל המשאלין אלא כפי טובת לבך ונרבותך שאיך מקפיד
על הזמן אם ארך אם קנו ביד המשאל על זה הדין השואל בשתכש
בו לעולם עד שיתבטל הגלי מלעשות מלאכתו וחזיר לו שברו

פועל שהיה עושה הוא ואשתו ובניו וכדיו והתנה עם הבע' הבית
שלא יאכלו ממה שהן עושין לא הוא ולא הם הרי אילו אינם
אוכלין כמה דברים אמורים בגדולים מפני שיש בהם דעת וחרי
מחל אבל קטנים אינו יכול לפסוק עליהם שלא יאכלו שאינן
אוכלין משל אביהם או משל אחיהם אלא משל שמים :

פרק שלשה עשר

בהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בנחלי קרקע בין במחבר בין
בתלוש ואוכלת ממשאר שעל גבה עד שתהי פודקת ובלבד שלא
ישל בידו ויאכלנה כל המונע הבהמה מלאכול בשעת מלאכתה
לוקה שנאמר לא תחוסם שור בדישו אחד שור ואחד כל מיני
בהמה וזוהי בין טמאין בין שהדין ואחד הדישה ואחד כל שאר
המלאכות של נחלי קרקע ולא נאמר שור בדישו אלא בהזות
והחוסם את הפועל פטור אחד החוסם אותה בשעת מלאכה
ואחד החוסם אותה מקודם ועשה בה מלאכה והיא דסימה אפילו
חסמה בקל לוקה שטר בהמה וחסמה ודש בה לוקה וכשלים
לבעלים ארבעת קבין לפרה ושליש קבין לחמור שמטע' משיחו
בתויב כמזונותיו ואינו חייב מלקות עד שידוש בה חסומה
וישראל חרש בפירתו של גוי עובר משום כל החוסם וגוי שרש
בפירתו של ישראל אינו עובר משום כל החוסם אמר לגוי חסום
פירתי חרש בה ישב לה קין בפיה חרש בה חרש אינה אוכלת הרכין
זה אף מבחין או שהדין בנה מבחין הרי שצמאה ואינו משקה
אותה פירם עוד על גבי הדיש כדי שלא תאכל כל זה וכיוצא בו
אם ואינו לוקה היה ודבר שהיא עושה בו דע לבני מעיה ומזקה
או שהיה חולה ואם תאכל מזה תתרון מזה למנעה ושלא הקפידה
תודה אלא על הנאותה חרש אינה נחנת פרה של ישראל שהיה
נתן דש בה בתרומה וכחזמת מעטור של רמאי וכן פרו החרשות
במעטור שני ופחת המהלכות על התבואה לפי שידש להן הודך
אין עובר עליהן משום כל החוסם אבל מפני מראית העין אם
הז ורשות בתרומה ומעטור שני מביא מעט מאותו הבין ותולה להן
בקטגלין שבפיהן חרש במעטור של רמאי ובנחלי תרומה עובר
משום כל החוסם רשאי בעל הפרה להדעיב פרתו ולסגפה כדי
שתיאכל הדבה סן חרש כיוצא בו רשאי בעל הבית להשקות
בעלמין כדי שלא יאכלו ענבים הרבה ורשאיין פתגלין לשבול
פתן בעיר כדי שיאכלו ענבי הדבה אבל אין הפועל רשאי לעשות
מלאכתו בלילה ולשבו עצמו ביום או לרוש בפרה ערבי ולהשכיר'
שדדי ולא היה כרטיב וכסף עצמו ומאכל מזונותיו לבניו מפני
גל מלאכתו של בעל הבית שהדי טשש כוח ותחלוש דעתו ולא
יעשה מלאכה בבה כדרך שמחודר בעל הבית שלא יגזול סכר
עני ולא יעבבו כך העני מחודר שלא יגזול מלאכת בעל הבית
ויכשל מעט בבאן ומעט בבאן ומצויא כל חוסם במדמה אלא חייב
לדקוק על עצמו בזמן שהדי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת
הזמן שלא יכרך אותה וכן חייב לעבוד בכל כוח שדדי יעקב
הצויק אמר כי בכל כוח עבודתי את אביכן לפיכך נשל שטר זאת
אף בעולם הזה שנאמר ופרוץ האיש מאד מאד :

הלכות שאלה ופקוח

יש בכללן שתי מצות עשה ראשונה דין השואלים ודין שומר חנם
ובאר מצות אל בפרקים אילו :

אינן עוזרים בשום בל תלין זה לפי שלא שכן זה לפי שאין
פועלתן אצלו ואם לא אמר להם שכרם על בעל הבית השליח
עובר אי השוכר עובר אלא בזמן שתבעו השכיר ולא נתן לו אבל
אם לא תבעו או שתבעו ולא היה לו מה לתן לו או שהמחזיק אצל
אחד וקבל הדין זה שטרם המשהא שכר שכיר עד אחר זמנו אעפ"י
שכבר עבר בעשה ולא תעשה הדין זה חייב לתן מיד וכל עת
שישהא עובר על לאו של דבריהם שנאמר אל תאמר לדעך לך
ושבו כל שכיר ששכרו בעדים ותבעו בזמנו ואמר בעל הבית נחתי
לך שכרך והשכיר אומר לא נטלתי כלום תקנו חכמים שיטבע
השכיר וישלם בנקיט' הפן כדון כל נשבע ונטל מפני שבעל הבית
פרוד כפועליו זה השכיר נושא נפשו לזה אפי' היה השוכר קטן
השכיר נשבע ונטל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא היו
דברי מעולם ולא שכרתך נאמן לומר שכרתך ונתתי לך שכרך
ויטבע בעל הבית הסת שנתן או שבועת התורה אם הודה במקצת
בשאר הטענות היה לו עד אחד ששכרו אינו מועיל לו כלום וכן
אם תבעו אחד זמנו אעפ"י ששכרו בעדים המוציא מחברו עליו
הראיה ואם לא הביא ראיה יטבע בעל הבית הסת הכי ראיה
שתבעו כל זמנו הדין זה נשבע ונטל כל אותו חז של תביעה כיצד
היה עושה עמו ביחס ש"י עד הערב זמנו כל ליל שלישי וביחס ג'
אינו נשבע ונטל ואם הפא עדים שהיה תובע כל ליל שלישי הדין
זה נשבע ונטל כל יום שלישי אכל מליל רבעי והלאה המוציא
מחברו עליו הראיה וכן אם הביא עדים שהיה תובע והולך עד יום
חמישי הדין זה נשבע ונטל כל יום חמישי בעל הבית אומר שתיס
קצצתי לך והשכיר אומר שלש קצצתי לך לא תקנו חכמים שיטבע
השכיר כאן אלא המוציא מחברו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה
אעפ"י שכבר נתן לו השתים או שאמר לו הולך הדין בעל הבית
נשבע בנקיט' הפן ודבר זה חקקת חכמי' כדי שלא ילך השכיר
בפחד נפש כדא' בששכרו בעדים ולא ידעו כמה פסק לו ותבעו
בזמנו אכל אם שכרו שלא בעדים או שתבעו אחד זמנו יטבע בעל
הבית הסת שלא קצץ לו אלא מה שכבר נתן לו או שלא נשאר
לו אצלו אלא זה שאמר לו הולך כדון כל הטענות הגותן פליחו
לאומן אומן אומר שתיס קצצתי לך והלה אומר לא קצצתי אלא
אחת כל זמן שהטלתי ביד האומן אם יכול לטעון שהיא לקוחה
ביד דרי האומן נשבע בנקיט' הפן ונטל ויכול לטעון שה' בשכרו
עד כדי דמיה ואם יצאת טלית מתחת ידו או שאין לו בה חזקה

ואינו יכול לטעון שהיא לקוחה בידו המוציא מחברו עליו הראיה
ואם לא הביא ראיה יטבע בעל השלית הסת או שבועת התול' אם
חדה במקצת כדון כל הטענות שאין זה כדון השכיר שכיר הבא
להשבע אין מחמדין עליו ואין מנלגלין עליו כלל אלא נשבע
שלא נטל ונטל וכלל הגטבעין אין מקילי' דין מן השכיר שמקילין
עליו ופיתוחן לו תחלה ואמרים לו אל תצטרע עצמך השבע ושל
אפילו היה שכרו פרושה אחת ובעל הבית אומר נתתיה לא יטל
אלא בשבועה וכן כל הנשבע ונטל אפילו לא יטעון אלא פרושה
אחת לא יטל אותה אלא בשבועה כעין של תורה

פרק שנים עשר

הפועלים שהן עושים בדבר שנחלו מן הארץ ועדיין לא נגמרה
בלאכתו בין בתל' בין במחבר והיו מעשיהן נמירת המלאכה
הדין על בעל הבית מצוה שיניח אותן לאכול מצה שהן עושים בו
שנכי' תבא בכרם רעד וגו' וכתו' כי תבא בקמת רעד כפי השמיע'
לכדו שאין הכתוב מדבר אלא בשכיר וכי אלו לא שכרו כי התיר
לו שיבא בכרם רעה או בקמה שלו' שלא מדעת אלא כך הוא

או' כי תבא לרשות בעלים לעבודה תאכל מה בין העושה במחש'
לעושה במחוכר שהעושה בתלוש אוכל עד שלא יגמור עבודתו
ומשתגמר עבודתו אסור לו לאכול והעושה במחוכר כגון כדון
וקוצר אינו אוכל עד שיגמור עבודתו כגון שיבצו ויתן בסל עד
שימלאנו רנפץ הסל למקום אחד ויחזור ויבצור וימלאנו ואינו
אוכל אלא עד אחד שימלא הסל אבל כפני השב' אבדה לבעלים
אמרו חכמים שהיו הפועלים אוכלין בהליכתן מאומן לאומן
ובחירתן מן הגת כדו' שלא יבטלו ממלאכתו ויבטלו אלו אוכל
בתוך המלאכה כשהן מהליכין ואינן כבטלין המבטל ממלאכתו
ואוכל בשעת מלאכה הדין זה עובר בלא תעשה שנאמר והדש
לא תניף וגו' כפי השמועה לכדו שכל זמן שהו עוסק בקציעה לא
יניף חרמש לאכלתו וכן כל כדוצא בזה וכן פ' על שחולך בידו
ממה שעש' או שלק' יתר על אכלתו ונותן ל' אדו' וכן בלא תעשה
שנ' ואל כלך לא חתן ואין לוקח על שני' לאוין אלו שאם אכל או
הולך חייב לשלם חחולב והמחפץ והמגבן אינו אוכל מפני שאין
נדולי קרקע המגבש בבצלים ובשומין אעפ"י שתילשין קטני' כגון
הגדולי' וכל כדוצא בזה אינו אוכל מפני שאין מעשהו גמר בלאכת
ואין צריך לומר שומרי' נמת ופרדס' לוכי' דבר המחוכר במקשה
והמולאות שאין אוכלים כלל הבורל בתמרים ובנרונרות אינו
אוכל מפני שנגמרה מלאכתו למעשר העושה בחטים ובז' אצא כון
אחד שעשו כגון ששכרן לבוד צרחות או לנפה אותן או לטחון
הדין אלו אוכלין שעדין לא נגמרה מלאכתן לחלה אבל הדין
המקטף והאופה אינו אוכל מפני שנגמרה מלאכתן לחלה ואין
הפועל אוכל אלא מדבר שעדין לא נגמר מלאכתו לחלה ולמעשר
נתפרסו עגולין ונתפתחו חביתות ונתתו דלעת ושכרן לעשות
בהן הדין אלו לא יאכלו שהדין נגמרו מלאכתן ונקבעו לבעש' הדין
הן שכל ואם לא הודיעו מעשר ומאכלין ואין הפועל אוכלים
בשל הקדש שנ' כרכ רעד שכר פועלים לעשות נטע ובעי' של
הדין אלו לא יאכלו ואם לא הודיעם פדה ומאכלין הקצור והס'
והצרה והבורר והמוסק והבורר והדורך וכל כדוצא במלאנו אל
הדין אוכלים מן התורה שימרי' נתת וערמות וכל דבר התלוש
מן הקרקע שעדין לא נגמרה מלאכתן למעשר אוכלין כהלת
מדינה שהש' מר אינו כעושה מעשה אבל אם עשה באברזון
בידו בין ברנלי' אפי' בכתפ' הדין זה אוכל מן התורה היה עושה
בתאנים לא יאכל בענבים בענבים לא יאכל בתאנים שנ' בנות
ואכלת אנבים והעושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחרת לא יאכל
ענבים ודבר אחר ו' לא יאכל כפת ולא בכלח ואם קצץ על בעל
הבית על שיעור מה שיאכל אוכל אותו בין בכלח בין בפתן
בכל דבר שידצא אסור לפועל למרן בענבין שנאמר ואכלת ענבים
ולא יהיו בניו או אשתו מחבהבין לו השבלין באור שנואכל
ענבים כנפושך ענבים כמות שהן וכן כל כדוצא בזה אסור לפועל
לאכול מצה שהוא אוכל אכילה נסה שנ' כנפושך שכר ומותר לו
למנוע את עצבו עד כקום היפות ואוכל ויש לו לאכול קשתאני'
כדינר וכתבת אפי' כדינר אעפ"י ששכרו כמעה כסף שנא' כנפושך
שכרך אבל מלמדים את האדם שלא יהיה רעבתן ויהיה סתם
את הפתח כפניו היה משמר ארבע או חמש ערבות לא יכלא סוס
מאות מהן אלא אוכל מכל אותה ואחת לפי חשבון הפועלים שלא
ה'בו שתי וערב בנת אוכלין ענבים ואין שותין יין שעדין אין
עושים אלא בענבים בלבד ובשידדכו בנת והלכו בה שתי וערב
יש לזון לאכול מן הענבים ולשתות מן הח' רש' שהדין הן עדין
בענבים ובין פועל שאמר תנו לאשתו ובני מה שאני אוכל או
שאם ודיני' נתן כעט מזה שנטלתי לאכול לאשתי ובני אין כדונ'
לו שלא זכתה תורה אלא לפועל עצמה אפילו נוד שהיה עוש'
בענבים ואמר תנו לאשתי ובני אין שוכעין לו

האלקים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ומגלגלן עליו בתוך
השבועה שלא פשע אלא שבר כדרך השומרון ולא שלח בו יד
ואחר נגנב שאם נגנב אחר ששלח יד בפקדון חייב באחריותו
הואיל ופטר הבתוב את שומר חנם מן הנגבה ק"ו מן האונסין
הגדולים כגון שכורה ושבויה ומתה ודא שלא שלח יד בפקדון
אבל שלח יד בפקדון חייב באונסיו כיצד ורך השומרים הכל
לפי הפקדון יש פקדון שדרך שמירתו להגניחו בבית שעד כגון
הקוחות והאבנים ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בחצר כגון
הבילות פשתן הגדולות וכיצע כהן ויש פקדון שדרך שמירתו
להניחו בבית כגון שבלה וטלית ויש פקדון שדרך שמירתו
להגניחו בתיבה או במגדל ונוטל עליו כגון כגדי משי וכלי כסף
וכל זהב וכיצע כהן השומר שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי
לו ונגנב כשם או אבד אפילו נאנס שם כגון שנפלה דליק ושרף
כל הבית הרי זה פושע וחייב לשלם ואף על פי שהניח הפקדון
עם שלו אם ראוי לטמירה פטר ואם אין המקום ראוי לטמירה
חייב בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל אחרים הכספים והדמיון
אין להם שמירה אלא בקרקע והן עליהם טבח עפר או יטבנס
בכותל כטבח הסמוך לקורה אבל לא באיניע הכותל שם יתפרו
הגנבים שם ונגנבו אפילו נעל עליהם כראוי בתיבה או החביא
אתם במקו שאין אדם מכיר ולא כרגיש כו הרי זה פושע וחייב
לשלם הודו בקצת הכבינים שהוא דרין לכל דבר שבשאו קל
ואין הקרקע מאבדת אוחו במהרה כגון לשונות של כסף וזין
צריך לומר לשונות של זהב ואבנים טובות שאין להן שמירה
אלא בקרקע ולזה דעתנו נוטה המפקד אצל חברו כספים ערב
טבת בין השמשות אינו חייב לטרוח ולקבור אותן עד כוצאי
טבת ואם נתאזר לביצאי טבת כוד לקברן ולא קברן
ונגנבו או נאנסו חייב ואם תלמיד חכם הוא אינו חייב עד שיטאה
אוד שיבדל כוד לקברן הפקד אצל חברו כספים כוד להולכים
למנו או ששלח עכו מעות בבקום לכקום צריכין שיא צרוחין
ומצדן ביוד או קטורין כראוי על כטב ככנגד פניו עד שיגיע
לביתו ויקברם כראוי ואם לא קשרן כודך הזאת אפילו נאנסו
חייב לשלם שהרי תולתו בפשיעה מעשה באחד שהפקד מעות
אצל חברו והגנבים ככחיצה של קנים והיו טבנים בעדכי המחיצה
ונגנבו מים ואכרו חכמים אעפי שז שמירה מעולה לגין גנבה
אנה שמירה כראוי לענין האש והאוד שלא טבנו בקרקע או
בכותל כגון פושע הוא וכל שחלתו בפשיעה ופטר באונס חייב
וכן כל כיצע ביד המפקד אצל חברו בין כלים בין מעוה ואבד
לו חן לי פקדוני ואבד לו השומר איני יודע אנה הנותן פקדון
והוא באי זה מקום קברתי הכספים הכון לי עד שאבקש ואמצא
ואחיד לך הרי זה פושע וחייב לשלם כוד כל המפקד אצל בעל
הבית כין כלים בין מעות על דעת אשתו ובניו ובני ביתו והגדול
הוא מפקד אבל אם כסדן לבנו ובני ביתו הקטנים או
לעבדיו בין גדולים בין קטנים או לאחד מקרובי מייזקן שרויין
עמו בבית ואין סוככין על שלחנו ואין צריך לחבר אם כסדן
לאוד הרי זה פושע וחייב לשלם אלא אם כן הביא הסומר השני
ואיה שלא פשע ככו שבארנו מעשה באחד שהפקד מעות אצל
חברו ונתנם השומר לאביו והחביאה אותן ולא טבנה אתן ונגנבו
ואסרו חכמים אין השומר חייב לשלם מפני שנתנם לאביו שכל
המפקד על דעת בניו ובני ביתו הוא מפקד ואף על פי שלא אמר
לו פקדון הם יש לו לשעון כל שכן שהיא נזהרת בהן אם
היתה סבורה שהן שלי אין וכן אמו חייבת לשלם שהרי לא אמר
לו שהן פקדון ואמר חכמים ישבע השומר שאותן המעות עצמן
הן שנתן לאביו ותשבע האם שהחביאה אתן ונגנבו ופטר

שניהם וכן כל כיצע בזה ככאן אתה למד שהשומר שומר
הפקדון לאשתו ובניו בחו והודיען שהאפקדון ולא שמו כדרך
השומרון שהן חייבין לשלם לבעל הפקדון ובעל הבית פטר
שכל המפקד על דעת אשתו ובניו הוא כפקיד כעשה באחד
שהפקד כשות אצל אחד ויהי לו לשומר כשות אחרת ואמ' לשמשו
כזה הכשות תשליך לתוך השכר והלך השמשו והשליך מכשות
של פקדון אכרו חכמים השמש פטר שהרי לא אמר מזה השליך
ומזה אל תשליך וכמה שהוא כראה כקום ואינו כקפיד על זה וכן
בעל הבית פטר שהרי אמר לו מזה השליך ואינו משלם אלא דמי
מה שנהנה בלבד לפי אם נעשה השכר חמץ פטר כלשלם ובין
כך ובין כך חייב השומר בשבועה שכך אירע וכן כל כיצע בזה

פרק חמשי

מי שהפקדו אצלו מעות של עניים או של פדיון שבויים ופשע
בהם ונגנבו פטר שנ' לשכר ולא לחלק לעניים והרי הוא כמון
שאין לו תובעים אפילו באו עליו גנבים וקדם והציל עצמו כמכון
שבויים פטר אין לך פדיון שבויים גזול מזה כדא' בשאין חו
המכון כופקד לעניי' כקום זה או לשכמי' אלו אבל אם היה לעניים
אלו או לשבויים אלו והרי הוא קצוץ להן הרי זה המכון שיש לו
תובעין וישלם אם פשע או ישבע שלא פשע כדרך כל השומרון
המפקד אצל חברו כגון או כלים חשובין וכאו עליו גנבים וקדם
ונתן להם הפקדון להציל עצמו אם היה אמיד שהוא בעל ככון
חייב שחוקרו שנגללו באו הגנבים ונמצא זה הציל עצמו כמכון
חברו ואם אינו אמיד חוקרו שלא באו אלא לשם הפקדון ופטר
וכן כל כיצע בזה המפקד אצל חברו כלים או פירות ונאנסו
ונגנבו כפניו ואלו היה צוח היו באין בני אדם ומצילין אותו
הואיל ולא צוח הרי זה פושע וחייב לשלם וכן כל כיצע בזה
שנים שהפקדו אצל אחד זה כאה חו' כאתם וכל אחד כשניהם
אומר אני הוא שהפקדו המאתים והשיכר אומר איני יודע ישבע
כל אחד מהן שהפקדו כאתם ונוטל כדן כל כ' בע' ונוטל ויתן
מאתים לזה ומאתים לזה ומפסיד כאה מכיתו שהרי הוא פושע
שהרי לו לכתוב שם כל אחד על כיס שלו לפי ד' אם הביאו לו
השנים כאחד שלש מאות בכרך אחד וכאו ותבעו וכל אחד אומר
המאתים שלי נתן כאה לזה ופאה לזה והשאר יהיה כונם אצל
עד לעולם או עד שיודה האחד לחברו שהרי הוא אומר להם כיון
שדאיתו שאין מקפידין זה על זה והכאתם בכרך אחד לא הטרתי
עצמי לידע ולבזר תמיד כי בעל הבאה וכי בעל הביתים וכן אם
הפקדו אצל שני כלים אחד גזול ואחד קטן וכל אחד ויחד
אומר אני הוא בעל הגזול ישבעו שניהם ויתן הגדול לאחד מהן
ודמי הגזול לשני ושאר לו הקטן ואם הביאם בכרך אחד כאחד
נותן הקטן לאחד ודמי הקטן לשני והשאר יהיה כונם אצל עד
שמירה לחברו או עד לעולם וכן מי שתעבדו
שנים זה אומר אני הוא בעל הפקדון זה אומר אני הוא
והשומר אומר אחד מכם הוא איני יודע מי הוא ישלם לשניהם
וכן שנים שהפקדו שתי בהמות אצל רועה ומתה אחת מהן ואינו
יודע של מי היתה ישלם לשניהם ואם הפקדו בעדרו שלא
כדעתו כבניה הברכה ביניהם וכסתלק ותיה כונות עד שזדה
האחד לחברו או עד שידעו לחלוק אותה המפקד פירות אצל
חברו הרי זה לא יערבם עם פירותיו עבר וערב יחשב ככה היה
הפקדון ויראה ככה חכר הכל והשכר חסרון הפקדון ונתן
לו אוד שיטבע נסתפק

או שיריז ואין השואל רשאי לחזור ולתקן חבלי או לעשותו פעם
אחרת האומר לחברו השאילני שוקת זו של מים ונחדסה יש
לך לבנותה אמר לו השאילני מקום שוקת אם קנו מיד המשאיל
הרי השואל כונה וחולך בקרקע המשאיל עד שתבא לידו שוקת
שאפשר להסקו מבנה בהמתו או ארצו כמו שזתנה עם המשאיל
השואל פונדק מחברו ללינה אין פחות מיום אחד לשביחה אין
פירות כסני ימים לנשואין אין פחות משלשים יום שאל חלוק
מחברו לילך בו לבית האבל כדי שילך ויחז' שאלו לבית המשתת
כל אחד היום שאלו לעשות המשתת של אין פחות משבעה ימים:

פרק

שני

השואל בבעלים אפילו נגב או אבד בפטיעה פטור שנאמר אם
בעליו עמו לא ישלם ובלבד ששאל הבעלים החלה עם החפץ
כמו שכארנו ואחד השואל את הבעלי או שטכרן ואחד ששואל
את הבעלים לאותה המלאכה או ששאלן וטכרן למלאכה אחרת
או לשם דבר בעולם אפילו אמר לחברו השקני מים ושאל מבנו
בהמתו והשקנו ונתן לו את הבהמה הרי זו שאלה בבעלים ופטור
משך את הבהמה בתחלה ואחד כך השקה אינה שאלה בבעלי
וכן כל כיצא כזה השאל בהמתו או השכירה למשאו ויצא
עכה לטערה השואל או השומר ולטעון עמו במשאו הרי זה
שמידה בבעלים ואם יצא לבקר המשאי בלבד חרואת שלא
יטענו עליה יתר מן הראוי אינה שמירה בבעלים מלמד חניקות
והגוטע לבני המדינה והמקו להם את הדם והסופר שלהן כל
אחד מאלו וכיצא בהם ביום שהוא יושב בו לעסו במלאכתה
אם השאיל או השכיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתם הרי
זו יאמר בבעלי ואפי' פשע בה הטום פטור אבל הו' ששאל או ששכר
כהן חייב שאינן שאלין לו הרב שהוא מקרא ברעונו לתלמידים
בכל עת שידעה ואיזה מסכת שידעה והם היו קבועים לבא חמדי
ונשט' להן במסכה למסכת הרי הן שאלו אצל ואין הוא שאלו להם
וביום הפרק שהכל באין לטבוע ענין אותו כועד הרי זה שאל
להם והם אינן שאלין לו האומר לשלוח צא והשאל עם פדתי
אינה שאלה בבעלים שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם הבעלים
עיצבן לא שאלו אבד לעבדו הבנעני צא והשאל עם פדתי הרי זה
שאלה בבעלים שיד העבד כיד רבו נשאל העבד עכה שלא
כדעת רבו אינה שאלה בבעלים השואל מן האשה ונשאל לו
בעלה אינו שאלה בבעלים שקנין פירות אינו כקנין הגוף ואין
לבעל אלא פירות השואל באשתו או שתתן ששאלו זה מזה
הרי זה שאלה בבעלים ואם אמר השותף לחברו השאילני היום
ואשאלך למחר אינה שאלה בבעלים שאל כן השותפין ונשאל
לו אחד כהן וכן השותפין ששאלו ונשאל לאחד כהן הרי זה ספק
אם היא שאלה בבעלים אם אינה לפיכך אם בתה אינו משלמו אם
תפכו הבעלים אין מציאין בידם פשע בה הרי זה משלם
השואל את הבהמה בבעלים לרבעה או לרואותה או לעשות
בה פתית כשה פרוטה או ששאל שתי פרות לעשות כהן שוח
פרושה הרי כל אלו ספק שאלה בבעלים שאלה בבעלים
ושכרה שלא בבעלים פטור שהשכירות תלויה בשאלה אבל אם
שכרה בבעלים וחד ושאלה שלא בבעלים או ששאלה בבעלים
וחזר ושכרה שלא בבעלים או ששכרה בבעלי וחזר ושאלה שלא
בבעלים וחזר ושכרה בבעלים כל אלו ספק שמידה בבעלים
היא אשה ששאלה ואחד כך נשאת הרי הבעל כלקח טבנה
ואינו לא שוכר שכר ולא שואל לפיכך אם חיתה דבר השאלה

בהמה ומתה הבעל פטור אעפ"י שהוא משתמ' בה כל ימי שאלה
אפילו פשע מפני שהוא כלקח והאשה חייבת לשלם כשיחיה לה
ממון ואם הודיעה את בעלה שהיא שאלה הרי זה נכנס תחתיה
כל שאמרנו שהיא שאלה בבעלים כך אם היה שוכר או נושא
שכר הרי היא שכירה בבעלים ופטור וכל שאינה שאלה בבעלי
כך אינה שכירה בבעלים וכל שהוא ספק בשאלה כך הוא ספק
בשכירות:

פרק שלישי

השואל את הפרה מחברו ושלחה לו המשאיל כיד בנו או כיד
שלוחו או כיד עבדו אפילו שלחה לו כיד בנו או כיד עבדו או כיד
שלוחו של שואל ומתה קודם שתכנס לרשות השואל הרי זה פטור
ואם אמר לו השואל שלחה לי כיד בני כיד עבדי כיד שלוחי או
כיד עבדך העברי או כיד שלוחך או שאמר לו המשאיל הריני
משלחה כיד כנך כיד עבדך כיד שלוחך כיד בני כיד עבד
העברי כיד שלוחי ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה בדרך הרי
זה חייב שלחה לו המשאיל כיד עבדו הבנעני אעפ"י שאמר לו
השואל שלח וזאת פטור מפני שידו כיד רבו ועדין לא יצא מרשות
המשאיל אמר לו השואל הבישה במקל והיא תבא מאיליה תעשה
המשאיל כך אין השואל חייב בה עד שתכנס לרשותו אבל
מתה בדרך פטור וכן בשעה שבחזרה השואל לבעלים אם שלח
כיד אחד ומתה קודם שתגיע לרשות המשאיל הרי זה חייב טעון
היא כאחריות השואל ואם שלחה מרעת המשאיל עילוי אחד ומתה
פטור שלחה כיד עבדו הבנעני אעפ"י שאמר לו המשאיל שלח אם
מתה בדרך חייב שיד העבד כיד רבו ועדין לא יצאת כיד השואל
כדא' כשהחזרה בתוך ימי שאלתה אבל אם החזרה אחר ימי
שאלתה יצאת מדין שאלה והרי הוא כשומר שכר לפיכך
אם נטבית או מתה אחרי ימי שאלתה פטור וכן כל כיצא כזה
השואל פרה מחבת שאלה חצי היום ושכרה חצי היום שאלה
למחר ושכרה חזם שאל אחד ושכר אחת ומתה אחת כהן המשאיל
אומר שאלה מתה ביום שהיתה שאלה מתה בשעה נרחה
שאלה מתה והשובר אומר איני יודע או שאמר השואל שכרה
בתה ביום שהיתה שכרה מתה והמשאיל אומר איני יודע או
שאמר זה איני יודע חז' אומר איני יודע המציא בחביתו עליו
הראיה לא היה שם ראיה ישבע השומר על השכורה שבתה או
שאינו יודע ופטור זה אומר שאלה חז' אומר שכורה ישבע רשומי
על השכורה שבתה כדרכה כמו שטען ויגלה עליו שהשכורה חז'
שבתה השאיל שתי פרות חצי היום בשאלה חצי היום בשכירות
המשאיל אומר כזמן השאלה מתו יתלה אומר אחת כחה בנין
השאלה חז' איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע ישלם השתם
וכן אם כסר לו ג' פרות שתיים שאלות ואחת שכורה רבשאי אומר
שתיים השאלות הן שכרו והשואל אומר אחת השאלה כחה ודאי
אבל השניה שמתה איני יודע אם השאלה האחרת או השכורה
מתוך שאינו יכול לישבע שדרי אומר איני יודע ישלם השתם
ובהלכת טעו ונטען יתבאר דין זה וכיצא בו מכל הטענות
שאינן יכולין להשבע וכיצד משלמן ובאזה טעם הן משלמן:

פרק רביעי

המפקיד אצל חברו כותם ונגב או אבד הרי זה נשבע ונפטר
שנאמר ונגב בבית האיש וכו' ונקדב בעל הבית אל הארץ

המפקד אצל חברו פירח ודקינו דבש ונפסד דין והחמין עשה
תקנה לבעל הפקדון ומוכרן בבית דין אעפי' שיעמדו כהפקדון
ואין ההפסד פושה בהן דדי הקנקנים והסלים מוסיפין הפסד
המפקד חמץ אצל חברו והגיע הפסח הרי זה לא יגע בו עד שעה
ת"ש ח' מ'ס'ד' מכאן ואילך יזגא ונכחו בשוק לשעתו משו' השב
אבדה לבעלים ודוא הדין לשאר הפקדונות שלא יגע בהן אעפי'
שיזא יודע בודאי שיחול במקום פלוני או יאנוס אתם המלך
שמה יבא בעליון מקדם ויטלו ממנום הפקדון ספר תורה
אצל חברו גוללו פעם אחד לשנים עשר חדש אם בשהוא גוללו
פרח וקרא בו כוונתו אבל לא יפתח בגלל עצמו ויקרא והוא הדין
לשאר ספרים ואם פתח תלל בגלל עצמו דדי שלח יד בפקדון
ונתחייב באונסין הפקי' אצל כמות של צמר כנענעה אח' לשלטי'
ום כדרך שאמרו באבדה כך אמרו בפקדון וכן כל כחצא כזה
שו' חובה עליו כשום השב אבדה לבעלים בד'א בפקדון שהלכו
בעליו למדינת הים אבל אם היו עמו באותה הארץ הדי זה לא
יגע בו אעפי' שאבד כל המוכר פקדון על פי ב' דין הדי זה מוכר
לאחרים ואינו מוכר לעצמו כפני החשד והדמים יהיו מונחם אצל
יש לו להשתכס בהן לפיכך הדי הוא עליהן שומר שכר אעפי'
שעדין לא נשתמש בהן המפקד מעת אצל חנוני או השלחני
אם היו צדורין וחתוכין או קשרין קטר משנה הדי זה לא ישתמש
בהן לפיכך אם אבדו או נגנבו אינו חייב באחריותן ואם אינן
חתוכין ולא קשרין קטר משנה אעפי' שהן צדורין יש לו להשתכס'
בהן לפי' הוא נעשה עליהם שומר שכר ואם אבדו חיי' באחריותן
ואם נאנכ' בגין שאבדו בלסס' מוזין הדי זה פטר בד'א קודם
שישתמש בהן אבל אחר שנשתמש בהן נתחייב באחריותן ככל
מלה שבעולם עד שיחידכ לבעלים המפקד מעות אצל
בעל הבית בין צדורין בין מתרין דדי זה לא ישתכס בהן לפיכך
אם אבדו או נגנבו אינו חייב באחריותן וזא שיצננס בקרקע
כמו שבארנו המפקד חבית אצל חברו בין שיחזק לה בעליו'
מקם בין לא יחזק לה מקם ושלטלה לצרכו ונשברה בין שהחזק'
למקומה בין אחר שהחזירה למקם שיהו לה נשברה חייב
לש' שלטלה לצרכה בין שנשברה מתוך ידו בין שנשבר
משגיחה במקום אחר פטר אין כקבלין פקדונות לא כן
הנשים ולא מן העברים ולא מן התנוקות קבל מן האשה יחזק
לאשה כמתה יחזק לבעלה קבל מן העבד יחזק לעבד מת יחזק
לרבו קבל מן הקטן יקנה לו בו ספר תורה או דקל שיאכל בהן
פירחתו וכולן שאמרים בשעת מיתותן של פלוני הם אם נאכנין לו
יעשה כפירוש' ואם לא יחזק לירשיהם הפקדון והאבדה לא
נתן להבע אלא במקומם כיצד הפקד אצלו בידושלם אינו יכול
לחבטו בנוכ ואם החזיר לו בנוכ מקבלו ככנו הפקד אצל
בישוב והביא פקדונו כמדבר אינו מקבלו ככנו אלא יאמר לו
הדי הוא באחריותך עד שתחזירנו לי בישוב כדרך שהפקדוהי
אצלי בישוב המפקד אצל חברו והדין בעל הפקדון למדינת
הים והדי השומר רעה לפרש כיב זה לים או לצאת בשירה יש
כי שחורה שאם בא השומר והביא הפקדון לכד נפטר באחריות
שמידרו חברים של טעם הם שאין אוסרין זה בכדינה זו כפני
פקדון שלה שהדי ואי אפי' לו להחליבו עמו שבי' ארע לו אונס
והיה חייב באחריותו ובית דין בפקדון אהו ביד נאכן אצלם
כשום השב אבדה לבעלים

פרק נמיני

המפקד אצל חברו כהכה או כליס ונגנבו או אבדו אמר ודיני

משלם ואינו נשבע ומצא רגנב משלם השלמי כפל שכח צד
מכר משלם השלמי ארבעה וחמשי' למי משלם לשי שהיה הפקדון
אצלו שהרי אמר אשלם וחדה הבחמה עצמה חזרת לבעליו
היא ונזותיה ולזה היה שאין זה השומר קונה שכח הבא כנופה
אלא שכח הבא מאלת וכבר בארנו שאין רגנב בחזיר גזת ולדו'
אלא לפני יאוש נשבע השומר ולא רצה לשלם ואחר כך
נמצא רגנב משלם השלמי כפל שכח אונכר משלם השלמי
ארבעה וחמשה למי משלם לבעל הפקדון השומר פרה בחברו
ונגנבה ואמ' הריני משלם ואינו נשבע ואחר כך הוכר רגנב משלם
תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה לשומר שאלו רצה השומר
היה נשבע שננכבה כאונס ונפטר שומר חנם שאבד פשעו
זכה בכפל שהרי חייב עצמו לשלם ואלו רעה אמ' נגנבה או אבד'
והיה פטור וכן נושא שבר והשומר שאמר נגנבה קנה הכפל שיהו
חייב עצמו לשלם ואלו רעה אמר מתה והיה נפטר אבל השומר
אינו קונה הכפל עד שישלם בעצמו קדם ושלם בעצמו ואחר כך
הוכר רגנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה לשואל כל הקונה
הכפל קונה השכח רבא מאליו כיצד הפקד ארבעה סגין אצל
חברו והרי הן שוין סלע ונגנבו או אבדו ואמר הריני משלם סלע
ואינו נשבע ואחר כך נמצאו ודי הן שוין ארבע סלעים ודי הן
של שומר ואינו משלם אלא סלע בד'א בשלא השריחו לבעלים
בדין אבל אם הודה שפסע וחייבוהו ב' דין ליהן ולא נתן בריעמו
עד שכפרוהו בית דין על כרחו ונטלו ככנו ואזר כך הוכר רגנב
או נמצא הפקדון יחזק לבעלים כמות שהוא וכדורין לשומר
הדמים שלקחו ממנו ואם כליס או קרקע גבו ניה דין ככנו בשלם
כהדיד לשומר כליו או כדורו חכעוהו בעלים לשומר ונ' אבד
ואחר כך שלם והוכר רגנב הואיל ושלם ברעונו זכה בכפל אף
על פי שדגדוהו בתהלה לדין עד שנשבע אמר השומר בתהלה
אינו משלם וזמר ואמר הריני כשריכ זכה בכפל אמר הריני משלם
וחזר ואמר אינו משלם או שאמר הריני משלם ונת ואמר רגנב
אין אנו משלמין או שלא הכפיק להכוע את השוכ' עד שכתותכע
הבנים ושלמו בני השומר או ששלמו הבנים רגנב או ששלם
השומר נחצה שאל שתי פרות ושלם אחת כהן שאל בהשורפין
ושלם לאחד בהן שתפין כשאלו ושרם אח' בהן שאל כן האשה
ושלם לבעלה אשה ששאלה ושלם בעלה כר אלס' ורגיו כפל
כוטל ככפק ואינו הרתיד אחד בהן לפיכך הדין הנהל או
השבח בין בעל הפקדון ובין השומר ואם קו' ב' אחד בהן והפס
הכל אין מוציאין כידו ואפילו בהוצה הארץ נגנב הפקדון
כאונס ואזר כך הוכר רגנב אחד שומר רגנב ואחר שומר שכר
עושה דין עם רגנב ואינו נשבע קדס ונשבע ואה' כך הוכר רגנב
אם שומר חנם הוא רעה עזנד בטיבורו רעה עושה דין
עם רגנב ואם עינד שכר הוא וכו' עכוזין נגנב ופדון כאונס
וההדרו רגנב לבית רשיג' והרי הוא ברבה ומרה סכ נפשיעו יש
בדבר ספק אם כלתה שכידתו ונפטר או עדין לא כלתה ש' וזוג
לפיכך השוכ' פטור כלשלם ואם רגנב ובעלים אין מוציאין מידם

הלכות מלה ולוה

- א. י' כמות ד' כמות עשה וה' מוצה לא העשה וזה פרטן
- ב. להרות לעני' ונדך
- ג. שלא מוש אותו
- ד. ליגרש את רגנבו
- ה. שלא ינשכן בעל חוב בירוע

נסתפק מהן ולא ידע כמה נסתפק יצא לו חסרונו לחש' ולאחר
 קלוף ארבעת קבין וכחצ' לכל כד לשעורים ולחזקן תשעה קבין
 לכל כור לכוסמין ולדע פשתן בנבעולי' ולאחר שאינו קלוף
 שלש סאין לכל כד וכמדה הזאת לכל שנה ושנה ברא' שמוד
 לו בימות הגדן והחזיר לו בימות הגדן אבל מוד בימות הגדן
 והחזיר לו בימות הגשמים אינו מוציא לו חסרונו מפני שהן מתירו'
 וכן מוציא לו שתות לין ושלשת לחין שכן למאה לחין לח ומחצ'
 שמרין לח ומחצה בלע אם היה שכן מוזקק אינו מוצי' לו שמרים
 ואם היו הקנקנים ישנים אינו מוציא לו בלע הפקד אצלו פיר'
 שאינו מחזיק וערבן עם פירותיו ולא מודן הרי זה פושע בעל
 הפקדון אוכר כך וכך היו והשומר אמר איני יודע ישלם בלא
 שבועה שהרי חייב עצמו בתשלומין ואינו יודע כמה הוא חייב
 ונכצא חייב שבועה שאינו יכול להשבע וכו' והחזיר רבותי הר"ר
 יוסף הלוי רבו ז"ל וכן כל שומר שנתחייב לשלם ואמר איני יודע
 כמה דמים אני חייב לשלם והבעלים אוכר' אנו יודעין וכך וכך
 היה שנה ישלם בלא שבועה והוא שיטענו דבר שהן אמרין בו ויש
 לשומר להחזיר על מי שלקח ממנו יתר מן ודאי לו ומגין שהרי'
 כך הוא דע עצמך שהפקיד אצלו כס מלא והזכים ופשע בו
 הבעלים אמרין מאתים דינר היו והשומר אמר ודאי שהיה בו
 דינרין אבל איני יודע כמה היו נמצא זה בטען מאתים והודה
 לו במקצת ואמר השאר איני יודע שהוא מוצי' שבועה ואינו יכו'
 לישבע ומשלם כמו שיתבאר מת אביו והניח לו שק צרור והפקידו
 אצל חברו ופשע בו הפקיד אוכר איני יודע מה היה בו שמא
 כרגלית היה בו וכן השומר אוכר איני יודע כמה אני חייב לשלם
 שמא זכוכית היה מלא שורה הדין שאני אוכר בטענה זו שיטען
 השומר בהקנה חכמים שאינו ברשותו ויכלול בשבועתו שאינו
 יודע כודאי שהיה בו יתר על שזה כך וכך וישלם מה שהודה בו
 וכן כל כיוצא בזה מעשה באחד שהפקיד שק צרור אצל חברו
 ופשע בו הפקיד אוכר חלי זהב ומרגלית וכיוצא בהן היו בו
 והשומר אוכר איני יודע שמא סיגים או חל היה בו ואמר חכמי'
 ישבע בעל הפקדון וישלם והוא שיטען דבר שהוא אמר בו או
 אכיד להפקידו אצלו ולכה נשבע כאן בעל הפקדון לפי שאין
 השומר כחייב שבועה שאפי' הודה ואמר ברי לי שהיה בלא
 סיגים והפקיד אוכר כרגלית היו השומר נשבע והסת' ונפטר כמו
 שטענו חכמים והודה לו בשעורים וכן כל כיוצא בזה אצל כל שטען

ונטען יתבאר עקרו הדברים

פרק טשי

שומר חנם שאכר ודיני משלם ואינו נשבע' אם הפקדון דבר שכל
 בינו טהו ובעי' בשוק לקחת כמותו כגון פירו או ידיעות של צמר
 ושל פשתן השחת בכל עינים או קדות שאינו כצויהות וכל
 כיוצא בהן הרי זה משלם ואינו נשבע אבל אם היה פקדון בהמת
 או בנר מציד או כלי בתוקן או דבר שאינו מצא לקנות כמותו
 בשוק הוסיף שבה עיניו נתן בו ומשביעין אותו בתקנת חכמים
 שבו' בה נקטת חפין שאינו ברשותו ואז כך משלם והוא הדין
 לשאר השוכרין כגון השואל שאמר מהו או נגנבה השומר שומר
 והשומר שאמר נגנבה או שאבדה אעפ"י שהן חייבין לשלם
 בשביעין אותן שבועה שאינה ברשותן ואז כך משלמין דמי
 הכהנה או החפץ שאנו חשטיין לו שמא עיניו נתן בה ואם אמר
 הבעלים יתר על זה היה טהו כולל בשבועתו שאינו טהו אלא כך
 וכך נכצא כל שומר שפשע שבועת השוכרים כולל בשבועתו

שלשה דברים ששומר כדרך השוכרים ושארעו כך וכך ושאנו
 ברשותו ושלא שלח בו יד קודם שארעו המאדע הפוטר אותו ואם
 רצה לשלם נשבע שאינו ברשותו וכולל בשבועתו שכך וכך והן
 יש לשומר להתנות שאינו שומר כדרך השוכרין אלא בעת אלו
 שהפקיד אצלו בזוית ביתי אני מניח אותן וכיוצא בזה טען השם'
 שתנאי היה בינינו ובעל הפקדון אמר לא היה שם תנאי אעפ"י
 שהפקיד אצלו בעדי' סתך שיכול לחכר שברתי כדרך השוכרין
 ונאנסתי נאמן לומר שהיה ביניהן תנאי לפיכך ישבע שלא שלח
 יד בו ושאנו ברשותו ושהיה בהן תנאי שומר חנם שהביא ראיה
 שלא פשע בה פטור משבועה ואין אוכרין שמא שלח בו יד קדם
 שיאבד ובעל הפקדון שהביא ראיה שפשע השומר משלם ואם
 טען ואמר תנאי היה בינינו אינו נאמן שהרי יש עדים שפשע
 הפקיד אצל חברו בעדים ובאו עדים שזה החפץ בפנינו הפקדון
 אצלו אין השומר יכול לטעון ולומר חזרתי ולקחתיו ממנו או נתתי
 לו כמתנה לפי' אם מת השומר מוציאם הפקדון עצמו מן החוב'
 בלא שבועה ולא עוד אלא מי שבא ואמר כך וכך הפקדתי אצל
 אביכם ונתן סימנין מוכהקין ונמצא הפקדון כמו שאמר וזה
 יודע הדין שלא היה המת אמר שזה הפקדון שלי' יש לו לדין
 הנה לתת הפקדון לזה שנתן סימניו והוא שלא יהיה הפקיד' רגיל
 להכנס אצל זה שמת אבל אם היה רגיל ליכנס אצל שמו של
 אחד הוא והכיר הסימנין שלו באו עדים והעידו לדין שאין זה
 אמר אין מציאין מיד היתומים בעתה שאין זה ראיה ברורה
 ואומדן דעתו אינו עוכר בדעתו ואין לו לדין אלא בה טענתו
 סומכת עליו כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין מעשה באחד שהפקיד
 שוממסין אצל חברו בעדים וכא לתבעו ואמר לו החזרתים אמר
 לו הפקיד והלא כך וכך היא מדתם ודאי הם מונחים אצל בני'
 אמר לו שלך החזרתי לך ואלו אהרית הן ואכרו חכמי' אן
 מציאין מיד שמא אלו השוממסין של שומר הן אלא ישב השם'
 בנקיטת חפץ שהחזיר כמו שבארנו בעל הפקדון שחבע פקדו
 נתן לו השומר ואמר המפקיד אין זה פקדוני אלא אחד הוא א'
 שלם היה ואתה שברתו או חדש היה ונשתכשת בו כאה שאין
 הפקדתי אצלו ואין אלו חמשים ובעל הבית אוכר זה
 שהפקדון בעצמך ומה שנתתה אתה נוטל ודאי השומר נשבע והס'
 כשאר כל הגשבעין שאין כל שומר נשבע שבועת השוכרין
 האמורה בתורה אלא בזמן שמת' בעצמו של פקדון כמו שהפקיד
 אוכר וטען שנגנב או פת או נשבר כלל של דבר פתען לפטר
 עצמו מן החשלומין אבל אם אמר זהו שהשאלתי או שהשכרתי
 לי או שנטלתי שבר על שמירתי והבעלי' אמר' אינו זה אלא אחד
 או נשתנה מכמות שהיה השומר נשבע הסת' או שבועת התורה אם
 הודה בנקצת כיצד באה סאה הפקדתי אצלו והשומר אוכר לא
 הפקדת אצלי אלא חמשים נשבע שבועת התורה בפני שוחח
 בנקצת לא משום שבועת השוכרין מאה כור של חמשים הפקדתי
 אצלו והוא אוכר לא הפקדת אצלי אלא מאה של שעורים נשבע
 הסת' כשאר כל הגשבעין בטענה כזו

פרק שביעי

המפקד פירות אצל חברו ודאי זה לא יגע בהן האעפ"י שהן חסרי'
 וכתמעתין והלכין ברא' בשחטרו וכתרן דדגה' להן בכל שנת
 אבל אם חסרו יתור מבדי חסרון מוכרן ב'כד מפני שהוא משיב
 אבדה לבעלים וכשהוא מוכרן יבכר להניס ברכי תרובה
 שבה עשו אותן הבעלים תרובה או תרומת בעשר על פירו' אודות

ומאחר שהחוק זה שחייב עני ושאינו רמאי אמר להשביעו וכן
אני אמר שמי שהחוק רמאי ודרכו מקלקלים במשאו ומתנו
והרי הוא אמר שיש לו כבוד וטען שאין לו כלום והרי הוא רץ
להשבע בתקנה זו שאין ראוי להשביעו אלא אם יש כח בדין
לעשותו עד שיפרע בעל חובו או לנחתו עד שיחן יעשה מאד
שהוא אמר שפריעת בעל חוב מצוה כללו של דבר כל
שיעשה הדין מדברי אילו וכונתו לרדוף הצדק בלבד שגשמינו
לדמו ולא לעבר הדין על אחד מבעלי דינים הרי זה המדרש לעשות
ומקבל שכר והוא שיהומעשיו לשם שמים מי שנחתיב
בשבועה ד מפני ששד דאב שעליו והודה לאוהדים בחובות אהדי
חשינה יד ית' על הראוי לו לא יטול היתר אלא בעלי שפחות
בלבד שמה קטניא עושה כהודאתו על נכסיו של זה ראובן
שהיה חייב לשמעון מאה ורלי חייב לראובן מאה וצויאין מלוי
ותננין לשמעון לפיכ' אם אין לראובן נכסים והיה לו ששדי החוב'
על ידו ואמר לו ששד אמנה הוא פרוע הוא והודה לראובן אין
מסניחין על הודאתו ש'קטניא הם עדין לאבד זכותו של שמעון
אלא ישבע שמעון ויטול מלך בדין כל שרף שאינו נפרע אלא
בשבועה כל מי שיש עליו שטר חוב הודה לאחר מעצמו בחוב
אחר אם אין לו נכסים כרי שגבו שניהם גובה בעל השטר בלבד
שלא יעשה קטניא על שטר של זה אמר לאדם להלזה מעותי
כלא עדים ואפילו לתלמיד חכם אלא אם כן הלזה על הכשבון
והלזה בשטר משיבוח יתר וכל המלזה בלא עדים עובר כשנים
ולפי עז לא תתן מכשול תתן קללה לעצמו הרב שלה
מעבד. אחד כך שידדו או לזה מאסתו ואור כך גרסה אין להם
קלדמלם שכל מה שקנה עבד קנה רבו וכל המעו' שבד האשח
בזקת בעלה אלא אם הביא ראיה שהן כנזוניתה

פרק טלוטיו

אלמנה בין שהיה עניה אין שהיה עשירה אין ממטכין אותה לא
בשעת הלאה ולא שלא בשעת הלאה ולא על פי בית דין שנא'
ולא תחבל בגד אלמנה ואם חבל כחודין מטעם בעל כרוח ואם
תדה לו תשלם ואם תכפר תשבע אבד רבטכון או נשרף קודם
שיחיד לוקח וכן המלזה את חברו בין שהלזה על המטכון בין
שמטכנו אחר הלאה בידו או על פי בית דין
לא יחבל כלים שיעושין בהן אכל נפש כגון ורחים
העריבות של עץ ויחזת שכבשלין בוקן וסכף של שחיטה וכיצא
בין שנאמר כי נפש הוא חובל ואם חבל מחוד בעל כרוח ואם
אבד המטכון או נשרף קודם שיחיד לוקח חבל כלים הרבה
של אוכל נפש כגון שהבל עריבה ויהיה וסכין חייב על כל כלי
וכלי בפני עצמו אפילו שני כלים שהן עושין כלאכה אחת חייב
עליהן משום שני כלים ולוקח שתיים על שניהם שנאם' לא יחבל
דחם ורכב לחייב על הרחים בפני עצמו ועל הרכב בפני עצמו
בשם שהרכב והרחים ביחודין שהן שני כלים ומטמטין מלאכה
אחד חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו כך כל שני כללי'
אף על פי שמטכשין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה
בפני עצמו וכן אם חבל צמד בקר הודרש לוקח שתיים המלזה
את חברו אחד עני ואחד עשיר לא ימטכנו אלא בבית דין ואפילו
שליח בית דין שבא למטכין לא יבגם לביתו ומטכנו אלא עובר
בזון הלאה נכנס לביתו ומציא לו המטכון שנאמר בזהך תעבד
אסכן מה בין בעל חוב לשליח בית דין ששליח בית דין יש לו
לוקח המטכון ביד הלאה כדוע נתתו למלזה ובעל חוב אין לו
לוקח המטכון עד שיחן הלאה כדעתו עבר בעל חוב ונכנס

לבית הלאה ומטכנו או שחייף המטכון בידו כדוע אינו לוקח
שהרי נתק לעשה שנאמר השב תשיב לראת העבוט כבא השכש
ואם לא קיים עטה שבה כגון שאבד המטכון או נשרף לוקח
ומחשב דמי המטכון ותובע השאר בדין אחד המטכין את חברו
בבית דין או שמטכנו בידו כדוע או כדעת הלאה אם איש עני
הוא ומטכנו דבר שהוא צריך לו הרי זה מצוה להחזיר לו העבוט
בעת שהוא צריך לו כחזיר לו את הכר כלילה כדי ליטן עליו ואת
המחזישה ביום כדי לעשות בה מלאכתו שנאמר השב תשיב לו
את העבוט עבר ולא יב לו כלי היום כלי וכלי הלילה כלילה
עובר בלא תעש' שב לא תשכב בעבוט לא השכב ועבוט אצלך
זו כמות לילה וככלי' שהוא עושה בהן מלאכתו ביום או לזכשן
הוא אומר עד בא השמש תשיבנו לו מלמד שיחזירו כל היום אם
כן הוא שמחזיר לו המטכון בעת שהוא צריך לו הלוקח אותו בעת
שאינו צריך לו מה יעיל המטכין כדי שלא ישמש החוב בשביעי'
ולא יעשה מטלטלין אצל בניו אלא יפרע בן המטכין אחר שבת
הלאה הא למדת שהמטכין
את העני דבר שרוא צריך לו הלא החזירו לו בוכנו עובר משום
שלשה שבות משום לא תבא אל ביתו ומשום השב תשיב לו את
העבוט ומשום לא תשכב בעבוט בד'א שמטכנו שלא בשעת
הלוואתו אבל אם מטכנו בשעת הלוואתו אינו חייב להחזיר לו כלל
ואינו עובר כשם כן השטות האלו שליח בית דין שבא למטכין
לא ימטכין דברים שאי אפשר לאדם ליתן אותם מטכין כגון בגד
שעליו וכלי שאוכל בו וכיצ' באלו ומניח מיטה ומצע לעש' ומיט'
וכפץ לעני וכל הנמצא בית חוץ מאלו יש לו למטכנו ויחזיר לו
כלי היום בזה וכלי הלילה כלילה היו לפני שני כלים נוטל אחד
ומחזיר אחד עד כתי הוא חייב להחזיר ולקח עד לעולם ואם
היה המטכין מרבדים שאינו צריך להם ואין מניחין אותן ללות
הרי זה כבדו אצל עד שלישים יום ומשלשים יום ואילך מותר
המטכין בבית דין כת הלאה אחר שהשיב לו המטכין שוכנו
המלזה מעל בניו ואינו מחזיר הערב מותר למטכין כדוע ולהבגם
לבדו וליטול המטכין שנאמר לקח בגדו מי ערב ד וכן כי שיש
לו שכר אצל חברו בין שכר בדמיתו וכלי בין שכר ביתו הרי זה
מותר למטכנו שלא על פי בית דין ותכנס לביתו ונטל המטכין
בשבת ואם אף עליו השכר במלזה אמר שנאמר כי תשה ברעך
משאת מאוכה וכו' מי שחיה בידו מטכינו של עני אם היה שכרו
יתר על פוחו כגון קודדוס ומסר וכיצ'א בהן הרי זה כות' להטכירו
ומבנה שכרו תמיד בחובו כפני טזה כמשיב אבדה ואינו צריך
רשות בעלים

פרק רביעי

נשך וברבית אחד הוא שני את כספך לא חתן לו בנשך ובברבית
לא תתן אכלך ודחלן הוא אונ' נשך ככף נשך אוכל נשך כל דבר
אסור ישך ולמה נקרא שם נשך בפני שהוא נשך שמצער את
חברו ואוכל את כשרו ולכ' חלקן הכתוב לעבד עליה בשני לארץ
כדרך שאסור להלוח כך אסור ללות ברבית שנ' לא תישך לאחד
כפי השמיעה לכות שזו אזהרה ללזה כלומר לא תנשך לאחד וכן
אסור להתעסק בין לזה ומלזה ברבית וכל מי שחיה ערב או כופר
או עד ביניהן הרי זה עובר בלא העשה שנ' לא תשיבן עליה נשך
זו אזהרה אף לעדים ולערב ולסופר הא למדת שהכל ברבי' עובר
על ששה לארץ לא תהיה לו כנישה את כספך לא תתן לו בנשך
ובברבית לא תתן אכלך אל תקח מאתי נשך ותרבית לא תשימן
עליה נשך ולפני עוד לא חתן מכשול והלאה עובר בשני לא תשיך
לאחד ולפני עוד לא חתן מכשול ערב ועדים וכיצ'א בהן אין
עוברין אלא משום לא תשיבן עליה נשך וכל' מי שהיה לו ב

- ח להחזיר המשכון לבעליו בזמן שהוא צריך לו.
- ז שלא יאחר המשכון כבעליו העני בעת שהוא צריך לו :
- ו שלא יחבול אלמנה :
- ח שלא יחבול כלים שעושין בהן אוכל נפש :
- ט שלא יתן המלוה ברבית :
- י שלא יתקסק אדם בין מלוה ולוה ברבית :
- יא שלא יעיד ביניהן ולא יכתוב שטר ולא יערוב :
- יב ללות בן הנברי ולהלות לו ברבית וכיאר מצות אל בפרקים אל :

פרק ראשון

מצות עשה להלוות לעני ישראל שנא' אם בסוף תלוה את עמי את העני עמך יבול רשות תל הענק תעניקנו וגו' ומצוה זו גדולה מן הצדקה על העני השואל שזה כבר נצרך לשאל וזה עדין לא הגיע לכדוה ודומה הקפידה על מי שיכנס כלהלות לעני שנדרעה עיניך באחד האמין וכל הגוש העני והוא יודע שאין לו מה יחד לו עובר בלא העשה שנא' לא תהיה לו כגוש וכצוה עשה לנגוש את הנברי והוצר לו שנאם' לנברי תגוש מפי השמועה לכדו שזו מצוה עשה אמור לאדם להראות לבעל חבו בזמן שידע שאין לו אפילו לעבור לפניו שלא יפחית או יחלבו אעפ"י שאינו תובעו ואין צריך לומר אם תבעו וכסם שאמור לוה לתבע כך אמור ללוה לכבש ממון חברו שכדו ולומר לו לך ושוב והוא יש לו שכ' אל תאמר לרעה לך ושוב וכן אמור ללוה ליקח הל' אתו ולהוציא אתו ללוה ולעבור עד שלא ימצא בעל חוב באין יגבה אעפ"י שהכלוה עשיר גדול ועושה זה רשע הוא שנאמר לוה רשע ולא ישלם ויצו חכמים יהי כצון חברך חביב עליך כשליך כשיתבע המלוה הלוואתו אעפ"י שהוא עשיר והלוה דהק' וצדק במחנות אין מרחמין בדין אלא נובין לו חבו עד פרוטה אחדונה ככל בטלולין שימצאו ואלא הספיקו הטלולין נובין לו בן הקרקע אחר שבחדינין על מי שיש לו בטלולין או מי שידע לו בטלולין ולא יביאם לבית דין ונובין ככל קרקע שיש לו אעפ"י שהיא כשותפתה לפחות אשתו או לבעל חבו שקדם נובין לוה ואם יבא הראשון וינרוף יטרף טען הלוה שבטלולין אילו שובדי אינן שלי' אלא פקחן הם כדדי או שכורין או שאולין אין שומעין לו או יביא דאיה או יגבה בהן בעל חבו אין בעל חוב גובה לא ככסות אשה ובני של לוה ולא כבגדים צנועין טעבטן לטבן אעפ"י טעדין לא לכשו אותן ולא כסנדלים חדשים שלקדן לשבן אלא הרי אלו שלהן ככה דברים אמורים בבלי דדול אבל בגדי טבת ודומעו גובה אותן בעל חוב ואין צריך לומר אם היו בהן שבעות וכלי זהב או כסף שהכל לבעל חבו היה לו בטלולין או קרקע ודדי עליו שטר חובית לגוס ואכדדדי כל נכסי כשותפדין לגוס ואם יטלו אותן הישראלים כהובן יאכדו אותו הגוס כהובן ואהיה בשביה ודדי רבותי שאין שומעין לו ויבנו הישראלים וכטיבא הגוי יאכדוהו הרי כל יטר' צמין לפרותו כסודין לבעל חוב כדרך שכסודין בעדכין כצד אמר ללוה הכא כל הטלולין שיש לך ולא תנח אפילו כחט אחת ונוהגין לו כן הכל כזון ל' יום וכסות שנים עשר חודש ככסות הראיה לו ולא שילבט בגדי משי או כצפת זהובת אלא כצפדין אתה ככמו ונוהגין לו כסות הראיה לו לשנים עשר חודש וכישה לישב עליה וכישה וכצע דראין לו לישן עליה ואם היה עני כשה ומצן לישן עליה ואין נוחנין כליכאל לאשהו ובניו אף על פי שהוא חייב במחנותיהן ונותנין לו כגדולין והפילין היה אכן נוחנין לו שני כלי אוכנות ככל כין וכין

כגון שהיה חרש נוחנין לו שני מעצדין ושתי מנחת היה לו כין אחד מצובה וכין אחד מועט נוחנין לו שנים כן המצובה וכל שיש לו כן הכועט ואין לקחין לו כלים כדמי המרובה היה אבר או חמר אין נוחנין לו לא צמדו ולא חמדו וכן אם היה ספן אין נוחנין לו ספינתו אעפ"י שאין לו מונות אלא כמאלו אין אלו כלים אלא נכסים ומכרו עם שאר הטלולין כבית דין וינתנו לבעל חבו בלוה שבא להפרע שלא בפני הלוה כגון שהיה הלוה במדינה רחוק ותפסה האשה בטלולין כנכסי הבעל כדי שתקן מדין כוציאין אותן מידו ונוהגין לבעל חוב שאפילו היה בעלה עמה לא היה יכול לזון את אשתו ובניו עד שיפרע לו כל חבו

פרק שני

דין תורה שבצמן שיתבע המלוה את חבו אם נמצאו ללוה נכסים כסודין לו ונוהגין לבעל חבו את השאר כבו שכארטן ואם לא נמצאו ללוה כלים או נמצאו לו דברים שכסודין לו כלבו ילך הלוה לדרכו ואין אוסדין אותו ואין אוסדין לו הבא דאיה שארה עני ולא משביעין אותו כדרך שדנין הגוים שנא' לא תהיה לו כגושא אלא אום למלוה אם אתה יודע לו נכסים ללוה המחוייב לך לך ותפוס אותן טען שיש לו והחביא אותן ודדי הן בתק' מיהו אין מין הדין שיכנס לביתו לא הוא ולא שליח בית דין שהחזיק הקפידה על זה שנאמר בחזן העבד אבל בחדינין על מי שיש לו ולא יתן לבעל חבו כשראו הגאונים הראשונים שיצאו אחר חבור התלמוד שרבו הרבאים ובעלה דלת כפני לזין דהקטן שמשביעין את הלוה שבוטה חמורה כעין של תורה כנקיטת הפין שאין לו כלום יותר על דברים שכסודין לו ושלא החביאן כד אחרים ושלא נתן כהגה על כנת להחזיר וכולל בשנועו' שכל שדיווח וכל שיש ללוה או לרשונו באשר חטין יד לא יאכל מבני כלום לא לאשתו ולא לבניו ולא לביש אותן ולא יטפל כין ולא יתן כהגה לאדם בעולם אלא יוציא ככל אשר חטין יד כין שלשים יום וכסות שנים עשר חודש כזון הראוי לו וכסות הראוה לו לא אבילת החולין והסוכאין או בני כלכל' ולא כלבוט ורפוחת והכנסים אלא כדרכו וכל היצר על צרכו יתן לבעל החבור דאין ראשון עד שיגבנו כל חבו וכדדינין תחלה על מי שידע לפלוט נכסים גלדין או שכונין ולא יודיע לבית דין גם אחר התקנה רומת אין בעל חוב יכול לדכנס להודך ביתו של לוה לא דוא ולא שיש בית דין שלא תקנו לעקור גוף דתורה אלא הלוה עצמו יצילי' אף יאבר כך וכך הוא שיש לו כניחון הראוי לו ויוציא השאר ויבט כהקנה זו וכזה דנין ישראל בכל נקיטתן נראה לו כמין אחד שישבע שבועה זו ואבר של אהרים הוא או עסק הוא כדדי אין שומעין לו עד שיביא ראיה וכן דמו רכוזי כי שמשבע שבועה זו שאין לו כלום וכל מה שידוח יתן לבעל חבו אין כל אחד בבני' לי חובות בא ומשביעו ששבועה אחת מוללה כל בעלי חבות ותקנת אחרונים היא ואין כדקדקין בה להחביי' אלא לרקל כי שהחזק שהוא עני וכשר והלך בתוכו ודבר גלוי ודתי לדיין חלוב העם וכא בעל חבו להשביעו כהקנ' זו והחזק היבט שאינו כסופק בעניית זה אלא חצה ליצטרו בשבועה זה לדין לו ולביישו ברבים כדי להגב כבנו או כדי שילך וילוה בן הגוס או יקח נכסי אשתו ויהן לזה עד שיציל כשבועה זו יאמר לו שאמר לדין דא שמים להשביעו שבועה זו ואם השביעו ככל לא תעשה של תורה לא תהיה לו כגוש' ולא עוד אלא דאין לדין לנעוד בתובע ולטרוד בפני שואא עיד והולך כשרירות לבו שיה תקנו הגאונים תקנה זו אלא כפני הרבאין והרי נאבר עד דהק' אחך אותו ורשונו אב רבאי הוא או אינו רבאי

המלוה מקרא או תלמוד כל זמן שמעתי בידו אם לא היה רגיל בזה מקודם שנאמר נשך כל דבר המלוה את חברו לא יאמר לו דע אם בא איש פלוני ממקום פלוני כלומר שתכבוד ותאבילו ותשקוה כראוי וכן כל כיוצא בזה יש דברים שהן כמו רבית ומתריץ כיצד לוקח אדם שטרותיו של חברו בפחות ואינו חושש ומותר לאדם ליתן לחברו דינר כדי שילווה לפלוני מאה דינרין שלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מן הלזה לכלה וכן אמר אדם לחברו הא לך דינר זה ואמר לפלוני שילוני שלא נתן אלא סכר אמידה יש דברים שהן מתריץ ואסור לעשותן מפני הערמת רבית כיצד אמר לו הללני מנה אמר לו מנה אין לי חטים יש לי במנה ונתן לו חטים במנה וחדד ולקחן כמנו בתשעית ודי זה מותר אבל אסרוהו מפני הערמת רבית שהרי נתן לו תשעים ולקח מנה ואם עבר ועשה כזה ודי הוא מוציא ממנו מאה בדין שאפילו אבק רבית אין כאן וכן מי שהתה שדה בכושכת בידו לא יחזור השכור אתה לבעל השדה מפני הערמת רבית שהרי זה עובד בשדהו כשהיה ונתן ליה שכר בכל הדש בשביל מעותיו שהלזה אמר להשכיר הדינרין שאין זה דומה למשכיר את הבלי שהבלי חוזר בעצמו זה מוציא אלו ומביא דינרין אחרות ומצא זה אבק רבית מלך שהו דינר שכל מי שיתן המס הקצוב על כל איש ואיש על ידי זה שלא נתן ישתעבד בו ונתן על ידו דינר אף על פי שמשתעבד בו יותר בדינר הרי זה מותר וכן כל כיוצא בזה

פרק ששי

והלוה את חברו סלע בחכמה דינרים או סאתים חטים בשלשה או סלע בסלע וסאה או נ' סאין בנ' סאין ודינר כלל של דבר כל הלאה בתוספת כל שהוא הרי זו רבית ומצאה בדינין מן המלוה את חברו והנה עמו שידוד בהצרו חנם עד שיחזיר לו הלוואה או ששכר ממנו בפחות וקצב הדבר שפחת לו מן השכר עד שיחזיר לו הלוואתו או ששכר כידד במקום שפידותו מצוין בעת הלוואה כגון ששכרן חצת על כנת שידוד בו בהגם הרי זו רבית של הודה ומצאה בדינין וכן המוכר שדה או חצר באסמכתא והאל לא קנה דגוף הרי כל הפירות שאכל רבית ומחזיר אותן ודא הדין לכל מי שלא קנה קנין גמור מתחלה שהוא מחזיר את הפדול מפני שאם אכל את הפירות הרי זו רבית של תורה וכל דבר שהוא אסור משום רבית חזק כאלו הרי הוא אסור מדבריהם גזרה שבה יבא לרבית של תורה והוא הנקרא אבק רבית ואינו מוציא בדינין המלוה את חברו לא יכשך את עבדו כדי שיעשה בו מלאכה אף על פי שהעבד חשב ובטל הוא יחד בהצרו בהגם אף על פי שאין החצר עשייה לשכר ואין דרך בעל החצר להשכיר ואם דר עירך להעלות לו שכר ואם לא העלה לו הרי זו אבק רבית לפי שלא התנה עמו שילווה וידוד בהגם לפיכך אם עדין לא החזיר לו חובו וכא לנכות שכר החצר שדר בה כן החוב אם היה השכר כנגד החוב אינו כנכה לו הכל אלא כמו שדא הדינין שאם תסלק אותו בלא כלום הרי זה כמי שהוציא אותו בדינין ואבק רבית אינה יוצאה בדינין הודו רבותי שהמלוה את חברו ולאחר זמן תבע וחבו ואמר לו הלזה חזר בחצרי עד שאחזיר לך חזק הרי זה אבק רבית לפי שלא קצץ בשעת הלוואה שכל תתן לו כנסך המלוה את חברו על השדה ואמר לו אם לא תחזיר לי כבאן ועד שלש שנים הרי היא שלי ודי זה לא קנה מפני שדא אסמכתא לפיכך כנכה כל הפירות

שאכל מפני שהוא רבית של תורה אבל אם אמר לו ותיכר אכ לא אחזיר לך עד שלש שנים קנה אותה בעכשו והביא לו כותף שלש אין לו פירות הביא לו לאהר שלש הרי כל הפירות ללוקח המוכר בית או שדה ואמר המוכר ללוקח לכשיהיו לי בעה הודו לי קרקעי לא קנה וכל הפירות שאכל רבית קצצה וכו' ויאמר אותה בדינין אבל אם אמר לו הלוקח מדעתו כשיהיו לך מעות אני אחזיר לך קרקע זה מותר והלוקח אוכל פירות עד שיחזיר לו מעותיו מבר לו את השדה ונתן לו מקנה הרמים אכ זמר לו המוכר ללוקח קנה כשעוד מעותך כל אחד מטניהם אוכל פירות כשעור מעותיו אמר המוכר ללוקח לכשתביא שאר המעות תקנה ככשתי שניהם אסדין לאכול הפדול כיו המוכר אמר שכא יביא הלוקח שאר המעות ומצאת השדה שלו ומצא המוכר אוכל פירות בשביל המעות שנשארו לו אצל הלוקח וכן הלוקח אכוד שכא לא יביא ומצא שאכל בשביל בקצת המעות שיט לו אצל המוכר לפיכך גידין את הפירות על ידי שליש עד שינתנו לאחד מהן אמר לו המוכר לכשתביא שאר המעות תקנה הרי המוכר אוכל פירות עד שיביא הלוקח ואם אכל הלוקח מוציאין ממנו אמר לו המוכר קנה מעכשיו ושאר המעות דרי הן חוב אצל הרי הלוקח אוכל פירות ואם אכל המוכר מוציאין ממנו כל מה שאכל הודו רבתי שהמלוה את חברו ומשכן לו שדהו על כנת כיאכל פירותיה כל מי המשכונה אף על פי שאינו כנכה לו בלש הרי זה אבק רבית ואינו יוצאה בדינין שאין המכשכן את השדה דומה למכשכן בית שהרי אין בשדה פירות מצוין בעת ההלוואה ואפשר שידרה והיו סם פירות ואפשר שיפסיד בודיעה ועבודתה ולפיכך היא אבק רבית וכן אין המשכונה דומה למי שכר באסמכתא שהמוכר באסמכתא לא נבר והקנהו והמכשכן נבר והקנהו גוף זה לפירותיו וכו' יראה מן התלמוד שהמשכונה אבק רבית ואין לך להעמידה אלא במכשכן שדהו כמו שהודו רבותי נמצאת למד ששלש כשכונות דן כשכונה שהיא רבית קצצה ומשכונה שהיא אבק רבית ומשכונה שהיא כד דת כיצד משכן לו במקום שפירותיו מצוין תמיד כגון חצר או כדחין או הגת ואכל פירותיה הרי זו רבית קצצה משכן לו שדה ומצא בה ובאו סם פירות ואכלן הרי זו אבק רבית וכן אם משכן חצר ומצא בה כנכו הרי זה אבק רבית משכן שדה בנכוי הרי זה מותר כיצד הוא הנכוי כגון שהלוה מאה דינר ומשכן לו בהן חצרו או שדה ואמר לו המלוה הדיני מנכה לך מעה כסף בכל שנה בשטר קרקע ז כדי שיהו כל פירותיו שלי בחצר וכיוצא בה אסור ובשד וכיוצא בה מותר דורו בקצת נאונים שכל כשכונה שאין בה נכוי כלל הרי היא רבית קצצה ולא ירדו לעוכך הדבר להפריש בין שדה לחצר ולפיכך נחקשו לרין דברי התלמוד וכן דודו שכל כשכונה אפילו בנכוי אסור בין בהצר בין בשדה ואין להן משכונה בתורת אלא בדרך הזאת כיצד כגון שהלוהו מאה דינרין ומשכן לו בהן בית או שדה והתנה עמו שאחר עשר שנים תחזור קרקע זו לבעליה חנם הרי זה מותר לאכול פירותיה כל עשר שנים אפילו היה שברה שונה אלף דינרין בכל שנה שאין זה אלא כמי ששכר בפחות וכן אם התנה בעל השדה עמו כל זמן שיביא לו בעות יחשב לו עבד בכל שנה וכלכו ככנה הרי זה מותר וכן אם התנה הלזה שכל זמן שירצה בחשב לו מה שדר בו וחזיר לו שאר הדמים וסתלק הרי זה מותר שאין זה אלא כשכירות וכל הנאי שבשכירות מותר כמו שביארנו

פרק שביעי

אומר לו תודה נשא ונותן בהן אם יש שם ריחוקן להם חלקן מן הריחוקים יש שם הפסד תפסי' אתה לכוד שזה אבק רבית הוא אבל אבק רבית אינה אסורה אלא כדבריהם ובנכסי יתומים לא גזר

פרק חמישי

הגוי נגר חושב לזין מהן ומלוין אותן ברבית שנ' לא תשדך לאחייך אסור ולשאר העולם מותר ומצות עשה להשדך לגוי שנא' לנכרי תשדך מפי השמועה לכדו שזו מצות עשה חזו דין תורה אסור חכמים שיהיה ישראל מלוה את הגוי רבית קצוצה אלא כברי דזיו גזרו שמא ילמוד ממעשיו כרוב ישיבתו עמו לפיכך נהגו ללות מן הגוי ברבית שהרי הוא בורח מלפניו ואינו רגיל אצל ותלמיד הבס שאינו רגיל בו ללמד ממעשיו בותר להלות לגוי ברבית אפילו להרויח וכל אבק רבית עם הגויס מותרת לכל ישראל שלה מצות מן הגוי ברבית ובקש להחזירה לו בעצא ישראל אחד ואחד לו תנס לי ואני מעלה לך כדרך שאחיה מעלה לגוי הרי זה רבית קצוצה אפילו העמידו אצל הגוי עד שימול הגוי מצותו ויחזיר ויחנם כיד ישראל האחר גוי שלוח בעין בישראל ברבית ובקש להחזירם לו בעצא ישראל אחד ואחד לו תנס לי ואני מעלה לך כדרך שאחיה מעלה ל שראל הרי זה בותר ואם העמידו אצל ישראל אף על פי כהן הגוי המעות כדו הואל וברית ישראל הן הדין רבית קצוצה אסור לישראל להלות בעותק ביד גוי כדי להלות ברבית לישראל גוי שדלוה אגיל ברבית אסור לישראל אחד להחזירו ערב שכחן שדיניהם שחונן הערב תהיה נמצא הערב תונע את ישראל ברבית שהעדין חייב בה לגוי לפיכך אם קבל עליו הגוי שלא יתכין את הערב תהיה הדין זה מותר ישראל שלה מצות מן הגוי ברבית וקפן עליו בכלל ונתגיד אם עד שלא נתגיד אפן עליו בכלל נוכח את הגוי וורבית ואם מנתגיד וקפו עליו בכלל נוכח דרכן ולא חזק אבל גוי שלוח בישראל ברבית חקף עליו את דרכיה בכלל או על פי שקפן עליו אחר שנתגיד נוכח את דרכן ויהי ברבית שלא יאכרו בשביל מעותו נתגיד זה ונוכה הישראל בכנו אור שנתגיד כל בעות הרבית שנתגיד בהן כשהגוי

הלואת ישראל כתנס להלואת גוי ברבית אסור לאדם שיהן בעות קרוב לשכר דוחק להפסד שזה אבק רבית הוא והעדין כו נקא דשע ואם נתן חולקין בשכר וברפסד כדון העסק ונתן בעות קרוב להפסד דוחק לשכר הרי זה נקא דסד אין מוטב דגוני לבחצית שכר ולא יתן בעות לקח בהן פדות לבחצית שני ולא ביצים לאשיב תחת התרנוולין שלו לבחצית שכר אלא אם כן נתן לו שכר עכ"ל ומזנו או יהיה רוח המהעס יתר על המצא כמו שבארנו בענין השתפת המשתחרף עם הברו כבעותא בקרקע או דנותן לו עסק לא יצרף השכר עם דרכן שצ"ל יהיה שם שכר ונבצאו באין לדין רבית וכן לא יתן לונקת בתורת עסק או שתפת וכתוב אותן בלוח שפא ימות ונבצאו השטר ביד החדש ונוכה בו את הרבית אסור לרקדים הרבית או לאחר אותו כיצד נתן עיניו ללות בכנו והיה כש"ל לו ככלית בשביל שילוחו זה היא רבית מקורכת לזה בכנו והיה כש"ל לו ככלית בשביל בעותו שהיו בטלן אצליו זה היא רבית מאדווח ואם עבר ועשה כן הרי זה אבה רבית מן שילוח כרמח ולא היה רגיל מקדם לרקדים לו שלום אכור לרקדים לו שלום ואין צריך למד שקלס' בדברים או יתכין לפתחו שנתגיד כל דבר אפילו דברים אסורים וכן אסור לו ליכוד את הגוי

סוסד בין שניהם או שמיע אחד מהן או חררו עובר משל לפני עור לא תתן כהשול אעפ"י שהמלוה ולוה עובדין על כל אלו הלאות אין לוקין עליו מצני שניתן להשבון שכל המלוה ברבית אם היה רבית קצוצה שה' אסורה מן התורה הרי זו יצאה כדדיין ומציאין אותה מן המלוה ומחזירין ללוה ואם מת המלוה אין מציאין מיד הבנים הניח להם אביהם מעות של רבית אף על פי שהן יודעין שהן של רבית אין חייבין להחזיר הניח להם פרה ושלל של רכי' וכל דבר הכסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן בד"א בשעשה הטובה ולא הספיק להחזיר עד שמת אבל אם לא עשה הטובה אין חוששין לכבודו ואפילו דבר הכסויים אין מחזירין הגולנין ומלוה ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן כדי לפתוח להן דרך לתשובה וכל הטקבל מהן אין רוח חכמים כוחה היכנו ואם היתה גולה קיימת והרבית דבר הכסוי' והרי הוא בעצמו נקבלין מהן שטר שכתוב בו רבית בין קצוצה בין של דבריהם נוכח את הקרן ואינו נוכח את הרבית קודם ונוכה הכל מוציאין מבנו הרבית קצוצה אבל אבק רבית שהוא כדבריה' אינו נוכח מן הלוח לכלוה ואין מחזירין אותו מן המלוה ללוה כל הכותב שטר רבית הרי זה כמותב ומעיד עליו עדים שנכר בה' אלדי ישראל וכן כל הלוח ומלוה ברבית בינו לבין עצמן הדין כמפרי' בה' אלדי ישראל וכפיו כיצאת בערים שנאמר את ספך לא תקן לו בנשך ונכר אני ה' אלדיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אסור לאדם להלות בכנו ובני ביתו ברבית אעפ"י שאינו מקפיד וכהנה הוא שנותן להן הרי זה אסור שמא ידגילם כדבר זה תלמידי חכמי שהלוח זה את זה ונתן לו יתר על מה שלוח מכנו הדין זה כיתר שהדבר יז וע' שלא נתן לו אלא מתג' שהדין יודעין וזכר אסור הרבית המלוה את חברו וכצא ולוה יתר אם בכדי שהועת טענה חייב להחזיר ואם לאו כתנה הוא שנתן לו או גילה היתה לו כידו והכליע לו בחשכון או אחר צנה להכליע לו בכמה הדעת נוקה כאחה ובשתיים או בחמשה או בעשרה שמה כנה הכטה חמשה או עשרה עשר וכן אם מצא יתר מבין החמשה או כגון העשרות חייב להחזיר לו שמה ה' יודים שהיה כנה בהן ה' ישר או העשרו נרערו בעת המלוה את חברו על המטבע וכן הכהב לאשתו כפחוכב מטבע ידוע ופירש מטקול והוסיפו על מטקול אם החלו הפירות כתבת התוספת כנכה לו שיעור התוספת ואפילו הוסיפו עליו כל שהוא ואם לא החלו כתבת התוספת אינו כנכה לו אלא ניתן לו כמטבע היצא באותה שעה כמה דברים אמורים כשהוסיפו עליו עד חמישיתו כגון שהיה מטקול ארבעה ועשרה חמישה אבל אם הוסיפו לו יותר על חמישיתו כנכה לו כל התוספת אף על פי שלא החלו הפירות והוא הדין למלוה על המטבע ופחתו מכנו המלוה את חברו על המטבע ונפסל אם יכול להוציא בכדינה אחרת רש' לו דרך לאותה מדינה נותן לו כמטבע שהלוח ואומר לו לך והוציאו במקום פלוני ואם אין לו דרך לישם נותן לו כמטבע היצא באותה שעה וכן ככתובתה הרינו מקנת הגאונים שרלוה שכחל למלוה ברבית שלקח מכנו או שעתיד לקח אף על פי שקני מיד שכחל או נתן כתנה אינו מוטל בלשם שכל רבית שכעולם כחילה היא אבל התורה לא כחילה ואסרה כחילה זו לפיכך אין הכחילה כועלת ברבית אפי' ברבית של דרדרים יראה לו שאין הודאה חנוכה אלא ציאהר שאמר המלוה להחזיר לו וידע המלוה שדבר אסור עשה ויש לו לישל מכנו אם רצה לכדו מוחל כדרך שכחל הגול וכפיל' אחר חכמים שהגולנין ומלוה רבית שהחזיר אין מקבלין מהן כ"ל שהמלוה מועלת נכה יתוכים מיהר ליתן אותם לאדם מאמן שיש לו נכסים טובים קרוב לשכר ודוחק להפסד כיצד

ונתנין להם האריסין בכל זרע חומר ארבי סאין והניח זה אריסין בתוך שדהו עד איר ונטל מהן שש סאין הרי זה מותר ואין שם רבית הלוקח חטים ארבע סאין בסלע וכן השער ונתן לו את המעות וכשבא לגבות את החטין לאחד וכן הוסיף לו בכמה ונתן לו יתר הרי זה מותר שהרי ברצונו הוסיף לו ואילו לא רצה לא הוסיף שהרי לא היה שם תבאי מותר לאדם ליתן דמי חבית של יין לחברו ולומר לו אם החמיצה מכאן עד יום פלו ברשותך אבל אם החלה או הוקירה הרי היא שלי שכיון שקבל עליו החול הרי זה קרוב לשכר ולהפסד וכן כל כיוצא בזה וכן מותר לאדם לקנות מחברו בתשומת כדון של יין בדינר ואינו נוטל עד טבת וכשנטלן בחק וכחודי החומץ ולוקח היין הטוב שלא קנה ממנו אלא יין טוב ואלו שהחמיצו מתחלה היו דאון להחמיץ אבל לא יודע הדבר עד אחר הזמן מקום שנהגו לשכר הספינה וליטול שכרה ואם נשברה שבין לו מה שפחתה ומשלם יתר על שכרה הרי זה מותר וכן מותר להשכיר סיר של נחשת וכיוצא בו ונטל השכר ודמי מה שפחת ממסקלו וכן כל כיוצא בזה אין מקבלין צאן ברזל מישראל בפני שהוא אבק רבית וכיצד הן צאן ברזל הרי שהיה לו קצאן וקבלם ממנו להטפל בהן ויהיו הגוזות והחליות והחלב לאמצע לשליש או לרביע עד שנה או עד שת' כמד שהתנו ביניהן ואם כתו הצאן הרי המקבל משלם דמיהן הרי זה אסור שהרי בעל הצאן קרוב לשכר ורחוק להפסד לפיכך אם קבל עליה בעל הצאן שאם הוקרו או החלו או אם נטרפו הרי הן כרשותו הרי זה מותר וכן כל כיוצא בזה הטעם פרה בחברו ואמר לו אם נתה הרי היא עתה עלי בשלשים דינרין ואני אעלה לך סלע בכל חודש מותר לפי שלא עשאה בחיים דמי אלא לאחר מותה מטבת אשה לחברתה תרנגולת לישוב על הבצים בשני אפרוחים ואין חשטין משום רבית מי שהיה נושה בחברו ד' דינרין של רבית ונתן לו בהן חפץ שששה חמשה כשנוציאי מכנו מוציאין ממנו חמשה הנאיל ובתורת רבית בא לידו וכן אם נתן לו בהן כסת או כלי מוציאין ממנו את הכלי עצמו ואותו הכסות עצמו השכיר לו בהן מקום שששה שכרו שלש דינרין כשמוציאין ממנו מוציאין ממנו ארבעה שהרי בארבעה שכר ממנו במקום זה שקבל עליו

פרק תשיעי

אין פוסקין על הצירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין אף על פי שאין לזה יש לזה כיצד היה השער לחטים קבוע לשוק ארבעה סאין בסלע הרי זה פוסק עמו על טאה סאין ונתן לו חטש ועשרים סלעים ואם יתן לו טאה טאה של חטים אחר וכן בעת שיהיו החטים סאה בסלע אין בזה רבית כלל אף על פי שלא היה טעם למוכר חטים כלל בעת שפסק בד' בטלה היה לו כלום מאיזו דמי בעת שפסק עליו אבל אם היה למוכר באותו המין כלל אעפ' שעדין לא נגברה כלאכתו הרי זה מותר לפסוק עליו אעפ' שעדין לא יצא השער כיצד היה הוא חחלה לקוידים ודי זה פוסק על החטין אעפ' שעדין הן גדיש ופוסק על היין משיבצור הענבים והננס בעבית ועל הכתוב משנתן חתי במעטן ועל הסיד משישקענ' נכבשן וכן פוסק על כלי חדש כשיעשה היצור בכצים שלהן בד' גשויה עפרן לבן אבל היה עפרן טהור פוסק על הכלים הנצטים ממנו אעפ' שלא נעשו מפני שהוא כיצד לכל ואעפ' שאין לזה יש לזה וכן פוסק עמו על רובל כל ימות השנה אעפ' שאין לו זבל מפני שהוא יצור תמיד כל דבר שהוא מחוסר כלאכה אחר א שתיים פוסק עמו עליו היה מחוסר שלש כלאכות אינו פוסק

אלא אם כן יצא השער שכיון שהוא מחוסר ג' כלאכות הרי זה כמי שאין לו מאותו המין כלום וכמו לא בא לעולם עדין כיצד גדיש שהיה מחוסר הנחה בממש שיבש ותישו וזרייה אינו פוסק עליו אלא אם כן יצא השער היה יבש ואינו מחוסר אלא זרייה זרייה פוסק עליו בצים של יצור שהיו מחוסרין לפיפה ויבש וחלכה לכבשן ושריפה והוצאה אינו פוסק עליהן היו יבשין ואינן מחוסרין אלא החלכה לכבשן ושריפה פוסק עליה והוא שיהי דרך הלוקח להוציא אותן מן הכבשן אבל אם היה החומר הוא שמוציא הרי אלו מחוסרין ג' ואינו פוסק עליהן עד שיצא השער וכן כל כיוצא בזה ההולך לחלוב את עזו ולגזו את רהלי ולרדות את כוורתו ומצאו חברו ואמר לו מה שעזי חולבות כבוד לך מה שרחלי גוזות כבוד לך מה שכורתני רודה כבוד לך הרי זה מותר אבל אמר לו מה שעזי חולבות כך וכך כבוד לך בכך וכך מה שרחלי גוזות כך וכך כבוד לך בכך וכך מה שכורתני רודה כך וכך כבוד לך בכך וכך אסור אלא אם כן פסק עמו בשעור שבשוק וכן כל כיוצא בזה אין פוסקין על שער של עיירות בפני שאין השער קבוע אלא על שער שכבודי' הוהחט' ההדט' במדינה ארבע סאין בסלע וישנות שלש בסלע אין פוסקין עד שיצא השער לחדש ולישן היו חטין טל לקוטות ד' סאין בסלע ושל בעל הבית שלש פוסק ללקוטות בשער לקוטות ולא יפסיק לבעל הבית עד שיקבע השער לבעל הבית כיון שנקבע השער מותר לפסוק על השער הגבוה כיצד הוהחטים נבכרות ארבע סאין בסלע ופסק עמו שיתן לו החטים בשער החול אב עמדו אחר כן עשר סאין בסלע נתן לו עשר סאין בשער שווה בטוק שהרי פסק עמו בשער גבוה נתן לו הבעית סתם ולי פסק עמו בשער הגבוה והזרו נתן בשער שהיו מדין כשנתן לודבעות ומי שהיה מקבל מי שפרע כד' א בפוסק על דעת עצמו אבל אם היה שליח לאריסין בין דינר בין הלוקח אינו נוטל אלא בשער החול או מחזיר את הדמים ואינו מקבל מי שפרע כשליח שהרי הוטל אוכר להמן שלחתיך ולי לעדה ככו שבאדנו הן החטים נכבחת ארבע סאין בסלע ונטל את הדמים שירן לו חטש בסלע אם יש לו חטים מותר הן לו חטש חוב אצל אדריס ונטל הבעיות עד שיגבה חטיו ויתן לו אסור שהיה הן בחוסרין גביה וכאלו אינם והרי זה כקובע לו זמן והחיל לו בפני שבקיפו הן החטים במדינה ארבע סאין בסלע ובכפרים שש בסלע הרי זה מותר ליתן סלע להגר כדי שיביא שש סאין מן הכפר והוא שיהיו ברשו' הלוקח אם אבדו בדרך או נגנבו אבדו לו ואדם הטוב אמר לעשות זה ובטיני כהורה אכור לכל אדם רפי שאין ביני כהורה ביצון בפירות דהברין שנכנסו לעיר והרי החטים ארבע סאין בסלע החילו ומכרן למוכריהן או לכפכריוהן חטש בסלע במעות שנתנו להן תחלה כשיכנסו לעיר עד שיפתחו שקיהן ויכברו לכל אדם הרי זה מותר שאין אלו מוכרין יתן בזה אלא בפני שנתנו בעתה עתה היא יקחו אלא לאחר זמן אלא בפני שמדי' עליהן את השער וכשעדין אותן המליך פירותיו במקום לביקו כיצאו חברו ואמר לו הנס ואני אעלה לך פירות שיש לי במקום פלוני באהו במקום אם יש לו שם מותר ואם לאו אסור היה מליך סחורה במקום לביקו אם ראה ברשות המוכר עד שדגיע לשכ מותר ואם החה ברשות לוקח אסור הנתן לבעל הגנה דמי עטר קטואין אלו דמי עטר אבטיחין אלו והרי הן קטנים והגנה עמו שירנס לו לנשיגדיל הרי זה מותר שדרי הוא מנחן והס גדלים כאליהן ואלו קצצו עתה כשהן קטנים לא היו באים אודי' תחתיהן וכן כל כיוצא בזה מדבר שאין בו הפסד ולא דברין על המוכר

המלוה את חברו ונטשן לו את השדה עד זמן קצוב או עד שיביא לו מעות וסתלק והיה המלוה אוכל כל פירותיה אפי' אבל כשעור חובו אין מסלקין אותו בלא כלום שאם חסלק אותו בלא מעות הרי זה כמי שהוציא ממנו בדינין ואין צריך לומר שאם אבל יתר על מעותיו אין מוציאין ממנו וכן אין בחשבין משטר לשטר במשכונה היתה הקרקע הממושכנת בידי של יתומים ואכל שעור חובו מסלקין אותו בלא כל' אבל יתר על חובו אין מוציאין ממנו היתר ומחשבין לו משטר לשטר כיצד בחשבין משטר לשטר הרי שהיתה שדה זו ממושכנת לו במאה דינרין ושדה אחרת ממושכנת לו בשטר אחד במאה דינר ושתי השדות לאדם אחד ואכל מפירות השדה האחת בחמישים ומפירות השניה במאה וחמישים אומרין לו הרי אכלת כן הפירות במאתם ואין לך כלום וכאלו השני שטרות שמד אחד וכשכונה אחת מקום שנהגו לסלק המלוה כל זמן שיביא לו מעות הרי כמו שפירש ואין צריך לפרש דבר זה וכן בקום שנהגו שלא יסתלק המלוה עד סוף זמן המשכונה הרי זה כמו שפירש וכל המושכנן סתם אינו יכול לסלק עד שנים ע"ד הדש מקום שדרך לסלק המלוה כל זמן שירצה הלוי והתנה עמו המלוה שלא יסתלק עד סוף זמן המשכונה הרי זה אינו יכול לסלק; היה המנהג שאין הלוי מסתלק עד סוף זמנו וקבל המלוה עליו שיסתלק בכל עת שיביא לו מעות הרי זה צריך לקנות מידו על כך המשכונה במקום שכוננה לסלק המלוה בכל עת שיבי' מעותיו אין בעל חוב נובה ככנה כדרך שנוכה מן הקרקע ואין הכבוד נוטל בה פי שנים וטביעת משכונתה וכשנסלק אותו אינו נוטל אפילו פירות שבטל ונפלו לארץ ואם הגביה אותן קודם שיסלקו קנה אותן ומקום שאינו יכול לסלק עד סוף זמנו בעל חוב נובה היינו והכבוד נוטל פי שנים ואין הטביעת משכונתה אף על פי שמשכונה זו אמורה ה' ואבק רבית כמו שכארנו אפשר שיהיה מנוג זה בשעות או לגוים או דרך כל מי שחיטא ונטשן באחת מדינה הואיל ואבק רבית הולכין אחר המנהג ויש מי שהורה שזאת המשכונה כנכח גוי שנטשן חצו לישראל וחזר הגוי ומכרה לישראל אוד' אין המכשנן הייב להעלות שטר לישראל כעת שקנה הישראל' אלא וד' כהגר בלא שטר עד שיחזיר לו הגוי את דבעות שיש לו על הגר זו טררי הוא ברשות המכשנן בדינידם עד שיתן לו מעותיו וסתלק המכשנן בית או שדה כיד חברו והיה בעל דקרקע אוכל פירותיה ואבר לו המלוה לכשתבכור קרקע זו לא תכבדנ' אלא לי ברכים אלו הרי זה אסור ואם אבר לו אל תכבדה אלא לי בשחיה ועל כנת כן אני בלוח אהך הרי זה מותר כיתר להרבית בשטר הקרקע כיצד השכיר לו את החצר ואבר לו תן לי כאחים אם מעכשו אתה נותן לי הרי היא לך בעשר סלעים בכל שנה ואב' הן שטר חדש הרי היא בסלע בכל חדש הרי זה מותר המושכיר שדה לחברו בעשרה כורים לשנה ואבר לו תן לי כאחים זה שאפרגם בהן את השדה ואני אתן לך שנים עשר כור בכל שנה הרי זה מותר מפני שאם יפרגם את השדה בדינרין אלו יהיה שכרה יותר וכן אם השכיר לו דגה או ספינה בעשרה דינרין בשנה ואבר לו תן לי מאתי' וזו שאבנ' בהן תנת ואצידנה ואצידנה או אתקן בהן ספינה זו וכלי תשמישיה ואני אעלה לך שנים עשר דינרין בכל שנה הרי זה מותר אבל אם אמר לו תן לי כאחים זה בדי' להתעסק בהן בהנות או אוציאם בסחרה של ספינה או אשכור בדין בלדין ואני אעלה לך בשטר הרי זה אסור אסור להרבית בשטר האדם כיצד לא יאמר לו עשה עמי חיס כלאכה זו שהיא שדה כסף ואני אעשה עכך בשבוע אוד' כלאכה שהיה

שוח שמים מותר לאדם לומר לחברו נכש עמי היום ואנכש עכך לחוד עדור עמי היום ואעדוד עכך למחר אבל לא יאמר לו נכש עמי ואעדוד עכך עדור עמי ואנכש עכך כל ימי גריר אחת וכל ימי רביעה אחת ולא יאמר לו חדש עמי בגריר ואני אחדש עמך ברביעה שהרי שדח החרישה בימות הנשמים יתר וכן כל כיוצא בזה השוכר את הפועל בימי החורף לעשות עבדו בימי הקור בדינר בכל יום ונותן לו השכר והרי שכרו שנה בימי החורף סלע בכל יום הרי זה אסור מפני שנראה כמלוה אותו חוץ כדי שיהיה לו בשכרו אבל אם אמר לו עשה עמי היום כהיום ועד זמן פלוגי בדינר בכל יום אף על פי ששנה שכרו סלע בכל יום הרי זה מותר הואיל והוא מתחיל לעשות מעתה אינו נראה כנוטל שטר מענתו שהקדים ונתן לו בשכרו

פרק שמיני

אסור להרבית על המכר כיצד המוכר לחברו קרקע או מטלטלין ואם לו אם מעכשו תתן לי הדמי' הרי הן שלך במאה ואם עד זמן פלוגי הרי הם שלך בעשרים ומאה הרי זה אבק ריבית שוח דומה כמי שנוטל עשרים בשביל שנתן לו כאה להשתבשבה עד זמן פלוגי בשיתבענו בדין אינו חייב ליתן אלא מה שהיה שוח בשעת המכר או יחוד ממכרו מידו אם היה קיים וכן אם מכר לו מטלטלין עד זמן פלוגי בבאה והיו שוין בשוק למי שקונה במעות מיד תשעים הרי זה אסור ואינו נותן לו אלא השעים או בחוזר מידו סחורתו אם היתה קיימת הלוקח מחברו חפץ בשוהו על מנת שיתן לו ככא; ועד שנים עשר הדש הרי זה רשא' לומר לו תן לי כיד בפחות ואינו חושש מטום ריבית דבית של יין שהיא שדה עתה דינר ומכרה לו בשתים עד הקץ על כנת שאם תארע בה תקלה הרי היא ברשות המוכר עד שיכבדנ' הלוקח הרי זה מותר שאם אברה או נשבר אינו כשלם כלום ואם לא ימצא למכרה ולהדיוח בה היה לו להחזירה לבעלים וכן אם מכרה לו בשתים ואבר לו היתר על שתיים יהיה מכרך בשביל שאקח מטפל למכרה ואם לא תמצא למכרה כמו שתרצה החזירה לי הרי זה מותר אף על פי שאברה או ננכבה או הוציאה תהיה ברשות הלוקח הרי זה פירות שאם ירצה למכרן בשוק הליקח דביתו כיד מוכרן בעשרה ואם הבע אותן הלוקח לקנותן ויהן דבעות כיד יקנה אותן בשנים עשר הרי זה מותר למכרן בשנים עשר עד שנים עשר חדש שאפילו הביא זה מעותיו עתה בשנים עשר היה קונה אותן וכן כל כיוצא בזה אפוד לקנות פרי הכרם קודם שיגבר וחכשל בפני טהה שמוכר בזול עתה בעשר הוא פרי ששוח עשדים כשגבר נמצאת ההספת בשביל ההקפה אבל אם קנה עגל בזול והיה אצל הבעלים עד שיגדיל הרי זה מותר שהרי אם מתא כחש ברשות הלוקח הוא חמיתה דבר כיצד תכיד הנהן מעות לבעל הכרם על השדגים תול הזכרות לכסכירתו טרם ביוקר והוא קונה אותן בזול עד שיבשו וכתרו הרי זה צריך להפך בהן כשהן מחברין שנמצא בקנה אילן לחמדותיו ויש לא הפך נמצאו המעות הלואה ודן לקוחין בזול בפני ההכפה ואסור שוכרי השדות שנחננין להן חטים בשכרן בזול כן הגרן כשיבאו לגרן צריכין להתעסק עבהן בכלאכה בנורן כווי שיהיו החטים האילו טנטל בסוף זמן השכירות ואם לא עטור כך נמצאת השכירות אצל הבעלים במלוח וזה שלקחן בזול בפני שאורו שכרן עד הגרן אריסין שהיו בעלי השדות מסלקין אתן כן השדה בגיסן

כבר תקנו גאונים האחרונים כולן שיהיה בעל חוב גובה מטלטלין
מן היורשין וכן דנין ישראל בכל בית דין שבעולם אבל במערב
היו כותבין בשטר חובות שיש לו לגבו מן הקרקע ומן המטלטלי'
בין בחייו בין אחר מותו ונמצא גובה על תנאי זה יותר מן התקנה
וסיג גדול עשו בדבר שמא לא ידע הלוח בתקנה זו ונמצא ממון
יתומים יוצא שלא כדון שאין כח בתקנת אחרוני לחייב בה יתומי'

פרק שנים עשר

אין נפרעים מן היורשין אלא אם כן היו גדולים אבל יורשים
קטנים אין נפרעין מהן שטר חוב אפי' היה בו כל תנאי שבעולם
לא יפרע בו המלח כלום עד שיגדלו היתומים שמי' יש להם ראי'
ששוכרין בו את השטר היה המלח רבית של גוי שהרי הרבית
אכלת בנכסיהן מעמידין להם אפוטרופוס ונוקקין בית דין
לנכסיהם ומכריזין ופרעין החוב וכן אשה שתבעה כתובהה בין
אלמנה בין גרושה מעמידין להם אפוטרופוס ונוקקין משום חן
האשה כדי שיהיה לה כלום שתנשא בו האשה לאדר לפיכך אם
קפצה האשה ונשאת ואחר כך באת להכוע כתובהה בנכסי יתומי'
אין נוקקין לה עד שיגדלו היתומים שהרי אין לה מונות והרי
נשאת תחד מקצת הגאונים שאם היו הנכסים כנגד רבוביה בלבד
או פחתין כמנה אין נוקקין לה שהרי אין כאן זכות ליתומי' שלא
אמר נוקקין לנכסי יתומים לרפרע כדן הנהובת אלא כדי שלא
יפחתו הנכסים מן הכמונת וזאת הואיל והיא נוכלת רב' כה זכות
וש ליתומי' הקטני' בדבר זה עד שנוקקין להן ולא חשו להן האשה
עזה ומכריזין ואמר תנו כנה לפלוגי נוקקין אחר שמעמידין להם
אפוטרופוס לטעון טענתם אכר תנו כנה זה לפלוגי או שדה זו
לפלוגי נתנים ואין צריכין להעמיד להם אפוטרופוס נמצאת
קרקע שאינה טלחם אלא טען הטען שהיא גזל ביד מורישין
נוקקין להם ומעמידין להם אפוטרופוס לטעון ולדון אם נמצאת
גזלה במחדין אותה לבעליה וכן קטן שתקף בעכו' וירד לתוך
שדה חברו ונבשה אין אוכריזין נכחין לו עד שיגדיל אלא מוציא'
אותה בידו ולכשיגדיל אם יש לו עדים יביא עדי' קרקע שהיתה
בזוקת קטנים ובא אחר וטען שהיא לקחה במורישין ויש לו עדי'
שחזקו בה ואלה שני חוקי בדי' אביהן אין מוציאין אותן בידן
עד שיגדלו שאין כקבלין עדים שלא בפני בעל זין ורקטן כאלו
אינו עומד כאן הוא חשוב אבל אם התצא שטר שהיא לקוח' בידו
הרי זה מקיים את השטר ומוציאין אותן בידן אחר שמעמידין
להם אפוטרופוס כשנוקקין בית דין לנכסי יתומים לכבוד
שמי' את הקרקע ואחר כך בכריזין עליה שלשים יום רצופין או
שלי' זום שני חכמי' וכבר חזין בכקר ובערב בשעה דגנבת פועלין
ובשעת הצאת פועלין וכל מי שדעוה לקבת זולת הפועלים לבקר
לו ובשעת שכריזין כסימנין את השדה בכריזיה ומכריזין כמה
היא יפה ובכמה היא שזכה וכפני כה רוצים לכברה אם להגבות
לבעל חוב או לכתובת אשה לפי שיש מי שרוצה ליתן לבעל חוב
ויש מי שרוצה להגבות לאשה כשכותבין האדרכתא על נכסי
יתומים בין גדולים בין קטנים כותבין בה והכרנו שהנכסים האלו
הן של פלוגי הכתואם לא כתבו כך הרי אדרכתא פסולה ואין
אוכלין בה פירות אפילו לאחר ששלמו האכרזות בית דין שכתבו
שלא בהכרה נעשו כמי טענו בדבר משנה וחרזין ומכריזין
בהכרה ובית דין שכתבו האחריות על היתומי' ובית דין שהכריזו
כראי וכדק' יפה יפה ודקדק' בשמא אעפ' שטענו וכברו שזה כנ'
במאתים או במאתים בכמה הדי' ככרן קיים אבל אם לא בדקו

בשומא ולא כתבו אגרת בקורת שהיא דיקולוק השומא וההכרה
וטעו והותירו שיתות או פחתו שיתות ככרן בטל פחות משהיה ככרן
קיים וכן אם כתבו קרקע בעת שאינן צריכין להכריז עליה
וטעו שיתות או הותירו שיתות ככרן בטל אף על פי שדכריזו פחות
בשיתות ככרן קיי אעפ' שלא הכריזו שאינן צריכין הכרה באותה
העת איזה העת שאינן צריכין הכרה בעת שיכתבו קרקע לקבור
או למזון האשה והבנות או ליתן כנת המלך אין צריכין הכרה
לפי שהדבר נחוק וכן בית דין שמכרו דבר שאינן טעונין הכרה
וטעו בשת' ככרן בטל פחו' משת' מכרן קיי ואילו הן הדברי' שאין
מכריזין עליהן העבדי' והשטרות והמטלטלין העבדי' שבא ישמעו
ויבראו והשטרות והמטלטלין שבא יגבנו לפיכך טמין אותן בבית
דין ומכריזין אותן ביד ואם השק קרוב לכריזה מליכי' אות' לשוק

פרק שלשה עשר

מלח שבא לרפרע בשטר שבדו שלא בפני לוח אם יכולין בית
דין לשלוח אליו ולהודיעו עד שיעמד עמו בדין שולחין ומכריזין
לו ואם אי אפשר להודיעו במהרה אוכרים למלח שישבוע ויטל
בנכסיו בין כן הקרקע בין כן המטלטלין ואין חוששין לשובר
ודין זה תקנת דברי' הוא כדי שלא יהיה כל אחד ואחד נוטל מעות
של חברו והולך ומשב לו כמדינה אחרת ונמצא נועל דלת בפני
לחין שלש ראיות צריך להביא לבית דין ואחר כך יפרע שלא
בפני ראיה ראשונה לקיים השטר שבדו ראיה שניה שבעל חובו
במדינה אחרת ואין טעני' ככאן לעמוד עמו בדין ראיה שלישית
שיאילו נכסים של פלוגי הלוח הם מלוה שבא לבית דין והביא
בשכון בידו ואמר זה משכוננו של פלוגי הוא ואני רוצה למכרו
ולרפרע דיבי אין בית דין נוקקין לו עד שיבא לוח ומטען שאם
רצה לומר לקח הוא בידו אומר ומשיאין לו עצה למכור בפני
עדי' כדי שידע הלוח בכב' נככר וכן המלח את חברו על המשכון
ומת הלוח והמלח בין שמת הלוח תחלה בין שמת מלוה תחלה
הואיל והוא נפרע במה שתחת ידו ואלו רצה לומר לקח הו' בידו
הרי זה נשבע בנקיטת דפין ונטל כדרך כל הנשבעין ונטל
ומפני כה אינו נשבע הסת' לפי שאינו נשבע על עצמו של משכון
אלא על הבכון של לקוח שאם אכר על עצמו של דפין זה אה
בכרתו לי אה נהנו לי היה נשבע הסת' ונפטר אבל אם היו שם
עדים שחפין זה משכון בידו ולא ידעו על כמה וכמה אינו יכול
ליטל אלא בשכונה הואיל ואין שם עדים יכול לומר שלי' הזכאן
לומר יש לי עליו כך וכך וכן בשכונה עצמה שהיה נשבע אם היו
שם עדים שדוא משכון שאין אומר כנו לפכרו בשכונה אלא
לפכרו בכמין שלא ידויר המשכון עד שיפיל בה טעון רב' לה
את חברו על המשכון ואבד או נגנב בלא אונס שהרי המלוה הי'
בדמי המשכון כמו שכארנו ואמר המלוה סלע הלחתי עליו ושני
דינרין היה שדה ולוח אומר סלע הלחתי עליו וכלע היה שדה
שהרי המלח נשבע תחלה שבועת השכרין שאינו ברשותו
והלוח נשבע הסת' שהיה שדה כנגד החוב ונפטר אכר המלוה
סלע הלחתי עליו וטקל היה שדה והלוח אומר סלע הלחתי עליו
ושלשה דינרין היה שדה ישבע המלוה תחלה שאינו ברשותו ואח'
כך ישבע הלוח כמה היא שדה שדרי' הורה בכקת וישלם הדינר
אכר הלוח סלע הלחתי עליו ושתים היה שדה ורב' הלוח אומר
סלע הלחתי עליו וכלע היה שדה ישבע המלוה שאינו ברשותו
וכולל בשכונה עדיד רב' כון כנגד רדיב אכר וזהו כלע
הלחתי עליו ושתים היה שדה והלוח אומר סלע הלחתי

פרק

עשירי

בשם שבוחר לשובר לפסוק על שער שבטוק כך מותר ללוח הפירוח סתם ופורעין סתם בלא קביעת זמן על שער שבטוק כיצד היה השער קבוע וידוע לשניהם ולזה מחברו עשר סאין חייב להחזיר לו עשר סאין אף על פי שהוקף החטי' שהרי בשלוח כמנו היה השער ידוע ואלו רצה היה קונה ומחזיר לו שהרי לא קבע לו זמן היה לו מאתו הכין שלוח ודאי זה מותר ללות סתם בלא קביעת זמן ופדע סתם אף על פי שעדיין לא יצא השער ואפילו היתה לו סאה בלבד לזה עליה כמה סאין היתה לו שיפה אחת של שמן או של יין לזה עליה כמה גרבי יין ושמן לא היתה לו מאתו המין כלום ולא נקבע שער השוק עדיין או שלא ידעו שער השוק הרי זה אסור ללות סאה בסאה וכן בשאר הפירות לא ילוח אותן עד שיעשה אותן דמים ואם לזה ולא עשה אותן והחלו מחזיר לו פירות במדה שלוח או במסקל ואם הוקף נוטל דמים שהיו שוין בשעת הלואה אף על פי שיש לו מאתו המין או שהיה השער קבוע בשוק הרי זה אסור ללות פירות בפירות עד זמן קבוע אלא לזה סתם ופדע באי זה זמן שיפרע לא יאמר אדם לחברו הלויני כור חטים ואני מחזיר לך כור לגרן אלא אוכר לו הירני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח לזה פירות עד זמן קבוע אם החל מחזיר לו פירות בזמן שקבע ואם הוקפו נותן לו דמים שהיו שוין בשעת ההלואה מלה אדם את אריסו חטים בחטים לזרע בין קודם שיירד הארים לטדה בין אחר שיירד כמה דברים אמורים בכקים שנהגו שיהן הארים את הזרע שהרי ביד בעל הקרקע לסלקו כל זמן שלא נחן אבל במקום שדרך בעל הקרקע ליתן את הזרע אם עדין לא ירד הארים ודאי זה מותר להלות חטים בחטים שעדיין יש לו לסלקו נמצאת בעת שיירד לטדה ירד על דעת שיחזיר לו חטים שהלוחו אבל אחר שיירד לטדה הואיל ואינו יכול לסלקו הרי הוא ככל אדם ואסור להלותו חטים בחטים לזרע אבל בלוח סתם על שער שבטוק מי שהיה נוטה בחברו בעות ואכר לו תן לי מעתי שאני רוצה ליקח בהן חטים אבל יצא ועשה אותן עלי בשער של עכשיו וידה לך אצלי חטים בהלואה אם יש לו חטים כשעור מעותיו מותר ואם אין לו אותן הבין הרי זה אסור שלא אכרו חבלי שצותר לפסוק על שער שבטוק אעפ"י שאין לו כלו מאתו המין אלא בנותן בעותיו לקנות בהן פירות אבל הרצה להעמיד הלואה על נכ הפירות אסור עד שיהיו לו פירות היה לזה חטים ועשה הלואה עליו חטים ובא אחר זמן ואכר לו תן חטים שאני רוצה לכבדן ולקח בדמיהו יין אכר לו יצא ועשה אותן עלי יין כשער שבטוק עתה אם יש לו יין הרי זה מותר תעשה הלואה אצלו יין ואם אין לו יין אסור הרי שלא היה לו וטבר והחזיר ההלואה פירות אף על פי שקנה פירות אחר כך אינו חייב ליתן לו פירות אלא נותן לו מעות שהלוחו

פרק אחד עשר

המלוח את חברו בפני עדים או שאכר לעדים היו עלי עדים שאני חייב לזה כנה או אחס עדי שאני חייב לזה כנה זו נקראת מלוח על פה ואינו צריך לפרעו בעדים לפיכך אם טען ואכר אור כך פרעתי נשבע הכתונפטר אבל המלוח את חכר בשטר צריך לפרעו בעדים לפיכך אם טען ואכר פרעתי שטר זה אינו נאמן אלא אוכר לו או הכא עדים או עכר ושולם לו חובו לפיכך האכר לעדים היו עלי עדים שאני חייב לזה כנה אין כותבין עדותן ותחבין למלוח שלא יחזירו למלוח על פה עדות בשטר עד שאכר להן הלוח כותבו

שטר ותחבונתו אף על פי שאכר להן כך צריכין להמלך בו אחר שותמו בשטר ואחר כך נותבין השטר ביד המלוח קנו מידו שהוא חייב לו כנה הרי אלו כותבין ונותבין אף על פי שלא אכר להן כתובו שסתם קנין לכתיבה עובד ואינו צריכין להמלך בו לזה שכתב שטר בכתב ידו והעיד בו עדים ונתנו למלוח הרי זה שטר כשר וכן אם כתב שטר אעפ"י שאין בו עדים ונתנו למלוח בפני עדים הרי זה מלוח בשטר והוא שיהיה כתב שאינו יכול להודיף וקראו אותו העדים שנבכר בפניהם וישמין הגאונים שהורה שצריך לומר לעדים שכמו בפניהם חתמו והעידו שנבכר בפניהם הרצא עליו כתב ידו שהוא חייב לו ואין שם עדים אף על פי שהחזיק כתב ידו בבית דין הרי זה מלוח על פה לכל דבר ואם טען שפרע נשבע הסת ונפטר ואינו גובה בכתב זה לא מן החדשין ולא מן הלכותות כל מלוח בשטר גובה אותה מן החדשין ומן הלכותות כמו שיתבאר ומלוח על פה גובה אותה מן החדשין ואינו גובה אותה מן הלכותות לפי שאין לה קול לפיכך לא יטרף בה אבל מלוח שבשטר קול יש לה והלוקח הפסיד על עצמו שלא שאל עד שידע שנבכר? שלוח מטועבדין במלוח טעלין שכל נכסי הלוחות תשעבוד המלוח מן התורה הבכור שדהו בעדים ויצאת כחות יד הלוקח אעפ"י שאין שם שטר ביד הלוקח הרי זה חזר וטרף מנכסים מטועבדין כמו שיתבאר שכל הבכור כפרהו מוכר וקול יש לו אין ההלואה טעל פה נגבת מן החדשין אלא באחד משלשה דברים אילו בשהחייב מדה בה ויצא בחלימי שיש לפלוני עליו חוב עדין או שהיתה ההלואה לחמן ולא הציע זמן לפרעה וחקה היא שאין אדם פדע בחוק זכנו או שנדחה עד שיתן וכתב בנדון כל אל גובן מן החדשין בלא שבועה אבל אם בא עדים שהיה אביהם חייב לזה כנה או בפניו הלוחו אינו גובה מן החדש כלום שכתב פרעו שהמלוח את חברו בעדים אין צריך לפרעו בעדים וכן אם הוציא כתב יד אביהן שהוא חייב לו אינו גובה בו כלום כמו שבארנו לזה שאין לו כשלטין יש לו קרקע אם נדע לבית דין עתה בעותו ביד אחרים כופין אותו לכבוד ליתן לבעל חובו ואם לא נדע להם דבר זה כותבין על פי שידע לו כשלטין ולא יבאם ואח"כ ירדין לביטוי שכנסו ונכבין לבעל חובו כמי שיתבאר בלא בזמן שפרעין מן הלוח עצמו אבל הבא להפרע מן החדש בין קטן בין גדול לא יפרע מן המלוח אפילו בה כופקין או מלוח אצל אחרים שהמלוח ליתן אינן תחת טעבוד בעל חובן והתורה מצוה על החייב לפרע חוב אביהן מן המלוח שהניח ואם לא רצה החייב ליתן אין כופין אותו ואם הפס בעל חוב מודים גבה בהן טען שבחיים תפסן והיודש טען שאכר ביה הפס על החדש להביא ראיה או ישבע מלוח שכך וכך הוא חייב לו הכל לטעון עד כדי דמיון וכלל בשבועתו שבחיים הפס הוא הדברים שטען שטחה וטען שהן משכון בידו על חובו וכפדים תפס על דמלוח להביא ראיה שבחיים הפס ואם לא הביא ראיה יחזור לחדשין כפני שאינו טען לקנות גופם אלא לראיה שברט יתומים שגבו קרקע בחוב שהיה לאביהן אצל אחרים יש להם חוב של אביהם לחזור ולגבות אותה בהן שרדי קרקעו על אביהן הוא ראובן שכבר טדה לשמעון באריות ואף שמעון ובי השדה עליו מלוח לדאובן וכתב ראובן ונא בעל חוב של ראובן לטרף משמעון השדה ופייכו שמעון בכעות והרף לו הדין נותן שיכאו ידשי ראובן ויתבע שמעון במלוח שוקף עלי שור אינה משועבדת לבעל חוב של ראובן לפיכך אם היה שמעון פקח נותן להן הקרקע שלקח בראובן במלוח שוקף על ראובן וחזר וטרף אותה בהן מפני הניעות שנתן לבעל חוב של ראובן כדי שלא יטרף אותה מכנו שרדי באריות לקחה בראובן

ממני נפל אחר שפרעתי אעפ"י שה' בתוך זמנו נשבע הסת ונפטר
 שכין שאין השטר ביד המלוה אין שם חוקה שנים שהם אחזין
 בשטר המלוה אומר שלי הוא והוצאתי להפרע בו מבד והלוה
 אומר פרעתי וממני נפל אם היה השטר שיכול לקיימו זה נשבע
 שאין לו בדאי' אלו פחות מחציתו זה ישבע שאין לו בדמים פחות
 מחציתן ושלם הלוה מוצה ואם אינו יכול לקיימו ישבע הלוה
 הסת שפרעו וילך לו האומר לדבר מנה יש לי בידך והלה אומר
 אין לך בדי כלום או שאמר פרעתיך אמר לו התובע השבע לי
 הסת אמר לו התבע והלה שטר יש לך עלי ואתה רוצה להשביע
 אחי תחלה ואחר כך הוציא השטר הפרוע ותגבה בו אומרים לו
 הבא השטר אמר המלוה אין לי שטר עליו מעולם או שטר היה
 לו ואבד המורכבותי שאומר למלוה בטל כל שטר שיש לך קודם
 זמן זה ואחר כך תשביעו הסת או החריס חרם סזס וילך ובקש
 עד שתמצא השטר

פרק חמשה עשר

ובלוח את חכרו בעדי ואמר אל תפרעני אלא בעדים בין שאמר
 לו בשעת הלואה בין שאמר לו אחר שהלוהו ודי זה צריך לפרעו
 בעדים מפני התנאי טען הלוה ואמר לו וכן עשיתי ופרעתיך בפני
 פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים או מתו הרי זה נאמן
 ונשבע שבועת הסתונפטר וכן אם אמר אל תפרעני אלא בפני
 תלמידי חכמים או בפני רופאים ואבד לו בפניהן פרעתיך ואותן
 העדים שפרעתיך בפניהן כחו או הלכו להם למדינת הים הרי
 זה נאמן ונשבע הסת ונפטר אכל אם אמר לו אל תפרעני
 אלא בפני פלוני ופלוני ואמר לו פרעתיך בפני אחרים וכתו או
 הלכו להם למדינת הים אינו נאמן שבפני טענה זו התנה עליו
 ואמר לו אל תפרעני אלא בפני ראובן ושמעון שהן עומדין עמו
 כדי שלא ידחה אותו ואמר בפני אחרים פרעתי והלכו להן
 שניסחאותן התלמוד שכתוב בהן שהאומר לחברו אל תפרעני
 אלא בעדים ואמר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת
 הים אינו נאמן וטענת ספרי הוא לפיכך טעו הכותרים על פי אותן
 הספרים וכבר הקדמוני על הגוססאות היטבות ומצאתי בהן שהוא
 נאמן והגיע לדין במצרים מקצת תלמוד ישן כתוב על הגמלים

כמו שהיו כותבין קודם לזמן הזה בקדוב ה' במאת שנה וב' נוסחאות
 מצאתי מן הגמלים בהלכה זו וב' שניהם כתוב ואם אמר פרעתי
 בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן וכפני טענת זו
 טארע לנקצ' הספרים הודו מקצת גאוני שאם אב' לו אל תפרעני
 אלא בפני פלוני ופלוני ופרעו בפני אחרים שאינו נאמן אף על פי
 שהביא עדים שפרעו בפניהן וגם זו טענת גדולה והדין האמת
 שאם באו עדים שפרעו בפניהם נפטר ואין כאן מקום חשש גם
 ההודאה הזאת על פי ספריהן שכתוב בהן באותו שאמר לחבר
 פרעני בפני עדים וטענת ספרים הוא ומצאתי בגמלים כתוב אל
 פרעיה ביניה לבין דיליה אעפ"י שהספרים מנהיגין כמו שבארנו
 כך יראה מדין התלמוד ועוד דברים של דעת הן וכי כה היה לו
 לעשות אמר לו אל תפרעני אלא בעדים פרעו בעדים וכי יש לו
 לאסור את העדים בבית הסוהר כל ימיהם שלא ילכו ועוד אם מתו
 כה יעשה נמצא זה פירע פעם אחד פעם לעולם עד שיביא עדי'
 אם כן נעטיח עדות זו עדות בשטר ונמצא זה כיון שאמר אל
 תפרעני אלא בעדים לעשות מלח בשטר ואין מי שעלה על לבו
 זה אבל ודאי אם אמר בפני פלוני ופלוני הוא הפסד על עצמו
 שפרע בפני אחרים והלכו להן אבל אם באו והעידו שפרעו אין
 כאן בית מיוש וכו' ראוי להן ולהודות התנה המלוה על הלוה

שיהיה נאמן בכל עת שיאב' שלא פרעו הרי זה נוטל בלא שבועה
 אעפ"י שטען שפרעו הביא עדים שפרעו אינו נוטל כלום והתנה
 עליו שיהיה נאמן בשני עדים אעפ"י שהביא עדים שפרעו הרי
 זה נוכח ממנו בלא שבועה שהרי האמינו בשני עדי ואפילו הביא
 מאה עדים שפרעו הרי נוכח ממנו בלא שבועה ואפילו הביא מאה
 שפרעו בפניה שהשנים כמאה אבל אם אמ' לו הרי אתה נאמן עלי
 כשלשה האיל וירד לכנין אם פרעו בפני ארבע' הרי זה פרוע זה
 שהאמין המלוה בשני עדי' מה תודה תקנתו כשיפרע יקרע השטר
 או יעיד זה המלוה על עצמו שבטל כל שטר שיש לו על פלוני או
 יעיד על עצמו שלא בפני הלוה שקבל כל חוב שיש לו אצל פלוני
 הרי שפרעו וטען המלוה שלא נפרע ופרעו פעם שני' בפני התנאי
 הרי הלוה חוד' ותובע את המלוה בדין ואמר לו כך וכך אתה הדיב
 לי בפני שפרעתיך שני פעמים אם הודה ישלם ואם כפר ישבע
 שבועת הסת על כך שלא פרעו אלא פעם אחת וכן כל כיוצא בזה
 התנה הלוה שיהיה נאמן בכל עת שיאמר פרעתי אינו נוב' בשטר
 זה לא כן היחיד ולא מן הלוקח ואפילו אמר לזה לא פרעתי אין
 הכלוה כורף בשטר זה כן דלקוחות טבא יעשו קבוצא על נכסד
 של זה טען הלוה בשטר זה ואמר פרעתי מקצתו ויכולוה אמר
 לא פרע כלום בטלם דמקצ' שהודה בו ונשבע שבועת הסת שהרי
 האמינו ואם התנה עליו שיהיה נאמן בלא שבועה אינו נשבע
 התנה המלוה שיהיה נוכח בלא שבועה הרי זה נוכח ממנו בלא
 שבועה אבל אם בא לנכות במדשו ישבע ויהר כך יגבה ואם
 התנה שיגבה אף כן היורש בלא שבועה נוכח בלא שבועה
 וכן אם התנה שיגבה כן העידית נוכח מן העידית
 אף כן היורשין טבל תנאי שבכמון קיים בא לנכות כן הלוקח
 לא יטרוף אלא בשבועה שאין זה כתנה לאבד בכון חכת

פרק ששה עשר

החוב באחריות הלוה עד שיפרענו ליד המלוה או ליד שלוח אמ'
 לו המלוה וזקק לי חובי והפטר חרקי ואבד או נטרף קודם שיגיע
 ליד המלוה פטר אמר לו וזקק לי חובי בתורת ניטין היו הבעות
 קרובות ללוה הרי עדין באחריותו היו קרובין למלוה נפטר הלוה
 במוצה על כתובה אם אבד כספו או נגנב כספו הלוה כחציה
 היה ראובן חייב לשמעון כנה ואבד ללוי החלף לשמעון כנה זה
 שאני חייב לו אם בא לחזור אינו חוזר והוא חייב באחריותו עד
 שיגיע הכנה לשמעון החזיר לוי את הכנה לראובן טענה חייבין
 באחריותו עד שיגיע ליד שמעון כל חובו ראובן שהיה חל לשמעון
 כנה ואבד שמעון לראובן כב' שיש לי בידך הנהו ללוי והח' שלשתן
 עומדין וקבל לוי ונמצא ראובן עני ואין לו כנה שיגבה ממנו דוד
 לוי חוזר כחוב של שמעון שזה הטען ואם ידע לוי שהוא עני
 או שהיה עסיר באיתה שעה והעני אינו יכול לחזור שהרי קבל
 טען לוי שהיה ראובן עני והטעהו ושמעון אומר עסיר היה והעני
 יראה לי שעל שמעון להביא ראיה ואחר כך יפטר כחוב לוי לא
 יהיה אלא שובר בידו אומרין לו קיים שוברך והפטר כבר בארנו
 בהלכות מקח וממכר שהיה לו אצל שמעון כלים והיה ראובן
 חייב ללוי כנה והמחזהו אצל שמעון אעפ"י שהמחזהו בכעמד
 שלשתן לא קנה ואם רצה שמעון שלא יתן לא יתן ואם נתן החזר
 ונכח כראובן שהרי על פי נתן וכן אם רצה לוי לחזר ולכב' אינו
 רוצה לנכות משמעון חזר ונכח כראובן ואעפ"י שנפרעו כקצת
 משמעון חזר ונכח השאר כראובן הגמני שהיה נתן לבעל
 הבית מן החנות כל מה שירצה בהודת הלואה ובקשר יד
 שהקבץ הכל ופורע לו ואמר לו בעל הבית הן לפועלים

הליהק עליו וחבש ויגרוץ היה שוה ישבע המלוה שאינו ברשותו
 ויכלול שלא היה שוה יתר על הדינר ושלם הדינר סלע הליהק
 עליה ושני דינרין היה שוה והלוה אומ' איני יודע דמיו ישבע מלוה
 שאינו ברשותו וכולל בשבועתו ששני דינרין היה שוה וישלם
 הלוה שאר החוב שררי הוא ידע בנדאי שהוא חייב לו ואינו יודע
 אם פרעו אם לא פרעו סלע הליהקני עליה ושחיס היה שוה
 והמלוה אומ' איני יודע דמיו ישבע המלוה שאינו ברשותו ויכלול
 שאינו יודע שדמיו יתר על החוב אפילו פרוטה אחת ויפטר שררי
 לא חייב עצמו בכלום אבל אם אמר המלוה אני יודע שהיה
 שוה יתר על החוב אבל איני יודע כמה הרי זה משלם כל מח
 שטען הלוה בלא שבועה כמי שאמר המטעים יש לך בידי וחמשים
 איני יודע שהוא כחייב שבועה ואינו יכול להשבע כמו שיתבאר
 יש לו להחרים על מי שטען שקר המלוה את חברו וקבע לו
 זמן לפרעו אעפ' שלא קמו מידו אינו יכול לתבעו עד סוף הזמן בין
 במלך בשטר בין שהלוהו על המטעו בין שמת לוה בין שכת מלוה
 וסתם מלוה שלש' ימים בין בשטר בין על פה בין על המשכון ואם
 התנה שיתבע בכל זמן שירצה יש לו לתבעו ביומי שתנאי מבון
 הוא טען המלוה ואמר החם סוף הזמן שקבעתי והלוה אומר עד
 עשר' ימים קבעת הלוה נשבע הסת ואם היה שם עד אחד שהיום
 סוף זמנו הרי זה נשבע שבועת התורה כשאר הטענות זה אומר
 חמשה ימים נשאר טן הזמן זה אומר עשרה אומרים למלוה המתן
 עוד עד סוף החמשה וישבע הסת שנשאר עוד חמשה ימים
 היתה המלוה בשטר וטען הלוה שזמן קבעת
 לי ירא לי שישבע בעל החוב הסת שלא קבע לו זמן וישלם המלוה
 ביד המלוה נתנה ליתבע בכל מקום כיצד המלוה את חברו
 בישוב והקעו במדבר אינו יכול לרחותו אלא חייב לפרוע לו
 בכל מק' שיתבענו בא הלוה לפרעו במדבר הרשות ביד המלוה
 אם רצה מקבל ואם רצה אומר לו איני נפרע אלא בישוב כדרך
 שנתתי לך בישוב והרי הן ברשותו עד שיפרענו בישוב

פרק ארבעה עשר

הפרס את שטרך או שערך אחד מעיד על שטרך שהוא פרוע והבא
 לפרעו שלא בפני הלוה והטורף מיד הלוה והנפרעין טן היחדש
 בין קטן בין גדול לא יפרע אלא בשבועה כעין של תורה ואומרין
 לו כשיתבע השבע ואחד כך תטל ואם היה החוב לזמן ותבע
 בזמנו נפרע שלא בשבועה עבר זמנו לא יגבה אלא בשבועה
 והיבע את חברי לפרעו וטען הלוה שפרע שטר זה או מקצתו
 ובעל השטר אומר לא פרעת כלום אומרין לו שלם לו טען
 הלוה ואמר ישבע לי שלא פרעת וישלם משביעין אותו בנקיטת
 חפץ שלא פרע כלום או שלא פרעו אלא כך וכך ואחר כך ישלם
 ואם היה המלוה תלמיד חכם אין נקקין לשבועתו הוציא עליו
 שטר מקיים והלוה טוען ואומר שטר כחייף הוא וכיעולס לא
 כתבתי שטר זה או שטען שחוב זה ריבית הוא או אבק ריבית או
 שטען שהוא שטר אבנה או שאמר כתבתי ללות ולא ליתי כלל
 כל דבר טען טענה שאם הודה בעל השטר היה השטר בטל
 והמלוה עיכדת בשטרו ואומר טעה שקר טען ואמר הלוה ישבע
 לי וישלם ריזו כחזקת בין הגאונים יש מי שהורה שחייב בעל
 השטר להשבע כעין של תורה כמי שטען עליו שפרעו רבותי הרי
 שלא ישבע המלוה אלא אם טען עליו הלוה שפרעו בלבד שהרי
 הודה בשטר ולפירעון הוא עומד אבל כל אלו הטענות לא כל
 היכנו לבטל שטר מקיים אלא ישלם ואחר כך יטען על המלוה

בכה שירצה שאם יחזה יחזיר לו ואם כפר ישבע הסת ולזה נעתי
 נטוה הוציא שטר חוב על חברו מלוה אומר לא נפרעתי כלום
 ולזה אומר פרעתי מחצה והעדים מעידי שפרעו כולו נשבע הלוה
 ונותן מחצ' שהרי הודה בכקצת ואינו כמשיב אבדה בפני שאיבת
 השטר עליה ואין המלוה גובה מחצתה אלא מבני דרין שהרי
 הלקחות אומרין אנו על העדים נסמך והרי במלך שטר זה
 הוציא עליו שטר חוב שאינו יכול לקיימו ואמר הלוה אמת שאני
 כתבתי שטר זה אבל פרעתי או אבנה הוא או כתבתי ללות ועדין
 לא ליתי וכל כיוצא בזה הואיל ואם רצה אומר לא היו דברים
 מעולם והרי מפיד נתקיי' הדי נאמן וישבע הסת ויפטר ואם קיימו
 הלוה אחד כך בכית דין הרי הוא כשאר השטרות הוציא עליה
 שטר מקיים ואמר הלוה מזויף הוא ומעולם לא כתבתי או שטר
 אבנה הוא ואמר המלוה כן הדבר' אבל שטר כשר היה לו ואמר
 אף על פי שהמלוה הוא ששבר את שטרן ואלו רצה אומר אינו
 מזויף שהרי נתקיי' בבית דין אינו גובה בכולום אלא נשבע הלוה
 הסת ונפטר שהרי זה השטר כחרס הוא חשוב שטר שלוה בו
 ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו ונעשה כחרס
 הברציה שטר חוב מקיים על חברו ואמר הלוה הלא פרעתיך
 ואמר לו המלוה כן היה אבל חזרתי והחזרתי לך המעות והלוה
 אותך פעם שנייה הרי בטל השטר שנפרע והדי הוא כחרס אבל
 אם אמר לו החזרתי לך המעות בפני שלא היו טובו' עד שתחליט
 לא בטל השטר ועדין שעבדו וקיים הוציא עליו שטר מקיים
 שיש לו עליו מנה ואמר לו הלוה הלא פרעתיך בפני פלוני ופלוני
 ובאו אלו והעידו שפרעו אבל לא הזכיר לו את השטר ואמר לו
 המלוה כן הוא שפרעת אבל חוב אחר פרעת שהיה לי אצריך הדי
 בטל השטר ברא' כשהעידו שנתן לו בתורת פרעון אבל אם
 ראוהו נותן לו מעות ולא ידעו אם היא בתורת פרעון או ברות
 פקדון או בתורת בהנה אם אמר בעל השטר לא היו דברי ימקלים
 הרי הוחזק כפרן ובטל השטר ואם אחר פרעון ל' חוב אחר הוא
 הרי זה נאמן ונשבע ובוטל בה שבטיכר שהרי לא פרעו בו דים
 ומתוך שיכול לומר בתלנתנס לי נאמן לחבר פרעון של חוב אחר
 הן אמר לו הלוה והלא שטר חוב זה דמי שוד שלקחתי טנד
 הוא ואתה נכית דמי כשרו ואמר לו בעל השטר כן אני גבתי את
 דמי כחוב אחר שהיה לי אצריך הואיל והודה בעצמו שדמי השל
 הוא החוב והודיע נפרע בטל השטר ואף על פי שאין עליו עדים
 שפרע כדמית ישבע הלוה וכתשפרעו וכן כל כיוצא בזה הוציא
 עליה שטר חוב בעד אחד והלוה טען פרעתי הרי זה כדמי שבטתה
 ואינו יכול לישבע ובטלס טען ואמר ישבע לי שלא פרעתי ורי
 זה נשבע כמו שכארנו וכן הודו רבותי שהכופר במלוה על פה
 בכית דין ובא עד אחד של לוה הרי זה ישבע שבועת התורה דד
 ואמר כן היה ליחיד ופרעתי או מחל לי או נתחייב לי במקל אחר
 הרי זה כחייב שבועה ואינו יכול להשבע ובטלס כמי שטען
 שפרע השטר ואמר ישבע המלוה וישלם אומר לו הבא מעותי
 ואחר כך ישבע וישלם אם אין לו כלום לילס משביעין אותו
 בתקנת הגאונים שאין לו ולכשתשיג ידו יהן לבעל חבו ואחר כך
 ישביעו שלא פרע ואחר כך יתן לו מי שהיה לו חוב על דבס
 בשטר ואמר השטר והרי העדים קדימין אף על פי שקיימ'ו
 וטען שפרע הרי זה נשבע דסה והודו רבותי שאפילו היה חייב
 לזמן ועדין לא הגיע זמנו להפרע הואיל וכתבו לו השטר ואין
 בידו שטר והלוה טען פרעתי נאמן ונשבע דסה שפרע
 שאנו חששין שמא פרעו ולפיכך קדע השטר או שרפו וכן
 הודו רבותי שאפילו היה השטר יוצא בתחת ידי אחר והלוה טען

אבל המטלטלין אין עליהם אחריו אפילו מטלטלין שהיו לו בעת
 שלוח שמכרן לשעתו אין בעל חוב טורף אותן הקנה לבעל חובו
 כל המטלטלין על גב קרקע שיש לו להחזיקו נפרע מן הכל הרי זה
 טורף מאתן המטלטלין וזאת שיכחוב לו בשטר חובו הקניתי
 לך מטלטלין שיש לי על גב הקרקע שיש לי שלא כאסמכתא
 ושלא כטיפסי השטרות וכן אם כתב לו שכל נכסי שאני
 עתיד לקנות בין קרקעות בין מטלטלין הרי הן משועבדים לך
 להפרע מהן והמטלטלין קניין לך על גב הקרקעות להפרע מהן
 שלא כאסמכתא ושלא כטיפסי השטרות הרי זה טורף אף כן
 המטלטלין שקב' הלוח לאחד שלוח שכל תנאי שבמבין קיים עשה
 שדהו אפותיקי לבעל חובו או לאשה בכתובתה והוא שיכתו להן
 מבין חובו ושטפה נהר הרי זה גובה כשאר נכסים וטורף אותן
 ואם דתנה עמו שלא יהיה לו פרעון אלא כזו אינו גובה כשאר
 נכסים וכן אם לנה ממנו ופירש שאין לו אחריות עליו הרי זה אינו
 גובה מן המשועבדין לעולם עשה שדהו אפותיקי לבעל חובו או
 לאשה בכתובתה ומכרה הרי זו מכורה וכשיבא בעל חוב לגבות
 אם לא ימצא נכסים בני חורין יטרוף אותה בד"א בשטר לשעתה
 אבל מכרה ממכר עולם אגה מכורה עשה עבדו אפותיקי ומכרו
 הרי בעל חוב גובה ממנו בפני שיש לו קול עשה שדהו אפותיקי
 ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו וכן שאר המטלטלין בפני שאין
 להן קול עבד שעשה רבו אפותיקי ושחררו אעפ"י שכתב לו לא
 יהיה לך פרעון אלא מזה יצא לחרות וכן אם הקדישו שחבתי
 ושחררו והקדיש כפקיעין מיד שעבוד והרי בעל חוב גובה חובו
 מן הלוח וכתב עליה יטר כחובו וטורף כזו זה השטר ולכה רוא
 חייב לשלם בפני טגור לאכד ממון חכרו וכל הגורם להזיק בשלם
 נבו שבארנו במקומו וכופין את רבו הני לשיחררו בפני תקון
 העולם שלא ייצאנו בשוק ויאכר לו עבדי אתה ובקדיש נכסיו
 אין בעל חוב יכול לטרוף מן ההקדש שהקדיש מפקיע השיעבוד
 ובשפדין הקרקע מיד ההקדש אומרי כמה אדם רוצה ליתן בשדה
 זו על מנת שיתן לבעל חוב את חובו ולאשה כתובת לפי לבשתפר
 ותצא לחלק ביד הלוקח יבא בעל חוב ויטרוף אותה או האשה
 בכתובתה כמו שבארנו בעדכין בעל חוב שבא לטרוף אם יש
 מעו ללוקח יבא לסיקו וליתן לו דמי כה שהוא טורף מן הלוקח
 וחובע למכור ואם עשה אותו אפותיקי אינו יכול לסיק בנכס
 ראובן שהיה חייב לשמעון מאתים והיה לו שתי שדות ומכר אחת
 מהן לחיי בכנה וחדד ומכר לו השניה במנה ובה שמעון וטרוף
 אחת במנה וחדד לטרוף השניה במנה הנשאר לו והביא לו
 מאתים ואכר לו אם תרצה להיות השדה שטרפת שוכה לך
 בכל המאתים שיש לך הרי מוטב ואם לאו הילך מאתים של חובך
 וסלק הדין עם לוי רצה שמיעון ועמד בה אעפ"י שקבלה במאת
 אין לוי חוזר וחובע ראובן אלא במנה בת ראובן והניח שדה אחת
 שיה מאה ובה שמיעון וטרפה ונתנו לו החטמי במאה מן המטלטלין
 שהניח אביהן וסילקוהו הרי זה חוזר וטרוף אותה כשאר חובו
 טמאה שנתנו לו מזה עשו שמיצה על החטמים לפרוע חובות
 אביהם ואם אמר לו אלו במאה דמי השדה שטרפת אינו יכול
 לחזור ולטרוף אותה פעם אחרת כשאר חובו

פרק תשעה עשר

כשיודין ביה דין לנכסי הלוח לגבות מהן לא יבנו לבעל חוב
 אלא מן הביניינין שבקרקעותיו ודין תורה שיגבה בעל חוב מן
 דוכוריה וינאכר בחדי תעמד והאיש אשר אחת נושה בו יציא
 וכובה זרבו של אדם לרצוץ פוחת שכבולו אבל תקנו חכמים

כבינוני כרי שלא תעלה דלת בפני לוחן ברא נבא ליפרע מן
 הלוח עצמו אבל הבא ליפרע מן היורשין בין קטנים בין גדולים
 לא יפרע אלא מן הזכרית אין נפרעין מנכסים משועבדים
 בניקום שיש נכסים בני חורין ואפילו היו בני חורין זכרית
 והמשועבדים בינוני או עידית בין שמכרם בין שנתנם שטרפו
 בני חורין והרי זה טורף מן המשועבדים שבין שנפחתו כאלו
 אינם ראובן שמכר כל שדותיו לטמעון וחזר שמעון וכבר
 שדה אחת מהן ללוי ברא בעל חוב של ראובן לטרוף רצה מזה
 גובה רצה מזה גובה בד"א כשלקח לוי בינוני אבל אם לקח
 עידית או זכרית אינו טורף מ'וי שהרי זה אומר לו בפני זה
 טרחתי ולקחתי שדה שאין דינך לגבות ממנו וכן אם לקח לוי
 בינוני והניח אצל שמעון בינוני כמו הבינוני שלקח אינו
 טורף מלוי שהרי זה אומר לו הגדתי לך מקום לגבות ממנו כבר
 בארנו שהנזקין שבין להן בעדי ובעל חוב בכינוני וכתובת אשה
 בזכרית היו לו עידית הזכרית נזקין בעדי ובעל חוב וכתובת אשה
 בכינונית היו לו זכרית וכינונית כלבד נזקין ובעל חוב בכינונית
 וכתובת אשה בזכרית מכרן לשלשה בני אדם בבת אחת הרי
 כולן נכנסו תחת הבעלים והנזקין טורפין מן העידית ובעל חוב
 טורף מן הבינונית וכתובת אשה טורפת מן הזכרית מכרן לוח
 אחר זה כולן טורפין מן האחרון לא הכפיק טורפין משלפניו לא
 חספיק טורפין מלפני פניו אפי' היה האחרון הוא שלקח הזכרית
 שהרי הלוקח הקודם אינו לטרוף הנחתי לך במקום לגבות ממנו
 מכרן לאחד זה אחר זה הרי הלוקח נכנס תחת הבעלים בד"א
 שלקח עידית גאחרונה אבל לקח זכרית באחרונה כולן גובין מן
 הזכרית שהרי אומר לטורף כשיב' לגבות מן השדה שלקח תחלה
 הרי הנחתי לך במקום לגבות ממנו ולכה אינו אומר לו הטורף כך
 אם לקח עידית באחרונה ותגבה האשה ובעל חוב מן העדי שלקח
 באחרונה שזו חקנה היא ללוקח והרי אומר לוקח להן אי אפשר
 בתקנה זו לא כל אחד מכם יגבה מן הראוי לו ככדן לאחר זו אחר
 זו וכבר לו עדיה באחרונה וחזר הלוקח וכבר זכרית וכינוני ושייר
 עידית לפניו כולן גובין מן העידית שזו רי אין לו ככה יחד אולם
 כבר עידית והניח בינונית חבורית הנזקין טורפין מן העידית סכדי
 לוקח הטני ובעל חוב וכתובת אשה גובין מבינונית חבורית שייר
 לפניו כרי שלוח כאחד ואחר כך פכר הלוח נכסיו לשני וכתב
 בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עכך וקנו כידו אינו
 יכול לטרוף מלוקח ראשון שהרי אומר לו הנחתי לך במקום לגבות
 ממנו אצל בעל חובך מן הנכסים שקנה לוקח שני אחרי ואתה
 הפסדת על עצבך שהרי סלקת עצבך מהן והוא הדין לאשה
 בכתובתה אם כתבה לשני אבדה כתובתה ואינה יכולה לטרוף
 אבל אם כתבו לראשון טורפין מן השני כבר הלוח שדה ללוקח
 וכבר לוקח ראשון ללוקח שני וכתב ובלוח ללוקח ראשון
 דין דברים אין לי עכך וקנו כידו הרי בעל חוב טורף מלוקח
 שני אותה השדה ולוקח ראשון טורף אותה מבעל חוב שהרי
 כתב לו ולוקח שני טורף אותה מלוקח ראשון שהרי רוא מכרה
 לו ובעל חוב חוזר ומטרוף משהו וחזרין חלילה עד שיעשו פשרה
 ביניהן וכן האשה בכתובתה

פרק עשרים

מי שיש לו חובות הרבה כל שקדם חובו גובה תחלה בין מן הלוח
 עצמו בין מן הלוקחות ואם קדם האחרון תגבה כיצאין מיד
 שכל שקדם חובו זכה בד"א בקרקעות שהיו לו בעת שלוח

סלע או לבעל חובי מנה שיש לו אצלי ואני אתן לך והרי החנוני
 אומר נתתי והפועל או בעל חובי אומר לא לקחה הרי הפועל או
 בעל חובי נשבע ונוטל מבעל הבית חובו וכן החנוני נשבע
 ונוטל מבעל הבית מה שטען שנתן שהרי הוא אמר לו ליתן
 והפועל נשבע במעמד החנוני וכן החנוני במעמד הפועל או בעל
 חוב כדי שיכלמו זה מזה וכן כל כדצא בזה ושבועה זו תקנת
 חכמים היא בנקיטת הפן בפני שבאין שניהן ליטול לפיכך אם
 פת החנוני נוטל בעל הבית בלא שבוטע וכן אם פת הפועל או בעל
 הבית החנוני נוטל בלא שבוטע שהרי אין בעל הבית מפסיד כלום
 ואינו משלם אלא תשלום אחד החנוני אומר אתה אמרת לי לתן
 לזה מנה או צורת ואמרת לי אם יבא פלני תן לו ובעל הבית אומר
 לא אמרת לי הרי בעל הבית נשבע הסת ונפטר והחנוני עושה
 דין עם זה שנתן לו וכן אם אמר החנוני לבעל הבית המקיפו כתוב
 בפנקסי שיש לי אצלך מנה ובעל הבית אומר איני יודע נשבע
 בעל הבית הסת שאינו יודע ונפטר כדין כל טוען על חברו לכל
 דבר ואין בזה תקנת חכמים ראובן שהוציא שטר חוב שיש
 ללוי על שמעון וטען שלי נתנו בכתובה ומסדה ואבד השטר
 שהקנה בו או טען שהקנהו לא על גב הקרקע הרי זה גובה
 אהו כשטען הואיל ויצא מתחת ידו טען שמעון שפרע ללוי
 ואמר ישבע לי ואחר כך יגבה דאובן הדין לו שפרע ישלם לי
 לראובן טען לי שלא כדור לא נתן שטר זה נשבע הסת ונפטר
 שטר שהיה ביד שלי ויצא מתחת ידו בבית דין ואמר פרע
 הוא נאמן אעפ"י שהשטר בקיים שאלו רצה היה שדרפו או קודעו
 וכן אם כת הטלש ונמצא כתב יוצא מתחת ידי שלי ששטר זה
 הונח אצלו פתח הוא אעפ"י שאין עדים על הכתב אבל כתב
 שיצא מתחת ידי מלוח ששטר פלני פרע אפילו היה בכתב ידי
 המלוח אינו אלא במשחק היו עדים על הכתב אם היו מקיימין
 הרי השטר פרוע ואם אין עליו קום ישאלו העדים החתומין על
 זה השטר אם לא ידעו או שאין העדים בעון הואיל וכתחת ידי
 המלוח או כתחת ידי יורשי יצא אין השטר כלום נמצא השטר
 בין שטרות פרועים הרי זה פרוע ואף על פי שאין עדים על הכתב
 הנמצא וכן אם נמצא כתב בגופו של שטר בין בפניו בין מאחורי
 ואפילו במקצתו שטר זה פרוע או נפרע ממנו כך וכך עד שיהיה על
 פי הכתב ואעפ"י שאין על הכתב עדים ואעפ"י שיצא מתחת ידי
 המלוח שאלו לא נפרע לא היה כותב על השטר המוציא שטר
 בין שטרותיו ואין יודע מה טיבו יהיה מונח עד שיבא אליהו הוא
 לבנו שטר בין שטרותיו פרוע ואינו יודע אי זה הוא שטרותיו כולן
 פרועין נביצא לאחד שם שני שטרות הגדול פרוע והקטן אינו
 פרוע אבד לחברו שטר לך בידי פרוע הגדול פרוע והקטן אינו
 פרוע חוב לך בידי פרוע שטר שיש לו עליו כולן פרועין .

פרק שבעה עשר

מלוח שכתובא ויורש לחובו את הלוח בשטר שעליו ואמר
 פרעתי אבך והודש אמר איני יודע אומרים לו עכוד ושלם לו
 אמר ישבע לי הרי זה נשבע בנקיטת הפן שלא פקדנו אבא על
 ידי אבך ושלם אבך לנו אבא בפני ושלם כענינו בין שטרותיו של
 אבא ששטר זה פרוע ונכח כת הלוח אחר שמת המלוח וכא
 הודש להפרע מן הודש לא יפרע אלא בשבועה ואם לו חתלה
 ושבע שלא פקדנו אבא ושלם אבך לנו אבא ולא כענינו בין
 שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע ואפילו היה הודש קטן הכותב
 בעדיסה כשמת בודישו הרי זה נשבע ונטל ואם צוה המלוח
 בשעת כותבו ששטר זה אינו פרוע יפרע הודש בלא שבוטע אפילו
 בן הודש כת הלוח חתלה ואחר כך כת המלוח אין יורשים

מלוח נוטל מחדשי לוח כלום שבשעוה שמת הלוח נתחיי המלוח
 להשבע ואחר כך יטול כמו שבארנו וכבר כת יואין אדם מוריש
 שבוטע לבניו שאין יכולין להשבע שלא נפרע אביהם כלום ואם
 עבר הדין והשביע יורשי מלוח וגבו את חובן אין נוציא מידם
 לפיכך שטר חוב של יתומים הבאים להפרע מן היתומים שמת
 אביהן הלוח חתלה אין קודעין אותו ואין מגבין בו אין גובין בו
 שאין אדם מוריש שבוטע לבניו כמו שבארנו ואין קודעין אותו
 שמה יבא דין שידון ויציא בו אפילו היה סם גרב ומת הלוח
 חתלה לא יפרעו יורשי המלוח מן הערב שאם תאמר יפרעו מן
 הערב הרי הערב חוזר ונפרע מירשי לוח אין דנין מדין זה
 לכל הדומה לו אלא הדי הפתם את שטרך ומת אעפ"י שאינו גובה
 אלא בשבוטע הדי בנד נשבעין שלא פקדנו אבא ולא צונו אבא
 ולא מעינו בין שטרותיו של אבא שכל השטר הזה פרוע וגובין את
 שאר השטר בין מן הלוח בין מירשי יורש שבא לגבות מן
 היורש ואמר יורשי לוח אבא לנו אבא לא ליחתי חוב זה הרי יורשי
 המלוח גובין שלא בשבוטע שכל האומר לא ליחתי יבאומר לא
 פרעתי דמי וכן מלוח שבא להפרע מירשי לוח ואמר אבך לנו
 אבא לא ליחתי חוב זה הרי זה גובהו בלא שבוטע אפילו האבינו
 בשטר כל זמן שאמר פרעתי שכל האומר לא ליחתי כאומר לא
 פרעתי יורש שבא להפרע מן הלוח בשטר שיש בו נאמנות
 ללוח כל זמן שאמר פרעתי הרי הלוח נשבע הסת שפרע לשטר
 זה ונפטר אעפ"י שלא כתב לו והרי אתה נאמן על יורשי שקעק
 השטר על תבאי זה היה ואם התנה עליו שיהא נאמן בלא שום
 שבוטע אינו נשבע אפילו ליורשי מלוח יורש קטן שהיה שטר
 חוב לאביו יצא עליו שובר אחד מידת אביו אין קודעין את השטר
 ואין מגבין בו עד שיגדלו היתומים שמה שובר זה כותף הוא
 ולפיכך לא הוציא הלוח כחיי אביו המוציא שטר חוב על
 חברו והיה כתוב בכבל מנבחו כמענות בכל היה כתוב בארץ
 ישראל מנבחו כמענות ארץ ישראל מה שאין כן בכתובה לא היה
 בשטר שם מקום והוציא בכבל מנבחו כמענות בכל הוציא
 בארץ ישראל מנבחו כמענות ארץ ישראל בא לגבות מנבחו
 המקום שיצא בו השטר וטען הלוח שהבעו שאני הייב לו כספך
 שהוא פרוח מזה הבטבע ישבע המלוח ויטול היה בו כסף כהם
 כה שירצה לזה מנבחו ככאן אתה למד ששטר שאין בו שם
 מקום שמכתב בו כסד לכל דבר והוא הדין לשטר שאין בו שם
 כלל שהוא כסד אף על פי שערות זו אי אתה יכול להחזיק שאין
 מדקדקין בדיני ממונות בודישה וחקירה כמו שיתבאר בדין
 תגעול דלת בפני לוחין לפיכך שטרי חוב המאודרין כשרין אף
 על פי שאין אתה יכול להחזיק כמו שיתבאר במקומו

פרק שמנה עשר

המלוח את חברו סתם הרי כל נכסיו אחר אין ועדכאין לחובו
 לפיכך כשיבא לגבות מובע את בעל חובו החלה אם מצא עמו
 נכסיו בין כטלולין בין קרקעות גובה מהן כרצון הלוח ואם לא
 נתן הלוח כדעתו מגבין אותו בית דין לא הספיק לו כל הנביצא
 כנגד שטר חובו הרי זה גובה פכל הקרקעות שהיו ללוח אעפ"י
 שהן עתה מכודין לאודים או נתונים בכתבה הואיל וכבר הלוח
 אונתן אחר שנתעבד בחוב זה הרי זה מוציא מיד הלוקחות
 או מיד בעלי הנהגות מהו הנקרא טורף בדין בקרקעות שרו
 לו בעת מלוח אב לנכסים הבאין לו לאחד שלוח לא נשתנו
 לבעל חוב ואינו טורפן ואם דתנה עליו טכל נכסים שיקנה לו
 כשועבדן להפרע כהן וקנה אחר שלוח וכבר אונתן דרי בעל
 חוב טורף כהן אין כל הדברים אמרין אלא במקרקע

אמר ללוח שלם ואין יודין לנכסיו תחלה עד שתבענו ואם טעה
 חזין וחזירי המלוה לנכסיו לוח קודם שיתבענו כסלקין אותו
 אם הלוח הדני משלם קבעו לי זמן כדי שאלוה מאחד או אמשכן
 או אמכר ואביא המעות קובעין לו זמן שלשים יום ואין
 מחייבין אותו ליתן משכון שאלו היו שם משלשלים מיד היו בית
 דין עובין מהן ואם רצה המלוה להחרים על מי שיש לו מעות או
 מטלטלין ומפליג אותו בדברים הדין זה מחרים ואין מחייבין הלוח
 להביא ערב עד שיתן שלטו השלשים הלא הביא בית דין כותבין
 אדרכתא וכן אם אמר בתחלה כשתבעו איני משלם כותבין
 אדרכתא על נכסיו מיד ואין קובעין לו זמן וכן אם אין שם אלא
 מלוה על פה או שהודה כותבין אדרכתא על נכסיו בן חרין שיש
 לו טען ואמר שטר זה שנתקיי כפניכם מודף הוא אני אביא
 ראיה ואבטלנו ועדים במקום פלוני והם פלוני ופלוני אם נראה
 לדינן שיש מכש ברבריו קובעין לו זמן להביא עדיו ואם נראה
 להם שאינו בא אלא בעלילות דברים ובטעות של דפי אומרים
 לו שלם ואחר כך אם יש לו ראיה יחיד ואם היה המלוה אלם
 ושכח אינו יכול להוציא מידו מנידון על ידי שלישי קבעו לו
 זמן להביא ראיה ולבטל השטר ודגיע הזמן ולא בא מבתינן לו
 שני חבטי ושני לא בא כותבין עליו פתחה ומשמתין אותו
 גמתינן לו והוא בנידויו צ"ע שלש ראשונים שמא טרח ללות
 אנצעים שכח הוא טרח למכור אחרונים שכח הלוקח מכנו
 טרח להביא מעות שלכו צ"ע ולא בא בית דין כותבין אדרכתא
 על נכסיו ומתירין לו נדונו אין כותבין אדרכתא עד שטלהין
 ומודיעין לו והוא שיהיה קרוב לבית דין מהלך שני ימים או פחות
 יד ע"ז זה אין צריכין להודיעו בד"א כשהיה כל התעדים יום
 נשכט ואומר עתה אביא ראיה ואבטל השטר אבל אכר אינו
 בא לבית דין מיד כותבין אדרכתא על נכסיו בין על הקרקעות
 בין על הכטלטלין וכן אם היה השטר על הפקדון אין מבתינן
 לו תעדים יום אלא כותבין אדרכתא על נכסיו מיד זה שאמרנו
 שאם לא בא בסוף התעדים כותבין אדרכתא על הקרקעות
 אבל על הכטלטלין אפילו אחד תעדים יום כל זמן שהוא אומר
 עתה אביא ראיה ואבטל השטר אין מודיעין המלוה לכטלטלין
 שכח ואכל אותם וביא זה ראיה ובטל השטר ולא יביא מה יטל
 ואפילו היה לבלוה קרקע שמא יתבסוף או תשתוף כיצד כותבין
 האדרכתא אם לנכסיו בני חרין והרידונו אבדו איש פלוני
 נחייב לפלוני בדין כך וכך ולא נתן לו מעצמו וכתבו לו
 אדרכתא זו על שדה פלונית שלו ואחר כך שבין לו שלש מאות
 שדה נגדו חזרו וכבר ידעין עליה כפי מה שידאו עד שיפסקו
 המסיפין ובחזירין אותו כותבו לחלק שטמו אותו וקדעין שטר
 החוב אם היה שם שטר ואם לא היו לו נכסים בני חרין כותבין
 האדרכתא כך איש פלוני נחייב לפלוני כך בשטר חוב שיש בידי
 הלא נתן לו חזרו ולא מעאנו לו נכסים בני חרין וכבר קדענו
 לשטר שהיה לו עליו ונתננו לפלוני רשות לדרוש ולחקור ולהחית
 יד נטויה על כל הנכסים שיביצאו לו וכל קרקעות שמכר בזמן
 פלוני והלאה יש לו להפרע לנכות חובו כן הכל ואחר שכותבין
 אדרכתא זו הולך המלוה ובחפש אם ביצא לו נכסים בני חרין
 שמתן לו בהן ביצא לו נכסים מטועבדים מאחד זמן שטרן מודף
 מהן וקדעין שטר האדרכתא וכותבין לו שטר הטרפא כיצד
 כותבין איש פלוני בן פלוני זכה בדין לטרופן בדין בחוב שפלוני
 חייב לו שהוא כך וכך בשדה פלוני שלקח פלוני בכך וכך בזמן
 פלוני וכבר קדענו האדרכתא שהיתה בידי והרשינוהו לטרופן כזה
 בכך וכך ואחר שכותבין הטרפא לטרופן כותבין שלשה בקיאות
 ואתה שדה ושמתן לו מכנו כשיעוד חובו כפי מה שראוי לו כן

הקדן וחצי השבח כמו שבארנו וכבר ידעין עליה שלשים יום
 בדרך שמכרין על נכסיו יתובים ואחר כך משביעין את הלוח
 שאין לו כלום בתקנת הגאונים אם היה הלוח עכנו בכרונה
 ומשביעין את המודף בנקיטת חפץ שלא נפרע חוב זה ולא מחול
 ולא מכר לאחר ואחר כך כותבין אותו לנכסיו הלוקח כשכחא של
 וכותבין חרדה וכיצד כותבין אחר ששכנו לפלוני בשומא
 שהיתה בידי והכרנו שלשים יום כראוי והשבענו את זה המודף
 ואת בעל חוב הורדנוהו לטרדה פלוני להחית משתמש בה בדרך
 שמשתמש אדם בקנינו ומאיכתי אוכל המודף פירות שדה זו
 משיפסקו ימי ההכרזה כל אדרכתא שאין כתובה קדענה לשטר
 ההלואה אינה אדרכתא וכל טירפא שאין כהוב בה קדענה
 לאדרכתא לאו טירפא וכל שוכח דלא כתוב בה קדענה לטירפא
 אינה שומא שלשה שידרו לשום אחד אומר במנה ושנים
 אומרים במאתים או אחד אומר במאתים ושנים אומר בכל
 יחיד במיעוטו אחד אומר במנה ואחד אומר בשמיניו ואחד אומר
 במאה ועשרים נדון במאה אחד אומר במאה ואחד אומר השעים
 ואחד אומר במאה ושלשים נדון במאה ועשרה ועל דרך זו שמתן
 בנייהן בית דין ששכו לטרופן בנכסיו לוקח וטעו בכל שהוא
 מכרו בטל שהרי הן כשליח לטרופן וללוקח ויש להן רשות לתקן
 אבל לא לעות כשליח וכל המורים כזה הודו בית דין ששכו
 לבעל חוב בין בנכסיו לוח בין במטועבדין שבדי הלוקח ולאחר
 זמן השג' ידו של לוח או של נטרף או של יורשיו והביאו לבעל
 חוב את מעותיו כסלקין אותו באותה קרקע שהשומא חזרת
 לבעלים לעולם בשום שנה ועשית היטר והטוב קרקע ששכו
 אותה לבעל חוב ואחר כך שבוה בית דין לבעל חוב של זה המלוה
 הדין זה חזרת לא יחא כזה גדול מכה בעל חוב הראשון ככרה
 בעל חוב או נתנה בכתנה או ששמה לבעל חוב נדעו או שנת
 והודישה אינה חזרת כמו קרקע לאטה ונשאת או ששכו בכת
 ונשאת בעל בנכסיו אשתו כלוקח הוא ולא כחזיר ולא כחזירין לוי

פרק שלשה ועשרים

שטר חוב הנוקדים פסולין שהרי מודף בהן לקוחות שלא בדין
 ולפיכך קנסו אותם חכמים ולא יגבה בשטר בוקדם אלא כבני
 חרין גדה שפא יטרופן בו בזמן ראשון שהקדמו שטר זה
 ובאחרין כשרין שהרי הודיעו כל בעל השטר שאינו מודף
 אלא בזמן השטר ואף על פי שלא נהגו בו שהוא מאחר דריתה
 כשר שטר שכתבוהו בו בזמן ונתתם בלילה הסכיך לו פסול ככני
 שהוא נוקדם ואם היו עסוקים בענין עד שנכנס הלילה וחרבוהו
 אף על פי שקנו בכנו בלילה נטר שטר שיכנו כרוב בשבת או
 בעשירה בתשרי שטר באחד הוא וכשר ואין חששין שכח
 נוקדם הוא ובאחד בשבת או ב"א בתשרי נכתב אלא כעכידין
 השטר על חוקתו שהדבר ידוע הוא שאין כותבין בשבת ולפיכך
 אחרוהו כותבין שטר ללוח אף על פי שאין המלוה עכנו ואין
 כותבין למלוה עד שיהיה לוח עכנו ככה דברים אבדים בשטר
 שיש בו קנין שודי כשעה שקנו מידו נשתעבדו נכסיו אבל
 שטר שאין בו קנין אין כותבין אפילו ללוח עד שיהיה מלוה עכנו
 ויתן השטר ביד המלוה בפנינו שכח יכתוב עתה ללות מכנו בניסן
 ולא ילוה בכנו עד תשרי וביצא המלוה מטרף בשטר זה בניסן
 שלא בדין שלא הגיע לידו עד תשרי עדים טקנו ביד הלוח או
 רבוכר וכיצא בהן ונתאזרה כתיבת השטר זמן כרובה אם ידעו
 חס שקנו בכנו בו כותבין בשטר זמן הקנין ואף על פי שאינו זמן
 חתימתו ואין צריכין לומר ונתאזרה כתיבת דינו עד יום פלוני

אבל הקרקעות שקנה אחד שלהן מבעלי חובות הרבה אף על פי שכתב לכל אחד מהן מה שאני עתיד לקנות משועבד לך אין בהן דין קדימה אלא כולן שוין וכל שקדם גובה זכה אף על פי שהוא אחרון וזה וכתב לו שאני עתיד לקנות משועבד לך ואחד כך קנה שדה חדר וזה מאחד הדי השדה משועבד לראשון והוא קודם לגבות וכן אפילו היו מאה אין דין קדימה במטלטלין אלא כל שקדם וגבה מהן זכה אף על פי שהוא אחרון קדם אחד משאר אדם וחפס מן המטלטלין של זה כדי לזכות לאחד מבעלי חובות לא זכה שכל התופס לבעל חוב במקום שיש עליו חוב לאחריים לא קנה אבל אין עליו חוב לאחריים קנה לו וכן אם אמר לו הלווה זכה בחפץ זה לפלוני או תן זה מנה לפלוני זכה לו ואין אחד מבעלי חובות יכולין לגבות מאלו המטלטלין שכבר זכו בהן אחד שגרוח שזמן כולן יום אחד או שענה אותה במקום שכתובין שעות כל שקדם מהן וגבה בן קרקע בין מטלטלין זכה באו כולן ביחד לגבות וכן בעלי חובות שכל אחד מהן קודם לזמן חברו שבאו לגבות מן המטלטלין שהדי אין בהן דין קדימה או שבאו לגבות מקרקע שקנה הלווה לאחד שלהן מן האחרון שבהן ואין בנכסים כדי שיגבה כל אחד מהן את זכונו בחלקו ביניהן כיצד חולקין אם כשיתחלק המכון הנמצא על מנינם יגיע לפחות שבוך כשעוד חזבו וחדין הנשארים מבעלי חובות וחולקין היתר ביניהן כדרך הזאת כיצד היו שלשה חובות של זה מנה ושל זה כאתם ושל זה שלש באות אם היה כל הנמצא סם שלש באות נוטלין מאה מאה וכן אם נמצא סם פוח מ שלש באות וחולקין בשוה נמצא סם יתר על שלש באות וחולקין שלש באות כשוה וסתלק בעל המאה ושאר המכון חולקין אותו השנים על אותה הדרך כיצד נמצאו סם ה' באות או פחות חולקין שלש באות בשוה וסתלק האחד וחזרין וחולקין המאתים או הפחות בשוה וסתלק השני נמצא סם שש באות וחולקין שלש באות בשוה ויסתלק בעל רבנה וחזרין וחולקין המאתים בין השנים בשוה וכתלק בעל המאתים ונחמין המאה ובשאר לבעל השלש באות נבצא בידי שלש באות בלבד ועל דרך זו חולקין אפילו הן מאה כשיבאו לגבות כאחד ריש מן הנאונים שהיה חולקין לפי נמנם ראובן ושבעון לכל אחד משניהם שטר זכב על לוי ראובן שטר בזבזוה בניסן ושבעון שטר בניסן סתם והלוי יש לוי שדה שאינה כדי חוב של שניה בורדין ולזכור ראובן שטר שטר של שבעון בסוף ניסן היה וכן אין שבעון יכול לשרוף מאיר ואילך שהרי חולקו אומר לו שטר באחד בניסן הוא זכנו של שטר ויהי שדה בת חודין שתגבה אותה ויבא ראובן שהיא איר ומכך והוא שיש לו לטרופ מכס לפיכך אם כתבו ורשאה זה לזה שדפין מאיר ואילך ככל צד והוא הדין כראובן ושבעון שטר לך לוי שדה אחד בשני שטר שטר של זה בחכמה בניסן ושטר של זה בניסן סתם

פרק אחד ועשרים

בעל חוב גובה את השכח שהשביח חולקו בין שהשביח בזמנת הצאה בין ששכח נכסו מאלוהו אלא שאם שכח מאלוהו שטרף כל השכח ואם השביח בזמנת הצאה גובה חצי השכח כיצד ראובן שחיה לו חוב על שבעון באותם ימים ושבעון לוי שדה במנה ודציא עליה לוי הצאות והשביחה ויהי היא שוה מאתים כשיבא ראובן לשרוף בלוי שטרף כמנה בבאה חמשים של חצי השכח ואם השביחה בזמנת הצאה כגון שהזדה בדמים או על בה אילנות גובה את כולה וחדד חולקו וגובה את הקרן מנכסו שבעון אף מן המטלטלין שכבר או נתן מאחד וכן שכבר בו לוי

אבל השכח שטרף ממנו בעל חוב בין בחציו בין בכולו אין לוי גובהו אלא מנכסו בני חודין של שבעון שתקנת עולם היא שלא יגבה השכח ולא הפירות שאכל הגזלן ולא מזון האשה וחובות מנכסים משועבדין שאלו דברים שאין להן קצבה ומקולי כתובת שלא חטרף אותה מן השכח כתובתה ולמה שטרף בעל חוב חצי השכח בלבד הבאה בזמנת הצאה עצמה לפי שהשכח בא לאחר שלוח מדאובן ולאחר שכבר לוי ונמצא ראובן ולוי בשמי בעלי חובות לשבעון והשכח מנכסו שבאו לו אחד שלהן כשניה שהן חולקין באחד כמו שכארנו לפיכך ראובן שלוח משבעון מנה וכתב לו שאני עתיד לקנות חדר וזה מלוי מאתם וכתב לו שאני עתיד לקנות וקנה אחד כך שדה ומכרה ליהודה במאה וחמשים והשביחה יהודה בהצאתו והדי הוא שוה שלש מאות שטרף שבעון ולוי הקרן וחולקין אותו בשוה ונמצא ביד זה חמשה ושבעים וביד זה חמשה ושבעים וחזרין שבעון ולוי ויהודה שלשתן וחולקין מאה וחמשים של שבח על הדרך שפרשונו נמצא שבעון שטרף מנה שלו משדה זו ולוי שטרף מאה ושלשים ושבעה ומחצה ויהודה נוטל מן השכח שנים ושלי וחמשה וכוה הן חולקין אפילו הן מאה כל הפירות שאכל חולקו בין גטרפין ממנו אבל הפירות המחוברים לקרקע אף על פי שאינן צדיכין לקרקע כענבים שהגיעו להבצר ודי בעל חוב גובה מהן כמו שגובה מן השכח כתנה ששכחה בזמנת הצאה אין בעל חוב גובה כשכחה כלום אלא רואין כמה היה שוה בשעת כתנה וגובה ואם שכחה מאליה בעל חוב גובה את כולה ואם קבל הנותן אחריות מהגבה הדי בעל חוב גובה כמנה את השכח כדרך שנוכין מן הלוקחת ולמה שטרף בעל חוב חצי השכח מן חולקו ולא שטרף מנכסו כלום בפני שהיכור כתב לזקוק בשטר בכדיה שאני מחייב לך בקרן ובעמל שחעמל ובשכח שהשביח ועלי אחריות הכל ורצה חולקו וקבל דבר זה שהדי חולקו ירד על תנאי זה שאם ילקח ממנו השכח חזרו על המכר ואפילו לא כתב דבר נודע שזה דין המכר עם חולקו אבל הכתבה שאין סם תנאי זה אינו גובה כשכח שהשביחה בהצאתו כלום וכן יתוכים שי שביח דנכסו אין בעל חוב גובה מן השכח כלום אבל אם שכח נכסו מאליהן גובה את השכח כולו בעל חוב שטרף בו כן חולקו מה שראוי לו מן הקרן וחצי השכח הוא הנשאר מן הקרקע אם יש בו העליה לחלק מן שנסאר לו בשדה בית תשע קצין ובגנה בית חצי קב ישתפרו בה שניה ואם לא נשאר לו דבר שאלו חולקו יהיו סם כולו עליו ניתן לו בעל חוב את דכח והנה השדה אפודיקי בעל חוב נוטל את כולה ורואין חצי השכח הנשאר לחולקו אם היה חצי השכח יתר על הצאות נוטל ההוצאה מבעל חוב שהדי אומר לו בעל חוב שהדי הוא שהשביחה והנשאר לו מן השכח נוטל מן המכר ואם היה חצי השכח פחות מן ההוצאה אין לו מן המכר אלא דמי חצי השכח וזכה מן המכר חצי השכח שטרף בלבד בעל חוב שבא לשרוף מן התוכין יתוכים אומרים אנו השכחנו ובעל חוב אומר שמה איכס השביח על התוכים להביא ראיה וביא ראיה שהן השביחו שמיין לדין אה השכח ואת ההוצאה ונטלין הפחות שכשניהן ובעליה אתן בדמים כמה דברי אבדים כשעשה שדה זו אפודיקי אבל אם לא עשה אפודיקי אם רצו התוכין לסלק בעל חוב כדמים כסלקין אותו ואם רצו נוטלין מן הקרקע שעוד שכח שלהן

פרק שנים ועשרים

סוד גביית החוב כך הוא כשיבא ובעל חוב שטרף לזכות דין חוקים

שניהם כחנים יכתבו חרות הוציא עלי שטר שכחוב בו אני פלוני בן פלוני ליתני בכך מנה אף על פי שאין בו שם המלוח כל מי שיצא שטר זה מתחת יד גובה בו ואינו יכול לדחות ולומר של אחר הוא ונפל וכן שני יוסף בן שמעון הדריס בעיר אות שהוציא אחד מהם שטר חוב על אחד מבני העיר אינו יכול לדחות ולומר לו לפלוני שהוא בשמך אני חייב ומכנו נפל השטר אלא הרי זה שיצא מתחת ידו גובה ואין חששין לנפילה שנים שהוציאו כל אחד משניהם שטר חוב על חברו אין האחרון יכול לומר לראשון אלו הייתי חייב לך היאך אתה לוח מבני אלא זה גובה חובו זה גובה חובו היה זה כנאה זה כנאה ויש לזה עדות לזה עדות או לזה ביטנית ולזה ביטנית לזה זכורית ולזה זכורית אין מקקין להם אלא כל אחד ואחד עומד בשלו היה לזה עדות וביטנית ולזה זכורית זה גובה מן הביטנית זה גובה מן הזכורית הוציא שטר חוב על חברו והלה מוציא שכבר לו השדה אם היו במקום שנתן חלקה המעות ואחר כך כותב לו המוכר את השטר הרי שטר חובו של זה בטל שהרי אומר לו אלו הייתי חייב לך היה לך לפדוע וחבך אבל במקום שכותבין ואחר כך מתנין הרי שטר החוב קיים שהרי זה אומר מברתי לך את השדה כדי שיהיה לך נכסים ידועים שאגבה מהן חוב שלי

פרק חמשה ועשרים

המלוח את חברו ואחר שהלוה אומר לו אחד אני ערב או שתבע את הלוה כדון ואמר לו אחר הנח ואני ערב או שהיה חונק את חברו בשוק ליתן לו ואמר לו הנח ואני ערב אין הערב חייב כלל ואפי' אמר אני ערב בפני ב"ד אבל אם קם מיזד שהיא ערב ממון זה כל אל הפנים בין בפני ב"ד בין בימי לבין המלוח נשתעבד אמר לו בשעת מתן מעות הלוה ואני ערב נשתעבד הערב ואינו צריך קצין וכן אם ב"ד עשו אותו ערב נשתעבד אעפ"י שלא קנו מיד כגון שהיה ב"ד רוצין לנכות מן הלוה ואמר להם הניחוהו ואני ערב לכם והואיל יש לו רבאה שהאמינוה ב"ד באתה הניח שעבד עצמו המלוח את חברו על ידי ערב אעפ"י שהעד משתעבד למלוח לא יתבע את הערב תחלה אלא תובע את הלוה תחלה אם לא נתן לו חומר אצל הערב ונפרע ממנו ב"ד בשאק נכסים ללוה אבל אם יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב כלל אלא מן הלוה היה הלוה אלם ואין ב"ד יכולין להוציא מיזד או שלא בא לדון הרי זה נפרע מן הערב תחלה ואחר כך יעשה הערב דין עם הלוה אם יוכל להוציאו מיזד יוציא או ישמנהו ב"ד עד שיתן לו ונתנו המלוח על הערב ואם לו על מנת שאפרע ממי שארצה או שהיה קבלן הרי זה יתבע את הערב הזה או את הקבלן תחלה ופרע מהן אעפ"י שיש נכסים ללוה אי זהו ערב ואי זהו קבלן אם ליתן לי ואני נתן לך זהו קבלן שיש ללוה להפרע ממנו תחלה אעפ"י שלא פידש ולא אב"ע על מנת שאפרע ממי שארצה אבל אם אמר לו הלוה ואני ערב הלוה ואני פדע הלוה ואני חייב הלוה ואני נותן הלוה ואני קבלן תן לו ואני ערב כולן לשון ערבנות הן ואינו תובעו תחלה ולא נפרע ממנו במקום שיש נכסים ללוה עד שיפרש ראמר ממי שארצה אפרע ערב של כתובה אעפ"י שקנו מיזד פטור מלשלם שהרי כצוה עשה ולא חסר ממון ואם היה האב ערב לכתובת בנו וקנו מיזד חייב וקבלן של כתובת חייב ראובן שכבר לשמעון שדה וכו' לוי וקבלן אחריות עליו לא נשתעבד לוי שז' אסמכתא היא ואם קנו מיזד שהוא ערב לשלם דמי מכר זה שכל עת שירצה שיתבעם לשמעון

הרי זה חייב וכזה הודו רבותי וכן הערב או הקבלן שהיו עומדין על תנאי אעפ"י שקנו מיזד לא נשתעבד בפני שהוא אסמכתא כיצד כגון שאמר לו תן לו ואני אתן לך אם יהיה כך וכך אם לא יהיה שכל החולה שעבד שאינו חייב לו באם יהיה ואם לא יהיה לא גמר חקבה קצין שלם ולפיכך לא נשתעבד שנים שלוש בשטר אחד או שלקחו מקח אחד וכן השתתפין שלהם אחד מהן או לקוח בשותפות הרי הן ערבאין זה לזה אעפ"י שלא פידש שנים שעבדו לאחד כשיבא המלוה לפרע מן הערב יפרע מאי זה מהן שירצו ואם לא היה לאחד כדי החוב חדר חזוכע השני בשא' החוב ואחר שערב לשנים כשיפרע למלוה יודיעו על חוב אי זה משניה פדע כדי שיחזור עליו האומר לחברו ערוב זה לפלו' ואני ערב לך הרי זה כמי שאמר לו הלוה ואני ערב וכשם שנשתעבד הערב למלוה כך נשתעבד ערב לערב ראשון חזין הערב עם המלוה כדין ערב ראשון עם השני דין אחד הוא כי שלא פידש קצב הדבר שערב כגון שאמר לו כל מה שתתן תן לו ואני ערב או בכור לו ואני ערב או הלוה ואני ערב יש מן הנאונים שהורה אפילו מכר לו בעשרת אלפים או הלוה מאה אלף נשתעבד הערב בכל מראה לי שאין זה הערב חייב כלום שכיון שאינו יודע הדבר נשתעבד עצמו בו לא סתבה דעתו ולא שעבד עצמו חברים של טעם הוא למבין מי שאמר לחברו הלוה ואני ערב לגופו של לוח זה לא ערב לעצמו של ממון אלא כל זמן שתרצה אביאנו לך וכן אם אמר לו אחד שהלוה ותבעו הניחוהו וכל זמן שחתבענו אביאנו לך וקנו מיזד על זה אם לא יבי' זה הלוי' שכן וגאונים שהוד' שהוא חזי' לשל' יש מי שהוד' שאפי' התנ' ואב"ע לא אביאנו או שכת' או שכרחה אהיה חזי' לשל' הרי זה אסמכתא נשתעבד ללוה דעתי בטי'

פרק ששה ועשרים

המלוח את חברו בשטר ואחר שהעידו העדים בשטר בא ערב וערב את הלוה אעפ"י שקנו מיזד ונשתעבד לשלם כמו שבארנו כשיבא המלוח להפרע כנכסי הערב הזה אינו טורף כנכסים משועבדים היה הערב בגופו של שטר קידם חתימת העדים אם כתבו פלוני ערב שהרי אינו מעורב עם הלוה במלוה אינו גובה ממנו מן המשועבדים אבל אם כתוב בשטר פלו' לזה כפלוני כך הך ופלו' ערב שהרי ערבנו לזה עם העד' בשטר' וקנו מיזד של ערב ואחר כך חתמו עדי' בשטר הרי זה נפרע כנכסי ערב המשועבד' מלוה שתבע את הלוה ולא מצא לו נכסים אינו יכול להפרע מן הערב עד אחר שלשים יום מיום שנחתמו הערב לשלם לא יהיה כח זה פוחת מן הלוה עצמו כוח הוזה המורים ואם התנה עמו הכל לפי התנאי מלוה שבא לתבוע את הלוה ולא כצא לו נכסים אינו יכול לדחות ולומר לו לך אצל הקבלן שהרי יש לך לתבעו אותו תחלה אלא תובע כל מי שרצה תחלה ואם נשא הקבלן המעו' כדי המלוח אין למלוח ביד הלוה כלום היה הלוה בבדינה אחרת שאינו יכול להודיעו ולא לילך אליו או שכת' הלוה והניח יתביים קטנים שאין ב"ד מקקין לנכסיון הרי זה תובע את הערב תחלה שהרי אין הלוה מצוי מלוה שתבע את הלוה וכצאו שהעני' אינו יכול להפרע מן הערב עד שישיבע הלוה בתקנת אחרונים שאין לו כלום שכא יעשו קנוניא על נכסיו של ערב כי שהיה ערב להבדו במלוה על פה וכו' המלוה לתבוע את הערב והרי הלוה במדינת היס' אוב' לו הערב הבא ראיה שלא פרעך הלוה ואני אשלך לך ערב שקדם ונתן לבעל חוב את חובו הרי זה חדר ונוכ' מן הלוה כל מה שפרע על ידו אעפ"י שהיתה מלוה על פה או בלא עדים כלל לז' א

ואם לא ידעו יום תקנו בו כותבין זמנו של שטר משעת כתיבה וכן
מי שנבטרה להם העדות במדינה אחת וכתבו העדים במדינה
אחרת אין כותבין בשטר בקום שנבטרה בו העדות אלא מקום
שכתבו בו חתימת ידן שטר בקח וממכר שלא נכתבו בו זמן
אפי' המאחדין פסולין שהרי אפשר לטרף בהן שלא כדון כיצד
בלן שחזר המכר וקנה השדה כיד הלוקח קודם שיגיע זמן השטר
ויוציא הלה השטר המאוחר ויאבד חזרה ולקחתיה פעם שניה
מכך נמצא טרף שלא כדון ולמה לא נחוש בן לטימא חוב
המאוחר שטא יפרענו קודם שיגיע זמנו ויכתו שובר ויחזור ויוציא
השטר המאוחר ויטרף בו שלא כדון לפי שכל הכוונת שטר
באחד תקנתו שיכתוב השובר סתם שכל זמן שיצא השטר ישבור
אותו זה השובר ואם לא עשה כן וכתב השובר בזמן הפרעון הוא
הפסיד על עצמו מי שמכר שדהו באונס ומסר מודעה או שקדם
ושטר או נתן לאחר קודם שימכר לאנש הרי המעות של אנס אצל
המכר כמלוה על פה ואינו טורף בשטר מכר שבידו כלום מפני
שאין דין שטר זה שיכתוב ולא נכתב אלא בפני האונס וכן כל
כיצד בזה אפשר לטרף שיטרף בלא שטר אלא בעדות על
פה כיצד כגון שיש לו עדות כזו מזולה כאבד רדי יש לו להוציא
בעדים אלו ואין כאן שטר וכן אם העידו לו שיגבר הדין לאבד
לטרף כנכסי פלוני בכך וכך כזמן פלוני אבד ועדין לא טרף
הרי הכן טרף בעדותו לפיכך אין כותבין שני שפחת מכר
על שדה אחת שמא יעשה הלוקח קנוניא עם בעל חוב ויטרף
שלא כדון כיצד יבא זה ויטרף שדה זו בעדות שהעדו לו מחמת
אבד ויחזור הלוקח ויטרף בשטר המכר שבידו מן הלק חות
שלקח אודיו ויקר שטר המכר שבידו ויחזור בקנוניא ויעמוד
בשדה שנטרפה בכנו ויבא הוא שטרפה בעצמה ויטרף אתה
פעם אחרת בעדות עדיו ויוציא הלה שטר המכר השני ויטרף בו
לקחת אחרים שלא כדון אם כן מי שאבד לו שטר המכר ועדין
קיימין כיצד יעשה יכתבו שטר שני ויאבדו בו שטר זה אין
גזכין בו לא כנכסים כשיעבדים ולא כנכסים בני חרוץ ולא
כמטותה אלא להעמיד שדה זו ביד פלוני הלוקח כדי שלא יציאה
ב יד המכר הלא יודעו בשטר החיובות אינו כן אף על פי שעדין
קיימין וקנו כידו וחדו בשעתו ואבד שטר שכתבתם לי עתה אבד
או שטרף אין כותבין לו שטר שני שטא פרעו או כדלו ואפי' היה
החוב יום ואינו יובה בעדים אלו כלום אלא אם הלה אומר לא
היו דברים בעולם שזה הוזהק כפרן בעדותו כבו שיתבאר
כי טעלה שטר זמנו והרי הוא הולך להבדוק מעכבד עליו עדים
וכא לבית דין וזה עושין לו קיום אבל עדי השטר עצמן אין
מזהבין לו שטר אחר אעפ' שנבדק בפניהם אבל באין לבית דין
ובית דין עושין לו קיום כיצד כקיימין שטר זה כותבין שטר
אחד ואומר אנו בית דין פלוני ופלוני הוציא פלוני בן פלו'
שטר נכתב לפנינו חבנו כיוצא פלוני ופלוני ופלוני עדינו ונס כתבו
והתקנו לעדותן של עדים ונמצאת בכונתו נוכח בשטר זה
שכתבו לו ואין גרד קיום אחד ואם לא כתבו כן צריך להביא
ראיה על העדים דראשונים עד שהתקיים עדותן שטר חוב
שנקרא שטר נבדק או נחשטטטט אם רשמו נכר כשר נקדע
קדן בית דין הרי זה כאלו אי חזיקדע בית דין שחי הערב מי
שפרע בקצת חבנו אם רצה כחליף וכותבין לו בית דין שטר אחד
בשטר המוב כיון ראשון אבל לא עדי השטר ואם רצה יכתוב
השובר הבא לפרוע הבנו ואבד המלוה אבד לי השטר הרי
זה יכתוב לו שטר ויפרע כל חבנו ויש למה להחריש סתם על מי
טוב ב שטר וטרף שאבד ואם טען הלה טענת דאי ואבד השטר
אצלי יענה הניחו בכיסא הודו רבותי שיטכע המלוה דסת שאבד
השטר ואיר כן יפרע חבנו וכתוב שובר כי שרציא שטר

חוב כמנה ואמר עשו לי במנו שנים כדכתיב חמשים אין עושין
שזכות ללה להיות הכל בשטר אחד שאם יפרענו בקצת נמצא
שטר פגום וכן אם הוציא שני שטרות כחמשים חמשים ואמר
עשו לי אתן כמאה אין עושין לו אלא עושין לו קיום לכל אחד
ואחד שזכו ללה להיות שנים שלא יכוף אוהו בדין בפעם
אחת לגבות הכל הוציא שטר חוב כמאה ואמר קדעוהו וכתבו
לי שטר אחד כחמשים אין שוכעין לו שטא פרעו הכל וכתב לו
שדבר על שטר של מאה וכשיחזור ויוציא קיום זה של שטר חמשים
רוצא הלה השובר ויאמר לו זה שטר אחד הוא

פרק ארבעה ועשרים

כבר בארנו ששטר חוב שיש בו קנין כותבין אותו ללה אעפ'
שאין המלוה עמו וכן כותבין שטר למכר אף על פי שאין הלוקח
עמו ושובר לאשה אעפ' שאין בעלה עמה וגט לאיש אעפ' שאין
אשתו עמו אבל אין כותבין שטר ארוסין ובניאין ושטר
אריסות וקבלנות ושטר ברירת הדיינין או שטר טענת בעלי דינן
וכל מעשה כד' אלא מדעת שניהם וכל השטרות האלו צריכין
להיחר בתקונן כשאר השטרות וכי נותן שטר דסיפר בשטר
הלאה נותן שטר הלה ובשטריו בקח וממכר הלוקח נתן שטר
והאשה נותנת שטר הגט והחתן נותן שטר הארוסין או
הנשואין ודמקבל וכן הארים או השכיר נותן שטר השכר אבל
שטר ברירה הדיינין או טענות בעלי דינין שניהם נהנין שטר
אחד השטרות הנכתבין לאחד שלא בפני חבדו ואחד השטרות
שאין כותבין אותן אלא נדעת שניהם ושניהן עומדין כגון שטר
שכותבין לכלו או ללוקח כולן צריכין שיהיו העדי' ככדין הסנות
שבשטר שזה הוא פלוני בן פלוני חזו פלוני בן פלוני שטא יבא
שנים ויעשו קנוניא וישנו שמוהיהן בשמות אדרים וידו זה לזה
כל כי שהדק שכו בעד שלשים יום אי חשטין לו שטא יבא
אחד יש לו והוא שגרו כדי לרבות ולעשו קנוניא שאם אתה אומר
כן אין לדבר סוף לפיכך מי שלא הוזהק שבו בעד שלשים יום
ובא ואמר כתבו עלי שטר שאני חייב לפלו' או לזה כך וכך דיוקן
אין כותבין לו עד שיביא ראיה שזה שכנו או הוזהק כל שטר שטא
לפנינו וישען הלה ויאמר איני חייב כלום שטא רביא יאמר
העלה שכו בטמא והודה לזה או שאבד לא לזה אני חייב כלום
אלא לאחד מה רבאי הוא ורעלה שכו כשם בעל חובי מאן שלא
הוזהק שם שנים ששמותיהן שוין אין חשטין לדבריו עתה
היא שאין העדי' חותבין על השטר אלא אם כן מכיר אלו הנכס'
בו וכן חוקה שאין חותבין על השטר אלא אם כן נדעלום
בודאי שאלו שהעידו על עצמן נחלים ואין העדי' נחלים
השטר אלא אם כן ידעיס לחתם עדים שאין ידעין לחתמו וקנו
להן גייר חלקו חתבו על דחשכ נכין אותן ככתב מדות ורשמו
פסול ראש בית דין שהיה ידע ענין השטר וקרא דשטר
לפני הסופר שלו האל הוא כותבין אותו ואצתו עליו חתימת
חוקם על השטר אעפ' שלא קראה הוא בניגמו ויין שאר ועס
רשאין לעשות כן עד שיקרא העד דשטר כלה כלה שני שדו
בעד שם כל אחד בהן חקף בן שמעון אינן יכולין להוציא שטר
חוב זה על זה ולא אחר יבול להוציא עליהן שטר חוב אלא אם כן
באו עדי השטר בעצמן ואבד זהו דשטר שדענו עליו חתמו
שהעדנו לו בדלאה וכן אין כני שין נשותיהן אלא זה בפני זה
וכן אם נכיל לאחד בין שטרותיו שובר ששטריו של יוסף בן שמעון
פרוע שטר שניהן שעליהן פרועין וכיצד יעשו אלו ששטרותיהן שוין
ושכחו אביהן שוין ישלש חז שטית אבות אבותיהן שוין וכתבו
סיכניהן היו חכמים זה לזה בצורתן יכתבו יוסף בן שמעון חתמו

שאר חבא על המחק ועדיו על הניר פכול ואפילו כתבו העדים
אנחנו עדי' דתבנו על הניר והשטר על החק מפני שהוא מוחק
אוחו פעם שניה וכתב כל מה שירצה וכן שכולל נמוק ב' פעמי'
אינו נכר שאלו היה בו מקום הנמוק פעם אחת ומקום הנמוק
שתי פעמים היה נכר ומתקן השטרות להתבונן בחין חייבין
שלו שלא יהו רחוקין בית התיבות שמא זיף והוסיף זו ולא יהו
צדוקין שמא מוחק את אחת כגון הא או חית וחית רגלה האחת
מקום זו וכל כדצא בזה מודקין בו בכל לשון ובכל כתב
משלש ועד עשר אין כותבין בסוף שמה שמא זיף ויחזי השלש
לשלשים והעשר עשרים ואם נודמן לו בסוף שמה מחזיר הדבור
בגופו של שטר פעמי' רבות עד שיבא באמצע השטה שטר שכתבו
מלמעלה מנה ומלמטה מאתי' מלמעלה מאתים ומלמטה מנה וכל
הלך אחר התחתון מלמטה אין והלכין אחר הפוחת שבשניהם לפי
שאין האחד תלוי בחברו שאם היה כתוב בו מאה שהן מאתי' או
מאתים שהן ק' היה נטל' ק' אבל שני דברים שאין האחרון תלוי
בראשון הלך אחר אחרון היה בו מלמעלה שם ומלמטה שם קרו'
לו הלך אחר התחתון אם כן למה כותבין את העליון שמא תמוק
את אחת מן התחתון חלבו מן העליון כגון שהיה בעליון חבני
או עבדי וכתחתן חן או ענין בידוע שהוא השם העליון אבל לא
למד חותמן מעליון שתי אותיות כתוב בה מלמעלה ספ' ומלמטה
קפ' וכל הלך אחר התחתון קורא פוחת מן הספ' כותב בו
מלמעלה קפ' ומלמטה ספ' חוששין שמא זכוב הסיד רגל הקוף
ונעשת סכך ואינו גובה אלא כמדת קפ' הקטנה וכן כל כדצ' בזה
שיד בעל השטר על התחתונה מעטה בשטר שהיה כתוב בו שש
מאות וח' אחד והרי הדבר ספק אם שש מאות וח' אחד או שש
מאות אסתי' אחד אמרו חכמים יטל' שש מאת אסתי' וח' שיד
בעל השטר על התחתונה אם כן למה לא נאמר שש מאת פרוסה
וח' לפי שהפרושה כולל אותן הסופר וזמן ואחר כך כותבין וכן כל
כדצא בזה בכל זמן ובכל מקום לפי דרכם הידוע על פי עושיין
שטר שכתבו בו אסתי' מאה מעי או שכתוב בו מאה מעי אסתי' א'
הלך אחר פוחת שבלשונות ואינו נטל' אלא מאה אסתי' שיד
בעל השטר על התחתונה כפני שהוא המציא מחבר ואינו מציא
אלא בדבר שאין בו ספק לפיכך כל שטר שיש בו מטבע שתי
לשונות שמא כך או שמא כך אינו נטל' אלא הפוחת שבשתיהן
ואם תפס בעליונה אין מציאין כיצד אלא בראיה ברורה כתב בו
מטבע זהב אין פחות כדיר זהב זהב דירין או דירין זהב אין
פחות משנה שני דירין של זהב זהב ברירין אין פחות משנה שני
דירין של כסף כן זהב וכן כל כדצא בזה

הלכות טוען ונטען

מצות עשה אחת היא והיא דין טען ומודה או כופר ובאד מצות
זו כפרקים אל

פרק ראשון

הטען את חברו במטלטלין והודה לו במקצת הדינו משלם בזה
שהודה בו ונטבע על השאר כן והודה שנ' אשר יאמר כי הוא
זה וכן אם כפר בכל האומר לא היה דברים מעולם ועד אחד כעיד
הדי נשבע מן התור' וכפי השבועה לכחז שכל מקום ששני' כדחייבין
אותו ככזן אחד כחייבו שבע' וכן למדו כפי השבועה שעד אחד
לכל עין ולכל חסמת אינו קם אבל קם הוא לשבועה אין לך
כחייב שבועה כן התורה וכן מג' מי שהודה במקצת המטלטלין

ובי שחייבו עד אחד והשוניד שהרי נאמר בשופר שבועת ה' תהיה
בין שניהם וכבר בארנו שבועת האוכרין בהלכות שכירות וכל
אחד משלשה נשבע ונפטר מלשלם אבל כל הנשבעין ונטל'ין
כגון שכיר ונגול ונחבל ופוגם את שטרו וכיוצ' בו וכן כל הנשבעי'
בטענת ספק כגון השוחפין והאריסין כולן נשבעין בתקנת חכמים
וכל אלו השבועות אעפי' שהן מדברי סופרים הרי הן כעין של
תורה בנקיטת חפץ הטוען במטלטלין על חברו וכפר בכל ואמר
לא היו דברים מעולם או שהודה במקצת ונטען מיד ואמר אין
לך בידי אלא זה והלך או שאמר אמת שהיה לך אצלי אבל מהלך
לי או נתת לי או נכרת לי או החזרת לי או טענת חטים והודה
לו בשעורים בכל אלו פטור משבועת התורה אבל חכמי התלמוד
תקנו שינבע הגתבע בכל אלו שבועת הסת הפטר ואינה כעין של
תורה לפי שאין בהן נקיטת חפץ וכבר בארנו דרך שבועה של
תורה ודרך שבועת הסת בהלכות שבועות כל מי שנתחייב שבועה
מן התורה הרי זה נשבע ונפטר ואם לא רצה להטבע יורדים
לנכסיו ונובין מהן כל מה שתבע חברו עליו שהרי התובע אומר
לו איני זוכרין תורה או השבע או תן לי ויש לו להודים על מי
שטען עלי דבר שאינו כן ונתן אבל מי שנתחייב שבוע' מדבריהן
אם היה מן הנשבעין ונטל'ין אינו יכול להפקד את השבוע' שהרי
הנתבע אומר לו השבע וטל' כמו שתקנו לך ואם לא רצה להשב'
יחך לו והורו רבותי שאם אמר התובע איני רוצה בחקנה זו
שתקנו לי חכמים אלא הדיני כשאר כל התובעים הרי זה משביע
את הנתבע הסת ואם רצה להפכה על התובע מחייבין את התובע
להשבע הסת או יחך לו היה מחייב שבועה מדבריהן הנשבעין
ונפטרין כגון הנשבעין על טענת ספק או מן הנשבעין הסת ולא
רצה להשבע משמתן אותו שלשים יום אם לא בא ולא תבע
כחז' חלקין אותו מכת כרדות וכל מי שזלה עליו שמתא שלשים
יום מכין אותו מכת מרדות ואח' כך מתירין נזיוואין ירדין לנכסו
לפי שאינו מחייב שבועה מן התורה כל המחייב שבועת הסת
אם רצה להפקד השבועה על התובע הרי התובע נשבע הסת
ונטל' כחברו ואין לך מי שנשבע ונטל' מהבית אלא זה שנתפכה
עליו טבע' הסת ואין לך שבע' שתהפך אלא שבועת הסת בלבד
אבל שבועת של תורה או של דבריהן שהיא כעין של תורה אין
הופכין שבועתן אין משביעין שבועת הסת אלא על טענת חזאי
אבל על טענת ספק פטור כיצד כדומה לי שיש לי אצלך כנה
או שאמר כנה הלוי' וכן דומה לי שלא פרעתי אבר' לו אבא
שיש לי אצלך כנה או צוה לי בפני עדי' שיש לי אצלך כנה דיני
פלו נכב כביתי ולא היה שם אלא אתה קרוב בעיני שאתה
מבתי וחשבתי כצוה וכצאתי חסר שמא אתה הטעיני בחשבון
והנתבע אומר אין לך בידי כלום הרי זה פטור אף משבועת הסת
וכן כל כדצא בזה חטים יש לי ביחד בודאי והנתבע אומר איני
יודע שכאיש לך הרי הנתבע ישבע שבועת הסת שאינו יודע
ונפטר לפי שלא חייב עצמו בודאי וכן כל כדצא בזה כד חטים
יש לי ביחד בודאי והנתבע אומר איני יודע אם חטים הוא או
שעורים הרי זה נשבע הסת שאינו יודע וכסלים שעורים וכן כל
כדצא בזה כנה יש לי ביחד בודאי והנתבע אומר כן היה לך בידי
אבל איני יודע אם החזיתם לך או עדין לא החזיתם לך חייב
לשלם ולא ישבע התובע כלל אפי' שבועת הסת בפני שהיא יודע
בודאי שהוא חיי' וזו טען אותו טענת חזאי ונכתפק אם נפטר
או לא נפטר וכן כל כדצ' בזה אבל אם אין לו תובע והודה בעצמו
ואמר גלהיך או הליתני כנה אכך הפקד אצלי כנה ואני יודע
אם החזיתני או לא החזיתני אינו חייב לשלם ואם בא ליצאת ידי
שכים חייב לשלם לו ב

בדא כשאמר לו הלה בעת שנקשה לו ערב עדבני ואטלם אבל
אם עמד ברשות עצמו ונקשה לו ערב או קבלן או שאמ' לו הלה
עדבני ולא הרשה שיתן ופרע החוב אין הלה חייב לשלם לו
כלום וכן הפרע שטר חובו של חברו שלא מדעתו אפי' היה החוב
על הבטחון אין הלה חייב כלום ונטול משכנו בהגם ודרי אבד
זה הנתן את מעותיו שמה היה הלה כפיים את המלוה ומחול לו
כת הלה וקדם הערב ופרע החוב קודם שיודיע את הלוושים אם
נודע לנו שלא פרע הלה שטר חובו קודם שימח כגון שהודה בו
קודם או שטוהו ומח בנדויו או שלא הגיע זמן המלוה להגבו דרי
זה חזר ונזכה מן הירשין כל מה שפרע היה המלוה נז' אין
הירש' חייבין לשלם שמה אביון נתן ליד הערב כל החוב שהיה
עליו מפני שהג' חובע את הערב תחלה הלי' פרע זה מרעתו קוד'
שיודיע התומים אבל אם הדיען שהג' חובע אותו ודרי הוא
נותן חייבין לשלם כל ערב שבא ליטול מה שפרע בין שבא
להיפרע מירש' לזה בין המלוה עצמו הרי זה צריך להביא ראיה
שפרע ואין בציאת שטר החוב שעליו ביד הערב ראיה שמה נפל
השטר ביד המלוה ולא פרע זה כלום האם לחברו עדבת לי והוא
אומר לא עדבתי או שאמר הערב לזה אתה וד' שיתני לערוב
אוחד וליתן והוא אומ' מדעתך ערבת או לא עדבת כלל או שאמר
הערב פרעתי המלוה בפניך והלה אומר לא פרעת או שאמר לו
כן פרעת ונתתי לך מה שפרעת או שאמר מלה עדבת לי מאתי
והוא אומר לא ערבותי אלא כנה ככל אלו הטענות וכיצא בהן
הבוציא מחברו עליו הראיה או ישבע הנתבע שבועת הסת או
שבועת הת רה אם הודה במקצת כשאר כל טענת הממק עבד או
אשת איש שלו או שעדבו את אחד ונתחייבו לשלם כשישחוד'
הענד ותתגרש האשה או תתאלמן ישלמו קטן שלוח חייב לשלם
כשיגדיל ואין כותבין עליו שטר אלא הרי הוא מלוה על פה אעפ'
שקנו מידו שאין קנין מיד הקטן כלום קטן שערב את אורי' ודרי
הנאוגי שאינו חייב לשלם כלום אף כשיגדיל זה טבתן אתמעותו
על פי הקטן אבד את בעותו שאין לקטן דעת בוד' לשעבד עצמו
בדבר שאינו חייב בו ולא בעדבנות הלא בכל ביצא כזה ודין
אמת הוא וכן ראוי לידון האשה שלחה בשטר ונשאת חייבת
לשלם אחר שנשאת ואם היתה מלוה על פה אינה משלמת עד
שתתגרש או שתתאלמן שדשו בעל ברטו לוקח הוא כבו שכארט
בכמה בקבוצת ואם היו אותן בעות והלאה עצמן קיימין יחיד
אתן לכלה

פרק שבעה ועשרים

שטר שכתוב בכל לשון ובכל כתב אם היה עשוי בתקון שטר ישר'
שאינו יכולין להחייף ולא להוסיף ולא לגרוע והיו עדי ישראל
וודיען לקרותו דרי הוא כשר ונזכין בו מן המשועבדין אבל כל
השטרות שחתכין גרם דרי אלו פסולין חוץ משטר מקחו וממכר
ושטרי חב והוא שיתן המעות בפניהם וכתבו בשטר לפנינו כנה
פלו לפלו כך וכך דמי הבכר או מעות החוב והוא שיהיו עשויין
בערכאות שלהן אבל בבקיס קבוין פליליין בלא קיס השופט
שלהן לא יעיל כלום וכן יצרכי עדי ישר' שיעידו על אלו וצרים
טדן עדי השטר על זה השופט שלהן שקיס עדותן שאינן יודעין
בקבלתו שוחד ואם חסדו שטרי הנז' דבר טבל אלו דרי הן כודם
וכן שטרי חוב והדאות וכרבו ופטרות ובהלוח שהן בעדים שלה'
אעפ' יש בהן כל הדברים שבנינו הריהן כודם והודו רבותי
שאפי' שטר חב שלהן שנתנו המעות בפניהם פסולין ולא הבשיר'

אלא שטרי מקחו וממכר שנתנו המעות בפניהם ואין אני כודה כזה
אם לא ידעו דיני ישראל לקרות שטר זה הנקשה בערכאות של
גרים נותנו לשני גרים זה שלא בפני זה וקורין לו שנמצא כל אחד
מהן במסיו לפי תוכנו ונזכה בו מבני חורין אבל אין מדרפין בו
מפני שאין לו קול שהרי לא ידעו הלקוחות כמה שנעשה בגרים
שטר שעדין גרים שבכרו הלוה ליד המלוה או הכוכר ליד הלוקח
בפני שני עדים מישראל אעפ' שאינו עשה כערכאות של גרים ואין
בוכל הדברים שמנינו הרי זה נזכה מבני חורין והוא שיהיו העדי'
שטמרו בפניהם יודעין לקרותו וקראוהו כשטמרו בפניהן והיה
בתקון שטר ישראל שאינו יכול להחייף ולא להוסיף ולא לגרוע
הלמה לא ינכה בו מן המשועבדים מפני שאין לו קול תקון שטר
ישראל כך הוא כל השטרות כולן צריך שיחוד מענינו של שטר
בשטה אחרונה שאין למדין בשטה אחרונה שמה היו העדים
מרחקין מגופו של שטר בכדי השטה ובא זה המזיף וכתבאותו
הרזיה שטה זו עדים שהיו מרחקין מן הכתב שני שטין פסול פח'
מכן כשר כיצד שתי שטין שאמר ככתב ידי עדים הלא בכתב ידי
סופר שכל המזיף אינו הולך אחר הסופר אלא אחר העדים ושתי
שטין אלו הן ואינן כגון למד על כף היו העוים מרחקין מן
הכתב יתר על שתי שטין והיה הרזיה שבין הכתב והעדים בלא
בעדים פסולין או קרובים הרי זה כשר שהרי אינו יכול להחייף
ואם מלאה בשריש' של דיו פסול שמה העדים על השריש' וזה
חובו ולא על גופו של שטר היה השטר כל עם עדין בשטה אחת
דרי זה כשר היה השטר בשטה זו העדי' בשטה שניה פסול שמה
אלו העדי' היו מרחקין מן השטר כשר שטה אחת וחדך כל השטר
וכתב זה השטר באותה שטה ונמצא אלו העדי' חתומים עליה וכן
אם היה השטר ושני עדים בשטה אחת ושני עדים אחרים בשטה
שניה ואם אני נתכונתי לרכות העדים אין מקיימין שטר זה בעדי'
של משח בשט' שניה אלא מעדים של מעלה שמה בשטה שהיתה
בין העדים של כשהובין השטר שחך כתב שטר זה ושני עדין
קום כל צריך שיהיה סמוך לכתב ידי עדים או סמוך לצד השטר
או מאחוריו כנגד הכתב ואם היה בין הקיס והשטר ריח שטה
אחת פסול שמה יחזק השטר שנתקיים וידין באותה שטה שטר
ושני עדין נמצא הקיס על שטר מזיף ודריק את הקיס מן
השטר יתר על שני שטין ובלא כל הרזיה שריש' דרי כשר שהרי
אינו יכול לחייף ואין חוששין לבד' שקיימקום על השטר אלא
על גופו של שטר כל המזקין כולן צריך שיכתוב קומיהן בסוף
השטר ואמר אות פלו או בלה פלנית או שטה פלנית על בזק או
תלחה והכל קיס ואם היה המזק במקום שדרי וקיס ובשטר שרי
וקיס אעפ' שחוד וקיימו פסול שמה מזק וכתב דבר שזיף חוד
וקיימו ברי' שבין הכת' והעדי' שט' הבא הוא ועדין על המזק כשר
ואם תאמר מזק וחוד ומזק אינו דומה מי שנזקק פעם אחת
לנזק שני פעמים ואם תאמר שמה נזקק ב' פעמים במקום העדים
ואחר שכתב השטר חוד ומזק וכתב כל מה שידעה שהרי זה
ועדין בלו שזה בפני שנזקק הכל שני פעמים כבר תקנו חכמים
שלא יהיו העדי' חתמין על שטר מזק אלא אם כן נזקק בפניהם
שטר הבא הוא ועדין על בזק והקיס בלכט' על הנזיר אין מקיימין
אותו מעידי הקיס אלא מעדים של מעלה שמה הקיס היה חזק
מן השטר הרבה והיה ריחיה בלא שריש' של דיו והתקן גוף השטר
ובזק השריש' וכתב השטר ועדין על המזק שטר הבא על הנזיר
ועדין על המזק פסול שמה יזקק השטר וידין ונמצא זה
ועדין על המזק ואם כתבו העדים אנתנו העדים חתמם על המזק
זה שטר על הנזיר כשר וכותבין כן בין עד לעד כרי שלא חייף

אבל הכלים אין משערין את דמיהן ואפי' הן עשר מחטין בפרוט' וטענו שתי מחטין הודה באחת וכפר באחת דייב שנכסף או כלי כל הכלים ככסף טענו כסף וכלים והודה בכלים וכפר בכסף אם יש בכפדה שתי מעין חייב ואם לאו פטור הודה בכסף וכפר בכלי אם הודה בפרוט' חייב וכן כל כיוצא בזה העיד עליו עד אחד אפי' לא כפר אלא פרוטה הרי זה נשבע שכל ששניהם כחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה כיצד פרוטה או שוה פרוטה יש לי בידך אין לך בידי כלום ועד אחד מעיד שיש לו הרי זה נשבע וכן בשבועת השומרין אפי' הפקיד אצלו פרוטה או שוה פרוטה וטען שאבדה נשבע וכל פחית מפרוטה אינו ממון ואין בית דין נוקקין לו וכן כל הנשבעין ונוטלין נשבעין ונוטלי' בפרוט' ומעל' הורו רבותי שהנשבעין ונוטלין אינן צריכין טענת שתי כסף ואני אומר שצריך הנתבע שיכפור בשתי מעין ואחד כך ישבע התובע בתקנת חכמים ויטול שהרי הנשבעין בטענת ספק צריך שיהיה ביניהן כפדת שתי מעין ואחד כך ישבע ספק אין כודה במקצת חייב שבועה עד שתהיה הוודיה מן הטענה כיצד כור חטים יש לי בידך אין לך בידי אלא לתך חטים חייב אבל אם אכר לו אין לך בידי אלא כור של שעורים פטור שדמין שטענו לא הודה לו בו וחמין שהודה לו בו לא טענו דינר זהב יש לי בידך פקדון לא הפקד' אצלי אלא דינר כסף בעה כסף הפקדתי אצלך לא הפקדת אצלי אלא פרוטה פטור שטענו מין אחד והודה לו במין אחרת וכן אם אמר לו עשרה דינרין מצרית הפקדתי אצלך לא הפקדת אצלי אלא עשרה צדיות פטור וכן כל כיוצא בזה כנורה גדולה יש לי בידך אין לך בידי אלא כנורה קטנה הרי זה פטור אבל אם טענו כנורה בת עשר לטרין והודה לו בכנורה בת חמ' לטרין הרי זה מודה במקצת מפני שיכול לגררה ולהעמידה על חמש וכן אם טענו אזור גדול ואכר לו אין לך בידי אלא אזור קטן פטור אבל אם טעמו יריעה בת עשרים אמה והודה לו ביריעה בת י' אמות הרי זה נשבע מפני שיכול לחתבה ולהעמידה על עשר וכן כל כיוצא בזה חטים יש לי בידך אין לך בידי אלא כור חמ' טעורי' פטור אף מדמי שעורים שהרי אכר לו אין לך בידך טעורי' ונמצא זה דומה למי שאכר לחבת בכ"ד מנה לך בידי ואכר לו האחד אינו לי בידך שאין ב"ד מחייבין אותו ליתן לו כלום ואם תפס התובע דמי השעורים אין מוציאין בידו הטען את חברו במינין והודה באחת מהן הרי ההודיה כמין הטענה ונשב' כיצד כגון כור חטים וכור שעורים יש לי בידך אין לך בידי אלא כור חמ' חייב והחיל הטען ואכר כור חמין יש לי בידך וקודם שישלים חברו ואכר כור שעורים יש לי בידך אמר לו הנטען אין לך בידי אלא כור שעורים אם נראה לדיימין שהנטען הערים חייב שבועה ואם לפי תימו פטור חמ' יש לי בידך אכר לו הן וכור שעורים אין לך בידי הרי זה פטור ואין זה מודה במקצת עד שיאכר לו בבת אחת כור חטים וכור שעורים יש לי בידך ויאכר לו הנטען אין לך בידי אלא כור שעורים וכן כל כיוצא בזה כלא עשר כרין שכן יש לי בידך אין לך בידי אלא עשר כרין בלא שכן פטור שהרי טענו שכן והודה לו בחרסים עשר כרין שכן יש לי בידך אין לך בידי אלא עשר כרין ויקנין חייב שבועה שהרי טענו הכרין והשכן והודה לו בכרין וכן כל כיוצא בזה מנה לי אצלך הלואה לא היו דברים מעולם ולא לחיי ממך אבל חכמי' דינרין יש לך בידי פקדון או כשום נק' וכיוצא בו הודו רבותי שה מודה במקצת ושבע שהרי טענו שהוא חייב לו כאה והודה לו שהוא חייב חכמים וכה לי נתחייב לו בשום הלואה או כשום פקדון או כשום נק' ולזה דעתי נוטה מנה וכלי יש לי בידך אין לך בידי אלא הכלי והוא לך הרי זה פטור ונשבע הסת שאין לו אצל

אלא זה אכר בעל הכלי אין זה הכלי כחלל בשבועתו שזה כליו הודה הנטען שאין זה כליו ונתחלף לו באחר הרי זה חייב שבועה כל מקום שנ' כענין זה פטור הרי זה פטור משבועת התורה וחייב שבועת הסת כמו שבארנו כמה פעמים

פרק רביעי

אין כודה במקצת חייב שבועה מן התורה עד שיטענו בדבר שבכדה או במשקל או במנין חודה לו בדבר שבגד או שבמשקל או שבכנין כיצד דינרין יש לי בידך אין לך בידי אלא חבשה כור חטים יש לי בידך אין לך בידי אלא לתך סך לטרין של כשי יש לי בידך אין לך בידי אלא רוטל הרי זה חייב וכן כל כיוצא בזה אבל אם אמר לו כים בלא דינרין בסרת' לך לא בסרת' לי אלא חמשים כאה דינרין בסרת' לך לא בסרת' לי אלא צדור של דינרין ולא בנית אותן בפני ואינו יודע מה היה בו ומה שהבאת אתה נוטל הרי זה פטור וכן כל כיוצא בזה בית בלא תבוא' בסרת' לך והלה אומר לא מסרת לי אלא י' כמין י' כורין בסרת' לך אינו יודע כמ' הם שהרי לא מודחזם בפני אלא מה שהמזת אתה נוטל פטור בית זה בלא עד הווי' בסרת' לך והלה אומר עד החלון חייב וכן כל כיוצא בזה אין כודה במקצת חייב שבועה עד שיודה בדבר שאיפשר לו לכפור בו כיצד מי שטען חברו ואכר מאה דינרין יש לי אצלך חמשים שבשטר זה וחכמים בלא שטר אין לך בידי אלא חמשים שבשטר אין זה כודה במקצת שהשטר לא תועיל בו כפידתו והדי כל נכסיו בשועבדין בו ואפי' כפר בו היה חייב לשלם לפי נשבע הסת על החכמים שטר שכתוב בו סלעים ולא הזכיר כנין מלה אומ' חבש סלעים טיש לי בידך הם הבתובי' בו והלה אומר אין לך בידי אלא שלש וחס' הכתובי' בשטר אעפ"י שאין מחייבין אותו בשטר זה אלא בשתים והרי הודה בסלע שאפשר לכפור בה הרי זה פטור משבועה כפני שהוא ככטיב אבדה ותקנת דמיו' היא שכל שטיב אבד' לא ישבע כמו שבארנו כמקומו וכן האומר לחברו אכר לי אבא טיש לי בידך כנה והלה אומר אין לך אלא חכמים הרי זה כטיב אבדה ופטור אף משבועת הסת ואין צריך לחבר אם הודה כעצמו ואכר כנה היה לאביך בידי ונתתי לו חכמים דינרין ונשאר לו כ' טה פטור אף משבועת הסת אבל יודע שטען ואכר אני יודע כדאי טיש לאבי בידך או ביד אביך כנה והוא אומר אין לך בידי אלא חכמים או אין לך ביד אבי אלא נ' הרי זה מזה במקצת ושבע כנה לי בידך על כשכון זה אין לך בידי עלית אלא חכמים הרי זה כודה במקצת ושבע ואם אין הכי' כמין טה אלא חכמים או פחות הרי זה נשבע ומשלם החכמים שהודה בהן היה רבשכון טה כאה או תר הואיל ורבולה יוכל לטעון עליו עד כדי דמת הרי רבולה נשבע ונוטל כדמי רבשכון היה טה שכנים נשבע רבולה שאין לו פחותה כ' כנים ונוטל' כן רבשכון ונשבע הלוח כן התורה על העשרים שכפר בהן כפר בכל ואכר אין זה כשכון אלא פקדון ואין לו אצלי כלום נשבע רבולה שאין לו פחותה כשכנים ונשבע הלוח רבת על העשרים כנה לי בידך והלה אומר חכמים ודאי יש לך בידי אבל החכמים אינו יודע אם אני חיי' בהן או לאו הרי זה כחיי' שבוע' כפני שהודח במקצת ואינו יכול להשבע במקצת שכפר בו שהרי אינו יודע לפי כשולם הכנה בלא שבועה וכן כל כיוצא בזה חייב לו להחריס על מי שטען עלי דבר שאינו יודע כודאי שאני חייב בו

מנה לי בידך אין לך בידי כלום השבע הסת והך השבע אתה
הסת וטל ואמר התובע איני רוצה להשבע הרי הנתבע אוכר לו
השבע וטל או חלך בלא כלום ואין שם הפוך אדר ויש לו להחזיר
סהם על מי שהוא חייב לו ולא יתן לו הורו רבותי שכל מי
שנתחייב שבועה בין של תורה בין של דבריהם אפיהסת יש לו
להחזיר סהם קודם שיטבע על מי שיטען עליו דבר שאינו חייב
בוכדי שיטביעו אותו בחנם ויענה המטביע אמן ואחד כך ישבע
ותקנה טובה היא לבעלי דינים כדי שיבגו בטענות שקר ולא
יגרמו להרציא שם שמים לכטלה ולא ישיאו שמע שוא כל מי
שנתחייב שבועה בין של תורה בין של דבריהם כגלגל עליו
המטביע כל מה שירצה מדבריהם שאם יודה בהן יתחייב ממון
ועד היכן כח גלגל עד שיאמר ובכלל שבועה זו שלא נכרת לי
בעבד עבדו ועדין עבדי אתה וכבר ביארנו שאין כגלגלין על
השכיר מי שנתחייב שבועה אפיהסת והתחיל התובע לגלגל עליו
דברים אחרים שלא טען אותם תחלה וראה הנתבע כך ואם איני
רוצה להשבע אלא הריני משלם הטענה הראשונה שנתחייבתי
על כפירתה שבועה אין שומעין לו אלא אוכרים לנתבע או תן לו
כל מה שגלגל עליך מטענות הדיווח או השבע והפטר הטען את
חברו טענות הרבה אין מטביעין אותו על כל טענה וטענה אלא
שבועה אחת על הכל נתחייב שחי שבועות על שתי טענות קלה
וחמורה מטביעין אותו על החמורה ובגלגלין בה שאר דברים כל
הטען את חברו טענה שאם יודה אינו חייב לשלם ממון אעפ"י
שכפר אין כחייבין אותו שבועת הסת ולא זרם סתם כיצד אכרת
שתתן לי מנה לא היו דברים מעולם אין כחייבין על זה וכן כל
כיצא כזה מדברים אלו אתה חבלת בי לא היו דברים מעולם
הרי זה נשבע הסת שאעפ"י שאינו משלם קנס על פי עצמו משלם
סבת ודפרי וכשת אתה ביישתני לא היו דברים מעולם אם היו
במקום שגובין בו קנסות הרי זה נשבע הסת שאלו וזדה היה
משלם הבטת בד"א שהמדה בקנס פטור כשהודה בדבר שחייב
עליו קנס כגון שאכר חבולתי בזה אבל אם אכר שחבולתי בזה
והביא עלי עדים בכ"ד וחייבתי ליתן כך וכך בנוקו הרי זה חייב
לשלם לפיכך אם טען הטוען שכ"ד חייבך לשלם לי כזה דימין
כסוס שחבלת בי והוא אומר לא היו דברים מעולם הרי זה

משלם היה החשוד שומר וטען שאכר הפקדון או גנב שכנגדו
אינו יכול להשבע וליטול שהרי אינו טוענו ודאי שאכלו לפיכך
אם טען בעל הפקדון ואמר בפני שלח יד בפקדוני או פשע בו
הרי התובע נשבע בתקנת חכמים ונטל נתחייב החשוד שבועת
מדבריהם אם היה מן הנשבעי ונטלין אינו יכול להשבע וליטול
אלא הנתבע שכנגדו ישבע הסת ופטר וכן פתם שטרו וכל כיצא
בה שהיה חשוד וטען הלזה שפרעו ואכר ישבע לי הרי הנתבע
נשבע הסת ופטר מן השטר היה חשוד מן הנשבעין בטען כפק
אינו נשבע ואין שכנגדו נשבע לפי שלא נתחייב זה שבועה מן
התורה ולפי שאין התובע טוענו טענת ודאי כדי שיטבע על
טענתו נתחייב החשוד שבועת הסת אין שכנגדו נשבע ונטל
ששבועת הסת עצמ תקנה היא ולא עשו לה הקנה אודת שיטבע
והתובע אלא הרי הנתבע נפטר בלא שבועה בי שנתחייב שבועת
הסת והיה התובע חשוד אין הנתבע יכול להפוך עליו השבועה
שהרי אין יכול להשבע אלא ישלם או ישבע הסת ואין שומעין
לזה לתלח בדבר שאי אפשר והרי זה כמי שהפך שבועתו על
הקטן שאין אומדין לו או ישבע הסת או ישלם מי שנתחייב שבועה
בין של תור בין של דבריהם ונטל או נשבע ונפטר ואחר
כך באו עליו עדים שהוא חשוד אין שבועתו נשבע כלום ויש
לבעל דינו להרציא מידו מה שנטל או ישבע זה שכנגדו וטל ככנו
לעולם כזה דנין לחשוד עד שילקה בכ"ד אם היו עליו עדים
מעשה תשחה ויחזיר לכשתו בין לעדות בין לטענה מי שטען
על חברו ופטר בו ונשבע מן שבועת התורה בין שבועת הסת
ואחר כך באו עדים והעידו עליו שעל שקר נשבע הרי זה משלם
והחזק חשוד על השבועה וכבר בארנו שבועות טבל הנשבע
על במקו חברו ועשה תשובה חייב להוכיח וזוכי טענו שישי לו
חוב אצל בעדים וקנין ואמר מן היה ופרעתין או שאכר איני היי
לך כלום ונשבע ואחר כך באו עידי הקנין או הרציא השט"י נכח
הרי זה משלם ואינו חשוד שהרי לא העידו שלא פרעו ודאי אכר
הנתבע לא היו דברים מעולם וכן כל כיוצא בזה

פרק שלישי

אין כזה במקצת חייב שבועה מן התורה עד שיודה בפרוטת
או יתר וכפוד בשתי כעין כסף או יתר וכזה היא פרוטה כמקל
חצי שקורה של כסף נקי וכמה הם שתי כעין כסף כמקל שרולטל
שעורות כסף כזקק כל כסף האכור בהורה היא טקל הקד והוא
עשרים כעיה וכל כסף של דבריהם כמטבע ידו שלם שהיה הכיע
טלהן אחד כמטב"כ כסף והשא נחשת כמו שבארנו אבל דעיה
היא היתה כסף נקי אפ"י בירושל והיא כסף של ירדרכ ורפי טיה
שהצריכו לחיות כפירת הטענה שתי כסף היא מדבריה שישו אותה
שתי כסף של ירושלם שהן שתי כעין ולא עשו אותה שתי כקיים
בשקל הקדש זהו הדבר הנראה בטעור כפירת הטענה ורבותי
הודו שכפידת הטענה הוא כשקל השע עטרה שעורו והצי טעורה
מן הכסף ויש לי כמה ראיות רכתור אותה הדרך שתפכו עד שיש
להם זה החשבון וראה לי שהוא טעות שתי כעין ופרוטה יש לי
בידך אין לך בידי אלא פרוט חייב אין לך בידך אלא שתי פרוטות
פטור מפני שכפר בפחות כשתי כעין כנה לי בידך אין לך בידי
אלא חצי פרוטה פטור שכל הכד בפחות בפרוטה כאלו לא היתה
בכלום כזה חכמים יש לי בידך אין לך בידי אלא תשעיר אם
אם היו שוין שם העשר שכפר בהן שתי כעין נשבע ואם לאו
פטור מאה אגודים יש לי בידך אין לך אלא אגמ אדר רואין אם
שה האחד פרוטה נשבע ואם לאו פטור וכן כל כיוצא בזה כנה
דברים אכורים בכסף או בכיני כזהו תופירו וכו' וכו' וכו' וכו'

פרק שני

כל חשוד על השבועה אין מטביעין אותו לא שבועת התור ולא
שבועה מדבריהם ולא שבועת הסת ואפ"י רצה התובע אין שומעין
לו אחד הנשבע לשקר שבועת בטרי או שבועת עדות
או טבעת הפקדון או שבועת שוא הרי הוא חשוד על
השבועה וכן כל הפסול לעדות כסוס עבירה בין פסולות של תור
כגון בעלי רבית ואכלי גבלות וגדלים בין פסולות של דבריהם
כגון כשחק בקביא וכפריחי יונים הרי הוא חשוד על השבועה
ואין מטביעין אותו אין אדם נעשה חשוד עד שיביאו עליו עדים
שהוא עבר עברה שנפסל בה אבל המדה כפי עצמו שהוא חסר
ושעבר עברה שנפסל בה אעפ"י שחזששין לו ואין דאוי לעשותו
עוד בתחלה אם נתחייב שבועה מטביעין אותו שהרי אוכרים לו
אם אמת אתה אוכר השבע ולא כפני שעברת עברה אסור לך
להשבע באמה ואם שקר אתה אוכר הודה לבעל דינך אבל
הנחשד בעדים אין אנו כאמינן אותו שיטבע תקנת חכמים היא
יכול הכחייב שבועה מן התורה על טענת ודאי אם היה חשוד
הרי התובע נשבע מדבריהם ונטל מה שטען היו שניהם חשדין
וישיר שבועה לכתחילה שהוא הנתבע וכהך שאינו יכול לטבע

לפיכך אומר לו היאך תאמר איני חייב כלום שמא אתה נתחייב
מן הדין לשלם ואין אתה יודע אלא הודיע לדיינין פירוש הדברי
והם ידועין אם אתה חייב או אין אתה חייב ואפי' היה חכם גדול
אומר לו אין לך הפסד שתשיב על טענתו ותדיענו כיצד אין אתה
חייב לו מפני שלא היו דברים מעולם או מפני שהיו והוחתת לו
שהרי אנו דנין במתוך שיכול לומר בכל מקום וכן אם טען הטען
ואמר זה חייב לי מנה או מנה יש לי אצלו ואמר לו מאי זה פנים
הליתו אותו או הפקדת אצלו או הדיק ממנוך אמר היאך נתחייב
לך שהרי אפ' שידמה שהוא חייב לו והוא אינו חייב כגון שהשדו
שגבנו או שאמר לו שאתן לך מנה וכיוצא בזה הדי שטען עליו
שהולחו מנה והשיב זה ואמר לו לא היו דברים מעולם ואחר כך
הביא הטען עדים שהלוחו בפניהם וחזר הנטען ואמר כן היה
וליתי ופרעתי אין מקבלין מבני אלא הוחזק כפרן ומשלם אבל
אם השיב איני חייב או אין לך בידי כלום או שקר אתה טען וכן
כל כיוצא בזה והלך התובע והביא עדים שהלוחו בפניהם ואמר
הנתבע כן היה אבל חזרתו לו פקדונו או פרעתו חובו לא הוחזק
כפרן ונשבע הכת ונפטר ראוהו עדים שכנה לו מעו' ולא ידעו מה
הן תובעו בדין ואמר לו הן לי מעותי שהליתך ואמר כתנ' נהתת
לי או פרעון היו הרי זה נאמן ונשבע הכת ונפטר אמר לא היו
דברים מעולם ואחר כך באו עדים שכנה לו בפניהם הוחזק כפרן
ולעולם אין הוחזק כפרן עד שיכפור ב'ד' ויבאו שני עדי' ויכחשו
במה שכפר מנה הליתך כפר ב'ד' ואמר לא היו דברים מעולם
ובאו שני עדים שלוחו ממנו מנה ופרעו ורכלה אומר לא נפרעתי
הרי זה חייב לשלם שכל האומר לא ליתי ובאו עדים שלוחו כאומ'
לא פרעתי דמי ונמצא הלוח אומ' לא פרעתי והעדים מעידי אותו
שפרעו הודאות בעל דין כמאה עדים דמי ואין המלצה ח' שבועה
שהרי הוחזק זה כפרן וכן אם הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו
ואמר לא היו דברים מעולם והוא אינו כתב ידו אם הוחזק כתב ידו
בכ'ד' או שבאו עדים שהוא כתבו ידו הרי זה הוחזק כפרן ומשלם
במה הליתך והוא לי בידך אמר לל' הנטען והלא פרעתך בפני
פלוני ופלוני ובאו עדים ואמר לא היו דברים מעולם לא הוחזק
כפרן שאין העדים זכרין אלא דבר שהוציאו העדים בו לפי לא
הוחזק כפרן וישבע לוח הסת' רפ' כיוצא בו הן לי מנה שהליתתי
ואתה עמדת בעד עמד זה ואמר הנטען לא עמדת בעד עמד
זה מעולם ובאו עדים שעמד לא הוחזק כפרן שאין אדם נשים
דעתו לדברים שאין בהן כבש וכן כל כיוצא בזה הן לי מנה
שהליתך והרי העדים ואמר הנטען פרעתך בפני פלוני ופלוני
אמרין ללוח הביאם והפטר לא באו או שבתו או שהלכו לנדניה
אחרת ישבע הכת שפרעו שאין אנו מצריכין אותן להביאן אלא
לברר דבריו ולהפטר אף כשבועה שהכללה את חברו בעדי' אינו
צריך לפרעו בעדים כמו שבארנו אבל בפני עדים מנה לי בידך
אמר לו הן לכתב תבעו בדין והביא עדים ואמר משטה הייתי כך
ואין לך בידי כלום פטור ונשבע הכת שאין בידו כלום ואפי' אמר
לא היו דברים מעולם שהרי לא אמר להם אתה עדי' ודב' שאינו
עדות אין אדם זכרו ולפיכך אם אמר לא היו דברים מעולם לא
הוחזק כפרן ולא עוד אלא אפי' הטכין לו עדים אחרי הגדר אמר
לו מנה לי בידך אמר לו הן רצונך שיעידו כך פלוני ופלוני אמר
לו לא שבא תכפני בדין לכתב ואין לי מה אתן לך הלכת תבעו
בדין כאלו העדים ואמר משטה הייתי בו בין שאמ' לא היו דברים
מעולם הרי זה נשבע הסת' ונפטר שישן כאן עדות עד שיאמ' הלוח
אתה עדי' או יאמר הכלה בפני הלוח וישתוק הלוח אבל בעדות
הזה לא הוחזק כפרן בעשה כבוד שיה' קודין אותו קב' רשו
כלמר שיש עליו חבות ורבה אמר מי הוא שאני חייב לו אלא

פלו' ואמר חכמי' ישבע הסת' ויפ' וכן אחד היו אמרין עליו שהוא
בעל כמון אמר אלו הייתי לא הייתי פרעו לפלוני ולפלוני ואחר
מיתתו באו פלו' ופלו' לתבוע ואברו חכמים אין להם כלום שהאדם
עשוי להראות עצמו שאינו בעל כמון ושלא ריבית כנה
בעל כמון וכל כיוצא בדברים אלו אף על פי שהמטבין עדים
אינה עדות וכן המורה בעצמו ועדים שנבעי' אותו
וכן האומר לחברו בפני עדי' מנה לי בידך ואמ' לו הן בכל הדברי'
וכיוצא בהן כשיבואו לב'ד' אמר לנתבע למה לא תתן מה שיש לך
אצלך אמר אין לו אצלי כלום אמרין לו והלא אתה אמרת בפני
אלו כך וכך או הודת בעצמך אם עמד ושלם מיטב ואם לא טען
אין טוענין לו אבל אם טען ואמ' משטה הייתי בו או לא היו דברי'
מעולם או שלא להשיב את עצמי נהכונתי פטור ונשיב הסת'
כמו שבארנו

פרק שביעי

המורה בפני שנים שיט' לפלו' אצלו מנה ואמר להן בדרך החדיה
לא דרך שיחה אעפ' שלא אמר אתם עדי' ואעפ' שאין התובע
עכו ורי זה עדות תבעו בדין אם אמר לא היו דברים מעולם אין
שומעין לו ומשלם על פיהם ואם היה עד אחד נשבע ווא' ואמר
דרך הודיה טען כשבאו אלו העדי' ואמר שלא להשיב את עצמי
הודתי נאמן ונשבע הסת' ואם כשהודה בפניהם היה התובע עמו
אינו יכול לטען ולכתב כדי להראות שאינו עשיר הודיתי אבל אם
כען שנתן נאמן ונשבע הסת' כל המורה בפני שנים אינו יכול להוד'
ולכתב משטה הייתי בו ואין צריך לומר אם הודה בפני שלש' אבל
כדייבין אותו ליתן בהודיית פת' שכל האומר בדרך החדיה הרי זה
כאומ' אתם עדי' אבל אין כותבין אלא אם כן אמר לה' כרבו והחננו
ותנו לו וצריכין להלך בו כמו שבארנו וכן אם הודה ב'ד' אחד
ששלח לו כמו שיחבאר הרי אלו כותבין והוא שיהיו ב'ד' מכידים
את שניהן כדי שלא יעריבו שניהן לחייב איש אחד ב'ד' של שלש'
שהיו זשבין מעצמן במקו' הקבוע להן ובא התובע וקבל לפניהם
ושלחו שליח אצל הנתבע ובא והודה בפניהם הרי אלו כותבין
ונתנין לבעל דינו אבל אם לא היו קבוצין ולא שלחו לו אפי' קבץ
אותן והשיב השלטה והודה בפניהם ואמר להן היו עלי דיינין
ובא אחד כך ו התובע ואמר כתבו לי הודייתו אין כותבין שבא יתן
לו ויבצא והתובע אותו בשטר בד'א' כמטל' אלא אם הודה
בקרקעות אפי' בפני שנים אעפ' שלא קנו בידי ולא אמר להם
כתבו ותנו הרי אלו כותבין ונתנין שאין כאן לחוש שבא יתן לו
ונבצא תובעו פעם שנייה שטר הודיה שיצא ולא היה כהוב בו
אמר לנו כתבו וחתמו ותנו לו הרי הוא כטר' שהקה הוא שאלו לא
אמר להם כתבו וחתמו ותנו לא היו ניתנין היה כהוב בשט' הודה
פלו' בפנינו בכ'ד' אם אין כהוב בו שהיו שלשה או דברי' שזבעין
ככללן שהיו שלשה וישטין שבי' שנים היו וטעו ודמו שידוהיה
בשני הדיה בכ'ד' ולפי' אין דנין בו דין שט' כבר בארנו שההודיה
בכ'ד' או עדות בכ'ד' ככללה הכתו' אשטר' ולפי' כותבין וניתני' לבע'
דינו בד'א' כש' קבל את הדין עד ששלחו והביאוהו כמו שבארנו
אבל שנים שבאו לדין והכע' אחד בהן את חברו ואמר מנה לי
בידך ואמר לא הנתבע הן יש לך בידי בין שאמרו הדיינין חייב
אתה ליתן לו בין שאמרו יצא הן לו ויצא ואמר פרעתי נאמן חייב'
הכת שפרעו לפי' אם התובע חזר לדיינין ואמר כתבו לו הודייתו
אין כותבין לו שבא פרעו וכן כו' שנתחייב שבועה בכ'ד' ויצא
ואמר נשבעתי נאמן וצנ' כשיביעין אותו שנשבע הדי' העדי' מעדי'
אותו שלא נשבע הוחזק כפרן לא היה שבועה

בנה לי בידך והרי עד אחד מעיד עליו הנטען אומר כן הוא אבל
 אחת חייב לי כנגד אותו מנה הרי זה מחויב שבועה ואינו יכול
 לישבע שהרי הו' מודה במה שהעיד בו העד ואין הנשבע בהעדו
 עד אחד נשבע עד שיכודש את העד וכפיר בעדותו וישבע על
 כפירתו לפיכך שיש בו עד אחד וטען שפרעו וכן כפרן שבא
 עליו עד אחד וטען שפרע או החזירתי לך הפקדון הרי זה מחויב
 שבועה ואינו יכול להשבע ומכאן בעשה באחד שחטף לשון
 כסף בחברו כפני עד אחד ואמר כן חטפתי ושלי חטפתי ואמר
 חכמים הרי מחויב שבועה ואינו יכול להשבע ומשלים וכן כל
 כיוצא בזה מנה הליתך לא היו דברים מעולם הביא עד
 אחד שלוח כמנו כפני הואיל ואלו היו ב' היה מחזק כפרן ומשלים
 כבו שחבאר הרי זה נשבע על פי עד אחד שכל מקום ששנים
 מדיין בין אותו כמון אחד מחייבו שבועה חד ואבר פרעתי משלים
 בלא שבועה כמו שבארנו מנה לי בידך אין לך בידי כלל והעדים
 מעידים עליו שעדין יש לו אצל חכמים פסקו כל הנאונים הלב'
 שישלם חכמים וישבע על השאר שלא תהא הדת פז גדולה
 מהעדו עדים

פרק חמשי

ואלו דברים שאין נשבעין עליהם כן וחזרה וקרקעות והעבדים
 והשטרות והקדשות אעפ"י שהודה בבקעת או שיש עליו עד אחד
 או ששבר וטען טענת השוברין הרי זה פטור שנאמר כי יתן איש
 אל רעהו פרט להקדוש כסף או כלים פרט לקרקעות ולעבדים
 שחקשו לקרקעות וכן יצאו שטרות שאין נפן כבון ככסף ובבלי'
 ואינן אלא לדאיה שבהן ועל כולן נשבע שבועה הסת אם היתה
 שם טענת דאי חזין כן ההקדשות טאעפ"י שאינו חייב עליה
 שבועה כן החזרה הקג חכמים שישבע עליה כעין של תורה כדי
 שלא יללו בהקדשות שתי שדות כבודי לך לא נכרת לי
 אלא אחת שני עבדים או שני שטרות יש לי בידך אין לך בידי
 אלא אחד או עבד אחד הרי זה נשבע הסת וכן אם טען ואבר
 חצר ד או עבד ז או שפר זה שיש בידך שלי הוא ואתה מכרתו
 לי והנטען אומר לא היו דברים מעולם בין שהביא המען עד
 אחד בין שלא הביא הרי זה נשבע הסת ונפטר וכן החופר בשד'
 חברו כוחות שידון ובעדותו והפסידו והרי הוא חייב לשלם בין
 שטענו שחפר והרי אבר לא חפרתי או שטענו שדפר שתי מערות
 וה' אוב"ל א חפרתי אלא אחד או שהיה שם עד אחד שחפר וה' אר'
 לא חפרתי כלל הרי זה נשבע הסת על הכל טענו כלל וקרקעו בין
 שהודה בכל הקרקעות וכפר בכל הכלי בין שהודה בכל הכלי וכפר
 בכל הקרקעות בין שהודה בבקעת הקרקעות וכפר בבקעתן עם
 כל הכלים בכל אלו נשבע הסת אבל אם הודה בבקעת כלל וכפר
 בבקעתן עם כל הקרקעות מתוך שהוא חייב שבועה על בקעת
 הכלים שכפר בהן נשבע אף על הקרקעות שטענו עמהן שחבל
 טענה אחת היא וכן הדין בטענו כלים ועבדים או כלים ושטרות
 הכל דין אחד הוא טענו ענבים העומדים ליבצר ותבואה יבשה
 העומדות להקצף והודה בבקעת וכפר בבקעתן הרי זה נשבע
 עליהם כשאר הבטלתי וה' טאין יריבין לקרקע שכל העומד
 להבצר הרי הוא כבצור לענין כפרה והודייה אבל אם היו צריכין
 לקרקע הרי הן בקרקע לכל דבר ואין נשבעין עליהם אלא הסת
 הטען על חברו ואבר לו שני חדשים שכנת כחצרי ואתה חייב לי
 שבר שני הדישים והוא אומר לא שכנתי אלא חדש אחד הרי זה
 כודה בבקעת ואם היה שבר החדש שכפר בו טעה שתי כסף
 נשבע שאין האצנה כסף הקרקע אלא בשכרה שהיא בטלתי
 שטר כסרתי לך ועשרה דינרין היה לי בו ראיה לא היו דברים כ

מעולם ישבע הסת הנך עליו הרי זה נשבע הסת שהיה בו דאל'
 לעשרה דינרין ואברו באבות השטר הטול ואם אבר הנחב אבה
 מסרת לי ואבר הרי זה פטור יך בשבועה הסת שאפ"פ שע בו
 ואבר פטור כמו שבארנו בחלכות וכולל האומר לחברו שטר שיש
 לי בידך זכות יש לי בו וזה אומר איני מוצא שטרי או איני יודע
 אם יש לך בו ראיה או לא כופין אותו להוציא טען שאבר השטר
 מחדרכין אותו חסם סתם טען זה שהוא יודע כודאי שהשטר שיש
 לי בזכות אצלי הרי זה נשבע הסת טאין אצלי ושאבר כבנו

וכזה הודו רבותי אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן
 אחד הבא בטענת עצמו או בטענת אביו לפי שזה הבקעת שהוד'
 בו לקטן אינו אלא כמשיב אבר וכן אם כפר בכל ובא עד אחד
 והעיד לקטן אינו נשבע טעה עד אחד ואין שם תובע שתביעת
 קטן אינה תביעה גבוהה נמצאת אומר קטן שאבר לגדול בנה לי
 בידך או אבא היה לו בידך והלה אומר אין לי בידי אלא חמשים
 או צ"ל בידי כלום ועד אחד מעדו שיש לו הרי זה פטור משבוע'
 התורה אבל אם שכר לקטן וטען שאבר הרי זה נשבע שבועה
 השוכרין לפי שאינו נשבע בחמת טענה וכן אב דוד' שהיה שוהף
 לקטן או אפטרפוס עליו יעמידו בית דין אפטרפופו לקטן וישבע
 השותף וכיוצא בו טענת שמה הודו רבותי טאין נשבעין על
 טענת קטן שבועת של הודה אבל שבת דסת נשבעין ואפילו
 היה קטן שאינו חריף לענין כשא וכתן נשבעין הסת על טענתו
 שלא יהיה זה נוטל כמנו כשהוא קטן וילך לו בדגם ולזה דעה
 נוטה והקן עולם הוא נמצאת לכד שדקטן שטען על הגדול בין
 שחזרה בבקעת בין שכפר בכל בין שהיה שם עד בין שלא היה
 שם עד הרי זה נשבע הסת ואינו יכול להפול על הקטן שא"כ שביעין
 את הקטן כלל ואפ"י חסם סתם אינו נקבל לפי שאינו יודע עונש
 השבועה קטן שטענו הגדול אם טענו בדבר שיש לו הניה לקטן
 כגון עסק כשא וכתן ודדה הקטן נפר עין כנכסיו ואם אין לו
 יתתן עד שיהיה לו ה' ש"ס ואם כפר הקטן נבתינן עד שיהיה
 ששבע הסת ואם טענו בדבר שאין לקטן הנייה כגון נזקין ודבלות
 אעפ"י שכחה ואעפ"י שיש לו ככה יטלם פטור ואפילו לאחד
 שהגדול ואם היה ודחב כן הנשבעין ונוטלין כגון השכיר וביצ'
 בו שיש הנייה לקטן שישתבר לו שכר הדינה נשבע ונוטל
 כן הקטן אבל חנוני שנשבע על פקסו אינו נשבע ונוטל
 מן הקטן שאין לקטן כזה הניה שהרי חייב ליתן לפועליו ונשבעין
 ונוטלין כבנו מה החנוני רפסיד על נפשו שנתן כמיני על פי קטן
 וכן כל כיוצא בזה דדארש והשטה אין נוקקין להן לכל טענה לא
 לטענתן על אחרים ולא לטענת אחרים עליהן לא לטענה קלה
 ואין צריך לומר שבוע' חזרה או תשלומין אבל הסוכא הרי הוא
 בכר' לכל דבר בעניני אלו ונשב' כל מיני שבועות ונשבעין על טענתו

פרק ששי

בעל דינך שבאו לבית דין טען האחד ואבר בנה יש לי אצל זה
 שהליתו או שהפקדתי אצלו או שגזל בכני או שיש לי אצלו בשכר
 וכן כל כיוצא בזה והשיב הנטען ואמר איני חייב כלום או אין
 לך בידי כלום או שקר אתה טען אין זו תשוב נכונה אלא אגב'
 בית דין לנטען השבע על טענתו ופיר' החשוב כמו שפ"י טענתו
 ואם לא ליתנה ככנו ואם לא ליתנה הפקד אצלי אג לו הפקד גזלו
 או לא גזלתו שכרתו או לא שכרתו וכן בשאר הטענות וכפני כה
 אין נקבל' ככנו תשובה זו טענה הוא ברעתו ויבא להשבע על
 שקר שהרי אפטר שהליתו כמו שטען והחזיר זה את החוב לבנו
 או לאטתו או שנתן לו בכתנה כנגד החוב ודמה ברעתו שנפטר
 כן החוב

יודע לו אין האומן נאמן ודין זה פלא הוא בעיני לא ראה
 חכמי ביד האומן אלא טען ואמ' כלי פלוגיתו לולתקן והאומן
 אומר החדתי ומכרתו או נתתו לי האומן נשבע הסת ונפטר
 מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם ואפי' מכרו לתקן בעדים
 האומן נאמן מתוך שיכול לומר החדתי לך שרמפקיד אצל
 חברו בעדים אינו צריך לו להחזיר בעדים לפיכך נשבע האומן
 הסת ונפטר ואין מחייבין אותו להוציא הכלי ואם הוציאו הואיל
 ונראה הרי בעל הבית מביא עדים שחזר ונטלו אף על פי
 שמכרו לו בלא עדים כמו שבארנו לפיכך אם טען האומן ואמר
 שותם קצת לי בשכרי ובעל הבית אומר לא קצתתי לך אלא
 אחת אם היה הכלי נראה בפניהם האיל והאומן אין לו בו חזקה
 ואינו יכול לטעון שהוא לקוח בידו הרי בעל הבית נשבע בנקיטת
 חפץ על הקציעה כמו שבארנו בטכירות ונותן ואם אין הכלי
 נראה בפניהם הואיל והאומן נאמן לומר לקוח הוא בידי יכול
 לטעון עד כדי דמי נשבע בנקיטת חפץ ונטול כדרך כל הנשבעי'
 ונטולין כמו שבארנו אומן שירד באומנתו וכן האומן הרי
 הן כשאר כל אדם ויש להם חזקה בכל המטלטלין כמו שבארנו
 מי שנכנס לביהו ושל חברו בפני בעל הבית ויצא וכלים
 שמונין תחת כנפיו והעדים רואין אותו ולא יודין וכן תבעו בעל
 הבית ואמר לו החזר לי כלי שהשאלתיך והרי העדים והוא אומר
 לקוחין הן בידי אינו נאמן ונשבע בעל הבית הכת על טענתו
 שלא מכרן ולא נתנן וחזרו בית דין הכלי לבעל הבית בלא
 כבעל הבית שאינו עשוי לכבוד את כליו מה שהוציא הכלים תחת
 כנפיו אין דרכו להצניע ואותן הכלים אין דרך בני אדם להצניע
 לפיכך חייב להחזיר לפי שלא הצניען אלא לכבוד בהן אבל
 בעל הבית העשוי לכבוד את כליו אף על פי שאין זה צנוע ואין
 דרך אותו הכלים להטמין תחת הכנפים הרי זה נשבע הסת שהן
 לקוחין בידו וכן אם יצא בהן כגולין בפני עדים אף על פי
 שאין בעל הבית עשוי לכבוד את כליו הרי זה נאמן לומר לקוח
 הן בידי שמא נצטרכו לו מעות ומכר ובלבד שלא יהיו מדברים
 העשויים להשאל ולהשכיר אבל דברי העשויים להשאל ולהשכיר
 לעל הן בחזק' בעליהן כמו שבארנו ואעפ"י שהוציא כגולין ואעפ"י
 שבעל הבית היה עשוי לכבוד את כליו הואיל ויש לו עדים שזה
 הכל עשוי להשאל ולהשכיר בלבד יודע הוא לו מציאין אותו
 ביד זה על כל פנים עד שיביא ראיה שמכרו לו או נתנו לו
 בקרקעו אפילו בת זה שהכלי תחת ידו מוציאין אותו מיד הירש
 בלא שבועה טכיון שאין לאבי לטעון שלקחו או שהוא בטכיון
 כך אין זה יכול להשביעו ואם טען הירש טענת ודאי ואמר
 בפני נתנו לאבי או מכרו לו הרי בעל הבית נשבע הסת כשאר כל
 הנשבעין וכבר בארנו שיש מי שהודה שיטבע בעל הבית הסת
 ואז כך יחזיר כליו מיד הירש ואין דעתי נוטה לזה מי שלקח
 קדרום ואמר הריני הולך לברות דקלו של פלוני שמכרו לי וכח
 הדקל הרי זה בחזקתו שאין אדם מעיז פניו ובורת אילן שאינו
 של ואם טענו הבעלים שלא מכרוהו נשבע זה הבורת הסת שזה
 שלו ונפטר וכיון שנכרת הרי הוא כשאר כל המטלטלין וכן
 הירש לטרה חברו ואכל פרותיה שנה או שנתיים והבעלים טועני'
 שזה ירד שלא ברשות ונהלן הוא ואכל והרי העדים שאכל והירש
 אומר ברשותך ירדתי לאכול פרותיה הרי זה האוכל נאמן ונשבע
 הסת על כך חזקה היא שאין אדם מעיז פניו ואוכל פירות שאינו
 שלו אעפ"י שהקרקע בחזקת בעליהן אין הפירות בחזקת הבעלים
 שאין אדם מוכר פירות שידו בשטר כדי שנאמר לזה שאכל הבא
 שטר ואין צד' לומר שאם אכל פירותיה שנים רבות שבתוך שיכול
 לומר לקחה היא בידי נאמן לומר לפירות ירדתי וישבע הסת
 שנים שהיו אחריו בכל ארד או שהיו חכבין על גבי כרמה

אחת או שהיה אחד רחב ואחד בנהיג או יושבין בעד ערכה
 של חטים ומונחות בסמטא או בחצר של שניהם זה אומר הכל
 שלי וזה אומר הכל שלי כל אחד משניהם נשבע בנקיטת חפץ
 שאין לו בזה הדבר פחות מחציו ויחלקו ושבועה זו תקנת חכמים
 היא כדי שלא יהיה כל אחד ואחד תופס בטלתו של חברו ונטול
 בלא שבועה זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי האומר
 כולה שלי ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים והאומר
 חציה שלי ישבע שאין לו בה פחות מרביע מה נטול שלשה
 חלקים וזה נטול רביע מבאן אתה למד לכל הנשבעין בין
 שבועה קלה בין שבועה חמורה שאינו נשבע על מה שפ' ען אלא
 על מה שנטול אף על פי שטוען יותר היו שנים אדוקין בטלת
 זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה נטול עד מקום
 שידו כגעת וזה נטול עד מקום שידו כגעת והשאר
 חולקים בשדה אחד שנשבעים ויש לכל אחד לגלגל על
 חברו שכל מה שנטול בדין נטול היה זה אוחז בחטים שבשפת
 הטלת זה בחטים שבשפה הארזת חולקין כולה בשוה אחר
 שנשבעים וכל חלוקה האמורה כאן בדמים לא שיפסידו עצמו
 של כלי או של טרית או שיביטו בהבט' היה אוחז האחד את כולה
 מה מתאבק עמו ונתלה בה הרי זה בחזקת האוחז את כולה באו
 שניהם אדוקין בה ושמטה האחד ביד חברו בפנינו וסתק השני
 אף על פי שחזר וצמח אין מוציאין אותו מידו כיון שסתק בתחל'
 הרי זה כמדה לו חד השני ותקפה מראשון אף על פי שהראשון
 צמח בתחלה ועד סוף חולקים באו שניהם אדוקין בטלת ואמרנו
 להם צאו וחלקו את דמיה יצאו וחזרו והרי היא תחת יד אחד מהן
 זה טוען הודה ונסתלק ממנה וזה טוען שכרתיה לו או נתגבר
 עלי וחטפה המציא מחברו עליה הראיה ואם לא הביא ראיה
 ישבע זה שהיא שלו ויפטר וכן כל כמצא בזה

פרק עשירי

בהב' או היה שאינו שמור' אלא כהלכו בכל מקו' ורועה אינ' בחזקת
 זה שתפסה באחר שהיא יודעה לבעלים כיצד הביא התובע עדי'
 שהברכה' הזאת יודע לו וזה התופס טוען אתה נתתו לי אתה
 מכרת לי אינו נאמן שאין היתה תחת ידו ראיה שרדי היא הלכה
 מעצמה ונכנסה ברשותו לפיכ' אם לא הביא ראיה תחזור הברכה
 לבעליה וישבע הסת על טענה זה היתה הברכה שמורה או
 מכרה לרועה אעפ"י שהביא זה עדים שהיא שלו הרי היא בחזקת
 זה שהיא תחת ידו ואם טען אתה מכרתה או נתת לי ישבע דהתפס
 הסת שהיא שלו ויפטר לפיכך מי שתפס בהמת חברו שהיתה
 שמוחה או ביד רועה והבעלים טוענין היא יצאת מעצמה ובאה
 אצלך או פקדן היא בידך או שאולה היא לך והתונס איכר כן
 הוא אינה שלי אבל אתה חייב לי כך וכך או אתה משכנתה בידי
 על כך וכך או הזקת אותי נזק שאתה חייב לשלם כך וכך יכול
 לטעון עד כדי דמיה מתוך שיכול לומר לקוחה היא בידי וישבע
 בנקיטת חפץ ויטול וכן העבדים שיכולין להלך אין בחזקתה
 שהן תחת ידו אלא בתן שהביא הטען עדים שזה ידוע שהו עבדו
 והלה טוען מכרתו לי אתה נתתו לי ככתב' אינו נאמן ויחז' העבד
 לבעליה וישבע הטוען שלא מכר ולא נתן הביא זה הנטען שתפס
 העבד עדים שיש לזה העבד אצל שלש שנים רצופות כיום ליום
 והוא משתכס בו כדרך שהעבדים משתכסין את רבו הואיל ולא
 ביהה בו בכל אלו השנים הרי זה נאמן וכעבידין אהו ביד
 אדר שיטבע הסת שלקחו ממנו או נתנו לו בכתנה אבל עבד קטן
 שאינו יכול להל' על רגליו בפני קטנתו הרי הוא כשאר מטלטלין
 וכל מה שיהיה ברשותו דרייר א' בחזקתו והמוציא מחברו עליו

ואינו נאמן לעולם חסר נשבעתי עד שיודה לו בעל דינו או יביא עדים שנשבע בפניהם שנים שבאו לדין ונתחייב האחד לשני ואם לו צא חזק לו ויצא וחדד ואם פרעתי ועדים מעידין אותו שלא פרעו החזק כפרן לאותו כמון אמר לו חייב אתה לו ויצא וחדד ואם פרעתי ועדים מעידין אותו שלא פרעו לא החזק כפרן שזה בשמט מהן עד שיזקרו דינו לפיכך אם חזר פעם אחרת ושען שפרעו זה המון שנתחייב בו בפניהם ולא היה שם עדים שמכחישים אותו פעם שניה הרי זה נשבע הסת שפרעו ונפטר לפיכך היו בקיאי הדעת שבספרד כשיודה הלוח או כשיתחייב שבועה בכד ואמר לו בפני כד היו עלי עדים שלא יפרעני או שלא ישבע לי אלא בפני עדים מי שהורה בכד שאני חייב לזה התובע מנה ואחר כך אמר נזכרתי שפרעתי לו חובו זה שהדיתי בו והרי עדי הרי זו עזת מועלת ועושין על פיהם שהרי לא הכחיש עזת ואינו כאומר לא ליתני לעולם יש לשען בבית דין לחזור ולטעון טענה אחרת להכחיש הטענה הראשונה וסומכין על טענתו האחרונה ואעפ שלא נתן אמתלא לטענה הראשונה ואף על פי שיצא מבית דין וחדד יש לו לחזור ולטעון ולהפך כל הטענה שירצ' עד שיבאו עדים אבל מאחר שיבאו עדים ויחזירו טענתו האחרונה שסמך עליה אינו יכול להשיאו לטענה אחרת אלא אם כן נתן אמתלא לטענה שסמך עליה ויש במשמעות כמו שהשיא בזאת הטענה האחרת והוא שלא יצא מבית דין אבל אם יצא מבית דין אינו יכול לחזור ולטעון אחר שבאו עדים טעם אביש רעים לברוהו טענת של שקר וכן כל כיוצא בזה

פרק שמיני

כל המטלטלין בחזק זה שהן חזת ידו אף על פי שהביא התובע עד שהמטלטלין הללו ידועין לו כיצד בגד זה או כלי זה שבידך או שבתוך ביתך שלי הוא או הפקדתיה אצלך או השאלתיהו לך והרי העדים שהן יודעין אותו מקדם ברשותי והנתבע אומר לא כי אלא אחי מברתו לי או נתתו לי בכתנה הרי זה הנתבע נשבע הסת ונפטר טען שהוא כשכח בידו יכול לטעון עד כדי דמי נשבע בנקיטת חפץ ונטל כמו שביארנו ברא דברים שאינן עשויין להשאיל ולהשכיר כגון בגדים ופירות וכלי תשמיש הבית ודברים של סחורה וכיוצא בהן אבל דברים העשויין להשאיל ולהשגיד אעפ שהן חזת ידו של זה ואעפ שלא השאילו כלי זה ולא שכרו לו בעדים הרי הן בחזקת בעליהן כיצד ראובן שהיה לו כלי העשוי להשאיל ולהשכיר ויש לו עדים שהוא ידוע לו והרי אותו הכלי חזת יד שבען וראובן טען שהוא שאל או שכור ושבען טען אתה כברתו לי אתה נתתו לי בכתנה אתה כשכנתו ביד אינו נאמן אלא ראובן נוטל כליו ונשבע הסת על טענת שבען ואפילו כת שבען הרי ראובן נוטל כליו והתרו הגאונים שישבע הסת שטרענין ליהוש ברא כשהיה כלי זה נראה תוכד ביד שבען אבל אם ראובן טען ואמר לשמעון כלי פלני יש לי בידך ושכור הוא הוציא אלי והרי יש לי עדי שהוא ידוע לי ואמר לו שבען אתה כברתו לי אתה נתתו לי בכתנה נאמן ושבען שבען הסת ונפטר בתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם ואין ביד כלם נאמן לומר שישנו אצלי ואתה כברתו לי אין כל הדברים האלו אמדים אלא שהיה בעל הכלי טען אני הפקדתו אצלך או השאלתיהו אצלך אבל אם טען שכלי זה היה שלי ונגנב או אבד או גנל והביא עדים שהוא ידוע לו זה שחזת ידו ואמר איני ידע אבל אחרים כברתו לי או נתתו לי בכתנה אף על פי שהוא כדברים שטען להשאיל ולהשכיר כעכידין אותו ביד זה שהוא בידו ואינו נשבע כלל שהרי אין לו טען יצא לבעלים

הראשונים חזקה מכליהן שנגנבו ישבע זה בנקיטת חפץ כמה הוציא חסל ויחזר וכלי לבעלים הראשונים כמו שבארנו בהלכות גנבה טען אתה כברתו לי או נתתו לי בכתנה אף על פי שיצא לו שם גנבה אם לא היה מדברים העשויים להשאיל ולהשכיר הרי זה נשבע הסת ויעמד הכלי בידו מכאן אתה למד לכל מי שיש לו מטלטלין בידו אף על פי שיכול לומר שלקוחין הן בידי ושבע הסת ויפטר ואם אמר שלך הן אבל חייב אתה לי כך וכך ישבע בנקיטת חפץ ואחר כך יכיל כדון כל הנשבעין ונטלין מי שהיה בידו דברים העשויין להשאיל ולהשכיר אעפ שהודח ואמר לו יודע אני שהיה שלך אבל פלני ככרם לי או נתנם לי בכתנה אין מוציאין אותן מידו אפי' הביא זה עדים שהיו חזקתם לו שאדם עשה למכור את כליו טען זה עלי ואמר שאני השכרתים לך או השאלתיים לך מוציאין אותן מידו ואם היו מדברים שאינן עשויין להשאיל ולהשכיר הרי זה נשבע הסת שלא השאיל לו ולא השכיר לו אלא כפלוגי לקח ויעמוד כליו בידו אל תטעה בין דברים העשויין להשאיל ולהשכיר לדברי שדכן להשאיל ולהשכיר כמו שטען רבים גדולי שכל הדברי הראויין להשאיל ודרכן להשאיל אפי' חלוק של אדם ומצאו ומלאו ראויין להשאיל אבל דברים העשויין להשאיל ולהשכיר הם הכלים שבני אותה מדינה עושין אותן מתחלה עשיתן כדי להשאיל ולהשכיר ולטל שכן והרי הן לבעליהן כמו קרקע שאוכל פירותיה והנף קיים כך אלו הכלים עיקר עשיתן כדי להנח בשכרן כגון היורות הגדולות של נחשת שמכשלין בהן כתיבת המשתאות וכגון כלי נחשת המחו בזהב ששוכרין אהו ללכה ולהקשט בו עשיתן אלו הכלי אינן למכירת עצמן ולא להשכיר בהן בעל הבית בביתו אלא להשאילן לאחרים כדי ליהנות כנגון או להשכירן ולטל שכן וכן אם היה לאדם מטאר הכלים ויש לו עדים שהוא משכיר תמיד ומשאלו והחזק לו שהוא להשאיל ולהשכיר הרי הוא ככלי העשויין להשאיל ולהשכיר וכלי שהפסדו מרובה משכרו ובני אדם מקפידין עליו שלא ישאלוהו ודיחא בחזקת שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר כגון סכין של שחיטה לפיכך אפילו באו בני אדם והעידו שהשאיל לו או השכירו זה אין כבשלין בהן חזקתן אלא הרי הוא ככל הכלים ראה לדבריו שהרי רבא הוציא זוג שעושים בו הסרבול וכפר הגדה כדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ולולי שנתברר לו בעדים שהן כדברים העשויין להשאיל ולהשכיר לא הוציא בתחת יחובים האצטרו חזקת ושאר הכפרים אינן בכלל דין זה אף על פי שהן ראויין להשאיל ולהשכיר ודבר זה עקד גדול בדין והוא דבר של טעם שראוי לכבוד עלי ולדין בו וברור הוא לכיוצא דעת וראוי לדין לשום אותו לגד עיניו ולא ילח

פרק תשיעי

האופן אין לו חזקה בכלים שתחת ידו אחד כלים העשויין להשאיל ולהשכיר ואחד שאר כלים כיצד ראה כליו ביד ראובן והביא עדים שהן יודעין שהכלי זה שלו והוא יצא ואמר להמן נתתי לך והאופן אומר לא בא לידי אלא בכסירה ומהנה או שטען אתה נתתו לי אתה כברתו לי אחר שבא לידי לתקנו אף על פי שבכרו לו שלא בעדים בעל הכלי נאמן ומוציאין אותו מיד האופן ושבע בעל הבית הסת על טענתו ויש גאונים שדנו אף על פי שלא הביא בעל הבית עדים טזה הכלי שלו הוציא וראה כליו ביד האופן והרי האופן מודה לו שהיה שלו וכברו לו נאמן אבל אם אמר לא היו דברים מעולם ושלי הוא הכלי נאמן האופן ונשבע הסת ואם הביא בעל הבית עדים שהכלי הוא

בה תמיד שזה הדבר תלוי בהן ואינו תלוי בפעולת המחזיק בדי
 שיעור לו היה זה המחזיק או העדים שרוב בה נן והוכלין
 המחזיקין בעיריות וכיצא בהן שוענין אותו לכתחלה וכשיביא עידי
 חוקה אמר לו הכא עדים שהיית מחזיק בה בזמן ובלילה כמה
 דברים אמורים בחצרות וכתים וכיצא בהן שהן עשויות לדור
 בתוכן ביום ובלילה אבל החצרות של חגרים וכיצא בהן שאין
 דרין בהן אלא בזמן כיון שרוב בה שלש שנים ביום הדין זה
 חוקה שלש שנים שאכדנו ערך שיהיו רצופות זה אחר זה הדין
 שהחזיק בשדה זרעה שנה וחובירה שנה אפי' עשה כן כמה שנים
 לא החזיק היה דרכן של בני אותו המקום להביר אעפ"י שמקצתן
 זרעין שנה אחר שנה ומקצתן זרעין שנה ומכדין שנה הדין
 זה החזיק שהדי הוא אמר לא הוברתי אותה אלא בדי שתעשה
 הרבה בשנת הרעיה שני שהפין שהחזיקו בשדה שש שנים
 הראשון אבילה ראשונה ושלישית וחמישית והשני אבילה שניה
 ורביעית וששית לא עלתה חוקה לאחד בהן שהדי בעל הקרקע
 אומר כיון שלא ראיתי הלא שבועתי שהחזיק בה אדם אחד
 שנה אחד שנה מפני זה לא כחיתי לפיכך אם כתבו אלו
 האתפין שטר ביניהן שישתמשו בה שנה אחד שנה כיון שעבר
 שלש שנים עלתה להן חוקה שהשטר יש לו קל והואיל ולא מיח'
 אבד זכותו והוא הדין לעבד שהחזיק בו שנים וכשתשטו בו שנה
 אחד שנה אם כתבו שטר ביניהן הדין החזיקו אבילה שנה זה
 המחזיק ומכרה ואכלה הלוקח שנה ובכרה ללוקח שני ואכלה
 שנה אם מכרו זה לזה בשטר שלשתן מצטרפין והדין זה הק' בפני
 שלא מיחה ואם מכרו שלא בשטר אינה חוקה שהבעלים
 הראשונים אומרים כיון שלא עמד בה איש אחד שלש שנים לא
 התרכתי למתת אבילה האב שנה והבן שנים האב שנים
 והבן שנה האב שנה והבן שנה והלוקח מן הבן שנה הדין זה
 חוקה והוא שלקח בשטר אבילה בפני האב שהיה בעל השדה
 שנה ובפני בנו שנים או בפני האב שנים ובפני הבן שנה או בפני
 האב שנה ובפני בנו שנה ובפני לוקח מן הבן שנה הדין זה חוקה
 והוא שבכר הבן זה השדה ככלל טדותיו שהדי לא הכיר המחזיק
 שנכרה ולפיכך לא נזהר בשטר אבל אם מכר הבן שדה זו
 בפני עצמה ושדה זו בפני עצמה אין לך מחאה ונזילה בה
 גרה שנה אחד שנה אפילו כמה שנים הואיל ולא נהנה בה אינה
 חוקה וכן אם פתח בה שכיילי הבנים ופתח ושדר בלבד הואיל ולא
 אבל פירות אינה חוקה דרעה ולא הרחיק כלום אלא זרע כוד
 ואסף כוד לא החזיק שהדי לא נהנה אבילה שדה לא החזיק ואם
 היה המקום דרכן לרעה לשדה בפני שדמי יקרין הדין זה חוקה
 אבילה עולה שבי צית וכלאים אעפ"י שנהנה בעבירה הדין זה חוקה
 היה המקום שהחזיק בו סלע או חלמיש שאינו ראוי לרעה ערך
 להנח בו בדבר הראוי לה כגון שיטטח בו הפירות או יעמיד בו
 בהמה וכיצא בזה ואם לא נרגה בו בכל אתן השלש שנים
 בדבר הראוי לו לא החזיק היה כעמיד בהמה במקום כסוים
 טחצר הגר או שדה מגדל שם תרגלין או מעמיד שם חנוור
 וכירים וריחים או שנתן שם וכלו בין שהעמיד שם מחיצה בין
 שלא העמיד ואם נשתמש בדברים אלו וכיצא בהן שלא העמיד
 נ' שנים ביום ובלילה ושען על בעל החצר ואמר אתה נתת לי מקו'
 זה או מכרתו לי הדין זה חוקה שדה שדה מוקפת גדר ובא זה
 שהחזיק בה ודע ודע ודע ונהנה בכל מקום שאינו שמור אעפ"י
 שאכל שנה אחד שנה לא עלתה לו חוקה שהבעלים שוענין
 ואוצרין כיון שראינו שזרע במקום כופקר אמרנו כל מה שזרע
 חית השדה תאכלנו ולפיכך לא כחיתי והוא הדין לכל החזקע
 מקום שאינו שכור אלא רגל וזהו מד כל אדם כצוין בו

אבלה מלה חוץ מבית רובע החזיק בטלה ודן מאותו בית רובע
 שלא נהנה בו אפילו היה חלמיש בתוך השדה הואיל ולא
 נשתמש בו כראוי לו אין לו כו חוקה החזיק אחד באילנות ואכל
 פירותיהן ואחד החזיק בקרקע דרעה ואכל פירותיה וכל אחד
 משניהם טוען שהכל שלי ואני לקחתו זה שהחזיק באילנות
 ואכלן שלש שנים יש לו האילנות וקרקע שצדכין לו והוא כמלא
 האורה וסלף חוצה לכל אילן ואילן מה שהחזיק בקרקע יש לו
 שאר הקרקע וכן האוכל כל פירות אילן שלש שנים וטען על
 בעל האילן אתה מכרת לי אילן זה וקרקעו הדין זה יש לו קרקע
 בעובי האילן עד התהום שדה אילן שהיו בו שלשים אילנות
 בתוך בית שלש סאין ואכל עשרה כשנה ראשונה ועשרה בשנה
 שניה ויצררה בשנה שלשית החזיק בכל והוא שיהיו עשרה
 שאכל כפירות בכל בית השלש סאין לא
 הציאו שאר האילנות פירות אבל אם הציאו שאר האילנות
 פירות ולא אכלן לא החזיק אלא כמה שאכל כמה דברים
 אכדים בשאכל הוא מקצת הפירות וכמו העם שאר
 הפירות אבל אם הכיר פירותיהן עליהן הואיל ואכל אילן מכאן
 ואילן מכאן מכל השדה החזיק בכל חסדה אף על פי שלא אסף
 כל פירותיה

פרק שלשה עשר

ואילו שאין מיכדין הקרקע בידן אעפ"י שאכלה שלש שנים
 האימנין וח' דיסין והאפשרופין והשתפין והאיט בנכסי אשת
 והאשה בנכסי בעלה ובן בנכסי אביו והאב בנכסי הבן שכל
 אחד מאלו אין בקפדין זה על זה לפיכך אין אכילתן ראויה אעפ"י
 שלא מיחו בהן הבעלים אלא תחוד הקרקע לבעלים שהביאו
 ראיה טיאת הקרקע דרעה להן רשבע הסת שלא מכרו ויטלא
 נתנו כמו שבארנו וכן ראשי גליות של אותו זמן והגולן חנה אי'
 אכילתן ראויה מפני שהן בעלי דרעה וכן חרש טוטה וקטי אין
 אכילתן ראויה בפני שאין להם טענה בדי שתעמד הקרקע בידן
 אלא תחוד לבעלים וכן המחזיק בנכסיהן אין אכילתן ראויה
 כיצד אין מעמידין את הקרקע בידן ראובן שאכל שדה שמעון
 שני חקה והוא טען שהיא לקחה בידו והביא שמעון עדי' שהיא
 ודעה לו וכן הביא עדים שראובן ידוע שהוא שתפו או ארסו או
 אפשרופו ומפני זה לא כיתה תחוד השדה לשכנין וישבע דבת
 שלא מכר ולא נתן והוא הדין לשארן אבל אם לא הביא שמעון
 ראיה שראובן היה שתף או ארסו אלא ראובן הודה בעצמו ואם
 הן הוא שתפי ומכר לי הואיל ואכל שני חקה יכול לומר לא היה
 שתפי בעולם הדין זה נאמן כשאר כל אדם האוכנין
 כיצד כגון שהיו בונין בה או בתקנין אותה שנים רבות וידו
 מאוכנתן אם אכל אותן שלש שנים כארר שידת מאוכנתן יש
 להן חוקה האריסין כיצד כגון שהיה ארס לאביו של בעל
 השדה או לאנשי כשפוחתי שכיון שהוא ארס של בתי אבות אין
 ככחן הבעלים בידו אבל אם זה הוא שנעשה ארס תחלה
 הואיל ואכלה כולה שני חוקה מעמידין אותה בידו ואכדי
 לבעלים היואך אבל שנה אחד שנה ולא מדרסו בו עדים של
 בתי אבות שהודיד אריסין תחת ידו יש לו חוקה שאין מדידין
 אריסין לנכסי אדס והוא שותק אבל אם חלק לאריסין אחרים
 שיהו בה אין לו חוקה שכא כמנהג על האריסין עשו אותו וארס
 שירד באריסותו ואכלה שלש שנים כארר שירד החזיק
 האפשרופוסין כיצד בין שדה אפשרופו על שדה זו בין על שאר

הראיה הטוען את חברו ואמר בגד או בהמה או עבד זה שבידך שלי הוא או שאול או גזל או הפקדתו אצלך או שכור לך והנטען אחר לאבי אלא זה ממוני וירושתי והביא הטוען עדים שהעידו שהן יודעין שזה החפץ או העבד או בהמה ידוע שהיא היה לזה חז"ל הנטען ואמר כן היה שלך אבל אתה נתתו לי או מכרתו לי וזה שאמרתי שלי כאלו ידשתו הרי זה גאון ונשבע הסת שכבר ביארנו שיש לטעון לחזור לטעון דבר הנשמע ספיקו וכיצא בה שהיו שנים נחלקים עליה זה אומר טלה שלי זה א"מ כו"ה שלי ובאו לבד ואמ' אחד תפס העד שאביא עדים אין תופסין אותה ואם רפסוה ב"ד והלך ולא מצא עדים ואמר רביזזה בינינו וכל הכתנבר יטול כשהיה דינה כקדם אין טומעין להן ואין נוציאין אותה ב"ד כידן עד שיביאו עדים או עד שחזו זה לזה או יחלקו ברצונם ובשביעה כמו שבארנו

פרק אחד עשר

כל דרקעות הידותות לבעליהן אף על פי שהן עתה חיה יד אודים הרי הן בחזקת בעליהן כדאד ראובן שהיה משתמש בחצ' בדרך שהעם משתמשים בחצרותיהן וד בה ושכרה לאחרים ובונה וסוחר ואח' זמן בא שמעון וטען עליו ואמ' לו חצר זו שתחת ידך שלי היא ושכור היא בידך או שאולה והשיבו ראובן שלך היתה ואחה מכרתה לי או נתת לי במרנה אם אין עדים לשמעון שהתה ידועה לו נשבע ראובן דסת ויעמד במקומו אבל אם הביא שמעון עדים שהצד זו שלו היתה הרי היא בחזקת שמעון ואמר לראובן הבא ראיה שמכר לך או נתנה לך אעפ"י שאין ראובן מודה לשמעון שהיא היתה שלו שהרי יש עדים לשמעון במה דברים אמורים שבעריכין ראובן להביא ראיה או יסתלק בשלא נשתמש בה זמן כדונה אבל אם הביא עדים שאכל פרות קרקע שלש שנים רצופות ונהנה בכולה בדרך טהנין כל אדם באותה קרקע והוא שהיה אפשר לבעלים הראשונים שידעו בזה שהחזיק ולא מיהו בו מעמידין אותה ביד ראובן ושבע ראובן הסת שכבר לו שמעון או נרנה לו ויפטר בפני שאומר לו לשמעון אם אבת אתה טען שלא מכרת ולא נתתה לכה היה זה משתמש שנה אחד שנה בקרקע ואין לך עלינו לא שטר שבירת ולא שטר כשכונה ולא מחיתה בו טען ואמר בפני שלא הגיע אלי הדבר שדרי הייתי במדינה רחוקה אובד אי אפשר שלא יגיע לידך הדבר בשלש שנים וכיון שהגיע לך היה לך למחות בפני עדים ותודיע אותם שפלוני נגל אותי למחר אתבענו בדין הואיל ולא כדיתה אתה רפסדתה על עצמך לפיכך אם היתה מלחמה ושכנש דרכים בין המקום שהיו בו ראובן ובין המקום שהיה בו שמעון אפילו אכלה ראובן עיבר שנים נוציאין אתה מתחת ידו וחזרה לשמעון בפני שסמל לומר לא ידעתי שיה משתמש בקרקעי הביא ראובן עדים שהיה שמעון בא בכל שנה ויעמד במקום זה שלשים יום או פחות אומר לשמעון בפני מה לא בדת כשכאת אבות ובהך טען שמעון ואמר טרוד הייתי בטוק ולא ידעתי שזה בהך חצרי הרי זו טנה שכל שלשים יום יהיה אדם טרוד בטוק ואם עבד יותר כשלשים יום ולא מזה אבד את זה הן ויראה לישתדק זה אינו אלא בכפרים שהעם טרודין בשתקים שלהן וכפני מה אין אמרי לראובן אם אמת הדבר שכבר לך או נהן לך בכתנבר לכה לא נזדרת בשנד שלך בפני שאין אדם נהר כשנדרו והלך כל יבית וחזקה שאין אדם נהר בשטר אלא עד ג' שנים וכיון שדואה שאין אדם כמחה בו שוב

אינו נהר הרי שמיחה שמעון במדינת רחוקה מפני מה לא יטעון ראובן ויאמר לא שמעתי שמיחה כי כדרי שאוהר בשטרי בפני שאומר לו חברך יש לו חבר והחבר יש לו חבר וחזקה שהגיע אליך הדבר וכיון שידעתה שמיחה כך בתוך ג' שנים אם באמת היה לך שטר ולא נזדרת בו אתה רפסדת על עצמך לפיכך אם מיחה שמעון בפני עדים ואמר להם אל תוציאו דבר זה מפניכם אין זה מחאה אבל אם אמרו העדים מעצמן אין דבר זה יוצא בפניו הרי גם זו מחאה שהדבר שאין אדם מצוה עליו אומר שלא בכתה וכן אם צוה לעדים ואמר להם אל תודיעוהו או שאמרו הן מעצמן אין אנו מודיעין אותו גם זו מחאה היא אף על פי שאין מודיעין אותו מודיעין הם לאחרים ודבר זה יגיע אלך כיצד רמחאה אומר בפני שנים פלוני משתמש בחצרי או בשדרי גולן הוא ולעתיד אני תובע אותו בדין וכן אם אבד להן שכורה היא ביוד או משכונה ואם ישעון עלי שמכרתי או נתתי אני תובע אותו בדין וכן כל כיצא בזה הרי זו מחאה אף על פי שלא מיחה במדינה זו שהחזיק בה זה אבל אם אמר להן פלוני משתמש בחצרי גולן הוא אין זה מחאה שהרי ראובן אומ' בששמעתי אמרתי טבא חרף אותי בלבד ולפיכך לא נזדרתי בשטרי מחאה בפני שנים מחאה וכוהבים אף על פי שלא אמר להם כתוב וכיון שמיחה בשנה ראשונה אינו צריך לחזור ולכת' בכל שנה ושנה אבל צריך שלא יהיה בין מחאה לבחאה שלש שנים נמורות ואחר כך אם מיחה אינה מחאה לפיכך צריך למחות בסוף כל שלש שנים ואם מיחה ועבד שלש שנים נמדות ואחר כך מיחה אינה מחאה הביא ראובן עדים שה שמעון בעל השדה קבץ פירות שדה זו ונרגס לי תעמיד השדה ביד ראובן ואפ"י טען שמעון מכרה לו או נתן לו שאלו לא כבר או נתן לא היה משתמש ראובן בשדה זו ונתן לו פירותיה טען שמעון ואמר אבת ה ה הדבר ולפירות הורדתו ושלו היו דפירת אבל הגוף לא מכרתי נאמן חוזר לשמעון אלא אם כן אכלה ראובן בפניו שלש שנים ולא ביהו בו כמו שבארנו

פרק שנים עשר

כלש פניב שימדנו מיום ליום אפילו היו הכרים יום אחד לא והיך ומלוקין אותו כבנה ככה דברים אמורים בקרקעות שהן עושין פירות כגון דבית וההצרות והבירות והשחין ורטריות והיניו והפונדקית והכרעציות והשוכנות ובתי הכדין וכו' השלחין שמשקין אותם רמ' חזרעין בה ונוטעין והננות והפרדסין וכן עבדים הניהלכין כמו שבארנו אבל טודה הבעל שהיא שותה מימי נשמים בלבד וטודה אילן אינה מיים ליים וכיון שאכלו שלש תבואות כמין אחד הרי אינו כשלש שנים ביוד דיתה טדה הכרים ונדר שלש נדרות או טדה ענבים וכיצר שלש ביירות או טדה ותיב וכסקי שלש כסיקות הרי אלו כשלש שנים וחזקת ואפילו היו האילנות רצופין ולא היה ביניהן דרחק כראוי שהרי סופן ליבש הואיל ואכלין שלש שנים החזיק הביא עדים שהיה דר בחצר זו שלש שנים או ושכרה שלש שנים הרי זו חזקה טען בעל החצר ואמר טמא לא שכן בה ביזם ובלילה או טמא אלו שהשקדו להם לא טכנו בה ביזם ובלילה הרי זו טענה ואוכרים לחזקת או הביא עדים ששנים אלו נמורות ביזם ובלילה או תסתלק אפילו בא עדים ואמרנו שטר ואנוודו בה ביזם ובלילה וטען בעל השדה ואמר יביאו עדים שדרו בה ביזם ובלילה צריכין אלו השוכרין להביא ראיה שדרו בה

בתחלה קיים שטרך אם נתקיי ודאי טוב וידון בשטר ואם אי אפשר
לו לקיימו סומכין על עדי חזקה ושבע הסת שלקחה עידי החזקה
שהעיד אחד משניהם שאכלה חטים שני חזקה והשני העיד
שאכלה שעורים עזתן קיימת שאין העד מוקדק בזה העיד
האחד שאכלה זה שנה ראשונה שלישיית חמשיית והשני מעיד
שאכלה שניה ורביעי וששית אין עזתן מצטרפת שכשנה שמעיד
בה זה לא העיד בה זה ותחזור הקרקע והפירות כי שירד לשדה
בחזקת שהוא יורש ואכל פירותיה ונמצא יורש אחר שהוא קרוב
ממנו ודאמי ליהודה בין שנמצא בעדים בין שהודה לו זה שירד
תחלה חייב להחזיר כל הפירות שאכל שנים שהיו עוררים על
השדה זה אומ' שלי זה אומר שלי ואין לאחד מהן ראיה או שהבי'
כל אחד מהם עדים שהיא שלו או של אבותיו או שהביא כל אחד
משניהם עדים שאכלה שני חזקה והשנים שהעידו בהן אלו הן
השנים עצמן שהעידו בהן אלו מניחין אותה בידיון וכל המתגב'
חד בה ויהיה האחד מציא מידו ועליו הראיה ואם בא שלישי
ותקף עליהן וירד לתוכה מסלקין אותו מכנה הביא האחד עדים
שהיא של אבותיו ושאכלה שני חזקה והרי היא חזת ידו נמצאת
עזת החזקה של שניהם מוכחשת מעמידין אותה ביד זה שהעידו
עליו עידי החזק' שהיא של אבותיו ומדידין אותו לתוכה חזר השני
והביא אף הוא עדים שהיא של אבותיו שהרי נמצאת גם עזתו זו
מוכחשת וחזרים ב' ד' ומסלקין ממנה את הראשון ומניחין אותה
ביד שניהם וכל המתגבר ירד בה זה אומ' של אבותיו זה אומר של
אבותיו זה הביא עדים שהיא של אבותיו זה הביא עדים שאכלה
שני חזקה תחוד לזה שהביא עדים שהיא של אבותיו ויהיו הפירו'
שאכל שהרי לא טען כלום ואין אכילתו ראיה שכל חזקה שאין
עמה טענה על הבעלים אינה כלום חזר זה הבחזיק ואמר כן של
אבותי היתה ואתה מכרתה לי זה שטענתי תחלה שהיא של
אבותי בלומר שאני סומך עלי' והרי היא של כשל אבותיו או
שאמר של אבותי שלקחת מאבותי ודי זו טענה נכונה שהרי
בתן אמתלא לדבריו הראשונים ומעמידין אותה בידו ואם טען
בתחלה ואמ' לו של אבותי ולא של אבותי אין טעמין לו בטענה
זו האחרת וכן כל כיוצא בזה ראובן שהיה בתוך שדה ונא שמעון
וערער עליו ואמר ראובן שדה זו כללי קביתיה ואכלתי אותה שני
חזקה אמר לו שמעון והלא שטר זה בקיים בידי שאני לקחה
מלוי מהצמ' ארבעה שנים חזר ראובן ואמר וכי תעלה על דעתך
ש' שנים בלבד יש לי משקנתייה שנים רבות יש לי משקנתייה
ואני קדכתך הרי טענת ראובן טענה שאדם קורא לשנים רבות
שני חזקה לפי' אם הביא ראובן עדים שאכלה ז' שנים שנמצא
שאכל שני חזקה קדם שלקחה שמעון מעמידין אותה בידו אבל
אם אכלה פחות משבעה שנים תחזור לשמעון שאין לך כחאת
גזלה מזו שהדי מכרה קדם שהחזיק ראובן זה אומר של אבותי
והביא עדים זה אומר של אבותי ואין לו עדים תחוד לזה שהביא
עדים ומוציאין מזה כל פירות שהודה בהן שאכלן אעפ' שאין
עליו עדים שאכל שהרי הוא אומר שכחבת אבותיו אבל והרי
העדים שהיא של אבותיו של זה הטען וכן כל כיוצא בזה הביא
הבערער עדים שזו השדה שלו וזה שבתוכה טען כנך לקחה
והרי שטר והוציא שטר בקיים טען הבערער שהוא מזויף והוד'
בעל השטר ואמר כן הוא אבל היה לי שטר כשר ואבד ולקחתי
זה שבדי כדי לאיים עליו שזדה שכבר לי באב' הואיל ואלי רצה
דה עומד בשטרו שהרי בקיים הוא הרי זה נאמן ואין מציא את
השדה מתחת ידו וישבע הסת הביא הבערער עדים שזו השדה
שלו זה שבתוכה טען כמך לקחתייה ואכלתייה שני חזקה והביא

עדים שאכלה שני חזקה טען הבערער ואמר היאך תמיעון
שלקחת מכני היום שלש שנים ובאותו הזמן לא הייתי במדינה זו
מצריכין זה שבתוכה להביא ראיה שזה פלגני שבערער היה עמו
במדינה בזמן הזה שטען שכבר לו בו אפ' יום אחד כדי שיהיה
אפש' שיככור ואם לא הביא מסלקין אותו כי שהלך לכדינת הים
ואבד דרך שדהו בין שהיו ארבעה השדות המקיפות אותה לד'
אנשי' בין שהיו ארבעה קנו מאחד הרי כל אחד מהן דוחה ואמר
שמא דרך שלך על חכרי הוא לפיכך יקנה לו דרך כמאה מנה או
יפדה באויר וכן אם היו ד' השדות לאיש אחד שקנה אותן כל אין
לו עליו דרך שהרי אומר לו עתה אם אחזיר לבל ארד שטרו אין
אתה יכול לעכור על אחד מהן ואני קביתו ככל אחד מהן כל וכו'
שיש לי אבל אם היה בעל ד' שדות המקיפות איש אחד ודא בעל
המצד שלה בתחלה ועד סוף הרי זה אומר לו ככל מקום דרכי
עלך ויך לו כקצרה באיו שדה שירצה בעל השדות וכן כל
כיוצא בזה ואם החזק בדרך ואומר זו היא דרכי אין מסלקין אותו
מכנה אלא בראיה ברורה

פרק ששה עשר

ראובן שבכ' לשמעון שדה והיה לוי מעידי השטר וכא לוי לערער
על השדה ולטעון שראובן גזל אותה מכנו אין שומעין לו ואין
משגיחין על ראיות שיביא על אותה שדה והרי אבד כל זכותו
שאמר לו היאך תעיד על הכבר ותבא והערער וכן אם העיד לוי
בשטר שכתוב בו חסדה פלו' של ראובן כיצד כדא או מעד האל'
ועשה השדה סימן לאחד והעיד בשטר אבד את זכותו ואינו יכול'
להזור ולערער שאומרים לו היאך תעיד בשטר זה שכתוב בו
השדה הזאת כיצד פלו' ותחזור ותערער עליה טען העד ואב' תלם
אחד הוא שעשיתי סימן ולא כל השדה ואתה התלם וככו' לכער
בלבד הוא של ראובן הרי זו טענה הנשכעת רש לו לערער על
כל השדה חוץ כאותי התלם ואין כל דברים אבותין אלא כאחד
בעדי השטר שבא לערער אבל הדין שקי' השטר יש לו לערער
כפני שיכול לשעון ולזכר לא ידעתי מה היה כתוב בשטר כפני
שיש לדינין לקיים השטר אעפ' שלא קדאוח אבל העדים אין
דוחבין על השטר אלא אם כן קדאוחו כולו וידקדקו בו בא שמעו'
ונכרך בלוי ואמר לו הריני קונה שדה פלו' כדראובן וכעצתך אבך
אתה אבד לו לוי לך וקנה אותה נכבה היא יש לו ללוי לערער
עליה ולא איבד זכותו שהדי לא עשה בעשה רש לו לומר רצוני
היה שתצא בתחתיד ראובן שהוא אלם כדי שאהבטנה בדין
ואקח שדי ראובן שערער על שמעון ושמעון: כר איני יודע
מה אתה סח אלא שדה זו כללי לקדתי והרי עדים שאכלתייה כני
חזקה אבד לו ראובן והלא עדלי' לי שבערב באתה אלי ואנרת
לי בכור לי שדה זו אין זו ראיה ויש לו לשמעון לזכר רציתי לקנ'
ככך כדי שלא תערער ולא תגריהני בדין אעפ' שאיני יודע אם
היה לך או אינה וכן כל כיוצא בזה ואם לא טען שמעון טענה זו
אין טענין לו ראובן שערער ודביא עדים ששדה זו שלו ושמעון
שבתוכה טען אתה מכרתה לי ואכלתייה שני חזקה וראובן אבד
בגזל אכלתו בין שלא היו עדים שאכל כלל בין שהיה טס עד אחד
שאכלה שלש שנים אינו חייב להחזיר הפירות שאכל שהרי הוא
אומר שלי אכלתי ואין עליו עדים שכתובין אותו בפירות שהרי
בעצמו הודה וזה העד שהעיד שאכלה שלש שנים לפות כח של
אכל הוא בא ואלו היה עמו אבד היתה השדה ענבת בידו

בכסם בין שמינה אותם בית דין בין שמינה אותם אבי יתומים
וגדלו היתומים והניחו אותם בין שמינה אדם אפטרופוס על
הוצאתו והכנסתו האיל והן משתמשין ברשות אין להן חזקה
עברו האפטרופין ממנוין ואכלו שלש שנים אחר שעברו הרי זו
חזקה השתפין כיצד אם היה שוחף בשדה זו ואין בה דין חלוק'
אעפ"י שאכל את כולה האחד מהן כמה שנים הרי היא בחזקת
שניהם ואם יש בה דין חלוקה ואכלה האחד כולה שני חזקה יש
לחזקה שהרי אומר לשותפו אם באמת שלא מכרת ולא נתת
היאך אכל את כולה ואתה שותק ולא מחית כל שלש שנים
וכן האיש שאכל בנכסי אשתו שני חזקה אף על פי שהתג' עמח
שאין לו פירות כנכסיה ואפילו ותנה עמה כשהיא ארוסה שלא
ירשנה ואחר כך אכל ובנה והרס ועשה כל מה שעשה וכן האשה
שאכלה פירות בנכסי בעלה ונשתמש בהן כחפצה כמה שנים
אף על פי שיחד לה שדה במונותיה ואכלה שדות אחרות אין
אבילתן ראייה וכן הבן שהוא סומך על שלחנו של אביו ונחשב
בכלל בני ביתו אם אכל נכסי אביו שני חזקה וכן האב
שאכל נכסי בן זה שהוא סומך עליו שני חזקה אין אבילתן ראי'
וכן שפירש מאביו ואשה שנתגרשה אפילו כפק גרושין ודין הן
כשאר כל אדם ראשי גליות שהיו בימי חכמים לפי שדה בהן כח
לרדות את העם אין אבילתן ראייה וכן אור שחזק בנכסיהן
אפילו אכל כמה שנים אין אבילתן ראייה לפי שאין כחזק כפני
שידן הקפה כל זמן שידעו כסלקין זה ככנה אבל נשבעין דסת
שלא מכרו ושלא נתנו ואם הן החזיק בנכסי אחר ואמר שלא
מיר נשבע דסת שלא מכר להן ולא נתן להן הגולן כיצדמי
שהחזק גולן על שדה זו או מי שהחזק אבותיו שהן הדרג' נפשו'
על עסקי בכון אף על פי שאכל שדה זו כמה שנים לא החזק
והחזק' שדה לבעלים

פרק ארבעה עשר

כל אלו שאין אבילתן ראי' אם הביאו עדים שמכרו להן הבעלים
שדה זו או נתנה להן כמתנה ראייתן ראייה חזק' כן הגולן והבעל
בנכסי אשתו באמה נכסים אכרו בנכסי צאן כרז' או בשדה
שייחד לה בסמוכותה ובשדה שכתב לה בכתובתה ובשדה שנתן
לה משלו אבל בנכסי כלונ' יש לו ראייה כמו שבארנו בהלכות
אישות כיצד הגולן אין לו ראייה בין שהחזק גולן על שדה זו
אף על פי שהביא ראייה שהודה הבעל בפני עדי' שכבר לו שדה
זו ולקח דכיס והבעלים אומרים לא מכרנו אלא בפני הדי' הודינו
לו כרציאין את השדה כידו ואין לו כלום ואם העידו העדים
שנפניהם כנה לו כך וכך כרציאין את השדה כיד הגולן וכחזירין
לו הבעלים את הדכיס כמו שבארנו בהלכות גול' בן האוכן
ובן העדים ובן האפטרופוס שאכל שדה זו שני חזקה אם טענו
שדבעלים מכרו להן או נתנו להן יש להן חזקה ואם טענו
שהיא ירשה להן באביהם שאכלה שני חזקה אין להן חזקה
ואם הביאו עדים שהיו הבעלים לאביהן שמכרה להן או נתנו
מעמידין את השדה כידן בן הגולן אף על פי שהביא ראייה
שהודו הבעלים לאביו שכבר איתו ראייה כמו שבארנו אבל
בן הגולן אפילו בא בטענת אביו יש לו חזקה בא בטענת אביו
אביו אין לו חזקה הגר אפילו אכלה כמה שנים אין אבילתו ראייה
ואם לא הביא טע' החזק' השדה לבעלים כלא טע' שבוט' שלא
תקנו שבוט' דסת אלא לישראל וישראל הבא בחמת דגוי הרי
הוא כגוי שאין אבילתו ראייה טע' זה הישראל' דבא בחמת הגוי
ואמר בפני לקחה הגוי שכבר לי כזה ישראל הכערער עלי' הדי'
זה נאמן וישב דסת על כך כהך שיכו' לום' אג' לקחת' כבך ודרי

אבלתיה שני חזקה יכול לומר בפלוג' לקחתיה שבפני לקח'
מכך אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל כיצד אכלה בפני
בשהוא קטן שנה אחת ושנים אחד שהגדיל וטע' אתה מכרה לה
אתה נתת לי אין זה כלום עד שאכל שלש שנים רצופות אור'
שהגדיל כי שהחזיק בנכסי קטן שנים רבות וטע' ואמר בשכונה
הן בידי ויש לי חוב עליהן כך וכך הואיל ואולי רצה אמר לקוחים
הן בידי נאמן שהרי אינה בחזקה שדיה לאביו ואל' זה והרי זה
גובה בשכונה מה שטע' ותחזק ליתומים אבל אם יצא עליהן
קול שהיא של יתומים אינו נאמן שהרי אין מחזיקין בנכסי קטן
ותחזק השדה וכל הפירות שאכל ליתומים עד שיגדילו ויעשו
עכהן דין אכלה שני חזקה בחי אביהן כהך שיכול לומר לקוחות
היא בידי באביהן נאמן לומר חוב יש לי על אביהן וגובה אותה
מן הפירות וגובה שלא בשכונה כהך שיכול לומר שלי הן
בדוח שבר' מחמת סכנת נפשו כגון שהיה המלך מבקש להביא
אין מחזיקין בנכסיו אפילו אבל החזיק כמה שנים וטע' שלקח
אין אבילתו ראייה ואין אבירין לבעל השדה למה לא מחזיק' כפני
שהוא מתעסק בנפשו אבל הכורח מחבת כהן הרי הוא ככל
אדם ואם לא מיתה מחזיקין בנכסיו מחזיקין בנכסי אשת אשת
כיצד אכלה מקצת שני חזקה בחיי הבעל ושלש שני' אחר מיתה
הבעל וטע' ואמר אתה מכרת לי ובעליך כעמידין אותה בית
כהך שיכול לומר מכך לקחתך אור' מת בעליך שהרי אכלה
שני חזקה אור' מיתה הבעל ולא מיתה כו' אבל אם אכלה בחי
בעל כמה שנים ולא אכלה שני חזקה אחר מיתה בעלה אין לו
חזקה כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה כיצד הרי שאכל
פירות שדה זו כמה שנים ובא הכערער ואמר לו באין לך שדה זו
שלי הוא השיבו ואמר לו איני יודע של' כי הוא וכיון שלא אבד
לו אדם כלום יודתי לתוכה אין זו חזקה שהרי לא טע' שלקחת
היא נזנה לי ולא שידשה אף על פי שלא טע' אין כרציאין אותה
מידו עד שיביא זה הכערער עדים שהיא שלו הביא עדים תחזק
לא השדה וכרציאין כזה כל פירות שאכל ואין פהזין לח
הבחזק תחזק ואין אונ' ככא שטר היה וך ואבד עד שיעקו
מעצבו ואם לא טע' יחיד כל הפירות שאכל וכן האוכל
שני חזקה כחכה ישי' שטר כידו ונביא השט' בטל בשלי' החזק'
תחזק' השדה עם כל הפירות לבעלים הבא בחמת ידוטה צדך
להביא ראייה שדר אביו בשדה זו או נשתמש בה אפילו יום אחד
וכיון שאכלה הוא שלש שנים כחמת אביו מעמידין אותה בית
אבל אם לא הביא ראייה שדר בה אביו כלל תחזק' השדה תל'
הפירו' הכערער שיש לו עדים שהוא שלו שהרי אינו טע' עליה
שכבר או נתן לו ולא נודעה קרק' זו לאבותיו הביא ראייה שניראה
בה אביו אינה כלום שכא בא לבקר אותה ולא קנאה אלא ערך
להביא ראייה שדר בה אביו בה אפ' יום אחד הרי שאכל שדה זו
שנים רבות ובא הכערער ואמ' לו מה לך ולשדה זו הודה ואמ' לו
יודע אני שהיתה שלך אבל פל' מכרה לי והוא לקחה ככך ואמ' לו
הכערער פל' שכבר לך גולן הוא האיל והודה שהיא שלו ושלא
לקחה ככנו תחזק' השדה וכל הפירות לכערער אעפ"י שאין לה
הכערער עדים שהיא שלו וכן כל כחצ' כזה הביא זה הכח' עדי'
שפל' שכבר לו דר בה אפ' יום אחד או שאמר לו בפני לקח' ככך
ואור' כך מכרה לי מעמידין אותו ביתו שהרי יש לו טענה עם
חזקתו ואלו רצה טע' ואמ' ככך לקחתיה שהרי יש לו שני חזקה

פרק חמשה עשר

מי שערער על שדה זו והביא עדים שהיא ידועה לו והביאו
שכתבו שטר שלקח' מכנו והבי' עדים שאכלה שני חזק' אביל'

בכור שנולד אחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים שנא' והיה ביום הנחילו את בניו וכו' כי את הבכור בן השטנאה יכיר ואם יצאת פדותו בחיי אביו אעפ"י שלא יצא כל ראשו לאיך העולם אלא לאחד מיתת אביו הרי זה נוטל פי שנים בכור שנקרע ונמצא זכר אינו נוטל פי שנים ואינו ממעט בחלק בכורה שנולדו לו בני עד שיהיה בן משעת לידה כיצד אינו ממעט בחלק בכורה הרי שהיה לו בן בכור ושני פשוט' חה הטומטום שנקרע ונמצא זכר הבכור נוטל רביע הממון וכו' אין עמו אלא שני הפשוטין בלב' וחצי וחריבוע הגשא' וחלקין אותו שני הפשוטין עם הנקרע ועם הבכור בשוה קטן בין יום אחד ממעט בחלק בכורה אבל לא העובר ובן שנולד אחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק בכורה בן שנסתפק למי אם הוא בכור או פשוט כגון שנתערב עם אחר אינו נוטל פי שנים וכיצד עושין אם הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה ונוטלין חלק בכורה עם אחיהם ואם לא הוכרו כגון שילדו במחבואה אחת אין כותבין הרשאה ואין כאן חלק בכורה מי שהיו לו שני בנים בכור ופשוט ומתו שניהם בחייו והניח בנים הבכור הניח כתי' הפשוט הניח בן דרי בן הפשוט יורש בגנסי הקן שלישי שהוא חלק אביו ובת הבכור ירשת שני שלישי שהוא חלק אביה וכן הדין בבני האחין ובני אחי האב ובכל הזרשין אם היה אבי אחד מן האחין בכור נוטל חלק בכורה שלו זה החדש בזה וזה הבכור נוטל פי שנים בגנסי האם כיצד בכור ופשוט שירשו אבם וחלקין בשוה בין שהיה בכור לנחלה בין שהיה פטר רחם בכור לנחלה הוא הנולד לאב ראשון שכן הוא ראשית אונן ואין משגיחין על האם אפילו ילדה כמה בנים הואיל מה ראשון לאביו יורש פי שנים הבא אחר גפלים אעפ"י שיצא ראש הנפל בשוה' ודי הבא אחריו בכור לנחלה וכן בן ט' שיצא ראשו בת הבא אחריו בכור לנחלה שזה שנא' ראשית אונן הוא שלא מלד לו קודם לזה חלד שיצא חי לאיך העולם לפיכך בן תשעה שהוציא חב ראשו זה הבא אחריו אינו בכור יצא דופן והבא אחריו שניהן אינן בנדים וראשון לפי שלא נולד ונאמ' וילדו לו בנים והשני שהרי קודם אחר הרי לו בנים בגיחמו ותגיד אין לו בכור לנחלה אבל ישראל שהיה לו בן מן השפחה ומן הגויה הואיל ואינו קרוב בנן הבא לו אחריו מן הישראלית בכור לנחלה ונוטל פי שנים היה הבכור ממזד נוטל פי שנים שכן את הבכור בן השטנאה יכיר זה שטנאה כנשואיה ואין צריך לה' אם היה בן גרשה או בן חלוצ' שלישי נאמנין על הבכור וזה ואמר ואביו חיה כיד שאם אבדה שוה יצא ראשון נאכנת אבן כל שבעת ימי הלידה נאכנת לומר וזה הבכור אביו לעולם אפילו אמר האב על מי שלא החזיק בנו כלל הוא בני ובכרי הוא נאמן וכן אם אמר על הבחוק לנו שהוא בכורו אינו בכור נאמן האב שנשתתק בודקין אותו בדרך שבדקין לגיטין אם רמז א כתב שזה בנו במדו הרי זה נוטל פי שנים העידו עדים שהן שכעו מאביו של זה אומר דברי' כך וכך שהרי אותן הדברים יודע בכללן שזה בנו בכורו הרי זה נוטל פי שנים אעפ"י שלא אמר האב כפידוש זה בני במדוי שכעו מן האב שאמר זה בני בכור אינו נוטל פי שנים כעדות זו שבא בכו' לאמר הוא ולזה נתבון האב עד שיאמר בני בכורי

פרק שלישי

אין הבכור נוטל פי שנים בגנסי הרואין לבא לאחד מיתת אביו אלא בגנסי הבחוקין לאביו שבאו לרשותו שנ' בכל אשר ימצא לו כיצד אחד ככור ישי אביו שכתב לאחד מיתת אביו הבכור הפשוט יורשין כאחד וכן אם היתה לאביו בלחה או היתה לו

ספי' כיס יורשין אותה כאחד הניח להכ פרה מושכרת או מזכר' או שהיתה רעה כאפר וילדה הבכור נוטל בה ובולדה פי שנים שחט אחד בככריו אביו בהמה ואחר כך מת אביו נוטל פי שנים במתנות של אותה בהמה' אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבו נבסים לאחר מיתת אביו אלא מעלה אותו השבח ברכים ונתן היתר לפשוט והוא שישתנו הנבסים כגון כרמל שנעשו שבלים וכפניוס' שנעשו תבירים אבל שבחו מחמת עצמן ולא נשתנו כגון אילן קטן שגדל ועזבה וארץ שהעלתה שרטון הריזה נוטל בשבח פי שנים ואם מחמת הוצאה השבחו אינו נוטל אין הבכור נוטל פי שנים בכללה אעפ"י שהוא בשטר אעפ"י שגבו קרקע בזה אביה' היה לאב מל' ביד הבכור הרי זה ספק אם נוטל בה פי שני הואיל וישנה תחת ידו או לא יטל הואיל ומחמת אביו ירשנה ועדין לא באה לידי של אביו לפי' יטל ממנה חצי חלק בכורה נכד שכבר חלק בכורה קודם חלוקה כמבדוקים בפני שיש לבכור חלק בכורה קודם חלוקה לפי' אם חלק עם אחיו קודם במקצת בגנסי בין בקרקע בין במטלטלין ונטל חלק בפשוט ויתר בכל הגנסי ואינו נוטל בשארן אלא בפשוט בדי' בשלא מיחה אבל אם מיחה באחיו ואמר בפני שנים ענינים אלו שאני חולק עם אחי בשוה לא בפני שמהלתי בחלק בכורה הרי זה מחאה ולא יתר בשאר נבסים ואפילו מיחה בעגבי' כשהן מחברים ובצתום וחלקם בשוה לא יתר בשאר נבסים אבל אם דרכום וחלק עמהן בשוה בין ולא מיחה בהן משנעשה יין ויתר בשאר הגנסי הא לכה זה דוכה לבי שמיחה בעגבים וחלק עמהם בשוה בתי' שהרי יתר בכל וכן כל כיוצא בזה מי שיבס אשת אחיו הוא יורש כל נבסי אחיו הבחוקים וכל הרואין לבא לאחד ככאן הרי הוא בהן בכל האחים שהרי בכור קרא אותו הכתוב שנ' והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו ובת ולא יבס כבישראל וכשם שאינו נוטל ככנו כראוי כבבוחק כך אינו נוטל בשבח שטבוח נבסים אחרי מת אביו משעת מיתה עד שעת חלוקתו עם אחיו בגנסי אביו ואפי' השבחו נבסים אחר שיבס וקודם שיחלק הרי הוא בשבח כאחד מן האחין אעפ"י שנוטל מן הגנסי אלו שני חלקי' חלקו וחלק אחיו שיבס אשתו הואיל וכתב האב בחיי מלך ככר ביארנו בהלכות שכניב שהבכור נוטל בחלקים שלו כאחד במזד אחד אבל היבס שחלק עם אחיו בגנסי אביו נוטל חלקו וחלק אחד כגורל ואם עלה נולד בשני מקומות נוטל בשני מקומות שזבדת יבס שכתב אפי' עשה בה אוד מן האחים באבד כשפחת ביה אביה יורשין בגנסי מלוג חצי נכסי צאן כרחל וירשי הבעל יורשין כמכתה עם חצי נכסי צאן כרחל וירשי הבעל חייבין בקבורתה והאיל והן ירשו כמכתה כנו שבארנו במקום

פרק רביעי

האומר זה בני מה אחי או זה אחי אביו או שאר הזרשין אותו אעפ"י שהודה באנשים שאינן בודקין שדן קר' ביו הרי זה נאמן וירשנו בין שאמר כשהוא בריא בין שאב' כשהוא טכיר כרע אפי' נשתתק וכתב בכתב ידו שזה יורשו בודקין אותו בדרך שבדקין לגיטין היינו מחזקים בזה שהוא אחיו או בן דודו ואבד אינו אוד ואינו בן דודו אינו נאמן אבל נאמן הוא על מי שהחזיק שהוא בגו לומר אינו בני חלא ירשנו ויראה לו שאפילו היו לבן בנים אף על פי שאינו נאמן עליו לומר אינו בני לענין ירום ואין בחוקין אותו ככור על פיו נאמן הוא לענין ירושה ולא ירשנו האומר זה בני ויתר ואמר עכרי הוא אינו נאמן

לפי ישיבת ראובן הכת שלא כבד וחוזר לו השדה וישבע שמעון
הסת שאינו חייב לו כלום בפירות שאכל הפטר היו שני עדים
מעדי עלי שמעון שאכלה פירות משני חוקה חזיר כל הפיר שאכל
ואפילו היה עד אחד חייב להחזיר על פיו שהרי אינו ככחש העד
אלא אם צמת העיד ואכלתי שני שנים שלי אכלתי ונמצא מחוייב
שבתה ואינו יכול להשבע ומשלם כל המחוייב להחזיר הפירות
אם לא היה יודעין ואין ביד יכולין לשער אותן כשאר הבתים
וכיצא בהן שווא ידע אלא היה פירות אילן או פירות שדה שאינן
יודעין הואל ואין באן טענה ודאית ישלם מה שחדה בו שאכלו
וכחזיק על מי שאכל יותר ולא ישלם כל המחזיר קרקעו כחזית
ידו אם שכרה לאחרים כשהיה מחזיק בה והיו השוכרין קיימין
כרצאין בהן השכר פעם שניה ונתנין לבעל הקרקע וחוזרין
ותובעין זה ששכר להם מקום שאינו שלו אסור לאדם לטעון
טענת שקר כדי לענות הדין או כדי לעכבו כיצד היה נושה בחבירו
מנה לא ישענו ר' כדי שחדה במנה ויתחייב שבועה היה נושה ק'
וטענו באתים לא יאמר אבד הכל בכדי ואודה לו במנה ביני
לבינו כדי שלא יתחייב לו שבועה היו שלשה נושין בנה בנה
באחד ובפר בהן לא יהיה אחד תובע ושנים מעדין וכשיצא
במנו יחלוקו על דברים אלו וכיצא בהן הוהיד הכתוב
ואמר מדבר שקר תרחק

הלכות נחלות

מצות עשה אחת והוא דין סדר נחלות וביאר מצוה זו בפרקי אלו

פרק ראשון

סדר נחלות כך הוא מי שמת ירשנו בניו והם קודמין לכל והזכר'
קודמין לנקבות בכל בקים אין לנקבה עם הזכר ירושה אם אין
לו בנים ירשנו אביו ואין האם יורשת את בניה ודב' זה מפי הקבל'
וכל הקדש בנחלה יצאי ירכו קודמין לפי מי שמת בין איש בין
אשה אם הניח בן יורש הכל לא נמצ' לו בן לעולם מעיינן בארעו
של בן אם נמצא לבנו זרע בין זכרים בין נקבות אפי' בת בת
בנו עד סוף העולם היא תרש את הכל לא נמצ' לו זרע בן חוזר'
נמצ' רבת היתה לו בת הידש את הכל לא נמצאת לו בת בעולם
נעדינן על זרע הבת אם נמצא לה זרע בין זכרים בין נקבות עד
סוף העולם הוא ירש הכל לא נמצא לה זרע בת חזרת הידשה
לאביו אם לא היה אביו קיים מעדינן על זרע האב שהן אחי הבת
כשם לו אם או זרע אח יורש את הכל ואם לאו חזרין אצל האחר'
ואם לא אחות או זרעה ירשנו הכל ואם לא נמצאת לו זרע אחי'
ולפי זרע אחות הואל ואין לאב זרע חוזר הידשה לאביו האב
לא היה אביו אב קיימין על זרע של אביו האב שהן אחי אביו
של כל החזירים קודמין לנקבות הרען של זכרים קודמין לנקבות
כמו ש' היה דין כזרעו של כת עצמו לא נמצא אחדם לאביו לא
הם הלא יען תיחד ידש' לאביו אביו האב ועל הדרך הואת נחלה
בניו בשתי העד ראובן נמצאת אומר רבן קודם לבת וכל
מצאי ירכו של בן קודמין לבת והבת קודם לאביו וכל יצאי
ירכה קודמין לאביו אביו ואביו הבת קודם לאביו הכת בפני שהם
יצאי ירכו והאם קודם לאחות וכל יצאי ירכו של אח קודמין
לאחות ואחות קודמין לאביו אביו וכל יצאי ירכו קודמין לאביו
אביו אביו האב קודם לאחי האב של כת ואחיו אביו קודמין לאח'
אביו וכל יצאי ירכו של אח אביו קודמין לאחות אביו ואח' אביו
קודמת לאביו אביו אביו של כת וכן כל יצאי ירכו של אחות

אביו קודמין לאביו אביו ועל דרך זה הולך ועולה עד ראש
הדורות לפי אין אדם מישראל שאין לו יורשין מי שמת והניח בת
ובת הבן אפי' בת בת בת הבן עד סוף כמה דורות היא קודמת
ותירש הכל ואין לבת כלום והוא הדין לבת האם עם האחות ולבת
הבן אחי אביו עם אחות אביו וכן כל כיצא בהן מי שהיו לו שני
בנים ומתו השני בנים בחי והניח הבן האחד שלשה בנים והניח
הבן השני בת אחת ואח' כך מת חזק נמצאו שלש בניו בניו יורשין
חצי הנחלה ובת בנו יורשת החצי שכל אחד ואחד מהן יורש חלק
אביו ועל דרך זו חלקי בני האחי ובני אחי האב עד ראש הדורות
משפחת האם אינה קרובה משפחה ואין ירושה אלא למשפח האב
לפי האחים מן האם אין יורשין זה את זה ואחין מן האב יורשין
זה את זה ואחד אחד שהוא מאבד בלבד או אחיו מאבד ומאבדו כל
הקרובין בעברה יורשין בכשרים כיצד כגון שהיה לו בן ממזר או
אח ממזר הדי אלו כשאר בנים וכשאר אחין לנחלה אבל בנו מן
השפחה או מן הגברית אינו בן לדבר מן הדברי ואינו יורש כלל
האשה אינה יורשה בעלה כלל והבעל יורש את כל נכסי אשתו
מדברי סופרים והוא קודם לכל בירושתה אעפ"י שהיא אסור עלין
כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ואעפ"י שהיא
קטנה ואעפ"י שהבעל חרש הוא יורש את אשתו כבר ביארנו
בהלכות אישות שאין הבעל יורש את אשתו עד שתכנס בדשות
ושאין הפקח יורש את החדשת שנשאה כשהיא חרשת אפילו
בזמנה ושם ביארנו שהיא יורש את נכסי אשתו שבאו לירשתה
והחזקו בין נכסים שהכניסה לו בנזונייתה בין נכסים שלא
הכניסה לו ומי שנתגרשה ספק גרושין וכתה אין הבעל יורש בעל
שנשא קטנה שאינה צריכ' מאן אינה יורשה שהרי אין באן טעם
אישות וכן טעם שנשא פקחה או פקח שנשא שטתה אינו יורש
שהרי לא תקנו חכמים להן נשואין בעל שמתה אשתו ואחר כך
מת אביו או אחיה או אחד מן המירשין אותה אין הבעל יורש
אותן אלא יורש אותן זרעה אם היה לה זרע או תחוד הידשה
לכשפוחת בית אביו שאין הבעל יורש נכסים הרמזין לכא לאוד
כבאן אלא לנכסים שכבר באו לירשתה קודם שתמות וכן אין
הבעל יורש את אשתו והוא נקבר בשאר הידשין של מטפח האב
כיצד בעל שמת ואחד כך כתה אשתו אין אומדן הואל והבעל
היה קודם לכל אדם בירושתה כך יורש הבעל יקדמו לטא יורש
האשה אלא יורשיו האשה כמשפחת בית אביו הם היורשים אותה
אם כתה אחד בעלה וכן אין הבן יורש את אביו בקברו כדי להנחיל
לאחיו מאבד כיצד מי שמת ואחד כך מתה אביו אין אביו הואל
ואלו היה הבן קיים היה קודם אף יורשין של בן קודמין לירשיו
של אשה או נמצאו אחיו כאביו יורשין את אביו של זה אוד כתה
של זה אלא זרע בנה הוא שידכ' אם היה לו זרע ואם אין לו זרע
חוזר יורשתה לכשפוחת בית אביו אבל אם כתה האב תהיה
ואחד כך בת הבן אפי' היה קטן בן ירכו ולא כלל לו הידשו הואל
וחיה אחד אביו טעה אחת וכתה הרי זה נחלה את אביו וכגון הנחלה
לידשין כמשפחת אביו

פרק שני

הבכור נוטל פי שנים בנכסי אביו שנאמר לחת לו פי שנים כיצד
הניח ה' בנים ואחד מהן בכור הבכור נוטל שלישי הבטון וכל אחד
מהארבעה פשוטים נוטל שתות רביע תשעה בנים דרי הארד
הבכור נוטל חמישי וכל אחד מן השמונה פשוטים נוטל עשירי
וכן על החלוקה והאם חלקין לעולם

בין שניהם והוא בריא בין שהיה שכיב ברע בין על פה בין בכתב
אינו מועיל לפיכך האומר איש פלוני בני בכדי לא יטול פי
שנים איש פלוני בני לא ידש עם אחי לא אמר כלום איש פלוני
ידשני במקום שיש לו בת בתי תירשני במקום שיש לו בן לא אמר
כלום וכן כל כדומה בזה אבל היו לו יורשין רבים כגון בנים
רבים או אחים או בנות ואמר כשהוא שכיב ברע פלו או תרשני
בכלל אחי או בתי פלונית תרשני בכלל בנותי ובריו קימין בין
שאמר על פה בין שאמר על כתב אבל אם אמר פלוני בני יורשני
לבדו אם אמר על פה דבריו קימין אבל אם כתב כל נכסיו לבנו
לא עשהו אלא אפטרופוס כמו שבארנו אמר פלוני בני ירש
חצי נכסי ושאר בני חציו דבריו קימין אבל אם אמר הכבוד ירש
כפשוט או שאמר לא ירש פי שנים עם אחי לא אמר כלום שנא'
לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הכבוד כי את
הכבוד בן השנואה יכיר ואם היה בריא אינו יכול להחסיף ולא
לגרוע לא לבכור ולא לאחד משאר היורשין במה דברים
אמורים בשאמר בלשון ירושה אבל אם נתן מתנה דבריו קימין
לפיכך המחלק נכסיו על פי לבנו כשהוא שכיב ברע ריבה לאחד
ומיעט לאחד והשמה להן הכבוד דבריו קימין ואם אמר משום
ירושא לא אמר כלום כתב בין בתהלה בין באמצע בין בסוף
משום מתנה אף על פי שהזכיר לשון ירושה בתהלה ובסוף דבריו
קימין כיצד נתן שדה פלוני לפלוני בני יורשנה או שאמר ירשנה
ותנתן לו וירשנה או ירשנה ותנתן לו הואיל ויש טעם לשון מתנה
אעפ"י שהזכיר לשון ירושה בתהלה ובסוף דבריו קימין וכן אם
היו שלש שדות לשלשה יורשין ואמר ירש פלוני שדה פלו ונתתן
לפלוני שדה פלוני וירש פלוני שדה פלוני קנו אעפ"י שזה שאמר לו
בלשון ירושה אינו זה שאמר לו בלשון מתנה והוא שלא ישהא בין
אמידה לאמידה כוד דבור אבל אם שהה צריך שיהיה לשון
המתנה מעורב בשלשתן כיצד אם היה לשון המתנה באמצע ואמר
פלוני ופלוני ירשו שדה פלוני ופלוני שנתתם להן במתנה ירשום
ואם היה לשון המתנה בסוף יאמר ירש פלו ופלו ופלוני שדה פלו
ופלוני ופלוני שנתתם להם במתנה ירושת הבעל אעפ"י שהיא
מדיבריהם עשו חזק לדבריהם כשל תודה ואין התנאי מועיל בה
אלא אם כן התנה עמה כשהיא ארסה כמו שבארנו בהלכות איש
הגני ירש את אביו דבר תורה אבל מדבריהם שאר ירושתיהן
בניחן אחיו לפי בנדרים ודבר אינו יורש את אביו הגני אלא
מדבריהם תקנו לו שירש כשהיה טמא וזוהר לברדו ודאה לו
שתנאי מועיל בירושה זו הואיל ואין הגני מוחיב לעמוד בתקנת
זכתי ואין הגני יורש את אביו הגני ולא גר יורש את גר לא מדברי
תורה ולא מדברי סופרים כל הנותן נכסיו לאחרים והניח היורשין
אעפ"י שאין היורשין נוהגין בו כשורה אין רוח חכמים נוחה הבנו
חכו האחרים בכל מה שנתן לה ומדת הדמיון היא שלא יעיד אדם
חסיד בעוואה שבעבדין בו הידשה כן הירש אפילו כבן שאינו
נוהג כשורה לאחיו חכם ונודג כשורה ישראל שגשתבד יורש את
קדומו הישראלים כשהיה ואם ראו בית דין לאבד את מכוננו
ולקטנו שלא ירש כודי שלא לחזק את ידי וירשעים הרשעו בידן
ואם יש לו בנים בישל תנתו ירושת אביהן המשום להן וכן המנהג
תמיד בספרים עז זכתי שלא ישנה אדם בן בן הבני בחיז אפילו
בדבר מועט שלא יבאו לדי תחרות וקנאה כאחיו יסוף עם יוסף :

פרק שביעי

אין היורשין נחלקין עד שיביא ראיה כרחה שכתב מדישני אבל

אם שמעו בו שמת או שבאונסם כשיחזק לפי הוכח אעפ"י כשיאין
את אשתו על פיהם ונטלו לה כתובה אין היורשין נחלקין על פיהם
האשה שכבת ואמרה מה בעלי אעפ"י שהיא נאמנת והנשא חטול
כתובתה אין היורשין נכנסין לנחלה על פיה אמרה בת בעלי
ונתיבמה הרי יבמה נכנס לנחלה על פיה שנא' יקום על טעם אחיו
הבת והדי קם מי שמעו במים שאין להם סוף ובאו עדים שמעו
בפניהם ואמרו אנד זכרו אעפ"י שאין כשיאין את אשתו לכתהלה
הרי היורשין נחלקין על פיהן וכן אם באו עדים שראוהו שנפל
לגוב אריות ונכרים או שראוהו צלוב והעוף אוכל בו או שנדקר
במלחמה ונת או שנהרג ולא הכירו פניו אבל היו לו סימנין
מובהקין בגופו והכירו אותם בכל אלו הדברים וכיוצא בהן אם
אבד זכרו אחר כך יורדין לנחלה בעדותו אעפ"י שאין כשיאין
את אשתו שאני אומר שלא ההמירו בדברים אלו אלא מפני אסור
כרת אבל לענין כפון אם העידו העדים בדברים שחזקתן
לכתה והעידו שראו אותן הדבר' ואב' זכרו ואחר כך נשמע שכת
הרי אלו נחלקין על פיהן וכוה מעשים בכל יום בכל בתי דינין ולא
שמענו מי שחלק בדבר זה שבו שנשבעה ושמענו שכת וירדו
ירשין לנחלה וזולקו אותה ביניהם אין כרציאין אתה כידן וכן
הבורח מחמת סכנה אבל היוצא לדעת שמענו בו שמת וירדו
ירשין לנכסו וחלקו כרציאין כידן עד שיביאו ראיה שכת מדישן
שבו שנשבעה ובורח מדמת סכנת נפשות חייבין בית דין להתעסק
בנכסיהן כיצד עושין כל הבטלילין יהיו כופקדין ביד נאמן
על פי בית דין ומדידין לתוך הקרקעות קרובין הראוין לירושא
כדי לעבוד את הקרקעות ולהתעסק בהן עד שיוע שמתו או עד
שיבאו ולבטיבאו השבוי והבדח שטין אלו הקרובים שהורחבה
שעשו ומה שאבדו כמנהג כל הארצות של אותה הכנינה ולמה
לא יעמידו בית דין אפטרופו לעולם בין בבטלילין בין בקרקעות
עד שיבאו הבעלים או עד שיוע בודאי שמתו לפי שאין בית דין
חייבין להעמיד אפטרופוס לגדולים שהן בני דעת נשבעה השבוי
וברח הכסוכן והניח קבה לקצור וענבים לבצור תבירים לגזור
ההים לכסוק בית דין יורדין לנכסיו וכעמידין לרן אפטרופו וקוצר
ובצר וכוסק וכוכר הפירות ומניחין דמיהן עם שאר הבטלילין
בבית דין ואחר כך מורדין הקרוב לנכסיו שאם יד תחלה שבא
יתלש אלו הפירות שהן בתלשין ואבל אותן והוא הדין בחצות
ומגדקת החצות העשיות לשבד ואינן צריכין עבודה ולא נוח
ואין אדם נוהג אותן בארסות אין מורדין להן יורש שהדי נובה
השכר ואוכל אלא כיצד עושין בית דין כעמידין להן נכא ויהיה
השכר מונח בבית דין עד שיביא ראיה שכת או עד שיבא ומשל
שלו ואין מורדין הקרוב לעולם אלא לשדות ולגנו וכרמי וכדומה
בהן שיהיה בהן כארס כודי שלא יפסדו ונכסיו בודים ונשכים
בי שיצ' לדעת והניח נכסיו ואין ידע להיכן הרוך ולא מה אירע לו
אין מורדין קרוב לנכסיו ואם ידד אין כסלקין אותו ואין בית דין
צריכין להטפל בו ולהעביל לו אפטרופו לא לקרקע ולא לבטלילין
שהרי לדעתו יצא והניח נכסו וכיצד יהיה דין נכסיו זה בבטלילין
יעמדו ביד זה שהן חתה יודו עד שיבא זה ויתבע או עד שימות
ותבעו היורשין והקרקעות מי שהניח טכן אין לוקחין מנג שכר
ושדה או כרם שהיה בהן ארס ישאר שהניח עד שיבא ושדה
או כרם שהניחם בודים ישאר בודים שהרי הוא ברצונו איבד
כפנו ואבדה לדעת אין אנו מציק להחזרה שמענו בו שכת הרי
בית דין כרציאין כל הבטלילין ומניחין אותם אצל נאמן על פיהן
ומורדין הקרוב לשדות ולכרמים בהן כארס עד שיביא ראיה
בחרה שמת או עד שיבא לח א

אמר עבדי חזק ואמר בני אעפ"י שהוא משמש בעבד נאמן שזה
 שאמר עבדי כלומר שהוא לי בעבד ואם היו קדין לו עבד בן
 אמה וכיצא ברכים אל שאין אומר אתן ביחד אלא לעבדי
 דרי זה אינו נאמן היה עובר על כיה המכס ואמר בני הוא זה
 חזק אחר כך אמר עבדי נאמן שלא אמר בני אלא להכריח מן
 המכס אמר בכית המכס עבדי הוא חזק ואמר בני הוא אינו
 נאמן העברים והשפוחות אין קודין להן אבא פלו ואימא פלו שלא
 יבא מן הדבר תקלה ונמצא זה הבן נפגם לפיכך אם היו העבדים
 והשפוחות חסוכין ביותר ויש להן קול וכל הקהל מכירי אותן ואת
 בני עבדי אדונייהם כגון עבדי הנשיא דרי אלו מותר לקחת להן
 אבא ואימא מי שהיתה לו שפחה והוליד ממנה בן והיה נושא בו
 מטג בניס או שאמ' בני הוא ומשודרת היא אמו אם תלמי' הכס
 הוא או אדם כשר שהוא בחוק ברוקחקי ביצת דרי זה ירשם
 ואעפ"י בן אינו נושא בת ישראל עד שיביא ראיה שבשתודרה אמו
 ואחר כך ילדה שהרי החזקה שפחה בפנינו ואם משאר הדיעות
 היא ואין צורך לומר אם היה מן המפקדין עצמן לכך דרי זה
 בחזקת עבד לכל דבר ואחז מאביו מוכרין אותו ואם אין לאביו
 בן דין ממנו אשת אביו מתיבמת וזה הוא דין שדראה לי שהוא
 הולך על עקרי הקבלה ויש מי שלא חלק בין כשרים לשאר העם
 אלא לענין שלא יכרחו אודיבלבד ויש מי שהודה שאפי' לידש'
 לא נחלקו בישראל ואין ראוי לסמוך על דבר זה כל הירושין
 יורשין כחזקתן כיצד עדים שהעידו שזה מחזק למי שהוא בנו של
 פלו' אג' אחז אעפ"י שאין עדי' יחס ולא ידעו אמת החוסין דרי
 אלו ירשין בעד' א' יעקב שכת והניח ראובן ושמעון ולא החזקו לו
 בן אלא שניהם תפס ראובן לוי מן השוק ואמר גם זה אודני הוא
 ושמעון אומ' איני ידע דרי שמעון נוטל חצי המבוק וראובן שלישי
 שודי הודה שהם שלשה אודין ולי נוטל שתות בת לוי יחזק
 השתתף לראובן נפל ללוי נבסים אחרי' יחלקו אתן ראובן ושמעון
 שהרי ראובן כחה ל' שמעון שלי זה אחיהן השבית השתתף
 באלו ואחר כך בת לוי אם שכח בניע' להנפיש הוא כגון ענבים
 שדעו להביע דרי השבח הזה כנבסים שנפל ל' מאחרים
 וחלוקי בהן ואם טדין לא הגיע להביע' הרי הן של ראובן לבד
 אמר שמעון אין לי זה אד' ונטל לוי בחלק ראובן כמו שבארנו
 ואחר כך בת לוי לא ידש שמעון כמנו כלום אלא ראובן לבד
 ידש השחוח עם שאר נבסים שהגידו לוי וזה הדין בכל
 הירושין שיהו מקצתן בירשין אחרים שלא יחד מקצתן

פרק חמשי

זה הכלל בירשין כל שני ירשין שאחד מהן ירש דאי והשני
 ספק אין לספק כלום ואם היו שניהם ספק שמה זה הירש או
 טב' זה הירש חלקן בשדה לפיכך מי שמת והגיד בן ושמשם או
 אנדרוניוס דרי הבן ירש את הכל שהטוטטוס והאנדרוניוס ספק
 הגיה כמות וטוטטוס ואנדרוניוס ירש את בשדה ודרי היא באחת מן
 הכנות כבר בארנו בהלכו' אישת וין הבמת עם הבני' בכמותיהן
 ובפרנסתן הם בארנו שהכמות מתנאי כתובה וכמו שהנבסים
 כדוכין אין לכנות אלא כמותיהן והבנים ירשו הכל והתפנתו
 בעטוד נבסים כדי שינשארו בו לבעליה' וכמו שהנבסים מעטים
 אין לבנים כלום אלא הכל למזן הבנות לפיכך מי שכת והגיה
 בנים ובנות וטוטטוס או אנדרוניוס כגון שהנבסים כדוכין הבני'
 ירשין ודחים הטוטטוס אצל הבנות וזון כמותן וכמו שהנבסים
 סועטין הבנות ודחת את הטוטטוס אצל הבנים ואחרות לו צד

אתה ואין לך עכנו כמות מי שלא שהתה אחר בעלה ג' ירשם
 ונשאת ולדה בן ואין ידע אם בן תשעה לראשון או בן שבוע
 לאחרון אין זה הבן ירש את אחד משניהם מפני שהוא ספק ואם
 מת הבן שניהן ירשין אותו וחלקין בשדה מפני ששניהם ספק
 שמה זה אביו או זה אביו יבמה שלא שהתה ג' ירשם ונתקבמה
 בתוך ג' ירשם ולדה בן ואין ידע אם בן תשעה לראשון או בן
 שבועה לאחרון זה ספק אומר שמה בן המת אני ואירש את נכסי
 אבי כולן ואין אתה ראוי ליבם אותה שאין אבי בת יבום היבם
 אומר שמה בני אתה ואמר ראוי ליבם ואין לך בנכסי אחי כלום
 הואיל גם זה היבם ספק שמה יבם הוא או אינו יבם וחלק' בשוח
 וכן דין זה הספק עם בני היבם בנכסי רבת שתיבמה אשתו
 וחלקין בשדה הספק נוטל מחצה ובני היבם מחצה בת היבם אחר
 שחלק עם זה הספק ובאו בני היבם הראייה לירש אביהם אעפ"י
 שיש לזה הספק לומר אם אחיכם אני חנו לי חלק בירושה זו ואם
 איני אחיכם הוחרו לי החצי חלק אביכם אין לזה הספק בנכסי
 אביהן עמהן כלום ואין מוציא מידן ספק והיבם שבאו לחלוק
 בנכסי אביהם הרי היבם ירש ודאי זה הספק אם דף' בן רבת
 יש לו חצי הממון ולזה היבם החצי ירשה הספק הגיה היבם שני
 בנים ודאי ואחר כך בת היבם הרי הספק אומר אני בן המת ויש
 לי מחצה ולשניהם מחצה והשנים אומרים אתה אודני וכן היבם
 אתה ואין לך אלא שלישי בנכסי האן החצי שכו' להם בו נוטלין
 והשליש שכו' הן לו נוטל והשתית הנשאר וחלקין אותו בשוח
 הוא נוטל חצי ושניהן חצי מת הספק הרי היבם אומר שמה בני
 הא ואני אירשנו ואבי היבם אומר שמה בן בני המת הוא ואני
 אירשנו וחלקין בשדה מי שנפל רבית עליו ועל אשתו ואין ידע
 אם האשה מתה החלה ונמצאו ירשי הבעל ירשים כל נכסיה או
 הבעל כת חולה ונמצאו ירשי האשה ירשין כל נכסיה כיצד יבם
 בעמדין נבסי מלוג בחזקת ירשי האשה והכתובה עקר והוספת
 בחזקת ירשי הבעל וחלק' בנכסי צאן כחל ירשי האשה נוטלין
 חציין וירשי הבעל חציין אבל אם נפל רבית עליו ועל אמו
 מעמדין נכסי האם בחזקת ירשי האם שהן ירשין ודאי אבל
 ירשי הבן ספק הם שאם רת הבן תחלה אין לאחז מאביו בנכסי
 אמן כלום כמו שבארנו נפל הכיה עליו ועל בן בתו אם האב מת
 חולה בן בתו ירשנו ונמצאו הנכסים של ירשי הבן ואם בן נת
 מת חולה אין הבן ירש את אבד בקבר כמו שבארנו ונמצאו
 הנכסים של ירשי האב לפיכך יחלקו ירשי האב עם ירשי בן
 הבת וכן אם האב מת וכן בתו כמדינה או שנשבה הבן ובת אבי
 אמו במדינת יחלקו ירשי האב עם ירשי בן הבת נפל עליו רבת
 ועל אביו או שאר מדישין ועליו כתובת אשה ובעל' חוב ירשי
 האב אומר' מת הבן תחל' ולא הגיה כלום ואבד החוב ובעל' חבו'
 אומר' האב מת תחלה תכה הבן בידטתו ויש לו לגנות בחלקו הרי
 הנבסים בחזקת הירשין ועל האשה ובעל' חובות להביא ראיה או
 ילמ' להם בלא כלום דין אלו שמתו תחת הצפולת או טבעו בים
 או שנפל לאש או שכתו ביום אחד זה במדינה זו והאחר במדינת'
 אודת דין אחד הוא שבבל אלו וכיצא בהן אין ידעין מי הוא
 שמת תחלה

פרק ששי

אין אדם יכול להאירש מי שאינו ראוי לירש ולא לעקוד היחש'
 בן הירש אעפ"י שהוא כבון והוא לפי שנ' בפרט נחלו והיתה לבני
 ישר לחקת משפט לזכ' שדקה א' לא בשוחגה ואין דתנאי בעל כח

האחין שחלקו שמין להם מה שעליהן אבל מה שעל בניהן ובנותיהן שקנו להם מתפיסת הבי אין שמין וכן מה שעל נשותיהן שכברזכו בהן לעצמן בד' א בכנדי חול אבל בכנדי שבת ומועד שמין מה שעליהן מי שהניח יתומים מקצתן גדולים ומקצתן קטנים ורצו לחלק בכנסי אביהן יכדי שיעלג הגדולים חלקן מעמידן בית דין אפטרופוס לקטנים וכודר להן החלק היפה ואם הגדילו אינן יכולין לכתות שהרי על פי בית דין חלקי להם ואם טענו בית דין בשומא ופחתו שתות יכולין לכתות וחוזרין וחולקין חלוקה אחרת אחר שהגדילו כי שמת והניח יורשין גדולים וקטנים צריך למנות אפטרופוס שיהיה מתעסק בחלק הקטן עד שיגדילו ואם לא מנה היבין בית דין להעמיד להן אפטרופוס עד שיגדילו שבית דין הוא אביהן של יתומים צוה המוריש ואמר ינתן חלק הקטן לקטן ומה שירצה יעשה בה הרשות בידו וכן אם מנה המוריש אפטרופוס על הקטני קטן או אשה או עבד הרשות בידו אבל אין בית דין ממנין אפטרופוס לא אשה ולא עבד ולא קטן ולא עם הארץ שהוא בחוקת חשוד על העברות אלא בודקין על אדם נאמן ואיש חיל וידע להפך בזכות היתומי וטוען טענתם ושיש לו כח בעסקי העולם כדי לשכר נכסיהם ולהחזיק בהן ומעמידן אותו על הקטנים בין שיהיה רחוק בין שיהיה קרוב לקטן אלא שאם היה קרוב לא ירד לקרקעות בית דין שהעמיד אפטרופוס ושטען עליו שהוא אוכל ושותה ומרציא הוצאות יתר מדבר שהיה אמוד בו יש להן לחוש לו שמה מנכסי יתומים הוא אוכל ומסלקין אותו ומעמידן אחר אבל אם מנהו אבי יתומים אין מסלקין אותו שמה מציאה מצא אבל אם באו עדים שהוא מפסיד נכסי יתומים מסלקין אותו וכבר הסכימו הגאונים שבטביעין אותו הואיל ומפסיד והוא הדין לאפטרופוס שמהו אבי יתומים והיתה שמועתו טובה והיה ישר ורחף בצות וחדר להיות זולל וסוכא והולך בדרך החשוד או שפרץ בנוודים וכאבק גול בית דין חייבים לסלק אותו ולהשביעו ולמנות להן אפטרופוס כשר וכל הדברים האלו כפי מה שיראה לדין שכל בית דין ובית דין הוא אביהן של יתומים קטן שהגדיל אפילו היה אוכל ושותה יותר מדאי ומפסיד והולך בדרך רעה אין בית דין כונעין ממנו כמנו ואין מעמידין לו אפטרופוס אלא אם כן צוה אביו או מורישו שלא יתנו לו אלא אם כן היה כשר ומצליח או שלא יתנו לו עד זמן מרובה והשוטה והחרש הרי הן בקטנים ומעמידין להן אפטרופוס

פרק אחד עשר

מעות של יתומים שהניחו להן אביהן אינן צריכין אפטרופוס אלא ביצד עושיין בהם בודקין על מי שיש לו נכסים שיש להם אהריות והיו עדיה ויהיה איש נאמן ושומע דיני תורה ומעולם לא קבל עליו נדוי ונתגין לו המעות בבית דין קרוב לשכר ורחוק להפסד ונמצאו היתומים נהנין בשכר המעות וכן אם אין לו קרקע ינתן להן משכון זהב שבור שאין בו סימן ונוטלין בית דין המשכון ונתגין לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד ולמה לא יקחו בטכור כלים של זהב או חלי של זהב שמה של אחרים הוא והתנו סימן וישלחו אחר מותו אם ידע הדיין שאין זה אמוד וככה יפסקו בשכר כפי מה שיראו הדיינים או שליט השכר או חניז אפילו רביע השכר ליתומים אם ראו שזו תקנה להם עושיין לא כמצאו אדם שיתנו לו המעות רדוק להפסד וקרוב לשכר הרי אלו מרציאין בהן כמנות בעט בעט עד שיקנו להן במעות קרקע ומסרו אמת ביד אפטרופוס שיעמידו להם כל הטלטלין של יתומין שכין אותן ובוכרין אותן בבית דין ואם היה השוק קרוב למדינ מליכין אותן לשוק ובוכרין אותן ויצטרף דמיהן עם המעות של יתומים

מי שהיה בידו שכר של יתומים אם יניחו באן עד שימכר שמה יחמיץ ואם יליכו לשוק שמה יארעו אונס בדרך הדי זה עושה בו בדרך שה א עושה בשלו וכן כל כיוצא בזה כשמעמידן בית דין להן אפטרופוס מסדין לו כל נכסי הקטן הקרקע והטלטלי שלא נמכרו והוא מרציא ומכניס ובונה וסותר ושוכר ונוטע וזרע ועוש' כפי מה שיראה שזה טוב ליתומים ומאכילן ומשקן ונותן להן כל הוצאה כפי הכמון וכפי הראוי להן ולא ידווחו להן יותר מדאי ולא יצמצם עליהן יתר מדאי כשיגדילו היתומים נותן להן כמון מודישן ואינו צריך לעשות להן חשבונות מה שהכניס והוציא אלא אוכר להן זה הנשאר ונשבע בנקיטת חפץ שלא גזל כלום במה דברים אמורים בשכנוהו בית דין אבל אפטרופוס שכנוהו אבי יתומים וכן שאר המורישין אינו נשבע אלא בטענת ספק יש לאפטרופוס ללבוש ולהתכסות בכנסי יתומים כדי שיהיה בכבוד ויהיו דבריו נשמעין והוא שיהיה ליתומים הנאה בכנסיהן בהיות דבריו נשמעין יש לאפטרופוס לכבוד בהמה ועבדים ושפחות שדות וכרמים להאכיל ליתומים אבל אין מוכרין וכניחין המעות ואין מוכרין שדות ליקח עבדים ולא עבדים ליקח שדות שמה לא יצליח אבל מוכרין שדה ליקח שורים לעבודת שדות אחרות שהשורים הן עיקר כל נכסי שדות אין האפטרופין רשאים לכבוד ברחוק ולגאול בקרוב למכור ברעה ולגאול ביפה שמה לא יצליח זה שקנו ואין רשאים לדון ולחב על כנה לזכות ליתומין שמה לא יגבו ונמצא החוב קיים אין האפטרופין רשאים להוציא עבדים לחרות אפילו ליקח כן העבד דמים שיצא לחרות אבל מוכרין אותן לאחרים ולקחין כהן הדמים על מנת שיוציאוהו לחרות ואתן האחרים הן שבשחררין האפטרופין תורכין ומעשרין נכסי יתומים כדי להאכילן שאין באכילן את היתומים דבר האסור אבל לא יעשהו ולא יתרומו כדי להניח פירות כחוקנן אלא ימכרו אותן טבל והרצה לתקן יתקן האפטרופין עושיין לקטנים לזב וסוכה וציצית ושופר וספר תורה ותפילין וכוונות ומגילה כללו של דבר כל מצות עשה שיש להם קצבה בין שהוא מדברי תורה בין שהוא מדברי סופרים עושיין להם אף על פי שאינן חייבין במצות ככל אלו המצות אלא כדי להנבן אבל אין פוסקין עליהן צדקה ואפילו לפדות שבויים מפני שמהות אלו אין להן קצבה וכי שנשהטה או שנתחדש בית דין פוסקין עליו צדק אם היה ראוי אף על פי שאין האפטרופוס צריך לעשות חשבון כמו שבארנו צריך לחשב בינו לבין עצמו לדקוק ולהזהר הרבה באביהן של אלו היתומים שהוא רוכב ערבות שנאמר כלו לרוכב בעדבות וגומר אבי יתומים וגומר

נגמר ספר שלשה עשר והוא ספר משפטים

בנין פרקים של כפר זה חמשה ושבעים

הלכות שכירות	שלשה עשר פרקים
הלכות שאלה ופקדון	שכנה פרקים
הלכות לוח ומלוה	ארבע ועשרים פרקים
הלכות טוען ונטען	שיכה עשר פרקים
הלכות נחלות	אחד עשר פרקים

ברוך רחמנא דסייען לח ב

פרק

שמיני

בשמונה ימים קרוב לנכסי השבוע או בורח או לנכסי היוצא לדעת ששבעו בו שבת לא יורידוקטן שמה יפסיד הנכסים ואין מורידין קרוב לנכסי קטן שמה יטעון ויאמר זה חלקי הכגיע לי בידושותי ואפילו קרוב מחמת קרוב אין מורידין כיצד היו שני אחים אחד גדול ואחד קטן ונשבה הקטן או ברח אין מורידין הגדול לתוך שדהו מפני שהקטן אינו יכול למחמת ושמה יחזיק זה האח ולאחר שנים יאמר זה חלקי שהגיע לי בידושותי וכחמת ידושה באתי ואפילו בן אחיו של זה הקטן הנשבה אין מורידין אותו לנכסיו שמה יאמר שמהם אבי ידשתי חלק זה לעולם אין מורידין קרוב לנכסי קטן אפילו קרוב מחמת אחי האם שאינן ראויין לידש הדקה יתירה היא זו ואפילו ביניהן שטר חלוקה בין בבתים בין בשדות לא ירד ואפילו אמר כתבו עלי שטר אריכות לא ירד שמה יאבדו השטרות ויאמרו הימים יטעון ויאמ' שזה חלק ירושה בא לו מחמתו או מחמת מדישו מעשה באשה אחת שהיו לה ג' בנות ונשבת הזקנה היא וכת אחת ומתה בת שנייה והנחה בן קטן ואברה חכמים אין מורידין זו הכת הנשארה לנכסים שמה מתה הזקנה ונכסיו שלישי נכסים אלו לקטן ואין מורידין קרוב לנכסי קטן וכן אין מורידין לזה הקטן בנכסים שמה עדין הזקנה בחי' ואין מורידין קטן לנכסי שבו אלא כיצד עושין בתוך שיצדיק להעמיד אפטרופוס לחצי של קטן מעמידין אפטרופוס על כל נכסי הזקנה אחד וכן שמעו שמתה הזקנה אברה חכמים תרד הכת הנשארה לשלישי הנכסים שהוא חלק ירושתו וירד הקטן לשלישי שהוא חלק בנכסי הזקנה והשלישי של בת השבויה הסניח מעמידין לו אפטרופוס מפני חלק הקטן שמה מתה גם הבת השבויה ויש לזה הקטן חצי השלישי שלה וכן כל כיוצא בזה :

נעמיד תחתיו בנו כדי לעשות חסד עם החתומים הפרס שישל וכל השכר שישתכר בעבודה לכל האחין ואפילו היה חכם ביותר וראוי לכבודו ואם כחמת עצמו כבודו הרי זה לעצמו אחד מן האחין שהיה נותן ונושא בתוך הבית וקנה עבדים בשכנו לבדו ואמר מעות אלל שהליתי או שקנתי בהן עבדים אלו שלי לבדו הן שנפל לי מבל אבי אמי או מציא מצאתי או מתנה נתנו לי עלין להביא ראיה שנפלה לי ירושה אחרת או מציא מציאה או זכה במתנה וכן האשה שהיתה נושית ומתנת בהן הבית והיו אונות שהן שטרי מכבר עבדים ושטרי חובות יוצאות על שמה ואברה שלי הן שנפל לי מבית אבותי או מציאה מצאתי או מתנה נתנו לי עליה להביא ראיה שנפל לה לירושה וכן אלמנה שהיה נושאת ונותנת בנכסי יתומים והיו אונות ושטרות יוצאות על שמה ואמר מירושה נפל לי או מציאה מצאתי או מתנה נתנו לי עליה להביא ראיה ואם יש לה נדוניא ואמר מנדונייתי לקחתי נאמנת אבל אם אין לה נדוניא ולא הביאה ראיה הרי הכל בהוק הורשין ברא באחים ובאלמנה שאין חלוקין בעיסתן אבל אם היו חלוקין בעיסתן שמה בעיסתן קמן ועל האחין לרביא ראיה שדן משל אכצע וכן אם מת זה הנתן והנשא בתוך הבית על האחין להביא ראיה אעפ"י שלא היו חלוקין בעיסתן אחד מן האחין ששטר חוב יוצא מתחת ידו עליו להביא ראיה שאינו נתנה לו בכתיב וכסידה או שצוה לו כוכשהוא טכיו כדע ואם לא הביא ראיה דדי הוא לאכצע ברא באחין כפני שחוקתן שוכטין זה כזה אבל אהד שטען שנתן לו או שקנהו כבעליו גובה בו ואינו צריך להביא ראיה אחד מן האחין שנמל מאתים זה ללמד הורה או ללמד אומנות יכולין האחין לומר לו אם אין אתה אצלנו אין לך כידנת אלא לפי ברכת הבית שאין היוצאת מחונו האחד לבדו כהוצאות מחנותיו בין רבים מי שבת והניח בנים גדולים וקטנים אין הגדולים מתפרנסים פרנסת הקטנים ולא הקטנים נוזנים מחנות הגדולים אלא חלקן בשוה נשאו גדולים לאחד מיתת אביהן ישאו הקטנים כן ככלל הנכסים ואחר כך יחלקו נשאו הגדולים בחיי אביהן ואברה הקטנים לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאין כדרך שנשאתם אתם אין שוכעין לה אלא כה שנתן להם אביהם נתן השיא האב את בנו משל אב ועשה לו משתה והיתה הרוצאה משל אב ונשתלחה שושבנות לזה הכן בודי האב כשהיא חודת לאחר מיתת האב חודת מן האביצע אבל היוצא הבן במשתה כשלו אינה חודת אלא כחלק רבן שנשתלדה לו כלבד האב ששלח שושבנות בשם אחד מבניו כשתאמר הנישבינות לאותו הבן הדי היא של אב אלא אם שלחה האב בשם בנו כהם כשתחזור תחוד לאכצע ואין זה שנשתלחה לו חייב להחזירה עדי שיטחו בו עמו הבנים כולן שהרי כולן שושבינן שכשם כולן נשתלחה לפיכך אם שמה כמקצתן כחוד חלק זה שיטחה עמו כלבד והרי הוא לאכצע עתל האחין היה לוכש ומתכסה כלבושין נאים אם יש לאהם הנאה ככנו כדי שיהיו דבריו נשכעים הדי זה לכתב מהפיקת הבית

פרק

תשיעי

חאזין שיצדיק לא חלקי ירושת אביון אלא כולן כשתבטין בידו כמה שהניח להן הרי הן כשותפין לכל דבר וכן כשאר היורשין הרי הן שותפין בנכסי מדישן וכל שנש'ונתן כל אחד מהן כמבון זה השכר לאכצע היו היורשים גדולים וקטנים והשבויה והגדולים את הנכסים השביון לאכצע אברה ראו מה שהגזו לנו אבא והרי אנו עושין ואוכלין השבח של כשביו והוא שיהיה השבח מחמת הרוצאה שהוציא המשביון אבל שביו נכסים מחמת עצמן השבח לאכצע וכן אם היתה אשתו של בת היא היורשת ככלל אהתתיה או ככלל בנות דודיה והשביוחה הנכסים השבח לאכצע ואם אברה ראו מה שהניח לי בעלי והריני עושה ואוכלת והשביוח הנכסים כח' הרוצאה הרי השבח שלה מי ידש אח אבתי והשכיל הנכסים ונטע וקנה ואחר כך נודע שיש לו אחין בכדינה אחת אם קטנים הן השבח לאכצע ואם היו גדולים האיל ולא נודע שיש לו אחין טכין לו כארס וכן אם שירד לנכסי קטן והשביוח אין טכין לו כארס אלא השבח לאכצע שהרי לא ברשות ירד אחד מן האחין שלחה בעות ועשה בהן כחול אם היה תלכיד וחס גדול שאינו כניח תודתו שעה אחד הרי השכר שלו שאין זה כניח תודתו וכ' עסק' לנוד אחז אח' מן האר' שמתנו הבל' גבאי או סופ' שבכנים ומרצא בכמו הבל' וכן כל כיוצא בזה כיוצא דת הכלים אם כינה אביהן כגוד כגון שהיה אביהן ידע בדבר זה ואמר

פרק עשירי

שני אחין שחלקו וכל להן אח ככדינת הים וכן שלישה אחין שחלקו וכל בעל חובו נטל חלקו של אחד מן אפילו נטל זה כרקע חס ככפים בטלה כדלוקה ודורין וחלקן השאר בשוה מי שצוה בכמה ביהו שיהיו לפלוני דקל או טדה כנכסי חלקו האחין ולא נתנו לפלוני כלום הרי המהל קת בטלה וכיוצא עושין נותנין מה שצוה כדרישן והדר כך הורקין וי חלקן כחודת

ספר ארבעה עשר

זהו ספר שפטים הלכותיו חמש הן סידורן הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם הלכות עדות הלכות ממרים הלכות אבל הלכות מלכים ומלחמות

הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם

- יש בכללן שלשים מצות עשר עשה ועשרי מצות לא תעשה וזה פרטן :
- א למנות שופטים :
 - ב שלא למנות דין שאין יודע דרך המשפט :
 - ג לנשות אחרי רבים אם נחלקו השופטים :
 - ד שלא להרוג אם רבו המחייבי באיש אחד עד שיהיו יחד שני :
 - ה שלא ילמד חוכה מי שלמד גבות בדיני נפשות :
 - ו להרוג בסקילה :
 - ז להרוג בשריפה :
 - ח להרוג בסיף :
 - ט להרוג בחנק :
 - י לקבור הגורג בין זריגתו :
 - יא שלא תלין נבלתו :
 - יב להלקח הרשע :
 - יג שלא יענוש אנוס :
 - יד שלא להרוג דם נקי באומדן הדעת :
 - יח שלא לחוס על הורג חבירו או חבלי בו :
 - יט שלא לדחוק את הדל בדין : כ שלא להדר גדול בדין :
 - כא שלא להטות דין על בעל עבדות אף עלפי שהוא חוטא שלא לענות משפט :
 - כב שלא להטות משפט גר וחסד : כד לשפוט בעדק :
 - כה שלא ליראה בדין באיש זרוע :
 - כו שלא ליקח שוחד :
 - כז שלא לישא טבע שוא : כט שלא לקלל הנשיא :
 - ל שלא לקלל אדם משאר בני ישראל ובשרים וביאר מצות אלו בפרקים אלו :

הלכות עדות

- יש בכללן שכנה כעצו שלש מצות עשה וחמש מצות לא תעשה וזה פרטן :
- א להעיד לבית דין לפני שיש לו עדות :
 - ב לדרוש ולהקיר העדים :
 - ג שלא יורה העד בדין זה שהעיד עליו בדיני נפשות :
 - ד שלא יקום דבר בעד אחד : ה שלא יעיד בעל עבדות :
 - ו שלא יעיד קדוב : ז שלא להעיד בשקר :
 - ח לעשות לעד זכים כאשר זכם וביאר מצות אלו בפרקי אלו :

ממרים

- יש בכללן חשין מצות שלש מצות עשה ושש מצות לא תעשה וזה פרטן :
- א לעשות על פי התורה שאמרו לנו בית דין הגדול :
 - ב שלא לסיד מדבריהם :
 - ג שלא לחסוף על התורה לא במצות שבכתב ולא בפירושן שלמדנו מפי השמועה : ד שלא לנחץ מן הכל :
 - ה שלא לקלל את השם ואב ואם :
 - ו שלא להכות אב ואם : ז לכבד אב ואם :
 - ח ליראה אב ואם :
 - ט שלא יהיה הבן סורר ומורה בקול אביו ואמו : וביאר מצות אלו בפרקים אלו :

הלכות אבל

יש בכללן ד' מצות אזהר מצות עשה ונ' מצות לא תעשה וזה פרטן :

- א להתאבל על הקרובים ואפילו כהן מתטבא וכתאבל על הקרובים ואין אדם מתאבל על הרוני כי דין ולפי זה כללתי הלכות אלו בספר זה שהן מעין קבורה במס מיתה שהיא מצות עשה : ב שלא ישמא כ"ג לקרובים שלא יכנס עם המת בצאה : ד שלא ישמא כהן הדיוט לנפש אדם אלא לקרובים בלבד וביאר מצות אלו בפרקים אלו :

הלכות מלכים ומלחמות

- יש בכללן כ"ג מצות י מצות עשה וי"ג מצות לא תעשה וזה פרטן :
- א למנות כו"ך מישראל : ב שלא יכנהו כקהל גרים :
 - ג שלא ירבה לו נשים : ד שרא ירבה לו סוסים :
 - ה שלא ירבה לו כסף זהב : ו להחרים שבעה ענמים :
 - ז שלא להחזיק בהן כל נשכה ח' למחות זרעו של עבלק לזכור מה שעשה עבלק :
 - י שלא לשכח מעשיו הרעים ואריבת בדרך :
 - יא שלא לשכון בארץ כערים :
 - יב לשלוח שלום ליושבי העיר כשצרים עליה ולזון בה כאשר מפרש בתורה אם תשלים ואם לא תשלים :
 - יג שלא לדרוש שלום מעמך ונאב בלבד כשצרים עליהם :
 - יד שלא להשחית אילני מאכל במצוד :
 - טו להתקין יד שיצאו בו בעלי המטנה להפנות בו להתקין יתר לחפור בו :
 - טז למשוך בהן לדבר באוני אנושי הצבא בשעת המלחמה :
 - יז להיות מארס ובונה בנין ונוטע כרם שבהם בקנינים ענה תמימה ומחזיקין אתם מן המלחמה :
 - יח שלא יעבוד עליהם לכל דבר ולא יצאו אפילו לצרבי העיר ולצרבי הגדוד וחוכה להם :
 - יט שלא לערוץ ולחזר לאחור בשעת המלחמה :
 - כא דין יפת תואר : כב שלא תכבד יפת תואר :
 - כג שלא יבשנה לעבדות אחר שנבעלה נמצא כל הבינות הנכללות בספר זה עד כ"ז מצות עשה וכו' ביצח לא העש

הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם

- יש בכללן ל"ב מצות מצות עשה ונ"ב מצות לא תעשה וזה פרטן :
- א למנות שופטים :
 - ב שלא למנות דין שאינו יודע דרך המשפט :
 - ג לנשות אחרי רבים אם נחלקו השופטים :
 - ד שלא להרוג אם רבו המחייבין באיש אחד עד שיהיו יחד ב' :
 - ה שלא ילמד חוכה מי שלמד גבות בדיני נפשות :
 - ו להרוג בסקילה :
 - ז להרוג בשריפה :
 - ח להרוג בסיף :
 - ט להרוג בחנק :
 - י לקבור דנהרג בין זריגתו :
 - יא לתלות :
 - יב שלא תלין נבלתו :
 - יג שלא להחזיק בהן כסף :
 - יד להלקח הרשע :
 - טו שלא יענוש אנוס :
 - טז שלא להרוג דם נקי באומדן הדעת :
 - יח שלא לחוס על הורג חבירו או חבלי בו :
 - יט שלא לדחוק את הדל בדין יכף שלא להדר גדול בדין :
 - כא שלא להטות דין על בעלי עבדות אעפ"י שהוא חוטא שלא לענות משפט :
 - כב שלא להטות משפט גר וחסד : כד לשפוט בעדק :
 - כה שלא ליראה בדין באיש זרוע : כו שלא ליקח שוחד :
 - כז שלא לקלל הריונים : כח שלא לישא טבע שוא :
 - כט שלא לקלל הנשיא : ל שלא לקלל אדם משאר בני ישראל ובשרים וביאר מצות אלו בפרקים אלו :

יש להן לדמות את ישראל בכל מקו' ולדון עליהן בין רצו בין לא רצו שנאמר לא יסוד שבט מיהודה אלו ראשי גלות שבבבל וכל דין הראוי לדון שנתנו לו בית דין שבארץ ישראל רשות לדון יש לו רשות לדון בכל א' ובעיירות העומדות על הגבולים אף על פי שלא רצו בעלי דינין אבל בחוצה לארץ אין רשותן מועלת לו לכופ את בעלי דינין אעפ"י שיש לו לדון דיני קנסות בחוצה לארץ אינו דן אלא למי שרצה לדון אצלו אבל לכופ את בעלי דינין ולדון להן אין לו רשות עד שישראל רשות מראש גלות מי שאינו ראוי לדון מפני שאינו יודע או מפני שאינו הגון שבעבר ראש גלות ונתן לו רשות או שטעו בית דין ונתנו לו רשות אין הרשות מועלת לו כלום עד שיהא ראוי שהמקדיש בעל מום למוכח אין הקדושה חלה עליו

פרק חמישי

אין מעמידין מלך אלא על פי כ"ד דין של ע"א ואין עושין סנהדרי קטנה לכל שבט ושבת ולכל עיר ועיר אלא על פי בית דין של ע"א ואין דנין לא את השבט שהודח כולו ולא את נביא השקר ולא את בהן גדול בדיני נפשות אלא בבית דין הגדול אבל דיני ממונות בשלשה וכן אין עושין זקן כמדה ולא עושין עיר הנדחת ולא משקין אף הסיטה אלא בבית דין הגדול ואין מוסיפין על העיר ועל העזרות ולא מוציאין למלחמת הרשות ולמדידה החלה אלא על פי בית דין הגדול שנאמר כל הדבר הגדול יביא אליך אין דנין דיני נפשות בפחות ככ"ג שהן סנהדרי קטנה בין דיני נפשות אדם בין דיני נפשות בהמ' לפיכך אין דנין שוד הנסקל ולא הבהמ' הנרבעת או הדובע אלא בבית דין של כ"ג אפי' ארי ודוב וברדלס שהן בני תרבות ויש להם בעלים שזמיתו מיתתן ככ"ג אבל נחש שהמית אחד הדג אותו המציא שם דע אין דנין אותו תחלה אלא בבית דין של כ"ג מפני שיש בדינו צד דיני נפשות שמא יהי' הדבר אמת ומסקל הבת לא נאמנו דברי הבעל ובה האב לתובעו בקנס דינו בשלשה ומגין שאין דנין דיני נפשות אלא בכ"ג אף על פי שדברי קבלה הן והי' הוא איבר וטפשו העדה והציל העדה עדה שופטת ועדה כצלה עדה שופטת והן הבחויבין ועדה כצלת והן המוכיזין ואין עדה פחותה מעשרה הרי עשרים ובוכיפין שלשה כדי שיהא בית דין שקל ויהיה בו אחרי רבים להטות מכות בשלשה ואעפ"י שאיפשר שיכות בשמלקן אותו עריפת העגלה

בחבטה עיבור ההרש בשלשה עיבור השנה בשבעה וכל אילו סמוכין כמו שבארנו דיני קנסות כגון גזלות וחבלות ותשלומי כפל ותשלומי ד' החבטה והאנס והכפתה וכדו' בהן אין דנין אותם אלא שלשה סמוכים והם הסמוכין בארץ ישראל אבל שאר דיני כבודו כגון הודאות והלואות אינן צריכין כוכחה אלא אפי' שלש הדיוטות ואפילו אחד מוכחה דן אותן לפיכך דנין בהודאות והלואות וכיוצא בהן בחוצה לארץ אעפ"י שאין בית דין של חוצה לארץ אלהים שליחות בית דין של ארץ ישראל עושין ואין להם רשות לדון דיני קנסות בשליחותן אין דנין בית דין של חוצה לארץ אלא דברים המצויין תמיד יש בהן חסרון כים כגון הודאות והלואות ומזיק כמון חברו אבל דברים שאין מצויין אעפ"י שיש בהם חסרון כים כגון בהמה שחבלה בחבתה או דברים המצויין אבל אין בהם חסרון כים כגון השלמי כפל אי' דנין אותן דיני חוצה לארץ וכן כל הקנסות שקנסו חכמים בתוקע לחבירו וכסונו את חברו וכיוצא בהן אין גובין אותו דיני חוצה לארץ וכל הכטלם חגי נזק אין גובין אותו דיני חוצה לארץ חוץ בחגי נזק צרודות כפני שה' כמון ואינו קנס כל הניטסם בעבד אין גובין אותו דיני חוצה

לארץ לפיכך אדם שחבל בחברו אין גובין הנזק והצעד חובשת שהוא חייב בהם דיני חוצה לארץ אבל שבת ורפוי גובין כפני שיש בהן חסרון כים וכן הורו הגאונים ואמר שמעשים בכל יום לגבות שבת ורפוי בבבל בהמה שהזיקה את האדם אין גובין נזקו דיני חוצה לארץ מפני שהוא דבר שאינו מצוי אבל אדם שהזיק בהמת חברו משלם נזק שלם בכל מקום כמי שקרע כסותו או שבר כליו או קצץ נטיעותיו וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל הואיל והיא מועדת להם כהחלתה הריזה דבר מצוי וגובין אותו דיני חוצה לארץ בין שהזיקה בהמה אהלת כגון שנתחבכה בה או אכלה פירות שדרכה לאכלן וכיוצא בזה בין שהזיקה אוכלים וכלים שהיא חייבת עליהן נזק שלם הכל גובין דיני חוצה לארץ אבל אם החתה תבה והועדה והזיקה כגון שנשכ או נגפה או רביע או בעטה או נגחה אין גובין הנזק הזה השלם דיני חוצה לארץ שאין מועד בחוצה לארץ ואפילו הועד בארץ חוצה לארץ והזיק אין גובין נזקו כפני שאינו דבר מצוי וכפני כה אין מועד בחוצה לארץ לפי שצריך להעיד בו בפני בית דין ואין שם בית דין אלא הסמוכין בארץ לפיכך אם היו בית דין בחוצה לארץ כשם שהן דנין דיני קנסות בחוצה לארץ כך מעידין את הבהמה בפניהם בחוצה לארץ מי שנגב או גזל גובין כמון הקרן דיני חוצה לארץ אבל התוספת אין גובין אותה ולא כל המשלם על פי עצמו גובין כמון דיני חוצה לארץ שהרי דפגם והבשת והכופר משלם אדם על פי עצמו כגון שאבר פתיתי בתו של פלוני והבית שורי את פלוני אין גובין אותו דיני חוצה לארץ דיני נרכות אינן כקנסות וגובין אותן ודנין בהן בחוצה לארץ וכן דין המוסר כמון חבירו אעפ"י שלא עשה כעשה גובין אותו דיני חל כנהג הישיבות בח"ל אעפ"י שאין גובין שם קנס מנו זן אותו עד שיפייס לבעל דינו או יעלה עמו לדון לארץ ישראל וכיון שישן לו שיעוד הראוי לו בתירין נדוד בין שנתפייס בעל דינו בין שלא נתפייס וכן אם תפש הנזק שיעור מה טראמי לו ליטול אין מוציאין אותו מיד יחיד שהוא מוכחה לרבים אעפ"י שהוא דן דיני ממונות יחדי אין הודאה כפני הודאה בבית דין ואפילו היה סמוך אבל השלשה אעפ"י שאינן סמוכין והרי הן הדיוטות ואין אני קורא בהם אלהים הרי ההודאה כפניהם הודאה בבית דין וכן הכופר בפניהם ואחד כך באו עדים החזק כפרן ואינו יכול לחזור ולטעון כמו שכארנו כללו של דבר הרי הן לענין הודאות והלואות וכיוצא בהן בבית דין הסמוך לכל הדברים

פרק ששי

כל דין שדן דיני ממונות וטעה אב טעה בדברי הגלויים והודיע' כגון דיני הכפרותין כגשנה או בהלכות חזק הדין ומחזירין הדבר כשהיה ודנין בו בהלכה ואם אי אפשר להחזיר כגון שהלך זה שנטל הבכור שלא כדן לכדינת הים או שהיה אלא ששכ' דבר הטחור או שה' דה בכשרה שהיא טריפה והאכלה לכלבים וכיוצא בזה הרי זה פטור כל שלם אעפ"י שגרם להזיק לא נתכוון להזיק טעה כשקל הדעת כגון דבר שהוא מחולקת הנאים או אכוראים ולא נפסקה הלכה כאחד כדן בפירו' ועט' כאחד כהן ולא ידע שכבר פשט המעשה בכל העולם כדברי האחד אם היה זה דין מוכחה ונטל רשות מראש גלות או שלא היה נטל רשות אבל קבלו אותו בעלי דינין עליהן הואיל והוא מוכחה וחד הדין ואם אי אפשר להחזיר פטור משלם אחד הנטל רשות מראש גלות או הנטל רשות בבית דין של ישראל בארץ ישראל אבל לא בחוצה לארץ כמו שבארנו

ופתעין בהן **פרק רביעי**

אחד בית דין הגדול ואחד סנהדרין קטנה או בית דין של שלשה צריך שיהיה אחד מהן סמוך מפליסמוך ומשה רבינו סמוך יהושע ביד שנהא'סמוך יחד עליו ויצוהו וכן השבעים וקנים משה רבינו סמכם ושדחה עליהן שכינה ואתן הקנים סכנו לאחרים ואחרים לאחרים ונמצאו הסוכין איש כפי איש עד בית דינו של יהושע ועד בית דינו של משה רבינו ואחד הנסמך כפי הנשיא או כפי אחד מן הסוכין אפילו לא היה אותו סמוך בסנהדרין כשולם וכיצד היא הסכימה לדורות לא שישמכו ידיון על ראש האין אלא טקורין לו רבי ואומרים לו הרי את סמוך ויש לך רשות לדון אפי' וי' קנסות ואין סוכין סכינה שהיא מינוי הקנים לדינות אלא בשלשה והוא שיהיה האחד מהן סמוך כפי אחרים כמו שבארנו אין קרה אחרים אלא בית דין שנסמכו בארץ ישראל בלבד והם האנשים החכמים הראוין לדון שבדקו אותן בית דין של ארץ ישראל ומנו אותם וסמכו אותן בראשונה היה כל מי שנסמך סוכן לתלמידיו החכמי חלקו כבוד להלל הוקן והתקינו ש'לא יהא אדם נסמך אלא ברשות הנשיא וש'לא יהא הנשיא סוכן אלא אם כן היה אב בית דין עמו וש'לא יהיה אב בית דין סוכן אלא אם כן היה הנשיא עמו אבל שאר החבורה יש לכל אחד מהם לסוכן ברשות הנשיא והוא שיהיו שנים עמו שאין סכינה פחות משלשה אין סוכין וקנים כחציה לארץ ואף על פי שאלו הסוכין נסמכו בצרף ישראל אפילו היו הסוכין בארץ והנסמך חציה לארץ אין סוכין ואין צריך לומר אם היו הסוכין בחציה לארץ והנסמך בארץ היו שניהם בארץ סוכין אותו אף על פי שאינו עם הסוכים במקום אחד אלא שולחין לו או כותבין לו שהוא סוכן ונותנין לו רשות לדון דיני קנסות הואיל ושניהם בארץ וכל ארץ ישראל שהחיקו בה עולי כערים ראויה לסכינה יש לסוכין לסמוך אפי' באה בפעם אחת וחד דכולך סוכן שלשים אלף ביזם אחד ויש להן לבנות כל מי שירצו לרברים יחידים והוא שיהיה ראוי לכל הרברים כיצד חכם מופלא שדאי להורות לכל התורה כולה יש לבית דין לסמוך אותו ולית לו רשות לדון ולא להורות באיסור וזהו או יתנו לו רשות באיסור וזהו ולא לדון דיני כבונות או יתנו רשות לדון אבל לא לדון דיני קנסות או לדון דיני קנסות אבל לא להחיר בכונות בכוכין או יתנו לו רשות להחיר נורים בלבד או לראות כתמים וכן כל כיוצא בהן וכן יש לסוכין ליתן רשות עליו וכן לנסמך יש לך רשות לדון או להורות עד שיבא הנשיא לכאן אפילו וכן שאין אתה עמנו בכדינה וכן כל כיוצא בזה חכם מופלא שהוא סוכן בעינו אחת אעפ' שהוא ראוי לדיני כבונות אין סוכין אותו לדיני כבונות כפני שאינו ראוי לכל הדברים וכן כל כיוצא בזה הרי שלא היה בארץ ישראל אלא סמוך אחד מוסף שנים בעודו וסוכך שבעים כאחד או זה אחד זה ואחד כך מנשה הוא והשבעים בית דין הגדול ויסמנו בתי דינים אחרים נראין לי הדברים שאם דסכיכו כל החכמים שבארץ ישראל לבנות דינים וסמוך אותם הרי אלו סוכים ויש להם לדון דיני קנסות ויש להן לסמוך לאחרים אם כן לכה היו החכמים כיוצא ע'ל הכס' כדי שלא יבטל דיני קנסות כ'ש' לפי שישל' כפתרין ואי אפשר שישכיכו כולן ואם היה עם סמוך כפי סמוך אינו צריך דעת כולן אלא דן דיני קנסות לכל שדה נסמך כפי בית דין והדבר צריך הברע בית דין שנסמכו בארץ ויצא חציה לארץ הרי הם דנים דיני קנסות בחציה לארץ כדרך שדון בארץ סנהדרין נודנה בארץ וכחציה לארץ והוא שיהיה סוכין ראשי נליות שבכל במקום כלך הן עובד ם ויש

שהדי אמרו אל תודין יחודי שאין דן יחיד אלא אחד יש לאדם לעשות דין לעצמו אם יש בידו כח האיל וכדת ובהלכה הוא עושה אינו חייב לשרוח ולבא לבית דין אעפ' שלא היה עם הפסד כנכסו אילו נתאחז וכו' לבית דין לפיכ' אם קבל עליו בעל דינו והביאו לבי' דין ודרשו מצאו שעש' כהלכה דין אם דן לעצמו אין סתורן את דינו אעפ' שכית דין של שלשה בית דין שלם הוא כל זמן שהן רבים הרי זה משתבח ומושב שיחתך הדין ב'א יותר מעטרה וצריכין שיהיו החכמים כולם עם בבי' דין תלמידי חכמים וראוין ואסור לאדם חכם שיטב כדון עד שידע עס מי יטב טמא יצטרף עם אנשים שאינן הגונים ונמצא בכלל קטר כותרים לא לא בכלל בית דין

פרק סלישת

עד אימתי יושבין הדינים ברוך סנהדרין קטנה ובית דין של שלש' יושבין מאחר תפילת השחר עד סוף שש שעות ביזם אבל בית דין הגדול היו יושבין כחמדי של שחר עד חמדי של בין הערבים ובשבתות חמס טובים היו יושבין בבית המדרש שבהר הבית אין בית דין של ע'א צריכין שיהיו יושבין כולן כאח' במקומן שבמקדש אלא בעת שיחז' צריכין להתקבץ מתקבצין כולן וכשאר העתות כל מי שהיה לו עסק יצא לעשות חפצו וחרר והוא שלא יפתח מב' יושבים חמדי כל זמן שיבתן והצורך אחד מהן לצאת הדי זה מסתכל בחבדיו הנשארים אם ישאת שם כ'ג יצא ואם לא לא יצא עד שיבא אחד אין בתהלין את הדינים כלילה כפי השמיעה לכדו שהדין כנגעים שנאמר כל ריב וכל נגע מה ראית נגעים ביזם בלבד אף הדינים ביזם וכן אין נקבלין עדות ואין מקיימין שטרות כלילה וכדיני כמינות אם התחילו ביזם כותר לצמד הדין כלילה הנחלות כדינין שנאם בהן להקת כ'טפט לפיכך אין מפילין נחלות כלילה שנים שבכנסו לבקד את החולה וצוה בפניה כותבים ואין עושים דין ואם היו שלשה רצו כותבין רצו עושים דין כד' א ביזם אבל כלילה כותבין ואין עושים דין כל בית דין של ישראל שה' דגן שכינה עכום לפיכך צריכין הדינים לישב באי' מדרה ועטיפה וכבוד ראש ואסור להקל ראש או לשחק או לכפר בטיחה בטלה בבית דין אלא בדברי תורה וחכמה כל סנהדרין או כלך או ראש גדולה שהעמידו להן לישראל דין שאינו הגון ואינו חכם כותבת התורה וראוי להיות דין אף על פי שהוא כולו מחכמים ויש בו טכות אחת הרי זה שהעמידו עובר בלא תעשה שנאמר לא תכידו פנים כ'טפט כפי השמיעה לכדו שזה כדבר כנגד המבונה להשיב דינים אמרו חכמים שכא תאמר איש פלוגי נאה ארטיבנו דין איש פלוגי ניבוד ארטיבנו דין איש פלוגי קחבי ארטיבנו דין איש פלוגי יודע בכל לשון ארטיבנו דין נמצא ככה את החייב וכו' חייב את הזכאי לא כפני שהא דשע אלא כפני שאינו יודע לך נאמר לא תכידו פנים כ'טפט ועוד אמרו כל המעמיד לישראל דין שאינו הגון כאלו הק' כעכה שנאמר לא תקים לך מעכה אשר שנא ה' אלוקך ובמקום תלמידיו חכמים כאלו נטע אשרה שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלוקך וכן אמרו חכמים לא תעשן אתי אלוקי כסף אלוקי' הבא כשביל כסף זהב זה הדין שכינה כפני עשרו בלבד כל דין טנתן כ'טן כדי שיהבנה אסור לעמוד בפניו וצו חכמי להקל אותו ולהלל בו ואמרו חכמים שהטלת טבתעטף בה היה בעינד כמרדעת של חכד כך היה דרך בחכמים הראשונים בורחן בלהכנות ודחקן עצמן הרבה שלא יטבו כדון עד שידעו שאין עם יאר כתיבה ושאם יכנעו כן הדין תקלקל השורה אף על פי כן לא היו יושבין לדון אלא עד שכתבין עליהם את העס והזקנים

חייב והשלישי אומר איני יודע וסיפוי הדיינים שנים נמצאו חכמי
 נושאים ונותנים בו בר אמרו שלשה מהם זכאי ושנים
 אומרים חייב הרי זה זכאי אמרו שלשה חייב ושנים זכאי
 הרי זה חייב אמרו שנים מהם זכאי ושנים מהם חייב ואחר
 אומר איני יודע מוסיפין שנים אבל אם אמרו ארבעה זכאי
 או חייב ואחד אומר איני יודע או שאמרו שלשה זכאי ואחד חייב
 ואחד אחר איני יודע בין שהיה זה שאמר איני יודע הוא שאמר
 איני יודע בתחלה בין שאמר אחר הולכים אחר הרוב היחצוצה
 למהצפה ואחד אומר איני יודע הרי אלו מוסיפין שנים אחרים וכן
 אם נסתפק הדבר מוסיפין ובולטין עד ע"א הגיעו לע"א ואמרו
 שלשים וחמשה חייב ושלשים וחמשה זכאי ואחד אומר איני יודע
 נושאים ונותנים עמו עד שיוחמד לדברי הצד האחד ונמצאו שלשים
 וששה זכאים או מחייבין ואם לא חזר לא הוא ולא אחד מהן הרי
 הדבר ספק ומעמידין את דמיון בחזקת בעליו כל מי שאמר
 איני יודע אינו צריך לתת טעם לדבריו ולהודיע מאי זה טעם בא
 לו הספק בדרך שמראה המזכה מאי זה טעם מזכה והמחייב גאי
 זה טעם מחייב :

פרק תשיעי

סנהדרין שפתחו כולם בדיני נפשות תחלה ואמרו כולן חייב הרי
 זה פטור עד שיהיו שם מקצת זוכין שיהפכו בזכותם וירבו המחייבין
 ואחד כך יהרג סנהדרין קטנה שנחלק בדיני נפשות יב אומרים
 זכאי ויא אומרים חייב הרי זה זכאי יב אומרים חייב ויא זכאי
 או שאמר יא זכאי ויא חייב ואחד אומר איני יודע אפי' כ"ב זוכין
 או מחייבין והאחד אומר איני יודע וסיפוי שנים זה שאמר איני
 יודע הרי הוא כמי שאינו שררי אינו החל וכלכד חובה ונמצאו
 אחר המספת כ' חוץ מזה הכספה אמרו יב זכאי ויא חייב
 הרי זה זכאי יא אומרים זכאי ויא אומר חייב אף על פי שהאחד
 מן הראשונים אמר איני יודע הרי זה חייב שהרי המחייב רבו
 בשנים אפי' יב זכאי ויא חייב ואחד אומר איני יודע מוסיפין שנים
 אחרים וכן מוסיפין והולכין עד שידבו הזוכין אחד ויא זכאי או
 ירבו המחייבין שנים או יהא ויהא חייב הי' אלו כנגד אלו
 ואחד אומר איני יודע או שהיו המחייבין יתר אחד בלכד מוסיפין
 והולכין עד ע"א הגיעו לע"א ל' אומרים זכאי ה' אומר חייב ור'
 זה זכאי ל' אומרים חייב ה' אומרים זכאי דני' אלו כנגד אלו עד
 שידאה אחד מהן דברי חברו וכיכין אית או מחייבין אוהו ואם
 לא ראה נחל שכדיינים אמר נזקן הדין ופיטרין אותו לה'
 אומר חייב ה' אומר זכאי ואחד אומר איני יודע פיטרין אותו
 ל' אומר זכאי ויא אומר חייב ואחד אומר איני יודע חייב שררי
 רבו המחייבין שנים כיה דין הנחל שבא לרם בחלוקת בין בדיני
 נפשות בין בדיני כמות בין בדיני תורה אין מוסיפין עליהן
 אלא דנין אלו כנגד אלו והולכין אחר דרוכ שלהן ואם בדין אחד
 מן הנדונין נחלקו דנין אלו כנגד אלו עד שיפטרנהו או יתחייבה

פרק עשירי

אחד מן הדיינים בדיני נפשות שהיה בין הזוכין או בין המחייבין
 לא בפני שאמר דבר הנראה לו בדעתו אלא נטה אחר דברי חברו
 הרי זה עובר בלא העשה ועל זה נאמר ולא תטנה על דבי לננות
 כפי השמועה לנדרו שלא תאמר בשעת כנין די שיהיה כאיש פלו'
 אלא אמור כיה שבנפשך ובכלל לאו זה שלא ידוע דכלכד זכות
 בדיני נפשות ללכד חובה שנאמר לא תקנה על ריב לנטות ככה
 דברים אמורים בשעת משא ומתן אבל בשעת גבר דין יש לכלכד

זכות להזור ולהמנה עב דבדיינים הריני ל' יה מזכה ונת
 רואין אותו כאלו היה מזכה במקומו אמר אחד יש לי ללכד
 עליו זכות ונשתתק ארבה קודם שילכד זכות ויאמר מאי זה טעם
 מזכה הרי הוא כמי שאינו שנים שאמרו טעם אוד' אפילו בני
 בקר יוח אין נמנין אלא באחד וכפי השמועה לכדו שאין מהדילין
 בדיני נפשות מן הגדול שבא יכבדו ושארו על דעתו ולא ירא
 עצמן כדי לחלוק עליו אלא יאמ' כל או דבר הנראה לו בדעתו
 וכן אין פוגהין בדיני נפשות לחובה אלא לזכות כיצד אמר לזה
 שדטא אם לא עשה דבר זה שר עידו בו עליך אל תירא מדבריה'
 אמר אחד מן ההלמידים בדיני נפשות יש לי ולכו עליו חובה
 כשתקן אותו אמר איך יש לי ללכד עליו זכות כעלין אורן עבדן
 לסנהדרין אם יש כשם בדבריו שומעין לו ואינו יורד מטכ לעולם
 ואם אין כשם בדבריו אינו יורד כשם כל היזכר נולו אפי' אמר
 הדון עצמו יש לי ללכד על עצמי זכות שומעין לו ועלה לננין
 והוא שיהיה כשם בדבריו בית דין שטעו בדיני נפשות ודייניו
 את הפטור ונכרו דינו לחובה ונראה לרם הטעם שיסתרו בו את
 דינו כדי לזכותו כותרין וחורין ודין אותו אבל אם טעו ופטרנו
 את המחייב הרגה אין סותרין את דינו ואין מהזירין אותו
 ככה דברים אמורים כשטעו בדבר שאין הצדוקין מורין בו אבל
 אם טעו בדבר שהצדוקין מורין בו מהזירין אותו לחובה כיצד
 אמרו הבא על הערה שלא כדרכה פטור ופטרנהו מהזירין אותו
 וכמתין אותו אבל אם אמרו הכערה שלא כדרכה פטור ופטרנהו
 אין בו זרין אותו וכן כל כיוצא בזה

פרק אדר עשר

כה בין דיני כמות לדיני נפשות דיני כמות בשלשה דיני
 נפשות ככ"ג דיני כמות פיתהין בין לזכות בין לחובה דיני נפשות
 פיתהין לזכות כמו שבארנו ואין פיתהין לחובה דיני כמות כמטין
 על פי עד אחד בין לזכות בין לחובה דיני נפשות כמטין על פי עד
 אחד לזכה ועל פי שני לחובה דיני כמות כהזירין בין לזכות
 בין לחובה ודיני נפשות מהזירין לזכות ואין מהזירין לחובה כמו
 שבארנו דיני כמות הכל דאין ללכד זכות או חובה בין
 הדיינים בין ההלמידים ודיני נפשות הכל כלכדן זכות ואפילו
 ההלמידים ואין כלכד חובה אלא רדיינים דיני כמות דדין
 הכלכד חובה דחר וכלכד זכות וכלכד זכות חזר וכלכד חובה
 דיני נפשות הכלכד חובה חזר וכלכד זכות אבל הכלכד זכות
 אינו יכול להזור וללכד חובה אלא בשעת גבר דין יש להזור
 ולהכנות עם ההדיינים כמו שבארנו דיני כמות דנין ביום
 וגומדין בלילה דיני נפשות דנין ביום וגומדין ביום דיני כמות
 גומדין בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומדין בו
 ביום לזכות וביום של אחריו לחובה לפיכך אין דנין דיני נפשות
 לא ערב שבת ולא ערב יום טוב שבא יתחייב ויא יפטר להורגו
 לכדד ואסור לענות את דיני ולרנחה אחר השבת אלא אומרין
 אותו עד אוד בשבת ומהדילין בדיני דיני כמות אף על פי שדנין
 אותן בכל יום מן התורה שנאמר וטפטנו את הקס בכל עת מדבריהם
 לכדו שאין דנין בערב שבת אחד דיני כמות ואחד דיני
 כלקיות ואוד דיני נזילות כל דרכיכ האלו שומעין אלא
 שדכלקות בשלשה ואין אחד מדין כשאר הנמקל הדין כדבר אוד
 שדינו בכל הנסיה אין דינו כשאר דיני נפשות בכנין לו את
 העדים ואינו צריך להראה כשאר דנין דנין ואם יצא מביה דין
 זכאי ואמר אוד יש לי ללכד עליו חובה מהזירין אותו ויא חייב
 ואמר אוד יש לי ללכד עליו זכות אין מהזירין אותו ויא חייב
 לנסיה ומי שייבין בדינו זקן וכרס וכי שאין לו בנס כדי שלא

היה דמועה מנוחה ולא נטל רשות ולא קבלו אותי בעלי דינן
 עליהן או שלא היה מוכחה אבל קבלו אותו בעלי דינן עליהן
 לדון להם בדין וטעה בשקול הדעת אם נשא ונתן ביד מה שעשה
 עמו וישלם בביתו אם לא נשא ונתן ביד ויהא דין ואם אי
 אפשר להחזיר ישלם בביתו אבל מי שאינו מוכח ולא קבלו אותו
 בעלי דינן אפ"י שנטל רשות הדין זה בכלל בעלי זרוע ואינו
 בכלל הדיינים לפיכך אין דינו דין בין טעה בין לא טעה וכל
 אחד מבעלי דינן אם רצה חוזר ודן בפני בית דין ואם טעה ונשא
 ונתן ביד חייב לשלם בביתו וחוזר ולוקח מבעל דין זה שנתן לו
 שלא כהלכה ואם אין לו לחזור או שטמ או שהאכיל דבר המותר
 לכלבים ישלם כדן כל גורם להזיק שזה בתכונן להזיק הוא
 דין שטעה וחייב שבועה לבי שאינו חייב בה ועשה זה פשרה
 עם בעל דינו כדי שלא ישבע ויחזיר כד ידע שאינו בן שבוע אף
 על פי שקטו מידו על הפשרה אינה כלום שלא קבל עליו ליתן לו
 או לחזור לו אלא כדי שיפטר משבועה שחייבו בה המדעה וכל
 קבין בטעות חוזר וכן כל כיוצא בזה שנים שנתעצמו בדין
 אחד אוכל נחן כאן ואחד אוכל בעלה לבית דין הגדול שמא יטעו
 אילו הדיינים והציאו ככון שלא כדן כופין אותו ודן בעירו ואם
 אכל כחמו ותנו לי כתיב זה טעם דנחמוני שמא טעיתם בותביו ומונהני
 לו ואחר כך מדציאין ממנו ואם העריך לשאול דבר מבית דין
 הגדול שבירושלם כותבים וטולחים נשואין ודין להם בעירם
 כפי מה שכתב בית דין דגדול כד"א בשאר הדיני שזה טוען
 זה טוען או כשאמר הכלה נדון כאן והלוה אוכל נלך לבית דין
 הגדול אבל אם אמר הכלה נלך לבית דין הגדול כופין
 את הלוה ועולה עמו שצאמר עבד ליה לאיש כלוה וכן אם טען
 זה שחיקו או גדלו ורצה הטוען לעלות כופין בית דין שבעירו את
 הנטען לעלות עמו וכן כל כיוצא בזה כד"א כשיהיו שם עדים
 או ראיה לנזול או לזקק או למלוה אבל טענה רקני אין כחייבין
 את הנטען לצאת כלל אלא נשבע במקומו ונפטר וכן הדין
 בזמן הזה שאין שם בית דין גדול אבל יש במקומות שיש בהן
 דכמים גדולים מוכחין לרבים ומקומות שיש בהן הלכדים שאינם
 כמותן אם אמר הכלה נלך למקום פלוני שבארץ פלוני
 לפלוני ופלוני הגדול נדון לפניו בדין זה כופין את הלוה והולך
 עמו וכן הדין בעשים בכל יום בכפרד :

הסת והפכה אם קנו מידו או אם נשבע זה שנהפכה עליו אינו
 יכול לחזור בו והוא הדין כמי שלא היה חייב שבועה ואכל אשבע
 לך שבועה אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו
 אף על פי שקבל בבית דין חוזר עד שיגמר הדין וישבע מי
 שנתחייב בבית דין והביא עדים או ראיה לזכותו סותר את הדין
 וחוזר ודין אף על פי שכבר נגבר הדין כל זמן שהיה כביא ראיה
 סותר אכרו לו הדיינים כל ראיות שיש לך הבא מיכאן
 ועד שלשים יום אף על פי שביא ראיה לאחד שלשים יום סותר
 את הדין מה יעשה אם לא יצא בתוך שלשומצא לאחד שלשים
 אבל אם סתם את מענותיו אינו סותר כיצד אכרו לו יש
 לך עדים אמר אין לי עדים יש לך ראיה אמר אין לי ראיה ודנו
 אותו וחייבונו כיון שראו שנתחייב אבר קדבן פלוני ופלוני והעידונו
 או שהוציא ראיה מתוך אפונדתו אין זה כלום ואין כשניהן על
 עדי ועל ראיותו בד"א כשהיתה הראיה אצל העדים עמו
 במדינה אבל אם אמר אין לי עדים ואין לי ראיה ולאחר מיכאן
 באו לו עדים ממדינת הים או שהיתה החכת של אביו מיש שם
 השטרות מפקדת ביד אחרים ובא זה שהפקדון אצלו והוציא לו
 ראיותו הדין זה מביא וסותר וכפני מה סותר כפני שיכול
 לטעון ולומר זה שאברתי אין לי עדים אין לי ראיה כפני שלא היו
 מצויין אצלי וכל זמן שיכול לטעון ולומר זה שאברתי אין לי
 עדים אין לי ראיה כפני שלא היו מצויין אצלי ואנפני כך
 וכך אברתי אין לי עדים ואין לי ראיה כמי שבדבריו היו
 זה לא סתם את טענותיו וכוונתו לנין אכ פירש ואמר אין לי
 עדים כלל לא הגה ולא במדינת הים ולא ראיה כלל לא ביד ולא
 ביד אחרים אינו יכול לכתור ככה דברים אמורים בגדול
 שנתחייב וביא ראיות והביא עדים אחר עתה כענינו אבל
 יורש שהוא קטן כשמת מורישו ובאו עליו טענות כדכתב מוריסקין
 אחד שרדיל ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה ואחד שתיא
 בבית דין חייב אכרו לו אחרים אנו יודעים לביך עדי שכתב
 בה דין זה או אמר לי ארד מדישך דפקד ראיה זו הדין כביא
 בד וסותר שאין החדש קטן יודע כל ראיות מדישך כפי מה
 ביד שאם לא יבא ביס פלוני וישבע יהיה הכרו נאמן בביד
 ויטל כל מה שטען בלא שביעין או שאם לא יבא ביד כפי מה
 דטל אכר את זכותו ואין לו כל שופט דכרו ויגבר הדין ילא
 בא נתקיימו דתנאים ואכר אה זכיהוה כד ביא ראיה מדישך אם
 באותו היום הדין כפוד ככניין זה וישבע כשיד בענין דבנו
 כשהיו בקודם וכן כל כיוצא בזה

פרק עביו

אחד מבעלי דינן שאמר איש פלוני ידון לי ואמר בעל דינו פלוני
 ידון לי הדין אלו שני הדיינים שכירר זה אחד זה אחד והם כורדי
 להן דין שלישי ושלשתן דנין לשניהן שמתוך כך יצא הדין
 לאמתו אפילו היה אחד שכיררן בעלי הדין חכם גדול וכמון אינו
 יכול לכוף את בעל דינו שידון אצלו זה אלא נס הוא בדרך כי שירצ'
 כי שקבל עליו קרוב או פסול בין להחזיר דין בין להחזיר עד עליו
 אפילו קבל אדון בן דפסולין כעבירה כשני עדים כשרים להעיד
 עליו או בשלש בית דין מוכחין לדון לו בין שקבל על עצמו
 לאבד זכיותו הכלהוה מה שהיה טען על פיהן בין שקבל שיתן
 כל מה שיטענו עליו חבירו בעד ת זו הפסול או בדינו אם קנו ביד
 על זה אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו עד
 שיגמר הדין נגבר הדין והוציא הכמון בדין זה הפסול או בעדותו
 אינו יכול לחזור וכן מי שנתחייב לרבו שבועה בבית דין ואכל לו
 השבע לי בחיי ראשך והפטר או השבע לי בחיי ראשך ואהן לך
 כל מה שתטען אם קני מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו
 יכול לחזור כיצד שיגמר הדין נגבר הדין ונשבע כמו שאמר לו
 אינו יכול לחזור וחייב לשלם והוא הדין לבי שנתחייב שבועה

פרק עביו

בית דין שנחלק בקצת או בזה וזכא ומקצת אינה דייב
 הולכין אחד ורוב זה ביצות ענה של תורה עינאמר אידו רבים
 לרשות ככה דברים אמורים בדיני ככניה וכשאר דיני אכר
 ומתו וטבא וטדור וכיוצא בדין אבל בדיני נפשיה אכר נחמו
 בזה החוטא אכר ידגן או לא ידגן אם היה הרוב נחמו
 זכאי ואכר הרוב כחייבין אינו נידגן עד שיהא הדיינים יתר
 על הכובים שנים כפי דשמיעה לנדו של זה ההורה היתה
 ואברה לא תהיה ארי רבים לרשות כלונד אכר רוב ניטכר הנה
 לדרת לא תהיה אחריהם עד שיטו הטיה גדולה ויכופו דכו וכל
 שנים שנאמר לנגות אחרי רבים לרשות דכיתך לנגוה עמי
 אחד לרעה על פי שנים וכל אלו ודברים קבלה רכ בית דין של
 שלשה שנתלכו שנים איברים זכאי ואחד יגבר דייב הרבה זכאי
 שנים אכר כחייב ואכר אמר זכאי דרי זה חייב אכר אמר זכאי
 ואחד אמר חייב ואחד אמר איני יודע או שאמר שנים זכאי או

ורברים אל אסרין ואין בהן מלקות כי שנתחייב מיתה כחל של
מועד מעינין בדינו ואוכלין בית דין ושותין ואחד כך גומרין את
דינו סמוך לשקיעת החמה והורגין אותו הרגי בית דין אין
מתאבלין עליון ובאין קדוניהן ושואלים את שלום העדים ואת
שלום הדיינים להודיע שאין בלכם עליהן כלום שדין אמת דנו
ואף על פי שאין נהגין אבל הדין אוננים עליהם שאין אנינות
אלא בלב מי שנגמר דינו וברח וכל בית דין אחר אין סותרין
את דינו אלא כל מקום שיענידו שנים מאברה מעידים אגו את איש
פלוני שנגמר דינו בבית דין פלוני ופלוני עדין הדין זה יהרג
במה דברים אמורים ברומח אבל שאר דיוכי מיתות עד שיבואו
עדין הראשונים ועידו שנגמר דינו ויהרגוהו בידים והוא שיעידו
בבית דין של שלשה ועשרים מי שנגמר דינו בבית דין שהיה
בחוצה לארץ וברח לבית דין שבארץ ישראל סותרין את דינו על
כל פנים ואם היו אותן בית דין עצמן שנגמר דינו בפניהם אין
סותרין את דינו אעפ"י שנגמרו בחוצה לארץ והם עתה בארץ ישראל

פרק ארבעה עשר

ארבע מיתות נמסרו לבית דין סקילה ושריפה והדינה בסיף וחנק
סקילה ושריפה בפורטין הן בתורה וכפי משה רבינו למדו שכל
מיתה האמור בתורה סתם היא חנק והחדג את חברו מיתתו בסיף
וכן אנשי עיר המדחת מיתתן בסיף כל מיתה בהם מצות עשה
היא לבית דין להרג בה מי שנתחייב בה ואין רשות לכלך להרג
באחת מהן אלא בסיף בלבד כל מחייב מיתת בית דין שלא
המיתו אותו בית דין בטל מצו' עשה ולא עברו על מצו' לא תעש'
חוק מן המכשף שאם לא המיתוהו עברו על מצו' לא תעשה שב'
מכשפה לא תחיה סקילה חמורה מן השריפה ושריפה חמורה
מן הסיף והסיף חמור מן החנק וכל מי שנתחייב בשתי מיתות
נזון בחמורה בין שעבר שתי עבירות או אחד ז' בין שעבר עבד'
אחת שחייב עליה שתי מיתות אפי' נגמר דינו לקלה ואחד כך עבר
על החמורה ונגמר דינו נזון בחמורה ואחד האיש ואחד האשה
דינין אותן בארבע מיתות כל חיובי מיתות שנתעבדו זה בזה נזון
כל אחד מהן בקלה שבהן מי שנגמר דינו שנתעבד עם שאר
העם ולא נודע מי הוא מאילו או מי שלא נגמר דינו שנתעבד עם
מי שנגמר דינו ולא נודע מי הוא כולן פטורין לפי שאין נמדין
דינו של אדם אלא בפניו מי שעבד על נפשו לא יכלו בית דין
לאסרו עד שימיתוהו במיתה שהוא חייב בה והרגין אותו עדין
בכל מיתה שיכולין להמיתו בה באחד שנגמר דינו ואין רשות
לשאר העם להמיתו תחילה לפיכך אם נקטעה יד העדים
פטור ואם היו העדים גידמן מתחלה יהרג ביד אחרים כמה
דברים אמורים בשאר מחייבי מיתות בית דין והן מן הרומח אבל
ואדג נפש שנגמר דינו חרפין אחריו בכל דבר וכיד כל אדם עד
שטמיון אותו כל הרגני בית דין אין קוברין אותו בקברי
אבותיהם בכלל ישראל אלא שתי קברות כתקנין להם בית דין
אחד לנסקלין ולנסרפין ואחד לנהרגין ולנחנקין ודבר זה הלכ' כפי
השמועה נתאבל הבשר הח' מלקטין את העצמות וקוברין אותן
בקברות אבותיהן ויש לקדוניהן לעשות להן ארון ותכריכין
עריכין בית דין להחייב בדיני נפשות ולהבתיק ולא יאצו וכל ב'
דין שהרגו נפש בשבע שנים הרי אילו חבלנין אעפ"י כן אירע
להן להרוג בכל יום ויום הורגין אבל אין דנין לעולם שנים בינם
אחד אלא דינין זה היום והשני לכבוד היום שניהם בעבירה
אחת וכיתה אחד כגון גואף עם נאפת דינין שניהם בינם אחד
לפיכך אם היה הנואף בוועל בת בהן הואל והוא בדנק והוא

בשריפה אין הורגין שניהן ביום אחד אין דנין דיני נפשות
אלא בפני הבית והוא שיהיה בית דין הגדול שם בלשכה שבמקדש
שנאמר בזמן מסרא לבלתי שמע אל הכהן וגומר ומפי השמועה
למדו שבזמן שיש בהן מקריב על גבי המזבח יש דיני נפשו והוא
שהיה בית דין הגדול במקומו בתחלה כשנכנה בית המקדש
היו בית דין הגדול יושבין בלשכת הגזית שהיתה בעזרת ישראל
והבקים שהיו יושבין בו חול היה שאין ישיבה בעזרה אלא לכלכי
בית דין וכשנחלקלה השדה גלו במקום למקום ולעשרה מקומות
גלו וסופן לטבריא ומשם לא עמד בית דין גדול עד עתה וקבלת
היא שבטבריא עתדין לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש
ארבעים שנה קודם ודכן בית שני בטלו דיני נפשות בישראל
אף על פי שהיה המקדש קיים כפני שגלו הסנהדרין ולא היו שם
במקומן במקדש בזמן שדינין דיני נפשות בארץ ישראל דינין
דיני נפשות כן בחוזה לארץ והוא שהיו הסנהדרין כמובין בארץ
כמו שבארנו שהסנהדרין נהגת בארץ ובחוזה לארץ

פרק חמשה עשר

ביצד מצות חנסקלין רחוק כבית הסקילה ארבע אמות כפטישין
את המחוייב סקילה בגזיו ומכסין ערוחו מלפניו ואין האשה
נסלקת עדוכה אלא בחלוק אחד וביה הסקילה גבוה שתי קיבות
עולה לשם הוא ועדין וידיו אסורות ואחד בן העדים וחופו על
מתניו כמאורו והוא נהפך ונפל על לבו לארץ אם בת בה יצא
שודי נאמר סקל יסקל או ידה ידה הגה השוה הנסקל שנפל
את האבן עליו עם הנוחף שנפל הוא בעצמו על הארץ ואם
לא מת מרוחפה זו כגביהן העדים אבן שהיתה מונחת שם כשא
שני בני אדם הועד השני מרפה אחיז ומשליך האבן על לבו אם
בת בו יצא ואם לאו רגיבתו בכל ישראל שנאמר יד העדים תהיה
בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה עובד עבודה זרה אין
סקילין אותו אלא על שער שעבד בו ואם היתה עיר שחובה גמס
סקילין אותו על פתח בית דין ודבר זה קבלה כפי השמועה אל
שעריך זה שער שעבד בו ולא שנגמר דינו בו מצות הנסרפין
היו כשקעין אותו בזבל עד ארכובותיו ונתבסם סודר קטה לתוך
הרך וכורך על צוארו ושני עדין זה כושך אצלו זה כושך אצלו
עד שהוא פתח את פיו ומתיכין את הברדל ואת העופרת וכיצא
בהן והוא חרק לתוך פיו והוא ירדת ושודפת את בני בניו
מצות הנהרגין כתיבין את ראשו בסיף כדרך שה' עושים
מצות הנחנקין כשקעין את המחוייב בזבל עד ארכובותיו ונתבסם
סודר קטה לתוך הרך וכורכין על צוארו זה כושך אצלו זה כושך
אצלו עד שתצא נפשו מצות עשה להלות את הנגרף ועובד עבד'
זרה שנאמר כי קללת אלקי תלוי הדי כגרף אמור ובעובד עבודה
זרה נאמר את ה' הוא כגרף והאיש נתלה ואין האשה נתלית שכ'
כי יהיה באיש חטא כשפט בות החוכת נתלית אותו כיצד מצות
הנתלין אחד שסלקין אותו כשקעין את הקורה בארץ ועין יצא
כמנה ומקפין שתי ידין זו לזו ותולהו סמוך לשקיעת החמה
ומתדין אותו כיד ואם לן עוברין עליו בלא העטה שנאמר לא תלין
נבלתו על העץ ומצות עטה לקבור את כל הרגני בית דין ביום
ההריגה שנאמר כי קבור הקברו ביום ההוא ולא הרגני בית דין
בלבד אלא כל המלין את מתי עובר עליו בלא העטה הלינו
לכבוד ולהביא לו ארון ותכריכים אינו עובר עליו אין תולין
על אילן הכחוכר לקרקע אלא על ההלוש כדי שלא יהא כחוסר
קביצה שהעץ שנתלה עליו נקבר עמו שלא ידא לו זכרון רע
ויאכרו זה העץ שנתלה עליו פלוני וכן האבן שנכקל בה והסיף

דחמו עליו שאכורית על אלו שמטעין את העם אחרי ההבל
 רחמים הוא בעולם שנאמר למען ישוכ ה' מחרן אפו ונתן לך
 רחמים דיני ממונת והטמאות והטהרות מתחילין מן הגדול
 שבדינים ושומעין את דברי ודיני נפשות מתחילין מן הצד ואין
 שומעין דברי הגדול אלא באחרונה דיני ממונת וכן הטמאות
 וכן הטהרות האב ובנו הרב ותלמידו מונים אותן בשנים ודיני
 נפשות ומכות וקודש החדש ועיכו השנ' אב ובנו או הרב ותלמיד
 מוכן אותן באח' זה שאנו מוכי' האב עם הכן בין באח' בין בשנים
 כגון שהיה האח' בהן בכנהדר' והשני היה מן התלמיד' שאמ' יש לי
 לל' זכות או חובה שומעין דברי' ונושאין ונותנין עמו ומניין עמו
 בשע' נמר דין אין גומרין את הדין בקרובים שהדינין הקרובים
 פסולים לדין כמו שיתבאר תלמיד שהיה חכם ומבין והיה מחוסר
 קבלה הרי רבו מוסר לו הקבלה שהוא צריך לה בדין זה והוא דן
 עמו בדיני נפשות הכל כשרים לרון דיני ממונת אפי' גר והוא
 שתהיה אמו מישראל וגר דן את חברו הגר אף על פי שאין
 אמו מישראל וכן הממוד והסומא באחד מעניני כשר לרון
 דיני ממונת אבל בדיני נפשית אין דנין אותן אלא כרבים
 לרם ושדאלים המשיאין לכהונה ולא יהיה אחד מהן סומא אפי'
 באחת מעניני כמו שבארנו

פרק שנים עשר

כיצד דנין דיני נפשות כשיבאו עדים לבית דין ואומרין ראינו
 פלוני זה שעבר עבירה פלוניה אומרין להן ככידן אתם אותו
 התרייתם בו אם אמרו אין אנו מכידין אותו או נסתפק לנו או שלא
 התרו בו הרי זה פטור אחד תלמיד חכם ואחד עם הארץ צריך
 התראה שלא ניתנה והתראה אלא להכחין בין שוגג למזיד שכא
 שונג היה וכיצד כותבין בו אומרין לו פרוש או אל תעשה שזו
 עבירה היא וחייב אתה עליה מידת בית דין או מלקות אם פירש
 פטור וכן אם שתק או הרבין בראשו פטור ואפילו אמר יודע
 אני פטור עד שיתיד עצמו לכיתה ויאמר על מנת כן אני עושה
 ואחר כך יהרג וצריך שיעבור ועשה תבין להתרא' בהך כדי דבור
 אבל אחר כדי דבור צריך התראה אחרת ובין שהתרה בו
 אחד בין העדים ובין שהתרה בו אחד בפני עדים אפילו אשה או
 עבד אפילו ששע' קל המכהה ולא ראוי' ואפי' התרה בעצמו הרי
 זה נודג אברו העדים היתה לו התראה וכידין אנו אותו מאיימין
 בית דין עליהן וכיצד באיימין על עסקי נפשות אומרים להן שכא
 תאמר מאומד ומטבעה עד מפי עד כפי אדם נאמן שמעתם או
 שכא אין אתם יודעים שסופינו לבחוק אתכם בדרישה וחקירה הו
 יודעים שלא כדיני ממונת דיני נפשות דיני ממונת אדם נותן
 כסתנו ובהתכפר לו דיני נפשות דמו ודם דרעו תלוין בו עד סוף כל
 העולם שררי בקן נאמר קל דמי אורך צועקים דמו ודם זרעו
 לפיכך נברא אדם יחדי בעולם ללמד שכל המאבד נפש אחת מן
 העולם כעלה עליו כאילו אבד עולם מלא וכל הבקיים נפש אחת
 בעולם כעלין עליו כאלו קי' עולם מלא הרי כל באי עולם בצורת
 אדם הראשון הם נבראים ואין פני כל אחד מהן חסין לפני חברו
 לפיכך כל אחד ואחד יכול לומר בשבילי נברא העולם שכא
 האברו כה לנו תלצה זו הלא כבר נאמר והוא עד או ראה או ידע
 או שיא תאמרו מה לנו לחוב בדמו של זה והוא כבר נאמר
 ובאבוד רשעים רנה אם עמדו בדבריהן ככניסין את הגדול
 שבעידיב ובדוקים איוו בדרישה והקידה כמו שיתבאר בהלכות
 עדה אם נכצאת עדותו מבינות ככניסין את השנ' ובחוקין אותו
 כראשון אפילו היו עדים כמה בחוקין כל אחד ואחד בדרישה
 וחקירה נכצא דברי כל העדים ככחנים פתוחין לזכות כמו

שבארנו ואומר אם לא נטאח אל תירא כדבריהן ודין אותו אם
 מצאו לו זכר פטורו ואם לא מצאו לו זכות אומרין אותו עד למחר
 ובו ביום מוזגין הסנהדרין זוגות זוגות לעיין בדינו וממעטין
 במאכל ואין שותין יין כל אותו היום ונושאין בדבר כל הלילה
 כל אחד ואחד עם זוג שלר או עם עצמו בביתו ולמחרת משכימים
 לבית דין הבג' אומר אני הוא המזכה ומזכה אני בכקומי והמהוי'
 אומר אני הוא הכחוי' וכחייב אני במקומי או חורתי בי ואני מזכה
 ואם טעו בדבר ולא ידעו מי הם שחייבו או זכומטעם אחד שאינן
 בחשבין אלא כאחד כמו שבארנו הרי טפרי הדינין מזכדי' אותן
 שהרי כותבין טעם של כל אחד ואחד ומתחילין בדינו אם מצאו
 לו זכות פטורו ואם האצרכו להוסיף מוספי' רבו המזכירי' ונתחייב
 מוציאין אותו להרגו ומקום שהורגין בו בית דין היה חוץ לבית
 דין ורחוק מבית דין שנאמר הוציא את המקלל אל מחוץ למחנה
 ויראה לי' שיהיה רחוק כמו ששה בלין כבו שיהיה בין בית דינו
 של משה רבינו שהיה לפני פתח אהל מועד ובין מחנה ישראל
 משנבד דינו אין משהין אותו אלא יורג ביזמו אפילו היתה עוברת
 אין כמתנין לה עד שתלך וככין אותה כנגד בית הדרין עד
 שימות הולד חולה אבל אם ישבה על המשבר כמתנין ל' עד
 שתלך וכל אשה שתיהרג מותר להנות בשערה מי שיצא להרג
 והיה זכור ונכח אין הורגין אותו עד שמוין עליו בדם הטאתו
 ואשמו ואם נגמר דינו ועדיין לא נשחט הזכח אין כמתנין לו עד
 שיקריבו עליו קרבנו שאין מענין את דינו

פרק שלשה עשר

מי שנבד דינו לכיתה מוציאין אותו מבית דין ואחד עומד על
 פתח בית דין והמדרין בידו והסוס רחוק כבנו והכרת יוצא לפני
 פלוני יוצא להרג בכיתה פלונית על שעבר עבירה פלוני במקום
 פלוני בזמן פלוני ופלוני ופלוני עדין מי שיח' לו זכות יבא חלכו
 עליו אבד אחד יש לי ללמד עליו זכות זה מנין בסודין הה
 הרכב על הסוס רן ומחוד את הגדול לבית דין אם נכצא לו זכות
 פוטרין אותו ואם לאו יחזור ויצא להרגנה אבד הוא בעצמו יש
 לי ללמד על עצמי זכות אף על פי שאין ככש בדבריו בהודין
 אותו פעם ראשונה ושנייה שכא כפני הפחד נסתמבו טענות
 וכשיחזור לבית דין תתישב דעתו ויאמר טעם החידוהו ולא
 נכצא ככש בדבריו מוציאין אותו פעם שלישייה אבד בשלשית
 יש לי ללמד על עצמי זכות אם יש ככש בדבריו כחודין אותו
 אפי' ככה פעמים לפיכך מוכרין לו שני תלכיד חכמים ששומעין
 דבריו כדרך אם יש ככש בדבריו כחודין אותו ואם לאו אין
 כחודין אותו שאם לא נכצא לו זכות מוציאין אותו ועידין דם
 ההורגין אותו בכל כיתה שתחייב בה ורוצה שלא הרגו עדין
 היבין להחיותו ביד כל אדם רחוק ממקום הורגנה בעטר אמות
 אומר לו החודה שכן דרך כל המוכתי' בהודין וכל הבהודה יש
 לו חלק לעולם הבא אם אינו יודע להודות אומרים לו אבד
 חוהא ביתתי כפרה על כל עגותי אפילו ידע בעצמו ששקר העידו
 עליו כך הוא מתחזה ואחר שבהודה בשקין אותו קורט של לבונה
 בכוס של יין כדי שהטרף דעהו עליו ויטהכר ויח' כך יורג בכיתה
 שהא חייב בה זה היין ורלבונה והאבן שיכקל בה דנכקל והסוף
 שיהרג בו הנהרג זרסודר טדונקין בו הנהגק והעין טהלין
 עלת הנתלה ורסודרין שמיניפין בה לפני דרוני בית דין ורכוס
 טרין להצילו הכל באין כישל ציבור זמי שירעה להרגדביא
 ויתנדב אין ביה דין יוצאין אדר דנהרג וכל בית דין טהרגו נפש
 אסרין לאכל כל אות היום דריזה בכלל לא תאכל על הום
 ואין ככרין הקרובים על הרוני בית דין ככוס לא האבלו על דום

ואין בו מיתת בית דין כגון אוכל חלב חם וחמץ בפסח וכן כל העובר על לא תעשה שחיבין עליו מיתה בידי שמים כגון אוכל טבל וכהן טמא שאכל תרומה טהורה וכן כל העובר על לאו שיש בו מעשה כגון אוכל בשר בחלב או לוכש שעטנז אבל לאו שאין בו מעשה כגון הולך רכיל ונוקם ונוטר ונושא שמע שאינו ליקח כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וכן מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשב וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין כגון לא תנאף לא תעשה מלאכה בשבת אין לוקין עליו וכל לאו שניתן לחטולו כגון לא תגזול לא תגנוב אין לוקין עליו וכל לאו שניתן לעשה כגון לא תקח האם על הבנים לא תכלה פאת שדך אין לוקין עליו אלא אם לא קיים עשה שבהן ועל לאו שבכללות אין לוקין עליו ושאר כל הלאוין שבתורה לוקין עליהן אי זוהו לאו שבכללות זה לאו אחד שכלל עניינים הרבה כגון לא תאכלו על הדם וכן אם נאמר לא תעשה דבר פלוני ופלוני הואיל ולא יחד לו לאו לכל אחד ואחד מהן אין לוקין על כל אחד ואחד אלא אם כן חלק אותה בלאוין אחרים או נאמר מפי השמועה שנחלקו כיצד כגון זה שנאמר על האכלו מבנו נא ובשל מבושל אינו לוקה על הנא והמבושל שתיים אלא אחת וכחודש הוא אוכל לחם וקלי וכרמל לא תאכלו וחיוב על שלשתן שלשה מלקיות כפי השמועה למדו שזה לחלק הרב נאמר לא ימצא כך מעביד בנו וכתו כאש קוסם קסמים ונוטר ואף על פי שכלל כל העניינים בלאו אחד הרי חלק אותם בלאוין אחרים ואמר לא תנחשו ולא תעוננו בלמד שכל אחד מהן בלאו בפני עצמו וכן כל ביצא כוח מי שלקה בבי דין על אסור ברת ולקח פנים שניה על אחת ברת עצמו כגון שאכל חלב לוקה עליו ואכל חלב פעם שניה ולקח עליו אם אכל פעם שלישית אין מלקין אותו אלא מבניסין אותו לכיפה והוא מקום צר כפי קוטחו ואינו יכול לשכוב בו ונמתין לו לחם צד ומי לחץ עד שיצרו מעיו ודלה ואחר כך מאכילין אותו שעודים עד שכריסו נבקעת מי שעבר על אסור ברת או מיתת בית דין והתרו בו ודרכין בראשו או שתק ולא קבל עליו התראה אין הורגין אותו כמו שבארנו ואין מלקין אותו חזר ועשה כך והתרו בו והדרכין בראשו או שתק אין ממיתין אותו ואין מלקין אותו חזר פעם שלישית ועבר והתרו בו אף על פי שהדרכין בראשו או שתק כונסין אותו לכיפה עד שימות וכל אלו שלא קבלו עליהן ההתראה ככין אותו מכת מדרות והואל וחטאו ככל מקום אפילו על איסור של דברי סופרים ככין אותו בכת מדרות הגונב כלי שרת כן המקדש והמקלל והבוטל ארבות אין בית דין מלקין להן אלא קנאין פוגעין בהן וכל שהורגן זכה וכן כהן שטמש בטומאה לא היו אחיו הכהנים כביאין אותו לבית דין אלא פרחי כהונה היו מוציאין אותו הוץ לעזרה ופוגעין את כוחו בניזרון גיורת רכהוב היא שאין כמיתין בית דין ולא מלקין את האדם בהודאתו אלא על פי שנים עדים חזק שהרג והישע עכן חוד לגר עמלקי בהודאת פיהם הודאת שעה היתה או דין מלכות היה אבל הסנהדרין אין כמיתין ולא מלקין המזדה בעבירה שמה נטרפה דעתו בדבר זה שמה מן העמלקין כרי נפש הוא המחכים למות שתוקצין החרבות כבטנם ומשליכין עצמן מעל הננות שמה כך זה יבא ויאמר דבר שלא עשה כדי שיהרג וכללו של דבר גזירת המלך היא

פרק תשעה עשר

כל לא תעשה שיש בו ברת ואין כוננת בית דין מלקין עליהן
 כא ואלו הן
 א הבא על אחותו
 ב על אחות אביו

ד הבא על אחת אשתו
 ה הבא על אשת אחיו
 ו הבא על אשת אחי אביו
 ז הבא על הגדה
 ח האוכל חלב
 ט האוכל דם
 י האוכל ביום הכפורים
 יא העושה מלאכה ביום הכפורים
 יב האוכל הנותר
 יג הטמא שאכל בשר קודש
 יד הטמא שנכנס לעזרה
 יו המעלה קדשים בחוץ
 יז הסך בשמן הנשחה
 יח כל מהוויבין מיתה בידי שמים שהן בלא תעשה ויש בהן מעשה שלוקין עליהן שבנה עשר ואלו הן
 א זר שאכל תרומה גדולה בין טהורה בין טמאה
 ב זר שאכל תרומת מעשר
 ג זר שאכל בכורים אדר שנכנסו לירושלם
 ד זר שאכל חלה
 ה האוכל טבל שלא הודם במנו תרומה גדולה ותרומת מעשר
 ו האוכל עיסה שלא הודמה חלתה
 ז כהן טמא שאכל תרומה טהורה
 ח כהן שנכנס לקדש הקדשים שלא לעבודתו
 ט כהן שיצא מן המקדש בשעת עבודה
 י לוי שעבד בעבודת כהנים
 יא זר ששמש במקדש
 יב כחוסר בגדים הרי הוא כזר ולוקה אם עבר
 יג כהן טמא ששמש
 יד שחיי יין ששמש
 יו טבול יום ששמש
 יז כחוסר כפודים ששמש
 יח פרוע ראש ששמש
 יט קרוע בגדים ששמש
 א אבל השמש בלא קדוש ידים והגלו אף על פי שהוא חיוב מיתה אינו לוקה בפני שהיא כצות עשה וכן נביא שכבש נבואתו או שעבר על דברי עצמו והעובר על דברי נביא אף על פי ששולשין במת' אינו לוקה שהן באין בכלל עשה שנאמר אליו תשמעון ולא הבא בכלל עשה הרי הוא כעשה ואין לוקין עליו כל לא תעשה שבהדה שאין בהן לא ברת ולא מיתת בית דין שלוקין עליהן קסח ואלו הן
 א העושה צלם
 ב העושה צלם לחי
 ג הפונה אל אלילים באחד בן המעשים
 ד המקים מצבה
 ה הנוטע אהל במקדש
 ו הגותן אבן משבת
 ז הגודר בשם עבוד זרות
 ח הנשבע בשבחה
 ט הגהנה בה
 י הכונה עיד הגדחת
 יא הנהגה מבנה
 יב העושה כחזקת הגוים
 יג הקוסמי
 יד המעוקן
 טו המנחש
 יו החובר
 יז הדורש אל הכתים
 יח הכוזק שם וכיצא בו כגון הורם אבן מן המזבח או טורף עין מן המקדש
 ט הנכבה אש מן המזבח
 כא הנכנס לעזרה בכנדים טכאים
 כב זב וכיצא בו שנכנס לחד הבית
 כג הכסיד כדי ארץ
 כד המז החשן מעל האפוד
 כה הקורע פי המעיל
 כו דמקריב על מזבח הזהב
 כז כהן שנכנס להיכל שלא בשעת העבודה

והזיף שמהרגבו הנהרג המודין שחנקין בהן הכל נקברין
 בתפישת הגורג אבל לא בקבר עצמו כל הגסקין שבתורה י"ח
 ואלו הן הבא על האם ועל אשת אב ועל כלתו ועל נער המארכה
 ועל הזכר והשוכב עמ כהמה והאשה המביאה את הבהמה עליה
 והמגדף ועובד עבודה זרה והנתן מדעו למלך ובעל איב ובעל
 ידעוני והמסית והמריח והמכסף והמחלל את השבת ומקלל אביו
 או אמו וכן סדר ומדה כל הגשרפין עשרה ואלו הן בת כהן
 שזינתה חות בתו ועל בנה ועל בתו ועל בת בנו ועל בת
 אשתו ועל בת בתה ועל בת בנה ועל חמותו ועל אם חמתו ועל
 אם חמיו והוא שבא עליהן בחיי אשתו אבל לאחר מיתת אשתו
 הדין כבוד כלבד ככלל העריות הנהרגין שנים החצוץ
 והנהרג הגחנקין ששה ואלו הן הבא על אשת איש החובל
 באביו או באמו תונב גפיש כישראל וקן בכורא תביא השקר
 והמתגבא בשם עבודה זרה נמצא כל הרוגי ב'ד ששה ושלשים

פרק ששה עשר

בשם שמיצו להמית את המזייב מיתה כד מצוה עשה להלקח
 את המזייב מלקח שנאמר והפילו השופט וחברו לפני ואף על
 פי שמלקח בשלטה במקום מיתה היא עומדת מלקח בזמן הזה
 בכל מקום מן התורה בפני שלשה סמוכין אבל לא בפני הדיוט'
 וכל מלקח שמלקח דיני חוצה לארץ בכל מקום אינה אלא כבת
 מרות אין אדם לוקה אלא בעדים והתראה ובדוקין העדים
 בדרישה ובחקירה בדרך שעושים בדיני נפשות עבר על לא
 שניתק לעשה וחררו בו ואכרו לו אל תעשה דבר זה שאם תעטמו
 ולא תקים עשה טבו תלקה ועבר ולא קימה עשה דבר זה לוקה
 אף על פי שהתראה בספק היא שאם יקיים יפטר והתראה ספק
 התראה היא עבר עבדה שיש בה מלקח ומיתה בית דין כאות
 כגון שיחט אותו ואת בנו לעבודה זרה אם התרו בו למתסקלן
 אותו ואינו לוקה שהרי נחזיב בדין גדול מזה ואם התרו בו
 למלקח בלבד לוקה אינו צריך שני עדים למלקח אלא בשעת
 בעשה אבל האסור ענינו בעד אחד וחוק כיצד אכר עד אחד
 חלב כליות הוא זה כלאי הכרם הם פירות אל גרושה או זונה אשה
 זו ואכל או בעל בעדים אחד שהתירה בו הרי זה לוקה אף על פי
 שעיקר האיסור בעד אחד כשהם אכרם אכרם שלא הכודש העד
 בעה שקבע האיסור אבל אם אכר אינו חלב זה זה אינה גרושה
 ואכל ובעל אחד שהכודש אינו לוקה עד שקבעו האיסור שני עדים
 כדקבעת שהעיד העד האחד בקביעת האיסור ואחר שעבר
 והתרו בו טען להכודש העד אין שומעין לו אלא לוקה כיצד
 מלקחין אשתו כופת יתי ידיו על העמוד אילך ואילך חזק הנסוח
 אחד בכנריו אם נקדע נקדעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה
 את לבו שאינו כבהו על כסותו שנאמר והכחו ולא לכסותו והאבן
 פתנה באיחור שהחזן הכבה עוכד עליה וצועה של עגל בידו
 כפולה ל'טנים וטנים לארבעה ושתי רצועות של זכר עולות
 ומרודות בו וחזק הרצועה נפח וארכה כדי שתהא כגזע עד פי
 כריש והדי של רצועות שאחת בה ארכה טפח האיש הכבה
 צריך להיות יתר בריעה חסר ככה ומגביה את הרצועות בשתי
 ידיו וכבה כדו אחד בכל כחו וכלקוח שלישי כלפניו על חזהו
 בין דדיו וטני שלישי באחד שלישי על כהף זה השלישי על כהף
 זה הכובה אתו יונבד ולא יושב אלא כוטה שנאמר והפילו
 השופט והכהו לפניו שידו עיניו של שופט בו לא שידה כביט
 בדבר אחד ודכהו כיכאן שאין כביט שנים כאחד הגדול
 שבדינים קרא כל זמן שזה לוקה אם לא תסמך לעשת ורפלה
 הככותך ועבר וכתבתי שינבד הפסקים עם המלקח ואם לא

גמר אחד לתחילת המקד וקודא חזר וקודא עד שחגבר כל הרבא'
 והשני כבדינים מונה והשלישי אמר לחזן הכה כל זמן שמכה על
 פיו הוא מכה מת חזת יד פטור ואם הוסיף רצועה אחת על
 האוכר ומת הרי החזן גדלה ואם לא מת הרי החזן עבר על מצוה
 לא תעשה שנאמר לא יסוף והוא הדין לכל מכה את חבירו שהוא
 כלא תעשה ומה אם זה שבתנה תורה רשות להכותו צוה
 הכתוב שלא להכותו על רשעו קל וחומר לשאר כל האדם לפיכך
 כל רמכה את חבירו אפילו הכה עכד הכאה שאין בה שדה פרושה
 לוקה אכל אם יש בה שדה פרושה הואיל והוא חייב לשלם ממון
 אין אדם משלם ולוקה כמו שבארנו בכמה מקומות -

פרק שבעה עשר

כמה מלקין את המזייב מלקות כפי כחו שנאמר כדי רשעתו
 במספר חה שנאמר ארבעים שאין מוסיפין על הארבעים אפילו
 היה חזק ובריא כשמשון אבל פחדתן לחלש שאם יכה לחלש מכה
 רבה כדאי הוא בת לפיכך אברו חכמים שאפילו הבריא ביותר
 מכין אותו שלשים וחמשה שאם יוסיף לו אחת נמצאת שלא הכונו
 אלא ארבעים והאיות לו כשאומדין את החוטא כמה הוא יכול
 לקבל אין אומדין אלא בסכות הראויה להשתלש אבדוהו שיכול
 לקבל עשרים אין אומדין לוקה אחד ועשרים כדי שיהיו יכולין
 להשתלש אלא לוקה י"ח אבדוהו לקבל ארבעים ומשהחזיק
 ללקות ראונה ולש ואמר אינו יכול לקבל יתר על אלו והתענה
 או הטנים עטד שלקה הרי זה פטור אבדוהו לקבל יב ואור
 שלקה ראונה חזק ויכול לקבל יותר הרי זה פטור ואינו לוקה
 יותר על האוכר אבדוהו חיים שלקה יב ולא הלוקה עד לכת
 חדי הוא לכוד ויכול לקבל י"ח אינו לוקה אלא יב אבדוהו
 שלקה לבוד י"ב ולא לוקה עד יום שלישי והרי הוא חזק לקבל י"ח
 לוקה י"ח שהרי בשעת האוכר לא אבדוהו ללקות אלא לאחר זמן
 וכן כל כיצא כזה מי שנתחז ב מלקות הרבה בין על עבדות
 הדכה בין על בעשה אחד שחייבי עליו מלקות הרבה אם אבדוהו
 אכר אחד לוקה ופטור ואם לא לוקה וכתרפא חזר ולוקה
 כיצד נתחייב אחי מלקות אמרו יכול הוא לקבל כ"ה בין שלקה
 מ"ה נפטר אבל אם אבדוהו למלקות אחת והכחו שלשה או ט"א
 שלשים כמו האומר הרי זה מתרפא וחזרין ואכדוין אותו למלקות
 שנייה עד שלקה לכל מלקות שהוא חייב בהן מי שאבדוהו
 וכשהתחיל ללקות נתקלקל ככה ההכאה בין ברעוי בין בנימי
 רגלים אין ככין אחי יותר שנוקלה אחד לעינד כיון שנקלה
 פטור אבל אם נתקלקל מן הפחד מקדם ההכאה אפילו נתקלקל
 כשיצא מבית דין ללקות ואפילו מבערב הרי זה לוקה כל האוכר
 שאבדוהו אבדוהו לסתי מלקות ולוקה ונתקלקל ב' בראשונ' בין
 בשנייה פטור נפסקה הרצועה בשנייה פוטרין אותו נפסקה
 בראשונה נפטר במלקות ראשונה ולוקה האוכר השני כשהחזק
 על העטד ללקות וכתת את הביתרי וברח פטור ואין כחזרין איתו
 כל מי שחטא לוקה חזר לכשרותו שנאמר ונקלה אחד לעינד
 כיון שלקה חדי הוא אחד אף כל כוחיבי כרת שלק
 נפטר מדי כריתן כהן גדול שחטא לוקה בשלשה כשאר כל
 העם חזר לגחלתו אבל ראש הישיבה שחטא מלקין אותו
 ואינו חזר לשרדתו וגם אינו חזר להית כאחד כשאר ויסנהודין
 שבעליו בקדש ולא כורדין

פרק שמנה עשר

אלו הן הלוקין כל העובר על לא תעשה שחייבין עליו כרת וזמן

שלא נילה עודה וזאת ההשד על העריות

קסג	המתחתן בגנים :	קסד	גר עמוני שנשא בת ישראל ובעל
קסה	גר מואבי שנשא בת ישראל ובעל :		
קסז	מלך שהרבה נשים :	קסז	מלך שהרבה סוסים
קסח	מלך שהרבה כסף והב נמצאו כל הלוקי רז' וסימן		
	להן ילק זרים :		

פרק עשרים

אין בית דין עונשין באומר הדעת אלא על פי עדים בראי' בהרר
 אפילו ראווה העדים רודף אחר חברו והתרו ב והעלימו עיניהם
 או שנכנסו אחריו לחיבה ונכנסו אחריו ומצאוהו הרגו וכפרפר
 והסיף מנטף דם ביד ההורג הואיל ולא ראוהו בעת שהכהו אין
 בית דין הורגין בעדות זו ועל זה וכיוצא בו נאמר ונקי וצדיק אל
 ההרג וכן אם העידו עליו שג' שעבר עבדה זרה זה ראהו
 שעבר את החמה והתרה בו וזה ראהו שעבר את הלכנה והתרה
 בו אין מצטרפין שנאמר ונקי וצדיק אל תהרגו הואיל ויש שם צד
 לנקותו ולהיותו צדיק על תהרגו כל מי שעשה דבר שחייבין
 עליו מיתת בית דין באונס אין בית דין מסייתין אותו ואעפ"י שהיה
 מצוה שיהרגו ואל יעבור אף על פי שתלה את ה' והוא אנוס אינו
 נהרג שנאמר ולנערה לא תעשה דבר זה אוהרה לבית דין שלא
 יענשו את האנוס איש שאנסוהו עד שבא על הערה חייב מיתת
 בית דין שאין קישוי אלא לדעת אבל האש הנכעלת באונס אפילו
 אמר אחר שנאנסה הנחמו לי הרי היא פטורה מפני שיערה נתגבר
 עליה אמר לבית דין לחס על ההורג שלא יימרו כבר נהרג זה
 ומה תעלת יש בהדינת האחר ונמצאו מטרשלין כהדנתו שנאמר
 לא תחוס עינך וכעדת דם הגקי וכן אמר לבית דין לחס על מי
 שנחייב קנס שלא יאמר עני הוא זה שלא ככוונה עשה אלא
 מנכין מכנו כל שיש לו בלא חכמה שנאמר ולא תחוס עינך וכן
 בדיני ממנות אין מחזיקין על הדל שלא תאמר עני הוא זה ובעל
 דינו עשיר הואיל ואני והעשיר חייבין לפרנסו אכנו בדין ונמצאו
 מתפרנס בכבוד על זה ההירה תורה ודל לא תהודו בריבו ונאמ'
 לא תשא פני דל אמר לרודד פני גדול כיעד ורזי שבאו לפני שנים
 לדין אחד חכם גדול ואחד הדיט לא תקדים לשאל בשלמו של
 גדול ולא תסביר לופנים לא תכבדנו כד' שלא יסתמך טענותיו
 של אחר אלא אינו נפנה לאחד מהן עד שיגבר הדין שנאמר לא
 תהודו פני גדול אברו חכמים א' תאמר עשיר הוא זה בן וחלים
 הוא זה היאך אביטנו ואראה בבשגו לכך נאמר לא תהודו פני
 גדול באולפניך שנים אחד כשר ואחד רשע אל תאמר הואיל
 ורשע הוא וחוקתו משקר וחוקת זה שאינו טשנה בדברו אטה
 הדין על הרשע על זה נאמר לא תטה כשפט אבינוך כריבו אף
 על פי שהיא אבינו ככמות לא תטה דינו לא תעשו עול כשפט זה
 הבעות את הדין ומזכה את החייב ומחייב את הזכאי וכי הבענה
 את הדין ומאריך בדברים ברורים כדי ליער אחד כבעלי דינין
 הרי זה ככלל עול הגם לבו בהוראה וקפץ וחוקר את הדין קודם
 שחקרה בינו לבין עצמו עד שיהל ברור כשמש הרי זה שוטה
 רשע גם רוח כך צח חכמים היו כחונן בדין וכן אינו הוא אומר
 וריב לא ידעתי אחקרהו כל דין שבא לפני דין והתחיל לדמותו
 בדין פסוק שבבר ידע איתו רש במדינה גדול מכנו בחכמ' ואינו
 הולך ומלך בו הרי זה ככלל רשעים שילבם גם בהוראה ואינו
 חכמים רעה על רעה תכא לו טיבל הדברים וכיוצא בהן מנסות
 הרחוק המביאות לידי ענות הדין כי רבים הללכ דפילה זה
 תלמיד שלא הניע להוראה ונראה ונעצבים כל חזונה זה שהניע

להוראה ואינו מורה והוא שיהיה הדור צריך לו אבל אם ידע שיש
 לשם ראי' להוראה ומנע עצמו מן ההוראה הרי זה משוכח וכל
 המונע עצמו מן הדין מנע מכנו איכה נזול ושבועת שוא והגם
 לבו בהוראה ששם רשע וגם רוח תלמיד אל מרה הלכה לפני רבו
 אלא אם כן היה רחוק מכנו שלש פרסאית כנגד כחנה ישראל
 אל תאמר שכל אלו הדברים בדין שיש בו הוצאת ככין דרב מזה
 ונתינתו לזה לעולם יהי דין אלף מנה ודין פרוטה צוות שוין
 בעיניך לכל דבר אין הדינין יושבין לדין בדין פחות משהו
 פרוטה ואם התקפו לשהו פרוטה ג' דין את דינו אפילו פחות משהו
 פרוטה כל המטה משפט אחד בישראל עובר בלא אוד שניאמר
 לא תעשו עול במשפט ואם היה גר עובר בשני לאוין שלא חטה
 משפט גר ואם היה יתום עובר בשלשה לאוין שני משפט גר יתום

פרק אחד ועשרים

מצות עשה לטפוט השופט בעדק שנאמר בעדק תשפוט עמיתך
 איזה צדק הבישפט זו השוית שני בעלי דינין ככל דבר לא יהא
 אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דברך ולא ישביר פנים
 לאחד וידבר לו רכות ורע פניו לאחד וידבר לו קשות שני בעלי
 דינין שהיה אחד מהם מלוכש כגדים יקריכו והשני מלוכש בגדים
 בווין אומר לכבוד או הלבשהו כמהך עד שתדון עמו או לבג'
 כמותו עד שתהיו שוין ואחר כך תעכז בדין לא יהיה אחד יושב
 ואחד עומד אלא שניהם עומדים ואם רצו בית דין להשיב את
 שניהם משיבין ולא ישב אחד למעלה ואחד למטה אלא זה בעד
 זה במה דברים אמורים בשעת מטא ומתן אבל בשעת גבר דין
 שניהם בעמידה שנאמר ועמד העם על מטה ואי זיו נמר דין
 איש פלוגי אתה זכאי איש פלוגי אתה חייב כמה דברי אמורים
 בבעלי דינין אבל העדים לעולם בעמידה שנו ועמדו שני האנשים
 תלמיד חכם ועם הארץ שבאו רדין משיבין את החכם ואומר
 לעם הארץ שב אם לא ישב אין כפקדין על כך ולא יקדים
 התלמיד כשיבא לדין ושב לפני רבו כטרונה לדון לפניו ואם
 היה קובע לו זמן וכא זכנו כהר כבר נדנו כל בתי דיני ישראל
 באחד התלמוד בכל הישיבות שכושיבין בעלי דינין וכושיבין
 העדים כדי לטלק המחלוקת שאין בנו כח להעמיד משפטי הרת
 על תלם זה לפני הדינין בעלי דין דברד בקדיבין את דין
 היתום לדין האלכנה שנאמר עפט יתום דינו אלכנה ודין
 ללכנה קודם לדין תלמיד חכם ודין תלמיד חכם קודם לדין עם
 אארץ ודין האשה קודם לדין האיש שבשה האשה כרוכה אסור
 הדין לשבוע דברי אחד כבעלי דינין קודם שיבא חברו או שלא
 בפני חברו ואפילו דבר אוד אסר שנאמר שמוע בין אדכס וכל
 השומע באחד עובר בלא העשה שנאמר לא תשא שביע שזא
 ובכלל לאו זה אודרה לנקבל לטון הרע וכספר לטון הרע וטעיד
 עדות שקר וכן בעל דין מוהר שלא ישביע דבריו לחין קודם
 שיבא בעל דין הבירו ונס על זה וכיוצא בו נאמר בדבר שקר
 תרוק לא יהיה הדין שוכן כפי החורגמן אלא אם כן היה מכיד
 לשון בעלי דינין ושומע טענותיהם ואם אינו כהר בלשונם כדי
 להשיב להם יעמד החורגמן להודיע אותם פסק הדין וכאיו זה
 טעם חייב זה וזוכה זה צריך הדין לשבוע טענות בעלי דינין
 ולשנית טענותיהן שנאמר ואמר הכלך זאת אוכרת זה בני הדין
 וכך הכתוב בעדק את הדין בלבנו ואחר כך הותברו בניין
 לדין שלא יעשה בליין לרבריו של בעל דין שנאמר בדבר שקר
 תרוק אלא יאמר מה שראה לו ושהוק ולא ילמד אוד
 כבוגלי דינין טענה כלל אפילו הביא עד אוד לא יאמר לו אין

כח בעל מוס שנכנס לשם : בט
 ל בעל מוס ששמש : לא
 לב כהן שעבד בעבודת הלויים :
 לג כהן שנכנס למקדש פרוע ראש :
 לד כהן שנכנס למקדש קרוע כגדים :
 לה המקדיש בעלי מומין : לו השוחטין :
 לז החדק דמיהן : לח המקטיר אימוריהן :
 לט המקדיש קרבנות גוים בעלי מומין :
 מ המטיל מוס בקדשים בזמן המקדש :
 מא העובד בקדשים : מב הגח אהן :
 מג המקטיר שאור או דבש :
 מד העושה שידי כנחות בחבין :
 מה המקדיש בלא מלח :
 מו המקדיש אתן או מחדר כלב :
 מז הנותן שמן על מנחת חוטא :
 מח הנותן עליה לבונה :
 מט הנותן שמן בקרבן אשה : נ
 נא המבדיל בחטאת העוף : נב
 נג האוכל בשר קודש שננמא :
 נד האוכל מפסולי המוקדשין :
 נה כהן שאכל בשר קדשי קדשים חוץ לעזרה :
 נו זר שאכל בשר קדשי קדשים אחד בתן דמים :
 נז זר שאכל בשר בכור :
 נח בנהנח שנשאת לזר שאוכלת חזה ושוק אפילו לאחר מיתת בעלה : נט חללה שאכלה חרומה :
 ס האוכל קדשים קלין חוץ לירושלם :
 סא האוכל קדשים קלים קדם זריקת דמים :
 סב האוכל בכור חוץ לירושלם :
 סג האוכל מעשר שני אחד שדאה פני הבית חוץ לירושלם :
 סד כהן שאכל בכורים משנכנסו לירושלם קודם הנח בעזרה :
 סה כהן שאכל כ כורים חוץ לירושלם אחר שהוכחו בעזרה :
 סו האוכל מעשר שני שננמא בירושלם קודם שיפדה :
 סז טבא שאכל מעשר שני הטחור בירושלם :
 סח האוכל מעשר שני באנינות וכן כל הקדשים :
 סט ערל שאכל בשר קדש או חרומה :
 ע האוכל מכנחת כהן וכן ככל דבר שהוא כליד לאישים :
 עא האוכל מבשר חטאות הנשרפות וכן ככל הטעון שריפה :
 עב השוחט פסח על החבין :
 עג השוכר בו עצים בין בראשון בין בשני :
 עד המוציא מבשרו חוץ לחבורתו :
 עה האוכל מבשרו חוץ לחבורתו :
 עו האוכל מבשרו נא או כבושל :
 עז הנהנה בן ההקדש בכבוד :
 עח האוכל טבל שעדיין לא הופרש ממנו מעשר אפילו בעשר עני אף על פי שהורמו רחובותיו : ענו האוכל בבשר נפש חיה שננכר דינה לסקילה אף על פי שנשחטה :
 פ האיכל בהמה טבאה : פא האוכל עוף טבא :
 פב האוכל דג טבא : פג האוכל שרץ העוף :
 פד האוכל שרץ הארץ : פה האוכל שרץ הביים :
 פו האיכל רמש האדמה אף על פי שאינו רבה :
 פז האוכל הולעים שבפירות אחד טפידיו :
 פח האיכל כבילה : פט האוכל טריפה :
 צ האוכל אבר מן החי : צא האוכל גיד הנשה :
 צב האוכל בשר בודל : צג רגבשל בשר בודל :

צד האוכל מתבואה חדשה קודם הבאת העומר :
 צה המקריב מנחה מתבואה חדשה קודם הבאת שתי הלחם :
 צו האוכל ערלה : צז האוכל כלאי הכרם :
 צח האוכל תעודת חמץ בפסח :
 צט האוכל חמץ אחר חצות :
 ק המקיים חמץ ברשותו בגון שחמץ עיסתו :
 קא השותה יין נכד : קב נזיר שאכל מגפן היין :
 קג נזיר שגילה : קד נזיר שטמא לכת :
 קה המגלה את הגתק החותך סימני צרעת או שכחאן באש :
 קו העובד בנחל שנתקדפה בו העגלה :
 קז הזורע ארץ ישראל בשביעית :
 קח הזמר את האילן בשביעית : קט הקוצר ספיח בלא שנוי :
 קי הבוצר בלא שנוי : קיא קיא הזורע בשנת היובל :
 קיב הקוצר בה בלא שנוי : קיג הקוצר בה בלא שנוי :
 קיד המבלה פאת שדה ולא נתנה לעני :
 קיה המעלה כרמו ולא נתנה לעני :
 קיז המלקט לקט ולא נתנה לעני :
 קיח המלקט פרט כרמו ולא נתנה לעני :
 קיט הלוקח עומר השכחה ולא נתנה לעני :
 קכ הלוקח אס על בניס ולא שלח האם :
 קכא הזורע כלאים בארץ בזרעים :
 קכב הזורע כלאי הכרם בארץ :
 קכג הכריב אילנות כלאים בכל מקום :
 קכד המרביע בהמה כלאים בכל מקום :
 קכה המנהיג בכלאים בכל מקום :
 קכו החוסס בהמה בעת מלאכה בכל מקום :
 קכז השוחט אותו ואת בנו בכל מקום :
 קכח הגמשכן חבידו ביחו ולא החזיר לו העכוש :
 קכט הזובל אלכנה ולא החזיר המשכון :
 קל הזובל כלים שעושין בהן אוכל נפש :
 קלא עד זכס שאן בו תשלומין :
 קלב הבכה חברו הכאה שאן בה שיה פרוטה :
 קלג בין סודר וכידה בעדות ראשונה :
 קלד המוציא שם רע שנמצא דברו שקד :
 קלו המקלל את חברו בשם : קלז קלה הגשבע לשקר :
 קלז הגשבע לשוא : קלח הגבול כדורו :
 קלח היצא חוץ לתחום בשבת :
 קלט העושה מלאכה ב"ט : קס הבקיף פאת הדאש :
 קכא הבקיף פאתוקן : קכב השודט על בת :
 קכג הקירח ראשו על המת : קכד הכותב כהובת קעקע :
 קכה הלובש טעטנו : קכו הקצץ אדני כאכל דרך השדתה :
 קכז איש שלבש כלבוש אשה :
 קכח אשה שלבשה מלבוש איש : קכט כהן שננמא לכה :
 קכז כהן שקדש אשה זונה ובעלה : קכא כהן שקדש גרושה ובעלה :
 קכב כהן שקדש חללה ובעלה :
 קכג כהן גדול שבעל אלכנה אף על פי שלא קדשה :
 קכד המחזיר גרושתו אחד שנתקדשה :
 קכה הגושא זקוקה ליבם : קכו הבא על הקדשה :
 קכז כבוד שנשא בת ישראל ובעל :
 קכח פיצע דבא שנשא בת ישראל ובעל :
 קכט המכרם איש וכן שאר זכרי בהמה חיה ועוף :
 קס צתם שגידש אנוסתו ולא החזירה :
 קסא המוציא שם רע שגידש אשתו ולא החזירה :
 קסב הקרב אל העריות כדרך מדרכי הזנות אף על פי שלא

יש לדין לדין בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להן
 שהן אמת והדבר חזק בלבו שהוא כן אף על פי שאין שם ראיה
 ברורה ואין צורך לומר אם היה יודע כוודאי שהדבר כן הוא
 שהו' דן כפי מה שירע כיצד הרי שנתחייב אדם שכועה בבית דין
 ואמר לדין אדם שהוא נאמן אצלו ושדעתו סומכת על דבריו
 שזה האיש חשוד על השביע' יש לדין להפוך השכוע' על שכנגדו
 ושבע' ושלל הואל וסמכה דעתו של דין על דברי זה אפי' היתה
 אשה או עבד נאמנים אצלו הואיל ומצא הדבר חזק ונכון בלבו
 סומך עליו דין ואין צורך לומר אם ידע הוא עצמו שזה חשוד וכן
 אם יצא שטר חוב לפניו ואמר לו אדם שסמך עליו אפילו אשה או
 קרוב זה פרוע הוא אם סמכה דעתו על דבריו יש לו לומר לזה לא
 תפרע אלא בשבעה' או אם היה עליו שטר חוב לאחד יתן לזה
 שלא נפנס שטר כלי ויניח זה שנפנס שטר בדברי האחד או
 ישליך השטר בפניו ולא ידון בו כפי מה שירא וכן מי שבא וטען
 שיש לו פקדון אצל פלוני טמט בלא צוואה ונתן סימנין מובהקין
 ולא היה זה הטען רגיל להכנס בבית זה האיש טמט אם ידע
 הדין שזה המת אינו אמד להיזת לו חפץ זה וסמכה דעתו שאין
 זה החפץ של מת מוציא מן היד ושן ונותנו לזה האמיד בו ונתן
 סימנין וכן כל כדצא בזה שאין הדבר מסודר אלא ללבו של דין
 לפי מה שירא לו שהוא דין האמת אם כן למה הצריכה תורה
 שני עדים שכומן שיבאו לפני הדין שני עדים ידון על פי עדותן
 אף על פי שאינו יודע אם באמת העידו או בשקר כל אלו הדברי'
 הן עיקר הדין אבל בשרבי בתי דינים שאין הנוטין ואפי' היו
 רגילים במעשיהן ואין חכמי כראוי ובעלי בינה הסכימו חזק כתי
 דיני ישראל שלא יהפכו שכועה אלא כראיה כחדה ולא יגנו
 שטר ופסידו חזקתו בעדות אשה או פסול וכן בשאר כל הדינים
 ולא ידון הדין כסמיכת דעתו ולא בידעתו כדי שלא יאמר כל
 חדיוט לבי טמטין לדברי זה ודעתי סומכת על זה וכן אי מציאי'
 מן היתומים אלא כראיה ברורה לא בדעת הדין ולא באומדן
 המת או הטען ואעפ"י אם העיד אדם נאמן בדבר מכל הדברים
 ונשתה דעת הדין שאמת הוא אומ' מסתין בדין ואינו דוחה עדותו
 ונוש' ונותן עם בעלי דינים עד שיחדו לדברי העד או יעשו פטרה
 או יסתלק מן הדין ומניין לדין שהוא יודע כדן שהוא מחמה
 שלא יאמר אחתכנו ויהיה הקלד תלוי בעיני העדים תלמד לו'
 מדבר שקר תרוק כיצד יעשה ידושי בו ויחקד הרבה בודישה
 ובחוקרה של דיני נפשות אם נראה לו לפי דיניו שאין בו רמאות
 או שאין דעתו סומכת על דברי העדים אעפ"י שאינו יכול לפסל'
 או שדעתו נוטה שכי' דין זה רמאי ובעל ערמה והשיא את העד'
 אעפ"י שהם כשרים ולפי חוכם הצידי הטעם או שנראה לו מכלל
 הדברים שיש שם דברים אחרים מסתרין ואין רוצים לגלותן
 כל אלו הדברי' וכדצא בהן אכור לו לחתוך אותו הדין אלא יסלק
 עצמו מדין זה וחתנו מי שלבו שלם בדבר והרי הדברים מסתין
 ללב וזכותו ואמר כי הטעם לאלקים הוא יש לבית דין להלקות
 מי שאינו מתייב מלקות חלוצת מי שאינו מתייב מיתה' ולא
 לעבוד על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה וכן שדואים בית
 דין שפירצו העם בדבר יש להן לגרוד ולחוק הדבר כפי מה
 שיראה להם הכל הודאת שעה לא שיקבע הלכה לחזות מעשה
 חלקו אדם שבעל אשתו תחת אילו ומעש' באחד שרכב על המס
 בשבת בימי יומים וחיבאוהו לבית דין וסקלוחו ומעשה ותלה
 שטען בין שטח שמיים נשים ביס אחד באשקלן ולא היו שם
 כל דברי הודישה והחקרה וההתראה ולא בעדות ברורה אלא
 הודאת שעה כפי מה שראה וכן יש לבית דין בכל מקום ובכל
 זמן להלקות אדם ששמעתו רעה והעם כודנני' עליו שהוא עובר
 על העדות וזה שיהיה קל שאינו פוסק כמו שבארנו ולא יהיה

אלו איכוס יודעים שמוציאין עליו שכועה רעה יכן מכין אתו
 ששמעתו רעה ונחזפים את חלדתו בפניו וכן יש לדין תמיד
 להפקיד ככון שיש לו בעלים ומאבד ונותן כפי מה שיראה לגרוד
 פרצות הודו ולחוק הכדק או לקנס אלים זה והרי הוא אומ' בעוד'
 וכל אשר לא יבא לשלשת הומים בעצת הסדים והוקבים יחרם
 רכושו מיכן שהפקד בית דין הפקר וכן יש לדין לנדות ולהחזים
 מי שאינו בן נידוי כדי לגרוד פרץ כפי מה שיראה לו והשעה
 צריכה לכך ויאמר שנידונו והחרימוהו על דעתו ויפרסם חטאו
 ברבים שנאמר אודו מוח אמר מלאך ה' אודו ארור ושביה כי
 לא באו לעדת ה' וכן יש לדין לעשות מריבה עם הראוי לריב
 עמו ולקלל ולהכותו ולתלוש שערו ולהשכיעו באלקי בעל כרחו
 שלא יעשה או שלא עשה שנאמר ואריב עמם ואקללם ואכה
 מהם אנשים ואמרטם ואשביעם כאלדים וכן יש לו לבחף ידים
 ותלים ולאמר בבית האסורים ולחזוף ולסחוב על הארץ שנאמר
 הן לבות הן לשרוש הן לענוש נכסין ולאוסרין כל אלו הדברים
 לפי מה שיראה הדין שזה ראוי לכך ושהשעה צריכה לכך וככל
 יח מעשו לשם שמים ואל יהא כבוד הבריה קל בעיניו שהרי
 הוא וזחה את לא תעשה של דבריהם וכל שכן כבוד בני אברהם
 יצחק ויעקב המחזקים בתורה האמת שיהיה זהיר שלא יחרם
 כבוד אלא להסיף בכבוד המקום בלבד שכל המכזה את התורה
 גופו מחלל על הבריות והמכבד את התורה גופו מכבד על
 הבריות ואין כבוד התורה אלא לעשות על פי חקיה ומשפטם

פרק מחשה ועשרים

אמר לדין לנחת כשררה על הצבור ונגסות הרוח אלא בענות
 ויראה וכל פרנס הטטל איכה יחזרה על הצבור שלא לשם שמים
 נענש ואינו רואה לו בן תלמיד חכם שנאמר לכן יראוהו אנשים
 לא יראה כל חכם לב וכן אמר לו לנחת בהן קלות ראש אעפ"י
 שהן עמי הארץ ולא יפסיעו על ראשי עם הקדוש אף על פי שהן
 הדימות ושפלים בני אברהם יצחק ויעקב הם וצבאות ה' שהוציא
 מארץ מצרים בסח גרול וכיד חזקה וסבל טורה רעבוד וכישאן
 כבשה רבינו שג' בו כאשד ישא האוכן את חזנק והרי הוא אומר
 ועצתה את יסופשכם זו אזהרה לדין שישכנול את הצבור באשר
 ישא האוכן את החזנק צא ולמד במשה רבן של כל הנביאים
 כיון ששלח הקב"ה במצרים ונאמר ויצא אל בני ישראל אמרו
 ספי הקבלה שאמר להם למשה ולאהרן על בנה שיהיו בקללים
 אתכם וסוקין אתכם באבנים כדרך שנצטוה הדין לחרוג בכצות
 זו כך נצטו הצבור לנהוג כבוד בדין שנאמר ואצוה אתכם
 אזהרה לצבור שתהיה איבת הדין עליהן ולא יתכזה בפניה ולא
 ינהג קלות ראש כעצמו כיון שנתכבד אדם פרנס על הצבור אכור
 בעשיית מלאכה בפני שלטה כדי שלא יתכזה בפניה אם הכלאב'
 ברבי' אמרה עליה קל וחומר לאכול ולשתות ולהשתכר בפני רבים
 ובגביסת עמי הארץ ובסעידת מרעות אי להם לאתן הדינים
 שנתנו בכך מעלבון תחת כסה שבו דיניה והשפילה עד ארץ
 והגיעה עד עפר וגרמו רעה להן ולבני בנייהן בעולם הזה ולעולם
 הבא אמר למה קלות ראש בשלח כ' דודו השליח נאמן כסמי'
 לענין הניחוי שאם אכר פלני הקלני או הקלה הדין אי לא רצח
 לבא לדין משמתן אחד על פיו אבל אין כיתובין פיתוח עליו עד
 שיבאו שנים ויעידו עליו שנתנו לבא לבית דין ואין שלח בית
 דין חייב באמידה דברים כשם לשון הרע וכל הניצנד שליח בית
 דין יש לבית דין רשות להגות פסת מדרות' לט א

מקבלין עד אחד אלא יאמר לנטען הרי זה העיד עליך הלאי
שורה ויאמר אמת העיד עד שישעון הוא ויאמר עד אחד הוא
ואינו נאמן עליהן כל כיוצא בזה ראה הדין זכות לאחד מהן
ובעל דין בבקשה לאברה ואינו יודע לחבר הדברים או שראו
מצטער להציל עצמו בטענת אמת ומפני החזמה והכעס נסתלק
מפניו או נתיחבש בפני הסכלו הדין זה מותר לסעוד מעט ולהבינו
תחלת הדבר משום פתח פך לאלם וצריך להתישב בדבר זה
הדבר שלא יהיה בעדכי הדינין :

פרק שנים ועשרים

שנים שבאו לפניך לדין אחד רך ואחד קשה עד שלא תשמע את
דבריהם או משתשמע את דבריה ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה
אתה רשאי לומר להם איני נזקק לכם שמא יתחייב הקשה ונבצא
רוחך אחר הדין אבל משתשמע את דבריהם ותדע להיכן הדין
נוטה אי אתה רשאי לומר איני נזקק לכם שנאמר לא תגורו בפני
איש שלא תאמר איש פלוני רטע הוא שמא יחרוג את בני שמא
ידליק את גדישי שמא יקצץ גטיעתי ואם היה ממונה לרבים חייב
להזקק להם וכן תלמיד שהיה יושב לפני רבו והוא זכות
לעני חובה לעטיר אם שתק הרי זה עובר משום לא תגורו בפני
איש ועל זה נאמר מדבר שקר תרחק ומניין לדין שלא יוסיב
תלמיד כד לפני תלמיד לומר מדבר שקר תרחק ומניין לתלמיד
טראה רבו שטעה בדין שלא יאמר אמתין לו עד שיגבר הדין
ואסתינו ואבינו כד שיקרא הדין על טמי תלמיד לומר מדבר
שקר תרחק מצוה לומר לבעלי דינים בתחלה בדין אתם
רוצים או בפטרה אם רצו בפטרה עדיין בנייהן פטרה וכל בית
דין שעושים פטרה חסיד הדין זה משתבח ועליו נאמר משפט שלום
שפטו בטעריכם אי זהו משפט שיש עמו שלום הוי אמוזה ביציע
וכן ברוד הוא אומר ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עכו
אי זהו משפט שיש עמו צדקה הוי אומר זה ביציע והיא הפטרה :
במה דברים אמורים קודם גמר דין אף על פי ששמע דבריהם
ודע להיכן הדין נוטה מצוה לבצע אבל אחרי שנבד הדין ואמר
איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אינו רשאי לעשות
פטרה בנייהן אלא יקוב הדין את ההר אף על פי שדעו בעלי
הדין בפטרה בכית דין יש להם לחזור ולתבע את רובן עד שיקנו
מיד שניהם יפה כח פטרה ככה הדין ששני הדינות שדנו אין
דיניהן די ויש לבעלי דיני לחזור בהן ואם עשו פטרה וקנו בידן
אין יחלין לחזור בהן אסור לאחד מן הדינים כשיצטב לומר אני
הוא הזכאי או המחייב וחברו חלקין עלי אבל כה אעש שהרבו עלי
ואם אמרן דרי הוא בכלל הולך רכיל בגלה סוד ומעשה בתלמיד
אחד שהציא דברים שנאמרו בבית המדרש לאחד כ"ב שנה
ודציאה בית דין בבית המדרש והברית עליה זה בגלה סוד הוא
שאל אחד מבעלי דינים לכתוב לו פסק דין כתכין לו כך בא פל'
לביה דין של פלוני עם פלוני בעל דינו שטענו בכך ויצא זכאי או
חייב ונתגין לו ואין מצדיק עם הכוזב ולא עם המחייבין אלא
בית דין של פלוני כדבריהם נזכרה פלוני כך היה כנהגם של
אנשי ירושלים מכניסין בעלי דינים ושומעים דבריהם וטענותיהן
ומכניסין הגדל ושומעין דבריהם וכו' וצידין כל אדם לחוק הדינים
גריסים ונתני כיניהם ברוב תוכרין את הדבר ואחר כך מכניסין
בעלי דינים וגדול שבדינים אומר איש פלוני אתה זכאי איש פל'
אתה חייב כדו שלא ידע אחד מבעלי דינים איהו דין הוא כי
טובה אהו ולא איהו דין דוא שהייבו דין שהוא ידע
בתירו שדוא גילין או רשע אסור להצטרף עמו שנאמר מדבר
שקר תרחק וכן הו נקי הדע' טכידושים עוטיין אין זשכין כדון

עד שידעו עם מי הם יושבים ולא חותמים את השטר עד שידעו
מי חותם עמו ולא נכנסים לסעודה עד שידעו מי מיסב עמהן :

פרק שלשה ועשרים

לא תקח שוחד אין צריך לומר לעות את הדין אלא אפילו לזכות
את הזכאי ולחייב את החייב אסור ועובר בלא תעשה והרי הוא
בכלל ארור לוקח שוחד וחייב להחזיר השוחד כשיחבענו הנתן
וכשם שהלוקח עובר בלא תעשה כך הנותן שנאמר ולפני עד לא
תתן מבשול כל דין שיושב וכגדל מעלתו כדי להרבות שכר
לחובניו ולספריו הרי הוא בכלל הנוטי אחרי הבצע וכן עשו בני
שמואל הלכך נאמר להם וישו אחרי הבצע ויקחו שוחד ולא שוחד
מזון בלבד אלא אפילו שוחד דברים ומעשה בדין
אחד שהיה עולה בחגית קטנה לעבוד בנהר ופשוט אחד ידו
וכיעו בעלייתו והיה לו דין ואמר לו הדין הרני פסול לך לדין
ומעשה באחד שהעביר אברה נוצה של עוף בעל ריוד הדין
ואחד כסה חק מלפני הדין ואמר לו הרני פסול לך לדין
ומעשה באחד שהביא כהנה אוחת מכתמת כהונה לדין כהן ואמר
לו פסול אני לך לדין ומעשה בארס אחד של דין שהיה
מביא לו תאנים בחך שדחו כעורב שבת לערב שבת פעם אחת
הקדים והביא בחמישי בשבת בפני שהיה לו דין ואמר לו הדין
הרני פסול לך לדין אף על פי שהתאנים משל דין האיל והביאן
שלא בימנם נפסול לו לדין כל דין ששאל שאלה פסול לדין
לזה שהשאלו כמה דברים אמורים כשלא היה לו לדין
להשאל אבל היה לו להשאל כטר שהרי גם זה שואל ככנו
כל דין שנטול שכרו לדין דינו בטלים והוא שיהיה שכר
הגיביר אבל אם היה עוסק במלאכתו וכאן לפני שנים לדין ואם
להן תגלו מי שיעשה תחתי עד שארון לכם אהנו לי שכר
בטלתי הרי זה מותר והוא שיהיה הדבר ניכר שהוא שכר הבטלה
בלבד ולא יתיר ויטול משניהם בשוה זה בפני זה כגון זה מותר
אסור לדין לדין לדין לדין לדין לדין לדין לדין לדין לדין לדין
אשר כנפשו ולא לדין לדין לדין לדין לדין לדין לדין לדין לדין
אלא צריך שיהיו שני בעלי דינים שוק בעיני הדינים ובלבד
ואם לא היה מכיר את אחד מהן ולא מעשו אין לך דין שוק
בבוה כל שני תלמידי חכמים ששונאים זה את זה אסור לישב
בדין זה עם זה שדבר זה גורם ליציאת משפט בעוקל בפני
השנאה שביניהן דעת כל אחד נוטה לחסור דברי חברו
לעולם יראה דין עצמו כאילו הרב מונח לו על צוארו ותגם
פתוחה לו מתחתו וידע את מי הוא דין ולפני מי דוא דין ומי עתיד
להפרע ככנו אם נטה מקום האמת שנאמר אלוקים נצב בעדת אל
ואומר דעו כה אתם עושים כי לא לאדם תשפוטו כי אם לה'
כל דין שאינו דין אמת לאמתו נדום לטכונה שהסלק כייג'
וכל דין שניטל כזה ונותן לזה שלא כדון דקב ה גובה ככנו
נפשת שנאמר וקבע את קבציהם נפש וכל דין שוק דין אמת
לאמתו אפילו שעה אחד כאלו הקן את כל דעולס כחל וטורם
לשכינה שתשרה בישראל שנאמר אלוקים נצב בעדת אל ויגא
יאבד הדין כה לי ולצדה הזאת תלמד לומר ועכסם בדבר הכיפ'
אין לדין אלא מה שעיניו רואות ולעולם יהיו בעלי דין
לפנד כרשעים וכחוקת שכל אחד מהן טען שקר חזן לפי מה
שתראה מן הדברים וכשיפטר כלפנד יהו בעיניו כצדקים
כשקבלו עליהם את דין ודון כל אחד כדס לכף זכות

פרק ארבעה ועשרים

הזקילות והודישהו הן הדברים שהן עיקר העדות ובהם יתחייב
או יפטר והן כונת המעשה שעשה ובין הזמן ובין המקום שבו
יזמו העדים או לא יזמו שאין אמר יכולים להזים העדים עד
שיזמו הזמן והמקום ועוד מרבים לבחוק העדים בדברים שאינם
עיקר בעדות ואינה הלכה בהן והם הנקראי בדיקות וכל המרבה
בבדיקות חריזה משאכח כיצד הן הבדיקות ואי שהעידו עליה
שהרג ונזקרו בשבע הקירות שמסנינו שהן בכונת הזמן וכונת
המקום ונדרשו בכונת המעשה וכונת הכלי שהרגו בו כדקין
אותן עוד ואמר להם מה היה לבש הנחרג או והרג כגודי לבנים
או שחרים עפר הארץ שנהרג עליה לכן או אדם וכיצא בהם
הם הבדיקות מעשה שאמרו העדים והרגו במקום פלוני תחת
התאנה ובדקו העדים ואמרו להם תאנים שלה שחרות היו או
לבנות עוקצים של אדם התאנים ארוכות היו או קצרות וכל
המרבה בבדיקות וכיצא בהן ואי זה משוכח:

פרק שני

מה בין הקידות דרישות לבדיקות בדיקות דרישות אם כיון
האחד את עדותו והשני אמר איני יודע עדותן בטילה אבל
בדיקות אפילו שנידם אומרין אין אנו יודעין עדותן קיימת וכונן
שהן מסדשין זה את זה אפילו בבדיקות עדותן בטילה כיצד
העידו שהרג זה את זה ואמר האחד כשנחך בשבוע פלוני בשנה
פלוני בחדש פלוני בכך וכך בחדש כרביעי בשבת בשש שעות
ביום במקום פלוני והרגו וכן כשדרשו במה הרגו אמר והרגו בסוף
וכן העד השני כיון עדותו בכל חוץ מן השעות שאמר איני יודע
בכמה שעות היה ביזם או שבין אה השעה ואמר איני יודע כמה
הרגו ולא הכנתי בכלי שהיה בידו הרי עדותן בטילה אבל אם
כונן הכל ואמר להם הדיינין כליו היו שחרים או לבנים ואכזר
אין אני יודעים ולא שמנו לבינו לדברים אלו שאין להם ממש הרי
עדותן קיימת אמר אחד כלים שחרים היה לבוש והשני אמר לא
כן אלא לבנים היה לבוש הרי עדותן בטילה ובאילו אמר אחד
כרביעי בשבת והשני ביום שאין כאן עדות או שאמר האחד
בסוף הרגו והשני אמר ברומח שאין כאן עדות שנאמר נכח
הדבר וכיון שהבחיטו זה את זה בכל הדברים אין זה נכון הרי
העדים ברובים שנים כהן כונן עדותן בדיקות וברישו השלישי
אומר איני יודע התקיים העדות בשנים וידע אבל אם הבחיש
את שניהם אפילו בבדיקות עדותן בטילה עד אחד אומר כרביעי
בשבת בשנים לחדש והשני אומר כרביעי בשבת בשלש לחדש
עדותן קיימת שזה יודע בעיבורו של חדש מה אינו יודע ברא
עד חצות החדש אבל אחר חצות החדש כגון שאמר האחד ברא
בחדש והשני אומר ברא בחדש אף על פי שכוננו שניהם יום
אחד ממי השבת עדותן בטילה שאין חצי החדש בא וכבר ידעו
הכל אימתי היה ראש החדש אמר האחד בשלשה והשני אומר
בששה עדותן בטילה אמר עד אחד בשתי שעות ביזם והשני
אומר בשלש שעות היה עיתן קיימת שדרך העם לשעות בשעה
אות אבל אם אמר האחד בשלש שעות והשני אומר בחמש
עדותן בטילה אמר עד אחד קודם רבץ והתנה האחד אומר ברנץ
הוא עדותן בטילה אף על פי שהוא טעה אחר שהדבר נכח
לכל וכן אם נחלקו בשקיעה:

פרק שלישי

אחד דיני כבודות האחד דיני נפשות בדרישה והקידה שנאמר
כשפט אחד יזיה לכם אבל אמרו חכמים כדו שלא תגעול דלה

בפני לין אין עידי מבין צריכין דרישה והקידה כיצד אמרו
העדים בפנינו הלוי זה את זה מנה בשנה פלוני אעפ"י שלא כונן
את החדש ולא את המקום שהלוי בו ולא את המנה אם היה
ממטבע פלוני או ממטבע פלוני עדותן קיימת כמה דבר אמרו
בהודאת והלואות מתנות ומכירות וכיצא בהן אבל בדיני קנסות
צריכין דרישה והקידה ואין צריך למר במלקות ובגלות וכן אם
ראה הדיין שהדין מרומה וחשש לו צריך דרישה והקידה כעדי
נפשות אעפ"י שאין הודאות והלואות צריכין דרישה והקידה אם
הכחישו העדים זה את זה בדרישות או בחקירות עדותן בטילה
ואם הכחישו זה את זה בבדיקות עדותן קיימת כיצד אחד אמר
בניסן לוח מבני והשני אמר לא כי אלא באייר או שאמר האחד
בירושלם והשני אמר לא כי אלא בלוד היינו עדותן בטילה וכן
אם אמר האחד חבית של יין הלוח והשני אומר של שמן היתה
עדותן בטילה שהרי הבחיטו בדריש אבל אם אמר האחד כנח
שחור והשני אמר מנה לכן היה זה אמר בדיני העליונה הרי
בשהלוח והשני אמר בדיני התחתונה הרי עדותן קיימת אפילו
אמר האחד מנה הלוח והשני אמר מאתים חייב לשלם מנה שיש
בכלל מאתים מנה וכן אם אמר האחד דמי חבית של יין יש לו
בידו זה אמר דמי חבית של שמן משלם בפחות שבדמים וכן כל
כיצא בזה דין וחדה שאין מקבלין עדות לא בדיני כבודות ולא
בדיני נפשות אלא מפי העדים שנאמר על פי שנים עדים כפיהם
ולא מכתב ידן אבל מדברי סופרים שחזקין דיני כבודות בעדות
שבשטר אעפ"י שאין העדים קיימי כדי שלא תגעול דלת בפני לין
ואין דנין בעדות שבשטר בדיני קנסות ואין צריך למר בכמות
ובגלות אלא מפייהן ולא מכתב ידן כל עד שנתקרה עדותו בבית
דין כן בדיני ממנו בין בדיני נפשות אין יכול לחזק בו כיצד אמר
מטע היתה שונג היתה ונכרתי שאין הדבר כן רפחה עשיתי אן
שומעין לו אפילו נתן טעם לדבריו וכן אינו יכול להוסיף בעדותו
הנאי בלל של דבר כל דברים שיאמר העד אחר שנתקרה עדותו
שיבא בכללן ביטול העדות או חוספת תנאי בה אין שומעין לו
עדים והתומים על השטר הרי זה כמי שנתקרה עדותן בבית דין
ואין יכולין לחזק בהן כד"א כשאפשר לקים השטר שלא כפיהן
כגון שהיו שם עדים שזה כתב ידן או שהיה כתב ידן יצא נכנס
אחד אבל אם אי אפשר לקיימם השטר אלא מפייהן ואמרו כתב
ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו קרובים היינו מונעי
היינו ואי נאמנים ובשל השטר אמרו פסולי עדות היינו

בעבירה או שזוהד לקחנו על עדותן אין נאכבי שאין אדם כשים
עצמו רשע עד שיעידו עליו עדים שהוא רשע וכן אם ירו אכנה
הרי דבריו אין נאכנים שהבעיד על שטר אכנה ככעיד בשקר
אמרו העדים שטר ככד זה מדועא נבכרה לנו אעפ"י שכתב ידן
יצא כמקו אחד הרי אלו נאכנין אמרו על תנאי היה שטר זה אם
היה כתב ידן יצא ככנס אחד אין נאכבי ואם אין השטר מתקיים
אלא מפייהן נאכנין האמר לבעל הדין קיימו התנאי ובואו לדין
אמר אחד כן העדים על תנאי היו הדברים והשני אומר לא היה
שם תנאי הרי כאן עד אחד גס בדיני כבודות אין מקבלין עדות
אלא בפני בעל דין אם היה בעל דין חולה או שהיו העדי' בבקשי'
לילך למדינת הים ושלוה לבעל דין ולא בא הרי אלו מקבלי עדים
שלא בפניו ברא בעדות על פה אבל בשטר מקיימין בית דין את
עדיו שלא בפני בעל דין ואפי' היה עומד תנחו ואמר שטר כחייף
הוא עדי שקד הן פסולי עדות הן אין כשנידין בו אלא מקיימין
אם השטר ואכ"י לו ראייה לפסול יפסול כל כי שיש לו ראייה
בעדים כשפול בעדים עד שיביאם רבית דין ואם ידעו בית דין
שבעל דינו אלו טען החובע שהעדי' כתפחדים מבעל דינו שיבאו
יעידו לו הרי בית דין כופין את בעל דינו שיביא הוא לט ב

שליח שאמר פלוני שליחי בשם אחד מן הדיינים ולא רצה בעל דין לבא אין כותבין עליו פיתחא של שמתא עד שיאמר בשם שלשתן כמה דברים אמרים שהלך השליח ביזם שאינו ידוע לשיבת הדיינים אבל ביום הידוע שהדיינים יושבים בו לדין הכל יודעים שכל הדיינים מקובעים ואף על פי שבא השליח בשם אחד כאילו בא בשם שלשתן מי ששלח לו בית דין לבא ולא בא לדין מגדון אותו וכותבי עליו פיתחא ונתן שכר הסופר ובעת שיבא קודעין הפיתחא כתבו עליו פיתחא מפני שלא קבל הדין כיון שאמר הדיני מקבל הדין וקודעין נדון קבעו לו בית דין זמן שיבא היזם ולא בא כל אותו היום כותבין עליו פיתחא לערב בד"א כשהיה במדינה ומדד ולא בא אבל אם היה בכפר ויוצא ונכנס קובעין לו זמן שני וחמישי ושני ואם שלם יום שני ולא בא אין כותבין עליו פיתחא עד למחר אין קובעין זמן לא בימי ניסן ולא בימי תשרי מפני שהעם שר הדין במועדו ולא בע"ש ולא בע"ט אבל קובעין בניסן שיבא אח ניסן וכתשרי שיבא אח תשרי אבל לא קובעין בע"ש שיבא אחר השבת מפני שהכל טרודין בערב שבת מי שהוא במדינה והלך שליח בית דין ולא מצאו אין קובעין לו זמן עד שיבא השליח ואמר לו היה בכפר חוץ למדינה אם דרכו לבא באותו היום אומר השליח אפילו לאחד מן השכנים אפילו האטה אם יבא פלו' הדיעוזה שבית דין קבעו לו זמן שיבא היום לבית דין ואם לא בא מגדון אותו לערב בד"א כשאין הדרך שדרכו ללך כה עד מקום בית דין אבל אם דרכו עליהן אין מגדון אותו עד שידעו השליח בעצמו שמא לא אמרו לו השכנים שהרי הם אומרים דרכו על פתח בית דין וכבר הלך אליהם ונפטר וכן אם לא בא במדינה עד למחר אין כותבין על השכנים שמא שכחו ולא אמרו לו מי שבא לבית דין וקבל הדין ואברו לו לשלם והלך ולא שלם אין מגדון אותו עד שיתנו בו שני וחמישי ושני ואחר כך מגדון אותו עד שיתן כה שהו חייב ואם עמד שלשים יום ולא תבע להחיד טרזי מחייבין אותו:

פרק ששה ועשרים

כל המקלל דין כדייני ישראל עובר בלא תעשה שנאמר אלוקים לא תקלל וכן אם קלל רנשיא אחד ראש הסנהדרין ונזול או הבלך דדי זה עובר בלא תעשה שנ' ונשיא בעמך לא תאד ולא דין ונשיא בלבד אלא כל המקלל אחד בישראל לוקה שנאמר לא תקלל חרש ולכה נאמר חרש שאפילו זה שהוא אינו שומע ולא נצטער בקללה זו לוקה על קללתו ויראה לי שהמקלל את הנבלם לוקה דדי הוא כודש המקלל את הבת פטור הואיל ומקלל כל אדם בישראל חייב לכה ויחד לא על דין ולא על נשיא לחייבו שתים נמצאת לכד שהמקלל אחד בישראל בין איש בין אש בין נזר בין קטן לוקה אית' ואם קלל דין לוקה שתים ואם קלל נשיא לוקה שלש וכן מקלל אביו נשיא חייב משום ארבעה שבו שלשה של כל אדם ואחד משום האב המקלל עצמו לוקה כמי שקלל אחרים שנ' הטבר לך ונכח נפסך ואחד המקלל עצמו או רבית או נשיא או דין אינו לוקה עד שיקלל בשם מן השמות כגון יה ואלקי ושרי וכיצ' בהן או בכני' מן הכני' כגון חסן וקנא וכיצא בהן הואיל והוא חייב אם קלל בכל ובמיי' כך אם קלל בכל לשון חייב שהשמות שקראין בהן הגוים להקב' הדין קבל הכני' וארדו בו שבועה בו קללה בו נדון אינו לוקה עד שיתרו בו בפני עדים כשאר כל חייבי לדין אבל אם לא היה שם היראה או שקלל בלא שם ובלא כינוי כגון שאמר ארדו פלו' או שהיתה הקללה באה בכלל הדברים כמו שאמר אל יהי פלו' ברוך לה'א אל יברכה אל וכו' בדברים אלו אינו לוקה אף

על פי שאינו לוקה אם ודף תלמיד חכם מגדון אותו ואם רצו הדיינים להמתו מכת כדוח! מכין ועונשין אותו כפי מה שיראו שהרי בזה את הזקן ואם חרף עם החרץ עונשין הדיינים בדבר כפי מה שהשעה צריכה לו לפי המזדף ולפי זה שנתזדף אף על פי שיש לו לדין או לנשיא למחול על כבודו אינו יכול למחול על קללתו וכן שאר העם אף על פי שמחול המקלל כלקין את המקלל שכבר חטא ונתחייב אבל מי שנתחייב נדון כפני שהקפיד בכ"ד ורצו בו דין למחול על כבודו ולא נדוה הרשות בידו והוא שלא יהיה בדבר הפסד בכבוד הכבוד כגון שהיה העם כבועטין בדברי תורה וכדייני הואיל ופקרו העם בדבר צריכין להחולעבשו כפי מה שיראה להם כל הדין כדייני גוים ובערכאות שלהן אעפ"י שהיו דיניהם כדייני ישראל הרי זה רשע וכאלו חרף ונגדו חדרים יד בתורת משה רבינו שנא' ואלה המשפטים אשר תשים לפניך לפנייהם ולא לפני גוים לפנייהם ולא לפני הדיינות היתה יד הגוים תקיפה ובעל דינו אלס ואינו יכול להוציא מכנו כדייני ישראל וקבעו לדייני ישראל תחילה אם לא רצה לבא נזיל רשות כבית דין ומציל כדייני גוים כעל דינו ברוך רחבנא דכיינן

הלכות עדות

יש בכללן שבנה מצות שלש מצות עשה וחמש מצות לא תעשה חוץ פרטן: א' להעיד לבית דין למי שיש לו עדות: ב' לדרוש ולהקדו העדים: ג' שלא יורה העד בדין זה שהעיד עליו כדייני נפשות ד' שלא יקום דבר בעד אחד ה' שלא יעיד בעל עבדה: ו' שלא יעיד קרוב: ז' שלא יעיד בשקר: ח' לעשות לעד זכום כאשר צום וביאר מצות אלו בפרקין אלו

פרק ראשון

העד מצוה להעיד בכ"ד בכל עדות שידע בין בעדות שהיה בה את חברו בין בעדות שזכה בו והוא שיתבענו להעיד ברני כמנות שנא' הוא עד או ראה או ידע אם לא ידע ונשיא עיני היה העד חכם גדול והיה בבית דין פחות מכנו בחכמה הואיל ואין כבודו שילך לפנייהם עשה של כבוד תורה עדיף ויש לו להכניע בד"א בעדות מכין אבל בעדות שכפרי בה בן דאיסור וכן בעדות נפשות או מכות הולך וכעיד שנ' אין חכמה ואין תכונה לנגד ה' כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב כרן גדול אינו חייב להעיד אלא עדות שדוא לבלך ישראל בלבד הולך לבית דין הגזול וכעיד בה אבל בשאר הטדיות פטור מצות עשה לדרוש את העדים לחקורן ולהרבות בשאלתן ובדקדוק עליהן ונסייעין אותן מעניין לעניין בעת השואל כדי שיטהקו או יחזרו בהן אם יש בעדותן חפי שנ' ודרשת ודקדת ושאלת היטב ועריכך הדיינים להזהר בעת חקירת העדות שמא בת כה ילכדו לטקר בשבע חקירות בחקין העדים באי זה שבוט באי זו שנה באי זה חדש בכמה בחודש באי זה יום מיום השבת וככמה שעו' ביתם ובאי זה מקום אפילו אמר היזם הרגו או אביש הרגו שואלין להן באי זה שבוט באי זה שנה באי זה חדש בכמה בחודש באי זה יום באי זה טעה ומכלל החקירות יתר על השבע השמות בכל שאם העידו עליו טעבד עו' שואלין להן את מה עבד ובאי זו עבדה עבד העידו מחליל את השבת שואלין אותן אי זו בלאכה עשה והיאך עשה העידו שאכל ביזם הבימרים שואלין אותן אי זה מאכל אכל וכמה אבל העידו שדג את הנפש שואלין אותן כמה הרגו וכן כל כיוצא בזה הרי הוא ככלל החקירות

אין מקיימין את השטר משפחה אחרת אלא כשתי שטרות של שתי שדות שאכלום בעליהן שלש שנים אבלה גרילה נכונה בלא שום יראה ולא פחד מתביעה בעולם כדרך שאוכלין כל בעלי שדות שותפותין או משתי שטרות כתובות והוא שצאו שני השטרות מתחת ידי אחד לא מתחת ידי זה שרוצ' לקיים שטרן שמה הוא זיף הכל וכן מקיימין השטר משטר שקרא עליו ערער והוחק בבית דין מקיימין ממנו לבדו כמו שבקיימין משטר שתי שדות או משתי כתובות בית דין שכתב בכושב שלשה היינו ונתקיים שטר זה בפנינו הרי זה מקיים אעפ"י שלא פרשו באי זה דרך מחמשת דרכים נתקיים שאין חוששין לבית דין שמה יטעו וכבר נתגובל בתי דינין שראינו ושמענו שיכתבו הדרך שנתקיים בה לפניהם הלעולם אין בית דין בודקין אחד בית דין אחד אלא מחזיקי אהן שהן בקיאים ולא יטעו אבל בודקין אחד העדים שלשה שישבו לקיים את השטר וכת אחד מהם צדיקין לכתוב כמושב שלשה היינו וחאווד איננו שמה יאמר הדאה בית דין בשנים קיימהו אפילו היה כתוב בו בבית דין יאמר שמה דמו ששנים בית דין הם ואם יש בו כשבע שדות שלשה אינו צריך שלשה שישבו לקיים את השטר וכאו שני עדי' וערערו על אחד מהן שהוא גולן וכיצא בו וכאו שנים אחרים והעידו שחד בתשובה אם עוד שלא נתנו העידו שחד הרי זה חתם עמהם שהרי ג' היו ואם אחד שחתמו השנים העידו עליו שחד בתשובה אינו חתם עמהן שהרי הוא כמו שאינו בעת דחמת השנים כמה דברים אמורים בשערערו עליו בעבירה אבל ערערו עליו בפגם משפחה כמו שאמרנו לא נשתדלה ועבר הוא או לא נתגירה וגי הוא ונדע אחר שחתמו השנים שאין כמשפחתו פגם ושואו כשר הדי זה חתם עמהם שזה גילוי דבר שהיה מקדם הוא מותר לכתוב וקח' בשטר קודם שיתקיים השטר שאין הכתיבה עיקר אלא החתימה ואין הדיינים צדיקין לקחת השטר שמקיימין אותו אלא מקיימין אותו מעדו אף על פי שלא ידעו מה כתב בו

פרק שביעי

מעיד קרוב על כתב קרובו כיצד שטר שעדי' ראובן ושמוען וכתו או שהלכו לבדינת הים וכאו בני יל' ראובן ואבר' זה כתב ידו של אבי וכו' של בני שמעון ואבר' זה כתב ידו של אבי הרי אלו בשני עדים בשדים שאינן קרובים ואם יצטרף צמח' שלישי והעיד על כתב ידן של שניהם הרי נתקי' השטר ואלו מדברי' שנאמרים ונתלים להעיד בגדלים כה שראו בקטגס נאמן אדם לית' כשהוא גדול זה כתב ידו של אבי זה כתב ידו של ר' זה כת' ידו של אחר שהייתי כבד בכתב ידם כשהייתי קטן והוא שיצטרף עמו אחד סבכיר כתב ידן כשהוא גדול שטר שעדי' ראובן ושמוען וכאו שנים והעידו שזה כתב ידו של ראובן וזה כתב ידו של שמעון נתקיים השטר אבל אם העיד זה על כתב ידי ראובן והשני העיד על כתב ידי שמעון לא נתקיים השטר לפי שצריך שני עדים על כתב יד אחד משניה' ואם יש שלישי מעיד על כתב ראובן ושמוען כאחד נתקיים אמר הראשון זה כתב ידי והעיד הוא ואחד על כתב ידי השני לא נתקיים לפי שנמצ' שלשת רבעי המצון שכשטר תלוי בעדות האחד וכן אם העיד אחי או בנו של ראשון עם אחד על כתב ידי השני לא נתקיים שהרי שלשת רבעי המצון תלוי בעדות הקרובים שנים שחתמין על השטר ומת אחד מהן צריך שני עדים להעיד על כתב ידו של מת ואם לא נמצא אלא עד אחד עם זה העד החי כתב חתימה ידו בפני עדים אפילו על האדם ומשליכו בבית דין עד שהוחק כתב ידו בבית דין ולא יהיה צריך לומר שזה כתב ידו והעיד הוא ואחד על כתב ידי והתקי' נתב

יד שלא בפני שלשה שישבו לקיים את השטר שנים כהן מכדין וחתימת ידי עדים ואחד אינו ככד עד שלא חתמו בעדין בפניו וחתם שהעדים נעשים דיינים בדבר שהוא מדבריהם כמו שבארנו אבל אחד שחתמו לא היו מכדין אלא הדיינים ואין מקיימין אלא עד שהיו שלשתן מכדין או יעידו העדים על וכתב בפני כל אחד ואחד שנים שהיו חתמין על השטר ונתנו ובאו שנים ונאגרו כתב ידן הוא זה אבל אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו אעפ"י שיש שם עדים אחרים שזה כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא משטר אחד שקרא עליו ערער והוחק בבית דין הרי זה לא נתקיים אלא מעדין השנים שכשטר כנגד השנים שהעידו עליהן שהן פסולין ואין גובין בו כלום

פרק שמיני

מי שחתם על השטר וכו' להעיד על כתב ידו בבית דין והכיד כתב ידו שזה בחדאי אבל אינו זוכר העוד' כלל ולא ימצא בלבו זכרון כלל שזה לזה מזה מעולם הרי זה אכור להעיד על כתב ידו שהוא זה בבית דין שאין אדם מעיד על כתב ידו שהוא זה אלא על הכתב שכשטר הוא מעיד שזה חייב לזה וכתב ידו הוא כדי להזכיר הדבר אבל אם לא נזכר לא יעיד אחד הזוכר את העידו ואחד שראה כתב ידו או שהזכירוהו אחרים וזכר אפ' הכיד העד השני שהעיד אם נזכר הרי זה מעיד אבל אם הזכיר אותו והתובע עצמו אעפ"י שנזכר אינו מעיד בפני שזה דוכה בעיני בעל דין כאלו העיד סקר בדבר שלא ידע לפיכך אם היה התובע תלמיד חכם הזכיר והתובע הזה את העד וזכר הרי זה יעיד לו שתלמיד חכם ידע שאילו לא זכר הדבר לא היה מעיד וקל הוא שהקל' בדיני כמזנית שאעפ"י ששכח הדבר מבמה שנים והכתב הוא שהזכירו הרי זה מעיד והאיל' והדבר כן שטר שיצא לבית דין וכאו עדים ואבר' כתב ידו זה אבל מעולם לא ידענו עדות א ואין אנו זוכרי' שזה לזה כזה או מבר' לו לא נתקיים השטר והרי זה כחרטים עד שיזכרו עדותן וכל מי שאינו דין כן לא ידע בדיני כמזנות כן ימינו לשבאל' אבל אם היה כתב ידן יוצא בספק אחד או שהיה שם עדים שזה כתב ידן מקיימין את השטר ואין משגיחין על דבריהן שאומרים אין אנו זוכרין עדות זו שמה היו בהן וזה שאברו אין אנו זוכרים כדי לבטל השטר וכאלו אב' קטנים היינו פסולי עדות היינו שאינן נאכרי' והאילו נתקיים השטר שלא על פיהם וכפני טעם זה כקיימין כל השטרות ואין אנו צדיקין להביא עדים ולשאול אותם אם הם זכרים עדות זו או אינם זכרי' אתה שאפילו באו ואברו אין אנו זוכרים אותה אין שומעין להן והאילו ואיפטר לקיימו שלא כפיהן אחד הבהב' עזתו על השטר או שנמצא כתוב בפנקסו ובכתב ידו פלוני העיד אחי עליו ביס' פלוני בכך וכך אם זכר מעצמו או הזכירוהו אחרים וזכר מעיד ואם לא אסר להעיד שאין זה חכמה אלא למי שאמ' לו אדם נאמן פלוני יש לו אצל פלוני כך וכך והעיד הוא שיש לזה אצל זה והוא אינו יודע כן הדבר כלום אלא כפי האחד טבע והעיד

פרק תשיעי

עשרה מיני פסולות הם כל מי שנמצא בו אחד מהן הרי הוא פסול לעדות ואלו הן הנשים והעבדים והקטנים והשומטים והחורשים וחסומים והדי שעים והבוזיין והקרוזבים והמתעס' בעדותן הרי אלו עשרה נשים פסולות לעדות מן התורה שנאמר על פי שנים עדים לטון דבר ולא לשון נקבה וכן הטובטס והאגודותינס פסולין בפני שותן ספק אשה וכל מי שהוא ספק כשר לט' ג

העדים וכן כל כוונת בדברים אלו דנין בהן לאלים :

פרק

רביעי

עדי נפשות צדיק שיהיו שניהם רואים את העושה עבד כאחד
ועדין להעיד כאחד ובבית דין אחד אבל דיני מסוגו אי צדיקין
לכך כיצד היה אחד וראו מהלך זה כשעבר העבד והעד האחד
והאחר מהלך אחד אם היו שני העדים רואין זה את זה מצטרפין
ואם לאו אי מצטרפין היה זה המורה בו רואה את העדים והעדי
רואין אחד אעפ"י שאין רואין זה את זה והמורה מצטרפין היו
שני העדים בבית אחד והוציא אחד מהן ראשו מן החלון וראו
זה שקושה מלאכה בשבת (ואם מתרה בו והכניס ראשו וחזר
העד השני והוציא ראשם מאותו החלון וראו אין מצטרפין עד
שלא שניהם כאחד היו שני עדים רואין אתה מהלך זה

ושני עדים רואין אתה מהלך אחד ואחד מתרה בו כאמצע
וכמו שכתבנו רואי אלו את אלו חרי ערוה אחד ואם לא היו
רואי אלו את אלו ולא צירף אתן המורה הרי אלו שתי עדיות
לפיכך אם נמצאת אחד מהן אומין הוא והן נדונין שהרי הוא
נדרג בעדות הכת הסניה אבל בדיני ממנות אעפ"י שלא
ראו אלו את אלו עדותן מצטרפת כיצד אמר האחד בפני הלוה
ביום פלוני או בפני הודה לו ואמר העד השני וכן אני מעיד
שהלוה בפני או הודה ביום אחד והי אלו מצטרפין וכן אם
אמר האחד בפני הלוה והשני אמר בפני הלוה או שאמר
והאחר בפני הודה והשני שהעיד אחד זמן אמר בפני הלוה הרי
אלו מצטרפין וכן בעת שמקדין בבית דין יבא אחד ושומעין
דבריו הים כשיבא העד השני לאחד זמן וזמני וכו' ומצטרפין
זה לזה ומציאין בהן הממון וכן אם היה עד אחד בכחב ואמר
על פה מצטרפין ואם אמר זה שלא כתב עדותו אני קצתו מיד
על דבר זה ולא בא הבלוה החזר ולא שאל ממני לכתוב שניהם
מצטרפין לעשה המלה כשטר ואינו יכול לומר פרעתי העיד
האחד בבית דין זה והעד השני בבית דין אחד יבא בית דין אצל
בית דין מצטרפו עדותן וכן אם העיד שני העדים בבית דין זה
וחזר העיד בבית דין אחד יבא אחד מכל בית דין ויצטרפו
אבל העד עם הדיון שהעידו שני העדים בפניו אין מצטרפין אף
על פי שצטרפין העדות בדיני ממנות צריך שיעיד כל אחד

בשניהם בכל דבר כמו שבארנו אבל אם העיד עד אחד במקצת
דבר והעיד השני במקצתו אין מקימין הדבר מעדות שניהם שני
על פי שנים עדים יסם דבר כיצד זה אמר פלוני אכל סדה ז'
סנה פלינית זה העיד שאכלה סנה שניה זה העיד שאכלה סנה
שלישית אין מצטרפין עדות שלשתן ואם הרי אכלה שלש סנים
שכל אחד ואחד העיד במקצת הדבר וכן אם העיד זה שאני
ראוהו שערב איתו כעז ימינו של זה זה אמר אני ראיתו שיער
אוד כעז שמאלו של זה באותו היום אין מצטרפין דברי שניהם
כדי שנאכ' הרי העיד שניהם שהיה זה גדול ביזם פלוני לוי שכל
אחד מהם לא רעד אלא במקצת הממון אפילו העיד שנים
בשעה אחת והעידו שנים בשעה אחת שהרי כל כתומם
העדה על הצי דבר אין ערוה אבל אם העידה האחת שראוהו
שתי שערות בעד ימי העידה השני שראוהו שתי שערות בעד
שכאל מצטרפין וכן כל כוונת בו :

פרק

חמשי

אין חדיקין דין כן חדיקין על פי עד אחד לא דיני ממנות ולא
דיני נפשות שנאמר לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל המאור

ומפי השמועה למדנו שקם הוא לשבועה כמו שבארנו בהלכות
פוען בשני מקומות האמינה תורה עד אחד כמשה שלא השתח
מי מרים ובעגלה ערופה שלא תערף כמו שבארנו וכן מדבריהם
בערוה אשה שיעיד לה שמת בעלה וכל מקום שעד אחד מועיל
אשה ופסול כמו כן מעידים חוץ מעד אחד של שבועה שאין
מחייבין שבועה אלא בעדות כשר והאמין להצטרף עם אחד

ויתחייב זה הנשבע ממון על פי על פי שנים עדים או על פי
שלשה עדים לעשות שלישה בשני מה שנים נמצא אחד מהן קרוב
או פסול בשל העדות אף שלישה והוא הדין למאה נמצא אחד
מהן קרוב או פסול בשל העדות בין בדיני ממנות בין בדיני נפשות
במה דברים אמורים בזמן שנתבוננו כולן להעיד אבל אם לא
נתבוננו כולם להעיד מה יעשו שני אחד בכלל העם וראו כשהרג
זה את זה או כשחבל בו או כשחטף חפץ מיד וכו' צד בודקין
את הדיבר כשיבא לכיה דין עדים כדכתיב כת אחת אוכר להם
כשראיתם זה שהרג או חבל להעיד באתם או לדאת כל מי שאומ'
לא להעיד עליו אלא לרא' מה הדבר וככלל העם באתי בפרישין
אחד וכל מי שאומר לא הייתי עומד אלא להעיד חלוק העדות
מפרישין אותו אם נמצא באילו שנתבוננו להעיד קרוב או פסול
עדות כולם בשלמה במה דברים אמורים כשהיה בהן קרוב או פסול
אבל אם כולם כשרים אחד שנתבונן להעיד או שלא נתבין להעיד
מראה הדבר וכן עדותו וזהו שם התראה חובין דין על פי
בין בדיני ממנות בין בדיני נפשות שטר שהיו עדיו בחובין
ונמצא אחד מהן קרוב או פסול או שהיו כהם שנים קרובים זה
לזה הרי אין העדים קיימין כדי לטאול אתן אם יש שם עדות
ברורה שכולם יסכו לחתום שהרי נתבוננו להעיד הרי זה בטל
ואם לא נתקיים העדות כשאר ולכה מקיימין העדות כשאר
שהרי איפשר שהתכו הכשרים והניחו מקום לגדול לחתום ונא
זה הקרוב או הפסול חתום שלא כדעתם אף על פי שרעד שיהיה
מתחלה בשטר הוא הפסול הרי השטר כשר כל עד שרעד בדיני
נפשות אינו מורה בדין זה והדין ולא ילמד עליו לא זכות ולא
חובה ואם אמר יש לי ללמד עליו זכות משחזק אחר שנאמר
אוד לא יענה בנפש לחיות בין לחובה ומהו זה שנאמר
למות בלמד עד שהעיד בנפש לחיות לא יענה דבר אלא יעיד
רשותיק אבל בדיני ממנות יש ללמד עליו זכות או חובה אבל לא
יענה עם הדינים ולא יעשה דין שאין עד נעשה דין אפי' בדיני
כמסות כדא בדבר שצריך עדים כן התורה וצדק ויניב לדין
באותו דבר כן התורה אבל בשל דברי עד נעט' דין כיצד אוד
שרכיל נטואמ' בפני כתיב וכפני נחת הוא ושני נדנין אהו
לה ונמצא כאילו נטלוהו מב' דין וכן כל כוונת בו :

פרק

ששי

כבר ביארנו שקי' שטרות מד בריהם כדי שלא חנקול דלה בפני
לחן אפי' כן אין מקימין שטרות אלא בשלישה אפילו שלישה
הדינים בני שוה דין ולפיכ' אי מקמי' שטרן בלילה כמו שבארנו
באח' מה דרכים נחקים השטר בבית דין ודרך האמת שהיו
דינים מכדין סגב ידי העדים שיש עדות פלוני זה עדות פלוני
הדרך השנייה שידחבו העדים בפניהם הדרך השלישית שיבא
העדים החתומים בפניהם ואם כל אחד ואחד זה כתב די ואני יוד
נדבר וזה הדרך הד' שאם מהו עדי השטר או שהיו ככדין אהיה
ויבא עדים ועידו על כתב דין שהוא זה החברית שהיה כתב
דין יצא משטרות אחרות ועורכי' בית דין זה הכתב לאהיה וכתב
סכ' שרות אחרות ויהיה דומה זה לזה וראו להם בדין שטרב
די אלו וזה כתב ידי אלו אן

וכל מי שקבל עדות עם הארץ טרם שתהיה לו חזקה זו או קודם שיבאו עדים ויעידו שהו' נהוג בכצוות ובודרך ארץ הדי' זה הדי'ט ועחיד ליתן את הדין שהרי מאבד במזון של ישראל על פי רשעים וכן הכוזבין פסולין לעדות מדבריהם והם האנשים שהולכים ואוכלין בשוק בפני כל העם וכגון אלו שהולכין ערומים בשוק בעת שוק עסקין במלאכה מגמלת וכיצא באילו שאין מקפידין על הכשת טבל אלו חשבין ככלב ואין מקפידין על עדות שקר ומכלל אלו האוכלים צדקה של נזים בפרהסיא אעפ"י שאיפשר להן שחינו בצנעה מבזים עצמן ואין דעו שן כל אי פסולין מדבריהם ה' כה בין פסול ל' גרות מן התורה לפסול מדבריהם שהפסול מן התורה שהעיד עדותו בטלה אעפ"י שלא הכריזו עליו בכתיבנסיות ובכתיב מדרשות והפסול מדבריהם צריך הכרזה לפיכך כל עדות שהעיד קדם שהכריזו עליו מקבלין אותם כדי שלא לאבד זכות העם שהרי לא ידעו שהוא פסול ואין פסולם אלא מדבריה' עד אחד נאמן באיסורין אעפ"י שהוא פסול לטאר עדות שרדי רשע בעבד' ששחט שחיטתו כשירה ונאמן לומר כהלכה שהצתי אבל החשוד על דבר אינו נאמן על של אבד נאמן הוא על אחרים לפיכך החשוד על דבר יש לו לדין בו ולהעיד בו לאחרי חזקה אין אדם חשוד כדי שידעו אחרים כיצד נאמן עם הארץ לומר פירות פלוני מתוקנים הם ונאמן הנחשוד לכבוד בשר כבוד לומר כבוד זה שמוכר פלו' חולין הוא וכן כל כיצא כזה משאר האיסורין על הרשעים ואין אימת בעל המבזין עליהם מלכי ישראל לא מעידין עליהם בפני שהם אלוים כעל' זרוע ואין נכבועין תחת עול הדיינים אבל בהן נחל מעידין עליה ומעיד הוא למדך בבית דין הגדול כמו שכארנו המסדין והאפיקורסין והמינין והמשומדין לא הצריכו חכמים למכותן בכלל פסול עדות שלא מנו אלא רשעי ישראל אבל אלו המודדין והטפרין פחותי' הן מן הגוים שדגלו לא מעלין ולא מבידין ויש להסדיהן חלק לעולם הבא ואילו מדידין ולא מעלין ואין להן חלק לעולם הבא

פרק שנים עשר

כל הגפסול בעבירה אם העידו עליה שני עדים טעשה עבירה פלגית אעפ"י שלא התרו בו שהרי אינו לקה הדי' זה פסול לעדות בד' א' כשעבר על דברים ששטט כישר שהן עבירה כגון שנשבע לטקר או לטא או גול או נגב או אבל בבילה וכיצא בו אבל אם ראוה עדים ע'בר על דבר שקרוב העושה להחזיק שונג צדיבין להחזירו ואחר כך יפסל כיצד ראוה קוטר או מתיד בשבת צדיבין להחזיעו שזה חלול שבת מפני שרוב העם אין יודעין זה וכן אם ראוה עשה מלאכה בשבת או בימם טוב צדיבין להחזיעו שהחם שבת שמה שכתב הוא וכן המשחק בקביא תמיד או כי שנעשה מיכס או גבא שטוסף לעצמו צריבין העדים להחזיעו שהעושה דבר זה פסול לעדות שרוב העם אינן יודעים דברים אלו וכן כל כיצא בזה כללו של דבר כל עבירה שהדברים מראים לעדים שזה ידע שה'רשע ועבר בזוק אעפ"י שלא התרו בו הדי' זה פסול לעדות ואינו לוקה אין אדם נפסל בעבירה על פי עצמו כיצד הדי' שכא לבית דין ואמר שגנב או גול או הלחה ברבית אף על פי שמשלים על פי עצמו אינו נפסל וכן אם אמר שאכל נבלה או בעל אסורה אינו נפסל עז' שיהיה שם שני עדים שאין אדם מבינים את עצמו רשע לפיכך ראוה שהעיד עליה שטעון שהלחה ברבית והעיד לוי ואמר לי הלחה ברבית הדי' רצובן נפסל בעדות שטעון ולוי אף על פי שהדי' והדי' לוי שלחה ברבית אינו כשים עצמו רשע

ונאמן על ראובן ואינו נאמן על עצמו וכן מי שהעיד שפלג רבוע בין באנסו של נרבע בין ברצונו הוא ואחר מצטרפין להרגו פלו' בא על אשתו הוא ואחר מצטרפין להרגו הוא ואחר מצטרפין להרגו אבל לא להרגו וכן כל כיצא בזה פלוני רבע את שותי הוא ואחר מצטרפין להרגו שאין אדם קרוב אצל מבזים שנים שהעידו על אחד שהו' פסול בעבירה מאלו העבירות וכאו שנים והעידו שעשה תשובה וחזר בו או שלקה דדי' זה כשר אבל אם באו שנים והבדיטום ואמרו לא עשה עבירה זו ולא נפסל הדי' זה לפיכך לא יעיד ואין מצויאין כגון בעדותו ולא ידון עד שיודע שעשה תשובה כל בני שנתחייב כלקות בין שעשה תשובה בין שלקה בב' דין חוזר לכשתהו אבל שאר פסולי עדות שהן פסולין מטום ממון שחבבו או שגזלו אף על פי ששלמו צדיבין תשוב ה' הדי' הן פסולין עד שיודע שחזרו בהם מדרבם הרעה באמתי חזרת כלה ברבית כשיקדעו את שטרותיהן כעצבן וחזרו בהן הדי' גמורה שלא ילכו ברבית אפילו לגבי מאבגי חזרת המשחקין בקביא משישברו את פסיפסיהן והחזרו בהן חזר גבורה שלא יעשו אפי' בהגם באמתי חזרת כפריחי זונים כשישברו את הכלים שצדין בהן והחזרו בהן חזרה גמורה שאפילו בכדבר לא יעשו מאמתי חזרת סודרי שביעית משתגיע שביעית מבידק ולא חזרת דברים בלבד אלא נותב אני פלוני בן פלוני כנסתי מאתם זה מפירות שביעית וחזרי הם נתונים בכתנה לעניים באמתי הדי' המועל בשבועה משיבא לבית דין שאין מבידין אותו ויאבד להם השוד אני או יתחייב שבועה בבית דין שאין מבידין אותו כממון חשוד וישלם ולא ירצה לישבע וכן טבח שהיה כוזק לעצמו ומוכר ויצאת טריפה מתחת ידו שהדי' הוא בכלל אוכלי טריפה שהן פסולין לעדות הדי' זה פסול לעדות עד שירא כבעשית שניחם על רעתו ולבש שחורים ויכפה שחורים וילך למקום שאין מבידין אותו מחזר אבידה כממון חשוד או יצא טריפה מתחת ידו כממון כוזב חשוד וכן עד זומם שהלך למקום שאין מבידין אותו ונתנו לו ממון חשוד להעיד בשקר ולא רצה הדי' זה עשה תשובה וחזר לכשרותו וכן כל כיצא בזה

פרק שלשה עשר

הקדושים פסולין לעדות מן החזרה שנאמר לא יזמתו אבות על בנים מפי השמועה למד שבכלל לא זה שלא יזמתו אבות על פי בנים ולא בנים על פי אבות והוא הדין לשאר קדושים אין פסולין מדין חזרה אלא קדושים כמשפחת אב כלכד' והם האב עם הבן ועם בן הבן והאחין מן האב זה עם זה ובניהם זה עם זה ואין צריך לומר הדודים עם בן אחיו אבל שאר הקדושים כן האם או מדרך האישות כולן פסולין מדבריהם והגים אינן כדון הקדושים אפילו שני אודם תאומי שנתינתו בעידן זה לזה שהגד שנתגיד כקטן שחלד הוא חשוד האחין זה עם זה בין בן האם בין בן האב הדי' הן ראשון בראשון ובניהם זה עם זה שני בשני ובני כניהם זה עם זה שלישי בשלישי ולעולם כלישי בראשון כשר ואי צריך לומר שלישי בשני אבל שני בשני ואין צריך לומר שני בראשון שניהם פסולין והאב עם בנו בראשון בראשון הוא לפיכך האב עם בן בנו פסול ועם בן בן בנו שהוא רביעי ככנו כשר בפני שהוא שלישי בראשון וכן הדרך בנקבות כיצד שתי אחיות או אח ואחותו בין בן האב בין בן האם הדי' דם ראשון בראשון בניהם בין זכרים בין נקבות שני בשני בני כניהם או כסות בנותיהן שלישי בשלישי כדרך טאתה כונה בזכרים ראשון שני ושלישי כן אתה מונה בנקבות

ספק פסול הרי הוא פסול שאין העד בא אלא להוציא ממון על
 פיו או לחייב על פיו ואין מוציאין ממון מספק ואין עונשין מספק
 דין תורה העובדים פסולין לעדות מן התורה שנאמר ועשיתם לו
 כאשר זמם לעשות לאוהו מכלל שאחיו כמותו מה אחיו בן ברית
 אף העד בן ברית קל וחומר לגרם אם עובדים שהן במקצת מצות
 פסולין חגים לא כל שכן מי שחצו עבדו חצו בן יורין פסול
 כל מי שנשתחרר הרי הוא מחוסר נט שחרור פסול עד שיגיע נט
 לידו ועשה ככלל בני ברית ואחר כך יעיד חקמים פסולים
 לעדות מן התורה שנאמר בעדים ועמדו שני האנשים אנשים ולא
 קטנים אפילו היה רקטו נכון וחכם הרי הוא פסול עד שיביא ב'
 שעדות אחד י"ג שנה נמדת ואם הגיע לעשרים שנה ולא הביא
 שתי עדות נולד בו סימן מסומן סדום הרי זה סריס ועיד ואם
 לא נולד בו לא יעיד עד רוב שנותיו כמו שנאמר בהלכות אישות
 קטן שזגיע לכלל שנותיו שמראו בו סימני כנדות מלמעלה אינו
 צריך בדקיה ואם לאו אין ספקלין עדותו עד שיבדק וכן י"ג שנה
 יום אחד שהביא שתי עדות ואינו יודע בשיב משא ומתן אין
 עדותו יודת כקדקין יום מפני שאינו מדקוק בדברים שהרי אינו
 יודע אבל בעדות משלשלין בקבלין עדותו הואיל זוחא נחל
 השטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בן מצות ולא שוכח
 שהוא כהן עדים ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד אלא כל מי
 שנשרף דעתו ונמצאת דעתו משוכשת תמיד אבל בדבר מן
 דדברים אעפ"י שהוא נדמד ונשאל כענין בשאר דברים הרי זה
 פסול וכלל ידעים יחשב הנכפה בעת כפייתו פסול ובעת שהוא
 בריא כשר ואח' הנכפה בזמן לזמן או הנכפה תמיד בלא עת קבוע
 והוא שלא תהיה דעתו משוכשת תמיד שהרי יש שם נכפים שגם
 בעת בריאותם דעתם משוכשת עליה וצריך להתישב בעוד הנכפה
 הדכה והנאים ביועד שאין מכדין דברים שסותרין זה את זה
 לא יבינו עניני הדבר כדרך שמבינין שאר עם הארץ וכן
 דבכוחלים והנחפזים כדעתם והמשהגעים ביועד הרי אלו בכלל
 השוטטם ודבר זה לפי שידאה ודיין שאי אפשר לזון הדעת
 בכתב החדש כשזשה שאין דעתו נשכח ואינו בן מצות ואחד
 חדש מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר אעפ"י שראיהו
 ראיה מן הנהגותיו נכונה צריך להעיד בבית דין בפני א שיהיה
 ראוי להעיד בפני ריחה ראוי לשמע הדיינים והואם שכאימין
 עליו וכן אם נתחם אף על פי שנבוק כדרך שכדוק לעמן
 פניו ונמצאת ידוהו כמזנה זרעו בפניו בכתב ידו אינו עדות
 כלל הדין מעדות אשה לפי שכפייתה הקול הסמים אף על פי
 שכפייתו הקול רדיף האנשים הרי אלו פסולין מן התורה שנא'
 וזאת עד אז ראה מי שהוא ראוי לדאות הוא שמעיד והסוכא
 באחד בעיניו בשר להעיד

פרק עשרי

דרשעים פסולין לעדות מן התורה שנאמר אל תהיה יחד עם רשע
 להחית עד זכם כפי הסכועה לכזו אל תשת רשע עד ואפילו עד
 כשר שידוע כזכירו שהוא רשע ואין הדיינים מכדיין רשעו
 אסור לו להעיד עמו אעפ"י שהוא עדות אמת כגמי שכצטרף עמו
 זממה זה הכשר השית ידו עם הרשע עד שמתקבלה עדותו ואין
 צריך לזכר עד כשר שהוא יודע בעודו לזכירו וידע שהעיד הטני
 עמו עד שיקר שאסור לו להעיד שנאמר אל תשת ירך עם רשע
 אי זה רשע כל שעבר עבירה שחייבין עליה מלקות זהו רשע
 זפסול שהרי רתידה קראה לכוזיב מלקות דשע שנאכזוהיה אם
 כי הסת הרשע ואין צריך לזכר כדוייב מיתת בית דין שהו פסול
 שנאמר אשר הוא רשע לכות עבר עבירה שחייבין עליה מלקות

מן התורה הרי זה פסול מן התורה ואם היה החיוב שבה מדבריהם
 הרי זה פסול מדבריהם כיצד אבל בשר בהמה כחלב או שאכל
 נכילות ישקעים וכיצא בהן בין לתיאבון בין להכעיס או שחלל
 את יום טוב הראשון או שלבש שעטנז שהוא שוע או טורי או נגז
 ודי זה פסול לעדות מן התורה אבל אם אכל בשר עוף בחלב
 או שחלל יום טוב שני של גליות או שלבש בגד צמר שאבד בו
 חוט של פשתן וכיוצא בו הרי הוא פסול מדבריהם וכבר בנינו
 כל עבירה שחייבין עליה מלקות כבר נתבאר בכל מצוה ומצוה
 דברים שאסורין מן התורה ודברים שאסורין מדבריהם ועוד יש
 שם רשעים שהן פסולין לעדות אעפ"י שהן בני תשלומין ואין בני
 מלקות הואיל ולקחים ממון שאינו יו להם בהם פסולין שני כי
 יקום עד זכם באיש כגון הגנבים והחבטנים אעפ"י שהיה פסול
 לעדות ומעת שנכב או גזל וכן עד זכם אעפ"י שהיה בעדות ממון
 ושלם הרי זה פסול מן התורה לכל העדות ומאכתי הוא נפסול
 מעת שהעידה בכ"ד אעפ"י שלא הזים על אותה עדות אלא אחד
 כמה ימים וכן הסלחה ברבית אחד המלוה ואחד הלווה שניהם
 פסולין לעדות אם רבית קצוצה עשו הרי הן אסורין מן התורה
 ואם אבק רבית עשו הרי הן פסולין מדבריהם וכן כל הענין על
 גזל של דבריהם הרי הוא פסול מדבריהם ביצד החססנים
 והם הלוקחים קדקע או מטלטלין שלא כרצון הבעלים אף על פי
 שנותנין הדמים הרי אלו פסולין מדבריהם וכן הרועים אחד
 רועי בהמה דקה ואחד רועי בהמה גסה של עצמן הרי הן פסולין
 שחוקקן פושטין ידיון כגזל ונניחין בהמתן בשדות לדעת
 ובפרדסים של אחרים ולפיכך סתם רועה פסול ומגדלי בהמה
 דקה בארץ ישראל פסולין אבל בוצעה לארץ כשרין ומותר לגזל
 בהמה נסה בכל מקום וכן המכסין סתמן פסולין בפני סחוקין
 ליקח יתר מדבר הקצוב להם כדון המלכו ולקודין היחד לעצמן
 אבל נכאי מנת המלך סתכן כשרין ואם נדע שלקחו אפילו סתם
 אות יתר מן הראוי לדכ ולגבות הרי אלו פסולין וכן כוונה
 ימים ביישוב פסולין בפני שחוקקן טחליכ ימים של אחרים
 בזכם וכן סחרי שביעית והם בני עדם שישביין בטליכ וכן
 שבאה שביעית פוסטים ידיון ומתחילין ליטא וליתן כפירות
 שחוקק אלו שהן אומפים פירות שביעית ועושין בהן סחודה וכן
 כשחוקק בקוביא והוא שלא תהיה לו אומנות אלא הוא הואיל ואינו
 עוסק ביישוב של עולם הרי זה כחוקק שאוכל בן הזבוא שהוא
 גזל ולא בקוביא כל בד אברו אלא אפילו מצחקים בסלפי אומות
 וקלפי רמנים וכן לא יזניכ בלבד אבר אלא אפילו הכבידין
 בבהמה חיה ועוף ואומר כל הקודם את חבירו או כל דבחה את
 חבירו יטל בעליו את שניהן וכל כיצא בשחוקק זה והוא שלא
 תהיה לו אומנות אלא שחוקק זהו פסול וכל אלו פסולין
 מדבריהם אריס שלקח דבר מדעט מן האידוח שככרי בימי ויסן
 וחמי תשרי קודם שתגמר מלאכתן אף על פי שלקח שלא מידות
 בעל הסדה אינו נגב וכשר לעדות שאין בעל הסדה מקפיד עליו
 וכן כל כיצא בה

פרק אחד עשר

כי שאינו לא בנקרא ולא בכשנה ולא בדרך ארץ הרי זה כחוקק
 דשע ופסול לעדות מדבריהם ככל כי כירד עד כך חקה שהוא
 עובר על חב העבדות שיכא לידו לפיכך אין מוסרין עדות לעם
 הארץ ואין בקבלין ככנו עדות אלא אככן וחוקק שהוא עוסק
 במצות ובגמילות הסדים ונוהג בו רכי הישרים ויש בו דרך ארץ
 מקבלין עדותו אעפ"י שהו עם הארץ ואינו לא כמקד ולא כמכנה
 נביצאת אובר כל הלכיד הזכ בהגות כשר עד שיפסל כל עם
 הארץ כחוקק שהוא פסול עד שיהוק שהוא הולך בדרכי חסד

פרק ששה עשר

ראובן שגל שדה או טלית משמעון ובא יהודה וערער על ראובן ואמר שדה זו או טלית זו שלי היא אין שמעון יכול להעיד לראובן שאין זו השדה של יהודה ולא זו הטלית של יהודה שהרי שמעון רצה להעמיד שוה זו או טלית זו ביד ראובן שהוא גולה מכבו כדי שיחזרו לו ביד הגולן שהרי אפשר שתהיה הראיה של שמעון שמצויא בה מיד ראובן אפשר שאינו יכול להוציא בה מיד יהודי וכן אם מכר ראובן השדה הגולה או הוריש ללוי ובא יהודה לערער על לוי אין שמעון מעיד שאינה של יהודה שמה נחת הח יס לו להוציאה מיד לוי מכר הטלית הגולה ללוי ובא יהודה לערער אם מת ראובן שמעון מעיד עליה שאינה של יהודה שהרי אין טלית זו וזוהי לשמעון לעולם שכבר קנאה הלוקח ביאוש ושינוי רשות וכבר מת ראובן הגולן ואין לו ממי יטול דמיה אבל אם עדיין ראובן קיים אין שמעון מעיד אף על הטלית שהנאה היא לו שלא תעמד ביד יהודה כדי שיבי' ראיה שראובן גולה וישלם דמיה וכן אם היתה הטלית ביד יורשי ראובן אין שמעון מעיד עליה מפני שסופה שאם תעמד ביד היורש לחזור לו וכן כל כיוצא בזה ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ובא יהודה לערער על שמעון ולהוציאה מתחת ידו אין ראובן מעיד לו עליה אף על פי שאין עליה אחריות הרי הוא תצה שתעמד ביד שמעון כדי שיבא בעל חוב של ראובן ויטרפנה בחובו ולא יהיה ליה רשע ולא ישלם ראובן שמכר פרה או טלית לשמעון ובא יהודה לערער ולהוציא מיד שמעון ראובן מעיד לו עליה שהוא של שמעון שאפילו עמדה ביד שמעון אין בעל חובו של ראובן טרף מן המטלטלין ואפילו היו אפותיקי ברא בשוהיה שמעון מודה שזו הפרה והטלית הם של ראובן המכר בודאי והוא יודע שבאמת דן שלו אבל אם לא הודה שמעון אין ראובן מעיד לאבד זכות יהודה שאם תצא מתחת ידי שמעון יחזור שמעון ויתבע ראובן דמים ויאמר לו מכרת לי דבר שאינו שלך שהרי באו עדים ואמר שהן של יהודה כמה דברים אמרים שיעיד ראובן לאבד זכות יהודה ויעמיד המטלטלין ביד שמעון כשבאו עדים והעידו שהם יודעים שראובן זה שלא היתה לו קרקע מעולם אבל אם לא באו עדים לך אף על השדה והטלית אינו מעיד ולמה אינו מעיד עליהם שמה הקנה אותם לבעל חובו אגב קרקע וכתב דאיכני והקנה לו מטלטלין אגב קרקע שנמצא בעל חובו טרף אף הורה והטלית לפיכך לא יעיד עליהן שהרי רצה להעמיד ביד שמעון כדי שיבא בעל חובו ויטרפם וכן כל כיוצא בדברים אלו ודברים אלו אינן תלויין אלא בדעת הדיין ועצם בינתו שיבין עיקר המשפט וידע דבר הגורם לדבר אחד ויעסיק לדאות אם ימצא שיש ליה העד צד הנאה בעדות זו אפילו בדרך רחוקה ונפלאה הרי זה לא יעיד בה וכדרך שלא יעיד בדבר זה שמה נגע בעדותו הוא כך לא ידון באותו דבר וכן שאר מיני הפסולי כשם שפסולין בעדי כך פסולין בדיינים ולפיכך אין כוסכין בסנהדרין שני הקרובים זה לזה בין בסנהדרין קטנה בין בסנהדרין גדולה אבל אלו שמוספין עד שבעה לעבר השנה כמו שביארנו בהלכות קדוש החדש ידאה לו שאם היה בהן קרובים אין בכך כלום כל הכשר לדון כשר להעיד ויש כשר להעיד ואינו כשר לדון האוהב והשונא והגר והמשחדר וכן חזקן והסריס והכבוש וסוכא באחד מעיניו כשרין להעיד ואינן כשרין לדון דיני נפשות כמו שבארנו

פרק שבעה עשר

מי שהעידו לו אנשים רבים וגדולים בחכמה ובידאה שהם אמרו שראו פלוני שעבר עבירה פלונית או שלוח מפלוני אף על פי שהוא מאמין הדבר בלבו כאלו ראוהו לא יעיד עד שיראה הדבר בעיניו או יודה לו הלה מפיו ואמר לו היה עלי עד שפלוני הלה לי מכה שנאט' והוא עד או ראה או ידע ואין לך עדות שבתקיימת בראייה או בידיעה אלא עדות מסון וכל המעיד מפי אחרים הרי זה עד שקר ועובר בלא תעשה שנ' לא תענה ברעך עד שקר לפיכך מאימין אף על עידי הממון וכיצד מאימין עליהם בפני הכל ומדיעין אותן כח עדות שקר ובשת המעיד בה בעולט הזה ובעולם הבא ואחר כך מוציאים את כל אדם לחזק ומשידין את הגדול שבקעדים ואומרים לו אמר היאך אתה ידע שזה חייב לזה אם אמר שהוא אמר לי חייב אני לו או איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו והיו מכניסין את העד השני וכדקין אותו כך נמצאו דבריהן ככוונין נושאין ונותנין בדבר ונוכרין הדין הכטמין עדים לחברו והודה לו כינו לבין עצמו והעדים רואין ושומעין שהוא אומר לו ודאי יש לך אצלי כך וכך אבל מתירא אני שמה המפני בדין לסוחר הרי זו אינה עדות עד שיודה בפני עדים אחד המודה בפני עדים ואמר דרך הודאה זה יש לו אצלי כך וכך או שאמר אתם עדי או שאמר הרי עלי עדים בין שאמר הלוה בין שאמר המלוה ושתק הלוה דרך מאמין לדבריו הרי אלו עדים ואין צורך לומר אם קנו מיזו או שאמר להם כתבו עלי שטר שיש לזה אצלי כך וכך וכל כיוצא בדברים אלו הרי הם הודאה ומעידין על פי תלמיד שאמר לו רבו יודע אתה שאם נותנין לי כל ממון העולם איני מסקר מנה יש לי אצל פלוני ויש לי עליו עד אחד לך והצטרף עמו אם נצטרף הרי זה עד שקר אמר לו בא ועמד עם העד ולא תעיד כדי שיראה הלוה ויפחד העלה על דעתו שאתם שני עדים ויודה בעצמו הרי זה אסור לענד ולהראות שהוא עד אף על פי שאינו מעיד ועל זה וכיוצא בו נאם מדבר שקר תרחק השוכר עידי שקר להעיד לחברו פטור מדיני אדם וחייב מדיני שמים וכן עד אחד שכבש עדותו ולא העיד פטור מדיני אדם וחייב מדיני שמים

פרק שמנה עשר

מי שהעיד בשקר ונודע בעדים שהעיד בשקר זה שנקד' עד זומם ומצת עשה לעשות לו מנה שירצה לעשות בעדותו לחברו אם בעבירה שחייבין עליה סקילה העידו והוצו נסקלין כולן ואם בשריפה נשדפין וכן שאר המיתות ואם העידו בכלקת לוקה כל אחד כהן כשאר מחייבי מלקות אומדין כוזב ומלקין אותו ואם העידו לחייבו ממון משלטין הממון ביניהן לפי כנין העדים כל אחד ואחד יתן חלק הכגיע לו ואין לוקין בכקס תשלומין במה דברים אמרים בעדים שהתמו אבל שתי בידות המבחישות זו את זו ואין כאן עדות אין עונשין את אחת מהן לפי שאין אנו יודעים מי היא הבת השקרנית ומה בין הבחשה להזכה ההבחשה בעדות עצמה וזאת אומר היה הדבר הזה חזת אכרת לא היה הדבר הזה או יבא כבלל דבריה שלא היה והתאמה בעדי עצמן ואלו העדים שהזמם אינן יודעים אם נדה הדבר או לא היה כיצד עדים שבאו ואברו ראינו זה שהרג את הנפש או לזה מנה לפלוני ביזם פלוני בכקס פלוני ואחד שהעידו ונבדקו באו שנים אחרים ואמר ביזם זה וכקס זה היינו עמכם ועם אלו כל הזם ולא היו דברים מעולם לא זה הרג את זה ולא זה הלוה את זה הרי זו הבחשה וכן אם אמרו להם היאך אהם בעדין כך זה הרג או הגדג או הלוה או רבחה היה עמנו ביזם זה

כל אשה שאתה פסול לה כך אתה פסול לבעלה שהבעל באשתו
 וכל בעל שאתה פסול לו כך אתה פסול לאשתו שהאשה כבעלה
 כל שתי נשים שהן זו עם זו שני בשני בעליהן מעידין זה לזה
 אבל אם היה ראשון בראשון כגון שלקח זה אשה וזה כחה אין
 מעידין זה לזה וכן בעלי אחיות פסולין זה לזה והדין הן ראשון
 בראשון וכן לא יעיד לכן אחת אשתו ולא לבעל בת אחת
 אשתו אבל מעיד זה לכן בעל אחת אשתו שיש לו מאשה אחרת
 כל איש שאין אתה מעיד לו בפני שהוא בעל קרובתך הרי
 אתה מעיד לשאר קרוביך כגון בנו ואחיו וכן כל אשה שאי אתה
 מעיד לה בפני שהוא אשת קרובך הרי אתה מעיד לשאר קרוביה
 אבי בלה ואבי חתן מעידין זה לזה ואח מן האם מעידים זה
 לזה שהדין אין ביניהן קרובה כלל כיצד רחל שנישאת ליוסף ורחל
 מכנה ראובן והיה ליוסף בן מאשה אחרת והיא מכנה זמל יוסף
 ונישאת לטמעון ורחל מכנה יהודה הרי מכנה ויהודה מעידין זה
 לזה האיש עם אשתו ראשון בראשון לפיכך אינו מעיד לא לבנה
 ולא לאש'בנה ולא לבתה ולא לבעל בתה ולא לאביה ולא לאמה
 ולא לבעל אמה ולא לאשה אביה אשתו ארוסה אף על פי שלא
 נבטרה האישות הרי היא כבטורה לענין עדות בארוסתו עצמה
 שאינו מעיד לה אבל אם העיד לקרוב ארוסתו כגון בעל אחותה
 או בנה ובתה וכיצא בהן אין פסולין אותה עד שישפנה
 זה שפסלה תורה עדות הקרובים לא מפני שהן בחזקת אהובין זה
 את זה שהדין אינו מעיד לו לא לשבתו ולא לדעתו אלא גזירת
 הכתוב הוא לפיכך האודב והשונא כשד לעדות אף על פי שהוא
 פסול לדיינות שלא נדה תורה אלא על הקרובים

פרק ארבעה עשר

כל מי שאין אתה מעיד לו בפני שהוא בעל קרובתך אם כחה
 אשתו אף על פי שהייתה לו בנים והי זה נדרש וכשד מי שהיה
 יודע לחברו עדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו או שידע
 העדות והוא פקח ואחד כך נדרש פתח ונסתמה אף על פי
 שיכול לבין ברת הקרקע שהוא מעיד בה ובמסים מצריה שפיר
 ופשתטה הרי זה פסול אבל אם היה יודע לו עדות עד שלא נעשה
 חתנו ונעשה חתנו וכתה בתו פקח ונדרש וחד ותפקח שפיר
 ונשתטה וחד ונשתפה פתח ונסתמה וחד ונסתמה כשד זה
 הבלל כל שתחלו וסופו בבשרות כשד אף על פי שנפסל בנתי"ו
 כשד תחלו בפסלות אעפ"י שסופו בבשרות פסול לפיכך כי
 שהיה יודע בעדות והוא קטן ובא והעיד בה כשהוא גזול אינה
 בלום ויש דברים שסומכין בהן על עדות שבעיד כשהוא גזול
 והאיל והם דברים של דבריהם ואלו הן הדברים שאדם
 נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנו נאמן אדם לומר כתב
 ידו של אבי א' של רבי א' או של א' מפני שקום שטוח מדברית'
 וזכר אני בפלוגת שנישאת ונעשה לה מנהג הבתולות האיל וזכר
 נשים בתולות נישאת וכתובה כדבריהם שהבקים הזה בית הפרס
 כפני שטובאנו כדבריהם ועד כאן היימ כאן בשבת שצממם
 התחם עד אלפים אבה בלבר כדבריהם שהיה איש פלוגי ויצא
 בבית הספר לטבול ולאכול בתרומתו לערב ושהיה חלק עכנו
 תרובה ושהיינו כולייכים חלה ומתנות לפלוגי בהן על ידי עצמו
 ואבר לי אבא כשפחה זו כשדה בטפה זו פסולה ואכלנו בקצצה
 של פלוגי שהאבילני אחיו כדי להודיע שאוהבים פלוגי נשא אשה
 שאינה התנת לו שכל אלו הדברים להחזיק זה הבהן לאכול
 בתרובה של דבריהם או לדחות מכנה כל אלו שמעיד בהן
 תחול בכה שידע כשהיה קטן אם היה גוי או עבד כשראה דברי'

אלו והעיד אחד שנתגייד ונשתחרר אינו נאמן מי שהיה יודע
 לחברו בעדות עד שלא נעשה גזול ונעשה כולן הוא אינו מעיד
 על כתב ידו אבל אם החזיק כתב ידו שבשטר זה בבית דין קודם
 שיעשה גזול הרי זה שטר כשד וכן אם נעשה חתנו הוא אינו מעיד
 על כתב ידו אבל אחרים מעידין אעפ"י שלא החזיק בבית דין
 אלא אחר שנעשה חתנו הרי זה כשד שאינו חמה ופסול בעבירה
 לפסול בקריבה שהפסול בעבירה חשוד לזיוף שטר שיש בו שני
 עדים בלבד ושניהם קרובי זה לזה או אחד משניהם פסול בעביר'
 אף על פי שמסר לו השטר בפני עדים כשרים הרי הוא כהדום
 מפני שהוא מוזיף מתוכו הכותב כל נכסיו לשני בני אדם
 בעדות אחת והעדים קרובים לאחד ממקבלי המתנה והזקקים מן
 השני והי השטר פסול מפני שהוא עדות אחת אבל אם כתב
 בשטר אחד שנתתי לראובן חצי פלוגית ושנתתי לטמעון שדה
 פלוגי נמצאו העדים קרובים לזה והזקקים מזה זה שהם רחוקים
 מכנו בתנתו קיימת שאלו שתי עדיות אף על פי שהן בשטר אחד
 למה זה דומה לאם היו עליו עדים שנתתי לראובן כך וכך ושנתתי
 לטמעון כך וכך ושלושתי מלוי כך וכך שאף על פי שכתב בשטר
 אחד והקנה איש אחד הרי אלו שלש עדיות שאינן תלומות זו בזו

פרק חמשה עשר

כל עדות שתבא הבאה לאדם ממב' אינו מעיד בה שזה הוא כמעיד
 על עצמו לפיכך בני העיד שבא מעדעד לעדעד עליהם או ברחוב
 של עיר אין אה'בעלי העיד מעיד בדבר זה ולא דין עד שישלך
 עצמו בקצין נמז ואחד כך יעיד או ידן בני העיד שנגנב
 ספר תורה שלהן והאיל ולשמיעה הוא עשוי שאי איפשר לאדם
 לסלק עצמו כבא אין דין בדיני אתה העיד ואין כביאין ראיה
 מאנשי אתה העיד וכן כל כיצא בזה האומר תנו כנה
 לעניי עדי אין דנין בדיני אתה העיד ואי'מביאין ראיה מאנשי
 אתה העיד בכה דברים אמורים בשעה העניים סמוכין
 עליהם ומסקין עליהן צדקה אפילו אמרו שנים מאנשי אתה
 העיד אנו נתן וזכר הקצוב עלינו ונעיד אין שומעין להם שהנאה
 הוא להם שיתעשרו עניים אלו והאיל הן סמוכין על בני העיד
 וכן כל כיצא בזה קרקע שבין שני שתופין שבא מעדעד
 להציאה מנות יד השותף אינו מעיד לשותפו עליה אלא אם
 סלק עצמו ממנה וקנה מיזו שנתנה לשותפו ושואם בא בעל חוב
 של וטרפה מיד השותף כשלא לו רביה ואחד כך מעיד לו עליה
 וכן כל כיצא בזה העודד על השדה אם יש בה פירות אין
 הארים מעיד לו עליה שהדי רצה הארים להעמידה ביד בעליה
 כדי שיטול חלק בפירות ואם אין בה פירות מעיד אבל הטוכר
 אם לקח השכירות בידו ואמר כל מי שתתקיים שדה זו בידו יטול
 הרי זה מעיד ואם כבר נתן השכירות לבעל השדה אינו מעיד
 בין שאם חצא השדה למעדעד חייב ליתן לו שכר כל השנים
 שיש בה אינו מעיד וכן כל כיצא בזה שמעון שלוח והיה ערב
 ראובן ובא יהודה לעדעד על שמעון חלה והציא קרקע בתחת
 ידו אם יש לשמעון שדה אחרת כנגד החוב הרי ראובן הערב יש
 לו להעיד על אותו קרקע שהוא של שמעון שאין לו הבאה בזה
 שאם לקחה יהודה הרי שדה אחרת שיפרע בכנה בעל חובו
 וכן חלק ראשון מעיד לחלק שני שלקח אחריו שזה השדה של
 הוא שיש למטר שדה בן ארין כנגד זכי שדה של חלק ראשון
 שאין לחלק ראשון הנאה בעמידת זה השדה ביד חלק שני
 שאפילו נטרף חלק הראשון על הבטח הוא חזר והרי יש לו
 שדה אחרת שינכה מכנה.

תיהי את הכת השמייה וראובן ותנצל הכת ראשונה באה כת רביעית וחזימה את הכת שלישיית תיהיג את הכת השלישית והראשונה וינצל ראובן והכת השנייה וכן אפילו הן מאה כת זו כזמה את זו כת נכנסת וכתו וצאה עדים שהעידו על איש טרפה שהרג והחמו אין נהרגין שאפילו הרגוהו בידיו אין נהרגין לפי שהוא טרפה וכן העדים שהיו טרפה והעידו בדבר שחייבין עליו מיתת בית דין והחמו אין נהרגין שאם החמו חממיון אין זוממין נהרגין שלא החמו אלא טרפה עדים שהעידו על אחד והרשיעהו רשע שאין בו לא מלקות ולא מיתה ולא חוב כסון ואח"כ החמו הרי אלו לוקין אף על פי שלא זכרו להלקות זה ולא לחייבו מבין כיצד העידו על כהן שהוא הלל כגון שהעידו בפנינו נתגרשה אנו או נהלצה במקום פלוני ביזם פלוני והחמו ודי הן לוקין וכן אם העידו על אדם שהרג בטגנה והחמו לוקין ואינן גולין העידו על שורו של זה שהרג הגפשו והחמו הרי הן לוקין ואין משלמין את הכופר העידו עליו שנבקר בעבד עברי והחמו לוקין וארכעה דברים אלו מצי הקבלה הן כך קבלו חכמים ששנים שזרביע את הצדיק והצדיקו את הרשע בעדותן וכא עדים אחרים והימום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע הרי עדים הראשונים לוקי אעפ"י שלא הרשיעו הצדיק להלקות אבל אם העידו עליו שאכל בשר בחלב או שלבש טעטון הרי אלו לוקין משום שנאמר ועשית לו כאשר זמם שני שהעידו על ראובן שנאף עם בת כהן ונגמר דין ראובן ליתקן דין הנאפת לשרפ' ואחר כך נמצאו זוממין הרי אלו נחנקין ולא נשדפין ודבר זה מפי הקבלה

פרק אחד ועשרים

עדים שהעידו שפלוני גירש אשתו ולא נתן לה כתובה והחמו והלא בין היום בין למחר אם גירש טופו ליתן כתובה אומרים כמה רוצה אדם ליתן בכתובתה של זו שתמכור אותה בשבת הגאה ומשלמין דמי שבת הגאה זו ומשערין באשה ובכתובה שאם האשה היתה חלה או זקנה או שהיה שלם בינה לבין בעלה אין דמי הכתובה בשתמכר כמו דמיה אם היתה האשה בריאה וקטנה אם יש ביניהם קטנה שז קרובה כן הגיהושין והדוקה מן הביתת וכן אין שבת הגאה של כתובה המזכה לפי שכתב הגאה של כתובה הנאמרת שאם היתה כתובה אלף ז' והדי היא נמכרת בטובת הגאה במאה ואם היתה מאה אינה נמכרת בעטרה אלא בפדיון דברים אלו כפי מה שיסערו היוינים העידו על זה שחייב לפלוני אלף ז' על כנת ליתן מיכן ועד שלשים יום והלחה אמר עד חמש שנים אחר השלשי יום נמצאו זוממין אמרו כמה רוצה אדם ליתן ויהי בידו אלף ז' וחמש שנים ובשלמין כן ללחה וכן כל כיוצא בזה העידו על שורו של זה שנחט ונמצאו זוממין משלמין חצי נוק ואם אין השור שיה חצי נוק בשלמין דמי השור בלבד שאין משלם חצי נוק אלא מגופו לפיכך אם העידו עליו שאכל פירות או שבר בלי כדך ידלחו משלמין נוק שלם וכן כל כיוצא בזה העידו על פלוני שהפיל שן עכו ואוד כך סימא את עינו והחמו משלמין לארון דמי העכו וחמי עינו העידו שסימא את עינו ואוד כך הפיל את שנו והחמו ואוד כך נמצאו הדבר הפך שהאדון הפיל את שנו האזר כך סימא את עינו משלמין דמי עין ללבד וכן כל כיוצא בזה עידי קיני וסתירה שהחמו לוקין בא עד אחד והעיד שזנתה אוד קיני וסתירה ונמצאו אותו העיד זכום משלם בתובתה דמי שנים הן עידי הכיני והסתירה והמכאה ונמצאו זוממין משלמין כגון

הכתובה ואין לוקין ולכה לא יורגו והרי העידו בנאמאה לפי שלא החמו כה שנים שהעידו על זה שנבט ושכח או שכח והחמו משלמין את הכל העידו שנים שנבט והעידו שנים אחרים ששכח או שכח והחמו אלו ואלו הרי הראשונים בשלמין משלמין כפל ואחרונים משלמין שנים ושלשה החמו האחרונים בלבד הרי הגב משלם תשלומי כפל והעידו האחרונים משלמין לגב תשלומי ארבעה וחמשה נמצאו אחד מן האחרונים זכום בטלה עדות שנייה נמצאו אחד מן הראשונים זכום בטלה כל העדות שאם אין נגיבה אין הטביוחה או הכיורה מחייבתו לשלם כלום שני שהעידו שאכל שדה זו ג' שנים ונמצאו זוממין משלמין לבעל השדה דמי השדה העידו שני שאכלה שנה ראשונה ושנים שאכלה שנה שנייה ושני שאכלה שנה שלישיית והחמו מלן משלמין ביניהם שאעפ"י טענות החוקה שלש עדות הן ודי הן כעדות אחת להחמו לפיכך שלשה אחים ואוד מצטרף עם כל אחד ואחד והעידו בשנה שנה הרי אלו שלש עדות מתקיים בהן החוקה וכן כעדות אחד להחמו שאם החמו כולן הרי שלש האזון משלמין חצי דמי השדה וזה שנצטרף עם כל אחד מהן משלם חצי דמיה שלש ביתי עדים שנתקיים בעדותן ששוד והשעוד ונמצאת כת ראשונה ושנייה זוממין כולן פט רין נמצאו שלשתן זוממין כולן חייבין לשלם זכום שאעפ"י שהוא הם משלם חצי נוק במה זכרים אבאים כשהיו כולן רומזין זה את זה או שבאו רצפין או שהיו מכירין בעל השדה ולא הבידו השוד אבל אם אין שם אחת מאילו ודי כת ראשונה ושנייה פטרין שהרי הן אומרי לא באנו אלא לחייבו חצי נוק ולא יענו שהבא כת אודת ויעשה מועד וכן שנים שהעידו בכך סדר וכמה עדות הראשונה וכא שנים אודים והעידו עליו עדות האחרונה טבה יורגו והחמו שתיהן כת הראשונה לוקה ואמה נהרגת בפני שיכולין לומר להלקותו באנו אבל כת האחרונה נהרגת שעל פיהן בלבד הוא נורג ויתה הבת האחרונה ארבעה שנים אומרים בפנינו גב ושנים אומרים בפנינו אבל והחמו כולן נהרגין העידו שנים שזה גב נפש מישראל זכרו והחמו ודי אלו נחנקין העידו שנים שנבטו והעידו שנים אודים שמכר בן שהחמו עידי נגיבה בין שהחמו עידי כבדה כל כת כהן שהחמה נהרגת שהנגיבה היא תחלת החמו של זה מיתה העידו שנים שמכרו לזה הישראל והחמו ולא היו שם עדים שנבטו הרי אלו פטרין שאפילו לא החמו לא היה זה נורג בפני שיכול לומר עבדי כבדתי בא עידי נגיבה אוד שהחמו עידי מכירה אפילו ראנו אותם רומזין זה את זה אין נהרגין כיוצא שם דע על אשה שהביא עדים שזנתה כשהיא ארוכה חביא אביה עדים והזמות ודי עדי הבעל נהרגין חד הבעל והביא עדים וחיים עידי האב הרי עידי האב נהרגין ומשלמין בבון לבעל נהרגין בפני שעדי הבעל נגבר דינכ לדרגה בעדותן ומשלמין קנס מפני שנבט דין הבעל לשלם קנס בעדותן ונמצאו נפשות לזה זכום לזה וכן שנים שהעידו על זה שבא על נערה רבאודם והחמו נהרגין ואין משלמין כאעל בתו של פלוני והחמו נהרגין ומשלמין הקנס לנכען פלוני רבע השוד והחמו נסקלין ואין משלמין שודו של פלוני נסקלין ומשלמין דמי השוד לבעל השוד וכן כל כיוצא בזה

פרק שנים ועשרים

שתי ביתי עדיך דמכחישות זו את זו שבא עד אחד ככת זו ועד אחד ככת זו והעידו בעדות אחרת אין כאן עדות שהרי כדאי

זה במדינה אחרת הרי זו עדות מוכחשת שזה כמי שאמר לא הרג זה את זה ולא זה הלוח את זה שהרי עמנו היו ולא נהיה דבר זה וכן כל כיוצא בדברים אלו אבל אם אמרו להם אין אנו מעידים אם זה הרג זה ביום זה בירושלם כמו שאתם אומרים או לא הרגו ואנו מעידים שאתם עצמכם הייתם עמנו ביום זה בבבל הרי אלו זממים ונהרגין או משליחן הואיל והעדים שהזימום לא השגיחו על עצמה של עדות כלל אם אמת היה או שקר זה שהאמינה תור עדות האחרונים על העדים הראשונים גזירת הכתוב היא אפילו היו העדים הראשונים מאה ובאו שנים והזימום ואמרו להם אנו מעידים שאתם המאה כולכם עמנו הייתם ביום פלוני במקו פלוני הרי אלו נענשין על פיהם שהשנים כמאה ומאה כשנים וכן בשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו אין הולכין אחר הרוב אלא דוחין את שתיהן עדים זוממין אינן צריכין התראה ועדים שהוכחו ולכסוף וחזמו הרי אלו נהרגין או לוקין או משלמין מפני שהכחשה תחילת הזמה היא אלא שעדיין לא נגמרה אין מויכין את העדים אלא בפניהם ומכחישים את העדים שלא בפניהם ועדים שהחמו שלא בפניהם הרי הכחשו לפיכך אם בתו העדים שהזימום קודם שיחמו אותם בפניהם אין כאן עדות שהרי הכחישה זה את זה עידי נפשות שהוכחו ולא החמו אפילו בא הנהרג ברגלי אינם לוקין מפני שהוא לאו שניתן לאזהרה ממתת בית דין ואין לוקין עליו אבל בית דין מבין אמת מכת מרדות כפי מה שראו עדים זממים צריכין הסדור והיאך היא הוצהרה שלהן כיתבין ושאלוהן בכל עידי ועיר פלוני ופלוני העידו בכך וכך והזימו והרגנום או לקו בפנינו או ענשנו אותן כך וכך דינרין שנ' והנשואים ישמעו ויראו חיוב העדים זממים לשלם במקום שחייבין לשלם קנס הוא ולפיכך אין משלמין על פי עצמן כיצד הדי שהעידו ונהקרה עדותן בבית דין ואחר כך אמרו שניהם עדות שקר העדנו ואין לזה אצל זה כלום או שאמרו העדנו על זה בכך וכך והחמנו אין משלמין על פיהן אבל אם אמרו העדנו על זה והחמנו בבית דינו של פלוני ונתחייבו ליתן לו כך וכך הרי אלו משלמין שזו הודאה במקום שנגמר דינו ליתנו ואם אמר האחר כך משלם חולק

פרק תשעה עשר

שנים שהעידו ואמרו במדור הכידה הרגו זה את הנפש בשעה פלו' ובאו שנים ואמרו להן במערב הכידה הזאת הייתם עמנו בעת הזאת אם יוכל העומד במערב לראות מה שבמדור אין זממין ואם אינו יכול לראות הרי אלו זממין ואין אכרין שכא מאד עיניהם של ראשונים רב וחאין כרחוק יתר בכל אדם וכן אם העידו שנים ואמרו בבקר הרג זה את הנפש בירושלם ובאו שני' ואמרו להן בימם זה בערב הייתם עמנו בלוד אם יוכל אדם להלך אפילו ל' הסוס מירושלם ללוד בבקר עד ערב אין זממין ואם לאו הרי אלו זממין ואין אכרין שכא אדם קל ביותר נודמן להן וקפלו את הדרך אלא בדבר הבעי הידוע לכל מסעדין לעולם וכדמין אותן שנים שאמרו באחד בשבת הרג זה את הנפש במקום פלוני ובאו שנים ואמרו ביום זה עמנו הייתם במקום אחר רחוק אבל ביום של אחר יום זה הרגו כדאי אפילו העידו האחרונים שקודם כמה ימים הרגו הרי זה החורג עם עידי הראשונים נהרגין שהרי החמו טבעת שרעידו שדרג עדיין לא נגבר דינו ליהרג אבל באו שני עדים בשליש בשבת ואמרו באחד בשבת נגבר דינו של פלוני להרגו ובאו שני' ואמרו באחד בשבת עמנו הייתם במקום פלוני הרחוק אלא בערב שבת נגבר דינו אין עדים אלו

שהחמו נהרגין שהרי מכל מקום בעת שהעידו עליו כבר נגבר דינו להרגו וכן לענין תשלומי קנס כיצד באו שנים בשלישי בשבת ואמרו באחד בשבת נגב וטבח ונגבר דינו ובאו שנים ואמרו באחד בשבת עמנו הייתם בכקום רחוק אבל בערב שבת נגבר דינו אפילו אמרו בשבת נגב וטבח ונגבר דינו אין עדים אלו שהחמו משלמין שהרי מכל מקום בעת שהעידו עליו חייב היה לשלם וכן כל כיוצא בזה אין עידי השטר נעשין זממין עד שיאמרו בבית דין שטר זה כמנו כתבנוהו ולא אורגוהו אבל אם לא אמרו כן אעפ"י שכתבו של שטר באחד בניסן בירושלם ובאו עדים והעידו שעידי השטר היו עמם בבבל ביום זה השטר כשר והעדי כשרים שאיפשר שכתבוהו ואורגוהו וכשהיו בידוש' באחד באדר כתב שטר זה טס ואחרו זמנו וכתבו זמנו בניסן אמרו בזמנו כהכנוהו והחמו אכיש שם עדים שיודעו היום שחזמו על השטר זה או עדים שראו זה השטר והתייב דם בו ביום פלוני כיון שהחמו הרי נפסלו למפרע ביום שנודע שחזמו על השטר שהעדים החתומים על השטר הדי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין בעת ההתייבה אבל אם אין עדים שראו עדותן ולא ראו השטר מקודם אינן נפסלין אלא מעת שהעידו בבית דין שזה כתב ידן ואמרו בזמנה כתבנוהו ואיפשר שביום זה שהעידו בבית דין בו בימם חזמו על השטר שיש לו כמה שנים והם שקרו ואמרו בזמנו כתבנו

פרק עשרים

אין עדים זממין נהרגין ולא לוקין ולא משלמין עד שיהיו שניהם ראויין לעדות חיומו שניהן אחד שנגבר הדין אבל אם הזום אחד מהן בלבד או שהחמו שניהם קודם נכר דין או אחד גמר דין ונבעא אחד מהן קרוב או פסול אין נענשין אעפ"י שהחמו תפסלו לכל עדות שבתורה נהרג זה שהעידו עליו ואחר כך הוכחו אינן נהרגין מן הדין שנאמר כאשר גם לעשות ועדיין לא עשה ודב' זה כפי הקבלה אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין וכן אם יצא המכון מיד זה ליד זה בעדותן חזרו לבעליהן ומשלמין לו הדי העדים שלשה אפילו מאה אם העידו בבית דין זה אורגוהו והעיד כל אחד מהן אחד חבירו בהוד כד דבור והזימו מקצתן אין נענשין עד שיזמנו כולן אבל אם היה הפסק בין זה לזה יתר מכדי דבור שהוא כד שאלת טלום תלמיד לרב הדי נחלקה העדות והשנים שהזימו נענשין והשנים האחרים שהיה בין דבריהם ודברי הראשונים הפסק אין נענשין ואעפ"י שבטלה העדות כול' כפי שהן בת אחת והואיל ונפסלה כקצתה נפסלה כולה העיד האחד ונהקרה עדותו ואמר השני אף אני כמותה או שאמר הן כיוצא בזה והחמו שניהן הרי שניהן נהרגין או לוקין או משלמין שכל עד שאמר אחר עדות חבירו הרי זה כמי שנחקר והעיד כמי שרעיד חבירו ואין לעדים זממין שגנה לפי שאין בהן בעשה לפיכך אין צריכין התראה כנו שבארנו כשם שהשנים זממין את הבאה אם העידו הבאה בבית אהת כך הן זממין אותן אפילו היו חכשים כתיבא שנים אחד שנים כיצד כת שהעיד על ראובן שהרג את שמעון בירושלם ובאו שני עדים והזימוהו ובאה כת שנייה והעיד אותה עדות עצמה שראובן הרג שמעון בירושלם ועבדו אותן השנים והזימוהו גם כן בת השנייה וכן השלישי וכן הרביעית אפילו באה כולן הן נהרגין על פי אלו השנים כת שהעידה על ראובן שדרג שמעון בירושלם ובאו שנים עדים והזימוהו ובאה בת שנייה והזימה את הכת ראשונה יורגו העדים והזימוהו ונצל ראובן באה הבת שלישייה והזימה את רבת השנייה

כדי לעשות סייג אלא בשאר דיני תורה אבל דברים
לנזור ולאסור לעשות סייג אם פשט איסורין בכל ארץ ישראל אין
בית דין גדול אחר יכול לעקור ולהתירן אפילו היה גדול מן
הראשונים ויש לבית דין לעקור אף דברים אלו לפי שעה
אף על פי שהוא קטן מן הראשונים שלא יהו גזירות אלו אמרין
מדברי תורה עצמה שאפילו דברי תורה יש לכל בית דין לעקור
הוראת שעה כיצד בית דין סדאו לחזק הדת ולעשות סייג כדי
שלא יעברו העם על דברי תורה מבין ועונשין שלא כדון אבל
אין קובעין הדבר לתרוח ואמר שהלכה כך הוא וכן אם ראו
לפי שעה לבטל מצות עשה או לעבור על מצות לא תעשה כדי
להחזיר רבים לדת או להציל רבים מישראל מלהבטל כדברים
אזורים עונשין לפי מה שעריכה השעה כשם שהרופא חתך יד
או רגל של זה כדי שיחיה כולו כך בית דין מורים בזמן מן
הזמנים לעבור על קצת מצות לפי שעה כדי שיתקיימו כדרך
שאמרו חכמים הראשונים חלל עלי שבת אחת כדי שישמ' שבתות
הרבה בית דין שנראה להן לנזור גזירה או לחסן תקנה או
להגות מנהג צריכין להתיישב בדבר ולדע תחלה אם רוב
העבור יכולין לעמוד בהן או אם אין יכולין לעמוד ולעולם אין
נמדין גזירה על הציבור אלא אם כן רוב הציבור יכולין לעמוד
בה הרי שגזרו בית דין גזירה דיימו שרוב הקהל יכולין לעמוד
בה ואחר שגזרו פקפקו העם בה ולא פשטה ברוב הקהל הרי זה
בטילה ואינן רשאין לכופ את העם ללכת בה גזר דמי שפשט
בכל ישראל ועמד הדבר כן שנים רבות ולאחר זמן מרובה עמד
בית דין אחר זבוק בכל ישראל וראה שאין אותה תגזירה פושטת
בכל ישראל יש לו רשות לבטל ואפילו היה פחות מבית דין הראשון
בחכמה ובבגין וכל בית דין שהתד שני דברים אל ימור להחזיר
דבר שלישי ה איל ויש לבית דין לגזר ולאסור דבר המותר
ועמוד איסורו לדורות וכן יש להן להחזיר איסור תורה לפי שעה
מה זה שהחזירה תורה לא תוסף עליו ולא תערע ממנו שלא
לחסיף על דברי תור ולא לגרוע בהן ולקבוע הדבר לעולם שור'
מן התורה בין בתורה שככת ב' בתור שבעל פה כיצד הרי כתוב
בתור לא תבשל גזר בחלב אמו מפי השמע' למזו שזה הבתור אמר
לבשל ולאסול בשר בחלב בין בשר בהמה בין בשר חיה אבל
בשר העוף מותר בחלב מן התורה אם יבא בית דין ויחיד בשר
חיה בחלב הרי זה נדע ואם יאסור בשר העוף ואם שורא בכלל
הגזר הוא אסור מן התורה הרי זה בוסף אבל אם אמר בשר
העוף מותר מן התורה ואנו נאסור אותו ונודיע לעם שזוא גזירה
שלא יבא מן הדבר הובה ויאמרו העוף מותר בפני שלא נתפרש
כך החיה בותרת שהרי לא נתפרשה ויבא אחר לומר אף בשר
בהמה בותרת ואין מן העו ויבא אחר לומר אף בשר העוף מותר
בחלב פרה או הכבשה שלא נאמר אלא אבו שהיא בימי ויבא
אחר לומר אף בחלב דעו שאמרו אבו בותר שלא נאמר אלא אבו
לפיכך נאסור כל בשר בחלב אפילו בשר עוף אין זה בוסף
אלא עושה סייג לתורה וכן כל כיוצא בזה

פרק שלישי

מי שאינו מודה בהורח שבעל פה אינו זקן מכה האמר בתורה
אלא הרי זה בכלל המיניכ ומיחרו ביד כל אדם מאוד שנתפרסם
שהוא כורח בתורה שבעל פה כורדין אותו ולא מעלין בשאר
כל המינין ואפיקורוסין והאמרין אין תורה מן חשמי' והבסרין
והבסומדין כל אלו אינן בכלל ישראל ואין צריך לא עדים ולא
הודאה ולא דיינים אלא כל התורג אחד מן עשר מצות גזילה

והסדר המכשול ב' באיש שכפר בתורה שבעל פה במחשבתו
ובדברים שנראו לו והלך אוד דעתו הקלה ואחר שדורות לבו
וכופר בתורה שבעל פה תחלה וכן כל התועים אחרינו אבל בני
התועים ובני בניהם שהודחו אותם אבותם ונולחו במינות ונולדו
אותן עליו הרי הוא כתינוק שנשבה לבין הגוים ונולדוהו על דתם
שהוא אנוס ואעפ' ששמע אחד כך שהוא יהודי וראה היהודים
ודתם הרי הוא כאנוס שהרי גדלוהו על טעוהם כך אלי האנשים
בדרכי אבותם שכוע לפיכך ראי להחזיק בתשובה ולמסכם
בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן ההורה ולא ימור אדם להדנין
אבל זקן ממרא האמור בתורה הוא חכם אחד מחכמי ישראל שיש
כידו קבלה וזן ומדה בדברי תורה כמו שידוני ויורו כל חכמי
ישראל שבאת לו מחלוקת כדון מן הדיינים בית דין הגדול ולא
חוד לדבריהם אלא חלק עליהם וחזרה לעשות שלא בהדאתן
גזרה עליו תורה מיתה ומתורה ויש לו חלק לעולם הבא אף על פי
שהוא דן והם דנים הוא קבל והם קבלו הרי התורה חלקה להם
כבוד ואם רצו בית דין למחול על כבודן ולהניח אינן יכולי כדי
שלא ידכו מחלוקת בישראל אין זקן ממרא חייב מיתה עד שיהא
זכם שהגיע להוראה סמוך בסנהדרין וחלוק על בית דין בדבר
שידוני כרת נשגתו חטאת או בחפלין ויורה לעשות בהדאתו או
יעשה הוא על פי הוראתו וחלוק עליה וזה יושבי בלשכת הגזית
אבל אם היה תלמיד שלא הגיע להוראה והורה לעשות פשו' ש'כי
יפלא פ' דבר למשפ'מי שלא יפלא כמנו אלא דבר מופלא היה
זכם כופלא של בית דין וחלק ושנה ולמד לאחרים כדבריו אבל
לא הורה לעשו' פגור שב' והאיש אשר יעשה כזון לא יאב' כזון
אלא יורה לעשות או יעשה הוא בעצמו מצאן חזן למקמן והכרח
עליהן פטור שנאמר וקמת ועלית אל הבקיס מלמד שהבקיס גודם
לו מיתה וכל אלו וכיצא בהן שהן פטורין מן המיתה יש לבית דין
וגזול לנזותם ולהפרישן ולהסותן ולכנען מלמד כפי מה שיראה
להן שהדבר צריך לכך וכיצד דנין זקן ממרא בעת שיפלא דבר
ויורה בו חכם הגיע להוראה בין בדבר שיראה בעיניו כי בדבר
שקבל מרבותי הדי הוא וחלוקין עמו עולין לירושלם ובאין
לבית דין שעל פתח הד הבית אמר להן בית דין כך הוא הדין אם
שכע וקבל מהן כושב ואם לאו באין כולן לבית די' שעל פתח
העזרה ואמר להם גם הם כך הוא הדין אם קיבו לבי להם ואם
לאו מלן באין לבית דין הגדול ללשכת הגזית שבשם תד' יוצאת
לכל ישראל ש'מן הבקיס שהוא אשר יבחר ה' ובית דין אומר
להם כך הוא הדין ויוצאין כולן חזר זה החכם לעירו ושנה
ולמד כדרך שהוא למד הרי זה פטור הורה לעשות או טעשה
בהדאתו חייב מיתה ואינו צריך הוראה אפילו נתן טעם לדבריו
אין שומעין לו אלא כיון שאאו עדים טעשה כהוראתו או כהורה
לאחרים לעשו' גזרין דיט לביתה בית דין טבעת תופשין אותה
ותעלין אותו כסם לירושלם ואין כביתין אותו כבי' דין שבי' יור
ולא בבית דין הגדול שיוצא דון לירושלי' אלא מעלין אותו לבית
דין הגדול שבידושלם ועד הגל כשכרו אותו חזנקן אותו כרגל
שנאמר וכל ישראל ישמעו ויראו ככלל שצריך הברזה וארבעת
צריכין הברזה זקן ממרא ועדים זוכמין והכסית וכן סדר ומדה
שהדי' ככולן נאמר ישמעו וידאו

פרק רביעי

זה שחלק על בית דין דגזול בדבר שחייבין על זדוני כרת ועל
שגנתו חטא' בין שהיו הן אוסרים חזא מתד בין שהיו הן סתדין
והוא אומר הרי זה חייב מיתה אפילו דגא היה כפי הקבלה ואמר

ראינו כן תמיד שאינו משיבועו בשבועות האלה שהרי זה בא לקללה אביו אלא משיבועו שבועה שאין בה אלה וכבר בארנו שהאב שהרג את בנו אין אחד מאחיו של נהרג בעשה גואל חדם ולא על הכאה ולא על חקללה בלבד הקפידה תורה אלא אף על הכיזון שכל המכזה אביו או אמו אפי' בדברים ואפי' ברמיזה הרי זה ארור כפי הגבורה שנאמר ארור בקלה אביו ואמו והרי הוא אומ' עין תלעג לאב ותכח לקה אם יש לבית דין להכח על זה מבת מרדוח ולעמש בפמה שיראו

פרק

ששי

כיבוד אב ואם מצות עשה גדולה וכן מרא אב ואם שקל אתן הכתוב בכבודו ובמוראו כתוב כבוד את אביך ואת אמך וכתוב כבוד את ה' מהונך ובאביו ואמו כתוב אביו וראו וכתוב את ה' אלקיך תירא בדרך שצוה על שמי הגדול ומוראו כך צוה על כבודם ומוראם המקלל אביו או אמו בסקילה והבגדף בסקילה הנה השמה אותם בעונש הקדים אב לאם לכבוד והקדי' אם לאב למורא ולמד ששניהם שוים בין למורא בין לכבוד איזו מרא ואיזהו כבוד מרא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו ולא יקרא לו בשמו לא במייו ולא בכוחו אלא אומר אבא כרי היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים משנה את שמם יראה לי שאי נהרג בכך אלא בשם שהוא פלא שאין הכל דשין בו אבל השמות שקודין בהם העם כגון אברהם יצחק ויעקב כשה וכיוצא בהם בכל לשון ובכל זמן קודא בהם לאחרים שלא כפניו ואין בכך בלום איזהו כבוד מאכיל ומשקה מלבייש ומכסה כשל אב ואם אין מי'ן לאב ויש ממון לכן גופין אותו וזן אביו ואמו כפי מה שהוא יכול ומציא ומכניס ומשטטו בשאר הדבר' שהשמשים משטטין בהן את הרב ועומד בפניו בדרך שהוא עומד בפני רבו והאב שהיה תלמיד בנו אין האב עומד בפני הבן אבל הבן עומד בפני אביו אף על פי שהוא תלמידו וחיוב לכבוד בשאר דרכי בשעת עשיית משיא ומתנו ועשיית חפצו כיצד הנשמע בדבר אביו למקום לא יאמר מהדוני בשביל עצמי פטרוני בשביל עצמי אלא מהדוני בשביל אבא פטרוני בשביל אבא וכן כל כיוצא בזה לעולם יכלול בכלל דבריו שהוא חושש בכבוד אביו ושמתירא ממנו וחיוב לכבוד אפילו לאור כותו כיצד היה אומר

דבר שמצוה מפיו לא יאמר כך אבא אלא אומר כך אבא אבא כרי אני כפרת משכנו כדא בתוך יב חודש של אור מיתהו אבל לאחר יב חודש אומר זכרוננו לחיי העולם הבא אחד האיש ואהר האשה חיי בין במדא ובבוד אלא שהאיש יש בידו לעשות והאשה אין בידיה לעשות טהרי רשות אחרים עליה לפיכ' אם נתנרשה או נתאלמנה הרי שניהם שוים עד היכן כיבוד אב ואם אפילו נטלו כים של זהובים שלו והשליכו בפניו לים לא יכליכם ולא יצער בפניהם ולא יכעזם כנגדם אלא יקבל גזירת החובק השתוק ועד היכן מדאן אפילו הכהו בראשו וירקו בפניו לא יכליכם אלא ישתוק ויירא ויחד כבוד כלני הבלנים שצוה בכך שאח' מלך בשד ורם גזר עליו דבר שדוא מצער יתיר מזה לא היה יכול לפרנס בדבר קל לחומר לני שאבד והיה חזקלים בריצונו אעפ' שבכך נצטונו אס'ר לאדם לרכב יד עולו על ביתו ולדקוק בכבודו עבדו שלא יביאם לידי מבטל אלא ימחול ויחזקם שהאב שחול על כבודו כבודו מחול ודמכה בנו גדול כסרין אותו שררי הוא עובר על ולפני עוד לא תתן מבטל מי שנשדפה דעתו של אביו או של אביו בשתדל לכוונ

עמהם כפי דעתם עד שירוחם עליה ואם אי אפשר לו לעכד מפני שנשתטו ביותר יניחם וילך לו ויצוה אחרים להנהיג כדאוי להם הבמור חיוב בכבוד אביו ומוראו אף על פי שהוא פטור על מכתו וקללתו עד שיעשה תשובה אפילו היה אביו רשע ובעל עבירות מכבודו ומתיירא ממנו ראו עיבר על דברי תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך כאלו הוא שואל ממנו ולא כמזהירו מי שאמר לו אביו לעבוד על דברי תורה בין שאמר לו לעבוד על מצות לא תעשה או לבטל מצות עשה אפילו של דברים הרי זה לא ישמע לו שנא' איש אביו ואביו הראו ואת שבתותי תשמירו בולכם וחיבין בכבודי אמר לו אביו השקני מים ויש בידו לעשות מצוה אם איפשר למצוה שתעשה על ידי אחרים תעשה ותעסק בכבוד אביו שאין מבטלין מצוה מפני מצוה ואם אין שם אחרים לעשותה יתעסק בכצוה דניה כבוד אביו שהוא ואביו חיובין בדבר מצוה ותלמד תורה גו' ול מביבוד אב ואם אמר לו אביו השקני מים ואברה לו אביו השקני מים כניה כבוד אביו ועוסק בכבוד אביו תודלה מפני שהוא ואביו חיבין בכבוד אביו חיוב ארכ לכבוד את אשת אביו אף על פי שאינה אביו כל זמן שאביו קיים שזה בכלל כבוד אביו וכן מכבוד בעל אמו כל כל זמן שאמו קיימת אבל אחר מיתתה אינו חיוב וכדברי ספרים שיהיה אדם חיוב בכבוד אחיו הגדול בכבוד אביו

שביעי

פרק

בן כבוד ומד' האמו' כתוד' הרי נתפרט' בו סקילה ולא ענש הכתו' אלא אם כן הזדיר והיכן הזדיר לא תאכלו על הדם לא תאכל אכילה המביאה לידי שפיכות דמים זה אכילת כן סודר ומורה שאינו נהרג אלא על אכילה מכווערת שאכל שנאמר זולל וסיבא בפי השמועה לכדו שחלל הוא האוכל בשד ברעבתנות וסובא השותה יין ברעבתנות אכילה זו שהיא חיוב עליה דברים הדבת יש בהם והן כולן הלכה כפי הקבלה אינו חיוב סקילה עד שיגנב משל אביו ויקנ' בשד בזל היין בוגל ויאכ' וישתה היין כדשו' אביו בחבורה שכולן ריקנין ופדונתין ויאכל הבשד חי ואינו חי בשל ואינו כבושל בדרך שדגנבים אוכלים וישנה היין כוזב בדרך שדגנבים שותים והוא שיאכל משקל חמשים דינרים ככשר זו בכלונמא אחת וישתה חצי לוג מיין זה כבת אחת גנב כשל אביו ואכל אכילה זו ברשות אביו או שגנב משל אחרים ואכל אכילה זו המכווערת בין ברשות אביו בין ברשות אחרים דרי זה פטור וכן אם גנב משל אביו ואכל אכילה מכווערת בזו ברשות אחרים והיה אכילת מצוה אפילו מדבריהם פטור שנאמר אינו טובע בקולנו שאנו עובר באכילה זו אלא על קולם יצא זה שעבר בה על דברי תורה או שאכלה בדבר מצוה כיצד אבל אכילה זו המכווערת עם החבורה דרעה שאוכל עמוס בדבר מצוה או שאכל מעט מיני בידוסלם אפילו אבל נתחנכמי אכלים שהיא מצוה מדבריהם דרי זה פטור וכן אם אכלה כגבלות וטרפית שקנים ורמישים אפילו אבל בחענית עבוד שהיא עכירה מדבריהם הרי זה פטור כן דמיתה אבל כל שאכל ולא אכל בשד כרבה אף על פי שאכל אכילה זו מבשר העוף פטור ואם אכל אכילה זו מבשר בהמה והשלים החמשים דינרים מבשר העוף חיוב שתה כל כעקה חלל מהה' פטור אבל בשד חי ושתה יין חי פטור שזה קרי ואין אדם יכול לדמשד בזו לא ענש הכתוב קטן שלא בא לכלל הכצות וכן איש שגדל חדי

כך קבלתי מרבותי וזן אמר' כך נראה בעינינו שהדין נותן הואיל
וכשא נתן עליהן בדבר ועשה או שהורה לעשות הרי זה חייב
ואין צריך לומר אם הם מורים מפי הקבלה וכן אם חלק עליהם
בנזרה מן הגזר' שגזר בדבר שיש בשגנתו חטאת חזונו כרת כגון
שהחיד החזקן כיום יד בניסן בשעה ששית או אסור בהנא בשעה
חמישית הרי זה חייב מיתה וכן כל כיוצא בזה אחד דבר שחייבין
זונו כרת ועל שגנתו חטאת שחלקו בו או שחלקו בדבר המביא
לידי דבר שחייבין על זונו כרת ועל שגנתו חטאת כיצד נחלקו
באשה זו אם היא ערוה אם לא או אם מראה דם זה מטמא באשה
או לא אם זו טמאה לידה או לא אם זו זבה או לא אם הלכה
אסור או מותר וכל כיוצא באלו הרי זה חלק בדבר שחייבין על
זונו כרת ועל שגנתו חטאת וכיצד דבר המביא לידי דבר שחייבין
על זונו כרת ועל שגנתו חטאת כגון שחלקו בעיבוד שנה אם
מעבדין עד הפור' או בכל אור ורי זה חייב טהא מביא לידי חזקן
בפסח וכן אם נחלקו ברין מדיני בטנות או במניין הדייני שדין
דיני ממונות הרי זה חייב טהא לדבריו של זה שאמר שזה חייב
לזה כל שנחלקו ברין נטל ועל פי בית דין נטל ולדבריו של זה
שאמר פטור או שאמר שאין לו ראיה לדין כל שנחלקו גול הוא
כירו ואם קדש בו אשה אינה מקודשת ולדברי האומר שלו נטל
הבא עליה בכזיב ענוש כרת בשוגג חייב חטאת ונכבד הדבר
מביא לידי דבר שחייבין על זונו כרת ועל שגנתו חטאת וכן
אם נחלקו בדיני מכות אם זה חייב מלקות או אינו או שחלק
במניין הדיינים שלוקין בפניהם הרי זה חייב טהא לדברי האומר
אינו לוקה וכליו הם בו וחייבין לשלם וכל מה שיטול מהן ברין
נטל ולדברי האומר בן מלקות הוא כל שיטול מהן גול הוא ביד
ואם קדש בו אשה אינה מקודשת וכן אם נחלקו בערכין או
בחדשין אם זה חייב ליתן או אינו חייב הרי זה חייב טהא לדברי
האומר אינו חייב ליתן אם לקחו ממנו הרי זה גול ודבקדש בו אשה
אינה מקודשת וכן אם חלק עליהן בפדיון קדשים אם נפדו או לא
נפדו הרי זה חייב טהא לדברי האומר אין זה פדיון אם קדש בו
אשה אינו מקודשת וכן אם נחלקו בערפית העגלה אם אלו חייבין
להביא או לא הרי זה חייב טהא לדברי האומר חייבין להביא
הרי זה אסורה בהנאה ודבקדש בו אשה אינה מקודשת וכן אם
נחלקו בעגלה וכן אם נחלקו בלכט טבחה ופיהא אם זה לעניים
או לבעל הבית הרי זה חייב טהא לדברי האומר לבעל הבית הרי
זה גול ביד העני ואם קדש בו אשה אינה מקודשת וכן אם חלק
עליהן באב מאכה הטומאה כגון נעץ בשר או נעץ בתי' נעץ
בגדים ורי זה חייב טהא לדברי האומר טהור וטחור להכנס
במקדש לאכול קדשים ולדברי האומר טמא אם נכנס או אבל
בכזיב ענוש כרת ובשוגג חייב חטאת וכן אם נחלקו בשואלת
מצדע אבי יש לזה טהרה או אין לו וכן אם נחלקו בהשקאת סטה
אם זו עריכה לשחית או אינה עריכה הרי זה חייב טהא לדברי
האומר עריכה אם טהר הבעל קודם שתשתה הרי זה אסורה ליבכה
ו לדברי האומר אינה עריכה מתיבכת וכן כל כיוצא בזה עדיין
לברוק ולחקיד אם היה המחלקת זו כביאה לידי דבר זה חייב
זה כביא לידי דבר שני אפילו אחד מאה דברים אם יבא בסוף
לדב' שזונו כרת ושגנתו חטאת בין שהיה חזקן מקל וזן כחזקין
בין שהיה הוא כזו יד יתן כקולין חייב ואם לא הביא רב מחלקת
לידי כך הרי זה פטור חזקן ככצות תפילין בלכד כיצד הורה
להסוף טשפת חמישית בתפילין ויעשנה חמש טשפת הרי זה
חייב זה א שיעשה כהדלה ארבע בתים כהלכות וביא חכמי' אית
וידבק כחזקן שהביא החזקן שאם רואה את האויר תמיד פטור
וחייב זהו כמרא' על דבר זה הלכה מפי הקבלה אבל אם נחלקו
כשאר כצות כגון שחלקו בדבר מדיני חלב או ערצת או שופר

זה אומר פסול זה אומר כשר זה אומר יצא ידי חובתו זה אומר
לא יצא זה אומר טהור זה אומר שני לשימאה הרי זה פטור כן
המיתה וכן כל כיוצא בזה:

פרק חמשי

המקלל אביו ואמו נסקל שנאמר אביו ואמו קלל דמיו בו
ואחד המקלל בחייו או לאחר מיתתו הרי זה נסקל ועריך עדים
והתראה כשאר כל מחייבי מיתת כית דין ואחד האיש ואחד
האשה וכן הטומטום והאנדרוגניוס והא שיהיו גדולים שהגיעו
לכלל העונשין אינו חייב סקילה עד שיקללם בשם כן השמות
המיוחדין אבל אם קללם בכני פטור מן הסקילה חלוקה כדרך
שלקה על קללת כל אדם כשר פירשאל וכן המקלל אביו
אביו ואביו אמו הרי זה במקלל אחד משאר הקהל
אזהרה של מקלל אביו ואמו בנין ענוש שמענו בפירוש אבל
האזהרה הרי היא בכלל לא תקלל חרש והאיל והוא מיוחד שלא
לקלל אדם מישראל הרי אביו בכלל ישראל המכה אביו
ואמו מיתה כותק שנאמר מכה אביו ואמו מות יומת ועריך
עדים והתראה כשאר כל מחייבי מיתת כית דין ואחד האיש
ואחד האשה וכן הטומטום והאנדרוגניוס והא שגיעו לכלל
עונשין אינו חייב חנק עד שיעשה בהן חבורה אבל אם לא עשה
בהן חבורה הרי זה כבכה אחד מישראל המכה אותן לאחר
מיתה פטור כי טהרה את אביו על זונו ודרשו חייב
זנהגן שאי אפסד שיעשה חרש בלא חבורה אלא טיפת דם
יצאת בפנים באון ונתחדש העקב דם לאביו או שהיה דופא
וחדק לו בשר או אבר פטור אף על פי שהוא פטור לכתחילה לא
יעשה או להוציא סלון כבשר אביו ואמו לא יצא טהא יעשה
חבורה בד' א כשש שם אחד לעשות אבל אם אין שם כי שיעשה
אלא הוא וחדו הן כצטערין הרי זה בקת חזקן כפי כיה שירצה
לעשות אזהרה של מכה אביו בנין ענוש שמענו אזהרה לא
שמענו והאיל והוא מיוחד שלא להכות אדם מישראל הרי אביו
ואמו בכלל שתוקי חייב על אמו ואינו חייב על אביו אע"פ
שנבדקה אמו ואמרה בן פלני הוא אינו נסקל או נחנק על פיה
אבל כנו מן השפחה וכן הנבדית אינו חייב לא על אביו ולא על
אמו וכן נר שהדחתו שלא כקדושה אף על פי שלדחתו בקדושת
אינו חייב על מכת אביו וקללתו בשם שאינו חייב על אביו כך
אינו חייב על אמו שנאמר מקלל אביו ואמו את שחזק חייב על
אביו חייב על אמו זה שאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו
הגר אסור לקלל אביו הגוי ולרבותו ולא יכזרו כדי שלא יאכזרו
באו בקדושה חבורה לקדוש קלה טהרי זה כבכה אביו אלא נודג
בו מקצת כבוד אבל העבד אין לו ייחוס אלא הרי אביו בני
שאינו אביו לכל דבר אף על פי שנטהוהו כי טהור אביו
ואמו דשעים נמדיים ועובדי עבדות אפילו נכד דיןן לדרתה
זהם יצאים ליהרג אסור להכותן חלקללם ואם קלל או דכל בן
פטור ואם עשו חטובה הרי זה חייב ונודג עליהן אף על פי
שהרי הן יוצאין למיחה במה דברים אמורים כבנו אבל אור
שבא והכור וקלל אחד שמגר דינו אף על פי שטשהמבנה
הרי זה פטור והאיל והוא דחך לכיתה ויכ כייש חייב במס
הכביש עבר אביו ואם על עבדה שלוקין עליה והיה הוא
חזו לפני הדיינים לא יכה אהם וכן אם נרדיו כדיו לא יכה
טליתו לכותם ולא ידחוף אדם ולי יבזה אותן בטליתות כית דין
אף על פי שהן ראויין לכך ולא עשי חטובה לכל אין רבן נעשה
טליתו להכותו חלקלו חזק כמדה וכדיו שדרי אביו הורה לא
תחבד ולא חסכה עליו כי שמתחייב טבועה לנבו כך ראנו

פרק שלישי

כל כהן שנטמא למת חוץ מששה בתים המפורשים בתורה או אשתו בעדים והתראה הריזח לוקה שנאמר לנפ לא יטמא בעמיו ואחד הנוגע בבית או המאחיל או הבושא ואחד הבת ואחד שאר הטמאות הפורשות כן הבת שנאמר לנפש לא יטמא בעמיו וכבר פירשנו בהלכות טומאת מת כל דברים המטמאין מן הבת כן התורה או מדבריהם וכן אם נגע הכהן בקבר לוקה אבל נוגע הוא בכגדים שנגעו בבית אף על פי שביטמא בהן טומאת שבעה וכן אם נכנס לאהל טמא שנכנסה לו הטומאה לוקה אף על פי שעצמו של טומאה בבית אחר וכבר בארנו כל האהלים שתכנס להן הטומא או שתצא מהן ודין הסככו ופרעות וכל הדברים המביאים את הטומאה והחוצצין בפני הטומאה ואי זה כהן דין תורה ואי זה כהן מדבריהן הבל בהלכות טומאת מת ושם בארנו שאין הגוים מטמאין באהל ולפיכך קברותיהם טהורים ובוחר לכהן ליכנס לשם ולדרוך על קברותיהם ואינו אסור אלא שיגע בטומאה או שישאנה כמו שבארנו שם כהן שנכנס לאהל הבת או לבית הקברות בשגגה וארד שידע התרו בו אם קפץ ויצא פטור ואם ישב שם כדי השתחוריה כמו שבארנו בענין טומאת בקדש דרי זה לוקה בכנס ויצא וחזר ונכנס ויצא אם התרו בו כל פעם ופעם לוקה על כל כניסה וכניסה וכן אם נגע בבית ודחרו בו ופירש וחזר ונגע והתרו בו אפי' טמא פעמים לוקה על כל אהת ואהת היה נוגע ולא פירש או שהיה עובר בבית הקברות ונגע במתים אחרים אף על פי עתה בו כמה פעמים אינו לוקה אלא אהת שהיה מחולל (עוגד כל זמן שלא פירש הטמא את הכהן אם היו שניהם כוודין הרי הכהן לוקה וזה טמא עובר על ולפני עור לא תהן ככשול היה הכהן שנגזזו טמא כווד דרי זה שנשבאו לוקה כהן גדול אינו מטמא לקרובין שנ' לאביו ולאביו לא יטמא וכן אינו נכנס עם הכה באהל אפילו קרוביו שנ' וטל כל נפשותיהם לא יבא הא לכהן שהוא חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא כיצד נגע או נשא לוקה אהת נכנס לאהל חייב שם עד שכת עליו הבת או שנכנס לטידה תיבה וכגדל ובה חביו ופרע עליו נג השידה שהרי טמאה וביאה כאין באחד דרי זה לוקה שתים משום לא יבא יטמא לא יטמא בטמא בקודם ואחר כך נכנס לאהל אב דהרו בו לוקה אף על הביאה כהן שפגע בבית מצוה בדרך הרי זה בטמא לו אפילו כהן גדול חייב להטמא לו ולקברו ואי זהו כהן מצוה אחר בישראל שהיה כושלך בדרך ואין לו קוברין ודבר זה הלכה כפי הקבלה במה דברים אמורים כשהיה רכה לבדו ואין עמו אחר ואפי' קרא שם בדרך אין לו עונה אבל אם כשיקרא אחרים עונים אותו אין זה כת מצוה אלא יקרא לאחרים ויבאו ויתקשו בו היו כהן ונדר בהלכה בדרך ופגעו במת מצוה יתעסק בו הנדר לפי שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא בו הכהן אף על פי שהוא כהן הדייט היה הכהן גדול וכהן הדייט יטמא ההדייט וכל הקודם את חבירו כבעלה כהתאחד בטומאה וסוף עם כשוח כלחמה שפגעו בבית מצוה יטמא כשוח כלחמה ואל יטמא הכהן נשא שכת הכל מטמאין לו אפילו כהנים עשאוהו בבית מצוה לכל מפני שהכל הייבין בכבודו וכן הכל אוננין עליו בניה אדרן לא הוזהרו על טומאת מת שנאמר אמור אל הכהנים בני אהרן

לא אוננת ולא מתאבל עליו כל קרובים שהוא חייב להתאבל עליהן הרי זה מתאבל עמהן בפניהן מרבדי סופרים כיצד הרי שכת כן בנו או אחי בנו או אם בנו חייב לקרוע בפני בנו ולנהוג אבילות בפניו אבל שלא בפניו אינו חייב וכן בשאר הקרובים אשתו הנשואה אעפ"י שהוא מתאבל עליה אינו מתאבל עמה על שאר קרובים אלא על אביה ועל אמה משום כבוד אשתו ניהג אבילות עליהן בפניה כיצד מי שמת חמיו או חמותו כופה מטחו ונהג אבילות עם אשתו בפניה אבל לא שלא בפניה וכן האשה שמת חמיה או חמותה נהגת אבילות בפניו אבל שאר קרובים כגון שמת אחי אשתו או בנה והאשה שמת אחי בעלה או בנו אין מתאבלין זה על זה וכן יראה לי שאם מתה אשת קרובו או בעל קרובתו כגון שמת אשת בנו או בעל בתו אינו חייב להתאבל עליהן וכן כל כיוצא בזה כמה חמורה מצות אבילות שהרי הכהן נדחת לו הטומאה בפני קרוביו כדי שיתעסק עמהן ויתאבל עליהן טמא כי אם לשאר הקרוב אליו לאביו וכו' לה יטמא מצות עשה שאם לא רצה להטמא מטמאין אותו על כורתו בדא בזכרים שהוזהרו על הטומאה אבל הכהונה הואיל ואין כוזהרות על הטומא כן אינן מצוות להטמא לקרובים אלא אם רצו מתטמא דאם לאו לא מתטמאות אשתו של כהן כחטמ' לה על כרת ואינו מטמא לה אלא מדברי סופרים עטאיה ככת מצוה בין שאין לה יורש אלא הוא לא תמצא מי שיתעסק בה ואינו מטמא אלא לנשוא כלבד אבל הארוסה אינו מטמא לה וכן כל אותן שאברנו שאין מתאבלין עליהן כגון הדוני כד ושפרשו כדרכי צבור והנפלים והמאבד עצמו לדעת אין הכהן בתטמא להן ועוד כתי הוא מצוה להתטמא לקרוביו עד שיסתם הגולל אבל מאח' שנסתם הגולל הרי הן כשאר כל הבתים שאם נטמא כהן לוקה אשתו הפסולה אינו מטמא לה לפיכך מי ששבעה שבעה שכת בעלה נכנסת ובה בעלה שניה אין מטמאין לה שהרי היא פסול לשניהן אבל מטמא הוא לאביו אעפ"י שהיא חללה וכן מטמא לבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו אעפ"י שהן פסולין אפילו היו ככודים מטמא להן אחותו הנשואה אינו מטמא לה אעפ"י שהיא נשואה לכהן שנאמר הבתולה פרט לאנוסה הקרובה אליך אשר לא היתה לאיש הבתולה פרט לאנוסה וכפוחה יכול שאני מציא את הכוגרת וכוכת עץ תל אשר לא היתה לאיש מי שהווייתה בידי איש אשר לא היתה לאיש פרט לארוסה שאינו מטמא לה אעפ"י שהיא ארוסה לכהן נהגש' אחותו כן האירוסין מטמא לה שנאמר הקרוב אליו להביא את הכוגרת כן האירוסין אחיו ואחותו כאביו אינו מטמא להן שנ' ולבני חלבה ולאחיו ולאחיותו כהן הדאוי לידו כתי אף אחיו ואחותו הריאיה לידו כתי הכפוקת אינו מטמא להן שנ' לה יטמא כטמא הוא על הודאי ואינו מטמא על הכפק לפיכך הוולדות שנתערבו והבן ש הוא ספק כן שבעה לאדרין או כן השעה לראשון וכן כל כיוצא בהן אינו מטמא להן מספק הכתגרות ספק גירושין או בגט פסול אינו מטמא לה אין הכהן מטמא לאבר כן דחי כאביו ח' לעצם כעצמות אביו וכן המל'קט עצמות אביו אינו מטמא להן אעפ"י שהטורה קיימת נכטע ראשו של אביו אינו מטמא לו שנ' לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא זכר וכן שאר הקרובים הטמאה לקרובים דחוייה היא ולא הוזהרה לכל לפיכך אביר לכהן להטמא לבת אפי' בעת שכתמא לקרוביו שנ' לה יטמא אינו מטמא לאחרים ענה שלא יביר הואיל ונטמאתי על אבי אלקט עצמות פלוני או אגע בקבר פלוני לפיכך כהן שכת לו כת צריך להזהר ולקבורו בסוף בית הקברות כדי שלא יכנס לבית הקברות ולא

הוא ברשות עצמו אינו נסקל מפני שגנב ואכל ושחה אכלה זו המבוערת הא כיצד כפי השמיעה למד שאין דין זה אלא בכך יג שנה ויום אחד שהביא שתי שקות ומשיביא שתי שקות עד שיקוף כל הגיד ואחד שיקוף השעד כל הגיד הרי הוא ברשות עצמו ואינו נסקל כל ימי של בן סדר ומורה אין אלא שלשה חדשים מאד שיביא שתי שקות לפי שאיפשר שתתעבר אשתו ויהיה עזברה ניכר בשלשה חדשים ונאמר כי יהיה לאיש בן סדר ומורה ולא אב סדר ומורה הא למדת שאם הקיף השיער את כל הגיד קודם שישלים שלשה חדשים הרי זה פטור כיצד דנין בן סדר ומורה מביאין אותו אביו ואמו תודלה לבית דין של שלשה ואמרים להם כנגד זה סדר ומורה ומביאין שני עדים שגנב כשל אביו וקנה בשך ויין במה שגנב ואכל אותה אכילה האמורה אחר והתראה חו היא עדות הראשון ומלקין אותו כשאר חייבי מלקיות שנאמר וסרו אותו ולא ישבע אליהם חוד ונגנב כשל אביו ואכל אכילה זו אביו ואמו מביאין אותו לבית דין של כג' ומביאין שנים ומעידין עליו שגנב ואכל אכילה זו האמור' אחד שהתרו בו וזו היא עדות אחדונה אפי' היו השנים הראשונים בן האחרונים ואחד שמקבלין עדותן בודקין אותו שמה הקיף השיער את כל הגיד אם לא הקיף לאטלמו לו שלשה חדשים נוכחין דינו כדרך כל הרגוי בית דין וסיקלין אותו ואינו נסקל עד שיהיו שם שלשה הראשונים שנאמר כנגד זה והו שלקח בפניכם ו' ואם כהלו לו אביו ואמו קודם שיגבר דינו פטור ברח עד שלא נגבר דינו ואחר כך הקיף השיער מלמט' פטור ואם משנגבר דינו ברח אפילו חזקן כל עת שימצא יסקל שכל מי שנגבר דינו הרי הוא כהרגו ואין לו דם היה אביו רוצה ואביו אינה רוצה אביו רוצה ואביו אינו רוצה אינו נעשה בן סדר ומורה שנאמר ותפשו בו אביו ואמו היה אחד מהן גדם או חגר או אלם או סבא או חרש אינו נעשה בן סדר ומורה שנאמר ותפשו בו ולא נדמים והוציאו אותו ולא חגרים ואמרו ולא אלמים כנגד זה ולא סוכים אינו שומע בקלמו ולא חרשים נזרות הכתוב הא שיקל בן סדר ומורה אבל הבת אינה נידונה בדין זה שאין דרכה להבטח באכילה ושתייה כאיש שנאמר בן ולא כת ולא טובטום ואנדרחנינם טובטום שנקרע ונמצא זכר אינו נעשה בן סדר ומורה שנאמר כי יהיה לאיש בן סדר ומורה עד שיהיה בן מטעת הנראה בן סדר ומורה צריך הכרזה כיצד כפרתן עליו כותבין לכל ישראל בבית דין פלוגי סקלמו פלוגי מפני שהיה בן סדר ומורה בן סדר ומורה הרי הוא ככל הדתי בני דין שמבאנם ליהרשום שאף על פי שאביו גדם לו סקלה הרי הוא יודש כל נכסו

מצות עשה להתאבל על הקרובים שנאמר ואבלתי חטאת יום חייטב בעיני השם ואין אבילות מן התורה אלא בזמן ראשון בלבד שהוא יום המיתה ויום הקבורה אבל שאר השבעה ימים אינו דין תורה אף על פי שנאמר בתורה ויעש לאביו אבל שבעת ימים ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ומשה רבינו תקן להם לישראל שבעת ימי אבילות ושבעת ימי המשחה מאימתי יתחייב אדם באבל משימתם הגדול אבל כל זמן שלא נקבר המת אינו אסור בדבר מן הדברים שהאבל אסור בהן ומפני טעם זה רחוק הד' וכך כשמת הילד טרם שיקבר הרגוי מלכות שאין מביחין אותו להקבר מאמתי מתחילין להתאבל עליהן ולספור שבעה ושלשים משיחיאשו לשאול למלך לקברו אף על פי שלא נתאסר מלגנב אותו מי שטבע בנה או מי שאכלתו חי רעה משנתיאשו לבקש מצאוהו אברים אברים אין מנקה לו עד שימצא ראשו וחזבו או יתיאשו מלבקש מי שדרכן לשלח המת למדינה אודת לקוברו ואינם יודעים מתי יקבר כעת שיחזרו פניהן מללוהו מתחילין למנות שבעה ושלשים ומתחילין להתאבל הנפלים אין מתאבלין עליהן וכל שלא שהה שלשים יום באדם הרי זה נפל אפילו מת כיום שלשים אין מתאבלין עליו ואם נודע כדאי שנולד לתשעה חדשים נמחים אפילו מת כיום שנולד מתאבלין עליו בן תשעה חדשים שנולד מת וכן שבעה שבת אפי' לאחד שלשים ומי שיצא מוחתק או טרוס אעפ"י שכלו לו חדשיו הרי זה נפל ואין מתאבלין עליהם ולא מתעסקין כל הרגוי מלכות אף על פי שנהרגו בדין המלך והתורה נתנה לו רשות להרגו הרי אלו מתאבלין עליהן ואין מנעי מהן כל דבר ומבונם למלך ונקברין בקיברי אבותיהן אבל כל הרגוי בית דין אין מתאבלין עליהם אבל אונקן שאין אינו אלא כלב ואין נקברין עם אבות יום עד שיתאבל הבשר ומבונם ליהרשום כל הפורטין מדרכי ציבור והם האנשים שפרקו עול המצות מעל צוארן ואין נבללין בכלל ישראל בעשיית הכצות וכבבוד המעדות ושיבת בתי כנסיו ובתי כדרשות אלא הדין כבני הדת לעצמן כשאר האומות וכן המינים והבטומדין והבוסרים כל אלו אין מתאבלין עליהם אלא אוחזם ושאר קרוביהם לובשין לבנים ומתעטפים לבנים ואוכלים ושמים ושמים שודי אבוד שונאיו של הקדוש ברוך הוא ועליהם הכתוב אומר הלא בשנאך ה' אשנא הבאבד עצמו לדעת אין מתעסקין עמו לכל דבר ואין מתאבלין עליו ואין כספדין אותו אבל עומדין עליו בשורה ואכזרים עליו ברמת אבלים וכל דבר שחוא כבוד לחיים ואי זה הבאבד עצמו לדעת לא מעלה לגנ ונפל וכת אלא האבד דינו עולה לראש הגג ראוהו שיעלה כיד דרך כעס או שהיה כיצד נפל וכת הרי זה כחוקת שאבד עצמו לדעת אבל אם ראדו חנוק תחלי באלון או הדוגמוסלך על גב סמו הרי זה כחוקת כל המתים ומתעסקין עמו ואין מתעין כנגד דבר

הלכות אבל

יש כבלין ארבע מצות אחת כצוח עשה ושלט מצות לא תעשה חזק פרטן :
 א להתאבל על הקרובים ואפילו כהן מתטבא וכתאבל על הקרובים ואין אדם מתאבל על הרגוי בית דין ולפי זה כללתי ה' אלו בספר זה שהן כיען קבור' ביזם מיתה שהיא מצות עשה ב' שלא יטבא כהן גדול לקרובים ג' שלא יכנס עם הבת באהל ד' שלא יטבא כהן הדוש לנפש אדם אלא לקרובים בלבד וביאר מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

פרק שני

אלו שאדם חייב להתאבל עליהן דין תורה אביו ובנו ובתו ואוח ואחותו כאביו וכדבריה שיתאבל האיש על אשתו הנשואה וכן האשה על בעלה ומתאבל על אחיו ועל אחותו שהן כאביו אפילו הכהן שאינם מתטבא לאוחיו ואחותו כאביו ולאחותו הנשואה אף על פי שהיא כאביו כתאבל הוא עליהן ואם היתה אריתו זו הנשואה כאביו הרי הוא כתאבל עליה דין תורה כנגד אוחיו הבא מן הטיפחה וכן הנכרית אינו כתאבל עליה כלל וכן מי שנתגייר הוא ובניו או נשדודר דגא ואמו אין מתאבלין זה על זה וכן אשתו ארוכה אינו מתאבל עליה ולא אקן וכן היא לא

מלאכת אחרים בידו בין בקבלנות בין שאינה בקבלנות לא יעשה
היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשו בבית אחד עושין
חיה לו דין עם אדם אינו תובעו כל שבעת ימי האבילות ואם היה
דבר אבד עושה שליח כזה הורו הנאונים מבין שהאבל
אסור בדברי תורה שהרי נאמר ליחזקאל האנק דום אסור
לקרות בתורה בנביאים ובכתובים ולשנות במשנה ובפדרש
ובהלכות לאם היו דברים צריכין לו מותר ובלבד שלא יעמיד
תורגמן אלא ילחוש לאחד בצדו חס שכעזו אומר לתורגמן
וחמתורגמן משמיע לרבים ומבין שאין האבל יושב על
המטה שנאמר וקם המלך ויקדע את בגדיו וישכב ארצה וחיב
לכפות המטה כל שבעה ולא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל
המטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה אפילו עשר מטות בעשרה
בתים ובעשר עיירות וחיב לכפות את כולן ואפילו חמשה אחים
ונת אחד מהן כולן כופתין את מטותיהן המטה המיוחדת
לכלים או למטות אינו צריך לכפותה דרגש אינו צריך לכפות
אלא בתוך את קדושתו והוא נופל מאליה מטה שנקליטו יוצאין
ממנה שהרי אי אפטר להפך וקפודיו הפך כל מטותיו והיה הוא
ישן על גבי מטות אחרים או על גבי כסא או על גבי ארון או על
גבי קרקע לא יצא יחי' חובתו אלא ישן על גבי המטה הכפוי
מבין לאבל שאסור בפריעת הדאש שהרי נאמר ליחזקאל לא
תעטה על שפם מכלל ששאר האבלים חיבין בעשיפת הדאש
וחסדר שמכסה בו ראשו עושה ממקצתו מעט על פי שנאמר ועל
שפם יעשה ואונקלים תרגם כאבלא יתעטף ומבין שהאבל אסור
בשאלת שולח שנאמר האנק דום כל שלשה ימים הדאשנים מי
שנתן לו שלום אין מחזיר לו אלא מדוען שהוא אבל ומשלש
ועד שבעה מי ששאל בשלחו מחזיר לו שלום ומשכעה ועד
שלשים שואל בשלום אחרים אבל אחריו אין שואלין בשלחו עד
לאור שלשים ועל אביו ועל אמו אין שואלין בשלחו עד לאור
שנים עשר ודש אם בשאלת שלום נאמר באבל קל חומר שהוא
אסור להדנות דברים ולשחוק שנאמר דום ולא יאחז תינוק
בידו שלא יביאנו לידי שחוק ולא יבגם לכקם שכחה נגן בתי
המשתאית וכיצא בהן

פרק

שש

מדברי סופרים שיהיה האבל נוהג בבקצת דברי אבילות כל
שלשים יום ומבין כמנו חכמים לשלשים יום שנאמר ובכתה את
אביה ואת אמה יחד ימים ככלל שהאבל מצטער כל שלשים יום
ואלו דברים שהאבל אסור בהן כל שלשים יום אסור בתפלות
ובנידוף ובמישואין ובשכחות ברעות ולילך בסחודה ממדינה
למדינה הכל חמשה דברים בתפלות כיצד כשם שאסור
לספר כל שיער גופו או לגלח שפמו או לקרן צפורניו בכלי כל
שבעה כך אסור כל שלשים יום כמה דברים אמרים באיש
אבל באשה מותרת בנשלות שער לאחר שבעה והאיש עד שלשי'
יום ועל אביו ועל אמו חיב לגדל שער עד שיסלח פרע או
עד שיגדלו בו חביריו וכן אסור ללבוש כלים לבנים חודשים
ונגזעין כל שלשים יום ואחד האשה והו צבועין
ומגזעין מותרין וכן אם לא היו חודשים אף על פי שהן לבנים
ומגזעין מותרין וכלי פשתן אין בהן כשום גיהאץ ולאחד שלשים
יום מתוך בנידוף אפילו על אביו ועל אמו בנידוף כיצד
אסור לישא אשה כל ליום ומותר לארשה אפילו בית הכתה
ומי שכתה אשתו אם כבר קיים מצות פריה ורביה ויש לו מי
שישמשו ואין לו בנים קטנים הרי זה אסור לישא אשה אחרת

עד שיעברו עליו שלש רגלים אבל מי שלא קיים מצות פריה ורביה
או שקיים ויש לו בנים קטנים או שאין לו מי שישמשו הרי זה
מותר לארשה ולבגס מיד ואסור לו לכא עליה עד שלשים יום
וכן האשה שהתה אבילה לא תכעל עד שלשים יום שכחות ברעות
שהיה חיב לפרוע אותה מיד מתוך לעטותה מיד לאחר שבעה
אבל אם אינו חיב לפרעו אסור להכנס לה עד שלשים יום כמה
דברים אמרו בשאר כל בתים אבל אביו ועל אמו בין כך ובין כך
לא יבגם לשכחות ברעות עד שנים עשר חודש על כל הנחוס כולן
מתוך לילך בסחודה לאחר שלשים על אביו ועל אמו עד שיגדלו
בו חביריו ויאברו לו לך עמנו על כל המתים כולן רצה מבעט
בעסקו רצה אינו מבעט על אביו ועל אמו מבעט בעסקו והוא לך
מבקום למקום אם יכול למעט בעסקו ימעט ואם לאו יקנה צרכי
הדרך ודברים שיש בהם חיי נפש מי שהיה בעלה צלוב בעד
או אשתו צלובה או אביו ואמו אסור לו לשכון באחת העיר עד
שיכלה הבשר ואם היתה עיר גדולה כאנטוכיא יש לו לשכון בצד
האור שאין צלובין בו יום שביעי מקצתו ככולו והוא עולה
לבאן ולבאן לפיכך מותר לכנס ולרוחץ ולעשות שאר הדברים
ביום שביעי וכן יום שלשים מקצתו ככולו ומותר לספר ולגזף
ביום שלשים מי שתכפוהו אביו והכביד שערו מיקל בתעד לא
במספרים ומבגס כסותו במים אבל לא בנתר ולא בחל ורוחץ
כל גופו בעצן אבל לא בזבין וכן מי שתכפוהו אביו וכן ממדינת
הים ומבית השביה או שיצא מבית האסורים או שהיה מנודה
וחזר או שהיה כודר ונשאל על נדויו וחזר וכל היצא משבא'
למדה הרי אילו מגלחים בימי אבלם הואיל והבגס אבל אחד
אבל ולא מצאו פנאי

פרק **שביעי**

מי שבאה לו שמועה שמת לו קרוב אם בתוך שלשים יום הגיעה
השמועה אפילו יום שלשים עצמו הרי זה שמועה קרובה וחיב
לנוהג שבעת ימי אבילות מיום שהגיעה השמועה וקודע וכונה ל'
לאיסור התפלות עם שאר הדברים כללו של דבר יום שמועתו
הקרובה ביום הקבורה אבל אם הגיעה לו השמועה אחר השלשים
יום הרי זה שמועה רחוקה ואינה מזהנת אלא יום אחד ואינו קורע
וכאלו יום השמועה הוא יום שביעי ויום שלשים ומקצת היום
ככולו כיצד בקצת היום ככולו כיון שנתג אביו שעה אחת כאלו
נודע כל היום כולו ומותר לנעול ולרוחץ ולסוך ולגלח בשאר
היום וכן הוא מותר בכל הדברים מי שבאה לו שמועה קרובה
בתוך הרגל או ביזם שבת ולאחר שבת או אחר הרגל נעישת רחוק'
עולה לו ואינו נוהג לאור הרגל או לאור השבת אלא יום אחד
בלבד ומקצת היום ככולו כמו שבארנו מי שמת לו קרוב ולא
ידע עד שבש אם היה במקום קרוב שהוא כההך עטר פרסאת
שאיפטר שיבא ביזם אחד אפילו בא ביזם השביעי אם מצא
כנחמים אצל גדול הבית אף על פי שנערו לעמוד האהל ומצא
כנחמים עולה לו ומנה עמהן תשלום שלשים יום ואם לא מצא
כנחמים מונה לעצמו וכן אם היה במקום רחוק אפילו בא ביזם
שני מנה לעצמו שבעה ושלשים מיום שבא האבל בשלש
ימים הראשונים אינו הולך אפילו לבית אביו או לבן ואילך
הולך ואינו יושב במקום המצותין אלא במקום המתנחין
ולא יצא למקום אחר כפתח ביתו כל שבת הראשונה שניה
יוצא ואינו יושב במקומו שלישיית יושב במקומו ואינו מדבר
בדברי רביעית הרי הוא ככל אדם

ולא בנות אהרן וכן החללים מותרין להטמא שנאמר בני אהרן
עד שיהיו בכיהונם כהן קטן הרי הגדולים מזהרים שלא יטמאו
ואם בא להטמא מעצמו אין בית דין מעזיבין עליו להפרישו אבל
אביו צריך להנכו בקדושת הופשת ארבע אמות שלו לטומאה
ובל כהן שנכנס לתוך ארבע אמות מכין אותו מכת מרדות
וכן אם נכנסו לבית הפרס או יצא חוצה לארץ או שנטמא בדם
חכוסה או בגלל ובדופק וכיוצא בהן מכין אותו מכת מרדות בפני
שהן אבות של דבריהם כמו שביארנו בהלכות טומאת מת אבל
אם נכנס לבית הקברות לוקה מן התורה מותר לכהן להטמא
בבית הפרס או בחוצה לארץ לדבר מצוח בזמן שאין שם דרך
אלא היא כגון שהרף ליטא אשה או ללמוד תורה אף על פי שיש
שם מי שילמדנו בארץ ישראל לא מן הכל אדם זוכה ללמוד
וכן מטמא בטמאה מדבריהם לכבוד הבריות כיצד אבל שהרף
בבית הפרס הכל הולכין אחריו שם לנחמו וכן כדלגין על
גבי ארונות של כתים לקראת מלכים ואפילו מלכי גוים כוי
להבחין כינם לבין מלכי ישראל כשיחזור כבודן למקובל וכן כל
כיצא בזה וכן מטמא בטמאה של דבריהם לרון עם הגוים
ולערער עמון מפני שהוא מעיל כידם וכן כל כיצא בזה :

פרק הכיעי

בבית ישראל כמתים ובקבדה כך הוא מאמצין עיניו של מת
ואם נפחח פיו קשרין את לחיו ופוקקין את נקביו אחר שכדווחין
אותו וסכין אותו כבני בשמים ונחזין שערו ומלבישין אותו
תכר כין רפרין כחוט של פשתן לבנים ולא יהיו דמידים יקרים
ונהגו חכמים בסדר שזה חז' שלא לבייש את מי שאין לו ומכסין
פני המת שלא לבייש את העניים שפניהם נושחין כרעב ואסור
לקבור בתכריכין של כשי ובגדים המזהבין הרקומין אפילו לנשיא
שבישראל שזהו גסות הרוח והשחתה ומעשה גורם וסוכלין את
המת על הכהן עד בית הקברות ונושאי הכטה אמרין בנעילת
הסנדל שטא תפסק רצועה נסגדלו של אחד מהן ונכצא מתעכב
מן הבימה וחפורי בעפר מערוח ועושין בך בעד המערה וקוברין
אותו בו ופניו למעלה וכחומרין העפר והאבנים עליו ויש להן
לקבור בארון של עץ והכלוין אותו אוכרין לרוך בשלום שנאמר
ואתה תפוא אל אבותיך בשלום וכציינן את כל בית הקברות
וכוניו נפש על הקבר והצדיקי אין בונים להם נפש על קברותיהם
שדבריהם הם זכרונם ולא יפנה אדם לבקר הקברות הגוסס
הרי הוא כחי לכל דבר אין קושרין לחיו ואין פוקקין נקביו ואין
בניחזין כלל כתכות וכלי ביקר על טכורו שלא יתפח ולא סכין
אותו ולא מדיחין אותו ולא כסליון אותו על החול ולא על המלח
עד שעה שימות והנגע בו הרי זה שופך דמים למה זה חכה לנר
טבטפטף כיון שיגיע בו אדם יכבה וכל המאמץ עיניו עם יציאת
נפש הרי זה שיפך דמים אלא ישא מעט טמא בתעלה וכן
אין קודעין עליו ולא תלעין כהף ולא כספידין ולא ככניסין עמו
ארון ותכריכין בבית עד שימות מי שמתו כוטל לפניו אכל בבית
תבירו אין לו בית אחר עושה בחיצה ואוכל אין לו דבר לעשות
בחיצה כחוד פניו ואוכל וכן כך ובין כך אינו כיסב ואוכל ולא
אוכל כשר ולא יתה יין ואינו ככרד ואינו כזבן ואין ככרכין
עליו ואין מוכנין עליו ופאר כקדית שטעו וכן התפילה ותפילין
ובכל טענת האמירות בתורה בשבת ניסב ואוכל בשר ושוחח
אין וככרד ומכין עליו ומכנין עליו וחייב בכל טענת
האמירות בתורה חוץ מתכייש הכטה נקבר המת הרי זה
יותר לאכל כשרו לטמאת יין כעט כדי לטמאת יכלה טבטעין

אבל לא לריות אין משהין את המת אלא מוחזין מטתן מיד
וכל המדח' מטתו הרי זה משוכח ועל אביו ועל אמו הרי זה מגונה
היה ערב שבת או ערב יום טוב או שהיו גשמים מזלפין על הכטה
יותר שלא מיהר אלא לכבוד אביו ואמו וכל המלין את מתו עובר
בלא תעשה אלא אם כן הלינו לכבודו ולהשלים ירכיב האכל
כיום ראשון בלבד אסור להניח תפילי' ולאכול משלו וחייב ליטב
על מטה כפוייה וכשאר ימי האכל מותר לו לאכול משלו וליטב
על גבי מפיץ או קרקע ומניח תפילין ומכין שהוא אסיר ביזם
ראשון להניח תפילין שהרי נאמר ליחזקאל פארך חבוש עליך
סכלל שכל העם אסורין ונאל' לו וזחם אנשים לא תאכל מכלל שכל
העם אוכלין משל אחרים ביזם ראשון ואסורין לאכל משל עצמן

פרק חמשי

אלו דברים שהאבל אסור ביזם הראשון מן התורה וכשאר ימי
האבל מדבריהם אסור לספר ולכבס ולרחוץ ולסוך ולשמש
מטתו ולגעול את הסנדל ולעשות בלאכה ולקרות בדברי תורה
ולקוף את הבט' לפרו את ראשו ולשואל שאל' הכל יא' דבר ונינין
שהאכל אסור בתפוחי' שהרי חזיר בני אהרן ראשי' אל תפרעו
בכלל שכל הכתאבל אסור לספר טערו אלא מגדל פרע וכשם
שאכור לגלח שער ראשו כך אסור לגלח שער זקנו וכל שער שיש
בו אוד הבגלה ואחד הבתגלה היה מגלח ושם' שמת אביו משלים
תגלח' שערו אח' רבגלה ואח' דמתגלח וכן אסור לגלח שפה לייטל
צפרניו כבלי' אבל בשיניו או שנטל צפורן בצפורן מותר וכניין
שהאבל אסור לכבס בגדיו ולרחו גופו ולסוך טכ' התאכלי נא ולבשי
בגד' אבל ואל' חסוכי שמן ורחיצה בכלל סיכה שהרחיצה קודמת
לסיכה שנ' ורחצת וסבת וכשם שהאבל אסיר בכיבוס בגדים כך
אסור ללבוש כליים לבנים חדשים וכמהצין אסור לסוך בקצח
גופו ככל גופו ואם להעכיר את הזוהמא מותר וכן אסור ברחיצת
בקצח גופו כהכס אבל בעונן רוחץ פניו ידיו ותגליו אבל לא כל
גופו כניין לאבל שאסור בתשמיש הבשר שנ' וינחם דוד את בן
שבע אשה ויבא אליה וישכב עמה ככלל שהיה אסור מקודם
וכן לא יטא האבל אשה ולא תנשא אשה אף על פי שאי' בטכטין
בטתן ומותר להתחיד עם אשתו ואף על פי שהוא אסור בתשמיש
הכטה כניין שהאבל אסור בנעילת הסנדל שהרי נאמר ליחזקאל
וכעלך חשים בגלגלך ככלל שכל העם אסורין היה נא בדרך
נועל והולך וכשיכנס במדינה תולין' כנעליו רכזו לאבל שאסור
בעשיית בלאכה זה שנאמר והפכתי תיכס לאבל כה הג' אסור
בעשיית בלאכה אף אבל אסור בעשיית בלאכה וכשם שהוא
אסור בעשיית בלאכה כך הוא אסור ליטא ולהין בסוודה ולילך
בכדינה לכדינה בסחורה כל שלטה ימים הראשונים אסור
בעשיית בלאכה אפילו היה עני הבתפרנס כן הצדקה מיכן ואיך
אם היה עני עושה בצנעה בתוך ביתו והאשה טה כפולך בתוך
ביתה טני אחים או טני שהפין שהיו ברבות אהת' ואירע אבל
לאחד מהן נועליון את ההנות כל טבעה אפילו דברים שמתר
לעשותן כזאלו של כועד אסור לאכל לעשותן ביזם בימי אבלו
אבל אחרים עושין לו כיצד וזו זתיו לרפוף וכדיו לגוף ופשתנו
לעלות מן הכסדה וצברו כן היורה טוכר אחרים לעשות לו כוי
שלא יאבדו וכרביצין לו שדרו כשתגיע עונת הביים היריסין
והחכדין שלו ורקבלנין אלו יעשו כדרכן אבל החכדים
והגבלים בבדינות שלו והכפנים בכפינה שלו הרי אלו לא יעשו
ואם היו כותברים או כושכרים בקדם לכן קצוב הרי אלו יעשו
שכד יום אפילו בעיד אחרת לא יעשה לו האבל שהיתה

אינו נוהג בו אבילות ששניהם כדום ארוך הן כשישם שבארנו
בהלכות קודש החדש :

פרק אחד עשר

אף על פי שאין אבילות במועד קודע על כתינו במועד וחולין כתינו
וכברין את האבלים להם במועד כל אלו בחולו של מועד אבל
ביום טוב אפילו ביום טוב שני אין קודעין ולא חולצין ולא נברין
אין קודעין במועד ולא חולצין אלא הקדושים שחייבין באבל או
הקודע והחולץ על החכם או על אדם כשר או מי שהיה עומד
בשעת יציאת נשמה וכברין הכל על החכם במועד בתוך הרחכה
כדרך שכברין את האבלים שהכל אבלי עליו כשנברין את
האבלים אין נברין אלא על מטה וקופת ואין אונרין ברכת
אבלים במועד אבל עונדין בשורה וכנחמין ופונדין ואין בניחין
את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד כהמועד אסור בהספד
ובתענית וכן אין מקלט עצבות אבי ואמו במועד שאכל הוא ואין ללקח
צריך לומר שאר קדושים וכן אין מספדין את רבת נחנוכה
וכפרים ולא בראשי חודשים אבל נוהגין בהן כל דברי אבילות
ומותר לספוד לפני חנוכה ופודים לאזרחים הנשים במועד בענות
אבל לא בטפחות וכראשי חודשים ובחנוכה וכפודים בענות
ומטפחות אבל אין טקנות לא בזה ולא בקבר המת לא טענו
ולא מטפחות אי זור עיני שכולן עונות כאות קינה שארת אומרת
וכלן עונות אזרחי שנאמר ולמדנה בנחיתם נהי ואשה רעותה
קינה כמה דברים אמורים בשאר העם שכתו אבל תלמיד
חכם שמת סופדין אותו במועד ואין צריך לומר בחנוכה וכפודים
וראשי חודשים אבל לא ביום טוב שני ואין סופדין אותו כימי אל
אלא בפניו נקבר אסורין בהספד ויום שמעוהו כפניו הוא
וסופדין אותו אעפ"י שהיא רחוקה לא תעודר אשה על מח שלה
שלשים יום קודם לזה כדי שלא יבא החג וזה דוים שאין הבת
משתכח מן הלב שלשים יום כמה דברים אמורים בכת ישר
אבל אס"ת בתוך שלשים יום סכוד לחג מעוררת שבעת ימי
החתנות הרי הן כרגל וכי שבת לו בת בתוך ימי המשתה אפילו
אבי ואמו משלים ז' ימי השמחה ואחר כך נוהג שבעה ימי אבילות
ומנה השלשים מאד ימי השמחה הבין כל צרכי הסעודות
ואפה פתו ושכחו טבחו כדי שיכנסו לשמחה ומת לו בת קודם
שיכנסו לשמחה אם לא נתן מים על גבי בשר בוכר הבשר והפת
ונותג ימי אבילות ואחר כך נוהג שבעת ימי השמחה ואם נתן
מים על גבי בשר שדאי אי אפשר לכושר מכנסין את הבת לחדר
ואת החתן ואת הכלה לחופה ובעל בעלת מצוה ופודי ונוהג ז'
ימי המשתה ואחר כך נוהג שבעה ימי אבילות וכל אותן הימי נוהג
בדברים שבצנעה כשבת לפיכך הוא ישר בין האנשים ואשתו
ישנה בין הנשים כדי שלא ישמש בשתו ואין כונעין הכשיטין מן
הכלה כל שלשים יום היו במקום שאיפשר לכבוד הבשר אעפ"י
שנתן עליו מים מוכר ונוהג אבילות תחלה היו במקום שאי אפשר
לכבוד הבשר אעפ"י שלא נתן עליו מים נוהג ז' ימי הבשתה תחלה
בד"א כשמת אביו של חתן או אמה של כלה שאם יפסידו סעודת
ז' אין להם מי שישרח להם אבל אם מת אביה של כלה או
אמ שלחתן או שאר קדוהין נוהגין שבעת ימי האבל תחלה
ואחר כך תכנס לחופה ונהגו שבעה ימי המשתה :

פרק שנים עשר

ההספד כבוד המת הוא לפיכך מופין את הזרשים ליתן שכר
המקוננים והמקנות וסופדין אותו ואם צוה שלא תספודו אין

זכום שבאה שמעוהו שמת אין קודעין עליו אלא בשעת הספדו
וזהו כבודו ושולל בו ביום ומאחה למור אב בית דין שבת
הכל קודעים עליו וחולצין משמאל וכל בתי מדרשות שבעירו
בשולין ובני בית הכנסת נכנסין לבית הכנסת ומשנין את מקומן
היושבין בדרום ישבני בצפון והיושבים בצפון ישבו בדרום
נשיא שמת הכל קודעין עליו וחולצין שתי הידים מכאן ומכאן
וכל בתי מדרשות בטלים ובני בית הכנסת נכנסין בשבת לבית
הכנסת וקודאין שבעה ולא ישילו בשוק אלא יושבין משפחות
בשפחות דוים כל היום

פרק עשירי

השבת עולה למבין אבילות ואין אבילות כשבת אלא בדברים
שכצנעה כגון עטיפת הראש והשמיש המטה ורחיצה בהמין
אכל דברים שבגלוי אינו נוהג בהם אבילות אלא לבש מגעליו
הזקף את המטה ונתן שלום לכל אדם ואם יש לו בגד מחליף
ולא ילבש בגד קודע כשבת אפילו על אביו ועל אמו ואם אין
לו להחליף מחויר את הקרע לאחוריו מאמת זוקפים את
המטה בערב שבת מן המנחה ולבעלה ואף על פי כן לא ישב
עליה עד שתחשך ואף על פי שלא נשתיד לו אלא יום אחד הווד
תכופה אותה במוצאי שבת והרגלים וכן ראש השנה ויום
הכפורים אין דבר מדברי אבילות נוהג בהן וכל הקובר את מתו
אפילו שעה אחת קודם הרגל או קודם ראש השנה ויום הכפורים
בטלח מבגו גזירת שבעה נמצא מונה לאור ראש השנה ויום
הכפורים כג' יום ולאחר הפסח ז' יום שהרי בטלה גזירת שבעה
ושבעת ימי החג הרי ז' וכן אם קבר קודם עצרת מונה אזרחי ז'
יום אעפ"י שהוא יום אחד דאי הוא רגל ועולה לז' הימים קבר
את מתו קודם תג הסוכות מונה אחר החג ז' ימים בלבד שהרי
טמיני עצרת רגל בפני עצמו ונמצא יום טוב הראשון במסין
שבעה ושבעת ימי חג וטמיני של תג רגל אחה הרי כ' א יום
הקובר את מתו שבעת ימים קודם רגל מן הרגלים או קודם ראש
השנה ויום הכפורים בטלח מבגו גזירת שלשים ומותר לספר
הלבס בערב יום טוב או בערב יום הכפורים שמקצת היום כחול
ואינו מונה לאזרחים כלום ואם על אביו על אמו הוא מתאבל
אפילו מתו קודם הרגל בשלשים יום אינו מגלח עד שישלח פרע
או עד שיגיעו בו חבדיו ואין הרגלים מפסיקין דבר זה והל
ששי של בערב הרגל ואין צריך לומר חמשי או שלישי אינו
מגלח ולא בטלה מבגו אלא גזירת שבעה בלבד ואינו מותר לחזין
ולסוך לעשות דבר עד שיכנס יום טוב ויום טוב מפטיק שאר
השבעה ולאחר יום טוב משלים מיום המיתה ואסור בהן בכל
חמשה דברים הל' שביעי שלי להיות בערב הרגל וחרי הוא שבת
בטלה מבגו גזירת שלשים ומותר לגלח בתוך המועד שדאי אנוס
היה ואי אפשר לו לגלח בשבת וכן מגלח אחר עצרת או אחר
ראש השנה ויום הכפורים שהרי בטלה גזירת שלשים ויש לו לגלח
בכל עת שידעה הקובר את מתו בתוך הרגל לא חלה עליו
אבילות כלל ואינו נוהג אבילות ברגל אלא לאחר הרגל מחולל
למנות שבעה ונוהג בהן כל דברי אבילות ומנה שלשים מיום
הקבורה ונוהג בשאר השלשים ככל גזירת שלשים המקומות
שעדיין שני ימים טובים מנה השבעה מיום טוב שני האזרחין אף
על פי שאינו נוהג בו אבילות הואיל ומדבריהם הוא עולה לו מן
המניין ומנה מאחוריו טיה ימים בלבד ומנה ליום מיום הקבור
כמו שאמרנו הקובר את מתו ביש שני שהוא יום טוב האזרחין או
ביום טוב שני של עצרת נוהג בו אבילות הואיל ויום טוב שני
כדבריהם ואבילות יום ראשון של תורה יורה עשה של דבריהם
כמצי עשה של תורה אבל אם קבר ביום טוב השני של ראש השנ'

בהן נחל חייב בכל דברי אבילות אלא שאסור לו לקרוע בגדו
למעלה ולגדל פרע ולצאת אחר המטה וכל העם באים לנחמן
לכדו וכשמברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על
הספסל ואמרין לו כשמנחמן אותו אנו בפרתך והוא אומר להם
תהברכו בן השמים ואם רצה לנחם אחרים וממנה כמעט בתוך
העם ואומר להם תנחמו וכן המלך חייב בכל דברי אבילות
אלא שאינו יוצא מפתח פלשורין שלו אחר מתי ואין צריך לחזר
אחר בתים אחרים ואינו מנחם אבילים ולא יצא דוד אחר אביר
אלא להודיע לעם שלא נהרג ברצונו אין אדם נכנס למלך
לנחמו אלא עבדיו ומי שנתן לו רשות להנחם ואין להם רשות
לדבר לו דברי תנחמן אלא כפי מה שידעה אחם וכשמברין
אתו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש

פרק

שמיני

אבל חייב לקרוע על מתי שנאמר ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו
הא אחר חייב לפרום ואין קריעה אלא בעומד שנאמר ויקם
הכלד ויקרע את בגדיו ומקבץ קורע מלפניו והקורע מאחוריו
או בן הצודין או בהלכה לא יצא ידו וזבת קריעה אלא בהן
גדול שהוא פורס מלמטה במה שיעור הקרע שפח ואין צריך
להבדיל שפת הבגד וכותרת לו לקרוע בכלי ידו לו לקרוע בפנים
שלא בפני אדם לפיכך יש לו להכניס ידו בפנים וקרוע בצנעה
ואינו חייב לקרוע אלא בגד העליון בלבד כל זימי אבילות
הקרע לפנים ואם בא להחליף בחליף ואינו קורע קרע אחר שכל
קרע שאינו בשעת חיכום אינו קורע בדא בשאר הכתים
דאין באביו ואמו אבל על אביו ועל אמו קורע עד שמגלה את
לבו ומבדיל שפת הבגד ואינו קורע בכלי אלא בידו בכוחו בפני
כל העם וקרוע כל הבגדים שעליו ובגד היעה הדבוק לבשרו
אינו מעכב ואם החליף בגד אחר חייב לקרוע כל שבעה וכן
על אביו ועל אמו חליף כה פרוצו צדעו מן החלוק עד שתגלה
כי יפוי חורו והולך כך לפני דכשה ואחר שיקבר אביו ואמו
אינו חייב לחלוץ קורעין לקמן בפני עגבת נפש וחולה שכת
לו כה אין בקרעין לו ולא בחדיעין לו שלא חסרף עליו דעתו
ומתקין את הנשים בפניו וקרע אדם על חביו ועל חמותו בפני
כבוד אשתו וכן ראשה קרע על חביו ועל חמותו בפני כבוד
בעלה כי שאין לו חלוק לקרוע ומחזקין לו חלוק בתוך שבע קורע
לא רשבע אינו קורע ועל אביו ועל אמו אפי' לאור שבעה קרע
כל שלשים יום וכל היצא בבגד קרוע לפני בתים כלומר שהוא
קרע עתה עליון הרי זה גונב דעת הבריות וזלזל בכבוד החיים
והבתים האומר לחבדו השאלני חלוקך ואבקר את אביו
שהוא חולה והלך וכצאו שכת קרע ומאחה ומחזק' את חלוקך
ונתן לו את דבי קרעו ואם לא הודיעו שהוא כבקר לו חלה הרי
זה לא ינע בו כי שהיה לו חולה בתוך ביתו ונתעלף וסבור
שכת וקרע ואחר כך כת אם בתוך כרי דגור אינו חזר וקרע
ואם לאחר כרי דגור כת חזר וקרע קרע אחר וכן מי
שאביו לו כת אביו וקרע ואחר כך נמצא שכת בנו אביו לו כת
לו מתוכסבור שאביו וקרע ואחר כך נמצא שכת בני דבור
גודע לו אבילות הדבר יצא ידי קריעה ואם לאור כרי דבור לא
יצא וחיוב לקרוע קרע אחר מי שכת לו בתים ודכה כאחר
קרע קרע אחר לכולם היה בכללן אביו או אמו קרע על
כולן קרע אחר ועל אביו ועל אמו קרע אחר מי שכת לו כת
וקרע עליו ואחר כך כת לו כת אחר אם בתוך שבעה קרע קרע
אחר ואם לאור שבעה כוסף על הקרע וראשן כל שהוא

מת לו מת שלישי אחר השבע' של שני מוסף כל שהוא וכן מוסף
והולך עד טבורו היע לשבורו מרחיק שלש אצבעות וקרוע
נתמלא מלפניו מחידו לאוריו נתמלא מלמעלה הופכו למטה
אמרו לו מת אביו וקרע ואחר שבעה מת בנו והוסף מתאחה
החתונה ולא העליון כמ שיתבאר אביו לו מת בנו וקרע ואחר
שבעה כת אביו אינו מוסף אלא קודע קרע אחר שאין אביו ואמו
בתוספת

פרק תשיעי

כל הקרעים שקורע אדם על שאר קרוביו שולל הקרע לא אחר
שבעה ומאחה לאחד שלשים על אביו ועל אמו שולל לאחד
שלשים ואינו מאחה לעולם והאשה קודעת ושוללת מיד אפילו
על אכיה ועל אמה מפני הצניעות בדרך שקודע אדם על אביו
ועל אביו כך חייב לקרוע על רבו שלמדו תורה ועל הנשיא ועל
אב בית דין ועל רוב הציבור שנהרג ועל ברכת השם ועל ספר
תורה שנשרף ועל עדי יהודה ועל ירושלם ועל הבקדש כל אלו
הקרעים קודע עד שמגלה את לבו ואינו מאחה לעולם ואף על
פי שאין מתאחזין בותר לטולין לבלולן וללקטן ולעשותם כבין
סלמות ולא אסרו אלא באיחוי אלכסנדרי בלבד וכל הקרוע
מתוך השלל או המלל או הלגש לא עשה כלום אבל קודע מתוך
האיחוי האלכסנדרי בלבד אפילו הפך הבלי ונעשה שפתו למטה
לא יאחה וכסם שהמזכר אסור לאחותו כך הלוקח לפיכך המזכר
צריך להודיע ולקח עקרע זה אינו מתאחה ומבין שקורע על רבו
בדרך שקודע על אביו שכת וזוהא מצעק אביו רכב ישראל ופרטיו
ולא ראוי עוד ויחזק בבגדיו וקרעם לשנים עשר קרעים מבאן
שחייב להבדיל השמה ומבין שקורעין על הנשיא ועל אב בית דין
ועל שבעה שבאה שנהרג רוב צבד שנאמר ויחזק דוד בבגדיו
ויקרעם תם האנשים אשר אתו ויספורו ויבכו ויצעו עד הערב
על שאול זה נשיא ועל יזנתן בנו זה אב בית דין ועל עט הועל
בית ישראל כי נפל בורכ זו שבעה רעה ומבין שקודעין
על ברכת השם שנאמר ויבא אליקים בן חלקיה אשר על הבית
ושבא הסופר ויואח בן אסף המזכיר אל חלקיה קרועי בגדים
אחר השמע ואחר השמע מפי שומע חייבין לקרוע והעדים אין
חייבין לקרוע כשיעידו בבית דין שכבר קרעו בשעה ששמעו
וכבין שקודעין על ספר תורה שנשרף שניאמר והי בקרו יחזי
שלש דלתות וארבע תוכר עד תם כל המגילה על האש אכר
על האח ולא פוזר ולא קרעו את בגדיהם הכלד וכל עבדיו בכלל
שחייבין לקרוע ואין חייבין לקרוע אלא על ספר תורה שנשרף
בורע כמעשה שהיה חייב לקרוע שתי קריעות אחת על הגמל
ואחר על הכתב שנאמר אחרי שרוף הכלד המגילה ואת הדברים
וכבין שקודעין על עדי יהודה ועל ירושלם ועל דבקדש שורבו
שנא ויבאו אנשים כשכם וכשילה וכשפרון שכנים איש כנולד
אין וקרועי בגדים כל מי שעמד עם הבת בשעת יציאת נשבתו
אעפ"י שאינו קרובו חייב לקרוע וכן אדם כשר שכת הכל חייבין
לקרוע עליו אע"פ שאינו חכם וקורעין טפה כשאר האבלי אבל
חכם שכת הכל קרובו וכל קודעין עליו עד כצולין את לבם
חולצין כימין ובית מדרשו של אותו חכם בטל כל ז' וכבר נודע
תלמידי חכמים בכל מקום לקרוע זה על זה שפח אעפ"י שהן שוין
ואין אחד מהם מלמד את חבדו כל הקודעין על החכם שכת כיון
שהחזיר פניהם מאחורי הכתר שוללן ויראה לי שהקודע על
החכם כאחה לכבוד שאפי' רבו שכת אין כהאבל עליו אלא י' אח'
בלבד או יום כיהה או יום שבעה וכן יראה לי שהקרע על
הנשיא וכיצא בו שחלל למחר אעפ"י שאינו מאחה עליון לעולם

אפילו חמלה את חברו ארבע אמות יש לו שכר הרבה
 וכמו שיעור ליהיה שחייב אדם בה דרב לתלמיד עד עבודה של
 עיר והאיש לחבירו עד חצות שבת והתלמיד לרב עד פרסה ואם
 היה רבו מובהק עד ג' פרסאות בקוד חולים מצוה על הכל
 אפילו גדול מבקר את הקטן ומבקרין הדבה פעמים ביום וכל
 המוסף משוכח ובלבד שלא יטרח וכל הבקר את החולה כאילו
 גטל חלק מחלו והקל מעליו וכל שאינו מבקר כאילו שופך דמים
 אין מבקרין את החולה אלא מחם שלישי והלאה ואם קשן עליו
 החולי והבכיר מבקרין אותו כבוד ואין מבקרין את החולה לא בנ'
 שעה ראשונה ביום ולא בנ' אחרונה בפני שהן בתעסקין בצרכי
 החולה ואין מבקרין לא חלי טעים ולא חלי העין ולא מהושי
 הראש בפני שהבקר קשה להם והבכיר לבקר את החולה לא
 ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל ולא
 על גבי מקום גבוה ולא למעלה מדאשתו אלא מתעטף וישוב
 למטה מבראשות וימבקש עליו רחמי ויוצא יראה לי שנחם אבלי'
 קודם לבקר חולים שנהוים אבלי' גבילות חסד עם החיים ועם
 המתים מי שהיה לפניו בת וכלה בניח את הכלה ובתעסק עם
 המתות הוא אומר לב חכמים בבית אבל ונוכד בת וכלה שפגעו
 זה בזה בדרך בעבירין את המת מלפני הכלה חה חה עזברים
 מלפני המלך מבטלין תלמוד תורה להוציא המת ולהכנסת הכלה
 בד"א בשאין לו כל צרכו אבל יש לו כל צרכו אין מבטלין החבל
 שאין מתעסקין בתורה חייבין להתעסק עמו מת אחד בעיר כל
 בני העיר אסורין בעשיית מלאכה עד שיקברוהו ואם יש לו מי
 שיתעסק בעירובו מותרין תלמיד חכם שמת אפילו היה עמו עד
 ששים רבוא מבטלין תלמוד תורה להוצאתו היו ששים רבוא
 אין מבטלין ואם היה מלמד לאחדים אין לו שיעור אלא מבטלין
 הכל להוצאתו וקוברין מתי גוים ומתחמין אבליהם ומבקרין
 חוליהם בפני דרכי שלום בתי הקברות אסורין בהנאה כיצד
 אין אוכלין בהם ואין שותין בהם ואין עושין בהם מלאכה ולא
 קורין בהם ולא שונן בהם כלל של דבר אין ניאזותין בהם ולא
 גוזזין בהן קלות ראש לא ידך אדם בתוך ארבע אמות של קבר
 ותפילין בידו וספר תורה בזרועו ולא יחפלה שם זכרותו ארבע
 אמות מותר המליך עינותו במקום למקום לא יתגם בו יסקיא
 ויניחם על גבי חמורו וירכב עליהם בפני שנגזר בהן מנהג בזיון
 ואם היה בתידיא בפני הגנבים ופני הליסטים כותר אין מפנין
 את המת מקבר לקבר אפילו מבחי לכבודו ואם היה בתוך שדהו
 כפגז אפילו כפגז לבד אין קוברין בת על גבי מת ולא שני
 בתים כאחד שביזיון הוא וקטן הוציא עם אמו נקבר עמה עפר
 הקבר אינו אסור בהנאה שאין קדקע עולם נאסרת אבל קבר
 הבניין אסור בהנאה הכונה קבר לכת לא נאסר עד שיכנס בו
 המת אפילו הטיל בו נפל נאסר בהנאה נפש שנעשה לטם
 חי ודמה בו המת והסיף בו רובם אחד לטם המת אעפ"י שפנה
 המת ובל אסור בהנאה ואם הכיר את החוסף חלין אוחה והשאיר
 מותר נעשה לטם המת כיון שחטל בו המת נאסר אעפ"י שפנה
 הבונה קבר לאביו והלך וקברו בקבר אחר דרי זה לא יקבר בו
 מת אחר עולמית והקבר הזה אסור בהנאה בפני כבוד אביו
 המת אסור בהנאה כולו דרין משערין שהוא כותר בהנאה בפני
 שאינו נופך וכן ארונו וכל תבריכו אסורין בהנאה אבל כלים
 המכונים לתכריך לא נאסרו בהנאה אפילו ארז בגד לכת לא
 נאסר עד שניע כמטה הנקברת עמו שאין החמנה אסרת
 כל הכלים שחוקקין על המת על הנאה הנקברת עמו אסורין
 בהנאה שלא יחולפו בתבריכין היו אביו ואמו מזרק כלל בחמתן
 על המת מצוה על אחדים להצילן ואם הגיעו למטה הנקברת עמו
 אין מעלין אתן מלכדין את האדם שלא יהא זכילן ולא יפסיד את

הכלים וישליכם לחבלה מוטב לתקם לעניים ואל
 ותוליעה וכל המרבה כלים על המת עובר בלא תני
 עזקדין סוס שהיה רוכב עליו ועגלה שהיתה כוש
 יושב בו מנשד פרסותיה מן הארבעה חלמטה
 אותה טריפה ומושיבין ישיבה על קברו שבעה
 עשו לו כמותו זה שהושיבו לו ישיבה על קב
 מבטלין ישיבתו יחד על שלשים יום מלך או נש
 לשרוף מטתו וכל כלי תשמישו ואין כזה דרך האמורי
 השחתה שנ' בשלום תמות ובמשדפות אבותיך הראשונים ישרה

הלכות מלכים ומלחמות

- יש בכללן שלש ועשרים מצות עשה ושלוש עשרה
 מצות לא תעשה חהו פרטין
- א למנות מלך מישראל :
 - ב שלא ימנה מקהל גרים :
 - ג שלא ידבה לו נשים :
 - ד שלא ידבה לו מוסים :
 - ה שלא ידבה לו כסף זהב :
 - ו להחריש שבע עממים :
 - ז שלא לחיות מהן כל נשמה :
 - ח למוד דרעו של עמלק :
 - ט לחסור מה שעשה עמלק :
 - י שלא לשכוח מעשיו הרעים ואדיבתו בדרך :
 - יא שלא לשכון בארץ מצרים :
 - יב לטלוח שלום ליחשבי העיר כשצרים עליה ולדון בה
 כאשר כפורש בתורה ואם תשלים ואם לא תשלים :
 - יג שלא לדרוש שלום בעמון ומנאב בלבד כשצרים עליהם :
 - יד שלא להשחית אילני מאכל במצור :
 - טו להתקין יד שיצאו בו בעלי המחנה להפנות בו :
 - טז להתקין יתד לחפור בו :
 - יז למשוח כהן לדבר באוני אנשי הצבא בשעת המלחמה :
 - יח להחית מארס ובונה בניין ונוטע כרם שמחי בקנינים שנה
 תמימה ומחזירין אותן מן המלחמה :
 - יט שלא יעבוד עליהם לכל דבר ולא יצאו אפילו לצרכי העיר
 ולצרכי הגזר ודוכה להם :
 - כף שלא לערוץ ולחוד לאחד בשעת המלחמה :
 - כא דין יפת תואר : כב שלא תכבד יפת תואר :
 - כג שלא יכבשנה לעבודת אחר שנבעלה וכאור מצוה
 אל בפרקים אלו :

פרק ראשון

שלש מצות נצטו ישראל בשעת בניסוחן לארץ לבנות להם
 מלך שב שום השים עליך כרך ולהכרית ורעו של עמלק שנ'
 חכמה את זכר עמלק ולבנות להם בית הבהירה שנ' לשכנו הודשו
 ובאת שבה פיני מלך קודם למלחמה עמלק שנ' אותי שלח זה
 לכשחך למלך עתה לך והבי את עמלק והכרתת זרע עמלק קודמת
 לבנין הבית שנ' ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו כסבי ככל
 אויביו ויאמר המלך אל נון הנביא אנכי יושב בבית ארזים ונוכר
 מאד שיקבת מלך מצוה לכה לא רצה דקכה כששאלו מלך
 משמואל לפי ששאלו בתרעומת ולא שאלו לקיים המצוה אלא
 בפני טקעו בשמואל הנביא שנ' כי לא אותך באסו כי אותי באסו
 תו' אין מעבדין מלך בתחלה אלא על פי ב' של ע' קני ועל פי
 נביא כיהושע שמינה כשה דבינו ובית דינו וכשאלו דודו שמינס
 שמואל הרמתי ובית דינו אין מעבדין מלך כקהל גרים אפי'
 אחר כפה דורות עד שתהיה אמו משראל שנאמר לא תוכל לתת
 עליך איש נכרי אשר לא אחך הוא ולא לכלכות בלבד ט ד

אין ספרין אחר אבל אם צוה שלא יקבר אין שומעין לו שהקב"ה מצוה שנאמר כי קבור הקברנו כל המתעצל בהספידו של חכם אינו מאריך ימים וכל המתעצל בהפסד אדם כשר ראוי לקבר בחייו וכל המודיד דמעת על אדם כשר ודאי שברו שברו על כך אצל הקב"ה אין מניחין ספר תורה על משתו של חכם ואין משנין אותו מבטה למטה ואין מוציאין משתו אלא דרך פתחים לא שיטלשלוה ודרך גנות וכשאר העם מותר לעשות אין פותחין משבעה מקומות ושבעה מושבות למת ואין עושין מעמד ומושב בפחת מעשרה ואין עושין אלא בקרובים ואין עושין אלא ביום ראשון ובבית הקברות ובמקום שנהגו כיצד עושין במקום שנהגו מעמידין שאר הקרובים ובני משפחה שאינן בני אבל ואומר לפנייהם דברי קבלה וכיצא בהן ואחד כך אומר שבו יקרי' שבו יקרים שבו ואומר לפנייהם דברים אחרים כשהן יושבין ואחד כך אומר עמו יקרים עמו ואם כשהן עומדין כך שבעה פעמים כדרך שעושין מעמד ומושב לאנשים במקום שנהגו כך עושין לנשים ומספידים גשים כאנשים בכל מקום אבל אין מניחין מפת האשה ברוב לעולם שזה גבאי לאשה אלא סמוך למיתתה קבורתה המלקט עצמות אין אומר עליהם קנים ונהי ולא ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים אבל אומר עליהן דברי שבח לה' קבה דברי כבושים הבנה ארזנו של מת במקום למקום אם שדרו קיימת עומדין עליה בשגרה ואומר עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים ומספידין אותו אעפ"י שהעבירוה לאחד י"ב חדש ואם אין שדרו קיימת אין מספידין אותו ואין עומדין עליו בשורה ואין אומדין עליו ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים ואילו הן ברכת אבלים דברים שאומרים בבית האבל תנחומי אבלים שאומרים בשודח המלקט עצמות אביו ואמו הרי זה מתאבל עליהן כל היום כולו ולעד ב אין מתאבל אפילו צדודין לו בסדינו ואין אומדין עליהן קינות אין מספידין את הקטנים וכן כמה שנים יהיה ראוי להספיד בני עניים או בני זקנים בני חמש ובני עשרים בני שש אחד זכרים ואחד נקבות תינוק שמת כל שלשים יום יצא בודק ונקבר באשה אחת ובשני אנשי אבל לא באיש אחד ובשתי נשי בפני הייחוד ואין עומדין עליו בשוד' ואין אומדין עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים בן שלשים יום נמותרת יצא בגלוסקמא קטנה הנשלת באנשים ועומדין עליו בשורה ואומדין עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים בן י"ב חדש יצא בכטה כל הדצא בכטה רבים מצהיבין עליו וכל שאינו יוצא בכטה אין רבים מצהיבין עליו וכל הציור לרבים רבים מתעסקין בו וכל שאינו ניכר לרבים אין רבים חייבין להתעסק בו ומקום שנהגו נשים לציאת לפני הכטה יוצאות לפני הכטה לאחד המטה יוצאות לאחד הכטה העכו' והשפוחת אין מספידין אותן ואין עומדין עליהן בשורה ואין אומדין עליהן ברכת אבל' ותנחומי אבלים אלא אומדין לו כשם שאומדין לו על שודו ועל חבורו ובקום יכלא חסדוק

פרק שלשה עשר

כיצד מסמין את האבלים אוד שקברין את המת מתקבצים האבלים ועומדין בצי' בית הקברות וכל המליץ את המת עומדין סביב להן שורה לפני שורה ואין שורה פוחתה כעשרה ואין אבלים מן הבניין האבלי' עומדין לשמא המנחמין וכל המנחמי באין אצל האבלים אחד אחד ואומרי להן תנחום מן השני ואח' כך הולך האבל לביתו וכל יוכיחם כשבעת ימי אבלות באין בני אדם לנחמו בין שבאו פנים חדשות בין שלא בא האבל

מיסב בראש ואין המנחמין רשאים לישב אלא על גבי קרקע שבי' וישבו אתו לארץ ואינן רשאים לומר דבר עד שיפתח האבל את פיו תחילה שבי' ואין דובר אלא דבר וכתוב אחרי כן פתח אהב את פיך וגומר יען אליפו וכין שנענע בראשו טוב אין המנחמין רשאים לישב אצלו שלא ישריחוהו יותר מדאי מת שאין לו אבלים להתנחם באין עשרה בני אדם כשרין וישובין במקומו כל שבעה ימי האבילות ושאר העם מתקבצין עליהם ואם לא היו שם עשרה קבועין בכל יום ויום מתקבצין עשרה משאר העם וישובין במקומה כל חייבין לעמוד בפני נשיא חוץ מאבל חול' וכל העומד מפניו אומר לו שב חוץ מאבל וחולה שמשמע ישב באבלו ישב בחוליו מכבדין ומרכיזין בבית האבל ומרחיזין קערות וכוסו' וקיתנות וצלהות ומדליקין את הברות אבל אין מביאין שם לא את המתנד ולא את הכשמים אין מליכין לבית האבל והאבל שמברין בו לא בכלי כסף ולא בכלי שיעם וכיוצא בהן אלא בכלים צעדי' של ערבה קלופה וכיוצ' בהן שלא לבייש את מי שאין לו ואין משקין בזבובים לבנה אלא בצבועה שלא לבייש את העניים שאין יינתחזן טובות אין שותין בבית האבל יתר על עשרה מוסות לכל אחד ואחד שלשה קודם אכילה ושלשום בתוך אכילה וארבעה לאחר אכילה ולא יוסיף שמא ישתכר אין אומרים שמועה ודעה בבית האבל אלא יושבין דיים וכן אין אומרים בפני המת אלא דברים של מת אבל לעסק בדברי תורה בפניו או בבית הקברות אסור אין בוכין על המת יתר משלשה ימים ואין מספידין יתר משבעה כמה דברים אומרים בשאר העם אבל תלמידי חכמים חבל לפי חכמתן ואין בוכין עליהם יותר משלשים יום שאין לנו גודל מבשה רבינו וכתיב ותנו ימיבכי אבל משה וכן אין מספידין יתרי' על י"ב חדש אין לנו בזבחה גדול מרבי הקדוש וי"ב חדש בלבד נספד וכן חכם שכאה שבעתו לאחר י"ב חדש אין ספדין אותו אל יתקשה אדם על מתו יותר מדאי שנ' אל חכמו למת ואל תגוד לו כלל יותר מדאי כחזה בנהג שלעולם וחכמער עצמו על בנהגו של עולם הרי זה טפיש אלא כיצד יעשה שלש' לבכי שבעה להספיד שלשים יום להספידת ולשאר החיים כל מי שאינו כהאבל כגו שיצו חכמי' הרי זה אכזרי אלא יפחד וידאג ויפשיש במ' שית' ויחזר בתשובה ואחד מכני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה כל שלשה ימים הראשונים ידאג את עצמו כאלו חרב מנחת לו על צוארו וכג' ועד ז' מנחת בקרן ז' מכאן ואילך עובר כנגדו בשוק כל זה להבין עצמו ויצור משנתו והרי זה אדם הבחין את ואלו חבל ספרין להקי' ולחל

פרק ארבעה עשר

כיצד עשה של דבריהם לבקר חולים ולנטות אבלים ולוהצי' הנת' ולהכניס חבלה מלחות הארוחים ולהתסס בכל צרכי הקבורה לשאת על הכתף הליך לפניו ולספוד ולחפור ולקבור וכן לשכת דבלה וחזותן ולסעודם בכל צרכיהם ואילו הן נמילת חסדים שכוננו שאין להן שיעור אעפ"י שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן במלל ואהבת לדע' כמד כל הדברים שאתה חוצה שיצטו אהם לך אחרים עשה אתה אותן לאורך בתורה וכבשה שכר הלוחיה מנחה מן הכל והוא החק שחוקק אברהם אבינו ודרך החס' שנהג בה מאבלי' יתברי' דרכי' ומשקה אותן ומלוח אותן תדולה הכנסת ארוחים מתקבלת פני שכונה שנ' ודא והנה שלשה אנשים חלויים יותר מוצננתן חכמים אמ' כל שאינו מלוח כאלו שזך דכ' כוונתן ללחיכותך שכופי' לצדקות' ד' חז' מתקני' שלוח' ללוח' אדם העכר ממק' למק' ואם נתעצל כרבו' זה מעלה עליהן כאילו שפכו דמים

כסף חוב שירבה לאוצר בית ה' ולהיות שם מוכן לצרכי הצבור
 המלחמות והי זה מצוה להרבנות ואין אסור אלא להרבנות
 לעצמו בבית גמזו שנאמר ולא ירבה לו ואם הרבה לוקה המלך
 אסור לשנות דרך שכרות שנאמר אל למלכים שתו יין אלא
 יהיה עוסק בתורה ובצרכי ישראל ביום ובלילה שנאמר וחתה
 עמו וקרא בו כל ימי חייו וכן לא יהיה טעף בגשים אפילו לא
 היתה לו אלא אחת לא יהיה מימי אצלה תמיד כשאר הטפשים
 שנאמר אל תתן לגשים חלק על המות לבו הקפידה תורה שנאמר
 ולא יסוד לבנו שלבו הוא לב כל קהל ישראל לפיכך דבקו
 הכתוב בתורה יתר מטאר העם שנאמר כל ימי חייו ככר
 בארנו שמלכי בית דוד דנין ודנין אותן ומעידים עליהם אבל
 מלכי ישראל גזרו חכמים שלא יזון ולא דנין אותו ולא מעיד ולא
 מעידין עליו מפני שלבן גם בהן ויבא מן הדבר תקלה והפסד
 על הדת כל המיד במלך ישראל יש למלך רשות
 להרגו אפילו גיר על אחד משאר העם שחלק למקום פלוגי ולא
 חלק או שלא יצא מביתו ויצא חייב מיתה ואם רצה להרגו יהרג
 שנאמר כל איש אשר ימרה את מלך וכן כל המכה את
 המלך או המהדמו יש למלך רשות להרגו כשבעי בן גרא ואין
 למלך רשות להרגו אלא בכיף בלבד ויש לו לאסור ולהכות
 בשלטים לכבידו אבל לא יפקיר בטון ואם הפקיר הדי זה נזל
 המבטל גזירת המלך כשכיל שנתעסק במצות אפילו במצוה קלה
 חרי זה מטר דברי הרב ודברי העבד דברי הרב קודמין ואין
 צריך לחבר אם נד המלך לבטל מצוה שאין שומעין לו כל
 הוואגדין נפשות שלא בראיה ברורה או בלא התראה אפילו בעד
 אחד או שונא שהרגו באגנה יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם
 כפי מה שהטעה צריכה והרג רבים ביום אחד וחולה ומניחין
 חליין ימים רבים להטיל אמה ולשבר יד רשעי העולם

פרק רביעי

רשות יש למלך ליתן כס על העם לצרכיו או לצורך המלחמות
 וקצב לו מכס ואסור להבריח מן המכס שיש לו לגזר שכל כי
 שיגנוב המכס ילקח כסו או יהרג שנאמר ואת תהי לו לעבדים
 חלהן הוא אכר יחזי לך למס ועבודו טבאן שנתן כס וקצב מכס
 ודינו ככל אלו הדברים וכיצא בהן דין שכל האבוד כפרשת
 מלך מלך זכה בו ושילח בכל גבול ישראל ולקח מן העם הגבורים
 אנשי יחל ועשי בהן חל לפרטבת וברשינו ובעמיד מהם עומדין
 לפנינו ומעמי בהן אנשי לררן לפנינו שגושם לו במרכבתו ובפרשי
 וריצ לפני מרכבתו ולקח מן היפים שבהם להיות שבשיל ועומדים
 לפניו שנאמר ואת כחורטם הטובים ואת חכוריהם יקחו ועשה
 למלאכתו וכן לוקח מן בעלי האומנות כל מה שהיא צריך
 ועושין לו מלאכתו ונותן שכרן ולקח כל הבהמות והעבדים
 והשפחו למלאכתו ונתן שכרן או דמיהן שנאמר ולחדש חריטו
 ולקצוד קצירו ולעשות כלי מלאכתו וכלי רכבו ואת עבדיכם
 ואת שפוחיכם ואת כחוריהם הטובים ואת חכוריהם יקחו ועשה
 למלאכתו וכן לוקח בכל גבול ישראל גשים ופגלגשים נשים
 בכתובה וקידושים ופגלגשים בלא כתובה ובלא קידושים אלא
 ביחוד בלבד קונה אותה ומתרת לו אבל ההדיוט אסור בפגלגש
 אלא באמה העכריה בלבד אחד יתוד ויש לו רשותו
 לעשות הפגלגשים שילקח לארמונו שכרות ואפות ויקחות שנאמר
 ואת כנהיהם יקח וילקח ולטבותה ולאפות וכן כופה את הראויין
 לחזת שדים ושניה ארם ירי אלנים ושרי חכמים שנאמר ולשום
 לו שרי אלנים ושניה חכמים ולקח השונות וחתיים והכרבים

לעבדיו בשילבו למלחמה ופשטו על מקומות אלו אם אין להם
 מה יאכלו אלא טעם ונותן דמיהן שנאמר ואת שדחיתכם ואת
 כרמיכם חתיכם הטובליקח ונתן לעבדיו ויש לו מעשר מן הדעים
 וכן האלנות וכן הבהמות שנאמר ורעכם וברמכם יעשוד צאנכם
 יעשוד המלך הטעיה נוטל מכל הארצות שכובשין ישראל חלק
 אחד כ"ג דבר זה חק לו ולכבו עד עולם כל הדוני המלך מכונן
 למלך וכל הממלכות שכובש הרי אוצרות המלכים למלך ושאר
 הבזה שבחין ברוזין ונותנין לפניו ותוא נוטל כהנה כראש
 ומחצית הבזה חולקין אותה כל אנשי העבא ביחוד עם העם
 היושבין על הכלים במחנה לשכרם חולקין בשוה שנה כי בחלק
 החדד במלחמה וחלק היושב על הכלים יחדיו יהלוקו כל הארץ
 שכובש הרי היא שלו נתן לעבדיו ולאנשי המלחמה כפי מה
 שירצו וכפי לעצמו כפי מה שירצה ובכל אלו הדברים דיני דין
 ובכל יחוד מעשיו לשם שמים ותהיה נגמתו וכחשבתו להרים דת
 האמת ולבלאות העולכ צדק ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם
 מלחמות השאין במליכין מלך חזילה אלא לעשות משפט
 ומלחמת שג ושפטו מלכיו וצא לפניו ונלחם את מלחמותינו

פרק חמישי

אין המלך נלחם חזילה אלא מלחמת מצות ואי זה היא מלחמת
 מצוה מלחמת שבעה עממים ומלחמת עמלק ועזרת ישראל מיד
 צד שבא עליהם ואחר כך נלחם במלחמת הרשות והיא המלחמה
 שנלחם עם שאר העם כדי להרחיב גבול ישראל ולהרחיב בגדולתו
 ושמועו מלחמת מצוה אינו צריך ליטל בה רשות בית דין אלא
 יוצא מעצמו בכל עת וכופה העם לצאת אבל מלחמת הרשות אינו
 מוציא העם בה אלא על פי בית דין שלע"א ופורץ לעשות לו
 דרך ואין מכחין בידו ודרך המלך אין לה שיעור אלא כפי מה
 שהוא צריך אינו בעקב הדרכים כפני כרנו של זה או כפני סדה
 של זה אלא הולך בשדה ועושה מלחמתו מצות עשה לרחמי שבעה
 עממין שנאמר הודם חודיכם וכל שבא לידו אחד בהן ולא הדנו
 עזבו בלא העשה שנאמר לא תתיה כל נשכה וכבר אבד זכרם
 וכן מצות עשה לאבד זכר עמלק שנאמר תכחה את זכר עמלק
 ומצות עשה ליכור תמיד מעשי הרעים ואריבתו כדי לעודד איכות
 שנאמר זכר את אשר עשה לך עמלק כפי השמועה לכבוד זכור כפה
 לא תשכח בלב שאסור לשכוח איבתו ושנאתו כל הארצות
 שכובשין ישראל כמלך על פי בית דין הרי זה כבוש רבים והרי ה' ~~הי~~
 כארץ ישראל שכבש יחשע לכל דבר והוא שבבטו אחר צבוש
 כל ארץ ישראל האמורה בתורה ונחתר לשבן בכל העולם ודין
 מארץ מעדים מן הים הגדול ועד הבערב ארבע מאות פרסה על
 ד' מאות פרסה כנגד ארץ בוש וכנגד הדבר הכל אסור להתשב
 בה בג' מקומות הנהייה תורה שלא לשב למצרי' שג' לא תוסיפון
 לשב בדרך הזה עוד לא תוסיף עוד לדמותם לא תוסיפו לדמותם
 עוד עד עולם ואלכסנדר דראה בכלל האיסור כותר לחוד לארץ
 בערים לסודרה ולפרקמטיא ולכבוש ארצות אחרות ואין אסור
 אלא להשתקע שם ואין לוקח על לאו זה שבעת הכניסה כותר
 דוא ואם יחשב לישב ולהשתקע שם אן בו בעשה וראה לי שאם
 כבש ארץ בערים מלך ישראל על פי בית דין שהיא מותרת ולא
 הזהירה אלא לשב לה יחדים או לשבן בה והיא ביד גים כפני
 שמעשיו מ' קוללין יותר מכל הארצות שנא' כבעשה ארץ כנען
 אסור לצאת מארץ ישראל להוציא לארץ לע' למ' אלא ללבו תורה
 או לישא אשה או להציל מן הגים ויחזור לארץ וכן יצא הוא
 לסודרה אבל לשבן בהוציא לארץ אסור אלא אם כן הוק שם

זת שבישראל לא שר צבא לא שר חמשים או שר
 זונה על אמת רבים שמחלק כמנה לשדות ואין
 או נשיא שלא יהא אלא מישראל שנאמר מקרב
 זלך כל משיכות שאתה משים לא יהא אלא
 זן מעמידן אשה במלכות שנאמר עליך מלך
 נו משיכות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש
 זן מלך ולא כהן גדול לא קצב ולא ספר ולא בלן ולא
 גרדי ולא בירסי לא מפני שהן פסולין אלא והא' ואומנותן נקלה
 העם מזולזלן כהן לעולם ומשיעשה במלאכה מאלו יום אחד
 נפסל כשמעידין המלך כושחין אותו בשמן המשחה שנא'
 וקח שמאל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו ומאז
 שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם שהמלכו ירושה
 שנאמר לבען יאריך ימים על מלכותו הוא ובניו בקרב ישראל
 והניח בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגדיל כמו שעשה יהודיע
 ליואש וכל הקדם בנחלה קודם לירושת המלוכה והבן הגדול
 קודם לקטן מבניו ולא המלכות בלבד אלא כל השרונ' וכל המינו'
 שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם והוא שיהיה הכן במלא
 כקום אבותיו בחכמה וביראה' היה במלא ביראה אף על פי שאינו
 במלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו ומלמדין אותו וכל מי
 שאין בו יראת שמים אף על פי שחכמה נדונה אין ממנין אותו
 לפינו כן המינוין שבישראל כיון שנבטח דוד וזה בבית מלכות
 והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם שנאמר כסאך יהיה לבן
 עד עולם ולא זכה אלא לכשרים שנאמר אם ישמרו בניך בריתי
 אף על פי שלא זכה אלא לכשרים לא תכרת המלוכה מדוע דוד
 לעולם הקדוש ברוך הוא הבטיחו בכך שנאמר אם יעזבו בניו
 תורתו וכששפטי לא ילכו ופקדתי בשבט פשעם וכנגעים עונם
 וחכיה לא אפיד מעמו נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל
 והיה אותו המלך דולך בדרך התורה והביעה ונלחם בלחמות ה'
 הרי זה מלך וכל מצות המלכות נהוגות בו אעפ"י שעיקר המלכות
 לדוד ויהיה מבניו מלך שהרי אחיה השילוני העמיד ירבעם ואמר
 לו יהיה אם שמוע תשמעו את כל אשר אצוץ וכנתי לך בית נאמ'
 כאשר נבית לדוד ותיכר ואמר לו אחיה הלכנו אתך שבט אחד
 לסען היות ניר לרוד עכדי כל הימים לפני בירושלם מלכי בית
 דוד הם העומדים לעולם שנאמר כסאך יהיה לבן עד עולם אבל
 אם יעמד מלך משאר ישראל תפסק המלכות מכיתו שהרי נאמר
 לירבעם אך לא כל הימים אין מושחין מלכי ישראל בשמן המשחה
 אלא בשמן אפרסמין ואין ממנין אותן בירושלם לעולם אלא
 מלך ישראל מדוע דוד ואין מושחין אלא מדוע דוד בשמחה מלכי
 בית דוד אין מושחין אותן אלא על הבעין ואין מושחין מלך בן
 מלך אלא אם כן ריתה שם כדלקת או בלחמה מושחין אותו כדי
 לסלק המחלוקת לפיכך כשהו שלמה בפני אורניה ויואש בפני
 עתליה וכשהו יהואחז בפני יזיקים אחיו :

פרק שני

כבוד גדול נהגין בבית ומשימין לו אימה ויראה בלב כל אדם
 שנאמר שם תשים עליך מלך שתהא איכות עליך אין רובקן על
 סוכו ואין יושבין על כסא ואין נשחטין בשבטיט ולא בסחרו
 ולא באור מכל כלי תשמיש וכשהו מת כהן נשרפק לפניו וכן
 לא ישתמש בעבדיו ושפוחיו ושמישו אלא מלך אחד לפיכך
 אביהם ריתה מדרת לטלטר ואסורה לאדניה אבל אשתו של
 מלך אינה נבטלת לאחד לעולם אפילו מלך אינו נשא אלכנתו
 או גרושהו של מלך אחד ואמר לראותו כשהו ערס ולא כשהוא

מסתפר ולא כשהוא בבית המרח' ולא כשהוא מסתפג ואינו חולץ
 שנאמר וירקה בפניו וזה בזיון ואפילו רצה אין שומעין לו שהמלך
 שמחל על כבודו אין כבודו מחול והואיל ואינו חולץ אינו מיכה
 וכן כיון שאי אפשר ליבם את אשתו כך אין חולצין לה אלא
 תשב לעולם בזיקחה בת לו בת אינו יוצא מפחה פלטרין שלן
 והשמכרין אותו כל ה' גם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש
 ואם נכנס לעזרה והיה מדוע דוד ישב שאין ישיבה בעזרה אלא
 לללכי בית דוד בלבד שנאמר ויבא המלך דוד וישב לפני ה'
 המלך מסתפר בכל יום ומתקן עצמו ונהגה במלבושים נאים
 ומפוארים שנאמר מלך ביופיו תחזנה וזכי ויחשב על כסא מלכות
 בפלטרין שלן ומשים בתר בראשו וכל העם באין אליה בעת
 שירצה ועומדין לפניו ומשתחוים ארצה אפילו נביא עומד לפני
 המלך כשתתחיה ארצה שנאמר הנה נתן הנביא ויבא לפני המלך
 וישתחו למלך אבל כהן גדול אינו בא לפני המלך אלא אם רצה
 ואינו עומד לפניו אלא המלך עומד לפני כהן גדול שנאמר ולפני
 אלעזר הכהן יעמד אעפ"י כן מצוה על כהן גדול לכבוד את המלך
 ולהשיבו ולעמד בפניו בשיבא לו ולא יעמד המלך לפניו אלא
 כשיטאל לו במשפט האורים וכן מצוה על המלך לכבוד לזמרי
 התורה וכשיכנסו לפניו סנהדרין וחכמי ישראל יעמד לפניו
 וישיבם כצדו וכן היה אסא מלך יהודה עושה אפילו להלמי הכס
 היה עומד מכסאו וכבשקו וקורא לו רבי ומרי כמה דברים
 אמרים בזמן שיהיה המלך בביתו לבדו הוא ועבדיו יעשה זה
 בצנעה אבל בפרהסיא בפני העם לא יעשה ולא יעמד בפני אדם
 ולא ידבר רכ' ולא יקרא לאדם אלא בשמו כדי שתה יראתו בלב
 הכל כדרך שהלך לו הכתו הכניד הגדול וחייב הכל בכבודו כך
 צוה להיות לבו כקרבו שפל וחלל שנאמר חלבי חלל בקרבי ולא
 יגזג נסות לב בישראל יתר מדאי שנאמר לבלתי רזס לבבו מאהיו
 ויהיה חונן ומרחם לקטנם גדולם ויצא ויבא בהפצידים ובטובהם
 וחס על כבוד קטן שבקטניהם וכשמדבר אל כל הקהל בלשון
 רבים ידבר רכות שנאמר שבעוני אחי ועמי ואמר אם היום
 תחיה עבד לעם הזה וגומר לעולם יתגדג בעונה יהודה אין
 לנו גדול כמשה רבינו והוא אימר תחננו כה לא עלינו תלונתיכם
 ויסבל טרחם ומשאם ותלנתם וקצפם כאשר ישא האוכן את
 היצק רועה קראו הכהוב לדעת ביעקב עבדו וזרכו
 של רועה מפורש בקבלה כרועה עזרו ידעה כדועו יקבין טלאים
 ובחזק ישא ונוכר

פרק שלישי

בעת שישב המלך על כסא מלכותו כותב לו ספר תורה לעצמו
 יתר על הספר שדניו לו אבותיו ומגידו בספר העזרה על פי בית
 דין של ע"א אם לא הביא לו אבותיו או שנאמר כותב שני ספרי
 תורה אחד כניו בבית נבזי שהוא כיעזה בו ככל אחד מישראל
 והשני לא יח מלפניו אלא בעת שיכנס לבית דכסא או לכית
 המרהין או למקום שאין ראוי לקריאה יוצא לבלחמה והוא
 עמו נכנס והוא עמו יושב בדין והוא עמו מיסב והוא כנגדו שנא'
 וזהו עמו וקרא בו כל ימי חייו לא ידבה לו נשים מפני השנועץ
 למדו שהוא לוקח עד יח נשים בין הנשים יפילגשים הכל יח
 ואם רוסף אחת ובעלה לוקח ריש לו לרש' ה'ישא ארדה תחת ז'
 שגירש ולא ידבה לו סוסים אלא כדי שירכבו אפילו סוס אחד פגני
 לרידתן לפניו כדרך שעושין שאר המלכים אסר ואם רוסף
 לוקח ולא ידבה לו כסף הדב' לדעת בגנז' ולהנצוה בו או
 לדתנאות בו אלא כדי שיהן לחי' לחתיו ולעבדו ולשמשו וכל כסף

בעת שימצאין קודם שיערכו המלחמה אומר לעם מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגומר כשישבע דבריו יחזור מעורכי המלחמה ואחת בעורכי המלחמה אומר אל תיראו ואל תדפו בעת שעורכי המערכות והם קרבים להלחם מושח מלחמה עומד במקום גבוה וכל המערכות לפניו ואומר להן בלשון הקודש שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תדפו ואל תערצו בפניהם כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם עד כאן אומר מושח מלחמה וכן אחר תחתיו משביע אותו לכל העם בקול רם ואחד כך מדבר מושח מלחמה מי האיש אשר בנה בית חדש וגו' ומי האיש אשר נטע כרם וגו' ומי האיש אשר אידש וגומר עד כאן משיח מלחמה מדבר והשוטר משביע לכל העם בקול רם ואחר כך מדבר השוטר מצעמו ואומר מי האיש הירא ורך הלבב ושוטר אחר משביע לכל העם ואומר שחחרין כל הפטורין מעורכי המלחמה מתקנין את המערכות זפוקים שרי עבאות בראש העם ומעמידין מאחד כל מערכה ומערכה שוטרים חזקים ועזים וכטילין של ברזל בידיהם הדועה לחזור מן המלחמה הרשו בידן לחתוך את שוקו שתחילת נפילה ניסה כמה דברים אמורים שמחזירין אנשים אל מעורכי המלחמה במלחמת הרשות אבל במלחמת מצוה הכל יוצאין ואפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה אחד הכונה בית לישיבתו ואחד הכונה בית הבקר בית העצים בית האוצרות הואיל וראוי לדירה ואחד הכונה ואחד הלוקח ואחד שניתן לו במתנה או הורש זה תור אבל הכונה בית שער אכדורה ומרפסת או בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות או הגהל בית הרי זה אינו חוזר אחד הניטע כרם ואחד הנוטע חמשה אלני מאכל ואפילו בחמשה מיני מאכל אחד הנוטע ואחד הטברין ואחד המרכיב הכרכה והרככה שהיא חייבת בערלה אחר הלוקח ואחד הורש ואחד שניתן לו במתנה אבל הנוטע ארבעה אלני מאכל או חמשה אלני סרק או שגול כרם אינו חוזר עליו וכן כרם של שני שנתפ' אין חוזרין עליו אחד המארים את הכתולה ואחד המארים את האלמנה וכן אם נפלה לו יבמה אפילו חמשה אחים וכת אחד מהם כילן חוזרין קדש אשה מעבשיו ולאחר שנים עשר חדש ושלים הזמן במלחמה חוזר ובא לו ובחזר את גרושתו והמארים אשה האכורה עליו כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כמזוה ונתונה לישראל בת ישראל לנפטר ולנהן אינו חוזר כל אלני שחזרין מעורכי המלחמה בשטובטעין את דברי הכהן חוזרין וכפסקין מיס ומזון לאחיהם שכצבא ומתקנין את הדרכים ואלו שאין יוצאין לערכי המלחמה כל עיקר ואין מטריחין אותן לשום דבר בלולם הכונה בית וחנכו והנשא ארוסתו או טייבם וכי שחלל כרכו אין יוצאין עד תם שנה שנאמר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושכח את אשה אשר לקח כפי הקבלה לכדו שיהיה נקי שנה בין לבית שקנ' בין לאשה שנשא בין לזכרם שהתחיל לאכול פרוי כל השנה אין כספק מיס ומזון ולא מתקן דרך ולא שומר בחוכה ולא נתן לפסי העיר ולא יעבור עליו שום דבר בעולם שנ' לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר ולעבור בטני לאוין לא לצרכי הצב' ולא לצורכי הגדוד בנה בית והשכירו לאחרים והקריס לו שכרו הרי זה כמי שהנכו נחן לו שכרו לאחר יב חדש הרי הוא כמי שלא חנכו עד עתה בנה בית ונתן בו הפציו ונעל עליו אם היה צריך לבטל על שמדתן הרי זה כמי שחנכו והתחיל לישב בו ואם אינן צריכין לישב ולשומרן הרי זה כמי שלא חנכו וכל דבונה בית או נוטע כרם בחיצה לארץ אינו חוזר עליהן מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו שאין בלבו כח לעבד בקשרי המלחמה ומאחר שיכנס

בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל וכושיעו בעת צרה ודע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא יבחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה וכל הכתולה לחשוב ולהרוד במלחמה וכבהיל עצמו עובר בלא תעשה שנאמר אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תפחזו ואל תערצו בפניהם ולא עוד אלא שכל דמי ישר אל הלויין בצוארו ואם לא נצח ולא עשה מלחמה בכל לבו ובכל נפשו הרי זה כמי ששפך דמי הכל שנאמר ולא יכס את לבב אחיו בלבבו והרי מפורש בקבלה ארור עושה בלאבת ה' רביה וארור מונע חרבו מדם וכל הנלהם בכל לבו בלא פחד ותרהיה כונתו לקדש את השם בלבד מובטח לו ש'א ימצא נזק ולא תגיעהו רעה ויבנה לו בית נכון בישראל ויבנה לו ולבניו עד עולם ויבנה לווי העולם הבא שנאמר כי עשה יעשה ה' לאדני בית באמן כי בלחכות ה' אדני נלחם ורעה לא תמצא כך מיכ' והיתה נפש אדני צדורה בצרור החיים את ה' אלהיך :

פרק שמיני

חלוצי צבא כשיכנסו בגבול הגוים ויבששום וישבו בהן מותר להן לאכול נבילות וטריפות ובשר חזיר וכיוצא בו אם ירעב ולא ימצא מה יאכל אלא מאכלו אלו האסורי זמן שונה יין נכך כפי השמוע' למדו ובתים בלמים כל כוב ערפי חזירים וכיוצא בהן וכן בועל אשה בגייתה אם הקפו יצרו אבל לא יבעל' וילך לו אלא בכניסה לחוך ביתו שנאמר וראית בשביה אשת יפת תואר ואסור לבעול אותה ביאה שנייה עד שישאנה אין אשת יפת תואר מותר אלא בשעת השביה שנאמר וראית בשביה בין בתולה בין בעולה בין אשת איש שאין אישות לגוים וחשקת אף על פי שאינה יפה בה ולא בהברתה שלא יבעול שהי' ולקדת לך לאשה שלא יקח שהים יבעול אחת ויניח אחת לאביו או לאחיו וכניין שלא ילהצנה במלחמה שנאמר והבאת אל ה'ך ביהך יכניסנה לבקום וארד כך יבעול הכהן מותר ביפת תואר בביאה ראשונה שלא דברה תורה אלא כנגד היצר אבל אינו יכול לישאנה אחר כך בפני שהיא גמרת וכיצד דין ישראל ביפת תואר אחרי שיבעלה ביאה ראשונה והיא בגייתה אם קבל עליה להכנס תחת כנפי השכינה בטבילה לשם גירות כד' ואם לא קבלה הטב בבית ל' יום שנאמר ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים וכן בוכה על דתה ואינה מונעה וכגד' את את גפרניה וכגד' את ראשה כדי שתתגנה בעיניו והיה עמו בבית נכנס ורואה אותה כדי שיקוץ בה וכגד' עמה כדי שתקבל אם קבלה ורעה בה הרי זו כהנידת וטובלת ככל הגוים וצריכה להמתין ג' חדשים חדש של בכייה ושני חדשים אחריו ונשאה בכתובה וקידושין ואם לא דפץ בה בטלחה לנפשה ואם בכרה עובר בלא תעשה שנאמר ומכר לא תכרנה נכסף ואם בכרה אינה בכרה וכאחד הדמים וכן אם כבשה אחר שנבעלה לגיס טפה כשישתמש בה עובר בלא תעשה שנאמר לא תתעבר בה שלא ישתמש בה לא רצת לרת' יד בגלג'ן עמה שנים עשר חדש לא רצה בקבלת טבע מצית שנצטוו בני נח ובעלה לנפשה והרי היא ככל הגוים הרשבים ואינו משאה שאסור לישא אשה שלא נר גיר' נתעברה בכיאה ראשונה הרי הולד נר ואינו כנו לדבר מן הדברים כפני שהיו כן הגויה אלא בית דין בטבילין אותו על דעתם והכר בכיאה ראשונה של יפת תואר היתה אבל אבכ' נולד מ' אחד הנישואין נבצא לכהן אחת אב'

שם הדעב עד שנעשה שיה דיגר חישין בשני דיגרין כנה דברים
 אמורים כשהיו הכעות מן ויות והפידו ביוקר אבל אם היו הפדות
 בזה ולא יבצא מעות ולא כמה ישתכר ואברה פרוטה מן חכים
 יצא לכל מקום שימצא כו רוח ואף על פי שמדד לצאת אינה מדת
 חסידות שהרי מחולין וכליו שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה
 יצאו ונתחייבו כלייה למקום גדולי החכמים היו מבטקין על
 תחומי ארץ ישראל ומבטקין אבניה וכתבגלגלן על עפרה וכן הוא
 אומר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו אמרו חכמים
 כל השוכן בארץ ישראל עומתו מחולין שנאמר וכל יאמר שכן
 חליתי העם היזעב בה נשוא עון אפילו הלך בה ארבעה אמות
 גובה לחי העולם הבא יכן הקבור בה נתכפר לו וכאלו המקום
 שהוא בו כזבח כפרה שנאמר וכפר אדמה עמו וכפרדענות הוא
 אומר על אדמה שמאה ימות ואינו חמה קלמחו בחיים לקלפטו
 אחר מותו ואף על פי כן גדולי החכמים היו מליכין מתירם לשם
 צא ולביד מיעקב אבינו יוסף הצדיק לעולם יחד אדם
 בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה גנים ואל יחד בחציה לארץ
 ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל היוצא לחציה לארץ באיזו
 עיבוד עבודה זרה שנאמר כי גרשוני היום מרדתה בנהלת
 הלאמר לך עבוד אלקים אחרים ובפירענות הוא אמ'ואל אדמת
 ישראל לא יבא כשם שאסור לצאת מהארץ לדויעה לארץ
 כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות שנאמר בבל יבא
 ושמה יהיו

פרק

ששי

אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקודאין לו שלום אחר
 מלחמת דמימת יאחד כללחבת ביצה שנאמר כי תקרב אל עיר
 להלחם עליה וקראת אליה לשלום אם השלימו וקבלו שכע
 ביצה שבצטו בני נח עליה אין הורגין מהו נשמה וחרי הן לכם
 שנאמר יהיו לך לבס ועבדיך קבלו עליהם הנם ולא קבלו
 הצרות את מקבל העבדות ולא קבלו הנם אין יאכעין להם עד
 שיקבלו שניהם והעבדות שיקבלו הוא שיהיו נבזים וספלי' למשה
 ולא ידמו ראש בישראל אלא יהיו כבוסים תחת ידך ולא יתכנו
 על ישראל לשו' דבר שבעולם והנם שיקבלו שיהו סכני לעבודת
 המלך בניפס ומכונס גנון בניין החכמים וחיויק המצודות ובניין
 ארכון המלך וכיוצא בו שנאמ'מה דבר הנם אשר העלה המלך
 שלמה לבנות את ביתה ואת ביתו ואת רבולא ואת חכתי ירושלם
 ואת כל ערי הכסבנות אשר היו לשלמה כל העם דנתר מן
 ואמרוי ויעלם שלמה לבס עובר עד היום רזה וכבני ישראל לא
 נתן שלייה עבד כי הנם אנשי רב'לחמה ועבדו ושדו ושלישו
 ושדו רכבו ופרשו ייש ל'ך להתנות עמהם שיקח וצי כשנם או
 דקרקעות ויניה כל רב'לטלין או הכטל'טלין ויניח דקרקעות כפי
 כה שיתנה ואסיד ל'סקר בכריתם ולכזב לרם אחר שהשלימו
 וקבלו שבע מצות ואם לא השלימו או שהשלימו לא קבלו שבע
 מצות עושין עמהם מלחמה והורגין כל הזכרים וגדולים ובחין
 כל כבינס יטפס ואין הורגין אשה ולא קטן שנאמר והגט'הטף
 זה טף יל זכרים כמה דברים אמורים במלחמת הדשות שהוא
 עם יאר האומות אבל שבעה עממין ועמלק שלא השלימו אין
 בנידין בהן נשמה כן תעשה לכל וגובר רק בערי העמי' לא תהיה
 כל נשמה וכן הוא אומר בעמלק תבחה את זכר עמלק ומניין
 שאינו כדבר אלא באיזו שלא השלימו שנא' לא היתה עיר אשר
 השלימה את ישראל בלתי דמי ושבי נב'עין את הכל לקח
 במלחמה כי כאת ה' היתה להק את לבס לקראת רב'לחמה את

ישראל למען הודימם מכלל ששלחו להם לשלום ולא קבלו
 שליחה כתבים שלח יהושע עד שלא נכנס לארץ וראשון שלח
 להן מי שדעצה לברוח יברוח וחזר ושלח מי שדעצה להשלי' ישלי'
 וחזר ושלח מי שדעצה לעשות מלחמה יעשה אם כן כפני מה
 העדימו ושבי נבעין לפי ששלחו להן בכלל ולא קבלו ולא ידעו
 משפט ישראל ודמו שאין פתוחין להם לשלום ולמה קשה הדבר
 לבשראים וראוי שראוי להכותם לפי חרב לחי' השכועה מפני
 שכרתו להם ברית והרי הוא אומר לא הכרתו להם ברית אלא
 היה דינם שיהיו למס עבדים והואיל ובטעות נשבעו להן בדין
 היה שיהרגו על שהטעם לחי' חילול השם עמון ומאב אין
 טלוחין להם לשלום שנאמר לא תדרוש שלום ושכבתם כל יומיך
 אמרו חכמים לפי שנאמר וקראת אליה לשלום יכול עמון ומאב
 כן תלמד לומר לא תדרוש שלום ושכבתם לפי שנאמר עמך ישב
 בקרבך כשכב לו לא תונגיכול עמון ומאב כן תלמד לומר ושכבתם
 ואל' שאין טלוחי' כשלומם אם השלימו מעצמם תחלה מקבלין
 אותן כשצריך על עיר לחפשה אין מקפץ אותה מארבע
 רוחותיה אלא משלש רוחותיה ומניחין מקום לברוח והכל כי
 שירצה להמלט על נפשו שנאמר ויצבאו על מדין כאשר צוה ה'
 את משה מפי השמעה למדו שכך צוהו אין קוצצין אילני
 מאכל שוחן למדינה ואין מונעין מהם אמת דמים כדי שייכנסו
 שנאמר לא תשחית את עצה וכל הקוצץ לחקה ולא כמעור כלבד
 אלא בכל מקום כל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה לוקה אבל
 קוצצו אותו אם היה מדיק אילנות אחרות או כפני טמזק בסדח
 אחרים או מפני שדמיו יקדים לא אסרה תורה אלא דרך השחתה
 כל אילן סרק מותר לקצו' אותו ואפילו אינו צריך לו וכן אילן מאכל
 שחוקן ואינו עושה אלא דבר מעט שאינו ראוי לשרוח בו מותר
 לקצו' אותו וכמה היא היתה עושה ולא יקוצצו רובע הקב זתים
 חיקל שהוא עושה קב המרים לא יקוצצו ולא האילנות בלבד אלא
 כל המטבר כלים וקדו' בנידי' ויודם בניין וסותם מעין ומאבד
 מאכלות ודרך השחתה עובר בלא תשחית ואינו לחקה אלא הכת
 מרדות מדבריהם צריך על עיירות נים בשבת ועושין עמהן
 מלחמה בשבת שנאמר עד רדתו ואפי' בשבת בין מלחמת ביצה
 בין מלחמת רשות כשהונין הונין בכל מקום ומי שנהרג
 במלחמה כמקום שיפול סם יקבר קונה מהגנו כמת ביצה ארבע'
 דבר' פטור במחנה איכילים הדמאי ופנידין כדויעה ידים בההל'
 ומביאין עצים מכל מקום ואפי' מצאן תל'יין ויבתיים אין מכפדין
 על כך במחנה וכן פסדין מל'עורב עיר כי חצרותיה אלא
 משל'טלין באהל לאהל ומסכה לסכה והוא שיקפו כל המחנה
 כחציה נכו' י' טפחים כדי שיהיה רשות יחד כמה שנכתבאר
 בהלכות שבת ואין מוציא פחתה מעשרה וכשם שפטורין מכל
 אילו בהלכותן כך פטורין בחזרתן ואסור להפנת דרך רב'לחמה
 או על פני השדה בכל מקום אלא ביצות עשה לחקן שם דרך
 מיוחדת להפנת בה שנאמר וד תהיה לך מידן ל' חנה וכן ביצות
 עשה לחיות יחד לכל אחד ואחד חלייה עכ' כלל מלחמתו ויצא
 כאחת הדרך ויצפור בה וימנה ויכסה שנאמר וחד רדיה לך יל
 אחך וכו' ובין שיש עמהן ארון ובין שאין עמהן ארון כך הם
 עושים תמיד שנאמר וחדה ביניך קדוש

פרק

שביעי

אחד מלחמת ביצה ואחד מלחמת דמימת ככין כון לדבר אל
 העם בשעת רב'לחמה וכוחותן אותו כשכין המשה וורו נקרא
 בשם מלחמה שני פעמים מדבר בשם מלחמה אל העם אחת

כית דין עד שהגדיל ולא תבחה בגירות שכא תטול ותגדיל תמחה
ונמצאת זו אוכלת בגיותה מעות שאין לה זכות בהן אלא בדיני
ישראל בן נח שבידך את דושים או שעבד עבודה זרה או שכא על
אשת חבירו או שהרג חבירו ונתגייר פטור הרג בן ישראל או
שכא על אשת ישראל ונתגייר חייב והודגין אותו על בן ישראל
וחונקין אותו על אשת ישראל שבעל שרדי נשתנה דינו כבר
בארנו שכל מיתת בני נח בסייף אלא אם בעל אשת ישראל נערה
באויסו יסקל ואם בעלה אחד שנכנס לחופה קודם שתבעל יחנק
בפי הקבלה שכני נח אמרין בהרבעת כהמה ובהרכבת אלן
בלבר ואין נהרגין עליהן וגם שהכה ישראל אפילו חבל בו כל
שהו אינו חייב מיתה ואינו נהרג המילה נצטווה בה אברהם ורעו
בלבר שנאמר אתה ודעך אודרך יצא ורעו של ישמעאל
שנאמר כי ביצחק יקרא לך זרע ויצא עשו שהרי יצחק
אמר לעקב וחתן לך את ברכת אברהם לך ולרעך מכלל שהוא
לבדו ורעו של אברהם המזויק בדתו וכדרכו הישר והם הבחייבין
בגילה אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם
אינו שכא אחד ישמעאל ויצחק חייבין במילה והואיל ונתערבו
היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני ואין
נהרגין עליה גוי שעסק בתורה חייב מיתה לא יעסוק אלא בשבע
מצות שלהן בלבד וכן גוי ששבת אפילו ביום מישת החול אם
עשאוהו לעצמו כמו שבת חייב מית' ואין צורך לו אם עשה מועד
לעצמו כללו של דבר אין מבחין אותן לחדש דת ולעשות מצות
לעצמן מרעתן אלא אם יהיה גר צדק ומקבל כל המצות או יעמוד
בחורתו ולא יוסיף ולא יגרע ואם עסק בתורה או שבת או חדש
דבר מבין אותו ועונשין אותו ומודיעין אותו שהוא חייב מיתה על
זה אבל אינו נהרג בן נח שדצה לעשות מצוה משא מצות התורה
כדי לקבל שכר אין מונעין אותו לעשותם כהלכתה ואם הביא
עולה מקבלין ממנו נתן צדקה מקבלין ממנו ויראה לי שנחמין
אתה לעניי ישראל והואיל והוא ניזון מישראל ומצוה עליה לחיותו
אבל רגוי שנתן צדקה מקבלין ממנו ונתגין אהיה לעניי גוים
חייבין בית דין ישראל לעשות שופטים לאלו הגרים החושבי לרין
להן על פי המשפטים אלו כדי שלא ישחת העולם אם ראו בית
דין שיעמידו שופטים מהן מעמידין ואם ראו שיעמידו להן
מישראל מעמידין שני גוים שכא לפנין לרין בדיני ישראל
ודעו שניהן דנין להן דין תורה האחד רוצה והאחד אינו רוצה
אין כופין אותו לרין אלא בדיניהם והיה ישראל גוי אסיש
זכות ישראל בדיניהם דנין לו בדיניהם ואמרים לו כך דיניכם
ואם יש זכות לישראל בדינינו דנין לו דין תורה ואמרים לו כך
דינו ויראה לי שאין עושין כן לגר תושב אלא לעולם דנין לו
בדיניהם וכן יראה לי שנוהגין עם גירי הושב בדרך ארץ
ונבילות חסדים בישראל שהרי אגו מצוין להודותן שנאמר לגר
אשר בטעריך תחננה ואכלה חה שאמרו חכמים אין כופלין להן
שלום לא בגר תושב אפילו הנשים צו חכמים לבקר חלליהם
ולקבד מיתיהם עם מיתי ישראל ולפרנס עניהם בכלל עניי ישראל
מפני דרכי שלום הרי נאמר טוב ה' לכל ורחמי על כל מעשיו
נאמר ודכיה דרכי גועם וכל נת בותיה שלום

פרק אחד עשר

המלך המשיח עתיד לעמוד ולחזיר בלכות בית דוד ליטבח
למשטלה הראשונה ובונה הבקדש ומקבין גירי ישראל וחודגין
כל המשפטי בימיו כשהו מקדים מקדיבין קר בנות ועושין שמטין
ויבילות ככל מצותה האמרה בתורה וכל מי שאינו מאבין בו או
מי שאינו מוחה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא

בתורה ובמשה רבינו שהרי ותורה העידה עליו שנאמר ושב ה'
אלקיד את שבוהך ורחבך ושב וקבצך וגומר אם יהיה נדחך
בקצה השמים והביאך ה' ואילו הדברים המפורשים בתורה הם
כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים אף בפרשת
בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים במשיח הראשון שהוא רוד
שהושיע את ישראל מיד צריהם ובמשיח האחרון שעומד מכני
שמושיע את ישראל מיד בני עשו ושם הוא אומר אראנו ולא
עתה זה דוד אשתדנו ולא קרוב זה המלך המשיח ודך כוכב מעקב
זה ודך וקם שבט בישראל זה המלך המשיח ומחץ פאתי מואב זה
דוד וכן הוא אומר וידך את מואב ויכרדס בחבל וקרקר כל בני
שת זה המלך המשיח שנאמר בו ומשלו מים עד ים והיה אדום
ירשה לרוד שנאמר ותהיא אדום לרוד לעברים וגומר והיה ירשה
שעיד איביו זה המלך המשיח שנאמר ועלו בורשיעים בהר ציון
וגמ' אף בערי מקלט הוא אומר ואם ירחיב ה' אלדיך את גבולך
ויכפת לך עוד שלש ערים וגומר ומעולם לא היה דבר זה ולא צוה
הקדוש ברוך ואל לתוה אבל בדברי הנביאים אין הדבר צריך
ראייה שכל הספרים מלאים בדבר זה ואל יעלה על דעתך
שהמלך המשיח צדך לעשות אותות ומופתים ומחדש דבר בעולם
או מחיה מתים וכיצא בדברים אלו שהטפשים אומרי אין הדבר
כן שהרי ר' עקיבה חכם גדול מחכמי משנה היה והוא היה נושא
בלו של בן כתיבא ומלך והוא היה אומר עליו שהוא המלך
המשיח ודמה הוא וכל חכמי דודו שהוא המלך המשיח עוד שנהרג
בעונות כיון שנהרג נדע שאינו ולא שאלו בכמו חכמים לא אות
ולא מופת ועיקר הדברים ככה הן שהתיר הזאת חוקיה ומשפטיה
לעולם ולעולמי עולמים ואין מוסיפין עליהן ולא גורעין מהן
וכל הכוסף או גורע או שגילה פנים בתורה והוציא הדברים של
מצות מפתוה הרי זה דאי בדאי ורשע ואפיקורוס ואם יעמוד
מלך מבית דוד והנה בתורה תעקב במצות כדוד אינו כפי תורה
שבכתב ושבעל פה ויכופר כל ישראל ללך בה ולהזק בדין ולחם
מלחמת ה' הרי זה בחוקת שהוא משיח אם עשה והעלית ונצח
כל האומות שסביביו ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל
הרי זה משיח כודאי ואם לא העלית עד כה או נהרג בידוע
שאינו זה שהבטיחה עלי תורה והרי היא ככל מלכי בית דוד
השלימים והכשרי שבתו ולא העמידו הק' בה אלא לנסית בו רבים
שנאמר וכן המשכילים יכשלו לצדוף בהן ולברר ללבן עד עת
קץ בעת למנוע אף שדכיה שיהיה משיח ונהרג בכית דין כבר
נתבאר בו דניאל שכוכני פריצ עכך ינשא להעמיד חן ונכשלו
וכי יש כשול גדול מזה שכל הנביאים דברו שהמשיח גואל
לישראל ובטיעם ומקבץ נדחיהם ומחוק ביציהם וזה גרם לאבד
ישראל כדבר ולפור שאריהם ולהשפילם ולהחליף התור ולהטעו'
רוב העולם והעבוד מבלעדו ה' אבל כחטבות כורא עולם אין כח
באדם להשיגם כי לא דרכיו דרכיו ולא מחשבותי מחשבותי וכל
הדברי האלו ושל זה שעמד אודיו אינו אלא לישראל דרך למלך
המשיח ולחקן העולם כולו לעבוד אה ה' ביחד שגא כי או אהפך
כל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' ולעבדו שכפ אחד
ביצד כבר נתבלא כולו בדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי
הביצות ופטוטי דברים אלו באיים דחוקי ובעמים רבים עדלי לב
וערלי בשר והם נושאים ונותנים בדברים אלו הסתרות התורה
אילו אומרים בצות אלו אמת היו וכבר כפלו בזמן הזה ולא היו
נוהגות ואילו אומרים דברים נסתרות יש בהם ואין פטוטיין וכבר
בא המלך וילה נסתריהם וכשיעמד מלך המשיח באכת ויצליח
ויהם וינשא מיד הן כולן חוורים וזרעים ששקך היה

פרק שנים עשר

לאמנון וכן הוא אומר דבר נא אל המלך כילא ימנעני
 מבך יפת תואר שלא רצה להביח עבודה זרה אחר שנים עשר
 חודש הורגין איתח וכן עיר שהשלימה אין כורתין לזן ברית עד
 שיכפרו בעבודה זרה ויאבדו את כל מקובותיה ויקבלו שאר
 המצות שנצטוו בני נח שכל גוי שלא קבל מצות שנצטוו בני נח
 הורגין אותו אם ישנו תחת ידינו משה רבינו לא הנחיל התורה
 והמצות אלא לישראל שנאמר מורשה קהלת יעקב ולכל הרוצה
 להתגייר משאר האומות שנאמר ככם כגר אבל מי שלא רצה אין
 כופין אותו לקבל תורה ומצות וכן צוה משה רבינו הגבור לכופר
 את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח וכל מי שלא קבל
 יהרג והנקבל אתם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום וצריך לקבל
 עליו בפני שלשה חברים וכל המקבל עליו למל ועברו עליו יב
 חדש ולא מל חרי זה כמין מן האומות כל המקבל שבע מצות
 ונווד לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לעולם
 הבא והי' איתן יושא אותן מפני שצוה בהן הקדוש
 ברוך הוא בתורה החדיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם
 נצטוו בהן אבל אם עייזאן טפני הכרע הורע אתן אין גר תושב
 ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמים :

פרק תשיעי

על ששה דברים נצטוו אדם הראשון על עבודה זרה ועל
 ברכת השם ועל שפיכות דמים ועל גילוי עריות ועל הגזל על
 הדינים אף על פי שכולן הן קבלה בידיו כמשה רבינו והודעת
 נוטה להן ככלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטוו הוסף להן
 אבר בן הוד שנאמר אך בשר בנפשו דכו לא תאכלו נמצא ז'
 ביצות וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם בא אברהם
 נצטוו יחד על אלו במילה וזוהי התפלה שחריית וצדקה הפריש
 בעשר והיסף תפילה אדרת לפנות היום ועקב הוסיף ניד
 הנשה והתפלה ערבית וכבצרים נצטוו עכרם במצות יהדות עד
 שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו בן נח שעבד עבודה
 זרה חייב והוא שיעבוד כדרכה וכל עבודה זרה שבית דין של
 ישראל כמיתין עליה בן נח נהרג עליה וכל שאין בית דין של
 ישראל כמיתין עליה אין בן נח נהרג עליה ואעפ"י שאינו נהרג
 אכור בכל ואין מניחין אותו להקים מצבה ולא לטע אסדה ולא
 לעשו יצרות וכדצא בהן למי בן נח שבירך את השם בן שבירך
 בשם המיוחד בין שבירך בכינוי בכל לשון חייב מה שאין כן
 בישראל בן נח שהרג נפש אפילו עובר במעי אמו נהרג עליו
 וכן אם הרג טרפה או שכפתו ונתנו לפני ארי או שהניחו ברעב
 עד שמת הואיל והמית בכל מקום נהרג וכן אם הרג חדף
 טיבול להצילו באחד מאבריו נהרג עליו מה שאין כן בישראל
 טט עריות אכורו על בני נח האבואשת האב ואשת איש ואחותו
 כאכור חבור ובהבה שנאמר על בן יעזוב איש את אביו זו אשת
 אביו ואת אמו כשטבעה ודבק באשתו ולא באשת הברו
 באשתו ולא בזכר והיו לבשר אחד להוציא בהמה היה
 ועין שאין הוא והם כשר אחד ונאמר אחוהי בח אני
 היא אך לא בת אבי ותהי לי לאשה בן נח חייב על כפירת
 אביו ואמו אביו הרי הוא אכור בכל מקום ודיב על אשת אביו
 אפילו לאחר כיתת אביו חייב על הזכר בין קטן בין גדול ועל
 הבהמה בין קטנה בין גדולה והיא נהרג לבדו ואין הורגין את
 הבהמה שלא נצטוו בהריגת בהמה אלא ישראל אין בן נח
 חייב על אשת אביו חייב עליה כדרכה אוד שנבעלה
 לבעלה ונאמר להם לא תאכלו מאכלי אבותי וכל חייבין
 בכה דברים אחרים ככך

נח שכא על בת נח אבל ווי הבא על הישראלית בין כדרכה בין
 שלא כדרכה חייב ואם היתה נערה מאורסה נטקל עליה כדיני
 ישראל בא עליה אחר שנכנסה לחופה ולא נבעלה הרי
 זה כחנק כדיני ישר' אבל אם בא על אשת ישראל אחר שנבעלה
 הרי זה כמי שבא על אשת גוי חבירו ויהרג בסייף בן נח שיוחד
 שפחה לעבדו הרי זה נהרג עליה משום אשת חבירו ואינו חייב
 עליה עד שיפשוט הדבר מאמר לה העם זו דבית עבד פלוני
 ומאמתי תחזור להתירה כשיפרשנה מעבדו ויפרע ראשה בשוק
 ומאמתי תהיה אשת חבירו בגרוש שלנו משיצאנו מביתנו וישלח
 לעצמה או משתצא היא בהזת רשותו וחלך לה שאין להגידושיין
 בכתב ואין הדבר תלוי בו לבד אלא כל זמן שידעה הוא או היא
 לפרוש זה מזה פודשי' בן נח חייב על הגזל בין שגזל גוי בין שגזל
 ישראל ואחד הגזל או הגורב כמון או גונב נפש או הכובש שכר
 שכיר וכיוצא בו אפילו פועל שאכל שלא בשעת מלאכה על הכל
 הוא חייב והרי הוא בכלל גזלן מה שאין כן בישראל וכן חייב על
 פחות מטובה פרוטה בן נח שגזל פחות מטובה פרוטה וכא אחר
 וגולה ממנו שניהן כהרגין עליה וכן חייב על אבר בן החי ועל
 בשר בן החי בכל שהוא שלא נתנו השיעור אלא לישראל בלבד
 ומותר הוא בדם בן החי אחד האבר או הבשר הפורש מן הבהמה
 או מן החיה אבל העוף יראה לי שאין בן נח נהרג על אבר בן
 החי במנו השחט את הבהמה אפילו שחט בה שני הסימנין
 כל זמן שהיא כפרכת אבר וכשר הפורשין כמנה אמורין לבני
 נח בשום אבר מן החי כל שאמר על ישראל משום אבר בן
 החי אכור על בני נח ויש שבני נח חייבין עליו ולא ישראל
 שבני נח אחד בהמה וחיה בין טמאה בין טהורה חייבין עליה
 משום אבר מן החי ומשום כשר מן החי ואבר וכשר הפורשין מן
 הכפרכת אף על פי ששחט בה ישראל שני סימנין הרי זה אכור
 לבני נח משום אבר מן החי וכיצד מצוין הן על הדינין חייבין
 להשיב דינים ושיפטים בכל פלך ופלך לדון בשש ביצות אלו
 ולהזהיר את העם וכן נח שעבד על אחד משבע ביצות אלו יורג
 בסייף וכפני זה נחזיבו כל בעלי שנים הרבה שהרי שכם גזל והם
 דאו ידעו ולא דנוהו וכן נח נהרג בעד אחד ובדין אחד
 בלא התראה ועל פי קרובים אבל לא בעדות אשה ולא הדון
 אשה להם :

פרק עשירי

בן נח שטעג באחת מביצותיו פטור מכלום והן כרוצח בשגג' שאם
 הרגו נואל הדם אינו נהרג עליו ואין לו עיר בקל אבל בתי דינים
 אין כמיתין אותו בכה דברים אמורים בשגג באחת מביצות
 ועבר בלא כחנה כנן שבעל אשת חבירו ודמה שהיא אשתו או
 פניה אבל אם ידע שהיא אשת חבירו ולא ידע שהיא אמרה עליו
 אלא עלה על לבו שדבר זה מותר לו וכן הוא אם הרג והוא לא
 ידע שאכור להרג הרי זה קרוב לכזיר ונהרג ולא תיחשב זו להם
 שגנה בפני שהיה לו ללמוד ולא לכד בן נח שאנסו אנס לעבד
 על אמת כביצותיו מותר לו לעבד אפילו נאנס לעבד עז עובד לפי
 שאינן מצוין על קדוש השם ולעולם אין עונשין בהן לא קטן
 ולא חדש ולא שטת לפי שאינן בני מצות בן נח שנתגיד ומל
 וטבל ואחר כך רצה לחזור מאחרי ה' ולהיות גר תושב בלבד
 כשהיה מקדש אין שומעין לו אלא יהיה בישראל לכל דבר או
 יהרג ואם היה קטן כשהטבילוהו בית דין יכול למחוק בשעת
 שגדיל והיה גר תושב בלבד וכיון שלא ביחה בשעתו שוב אינו
 כטחה אלא הרי הוא גר צדק לפיכך אם בא לקטנה שהטבילוהו
 בית דין כסף כחובתה או קנס אונס או מפתה יהיה וכל תחת יד

לו נתפגלו עושה עמו בטוהרו ואם אמר לו נטמאו נאמן לא נחשו
 ישראל על כך אבל אם אמר לו זכחים שהקרבתי לך באותו היום
 נתפגלו ואותן הטוהרות נטמאו אם היה נאמן לו סמך על דבריו
 נאם לא שורת הדין שאינו נאמן והרועה להחמיר על עצמו חרי
 זה משוכח בריך רחמנא דסייען

הלכות עבודת יום הכפורים

מצות עשה אחת והיא שיעשה מעשה כולו על המדד כמו שכחו
 בפרשת אחרי מות הקרבנות והרדוין ושילוח השעיר ושאר
 העבודות וביאור מצוה זו בפרקים אלה

פרק ראשון

ביום הצום מקריבין תמיד בשחר ותמיד בין הערבים כסדר כל
 יום ויום ומקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה בכסוס כול עולות
 ושעיר חטאת געשה בחוץ והוא נאכל לערב ועוד מקריבין יתר
 על מוסף זה פר בן בקר לחטא והוא נשרף ואיל לעולה ושניהם
 משל כהן גדול ואיל הבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי מות
 והוא האיל האמור בחומש הפיקודים בכלל המוסף והוא הנקרא
 איל העם ועוד מכיזין משל ציבור שני שעירי עזים אחד לקרא
 חטאת והוא נשרף והשני שעיר המשתלח: נמצאו כל ההקמות
 הקרבים ביום זה חמשה עשר שני תמידין ופר ושני אילים ושבעה
 ככשים כולם עולות ושני שעירי חטאת אחד געשה בחוץ ונאכל
 לערב והשני געשה בפנים ונשרף ופר כהן גדול לחטאת והוא
 נשרף: עבודת כל חמשה עשר בהבחה אילו הקרבין ביום
 זה אינה אלא בבית גדול בלבד אחד כהן המטוה בשמן המטה
 או המדוכה כבגדים ואם היתה שבת אף מוסף שבת אין מקריב
 אותו אלא כהן גדול וכן שאר העבודות של יום זה כגון הקטרת
 הקטורת של כל יום והטבת הנרות הכל עשוי ככהן גדול שני
 שנאמר יכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו שגעת מים קודם
 ליום הדיבורים מפרישין כהן גדול מבייתו לרשתו שבמקדש ודבר
 זה קבלה ממשה רבינו ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים
 אלו שמא תמצא אשתו נדה ונמצא טמא שבעת ימים ואינו יכול
 לעבוד וכתקנין לו כהן גדול אחר שאם יארע כזה פסול יעבוד
 האחר חותניו בין שאירע בו פסול קודם תמיד של שחר בין
 שאירע בו פסול אחר שהקריב קרבנו: זה שנכנס חותניו
 אינו צריך חינוך אלא עבודתו כחנכהו ומתחיל בעבודה שפסק
 בה הראשון עבר יום הדיבורי דרי הראשון הוא לעבודתו והשני
 עובד ככל מצות כהונה גדולה אלא שאינו ככהן גדול ואם עבד
 עבודתו כסדרה (אם כת הראשון זה השני בתכנה תחתיו:
 בשבעת ימים אילו בזן עליו מאפד הפרה בשלישי להפרישתו
 ובשביעי שהיא ערב יום הדיבורי טמא נטמא ככת ולא ירע נאם
 חל יום שבת בשלישי או בשביעי של דוחין את ההוי כל שבעת
 הימים מרגילין אותו בעבודות זורק את הדם ומקטיר את הקטרת
 ומטיב את הנרות ומקטיר אברי חמיר על הכוכה כדי שיהיה
 רגיל בעבודה ביום הכפורים ויטמון לו זקנים כוקני בית דין
 וקוראין לפניו ומלמדין אותו עבודת היום וסדר ואכרי לן איש
 כהן גדול קרא אתה בפך שטא שבו זאן שבאל לא למדת דבר זה
 וערב יא בשחרית היו בעמדין אותו בשערי המזרח (מעבירין
 לפניו פדים ואילים וכבשים כדי שיהיה מכיר רגיל בעבודה:
 כל ז' הים לא היו טבעים ממנו כאכל וכשקה ערב יא עם חטבה
 לא היו מניחין אותו לאכול ודבה שהכאכל מכיז את השינה ולא
 אינו כניחין אותו לישן שכי יראה קרי ולא הל מאכילין אותו דברי

המרגילין לשכבת ורע כגון ביצים וחלב חם וכדו כהן כמי ביה
 שני צץ ומינוח בישל ויצאו הצדוקי בחד יאברו שאינן מאמינן
 בתורה שבעל פה והיו אומדין שקטרת של יא מניחין אותה על
 האש ביהכל חוץ לפרכה וכשיעל עשבה מכבים אותה לפני לקדש
 הקדשים הטעם זה שכתוב בתורה כי בענן אר אה על הכפורת
 אמרו כי הוא ענן הקטרת מפי השמועה לסדר חכמים שאין ניתן
 הקטרת אלא בקודש הקדשים לפני הארון טמא וכהן את הקטרת
 על האש לפני השם ולפי שהיו חוששין בבית שני שמא כהן גדול
 זה נוטה לצד מינוח היו משביעין אותו ערב יא ואומדין לו אישי
 כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואחה שלוחינו ושליח כד משביעי
 אנו עליך במי ששכן את שמו הכית הזה שלא תשנה דבר מכל
 דבר שאמרנו לך והוא פורש ובוכה על שחשדוהו במינוח והן
 פורשין ובוכין לפי שחשדו למי שמעשו סחומין שמא אין בלבו
 כלום כל לילי יום הכפורים כהן גדול יושב ודורש אם היה חכם
 ואם היה תלמיד דורש לפניו אם היה רגיל לקרות קורא ואם לאו
 קורין לפניו כדי שלא יטן ובמה קורין לפניו בביתו הקד בקש
 להתמננס פרחי ליה מבין אותו כאצבע צרדה ואמר לו איש כהן
 גדול עמוד והצטנן מעט על הרעפה כדי שלא יטן ומתעסקין עמו
 עד שמגיע זמ שחיטה ולא היו שוחטין עד שמכירין שעלה עמוד
 השהר בודאי שמא ישחטג כלילה

פרק שני

כל מעשה התמידין והמוספין של יום זה כהן גדול עושה אותן
 והוא לבוש בגדי זהב ועבודת המזרחות ליום זה כבגדי לבן
 עבודה המזרחות ליום זה היא מעשה הפר של כהן גדול ושני
 השעירים שאחד מהן שעיר המשתלח והקטרת הקטרת בקדש
 הקדשים כל אלו כבגדי לבן הם געשים כל עת שיטנה הבגדים
 ויפשוט בגדים וילבש בגדים אחרים טעון טבילה שנ' ופשוט את
 בגדי הכד ורוחן את בשרו במים במקום קודש ולבש את בגדי וח'
 טבילות וקידושין טביל כהן גדול ומקדש בו כיום ביצי בתחלה
 פושט בגדי חול שעליו וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדי זהב
 ומקדש ידיו ורגליו ושוחט את התמיד ומקטיר קטרת של שחר של
 כל יום ומטיב את הגדו ומקטיר אברי החמיר עם החמיר והנכסים
 ומקריב הפר ושבעה ככשים של מוסף היום ואחר כך מקדש ידיו
 ורגליו ופושט בגדי הזהב וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדי לבן
 ומקדש ידיו ורגליו ועובד עבודת היום כל הדיורים עם ההגדלה
 ודויקת הדמים בפנים והקטרת הקטרת בקדש הקדשים ומסר
 השעיר לבשלהו לעזאזל וביציא אמורי הפר והשעיר הנשרפים
 מוסר שארן לטרופי (אחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי לבן
 וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו ומקריב
 שעיר חטאת של מוסף היום ואילו ואיל העם חום עולות ומקטיר
 אמורי פר ושעיר הנשרפין ומקריב תמיד של בין הערבים ואחר
 כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב וטובל ועולה ומסתפג
 ולובש בגדי לבן ומקדש ידיו ורגליו ונכנס לקדש הקדש ומציא
 משם את הכף ואת המחת ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי
 לבן וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו
 ומקטיר קטרת של בין הערבים של כל יום ומטיב את המזבח בין
 הערבי ומקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב ולובש בגדי חול ומציא
 כל הטבילות האילו והקידושין כהן כבקדש שגורחין את בשרו
 במים במקדש חוץ מטיבילה הראשונה שהוא רשאי לטבול אחר
 בחול טאינה אלא להוסי' כחנתו שאם יזכר שכמה וסנה שכידו
 יפדוש מכה מטיבילה זו לשם וכל כהן שלא טביל כהן כגדל לבגדי
 או שלא קדש בין בנדר ובין עבודה לעבודה ועבד עבודת
 בשרה: היה כהן גדול זק או חולה מלבנין עששיות של כדול
 באש מערב ולחטח כטילין אותן במים כדי להפיג צינתן כשא

אל יעלה על לב שכימו המשיח יבטל דבר כמפוזנו של עולם או
 יהיה שם חידוש במעש בראשית אלא עולם כמנהגו נודע וזה שנ'
 בישעיה נר זאב עם כבש חלילה כי ודאי הפסוקין אלא פסול
 בישעיה חזק שתרנג' זנתן בר עזראל חגי חכרי וכו' אבי שהיה נביא
 וכל המאמין מה שפנים מזה הרי הוא מפר בדברי חכמי ובבבואת
 הנביאים וגם יש ראיה ברורה מוכחת מהנבון שאם הפסוקים
 כפי שרש"י שם דמי' כמו שבפנים שיהיו ישראל נמנים עם
 רשעי אומות העולם וכן אינאמת שהרי כתוב אחריכן ועמו כבתך
 פלשתים יבזו בני קים וכו' וזהו שיד ישראל תקפה על אומ'
 אם כן היה לו לומר ונברא הבש על הזאב ועיקר מה לו להכיר
 ונעד קטן נודע גם ואם בא לומר שלא יקו הגעד קל וזמר הוא
 כיון שאין מוקין את הכבש כל שכן לאדם ועוד ומאי קאמר
 וישעיה יתק על חור פתן ועוד דמטע שבא לבשר הנביא שיהיו
 דברים טובים כמלך המשיח מה שלא היה כימי שום מלך לענין
 כלל כבר היה כימי שלמה דכתיב יהודה וישראל רבים כיואל וכו'
 ומה שהביא ראיה מדברי שמואל דאמר אין בין העולם הזה לימי
 המשיח אלא טעבוד מלכות כלבד אינו ראיה כלל כי דברי
 שמואל אינן כי אם לענין ענינת ועשירות כמו שמכוח בסוף
 דבריו וקאמר אבל עניי ישראל היו עתריקאמר שמואל אין מעלה
 יותר לישראל כימות המשיח יותר מבעולם הזה אלא
 שעבוד מלכות ואותה בשדה נר זאב עם כבש הרי הוא גם
 לאומות אבל לא לאומה כלל לעשות דברים אחרים וחלילה אל
 הדב בעל המפר לכתוב זה כי בכמה מקומות אמר בספרו דבר זה
 הלכה למשה ונגם אמר קבלה רב מפי רב עד משה רבינו אלא
 אחרים כתבוהו בשמו וכן כל כיוצא בדברים האלה הכתובים
 בענין המשיח משלים הם וכימי המשיח יודע כל הפסוקי כפשוטן
 כמל ומה ענין רמת היה אמר חכמים אין בין העולם הזה לימות
 המשיח אלא טעבוד מלכות כלבד יראה בפשוטן של דברי
 דגביאיש שכתב חלל ימות המשיח תהיה מלחמת נג מגוג ושקדם
 כליחמת נג מגוג יעמד נשיא לישראל ולהכין לבם שנאמר חנה
 אנבי שלח לבס את אליהו הנביא ולא בא לשמא הטורח ולשוד
 המא ולא לשאל אנשים שהם בחזק כשרות ולא להבשיר אותם
 שיהיו פסול אלא לשים שלום בעולם שנ' והשיב לב אבות על
 בנים וכן יש בין החכמים שאמרים שקודם כיואת המלך המשיח
 יבא אליהו וכל אל הדברים וכיוצא בהם לא ידע אדם היאך יהיו
 עד שיהיו שדברים סתורים הם אצל הנביאים גם החכמים אין
 להם קבלה בדברים אלא לפי הכרע הפסוקים ולפיכך יש
 להם כחלוקת בדברים אילו ועל כל פעם אין סידורין חזקות אילו
 הלאו יודעם עיקר ולא ידעם אדם בדברי הנרות ולא יאריך
 בדברי מדינות האמורים כענינם אילו וכיוצא בהם ולא ישעם
 עיקר שאינם מביאים לא לידי ארבה ולא לידי יראה וכן לא
 יחשב הקיצים אמרו חכמים תפח רוחם של כחשבי קיצים אלא
 ידכה ויאמין בכלל כמו שבארנו כימי מלך המשיח כשהחייב
 מלכותו ותהבצו אלא כל ישראל יתייחסו כולם על פני כרח
 הקדש שהנח עליהו שנ' וישב מעדף וכאשר וכו' וישב גזילה
 ואמר זה מידים כוח זה כייחם לוי ויהיה את שאיט כיוחסים
 ל' אלא שז' ואמר הדרשן אלהם אשר לא יאכלו בקדש הקדשים
 עד עכר הכהן לאורים וחוכים * הגה' לכתוב שדחה הקדש כולם
 כתייחסים המזוקקים ומדיעין המידים ואינו מייחס את ישראל
 אלא לשבטים שמדיעין שיה מסבט פולני וזה כשבט פולוני אבל
 אינו אמר על זה ספור וזה עבד שהדין הוא
 שמישפחה שנגמעה נגמעה לא נתאוו הנביאים והחכמים ימות
 הכשיח לא כוי ששאלו על אומה העולם ולא כוי שירדו כגרים
 ולא כוי שישאו אותם חקמים ולא כוי לאכול ולשמוח אלא כוי

שיהיו פנחים לחלמוד תורת
 בוי שיחו לוי העולם הבא כמו שבארנו בהלכות השוכה ובאותו
 חזקן לא יהיה שם רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה
 חזקה משופעת הרבה וכל מעדנים וכל מצומק כעפר ולא יהיה כל
 העולם אלא לדעת את ה' כלבד ולפיכך יהיו ישראל חכמי גזילים
 ויהיו הדברים סתומין העמוקים גלים לכל וישיגו דעת כוראם
 כפי כח האדם כי מלאה דעת את ה' כמים לים מכסים

ברוך רחמנא דסייען

- מנין פרקים של ספר זה אחד וש' פרקים
 הלכות סנהדרין : ששה ועשרים פרקים :
 הלכות עדות : שנים ועשרים פרקים :
 הלכות מביאים : שבעה פרקים :
 הלכות אבל : ארבעה עשר פרקים :
 הלכות מלכים : שנים עשר פרקים :

וחבל מלאכת המימוני : ברוך אל קוני :

ואלו הפרקים של ספר זה :

א	ספר מדע הלכותיו	חמשה ששה וארבעים פרקים
ב	ספר ארבה הלכותיו	ששה שבעה וארבעים פרקים
ג	ספר זמנים הלכותיו	י' שבעה ותשעים פרקים :
ד	ספר נשים הלכותיו	חמשה שלשה וחמשים פרקי
ה	ספר קדושה הלכותיו	שלשה חמשים וארבעים פרקים
ו	ספר תפילה הלכותיו	ארבע אלוה וארבעי פרקים
ז	ספר דעים הלכותיו	שבעה חמשה ושמנים פרקים
ח	ספר עבודת הלכותיו	חמשה ששה ושמנים פרקים
ט	ספר קרבנות הלכותיו	ששה חמשה וארבעים פרקים
י	ספר שדחה הלכותיו	שבעה מאה וד' וארבעי פרקים
יא	ספר נזיקין הלכותיו	חמשה ושמנים ששים פרקים :
יב	ספר קצין הלכותיו	חמשה חמשה ושבעים פרקים
יג	ספר משפטים הלכותיו	חמשה חמשה ושבעים פרקים
יד	ספר שופטים הלכותיו	חמשה אחד ושמנים פרקים :

ספר הלכותיו שלשה ושמנים והפרקים תתקפא וצין
 להם הצנתי עם חסיכו שבצאתי לפירק סודי
 המסנה לחטיב לכת אמונה מזול
 מסנה לחלל מסנה וצין
 כשיני תבנה ויהי
 אמונת עתך
 חסן
 אחד יפני
 השלשי ספר הלכותיו
 והראשונים סמס הסודים חסן
 ידועה ארבה זמן ונשי' בקדושה הפילאת ודעם
 ועובדי קרבנות שהודים ונזק וקנין משפטי שופטים

ותאלם כל המלאכה מלאכת ה' היא היד והזוקה אשר עשה מס
 לעיני ישראל ותהא השלימה בין רח' ניסן שנת נר' כצ' הוח
 פה שונע'ינו אשר במדינת לומכודיאה תחת מטש'לת הארון דת
 כול'אנו ירה : שכה ותהיה לאל באם הצעיד חט
 אלעוד ברבי שמואל זל :

מצוה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע לפיכך אם
 הקריב שלמי חגיגה ביד אובל מהן תחילה ואחר כך אוכל כשר
 הפסח כדי לשבוע ממנו ואם לא אכל אלא כזית יצא ירי חובתו
 וכן אכילת בשר פסח שני כלילי חטטה עשר לחודש איר מצות
 עשה שנאמר בן על מצות ומדורים יאכלוהו ושניהן אינם
 נאכלין אלא צרי אש והאוכל מהן כזית בא או מבושל כלילי
 פסחים לוקה שנאמר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במי אכל
 נא ומבושל באחת אינו לוקה אלא אחת לפי ששניהם נכללות
 בלאו אזור אבל ממנו נא או מבושל מבעוד יום אינו לוקה
 שנאמר כי אם צלי אש בשעה שמצוה לאכול צלי חייב על אכיל
 נא ובבושל אבל מבעוד יום פסח אבל ממנו כזית צלי מבעוד
 יום עבר על מצוה עשה שנאמר ואכלו את הבשר כלילת חיה
 ברירה ולא ביום ולא הכא סבלל עשה עשה הוא נא שהזהירה
 עדין ומריה היא הבשר שהתחיל בו מעשה האור ונצלח מעט ואינו
 ראוי לאכילה אדם עדין אבל אם אכל ממנו כשר היינו לוקה
 ובשל מצות עשה שנאמר צלי אש הוא שאינו צלי אסור צלחו כל
 ציבו עד שנתחרך ואכלו פסח מבושל שהזהירה עליו תורה כן
 שנכתב ביום שנתבשל בין בשאר משקין או במי פירות שנאמר
 ובשל מבושל רקתבל צלחו ואח"כ בשלו או שבשלו ואח"כ צלחו
 או שעשו צלי קדר ואכלו חייב אבל מותר לסוך אותו בין ושכן
 ודבש ובשאר משקי ומי פירות חוץ מן המים ומותר לשכר הבשר
 אחר שנצלה במשקים ובמי פירות אין צלין את הפסח על גבי
 כלי אבן או כלי מתכות שנאמר צלי אש לא צלי רכר אחר
 לפיכך אם היה כלי מנוקב כדי שתשלוט בו האור צלין עליו ואין
 צולין אותו בשפוד של מתכת שדרי השפוד כולו חס וכול מקומו
 הטיק את ההגדר ונרף את כל האש ותלהו בתנור וצלחו הרי
 זה אסור שאין זה צלי אש חזקו ותלהו על גבי גחלים הרי זה צלי
 אש צלחו על גבי סיד או חרסית או חמי טבריא הרי זה אסור
 שאין זה צלי אש ביצר צולין אותו תוחכו מתוך פיו עד בית
 נקובתו בשפוד של עץ וחולתו לתוך התנור והאש לבטה ותולה
 ברעיו ובני מעין בתנור חוצלו ולא יתנם בתוכו שזה כמין בשל
 הוא שפוד של רכמן היו בורריו לצלייתו כדי שלא יזרוק את מיטו
 ויבטל נגיע הבשר בחרטום של חנור יקלוף את מקומו מפני שהוא
 צלי החרס נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יקלוף את מקומו
 מפני שהוא צלי החרס שנטף שכל הארק והליחה שתפרוש
 סגרו כשיצלה אסור שהרי אינה בשר צלי נטף מרוטבו על הסלת
 יקלוף את מקומו וישליכנו סכו בשטן של תרומה אם חכרת
 הכהנים יאכלו ואם של ישראל אם הי הארץ יחנו ויגנב ואם צלי
 יקלוף את החיצון סכו בשטן של מעטר שני לא יעטנו דמים על
 בני חבורה שאין פודין בעשר שני בירושל' כמו שבארנו במקומו
 ואין צולין שני פסחים כאחת מפני התערובת ואפילו נדי וטלה
 כבר בארנו בבמה מקימות שאין הפסח נאכל אלא עד חצות כד
 להרוחק מן העגירה ודן תורה שיאכל כל הלילה עד שיעלה
 עמד השחר וכבר בארנו בהלכות חמין ומצה שהוא טעין הלל
 בשעת אכילתו ושאין בני חבורה חדין ואוכלין אחר שגדבו
 בשנה אפילו בתחילת הלילה

פרק

תשיעי

הפסח אינו נאכל אלא בחבורה אחת
 ממנו מן החבורה שיאכל בה והמצוה ממנו כזית כשר מחבורה
 לחבורה כליל חטטה עשר לוקה שנ לא חוצי מן הבית מן הכש
 מצוה והוא שיניחנו בחיץ שהוצאה בתוכו כו בשבת לפיכך

צריך עקירה והנחה בהוצאת שבת ואין מוציא אחר מוציא בפסח
 שכיון שהוציאו הראשון נפסל מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף
 ולחוץ כלחוץ והאגף עצמו שהוא עובי הפסח כלחוץ החלונות
 ועובי הכתליה כלפנים הגנים והעליות אינן בכלל הבית
 בשר הפסח שיצא חו לחבורתו כן כדון בין בשנגה נאמר
 באכילה זהו הוא כבשר קדשי קדשים שיצא חוץ לעזרה או בשר
 קדשים קלים שיצא חוץ לחומת ירושלים שהכל בשר יפה ולוקח
 על אכילתו כמו שכארנו במעשה הקרבנות אבר שיצא
 מקצתו חוץ הבשר ויורד עד שנגיע לעצם וקולף את הבשר
 כל שבפנים יאכל וכל שבחוץ ישרף ובשהוא מניע לעצם חוץ
 בקיפין אם היה שאר קדשים ואם היה פסח שאסור לשבור בו
 עצם קולף עד הפרק ומפרק האבר שיצא מקצתו מן הפרק
 ומשליכה לחוץ שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד צריכה
 כל חבורה מהן לעשות לה הקף שנאמר מן הבשר חוצה מפי
 השמעה לבדו שצריך ליתן לו תצוה לבקום אכילתו (אלו הפסחין
 את פניהם אילך ואכלין) (אלו הפסחין את פניהם
 אילך ואכלין) כדי שלא יראו מעורבים היו המים
 שבוזגין אן יינם באמצע הבית בין שתי החבורות כשהשמש
 עומד למזג קופץ את פיו ומחוי את פניו עד שנגיע אצל חבורתו
 ואחר כך אוכל בה שכפיו שאסור לאכול לאכול בשתי חבורות
 נכותר לכלה להחזיר פסח מפני חבורתו ואכלת מפני שהיא
 בושה לאכול כפניהם שתי חבורות שנצרה מחיצה מביניהן
 אינן אוכלין עד שתחזור שאין הפסח נאכל בשני מקומות (כן
 אם היתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהם אינן אוכלים עד
 שתסתלק שאין הפסח נאכל בשתי חבורות ואין נעקרין מהחבורה
 לחבורה בני חבורה שנכנסו שלשה בהן או יתר לאכול
 פסאיהן ולא באו שאר בני חבורה אם נכנסו בשעת שדרך בני
 אדם לאאול הכסחים וחרך המעורר לכולן על השאר לא באו
 דרי אילו שנכנסו אוכלין עד שישבעו (אין במתינין לשאר נאפו
 באו המתאחדין אחד כך ומצאו אילו השלשה שאכלו הכל אין
 משלמין להם דמי זולקם אבל אם נכנסו שנים בלבד חרי אילו
 במתינין במה דברים אמורים בשעת כניסתן לאכול אבל בעת
 שנפשיין אין אדם צריך להמתין לחברו אפילו גבר אחד בלבד
 בלאבו יצא נאינו צריך להמתין תמאכיל כזיתן הפסח בין בפסח
 ראשון בין בפסח ש' למשומר לעבודה זרה או לגר תושב או
 שביר הרי זה עובר בלא העשה ואינו לוקה אבל מנין אותו מכת
 כרדות וכן נכר האסור בתורה זה העובר אל נכר ואין מאכילין
 פסחו לגוי אפילו גר תושב או שכיר שנאמר תושב ושכיר לא יאכל
 בו ערל טאכל כזית מבשר הפסח לוקה שנאמר כל ערל לא
 יאכל בו בו הוא שאינו אכ' אבל אכ' הוא מצה ומרור וכן כותר
 להאכל מצה ומרר לגר תושב ולשכיר כשם שמילה בנינו
 נעבדיו בעכבת מלשונא הפסח כך מעכבתו בלאכול שנאמר
 ומלת אותו אז יאכל בו ביצר קנה עבר אחר שנשהט הפסח או
 שהיה לו בין שלא הגיע זמנו להבול אלא אחר שחטט הפסח
 הרי זה אסור לאכול עד שיבול אותו וביצר יהיה הבן ראוי
 למילה אחר שחטט הפסח ולא יהיה ראוי קדים שהיה כגון
 שחלצת חכה שצריך טבעת ימים מעין לעת מיום הבשלתו ובגון
 שכאבה עינו ונרפאת אחר שחטטה או שהיה טבוחים ונקדע

אחר

שחטט הפסח ונמצא זכר

פרק

עשירי

השכר עצם בפסח טהור ודי זה לוקה שנאמר ועצם לא השכר

הפסח

החבורות

שאין שבו במקדש או מערכין מים חמים במי המקוה עד שתפוג צינתן: בכל יום כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הכיור כשאר הכהנים והיום מקדש כקיתון של זהב משום כבודו בכל יום הכהנים עולים כמזרחו של כבש ויורדין במערבו והיום עולים באמצע ויורדין באמצע לפני כהן גדול כדי להודו: בכל יום שמי שוכה במחזה חותה במחנה של כסף ומערה האש למחנה של הב והיום חותה כהן גדול במחנה של זהב ובה נכנס להיכל שלא לייגעו בתוספת עבודה נכן מחנה של כל יום מחוקת ארבע קבין ושל יום שלשת קבין ובכל יום היתה כנייה והיו קלה ובכל יום ירה קצרה והיום ארוכה כדי להקל על כהן גדול שלא יגע בכל יום ויום היו על המזבח שלש מערכין של אש והיום היו שש מערכין בוספיין מערכה כדי להודו המזבח ולעטרו זה שנאמר כחור נכפר בערו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל מפי השבעה למדו שזה יודוי דברים נמצאת לבד שהוא מחודה ביום זה שלשה וידויים אחד על ידי עצמו תחילה וידוי שבי על ידי עצמו עם שאר הכהני ושניהם על פר החטאת אשר לו והיודוי השלישי על ידי כל ישר על שעי' המסתלח ומזכיר את השם בכל וידוי כהן שלשה פעמים כיצד הוא אמר אנא השם תשאתי עויתי ופטעתי לפניך אנא הכפר נאלחטאים ולעונות ולפשעים שחשאתי ושעויתי שפטעתי וכולי שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני השם תטהרו הרי שלשה פעמים הזכיר את השם וכן בכל וידוי כהן וכשהוא נותן את רגליו על שעי' החטאת אמר להשם חטאת נמצא בזכיר את השם ביום זה עשרה פעמים ובכולם הוא בזכיר ככתתכו שהוא השם המפורש בדראשונה היה בגביה את קולו בשם כיון שרבו פורצין חזרו לאגברו בקול נמוך ומכליעו בנעימות עד שלא יכירו בו אפילו חבדיהו הכהנים כל הכתנים והעם העובדים בעזרה כשהיו שאעיים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה היו בורעים ומסתחרים ונוכחין על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שנאמר כי שם האקרא הבו גדול לארצנו ובשלשת הודוים היה מתכוין לגבור את הכנגד הכבד כיון ואומר להם הטחרו וכל היום כשר לידוי יום הכיפורים ולידוי הפרים הנשרפים

פרק שלשי

שני הגדולות אחד כתוב עליו להשם ואחד כתוב לעזאזל והן כשירים ככל דבר בין מן העין בין מן האוזן בין מן הבתכה אבל לא יהיה אחד גדול ואחד קטן אחד כסף ואחד זהב אלא שניהם שוין ושל עין היו נבית שני עשו אותם של זהב ובניהן שני הגדולות בכלי אחד הבחזיק שתי הידי כדי שיכניס שתי ידיו ולא יתכוין וכלי זה חול הוא ושל עין היה נקלפי שכני: היכן בגדיל במדח העזרה בצפון המזבח מניחין שם הקלפי ומעבדין שני השעירים פניהן למערב (אחריהם למזרח וכהן גדול בא לשם והסגן מימינו וראש ביתאב בשמאלו ושני השעירים לפניו אחד לימינו ואחד לשמאלו טרף בקלפי והעלה שני הגדולות בשתי ידיו לשם שני השעירי ופוחח ידיו אם של שם עלה בימינו הסגן אמר לו אישי כהן גדול הנכה ויביןך ואם בשמאלו עלה ראש ביתאב אומר לו אישי כהן גדול הנכה שםאלך: וניתן שני הגדולות על שניהם של ימין על של ימין ושל שמאל על של שמאל ואם לא נתן לא עיכב אלא שחיסר מצי' שההנחה בעיה שאינה מעכבת והגדולה מעכבת אעפ"י שאינה עבודה לפיכך ההנחה כשרה כזר והעלת הגדולות הקלפי פסלה בורוקוטר לטון של זהורית משקל ב' פלעים בראש שעי' המסתלח ומעבדו כנגד בית שלוח:

ולכשחש כנגד בית שחשטו ושוחט את פר החטאת אשר לו ואם השעיר שעלה עליו הגדול לשם ומכניס דמן להיכל וזוה בדם שגיהן ביום הזה שלש וארבעים הייה ואלו הן: כמות תחילה בדם הגר שככה חיות בקודש וקדשים בין בדי הארון קרוב לכפורת בטפה שנאמר ולפני הכפורת יזה וגו' וזוה שם אחת למעלה ולפני למטה כפי השמועה: למדו שזה שכל שבע פעמים היה יתר על הזיה ראשונה וכך היה נבינה אחת אחת ואחת אחת ושמים אחת ושלש אחת וד' אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע ולמה נבנה ככה שמה ישבח ויבנה הזיה ראשונה בכלל השבע: ואחר כך מזה בדם השעי' בין בדי הארון שמנה אחת למעלה ושבע למטה ומונה כדרך שם נה בדם הפר וחזר וכוזו בהיכל על הפרוכת בדם הפר שמנה אחת למעלה ושבע למטה שכך נאמר בדם הפר על הכפורת ולפני הכפורת ומונה בדרך שמונת כפנים: וחזרו וזוה בדם השעיר כן על הכפורת שמנה חיות אחת למעלה ושבע למטה שכל בדם השעיר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר למונ' כדרך שמונה בפניו וכל אלו החיות אינו כתבוין כהן להזות לא למעלה ולא למטה אלא במצליף וזוה כך נערב שני הרמלי: כן פר וזכ השעיר וזוה משניהם ארבע חיות על ארבע קרנות מזבח הזהב שבהיכל ושבע חיות על ארבעו של מזבח זהובל אילו השלש וארבעים חיות טובל אצבעו בדם שבילה על כל הזיה לא שיזו שתי חיות בטבילה אחת ושירי הדם שופך על יכוד מערכי של מזבח החיצון: ואחר כך משלח את השעיר החי ביד איש הכוכן להוליכו למדבר והכל כשרים להוליכו אלא טעשו כהנים גדולים קבע ולא היו מניחים את ישראל להוליכו וככות היו עושין מירושל עד תחילת המדבר ושבת איש אחד או אנשים הרבה בכל סוכה וסוכה כהן כדי שיהיו מלויין אותו בסוכה לסוכה: על כל סוכה וסוכה אמרין לו הרי נזון זהדי מים אם בשל כוזה וצריך לאכו אכל (מקולם לא יצרך אדם לכך ואנשי הסוכה האחרונה עומדים בסוף התור ורואין את מעשיו ברחוק כיצד היה עושה חולק לטון של זהורית שבקרנו חציו קוטר ושלש חציו קוטר בין שתי קרניו ודוחפו לאחוריו והוא מתגלל ויחד לא היה מניע לחצי ההד עד שהוא נעשה אברים אברים ובא ויטב לו תחת סוכה האחרונה עד שחשטו וידעו דיו עושין ומניפין בסודיין כדי שירענו שהגיע שעיר למדבר ואחר שבשלח את השעיר ביד מוליכו חזר אצל הפר והשעיר שהיה דמן לפניו וקורען ומוציא את אמוריה ונותן בכלי ומקטרין על גבי המזבח ומחתך שאר בשרן חתיכות גדולות מעודות זו בזו כמין קליעה ואינו כפרק אותן ומשלחן ביד אחרי להוציאן לבית השריפה ומנחמין אותן שם בעורן כמו שבארט: כיון שהגיע שעיר למדבר יצא כהן גדול לעזרת הכתים לקרות בתורה ובזמן קריאתו שרפין הפר והשעיר בבית הדשן לפיכך הרואה כהן גדול כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפים ושריפתן כשרהפור כמו שבארנו לקריאה זו אינה עבודה לפיכך אם רצה לקרות בכניו חיל לבנים משלן קורא ואם רצה לקרן בבגדי לכן קורא שבגדי כהונה נתנו ליהנוה כהן שלא בטעו עבודה כמו שבארנו כיצד הוא קורא יושב בעזרת הנשים: וכי העם עובדין לפניו וחזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נוחנו לכסן והסגן נוהג לכהן גדול וכהן גדול עומד ומקבל עיבוד וקורא אחרי כות ואך בעשור שבפרש' כיעד עד סוף הענין ונגלל את התורה ובניהה בחיקו ואומר יתח' ס' שקראתי לפניכם כתוב כאן וכעשור שבח' כש הפקודים עד ס' העניין קורא אותו על פה ולס' קורא על פה לפי שאין נ' ספר תורה ביציבו ולמה לא יקרא בספר אחד לפי שאין אחד ק' בכ' ספרים משום פנס ראשון בעת שקורא מכרך לפניה (ולאזו כדרך שמברכין בבית הכנסת) ומסיף לאחוריה שבע כדרכו

פרק ראשון

השואל כלים או בהמה וכיוצא בהן כשאר מכלולין בחברו ואבד
או נגנב אפילו נאנס אונס גדול כגון שנשברה הבהמה או נשבת
או מתה חייב לשלם הכל שנאמר כי ישאל איש כיצד דעהו ונוכח
ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם בדין כשנאנס שלא
כשעת מלאכה אבל אם שאל בהמה מחברו לחרוץ בה ומתה
כשהיא חדשת הרי זה פטור אבל אם מתה קודם שיחדש בה או
אודי שתקרט בה או שרכב עליה או דש בה ונתה בשתיהא רשח
אז בשעת רכיבה הרי זה חייב לשלם וכן כל כיוצא בזה וכן
השואל בהמה מחברו לילך בו למקום פלוני ומתה תחתיו באותה
הדרך או ששאל דלי למלאה בו ונקרע בכור בשעת מלוגו או
ששאל קרדוס לפעל בו עצים ונשבר בעת שפעל בו בחט' הבקוע
וכל כיוצא בזה הרי זה פטור שלא שאל אלא לעשות בו מלאכה
זו וחרי' לא שנה! השואל בהמה מחברו ומתה וישען השואל
שבשעת מלאכה מתה אם היה במקום ששאלה לילך בה במקום
שבני אדם מצויין שם יביא ראיה שמתה או נאנס בשעת מלאכה
ושלא שנה בה ויפטר ואם לא הביא ראיה בשלם שאלה כמנו
למלאה בה עפר שבה ורבתו שאין העדים מצויין שם או ששאל
ממנו דלי למלאה בו החבר בחוק ביתו ונקרע בכור אם הביא ראיה
יפטר אף כשכוננו ואם לאו ישבע השואל שבועת חשומדי' שמת'
בשעת מלאכה ופטור וכן כל כיוצא בזה! השואל בלי מחברו
ונשבר שבין לו בדרך שבין במוקד אומדין כמה היה שוה שלם
וכמה הוא שזה עתה ומחודד לו הכלי או הכרמה השכורה ומשלם
הפחתו וכן אם מתה הכרמה בחזיר הנכלה ומשלם הפחת' השואל
בהמה חייב כמזונותיה משעה שמשכה עד סוף ימי שאלהה ואם
כחש בשדה חייב לשלם בה שפחתה בדמיה כחש בשדה
מזבח המלאכה פטור ושבע שבועת השוכרין שמתה מלאכה
מחשה! השואל בלי מחברו או בהמה כהם הרי המשאל בחזרו
בכל עת שדעו שאלו לזמן קצוב כיון שבטח חכה בואי' הבעלי'
יבולין להחזיר בהחתי' עד סוף ימי השאלה ואפילו כשהוא
הרי החזרין משתבשין בשאלה עד סוף הזמן ודין הוא הלקח
קונה הגוף קנין עולם בדמים שנתן ומקבל כהנה קנה הגוף קנין
עולם ולא נתן כלום והשוכר קנה הגוף לפירותיו עד זמן קצוב
בדמים שנתן והשואל קנה הגוף לפירותיו עד זמן קצוב ולא נתן
כלום כשם שהנותן כמזכר שאינו יכול לחזור בו לעולם כך
המשאל כמשכני' שאינו יכול לחזור בתוך הזמן הגיב' להם אביהם
פרה שאלה ומתה אין חייבין באונסיה חשבו שהיא של אביהם
טבחה ואכלוה בשלכין דמי בשד כחל ואם הגיב' להם אביהם
אחריות נכסים ומתה או שטנאזה בעלבים את דמיה כנכסו!
השואל בלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית אין המשאל יכול
להחזירו בתחת ידו עד שיעשה בו אותה מלאכה וכן אם שאל
ככני' בהמה לילך בה במקום פלוני אינו יכול להחזרה כיד השואל
עד שילך בה לשכר ויהוד' האוכר להכרו השואלני קרדוס לידוד
בו הפרדס הזה עווד בו אותו פרדס בלבד ואינו רשאי לעודד בו
פרדס אודי אמר לו פרדס פתם עווד בו פרדס אודי אזה
שרצה שאלו לעודד בו פרדסים הלה של עווד בו כל פרדסי'
של ואפילו נשתת כל החבל בעדירה בחזיר לו הנצב של עין וכן
כל כיוצא בזה! השואל בלי מחברו להשתמש בו ואבד לו
השאלני דבר פלוני בשבתך בלומר אין אתה משאל לי דבר זה
כדרך כל המשאלין אלא כפי טובת לבך ונרכותך שאיך נקפד
על הזמן אם ארך אם קנו מד המשאל על זה הרי השואל משתבש
בו לעולם עד שיתבטל הגלי' מלעשות מלאכתו וחודד לו שברו

ועל שהיה עושה הוא ואשתו ובכיוצא בדין הזנה עם הבע' הבית
שלא יאכלו כמה שהן עושין לא הוא ולא הם הרי אילו אינם
אוכלין כמה דברים אמורים בגדולים מפני שיש בהם דעת והרי
מתלו אבל קטנים אינו יכול לפסוק עליהם שלא יאכלו שאינן
אוכלין משל אביהם או משל אחיהם אלא משל שמים!

פרק שלשה עשר

הבהמה אוכלת כל צמח שהיא עושה בנחלי קרקע בין במחבר בין
בתלוש ואוכלת במשאר שעל גבה עד שתהי' פודקת ובלבד שלא
ישל בידו ויאכלנה! כל המונע הבהמה מלאכול כשעת מלאכתה
לוקה שנאמר לא תחסום שור בדישו אחד שור ואחד כל מיני
בהמה ודדה בין טמאין בין טהורין ואחד הדישה ואחד כל שאר
המלאכות של נחלי קרקע ולא נאמר שור בדישו אלא בהזזה
והחסום את הפועל פטור אחד החוסם אתה בשעת מלאכה
ואחד החוסם אותה מקודם ועשה בה מלאכה והיא הצומח אפילו
חסמה בקל לוקה! שמד בהמה וחוסמה ודש בה לוקה ומשלם
לבעלים ארבעת קבין לפרה ושלושת קבין לחמור שמשע' משיכח
בתחייב במזונותיו ואינו חייב מלקות עד שיודש בה חסומה
ישואל הדיש בפירתו של גוי עובר משום כל החסום וגי' שדש
בפירתו של ישראל אינו עובר משום כל החסום! אמר לגוי חסום
פירתי ודש בה ישב לה קוץ בפיה ודש בה ודדי אינה אוכל' הריבין
לה ארי מבחזין או שדריבין בנה מבחזין הרי שצמאה ואינו משקח
אותה פרס עווד על גבי הדיש כדי שלא תאכל כל זה וכיוצא בו
אם ואינו לוקה היה הדבר שהיא עושה בו רע לכני' בעיה ומזקק
או שהיה חולה ואם תאכל מזה תתיר' מזה למנעה ולא הקפידה
תודה אלא על הנאתה ודדי אינה נותת! פרה של ישראל שהיה
בהן דש בה בתרומה ובתרומת מעשר של רבאי וכן פרו' החדשת
במעטר שני ופרחת המהלכות על התבואה לפי שירש להן הדרך
אינו עובר עליהן משום כל החסום אבל בפני טראת היצין אם
היו רשות בתרומה ומעטר שני כביא בעט מאותו הבין ותולה להן
בקרסולין שבפיהן הדיש במעטר של רבאי ובנחלי תרומה עובר
משום כל החסום רשאי בעל הפרה להדעיק פרתו ולסגפה כזו
שתיכל הרבה מן הדיש' כיוצא בו רשאי בעל הבית להשקות
פועלים יין כדי שלא יאכלו ענבים הרבה ורשאיין פועלין לטבול
פתן ביצר כדי שיאכלו ענבי הרבה אבל אין הפועל רשאי לעשות
מלאכתו בליל' ולשכר' עצמו ביום או לרוש בפירו' ערבי' ולהשכיר'
שדדי' ולא יהיה ברטיב ומסגף עצמו ומאכיל מזונותו לבגז' בפני
גול מלאכתו של בעל הבית שהרי' תשש כזו ותחלש דעתו! לא
יעשה מלאכה בכח כדרך שמווד בעל הבית שלא יחול שכו
עני ולא יעכבו כך העני כחוד שלא יגול מלאכת בעל הבית
ויבטל בעט בכאן ומעט בכאן ומציא כל חסם במדמה אלא חייב
לדקוק על עצמו בזמן שהרי' הקפידו על ברכה רביעית של ברכת
זמזון שלא יבוד אתה וכן חייב לעבוד בכל כזו שדדי' יעקב
הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן לפיכך נטל שכר זאת
אף בעולם הזה שנאמר ופרחן האיש מאד מאד!

הלכות שאלה ופקודן

יש בכללן שתי מצות עשה ראשונה דין השואלים ודין שוכר וגם
ובאר מצות אלו בפרקים אילו!

שאל מזה
אלמנה כ'
על זה הדין

הוא
ושגב'
וחזיר'
הדין
קפידת'
בשעת'
דעבול'
זכר'

הוא
הדין
אין
קצוב
בין
בין

הוא

הוא

הוא

הוא

הוא

ואינו טעון הלל באכילתו ומציאין אותו חוץ לבית אכילתו ואין מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה ושניהם דוחין את השבת וטעוניהן הלל בעשייתן ונאכלין עלי בבית אחד על מצה וברו ואין מותרין מהן ואין שוכרין בהן את העצם ולמה לא יטוה השני לראשון לכל הדברים מאחר שנכל חוקת הפסח יעשו לפי שפיר' ב' סקצת חוקת הפסח ללמד שאינו טוה לראשון אלא בדברים שנתפרשו בו והן המצת שכנופו והם חוקת הפסח כלל זה שנאמ' בפסח מצרים שילקח הפסח מכעסוד וטוהא טעון הנעת דם באנדות אוב למשקוף ולשתי המזותות ושיאכל בחמון אין אותן הדברים נוהגות לדורות ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד

הלכות חגיגה

יש בכללם שש מצות ארבע מצות עשה ושתיים מצות לא תעשה וזהו פרטן
א' להאמת פניו ב' לחוג בשלשה רגלים
ג' לשמח ברגלים ד' שלא יראה דיקם
ה' שלא יעצב לוי מלשמוח וליתן לו מתנותיו ברגלים
ו' להקפיד את העם בחג המזות במצאי שטטה וביאור מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

שלוש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלשה רגלים ואילו הן דא"ייה שנאמר יראה כל וכו' וחגיגה שנאמר תחוג לה אלהיך והשמחה שנאמר ושמחת בחגך דא"ייה האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה כיום טוב הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף בין מן הבהמה מי שבא לעזרה כיום ראשון לא הביא עולה לא ריח שלא עשה מצות עשה אלא עזב על לא תעשה שנאמר לא יראה פני ריקם ואינו לוקה על לאו זה שהרי לא עשה מצוה ד' החגיגה האמורה בתורה היא שיקריב שלמים ביום טוב הראשון של חג ונאמר להראות ונדבר ידוע שאין השלמים באים אלא מן הבהמה ושתיים מצות אלו שהן דא"ייה והחגיגה אין השלמים חייבות בהן וחשמה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יחד על שלמי חגיגה (אילו הם הנקראים שלמי שבחה שנאמר חבוחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלוך ונשים חייבות במצוה זו דא"ייה וחגיגה אין להן שיעור מן החודה שנאמר איש במתנת ידו כנדרת ה' אלוך אבל בדברי סופרים שלא יהא קרבן עולה ראיה פוחת משהו מעה כסף ולא שלמי חגיגה פוחת משהו שחי כסף ובעצה להביא כפי עשרו שנאמר במתנת ידו שלמי שמוחה לא נקמו בהן חכמים שיעור בעת שיעלה אדם ליהוה שלם לחוג אם היו בידו קרבנו הראיה יביאה או יעלה עמו כסף לקנות בו הקרבן (אם אין בידו כסף לא יביא שוה כסף אפילו היה בידו שוה כמה וחכמים אסרו לו לעלות ריקם בלא כסף ובלא קרבן ולמה אסרו שיעלה בידו שוה כסף גזירה שטא לא ימצא לכבוד או שטא ימצא המצות סינים מי שלא הקריב ביום טוב הראשון עולת ראיתו ושלמי חגיגתו הרי זה מקריבין בשאר ימות הרגל שנאמר שכעת ימים תחוג לה אלהים בלמד שכולן ראויין לחגיגה וכלן תשלומי ראשון הם וכעזה לחקדים ולהקריב בראשון לא הקריב בראשון כין שונג בין מויד יקריב בשני וכל המאור הרי זה בגונה ועליו נאמר נתי ממעד אספתי עבר ורגל ולא חג אינו חייב באחרייתו ועל זה וכיצא בו נאמר בעצת לא וכל לתקן מי שלא חג ביום טוב

כו וכן נאמר בפסח שני ועצם לא תשברו כן אבל פסח שבא בטומאה אם שבר בעצם אינו לוקה מפי השמועה למדו לא תשברו בו בטוהור לא בטמא אחד השובר את העצם בליל המשי עשר או ששבר בו עצם מבעוד י' או ששבר אזור כמה ימים חרי זה לוקה לפיכך שורפין עצמות הפסח ככלל הנוהג מבשרו כדי שלא יבאו בהן לידיתקלה אין חייבין אלא על שבירת עצם שיש עליו כזית בשד או שיש כן מוח אבל עצם שאין בו מוח וטאין עליו כזית בשד אינו חייב על שבירתו והוא עליו כזית בשד ושבר העצם שלא במקו הכשר חייב אעפ"י שהמקל ששבר פניו מבשרו השובר עצם אחד לוקה השורף עצמות וחמתך גידים אינו חייב משום שבירת עצם פסח שהוא נא אמכושל ושבר בו את העצם לוקה אפילו נפסל בטמאה ויצאה וכיוצא בהם יש בו איסור שכירת העצם כמה דברים אמורים בשתיהן לו שעת הכושר ונפסל אבל אם לא היתה לה שעת הכושר כגון שנתפגל או נעשה כחשבת זמן או מחשבת שינוי השם אין בו משום שכירת העצם שבר עצם האליה אינו לוקה שהרי אינה ראויה לאכילה הסהוסים ששם כמו עצמים רבים הרי אילו מותרין לאכלן היה גרי קטן ורך שעצמותיה רבים לא יאכל אותן שזה שובר עצם ואם אבל לוקה שאחד השובר עצם קשה או עצם רך זה הכלל כל שנאכל בשור הנדול אחר שיתבשל הוא שמוטר לאבו כנגדו מן הנרי הרך אחר צליתו כנוראשי בגפים והסוסים גדין הרכין שסופן להקשות אעפ"י שהן ראויי לאכילה עתה ונאכלין בפסח אין נכנין עליהן ונמנין על מוח שבראש מפני שיכול להציאו בלא שבירת עצם (אין נכנין על מוח שבקולח וחא העצ הסתום בשני ראשית שהרי אינו יכו להוציא אלא בשבירת עצם כשארם אבל את הפסח חתך הכשר ואוכל (וחתך העצמות מן הפרק ופרקן אם רצה וכשיגיע לגיד הנשה כוציאו וכניזו עם שאר הגדי והעצמות והקדמות שיעצאי בשעת אכילה שאין מנקין אותו בשאר הכשר ואין מוחתין אותו אלא צלין אותו שלם ואם דתכו דתכו ותיבות כשר והוא שלא יחסר אבר" וצריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר שנאמר לא ישאירו מבשר עד בקר ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר והגמור כמנו באש חשופה" בשם קריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו שלמים ביום ארבעה עשר מן הבקר או מן הצאן גדולים או קטני זכרים או נקבות ככל זכו השלמים והן הנקראות חגיגת ד' ועל זה נאמר בתורה חבוחת פסח לה' אלוך צאן ובקר אמתי מביאי עמו חגיגה זו בזמן שהוא בא בתול ובטודה (במעט אבל אם חל חס ארבעה עשר להיחז בשבת או שבא הפסח בטמאה או שהיו הפסחים כרובין אין מביאין עמו חגיגה ואין מקריבין אלא הפסחים בלבד חגיגת ארבעה עשר רשות ואינה חובה ונאכלת לשני ימים ולילה אחד ככל זכחי שלמים ואסור להניח מבשר חגיגת ארבעה עשר ליום השלישי שנאמר לא ילין כן הבשר אשר תזכח בערב בראשון לבקר מפי השמועה למדו שוה אזהרה לכניח בשד חגיגת ארבעה עשר לז' ששה עשר שנאמר לבקר עד בקר של יום השני והביתור אינו לוקה אלא ישרף הנוטר מבנה כשאר הנוהרים" בשד חגיגה טעלה עם הפסח על השלחן וכל החכשילים העולים עמו על השלחן כהבשרים עמו ואין נאכלין אלא עד חצות בפסח עצמו גזירת חכמים כה בין פסח ראשון לפסח שני הראשון אסור בחמץ בכל יראה וכל ימצו ואינו נשחט על חמץ ואין מוציאין ממנו ח' לחבור וטעון הלל באכילת ובביאין עמו חגיגה ויאפטר שיכא בטומאה אם נטמא רוב הקהלה טמאה מן שביארם" אבל פסח שני חמץ ומצה עש בבית

לשאלה
לשאלה
לשאלה

או שיריץ ואין השואל רשאי לחזור ולתקן הכלי או לעשותו פעם
אחרת: האומר לחברו השאלני שוקת זו של מים ונחדסה יש
לו לבנותה אמר לו השאלני במקום שוקת אם קנו מיד המטאיל
הרי השואל בונה והולך בקרקע המטאיל עד שתבא ליד שוקת
שאפשר להשקו מבנה בהמתו או ארצו כמו שהתנה עם המטאיל:
השואל פונדק מחברו ללינה אין פחות מיום אחד לשביתה אין
פחות משני ימים לנשואין אין פחות משלשים יום שאל הלוק
מחברו לילך בו לבית האבל כרי שילך ויחז' שאלו לבית המשתח
כל אותו היום שאלו לעשות המשתח שלו אין פחות משבעה ימים:

בהמה ומתה הבעל פטור מעפ"י שהוא משתמל בה כל ימי שאלתה
אפילו פשע מפני שהוא כלוקח והאשה חייבת לשלם כשיהיה לה
כמון ואם הודיעה את בעלה שהיא שאלה הרי זה כגס תחתיה:
כל שאמרנו שהיא שאלה בבעלים כך אם היה שוכר או נחש
שוכר הרי היא שכירות בבעלים ופטור וכל שאינה שאלה בבעלי
כך אינה שכירות בבעלים וכל שהוא ספק בשאלה כך הוא ספק
בשכירות:

פרק שלישי

השואל את הפרה מחברו ושאלה לו המטאיל ביד בנו או ביד
שלוחו או ביד עבדו אפילו שלחה לו ביד בנו או ביד עבדו או ביד
שלוחו של שואל ומתה קודם שתכנס לרשות השואל הרי זה פטור:
ואם אמר לו השואל שלחה לי ביד בני ביד עבדי ביד שלוחו או
ביד עבדך העברי או ביד שלוחך או שאמר לו המטאיל הריני
משלחה ביד בנך ביד עבדך ביד שלוחך ביד בני ביד עבדי
העברי ביד שלוחי ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה בדרך הרי
זה חייב לשלוח לו המטאיל ביד עבדו הבנעני מעפ"י שאמר לו
השואל שלח ומת פטור מפני שידו כיד רבו ועדין לא יצא מרשות
המטאיל אמר לו השואל הכישה במקל והיא תבא מאליה ועטה
המטאיל כך אין השואל חייב בה עד שתכנס לרשותו אבל
מתה בדרך פטור וכן בשעה שחזרה השואל לבעלים אם שלחה
ביד אחר ומתה קודם שזגיע לרשות המטאיל הרי זה חייב שעדין
היא באחריות השואל ואם שלחה בידעו רבשאי על ידי אחר ומתה
פטור שלחה ביד עבדו הבנעני מעפ"י שאמר לו המטאיל שלח אם
מתה בדרך חייב שיד העבד כיד רבו ועדין לא יצאת מיד השואל
ברא בשחורה בתוך ימי שאלתה אבל אם החזירה אחר ימי
שאלתה יצאת מידן שאילה ורי הוא כשוכר שוכר לפיכך
אם נשכית או מתה אחרי ימי שאלתה פטור וכן כל כדצא בזה:
השואל פרה מחברו שאלה רצי היום ושכרה חצי היום שאלה
למחר ושכרה היום שאלה אהת ושכרה אהת ומתה אחת מהן המטאיל
אומר שאלה מתה ביזם שהיתה שאלה כהה בשעה שהיה
שאלה מתה והשוכר אומר איני יודע או שאמר השואל שכרה
מתה ביזם שהיתה שכרה מתה המטאיל אומר איני יודע או
שאמר זה איני יודע מה אומר איני יודע המציא מחבירו עלי
הראיה לא היה שם ראיה ישבע השוכר על השכרה שבתה או
שאינו יודע הפטר זה אומר שאלה חה אהת שכירה ישבע השוכר
על השכרה שכרה כדרכה כמו שטען ונלגל עליה שהשכרה הרי
שבתה השאלו שתי פרות חצי היום בשאלה חצי היום בשכירות
המטאיל אומר בזמן השאלה מתה ויהא אומר אחת מתה בזמן
השאלה והאחר איני יודע כחך שאינו יכול לישבע יתלם השתים:
וכן אם נסר לו גפרות שהים שאלות ואחת שכורה רבשאי אומר
שתים השאלות הן שכתו והשואל אומר אחת השאלה מתה וראי
אבל השניה שכתה איני יודע אם השאלה האחרת או השכרה
בתוך שאינו יכול לישבע שדרי אומר איני יודע יתלם השתים
ובהלכות טעני ונשען יתכאר דין זה וכיוצא בו בכל הטענין
שאינו יכולין להשבע וכיוצא משלכין וכאחה טעם הן מטלמין:

פרק רביעי

המפקד אצל חברו כזכר וננכב או אבד הרי זה נשבע ונפטר
שנאמר וננכב ככיה האיש וכו' ונקדב בעל הבית אל האלקים

פרק שני

השואל בבעלים אפילו ננכב או אבד בפשיעה פטור שנאמר אם
בעליו עמו לא יתלם וכלבד ששאל הבעלים החלה עם החפץ
כמו שבארנו ואחד השואל את הבעלי או ששכרן ואחד ששואל
את הבעלים לאותה המלאכה או ששאלן ושכרן למלאכה אחרת
או לשום דבר בעולם אפילו אמר לחברו השקני מים ושאל מבנו
בהמתו והשקנו ונתן לו את הבהמה הרי זה שאלה בבעלים ופטור
בטח את הבהמה בתחלה ואחר כך השקנו אינה שאלה בבעלי
וכן כל כדצא בזה: השאל בהמתו או השכירה למטאיל ויצא
עכה לעודה השואל או השוכר ולטעון עמו במטאיל הרי זה
שכירה בבעלים ואם יצא לבקר המטאיל בלבד ולראות שלא
יענו עליה יתר כן הראוי אינה שכירה בבעלים: מלמד הנוקת
והנוטע לכני המדינה והמקין להם את הדם והסופר שלהן כל
אחד כאלו וכיוצא בזה: ביום שרוא יושב בו לעסו במלאכתו
אם השאל או השכיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתו הרי
זה שאל בבעלים ואפ"י פשע בה השוכר פטור אבל השואל או ששכר
בהן חייב שאינו שאלין לו הרב שהוא מקרא ברצונו לתלמידים
בכל עת שרצה ואיזה בסכתו שרצה והם היו קבועים לרא חביד
ונשאלהן כנסכה לכסכת דרי הן שאלו אצל ואין הוא שאל להם
ובזים הפרק שהכל באין לשמיע ענין אותו כועד הרי הוא שואל
להם והם אינן שאלין לו: האומר לטלוחו צא והשאל עם פרתו
אינה שאלה בבעלים שנאמר אם בעליו עמו לא יתלם הבעלים
עצמן לא שלח אבד לעבדו הבנעני צא והשאל עם פרתו הרי זה
שאלה בבעלים שיד העבד כיד רבו נשאל העבד עכה שלא
בדעת רבו אינה שאלה בבעלים: השואל כן האשה ונשאל לו
בעלה אינו שאלה בבעלים שקנין פידוה אינו כקנין הגוף ואין
הבעל אלא פירות: השואל מאשתו או שהפק ששאלו זה מזה
הרי זה שאלה בבעלים ואם אבד השותף לחברו השאלני היום
ואשאלך למחר אינה שאלה בבעלים: שאל כן השותף ונשאל
לו אחד מהן וכן השותפין ששאלו ונשאל לאחד מהן הרי זה ספק
אם היא שאלה בבעלים אם אינה לפיכך אם מתה אינו משלכום
תפכו בבעלים אין מציאין מידם פשע בה הרי זה משלם:
השואל את דבריה בבעלים לרבעה או להראות כה או לעשות
בה פה תבטיח פרוטה או ששאל שיה פרוה לעשות בהן שזה
פרוה הרי כל אלו ספק שאלה בבעלים: שאלה בבעלים
ושכרה שלא בבעלים פטור שהשכירה הלכה בשאלה אבל אם
שכרה בבעלים וחד ושאלה שלא בבעלים או ששאלה בבעלים
יחזר ושכרה שלא בבעלים או ששכרה בבעלים ושאלה שלא
בבעלים יחזר ושכרה בבעלים כל אלו ספק שכירה בבעלים
היא: אשה ששאלה ואחד כך נשאת הרי הבעל כלוקח מבנה
ואינו לא שוכר שוכר ולא שואל לפיכך אם חתה דבר השאלה

לשאלה
לשאלה

לשאלה

לשאלה
לשאלה